فەرهەنگی زانستگای کوردستان

ویڕای واتای فارسی

بەرگی سیهەم

س - ک

بەسەرپەرستی

ماجد مەردوخ ڕۆحانی

چاپی دووهەم

ویرایشی دووهەم

منتدى اقرأ الثقافي

فەرهەنگی زانستگای کوردستان

فەرهەنگی زانستگای کوردستان

چواربەرگی - ٣

بە سەرپەرستی ماجد مەردۆخ ڕۆحانی

نڤیسیاران

مەهدی سەنەندەجی* مەحیەددین کەریمیان *یەدوڵڵا پەشابادی
موحەممەدژیان ئەمینی *کامران جەوهەری

پیتچنی و گەڵاڵەی لاپەڕەکان: مەحیەددین کەریمیان
سەبری مەحموودیان * سەیران دهقان

پێداچوونەوەی گوڵ و گیا: ئیرەج مورادی
پێداچوونەوەی گیانەوەران: کەماڵ ڕەحمانی

پشتیوانی نەرمامێری: هادی ئەسغەری * هیوا ڕوستەمیزادە

ناوی باقی هاوکاران لە بەرگی یەکەم

پەخشانگای زانستگای کوردستان
١٣٩٨

شماره کتاب‌شناسی ملی: ۵۹۱۰۲۳۱
موضوع: کردی ـ واژه‌نامه‌ها
عنوان کامل کتاب: **فرهنگ کردی دانشگاه کردستان**
عنوان کتاب به زبان اصلی: **فەرهەنگی زانستگای کوردستان**
مولف یا مولفان: محمد ماجد مردوخ روحانی
شماره ثبت: ۱۴۸۴۷۱۳

تاریخ ثبت درخواست: ۱۳۹۸/۰۷/۲۴
تعداد صفحه: ۸۰۰ قطع: وزیری
ناشر: دانشگاه کردستان
شابک: جلد سوم: ۸-۲۱-۲-۶۷۰۲-۶۲۲-۹۷۸
دوره: ۸-۱۸-۲-۶۷۰۲-۶۲۲-۹۷۸
تاریخ صدور مجوز: ۱۳۹۵/۱۲/۱۷

زانستگای کوردستان

فەرهەنگی زانستگای کوردستان
بە سەرپەرستی ماجد مەردۆخ ڕۆحانی
بەرگی سێهەم: س ـ ک
ڕووبەرگ: حەمیدڕەزا زەڕڕی
لیتۆگرافی: نیک پەردازان
سەرپەرستی چاپ: کوورش عەنبەری
چاپ: تایفە
جزوبەندی: گوڵستان

چاپی یەکەم: بەهاری ۱۳۹۷ (۲۰۱۸)
چاپی دووهەم: زستانی ۱۳۹۸ (۲۰۲۰)

مافی لە چاپ دانەوە و هەرجۆرە ڕانان و داگرتنی ئەم بەرهەمە بۆ زانستگای کوردستان پارێزراوە

www.uok.ac.ir/dictionary

بڵاوکراوەی زانستگای کوردستان
پەخشانگای
زانستگای
کوردستان

سنە - زانستگای کوردستان
☎ 087-33624008
press@uok.ac.ir
uok.ac.ir/press
@uokpress

نیشانەی بەکارچوو لەم فەرهەنگەدا

نیشانە	نیشاندەر
. (خاڵ)	پاش دەوری ڕێزمانی و ژمارەکان
، (بەند، کاما)	کورتەوچان
؛ (خاڵبەند)	پاش وشەی هاوواتا
: (دووخاڵ)	پاش لێما (مەدخەل) و لێکدراوەکانی و دوای «وەک» بۆ شرۆڤە
؟	پرسیار
!	١. سەیرمان ٢. ڕوو تێ‌کردن ٣. پێداگرتن ٤. هەڵەی باو
-	نێوان دوو بەشی لێکدراوێکی بەتایبەت ئاوەڵکاری
– –	لەخۆگری ڕستەی ڕاژەیی
( )	شرۆڤەی زیاتر
[ ]	باری مانایی، بواری بەکار چوون
/	یا، یان
/ /	لەخۆگری ئیملای لاتینی لێما، نیشان دانی واچ (فونیم)ێک
// //	سەرفی چاوگ
☜	بڕوانە بۆ:
↓	لە خوارەوە بیناسە
←	لەو لێکدراوەدا بیدۆزەوە
▣	لێکدراوی ناوی
⊡	لێکدراوی فیعلی
■	ئاوەڵناوی بەرکار، چاوگی نەرێنی (مەنفی)
□	لە پەنا چاوگی تێپەڕ و تێنەپەڕ، بۆ ئەو چاوگانەی سەرف کراون

ناو و شێوەنووسینی ئەلفوبێی زمانی کوردی، بە پیتی عەرەبی (ئارامی) و لاتینی:

ناو	شێوەی عەرەبی	شێوەی لاتین	نموونە	دەنگناسی
هەمزە	ء/ ئـ	'	ئاو 'aw	کپ
ئەلف	ـا/ ا	A,a	نان nan	دەنگ
بێ	بـ/ ـبـ/ ـب/ ب	B,b	باش baş	کپ
پێ	پـ/ ـپـ/ ـپ/ پ	P,p	پان pan	کپ
تێ	تـ/ ـتـ/ ـت/ ت	T,t	تیژ tîj	کپ
جێ/ جیم	جـ/ ـجـ/ ـج/ ج	C,c	جێژن cêjn	کپ
چێ	چـ/ ـچـ/ ـچ/ چ	Ç,ç	چاک çak	کپ
حێ	حـ/ ـحـ/ ـح/ ح	Ĥ,ĥ	حەوش ħewş	کپ
خێ	خـ/ ـخـ/ ـخ/ خ	X,x	خاس xas	کپ
دال	ـد/ د	D,d	دایک day(i)k	کپ
ڕێ	ـر/ ر	R,r	سەر ser	کپ
ڕێ	ـڕ/ ڕ	Ř,ř	ڕۆژ řoj	کپ
زێ	ـز/ ز	Z,Z	زەماوەند emawend	کپ
ژێ	ـژ/ ژ	J,j	ژیان j(i)yan	کپ
سین	سـ/ ـسـ/ ـس/ س	S,s	سێو sêw	کپ
شین	شـ/ ـشـ/ ـش	Ş,ş	شەو şew	کپ
عەین	عـ/ ـعـ/ عـ/ ع	'	عەیب ‘eyb	کپ
غەین	غـ/ ـغـ/ غـ/ غ	Ğ ,ğ	غار ğar	کپ
فێ	فـ/ ـفـ/ ـف/ ف	F,f	فیشەک fîşek	کپ

ناو	شێوەی عەرەبی	شێوەی لاتین	نموونە	دەنگناسی
ڤێ	ڤـ/ ـڤـ/ ـڤ/ ڤ	V,v	ڤیان v(i)yan	کپ
قاف	قـ/ ـقـ/ ـق/ ق	Q,q	قورس qurs	کپ
کاف	کـ/ ـکـ/ ـک/ ک	K,k	کار kar	کپ
گاف	گـ/ ـگـ/ ـگ/ گ	G,g	گەورە gewre	کپ
لام	لـ/ ـلـ/ ـل/ ل	L,l	لێزمە lêzme	کپ
ڵێ	ڵـ/ ـڵـ/ ـڵ/ ڵ	Ł,ł	پڵاو p(i)ław	کپ
میم	مـ/ ـم/ ـمـ/ م	M,m	میوە mîwe	کپ
نوون	نـ/ ـنـ/ ـن/ ن	N,n	ناو naw	کپ
واو	ـو	U,u	کورد kurd	دەنگ
واو	و/ ـو/ و	W,w	واڵا wała	کپ
بۆرە	ـۆ/ ۆ	O,o	پۆل pol	دەنگ
واوی درێژ	ـوو/ وو (ـوو/وو)	Û,û	توو (توو) tû	دەنگ
	ـۊ/ ۊ (تایبەتی باشوور)	Ü ,ü	چـۊ çü	دەنگ
	ـۋ/ ۋ (تایبەتي باشوور)	Ẅ,ẅ	شەۋ (کراس) şeẅ	کپ
سەرە	ـە/ ە	E,e	بەرد berd	دەنگ
هێ	هـ/ ـهـ/ ه	H,h	هار har	کپ
یێ	یـ/ ـیـ/ ـي/ ی	Y,y	یار yar	کپ
یێ درێژ	ـیـ/ ـي/ ی	Î,î	شیـر şîr	دەنگ
یێ کراوە	ـێـ/ ـێ/ ێ	ê	شێر şêr	دەنگ
بزرۆکە	دەرناکەوێ	i	ناسک nasik	دەنگ

س

س۱ / s/: پیت. نیشانەی پیتی پازدەهەمی ئەلفوبێی زمانی کوردی ☰ س؛ نشانەی حرف پانزدهم الفبای کُردی

• **س**۲: کار. */سووکەڵە/* یە؛ ـە؛ ە؛ پێکهاتەی سێهەم کەسی تاکی «بوون» لە ئێستادا (لە هێندێک شێوەزارەکاندا) ‹چەس؛ کێس› ☰ صیغەی سوم شخص مفردِ «بودن» در زمان حال (در بعضی گویش‌ها)

س۱ / si/: ناو. ناوی پیتی پازدەهەمی ئەلفوبێتکەی زمانی کوردی ☰ س؛ پانزدهمین حرف الفبای زبان کُردی

س۲: دەنگ. وس؛ پیتی بێدەنگ کردن ‹س؛ هیچ دەنگ مەکە!› ☰ هیس؛ ساکت

س۳: نزا. */سووکەڵە/* سەلامی لێ بێ ☰ س؛ علیه‌السلام

سئود / s'ûd/: ناو. بەخت؛ ئیقبال ☰ بخت

سا۱ / sa/: ناو. ۱. */سووکەڵە/* سات؛ کات؛ دەم ‹ئەو سا› ۲. سێبەر ‹لە سای چناران› ۳. */کینایە/* پەسیو؛ پەنا؛ داڵدە ‹لە سای تۆدا حەساینەوە› ٤. فێ؛ پەرکەم؛ خووداری ٥. تاسە؛ تامەزرۆیی ☰ ۱. هنگام ۲. سایه ۳. پناه ۴. صرع ۵. اشتیاق

▣ **سا خستن:** لە سەر دەرچوون هێور بوونەوە؛ لە بیر چوونەوە و کوڵوکۆ دامرکان ‹ئەوان چوون، دوای تاوێ ئەمیش سای خست و دامرکا› ☰ آرام گرفتن

سا لێ هاتن: سا هاتنە سەر: ۱. فێ لێ هاتن ۲. */کینایە/* لە سەر خۆ نەمان؛ هار بوون ☰ ۱. دچار حملەی صرعی شدن ۲. هار شدن

سا هاتنە سەر: ☜ **سا لێ هاتن**

سا۲: ئاوەڵناو. بێ هەور؛ بێ‌گرێ و گەواڵ (ئاسمان) ☰ صاف (آسمان)

▣ **سا ئەڵخستن:** ساماڵ بوونەوە؛ خۆر خستنەوە ☰ صاف شدن (آسمان)

سا۳: ئامراز. ۱. چیتر؛ ئیتر؛ دیتر ‹نەیچی! درەنگەن سا مەکەر درەنگ/ فیدای پەنجەت بام، نەی باوەر وە دەنگ «مەولەوی»› ۲. بۆ؛ ژ بۆ ‹سا من بشینە!› ۳. دەسا؛ نک؛ نیشانەی بەرهەڵستی ‹سا بێ زگی خۆت هەڵمەدڕە و مەمرە لە داغا/ ئەم قەومە هەموو مردن و تۆ مای لە وەجاغا «شێخ ڕەزا»› ☰ ۱. دیگر ۲. برای ۳. آخر

سا٤: پێشوشە. ۱. سادە ‹سائەقڵ؛ ساکار› ۲. ـ ئاسا؛ وەک؛ نیمچە ‹سامیری› ☰ ۱. سادە ۲. ـ سان؛ شبه

• **سا**٥: پاشەوشە. ـ ساو ‹پاسا› ☰ ـ ساب

سا٦: پێشگر. ساف؛ بێ‌هەور ‹ساماڵ› ☰ صاف

• **سا**۷: پاشگر. چەشن ‹سمەسا› ☰ مانند

سائەقڵ / sa'eqł/: ئاوەڵناو. */پلار/* شێتۆکە؛ گێل و

نەفام ☰ خُل

ساب / sab/: ناو. ۱. ترس؛ سام؛ ساو ۲. سەیوان؛ سەیوانە ☰ ۱. ترس ۲. سایبان

سابات / sabat/: ناو. ۱. کەپر؛ ماڵی کوێستانی لە چرۆ ۲. سەیوان؛ سەیوانە؛ سایەبان؛ سیپە؛ کەلەگی؛ داڵان؛ ڕێگەی سەرداپۆشراو ☰ ۱. خانەی ییلاقی ترکەیی ۲. سایبان

ساباق / sabaq/: ئاوەڵناو. بەرین و بەرفراوان ‹ئەم عیراقە، دوڕگەی واق واقە!/ سەری ساباقە، بنی وڕاقە «گۆران»› ☰ وسیع

سابخۆر / sabxor/: ناو. پڕی؛ هەبلاوی؛ ورگ‌پڕی ☰ امتلا

سابروون / sabrûn/: ☜ **سابرێن**

سابری / sabrî/: ☜ **سابرێن**

سابرین / sabrîn/: ☜ **سابرێن**

سابرێن / sabrên/: ناو. سابروون؛ سابری؛ سابرین؛ سارێن؛ ساورێن؛ ساوەرین؛ تەگە؛ نێری ☰ تکە؛ بُز نر

سابۆتە / sabote/: ناو. */پلار/* پیرەژنی زورهان ☰ زن بسیار پیر

سابوورە / sabûre/: ناو. ۱. نێرەمۆک؛ نێرەمووک؛ نە نێر نە مێ ۲. تەختەی ڕەشی فێرگە ☰ ۱. مُخنث؛ خواجە ۲. تختەسیاه

سابوون / sabûn/: ناو. سابین؛ ساون؛ ساوون؛ ماکێکی پاکۆکەر لە خوێگەلی سودیوم یا پوتاسیوم و ئەسیدی چەور بە شێوەی خۆگر، تراو یان هەویری کە لە ئاودا کەف دەکا و چەوری دەبا ☰ صابون

سابووناقەلێ / sabûnaqelê/: ناو. گیایەکە لە ئاوا کەف دەکا ☰ گیاهی کە کف می‌کند

سابووناو / sabûnaw/: ناو. کەفاوی سابوون ☰ کفابەی صابون

سابوونچی / sabûnçî/: ☜ **سابوونکەر**

سابوونکەر / sabûnker/: ناو. سابوونچی؛ چێکەر یان فرۆشەری سابوون ☰ صابونی

سابوونی۱ / sabûnî/: ناو. ۱. قەلە سابوونی؛ مەلێکە بە قەد زاق، ڕەنگی بۆری خۆڵەمێشییە و باڵی ڕەشە ۲. جۆرێ کۆتری زلی شینی ئاچوخە ☰ ۱. نوعی کلاغ ۲. نوعی کبوتر

سابوونی۲: ئاوەڵناو. ۱. ساف وەکوو سابوون ‹نانی سابوونی› ۲. پێوەندی دار یان سەر بە سابوون ‹سەروچاوی سابوونی› ☰ ۱و۲. سابونی

سابی / sabî/: ناو. ۱. لە دینگەلی پێشووی ناوچۆمان، کە لایەنگرانی بڕوایان بە ئافرێنەری تاک و پێغەمبەری عازیموون و هیرمس بووە و حەوتەوانانیان وەک نیشانەی فریشتەکان، پەرستووە ۲. هەرکام لە شوێنکەوتوانی ئەو دینە ☰ ۱و۲. صائبی

سابین / sabîn/: ☜ **سابوون**

ساپ / sap/: ناو. ۱. کۆی سووری خەرمان ۲. سواپ؛ ساف؛ بەردی تەنک و لووسی گوێ چەم کە منال گەمەی پێ دەکەن ☰ ۱. تودەی غلە در خرمن ۲. سنگ صاف و نازک کنار رودخانە

ساپاوس / sapawis/: ئاوەڵناو. تەمەڵ؛ تەوەزەل ☰ تنبل

ساپساپانی / sapsapanî/: ناو. ساپساپانێ؛ یارییەکی منداڵانەیە، وەک شەخشان، بە بەردێکی پان و تەنک دەکرێ ☰ از بازی‌های کودکانە

ساپساپانێ / sapsapanê/: ☜ **ساپساپانی**

ساپۆک / sapok/: ناو. چەکمە؛ کەوشی مل‌درێژ ☰ چکمە

ساپیتک / sapîtik/: ناو. ۱. ساپیتە؛ میچی خانوو ۲. کاریتە؛ دیرەگ ☰ ۱. سقف خانە ۲. بالار

ساپیتە / sapîte/: ناو. ۱. ☜ **ساپیتك ـ۱** ۲. بەرزترین شوێن ☰ ۱. ☜ **ساپیتك ـ۱** ۲. بلندترین

نقطه

سات^{1} / sat/: ناو. ١. کات؛ وەخت ‹لەم بێخەبەری خۆمە کەساس و ماتم/ بێهوودە دەبووریٚ دەم و سات و کاتم «هەژار، *چوارینەکانی خەییام*»› ٢. تاو؛ دەمێکی زۆر کەم ‹بۆچ من لە زومرەی عەبدی خودا نیم؟/ ساتێک لە دەستی مەینەت ڕەها نیم «فولکلۆر»› ٣. سەعات؛ ساعەت؛ کاتێک بەرامبەر بە شێست خولەک ‹ساتێک بە سەربەستی، نەک سەد ساڵ بە ژێردەستی «مەسەل»› ☰ ١. وقت ٢. آن؛ لحظه ٣. ساعت؛ شصت دقیقه

سات^{2}: ئاوەڵکار. گەلێک؛ فرە ‹سات ماندیمە› ☰ بسیار

ساتاخە / sataxe/: ناو. گولێنگە و ڕیشوو ☰ منگوله و پُرز

ساتار / satar/: ئاوەڵناو. ١. شاراوە؛ پێوار؛ نادیار ٢. بێدار و ڕووتەن لە نێو دارستاندا ☰ ١. پنهان ٢. خالی از درخت در جنگل

▣ **ساتار بوون**: سرەوان؛ لە دۆخ یان بار و حاڵەتێکدا ورینگ گرتن ☰ آرام گرفتن؛ استقرار یافتن

ساتار کردن: تاقەت کردن: ١. شاردنەوە و لە بەر چاو نەهێشتن ٢. لە دۆخ یان بار و حاڵەتێکدا سرەواندن ☰ ١. پنهان کردن ٢. مُستقر کردن

ساتان^{1} / satan/: چاوگ. کوتران (چەڵتووک) ☰ کوبیده شدن (شالی)

ساتان^{2}: ناو. ١. *[کینایە]* دەرپێی ژنانە ٢. پارچەیەکی ساف و بریقەدار لە هەورێشم یان ڕیۆن ☰ ١. تُنبان زنانه ٢. نوعی پارچه

ساتان^{3}: پێڕۆ. ← **سمت و ساتان**

ساتاندن / satandin/: چاوگ. کوتان (چەڵتووک) ☰ کوبیدن (شالی)

ساتبەسات / satbesat/: ئاوەڵکار. دەمبەدەم؛ کات لە دووی کات ‹ساتبەسات حاڵی خراپتر دەبوو› ☰ لحظه به لحظه

ساتساتی / satsatî/: ئاوەڵناو. تاوتاوی؛ حولحولی؛ هەردەمی ☰ دمدمی

ساتف / satif/: ناو. کاری شێلان بە دەست (هەویر) ☰ عمل چلاندن (خمیر)

ساتڵ / satił/: ناو. ١. بەرۆش؛ مەنجەڵ ٢. سەتڵ؛ دۆڵ ☰ ١. دیگ ٢. سطل

ساتمە / satme/: ناو. سەتمە؛ ڕەوتی هەڵەنگووتن؛ ڕەت بردن ☰ سکندری

▣ **ساتمە بردن**: هەڵەنگووتن؛ ڕەت بردن ☰ سکندری خوردن

ساتن / satin/: چاوگ. ١. کوتان؛ کوتاین؛ قوتان ٢. شکاندن؛ شکانن ٣. لێ دان ☰ ١. کوبیدن ٢. شکستن ٣. زدن

ساتوسەودا / sat û sewda/: ☜ **ساردوسەودا**

ساتۆڕ^{1} / sator/: ☜ **ساتوور**

ساتۆڕ^{2}: ئاوەڵناو. ١. کاتۆڕ؛ ڕووتاوە و گیا لێ نەماو ‹جاڕەکە وا ساتۆڕ بووە، مەڕەکان تێر ناخۆن› ٢. *[کینایە]* تەمەڵی لەش گران ☰ ١. بدون پوشش گیاهی ٢. تنبل تنەلش

ساتۆڕک / satorik/: ☜ **ساتوور**

ساتۆڕە / satore/: ☜ **ساتوور**

ساتوور / satûr/: ناو. ساتۆڕ؛ ساتۆڕک؛ ساتۆڕە؛ ساتۆرە؛ جەخار؛ شەتیر؛ چزلک؛ چەپەجاخ؛ چەپەچاخ؛ چەپەجاغ؛ گۆشتپاچ؛ باڵتە؛ جۆرە کاردێکی دەمپان و قورس بۆ شکاندنی پێشە و قرتاندن و هەنجنینی گۆشت و سەوزی ☰ ساطور

ساتوورجەم / saûrcem/: ☜ **سەتڵوجەم**

ساتووری / satûrî/: ئاوەڵناو. جنراو؛ هەنجراو؛ کوتراو و وردکراو بە ساتۆڕ ☰ ساطوری

ساتەری / saterî/: ئاوەڵناو. *[شوورەیی]* کێرمەخمەر؛ بە کار هێنەری کیری دەسکرد ☰ استعمال

کنندەی آلت مصنوعی

ساتی / satî/: ئاوەڵکار. ١. کـاتی؛ نـە هەمیشـەیی ‹ساتی کارمان بۆ دەکا› ٢. بەپەلـە؛ بەلـەز ‹سـاتی هات و ڕۆیشت!› ☰ ١. موقتی؛ ساعتی ٢. عجلەای

ساتێ / satê/: ئاوەڵـکار. تاوێ؛ ماوەیەکی کورت ☰ دمی

ساج / sac/: ناو. ١. سێڵ؛ سێل؛ سێهل؛ دەفرێکـی خڕ و پەل و کۆمی کانزایی بۆ نان لە سەر کردن و برێشکە و برساق تێدا برژانـدن ٢. جـۆرێ دارە دارتاشان دە کـاری دەکـەن ☰ ١. سـاج ٢. نـوعی چوب درودگری

▣ **کەوتنە سەر ساجی عەلی:** *[مەجاز]* هیچ بۆ نەمان؛ هەموو مـاڵ و سـامان لـە دەس دان ☰ هرچـە داشتن از کف دادن

ساجاخ / sacax/: ناو. سـاچاخ؛ سـاچاغ؛ سـاچاخە؛ گولـینگە و ڕیشـووی زیـن و جلکـی پیاوانـە ☰ منگولە و پُرز کنارەی زین و لباس مردانە

ساجلەخ / saclex/: ناو. زەنبەرێکە لە پـرچ دەدرێ ☰ زیوری کە بر زُلف بندند

ساجوڕ / sacuř/: ☜ **ساجووڕ**

سـاجوور / sacûr/: نـاو. سـاژوور: ١. سـانجۆل؛ سانجن؛ سانجی؛ سەمەندۆک؛ دارێکە بە پـەتێک دەخرێتە ملی سەگ ٢. خەشاب؛ دەراغ؛ قوتووی فیشەک کە دەخرێتە ناو تفەنگی ڕەشاشەوە ☰ ١. ساجور ٢. خشاب تیر

ساجووڕ / sacûř/: نـاو. ساجوڕ؛ ساژور؛ سەمەندۆک؛ سەنەدۆک ☰ قلادە

ساجی / sacî/: ئاوەڵناو. لە سـەر سـاج بـرژاو ‹نـانی ساجی› ☰ ساجی

ساچ / saç/: ناو. زاخ ☰ زاج

ساچاخ / saçax/: نـاو. ١. ☜ **سـاجاخ** ٢. پاسـار؛ لێوارەی بان ‹خەرابی عیشقی تۆ وا بێسەروسامان و دەروێشە/ سەری بێ تاجە، کولبەی بێ دەرە، دیواری بێ‌ساچاخ «مەحوی»› ☰ ١. ☜ **سـاجاخ** ٢. دیـوار لب بام

ساچاخە / saçaxe/: ☜ **ساجاخ**

سـاچان / saçan/: چـاوگ. تێنەپـەڕ. //سـاچای؛ دەساچێی؛ بساچێ// ساچیان؛ ساچین: ١. سازیان؛ سازان؛ ساچیای؛ ساچای؛ سـاچنای؛ سـەرکردن؛ دەگەڵ ڕابواردن ٢. حەسانەوە؛ حەسـیانەوە ☰ ١. ساختن؛ تحمل کردن ٢. خستگی درکردن

■ ئاوەڵـناوی بـەرکاری: سـاچاو/ چـاوگی نـەرێنی: نەساچان

ساچاندن / saçandin/: چاوگ. ساچیان؛ سـازیان؛ سەرکردن؛ دەگەڵ ڕابـواردن ‹قەناعـەت چاکـە، وا چاکە بساچێنم بە شـۆرباوێ/ کـەوای تاقـەی منـەت لابەم، لە بەر کەم شاڵێ یا جاوێ «قانع»› ☰ ساختن؛ تحمل کردن

ساچای / saçay/: ☜ **ساچان ـ١**

ساچمە / saçme/: ناو. ١. گزموولەی مزی ورد کـە دەیکەنە ناو گوللەی تفەنگی ڕاو ٢. *[کینایە]* پـلار؛ تیز؛ قسەی بە تێکول ☰ ١. ساچمە ٢. مَتَلَک

ساچمەزن / saçmezen/: ناو. جـۆرێ تفـەنگی ڕاوە ‹ڕۆژێک دەروێش ئەوڕەحمان/ ساچمەزەنـی کـردە شان «قانع»› ☰ تُفنگ ساچمەزن

ساچنای / saçnay/: ☜ **ساچان ـ١**

ساچ و پەرچەم / saç û perçem/: نـاو. غولامانـە؛ مووی سەرتوێڵی منال کە بۆ جوانی دەیهێڵـنەوە ☰ کاکُل پیشانی بچە

ساچی / saçî/: ئاوەڵکار. لەبەرچی؛ بۆچی ☰ چرا

ساچیان / saçyan/: ☜ **ساچان**

ساچیای / saçyay/: ☜ **ساچان ـ١**

ساچین^{1} / saçîn/: ☜ **ساچان**

ساچین^{2}: نـاو. دارێکە وەکوو گوونیا جـۆلا دەکـاری دێنێ ☰ چوب گونیای بافندگی

ساچێن / saçên/: ئاوەڵناو. بساز؛ سازیار ☰ سازگار

ساچێنە /saçêne/: ☜ **ساچێتەر**

ساچێنەر /saçêner/: ئاوەڵناو. ساچێنە؛ سارێژکەر؛ دەرمانکەر؛ برین سارێژکەر 🇮🇷 التیام‌دهندەی زخم

ساحێب /saĥêb/: ناو. ساحێو؛ خاوەن؛ خودان؛ خێو؛ خاوەند 🇮🇷 صاحب

ساحێبکار /saĥêbkar/: ناو. خاوەن‌کار؛ کەسێ کە کار بە کرێکاران دەدا 🇮🇷 کارفرما؛ صاحب‌کار

ساحێبماڵ /saĥêbmał/: ناو. ساحێوماڵ؛ خانەخوا؛ خانەخوێ: ١. خاوەن ماڵ ٢. میواندار 🇮🇷 ١. صاحب‌خانه ٢. میزبان

ساحێو /saĥêw/: ☜ **ساحێب**

ساحێوماڵ /saĥêwmał/: ☜ **ساحێبماڵ**

ساحێومردوو /saĥêwmirdû/: سارستە. خاوەن تۆپیو؛ خاوەن‌تۆپیگ؛ خاوەن‌مردگ؛ سارستەی دەربڕینی وەڕەزی لە شتێ 🇮🇷 صاحب‌مرده

ساخ /sax/: ئاوەڵناو. ساغ؛ ساق؛ ساخلەم؛ ساغڵەم: ١. تەندرووس؛ نەبیمار ٢. بێ‌عەیب ٣. ڕاست؛ بێ فڕوفێڵ ٤. بێ کەموکووڕی 🇮🇷 ١. سالم ٢. بی‌عیب ٣. راست و درست ۴. تمام و کمال

⊡ **ساخ بونەوە:** ساغ بوونەوە: ١. دروست بوونەوە و ڕوون بوونەوەی بابەتێکی سەقەت و ئەستەم ‹زۆر بە حەستەم دەقەکەمان بۆ ساخ بووەوە› ٢. چا بوونەوە لە نەخۆشی ٣. گەڕانەوەی فەوتاو و زیان لە مامەڵەدا ‹جووتیاران بە یارمەتی خێرومەندان زەرەر و زیانەکەیان بۆ ساخ بووەوە› ٤. بڕیاری کۆتایی دان ‹ـ ئەرێ ئێوە ئەوڕۆ دەچن یا سبەی؟ ـ وەڵلا هێشتا ساخ نەبووینەتەوە› 🇮🇷 ١. درست و شفاف شدن ٢. شفا یافتن ٣. جُبران شدن

ساخ کردنەوە: ١. دروست کردنەوە و ڕوون کردنەوەی بابەتی سەقەت و ئەستەم ٢. چاک کردنەوەی نەخۆش ٣. چاک کردنەوەی کەلپەلی خراپ ٤. هێنانەوەی زیانی ماڵی 🇮🇷 ١. درست و شفاف کردن ٢. شفا دادن ٣. تعمیر کردن ۴. جُبران کردن

ساخت /saxt/: ناو. ١. کر؛ دەسکرد؛ دروس‌کراو ٢. سازش؛ دۆخی وێکەوتن 🇮🇷 ١. ساخت ٢. سازش

ساختمان /saxt(i)man/: ناو. ساختومان؛ خانووبەرە 🇮🇷 ساختمان

ساختوپاخت /saxt û paxt/: ناو. کەین‌وبەین؛ خلێنەوبلێنە؛ سازش و هاودەستی بۆ پیلان گێڕان 🇮🇷 تبانی

⊡ **ساختوپاخت کردن:** کەین‌وبەین کردن؛ کاکە و براله کردن؛ بڕیار دانان بۆ پیلان گێڕان 🇮🇷 تبانی کردن

ساختومان /saxtuman/: ☜ **ساختمان**

ساختە^1 /saxte/: ناو. ١. درۆ؛ بوختان ٢. گزی و تەڵەکە 🇮🇷 ١. بُهتان ٢. نیرنگ

ساختە^2: ئاوەڵناو. ١. ☜ **ساختەکار** ٢. هەڵبەستراو؛ درۆیی 🇮🇷 ١. ☜ **ساختەکار** ٢. دروغین؛ جعلی

ساختەچی /saxteçî/: ☜ **ساختەکار**

ساختەچێتی /saxteçêtî/: ☜ **ساختەکاری**

ساختەکار /saxtekar/: ئاوەڵناو. ساختەچی؛ ساختە: ١. دەسبڕ؛ فێڵباز ٢. درۆزن؛ درۆهەڵبەست 🇮🇷 ١. کلاهبردار ٢. دروغگو

ساختەکاری /saxtekarî/: ناو. ساختەچێتی؛ دەسبڕی؛ فێڵبازی 🇮🇷 نیرنگبازی

ساخلەم /saxlem/: ☜ **ساخ**

ساخلەمی /saxlemî/: ☜ **ساخی**

ساخڵەم /saxłem/: ☜ **ساخ**

ساخناخ^1 /saxnax/: ☜ **سەخناخ**

ساخناخ^2: ئاوەڵناو. ئاستەنگ؛ دژوار 🇮🇷 مُشکل

ساخور /saxur/: ناو. ڕووتەنی ناو لێڕەوار کە داری نییە و ڕۆژ لێی ئەدا 🇮🇷 جایی در جنگل کە درخت ندارد و آفتاب می‌گیرد

ساخوسەلامەت / sax û selamet/: ئاوەڵناو. ساق‌وسلامەت؛ ساق‌وسەلیم: ١. تەندروست؛ لەش‌ساخ ٢. ساخ و بێ‌وەی ☰ ١. سلامت ٢. صحیح و سالم

ساخوشک / saxuşk/: ئاوەڵناو. لە بەر سێبەر وشک‌کراو ☰ سایەخُشک

ساخەس / saxes/: ئاوەڵناو. پڕ لق‌وپۆپ، کە سێبەری خەست و پڕە ☰ پُرشاخ و برگ و پُرسایە

ساخی / saxî/: ناو. ساغی؛ ساقی؛ ساخلەمی: ١. تەندروستی؛ سەلامەت ٢. بێ‌خەوشی؛ بێ‌عەیبی ☰ ١. سلامت ٢. بی‌نقصی

ساد / sad/: ناو. پارچە؛ تیکە ☰ تکە

سادار / sadar/: ئاوەڵناو. ١. سێبەردار؛ بەسێبەر؛ خاوەن سا (دار) ٢. دین؛ شێت؛ لێوە ‹دڵە تۆ سادار دێوانەی وێڵی/ جانشین قەیس بیابان‌گێڵی «سەیدی»› ☰ ١. سایەدار (درخت) ٢. دیوانە

ساداری / sadarî/: ناو. فێدار؛ سەرعی ‹لەیلێ ساداریش جە زوڵف وێشەن/ گونای باباشێخ بێساران چێشەن؟ «بێسارانی»› ☰ صرع

سادانی / sadanî/: ناو. سەعدانی؛ جۆرێ ترێ ☰ نوعی انگور

سادر / sadir/: ناو. ١. جێگەی چاندنی تۆ کە ببێ بە شەتڵ ٢. تەورداس ☰ ١. خزانە (در اصطلاح کشاورزی) ٢. نوعی تبرزین

سادوڕگە / saduřge/: ناو. نیودوڕگە؛ کەرکە ☰ شبەجزیرە

سادۆڵ / sadoł/: ناو. دۆڵیانێ لە چیمەنتۆ کە سەری ئاواڵە بێ ☰ ناو آسیاب

سادە / sade/: ئاوەڵناو. ١. ساکار؛ بێ‌نەخش‌ونیگار ٢. ئاسایی؛ بێ‌تایبەتمەندی بەرچاو ‹ژیانی سادە› ٣. دەمڕووت؛ موو لێ‌دەرنەهاتوو ‹من منداڵێکی سادە بووم تووشی ئەو نهامەتییە هاتین› ٤. ساویلکە؛ سایلۆح؛ فەقیرحاڵ ٥. هاسان؛ سانا؛ بێ گرێ‌وگۆڵ ‹تۆ دەتوانی بە زمانێکی سادە پێم بڵێی کومۆنیستی چی زۆر باشە؟ «هەژار، چێشتی مجێور»› ٦. بەبێ شارەزایی و پسپۆڕی لە پیشەیەکدا ‹کرێکاری سادە› ٧. ڕووت؛ بێ‌خەوش؛ بەرانبەری تێکەڵ ‹ئاوی سادە› ☰ ١. بدون نقش ٢. سادە ٣. اَمرَد ۴. سادەلوح ۵. آسان ۶ سادە ٧. خالص

سادەکار / sadekar/: ☜ **ساویلکە**

سادەلۆح / sadeloĥ/: ☜ **ساویلکە**

سادەلۆک / sadelok/: ☜ **ساویلکە**

سادەنووسی / sadenûsî/: ناو. کار و ڕەوتی نووسین بە وشەی ئاسان و ڕستەی کورت، بە جۆرێ کە هەموان لێی تێ‌بگەن ☰ سادەنویسی

سادەی / sadey/: سارستە. زووبە؛ زووکە؛ وشەی هان دان ‹سادەی ساحیب نەی! ڕیشەی دڵ کەر پەی/ تالیم دەر ئی فەرد وە نەزمەکەی نەی «مەولەوی»› ☰ بجُنب؛ واژەی تشجیع

سادەیی / sadeyî/: ناو. ١. بێ‌موویی؛ بێ‌تووکی ٢. ساکاری؛ دۆخی بێ‌زەرق و بەرق و زەمبەر بوون ٣. ساویلکەیی؛ سایلۆحی ‹زۆر کەس ... ویستوویانە بەهرە لە من بەرن و بۆ خۆیان خۆش بژین و گاڵتە بە سادەیی و خۆش‌باوەڕی من بکەن «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ ١. بی‌مویی ٢. سادگی ٣. سادەلوحی

سادیست / sadîst/: ئاوەڵناو. تووشیاری نەخۆشی سادیسم ☰ سادیست

سادیسم / sadîsm/: ناو. ئازاردەری؛ نەخۆشییەکی دەروونییە کە بە ئازار دان، حەزی جنسی نەخۆش دادەمرکێ ☰ سادیسم

سادیل / sadîl/: ناو. چووزە نەمام؛ نۆنەمام ☰ نهال یک سالە

سار^{١} / sar/: ناو. وشتر؛ حوشتر ☰ شتر

سار^{٢}: ئاوەڵناو. سارد؛ سەرد؛ چایگ؛ چایی؛ پێچەوانەی گەرم ☰ سرد

• **سار**^{۲}: پاشگر. ١. شوێنی شتێک ‹کۆسار› ٢. ئاسا؛ وەک ‹خاکەسار› ٣. زار؛ خاوەن بارودۆخێک ‹شەرمەسار› ٤. چەشن؛ وێنە ‹سەگسار› ▬ ١تا۴. ـ سار

سارا^{۱} / sara/: ناو. سەحرا؛ چۆڵ؛ بیابان ▬ صحرا

سارا^{۲}: ئاوەڵناو. ساف؛ تەخت؛ بێبەرزی و نزمی ▬ هموار؛ صاف

⊡ **سارا کردنەوە**: ڕێک کردن ▬ صاف کردن

ساراتی / saratî/: ناو. ١. سارکی بەڵەک؛ خەزایی؛ ئایلەمەن ٢. سارایی؛ شوێنی تەخت ‹بچین لەو ساراتییە تاوێ دانیشین› ▬ ١. سار صورتی ٢. زمین هموار

ساراکوانگ / sarak(i)wanig/: ناو. کوانووی سرشتی، بێ سێکوچکە ▬ أجاق بدون سنگ و پایە

سارامی / saramî/: ئاوەڵناو. تێر بوو (پەز) ▬ سیر شدە (گوسفند)

ساران / saran/: ناو. سەرماوەز؛ سیخوار؛ ئازەر؛ نۆهەمین مانگی ساڵی ئێرانی ▬ آذر ماه

سارانشین / saran(i)şîn/: ئاوەڵناو. چۆڵپەرست؛ دەشتەکی؛ کۆچەری ▬ صحرانشین

سارایی/ sarayî/: ☜ **ساراتی ـ۲**

ساربەڵەک / sarbełek/: ناو. خەزایی؛ ئایلەمەن؛ سارکی بەڵەک ▬ سار صورتی

سارد / sard/: ئاوەڵناو. سەرد؛ سار؛ تەزی؛ ڕونج: ١. بە تینێکی کەمتر لە تینی لەش کە دەبێتە هۆی هەست بە نارەحەتی یان سەرما ‹هەوای سارد› ٢. بە تینێکی کەمتر لە تینی ڕەچاوکراو ‹چای سارد› ٣. گەرمەوەنەکراو ‹خۆراکی سارد› ٤. چایگ؛ چیا؛ چیاو؛ چای؛ چێیگ؛ چێییگ؛ چێیی؛ تەزی؛ وەبەر سەرما نراو ‹خواردنەوەی سارد› ٥. *[مەجاز]* سارد و سڕ؛ سڕ؛ بەبێ هەست و گەرمای دەروونی ‹ڕوانینی سارد› ٦. *[مەجاز]* بێمەیل ‹ژنی سارد› ▬ ١تا۶ سرد

⊡ **سارد بون**: ١. گەرما نەمان ‹چاییەکە ساردە› ٢. *[کینایە]* سارد و سڕ بوون؛ ئاوڕ نەدانەوە ‹لەگەڵم زۆر ساردە› ▬ ١. سرد شدن ٢. سرد بودن

سارد بونەوە: سەردەو بوون: ١. چایگ بوونی شتی داغ ‹چاییەکە سارد بۆتەوە› ٢. *[کینایە]* دڵسارد بوون؛ لە گوڕ و تین کەوتن؛ ناهومێد بوون لە کار ‹کە ئەم هەڵوێستەی کاربەدەستانم دی، سارد بوومەوە› ٣. *[کینایە]* مردن ‹بە یەک گوللە ساردیان کردەوە› ▬ ١. سرد شدن داغ ٢. رغبت نماندن در کار ٣. مُردن

سارد کردن: هەوا سارد بوون ‹لە دوێنێوە ساردی کرد› ▬ سرد شدن هوا

سارد کردنەوە: سەردۆ کردن؛ سەردەو کردن: ١. شتی گەرم سارد کردن ‹ساردی کەوە جا بیخۆ› ٢. *[کینایە]* ناهومێد کردن ٣. *[کینایە]* کوشتن ‹بە گوللەیەک ساردیان کردەوە› ▬ ١. چیز گرم را سرد گردانیدن ٢. نومید کردن ٣. کشتن

سارداو / sardaw/: ناو. ١. ژێرخان؛ ژێرزەوی ٢. ☜ **سارداوە** ▬ ١. زیرزمین ٢. ☜ **سارداوە**

سارداوە / sardawe/: ناو. سارداو؛ سەرداڤ؛ سەرداو؛ سەرداوە؛ زاخۆن؛ ماران؛ مەسنا؛ ناویس؛ سارنج؛ سەیزان؛ ئاڤسارک؛ ژێرخانی قووڵ و هەمیشە فێنک بۆ هەڵگرتنی خۆراک ▬ سردابە

ساردایی / sardayî/: ناو. هەستی سەرما ▬ احساس سردی

ساردخانە / sardxane/: ناو. سەردخانە؛ شوێنێکی بەسراو و سارد کە دەزگای سەرمادەری تێدایە و شتی تێدا ناگەنێت ▬ سردخانە

ساردکەر / sardker/: ناو. چیلێر؛ سەرمادەر ▬ سردکُن

سارد و ساو / sard û saw/: ئاوەڵناو. سارد بە ڕۆژی بێهەور و سامالدا ‹بە ڕۆژی سارد و ساو دیومە بە

زستان/ترووسکەی بەفری بەر تیشکی هەتاوی «هێمن»› ≡ سرد و آفتابی

ساردوسڕ / sard û siř/: ئاوەڵناو. ۱. زۆر سارد ‹ئەهای گژەبا! گژەبای دڕ!/ ئاوری زستانی ساردوسڕ «چاوە»› ۲. *[مەجاز]* زۆر بێمەیل و ئارەزوو ‹سلاوێکی ساردوسڕی کرد و ڕۆیشت› ≡ ۱. بسیار سرد ۲. بی‌رغبت

ساردوسڕی / sard û s(i)ři/: ناو. ۱. کاتی سەرما ۲. *[مەجاز]* بێ میلی تەواو ≡ ۱. موسم سرمای سخت ۲. بی‌رغبتی تمام

ساردوسەرما / sard û serma/: ناو. وەخت و جەنگەی هەواساردی ≡ موسم سرما

ساردوسەودا / sard û sewda/: ناو. سات‌وسەودا؛ مامەڵە؛ دان‌وستان ≡ مُعامله

ساردوگەرم^{۱} / sard û germ/: ناو. سەردوگەرم: ۱. مەتارە؛ دەفرێ کە ئاو تا ماوەی زۆر بە ساردی یان بە گەرمی ڕادەگرێ ۲. *[کینایە]* سەردوگەرم؛ بان‌وخوار؛ بارودۆخی ژیان ‹هەژار بە تەمەن چی وا لە من گەورەتر نەبوو، بەلام ساردوگەرمی ڕۆژگاری لە من زۆر پتر چێشتبوو «هێمن»› ≡ ۱. فلاسک ۲. سردوگرم (روزگار)

▣ **ساردوگەرم کردن**: بە ساردایی و گەرمایی لەپڕ تێکچوون و ژان کردن (تایبەت بە ددان) ‹بەستەنیم بۆ ناخورێ لە ڕێوە ددانم ساردوگەرم دەکا› ≡ سرد و گرم زدن

ساردوگەرم^{۲}: ئاوەڵناو. سەردوگەرم؛ شلەتێن؛ شیرەگەرم؛ نیوەگەرم ≡ ولرم

ساردونیا / sardunya/: ناو. ناوی گولێکە ≡ گلی است

ساردە / sarde/: ناو. ۱. مەرەزەی دواکەوتوو، کە کەوتبێتە پایزەوە ۲. گیایەکە بە شکل لە چلەگەنم دەچێ ≡ ۱. شالی بە پاییز افتادە ۲. گیاهی شبیه گندم

ساردەپەرێز / sardeperêz/: ناو. جاڕەگەنمی نەکێڵدراوی داندراو بۆ سالی دوایی ≡ مزرعەی گندم شخم نشده

ساردەسندان^{۱} / sardesindan/: ناو. ساردەسنگان؛ جۆرێ نەخۆشی ولاخی بەرزە ≡ نوعی بیماری دام و ستور

ساردەسندان^{۲}: سارستە. ساردەسنگان؛ وشەیەکە وەک «قوزەلقورت» بۆ نواندنی بێزاری ≡ زهر مار؛ دُشنامی است

ساردەسنگان / sardesingan/: ☞ **ساردەسندان**

ساردەسێر / sardesêr/: ☞ **سەردەسێر**

ساردەکێڵ / sardekêł/: ناو. کاری توو وەشاندنی درەنگ‌وەخت لە پاییزدا ≡ بذرپاشی آخر پاییز

ساردەگۆج / sardegoc/: ناو. ساردەگۆژ؛ بەچکەی مالاتێ کە درەنگ ژەکی دەدەنێ و هێزی مژینی گوانی دایکی نییە ≡ برّەی ناتوان از مُک زدن

ساردەگۆژ / sardegoj/: ☞ **ساردەگۆج**

ساردەمەنی / sardemenî/: ناو. (!) خواردن و خواردنەوەی سارد (وەک بەستنی و شەربەت و ...) ≡ دسر و نوشابەی سرد

ساردی / sardî/: ناو. سەردی؛ چیاگی؛ چایگی ‹بێنە بەر چاوت بە هەزاران دار هەنار لە ساردی پاییزدا، گەلای زەردێکە وەک زێڕی بێ‌خەوش «هەژار، چێشتی مجێور»› ≡ سردی

▣ **ساردی کردن**: هەست کردن بە کزی، بێ‌حالی یان دڵ هەڵشێوان بە هۆی خواردنی بڕێ خۆراکەوە ≡ سردی کردن

ساردین / sardîn/: ناو. ۱. هەریەکە لە دەیان جۆر ماسیگەلی بچووک کە کونسێرڤی لێ دروست دەکەن ۲. بێچووەماسی کونسیرڤ کراو ≡ ۱و۲. ساردین

سارساڕۆک / sarsarok/: ناو. ۱. ئاوڕوون‌کەرە؛ ئاوڕۆشنەوکەرە ۲. چەرخ‌وفەلەک؛ کورسی‌کورسی

ف ١. دیبب ٢. چرخ‌وفلک

سارق / sariq/: ناو. بوخچه؛ پرێسکه ف بُقچه

سارکی‌بەڵەک / sarkîbełek/: ☜ **ساربەڵەك**

سارمە / sarme/: ناو. ١. ☜ **سالمە** ٢. نەخشی تەقەڵ لە زین ٣. گولینگەی لە ئاوریشم و تاڵە زیو ٤. قۆزاخەی پەمۆ ٥. دۆلمەی گەلا ٦. جۆرێ هەرمێ ف ١. ☜ **سالمە** ٢. گلدوزی زین ٣. ابریشم با تار نقره تابیده ۴. غوزەی پنبه ۵. دُلمەی برگ مو ۶ نوعی گلابی

سارنج / sarinc/: ناو. سارداو؛ سەرداوە؛ زاخۆن؛ ماران؛ ژێرخانی قوول و هەمیشە فێنک بۆ هەڵگرتنی خۆراک ف سردابه

سارنجۆک / sarincok/: ناو. سەلاجە؛ یەخچاڵ ف یخچال

ساروج / saruc/: ناو. ئاسنی دەسکداری ئاگرکێش کە ئاگری پێ‌هەلگێڕ ــ وەرگێڕ دەکەن ف آتش‌کش؛ چمچەی آتش

سارومار / sar û mar/: ئاوەڵناو. *[کینایە]* بۆگەن ‹بۆنی سارووماری لێ دێ› ف بوگندو

سارۆکی / sarokî/: ئاوەڵناو. لە سەرما قەلس ف سرمایی

سارۆمە / sarome/: ناو. جۆرێ تفەنگ ف نوعی تفنگ

سارو / sarû/: ئاوەڵناو. شاد و سەرخۆش ف شاد و شنگول

ساروج / sarûc/: ناو. ١. جاڕوو؛ تێکەڵاوی قسلاو و خۆڵەمێش بۆ سواغ‌دانی حەوز و... کە پێش دروست بوونی سیمان باو بوو ٢. *[کالبدشناسی]* جۆرە شانەیەکی ئێسکی کە ڕیشەی ددانی مۆرغەداران دادەپۆشێ ف ١و٢. ساروج

سارە[1] / sare/: ناو. بەیانی: ١. سەبا؛ سوح ٢. سۆزی؛ ڕۆژی دوایی ٣. سار؛ وشتر ف ١. بامداد ٢. فردا ٣. شُتُر

سارە[2]: ئاوەڵکار. ١. لە بەرەبەیاندا ٢. بەیانی؛ لە ڕۆژی دواییدا ف ١. بامدادان ٢. فردا

سارەزی / sarezî/: ناو. سبەی زوو؛ سەرەتای ڕۆژێ کە دێت ف پگاه

سارەما / sarema/: ناو. گوێرێ؛ کاری مێچک دانی بێچوو؛ مژاندنی بەر لە دۆشین بۆ شیر دادان. هەروەها: **سارەما دان** ف عمل مُک زدن بچەی احشام قبل از دوشیدن

سارەوان / sarewan/: ناو. سالڤان؛ وشترەوان؛ شڤانێ دەڤەهان ف ساربان

ساری / sarî/: ناو. جلی ژنانی هیند و پاکستان، کە پارچەیەکی سووک و درێژە، سەرێکی وەک پشتێن دەبەستن و ئەو سەریشی دەدەن بە سەر شان و سەریاندا ف ساری

سارێش / sarêş/: ☜ **سارێژ**

سارێن / sarên/: ☜ **سابرێن**

سارستە / sařiste/: ناو. *[ڕێزمان]* ڕستەتا؛ ڕستەئاسا؛ کلۆز؛ ڕستەیەک بێ‌کردار، کە هەواڵ لە سۆزێک وەک: سەرسووڕمان، شادی و داخ و ... دەدا (وەکوو: ئافەرین، خۆزگە، داخەکەم و ...) ف شبەجمله

ساڕوخ / sařux/: ناو. چارۆکە؛ چارەکەی سەر ف ساروق؛ سرپوش زنانه

سارێژ / sařêj/: ناو. سارێش؛ ڕەوتی پڕ بوونەوە و چا بوونەوەی برین ‹سەرەتای ئیش هەموو یەک بوونە ئەویش نابێ هەتا/ هەر برینێ کە لە دڵدا هەیە سارێژی نەکەی «شوکری فەزلی»› ف التیام (زخم)

▣ **سارێژ بون:** چا بوونەوەی برین. هەروەها: **سارێژ کردن** ف التیام یافتن

سارێژکەر / sařêjker/: ئاوەڵناو. دەرمانکەر ف التیام‌دهندەی زخم

ساز[1] / saz/: ناو. ١. زاز؛ ئامێری مۆسیقا ٢. بارگە و کەل‌وپەلی سەفەر ف ١. ساز موسیقی ٢. رخت سفر

⊡ **ساز لێدان:** ژەندنی ئامێری مۆسیقا ☰ ساز زدن

ساز^{۲}: ئاوەڵناو. ۱. شاد؛ دڵخۆش ‹پێکەوە سازین› ۲. دەوڵەمەند؛ دارا ‹لە هەژاری کەوتن و ئێستا شوکور سازن› ۳. ئامادە؛ تەیار ‹شێخێ بە ژنێ خراپی گوت: بێشەرمی/ بۆ هەرچی دەست بۆ بەرێ ساز و نەرمی «هەژار، *چوارینەکانی خەییام*»› ☰ ۱. شاد ۲. ثروتمند ۳. آماده

⊡ **ساز بون:** ۱. ئامادە بوون ۲. دەوڵەمەند بوون ۳. ڕازی بوونی کچ بۆ شوو کردن ‹چەند خۆشە وەڵام بگاتە دلدار/ مزگێنی بداتێ ساز بووە یار «هەژار، *مەموزین*»› ☰ ۱. آمادە شدن ۲. ثروتمند شدن ۳. رضایت دادن دختر به ازدواج

ساز دان: ئامادە کردن ‹مەیخۆرەکان! دە وەرن و ساز دەین کۆڕێ/ مەیگێڕ وەرە! با دەفری شەڕاب هەڵچۆڕێ «هەژار، *چوارینەکانی خەییام*»› ☰ مُهیا نمودن

ساز کردن: ۱. ئامادە کردن ۲. ڕاست کردن؛ تاو کردنی کچ بۆ شوو کردن. هەروەها: **ساز کران** ☰ ۱. مهیا نمودن ۲. راضی کردن دختر برای ازدواج

ساز هاتن: دروست بوون؛ ڕێک هاتن ☰ جور شدن

• **ساز**^{۳}: پاشەوشە. ۱. چێکەر؛ دروستکەر ‹ساعەتساز› ۲. چاککەرەوە ‹ڕادیۆساز› ۳. دابینکەر ‹کارساز› ☰ ۱تا۳. ـ ساز

سازاخ / sazax/: ناو. تۆفی سەرما ☰ اوج سرما

سازان / sazan/: چاوگ. تێنەپەڕ. //سازای؛ دەسازێی؛ بسازێ// ساچان؛ سازای؛ سازیای: ۱. بردنە سەر؛ لەگەڵ کەس یان شتێکدا هەڵکردن و نەرم و نیانی نیشان دان ‹لەگەڵ هەموو کەسێکدا ئەسازێ› ۲. پێ کەوتن؛ سازگار بوون ‹هەموو خۆراکێکی پێ ناسازێ› ۳. هاودەستی کردن؛ دەست کردنە یەک ‹لەگەڵ قازیدا سازابوون› ☰ ۱تا۳. ساختن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: سازاو/ چاوگی نەرێنی: نەسازان

سازاندن / sazandin/: چاوگ. تێپەڕ. //سازاندت؛ دەسازێنی؛ بسازێنە// ۱. پێکهێنانەوەی دوو دژ ۲. ئەنجامدانی کار ☰ ۱. آشتی دادن مخالفین ۲. انجام دادن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەسازاندن

سازای / sazay/: ☜ **سازان**

سازبەند / sazbend/: ناو. ۱. سازلێدەر؛ سازژەن ۲. دەستەی مۆسیقاژەنان ☰ ۱. نوازندەی ساز ۲. گروه اُرکستر

سازدراو / sazd(i)raw/: ناو. دروستکراو؛ دروستکراو ☰ ساختە

سازران / sazran/: چاوگ. تێنەپەڕ. نادیار. //سازرای؛ دەسازرێی؛ بسازرێ// ۱. ئامادە کران ۲. جۆر کران ☰ ۱. مهیا شدن ۲. درست شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: سازراو/ چاوگی نەرێنی: نەسازران

سازژەن / sazjen/: ناو. ژەنیار؛ سازبەند؛ سازلێدەر ☰ نوازندە

سازشت / sazit/: ناو. ۱. ڕەوتی سازان ۲. ئاشتی ☰ ۱. سازش ۲. آشتی

سازڤان / sazvan/: ناو. ۱. ژەنیار؛ سازبەند ۲. مووسیقارِ ☰ ۱. نوازندە ۲. موزیسین

سازکری / sazk(i)rî/: ئاوەڵناو. ئامادەکراو ☰ مُهیّا

سازگ / sazig/: ناو. تەڕەساز؛ ترشیاتێک کە شەلەمیشی تێدا بێت ☰ ترشی با شلغم

سازگار / sazgar/: ئاوەڵناو. جۆر: ۱. بە تایبەتمەندی لێکهاتن و لەبار بوون ‹ئەو ڕەنگانە پێکەوە سازگار نین› ۲. ساز؛ کۆک ‹منداڵەکان پێکەوە سازگارن› ☰ ۱و۲. سازگار

سازگاری / saz(i)garî/: ناو. تەبایی؛ جۆری؛ کۆکی ☰ سازگاری

سازلێدەر / sazlêder/: ناو. سازبەند؛ سازندە ⚑ نوازندە

سازنای / saznay/: ناو. ۱. پێکهێنان ‹مادەر ئەساسەی سەفەر سازنا/ بەو تەورە لەیلی عەرووس ڕازنا «خانای قوبادی»› ۲. دروست کردن ⚑ ۱. فراهم آوردن ۲. ساختن

سازندە¹ / sazinde/: ناو. سازنە: ۱. زوڕناژەن ۲. سازلێدەر ⚑ ۱. سُرنانواز ۲. نوازندە

سازندە²: ئاوەڵناو. *[کنایە، پلار]* سازنە؛ بێشەرم و زماندرێژ ⚑ بی‌شرم و زبان‌دراز

سازنە / saz(i)ne/: ☜ **سازندە**

سازنەچی / saz(i)neçî/: ئاوەڵناو. لۆتی؛ بەزمگێڕ؛ ‹سازنەچییە و سوور کوڕ خوەی «مەسەل»› ⚑ مُطرب

ساز و ئاواز / saz û awaz/: ناو. مووسیقا و گۆرانی ⚑ ساز و آواز

سازوباز / saz û baz/: ناو. ساخت‌وپاخت ⚑ تبانی

سازوتەیار / saz û teyar/: ئاوەڵناو. ۱. ونار بەرهەف؛ ئامادە بۆ کارێ ۲. ئامادە و پڕچەک (لەشکر) ⚑ ۱. آمادە ۲. با سازوبرگ (لشکر)

سازودەوڵ / saz û dewł/: ☜ **سازودەهۆڵ**

سازودەهۆڵ / saz û dehoł/: ناو. سازودەوڵ؛ سڕنا و دەهۆڵ؛ ئەو سازە خۆماڵییانە کە لە جێژن و شاییدا باون ‹بە ساز و دەهۆڵەوە چوون بەرەو پیری بووک› ⚑ ساز و دُهُل

سازوسەودا / saz û sewda/: ناو. خەیالاتی پڕ و پووچ ⚑ خیال خام

. سازی / -sazî/: پاشەوشە. ۱. سازکردن ‹ڕادیۆسازی› ۲. کارگەی بەرهەمهێن ‹جانتاسازی› ⚑ ۱و۲. ـ سازی

سازیار / sazyar/: ئاوەڵناو. ۱. چێکەر؛ دروستکەر ۲. ساچێن؛ سازیار ⚑ ۱. سازندە ۲. سازگار

سازیان / sazyan/: ☜ **سازین ـ۱**

سازیای / sazyay/: ☜ **سازان**

سازین / sazîn/: چاوگ. تێنەپەڕ. تێپەڕ. //سازیت؛ دەسازی؛ بسازە// □ تێنەپەڕ. ۱. ساچاندن؛ سازیان؛ پێکهێنان؛ هەڵکردن؛ نەرم و نیانی کردن دەگەڵ کەسێ، شتێ یان ڕووداوێ ‹لەگەڵ خەڵکدا سازین› □ تێپەڕ. ۲. کردنەوە؛ دروست کردنی بینا و خانوو ⚑ ۱. سَرکردن ۲. بنا کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەسازین

سازێنەر / sazêner/: ئاوەڵناو. ڕێکخەر؛ وەڕێخەر؛ کارامە و بە سوود بۆ چاک کردن و وێکخستن ⚑ سازندە

ساژور / sajur/: ☜ **ساجوڕ**

ساژور / sajûr/: ☜ **ساجور**

ساسات / sasat/: ناو. سووپاپێک لە زارکی کاربراتۆر بۆ کەم کردنەوەی هەوا، کاتی هەڵکردنی ماشێن ⚑ ساسات

ساسۆن / sason/: ناو. کەلبەتان؛ درزێکی سێ گۆشە بۆ کەم کردنەوەی فش و فۆڵی جلک ⚑ ساسون

ساسی / sasî/: ناو. ۱. سۆنی؛ پند؛ جووجوو؛ قرڕنۆ ۲. گەدایی؛ سوالکەری؛ خوازەڵۆکی ⚑ ۱. ساس ۲. گدایی

ساغ / sağ/: ☜ **ساخ**

⊡ **ساغ بونەوە**: ☜ **ساخ بونەوە**

ساغڵەم / sağłem/: ☜ **ساخ**

ساغورەک / sağûrek/: ناو. گاشەبەرد ⚑ تختەسنگ

ساغی / sağî/: ☜ **ساخی**

ساف¹ / saf/: ناو. ۱. دەزووی لێفە دروون ۲. ☜ **ساپـ۲** ⚑ ۱. نخ لحافدوزی ۲. ☜ **ساپـ۲**

ساف²: ئاوەڵناو. ۱. بێ‌گنج؛ لووس؛ حولی ‹بەردی ساف› ۲. تەخت؛ ڕاست ‹زەوینی ساف› ۳. *[مەجاز]* دڵپاک و بێ‌فێڵ ‹پیاوی ساف› ⚑ ۱. صاف ۲.

هموار ۳. پاکدل

ساف^2: ئاوه‌ڵکار. ۱. گش؛ هه‌موو؛ سه‌رله‌به‌ر ‹ساف هه‌لاتن› ۲. یه‌کراست ‹وتی سلام و ساف چووه سه‌ر سفره!› ☰ ۱. همگی ۲. راست

سافان / safan/: چاوگ. دلۆپه کردن؛ چکه کردن؛ تکه کردن ☰ چکه کردن

سافاندن / safandin/: چاوگ. تکاندن؛ دلۆپاندن؛ دلۆپه پێ‌کردن ☰ چکانیدن

سافکه‌ر / safker/: ناو. تووز؛ ده‌قاق؛ ئوتوو ☰ اتو

سافله‌ساف / saf le saf/: ئاوه‌ڵکار. گش‌له‌گشت؛ به‌ته‌واوی ‹له‌شکری شکاک ئێمه‌شی وه‌ک هه‌موو خه‌ڵکی سابلاخ، سافله‌ساف تالان کردن! «هێمن»› ☰ تمام و کمال

سافۆ / safo/: ناو. ۱. پارزن؛ پاڵوێنه؛ ڕاوه‌ک ۲. کلیله به‌فر ☰ ۱. صافی ۲. بهمن

سافی / safî/: ناو. ۱. دڵپاکی ۲. پاڵوێنه ۳. لووسی؛ بێ‌گنجی ☰ ۱. پاکدلی ۲و۳. صافی

سافیلکه / safîlke/: ☜ **ساویلکه**

ساڤ / sav/: ناو. ئالامه‌ت؛ په‌سیو ☰ زُکام

ساڤا / sava/: ☜ **ساوا**

ساڤار / savar/: ☜ **ساوار**

ساڤاردان / savardan/: ناو. *[پلار]* گه‌ده؛ زگ ☰ انبان؛ شکم

ساڤالۆک / savalok/: ناو. منالی تازه‌زاوی جوانکیله ☰ نوزاد دوست‌داشتنی

ساڤایی / savayî/: ☜ **ساوایی**

ساڤدار / savdar/: ئاوه‌ڵناو. سامناک؛ سامدار؛ به‌ هه‌یبه‌ت ☰ سهمناک

ساق^1 / saq/: ناو. ۱. لاسکی گیا و دار ۲. جیقنه؛ ڕیقنه ۳. ته‌په‌گووی سه‌گ و ڕێوی ٤. به‌له‌ک‌پێچی به به‌ن چندراو ☰ ۱. ساقه‌ی گیاه و درخت ۲. پیخال ۳. مدفوع سگ یا روباه ۴. ساق‌پیچ پشمی

ساق^2: ☜ **ساخ**

ساق^3: ئاوه‌ڵکار. به ساقی؛ به خڕی؛ به یه‌کجاری ‹ساق نایه ده‌می!› ☰ دُرُسته

ساق‌به‌ند / saqbend/: ☜ **پووزه‌وانه**

ساقپه‌ڕ / saqpeř/: ناو. پینه‌ی بۆ جوانی به سه‌ر کراسدا درواو ☰ وصله‌ی زینتی لباس

ساق‌پێچ / saqpêç/: ناو. دۆلاغ؛ پووزه‌وانه؛ ساق‌پێچ ☰ ساق‌پیچ

ساقوسڵامه‌ت /saqûs(i)łamet/: ☜ **ساخوسه‌لامه‌ت**

ساقوسه‌لیم /saq û selîm/: ☜ **ساخوسه‌لامه‌ت**

ساقۆ / saqo/: ☜ **پاڵتاو-۱**

ساقۆت / saqot/: ☜ **ساقۆته**

ساقۆته / saqote/: ناو. ساقۆت: ۱. ساقۆڵ؛ پارچه گۆشتی به ئێسقانه‌وه ۲. ئێسکی ئه‌ژنۆ ☰ ۱. قطعه گوشت با استخوان ۲. استخوان زانو

ساقۆڕ / saqoř/: ناو. سه‌وه‌ته‌ی زۆر گه‌وره بۆ گیا و کا کێشان ☰ سبد بزرگ کاهکشی

ساقۆڵ / saqoł/: ناو. ۱. ☜ **ساقۆته -۱** ۲. قه‌رتاله‌ی ترێ چنین ۳. ☜ **ساکول** ☰ ۱. ☜ **ساقۆته-۱** ۲. سبد میوه‌چینی ۳. ☜ **ساکول**

ساقه / saqe/: ☜ **سه‌ده‌قه**

⊡ **به ساقه‌ی که‌سێک بوون**: به‌لاگه‌ردانی که‌سێک بوون. هه‌روه‌ها: **کردنه ساقه‌ی که‌سێک** ☰ دور کسی گشتن

ساقه‌ته / saqete/: ناو. ۱. کۆته‌ره‌ی دار ۲. لاسکی گیا ☰ ۱. تنه‌ی درخت ۲. ساقه‌ی گیاه

ساقه‌ته‌سووره / saqetesûre/: ناو. زه‌ڕنه‌قووته؛ بێچووه باڵنده‌ی په‌ڕ ده‌رنه‌هاتوو ☰ جوجه گنجشک پر درنیاورده

ساقه‌چه‌رم / saqeçerm/: ناو. ۱. چه‌رمی سه‌رملی باڵنده که دایده‌ماڵن ۲. *[کینایه]* ئازار؛ جه‌زره‌به ☰ ۱. پوست سر پرنده ۲. شکنجه

ساقه‌سه‌ری / saqeserî/: ناو. ساقه‌ی سه‌ر: ۱.

بەلاگەردان؛ ئەوەی لە پێناوی ساخی و بێوەی بوونی کەسێک بە دەوری سەریدا دەگێڕن و دەیکەن بە خێر ٢. *[کینایە]* ئەوەی کە بە خۆڕایی بە کەسێکی دەدەن ☰ ١و٢. صدقەسری

▣ **ساقەسەری/ ساقەی سەری کەسێک/ شتێک:** بە بۆنەی کەسێ/ شتێکەوە ‹ساقەی سەرت شکاتی لێ مەکە!› ☰ صدقەی سر کسی/ چیزی

ساقی / saqî/: ناو. ١. ☜ **ساخی** ٢. مەیگێڕ ‹سا ئیسە ساقی جەمین جام جەم/ وادەی ئاماتەن وە بان دیدەم «مەولەوی»› ☰ ١. ☜ **ساخی** ٢. ساقی

ساقینامە / saqîname/: ناو. مەسنەوییەک لە بەحری موتەقاریب کە تێیدا شاعیر ڕووی قسەی لە مەیگێڕە و پێڕای دەربڕینی هەست و ویستی خۆی، هانی دەدا بادەکەی بگێڕێ ☰ ساقینامە

ساقیوباقی / saqî û baqî/: ناو. *[کینایە]* سەودا و مامەڵە ☰ دادوستد

ساک / sak/: ناو. ١. ساک؛ چیمانی؛ جانتا؛ چەنتە ٢. پالاغ؛ گوێلکی گامێش ☰ ١. ساک ٢. گوسالەی گاومیش

ساکار / sakar/: ئاوەڵناو. ١. سادە؛ بێنەخش و خەت ٢. سادە و دڵساف ‹پیاوێکی ساکارە، فڕوفێڵ نازانێ› ٣. ئاسان؛ بێ دژواری بۆ تێگەیشتن ‹سا کە ئەو کارە وەها ساکارە/ مەرگە میوانی گەدا و خوونکارە «سوارە»› ٤. پاک؛ خاوێن و بێخەوش ‹عیشقێکی ساکار و مندالانە› ☰ ١. سادە؛ بدون نقش و نگار ٢. سادە و پاکدل ٣. آسان ۴. پاک

ساکارۆز / sakaroz/: ناو. شەکری چەوەندەر و قامیش ☰ ساکارُز

ساکاری / sakarî/: ناو. سادەیی؛ دۆخی بێزەرق و بەرق و زەمبەر ☰ سادگی

ساکارین / sakrîn/: ناو. ماکێکی سپی بلوورین کە لە ئاودا دەتوێتەوە و ٤٠٠ ئەوندەی شەکر شیرینە و لە جێی شەکر بە کار دەبرێ ☰ ساکارین

ساکت / sakit/: ئاوەڵناو. کپ؛ بێدەنگ؛ خپ ☰ ساکت

ساکسیفون / saksîfun/: ناو. سازێکی بازەنی وەک زوڕنایە بە دوگمەکانی دەژەنرێ ☰ ساکسیفون

ساکن / sakin/: ئاوەڵناو. ١. مەند؛ نەجووڵ؛ بێخوست ٢. ئارام؛ دامرکاو ‹دەمەکەت بێنە، بینە ناو دەمم/ دەبا ساکن بێ دڵەی پڕخەمم «فولکلۆر»› ☰ ١. ساکن ٢. آرام

ساکنای / saknay/: ☜ **سەکنین**

ساکول / sakul/: ناو. ساقۆڵ؛ باسک و قۆڵ ☰ ساعد و بازو

ساکوڵ / sakuł/: ئاوەڵناو. کووڕ؛ قووڵ؛ قویل ☰ گود

ساکۆ / sako/: ناو. ١. چیای ڕووتەن ٢. ☜ **پاڵتاو** ٣. دکە؛ ڕووبەرێکی بەرز و تەخت بۆ لە سەر دانیشتن ☰ ١. کوه لخت از گیاه ٢. ☜ **پاڵتاو** ٣. سکو

▣ **ساکۆی کەسێ سیا بون:** *[مەجاز]* داهاتووی کەسێ ڕوون نەبوون ☰ آیندەی کسی روشن نبودن

ساکۆل / sakol/: ☜ **ساکۆڵ**

ساکۆڵ / sakoł/: ئاوەڵناو. ساکۆل؛ قووڵ؛ نووق؛ کووڕ ☰ ژرف

ساکۆڵی / sakołî/: ناو. قووڵایی ☰ عُمق؛ گودی

ساکەتە / sakete/: ئاوەڵناو. خڕایی و زەقایی دووگی مەڕ و بەران ☰ برجستگی دُنبەی گوسفند

ساکەدەشت / sakedeşt/: ناو. ساکەگۆڕ؛ گۆڕەپان؛ دەشتی پان و بەرین ☰ دشت وسیع

ساکەگۆڕ / sakegoř/: ☜ **ساکەدەشت**

ساکیای / sakyay/: چاوگ. داسەکین؛ هەدا دان ☰ آرام گرفتن

ساگات / sagat/: ☜ **سێبەر^{1}ـ١**

ساگور / sagûr/: ناو. پارشێو؛ نانی بەرەبەیانی ڕۆژووگر ☰ سحری

ساگەوان / sagewan/: ناو. مالۆس؛ بەرازی مێ ☰

خوک ماده

سال / sal/: ناو. ١. ☜ **ساڵ** ٢. وشتروان؛ سالڤان؛ سارەوان ٣. بەردی لووس و درێژووکە و لەبار بۆ کێلی قەبر ▤ ١. ☜ **ساڵ** ٢. ساربان ٣. سنگ مناسب برای سنگ مزار

سالاد / salad/: ناو. سالاد؛ زەلاتە ▤ سالاد

سالار^{١} / salar/: ناو. سەرۆک؛ مەزن؛ گەورەی کۆمەڵ ‹سالاری لەشکر› ▤ سالار

سالار^{٢}: ئاوەڵناو. مەزن؛ میر؛ خاوەن خوو و خدەی بەرز ‹پیاوێکی سالارە› ▤ سالار

- **سالاری** / salarî-/: پاشەوشە. گەورەیی؛ مەزنی ‹باوکسالاری› ▤ ـ سالاری

سالامبور / salambur/: ناو. پێستەی هەڵاڵدراوی چوارپێیان کە ئامادەی خۆشە کردنە ▤ سالامبور

سالبۆری / salborî/: ئاوەڵناو. تەواو پیر؛ زۆر بە تەمەن ▤ سالخورده

سالخ / salix/: ناو. سالغ؛ خەبەر؛ ئاگەداری ▤ آگهی

سالخم / salxim/: ناو. هێشووەترێی گەورە ▤ خوشەی بزرگ انگور

سالغ / saliğ/: ☜ **سالخ**

سالڤان / salvan/: ☜ **سارەوان**

سالکی / sal(i)kî/: ئاوەڵناو. ساڵانە ▤ سالیانه

سالم^{١} / salim/: ☜ **سالمە**

سالم^{٢}: ئاوەڵناو. ساخ؛ سلامەت ▤ سالم

سالمە / sal(i)me/: ناو. سالم؛ سارمە؛ سەعلەب؛ سەهلاب؛ گیایەکە بنەکەی بۆ دەقی چیت بە کار دێ، بەرێکی وەک بادام دەگرێ، دەیهاڕن و بۆ خەست کردنەوەی برێ خواردەمەنی (وەک شەربەت، بەستەنی و ...) بە کار دێت ▤ گیاه سلمه؛ ثعلب

سالوق / saluq/: ناو. کولک: ١. وردە پەڕی باڵدار ٢. وردە خوری بنەوە ▤ ١و٢. کُرک

سالۆخ^{١} / salox/: ☜ **سۆراغ**

سالۆخ^{٢}: ئاوەڵناو. سالۆغ؛ ئاگا ▤ آگاه

سالۆر / salor/: ئاوەڵناو. ژیر؛ بەئاوەز؛ خاوەن فام ▤ فهمیده

سالۆزی / salozî/: ناو. سالۆسی؛ ڕیاکاری ▤ سالوسی

سالۆسی / salosî/: ☜ **سالۆزی**

سالۆغ / saloğ/: ☜ **سالۆخ**^{٢}

سالۆن / salon/: ناو. سالۆن؛ هۆڵ؛ تەلار؛ هۆدەی گەورە ▤ سالُن

سالوت / salût/: ناو. سالوویت؛ دەوەنی لە دەشتایی نێوان دوو کێودا ▤ بوتەی جلگەای

سالوز / salûz/: ئاوەڵناو. شارەزا؛ کارزان ▤ ماهر

سالول / salûl/: ناو. سللول؛ ژووری تاکەکەسی زیندان ▤ سلول انفرادی

سالویت / salûyt/: ☜ **سالوت**

سالەک / salek/: ناو. نەخۆشییەکی چڵکی و درێژخایەنی پێستە کە بە هۆی پێوەدانی مێشوولەی ئالوودە بە مشەخۆرێک بە ناوی «لیشمانیا»وە بەدی دێت ▤ سالک

سالیس / salîs/: ناو. پەیاغی لووس و حولی ▤ چوبدست کلفت و صاف

سالین / salîn/: ☜ **سالانە**^{١}

سالیۆن / salyon/: ناو. کاشەمە؛ کاشمە ▤ کرفس کوهی

ساڵ^{١} / sał/: ناو. سال؛ سالە: ١. یەکەی پێوانی زەمان بەرانبەر بە سوورێکی زەوی بە دەوری خۆردا، کە بریتییە لە سێسەد و شەست و پێنج شەو و ڕۆژ و نزیک پێنج ساعەت و چل و نۆ خولەک (سالی هەتاوی) ٢. یەکەی پێوانی زەمان بەرانبەر دوازدەجار خولی مانگ بە دەوری زەویدا، کە بریتییە لە سێسەد و پەنجا و چوار ڕۆژ (سالی مانگی) ٣. تەمەن؛ یەکەی پێوانی ژیانی

کەسێ یان شتێک ‹پەنجا سالی تەمەنە› ٤. مێژوو؛ زەمانی ڕووداوێک بە پێی سەرەتایەکی مێژوویی ‹ڕاپەڕینی شێخ مەحموود سالی ١٩١٩ی زایینی ڕووی دا› ٥. خولێکی چالاکی دامەزراوەیەک لە درێژایی سالێکدا ‹سالی خوێندنی ٩٥-٩٤ ڕشتەی زمان و وێژەی کوردی لە زانستگای کوردستان کرایەوە› ٦. پۆل؛ پلەک یان پایەی قوتابی یان خوێندکار لە دامەزراوەیەکی فێرکاریدا ‹سالی سێهەمی کیمیا› ٧. سەرجەمی ژمارەگەلی گۆڤار یان ڕۆژنامەیەک لە مەودای سالێکدا ٨. *[مەجاز]* سالڕۆژ؛ سالهات؛ سالەهات؛ ڕۆژێ کە یەک یان چەند سالێ لەوەپێش ڕووداوێکی تێدا ڕووی داوە ‹بەیانی سالی بابمانە› ☰ ١تا٨ سال

⊡ **سالّ بۆ سالّ:** ١. ئەم سال بۆ ئەو سال؛ بە مەودای سالێک ‹سال بۆ سال نەماندەدی› ٢. سال لەگەل سال؛ ئەمسال لە چاو سالی پار ‹سال بۆ سال خراپتر دەبێ› ☰ ١. سال تا سال ٢. سال بە سال

سالّ دوازدە مانگ: دوازدە مانگەی خودا؛ تەواوی سال ‹سال دوازدە مانگ خەریکی نوێژخوێندنە!› ☰ دوازدە ماه سال

سالّ لەگەلّ سالّ: ☜ **سالّ بۆ سالّ ـ٢**

سالّی پڕ: ☜ **سالّی کەبیسە**

سالّی تیشکی: ☜ **سالّی نوری**

سالّی خوێندن: ماوەیەک لە سالدا کە دەزگایەکی پەروەردە کار دەکا ☰ سال تحصیلی

سالّی ڕۆژی: ☜ **سالّی هەتاوی**

سالّی زایینی: سالێکی هەتاوی کە لە سەرەتای ژانوییەوە (١١ی بەفرانبار) دەستپێدەکا ☰ سال میلادی

سالّی کۆچی . مانگی: سالی هەیڤی ئیسلامی کە لە هەوەڵی موحەڕڕەمەوە دەسپێدەکا ☰ سال هجری قمری

سالّی کۆچی . هەتاوی: سالی ئێرانی، کە بە نەورۆز (خاکەلێوە) دەسپێدەکا ☰ سال هجری خورشیدی

سالّی کەبیسە: سالی پڕ؛ سالی ٣٦٦ ڕۆژە؛ سالێ کە ڕەشەمەی سی ڕۆژە ☰ سال کبیسە

سالّی مالّی: دوازدە مانگی پەسایپەس لە سەرەتایەکی دلخوازەوە کە بۆ خولێکی حیسابداری ڕەچاو دەکرێ ☰ سال مالی

سالّی مانگی: سالی هەیڤی؛ مەودای زەمانی دوازدە جار گەڕانی دوا بە دوای مانگ بە دەوری زەویدا (نزیک بە ٣٥٤ ڕۆژ) ☰ سال قمری

سالّی نوری: سالی تیشکی؛ مەودایەک کە نوور لە ماوەی یەک سالدا دەیپێوێ (مەودایەکی یەکجار درێژە، بەرامبەر بە ٩,٤٦١×$١٠^{١٢}$ کیلۆمیتر) ☰ سال نوری

سالّی هەتاوی: سالی ڕۆژی؛ مەودای دوو بگاری ڕوالەتی لە شوێنیەکی خۆر لە خالی بەهارییەوە (بەرانبەری ٣٦٥ ڕۆژ و ٥ سەعات و ٤٨ خولەک و ٤٦ چرکە) ☰ سال خورشیدی

⊡ **سالّ درەنگ بون:** سال گەیشتنە کۆتاییەکانی ‹کە سال درەنگ بوو، هەرد گەرم دادێ و هەلمێ دەکا «هێمن»› ☰ سال بە اواخر رسیدن

سالّی کەسێک هاتنەوە: تێپەڕینی سالێک بە سەر مردنی کەسێکدا ‹ئەوڕۆ سالی بابم هاتەوە› ☰ سالمرگ کسی شدن

بە سالّدا چون: پیر بوون ☰ پیر شدن

ـ **سالّ**^{٢}: پاشەوشە. ١. تەمەن؛ عومر ‹منداڵێکی کەمسال بۆتە بەرپرس!› ٢. ـ سال؛ سالێک بە تایبەتمەندییەکی دیارەوە ‹وشکەسال؛ تەڕەسال› ☰ ١و٢. ـ سال

سالّاد / :/saład ☜ **سالاد**

ساڵان١ / saɫan/: ئاوەڵکار. ساڵیان؛ لە چەند ساڵی ڕابردوودا ‹ساڵان وا زوو گەرمی نەدەکرد› ☰ در سال‌های گذشته

• **ساڵان**٢: پاشەوشە. ـ ساڵە ‹سێ‌ساڵان؛ چەندساڵان› ☰ ـ ساله

ساڵانە١ / saɫane/: ئاوەڵناو. ساڵیانە؛ ساڵکی؛ ساڵین؛ پێوەندیدار بە ساڵەوە ‹داهاتی ساڵانە› ☰ سالانه

ساڵانە٢: ئاوەڵکار. ساڵیانە: ١. لە ساڵدا؛ ساڵێ ‹ساڵانە چوار جار دەچمە هەولێر› ٢. لەسەرخۆ؛ ساڵدانە ـ ساڵدانە؛ چۆنیەتی ڕۆیشتن بە تەنبەڵی ☰ ١. سالانه ٢. سلانه ـ سلانه

• **ساڵانە**٢: پاشەوشە. ـ ساڵە ‹پێنج‌ساڵانە› ☰ ساله

ساڵاو / saɫaw/: ناو. تەڕەساڵ؛ ساڵێ کە ئاوی زۆر بێ ☰ سال پُر باران

ساڵاوەر / saɫawer/: ناو. داهاتی ساڵ؛ دەرامەتی ساڵانە ☰ درآمد سال

ساڵبڕ / saɫbiř/: ناو. ساڵ؛ ساڵیانە؛ ساڵەهات؛ ساڵهات؛ ساڵەوەخت؛ ساڵوەگەڕ؛ ساڵڤەگەڕ؛ کاتی تێپەڕینی یەک یان چەند ساڵ لە ڕووداوێک ☰ سالگرد

ساڵبژێر / saɫb(i)jêr/: ناو. ئەوەی کە لەمەڕ ڕووداوە گرنگ و دیاردەکانەوە لە هەر ساڵدا ئاگاداری دەدا ☰ سالشمار

ساڵبەساڵ / saɫbesaɫ/: ئاوەڵکار. ساڵ لە دووی ساڵ؛ هەموو ساڵێک ☰ هرساله

ساڵپێو / saɫpêw/: ناو. ساڵنامە؛ ساڵنوما؛ ڕۆژژمێر؛ ڕۆژمێر؛ ڕووژشمار؛ کتێبێ کە ڕووداوی ساڵێکی تێدا دەنووسرێ ☰ سالنامه

ساڵح / saɫiĥ/: ئاوەڵناو. پیاوچاک؛ دیندار ☰ صالح

ساڵدانە ـ ساڵدانە / saɫdane saɫdane/: ئاوەڵکار. هێواش ـ هێواش ☰ سلانه ـ سلانه

ساڵڕۆژ / saɫřoj/: ناو. ساڵەهات ☰ سالروز

ساڵژمێر / saɫj(i)mêr/: ناو. ساڵبژێر؛ ئەوەی (بەتایبەت نووسراوە) کە لەمەڕ ڕووداوانی دەسنیشان لە هەر ساڵدا ئاگاداری دەدا ‹ساڵژمێری ژیانی هێمن› ☰ سالشمار

ساڵڤەگەڕ / saɫveger̄/: ☜ **ساڵوەگەڕ**

ساڵمەند / saɫmend/: ئاوەڵناو. بەتەمەن؛ کاڵ؛ زورهان؛ بەساڵاچوو ☰ پیر

ساڵنامە / saɫname/: ☜ **ساڵپێو**

ساڵنوما / saɫnuma/: ☜ **ساڵپێو**

ساڵنەساڵ / saɫnesaɫ/: ئاوەڵکار. ساڵێک نە ساڵێکی تر ‹ساڵ‌نەساڵ گەنم دەکێڵین› ☰ یک سال درمیان

ساڵوەگەڕ / saɫweger̄/: ناو. ساڵەهات؛ ساڵڤەگەڕ ☰ سالگرد

ساڵۆن / saɫon/: ☜ **سالۆن**

ساڵە١ / saɫe/: ☜ **ساڵ**١

ـ **ساڵە**٢: پاشەوشە. بە تەمەن بە پێی ساڵ ‹یەکساڵە› ☰ ـ ساله

ساڵەوساڵ / saɫewsaɫ/: ئاوەڵکار. ساڵ لەگەڵ ساڵ؛ ساڵان لە دوای یەک ‹ساڵەوساڵ پێش دەکەوت› ☰ سال به سال

ساڵەوەخت / saɫewext/: ☜ **ساڵبڕ**

ساڵەهات / saɫehat/: ☜ **ساڵبڕ**

ساڵهات / saɫhat/: ☜ **ساڵبڕ**

ساڵیان / saɫ(i)yan/: ☜ **ساڵان**١

ساڵیانە١ / saɫ(i)yane/: ☜ **ساڵبڕ**

ساڵیانە٢: ☜ **ساڵانە**

ساڵێ / saɫê/: ئاوەڵکار. لە ساڵدا؛ لە ساڵێکدا ‹کرێکاران ساڵێ یەک مانگ دەچنە پشوو› ☰ سالی

سام / sam/: ناو. ١. ساو؛ ترس؛ خۆف ‹سامی لە خوێندن شکاندم› ٢. ☜ **سێو**ـ**١** ☰ ١. هیبت؛ مهابت ٢. ☜ **سێو**ـ**١**

▣ **سام شکان**: ترس شکان ‹کە سامم شکا بابم

ناردمیه سابلاخ تا له مەدرەسەی دەولەتی بخوێنم «هێمن»› ف ترس ریختن

سام کردن: ترسان ف ترسیدن

ساماریوم / samaryum/: ناو. توخمێکی کیمیایی کانزایی له دەستەی لانتانیدەکان به ژمارەی ئەتۆمی ٦٢ و کێشی ئەتۆمی ١٥٠,٤، خۆڵەمێشی و به خوێگەلی سەوز و چێرەییەوە که له دروست کردنی شیشەی چاویلکەدا به کار دێ ف سامارِیُم

سامالْ / samał/: ئاوەڵناو. بێهەور؛ ساف (ئاسمان) ف صاف (آسمان)

⊡ **سامالْ کردن:** ڕەوینەوەی هەوران له ئاسمان ف پراکندن ابرها

سامالْسا / samałsa/: ئاوەڵناو. یەکدەست؛ ساف و لووس ‹بەفر، شاخ و هەردی سامالْسا کردووه› ف صاف و یکدست

سامالْه / samałe/: ناو. کاری ساف کردنی شێوەرد ف عمل صاف کردن شُخم

⊡ **سامالْه کردن:** خێشک له شێوەرد دان ف صاف کردن شُخم

سامالْی / samałî/: ناو. ساهی؛ دۆخی هەور نەبوون به ئاسمانەوە ف صافی آسمان

سامان / saman/: ناو. ١. دارایی؛ دەولەت ٢. هێمنی و ئارامی ٣. ڕێکوپێکی؛ تەکووزی ٤. ڕاده؛ ئەندازه ‹من فامم یەکسەر جه دەس وەردابێ/ شەوق بێ سامان تۆ لێم سەر دابێ «مەولەوی»› ف ١. دارایی ٢. امنیت؛ امان ٣. نظم ۴. حدّ؛ اندازه

▦ **سامانی سروشتی:** دارایی و سەرچاوەگەلی سروشتی وەک (نەوت، گاز، کان، ئاو و...) ف منابع طبیعی

سامانی نەتەوەیی: دارایی و سەرمایەکانی خەڵکی نەتەوەیەک ف منابع ملی

⊡ **سامان دان:** تەکووز کردن؛ ڕێکوپێک کردن ف نظم دادن

ساماندار / samandar/: ئاوەڵناو. دارا؛ دەولەمەند ف ثروتمند

سامانسا / samansa/: ئاوەڵناو. *[کینایه]* پلیشاوه؛ پانەوەبوو به سەر زەویدا؛ تەخت وەک زەوی لێ هاتوو ‹من خۆ پای خەمان سامانسام کەردەن/ دەک بمرم هانات به من ئاوەردەن! «مەولەوی»› ف له و لَوَرده

سامانگه / samange/: ناو. خەزێنه؛ سندووقی پاره و پوول ف گنجینه

سامانه / samane/: ناو. دەزگا؛ کۆئەندام؛ گرۆیەک له شت، بابەت یان دیاردەی پێکەوەگیری ڕێکوپێک که کۆمەڵەیەک پێک دێنن ف سیستم

سامتۆر / samtor/: ☜ **پاڵتاو-١**

سامتی / sam(i)tî/: ☜ **سامتین**

سامتیک / samtîk/: ☜ **سامتین**

سامتین / samtîn/: ناو. سامتی؛ سامتیک؛ جۆرێ دەزووی قایم و بریقەدار ف نوعی نخ برّاق و مُحکم

سامدار / samdar/: ئاوەڵناو. ١. سامناک؛ جێگەی ترس ٢. بەهەیبەت؛ بەسام ف ١. ترسناک ٢. باهیبت

سامناک / samnak/: ☜ **سامدار-١**

سامنج / saminc/: ئاوەڵناو. سمنج؛ بەگێره و سەرسەخت ف سِمج؛ لجباز

سامۆتک / samotik/: ناو. ١. ڕەشایی له دوورەوه؛ تارمایی ٢. ☜ **سامۆرته** ف ١. شبح؛ سیاهی از دور پیدا ٢. ☜ **سامۆرته**

سامۆته / samote/: ☜ **سامۆرته**

سامۆرته / samorte/: ناو. سامۆتک؛ سامۆته؛ سیمۆت؛ سیمۆته؛ کەژوو؛ ئاڵقه و بەندی پاشکۆی زین ف فتراک

سامور / samûr/: ☜ **سمۆره -١**

سامه / same/: ناو. ١. پەیمان؛ مەرج؛ قەرار ٢. وام؛ واو؛ قەرز؛ دەسقەرز ٣. پەناگا؛ داڵده؛ پەسیو

▤ ١. پیمان ٢. وام ٣. پناهگاه

سامی / samî/: ناو. ١. بەشێکی گەورە لە مەردمی سپی پێست، بریتی لە عەرەب، جوولەکە، ئاشووری، ئاکەدی کۆن، کەنعانی و بەشێ لە خەڵکی حەبەشە ٢. لقێک لە زمانی ئەو خەڵکانە کە پێکەوە نزیکن، وەکوو عەرەبی، عیبری، ئاشۆری و حەبەشی ▤ ١و٢. سامی

سامیتی / samîtî/: ☜ **سامیتیل**

سامیتیل / samîtîl/: ناو. سامیتی؛ بەنکەڵەوە؛ بەنکەڵەمە؛ بەنێ کە دوو کەڵەوەی ملی گاجووت بە نیرەوە گرێ دەدا ▤ بند چنبرەی گردن گاو

سامیر / samîr/: ناو. ١. جۆرێ هەرزن ٢. جۆرێ لوورک؛ جۆرێ ژاڵە ▤ ١. نوعی ارزن ٢. نوعی خرزهره

سامیری / samîrî/: ئاوەڵناو. نیوەدەوڵەتی؛ تایبەتمەندی دەزگا یان ڕێوشوێنێک کە پەیوەندی دەگەڵ دەوڵەت هەیە و تەواویش دەوڵەتی نییە ▤ نیمەدولتی

سان¹ / san/: ناو. ١. سوڵتان؛ نازناوی میرانی هەورامان ٢. تەپاڵەدەشتی ٣. ڕەوتی ڕانانی لەشکر ٤. هەسان؛ بەردی لووسی چەقۆ و تیخیتر تیژ کردن ٥. سێبەر؛ سێوەر ‹سان دار بی خوەشە کەوماری نەوێ/ دلداری خوەشە، بەوکاری نەوێ «فولکلۆر»› ٦. ڕێورەسمێ کە تێیدا کۆمەڵێکی (زۆرتر) چەکدار، بە ڕیز و تەکووز ڕادەوەستن هەتا سەرکردە یان باڵادەستێک بە بەردەمیاندا تێپەڕێ ٧. هۆزی ڕەشپێستی باشووری ئەفریقا (زۆرتر دانیشتووی بووتسوانا) ▤ ١. سان؛ لقب اُمرای اورامان ٢. سرگین خشک ٣. سان؛ رژه ۴. فسان؛ سنگ چاقو تیزکنی ۵. سایه ۶ سان ٧. سان؛ بوشمن

◘ **سان بەستن**: ڕیز بەستن؛ بە ڕیز بوون ▤ صف بستن

سان دیتن: بەشداریکردن دە ڕێورەسمی ساندا، بیستنی گوزارشی سەرکردە و تێپەڕین لە بەرانبەر کەسانێکەوە کە لە سەر هەست ڕاوەستاون ▤ سان دیدن

• **سان²**: پاشگر. ١. ـ ستان ‹عەجەمسان؛ دارسان؛ کێفسان› ٢. ئاسا؛ گۆر؛ چەشنی ‹یەکسان؛ کێشسان› ▤ ١. ـ ستان ٢. ـ سان

سانا¹ / sana/: ئاوەڵناو. ئاسان؛ هاسان؛ نە دژوار ▤ آسان

سانا²: ئاوەڵکار. ئاسان؛ هاسان؛ نە دژوار ‹دژوار ژیا و سانا کوژرا! «شێرکۆ»› ▤ آسان

سانابەر / sanaber/: ناو. ئاسانسۆر ▤ آسانسور

ساناکاری / sanakarî/: ☜ **ئاسانکاری**

ساناڵە / sanałe/: ناو. مشتاغ؛ مەشتا؛ جێگەی میوە هەڵخستن لە بەر تاو ▤ جای خشک کردن میوە در آفتاب

ساناهی / sanahî/: ☜ **سانایی**

سانای / sanay/: چاوگ. کڕین؛ سەندن ▤ خریدن

سانایی / sanayî/: ناو. ساناهی: ١. هاسانی؛ ڕەحەتی؛ بێ دژواری ٢. ئاسوودەیی؛ بێخەمی ▤ ١. آسانی ٢. آسودگی

سانت / sant/: ☜ **سانتیمیتر**

سانتریفوژ / sant(i)rîfûj/: ناو. سانتریفیووژ: ١. دەزگای جیا کردنەوەی تەنگەلی جۆراوجۆر بە گوێرەی تۆکمەییان بە شێوەی سووڕ دانی زۆر خێرا ٢. جیا کردنەوە، گرتنی ئاو، تەڕایی یان هەڵمی ماکێک بەو کەرستەیە ▤ ١و٢. سانتریفوژ

سانتریفیووژ / sant(i)rîf(i)yûj/: ☜ **سانتریفوژ**

سانتەی / santey/: چاوگ. سەندن ▤ خریدن

سانتیگراد / santîg(i)rad/: ناو. پلەکی نیشاندانی دەما کە بە گوێرەی توانەوەی یەخ تا کوڵانی ئاو، سەد بەش کراوە، سیفر پیشاندەری خاڵی

بەستران و ١٠٠ پیشاندەری خالّی هاتنەکوڵ ⊑ سانتیگراد

سانتیگرەم / santîg(i)rem/: ناو. یەکەی کێشان بەرامبەر بە ٠,٠١ گرەم ⊑ سانتیگرم

سانتیلیتر / santlîtr/: ناو. یەکەی بارستی تراو بەرامبەر بە ٠,٠١ لیتر ⊑ سانتیلیتر

سانتیم / santîm/: ناو. سینتیم: ١. یەک لە سەد؛ سەدیەک ٢. سەدیەکێکی یورۆ (پارەی ئێستاکەی ولاتە یەکگرتووەکانی ئورووپا)، فرانک (پارەی پێشووی فەرانسە و هەندێ لە ولاتانیتر) ⊑ ١. یکصدم ٢. سانتیم

سانتیمانتاڵ / santîmantał/: ناوەڵناو. ١. هەستۆک؛ پڕهەست؛ تیژهەست؛ خوێنگەرم ٢. *[سەرزارەکی]* تەڕپۆش؛ لەڤەند؛ ڕازاوە؛ خوشیک؛ وەشدوخت ⊑ ١و٢. سانتیمانتال

سانتیمیتر / santîmîtir/: ناو. سانت؛ یەکەی پێوانی درێژایی، بەرامبەر بە ٠,٠١ میتر ⊑ سانتیمتر

▣ **سانتیمیتری چوارپاڵ/ چوارپاڵۆ:** سانتیمتری چوارپاڵ؛ یەکەی بارست، بەرامبەر بە ٠,٠٠٠٠٠١ میتری چوارپاڵوو ⊑ سانتیمتر مکعب

سانتیمیتری چوارگۆش/ چوارگۆشە: سانتیمتری چوارگۆش؛ یەکەی ڕووبەر، بەرامبەر بە ٠,٠٠٠١ میتری چوارگۆشە ⊑ سانتیمتر مربع

سانجن / sancin/: ناو. ١. سانجی؛ کۆڵنج؛ کولنج؛ قۆڵنج؛ قولنج؛ برک؛ شانەڕەقە؛ ئێشی زۆری (زیاتر ناو زگ) بە هۆی گرتن و بەردانی ماسوولکە و دەماری ئەندامێک (وەک: زگ، ڕیخۆلە و...) لە ناو سکدا ٢. ☚ **سندان¹ـ١** ⊑ ١. قولنج ٢. ☚ **سندان¹ـ١**

سانجۆر / sancor/: ناو. جۆرێ زگئێشەی تووش ⊑ نوعی شکمدرد شدید

سانجۆل / sancol/: ☚ **ساجور‌ـ١**

سانجی / sancî/: ناو. ١. ☚ **سانجن ـ١** ٢. ☚ **ساجورـ١**

ساندن / sandin/: ☚ **سەندن**

ساندنەوە / sand(i)newe/: ☚ **سەندنەوە**

ساندویچ / sand(i)wîç/: ناو. نەواڵە؛ نواڵە؛ بابۆڵە؛ بالۆڵە؛ لەفە؛ لەففە؛ قەپاڵە؛ قەباڵە؛ قەواڵە؛ باسترمە؛ کادک؛ دورووم؛ دورمە؛ لۆت؛ هۆچ؛ تیکە پێخۆری بە نان پێچراو ⊑ ساندویچ

ساندویچی¹ / sand(i)wîçî/: ناو. ١. نەواڵەفرۆش؛ بابۆڵەفرۆش ٢. دووکانێ کە ساندویچی تێدا دەفرۆشن ⊑ ١و٢. ساندویچی

ساندویچی²: ناوەڵناو. بابۆڵەیی؛ نەواڵەیی ‹نانی ساندویچی› ⊑ ساندویچی

ساندە / sande/: ☚ **سوانە**

ساندیلکە / sandîlke/: ناو. سواندولکە؛ سواندۆکە؛ سواندووکە؛ سواندیلکە؛ سێڤاندۆک؛ سێڤاندۆکە؛ سێڤاندیلکە؛ پاساری؛ چێشکە؛ چۆلەکە؛ چویک؛ مەلیچک ⊑ گُنجشک

سانس / sans/: ناو. هەر نۆرە شاندانێکی فیلم لە سینەما ⊑ سانس

سانسکریت / sansk(i)rît/: ناو. سەنسکریت؛ لە زمانە هیندووـ ئێرانییەکان، زمانی کەونارای گەلی ئاریایی هیند ⊑ سانسکریت

سانسۆر / sansor/: ناو. کار و ڕەوتی پشکاندنی ڕۆژنامە، گۆڤار، فیلم، شانۆنامە و هەمووجۆرە بلاڤۆکێک بەر لە بلاو بوونەوەی، بۆ بەرگری لە پەرە ساندنی هەواڵ، قسە یان وێنەگەلی دیاریکراو ⊑ سانسور

سانن / sanin/: چاوگ. کڕین؛ سەندن ⊑ خریدن

سانن‌ەوە / sannewe/: چاوگ. وەئەستاندن؛ وەستاندن؛ ئەستاندنەوە ⊑ بازپس گرفتن

سانەر / saner/: ناو. شانەر؛ شێنەر؛ بەڕێکەر ⊑

فرستنده

سانەوە / sanewe/: چاوگ. حەسانەوە؛ سیایەوە؛ سەینای ▤ آسودن

سانەی / saney/: چاوگ. ستانای؛ ستاندن: ١. وەرگرتن ٢. /مەجاز/ داگیر کردن بە زۆر ▤ ١. گرفتن ٢. غصب کردن

سانیای / sanyay/: چاوگ. سەنران ▤ خریده شدن

سانیلکە / sanîlke/: ئاوەڵناو. سانیلۆکە؛ ئاسان ▤ آسان

سانیلۆکە / sanîloke/: ☞ **سانیلکە**

سانیە / san(i)ye/: ناو. چرکە ▤ ثانیه

ساو¹ / saw/: ناو. ١. کاری پێدا ساوین؛ لێخستن؛ ڕێخستن ٢. تیژایی دەمی تیخ ٣. ☞ **سێو ـ١** ٤. ☞ **سام ـ١** ▤ ١. عمل سودن؛ مالیدن ٢. تیزی لبەی تیغ ٣. ☞ **سێو ـ١** ۴. ☞ **سام ـ١**

▣ **لە ساو دان:** بە هەسانداماڵینی تیخ بۆ تیژ کردنی ‹خەریکی دڵنەوازیمی بە چاوی مەرحەمەت زاهیر/ نیهانی بۆ سەرم تیغی بڕۆیانت لە ساو داوە «سالم»› ▤ فسان بر تیغ مالیدن

ساو²: ئاوەڵناو. ١. تیژکراو بە سان ٢. ساماڵ؛ بێ‌هەور ‹ئاسمانی ساو› ٣. ساوراو؛ زبری و گرنج لێ ماڵراو ▤ ١. تیز شده با فسان ٢. آفتابی ٣. صاف

ـ ساو³: پاشەوشە. ساوراو؛ ساویاگ ‹پلساو، زمساو، هێڵەساو› ▤ ـ سای

ساوا¹ / sawa/: ناو. ساڤا: ١. کۆرپە؛ نووزاک؛ لەیر ٢. بەبە؛ چلەدار؛ وەرمەکی؛ منداڵی مرۆڤ تا چل رۆژ پاش لە دایک بوون ٣. بەرخ و کار ٤. کاری پێدا ماڵین؛ دەست ڕێخستن ▤ ١و٢. نوزاد ٣. بَرّە و بُزغاله ۴. مالش

ساوا²: ئاوەڵناو. ساڤا؛ نۆڕەس: ١. تازە ڕسکاو ‹منداڵی ساوا› ٢. کاڵ؛ کرچ؛ خاو؛ تەواو نەگەیشتوو ‹عەقڵی ساوا› ▤ ١. نورس ٢. کال؛ نارس

ساوار / sawar/: ناو. ساڤار؛ ساور؛ ساوەر؛ گەنمی کوڵاوی بە دەستار کراو ▤ بلغور

ساواز / sawaz/: ئاوەڵناو. سای‌واز؛ ڕووهەڵماڵاو؛ ڕووقایم؛ بێ‌شەرم ▤ پررو؛ بی‌حیا

ساوازە / sawaze/: ئاوەڵناو. بێ‌دەربەستی ▤ نامُقید

▣ **ساوازە بوونەوە:** ئاسایی بوونەوە؛ بە بای خەیاڵدا نەهاتن ‹هێندەی کوشتن و مردنی دیوە تەواو ساوازە بۆتەوە و لاش بە سەر یەکدا بکەوێ، پەکی ناکەوێ!› ▤ عادی شدن

ساواق / sawaq/: ناو. سەرمای زۆر ‹ساواقی ساڵانەی بەهاری بێوڵەت/ ساواقی بورجی مارت «شێرکۆ»› ▤ سرمای سخت

ساواڵە / sawałe/: ناو. کارژیلە ▤ بُزغاله

ساواما / sawama/: ناو. زاوماک؛ مەڕ و بەرخ و بزن و کاریلەی تێکەڵاو ▤ بُز و گوسفند و بَرّە و بُزغالەهایشان

ساوان¹ / sawan/: چاوگ. ساویان: ١. پیاماڵران؛ پێداهاتن؛ لێخران؛ ڕێخران ٢. سوان؛ لووس بوون و کەم کردن لە بەر زۆر دە کار هێنان ▤ ١. مالیده شدن ٢. سایِیده شدن

ساوان²: ناو. دارێکە لە سەر دوو کۆڵەکە ڕایەڵ دەکرێ، جلوبەرگ و کەلوپەلی پێدا هەڵدەواسن ▤ چوبی که بر دو ستون قرار می‌گیرد و رخت بر آن می‌آویزند

ساوانی / sawanî/: ☞ **ساوایی ـ٢**

ساوای / saway/: ☞ **ساوین**

ساوایی / sawayî/: ناو. ساڤایی: ١. ڕۆژگاری شلکی و تازەڕسکاوی ٢. ساوانی؛ هەستێ کە لە ڕێی دەماری ژێر پێستەوە بڕێ تایبەتمەندی وەک: ساردی، گەرمی، زبری و نەرمی دەناسێتەوە ▤ ١. دوران پیش از بلوغ ٢. لامسه

ساوتەی / sawtey/: ☞ **ساوین**

ساور / sawir/: ☞ **ساوار**

ساورمه / sawirme/: ناو. ئێزنگ؛ هێزم؛ داری وشکی شکاو بۆ زۆپه ▤ هیزُم

ساورین / sawrîn/: ناو. چێشتی شلەساوار ▤ آش بلغور

ساورێن / sawrên/: ☜ **سابرێن**

ساوڕ / sawiř/: ناو. ساوڵ؛ ساوڵە؛ سایڵ؛ تارمایی؛ تاپۆ؛ تراوکە؛ دۆڵپا؛ تیبا ▤ شبح

ساولۆن / sawlon/: ناو. چەشنێک تەوشی دژەگەن بۆ سڕینەوەی کیم و زووخی برین ▤ ساولن

ساوڵ / sawił/: ☜ **ساوڕ**

ساوڵە / sawłe/: ☜ **ساوڕ**

ساوِن / sawin/: ☜ **سابون**

ساوون / sawun/: ☜ **سابون**

ساوە / sawe/: ☜ **زاف^{١}ـ١**

ساوەر / sawer/: ☜ **ساوار**

ساوەری / sawerî/: ناو. جزیە؛ پیتاکی؛ باجی تایبەت کە ناموسوڵمانان دەبوا بە فەرمانڕەوای موسوڵمانانیان بدایە ▤ جزیه

ساوەرین / sawerîn/: ☜ **سابرێن**

ساوەساو / sawesaw/: ☜ **سنەسن**

ساوەلەوانی / sawelewanî/: ناو. سنەسن؛ ساوەساو ▤ سستی و کاهلی

ساوەڵ / sawel/: ناو. شەڵتە؛ داری دووتایی بەرد کێشان، کە دەخرێتە سەر پشتی بارەبەر ▤ سنگ‌کش چوبین که بر پشت الاغ گذارند

ساوی / sawî/: ناو. چێشت و نانێ کە لە ماڵان کۆی دەکەنەوە ▤ خوراکی که از خانه‌ها جمع کنند

ساویاگ / sawyag/: ☜ **سواو^{٢}**

ساویان / sawyan/: ☜ **سوان^{١}**

ساویاو / sawyaw/: ☜ **سواو^{٢}**

ساویای / sawyay/: ☜ **سوان^{١}**

ساویر / sawîr/: ناو. ١. ساو؛ مەترسی؛ هەیبەت ٢. گومان؛ تەمژی؛ خەیاڵات ▤ ١. هیبت ٢. توهُم

ساویلکە / sawîlke/: ئاوەڵناو. سایلۆکە؛ سافیلکە؛ سایلۆح؛ سادە؛ سادەلۆک؛ سادەلۆح؛ سادەکار ▤ سادەلوح

ساویلکەیی / sawîlkeyî/: ناو. سادەیی؛ سایلۆحی ▤ سادەلوحی

ساوین / sawîn/: چاوگ. تێپەڕ. //ساویت؛ دەساوی؛ بساوە// سایین؛ سواندن؛ ساوای؛ ساوتەی؛ سووناى؛ سوانن؛ سوانەوە: ١. ساوان؛ ساو دان؛ هەسوون؛ هەسوان؛ سوین؛ سوون؛ سوینەوە؛ هەسین؛ شتێک لە شتێکیتر پەیتا ـ پەیتا و بە گوشارەوە خشاندن ‹دەست بە یەکدا ساوین› ٢. ورد کردن؛ هەنوون؛ هاڕین؛ ناوین؛ ناوەی؛ ساو دان؛ ڤەمشتن؛ شتێک بە هۆی لێکدانی لە پەستا و بە تەوژمەوە، بڕین، ورد کردن یان سوان ‹کەشک ساوین› ٣. پێداهێنان؛ بۆ تێهەڵساوین ‹دەستی چەور بە سەر کەسێکدا ساوین› ▤ ١. مالیدن؛ سودن ٢. خُرد کردن ٣. ساییدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەساوین

ساوینەوە / sawînewe/: چاوگ. ١. ورد کردن و کردنە گەرد ٢. هێنان و بردن بە نهێم لە تراودا ‹کەشک ساوینەوە› ▤ ١. خُرد کردن ٢. در مایعی بر هم زدن

ساهل / sahil/: ناو. جنۆکە ▤ جن

ساهمەک / sahmek/: ناو. سام؛ ترس؛ هەیبەت ▤ هیبت

ساهی / sahî/: ناو. ساماڵی ▤ صافی (آسمان)

ساهیک / sahîk/: ناو. تەپاڵە؛ سەنیری پێژراو بۆ سووتەمەنی ▤ تاپاله

سای / say/: ناو. ١. سا؛ سێبەر؛ سێوەر؛ سەهەن ‹غونچەی سۆسەنان جە سای مەخاران/ مانا نە شێوەی خاڵ تەتاران «بێسارانی»› ٢. تاپۆ؛ تارمایی ▤ ١. سایه ٢. شَبَح

سایت / sayt/: ناو. ١. پایەگا؛ بنکە؛ شوێنی دامەزراندنی ڕادار یان سەکۆی مووشەک هاویشتن ‹سایتی مووشەکی› ٢. ماڵپەڕ؛ ناوەندێک بە ناونیشانێکی تایبەتەوە لە ئینترنتدا ‹ئەم هەواڵە لە سەر سایتی ڕووداو هاتووە› ▤ ١و٢. سایت

سایز / sayz/: ناو. ئەندازە؛ ئەنازە؛ بەر؛ ژمارە؛ ئەندازەی بەرگ و پۆشەن، کڵاو، کەوش و ... ‹ئەم کەوشە سایزی من نییە› ▤ سایز

سایسە / sayse/: ☜ **سواو**^{2}

سایقە^{1} / sayqe/: ناو. سایەقە؛ ساواق؛ سەرما و بەستەڵەک ▤ سرمای یخبندان

سایقە^{2}: ئاوەڵناو. سایەقە؛ ساو؛ ساماڵ (زۆتر لە شەوانی ساردی زستاندا) ▤ صاف (آسمان)

سایکلۆن / sayk(i)lon/: ناو. گەردەلوول؛ گێژەڵووکە ▤ گردباد

سایکڵ / saykił/: ناو. چەرخە؛ سووڕ؛ زنجیرەی لە شوێن یەکی دیاردەگەلی دووپاتەیی، لە خاڵێکەوە، تا دێتەوە سەر هەمان خاڵ ▤ چرخە

سایلۆح / saylofi/: ☜ **ساویلکە**

سایلۆحی / saulohî/: ناو. سادەیی؛ ساویلکەیی ▤ سادەلوحی

سایلۆکە / sayloke/: ☜ **ساویلکە**

سایلە / sayle/: ناو. میوانی؛ چێشتی هێندێک تەڕی ئاردی بۆدراو دەگەڵ ڕۆن ▤ سیلی

⊡ **وەک سایلەی ساردەوە بو بون**: زۆر شل و شێواو و بێحاڵ بوون ▤ بی حال و وارفتە بودن

سایڵ / sayił/: ☜ **ساوڕ**

سایمە / sayme/: ناو. سایمەل؛ جۆرێ نەخۆشی ئاژەڵ و ماڵات ▤ نوعی بیماری دام

سایمەل / saymel/: ☜ **سایمە**

ساین / sayn/: ناو. ساو؛ ئاسمانی ساف ▤ آسمان صاف

سایواز / saywaz/: ☜ **ساواز**

سایە / saye/: ناو. ١. سا؛ سێبەر؛ سەهەن ‹پەی دڵەی مانیای دەروون مەلالان/ سایە بەستەوە خەیمەی گولالان «مەولەوی»› ٢. کاری خوێندنی دەرس بێ حینجە کردن ٣. ژەنگی ئاسن ٤. وشەیەکە لە قوماری پەڕاندا دەگوترێ ٥. باڵاپۆشی بەربازی ژنانە ٦. وشتری نارەسەن ▤ ١. سایە ٢. عمل خواندن درس بدون تهجی ٣. زنگار آهن ۴. اصطلاحی در بازی ورق ۵. نوعی بالاپوش جلوباز زنانە ۶. شتر بداصل

⊡ **سایەی کەسێ کەم نەبون**: *[کینایە]* میهرەوانی و پشتیوانی کەسێک بەردەوام بوون ‹نیمە ئاواڵێ لە گۆشەی بێکەسیدا، غەم نەبێ/ چاکە ئەو لێرەش وەفای هەر ماوە، سایەی کەم نەبێ! «هێمن»› ▤ سایەی کسی کم نشدن

سایەبان / sayeban/: ناو. سایەوان: ١. سەیوان؛ هەرچی سای هەیە ٢. *[کینایە]* مرۆی خاوەن چاکە ▤ ١. سایبان ٢. نیکوکار

سایەپۆش / sayepoş/: ناو. کۆلانی تەنگ کە سەری خانووەکان گەیونەتە یەک ▤ کوچەی تنگ کە بام خانەها بە هم رسیدە باشد

سایەچەور / sayeçewr/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* دەهندە و دلۆڤان. بەرانبەر: **سایەوشک** ▤ بخشندە و مهربان

سایەد / sayed/: ئاوەڵناو. نیگابان؛ ئاگادار ‹ڕۆژ تا ئێوارە لە سەری سایەدە و چاوی لێ هەڵناگرێ› ▤ دیدەبان

سایەدار / sayedar/: ئاوەڵناو. پەنادەری لێقەوماوان ▤ ملجأ و مأوای بینوایان و بیپناهان

سایەربایەر / sayerbayer/: ناو. وڕاوە؛ وڕێنە ▤ هذیان

سایەقە / sayeqe/: ☜ **سایقە**

سایەک / sayek/: ناو. سا؛ سێبەر؛ سایە ▤ سایە

سایەوان / sayewan/: ☜ **سایەبان**

سایەوسەرمایە / sayewsermaye/: ناو. دارایی؛ ماڵ و سامان ☰ دارایی

سایەوشک / sayewişk/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* ڕژد؛ چرووک؛ چکووس؛ دەسقووچاو. بەرانبەر: **سایەچەور** ☰ خسیس

سایی / sayî/: ناو. ساو؛ ئاسمانی بێهەور ☰ آسمان صاف

سایین / sayîn/: ☜ **ساوین**

سب / sib/: ☜ **سبح**

▣ **سب زو**: ١. بەرەبەیان؛ شەوەکی ٢. سەرەتای ڕۆژێ کە دادێ ☰ ١. بامداد ٢. فردا صبح زود

سبا / s(i)ba/: ناو. بەرەبەیان ☰ بامداد

▣ **سبا دەرموین**: کازیوە؛ کازێوە؛ سپیبالا؛ بوولێڵە ☰ فجر کاذب

سبات / s(i)bat/: ناو. ١. ☜ **سپات** ٢. ڕێبەندان؛ دووهەم مانگی زستان ☰ ١. ☜ **سپات** ٢. ماه دوم زمستان

سباندە / s(i)bande/: ☜ **سوانە**

سبت / sibt/: ناو. گیایەکی بۆنخۆشە ☰ گیاهی خوشبو

سبح^{١} / sibĥ/: ناو. سب؛ سبحە؛ سوح؛ سۆح؛ سبحەینێ؛ سبەینە؛ سبەینێ؛ سبیانێ؛ سوو؛ بەیانی؛ سەرەتای ڕۆژ ☰ صُبح

سبح^{٢}: ئاوەڵکار. سب؛ سبحە؛ سوح؛ سۆح؛ سبحەینێ؛ سبەینە؛ سبەینێ؛ سبیانێ؛ سوو؛ سۆزی؛ لە ڕۆژی داهاتوودا ☰ فردا

سبحا / sibĥa/: ئاوەڵکار. سۆزی؛ سبەی؛ سبەینێ؛ سبحەی؛ لە ڕۆژی داهاتوودا ☰ فردا

سبحە / sibĥe/: ☜ **سبح**

سبحەی / sibĥey/: ناو. ڕۆژی دوایی ☰ فردا

سبحەینان / sibĥeynan/: ئاوەڵکار. سبەینان؛ سبەینێیان؛ بەیانان؛ لە سەرەتای هەر ڕۆژدا ☰ بامدادان

سبحەینێ / sibĥeynê/: ناو. سبەینێ؛ سبیانێ؛ سبێ: ١. ڕۆژی دوایی ٢. بەرەبەیان؛ شەوەکی ☰ ١. فردا ٢. بامداد

سبر / sibr/: ☜ **زبر**

سبری / sibrî/: ناو. زبری ☰ زبری

سبور / s(i)bûr/: ☜ **سپور**

سبووق / s(i)bûq/: ناو. واکس؛ بۆیاخ؛ بۆیاغ؛ ڕۆنێکی خەستی بریقەدار (و ڕەنگی) بۆ بریقە پێخستنی کەوش و کەلوپەلی چەرمی ☰ واکس

سبە / s(i)be/: ناو. سۆزی؛ ڕۆژێ دادێ ☰ فردا

سبەتر / s(i)betir/: ناو. دووسبەی؛ دووسۆ ☰ پس‌فردا

سبەی / s(i)bey/: ناو. سبە؛ بەیانی ☰ فردا

سبەیشەوێ / s(i)bey şewê/: ناو. باناشەو؛ سۆزیشەو ☰ فرداشب

سبەینان / s(i)beynan/: ☜ **سبحەینان**

سبەینە / s(i)beyne/: ناو. سبە؛ بەیانی؛ شەوەکی ☰ فردا

سبەینێ / s(i)beynê/: ☜ **سبحەینێ**

سبەینێیان / s(i)beynêyan/: ☜ **سبحەینان**

سبیانێ / sibyanê/: ☜ **سبحەینێ**

سبیرۆک / s(i)bîrok/: ناو. جۆرێ چۆلەکەی بۆر و چکۆلەیە، لە نێو دارستان و بێشەدا هێلانە دەکا ☰ نوعی گنجشک کوچک

سبیل / s(i)bîl/: ناو. ١. ☜ **سمێڵ** ٢. سەبیل؛ ئامرازی تووتن کێشان لە قوڕ ☰ ١. ☜ **سمێڵ** ٢. چُپُق گِلی

سبێ / s(i)bê/: ☜ **سبحەینێ**

سپ / sip/: ئاوەڵکار. تەواو؛ بێکەم و زیاد ☰ تمام‌وکمال

سپا / s(i)pa/: ناو. سوپا؛ لەشکر ☰ سپاه

سپات^{١} / s(i)pat/: ناو. سبات؛ ڕەنگی زەردی ئاماڵ

سپی ≣ کِرِم؛ رنگ کِرِمی

سپات٢: ئاوەڵناو. ١. سبات؛ بە ڕەنگی زەردی ئامال سپییەوە ٢. ☜ **سپاتە** ≣ ١. کرمی رنگ؛ بە رنگ کِرِمی ٢. ☜ **سپاتە**

سپات٢: پێرۆ. ← **سەڵتوسپات**

سپاتە / s(i)pate/: ئاوەڵناو. سپات؛ سەڵتوسپات؛ سەڵت؛ بێهاوسەر؛ بێماڵ و حاڵ ≣ مُجرد

سپاخانە / s(i)paxane/: ناو. سپاگە؛ سوپاخانە؛ سەربازخانە؛ سەروازخانە؛ جێگەی ژیانی لەشکر ≣ پادگان

سپادار / s(i)padar/: ناو. سەرکردەی لەشکر ≣ سپهدار

سپارای / s(i)paray/: چاوگ. سپاردن ‹بێبەینەت شێوەی شێویان دارۆ/ کەسێ سەر نە ڕای بێبەین نەسپارۆ «بێسارانی»› ≣ سپردن

سپارتن / s(i)partin/: ☜ **سپاردن**

سپارتی / s(i)partî/: ☜ **سپاردە**١

سپاردن / s(i)pardin/: چاوگ. تێپەڕ. //سپاردت؛ دەسپێری؛ بسپێرە// سپارتن؛ ئەسپاردن؛ سپارەی؛ سپارای؛ ئسپارەی: ١. داین؛ شتێک بە ئەمانەت بە کەسێک دان بۆ هەڵگرتن و چاوەدێری لێ کردن ‹ماڵمان سپاردە دراوسێکەمان و هاتین› ٢. کردنی کارێک لە کەسێک ویستن ‹بە کوێخای سپاردبوو مەڕی بۆ بکڕێ› ≣ ١و٢. سپُردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەسپاردن

سپاردە١ / s(i)parde/: ناو. سپارتی؛ سپارە؛ سپوردە؛ سپەردە؛ ئەسپاردە: ١. ئەوەی بۆ پاراستن بە لای کەس یان ڕێخراوەیێکەوە بە ئەمانەت دادەنرێ ‹ئەی ئەو کەسەی سپاردە بزر ناکەی! ڕۆڵەکانمان بە تۆ ئەسپێرین› ٢. ☜ **سپاردەی بانکی** ٣. بارمتە؛ پارە یان ماڵێک کە بۆ دەستەبەری یان بەڵێن بە جێبەجێکردنی کارێک دەدرێتە لایەنێکی تر ≣ ١. امانتی ٢. ☜ **سپاردەی بانکی** ٣. سپُردە

▣ **سپاردەی بانکی**: پارەیەک کە لە حیسابێکی بانکی کەس یان ڕێخراوەیەک ڕادەگیردرێ ≣ سپُردەی بانکی

سپاردە٢: ئاوەڵناو. سپەردە؛ ئەمانەتی؛ سپێراو ≣ سپُردە

سپاردەیی / s(i)pardeyî/: ناو. سپارەیی؛ ئەسپاردەیی ≣ سفارش

سپارنای / s(i)parnay/: چاوگ. ١. سپاردن ٢. پەساردن ≣ ١. سپُردن ٢. تکیە دادن

سپارە / s(i)pare/: ☜ **سپاردە**١

سپارەیی / s(i)pareyî/: ☜ **سپاردەیی**

سپاریای / s(i)paryay/: چاوگ. ١. سپێردران ٢. پەسێران ≣ ١. سپُردە شدن ٢. تکیە دادە شدن

سپاڕانی / s(i)pařanî/: ناو. لەشکرکێشی ≣ لشکرکشی

سپاس / s(i)pas/: ناو. سوپاس؛ ماڵاڤا؛ دۆخی پێزانین و ڕێز گرتن ‹سپاس بۆ خوا کە ڕاهێنەری جیهانە «هەژار، *قورئان*»› ≣ سپاس

⊡ **سپاسی کەسێ کردن**: دەستخۆشی و ماڵاوایی لە کەسێ کردن ‹زۆر سپاست دەکەم› ≣ از کسی تشکر کردن

سپاسالار / s(i)pasalar/: ناو. سوپاسالار؛ سەرکردەی گەورەی هەموو لەشکر ≣ سپهسالار

سپاسکار / s(i)paskar/: ئاوەڵناو. بەئەمەگ؛ پێزان ≣ سپاسگزار

سپاگە / s(i)page/: ☜ **سپاخانە**

سپایی١ / s(i)payî/: ناو. ١. چەکداری لەشکر ٢. خان؛ ئاغا؛ خاوەن هێزی چەکدار ≣ ١. سپاهی ٢. ارباب؛ خان

سپایی٢: ئاوەڵناو. پێوەندیدار یان سەر بە سپا ≣ سپاهی

سپایی٣: ئاوەڵکار. ئەسپایی؛ هێدی؛ لەسەرەخۆ ≣ یواشکی

سپپی / sippî/: ☜ **سپێ**

سپر / sipr/: ناو. ئالۆ؛ هەڵۆ ف عُقاب

سپڕ ـ سپڕ / sipiř sipiř/: ئاوەڵکار. سمڕ ـ سمڕ؛ بەکۆڵەکەزۆران؛ زۆر زۆران ‹چ سپڕ ـ سپڕێکتە! هێندێک لەسەرخۆ بە!› ف حالت زور زدن

سپل / sip(i)l/: ناو. خاڵخاڵۆکە ف کفشدوزک

سپلوێنک / sipl(i)wênik/: ناو. داری وشکی لە بەر خۆرەتاو سپی بوو ف چوب در آفتاب خشکیدەی سفید شدە

سپڵ / sip(i)ł/: ناو. سوویە؛ سەپەڵ؛ ئەسپوول؛ ئسپڵ؛ ئسبڵ؛ ئسپیل؛ فشک؛ دێدک؛ دێدەڕەش؛ پەشارەش؛ شوشو؛ شمش؛ خوشخوشک؛ خوشخوشکە؛ گورگنەخۆرە؛ خالخالک؛ فاتەڕەشک؛ ددانخۆشک؛ تاڵ؛ ئەندامێکی لووئاسا لە سەرووی لای چەپی گەدەوە کە لە نێو بردنی خڕۆکە سوورە پیرەکانی خوێن و دروست کردنی خڕۆکەی تازەی لە ئەستۆدایە ف طحال؛ سپُرز

▣ **سپڵی لاورگد** /کنایە/ ڕەزاگرانی تووشی دەستهەڵنەگر ف مزاحمِ سمج

سپڵۆ / sipło/: ☜ **سپڵۆت**

سپڵۆت١ / sipłot/: ناو. سپڵۆ؛ سپە؛ سڵپۆت؛ چوارپێ؛ گەماڵ؛ کسۆک؛ کووچک؛ بەشدار؛ سە؛ سەگ ف سگ

سپڵۆت٢: ئاوەڵناو. سپڵۆ؛ سپڵۆتی؛ سڵپۆت؛ سپڵۆک؛ گڵاو؛ پیس ‹سەگ سپڵۆتە› ف نجس

سپڵۆتی / spłotî/: ☜ **سپڵۆت٢**

سپڵۆک / sipłok/: ☜ **سپڵۆت٢**

سپڵە / sipłe/: ئاوەڵناو. /پلار/ سفڵە؛ پێنەزان؛ بێسفەت؛ بێئەمەگ ‹گەرچی تووشی ڕەنجەڕۆیی و حەسرەت و دەردم ئەمن/ قەت لە دەس ئەم چەرخە سپڵە نابەزم، مەردم ئەمن «هێمن»› ف ناسپاس

سپڵەیی / sipłeyî/: ناو. ناشوکری؛ پێنەزانی ف نمک نشناسی؛ ناسپاسی

سپناخ / sipnax/: ☜ **ئەسپەناخ**

سپندک / sipindik/: ناو. گیایەکە دەیخۆن ف گیاهی خوراکی

سپنگ / s(i)ping/: ناو. شنگ؛ شن؛ ئەسپنگ؛ ئەسپینگ؛ سپینگ؛ گیایەکی ئالیکی دووساڵان بە شیلەی سپی و چەسپن، گەڵای زراڤ و درێژەوە، سەوزەمەنییەکی خۆڕسک و خۆراکی کوێستانە ف شنگ

سپوردە / s(i)purde/: ئاوەڵناو. ١. ئامانەتی؛ سپێردراو ٢. لە خاکدا وەشێراو ف ١. سپُردە ٢. دفنشدە

سپۆن / s(i)pon/: ناو. ئەسپۆن؛ زرویێ؛ کەفکەفۆک؛ بنە گیایەکە کەف دەکا، جاران جلیان پێ دەشۆرد ف چوبک رختشویی

سپووچک / s(i)pûçik/: ناو. چەرمێنەی هێلکە ف سپیدەی تخممرغ

سپوور / s(i)pûr/: ناو. سبوور؛ سفوور؛ گەسکلێدەری شەقام و کۆڵانان ف رُفتگر

سپووک / s(i)pûk/: ☜ **سماق**

سپە / s(i)pe/: ناو. ١. سپڵۆ؛ سەگ ٢. ☜ **سپێ** ف ١. سگ ٢. ☜ **سپێ**

سپەر / s(i)per/: ناو. ١. چەپەر؛ خەڵ؛ سەنگەر ٢. ☜ **سپێر-٢** ف ١. سنگر ٢. ☜ **سپێر-٢**

سپەردن / s(i)perdin/: چاوگ. ئەسپەردە کردن؛ ئەسپاردن (بە خاک) ف دفن کردن

سپەردە / s(i)perde/: ☜ **سپاردە**

سپەردەی / s(i)perdey/: چاوگ. سپاردن ‹سا کە من بێ تۆ نەسپەردم ئەروا/ سەر نەنیام نە سای ئەلحەد بێپەروا «مەولەوی»› ف سپردن

سپەڕ / s(i)peř/: ناو. سەگ ف سگ

سپەناغ / s(i)penağ/: ناو. ئەسپەناخ ف اسفناج

سپەهی /s(i)pehî/: ئاوەڵناو. ١. جوان؛ خوشیک ٢. باش؛ چاک؛ پەسند ☰ ١. زیبا ٢. پسندیده

سپەیی /s(i)peyî/: ئاوەڵناو. زۆر باش ☰ بسیار خوب

سپەیین /s(i)peyîn/: ناو. فێڵبازی؛ گزیکاری ☰ نیرنگ

سپی[١] /s(i)pî/: ناو. ١. چەرمگ؛ چەرمووگ؛ چەرموو ٢. گیایەکە ٣. سپیایی ٤. ☜ **سپێ** ☰ ١. سفید ٢. گیاهی است ٣. سفید شیری ۴. ☜ **سپێ**

سپی[٢]: ئاوەڵناو. ١. چەرمگ؛ چەرمووگ؛ چەرموو؛ بە ڕەنگی چەرمگەوە ٢. تۆخڵ لێدارناو ☰ ١. سفید ٢. پوست‌کنده

⊡ **سپی بون:** ١. چەرمگ بوون ٢. *[کینایە]* ڕەنگ پەڕین ☰ ١. سفید شدن ٢. رنگ باختن

سپی بونەوە: ١. چەرمگەو بوون ٢. ڕەنگ پەڕین لە ترسان ☰ ١. بە سفیدی گراییدن ٢. رنگ باختن از ترس

سپی کردن: ١. پەڕ یان موو ڕنینەوە لە پێست ٢. توێکڵ لێ‌کردنەوە ٣. *[کینایە]* کوشتن؛ مراندن ☰ ١. پر یا موی کندن از پوست ٢. پوسته کندن ٣. کُشتن

سپی کردنەوە: ١. دەفری مس بە قەلایی سواغ دان ٢. *[کینایە]* کوشتن؛ مراندن ☰ ١. سفید کردن ظروف مسین ٢. کُشتن

سپی هەڵگەڕان: ڕەنگ پێ‌نەمان ☰ رنگ باختن

سپیات /sipyat/: ناو. لیچاڵ ☰ لبنیات

سپیاتفرۆش /sipyatf(i)roş/: ناو. ماسی؛ ماس‌فرۆش ☰ لبنیات‌فروش

سپیاتی /sipyatî/: ناو. سپیاهی؛ سپیایی: ١. سپییەتی؛ چەرمگی؛ چەرموویی ٢. شیرەمەنی؛ شیر و خۆراکی لێ بەرهەمهاتوو (وەک: ماست، پەنیر، کەرە و...) ☰ ١. سفیدی ٢. لبنیات

سپیاڤ /sipyav/: ☜ **سپیاو**

⊡ **سپیاڤ کرن:** ☜ **سپیاو کردن**

سپیان /sipyan/: ناو. *[مەجاز]* گۆشتی مەڕ ☰ گوشت گوسفند

سپیاو /sipyaw/: ناو. سپیاڤ؛ دەرمانی دەموچاو سپی کردن بۆ جوانی ☰ سفیداب آرایش

⊡ **سپیاو کردن:** سپیاڤ کرن؛ خۆ جوان کردن بە سپیاو ☰ آرایش کردن با سپیداب

سپیاوۆکە /sipyawoke/: ناو. شۆرباوی هێلکە ☰ نوعی اشکنه

سپیاهی /sipyahî/: ☜ **سپیاتی**

سپیایی /sipyayî/: ☜ **سپیاتی**

سپی‌بالا /s(i)pîbala/: ناو. سپیدبالا؛ کازێوە؛ بوولێڵە؛ کازیوەی بەیان ☰ فجر کاذب

سپی‌بۆرە[١] /s(i)pîbore/: ناو. سپی‌پات: ١. ڕەنگی سپی خاڵ‌ڕەش ٢. ئەسپی سپی خاڵ‌ڕەش ☰ ١. رنگ ابلق ٢. اسب ابلق

سپی‌بۆرە[٢]: ئاوەڵناو. سپی‌پات؛ بە ڕەنگی سپی بۆرە ☰ ابلق

سپی‌بۆز[١] /s(i)pîboz/: ناو. ١. ڕەنگی ئەسپی سپی ئاماڵ‌بۆر ٢. ئەسپی سپی ئاماڵ بۆر ☰ ١. رنگ سفید مایل بە خاکستری ٢. اسب سفید مایل بە خاکستری

سپی‌بۆز[٢]: ئاوەڵناو. بە ڕەنگی سپی ئاماڵ بۆر ☰ سفید مایل بە خاکستری

سپی‌بەڵەک /s(i)pîbełek/: ناو. کانوونی سەرسپی؛ جۆرێک مراوی ☰ مرگوس سفید

سپی‌پات /s(i)pîpat/: ☜ **سپی‌بۆرە**

سپی‌پێست[١] /s(i)pîpêst/: ناو. خەڵکی سپی پێست، یەکێ لە چوار گرۆی گەورەی خەڵکی دنیا ☰ سفیدپوست

سپی‌پێست[٢]: ئاوەڵناو. سەر بە خەڵکی سپی پێست ☰ سفیدپوست

سپیتاڵە /s(i)pitałe/: ئاوەڵناو. سپی‌ئەسمەر؛ سپی ئاماڵ گەنم ڕەنگ ☰ سفید کمی گندمگون

سپیتەڵۆک / s(i)pîtełok/: ئاوەڵناو. بە پاوە وشک بوو (دار) ▤ خشکیده (درخت)

سپیچک / s(i)pîçik/: ناو. ١. سپێنەی چاو ٢. سپێنەی هێلکە ▤ ١. سفیدی چشم ٢. سفیدەی تخم‌مرغ

سپیچۆلک^{١} / s(i)pîçolik/: ناو. ئاخڕەنگ؛ ڕەنگی خاک ▤ رنگ خاکی

سپیچۆلک^{٢}: ئاوەڵناو. بە ڕەنگی خاک ▤ خاکی رنگ

سپیچەرۆک / s(i)pîçerok/: ئاوەڵناو. سپی چەلۆک؛ بە ڕەنگ و ڕوخساری زەرد ▤ زرد چهره

سپیچەلۆک / s(i)pîçelok/: ☜ **سپیچەرۆک**

سپیدار / s(i)pîdar/: ناو. ئەسپیدار؛ ئەسپندار؛ سپیندار؛ ئەسپیندار؛ سپێدار؛ سپییەچنار؛ کوولەکەچنار؛ هەوران؛ هەڤران؛ شاتان؛ ئەسپین؛ خۆجەلی؛ خوور؛ دارێکە لە تیرەی دارەبی، بە تاجێکی باز و هێلکەیی، گەڵای سپی لۆکەئاسا، چرۆی سپی و تاڵ-تاڵ و جەوی نووسنەکەوە ▤ سپیدار

سپیدبالا / s(i)pîdbala/: ☜ **سپی‌بالا**

سپیدپەهنا / s(i)pîdpehna/: ناو. بەیانی ڕوون؛ هەوەڵ بەیان ▤ فجر صادق

سپیدە / s(i)pîde/: ناو. سپێدە؛ سفێدە؛ زەردە؛ بەرەبەیان؛ ڕووناکی کەمی لای ڕۆژهەڵاتی ئاسمان پێش لە خۆر کەوتن ▤ پگاه

⊡ **سپیدە دان:** بەیان ئەنگووتن؛ دیاری دانی سپیدە بە نیشانەی سەرەتای ڕۆژ ▤ سپیده سر زدن

سپیدەمان / s(i)pîdeman/: ناو. ١. بەرەبەیان ٢. زێڕی کەم‌عەیار ▤ ١. پگاه ٢. طلای کم‌عیار

سپی‌ڕۆژ^{١} / s(i)pîřoj/: ناو. ڕۆژی سپی؛ ئەو ڕۆژانەی کەشە هەوری سپی بەری ڕۆژ دەگرێ ▤ روزِ ابریِ روشن

سپی‌ڕۆژ^{٢}: ئاوەڵناو. */کنایە/* بەختەوەر؛ بەختیار؛ خۆشبەخت؛ کامەران ▤ خوشبخت

سپی‌ڕەگ / s(i)pîřeg/: ناو. ڕەگی لەنفی کە تراوی لەنفی تێدا دەگەڕێت ▤ رگ لنفی

سپیک / s(i)pîk/: ناو. سپێنەی هێلکە ▤ سفیدەی تخم‌مرغ

سپیکار / s(i)pîkar/: ئاوەڵناو. چەرمەڵ؛ گەچکار؛ چەرمەلانە؛ چەرمەڵە ▤ سپیدوَش

سپیکاری / s(i)pikarî/: ناو. کاری سواخ دان و سپی کردنەوەی دار و دیوار بە ماکی سپی (وەک گەچ، ڕەنگ و ...) ▤ سفیدکاری

سپیکە / s(i)pîke/: ناو. جۆرێ ترێ ▤ نوعی انگور

سپیکەڵە / s(i)pîkele/: ئاوەڵناو. ١. سپیلە؛ سپی‌واش؛ ئاماڵ‌سپی ٢. */کنایە/* ڕوون و جوان ‹وڵاتە سپیکەڵە خۆشەویستەکەم! «شێرکۆ»› ▤ ١. مایل به سفید ٢. روشن و زیبا

سپیلک^{١} / s(i)pîlik/: ناو. ١. ڕشک؛ گەرای ئەسپێ ٢. گۆشتی سنگی مەل ٣. پووز؛ گۆشتی بەڵەک ٤. سپێنە؛ چەرمێنە؛ سپیایی ناو هێلکە ٥. سپێنەی چاو؛ سپیایی دەوری ڕەشکێنەی چاو ٦. کلۆشی گەنم کە دانەکەی زۆر کەم بێ؛ گوڵە گەنمی بێ‌دان ▤ ١. تخم شپش ٢. گوشت سینەی پرنده ٣. نرمەی ساق ۴. سپیدەی تخم‌مرغ ۵. سپیدی چشم ۶. ساقه و خوشەی کم‌دانەی گندم

سپیلک^{٢}: ئاوەڵناو. سپی؛ چەرمگ؛ چەرموو ئـ) ئەسپ ب) خاک ▤ سفید (اسب و خاک)

سپیلکاپێ / s(i)pîlkapê/: ناو. لوولاک؛ پێشەی ساق ▤ استخوان ساق

سپیلکە^{١} / s(i)pîlke/: ناو. ١. ئەو دەنکە گەنم و نۆکانەی لە قۆزاخە نەهاتوونە دەرێ و لە نێو سوورایی جەزەکەدا دیارن ٢. جۆرێ مازوو ▤ ١. دانەی هنوز از خوشه نیفتاده ٢. نوعی مازوج

سپیلکە^{٢}: ئاوەڵناو. سپی‌واش ▤ سفیدفام

سپیلە / s(i)pîle/: ☜ **سپیکەڵە ـ١**

سپیلۆک / s(i)pîłok/: ☜ **سپی‌واش**^{٢}

سپین / s(i)pîn/: ناو. تیغە؛ تێغە؛ نێوان ▤ تیغه

سپیناغ / s(i)pînağ/: ☜ **ئەسپەناخ**

سپیندار / s(i)pîndar/: ☜ **سپیدار**

سپینگ / s(i)pîng/: ☜ **سپنگ**

سپیواژ / s(i)pîwaj/: ☜ **سپیواش**

سپیواش^{1} / s(i)pîwaş/: ناو. سپیواژ؛ سبات؛ سپات ▤ رنگ کِرِم

سپیواش^{2}: ئاوەڵناو. سپیواژ؛ سپیلۆک؛ سبات؛ سپات ▤ کرم رنگ

سپیوسۆڵ / s(i)pî w sol/: ئاوەڵناو. سپی و ساف و لووس ‹ناسک و نەرمونۆڵن / خاوێنن، سپیوسۆڵن «هێمن»› ▤ سفید و صاف

سپیەتی / sipyetî/: ناو. چەرمگی ▤ سفیدی

سپیەکوژە / sipyekuje/: ☜ **سپێکوژە**

سپییەتی / s(i)pîyetî/: ناو. سپێتی؛ سپیاتی؛ سپیاهی؛ چەرمگی؛ چەرموویی ▤ سفیدی

سپییەچنار / s(i)pîyeç(i)nar/: ☜ **سپیدار**

سپییەڕۆژ / s(i)pîyeřoj/: ناو. کەوەڕۆژ؛ ڕۆژی بێهەتاو ▤ روز ابری

سپێ / s(i)pê/: ناو. ئەسپێ؛ هەسپێ؛ هسپی؛ سپپی؛ سپە؛ سپی؛ هەپش؛ هەپشێ؛ هش؛ ئەسپشێ؛ سەپیە؛ شش؛ هەشپش؛ هەشپشێ؛ هەشپشی؛ گنار؛ جوونات؛ مێرووییەکی چکۆلەیە لە نێو قژ و لە تۆی جلوبەرگدا گەرا دەکا و گەورەی نەخۆشی بلاو دەکاتەوە ▤ شپش

⊡ **سپێ تێدان:** سەرهەڵدانی سپێ لە سەر و لەش و جلوبەرگدا ▤ شپش زدن

سپێ کوشتن: *[کنایە]* پا لە پەین دان ▤ مگس پراندن

سپێ لە گیرفانا چۆپی کێشان: *[مەجاز]* تەواو بێپووڵ و پارە بوون ▤ جیب خالی بودن

سپێتی / s(i)pêtî/: ناو. سپییەتی؛ سپیاتی؛ چەرمگی؛ چەرموویی ▤ سفیدی

سپێخۆر / s(i)pêxor/: ئاوەڵناو. *[پلار]* هیچوپووچ؛ خوێڕی و بێکارە ▤ بیخاصیت

سپێدار / s(i)pêdar/: ☜ **سپیدار**

سپێدە / s(i)pêde/: ☜ **سپیدە**

سپێدەزوو / s(i)pêdezû/: ئاوەڵکار. بەیانەکی؛ بەرەبەیان؛ شەوەکی ▤ سپیدەدم

سپێر / s(i)pêr/: ناو. ۱. چەپەر؛ خەڵ؛ سەنگەر ۲. سپەر؛ سوپەر؛ سوپێر؛ مەتاڵ؛ مەرتاڵ؛ ئامرازی شەڕکەر بۆ خۆ پاراستن لە شمشێر و تیر بە کاریان دێنا ۳. یەدەکی؛ ئامرازی زێدە بۆ کار ٤. هەر جۆرە ئامرازێ بۆ پاراستنی شتێ لە مەترسی (وەک سپێری ماشێن و ...) ▤ ۱. سنگر ۲. سپر ۳. لوازم یدکی ۴. سپر

سپێران / s(i)pêran/: چاوگ. تێنەپەڕ. نادیار. //سپێرای؛ دەسپێرێی؛ بسپێرێ// سپێردران؛ سپاردە کران؛ بە شێوەی ئەمانەت لە شوێنێ یا لە لای کەسێ داندران ▤ سپُردە شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: سپێراو/ چاوگی نەرێنی: نەسپێران

سپێراو / s(i)pêraw/: ئاوەڵناو. سپاردە؛ ئەمانەتی ▤ سپردە

سپێردران / s(i)pêrd(i)ran/: ☜ **سپێران**

سپێردراو / s(i)pêrd(i)raw/: ئاوەڵناو. سپوردە؛ ئەمانەتی ▤ سپردە

سپێرم / s(i)pêrm/: ناو. تۆم؛ خانەی نێرینە لە ناو تۆماودا ▤ اسپرم

سپێکوژە / s(i)pêkuje/: ناو. سپیەکوژە؛ بەرانکێ؛ بەرانەک؛ قامکە گەورە ▤ انگشت شست

سپێنە / s(i)pêne/: ناو. ۱. سپیلکی هێلکە ۲. سپیلکی چاو ▤ ۱. سفیدەی تخم‌مرغ ۲. سفیدی چشم

سپێون / s(i)pêwin/: ئاوەڵناو. ئەسپێون؛ ڕشکۆ؛ ڕشکن؛ ششوو ▤ شپشو

ستا / s(i)ta/: ناو. ئەستێ؛ کوچک چەخماخ ☰ سنگ آتشزنه

ستاپ / s(i)tap/: ناو. تورمز؛ ئامێری گرتنەوەی کەرستەی چەرخدار ☰ تُرمُز

ستار / s(i)tar/: ناو. ١. کاری داپۆشین ‹ماڵە لادێیەک بە چەند سیپاڵێکەوە هاتۆتە شار، لە چاوە خانوویەک دەگەڕێ تێیدا ستار بێ «هەژار، چێشتی مجێور»› ٢. ئارامی؛ ئۆقرە ☰ ١. ستر؛ قایم ٢. آرامش

⊡ **ستار کردن**: ١. تاقەت کردن؛ پۆشینی نهێنی ٢. ئارام بوون؛ ئۆقرە گرتن. هەروەها: **ستار بوون** ☰ ١. پوشیدن و پنهان داشتن ٢. آرام گرفتن

ستار گرتن: ئارام بوون ☰ آرام شدن

ستارخانی / s(i)tarxanî/: ناو. جۆرێ کەوای پیاوانەی نیوقەد ☰ نوعی نیم‌تنەی مردانە

ستارە / s(i)tare/: ناو. ١. ☜ **نەستێرە** ٢. دیوارۆکەی دەوری سەربان ☰ ١. ☜ **نەستێرە** ٢. جان‌پناه

ستاڤ / s(i)tav/: ناو. سایەی پەنا خۆرەتاو ☰ سایەی مجاور آفتاب

ستامپ / s(i)tamp/: ناو. باسمە؛ ستامپ؛ دەفر و جەوهەری قامک لێ نان ☰ استامپ

- ستان / s(i)tan-/: پاشەوشە. ئەستێن؛ وەرگر ‹دلستان› ☰ ـ ستان

- ستان / istan-/: پاشگر. ١. جێ و شوێنی شتێ ‹دارستان› ٢. شوێنی سەقامگیر بوونی نەتەوەیەک ‹کوردستان› ☰ ١و٢. ـ ستان

ستانای / s(i)tanay/: ☜ **سانەی**

ستاندن / s(i)tandin/: چاوگ. تێپەڕ. //ستاندت؛ دەستێنی؛ بستێنە// ساندن؛ سەندن؛ ئەستاندن؛ سەنن؛ سەنین؛ ستەندن؛ سانەی؛ سانای؛ ئەسەی؛ ئەسای؛ ئەستەی؛ ستانای: ١. وەرگرتن ٢. *[مەجاز]* داگیر کردن؛ بە زۆر بردن ☰ ١. گرفتن ٢. غصب کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەستاندن

ستاندنەوە / s(i)tand(i)newe/: چاوگ. سەندنەوە؛ وە دەست خستنەوە ☰ بازپس گرفتن

ستانگ / s(i)tang/: ناو. ستەنگ؛ ستینگ: ١. زەردەواڵە؛ زەرگەتە؛ هەنگەژاڵە ٢. ژەنگەسوورە؛ شەنگەسوورە ٣. کەنگر؛ کەنگەر ☰ ١. زنبور زرد ٢. زنبور قرمز ٣. کنگر

ستایش / s(i)tayiş/: ناو. تاریف؛ پەسن ☰ ستایش

ستر / sitr/: ناو. ١. پەیژە؛ پەیجە؛ پاپەینجە؛ نەردیوان؛ ناردیوان؛ سلەم ٢. کاری پۆشینی نهێنی ☰ ١. نردبان ٢. عمل پوشیدن راز

ستراتیژی / sitratîjî/: ناو. ستراتێجی؛ زانستی کەڵک وەرگرتن لە هەموو هەلێکی ڕامیاری، ئابووری، چەکداری و دەروونی بۆ پێک‌هێنانی زۆرترین پشتیوانی لە ڕەوتی ڕامیاری ڕەچاوکراودا ☰ استراتژی

ستراتێجی / s(i)tratêcî/: ☜ **ستراتیژی**

ستران / sitran/: ناو. گۆرانی؛ بە شیعر و ئاهەنگێک دەڵێن کە بۆ یەکتر ساز کرابێتن و گۆرانی‌بێژێک بە پێودانگی مۆسیقایی بیڵێتەوە. لە شێوازەکانی سترانی کوردی: بەستە، هۆرە، سیاوچەمانە، چەمەری، حەیران، لاوک، بەیت و ... ☰ ترانە؛ تصنیف

سترانبێژ / sitranbêj/: ناو. سترانڤان؛ قامبێژ؛ دەنگ‌بێژ؛ گۆرانی‌بێژ ☰ خوانندە

ستراندن / sitrandin/: چاوگ. ١. گۆرانی گوتن؛ ئاواز خوەندن ٢. شێلان (هەویر) ☰ ١. خواندن (ترانە) ٢. سرشتن (خمیر)

سترانڤان / sitranvan/: ☜ **سترانبێژ**

سترک / sitrik/: ناو. ١. بنکەچرێش؛ بنەچرێش ٢. پەیژەی کورت ☰ ١. پیاز گیاە سریش ٢. نردبان کوتاە

ستڕۆ /sitro/: ناو. ستروو؛ ستڕ؛ ستڕهـ؛ ستڕەهـ؛ ستروو؛ ئەستڕۆ؛ شاخی حەیوان ☰ شاخ حیوان

ستڕۆدار /sitrodar/: ئاوەڵناو. شاخدار؛ قۆچدار ☰ شاخدار

ستڕۆنتیوم /s(i)tront(i)yum/: ناو. ستڕۆنسیوم؛ توخمی کیمیاوی کانزایی سووک، نەرم و چەکوشخۆر، بە ژمارەی ئەتومی ٣٨ و کێشی ئەتومی ٨٧,٦٢ که تەنیا بە شێوەی لێکدراو هەیە ☰ استرونتیُم

ستڕۆنسیوم /s(i)trons(i)yum/: ☜ **ستڕۆنتیوم**

ستڕوو /sitrû/: ☜ **ستڕۆ**

سترە /sitre/: ناو. کۆت؛ جۆرێ بالاپۆشی کورتە لە سەر کراس و جلیقەوە دەیپۆشن ☰ کُت

سترهاندن /s(i)tirhandin/: ☜ **سترین**

ستری /sitrî/: ناو. ١. درک؛ چقڵ؛ دڕوو ٢. تووترک؛ تووودڕک ☰ ١. خار ٢. تمشک

ستریبڕک /sitrîbiřk/: ناو. داری دووحاچەی دڕوو کۆ کردنەوە ☰ چوب دوشاخەی خارکنی

ستریزەرک /sitrîzerk/: ناو. زەردەسیری؛ دڕووە زەردە ☰ زردخار

ستریشینک /sitrîşînk/: ناو. ستریشینکە؛ وشترخۆرە ☰ خارشتر

ستریشینکە /sitrîşînke/: ☜ **ستریشینك**

ستریمشک /sitrîmişk/: ناو. بنە دڕکێکە ☰ خاربُنی است

سترین /sitrîn/: چاوگ. سترهاندن؛ شێلان ☰ سرشتن

سترینگەه /s(i)trîngeh/: ناو. بەندەر؛ شاری سەر دەریا ☰ شهر بندری

ستریۆ /s(i)tiryo/: ناو. تۆمارگە؛ شوێنی تۆمار کردن ☰ استریو

ستڕ /s(i)tiř/: ☜ **ستڕۆ**

ستڕه /sitřih/: ☜ **ستڕۆ**

ستڕەه /sitřeh/: ☜ **ستڕۆ**

ستک /sitik/: ناو. سێوەڵووکە؛ گیایەکە بەرێکی خڕی بەتام دەگرێ ☰ گیاهی با میوەی گرد خوراکی

ستڵ /sitł/: ☜ **سەتڵ**

ستماندن /sitmandin/: چاوگ. ١. هەڵوەشاندن ٢. وێران کردن ٣. بێدادی کردن؛ ستەم کردن ☰ ١. برهم زدن ٢. خراب کردن ٣. ستم کردن

ستورک /s(i)turik/: ☜ **ستوورك**

ستون /s(i)tun/: ☜ **ستوون**

ستوین /s(i)tuyn/: ☜ **ستوون**

ستۆ /s(i)to/: ناو. ئەستۆ؛ مل ☰ گردن

▣ **وە ستو گرتن**: لە ئەستۆ گرتن؛ ئۆدەدار بوون؛ بەڵێن دان بۆ جێبەجێ کردنی کارێک ‹... ئەی چۆنە ڕۆژانە دوکانەکەم بۆ خاوێن کەیەوە و کاروباری بازاڕ چوون و شت بۆ ماڵ کڕین وە ستۆ گری؟ مانگی چوار دینارت دەدەمێ «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ به عُهده گرفتن

ئۆباڵ/ وەباڵ وە ستو بون: تاوان لە مل بوون ☰ مسئول بودن

ستۆبازن /s(i)tobazin/: ناو. گیانداریکی خزۆکە ☰ خزندەای است

ستۆپارێز /s(i)toparêz/: ناو. شاڵ؛ ملپێچ ☰ شال‌گردن

ستۆخوار /s(i)tox(i)war/: ئاوەڵناو. زۆر بەرفەرمان؛ ملکەچ لە بەر دەستی مەزنی خۆیدا ☰ فرمانبردار

ستۆکرک /s(i)tokirk/: ناو. ستۆکوڕک؛ ستۆکورک؛ ستۆکڕک؛ ستۆکوڕ: ١. ترتڕک؛ ترتڕۆک؛ سوورێنچکە؛ لوولەیەکی سووری لە ناوەوە گەوگەوە، هەناسەی پێدا دێ ٢. خڕخڕاکە؛ هەفیک؛ قوڕقوڕاگە؛ قوڕقوڕانچک ☰ ١. نای ٢. خِرخِره

ستۆکڕک /s(i)tokiřk/: ☜ **ستۆکرك**

ستۆکورک / /s(i)tokurk/: ☜ **ستۆکرك**

ستۆکوڕ / /s(i)tokuř/: ☜ **ستۆکرك**

ستۆکوڕک / /s(i)tokuřk/: ☜ **ستۆکرك**

ستو / /s(i)tû/: ناو. ستووڤ؛ ستووڤە: ١. شایەتی ٢. مل؛ گەردن؛ ئەستۆ ☰ ١. گواهی ٢. گردن

▣ **ستو دان**: ستووڤ دان؛ ستووڤە دان؛ شایەتی دان ☰ گواهی دادن

ستور / /s(i)tûr/: ئاوەڵناو. ئەستوور؛ قەوی ☰ ستبر

ستوربو / /s(i)tûrbû/: ئاوەڵناو. ماسیو؛ هەڵامساو؛ پەنەماو ☰ آماسیده

ستورک / /s(i)tûrik/: ناو. کولێره؛ ستورک؛ نانی گرد و ئەستوور ☰ گرده نان

ستوری / /s(i)tûrî/: ناو. ئەستووری؛ گزاره؛ کوڵوفتی ☰ کلفتی؛ ستبری

ستوریە / /s(i)tûr(i)ye/: ناو. ئەستووری ☰ کُلُفتی

ستوڤ / /s(i)tûv/: ☜ **ستو**

▣ **ستوڤ دان**: ☜ **ستو دان**

ستوڤە / /s(i)tûve/: ☜ **ستو**

▣ **ستوڤە دان**: ☜ **ستو دان**

ستون / /s(i)tûn/: ناو. ستوونە؛ ستینک؛ ئەستون؛ ئەستوون؛ ستون؛ سوون؛ ستوین؛ هەستون؛ هەسوون؛ ئەستوونە؛ ئەستوندەک؛ ئەستۆنگ؛ ئەستوند: ١. کۆڵەکە؛ کۆڵەکێ؛ لەی؛ دیلەک؛ دیرەک؛ دیرەگ؛ تیرەگ؛ گاوە؛ چەڵەکە؛ دەسەک؛ نێوە؛ سێوە؛ پاژەر؛ پێکهاتەیەکی وەستاو لە کانزا، چێو یان بەرد بۆ ڕاگرتنی میچ کە دێتە سەری ‹ستوونی ناوەڕاستی دیوەکە قەڵشابوو› ٢. کۆڵەکە؛ هەر شتێکی وەکوو ئەستوون ٣. *[چاپ]* ڕیزێک نووسراوە لە ژێر یەکتر و لە پاڵ ڕیز یان ڕیزگەلی تردا ‹ستوونی ڕۆژنامە› ٤. *[چەکداری]* ڕیز؛ گرۆیەک لە چەکداران و ماشینی چەکداری کە بە ڕیز دەکەونە شوێن یەک ‹خەبەرمان وەرگرت کە چەند ستوونێکی دەوڵەتی و جاشی زۆر لە چەند جێوە هجووم دەکەن «هەژار، چێشتی مجێور»› ٥. *[مەجاز]* کۆڵەکە؛ پشتیوان؛ پاڵپشت ‹ستوونی بنەماڵە بوون› ☰ ١تا٥. ستون

▣ **ستونا پشت**: مۆغەرەی پشت؛ مۆرکی پشت ☰ ستون فقرات

ستونی پێنجەم: شۆفاران و ئەوانەی بۆ دژمن کار دەکەن ☰ ستون پنجم

ستونە / /s(i)tûne/: ☜ **ستون**

ستونی / /s(i)tûnî/: ئاوەڵناو. ئەستوندەکی؛ قیت؛ ڕاست وەک کۆڵەکە ☰ عمودی

ستە / /s(i)te/: ناو. ستەو؛ ستی؛ ستێ: ١. ئەستێ؛ بەردی ئاگرپژێن ٢. ئاسنێ کە لە بەردئەستێ دەدرێ ☰ ١. سنگ آتشزنه ٢. آهنی کە بر سنگ آتشزنه زنند

ستەرک / /s(i)terk/: ناو. مێز؛ کورسی بۆ لە سەر نووسین ☰ میز تحریر

ستەکان / /s(i)tekan/: ☜ **ئیستیکان**

ستەم١ / /s(i)tem/: ناو. زوڵم؛ ناهەقی؛ گووج ☰ ستم

ستەم٢: ئاوەڵناو. حەستەم؛ دژوار ‹زۆر ستەمە بیدۆزمەوە› ☰ دشوار

ستەمکار / /s(i)temkar/: ئاوەڵناو. ستەمگەر؛ زاڵم؛ چەوسێنەر ☰ ستمگر

ستەمکاری / /s(i)temkarî/: ناو. خوێنمژی؛ گووجکاری ☰ خونخواری

ستەمگەر / /s(i)temger/: ☜ **ستەمکار**

ستەندن / /s(i)tendin/: ☜ **ستاندن**

ستەنگ / /s(i)teng/: ☜ **ستانگ**

ستەو / /s(i)tew/: ☜ **ستە**

ستەور / /s(i)tewir/: ئاوەڵناو. ستێور؛ ئەستێور؛ قسر ☰ سِتروَن

ستەول / /s(i)tewil/: ناو. پشتێر؛ گەوەڕ؛ گەوڕ ☰ اصطبل

ستەیر / /s(i)teyr/: ناو. ئەستێرە؛ هەسارە ☰ ستاره

ستی / s(i)tî/: ☜ **سته**

ستیرمه / s(i)tîrme/: ناو. گیرۆیی؛ تەشەنا؛ سەرایەت؛ ڕەوتی ڕاگواستنی دۆخێک (وەک: نەخۆشین، پێکەنین و ...) لە یەکێ بۆ یەکێکی تر ▤ سرایت

ستیڤلۆک / s(i)tîvlok/: ناو. جرجەکوێرە ▤ موش کور

ستین / s(i)tîn/: ناو. تین؛ تاو؛ هێز؛ توانایی ▤ توان

ستینک / s(i)tînik/: ☜ **ستوون**

ستینگ / s(i)tîng/: ☜ **ستانگ**

ستێ / s(i)tê/: ناو. ١. ☜ **ستە** ٢. دش؛ دوش؛ خوشکی مێرد ▤ ١. ☜ ستە ٢. خواهر شوهر

ستێر / s(i)têr/: ناو. ١. ☜ **ئەستێرە** ٢. ئەستێرک؛ هەسێڵ؛ گۆلاوێ دەسکرد ▤ ١. ☜ **ئەستێرە** ٢. استخر

⊡ **ستێر پژیان:** ڕاخوشینی تیرئەستێرە ▤ آذرخش زدن شهاب

ستێرک / s(i)têr(i)k/: ناو. ئەستێرە؛ هەسارە ‹وەک ستێرکا لە عەزمانان› ▤ ستاره

ستێرۆک / sitêrok/: ناو. ئەستێرۆکە؛ گوەستێرە؛ گوڵئەستێرە ▤ کرم شبتاب

ستێرە / s(i)têre/: ☜ **ئەستێرە**

ستێڕ / s(i)têř/: ناو. ستێڕک؛ ستێڕە؛ پێڕک؛ هەرزاڵ؛ جێگەی کەلوپەل لە سەر دانان لە ڕەشماڵدا ▤ جای سکومانند در سیاه چادر

ستێڕک / s(i)têřik/: ☜ **ستێڕ**

ستێڕە / s(i)têře/: ☜ **ستێڕ**

- **ستێن** / -s(i)tên/: پاشەوشە. ـ ئەستێن؛ ـ سێن؛ ـ ستان؛ ـ گر ‹باجستێن› ▤ ـ ستان

ستێور / s(i)têwir/: ☜ **ستەور**

سج / sic/: ☜ **زج**

سجوق / s(i)cuq/: ☜ **سجووق**

سجۆق / s(i)coq/: ☜ **سجووق**

سجووق / s(i)cûq/: ناو. سنجۆق؛ سجۆق؛ سجوق؛ باسوخ؛ باسوق؛ باستیک؛ خواردنێکی شیرینە لە نیشاستە و شیرە و شەکەر دەکرێ ▤ باسلُق

سجە^{۱} / s(i)ce/: ناو. سوجە؛ سوججە؛ ڕەنگی سووری کاڵ ▤ قرمز روشن

سجە^{۲}: ئاوەڵناو. سوجە؛ سوججە؛ بە ڕەنگی سووری کاڵ ▤ به رنگ قرمز روشن

سجیل / s(i)cîl/: ناو. ناسنامە؛ هەویە ▤ شناسنامه

سچ / siç/: ناو. سژ؛ مچ؛ گەنە؛ پیتک ▤ نوعی کنەی کوچک

سچاندن / s(i)çandin/: ☜ **سوتاندن**

سچانن / s(i)çanin/: ☜ **سوتاندن**

سچق / s(i)çiq/: ناو. باسترمە؛ پاستورمە ▤ کالباس

سچیان / siçyan/: ☜ **سوتان**

سحا / s(i)ĥa/: ئاوەڵکار. سوحا: ١. بەیان؛ لە بەرەبەیاندا ٢. سبحەی؛ سبحەینێ؛ ڕۆژی دوایی ▤ ١. بامداد ٢. فردا

سحالە / s(i)ĥale/: ناو. ئاردەبرنج ▤ آرد برنج

سخ^{۱} / six/: ئاوەڵناو. سغ: ١. تەنراوی زۆر بە پۆی سفت ٢. چڕ و پڕ ‹مێشەکە سخ بووە› ▤ ١. سِفت تنیده ٢. انبوه و پُرپُشت

سخ^{۲}: دەنگ. سغ؛ وشەیەکە لە کایەدا، بەرانبەر بە «تخ» دەیڵێن، واتا بە قسەی تۆ نەبێ و ژێر نەکەوم ▤ اصطلاحی در بازی، مانند: «پُر» در مقابل «پوچ»

سخاتە / s(i)xate/: ناو. شەمچە؛ کرمیت؛ شقارتە ▤ کبریت

سخار / s(i)xar/: ئاوەڵناو. سخرە؛ نەکێڵ؛ تایبەتمەندی زەوینێ کە بۆ کێڵان نابێ ▤ غیرقابل کشت

سخان / s(i)xan/: ☜ **ئێسك**

سختیان / sixt(i)yan/: ناو. سەخەری؛ چەرمی ئەستووری لە دەباغ دراو ▤ چرم ساغری

سخر / sixr/: ناو. زنج؛ کۆختەی لە قامیش ≌ کوخ از نی

سخرک / sixrik/: ناو. زنجی بچکۆلە ≌ کلبەی کوچک از نی

سخره / sixre/: ☜ سخار

سخڵمه / sixiłme/: ☜ سخورمه

سخڵەت / sixłet/: ☜ سەخڵەت

سخمه / sixme/: ☜ سوخمە_١

سخورمه / s(i)xurme/: ناو. سوخورمه؛ سوخرمه؛ سەخوڕمه؛ سیخورمه؛ سیمرخ؛ سڵخمه؛ سقڵمه؛ گۆمڕچه؛ گوڵم؛ گوڕمشت؛ کاری بە مشت لێدان ≌ سُقُلمه

سخیف / s(i)xîf/: ☜ سخێف

سخێف / s(i)xêf/: ناو. سخیف؛ سقێف؛ جوێن؛ دژنێو؛ دژوون؛ دژمان؛ جنێو ≌ دُشنام

⊡ **سخێف گوتن:** جنێو دان؛ دژوێن دان ≌ دشنام دادن

سخێفبێژ / s(i)xêfbêj/: ئاوەڵناو. جنێوفرۆش؛ دوژێنفرۆش؛ جوێنفرۆش ≌ بدزبان

سداب / s(i)dab/: ناو. ئەسپەندەر؛ قانگ؛ دیدی؛ گیای ئسپەند ≌ سپند

سداره / s(i)dare/: ناو. جۆرێ کڵاو ≌ نوعی کلاه

سدان / s(i)dan/: ناو. ١. دەزگای پینەچی و ئاسنگەر ٢. خەڕات؛ کەسێ قاپ و ئامانی داری دروست دەکا ≌ ١. ابزار آهنگر و پینەدوز ٢. خرّاط

سده / s(i)de/: ناو. سدێ؛ ڕایەڵ؛ ئەو ڕیزە بەنەی پۆی تێوە دەدرێ ≌ تارِ بافتنی

سدێ / s(i)dê/: ☜ سده

⊡ **سدێ کرن:** ڕایەڵ کردن ≌ تارهای بافته را مُرتب کردن

سر^{1} / sir/: ☜ سروه

سر^{2}: ☜ سرك

سرامیک / s(i)ramîk/: ☜ سەرامیك

سراوناى / s(i)rawnay/: چاوگ. ١. سرەواندن؛ هێور کردنەوە ٢. */کنایه/* ناشتن؛ بە خاک سپاردن ٣. پۆڕاندن؛ گونجاندن ‹تەوەنەکێ سراونە› ≌ ١. آرام کردن ٢. دفن کردن ٣. در جای خود قرار دادن

سراویاى / s(i)rawyay/: چاوگ. ١. سرەوان؛ هێور بوونەوە ٢. */کنایه/* نێژران؛ لە خاک نران ٣. پۆڕان؛ گونجان ≌ ١. آرام گرفتن ٢. دفن شدن ٣. در جای خود قرار گرفتن

سرپ / sirp/: ناو. سورب؛ سرفت؛ سەرمی؛ مزا؛ مز؛ قوڕقوشم؛ توخمی کیمیاوی کانزایی، بە ژمارەی ئەتومی ٨٢ و کێشی ئەتومی ٢٠٧,٢٠، کە نەرم و چەکوچخۆر و بۆرە ≌ سُرب

سرپاته / sirpate/: ☜ تلفار

سرپاندن / sirpandin/: چاوگ. سرکاندن؛ سرتاندن؛ سرتە کردن؛ سرپیای؛ چپە کردن ≌ پچ ـ پچ کردن

سرپناى / sirp(i)nay/: چاوگ. سرپاندن ≌ پچ ـ پچ کردن

سرپه / sirpe/: ناو. پچە؛ چپە ≌ نجوا؛ درگوشی

سرپەسرپ / sirpesirp/: ناو. چپەچپ؛ پچەپچ ≌ پچ ـ پچ؛ درگوشی

سرپی / sirpî/: ئاوەڵناو. سوربی؛ سرفتی: ١. دروستکراو لە سرپ ٢. بۆر؛ بە ڕەنگی خۆڵەمێشی بریقەدار ≌ ١و٢. سُربی

سرپیاى / sirp(i)yay/: ☜ سرپاندن

سرت^{1} / sirt/: ناو. ١. دڕک؛ دڕوو؛ چقڵ ٢. ئەرک و ئازار ٣. نەداری و دەستەنگی ٤. بەلا و بەسەرهاتی ناخۆش ٥. چپەچپ ٦. هەڵەمووت؛ هەزار بە هەزار؛ چیای ڕژد و سەخت ≌ ١. خار ٢. درد و رنج ٣. بینوایی ۴. مصائب ۵ پچ ـ پچ؛ درگوشی ۶ کوه مرتفع و دشوارگُذر

سرت^{2}: ئاوەڵناو. ١. ڕەق؛ سەخت ٢. زبر؛ زرو ٣. بەرزەفڕ؛ چاولەبەرزی ٤. سرک؛ شەمووز؛

ڕەووەک؛ تۆسن ⊑ ١. سخت ٢. خشن ٣. بلندپرواز ۴. چموش؛ رموک

سرتاندن / sirtandin/: ☜ **سرپاندن**

سرتغ / sirtğ/: ئاوەڵناو. لاسار؛ سەرسەخت ⊑ لجوج

سرتوخورت / sirt û xurt/: ناو. پچەپچ ⊑ پچ ـ پچ

سرتوهوڕ / sirt û huř/: ناو. خرتیوپرتی؛ قسەی بەسرتە و پەنامەکی ⊑ گفتگوی درگوشی و محرمانه

سرتە / sirte/: ناو. چپە؛ پچ؛ پچە ⊑ پچ ـ پچ

◘ **سرتە کردن:** سرپاندن؛ سرتاندن ‹ئەگەر یەکێک لە بازارەکەدا سرتەی بکردایە، من گوێم لێ دەبوو «هەژار، چێشتی مجێور»› ⊑ پچ ـ پچ کردن

سرتەسرت / sirtesirt/: ناو. چپەچپ ⊑ پچ ـ پچ

سرتی / sirtî/: ناو. ١. بوێری؛ ئازایەتی ٢. سرکی؛ تۆسنی؛ شەمووزی ٣. دلڕەقی؛ بێڕەحمی ٤. توند و تیژی ٥. لەمپەر و بەرگر ⊑ ١. شُجاعت ٢. چموشی ٣. سنگدلی ۴. خشونت ۵. مانع

سرسوم / sirsûm/: ناو. نێرەی گڵین؛ کووپەی زلی سەرقاپدار بۆ ژاندنی ماست ⊑ نوعی خُم سرپوشدار

سرشت / s(i)rişt/: ☜ **سروشت**

سرشتی / s(i)riştî/: ☜ **سروشتی**

سرشک / s(i)rişk/: ناو. ئەسر؛ ئەسرین؛ فرمێسک؛ ڕۆندک؛ ئەشک ‹تۆفانی سرشکم چووە سەر جوودی وجوودم/ کەشتی تەنی قوم کرد و نە نووح و نە ئەسەر ما «حەریق»› ⊑ اشک

سرف / sirf/: ئاوەڵکار. تەنها؛ تەنیا؛ بەس؛ بێ شتێکی تر ⊑ صِرف؛ محض

سرفت / sirift/: ☜ **سرپ**

سرفتن / s(i)riftin/: ☜ **سرەوتن**

سرفتی / siriftî/: ☜ **سرپی**

سرق / sirq/: ☜ **سلق**

سرک / sirk/: ئاوەڵناو. سر؛ سرگ؛ سرت؛ قوشقی؛ ڕەووەک ‹نازەنینی شۆخ و شەنگی چاوبەڵەک/ ئاسکی دڵناسکی سرک و ڕەووەک «هێمن»› ⊑ رموک

سرکاسن / sirkasin/: ناو. دەرمانی چەرم ڕەنگ کردن ⊑ داروی رنگ کردن چرم

سرکاندن / sirkandin/: چاوگ. تێنەپەڕ. //سرکاندت؛ دەسرکێنی؛ بسرکێنە// سرکانن؛ چپە کردن ⊑ پچ ـ پچ کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەسرکاندن

سرکانن / sirkanin/: ☜ **سرکاندن**

سرکاوی / sirkawî/: ئاوەڵناو. بە سرکەوە تلاو ⊑ سرکەای

سرکوهۆڕ / sirk û hoř/: ناو. سرتەسرتی زۆر ⊑ پچ ـ پچ بسیار

سرکە / sirke/: ناو. ١. سرتە؛ چپە؛ پچ؛ پچە ٢. سهک؛ سیهک؛ سێک؛ تەوشێکی ترش کە لە کردوکۆی باکتری ترشێنەر لە ئەلکولی تراودا بەرهەم دێ، زۆربەی ئەسید ئەسێتیک و ئاوە و ترشی پێ دروست دەکەن ⊑ ١. پچ ـ پچ ٢. سرکە

◘ **سرکە خەفاندن:** ☜ **سرکە نانەوە**

سرکە نانەوە: سرکە خەفاندن؛ دروست کردنی سرکە لە ماکی شیرین (وەک میوە) ⊑ سرکە انداختن

سرکەسرک / sirkesirk/: ناو. سرتەسرت؛ پچەپچ ⊑ پچ ـ پچ

سرکە و دۆشاو / sirke w doşaw/: ناو. تێکەڵاوی سرکە و دۆشاوی ترێ کە شەربەتێکی وەک سکەنجەبینە ⊑ سرکە شیرە

سرکەیی^{1} / sirkeyî/: ناو. ١. هەوری؛ جۆرێ پارچەی ئاوریشمی تەنکە، ژنان بە سەریدا دەدەن ‹بێجگە لە مانە سەرباری گشتی/ مشکی و سرکەیی و جامانە و ڕەشتی «موفتی پێنجوێنی»› ٢. ڕەنگی بنەوشی کاڵ ⊑ ١. پارچەی کلاغی ٢. رنگ

سرکەای

سرکەیی٢: ئاوەڵناو. ١. بە ڕەنگی بنەوشی کاڵ ٢. سرکاوی؛ سرکە پێوە تلاو ■ ١و٢. سرکەای

سرکی / sirkî/: ناو. سرتی؛ سرکی؛ تۆسنی؛ شەمووزی ■ چموشی

سرگ / sirg/: ☜ سرك

سرگون / sirgûn/: ناو. ڕەوتی تاران؛ دوور خرانەوە ■ تبعید

سرمە / sirme/: ناو. ملوانکە لە زێڕ یان مرواری ■ گردنبند طلا یا مروارید

سرمیچ / sirmîç/: ناو. میچ؛ سەقف ■ سقف

سرنج / sirinc/: ☜ سەرنج

سرنجک / s(i)rincik/: ناو. شەوە؛ مۆتە؛ مۆتەکە؛ خەوی خۆفناک کە ببێتە هۆی ترس، هەست بە خنکان و لە خەو ڕاپەڕین ■ کابوس

سرنجگ / s(i)rincig/: ☜ سرینچك

سرنجە / s(i)rince/: ناو. زیخ و ڕەڵمی لێکدراو ■ مخلوط شن و ماسه

سرنجی / s(i)rincî/: ☜ سرینچك

سرنچک / s(i)rinçik/: ☜ سرینچك

سرنگ / s(i)ring/: ناو. شرینقە؛ سورەنگ؛ سرینگ؛ ئاودووزەک؛ دەرزی دەرمان دە لەش کردن ■ سُرنگ

سرنگا / s(i)ringa/: ☜ سەرنگا

سرنیچک / sirnîçik/: ☜ سرینچك

سروان / sirwan/: چاوگ. ئۆقرە گرتن ■ آرام شدن

سرواندن / sirwandin/: ☜ سرەواندن

سروانن / sirwanin/: ☜ سرەواندن

سروشت / s(i)ruşt/: ناو. سرشت؛ سورووشت؛ تەبیات: ١. ئەو بەشە لە جیهان کە درووسکراوی دەستی مرۆ نییە (وەک: کێو، دەشت، چۆم، لێرەوار و...) ‹ڕۆژێکمان لە داوێنی سروشتدا ڕابوارد› ٢. هێزی بەدیهێنەر و هەڵوەژێری جیهان ‹قانوونی سروشت› ٣. گەد و خۆ و خدە ‹سروشتی سازگار› ٤. تایبەتمەندی پێکهاتەی شتێک ‹سروشتی ئاگر، سووتاندنە› ■ ١تا٤. طبیعت

سروشتی / s(i)ruştî/: ئاوەڵناو. سرشتی؛ سوروشتی؛ خۆکرد؛ خواکرد؛ خۆوەر؛ خۆڕست؛ خۆڕسک؛ خۆڕسکاو: ١. پێوەندیدار بە تەبیاتەوە ‹زانستی سروشتی› ٢. درووسکراوی سروشت ‹دیاردەی سروشتی› ٣. پێوەندیدار بە خۆ و خدە یان غەریزەوە ‹ئاکاری سروشتی؛ دەنگی سروشتی› ■ ١تا٣. طبیعی

سروە / sirwe/: ناو. سر؛ سۆسە؛ سووسە؛ شنە؛ شنەبا؛ شنۆ؛ شێنە؛ هۆنە؛ واشەنە؛ واشنە؛ وامیە؛ نەمرەیی؛ نەرمەبا؛ بای بسکان؛ بای زۆر هێدی ‹تۆ وەکوو سروەی بەیانانی بەهاری/ تۆ لە لەشما گیانی سووکی نادیاری! «سوارە»› ■ نسیم

سرویت / sirwît/: ☜ سرووت

سرویس / sirwîs/: ناو. ١. ڕاژە؛ پەرایی؛ خزمەت؛ کار یان کارگەلێ زۆرتر بۆ ئاسایشی دیتران ‹دەوڵەت دەبێ سرویس بداتە خەڵک› ٢. کار و ڕەوتی شۆردن و ڕۆنکاری دەزگای میکانیکی ‹دوێنێ ماشینەکەم دا سرویسیان کرد› ٣. کۆمەڵە کەرەستەگەلی هاوگەر بە چالاکییەک، بەتایبەت کاری ناو ماڵ ‹سرویسی دەسشۆری› ٤. کەرەستەی چەشنێ خزمەت ‹سرویسی گواستنەوە› ٥. سەعاتی کار؛ ماوەی چالاکی ڕۆژانە لە مەزرینگەدا ‹سرویسی مەزرینگەیی› ٦. ماشێنی هاتوچۆ پێ کردنی ڕێخراوەیەک ‹سرویسی کارخانە› ٧. ڕێخراوەی ڕاژەیی/ خزمەتگوزاری ‹سرویسی پۆستی› ٨. ژوور و کەلوپەلی شتوشۆر ‹وارخانێک بە دوو ژوور، هاڵ و سرویسێکەوە› ٩. *[وەرزش]* کاری هاویشتنی تۆپ بۆ وەگەڕ خستنی کایە یان درێژە پێدانی (لە بڕێ یاری وەک والیبال و تنیسدا) ■ ١تا٩.

سرویس

سرۆ^{١} / /s(i)ro/: ناو. زەڕووەرەق؛ پەڕەیەکی ناسک و نەرمی کانزایی، زۆرتر بۆ شت تێوە پێچان ☰ کاغذ آلومنیومی

. **سرۆ**^{٢}: پاشەوشە. ـ وێژ ‹چەقەسرۆ› ☰ ـ گو

سرووت / /s(i)rût/: ناو. سوریت؛ کلۆش؛ لاسکی گەنم و جۆ ☰ ساقەی گندم و جو

سروود / /s(i)rûd/: ناو. نەشید؛ باو: ١. خوێندنێکی کرژ و هەستبزوێن کە زۆرتر بە کۆمەڵ و لە کۆڕێکی فەرمیدا دەیخوێنن ٢. مارش؛ مووسیقای ئاوا خوێندنێک ٣. هۆنراوە؛ گۆرانی؛ هەڵبەستێکی کورت کە بۆ گۆرانی هۆنراوەتەوە ☰ ١تا٣. سرود

▣ **سروودی نەتەوەیی:** سروودێک کە لە لایەن دەوڵەتەوە بۆ ژەندن لە ڕێوڕەسمی فەرمیدا هەڵبژێردراوە ☰ سرود ملی

سرووش / /s(i)rûş/: ناو. جبرائیل؛ فرشتەی پەیامبەر ☰ جبرائیل

سرە / /s(i)re/: ناو. سەرە؛ نۆبە؛ نۆرە؛ باو ☰ نوبت

سرەفت / /s(i)reft/: ☜ **سرەوت**

سرەفتن / /s(i)reftin/: ☜ **سرەوتن**

سرەوان / /s(i)rewan/: چاوگ. ١. ☜ **سرەوتن** ٢. لێ دان؛ تێسرەواندن ☰ ١. ☜ **سرەوتن** ٢. زدن

سرەواندن / /s(i)rewandin/: چاوگ. تێپەڕ. //سرەواندت؛ دەسرەوێنی؛ بسرەوێنە// سرواندن؛ سروانن؛ سرەوانن: ١. ئارام کردنەوە ٢. تێسرەواندن ☰ ١. آرام کردن ٢. زدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەسرەواندن

سرەوانن / /s(i)rewanin/: ☜ **سرەواندن**

سرەوای / /s(i)reway/: چاوگ. سرەوان ☰ آرمیدن

سرەوت / /s(i)rewt/: ناو. سرەفت؛ ئۆقرە؛ هەدا؛ نەبوون یا نەمانی: ئـ) هەراوهوریا ب) ئاژاوە پ) ژان و ئێش ت) خەم و مەینەت ج) هەڕەشە و ترس ☰ آرامش

⊡ **سرەوت کردن:** ئارام کردن؛ سرەواندن ☰ آرام کردن

سرەوت گرتن: ☜ **سرەوتن**

سرەوتن / /s(i)rewtin/: چاوگ. تێنەپەڕ. //سرەوتی؛ دەسرەوی؛ بسرەوە// سرفتن؛ سرەفتن؛ سرەوان؛ سرەوین؛ سرەوت گرتن؛ ئۆقرە گرتن؛ هەدا دان ‹لە ئێوارەوە بە ڕوودا کەوتم/ نە خوا دای شیفا، نە خۆم سرەوتم «فولکلۆر»› ☰ آرمیدن؛ آرام گرفتن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: سرەوتوو/ چاوگی نەرێنی: نەسرەوتن

سرەوتوو / /s(i)rewtû/: ئاوەڵناو. ئۆقرەگرتوو ☰ آرمیدە

سرەوین / /s(i)rewîn/: چاوگ. ١. ☜ **سرەوتن** ٢. لێ دان؛ تێسرەواندن ☰ ١. ☜ **سرەوتن** ٢. زدن

سریاڵ / /siryał/: ناو. ڕیسە؛ زنجیرە؛ کۆمەڵێک بەش کە یەک لە شوێن یەک بڵاو دەبێتەوە ☰ سریال

سریش / /s(i)rîş/: ☜ **سرێش**

سریلە / /s(i)rîle/: ناو. ١. زریلە؛ مەلێکە لە تۆرەمەی چوڕە، نزیک ١٧ سانتیمیترە، دوو پەڕی ڕەش وەک شاخ لە سەری قیت بووە، لە ناو بەردان هێلانە دەکا ٢. سیسرک؛ سیسرە؛ مێروویەکی وەک کوللەیە شەوان سیرەی دێ ☰ ١. چکاوک شاخدار ٢. جیرجیرک

سریمە / /s(i)rîme/: ناو. ژانی بە هۆی برینـدار بوون، نەخۆشی و... ☰ درد در اثر زخم، بیماری و ...

سرینچک / /s(i)rînçik/: ناو. سنجوو؛ سنجۆ؛ سنجۆک؛ سرنچک؛ سرنیچک؛ سرێنجگ؛ سرنجگ؛ سرنجی؛ سینچک؛ سنج؛ سنجە؛ سەنجیە؛ سنجی؛ سنجەی؛ سنجەوی؛ سینجی؛ سنجید؛ گوسنج؛ ئاردگن؛ ئاردەگن؛ ئیگدێ؛ ئیگدی: ١. داری سنجوو و هاوماڵەکانی کە

دارێکی دڕکاوییه گەڵاکانی له گـەڵا بی دەچـێ، هێشووەگوڵی سپی و بۆنخـۆش دەکـا ٢. بـەری پێگەیشتووی ئەو داره که ئەوەندەی زەیتوونێکە، بە تێکوڵـی زەرد، نـارنجی یـان سـوور، گۆشـتی سـپی وەک ئـارد، کـە مـاکی قەنـدی تێدایـه و ناوکێکی درێژۆکـەی لووسـی چێوییـەوه ≡ ١و٢. سنجد

ســـــرینچکه‌تاڵه / s(i)rînç(i)ketałe/: نـــــاو. سنجووەتاڵە؛ دارێکی لێڕەواری جوانه بـه گـەڵای پێکهاتوو له وردەگـەڵای نـووک‌تیـژ و ددانـەدار، گوڵی بنەوشـی هێشـوویی و بۆنخـوش و بـەری زەرد و ژەهـراوی بـه قـەد نۆکێـک بـه ناوکـەی ڕەقەوه ≡ سنجد تلخ

سرینگ / s(i)rîng/: ☜ **سرنگ**

سریوه / s(i)rîwe/: ناو. ١. سروه؛ شنه ٢. جریوەی چۆلەکـه ٣. زریـوەی ئەسـتێره ‹تـۆ جریـوەی دارستانی جێیـژوانی/ بـۆ هەسـێرەی بـەرزی ئـاواتم سـریوەی، چەنـد جـوانی «سـواره»› ≡ ١. نسیم ٢. جیک ـ جیک گنجشکان ٣. چشمک ستارگان

سرێش / s(i)rêş/: نـاو. خـوژه؛ خـوژێ؛ سـریش؛ چریش؛ چرێش؛ شریژ؛ شـیڕێز؛ شـەیژ؛ شـریش؛ شـرێس؛ شـرێش؛ ئەسـرێلک؛ ئەسـتریلک؛ ئەسـترێلک؛ ئەسـریلک؛ زرێـچ: ١. ماسرێشـمه؛ گیاچرێش؛ گوولک؛ سترک؛ گیایەکی خۆڕسـکی بـێ‌لاسـک، بـه گوڵـی دڕکـاوی و بنجکـی ئەسـتوورەوه ٢. گـەردێکی نـەرم کـه لـه بنجـی وشکەوەکراوی گیای سرێش دەگیردرێ ≡ ١و٢. سریش زار

سرێنجگ / s(i)rêncig/: ☜ **سرینچك**

سڕ^{١} / sir̆/: نـاو. ١. بـای سـارد ٢. گووفـک؛ سەرانگوێلک؛ پاکوت؛ جێ کۆی پەین ٣. نهێنی؛ ڕاز ٤. چالاکی و بزاو؛ توند و تۆڵی ‹ته پیر بـووی، سڕا ته ڤەمری› ≡ ١. باد سرد ٢. جای تودەی سرگین ٣. راز ۴. توان و حرکت

سڕ^{٢}: ئاوەڵـناو. ١. کەرخ؛ کەسیره؛ تەزیو ٢. قەڕس؛ قەسر؛ بێ‌هەست ‹دوکتور ددانی بۆ سڕ کردم و پڕی کردەوه› ≡ ١. کرخت ٢. بی‌حس

⊡ **سڕ بوون**: ١. تەزین؛ کـەرخین ٢. بـێ‌هەسـت بوون ≡ ١. کرخت شدن ٢. بی‌حس شدن

سڕ کردن: ١. بێ‌هەسـت کـردن ٢. *[کنایه]* سـڕ کردنەوه؛ هەڵپەساردن؛ بۆ ماوەیەک قسه لێـوه نەکردن ‹باسی سەربەخۆیی جارێ سڕ دەکـەین› ≡ ١. بی‌حس کردن ٢. مُعلَّق کردن

سڕ کردنەوە: ☜ **سڕ کردن ـ٢**

ـ سڕ^{٣}: پاشەوشه. ١. ـ سڕه؛ پاک‌کەرەوه ‹دەسەسـڕ› ٢. ـ لابەر ‹لەکەسڕ› ≡ ١. ـ مال ٢. ـ زُدا

سڕئووش / sir̆'ûş/: ناو. خەفزان؛ غەیبوێژ؛ ئـەوەی له نهێنی هەواڵ دەدا ≡ غیبگو

سڕان / s(i)r̆an/: چـاوگ. سـڕیان؛ ئەسـتڕان ≡ سُترده شدن

ســــڕاندنەوە / s(i)r̆and(i)newe/: چـــــاوگ. ئەستڕینەوه ≡ سُتردن

سـڕانەوە / s(i)r̆anewe/: چـاوگ. تێنەپـەڕ. نادیـار. //سڕایەوه؛ دەسـڕێیەوه؛ بسـڕێوه// سـڕیانەوه؛ پـاک بوونەوه ≡ سُترده شدن

■ ئاوەڵـناوی بـەرکاری: سـڕاوەوه/ چاوگی نـەرێنی: نەسڕانەوه

سڕاو / s(i)r̆aw/: ئاوەڵـناو. مەحو؛ هەشفی؛ مـەحف ≡ محو

سـڕبری / sir̆b(i)rî/: ئاوەڵـــناو. ســـــەرمابردوو ≡

سرمازده

سڕبڕی / siřb(i)řî/: ناو. سەرمای زۆر توند ☰ سرمای شدید

سڕبو / siřbû/: ئاوەڵناو. تەزی؛ تەزیو ☰ بی‌حس

سڕد^{۱} / siřd/: ناو. تازە گوڵی خەڵە ☰ خوشەی نودمیدەی غله

سڕد^{۲}: ئاوەڵناو. سرت؛ ڕەوەک؛ قوشقی ☰ رموک

سڕدین / siřdîn/: چاوگ. ۱. تازە وە گوڵ هاتنی خەڵە ۲. ڕەوینەوە؛ سڵەمینەوە ☰ ۱. نوبردمیدن خوشەی غله ۲. رمیدن

سڕسواڵکەر / siřs(i)wałker/: ☜ سەرسواڵکەر

سڕقایم / siřqayim/: ئاوەڵناو. ڕازدار؛ ڕازهەڵگر؛ ڕازگر؛ پارێزەری ڕازی دیتران ☰ رازدار

سڕکەر / siřker/: تەزێنەر؛ لەگۆبەر ☰ بی‌حس کننده

سڕکەوان / siřkewan/: ناو. سەرەنوێلک؛ پاکوت؛ جێگەی پەین و پاڵ ☰ سرگینگاه

سڕمە / siřme/: ناو. سمر؛ هەراوهوریا ☰ جنجال

سڕمەسڕم / siřmesiřm/: ناو. هەراهەرا و غەڵبەغەڵب ☰ همهمه و جنجال

سڕنا / siřna/: ناو. زڕنا؛ زوڕنا؛ سڕناوی؛ سوڕنا؛ سازێکی باژەنە بە شێوەی لوولەیەکی سەرقووچ بە شەش تا حەوت کونەوە کە بە قامک دەیژەنن ☰ سُرنا

سڕناتک / siřnatik/: ☜ زوڕناتك

سڕناژەن / siřnajen/: ناو. زڕنەڤان؛ زوڕناچی؛ زوڕناژەن؛ سوڕناژەن ☰ سُرنازن

سڕناوی / siřnawî/: ☜ سڕنا

سڕنی / siřnî/: ناو. عەرابەی کەڵان؛ عەرەبانەیەک کە دوو کەڵ دەیانکێشا ☰ ارادەای کە دو گاو آن را می‌کشیدند

سڕوڕ / s(i)řuř/: ئاوەڵناو. پتەو؛ قایم؛ ڕەختە ☰ مُحکم

سڕوسارد / siř û sard/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* کەمدوو؛ بێ‌مەیل. هەروەها: **سڕوساردی** ☰ سردمزاج

سڕوسەپۆل / siř û sepol/: ☜ **سڕەسەپۆلە**

سڕوسیپاڵ / siř û sîpał/: ناو. سیپاڵ و شتی وا ‹سێلاو هێرش دەکا ... زۆربەی خەڵکی شار لە باغاتی خوارووی شار سەیران دەکەن، دەست دەکەن بە گرتنەوەی سڕوسیپاڵی ئاماڵک ... «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ خرت‌وپرت

سڕە^{۱} / s(i)ře/: ناو. ۱. بای سارد ۲. شەختەی پاییز ۳. کەمرە؛ گەمڕە؛ ڕیخ و شیاکەی پەستاوتەی وشک ☰ ۱. باد سرد ۲. سرمای نابهنگام پاییز ۳. سرگین خشک شده

سڕە^{۲}: ئاوەڵناو. باسڕە؛ باسەرە؛ باگرە؛ بەربا؛ بائەنگێو؛ تایبەتمەندی شوێنێ کە با بیگرێ ☰ بادگیر

• **سڕە**^{۳}: پاشەوشە. ـ سڕ؛ خاوێن‌کەرەوە ‹دەسەسڕە› ☰ ـ مال

سڕەسەپۆلە / s(i)řesepole/: ئاوەڵناو. *[پلار]* سڕوسەپۆل؛ سەرسەپۆل؛ گێژ و کاس و هیچنەزان ☰ گیج و منگ

سڕەمۆک / s(i)řemok/: ناو. بەرسیلە؛ پەسیرە؛ پەرسیلە؛ پەسیلە؛ هالە؛ هالێ؛ ترێی کالی سەوز و ترش ☰ غوره

سڕی / s(i)řî/: ناو. ۱. کەرخی؛ تەزیوی ۲. قەرسی؛ بێ‌هەستی ☰ ۱. کرختی ۲. بی‌حسی

سڕیان / siřyan/: ☜ **سڕان**

سڕیانەوە / siřyanewe/: ☜ **سڕانەوە**

سڕیای / siřyay/: چاوگ. سڕیان؛ ئەستڕان ☰ ستُرده شُدن

سڕین / s(i)řîn/: چاوگ. ۱. ئەستڕین؛ ڤەسڕین؛ سەڕتەی؛ هەشڤاندن؛ هەشڤین؛ پاک کردنەوە ‹ئای لە ژێر قورسایی بارا/ ئارەقی ناوچاومان سڕی! «گۆران»› ۲. چڕین؛ بانگ کردن ☰ ۱. زدودن؛ ستُردن ۲. صدا زدن

سڕینەوە / s(i)řînewe/: چاوگ. تێپەڕ. //سڕیتەوە؛ دەسڕییەوە؛ بسڕەوە// ١. ئەستڕینەوە؛ لابردنی پەڵە یان خەت و ... ‹شەنگەبێری! بسڕەوە فرمێسکی بێشوانی ئیتر/ ڕەنگە هێشتا لەو چیا و زۆزانە بۆ شوان ببمەوە! «هێمن»› ٢. خاوێن کردنەوە (بە پەڕۆ و ...) ⚑ ١. ستُردن ٢. تمیز کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەسڕینەوە

سزا / siza/: ناو. ١. جزیا؛ دەرد و ئازار ‹تۆ سەرۆش بەو سەیر سەفای بەختەوە/ من وێڵ ـ وێڵ وەی زام سزای سەختەوە «مەولەوی»› ٢. سزیا؛ جزیا؛ تاوان ٣. پاداش؛ ڕێزانە ⚑ ١. درد؛ آزار ٢. مُجازات ٣. پاداش

سزا چەشتن: سزا چێشتن/ چەشین؛ سزا دین/ دیتن: ١. تووشی ڕەنج و ئازار بوون ٢. جزیا دران ⚑ ١. درد چشیدن ٢. مُجازات شُدن

سزا چێشتن/ چەشین: ☜ سزا چەشتن

سزا خواردن: تووشی ئازار بوون ⚑ آزار چشیدن

سزا دان: ئازار دان ⚑ شکنجه کردن

سزا دانەوە: ١. تۆڵە بۆ کردنەوە ٢. تۆڵە لێ سەندنەوە ⚑ ١. جبران کردن ٢. انتقام گرفتن

سزا دران: تووشی ئازار و ئەشکەنجە هاتن ⚑ آزار دیدن

سزا دین/ دیتن: ☜ سزا چەشتن

سزاخانە / sizaxane/: ناو. جێگەی ئازار دان ⚑ شکنجه‌گاه

سزانن / sizanin/: ☜ سوتاندن

سزاو / sizaw/: ناو. ئاوی لە ماستی ناو توورەکە تکاو ⚑ آب چکیده از ماست کیسه

سزرگە / sizirge/: ناو. موچرک؛ تەزووی لەش ⚑ مور ـ مور

سزک / sizik/: ☜ سزگ

سزگ / sizig/: ناو. سزک؛ سزگاو؛ سزی: ١. ئاوی پەنیر، کە لۆرکی لێ دەگرن ٢. تیژاوی دۆ، کە دەکرێتە شیرێژ ⚑ ١. آب پنیر ٢. تیزاب دوغ

سزگاو / sizgaw/: ☜ سزگ

سزە / size/: ناو. تەزووی سەرما ⚑ سوز سرما

سزی / sizî/: ☜ سزگ

سزیان / sizyan/: چاوگ. سووتان؛ سووتیان ⚑ سوختن

سژ / sij/: ☜ سج

سس / sis/: ☜ سست

سسارک / sisark/: ☜ سیسارگ

سست / sist/: ئاوەڵناو. سس: ١. شل و خۆ نەگرتوو؛ ناپتەو ‹بینای سست› ٢. خاو؛ شل و شەویق؛ خلیچک؛ تەمەڵ؛ بێ‌هێز ‹میللەتێ گەر گەنجی سست بێ، مردووە، میللەت نییە/ تاکوو مابێ، نێو دەروونی بێ‌جەفا و عیللەت نییە «دڵدار»› ⚑ ١. سُست ٢. بی‌حال و تنبل

⊡ **سست بوونەوە:** ١. داهێزان؛ شل و خاو بوونەوە؛ کز بوون ٢. شل بوونەوە؛ دڵسارد بوون ⚑ ١. ضعیف شدن ٢. دلسرد شدن

سستوپەلەشت / sist û peleşt/: ئاوەڵناو. /پەلار/ تەمەڵ و هیچ‌لێ‌نەهاتوو ⚑ تنبل و بیکاره

سستەر / sister/: ☜ سیستر

سستەسست / sistesist/: ئاوەڵکار. شلەشل؛ بە هێواشی و بێ‌تاقەتی ⚑ شُل و وِل

سستەک / sistek/: ناو. سسە؛ زەوی شلی ناپتەو ⚑ زمین سُست

سستی / sistî/: ناو. شل و شەویقی؛ تەمەڵی؛ لەش‌گرانی ⚑ سُستی

سسلە / sisłe/: ناو. زنجیرۆکەی زەنبەر ⚑ زنجیر زینتی

سسە / sise/: ☜ سستەک

سسی / sisî/: ناو. دانۆکە کەنگر ⚑ کنگردانه

سعوتی / s(i)'ûtî/: ناو. بڕنووتی؛ نشووک ⚑ انفیه

سعود / s(i)'ûd/: ناو. بەخت؛ تاڵە؛ تالح ▤ بخت

سغ / siğ/: ☜ سخ

سف / sif/: ☜ سفت

سفارش / s(i)fariş/: ناو. داخوازی؛ داوخوازی؛ ڕاسپێری ▤ سفارش

سفت / sift/: ئاوەڵناو. سف؛ سخ؛ ڕەق؛ زوا؛ زوها: ١. پتەو؛ ڕەپ؛ سەخت؛ سرت ‹داری سفت› ٢. کزر؛ وشک؛ کڕ؛ پند؛ پندر؛ پنر؛ ڕەق و بێئاو ‹خۆراکی سفت› ▤ ١و٢. سفت

⊡ **سفت بون:** سخ بوون. هەروەها: **سفت بوونەوە؛ سفت کردنەوە** ▤ سفت شدن

سفتۆ بون: داهێزان؛ لەش گران بوون ▤ کسل شدن

سفتاح / siftaĥ/: ناو. دەشت؛ هەوەڵفرۆش ▤ دشت

سفتکار / siftkar/: ئاوەڵناو. سفتەکار؛ بنەڕەت دانەر و دزوستکەری دیوار و میچی ماڵ ▤ سفتکار

سفتکاری / siftkarî/: ناو. سفتەکاری؛ بەشێ لە ڕەوتی بیناسازی، بریتی لە بنەڕەت دانان، دیوار هەڵچنین و سەر گرتنی ▤ سفتکاری

سفتوسادە / sift û sade/: ئاوەڵناو. ڕەپوڕەوان؛ ڕاشکاوانە ▤ رُک و صریح

سفتوسوێ / sift û s(i)wê/: ناو. سفتوسۆ؛ چۆنیەتی چووزانەوە؛ تووزانەوە ‹دەست بە دەست چوو تا گەیشتە دەستی عەتتاری سەفیه/ نایە سەر نار و عەزابی ڕۆحی داو و سفتوسوێ «نالی»› ▤ سوزش زخم

سفتوسۆ / sift û so/: ☜ سفتوسوێ

سفتوسۆڵ[1] / sift û sol/: ئاوەڵناو. ١. سخ و ساف و لووس ٢. توند و تۆڵ ▤ ١. سِفت و صاف ٢. تُند و محکم

سفتوسۆڵ[2]: ئاوەڵکار. ڕاست و بێگرێ؛ بە ڕاشکاوی ‹فرە سفتوسۆڵ جواوی داوە› ▤ رُک و صریح

سفتۆ / sifto/: ئاوەڵناو. بۆگەن؛ بۆگەنیو ▤ بدبو

سفتۆک / siftok/: ئاوەڵناو. گەنیوی ڕزیو (میوە) ▤ گندیده (میوه)

سفتە[1] / sifte/: ناو. ١. ڕیایی؛ ڕووبینی ٢. پسوولەی حەواڵە؛ بەڵگەیێ کە بە پێی ئەوە، کەسێ دانەوەی پارەیێ لە وادەیەکی دیاریکراودا وە ئەستۆ دەگرێ ٣. گیایەکە بۆ ماڵات ▤ ١. تملُق ٢. سفته ٣. گیاهی است

سفتە[2]: ئاوەڵناو. ١. ساویاو؛ حولیبووگ ٢. سووتاو ▤ ١. سابیدەی صاف شده ٢. سوخته

سفتەک / siftek/: ناو. دارێکی لێڕەوارە بەرێکی شیرین دەدا و گەڵای لە گەڵای زەیتوون دەکا ▤ درختی جنگلی

سفتەکار / siftekar/: ☜ سفتکار

سفتەکاری / siftekarî/: ☜ سفتکاری

سفتی / siftî/: ناو. ١. دۆخی سفت بوون ٢. توندی تەنراو ٣. گوژمی؛ پتەوی ▤ ١. حالت سِفت بودن ٢. سفتیِ بافت ٣. سختی

سفتیک / siftîk/: ناو. دەشتایی نێوان کێوان ▤ وادی

سفر / sif(i)r/: ☜ سیفر

سفرە / sifre/: ناو. ١. خوان؛ سەخردان؛ تفاڵ؛ کەوڵی نان ‹سفرەی پڕ، ئاشتی ماڵە «مەسەل»› ٢. *[مەجاز]* ئەوەی لە سەر خوان دادەنرێت ‹سفرەی ڕەنگین› ٣. *[زەویناسی]* چینێک لە ماکی کانی لە ژێر زەوی کە ناوچەیەکی داگرتووە ▤ ١تا٣. سُفره

▣ **سفرەی فەقیران:** سفرەی فەقێیان؛ هەشت ئەستێرەی کۆ لە بورجی دووپشک و میزان ▤ هشت ستاره در میان برج عقرب و میزان

سفرەی فەقێیان: ☜ **سفرەی فەقیران**

⊡ **سفرە داخستن:** ☜ **سفرە ڕاخستن**

سفرە ڕاخستن: سفرە داخستن؛ ڕاخستنی خوان

☰ سُفره انداختن

سفرەبڕ / sifrebiř/: ☜ **سیسرك**

سفرەبڕە / sifreb(i)ře/: ☜ **سیسرك**

سفرەچی / sifreçî/: ناو. پێشخزمەت؛ گارسۆن؛ خزمەتکاری پیاو لە میوانخانە و ڕستووران ☰ گارسُن

سفرەدڕ / sifrediř/: ئاوەڵناو. *[کنایه]* ناسپاس؛ سپڵە؛ سفڵە؛ پێنەزان ☰ ناسپاس

سفرەمار / sifremar/: ☜ **ڕەقەمار**

سفرەماسی / sifremasî/: ناو. ماسی کارتووخک؛ جۆرێک ماسی دەریا بە لەشی پان و تەختەوە ☰ سُفرەماهی

سفری / sifrî/: ناو. ئەستێ و بەردی تفەنگی سەرپڕ ☰ سنگ آتشزنەی تفنگ سرپُر

سفک^{١} / sifik/: ناو. ۱. بەرهەیوان؛ بانجێلە؛ هەیوانەکلێ ۲. کۆست؛ لەمپەر؛ بلندایی سەر ڕێگە ☰ ۱. ایوانگاه ۲. مانع راه

سفک^{٢}: ئاوەڵناو. سووک؛ دژی گران و سەنگین ☰ سبُک

سفکی / sifkî/: ناو. سووکی؛ دژی قورسی و سەنگینی ☰ سبُکی

سفلیس / siflîs/: ناو. فەرنگی؛ هالۆق؛ بای بوور؛ پەتایەکی کۆنکردووی ئەندامانی شەرم ☰ سفلیس

سفڵە / sifłe/: ☜ **سپڵە**

سفن / sifin/: ناو. ماک؛ بنەما؛ ڕەگ و ڕیشە ☰ بیخ و بن

سفنک / sifnik/: ناو. هیم؛ خیم؛ تەمەڵە؛ بناغە؛ بەردی بناخە ☰ بنای ساختمان

سفۆر / s(i)for/: ☜ **سمۆرە ـ۱**

سفۆری / s(i)forî/: ناو. سڤۆری؛ باڵاپۆش لە کەوڵی سمۆرە ☰ جبّە از پوست سمور

سفوور^{١} / s(i)fûr/: ناو. ☜ **سپوور**

سفوور^{٢}: ئاوەڵناو. شارستانی بێڕووپۆش ‹کچەکەم سفوور بوو، بەرچاوی بوو› ☰ شهری بی‌حجاب

سفووک / s(i)fûk/: ☜ **سماق**

سفەت / s(i)fet/: ناو. ۱. دانستە؛ تایبەتمەندی شت یا کەسێ کە بەوەوە بناسرێت ۲. *[ڕێزمان]* ئاوەڵناو ۳. *[مەجاز]* ئەمەگ؛ وەفا ☰ ۱و۲. صفت ۳. وفا

سفەتدار / s(i)fetdar/: ئاوەڵناو. پێزان؛ بەئەمەگ ☰ باوفا

سفی / s(i)fî/: ناو/ ئاوەڵناو. سپی؛ چەرمگ؛ چەرمە ☰ سفید

سفێدە / s(i)fêde/: ☜ **سپیدە**

سڤ / siv/: ناو. پەرسڤ؛ جواو ☰ پاسخ

سڤاڵە / s(i)vale/: ☜ **سواڵە**

سڤاندە / s(i)vande/: ☜ **سوانە**

سڤدر / sivdir/: ☜ **سڤدە**

سڤدە / sivde/: ناو. سڤدر؛ سەردەرانەی بە خشت هەڵچنراو ☰ آستانەی در

سڤسڤیلک / sivs(i)vîlik/: ناو. مەلێکی پچووکی ڕەنگاوڕەنگە ☰ گنجشک‌سانی رنگارنگ

سڤک / sivik/: ☜ **سووك**^{٢}

سڤکۆک / sivkok/: ئاوەڵناو. سڤیلانک؛ زۆر سووک ☰ بسیار سبک

سڤکی / siv(i)kî/: ☜ **سووکی**

سڤنک / sivink/: ناو. گەسک؛ گزگ ☰ جارو

سڤنگ / siving/: ناو. چنگە کلۆشێ کە پشتی گاگێرەی پێ دەماڵن ☰ دستەای از ساقەی غله که پشت گاو خرمنکوب را بدان تمیز کنند

سڤۆرە / s(i)vore/: ☜ **سمۆرە ـ۱**

سڤۆری / s(i)vorî/: ☜ **سفۆری**

سڤۆک / s(i)vok/: ناو. سڤووک؛ سماق ☰ سُماق

سڤووک / s(i)vûk/: ☜ **سڤۆك**

سڤی / s(i)vî/: ناو. کەپەک؛ سەرهێلەگ ☰ نُخالە

سڤیشک / s(i)vîşik/: ناو. دوودڵـی؛ دڕدۆنگـی ≣ بدگمانی

سڤیک / s(i)vîk/: ناو. ١. میچ؛ بن‌میچ؛ سـرمیچ ٢. بەرهەیوانۆکە ٣. گەسـک؛ گـزگ ≣ ١. سـقف ٢. تراس کوچک ٣. جارو

سڤیل^{1} / s(i)vîl/: نـاو. سویل: ١. شارۆمەند؛ کـەس یان کەسانێ کە بە خەڵکی شار یان وڵاتێک دێنە ئەژمار ٢. کەس یان کەسانی ناچەکدار ٣. کەسێ کە جلکی ئورووپایی لە بەردا بێ ≣ ١. شـهروند ٢. غیرنظامی ٣. کسی در لباس غربی

سڤیل^{2}: ئاوەڵـناو. ١. شارۆمەندی؛ سەر بـە خەڵـکی شار ‹هەشت ڕێکخراوەی سڤیل لە پارێزگای دهـۆک کەمپینێکیان ڕێک خسـت› ٢. ناچەکداری ‹خەڵکی سڤـیل بوونـە قوربـانی شـەڕ› ٣. بـە جـل‌وبـەرگی ئەورووپایی ≣ ١. شهروندی ٢. غیرنظـامی ٣. لبـاس اروپایی بر تن

سڤیلانک / s(i)vîlanik/: ☜ **سڤکۆك**

سڤێری / s(i)vêrî/: نـاو. گیایەکە لـە جـۆ دەکـا ≣ گیاهی شبیه جو

سقان^{1} / s(i)qan/: چاوگ. تیژ کردن و سـوونەوەی تیخ ≣ تیز کردن تیغ

سقان^{2}: ☜ **ئێسك**

سقانژان / s(i)qanjan/: نـاو. بـاداری؛ ڕوماتیسـم؛ نەخۆشی و ژانی جومگە ≣ رُماتیسم

سق ـ سق / siqsiq/: دەنگـەناو. جیڕەجیـڕ؛ دەنگـی دەرگای شڕ و کەوشی تازە و ... ≣ جر ـ جر

سقڵ / siqił/: نـاو. گرفـت؛ سـەردڵ؛ نەخۆشـی قورس بوون و داهێزانی زگ لەبەر پڕی گەدە ≣ رودل

سقڵمە / siqiłme/: ☜ **سخورمە**

سقمە / siqme/: ئاوەڵناو. تێرگۆشتی لـەبار (بـۆ ژن) ≣ پُرگوشتِ خوش‌تیپ (زن)

سقێف / s(i)qêf/: ☜ **سخێف**

سک^{1} / sik/: نـاو. ١. زگ؛ زک؛ ورگ و نـاو ‹سـکی برسی! هیچ ناپرسی «مەسەل»› ٢. پیـزە؛ تـۆل ٣. *[مەجاز]* کۆئەنـدامی هـەرس ‹سـکم کـار ناکـا› ٤. بەشی دەرپەڕیوی هەر شتێ (وەک شیشە و گۆزە) ٥. جـاری زاوزێ ‹حـەوت سـکی بـووە› ٦. نـاو و دەروونی هەر شتێ ‹سکی پڕ لە زووخ› ≣ ١. شکم ٢. جنین ٣تا۶ شکم

◘ **سک بون:** *[کینایە]* دووگیان بوون ≣ حامله بودن

سک بەڕدان: *[مەجاز]* سک نانە سەر؛ زگ بەردان؛ زۆر خواردن ≣ پُرخوری کردن

سک تاو دان: *[مەجاز]* بە هیوای خواردنی شتێکی تایبەت بوون ≣ شکم خود را صابون زدن

سک چون: *[مەجاز]* سـک ڕۆیـن؛ زگ چـوون ≣ اسهال شدن

سک دان: *[کینایە]* لـە ناوەڕاسـتەوە دەرپـەڕین ≣ ورآمدن

سک ڕۆین: ☜ **سك چون**

سک سوتان: *[کینایە]* زگ سووتان ≣ مُردن فرزند

سک کار کردن: دەرکـردنی پیسـایی ڕیخۆڵـە ≣ شکم کار کردن

سک کردن: *[کینایە]* زگ کردن ≣ بچە آوردن

سک نانە سەر: ☜ **سك بەردان**

سکی کەسێک قوپان: *[مەجاز]* لـە بـەر برسـییەتی زۆر لاواز بوون ≣ شکم کسی به پشت چسبیدن

سکی کەسێک تێر بون: ١. کەسـێ مـڕ بـوون ٢. *[کینایـە]* دەوڵـەمەند بـوون؛ بـاری ئـابووری و ژیواری کەسێ لەبار بـوون ‹تـا سـکی کەسـێک تێرە، لە حالی برسی نازانێ› ≣ ١و٢. شکم کسـی سیر بودن

نیانە سک: *[مەجاز]* چار کردن؛ دەرەقەت هـاتن؛ لە عۆدە هاتن ‹ئەم گامانە نانێتە سک کەڵەگاکە› ≣ حریف شدن

سک^{2}: ئاوەڵناو. ناحەز؛ ناشیرین ≣ زشت

سکاسن / s(i)kasin/: ناو. دەرمانی چەرم ڕەنگ کردن ≡ رنگِ ویژەی چرم

سکاڵا / s(i)kała/: ناو. ١. ڕاز و نیاز؛ وتوویژی خۆشەویستانە ‹یان بیری لە دەوری مەم دەهالا/ دەمدەم دەگەلی دەکرد سکاڵا «هەژار، مەموزین»› ٢. گلەیی؛ سوو؛ گلەوبناشت ‹زۆر سکاڵای لێت بوو› ٣. گازە؛ گازندە؛ داد؛ شکایەت ‹فۆرمی سکاڵای هاووڵاتییان› ٤. تەگبیر؛ چارەدۆزی؛ بیری چارە ≡ ١. راز و نیاز ٢. گِلە ٣. شکایت ۴. چارەجویی

سکاڵانوس / s(i)kałanûs/: ناو. دادنووس؛ ڕازنووس ≡ عریضەنویس

سکاڵە / s(i)kałe/: ناو. ١. شکات؛ شکایەت؛ داد ٢. کاری پاڕانەوە ≡ ١. شکایت ٢. التماس

سکاڵەبەر / s(i)kałaber/: ناو. دادبەر؛ دادخواز؛ سکالەبەر؛ شکایەتکەر ≡ شاکی؛ دادخواه

سکان[1] / s(i)kan/: چاوگ. چەسپین؛ لکان ≡ چسبیدن

سکان[2]: ناو. جنێو؛ دژمان ≡ دُشنام

سکاندیوم / s(i)kandyum/: ناو. توخمی کیمیاوی کانزایی، بە ژمارەی ئەتومی ٢١ و کێشی ئەتومی ٤٤,٩٥ ≡ اسکاندیُم

سکانن / s(i)kanin/: چاوگ. ١. چەسپاندن؛ لکاندن ٢. جوێن دان ≡ ١. چسباندن ٢. دُشنام دادن

سکبەن / sikben/: ناو. زکوێن؛ شالێکی پانی پارچەیی بە ئالقەزوونەوە بۆ بەرگری لە داچۆڕانی ماسوولکەکانی زک ≡ شکم‌بند

سکپ / sik(i)p/: ناو. سکف؛ بنڕێسمە ≡ چوب پاشنەی در

سکپڕ / sikpiř/: ناوەڵناو. هەمیلا؛ زکپڕ؛ ئاوس ≡ باردار

سکتر / siktir/: ناوەڵناو. بێدەنگ لە ناچاری ≡ خاموش از سر ناچاری

سکدار / sikdar/: ناوەڵناو. *[کینایە]* دووگیان؛ زگدار ≡ آبستن

سکدڕاو / skid(i)řaw/: ناوەڵناو. *[مەجاز]* زگدڕاو؛ فرەخوەر؛ زۆرخۆر ≡ پرخور

سکر / sikr/: ناو. ١. پالوێنەی لە تووڵ چندراو ٢. بەربەندی ئاو بە تووڵ و گیا ≡ ١. پالونە از ترکە ٢. سد آب از ترکە و گیاە

سکرتێر / s(i)kirtêr/: ناو. ئینشابەند؛ دەبیر ≡ مُنشی

سکزل / sikzil/: ناوەڵناو. زگزل ≡ شکم گُندە

سکف / sikif/: ☜ **سکپ**

سککە / sikke/: ناو. ١. گولمێخ ٢. سکە؛ قەرەپووڵ؛ پارەی لە کانزا ≡ ١. میخ طویلە ٢. سکە؛ پول فلزی

سکلەوەڕێن / sikleweřên/: ناوەڵناو. *[پلار]* زگلەوەڕێن ≡ سورچران

سکڵ / sikił/: ناو. سکەڵ؛ پۆلوو؛ پەنگر؛ پەرەنگ؛ پەن؛ پن ≡ اخگر

⊡ **سکڵ خستن:** بوونە سکڵی چڵوچێو ≡ تبدیل بە اخگر شدن

سکڵ لە دەما بوون: *[مەجاز]* زۆر توند و بە پەلە قسە کردن ‹لە سەر خۆ قسە بکە! ئێژی سکڵ لە دەمتایە› ≡ تند و ناشمردە حرف زدن

سکڵفوو / sikiłfû/: ناو. سکڵی بە فوان؛ گەمەیەکە سکڵ بە دەرزی و بەنێکەوە هەڵدەواسن و بەرەو یەکتر فووی لێ دەکەن ≡ نوعی بازی با اخگر

سکڵی بەفوان / sikłî be f(i)wan/: ☜ **سکڵفوو**

سکماک / sikmak/: ناوەڵناو. زگماک ≡ مادرزاد

سکن / sikin/: ناوەڵناو. *[پلار]* زگن: ١. زگزل ٢. چلێس ≡ ١. شکم‌گندە ٢. شکم‌پرست

سکنی / siknî/: ناو. زگەڕۆیی؛ زگنی؛ زگێنی؛ چلێسی ≡ شکمویی

سکور / sikur/: ناو. سکورد؛ ستۆکرک؛ ناق؛ قوڕاچکە ▤ خرخرە

سکورد / sikurd/: ☜ **سکور**

سکوزا / sik û za/: ناو. سکوزان؛ زگوزا ▤ زاد و ولد

⊡ **سکوزا کردن**: زگوزا کردن؛ زاوزێ کردن؛ بێچوو هێنان و تۆرەمە خستنەوە ▤ زادوولد کردن

سکوزان / sik û zan/: ☜ **سكوزا**

سکوم / s(i)kum/: ناو. سەروسەکوت؛ تەرح و دیدار ▤ سیما

سکە / s(i)ke/: ناو. ١. سکوم؛ سەروسەکوت ٢. دراو؛ پارەی کانزایی؛ زێڕ، زیو یان هەر کانزایەکی دە قالبکراوی نووسراوی ولاتێک ▤ ١. سیما ٢. سکّە

⊡ **سکە لێدان**: ١. دراوی کانزایی کوتان ‹دەولەت سکەی ٥٠٠ تمەنی لێداوە› ٢. *[مەجاز]* کاری زۆر باش و بە قازانج کردن ▤ ١و٢. سکّە زدن

سکەخزێ / s(i)kex(i)zê/: ☜ **سکەخشکێ**

سکەخشکە / s(i)kexişke/: ☜ **سکەخشکێ**

سکەخشکێ / s(i)kexişkê/: ناو. سکەخزێ؛ سکەخشکە؛ سکەخشێ؛ دۆخی بە سەر سکدا ڕۆیشتن ▤ سینەخیز

سکەخشێ / s(i)kex(i)şê/: ☜ **سکەخشکێ**

سکەڕۆ / s(i)keřo/: ئاوەڵناو. *[پلار]* چڵێس؛ زکەڕۆ ▤ شکمپرست

سکەشۆرە / s(i)keşore/: ناو. سکەشۆڕە؛ سکەشۆری؛ زگچوون ▤ اسهال

سکەشۆری / s(i)keşorî/: ☜ **سکەشۆرە**

سکەشۆڕە / s(i)keşoře/: ☜ **سکەشۆرە**

سکەڵ / s(i)keł/: ☜ **سکڵ**

سکەنجەبین / s(i)kencebîn/: ناو. سکەنجەمین؛ ئەسکەنجەبین؛ ئەسکەنجەمین؛ شەربەتی سرکە و هەنگوین ▤ سکنجبین

سکەنجەمین / s(i)kencemîn/: ☜ **سکەنجەبین**

سکێشە / s(i)kêşe/: ناو. زگئێشە ▤ شکم درد

سگار / s(i)gar/: ☜ **سیگار**

سگارکێش / s(i)garkêş/: ☜ **سیگاری**

سگاری / s(i)garî/: ☜ **سیگاری**

سگڵ / sigił/: ناو. بالووک؛ بالووکە ▤ زگیل

سگوڕ / s(i)guř/: ناو. گوێلکی زۆر قەڵەوی غلوور ▤ گوسالەی درشت و مغرور

سگین / s(i)gîn/: ناو. *[شوورەیی]* گانی سەگ؛ چۆنیەتی جووت بوونی گۆڵ و دێڵ ▤ جفتگیری سگ

سل۱ / sil/: ناو. ١. سنلە؛ تەپە گوو ٢. دەردەباریکە؛ سیل ▤ ١. سندە ٢. بیماری سل

⊡ **سل سارد بونەوە**: *[پلار]* سل سەردەو بوون؛ لاق جووت بوون؛ ئاوی ژیان هێق کردن؛ مردنی ناحەز ▤ مُردن بدسگال

سل سارد کردنەوە: *[پلار]* کوشتنی نەگەویست ▤ کشتن دشمن

سل سەردەو بون: ☜ **سل سارد بونەوە**

سل۲: ئاوەڵناو. ١. تووڕە؛ قەڵس ٢. سرت؛ قوشقی ▤ ١. خشمگین ٢. رموک

⊡ **سل بین**: ☜ **سڵ بون**

سلاح / s(i)laĥ/: ناو. چەک؛ ئەسپابی شەڕ ▤ جنگ افزار؛ سلاح

سلار / s(i)lar/: ئاوەڵناو. تخێل؛ ڕاست بە عەرزا درێژبوو ▤ دراز کشیده بر زمین

⊡ **سلار بون**: تخێل بوون؛ تەختی زەوی بوون ▤ دراز به دراز افتادن

سلار بونەوە: ١. درێژەوە بوون ٢. *[کنایە]* لاق جووت بوون؛ مردن ‹بۆ خۆشی کەنفت بووە و هەر بینا سلار بۆوە «هێمن»› ▤ ١. دراز بە دراز افتادن ٢. مُردن

سلاق / s(i)laq/: ☜ **سماق**

سلتێنی / siltênî/: ناو. سلووهی؛ زەوی بەشی دوو ڕۆژە جووت ☰ زمین به اندازەی دو روز شخم زدن با گاو

سلخه / silxe/: ناو. ١. ڕنوو؛ ڕنی؛ هەرەس ٢. گاشەبەردی زل ☰ ١. بهمن ٢. صخرەی بزرگ

سلسار / silsar/: ئاوەڵناو. بێشەرم؛ بێحەیا ☰ بی‌شرم .

سلف / silf/: ناو. سلپ؛ تلپ ☰ تفاله

سلک^{1} / silk/: ☜ **سلق**

⊡ **سلکێ سۆز:** چەوەندەری خۆماڵی ☰ چغندر

سلک^{2}: ئاوەڵناو. سرک؛ ڕەوەک ☰ رموک

سلکاندن / silkandin/: چاوگ. دوورەپەرێزی کردن لە خەڵک ☰ مُنزوی شدن

سلکیان / silk(i)yan/: ☜ **سلکین**

سلکین / silkîn/: چاوگ. سلکیان؛ سڕدین؛ سڵ کردن؛ ڕەوینەوە ☰ رمیدن

سللول / sillul/: ☜ **سالوول**

سلم / silm/: ناو. ڕەو؛ قوشقییەتی ☰ رم

سلماستک / silmastik/: ناو. گیایەکە ☰ گیاهی است

سلمته / silm(i)te/: ناو. بژار ☰ وجین

سلمو / silmû/: ئاوەڵناو. ڕەوەک ☰ رموک

سلنگ / s(i)ling/: ناو. دەیلەم؛ دەلەم؛ مێلەیەکی ئاسنی بە سەرێکی پانەوە بۆ شکاندن و کون کردنی بەرد، دیوار و ... ☰ دیلم

سلنیوم / siln(i)yum/: ناو. توخمی کیمیاوی ناکانزا، بە ژمارەی ئەتومی ٣٤، کێشی ئەتومی ٧٨,٩٦ و بە ڕواڵەتێکی کانزایی و بە ڕەنگی خۆڵەمێشی کە لە ئاودا ناتوێتەوە ☰ سلنیُم

سلۆری / s(i)lorî/: ناو. پێت؛ گڕی ئاگر ☰ زبانەی آتش

سلوهی / s(i)lûhî/: ☜ **سلتێنی**

سلەزەوە / s(i)lezewe/: ناو. زیتکەسلام؛ قنچکەسلاو ☰ گُل‌مُژه

سلەم / s(i)lem/: ناو. سولەم؛ پەیجە؛ پەیژە؛ نەردیوان ☰ نردبان

سلەمەڕ / s(i)lemeř/: ناو. پشکەڵی تەڕی پێکەوەنووساوی مەڕ ☰ پشکل به هم چسبیده و خیس گوسفند

سلەوەجە / s(i)lewece/: ☜ **سلەوەجێ**

سلەوەجێ / s(i)lewecê/: ناو. سلەوەجە؛ نەخۆشییەکی پەزە ☰ نوعی بیماری گوسفند

سلی / s(i)lî/: ناو. ١. ڕەوەکییەتی ٢. تووڕەیی؛ قەڵسی ☰ ١. رمیدگی ٢. خشم

سلیک / s(i)lîk/: ناو. دڕک ☰ خار

سلیمۆتەوەرە / s(i)lîmotewere/: ناو. پەپووسلێمانکە ☰ هُدهُد

سلێمانی / s(i)lêmanî/: ناو. ١. جۆرێ مووروویی ژنانە ٢. جۆرێ ترێ ☰ ١. نوعی مُهرەی زینتی ٢. نوعی انگور

سڵ^{1} / sił/: ناو. کاری سڵەمینەوە ☰ رم

⊡ **سڵ کردن:** ١. ڕەوینەوە ‹ئەم دێیە جێ دێڵم؛ بێنیشان، بێشوێن پێ/ ئەی پەری! سڵ مەکە، لا مەدە بۆ لاڕێ «گۆران»› ٢. *[کینایە]* پارێز کردن؛ خۆ بواردن؛ تەکینەوە ‹کچی میر و گەدا دڵیان هەیە دڵ/ دڵیش ناکا لە دڵداری و ئەوین سڵ «هێمن»› ☰ ١. رمیدن ٢. پرهیز کردن

سڵ^{2}: ئاوەڵناو. ١. سرک؛ سوڵ؛ ڕەوەک ‹شەوێ لە بیرەخەودا جەمالی ویم بە دڵ دی/ دوو چاوی مەست و کاڵم وەکوو غەزاڵی سڵ دی «وەفایی»› ٢. *[مەجاز]* تووڕە؛ قەڵس ☰ ١. رموک ٢. عصبانی

⊡ **سڵ بوون:** سڵ بین: ١. قوت بوون؛ سرک بوون ٢. تووڕە بوون؛ قەڵس بوون ‹تاژدین بە مەمی دەگوت ئەتۆ کێی/ مەم سڵ بوو پتر لە ڕاستی هاوڕێی « هەژار، *مەم و زین*»› ☰ ١. رموک بودن

٢. خشمگین شدن

سڵا / s(i)ła/: ☜ **سڵان**

سـڵاحنای / s(i)łaĥnay/: چـاوگ. گونجانـــدن ⚑ سازش دادن

سڵاحیای / s(i)łaĥyay/: چاوگ. گونجان ⚑ سازش کردن

سڵاڤ / s(i)łav/: ☜ **سەلام**

سڵام / s(i)łam/: ☜ **سەلام**

▣ **سڵام دانەوە:** *[ئیسلام]* نوێژ تـەواو کـردن ⚑ تمـام کردن نماز

سڵامانە / s(i)łamane/: ناو. سەوقات؛ دەسەدیاری؛ دیاری مسافر کـە لـە گەڕانـەوەدا لەگـەڵ خـۆی دەیهێنێ ⚑ رەآورد سفر؛ ارمغان

سڵامەت / s(i)łamet/: ئاوەڵـناو. سـەلامەت؛ سـاق؛ ساخ ⚑ سلامت

سڵامەتی / s(i)łametî/: نـاو. سـەلامەتی؛ سـاقی؛ ساخی؛ ساغی ⚑ سلامت

سڵامەلێ / s(i)łamelê/: ☜ **سەلام**

سڵامەلێک / s(i)łamelêk/: ☜ **سەلام**

سڵان / s(i)łan/: ناو. سەڵان؛ سڵا؛ کێوان؛ بلـندیان ⚑ ارتفاعات

سڵاو / s(i)ław/: نـاو. ١. ☜ **سەلام** ٢. پارسەنگی تەرازوو ⚑ ١. ☜ **سەلام** ٢. پارسنگ ترازو

▣ **سڵاو دانەوە:** ١. *[کینایە]* تۆزێک گـران کێشـانی تەرازوو بۆ دڵخۆشـی کـڕیار ٢. *[ئیـسلام]* وتـنی ڕستەی «السّلامُ علیکُم و رحمَـةُ الله و برکاتُـه» لە کۆتـایی نـوێژدا ⚑ ١. خاطرانـە؛ کمـی گـران کشیدن ترازو ٢. سلام دادن پایان نماز

سڵاوات / s(i)ławat/: ☜ **سەڵوات**

سڵاوەت / s(i)ławet/: ☜ **سەڵوات**

سڵپ[١] / siłp/: ناو. تلف؛ تلتە؛ تلپ؛ سلپە ⚑ تفالە

سڵپ[٢]: ئاوەڵناو. تەپ؛ تەوەزەل ⚑ سُست و تنبل

سڵپات / siłpat/: ☜ **تلفار**

سڵپاتە / siłpate/: ☜ **زەڵاتە**

سڵپۆت / siłpot/: ☜ **سپلۆت**

سڵپە / siłpe/: ☜ **سلپ**[١]

سڵتان / siłtan/: ☜ **سوڵتان**

▣ **سڵتان سەر:** تەوقی سەر؛ تەپڵەسەر ⚑ تارک

سڵسڵە / siłs(i)łe/: ناو. سسلە ⚑ زنجیر زینتی

سڵق / siłq/: نـاو. سـرق؛ سـلک؛ زلـق؛ گیایـەکی دەسچێنە لە چەوەندەر دەکا ⚑ سـلق؛ گیـاهی از تیرەی چغندر

▣ **سڵقی ڕووت:** *[پلار]* ڕووت و نەداری بێ‌هیچ شـت ⚑ آسمان جُل

سڵقاو / siłqaw/: ناو. شێوی سلق ⚑ نوعی آش

سڵکەر / siłker/: ئاوەڵناو. سڵۆک ⚑ رموک

سڵکین / siłkîn/: چاوگ. سڵەمان؛ سـڵ کـردن ⚑ رمیدن

سڵمۆچک / siłmoçik/: ☜ **سمۆچك**

سڵوقەڵس / sił û qełs/: ئاوەڵـناو. تیزۆ؛ هەڵـتۆزێن ⚑ پرخاشگر

سـڵۆک / s(i)łok/: ئاوەڵـــناو. سڵـــکەر؛ ڕەوەک ⚑ رموک

سڵەمان / s(i)łeman/: چـاوگ. تێـپەڕ. //سڵـەمای؛ دەسڵـەمێی؛ بسڵـەمێ// سـڵ کـردن؛ سڵـکین؛ سڵەمین؛ سڕدین؛ ڕەو کردن ‹تەنانەت لە پشیلەش ئەسڵەمێتەوە› ⚑ رمیدن

■ ئاوەڵـناوی بـەرکاری: سڵـەماو/ چـاوگی نـەرێنی: نەسڵەمان

ســـڵەماندن / s(i)łemandin/: چـــاوگ. تێـــەڕ. //سڵەماندت؛ دەسڵەمێنی؛ بسڵـەمێنە// سڵ پێ‌کردن ⚑ رم دادن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەسڵەماندن

ســـڵەماندنەوە / s(i)łemand(i)newe/: چـــاوگ. ڕەواندنەوە ‹لەپڕ شریخەی هەور سڵەماندینیەوە› ⚑ رم دادن

سڵەمانەوە / s(i)łemanewe/: ☜ **سلەمینەوە**

سڵەمکە / s(i)łemke/: ناو. گیایەکە لە دۆکلیوی دەکەن ▤ گیاهی خوراکی

سڵەمنای / s(i)łemnay/: چاوگ. سلەماندن ▤ رم دادن

سڵەمنایوە / s(i)łemnaywe/: چاوگ. سلەماندنەوە ▤ رم دادن

سڵەمنایۆ / s(i)łemnayo/: چاوگ. سلەماندنەوە ▤ رم دادن

سڵەمە / s(i)łeme/: ناو. ڕەو ▤ رم

سڵەمیانەوە / s(i)łemyanewe/: ☜ **سلەمینەوە**

سڵەمیای / s(i)łemyay/: چاوگ. سلەمان ▤ رم کردن

سڵەمیایوە / s(i)łemyaywe/: چاوگ. سلەمانەوە ▤ رم کردن

سڵەمیایۆ / s(i)łemyayo/: چاوگ. سلەمانەوە ▤ رم کردن

سڵەمین / s(i)łemîn/: ☜ **سلەمان**

سڵەمینەوە / s(i)łemînewe/: چاوگ. تێپەڕ. //سلەمیتەوە؛ دەسلەمیەوە؛ بسلەمەوە// سلەمانەوە؛ سلەمیانەوە؛ سلەوینەوە؛ سلەویانەوە؛ ڕەوینەوە ▤ رم کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: سلەمیوەوە/ چاوگی نەرێنی: نەسلەمینەوە

سڵەویانەوە / s(i)łewyanewe/: ☜ **سلەمینەوە**

سڵەوینەوە / s(i)łewînewe/: ☜ **سلەمینەوە**

سڵی / s(i)łî/: ناو. ڕەوەکیەتی ▤ رمیدگی

سڵیە / siłye/: ناو. فیشەک ▤ فشنگ

سڵێمانی / s(i)łêmanî/: ناو. ١. مووروی سلێمانی ٢. نازناوی پەپوو ‹پەپوو سلێمانی دەردم نیەزانی/ چەو ئەبروو مشکی مالم ڕمانی «فولکلۆر»› ▤ ١. نوعی مُهرەی زینتی ٢. لقب هُدهُد

سم١ / sim/: ناو. سوم؛ چم؛ پۆشەنی ڕەق و شاخینی پەلی برێ لە چوارپێیان ▤ سُم

▪ سم٢: پاشەوشە. کون‌کەر ‹دیوارسم› ▤ ـ کاو

سمات / s(i)mat/: ناو. کەمرە؛ گەمڕە؛ گەڕمە ▤ سرگین سفت شده

سماتە / s(i)mate/: ناو. سمارتە: ١. بەردێکی ڕەشی زبر و زۆر سەختە ٢. جۆرە قاغەزێکی زبرە ئاسن و داری پێ لووس دەکەن ▤ ١. سنگی سخت و سیاه ٢. سُنباده

سماخ / s(i)max/: ناو. ١. کاری ئاو دانی تیخ ٢. ☜ **سماق** ▤ ١. عمل آب دادن تیغ ٢. ☜ **سماق**

سماخکری / s(i)maxk(i)rî/: ناو. تیخی ئاودراو ▤ تیغ آب‌دیده

سمارتە / s(i)marte/: ناو. ١. سماتە ٢. ☜ **سمبڕ** ▤ ١. سنباده ٢. ☜ **سمبڕ**

سماق / s(i)maq/: ناو. سماخ؛ سوماخ؛ سلاق؛ سمۆق؛ سپووک؛ سڤۆک؛ سڤووک؛ سفووک؛ شۆک؛ توتوم؛ تووتووم؛ توتم؛ تەتەری؛ تمتم؛ تومتم؛ ترش: ١. دارچکێکی گچکە، بە لق‌وپۆی کورکداری خۆڵەمێشی کە لە وەرزی پاییزدا گەڵاکانی سوور دەبن ٢. دەنکی ترشی داری سماق بە تۆزی سوورەوە کە هێشووئاسایە، هاڕدراوەکەی بۆ چێژ و دەرمان بەکار دێ ▤ ١و٢. سُماق

◘ **سماق دەرێنان**: */کنایە/* جەزرەبە دانی زۆر ▤ آزار دادن بسیار

سماقان / s(i)maqan/: ناو. شوێنێ کە زۆری دار سماق لێ ڕواوە ▤ سُماقزار

سماقاو / s(i)maqaw/: ناو. جل‌بڕووکە؛ مزراویلکە؛ ترشاو؛ چێشتی سماق ▤ آش سُماق

سماق‌پاڵان / s(i)maqpałan/: ناو. سووزمە؛ پالوێنەی کانزا بۆ پالاوتنی برنج ▤ آبکش فلزی

سماقە / s(i)maqe/: ناو. ڕەوەنج؛ ڕەقیتە؛ نەخۆشی لەش ڕەق بوونی ئاژەڵ لە سەرماوە ▤

نوعی بیماری دام

سمان / s(i)man/: چاوگ. تێپەڕ. //سمای؛ دەسمێ؛ بسمێ// سمیان؛ کون بوون ☰ سوراخ شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: سماو/ چاوگی نەرێنی: نەسمان

سماندن / s(i)mandin/: چاوگ. سمین؛ کون کردن ☰ سوراخ کردن

سماو / s(i)maw/: ئاوەڵناو. کونکراو ☰ سوراخشده

سمای / s(i)may/: چاوگ. سماندن؛ سمین ☰ سوراخ کردن

سمایلۆک / s(i)maylok/: ناو. پیرخەنیلە؛ چێشتی دانەوێڵە ☰ آش بلغور

سمبڕ / simbiî/: ناو. سمارتە؛ سمتاش؛ سمتراش؛ سمتەراش؛ ئامرازی سم تاشین ☰ سُمتراش

سمبل / simbil/: ناو. ئاوێ کە بە خێر دەدرێ ☰ آب خیراتی

سمبلاک / simb(i)lak/: ☜ **سمبەلاک**

سمبلاندن / simb(i)landin/: چاوگ. تازە سمێڵ بۆر بوون؛ تازە خەت دان ☰ پا به سن بلوغ گذاشتن (پسران)

سمبڵ / simbił/: ☜ **سمێڵ**

سمبۆرە / simbore/: ☜ **سمۆرە ـ١**

سمبە / simbe/: ناو. شغاب؛ سمە؛ مەتکەو ☰ متّە

سمبەری / simberî/: ناو. جۆرێ داری بێبەر ☰ درختی است بی‌ثمر

سمبەلاک / simb(i)lak/: ناو. سمەلەک؛ سمبلاک؛ زەردەماسی ☰ ماهی اوزون‌برون

سمبێل / simbêl/: ☜ **سمێڵ**

سمبێلۆک / simbêlok/: ناو. گوڵێکی بۆنخۆشە ☰ گلی خوشبو

سمبێلەک / simbêlek/: ناو. زەردەماسی ☰ نوعی ماهی زردرنگ

سمبێڵ / simbêł/: ☜ **سمێڵ**

سمبێڵبۆق / simbêłboq/: ☜ **سمێڵبۆق**

سمبێڵتەنک / simbêłtenik/: ☜ **سمێڵفش**

سمبێڵشۆڕ / simbêłşoř/: ☜ **سمێڵشۆڕ**

سمپارە / simpare/: ناو. سماتە؛ کاغەزی تەختە و ئاسن لووس کردن ☰ سُنبادە

سمپووتی / simpûtî/: ناو. سمکۆل؛ سمکۆلان ☰ سُمکوبی

سمت / simt/: ناو. ١. لاقوون؛ ئەستوورایی بەر کەمەر ٢. کونی دەسکرد ☰ ١. باسن ٢. سوراخ مصنوعی

سمتاش / simtaş/: ☜ **سمبڕ**

سمتاندن / simtandin/: چاوگ. سمتانن؛ سمین؛ کون کردن ☰ سوراخ کردن

سمتانن / simtanin/: ☜ **سمتاندن**

سمتخوار / simtx(i)war/: ئاوەڵناو. هێتخوار؛ هێڕ؛ گێڕ ☰ باسن کج

سمتراش / simt(i)raş/: ☜ **سمبڕ**

سمتزەلام / simtzelam/: ئاوەڵناو. قوون‌دەهۆڵ؛ قنگزل ☰ باسن گندە

سمتن / simtin/: چاوگ. سمین؛ کون کردن ☰ سوراخ کردن

سمتوساتان / simt û satan/: ناو. /*شوورەیی*/ دیمەنی سمتی ژنی پێکەوتوو ‹کچەتیو سمتوساتانی ڕادەنێ!› ☰ جلوەی باسن زن خوش‌اندام

سمتۆک / simtok/: ئاوەڵناو. کونکەر ☰ سوراخ‌کننده

سمتۆڵ / simtoł/: ناو. سمت؛ لاقوون؛ کەفەڵی مرۆ ☰ باسن

سمتو / simtû/: ☜ **شووتی**

سمتە / simte/: ناو. سندە؛ سنە؛ تۆلا؛ وردی زۆری پێکەوە نووساو ☰ چگال

سمتەراش / simteraş/: ☜ **سمبڕ**

سمتەگڵ / simtegił/: ناو. سندە؛ سندەگڵ؛ کلۆ؛

گلی پێکەوە چەسپاوی زەلام ☰ کلوخ

سمتی / simtî/: ☜ **شوتی**

سمتین / simtîn/: چاوگ. ١. سمتن؛ کون کردن ٢. سمران؛ کون کران ☰ ١. سوراخ کردن ٢. سوراخ شدن

سمدار / simdar/: ئاوەڵناو. بەسم ☰ دارای سُم

سمدمد / s(i)midmid/: ناو. خەزایی؛ عایلەمەن ☰ سار صورتی

سمران / simran/: چاوگ. تێپەڕ. نادیار. //سمرای؛ دەسمرێی؛ بسمرێ// کون کران ☰ سوراخ شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: سمراو/ چاوگی نەرێنی: نەسمران

سمڕ / s(i)miř/: ناو. سرمە؛ هەراوهوریا ☰ جنجال

سمڕاخە / simřaxe/: ناو. چلکی گوێ ☰ چرک گوش

سمڕان / simřan/: ← **تێکسمڕان**

سمڕاو / simřaw/: ← **تێکسمڕاو**

سمڕ ـ سمڕ / s(i)miř s(i)miř/: ناو. سیمڕ ـ سیمڕ ١. هەرا و دەمەقالە ٢. سپڕ ـ سپڕ؛ زۆر ــ زۆران ‹ئەم هەوڵ و سمڕ ــ سمڕە بۆ دوو تیکە نانە› ٣. کاری پێ چەقاندن؛ پێ داگرتن ☰ ١. جنجال و نزاع ٢. حالت زور زدن و فشار آوردن ٣. پافشاری

سمڕە / simře/: ناو. پاشەڵی دووگی مەڕ و بەران ☰ دنبالەی دُمبەی گوسفند

سمڕەشی / simřeşî/: ناو. نەخۆشییەکی ئاژەڵە ☰ نوعی بیماری دام

سمسا / simsa/: ناو. گیایەکی بۆنخۆشە ☰ گیاهی خوشبو

سمسار / simsar/: ناو. سمسێر؛ ناڤبێژ؛ ناڤچیت؛ کۆنەفرۆش؛ کەسێ کەلوپەلی دەکار کراوی مالان دانوسان دەکا ☰ سمسار

سمسارک / simsarik/: ☜ **سیسارک**

سمساری / simsarî/: ناو. ١. کاری ناڤبێژ ٢. دووکان دەسەدوو؛ شوێنێ کەلوپەلی دەستەدووی تێدا دانوسان دەکرێ ☰ ١و٢. سمساری

سمسک / simsik/: ئاوەڵناو. چاوپیس؛ شووم؛ نەفەسپیس ☰ شوم

سمسیرە / simsîre/: ناو. تلفی ترێی گوشراو؛ تلتەهەنگوور ☰ تُفالەی انگور

سمسێر / simsêr/: ☜ **سمسار**

سمقە / simqe/: ناو. زەوی نەرم و ڕاست کە بێ جووت لێ دان، چەڵتووکی لێ دەچێنن ☰ زمین هموار و نرم که بدون شخم، شالی در آن می‌کارند

سمکاک / simkak/: ناو. بەری گیایەکە بۆ دەرمان دەشێ ☰ دانەی گیاهی دارویی

سمکوت / simkut/: ئاوەڵناو. بە سم کوتراو ☰ سُمکوب

سمکوڕدک / simkuřdik/: ☜ **سمکۆد**

سمکولی / simkulî/: ناو. نەخۆشی سمی ئاژەڵ ☰ بیماری سُم حیوان

سمکۆ / simko/: ناو. سمکۆڵ؛ سمکۆلان؛ سمەکرێ؛ سمکۆلان؛ سمەکوتێ: ١. کاری دەست بە زەویدا کوتانی ولاخی بەرزە ٢. پێکوڵ؛ سم بە زەویدا خشاندنی جوانە گا کاتی شەڕ کردن ☰ ١. عمل سُم بر زمین کوبیدن اسب ٢. عمل سُم بر زمین کشیدن گاو جوان پیش از حمله

سمکۆت / simkot/: ناو. کەوجێز؛ کەفچی گەورەی دارین ☰ قاشق بزرگ چوبین

سمکۆد / simkod/: ئاوەڵناو. سمکوڕدک؛ سمکۆدک؛ سم گەورە ☰ پیل‌سُم

سمکۆدک / simkodik/: ☜ **سمکۆد**

سمکۆک / simkok/: ناو. گیایەکە بۆ دەرمان دەشێ ☰ گیاهی دارویی

سمکۆلان / simkolan/: ☜ **سمکۆ**

سمکۆڵ / simkoł/: ☜ **سمکۆ**

سمکۆڵان / simkołan/: ☜ **سمکۆ**

سمکو / simkû/: ناو. پاشێل؛ پێشێل؛ پاکوت ف لگدمال

سملەتیف / simletîf/: ناو. سونبلەتیف؛ ڕیخەداروو؛ گیاکتک ف سُنبُل‌الطیب؛ علف گربه

سمڵ / sim(i)ł/: ناو. ١. سۆتکە؛ گیایەکە بنێکی بۆنخۆشی هەیە و دەرمانیشە ٢. سوێنکە؛ هەلال؛ سیاوسەدە؛ سنبل؛ بنێکی گوڵ بنەوشی جوان و بۆنخۆشە ٣. گەردانەی مێخەک؛ مێخەکبەند ف ١. مُشک زمین ٢. گیاه سُنبل ٣. گردنبند از میخک

سمنت / simint/: ناو. سمیت؛ چیمەنتۆ ف سیمان

سمنج / siminc/: ناوەڵناو. ١. پێچەقێن؛ پێداگر؛ خووگرتوو بە پا دانە گەز و ڕەقاندنەوەی زۆر و نابەجێ ٢. ڕژد؛ ڕەزیل ٣. سەرسەخت و نەگونجاو ف ١. سِمج ٢. خسیس ٣. لجوج و غیرمنطقی

سمۆ / s(i)mo/: ناو. سمە؛ مەتکەو؛ ئامرازی شت کون کردن ف متّه

سمۆچک / s(i)moçik/: ناو. سلمۆچک؛ سمۆرچکە؛ قەڵشاوی ناو سم؛ نێوان سمی ئاژەڵی جووتسم ف شکاف سُم حیوان

سمۆر / s(i)mor/: ☜ **سمۆرە ـ١**

سمۆرتە / s(i)morte/: ناو. سامۆرتە؛ بەن‌سامۆرتە ف بند فتراک

سمۆرچکە / s(i)morç(i)ke/: ☜ **سمۆچك**

سمۆرە / s(i)more/: ناو. ١. سمۆر؛ ساموور؛ سفۆر؛ سڤۆرە؛ سمبۆرە؛ سمۆلەک؛ سووری؛ سەفۆر؛ سەفۆری؛ سەموور؛ سەهۆری؛ گوهانداریکی گۆشتخۆری وەک پشیلەیە بە جەستەیەکی گچکەی باریک و کێشراو، پێی کورت، کەوڵی نەرم و تووکی خورمایی یان ڕەش و خۆڵەمێشییە ٢. سنجاو؛ سەنجاب ف ١. سمور ٢. سنجاب

سمۆق / s(i)moq/: ☜ **سماق**

سمۆقی / s(i)moqî/: ناوەڵناو. بە ڕەنگی سماق ف به رنگ سُماق

سمۆک / s(i)mok/: ناو. پانچ؛ ئامرازی کون کردن ف پانچ

سمۆلەک / s(i)molek/: ☜ **سمۆرە ـ١**

سمە¹ / s(i)me/: ناو. مەتە؛ مەتکەو؛ ئامرازی کون کردن ف متّە

• **سمە²**: پاشوشە. کونکەر ‹دارەسمە› ف ـ سُفت

سمەخرتە¹ / s(i)mexirte/: ناو. جانەوەرێکی دەست و پێ کورتە ف حیوانی دست و پا کوتاه

سمەخرتە²: ناوەڵناو. *[پلار]* باوەعەمرە؛ باواقۆرەت ف کوتوله

سمەخۆرکە / s(i)mexorke/: ناو. نەخۆشییەکی مالاتە ف نوعی بیماری دام

سمەر / s(i)mer/: ناو. کا؛ ساقەتە دەخلی وردکراو ف کاه

سمەری / s(i)merî/: ناو. ١. کا؛ ساقەتەی وردکراوی دەخل ٢. کای کۆن و ڕزیو ف ١. کاه ٢. کاه کُهنه و پوسیده

سمەسا / s(i)mesa/: ناو. کونەدیواری بابوێر ف سوراخ بادکش در دیوار

سمەشلە / s(i)meş(i)le/: ☜ **سمەشەلە**

سمەشەلە / s(i)meşele/: ناو. سمەشلە؛ سمکولی؛ نەخۆشی سمی ئاژەڵ ف بیماری سُم حیوان

سمەک / s(i)mek/: ناو. مەتکەو؛ سمە؛ ئامرازی کون کردن ف متُه

سمەکرێ / s(i)mek(i)řê/: ناو. ☜ **سمکۆ**

سمەکوتێ / s(i)mekutê/: ☜ **سمکۆ**

سمەلەک / s(i)melek/: ☜ **سمبەلاك**

سمەڵۆچکە / s(i)mełoçke/: ناو. قیتکەی پشتی سمی ئاژەڵ ف زایدەی پُشت سُم چهارپایان

سمەوچ / s(i)mewiç/: ناو. جۆرێ تۆمی گەنم ف نوعی بذر گندم

سمەوشتر / /s(i)mewiştir/: ناو. تاپان ⚑ پای‌شُتُر

سمەوەج / /s(i)mewec/: ناو. جۆرێ گەنم ⚑ نوعی گندم

سمیارک / /simyarik/: ☜ **سیسارگ**

سمیان / /simyan/: ☜ **سمان**

سمیت / /s(i)mît/: ناو. ١. جۆرێ نانی بە ئاڵقەی ڕەق ٢. سمنت؛ چیمەنتۆ ⚑ ١. نوعی نان ٢. سیمان

سمیتک / /s(i)mîtik/: ناو. ١. سندک؛ شلەبرووش؛ بروێشین؛ برێش؛ چێشتی وردە ساواری تراو ٢. گرالک؛ گراڵک؛ بنە گیایەکە زوو زەرد دەبێ و زۆرتر دەیسووتێنن، گوڵێکی چکۆڵەی بنەوش دەکا، ئاوی کولاوی زیپکە و خرووی لەش دادەمرکێنێ ⚑ ١. آش بلغور آبکی ٢. بوتەای صحرایی

سمین / /s(i)mîn/: چاوگ. تێپەڕ. //سمیت؛ دەسمی؛ بسمە// کون کردن ⚑ سوراخ کردن

■ ناوەڵناوی بەرکاری: سمیو/ چاوگی نەرێنی: نەسمین

سمێڕ / /s(i)mêř/: ناو. دۆخی پتەو بوونی ئەندام ⚑ توپُری اندام

سمێڕیان / /s(i)mêřyan/: چاوگ. پتەو بوونی ئەندام؛ تێکسمڕان ⚑ توپُر بودن

سمێڵ / /s(i)mêł/: ناو. سوێڵ؛ سوێل؛ سمبڵ؛ سیوڵ؛ سێول؛ سبیل؛ سمبێل؛ سمبێڵ؛ زمێ؛ زمبێل؛ زمێل؛ زمیلی؛ مووی ژوور لێوی پیاو و هەندێک گیانەوەری‌تر ⚑ سبیل

◘ **سمێڵ دانان**: سمێڵ هێشتنەوە ‹سمێڵ دانە! پێت ئەکەفێ› ⚑ سبیل گذاشتن

سمێڵبابڕ / /s(i)mêłbabiř/: ناوەڵناو. ١. سمێڵزل ٢. *[مەجاز]* خەڵک‌ترسێن و زۆردار ⚑ ١. سبیل از بناگوش دررفته ٢. بزن‌بهادُر

سمێڵبۆق / /s(i)mêłboq/: ناوەڵناو. *[کینایە]* سمبێڵبۆق؛ سمێڵقیت؛ ئازا و لەخۆبایی ⚑ شجاع مغرور

سمێڵچەخماخی / /s(i)mêłçexmaxî/: ناوەڵناو. *[مەجاز]* سمێڵ تیژ و باریک کە دوو سەرەکەی بەرەو ژوور با دراوە ⚑ سبیل چخماقی

سمێڵچەورانە / /s(i)mêłçewrane/: ناو. *[کینایە]* بەرتیل؛ ڕشفەت ⚑ رشوه

سمێڵزل / /s(i)mêłzil/: ☜ **زمێلبۆق**

سمێڵشۆڕ / /s(i)mêłşoř/: ناوەڵناو. سمبێڵشۆڕ: ١. بە سمێڵکی درێژو شۆڕەوە ٢. *[پلار]* بێ‌ئاکار و بێ‌ویژدان ⚑ ١. سبیل‌آویزان ٢. پست؛ بدذات

سمێڵفش / /s(i)mêłfiş/: ناوەڵناو. سمبێڵتەنک ⚑ دارای سبیل کم‌پشت

سمێڵقنج / /s(i)mêłqinc/: ☜ **سمێڵقیت**

سمێڵقیت / /s(i)mêłqît/: ناوەڵناو. ١. ☜ **سمێڵبۆق** ٢. *[کینایە]* سمێڵقنج؛ قۆزی لووتبەرز ⚑ ١. ☜ **سمێڵبۆق** ٢. خوش‌تیپِ مغرور

سمێڵە / /s(i)mêłe/: ناو. جۆرێ ماسی ⚑ نوعی ماهی

سمێڵی / /s(i)mêłî/: ناوەڵناو. زمبێلی؛ زمێلی؛ زمبێلن؛ سوێڵی؛ سوێڵدار ⚑ سبیلو

سن / /sin/: ناو. ١. سمتەگڵ؛ کلۆ؛ کەستەک؛ پاژەگڵی پێکەوە لکاوی وشک هەڵاتوو ٢. سوون؛ سوونە؛ سنک؛ کیسەڵە؛ قمل؛ ڕەقەک؛ ڕەقک؛ بەڵا گەنمە؛ مێروویەکی مێملی گیا، بەتایبەت گەنمە، بە ڕەنگی سەوز، قاوەیی یان ئاوی، کە بۆنێکی ناخۆشیشی هەیە ٣. داری دوو لک کە پێستی نچیری پێ با دەدەن و لە کونی دەری دەکێشن ٤. لووتکەی چیا ⚑ ١. کلوخ ٢. سن؛ آفت گندم ٣. چوبی دوشاخه که پوست شکار را بدان تاب دهند ۴. قلەی کوه

سناریۆ / /s(i)naryo/: ناو. فیلمنامە؛ داستانی فیلم لە سەر کاغەز ⚑ سناریو

سنامەکی / s(i)namekî/: ناو. سەنا؛ سەنامەکی؛ سینامەکی؛ سینەمەکی؛ پنچکە گیایەکی گەرمێنە لە تاقمی گولەئەرخەوان، خۆڕسکە و گۆپکە و میوەکەی زگ ڕەوان دەکا ⚑ سنا

سنان / s(i)nan/: ☜ **سندان**

سنبل / sinbil/: ☜ **سمڵ ـ۲**

سنپنگ / sinping/: ناو. گیایەکی بۆنخۆشە دەگەڵ سیراج و پەنیری دەکەن ⚑ گیاهی خوشبو کە با شیراز و پنیر آمیزند

سنت / sint/: ناو. سنێتر؛ پێن‌دەفە؛ ماکێکە هەنگ دیواری خەلێفی پێ سواغ دەدا ⚑ مادەای کە زنبور بر کندو می‌مالد

سنتر / sintir/: ناوەڵناو. بێ دای و بابی ئاوارە (مندال). ⚑ بی‌سرپرست (کودک)

سنج / sinc/: ناو. ۱. ☜ **سرینچك** ۲. زەنگۆلەی زل ۳. ژاڵە؛ لووڕک ⚑ ۱. ☜ **سرینچك** ۲. زنگولەی بزرگ ۳. خرزهره

سنجاخ / sincax/: ناو. سنجاغ؛ سنجەق؛ دەرزیلەی زەنبەر کە لە پێسیر یان لە پرچ دەدرێ ⚑ سنجاق

سنجاخ‌ڕێژ / sincaxřêj/: ناوەڵناو. بزمارکوت ⚑ میخکوب

سنجاغ / sinceğ/: ☜ **سنجاخ**

سنجان / sincan/: ناو. ئیستیکانی ناو قەد باریک ⚑ استکان کمر باریک

سنجانە / sincane/: ناو. لەچک؛ لەچکە؛ لاچک؛ دەسرۆکە؛ سووکەڵە سەرپۆشی سێ‌گۆشی ژنان ⚑ لَچَک

سنجر / sincir/: ناو. بلێسەی بەرزی ئاگر ⚑ شعلەی بلند آتش

سنجران / sinc(i)ran/: چاوگ. سنجرین؛ بلێسەدار بوونی ئاگر ⚑ شعلەور شدن آتش

سنجراندن / sinc(i)randin/: چاوگ. وە بلێسە خستن؛ داخستنی تەندوور؛ تەندوور نێڵ دان ⚑ افروختن تنور

سنجرین / sinc(i)rîn/: ☜ **سنجران**

سنجک / sincik/: ناو. دەفری گڵین بۆ بن بێشکەی منال ⚑ ظرف گلین زیر گهوارەی بچە

سنجۆ / sinco/: ☜ **سرینچك**

سنجۆق / sincoq/: ناو. ۱. ڕۆخڵەی ئەستوور؛ ڕیخۆڵەی گەورە ۲. ☜ **سجووق** ⚑ ۱. رودەی بزرگ ۲. ☜ **سجووق**

سنجۆک / sincok/: ☜ **سرینچك**

سنجو / sincû/: ☜ **سرینچك**

سنجووق / sincûq/: ناو. شتانێ؛ داردەستی سەردادراو کە منال لە کایەدا دەیچەقێنن ⚑ چوبی کە کودکان در بازی در زمین فرو می‌کنند

سنجوقێن / sincûqên/: ناو. کایەی سنجووق ⚑ از بازی‌های کودکان

سنجووەتاڵە / sincûwetałe/: ☜ **سرینچکەتاڵە**

سنجە / since/: ☜ **سرینچك**

سنجەق / sinceq/: ناو. ۱. ☜ **سنجاخ** ۲. ناوچە؛ مەڵبەندێکی بچووک ⚑ ۱. ☜ **سنجاخ** ۲. بخش؛ ناحیە

سنجەوی / sincewî/: ☜ **سرینچك**

سنجەی / sincey/: ناو. ۱. ☜ **سرینچك** ۲. عەنناب؛ بەرێکە لە سنجوو دەکا ⚑ ۱. ☜ **سرینچك** ۲. عنّاب

سنجی / sincî/: ناو. ۱. ☜ **سرینچك** ۲. بەری دارێکە تامی ترشە ⚑ ۱. ☜ **سرینچك** ۲. ثمر ترش مزەی درختی است

سنجید / sincîd/: ☜ **سرینچك**

سنجێری / sincêrî/: ناو. جۆرێ ترێ کە بۆ دۆشاو پەسندە ⚑ نوعی انگور

سنخچی / sinxçî/: ناو. جەڕڕاح؛ ئێسک‌گرەوە؛ شکستەبەند ⚑ شکستەبند

سندان¹ / sindan/: ناو. سنان سنگان؛ سننان: ۱. سانجن؛ سنجان؛ نەخۆشییەکی یەکسمکوژە ۲. سندیان؛ دەزگا؛ ئامرازی شت لە سەر کوتانی پینەچی و ئاسنگەر ≌ ۱. نوعی بیماری کشندەی ستور ۲. سندان پینەدوزان و آهنگران

سندان²: سارستە. سنان؛ سننان؛ سنگان؛ زەهری هەلایل؛ قوزلقورت؛ ژەقنە؛ جوێنێکە ≌ نفرینی است

سنداناوی / sindanawî/: ئاوەلناو. نەخۆش بە دەردی سندان ≌ مُبتلا به بیماری «سندان»

سندانک / sindanik/: ناو. بستووگە؛ کووپەلە؛ کووپەی چکۆلە ≌ بستو؛ خُم کوچک

سندرویک / sind(i)rûyk/: ناو. سندریک؛ دارەتەرم؛ دارەمەیت؛ تاوت؛ داربەستی مردوو گوازتنەوە ≌ تابوت

سندریک / sind(i)rîk/: ☜ **سندرویك**

سندک / sindik/: ☜ **سمیتك-۱**

سندم / sindim/: ناو. ۱. پاوەن؛ پاوانە؛ ئەشکێل؛ پێوەندی ئاسن ‹ئەم سندمە گلینە بشکێنە تا بزانی/ ڕەمکێشی گش مەلانی و لە تەشقی عاسمانی «هەژار، چوار *نامیلکە*»› ۲. قوفلەگرێ ≌ ۱. شکال؛ پایبند ۲. گره

سندۆقجام / sindoqcam/: ناو. وەنەدی؛ قاپئاوێنە؛ جابەی لە شیشە ≌ جعبەی شیشەای

سندۆڵ / sindoł/: ناو. دەفری دارین یان بەردین بۆ چەڵتووک و ساوار کوتان ≌ ظرف چوبی یا سنگی برای کوبیدن شالی و گندم

سندوریک / sindûrîk/: ناو. تابووت؛ دارەمەیت ≌ تابوت

سندووق / sindûq/: ناو. سنۆق؛ سنووق: ۱. چەکمەزە؛ مەساە؛ مەساهە؛ مەحفەرە؛ خەزنە؛ جەعبەیەکی دەرگادار بۆ هەڵگرتنی شت یان پووڵ ‹سندووقی کەلپەل؛ سندووقی پارە› ۲. قەوان؛ قەوانە؛ گرامافون ≌ ۱. صندوق ۲. گرامافون

▣ **سندووقی سەر**: */سەرزارەکی/* بەلاگەردان؛ بەلاگێر؛ قەزاگر ‹ترساوم لە ئەو لوولە دەمانچەی سەری ڕانت/ بمبەخشە بە سندووقی سەری خۆت و کوڕانت «قانع»› ≌ بلاگردان

سندە / sinde/: ☜ **سمتە**

سندەڕەمڵ / sindeřemił/: ناو. تەمووخ؛ ڕەملی لێکهالاو ≌ ماسەی کلوخ شدە

سندەگل / sindegil/: ناو. کەملتە؛ کەستەک؛ کلۆی گل ≌ کلوخ

سندەگڵ / sindegił/: ☜ **سمتەگڵ**

سندی / sindî/: ناو. دارابی؛ دارێکە لە تیرەی نارنج بە میوەی مێخۆش و زەردەوە ≌ دارابی

سندیان / sind(i)yan/: ☜ **سندان¹-۲**

سنسل / sinsil/: ناو. مۆغەرەی پشت ≌ ستون فقرات

سنعات / sin'at/: ناو. پیشە؛ پیشەسازی ≌ صنعت

سنعاتکار / sin'atkar/: ناو. پیشەساز ≌ صنعتگر

سنف / sinf/: ناو. دەستە؛ کۆمەڵێ لە ئەندامانی هاوپیشە ≌ صنف

سنک / sink/: ناو. ساجوور؛ ساژور؛ سانجۆل؛ سانجی؛ سەمەندۆک؛ کەلەن؛ کالان؛ قەلادە؛ مەرەس؛ قرێتە؛ زنجیر، زوێڵ یان گەوی کانزایی پتەو کە لە ملی سەگ و ڕاوری دەکەن ≌ قلاّدە

سنکۆلک / sinkolik/: ناو. قولینگ؛ قولنگە ≌ کلنگ

سنگ / sing/: ناو. ۱. سینگ؛ سینە؛ لە زگ بەرەژوور تا پێسیر ۲. بزماری ئەستوور لە دار یان ئاسن ۳. میلی پۆشەن چنین ٤. دەرزی زەلامی جەواڵ دروون ٥. نەخۆشی کرم لە زگدا ≌ ۱. سینە ۲. میخ کلفت ۳. میل بافتنی ۴. جوالدوز ۵. بیماری انگل در شکم

▣ **سنگ شێری پشت ماکەر**: */مەجاز/* زلی بێهونەر؛

پیاوی زەبەلاح و کەمغیرەت ☰ آدم لندهور بی‌غیرت

▣ **سنگ داقوتان:** ☜ **سنگ داکوتان**

سنگ داکوتان: سنگ داقوتان: ١. گولمێخی زل لە زەوی کوتان ٢. /*کینایە*/ نەڕۆیشتنی میوانی خوێنتاڵ ☰ ١. میخ کلفت کوبیدن ٢. کنگر خوردن و لنگر انداختن

سنگ دان: زگ دانی دیوار ☰ شکم دادن دیوار

سنگ دانە پێش: ☜ **سنگ دانە پێشەوە**

سنگ دانە پێشەوە: سنگ دانە پێش: ١. داوخواز بوون (زۆرتر بۆ کاری گران) ٢. خۆ نواندن؛ خۆ تێ هەڵقوتاندن ☰ ١. داوطلب شدن ٢. خودنمایی کردن

سنگ قوتان: ☜ **سنگ کوتان**

سنگ کوتان: سنگ قوتان: ١. بزماری زل داکوتان ٢. بە لەپی دەست لە سنگ دان ☰ ١. میخ درشت کوبیدن ٢. سینه زدن

سنگ لێ کوتان: /*کینایە*/ تووک لێ کردن ☰ کسی را نفرین کردن

سنگ هەڵکێشان: خۆ شاندان و تاریفی خۆ کردن ☰ خودستایی کردن

خوشاردنە سنگەوە: گرتنە ئامێزەوە؛ بە سینەوە لکاندن ☰ تنگ در آغوش گرفتن

سنگان / singan/: ناو. ١. ☜ **سندان ـ١و٢** ٢. جۆرێ نەخۆشی لە سەرماوە تووشی مرۆ دەبێ ٣. بەڵایەکە تووشی بێستان دێ ☰ ١. ☜ **سندان ـ١و٢** ٢. سرمازدگی ٣. از آفات پالیز

سنگاناوی / singanawî/: ☜ **سنگانلێدراو**

سنگانلێدراو / singanlêd(i)raw/: ناو. سنگاناوی؛ میوەی بێستانی تووشی سنگان بوو ☰ میوه‌ی پالیز «سنگان» زده

سنگبەخەنە / singbexene/: ناو. بەرسۆلینگ ☰ پرنده‌ای است

سنگزەردە / singzerde/: ناو. سینگەزەردە؛ مەلێکی پچووکی سنگ و بەرۆک زەردە ☰ پرنده‌ای کوچک سینه‌زرد

سنگک / singik/: ☜ **سنگەک**

سنگۆ / singo/: ناو. ڕمب؛ ڕم؛ سونگی ☰ نیزه

سنگە / singe/: ناو. دەرپەڕیوی؛ زۆپی؛ قوتی ☰ برآمدگی

سنگەباز / singebaz/: ناو. سنگەوباز؛ سنگەوبازد؛ سینگەباز؛ سینگەوباز؛ سینەباز؛ باز بە هەنگاوی بەرز ☰ پرش بلند

سنگەبەر / singeber/: ئاوەڵناو. نەجووڵ؛ نەجم؛ سنگ لێ داکوتراو ☰ میخکوب

سنگەپێ / singepê/: ئاوەڵناو. چەق؛ نەبزوو ☰ ثابت؛ غیرمتحرک

سنگەچەڵەمە / singeçełeme/: ناو. دەفەی سنگ؛ پانایی سنگ ☰ پهنای سینه

سنگەسنگ / singesing/: ناو. ١. سرمەسرم؛ هەرا و چەقە ٢. سنگەسنگە؛ خاوەخاو. هەروەها: **سنگەسنگ کردن** ☰ ١. جنجال و هیاهو ٢. اهمال و سستی در کار

سنگەسنگە / singesinge/: ☜ **سنگەسنگ ـ٢**

سنگەسۆژە / singesoje/: ناو. ژان و کزانەوەی سینگ ☰ سوزش سینه

سنگەک / singek/: ناو. سنگک؛ زیرک؛ عازەوی؛ زیپکەی ڕوخساری تازەلاوان ☰ عزبی؛ جوش جوانی

سنگەکەر / singeker/: ناو. ئاریخ؛ ئاخیە ☰ میخ‌طویله

سنگەڵ / singeł/: ناو. تەپک؛ گردوولکە؛ شوێنێ بە قەد کێوەوە کە شین بێ و گیای پێوە بمێنێ ☰ تپه‌ی کوچک و سرسبز

سنگەوباز / singe w baz/: ☜ **سنگەباز**

سنگەوبازد / singe w bazd/: ☜ **سنگەباز**

سنگ‌هەڵکێش /singhełkêş/: ئاوەڵناو. خۆنیشانده‌ری تاریف‌خۆکەر ☰ خودستای لافزن

سنله / sinle/: ☜ **سل١ـ١**

سنان / sinnan/: ☜ **سندان‌ـ١و٢**

سنۆبەر / s(i)nober/: ناو. سنەوبەر؛ نەوژ؛ نەوز؛ ناژین؛ ناز؛ ناژ؛ ناژوو؛ ناجوو؛ ناوی چەند جۆر داری هەمیشە سەوزی سەردەسێرە بە گەشەی خێراوە کە چێوەکەی لە پیشەسازیدا کەڵکی زۆرە ☰ درخت صنوبر

سنۆتە / s(i)note/: ئاوەڵناو. سنۆرتە: ١. زۆڵ؛ بیژوو؛ حەرامزادە ٢. چەورە و بێکارە ☰ ١. حرامزاده ٢. لات

سنۆرتە / s(i)norte/: ☜ **سنۆتە**

سنۆق / s(i)noq/: ☜ **سندووق**

سنۆقئاوازە / s(i)noq'awaze/: ناو. گرامافۆن ☰ گرامافون

سنۆک / s(i)nok/: ناو. دەمبێنی سەر قەپۆزی سەگ و حەیوانی دڕ کە بەر بە قەپ گرتن و خواردنیان دەگرێ ☰ پوزەبند

▣ **سنۆک کردن**: بە دەمبێن دەمی سەگ و حەیوانی دڕ بەستن ☰ پوزەبند زدن

سنو / s(i)nû/: ناو. ١. دەردی ڕۆخڵەکۆرە ٢. کات و دۆخی باڵغ بوونی سەگ کە پاش ساڵە وەختێکە ☰ ١. بیماری آپاندیسیت ٢. بلوغ سگ

سنور / s(i)nûr/: ناو. سینۆر؛ کەوشەن؛ حەد؛ هەد؛ حدوود؛ دەروەچار؛ سەرحەد؛ مەرز؛ توخوب؛ تخوب؛ تخووب؛ توخیب؛ تغووب؛ تخوم؛ تخووم؛ کەرخ؛ تاڵخ؛ پەڕ؛ سەرخەت؛ هۆم؛ گڤاندە؛ نومهەد؛ سەرینگا: ١. جەسپەر؛ شوورە؛ بەنک؛ بەلک؛ چیلە؛ درسەگ؛ قەمتەرە؛ تیزماڵکەزەوین یان لەمپەری سروشتی (وەک کەژ و چەم) کە پانتای ژێردەسەڵاتی دوو وڵاتی هاوسێ دیاری دەکا ‹سنووری ئێران و عێراق› ٢. ناوچەی پەنا سنوور ‹ماوەیێ لە سنووردا دەژیا› ٣. بڕ؛ ناوەرە؛ ناو؛ سەراوەرد؛ بەشی دەرەکی یا قەراخی ئاقارێ ‹سنووری لەوەڕگە› ٤. ئەوەی ڕادە یان بەری شتێ دەسنیشان دەکا ‹جەماوەری زەوی لە سنووری حەوت ملیارد تێپەڕی کرد› ٥. *[ئەدەبی]* هەرێم؛ وڵات؛ ئاقار؛ ناوان ‹سنووری زانست› ☰ ١تا٥. مرز

▣ **سنور پەڕاندن**: *[کینایە]* کاری نائاسایی کردن ☰ کار غیرمعمول کردن

سنور دانان: کەوشەن دیاری کردن ☰ تعیین حدود کردن

سنورچە / s(i)nûrçe/: ناو. لکی تازە لە دار دەرچووگ ☰ جوانەی تازە

سنوردار / s(i)nûrdar/: ئاوەڵناو. ڕادەدار؛ بە کەوشەنی دیاریکراوەوە ☰ محدود

سنورەوان / s(i)nûrewan/: ناو. مەرزەوان؛ کەسێ کە کێشکی سنوور دەکێشێ ☰ مرزبان

سنوق / s(i)nûq/: ☜ **سندووق**

سنە / s(i)ne/: ناو. ١. ☜ **سمتە** ٢. سڵی؛ ڕەوەکی ☰ ١. ☜ **سمتە** ٢. رَم

سنەسن١ / s(i)nesin/: ناو. ساوەساو؛ خاوەخاو؛ تەمبەڵی و دەستەوستانی لە کاردا ‹بە بەر ئەو کارەوە هەر سنەسنیەتی› ☰ شُل‌بازی؛ سستی و کاهلی

سنەسن٢: ئاوەڵکار. ساوەساو؛ خنەخن؛ هێواش و لەسەرخۆ ‹هەر سنەسن نازانم چ دەکا› ☰ کاهلانە؛ بە کُندی

سنەوبەر / s(i)newber/: ☜ **سنۆبەر**

سنەی / s(i)ney/: ناو. جۆرێ ترێ کە زوو پێدەگا ☰ نوعی انگور زودرس

سنیاگ / sinyag/: ئاوەڵناو. سەنیاگ: ١. سەنراو؛ کڕدراو ٢. ئەستێندراو ☰ ١. خریده شده ٢. گرفته شده

سنیان / sinyan/: چاوگ. سەنران؛ کڕدران ☰ خریداری شدن

سنیای / sinyay/: چاوگ. سەنران ☰ خریداری شدن

سنێ / s(i)nê/: ناو. داریٚ لە لا مل و کەلەکەی ئاژەڵی دەبەستن تا دەمی نەگاتە برینی خۆی ☰ چوبی که بر گردن و کفل حیوان می‌بندند تا زخم خود را ناسور نکند

سنێتر / s(i)nêtir/: ☞ **سنت**

سنێر / s(i)nêr/: ناو. ڕیخ؛ شیاکە؛ سەرین؛ سەنێر؛ سەوڤر؛ سەورۆ؛ سۆن؛ لاس؛ تەرس؛ لاز؛ لاسک؛ ترۆل؛ تەردە؛ جەللە؛ چۆسلە؛ چەمین؛ گووی چارویێان ☰ سرگین

سنێرگە / s(i)nêrge/: ناو. سەرانگوێلک؛ گووفک؛ سەرەنوێلک؛ جێگەی ڕژاندنی شیاکە و پەین ☰ سرگینگاه

سنێژە / s(i)nêje/: ناو. ئامرازێکی دەزگای جۆلایی ☰ از ابزار بافندگی

سوا^{1} / s(i)wa/: ناو. ١. سۆزی؛ سبەی؛ ڕۆژیٚ کە دادیٚ ٢. وەستا؛ ئوسا؛ وەسا ☰ ١. فردا ٢. اُستادکار

سوا^{2}: ئاوەڵکار. سۆزی؛ سبەی؛ لە ڕۆژی دواییدا ☰ فردا

سواب / s(i)wab/: ناو. سواو؛ پاداشی چاکە لە خوداوە ☰ ثواب

سواپ / s(i)wap/: ☞ **ساپ-٢**

سواپێن / s(i)wapên/: ناو. زاپان؛ لاپارێن، زاپێن؛ گەمە بە زاپ ☰ بازی با شن

سواخ / s(i)wax/: ناو. سواغ؛ سیواخ؛ سیواغ؛ سیواق؛ کاری پێداماڵین (زۆرتر بۆ قوڕ) ☰ اندودکاری

⊡ **سواخ دان**: سواخ کێشان؛ ساوین/ ماڵین بە دیوار و خانوودا (قوڕ و گێچ و ...) ☰ اندودن

سواخ کێشان: ☞ **سواخ دان**

سواخدراو / s(i)waxd(i)raw/: ئاوەڵناو. پێداماڵراو ☰ اندوده شده

سوادە / s(i)wade/: ناو. سەوادە؛ سەڵتەزەلام ☰ پیادەی تنها

سوار^{1} / s(i)war/: ناو. سویار؛ سیار: ١. کەسیٚ کە لە سەر پشتی ئەسپ و ... دەڕوا ‹سوار تا نەگلیٚ نابیٚ بە سوار «مەسەل»› ٢. منالیٚ کە قاچی لە پێش سەریدا دێتە دنیاوە ٣. مونتاج؛ کاری پێکەوە نانی بەشگەلی دەزگایەک ☰ ١. سوار ٢. نوزادی که از پا به دنیا آید ٣. نصب؛ مونتاژ

⊡ **سواری سەر/ مل/ کۆڵی کەسێک بوون**: *[مەجاز]* بە سەر کەسێکدا زاڵ بوون ‹وا سواری سەری بووە، جوولە ناکا!› ☰ بر کسی مسلط شدن

سوار^{2}: ئاوەڵناو. سویار؛ سیار: ١. نیشتوو؛ لە سەر یان نێو کەرەستەیەکی ڕاگواستن ٢. زاڵ؛ باوخۆش ٣. بڵندتر؛ بەرزتر ٤. پێکەوە لکاو و دامەزراو ☰ ١. سوار ٢. چیره ٣. مُشرِف ۴. مونتاژ شده

⊡ **سوار بوون**: ١. وەنشتا؛ وەنشتش؛ خۆ هاویشتنە سەر پشتی حەیوان یان هەرچی ٢. چوونە ناو کەرەستەی ڕاگواستن ‹خێرا کە سوار بە! پاسەکە دەڕوا› ٣. *[مەجاز]* لە بەرزایدا بوون؛ زاڵ بوون ‹کەوێلەکە سوارە بە سەر هەموو دەشتەکانی ئەو ناوچەیەدا› ٤. *[مەجاز]* ڕەوان و ئاهەنگین بوون (شیعر و هۆنراوە) ‹ئەسپی ڕەش بەیتی تا بلەی چاکە/ نەزمیشی یەکجار سوار و چالاکە «حاجی قادر»› ☰ ١و٢. سوار شدن ٣. مسلط بودن ۴. روان بودن (شعر)

سوار کردن: ١. سەر خستن؛ خستنە سەر یان نێو کەرەستەیەکی ڕاگواستن ‹چەند لاویان سواری ماشینەکە کرد و بردنیان› ٢. پێکەوە نان؛ خستنە سەر یەک ☰ ١. سوار کردن ٢. مونتاژ کردن

سواری قسەی خۆ بوون: *[مەجاز]* پێداگرتن و پێچەقاندن لە سەر قسە و بیر و ڕای خۆ ☰ بر نظر خود پافشاری کردن

ـ سوار۲: پاشەوشە. سویار؛ لە سەر ‹شۆڕەسوار؛ کەرسوار› ☰ ـ سوار

سوارچاک / s(i)warçak/: ناوەلناو. سوارخاس؛ کارامە لە ئەسپسواریدا ☰ سوارکار

سوارخاس / s(i)warxas/: ☜ **سوارچاك**

سوارخە / s(i)warxe/: ناو. لق؛ چیلکە ☰ شاخە

سوارۆ / s(i)waro/: ناو. هەوای گۆرانییەکی کوردی ‹بە سوارۆیێک بە حەیرانێک، دامرکێنە بلێسەی دەرد «سوارە»› ☰ از آهنگ‌های موسیقی کُردی

سوارۆک / s(i)warok/: ناو. بادروو؛ تاجخرووس؛ پۆپەکەلەشێر ☰ تاجخروس

سوارە / s(i)ware/: ناو. ۱. سوار؛ سواری ئەسپ ۲. دەستەی سواران ☰ ۱. سوار ۲. تیپ سوارە

▣ **سوارەی بادەران:** چەکداری سوار؛ بەشێ لە سوپا کە لە سەر ئەسپەوە دەچوونە شەڕ ☰ سوارەنظام

سوارەی شەترەنج: شەش جۆرەداشی شەترەنج بریتی لە شا، وەزیر، ڕوخ، فیل، ئەسپ و پیادە ☰ مُهرەی شطرنج

سوارە و پیادە / s(i)ware w p(i)yade/: ناو. جۆرێک ئۆییەی بە زەنگیانە گیراوە، بۆ جوانی لە پەراوێزی دەسماڵی دەگرن ☰ نوعی زیور زنانە

سواری۱ / s(i)warî/: ناو. سویاری؛ سیاری: ۱. کاری سوار بوون لە سەر شتێک و هاتوچۆ پێ کردنی ‹سواری چاکمان کرد› ۲. بار و چۆنیەتی سوار بوون ‹ئەم ماشینە سواری خۆشە› ☰ ۱و۲. سواری

⊡ **سواری پێ دان:** *[کنایە]* کۆڵ دان؛ فەرمانبەری کردن ‹ئەگەر سوارییان پێ بدەی، فێرت دەبن› ☰ سواری دادن

سواری۲: ناوەلناو. سویاری؛ سیاری؛ لەبار بۆ سوار بوون ‹ئەسپی سواری؛ ماشینی سواری›. بەرانبەر: **باری** ☰ سواری

ـ سواری۳: پاشەوشە. کاری سوار بوون ‹ئەسپسواری› ☰ ـ سواری

سواژ / s(i)waj/: ناو. سواش؛ جەنگ؛ شەڕ و هەرا ☰ جنگ و ستیز

ـ سواژی / -s(i)wajî/: پاشەوشە. ـ سواشی؛ ـ بەلشی؛ دژایەتی و بەرەنگاری لەگەڵ شتێک ‹دینسواژی› ☰ ـ ستیزی

سواش / s(i)waş/: ☜ **سواژ**

سواغ / s(i)wağ/: ☜ **سواخ**

سواڤ / s(i)wav/: ناو. ۱. بەربەرۆچک؛ بەرڕۆژ؛ ڕووەو ڕۆژ ۲. تاڤگە؛ ئاوهەڵدێر ☰ ۱. آفتابگیر ۲. آبشار

سواق / s(i)waq/: ناو. دەلک؛ سواغ ☰ عمل اندودن

سواکین / s(i)wakîn/: ناو. بەننا؛ گلکار ☰ بنّا

سواڵ / s(i)wał/: ناو. سواڵی؛ پارسە؛ دەرۆزە ☰ گدایی

⊡ **سواڵ کردن:** پارسە کردن؛ سواڵی کردن؛ دەرۆزە کردن ☰ گدایی کردن

سواڵک / s(i)wałik/: ناو. ۱. ☜ **سواڵەت** ۲. دەفری خۆراکی سەگ ☰ ۱. ☜ **سواڵەت** ۲. ظرف خوراک سگ

سواڵکەر۱ / s(i)wałker/: ناو. دەرۆزەکەر؛ خواسکەر؛ خوازەلۆک؛ خوازۆک؛ خازۆک؛ خازخازۆک؛ خوازەکار؛ خواستۆخ؛ خۆهەستەگ؛ پارسەک؛ پارساک؛ چاسر؛ چەکەوچن؛ تاسووکەر؛ گەدا؛ گدا؛ کەمەسا؛ گیایکەر؛ لەتەچین؛ لەتەچن؛ چنک ـ چنک؛ دەرکۆ ـ دەرکۆ؛ ئەوەی بۆ بەڕێوە چوونی ژیانی، چاوی لە دەستی ئەم و ئەوە ☰ گدا

سواڵکەر۲: ناوەلناو. *[پلار]* گەدا: ۱. هەژار؛ نەدار

〈قاتی پیاو بوو مێردت بەم سوالکەرە کرد؟〉 ٢. *[مەجاز]* دەستقووچاو؛ خوازەلۆک ☰ ١. گداگشنە ٢. گداصفت

سواڵکەرانە / s(i)wałkerane/: ئاوەڵناو. *[پلار]* وەک سوالکەران 〈ژیانی سوالکەرانە〉 ☰ گدایانە

سواڵکەری / s(i)wałkerî/: ناو. گەدایی؛ لەتەچینی؛ جوەدەری: ١. دەرۆزەیی؛ پارسەکی ٢. *[پلار]* چۆنیەتی چاو لە دەستی ئەم و ئەو بوون ☰ ١و٢. گدایی

سواڵە / s(i)wałe/: ناو. سڤالە؛ سەوالە؛ لەپێک لە دروێنە ☰ مُشتی از درویدە

سواڵەت / s(i)wałet/: ناو. سوالک؛ پارچەی شکاوی دەفری گڵینە (دیزە و گۆزە و ...) ☰ قطعە سُفال

سواڵەشێونیکە / s(i)wałeşêwnîke/: ناو. فشە؛ گیایەکە لە نێو گەنمدا شین دەبێ و کاتی دروێنە ناهێڵێ سوالەکە پێکەوە بنووسێ و بلاو دەبێتەوە ☰ گیاهی است

سواڵەشێوێنکە / s(i)wałeşêwênke/: ناو. فشە؛ بژارێکە لە نێو گەنمدا شین دەبێ و کاتی دروێنە نایەڵێ سوالەی دەستی دروێنەوان پێکەوە بنووسێ و فشی دەکاتەوە ☰ گیاهی است

سواڵەگر / s(i)wałegir/: ☜ **سواڵەهۆن**

سواڵەهۆن / s(i)wałehon/: ناو. سوالەگر؛ دروێنەوان 〈پالەی سوالەهۆنی بەگورد/ چەقلی چاوی دژمنی کورد «هێمن»〉 ☰ دروگر

سواڵی / s(i)wałî/: ☜ **سواڵ**

سوان١ / s(i)wan/: چاوگ. تێپەڕ. //سوای؛ دەسوێ؛ بسوێ// ساویان؛ سوویان؛ ساویای؛ سوپای؛ لووس بوون بە هۆی لێک خشانەوە ☰ سائیدە شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: سواو/ چاوگی نەرێنی: نەسوان

سوان٢: ناو. بڕبەند؛ بروەن؛ هەسان ☰ سوهان

سواندان / s(i)wandan/: ☜ **سوانە**

سواندن / s(i)wandin/: ☜ **ساوین**

سواندنەوە / s(i)wand(i)newe/: چاوگ. زۆر ساوینەوە ☰ سودن

سواندولکە / s(i)wandulke/: ☜ **ساندیلکە**

سواندۆکە / s(i)wandoke/: ☜ **ساندیلکە**

سواندووکە / s(i)wandûke/: ☜ **ساندیلکە**

سواندوولکە / s(i)wandûlke/: ناو. چۆلەکە؛ چوچک ☰ گنجشک

سواندە / s(i)wande/: ☜ **سوانە**

سواندیلکە / s(i)wandîlke/: ☜ **ساندیلکە**

سوانن / s(i)wanin/: ☜ **ساوین**

سوانە / s(i)wane/: ناو. ساندە؛ سواندە؛ سڤاندە؛ سباندە؛ سوێبانە؛ سواندان؛ سێڤاندە؛ سەلەندە؛ پاسارە؛ گوێسوانە ☰ کنارەی بام

سوانەوە / s(i)wanewe/: ☜ **ساوین**

سواو١ / s(i)waw/: ☜ **سواب**

سواو٢: ئاوەڵناو. ساویاگ؛ ساویاو؛ سیویاگ؛ سایسە؛ قەسپ ☰ سایدە

سواوی / s(i)wawî/: ناو. شوێنەواری سوان ☰ سایدگی

سوب١ / sub/: ناو. ١. سبح؛ بەرەبەیان ٢. سۆزی؛ سبەی ☰ ١. بامداد ٢. فردا

سوب٢: ئاوەڵکار. ١. بەیانی؛ سۆزی ٢. لە کاتی بەیانیدا 〈بازش هەناسەم سوب وەنەش دەرۆ/ یەخ کەرۆ قەتار ئاسان بویەرۆ «مەولەوی»〉 ☰ ١. فردا ٢. صُبح

سوبا / suba/: ناو. بەیانی؛ سۆزی؛ ڕۆژێ دادێ ☰ فردا

سوبات / subat/: ئاوەڵناو. سەڵت؛ بێ هاوسەر و ماڵ ☰ مُجرد

سوبحانەڵلا / subĥanełła/: سارستە. ١. خوا لە کەم و کووڕی پاک و پوارە ٢. تەح؛ پەکوو؛ وشەیەک

بۆ دەربڕینی سەر سووڕمان ▤ ۱. سبحان الله ۲. عَجَب

سوبسەحەر / subseĥer/: ئاوەڵکار. بەرەبەیان؛ بەیانی زوو ▤ بامدادان

سوبە١ / sube/: ناو. سوبیانێ؛ سۆزی؛ سوبێ؛ بەیانی؛ ڕۆژێ دادێ ▤ فردا

سوبە٢: ئاوەڵکار. سوبیانێ؛ سۆزی؛ سوبێ؛ لە بەیانیدا ▤ فردا

سوبەزو / subezû/: ناو. سۆزی بەیانی؛ دەسپێکی ڕۆژێ کە دادێ ▤ فردا پگاه

سوبیانێ / subyanê/: ☜ **سوبە**

سوبێ / subê/: ☜ **سوبە**

سوپ / sup/: ناو. سۆپ؛ ڕیزەبەردی ناو چۆم کە داری دەخەنە سەر بۆ ڕاوەماسی ▤ سنگریزەهای رودخانە کە برای صید ماهی چوب بر آن گذارند

سوپا / supa/: ☜ **سپا**

سوپاخانە / supaxane/: ☜ **سپاخانە**

سوپاڕان / supařan/: ناو. سەرکردەی سپا ▤ سپهسالار

سوپاس / supas/: ☜ **سپاس**

سوپاسالار / supasalar/: ☜ **سپاسالار**

سوپاسگوزار / supasguzar/: ئاوەڵناو. منەتبار؛ مەمنوون ▤ مدیون

سوپەر / super/: ☜ **سپێر-۲**

سوپێر / supêr/: ☜ **سپێر-۲**

سوپێل / supêl/: ناو. تاڤگە؛ ئاوهەڵدێر ▤ آبشار

سوترنج / sutrinc/: ☜ **شەترەنج**

سوتفە / sutfe/: ئاوەڵناو/ ئاوەڵکار. دەگمەن دەگەمە؛ نایاب؛ کەموێنە ▤ نادر

سوتلی / sutlî/: ناو. *[ناشیرین]* قەپاتمە؛ ژنی بێمارەیی ڕاگرتن بۆ دەگەڵ ڕابواردن ▤ مترس؛ نگهداری زن بدون نکاح برای خوشگذرانی

سوتو / sutû/: ☜ **سوتك**

سوجادە / sucade/: ناو. ڕایەخێکی تەنراوی بە نەقش‌و نیگارە، زۆرتر بە ئەندازەی بەرماڵێک ▤ نوعی گلیم نقشدار

سوججە / succe/: ☜ **سجە**

سوجە / suce/: ☜ **سجە**

سوجەمار / sucemar/: ناو. ماری سوور ▤ سرخ مار

سوچ / suç/: ☜ **سووچ -۲**

سوچانن / suçanin/: ☜ **سووتاندن**

سوچیای / suçyay/: چاوگ. سووتان ▤ سوختن

سوح / suĥ/: ☜ **سبح**

سوحا / suĥa/: ناو. بەیانی؛ سبحەینێ ▤ فردا

سوحبەت / suĥbet/: ناو. ۱. قسە؛ کاری قسە کردن ‹تۆ کەم نەزەری دەرحەقی من ئێستەکە ئاغا/ من ماومە هەوای سوحبەتی تۆم هەر لە دەماغا «شێخ ڕەزا»› ۲. *[مەجاز]* شۆخی؛ گاڵتە و گەپ ‹بێسوحبەت!؛ سوحبەت دەکا!› ▤ ۱. صُحبت ۲. شوخی

سوخار / suxar/: ناو. جۆخین؛ جێ خەرمان ▤ خرمنگاه

سوخاڵ / suxał/: ☜ **خەڵوز**

سوخاڵدان / suxałdan/: ☜ **خەڵوزان**

سوخت١ / suxt/: ناو. سۆخت؛ سووتەمەنی ▤ سوخت

سوخت٢: ئاوەڵناو. *[کینایە]* دەستەنگ؛ ژار؛ بەلەنگاز ▤ بینوا

⊡ **سوخت کردن**: *[کینایە]* ڕووت کردنەوە؛ هەموو ماڵ و دارایی لێ سەندن ▤ لُخت کردن

سوختە / suxte/: ناو. ۱. تازەفەقێ؛ دەرس‌خوێنی سەرەتایی ۲. کرێژی سووتاوی تریاک کە دووبارە دەیکێشن ▤ ۱. طلبەی دورەی مقدماتی ۲. شیرەی تریاک

سوخرمە / suxirme/: ☜ **سخورمە**

سوخرە / suxre/: ناو. ۱. سوور؛ سۆر؛ ڕەنگی خوێن

۲. سۆخره؛ سۆغره؛ سوغره؛ بێگار ☰ ۱. سُرخ ۲. بیگاری

سوخمه / suxme/: ناو. ۱. زوخمه؛ زەخمه؛ سخمه؛ سیخمه ۲. داریٚ که وه بەر دار تریٚی دەدەن ☰ ۱. یلک ۲. چوب تکیەی تاک

سوخورمه / suxurme/: ☜ **سخورمه**

سودیوم / sudyum/: ناو. ناتریوم؛ توخمی کیمیاوی کانزایی، به ژمارەی ئەتومی ۱۱ و کێشی ئەتومی ۲۲,۹۸، به ڕەنگی زیٚو، نەرم و بیٚبەرگه که خیٚرا له هەوادا ئوکسیده دەبیٚ و له دەمایەکی خواردا دەشکیٚ و لەگەڵ ئاودا تیٚکەڵ دەبیٚ ☰ سُدیم؛ ناترِیُم

سور / sur/: ناو. سروه؛ شنەبا؛ شیبا؛ بای هیٚدی و فیٚنک ☰ نسیم

سوراحی / surahî/: ناو. دۆلکه؛ تونگه ‹ئەبیٚ بەخشەنده مل کەچ کا له ڕاستی مووچەخۆری خۆی/ سوراحی سەر فروو دیٚنیٚ له بۆ پیاله که تیٚکا بۆی «پیٚرەمیٚرد»› ☰ تُنگ؛ پارچ

سوراڤی^{1} / suravî/: ناو. ڕەنگی عەنناب ☰ رنگ عنابی

سوراڤی^{2}: ئاوەڵناو. به ڕەنگی عەنناب ☰ سرخ عنابی

سورب / surb/: ☜ **سرپ**

سوربازەڵه / surbazeƚe/: ناو. گیایەکه له گیا دۆکلیوان ☰ گیاهی آشی

سورباش / surbaş/: ناو. زاوت؛ هەمەکارەی ئاغا له دیٚدا ☰ مُباشر ارباب

سوربی / surbî/: ☜ **سرپی**

سورخ / surx/: ناو. مەرەکەفی سوور؛ ڕەنگی سوور بۆ نووسین ☰ جوهر قرمز

سورخکاری / surxkarî/: ناو. ۱. کاری ڕەنگاندن به ڕەنگی سوور ۲. *[کنایه]* کاری خۆ ڕازاندنەوه به سووراو ☰ ۱. نقاشی با رنگ قرمز ۲. عمل سُرخاب زدن

سورک / surk/: ناو. ۱. ☜ **سوریجه** ۲. مۆریانه ☰ ۱. ☜ **سوریجه** ۲. موریانه

سورکۆک / surkok/: ئاوەڵناو. سووری موو خورمایی ☰ سرخفام موخرمایی

سورگی / surgî/: ناو. زمانەی گۆڵەدارینی دەرگا ☰ زبانەی قفل چوبین در

سورم / surm/: ناو. زەوی ڕووتەن ☰ زمین بی‌گیاه

سورمه / surme/: ناو. ۱. کل؛ کڵ؛ کڵه؛ تۆزی بڕەی زیٚو به ڕەنگی ڕەشی ئاماڵسوور بۆ چاو یان موو ڕەش کردن. هەروەها: **سورمه کیٚشان** ۲. پەراویٚزی به زیٚو چندراوی عابا ☰ ۱. سُرمه ۲. حاشیەی سیمباف عبا

سورمەدان / surmedan/: ناو. ۱. سورمەدوو؛ کلدان؛ کلتور؛ توورەکەی چکۆلەی جیٚگەی سورمه ۲. گۆی سەر خەنجەر ☰ ۱. سُرمەدان ۲. قُبەی دستەی خنجر

سورمەدو / surmedû/: ☜ **سورمەدان ـ۱**

سورمەڕیٚژ / surmeřêj/: ناو. پەراویٚزی زیٚوچنی عەبا ☰ حاشیەی سیمباف عبا

سورمەیی^{1} / surmeyî/: ناو. ڕەنگی سورمه ☰ رنگ سُرمەای

سورمەیی^{2}: ئاوەڵناو. کلی؛ به ڕەنگی سورمه ☰ سُرمەای رنگ

سوروشت / suruşt/: ☜ **سروشت**

سوروشتی / suruştî/: ☜ **سروشتی**

سورەنگ / sureng/: ☜ **سرنگ**

سوریانی / suryanî/: ناو. ۱. هۆزیٚکی کەونارای سامی که له بەینچۆمان دەژیان ۲. هەرکام له کەسانی ئەو هۆزه ۳. له زاراوەکانی زمانی ئارامی، له سووریا و بەینچۆماندا قسەی پیٚ دەکرا ☰ ۱تا۳. سُریانی

سوریت / surît/: ☜ **سروت**

سوریلی / surîlî/: ناو. سۆفەقیته؛ سۆفیلکه؛

سۆفییه‌قیته؛ چوڕه‌پۆپنه‌کی ▤ چکاوک کاکُلی

سورین / surîn/: ناو. سمت؛ لاقوون ▤ باسن

سورێچکه / surêçke/: ☜ **سورێتچکه**

سورێنچک / surênçik/: ☜ **سووریتچك**

سورێنچکه / surênçke/: ناو. سورێچکه؛ کڕاک؛ قڕقڕاگه ▤ سُرخنای

سوڕ^{1} / suř/: ناو. ١. دلکێشی؛ ئاکاری دڵبه‌ری ٢. نهێنی؛ ڕاز ٣. گزه؛ گز؛ ناڕاستی (له کایه‌دا) ٤. جێگه‌ی سه‌ربه‌ره‌ژێری خلیسک ▤ ١. دلرُبایی ٢. راز ٣. جِر (در بازی) ۴. سراشیبی لیز

سوڕ^{2}: ئاوه‌ڵناو. ١. وڕ؛ گێج ٢. بێ‌هه‌ست ▤ ١. گیج ٢. بی‌حس

سوڕاڵک / suřałik/: ناو. گیایه‌که به قه‌د کیفوار ▤ گیاهی است

سوڕپه‌ری / suřperî/: ئاوه‌ڵناو. جوان و دڵکێش و دڵڕفێن وه‌ک فریشته ▤ زیباروی دلرُبا

سوڕڕه‌مێرگه / suřřemêrge/: ☜ **سوڕسوڕه ـ٢**

سوڕسوڕ / suřsuř/: ناو. ١. سفره‌بڕ؛ سیسرکه چه‌په‌ڵه ٢. سوڕسوڕه؛ مه‌شکه‌دڕه ▤ ١. سوسک خانگی ٢. جیرجیرک

سوڕسوڕه / suřsuře/: ناو. ١. ☜ **سوڕسوڕ ـ٢** ٢. سوڕڕه‌مێرگه؛ مێرگه؛ مه‌لێکه له تۆره‌مه‌ی سوڕڕه، نزیک ١٧,٥ سانتی‌میتره، په‌ڕ و باڵی قاوه‌یی ڕێ ـ ڕێیه، له نێو پنچکی دڕکاوی و گیای به‌رز و ژێر په‌رژینان هێلانه ساز ده‌کا ٣. خولخوله؛ که‌رخول ▤ ١. ☜ **سوڕسوڕ ـ٢** ٢. زرده‌پره‌ی مزرعه ٣. فرفره

سوڕنا / suřna/: ☜ **سرنا**

سوڕناتک / suřnatik/: ☜ **زوڕناتك**

سوڕناژه‌ن / suřnajen/: ☜ **سرناژه‌ن**

سوزمه / suzme/: ناو. پلاوپالا؛ پلاوپالێو؛ پالوێنه ▤ صافی

سوژده / sujde/: ناو. *[ئیسلام]* له بنه‌ماکانی نوێژ که بریتییه له نانه‌سه‌ر زه‌وینی حه‌وت ئه‌ندام (ته‌وێڵ، دوو له‌پی ده‌ست، دوو ئه‌ژنۆ، دوو په‌نجه‌ی پێ) و خوێندنه‌وه‌ی ڕسته‌ی «سُبحانَ رَبّی الاعلی و بحَمدِه» ▤ سجده

⊡ **سوژده بردن:** هه‌نی نانه سه‌ر زه‌وی بۆ نیشاندانی ڕێز و خاکه‌ساری ‹نالی که شیعر ئه‌خوێنێته‌وه/ له‌گه‌ڵیا ئه‌چه‌مێته‌وه/ وه‌کوو سوژده بۆ زمانی کوردی به‌رێ، وایه «شێرکۆ»› ▤ سجده کردن

سوسته‌م / sustem/: ناو. جۆرێ تفه‌نگی قه‌دیم ▤ از تفنگ‌های قدیمی

سوسرک / susirk/: ناو. کلۆ؛ کوله؛ کولله ▤ ملخ

سوعووتی / su'ûtî/: ناو. سعووتی؛ بڕنووتی ▤ انفیه

سوعوود / su'ûd/: ناو. شانس؛ به‌خت ▤ بخت

سوغدوو / suğdû/: ناو. گیپه‌ی ئاخنراو له برنج و قیمه و... ▤ سیرابی آکنده از برنج و گوشت و ...

سوغدی / suğdî/: ناو. لقێک له زمانگه‌لی هیندوو ـ ئێرانی، که له کۆندا له ئاسیای ناوه‌ندی (سوغد) قسه‌ی پێ ده‌کرا ▤ سُغدی

سوغره / suğ(i)re/: ☜ **سوخره ـ٢**

سوقان / suqan/: ناو. ئێسک؛ پێشه ▤ استخوان

سوکر / sukr/: ناو. پێسیر؛ مل؛ گه‌ردن ▤ گریبان؛ گردن

سوکره / sukre/: ناو. دیزه؛ مه‌نجه‌ڵی له گڵی سووره‌وه‌کراو ▤ دیزی؛ دیگ گلی

سوکنا / sukna/: ناو. سوکنایی؛ ئۆقره ▤ آرامش

سوکنایی / suknayî/: ☜ **سوکنا**

⊡ **سوکنایی** (دڵ) **هاتن:** کوڵ و که‌سه‌ر دامرکان؛ هێور بوونه‌وه ▤ تسکین یافتن

سول / sul/: ناو. پێنجه‌مین نۆتی مووسیقا ▤ سُل

سولاڤ / sulav/: ☜ **سولاف**

سولتان / sultan/: ناو. زاخه؛ کوول؛ کوێل ▤ زاغه

سول‌وسات / sul û sat/: ناو. ١. سووروسات ٢. حه‌شامات و ئاپۆره ▤ ١. سیورسات ٢. جمعیت زیاد

سوله / sule/: ناو. ١. سنگی داوێنی ڕەشماڵ ٢. بەڵمی هەرزن و چەڵتووک ■ ١. میخ چوبی پای چادر ٢. کاهِ ارزن و شالی

سولەم / sulem/: ☜ سلەم

سولەیمانک دونوکول / suleymanikdunukul/: ناو. سولەیمانی دونوکول؛ سولەیمانێ دوونکل؛ سولەیمانۆ؛ پەپووسێمانە ■ هُدهُد

سولەیمانۆ / suleymano/: ☜ **سولەیمانك دونوكل**

سولەیمانی دونوکول / suleymanîdunukul/: ☜ **سولەیمانك دونوكل**

سولەیمانێ دوونکل / suleymanêdûnkil/: ☜ **سولەیمانك دونوكل**

سولی / sulî/: ناو. سوله؛ بەڵم؛ کای هەرزن و چەڵتووک ■ کاهِ ارزن و شالی

سوڵ / soł/: ☜ **سڵ^{2}ـ١**

سوڵتان / sułtan/: ناو. سڵتان؛ سولتان: ١. سان؛ پاتشا ٢. دۆخی ڕاست وەستانی جک؛ ئەسکوند ■ ١. سُلطان ٢. حالت راست ایستادن شتالنگ

سوڵگە / sułge/: ناو. جێگەی لیژ و خز ■ جای شیب و لیز

سوم / sum/: ☜ **سم^{1}**

سوماخ / sumax/: ☜ **سماق**

سومارە / sumare/: ناو. ڕەگەز؛ بنچینە ■ نژاد

سوماری / sumarî/: ناو. کەشتی؛ گەمی؛ گەمیە ■ کشتی

سون / sun/: ناو. ١. سن؛ بەڵای گەنم ٢. سنووی سەگ ■ ١. سن آفت گندم ٢. بلوغ سگ

سونبلەتیف / sunb(i)letîf/: ☜ **سملەتیف**

سوندروک / sund(i)ruk/: ☜ **سوندريك**

سوندریک / sund(i)rîk/: ناو. سوندروک؛ تاوت؛ داربەست ■ تابوت

سونکە / sunke/: ناو. ١. سوولکە؛ سووتکە؛ بەرماوی ورد لە سابوون یان کەشک ‹وەکوو چارۆکەکانی پوورکە خاتوون/ بە خەو نەیدی سپۆن و سونکە سابوون «قانع»› ٢. هەل؛ دەرفەت ■ ١. تەماندەی صابون یا کشک سایده ٢. فُرصت

سونگە / sunge/: ناو. سونکە؛ دەرفەت؛ هەل؛ ■ فرصت

سونگەر / sunger/: ناو. هەور؛ هەوری ■ اسفنج

سونگی / sungî/: ناو. سوننی؛ نێزە ■ نیزه

▣ **سونگی تاق**: سوننی تاق؛ شەڕی سەرنێزە ■ جنگ سرنیزه

سوننەت / sunnet/: ناو. *[ئیسلام]* سونەت: ١. ئاکار و کرداری پێغەمبەری ئیسلام ٢. نوێژی نە واجب ٣. *[مەجاز]* خەتەنە ■ ١. سُنت ٢. نماز سُنت ٣. ختنه

⊡ **سوننەت خوێندن**: نوێژی سوننەت خوێندن ■ نماز سنت خواندن

سوننەت کردن: ١. *[مەجاز]* خەتەنە کردن ٢. *[کنایە]* تەواو خواردنی چێشتی داکراو ■ ١. ختنه کردن ٢. کامل خوردن غذای درون ظرف

سوننی^{1} / sunnî/: ☜ **سونگی**

سوننی^{2}: ناوەڵناو. شوێنکەوتووی یەک لە چوار مەزهەبی ئەهلی سوننەت (حەنەفی، شافیعی، مالیکی و حەنبەلی) ■ سُنی

سونۆگرافی / sunog(i)rafî/: ناو. سۆنەر: ١. کار و ڕەوتی بە کار هێنانی شەپۆلی ژوورەدەنگ بۆ دیاری دانی جێی پێکهاتەگەلی نێو لەش (وەک بەردی گورچیلە یان تۆلی نێو پزدان) ٢. ڕێخراوە یان بەشێ کە ئەم کارەی تێدا دەکرێ ‹بەشی سونۆگرافی› ■ ١و٢. سونوگرافی

سونەت / sunet/: ☜ **سوننەت**

سووا / suwa/: ناو. بەیانی؛ شەوەکی؛ سەبا ■ صُبح

سووێ / suwê/: ناو. سی؛ سهی؛ سیپەلاک ■ شُش

سوۆری / s(i)worî/: ☜ **سمۆرە ـ١**

سوە^{1} / s(i)we/: ناو. ١. سۆزی؛ سبەی؛ ڕۆژێ

دادێ ۲. نەمام؛ بنتا؛ چلەڕیشەی یەکسالانی دار ۳. جۆرێ سەرپێچ و مێزەرەی ژنان ٤. *[مەجاز]* منالی ساوای خۆشەویست ☰ ۱. فردا ۲. نهال ۳. نوعی دستار زنانه ۴. نوزاد عزیزدُردانه

سوە۲: ئاوەڵناو. کاڵ؛ خاو؛ نەگەیشتوو ☰ کال

سوەقە / s(i)weqe/: ناو. کۆخە؛ قۆزە ☰ سُرفه

سوەی / s(i)wey/: ناو. سبەی؛ سۆزی ☰ فردا

سوەیل / s(i)weyl/: ناو. گەلاوێژ؛ گەڤێژ؛ گولاوێژ؛ لاڤێژ؛ سیوەیل؛ پەرەک؛ گەشترین ئەستێرەی کەلووی کەشتی و دووهەم ئەستێرەگەشەی ئاسمان کە لە ژووربەری ۳۷°ی باکوورییەوە نابینرێ ☰ ستارەی سُهیل

سوهان / suhan/: ناو. سنێر؛ شیاکە؛ ڕیخ ☰ سرگین

سوهتن / suhtin/: چاوگ. سووتان ☰ سوختن

سوهر / suhr/: ناو. سوور؛ سۆر ☰ سُرخ

سوهراڤ / suhrav/: ناو. سۆراڤ؛ سووراو ☰ سُرخاب

سوهرک / suhrik/: ☜ **سوریجە**

سوهریچک / suhrîçik/: ناو. ۱. ☜ **سوریتچك** ۲. *[شوورەیی]* کونی قوون ☰ ۱. ☜ **سوریتچك** ۲. مقعد

سوهن / suhn/: ناو. سام؛ ساو؛ ترس؛ هەیبەت ☰ خوف؛ ترس

سویار / suyar/: ☜ **سوار**

سویاری / suyarî/: ☜ **سواری**

سویت / s(i)wît/: ناو. وارخانێکی بچووک کە دیوی جیاوازی نییە ☰ سوئیت

سویتلی / s(i)wîtlî/: ☜ **سوتلی**

سویتە / s(i)wîte/: ناو. ۱. لەمپەر و پەرژینی کەوپەڕ ۲. چێشتەی نچیر ۳. تەپکە کەروێشک ☰ ۱. مانع راه کوچ کبک‌ها ۲. طُعمەی شکار ۳. گودال تلەی خرگوش

سویجگەر / s(i)wîcger/: ☜ **سوجگەر**

سویسکە / s(i)wîske/: ☜ **سوێسکە**

سویل / s(i)wîl/: ناو. ۱. ☜ **سقیل** ۲. پلووسک ۳. تاڤگە ☰ ۱. ☜ **سقیل** ۲. ناودان ۳. آبشار

سویلاڤ / s(i)wîlav/: ☜ **سولاڤ**

سویلک / s(i)wîlik/: ناو. بەرخ و کاژیلەی ساوا ☰ نوزاد برّه و بُزغاله

سوین / s(i)wîn/: ☜ **سونەوە**

سویند / s(i)wînd/: ☜ **سوێند**

سوینەوە / s(i)wînewe/: ☜ **ساوین**

سوێ۱ / s(i)wê/: ناو. ۱. سووی؛ سوو؛ داخ و عەزرەت ‹هەڵەبجە لە سوێی هەزاران زیڕە و چریکەی لە هەوکا قەتیس/ .../ شەو و ڕۆژ ئۆقرەم لێ هەڵگیراوە «پەشێو»› ۲. تاسە؛ تامەزرۆیی ‹نەوەستان دەوەستێ بە دەستێ/ کە خاراوی ئیش و ساوی سوێ بێ «سوارە»› ۳. سوێگە؛ ئاسۆ؛ زێواری ئاسمان ٤. تەماشا؛ تماشا؛ نیگا ٥. سۆ؛ ساڕێژی برین ٦. ئازار؛ ژان ‹هاتە سوێ دیسان برینم› ٧. سبەینێ؛ سەوزی؛ شەوسۆ ‹ئەم لە دوێنێ پەشێوە، ئەو لە سوێ/ من خەمی هیچ‌وپووچیی ئێستامە «کاک ئەحمەد»› ☰ ۱. حسرت ۲. اشتیاق ۳. اُفُق ۴. نگاه ۵. التیام زخم ۶. درد و آزار ۷. فردا

⊡ **سوێ بوونەوە**: ۱. غەم خواردن بۆ کەسێک ۲. مردن لە خەمان ۳. زۆر بە کزە و ژان بوون. هەروەها: **سوێ هاتنەوە** ☰ ۱. غُصەی کسی را خوردن ۲. از غُصه مُردن ۳. بسیار درد کشیدن

سوێ۲: ئاوەڵناو. نزیک؛ نێزیک ☰ نزدیک

سوێبانە / s(i)wêbane/: ☜ **سوانە**

سوێتەلی / s(i)wêtelî/: ☜ **سوتلی**

سوێدار / s(i)wêdar/: ئاوەڵناو. خەمبار؛ ئازیەتبار ☰ عزادار

سوێر / s(i)wêr/: ئاوەڵناو. ۱. سوێڵ؛ سوور؛ سۆڵەخوا؛ شۆر؛ خێرە؛ خوێواوی؛ پڕخوێ؛ نیمەنمەک ‹چێشتی سوێر› ۲. *[مەجاز]* تامەزرۆ؛ بە

ئارەزووی بۆ شتێ ٣. *[مەجاز]* تـاڵ؛ نـاخۆش (قسـە) ‹قسەی سوێر› ▤ ١. شور ٢. بسـیار آرزومنـد ٣. تلـخ (سخن)

سوێراو / s(i)wêraw/: ناو. سەرچاوەی ئاوی سوێر ▤ چشمەی آب شور

سوێرخوێ / s(i)wêrx(i)wê/: ئاوەڵناو. زۆر سـوێر؛ زۆر خوێ تێ کراو ▤ بسیار شور

سوێرقسە / s(i)wêrq(i)se/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* زۆربڵە؛ فرەوێژ ▤ پُرگو

سوێرکە / s(i)wêrke/: نـاو. ١. ☜ **سـوێرە** ٢. چەرەس؛ چەرەز؛ شەوچەرە؛ ئاجیل؛ خواردەمەنی تێکەڵ بە وشکەباری گەرمشتە ▤ ١. ☜ **سوێرە** ٢. آجیل

سوێرو / s(i)wêrû/: ناو. ڕەشۆڵە؛ ڕیشۆڵە؛ گـاوانی ▤ سار

سوێرە / s(i)wêre/: نـاو. سـوێرکە؛ کـاری دەم گەڕاندنی ئاژەڵ بۆ سوێری ▤ اشتیاق دام به نمک

سوێرەکە / s(i)wêreke/: ناو. ١. چێشـتێ کـە لـە تۆراخی دەکـەن ٢. جـۆرێ مـازوو ▤ ١. آش دوغ چکیده ٢. نوعی مازوج

سـوێرەلۆک / s(i)wêrelok/: ئاوەڵـناو. سـوێری نیوەتاڵ ▤ شور مایل به تلخ

سوێری / s(i)wêrî/: ناو. سۆڵی؛ شۆری ▤ شوری

سوێرێژک / s(i)wêrêjik/: ☜ **سوریجە**

سوێڕ / s(i)wêř/: ئاوەڵناو. پێچەقێن؛ سوور لەسەر مەبەست ▤ مُصِّر

سوێس / s(i)wês/: ناو. تارمایی؛ تاپۆ؛ شتی خەیاڵی کە دێتە بەر چاو ▤ شَبَح

سوێسکە / s(i)wêske/: نـاو. سـۆس؛ سۆسـک؛ سۆسکە؛ سووسک؛ سووسکە؛ سووسی؛ سوسـکە؛ سیسکە؛ سێچکە؛ سویسکە؛ شووشک؛ کاسەکەو؛ گەڤـریلە؛ مارەکـەو؛ تـەیهوو؛ تـێ؛ مەلێکـە لـە تۆرەمەی قەرقاوڵ، لە کەو بچووکترە، نزیک ٢٣ تا ٢٥ سـانتیمیتـر دەبـێ، مـل و بەرچێلـەی بـۆر، ڕەنگی بۆری ئاماڵزەرد، بـەر زگـی خـاڵ خاڵـی ڕەش و باڵی خرتۆڵ و گچکەیە، لە قەراغ چـۆم و جۆباران دەبینرێ ▤ تیهو

▣ **سوێسکە کردن:** قونەقون کردن؛ وەک سوێسـکە ڕێ چوون ▤ خرامیدن

سوێسکەڕەشە / s(i)wêskeřeşe/: ناو. مووزەر؛ پـۆڕ؛ زێوەکەو ▤ دُرّاج

سوێسکەیی / s(i)wêskeyî/: نـاو. جۆرێ هەڵپەڕکێ ▤ نوعی رقص

سوێسن / s(i)wêsin/: ☜ **سوێسنە**

سوێسـنە / s(i)wêsne/: نـاو. سوێسـن؛ سۆسـن؛ سۆسەن؛ سووسـن؛ سووسـەن؛ سیسـەن؛ گیـای سەلکداری هەمیشەیی، بە گەڵای درێژ و باریک و گوڵەهێشووی هەمەڕەنگەی گەورە و بۆنخۆشەوە ▤ سوسن

سوێگە / s(i)wêge/: نـاو. ئاسۆ؛ زێواری ئاسمـان ▤ اُفُق

سوێل / s(i)wêl/: ☜ **سمێڵ**

سوێڵ / s(i)wêł/: ☜ **سمێڵ**

▣ **سوێڵ کەسێ جەڕ دان:** *[کینایە]* کەسـێک تـەمێ کردن ▤ سبیل کسی را دود دادن

سوێڵدار / s(i)wêłdar/: ☜ **سمێڵی**

سـوێڵقەوی / s(i)wêłqewî/: ئاوەڵـناو. *[پـلار]* ١. سمێڵزل ٢. ملهوڕ ▤ ١. سبیل کُلُفت ٢. زورگو

سوێڵی / s(i)wêłî/: ☜ **سمێڵی**

سوێن / s(i)wên/: ☜ **سوێند**

سوێند / s(i)wênd/: نـاو. سوێن؛ سـۆند؛ سـۆکەند؛ سووند؛ سوێنگ؛ سویند؛ قەستەم؛ قەسەم: ١. کار و ڕەوتی سـوێند خـواردن ٢. وشـە یـان ڕیزوشەیەک بۆ ئەو مەبەستە ▤ ١و٢. سوگند

▣ **سوێند خواردن:** قەسەم خواردن: ١. سوێند بەرز دان؛ گەوا گرتنی کەس یان شتێکی پیرۆز بـۆ

دروستی وتەی خۆ ‹سوێند دەخۆم بە خاکی کوردستان، پشت لە دژمن نەکەم› ٢. مەرج کردن لە سەر ڕووداوێکی نالەبار بۆ پێداگری لە سەر قسەی خۆ (وەک: کوێر بم ئەگەر قسەی وام کردبێ) ☰ ١و٢. سوگند خوردن

سوێند دان: قەسەم دان؛ سوێند پێ دان ‹سوێندیان دا ڕاستی بلێ› ☰ سوگند دادن

سوێند شکاندن: پێ نانە سەر سوێند و بەڵێنی خۆ ☰ سوگند خود را زیر پا گذاشتن

سوێندخۆر / s(i)wêndxor/: ناو. ١. هاوپەیمان ٢. کەسێ کە سوێند دەخوات ☰ ١. هم‌پیمان ٢. آن کە سوگند می‌خورد

سوێندکاری / s(i)wêndkarî/: ناو. پەیمانی بە کۆمەڵ ☰ پیمان دستەجمعی

سوێندگر / s(i)wêndgir/: ئاوەڵناو. سوێندگیر؛ خوداگیر؛ تایبەتمەندی کەسێ کە لە سوێندی بە درۆ تووشی بەلا بووبێ ☰ بلادیدە از سوگند دروغین

سوێندگیر / s(i)wêndgîr/: ☜ **سوێندگر**

سوێنکە / s(i)wênke/: ناو. سونکە؛ سۆنکە؛ سووتکە؛ بەرماوی ورد لە سابوون یان کەشک ‹... کۆلکەمەلا و سوێنکە کەشکی ئورووپا چووی هیچ فێرنەبووی خۆپفدەری شات‌وشووت‌کەر ... «هەژار، *هەنبانە بۆرینە*»› ☰ تەماندەی صابون یا کشک ساییدە

سوێنگ / s(i)wêng/: ☜ **سوێند**

سوێنە / s(i)wêne/: ناو. تەشتی گڵینە؛ تەشتی سواڵەتی ☰ تشت سُفالین

سۆ^{1} / so/: ناو. ١. کونی دەرزی ٢. گومان؛ دوودڵی ‹باش نەخوێنی، بێ سۆ سەر ناکەوی› ٣. کزە و ژان ‹وە مەرگت دایم زامم هەر بە سۆن/ دەرد وێم کەمەن ئیمجار نۆبەی تۆن «مەولەوی»› ٤. سارێژ ‹برینەکەم هاتۆتەوە سۆ› ٥. گیایەکە دەگەڵ پەنیر دەکرێ ٦. بەهرە؛ کەڵک ‹کار دەگەڵ تۆ بێ سۆیە› ٧. دیق؛ دەردەباریکە؛ نەخۆشینی سیل ٨. دووکەڵی پەڕۆی سووتاو ‹بۆ سۆ› ٩. سبەی؛ سۆزی ‹دوو سۆ› ١٠. کەپەک؛ درشتەی ئارد کە لە سەر هێڵەگ دەمێنێ ١١. کرێژی سەر ١٢. داسوولکە؛ پرزەی گوڵەگەنم و جۆ ١٣. نوور؛ ڕووناکی ١٤. ئاسۆ؛ کەنارەی ئاسمان ☰ ١. سوراخ سوزن ٢. گمان ٣. درد و سوزش ۴. التیام ۵. گیاهی است کە با پنیر می‌آمیزند ۶. فایدە؛ سود ٧. بیماری سل ٨. دود پنبەی سوختە ٩. فردا ١٠. نُخالە ١١. شورەی سر ١٢. اخگل؛ داسە ١٣. روشنایی ١۴. اُفُق

▣ **سۆ بۆ کەسێ/ شتێ کردن:** زۆر بە تاسەی کەسێ/ شتێکەوە بوون ☰ بسیار مُشتاق کسی/ چیزی بودن

سۆ کردن: هاتنە لادا لە بەر ئێش ☰ غش کردن از درد

▪ **سۆ**^{2}: پاشەوشە. ١. گڕۆ؛ گڕۆن؛ هەو ‹جەرگەسۆ؛ گەدەسۆ؛ برینەسۆ› ٢. دزە؛ مەردە ‹چلکەسۆ› ☰ ١. التهاب ٢. نفوذ

سۆبا^{1} / soba/: ناو. ١. ☜ **سۆپا** ٢. مەڵەوان ☰ ١. ☜ **سۆپا** ٢. شناگر

سۆبا^{2}: ئاوەڵناو. ڕەبەن؛ بێ‌ژن ☰ مُجرد

سۆباهی / sobahî/: ☜ **سۆبایی**

سۆبایی / sobayî/: ناو. سۆباهی؛ مەلە؛ مەلەوانی ☰ شنا

سۆباییکەر / sobayîker/: ناو. ئاڤژەن؛ مەلۆو؛ مەلەوان ☰ شناگر

سۆبە / sobe/: ☜ **سۆپا**

سۆبەت / sobet/: ئاوەڵناو. عجایب؛ سەیر؛ سەمەرە ☰ شگفت

سۆپ / sop/: ناو. ١. جووتە گای دابەستراو ٢. ☜ سوپ ☰ ١. جُفت گاو آمادەی شُخم ٢. ☜ **سوپ**

سۆپا / sopa/: ناو. زۆبا؛ سۆبا؛ سۆبە؛ سۆپە؛ سۆمپا؛ کوورەی ئاگر لە کانزا ☰ بُخاری

سۆپار / sopar/: ناو. جۆرێ گاسن 🇮🇷 نوعی گاوآهن

سۆپاژۆ / sopajo/: ناو. جووتکـار؛ کەسـێ کـە بـە گاجووت زەوی دەکێڵێ 🇮🇷 شُخم‌زن با گاو

سۆپە / sope/: ☜ **سۆپا**

سۆتک / sotik/: نـاو. سۆتەک؛ سووتەڵ؛ سەربزۆت؛ سەربزووت؛ چلۆسـک؛ سـەرچومەت؛ سەرسـۆت؛ بزووت؛ سەرەبزووت 🇮🇷 نیمسوز

سۆتکە / sotke/: ناو. سمڵ؛ گیایەکە بۆنخـۆش بـۆ دەرمان دەشێ 🇮🇷 گیاه سعد؛ مُشک زمین

سۆتن / sotin/: ☜ **سووتان**

سۆتە / sote/: ناوەڵناو. دەهری؛ بێ‌دین 🇮🇷 دهری

سـۆتەک / sotek/: نـاو. ١. ☜ **سـووتك** ٢. ☜ **سۆتك** ٣. زەوی ئاگر تێبـەردراوی سـووتاو 🇮🇷 ١. ☜ **سووتك** ٢. ☜ **سۆتك** ٣. زمین سوخته

سۆتەی / sotey/: چاوگ. سووتان 🇮🇷 سوختن

سۆتی / sotî/: ☜ **سووتاو**

سۆتیچکە / sotîçke/: ناو. شیرگرسێن؛ ڕۆنیاسەگیا؛ کەولەگیا 🇮🇷 شیرپنیر

سۆچنای / soçnay/: چاوگ. سووتاندن ‹گیروودەی ئافاق دەور گەردوونم/ سەبرت سۆچنا یانەی دەروونم «بێسارانی»› 🇮🇷 سوزاندن

سۆچیای / soçyay/: چاوگ. سووتان 🇮🇷 سوختن

سۆچێو / soçêw/: نـاو. مقەڵی؛ مەنقەڵی؛ مەنگـەڵ؛ سکڵ دانی کانزا 🇮🇷 مجمر؛ منقل آتش

سۆح / soĥ/: ☜ **سبح**

سۆحا / soĥa/: ☜ **سبح**

سۆخت / soxt/: ☜ **سوخت**

سۆخرە / soxre/: ☜ **سوخرە-٢**

سۆخی / soxî/: ناو. ئاکام 🇮🇷 نتیجە

سۆخین / soxîn/: ناوەڵکار. لە ئاکامدا 🇮🇷 در نتیجه

سۆدە / sode/: نـاو. ١. تـراوی کلـۆر؛ دەرمانێکـە تێکەڵ ئاوی دەکەن، دژگەنی دەکا ٢. بلخ؛ بەڵخ 🇮🇷 ١. مایع کُلُر ٢. جِرم

سـۆدەرە / sodere/: ناوەڵـناو. شەڕهەڵایسـێن؛ مایەفیتنە؛ کتکەنەفتینە 🇮🇷 فتنەانگیز

سۆر / sor/: ناو. سوور؛ ڕەنگی خوێن 🇮🇷 سُرخ

▣ **سۆری تاری:** سووری تۆخ 🇮🇷 سُرخ تیره

سۆری کەژ: سووری ئاڵ 🇮🇷 سُرخ روشن

سۆراتی / soratî/: ناو. سووری؛ ڕەنـگ سـووری 🇮🇷 سُرخ رنگی

سۆراخ / sorax/: ☜ **سۆراغ**

سۆراغ / sorağ/: ناو. سۆراخ؛ سالۆخ: ١. ناونیشـان؛ شـوێن ‹لـەو یۆسـفە پرسـیومە لـە بێگانـە و یـاران/ هەرگیز نییە سۆراغی لە هیچ لاوە دڵی من «بێخود»› ٢. کاری بە دووی شتی گومبوو یان هەر شتێکدا گەڕان ‹کەوتمە سۆراغی› ٣. چۆنیەتی هەست بـە جێگەی گومبوو کردن ‹سۆراغم کردووە لە کوێیـە› 🇮🇷 ١. رد؛ نشان ٢و٣. سُراغ

⊡ **سۆراغ کردن:** ١. کەوتنە سـۆراغی کەسـێ یـان شتێک؛ گەڕان بە شوێن شـتێ یـا کارێکـدا ٢. دۆزینەوە؛ دیتنەوە؛ زانین بـە شـوێن و مـاوای شتێ یا کەسێ 🇮🇷 ١. جستجو کردن ٢. رد کسـی یا چیزی را یافتن

سۆراغ نەبون: ١. دیار نـەبوون ٢. گـوم بـوون؛ نوقمەسار بوون 🇮🇷 ١. پیدا نبودن ٢. محو شدن

چونـە سـۆراغ کەسـێ/ شـتێکەوە: سـەروەختی کەسێ/ شتێ چوون؛ پێ ڕاگەییشتن 🇮🇷 سُـراغ کسی/ چیزی رفتن

سۆراڤ / sorav/: ناو. بەری دار عـەنابی سـوور 🇮🇷 ثمر عناب قرمز

سۆرانی١ / soranî/: نـاو. ١. شـێوەزاری خەڵـکی سـۆران ٢. زاری کـوردی ناوەڕاسـت، بـریتی لـە سۆرانی، موکوریانی، ئەردەڵانی؛ جـافی، جـانی و ... ٣. قۆڵ و سەردەستی درێژ و فش ٤. هەرمێ لاسوورە؛ جۆرێ هەرمێ 🇮🇷 ١. گویش مردم سـوران ٢. یکی از چهار شاخەی بزرگ زبان کردی ٣. آسـتین

بلند لباس کردی ۴. نوعی گلابی

سۆرانی^{۲}: ئاوەڵناو. ١. خەڵکی وڵاتی سۆران، کە بەشێکی گەورە لە باشووری کوردستانە ٢. سەر بە شێوەزاری سۆرانی ٣. سەر بە زاری کوردی ناوەڕاست ☰ ١تا٣. سورانی

سۆرانیدار / soranîdar/: ئاوەڵناو. بە قۆڵ و سەر دەستی درێژەوە دووراو ‹کراس زەماوەنەکەی سۆرانیدار بوو› ☰ دارای آستین بلند

سۆراویلک / sorawîlik/: ☜ **سوورەقانگ**

سۆرپاز / sorpaz/: ناو. سۆریاز؛ سۆریاس: ١. سیرە کێویلە ٢. گیایەکە دە ئاش دەکرێ ☰ ١. سیر کوهی ٢. گیاهی آشی

سۆرپەری / sorperî/: ئاوەڵناو. جوانی کوڵمە سوور ☰ زیبای سُرخ‌گونە

سۆرپێست / sorpêst/: ☜ **سوورپێست**

سۆرسۆرک / sorsorik/: ناو. ستۆکرک؛ ناق؛ بینەقاقە؛ قورقوڕاگە ☰ خرخرە

سۆرک / sorik/: ناو. ١. تاڤگە؛ ئاوهەڵدێر ٢. ☜ **سووریجە** ٣. هەرزن؛ کارس؛ گاڵ ٤. گیایەکە ☰ ١. آبشار ٢. ☜ **سووریجە** ٣. ارزن ۴. گیاهی است

سۆرگول / sorgul/: ☜ **سوورەگوڵ**

سۆرگوڵ / sorguł/: ناو. ١. ☜ **سوورەگوڵ** ٢. /کینایە/ سەرپەرستی ماڵ ☰ ١. ☜ **سوورەگوڵ** ٢. سرپرست خانوادە

سۆرنگ / soring/: ناو. ڕۆنیاس؛ ڕەگی گیایەکە بەن و خامی پێ ڕەنگ دەکەن ☰ روناس

سۆرە^{۱} / sore/: ناو. ١. منداڵی هەوێ بۆ ژنی هەوێدار ‹سۆرە لەتێ زۆرە! «مەسەل»› ٢. خزمی بە ملداهاتووی ڕەزاگران ‹سۆرە خۆی چاکە، سۆرەزا خراپە «مەسەل»› ٣. جۆرێ هەنجیری سوور ☰ ١. بچەی هوو ٢. فامیل مزاحم و گرانجان ٣. نوعی انجیر قرمز

سۆرە^{۲}: ئاوەڵکار. وێدەچی؛ ڕەنگە؛ دوور نییە؛ ئەشێ ☰ شاید؛ چە بسا

سۆرەپەن / sorepen/: ☜ **سوورەقانگ**

سۆرەغەرە / soreğere/: ناو. ڕەنگێکە نێوان زەرد و قاوەیی ☰ رنگ زرد مایل بە قهوەای

سۆرەک / sorek/: ناو. کاری لێدان و کوتانی زۆر بە ئازار ☰ کُتک‌کاری مُفصل

سۆرەگوڵ / soreguł/: ☜ **سوورەگوڵ**

سۆرەمزە / sorem(i)ze/: ☜ **سیرەمۆزە**

سۆرەوبو / sorewbû/: ☜ **سووربۆوە**

سۆرەوتۆرە / sore w tore/: ناو. خزمی سەربار و بێکار ‹ئەی تەکیەنشین شێخی بە سۆرەوتۆرە!/ پێت وا نەبێ هەر مەستییە، کارم زۆرە «هەژار، *چوارینەکانی خەییام*»› ☰ فامیل‌های مزاحم و بیکارە

سۆرەویلک / sorewîlik/: ناو. ماسیخۆرە؛ شاوە؛ شاهۆ؛ ناوی چەن جۆر باڵندەیە لە قەراخی ئاو دەژین و ماسی دەخۆن ☰ حواصیل

سۆری / sorî/: ئاوەڵناو. خەڵکی ناوچەی سۆران ☰ اهل منطقەی سوران

سۆریاز / soryaz/: ☜ **سۆرپاز**

سۆریاس / soryas/: ☜ **سۆرپاز**

سۆرین / sorîn/: ناو. تانە؛ سەرکۆنە؛ سەرکۆ ☰ انتقاد

سۆرینگ / sorîng/: ناو. ڕەنگی سوور ☰ رنگ سُرخ

سۆڕە / soře/: ناو. زۆڕە ☰ صدای خشن گریە

سۆڕەسۆڕ / sořesoř/: دەنگەناو. زۆڕەزۆڕ ☰ صدای متوالی گریەی خشن

سۆز^{۱} / soz/: ناو. ١. دلۆڤانی؛ ئەوەی لە خۆشەویستییەوە بەدی دێ ‹سۆزی دایک بۆ منال› ٢. گفت؛ پەیمان؛ قەول ‹سۆزم پێ داوە و پاشگەز نابمەوە› ٣. شادی؛ خۆشی؛ کەیف ٤. گۆرانی خەمبار ‹سۆزی شمشاڵ ئەخەمە کار دەمی ئێواران/ پۆل ـ پۆل ئافرەت، شیردۆشی جوان، ئەکشێ

بۆ ناو ڕان «گۆران»› ٥. هەستی قووڵایی دەروون ‹تا کەی چەنی شین ڕۆ وە سەر بەروون/ با وە سۆزی دڵ دوعایێ کەروون «مەولەوی»› ٦. کوڵ و کەسەر؛ دەرد و ئازار ‹لێم گەڕێ با دەربڕم سۆزی دەروون/ لێم گەڕێ با هەڵوەرێنم ئەشکی ڕوون «هێمن»› 🇮🇷 ١. عاطفه ٢. پیمان ٣. شادی ۴. آهنگ حزین ۵. احساس درونی ۶ اندوه

▣ **سۆز کردن**: گۆرانی بە سەبرۆکە گوتن 🇮🇷 ترنُم کردن

• **سۆز**^{۲}: پاشوشە. سووتێنەر ‹دڵسۆز› 🇮🇷 ـ سوز

سۆزان /sozan/: ☜ **سووتان**

سۆزاندن /sozandin/: ☜ **سووتاندن**

سۆزانی /sozanî/: ☜ **سووزانی**

سۆزاوی /sozawî/: ☜ **بەسۆز**

سۆزدار /sozdar/: ئاوەڵناو. ١. بەسۆز؛ تێکەڵ بە سۆزە ٢. دڵۆڤان؛ میهرەبان 🇮🇷 ١. حُزن‌انگیز ٢. مهربان

سۆزداری /sozdarî/: ناو. خۆشەویستی؛ دڵۆڤانی 🇮🇷 محبت

سۆزرەت /sozret/: ئاوەڵناو. سۆسرەت؛ سەمەرە؛ سەیر 🇮🇷 عجیب

سۆزک /sozik/: ناو. هەرزن؛ ئەرزن 🇮🇷 ارزن

سۆزمانی /sozmanî/: ناو. ١. ☜ **سووزانی** ٢. ☜ **سیخوڕ ـ٣**

سۆزنامە /sozname/: ناو. تراژیدیا؛ خەمنامە 🇮🇷 تراژدی

سۆزنای /soznay/: چاوگ. سووتاندن 🇮🇷 سوزاندن

سۆزوو /sozû/: ☜ **سۆزی**

سۆزە /soze/: ناو. ١. سۆز؛ گۆرانی بە دەنگی نزم ٢. تەزووری سەرما ٣. ئێش و ئازار ‹جە سۆزەی شەرار نایەرەی هیجران/ جە ناسۆر زام تیرەکەی موژگان «مەولەوی»› ٤. /*کینایە*/ سروە؛ سۆسە؛ شنە ‹بە سۆزەی با کە سکڵی دڵ گەشاوە/ دەروون پڕسۆز و فرمێسکم خوناوە «هێمن»› ٥. سۆراخی خەبەر 🇮🇷 ١. ترنُم ٢. سوزش سرما ٣. درد و رنج ۴. نسیم ۵. سرنخ از خبر

▣ **سۆزە کردن**: ١. بە ئارامی و دەنگی نزم گۆرانی گوتن ٢. شتێ لە خەبەر دەس کەوتن 🇮🇷 ١. ترنُم کردن ٢. سر نخ یافتن

سۆزی^{۱} /sozî/: ناو. سب؛ سبە؛ سبەی؛ سبح؛ سبحە؛ سبەینێ؛ سبەینە؛ سبێ؛ سۆزوو؛ ڕۆژی داهاتوو 🇮🇷 فردا

سۆزی^{۲}: ئاوەڵکار. سبەی؛ سبەینێ؛ سبحەی؛ سبحە؛ سبحا؛ سبەینە؛ سبێ؛ سۆزوو؛ لە ڕۆژی داهاتوودا 🇮🇷 فردا

سۆزیان /sozyan/: ☜ **سووتان**

سۆزیای /sozyay/: چاوگ. سووتان 🇮🇷 سوختن

سۆزیشەو /sozîşew/: ناو. باناشەو؛ سبەیشەوێ 🇮🇷 فرداشب

سۆژ /soj/: ناو. سۆز؛ سۆژ 🇮🇷 سوز

سۆژان /sojan/: ☜ **سووتان**

سۆژاندن /sojandin/: ☜ **سووتاندن**

سۆژتاندن /sojtandin/: ☜ **سووتاندن**

سۆژە /soje/: ناو. ١. بێگار؛ سۆخرە ٢. داد و هاوار 🇮🇷 ١. بیگاری ٢. فریاد و فغان

سۆژەک /sojek/: ناو. خاکە؛ ئاخویرک؛ پێشکەی زۆر ورد 🇮🇷 پشّەی خاکی

سۆژین /sojîn/: ☜ **سووتان**

سۆس /sos/: ناو. ١. سۆست؛ سۆسک؛ سوێ؛ سۆ؛ پینی؛ کەپەک؛ کرپک؛ کەلپەک؛ کەڵپەک؛ کەڵپ؛ توێکڵی دانەوێڵەی لە دەستاڕکراو کە لە دابێژراندا لە ئاردەکەی جوێ دەبێتەوە ٢. ☜ **سۆیسکە** ٣. هەرکام لەو ماکانەی بە بەهارات تام و بۆنخۆش کراون و وەک تراوێکی خەست دەیکەنە سەر زەڵاتە و چێشتدا 🇮🇷 ١. سبوس ٢. ☜ **سۆیسکە** ٣. سُس

سۆست / sost/: نـاو. ١. ☜ **سۆس ـ١** ٢. سـۆز؛ پـەیمان؛ شـەرت ▤ ١. ☜ **سۆس ـ١** ٢. عهـد؛ پیمان

سۆسرەت / sosret/: ☜ **سوزرەت**

سۆسک / sosk/: نـاو. ١. ☜ **سۆس ـ١** ٢. ☜ **سوێسکە**

سۆسکە / soske/: ☜ **سوێسکە**

سۆسن / sosin/: ☜ **سوێسنە**

سۆسە / sose/: ناو. ١. سووسە؛ چۆنیەتی بۆچـوون بە گومان ٢. سروە؛ شنە؛ بای نـەرم ▤ ١. کـاوش ذهنی ٢. نسیم

⊡ **سۆسە کردن**: ١. سۆراخ کردن ٢. بۆ کـردن؛ بـۆ هەڵکێشان ‹لەوساکەوە، جگەرگۆشـەم! کەسـێک نییە هەڵکشانی بیانان و داکشانی زۆزانەکان سۆسە بکات «پەشێو»› ▤ ١. سُراغ گرفتن ٢. بو کشیدن

سۆسەن / sosen/: ☜ **سوێسنە**

سۆشین / soşîn/: ناو. گیایەکە ▤ گیاهی است

سۆعبەت / so'bet/: ناو. گاڵتە؛ گەپ ▤ شوخی

سۆغرە / soğre/: ☜ **سوخرە ـ٢**

سۆغین / soğîn/: چاوگ. پێکهانین؛ ئەنجام دان ▤ انجام دادن

سۆفەقیتە / sofeqîte/: ☜ **سوریلی**

سۆفی / sofî/: ئاوەڵناو. شـوێنگری هـەر یەکـە لـە ئایینگەلی سۆفیان ▤ صوفی

سۆفیاتی / sof(i)yatî/: ☜ **سۆفییەتی**

سۆفیایەتی / sof(i)yayetî/: ☜ **سۆفییەتی**

سۆفیلکە١ / sofîlke/: نـاو. ١. ☜ **سـوریلی** ٢. جۆری کوللەی شینی پچووک ▤ ١. ☜ **سوریلی** ٢. نوعی ملخ سبز رنگ

سۆفیلکە٢: ئاوەڵناو. ڕدێنداری سیس و کز و چکۆلە ▤ ریشوی لاغرمُردنی

سۆفیلە / sofîle/: نـاو. ١. دەنکـە درشـتەی نـاو تـەزبیح ٢. دارێکـە دە سـەر تـۆپی خـەرمانی ڕادەکەن ▤ ١. مُهرەی درشت تسبیح ٢. چوبی کە بالای خرمن گذارند

سۆفیەقیتە / sof(i)yeqîte/: ☜ **سۆفییەقیتە**

سۆفییەتی / sofîyetî/: ناو. سۆفیاتی؛ سـۆفیایەتی؛ ئامۆژەیەکی عیرفانی لە بارەی پەیوەندی خـودا و مرۆڤ و ڕێگەی ناسینی خوداوە ▤ صوفیگری

سـۆفییەقیتە / sofîyeqîte/: نـاو. سـۆفیەقیتە؛ قازەلاخ؛ قازلاخ؛ قازلاخی؛ باڵدارێکە لـە چێشـکە گەورەترە و پۆپەی هەیە ▤ چکاوک

سۆڤ / sov/: ناو. سەنگینی؛ قورسی ▤ سنگینی

سۆقات / soqat/: ☜ **سەوقات**

سۆقاتی / soqatî/: ☜ **سەوقاتی**

سۆقان / soqan/: ☜ **ئێسك**

سـۆک١ / sok/: نـاو. *[شـوورەیی]* سـۆکە؛ سـووک؛ حینچکە ▤ کله (حین مقاربت)

⊡ **سۆک پێوە نان**: ☜ **سووك پێوەدان**

سۆک لێدان: ☜ **سووك پێوەدان**

سۆک٢: ئاوەڵناو. سـووک؛ سڤـک: ١. بـە قورسـایی کەمەوە ٢. *[مەجاز]* کـەمبایـەخ. هـەروەها: **سـۆک بوون؛ سۆک کردن** ▤ ١. سبُک ٢. حقیر

⊡ **سۆک لێ‌نەوین**: ☜ **سووك لێ‌نەوین**

سۆک٣: دەنگەناو. لوورەی سەگ لە تاو کردنی دێڵدا ▤ زوزەی سگِ مقابل دله

سۆکا / soka/: ☜ **سووکسووکە**

سۆکایەتی / sokayetî/: ☜ **سووکایەتی**

سۆکن / sokin/: ناو. دۆخی ماتە هەڵگرتنی کەو لە ترس ڕاوچی ▤ حالت مـات شـدن کبـک از تـرس شکارچی

سۆکنای / soknay/: چاوگ. *[شوورەیی]* سووک پێوە دان ▤ کله زدن (در جماع)

سـۆکوم / sokum/: نـاو. بـیچم؛ سەروسـەکوت ▤ سیما

سۆکە / soke/: ☜ **سۆك**١

سۆکەخەو / sokexew/: ☜ **سوکەڵەخەو**

سۆکەسۆک / sokesok/: ☜ **سیکمەسیکم ـ٢**

سۆکەند / sokend/: ☜ **سوێند**

⊡ **سۆکەند خواردن:** قسەی گومان لە دڵ دەرکردن؛ سوێند خواردن ف سوگند یاد کردن

سۆکی / sokî/: ناو. ١. ☜ **سوکی** ٢. ئامرازی ساوار کوتان ف ١. ☜ **سوکی** ٢. ابزاری شبیه هاون برای کوبیدن بلغور

سۆکین / sokîn/: ناو. بناخە؛ بناغە؛ خیم؛ هیم ف اساس؛ بُنیاد

سۆل / sol/: ناو. ١. پێلاو؛ کەوش ٢. سۆلک؛ کەوشی سووکەڵەی بێپانیە ف ١. کفش ٢. دمپایی

سۆلاڤ / solav/: ☜ **سولاڤ**

سۆلان / solan/: ناوەڵناو. ڕەسەن؛ جسن؛ هێلاو ف اصیل

سۆلبەند / solbend/: ناو. ١. بەنی کەوش ٢. نالبەند ف ١. بند کفش ٢. نعلبند

سۆلدرو / sold(i)rû/: ناو. سۆلکەر؛ پێلاودوور؛ کەوشدوور ف کفشدوز

سۆلسۆلە / solsole/: ناو. گۆشەبڕکە؛ دووکلکە ف گوشخیزک

سۆلک / solik/: ناو. سۆل؛ کەوشی سووکەڵە ف دمپایی

سۆلکەر / solker/: ☜ **سۆلدرو**

سۆلۆلە / solole/: ناو. بەچکە دووپشک؛ بێچووی دمارەکۆل ف بچە عقرب

سۆلە / sole/: ناو. هەلاش؛ چربی و گیا بۆ بن قوڕەبان ف گیاهی کە زیر گل اندود بام گذارند

سۆلین / solîn/: ☜ **سۆلینە**

سۆلینە / solîne/: ناو. سۆلین: ١. گونجە؛ ڕێگەئاوی لە سوالەت ٢. گولووک؛ گولدەم؛ خونچە ف ١. تنبوشە؛ آبراه سفالین ٢. غنچە

سۆڵ[1] / soł/: ناو. سەهول؛ یەخ ف یخ

سۆڵ[2]: ناوەڵناو. پڕخوێ؛ خوێواوی؛ سوور ف شور

سۆڵ[3]: پێرۆ. ← **سپیوسۆڵ؛ سفتوسۆڵ**

سۆڵان / sołan/: ناو. ١. گوڵی پۆپەکەڵەشێرە ٢. هەستی سووزانی پێست ف ١. گل تاجخروس ٢. احساس سوزش در پوست

سۆڵاندنەوە / sołand(i)newe/: چاوگ. چووزاندنەوە؛ سووتاندنەوە؛ سۆڵنایۆ ‹ناو لووتم سۆڵاندەوە› ف بە سوزش آوردن (پوست)

سۆڵانەوە / sołanewe/: چاوگ. چووزانەوە؛ سووتیانەوە (پێست) ف سوزش داشتن (پوست)

سۆڵبەند / sołbend/: ناو. ١. بەنی کەوش ٢. نالبەند ف ١. بند کفش ٢. نعلبند

سۆڵبەندان / sołbendan/: ناو. بەستەڵەک ف یخبندان

سۆڵخوا[1] / sołx(i)wa/: ناو. ئاوی سوێرکراو بۆ شیرەبەلال تێ خستن ف آب شور بلالی

سۆڵخوا[2]: ☜ **سۆڵوخوا**

سۆڵنایۆ / sołnayo/: ☜ **سۆڵاندنەوە**

سۆڵوخوا / soł û x(i)wa/: ناوەڵناو. سۆڵخوا؛ سوێر؛ سوور؛ سۆڵ؛ شۆر ف شورمزە

سۆڵە / sołe/: ناو. ١. بەستەڵەک ‹سەرما و سۆڵە› ٢. سەرمای توند ٣. شۆڵە؛ بڵێسە ٤. ڕەوتی چڵ دانی ئەندام ٥. چووزانەوەی پێست ٦. جۆرێ دووپشکی پچووک ٧. تروسکەی لە دوور ‹سۆڵەی چرا› ف ١. یخبندان ٢. سرمای سخت ٣. شُعلە ۴. تپش عضو از درد ۵. سوزش پوست ۶ نوعی کژدُم کوچک ٧. سوسو از دور

سۆڵەچرا / sołeç(i)ra/: ناو. چۆڵەچرا؛ خەتیرە ف مشعل چوبی

سۆڵەخانە / sołexane/: ناو. سارداو؛ ژێرخان ف سردابە

سۆڵەخوا / sołex(i)wa/: ☜ **سۆڵخوا**

سۆڵەرمە / sołerme/: ناو. چلوورە؛ شیشەسۆڵ ف

دنگاله

سۆڵەسۆڵ / /sołesoł/: ☜ **سۆڵەسۆڵە ـ١**

⊡ **سۆڵەسۆڵ کردن:** کەوتنە چووزانـەوە؛ دۆخـەدۆخ کردن ▤ به سوزش آمدن

سۆڵەسۆڵە / /sołesołe/: ناو. ١. سۆڵەسۆڵ؛ دۆخـی چووزانەوە لە پێسـت یـان لـە زمانـدا ٢. جـۆرێ دووپشکی ورد ▤ ١. سوزش پوست و زبان ٢. نوعی کژدُم کوچک

سۆڵەکە / /sołeke/: نـاو. لۆرکی سـۆڵ ▤ محصـول نمکین تیزاب پنیر

سـۆڵیانەوە / /sołyanewe/: چـاوگ. سۆڵـــینەوە؛ سووتانەوە؛ سووزیانەوە؛ چووزانەوە ▤ بـە سـوزش آمدن پوست

سۆڵیایۆ / /sołyayo/: ☜ **سۆڵیانەوە**

سـۆڵین / /sołîn/: نـــاو. گیایـــەکی خۆڕســـکی کوێستانییە ▤ گیاهی است

سۆڵینەوە / /sołînewe/: ☜ **سۆڵیانەوە**

سۆما / /soma/: نـاو. ١. ڕووناکی چاو؛ هێزی دیـتن ‹خەیلێوەن پاڵات نە چەم پێوارەن/ سـۆمای بینـاییم تاریک و تـارەن «مـەحزوون»› ٢. ئاسـۆ؛ قـەراخی ئاسمان ‹لە کاتێکا کنارەکـە داپۆشـیوە، ئـەوی کـە دەبێ داپۆشـێ، سـۆمای لـێ نەگوێزتۆتـەوە و هـیچ ڕەشکەوپێشکەشـی نـەکرد «هـەژار، *قورئـان*»› ٣. تررووسـکەی ڕوونـاکی لـە دوور ‹سـوب نـە جاسووسـگەی ملـەی سـەربەرزان/ چـۆن سـۆمای خورشید شەوق مەکەرد هەرزان «مەولـەوی»› ▤ ١. سوی چشم ٢. اُفق ٣. سوسوی روشنایی

سۆمایی / /somayî/: ناو. ١. هێزی چاو؛ بینـایی ٢. ڕەشێنە؛ بیلبیلە ▤ ١. نیروی دید ٢. مردُمک چشم

⊡ **سۆمایی داهاتن:** */کنایە/* کوێر بوون ▤ نابینا شدن

سۆمپا / /sompa/: ☜ **سۆپا**

سۆمەر / /somer/: ناو. مەلە ▤ شنا

سۆن / /son/: ناو. شیاکە؛ ڕیخ؛ سەنێر ▤ سرگین

سۆنت / /sont/: ناو. کون؛ کونا ▤ سوراخ

سۆنتن / /sontin/: چاوگ. سمین؛ کـون کـردن ▤ سوراخ کردن

سـۆند / /sond/: نـاو. ١. ☜ **سـوێند** ٢. ئـامرازی لێگەڕان یان هەراو کردنەوەی دەراوێکی لەش ▤ ١. ☜ **سوێند** ٢. سوند؛ میل

سۆنک / /sonk/: ناو. خۆڵی زۆر ورد ▤ گرد و غبار

سۆنکە / /sonke/: نـاو. ١. ☜ **سـولکە** ٢. هـەل؛ دەرفەت ▤ ١. ☜ **سولکە** ٢. فُرصت

سۆنگ / /song/: نـاو. سۆنگە؛ بۆنە ‹جە سـۆنگ تـۆوە بەهەشت مەدا پێم/ وەرنە چ کەسم؟ کێ مەزانۆ کێم؟ «بێسارانی»› ▤ سبب

سۆنگە / /songe/: ناو. هۆ؛ بۆنە؛ بۆن ▤ سبب

⊡ **لە سۆنگەی:** بە هۆی؛ لە بەر ‹خەڵکی ... بێ‌تاوان لە سۆنگەی مندا ئەو هەموو زیانەیان پـێ گەیشـت «هێمن»› ▤ به سببِ

سۆنە / /sone/: نـاو. سـۆنێ؛ سـوونە؛ سەرکەسـک؛ سەرسـەوز؛ مەلێکـە لـە تـیرەی مراوییـەکان لـە تۆرەمەی وەردۆک، ٦٠ سانتی‌میترە، نێرە سەری سـەوزە، سـێ ـچـوار تـووکی ڕەش لـە سـەر گلێنجەی هەڵگەڕاونەتەوە، دنـدووکی زەردە، بـە پـۆل دەگـەڕێن، لـە گـۆل و بەنـداو و چەمانـدا دەبینـرێ ‹هەڵـەم بپۆشـە! نـەچی گـیڤ بـبی لـە سەرکۆنەم/ بترسـە ڕۆژێ ئـەتۆش تـەڕ بـبی، مەڵـێ سۆنەم! «هەژار، *شەرەفنامە*»› ▤ اُردک کلەسبز

سۆنەر / /soner/: ☜ **سونۆگرافی**

سۆنەڤیرک / /sonevîrik/: ناو. باڵدارێکی ئاوییە، لـە تۆرەمەی مراوی ▤ نوعی مرغابی

سۆنەیی / /soneyî/: ناو. هەڵـپەڕکێیەکی کوردییـە ▤ نوعی رقص کردی

سۆنی / /sonî/: ناو. ساسی؛ پند؛ جووجوو ▤ ساس

سۆنێ / /sonê/: ☜ **سۆنە**

سـۆور / /sowir/: نـاو. پەڵـــخوڕ؛ کـــای‌خـــوراوی

هەرسەک نەبووی ناوزگی ئاژەڵ ☰ کاه هضم نشده در شکم حیوان

سۆوری / sow(i)rî/: ناو. نێری پێشەنگ؛ ڕەمکێشی گەلە ☰ پیشاهنگ گله

سۆهتن / sohtin/: ☜ **سوتان**

سۆهری / sohrî/: ☜ **سوری**

سۆیلانە / soylane/: ناو. جۆرێ گوڵی جوان و بۆنخۆش ☰ گُلی زیبا و خوشبو

سۆیە / soye/: ناو. سبەی؛ سبحەی؛ سۆزی ☰ فردا

سو[1] / sû/: ناو. ١. ئێرەیی؛ بەخیلی ٢. تاسە؛ تامەزرۆیی ٣. فایدە؛ قازانج ٤. بەزەیی؛ ڕوحم ٥. گلەیی؛ گازن ٦. خێزانی ماڵ ٧. کونی قوون ٨. سۆزی؛ سبەی؛ ڕۆژی دوایی ٩. بەیانی زوو؛ بەرەبەیان ١٠. داخ و حەسرت ١١. گەوڕ؛ پشتێر ‹گا سوو› ١٢. کاری تیژ کردن وە هەسان ١٣. خەم؛ خەفەت ١٤. قازانجی پارەی قەرز ☰ ١. رشک؛ حسد ٢. اشتیاق ٣. سود ۴. ترحُم ۵. گِله ۶ اهل و عیال ٧. مقعد ٨ فردا ٩. بامداد ١٠. حسرت ١١. طویله ١٢. عمل تیز کردن ١٣. غم ١۴. بهره

▪ **سو**[2]: پاشەوشە. سواو: ١. سیویاگ ‹دەمەسوو› ٢. ساویاگ ‹چلکەسوو› ☰ ١. سایده ٢. مالیده

سوپ / sûp/: ناو. شۆربا؛ شلە؛ چێشتی تەڕ، بریتی لە: گۆشتی مریشک، سەوزی و دانەوێلە ☰ سوپ

سوپاپ / sûpap/: ناو. گولبێنە؛ گۆلۆ؛ گولۆنە؛ گولۆێنە؛ ئامێرێ کە هاتوچۆی تەوشێک (تراو، گاز) لە نێو لوولەدا بە بەستن و کرانەوەی ڕێک دەخا ☰ سوپاپ

سوپخۆری / sûpxorî/: ناو. دەفری دەمهەراوی دەرخۆنەدار کە چێشتی تێ دەکەن و دەیهێننە سەر سفرە ☰ سوپخوری

سوپر / sûpir/: ☜ **سوپێر**

سوپرمارکت / sûpirmarkit/: ☜ **سوپێرمارکێت**

سوپەرەست / sûperest/: ☜ **سودپەرست**

سوپێر / supêr/: ئاوەڵناو. سووپر؛ هەرەباش؛ بێ‌کەموکووڕی ☰ سوپر

سوپێرمارکێت / sûpêrmarkêt/: ناو. سووپرمارکت؛ فرۆشگای گەورە کە چاوەی زۆری بۆ ڕانانی شتومەک هەیە ☰ سوپرمارکت

سوپێرمەن / sûpêrmen/: ناو. قارەمانێکی خەیاڵی زلهێز لە کتێبە کامیکەکانی ئەمریکایی ☰ سوپرمن

سوت / sût/: ناو. ١. ☜ **سوتار**[1]ـ١ ٢. قازانجی پارەی قەرز ٣. خۆڵی کاغەزی سووتاو ٤. شیر (خواردنەوە) ☰ ١. ☜ **سوتار**[1]ـ١ ٢. بهره ٣. خاکستر کاغذ ۴. شیر (خوراکی)

سوتار[1] / sûtar/: ناو. سووتاڵ: ١. سووت؛ قووڵکەی داو تێدا نانەوە ٢. تەڵە؛ داو؛ تەپکە ☰ ١. چالەی دام ٢. دام

سوتار[2]: ئاوەڵناو. سووتاڵ؛ سنۆتە؛ سنۆرتە ☰ حرامزاده

سوتاڵ / sûtal/: ☜ **سوتار**

سوتان / sûtan/: چاوگ. تێنەپەڕ. //سووتای؛ دەسووتێی؛ بسووتێ// سچیان؛ سۆتن؛ سۆزان؛ سۆزیان؛ سووزان؛ سووزیان؛ سووژیان؛ سۆژان؛ سۆژین؛ سۆهتن؛ سووتن؛ سووتیان؛ سووچان؛ سووچنای؛ سووچیای؛ سۆتەی: ١. ئاگر تێ‌بەربوون ٢. *[مەجاز]* فەوتانی قەرز ٣. *[مەجاز]* تێشکان؛ مایەپووچ بوون؛ نابووت بوون ٤. *[مەجاز]* دۆڕاندن؛ تێپەڕ بوون لە ڕادەی دیاریکراو دە کایەدا ☰ ١. سوختن ٢. سوخت شدن (قرض و وام) ٣. ورشکست شدن ۴. سوختن در بازی

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: سووتاو/ چاوگی نەرێنی: نەسووتان

سوتاندن / sûtandin/: چاوگ. تێپەڕ. //سووتاندت؛ دەسووتێنی؛ بسووتێنە// سچاندن؛ سچانن؛ سۆزاندن؛ سۆژتاندن؛ سووتانن؛ سۆژاندن؛

سـووزاندن؛ سـووزانن؛ سـووژاندن؛ شـه‌وتاندن؛ شوتاندن؛ داچزاندن؛ سوچانن؛ سووچانن؛ سزانن؛ سـۆچنای: ١. ئـاگردان؛ گـڕ تـێبـه‌ردان؛ بـۆ سووته‌مه‌نی و به‌رهه‌م هێنانی گه‌رما، که‌ڵـک لـه شـتێ وه‌رگـرتن ‹بـه ڕۆژێـک ٢٠ لیتـر نـه‌وت ده‌سووتێنێ› ٢. هه‌ڵکردن؛ داگرساندن؛ بۆ به‌رهه‌م هێنانی ڕووناکی که‌ڵک له شتێ وه‌رگرتن ٣. بـه هۆی ئاگر یان گه‌رماوه، تێـدا بـردن ‹سووتاندنـی زبڵ‌وزاڵ› ٤. *[مه‌جاز]* ئاور دان؛ ئاگر تێبه‌ردان؛ زۆر تووڕه‌کردن ٥. *[مه‌جاز]* ئێشاندن؛ ته‌زاندن؛ ئازراندن یـان خـه‌می یـه‌کجاری پـێ دان ٦. *[پزیشکی]* لابردنی بالووک و خاڵ به له‌یزر یان کاره‌با یـان ماکی کیمیاوی ٧. تووزاندن؛ به داغ یان گـه‌رمی، ئازار گه‌یاندن ‹ئاڵه‌ته‌که زار و زمانمی سـووتاند› ٨. سووتاندنه‌وه؛ سـۆڵاندنه‌وه؛ کووزاندنـه‌وه؛ تووشـی کزه و چووز کردن ☰ ١. سوزاندن ٢. روشن کـردن ٣. آتـش زدن ۴. عصـبانی کـردن ۵. غصـه دادن ۶. سوزاندن (لکه، خال، زگیل و ...) ٧. سوزاندن (مزه‌ی تُند) ٨. به سوزش آوردن

■ ئاوه‌ڵناوی به‌رکاری: ـ/ چاوگی نه‌رێنی: نه‌سووتاندن

سوتاندنه‌وه / sûtand(i)newe/: چاوگ. سووتاندن؛ سۆڵاندنه‌وه؛ کووزاندنه‌وه ☰ به سوزش آوردن

سوتانن / sûtanin/: ☜ **سوتاندن**

سـوتانه‌وه / sûtanewe/: چـاوگ. تێنه‌پـه‌ڕ. //سووتایه‌وه؛ ده‌سووتێیه‌وه؛ بسووتێوه// سـووتیانه‌وه؛ سـووزانه‌وه: ١. برژانـه‌وه؛ تووزانـه‌وه؛ چووزانـه‌وه؛ چووزینـه‌وه؛ کاویانـه‌وه؛ کزانـه‌وه؛ هه‌ڵـتووزان؛ ئه‌وه‌کزیه‌ی؛ کزیـایوه؛ هه‌سـتی ژانی پێسـت بـه هۆی لێکـه‌وتنی داخـی ٢. کزانـه‌وه؛ چووزانـه‌وه؛ خورانه‌وه؛ هه‌ستی ژان به هۆی تێڕۆچوونی شتێ (وه‌ک: چز، دڕک، فیشه‌ک و...) لـه پێسـتدا ☰ ١. سوختن (پوست) ٢. دچار سوزش شدن (پوست)

■ ئاوه‌ڵناوی به‌رکاری: سووتاوه‌وه/ چاوگی نـه‌رێنی: نه‌سووتانه‌وه

سـوتاو / sûtaw/: ئاوه‌ڵـناو. سـۆتی؛ سـووته؛ سووزیاگ؛ سووتیاگ؛ سووزیاو؛ سووژیاو: ١. ئـاگر تێبه‌ردراوی له به‌ینچوو ٢. *[مه‌جاز]* فه‌وتاو (قه‌رز) ٣. *[مه‌جاز]* ده‌سمایـه لـه ده‌سچـوو ٤. *[مه‌جاز]* تێپـه‌ڕبوو لـه ڕاده‌ی دیـاریکراو ده کایـه‌دا ☰ ١. سوخته ٢. سوخته (قرض) ٣. ورشکسته ۴. سـوخته (در بازی)

سوتاوه / sûtawe/: نـاو. پێسـتێ کـه تووشـی سووتانه‌وه بووه ☰ پوستی که دچار سوزش شده

سـوتخۆر / sûtxor/: نـاو. سـووخۆر؛ سـووخوه‌ر؛ سـوودخۆر؛ قـه‌بال؛ که‌سـێ کـه لـه به‌رانبـه‌ر وه‌رگرتنی به‌هره‌وه، پاره به وام ده‌دا به خه‌ڵک ☰ رِباخوار

سـوتک / sûtik/: نـاو. سـۆتک؛ سـووتوو؛ سـوتوو؛ خۆڵه‌مێشی نان و لۆکه و کاغه‌ز ☰ خاکستر

سوتکه^{1} / sûtke/: ☜ **سوێتکه**

سوتکه^{2}: پێشوشه. ١. ورده‌ـ ڕێزه‌ـ ‹سووتکه‌سـابوون› ٢. خۆڵه‌مێش؛ بووڵ ‹سووتکه‌سگار› ☰ ١. خُـرده ٢. خاکستر

سوتلی / sûtlî/: نـاو. سوێتلی؛ سوێته‌لی؛ قه‌پاتمـه؛ ژنی بێ ماره‌یی و به‌کرێ‌گـیراو بـۆ ماوه‌یـه‌ک ☰ همسر موقتی

سوتمان / sûtman/: نـاو. شه‌وات؛ ڕه‌وتی ئاگر بـه‌ر بوونه‌وه؛ گڕ گرتنی کوت‌وپڕی جێگـه یـان شـتێ (خانوو، ماشێن، جه‌نگه‌ڵ و...). هه‌روه‌ها: **سـووتمان که‌وتنه‌وه** ☰ حریق؛ آتش‌سوزی

سوتن / sûtin/: ☜ **سوتان**

سوتوسـاز / sût û saz/: نـاو. *[ژیناسـی]* ڕه‌وتی فیزیایی و کیمیاوی ژینـه‌وه‌ر کـه مـاکی بژیـوی وه‌رده‌گرێ، تێکه‌ڵی ده‌کا، لێکی ده‌دا و ده‌یکاتـه وزه‌ی ژیان ☰ متابولیسم

سوتو / sûtû/: ☜ **سوتك**

سوته١ / /sûte/: ☜ **سوتاو**

ـ سوته٢: پاشەوشە. سووتاندوو؛ سووزاندگ ‹ویشکەلی تاوسووتە شەمچێکی بەسە/ کۆنەکۆخێکی بەچرپیمان تەنی «حەقیقی»› ف ـ سوخته

سوتەبا / /sûteba/: ناو. سەبوون؛ سەموون؛ گرەبا ف باد سام

سوتەڕۆک / /sûteřok/: ناو. مەزرای سووتاو ف مزرعەی سوخته

سوتەکە / /sûteke/: ناو. گیایەکە دە ناو ژاژی دەکرێ ف گیاهی است با شیراز آمیزند

سوتەڵ / /sûteł/: ☜ **سۆتك**

سوتەمەرو / /sûtemerû/: ناو. داری تێکوڵ بە ئاگر هەڵپرووزاو ف چوب نیم‌سوخته

سوتەمەنی١ / /sûtemenî/: ناو. سووتەنی؛ شەوتک؛ ئاوردوو؛ کلە؛ ماکێ کە لە سووتانی، گەرما یان وزە بەرهەم دێ ف سوخت

سوتەمەنی٢: ئاوەڵناو. تایبەت بۆ سووتان ‹لە مەکتەب سیاسییەوە بیستوشەش وانێت داری سووتەمەنی بۆ بنکەی چاپخانە و سی‌ودوو وانێت بۆ بنکەی ڕادیۆ هاتبوو «هەژار، چێشتی مجێور»› ف سوختنی

سوتەنی١ / /sûtenî/: ناو. ١. ☜ **سوتەمەنی**١ ٢. هەر شتێ کە بسووتێ ف ١. ☜ **سوتەمەنی**١ ٢. اشیاء سوختنی

سوتەنی٢: ئاوەڵناو. لەبار بۆ سووتان ف سوختنی

سوتیاگ / /sûtyag/: ☜ **سوتاو**

سوتیان١ / /sûtyan/: ☜ **سوتان**

سوتیان٢: ناو. مەمکبەند؛ مەمکەڵبەست ف پستان‌بند

سوتیانەوە / /sûtyanewe/: ☜ **سوتانەوە**

ـ سوتێن / /-sûtên/: پاشەوشە. سووتێنەر ‹دەس‌سووتێن› ف سوزاننده

سوتێنەر / /sûtêner/: ئاوەڵناو. بە تایبەتمەندی سووتاندنەوە ‹بە هەر بۆمبای سووتێنەرێک/ پێشمەرگەیەک، داری چاکێک، دانەقرچێ «سوارە»› ف سوزاننده

سوجگەر / /sûcger/: ناو. سویجگەر؛ سووجەرگ؛ سی‌وجگەر؛ سی و جەرگ و دڵ و گورچیلەی ئاژەڵ بۆ برژاندن و لێنان ف دل و جگر و قلوه

سوجەرگ / /sûcerg/: ☜ **سوجگەر**

سوچ / /sûç/: ناو. ١. تاوان؛ هەڵە؛ خەتا ‹بۆچی تانەم لێ ئەدەی، سووچ و گوناهی من چییە؟/ خوا منی پابەندی داوی پەرچەمی تۆ کردووە «کەمالی»› ٢. سوچ؛ قوژبن؛ کونج؛ گۆشە ‹پەڵەهەورێکی چلکنە، گرتی سووچێکی ئاسمان/ گەڵای زەردی دارێک وەری، زریان بردی بەرەو نەمان «هێمن»› ف ١. گُناه ٢. گوشه

سوچان / /sûçan/: ☜ **سوتان**

سوچبار / /sûçbar/: ئاوەڵناو. سووچدار؛ خەتاکار؛ تاوانبار ف گُناهکار

سوچدار / /sûçdar/: ئاوەڵناو. ١. ☜ **سوچبار** ٢. قولینچکدار؛ بەگۆشە ف ١. ☜ **سوچبار** ٢. گوشه‌دار

سوچنای / /sûçnay/: ☜ **سوتان**

سوچەر / /sûçer/: ☜ **سوچەڕ**

سوچەڕ / /sûçeř/: ناو. سووچەڕ؛ سیچڕ؛ سیچەڕ؛ سیخور؛ گیانەوەرێکی گوهانداری شەوگەڕە، بە درێژی میترێک و بە ڕەنگی قاوەیی کە سەرپشتی بە درکی درێژ و تیژ داپۆشراوە ف تشی؛ گربه‌تیغی

سوچیای / /sûçyay/: چاوگ. سووتان ف سوختن

سوخ / /sûx/: ناو. سووخار؛ سیخ؛ سیخار؛ خووس؛ خویز؛ ئاڵشت؛ زوقم ف پَژ؛ سرماریزه

سوخار / /sûxar/: ☜ **سوخ**

سوخت / /sûxt/: ناو. سووتەمەنی؛ ئاوردوو ف سوخت

سوخوەر / /sûx(i)wer/: ☜ **سوتخوەر**

سوخۆر / /sûxor/: ☜ **سوتخۆر**

سوخەت / /sûxet/: ناو. ئاکار؛ خوو؛ ڕەوشت ☰ اخلاق

سود / /sûd/: ناو. قازانج: ١. سووت؛ قازانجی قەرز ٢. قازانجی سەودا ٣. کەڵک؛ فێدە ☰ ١. رِبا؛ بهره ٢. سود معامله ٣. فایده

سودپەرست / /sûdperist/: ئاوەڵناو. سووپەرەست؛ هەلپەرست؛ لە دووی قازانج و سوودی خۆ، بەبێ ڕەچاو کردنی سوود و زیانی خەڵک ‹چ ناپیاون ئەوانەی سوودپەرستن/ دژی خاوەن دڵی شەیدا دەوەستن «هێمن»› ☰ اخلاق

سودخۆر / /sûdxor/: ☜ **سوتخۆر**

سوددار / /sûddar/: ئاوەڵناو. بەهرەدەر؛ بە قازانج ☰ مُفید

سودمەند / /sûdmend/: ئاوەڵناو. بەکار؛ بەکەڵک ☰ بەدردبخور

سور١ / /sûr/: ناو. سوویر: ١. سۆر؛ سوهر؛ قرمز؛ لە ڕەنگە سەرەکییەکان وەک ڕەنگی خوێن ٢. بەزم؛ میوانی؛ مێمانی ‹سوور دان› ٣. دیواری دەوری باخ ٤. کۆی گەنم لە خەرمان ٥. دەستەواژەیەک لە پاسووردا ☰ ١. سُرخ ٢. مهمانی ٣. دیوار پیرامون باغ ۴. تودەی گندم در خرمن ۵. اصطلاحی در بازی ورق

⊡ **خەرمان سور بون**: جیا بوونەوەی کا لە دان و دەرکەوتنی زۆرینەی دان. هەروەها: **سوور کردنی خەرمان** ☰ جدا شدن کاه از دانه در خرمن

سور٢: ئاوەڵناو. سوویر: ١. سۆر؛ سوهر؛ قرمز؛ بە ڕەنگی خوێن ٢. پڕخوێ؛ سوێر؛ سۆڵ؛ شۆر ٣. سوویر؛ بەتین؛ داخ ٤. ئاشکرا؛ دیار ‹لێمان سوور و ئاشکرا بوو، دیتەوە› ٥. *[مەجاز]* پێ‌چەقێن؛ پێداگر ‹دەمگرێ، ئەمما لە گرتووخانە ڕقئەستوورترم/ لێم‌دەدا، ئەمما لە سەر داوا ڕەواکەم سوورترم «هێمن»› ٦. *[مەجاز]* خوێنین؛ خوێناوی ٧. *[مەجاز]* کومۆنیست؛ شیوعی ☰ ١. سُرخ ٢. شور ٣. داغ ۴. آشکارا ۵. مُصر ۶. خونین ۷. کمونیست

⧈ **سوری دوگر**: *[کینایە]* کەسێ کە دوو شتی ناتەبای پێکەوە دەوێ ‹بۆتە سووری دووگر، هەم خوای دەوێ هەم خورما!› ☰ آن کە دو چیز متضاد را با هم می‌خواهد

⊡ **سور بون**: ١. ڕەنگی سوور گرتنە خۆ ٢. *[مەجاز]* چەقین و پێ‌داگرتن لە سەر کارێ ☰ ١. سرخ‌رنگ شدن ٢. اصرار ورزیدن

سور بونەوە: سوورەو/ سوورەوە بوون: ١. سوور سوور هەڵگەڕانی کانزا بە تینی ئاگر ٢. *[مەجاز]* سوور داگەڕان؛ لە بەر حەیا و شەرم یا تووڕەیی سوور هەڵگەڕان ٣. لە ناو ڕۆنا چزان ٤. *[مەجاز]* ڕوون بوونەوەی مەبەست ☰ ١. گداختن ٢. سُرخ شدن از شرم یا از خشم ٣. در روغن سُرخ شدن ۴. روشن شدن موضوع

سور داگەڕان: *[مەجاز]* سوور داگەڕیان؛ سوور داگیرسان؛ لە شەرمان سوورەوە بوون ☰ از شرم سُرخ شدن

سور داگەڕیان: ☜ **سور داگەڕان**

سور داگیرسان: ☜ **سور داگەڕان**

سور کردن: ١. بە ڕەنگی سوور ڕەنگاندن ٢. دەستەواژەیەک لە پاسووردا ☰ ١. سرخ رنگ کردن ٢. اصطلاحی در بازی ورق

سور کردنەوە: سوورۆ کردن: ١. لە ڕۆندا چزاندن ٢. کانزا بە تینی ئاگر سوور هەڵگەڕاندن ٣. *[مەجاز]* ئاشکرا کردن؛ دەرخستنی مەبەست ☰ ١. سرخ کردن در روغن ٢. گداختن فلز ٣. آشکار کردن مطلب

سورەو بون: ☜ **سور بونەوە**

سورەوە بون: ☜ **سور بونەوە**

سور هەڵگەڕان: سوور هەڵگێڕان: ١. بە ڕەنگی

ســـوور دەرهــاتن ۲. *[مـەجاز]* ســـوور داگـــەڕان؛ سوورەوە بوون لە شەرمان ۳. *[کینایە]* زۆر تووڕە بوون ▤ ۱. به رنگ سرخ درآمدن ۲. سُرخ شدن از شرم ۳. خشمگین شدن

سوور هەڵگێڕان ☜ **سوور هەڵگەڕان**

سوورۆ کردن ☜ **سوور کردنەوە**

سوور[۲]: ئاوەڵکار. ســـوویر: ۱. ڕەپ و ڕاســـت ‹ســـوور پێـــی گـــوت درۆ دەکـــەی!› ۲. بـــە دڵـــنیاییەوە ‹تفەنگێکم لێ تەقاند، ســـوور دەمـــزانی نەمهـەنگاوت؛ بەڵام هێندێک لە هەواڵان گوتیان کوشتت! «هــەژار، چێشتی مجێور»› ▤ ۱. رُک و صریح ۲. با اطمینان

سووراڤک / sûravik/: ☜ **سووراو ـ۱**

ـ سووران / sûran-/: پاشەوشــە. ســـوورانە گـــرتن؛ میوانی دان ‹خەتەنەسووران› ▤ ـ سوران

سوورانچک / sûrançik/: ☜ **سووریتچك**

سوورانە / sûrane/: نـاو. ۱. میوانــداری بــە هــۆی خەرمان هەڵگرتن ‹سوورانەی خەرمان› ۲. دیاری ڕەعیەت بۆ ئاغا بە هۆی ژن هێنانەوە ‹ڕاستم پـێ بڵێ بەبێ بەهانە/ بۆ سوورانەی ژن یـا خـود پووشـانە «قـانع»› ۳. کیلەیــەک لــە هــەر بنەتۆیــەک لــە خەرمان کە بۆ ئاغا دەچوو ▤ ۱. جشن و سور جمع کردن خرمن ۲. هدیەی داماد رعیت بـرای اربـاب ۳. بذر هدیه به ارباب

سووراو[۱] / sûraw/: نــاو. ۱. سووراڤــک؛ دەرمانـــێ سوور کە ژنان بۆ جوانی لە گۆنایان هەڵدەســـوون ۲. جـــۆرێ تـــرێ ســـوور ۳. ☜ **ســـوورەبنــە** ٤. خوێواوک؛ ئاوی سوێر ٥. گوڵی پۆپەکەڵەشـێرە ▤ ۱. سُرخاب ۲. نوعی انگور قرمز ۳. ☜ **سوورەبنە** ۴. آب نمک ۵. گُل تاج‌خروس

سووراو[۲]: ئاوەڵناو. سواو ▤ ساییده

سووراوسپیاو / sûraws(i)pîaw/: نـاو. دەرمانی خـۆ جوان کردن ▤ سُرخاب و سفیداب

⊡ **سووراوسپیاو کردن**: *[کینایە]* خۆ جـوان کـردن ▤ آرایش کردن

سووراوە / sûrawe/: ئاوەڵـناو. ۱. سواو؛ سـاویاگ ۲. کون‌کراو ▤ ۱. سایِیده ۲. سوراخ شده

سوورایەتی / sûrayetî/: ☜ **سووری**

سوورایی / sûrayî/: ☜ **سووری**

سوورباش / sûrbaş/: نـاو. کـارگوزار؛ فـەرمانگوزار؛ زاوت ▤ کارگُزار

سوورباو / sûrbaw/: ئاوەڵـناو. سوورکار؛ ســوورکارە؛ بە ڕەنگی ئاماڵ‌سوور ▤ مایل به سرخ

سووربلەتی / sûrb(i)letî/: نـاو. گـۆیژی ســوور ▤ زالزالک قرمز

سووربۆرە / sûrbore/: ئاوەڵـناو. بـۆری خـاڵ ســوور (ئەسپ) ▤ بورِ خال قرمز (اسب)

سووربۆز / sûrboz/: ئاوەڵـناو. ســپی خـاڵ ســوور (ئەسپ) ▤ سفید خال قرمز (اسب)

سووربۆوە / sûrbowe/: ئاوەڵــناو. ســـۆرەوبوو: ۱. سوورکراو لە کوورەدا ۲. چزاو لە ڕۆندا ▤ ۱. سُرخ شده در کوره ۲. سُرخ شده در روغن

سووربەسوور / sûrbesûr/: ئاوەڵـکار. ڕاشـکاوانە؛ بـە ئاشکرا و ڕەپ و ڕاست ▤ به صراحت

سووربەڵەک / sûrbełek/: ئاوەڵـناو. ســووری خـاڵ سپی ▤ قرمز با خال سفید

سوورپڕنۆڵ / sûrpiřnoł/: ئاوەڵناو. دەموچاو سووری ناحەز ▤ سرخ رنگ بدقیافه

سوورپیاز / sûrp(i)yaz/: نـــاو. ژەنگەســـــوورە؛ زەنگەسوورە؛ سوورەمۆزە ▤ زنبور درشت سرخ

سوورپێست / sûrpêst/: ئاوەڵـناو. سۆرپێست؛ سەر بە یەکێک لە چوارگرۆی گــەورەی ڕەگــەزی مـرۆ، خەڵـــکی قوڕنـــەی ئـــەمریکا و دوڕگــــەکانی ئوقیانووسی ئارام، بە پێستی قاوەیی ڕۆشــنەوە ▤ سُرخپوست

سوورچک / sûrçik/: ☜ **سووریتچك**

سوورخون / sûrxun/: ئاوەڵـناو. ســووری ئـاچخ بــە

پەڵەی سپییەوە ☰ سرخ روشن با لکەهای سفید

سورخول / sûrxûl/: ئاوەڵناو. سوورفل؛ سوورهول؛ موو زەردی ناحەز ☰ موزرد بدقیافه

سورخەزاڵ / sûrxezał/: ئاوەڵناو. سووری پڵ ـ پڵ ☰ سرخ رنگ لکه ـ لکه

سورسات / sûrsat/: ☜ **سیورسات**

سورسنەیی / sûrs(i)neyî/: ناو. جۆرێ ترێ ☰ نوعی انگور

سورشامی / sûrşamî/: ناو. جۆرێ ترێ ☰ نوعی انگور

سورفل / sûrfil/: ☜ **سورخول**

سورقوچ / sûrqûç/: ناو. گوڵینگی بەران ڕازاندنەوە کە لە سەرەکلکی سپی بڕاوی ڕەشەماڵ بۆی سوور دەکرا ☰ نوعی منگولەی زینتی برای قوچ

سورک / sûrik/: ناو. مۆرانە؛ مخورکە؛ مۆر ☰ موریانه

سورکار / sûrkar/: ☜ **سورباو**

سورکارە / sûrkare/: ☜ **سورباو**

سورکاڵ^{۱} / sûrkał/: ناو. ڕەنگی پەمەیی ئاماڵ سوور ☰ رنگ سُرخابی

سورکاڵ^{۲}: ئاوەڵناو. بە ڕەنگی چێرەیی ئاماڵ سوور ☰ سُرخابی رنگ

سورکراوە / sûrk(i)rawe/: ئاوەڵناو. سوورکراوەوە؛ سوورەوەبووگ؛ سوورەوکریاگ؛ سوورەوەکراو: ۱. لە کوورەدا سوور بۆوە ۲. لە ڕۆندا چزاو ☰ ۱. مُلتهب در کوره ۲. سُرخ شده در روغن

سورکراوەوە / sûrk(i)rawewe/: ☜ **سورکراوە**

سورکوێت / sûrk(i)wêt/: ئاوەڵناو. کوێتی ڕەنگ ئاچخ (ئەسپ) ☰ کُمیت روشن (اسب)

سورکە^{۱} / sûrke/: ناو. ۱. ☜ **سوریجە** ۲. سۆرک؛ هەرزن ۳. جۆرێ مێوژ؛ مێوژەسوورکە ☰ ۱. ☜ **سوریجە** ۲. ارزن ۳. نوعی کشمش

سورکە^{۲}: ئاوەڵناو. چکۆلەی سوور ☰ سُرخفام کوچک

سورکەلە / sûrkele/: ☜ **سورکەڵە**

سورکەڵە / sûrkełe/: ئاوەڵناو. سوورکەلە؛ ڕەنگسووری چکۆلە ☰ کوچولوی سرخ فام

سورکەوگ / sûrkewig/: ئاوەڵناو. سووری ئاماڵشین ☰ سرخ رنگ کبودفام

سورکێ / sûrkê/: ☜ **سوریجە**

سورگوڵ / sûrguł/: ناو. ۱. ☜ **سورەگوڵ** ۲. جۆرێ گەنم ۳. *[مەجاز]* ژنی زۆر جوان ☰ ۱. ☜ **سورەگوڵ** ۲. نوعی گندم ۳. زن بسیار زیبا

سورگوم / sûrgum/: ئاوەڵناو. وندابووی بێسەر و شوێن ☰ گمشدەی بی‌نشان و اثر

سورلام / sûrlam/: ئاوەڵناو. دەموڕوو سوور؛ ڕوخسار بە ڕەنگی سوورکارە ☰ سرخ‌روی

سورم / sûrim/: ناو. حیش؛ زەوینی **گڵەسوورە** ☰ زمین گِل سُرخ

سورماڵک / sûrmałik/: ناو. سوورمەن؛ سوورەبانوو؛ زەوی گڵەسوورەی بێخێز ☰ زمین رُسی

سورمل / sûrmil/: ناو. هێڵی سەر کێو ☰ خطالرأس

سورمەن / sûrmen/: ☜ **سورماڵك**

سورنجان / sûrincan/: ناو. گوڵەگەزیزە؛ گوڵەئاوەنیا؛ گوڵەجووتیار؛ گوڵەجووتێرە؛ جووتیارۆک؛ گوڵەعەزرەتی؛ گوڵەخەیارک؛ گوڵەپاییزە؛ بەنگلەژیلە؛ بکێڵومەکێڵ؛ بکێلیەی‌پاییز؛ پیازی هوورچ؛ زەعفەرانی مێرگ؛ سووریجان؛ گیایەکی ئالیکی گۆشتن و سەلکدارە بە گەڵای درێژ و باریک و نووکتیژ و بێکولکەوە، بە ڕەنگی سەوزی تۆخ، گوڵی بنەوش و بەری کەپسوولی دەنک زۆر، کە گوڵ و سەلک و دانەکەی بۆ دەرمان دەبن ☰ سورنجان

سورنجە / sûrince/: ☜ **سوریجە**

سوورۆنە / sûrone/: ☜ **سوورەبنە**

سوورە١ / sûre/: ئاوەڵناو. چڕوچاو سوور 🇮🇷 سُرخروی

سوورە ٢.: پێشوشە. سوور؛ ڕەنگسوور ‹سوورەکەرویشک› 🇮🇷 سُرخفام

سوورەبا / sûreba/: ☜ **بای سوور**

سوورەباڵە / sûrebałe/: ☜ **زڕەکەو**

سوورەبانو / sûrebanû/: ☜ **سوورماڵك**

سوورەبنە / sûreb(i)ne/: ناو. سووراو؛ سوورەونە؛ سوورۆنە؛ گیایەکە بۆ دۆکلیو 🇮🇷 گیاهی است در دوغبا کنند

سوورەبی / sûrebî/: ناو. جۆرێ دار بی 🇮🇷 نوعی بید

سوورەپنگ / sûreping/: ناو. پنگەسوورە 🇮🇷 نوعی پونە

سوورەت / sûret/: ناو. لیست؛ سیایی؛ سوورەت 🇮🇷 لیست

سوورەتا / sûreta/: ناو. ١. تای سێ ڕۆژە؛ نۆبەتێ کە سێ ڕۆژ نەخۆش بەر نادا ٢. پەتایەکی چلکی منداڵانی ٣ تا ٧ ساڵە، زیاتر لە وەرزە ساردەکاندا سەر هەڵدەدا، نیشانەکانی بریتین لە: ئێش و کزەی ناو قوڕگ، تای ٣٨ پلە و ژوورتر و هەڵبزرکانی پێستی بنباڵ، مل، پشت گوێ و سینگ و پاشان تەواو لەش 🇮🇷 ١. تب سە روزە ٢. مخملک

سوورەتاو / sûretaw/: ناو. گەرمای بەتەوژمی خۆر 🇮🇷 هُرم آفتاب

سوورەتو / sûretû/: ناو. ڕەشەتوو؛ شاتوو؛ گاتوو 🇮🇷 شاەتوت

سوورەتی / sûretî/: ناو. پەمبەیی؛ گوڵی؛ چێرەیی؛ ڕەنگی سووری کاڵ 🇮🇷 صورتی

سوورەچنار / sureç(i)nar/: ناو. چناری جەوهەردار 🇮🇷 چنار

سوورەچیغ / sureçîğ/: ناو. جۆرێ چیغە، هەوارچییان لە قامیش دروستی دەکەن 🇮🇷 پرچین نی

سوورەچێو / sureçêw/: ناو. جۆرێ دەوەنەدارە 🇮🇷 درختچەای است

سوورەداڵ / sûredał/: ناو. سوورەواڵە؛ پیرۆزە 🇮🇷 هُما

سوورەدەمار / sûredemar/: ناو. خوێنبەر؛ ڕەگی خوێن ڕاگوێزان لە دڵەوە بۆ ئەندامان 🇮🇷 سُرخرگ

سوورەزرتە / sûrezirte/: ئاوەڵناو. *[پلار]* مووزەردی چاوشینی ناحەز 🇮🇷 مو زرد چشم آبی بدقوارە

سوورەزەڕینە / sûrezeřîne/: ناو. کۆلکەزێڕینە؛ پەلکەڕەنگینە 🇮🇷 رنگین‌کمان

سوورەساقە / sûresaqe/: ناو. سوورەسەقەتە؛ سوورەقەتە؛ بێچووە چێشکەی هێشتا تووک لێ نەهاتوو 🇮🇷 جوجەی هنوز پر درنیاوردە

سوورەساو / sûresaw/: ناو. سێوە سوورە 🇮🇷 سیب سُرخ

سوورەسەقەتە / sûreseqete/: ☜ **سوورەساقە**

سوورەشامی / sureşamî/: ناو. جۆرێ ترێ 🇮🇷 نوعی انگور

سوورەقانگ / sûreqang/: ناو. سۆراویلک؛ سۆرەپەن؛ سوورەمراوی؛ کەرزەر؛ کەرسەڕ؛ مزراح؛ باڵندەیەکە لە تیرەی قاز مراوی، لە تۆرەمەی وەردۆک، ٦٠ سانتیمیتر دەبێ، سووری خەنەییە، دووچکە، سەرباڵ، لاق و دەنووکی ڕەشە، نێرەیان تۆقی ڕەشی بە ملدا هاتووە، مێکەیان سەری مەیلەو سپییە، بە جووت دەگەڕێن، لە خێزەلانی پاڵ چۆم و گۆل دەبینرێ، لە کون و قەڵشتە بەردان هێلانە ساز دەکا، کۆچەرییە، جووچکەکانی بۆ ناو ئاو دەگوێزێتەوە 🇮🇷 أنقوت

سوورەقورینگ / sûrequrîng/: ناو. سوورەقولنگ؛ قازی سوور؛ کەرنگ: ١. ناوی گشتی تۆرەمەیەکی باڵندەیەکە، لە گۆلی ورمێ زۆرە،

ڕەوەی سوورەقورینگ لە دوورەوە سوور دەنوێنێ ٢. باڵندەیەکە لە تۆرەمەی سوورەقورینگ، نزیک ١٥٠ سانتیمیترە، لاقی زۆر درێژ، تووکی سپی، ژێر باڵی سوور و دەنووکی قولنگییە، بە هێمنی هەنگاو دەنێ، سەر لە ئاو ڕۆ دەکا بۆ خواردن، لە ڕووتەنی قەراغ ئاوی سوێر قوڕ کۆ دەکاتەوە و دەیکا بە هێلانە و یەک هێلکەی تێ دەکا. بەنداو، زەل، گۆل و گۆلاو جێ ژیانی ئەم باڵندەیە و بە پۆل دەگەڕێن ≡ ١. راستەی فلامینگو ٢. فلامینگو

سورەقولنگ / sûrequłing/: ☜ **سورەقورینگ**

سورەقەتە[١] / sûreqete/: ☜ **سورەساقە**

سورەقەتە[٢]: ئاوەڵناو. پاخلێر؛ لە بنەوە تاشراو ‹ئەو کوڕە سەر سوورەقەتە کێیە؟›. هەروەها: **سوورەقەتە کردن** ≡ از بیخ تراشیده

سورەکوان / sûrek(i)wan/: ناو. جۆرێ زیپکەی گەورەی سەرسوورە ≡ نوعی جوش بزرگ

سورەکەروێشک / sûrekerwêşk/: ناو. سوورەکەروێشک؛ کەروێشکی سوورباو ≡ خرگوش سُرخ‌فام

سورەکەوا / sûrekewa/: ناو. کاسەڵەشینکە ≡ سبزقبا

سورەکەورێشک / sûrekewrêşk/: ☜ **سورەکەروێشك**

سورەگوڵ / sûreguł/: ناو. سۆرگوڵ؛ سۆرگوڵ؛ سۆرەگوڵ؛ سوورگوڵ؛ گوڵی سوور ≡ گُل سُرخ

سورەگوێنی / sûreg(i)wênî/: ناو. جۆرێ گەوەنی مەیلەو سوور ≡ گَوَن سُرخ

سورەگەوِن / sûregewin/: ناو. سوورەگەوەن؛ ژیژەڵە؛ جۆرێ گۆینی مەیلەو سوورە ≡ گَوَن سُرخ

سورەگەوەن / sûregewen/: ☜ **سورەگەوِن**

سورەماسی / sûremasî/: ناو. قاشە؛ جۆرێ ماسی ≡ شبوط؛ نوعی ماهی

سورەمراوی / sûrem(i)rawî/: ☜ **سورەقانگ**

سورەمۆز / sûremoz/: ☜ **سیرەمۆزە**

سورەمۆزە / sûremoze/: ☜ **سیرەمۆزە**

سورەواڵە / sûrewałe/: ☜ **سورەداڵ**

سورەوکریاگ / sûrewkiryag/: ☜ **سورکراوە**

سورەونە / sûrew(i)ne/: ☜ **سورەبنە**

سورەوەبوگ / sûrewebûg/: ☜ **سورکراوە**

سورەوەکراو / sûrewek(i)raw/: ☜ **سورکراوە**

سورەهەراڵە / sûreherałe/: ناو. گیایەکی بۆنخۆشە ‹سوورەهەراڵە و دەورووی هەوارا/ هەر هەیشوور وەشا، گوزەرگاو یارا «فولکلۆر»› ≡ شقایق نُعمان

سورەیاو / sûreyaw/: ناو. گرانەتا ≡ تیفوئید

سورەییا / sûreyya/: ناو. پێروو؛ ئەستێرەی کۆ؛ ئەستێرە شەشانەکەی ئاسمان ≡ حشرەای کە چشم دام را کور می‌کند

سورهول / sûrhul/: ☜ **سورخول**

سورەهەڵگەڕاو / sûrehełgeřaw/: ئاوەڵناو. ١. سووربۆوە لە شەرمان ٢. بە ڕەنگی سوور دەرهاتوو ٣. وەڕەز؛ تووڕە ≡ ١. سرخ‌شدە از شرم ٢. بە رنگ سرخ درآمدە ٣. خشمگین

سوری / sûrî/: ناو. سۆهری؛ سوورایەتی؛ سوورایی؛ سووریەتی؛ سوورێتی؛ سووراتی ≡ سُرخی

سوریجان / sûrîcan/: ☜ **سورنجان**

سوریجە / sûrîce/: ناو. سوورنجە؛ سورک؛ سوهرک؛ سۆرک؛ سوێرێژک؛ سوورکە؛ سوورکێ؛ سووریک؛ سووریکە؛ سوورێجە؛ سوورێژە؛ سوورێژکە؛ سووریکە؛ گەزنە؛ ئەسپە؛ نەخۆشییەکی زۆر ئاستەمی ویرووسییە کە بە یاوێکی تووش، زیپکە و ئاوەچۆڕەوە سەر هەڵدەدا و لە منداڵاندا زۆر گیرۆیە ≡ سُرخک

سوریک / sûrîk/: ☜ **سوریجە**

سوریکە / sûrîke/: ☜ **سوریجە**

سوریەتی / sûryetî/: ☜ **سوری**

سورێتی / sûrêtî/: ☜ **سوری**

سورێجە / sûrêce/: ☜ **سوریجە**

سورێچکە / sûrrêçke/: ☜ **سوریتچك**

سورێژکە / sûrêjke/: ☜ **سوریجە**

سورێژە / sûrêje/: ☜ **سوریجە**

سورێکە / sûrêke/: ☜ **سوریجە**

سورێنچک / sûrênçik/: ناو. سوورێنچک؛ سوهریچک؛ سوورانچک؛ سوورچک؛ سوورێچکە؛ سوورێنچکە؛ سوورێنە؛ سێرۆچکە؛ قوریژنگ؛ زەنگلۆک؛ ئەندامێکە لە لەشی بڕبڕەداراندا کە ئاو و خۆراک لە گەرووەوە دەبا بۆ گەدە، نزیک بە ٢٥ سانتیمیترە ☰ سُرخنای؛ مری

سورێنچکە / sûrênçke/: ☜ **سوریتچك**

سورێنە / sûrêne/: ☜ **سوریتچك**

سوڕ١ / sûř/: ناو. خول؛ ڕەوتی زڤرین ☰ چرخش

▣ **سوڕی مانگانە:** خوێنی مانگانە؛ سەرخوێن؛ بێنوێژی؛ مەهیک؛ مانگانە؛ بریتییە لە ڕژانی مانگانەی خوێن لە ڕەگەزی مێیینەی تاقمێک لە گوانداران، کە لە سەرەتای پێگەیشتنەوە دەست پێ دەکا و تا ئاوەسۆیی بەردەوام دەبێ ☰ قاعدگی

⊡ **سوڕ خواردن:** خول خواردن؛ گەڕیان ☰ چرخیدن؛ گردیدن

سوڕ دان: ١. خول خواردن ٢. خول (پێ)دان ٣. /کینایە/ سەما و ڕەقس کردن ٤. تووڕ دان؛ ئاویتن ☰ ١. چرخیدن ٢. چرخاندن ٣. رقصیدن ۴. پرت کردن

• **سوڕ**٢: پاشەوشە. ـ سووڕێن ☰ ـ گرد

سوڕان / sûřan/: چاوگ. سووڕیان؛ زڤرین؛ سووڕیای؛ خول خواردن ☰ چرخیدن

سوڕاندن / sûřandin/: چاوگ. سووڕانن؛ سووڕنای؛ چەرخاندن؛ زڤراندن؛ خول پێ دان ☰ چرخاندن

سوڕاندنەوە / sûřand(i)newe/: چاوگ. تێپەڕ. //سووڕاندتەوە؛ دەسووڕێنییەوە؛ بسووڕێنەوە// سووڕاننەوە؛ سووڕنایوە؛ سووڕنایۆ؛ گەشت پێکردن؛ گەڕاندن ☰ چرخانیدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـــ/ چاوگی نەرێنی: نەسووڕاندنەوە

سوڕانن / sûřanin/: ☜ **سوڕاندن**

سوڕاننەوە / sûřannewe/: ☜ **سوڕاندنەوە**

سوڕانەوە / sûřanewe/: چاوگ. تێنەپەڕ. //سووڕایەوە؛ دەسووڕێیەوە؛ بسووڕێوە// سووڕیانەوە؛ سووڕیایوە؛ سووڕیایۆ: ١. خول خواردن ٢. گەڕان بەولاولادا ☰ ١. چرخیدن ٢. گردش کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: سووڕاوەوە/ چاوگی نەرێنی: نەسووڕانەوە

سوڕک / sûř(i)k/: ناو. جوڕنە؛ حەوزۆکەی تاکەکەسی لە گەرماودا ☰ حوضچەی یک نفره در گرمابە

سوڕنای / sûřnay/: ☜ **سوڕاندن**

سوڕنایوە / sûřnaywe/: ☜ **سوڕاندنەوە**

سوڕنایۆ / sûřnayo/: ☜ **سوڕاندنەوە**

سوڕە / sûře/: ناو. سووڕ؛ خول؛ چەرخ ☰ چرخش

سوڕەت / sûřet/: ناو. ١. سووڕە؛ بەندێ لە قورعان ٢. چارەگە لیرە ٣. سیایی؛ لیست ☰ ١. سورەی قرآن ٢. رُبع سکەی طلا ٣. سیاهە

سوڕیان / sûřyan/: ☜ **سوڕان**

سوڕیانەوە / sûřyanewe/: ☜ **سوڕانەوە**

سوڕیای / sûřyay/: ☜ **سوڕان**

سوڕیایوە / sûřyaywe/: ☜ **سوڕانەوە**

سوڕیایۆ / sûřyayo/: ☜ **سوڕانەوە**

ـ **سوڕێن** / -sûřên/: پاشەوشە. سووڕێنەر ‹سەرسووڕێن› ☰ چرخاننده

سوڕێنەر / sûřêner/: ئاوەڵناو. چەرخێنەر ☰ چرخاننده

سوز / sûz/: ناو. بوومەلێڵە؛ بوولێڵە؛ تاریک‌وڕوونی بەیانی ف گرگ‌ومیش اوّل بامداد

سوزاک / sûzak/: ناو. ئاتەشە ف سوزاک

سوزان / sûzan/: ☜ **سوتان**

سوزاندن / sûzandin/: ☜ **سوتاندن**

سوزانن / sûzanin/: ☜ **سوتاندن**

سوزانەوە / sûzanewe/: ☜ **سوتانەوە**

سوزانی / sûzanî/: ئاوەڵناو. سۆزانی؛ سووزمانی؛ سۆزمانی؛ ژنی بێ‌شەرم و حەیا ‹بێ‌حەیان جوملە خسوسەن ژنە سووزانییەکەی! «شێخ ڕەزا»› ف سلیطه؛ بی‌حیا

سوزمانی / sûzmanî/: ☜ **سوزانی**

سوزمە / sûzme/: ناو. ١. سماق‌پالان؛ برنج‌پالێوی کانزا ٢. چێشتی ماش و برنج ف ١. آبکش فلزی ٢. آش ماش و برنج

سوزن / sûzin/: ناو. سووژن؛ دەرزی درێژ و ئەستوور بۆ جەواڵ دروون ف جوالدوز

سوزن‌کوت / sûzinkut/: ☜ **سووژن‌ئاژن**

سوزنە / sûzne/: ئاوەڵناو. سووتێن ف سوزاننده

سوزەنەک / sûzenek/: ناو. سووسەنەک؛ نەخۆشییەکە لە شەرمی نێر و مێ پەیدا دەبێ ف سوزاک

سوزەنی / sûzenî/: ناو. جۆرێ قوماشە ف پارچه‌ای است

سوزیاگ / sûzyag/: ☜ **سوتاو**

سوزیان / sûzyan/: ☜ **سوتان**

سوزیانەوە / sûzyanewe/: ☜ **سۆڵیانەوە**

سوزیاو / sûzyaw/: ☜ **سوتاو**

سوژاندن / sûjandin/: ☜ **سوتاندن**

سوژن / sûjin/: ناو. ١. ☜ **سوزن** ٢. نەقیزە؛ زەختە ‹بەلام کەر جووتە ناهاوێ، کەرسوار/ سووژن لە ملی نەدا جار و بار «گۆران»› ف ١. ☜ **سوزن** ٢. سیخونک

▣ **سووژن بە دز پێ کردن**: [کنایه] شاردنەوەی مەسەلەیەک لە نێوان چەن کەسدا ‹وایان سووژن بە دز پێ کرد، تازە کەس بە ڕاست و درۆی نازانێ!› ف مخفی کردن چیزی میان چند نفر

سووژن‌ئاژن / sûjin'ajin/: ناو. سووزن‌کوت؛ کاری بە سووژن کون- کون کردن ف عمل با جوالدوز سوراخ ـ سوراخ کردن

سوژناژن / sûj(i)najin/: ☜ **شوژناژن**

سوژندان / sûjandin/: ناو. کیسۆکەی چەرمین بۆ جێ سووژن ف کیسه‌ی چرمی جای جوالدوز

سوژە / sûje/: ناو. مژاد؛ درگە؛ درخە؛ بابەت ف سوژه

سوژیان / sûjyan/: ☜ **سوتان**

سوژیاو / sûjyaw/: ☜ **سوتاو**

سوسرەت / sûsret/: ئاوەڵناو. جەرگ‌هەڵێن؛ سەیر و سەمەرە ف عجیب

سوسک / sûsk/: ☜ **سوێسکە**

سوسکە / sûske/: ☜ **سوێسکە**

سوسن / sûsin/: ☜ **سوێسنە**

سوسە / sûse/: ☜ **سۆسە-١**

سوسەلێ / sûselê/: ناو. بزنی ڕەشی دەم و چاوسوور ف بُز مشکی سر قرمز

سوسەمار / sûsemar/: ناو. بزنمژ؛ بزنمژک؛ بزن‌چەکێنە؛ تیرتیرە؛ تێرتێرە؛ مارگیس؛ مارشێوک؛ هەر یەکە لە ئەندامانی ڕاستەی سووسماران ف سوسمار

سوسەمبەر / sûsember/: ناو. سووسەنبەر؛ سیسەنبەر؛ سیس‌عەمەر؛ سیس‌عەنبەر؛ جاترەمە؛ جاترەکێویلە؛ هەزبیلەکێویلە؛ چەشنێک جاترەی بۆنخۆش بە گوڵی سپی مەیلەو ئاڵ و گەڵای پان و ددانەدارەوە کە بۆ مەبەستی بژیشکی و بەهارات و عەترسازی بەکار دێت ف سوسنبر

سوسەن / sûsen/: ☜ **سوێسنە**

سووسەنبەر / sûsenber/: ☜ **سووسەمبەر**

سووسەنەک / sûsenek/: ☜ **سووزەنەك**

سووسی / sûsî/: ☜ **سوێسکە**

سووسیالدیموکرات / sûsyaldîmukrat/: ئاوەڵناو. ١. سەر بە سووسیالدیموکراسی ٢. لایەنگر و شوێنکەوتووی سووسیالدیموکراسی ▤ ١و٢. سوسیال‌دمکرات

سووسیالدیموکراسی / sûsyaldîmukrasî/: ناو. بزووتنەوەی کۆمەڵایەتی هۆگری گۆڕانی کۆمەڵگا لە سەرمایەدارییەوە بۆ سووسیالیستی بە شێوەگەلی ئاشتی‌خوازانە و دیموکراتیک ▤ سوسیال‌دمکراسی

سووسیالیست / sûsyalîst/: ئاوەڵناو. لایەنگر و شوێنکەوتووی سووسیالیسم ▤ سوسیالیست

سووسیالیستی / sûsyalîstî/: ئاوەڵناو. سەر بە سووسیالیسم ▤ سوسیالیستی

سووسیالیسم / sûsyalîsm/: ئاوەڵناو. ١. ئامۆژەیەکی فەلسەفی کە بڕوای بە لاچوونی خاوەندارییەتی کەس بە سەر ئامێری بەرهەمهێنان و سەرمایەدارییە ٢. سیستەمێکی سیاسی کە بە پێودانی ئەم ئامۆژەیە پێکهاتووە ▤ ١و٢. سوسیالیسم

سووش / sûş/: ناو. گیایەکی بۆنخۆشە ▤ گیاهی خوشبو

سووقان / sûqan/: ☜ **ئێسك**

سووک^{1} / sûk/: ناو. ١. بازاڕ؛ وازاڕ؛ باژێڕ؛ شوێنی مامەڵە ٢. *[شووره‌یی]* بز؛ کاری پەنجە بۆ کنگ بردن ٣. *[شووره‌یی]* حینچکە؛ کاری لە پشت ژەنین ٤. زەختە؛ نەقیزە ▤ ١. بازار ٢. انگُلک ٣. کلەی حین جماع ۴. سیخونک

▣ **سووک پێوەدان:** *[شووره‌یی]* سۆک لێ دان؛ سۆک پێوە نان؛ سووک دان؛ خۆ پێوەنان؛ حینچکە لێ دان ▤ کله زدن حین مقاربت

سووک پێوە کردن: *[شووره‌یی]* بز پێوە کردن؛ ئەنگوست بۆ قنگ بردن ▤ انگُلک کردن

سووک دان: ☜ **سووك پێوەدان**

سووک لێ نەوین: سۆک لێ نەوین؛ بە سۆک زانین ▤ سبک و کم‌وزن انگاشتن

سووک^{2}: ئاوەڵناو. سڤک: سۆک؛ سفک: ١. سووکەڵە؛ کەمۆکە؛ بە کێشی کەم ‹باری سووک› ٢. بە کێشی کەمتر لە هەندی پێویست یان ڕەچاوکراو ‹چوار کیلۆ شەکرم ساند، پێم سووک هاتە بەرچاو، کێشام سێ کیلۆ و نیو بوو!› ✱ بەرانبەر: **قورس** ٣. *[مەجاز]* مەراش و ناخۆش ‹ئاکاری سووک›. بەرانبەر: **گران** ٤. *[مەجاز]* چالاک؛ فرز؛ کرژ؛ تون ‹دەستی سووک› ٥. *[مەجاز]* هێور؛ هێمن؛ ئاسوودە؛ ئارام؛ ڕاحەت ‹تۆزێ گریام، سووک بووم› ٦. هاسان؛ سانا؛ ساکار ‹کارێکی کە پێک دێ سووک و هاسان/ پێی ناوێ هەرا و گوڕین و ڕاسان «هێمن»›. بەرانبەر: **دژوار** ▤ ١تا۶ سبُک

▣ **سووک بوون:** ١. قورس نەبوون ‹بارێکی سووکە› ‹خەوم سووکە› ٢. بەهێز نەبوون ‹خەوم سووکە› ٣. بەپیت بوون ‹دەستی سووکە› ٤. *[مەجاز]* بێ‌قەدر و بێ‌بایەخ بوون ‹هەڵس‌وکەوتی زۆر سووکە› ٥. کەم بوونەوەی قورسی شتێک ‹ئەو دوانە لا ببەی سووک دەبێ› ٦. *[مەجاز]* ئارام بوونەوە؛ دابەزینی توندی و گوشار ‹لە دوێنێوە ئێشەکەی سووک بووە› ٧. زەبوون بوون ‹نامەوێ لە پێش چاوی خەڵک سووک بم› ٨. *[مەجاز]* کەم بوون ‹قەرزەکەم سووک بووە› ▤ ١تا۴. سبُک بودن ۵تا۷. سبُک شدن ۸. کم شدن

سووک کردن: ١. لە کێش کەم کردن ٢. *[مەجاز]* ئابڕوو بردن ▤ ١. سبُک کردن ٢. رسوا کردن

دەسنوێژ سووک بوون: *[شووره‌یی، پلار]* با لێ بەربوون، زۆرتر لە ترسان ‹ئەشەدەمبیللا تۆ لە

تەیارە ناترسی، بەڵام ڕەنگە دەستنوێژت سووک بووبێ! «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ باد خالی کردن از ترس

سووک٢: ئاوەڵکار. ١. زوو؛ بلەز ٢. هێواش ‹ها سووک پێدانێ لە سەر خاکی ڕەش!/ ڕەشێنەی چاوی نیگاریێ بووە «گۆران»› ☰ ١. زود ٢. یواش

سووک ـ٤: پێشوشە. سۆک ـ؛ چالاک ‹سووکدەست› ☰ سبک ـ

ـ سووک٥: پاشەوشە. ١. فرز ‹دەس‌سووک› ٢. پاک و شاد ‹ڕۆح‌سووک› ٣. دڵخواز و پەسند ‹ئێسک‌سووک› ٤. هندک؛ ناتەواو ‹عەقڵ‌سووک› ☰ ١تا۴. سبک ـ

سووکایەتی /sûkayetî/: ناو. سۆکایەتی؛ بێحورمەتی ‹ئەوەی سووکایەتی بوو کردی پێمان/ نەدەکرا کەس بڵێ بۆ وا دەکەی تۆ؟ «هێمن»›. هەروەها: **سووکایەتی (پێ) کردن** ☰ اهانت

سووکبار /sûkbar/: ئاوەڵناو. بارسووک ☰ سبُکبار

سووکدەس /sûkdes/: ☚ **دەستسووک**

سووکدەست /sûkdest/: ☚ **دەستسووک**

سووکسووکە /sûksûke/: ناو. دانکە؛ دانیە؛ دڕێلە؛ سۆکە؛ سۆکا؛ سووکە؛ ئاوڵە مەل؛ خووریکەی مریشک؛ ئازارە مریشک؛ نەخۆشینێکی گیرۆی مرۆڤە کە زۆرتر لە منالیدا سەرهەڵدەدا ☰ آبلەمُرغان

سووکفرۆش /sûkf(i)roş/: ئاوەڵناو. تەرازووباز؛ کەمفرۆش ☰ کمفروش

سووکە١ /sûke/: ناو. ١. ☚ **سووکسووکە** ٢. میلەی کاموا چنین ☰ ١. ☚ **سووکسووکە** ٢. میلەی بافندگی

سووکە ـ٢: پێشوشە. کەم؛ هندک ‹سووکەسەر؛ سووکەخەو؛ سووکەناو› ☰ مُختصر

سووکەبازاڕ /sûkebazař/: ناو. بازاڕچە ☰ بازارچە

سووکەپێڵاو /sûkepêław/: ناو. شمشمک؛ سەرپایی؛ پاپووچە ☰ دمپایی

سووکەخەو /sûkexew/: ☚ **سووکەڵەخەو**

سووکەسوار /sûkes(i)war/: ☚ **سووکەڵەسوار**

سووکەلە /sûkele/: ☚ **سووکەڵە**

سووکەلەسوار /sûkeles(i)war/: ☚ **سووکەڵەسوار**

سووکەڵە١ /sûkełe/: ئاوەڵناو. سووکەلە؛ چکۆلەی سووک ☰ سبُک کوچک

سووکەڵە ـ٢: پێشوشە. بووچکەلە؛ پچووک ‹سووکەلەکار› ☰ کوچک

سووکەڵەتا /sûkełeta/: ناو. نچەتا؛ تا و لەرزی سووک ☰ تب سبک

سووکەڵەخەو /sûkełexew/: ناو. سۆکەخەو؛ سووکەخەو؛ خەوی کەم و کورت ☰ خواب سبک و مُختصر

سووکەڵەسوار /sûkełes(i)war/: ناو. سووکەلەسوار؛ سووکەسوار؛ سوارچاک ☰ سوارکار ماهر

سووکەڵەناو /sûkełenaw/: ناو. ناوی پچووککراو ☰ اسم مُخفف

سووکی /sûkî/: ناو. سۆکی؛ سڤکی: ١. پێچەوانەی قورسی ٢. بێئابڕوویی ☰ ١. سبک‌وزنی ٢. رسوایی

سوول /sûl/: ناو. ١. پلوور؛ پلووسک ٢. ئاوهەڵدێر؛ تاڤگە ٣. سورک؛ خەزێنە؛ حەوزۆکەی گەرماو ٤. سەوڵ؛ داری سەرو ☰ ١. ناودان ٢. آبشار ٣. حوضچەی گرمابە ۴. درخت سرو

سوولا /sûla/: ناو. گیایەکی دەرمانی گوڵزەردی گەڵاپانە ☰ گیاهی دارویی

سوولاڤ /sûlav/: ناو. سولاڤ؛ سویلاڤ؛ سۆلاڤ؛ سوولاو؛ سوولان؛ سوولاوک؛ سوولاوگە: ١. سوویلاڤ؛ ئاوهەڵدێر؛ تاڤگە ٢. پلووسک ☰ ١. آبشار ٢. ناودان

سوولان /sûlan/: ناو. ١. هەنگوان؛ گیایەکە بۆ دەرمان و لەوەڕ باشە ٢. شایی؛ هەڵپەڕکێ ٣.

☜ سولاف ف ۱. گیاه انگدان ۲. رقص و پایکوبی ۳. ☜ **سولاف**

سولاو / sûlaw/: ☜ **سولاف**

سولاوک / sûlawik/: ☜ **سولاف**

سولاوکە / sûlawke/: ناو. پلووسک؛ پلوور ف ناودان

سولاوگە / sûlawge/: ☜ **سولاف**

سولک / sûlik/: ناو. ۱. پلووسک؛ پلووره ۲. گەروولەی ئاسیاو ۳. /مەجاز/ ساوا؛ منالی تازەزاو ف ۱. ناودان ۲. ناو آسیا ۳. نوزاد

سولکە / sûlke/: ناو. سووتکە؛ سۆنکە: ۱. سوێنکە؛ سونکە؛ پاشماوەی تەنکی سابوون ۲. پاشماوەی وردی کەشک لە پاش سوونەوە ۳. /مەجاز/ ساوا؛ منداڵی تازەزاو ف ۱. تەماندەی صابون ۲. تەماندەی کشک بعد از ساییدن ۳. نوزاد

سولەڕمە / sûleř(i)me/: ناو. چلوورە؛ زەمبلە ف دنگالە

سولی / sûlî/: ناو. جەرگ و ناو؛ دڵ و گورچیلە و جەرگ ف دل و جگر و قلوە

سولیکەباب / sûlîkebab/: ناو. جەرگ و دڵی برژاو ف کباب دل و جگر و قلوە

سولێن / sûlên/: ناو. ژێری ئاو؛ ژێراو ف زیرآب

سوڵانەوە / sûłanewe/: چاوگ. چووزانەوە ف دچار سوزش شدن

سون^{1} / sûn/: چاوگ. ساوین ف ساییدن

سون^{2}: ☜ **سن ـ۲**

سونای / sûnay/: ☜ **ساوین**

سوند / sûnd/: ☜ **سوێند**

سونو / sûnû/: ناو. چۆنیەتی سوون هاتنەوە؛ بالغ بوون (بۆ سەگ و تازی) ف بلوغ (سگ و تازی)

سونە / sûne/: ناو. ۱. ☜ **سن ـ۲** ۲. ☜ **سۆنە**

سونەوە / sûnewe/: چاوگ. سوین؛ ساوین ف ساییدن

سووە / sûwe/: ناو. ڕەگەز؛ بنچینە ف نژاد

سوی / sûy/: ناو. سوو؛ داخ و عەزرەت ف درد و حسرت

سویاگ / sûyag/: ☜ **سواو**^{2}

سویان / sûyan/: ☜ **سوان**^{1}

سویای / sûyay/: ☜ **سوان**^{1}

سویر^{1} / sûyr/: ناو. ۱. سوور؛ سۆر؛ سوهر ۲. سوور؛ میوانی و بەزم ف ۱. سُرخ ۲. جشن و سور

سویر^{2}: ئاوەڵناو. ۱. سوور؛ سۆر؛ سوهر؛ بە ڕەنگی سوور ۲. سوور؛ بەتین؛ داخ ف ۱. سُرخ رنگ ۲. داغ

سویلاڤ / sûylav/: ☜ **سولاڤـ۱**

سوین / sûyin/: چاوگ. سووین؛ بە هەسان تیژ کردن ف با فسان تیز کردن

سویە / sûye/: ☜ **سپڵ**

سوێن / sûyîn/: ☜ **سوین**

سە / se/: ناو. سەگ؛ سپلۆت؛ بەشدار؛ چوارپێ؛ سپەڕ ف سگ

سەب / seb/: ئاوەڵکار. ئاوێ؛ وچانێ؛ جارێ ‹باران سەب وەستایە› ف موقتاً

سەبا^{1} / seba/: ناو. ۱. سبح؛ بەرەبەیان ۲. بەیانی؛ سۆزی ف ۱. بامداد ۲. فردا

سەبا^{2}: ئامراز. لە بەر؛ بۆ (خاتری) ‹سەبا تە هاتم› ف برای؛ بە خاطر

سەبارەت / sebaret/: ئامراز. سەور: ۱. لەبەر؛ بۆ خاتری؛ سەبا ۲. لە بارەی؛ لەمەڕ ف ۱. برای؛ بە خاطر ۲. دربارەی

سەبر^{1} / sebr/: ناو. ۱. حەوسەلە؛ پشوولەسەرخۆیی ۲. سەور؛ تاقە پژمە لە سەرەتای کار یان سەفەر، کە گوایە نیشانەی نەهاتە ۳. زبل و زاڵی ماڵ ف ۱. شکیبایی ۲. تک‌عطسەی بدشگون ۳. آشغال

⊡ **سەبر کردن**: سەور کردن: ۱. ڕاوەستان ۲. هەڵگرتن ف ۱. صبر کردن ۲. تحمل کردن

سەبر هاتن: سەور هاتن: ۱. تاق پژمین لە دەستپێکردنی کارێکا، کە گوایە نیشانەی نەهاتییە ۲. سەبووری هاتن ▤ ۱. تک‌عطسە کردن کە بدشگون است ۲. صبوری کردن

سەبر هێنان: تاق پژمین ▤ تک‌عطسە کردن

سەبر۲: ئاوەڵکار. سەور؛ هێدی؛ نە توند ‹سەبر برۆ!› ▤ آهستە

سەبرکە . سەبرکە / seb(i)rke seb(i)rke/: ئاوەڵکار. هێدی ـ هێدی؛ زۆر لەسەرخۆ ▤ سلانە ـ سلانە

سەبرگە / sebrge/: ناو. زبڵدان؛ شخڵدان ▤ آشغالدان

سەبرگەچی / sebrgeçî/: ناو. زبڵماڵ؛ سپوور ▤ رُفتگر

سەبرۆکە / sebroke/: ئاوەڵناو. سەبرۆکە؛ لەسەرخۆ ▤ دشوار

سەبز / sebz/: ☜ **سەوز**

سەبزە / sebze/: ☜ **سەوزە۱ـ۱**

سەبزی / sebzî/: ☜ **سەوزی**

سەبل / sebl/: ناو. پشتێر؛ گەوڕ؛ تەویلە ▤ اصطبل

سەبنێسی / sebnêsî/: ناو. نەخۆشییەکی سەگە ▤ از بیماری‌های سگ

سەبۆچی / seboçî/: ئاوەڵکار. لە بەر چی ▤ برای چە؛ چرا

سەبوری / sebûrî/: ناو. ۱. پڕزوویی؛ بە بڕستی؛ پشوولەسەرخۆیی؛ بێن‌فرەهی؛ دۆخ یان چۆنیەتی بەتاقەت و پشوودرێژ بوون ‹پەرێشانم لە حەسرەت دەردی دووری/ بە لوتفی خۆت بدەی یا ڕەب سەبووری «بێخود»› ۲. ڕەوتی سرەوتن؛ ئارام بوونەوە و ئێش نەمان. هەروەها: **سەبوور** ▤ ۱. صبوری ۲. تسکین

⊡ **سەبوری دان:** ئارام کردنەوە بە هۆی نەهێشتنی ئێش و ئازار ‹نەخۆشی چاوەکانت بووم و خەندەی تۆ سەبووری دام/ شیفای بیماری خۆت دا، گوڵشەکەر باری لە زاری تۆ «وەفایی»› ▤ تسکین دادن

سەبون / sebûn/: ناو. سەمبوور: ۱. گڕەبا؛ گڕە؛ بای زۆر گەرمی گیاندارکوژ ‹جۆش مەدا سەبوون شارەزوور دڵ/ سیروان هووناو دەروونش کوڵ‌کوڵ «مەولەوی»› ۲. قەدەم؛ تینێ کە لە قرچەی هاویندا وەک شەپۆل لە نزیک زەوی دەبینرێت ▤ ۱. باد سام ۲. هُرم گرما

سەبەب / sebeb/: ناو. هۆ؛ سۆنگە ▤ سبب

سەبەت / sebet/: ☜ **سەوەتە**

سەبەتانە / sebetane/: ناو. سێرەی تفەنگ ▤ مگسک تُفنگ

سەبەتچن / sebetçin/: ناو. سەبەتەچن؛ کەسێ کە سەوەتە دروست دەکا ▤ سبدباف

سەبەتولکە / sebetûlke/: ناو. سەبەتی پچووک ▤ سبد کوچک

سەبەتە / sebete/: ☜ **سەوەتە**

سەبەتەبەسەرێ / sebetebeserê/: ناو. سەوەتەسەرێ؛ کایەیەکی مندالانە ▤ از بازی‌های کودکان

سەبەتەچن / sebeteçin/: ☜ **سەبەتچن**

سەبەل / sebel/: ناو. سەبەڵ؛ نەخۆشییەکی چاوە ▤ سبل؛ بیماری چشم

سەبەڵ / sebeł/: ☜ **سەبەل**

سەبیل / sebîl/: ناو. ۱. سەبیل؛ ئامرازی تووتن کێشان ۲. ئاوی خێرێ ▤ ۱. چُپُق ۲. آب سبیل

سەبیل‌تێکەر / sebîltêker/: ئاوەڵناو. *[کینایە]* درۆزن؛ فشەکەر ▤ دروغگو

سەبیلچی / sebîlçî/: ☜ **سەبیل‌ساز**

سەبیل‌خۆر / sebîlxor/: ناو. سەبیل‌کێش؛ کەسێ کە تووتن بە سەبیل دەکێشێ ▤ چپق‌کش

سەبیل‌ساز / sebîlsaz/: ناو. سەبیل‌چی؛ کەسێ سەبیلی تووتن دروست دەکا ▤ چُپُق‌ساز

سەبیل‌کێش / sebîlkêş/: ☜ **سەبیل‌خۆر**

سەبیلە / sebîle/: ناو. ۱. سەبیل؛ سەویلە؛ ئامرازی قوڕینی تووتن کێشان ۲. تەڵەئاسنێ کە دە سەر بۆڕی ئاوی دەگرن ☰ ۱. چُپُق ۲. گیرەی سر لولەی آب

سەپ / sep/: ناو. کۆما؛ هەندێ لە شتێکی سفت ☰ توده

سەپان^{1} / sepan/: چاوگ. تێنەپەڕ. //سەپای؛ دەسەپێی؛ بسەپە// داسەپان؛ گوشارێک کەوتنە مل؛ نەبەدڵ تووش بوون ☰ تحمیل شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: سەپاو/ چاوگی نەرێنی: نەسەپان

سەپان^{2}: ناو. ڕەنجبەری دەستەبەر کە لە پێنج بەش بەشێک لە بەهرە دەگرێ ☰ کارگر کشاورزی که یک پنجم بهره می‌گیرد

▣ **شا بە سەپانی خۆ نەزانین**: *[کنایە]* ئاغاش بە نۆکەری نەگرتن؛ خۆ زۆر بە زل زانین؛ دەمار نەهێنان ‹جاران کەس جوابی سەلامەکەی نەدەداوە، ئێستا وای لێ هاتووە شا بە سەپانی خۆی نازانێ› ☰ خدای خود را بنده نبودن

سەپانترێنە / sepant(i)řêne/: ☜ **سەرئاسنینە**

سەپاندن / sepandin/: چاوگ. تێپەڕ. //سەپاندت؛ دەسەپێنی؛ بسەپێنە// داسەپاندن؛ بە زۆر تووش کردن؛ بە ملدا هێنان ☰ تحمیل کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەسەپاندن

سەپانی / sepanî/: ناو. ۱. کاری سەپان ۲. بەهرەیێ کە بە سەپان دەگا ☰ ۱. کار زراعت در مقابل یک پنجم محصول ۲. مُزد یک پنجم بهرەی کارگر کشاورزی

سەپتک / septik/: ناو. ۱. بەردی بەردەڕێژی سەر ڕێ ۲. جۆگە ئاوی داپۆشراو ☰ ۱. سنگ سنگفرش ۲. آبرَو سرپوشیده

سەپک / sep(i)k/: ناو. ۱. ئامرازی پۆی چادر کوتانِ ۲. سەولە؛ خەپلە؛ کولێرەی ئەستوور لە درشتەی ئارد، بۆ سەگ ☰ ۱. ابزار پودکوبی چادربافان ۲. نواله از نُخاله برای سگ

سەپکە / sepke/: ناو. ۱. سەپک؛ کولێرەی لە درشتەئارد ۲. قاشاو؛ محەس؛ ڕنەک ☰ ۱. نواله از نُخاله ۲. قشو

سەپنای / sepnay/: چاوگ. سەپاندن ☰ تحمیل کردن

سەپۆل / sepol/: ئاوەڵناو. سەپۆلە؛ سەپەل؛ حەپۆل؛ گێلۆکە ☰ پخمه

سەپۆلە / sepole/: ☜ **سەپۆل**

سەپەکە / sepeke/: ☜ **سەگ**^{1}

سەپەل^{1} / sepel/: ☜ **سپڵ**

سەپەل^{2}: ☜ **سەپۆل**

سەپەلیک / sepalîk/: ناو. ۱. جەرگی سپی؛ جێگەی هەناسە دان لە دەرووندا ۲. قلیان؛ قلیاناوی ☰ ۱. ریه؛ شُش ۲. قلیان

سەپی / sepî/: ئاوەڵناو. پالاوتە؛ پاڵفتە؛ پاڵێوراو ☰ پالوده

سەپیای / sepyay/: چاوگ. سەپان ☰ تحمیل شدن

سەپیە / sepye/: ☜ **سپێ**

سەپێنران / sepênran/: چاوگ. تێنەپەڕ. نادیار. //سەپێنرای؛ دەسەپێنرێی؛ بسەپێنرێ// وە بەر سەپاندن کەوتن ☰ تحمیل شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: سەپێنراو/ چاوگی نەرێنی: نەسەپێنران

سەپێنراو / sepênraw/: سەلمێنراو بۆ جێبەجێ کردن ☰ تحمیل شده

سەت / set/: ناو. سەد؛ ژمارەی دوای نەوەت‌ونۆ ☰ صد

سەتاسەد / setased/: ☜ **سەدلەسەد**

سەترل‌حەمام / setrilĥemam/: ناو. پارچەیەکە لە

بەر تاو بە چەند ڕەنگ دەنوێنێ ■ پارچەایست کە در آفتاب بە چند رنگ دیدە می‌شود

سەترنج / setrinc/: ☜ **شەترەنج**

سەترە / setre/: ناو. زللە؛ زلە ■ سیلی

سەتک / set(i)k/: ناو. سەیدووکە؛ گیایەکە بەری لە نۆک دەچێ و بە شینی دەخورێ ■ گیاهی است

سەتکا / setka/: ئامراز. هەرچەند؛ ئەگەرچی ■ هرچند

سەتڵ / set(i)ł/: ناو. سەتڵە؛ ستڵ؛ دۆڵ؛ باڵدی؛ پەقرەج؛ ئەلپ؛ دەفرێکی قووڵ و دەسکدار بۆ هەڵگرتن و گواستنەوەی تراو ■ سطل

سەتڵوجەم / setł û cem/: ناو. بەرەزام؛ زاتولجەنب؛ ساتوورجەم؛ نەخۆشییەکە بە پەتاوە دەس پێدەکا و یاو، کۆخە، چلک و هەناسەگرژی لەگەڵە ■ ذات‌الجنب

سەتڵە / setłe/: ☜ **سەتڵ**

سەتم / setm/: ناو. چۆنیەتی داڕووخان؛ داڕمان ■ حالت فروریختن

سەتمان / setman/: چاوگ. ١. پڕبوونەوەی چاڵ ٢. ڕووخانی دیوار ■ ١. پُر شدن چالە ٢. فروریختن دیوار

سەتماندن / setmandin/: چاوگ. ١. پڕ کردنەوەی چاڵ ٢. ڕووخاندنی دیوار ■ ١. پُر کردن چالە ٢. رُمباندن دیوار

سەتمە / setme/: ☜ **ساتمە**

سەتمین / setmîn/: چاوگ. وێران بوون ■ ویران شدن

سەتە / sete/: ناو. چەرخ؛ سەدساڵ ■ سدە؛ قرن

سەتەلایت / setelayt/: ناو. ماهوارە ■ ماهوارە

سەتەمین / setemîn/: ☜ **سەدەمین**

سەجع / sec'/: ناو. *[ئەدەبیات]* جۆرێ وێکهاتنەوەی کۆتایی ڕستە یان نیوڕستەکان (وەک: «گۆڕ» و «سەرشۆڕ» لە ڕستەی «پیاو لاشەی لە ناو گۆڕ بێ، نەک بمێنێ و سەرشۆڕ بێ») ■ سجع

سەجەرە / secere/: ناو. ڕەگەزنامە؛ نووسراوی ناوی باب و باپیران ■ شجرەنامە

سەچاک / seçak/: ناو. سزا؛ پاداشی چاکە و جزیای خراپە ■ سزا

سەچت / seç(i)t/: ناو. کاری بۆگەڕان؛ پشکنین ■ تفتیش

سەچتین / seçtîn/: چاوگ. پشکنین ■ تفتیش کردن

سەچە / seçe/: ناو. ڕەیل ■ ریل

سەح / seĥ/: ناو. ١. ئاگایی؛ هەست ٢. چۆنیەتی بە وردی لێ ڕوانین ■ ١. احساس ٢. مُعاینە

▣ **سەح کرن:** ١. شنەفتن؛ بیستن ‹من ئەو خەبەر سەح نەکریە› ٢. نۆڕین؛ تێڕوانین بە وردی ‹دوختور سەح کرێ زارۆکێ من چ بەلایە› ■ ١. شنیدن ٢. مُعاینە کردن

سەحات / seĥat/: ☜ **سەعات**

سەحانە / seĥane/: ناو. سەعانە؛ دەفر و کاسەی مسین ■ ظرف مسی

سەحرا / seĥra/: ☜ **سارا١**

سەحەت / seĥet/: ناو. ١. سلامەت؛ ساقی؛ ساغی؛ ساخی ‹سەحەتم باشە› ٢. شکل و بیچم؛ مەعد؛ ڕەنگوڕوو ‹پیاوێکی سەحەت خۆشە› ٣. ڕاستی؛ دروستی ‹ئەو خەبەرە سەحەتی هەیە؟› ■ ١. سلامت ٢. رنگ‌ورو ٣. حقیقت

سەحەتخۆش / seĥetxoş/: ئاوەڵناو. سەحەتسووک؛ ڕەزاشیرین ■ دوست‌داشتنی

سەحەتسوک / seĥetsûk/: ☜ **سەحەتخۆش**

سەحەتگران / seĥetg(i)ran/: ئاوەڵناو. ڕەزاگران؛ خوێنتاڵ؛ ئێسکقورس ■ گرانجان

سەحەر / seĥer/: ناو. بەرەبەیان؛ سەرەتای ڕۆژ ■ سحر

سەحەرخێز / seĥerxêz/: ئاوەڵناو. زووڕاب؛ زووخێز؛ هۆگر و خووگرتوو بە زوو لە خەو هەستانی بەیانانەوە 🇮🇷 سحرخیز

سەحەری۱ / seĥerî/: ناو. جۆرە ئاهەنگێکە زۆرتر بەیانیان و بە زوڕنا، شمشاڵ یان نەی لێ دەدرێ ‹مەعدوومی غەفلەت تا چەن و پەی چی/ گۆش دەر ماچۆ تەرز سەحەری نەیچی «مەولەوی»› 🇮🇷 آهنگی است كه بیشتر با سُرنا نواخته می‌شود

سەحەری۲: ئاوەڵکار. لە کاتی سەحەردا ‹سبەی سەحەری دەڕۆم› 🇮🇷 هنگام سحر

سەحەن / seĥen/: ناو. دەفری مسی هەراو 🇮🇷 قاب مسی

سەحەنچە / seĥençe/: ☜ **سەعەند**

سەحەند / seĥend/: ☜ **سەعەند**

سەخ / sex/: ناو. سەغ: ١. میچ؛ سرمیچ؛ بنمیچ ٢. مەلاشوو؛ مەلاشک؛ ئاسمانەی دەم 🇮🇷 ١. سقف خانه ٢. سَق؛ کام

سەخاوەت / sexawet/: ناو. دەهندەیی؛ دلاوایی 🇮🇷 بخشندگی

سەخبیر / sexbîr/: ناو. سەغبیر: ١. چاوێر؛ ئاگادار ٢. سەرپەرست؛ سەرپەرشت. هەروەها: **سەخبیری** 🇮🇷 ١. مُراقب ٢. سرپرست

سەخت۱ / sext/: ناو. ١. سەرمای بەتەوژم ٢. کێوی دژوار و هەڵەمووت 🇮🇷 ١. سرمای شدید ٢. کوه صخره‌ای دشوارگُذر

سەخت۲: ئاوەڵناو. ١. ڕەق؛ توند ‹دلیشی ئەوەندە سەخت و ڕەق نەبوایە، تا ئێستا ڕەشەبا هەزار جار تلاوتل بردبووی «شێرکۆ»› ٢. تووش؛ دژوار ‹زستانی سەخت› ٣. پێداگر و لاسار ‹کابرایەکی یەکجار سەختە و تازە لە قسەی خۆی پاشگەز نابێتەوە› 🇮🇷 ١. سخت؛ سفت ٢. دشوار ٣. لجباز

سەخت ـ۳: پێشوشە. سەختە ـ؛ ڕەق ـ؛ زەب ـ؛ خاوەن ڕەقی یان پتەوی ‹سەختامێر؛ سەختپێست› 🇮🇷 سخت ـ

ـ سەخت۴: پاشەوشە. ـ ڕەق؛ ـ گران؛ ـ پتەو ‹سەرسەخت› 🇮🇷 ـ سخت

سەختامێر / sextamêr/: ناو. ڕەقامێر؛ ڕەقەواڵە: ١. لەتە و پاژی ئیلیکترۆنیکی و میکانیکی کەمپیوتەر ٢. لەتە و دەزگای کانزایی ماشین ٣. جەنگامێری کانزایی ٤. ئامێری فێرکاری (وەک: ویدیۆ؛ زەبت، گرام و...) * بەرانبەر: **نەرمامێر** 🇮🇷 ١تا۴. سخت‌افزار

سەختان / sextan/: ناو. سەخناخ؛ ڕەقەن؛ بەردەڵان 🇮🇷 زمین سخت و سنگلاخ

سەختباوەڕ / sextbaweř/: ئاوەڵناو. باوەڕگران؛ دێرباوەر 🇮🇷 دیرباور

سەختگر / sextgir/: ئاوەڵناو. سەختگیر؛ توند و تیژ؛ بەزاکوون؛ خاوەن خوو یان ئۆگرەتی بە پێداگری لە سەر قسە و ویست ‹بەڕێوەبەری سەختگر›. هەروەها: **سەختگر بوون** 🇮🇷 سختگیر

سەختگری / sextg(i)rî/: ناو. سەختگیری: ١. کار و ڕەوتی هەڵپێچانی خەلک بە: *ئـا)* کاری دژوار *ب)* هەلکردن لە بارودۆخی دژواردا *ج)* چاو بڕینی ورد و توند لە سیستەم، دەستوور یان قانوون ‹بابم لە ئاست مندا زۆر سەختگری دەکرد› ٢. بەزاکوونی؛ پێداگری؛ داکۆکی زۆر، بەتایبەت لە شۆنگری و پێداگرتن لە سەر قانوون، دەستوور یان بەرنامە ‹ئەمساڵ لە قوتابخانەدا زۆر سەختگری دەکەن›. هەروەها: **سەختگری کردن** 🇮🇷 ١و٢. سختگیری

سەختگیر / sextgîr/: ☜ **سەختگر**

سەختگیری / sextgîrî/: ☜ **سەختگری**

ـ سەختە / -sexte/: ☜ **سەخت۳**

سەختی / sextî/: ناو. ١. پتەوی؛ ڕەقی ٢. ئاستەمی؛ دژواری ٣. سەرڕەقی؛ لاساری ٤. کاری ڕاسپاردن 🇮🇷 ١. سفتی ٢. سختی ٣. سرسختی

۴. سفارش

⊡ **سەختی کردن:** ١. سەرڕەقی نواندن؛ لاساری کردن ٢. ڕاسپاردن ▤ ۱. سرسختی نشان دادن ۲. سفارش کردن

سەختیان / sext(i)yan/: ناو. ١. پێستی لە دەباغدراو ٢. سفرەی چەرمی نانکەر ٣. زوێڵەچەرم ▤ ۱. پوست دباغی‌شده ۲. سفرەی چرمی نانوایان ۳. بُرشی از چرم

سەخردان / sexirdan/: ناو. سفرە؛ خوان ▤ سُفره

سەخڵەت^{1} / sexłet/: ناو. سخڵەت؛ سەغڵەت؛ دژواری؛ ئاستەمی؛ ئاستەنگی؛ تەنگاوی ‹بەم چەشنەیە کە تۆ بە درێژایی مێژوو ژیاوی و لە بەر تۆفان و باو و بۆران و بەفر و سەخڵەت و سەرما وەستاوی «سوارە»› ▤ سختی

سەخڵەت^{2}: ئاوەڵناو. سخڵەت؛ سەغڵەت: ١. داماو؛ سەرگەردان؛ دوودڵ ٢. لێژی تیژ و ئەستەم لە کەژدا ▤ ۱. درمانده ۲. دارای شیب تُند

سەخڵەتی / sexłetî/: ناو. چەرمەسەریێ؛ گێرەوکێشە ▤ رنج و مشقت

سەخمە / sexme/: ناو. ١. کەلاوە؛ لاوار؛ دار و پەردووی خانووە ڕووخاو ٢. سوخمە؛ داڵیت؛ داڵووت؛ دارێ کە بەر داری مێوی دەدەن ٣. دارێکی بە گرێیە لە سێبەرێدا مەشکە و دۆدانەی پێدا هەڵدەواسن ▤ ۱. آوار ۲. چوبی کە درخت مو را بر آن تکیە می‌دهند ۳. چوبی کە مشک را بر آن می‌آویزند

سەخمەراتی^{1} / sexmeratî/: ناو. سەبەب؛ هۆ ▤ سبب

سەخمەراتی^{2}: ئامراز. ئەگەر؛ ئەیەر؛ هاتوو؛ بێتوو؛ پیتی مەرج ▤ اگر

سەخناخ / sexnax/: ناو. ساخناخ؛ سەختان؛ ڕێگای سەخڵەت لە کێودا ▤ زمین سخت و سنگلاخ

سەخور / sexur/: ناو. عرک؛ ورگ؛ ئەشقەمە ▤ اشکمبە

سەخوڕ / sexuř/: ناو. پەلخوڕ؛ کای خوراوی ناوزگی حەیوان ▤ علف نشخوار نشده

سەخوڕدان / sexuřdan/: ناو. جێگەی سەخوڕ؛ ورگی حەیوان ▤ معدەی نشخوارکنندگان

سەخوڕگە / sexuřge/: ناو. جێگەی سەنێر لێ ڕشتن؛ گووفک؛ سەرانگوێلک ▤ شولە؛ سرگینگاه

سەخوڕمە / sexuřme/: ☜ **سخورمە**

سەخۆرە / sexore/: ناو. تووی سپی نزیک بە گەیشتن ▤ توت نزدیک بە رسیدن

سەخەر / sexer/: ناو. ئابڕوو؛ ناوی باش ▤ خوشنامی

⊡ **سەخەر برن:** ئابڕوو بردن ▤ رسوا کردن

سەخەری / sexerî/: ناو. سختیان؛ چەرمی ئەستووری لە دەباغدراو ▤ چرم ساغری

سەخەل / sexel/: ناو. پز؛ ئاوەلەمە ▤ جنین

سەخی / sexî/: ئاوەڵناو. سەغی؛ دڵاوا؛ بەخشندە ▤ بخشندە

سەخیر / sexîr/: ئاوەڵناو. سەغیر: ١. سێوی ٢. هەتیو؛ هەتیم ▤ ۱. صغیر ۲. یتیم

سەخیربار / sexîrbar/: ناو. سەغیربار؛ هەتیمبار؛ بێوەژنێ کە منالی وردی هەبێ ▤ یتیم‌بار

سەد / sed/: ناو. ١. بەربەندی ئاو ٢. سەت؛ نەوەد و نۆ و یەک ▤ ۱. سد ۲. صد

سەدا / seda/: ناو. ١. دەنگە؛ دەنگ؛ ئەوەی دەبیسرێ ٢. چۆنیەتی دەنگ ‹هامدەردان ئامان ئەر مەنەن هۆشم/ سەدای وەشێوەن مەیۆ نە گۆشم «مەولەوی»› ▤ ۱و۲. صدا

سەدارە / sedare/: ناو. سدارە؛ جۆرێ کڵاو ▤ نوعی کلاه

سەددڵ / seddił/: ئاوەڵناو. دوودڵ؛ دڕدۆنگ ▤ دودل

سەدری / sedrî/: ناو. جۆرێ برنجی باش ▤ برنج

صدری

سەدرییە / sedrîye/: ناو. جلیسقە؛ جلیقە؛ سوخمەی بێقۆڵی پیاوانە ⚑ جلیقە

سەدلەسەد / sed le sed/: ئاوەڵکار. سەدوسەد؛ سەدیسەد؛ سەتا سەد؛ تەواو بێ کەمایەسی ⚑ صددرصد

سەدوسەد / sed û sed/: ☜ سەدلەسەد

سەدوم / sedum/: ☜ سەدەم^{١}

سەدومین / sedumîn/: ☜ سەدەمین

سەدە / sede/: ناو. سەتە؛ سەد ساڵ؛ چەرخ ⚑ سده؛ قرن

سەدەف / sedef/: ناو. لەپکە؛ قاوغ؛ قالک؛ گوێماسیلە؛ گەوهەران؛ پۆشەنی قسلی کە برێ ئاوژی بۆ خۆ پاراستن دەریدەدەن و بە ماسوولکەیەک لە ناوەوە پێوەی دەلکێن ⚑ صدف

سەدەقە / sedeqe/: ناو. ساقە؛ خێر؛ دەستاندە؛ ماڵێ کە لە ڕێگەی خودا بە هەژاران دەدرێ ⚑ صدقە؛ خیرات

سەدەم^{١} / sedem/: ئاوەڵناو. سەدوم؛ بە ڕیز، پلە، یان ڕزنی سەدەوە ⚑ صدُم

سەدەم^{٢}: ئامراز. بۆ؛ لەبۆ؛ سەبا؛ بۆ خاتری ⚑ برای؛ به خاطرِ

سەدەمە / sedeme/: ناو. بەڵا؛ ئازار؛ زیان ⚑ آسیب

سەدەمین / sedemîn/: ئاوەڵناو. سەتەمین؛ سەدومین؛ بە ڕیز، پلە و ڕزنی سەدەمەوە ⚑ صدُمین

سەدیسەد / sedîsed/: ☜ سەدلەسەد

سەدیەک / sedyek/: ناو. سانتیم؛ یەک لە سەد ⚑ یکصدُم

سەر^{١} / ser/: ناو. ١. لە ئەستۆ بەرەژووری گیاندار ‹سەر لەبۆ سەربازی چاکە زک لەبۆ چەتفەی گران/ دڵ لەبۆ خەمخۆری چاکە نەک لەبۆ میهری کچان «قانع»› ٢. *[ڕێزمان]* یەکێ لە بزاوەکانی ئەلفوبێ ‹سەر و بۆر و ژێر› ٣. باقی مامەڵە کە وەکوو پارە یان شتێک، دەدرێ بە لایەنێک ‹گۆڕیمانەوە، شتێکیشم سەر وەرگرت› ٤. دەسپێکی ڕەوتێ ‹گزت کرد، لە سەرەوە بیکەین› ٥. داپۆشی دەفر ‹سەری مەنجەڵ› ٦. یەکەی بژاردنی مرۆڤ و برێ ئاژەڵ ‹دە سەر خێزانین؛ چوار سەر بزنم هەیە› ٧. ئاکام؛ ئاخر ‹وەرە با بیکەین دڵداری خۆمان/ ئەم دنیا تا سەر نامێنێ بۆمان «فولکلۆر»› ٨. لای بەرەو بان ‹سەر و خوار› ٩. *[مەجاز]* قژی سەر ‹سەر تاشین؛ سەر داهێنان› ١٠. ژیان؛ گیان ‹سەری نایە بان ئەو کارەوە› ١١. پاژی دوایین یان بەرزتری ئەندام ‹سەری قامک؛ سەری شان› ١٢. بیر و هزر ‹سەری سوور دەمێنێ؛ سەرم لێ دەرناچێ› ١٣. سەرەتا؛ دەسپێک ‹سەری ساڵ› ١٤. وەرز؛ سەردەم ‹سەری پیری› ١٥. پۆپە؛ بان؛ بەشی ژووروی هەر شتێ لە حاڵەتی ئەستوونیدا ‹سەری دار؛ سەری بان› ١٦. میچ؛ سرمیچ؛ ئاسمانە ‹سەریان بە دار گرتووە› ١٧: نۆبە؛ سەرە ١٨. جار؛ دەفعە ‹سەرێکیش تۆ سوار بە!› ١٩. ئالی؛ لا ‹لەم سەر تا ئەو سەر› ٢٠. چۆپی؛ دەسرۆکەی دەستی سەرچۆپیگر ‹سەر کێشان› ٢١. خاوەن دەسەڵات ‹سەرانی وڵاتانی ئیسلامی› ٢٢. ئەنجام؛ کار و ڕەوتی پێکهاتن ‹ئەم کارە سەر ناگرێ› ⚑ ١. سر ٢. فتحه؛ زَبَر ٣تا٦ سر ٧. آخر ٨. بالا ٩. موی سر ١٠. جان ١١. بخش انتهایی یا بالاتر اندام ١٢. فکر ١٣و١٤. سر ١٥. بالا ١٦. سقف ١٧. نوبت ١٨. بار ١٩. سو؛ جهت ٢٠. دستمال دست سردستەی رقص ٢١. صاحب قدرت ٢٢. سر؛ انجام

▣ **سەر تەتەی بن مافەتە:** *[پلار]* ڕواڵەت جوانی دەروون پیس ⚑ دارای ظاهر زیبا و باطن خبیث

سەری پیری: سەرەتی/ سەردەمی پیری؛ ڕۆژگاری پیری ⚑ پیرانە سر

سەری ساڵ: سەرەتای ساڵ؛ نەورۆز ⚑ ابتدای

سال

سەری سەکەت: [کینایە] شەرمەزار؛ خەجاڵەتبار ‹گەر دەتانەوێ ئەو سیسارکانە وەک کەو کەوی کەن/... سەری سەکەتیان وا پێ نەوی کەن/ ... «پەشێو»› ≡ شرمسار

⊡ **سەر ئەستوور بوون:** [کینایە] خەم و خەفەت زۆر بوون ≡ پُرغصه بودن

سەر ئێشان: ژان کردنی سەر ≡ سر درد کردن

سەر ئێشاندن: [کینایە] جاڕز کردن ≡ خسته کردن

سەر بادان: [کینایە] سەر وادان: ١. ناڕازی بوون ٢. نافەرمانی کردن ≡ ١. ناخشنود بودن ٢. سرپیچی کردن

سەر(ی) باس داهێنان/ داهاوردن: سەر باس دامەزراندن ≡ سر سخن باز کردن

سەر بردن: بردنە سەر؛ ڕابواردن ≡ گذراندن

سەر بران: ☜ **سەر بڕین**

سەر بڕین: سەر بڕان؛ سەر ژێکرن؛ سەر لە لەش جوێ کردنەوە بە تیخ ‹بەرخی نێر بۆ سەر بڕینە «مەسەل»› ≡ سر بُریدن

سەر بڵند کردنەوە: ☜ **سەر بەرز کردنەوە**

سەر بوونەوە: سەر دەرچوون؛ زانین ‹من لە کەمپیوتەر سەرم نابێتەوە› ≡ سر درآوردن

سەر بە با دان: [مەجاز] خۆ تێدا بردن ≡ سر خود را به باد دادن

سەر بە خوزدا گرتن: [کینایە] سر داخستن و بیر کردنەوە ≡ اندیشه کردن

سەر بەرز کردنەوە: سەر بڵند کردنەوە: ١. سەر هەڵبڕین/ هەڵێنان ‹سەری بەرز کردەوە و بۆی ڕوانی› ٢. [کینایە] شانازی کردن ‹سەری بەرز کەوە! تۆ دایکی شەهیدی› ٣. [مەجاز] ڕاپەڕین؛ شۆڕش کردن ‹ئەگەر کەسێ سەری بەرز بکردایەتەوە، دەکوژرا› ≡ ١تا٣. سر بُلند کردن

سەر بە گۆما کردن: [کینایە] سەر کردن بە گۆما؛ لە بەین بردن ≡ سر زیر آب کردن

سەر بێ دەلاک تاشین: [کینایە] دەست بۆ کاری گەورەتر لە ڕادەی خۆ بردن و بوونە هۆی دەردیسەر ≡ سر بی آب تراشیدن

سەر پەرژان: دەرفەت دەس کەوتن؛ دەست گەیشتن ≡ فُرصت کردن

سەر پەڕاندن: بە شمشێر یا گیوتین و ... سەر بڕین و لێ‌کردنەوە ≡ گردن زدن

سەر پێ سپاردن: [کینایە] باوەڕی تەواو بە کەسێ بوون ≡ اعتماد کامل به کسی داشتن

سەر پێ کەوتن: ١. دارەدارە کردنی زارۆک ٢. چاک بوونەوە لە نەخۆشی ٣. [کینایە] پاش نابووتی ساز بوونەوە ≡ ١. سرپا افتادن کودک ٢. بهبود یافتن ٣. پس از افلاس دوباره سامان یافتن

سەر پێکەوەنان: [کینایە] ژیان پێکەوە بردنە سەر ≡ زندگی مشترک داشتن

سەر پێوەنان: ١. [پلار] سەر تێ‌کردن؛ بە کۆمەڵ و بێ هاوڕێژەیی بۆ شوێنێ چوون ٢. [کینایە] بە گوڕ خەریک بوون و گەشە کردن ‹گیا سەری پێوە ناوە› ≡ ١. گروهی و بی تناسب به جایی رفتن ٢. همه با هم بالیدن

سەر تاشین: ١. مووی سەر کورت کردنەوە ٢. [کینایە] سووکایەتی بە سەر ژن هێنان ≡ ١. اصلاح کردن سر ٢. رسوا کردن زن

سەر تیاچوون: [کینایە] بە یەکجاری فەوتان ≡ نابود شدن

سەر تێکردن: [پلار] ١. سەر پێوەنان؛ بەکۆمەڵ و بێ هاوڕێژی بۆ شوێنێ ڕۆیشتن ٢. تەخشان و پەخشان کردن؛ خەرج کردنی زێدە لە پێویست ٣. خێ پێ دان؛ زۆر ئۆگری شتێک بوون و کاتی لەسەر دانان ‹لەو کاتەوە ئەم موبایلەی کڕیوە سەری تێکردووە و خەو و خواردنیشی نییە!› ≡ ١. گروهی و بی تناسب به

جایی رفتن ۲. ولخرجی کردن ۳. زیاد به کاری پرداختن

سەر چوون: ۱. خەلاس بوون؛ نەمان؛ دوایی هاتن ۲. بە هەڵەدا چوون ۳. چوون؛ هەڵچوون ٤. فەوتان؛ لەناو چوون ‹سەری بچێ، نوێژی ناچێ› ▤ ۱. سرآمدن ۲. اشتباه کردن ۳. سر رفتن (شیر و امثال آن در اثر حرارت) ۴. فنا شدن

سەر چەماندن: ۱. *[کینایە]* تەسلیم بوون ۲. داخستنی سەر بۆ حورمەت گرتنی گەورە ▤ ۱. تسلیم شدن ۲. سر به احترام فرود آوردن

سەر خستنە سەر: *[کینایە]* سەر کردنە سەر؛ سەر نانە سەر: ۱. تیز پێ‌کردن؛ سۆعبەت پێ‌کردن ۲. پێوە خەریک بوون ‹ئەو ڕادیۆ شکاوە، هەرچی سەرم خستە سەری بۆم دروست نەبوو› ▤ ۱و۲. سربەسر گذاشتن

سەر خواردن: *[مەجاز]* ۱. بوونە هۆی مەرگی کەسێک ۲. بە قسەی زۆر کەسێک وەڕەز کردن ▤ ۱و۲. سر خوردن

سەر خوران: *[کینایە]* کەڵکەڵەی شتێ یا کارێ لە سەردا بوون ▤ سر جُنبیدن

سەر خولانەوە: گێژ بوون ▤ گیج شدن

سەر(ی) خۆ هەلگرتن: *[کینایە]* ڕۆیشتن و ئاوارەی وڵاتان بوون ‹باوەژنی ئەوەندەی ئازار دا، سەری خۆی هەڵگرت و چوو!› ▤ سر بە کوه و بیابان گذاشتن

سەر خەجاڵەتی داخستن: ☜ **سەر داخستن ـ۲**

سەر داناژۆتن: *[کینایە]* بە سەردا دان؛ هێرش بۆ بردن ▤ یورش بردن

سەر داخستن: ۱. سەر بەرەو خوار ڕاگرتن ۲. *[کینایە]* سەر خەجالەتی داخستن؛ زۆر خەجالەت بوون ▤ ۱. سر پایین انداختن ۲. شرمندە شدن

سەر داکێشان: *[مەجاز]* لێ درکاندن؛ قسە لێ کێشانەوە؛ قسە لێ دەرهێنان؛ خاپاندن و قسە لە ژێر زوان دەرهێنان ▤ حرف (از کسی) کشیدن

سەر داگرتن: *[مەجاز]* ۱. زۆر بۆ هێنان ۲. لەپڕ و نەکاو گوتن ▤ ۱. تحت فشار قرار دادن ۲. بی‌مقدمە گفتن

سەر دان: ۱. دیەنی کردن؛ دیدەنی کردن ۲. *[کینایە]* خۆ دە پێناو نان ‹ماچی دەمەکەی دامێ کە دامێ سەر و ماڵم/ بنواڕە چ سەیادە، چ جەللادە بە حالم! «نالی»› ۳. کاری وەک گۆلک مژاندن و لە گوان پچڕین بۆ شیر دادانی چێڵ ▤ ۱. سر زدن؛ دیدن کردن ۲. سر باختن ۳. گذاشتن و بازگرفتن گوسالە از پستان بە قصد شیردە کردن گاو

سەر دانان: *[کینایە]* خۆ بەخت کردن؛ خۆ بە کوشت دان ‹لە خەرمانی ئەمەل مێرووی عەمەل جەزبی نەکرد دانێ/ لە زیققەت‌خانەدا ترسم هەیە ئاخر سەری دانێ «حەریق»› ▤ سر باختن

سەر دانەواندن: *[کینایە]* سەر چەماندن؛ چۆک دادان؛ خۆ ڕادەست کردن ‹ئەمن دەمگوت لە دنیا تا بمێنم/ لە بەر کەس ئەستەمە سەر دانەوێنم «هێمن»› ▤ سر خم کردن

سەر دانەوە: ۱. باقی دانەوە لە مامەڵەدا ۲. دیسان سەر لێدان ▤ ۱. باقی دادن ۲. دوبارە سر زدن

سەر داهاوردن: ☜ **سەر داهێنان**

سەر داهێنان: سەر داهاوردن؛ قژی سەر شانە کردن ▤ شانە کردن سر

سەر دە دو نان: دوای شتێ کەوتن بە غار ‹تاژی سەری دە دووی کەروێشکێک نا و گرتی› ▤ در پی دویدن

سەر دەرچوون: سەر دەرکردن: ۱. تێگەیشتن؛ زانین؛ فامین ۲. ڕزگار بوون لە بەلا ▤ ۱. سر درآوردن؛ فهمیدن ۲. از بلا رستن

سەر دەرکردن: ☜ **سەر دەرچوون**

سەر دەرهێنان: *[کینایە]* سەر دەرێنان: ١. پەیا بوون ‹ئەمە لە کوێوە سەری دەرهێنا؟› ٢. سەر دەرچوون؛ تێگەیشتن ‹سەر لەم باسە دەرناهێنم› ٣. ڕوان؛ شین بوون ‹کاتێ لە زەوی وەنەوشە سەر دەردێنێ/ سروە دەمی خونچە ماچ بکا و ڕایژێنێ «هەژار، *چوارینەکانی خەییام*»› ▤ ١. پیدا شدن ٢. وارد بودن ٣. رویـدن

سەر دەرێنان: ☜ **سەر دەرهێنان**

سەر زڤڕان: سەر زڤڕین: ١. گێژ بوون ٢. سەر سووڕمان ▤ ١. سرگیجه گرفتن ٢. مُتحیر شدن

سەر زڤڕاندن: سەر بادان ▤ اظهار ناخشنودی کردن

سەر زڤڕین: ☜ **سەر زڤڕان**

سەر زیقکرن: سەر دەرێنانی ڕوەک یان زیپکە ▤ بردمیدن گیاه یا جوش

سەر ژێکرن: ☜ **سەر بڕین**

سەر سپاردن: *[کینایە]* هاتنە بەر فەرمان ▤ سر سپُردن

سەر سووڕمان: *[مەجاز]* دامان؛ سەیر مان ‹سەری سووڕ مابوو ئەو کابرا نەزانە/ چلۆن گۆڕاوە ئەم دەور و زەمانە! «هێمن»› ▤ مُتحیر شدن

سەر سوک بوون: *[مەجاز]* خەلاس بوون لە کار ▤ فارغ شدن از کار

سەر شتێ قەولاندن: *[مەجاز]* گوم و گۆڕ کردن ▤ گم و گور کردن

سەر شۆڕ کردن: *[کینایە]* سەر داخستن (لە شەرمان) ▤ سر به زیر افکندن (از خجالت)

سەر شێوان: *[مەجاز]* دامان؛ سەرسام بوون ▤ سراسیمه شدن

سەر قاڵ بوون: *[مەجاز]* سەر نەپەرژان؛ دەرفەت نەبوون ‹سەری زۆر قاڵە، ناتوانێ بێ› ▤ فُرصت نکردن

سەر قوتان: *[کینایە]* چوونە دیداری شت ▤ بازدید کردن

سەر قەبلاندن: سەرفیترە دان ▤ زکات فطر دادن

سەر قەولاندن: *[مەجاز]* لە بەین بردن؛ گوم و گوڕ کردن ▤ گم‌وگور کردن

سەر کردن: ١. *[کینایە]* بەراورد کردن ٢. *[مەجاز]* پێ ڕاگەیشتن ٣. لە ئامانج بڵندتر لێدانی تیر و گوللە ٤. لاتەرازوو بوون؛ لە لاکەی‌تر گران‌تر بوون ‹پێم دەڵێن: مەحبووبە خێل و قیچە، مەیلی شەڕ دەکا/ خێل و قیچە، یا ترازووی نازی نەختێ سەر دەکا؟! «نالی»› ٥. ڕوو تێ کردن ‹لە بەر هەرزانی، خەڵک سەریان کردبووە ئەو دووکانە› ▤ ١. برآورد کردن ٢. رسیدگی کردن ٣. بالاتر از هدف را زدن ۴. سنگین بودن کفه‌ی ترازو ۵. روی نهادن

سەر کردنە سەر: ☜ **سەر خستنە سەر**

سەر کردنەوە: ١. *[مەجاز]* ترسان لە دەست بە کارێکەوە دان ٢. کاری وەک جۆش دانەوەی سەری ئامرازی کەڵبووی کانزا ٣. *[کینایە]* سەر بردنە ناو ‹سەری کردبۆوە کونی دارەکە› ▤ ١. واهمه داشتن از انجام کاری ٢. جوش دادن قطعه بر سر ابزار فلزی کنده شده ٣. سر فرو بردن

سەر کرن: *[کینایە]* دەمەزەر کردنەوەی گاسن ▤ مرمت کردن لبه‌های گاوآهن

سەر کوڕ کردن: *[کینایە]* سەر تاشین؛ پرچ بڕین ▤ سر تراشیدن

سەر کەتن: ☜ **سەر کەوتن**

سەر کەفتن: ☜ **سەر کەوتن**

سەر کەوتن: سەر کەتن؛ سەر کەفتن: ١. بەرەژوور چوون ٢. *[کینایە]* بە کام گەیشتن لە دۆز و مەبەستدا ٣. سوار بوون ٤. بردنەوە؛ لە ململانێدا پێش کەوتن ‹دێم و ناترسم لە پەرژینی بەزی/ هەر پەری سەر کەوت و دێوەزمە

بەزی «هێمن»› ☰ ١. بالا رفتن ٢. کامیاب شدن ٣. سوار شدن ۴. پیروز شدن

سەر کێشان: ١. سەرەتاتکێ کردن؛ بە دزییەوە ڕوانین ٢. *[کینایە]* کار گەیشتنە رادەیەکی دیاری ٣. هەوساری بارەبەر گرتن لە ڕێگادا ☰ ١. سرک کشیدن ٢. به حد معیّنی رسیدن کار ٣. افسار ستور کشیدن در کار

سەر گرتن: ١. *[کینایە]* پێکهاتنی کار ‹خەریک بووم کچەکەی بخوازم، سەری نەگرت «هەژار، چێشتی مجێور»› ٢. میچ لێدان؛ تەواو کردنی خانوو ٣. گرتنی ئاژەڵی مێوینە بۆ نێر ٤. *[کینایە]* گەوادی کردن ☰ ١. فراهم شدن ٢. تمام کردن بنا ٣. گرفتن حیوان ماده برای جفتگیری ۴. جاکشی کردن

سەر گرتنەوە: *[کینایە]* پەیدا کردنەوەی گومبوو و دزراو ☰ بازیافتن مال دُزدی

سەر گەرم کردن: *[کینایە]* خلافاندن؛ بە قسە گرتن ‹سەریان گەرم کە تا من دێم› ☰ سر گرم کردن

سەر لە ئاسمان سوان: *[مەجاز]* ١. زۆر بڵیند بوون ٢. سەر گەیشتنە ئاسمان؛ هەست بە سەربەرزی کردن ☰ ١. مُرتفع بودن ٢. احساس سرفرازی کردن

سەر لە ڕێدا بون: بە دڵ لە خزمەت کەسێکدا بوون ☰ با جان و دل در خدمت کسی بودن

سەر لە نێو شتێکدا بون: *[کینایە]* خەریکی شتێک بوون ‹دایمە سەری لە نێو کتێبدایە› ☰ سر توی چیزی بودن

سەر لە نێو کەوڵی خۆدا بون: *[کینایە]* خەریکی کاری خۆ بوون و لا لە کەس نەکردنەوە ☰ سر توی لاک خود داشتن

سەر لە هێلکە دەرهێنان: جووقاندن؛ تازە بە تازە لە هێلکە دەرهاتن ☰ تازە سر در آوردن

سەر لێ بادان: ١. سەر زڤراندن؛ نارەزایەتی دەربڕین ٢. نافەرمانی لێ کردن ☰ ١. اظهار ناخشنودی کردن ٢. از فرمان سرپیچی کردن

سەر لێ تێکچون: ☜ **سەر لێشێوان**

سەر لێ تێکدان: ☜ **سەر لێشێواندن**

سەر لێ خوران: *[کینایە]* سەر خوران بۆ شتێ؛ ئارەزووی کارێک کردن ☰ هوس کردن

سەر لێ دان: *[مەجاز]* دیەنی کردن ‹غەم سەری لێ دام و یاریش قەت سەرێکی لێ نەدام/ سەبر و هۆشم ڕۆییوە، غارەتگەری دینم نەهات «کوردی»› ☰ بازدید کردن

سەر لێ دانەوە: *[مەجاز]* چوونەوە دیدەنی کەسێک ☰ بازدید کردن

سەر لێ دەرچون: *[مەجاز]* سەر لێ دەرکردن؛ تێگەیشتن ☰ فهمیدن

سەر لێ دەرکردن: ☜ **سەر لێدەرچون**

سەر لێ سەندن: *[مەجاز]* سەر لێ تێکدان ☰ بە اشتباه انداختن

سەر لێ شێوان: *[مەجاز]* سەر لێتێکچوون؛ ڕێ چارە ون کردن ☰ سرگشته شدن؛ راه چاره را گم کردن

سەر لێشێواندن: *[مەجاز]* سەر لێتێکدان؛ وە سەر هەڵە خستن ☰ به اشتباه انداختن

سەر لێ کردن: *[مەجاز]* ترسان لە دەست بۆ کارێ بردن ☰ واهمه داشتن از انجام کاری

سەر ماسین: *[کینایی]* سەر ئەستوور بوون؛ زۆر سەیر بوون و سەر سووڕمان ‹سم، سم کەرە و چنگ، چنگ یاسێ! من لەم کارە سەرم ئەماسێ «مەسەل»› ☰ از تعجب سرگیجه گرفتن

سەر نانە سەر: ☜ **سەر خستنە سەر**

سەر نانەوە: ١. داپۆشینی دەفر ٢. *[کینایە]* باسی شتێ بڕینەوە؛ چیتر لەسەر شتێ نەڕۆیشتن ٣. ئاوارە بوون ٤. *[کینایە]* خەوتن ٥. *[کینایە]* مردن ☰ ١. سرپوش بر ظرف گذاردن ٢. سرپوش بر

جریانی گذاشتن ٣. آواره شدن ۴. خُفتن ۵. مُردن

سەر نیان: */کنایە/* ڕۆیشتن و ئاوارە بوون ☰ رفتن و آواره شدن

سەر و دڵ گرتن: */کنایە/* زەحمەت دان ☰ مُزاحم شدن

سەر و کڵاو تێکەڵ بون: */کنایە/* ئاوقای یەک بوون؛ بە شەڕ هاتن ☰ گلاویز شدن

سەر و مل بۆ شتێک شکاندن: */کنایە/* یەکجار خوازیاری شتێک بوون ‹خەڵکی سەرمابردوو بۆ تەنەکەیەک نەوت سەر و ملیان دەشکاند› ☰ سر و دست برای چیزی شکستن

سەر وادان: ☜ **سەر بادان**

سەر هاتن: */کنایە/* زیاد لە اندازەی پێوست بوون ☰ بیش از اندازەی لازم شدن

سەر هەڵبڕین: ☜ **سەر هەڵێتان**

سەر هەڵدان: ١. ڕاپەڕین؛ بەرهەڵست بوونەوە ٢. دەرکەوتن؛ پەیدا بوون دوای دیار نەبوون ٣. کڵاوەی دەفر لابردن ‹کە دیزەی کەشکەکی هێنا و سەری هەڵدا کەبانووی ماڵ/ زِ تاب قولت هەڵمینش چە خون اُفتاد در دلها «هەژار، *بۆ کوردستان*»› ☰ ١. قیام کردن ٢. پیدا شدن (کسی یا چیزی) بعد از مُدتی بیخبری ٣. سرِ ظرف را برداشتن

سەر هەڵگرتن: */کنایە/* ١. دەرپەڕین و ڕاکردنی ئەسپ، بێ دەسەڵاتی سوار ٢. چوون و خۆ لە خەڵک دوور خستنەوە ‹دڵم نایە بە جێت بێڵم برۆم بۆ خۆم بە دنیادا/ سەری خۆم هەڵگرم وەک شێت بە کێو و دەشت و سەحرادا «کوردی»› ☰ ١. لجام گُسیختن اسب ٢. سر بە کوه و بیابان گذاشتن

سەر هەڵێنان: سەر هەڵبڕین: ١. سەر بەرز کردنەوە ٢. */کنایە/* سەربزێوی کردن ٣. */کنایە/* چاکتر بوونی نەخۆش ☰ ١. سر بلند کردن ٢. سرکشی کردن ٣. بهتر شدن بیمار

سەر هەنگاوتن: دەست لە سەر دانان بۆ ڕێزگرتنی کەسێ ☰ دست بر سر نهادن بزای احترام

سەر هێنان و سەر بردن: */کنایە/* بیر کردنەوە ‹هەرچی سەرم هێنا و سەرم برد، ئەم کارە سوودی نەبوو› ☰ بسیار فکر کردن

سەری خۆ خوێندنەوە: */مەجاز/* حیسابی خۆ کردن ☰ خود را برآورد کردن

سەری شتێک گرتن: لایەکی شتێک گرتنە دەستەوە ‹سەری مێزەکە بگرە با بیبەین!› ☰ سر چیزی را گرفتن

سەری شتێک هێنانە یەکد جەم کردنەوەی سەری شتێک ‹سەری تەلیسەکەمان هێنایە یەک و گرێمان دا› ☰ سر چیزی را هم آوردن

سەری قسە داخستن: ☜ **سەری قسە داهێتان**

سەری قسە داهێنان: */مەجاز/* سەر قسە داخستن؛ دەست بە قسە کردن ‹لەگەڵ هاوسێکەمان سەری قسەم داهێنا› ☰ سر حرف را باز کردن

سەری کەسێک بردن: */مەجاز/* مێشکی سەری کەسێک بردن/ خواردن؛ بە زڵە و چەنەبازی کەسێک ئازار دان. هەروەها: **سەری کەسێک چوون** ☰ سر کسی را بردن

بە سەر چوون: ١. ڕابردن؛ گوزەران ‹وا دیارە بەشی قوتابخانە چوونم بە سەر چووبوو «هەژار، *چێشتی مجێور*»› ٢. */مەجاز/* زۆر بە تاسە و مەراقەوە بۆ شوێنێ یا لای کەسێک چوون ‹بۆ لای تۆ بە سەر دێم› ☰ ١. گذشتن ٢. با سر آمدن

بە سەردا هێنان: */کنایە/* تووشیار کردن؛ کەسێک تووشی شتێکی نەخوازراو کردن ‹بەڵا بە سەردا هێنان؛ گۆڕانکاری بە سەردا هێنان› ☰ بر سر آوردن

بە سەر کردنەوە: */مەجاز/* سەر لێ دان؛ ئاوڕ لێ

دانەوە ف سر زدن

بە سەر کەسێکدا هاتن: */کینایە/* کەسێک تووشی شتێکی نەخوازراو هاتن ‹نازانی لەو سالانەدا چیم بە سەرا هات!› ف بە سر کسی آمدن

بە سەرەوە هاتن: */مەجاز/* بە حەز و لەزەوە هاتن ف با سر آمدن

بە سەری کەسێک سوێند/ قەسەم خواردن: ١. بە دروستی و ڕاستی کەسێکدا پەرمیان ‹هەموو بە سەری سوێند دەخۆن، تۆ دەڵێی دزە؟› ٢. بە نیشانەی ڕێزنان، بە سەر (گیان)ی کەسێک سوێند خواردن ‹بە سەرت سوێند دەخۆم من بێخەبەرم› ف ١و٢. بە سر کسی قسم خوردن

لە ژێر سەردا بوون: */مەجاز/* ١. نانەوە؛ زووتر شک بردن ‹پارەیەکی باشی لە ژێر سەردایە› ٢. لە بیر و هزردا وەک ئاوات و خولیایەک بوون ‹حەمدی سەودایی چلۆنی وا لە ژێر سەردا، سەرت/ ناوی ئەو شۆخە دەنووسێ شەو لە خشتی ژێر سەرا «حەمدی»› ف ١. زیر سر داشتن ٢. در سر پروراندن

لە ژێر سەری کەسێکدا بوون: */مەجاز/* کەسێک هۆی کارەساتێک بوون ‹ئەم هەموو شەڕ و ئاڵۆزییە لە ژێر سەری شەریکەکەیدایە› ف زیر سر کسی بودن

لە سەردا بوون: لە هزر و بیردا بوون ‹هەر کەسە خەیاڵێکی لە سەردایە› ف در سر داشتن

لە سەر دان: */مەجاز/* لە کتوپڕ بیرێکی سەیر بە خەیاڵدا هاتن ‹داویە لە سەرم هەوای یاری نۆ/ یا بۆ وەیس ئەچم یا بۆ باینچۆ «فولکلۆر»› ف بە سر زدن

لە سەر دەرکردن: */مەجاز/* لە بیر خۆ بردنەوە ‹مەیگێڕ لە مە بڕوانە بە سیلەی چاوێ/ ڕابردوو، نەهاتوو، لە سەرت دەرباوێ «هەژار، *چوارینەکانی خەییام*»› ف از سر بیرون کردن

لە سەر کردنەوە: */کینایە/* پشتیوانی و بەرگری لێ کردن ‹چا بوو، سێ چوار کوڕە پوورم لەو مەدرەسە دەیانخوێند و لە سەریان دەکردمەوە «هێمن»› ف دفاع کردن

لە سەر کەوتن/ دەرچوون: */کینایە/* لە بیر چوونەوە و لێی نەکۆڵینەوە ف از سر افتادن

لە سەر گرتنەوە: دەسپێکردنەوە؛ دیسانەوە درێژە دان ‹لە سەر گرتنەوەی وتووێژەکان› ف از سر گرفتن

لە سەر وەستا بوون: ١. لە لای وەستاکار بوون بۆ چاک کردنەوە ‹ماشینەکەم لە سەر وەستایە› ٢. */مەجاز/* نزیک لە مردن بوون ‹زۆر نەخۆشە، لە سەر وەستایە› ف ١. پیش اُستادکار بودن ٢. در شُرُف مرگ بودن

لە سەری کەسێ زیاد بوون: */کینایە/* زۆرتر لە نیاز یان بایەخی کەسێک بوون ف از سر کسی زیاد بودن

سەر^{٢}: ئاوەڵناو. ١. بالا؛ بان؛ ژوور؛ سەروو ‹مالیان لە گوندی سەرە؛ قاتی سەر› ٢. سەرتر؛ خاوەن تایبەتمەندییەکی بەرزتر ‹قسەی قوێخا سەرە› ف ١. بالا ٢. برتر

⊡ **سەر خستن:** ١. بردنە سەرەوە ‹سەر خستنی ولات؛ لە پەنجەرەوە سەر خستن› ٢. */کینایە/* دەسگیرۆیی کردن و بە ئاوات گەیاندن ٣. سوار کردن ‹لە ماشینەکە سەریان خستم و چاویان بەستم› ٤. بە ئەنجام گەیاندن؛ بە ڕێوە بردن؛ بە ئاکام گەیاندن ‹سەر خستن و ساز دانی کۆنگرەی نەتەوەیی› ٥. کار و ڕەوتی هەناردنی دەیتا ئەلەکترۆنییەکان لە کەمپیۆتەرێکەوە (کەسێ) بۆ کەمپیۆتەرێکی تر (پتر سێرڤێر) ‹سەر خستنی فایلی وێنە› ٦. بوونە هۆی سەرکەوتن ‹پاڵپشتیان لێ کرد و بە سەر دوژمندا سەریان خست› ف ١. بالا بردن ٢.

بە جایی رساندن ٣. سوار کردن ۴. بە انجام رساندن ۵. ئاپلَود کردن ۶. پیروز کردن

سەر^{٢}: ئاوەڵکار. بەرەو بان؛ بۆ ژوورەوە ‹بەرەو سەر برۆ؛ بۆ سەر دەڕوانم› ☰ بالا

⊡ **بردنە سەر:** لە ئاستێکەوە گواستنەوە بۆ ئاستێکی بانتر. هەروەها: **خستنە سەر؛ کێشانە سەر؛ هاتنە سەر؛ هاوردنە سەر؛ هێنانە سەر** ☰ بالا بردن

سەر^{٤}: ئامراز. سەری: ١. دەسپێکی ‹سەر وەخت› ٢. لە سەر ‹سەر کێف› ٣. لە نێو ‹سەر ماڵ› ٤. لە کاتی ‹سەر شام؛ سەر ئێوارە› ٥. لە سەر ‹سەر چە کایە بکەین؟› ٦. لە سەری ‹سەر تیری› ٧. جم؛ کن؛ نک؛ لا ‹بردمە سەر وەستا› ☰ ١. سرِ ٢. بالای ٣. توی ۴. هنگامِ ۵و۶. سرِ ٧. کنارِ؛ نزدِ

▣ **سەر لە:** دەسپێک ‹سەر لە بەیانی› ☰ آغاز

لە سەر: لە بەر؛ بە خاتری ‹لە سەر تۆ بوومە پەندی عالەمێ› ☰ به خاطرِ؛ برای

⊡ **(لە) سەر خۆ چوون:** ١. بوورانەوە؛ بێهۆش بوون ٢. بایی بوون ☰ ١. از حال رفتن؛ بیهوش شدن ٢. مغرور شدن

سەر خۆ هاتن: هاتنە سەر خۆ؛ لە کزی و نەخۆشی ڕزگار بوون ☰ سر حال آمدن

سەر^{٥}**-**: پێشوشە. سەروو ‹سەربەرز؛ سەرکردە؛ سەرچل› ☰ سر-

-سەر^{٦}: پاشەوشە. ١. بیر ‹خۆسەر› ٢. ڕاس؛ ڕاست ‹یەکسەر› ☰ ١. -رای ٢. مستقیم

-سەر^{٧}: پاشگر. شوێن ‹ڕوانسەر؛ ئاوێسەر› ☰ جای؛ سرای

سەرئاسنینە / ser'as(i)nîne/: ناو. سەپان‌ترێنە؛ دڕووەکەڵەوە؛ چۆکشکێنە؛ جۆرێ دڕکی تیژە، لە نێو گەنمدا دەڕوێ ☰ نوعی خار

سەرئاسێ / ser'asê/: ☜ **سەراسێ**

سەرئاواڵە / ser'awałe/: ئاوەڵناو. سەرباز؛ سەرگوشاد ☰ سرباز

سەرئاورگە / ser'awirge/: ناو. سەرکڵ ☰ بالای آتشدان

سەرئەژمێر / ser'ejmêr/: ☜ **سەرژمێر**

سەرئەژمێری / ser'ejmêrî/: ☜ **سەرژمێری**

سەرئەنجام^{١} / ser'encam/: ناو. سەرەنجام: ١. دوایی؛ دواخری؛ ئاخر؛ دەس‌ئاخر؛ قۆناغی دواینی ڕەوتێک ‹سەرئەنجام گا، هەر دۆڵە «مەسەل»› ٢. ئاکام؛ بڕانەوەی کار؛ بەرهەم و دەسهاتی چالاکییەک ‹سەرئەنجام چ دەبێ، کەس نازانێ› ☰ ١و٢. سرانجام

سەرئەنجام^{٢}: ئاوەڵکار. سەرەنجام؛ لە دواییدا؛ دواخرەکەی ‹بە هەر جۆرێ بوو وازیان لێ هێنام/ کەوتمە فکری خۆم، ئاخر سەرئەنجام «قانع»› ☰ سرانجام

سەرئەنداز / ser'endaz/: ناو. سەرئەنناز: ١. سەرپۆش؛ ئەوەی بە سەری شتێکیدا دەدەن ٢. ڕایەخی باریک کە کەنار دیوار پڕ دەکاتەوە ☰ ١. سرپوش ٢. کناره

سەرئەنگوست / ser'engust/: ☜ **سەرپەنجە**

سەرئەنناز / ser'ennaz/: ☜ **سەرئەنداز**

سەرئێشە / ser'êşe/: ناو. سەرێشە؛ ژانەسەر ☰ سردرد

سەرئێوارە / ser'êware/: ناو. سەرەتای درەنگ بوونی ڕۆژ ☰ عصرهنگام

سەرا^{١} / sera/: ناو. ١. ماڵی دیوان ٢. جێگە ‹سەرای دەوڵەتی› ☰ ١. ادارەی مرکزی ٢. جای؛ مکان

-سەرا^{٢}: پاشەوشە. جێ ‹کاروانسەرا› ☰ -سرا

سەراپا / serapa/: ئاوەڵکار. سەراپێ؛ سەرلەبەر؛ سەر تا پێ: ١. لە سەر تا پێ؛ هەموو ئەندام ‹شێخیی و سەراپا دەڵەک و ڕێوی دەپۆشی/ نالیم و بە ڕووتی لە هەموو دیدە دەپۆشم «نالی»› ٢.

سەراسەر؛ گشت لە گشت؛ بە تەواوی ‹سەر و ڕیشم سەراپا بۆتە لۆکە/ بە شەو هەمڕازمە پشمین و کۆکە «حاجی قادر»› ■ ١و٢. سراپا

سەراپەردە / seraperde/: ناو. دیوانی میر ■ خانەی فرمانروا

سەراپیتە / serapîte/: ناو. میچ؛ سرمیچ؛ بن‌میچ؛ بان لە دیوی ژوورەوە ■ سقف

سەراپێ١ / serapê/: ئاوەڵناو. هۆشیار؛ لە سەر هۆش ■ هوشیار

سەراپێ٢: ☜ سەراپا

سەراراو / seraraw/: ناو. کەفاوی تازەی لە کار نەکراوی شۆردنی جل‌وبەرگ ■ کفابەی استفادە نشدەی رختشویی

سەرازا / seraza/: ئاوەڵناو. سەربەست؛ ئازاد ■ آزاد

سەرازادی / serazadî/: ناو. سەرازایی؛ ئازادی ■ استقلال

سەرازایی / serazayî/: ☜ **سەرازادی**

سەراسا١ / serasa/: ئاوەڵناو. تایبەتی ■ اختصاصی

سەراسا٢: ☜ **سەرانسەر**

سەراسایی / serasayî/: ☜ **سەرانسەری**

سەراسوێ / seras(i)wê/: ناو. سەراسۆ؛ کاری لە بەرزترەوە ڕوانین بە نهێنی ■ عمل دزدکی از بالا نگاە کردن

سەراسۆ / seraso/: ☜ **سەراسوێ**

⊡ **سەراسۆ کردن**: ١. مل کێشان و چاو لێکردن ‹بچۆ سەر ئەو بستووکە سەراسۆیێ بکە! بزانە کەس دیار نییە› ٢. سەر دان؛ بە سەر کردنەوە ‹قەت سەراسۆیەکمان ناکەی› ■ ١. دید زدن ٢. ملاقات کردن

سەراسەر / seraser/: ☜ **سەرانسەر**

سەراسەری / seraserî/: ☜ **سەرانسەری**

سەراسیمە / serasîme/: ئاوەڵناو. شڵەژاو؛ سەرلێشێواو؛ حەپەساو بە هۆی ڕووداوێکی لەنەکاو ■ سراسیمە

سەراسێ / serasê/: ناو. سەرئاسێ؛ شیشنگ؛ لاژانەسەر؛ ژانەسەرێکی تیژی تاوتاوە، نەخۆش دادەگرێ و تێکی دەدا ‹سەرێ سەراسێ نەگرێ بۆ وڵات/ هاواری لێ کەی نەگاتە فریات «قانع»› ■ میگرن

سەراشێت / seraşêt/: ناو. سەرئێشەی چەل‌ومل و دەستبەرنەدەر ■ سردرد مُزمن

سەراڤ / serav/: ناو. سەراڤک؛ سەراو: ١. کیسە ئاوێ کە دەگەڵ پیزە لە سکدایە ٢. قەراخ ئاو ■ ١. کیسەآب همراه جنین ٢. کرانە

⊡ **سەراڤ پەقین**: سەراو تۆقین؛ سەراو تەقین؛ ڕژانی ئاوی سەراڤ بەر لە هاتنی مناڵ ■ پارە شدن کیسەآب قبل از تولد نوزاد

سەراڤک / seravik/: ☜ **سەراڤ**

سەراڤکانێ / seravkanê/: ناو. گەمە لە ئاوی قووڵدا و سەر دە ئاو ڕۆکردنی یەکتر ■ آب بازی هنگام شنا

سەراڤکی / seravkî/: ئاوەڵکار. ڕەپوڕاست؛ بە ئاشکرا؛ بێ دەروایسی ■ رُک و صریح

سەراڤی / seravî/: ئاوەڵناو. پاش بارانی پەڵە چێندراو (دەغڵ) ■ کاشتە شدە پس از اوّلین باران جدّی پاییزی (بذر)

سەراک / serak/: ناو. کولکەی بە شانەکراو ■ پشم و موی شانەزدە و پاک شدە

سەراگوم / seragum/: ئاوەڵناو. ١. شرت و گوم؛ بێ‌سەروشوێن ٢. کەس‌نەناس ■ ١. مفقودالاثر ٢. گُمنام

سەرالیجی / seralîcî/: ناو. سەرنشێو ■ سرازیری

سەرامەت / seramet/: ☜ **سەرامەد**

سەرامەد / seramed/: ئاوەڵناو. سەرامەت؛ گرۆبەر؛ هەڵکەوتە؛ ژێهاتی؛ موودە؛ سەرتر لە هەموان ■ سرآمد

سەرامیک / seramîk/: ناو. سەرامیک؛ کاشی؛ بەرهەمی سواڵەتی بە خاکەبەرد و کائولین تۆژدراو ☰ سرامیک

سەرانسەر / seranser/: ئاوەڵکار. سەراسا؛ سەراسەر؛ سەرتاسەر؛ سەراسا: ١. پەڕانپەڕ؛ شەقانشەق؛ لەم سەر تا ئەو سەر ‹زستانێکی سەرانسەر، پێخۆرمان نەبوو، بە نانی وشک ڕامانبوارد «هەژار، چێشتی مجێور»› ٢. گش؛ هەموو ☰ ١. سراسر ٢. همگی

سەرانسەری / seranserî/: ئاوەڵناو. سەراسەری؛ گشتی؛ سەراسایی؛ پێوەندیدار بە هەموو شوێنێکەوە ☰ سراسری

سەرانگوێلک / serang(i)wêlik/: ناو. سەرانگۆلک؛ سەرانوێلک؛ سەرگوێلک؛ سەرگۆ؛ سەروانک؛ سەرەنوێلک؛ سەنگوردوو؛ سەنێرگا؛ سەنیرگا؛ سەنێروانک؛ سەنێروانگ؛ سەورگە؛ سەخوڕگە؛ سەورۆگا؛ گووفک؛ لاسگا؛ گیفەلانک؛ سنێرگە؛ جێگەی لێڕشتنی پەین و ڕیخ ☰ شوله؛ سرگینگاه

سەرانگۆلک / serangolik/: ☜ **سەرانگوێلك**

سەرانگێرۆ / serangêro/: ناو. کاری گەڕانەوە لە سەردا بۆ خوار ‹هەوارچییان لە کوێستانەوە ماڵاتیان سەرانگێرۆ کردووە› ☰ عمل به پایین برگشتن

سەرانوێلک / seranwêlik/: ☜ **سەرانگوێلك**

سەرانە^{١} / serane/: ☜ **سەرباقی**^{١}

سەرانە^{٢}: ئاوەڵناو. پێوەندیدار بە هەر کەسەوە ‹داهاتی سەرانە› ☰ سرانه

سەرانە^{٣}: ئاوەڵکار. بە پێی سەر؛ بۆ هەر کەسێک ‹سەرانە دابەش دەکرێ› ☰ سرانه

سەراو^{١} / seraw/: ناو. ١. چاوەی زلی ئاو ٢. سەراف؛ زەمینی نزیکی چەم ٣. سەراف؛ کیسە ئاوێ کە دەگەڵ پیزە لە سکدایە ٤. ئاودەست؛ دەساو ٥. یەکەمین ئاوێ کە بە کشت و کاڵ دەدرێ ☰ ١. سرچشمه ٢. زمین نزدیک رودخانه ٣. کیسەآب همراه جنین ۴. مُستراح ۵. اوّلین آبیاری مزرعه

⊡ **سەراو تۆقین:** ☜ **سەراف پەقین**

سەراو تەقین: ☜ **سەراف پەقین**

سەراو کردن: بۆ یەکەم جار دێرانی کشت و کاڵ ☰ آبیاری کردن مزرعه برای اوّلین بار

سەراو^{٢}: ئاوەڵناو. ١. بناو نەبوو؛ خۆگرتوو لە بان ئاوەوە ٢. تایبەتمەندی زەمینێ کە زوو ئاو قووت نادات ☰ ١. شناور ٢. حالت زمینی کە آب را سریع جذب نمی‌کند

سەراوان / serawan/: ناو. لای سەرەوە ☰ طرف بالا

سەراورد / serawird/: ☜ **سەراوەرد**

سەراوەرد / serawerd/: ناو. سەراورد: ١. ڕابواردووی لەمێژینە ٢. لای ژوورینی مەزرا ☰ ١. گذشتەی دور ٢. سمت بالای زمین کشاورزی

سەراوی / serawî/: ناو. جۆرێ کوولەکە ☰ نوعی کدو

سەرایت / serayit/: ناو. ستیرمە؛ گیرۆیی؛ تەشەنا ☰ سرایت

سەربار^{١} / serbar/: ناو. سەربارە؛ سەروار: ١. شتێ کە لە سەر باری بارەبەر یان بار بە تێکڕایی دادەنرێ ٢. /*کینایە*/ زەحمەتی زیادی ‹لە سایەی زەحمەت و ڕەنج و لە سایەی کار و ئازایی/ بە سەربەرزی دەژین، بۆ کۆمەڵ و گەل نابنە سەربار «هێمن»› ☰ ١. اضافەبار ٢. قوزبالاقوز

سەربار^{٢}: ئاوەڵناو. هۆی دەردیسەری و ڕەنجی زۆر ‹بێچاوییە هۆی کزی و کەساسیت/ سەرباری خەڵک بی، نالەباری «مەلا غەفوور»› ☰ سربار

سەربارانە / serbarane/: ناو. ١. کاری باج سەندن لە باری کاروان ٢. باجێ کە بە پێی بار لە کاروانچی دەسەندرێ ☰ ١. عمل باج گرفتن از بارهای کاروان ٢. باج بار

سەرباره / serbare/: ☜ **سەربار**١

سەرباز١ / serbaz/: ناو. سەرواز؛ بالّباز: ١. کەسێ کە لە هێزی چەکداری، بەتایبەت ئەرتەشدا خزمەت دەکا و خوارترین پلەکی چەکداری هەیە ٢. *[کینایە]* کەسێ کە بۆ شەڕکردن ئامادەی چەک هەڵگرتنە ‹سەربازی نیشتمان؛ سەربازی ڕێگەی ڕزگاری› ٣. پیادە؛ داشێکی شەترەنج ٤. وەرەقێکی کایەی پاسوور ☰ ١تا٤. سرباز

⊡ **سەرباز گرتن:** خەڵک بە زۆر بۆ سەربازی بردن ☰ سرباز گرفتن

سەرباز٢: ئاوەڵناو. سەرواز: ١. سەرئاواڵە؛ سەرتاک ٢. سەررێژ؛ لیپ ☰ ١. سرگُشاده ٢. لبریز

سەربازخانه / serbazxane/: ☜ **سپاخانه**

سەربازگه / serbazge/: ناو. دەبۆ؛ سپاخانه ☰ پادگان

سەربازگیری / serbazgîrî/: ناو. سەروازگیری؛ سەروازبگیر؛ کاری سەرباز گرتن ☰ سربازگیری

سەربازی / serbazî/: ناو. سەروازی: ١. دۆخ یان چۆنیەتی سەرباز بوون ٢. ماوەیێ کە هەر کەس دەبێ وەک سەرباز، لە هێزی چەکداری بێگار بکا ☰ ١و٢. سربازی

⊡ **سەربازی کردن:** بۆ ماوەیەکی دیاریکراو لە هێزی چەکداریدا خزمەت کردن ☰ سربازی کردن

سەرباس / serbas/: ناو. بابەتی قسە و گفتوگۆ ‹سەرباسی کەناڵەکانی جیهان› ☰ محور بحث

سەرباقی١ / serbaqî/: ناو. سەرانه؛ سەر؛ باقی؛ پاشماوە؛ ماوە؛ ئەوەی بە هۆی جیاوازی نرخی دوو شت، دەدرێ یان وەردەگیرێ ‹ساعەتەکانمان گۆڕییەوە، سیهەزارم سەرباقی داوە› ☰ باقی

سەرباقی٢: ئامراز. ١. سەرەڕای ‹سەرباقی تەواوی گرفتاری ژیان، ڕووی خۆش بوو› ٢. لە هەمبەر؛ لە باتی ‹سەرباقی چاکە و پیاوەتیم، بوختانم بۆ هەڵدەبەستێ!› ☰ ١. با وجودِ ٢. در عوضِ

سەربالّ / serbał/: ناو. شاپەڕ؛ شابال؛ پەڕی درشتی مەل ☰ شاهپر

سەربان / serban/: ناو. سەربوو؛ بان؛ بانماڵ؛ بانخانگ؛ بانبەرز؛ دیوی دەرەوەی سەرپۆشی خانوو ☰ پُشتبام

سەربدەو / serbidew/: ناو. دۆکلیوی بە برنج و ساوار ☰ آش بلغور و دوغ

سەربرده / serbirde/: ناو. سەربگرد؛ سەربووری؛ سەربهوردە؛ سەربهوردی؛ سەربهوورد؛ سەرگۆت؛ بەسەرهات ☰ سرگذشت

سەربرین / serb(i)rîn/: ئاوەڵناو. کەچەڵ ☰ کَل

سەربڕ١ / serbiř/: ناو. کەسێ کە سەر دەبڕێ ☰ جلاد

سەربڕ٢: ئاوەڵناو. ١. قەوبڕ؛ ناڤبڕ؛ نێوبڕ؛ نزیکترین ڕێ بۆ گەیشتن ٢. تایبەتمەندی گەنم، جۆ، وێنجەی دووراو و ... بە ماڵەغان، بە شێوەیێ کە سەری گولەکەی بقرتێنن ‹ئەو وێنجەیە حەیفە، سەربڕ مەیدوورە!› ☰ ١. میانبُر ٢. نزدیک بە خوشه درو شده (گندم، جو، یونجه و ...)

سەربڕانه / serb(i)řane/: ناو. ئاهەنگی حەیوان سەربڕین و میوانداری بە هۆی تەواو بوونی کاری وەرزێری ☰ قربانی کردن و سور دادن بە مناسبت پایان کار کشاورزی

سەربڕاو / serb(i)řaw/: ئاوەڵناو. سەربڕیاگ؛ سەر بە تیخ جیاوەکراو ☰ سربُریده

سەربڕیاگ / serbiřyag/: ☜ **سەربڕاو**

سەربزۆت / serb(i)zot/: ☜ **سۆتك**

سەربزۆک / serb(i)zok/: ئاوەڵناو. بزۆز؛ هاروهاج ☰ ناآرام

سەربزۆکی / serb(i)zokî/: ☜ **سەربزێوی**

سەربزووت / serb(i)zût/: ☜ **سۆتك**

سەربزێو / serb(i)zêw/: ئاوەڵناو. ١. سەربزۆک؛ بزۆز ٢. *[کینایە]* ئەشقی؛ یاخی ☰ ١. ناآرام ٢.

سرکش

سەربزێوی / serb(i)zêwî/: ناو. سەربزۆکی؛ یاخییەتی؛ ئەشقییەتی ☰ یاغیگری

سەربگرد / serbigird/: ☜ **سەربردە**

سەربلور / serb(i)lûr/: ناو. جۆرێ ماسی دەم درێژۆکەی وەک بلوێر ☰ نوعی ماهی

سەربڵن / serb(i)łin/: ☜ **سەربڵند**

سەربڵند / serb(i)łind/: ئاوەڵناو. سەربڵن؛ ئابڕوودار. هەروەها: **سەربڵندی** ☰ سرفراز

سەربو / serbû/: ☜ **سەربان**

سەربوری / serbûrî/: ☜ **سەربردە**

سەربە / serbe/: ئامراز. پێوەندیدار بە؛ سەبارەت بە ‹سەربە دەولەت› ☰ منسوب بە؛ وابستە بە

سەربەتاڵ / serbetał/: ئاوەڵناو. ١. بێسەرپۆش ٢. نەزان و بێئاوەز ☰ ١. بی‌سرپوش ٢. بی‌مغز

سەربەخۆ^{1} / serbexo/: ئاوەڵناو. ١. بژێک؛ بژیو؛ خۆژی؛ خۆژیو؛ خاوەن سەربەستی و دەسەڵات ٢. جیاواز؛ جیا؛ جوێ ٣. *[ڕامیاری]* تایبەتمەندی حوکمەتێک کە بۆخۆی بڕیاری خۆی دەدا و بەڕێوە بردنی قانوون و لە باری ڕامیاری و ئابووری و کۆمەڵایەتییەوە، چاو لە دەستی غەوارە نییە و ٤. ☜ **سەربەردایی** ☰ ١تا٣. مُستقل ٤. ☜ **سەربەردایی**

سەربەخۆ^{2}: ئاوەڵکار. خۆسەر؛ بۆخۆ؛ بێ پرس لە کەسی دی ‹شووەکەی سەربەخۆ خانووەکەی فرۆشتبوو› ☰ سرخود

سەربەخۆیی / serbexoyî/: ناو. سەربەستی؛ خۆبوویی؛ سەرازایی؛ دۆخ یا چۆنیەتی کار بە کەسێکی‌تر نەمان؛ بڕیار دان، لەسەر کار کردن و بەڕێوە بردنی کاران بە تەنیا یان لە ژێر چاوەدێری خۆدا ‹کوردستانم بە گۆڕەپان دێتە بەرچاو/ سەربەخۆیی بە تۆپێکی باش پفدراوا «پەشێو»› ☰ استقلال

سەربەدو / serbedû/: ناو. چێشتی کەشک و گەنمە کوتاو ☰ آش کشک و گندم نیمکوب

سەربەدەرەوە / serbederewe/: ئاوەڵناو. بەناوبانگ؛ ناودێر؛ بەدەنگ‌وناو ☰ مشهور

سەربەران / serberan/: ناو. بەرانێ کە تەمەنی لە پێنج سال پتر بێ ☰ قوچ پنج ساله بیش

سەربەردایی / serberdayî/: ئاوەڵناو. خۆسەر؛ سەربەخۆ؛ خودسەر؛ لاسار؛ خۆڕایی؛ کێزر؛ بێخۆ؛ لە خۆخرە؛ سەربزێو؛ خووگرتوو بەوەی کە قسە هەر قسەی خۆی بێ ☰ خودسر

سەربەردە / serberde/: ناو. بانیژە؛ شوێنی گەنم تێ‌کردنی ئاش ☰ دهانەی آسیاب

سەربەرز / serberz/: ئاوەڵناو. سەربڵن؛ سەربڵند؛ سەرفیراز؛ سەرفەراز؛ سەرەفراز ☰ سرفراز

سەربەرزی / serberzî/: ناو. ١. سەربڵندی ٢. شانازی ☰ ١. سرفرازی ٢. افتخار

سەربەرگەدە / serbergede/: ناو. بەرکەمەر؛ بەرناوک؛ ژێری ناوک ☰ زیرِ ناف

سەربەرەخوار^{1} / serberex(i)war/: ناو. سەربەرەوخوار؛ سەربەرەوخوارە؛ سەربەرەژێر؛ سەربەرەژێرکە؛ سەربەرەژێرە؛ سەربەرەوژێرە؛ سەربەرەوژێر؛ سەرەو لێژایی؛ ڕووبە لای ژێروو ‹لەمەو بە دوا سەربەرەخوارە› ☰ سراشیبی

سەربەرەخوار^{2}: ئاوەڵناو. سەربەرەوخوار؛ سەربەرەوخوارە؛ سەربەرەژێرکە؛ سەربەرەژێر؛ سەربەرەژێرە؛ سەربەرەوژێرە؛ سەربەرەوژێر؛ سەرەو لێژایی ‹ڕێگەی سەربەرەخوار› ☰ سراشیبی

سەربەرەخوار^{3}: ئاوەڵکار. سەربەرەوخوار؛ سەربەرەوخوارە؛ سەربەرەژێرکە؛ سەربەرەژێر؛ سەربەرەژێرە؛ سەربەرەوژێرە؛ سەرەو لێژایی؛ سەربەرەوژێر؛ بەرەو لای خوارەوە ‹سەربەرەخوار چوو› ☰ رو بە پایین

سەربەرەخوارە / serberex(i)ware/: ☜

سەربەرەخوار

سەربەرەژوور١ / serberejûr/: ناو/ ئاوەڵناو. سەربەرەوژووره؛ سەربەرەوژوور؛ بەرەوژووره؛ سەرەوژوورایی ▤ سربالایی

سەربەرەژوور٢: ئاوەڵکار. سەربەرەوژووره؛ سەربەرەوژوور؛ سەرەوژوورایی؛ بەرەو ژوور؛ ڕوو به بان؛ بەرەو لای سەرەوە ‹سەربەرەژوور بڕۆن تا دەگەنە دوو ڕیانێ، ئەوجار بە لای ڕاستا هەڵگەڕێن› ▤ رو به بالا

سەربەرەژێر١ / serberejêr/: ☜ **سەربەرەخوار**

سەربەرەژێر٢: ئاوەڵناو. *[کینایە]* شەرمەزار و خەجاڵەت ▤ سرافكنده

سەربەرەژێرکە / serberejêrke/: ☜ **سەربەرەخوار**

سەربەرەژێرە / serberejêre/: ☜ **سەربەرەخوار**

سەربەرەژێری / serberejêrî/: ناو. سەرنشێو؛ سەربەرەژێر؛ سەرەوخوارکە ▤ سراشیبی

سەربەرەوبان / serberewban/: ئاوەڵناو. بەرەوژوور ‹ڕێگایەکی سەربەرەوبانمان بڕی› ▤ سربالا

سەربەرەوخوار / serberewx(i)war/: ☜ **سەربەرەخوار**

سەربەرەوخوارە / serberewx(i)ware/: ☜ **سەربەرەخوار**

سەربەرەوژوور / serberewjûr/: ☜ **سەربەرەژوور**

سەربەرەوژوورە / serberewjûre/: ☜ **سەربەرەژوور**

سەربەرەوژێر١ / serberewjêr/: ☜ **سەربەرەخوار**

سەربەرەوژێر٢: ئاوەڵناو. سەروژێر؛ قڵپ؛ وێران؛ کاول ▤ زیر و زبر

سەربەرەوژێرە / serberewjêre/: ☜ **سەربەرەخوار**

سەربەرەولێژایی / serberewlêjayî/: ☜ **سەرنشێو**

سەربەڕسق / serbeřisq/: ئاوەڵناو. ١. سەربەڕۆزی؛ خاوەن ڕسق و ڕۆزی ٢. *[کینایە]* خۆشبەخت؛ کامەران ٣. پێ‌پیرۆز ▤ ١. دارا ٢. خوش‌شانس ٣. خوش‌یُمن

سەربەڕۆزی / serbeřozî/: ☜ **سەربەڕسق ـ١**

سەربەڕۆنە / serbeřone/: ناو. چێشتی دانەوێڵەی خەستوخۆڵ کە ڕۆنی قرچاوی بە سەردا دەکەن ▤ آش غلیظ حبوبات و روغن داغ

سەربەڕوو / serbeřû/: ناو. جۆرێ مارە، سەری وەک بەڕوو دەچێ ▤ نوعی مار

سەربەڕووڵە / serbeřûłe/: ناو. پیمێکە گاینجە ڕادەگرێ ▤ پیمی چوبی در خیش

سەربەزیا / serbezîa/: ☜ **سەروزیاد**

سەربەزێرە / serbezêre/: ناو. لەبزەڕینە؛ نیسکێنەی توند کە ڕۆنی قاڵکراوی بە سەردا دەکەن ▤ آش عدس غلیظ که روغن بر آن ریزند

سەربەزێڕە / serbezêře/: ناو. لەبزێڕینە؛ نیسکێنەی توند کە ڕۆنی داخی بە سەردا دەکەن ▤ آش غلیظ عدس با روغن داغ

سەربەژێر / serbejêr/: ئاوەڵکار. بەرەوخوار؛ نشێو؛ سەربەژێر ▤ رو به پایین

سەربەس / serbes/: ☜ **سەربەست**

سەربەست١ / serbest/: ئاوەڵناو. سەربەس؛ سەربەخۆ ▤ مُستقل

⊡ **سەربەست کردن**: ١. تەرخان کردن؛ ڕێ بۆ کردنی هەموو کارێ پێ دان ٢. نرخی وا لە سەر ماڵی بۆ فرۆش دانان کە نەفرۆشێ ▤ ١. اختیارِ تام دادن ٢. نرخی بر کالا گذاشتن که به فروش نرسد

سەربەست٢: ئاوەڵکار. سەربەس؛ ئازادانە ‹شیعری تۆ، گشت نموونە/ سەربەست ئەڕوا و خوڕەی دێ! «گۆران»› ▤ آزادانه

سەربەستە١ / serbeste/: ئاوەڵناو. سەربەسە؛ نهێنی؛ پۆشراوی نەزانراو ‹موسوڵمانان! سوخەن سەربەستە تا کەی/ لە دەست ئەو کافری بێ‌دینی تەرسا؟ «حاجی قادر»› ▤ سربسته

سەربەستە٢: ئاوەڵکار. سەربەسە؛ بە نهێنی

‹سەربەستە پێت دەڵێم: خۆت لەو کارە مەدە!› ☰ سربسته

سەربەستی / serbestî/: ناو. سەربەسی؛ سەربەخۆیی ☰ استقلال

سەربەسە / serbese/: ☜ **سەربەستە**

سەربەسەر^{١} / serbeser/: ناو. *[شوورەیی]* سەرووسەر؛ گان بە گان ☰ مبادلەی دو همجنسباز

سەربەسەر^{٢}: ئاوەڵناو. سەرووسەر؛ سەربەسەری: ١. بێ پێویستی بە پارە یان شتی‌تر ٢. وەک یەک؛ بەرامبەر ☰ ١. پاياپای (معامله) ٢. برابر

سەربەسەر^{٣}: ئاوەڵکار. سەرووسەر: ١. یەک‌بەیەکی؛ سەربەسەری؛ بە شێوەی بەرانبەر ‹سەربەسەر بە زێڕم نەدەدا و ئێستا بە ئاردی دەفرۆشم! «هێمن»› ٢. بە گشتی؛ تەواوەتی ‹لە کن پشکووتنی غونچەی دەمی، وەک گول، سەراسەر گوێم/ گولی ڕوخساری دەرخا، نێرگس‌ئاسا، سەربەسەر چاوم «مەحوی»› ٣. هەموو؛ تەواو ‹سەربەسەر میللەتی هەموو ژاپون/ زۆر بە زەحمەت دەگاتە چل ملیۆن «حاجی قادر»› ☰ ١. پاياپای ٢. یکسره ٣. همه

سەربەسەرە / serbesere/: ناو. *[شوورەیی]* سەرووسەرە؛ سەرووسەرێ؛ سەربەسەر؛ گان بە گان ☰ مبادلەی دو همجنسباز

سەربەسەری / serbeserî/: ☜ **سەربەسەر**^{٢}

سەربەسی / serbesî/: ☜ **سەربەستی**

سەربەش / serbeş/: ☜ **سەرپشك**

سەربەشانە / serbeşane/: ناو. سەرپشکانە؛ کاکەبەشانە؛ بەشی تایبەتی کە بە کەسێک دەدرێت ☰ امتیاز

سەربەشایەتی / serbeşayetî/: ناو. ☜ **ڕانت**

سەربەشی / serbeşî/: ناو. ئیمتیاز ☰ امتیاز

سەربەقیتکە / serbeqîtke/: ئاوەڵناو. پۆپنەکی؛ کاکۆڵدار ☰ کاکُلی

سەربەکرێژ / serbek(i)řêj/: ئاوەڵناو. ڕژەدار؛ قرێژ بە سەر ☰ شورەدار (سر)

سەربەکڵاوە^{١} / serbek(i)ławe/: ناو. چوڕەپۆپنەکی ☰ چکاوک کاکُلی

سەربەکڵاوە^{٢}: ئاوەڵناو. ١. سەرپۆرت؛ کاکۆڵدار ‹کۆتری سەربەکڵاو› ٢. تایبەتمەندی بارانی دەنک درشت کە لە سەر گۆلاوە ئاو، بلق دروست دەکا ☰ ١. کاکُلدار ٢. حُباب‌ساز (باران درشت)

سەربەگۆبەن / serbegoben/: ☜ **سەربەگۆبەند**

سەربەگۆبەند / serbegobend/: ئاوەڵناو. *[پلار]* سەربەگۆبەن؛ سەربەگێچەڵ؛ گێچەڵ‌بەقوون؛ گێچەڵ‌وەقنگ: ١. دنەدەری خەڵک ٢. هۆی ئازار و گرفتاری ☰ ١. تحریک‌کننده ٢. دردسرساز

سەربەگێچەڵ / serbegêçeł/: ☜ **سەربەگۆبەند**

سەربەلک / serbelik/: ناو. سەربەنگ؛ سەرتا؛ سەرگەلا؛ سەر گەلای تووتن ☰ نُخبەی برگ تنباکو

سەربەمۆر / serbemor/: ئاوەڵناو. سەرمۆر؛ نەکراوە؛ بە مۆری سەربەستە یان پاکەتەوە بۆ دڵنیایی لە هەڵنەتەکان و دەس تێ نەبران ‹خۆش لە سەر سینەی سەری هەڵداوە دوو گۆی سەربەمۆر / مات و حەیرانم کە عەرعەر کەی هەناری گرتووە! «نالی»› ☰ سربەمُهر

سەربەن / serben/: ناو. پەلکە؛ بەنی کەوش و پێڵاو ☰ بند کفش

▣ **سەربەن گرێ دان**: کارێ (زیاتر بە قازانجی خۆ کردن) کردن ☰ کاری (بیشتر به سود خود) کردن

سەربەند / serbend/: ناو. ١. چەند وشەی سەرەتای گۆرانی ٢. وتەیێ لە گۆرانیدا کە پاش چەند شیعرێک دەگەڕێنەوە سەری ٣. بەستەی دوای مقام و لاوک ‹با بگێڕین زەماوەندێ/ با بۆتان بلێم سەربەندێ «سوارە»› ٤. سەردەستە؛ یەکمان؛ ڕێبەری دەستە ٥. قەپاخ؛ سەرپۆشی دەفری پچووک ٦. سەروێن؛ سەرپێچ ٧. لووتکە؛ ترۆپک

‹دامانی کێوەکانە لەسەد ڕەنگ ئاڵ و واڵ/ سەربەندی شاخەکانە، بە گوڵ نادیارییە «قانع»› ≡ ۱. پیش‌درآمد ترانە ۲. ترجیع‌بند ترانە ۳. ترانەی بعد از مقام (آواز) ۴. سردستە ۵. سرپوش ظرف کوچک ۶. دستار ۷. قُلە

سەربەنگ / serbeng/: ☜ **سەربەلك**

سەربەها / serbeha/: ناو. خوێنبایی؛ نرخی خوێنی کوژراو ≡ دیە؛ خونبها

سەربەهەش / serbeheş/: ئاوەڵناو. */کینایە/* گیرۆدە؛ تووشیار؛ هەڕگ وە سەر ≡ گرفتار

سەربەهەوێ / serbehewê/: ناو. ژنی هەویدار؛ ژنی پیاوی دوو ژنە ≡ زن هوودار

سەربهورد / serbihurd/: ناو. بەسەرهات؛ سەرگوروشتە ≡ سرگذشت

سەربهوردە / serb(i)hurde/: ☜ **سەربردە**

سەربهوردی / serbihurdî/: ناو. سەربردە؛ سەربهوردە؛ بەسەرهات ≡ سرگذشت

سەربهورد / serb(i)hûrd/: ☜ **سەربردە**

سەربێر / serbêr/: ناو. ۱. کەسێ کە لە سەر بێر ئاژەڵ بۆ دۆشین دەگرێ ۲. یەکەم ئاژەڵ کە دێتە دۆشین لە بێردا ≡ ۱. کسی کە حیوان را برای دوشیدن می‌گیرد ۲. اولین حیوانی کە دوشیدە می‌شود

سەربێژنگ / serbêjing/: ناو. سیڤۆی ≡ نُخالە

سەربێژنگە / serbêjinge/: ئاوەڵناو. */کینایە/* دەستەوستان و بێ‌دەسەڵات ≡ تنبل و ناتوان

سەربێش / serbêş/: ☜ **سەرپشك**

سەربێن / serbên/: ناو. ۱. مێزەر ۲. دەرپۆش ≡ ۱. دستار ۲. درپوش

سەرپا / serpa/: ئاوەڵناو. ڕاوێستاو؛ وێساو ≡ ایستادە

سەرپاتە / serpate/: ☜ **تلفار**

سەرپاچ / serpaç/: ناو. کاری بژار دروون لە ناو چەڵتووک ≡ وجین در شالیزار

سەرپاک / serpak/: ئاوەڵکار. تێکڕا؛ هەموو؛ گش ‹مزگەوتەکانت سەرپاک ڕووخاوە/ هەرچی پیاو تۆ بێ، چاک لێی قەوماوە «قانع»› ≡ تمامی

سەرپاڵە / serpałe/: ناو. بەرپاوان؛ پێشەنگی درەوکەران ≡ پیشرو دروگران

سەرپان١ / serpan/: ناو. */باوەڕی کۆن/* جنۆکەی نۆکەری جادووگەر کە شتی بۆ دێنێ ≡ جن مُسخّر جادوگر

سەرپان٢: ئاوەڵناو. خاوەن سەری زل و پان ≡ سرگُندە

سەرپایی١ / serpayî/: ناو. سەرپێیی: ۱. دەمپایی؛ کەوشی سووکەڵەی بێ‌پانییە ۲. */کینایە/* زگەشۆرە؛ بەلەفیرە؛ زگ‌ڕەوانی ≡ ۱. دمپایی ۲. اسهال

سەرپایی٢: ئاوەڵناو. سەرپێیی؛ بە ڕاوەستانەوە ‹دەرمانی سەرپایی› ≡ سرپایی

سەرپایی٢: ئاوەڵکار. */مەجاز/* سەرپێیی؛ بەلەز و پەلە و بێ ڕامان ‹سەرپایی چاوێکی لێ کرد› ≡ باعجلە

سەرپرێس / serp(i)rês/: ☜ **سەرپەرست**

سەرپڕ / serpiř/: ئاوەڵناو. ۱. پڕ؛ گۆزان؛ دارماڵ؛ تژە؛ تژی؛ سەرڕێژ؛ لێوانلێو ۲. دەمپڕ؛ بە تایبەتمەندی پڕ بوون لە سەری لوولەوە ‹تفەنگی سەرپڕ› ≡ ۱. لبریز ۲. سرپُر

سەرپزوو / serpizû/: ناو. پزوو؛ پزی؛ پزگ؛ جێگە دۆخین ≡ نیفە

سەرپشک / serpişk/: ئاوەڵناو. سەربەش؛ سەربێش: ۱. تایبەتمەندی کەسێ کە پێش باقی بەشی خۆی هەڵگرێ ‹کاکم سەرپشک بوو، ئەسپی باشتری بۆ خۆی هەڵدەبژارد «هێمن»› ۲. سەربەست لە هەڵبژاردندا ‹خۆت سەرپشک بە! ئەخوێنی یان ئەچی بۆ کار؟› ≡ ۱. دارای امتیاز انتخاب پیش از همە ۲. دارای اختیار در انتخاب

سەرپشکانە / serpişkane/: ☜ **سەربەشانە**

سەرپشکایەتی / serpişkayetî/: ☜ **ڕانت**

سەرپشکی / serpişkî/: ناو. تازیاری؛ هەڤیازی؛

دۆخی باشتر و لە پێشتر بوون ■ امتیاز

سەرپنج /serpinc/: ناو. گیایەکە لە کەرتەشی دەچێ، بەڵام دڕکی نییە ■ گیاهی است

سەرپنۆم /serp(i)nom/: ناو. گوێڕەپە؛ نەخۆشی بنانگوێ ئەستوور بوون ■ بناگوشک؛ أُریون

سەرپۆپە /serpope/: ناو. سەرچڵەپۆپە؛ بان‌ترین شوێنی دار و درەخت ■ فراز درخت

سەرپۆت /serpot/: ئاوەڵناو. سەرسەری؛ سەرچڵ؛ تەوڵباز؛ تەوەل؛ سەکەماتی؛ گەللایی؛ سەرەڕۆ؛ پەملەپڕی؛ تەتە؛ تڕبڕ؛ هرت‌پرت؛ بەبێ سەرنج دان و شوێندا چوون ■ سطحی؛ سرسری

سەرپۆرت /serport/: ☜ **سەربەکڵاوە**^{٢}-١

سەرپۆش /serpoş/: ناو. ١. سەرداپۆش؛ دەرخۆنە؛ ئامێرێک بۆ داپۆشین و سەرنانەوەی دەفر، کەلێن یان دەمی شتێک ٢. لەچک؛ هیشار؛ پارچەی سێ یان چوارسووچ، ژنان بە سەریدا دەدەن ■ ١. سرپوش ٢. روسری

سەرپەتی /serpetî/: ئاوەڵناو. ١. سەرڕووت؛ سەرخواس؛ سەرکۆڵ؛ سەرقۆت؛ تایبەتمەندی کەسێ کە هیچی بە سەرەوە نییە ٢. *[کینایە]* خاوەن ئاکاری پەسند، دوور لە بەرچاوتەنگی، خۆویستی و پێشداوەری ■ ١. سربرهنه ٢. آزاده

سەرپەردە /serperde/: ناو. والان؛ کولەپەردەیەکی جوان کە بە سەر پەردەدا هەڵیدەواسن ■ والان

سەرپەرست /serperist/: ناو. سەرپەرشت؛ سەرپرێس؛ سەرپەرستیار؛ سەرپەرشتیار؛ سەرپەرەست؛ سەرپەرەشت؛ ئەوی ئاگاداری دامەزراوە، ڕێکخراوە یان کەسێکی لە ئەستۆدایە و بەڕێوەی دەبات ■ سرپرست

سەرپەرستی /serperistî/: ناو. سەرپەرشتی؛ سەرپەرستیاری؛ سەرپەرشتیاری: ١. ئاگاداری و چاوەدێری لە شوێن، کەس یان دامەزراوەیێ ٢. ماڵ یا ژوورێ کە سەرپەرستیاری تێدایە ■ ١و٢. سرپرستی

سەرپەرستیار /serperistyar/: ☜ **سەرپەرست**

سەرپەرستیاری /serperistyarî/: ☜ **سەرپەرستی**

سەرپەرشت /serperişt/: ☜ **سەرپەرست**

سەرپەرشتی /serperiştî/: ☜ **سەرپەرستی**

سەرپەرشتیار /serperiştyar/: ☜ **سەرپەرست**

سەرپەرشتیاری /serperiştyarî/: ☜ **سەرپەرستی**

سەرپەرەست /serperest/: ☜ **سەرپەرست**

سەرپەرەشت /serpereşt/: ☜ **سەرپەرست**

سەرپەڕ /serpeř/: ناو. ١. ئەو پەڕ؛ ئەودیو؛ ئەولای شت ٢. یەکەم لاپەڕەی کتێب ٣. وێنەی سەر تۆپە قوماش ٤. *[مەجاز]* لای سەروو ‹ساقیا وا وەرگەڕێ! وا وەرگەڕێ!/ ڕوو لە لای من کە! مەچۆ بۆ سەرپەڕێ! «هێمن»› ٥. ئەو گایە دەکەوێتە سەری دەرەوە لە گێرەدا ‹گێرەشوێنێ کە نەیهێشت سووڕی ڕاستی قەت بدەین/ خۆی بنەی بێ‌کار و ئیشە، قەت خەتای سەرپەڕ نییە «قانع»› ■ ١. ورا؛ آن سو ٢. اولین صفحەی کتاب ٣. عکس یا مارک پارچە ۴. صدر مجلس ۵. گاو سمت خارج در خرمنکوبی

سەرپەل^{١} /serpel/: ناو. ١. لقی بەرەژووری دار ٢. سەرکردەی سی هەتا پەنجا پێشمەرگە ٣. چاخی دەسپێکردنی بارانی پەڵە ■ ١. شاخەهای بالای درخت ٢. سردستەی نظامی ٣. موسم باران

سەرپەل^{٢}: ☜ **سەرسکڵی**

سەرپەلی /serpelî/: ناو. سرکردەیی پەل ■ سردستەای

سەرپەڵە /serpełe/: ناو. ١. جەنگەی بارانی پاییز ٢. مانگی خەزەلوەر ■ ١. موسم باران پاییزی ٢. آبان ماه

سەرپەنام /serpenam/: ناو. سەرپەنم؛ ملەخڕێ؛ ملەخڕە ■ أُریون

سەرپەنجە /serpence/: ناو. سەرئەنگوست: ١.

سەری پێنج ئەنگوست بە تێکڕایی ٢. ترت؛ گوفک؛ کومێتللی؛ سەری تاکە ئەنگوستێک ف ١. سرپنجه ٢. سرانگشت

سەرپەنم / serpenim/: ☜ **سەرپەنام**

سەرپەنە / serpene/: ناو. قایمەمێو؛ داری ترێ کە دارەدالووتی وە بەر دراوە ف تاک تنومند

سەرپیرێژن / serpîrêjin/: ناو. *[پلار]* بەربەرۆشک؛ تەمەڵی هیچلێنەهاتوو کە لە ماڵ دەرناچێ ف تنبلِ خانەنشین

سەرپیل / serpîl/: ناو. شان؛ سەرمل ف کتف

سەرپێ / serpê/: ناوەلکار. پەلە؛ لەز ف شتاب

سەرپێچ / serpêç/: ناو. ١. مێزەر؛ شاشک ٢. سەری پێچدار کە گلۆپی پێوە دەبەسترێ ف ١. عمامه ٢. سرپیچ لامپ

سەرپێچی / serpêçî/: ناو. سەربزێوی؛ نافەرمانی؛ کاری لادان لە فەرمان ف نسرپیچی

سەرپێز / serpêz/: ناو. جەژنی هەوەڵ حەیوان زان ف جشن زاییدن اوّلین گوسفند

سەرپێشاو / serpêşaw/: ناو. ئابخانە؛ دەساو؛ مەبال ف مُستراح

سەرپێلک / serpêlik/: ☜ **سەرەتا**

سەرپێیی / serpêyî/: ☜ **سەرپایی**

سەرتا / serta/: ناو. ١. میوەی هەرەباش کە دەیخەنە سەر سەبەتەوە ٢. ☜ **سەربەلك** ف ١. میوەی مرغوب کە سرِ بار گذارند ٢. ☜ **سەربەلك**

سەرتاپا / sertapa/: ناوەلکار. سەرتاپێ؛ هەموو لەش؛ گش ئەندام ‹درەخت تازەشین، سەرلق ڕازاوەی گوڵ، گەڵا، چرۆ/ سەرتاپای چیمەن دەر ئەدا چین ـ چین مرواری ئاونگ «گۆران»› ف سراپا

سەرتاپێ / sertapê/: ☜ **سەرتاپا**

سەرتاس^{١} / sertas/: ناو. تاس؛ کەرەستەیەک بۆ هەلگرتنی کاڵای شفتە لە دوکان ف سرتاس

سەرتاس^{٢}: ئاوەڵناو. سەربێموو؛ مووی سەر وەریو ف تاس

سەرتاساو / sertasaw/: ئاوەڵناو. کاس؛ گێژ؛ وڕ ف گیج و منگ

سەرتاسەر / sertaser/: ئاوەڵکار. سەرانسەر؛ سەراسا؛ سەراسەر ‹سکووتێکی بە سام سەرتاسەری ئەم دێیە دادەگرێ/ دەڵێی هەر زیندەوارێکی هەیە لەو دێیەدا دەمرێ «هێمن»› ف سراسر

سەرتاش / sertaş/: ناو. سەرتراش: ١. دەلاک؛ موویکار ٢. تیخی موو تاشین ف ١. سلمانی ٢. تیغ موتراش

سەرتاشخانە / sertaşxane/: ناو. دەلاکخانە؛ سەلمانی؛ ئارایشگا ف سلمانی

سەرتاشراو / sertaşraw/: ئاوەڵناو. سەرتاشیاگ؛ مووی سەر کورتکراوە ف سرتراشیدە

سەرتاشیاگ / sertaşyag/: ☜ **سەرتاشراو**

سەرتاق / sertaq/: ناو. ١. دارەڕای سەر دەلاقە ٢. بەنی بادراو کە بۆ جەوالدروون بە جەوالییەوە هەڵدەواسن ف ١. چوبکهای تیر تاقچه ٢. نخ جوالدوزی کە بە جوال آویزند

سەرتاک / sertak/: ئاوەڵناو. سەرئاواڵە ف سرگُشادە

سەرتاڵ / sertał/: ناو. سەری هەودا دەزوو ف سرِ نخ

سەرتراش / sert(i)raş/: ☜ **سەرتاش**

سەرترینج / sertirînc/: ناو. شەترەنج؛ شاترنج ف شطرنج

سەرتڤیرک / sert(i)vîrik/: ئاوەڵناو. *[پلار]* سەرچکۆلە؛ سەرگچکە ف سرکوچک

سەرتقلی / sertiqlî/: ناو. دۆخی ڕەت بردن و بە سەرەوە کەوتن ف حالت سکندری خوردن و بر سر افتادن

سەرتل / sertil/: ناو. ١. کڵاوی قووچی دەروێشان ٢. کەپەنک؛ پاڵتۆی لباد ف ١. کُلاە بلند دراویش ٢. پالتوی نمدین

سەرتلک / sertilik/: ☜ **سەرتلیك**

سەرتلی / sert(i)lî/: ناو. قووچەکـە؛ هەنگولیسـکی دروومان ▤ انگشتانه

سەرتلیک / sert(i)lîk/: ناو. سـەرتیلک؛ سـەرتلک: ١. سـەرتلک؛ بـەتوو؛ ڕەحـەتی ٢. قووچەکـە؛ ئەنگوستیلەی دروومان ▤ ١. قیف ٢. انگشتانه

سەرتڵ / sertił/: ئاوەڵـناو. ١. هەڵـبژێراو؛ بـژاردە؛ بەربژار ‹سەرتڵی جوانی› ٢. سەرگوڵ؛ هـەرەباش؛ باشترین ▤ ١. برگُزیده ٢. بهترین

سـەرتوێ / sert(i)wê/: نـاو. سـەرتوێژ؛ سـەرتۆ؛ سەرشیر؛ سەرتوو؛ تۆژی؛ تۆژگ؛ تـوێژی؛ تۆژاڵـی چەوری سەر شیر و ماست ▤ سرشیر

سەرتوێژ / sert(i)wêj/: ☜ **سەرتوێ**

سەرتۆ / serto/: ☜ **سەرتوێ**

سەرتۆپ / sertop/: ئاوەڵناو. یەکەم لە جـوانی یـان لە ئازایەتیدا ▤ اوّل در زیبایی یا شجاعت

سەرتۆپز^1 / sertopiz/: ناو. کەرکۆڵ ▤ گیاهی است

سەرتۆپز^2: ئاوەڵناو. /پلار/ سەرزل؛ کـەللە؛ کەلـەزل ▤ کله‌گنده

سەرتۆپە / sertope/: ناو. قۆخ؛ ترۆپـک؛ تۆپەسـەر ▤ تارک

سەرتو / sertû/: ☜ **سەرتوێ**

سەرتوتک / sertûtik/: ناو. چینچـک؛ تووتـەکان؛ دانیشتن لە سەر هەر دوو پـێ کـە ئـەژنۆ ڕێکـی سنگ بێتەوە ▤ چُمباتمه

سەرتوژ / sertûj/: ☜ **سەرتیژ**

سەرتول / sertûl/: ناو. سەر لقی شـلک و بـاریکی دارە مێو کە پێچ ـ پـێچ و ترشـە و دەخـورێ ▤ شاخه‌ی باریک و پیچان تاک

سـەرتەرز / serterz/: نـاو. تـەرز؛ دەزووئاسـای بەبڕکەی بێستان و داری ڕەز ▤ نخ مانند انتهای تاک و بوتەی پالیزی

سەرتەریدە / serterîde/: ناو. سەرتەریە؛ گـەورەی دەستەی ڕێگران ▤ رییس راهزنان

سەرتەریە / serterye/: ☜ **سەرتەریدە**

سەرتەڕکە / serteřke/: ناو. پەڕۆیەکی تەڕە بە سەر گونکـە هەویریـدا دەدەن، کـڕێژ نـەهێنێ و ڕەق نەبێتەوە ▤ پارچەی خیس روی چونەی نانوایی

سەرتەزێن / sertezên/: ئاوەڵـناو. چیـاگ؛ چایـگ؛ زۆر سارد ▤ تَگَری

سەرتەشی / serteşî/: ناو. کەرتەشی؛ سەرکەتەشی؛ گیایـەکی سـەرخڕی دڕکاوییـە ▤ نـوعی خـار از خانوادەی خار تاتاری

سـەرتەقەکێش / serteqekêş/: نـاو. سـەرپەلی تفـەنگچییان ‹سەرتەقەکێشـی نیشـتمانپەروەری/ لاوی دلێری، کانی جەوهەری «قانع»› ▤ سردستەی تفنگداران

سـەرتەڵ / serteł/: ئاوەڵـناو. سـەرنا؛ سـەرتڵ؛ سەرچن؛ دەسچن (میوە و ...) ▤ دستچین (میـوە و ...)

سەرتەنگ / serteng/: ناو. قایشـێ کـە بـە سـەر تەنگەی زیندا دێت ▤ نواری که بر تنگ زین آید

سەرتەنور / sertenûr/: ناو. دیـوی نـان کـردن و چێشت لێنان ▤ مطبخ

سەرتەونە / sertewne/: ناو. دوو داری سەر و بنی دارتەون ▤ چوب‌های بالا و پایین دستگاه قالیبافی

سەرتیپ / sertîp/: ناو. گەورەی دەستەی سـواران ▤ سرتیپ

سەرتیر / sertîr/: ناو. ١. سـەرچیچک؛ سـەرگۆی مەمک؛ چینچکی گوان ٢. ئالووداری درێژتـر لـە بان کە ببێتە ئەنوا ▤ ١. نُـک پسـتان ٢. الوارهـای بلندتر از سقف

سـەرتیڕ / sertîř/: نـاو. سـەرچیچک؛ سـەرگۆی مەمک ▤ نُک پستان

سـەرتیژ / sertîj/: ئاوەڵـناو. سـەرتووژ؛ سـەرتێژ؛ نووکتیژ ▤ نُک‌تیز

سەرتیک / sertîk/: ناو. جەمسەری درووماندن ≌ محل وصل پارچەی دوختە شدە

سەرتیکە / sertîke/: ☜ **سەیدۆکە**

سەرتیل / sertîl/: ناو. پەتێ کە دە سنگی چادر خراوە ≌ ریسمان رابط میخ و چادر

سەرتیلک / sertîlik/: ☜ **سەرتليك**

سەرتێژ / sertêj/: ☜ **سەرتیژ**

سەرتێشت / sertêşt/: ناو. تاشت؛ نانی بەیانی ≌ چاشت

سەرج / serc/: ناو. جۆرێ پارچەی لە خوری، بۆ جلک ≌ نوعی فاستونی پشمی

سەرجاخ / sercax/: ناو. دەستەی تووتنی بە بەنەوە کراو ≌ دستەی تنباکو

سەرجاڕ / sercař/: ناو. سەرجال؛ کەوشەنی کێڵگە ≌ مرز بین مزارع

سەرجازی / sercazî/: ناو. پێخەسوو؛ پاخەسوو ≌ ینگە

سەرجال / sercal/: ☜ **سەرجاڕ**

سەرجل / sercil/: ناو. پەلاسێ کە بە سەر کۆپان و جلی بارەبەردا دەدرێ ≌ سرپوش پالان

سەرجە / serce/: ناو. نەخۆشییەکی ئەسپە ≌ از بیماری‌های اسب

سەرجەلە / sercele/: ناو. ١. هەوەڵ دانە لە ڕیز یان ڕزندا ٢. پێشەنگی مێگەل ≌ ١. اولی در صف یا ردیف ٢. پیشاهنگ گلە

سەرجەم^{١} / sercem/: ئاوەڵناو. هەموو؛ گشت؛ سەرپاک ‹سەرجەم شارەکان؛ سەرجەم قوتابییەکان› ≌ همگی

سەرجەم^{٢}: ئاوەڵکار. تێکڕا؛ تێگڕایی ‹سەرجەم لێرەین؛ سەرجەم دەکاتە چەند؟› ≌ جمعاً

سەرجەنجاڵ / sercencał/: ئاوەڵناو. خەریک بە کار کە ناپەرژێتە سەر شتی‌تر. هەروەها: **سەرجەنجاڵی** ≌ سرگرم کار

سەرجێیی / sercêyî/: ناو. هاوسەرینی؛ کاری پێکەوە نووستنی ژن و پیاو. هەروەها: **سەرجێی کردن** ≌ همخوابگی

سەرچاخ / serçax/: ناو. گوڵینگ و ڕیشووی سەری ژنان ≌ منگولە و رشتەهای سرپوش زنان

سەرچادان / serçadan/: ناو. پەڕۆیەکی گردی گولدۆزی کراوە، دەیدەن بە سەر قۆڕی چاییدا دەم بکێشێ ≌ پارچەی دمکش چای

سەرچاو / serçaw/: سارستە. بان چاو؛ بە سەر چاو: ١. بۆ بەخێر هێنان دەگوترێ، واتا پێتان/ پێلاوتان لە سەر چاوم ٢. بە چاوان؛ وا دەکەم ≌ ١. عبارتی برای خوشامد گویی ٢. به روی چَشم

سەرچاوکە / serçawke/: ☜ **سەرچاوە**

سەرچاوگە / serçawge/: ☜ **سەرچاوە**

سەرچاوە / serçawe/: ناو. سەرچاوکە؛ سەرچاوگە؛ سەرچەمە؛ سەروچاوە؛ سەروچاوێ؛ سەرینچاوە: ١. کانی؛ چاوەی ئاو ٢. کان؛ شوێنی سەر هەڵدان ‹سەرچاوکەی ڕەحمەت› ≌ ١. چشمە ٢. سرچشمە

سەرچک / serçik/: ناو. ترشەکشمیش؛ کشمیشە کەولی ≌ زرشک

سەرچکۆلە / serç(i)kole/: ئاوەڵناو. سەرتڤیرک؛ سەرگچکە ≌ سرکوچک

سەرچڵ^{١} / serçił/: ناو. سەرچلەپۆپ؛ سەرچلەپۆپە؛ سەرەوەی لکەدار ‹کام سەرچڵ دلت گرتی/ دەنگی لێ هەڵنەبڕی «گۆران»› ≌ شاخەی بالایی درخت

سەرچڵ^{٢}: ئاوەڵناو. *[پلار]* سەرچلەپۆپ؛ سەرچلەپۆپە؛ سەرپۆت ‹کاری سەرچڵ› ≌ سرسری

سەرچڵ^{٣}: ئاوەڵکار. ١. سەرسەری؛ بە هەڵە و پەلە و بێ تەکووزی ‹سەرچڵ کارێکی کرد و شپرز بەجێی هێشت› ٢. نیوەوناتەواو ‹بەلام هەرچۆنێک بێ سەرچڵ بۆت دەگێڕمەوە «هەژار، چێشتی مجێور»› ≌ ١. سرسری ٢. ناقص

سەرچڵەپۆپ / serç(i)łepop/: ☜ **سەرچڵ١**

سەرچڵەپۆپە / serç(i)łepope/: ☜ **سەرچڵ١**

سەرچڵی / serç(i)łî/: ناو. دۆخی سەرسەری بوون؛ بێ سەرنج دان و تێڕامان ☰ حالت سطحی و سرسری بودن

⊡ **بە سەرچڵی**: بەبێ وردبوونەوە و تێڕامان ☰ سرسری

سەرچمک / serçimk/: ئاوەڵناو. شاکەڵ؛ گەشترین گیای بەهار ☰ شاداب‌ترین سبزەی بهاری

سەرچن١ / serçin/: ناو. کاری ڕنینی پەلکی سەرەوەی چای و تووتن و ڕێحانە و … ☰ عمل چیدن برگ‌های بالایی

سەرچن٢: ☜ **سەرتەڵ**

سەرچنگانە / serçingane/: ناو. کاری لە سەر دەست و پێ ڕۆیشتن ☰ چارچنگولی

سەرچومەت / serçumet/: ☜ **سۆتك**

سەرچۆپی / serçopî/: ناو. ١. ئەو کەسەی لە سەرەتای بازنەی هەڵپەڕکێدایە ٢. دەسرە و دەسماڵی دەستی ئەوەی لە سەرەتای بازنەی هەڵپەڕکێوە هەڵدەپەڕێ ‹سەرچۆپی بدەی بە گامێشێ، بەرەو کادێنی دەکێشێ! «مەسەل»› ٣. ☜ **سەرچۆپی‌کێش** ☰ ١. جایگاه پیشاهنگ حلقەی رقص ٢. دستمال دست پیشاهنگ حلقەی رقص ٣. ☜ **سەرچۆپی‌کێش**

سەرچۆپی‌کێش / serçopîkêş/: ناو. سەرچۆپی؛ ڕەمکێشی هەڵپەڕکێ ‹نە سەرچۆپی‌کێش نە دوایی‌گیرم/ لە بەر بارکێشان مات و زویرم «قانع»› ☰ پیشاهنگ رقص گروهی

سەرچۆپیگر / serçopîgir/: ناو. سەردەلیل؛ سەردیلان ☰ سرگروه رقص

سەرچۆک / serçok/: ناو. ١. زرانی؛ کەشکەئەژنۆ ٢. *[کنایە]* کڕنووش؛ کوڕنوو ☰ ١. کشکک زانو ٢. کُرنش

سەرچە / serçe/: ناو. چێشکە؛ چویک؛ چۆلەکە؛ پاساری ☰ گُنجشک

سەرچەم / serçem/: ناو. دەمچۆم؛ بەستێن ☰ کنارەی رودخانە

سەرچەمە / serçeme/: ☜ **سەرچاوە**

سەرچەوت / serçewt/: ئاوەڵناو. *[پلار]* ١. فێڵباز؛ ناحەساو؛ حیسابناڕاست ٢. گوێنەبیس؛ بێ‌گوێچکە ☰ ١. بدحساب ٢. حرف‌نشنو

سەرچەوتی / serçewtî/: ناو. سەربزێوی؛ نافەرمانی ☰ نافرمانی

سەرچیت / serçît/: ناو. ئێکەم شەوی چوونە زۆزان ☰ اولین شب ییلاق

سەرچیچک / serçîçik/: ناو. سەرتیڕ؛ سەرگۆی مەمک ☰ نُک پستان

سەرحاڵ / serĥał/: ئاوەڵناو. باحاڵ؛ سەرکەیف ☰ سرزندە

سەرحاڵی / serĥałî/: ناو. کۆکی؛ دەماخ‌چاخی ☰ تردماغی

سەرحامیلە / serĥamîle/: ئاوەڵناو. پاوەمانگ؛ نۆمانگ؛ تایبەتمەندی ژنی دووگیان لە مانگی ئاخری دووگیانیدا ☰ پابەماه

سەرحەد / serĥed/: ناو. سنوور؛ کەوشەن؛ مەرز ☰ مرز

سەرحەساو / serĥesaw/: ئاوەڵناو. ئاگادار؛ خەبەردار ☰ باخبر

⊡ **سەرحەساو کردن**: ١. ئاگادار کردن ٢. بانگ/ قاو/ دەنگ کردن ☰ ١. خبردار کردن ٢. دعوت کردن

سەرخان / serxan/: ناو. باڵەخانە؛ ژوور لە نهۆمی سەرەوە ☰ بالاخانە

سەرخلۆل / serx(i)lol/: ئاوەڵناو. *[پلار]* دەبەنگ؛ بێ‌مێشک ☰ تُهی‌مغز

سەرخوار / serx(i)war/: ئاوەڵناو. ملکەچ؛

گوێڕایەڵ؛ بەرفەرمان ■ فرمانبُردار

سەرخواس / serx(i)was/: ئاوەڵناو. سەرپەتی؛ سەرڕووت؛ تایبەتمەندی کەسێ کە هیچی لە سەر نەبەستووە ■ سربرهنه

سەرخولێ / serxulê/: ناو. گێژی؛ سەرەگێجە ■ گیجی

سەرخوێن / serx(i)wên/: ☜ **سووری مانگانە**

سەرخۆ / serxo/: ئاوەڵناو. ١. سەربەخۆ؛ سەربەست ٢. لەسەرخۆ؛ هێدی؛ ئارام ■ ١. مُستقل ٢. آرام

⊡ **سەرخۆ بوون:** سەربەست بوون؛ سەربەخۆ بوون ■ مُستقل بودن/ شدن

سەرخۆر١ / serxor/: ناو. دەرد و بەڵای ئاسمانی ■ بلای آسمانی

سەرخۆر٢: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* شووم و بێفەر ■ بدشگون

سەرخۆش١ / serxoş/: ئاوەڵناو. مەست ‹نالی کە قەدەحنۆشە، مەستانە و سەرخۆشە/ خامۆش و نەمەدپۆشە، ئەشعاری لە کن پەشمە «نالی»› ■ مست

سەرخۆش٢: سارستە. وشەی جوابی دەس خۆش ■ سرِ شما درد نکند

سەرخۆشی / serxoşî/: ناو. ١. مەستی؛ دڵشادی بادە خواردنەوە ٢. پرسە؛ سەرەخۆشی ■ ١. مستی ٢. ترحیم

⊡ **سەرخۆشی کردن:** دڵنوایی کردن لە خاوەن مردوو ■ تسیلت گفتن

سەرخوونک / serxûnik/: ناو. بولبول؛ بلبل ■ بُلبُل

سەرخەت / serxet/: ناو. سنوور؛ کەوشەن؛ مەرز ■ مرز

سەرخەر / serxer/: ئاوەڵناو. لاسار؛ گوێنەبیس ■ لجباز

سەرخەو / serxew/: ناو. سووکەڵەخەو؛ بیرەخەو ■ چُرت

⊡ **سەرخەو شکاندن:** سەرخەو کردن؛ وەنەوز دان ■ چُرت دادن

سەرخەو کردن: ☜ **سەرخەو شکاندن**

سەرخێڵ / serxêł/: ناو. سەرعێل؛ سەرداری عێل؛ سالاری هۆزی کۆچەر ■ ایلخان

سەرد / serd/: ☜ **سارد**

⊡ **سەردۆ کردن:** ☜ **سارد کردنەوە**

سەردەو بوون: ☜ **سارد بوونەوە**

سەردەو کردن: ☜ **سارد کردنەوە**

سەردا / serda/: ئامراز. لە باڵاوە؛ لە بڵندەوە ■ از بالا

سەرداپۆش / serdapoş/: ☜ **سەرپۆش**

سەردار١ / serdar/: ناو. ١. سالار ٢. جۆرێ گەنم ■ ١. سردار ٢. نوعی گندم

◘ **سەرداری عێل:** ☜ **سەرخێڵ**

سەردار٢: ئاوەڵناو. بە سەر ‹قازانی سەردار› ■ سرپوش‌دار

سەرداری / serdarî/: ناو. ١. سالاری؛ سەرۆکایەتی ٢. جۆرێ بالاپۆش ٣. نوقڵەکوردی؛ برێشکەی گەنمەشامی ■ ١. سرداری ٢. لباس سرداری ٣. ذرّت بوداده

سەرداڤ / serdav/: ☜ **سارداوە**

سەرداگوم / serdagum/: ☜ **سەرگوم**

سەردان / serdan/: ناو. سەرەناز؛ سەرناز ■ سرانداز

سەرداندن / serdandin/: چاوگ. شەرداندن؛ وێڵ و وەیلان کردن ■ آوارە کردن

سەرداو / serdaw/: ☜ **سارداوە**

سەرداوکە / serdawke/: ☜ **سەرکان ـ٢**

سەرداوە / serdawe/: ☜ **سارداوە**

سەردخانە / serdxane/: ☜ **ساردخانە**

سەردڕ١ / serdiř/: ناو. ١. بەرگر؛ جلکێ کە لە سەرەوە دە بەر دەکرێ بۆ پاراستنی جلکی باشتری بنەوە ٢. بەرگی نوێ و تازەدووراو ■ ١.

روپوش ٢. لباس نودوخته

سەردڕ٢: ئاوەڵناو. تەنراوە؛ جۆلایی‌کراو ☰ منسوج

سەردڕانە / serd(i)řane/: ناو. دەسخۆشانە و پاداشی شاگردی جلدروو ☰ انعام شاگرد خیاط

سەردڵ / serdił/: ناو. */مەجاز/* گرفت؛ جۆرێ نەخۆشییە ☰ نوعی بیماری

سەردوا / serdwa/: ناو. سەردەوا؛ پایز؛ پاییز؛ چڕی؛ سێهەم کژ لە چوار وەرزی ساڵ ☰ فصل پاییز

سەردوگەرم / serd û germ/: ☜ **ساردوگەرم**

سەردولکان / serdulkan/: ☜ **سەردولکە**

سەردولکە / serdulke/: ناو. سەردولکان؛ چەمەری؛ نۆحە؛ سەروە؛ شیعر یان بەستەیەکی شیوەناوی کە لە پرسەدا بە ئاوازەوە دەیخوێنن ☰ نوحه

سەردولکەبێژ / serdulkebêj/: ناو. نەهاری؛ بلاو؛ مردوولاوێن ☰ نوحه‌خوان

سەردۆشەک / serdoşek/: ناو. پارچەیێ کە بە سەر دۆشەکیدا هەڵدەکێشن ☰ روتُشکی

سەردۆڵ / serdoł/: ناو. جێگەی ڕژانی ئاوی ئاسیاو لە دۆلاشدا ☰ جای ریزش آب در ناو آسیا

سەردۆڵە / serdołe/: ناو. سفرەی چەرمی نانکەر ☰ سُفرەی چرمین نانوایی

سەردووک / serdûk/: ناو. پەیژە؛ پەیجە؛ پەینجە ☰ نردبام

سەردەرانە / serderane/: ناو. سەردەری: ١. داری سەرووی چوارچێوەی دەرگا ٢. هەڵچندراوی سەر دەرگا ☰ ١. آستانه ٢. بالای در

سەردەرچوو / serderçû/: ئاوەڵناو. سەردەرچووگ؛ لێزان ☰ وارد

سەردەرچووگ / serderçûg/: ☜ **سەردەرچوو**

سەردەری / serderî/: ☜ **سەردەرانە**

سەردەس / serdes/: ☜ **سەردەست**

سەردەست / serdest/: ناو. سەردەس؛ قۆڵ؛ دەربال؛ ئاسین؛ سۆرانی؛ بەشێ لە جلوبەرگ کە لە شانەوە تا سەری دەست دادەپۆشێ ☰ آستین

سەردەستان / serdestan/: ئاوەڵناو. لە حالی زاندا ☰ در حال زایمان

سەردەستە / serdeste/: ئاوەڵناو. سەردەسە: ١. سەرۆکی کۆمەڵ ‹گاجووت ئەکەیتە سەردەستەی ئەعیان!/ ئەدەیتە ڕێوی نەعرەتەی شێران! «قانع»› ٢. */کینایە/* بژاردە؛ هەڵبژاردە ☰ ١. رییس گروه ٢. برگُزیده

سەردەستەکی / serdestekî/: ئاوەڵکار. بە پێوە؛ بە سەر پاوە ‹سەردەستەکی تفەنگی هاویشت› ☰ ایستاده

سەردەسە / serdese/: ☜ **سەردەستە**

سەردەسێر١ / serdesêr/: ناو. ساردەسێر؛ کێوسان؛ کوێستان؛ کۆسال؛ زۆزان؛ ئێلاخ؛ ناوچەی بە هاوینان فێنک و بە زستانان شەختە ☰ سردسیر

سەردەسێر٢: ئاوەڵناو. ساردەسێر؛ زۆزان؛ تایبەتمەندی شوێنێ کە دەمای کەمتر لە ٢٠ پلەکی سلسیووس بێ ☰ سردسیر

سەردەفتەر١ / serdefter/: ناو. کەسێ کە لە دەزگای دەولەت بە سەر نووسەران ڕادەگا ☰ سردفتر

سەردەفتەر٢: ئاوەڵناو. بژاردە؛ هەڵبژاردە ☰ گزیده

سەردەڤک / serdevik/: ناو. سەرپۆشی دەفر ☰ سرپوش ظرف

سەردەق / serdeq/: ئاوەڵناو. ١. نەژاکاو؛ دانەچەکاو ٢. دەژ؛ دەس‌لێ‌نەدراو ☰ ١. شاداب ٢. بِکر؛ دست‌نخورده

▣ **سەردەق شکاندن:** */کینایە/* دەسپێشخەری کردن؛ بەر لە خەڵک دەست بۆ کارێ بردن ☰ پیشدستی کردن

سەردەلیل / serdelîl/: ناو. سەردیلان؛ سەرچۆپی ☰ سرگروه رقص

سەردەم١ / serdem/: ناو. ١. کات؛ وەخت؛ دەورە؛

چاخ؛ چەرخ ‹گەلێکم ڕۆژگاری تاڵ و شیرین ڕابوارد ئاخۆ/ مەرگ مەودا دەدا دیسان ببینم سەردەمێکی‌تر «هێمن»› ٢. بەشی سەرووی ئاڵف و کا و هەر شتێ کە لە ڕەشکە یان دەفری بارکێشان دەئاخنرێ ٣. گەڵا و هەر شتێ کە سەری ڕەشکەی پێ دادەپۆشن ☰ ١. عصر؛ روزگار ٢. سطح خارجی علوفه در تور کاهکشی ٣. سرپوش تور کاهکشی

سەردەم٢: ئاوەڵناو. هاوچەرخ؛ هاوکات؛ هاوڕۆژگار ☰ هم‌عصر؛ مُعاصر

سەردەمە / serdeme/: ناو. دەمپۆشی ساوا لە بێشکەدا ☰ دهن پوش نوزاد در گهواره

سەردەمی / serdemî/: ئاوەڵناو. ١. کاتی؛ وەختی؛ نە هەمیشەیی ٢. هاوچەرخی؛ سەر بە ئەم ڕۆژگارە ☰ ١. موقتی ٢. هم‌عصری

سەردەمێ / serdemê/: ☜ **سەردەمێك**

سەردەمێک / serdemêk/: ئاوەڵکار. سەردەمێ؛ لە ڕۆژگارێکا ‹سەردەمێک ئاوارە بووم و ماوەیێکیش دەسبەسەر/ نەمدی ڕووی ئاسوودەیی، هەر تووشی گێرە و قەرقەشم «هێمن»› ☰ یک وقتی

سەردەن / serden/: ناو. دەرخۆنەی کووپە ☰ نُهنبان خم

سەردەنشت / serdenişt/: ☜ **سەرزەنش**

سەردەوا / serdewa/: ناو. ☜ **سەردوا**

سەردەوچ / serdewiç /: ئاوەڵناو. سەرمایی؛ سارۆکی (پیاو) ☰ سرمایی (مرد)

سەردەوچە / serdewiçe /: ئاوەڵناو. سەرمایی؛ سارۆکی (ژن) ☰ سرمایی (زن)

سەردی / serdî/: ☜ **ساردی**

سەردیقانێ / serdîqanê/: ☜ **سەرەتاتکێ**

سەردیلان / serdîlan/: ناو. سەردەلیل؛ سەرچۆپی ☰ پیشاهنگ رقص کردی

سەردێر / serdêr/: ناو. ئاودانێکی کەم بۆ گەنم لە پاییزدا ☰ آبیاری مُختصر گندم در فصل پاییز

سەردێڕ / serdêř/: ناو. ١. پێناسە؛ سەرتۆپ؛ ئەوەی بۆ ناساندنی کەسێ یان جێگایەک بە کار دێ (وەک: کوردستان، سەرۆک‌کۆمار، شارەوانی و...) ٢. نووسراوەیەک لە سەر ڕۆژنامە، گۆڤار یان پەرتووکێ کە پێناسەکانی (وەک: ناو، نووسەر، مێژوو، بلاڤۆک و...) پیشان دەدا ‹سەردێڕی کتێب› ٣. دێڕێ لە سەرووی گوتار یان نووسراوەیەکدا کە دەربڕی چەمک یان مەبەستەکەیە ‹سەردێڕی گوتار› ٤. ناو؛ وشە یان دێڕێ کە نیشاندەری پلە، جێگە یان کاری کەسێکە (وەک: نژیارڤان، شێخ، سەرۆک، دوکتور و ...) ☰ ١تا۴. عنوان

سەرڕا / serřa/: ئامراز. ١. سەرلەنوێ؛ ژ نوو؛ هەمیسان ٢. لە ژوورەوە؛ لە بانەو ☰ ١. از نو ٢. از بالا

سەرڕاس / serřas/: ☜ **سەرڕاست**

سەرڕاست / serřast/: ئاوەڵناو. سەرڕاس: ١. ڕێک؛ ڕاستەوڕاست ٢. دەسپاک؛ بێ‌خواری و لاری ٣. کارامە و لێزان ٤. ڕێک؛ ڕۆند؛ تایبەتمەندی ژمارە یا حیسابێ کە وردە ژمارەی نەبێ ☰ ١. مُستقیم ٢. امین ٣. ماهر ۴. روند

سەرڕاستی / serřastî/: ناو. دەسپاکی؛ بێ‌گزی و دزی ☰ دُرُستکاری

سەرڕای / serřay/: ☜ **سەرەڕای**

سەرڕشتە / serřişte/: ناو. سەرڕوشتە: ١. سەرتا؛ سەرتاڵ ٢. لێزانی لە کار ☰ ١. سرنخ ٢. مهارت در کار

سەرڕوشتە / serřuşte/: ☜ **سەرڕشتە**

سەرڕووت / serřût/: ناو. ١. کەسێ هیچی لە سەر نەبەستبێ ٢. *[کینایە]* خوێندەواری زانستگا ☰ ١. سربرهنه ٢. تحصیلکردەی دانشگاه

سەرڕەش١ / serřeş/: ناو. سەرڕەشە: ١. *[مەجاز]* ژن ٢. مەلێکی پچووکە سەری ڕەشە ☰ ١. زن ٢.

پرندەای است

سەرڕەش٢: ئاوەڵناو. */پلار/* قۆشمە؛ تایبەتمەندی کەسێ کە دایمە بەراوەردی خراپ دەکا ☰ سِیق سیاه

سەرڕەشە / serřeşe/: ناو. ١. ☜ **سەرڕەش**١ ٢. گیایەکی گەلاباریکە، لە پوار دەچێ ☰ ١. ☜ **سەرڕەش**١ ٢. گیاهی است

سەرڕەق / serřeq/: ئاوەڵناو. */پلار/* سەرقورس؛ سەرسەخت؛ چەق ☰ سرسخت

سەرڕەقی / serřeqî/: ناو. */پلار/* سەرقورسی؛ سەرسەختی؛ لاساری ☰ سرسختی

سەرڕەو١ / serřew/: ناو. پڕتاو؛ غاری توند ☰ دو سریع

سەرڕەو٢: ئاوەڵکار. بە سەرەو؛ دۆخی ڕەت بردنی دوای هەڵەنگووتن، کە سەر لە پێشە و لاق بە توندی هەڵدێتەوە ☰ تلوتلو

سەرڕێداچوو / serřêdaçû/: ئاوەڵناو. لەڕێلاداو؛ ڕێگومکردوو ☰ گُمراه

سەرڕێز / serřêz/: ☜ **سەرڕێژ**

سەرڕێژ / serřêj/: ئاوەڵناو. سەرڕێز؛ لیپ؛ لێوانلێو ☰ لبریز

▣ **سەرڕێژ بوون** لێ ڕژان لە بەر پڕی دەفر ☰ لبریز شدن

سەرڕێژنە / serřêjne/: ☜ **سەلیقە**

سەرڕێگر / serřêgir/: ناو. چەتە؛ ڕێگر ☰ راهزن

سەرزارەکی / serzarekî/: ئاوەڵناو. سەرزاری: ١. زارەکی؛ زمانی؛ زوانی ٢. هەر قسە و بێ کردەوە ☰ ١. شفاهی ٢. زبانی (بی‌عمل)

سەرزاری / serzarî/: ☜ **سەرزارەکی**

سەرزڤرین / serzivrîn/: ئاوەڵناو. سەمەرە؛ مایەی سەرسووڕمان ☰ مایەی تعجب

سەرزگە / serz(i)ge/: ناو. چۆنیەتی لەرزینی زۆر بە تەوژم لە ترسان ☰ لرز شدید از ترس

سەرزل / serzil/: ئاوەڵناو. */پلار/* سەرزەلام؛ کەللە؛ کەلەزل؛ سەرگەورە ☰ سرگُندە

سەرزەدە١ / serzede/: ناو. پاژی پچووک لە خشت ☰ قطعەای از آجر

سەرزەدە٢: ئاوەڵناو/ ئاوەڵکار. بێ‌پرس و ڕا؛ کوت‌وپڕ؛ بێ‌خەبەر ☰ سرزدە

سەرزەلام / serzelam/: ☜ **سەرزل**

سەرزەمین / serzemîn/: ☜ **سەرزەوی**

سەرزەنش / serzeniş/: ناو. سەردەنشت؛ سەرزەنشت؛ سەرکۆمە؛ لۆمە ‹سەر بۆ سەربڕین، نەک بۆ سەرزەنش› ☰ سرزنش

سەرزەنشت / serzenişt/: ☜ **سەرزەنش**

سەرزەوی / serzewî/: ناو. سەرزەمین: ١. ڕووبەری زەوی ٢. ناوچە؛ مەڵبەند ☰ ١. سرزمین ٢. منطقە

سەرزەیە / serzeye/: ئاوەڵناو. سەربزێو ☰ گردنکش

سەرزین / serzîn/: ناو. زین‌پۆش ☰ سر زین

سەرزیوارە / serzîware/: ناو. سەر ئێوارە؛ هەرەتگای تەنگ ☰ عصر هنگام

سەرژان / serjan/: ناو. بەرەژان؛ یەکەم ژانی بێچوو بوون ☰ آغاز درد زایمان

سەرژمار / serj(i)mar/: ☜ **سەرژمێر**

سەرژماری / serj(i)marî/: ☜ **سەرژمێری**

سەرژمێر / serj(i)mêr/: ناو. سەرئەژمێر؛ سەرژمار: ١. کاری سەرژماری کردن ٢. کەسێ کە کاری سەرژمێرییە ☰ ١. آمار ٢. آمارگیر

سەرژمێری / serj(i)mêrî/: ناو. سەرئەژمێری؛ سەرژماری؛ سەرنڤیسی؛ هەڵژماری؛ کاری بژاردنی کەسانی نێو کۆمەڵگا ☰ سرشُماری

سەرژنانە / serj(i)nane/: ☜ **سەرژنانیلە**

سەرژنانیلە / serj(i)nanîle/: ئاوەڵناو. */پلار/* سەرژنانە؛ ژنانیلە؛ بلەکناچێ؛ ئاغەباجی؛ ژنەڕەنگە؛ قالەژنە ☰ زن‌نما

سەرژنک / serjink/: ☜ **سەرژنکانی**

سەرژنکانی / serjinkanî/: ئاوەڵناو. *[پلار]* سەرژنک؛ ئـەنگوتکبڕێـر؛ تایبەتمەنـدی پیـاوێ کـە لـە ماڵـەخۆیدا چـرووک و ڕژدە ☰ خُشـکدسـت بـا خانوادە

سەرژێ / serjê/: ↓

⊡ **سەرژێ کرن:** سەر بڕین ☰ ذبح کردن

سەرژێکەر / serjêker/: ناو. قەساب؛ گورێن ☰ سلّاخ

سەرساخ / sersax/: ئاوەڵناو. ساق؛ بێ‌وەی ☰ سالم

سەرساخی / sersaxî/: ☜ **سەرساغی**

سەرسارد / sersard/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* کەمتەرخـەم ‹لـە هەمبـەر ئـەم گرفتـەوە سەرسـارد و بـێ‌خـەم نەبووین› ☰ بی‌مُبالات

سەرساغی / sersağî/: نـاو. سەرسـاخی؛ سـاغی؛ سلامەت ☰ سلامت

سەرساڵ / sersał/: ناو. نەورۆز؛ جـەژنی سـەرەتای خاکەلێوە ☰ نوروز

سەرسام^{1} / sersam/: ناو. نەخۆشی تێکچوونی باری ئاسـایی ڕەوانی. هـەروەها: **سەرسـام گـرتن** ☰ سرسام

سەرسـام^{2}: ئاوەڵـناو. سـەرمەند؛ حەپەسـاو؛ سەرسووڕماو؛ واق‌وڕماو ‹سەرسامەن عالەم یەکسەر جـە ناڵـەم/ فەڵـەک مـۆرەی بـەد شـانا وە تاڵـەم «مەولەوی»›. هەروەها: **سەرسام بـوون** ☰ مـات و مُتحیر

سـەرسـامکەر / sersamker/: ئاوەڵـناو. گێژکـەر؛ سەرسووڕێنەر ☰ گیج‌کننده

سەرسامە / sersame/: ناو. نیشانەی عەجایب مـان لە نووسیندا، کـە بـەم شـێوەیە: «!» ☰ علامـت تعجُب

سەرسب / sersib/: ☜ **سەرسبە**

سەرسبە / sers(i)be/: نـاو. سەرسـب؛ سەرسـۆح؛ بەری بەیانی ☰ کلّەی سحر

سەرسپی / sers(i)pî/: نـاو. *[مەجاز]* پـۆپچـەرمگ؛ ژنی پیری بەڕێز و تەگبیر لە ئاواییدا ☰ گیسوسفید کدخدامنش

سەرسڤک / sersivik/: ☜ **سەرسووك**

سەرسڤکی / sersiv(i)kî/: ☜ **سەرسووکی**

سەرسکڵی / sersikłî/: ئاوەڵناو. سـەرپەل؛ لـە سـەر پەنگرەوە برژاو ☰ برشته بر اخگر

سەرسڵامەتی / sers(i)łametî/: ☜ **سەرەخۆشی-۱**

سەرسم / sersim/: ناو. ڕەتی یەکسـم ☰ سـکندری (چهارپا)

⊡ **سەرسم بردن:** ☜ **سەرسم دان**

سەرسم دان: سەرسم بـردن؛ ڕەت دانی یەکسـم ☰ سکندری رفتن چهارپا

سەرسم کرن: سم تاشین ☰ سُم تراشیدن

سەرسنگ / sersing/: ☜ **سەرسینگ**

سەرسواڵک / sers(i)wałik/: نـاو. ڕیخۆڵە گەورە ☰ رودەی بزرگ

سەرسـواڵکەر / sers(i)wałker/: ئاوەڵـناو. *[پـلار]* سرسوالکەر؛ سەرسوالکەرە؛ خازۆک؛ خوازەڵـۆک؛ لیفۆک ☰ گدامنش

سـەرسـواڵکەرە / sers(i)wałkere/: ☜ **سەرسواڵکەر**

سەرسوانە / sers(i)wane/: نـاو. پاسـارە؛ سـوانە ☰ لبەی بام

سەرسۆت / sersot/: ☜ **سۆتك**

سەرسۆح / sersoĥ/: ☜ **سەرسبە**

سەرسۆدەرە / sersodere/: ☜ **سەرەسۆدرە**

سەرسۆر / sersor/: ئاوەڵـناو. بێ‌دایک و سەرپەرست ☰ یتیم بی سرپرست

سەرسۆرک / sersorik/: ناو. چێشتێکی کوردەوارییە ☰ نوعی غذای کُردی

سەرسـۆفیلکە / sersofilke/: نـاو. گیایەکـە وەک تاڵوو وایە، گوڵێکی تووکنی سـپی خـڕ دەکـا ☰ گیاهی است

سەرسۆنگە / sersonge/: ناو. ئارخەیانی ‹کاری وا وە سەرسۆنگە دەکرێ› ≝ فراغت

سەرسوور^{1} / sersûr/: ناو. ١. جۆرێک مراوی سەر و مل سووری لەش قاوەیی، سینگ ڕەش، دندووک شینی کاڵ و سەری دندووک ڕەشە، زۆرتر لە ئاوی قووڵدا دەژی و کەمتر دێتە وشکایی ٢. *[کینایە]* ئەندامی زاوزێ پیاو ≝ ١. اُردک سرخنایی ٢. آلت مرد

سەرسوور^{2}: ئاوەڵناو. ١. بە سەروقژی سوورەوە ٢. *[کینایە]* وەشارتوو؛ نهێنی ≝ ١. با سر و موی سُرخ ٢. پنهان

▤ **سەرسووری بندڕاو:** سەرسووری بندڕیای؛ سەرسووری بنشڕ؛ لە دوور جوانی لە نزیک ناحەز ≝ گندم‌نمای جوفروش

سەرسووری بندڕیای: ☞ **سەرسووری بندڕاو**

سەرسووری بنشڕ: ☞ **سەرسووری بندڕاو**

سەرسووری بەحری: جۆرێک مراوی کێوییە، سەری سوور و کڵاونەیە ≝ اُردک تاجدار

سەرسووڕ / sersûř/: ئاوەڵناو. سەرسام؛ مات ≝ مات و مُتحیر

سەرسووڕماو / sersûřmaw/: ئاوەڵناو. سەرسام؛ حەپەساو؛ واق‌وڕماو ≝ مات و متحیر

سەرسووڕماوی / sersûřmawî/: ناو. سەرسامی؛ ماتی ≝ تحیُّر

سەرسووڕێن / sersûřên/: ئاوەڵناو. سەرزڤڕێن؛ سەیر و سەمەرە ≝ شگفت‌انگیز

سەرسووڕێنەر / sersûřêner/: ئاوەڵناو. سەمەرە؛ سەمەر؛ سەرسووڕێنەر ≝ شگفت‌انگیز

سەرسووک / sersûk/: ئاوەڵناو. سەرسڤک: ١. کەم‌ئەرک ٢. ئاسوودە ≝ ١. سرخلوت ٢. آسوده

سەرسووکی / sersûkî/: ناو. سەرسڤکی: ١. سرخلوت ٢. ئاسوودەیی ≝ ١. کم‌کاری ٢. آسودگی

سەرسەپۆل / sersepol/: ☞ **سڕەسەپۆلە**

سەرسەخت / sersext/: ئاوەڵناو. سەرڕەق ≝ سرسخت

سەرسەختی / sersextî/: ناو. سەرگورزی؛ لابەلایی؛ لاساری؛ لایی؛ کەڵەوەکێشی ≝ سرسختی

سەرسەرا / sersera/: ناو. ١. ناوداڵان؛ شوێنێکی سەرگیراوی گەورە لە دەرگانەی بڕێ ماڵدا کە ئاسانسور و پلیکان و داڵانەکانی لێیە ٢. هاڵ؛ دیوێ کە دەرگای ماڵی بە سەردا دەکرێتەوە و لەوێوە بۆ دیوەکانی تر دەچن ٣. لابی؛ تاقمی هاوپەیمان کە بە کارێکەوە خەریکن ≝ ١و٢. سرسرا ٣. لابی

سەرسەرەکی / serserekî/: ☞ **سەرسەری**

سەرسەری^{1} / serserî/: ئاوەڵناو. *[پلار]* سەرسەرەکی: ١. چەورە؛ خوێڕی و بێکارە ٢. سەرچڵ؛ ڕواڵەت‌بین ٣. وازوازی؛ وازی- وازی؛ هەردەم لە سەر خەیاڵێک ≝ ١. بیکاره ٢. سرسری ٣. دمدمی

سەرسەری^{2}: ئاوەڵکار. سەرسەرەکی: بێ لێڕوانین و وردبوونەوە ‹سەرسەری چاوێکی لێ کرد› ≝ سرسری

سەرسەکە / serseke/: ناو. کووزی باریکەڵە لە خەیار و گندووره و شووتی و ... ≝ قاچ نازک از خیار و هندوانه و...

سەرسەکەر / serseker/: ↓

⊡ **سەرسەکەر گرتن:** کەل گرتن؛ لای کارێک گرتن ‹کوڕەکەت بنێرە! گاهەس سەرسەکەرێکی گرت بۆمان› ≝ گوشەی کاری را گرفتن

سەرسەنگ^{1} / serseng/: ناو. پارسەنگ؛ کاری سلاو دانەوەی تەرازوو ≝ خاطرانه به شکل کمی گران کشیدن ترازو

سەرسەنگ^{2}: ئاوەڵناو. *[پلار]* لاسار؛ گوێنەبیس ≝ خُشک‌سر

سەرسەنگین / sersengîn/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* ١. ماقووڵ؛ گران ٢. هێندێک عاجز و نادۆستانە

‹لەگەڵماندا سەرسەنگینە› ☰ ١. متین؛ باوقار ٢. سرسنگین

سەرسەوز¹ / sersewz/: ناو. ١. ☜ **سۆنە** ٢. *[مەجاز]* سەیی؛ ئەولادی پێغەمبەر ☰ ١. ☜ **سۆنە** ٢. سیّد

سەرسەوز²: ئاوەڵناو. پڕگیا و دار و زەنوێر ☰ سرسبز

سەرسینگ / sersîng/: ناو. سەرسنگ؛ نێوان هەر دوو مەمکان ☰ بین دو پستان

سەرشار / serşar/: ناو. دوو سەری مەیدانی گەمە ☰ دوو سرِ زمین بازی

سەرشان / serşan/: ناو. ١. ملەی کێو ٢. تێشووی ڕێ ٣. تێشوودان ٤. بەشێ لە جل کە شانی مرۆ دەگرێ ☰ ١. ستیغ ٢. توشە ٣. توشەدان ۴. سرشانەی لباس

سەرشانە / serşane/: ناو. سەرۆک؛ پێچەوانەی بنۆک؛ بەشی هەرەچاکی خوری کە دەکەوێتەوە سەر شانەوە ☰ بخش مرغوب پشم، کە روی شانە می‌ماند

سەرشڤ / serşiv/: ئاوەڵناو. سەرتڵ؛ بژاردە ☰ گُزیدە

سەرشکەستی / serş(i)kestî/: ئاوەڵناو. شەرمەزار؛ خەجاڵەت ☰ شرمندە

سەرشکێن / serş(i)kên/: ناو. ١. کاری بە سەرچڵی ٢. کاری دابەش کردنی شتێک بە سەر چەن ئەندام یان لێ کەم کردنی یەکسان لە چەن ئەندام ☰ ١. کارِ سرسری ٢. سرشکن

▣ **سەرشکێن کردن**: دابەش کردنی شتێک بە سەر چەن ئەندام یان لێ کەم کردنی یەکسان لە چەن ئەندام ‹لنگەیەک گەنم ماوە سەرشکێنی کە بە سەر تەلیسەکاندا› ☰ سرشکن کردن

سەرشکێنە / serş(i)kêne/: ناو. سەرەشکێنە؛ کاری پاشماوە، دابەش کردنەوە ☰ عمل باقیماندەی چیزی را قسمت کردن

سەرشۆ / serşo/: ناو. سەرشۆرکە؛ شۆرکە؛ حەمامی ماڵ؛ جێگەی خۆ شتن لە ماڵدا ☰ حمامِ خانە

سەرشۆر / serşor/: ناو. دەلاکی گەرماو ☰ دلاک حمام عمومی

سەرشۆرکە / serşorke/: ☜ **سەرشۆ**

سەرشۆڕ / serşoř/: ئاوەڵناو. *[پلار]* خەجاڵەت؛ شەرمەزار. هەروەها: **سەرشۆڕی** ☰ شرمسار

سەرشۆک / serşok/: ناو. ١. باڵدارێکە چکۆلە، لە تیرەی چۆلەکە ٢. حەمام؛ جێگەی خۆ شتن ☰ ١. گنجشک‌سانی کوچک ٢. گرمابە

سەرشە / serşe/: ناو. سەرشەه؛ سەرشانە؛ سەرۆکی خوری و موو کە بە سەر شانەوە دەمێنێ ☰ پشم یا مویی کە بر شانە می‌ماند

سەرشەق¹ / serşeq/: ناو. *[پلار]* دەسپێشخەری؛ پێشدەستی لە کاردا ☰ پیشدستی در کار

سەرشەق²: ئاوەڵناو. *[پلار]* سەرڕەق؛ سەرسەخت ☰ سرسخت

سەرشەه / serşeh/: ☜ **سەرشە**

سەرشیر / serşîr/: ☜ **سەرتوێ**

سەرشیفۆک / serşîfok/: ناو. باڵدارێکە ☰ پرندەای است

سەرشین / serşîn/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* پێ‌ڕەش و شووم ‹لۆمەی من دەکەی وەنەوشە! کەچی/ بۆ خۆت سەرشین و دژ و ملکەچی «هێمن»› ☰ نحس و بدقدم

سەرشینک / serşînik/: ناو. مەلێکی پچووکە بە قەد چۆلەکە دەبێ و سەری شینە ☰ پرندەای کوچک

سەرشینکە / serşînke/: ناو. پۆپەڕەشە؛ نەخۆشی مریشکان ☰ وبای مُرغی

سەرشێت / serşêt/: ئاوەڵناو. *[پلار]* ١. نەترس و دانەسەکناو ٢. حۆل؛ گێلووکە؛ کەم‌ئاوەز ٣. وڕ؛ هووڕ؛ گێژ. هەروەها: **سەرشێتی** ☰ ١. بی‌احتیاط و جسور ٢. خُل‌مزاج ٣. گیج

سەرشێلکە / serşêlke/: ناو. ١. ئەو پەڕۆیەی بە سەر هەویریدا دەدەن، دوای شێلانی ٢. ئەو بەنەی لە ڕاوەکەو، لە بەینی داو و سنگدایە ▤ ١. پارچەای کە روی خمیر نان می‌اندازند ٢. نخی کە در دام کبک بە کار می‌رود

سەرشێو / serşêw/: ناو. ١. کاتی نانی بەیانی ٢. کاتی ڕۆژوو کردنەوە ▤ ١. هنگام چاشت ٢. هنگام افطار

سەرعەرز / ser'erz/: ئاوەڵناو. تەورلەق؛ دەس‌نەویساو ▤ بی‌تربیت

سەرعێل / ser'êl/: ☜ **سەرخێڵ**

سەرف / serf/: ناو. خەرج؛ مەزیخ؛ بەخت ▤ خرج

سەرفاقە / serfaqe/: ناو. سەرەتیر ‹دڵ دەرسات زاناش هۆرئاما بە جەنگ/ گرتە بی بە دەست سەرفاقەی خەدەنگ «بێسارانی»› ▤ پیکان

سەرفترە / serfitre/: ☜ **سەرفیترە**

سەرفراز / serf(i)raz/: ئاوەڵناو. سەربەرز؛ سەربڵند ▤ سرفراز

سەرفرازی / serf(i)razî/: ناو. سەربەرزی؛ سەربڵندی ▤ سرفرازی

سەرفەراز / serferaz/: ☜ **سەربەرز**

سەرفیای / serf(i)yay/: ☜ **سەرفین**

سەرفیترە / serfitre/: ناو. *[ئیسلام]* سەرفترە؛ سەروترە؛ پارە یان ماڵێ کە لە ڕۆژی جێژنی ڕەمەزاندا بە هەژار و فەقیر دەدرێ ▤ فِطرِیّە؛ زکات فِطر

سەرفیراز / serfîraz/: ☜ **سەربەرز**

سەرفین / serfîn/: چاوگ. سەرفیای: ١. بەبەهرە بوون؛ قازانج کردن ‹بەو نرخە نایدەم، بۆم ناسەرفێ› ٢. ژیان؛ تیەرزیان؛ هەرزین؛ نرخ هێنان ‹با دانیشین، ناسەرفێ بڕۆین› ▤ ١. صرف کردن ٢. ارزیدن

سەرڤە / serve/: ☜ **سەرو**

سەرقاپ / serqap/: ناو. ١. سەرقەپاغ؛ سەرقەپاخ؛ سەرپۆشی دەفر ٢. سەرقاو؛ چێشتی زیادەی سەر خوان بۆ ئەوانەی زیاتر دەخۆن ▤ ١. سرپوش ظرف ٢. غذای اضافەی سر سفرە

سەرقافڵە / serqafłe/: ناو. کاروانڤان؛ سەرۆکی کاروان ‹مەپەرسۆ ئازیز پڕ وەفا و بەینەت/ کۆن تاجرباشی سەرقافڵەی مەینەت «مەولەوی»› ▤ ساربان

سەرقاڵ / serqał/: ئاوەڵناو. ١. خەریکی کار ٢. سەرجەنجاڵ. هەروەها: **سەرقاڵی** ▤ ١. سرگرم ٢. پُرمشغلە

سەرقاو / serqaw/: ☜ **سەرقاپ ـ٢**

سەرقرتاو / serqirtaw/: ئاوەڵناو. کرتی ▤ سرچیدە (گیاه)

سەرقژن / serqijin/: ئاوەڵناو. سەرقژیلکە: ١. مووئاڵۆزی تێکەڵ ـ پێکەڵ ٢. *[مەجاز]* جندۆکە؛ جنۆکە ▤ ١. ژولیدەمو ٢. جن

سەرقژیلکە / serqijîlke/: ☜ **سەرقژن**

سەرقفڵانە / serqifłane/: ناو. سەرقفڵی؛ پارەیەک کە خاوەن دوکان لە کاتی کرێ دانیدا لە کرێنشینی دەستێنێ ▤ سرقُفلی

سەرقفڵی / serqifłî/: ☜ **سەرقفڵانە**

سەرقوت / serqut/: ناو. کاری کوتانی گەنم بە تەواوی ▤ نیمکوبی گندم بلغور

سەرقورس / serqurs/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* ١. تەوەزەل؛ تەمبەڵ ٢. ☜ **سەرڕەق** ▤ ١. تنبل ٢. ☜ **سەرڕەق**

سەرقول / serqul/: ناو. جگی ناو دوو پەنجە، کە لە جگێندا بە پیرۆزی دەزانن ▤ شتالنگی کە در بازی برای آمد نگە می‌دارند

سەرقوڵە / serqułe/: ناو. جۆرێ ترێ ▤ نوعی انگور

سەرقۆپ / serqop/: ناو. سەرقەل؛ دوند؛ ترۆپک ▤

قُله؛ اوج

سەرقۆت / serqot/: ئاوەڵناو. سەرقۆتی؛ سەرقۆتین؛ سەرخواس؛ سەرڕووت ☰ سربرهنه

سەرقۆتی / serqotî/: ☜ **سەرقۆت**

سەرقۆتین / serqotîn/: ☜ **سەرقۆت**

سەرقۆز / serqoz/: ئاوەڵناو. شاد و دڵخۆش ☰ شادمان

▣ **سەرقۆزی بنئاڵۆز**: دەسکورت و خەمبار، بەڵام بە ڕواڵەت دارا و دڵخۆش ☰ خندان لب و خونین دل

سەرقۆش / serqoş/: ناو. قەیاسە؛ باربەندی پان لە چەرم ☰ باربند پهن چرمی

سەرقۆق / serqoq/: ئاوەڵناو. کەلەش؛ کەچەڵ ☰ کچل

سەرقۆڵ / serqoł/: ناو. سەرقۆڵە: ١. دارۆغە؛ سەردەستەی پاسەوانان ٢. سەردەس؛ جلکی جومگە پۆش ☰ ١. سرنگهبان ٢. سرآستین

سەرقۆڵە / serqołe/: ☜ **سەرقۆڵ**

سەرقەباغ / serqebağ/: ناو. سەرگیرفان؛ پارچەیێ کە بە سەر گیرفاندا دەیدروون و بە دوگمە دادەخرێ ☰ روجیبی لباس

سەرقەبران / serqebran/: ناو. قەبرستان؛ زیارەتان؛ قەبران؛ سەرقەوران؛ گۆڕستان ☰ گورستان

سەرقەپاخ / serqepax/: ☜ **سەرقاپ ـ١**

سەرقەپاغ / serqepağ/: ☜ **سەرقاپ ـ١**

سەرقەتار / serqetar/: ناو. ١. پێشەنگی کاروان ٢. سەرۆکی کاروان ‹قەتارێ هاتووە گەوهەر باریەتی/ خورشیدی خاوەر سەرقەتاریەتی «فولکلۆر»› ☰ ١. پیشاهنگ کاروان ٢. قافلەسالار

سەرقەل / serqel/: ☜ **سەرقۆپ**

سەرقەلەن / serqelen/: ☜ **سەرنەخت**

سەرقەڵانگ / serqełang/: ناو. خەڵەی تینووی سەر لە تینوان چەماو ☰ ساقەی از بی‌آبی خم شده

سەرقەڵەم / serqełem/: ناو. گەورە نووسەری میری ☰ مُنشی‌باشی

سەرقەڵەمانە / serqełemane/: ناو. حەق‌دەستی نووشتەنووس ☰ مُزد دُعانویس

سەرقەوران / serqewran/: ☜ **سەرقەبران**

سەرقەوی / serqewî/: ئاوەڵناو. *[پلار]* سەرزل؛ کەلەزل ☰ سرگُنده

سەرک / ser(i)k/: ناو. ١. سەرقەپاخ؛ سەرپۆشی دەفرۆکە ٢. سەری جیاوەبووی گیاندار ‹کەروێشکەکەیان سەربڕی و سەرکەکەیان فڕێ دا› ٣. ☜ **سەلك ـ٣** ☰ ١. سرپوش ظرف کوچک ٢. سر بُریدەی حیوان ٣. ☜ **سەلك ـ٣**

سەرکاب / serkab/: ناو. ئاواڵ‌کراس؛ جلێ ژنانە کە لە کەلەکە بەرەخوار دادەپۆشێ ☰ دامن

سەرکار / serkar/: ناو. سەرەوکار؛ کاربەدەستی ئاغا؛ کەسێ کە لە لایەن ئاغاوە بە خەڵە و خەرمان ڕادەگا ‹خزمەتکار ئاغا، پێی ئەڵێن سەرکار/ دەمانچە لە پشت، خەنجەر جەوهەردار «قانع»› ☰ مُباشر

سەرکارانە / serkarane/: ناو. باجێ کە ڕایەت دەیدا بە سەرکار ☰ مُزدی کە رعیت بە مُباشر ارباب می‌دهد

سەرکاروان / serkarwan/: ناو. قافڵەچی ☰ سر کاروان

سەرکان / serkan/: ناو. ١. بن‌ڕەتەوە؛ دامەزرێنەری بنەماڵەیەک لە پادشایان ٢. پێشەوا؛ سەرپەل؛ سەرداوکە؛ داڵقووڕ؛ پێشەنگ و دەسپێکەری کارێ کە دەستەیەکی پێوە پەرژاون ☰ ١و٢. سرسلسلە

▣ **سەرکانی ئێلی**: سەرەک‌هۆز؛ سەرکردە ☰ رئیس طایفە

سەرکانی / serkanî/: ☜ **سەروکانی**

سەرکاو / serkaw/: ناو. کۆسار؛ کوێستان؛ کێفسان ‹گێج سەرکاوان جە سەردی بین کەیل/ بۆ مەدان چوون بۆی بێوەفایی لەیل «مەولەوی»› ☰ کوهسار

سەرکراوە / serk(i)rawe/: ئاوەڵناو. سەرواز؛ سەرئاوەڵا ☰ سرباز

سەرکردە / serkirde/: ناو. فەرماندەی لەشکر ‹کوردستانی ئێمە ئاشە و سەرکردەکانیشی ئاشەوان، کورد باراشە و هاڕینەکەی بە قۆنتەرات دراوە بەوان «پەشێو»›. هەروەها: **سرکردەیی** ☰ فرماندە

سەرکرێ / serk(i)rê/: ناو. شتێک زێدە لە مزی ڕۆژانە یان مانگانە ☰ اضافەحقوق

سەرکڕنیک[١] / serkiřnîk/: ناو. جندۆکە؛ جنۆکە ☰ جن

سەرکڕنیک[٢]: ئاوەڵناو. /مەجاز/ بەدفەڕ؛ شووم؛ جووتقۆشە ☰ نحس

سەرکڕینک / serk(i)řînik/: ناو. جن؛ جنۆکە؛ جندۆکە ☰ جن

سەرکز / serkiz/: ئاوەڵناو. /مەجاز/ ١. خەمین ‹قانع بە دەستی چەرخەوە وا مات و سەرکزە/ بێهێز و بێتەکانە لە ماری کوژراو ئەکا «قانع»› ٢. پەشێو؛ ژاکاو ☰ ١. غمگین ٢. افسُردە

سەرکزوولە / serk(i)zûle/: ئاوەڵناو. /مەجاز/ پووتەکە؛ بێنموود ☰ لاغرمردنی

سەرکزی / serk(i)zî/: ناو. /مەجاز/ لارەملی و خەمباری ☰ گردن‌کجی و غمگینی

سەرکل / serkil/: ناو. ١. سەرکلە؛ سەرکلۆم؛ چفتی دەرگا داخستن لە ژوورەوە ٢. سەرکول؛ تەرسەقول؛ قەرسەقول؛ قارسەقول ☰ ١. چفت در ٢. سرگین اُلاغ

سەرکلە / serk(i)le/: ☜ **سەرکل-١**

سەرکڵ / serkił/: ناو. سەرئاورگە ‹سەرکڵی جەهەندەم› ☰ روی آتشدان

سەرکڵاو / serk(i)ław/: ☜ **سەرکڵاوە**

سەرکڵاوە / serk(i)ławe/: ناو. سەرکڵاو: ١. ماشێنەی جێ پلیتەی لامپا ٢. کڵاوی خوری بۆ کاتی بەفر و باران ٣. دوند؛ نووک؛ ترۆپک ☰ ١. جای فتیله در چراغ نفتی ٢. کلاه پشمی ٣. قُله

سەرکڵۆم / serk(i)łom/: ☜ **سەرکل-١**

سەرکنەک / serk(i)nek/: ناو. هەڵۆ ☰ عقاب

سەرکوت / serkut/: ناو. ١. تەپەسەری؛ کاری دامرکاندنی هێز و پێز بە زۆری ‹ڕاپەڕینی جووتیارانی زۆر بێڕەحمانە و بە توندی سەرکوت کرد «هێمن»› ٢. لۆمە و تانەی بە تووڕەییەوە ☰ ١. سرکوب ٢. نکوهش

سەرکوتکراو / serkutk(i)raw/: ئاوەڵناو. تەپەسەر؛ سەرکۆنەکراو؛ دامرێندراو ☰ سرکوب شده

سەرکوتیلک / serkutîlik/: ناو. گیایەکە بۆ لەوەڕ ☰ علفی است

سەرکوزۆلە / serkuzole/: ئاوەڵناو. قژنەسەرە؛ سەرقژن ☰ ژولیدەمو

سەرکول / serkul/: ☜ **سەرکل-٢**

سەرکوڵ / serkuł/: ناو. ١. بەرکول؛ نیوەکوڵ؛ تۆزە چێشتێ کە پێش کولینی دەیچێژن ٢. باشترین بەشی چێشت کە لە سەر تیانەوە هەڵیدەگرن ☰ ١و٢. سرجوش

سەرکوڵمە / serkułme/: ناو. دیمە؛ گوپ؛ لۆپ ☰ گونە

سەرکونسوول / serkunsûl/: ناو. سەرۆکی کونسوولگەریی ولاتێ لە ولاتێکیتر ☰ سرکنسول

سەرکونسوولی / serkunsûlî/: ناو. ١. کار و باری سەرکونسوول ٢. ئەو شوێنەی سەرکونسوول کاری تێدا دەکا ☰ ١و٢. سرکنسولگری

سەرکوێر / serk(i)wêr/: ئاوەڵناو. ١. /پلار/ دەبەنگ؛ نازیرەک؛ تێنەگەیشتوو ٢. ترشاو بە شێوەیێ کە بە جوولە یان دەس ڕاوەشاندنێک بچڵەکێتەوە (چارەوێ) ☰ ١. کودَن ٢. ترسیدە و رموک (استر)

⊡ **سەرکوێر کردن**: ١. زۆر ترساندن و مێشک لە کار خستن ٢. ترساندنی وا کە بە جوولەیەک بچڵەکێتەوە (چاروا). هەروەها: **سەرکوێر بوون** ☰ ١. سرکوفت زدن ٢. ترساندن و رموک کردن (استر)

سەرکوێزر / serk(i)wêzir/: ☜ سەرکۆزەر

سەرکۆ / serko/: ناو. ١. گەنمی سەرەوەی خەرمان ٢. سەرزەنشت؛ سەرکۆنە ٣. سەر کێو؛ سەر شاخ ‹جە دووریی قامەت زوڵف ئەشەدبوان/ بێزارم جە گشت سەیر سەرکۆوان «بێسارانی»› ☰ ١. گندم بالایی تودەی خرمن ٢. سرزنش ٣. قُلەی کوە

سەرکۆپ / serkop/: ناو. کڕنووش؛ کاری داهاتنەوە بۆ ڕێز لێنان ☰ تعظیم

سەرکۆت / serkot/: ناو. سەربێژنگ لە کاتی دەغڵ گێژەو کردندا ☰ دانەهای درشت غلّە روی غربال

سەرکۆتەڵ / serkoteł/: ☜ سەرکۆزەر

سەرکۆزر / serkozir/: ☜ سەرکۆزەر

سەرکۆزەر / serkozer/: ناو. سەرکوێزر؛ سەرکۆزر؛ سەرکۆتەڵ؛ کۆتەڵ؛ گوڵە خەڵەی بەرگیرە نەکەوتووی درشت ‹لەو خوارە لە بیابان، لە هەرکوییەک/ هێلکێک خۆڵ بپێژنەوە!/ ئەبێ لە سەرکۆزەرەی هێلەکدا/ هەر وردەئێسک و لوولاقی کوردێکی تیا بدۆزنەوە «شێرکۆ»› ☰ تەماندەی غلّە پس از بیختن

سەرکۆڵ^{1} / serkoł/: ناو. ١. پاچەکۆڵە؛ جۆری قولینگی دەمکۆڵ ٢. سەرکۆڵەکە؛ داری نێوان ئەستوون و بان ☰ ١. نوعی کلنگ لبە کند ٢. سرستون

سەرکۆڵ^{2}: ناوەڵناو. سەرپەتی؛ سەرقوت؛ سەرڕووت ☰ سربرهنه

سەرکۆڵەکە / serkołeke/: ☜ سەرکۆڵ^{1}ـ٢

سەرکۆما / serkoma/: ناو. سەرکۆ؛ گەنمی سەرەوەی خەرمان ☰ گندم بالایی تودەی خرمن

سەرکۆمار / serkomar/: ناو. ١. سەرۆک‌کۆمار؛ گەورەی وڵات، کە بۆ ماوەی چەند ساڵ لە لایەن خەڵکەوە هەڵدەبژێردرێ ٢. کاربەدەست و دەسەڵاتداری چەند هۆز و عەشیرەت ‹سیاماڵ ماتەم سەرکۆمار دڵتەنگ/ تەڵەبە پەشێو مەدرەسە بێدەنگ «مەولەوی»› ☰ ١. رئیس‌جمهور ٢. بزرگ چند تیره و طایفه

سەرکۆنە / serkone/: ناو. سەرکۆ؛ سەرکۆنە؛ لۆمە ☰ سرزنش

سەرکۆنەکراو / serkonek(i)raw/: ☜ سەرکوت‌کراو

سەرکە پیاز / serkep(i)yaz/: ☜ سەلکەپیاز

سەرکەتەشی / serketeşî/: ☜ سەرتەشی

سەرکەتیفە / serketîfe/: ناو. قەڕنیز؛ قەڕنیز ☰ قرنیز

سەرکەسک / serkesk/: ☜ سۆنە

سەرکەش / serkeş/: ناوەڵناو. سەرکێش: ١. سەربزێو ‹ئەسپی سەرکەش› ٢. زۆر بڵند؛ بەرزی بەرز ‹بە شەو بای چیای بڵند و سەرکەش/ ڕەنگی پەلکی من بووە سوور و گەش «هێمن»› ☰ ١و٢. سرکش

سەرکەشکە / serkeşke/: ☜ شالوور

سەرکەشی / serkeşî/: ناو. ١. سەربزێوی؛ سەربزۆکی؛ مکوڕی ٢. کار و ڕەوتی پێراگەیشتن ☰ ١. تمرُّد ٢. رسیدگی

سەرکەف / serkef/: ناو. ١. تاویاوەی سەرکەوتووی پیو لە سابوون چێ‌کردندا ٢. خوێی هەرەسپی و جوان لە خوێڵێن، کە لە ڕزنی سەرووەدایە ☰ ١. گُداختەی پیە در کار صابون‌سازی ٢. نمک مرغوب در نمکزار

سەرکەڵ / serkel/: ناو. ١. سەری چیا؛ بان کێف ٢. سەری ملە؛ بان کەل ☰ ١. بالای کوە ٢. سر گردنە

سەرکەللە / serkelle/: ☞ **سەرکەلە**

سەرکەلە / serkele/: ناو. سەرکەللە: ١. بەشی سەرەوەی ڕەشمە کە بە دەوری سەر و ژێر چەنەی یەکسمدا دێت ٢. پارچەیەک لە ڕەشماڵ کە کورتایی تەواو دەکا ‹لە پەشمی ڕیخناکی بەر سمێلت/ نەڕێسن سەرکەلە و دەسبەند و هەوسار «شێخ ڕەزا»› ☰ ١. جای بند افسار، دور سر و زیر چانەی سُتور ٢. تکەای از سیاەچادر

سەرکەڵ / serkeł/: ناو. دەستەکی چیغ قایم کردن ☰ چوبی کە چیغ را نگە می‌دارد

سەرکەنە / serkene/: ناو. گوریسی دابەستنی سەر عەڕەبانە بۆ کلۆش کێشان ☰ ریسمانی کە در ساقەکشی بە کار آید

سەرکەوا / serkewa/: ناو. جۆرێ جلی ژنانەیە، پەراوێزەکانی بە سیم دەنەخشێنن ☰ نوعی روپوش حاشیەدوز زنانە

سەرکەوتو / serkewtû/: ئاوەڵناو. سەرکەوتە؛ بە ئاکام گەیشتوو ☰ موفق

سەرکەوتویی / serkewtûyî/: ناو. غەڵەبایی؛ غەڵەبە؛ چیری؛ زاڵی ☰ چیرگی

سەرکەوتە / serkewte/: ☞ **سەرکەوتو**

سەرکەیف / serkeyf/: ئاوەڵناو. کەیفخۆش؛ سەرحاڵ ☰ سرزندە

سەرکێش / serkêş/: ☞ **سەرکەش**

سەرکێشک / serkêşik/: ناو. ڕەئیسی ئێشکگران ☰ سرکشیک

سەرکێشی / serkêşî/: ناو. سەرکەشی: ١. سەربزێوی؛ نافەرمانی ‹سەرکێشی ئۆتۆمبێلەکان تۆمار دەکرێت› ٢. کاری سەردان لە کەسێ یان شتێ ‹کانی هەمرۆ ئی نە سەری ڕاتەن/ سەرکێشی کەرە گیانم فیداتەن «ئاغا عینایەت»› ٣. کار و ڕەوتی پێڕاگەیشتن ‹جاروبار سەرکێشی منالەکان بکە!› ☰ ١. نافرمانی ٢. عمل سر زدن بە کسی یا چیزی ٣. رسیدگی

سەرگ / serig/: ئاوەڵناو. لای ژووروو ‹سەفی سەرگ› ☰ بالایی

سەرگاویک / sergawîk/: ناو. گیایەکە دەخورێ ☰ گیاهی خوردنی

سەرگر / sergir/: ناو. ١. کەسێ کە حەیوانی مێوینە دەگرێ، بۆ جووت کردن دەگەڵ نێرەکەیدا ٢. *[کینایە]* دەویت؛ گەواد ☰ ١. کسی کە حیوان مادە را برای جُفت کردن با نر آن می‌گیرد ٢. جاکش

سەرگران / serg(i)ran/: ئاوەڵناو. ١. *[پلار]* تەمەڵ؛ تەوەزەل ٢. مەس؛ سەرخۆش ‹چەن سواری هەیە کە شێر ئەدڕن/ چەندە بێباک و سەرگرانی هەیە «قانع»› ٣. *[کینایە]* ڕانەهێنراو (ئەسپ) ☰ ١. تنبل ٢. مست ٣. رام‌نشدە (اسب)

سەرگرتە / sergirte/: ناو. خلیسکاو؛ خزیاگ ☰ لیزخوردە

سەرگندان / sergindan/: ئاوەڵناو. داماو؛ پەشێو ☰ سرگردان

سەرگورز / sergurz/: ئاوەڵناو. *[پلار]* سەرزل؛ کەللە ☰ سرگُندە

سەرگورزی / sergurzî/: ناو. *[پلار]* ١. لاساری؛ سەرسەختی ٢. تووڕەیی؛ تۆسنی ☰ ١. لجاجت ٢. تُندخویی

سەرگورشتە / sergurişte/: ☞ **سەرگوروشتە**

سەرگوروشتە / serguruşte/: ناو. سەرگورشتە؛ سەرگوریشتە؛ سەرگوزەشتە؛ چیرۆکی ڕابوردە ☰ سرگذشت

سەرگوریشتە / sergurîşte/: ☞ **سەرگوروشتە**

سەرگوزەشتە / serguzeşte/: ☞ **سەرگوروشتە**

سەرگوشاد / serguşad/: ئاوەڵناو. سەرئاواڵە؛ بێسەرپۆش ☰ سرگُشادە

سەرگوڵ^{١} / sergul/: ناو. ١. هەوەڵ چا لە چادان

‹چاییەکی تازەم دەم کردووە، سەرگوڵەکەی بۆ تۆ› ۲. هەڵبژاردەی بێ کەمایەسی ☰ ۱. اولین چای از قوری ۲. انتخاب احسن

سەرگوڵ^{۲}: ئاوەڵناو. باشترین بەشی هەر شتێ ‹هات سەرگوڵی دۆڵمەکەی خوارد و چوو!› ۳ ☰ برگُزیده

سەرگوم / sergum/: ئاوەڵناو. سەرداگوم؛ ون؛ بێسەروشوێن ☰ گُم

⊡ **سەرگوم کردن:** شێواندن؛ پەشێو کردن ☰ سردرگُم کردن

سەرگوێلک / serg(i)wêlik/: ☞ **سەرانگوێلك**

سەرگۆ / sergo/: ناو. ۱. ☞ **سەرانگوێلك** ۲. تەپاڵدان؛ شوێنی ڕاگرتنی تەپاڵە ۳. سەری شت یا جێگای خڕ ☰ ۱. ☞ **سەرانگوێلك** ۲. تاپالەدان ۳. انتهای گردی

سەرگۆت / sergot/: ☞ **سەربردە**

سەرگۆڕی / sergorî/: ناو. هژمە؛ گۆڕی و قوربان؛ گیانفیدا ☰ فدایی

سەرگۆز / sergoz/: ناو. ڕۆپل؛ هەڵپیت ☰ هَرَس

سەرگۆم / sergom/: ئاوەڵناو. ڕیوەڵە و بێنموود (گیسک) ☰ لاغر بدنمود (بُز)

سەرگەرد / sergerd/: ناو. *[مەجاز]* ۱. قەزاگر؛ بەلاگەردان ‹من بیم خەریدار کالای بالاکەت/ من بیم وە سەرگەرد گەردی پالاکەت «مەولەوی»› ۲. گۆری؛ قوربانی ‹شەرت بۆ چون فەرهاد شێت دەروەدەر/ وێم کەم وە سەرگەرد خالان دلبەر «تاهیربەگ»› ☰ ۱. بلاگردان ۲. قُربان

سەرگەردان / sergerdan/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* ۱. پەشێو؛ داماو ‹لەناو قەومێکی جاهیلدا ئەوی یەک زەڕڕە فیکری بێ/ ژیانی زەحمەتە بێکەس! کە سەرگەردانە تا مردن «بێکەس»› ۲. ئاوارە؛ دەربەدەر ‹جێ و مەوتەنی من پرسن: هەر چۆلگە وو سارایە/ مەجنوونم و سەرگەردان، لەو بەندەن و شاخانەم «ئاوات»›. هەروەها: **سەرگەردانی** ☰ ۱و۲. سرگردان

⊡ **سەرگەردان بوون:** قەوچە بوون؛ دامان ☰ سرگردان شدن

سەرگەرم / sergerm/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* ۱. خەریکی کار ۲. تووڕە و تۆسن ۳. سەرخۆش ☰ ۱. مشغول کار ۲. تُندخوی ۳. مست

سەرگەرمی / sergermî/: ناو. *[مەجاز]* ۱. لیستەک؛ خۆخلافکێ؛ کازە؛ چالاکییەک بۆ ڕابواردن، خۆ خلافان و حەسانەوەی زەین ‹لاوان پێویستیان بە سەرگەرمی هەیە› ۲. مژولاهی؛ خەریکی؛ پژگاڵ؛ مژولی؛ دۆخ یان چۆنیەتی سەرپەرژان؛ خەریک بوون ‹سەرگەرمی من کتێب خوێندنەوەیە و بەس› ☰ ۱و۲. سرگرمی

سەرگەڕ / sergeř/: ☞ **سیسارگ**

سەرگەشتە / sergeşte/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* سەرلێشێواو؛ سەرسڕماو ‹مەی حەلالە بۆ منی وێرانەماڵ/ بۆ منی سەرگەشتە و ڕووت و ڕەجاڵ «هێمن»› ☰ سرگشته

سەرگەڤار / sergevar/: ☞ **سەرگەورە ـ۱**

سەرگەڤاز / sergevaz/: ☞ **سەرگەورە ـ۱**

سەرگەلە / sergele/: ناو. ڕەمکێش؛ پێشەنگی مێگەل ‹دائیم لە دووتە مێگەلی ژن، نێرگەلی پیاو/ بەم ڕیشەوە لە پێشەوە بووگی بە سەرگەلە! «نالی»› ☰ پیشاهنگ گله

سەرگەڵا / sergeła/: ☞ **سەربەڵك**

سەرگەنیگ / sergenîg/: ئاوەڵناو. *[پلار]* گەڕ؛ کەل؛ کەچەڵ ☰ کچل

سەرگەورە / sergewre/: ناو. *[کینایە]* ۱. سەرگەڤار؛ سەرگەڤاز؛ سەرۆکی خێزانی ماڵ ۲. یەکمان؛ سەردەستە ‹تەماشا ئەکەم بەرزە دەماخم/ لە ناو شاخانا سەرگەورەی شاخم! «قانع»› ☰ ۱. رییس خانواده ۲. سردسته

سەرگیراو / sergîraw/: ئاوەڵناو. داخراو ☰

سرپوشیده

سەرگیرفان / sergîrfan/: ☜ **سەرقەباغ**

سەرگین / ser(i)gîn/: جێناو. بڵندتر؛ ئەوی لە باڵایە ■ بالایی

سەرگین / sergîn/: ناو. سەنێر؛ شیاکە؛ ڕیخ ‹زۆر نەمابوو بۆنی سەرگین بمکوژێ، وا تێدەگەم/ تووکی بن‌کلکی کەر و بارگیری مردووی پێوە بوو «شێخ ڕەزا»› ■ سرگین

سەرگیندان / sergîndan/: ناو. ژوورێکە لە گەوڕ کە پەینی تێدا هەڵدەدەنەوە، بۆ وشک بوون ■ اتاق خُشک کردن سرگین در طویله

سەرگێجە / sergêce/: ناو. سەرەگێژە؛ سەرگێژە؛ سەرەگێجە ■ سرگیجه

سەرگێرە / sergêre/: ناو. بنە؛ گای پێشەوە لە گێرەدا ■ گاو پیش در خرمنکوبی

سەرگێڕ / sergêř/: ناو. پەچە؛ حەوشێکی لە تامان، بۆ ماڵات تێ‌کردن ■ حصار نگهداری دام

سەرگێژە / sergêje/: ☜ **سەرگێجە**

سەرگێژی / sergêjî/: ناو. وڕی؛ گێژی ■ گیجی

سەرلق / serliq/: ناو. ١. سەرلک؛ لکەداری سەرەوە ‹سەرانسەری چەم داری ژاڵەیە/ ئەو داوێن سەوزەی سەرلق ئاڵەیە «گۆران»› ٢. فەرماندەی سەد پێشمەرگە ٣. جۆرێ هەنار ■ ١. شاخەی بالایی درخت ٢. فرماندەی صد پیشمرگ ٣. نوعی انار

سەرلک / serlik/: ☜ **سەرلق ـ١**

سەرلووتکە / serlûtke/: ناو. سەرقولە؛ سەرکولاوە؛ سەری شاخ ■ قلەی کوە

سەرلەبەر¹ / serleber/: ئاوەڵناو. ملکەچ؛ شەرمەزار ‹یاخوا سەرلەبەری ماڵ و منداڵ نەبی› ■ شرمندە

سەرلەبەر²: ئاوەڵکار. تێکڕا؛ هەمووی؛ گشت ‹گیانلەبەر هەرچی لە سەر ڕووی زەوییە/ سەرلەبەر جیرەبەری خوانی وییە «حەقیقی»› ■ همە

سەرلەپ / serlep/: ناو. چەپۆکانی ئەسپ ■ چراغپا؛ عمل سرپا ایستادن اسب

سەرلەشکر / serleşkir/: ناو. سەرکردە؛ فەرماندەی لەشکر ■ سرلشکر

سەرلەشکەر / serleşker/: ناو. ژێنەراڵ؛ جنەراڵ؛ ژنراڵ ■ ژنرال

سەرلەنوێ / serlen(i)wê/: ئاوەڵکار. ژنوو؛ لە سەرەوە؛ لەسەرڕا ‹دەستم کرد بە خوێندن و سەرلەنوێ بوومەوە فەقێ «هێمن»› ■ از نو؛ دوبارە

سەرلێشێواو / serlêşêwaw/: *[مەجاز]* سەرگەردان؛ ئاڵۆز؛ چارچاڤ ■ سرگردان

سەرلێشێواوی / serlêşêwawî/: ناو. *[مەجاز]* ئاڵۆزی؛ گێژ و وێژی ■ سرگردانی

سەرڵەپک / serłepk/: ناو. پەتی زاربێنی خێگە ■ بند دهانەبند خیک

سەرما / serma/: ناو. زام؛ زما؛ سەردا؛ دەمای خوارتر لە ڕادەی ئاسایی یان دڵخواز ■ سرما

⊡ **سەرما بردن**: سەرما کار لێ‌کردن ■ سرمازدە شدن

سەرما بزوتن: سەرما هاتن؛ دەستپێکردنی سەرما ‹شەوێ پێم وت چلۆنی یاری دێرین/ ئەوا سەرما بزووت دەستم بە دامان «قانع»› ■ سرما رسیدن

سەرما بوون: ١. نەخۆش کەوتن لە سەرمان ٢. لەش هەست بە سەرما کردن ■ ١. سرما خوردن ٢. احساس سرما کردن

سەرما خواردن: تووشیاری هەلامەت بوون ■ سرما خوردن

سەرمابردگ / sermabirdig/: ☜ **سەرمابردوو**

سەرمابردوو / sermabirdû/: ئاوەڵناو. سەرمابردگ؛ سەرمابردە: ١. سەرماڵێداو ٢. *[پ‌لار]* سەرمابردەڵ؛ سەرمابردەڵە؛ سارۆکی؛ سەرمایی؛ هەستۆک بە سەرما ■ ١. سرمازدە ٢. سرمایی

سەرمابردە / sermabirde/: ☜ **سەرمابردوو**

سەرمابردەڵ / sermabirdeł/: ☜ **سەرمابردوو-٢**

سەرمابردەڵە / sermabirdełe/: ☜ **سەرمابردوو-٢**

سەرماتۆپێن / sermatopên/: ئاوەڵناو. سەرماگێڕەوە؛ تایبەتمەندی جلی زۆر گەرم ‹کۆتی سەرماتۆپێن› ف ضد سرما

سەرماخوردەیی / sermaxurdeyî/: ناو. درم؛ زوکام ف سرماخوردگی

سەرمادەر / sermader/: ناو. ساردکەر؛ چیلێر ف سردکُن

سەرمازەڵە / sermazełe/: ناو. خەمەگرۆ؛ جۆرێ مارمێلکە ف چلپاسە

سەرماقۆتانی / sermaqotanî/: ☜ **سەرمەقولات**

سەرماگێڕەوە / sermagêřewe/: ☜ **سەرماتۆپێن**

سەرماڵێداو / sermalêdaw/: ☜ **سەرمابردوو-١**

سەرماڵ / sermał/: ناو. سەرمایە؛ سەرمیان ف سرمایە

سەرماوسۆڵ / serma w soł/: ☜ **سەرماوسۆڵە**

سەرماوسۆڵە / serma w sołe/: ناو. سەرماوسۆڵ؛ سەرما و بەستەڵەک؛ دەمی زۆر سارد و پڕسەرما ف سرما و یخبندان

سەرماوەز / sermawez/: ناو. سیخوار؛ قەوس؛ هەیهۆت؛ ئازەر؛ ساران؛ هۆسار؛ خۆسار؛ گاڤۆر؛ نۆهەمین مانگی ساڵی ئێرانی، ئاخرمانگی پاییز کە ٣٠ ڕۆژە ف آذر ماه

سەرمایە / sermaye/: ناو. سەرمیان؛ دەسمایە؛ دەزمایە؛ دەستمایە: ١. سەرماڵ؛ سەرمیان؛ تەنخوا؛ کۆمەڵە داراییەک کە بۆ دابینی داهات بە کار دەچێ ‹سەرمایەی شیرکەت› ٢. *[مەجاز]* هەیاتی؛ دارایی، چ مادی و چ مەعنەوی ‹سەرمایەی زانستی› ف ١و٢. سرمایە

سەرمایەدار / sermayedar/: ئاوەڵناو. دەوڵەمەند؛ دەوڵەمەن؛ سەرمایەدار؛ دارا؛ بوودە؛ زەنگین؛ مایەدار؛ مایەبۆش ف سرمایەدار

سەرمایەداری / sermayedarî/: ناو. کاپیتالیسم ف کاپیتالیسم

سەرمایی١ / sermayî/: ناو. سەرساخ ف سلامت

سەرمایی٢: ئاوەڵناو. سەرمابردەڵە؛ سارۆکی؛ سەردەوچ (بۆ نێر)؛ سەردوچە (بۆ مێ)؛ زۆر هەستۆک بە سەرما و کەمبەرگە لە بەرامبەر سەرماوە ف سرمایی

سەرمردوولە / sermirdûle/: ئاوەڵناو. *[کینایە]* شەرمێون و فەقیرۆکە ف کمرو

سەرمژانە / serm(i)jane/: ناو. سەرەمژانە؛ دارێکی کورتە لە نێوان نیر و ئامووردا ف چوبک رابط خیش و یوغ

سەرمک / sermik/: ئاوەڵکار. پێکەوە؛ تێکڕا؛ سەرجەم ف جمعاً

سەرمل / sermil/: ناو. سەرپیل؛ شان ف کتف

سەرملە / serm(i)le/: ناو. زینوو؛ ملەی کێو ف سر گردنە

سەرملەگیر / serm(i)legîr/: ناو. ڕێگر؛ چەتە ف راهزن

سەرموقولات / sermuqulat/: ☜ **سەرمەقولات**

سەرموقولانج / sermuqulanc/: ☜ **سەرمەقولات**

سەرمۆر / sermor/: ☜ **سەربەمۆر**

سەرمەزد / sermezd/: ناو. کاپیتان؛ سەردەستەی گەمەکەران ف کاپیتان

سەرمەزن١ / sermezin/: ناو. سەرگەورەی هۆز ف رییس ایل

سەرمەزن٢: ئاوەڵناو. سەرزل؛ سەرگەورە ف سرگُندە

سەرمەس / sermes/: ☜ **سەرمەست**

سەرمەست / sermest/: ئاوەڵناو. سەرمەس؛ سەرخۆش؛ مەست. هەروەها: **سەرمەستی** ف سرمست

سەرمەشق / sermeşq/: ناو. نووسراوەیەک بۆ مەشق کردن لە ڕوویەوە. هەروەها: **سەرمەشق**

دادان 🇮🇷 سرمشق

سەرمەشقانە / sermeşqane/: ناو. سەرمەشقانێ؛ سەرمەشکانە؛ شەرمەشکانە؛ دیارییەک زاوا دەیدا بە بووک، ئەجار تارا لە سەر ڕووی لادا 🇮🇷 رونمای عروس

سەرمەشقانێ / sermeşqanê/: ☜ **سەرمەشقانە**

سەرمەشکانە / sermeşkane/: ☜ **سەرمەشقانە**

سەرمەقلات / sermeq(i)lat/: ☜ **سەرمەقولات**

سەرمەقولات / sermequlat/: ناو. سەرماقۆتانی؛ سەرموقولات؛ سەرموقولات؛ سەرمەقلات؛ سەرموقولانج؛ سەرمەقولتان: ١. تەقلە ٢. */کنایە/* نوێژ ‹ئیخلاسە ئەسلی مەقسەد و خوڕا شەقی دەبێ/ وا تێدەگا بە سەرمەقوولاتە سەعادەتی! «حاجی قادر»› 🇮🇷 ١. پُشتک ٢. نماز

سەرمەقولانج / sermequlanc/: ناو. پالەقۆچە؛ قلۆپانی؛ سەرمەقولات 🇮🇷 مُعلّق

سەرمەقولتان / sermequltan/: ☜ **سەرمەقولات**

سەرمەلا / sermeła/: ناو. ١. بەڕێوەبەری گاڵتە و گەمە ٢. کەلا؛ هەڵماتەگەورەی کایە 🇮🇷 ١. ادارەکنندەی بازی ٢. تیلەی بزرگ در بازی

سەرمەنجەڵانە / sermencełane/: ناو. ئەو پارەیەی زاوا کاتی ئامادە بوونی چێشت، بە ئاشپەزی دەدا 🇮🇷 انعام داماد بە آشپز

سەرمەند / sermend/: ☜ **سەرسام**^{٢}

سەرمی / sermî/: ☜ **سرپ**

سەرمیان / serm(i)yan/: ☜ **سەرمایە**

سەرمێکوتە / sermêkute/: ناو. ١. جانەوەرێکی پچووکی سەرخڕە لە زەلکاوان دەژی ٢. کەچکەقولەی بۆق 🇮🇷 ١. حشرەای مُرداب زی ٢. نوزاد قورباغە

سەرمێوژە / sermêwje/: ناو. جۆرێ ماری بۆرەلووکەی باریکە 🇮🇷 نوعی مار

سەرنا / serna/: ☜ **سەرنگا**

سەرناز / sernaz/: ناو. خومام؛ لەشپۆش؛ هەر پارچەیەک کە لە کاتی خەو یان ڕاکشان، بە خۆیدا دەدەن 🇮🇷 روانداز

سەرناس / sernas/: ئاوەڵناو. بە دەنگوئاواز؛ ناسراو و بەڕێز لە ناو خەڵکا 🇮🇷 سرشناس

سەرنامە / sername/: ناو. ١. دەسپێکی نووسین ‹سەرنامەیێ نامە نامێ ئەللا/ بێ نامێ تە ناتەمامە وەللا «خانی»› ٢. پێناسە 🇮🇷 ١. شروع نامە ٢. شناسنامە

سەرناو / sernaw/: ناو. لەقەم؛ ئاوەڵناوێک بۆ ڕێزنان، تیز و تیتاڵی یان پێناسە کردنی کەسێ لە جێ یان بە شوێن ناوەکەیدا (وەک: «ئاوارە» لە «مەلا حەسەن ئاوارە»دا) 🇮🇷 لقب

سەرناوکانە / sernawkane/: ناو. پاداشی مامان کە ناوکی ساوا دەبڕێ 🇮🇷 انعام ماما برای بُریدن ناف نوزاد

سەرنج / serinc/: ناو. سرنج؛ سەرنجە؛ سێرە: ١. لاوە؛ ئاوڕ؛ کنە؛ کاری ڕوو تێکردن و هۆش و گۆش دان بە کەس یان شوێنێک ‹سەرنج بدە قسەکانم!› ٢. چاوەدێری؛ ئاگاداری؛ پارێزگاریەتی؛ کار و ڕەوتی پێڕاگەیشتن ‹منداڵ پێویستی بە سەرنجێکی تایبەت هەیە› ٣. ڕەوتی ڕامان؛ وردەوە بوون ‹سەرنجم ڕاهاتووی زیوی زەڕکەفتە/ بە زەردی سەر بەفری ئێوارەوەختە «گۆران»› 🇮🇷 ١و٢. توجّە ٣. تأمُّل

⊡ **سەرنج دان:** لێ وردەوە بوون ‹باش سەرنجم دا زانیم ئەو کەسەیە وا سەری‌شەو هاتە دیوەخان و زوو گەڕاوە «سوارە»› 🇮🇷 توجّە کردن

سەرنج ڕاکێشان: هەست بەرەو خۆ بردن 🇮🇷 جلب توجّە کردن

سەرنجدەر / serincder/: ناو. وردەکار و بیرکەرەوە 🇮🇷 پژوهندە

سەرنجڕاکێش / serincřakêş/: ئاوەڵناو. شیاوی لێ

وردبوونەوە و هۆش پێ دان ‹ژیانی ناو فەقێیان بە ڕاستی سەرنجڕاكێشە «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ جالب توجّه

سەرنجڕاكێشی / serincřakêşî/: ناو. نموود؛ ڕاكەشی؛ بەرچاوی ☰ نمود

سەرنجە / serince/: ناو. ١. ☜ سەرنج ٢. سەربەرەژێر؛ سەرەولێژایی ☰ ١. ☜ سەرنج ٢. سراشیبی

سەرنخوون / sern(i)xûn/: ئاوەڵناو. سەرنگووم؛ سەرنوخوون؛ سەرنەخوون؛ سەرنەخووین؛ سەرەونخوون؛ سەرەونگووم؛ سەرەونگوون؛ ژێر و ژوور؛ قلپ؛ بە دۆخێكی پێچەوانە و ڕوو لە خوار ☰ سرنگون

سەرنزم / sernizm/: ☜ **سەرنەوی**

سەرنسوڤ / sern(i)suv/: ☜ **سەرنشێو**

سەرنشیڤ / sern(i)şîv/: ☜ **سەرنشێو**

سەرنشێڤی / sern(i)şêvî/: ☜ **سەرنشێو**

سەرنشێو / sern(i)şêw/: ناو. سەرنسوڤ؛ سەربەرەژێر؛ سەرەوخواركە؛ سەرەوخواركایی؛ سەرەوچێر؛ سەرنشیڤ؛ لێژی؛ لێژایی؛ سەرەولێژی؛ سەرەولێژایی؛ سەرنشێوی؛ سەرنشێڤی؛ سەربەرەژێری؛ سەرەوچێری؛ سەربەرەولێژایی؛ بەرەوخوارە؛ سەرەوخوارە؛ سەرەوخواركێ؛ كووڕ؛ سەرالیجی؛ خەزگ؛ خەشیقولك؛ شێوی؛ بوار بە باری بەرەوخوارەوە ☰ سراشیبی

سەرنشێوی / sern(i)şêwî/: ☜ **سەرنشێو**

سەرنڤویس / sernivwîs/: ناو. سەرنڤیشت؛ چارەنووس ☰ سرنوشت

سەرنڤوس / sern(i)vûs/: ناو. چارەنووس ☰ سرنوشت

سەرنڤیسار / sern(i)vîsar/: ناو. سەرەك نووسەر ☰ رئیس هیات تحریریه

سەرنڤیسەر / sern(i)vîser/: ☜ **سەرنووسەر**.

سەرنڤیسی / sern(i)vîsî/: ناو. ١. سەرژماری خەلكی ولات ٢. كاری نووسینی وتاری سەرەكی ☰ ١. سرشُماری ٢. سرمقالەنویسی

سەرنڤیسیار / sern(i)vîsyar/: ناو. سەرپەرەستی نڤیسیاران ☰ سرویراستار

سەرنڤیشت / sern(i)vîşt/: ☜ **سەرنڤویس**

سەرنقۆت / sern(i)qot/: ئاوەڵناو. ١. سەرەونخوون ٢. نغرۆ؛ قومبوو ☰ ١. واژگون ٢. غرق‌شده

سەرنگا / seringa/: ناو. سرنگا؛ سەرنا؛ سەرەنگا؛ سەرەنگیا؛ سەرین؛ سەرینا؛ سەرینگا؛ سەنگا؛ سەنگیا؛ سەنیا؛ سەنیر ☰ بالش

سەرنگووم / sern(i)gûm/: ☜ **سەرنخوون**

سەرنوچك / sernuçik/: ☜ **سەرنووچك**

سەرنوخوون / sernuxûn/: ☜ **سەرنخوون**

سەرنۆكەر / sernoker/: ناو. نۆكەرباب؛ بابنۆكەر ☰ بزرگ نوكر

سەرنۆگە / sernoge/: ناو. ڕەئیسی دارۆغە ☰ سرداروغە

سەرنووس / sernûs/: ناو. سەرژمێر. هەروەها: **سەرنووسی** ☰ آمارگر

سەرنووسەر / sernûser/: ناو. سەرنڤیسار؛ سەرنڤیسەر؛ سەرپەرشتی نووسەرانی گۆڤار یان كۆمەڵەوتارێ كە كاری كۆ كردنەوە، ڕێكوپێك كردن یان چاودێری لە ئەستۆدایە ☰ سردبیر

سەرنووچك / sernûçik/: ناو. سەرنوچك؛ نووك؛ نیچك ☰ نُك

سەرنەخت / sernext/: ناو. سەرقەڵەن؛ هەرچی زیاد لە شیربایی بۆ بە شوو دان بدرێ ☰ اضافه بر شیربها

سەرنەخوون / sernexûn/: ☜ **سەرنخوون**

سەرنەخوونك / sernexûnik/: ناو. گوڵەشلێرە؛ هەڵاڵەبرمە ☰ لالەی سرنگون

سەرنەخووین / sernexûyn/: ☜ **سەرنخوون**

سەرنەرم / sernerm/: ناوەڵناو. *[مەجاز]* گوێڕایەڵ و ڕۆحسووک ‹کوڕێکی سەرنەرمە، چۆنت پێ خۆش بێ، وا کار دەکا›. بەرانبەر: **سەرڕەق** ☰ حرفشنو

سەرنەمە / serneme/: ☜ **سەرنەوی**

سەرنەوق / sernewiq/: ناوەڵناو. *[پلار]* ١. جنگن؛ شەڕانی ٢. ڕووهەڵمالاو؛ بێشەرم و شوورەیی ☰ ١. ستیزەجو ٢. بیشرم و حیا

سەرنەوەر / sernewer/: ☜ **سەرنەوی**

سەرنەوی / sernewî/: ناوەڵناو. سەرنزم؛ سەرنەمە؛ سەرنەوەر؛ سەرشۆڕ ‹کوردەکان چیدی سەرنەوی نابن/ هەر ئەوەند نەختێ بۆ خۆ ئازا بن «خاڵەمین»› ☰ سرافکندە

سەرنیا / sern(i)ya/: ناو. کاری دەمەزەرد کردنی گاوەسن ☰ مرمت گاوآهن

سەرنێ / sernê/: ناو. سەردۆڵ ☰ جای ریزش آب در ناو آسیا

سەرنێزە / sernêze/: ناو. سەرەنێزە؛ سەرەڕم؛ کورتە نێزەیێ کە دەکرێتە سەری چەکەوە ☰ سرنیزە

سەرو / serw/: ☜ **سەوڵ ـ٢**

سەروا / serwa/: ناو. پاشڵ؛ پاشۆڵ؛ پاشبەند؛ بەشاوەند؛ بەشاڤەند؛ قافیە؛ وشەگەلێ بە بڕگە یان بڕگەگەلێکی هاوبەش، لە کۆتایی هەر دوو باڵی یەک بەیت یان کۆتایی بەیتەکانی هەڵبەستێکدا، بە مەرجێ کە مانایەکی سەربەخۆیان نەبێ (وەک: «ـێوان» لە بەیتی «لە دوگمەی سوخمە دوێنێ نوێژی شێوان/ بەیانی دا سپیدەی باغی سێوان» کە بڕگەگەلی «ـێوان» لە هەردووک باڵدا هاوبەشن) ☰ قافیە

سەروار / serwar/: ☜ **سەربار**^{1}

سەرواز^{1} / serwaz/: ☜ **سەرباز**

سەرواز^{2}: ناوەڵناو. سەرئاوەڵا؛ سەرکراوە ☰ سرباز؛ روباز

سەروازبگیر / serwazb(i)gîr/: ☜ **سەربازگیری**

سەروازخانە / serwazxane/: ☜ **سپاخانە**

سەروازگیری / serwazgîrî/: ☜ **سەربازگیری**

سەروازە / serwaze/: ناو. حاڵەتی لێوڕێژ بوون ‹جە شووم پڕ شووم ئەڵحەد سەرای خەم/ جە سەروازەی هوون جۆی سەرچەمەی چەم «مەولەوی»› ☰ سرریز

سەروازی / serwazî/: ☜ **سەربازی**

سەروانک / serwanik/: ☜ **سەرانگوێلك**

سەروبن / ser û bin/: ناو. ١. ژێر و ژوور؛ بان و خوار ‹تووتنەکەمان هەر چەند نیو گەزێک لە سەروبنییەوە ڕزیوە، بۆتە زێڕی بێ غەوش «هەژار، چێشتی مجێور»› ٢. لەم سەر تا ئەو سەر؛ سەر تا خوار ‹بەزم بەزمی من و هێمن بوو کە سەروبنی قسەمان سڵاوەت لە دیداری ستالین و دوعای بەخێر بۆ سەرکەوتنی ڕووسان بوو «هەژار، چێشتی مجێور»› ٣. نەخۆشی منالان کە سەری مانگ و بنی مانگ دەیگرن ☰ ١. سر و تە ٢. اول و آخر ٣. نوعی بیماری کودکان کە شروع و پایان ماه عود می‌کند

سەروبەچک / ser û beçik/: ☜ **سەروگوێلاك**

سەروبەر^{1} / ser û ber/: ناو. سازی؛ ئاسوودەیی لە ژیاندا ☰ سروسامان

سەروبەر^{2}: ئاوەڵکار. بەتەواوی؛ تەواو ☰ تام و تمام

سەروبەند / ser û bend/: ناو. چاخ؛ دەم؛ تاف ‹سەروبەندی جوانی و جاهێلی› ☰ اوان؛ عنفوان

⊡ **سەروبەند بەستن**: سەروبەند گرتن؛ کار تەواو کردن؛ پێگەیاندن؛ ئامادە کردن ☰ آمادە کردن

سەروبەند گرتن: ☜ **سەروبەند بەستن**

سەروپا / ser û pa/: ناو. سەروپێ؛ سەروپاچک؛ پەل و سەری حەیوان بە بڕدراوی ☰ کلەپاچە

سەروپاچک / ser û paçik/: ☜ **سەروپا**

سەروپاچکە /ser û paçke/: ئاوەڵناو. گەورەوگچکە؛ ورد و تەمەن نزیک یەک ‹چەن منداڵی سەروپاچکەی هەیە› ☰ قدونیم‌قد

سەروپۆتراک /ser û potrak/: ناو. سەروپۆتلاک؛ سەروپۆتڕاک؛ سەروپەچک؛ سەروپۆتەلاک؛ سەروپۆرتک: ١. سەروگوێلاک؛ سەرترین بەشی جەستە ٢. دیمەنی سەرپێچ و مێزەر ☰ ١. سر و سیما ٢. منظر دستار و عمامه

سەروپۆتڕاک /ser û potřak/: ☜ **سەروپۆتراك**

سەروپۆتک /ser û potik/: ☜ **سەروگوێلاك**

سەروپۆتلاک /ser û potłak/: ☜ **سەروپۆتراك**

سەروپۆتەلاک /ser û potełak/: ☜ **سەروپۆتراك**

سەروپۆرت /ser û port/: ناو. بۆ هەر کەسێ کەمێک ☰ به هرکسی اندکی

سەروپۆرتک /ser û portik/: ☜ **سەروپۆتراك**

سەروپەچک /ser û peçik/: ☜ **سەروپۆتراك**

سەروپێ /ser û pê/: ☜ **سەروپا**

سەروپێچ /ser û pêç/: ناو. مێزەر؛ مێزەرە؛ مشکی؛ سەروێن؛ سەرپێچ؛ پێچومێزەر؛ سەر و شەدە؛ سەر و مێزەر؛ جامانە؛ جەمەدانی؛ جامەدانی؛ ئاغەبانوو؛ ئاغابانوو؛ ڕەشتی؛ کەڤینک؛ یالخ؛ یەشماخ؛ یاشماخ؛ شاشک؛ شاشیک؛ شەشک؛ پارچەیەک کە پیاوان بە سەرییەوە دەبەستن و جۆراوجۆری هەیە ☰ دستار

سەروپێچدار /ser û pêçdar/: ئاوەڵناو. مێزەربەسەر؛ مێزەرەوەسەر ☰ عمامه به سر

سەروپێچکە /ser û pêçke/: ناو. مەلۆتکە؛ منداڵی ساوا ‹گوتی: من ماڵوێرانی بوومەلەرزەم، دوو مناڵم هەن سەروپێچکە «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ نوباوه

سەروتار /serw(i)tar/: ناو. وتاری سەرەکی گۆڤار و بلاڤۆک ☰ سرمقاله

سەروترە /serwitre/: ☜ **سەرفیترە**

سەروچاو /ser û çaw/: ناو. سەروڕوو؛ دەم و چاو؛ ڕوو؛ ڕوخسار ☰ سر و صورت

سەروچاوە /ser û çawe/: ☜ **سەرچاوە**

سەروچاوێ /ser û çawê/: ☜ **سەرچاوە**

سەروخوار /ser û x(i)war/: ناو. هەر دوو ئالی بان و خوار ☰ بالا و پایین

سەرودەر /ser û der/: ناو. سەرودەروو؛ سەرووەدەر؛ چۆنیەتی زانین؛ تێگەیشتن ‹دانیشتووی سەر ماڵم و سەییاحی سەفەر نیم/ چی بکەم وەکوو یارانی ترم بێ‌سەرودەر نیم «قانع»› ☰ درک؛ فهم

▣ **سەرودەر کردن:** ڕێ دەرکردن؛ ڕێ دۆزینەوە ☰ راه درکردن

سەرودەروو /ser û derû/: ☜ **سەرودەر**

سەروڕوو /ser û řû/: ☜ **سەروچاو**

سەروڕیش /ser û řîş/: ناو. ١. ڕیش ٢. ڕیش و سمێڵ ☰ ١. ریش ٢. ریش و سبیل

سەروزمان /ser û z(i)man/: ناو. سەروزوو؛ سەروزوان: ١. هێزی جووڵان و قسە کردن؛ تابشتی زۆر کەم ‹بێ سەروزمان کەوتووە› ٢. لفت‌وگفت؛ دەراوی دەم ‹سەروزمان شیرین› ☰ ١. نا ٢. قدرت ناطقه

سەروزماندار /ser û z(i)mandar/: ئاوەڵناو. سەروزواندار؛ بە دەموزمان؛ دەموپل‌دار؛ بە توانا لە قسە کردندا ‹کابرایەکی بەسەروزماندار بوو› ☰ زبان‌آور

سەروزوان /ser û z(i)wan/: ☜ **سەروزمان**

سەروزوانخۆش /ser û z(i)wanxoş/: ئاوەڵناو. خاوەن قسە و کردەوەی پەسند لەبەردڵان ☰ خوش‌اخلاق

سەروزواندار /ser û z(i)wandar/: ☜ **سەروزماندار**

سەروزوو /ser û zû/: ☜ **سەروزمان**

سەروزیاد /ser û z(i)yad/: ئاوەڵناو. سەرووەزیاد؛

سەربەزیا؛ بەشی تەواو، بێ کەمایەسی ‹چێشتەکە بەشی کرد و سەروزیادیش بوو› ⚑ کافی و وافی

⊡ **سەروزیاد بوون**: بێ کەم و کووڕی بوون ⚑ کافی بودن

سەروژێر^{۱} / ser û jêr/: ناو. ۱. سەروخوار ۲. پێلاوی پینە لێ دراوی سەرتازە ۳. دوو لە بزاوەکانی سەر پیتی نووسراوە ⚑ ۱. بالایی و پایینی ۲. کفش پینەزدە ۳. زیر و زبَر اِعراب

سەروژێر^{۲}: ئاوەڵناو. ۱. ژێروژوور؛ کاول؛ وێران ۲. سەرنخوون ۳. بە دوو نهۆمەوە ‹ماڵێکی سەروژێرم سەند› ⚑ ۱. ویران ۲. نگون ۳. دوطبقە

سەروساخت / ser û saxt/: ناو. ساختوپاخت؛ کەینوبەین ⚑ تبانی

سەروسامان / ser û saman/: ناو. ۱. ڕێکوپێکی؛ سەقام ۲. ماڵوسامان؛ ماڵ و دارایی ⚑ ۱. سروسامان ۲. ثروت و سامان

⊡ **سەروسامان دان**: ۱. ڕێکوپێک کردن ‹ژنێ بخوازە و سەروسامانێ بدە بە ژیانت!›. هەروەها: **سەروسامان گرتن** ۲. سەروماڵ بەخت کردن/ دۆڕان ‹شەبەهی زولفی شەبەهگۆنەیە، ڕووگەردانی/ بە سەری ئەو کە بە سەودا سەروسامانم دا «نالی»› ⚑ ۱. سروسامان دادن ۲. از هستی ساقط شدن

سەروسەکوت / ser û sekut/: ناو. سەروسیما؛ سەروقڵخ؛ بیچم؛ تەرح و دیدار ⚑ سروسیما

سەروسەنەمە / ser û seneme/: ناو. پێوقەدەم ‹ئەم ئاغایە سەروسەنەمەی باش نەبوو› ⚑ یُمن

سەروسیما / ser û sîma/: ☜ سەروسەکوت

سەروشک / serwişk/: ئاوەڵناو. *[پلار]* سەرهشک؛ سەرهوویشک؛ سەرهیشک: ۱. سەربەتاڵ؛ زەین کوێر؛ نازیرەک ۲. سەررەق؛ سەرسەخت ۳. نافەرمان؛ ڕانەهێنراو ⚑ ۱. کودن ۲. سرسخت ۳. رام‌نشده

سەروشوێن / ser û ş(i)wên/: ناو. شوێنەوار؛ ئاسەوار ‹هەر بڕۆم نابەڵەد و بێ‌سەروشوێن/ دیار نییە خێڵی هەڵۆیان لە کوێن «سوارە»› ⚑ رد؛ اثر

سەروشەدە / ser û şede/: ☜ **سەروپێچ**

سەروعوزرشۆر / ser û 'uz(i)rşor/: ئاوەڵناو. *[کینایە]* باڵغ؛ پێگەیشتوو (کچ) ⚑ بالغ (برای دختر)

سەروقڵخ / ser û qiłx/: ☜ **سەروسەکوت**

سەروقنگ^{۱} / ser û qing/: ناو. سەروبن؛ هەردووسەر ‹سەروقنگی کیسەکەیان بەست و بردیان› ⚑ سروته

سەروقنگ^{۲} / ser û qing/: ☜ **سەروقوون**

سەروقوون^{۱} / ser û qûn/: ئاوەڵناو. *[شووورەیی]* سەروقنگ؛ پێچەوانە ‹ئەو تاپلۆیە سەروقوونە!› ⚑ وارونە

سەروقوون^{۲}: ئاوەڵکار. *[شووورەیی]* سەروقنگ؛ پێچەوانە ‹تاپلۆکەی سەروقوون داکوتا!› ⚑ برعکس

سەروکار / ser û kar/: ناو. پەیوەندی؛ ئاشنایەتی ⚑ سروکار

سەروکانی / ser û kanî/: ناو. سەرکانی؛ سەرچاوە ⚑ سرچشمە

سەروکەڵلە / ser û kelle/: ☜ **سەروگوێلاک**

سەروکەلە / ser û kele/: ☜ **سەروگوێلاک**

سەروگوێ / ser û g(i)wê/: ناو. لک و چوکڵی دار ⚑ شاخ و برگ درخت

⊡ **سەروگوێ کردن**: هەڵپەرتاوتن؛ پەرتاوتن؛ قەیچی کردنی دار ⚑ هرس کردن؛ پیراستن درخت

سەروگوێلاک / ser û g(i)wêlak/: ناو. سەروکەڵلە؛ سەروکەلە؛ سەروپۆتراک؛ سەروپۆتک؛ سەروبەچک؛ سەرترین بەشی جەستە، لە گوێ بەرەوژوور ⚑ سروکلە

سەرولێژە / ser û lêje/: ☜ **سەرەولێژی**

سەروماڵ / ser û mał/: ناو. هەرچی هەیە و خۆشەویستە ‹سەر دانی لە ڕێی عەشق ڕەزا، لازمە

عاشق/ بۆ یار سەروماڵ سپەری تیری قەزا کا «شێخ ڕەزا»› ▤ جان و مال

سەرومڕ / ser û miř/: ئاوەڵکار. تەواو؛ بێ کەم و زیاد؛ سەر و زیاد ▤ کافی؛ بدون کم و کاست

سەرومیت / ser û mît/: ناو. وشەیەکە لە کایەی کەلایێندا ▤ اصطلاحی در تیلەبازی

سەرومێزەر / ser û mêzer/: ☜ **سەروپێچ**

سەروناو / ser û naw/: ناو. وشەیەکە لە یاری سنجۆقێندا ▤ اصطلاحی در بازی

سەرووەختێ / ser û wextê/: ئاوەڵکار. دەمێک؛ دەمەک ▤ مدتی

سەروە¹ / serwe/: ناو. دولکە؛ سەردولکە؛ کاری بە مردوودا هەڵگوتن ▤ نوحه

سەروە²: ئاوەڵناو. سەروو؛ ژووروو؛ سەرین ▤ بالا

سەروە³: ئامراز. سەر بە؛ هاوگەڕی ‹ئێمە سەروە عەشرەتی جافین› ▤ منسوب به

سەروەدەر / serweder/: ☜ **سەرودەر**

⊡ **سەروەدەر کردن**: دۆزینەوە و پێزانین ‹ئادرەسەکەیان سەروەدەر ناکەین› ▤ دریافتن؛ پیدا کردن

سەروەر / serwer/: ئاوەڵناو. سەرگەورە؛ سەردار؛ سالار ▤ سرور

سەروەری / serwerî/: ناو. پایەبەرزی؛ سەرداری ▤ سروری

سەروەزیاد / serwez(i)yad/: ☜ **سەروزیاد**

سەروەستا / serwesta/: ناو. سەرۆکی وەستاکاران ▤ رییس اُستادکاران

سەروەسەر / serweser/: ☜ **سەربەسەر**

سەروەسەرە / serwesere/: ☜ **سەربەسەرە**

سەروەسەرێ / serweserê/: ☜ **سەربەسەرە**

سەروەسیەت / serwes(i)yet/: ناو. سەرەوەگرد؛ کەسێ کە پاش مردوو بە سەر ماڵ و منداڵی ڕادەگا ▤ وصی؛ قیم

سەروەش / serweş/: ئاوەڵناو. سەرخۆش؛ مەست ▤ سرخوش

سەروەشین / serweşîn/: ☜ **سەروەشێن**¹-١

سەروەشێن¹ / serweşên/: ناو. ١. سەروەشین؛ تاڤگە؛ سووڵاف؛ ئاوهەڵدێر ٢. یەکەم بەرهەمی کونجی ▤ ١. آبشار ٢. اولین محصول کُنجد

سەروەشێن²: ئاوەڵناو. تایبەتمەندی شاخدارێ کە بە شاخ دە خەڵک هەڵدەدا ▤ شاخزن

سەروەگرد / serwegird/: ☜ **سەروەسیەت**

سەروەن / serwen/: ناو. سەروێن؛ دەسرەی سەر ‹وە سەرگەردی وم وە سەروەنەوە/ وەک کەڵ ئەڕوانێ وە دەروەنەوە «فولکلۆر»› ▤ دستار

سەروەهار / serw(i)har/: ئاوەڵناو. سەرشۆڕ؛ سەرنزم ▤ شرمسار

سەروین / serwîn/: ناو. سەروێن؛ دەسرەی سەر ‹بە کەچی سەروین هەزارڕەنەوە/ بە شێوەی شیرین شۆخوشەنگەوە «ئەمجەد بەگی کۆماسی»› ▤ دستار

سەروێ / serwê/: ئاوەڵناو. هێمن؛ لەسەرخۆ ▤ آرام

سەروێن / serwên/: ناو. سەروەن؛ سەروین؛ دەسرەی سەر ▤ دستار

سەرۆ¹ / sero/: ناو. ١. ☜ **سەوڵ ـ٢** ٢. دەنگەژە؛ بیر و هەستێک کە لە نادیارەوە بە دڵ دەگا ▤ ١. ☜ **سەوڵ ـ٢** ٢. الهام

سەرۆ²: ئاوەڵکار. لە لای ژوور؛ لە ژوورەوە ‹سەرۆ داینە با دەسی نەگاتێ!› ▤ بالا

سەرۆک / serok/: ناو. ١. سەردار؛ سەرگەورە؛ پێشەوا؛ ڕەئیس ٢. سەراک؛ کوڵکەی شانەکراو ٣. شتێ کە مەلەوان لە سەر سەری دایدەنێ بۆ پەڕاندنەوە ٤. دۆکی ڕۆنی داغکراو ▤ ١. رئیس؛ رهبر ٢. پشم و موی شانەزده و پاک شده ٣. چیزی که شناگر برای عبور دادن بر سر گذارد ۴. کف روغن داغ شده

سەرۆکایەتی / serokayetî/: ناو. سەرۆکی؛

ڕەئیسی: ١. پیشە یان پلەی سەرۆک ‹سەرۆکایەتی زانستگا› ٢. بار یان چۆناوچۆنی سەرۆک بوون ‹لە سەرۆکایەتی تەنیا فیزەکەی هەیە و بەس!› ▤ ١و٢. ریاست

سەرۆککۆمار / serokkomar/: ناو. سەرکۆمار؛ هەڵبژاردراوی خەڵک بۆ سەرۆکی وڵات ▤ رییس جمهور

سەرۆکوەزیران / serokwezîran/: ناو. سەرەکوەزیران؛ سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران ▤ نخست‌وزیر

سەرۆکهۆز / serokhoz/: ناو. کەلانتەر؛ سەرەکهۆز ▤ رئیس ایل

سەرۆکی / serokî/: ☜ **سەرۆکایەتی**

سەروو^{١} / serû/: ناو. سەرڤە؛ ژوورگ؛ لای ژووروو ‹سەرووی ماڵمان باخێکی خۆشە› ▤ طرف بالا

سەروو^{٢}: ئاوەڵناو. سەرڤە؛ ژوورین؛ سەرگین ‹کۆڵانی سەروو› ▤ بالایی

سەرووتر / serûtir/: ئاوەڵناو. بانتر؛ بڵندتر ▤ بالاتر

سەرووک / serûk/: ناو. دەسماڵی سەری ژنان ▤ روسری

سەروویی / serûyî/: ئاوەڵناو. لسەر؛ بانگین ▤ بالایی

سەرە^{١} / sere/: ناو. ١. گوێزی دەسکەللا ٢. نۆبە؛ باو؛ هەل ٣. ☜ **سەرەمریشك** ٤. گارەشی سەرچۆپی لە گێرەدا. ‹بنەی خۆی ناکا و لە سەرەی خەڵک خێرایە! «مەسەل»› بەرانبەر: بنە ٥. پووشانە؛ سەرانەی ئاژەڵی ڕەعیەت ٦. *[ڕێزمان]* دەنگی بەرانبەری ژێرە ٧. سەر؛ دەرکی کەل‌وپەل ▤ ١. گردویی کە بە جای تیلە باشد ٢. نوبت ٣. ☜ **سەرەمریشك** ۴. حیوان سردستە در خرمنکوبی ۵. باج مالکانە از حیوانات رعیت ۶ فتحە ٧. سرپوش

◘ **خستنە سەرەدا**: هەڵنەهاوردن؛ نەبوونە جووچکی یەک یان چەند هێلکەی پەلەوەر ‹کەوەکە دانەیەک لە هێلکەکانی هەڵنەهاوردگە، خستییە سەرەدا› ▤ جوجە نیاوردن تخم پرندە

سەرە^{٢}: ئاوەڵناو. کەیوانوو؛ کابان؛ بەتوانا و لێزان لە ماڵداریدا ▤ کدبانو

سەرە^{٣}: پێشوشە. ١. تەواو؛ پێگەیشتوو (حەیوان) ‹سەرەمریشک؛ سەرەمەڕ› ٢. هەڵکەوتوو ‹سەرەژن› ٣. تەواو؛ کامڵ ‹سەرەمێر› ▤ ١. کامل؛ بالغ (حیوان) ٢. سالار ٣. تمام؛ کامل

سەرەبزۆت / sereb(i)zot/: ☜ **سەرەبزووت**

سەرەبزووت / sereb(i)zût/: ناو. بزووت؛ بزۆت؛ بسۆت ▤ نیمسوز

سەرەبەهار / serebehar/: ناو. ڕۆژانی سەرەتای بەهار ‹سەرەبەهاران هەموو ڕۆژێ دەچوومە تۆپێن «هێمن»› ▤ نوبهار

سەرەپیرێژن / serepîrêjin/: ناو. *[کینایە]* کچی چکۆلەی زۆرزان ▤ دختر کوچک دانا

سەرەت / seret/: ☜ **سەرەند**

سەرەتا / sereta/: ناو. سەرپێلک: ١. دەسپێک ٢. ئێکم سەری دەزوو ٣. دەسپێک؛ پێش وتار ▤ ١. آغاز؛ شروع ٢. سرنخ ٣. پیشگفتار

سەرەتاتکێ / seretatkê/: ناو. سەردیقانێ؛ سەرەدیقانێ؛ کاری سەر کێشان؛ سەر قوتان؛ ڕوانین بە دزییەوە ▤ سَرَک

سەرەتان / seretan/: ناو. ١. شێرپەنجە؛ کانسێر ٢. تەختەی قاڵی تەون پێوە بەستن ▤ ١. سرطان ٢. تاربند قالیبافی

سەرەتایی / seretayî/: ئاوەڵناو. بەرایی؛ پێشوونەی هەر شتێ ▤ مقدماتی

سەرەتەشی / sereteşî/: ناو. ١. دارێکی خڕی کونە لە کن نووکە تەشییەوە ٢. زەلەقوون؛ دومدیکە؛ پووش‌بەقوونە ▤ ١. کلەدوک نخ ریسی ٢. سنجاقک

سەرەتیر / seretîr/: ناو. نووکی سێ سووچ و تیژی تیر ▤ ناوک؛ سرِ پیکان

سەرەچە / serece/: ناو. ١. نەخۆشییەکی ولاخە کە سەر و لەشی دەماسێ ٢. تاوت؛ دارمەیت ☰ ١. نوعی بیماری دام و ستور ٢. تابوت

سەرەچەرم / sereçerm/: ناو. ١. چەرمی سەری ڕەشەماڵ ٢. *[کینایە]* زەرەر و زیان ☰ ١. چرم سر دام ٢. زیان

⊡ **سەرەچەرم دان:** *[کینایە]* زەرەر دان؛ زیان ویکەوتن ☰ زیان کردن

سەرەخولێ / serexulê/: ناو. ١. سەرەگێژە ٢. نەخۆشی سەرسامی ☰ ١. سرگیجه ٢. بیماری سرسام

سەرەخۆ / serexo/: ئاوەڵناو. لەسەرخۆ؛ هێدی؛ بە سەبر ☰ شکیبا

سەرەخۆرە / serexore/: ئاوەڵناو. *[باوەڕی کۆن]* تایبەتمەندی منالێ کە زوو باوکی بمرێ ☰ بدقدم

سەرەخۆشی / serexoşî/: ناو. ١. سەرسلامەتی؛ دڵنوایی لە خاوەن مردوو ‹سەرەخۆشی لە بنەماڵەی شەهیدان دەکەین› ٢. پرسە؛ فاتحەخوانی ☰ ١. تسلیت ٢. مجلس ترحیم

⊡ **سەرەخۆشی (لێ)کردن:** دڵنەوایی کردن لە خاوەن مردوو ☰ تسلیت گفتن

سەرەخەر[1] / serexer/: ناو. ١. سەرناز؛ بەخۆدادەر ٢. *[باوەڕی کۆن]* سەرەکەرێ کە لە نێو بێستان هەڵیاندەواست، بۆ چاوەزار ☰ ١. رختخواب ٢. کلەی الاغ که برای رفع چشم‌زخم، در جالیز آویزان می‌کردند

سەرەخەر[2]: ئاوەڵناو. *[پلار]* ١. خوێنتاڵی کارتێکدەر ٢. بەڵای بۆگەن؛ بەڵای بەد ☰ ١. گوشت‌تلخ ٢. سرخر

سەرەخەری / serexerî/: ناو. ١. گەگری؛ پێچەقێنی؛ کاری پەڵپ گرتن ٢. بەدودمی؛ قۆشەیی ‹نەک چۆلەکە بێ و وەک باز بێتە ڕاو/ بە سەرەخەری خۆی خاتە ناو داو «قانع»› ☰ ١. لجبازی ٢. نحسی

سەرەد / sered/: ☜ **سەرەند**

سەرەدوگ / seredûg/: ناو. سەرەتەشی ☰ کلەی دوک نخریسی

سەرەدەر / sereder/: ناو. ١. ویستە؛ دەرو؛ بوار؛ دەرەتان؛ ڕێگەی دەرباز بوون ٢. سەرودەر؛ کاری ناسین و زانین ☰ ١. مفر؛ راه نجات ٢. فهم؛ درک

سەرەدەنگ / seredeng/: ناو. ١. کاری گێڕانەوەی بەشێک لە گۆرانی ٢. بەستەی دوای گۆرانی درێژ ☰ ١. عمل بازگفتن مقطعی از ترانه ٢. تصنیف بعد از آواز

سەرەدیقانێ / seredîqanê/: ☜ **سەرەتاتکێ**

سەرەڕای / sereřay/: ئامراز. سەرڕای؛ لە سەرینەی ‹سەرەڕای پووڵی زۆریش، حەقی ئوتێل و خواردن و سەفەرم لە سەر نووسەران بوو «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ علاوه بر

سەرەڕم / sereřim/: ناو. نووکەنێزەی درێژ ☰ سرنیزەی بلند

سەرەڕۆ / sereřo/: ئاوەڵناو. ١. تایبەتمەندی بارەبەرێ کە پێش کاروان دەکەوێ و دوور دەکەوێتەوە ٢. تایبەتمەندی کەسێ کە بێ پرس و بیرکردنەوە کار دەکا. هەروەها: **سەرەڕۆیی** ☰ ١. ویژگی ستوری که از کاروان جلو افتد و دور شود ٢. بی‌تدبیر و خودسر

سەرەڕێ / sereřê/: ناو. سەرەڕێگە؛ بان ڕا؛ سەری ڕێکێ ☰ سر راه

⊡ **سەرەڕێ بە کەسێ گرتن:** بەر بە ڕۆیشتنی کەسێک گرتن ☰ سر راه کسی را گرفتن

سەرەڕێگە / sereřêge/: ☜ **سەرەڕێ**

سەرەزمین / serezmîn/: ناو. ولایەت؛ ولات؛ سەرەزمین ☰ منطقه

سەرەژن / serejin/: ناو. ژنی کابان و زانا و قسەزان

🇮🇷 زن خانه‌دار کدخدامنش

سەرەژوورە / serejûre/: ناو. چۆڕۆ؛ بڵندایی 🇮🇷 بلندی

سەرەژێر / serejêr/: ناو. بەرەوخوار 🇮🇷 سرازیر

سەرەژێرە / serejêre/: ناو. سەربەرەوخوارە؛ سەربەرەوژێرە؛ لێژایی 🇮🇷 سرازیری

سەرەستورکە / seres(i)turke/: ناو. جۆرێ کرمی ناو زگ 🇮🇷 نوعی انگل شکم

سەرەسۆدرە / seresodre/: ئاوەڵناو. سەرسۆدەرە؛ مایەفیتنە؛ ئاژاوەچی 🇮🇷 فتنه‌انگیز

سەرەسووت / seresût/: ناو. پەلەبزووت؛ دارەدەست و تێلای سەر سووتاو 🇮🇷 چوبدست سر سوخته

سەرەسووڕە / seresûře/: ناو. سەرەسووڕێ؛ سەرەگێژە 🇮🇷 سرگیجه

سەرەسووڕێ / seresûřê/: ☜ سەرەسووڕە

سەرەسەبیلە / seresebîle/: ناو. سەرێکە لە کانزای زەرد دەکرێ بۆ سەبیلی تووتن کێشان 🇮🇷 سرچُپُق فلزی

سەرەشکێنە / sereş(i)kêne/: ☜ سەرشکێنە

سەرەفراز / seref(i)raz/: ☜ سەربەرز

سەرەڤەراز / sereveraz/: ناو. بەرەو بڵندایی؛ ئەڤرازی 🇮🇷 سربالایی

سەرەقلیان / sereqilyan/: ☜ سەرەقەندە ـ٢

سەرەقوڵە / sereqûłe/: ناو. ڕیش‌باوا؛ ڕیش‌بابا؛ هەنگوور کەڵەشێری 🇮🇷 ریش‌بابا (انگور)

سەرەقەندە / sereqende/: ناو. سەرەقەنگە؛ سەرەقەننە: ١. سەرەسەبیلە ٢. سەرەقلیان؛ سەری نێرەگە؛ پیاڵەیەکی کون ـ کون لە سەر قلیان بۆ ئاگر و تەماکۆ تێکردن 🇮🇷 ١. سرچُپُق ٢. سرقلیان

سەرەقەنگە / sereqenge/: ☜ سەرەقەندە

سەرەقەننە / sereqenne/: ☜ سەرەقەندە

سەرەقەیچی / sereqeyçî/: ☜ سەرەمەقەست

سەرەک / serek/: ناو. ١. سەرۆک؛ پێشەوا ٢. درشتەی سەر بێژنگ ٣. داری دوو فلیقانەی دڕک کۆ کردنەوە ٤. دەفری لە تووڵ چنراوی جێ‌هەنگ 🇮🇷 ١. رییس؛ رهبر ٢. درشتِ سرِ غربال ٣. چوب دوشاخه‌ی خار جمع کردن ۴. سبد مخصوص نگهداری زنبور عسل

سەرەکهۆز / serekhoz/: ناو. سەرکانی ئێلی؛ گەورەی هۆزێ کە لە بناری کێو و چیادا دەژین 🇮🇷 بزرگ ایل

سەرەکی / serekî/: ئاوەڵناو. ١. گرینگ؛ گرنگ ٢. بنەمایی؛ سەرەکی 🇮🇷 ١. مهم ٢. اصلی

سەرەگاوخان / seregawxan/: ناو. هۆگان؛ گامەرز؛ شوێنێ کوتایی هێڵی جووت بوون و وەڕسووران 🇮🇷 محل دور زدن شخم

سەرەگێجە / seregêce/: ☜ سەرگێجە

سەرەگێژە / seregêje/: ☜ سەرگێجە

سەرەماسی / seremasî/: ناو. بای سوور؛ سوورەبا؛ نەخۆشییەکی گرانی پێستە 🇮🇷 باد سرخ

سەرەمر / seremir/: ☜ سەرەمریشك

سەرەمریشک / serem(i)rîşk/: ناو. سەرە؛ سەرەمر؛ مریشکی دوو بەهار دیتوو 🇮🇷 مرغ دوبهار دیده

سەرەمڕ^{١} / seremiř/: ئاوەڵناو. هەمیشەیی ‹لە دووی کارێکی سەرەمڕە› 🇮🇷 دایمی؛ همیشگی

سەرەمڕ^{٢}: ئاوەڵکار. دایمە؛ هەمیشە ‹سەرەمڕ دێ سەرمان لێ دەدا› 🇮🇷 همیشه

سەرەمژانە / serem(i)jane/: ☜ سەرمژانە

سەرەمقەست / serem(i)qest/: ☜ سەرەمەقەست

سەرەمەرگ / seremerg/: ناو. دەمی ئاویلکە دان ‹ڕۆژێک نامەیەکم وەرگرت، نووسرابوو: من نەخۆشێکم؛ لە سەرەمەرگا ... «هەژار، چێشتی مجێور»› 🇮🇷 زمان نزع

سەرەمەڕ / seremeř/: ناو. مەڕێ کە دوو زگ زابێ 🇮🇷 گوسفند دوبار زاییده

سەرەمەقەست /seremeqest/: ناو. سەرەمقەست؛ سەرەقەیچی؛ دەمەقەیچی؛ بڕشتی ورد و درشتی لە جلکبڕین ماو 🇮🇷 سرقیچی؛ قطعەپارچەهای باقیماندە از بُرش

سەرەمێر /seremêr/: ناو. پیاوی کامڵ و لە چل ساڵ بە باڵا 🇮🇷 مرد میانسال

سەرەمێکوتە /seremêkute/: ناو. کەوچکەقوڵە؛ کلکەتەشی؛ ساوای بۆق 🇮🇷 نوزاد قورباغە

سەرەن /seren/: ☜ **سەرەند**

⊡ **سەرەن کردن** دەغڵ بە سەرەندا کردن بۆ پاک بوونەوەی لە پڕ و پووش 🇮🇷 سرند کردن

سەرەناز /serenaz/: ناو. سەرەنداز: ١. سەرناز؛ سەرپۆش؛ ئەوەی سەروملی پێ دادەپۆشن ٢. لاکێش؛ کەنارە؛ مافوورەی درێژووکە 🇮🇷 ١. سرانداز ٢. قالی کنارە

سەرەنجام /serencam/: ☜ **سەرئەنجام**

سەرەنجە /serence/: ناو. ئاکام؛ بەرهەم 🇮🇷 سرانجام؛ نتیجە

سەرەند /serend/: ناو. سەرەد؛ سەرەن؛ سەڕەت؛ سەڕەد؛ سەڕەن؛ سەڕەند؛ سەرەت؛ کەو 🇮🇷 سَرَند

سەرەنداز /serendaz/: ☜ **سەرەناز**

سەرەنگا /serenga/: ناو. ١. ☜ **سەرنگا** ٢. لای سەروو 🇮🇷 ١. ☜ **سەرنگا** ٢. طرف بالایی

سەرەنگرێ^{١} /sereng(i)rê/: ناو. کاری ڕەت بردن؛ هەڵەنگووتن 🇮🇷 سکندری

سەرەنگرێ^{٢}: ئاوەڵناو. ڕەتبردە؛ هەڵەنگووتە 🇮🇷 سکندری خوردە

سەرەنگیا /sereng(i)ya/: ☜ **سەرنگا**

سەرەننەاز /serennaz/: ناو. نفینۆ؛ نفینپۆش؛ لحێف 🇮🇷 لحاف؛ پتو

سەرەنوێلک /serenwêlik/: ☜ **سەرانگوێلك**

سەرەنیک /serenîk/: ناو. دەسماڵی حەریر 🇮🇷 دستمال حریر

سەرەنێزە /serenêze/: ☜ **سەرنێزە**

سەرەو^{١} /serew/: ئاوەڵکار. بەرەو بان؛ لای ژووروو ‹بچۆ سەرەو! خوارەو جێگە نییە›. بەرانبەر: **خوارەو** 🇮🇷 طرف بالا

سەرەو^{٢}: پێشوشە. بەرەو ؛ لای ژووروو ‹سەرەوخوار؛ سەرەوژوور› 🇮🇷 بە طرف

سەرەوار /serewar/: ☜ **سەرەوخوار**

سەرەوارە /sereware/: ☜ **سەرەوخوار**

سەرەوبان /serewban/: ئاوەڵکار. بەرەژوور؛ سەربەرەوژوور؛ سەرەوبان 🇮🇷 سربالا

سەرەوچێر /serewçêr/: ☜ **سەرنشێو**

سەرەوچێری /serewçêrî/: ناو. سەرنشێو؛ سەرنسوف 🇮🇷 سراشیبی

سەرەوخوار^{١} /serewx(i)war/: ناو. سەرەوار؛ سەرەوارە؛ سەرەوژێر؛ سەربەرەژێر 🇮🇷 سرازیر

سەرەوخوار^{٢}: ئاوەڵناو. سەرەوار؛ سەرەوارە؛ بەراوەژوو ‹وێنەکەی سەرەوخوارە› 🇮🇷 سروتە

⊡ **سەرەوخوار کردنەوە** ١. بەرەو ژێر بردن ٢. سەرەوخوار کردن؛ نخوون کردنەوەی دەفر 🇮🇷 ١. سرازیر کردن ٢. وارونە کردن ظرف

سەرەوخوار^{٣}: ئاوەڵکار. سەرەوار؛ سەر بەرەو خوار ‹سەرەوخوار بڕۆن!› 🇮🇷 سرازیر

سەرەوخوارکایی /serewx(i)warkayî/: ناو. سەرەوخوارکێ؛ سەرەوخوارکە؛ سەرنشێو؛ سەرنسوف؛ سەربەرەژێر 🇮🇷 سراشیبی

سەرەوخوارکە /serewx(i)warke/: ☜ **سەرەوخوارکایی**

سەرەوخوارکێ /serewx(i)warkê/: ☜ **سەرەوخوارکایی**

سەرەوخوارە /serewx(i)ware/: ناو. سەرەوخواری؛ سەرەوژێرە؛ سەربەرەژێرە 🇮🇷 سرازیری

سەرەوخواری /serewx(i)warî/: ☜ **سەرەوخوارە**

سەرەوژوور^{١} /serewjûr/: ناو. سەربەرەژوور؛

بەرەوژووره؛ سەرەوژوورایی ▬ سربالایی

سەرەوژوور^{۲}: ئاوەڵکار. سەربەرەژوور؛ بەرەوژووره ‹سەرەوژوور کەوتنە ڕێ› ▬ به طرف بالا

سەرەوژوورایی /serewjûrayî/: ☜ **سەربەرەژوور**

سەرەوژێر /serewjêr/: ☜ **سەرەوخوار**^{۱}

سەرەوژێرە /serewjêre/: ☜ **سەرەوخوارە**

سەرەوژێری /serewjêrî/: ناو. خەشیقولک؛ خلیسک؛ سەرەولێژایی ▬ سراشیبی

سەرەوقوڵە /serewqułe/: ناو. نووکووسۆ؛ یارییەکی کچانەیە بە دەرزیلە دەکرێ ▬ از بازی‌های دخترانه

سەرەوقوم /serewqum/: ئاوەڵناو. سەرەوخوار بوو لە ناو گۆمدا ▬ واژگون در آب

سەرەوکار /serewkar/: ☜ **سەرکار**

سەرەوکۆ /serewko/: ناو. بەرەوژووره؛ سەرەوژوورایی ‹مانیای مەینەت سەرەوکۆی ستەم/ مەعدوومی بەر کۆی سەرەوچێرەی خەم «مەولەوی»› ▬ سربالایی

سەرەوگرد /serewgird/: ناو. کەسێ کە پاش مردوو بە سەر ماڵ و منالی ڕادەگا ▬ وصی؛ قیم

سەرەولێژ /serewlêj/: ئاوەڵناو. سەرەوژێر ‹ئیش کە ڕووی ئێستە لە هەورازە، سەرەولێژی نەکەی!/ فکری وردیشی ئەوێ، هەر بە دوعا و نوێژی نەکەی! «شوکری فەزلی»› ▬ سرازیر

سەرەولێژایی / serewlêjayî /: ☜ **سەربەرەخوار**

سەرەولێژە /serewlêje/: ☜ **سەرەولێژی**

سەرەولێژی /serewlêjî/: ناو. سەرەوخوارە؛ سەرولێژە؛ سەربەرەژێرە ▬ سرازیری

سەرەوناو /serewnaw/: ناو. سەرەوناوە؛ سەرەولێژ؛ ئاماڵ سەرەوژێر ▬ سراشیبی اندک

سەرەوناوە /serenawe/: ☜ **سەرەوناو**

سەرەونخوون /serewn(i)xûn/: ☜ **سەرنخوون**

سەرەونگووم /serewn(i)gûm/: ☜ **سەرنخوون**

سەرەونگوون /serewn(i)gûn/: ☜ **سەرنخوون**

سەرەوە /serewe/: ئاوەڵکار. سەرۆ؛ لای سەروو؛ بەرانبەری خوارەوە ‹لە سەرەوە دایناوە، لە خوارەوە بۆی دەگەڕێ!› ▬ سمت بالایی؛ بالا

سەرهات /serhat/: ناو. سەرهاتی؛ بەسەرهات؛ ڕووداو؛ ڕوودای ▬ رویداد

سەرهاتی /serhatî/: ☜ **سەرهات**

سەرهار /serhar/: ئاوەڵناو. بزۆز؛ دانەسەکناو ▬ بازیگوش؛ ناآرام

سەرهاڕ /serhař/: ناو. بەردی سەرووی ئاسیاو؛ بەرداشی سەرەوە ▬ سنگ آسیای بالایی

سەرهشک /serhişk/: ☜ **سەروشك**

سەرهۆز /serhoz/: ناو. سەرۆک عەشیرەت ▬ سردار ایل

سەرهۆستا /serhosta/: ناو. سەرووەستا ▬ أستادباشی

سەرهوویشک /serhûyşik/: ☜ **سەروشك**

سەرهەنگ /serheng/: ناو. ١. شاهەنگ؛ داکی مێشەنگوینان ٢. ئەفسەری خاوەن پلەی سەرهەنگی ▬ ١. ملکەی زنبورها ٢. سرهنگ

سەرهیچک /serhîçik/: ناو. جۆرێ ماسی ▬ نوعی ماهی

سەرهیشک /serhîşk/: ☜ **سەروشك**

سەرهێش /serhêş/: ☜ **سەرێش**

سەرهێڵ /serhêł/: ناو. هەوگە؛ شوێنی لا کردنەوەی گاجووت ▬ جای چرخیدن گاو شخم

سەری^{۱} /serî/: ناو. ١. نۆبە؛ نۆرە؛ سەرە ٢. پاژ؛ بەش؛ بەشە ٣. کۆمەڵ؛ ئاپۆرە ٤. سەلک؛ سەرک؛ یەک بن ▬ ١. نوبت ٢. قسمت؛ سهم ٣. توده ۴. واحد شمارش سیر و پیاز و...

سەری^{۲}: ئامراز. ١. سەرەتای؛ دەسپێکی ‹سەری ساڵ› ٢. لای؛ کنی ‹بردمە سەری ئوسا› ٣. بانی؛ لە سەر ‹سەری سفرە؛ سەری مێز› ٤. کاتی؛

وەختی ‹سەری نان خواردن› ٥. لە سەر؛ بە هۆی ‹شەڕتان سەری چییە؟› 🇮🇷 ١. سرِ ٢. نزدِ ٣. رویِ ۴. هنگامِ ۵. به خاطرِ

سەریاڵ / seryał/: ناو. ١. زینوو؛ ملەی کێو ٢. کەنارەی کێو 🇮🇷 ١. گردنه ٢. ستیغ

سەریت / serît/: ناو. کلۆش؛ ساقەتەی دەخڵ 🇮🇷 ساقەی غله

سەریلۆک / serîlok/: ناو. گۆرانی و ئاهەنگی تایبەتی هاتنی بەهار 🇮🇷 ترانەی بهارانه

سەرین / serîn/: ناو. ١. ☜ **سەرنگا** ٢. شیاکە؛ ڕیخ؛ سنێر 🇮🇷 ١. ☜ **سەرنگا** ٢. سرگین

سەرینا / serîna/: ☜ **سەرنگا**

سەرینچاوە / serînçawe/: ☜ **سەرچاوە**

سەرینگا / serînga/: ناو. ١. ☜ **سەرنگا** ٢. شیاکە؛ سەرانوێلک 🇮🇷 ١. ☜ **سەرنگا** ٢. شوله

سەرینمار / serînmar/: ناو. شەیتانۆکە؛ هێلکەشەیتان 🇮🇷 حلزون

سەریوان / serîwan/: ناو. ١. تەپۆلکی خۆڵ و زبل ٢. سەرانگوێلک؛ جێگەی لێڕشتنی پەین و ڕیخ ‹گولی سەر سەریوانە، نەک پێ بخلەتی!› 🇮🇷 ١. تودەی زُباله ٢. سرگینگاه

سەریەک / seryek/: ئاوەڵکار. لە سەریەک: ١. تێکڕایی؛ گش‌لەگش؛ سەرپاک ٢. لە بان یەکتر 🇮🇷 ١. همگی ٢. بر روی هم

سەرێ / serê/: ☜ **سەرێك**

سەرێش / serêş/: ناو. ١. سەرهێش؛ ئامرازی جووت بە تێکڕایی ٢. ئەو بەشە لە ئامرازی جووت کە گاوەسنی لەسەر سوار دەکەن 🇮🇷 ١. ابزار شخم‌زنی ٢. خیش

سەرێشە / serêşe/: ☜ **سەرنێشە**

سەرێک / serêk/: ئاوەڵکار. سەرێ؛ ماوەیەکی کەم ‹سەرێک هات و زوو ڕۆیشت› 🇮🇷 لختی

سەرێن / serên/: ناو. سەردەم؛ سەرێنی؛ ماوەی ژیان ‹لە سەرێنی خۆیا وەسیەتی کردبوو› 🇮🇷 زمان؛ روزگار

سەرێنی / serênî/: ☜ **سەرێن**

سەڕ / seř/: دەنگەناو. سەڕە؛ زەڕ؛ دەنگی زەڕینی کەر 🇮🇷 عرعر

▣ **سەڕ هاتن**: *[پلار]* سەر لێ‌شێوان لە خۆشیان 🇮🇷 از فرط راحتی راه و رسم زندگی را فراموش کردن

سەڕاف / seřaf/: ناو. سەڕڕاف؛ پارەگۆڕ؛ پارەفرۆش؛ پووڵ‌گۆڕەوە 🇮🇷 صرّاف

سەڕافی / seřafî/: ناو. ١. کاری پارەگۆڕینەوە ٢. دوکانی ئەو کارە 🇮🇷 ١و٢. صرّافی

سەڕان / seřan/: چاوگ. سەڕین؛ زەڕینی کەر 🇮🇷 عرعر کردن

سەڕاندن / seřandin/: چاوگ. سەڕانن؛ سەڕنای؛ زەڕەزەڕ کردن 🇮🇷 عرعر کشیدن

سەڕانن / seřanin/: ☜ **سەڕاندن**

سەڕای / seřay/: چاوگ. سەڕان 🇮🇷 عرعر کشیدن

سەڕتەی / seřtey/: ☜ **سڕین ـ١**

سەڕداندن / seřdandin/: چاوگ. لە کەو دان؛ بە بێژنگی کون گەورە دابێژتن 🇮🇷 الک کردن

سەڕڕ / seřř/: دەنگ. دەنگی هان‌دانی کەر بۆ سەڕاندن 🇮🇷 صدای تحریک خر به عر ـ عر کردن

سەڕڕاف / seřřaf/: ☜ **سەڕاف**

سەڕسەڕ / seřseř/: ناو. بای ساردی بەتەوژم و سڕکەر ‹هەوری خەفەتە بەفری غەمی داوە بە سەرما؟/ یا سەڕسەڕی دووریتە کە لێی کردمە سەرما؟! «حەریق»› 🇮🇷 باد صرصر

سەڕسەڕخانە / seřseřxane/: ناو. *[کنایە]* خانووی زۆر سارد 🇮🇷 خانەی بسیار سرد

سەڕنای / seřnay/: ☜ **سەڕاندن**

سەڕە / seře/: دەنگەناو. زەڕە؛ هاواری کەر 🇮🇷 عرعر

سەڕەت / seřet/: ☜ **سەرەند**

سەڕەد / seřed/: ☜ **سەرەند**

سەڕەسەڕ / seřeseř/: دەنگەناو. سەڕەی زۆر و لە شوێن یەک ▣ عر ـ عر پیاپی

سەڕەن / seřen/: ☜ سەرەند

سەڕەند / seřend/: ☜ سەرەند

سەڕین / seřîn/: ☜ سەڕان

سەشەمبی / seşembî/: ☜ سێشەممە

سەعات / se'at/: ناو. سەحات؛ سەعاتە؛ کاتژمێر؛ دەمژمێر؛ گووسک: ١. سەعاتە؛ کەرەسەیەک بۆ پێوانی زەمان و دیاری کردنی کات ‹سەعاتێکی زێڕی لە مەچەک کردبوو› ٢. کاتێ کە ئەو کەرەسەیە نیشانی دەدا ‹سەعاتی دوو دەگاتەوە ماڵ› ٣. یەکەی پێوانی کات بەرامبەر بە بەشێک لە ٢٤ بەشی شەو و ڕۆژێک ‹دوو سەعاتی تر ڕێ دەکەوین› ▣ ١تا٣. ساعت

سەعاتە / se'ate/: ☜ **سەعات**

سەعانە / se'ane/: ☜ **سەحانە**

سەعبانە¹ / se'bane/: ناو. نانی بەیانی ▣ صُبحانە

سەعبانە²: ناوەلکار. کاتی بەیانی ▣ صُبحگاە

سەعدانی / se'danî/: ☜ **سادانی**

سەعلەب / se'leb/: ☜ **سالمە**

سەعوە / se'we/: ناو. تۆرەمە باڵندەیەکی بچووکن، دندووکیان باریک و تیژە و چوارجۆریان هەیە ▣ صعوە

سەعەند / se'end/: ناو. سەحەند؛ سەحەنچە ▣ تشت کوچک

سەعی / se'î/: ناو. تەقالا؛ کۆشش ▣ کوشش

سەغ / seğ/: ☜ **سەخ**

سەغبیر / seğbîr/: ☜ **سەخبیر**

سەغدە / seğde/: ناو. سەدەقە؛ خێر لە ڕای خوادا ▣ صدقە

سەغڵەت / seğłet/: ☜ **سەخڵەت**

سەغی / seğî/: ☜ **سەخی**

سەغیر / seğîr/: ☜ **سەخیر**

سەغیربار / seğîrbar/: ☜ **سەخیربار**

سەف / sef/: ناو. ڕیز؛ زنجیرە؛ شتی بە پاڵ یەکەوە ▣ صف؛ ردیف

سەفا / sefa/: ناو. ١. شەنگی؛ تەرچکی؛ پاراوی؛ گەشی؛ تەروبەری؛ تەڕی و تازەیی ‹ئەو ڕۆژانە ئەم باخە سەفایەکی بوو› ٢. *[مەجاز]* هاودڵی؛ یەکدڵی؛ دۆستایەتی و یەکڕەنگی ‹مرۆی باسەفا› ▣ ١و٢. صفا

⊡ **سەفا دان:** پاک و خاوێن کردنەوە ‹دەم و چاوی سەفا دابوو؛ سەر و ڕیش سەفا دان› ▣ صفا دادن

سەفا هێنان: بوونە هۆی شادی و خۆشی ‹مێمان خوەش هاتی، سەفا هاوردی› ▣ صفا آوردن

سەفان / sefan/: ناو. سەفین؛ زنجیرەی چیا ▣ سلسلە جبال

سەفت / seft/: ناو. ١. کۆڵەکەی ئەستوور و بڵند ٢. لە دەفتەری میریدا نووسینی پسوولەی ملک ▣ ١. ستون بزرگ ٢. ثبت

سەفتە / sefte/: ناو. کاری لە سەر یەک دانان ‹قاقەزەکان سەفتە بکە!› ▣ عمل برهم چیدن

سەفدڕ / sefdiř/: ناوەلناو. *[مەجاز]* بوێر؛ نەترس؛ بەجەرگ؛ ئازا ▣ شُجاع

سەفرا / sefra/: ناو. ١. زەرداو ٢. یەک لە چوار خلتی سەرەکی لەش، بە پێی پزیشکی کۆن (سێ تریان: خوێن، بەڵغەم، سەودا) ▣ ١و٢. صفرا

⊡ **سەفرا جۆشیان:** *[کینایە]* زۆر تووڕە و قەڵس بوون ▣ عصبانی شدن

سەفرابەر / sefraber/: ☜ **سیپەلە**

سەفۆر / sefor/: ☜ **سمۆرە ـ١**

سەفۆری / seforî/: ☜ **سمۆرە ـ١**

سەفە / sefe/: ناو. ڕیز؛ سەف ▣ صف

سەفەر / sefer/: ناو. ١. گەشتوگێل؛ یەوم؛ کار و ڕەوتی لە شار یان وڵاتێکەوە بۆ شار یان وڵاتێکی تر ڕۆیشتن ٢. جار؛ کەڕەت ‹ئەم سەفەرە

قسە بکا، دەمی دەشکێنم› ف ١. سفر ٢. دفعه؛ بار

سەفەربەر / seferber/: ☜ **ڕەشبگیر**

سەفەرنامە / sefername/: ناو. گەشتنامە؛ نووسراوەیێ کە بەسەرهاتی سەفەری تێدایە ‹سەفەرنامەی ڕیچ بۆ کوردستان› ف سفرنامه

سەفەقیتە / sefeqîte/: ناو. چوڕەپۆپنە؛ چوڕەکڵاونە ف چکاوک کاکُلی

سەفەڵە / sefeɫe/: ئاوەڵناو. سپڵە؛ سفلە ‹سەی نان دە، سەفەڵەی نان مەدە! «مەسەل»› ف ناسپاس؛ قدرنشناس

سەفی / sefî/: ئاوەڵناو. سەفیج؛ سەفیح؛ سەفێح؛ کەمئاوەز؛ حۆل ف سفیه

سەفیج / sefic/: ☜ **سەفی**

سەفیح / sefiĥ/: ☜ **سەفی**

سەفیر / sefîr/: ☜ **باڵوێز**

سەفیک / sefîk/: ناو. ١. هەیوانۆکە؛ بانیژەی گچکە ٢. پاڵوێنە؛ پاڵێوکە ف ١. تراس کوچک ٢. صافی

سەفین / sefîn/: ☜ **سەفان**

سەفێح / sefêĥ/: ☜ **سەفی**

سەڤا / seva/: ناو. ڕزگاری؛ بار و دۆخی ڕزگار بوون ف رهایی

سەڤی / sevî/: ☜ **سەوەتە**

سەق / seq/: ناو. ١. داربەڕووی ئەستوور ٢. کاری ساوینی تێخ بۆ تیژ کردن ف ١. تنەی قطور بلوط ٢. عمل سوهان زدن تیغ

سەقا^{1} / seqa/: ناو. ١. ئاوکێش؛ ئاوبەری ماڵان ٢. ☜ **سەقاقوش** ف ١. سقّا ٢. ☜ **سەقاقوش**

سەقا^{2}: ئاوەڵناو. ١. تەکووز؛ ڕێکوپێک ٢. تێراو؛ پاراو ف ١. منظم؛ مرتب ٢. سیراب

⊡ **سەقا دان**: تەکووز کردن؛ ڕێکوپێک خستن ف ترتیب و تنظیم کردن

سەقاقوش / seqaquş/: ناو. سەقا؛ کەڵک؛ مەلێکی گەورەی دندووک زلی سپی ـ بۆرە، بەرچێلەی قورتمێکی وەکوو کیسەیە ماسی و ئاوی تێ دەکا ف پلیکان؛ مُرغ سقا

سەقام / seqam/: ناو. ١. تەکووزی؛ ڕێکوپێکی ٢. بەرقەراری؛ پایەداری * هەروەها: **سەقام گرتن** ف ١. تنظیم؛ ترتیب ٢. پایداری؛ ثبات

سەقامگرتوو / seqamgirtû/: ئاوەڵناو. بەرقەرار؛ دامەزراو ف پابرجا

سەقامگیر / seqamgîr/: ئاوەڵناو. بەرقەرار؛ جێگرتوو ف پایدار

سەقاملوس / seqamlûs/: ☜ **شەقاقلوس**

سەقاو / seqaw/: ناو. ١. نەخووشی ئیسقایی یەکسم ٢. سەقڵاو؛ ناوی جۆرێ ڕمب ف ١. نوعی بیماری ستور ٢. نوعی نیزه

⊡ **سەقاو هەڵگرتن**: پەڵەدان؛ تێراو بوونی زەوی لە باران ف سیراب شدن زمین از باران

سەقایی / seqayî/: ناو. ئاوکێشی ف تنبل

سەقر / seqr/: ناو. باڵندەیەکە لە تیرەی بازەکان و تورەمەی هەڵۆیان، نێریان ٣٠ و مێ ٣٣ سانتیمیترە، لە واشە بچووکتر و بۆرایی پشتی کاڵترە، کلکی چوار تا پێنج خەتی پانی قاوەیی تێدایە، بەرچێلەی سپی ئاماڵ زەردە، بەرزگی خورماییە ف پیغوی کوچک

▣ **سەقری مێشخۆر**: ☜ **پەڕبەڵەکە**

سەقف / seqf/: ☜ **سرمیچ**

سەقلە / seqle/: ناو. پندری؛ گرفت؛ قەبزی ف یبوست

سەقڵاو / seqɫaw/: ☜ **سەقاو ـ٢**

سەقەت^{1} / seqet/: ئاوەڵناو. ١. عەیبدار؛ زەدەدار ‹هەرچی هەولیدا دەستی سەقەت بوو/ سەنعەتی خۆشی لە دەستی دەرچوو! «قانع»› ٢. خەتەر؛ بڤە ‹پیاوێکی سەقەتە، ناوێرم بە لایدا بچم› ٣. سەکت؛ سەکەت: ئـ) مردارەوبووی یەکسم ب) تۆپیوی کەر و سەگ ‹کە تاژی ڕاوی پێ نەکرا و سەقەت

بوو› ٤. لەکارتە؛ قورِازە؛ ئاسنجاو ■ ١. معیوب؛ زەدار ٢. خطر ٣. مُردار ۴. قُراضه

سەقەت٢: دەنگ. تەڕ؛ وشەی گاڵتە پێکردن لە ئەنجام نەدانی کارێ ‹سەقەت هاتی!؛ سەقەت کردت!› ■ کلمەی تمسخر و کنایه

سەقەتفرۆش / seqetf(i)roş/: ناو. کەسێ کاسبییەکەی ئاسنجاو فرۆشتنە. هەروەها: **سەقەتفرۆشی** ■ اوراقچی

سەقەر / seqer/: ناو. بەستەڵەک؛ شەختە؛ سەهۆڵبەندان ■ یخبندان

سەقەڵو / seqełû/: ئاوەڵناو. تەمەڵ؛ تەمبەڵ ■ تنبل

سەقەم / seqem/: ناو. سەرما و سۆڵەی زۆر دژوار ■ سوز و سرمای سخت

سەقەمی / seqemî/: ناو. جۆرێ نەخۆشی یەکسمە ■ از بیماری چهارپایان

سەقی / seqî/: ناو. جۆرێ بەردی مەرمەری زەرد ■ نوعی مرمر زرد

سەقیل / seqîl/: ئاوەڵناو. ڕەزیل؛ ڕژد؛ چکووس؛ دەس‌قووچاو ■ خسیس

سەکار / sekar/: ناو. ١. ساقۆڕ؛ سەبەتەی گەورەی کا کێشان ٢. جۆرێ کورتانی ڕاست و ساف ■ ١. سبد بزرگ کاهکشی ٢. نوعی پالان

سەکانن / sekanin/: چاوگ. ١. چەسپاندن؛ لکاندن ٢. جنێو دان ■ ١. چسباندن ٢. دشنام دادن

سەکت / sekit/: ☜ **سەقەت**١_٣

سەکتە / sekte/: ناو. شەپلە؛ جەڵتە؛ وێستە؛ قۆتک؛ مفاجات؛ موفاجات؛ دۆخ یان چۆنیەتی وەستانی لەنکاوی دڵ یان مێشک ■ سکته

⊡ **سەکتە کردن:** شەپلە لێدان؛ جەڵتە لێدان ■ سکته کردن

سەکتە گرتن: جەڵتەی ناتەواو لێدان و لە کار کەوتن ■ سکتەی ناقص کردن و زمینگیر شدن

سەکتین / sektîn/: چاوگ. ١. مردنی یەکسم؛ سەقەت بوون ٢. شکاندن؛ قەڵەشتن ■ ١. سقط شدن ٢. شکافتن

سەکر / sekr/: ناو. کاری داخستن؛ بەستن؛ پێوەدانی دەرک و پەنجەرە ■ عمل بستن در و پنجره

⊡ **سەکر کردن:** داخستن؛ پێوەدان ‹خۆڵ دەباری، دەرگاکە سەکر کە!› ■ بستن

سەکرە / sekre/: ناو. زەرک؛ پیان ■ ظرف آبخوری

سەکسار / seksar/: ناو. ١. جۆرێ مەیموون ٢. جوێنێکە واتا: وەک سەگ ■ ١. نوعی بوزینه ٢. دُشنامی است

سەکنان / seknan/: ☜ **سەکنین ـ٢**

سەکنی / seknî/: ئاوەڵکار. بەپێوە؛ ڕاوەستاو ■ ایستاده

سەکنین / seknîn/: چاوگ. ساکنای: ١. ڕاوەستان؛ بە پێوە بوون ٢. سەکنان؛ داسەکنان؛ ئارام بوون ■ ١. ایستادن روی پا ٢. آرام گرفتن

سەکوت١ / sekut/: ناو. سەکووم؛ بیچم ■ ریخت و قیافه

سەکوت٢: پێرۆ. ← **سەروسەکوت**

سەکۆ / seko/: ناو. دکە؛ بەرزایی لە بەرد یان حەڕی چێکراو بۆ لە سەر دانیشتن ■ سکو

سەکووم / sekûm/: ☜ **سەکوت**

سەکەت / seket/: ☜ **سەقەت**١_٣

سەکەر / seker/: ☜ **سەرسەکەر**

سەکەماتی / sekematî/: ئاوەڵناو. لات و هەرزەی بێئاکار ■ لات

سەکین / sekîn/: چاوگ. هاڵ بوونەوە؛ ئاڵ بوونەوەی ددان بە ترشی ■ کرخ شدن دندان از ترشی

سەگ١ / seg/: ناو. سە؛ سپەڕ؛ سپەڕ؛ سەو؛ سەی؛ سپلۆت؛ سلپۆت؛ سەپەکە؛ بەشدار؛ چوارپێ؛

کۆچەک؛ کوچک؛ کووچک؛ کوسۆک؛ کسۆک؛ گەماڵ (نێر)؛ دەڵ (مێ)؛ کووتی؛ تووتە؛ کەڵپ؛ گیانەوەری گواندار و گۆشتخۆری کەوی، پەنجەڕۆ، بە چوار قامکی کۆوەبوو لە پێدا، کە لە گورگەوە نزیکە ☰ سگ

▣ **سەگ بە حەسار:** *[کینایە]* سەگ بە حەوشە: ١. هاتوچۆکەری لە هیچ ٢. ماڵ پڕ لە قێڕە و هەرا ☰ ١. بی دلیل در رفت‌وآمد ٢. دارای خانەی پُرآشوب

سەگ بە حەوشە: ☜ سەگ بە حەسار

سەگ پاسوتیاگ: ☜ سەگی پێ‌سووتاو

سەگ‌پسینکە: *[کینایە]* کەرویشکی بەهارەزێ لە پاییزدا کە زۆر بزیوە و سەگ نایگرێ ☰ خرگوش بهارزاده در پاییز

سەگی پێ‌سوتاو: *[کینایە]* سەگ پا سووتیاگ؛ مالانگەڕی هەدانەدەر ☰ ولگرد

سەگی پێ‌سوتو: *[کینایە]* سەگی پێ سووتاوو ‹دونیا سەگی لە ئوغڵەمە تۆقیوە تالیبی/ نەیماوە، هەر وەکوو سەگی پێ‌سووتوو ڕاحەتی «حاجی قادر»› ☰ ولگرد

سەگی ڕەش: *[کینایە]* مرۆی تاوانباری خوێڕی ☰ سگ روسیاه

سەگی هار: سەگەهارە: ١. سەگێ کە نەخۆشی هاری گرتبێ ٢. *[کینایە]* مرۆڤی شەڕفرۆش ☰ ١. سگ هار ٢. آدم لاتِ ماجراجو

سەگی هەواران: *[کینایە]* سەگی بەرەڵا؛ نمانای خوێڕییەتی؛ خۆتێهەڵقوتێنی و بێکارەیی ☰ سگ حسن دله

⊡ **سەگ** (**تێ**) **بەردان:** سەگ تێ ڕیان؛ گوو تێ بوون ‹خوێنی هاوخوێنت ئەڕێژی نۆکەری ئەگریتە دۆس/ هەی سەگم بەردایە زێڕ و لیرە و دیناری تۆ «قانع»› ☰ نوعی نفرین

سەگ خاوەنی خۆ نەناسین: *[کینایە]* زۆر زڵە و تێکەولێکە بوون ‹ئەوندە ژلۆق بوو، سەگ خاوەنی خۆی نەدەناسی› ☰ سگ صاحبش را نشناختن

سەگ ڕەوین: ☜ سەگ وەڕین

سەگ وەڕین: سەگ ڕەوین؛ حەپە کردن ☰ پارس کردن

سەگی جێگایەک نەبون: خاوەنی هیچ بایەخ و نرخێک نەبوون ‹ئاغا سەگی کوێیە، من لێرە دەربکا!› ☰ سگ کسی نبودن

سەگ۲: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* ١. فێڵباز؛ فەنباز ٢. زیرەک؛ وریا ☰ ١. حیلەگر ٢. زیرک

سەگاڤ / segav/: ناو. سەگاڤی؛ سەگالا؛ سەگاو؛ سەگاوی؛ سەگ‌گلاوک؛ سەگلاو؛ سەیاڤ؛ جانەوەرێکە لە ئاوا دەژی و کونی لە دەم ئاوە و کەولی بەنرخە ☰ سگلاب؛ سگ آبی

سەگاڤی / segavî/: ☜ سەگاڤ

سەگالا / segala/: ☜ سەگاڤ

سەگانە۱ / segane/: ئاوەڵناو. *[کینایە]* فێڵاوی؛ تێکەڵ بە گزیکاری و پیلانگێڕی ‹کاری سەگانەی وا بە من ناکرێ!› ☰ شیطنت‌آمیز

سەگانە۲: ئاوەڵکار. *[کینایە]* فێڵەبازانە ‹هەرچی وەکوو بەیانم بۆ کردوون بەتەحقیق/ پەیدا دەبن سەگانە، کام قوڕ بکەین بە سەرمان؟ «حاجی قادر»› ☰ حیلەگرانە

سەگانی / seganî/: ئاوەڵناو. حیلەباز؛ فەنباز ☰ حُقەباز

سەگاو / segaw/: ☜ سەگاڤ

سەگاوی / segawî/: ☜ سەگاڤ

سەگایەتی / segayetî/: ☜ سەگیەتی

سەگباب / segbab/: ناو. باوکسەگ (جنێویکە) ☰ پدرسگ

سەگبایی / sebayî/: ناو. ١. باداری سەگ ٢. نەخۆشییەکە لە سەرما و سەغڵەتدا یەکسم تووشی دەبێ و پاشووی لە جووڵە دەکەوێ و لە سەر پێشەوەی ڕادەوەستێ و کەفەڵی لە ئەرز

دەخشێنێ 🇮🇷 ١. مرض سگ ٢. از بیماری‌های ستور

سەگبزوینک / segbizwînik/: ناو. سەگ‌پسێنکە؛ کەروێشکی یەکساڵە کە زۆر خێرا نییە زوو خۆی دەرباز کا و سەگیش نایگاتێ، ئەوەندەی بە دوای خۆدا ڕادەکێشێ هەتا تەواو شەکەتی دەکا 🇮🇷 خرگوش یک‌ساله

سەگ‌پسێنکە / segp(i)sênke/: ☜ **سەگبزوینك**

سەگتۆپێن / segtopên/: ناو. ١. کەسێ کە کاری کوشتنی سەگە ٢. کارەڕەهاتی کوشتنی گیانداریێ بە ئازار و جەزرەبەی زۆرەوە ‹ئەسپی بەستەزمان، دەشیکوژن بۆ سەگ‌تۆپێنی دەکەن؟› ٣. *[کینایە]* کاری لێدانی زۆر و بێ بەزە ‹هێندەیان لێ داوە، سەگ‌تۆپێنیان کردووە!› 🇮🇷 ١. قاتل سگ‌ها ٢. کار زجرکُش کردن حیوانات ٣. کتک‌کاری مُفصل

سەگحەسار / segĥesar/: ناو. ١. سەگ‌بەحەوشە؛ تەمبێی سەگ، لە حەوشەی گاڵەدروادا ٢. ئازار و گێرە و کێشەی زۆر 🇮🇷 ١. تنبیە سگ در حیاط دربسته ٢. *[کنایە]* رنج و عذاب

سەگدەس / segdes/: ☜ **سەگدەست**

سەگدەست١ / segdest/: ناو. سەگ‌دەس؛ جمگەیێ لە ماشیندا کە چەرخ دەلکێنێ بە ئیکسێلەوە 🇮🇷 سگدست

سەگدەست٢: ئاوەڵناو. سەگ‌دەس؛ تایبەتمەندی چارەوێیەک کە لە ڕۆیشتنا ئەژنۆی ویک‌دەکەون 🇮🇷 ویژگی چهارپایی که هنگام راه رفتن زانوهایش به هم می‌خورد

سەگڕەو / segřew/: ☜ **سەگوەڕ**

سەگڕەوێن / segřewên/: ☜ **سەگ‌ڕەوێنەوە**

سەگڕەوێنەوە / segřewênewe/: ناو. سەگڕەوێن؛ کەسێ کە سەگ لێی دەترسن 🇮🇷 کسی که سگ‌ها از او می‌ترسند

سەگژی / segjî/: ناو. *[پلار]* سەگ‌مەرگی؛ ژیانی سەگی 🇮🇷 زندگی سگی

سەگسار١ / segsar/: ناو. ١. *[پلار]* شتی سەگ‌ئاسا؛ شتی وەک سەگ ‹کە مردی نەقڵ ئەکا ڕۆحی خەبیست/ لە ئینسانی دەچێتە شکلی سەگسار «شێخ ڕەزا»› ٢. جۆینێکە واتا: وێنەی سەگ 🇮🇷 ١. سگسان ٢. سگ صفت (دُشنامی است)

سەگسار٢: ئاوەڵناو. *[پلار]* ناحەز؛ ناشیرین 🇮🇷 بدقیافە

سەگڤان / segvan/: ☜ **سەگوان**

سەگگلاوک / segg(i)ławik/: ☜ **سەگاف**

سەگگورگ / segurg/: ☜ **سەگورگ**

سەگگیان / segg(i)yan/: ئاوەڵناو. *[کینایە]* حەفتڕۆح؛ گیان‌سەخت 🇮🇷 هفتجان

سەگلور / seglûr/: ناو. لوورە؛ قرووسکەی درێژی سەگ 🇮🇷 زوزەی سگ

سەگلاو / segław/: ناو. ١. ☜ **سەگاف** ٢. سەگلاوک؛ جۆینێکە واتا: وەک سەگ گلاو 🇮🇷 ١. ☜ **سەگاف** ٢. سگ نجس (دُشنامی است)

سەگلاوک / segławik/: ☜ **سەگلاو-٢**

سەگلاوی / segławî/: ناو. جۆرێ ئەسپی ڕەسەن 🇮🇷 نوعی اسب اصیل

سەگماسی / segmasî/: ناو. جۆرێ ماسی 🇮🇷 سگ ماهی

سەگمان / segman/: ناو. ئاماج؛ ئامانج؛ نیشانە 🇮🇷 آماج

سەگمەرگ / segmerg/: ئاوەڵناو. *[پلار]* تایبەتمەندی کەسێ کە لە مردنە و نامرێ ‹مەپرسە بۆ لە دووری تۆ نەمردم/ کە من سەگ‌مەرگم و گیان‌سەخت و دلڕەق! «شێخ ڕەزا»› 🇮🇷 سگ‌جان

سەگمەرگی / segmergî/: ناو. دەرد و ئازاری زۆر 🇮🇷 درد و رنج بسیار

سەگنەخۆر١ / segnexor/: ناو. *[کینایە]* زێڕ و زیو و پارە و پووڵ 🇮🇷 پول وجواهرات

سەگنەخۆر٢: ئاوەڵناو. ١. تایبەتمەندی هەر شتێ کە سەگ نەیخوا ٢. *[کینایە]* تایبەتمەندی خۆراکی

ناخۆش 🇮🇷 ١. ناخوشایند سگ ٢. نامطبوع

سەگوان / segwan/: ناو. سەگڤان؛ نیشانەئەنگێو؛ تیرهاوێژی زانا و زەبردەست 🇮🇷 تیرانداز ماهر

سەگورگ / segurg/: ناو. سەگ‌گورگ؛ سەگێک لە ڕەگەزی گورگ بێ 🇮🇷 سگ گُرگی

سەگوەڕ / segweř/: ناو. سەگڕەو؛ سەوەڕ؛ حەپەحەپی لەسەریەکی سەگان 🇮🇷 پارس گروهی سگ

سەگوور / segûr/: ناو. بوومەلێڵ؛ بوولێڵ؛ سەرەتای بەیانی یان ئێوارە 🇮🇷 گرگ‌ومیش

سەگە / sege/: سارستە. سەگەبۆر؛ ئەی سەگ (ئەم سارستە پێڕای باریقەلایی گەورەیە بۆ پچووکتر) ‹سەگە ئەوەت چۆن زانی؟!› 🇮🇷 شیطون

سەگەبۆر / segebor/: ☜ **سەگە**

سەگەزێ / segezê/: ناو. چەکسە؛ زانی سەگ 🇮🇷 زایمان سگ

سەگەناز / segenaz/: ☜ **سەگەناس**

سەگەناس / segenas/: ناو. سەگەناز؛ سەبنێسی 🇮🇷 بیماری کشندەی سگ

سەگەوان / segewan/: ناو. ئاگاداری سەگ 🇮🇷 سگبان

سەگەهارە / segehare/: ☜ **سەگی هار**

سەگە ـ سەگە / sege sege/: ناو. کار و ڕەوتی خۆ گێل کردن و خۆ بەستەزمان نیشان دان 🇮🇷 تظاهر به سادگی

سەگیەتی / segyetî/: ناو. *[کینایە]* سەگایەتی؛ سەگێتی؛ سەگێنی؛ گزیکاری و فێلبازی 🇮🇷 شیطنت

سەگێتی / segêtî/: ☜ **سەگیەتی**

سەگێنی / segênî/: ☜ **سەگیەتی**

سەل^{۱} / sel/: ناو. ١. تەلاشەبەرد؛ تلیشەبەرد ٢. بەردی پان و تەنک ٣. ☜ **سەلە** 🇮🇷 ١. پُلمە سنگ ٢. سنگ پهن و نازک ٣. ☜ **سەلە**

سەل^{۲}: ئاوەڵناو. خڕ؛ خرت؛ تۆپەڵ 🇮🇷 مُدوَّر

سەلاجە / selace/: ☜ **سارنجۆك**

سەلاخ / selax/: ناو. کەوڵکەر؛ ئەوی پێست لە لەشی حەیوانی سەربڕاو دەکاتەوە و خەساری ناکا 🇮🇷 پوستکن؛ سلّاخ

سەلار / selar/: ناو. سەلارە؛ سەلارێ؛ سەلارەژن؛ سەرەژن 🇮🇷 کدبانو

سەلارە^{۱} / selare/: ☜ **سەلار**

سەلارە^{۲}: ئاوەڵناو. جوان و خوشیک 🇮🇷 زیبا و دلکش

سەلارەژن / selarejin/: ☜ **سەلار**

سەلارێ / selarê/: ☜ **سەلار**

سەلاقوچکانێ / selaqûçkanê/: ناو. سەلاقووچکە؛ کاری خۆ هەڵگێڕانەوە 🇮🇷 پُشتک

سەلاقوچکە / selaqûçke/: ☜ **سەلاقووچکانێ**

سەلالیک / selalîk/: ناو. سەلیلانک؛ ڕەوڕەوە 🇮🇷 روروک

سەلام / selam/: سارستە. *[سووکەڵە]* سلاو؛ سلام؛ سلاڤ؛ سلاڤ؛ سلامەلێ؛ سلامەلێک: ١. شاگە؛ شەگە؛ شەگگە؛ وتەیێ کە لە سەرەتای دیمانە یان وتووێژ، لەگەڵ کەسێکدا دەگوترێ. هەروەها: **سەلام کردن** ٢. *[ئیسلام]* ڕستەگەلێ کە نوێژخوێن لە ڕکاتی ئاخری نوێژدا دەیڵێ. هەروەها: **سەلام دانەوە** 🇮🇷 ١و٢. سلام

سەلامەت / selmet/: ☜ **سلامەت**

سەلامەتي / selmetî/: ☜ **سلامەتی**

سەلایە / selaye/: ناو. دەساوان؛ دەسکی ئاونگ 🇮🇷 دستەی هاون

سەلبەند / selbend/: ناو. ڕێگەی بە بەرد خۆشکراو 🇮🇷 راه سنگفرش

سەلپ / selp/: ناو. ١. ☜ **سەڵپ** ٢. جۆرێ دارەبی 🇮🇷 ١. ☜ **سەڵپ** ٢. نوعی درخت بید

سەلپان / selpan/: چاوگ. چلکن بوون 🇮🇷 کثیف شدن

سەلپاندن / selpandin/: چاوگ. ١. ☜ **سەڵپاندن** ٢. سەلپین؛ چلکن کردن ☰ ١. ☜ **سەڵپاندن** ٢. آلودن؛ کثیف کردن

سەلپین / selpîn/: چاوگ. چلکن کردن ☰ کثیف کردن

سەلخ / selx/: ناو. دوایین ڕۆژی مانگی قەمەری ☰ سَلخ

سەلڤی / selvî/: ☜ **سەوڵ ـ٢**

سەلک / selik/: ناو. ١. *[پلار]* سەری بنیادەم ٢. سەری حەیوان ٣. هەر شتی خڕ هەڵدراوی پڕ بە مشت ‹سەلکی ترخێنە؛ سەلکی تەشی› ٤. سەرک؛ بنە گیای خڕ و درشت ‹سەلکێک پیواز؛ دوو سەلک چەوەندەر› ٥. یەکەی پیسایی مرۆ ‹سەلکێک گوو› ☰ ١. کلّه ٢. سر حیوان ٣. گلوله شده با دست ۴. سوخ؛ پیاز یا ریشەهای غُدەای گیاهان ۵. واحد مدفوع آدمی

سەلک / selk/: ناو. تریان؛ سەبەتەی پچووک ☰ سبد کوچک

سەلکدار / selikdar/: ئاوەڵناو. بن‌خڕ (بۆ گیا) ☰ دارای غده (گیاه)

سەلکە / selke/: ناو. ١. جۆرێ نەخشی مافوورە ٢. پیوازەی گیا ٣. *[پلار]* بنیادەمی سەر زل ☰ ١. نوعی نقش قالی ٢. پیازەی گیاه ٣. سرگُنده

سەلکەبزووت / selkeb(i)zût/: ناو. سەرەبزووت؛ بسۆت ☰ نیمسوز

سەلکەپیاز / selkep(i)yaz/: ناو. سەرکەپیاز؛ دانەی پیواز ☰ دانەی پیاز

سەلکەتەشی / selketeşî/: ناو. بارێسەدوخ؛ سەرەتەشی ☰ سرِدوک

سەلمان / selman/: چاوگ. تێنەپەڕ. //سەلمای؛ دەسەلمێ؛ بسەلمێ// سەلەمیای؛ مسۆگەر/ مسەوگەر بوون؛ بێ سێ‌ودوو پەسند کران ‹شتی وا بە ئێمە ناسەلمێ› ☰ قطعی شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: سەلماو/ چاوگی نەرێنی: نەسەلمان

سەلمانپیسە / selmanpîse/: ناو. جۆرێ مارمێلکی ژەهردار ☰ نوعی مارمولک سمّی

سەلماندن / selmandin/: چاوگ. تێپەڕ. //سەلماندت؛ دەسەلمێنی؛ بسەلمێنە// سەلەمنای؛ مسەوگەر کردن؛ قەبوولاندنی کار یان وتەیەک ☰ بە کرسی نشاندن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەسەلماندن

سەلمانی / selmanî/: ناو. سەرتاشخانە؛ دەلاکخانە؛ ئارایشگا ☰ سلمانی

سەلمەل / selmel/: ناو. شاخبێزی؛ مەڕمەڕشا؛ مەڕمەڕش ☰ چلوار

سەلمێنران / selmênran/: چاوگ. تێنەپەڕ. نادیار. //سەلمێنرای؛ دەسەلمێنرێی؛ بسەلمێنرێ// مسۆگەر کران؛ وە بەر پەسند خران ☰ بە کُرسی نشانده شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: سەلمێنراو/ چاوگی نەرێنی: نەسەلمێنران

سەلو / seliw/: ☜ **سەوڵ ـ٢**

سەلوو / selû/: ☜ **سەوڵ ـ٢**

سەلە / sele/: ناو. سەل؛ نانەشان؛ سەبەتەی پان ☰ آبکش ترکەای

سەلەشیرک / seleşîrik/: ناو. سەوین؛ سەبەتەی زل بۆ دەفر و هەوڕ ☰ سبد بزرگ جاظرفی

سەلەم / selem/: ناو. پێش‌فرۆش ☰ سَلَم

⊡ **سەلەم کردن:** بە شینکەیی و زۆر بە هەرزان، داهاتی مەزرا سەندن ‹با بەس بێ سەلەم کردنی ناو هۆبە و خێڵت/ ڕاستی کەرەوە فیکری دڵی چەوت و چەوێڵت «قانع»› ☰ سَلَم معامله کردن

سەلەمخۆر / selemxor/: ئاوەڵناو. کڕیاری دەخڵی مەزرا، بە شینکەیی ‹پێش ئەوەی حاجی سەلەمخۆر هەژارێک هەڵنێ بە تەماڵ/ پێش ئەوەی

ڕیچکە ببەستن بۆ مزگەوتێ شان بە بەرماڵ «هێمن» ▤ سَلَمخر

سەلەمکڕ / selemkiř/: ناو. پێشکڕ ▤ سَلَمخر

سەلەمناى / selemnay/: ☜ **سەلماندن**

سەلەمیاى / selemyay/: ☜ **سەلمان**

سەلەندە / selende/: ☜ **سوانە**

سەلیب / selîb/: ناو. چەلیپا؛ خاچ ▤ صلیب

سەلیقە / selîqe/: ناو. سەرڕێژنە: ١. مشوور؛ فام؛ تێگەیشتوویی ‹پیاوێکی خاوەن سەلیقەیە› ٢. زەوق؛ بڕستی زەینی و هەستی کەس بۆ ناسینەوەی جوانی یان باشی ‹ئەو کراسەم سەلیقەی خوشکمە› ▤ ١و٢. سلیقە

سەلیلانک / selîlanik/: ☜ **سەلالیك**

سەلیم / selîm/: ئاوەڵناو. بێئازار؛ مەند؛ هێدی و هێمن ▤ سلیم

سەلین / selîn/: ناو. بەردی سەر گۆڕیچە ▤ سنگ سرپوش لحد

سەڵا / seła/: ناو. ١. پەسڵان؛ ڕۆژا پساتێ؛ ڕۆژی هەستانەوەی دوای مەرگ ‹هەموو کەسێک تامی مردنێ دەچێژێ؛ ڕۆژی سەڵاش هەقی خۆتان دەنێنە مشت «هەژار، قورئان»› ٢. سەڵات؛ کاری پاڕانەوە بە دەنگی بەرز بۆ پارشێو کردنی مانگی ڕەمەزان ‹مەلا سەعیدە وا سەڵا ئەکا/ ڕۆحی بیلالمان بۆ ئەجیا ئەکا «پیرەمێرد»› ▤ ١. روز قیامت ٢. مُناجات سحری ماه رمضان

سەڵات / sełat/: ☜ **سەڵا-٢**

سەڵان / sełan/: ☜ **سڵان**

سەڵپ / sełp/: ناو. سەلپ؛ سەلپی؛ سەوڵ؛ بێڵی بەلەم لێخوڕین ▤ پاروی قایقرانی

سەڵپاندن / sełpandin/: چاوگ. سەلپاندن؛ پاڕوو لێدان ▤ پارو زدن

سەڵپی / sełpî/: ☜ **سەڵپ**

سەڵت١ / sełt/: ناو. لاشە گۆشتی جگە لە دەست و ڕان ▤ لاشەی گوشت بدون دست و ران

سەڵت٢: ئاوەڵناو. ١. ڕەبەن؛ بێژن؛ زگوردی؛ قازاخ ٢. تەنیا؛ بێهاوڕێ ▤ ١. مُجرد ٢. تنها

سەڵتە١ / sełte/: ناو. جلێکە لە سەر کەوای ئاودامێنەوە دەبەر دەکرێ ‹کەوا و سەڵتە› ▤ بالاپوش کوتاه روی قبا

سەڵتە٢: ئاوەڵناو. بێهاوڕێ؛ تەنیا ▤ تنها

سەڵتە٣: ئاوڵکار. تەنیا؛ تاقیتەنێ ‹حاجیم بەجێ هێشت و سەڵتە ڕۆیشتم «هەژار، چێشتی مجێور»› ▤ تنهایی

سەڵتەزەلام / sełtezelam/: ناو. پیادەی تەنیا ▤ پیادەی تنها

سەڵتەزینە / sełtezîne/: ناو. سواری تەنیا ▤ تکسوار

سەڵتەقەمچی / sełteqemçî/: ناو. *[کینایە]* دەسبەتاڵ گەڕاوە (ڕاوچی) ▤ دستخالی برگشته (شکارچی)

سەڵتەنەت / sełtenet/: ناو. پاشایەتی؛ پادشایی؛ شایی ▤ سلطنت

سەڵتی / sełtî/: ناو. ١. ڕەبەنی؛ بێژنی ٢. تەنیایی؛ بێکەسی ▤ ١. مجردی ٢. تنهایی

سەڵمکە / sełmke/: ناو. سەلمۆکە؛ سەلمەک؛ سەلەمکە؛ گیایەکە بۆ دۆکلیو دەبێ ▤ سلمە

سەڵمۆکە / sełmoke/: ☜ **سەلمکە**

سەڵمۆکەکەرانە / sełmokekerane/: ناو. گیایەکە وەک سەلمکە وایە، ناخورێ ▤ گیاهی است

سەڵمەک / sełmek/: ☜ **سەلمکە**

سەڵو / sełiw/: ☜ **سەوڵ -٢**

▣ **سەڵوا ڕەوان**: جۆرێ دارسەلوی زۆر ڕاست و ڕێک ▤ سرو سهی

سەڵوات / sełwat/: ناو. سلاوات؛ سلاوەت؛ دروود ▤ صلوات

⊡ **سەڵوات ناردن**: ١. *[ئیسلام]* گوتنی ڕستەی

عەرەبی «اَللّهُمَ صَلِ عَلی مُحمَّد وَ آلِ مُحمَّد» واتا: درود و سەلامی خودا لە سەر پێغەمبەر و بنەماڵەی ٢. *[مەجاز]* کۆتایی هێنان بە دۆخێکی ناخۆش، بەتایبەت شەڕەقسە ف ١و٢. صلوات فرستادن

سەڵەف / selef/: ناو. ١. دانەلغاو ٢. ڕیبا؛ سووی پارە ٣. پڕتاویی ئەسپ ٤. قەرز؛ وام ف ١. دهانەی لگام ٢. رِبا ٣. تاخت اسب ۴. وام

▣ **سەڵەف کردن**: ١. قەرزکردنی بە سووت ٢. پڕتاو کردنی ئەسپ ف ١. وام نزولی گرفتن ٢. تاختن اسب

سەڵەفخۆر / selefxor/: ناو. سووخۆر ف رباخوار

سەڵەمکە / selemke/: ☜ **سەڵمکە**

سەڵیتە / selîte/: ناوەڵناو. *[پلار]* زماندرێژی بێحەیا ف سلیطه

سەم / sem/: ناو. ژار؛ زار؛ ژاڵ؛ سام؛ ژەقنەمووت؛ ماکێ کە بە هۆی کاردانەوەی کیمیاوی، وەزەنی بۆ گیانداران هەیە ف سَم

سەما / sema/: ناو. هەڵپەرکێ؛ دیلان؛ ڕەقس ف رقص

سەماخ^{1} / semax/: ناو. پشوودرێژی؛ بینفرەهی ف شکیبایی

سەماخ^{2}: ناوەڵناو. بەوەج؛ بێنیاز لە خەڵک ف دارای عزت نفس

سەماد / semad/: ناو. کووت؛ کوود ف کود

سەماس^{1} / semas/: ناو. جەوهەری تیغی شێر و خەنجەر ف پرند

سەماس^{2}: ناوەڵناو. هێمن؛ پشوولەسەرخۆ ف آرام

سەماسی / semasî/: ناو. کۆسە ماسی ف کوسە ماهی

سەماک / semak/: ناوەڵناو. زۆر بەرز و بڵند ف مُرتفع

سەماکەر / semaker/: ناو. کەسێ کە ڕەقس دەکا ف رقّاص

سەماکەرە / semakere/: ناو. هەڵەکەسەمای گەورە؛ ناوی باڵندەیەکە ف دلیجە

سەماگە / semage/: ناو. دانسینگ؛ ژووری تایبەتی هەڵپەڕکێ و سەما لە ڕستووران یان کابارەدا ف دانسینگ

سەمالەک / semalek/: ناو. باڵداریکی زل و زۆر قەڵەوە ف از پرندگان بزرگ‌جثە

سەماڵی / semałî/: ناو. کەوە؛ ئاوی ئاسمانی ف آبی آسمانی

سەمانەک / semanek/: ناو. هەویردە؛ مەلێکی جنجیرە لە ڕەشۆڵە زلتر، زۆرتر لە هەرزندا هێلانە دەکا ف بلدرچین

سەماوار / semawar/: ☜ **سەماوەر**

سەماوەر / semawer/: ناو. سەماوار؛ ئامرازی ئاو کولاندن بۆ چا لێنان ف سماور

سەمبور / sembûr/: ☜ **سەبون**

سەمبە / sembe/: ناو. مەتکەو؛ ئامرازی کون کردن (دار و دیوار و ...) ف متّە

سەمت / semt/: ناو. لا؛ ئالی؛ ڕەخ ف سمت

سەمتاندن / semtandin/: چاوگ. لە ئاوی گەرم هەڵکێشان ف در آب گرم فرو بردن

سەمتک / semtik/: ناو. پارێز؛ خۆپارێزی ف احتیاط

سەمتور / semtûr/: ☜ **سەنتور**

سەمتورە / semtûre/: ☜ **سەنتور**

سەمتین / semtîn/: چاوگ. کون کردن ف سُفتن

سەمسیر / semsîr/: ناو. تڵپی ترێ ف تُفالەی انگور

سەمور / semûr/: ☜ **سمۆرە ـ١**

سەمون / semûn/: ناو. سووتەبا؛ گڕە؛ سەبوون؛ گڕەبا ف باد سام

سەمە / seme/: ناو. سەمبە؛ مەتکەو ف سُنبە

سەمەت / semet/: ناو. ئارامی؛ لەسەرخۆیی ف آرامی

سەمەد / semed/: ناو. هۆ؛ سەبەب ⚑ سبب

سەمەر١ / semer/: ناو. ١. کۆپانی چارەویێ ٢. بەهرە؛ قازانج ⚑ ١. پالان ٢. ثمر

سەمەر٢: ئاوەڵناو. سەرسووڕێن؛ عەجایب ⚑ شگفت

سەمەرگی / semergî/: ناو. *[پلار]* دەرد و ڕەنج و شەکەتی ⚑ رنج و مشقت

سەمەرە١ / semere/: ناو. ١. ژان و دەرد ٢. قەڵپووزی زین ٣. جیازی وشتر ٤. ژێر جلی کاتێ‌ئاخنراوی جگە لە کورتان ٥. سەرگوروشتە ⚑ ١. رنج؛ آزار ٢. قاچ زین ٣. پالان شُتر ۴. بخشی از پالان الاغ ۵. سرگذشت

سەمەرە٢: ئاوەڵناو. سەمەر؛ سەرسووڕێنەر ⚑ شگفت

سەمەل / semel/: ناو. قرسیل؛ بەرماوی لەوەڕ ⚑ پسمانده چرای دام

سەمەڵ / semeł/: ناو. گیای خراپی گێرە نەکراوی لێک‌هاڵاو ⚑ علف به هم پیچیده‌ی نکوبیده

سەمەن١ / semen/: ناو. ١. گوڵی یاسەمەن ٢. ڕەنگی زەردی کاڵ ٣. ڕەنگی کەوە ⚑ ١. گل سَمَن ٢. رنگ زرد روشن ٣. رنگ خاکستری

سەمەن٢: ئاوەڵناو. ١. بە ڕەنگی زەردی کاڵ ٢. خۆڵەمێشی؛ بووڵین ⚑ ١. زرد روشن ٢. خاکستری رنگ

سەمەندۆک / semendok/: ناو. کالان؛ سانجی؛ ساجووڕ ⚑ قلاده

سەمەندەر / semender/: ناو. جانەوەرێکی ئەفسانەیی ⚑ سمندر

سەمەنگوڵ / semenguł/: ناو. شیرین شەل؛ شەلێ کە زۆر کەم دەلەنگێ ⚑ شَلی که اندک می‌لنگد

سەمەنو / semenû/: ☜ **سەمەنی**

سەمەنی / semenî/: ناو. سەمەنوو؛ هەڵوای لە شیرەی گەنمەفەریکە و ئارد ⚑ سمنو

سەمیت / semît/: ناو. سەمید؛ ماکێکی ڕەش کە لە دەرگای خەلێفە هەنگە ⚑ مادەی سیاه رنگ جلو در کندوی زنبوران

سەمید / semîd/: ☜ **سەمیت**

سەمیر / semîr/: ناو. سەمسیر؛ تلفەی گووشراوی ترێ ⚑ تُفالەی فشُردەی انگور

سەنا١ / sena/: ناو. ١. ☜ **سنامەکی** ٢. پەرلەمانی پیران؛ یەکێ لە دوو پەرلەمانی قانوون دانان لە برێ ولاتان ⚑ ١. ☜ **سنامەکی** ٢. سنا

سەنا٢: ئاوەڵناو. سانا؛ ئاسان ⚑ آسان

سەناتور / senatur/: ناو. ئەندامی پەرلەمانی پیران ⚑ سناتور

سەناز / senaz/: ناو. ڕۆخ؛ کەناری چەم ⚑ کنارەی رودخانه

سەنامەکی / senamekî/: ☜ **سنامەکی**

سەناهی / senahî/: ناو. ١. سانایی؛ هاسانی ٢. ئارخەیانی؛ ئاسوودەیی ⚑ ١. آسانی ٢. آسودگی

سەنای / senay/: ☜ **سەندن**

سەنتور / sentûr/: ناو. سەمتوور؛ سەمتوورە؛ سازی ژێداری دەندووکەیی بە ٧٢ ژێوە کە هەر چوار سیم بۆ دەنگێک کۆک دەبن و بە دوو میزرابی چێوی باریکەوە دەیژەنن ⚑ سنتور

سەنتە١ / sente/: ناو. کپی؛ بێدەنگی ⚑ خاموشی

سەنتە٢: ئاوەڵناو. پەنامەکی؛ نهێنی ⚑ سرّی

سەنتەر / senter/: ناو. ١. ناوەند؛ چەق؛ ناوەڕاستی هەر شتێک ٢. ناوەندی بڕیار دان و بەڕێوەبەرایەتی ⚑ ١و٢. مرکز

سەنتەرالیزم / senteralîzm/: ناو. ناوەندوازی؛ ناوەندخوازی؛ بڕوا بە پێویست بوونی ناوەندێکی بەهێز بۆ بڕیاردان و بەڕێوەبەرایەتی و فەرمانبەرداری لەو ناوەندە ⚑ سانترالیسم

سەنتەنە / sentene/: ناو. دەبدەبە؛ شکۆ و جەلال ⚑ شکوه

سەنجنای / senc(i)nay/: ☜ **سەنگاندن**

سەنجۆر / sencor/: ☜ **سەنجۆل**

سەنجۆڵ / sencoł/: ناو. سەنجۆر؛ کەڵەوە؛ کەڵەوانەی ملی گا ☰ چنبرەی گردن گاو در خیش

سەندن / sendin/: چاوگ. تێپەڕ. //سەندت؛ دەسێنی؛ بسێنە// سەنن؛ سەنین؛ ساندن؛ سەنای: ١. ئەستاندن ٢. کڕین ☰ ١. گرفتن ٢. خریدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەسەندن

سەندنەوە / send(i)newe/: چاوگ. تێپەڕ. //سەندتەوە؛ دەسێنییەوە؛ بسێنەوە// ساندنەوە؛ ئەستاندنەوە ☰ بازپس گرفتن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەسەندنەوە

سەندەلوس / sendelûs/: ناو. دارچکێکی بچووک لە دەستەی سەوڵی کێوییە کە جەوییەکەی بۆ دەرمان دەبێ ☰ سندروس

سەندەڵ / sendeł/: ناو. ١. دارێکی بۆنخۆشە ٢. قاپقاپ؛ تەقتەقیلە؛ کەوشی لە دار ٣. گیازەرتک؛ گیایەکە ڕەنگی زەردی لێ دەگرن ☰ ١. چوب صندل ٢. دمپایی چوبی ٣. گیاهی کە از آن رنگ زرد گیرند

سەندەڵی / sendełî/: ناو. سەنگەڵی؛ سەنەڵی: ١. ئەسکەمل؛ ئەسکەملە؛ چتری؛ ئەسکەملی؛ منسکڵ؛ چواربەن؛ چواربەندە؛ ڕوونشتەک؛ قورسی؛ کورسی؛ ئامێرێک بە چوارپایەوە بۆ دانیشتنی یەک کەس لە سەری ‹سەندەڵییەکەی هێنایە پێشەوە و لە سەری دانیشت› ٢. جێگای دانیشتن لە ناو ماشین، قەتار و وەک ئەوانە ‹سەندەڵییەکەی منیان بە کەسێکی تریش فرۆشتووە!› ٣. *[مەجاز]* پلە و پایە ‹وەها پاڵی داوە بە سەندەڵی سەرۆکایەتییەوە ئێژی میراتی باوکییەتی!› ☰ ١تا٣. صندلی

سەندیکا / sendîka/: ناو. یەکیەتی؛ یەکێتی؛ ڕێکخراوەیێ کە لە یەکانگیر بوونی کەسان، تاقم یان ولاتانی هاودۆز پێک دێ ☰ سندیکا

سەنران / senran/: چاوگ. تێنەپەڕ. نادیار. //سەنرای؛ دەسەنرێی؛ بسەنرێ// سانیای؛ سەنیان؛ سنیان؛ سنیای؛ کڕدران ☰ خریداری شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: سەنراو/ چاوگی نەرێنی: نەسەنران

سەنراو / senraw/: ☜ **سنیاگ ـ١**

سەنسکریت / sensk(i)rît/: ☜ **سانسکریت**

سەنسەنە / sensene/: ناو. تەنتەنە؛ دەبدەبە؛ شکۆ ☰ خریداری شدن

سەنعەت / sen'et/: ناو. ١. کاربەند؛ پیشە ٢. پیشەسازی ☰ ١. پیشە؛ شغل ٢. صنعت

سەنگ / seng/: ناو. ١. *[ئەدەبی]* بەرد؛ بەر؛ کوچک؛ تەوەن؛ کەڤر؛ تەنی تۆکمە و پتەوی سروشتی کە لە خاک یان کانەگەلی جۆراوجۆر پێکهاتووە ٢. قورسایی؛ کێش ٣. *[مەجاز]* قەدر و حورمەت ☰ ١. سنگ ٢. وزن ٣. احترام و منزلت

▣ **سەنگی سەما**: جۆرێ دیلان ☰ نوعی رقص گروهی

سەنگی مەحەک: بەردی زێڕ ئەزموون ☰ سنگ محک

⊡ **سەنگ دادان**: داخزانی منداڵی ناو زگ، کاتی لە دایک بوون ☰ پایین خزیدن بچە هنگام زایمان

سەنگ گرتن: مۆتە سوار بوون؛ قورس بوونی لەش لە خەودا بە هۆی گت تێ کەوتنی گەڕیانی خوێن ☰ کابوس دیدن

سەنگ لێ نان: *[کینایە]* سەنگ لێ نیان؛ حورمەت گرتن ☰ ارج نهادن

سەنگ لێنیان: ☜ **سەنگ لێنان**

سەنگا / senga/: ناو. ١. ☜ **سەرنگا** ٢. سەنگزاوەر؛ بەردی دژی ژەهر ☰ ١. ☜ **سەرنگا** ٢. سنگ پادزهر

سەنگاتی / sengatî/: ناو. قورسایی؛ گرانایی ☰ وزن

سەنگان / sengan/: چاوگ. سەنگیای: ١. قەبلان؛

بەراورد بوون ٢. تاقی بوونەوە ☰ ١. ارزیـابی شـدن ٢. تجربه شدن

سەنگاندن / sengandin/: چاوگ. تێپەڕ. //سـەنگاندت؛ دەسـەنگێنی؛ بسـەنگێنە// سـەنگانن؛ سـەنگنای؛ سەنجنای: ١. قەبلاندن؛ بـەراورد کـردن ٢. تـاقی کردنەوە؛ ئـەزموون؛ زمـین ☰ ١. ارزیـابی کـردن ٢. تجربه کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەسەنگاندن

سەنگانن / senganin/: ☜ **سەنگاندن**

سەنگاو / sengaw/: نـاو. گـۆلاوی بـاران ☰ محـل جمع شدن آب باران

سەنگایی / sengayî/: ناو. سـەنگاتی؛ قورسـایی ☰ سنگینی

سەنگباران / sengbaran/: نـاو. بـەردەباران ☰ سنگباران

سەنگتاش / sengtaş/: ☜ **سەنکتەراش**

سەنگتراش / sengt(i)raş/: ☜ **سەنکتەراش**

سەنگتەراش / sengteraş/: نـاو. سـەنگتراش؛ سەنگتاش؛ بەردتاش؛ نەقار ☰ سنگتراش

سەنگچن / sengçin/: ناو. ١. دیـواری وشـکەبەرد؛ ئیشکەکەڵەک ٢. کاری دەوری بیر لە ناوەوە بـە بەرد هەڵچنین ☰ ١. دیوار سنگچین ٢. سـنگچینی دیوارەی چاه

سەنگزاوەر / sengzawer/: ناو. سەنگا؛ بەردی دژی ژەهر؛ بەردێکە گوایە هەر کەسێ پـێ بـێ، مـار و دووپشک پێوە نادا ☰ سنگ پادزهر

سەنگفەرش / sengferş/: ☜ **سەنگفەڕش**

سەنگفەڕش / sengfeřş/: نـاو. سـەنگفـەرش؛ ڕەقف؛ بەردەڕێژ؛ سەلبەند ☰ سنگفرش

سەنگکار / sengkar/: ناو. بەردکار؛ کەسێ کە بـە بەردی خانووسازی کار دەکا، بەتایبەت ئەوەی بە جوانی لە پێکهاتەیەکـدا دەیخاتـە پـەنا یـەک ☰ سنگکار

سەنگکاری / sengkarî/: ناو. بەردکاری: ١. کـاری بەرد کردن ٢. ئەوی لە بەرد چێ دەکرێ ☰ ١و٢. سنگکاری

سەنگنای / sengnay/: ☜ **سەنگاندن**

سەنگوبەرد / seng û berd/: سەنگەوبەرد ↓

⊡ **سەنگوبەرد نـان:** ١. لە ژێر شتێ گران دانان بـۆ ڕاستەوە بوون ‹کلاشەکەم تەڕ بوو، سەنگوبەردم ناوە› ٢. *[کینایە]* دڵنیا/ ئارخەیان بوون ☰ ١. زیر اجسام سنگین قرار دادن ٢. اطمینان یافتن

سەنگوردو / sengurdû/: ☜ **سەرانگوێلك**

سەنگوڕە / senguře/: نـاو. گـۆلکی زۆر گۆشـتنی غلوور ☰ گوسالەی چاق مغرور

سەنگوڕەنگ / seng û řeng/: نـاو. ڕێـز و قـەدر ☰ ارج و احترام

سەنگوسوژن / seng û sûjin/: ↓

⊡ **سەنگوسوژن دان/ کردن:** بە وردی گەڕان و چـاو گێڕان ‹ماڵەکەم سەنگوسووژن دا، نەمدۆزییەوە› ☰ به دقت همه جا را گشتن

سەنگوسوک / seng û sûk/: نـاو. کـار و ڕەتی سەنگاندن ☰ ارزیابی

سەنگوڵ / senguł/: ناوەڵناو. ١. *[پلار]* تەژەی دزێـو ٢. قەپـەگۆڵ؛ زل و زەبـەلاح (گـەماڵ) ☰ ١. گُندەبک ٢. قوی‌جُثه (سگ نر)

سەنگۆ / sengo/: نـاو. گوێلپـار؛ پـانێر؛ پـارێن ☰ گوسالەی یکساله

سەنگەر / senger/: ناو. چەپەر؛ خەڵ؛ مەتـەرێز ☰ سنگر

⊡ **سەنگەر گرتن:** چوونە نێو سەنگەرەوە و خۆ ماتە دان ‹سەنگەری نـەدەگرت، بـە پێـوە بـەرەنگاری دوژمنـان دەبـوو «هـەژار، چێشـتی مجێـور»› ☰ سنگر گرفتن

سەنگەربەندی / sengerbendî/: نـاو. کاری چەپـەر کۆڵین ☰ سنگربندی

سەنگەرچە / sengerçe/: ناو. ئاخیزگـە؛ شـوێنی سەرهەڵدان ‹سەنگەرچەی گولان جە نەو پەیدا بی/ عاشقان بێهۆش، بەتەر شەیدا بی «بێسارانی»› ☰ خاستگاه

سەنگەسار / sengesar/: ناو. سەنگباران؛ بەردەباران ☰ سنگسار

سەنگەسیر / sengesîr/: ناو. بەربەسێل؛ چێشتی گۆشت و ماست ‹لە لانا کەوتووە و نایێتە بیری/ کە جاران شۆرەتی بوو سەنگەسیری «هێمن»› ☰ آش گوشت و ماست

سەنگەک / sengek/: ناو. سەنگەکی؛ نان کوچگی؛ نانی ئەستووری درێژ و سێ‌گۆش کە لە سەر چەوی سوورەوەبوو دەبرژێ ☰ نان سنگک

سەنگەکی / sengekî/: ☜ **سەنگەك**

سەنگەلا / sengela/: ناو. سەنگەلا؛ تاسەنگ؛ باری خوار ☰ بار کج

سەنگەڵا / sengeła/: ناو. ١. ☜ **سەنگەلا** ٢. کاری ڕاژان بە حەواوە ☰ ١. ☜ **سەنگەلا** ٢. نَوَسان

سەنگەڵقۆ / sengełqo/: ناوەڵناو. خۆتێ‌هەڵقوتێن؛ لاپرەسەن ☰ فُضول

سەنگەڵگوان / sengełg(i)wan/: ناوەڵناو. تایبەتمەندی گوانی ئاژەڵێک کە یەکیان لە یەکیان شۆڕتر بێ و شیری زۆرتر تێدابێ ☰ ویژگی پستان حیوانی کە یکی از دیگری بزرگتر و پرشیرتر باشد

سەنگەڵی / sengełî/: ☜ **سەندەڵی**

سەنگەوبەرد / senge w berd/: ☜ **سەنگ‌وبەرد**

سەنگی / sengî/: ناوەڵناو. ١. بەردین؛ کوچکی؛ لە بەرد چێکری ٢. هێژا؛ بە نرخ ☰ ١. سنگی ٢. ارزنده

سەنگیا / seng(i)ya/: ☜ **سەرنگا**

سەنگیای / seng(i)yay/: ☜ **سەنگان**

سەنگین / sengîn/: ناوەڵناو. ١. بەکێش؛ قورس ٢. *[مەجاز]* لەسەرخۆ؛ بەشەرم و حەیا ٣. گران؛ کەمژنەو ٤. بەوەج؛ بەڕێز و بەنرخ ‹واتش بە نۆفەل مەر نمەزانۆ/ تەوەن نە جای وێش سەنگین مەنمانۆ «خانای قوبادی»› ☰ ١تا٣. سنگین ۴. مُعتبر

سەنگین‌وگران / sengîn û g(i)ran/: ناوەڵناو. لەسەرخۆ؛ بە حورمەت ☰ باوقار

سەنگینی / sengînî/: ناو. ١. قورسایی؛ گرانی؛ دژی سووکی ٢. شەرم و ئابڕوومەندی ☰ ١. سنگینی ٢. وقار

سەنم / senim/: ناوەڵناو. پیس و گڵاو ☰ نجس

سەنماندن / senmandin/: چاوگ. گڵاو کردن ☰ نجس کردن

سەنمین / senmîn/: چاوگ. گڵاو بوون ☰ نجس شدن

سەنن / senin/: ☜ **سەندن**

سەنەت / senet/: ☜ **سەنەد**

سەنەد / sened/: ناو. سەنەت؛ بەڵگە؛ قەباڵە؛ نووسراوەیەکی دەسنووس یان فەرمی کە تێدا شتێک سەلماوە ☰ سند

سەنەدۆک / senedok/: ناو. سەمەندۆک؛ ساجووڕ ☰ ساجور

سەنەڵ / seneł/: ناو. سەندەڵ؛ قاپقاپ ☰ دمپایی چوبین

سەنەڵی / senełî/: ☜ **سەندەڵی**

سەنیا / senya/: ☜ **سەرنگا**

سەنیار / senyar/: ناو. کڕیار؛ شت‌سێن لە بازاڕ ☰ خریدار

سەنیاگ / senyag/: ☜ **سنیاگ**

سەنیان / senyan/: ☜ **سەنران**

سەنیر / senîr/: ☜ **سەرنگا**

▣ **سەنیری مار**: کرمێکی قەڵەوی بەڵەکە هێدی‌هێدی دەخزێ ☰ نوعی کرم

سەنیرگا /senîrga/: ☜ **سەرانگویلك**

سەنیرە /senîre/: ناو. دارێکە کاتی وێستاندنی عەڕابە، بەری دەدرێ تا کەڵ وەحەسێ ⚑ ستونی که وقت استراحت حیوان گاری‌کش زیر گاری می‌گذارند

سەنیک /senîk/: ناو. ڕووپەڕێکی گرۆڤەری بە نەخش و دەرەجەوە (وەک: ڕووکاری سەعات و قیبلەنوما) ⚑ صفحەی نقشدار

سەنین /senîn/: ☜ **سەندن**

سەنێر /senêr/: ناو. سنێر؛ سەنیر؛ سەرگین؛ سەرین؛ سەوڤر؛ سەورۆ؛ سۆن؛ سوهان؛ لاس؛ تەرس؛ لاز؛ لاسک؛ ڕیخ؛ شیاکە؛ ترۆل؛ تەردە؛ جەللە؛ چۆسلە؛ چەمین؛ پیسایی چارویان ⚑ سرگین

⊡ **سەنێر پێژان** تەپالەپێژان؛ تەپالە دروست کردن ⚑ تاپالە ساختن

سەنێرگا /senêrga/: ☜ **سەرانگویلك**

سەنێروانک /senêrwanik/: ☜ **سەرانگویلك**

سەنێروانگ /senêrwanig/: ☜ **سەرانگویلك**

سەو /sew/: ☜ **سەگ**^{1}

سەوا^{1} /sewa/: ناو. ١. سەودا؛ دانوستان؛ ئاڵش‌وێرش؛ ئاڵووێر؛ مامڵە ٢. سبەی؛ سۆزی ٣. بەرەبەیان؛ سەرەتای ڕۆژ ⚑ ١. مُعامله ٢. فردا ٣. بامداد

سەوا^{2}: ئاوەڵناو. ١. جیا؛ جودا ٢. وەکیەک؛ بەرامبەر ⚑ ١. جدا؛ سوا ٢. مُساوی؛ برابر

سەوا^{3}: ئامراز. بۆ خاتری؛ لەبەر؛ ژ بۆ ⚑ به خاطرِ

سەواد /sewad/: ناو. سیوا؛ سیوات؛ سیواد؛ زانینی خوێندن و نووسین ⚑ سواد

⊡ **سەواد بوونەوە** *(مەجاز)* سیواد/ سەوا بوونەوە؛ ڕوو کرانەوە؛ داهاتن و ڕاهاتن ⚑ چشم و رو باز شدن

سەوادار /sewaddar/: ئاوەڵناو. سیوات‌دار؛ خوێندەوار ⚑ باسواد

سەوادە /sewade/: ناو. سوادە؛ سەڵتەزەڵام ⚑ پیادەی تنها

سەوادەڕێ /sewadeřê/: ناو. پێڕەو؛ پیادەڕێ؛ پیادەڕۆ ⚑ پیادەرو

سەوال /sewal/: ناو. سەواڵ؛ سەوێڵ؛ پاتاڵ؛ ئاژاڵ؛ گا و گۆل و مەڕ و ماڵات ⚑ دام اهلی

سەواڵ /sewał/: ☜ **سەوال**

سەواڵە /sewałe/: ☜ **سواڵە**

سەوای /seway/: ناو. سۆزی؛ بەیانی ⚑ فردا

سەوچ /sewç/: ناو. شیاوی؛ ژێهاتوویی ⚑ لیاقت

سەوچیان /sewç(i)yan/: چاوگ. شیان؛ ژێهاتن ⚑ شایستن

سەوخان /sewxan/: چاوگ. خافلان؛ گوێ ئاخنین؛ گوێ نەدان بە ئەرکی سەر شان ⚑ اهمال کردن

سەودا /sewda/: ناو. ١. ئاڵوویر؛ دانوسان ٢. خولیا؛ ئیشتیا بە خەیاڵ ٣. ئەوین؛ دڵداری ٤. تەڕەبیرۆ؛ بیرۆی تەڕ ٥. یەک لە چوار هێمی سەرەکی سروشتی مرۆڤە، کە وایان دەزانی لە سپلدا پێک دێت. (ئەوانی تر: خوێن و سەفرا و بەلغەم) ⚑ ١. سودا؛ مُعامله ٢. هَوَس ٣. عشق ٤. اگزما ٥. سودا (یکی از چهار طبع)

⊡ **سەودا کردن** چەقە کردن؛ چەقەچەق کردن؛ بۆ ڕازی کردنی کەسێک لە سەر قبووڵ کردنی کارێک، زۆر قسە و باس کردن ‹مسیۆ! هیچ کەس نییە تەواو بە قەد و گیپالی ڕەفیقەکەت بێ؛ لە ناچاری فرۆشتمان. بەلام بزانە لێرە سەودا کردن نییە! «هەژار، *چێشتی مجێور*»› ⚑ چانه زدن

سەوداخۆش /sewdaxoş/: ئاوەڵناو. ١. ڕووخۆش؛ ڕووگەش؛ ناوچاوڕۆشن؛ دەم‌بەپێکەنین ‹میرجە جارێک بردمیە ماڵەخۆی. خۆشکێکی جوان و سەوداخۆش و دایکێکی پیری هەبوو «هەژار، *چێشتی مجێور*»› ٢. بازاڕخۆش؛ زۆرفرۆش ⚑ ١. خوشرو ٢.

خوش‌مُعامله

سەودادار / sewdadar/: ناو. تووشیاری نەخۆشینی تەڕەبیرۆ ☰ بیمار مُبتلا به اگزما

سەوداسەر / sewdaser/: ئاوەڵناو. ١. دینی ئەڤین ‹لەو چۆڵ و بیابانە ئەبێ یاوەری کێ بێ؟/ یا بەو کەژوکێوانەوە سەوداسەری کێ بێ؟ «بێخود»› ٢. خەیاڵاوی و گێژ و وێژ ☰ ١. عاشق شیدا ٢. پریشان خیال

سەوداگەر / sewdager/: ناو. بازرگان؛ بازاڕوان؛ تاجر. هەروەها: **سەوداگەری** ☰ تاجر

سەودایی / sewdayî/: ئاوەڵناو. ١. تووشیاری نەخۆشیی سەودا ٢. *[کینایە]* هەوایی؛ شەیدا؛ گیرۆدەی ئەوینێکی شێتانە ‹شێت و شەیدای سەحرایی، دەگریم هەر وەک وەفایی/ چ بکەم لە دڵەی سەودایی؟ پەریان دەستیان لێ داوە «وەفایی»› ☰ ١. مبتلا به اگزما ٢. واله و شیدا

سەور^{١} / sewr/: ناو. ١. سەبر؛ بینفرەهی؛ پشوولەسەرخۆیی ٢. سنێر؛ شیاکە ٣. تاقە پژمە، کە دەڵێن نەهامەتی پێیە ☰ ١. شکیبایی ٢. سرگین ٣. صبر؛ تک عطسه

سەور^{٢}: ئاوەڵناو. ١. ساو؛ ساماڵ ٢. سەبر؛ هێواش ☰ ١. صاف ٢. آرام

سەور^{٣}: ئاوەڵکار. نەرم؛ هێواش ‹سەور بڕۆ!› ☰ آهسته

سەورگە / sewrge/: ☜ **سەرانگوێلك**

سەورۆ / sewro/: ناو. ١. سەنێر؛ ڕیخ؛ شیاکە ٢. شخڵ؛ زبڵوزاڵ ☰ ١. سرگین ٢. آشغال

سەورۆگا / sewroga/: ☜ **سەرانگوێلك**

سەوز^{١} / sewz/: ناو. سەبز؛ هەوز؛ شین؛ هێشین؛ کەسک؛ زەرقی؛ ڕەنگێک لە نێوان زەرد و ئاویدا؛ ڕەنگی چیمەن یان گەڵای تازە ☰ سبز

سەوز^{٢}: ئاوەڵناو. سەبز؛ هەوز؛ شین؛ هێشین؛ کەسک؛ زەرقی: ١. بە ڕەنگی سەوز ‹پارچەی سەوز› ٢. گیاندار؛ زیندوو (بۆ گوڵ و گیا) ‹درەختی سەوز› ☰ ١و٢. سبز

▣ **سەوز بوون:** ١. ڕوان؛ شین بوونی ڕوەک ٢. *[مەجاز]* لە نەکاو پەیدا بوون ‹لەپڕ لە سەر ڕێگام سەوز بوو› ٣. *[کینایە]* بەهرە دانی کار ☰ ١. رُستن ٢. ناگهان پیدا شدن ٣. بهره دادن کار

سەوز کردن: ١. ڕواندن؛ چاندن و شین بوون ٢. *[مەجاز]* پێکهێنان؛ جێبەجێ کردن ☰ ١. رویاندن ٢. انجام دادن

سەوزاڵف / sewzaĥf/: ناو. دەبار؛ ئالیک؛ وێنجە و گزرەی وشکەوەکراو بۆ زستان ☰ علف اندوختەی زمستان

سەوزاو / sewzaw/: ناو. نەخۆشییەکی چاوە ☰ از بیماری‌های چشم

سەوزایی / sewzayî/: ناو. ١. ڕەنگی سەوز ٢. گیا سەوزی دەشت و دەر ☰ ١. سبز رنگی ٢. سبزەی صحرا

سەوزخڕ / sewzxiř/: ناو. پێش‌فرۆش‌کڕ؛ کەسێ کە پارە بە سەلەم دەدا ☰ سَلَف‌خر

سەوزفرۆش / sewzf(i)roş/: ناو. کەسێ کە پارەی سەلەم وەردەگرێ ☰ سلف‌فروش

سەوزکۆ / sewzko/: ☜ **سەوزەکۆ**

سەوزگیا / sewzeg(i)ya/: ناو. چیمەن؛ چەمەن ‹سەوزگیای کارێزی پاشا مێشکی باپیری منە/ ئێستە وا فەرشە لە ژێر پێی دوژمنی خوێنخواری تۆ «قانع»› ☰ چمن

سەوزە^{١} / sewze/: ناو. ١. سەبزە؛ شینایی دەشت و دەر ٢. مێوژە سەوزە؛ جۆرێ مێوژ ٣. ئالفی لە گیای تەڕ و سەوز ٤. ☜ **سەوزەوات** ☰ ١. سبزە ٢. کشمش سبز ٣. علف سبز ۴. ☜ **سەوزەوات**

سەوزە^{٢}: ئاوەڵناو. ١. بە ڕەنگی سپی ئاماڵ‌زەرد ٢. سەوز و بێ‌خەوش ☰ ١. سبزه ٢. سبز خالص

سەوزەزار / sewzezar/: ☜ **سەوزەڵانی**

سەوزەکۆ / sewzeko/: ناو. سەوزکۆ؛ کاسەلەشینکە؛ مەلێکە هەموو گیان کەسک ف پرندەی سبزقبا

سەوزەڵاتی / sewzełatî/: ☜ **سەوزەڵانی**

سەوزەڵان / sewzełan/: ☜ **سەوزەڵانی**

سەوزەڵانی / sewzełanî/: ناو. سەوزەزار؛ سەوزەڵان؛ سەوزەڵاتی؛ سەوزەزار ف سبزەزار

سەوزەڵە / sewzeļe/: ناوەڵناو. سەوزەڵێ؛ جوانی سەوزە ڕەنگی تازە پێگەیشتوو ف زیبای نوجوان سبزە

سەوزەڵێ / sewzełê/: ☜ **سەوزەڵە**

سەوزەوات / sewzewat/: ناو. سەوزە؛ سەوزی؛ سەبزی؛ ئەسوور؛ ئەو گیایانەی بە کاڵی دەخورێن ف سبزیجات

سەوزی / sewzî/: ناو. سەبزی: ١. سەوزە؛ گیای دەستچێن بۆ خواردن ٢. کەسکڕەنگی ف ١. سبزی خوردن ٢. سبز رنگی

▣ **سەوزی پاک کردن:** لابردنی خراوە، شۆردن و ئامادە کردنی سەوزی بۆ خواردن ف سبزی پاک کردن

سەوزی کردن: سەوزی کێلان؛ کێلانی سەوزەوات ف سبزیکاری کردن

سەوزی کێلان: ☜ **سەوزی کردن**

سەوزیجات / sewzîcat/: ناو. زەرزەوات؛ سەوزی؛ سەوزیجات ف سبزیجات

سەوزیخواردن / sewzîx(i)wardin/: ناو. هەرکام لەو سەوزانەیە بە کاڵی دەخورێن ف سبزیخوردن

سەوزیفرۆشی / sewzîf(i)roş/: ناو. ١. کاری فرۆشتنی سەوزی ٢. دووکانی سەوزی فرۆشتن ف ١و٢. سبزیفروشی

سەوزیقاورمە / sewzîqawirme/: ناو. قاورمەسەوزی؛ خۆرشتێکی لە پلەگۆشت، سەوزی جنراو و لووبیا ف قُرمەسبزی

سەوزیکاڵی / sewzîkałî/: ناو. ١. کاری کێلان و بەرهەم هێنانی سەوزی ٢. مەزرای سەوزی خۆراکی ف ١. سبزیکاری ٢. مزرعەی سبزی خوردن

سەوس / sews/: ناو. سووچ؛ تاوان ف گُناه

سەوڤر / sewvir/: ☜ **سەنێر**

سەوقات / sewqat/: ناو. سۆقات؛ سلامانە؛ دیاری؛ دەسەدیاری؛ دەسایز؛ دیهاری ف ارمغان

سەوقاتی / sewqatî/: ناو. سۆقاتی: ١. شتێ کە بە دیاری دەیهێنن ٢. تریان؛ قەرتاڵەی میوە ف ١. سوغاتی ٢. سبد میوەچینی

سەوک / sewk/: ناو. ستوورک؛ کولێرە؛ نانی ئەستووری گرۆڤەر ف گردەنان

▣ **سەوکا مریا:** ستوورک بەخشینەوە بە خێری مردوو ف خوراک مراسم یادبود

سەوگر¹ / sewgir/: ناو. سەوگور؛ سەهگور؛ بوولێلەی بەیان؛ کازیوەی بەیانی ف کلّەی سحر

سەوگر²: ناوەڵناو. ئارخەیان؛ دڵنیا ف خاطرجمع

سەوگراندن / sewg(i)randin/: چاوگ. ئارخەیان/ دڵنیا کردن ف خاطرجمع کردن

سەوگور / sewgur/: ☜ **سەوگر**¹

سەولاندن / sewlandin/: چاوگ. هەڵتەکاندن؛ تەتەڵە کردنی شتی وەک دانەوێڵە بۆ پاک کردنەوە لە خەوش و خاڵ ف روشی در بوجاری کردن غلّە

سەولک / sewlik/: ☜ **ئەستێولک ـ١**

سەولە / sewle/: ناو. سەپک؛ خەپلە؛ ئەستوورکێ لە درشتەی ئارد کە خۆراکی سەگە ف نوالە از نُخالە برای غذای سگ

سەوڵ / sewł/: ناو. ١. گوڵی پۆپەکەڵەشێرە ٢. سەلو؛ سەلوو؛ سەڵو؛ سەرو؛ ئەسرۆ؛ ئەسروو؛ سەڵقی؛ ئاژەوەن؛ ئارەوەن؛ دارناژ؛ داری چوارووەرز شینی گەڵا زبر و چڕ بە میوەی قووچەکی و کۆتەرەی ئەستوورەوە کە تا ٢٥ و ٣٠ میتر بەرز

دەبێ ٣. ☜ **سەڵپ** ☰ ١. گُل تاجخروس ٢. درخت سرو ٣. ☜ **سەڵپ**

▣ **سەوڵ لێدان:** پارۆ؛ ئاوژەن ‹کەڵەک لارەوە بوو، ئاو هاتە سەر پشتێندمان؛ بەڵام کەڵەکەوان زۆر ماهیر بوو؛ وە خۆ کەوت و بە سەوڵ لێدان و لە سەر یەک ڕاستی کردەوە «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ پارو زدن

سەوڵە / sewłe/: ناو. خەپلە؛ کولێرەی ئەستوور ‹فاعلەکان داروجانیان دەکڕی و بە بەرد دەیانکوتا و لە سەر تەنەکەیەکی ڕەش بە ئاگری کۆنەقامیش دەیانکردە سەوڵە و دەیانخوارد، کە وەک زەهری مار تاڵ بوو «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ گردەنان ضخیم

سەوڵەجان / sewłecan/: ناو. گۆچان ☰ عصا

سەونچک / sewinçik/: ناو. بنە گیایەکی پایای پڕدڕک و چقڵە ☰ گیاهی خاردار

سەوە / sewe/: ناو. ١. ☜ **سەوەتە** ٢. گۆزە؛ جێ ئاوی لە سواڵەت ☰ ١. ☜ **سەوەتە** ٢. سبو

سەوەتە / sewete/: ناو. سەبەت؛ سەبەتە؛ سەڤی؛ سەوە؛ سەوی ☰ سبد

سەوەتەسەر / seweteser/: ناو. جۆرێ جێنوە، بە کەسێ دەگوترێ سەری زل و دەرپەڕیوی بێ ☰ سرگُنده

سەوەتەسەرێ / seweteserê/: ☜ **سەبەتەبەسەرێ**

سەوەڕ / seweř/: ناو. سەگڕەو؛ سەگوەڕ؛ حەپەحەپی لەسەریەکی سەگان ‹تاکوو ڕۆژ ئەو شەوە ڕۆیین بە لەوەڕ/ نە لە دز باک و نە ترسێ لە سەوەڕ «حەقیقی»› ☰ پارس گروهی سگ

سەوەڕیخ / seweřîx/: ناو. سەبەتەی سەنێر گوێزانەوە ☰ کلج؛ سبد پهن‌کشی

سەوەڵ / seweł/: ناو. قەرسیل؛ بەرماوی لەوەڕ ☰ پسماندەی چرا

سەوی / sewî/: ☜ **سەوەتە**

سەویک / sewîk/: ناو. ١. ئەستوورکی بە ڕۆن ٢. ☜ **سەویل ـ٢** ☰ ١. گردەنان روغنی ٢. ☜ **سەویل ـ٢**

سەویل / sewîl/: ناو. ١. سەبیلەی تووتن کێشان ٢. سەویک؛ سەویلک؛ جەڕە؛ گۆزەی ملباریک ٣. ئاوی خێرێ ☰ ١. چُپُق ٢. سبوی گردن باریک ٣. آب سبیل

سەویلک / sewîlik/: ☜ **سەویل ـ٢**

سەویلە / sewîle/: ☜ **سەبیلە ـ١**

سەوین / sewîn/: ناو. سەلەشیرک؛ سەبەتەی قاپ و قاجاخ ☰ سبد جای ظرف

سەوێڵ / sewêł/: ☜ **سەواڵ**

سەه / seh/: ناو. سەح؛ ئاگاداری ☰ آگاهی

سەهان / sehan/: ناو. سنێر؛ سەرین؛ ڕیخ ☰ سرگین

سەهگور / sehgur/: ☜ **سەوگر**^{1}

سەهلاب / sehlab/: ☜ **سالمە**

سەهندە / sehinde/: ئاوەڵناو. سەهەندە؛ سەهنگە؛ سەهەنە: ١. بزۆز و بێئارام ٢. ئاژاوەچی؛ شەڕخۆشکەر ‹مەی حەرامە بۆ سەهندە و بێخەمان/ مەستی بێخەم بۆچی بگرن ئێخەمان؟ «هێمن»› ٣. زرنگ؛ زیرەک ٤. سەرڕەق؛ سەرسەخت ☰ ١. ناآرام ٢. فتنەانگیز ٣. زرنگ ۴. خُشک‌سر

سەهنگە / sehinge/: ☜ **سەهندە**

سەهو / sehw/: ناو. سەهۆ؛ لەسەرچوو؛ نەزانست؛ هەڵە ☰ اشتباه؛ سهو

سەهوکار / sehwkar/: ئاوەڵناو. پەرت؛ شاش؛ هەڵەکار ☰ ناشی

سەهوڵ / sehuł/: ☜ **سەهۆڵ**

سەهوەر / sehwer/: ناو. ١. تاریکی شەو ٢. دەواڵ؛ دێو و درنج ☰ ١. تاریکی شب ٢. جن

سەهویر / sehwîr/: ناو. تارمایی؛ ڕەشکەوپێشکە ☰

شبَح

سەهۆ / seho/: ☜ **سەهو**

سەهۆڵ / sehoł/: ناو. یەخ؛ سۆل؛ سۆڵە؛ سەهول؛ ئاوی ڕچاو ■ یخ

⊡ **بونە سەهۆڵ** ڕچان؛ ڕچیان؛ ڕەق بوون لە سەرما ■ یخ بستن

سەهۆڵان / sehołan/: ناو. قوولکە ئاوێ کە سەهۆل دەیبەستێ ■ یخ طبیعی

سەهۆڵاو / sehoław/: ناو. یەخاو؛ ئاوی تێکەڵ بە سەهۆل ■ آب یخ

سەهۆڵبەنان / sehołbenan/: ☜ **سەهۆڵبەندان**

سەهۆڵبەندان / sehołbendan/: ناو. سەهۆڵبەنان؛ بەستەڵەک ■ یخبندان

سەهۆڵخانە / sehołxane/: ناو. جێگەیەک کە سەهۆڵی تێدا هەڵدەگرن بۆ هاوین ■ یخچال مصنوعی

سەهۆڵدان / sehołdan/: ناو. ١. ساردینگ؛ یەخچاڵ ٢. یەخدان؛ سندووقی هەڵگرتن و ڕاگرتنی یەخ و ماکی سارد ■ ١. یخچال ٢. یخدان

سەهەن / sehen/: ناو. ١. سەهەند؛ سەهەنگ؛ سەهەنە؛ سێبەری خەستی دار ٢. سەحەنی نان خواردن ■ ١. سایەی پُرِ درخت ٢. طَبَق نان

سەهەند / sehend/: ناو. ١. ☜ **سەهەن ـ١** ٢. *[کینایە]* سەرمای چەتوون ■ ١. ☜ **سەهەن ـ١** ٢. سرمای شدید

سەهەندە / sehende/: ☜ **سەهندە**

سەهەنگ / seheng/: ☜ **سەهەن‌ـ١**

سەهەنە¹ / sehene/: ☜ **سەهەن‌ـ١**

سەهەنە²: ☜ **سەهندە**

سەهید / sheîd/: ☜ **سەید**

سەی / sey/: ناو. ١. سەگ ‹سەی کوڕی سەی، داوای ڕشفەتم لێ ئەکا› ٢. ڕاو؛ شکار ٣. *[سووکەڵە]* سەیی؛ سەیید ‹سەی ئەسکەر› ٤. سێبەر ‹سەی نسارا› ■ ١. سگ ٢. شکار ٣. سید ۴. سایە

⊡ **سەی پسانکە** تووتکە سەگ ■ تولەسگ

سەیاح / seyaĥ/: ناو. گەشتیار ■ گردشگر

سەیاحەت / seyaĥet/: ناو. ١. گەشت؛ کاری گەڕان بۆ کەیف و دڵخۆشی ٢. گەشتیاری ■ ١. گردش ٢. گردشگری

سەیاد / seyad/: ناو. ڕاوچی؛ نەچیروان ■ صیاد

سەیارە / seyare/: ناو. ١. دەستەی پێشەنگی لەشکر ٢. ئوتومبێل؛ ماشین ■ ١. دستەی پیشاهنگ لشکر ٢. خودرو

سەیاڤ / seyav/: ☜ **سەگاڤ**

سەیاق / seyaq/: ناو. ئاژۆ؛ ئاژوەر؛ ئاژوێن؛ شۆفێر ■ رانندە

سەیاندن / seyandin/: چاوگ. سواخ دان؛ تێهەڵسوون ■ اندودن

سەیایوە / seyaywe/: چاوگ. حەسانەوە ■ استراحت کردن

سەیایۆ / seyayo/: چاوگ. حەسانەوە ■ استراحت کردن

سەیپەسو / seypesû/: ☜ **سیپسو**

سەیخۆڵ / seyxoł/: ناو. کەڵەوە؛ پەپکە ■ چنبرە

سەید / seyd/: ناو. سەیی؛ سەی؛ سێ؛ سەیید؛ سەیێد؛ سەهید؛ ئەوی لە تۆرەمەی پێغەمبەری ئیسلام بێ ■ سیّد

سەیدا / seyda/: ناو. فێرکار؛ دەرزبێژ؛ مامۆستا ■ مُدرّس

سەیدک / seydik/: ☜ **سەیدۆکە**

سەیدۆکە / seydoke/: ناو. سەرتیکە؛ سەیدک؛ سەیدووکە؛ گیایەکە بەرێکی وەک نۆک دەگرێ و بە شینی دەخورێ ■ گیاهی با ثمری نخود مانند و خوردنی

سەیدوکە / seydûke/: ☜ **سەیدۆکە**

سەیدەران / seyderan/: ناو. گیاساج ☰ سیر زرد

سەیدەوان / seydewan/: ناو. ڕاوچی؛ نێچیرڤان ☰ شکارچی

سەیر^{1} / seyr/: ناو. ١. گەشتوگێل؛ کاری گـەڕان لە دەشت و دەر ٢. تماشا؛ کاری ڕوانـین ‹سـەیر کە چۆنی دەخوا!› ☰ ١. گشت و گذار ٢. تماشا

▣ **سەیر کردن:** ڕوانین؛ تەمەشا کردن ☰ نگریستن

سەیر کەسێ خۆش بون: ١. قسـەخۆش بـوون ٢. هەست بە خۆشی و گەشـی کـردن لـە تماشـا کردنی کەس یان شتێ ☰ ١. کسی بذلەگو بودن ٢. از حضور کسی لذت بردن

سـەیـر^{2}: ئاوەڵـناو. ١. سـەمەر؛ عـەجایب ٢. سەرنجڕاکێش ☰ ١. عجیب ٢. جالب

▣ **سەیر مان:** سەرسووڕ مـان؛ واق وڕ مـان ‹چـی خواستووە من بەجێی نەهێنم؟/ لێم زیز بووە، مـن سەیر دەمێنم «هـەژار، *مـەم و زیـن*»› ☰ تعجـب کردن

پـێ سـەیـر بـون: بـە لاوە سەرسـووڕێنەر بـوون ‹بەڵام پێم سەیر بوو ئەو هەموو گولـە جوانانـە ... بۆنیـان نـەدەدا! «هـەژار، *چێشـتی مجێـور*»› ☰ عجیب بودن برای کسی

سەیـرا / seyra/: نـاو. سـەیرارا؛ گولـێکە پشـتی پەلکی سـوورە و نـاوەوەی سـەوز و ڕەشـە ☰ از گُل‌ها

سەیرارا / seyrara/: ☜ **سەیرا**

سـەیـران / seyran/: نـاو. گەشـت؛ هەلفۆنـە؛ سـەیاحەت؛ کـار و ڕەوتی ڕۆشـتن و گـەڕان بـۆ خۆشـی ‹هـەیاران! لـە هـاوینی پـەنجا و شەشـەوە لێرەم. چۆنە زیاد لە هەموو دەمـان، ئەمـڕۆ دەمبەنـە سەیرانێ؟! «هەژار، *چێشتی مجێور*»› ☰ گردش

سەیرانکەر / seyranker/: ناو. گەشتیار ☰ گردشگر

سـەیرانگـا / seyranga/: نـاو. سـەیرانگە؛ هـۆرە؛ جێگەی سەیران لێ‌کـردن ‹جـوانترم نـەدی وەک بووک وەستابێ/ سـەیرانگای چـەمی وا پـێ ئـاوا بـێ «گۆران»› ☰ گردشگاه

سەیرانگە / seyrange/: ☜ **سەیرانگا**

سەیرکەر / seyrker/: نـاو. تواشاچی؛ تەماشاچی ☰ تماشاچی

سەیرگە / seyrge/: ناو. شوێنی لێ‌ڕوانین ☰ منظر

سـەیروسـەمـەرە / seyr û semere/: ئاوەڵـناو. بەلاجەوی؛ ئەلاجەوی ☰ عجیب و غریب

سـەیـرە / seyre/: نـاو. زەنگۆڵـەمیرە؛ دەسـتە باڵـندەیەکن، پـەڕ و باڵـیان ڕەنگاوڕەنگـە، دانـە دەخۆن، نێر و مێیان یەک ڕەنگن، کلکیـان ڕەش و سپیی و سیمایان سوورە ☰ سُهره

سەیز / seyz/: ناو. خزمەتکاری ئەسپ؛ مەیتـەر ☰ مهتر

سەیزادە / seyzade/: نـاو. ١. کچە سەید؛ ژنێ کـە لە نەتەوەی سەید بێ ٢. *[کنایە]* کچە نـەجیمزادە ☰ ١. سیّدە ٢. دختر نجیب‌زادە

سەیزان / seyzan/: ناو. ئۆدەی ژێر زەمین ☰ اتـاق زیرزمینی

سـەیـس / seys/: نـاو. کـوور؛ بەچکـەبزنی نێـری دووساڵە ☰ بُزغالەی نر دو سالە

سەیشت / seyşt/: ناو. ترس؛ خۆف ☰ ترس

سەیڤان / seyvan/: نـاو. ١. ڕاوکـەر؛ نچیرڤـان ٢. ☜ **سەیوان** ☰ ١. شکارچی ٢. ☜ **سەیوان**

سەینای / seynay/: ☜ **سانەوە**

سـەینوبـەیـن / seyn û beyn/: نـاو. کـەینوبـەین؛ کاکەوبراڵە ☰ تبانی

سەیـوان / seywan/: نـاو. سەیڤـان؛ سـەیوانە: ١. سابات ‹داخوم جە تەنخوای دووی سفتەکەی وێـت/ چێش بۆ وە سەیوان شەو تا ڕۆ پەرێت؟ «مەولـەوی»› ٢. خەرمانەی مانگ ☰ ١. سایبان ٢. هالەی ماه

سەیوانە / seywane/: ☜ **سەیوان**

سەیوەت / seywet/: ناو. سەبر؛ تاقەت ☰ صبر

سەیی / seyî/: ☜ **سەید**

سەیید / seyîd/: ☜ **سەید**

سەیێد / seyêd/: ☜ **سەید**

سه / sih/: ئاوەڵناو. ۱. سڵ؛ قوشقی ۲. دڵئێشاو؛ ڕەنجاو ☰ ۱. رموک ۲. آزُرده

سهر¹ / sihr/: ئاوەڵناو. ۱. زڕ؛ بەدەڵ ۲. بێبەر؛ بەرنەدەر ☰ ۱. بدل ۲. بی‌ثمر

سهر ـ²: پێشوشە. زڕ ‹سهرداک› ☰ نا ـ

سهرک¹ / sihrik/: ناو. قوتکەی سەر لوولەی تفەنگ ☰ مگسک تُفنگ

سهرک²: ئاوەڵناو. زڕ؛ سهر؛ بەدەڵ ☰ بَدَل

سهک / sihik/: ☜ **سرکە ـ۲**

سهنتی / sihintî/: ناو. شەقەزیلە؛ عیشت؛ شەپازللە ☰ سیلی

سهنە / sihne/: ناو. تارمایی؛ ڕەشایی نەناسراو لە دوور ☰ شبح

سهۆری / s(i)horî/: ☜ **سمۆرە ـ۱**

سی¹ / sî/: ناو. ۱. سهی؛ سیپەلاک؛ سیپەلک؛ سەپەلیک؛ سێپەلاک؛ شی؛ شیشار؛ شۆشی؛ شمش؛ پیلاسپی؛ سووێ؛ سوویە؛ پوف؛ وەرێشک؛ پشاسپی؛ جەرگی سپی؛ ئەندامی هەناسە دان لە دەروونـدا ‹نەخۆشی سی› ۲. هیرس؛ هیەرس؛ ژمارەی سەرەکی دوای بیست و نۆ، بەر لە سی و یەک ۳. سیل؛ دەردەباریکە ٤. خاسەسی؛ باڵدارێکی کۆچەرە لە تیرەی قازەکان، نزیک ۷۵ تا ۸۵ سانتی‌میتر دەبێ، لە ناو قامیش و جەگەندا هێلانە ساز دەکا ۵. ڕەش؛ سیا ☰ ۱. شُش ۲. عدد سی ۳. بیماری سل ۴. غاز خاکستری ۵. سیاه

▣ **سی با کردن**: ☜ **سی ماسین**

سی پەنەمیان: ☜ **سی ماسین**

سی ماسین: *[کنایە]* سی با کردن؛ سی پەنەمیان؛ لە داخان و حەیفان جاڕز بوون ☰ حرص و جوش خوردن

سی²: ئاوەڵناو. ۱. دانەیەک زۆرتر لە بیست و نۆ دانە ۲. سیهەمین؛ سیەمین؛ سیومین ☰ ۱. سی ۲. سی‌اُم

سی³: ئامراز. سەبا؛ سەوا؛ لەبەر ‹سی تۆ› ☰ برایِ؛ به خاطرِ

سیا¹ / s(i)ya/: ناو. سیاو؛ سیاوە؛ سییە؛ سیە؛ ڕەش؛ بەرانبەری سپی ☰ سیاه

سیا²: ئاوەڵناو. سییە؛ سیە؛ بە ڕەنگی ڕەش ☰ سیاەرنگ

سیاـ³: پێشوشە. سییەـ؛ سیەـ؛ ڕەش ‹سیاچارە؛ سیاماڵ؛ سیاساڵ› ☰ سیاه ـ

ـ **سیا**⁴: پاشەوشە. ـ ڕەش ‹ڕووسیا› ☰ سیاه

سیابو / s(i)yabû/: ناو. گیایەکە دەکرێتە ناو ژاژی ☰ گیاهی که با شیراز می‌آمیزند

سیابەخت / s(i)yabext/: ئاوەڵناو. چفتە؛ بەدبەخت ‹سا خاسەن ئیمجار شووم سیابەخت/ تۆ ئالوودەی دەرد من زامان سەخت «مەولەوی»› ☰ بدبخت

سیاپورسینک / s(i)yapursînik/: ☜ **سیاپورسینگ**

سیاپورسینگ / s(i)yapursîng/: ناو. سیاپوسینگ؛ سیاپورسینک؛ سییەپرووسنەک؛ سیپریسک؛ سێپریسک؛ سێپرووسنەک؛ پەڕەسلێرکە؛ پەڕەسیلکە ☰ پرستو

سیاپوسینگ / s(i)yapusîng/: ☜ **سیاپورسینگ**

سیاپۆس / s(i)yapos/: ئاوەڵناو. ڕەش‌پێست؛ یەکێ لە چوار تۆرەمەی گەورەی مرۆ لە سەر زەوی ☰ سیاەپوست

سیاپۆش / s(i)yapoş/: ناو. ڕەش‌دەرمان؛ گیای سیاوپووژ ☰ پرسیاوشان سیاه

سیاپێست / s(i)yapêst/: ئاوەڵناو. سیاپۆس؛ ڕەش‌پێست ☰ سیاهپوست

سیاتاڵە / s(i)yatałe/: ئاوەڵناو. ۱. ☜ **سیاتۆمە** ۲. بەدبەخت ☰ ۱. ☜ **سیاتۆمە** ۲. سیەبخت

سیاتگ / s(i)yatig/: ناو. دووکەڵ ☰ دود

سیاتۆمە / s(i)yatome/: ئاوەڵناو. سیاچەردە؛ سیاتۆوە؛ سیاتاڵە؛ ڕەشتاڵە؛ ڕەشکەڵە ☰ سیەچردە

سیاتۆوە / s(i)yatowe/: ☜ **سیاتۆمە**

سیاتیک / s(i)yatik/: ناو. ڕەهێش: ۱. دەماری هەست و جووڵەی پێ ۲. نەخۆشییەکی گرانە کە بە هۆی هەو کردن یان قرنجانی دەماری ڕەهێشەوە بەدی دێ و پتر لە پشتێنەوە بۆ پشت ڕان و ئەژنۆ چڵ دەوشێنێ ☰ ۱. عصب سیاتیک ۲. بیماری سیاتیک

سیاچادر / s(i)yaçadir/: ☜ **سیاماڵ**

سیاچارە / s(i)yaçare/: ئاوڵناو. بەختڕەش؛ سیاتاڵە؛ بەدبەخت ☰ سیەبخت

سیاچاڵ / s(i)yaçał/: ناو. ژێرخانێکی تەسک و تەڕ و ترووک کە یەخسیریان بۆ سزا تێدا ڕادەگرت ☰ سیاەچال

سیاچاوە / s(i)yaçawe/: ناو. گیاقاولەمە؛ خەربەند؛ ڕووەکێکە لە تیرەی هەڵاڵان، بە ڕیشەی باریک، لاسکی چەماوە و گەڵای درێژ و پەڕەگوڵی ڕێکوپێکی سوورەوە، کە لە کۆتایی زستان یان سەرەتای بەهاردا دەپشکوێت ☰ خربق

سیاچەردە / s(i)yaçerde/: ☜ **سیاتۆمە**

سیاچەمانە / s(i)yaçemane/: ناو. شێوە مەقامێکی تایبەتە لە مووسیقای هەوراماندا ☰ سبکی ویژه در موسیقی مقامی اورامان

سیاحەت / s(i)yaĥet/: ناو. سەیران؛ گەشتیاری ☰ گردشگری

سیار^1 / s(i)yar/: ناو. ۱. ئاریکار؛ هاوکار ۲. سویار؛ سوار ۳. شاگرد؛ بەردەستی پیشەساز ٤. جگەرە؛ سگار ‹سیار مەکێشە دوید سیار تاڵە/ سیار خەمدەرکەر گەدا و بێماڵە «فولکلۆر»› ٥. تارمایی؛ تاپۆ ☰ ۱. یار و یاور ۲. سوار ۳. شاگرد ۴. سیگار ۵. شَبَح

سیار^2: ئاوەڵناو. ۱. نەخۆش بە دەردی سی ۲. سوار ☰ ۱. بیمار مسلول ۲. سوار

سیارک / s(i)yar(i)k/: ☜ **سیسارگ**

سیارە^1 / s(i)yare/: ناو. ۱. سوارە؛ دەستەی سواران ۲. جۆرێ گەنم ۳. باڵی سەری چوارچێوە کە دەچێتە ناو دیوار ☰ ۱. دستەی سواران ۲. نوعی گندم ۳. زیادی چهارچوب کە در دیوار قرار می‌گیرد

سیارە^2: ئاوەڵکار. بە سواری ☰ سوارە

سیاری / s(i)yarî/: ئاوەڵناو. سیگاری؛ سگاری؛ جگەرەکێش ☰ سیگاری

سیاڕۆ / s(i)yařo/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* بەختڕەش؛ بەدبەخت ☰ سیەروز

سیازاخ / s(i)yazax/: ناو. ۱. جۆرێ زاخی ڕەش ۲. گیایەکە کەمتەمەن ۳. ☜ **سیازام** ☰ ۱. زاج سیاە ۲. گیاهی است ۳. ☜ **سیازام**

سیازام / s(i)yazam/: ناو. سیازاخ؛ تیراوێ؛ لاڕەشە؛ ڕەشەکەوتە؛ ڕەشەبرین؛ ڕەشەزام؛ برینڕەش؛ قەرەقوش؛ نەخۆشی چڵکی هاوبەشی مرۆڤ و ئاژەڵ کە بە شێوەی کوانێکی چڵکی ناوڕەش سەر هەڵدەدا ☰ سیاەزخم

سیازدە / s(i)yazde/: ☜ **سیانزە**

سیازدەمین / s(i)yazdemîn/: ☜ **سیازدەهەمین**

سیازدەهەمین / s(i)yazdehemîn/: ئاوەڵناو. سیازدەهەمین؛ سیانزەمین؛ سیازدەمین؛ سیانزەهەمین؛ سێزدەمین؛ سێزدەهەمین؛ بە پلە، ڕیز یان جێگەی سێزدەهەمەوە ☰ سیزدهم

سیازوخاڵ / s(i)yazuxał/: ئاوەڵناو. *[کینایە]* ڕەشی زۆر ڕەش ☰ سیاهِ سیاه

سیازەندۆق / s(i)yazendoq/: ئاوەڵناو. زۆر لاوازی ڕەشهەڵگەڕاو ☰ سیەچردەی لاغرمُردنی

سیاساڵ / s(i)yasał/: ناو. *[مەجاز]* وشکەساڵ؛ ڕەشەساڵ؛ ساڵی بێباران ‹لە چاوا نم نەما بۆ گریە، نۆبەی سەجدە بەر دەرییە/ سیاساڵم نەبارە، نوێژی

ئیستیسقا نەکەم چ بکەم؟ «مەحوی»› ☰ خشکسال

سیاسووت / /s(i)yasût/: ناو. ڕاوەکەوی هەوەڵی بەهار ☰ شکار کبک در آغاز بهار

سیاسەت / /s(i)yaset/: ناو. ڕامیاری: ١. زانستی دەسەڵاتداری ٢. کار و باری سەر بە پێوەندی دەوڵەتێک لەگەڵ دەوڵەتانی تردا ٣. کۆمەڵەی ڕێچار و ڕەوشی دەوڵەت یان کەسێک بۆ بەڕێوە بردنی کار و باری ☰ ١تا٣. سیاست

سیاسەتزان / /s(i)yasetzan/: ئاوەڵناو. سیاسەتڤان: ١. ئاگا و ئاشنا بە چۆنیەتی و شێوەگەلی هەڵسوکەوت و پەیوەندی نێوان دەوڵەتان و حیزب و تاقمگەلی ناو کۆمەلگا ٢. فرەزان؛ سەگفزوول ☰ ١. سیاستمدار ٢. رِند

سیاسەنگ^{١} / /s(i)yaseng/: ناو. کوچکەڕەشە ☰ سنگ سیاه

سیاسەنگ^{٢}: ئاوەڵناو. *[کنایە]* بێبەزە؛ دڵڕەق ‹موتریب یە کارەن مەر سیاسەنگی/ من وەی حاڵەوە تۆ وەی بێدەنگی! «مەولەوی»› ☰ سنگدل

سیاسی / /s(i)yasî/: ئاوەڵناو. ڕامیاری؛ پێوەندیدار یان هاوگەری سیاسەت ☰ سیاسی

سیاکام / /s(i)yakam/: ناو. جۆرێ ڕاوە کەوە: کەوێک دەخەنە قەفەس و داوی بە دەوردا دەنێنەوە، کەوی قەفەس دەخوێنێ و کەوەکانی‌تر بۆ لای خۆی ڕادەکێشێ و بە تەڵەوە دەبن ☰ نوعی شکار کبک

سیاگۆش / /s(i)yagoş/: ناو. پیشلە کێوی؛ وشەک؛ ورشەک؛ گیاندارێکی ڕاوکەر لە تیرەی پشیلەیە بە پێی درێژ، کلکی کورت، گوێ مەندۆڵەیی و پێستی قاوەیی ئامال سوورەوە ☰ سیاەگوش

سیالەک / /s(i)yalek/: ☜ **سیسارگ**

سیامار / /s(i)yamar/: ناو. ڕەشەمار ☰ مار سیاه

سیامال / /s(i)yamał/: ناو. سیاچادر؛ ڕەشماڵ؛ ڕەشمار؛ ڕکەوەندە؛ تاول؛ کۆن؛ دەوار؛ دەواو؛ دوار؛ خێوەتی ڕەشی لە موو چنراوی خێڵەکییان ‹گۆشەی سیاماڵ هۆردا دیاوە/ چوون مانگ نە گۆشەی هەوری سیاوە «مەولەوی»› ☰ سیاەچادر

سیان^{١} / /s(i)yan/: ناو. ١. قورم؛ دوودە؛ دووکەڵی لە دیوار و دەفر نیشتوو ٢. سێ ژمارە ‹دانێ، دوان، سیان، چوار› ☰ ١. دوده ٢. سه عدد

سیان^{٢}: جێناو. سێ دانە ‹دانێ هات و سیان چوو› ☰ سه تا

سیانزە^{١} / /s(i)yanze/: ناو. سیازدە؛ سێزدە؛ سێزە؛ سێنزە؛ ژمارەی سەرەکی دوای دوازدە و پێش چواردە ☰ سیزده

⊡ **سیانزە دەرکردن:** چوونە دەرەوە بۆ سەیران لە ڕۆژی ١٣ی خاکەلێوە و بەجێ‌هێنانی ڕێ‌وڕەسمی تایبەتی ئەو ڕۆژە ☰ آیین سیزده بجا آوردن

سیانزە^{٢}: ئاوەڵناو. سیازدە؛ سێزدە؛ سێزە؛ سێنزە: ١. دانەیەک زیاتر لە دوازدە دانە ٢. *[مەجاز؛ سەرزارەکی]* بەدودم؛ قۆشە؛ نەحس ☰ ١. سیزده ٢. شوم

⧈ **لە سیانزە نەحس‌تر:** *[مەجاز]* زۆر نەحس و بەدفەڕ ☰ بدیُمن

سیانزەمین / /s(i)yanzemîn/: ☜ **سیازدەهەمین**

سیانزەوەدەر / /s(i)yanzeweder/: ☜ **سێزدەبەدەر**

سیانزەهەم / /s(i)yanzehem/: ئاوەڵناو. سیانزەمین؛ بە ڕیز یان پلەی سێزدەهەمەوە ☰ سیزدهُم

سیانزەهەمین / /s(i)yanzehemîn/: ☜ **سیازدەهەمین**

سیانکە / /s(i)yanke/: ناو. قوڕ و لیتە ☰ گل‌ولای

سیانور / /s(i)yanûr/: ناو. ماکی کیمیایی زۆر ژاراوی کە بۆ دەرمانی جڕ و جانەوەر، ئاوکاری کارەبایی و دەرکێشانی زێڕ و زێو بە کار دێت ☰ سیانور

سیانه / s(i)yane/: ناوەڵناو. سێیینە؛ سێ دانە پێکەوە ‹پشیلەکەمان سیانەی دیوە!› ▤ سەقلو

سیانهۆ / s(i)yanho/: ناو. گیایەکە ▤ گیاهی است

سیانی / s(i)yanî/: ناوەڵناو. سێبەسێ ▤ سەتایی

سیاو / s(i)yaw/: ☜ سیا^{1}

سیاوا / s(i)yawa/: ☜ ڕەشەبا

سیاوپووزە / s(i)yawpûze/: ناو. گیایەکە لە ئاودا دەڕوێ ▤ گیاهی آبزی

سیاوپووس / s(i)yawpûs/: ناو. گیایەکە لە ئاودا دەڕوێبۆ دەرمان دەشێ ▤ پرسیاوشان

سیاوسەدە / s(i)yawsede/: ناو. گوڵی سمڵ ▤ سُنبل

سیاوقەلاو / s(i)yawqeław/: ناو. قەلەڕەش؛ قالاخ؛ قژکاڕەش ▤ کلاغ سیاه

سیاوڵە / s(i)yałe/: ناو. ڕەشکە: ١. گیایەکی یەکساڵەی تەڕەکاڵییە بۆ تۆوەکەی دەچێندرێ ٢. تۆمی ڕەشی ئەو گیایە کە دەخورێ و بۆ دەرمانیش دەبێ ▤ ١و٢. سیاەدانە

سیاون / s(i)yawin/: ☜ سیاونە

سیاونە / s(i)yawne/: ناو. سیاون: ١. ڕەشانگ؛ بزنە موو ٢. گۆشتی بزنە موو ٣. چەورێ کە بە ناو دەمەوە بنووسێ ▤ ١. بُز موین ٢. گوشت بُز موین ٣. چربی کە بە کام چسبد

سیاوە / s(i)yawe/: ☜ سیا^{1}

سیاهە / s(i)yahe/: ☜ سیاهی

سیاهی / s(i)yahî/: ناو. سیاهە؛ سیایی؛ سیای؛ لیستە؛ نامە یان دەفتەرێ کە ناو، ژمارە یان چەنێتی ئەندامانی کۆمەڵێکی تێدا نووسراوە ▤ لیست؛ سیاهه

سیای / s(i)yay/: ☜ سیاهی

سیایەوە / s(i)yayewe/: ☜ سانەوە

سیایی / s(i)yayî/: ☜ سیاهی

سیبا / sîba/: ناو. سیبات؛ سابات ▤ سایەبان

سیبات / sîbat/: ☜ سیبا

سیبری / sîb(i)rî/: ناو. ئەزوا ▤ الو

سیپ / sîp/: ناو. ١. دەستەندوو؛ دەسەکەوشە ٢. هێز و توانی زۆر ٣. تامان لە چەم بۆ ماسی گرتن ٤. ڕەبەت؛ سیپە؛ بەرگە ٥. سەندووقی میوە ▤ ١. دستگیرەی خیش ٢. نیروی زیاد ٣. دیوار ترکەای در رود، برای صید ماهی ۴. کمینگاه شکارچی ۵. صندوق میوە

سیپارە / sîpare/: ناو. جزم؛ پاژێ لە سی پاژی قورعان ‹لەو ڕۆژەوە دەبوو سیپارە لە بن هەنگڵدا بچم تا نیوەڕۆ لە قوتابخانە بم و دوای نیوەڕۆ بەرهەڵدای کۆڵان و سەرگەرمی گەمە و کایە بم! «هەژار، چێشتی مجێور»› ▤ یک جزء از سی جزء قرآن

سیپاڵ^{1} / sîpał/: ناو. *[پلار]* ١. جلک؛ بەرگ و کەلوپەلی مرۆ ‹بەوپەڕی ناهومێدییەوە چووم لە وشتەپە کتێب و سیپاڵەکەم هێنایەوە و مۆرم بە دەرگای خوێندن و فەقێیەتییەوە نا! «هەژار، چێشتی مجێور»› ٢. کۆنەپەڕۆ؛ پەڕۆی دڕاو ٣. بەڕەی ساکار و کەمبەر ▤ ١. جل‌وپلاس ٢. کُهنەپارە ٣. گلیم سادە و کم‌عرض

⊡ **سیپاڵ بە زەویدا دان:** *[کنایە]* بۆی کەوتن؛ پاڵ لێ دانەوە (زۆرتر بە ناچاری) ‹جارێکی‌تر هاتمەوە و سیپاڵم لە خانەقا بە زەویدا دا «هەژار، چێشتی مجێور»› ▤ کنگر خوردن و لنگر انداختن

سیپاڵ^{2}: پێرۆ. ← **سڕوسیپاڵ**

سیپاڵبەڕۆن / sîpałbeřon/: ناو. هەویری دە ناو ڕۆن و دۆشاودا سوورەوەکراو ▤ چنگالە؛ خمیر در شیرە و روغن سرخ شدە

سیپاڵبەکۆڵ / sîpałbekoł/: ناو. *[کنایە]* دۆڵمەی پەلکەمێو ▤ دُلمەی برگ مو

سیپاڵشۆر / sîpałşor/: ناو. جلکشۆر ▤ رختشو

سیپان / sîpan/: ناو. ١. بڵندایی باگێڕەوە ٢. کێوی

پڕ له بەفر لە هەموو دەمانـدا ۳. شـاپە؛ ڕنـوو؛ هەرەس ▤ ۱. بلندی مانع باد ۲. کوهی که در همه ایام برف داشته باشد ۳. بهمن

سیپریسک / sîprîsk/: ☜ **سیاپورسینگ**

سیپسو / sipsû/: نـاو. سەیپەسـوو: ۱. دارێکـی گەرمەسێره بە گەڵای بێ‌کولکی هێلکەیی، گوڵی سپی یان زەرد و بەری پێشەدارەوە ۲. بەری ئـەو دارە کە ئەوەندەی گیلاسێکە و بۆ دەرمان دەشێ ▤ ۱و۲. سپستان

سیپک / sîpik/: نـاو. ۱. سـێ‌پـای مەشـکە ۲. سـێ‌پایـەی ئـاگردان ▤ ۱. سـەپایـەی مشـک ۲. سەپایەی أُجاق

سیپۆ / sîpo/: ناو. پۆپەڕەشە ▤ طاعون مُرغ

سیپە / sîpe/: نـاو. ۱. سـیپ؛ ڕەبـەت؛ بۆسـەی ڕاوکەر ‹بنه ڕووخان و سیپە چـۆڵ و هۆلـن/ بـڵاون ڕاوکەر و باڵندە پۆلن «هێمن»› ۲. سێرەی تفـەنگ ۳. هـەڕەتی لاوەتی ▤ ۱. کمـین شـکارچی ۲. مگسک تُفنگ ۳. عُنفوان جوانی

سیپەرە / sîpere/: ☜ **سیپەلە**

سیپەکوڕ / sîpekûř/: ناو. جۆرێ تفەنگ ▤ نـوعی تفنگ

سیپەل / sîpel/: ناو. پێل؛ شەپۆل ▤ موج

سیپەلاک / sîpelak/: ☜ **سی**[1]

سیپەلک / sîpelik/: ☜ **سی**[1]

سیپەلۆک / sîpelok/: ناو. زارۆی نێوان حەوت تا نۆ ساڵانە ▤ کودک هفت تا نُه ساله

سیپەلە / sîpele/: ناو. سیپەرە؛ باوەشێنە؛ نێرووک؛ سـەفرابەر؛ گوڵـداڕوو؛ کەروەزەکێویلـە؛ بـاڕیرە؛ منالـەڕەش؛ قـژی‌کـچ؛ قـژ کەنیشـک؛ پـەلی سیاوەشان؛ ڕیشی پیرەمەڕانە؛ گیایێکی پایـا، بـە پارچە گەڵای بێ‌ددانـەوە کـە لـە ژێـرەوە خاڵـێ وردی بریقەداری زەردی هەیە ▤ سرخس

سیت / sît/: نـاو. ۱. ☜ **سیتە** ۲. *[کـنایە، شـوورەیی]* شەرمی ژن ۳. لەقەمە بۆ ژنان ▤ ۱. ☜ **سیتە** ۲. شرمگاه زن ۳. لقبی برای زنان

سیتاڤ / sîtav/: ناو. تافگە؛ تاڤگە ▤ آبشار

سیتاڤک / sîtavik/: نـاو. ۱. سێتاڤ؛ سایەی مرۆ لە بەر خۆر ۲. تاڤگە ▤ ۱. سایەی انسان در آفتـاب ۲. آبشار

سیتبلۆق / sîtb(i)loq/: ئاوەڵـناو. *[پـلار، شـوورەیی]* حەشەری؛ بەئیشتیا بۆ سەرجێیی (ژن) ▤ حشری (زن)

سیتر / sîtir/: ناو. کونار؛ کەنار؛ تەعـەو؛ سـیدرە ▤ کُنار

سیتک / sîtik/: ☜ **سیتەك**

سیتکەزەلام / sîtkezelam/: ☜ **سیتکەسەلام**

سیتکەسڵاو / sîtkes(i)ław/: ☜ **سیتکەسەلام**

سیتکەسڵاوە / sîtkes(i)ławe/: ☜ **سیتکەسەلام**

سیتکەسەلام / sîtkeselam/: نـاو. سـیتکەزەلام؛ سیتکەسـڵاو؛ سیتکەسـڵاوە؛ سیچکەسـڵاو؛ سیچکەسـڵاوە؛ سیچەسـڵاوە؛ سینچکەسـڵاو؛ زیپکەی بە چلک لە پێلووی چاودا ▤ گُل‌مُژه

سیتل / sîtil/: ناو. ۱. مەنجەڵ؛ بەڕۆش ۲. سەتڵـە؛ سەتڵ ▤ ۱. دیگ مسی ۲. سطل

⊡ **سیتلی سماق**: پیـازی سمـاق لـێ دراو ▤ پیـاز سُماق‌زده

سیتە / sîte/: ناو. سیت؛ تەپکـە؛ داوی لـە تەختـە کوتراو بۆ ڕاوی مەل ▤ نوعی دام

سیتەک / sîtek/: ناو. سیتک؛ بەردەڵان ▤ سنگلاخ

سی‌تی‌سکەن / sîtîsken/: نـاو. شـێوەیەکی وێنـە هەڵگرتن لە ئەنـدامانی نـاوەوەی لـەش، کـە لـە چەن لاوە لەش دەخەنـە بـەر تیشـکی ئـیکس و پاشان کەمپیوتەر، وێنـەی بڕگەیـەکی لـێ سـاخ دەکاتەوە ▤ سی‌تی‌اسکن

سیچڕ / sîçiř/: ☜ **سووچەڕ**

سیچڕە / sîç(i)ře/: نـاو. پەڕشەخۆرە؛ پەڕشـخۆرکە؛

جۆرێ چۆلەکەی کێوی، بە قەد پاساری دەبێ ⚑ نوعی گنجشک کوهی

سیچقه / sîçqe/: ↓

سیچقه دەرکردن: مووی لەش لە سەرمان ڕاست بوونەوە ⚑ موی بر تن سیخ شدن از سرما

سیچک / sîçik/: ناو. ١. جۆرێ بەری دارمازوو ٢. گیایەکی پایای دڕکاوییە ⚑ ١. بزغند؛ نوعی ثمر مازوج ٢. گیاهی پایا و پُرخار

سیچکه / sîçke/: ناو. ١. سیچک؛ بەرێکی دارمازو ٢. پۆخ؛ خونچەی تازەی دار ٣. بەرەسماق ⚑ ١. بزغند؛ نوعی ثمر مازوج ٢. اولین غُنچەی درخت ٣. تُرشک

سیچکەسڵاو / sîçkes(i)ław/: ☜ **سیتکەسەلام**

سیچکەسڵاوه / sîçkes(i)ławe/: ☜ **سیتکەسەلام**

سیچکی / sîçkî/: ناو. ترشۆکە؛ ترشکە؛ ترشۆک ⚑ تُرشَک

سی‌چه / sîçe/: ئامراز. بۆچی؛ لەبەرچی ⚑ چرا

سیچەڕ / sîçeř/: ☜ **سوچەڕ**

سیچەسڵاوه / sîçes(i)ławe/: ☜ **سیتکەسەلام**

سیچەن / sîçen/: ناو. ئۆقره؛ ئارام ⚑ آرامش

⊡ **سیچەن گرتن:** ئۆقره گرتن؛ داسەکنان ‹یەکجار هاروهاجە، لە هیچ شوێنێ سیچەن ناگرێ› ⚑ آرام گرفتن

سیحر / sîĥr/: ناو. ئەفسوون؛ جادوو ⚑ سحر

سیحرئاسا / sîĥr'asa/: ئاوەڵناو. وەک سیحر ⚑ سحرآسا

سیحراوی / sîĥrawî/: ئاوەڵناو. ئەفسووناوی؛ تەلسماوی؛ تێکەڵاو بە سیحر و جادوو ⚑ سحرآمیز

سیحرباز / sîĥrbaz/: ناو. ١. ئەفسوونکار؛ جادووگەر ٢. *[کینایە]* ژنی بە مەکر و فێڵ ⚑ ١. ساحر؛ جادوگر ٢. زن مکار

سیحربازی / sîĥrbazî/: ناو. جادووگەری؛ ئەفسوونکاری ⚑ جادوگری

سیخ^{1} / sîx/: ناو. ١. زەرگ ٢. سێخ؛ شیش ٣. ☜ **سوخ** ⚑ ١. سیخ درویشان ٢. سیخ ٣. ☜ **سوخ**

⊡ **سیخ دان:** *[کینایە، پلار]* دنەدان؛ هانەدان ⚑ تحریک کردن

سیخ^{2}: ئاوەڵناو. ڕاست؛ نە خوار ⚑ سیخ

سیخاخن / sîxaxin/: ناو. سیخناخ؛ کاری بە زەبری شیش پڕکران؛ توند ئاخندران ⚑ عمل با فشار سیخ آگندن

سیخار / sîxar/: ☜ **سوخ**

سیخاسه / sîxase/: ناو. سی؛ خاسەسی؛ قازی دەشتی ⚑ غاز خاکستری

سیخاندن / sîxandin/: چاوگ. ١. بە زۆر تێڕا کردن ٢. خشەخش کردنی سینە؛ دەنگ لە سنگەوە هاتن ⚑ ١. فرو کردن ٢. خس ـ خس کردن سینه

سیخپەڕ / sîxpeř/: ناو. جووچکەمەلی تازە پەڕ دەرکردوو ⚑ جوجەی تازه پردرآورده

سیخچووله / sîxçûle/: ناو. جۆرێ ژیشکی زەلام ⚑ سیخول؛ نوعی خارپُشت درشت

سیخک / sîxik/: ناو. قەڵەمە؛ تووڵی سەرداداو بۆ چەقاندن ⚑ قلمه

سیخمه / sîxme/: ☜ **سوخمه ـ١**

سیخن / sîxin/: ئاوەڵناو. *[پلار]* سیخنە؛ لاواز؛ لەجەر؛ دالگۆشتی بێ‌هێز ⚑ لاغرمُردنی

سیخناخ / sîxnax/: ☜ **سیخاخن**

سیخنه / sîxne/: ☜ **سیخن**

سیخوار / sîx(i)war/: ناو. ١. سەرماوەز؛ سێهەم مانگی پاییز ٢. زوقم؛ ئالشت ⚑ ١. آذرماه ٢. پژ؛ سرماریزه

سیخوارلەپشت / sîx(i)warlepişt/: ئاوەڵناو. تایبەتمەندی کەروێشک لە پاییزان کە لە بەر

قەڵەوی ناتوانێ باز بدا، خۆی لە ڕاوچی و تاژی حەشار دەدا و سیخوار لە سەر پشتی دەنیشێ ‹ئەوا کەروێشکەکەی سیخوارلەپشتە/ قولەشینی بەهەست و گورج و گشتە «هێمن»› ▤ ویژگی خرگوش چاق پاییزی

سیخور / sîxur/: ☜ **سووچەڕ**

سیخورمە / sîxurme/: ناو. ۱. ☜ **سخورمە** ۲. دنە و هانە ۳. کاری دار تێ ڕاکردن ▤ ۱. ☜ **سخورمە** ۲. تشجیع ۳. عمل چوب فرو کردن (در چیزی)

سیخوڕ^{1} / sîxuř/: ناو. ۱. سیخچوولە؛ جۆرێ ژیشکی زەلام ۲. پەڵخوڕ؛ لەوەڕی ناو ورگی حەیوان کە هێشتا هەزم نەبووە ▤ ۱. سیخول؛ نوعی خارپُشت دُرُشت ۲. علف نشخوار نشده

سیخوڕ^{2}: ئاوەڵناو. سۆزمانی؛ هەواڵدز؛ جاسووس ▤ جاسوس

سیخوڕمە / sîxuřme/: ناو. مستەکۆڵە ▤ سقلُمبە

سیخوڕی / sîxuři/: ناو. شۆفاری؛ هەواڵدزی ▤ جاسوسی

سیخە / sîxe/: دەنگەناو. خشەی سنگ لە کاتی توند هەناسە داندا ▤ خس ـ خس سینە

سیخەسیخ / sixesîx/: دەنگەناو. نیخەنیخ؛ دەنگی سینگ ▤ صدای خس ـ خس سینە

سیخە . سیخە / sîxe sîxe/: دەنگەناو. سیخەی یەک لە دوای یەکی سنگ ▤ خس ـ خس پیاپی سینە

سیدرە / sîdre/: ☜ **سیتر**

سیر / sîr/: ناو. ۱. سیرک؛ گیایەکی ئالیکی بە سەلکی هەڵتۆقیوی بنئەرزیلەی لەتکە جیاواز لە ناو کاژی ناسک و سپیدا، بە گەڵای هێلکەیی نووکتیژ و گوڵی سپی چەترییەوە ۲. سەلکی ئەو گیایە کە سپی و توونە، بۆنێکی تیژی هەیە، دەخورێ و دەرمانیشە ۳. یەکەی کێشان بەرانبەر به ۷۵ گرەم ▤ ۱تا۳. سیر

⊡ **سیر تێدان:** /کنایە/ سیر دان؛ بزواندن؛ هەڵخڕاندن ▤ تحریک کردن

سیر دان: ☜ **سیر تێدان**

سیرئەنجن / sîr'encin/: ئاوەڵناو. /کنایە/ سیرەنجن؛ وردوردکراو ▤ ریز-ریز شده

سیراج / sîrac/: ناو. شیرێژ؛ سیرێژ؛ شیراز؛ ژاژی؛ خواردنێکە لە دۆی کوڵاو دەس دەکەوێ ▤ شیراز؛ محصولی از دوغ جوشانده

سیرپڤک / sîrpivik/: ☜ **سیرەمۆکە**

سیرجە / sîrce/: ناو. نەخۆشییەکی یەکسمە پێی دەمرێ ▤ از بیماری‌های مُهلک دام

سیردم / sîrdim/: ☜ **سیرەمۆکە**

سیرسیر / sîrsîr/: ☜ **سیسرك**

سیرسیرە / sirsîre/: ☜ **سیسرك**

سیرک / sîrk/: ناو. ۱. ☜ **سیرەمۆکە** ۲. شوێنی ڕانانی شانۆکی گیانەوەرانی دەسەمۆ، بەنبازان، گاڵتەجاڕان و چاوبەستان ‹چووبووینە سیرک زۆر سەیر بوو› ۳. گرۆیەک کە بەرنامەی وا بەڕێوە دەبەن ▤ ۱. ☜ **سیرەمۆکە** ۲و۳. سیرک

سیرکامارا / sîrkamara/: ناو. گیایەکی بۆن ناخۆشە ▤ گیاهی بدبو

سیرکۆ / sîrko/: ناو. دینگی چەڵتووک کوتان ▤ دنگ شالیکوبی

سیرم / sîrim/: ☜ **سیرمە**

سیرمۆک / sîrmok/: ☜ **سیرەمۆکە**

سیرمۆکە / sîrmoke/: ناو. پیازەمارانە؛ گیایەکە ▤ گیاهی است

سیرمە / sîrme/: ☜ ناو. سیرم: ۱. باریکەیەک لە چەرم ‹گورزەهۆنی سیرمەی دووبادی دە ملدا «هەژار، *قورئان*»› ۲. تەسمە؛ ئاڵقەیەکی قایم لە چەرم، کانزا، پلاستیک و ... بۆ گواستنەوەی هێزی موتور ▤ ۱. نوار چرمی ۲. تسمە

سیرمەخۆر / sîrmexor/: ناو. *[پلار]* دزی خوێڕیلە ☰ دلەدزد

سیرمەخۆری / sîrmexorî/: ناو. قاچوقووچ؛ شڕەخۆری ☰ دلەدُزدی

سیرمەکێش / sîrmekêş/: ناو. ئامرازێ کە کلاشدروو دەکاری دەکەن ☰ ابزاری در گیوەسازی

سیرنۆک / sîrnok/: ناو. تەرزەی ورد ☰ تگرگ ریز

سیرۆش / sîroş/: ناوەڵناو. تینوو ☰ تشنه

سیرۆم / sîrom/: ناو. چەرمی تەنک ☰ چرم نازک

سیروول / sîrûl/: ناو. مێشەنگوێن؛ هەنگ ☰ زنبور عسل

سیرەت / sîret/: ناو. ١. ئەندامی زاوزێی کوڕیژگە ٢. *[مەجاز]* ئابڕوو؛ ئاوڕوو ☰ ١. دول؛ آلت تناسلی پسر بچه ٢. آبرو

سیرەتزەلام / sîretzelam/: ناوەڵناو. *[شوورەیی]* کێرزل ☰ کیرکُلُفت

سیرەج / sîrec/: ناو. ڕۆنی کونجی ☰ روغن کُنجد

سیرەسەگانە / sîresegane/: ☜ **سیرەمۆکە**

سیرەقوڕاڵە / sîrequřałe/: ☜ **کنیواڵ**

سیرەقوڕۆڵە / sîrequřołe/: ☜ **کنیواڵ**

سیرەکوللۆرە / sîrekullore/: ناو. جۆرێک سیرە گەڵاکەی وەک پیواز لووسە، لە دۆکلیوی دەکەن ☰ نوعی سیر کوهی

سیرەکۆ / sîreko/: ناو. ماڵەی بەردینی گڵ ☰ مالەی سنگی گل

سیرەمۆزە / sîremoze/: ناو. سۆرەمزە؛ سوورەمۆز؛ سوورەمۆزە: ١. جۆرێ مۆزە کە بە ڕەشەوڵاخەوە دەدا ٢. مێرووی سووری لە زەرگەتە گەورەتر ☰ ١و٢. موسەی قرمز

سیرەمۆکە / sîremoke/: ناو. سیرپڤک؛ سیردم؛ سیرک؛ سیرمۆک؛ سیرەسەگانە؛ گیایەکە ڕەگەڵ پەنیری دەخۆن ☰ سیر کوهی

سیرەنجن / sîrencin/: ☜ **سیرنەنجن**

سیرەونە / sîrewne/: ناو. قوونسوور؛ گیایەکە بۆ دۆکلیو دەبێ ☰ گیاهی خوراکی

سیریوم / sîryum/: ناو. توخمی کیمیاوی کانزایی لە دەستەی لانتانیدەکان، بە ژمارەی ئەتومی ٥٨ و کێشی ئەتومی ١٤٠,١٢، ڕەنگی خۆڵەمێشی و چەکوچخۆر، لە ئاودا دەتوێتەوە و لە هەوادا دەسووتێ و بۆ بەرهەم هێنانی ئالیاژی بەردەچەخماخ و تۆڕی چراتۆڕی بەکار دێت ☰ سِریُم

سیرێژ / sîrêj/: ناو. ١. جۆرێ چێشتە ٢. ☜ **سیراج** ☰ ١. نوعی آش ٢. ☜ **سیراج**

سیڕم . سیڕم / sîřim sîřim/: ناوەڵکار. سپڕ ـ سپڕ؛ زۆر زۆران؛ کۆڵەکەزۆران ‹بە سیڕم ـ سیڕم بردی› ☰ با زور و فشار

سیڕە^{١} / sîře/: ناو. قیژە؛ زیڕە ☰ جیغ

سیڕە^{٢}: دەنگ. ١. دەنگی وەک دەنگی بە دەست شکاندنی کەلەم یان پێ لە سەر بەفر نان ٢. قیژەی پەلەوەر ‹پێش ئەوەی سیڕەی هەڵلۆیان، پەردەی بێدەنگی دادڕێ/ پێش ئەوەی چوڕەپۆپنەکی بەرەو ڕووناکی هەڵفڕێ «هێمن»› ٣. وشەیەکە بۆ دەرکردنی مێشەنگوینی دەڵێن ☰ ١. صدای شبیه فشُردن برف زیر پا ٢. جیغ برخی پرنده، مانند کبک از ترس ٣. اصطلاحی برای راندن زنبور عسل

سیڕەسیڕ / sîřesîř/: دەنگەناو. ١. دەنگی شکانی کەلەم ٢. قیژەقیژ؛ زیڕەزیڕ ٣. قیژەی مەل (وەک: هەڵۆ، شەهێن، کەو و ...) ‹نە نارەناری کیژی مەشکەژێنە/ نە سیڕەسیڕی شمقاڕ و شەهێنە «هێمن»› ☰ ١. صدای شکافتن کلم ٢. جیغ و داد ٣. جیغ پرنده

سیزار / sîzar/: ناو. قەیسەر؛ نازناو و سەرناوی ئیمپراتوورانی ڕۆم ☰ سِزار

سیزاریەن / sîzaryen/: ناو. کاری دەرهێنانی منال لە سکی دایک بە نەشتەرگەری ☰ عمل سزارین

سیزواڵ / sîzwał/: ناو. سوورەساقە؛ سوورەسەقەتە؛ سوورەقەتە؛ خەیاتـە؛ زەڕنەقووتـە ☰ جوجـه گنجشک پر درنیاورده

سیزە / sîze/: ناو. سیزی؛ دەرزی ☰ سوزن

سیزی / sîzî/: ☜ **سیزە**

سیزیوم / sîzyum/: ناو. توخمی کیمیاوی کانزایی، بە ژمارەی ئەتومی ٥٥ و کێشی ئەتومی ١٣٢,٩٠، نەرم و زێولام کـە لـە بـەر هـەوادا زۆر زوو ڕەش دەبێتەوە ☰ سزیُم

سیس١ / sîs/: نـاو. ١. زاخـە؛ کـوول؛ کـەوێڵ ٢. مێشێکە لە هەنگ دەکا ☰ ١. زاغه ٢. مگسی شبیه زنبور عسل

سیس٢: ئاوەڵناو. ١. چرمس؛ ژاکاو ٢. مووخورمـایی ٣. فرەچـەرمگ؛ زۆر سـپی ☰ ١. پژمُـرده ٢. موخرمایی ٣. بسیار سفید

⊡ **سیس بون**: ژاکان ‹بە کوڵ گریـان لـە چـاوم دێ گوڵی لاولاوی ڕەنگاوڕەنگ/ لـە بـەر چـی سـیس ئەبی وا زوو؟ چییە ئەسبابی ژاکانت؟ «گۆران»› ☰ پژمُردن

سیس هەڵاتن: ☜ **سیس هەڵگەڕان**

سیس هەڵگەڕان: سـیس هـەڵاتن؛ هەڵـچرچان؛ ژوڵیان ☰ پژمُرده شدن

سیسا / sîsa/: ناو. جۆرێ تۆمی گەنم ☰ نوعی گندم

سیسارک / sîsark/: ☜ **سیسارگ**

سیسارکەکەچەڵە / sîsarkekeçełe/: ☜ **سیسارگ**

سیسارگ / sîsarg/: نـاو. سسـارک؛ سمسـارک؛ سمیـارک؛ سـەرگەڕ؛ سـیارک؛ سیسـارک؛ سیسارکەکەچەڵە؛ سیسارگەکەچەڵە؛ سیسالەک؛ سـیالەک؛ سیسالـەک؛ سیسـالک؛ تاسکەچەڵـە؛ کەپەنەک؛ کەپەنەکدال؛ کەچەڵۆک؛ کەچەڵۆک؛ کەرگەز؛ کەرکەس؛ تەیرێ کەلەخا؛ مەلـەوەڕێگر؛ باڵندەیەک لە تـیرەی لاشـخۆر بـەلام هێنـدێک گچکەتر، بە پـەڕی ڕەش و سـپی و جووچکـەی سێسووچی سپی و دەندووکی کورت و ئەستوور و سەر و ملی ڕووتەوە ☰ کرکس

سیسارگەکەچەڵە / sîsargekeçełe/: نـاو. تاسکەچەڵە؛ سیسارگ ☰ کرکس

سیسالک / sîsalik/: ☜ **سیسارگ**

سیسالەک / sîsalek/: ☜ **سیسارگ**

سیساڵەک / sîsałek/: ☜ **سیسارگ**

سیسان / sîsan/: نـاو. بـەیانی ڕوون؛ شـەوەکی ☰ فجر صادق

سیسای / sîsay/: چاوگ. سـیس بـوون ☰ پژمُـرده شدن

سیسپەست / sîspest/: ناو. *[مەجاز]* دۆخـی نـەمانی هێز و توانی جینسی ☰ زوال نیروی جنسی

سیستر / sîstir/: ناو. سستەر؛ پەرستار ☰ پرستار

سیستم / sîstim/: ☜ **سیستەم**

سیستەم / sîstem/: ناو. سیستم: ١. دەزگا؛ سامانە؛ کۆئەندام؛ گرۆیەک لە شت، بابەت یان دیـاردەی پێکەوەگیری ڕێکوپێک کە کۆمەڵـەیەک پێـک دێـنن ‹سیستەمـی میتـری› ٢. نیـزام؛ دوزەنـە ‹سیستەمـی حوکمـەتی› ٣. تـۆڕ؛ ئـەوەی بەشینەوەی شتێ یان بەڕێوە بردنی ڕاژەگـەلێکی وە ئەسـتۆیە ‹سیستەمـی کارگێـڕی› ٤. ئـەوەی (بەتایبەت لەمەڕ ماشێن و دەزگاوە) بیچم، پێکهاتە، یـان شـتومـەکی تایبـەت بـە خـۆی هەیـە ‹سیستەمـی کارەبایی› ☰ ١تا۴. سیستم

سیستەماتیک / sîstematîk/: ئاوەڵناو. ڕێـکوپێـک؛ سامانمەند؛ تەکووز ‹هەڵبژاردنی سیستەماتیک› ☰ سیستماتیک؛ سامانمند

سیسرک / sîsirk/: ناو. سفرەبڕ؛ سفرەبڕە؛ سیسۆک؛ سیسۆکە؛ بەرزەچڕ؛ شیڕشیڕە؛ زیڕزیڕە؛ جرجـڕە؛ زیڕزیـڕەک؛ چیچـڕک؛ چرچـڕۆ؛ چیرچـیرۆک؛ سیرسـیر؛ سیرسـیرە؛ مێروویەکـە لـە تۆرەمـەی

ڕاستبالان، خزمی کلۆکان، شەوانە چالاکە و دەخوێنێ، باڵەکانی دواوەی ناسک و لە ژێر باڵە باریکەکانی پێشەوەی قەد کراوە، ۲۵۰۰۰ جۆریان هەیە! ⚑ جیرجیرک

سیسرکە / sîsirke/: ناو. چیچرک؛ سیسرە؛ مەشکەدڕە ⚑ جیرجیرک

سیسرە / sîsre/: ناو. سیرسیر؛ جانەوەرێکە لە تیرەی کلوڕەشە هەمیشە لە مەزرایە و دەنگی دێ ‹بۆق لە سەر نوێنی قوڕین قیڕەی دێ/ سسیسرە ژێتاری شرە و سیرەی دێ «هەژار، *بۆکوردستان*»› ⚑ چرخ‌ریسک؛ نوعی جیرجیرک

سیس‌عەمەر / sîs'emer/: ☜ **سوسەمبەر**

سیس‌عەنبەر / sîs'enber/: ☜ **سوسەمبەر**

سیسکە / sîske/: ناو. جۆرێ مار ⚑ نوعی مار

سیسمۆنی / sîsmonî/: ناو. جل و پێداویستی کۆرپە، کە لە لایەن ماڵی بووکەوە پێش لە دایک بوونی یەکەمین کۆرپە بە دیاری بۆی دەبەن ⚑ سیسمونی

سیسنای / sîsnay/: چاوگ. سیس کردن ⚑ پژمُردە کردن

سیسۆ^{1} / sîso/: ناو. حیندرحۆ ⚑ الاکُلنگ

سیسۆ^{2}: ئاوەڵناو. مووزەرد ⚑ بُور

سیسۆک / sîsok/: ☜ **سیسرك**

سیسۆکە / sîsoke/: ☜ **سیسرك**

سیسۆڵە / sîsoļe/: ئاوەڵناو. */پلار/* سیسەڵە؛ سیسەکە؛ داڵگۆشتی زەردەڵەی لەجەر ⚑ لاجون؛ لاغرمُردنی

سیسو / sîsû/: ناو. بڕبەندی سێ سووچ ⚑ سوهان سەگوش

سیسەکە / sîseke/: ☜ **سیسۆڵە**

سیسەڵە / sîseļe/: ☜ **سیسۆڵە**

سیسەمار / sîsemar/: ناو. ۱. سیسکە ۲. *[کنایە]* مرۆی دەبنەوەبڕ ⚑ ۱. نوعی مار ۲. آدم تودار

سیسەن / sîsen/: ☜ **سوێسنە**

سیسەنبەر / sîsenber/: ☜ **سوسەمبەر**

سی.سی. / .sî.sî/: ناو. سانتیمیتری چوارپاڵوو ⚑ سی. سی.

سیسی^{1} / sîsî/: ناو. ۱. پەراسووی پشت؛ ئێسکی کەوانەیی سەر پشت ۲. ژاکاوی؛ سیسیاگی ۳. دانۆکەکەنگر ٤. جلە؛ گیایەکە خۆی لە قەد گژ و گیای‌تر دەهاڵێنێ و وشکی دەکا ⚑ ۱. دندەی پشت ۲. پژمُردگی ۳. کنگردانە ۴. گیاهی آفت گیاهان دیگر

سیسی^{2}: دەنگ. وشەی دنەدانی گۆڵە سەگ بۆ سواری دێڵ بوون ⚑ کلمەی تحریک سگ نر برای جفت‌گیری

سیسیاگی / sîsyagî/: ناو. سیسی؛ ژاکاوی ⚑ پژمُردگی

سیسیان / sîsyan/: چاوگ. ژاکان؛ سیس بوون ⚑ پژمردن

سی.سی. یو / sî.sî.yû /: ناو. بەشی تایبەتی چاوەدێری لە نەخۆشانی دڵ لە نەخۆشخانەدا ‹نیمەشەو حاڵی تێکچوو، بردیانە سی.سی.یوو.› ⚑ سی. سی. یو.

سیسێ / sîsê/: ئاوەڵناو. قژزەرد (ژن) ⚑ موطلایی (زن)

سیشوار / sîşwar/: ناو. ئامێرێکی کارەبایی کە بە ساز کردنی بای گەرم، قژ وشک دەکاتەوە ⚑ سشوار

سیغار / sîğar/: ☜ **سیگار**

سیفا / sîfa/: ناو. چۆنیەتی ڕامان و بیر کردنەوە ⚑ تأمُل

سیفر / sîfr/: ناو. سفر: ۱. نیشانەیەکی بیرکاری بە شێوەی «٠» کە نیشاندەری نەبوونی چەندیەتییەکە ۲. خاڵی دەسپێک لە ژماردن یا ئەندازە گرتندا ‹خاڵی سیفری پلەکی هەواپێو› ۳.

کەمترین نمرەی وانەیی کە نیشانەی لێنەهاتوویی قوتابییە لەو کارانەی کە لێی خوازراوە ‹لە کیمیادا سیفرم گرت!› ▤ ١تا٣. صفر

⊡ **هاتنە سەر سیفر:** هیچ پێ نەمان؛ هەمو دارایی و ماڵ و سامانێک لە دەست دان ‹زۆر جاریش بوومە خاوەن پارە و دیسان هاتوومەوە سەر سیفر و دیسان تێهەڵچوومەوە «هەژار، چێشتی مجێور»› ▤ همه چیز را از دست دادن

سیفۆکە / sîfoke/: ناو. گیایەکە لە کونجی دەکا ▤ گیاهی شبیه کُنجد

سیفۆن / sîfon/: ناو. ١. عەماراوی سەر دەساو کە بە کێشانی لۆسەیەک، ئاوەکەی بە تەوژمەوە دەڕژێتە خوار و کاسەی دەساوەکە دەشواتەوە ٢. وشترگەڵوو؛ وشترگەروو؛ گونجەی سواڵەتی، سمنتی یان چودەنی تێکخراو بۆ ڕاگوێزانی ئاو ▤ ١و٢. سیفُن

سیفەت / sîfet/: ناو. ئاوەڵناو ▤ صفت

سیڤان / sîvan/: ناو. چەتری بەر خۆر ▤ چتر تابستانی

سیڤۆی / sîvoy/: ناو. سەربێژنگ ▤ نُخاله

سیڤە / sîve/: ئاوەڵناو. قەڵەو؛ پڕگۆشت ▤ چاق

سیڤەڕۆک / sîveřok/: ☜ **سیڤزەمینە**

سیق^{١} / sîq/: ناو. سیقە؛ سیک: ١. دانی خوراوی هەزم نەکراوی ناوزگی مەل ٢. ورگ؛ مەعدە ▤ ١. مواد داخل چینەدان ٢. معده

سیق^{٢}: دەنگەناو. سیقە؛ سیک؛ دەنگی شمشێر لە کالان دەرکێشان ▤ صدای آختن شمشیر از نیام

سیقاف / sîqaf/: ئاوەڵناو. حەنەکچی؛ قسەخۆش ▤ بذلەگو

سیقاڵ / sîqał/: ناو. مشت و ماڵ؛ کاری ساف و لووس کردنی کانزا ▤ صیقل فلز

سیقل / sîqil/: ناو. جێکڵ؛ سیق؛ چینەی هەزمنەکراو ▤ چینەی هضمنشده

سیقلدان / sîqildan/: ناو. سیقلدانە؛ سیقڵدان؛ سیقلدانک؛ جیقڵدان؛ گژار ▤ چینەدان

سیقلدانک / sîqildanik/: ☜ **سیقلدان**

سیقلدانە / sîqildane/: ☜ **سیقلدان**

سیقڵدان / sîqiłdan/: ☜ **سیقلدان**

سیقوتە / sîqute/: ناو. قۆتک؛ قۆخەڕەشە؛ کوخکاڕەش ▤ سیاەسُرفە

سیقە / sîqe/: ناو. ١. ☜ **سیق** ٢. نزگەرە ▤ ١. ☜ **سیق** ٢. سکسکە

سیقەتۆرە / sîqetore/: ☜ **سیکەتۆرە**

سیک^{١} / sîk/: ناو. ١. سووچ؛ گۆشە ٢. *[شوورەیی]* تس؛ بای بێدەنگی قنگ ٣. ☜ **سیق**^{١} ▤ ١. زاویە؛ گوشە ٢. چُس ٣. ☜ **سیق**^{١}

⊡ **سیک کردن:** هیچ پێ نەهێشتن (زاراوەیەکە لە مێشێندا) ▤ اصطلاحی در تیلەبازی بە معنی «لُخت کردن»

سیک^{٢}: ئاوەڵناو. چاوچنۆک؛ ماڵ خۆ نەخۆر ▤ خسیس

سیکار / sîkar/: ناو. چەقۆ؛ کێرد؛ کارت ▤ کارد

سیکارد / sîkard/: ناو. تەور؛ تەوەر ▤ تبر

سیکک / sîkk/: ناو. سێبەر؛ سێوەر؛ سا ▤ سایە

سیکلدانۆچکە / sîkildanoçke/: ناو. لوولەکانی سیپەلاک ▤ نایژە

سیکمەسیکم / sîkmesîkm/: ناو. ١. کاری هاتوچۆ و مڵومۆی سەگ لە دەرک و بان ٢. *[پلار]* سۆکەسۆک؛ کارەڕەهاتی هاتوچۆی پیاوێک بۆ ساز کردنی کچێک ▤ ١. عمل گشتن و بو کشیدن سگ ٢. رفتوآمد مرد هیز برای جور کردن دختری

سیکوژ / sîkuj/: ناو. باڵندەیەکە لە تیرەی شەهێنەکان، نزیک ٤٨ سانتیمیترە، پەلەوەرانی تر ڕاو دەکا، لە شوێنی ئاوەلا، کوێستان و ڕەوەزی بەرز دەژی، لە هەڵدێر و جاری وایە لە کۆنەماڵان هێلانە دەکا ▤ بحری

سیکولار / sîkular/: ئاوەڵناو. لادین؛ بێ دین؛ بێ بڕوا بە ئامۆژە دینییەکان ■ سکولار

سیکولاریسم / sîkkularîsm/: ناو. سیستەمی لادینی؛ دین‌لایی؛ سیستەمێ حکوومەتی یان فێرکاری کە کاری بە سەر ئامۆژەگەلی دینییەوە نییە ■ سکولاریسم

سیکوێرە / sîk(i)wêre/: ناو. سی‌لالە؛ قازەلالە؛ جۆرێ قازە کە لە قەراغ ئاوان دەژی بە پێچەوانەی خاسەی کە زۆر بە قاز و قووژە، زریوەزریو دەکا ■ غاز پازرد

سیکەتۆرە / sîketore/: ناو. سیقەتۆرە؛ سیکەدانە؛ کولەزرگ ■ سنگدان

سیکەدانە / sîkedane/: ☜ **سیکەتۆرە**

سیکەنەوسەرخان / sîkene w serxan/: ناو. تێکەولێکە؛ کەس‌لەکەس؛ جێگای زۆر قەرەباڵغ ■ جای شلوغ

سیگار / sîgar/: ناو. سگار؛ سیار؛ سیغار؛ جگەرە؛ جگارە؛ جغارە؛ جغەرە؛ تووتنی دەکاغەزەوە پێچراو بۆ کێشان ■ سیگار

سیگاری / sîgarî/: ئاوەڵناو. سگاری؛ سگارکێش ■ سیگاری

سیل / sîl/: ناو. ١. پلووسک؛ لووساوک ٢. نەخۆشی دیق ٣. سیقاڵ؛ بریقە؛ بریکە ٤. کاری سپی کردنەوەی مس ٥. هەسێل؛ ئەستێل ■ ١. ناودان ٢. بیماری سل ٣. صیقل ۴. سفیدگری ظرف مسین ۵. استخر کوچک

⊡ **سیل کردن**: سیقاڵ دان؛ بریقە لێ خستن ■ صیقل دادن

سیلا / sîla/: ناو. سیلاخ؛ کون؛ کونا؛ قول ■ سوراخ

سیلاخ / sîlax/: ناو. ١. ☜ **سیلا** ٢. شوێنێ کە ڕەڵمی زۆر لێیە ■ ١. ☜ **سیلا** ٢. ریگزار

سی‌لاڵە / sîlałe/: ☜ **سی‌کوێرە**

سیلامیش / sîlamîş/: ناو. کونەمشک؛ قولەمشک ■ سوراخ موش

سیلان / sîlan/: ناو. مووروگێکی ڕەشە بۆ خشڵی ژنان دەبێ ■ از مهره‌های زینتی زنانه

سیلاوی / sîlawî/: ئاوەڵناو. گیرۆدەی سیل و دیق ■ مبتلا به سل

سیلدار / sîldar/: ئاوەڵناو. ئەزرەودار؛ وەرەمی ژانازراڤ‌کەتی ■ مسلول

سیلسانک / sîlsanik/: ناو. سەقری سپی واش ■ چرغ سفید

سیلک / sîlk/: ناو. ١. خیزی چۆمان ٢. ڕەمل ■ ١. شن رودخانه ٢. ریگ

سیلکە / sîlke/: ئاوڵناو. ڕەسەن بۆ خستنە سەر ماکەر (نێرەکەر) ■ فحل (نرّه‌الاغ)

سیللول / sillûl/: ناو. خانە؛ خانک؛ چاوە ■ سلول

سیلماتە / sîlmate/: ناو. سەمیر؛ سەمسیر؛ تلفی ترێ ■ تُفاله‌ی انگور فشُرده

سیلۆخ / sîlox/: ئاوەڵناو. لەڕ و لاواز؛ زەردەڵ و نەخۆش ■ لاغرمُردنی

سیلە / sîle/: ناو. ١. سووچ؛ کونج؛ گۆشە ‹گیرۆدەی کردبوو بە بسکی خاوی/ دیوانەی کردبوو بە سیلەی چاوی «هێمن»› ٢. ڕەقەی ناو ئاو ■ ١. کُنج؛ گوشه ٢. کَشَف؛ لاکپشت آبی

سیلەخۆر / sîlexor/: ناو. جۆرێ ماسی ■ نوعی ماهی

سیلەندر / sîlendir/: ناو. ١. گرۆڤەر؛ گلیل ٢. قاپۆرەیەکی گرۆڤەر لە موتوری ماشێندا کە پیستوونی تێدا دەبزێوێ ■ ١. استوانه ٢. سیلندر

سیلەوچەفتە / sîle w çefte/: ناو. سێرە؛ کاری سێرە گرتنی بە تفەنگ بۆ پێکانی ئامانج ■ نشانه‌گیری

سیلی / sîlî/: ناو. بەڵمە برنج ■ کاه شالی

سیلیسیوم / sîlîsyum/: ناو. توخمی کیمیاوی ناکانزا، بە ژمارەی ئەتومی ١٤ و کێشی ئەتومی

۲۸,۰۸ که له دوای ئوکسیژن، زۆرترین توخمه و نزیک به ۱٪ له تویکڵەی نەگۆڕی زەوی پێک دێنێ ☰ سیلیسیم

سیڵخان / sîłxan/: ناو. لیته و قوڕی ناو جۆگه ☰ لای و لجن جویبار

سیم / sîm/: ناو. ۱. تالی زیو؛ هەودا له زیو ۲. تەل؛ تێل ☰ ۱. سیم نُقره ۲. سیم

سیما / sîma/: ناو. تەحر و دیدار؛ دەموچاو؛ بیچم ☰ سیما

سیماڤ^{1} / sîmav/: ☜ **سیماو**

سیماڤ^{2}: ناوەڵناو. ڕووکەشکراو به زیو ☰ نقره‌اندود

سیمان / sîman/: ناو. چیمەنتۆ؛ چەمەنتۆ؛ سمنت ☰ سیمان

سیماو / sîmaw/: ناو. سیماڤ؛ سپیاو ☰ سفیداب

سیمبەند / sîmbend/: ناو. تەڵبەند ☰ سیم‌بند

سیمپێچ / sîmpêç/: ناو. سیمێکی لوولپێچ که به هۆی تێپەڕینی کارەباوە، مەیدانی میگناتیسی بەدی دێنێت ☰ سیم‌پیچ

سیمر / sîmir/: ناو. سیمرخ؛ سیمرغ؛ سیمەرخ؛ سیمورغ؛ مەلێکی ئەفسانەیی که نمانای ژیرییه و ده کێوی قافدا دەژی ☰ سیمُرغ

سیمرخ / sîmirx/: ناو. ۱. ☜ **سیمر** ۲. ☜ **سخورمه**

سیمرغ / sîmirğ/: ☜ **سیمر**

سیمڕ ـ سیمڕ / sîmiř sîmiř/: ☜ **سمڕ ـ سمڕ**

سیمڕۆ / sîmřo/: ناو. گای مارۆ؛ مرۆڤی ناسراوی ناماقووڵ ☰ گاو پیشانی سفید

سیمڕکێ / sîmiřkê/: ☜ **سێجرتی**

سیمکارت / sîmkart/: ناو. کارتێکی تایبەتی بۆ ڕێخستنی بڕێ کەرستەی کارەبایی (وەک: تەلەفوون، کارتی بانکی یان قوڵفی کارتی) ☰ سیم‌کارت

سیمکه / sîmke/: ناو. ۱. نیر؛ نێڵه ۲. کەڵەوە؛ ئاڵقەی دارینی ملی گا ☰ ۱. یوغ ۲. چنبرەی گردن گاو

سیمکەش / sîmkeş/: ☜ **سیمکێش**

سیمکەشی / sîmkeşî/: ☜ **سیمکێشی**

سیمکێش / sîmkêş/: ناو. سیمکەش؛ کەسێ که کاری دامەزراندنی تێلی کارەبایه بۆ کاری جۆراوجۆر ☰ سیمکش

سیمکێشی / sîmkêşî/: ناو. سیمکەشی؛ تەلکێشی؛ کار و ڕەوتی دامەزراندنی سیم و پێداویستیی تر له شوێنێکی تایبەتی بۆ پێکهێنانی خولگه یان تۆڕێکی نوێ کارەبایی و ... ☰ سیمکشی

سیمن / sîmin/: ☜ **سیمەن**

سیمورغ / sîmurğ/: ☜ **سیمر**

سیموەنگ / sîmweng/: ناوەڵناو. له ڕەنگی زیو؛ وەک زیو ‹ئەو سینەی سیموەنگ ئاینەی جەمە ڕەنگ/ مەنمانۆ هەوەس نه دڵ دای خەدەنگ «مەولەوی»› ☰ سیمین

سیمۆت / sîmot/: ☜ **سامۆرته**

سیمۆته / sîmot/: ☜ **سامۆرته**

سیمەرخ / sîmerx/: ☜ **سیمر**

سیمەڕۆ / sîmeřo/: ناوەڵناو. مارۆ؛ تەوێڵ چەرمووگ (گا) ☰ پیشانی سفید (گاو)

سیمەن / sîmen/: ناوەڵناو. سیمن؛ سینەم؛ چێکراو له زیو ☰ سیمین

سیمەه / sîmeh/: ناو. گەمەیەکی گوندنشینانه ☰ از بازی‌های روستاییان

سیمیار / sîmmyar/: ناو. خەفزان؛ غەیبوێژ ☰ غیبگو

سین / sîn/: ناو. ناوی عەرەبی پیتی پازدەهەمی ئەلفوبێتکەی زمانی کوردی ☰ سین؛ نام حرف «س»

سینامەکی / sînamekî/: ☜ **سنامەکی**

سینتیم / sîntîm/: ☜ **سانتیم**

سینجوڕ / sîncuř/: ناو. سنجر؛ تیشکی ئاور ☰ شرارەی آتش

سینجی / sîncî/: ☜ **سرینچك**

سینچک / sînçik/: ☜ **سرینچك**

سینچکە / sînçke/: ناو. زیپکە؛ زپرک ☰ جوش ریز بر پوست

سینچکەسڵاو / sînçkes(i)ław/: ☜ **سیتکەسەلام**

سینچکەسڵاوە / sînçkes(i)ławe/: ناو. چینچک؛ باپشکێو؛ قنچکەسلام ☰ گُل‌مُژە

سینک / sînk/: ناو. کاسەی دەفرشۆری؛ لەگانی کانزایی لە چێشتخانەدا بۆ دەفر تێدا شۆردن ☰ سینک ظرفشویی

سینگ / sîng/: ناو. ١. لە زگ بەرەژوور تا بەر مل ٢. لە نێو قەدی کەژ و کێو بەرەو ژوور ٣. سنگ؛ بزماری گەورە لە دار ☰ ١. سینە ٢. سینەکش کوە ٣. میخ کُلُفت چوبی

▣ **سینگی پێ**: قوولایی ژێر پێ ‹سینگی پێی جارجار ئەدا لە زەوی/ بیر ناکاتەوە لە کۆکەی شەوی «قانع»› ☰ سینەی پا

سینگبەسینگ / sing be sîng/: ☜ **سینەبەسینە**

سینگسپیلکە / sings(i)pîlke/: ناو. بەرلووزەوە؛ چۆلەکەچۆمە ☰ زیرآبروک

سینگوبەر / sing û ber/: ناو. سینگ و بەرۆک؛ سینە. و بەرۆک ☰ سینە و گریبان

سینگ و بەرۆک / sing û berok/: ☜ **سینگوبەر**

سینگە / sînge/: ناو. لای پێشەوە ☰ طرف جلو

سینگەباز / sîngebaz/: ☜ **سنگەباز**

سینگەزەرد / sîngezerd/: ناو. سینگەزەردە؛ چۆلەکەئاسایەکی سینگ و بەرۆک زەرد و بان پشت بۆر و دەوری مل ڕەشە باوکانەکەی جوان دەخوێنێ و دایکانەکەی وەک مێوینەی پاسارییە، لە نساراندا هێلانە دەکا ☰ سینەزرد

سینگەزەردە / singezerde/: ☜ **سینگەزەرد**

سینگەسپیلکە / singes(i)pîlke/: ناو. بەرلووزەوە؛ چۆلەکەچۆمە ☰ زیرآبروک

سینگەسۆژ / sîngesoj/: ناو. ١. دڵەکزێ ٢. ژانی سینگ و سک ☰ ١. دل‌درد ٢. سینەدرد

سینگەوباز / singe w baz/: ☜ **سنگەباز**

سینۆر / sînor/: ☜ **سنور**

سینۆزیت / sînozît/: ناو. سینووزیت؛ کەلەمقاو؛ ئاییسان و هەو کردنی سینووسەکانی سەر و چاو ☰ سینوزیت

سینووزیت / sînûzît/: ☜ **سینۆزیت**

سینووس / sînûs/: ناو. ١. *[توێکاری]* هەرکام لە هلۆلی و کلۆرییەکانی نێو ئێسکی کاپۆل، لە سەر ڕێگای هەناسەدان (وەک: سینووسی هەنیە و لووت) ٢. *[ڕیازی]* یەکێ لە ڕێژەکانی هەندەسە کە بە دروشمی sin نیشان دەدرێت ☰ ١و٢. سینوس

سینە / sîne/: ناو. ١. سینگ؛ بەشی پێشووی لەش، لە زگ بەرەوژوور تا بەرگەردن ٢. مەمکە؛ مەمک ٣. سنگ؛ سی؛ سیپەلاک ‹شەربەتی سینە› ٤. *[مەجاز]* ناخ؛ دڵ؛ دەروون ‹سینەی بێ‌کینەی پڕاوپڕ لە دەرد› ٥. *[مەجاز]* بەر یادگە؛ بیر؛ حافیزە ‹زۆر شیعری کوردی لە سینەدایە› ☰ ١. سینە ٢. پستان ٣. سینە؛ ریە ۴. درون ۵. حافظه

سینەباز¹ / sînebaz/: ☜ **سنگەباز**

سینەباز²: ئاوەڵناو. سنگ و بەرۆک ئاواڵە ☰ سینەباز؛ سینە عُریان

سینەبەرە / sînebere/: ناو. بەرەی زینی ئەسب ☰ سینەبند زین

سینەبەسینە / sînebesîne/: ئاوەڵکار. *[مەجاز]* سینگ‌بەسینگ؛ دەم‌بەدەم؛ بە شێوەی ڕاگوێزانی زارەکی ‹زۆربەی وێژەی فولکلۆرمان سینەبەسینە هاتووە› ☰ سینەبەسینە

سینەبەن / sîneben/: ناو. سینەبەند: ١. سینەبەرە؛ بەرە ٢. زەنبەرێکە لە گەردنەوە دێتە سەر سنگ

☰ ۱. سینەبند زین ۲. گردنبند تا روی سینە

سینەبەند / sînebend/: ناو. ۱. ☜ **سینەبەن** ۲. چارۆکەی سینەپۆش ☰ ۱. ☜ **سینەبەن** ۲. پیشبند تا روی سینە

سینەپاڵو / sînepału/: ناو. پزوو؛ فرک؛ ئاڤسینگ؛ بەرەزام؛ ژان و پەنەمانی سیپەلاک لە سەرماوە ☰ سینەپهلو

سینەپۆش / sînepoş/: ناو. ۱. چارەکەی سنگ‌پۆش ۲. بەروانکەی منال ۳. سوخمە؛ سخمە؛ سیخمە ☰ ۱. پیشبند کارگر ۲. سینەبند بچە ۳. یلک

سینەڕیز / sineřîz/: ناو. سینەڕێز؛ ئاشق‌بەند ☰ سینەریز

سینەڕێز / sineřêz/: ☜ **سینەڕیز**

سینەک / sînek/: ناو. خاڵێکە لە پەڕی قوماردا ☰ خالی در ورق بازی

سینەکەمان / sînekeman/: ناو. ڤیۆلۆن؛ ئامرازێکی مۆسیقایە ☰ ویلون

سینەکێش / sînekêş/: ناو. ۱. دەستەوهەوراز؛ ئاماڵ هەوراز ۲. کاری هەڵکێشانی دووکەڵ بۆ ناو سی و ڕاگرتنی و پاش ماوەیەک دەردانی ‹جگەرە نەکێشی، لای کەم سینەکێشی مەکە!›. بەرانبەر: **دەمکێش** ☰ ۱. سربالایی ۲. سینەکش

سینەم / sînem/: ☜ **سیمەن**

سینەما / sînema/: ناو. ۱. بینایەک بە یەک یان چەند ژوورەوە بۆ شاندانی فیلم ۲. هونەر و پیشەی ساز کردنی فیلمی سینەمایی ☰ ۱و۲. سینما

سینەمایی / sînemayî/: ئاوەڵناو. ۱. پێوەندیدار یان سەر بە سینەما ۲. *[مەجاز]* ڕواڵەتی؛ تایبەتمەندی کار یان شتێ کە تەنیا بۆ نواندن و خستنە ڕوو دەکرێ ‹وەرە ماچم دەیە ماچی خودایی/ کە بێزارم لە ماچی سینەمایی «هێمن»› ☰ ۱. سینمایی ۲. ظاهری

سینەمەکی / sînemekî/: ☜ **سنامەکی**

سینی / sînî/: ناو. سێنیک؛ تەوەق؛ تەباخ؛ بەرکەش؛ بەرگەش؛ مەعجۆمە؛ مەجومعە؛ مەجوعمە؛ مەجمەعە؛ مەجحمە؛ مەژمە؛ یالتەبەق؛ تەبسی؛ کەشەف؛ دەفرێکی تەخت و پەل بۆ لە سەر دانان و بردنی شتومەک بەتایبەت دەفری خواردن و خواردنەوە ☰ سینی

سینیک / sînîk/: ناو. دەوری؛ قاپی پەل ☰ دوری؛ بشقاب

سینی‌ماڵ / sînîmał/: ئاوەڵناو. کاسەلێس؛ چڵکاوخۆر؛ نۆکەری بێگانە ☰ خودفروختە

سیوا[1] / sîwa/: ☜ **سەواد**

سیوا[2]: ئامراز. جگە؛ بێجگە؛ بێژگە ‹زامەت دووریت وە دل کەردەن کار/ سیوا جە مەردەن کەس نەبەردەن چار «بێسارانی»› ☰ جُز؛ بجُز

سیوات / sîwat/: ☜ **سەواد**

سیواتدار / sîwatdar/: ☜ **سەواددار**

سیواتداری / sîwatdarî/: ناو. خوێندەواری ☰ باسوادی

سیواخ / sîwax/: ☜ **سواخ**

سیواد / sîwad/: ☜ **سەواد**

⊡ **سیواد بونەوە**: *[کینایە]* شەرم و شوورەیی وەلا نان و ڕووقایم بوون ☰ پررو شدن

سیواغ / sîwağ/: ☜ **سواخ**

سیواق / sîwaq/: ☜ **سواخ**

سیواک / sîwak/: ناو. چوکڵەیەکی باریکە سەرەکەی دەکوتن و موسوڵمان بۆ خاوێن کردنەوە لە دەمیانی وەردەدن ☰ مسواک چوبی

سیوالا / sîwala/: ئاوەڵناو. ڕەش‌ئەسمەر؛ ڕەشتاڵە ☰ سیەچّردە

سی‌وجگەر / sî w c(i)ger/: ☜ **سووجگەر**

سی‌وجەرگ / sî w cerg/: ☜ **سووجگەر**

سیورسات / sîwirsạt/: ناو. سوورسات؛ سووروسات؛ سێورسات ⚑ سیورسات

سیوسیوە / sîwsîwe/: ناو. ١. تیوتیوە؛ تیفتیفە؛ کاری بریقە لێخستن ٢. بریقە؛ بریکە؛ سیقاڵ ٣. تەوەرەی بانگردێن ⚑ ١. کار برق انداختن ٢. صیقل ٣. محور بامغلتان

سیوشکە / sîwişke/: ناو. ١. جۆرێ ژوژووی تیرهاوێژی وەکی چالەکەیە ٢. ئێسقا؛ ئاوبەند؛ نەخۆشی زگئاوسان ⚑ ١. نوعی خارپُشت تیرانداز ٢. استسقا

◘ **سیوشکە گەیشتن**: ☜ سیوشکە هەڵاتن

سیوشکە هەڵاتن: سیوشکە گەیشتن؛ زۆر تینوو بوون ‹کورە سیوشکەم هەڵات، بۆ خوا چۆڕێ ئاو!› ⚑ عطشناک بودن

سیوڵ / sîwił/: ناو. ١. ناو. سێول؛ سمێڵ؛ سوێڵ ‹وە جیب پڕ ڕیخ دەس وە تیکەوان/ .../ سیول جافر خان گریتە نیشان! «شامی»› ٢. توێڵ؛ هەنیە ⚑ ١. سبیل ٢. پیشانی

سیوم / s(i)yum/: ☜ **سیهەم**

سیومین / s(i)yumîn/: ☜ **سیهەمین**

سیوەیل / sîweyl/: ☜ **سوەیل**

سیویاگ / sîwyag/: ☜ **سواو**٢

سیویان / sîwyan/: چاوگ. ساویان؛ سوان ⚑ سایِدە شدن

سیوێر / sîwîr/: ناو. تاوێ کە پێست تاوانگاز دەکا ⚑ تابش سوزندەی پوست

سیە١ / s(i)ye/: ناو. ١. کێشێکە بەرانبەر بە دوو کیلۆ ‹سیەی گۆشتی› ٢. ڕەش ⚑ ١. وزنی برابر دو کیلو ٢. رنگ سیاه

سیە٢: ئاوەڵناو. بەڕەنگی ڕەش ⚑ سیاه رنگ

سیەس / s(i)yes/: ناو. مەیتەر؛ مەهتەر ⚑ مهتر اسب

سیەمین / s(i)yemîn/: ☜ **سیهەمین**

سیهک / sîhik/: ☜ **سرکە ـ٢**

سیهەم / sîhem/: ئاوەڵناو. سییەم؛ سیوم؛ بە ڕیز، ڕزن، پلە یان جێگەی سییەوە ⚑ سی‌ام

سیهەمین / sîhemîn/: ئاوەڵناو. سیەمین؛ سیومین؛ سیهەم ⚑ سی‌امین

سییە / sîye/: ☜ **سیا**

سییەبەخت / sîyebext/: ئاوەڵناو. کلۆڵ؛ بەوبەخت ⚑ بدبخت

سییەپرووسنەک / sîyeprûsnek/: ☜ **سیاپورسینگ**

سییەم / sîyem/: ☜ **سیهەم**

سێ١ / sê/: ناو. ١. یەک و دوو؛ ژمارەی سەرەکی پاش دوو، پێش چوار ٢. ناوی «س» پیتی پازدەهەمی ئەلفوبێتکەی زمانی کوردی ٣. سا؛ سێبەر ⚑ ١. عدد سە ٢. نام حرف «س» ٣. سایە

سێ٢: دەنگ. هەستە؛ وشەی دنە دان لە هەڵپەڕکێدا ⚑ اصطلاحی در تشویق بە رقص

سێئەوەندە / sê'ewende/: ☜ **سێبەنە**

سێبارە / sêbare/: ناو. سێبارەپات؛ دۆخی سێ جار پاتە کردنەوە ⚑ سەبارە؛ تکرار برای سومین بار

سێبارەپات / sêbarepat/: ☜ **سێبارە**

سێباری شەو / sêbarî şew/: ناو. شەو درەنگان ‹سێباری شەو تێپەڕیبوو گەیشتمەوە ماڵ› ⚑ نصف شب

سێباز / sêbaz/: ناو. سێبازد؛ سێلۆقی؛ گەمەیەکە بازی گەورەی تێدا ئەدەن ⚑ پرش سەگام

سێبازد / sêbazd/: ☜ **سێباز**

سێبڕکە / sêb(i)řke/: ناو. کاری بە سەر لە یەکتر دانی کەڵ و گا لە کاتی شەڕدا ⚑ عمل کلە بە هم کوبیدن گاوها هنگام جنگ

سێبزەمینی / sêbzemînî/: ☜ **سێفزەمینە**

سێبست / sêbist/: ناو. ١. سێ پایەی ئاگردان ٢. *[پلار]* مرۆی کورتەبالا ⚑ ١. سەپایەی اُجاق ٢. آدم

کوتاەقد

سێبسکۆک / sêbiskok/: ناو. سێبسکە؛ گێلاخە؛ گیلاخە؛ گیایەکە دەگەڵ شێو دەکرێ 🇮🇷 گیاهی که با آش می‌پزند

سێبسکە / sêbiske/: ☜ **سێبسکۆك**

سێبنەهەرد / sêb(i)neherd/: ☜ **سێوەبنعەرزیلە**

سێبنهەرد / sêbinherd/: ☜ **سێوەبنعەرزیلە**

سێبەر^{١} / sêber/: ناو. ١. ساگات؛ سایە؛ سا؛ سێهک ٢. ☜ **سێبەردە** 🇮🇷 ١. سایە ٢. ☜ **سێبەردە**

⊡ **سێبەر خستن:** سێبەر کردن: ١. بەر تیشکی ڕاستەوخۆی ڕووناکی گرتن ‹دارەکان سێبەریان خستبووە سەر ڕێگا› ٢. سێبەر شوێنێ داگرتن ٣. *[مەجاز]* شوێن خستن؛ شوێن دانان ‹شەڕ و قاتی، سێبەری خستە سەر وڵات› ٤. *[مەجاز]* زاڵ بوون 🇮🇷 ١. سایە انداختن ٢. سایە شدن ٣. سایە انداختن ۴. چیرە شدن

سێبەر درێژ بون: ☜ **سێبەر کشان**

سێبەر کردن: ☜ **سێبەر خستن**

سێبەر کشان: سێبەر درێژ بوون؛ ڕۆژ بەرەو کۆتایی چوون ‹کە کۆمەڵ ڕێکەوت بەرەو قەراخ/ سێبەر کشابوو بۆ پێدەشتی شاخ «گۆران»› 🇮🇷 سایە بلند شدن

سێبەری کەسێ لە سەر کەسێکی‌تر بون: حەوانەوە بە هۆی کەسێکی‌ترەوە 🇮🇷 سایەی کسی روی سر دیگری بودن

سێبەر لێدان: ١. پڕڕەنگ کردنەوەی بەشێک لە وێنە بۆ زیاتر دیار بوون ٢. سایە لێدان؛ ساوینی ماکێکی جوانکاری ڕەنگی، لە پشت چاو 🇮🇷 ١و٢. سایە زدن

لە ژێر سێبەری کەسێکدا بون: لە بەر پشتیوانی و پاڵپشتی کەسێکدا بوون 🇮🇷 زیر سایەی کسی بودن

وەک سێبەر بە دوی/ لە دوای/ لە شوێن کەسێکەوە بون: دوابەدوای کەسێک چوون ۆ چاو لێ دانەخستن 🇮🇷 مثل سایە دنبال کسی بودن

سێبەر^{٢}: ئاوەڵناو. تایبەتمەندی زەوی یان ماڵێ کە دەوری لە سێ لاوە کۆڵان و شەقام بێ و نەکرێتەوە 🇮🇷 سەبر

سێبەردار / sêberdar/: ئاوەڵناو. سادار؛ بە سێبەر 🇮🇷 سایەدار

سێبەردە / sêberde/: ناو. سێبەر؛ سێکەڤر: ١. *[کنایە]* سێبەرک؛ سێ‌تەلاقە ‹سێبەردە دەنێمە مستی بیری پیرم/ کیژی ڕەزی ڕووسووری ترێ مارە دەکەم «هەژار»› ٢. سێ‌کوچکە؛ سێ بەرد بۆ چێ‌کرنی کوانوو 🇮🇷 ١. سە طلاقە ٢. سە سنگ اجاق

سێبەرک / sêber(i)k/: ☜ **سێبەردە ـ١**

سێبەڕۆ / sêbeřo/: ناو. سێڕۆ؛ سێوەڕۆ؛ سێوەبەڕۆ؛ نۆبەتێ سێڕۆژە؛ یاوی سێ ڕۆژ جارێ 🇮🇷 تب نوبەی سە روز در میان

سێبەڕێ / sêbeřê/: ☜ **سێپەڕ**

سێبەسێ^{١} / sêbesê/: ناو. سێوەسێ؛ تەلاقی یەکجارەکی 🇮🇷 نوعی طلاق بدون رجعت

سێبەسێ^{٢}: ئاوەڵناو. سێوەسێ؛ سیانی (تەلاق) ‹تەلاقی سێبەسێ خستووە› 🇮🇷 سەتایی (طلاق)

سێبەسێ^{٣}: ئاوەڵکار. سێوەسێ؛ هەرسێک پێکەوە ‹سێبەسێ تەلاقی دا› 🇮🇷 هرسە طلاق باهم

سێبەگایە / sêbegaye/: ناو. گای سێهەم بۆ نۆرە پێ کردن لە کێلانی زەویدا 🇮🇷 گاو یدکی برای شُخم

سێبەلەک / sêbelek/: ☜ **سێپەڕێ**

سێبەند / sêbend/: ناو. گای شەش ساڵە 🇮🇷 گاو شش سالە

سێبەندە / sêbende/: ناو. سێونگی؛ ئێسکێکی سێ‌گۆشە کە لە پێنج مۆرە پێکهاتووە و لە مرۆی گەورەدا پێکەوە دەلکێن دەکەوێتە نێوان کەمەر و کلێجە 🇮🇷 دُنبالچە

سێبەندی / sêbendî/: ئاوەڵناو. داماڵیگ؛ بێحەیا و شەرم 🇮🇷 بی‌شرم و آبرو

سێبەنگی / sêbengî/: ئاوەڵناو. سێوەنگی: ۱. ڕەشی دڵپەسند و جوان (بۆ چاو و بڕۆی دەڵێن) ۲. سێ پەڵکە (شێوە هۆنینەوەیەکی قژە سەرە) ‹دیدەکاڵ، لێوئاڵ، بسک سێبەنگی / خاڵی سەر کولمەی ڕەشتر لە زەنگی «هێمن»› 🇮🇷 ۱. مشکی دلربا (چشم) ۲. سەرشتە (موی سر)

سێبەنە / sêbene/: ئاوەڵکار. سێئەوەندە؛ سێقات 🇮🇷 سەبرابر

سێپ / sêp/: ناو. ۱. دەستەندوو ۲. سیپە؛ کونی سێرەی تفەنگ 🇮🇷 ۱. دستگیرەی خیش ۲. سوراخ مگسک تُفنگ

سێپا / sêpa/: ناو. ۱. سێبست؛ سێپایەی ئاگردان ۲. جۆرێ هەڵپەرکێ ۳. سێپایەی مەشکە 🇮🇷 ۱. سەپایەی اُجاق ۲. نوعی رقص گروهی ۳. سەپایەی مَشک

سێپاڵ / sêpał/: ناو. کۆچکە 🇮🇷 هِرم

سێپاڵو / sêpałû/: ئاوەڵناو. تاشراوی سێسووچ 🇮🇷 سەپهلو

سێپایە / sêpaye/: ناو. سێپای ئاگردان 🇮🇷 سەپایەی اُجاق

سێپرووسنەک / sêprûsnek/: ☜ **سیاپورسینگ**

سێپریسک / sêprîsk/: ☜ **سیاپورسینگ**

سێپل / sêpil/: ناو. ڕچەی بەکۆمەڵی کوڕکوڕ و کەو 🇮🇷 دستەی انبوه باقرقره و کبک

سێپەڕ / sêpeř/: ناو. پلووێن؛ گیاگۆچان؛ گیاوەگۆچانە؛ سێبەڕێ 🇮🇷 اکلیل‌الملک

سێپەڕە / sêpeře/: ناو. گیایەکە بە سێ بەرگەوە کە لەوەڕیکیشە ئاژەڵ زۆری پێ خۆشە 🇮🇷 گیاهی است

سێپەڕێ / sêpeřê/: ناو. سێوەڕە؛ سێوەڕۆ؛ سێبەڵەک؛ شەوەرە هەردی؛ گیایەکی کورتەباڵای کەوەیە، ئاژەڵ زۆر حەزی لێ دەکا 🇮🇷 شبدر وحشی

سێپەک / sêpek/: ناو. سێپایەی مەشکە 🇮🇷 سەپایەی مشک

سێپەل / sêpel/: ئاوەڵناو. سێشاخە 🇮🇷 سەشاخە

سێپەلاک / sêpelak/: ☜ **سی[1]ـ۱**

سێپێ / sêpê/: ناو. ۱. سێپا؛ سێپێیی؛ جۆرێ ڕەقس ۲. سێپا 🇮🇷 ۱. نوعی رقص ۲. سەپایە

سێپێیی / sêpêyî/: ☜ **سێپێ‌ـ۱**

سێتا / sêta/: ئاوەڵناو. سێباد؛ سێ لا؛ بە شێوەی سێ داو پێکەوە بادراو 🇮🇷 سەلا

سێتار / sêtar/: ناو. سازی ژێداری ئێرانی بە چوار تاڵەوە، کە پێشتر سێ تاڵی هەبووە و وەکوو تاری چکۆلەیە کە بە نینۆک دەژەندرێ 🇮🇷 سەتار

سێتاڤ / sêtav/: ناو. ۱. سایەی مرۆ لە بەر خۆر ۲. تاپۆ؛ تارمایی ۳. خۆرەتاو 🇮🇷 ۱. سایەی انسان در آفتاب ۲. شَبَح ۳. نور آفتاب

سێتە / sête/: ناو. ۱. چیا؛ کێو ۲. پۆ؛ هەواڵی تاڵ ۳. سێتا؛ تەنافی سێباد 🇮🇷 ۱. کوه ۲. پود ۳. رسن سەلا

سێتەک / sêtek/: ناو. بەردەڵان؛ ڕێخەڵان 🇮🇷 سنگلاخ

سێتەڵاقە[1] / sêtełaqe/: ناو. *[ئیسلام]* سێبەسێ؛ یەرەتلاقە ‹کابرا سێتەلاقەی خست ئیدی بۆ ڕاو چەک هەڵنەگرێت› 🇮🇷 سەطلاقە

▣ **سێتەڵاقە خستن:** *[ئیسلام]* گوتنی سێجارەی واتەی تەلاق کەوتن کە بە پێی دابی کۆمەڵگا و شەرع ژن و شوو لێک حەرام دەبن. هەروەها: **سێتەڵاقە بوونەوە؛ سێتەڵاقە دان؛ سێتەڵاقە دران** 🇮🇷 سەطلاقە را بر زبان آوردن

سێتەڵاقە کەوتن: *[ئیسلام]* کەوتنی یەکجارەکی تەلاقی کەسێ 🇮🇷 سەطلاقە جاری شدن

سێتەڵاقە[2]: ئاوەڵناو. *[ئیسلام]* سێبەسێ؛ یەرەتلاقە؛

تەلاقدراوی یەکجاری کە ئیتر گرێ نەخواتەوە ☰ سەطلاقە

سێتەنگە / sêtenge/: ناو. *[پلار]* ورگزل ☰ شکم‌گندە

سێجرتە / sêcirte/: ☜ **سێجرتی**

سێجرتەکی / sêcirtekî/: ☜ **سێجرتی**

سێجرتی / sêcirtî/: ناو. سێجرتە؛ سێجرتەکی؛ سێڕمەکی؛ سیمڕەکێ؛ هەڵبەز- دابەزی توند و کاری دەست و لاق خستنی نائاسایی ☰ ورجەوورجەی رقص مانند

سێجگە / sêcge/: ناو. جۆرێ قاپێن؛ جگێن ☰ نوعی بازی با شتالنگ

سێچاک / sêçak/: ناو. کەوای شۆڕ کە سێ لای شاقەلەکەی هەڵدڕابێ ☰ قبای سەچاک

سێچکە / sêçke/: ☜ **سوێسکە**

سێ ـ چوار / sê ç(i)war/: ناو. دوازدە ڕۆژی سەرە بەهار ☰ دوازده روز اول بهار

سێچوکڵ / sêçukił/: ☜ **سێددانە**

سێچوکڵە / sêçukłe/: ناو. ١. سێ سووچ؛ سێگۆشە ٢. سێددانە ☰ ١. سەگوش؛ مُثلث ٢. سە دندانە

سێحاچە / sêĥaçe/: ئاوەڵناو. ١. سێفلیقانە؛ سێلق ٢. لە سێ لاوە تاشراو ☰ ١. سەشاخە ٢. سەپهلو

سێخ / sêx/: ناو. سیخ؛ شیش؛ شیشە ☰ سیخ

سێخچوڵی / sêxçûłî/: ناو. بیاوان؛ بیابان؛ یاوان ☰ بیابان

سێدارە / sêdare/: ناو. قەنارە؛ داری مرۆ پێ خنکاندن ☰ دار اعدام

▣ **لە سێدارە دان:** بە سێدارە کەسێ خنکاندن ☰ دار زدن

سێدانە / sêdane/: ناو. ١. سێ جەم لەوەڕی ئاژەڵ ٢. ☜ **سێددانە** ☰ ١. سە وعده خوراک دام ٢. ☜ **سێددانە**

سێددان / sêd(i)dan/: ☜ **سێددانە**

سێددانە / sêdidane/: ناو. سێ دانە؛ سێددان؛ سێدیانە؛ سێچکول؛ پەیکوڵ ☰ خار سەکوهە

سێدەری / sêdeȓî/: ناو. ژووری سێ پەنجەرە ☰ اتاق سە پنجره

سێدەندک / sêdendik/: ناو. سێلک؛ شەنەی سێ حاچە ☰ افشون سە شاخە

سێدەنگان / sêdengan/: ناو. کاری بە دەنگی بەرز بانگ کردن ☰ عمل با صدای بلند صدا زدن

سێدیانە / sêd(i)yane/: ☜ **سێددانە**

سێر[١] / sêr/: ئاوەڵناو. تێر؛ مڕ ☰ سیر

ـ **سێر**[٢]: پاشگر. شوێن؛ سەرا ‹گەرمەسێر› ☰ ـ سیر

سێرت / sêȓt/: ناو. چقڵ؛ دڕک؛ دڕوو ☰ خار

سێرک / sêȓik/: ناو. سێ ڕۆژ ڕۆژووی ئێزدییەکان ☰ سە روز روزەی ایزدیان

سێرۆچکە / sêroçke/: ☜ **سورێتچك**

سێروو / sêȓû/: ناو. ڕەشۆڵە؛ ڕیشۆڵە؛ ڕەشولە؛ ڕەشۆلێ؛ ڕەشێلک؛ ڕەشێلە؛ ڕەڤشێلە؛ ڕیشۆلێ؛ سێکەرک؛ گاوانی؛ مریچەڕەشە؛ مەلەڕەشە؛ ڕەشچێلەک؛ مەلێکە نزیکی ٢٠ سانتی‌میتر دەبێ، پەڕ و باڵی ڕەشی بریقەدارە، دندووک و سەر و باڵی تیژە، زستانان پەڕ و باڵی خاڵخاڵ دەبێ، گەرووی سپی‌واشە، باڵندەیەکی بە قاژ و قووڕە، توند و ڕاست دەفڕێ، بە گەل چینە دەکەن، پاییز و زستانان لە شوێنی بەرز دەنیشن و قیرە و قاڵیان وڵات پڕ دەکا ☰ سار

سێرووبەڵەکە / sêȓûbełeke/: ☜ **سێرووخەزاڵە**

سێرووخەزاڵە / sêȓûxezałe/: ناو. خەزایی؛ سێرووبەڵەکە؛ ئاگرمەلووچ؛ ئایلەمەن؛ ئاینەمەل ☰ سار صورتی.

سێرە / sêre/: ناو. ١. سیپە؛ قوتەی سەر لوولەی تفەنگ ٢. ماوەی ژیان؛ زیندی سەر ٣. سەیرە ☰

۱. مگسک تُفنگ ۲. مدت زمان زندگانی ۳. سُهره

⊡ **سێره دان:** نیشانه گرتن ‹ئەو زەرد و سووره پۆڕی گولانن/ یا پۆلی بێری داویانه سێره؟ «؟»› ▬ نشان گرفتن

سێره هەڵگیران: تاریک داهاتنی هەوا ‹هەتا سێره هەڵگیرا، شەڕ هەر بەردەوام بوو «هەژار، چێشتی مجێور»› ▬ تاریک شدن هوا

سێڕسکێن / sêřiskên/: ناو. یارییەکی دوو کەسییە، بە شەش داش دەکرێ، یەکیان سێ بەرد هەڵدەگرێ و ئەوی‌تریان سێ چیلکە، وەک دامە وایە ▬ از بازی‌ها

سێڕمەکی / sêř(i)mekî/: ☜ **سێجرتی**

سێڕۆ / sêřo/: ☜ **سێبەڕۆ**

سێڕۆژانە / sêřojane/: ناو. سێڕۆژە: ۱. بەزم لە ماڵی زاوا دوای سێ ڕۆژ لە بووک گوێزانەوە ۲. ڕێوڕەسمێ کە لە ڕۆژی سێهەمی کۆچی دوایی کەسێک بەڕێوە دەچێت ‹کە من مردم لە سەر قەبرم گریە و زاریم بۆ چییە؟/ سێڕۆژانە و حەڵوا بەخشین، دار و بێداریم بۆ چییە؟ «گۆرانی»› ▬ ۱. سور سوم روز عروسی در خانه‌ی داماد ۲. مراسم روز سوم درگذشت کسی

سێڕۆژگانە / sêřojgane/: ☜ **سێڕۆژە ـ۱**

سێڕۆژە / sêřoje/: ناو. ۱. سێڕۆژگانە؛ هەڵوای مردوو دوای سێ ڕۆژ ۲. ☜ **سێڕۆژانە** ▬ ۱. حلوای روز سوم ترحیم ۲. ☜ **سێڕۆژانە**

سێڕیزکانێ / sêřîzkanê/: ناو. سێڕیزکێن؛ چووزان؛ گەمەیە دووکەسی، هەر یەکە سێ بەردی پچووک دادەکەن، وەک دامە وایە ▬ دوزبازی

سێڕیزکێن / sêřîzkên/: ☜ **سێڕیزکانێ**

سێڕیان / sêřyan/: ☜ **سێڕێیان**

سێڕیانی / sêřyanî/: ☜ **سێڕێیان**

سێڕێیان / sêřêyan/: ناو. سێڕیان؛ سێڕیانی؛ سێڕێیانی؛ سەری سێ ڕێگە کە دەگەنە یەک ▬ سەراهی

سێڕێیانی / sêřêyanî/: ☜ **سێڕێیان**

سێزدە / sêzde/: ☜ **سیانزە**

سێزدەبەدەر / sêzdebeder/: ناو. سیانزەوەدەر؛ ڕۆژی سێزدەهەمی خاکەلێوە کە جێژنێکی کۆنی ئێرانییە و خەڵک لەو ڕۆژەدا بەگشتی دەچنە سەیران ▬ سیزده‌بدر

سێزدەمین / sêzdemîn/: ☜ **سیازدەهەمین**

سێزدەهەم / sêzdehem/: ئاوەڵناو. سیانزەهەم؛ بە ڕیز، پلە یان جێگەی سێزدەوە ▬ سیزدهم

سێزدەهەمین / sêzdehemîn/: ☜ **سیازدەهەمین**

سێزن / sêzin/: ناو. شەنە؛ شەن ▬ افشون

سێزوو / sêzû/: ناو. سەبەی؛ سبحەی؛ سۆزی ▬ فردا

سێزە / sêze/: ☜ **سیانزە**

سێژەمە / sêjeme/: ئاوەڵکار. لە سێ ژەمی بەیانی، نیوەڕۆ، شێوان ‹سێژەمە نان دەخۆم› ▬ سه وعده

سێست / sêst/: ناو. شەست؛ شەس؛ شەیشتی؛ شەش چەڵ دە ▬ شصت

سێسکە / sêske/: ☜ **سوێسکە**

سێسو / sêsû/: ناو. ۱. گیایەکی ڕەقە لە زەلکاو دەڕوێ سێ سووچی هەیە ۲. بڕبەند؛ ڕنەک ▬ ۱. گیاهی بلند و سه گوشه که در باتلاق می‌روید ۲. سوهان

سێسووچ / sêsûç/: ناو/ ئاوەڵناو. سێ چوکڵە؛ سێقولینچک ▬ سه‌گوش؛ مُثلث

سێسەد[1] / sêsed/: ناو. ژمارەی سەرەکی نێوان دووسەد و نەوەد و نۆ و سێسەد و یەک ▬ سیصد

سێسەد[2]: ئاوەڵناو. دانەیەک زیاتر لە دووسەد و نەوەد و نۆ دانە ▬ سیصد

سێسەدم / sêsedim/: ☜ **سێسەدەهەم**

سێسەدمی / sêsed(i)mî/: ☜ **سێسەدەم**

سێسەدەم / sêsedem/: ئاوەڵناو. سێسەدەم؛ بە ڕیزمان یان پلە و جێگای سێسەدەوە ⚑ سیصدم

سێسەدەمی / sêsedemî/: جێناو. سێسەدمی؛ ئەوەی لە ڕیز، پلە یان جێگای سێسەدەمدایە ⚑ سیصدمی

سێسەدەمین / sêsedemîn/: ئاوەڵناو. بە ڕیز یان پێگەی سێسەدەمەوە ⚑ سیصدمین

سێسەر / sêser/: ناو. یەکبەسێ (وەک: سەرێک ترێ بە سێ سەر گەنم) ⚑ معاوضەی یک بە سە

سێسەری / sêserî/: ناو. گیایەکە زۆرتر لە ناو گەنما شین دەبێ ⚑ گیاهی است

سێسیخە / sêsîxe/: ناو. ١. سێچوکڵە؛ سێکونج ٢. سێلکە؛ سێلق ٣. سێپالوو؛ داری لە سێلاوە تاشراو ⚑ ١. سەگوشە ٢. سەشاخە ٣. چوب سەپهلو تراشیدە

سێسێ / sêsê/: ئاوەڵکار. سیان‌سیان ⚑ سەتا سەتا

سێشاخە / sêşaxe/: ئاوەڵناو. سێپە ⚑ سەشاخە

سێشەش / sêşeş/: ناو. هەژدە ڕۆژی سەرەتای خاکەلێوە ⚑ هجدە روز اوّل فروردین ماه

سێشەم / sêşem/: ☜ **سێشەممە**

سێشەمب / sêşemb/: ☜ **سێشەممە**

سێشەمبۆ / sêşembo/: ☜ **سێشەممە**

سێشەمبو / sêşembû/: ☜ **سێشەممە**

سێشەمبی / sêşembî/: ☜ **سێشەممە**

سێشەممۆ / sêşemmo/: ☜ **سێشەممە**

سێشەممە / sêşemme/: ناو. سێشەم؛ سێشەمب؛ سێشەمبۆ؛ سێشەمبوو؛ سەشەمبی؛ سێشەممۆ؛ سێشەمە؛ سێشەمۆ؛ سێشەمی؛ ناوی ڕۆژی چوارەمی حەفتەی ئێرانی نێوان دووشەمە و چوارشەمە ⚑ سەشنبە

سێشەمۆ / sêşemo/: ☜ **سێشەممە**

سێشەمە / sêşeme/: ☜ **سێشەممە**

سێشەمی / sêşemî/: ☜ **سێشەممە**

سێف / sêf/: ☜ **سێو-١**

سێفتۆ / sêfto/: ئاوەڵناو. بۆگەن؛ بۆن ناخۆش ⚑ بدبو

سێفزەمینە / sêfzemîne/: ناو. سێفەزەوینە؛ سێفەزەمینە؛ سێفزەمینی؛ سێفەزەمینی؛ سێبزەمینی؛ سێفەعەرزیلە؛ سێفی؛ سیڤەڕۆک؛ سێوک؛ سێوخاکی؛ کارتێنە؛ کارتۆڵ؛ کەرتوف؛ کەرتۆپە؛ کرتۆپل؛ کرتۆفل؛ کارتۆفل؛ کەرتۆڤل؛ کرتوپ؛ کرکرووک؛ پەتاتە؛ پتات؛ پتەپتە؛ پوتێتە؛ پتێتە؛ پاکە-پاکە؛ خڕکەگازوولە؛ ڕتاخ؛ هێڵەماسی؛ هێرەلماسی؛ هێڵەرماسی؛ یارەلماسی: ١. گیایەکی ئالیکی بە لکی ژێرخاکییەوە کە چووزە دەردەکا و گوڵی بنەوشی ڕوون یان سپی و بەکۆمەڵ بە شێوەی هێشووی چەتراسا، گەڵای لێکدراو و میوەی خڕ و سوور دەدا ٢. سەلکی ژێرزەوینی ئەو گیایە کە تژی لە نشاستەیە و خۆراکێکی جیهانییە ⚑ ١و٢. سیبزمینی

سێفزەمینی / sêfzemînî/: ☜ **سێفزەمینە**

سێفلیقانە / sêf(i)lîqane/: ئاوەڵناو. سێحاچە؛ سێفلیقانە؛ سێلق ⚑ سەشاخە

سێفەتاڵە / sêfetałe/: ☜ **سێوەتاڵە**

سێفەتورشە / sêfeturşe/: ☜ **سێوەترشە**

سێفەزەمینە / sêfezemîne/: ☜ **سێفزەمینە**

سێفەزەمینی / sêfezemînî/: ☜ **سێفزەمینە**

سێفەزەوینە / sêfezewîne/: ☜ **سێفزەمینە**

سێفەسوورە / sêfesûre/: ☜ **سێوەسوورە**

سێفەعەرزیلە / sêfe'erzîle/: ☜ **سێفزەمینە**

سێفەکێویلە / sêfekêwîle/: ناو. سێڤڕەشک ⚑ سیب وحشی

سێفەڵوکە / sêfełûke/: ناو. سێوەلووکە؛ گیایەکە بەرێکی وردی خڕی سپی دەگرێ و دەخورێ ⚑ گیاهی خوردنی با ثمر گرد و کوچک و سفید

سێڤی / sêfî/: ☜ **سێڤزەمینە**

سێڤ / sêv/: ☜ **سێو-١**

سێڤاسۆتک / sêvasotik/: ناو. زیپکەیەکە زۆر بە ژان و دیاریش نییە ▤ جوشی دردناک و ناپیدا

سێڤاندۆک / sêvandok/: ☜ **ساندیلکە**

سێڤاندۆکە / sêvandoke/: ☜ **ساندیلکە**

سێڤاندە / sêvande/: ☜ **سوانە**

سێڤاندیلکە / sêvandîlke/: ☜ **ساندیلکە**

سێڤڕەشک / sêvřeşk/: ناو. سێفەکێویلە ▤ سیب وحشی

سێڤسێڤۆک / sêvsêvok/: ناو. پیازەخووگانە ▤ پیاز دشتی

سێڤلە / şêvle/: ناو. جرج؛ مشکەکوێرە ▤ موش صحرایی

سێڤی / sêvî/: ☜ **سێوی**

سێقات / sêqat/: ئاوەڵکار. سێ‌بەنە؛ سێ‌ئەوەندە ▤ سەبرابر

سێقنگ / sêqing/: ☜ **کنیواڵ**

سێقولینچک / sêqulînçik/: ناو. سێ‌سووچ؛ سێ چوکڵە ▤ سەگوش؛ مُثلث

سێک / sêk/: ☜ **سرکە-٢**

سێکانس / sêkans/: ناو. زەنجیرە دیمەنی یەک لە دوای یەکی فیلم، کە بابەت یان ڕووداوێکی دیاریکراو نیشان دەدا و بە ڕوون بوونەوەی بەرە - بەرەی، دیمەن دەسپێدەکا و بە تاریک بوونەوەی کۆتایی دێت ▤ سکانس

سێکس / sêks/: ناو. پێوەندی جینسی ▤ سکس

سێکسی / sêksî/: ئاوەڵناو. ١. پێوەندیدار بە کار و باری جنسی ‹دەسدرێژی سێکسی› ٢. هۆکاوی؛ بزوێنەری ئارەزووی جنسی ‹وێنەی سێکسی› ▤ ١و٢. سکسی

سێکوچک / sêkuçik/: ☜ **سێ‌کوچکە**

سێکوچکە / sêkuçke/: ناو. سێ‌کوچک: ١. سێ‌بەردی ئاگردان ٢. *[مەجاز]* سێ‌هەواڵی هاوڕێ ‹سێ‌کوچکەی سەفەری بارانین: مەولانە و حاجی و من «شێرکۆ»› ▤ ١. سەسنگ اجاق ٢. سە همراه همدل

سێکوچکێن / sêkuçkên/: ناو. گەمەیەکە سێ زارۆ دەیکەن ▤ از بازی‌های سە نفرەی کودکانە

سێکونج / sêkunc/: ناو. سێ‌سیخە؛ سێ‌چوکڵە ▤ سەگوشە

سێکۆچە / sêkoçe/: ناو. سێ‌سووچ؛ سێ‌گوشە ▤ مُثلث

سێکووزە / sêkûze/: ناو. گیایەکە لە ئاودا دەبێ ▤ گیاهی مردابی

سێکەرک / sêkerk/: ناو. ڕەشۆڵە؛ گاوانی ▤ سار

سێکەڤر / sêkevr/: ☜ **سێ‌بەردە**

سێکەهر / sêkehr/: ناو. بزنی سێ کاریلەی بە زگێک بووبێ ▤ بُزی کە سەقلو زاییدە

سێگا / sêga/: ناو. یەک لە حەو دەزگای مووسیقای ئێرانی ▤ دستگاه سەگاه در موسیقی ایرانی

سێگاسنە / sêgasne/: ئاوەڵناو. ونار؛ سێ جار شێف بڕاو (شیو) ▤ سە بار شخم‌شدە (زمین)

سێگاڤ / sêgav/: ناو. گەمەی کەوشەک؛ سێ‌باز ▤ بازی سەگام

سێگۆش / sêgoş/: ☜ **سێ‌گۆشە**

سێگۆشە١ / sêgoşe/: ناو. سێ‌سووچ؛ سێ‌گۆش؛ یەکێک لە شکڵە بنەماییەکانی هەندەسەیە بە سێ کونج و سێ پەلەوە ▤ مُثلث

سێگۆشە٢: ئاوەڵناو. سێ‌گۆش؛ بە سێ سووچەوە ▤ مُثلثی

سێل / sêl/: ناو. ١. سێڵ؛ سێهل؛ ساج ٢. سەیر؛ تواشا ▤ ١. ساج ٢. تماشا

سێلاخ / sêlax/: ناو. ڕەڵمێ کە لافاو ڕایداوە و داویەتە ڕەخی ڕووبارەوە ▤ ماسەی سیل‌آوردە

سێلق / sêliq/: ئاوەڵناو. سێ‌حاچە؛ سێ‌سیخە؛ سێ‌فلیقانە ☰ سەشاخە

سێلک / sêlik/: ناو. شەنی سێ‌ددانەی دارین ☰ افشان چوبین سە شاخە

سێلکە / sêl(i)ke/: ئاوەڵناو. سێ‌حاچە ☰ سەشاخە

سێڵگا / sêlga/: ☜ **سێڵاوگر**

سێلمی / sêlmî/: ناو. هەڵوایەکە لە ئارد و پەنیر و دۆشاوی دەکەن ☰ نوعی حلوا

سێلۆقی / sêloqî/: ☜ **سێ‌باز**

سێلوولە / sêlûle/: ناو. خشڵێکی ژنانە ☰ زیوری است

سێلەک / sêlek/: ناو. شۆرەکات؛ زەوینێ کە خوێی تێکەڵاوە ☰ شورەزار

سێلیڤ / sêlîv/: ئاوەڵناو. [پلار] لچقەوی؛ لۆچوو؛ لەوسن؛ وشترلچ؛ لەوس‌پان ☰ لب‌چور؛ لب‌شتری

سێلێڤ / sêlêv/: ئاوەڵناو. ١. لچئەستوور ٢. کەل؛ کەتە؛ قەشاڤ ☰ ١. لب‌کلفت ٢. لب‌شکری

سێڵ / sêł/: ناو. سێل؛ سێهل؛ ساج ☰ ساج

سێڵاو / sêław/: ناو. لافاو؛ لەهی؛ لی؛ ئاوی زۆر بە تەوژم کە پاش باران بەر دەبێتەوە ☰ سیلاب

سێڵاوگر / sêławgir/: ناو. سێلگا؛ شیو و کەندێ کە لافاوی پێدا دێت ☰ مسیل

سێڵە / sêłe/: ناو. بەردی نان لە سەر پێژان ☰ سنگ نان‌پزی (به جای ساج)

سێمین / sêmîn/: ئاوەڵناو. سێهەمین؛ لە ڕیز یان پلەی سێهەمدا ‹ئەمە سێمین جارە دێم› ☰ سومین

سێمینە / sêmîne/: ئاوەڵناو. سێ‌ینە؛ بۆ جاری سێهەم ‹پژمەی سێمینە دەڵێن باشە› ☰ سومین

ـ سێن / -sên/: پاشگر. ـــ ئەستێن: ١. سێنەر ‹مەڕسێن› ٢. ـ گیر ‹باجسێن› ☰ ١. ـ خر؛ خریدار ٢. ـ ستان

سێنج / sênc/: ناو. پەرژین؛ چیلە ☰ پرچین

سێنزە / sênze/: ☜ **سیانزە**

سێنەر / sêner/: ئاوەڵناو. ١. وەرگر ٢. بسێن؛ کڕیار ☰ ١. گیرندە ٢. خریدار

سێنیک / sênîk/: ☜ **سینی**

سێو / sêw/: ناو. ١. سام؛ ساو؛ سێف؛ سێڤ؛ دارێ بە گوڵی چەتری، گەڵای کولکن و گەورەوە ٢. سێف؛ سێڤ؛ بەری ئەو دارە کە میوەیەکی خڕ، درشت، خۆراکی، ئاودار و شیرین یان ترش و شیرینە و چەن جۆری هەیە ٣. ژەنگەسوورە؛ سوورەمۆزە ☰ ١و٢. سیب ٣. زنبور سرخ

▣ **سێوی بن عەرز:** ☜ **سێوەبن‌عەرزیلە**

سێوخاکی / sêwxakî/: ☜ **سێفـزەمینە**

سێ‌ودوو / sê w dû/: ناو. [کینایە] ١. دوودڵی؛ دڕدۆنگی ‹مەلا محەممەد ـ کە نسحەتی ئێمەی کردبوو ـ سەری لە بن لێفە هەڵێنا و بێ سێ‌ودوو گوڕاندی ... «هەژار، چێشتی مجێور»› ٢. بیر و ڕا ‹لە سێ‌ودووی ئەو قسەدا بووین› ☰ ١. تردید؛ دودلی ٢. اندیشه

⊡ **سێ‌ودوو کردن:** تێڕامان؛ تێفکرین؛ لە هەموو بارێکەوە بیر لێ کردنەوە ‹بێ سێ‌ودوو کردن دەفتەرەکانی دیوانە جوانەکەم ئاگر تێ‌بەردان و خۆم لە شیعر و شاعیری تەرە کرد و ببڕای ـ ببڕای ئاوڕم وە سەر نەدایەوە «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ فکر کردن

سێوراندن / sêw(i)randin/: چاوگ. ئافراندن؛ خولقاندن ☰ آفریدن

سێورسات / sêwirsat/: ☜ **سیورسات**

سێوک / sêwik/: ناو. ١. ☜ **سێفـزەمینە** ٢. ☜ **سێوەبن‌عەرزیلە**

سێوڵ / sêwił/: ناو. سیوڵ؛ سمێڵ؛ سوێڵ ☰ سبیل

سێونگ١ / sêwing/: ناو. سێوەنگ؛ سیاونە؛ گۆشتی بزن ف گوشت بُز

سێونگ٢: ناوەلناو. سێوەنگ؛ ڕەشانگ؛ ڕەش (بزن) ف موسیاه (بُز)

سێونگی / sewingî/: ☜ سێبەندە

سێوە / sêwė/: ☜ سێوی

سێوەبنعەرزیلە / sêwebin'erzîle/: ناو. سێبنهەرد؛ سێبنەهەرد؛ سێوی بن عەرز؛ سێوک؛ بنە گیایەکە لە پەتاتە دەکا و بە کالی دەیخۆن ف سیبزمینی ترشی

سێوەبەڕۆ / sêwebeřo/: ☜ سێوەڕۆ

سێوەتاڵە / sêwetałe/: ناو. سێفەتاڵە؛ جۆری سێوی خۆڕسکی وردی تاڵی کێوی ف سیب تلخ وحشی

سێوەترشە / sêwetirşe/: ناو. سێفەتورشە؛ جۆرێک سێوی ورد و ترشی خۆڕسکی کێوی ف سیب تُرش وحشی

سێوەختە١ / sêwexte/: ناو. بەیان و نیمەڕۆ و شەو ف صبح و ظهر و شب

سێوەختە٢: ناوەلناو. سێ بەهار دیتوو ف سه بهار دیده

سێوەختە٣: ناوەلکار. لە بەیان و نیمەڕۆ و شەودا ف در سه وعدەی صبح و ظهر و شام

سێوەر / sêwer/: ناو. سا؛ سایە؛ سێبەر ف سایه

سێوەرمێ / sêwermê/: ناو. سێوهەرمێ؛ جۆری هەرمێ ف نوعی گلابی

سێوەرە / sêwere/: ☜ سێبەرێ

سێوەڕۆ / sêweřo/: ☜ سێبەڕۆ

سێوەڕە / sêweře/: ☜ سێبەڕێ

سێوەسوورە / sêwesûre/: ناو. سێفەسوورە؛ سێوەلاسوورە؛ جۆرێ سێوی سوور ف سیب سُرخ

سێوەسێ / sêwesê/: ☜ سێبەسێ

سێوەلاسورە / sêwelasûre/: ☜ سێوەسورە

سێوەڵوکە / sêwełûke/: ☜ سێفەڵوکە

سێوەنگ / sêweng/: ☜ سێونگ

سێوەنگی / sewengî/: ☜ سێبەنگی

سێوهەرمێ / sêwhermê/: ☜ سێوەرمێ

سێوی / sêwî/: ناوەلناو. سێڤی؛ سێوە؛ هەتیو؛ هەتیم؛ دای و باب مردوو ف یتیم

سێویان / sêwyan/: چاوگ. سوانەوە؛ ساویانەوە ف سایيده شدن

سێویخانە / sêwîxane/: ناو. جێگای منالانی هەتیو ف یتیمخانه

سێه / sêh/: ناو. ١. سا؛ سایە؛ سێوەر؛ سێبەر ٢. ڕک؛ تووڕەیی ٣. چەرمی وشکهەلاتوو ف ١. سایه ٢. خشم ٣. چرم خُشکشده

⊡ **سێهرا بوون**: ڕک هەستان؛ تووڕە بوون ف به خشم آمدن

سێهک / sêhik/: ☜ سێبەر١ـ١

سێهل / sêhil/: ناو. سێل؛ سێڵ؛ ساج ف ساج

سێهەم / sêhem/: ناوەلناو. سێیەم؛ سێمینە؛ یەرەم؛ یەروم؛ هیرن؛ هیرین؛ هیرینە؛ بە ڕیز، ڕزن، پایە یان جێگەی سێوە ف سوم

سێهەمین / sêhemîn/: ناوەلناو. هیرێیەن؛ هیرسن؛ پاش دووهەمین ف سومین

سێینە / sêy(i)ne/: ☜ سێمینە

سێیە / sêye/: ناو. ڕەش؛ سیاو؛ سیە؛ ڕەنگی خەلووز یان ئاسمانی شەوی تار ف سیاه

سێیەک / sêyek/: ناو. لە سێ پاژ پاژێک ف ثلث؛ یک سوم

سێیەکبەر / sêyekber/: ناو. سەپانێ کە لە بەهرە سێیەک دەبا ف کشاورزی کە یک سوم محصول را می‌برد

سێیەم / sêyem/: ☜ سێهەم

سێیینە / sêyîne/: ☜ سیانە

ش

ش^{١} / ş/: پیت. نیشانەی شازدەهەمین پیتی ئەلفوبێی زمانی کوردی ▤ ش؛ نشانەی شانزدههمین حرف الفبای زبان کُردی

ش^{٢}: جێناو. ١. جێناوی لکاوی ملکی، سێهەم کەسی تاک ‹یانەش؛ بەشەش› ٢. جێناوی لکاوی بەرکاری، سێهەم کەسی تاک ‹بەرووش؛ موەریش› ٣. جێناوی لکاوی فاعیلی، سێهەم کەسی تاک ‹داش؛ ماڕاش› ▤ ١. ضمیر متصل ملکی سوم شخص مفرد ٢. ضمیر متصل مفعولی سوم شخص مفرد ٣. ضمیر متصل فاعلی سوم شخص مفرد

ش^{١} / şi/: ناو. ناوی پیتی شازدەهەمی ئەلفوبێی کوردی ▤ ش؛ حرف شانزدهم الفبای کُردی

ش^{٢}: ناوەلکار. ١. چ؛ چی ‹ش دەکەی؟› ٢. هیچ ‹ش ناکەم› ▤ ١. چه ٢. هیچ

ش^{٣}: سارستە. ١. شا؛ تەماشا بکە؛ سەیر بکە (وێڕای سەرسووڕمان یان سووکایەتی) ‹ش! چی ئەکا بەو ماڵە!› ٢. هێواش؛ ئارام ‹ش! دەنگ مەکە!› ▤ ١. باش ٢. آرام باش

ـ ش / iş-/: پاشگر. شت؛ نیشانەی ناوی چاوگ ‹بڕش› ▤ پسوند نشانەی اسم مصدر

شا^{١} / şa/: ناو. شاه: ١. پاڵشا؛ پادشا ٢. داشەگەورەی شەترەنج ٣. پەڕێکی وەرەق ٤. داکی مێشەنگوینان ▤ ١. شاه ٢. شاه شطرنج ٣. شاه؛ از برگ‌های ورق ۴. ملکه‌ی زنبور عسل

⊡ **شا بە سەپانی خۆ نەزانین: ☜ سەپان ـ٢**

شا^{٢}: ☜ **شاد**

⊡ **شا بون: ☜ شاد بون**

شا بونەوە: ☜ شاد بونەوە

شا^{٣}: سارستە. ١. خۆزی؛ خۆزگە ‹شا بە حاڵت!› ٢. تەماشا بکە؛ بڕوانە؛ وردەو ‹شا چاوی؛ شا لووتی› ▤ ١. خوشا ٢. باش؛ ببین

شا^{٤}: پێشوشە. ١. زل؛ گەورە ‹شاتوو؛ شاباز؛ شامار› ٢. شیاوتر؛ هێژا ‹شاسوار› ٣. سەرە ‹شاژن› ٤. سەرەکی ‹شالوولە› ▤ ١. بزرگ ٢. شایستە ٣. برجستە ۴. اصلی

شاباجی / şabacî/: ناو. خوشکی مێرد؛ دش ▤ خواهرشوهر

شابادی / şabadî/: ☜ **شابادیە**

شابادیە / şabad(i)ye/: ناو. شابادی؛ دەفری گەورەی دارین ▤ بادیەی بزرگ

شاباز / şabaz/: ناو. شاواز؛ بازی قزڵ؛ تەڕلان؛ تەللان؛ مەلێکە لە تۆرەمەی هەڵۆ، خێزانی بازەکان، ٥٠ تا ٦٠ سانتی‌میتر دەبێ، باڵی پان و نووک تیژە، بڕۆی سپییە، بە توندی بە سەر دارانددا دەفڕێ و باڵندان ڕاو دەکا ▤ طرلان

شاباش^{١} / şabaş/: ناو. شاواش؛ شاواز؛ شۆباش: ١.

پووله؛ زەڕنەوشان؛ زەڕەوشان؛ پارەیێ کە لە زەماوەندا ئەیکەنە سەر بووک و زاوا یان ئەوی هەڵدەپەڕێ ٢. خەڵات؛ دیاری؛ پێشکەشی ‹شاباشی تۆ بان گولالانی مەست/ سەیدی خارخاسەن بگیرۆ نە دەست «سەیدی»›. هەروەها: **شاباش کردن؛ کردنە شاباش** 🇮🇷 ١و٢. شاباش

شاباش[٢]: سارستە. شاواش؛ شاواز؛ شۆباش؛ ئافەرین؛ مەرحەبا ‹شاباش جەی تاقەت من بەی دەردەوە/ بەی دەرد دەروون سڕ جە پەردەوە «بێسارانی»› 🇮🇷 آفرین

شابال / şabał/: ناو. ١. پەڕە گەورەکانی باڵی مەل ٢. ئەندازەی لە سەر پەنجە تا ئەستۆ 🇮🇷 ١. شهپر پرنده ٢. اندازەی از سرپنجه تا گردن

شابان / şaban/: ناو. کولەمانگ؛ هەشتەمین مانگی ساڵی کۆچی ـ مانگی 🇮🇷 ماه شعبان

شابانە / şabane/: ناو. شاوانە؛ گیایەکە 🇮🇷 شابانک

شابست / şabist/: ناو. بستی نێوان تەوەرە و پەڕی ئاسیاو 🇮🇷 میلەی رابط قطب و پرەی آسیا

شابسک / şabisk/: ☜ **شاکەزی**

شابلۆن / şablon/: ناو. کلیشە؛ کەرەسەیەک بە شێوەی پەڕەیەکی کانزایی یان پلاستیکی بە کون و درزی بە شێوەی پیت، ژمارە یان شکڵی جۆراوجۆرەوە، بۆ نووسینی پیت، ژمارە، ئەندازەگرتنی سەری مەتە و... 🇮🇷 شابلُن

شابۆر / şabor/: ناو. بڕبەن؛ کەرستەیەک بۆ لابردنی پرزە و وردە لکی سەر کانزا 🇮🇷 شابُر

شابۆری / şaborî/: ناو. شالوولە 🇮🇷 شاەلولە

شابۆق / şaboq/: ناو. لقەگەورەی دار 🇮🇷 بزرگترین شاخەی درخت

شابو / şabû/: ناو. شاپوو؛ کوندەگایە؛ بم؛ مەلێکە لە تۆرەمەی کوند، ٦٥ تا ٧٠ سانتیمیترە، گەورەترین تۆرەمەی کوندە، دوو دەستە تووک وەک شاخ لە سەریدا ڕواوە، پشتی زەردی ئامال قاوەییە و دەتوانێ گیانداری گەورەی وەک کەروێشک ڕاو بکا 🇮🇷 شاەبوف

شابەڕوو / şabeřû/: ناو. شابەلوو؛ کەستانە؛ بەڕووەخاسە؛ قسقە: ١. ناوی گشتی چەن جۆرە درەختی گەورە لە تیرەی پیاڵەداران کە بەرێکی شیرین و بۆنخۆشیان هەیە ٢. کۆپەک؛ بەری داری شابەڕوو کە لە ناو پیاڵەئاسایەکی دڕکاویدایە و خواردەمەنییە 🇮🇷 ١. شاەبلوط ٢. میوەی شاەبلوط

شابەز / şabez/: ناو. گەورە بازرگانی شار؛ سەرۆکی بازرگانان 🇮🇷 بزرگ بازرگان

شابەلو / şabelû/: ☜ **شابەڕوو**

شابەندەر / şabender/: ناو. شابەنەر: ١. قونسوور؛ بەردەستی باڵوێز لە وڵاتی بێگانە ٢. */مەجاز/* مرۆی بێشەرم و زماندرێژ 🇮🇷 ١. کنسول ٢. آدم زباندراز بیشرم

شابەنگ / şabeng/: ناو. بۆژانە سیاوە 🇮🇷 گیاهی است

شابەنەر / şabener/: ☜ **شابەندەر**

شابەیت / şabeyt/: ناو. تەڵ؛ بەهینچامە؛ باشترین و جوانترین بەیتی پارچە شیعرێک 🇮🇷 شاەبیت

شابی / şabî/: ناو. بیمیشک؛ بیمشک؛ ڕەشەبی 🇮🇷 بیدمشک

شاپ / şap/: ناو. ١. ڕنوو؛ ڕنی؛ کلێلە؛ کلیلە؛ کەوی ٢. زللە؛ زلە ٣. شەق بە پشتەپێ ٤. شۆپ؛ جێ پا ٥. زاب؛ سواڵەت یان بەردی خڕی چکۆلە 🇮🇷 ١. بهمن ٢. سیلی ٣. تیپا؛ اُردنگی ۴. رد؛ جای پا ۵. سنگ یا سُفال گرد و کوچک

شاپاقاه / şapaqah/: ناو. شاتەڕە؛ شیرینشاتەڕە 🇮🇷 شاهترە

شاپالۆخ / şapałox/: ناو. شاپالۆغ؛ وەروەرە؛ بەفرەلوو؛ بەفرەلۆ؛ پاڕۆی بەفرماڵ 🇮🇷 داموز؛ پاروی برفروبی

شاپاڵۆغ / şapałoğ/: ☜ **شاپاڵۆخ**

شاپان / şapan/: ناو. داردەستی ئەستوور و حولی ف چُماق صاف و کُلُفت

شاپانکاری / şapankarî/: ناو. /پلار/ ۱. کاری تێهەڵدان؛ بەر شەق دان؛ بە شەق لێدان ۲. کاری بە زللە لێدان ف ۱. تیپاکاری ۲. عمل زیر سیلی گرفتن

شاپرز / şapirz/: ☜ **شپرزە ـ۲**

شاپرزا / şapirza/: ☜ **شپرزەـ۲**

شاپرزە / şapirze/: ☜ **شپرزەـ۲**

شاپک / şapik/: ناو. پاتۆڵ؛ ڕانک ف شلوار

شاپڵیتە / şap(i)łîte/: ناو. چلۆسک؛ چۆڵەچرا؛ پەڕۆی لە دار بەستراوی چەورکراوی ئاگرتێبەرداو ف مشعل

شاپوڕاخ / şapuřax/: ناو. جۆرێ پەپوولەی زلی خاڵ‌ـخاڵ ف نوعی پروانەی دُرُشت

شاپۆ / şapo/: ناو. شەپکە ف شاپو

شاپوو / şapû/: ☜ **شابوو**

شاپە / şape/: ناو. ۱. ڕنوو؛ هەرەس؛ شاپ کەویەبەفر ۲. تاوێرە بەرد؛ کەڤری مەزن کە لە چیا گلار بێتەوە ۳. خۆیان؛ کلۆشی بە سەریەکا دراو ف ۱. بهمن ۲. سنگ بُزرگ غلتان از کوە ۳. تودەی ساقەهای غلە

شاپەری / şaperî/: ناو. پەری هەرە جوان ف شاەپری

شاپەریک / şaperîk/: ناو. پەپوولە؛ پەڕپەڕۆک؛ باڵفڕنەک ف پروانە

شاپەڕ / şapeř/: ناو. شاباڵی مەل ف شهپر

شاپەسند / şapesind/: ☜ **شاپەسەند**

شاپەسەن / şapesen/: ☜ **شاپەسەند**

شاپەسەند / şapesend/: ناو. شاپەسند؛ شاپەسەن؛ مینا: ۱. گیادەریمان؛ گیایەکی ئاڵفی یەکساڵەی ڕازێنەرە لە تیرەی شاپەسەنان، بە گەڵای بڕگەیی هەمبەر یان کۆز، گوڵی ڕەنگامەی ورد و نارێک و هێشوویی و بەری وشک و دانە ـ دانەی زۆرەوە، بۆ دەرمانی ڕشانەوە و ئاڵووی ناو دەم بەکار دێ ۲. تەوقەگوڵ؛ تۆقەگوڵ؛ گوڵی ئەو گیایە ف ۱. گیاە شاەپسند ۲. گُل شاەپسند

شاپەگیر / şapegîr/: ناو. هەرەسگر؛ میچێکی لێژ بۆ پاراستنی جادە لە هەرەس ف بهمن‌گیر

شاپەڵۆخ / şapełox/: ☜ **شەپڵتە**

شاپینۆز / şapînoz/: ناو. پینەی هاوڕەنگی پینەکراو ف پینەی همرنگ لباس

شاپێل / şapêl/: ناو. پێلی گەورە ف موج بزرگ

شات^{1} / şat/: ناو. ۱. چرۆ؛ لکەداری تازەی یەکساڵان ۲. کاری خۆ هەڵکێشان ۳. زیڕە؛ هەرا ٤. دیلدیلە؛ جۆرێک لەیستۆکە بریتی لە دارێک دەستەیەکی پێوە دەکوتن، منداڵ لێی دەخوڕن ف ۱. جوانەی یکسالە ۲. لاف ۳. جیغ ۴. نوعی اسباب‌بازی

▣ **شات بەستن**: هەڵخولان و ڕۆشتنی شتی پان و خڕ ‹پیالەکەم لە دەست داکەوت، شاتی بەست و تا خوار ڕۆیشت!› ف چرخیدن و غلت خوردن چیز گرد

شات^{2}: ئاوەڵناو. گۆج؛ کوچ؛ ئیفلیج ف فلج

شات^{3}: پێڕۆ. ← **شات‌وشووت**

شاتا / şata/: ناو. ئیشتیا؛ وازی خواردن ‹شاتای هیچ شتێکم نییە› ف اشتها؛ میل

شاتار / şatar/: ناو. /مووسیقا/ چەنگ؛ ئامرازێکی مووسیقایە، حەوت سیمی هەیە و بە قامک دەژەنرێ ف چنگ

شاتاڵ / şatał/: ناو. ۱. /پلار/ خرتکەوپرتکەی ناوماڵ ۲. /پلار/ جلکی دڕاو ‹شڕ و شاتاڵ› ۳. ☜ **شاتاوڵ ـ۱** ف ۱. خرت و پرت و اثاثیە ۲. لباس مُندرس ۳. ☜ **شاتاوڵ ـ۱**

شاتاڵوشڕە / şatał û ş(i)ře/: ناو. /پلار/ شڕوشاتاڵ

‹باز لە پشیلە و لە تووتی فڕە/ ڕژایە سەر یەک شاتاڵوشڕە «هەژار، *بۆ کوردستان*»› ☰ خرت‌وپرت

شاتان^{١} / şatan/: ☜ **شاتاندن**

شاتان^{٢}: ناو. ١. زیقە؛ زیڕە؛ شات ٢. سپیدار؛ سپیندار ☰ ١. جیغ ٢. سپیدار

شاتاندن / şatandin/: چاوگ. *[پلار]* ١. شاتان؛ زیقاندن؛ زیراندن ٢. شل ڕیان ☰ ١. جیغ کشیدن ٢. اسهالی ریدن

شاتانەسەرە / şatanesere/: ناو. گیایەکە وەک بڕکەی شووتی وایە، بەرەکەی بە قەد هێلکەیەک دەبێ، ناوەکەی سوور و زۆر تاڵە ☰ گیاهی است

شاتاوڵ / şatawił/: ناو. *[پلار]* ١. شاتاڵ؛ هاشاوڵ؛ پەلامار ٢. کاری تێڕاخوڕین ٣. کاری زیپک تێ گرتن ☰ ١. حمله ٢. نهیب ٣. متلک

شاتر / şatir/: ناو. ١. پیادەی زۆر بەپێ ٢. کەسێ کە ئەنگوتک بە تەنوورەوە دەدا ٣. نامەبەر؛ پەیک ☰ ١. پیادەی بادپا ٢. شاطر ٣. پیک

شاترنج / şatrinc/: ناو. ١. گیایەکە ٢. شەترەنج ☰ ١. گیاهی است ٢. شطرنج

شاتشاتێن / şatşatên/: ناو. گەمەی بە شات ☰ چرخبازی

شاتک / şatik/: ☜ **شاڕەگ**

شاتلۆرە / şatillore/: ناو. دۆخی لە سەر تەنشت گلار بوونەوە ☰ حالت به پهلو غلتیدن

شاتڵ / şatił/: ناو. گیایەکە بۆ دەرمان دەشێ ☰ گیاه روشنک

شاتمان / şatman/: ناو. ناوی جۆرە تفەنگێکە کاری وەستای گوندی «شاتمان»ە! ☰ نوعی تفنگ دستساز

شاتنای / şatnay/: ☜ **شاتاندن**

شاتورنج / şaturinc/: ☜ **شەترەنج**

شاتوشوت / şat û şût/: ناو. ١. کاری زۆر گوتنی بێ کەڵک ‹چەند شاتوشووت، گفتی چرووک، قاقای بلحانە، قسەی سووک! «هەژار، *چوار ناميلكە*»› ٢. کاری بڵاو کردنەوەی درۆی زل ‹گوێ لەم شاتوشووتانە مەگرە› ☰ ١. چانەزنی بیهودە ٢. تبلیغات دروغین

شاتوشووتکەر / şat û şûtker/: ناوەڵناو. ١. خۆهەڵکێش؛ بافیشکەر؛ چاپچی ٢. بڵاوکەرەوە و پەرە پێدەری دەنگۆ و درۆ ☰ ١. لافزن ٢. شایعەپراکن

شاتۆن / şaton/: ناو. ١. داری پەڵک ٢. دەستەی پیستوون کە لەگەڵ بان و خوارکردنی پیستووندا دەجووڵێ و میلەنگ لە نێو موتوردا هەڵدەسووڕێنێ ☰ ١. درخت غرب ٢. شاتُن

شاتوو / şatû/: ناو. سوورەتوو؛ تووەسوورە؛ گاتوو ☰ شاەتوت

شاتە / şate/: ناو. ١. کاری بە درۆ بە خۆدا هەڵدان ٢. نان شاتە؛ نانی تەندوور ☰ ١. لافزنی ٢. نوعی نان لواش

شاتەتیری / şatetîrî/: ناو. نان تیری؛ لەواش ☰ نوعی لواش

شاتەڕە / sateře/: ناو. شەتەڕە؛ شیرین‌شاتەڕە؛ خوێن‌پاڵێن؛ چارەچەقیلە؛ چارانەچەقیلە؛ لیرا؛ شاپاقاه؛ گیایەکی ئالیکی یەک ساڵانە بە گوڵی هێشوویی سوور یان ئەرخەوانییەوە ☰ شاەترە

شاتەشات / sateşat/: ناو. زەنا ـ زەنا؛ هەراوهووریا ☰ جار و جنجال

شاتەلی / şatelî/: ناو. نانەقەیسی؛ نان‌قەیسی؛ زەردالوو یان هەنجیری پانەوەکراوی تەنک ☰ لواشک

شاتیای / şatyay/: چاوگ. زیران ☰ جیغ کشیدن

شاتیر / şatîr/: ناو. کاریتە؛ داری گەورەی سەر خانوو ☰ بالار

شاتیمان / şatîman/: ناو. *[ئیسلام]* شادومانە؛ شایەتیمان؛ شادمانە؛ شادە؛ شادەوئیمان؛

شادەیمان؛ شادەئیمان؛ ئیمانوشادەت؛ شادەت و ئیمان؛ کاری گەوا دان لە سەر تاک و تەنیا بوونی خودا و پەیامهێنەر بوونی موحەمەد، بە وتنەوەی ئەم ڕستانە: «أشهد أنْ لا إله إلا الله، أشهد أنّ محمداً رسول الله» ☰ شهادتین

⊡ **شاتیمان هاوردن/ هێنان:** شادە هێنان: ١. *[ئیسلام]* گوتنی شاتیمان ٢. *[مەجاز]* ئامادەی مردن بوون ☰ ١. شهادتین بر زبان آوردن ٢. دست از جان شُستن

شاجوان / şac(i)wan/: ئاوەڵناو. تازەلاوی خوشیک ☰ نوجوان خوش‌تیپ

شاجۆگە / şacoge/: ناو. جۆگەی گەورە کە چەن جۆگەی بچووکی لێ بێتەوە ☰ جوی بزرگ

شاجوڕ / şacûř/: ناو. ساجوڕ؛ کالان ☰ قلاده

شاچاغ / şaçağ/: ناو. گولینگە و لەرزانەی سەر، بۆ جوانی و ڕازانەوە ☰ از زیورآلات سر

شاخ / şax/: ناو. ١. سترۆ؛ ستروو؛ ستر؛ سترە؛ سترە؛ ئەسرۆ؛ سرۆ؛ ئسترۆ؛ ڕە؛ شۆق؛ شۆتە؛ قۆچ؛ کلۆچ؛ قۆلۆچ؛ قۆخ؛ هیچک؛ زیادە ئێسکی ناو هلۆل کە بە جووت لە سەر برێ گیانەوەراندا دەڕوێت ‹شاخی گا› ٢. کێو؛ چیا ٣. چیای بەردین ٤. لق؛ لکی دار ٥. جێباروتی ڕاوکەر ٦. زیقە و زیرەی بە تووڕەیی ٧. ڕووش؛ ڕووشە ☰ ١. شاخ حیوان ٢. کوه ٣. کوه سنگی ۴. شاخه ۵. باروت‌دان شکارچی ۶. جیغ و فریاد از سرِ خشم ۷. خراش

⊡ **شاخبەشاخ بوون:** ١. لێک گیرانی شاخی دوو حەیوانی خاوەن شاخ ٢. *[کینایە]* لە ڕووبەڕووەوە پێکدا دان ‹ماشینەکان شاخبەشاخ بوون› ٣. *[کینایە]* تێک گیران؛ شەڕ کردن ‹ئەو دوو پشیلە ڕۆژی چەن جار شاخبەشاخ دەبن› ☰ ١تا٣. شاخ‌به‌شاخ شدن

شاخ دەرهێنان: *[مەجاز]* ١. یەکجار سەر سووڕمان ‹لەو قسە شاخم دەرهێنا› ٢. ئابڕوو نەمان و خەجاڵەت بوون ☰ ١. بسیار تعجب کردن ٢. رسوا شدن

شاخ قەدان: پەرتاوتن؛ کەزاخە دان؛ هەڵپەرتاوتن ☰ هرس کردن (درخت)

شاخ کردن: ١. ڕووشاندن؛ ڕووکاندن ٢. چەپۆکانە کردنی ئەسپ ☰ ١. خراشیدن ٢. چراغپا کردن اسب

شاخ لێدان: ☜ **شاخ وەشاندن**

شاخ و باڵ پێ دان: *[مەجاز]* ١. گەورە و گرینگ نیشان دان ‹هێندەیان شاخ و باڵ پێ دابوو، هیچیش نەبوو!› ٢. دانە دەم؛ زۆر لە سەر چوون و زیادە ڕاڤە کردن ‹وتارەکەی تەواو نەدەکرد، هەر شاخ و باڵی پێ دەدا› ☰ ١. بزرگ و مهم جلوه دادن ٢. کش دادن

شاخ و باڵ نەبوون: *[کینایە]* ئاسایی بوون ‹ماڵ خۆ شاخ و باڵی نییە› ☰ شاخ و دُم نداشتن

شاخ وەشاندن: شاخ لێدان: ١. بە شاخ لە کەس یان شتێک دان ٢. *[مەجاز]* دڕ بوون؛ جەنگەرانی بوون ☰ ١. شاخ زدن ٢. پرخاشگر بودن

شاخان / şaxan/: چاوگ. *[پلار]* گوڕە کردن؛ زیڕانی بە قەڵسی و تووڕەیی ☰ جیغ زدن از سرِ خشم

شاخاندن / şaxandin/: چاوگ. *[پلار]* شاخان؛ زیقاندن و هەرا کردنی بە تووڕەیی ☰ بانگ و فریاد زدن از خشم

شاخانن / şaxanin/: ☜ **شاخاندن**

شاخانە / şaxane/: ناو. پووشانە؛ ئاڵفانە ☰ حق‌المرتع

شاخاو / şaxaw/: ئاوەڵناو. ڕووشاو؛ ڕووکیاگ ☰ خراشیده

شاخاوی / şaxawî/: ئاوەڵناو. کوێستانی؛ کێفسانی ☰ کوهستانی

شاخبزی / şaxb(i)zî/: ☜ **شاخیێزی**

شاخیێزی / şaxbêzî/: ناو. شاخبزی؛ مەڕمەڕشا؛ مەڕمەڕش؛ مۆری؛ هومایی؛ هومایل؛ سەلمەل؛ پارچەیەکی سپی، ناسک و سفتچنە ☰ چلوار

شاخ‌پەڕیو / şaxpeřîw/: ئاوەڵناو. کۆڵە؛ بێشاخ ☰ شاخ‌شکستە

شاختێز / şaxtêz/: ناو. شاختێزک؛ شاخ؛ بارووتدانی ڕاوچی ☰ جای باروت شکارچی

شاختێزک / şaxtêzik/: ☜ **شاختێز**

شاخدار۱ / şaxdar/: ناو. ۱. *[کینایە، پلار]* دەویت؛ بێناموس ۲. جۆرێ بەری دارمازوو ☰ ۱. قُرمساق ۲. نوعی ثمر مازوج

شاخدار۲: ئاوەڵناو. ۱. قۆچدار؛ سترۆدار ۲. *[مەجاز]* زۆر سەیر ‹درۆی شاخدار› ☰ ۱و۲. شاخدار

شاخسپی / şaxs(i)pî/: ناو. جۆرێ ترێ ☰ نوعی انگور

شاخستان۱ / şaxistan/: ناو. کوێستانی بەردین ☰ منطقەی کوهستانی

شاخستان۲: ئاوەڵناو. شاخاوی ☰ کوهستانی

شاخشکاو / şaxş(i)kaw/: ئاوەڵناو. کەتە؛ کەچە ☰ شاخ‌شکستە

شاخوبەڵەک / şax û bełek/: ناو. ناز و نووز ☰ ناز و غمزە

شاخوچڕ / şax û çiř/: ناو. کوێستان و هەردی پڕ لە دەوەن و گژ و گیا ☰ کوە و درّەی دارای پوشش گیاهی انبوە

شاخوداخ / şax û dax/: ناو. کەژ و کێو؛ چڕ و کێو ‹لای وا بوو ئەم هەموو جەنگەل و شاخ و داخە باخچەی منە! «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ کوە و کمر

شاخوەشێن / şaxweşên/: ئاوەڵناو. جووتقۆشە؛ جفت‌قۆشە ☰ شاخ‌زن

شاخوڕ / şaxuř/: ناو. گردی بەردی؛ تەپۆڵکەی بەردین ☰ تپەی سنگی

شاخە۱ / şaxe/: ناو. لق؛ بەشێک لە کۆتە و لاسکی دار، دەوەن یان پنجکەگیا کە وەک ساقەتەیەکی بچووکتر لێیەوە سەری هەڵداوە ☰ شاخە

شاخە۲: دەنگەناو. ۱. شریخە؛ دەنگی شکانی شتی ڕەق (وەک: دار) ۲. دەنگی بەقەوەت ‹وەهارەن، سەوزەن، ئاوەن، سەرکاوەن/ هاژەی وەفراوەن، شاخەی شەتاوەن «مەولەوی»› ۳. گوڕە و هەرا ☰ ۱. صدای شکستن جسم سخت ۲. صدای رعدآسا ۳. داد و فریاد

▣ **شاخە هاتن**: ۱. گرماندنی هەور ۲. *[مەجاز]* زۆر سارد بوون ‹ئاوی کانییە چاوڕەش شاخەی دێ› ☰ ۱. رعد کردن آسمان ۲. بسیار سرد بودن

شاخەشینکە / şaxeşînke/: ناو. شتران؛ تەنکە بەردی کەوەڕەنگی زۆر ناسک کە بە دەست هەڵدەوەرێ ☰ نوعی سنگ تُرد

شاخەنەوات / şaxenewat/: ناو. نەواتێ کە وەک لقی دار دروست کراوە ☰ شاخەنبات

شاخەوان / şaxewan/: ناو. ۱. ڕازەوان؛ کەسێ کە بە شاخاندا سەردەکەوێ ۲. کەژەوان؛ کەژوان. هەروەها: **شاخەوانی** ☰ ۱. صخرەنورد ۲. کوهنورد

شاخەوشاخ / şaxewşax/: ↓

▣ **شاخەوشاخ بون(ەوە)**: ۱. *[کینایە]* شەڕ کردن؛ لێک هەڵشاخان؛ تێک‌گیران ‹دوێنێ زاواکان شاخەوشاخ بوونەوە› ۲. وێک‌کەوتن؛ گەپچان؛ لێکدانی ڕووبەڕووی دوو کەرەسەی گواستنەوە ‹لەگەڵ کامیونێکدا شاخەوشاخ بوون› ☰ ۱و۲. شاخ به شاخ شدن

شاخەوشاخ کردن: *[کینایە]* بانەوبان کردن؛ لە کارێکدا سەقامگیر نەبوون ‹خەریکی کارێک بە! هێندە شاخەوشاخ مەکە!› ☰ از این شاخ بە آن شاخ پریدن

شاخی / şaxî/: ئاوەڵناو. کێوی؛ کێفی ☰ کوهی

شاخین / şaxîn/: ئاوەڵناو. لە جنسی شاخ ▤ شاخی

شاد / şad/: ئاوەڵناو. شا؛ دڵخۆش؛ بەکەیف؛ دەماخچاخ ▤ شاد

⊡ **شاد بون:** شا بوون؛ دڵخۆش بوون؛ کەیفساز بوون ▤ شاد بودن

شاد بونەوە: شا بوونەوە؛ دڵخۆش بوون. هەروەها: **شاد کردنەوە** ▤ شاد شدن

شادان[١] / şadan/: ☜ **شادانە**

شادان[٢]: ئاوەڵناو. بەکەیف؛ کەیفخۆش ‹شیرین! بەهارە، بەهاری شادان/ بێبەهرە لە ژین، گەل نامرادان «ئیبرایم ئەحمەد»› ▤ شادان

شادان[٣]: ئاوەڵکار. بە شادییەوە ‹خەمین چوو، شادان هاتەوە› ▤ شادان

شادانە / şadane/: ناو. شاینە؛ شەدانک؛ شەدانە؛ شادان؛ شاگانە: ١. گیا کەندەر؛ گیایەکی ئاڵفی لە تیرەی شادانان بە گەڵای پەنجەیی ئاوێتەی بۆنتیژ، گوڵی نێر و مێ و گوڵڕازێنی هێشوویی و بەری فنۆقی و ناوکەیەکی بێئالبومینەوە ٢. بەری ئەو گیایە ▤ ١. گیاه شاهدانه ٢. ثمر شاهدانه

شادمان / şad(i)man/: ئاوەڵناو. شا؛ شاد؛ شادومان؛ دڵخۆش ▤ شادمان

شادمانە / şad(i)mane/: ☜ **شاتیمان**

شادمانی / şad(i)manî/: ناو. ١. دڵخۆشی ٢. گۆڤەند؛ زەماوەند ▤ ١. شادمانی ٢. عروسی

شادوشوکور / şad û şukur/: ئاوەڵناو. دڵخۆشی گەیشتنەوە بە دۆست، لە پاش دووری ▤ شاد از دیدار دوست پس از هجران

شادومان / şaduman/: ☜ **شادمان**

شادومانە / şadumane/: ☜ **شاتیمان**

شادومانی / şadumanî/: ☜ **شادی ـ٢**

شادە / şade/: ناو. ١. کەسێ کە ئاگای لە ڕووداوێکە ٢. شایەتی؛ شەهادە؛ گوزارشی نووسراو یان زارەکی لە ڕووداوێک ٣. ☜ **شاتیمان** ٤. قامکی دۆشاومژە ٥. بەرناترە؛ داری سنووری کا و گەنم ▤ ١. گواه ٢. گواهی ٣. ☜ **شاتیمان** ۴. انگشت سبابه ۵. چوب فاصل کاه و گندم در خرمن

⊡ **شادە دان:** شایەتی دان لە ڕووداوێ ▤ گواهی دادن

شادە هێنان: ☜ **شاتیمان هاوردن/ هێنان**

شادەئیمان / şade'îman/: ☜ **شاتیمان**

شادەمار / şademar/: ☜ **شاڕەگ**

شادەمەرگ / şademerg/: ناو. سەکتە لە خۆشیان ▤ سکته از فرط شادی

⊡ **شادەمەرگ بون:** سەکتە کردن لە بەر دڵخۆشی زۆر ▤ سکته کردن از فرط شادی

شادەنوێژ / şaden(i)wêj/: ناو. تبلی شادە ▤ انگشت سبابه

شادە و ئیمان / şade w 'îman/: ☜ **شاتیمان**

شادەیمان / şadeyman/: ☜ **شاتیمان**

شادی / şadî/: ناو. ١. کەیفخۆشی ٢. شادومانی؛ داوەتوبزم ٣. عەنتەر؛ جۆرێ مەیموونی چکۆلە ▤ ١. شادی ٢. جشن و سرور ٣. عنتر

شادیانە / şad(i)yane/: ناو. شایانە: ١. زەماوەند؛ گۆڤەند ٢. مزگێنی بۆ خەبەری خۆش ▤ ١. بزم و جشن عروسی ٢. مُژدگانی

شادیبەخش / şadîbexş/: ئاوەڵناو. خەمڕەوێن؛ دڵخۆشکەر ▤ شادیبخش

شادیک / şadîk/: ناو. وەروێرکە؛ وەڕێرک؛ دڵخۆشکەرەی خێزان ‹شادیکا ماڵێ› ▤ کودک مایەی دلخوشی خانوادە

شادیهێن / şadîhên/: ئاوەڵناو. دڵڤەکەر؛ دڵگوشا ▤ شادیآور؛ شادیبخش

شار / şar/: ناو. ١. باژێڕ؛ بازێر؛ شەهر؛ بازار؛ شارسان؛ شارستان؛ شارستێن؛ کۆمەڵگای گەورەی مرۆ، بە خانووبەرە و دانیشتوانی زۆرتر لە

٥٠٠٠ کەسەوە کە ژیانیان بە کشتوکاڵ و ئاژەڵداری بەڕێوە ناچێ ٢. ئەوسەری مەیدانی کایە ٣. کۆمەڵگای گەورەی مێروولە و زەرگەتە و... ٤. داخی؛ گەرمی ٥. سەرپۆشی ژنانە ٦. دەسرۆکەی دەوری کڵاوی لباد 🇮🇷 ١. شهر ٢. آن سوی میدان بازی ٣. لانەی مورچە و زنبور و ... ۴. داغی ۵. سرپوش زنانه ۶ دستمال دور کلاه نمدین

▣ **شاری ئاواتان:** شاری پاکژ؛ کەسنەزاناوا؛ شارێکی خەیاڵی، خاوەن ئازادی و قانوون و حوکمەت و کۆماری دڵخواز 🇮🇷 آرمانشهر

شاری خامۆشان: *[کنایە]* قەورسان؛ زیارەتان؛ شوێنی ناشتنی مردوان ‹بە دڵ گەر چاوێ بخشێنی لە مەڵبەندی کفنپۆشان/ سەری دڵ سووڕ دەمێنێ هێندە سەیرە شاری خامۆشان «هەژار، *شەرەفنامە*»› 🇮🇷 گورستان

شاری کاکی بە کاکی: شاری هەرکی ــ هەرکی؛ شاری بێقانوون و بێسەرەوبەرە 🇮🇷 شهرِ هِرت

شاری کایە: ☜ **شارەکایە**

شاری هەرکی . هەرکی: ☜ **شاری کاکی بە کاکی**

شاری یاری: ☜ **شارەکایە**

شارا / şara/: ناو. شارە؛ شیارە: ١. ماسوولکەی گەنم لە سەر خەرمان ٢. کەمێ لە خۆیان کە لە درێژەوەیە ٣. کای نێوان دیوارەی چاڵ و دەخل ٤. گیشەی دەخڵی دروا 🇮🇷 ١. باریکەی هنوز خرمن نشدەی گندم ٢. ساقەهای در یک خط برهم ریختەی غله ٣. کاه تیغه میان غله و خاک در چاله ۴. تودەی درویدەی غله

شاران[1] / şaran/: چاوگ. شاریان؛ شاریانەوە 🇮🇷 پنهان شدن

شاران[2]: ناو. گەردانەی لە گوێز و بادام 🇮🇷 گردنبند از بادام و گردو

شاراندن / şarandin/: چاوگ. گەرم کردن ئەوەندەی سوور بێتەوە 🇮🇷 تفت دادن

شارانگەڕ / şarangeř/: ناو. شارانگەشت؛ گەڕیدە بە باژێڕاندا 🇮🇷 جهانگرد

شارانگەشت / şarangeşt/: ☜ **شارانگەڕ**

شارانەوە / şaranewe/: ☜ **شاردرانەوە**

شاراوە / şarawe/: ئاوەڵناو. شاردراوە؛ شاردراوەوە؛ شارراوە؛ شاریاوە؛ شێردراوە؛ شاریاگەوە؛ بەنهێنی و لە شوێنی نهێنی دانان 🇮🇷 پنهان‌شده

شارای / şaray/: ☜ **شاردنەوە**

شارایۆ / şarayo/: چاوگ. شاردنەوە 🇮🇷 پنهان کردن

شاربەدەر / şarbeder/: ئاوەڵناو. شاروەدەر؛ لە وڵات دەرکراو 🇮🇷 تبعید شده

⊡ **شاربەدەر کران:** لە وڵات دوور خرانەوە. هەروەها: **شاربەدەر بوون؛ شاربەدەر کردن** 🇮🇷 تبعید شدن

شاربەگڕ / şarbegiř/: ☜ **شارگڕ**

شاربێز / şarbêz/: ناو. جۆرە پارچەیەکی قەدیمی تایبەت بە کراسی ژنان 🇮🇷 نوعی پارچەی قدیمی

شارترێن / şartiřên/: ↓

⊡ **شارترێن کردن:** لە وڵات دوور خرانەوە 🇮🇷 گروهی زیر مشت و لگد گرفتن

شارتەیەوە / şarteyewe/: ☜ **شاردنەوە**

شارتیای / şart(i)yay/: ☜ **شاردرانەوە**

شاردار / şardar/: ☜ **شارەوان ـ١**

شاردرانەوە / şard(i)ranewe/: چاوگ. تێنەپەڕ. نادیار. //شاردرایەوە؛ دەشاردرێیەوە؛ بشاردرێوە// شارانەوە؛ شاریانەوە؛ شارتیای؛ وەشێردران؛ شاریایۆ؛ حەشار دران 🇮🇷 پنهان شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: شاردراوەوە/ چاوگی نەرێنی: نەشاردرانەوە

شاردراوە / şard(i)rawe/: ☜ **شاراوە**

شاردراوەوە / şard(i)rawewe/: ☜ **شاراوە**

شاردن / şardin/: ☜ **شاردنەوە**

شاردنگە / şardinge/: ناو. جێگای شاردنەوە 🇮🇷

مخفیگاه

شاردنەوە / şard(i)newe/: چاوگ. تێپەڕ. //شاردتەوە؛ دەشارییەوە؛ بشارەوە// شاردن؛ شارتەیەوە؛ شارای؛ شارنای؛ حەشار دان؛ بە نهێنی تاقەت کردن و لە شوێنێکی نهێنی دانان ☰ پنهان کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەشاردنەوە

شارراوە / şarrawe/: ☜ **شاراوە**

شارژ / şarj/: ئاوەڵناو. گەش؛ گەشاوە ☰ شارژ

شارسازی / şarsazî/: ناو. کار و ڕەوتی شار درووس کردن ☰ شهرسازی

شارسان / şarsan/: ناو. شارستان؛ شارستێن؛ شارستێنە؛ شار؛ باژێر؛ بەشێک لە پارێزگا، بریتی لە یەک یان چەن شار و شارۆچکە و گوند بە ئاقارییەوە ☰ شهرستان

شارسانی / şarsanî/: ئاوەڵناو. شارستانی: ١. باژێری؛ پێوەندیدار یان سەر بە شارەوە ٢. شاری؛ دانیشتووی شار ٣. *[کنایە]* بەهرەمەند لە دەسکەوتگەلی زانست و پیشەسازی پێشکەوتوو لە کۆمەڵگادا ☰ ١و٢. شهرستانی ٣. مُتمدِّن

شارستان / şaristan/: ☜ **شارسان**

شارستانی / şaristanî/: ☜ **شارسانی**

شارستانیەت / şaristan(i)yet/: ناو. ژیاری؛ باژێری؛ ژیوەر: ١. شاروەری؛ قۆناغێک لە گوورانی کۆمەڵگای دامەزراو کە بنکە و ڕێخراوەی بۆ بەڕێوەچوون هەبێ ٢. ژیار؛ ژیوار؛ بەهرەمەندی لە دەسکەوتگەلی زانست و پیشەسازی پێشکەوتوو لە کۆمەڵگادا ٣. ژیار؛ ژیوار؛ جۆری فەرهەنگ، کارامەیی و شێوەی ژیان کە مرۆ لە کۆمەڵگادا فێری دەبێ ٤. جۆری ڕێکخراوە، دامەزراوە، ژێهاتوویی و دەسکەوتی فەرهەنگی لە وڵات یان چاخێکی تایبەتدا ☰ ١تا۴. تمدن

شارستانیەتی / şaristan(i)yetî/: ناو. شارستانێتی: ١. ژیاری؛ ژیانی شارستان ٢. ژیار؛ ژیوار ☰ ١. زندگی شهری ٢. تمدن

شارستانێتی / şaristanêtî/: ☜ **شارستانیەتی**

شارستێن / şaristên/: ☜ **شارسان**

شارستێنە / şaristêne/: ☜ **شارسان**

شارشارکێن / şarşarkên/: ☜ **شارشارێن**

شارشارێن / şarşarên/: ناو. شارشارکێن؛ شارشێوێن؛ چاوشارەکێ؛ چاوشاریکێ؛ خۆشارکێ؛ قەرێقەرێ؛ قەراقەرا ☰ قایم‌موشک

شارشێوێن / şarşêwên/: ☜ **شارشارێن**

شارگڕ / şargiř/: ناو. شاربەگڕ؛ وشەیەکە لە بازی چاوشارەکێدا ☰ اصطلاحی در بازی قایم‌موشک

شارگە / şarge/: ناو. حەشارگە؛ ڕەبەت؛ سیپە ☰ کمینگاه شکارچی

شارلاتان / şarlatan/: ئاوەڵناو. شەڕلاتان؛ دەسبڕ؛ جامباز ☰ کلاهبردار

شارمازن / şarmazin/: ناو. گەورەشار؛ کەڵەشار؛ شاری گەورە کە چەن شار دەگرێتە خۆ ☰ کلانشهر

شارنای / şarnay/: ☜ **شاردنەوە**

شارنشین / şarn(i)şîn/: ئاوەڵناو. شاری؛ دانیشتووی شار ‹مرۆی شارنشین لە سروشت بێگانە دەبێ›.

هەروەها: **شارنشینی** ☰ شهرنشین

شارنەوە / şarnewe/: چاوگ. شاردنەوە؛ ڤەسهاندن ☰ پنهان کردن

شاروالْ / şarwał/: ناو. ١. ئاوالْ‌کراسی بە گنجی ژنانە ٢. پانتۆلی پیاوانە ☰ ١. شلوار زنانە ٢. شلوار مردانە

شارودەر / şarweder/: ☜ **شاربەدەر**

▣ **شارودەر کردن**: لە شار وەدەر نان ☰ تبعید کردن

شاروەر / şarwer/: ☜ **شارۆمەند**

شاروەری / şarwerî/: ناو. شەهرڤانی؛ شەهرواری؛ باژێری؛ ژیانی‌شار ☰ شهرنشینی

شارۆ / şaro/: ناو. ۱. پاشارۆ؛ پاشەرۆک؛ پاشەڕن ۲. گیشەگەنم؛ چەند باقەی درواو ۳. خۆیان؛ کاری کۆ کردنەوەی گەنمی درواو لە سەر جێ خەرمان ٤. *[مەجاز]* کاری پێداچوونەوە؛ دیسانەوە بیر لێ کردنەوە ■ ۱. پساچین ۲. دستەای گندم درو شده ۳. جمع‌آوری گندم درو شده در خرمن ۴. تجدیدنظر

▣ **شارۆ دان:** شارۆ کردن؛ گەڕان بە دوای میوەی بەجێماو لە قەد دار یان لە ژێر گەڵا و پیژاڵەوە ■ پساچین کردن

شارۆ کردن: ☜ **شارۆ دان**

شارۆچکە / şaroçke/: ☜ **شارۆکە**

شارۆچکەوان / şaroçkewan/: ناو. شارۆکەوان؛ بەخشدار؛ ناوچەدار؛ دەفەردار؛ نوێنەر و بەرپرسی دەوڵەت و وەزارەتی ناوخۆ لە شارۆچکەدا ■ بخشدار

شارۆخ / şarox/: ناو. شارۆق؛ چەمیلە؛ تروزی؛ ترێزوو ■ خیار چنبر

شارۆق / şaroq/: ☜ **شارۆخ**

شارۆکە / şaroke/: ناو. شارۆچکە؛ شارووکە؛ شارەک؛ قەسەبچە؛ شاری پچووک ‹لە ناو گوندی تربەسپی ـ کە نیمچە شارۆکەیەک بوو- ژووریکمان لە ماڵە کلدانییەک بەکرێ گرت و حەسیرــ مەسیرمان لێ ڕاخست و دیسان لێک کۆ بووینەوە «هەژار، چێشتی مجێور»› ■ شهرک

شارۆکەوان / şarokewan/: ☜ **شارۆچکەوان**

شارۆمەند / şaromend/: ناو. شاروەر؛ کەسێ کە بە خەڵکی شار یان وڵاتێک دێتە ژمار و لە مافی وێدا بەشدارە ■ شهروند

شارور / şarûr/: ناو. شالوول؛ گاوانی؛ سێرووی؛ ڕەشۆڵە ■ سار

شارووکە / şarûke/: ☜ **شارۆکە**

شارە / şare/: ☜ **شارا**

شارەبان / şareban/: ☜ **شارەوان ـ۲**

شارەدار / şaredar/: ☜ **شارەوان ـ۱**

شارەداری / şaredarî/: ☜ **شارەوانی ـ۱**

شارەدز / şarediz/: ناو. دزخانە؛ دزبازار؛ جێگایێ کە دزی زۆر بێ ■ دُزدبازار

شارەدێ / şaredê/: ناو. گوندی زۆر قەوغا ■ روستای بسیار بزرگ

شارەزا / şareza/: ناوەڵناو. شەهرەزا: ۱. بەلەد؛ ڕێگەزان ‹بە تەنیا ئەوە شارەزای کۆسپ و کەندالی ڕێیە «سوارە»› ۲. زانا لە کاروبار. هەروەها: **شارەزایی** ■ ۱. بلد راه ۲. خُبره

شارەک / şarek/: ☜ **شارۆکە**

شارەکایە / şarekaye/: ناو. شاری کایە؛ شاری یاری؛ شوێنێک بە کەلوپەلی پێویست بۆ یاری و ڕابواردن، بەتایبەت بۆ منداڵان ■ شهربازی

شارەمرۆچە / şarem(i)roçe/: ☜ **شارەمێرو**

شارەمێرو / şaremêrû/: ناو. شارەمرۆچە؛ شارەمێروولە؛ کونی مێروولان ■ لانەی مورچگان

شارەمێروولە / şaremêrûle/: ☜ **شارەمێرو**

شارەوان / şarewan/: ناو. ۱. شارەدار؛ شاردار؛ باژێرڤان؛ بەڕێوەبەری مەزرینگەی شارەوانی ۲. شارەبان؛ دارۆغە ■ ۱. شهردار ۲. پلیس شهری

شارەوانی / şarewanî/: ناو. ۱. باژێرڤانی؛ شارەداری؛ ڕێکخراوەیێ کە خزمەتەکانی نێو شاری (وەک: درووس‌کردن و پاراستنی شەقام و پارک و پاک و خاوێن کردنەوەی شار و...) لە ئەستۆدایە ۲. ڕێکخراوەیەکی چەکداری بۆ پاراستنی قانوون و هێمنی شاران ۳. بالاترین دامەزراوەی بەڕێوەبردنی کاروباری شار ■ ۱. شهرداری ۲. شهربانی ۳. استانداری

شارەوەری / şarewerî/: ناو. شەهرڤانی؛ شارستانییەت ■ تمدن

شاری / şarî/: ناوەڵناو. ۱. پێوەندیدار و سەر بە شار

٢. شارنشین ف ١و٢. شهری

شاریار / şaryar/: ناو. شالیار؛ شاڵیار؛ شا؛ پاوشا؛ پاشا؛ پادشا ف شهریار

شاریاگەوە / şaryagewe/: ☜ **شاراوە**

شاریان / şaryan/: چاوگ. ١. ☜ **شاران**^{١} ٢. داخ بوون؛ زۆر گەرم بوون ف ١. ☜ **شاران**^{١} ٢. داغ شدن

شاریانەوە / şaryanewe/: ☜ **شاردرانەوە**

شاریاوە / şaryawe/: ☜ **شاراوە**

شاریای / şaryay/: ئاوەڵناو. گەرمداهاتوو ف گرم‌شدە

شاریایۆ / şaryayo/: ☜ **شاردرانەوە**

شاریوەر / şarîwer/: ناو. خەرمانان؛ مشتاخان؛ ئاخر مانگی هاوین ف شهریور

شاڕود / şařûd/: ناو. مەلێکی زەردی ئاماڵ سەوزە ف پرنده‌ای است

شاڕەگ / şařeg/: ناو. شەڕەگ؛ شادەمار؛ شاڕەھ؛ شاتک؛ کەزیگە؛ دەمارەگەورە؛ هەرکام لەو دوو ڕەگە ئەستوورانەی لا ملی مرۆڤ ف شاهرگ

شاڕەھ / şařeh/: ☜ **شاڕەگ**

شاڕەهەن / şařehen/: ناو. ئاوەڕۆی گەورەی ئاوی پیس ف مجرای بزرگ فاضلاب

شاڕیشە / şařîşe/: ناو. ڕەگی هەرە ئەستووری دار ف ریشه‌ی اصلی درخت

شاڕێ / şařê/: ناو. شاڕێگە؛ جادەڕێ؛ ڕێگەی پان و سەرەکی ف شاهراه

شاڕێحان / şařêĥan/: ناو. باڵنگ؛ باروونە؛ بادرەنگ؛ بادرەشکبۆ ف بادرنگ

شاڕێز / şařêz/: ناو. نەخۆشی پدوو ف بیماری لثه

شاڕێگە / şařêge/: ☜ **شاڕێ**

شاز^{١} / şaz/: ناو. جۆرێ قامیشی زراڤ ف نوعی نی باریک

شاز^{٢}: ئاوەڵناو. ١. هەڵکەوتە؛ بەرکەتی ٢. دەگمەن؛ کەم‌وێنە ف ١. نابغە ٢. نادر

شازادە / şazade/: ناو. شازدە؛ شاوەرس: ١. بەچکەشا ٢. *[کینایە]* لاوی ئاکارباشی دلاوەر ف ١. شاهزادە ٢. شازدە

شازبەند / şazbend/: ناو. چووزەلە؛ دووزەلە ف نوعی ساز بادی

شازدە / şazde/: ناو. ١. شانزە؛ شانزدە؛ ژمارەی سەرەکی دوای پازدە و پێش حەڤدە ٢. ☜ **شازادە** ف ١. شانزدە ٢. ☜ **شازادە**

شازدەمین / şazdemîn/: ☜ **شازدەهەمین**

شازدەهەم / şazdehem/: ئاوەڵناو. شازدەیەم؛ شانزەیەم؛ شانزدەهی؛ شانزەهوم ف شانزدهم

شازدەهەمین / şazdehemîn/: ئاوەڵناو. شازدەمین؛ شانزدەمین؛ شانزدەهەمین؛ شانزەیەمین؛ شازدەهەم؛ شازدەیەم ف شانزدهم

شازدەیەم / şazdeyem/: ☜ **شازدەهەم**

شازی / şazî/: ناو. جۆرێ مەیموون ف نوعی بوزینە

شاژن / şajin/: ناو. ١. ژنی شا ٢. پاتشای مێچکە ٣. سەرەژن؛ ژنی لێهاتووی بەمشوور ف ١. شهبانو ٢. ملکە ٣. کدبانوی کدخدامنش

شاسوار / şas(i)war/: ناو. ١. سوارچاک؛ شۆڕەسوار؛ سواری بێوێنە ٢. دروویەکی شینە ف ١. شهسوار ٢. خاری است

شاسە / şase/: ناو. ١. جەنگەی شەستە بارانی بەهار ٢. ☜ **شایستە** ف ١. موسم باران‌های بهاری ٢. ☜ **شایستە**

شاسەلیم / şaselîm/: ناو. بی‌بی‌جان‌خانم ف خیمه‌شب بازی

شاسەیوان / şaseywan/: ناو. چادری گەورە؛ خێوەتی زل ف خیمەی بزرگ

شاسی / şasî/: ناو. چوارچێوەی ژێر ماشین کە هۆدە و بەشەکانی دیکەی لە سەرە ف شاسی

شاش^{١} / şaş/: ناو. ١. ☜ **شاشك ـ١** ٢. ئەسپێی

ئارد و گەنم ٣. میز؛ گمێز 🇮🇷 ١. ☜ **شاشـك ـ١** ٢. شپشک آرد و غله ٣. شاش

شاش^{2}: ئاوەڵناو. ١. هەڵە؛ سەهو ‹خۆ ئەگەر چی باشت نەدی و ڕێگەکەمت بە شاش زانی، ئەوسا گەردنت ئازا بێ، جوێنێک بدە و بە دەردی کوردە گوتەنی: تفی خۆت باوێژە و بڕۆ! «هەژار، بۆ *کوردستان*»› ٢. هەڵەکار؛ سەهوکار ٣. تێکەڵ و ئاڵۆزاو ٤. خێل؛ خوێل ٥. شل تەندراو ٦. بیربلاو 🇮🇷 ١. اشتباه ٢. اشتباه‌کار ٣. پخش و پریشان ۴. لوچ ۵. شُلبافت (پارچه) ۶. پریشان‌افکار

ـ **شاش**^{3}: پاشەوشە. ١. ئاڵۆز ‹بیرشاش› ٢. بلاو ‹دیان‌شاش› 🇮🇷 ١. آشفته ٢. پراکنده

شاشان / şaşan/: ناو. ژنی سەروێن بە سەر 🇮🇷 زن دستار بر سر

شاشبەن / şaşben/: ناو. دۆخی میز گیران 🇮🇷 شاش‌بند

شاشخاپێن / şaşxapên/: ئاوەڵناو. */پلار/* خەڵکخەڵەتێن 🇮🇷 عوام‌فریب

شاشک / şaşik/: ناو. ١. شاش؛ مێزەر؛ پێچی سەر ٢. ناوی گەمەیەکە 🇮🇷 ١. عمّامە؛ دستار ٢. از بازی‌های کودکانه

شاشگەور / şaşgewr/: ناو. ١. مێزەرسپی ٢. */کنایە/* هەرکام لە پەیڕەوانی مەزەبی دورزی 🇮🇷 ١. عمامه سفید ٢. پیرو مذهب دُرزی

شاشوبێش / şaş û bêş/: ئاوەڵناو. شاش‌ووێش: ١. خواروخێچ ٢. ناڕوون و نادیار (بۆ قسە و کار) 🇮🇷 ١. کج و کوله ٢. مُبهم

شاشوپەڕ / şaş û peř/: ناو. جلکی زۆر جوان و ڕێک‌وپێک 🇮🇷 لباس شیک و مُرتب

شاشوواش / şaş û waş/: ئاوەڵناو. ١. خوار؛ لار؛ نالەبار ‹کورسییەکی شاش‌وواش دانرابوو› ٢. پەرژوبلاو ‹بیرت شاش‌وواشە!› 🇮🇷 ١. کج‌وکوله ٢. آشفته و پریشان

شاشووێش / şaş û wêş/: ☜ **شاشوبێش**

شاشە / şaşe/: ناو. ١. مونیتور؛ پەڕەی شاندانی تەلەڤیزیون، کەمپیوتەر و... ٢. شاسە؛ جەنگەی بارانی بەهاری ٣. شەستە؛ زەوی خەتدراو بۆ تووتن چاندن 🇮🇷 ١. مانیتور ٢. موسم باران‌های بهاری ٣. زمین شیار شده برای کشت توتون

شاشەک / şaşek/: ناو. ١. کوڕکوڕ؛ قەتێ؛ مەلێکی بۆری پنۆک ـ پنۆکی لە کۆتر گچکەترە گۆشتی دەخورێ ٢. ڕوباب؛ ڕوبابە؛ سازێکی کۆنی بە بیچم وەک تارە 🇮🇷 ١. پرندەی سنگخوارە ٢. رُباب

شاشیک / şaşîk/: ناو. شاشک؛ مێزەر؛ پێچی سەر 🇮🇷 دستار

شاشیکاری / şaşîkarî/: ناو. هەڵەکاری 🇮🇷 اشتباهکاری

شاشین / şaşîn/: چاوگ. میزتن؛ میز کردن 🇮🇷 شاشیدن

شاعر / şa'ir/: ☜ **شاعیر**

شاعیر / şa'îr/: ناو. شاعر؛ هەستیار؛ هۆنەر؛ هەڵبەستوان؛ کەسێ کە شیعر و هەڵبەست دەهۆنێتەوە 🇮🇷 شاعر

شاعیرانە^{1} / şa'îrane/: ئاوەڵناو. هەستیارانە؛ بە تایبەتمەندی و شێوەی شاعیران ‹قسەی شاعیرانە› 🇮🇷 شاعرانه

شاعیرانە^{2}: ئاوەڵکار. بە شێوە و شێوازی شاعیران ‹زۆر شاعیرانە قسەی دەکرد› 🇮🇷 شاعرانه

شاعیرۆکە / şa'îroke/: ئاوەڵناو. */پلار/* کۆلکەشاعیر؛ شاعیری ناتەواو 🇮🇷 نیمچه شاعر

شاعیری / şa'îrî/: ناو. ١. بار یان چۆنیەتی شاعیر بوون ‹بە شاعیری نان دەردێنی!› ٢. هونەری شیعر گوتن ‹شاعیری هەروا ئاسان نییە!› 🇮🇷 ١و٢. شاعری

شاغوڵ / şağuł/: ☜ **شاول**

شاغووڵ / şağûł/: ☜ **شاول**

شاغی / şağî/: ئاوەڵناو. وەحشی؛ دڕندە ☰ وحشی

شاف / şaf/: ناو. پووشەڵە؛ دەرمانێکی قووچی بچووک و پتر ڕۆناوی کە لە کۆمی دەنێن و بە تینی لەش دەتوێتەوە و ڕیخۆڵە پا دەکاتەوە یان لە ڕیخۆڵەوە دەگاتە هەموو جەستە ☰ شیاف

▣ **شاف پێهەڵگرتن:** *[کینایە، چلار]* خاپاندن ☰ فریب دادن

شاف هەڵگرتن: خۆ دەرمان کردن بە شاف ☰ شیاف برداشتن

شافت / şaft/: ☜ **شەفت**١

شافر / şafir/: ناو. ١. بیاوانی چۆڵوهۆڵ ٢. دەشتی پان و بەرینی بێداروبار ☰ ١. بیابان؛ برهوت ٢. جُلگەی وسیع بی رُستنی

شافعی / şaf(i)'î/: ناو. سوننی پەیڕەوی ئیمامی شافعی ☰ شافعی مذهب

شافولاف / şaf û laf/: ناو. شاتوشووت؛ کاری خۆ هەڵکێشان ☰ لافوگزاف

شاڤ١ / şav/: ☜ **شاوە**

شاڤ٢: دەنگەناو. دەنگی کەروێشک ☰ صدای خرگوش

شاڤا / şava/: ناو. هەنگاو؛ گاو ☰ گام

شاڤاشین / şavaşîn/: **شینەشاهۆ**

شاڤە / save/: ☜ **شاوە**

شاڤەشین / saveşîn/: **شینەشاهۆ**

شاڤین / şavîn/: چاوگ. قیژاندنی کەروێشک ☰ جیغ کشیدن خرگوش

شاڤێر١ / şavêr/: ناو. شاوێر؛ گیایەکە ☰ گیاهی است

شاڤێر٢: ئاوەڵناو. دەبەنگ؛ زەین‌کوێر؛ سەربەتاڵ ☰ کودن

شاق١ / şaq/: ناو. ١. ماسیگرە؛ مەلێکی سپییە بە کۆمەڵ ڕاوەماسی دەکەن ٢. شاپ؛ کاری لێدان بە پشتی پێ ٣. هەنگاو ٤. زللە؛ شەقزلە ٥. گۆچانی بازی گۆیێن ☰ ١. مُرغ ماهیخوار ٢. تیپا ٣. گام ٤. سیلی ٥. چوگان

شاق٢: دەنگەناو. قیژەی مریشک ☰ جیغ مُرغ

شاقاز / şaqaz/: ناو. خاسەسی ☰ غاز خاکستری

شاقام / şaqam/: ☜ **شاقاو**

شاقانن / şaqanin/: چاوگ. قدەقد کردن؛ دەنگ هەڵبڕینی مریشک ☰ قُدقُد کردن مُرغ

شاقاو / şaqaw/: ناو. شاقام؛ هەنگاوی زل ☰ گام بُلند

شاقروان / şaqirwan/: ناو. بۆق؛ بەق ☰ قورباغه

شاقز١ / şaqiz/: ناو. ١. شاکار ٢. *[کینایە]* کچی جوان ☰ ١. شاهکار ٢. دُختر زیبا

شاقز٢: ئاوەڵناو. لەخۆبایی؛ لووتبەرز ☰ مُتکبر

شاقڵ / şaqił/: ناو. دامێنە کەوای لاهەڵتلیشاو ☰ دامن چاکدار

شاقوبانێ / şaqubanê/: ☜ **شاقۆبانێ**

شاقوت / şaqut/: ناو. کاری پەرتاوتنی لکی زل ☰ هرس شاخه‌های ضخیم

شاقول / şaqul/: ☜ **شاقۆڵ ـ ٣**

شاقولاپ / şaqulap/: ناو. قولاپی درشتی ماسی گرتن ☰ قُلاب بزرگ ماهیگیری

شاقولیاغا / şaqulyağa/: ناو. هەنجیرخۆرە؛ مەلێکی ڕەشی پچووکە ☰ پرنده‌ای است

شاقۆبانێ / şaqobanê/: ناو. شاقوبانێ؛ شاقۆلانێ؛ شاقۆڵ؛ شەقان؛ شەقانێ؛ شەقوبانێ؛ شەقۆبانێ؛ شەقێن؛ شەکێن؛ شەگێن؛ گەمەی گۆ بازی ☰ چوگان‌بازی

شاقۆلانێ / şaqolanê/: ☜ **شاقۆبانێ**

شاقۆڵ / şaqoł/: ناو. ١. ☜ **شاقۆبانێ** ٢. ☜ **شاوڵ** ٣. شاقول؛ تەڵەکەروێشک ☰ ١. ☜ **شاقۆبانێ** ٢. ☜ **شاوڵ** ٣. تلەی خرگوش

شاقوول / şaqûl/: ☜ **شاوڵ**

شاقەباغی / şaqebağî/: ☜ **کولەکەسەراوی**

شاقەپاغی / şaqepağî/: ☜ **کولەکەسەراوی**

شاقەل / şaqel/: ناو. ١. بارست؛ قەوارە؛ قەبارە ٢. شاقڵ؛ چاکی کەوا 🇮🇷 ١. حجم ٢. چاک قبا

شاقەڵدار / şaqełdar/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* زەلامی ئەستوور 🇮🇷 تنومند

شاک[1] / şak/: ناو. ١. قاش؛ بڕە؛ کووز؛ پارچەی بڕاو لە میوە ٢. بەرانی دوو ساڵە؛ شەک بەرانی 🇮🇷 ١. قاچ میوە ٢. قوچ دو ساله

شاک[2]: دەنگ. مرقەی نێری لە تێبەردانەدا 🇮🇷 صدای شاک هنگام جفتگیری

شاکار / şakar/: ناو. کار یان بەرهەمێکی وێژەیی یان هونەری یەکجار سەیر و سەمەرە و بەرچاو کە نیشانەی ئەوپەڕی مامۆستایی و لێزانی داهێنەرەکەیە 🇮🇷 شاهکار

شاکاشی / şakaşî/: ناو. دەفری گەورەی گڵینی ڕەنگکراو 🇮🇷 شەکاسه

شاکاک / şakak/: ناو. گەنەدەموو؛ گەنەموو؛ کوڵکەمووی زەردی لاجانگی لاو کە دوایی دەوەرێ 🇮🇷 کُرک رخسار نوجوانان

شاکچ / şakiç/: ناو. شازادەی مێ 🇮🇷 شاهدُخت

شاکلیل / şak(i)lîl/: ناو. کلیلێ بە ددانەی زۆرەوە کە کۆمەڵێک قولف دەکاتەوە 🇮🇷 شاەکلید

شاکم / şakim/: ئاوەڵکار. ڕەنگە؛ وێدەچێ؛ هاکا 🇮🇷 شاید

شاکوڕ / şakuř/: ناو. ١. شازادە؛ کوڕی شا ٢. *[کینایە]* کوڕی چاک و جوان 🇮🇷 ١. شاهپور ٢. شازده

شاکول / şakul/: ناو. پێڵاوی بنچەرمی سەر مووین 🇮🇷 نوعی کفش

شاکوڵ / şakuł/: ناو. شاپان؛ تێڵای لووس و بێگرێ 🇮🇷 چوبدستی صاف

شاکۆن / şakon/: ناو. گۆچان؛ دارەدەستی سەرچەماوە 🇮🇷 عصای سرخمیده

شاکە / şake/: ناو. ١. باڵەفڕەی جووچکەی تازە فێرە فڕین ٢. کار و ڕەوتی پاڕانەوە 🇮🇷 ١. عمل پرپر زدن جوجەی پرنده ٢. لابه

شاکەزی / şakezî/: ناو. شابسک؛ مووی درێژی ناوەڕاست و پێشەوەی سەر 🇮🇷 کاکُل

شاکەشاک / sakeşak/: ناو. ١. لاڵە و پاڕانەوەی زۆر ٢. هەڵپە و پەلە 🇮🇷 ١. لابه و التماس زیاد ٢. عجله

شاکەڵ / sakeł/: ئاوەڵناو. ١. ئاڵی؛ دەستگۆ؛ ژناخە ٢. سەرچمک؛ گەشترین (گیای بەهار) 🇮🇷 ١. زن‌ذلیل ٢. شاداب‌ترین (سبزەی بهاری)

شاگا / şaga/: سارستە. شاگە؛ وشەیەکە جیاتی سڵاو و مەرحەبا 🇮🇷 اصطلاحی به جای سلام

شاگانە / şagane/: ☜ **شادانە**

شاگرد / şagird/: ناو. ١. قوتابی؛ کەسێ کە خەریکی فێر بوونی زانست یان کارێکە ‹شاگردی فێرگە› ٢. بەردەست؛ وەردەس؛ وەروێڕکە؛ بەرهۆستا؛ کرێکاری نێو دووکان، بەتایبەت کارگەی چکۆلە ‹شاگردی وەستا› 🇮🇷 ١و٢. شاگرد

شاگردانە / şagirdane/: ناو. دەسخۆشانە؛ نەودارە؛ هبوودی؛ ئاوەلانە؛ چێشتانە؛ دیاری یان پارەیێ کە وەک دەسخۆشی بە کرێکاری نێو دووکان دەدرێت 🇮🇷 شاگردانه

شاگردە / şagirde/: ناو. دارێکی سەر بەئاڵقەیە جۆلا تاڵی ڕایەڵی پێ دەبژێرێ 🇮🇷 شانەی تارشُمار جولایی

شاگردی / şagirdî/: ناو. کار و ڕەوتی شاگرد و بەردەست بوون 🇮🇷 شاگردی

شاگولبەند / şagulbend/: ناو. بێنخۆشکە؛ بۆخۆشکە؛ شالان؛ گیایەکی لاسک و گەڵا باریکە، گەڵاکانی لە گەڵای سۆسن دەچێ و گولەکانیشی وەک سۆسنی شین وان، بەرزی دەگاتە میتریک 🇮🇷 گیاهی است

شاگوڵ / şaguł/: ناو. ١. گوڵی گەورەی وێنەی سەر مافوورە ٢. گوڵی سەرەکی دەخڵ 🇮🇷 ١.

نقش بزرگ قالی ۲. خوشەی برتر غله

شاگونج / şagunc/: ناو. دارێکە وەک ڕەحەتی دەخرێتە دەم دۆلاشەوە ☰ چوب قیف مانند دهانەی ناو آسیاب

شاگە / şage/: ☜ **شاگا**

شاگەردانی / şagerdanî/: ناو. پاشاگەردانی؛ دنیای بێقانوون و پڕ لە ئاژاوە ☰ اوضاع پُر آشوب

شاگەشکە / sageşke/: ناو. شانەمەرگ: ۱. ڕەوتی بوورانەوە لە خۆشیان ۲. پووکاولە؛ پووک؛ چەمۆڵە ☰ ۱. غش از شادی ۲. عمل پنجه به طرف کسی گرفتن با اهانت

⊡ **شاگەشکە بون/ لێهاتن:** بوورانەوە لە خۆشیان ☰ غش کردن از شادی

شاگەشکە لێنان: پووکاولە لێنان؛ چەمۆڵە لێنان ☰ ام کردن؛ پنجه گذاشتن

شال / şal/: ناو. ۱. شاڵ؛ کووتاڵی لە بەنی خوری بۆ ڕانک و چۆخە ۲. چەتانی کلۆش ڕاگوێزتن بۆ سەر خەرمان ☰ ۱. پارچەی دستباف پشمی ۲. گاری مخصوص انتقال غلەی درویده به سر خرمن

شالانگ / şalang/: ناو. گولەدیاری؛ گولەئەسپەک؛ گولە خەنجەری؛ گەلایۆل ☰ گلایول

شالق / şaliq/: ناو. شالک؛ گەورەترین لقی دار بە لک و پەلی زۆرەوە ☰ بزرگترین شاخەی درخت

شالک / şalik/: ناو. ۱. عابا؛ جلی تەنکی فش و فۆڵ ۲. ☜ **شالق** ☰ ۱. عبا ۲. ☜ **شالق**

شاللور / şallur/: ☜ **شالور**

شالو / şalû/: ناو. کولێرەی بە شەدانەوە ☰ گردەی نان خاشخاشی

شالوت / şalût/: ئاوەڵناو. لووتزل ☰ دماغ گُنده

شالور / şalûr/: ناو. شالوول؛ شاللور؛ شالوویل؛ شالیل؛ شەهلوول؛ سەرکەشکە؛ تۆرەمە باڵندەیەکن بە دەنگی خۆش بەناوبانگن، زیاتر لە شوێنی ڕووتەن دەژین، دوو جۆری پچووک و گەورەیان هەیە ☰ پرندەی چاق‌لق

شالوز / şalûz/: ئاوەڵناو. /پەلار/ ڕیاباز؛ مەرایی‌کەر ☰ چاپلوس

شالوک / şalûk/: ناو. ڕیشۆڵی ☰ سار

شالول / şalûl/: ☜ **شالور**

شالولە / şalûle/: ناو. شابۆری؛ لوولەی سەرەکی ئەستوور ☰ شاەلوله

شالویل / şalûyl/: ☜ **شالور**

شالیار / şalyar/: ناو. شاڵیار: ۱. پاتشای شار ۲. شایار؛ ئاواڵ و دۆستی شا ☰ ۱. شهریار ۲. یارِ شاه

شالیاری / şal(i)yarî/: ناو. وەزارەت؛ وەزیری ☰ وزارت

شالیل / şalîl/: ☜ **شالور**

شاڵ / şał/: ناو. ۱. ☜ **شال -۱** ۲. پارچەی سەوزی تایبەتی پێچ و پشتێنی سەید ۳. بووزوو؛ شاشک؛ جۆرێک قوماشی پەشمی ٤. پشتوێن؛ پشتێند ۵. ☜ **شاڵگەردن** ☰ ۱. ☜ **شال -۱** ۲. پارچەی سبز ویژەی دستار سادات ۳. نوعی پارچەی پشمی ۴. کمربند پارچەای ۵. ☜ **شاڵگەردن**

⊡ **شاڵ دان:** شۆردنی کەڵ و گامێش ‹کەڵ و گامێشەکانی لەو چۆمە شاڵ دا› ☰ شُستن گاومیش

شاڵانوداڵان / şałan û dałan/: ناو. *[فرهنگ مردم]* ناوێکی خەیاڵییە بۆ ترساندنی منداڵ دەیڵێن ‹مەگری! ئەوە شاڵانوداڵان لە حەوشەیە!› ☰ کلمەای برای ترساندن کودک

شاڵاو / şaław/: ناو. پەلامار؛ هێرش؛ هەڵمەت ☰ هجوم؛ حمله

⊡ **شاڵاو بردن:** ☜ **شاڵاو هێنان**

شاڵاو دان: ڕنەک لێدان؛ خوراندنی پشتی ماڵات بە ڕنەک ☰ خاراندن پشت احشام با بُرس

شاڵاو هێنان: شاڵاو بردن؛ پەلامار دان؛ هێرش

هێنان؛ هەڵمەت بردن ▤ هجوم آوردن

شالاوبەر / şaławber/: ناو. هەڵمەتدەر ▤ مُهاجم

شاڵبافی / şałbafî/: ناو. جۆلایی؛ جوولگی؛ کاری بووزووچن ▤ بافندگی

شاڵگەردن / şałgerdin/: ناو. شاڵ؛ شاڵگەردەن؛ ملپێچ؛ تیکە پارچەیەکی پەشمی یان دەسچن بۆ داپۆشانی سەر و مل لە سەرمادا ▤ شال‌گردن

شاڵگەردەن / şałgerden/: ☜ **شاڵگەردن**

شاڵوار / şałwar/: ☜ **شواڵ**

شاڵیار / şałyar/: ☜ **شالیار**

شاڵیگا / şałîga/: ناو. برنجار؛ برنجەجاڕ؛ مەرەزە؛ چەڵتووکجاڕ؛ کێڵگەی برنج ▤ شالیزار

شاڵینە / şałîne/: ناو. پارچەی چوارگۆشە لە خوری ▤ پارچەی چهارگوش پشمین

شام / şam/: ناو. ١. نانی شێوان ٢. تەنگی نوێژی شێوان ▤ ١. وعدەی غذایی شام ٢. شامگاه

▣ **شام خواردن:** شیڤ خارن؛ شیڤ کرن؛ شام کردن؛ شێو خواردن ▤ شام خوردن

شام کردن: ☜ **شام خواردن**

شامات / şamat/: ناو. ١. دەشتی شۆرەکات ٢. وشەی دۆڕانی شەترنج ▤ ١. جُلگەی شورەزار ٢. شەمات شطرنج

شامار / şamar/: ناو. حەزیا؛ زەها؛ ئەژدیها ▤ اژدها

شاماکی / şamakî/: ناو. بەردلک؛ مەمکبەند ▤ پستان‌بند

شامبۆز / şamboz/: ئاوەڵناو. ئازا؛ جوامێر ▤ شُجاع

شامبۆیی / şamboyî/: ناو. گەماڵی خێرای ئاگاداری ڕان و مێگەل ▤ سگ گلە

شامپانزە / şampanze/: ناو. جۆرێ مەیموونە کە بە دارەوە دەژی، وەک مرۆ دەنوێنێ و لە هەموو مەیموونی‌تر زیرەکترە ▤ شامپانزە

شامپۆ / şampo/: ناو. تراوی خەستی سەر شتن ▤ شامپو

شامدەرزی / şamderzî/: ناو. جۆرێ شمشێری بەناوبانگە ▤ نوعی شمشیر مشهور

شامۆیی / şamoyî/: ناو. جۆرێ تووتن ▤ نوعی توتون

شامەترووکە / şamet(i)rûke/: ناو. هەنگێکی چکۆلەیە لە کولۆرەی داراندا شانە دەبەستێ ▤ نوعی زنبور عسل

شامەرگ / şamerg/: ناو. مەرگی لە بەر خۆشی و شایی ‹لە خۆشیدا خەریک بوو شامەرگ بێ› ▤ مرگ از شادی

شامەقسود / şameqsûd/: ناو. بەردێکی کارەبایی گرانبایی کە تەزبێحی لێ ساز دەکەن ▤ شاەمقصود

شامەڵحەم / samełĥem/: ناو. گیایەکە مەڵحەمی برینی لێ ساز دەکەن ▤ گیاهی دارویی

شامی١ / şamî/: ناو. ١. ☜ **شووتی** ٢. گەنمەشامی؛ گوڵەپێغەمبەرە؛ گوڵەگەنم ٣. قەلەموونە؛ بەقلەمووت؛ عەلەشیش ▤ ١. ☜ **شووتی** ٢. ذُرت ٣. بوقلمون

شامی٢: ئاوەڵناو. ١. دانیشتووی ولاتی شام ٢. سەر بە ولاتی شام ▤ ١. اهل سوریە ٢. منسوب بە سرزمین شام

شامیچلە / şamîç(i)le/: ناو. سفرەی چوارشەمەکولە، بریتی لە نۆک، گەنم، گەنمەشامی، کونجی، چەوان، گوڵەبەڕۆژە و شووتی کە تۆنگەیەک ئاوی لە سەرە ▤ سفرەی چهارشنبەسوری

شامیکەباب / şamîkebab/: ناو. شانیکەباب؛ شامیکەواو؛ شفتە؛ کفتە؛ کفتەناوتاوەیی؛ جۆرێ خۆراکە لە قیمە و ئاردی نۆکەقەنی کە لە ناو ڕۆندا سوور دەکرێتەوە ▤ کباب شامی

شامیکەواو / şamîkewaw/: ☜ **شامیکەباب**

شامێر / şamêr/: ☜ **شامێرو**

شامێرو / şamêrû/: ناو. شامێر؛ مێروولەی درشت ▤ مورچەی درشت

شان / şan/: ناو. ١. پیل؛ نێوان سەر قۆڵ و مل لە هەر دوو لاوە، بەشی سەرووی لەش کە باڵ بە ناوقەدەوە دەلکێنێ، بریتی لە ئێسکی سەر شان، جومگە و ماسوولکەکانی ٢. شکۆ و گەورەیی ‹شاتیمان بێرە شان پەیغەمەر!› ٣. دەرەجە و پلە ‹بەم قسە شانی پێ دا› ٤. تووتە؛ نیشان؛ نیشانە؛ خاڵی سەر گۆنا ٥. شانە؛ جێگەی گەرا و هەنگوینی مێش ٦. ملەی کێو ٧. نیشان؛ پیشان ▤ ۱. کتف ۲. شأن و شکوه ۳. پایه و درجه ۴. خال گونه ۵. شانەی زنبور عسل ۶ ستیغ کوه ۷. نشان

⊡ **شان بۆ کارێک شل کردن:** تەواو خۆ تەرخان کردن بۆ کارێک؛ بە دڵ و گیان بەرەو پیری کارێک چوون ‹شانی بۆ شل کە و دەرسەکانت بخوێنە تا سەر کەوی› ▤ به یک طرف کج شدن

شان خستن: کەوتنە لا؛ بە لایەکدا خوار بوونەوە ‹ماشینەکە لە سەر پێنچ شانی خست› ▤ به یک طرف کج شدن

شان خەفانن: داهاتنەوە؛ چەماندنەوەی شان ▤ خم شدن

شان داچەکان: لاشان خوار بوون و پێسیر شل و ئاواڵە بوون ▤ شانه کج و یقه نامرتب و باز بودن

شان داخستن: */کینایە/* شان داهێشتن؛ شان داهێڵان؛ خۆ بە دەستەوە دان ▤ تسلیم شدن

شان دادان: لە سەر تەنشت خۆ درێژ کردن ▤ به پهلو دراز کشیدن

شان دان: شانی دان؛ نیشاندان؛ ڕانان؛ شتێ هێنانە بەرچاوی کەسێ ▤ نشان دادن

شان داهێشتن: ☜ **شان داخستن**

شان داهێڵان: ☜ **شان داخستن**

شان لادان: */کینایە/* نەچوونە ژێر کار ▤ شانه خالی کردن

شان لە شانی کەسێک/ شتێک دان: */کینایە/* هاوتەرازی کەسێک بوون ‹کێ هەیە لە ئازایەتیدا شان لە شانی پێشمەرگە بدات؟› ▤ با کسی/ چیزی برابری کردن

شان لێ شل کردن: */کینایە/* بە تاقەت و وردبینییەوە دەست بۆ کارێ بردن ▤ با دقت و حوصله به کاری پرداختن

شان وەشاندن: */کینایە/* هەڕەشە کردن ▤ تهدید کردن

شان هەڵتەکاندن: دەربایس نەبوون ▤ شانه بالا انداختن

کردنە شان: بە شانەوە هەڵواسین ‹تفەنگەکەی کردە شانی و چوو بۆ ڕاو› ▤ به شانه آویختن

شانا / şana/: ☜ **شانە١**

شانازی / şanazî/: ناو. کار و ڕەوتی نازین؛ سەرفیرازی کردن ‹ئێمە شانازی بە ڕۆڵە زانا و ئازاکانمان دەکەین› ▤ افتخار؛ مُباهات

شانازیهێن / şanazîhên/: ئاوەڵناو. هۆی شانازی ▤ مایەی مُباهات

شانامە / şaname/: ناو. شاهنامە؛ پەرتووکی بەسەرهاتی پاتشایان ▤ شاهنامه

شانای / şanay/: چاوگ. شانتەی: ١. ناردن ٢. ڕاوەشاندن؛ تەکاندن (دار) ٣. وەشاندن؛ پژاندن ‹ژەرەژ نەوانۆ جە سەر نساران/ شەماڵ نەشانۆ شەونم وە داران «بێسارانی»› ▤ ۱. فرستاندن ۲. تکان دادن (درخت) ۳. افشاندن

شانبەشان / şanbeşan/: ئاوەڵکار. پێکەوە؛ پێکڕا؛ پاڵبەپاڵ؛ دووقۆڵی؛ بە یەکەوە ‹تاژدین دەری خا ئەسپ لە خاوا/ سوار بێ و بچێ شانبەشانی زاوا «هەژار، *مەموزین*»› ▤ دوشادوش

شانپۆش / şanpoş/: ناو. شتێ کە بە سەر شاندا دەدرێ ▤ کتف‌پوش

شانتەی / şantey/: ☜ **شانای**

شاند / şand/: ناو. دەستە؛ تاقم؛ گرۆ؛ لێژنە؛ وەفد ⚑ گروه؛ هیأت

▣ **شاندی چەکداری:** دەستەی شەڕکەر ⚑ گروه نظامی

شانداچەکاو / şandaçekaw/: ئاوەڵناو. لاشان خوار ⚑ شانه خمیده

شاندار / şandar/: ئاوەڵناو. بە شکۆ؛ پایەبەرز ⚑ بلندمرتبه

شاندن / şandin/: چاوگ. شانن؛ شیاندن؛ شینای: ١. ناردن؛ ڕەوانە کردن ٢. چاندنی تۆم ٣. بە دەم باوە بزووتن ٤. ڕجوا/ ڕەوا دیتن ⚑ ١. فرستادن ٢. بذر پاشیدن ٣. جُنبیدن با باد ۴. روا دیدن

شاندۆخ / şandox/: ناو. قاسید؛ هەواڵبەر ⚑ پیک؛ قاصد

شاندەر / şander/: ناو. نیشاندەر ⚑ نشان‌دهنده

شاندەلیک / şandelîk/: ناو. زەردەواڵە؛ زەرگەتە ⚑ زنبور زرد

شاندی / sandî/: ئاوەڵناو. ١. ڕەوانەکراو ٢. چاندراو ٣. ڕاژێندراو ⚑ ١. فرستاده شده ٢. پاشیده شده ٣. جنبانیده شده

شاندیار / şandyar/: ناو. ڕێنوێنی دەستە ⚑ راهنمای گروه

شاندیەک / şandyek/: ناو. قاسید؛ هەواڵبەر ⚑ پیک؛ قاصد

شانزدە / şanzde/: ☜ **شازدە ـ١**

شانزدەمین / şanzdemîn/: ☜ **شازدەهەمین**

شانزدەهەمین / şanzdehemîn/: ☜ **شازدەهەمین**

شانزدەهی / şanzdehî/: ☜ **شازدەهەم**

شانزە / şanze/: ☜ **شازدە ـ١**

شانزەهوم / şanzehum/: ☜ **شازدەهەم**

شانزیەم / şanzeyem/: ☜ **شازدەهەم**

شانزیەمین / şanzeyemîn/: ☜ **شازدەهەمین**

شانس / şans/: ناو. بەخت؛ تاڵە؛ فیشکە؛ ڕەشنە ⚑ شانس

⊡ **شانس بوون:** شانس هەبوون؛ بەخت یار بوون؛ شانس لەگەڵ بوون ⚑ شانس داشتن

شانس هەبوون: ☜ **شانس بوون**

شانس هێنان: باش هێنان ⚑ شانس آوردن

شانسی / şansî/: ناو/ ئاوەڵکار. خۆوبەخت؛ خوابەختەکی ⚑ شانسی

شانشین / şan(i)şîn/: ناو. ١. بەربێلایی نزیک پەنجەرە لە ناو ئۆدەدا بۆ دانیشتنی نەجیمزادان ٢. پاتەختی وڵات ⚑ ١. شاەنشین ٢. پایتخت

شانک / şank/: ناو. ئازەوی؛ جوانەزمە ⚑ جوش جوانی

شانگ / şang/: ناو. ستۆ؛ شان ⚑ کتف

شانن / şanin/: ☜ **شاندن**

شانوشکۆ / şan û ş(i)ko/: ناو. پایەبەرزی ⚑ شکوهمندی

شانوشەپیلک / şan û şepîlik/: ناو. لای سەرووی لەش ⚑ بالاتنه

شانۆ / şano/: ناو. شانۆک: ١. هونەری ڕانانی چیرۆک و ڕووداوان ٢. سەکۆی کۆسەکاری؛ شوێنی هونەر نواندنی وازیکەران ⚑ ١. نمایش ٢. صحنه‌ی نمایش

شانۆچن / şanoçin/: ناو. دیکۆراتۆری سەر شانۆ ⚑ طراح صحنه

شانۆچنی / şanoç(i)nî/: ناو. کار و ڕەوتی ڕازاندنەوەی سەر شانۆ ⚑ طراحی صحنه

شانۆخانە / şanoxane/: ناو. تماشاخانە؛ یانەی شانۆک؛ تەلاری تەئاتر ⚑ تالار نمایش

شانۆک / şanok/: ☜ **شانۆ**

شانۆکار / şanokar/: ☜ **شانۆگەر**

شانۆکنووس / şanoknûs/: ناو. شانۆنامەنووس؛ ئەو کەسەی چیرۆک بۆ شانۆ دەنووسێ ⚑ نمایشنامه‌نویس

شانۆکەباخی / şanokebaxî/: ناو. جافری؛ جەعفەری؛ مەعدەنووس ☰ جعفری

شانۆکی[١] / şanokî/: ناو. جافری؛ جەعفەری ☰ جعفری

شانۆکی[٢]: ئاوەڵناو. شانۆیی؛ نومایشی ☰ نمایشی

شانۆگەر / şanoger/: ناو. شانۆکار؛ شانۆیار؛ نیار؛ نیارڤان؛ کۆسەکار؛ ئەو کەسەی لە شانۆدا دەور دەگێڕێ ☰ هُنرپیشەی تأتر

شانۆگەری / şanogerî/: ناو. ١. کار و ڕەوتی دەور گێڕان لە شانۆ ٢. شانۆ؛ هونەری ڕانانی چیرۆک و ڕووداوان ☰ ١. هنرپیشگی ٢. نمایش

شانۆگێڕ / şanogêř/: ناو. دەرهێنەر؛ کەسێ کە شانۆ بەڕێوە دەبا ☰ کارگردان

شانۆنامە / şanoname/: ناو. چیرۆکی شانۆ ☰ نمایشنامە

شانۆنامەنوس / şanonamenûs/: ناو. شانۆنووس؛ ئەو کەسە چیرۆک بۆ شانۆ دەنووسێ ☰ نمایشنامەنویس

شانۆنوس / şanonûs/: ☜ **شانونامەنوس**

شانۆیار / şanoyar/: ☜ **شانۆگەر**

شانۆیی / şanoyî/: ئاوەڵناو. پێوەندیدار و سەر بە شانۆ ‹هونەری شانۆیی› ☰ نمایشی

شانە / şane/: ناو. ١. شانا؛ شانی؛ ئامرازێکی ددانەدار کە سەر و ڕیشی پێ دادێنن ‹ڕیشت دانا شانەی بۆ هەڵگرە «مەسەل»› ٢. کۆمەڵە خانەیەکی هاوشێوە کە پێکەوە فرمانێک جێبەجێ دەکەن ‹شانەی ئێسک› ٣. چەند شیشە ئاسنی سەرتیژی دە دار کوتراو بۆ خوری و موو لێک هەڵوەشاندن ٤. چەوکێش ٥. ☜ **شەحنە** ٦. شانی هەنگوین ٧. سەرکاری گوند ٨. دەفە؛ ئامرازێکی دەزگای جۆلا ٩. کاسێت؛ نەوار ١٠. دەفرێکی چاوە ـ چاوە بۆ هەڵگرتنی شتی ناسک ‹شانەی هێلکە› ☰ ١. شانەی سر ٢. بافت ٣. شانەی فلزی پشم و مو صاف‌کن ۴. شَن‌کش ۵. ☜ **شەحنە** ۶. شانەی عسل ۷. مُباشر ارباب ۸. ابزاری در کارگاه بافندگی ۹. کاست ۱۰. شانە

▣ **شانە کردن**: داهێنانی موو بە شانە ☰ شانە کردن

شانەبەسەر / şanebeser/: ناو. شانەسەرە؛ پەپووسێمانە ☰ هُدهُد

شانەر / şaner/: ناو. سانەر؛ شێنەر؛ بەڕێکەر ☰ فرستندە

شانەڕەقە / şaneřeqe/: ناو. کۆڵنجی شان و مل ☰ اسپاسم عضلانی شانە و گردن

شانەسەرە / şanesere/: ☜ **شانەبەسەر**

شانەشاخ / şaneşax/: ناو. کاوان؛ بستوو ☰ ستیغ کوە

شانەک / şanek/: ناو. شانیک؛ بەڵگە؛ نیشانە؛ دەلیل ‹شانەکت چییە بۆ قسەی وا؟› ☰ دلیل؛ مدرک

شانەکار / şanekar/: ناو. بووکجوانکەر ☰ آرایشگر عروس

شانەکراو / şanek(i)raw/: ئاوەڵناو. داهاتوو ☰ شانەشدە

شانەکسکێ / şanekiskê/: ناو. حالەتی هەڵکووڕمان و خۆ کۆ کردنەوە لە بەر سەرما ‹کلیلی باخی دا دەستم کە چوومە ناو گوڵ و گوڵزار/ لە لەرزە و شانەکسکێی بەفر و سەرمای مانگی دەی کردم «قانع»› ☰ حالت کز کردگی بر اثر سرما

شانەکوڕە / şanekûře/: ناو. داڵ؛ خەرتەڵ؛ داڵەکەرخۆرە؛ کەرخۆر؛ پەلەوەرێک بە باڵی پان و درێژ، کلکی چوارسووچی کورت و ئاماڵڕەشەوە کە دەتوانێ ملی لە نێو شانیدا خڕ کاتەوە ☰ دال

شانەکەر / şaneker/: ناو. ئەوی خوری و کولکە بە شانە دەکا ☰ شانەزن پشم و مو

شانەگورگ / şanegurg/: ناو. گیایەکە لە پەنجە گورگ ئەکا ☰ گیاهی است

شانەگەر / şaneger/: ناو. وەستای شانە دروست کردن ▤ شانەساز

شانەمەرگ / şanemerg/: ☜ **شاگەشکە**

شانەوشان[1] / şane w şan/: ناو. ١. درێژایی ملەی کێو؛ یالەویالی کێو ‹بەو شانەوشانەدا بڕۆ ڕێگەیە› ٢. کار و ڕەوتی هەڵگەڕانەوە لە تەنشتێ بۆ سەر تەنشتێ تر ▤ ١. طول تیغەی کوە ٢. غلت بر پهلو

▣ **شانەوشان کردن:** تل دان؛ هەڵگەڕانەوە/ هەڵگەڕاندنەوە لە تەنشتێ بۆ سەر تەنشتێکی تر ‹با شانەوشانت کەم، با دەستەملانت کەم «فولکلۆر»› ▤ غلت زدن/ دادن

شانەوشان[2]: ئاوەڵکار. ١. هاوشان؛ شانبەشان؛ بە شێوەی لە شانی یەکتردا ‹جادەکەیان شانەوشانی ڕووباری زاب کێشاوە› ٢. بە حاڵەتی شان ڕاژاندن لە ڕۆیشتنا ‹شانەوشان ئەچێ و کەس بە هیچ ناگرێ!› ▤ ١. بە صورت موازی ٢. با حالت شانەها را حرکت دادن در راه رفتن

شانەهەنگوین / şaneheng(i)wîn/: ناو. تیرەشان ▤ شانەی عسل

شانی / şanî/: ناو. ١. ☜ **شانە ـ١** ٢. نیشان؛ بەڵگە ▤ ١. ☜ **شانە ـ١** ٢. دلیل؛ مدرک

▣ **شانی دان:** ☜ **شان دان**

شانیای / şanyay/: ☜ **وەشێنران**

شانیک / şanîk/: ☜ **شانەك**

شانیکەباب / şanîkebab/: ☜ **شامیکەباب**

شانین / şanîn/: چاوگ. ١. تووڕ دان ٢. ڕاژاندن ▤ ١. پرت کردن ٢. جُنباندن

شاو / şaw/: ناو. شیوەڵە؛ دۆڵی بووچک ▤ درّەی کوچک

شاواز / şawaz/: ناو. ١. ☜ **شاباش** ٢. ☜ **شاباز**

شاواش / şawaş/: ☜ **شاباش**

شاوان / şawan/: ناو. زەوینی بەردەڵان ▤ سنگلاخ

شاوانە / şawane/: ☜ **شابانە**

شاوانی / şawanî/: ناو. دڵخۆشی؛ شادومانی ▤ شادمانی

شاوت / şawit/: ناو. سوورەماسی؛ جۆرێ ماسی ▤ نوعی ماهی

شاودەر / şaweder/: ☜ **شەوەر**

شاور / şawir/: ناو. ١. فیتوو؛ فیقە؛ فیتکە بە دەم ٢. ئامێری مۆسیقایی بایی ▤ ١. سوت ٢. ساز بادی

شاوڵ / şawił/: ناو. شاقول؛ شاغول؛ شاغووڵ؛ شاقوول؛ شاقۆڵ؛ ئامێرێک بۆ هەڵسەنگاندنی ترازی ئەستوونی، بریتی لە بەنێک کە کانزایەکی قورس و خڕ و نووکتیژی پێوە هەڵواسراوە ▤ شاقول

شاوە / şawe/: ناو. مشوورخۆرە؛ خەمەخۆرە؛ شاهۆ؛ شاهوو؛ شاهوکە؛ شاڤ؛ شاڤە؛ شاف؛ واقواقکەرە؛ تووتەک؛ بۆتیمار؛ ویرغاڵ؛ چرک؛ مەلوو؛ داوداوەکۆستە؛ باڵدارێکی گەورەی مل و قاچ درێژە، لە تۆرەمەی شاهۆ، نزیک ٧٥ سانتیمیتر دەبێ، لاقی شین و گەورەیە، زگی قاوەیی پڕ خەت و خاڵە، ئەگەر هەست بە مەترسی بکا سەر قوت دەکا و جووڵە لە خۆ دەبڕێ، لە ناو قامیشەڵانی گەورە و قەراخ ئاو دەژی و هێلانە دەکا، لە لێلایی بەیانی و ئێواران دەخوێنی و دەنگی وەکوو هەنیسکەی گریان وایە ▤ حواصیل

شاوەبۆگەنیو / şawebogenîw/: ☜ **شاوەڕیخنە**

شاوەبەڵەک / şawebełek/: ☜ **شاوەسوڵتانی**

شاوەت / şawet/: ناو. */شوورەیی/* ١. ئاوی پشت؛ ئاوێ کە لە ڕەحەت بووندا دەڕژی ٢. ئاڵۆش؛ هاش؛ هۆک؛ حەز و خواستی زۆری جینسی. هەروەها: **شاوەتی** ▤ ١. منی ٢. شهوت

شاوەجغەدار / şawec(i)ğedar/: ☜ **شاوەزەردکە**

شاوەرس / şawers/: ☜ **شازادە**

شاوەڕیخنە / şawerîxne/: ناو. شاوەبۆگەنیو؛

ڕیخنەخۆرە؛ باڵندەیەکە لە تۆرەمەی شاهۆ، نزیک ٥٠ سانتیمیترە، لە دوورەوە سپی دەنوێنێ، لاقی سوورە، زۆرتر لە ناو دەستەولاخ و دەسلەوەڕاندا دەبینرێ و کەمتر خۆ لە ئاو دەدا، هاوینان زۆرە ▤ گاوچرانک

شاوەزەردکە / şawezerdke/: ناو. شاوەزەردە؛ شاوەجغەدار؛ باڵندەیەکە لە تۆرەمەی شاهۆ، نزیک ٤٥ سانتیمیترە ، ڕەنگی قاوەیی مەیلەو زەردە، کاکۆڵێکی ڕەشی هەیە، قاچی سەوزە، دندووکیشی بە زستان سەوز دەبێ، لە ناو دار و قامیشەلاندا دەژی ▤ حواصیل زرد

شاوەزەردە / şawezerde/: ☜ **شاوەزەردکە**

شاوەسپیلکە / şawes(i)pîlke/: ناو. باڵندەیەکە لە تۆرەمەی شاهۆ، نزیک ٩٠ سانتیمیترە، یەکدەس سپییە و لە لەکلەک گەورەتر، ملی زۆر درێژ، لاقی ڕەشی شینباو، دندووکی زەرد و سەری دندووکی ڕەشە، لە قەراخ ئاو دەژی و زستانان زۆرە ▤ اگرت بزرگ

شاوەسوڵتانی / şawesułtanî/: ناو. شاوەبەڵەک؛ شاوەعەسڵە؛ باڵندەیەکە لە تۆرەمەی شاهۆ، ٩٠ سانتیمیتر دەبێ، پشتی بۆر و سەر و ملی سپییە کاکۆڵی هەیە، دندووکی درێژ و لاقی قاوەیین، لە ناو ئاودا خۆ مەلاس دەدا بۆ ڕاو، زستانان زۆرە ▤ حواصیل خاکستری

شاوەشینکە / şaweşînke/: ☜ **شاوەشینە**

شاوەشینە / şaweşîne/: ناو. شاوەشینکە؛ شینەشاوە؛ واقواق کەرە؛ خەمخۆرە؛ خەمەخۆرە؛ باڵندەیەکە لە تۆرەمەی شاهۆ، نزیک ٥٥ سانتیمیترە، لە باری ڕەنگەوە دوو جۆرن جۆری مەیلەو ڕەش و سپی، دندووکیان زەردی مەیلەو سەوزە، لاقیان ڕەش و پەنجەیان زەردە ▤ اگرت ساحلی

شاوەعەسڵە / şawe'esłe/: ☜ **شاوەسوڵتانی**

شاوی / şawî/: ناو. دز؛ کەسێ کە کاری دزی کردنە ▤ دُزد

شاویرۆڵ / şawîroł/: ناو. بیمیشک؛ بیمشک؛ شابی ▤ بیدمشک

شاوێڕ¹ / şawêř/: ناو. ١. وردەزنە؛ چەند گۆلاوی بچووکی لە پەنا یەک ٢. ☜ **شاڤێڕ** ▤ ١. چند آبگیر کوچک مجاور هم ٢. ☜ **شاڤێڕ**

شاوێڕ²: ناوەڵناو. شاڤێڕ؛ زەین کوێر ▤ کودن

شاه / şah/: ناو. شا؛ پاتشا ▤ شاه

شاهانە / şahane/: ناوەڵناو. شایانە: ١. پێوەندیدار یان پاڵدراو بە شاوە ‹خواردنی شاهانە› ٢. وەک شا؛ بە ڕەوشی پاشایان ‹ئاکاری شاهانە› ٣. */کنایە/* زۆر بەرز؛ هەڤیاز؛ شکۆدار ‹ژیانی شاهانە› ▤ ١تا٣. شاهانە

شاهگێلە / şahgêle/: ناو. مرۆچەی گەورە؛ مێرووە عەجەمانە ▤ مورچەی دُرُشت

شاهنامە / şahname/: ☜ **شانامە**

شاهوکە / şahuke/: ☜ **شاوە**

شاهۆ / şaho/: ☜ **شاوە**

شاهو / şahû/: ☜ **شاوە**

شاهەنشا / şahenşa/: ناو. پاتشای پاتشایان ▤ شاهنشاه

شاهەنگ / şaheng/: ناو. دایکی مێشەنگوینان ▤ ملکەی زنبور عسل

شاهی / şahî/: ☜ **شایی ـ١و٤**

شاهیک / şahîk/: ناوەڵناو. بریقەدار؛ بەترووسکە ▤ درخشان

شاهینە / şahîne/: ناو. ١. خۆشی و شادی ٢. ژنی شا؛ شاژن ▤ ١. شادمانی ٢. ملکە؛ شهبانو

شاهینەت / şahînet/: ناو. شایی؛ بەزم و هەرای زەماوەند ▤ جشن عروسی

شاهێن / şahên/: ناو. ١. داری درێژی تەرازوو کە تاتەرازووی لێ قایم کراون ٢. زوانەی تەرازوو ٣.

مەلێکی ڕاوکەرە ☰ ١. شاهین ترازو ٢. زبانەی ترازو ٣. شاهین

شایار / şayar/: ☜ **شالیار-٢**

شایان / şayan/: ئاوەڵناو. شایەن؛ لایق؛ هێژا ☰ شایان؛ سزاوار

شایانە^{1} / şayane/: ناو. بەزم و شاییێ کە بە بۆنەی ساڵەهاتی هاتنە دنیای شاوە بەڕێوە دەچێ ☰ جشن تولد شاه

شایانە^{2}: ☜ **شاهانە**

شایستە / şayiste/: ئاوەڵناو. شاسە؛ شایسە؛ شیاو؛ شایان: ١. دۆخ یان چۆنیەتی شیاو بوون ‹پلەوپایەی شایستە؛ کاری شایستە› ٢. بەرکەتی؛ بەرکەفتی؛ خاوەنی کارایی یان لێهاتوویی ڕەچاوکراو ‹کرێکاری شایستە› ٣. هاوتەراز و هاوڕێ لەگەڵ کار یان ئامانجی دیاریکراودا ‹کردوکۆشی شایستە› ☰ ١تا٣. شایستە

شایسە / şayse/: ☜ **شایستە**

شایعە / şay(i)'e/: ناو. دەنگۆ؛ بەندوباو؛ بەنگوباو ☰ شایعە

شایک / şayik/: ئاوەڵناو. ساف؛ حولی؛ لووس؛ بێ گرێ و گنج ☰ صاف

شایلۆغان / şayloğan/: ☜ **شایلەخان**

شایلەخان / şaylexan/: ناو. شایلەغان؛ شایلۆغان؛ بەزم و هەرای زەماوەند بە دەهۆڵ و زوڕناوە ☰ جشن عروسی همراه با دُهُل و سُرنا

شایلەغان / şayleğan/: ☜ **شایلەخان**

شاینە / şayne/: ☜ **شادانە**

شاینەشەکێ / şayneşekê/: ناو. جۆرێ ڕەقس و سەما ☰ نوعی رقص گروهی

شایەت^{1} / şayet/: ناو. شایەد؛ شادە؛ ئاگادار لە ڕووداو ☰ گواه

▣ **بە شایەت گرتن:** گرتنە شایەت؛ کردنە شایەت ☰ گواه گرفتن

شایەت^{2}: ئاوەڵکار. شایەد؛ شایەتا؛ شایەدا؛ ڕەنگە؛ وێدەچێ؛ گاهەز؛ دوور نییە ☰ شاید

شایەتا / şayeta/: ☜ **شایەت**^{2}

شایەتی / şayetî/: ناو. ١. شایەدی؛ گوزارشی نووسراو یان زارەکی لە سەر ڕووداوێک ٢. پاتشایەتی ☰ ١. گواهی ٢. پادشاهی

▣ **شایەتی دان:** شایەدی دان؛ شادە دان؛ خەبەر دان لە ڕووداو، بە نووسین یان زارەکی ☰ گواهی دادن

شایەتیمان / şayetîman/: ☜ **شاتیمان**

شایەد / şayed/: ☜ **شایەت**

شایەدا / şayeda/: ☜ **شایەت**^{2}

شایەدی / şayedî/: ☜ **شایەتی-١**

▣ **شایەدی دان:** ☜ **شایەتی؛ شایەتی دان**

شایەر / şayer/: ناو. ١. خۆوێژ؛ بوێژ؛ شاعیری نەخوێندەوار ٢. شاعیر ٣. گۆرانیبێژ ‹باسی شەو مەکە نە شایەری شەوم «سوارە»› ☰ ١. شاعر درس نخوانده ٢. شاعر ٣. ترانەخوان

شایەن^{1} / şayen/: ناو. ١. شاهێنی تەرازوو ‹شایەن، شەرمی لە کەس نییە «مەسەل»› ٢. شیاوی؛ هێژایی ☰ ١. شاهین ترازو ٢. لیاقت

شایەن^{2}: ☜ **شایان**

شایی / şayî/: ناو. ١. شاهی؛ پاتشایەتی ٢. زەماوەند؛ گۆڤەند ٣. دڵخۆشی؛ شادی ‹شایی بۆ دوانە و گڕ لە هەموانە «مەسەل»› ٤. شاهی؛ یەکەی پارەی ئێران لە سەردەمی قاجاڕەکاندا ☰ ١. پادشاهی ٢. مراسم عروسی ٣. شادی ۴. واحد پول ایران در دورەی قاجار

▣ **شایی بەخۆ بون:** بە حاڵی خۆ کەیفساز بوون ‹کە تۆ دەرپێت فڕێ دا و چاکەتی چاکت دە بەر خۆ کرد/ ئەمن شەرمم بە خۆ و شاییم بە خۆمە، جلشڕ و کوردم «هەژار، *بۆ کوردستان*»› ☰ بە وضع خود شاد بودن

شایی پێ بون: به شتێ دڵخۆش بوون ☰ به چیزی دل خوش داشتن

شایی‌جندۆکان / şayîcindokan/: ناو. گێژەڵووکه؛ گه‌رده‌لوول ☰ گردباد

شاییش / şayîş/: ناو. خه‌م؛ که‌سه‌ر؛ کول ☰ غم

شاییکه‌ر / şayîker/: ناو. به‌شدار له زه‌ماوه‌ندا ☰ حاضر در جشن عروسی

شاییگێڕ / şayîgêř/: ئاوه‌ڵناو. به‌زمگێڕ ☰ مُطرب

شاییهێن / şayîhên/: ئاوه‌ڵناو. هۆی به‌دیهاتنی شادی و دڵخۆشی ☰ طرب‌انگیز

شایێن / şayên/: ناو. شاهێنی ته‌رازوو ☰ شاهین ترازو

شب / şib/: ئامراز. چون؛ وه‌ک؛ وێنه ☰ مانند

شباک / ş(i)bak/: ناو. سه‌رپۆشی ده‌لاقه‌داری سه‌ر گۆڕی چاکان ☰ ضریح

شبان / ş(i)ban/: چاوگ. وێکچوون ☰ شباهت داشتن

شباندن / ş(i)bandin/: چاوگ. ۱. ناسینه‌وه؛ دیتن و که‌وتنه‌وه بیر ۲. شوبهاندن؛ چواندنی که‌س یان شتێک به که‌س یان شتی‌تر که له بڕێک تایبه‌تمه‌ندیدا وه‌ک یه‌کن ‹زانست به چرا شباندن› ☰ ۱. بازشناختن ۲. تشبیه کردن

شبتی / şibtî/: ☜ **شوتی**

شبره‌و / şibrew/: ناو. شیبره‌و؛ مێشن؛ تیماج؛ پێستی بزن و مه‌ڕی له ده‌باغ دراو که سفت و پته‌وه و بۆ چێ‌کرنی کیف، که‌وش، که‌مه‌ربه‌ند و... به‌کار ده‌چێ ☰ چرمِ شِبرو

شبری / şibrî/: ناو. کورتان؛ کۆپان ☰ پالان

شبی / ş(i)bî/: ئامراز. شب؛ وه‌کوو؛ وه‌کی؛ له چه‌شنی ☰ همانندِ؛ شبیهِ

شپ / şip/: ده‌نگه‌ناو. خشه؛ ده‌نگی وێک‌که‌وتنی شتی وشک وه‌ک پووش و گه‌ڵای وشک ☰ خِش‌خِش

شپرز / ş(i)pirz/: ☜ **شپرزه**

شپرزان / ş(i)pirzan/: چاوگ. تیچان؛ بڵاو بوونه‌وه ☰ پراکنده شدن

شپرزه / ş(i)pirze/: ئاوه‌ڵناو. شپرز؛ شپڕێو؛ شه‌پڕێو؛ شه‌پرزه؛ شه‌رپه‌زه: ۱. په‌رژ و بڵاو ‹ماڵی شپرزه› ۲. شاپرز؛ شاپرزه؛ شاپرزا؛ شێواو و په‌رێشان ‹ساقی شپرزه‌م به ده‌س دنیاوه/ به ده‌س مه‌ینه‌ت و جه‌ور و جه‌فاوه «ئه‌خۆڵ»› ☰ ۱. پراکنده؛ به‌هم ریخته ۲. پریشان حال

شپرزه‌کاری / ş(i)pirzekarî/: ناو. کاری ئاڵۆز و بێ‌سه‌ره‌وبه‌ره ☰ آشفته‌کاری

شپرزه‌یی / ş(i)pirzeyî/: ناو. ته‌رف‌تین؛ ئاڵۆزکاوی؛ ئاڵۆزاوی ☰ ازهم‌پاشیدگی

شپرزی / ş(i)pirzî/: ☜ **په‌رێشانی**

شپرزیاگ / ş(i)pirzyag/: ئاوه‌ڵناو. شه‌پرزیاگ: ۱. پرژوبڵاو؛ تێکه‌ڵوپێکه‌ڵ ۲. لێ‌شێواو و په‌رێشان ☰ ۱. پراکنده و نامرتب ۲. پریشان

شپرزیان / ş(i)pirzyan/: چاوگ. شه‌پرزیان: ۱. پرژوبڵاو بوون؛ تێکه‌ڵوپێکه‌ڵ بوونه‌وه ۲. لێ‌شێویان؛ په‌رێشان بوون ☰ ۱. درهم و برهم شدن ۲. پریشان شدن

شپڕێو / şipřêw/: ☜ **شپرزه**

شپک / ş(i)pik/: ☜ **شپنه ـ۲**

شپل / ş(i)pil/: ناو. ساوای تازه‌زاو ☰ نوزاد

شپڵۆخ / şipłox/: ئاوه‌ڵناو. شپرز: ۱. شڵه‌ژاو؛ شێواو ۲. پرژوبڵاو. هه‌روه‌ها: **شپڵۆخی** ☰ ۱. آشفته ۲. به‌هم ریخته

شپنه / şipne/: ناو. ۱. ئامرازی بنه‌بڕ کردن ۲. شپک؛ شفنه؛ خێشک ☰ ۱. ابزار ریشه‌کنی ۲. ماله‌ی شُخم صاف‌کن

شپه‌سته / ş(i)peste/: ناو. کار و ڕه‌وتی ڕاواندنی نه‌خۆش؛ قسه په‌ڕاندن ☰ هذیان‌گویی

شپه‌شپ / ş(i)peşip/: ده‌نگه‌ناو. خشه‌خش ☰

خش‌ـخش

شپی / ş(i)pî/: ناو. ڕێژنە؛ ڕەهێڵە ☰ رگبار تُند باران

شپین / ş(i)pîn/: چاوگ. دادانی ڕێژنـەی بـاران ☰ رگبار گرفتن

شت / şit/: نـاو. ١. ششـت؛ تشـت؛ ئەشـت؛ چـت؛ چشت ‹چوار شتـن ئەمڕۆکە بوونە نەگبەتیی کوردی هەژار/ جەهل یەک، بێ‌عەقلـی دوو، دڵپیسـی سـێ، داوا چـوار «قـانع»› ٢. مـووی ڕاسـت و لـوول نەخواردوو ٣. کاری شـۆردن ☰ ١. چیـز ٢. مـوی صاف و بدون پیچش ٣. عمل شُستن

⊡ **شتێک بە شتێک کردن:** کـارێکی گرنـگ و ئـەوتۆ کـردن ‹ئەگـەر خوێنـدبام دەمتـوانی شـتێک بـە شتێک بکەم «هـێمن»› ☰ کـار مُهـم و آنچنـانی کردن

. شت / -işt/: پاشـگر. ش؛ نیشـانەی نـاوی چـاوگ ‹برِشت؛ خۆرشت› ☰ پسوند نشانەی اسم مصدر

شتاق / ş(i)taq/: جێناو. هیچکام؛ هیچکامـە؛ نـەیی ☰ هیچکدام

شتانێ / ş(i)tanê/: ☜ **سنجووق**

شتران١ / şitran/: چـاوگ. تێـپـەڕ. نادیـار. //شـترای؛ دەشترێی؛ بشـترێ// شـۆران؛ شـۆردران ☰ شُسـته شدن

■ ناوەڵـناوی بـەرکاری: شـتراو/ چـاوگی نـەرێنی: نەشتران.

شتران٢: ☜ **شاخەشینکە**

شتراو / şitraw/: ناوەڵـناو. شـۆردراو؛ شـۆریاگ ☰ شُسته

شترمر / ş(i)tirmir/: ناو. ئـاگرخۆرە؛ حوشـترمەل؛ حوشترمرخ؛ وشترمل؛ کەردیکل ☰ شُتُرمُرغ

شترنج / şitrinc/: ☜ **شەترەنج**

شـتری / şitrî/: نـاو. شـرک؛ گێلگێلـە؛ ڕێـزە گوڵینگەی سەری ژنان ☰ ردیف منگولـەی زینتـی سر زنان

شتزان / şitzan/: ☜ **زانا ـ١**

شـتزۆری / şitzorî/: نـاو. شـوولگ؛ فـەرحانی ☰ فراوانی

شتل / ş(i)til/: ☜ **شەتڵ١**

شتلاندن / şitlandin/: چاوگ. چەقاندنی شـتل ☰ نشاندن نشا

شتلین / şitlîn/: چـاوگ. دە زەوی چـەقین ☰ بـە زمین فروشدن؛ نشانده شدن

شتڵ / şitił/: ☜ **شەتڵ١**

شتڵجاڕ / şitiłcař/: ☜ **شەتڵجاڕ**

شتمەک / şitmek/: ☜ **شتومەك**

شتمەکە / şitmeke/: ☜ **شتومەك**

شتن / ş(i)tin/: ☜ **شۆردن**

شتنەوە / şitnewe/: ☜ **شۆردنەوە**

شتوشۆ / şit û şo/: ناو. شـرتوشـۆ؛ شسـتوشـۆ؛ شوستوشۆ؛ شوس‌وشۆ؛ باڵاو؛ کـاری شـۆردن ☰ شُستشو

⊡ **شتوشۆ دەرێنـان:** *[کنایە]* شـرتوشـۆ دەرێنـان؛ شرتوشۆ لێبردن؛ شوستوشۆ دان؛ شۆردنەوە؛ جنێوی زۆر پێدان ☰ زیر دُشنام گرفتن

شـتومەک / şit û mek/: ناو. چتومەک؛ شـتمەک؛ شتمەکە ☰ اسباب و اثاث

شـتۆ١ / ş(i)to/: ناوەڵـکار. چلـۆن؛ چـۆن؛ شـتەو ☰ چگونه

شتۆ٢: دەنگ. وشەی دنـەدانی سـەگ بـۆ شـەڕ ☰ کلمەی تحریک سگ برای جنگ

شـتۆک / ş(i)tok/: نـاو. ئـاوی لـە دۆ تکـاوی کوڵێندراو، کە دەرمانی تاوانگازە ☰ آب چکیـده از دوغ جوشیده که داروی آفتابزدگی است

شـتۆکە / ş(i)toke/: نـاو. چشـتی چکۆلـە ☰ چیـز کوچک؛ چیزک

شتوو١ / ş(i)tû/: ناو. جۆرێ هەرمێ ☰ نوعی گلابی

شتوو٢: ناوەڵناو. شۆردراو؛ بـە ئـاو خاوێنـەوەکراو ☰

شُسته

شتوڤ / ş(i)tûv/: ناو. زەنگەتەترێ؛ تلیسک؛ تیسک ■ تلسک

شتەکە / ş(i)teke/: جێناو. ئەوەکە؛ ئەوی خۆمان دەیزانین ■ فلان

شتەو / ş(i)tew/: ☜ **شتۆ¹**

شتەی / ş(i)tey/: چاوگ. شتن؛ شۆردن ■ شُستن

شتی¹ / ş(i)tî/: ☜ **شوتی**

شتی²: ئامراز. وەکوو؛ وێنەی ■ مانندِ

شتیار¹ / şityar/: ئاوەلناو. بێ‌پێخەف؛ بێ‌سەرنناز ‹هەژارەکی شتیارە› ■ آسمان‌جُل

شتیار²: ئاوەلکار. بە بێ پێخەف و سەرەنناز ‹ئەز و لۆ شتیار نڤستم!› ■ بی وسیلەی خواب

شتیر / ş(i)tîr/: ناو. شینکە و چیمەنی قەراخ ئاو و کانی لە چیادا ■ سبزەی کنار چشمە

شتیکانێ / ş(i)tîkanê/: ناو. مەتەل؛ مەتەلۆکە؛ شتێکانی ■ چیستان؛ مُعما

شتین / ş(i)tîn/: ئاوەلناو. چکووس؛ ڕژد؛ ڕەزیل؛ دەس قووچاو؛ پیسکە ■ خسیس

شتێکانی / ş(i)têkanî/: ☜ **شتیکانێ**

شحنە / şiĥne/: ناو. داروغە؛ دارغە؛ سەرپەرشتی پاسەوانان ■ شَحنە

شخاب / ş(i)xab/: ناو. شخاڤ؛ مەتکەو؛ کونکەرە ■ متّە

شخاتە / ş(i)xate/: ☜ **شەمچە**

شخارتە / ş(i)xarte/: ☜ **شەمچە**

شخاڤ / ş(i)xav/: ☜ **شخاب**

شخاوتە / ş(i)xawte/: ناو. شەمچە؛ شخاتە؛ شقالتە ■ کبریت

شخب / şix(i)b/: دەنگەناو. خوشەی شیر کاتی دۆشین، کە دەڕژێتە ناو دەفرەوە ■ صدای شیر هنگام دوشیدن

شخت / şixt/: ناو. زەرگی دەرویشان ■ سیخ دراویش

شختە / şixte/: ☜ **شەختە**

شخرە / şixre/: ☜ **شەغرە**

شخرەکێش / şixrekêş/: ☜ **شەغرەکێش**

شخل / şixl/: ناو. کەلەکە؛ کەلەک لە سەر یەک؛ چۆنیەتی بە سەر یەکا هاتن ■ انباشتگی

شخلی / şixlî/: ئاوەلناو. بەسەر یەکا هاتوو؛ کەلەکبوو ■ انباشته

شخلین / şixlîn/: چاوگ. بە سەر یەکا کەلەک بوون ■ انباشتن

شخڵ / şixił/: ناو. شلخە؛ کەلەک لە سەر یەک ■ بر هم انباشتگی

شخۆ / ş(i)xo/: ☜ **ژخۆ**

شخەڵ / ş(i)xeł/: ناو. شەخەل: ١. ئەشخەل؛ دەوەنجاڕ ٢. خیزەلان؛ زیخەلان ٣. بێشەی چڕی دەم ڕووبار ٤. شێخەل؛ کاری پەرتاوتنی لکی دار ٥. زبل‌وزال ■ ١. بوتەزار ٢. شنزار ٣. بیشەی انبوه کنار رود ۴. هرس درخت ۵. آشغال

. **شد** / şid/: ☜ **شەد**

شداندن / ş(i)dandin/: چاوگ. توند بەستن ■ مُحکم بستن

شرپ / şirp/: دەنگەناو. دەنگی وەک دە ئاو کەوتنی شتی سەنگین ■ صدای مانند در آب افتادن جسم سنگین

شرت¹ / şirt/: ناو. ١. دەوەنێکە لقەکانی دەکەنە گەسک ٢. چەلغوو؛ چەرغوو؛ گەسک لە ساقەتەی ناسک و تەڕ ■ ١. درختچەای است ٢. جاروی ترکەای

شرت²: لێل. ← **شرت‌وگوم**

شرتک / şirtik/: ناو. خەلفەمێو ■ جوانەی تاک

شرتوشۆ / şirt û şo/: ☜ **شت‌وشۆ**

⊡ **شرتوشۆ دەرێنان**: ☜ **شت‌وشۆ دەرێتان**

شرتوشۆ لێبردن: ☜ **شت‌وشۆ دەرێتان**

شرتوشۆ لێ برین: ئابڕوو پێوە نەهێشتن ≚ آبرو برای کسی نگذاشتن

شرتوگوم / şirt û gum/: ئاوەڵناو. بێ سەروشوێن؛ سەرداگوم؛ نادیار و ون ‹هاتووم خواحافیزی یەکجاریت لێ دەکەم و سەری خۆم هەڵدەگرم، بزانم لە کوێ شرت‌وگوم دەبم «هەژار، چێشتی مجێور»› ≚ گم‌وگور

شرتۆپ / şirtop/: دەنگەناو. دەنگی بە زەمیندا کەوتنی شتی نەرم و سەنگین ≚ صدای افتادن جسم نرم و سنگین

شرتەشرت / şirteşirt/: ئاوەڵکار. بە پەلە و شپرزەییەوە ≚ با شتاب و آشفتگی

شردان / şirdan/: ناو. گۆشتی ئیشک‌کراو بۆ زستان ≚ گوشت خشک شده برای زمستان

شردن / şirdin/: ☜ **شۆردن**

شردنەوە / şird(i)newe/: ☜ **شۆردنەوە**

شردوو / şirdû/: ئاوەڵناو. شۆردراو؛ بە ئاو خاوێنەوەکراو ≚ شُسته

شرژاو / şirjaw/: ئاوەڵناو. پێکەوتوو؛ لایق ≚ سزاوار

شرش / şirş/: ناو. کەلوپەمۆ؛ پەمۆی پێچراوی گلۆلەکراو ≚ غُنده؛ غوزەی پنبه

شرقە / şirqe/: ناو. قرمە؛ ڕەشۆکی؛ جۆرێ تفەنگی ڕاو ≚ نوعی تفنگ شکاری

شرک / şirk/: ناو. ١. پلووسک؛ لووساوک؛ لووس ٢. ☜ **شتری** ≚ ١. ناودان ٢. ☜ **شتری**

شرکاک / şirkak/: ناو. شلکاک؛ مەلێکە لە کۆتر پچووکتر و گۆشت ناخۆش ≚ پرنده‌ای کوچکتر از کبوتر و بدگوشت

شرماپ / şirmap/: ناو. شرن؛ زللە؛ زیللە؛ شەپلاغە ≚ سیلی

شرن / şirn/: ناو. ١. شفرە؛ ددانی زەقی یەکانە ٢. ☜ **شرماپ** ≚ ١. نیش برآمدەی گراز ٢. ☜ **شرماپ**

شرنگ / ş(i)ring/: دەنگەناو. دەنگی کەوتنی شتی قورس ≚ صدای افتادن جسم سنگین

⊡ **شرنگ** (**لێ**) **دان:** تەکان لێ دان؛ هەوڵ دان بۆ جێبەجێ کردنی کارێ، بەبێ تەواو کردنی ≚ کار را زخمی کردن

شرنگە[١] / ş(i)ringe/: ناو. ١. دۆخی شەلین ٢. شنگڵ؛ بزاوی کاتی کار کردن (وەک: شرنگەی شاتر کاتی نان کردن) ≚ ١. لنگیدن ٢. تکان حین انجام کار

شرنگە[٢]: دەنگەناو. دەنگی لێکدانی شیر و خەنجەر ≚ چکاچک سلاح سرد

شرنگەشرنگ / ş(i)ringeş(i)ring/: ئاوەڵکار. شەلەشەل؛ لارەلار ≚ لنگ ـ لنگان

شروە / şirwe/: ناو. ئاوێز؛ ئاوێزە ≚ آویزە

شروەهەلالێ / şirwehelalê/: ناو. گولێکە ≚ گُلی است

شرۆچی / ş(i)roçî/: ☜ **شرۆڤەکار**

شرۆڤە / ş(i)rove/: ناو. ١. ڕاڤە؛ ڕاژە؛ ئەوەی بۆ ڕاگەیاندنی ڕووداوێک، دۆخێ یان وتەیەک دەگوترێ ‹شرۆڤەی هەواڵەکان› ٢. شڵێوە؛ دوودانگ؛ بارینی بەفر و باران پێکەوە ≚ ١. شرح و تفسیر ٢. برف و باران با هم

شرۆڤەکار / ş(i)rovekar/: ناو. ڕاژەکار؛ ڕاڤەکار؛ شرۆچی ≚ مُفسر

شروو / ş(i)rû/: ناو. دارێکە بە گەڵای پان و خەزەڵوەر، چێوی سپی و پتەو کە لە هەمبەر سەهۆڵبەندان، لافاو، کرێوە و پیسی هەوادا زۆر خۆڕاگرە ≚ کرب

شرەقیان / ş(i)reqyan/: چاوگ. درز تێ کەوتن؛ درز بردن ≚ شکافتن

شریت / ş(i)rît/: ناو. ١. گشتەک؛ بەنی چەند لۆی لێک بادراو ٢. کاسێت؛ نەواری زەبت ≚ ١. رشتەی تابیدە ٢. نوار کاست

شریته / ş(i)rîte/: ناو. زنجیره ☰ زنجیره

شریخ / ş(i)rîx/: ☞ **شریخه**

شریخان / ş(i)rîxan/: چاوگ. تێنەپەڕ. //شریخای؛ دەشریخێی؛ بشریخێ// شریخە لێ هانن؛ گرمە کردن ☰ غُرّش کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەشریخان

شریخاندن / ş(i)rîxandin/: چاوگ. تێنەپەڕ. //شریخاندت؛ دەشریخێنی؛ بشریخێنە// شریخانن؛ گرماندن ‹هەورەتریشقە شریخاندی› ☰ غُریدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەشریخاندن

شریخانن / ş(i)rîxanin/: ☞ **شریخاندن**

شریخوهۆڕ / ş(i)rîx û hoř/: دەنگەناو. گرمە و گوڕە؛ شریخەشریخ؛ گرمەی بە شوێن یەکا ☰ غُرش پیاپی

شریخه / ş(i)rîxe/: دەنگەناو. شریخ؛ شریق؛ شریقە؛ گرمە؛ دەنگی زۆر توند و لەپڕ وەک دەنگی هەور ‹شاخەی شریخەی بزیسکەی دەروون/ نە چەم شەتاوان جاری کەرد چوون هوون «مەولەوی»› ☰ صدای رعدآسا

شریخەشریخ / ş(i)rîxeşrîx/: ☞ **شریخوهۆڕ**

شریژ / ş(i)rîj/: ناو. شرێس؛ ئەسریلک؛ چرێش؛ سریش ☰ سریش

شریش / ş(i)rîş/: ☞ **سرێش**

شریق / ş(i)rîq/: ☞ **شریخه**

شریقه / ş(i)rîqe/: ☞ **شریخه**

شریک / ş(i)rîk/: ناو. ١. هاوبەش ٢. ئاواڵ؛ هاوڕێ ☰ ١. شریک ٢. همراه

شرین / ş(i)rîn/: ☞ **شیرین**

شرینقه / ş(i)rînqe/: ناو. ئاودووزەک؛ ئابدۆزەک؛ سرینگ؛ ترومپایەکی بچووکی گرۆڤەرە لە ماکێکی ڕوون، وەک شیشە یان پلاستیک، بە سەری دەرزیدارەوە، بۆ تێڕاکردنی دەرمان یان دەرکێشانی تراو لە لەشی گیاندار ☰ سُرنگ

شرینقەوەشێن / ş(i)rînqeweşên/: ناو. دەرزیوەشێن؛ ئەو کەسەی دەرزی لە نەخۆش دەدا ☰ تزریقاتی

شریه / şirye/: ناو. تەنکە بەزی ژێر پێست ☰ لایەی پیه زیر پوست

شرێخنای / ş(i)rêxnay/: چاوگ. شریخاندن ☰ غُریدن

شرێخیای / ş(i)rêxyay/: چاوگ. شریخان ☰ غُرش کردن

شرێس / ş(i)rês/: ☞ **شریژ**

شڕ^{1} / şiř/: ناو. ١. بەرگی دڕاو ٢. *[ناشیرین]* شیڕ؛ جرت؛ زڕت ☰ ١. لباس پاره ٢. شیشکی

شڕ^{2}: ئاوەڵناو. شوڕ: ١. دڕاو؛ دڕیاگ ٢. پەشێو؛ پەرێشان؛ بێسەروبەر ‹حاڵم شڕە› ☰ ١. پاره ٢. پریشان

شڕشڕ^{1} / şiřşiř/: ئاوەڵناو. زۆر کۆن و دڕاو ☰ بسیار کهنه و پاره

شڕ ـ شڕ^{2}: دەنگەناو. دەنگی ڕژانی ئاو ☰ شُر ـ شُر آب

شڕشێت / şiřşêt/: ☞ **شڕوشێت**

شڕکەڵان / şiřkełan/: ناو. تۆقەڵان؛ پارچەڵان؛ ئەو شوێنە هەڵوەشاوەی ماشێنەشکاوی لێ ڕۆ دەکەن ☰ اوراقی

شڕمبڕم / şiřmbiřm/: ئاوەڵناو. بێتام و بێمانا ☰ یاوه و مُفت

شڕنەوپڕنە / şiřne w piřne/: ئاوەڵناو. چڕنەوپڕنە؛ هەرچی و پەرچی ‹شڕنەوپڕنەی تێ ڕژابوو!› ☰ ناچیز و بی‌ارزش

شڕوپەتۆر / şiř û petor/: ئاوەڵناو. شڕودڕ؛ شڕوشیتاڵ ☰ پاره‌پوره

⊡ **شڕوپەتۆر کردن:** لەتوکوت کردنی جلک کە چاک نەکرێتەوە ☰ پاره ـ پوره کردن

شڕ و دڕ / şiř û diř/: ئاوەڵناو. ١. لەت ـ لەت و پارچە ـ پارچە؛ زۆر دڕاو ٢. *[کنایە]* بێحەیا و

زمان‌پیس ▤ ١. پارە ـ پارە ٢. بی‌ادب و بدزبان

شڕودڕپۆش / şiř û diř poş/: ئاوەڵناو. تەقەڵۆ؛ شڕەبار ▤ ژندەپوش

شڕوشاتاڵ / şiř û şatał/: ناو. خڕەوپڕە؛ چەک‌وپووش؛ خرت‌وپرت ▤ خرت‌وپرت

شڕوشالات / şiř û şałat/: ناو. چەشە؛ ئەوەی لەگەڵ چێشتدا دەیخۆن ‹نەهارێکی کەبابی بەرخ و تاچین و شڕوشالات/ لەگەڵ عەسرانە تۆراغ و لەگەڵ سوبحانە قەیماغی «حەقیقی»› ▤ مُخلفات

شڕوشپڕێو / şiř û şipřêw/: ئاوەڵناو. پەرژ و بڵاو؛ دەمار لێ دەرهاتوو ‹لەشکری شڕوشپڕێو› ▤ تارومار

شڕوشیتاڵ / şiř û şîtał/: ئاوەڵناو. شڕەوشیتاڵ؛ شڕ و وڕ؛ زۆر دڕاو ▤ پارە و فرسودە

شڕوشێت / şiř û şêt/: ئاوەڵناو. شێت‌وشڕ؛ شڕشێت؛ نەگونجاو ▤ نامُتعادل

شڕووڕ / şiř û wiř/: ☜ **شڕوشیتاڵ**

شڕووڕکراو / şiř û wiřk(i)raw/: ئاوەڵناو. هل‌پەڕتاندی ▤ تکەپارە شدە

شڕۆ / ş(i)řo/: ☜ **شڕۆڤە**

شڕۆڤە / ş(i)řove/: ناو. شڕۆ: ١. کاری لێکدانەوەی خەو ٢. ڕاڤە؛ کاری لێکدانەوە؛ شی کردنەوە (بەتایبەت ڕووداوی سیاسی) ▤ ١. تعبیر خواب ٢. تفسیر سیاسی

شڕۆڤەکار / ş(i)řovekar/: ناو. شڕۆڤەکەر؛ شڕۆکەر: ١. لێکدەرەوەی خەون ٢. کەسێ کە لە سەر هۆ، ئەنگێزە و ئاکامی ڕووداوان بڕوا و لێکیان بداتەوە. هەروەها: **شڕۆڤەکاری** ▤ ١. مُعبر ٢. مُفسر

شڕۆڤەکەر / ş(i)řoveker/: ☜ **شڕۆڤەکار**

شڕۆکەر / ş(i)řoker/: ☜ **شڕۆڤەکار**

شڕۆڵ / ş(i)řoł/: ئاوەڵناو. ١. شڕەبار؛ شڕەلەبەر ‹هەر بەرگێ دەکەیتە بەر شڕۆڵان/ پێت دێنە گەشە و بزە، کلۆلان «هەژار، *مەم‌وزین*»› ٢. کوت‌ولەت؛ لەتارـ لەتار؛ گنجڕ و دڕاو ▤ ١. ژندەپوش ٢. پارە ـ پورە

شڕۆڵی / ş(i)řołî/: ناو. ١. بارودۆخی شڕۆڵ بوون ‹چۆن بەم شڕۆڵییە سەرمای نابێ!› ٢. دڕاوی ‹بای بەیان شڕۆڵی جل‌وبەرگەکەی ڕائەشەکاند «سوارە»› ▤ ١. ژندەپوشی ٢. پارگی

شڕە١ / ş(i)ře/: ناو. ١. *[کینایە]* کەلەپووڕ؛ میرات ٢. *[کینایە]* جلک؛ بەرگ؛ لیباس ٣. کەل‌وپەل؛ ناوماڵ ٤. جلکی دڕاو ٥. کون؛ کونا ▤ ١. مُردەریگ؛ ماترک ٢. البسە ٣. اثاثیە ٤. لباس مُندرس ۵. سوراخ

◘ **شڕە گێڕانەوە**: *[کینایە]* گرتنە دەستی کاروباری ژیانێکی ساکار ▤ زندگی سادەای را ادارە کردن

شڕە٢: ئاوەڵناو. ١. بێ‌نرخ؛ بێ‌بایەخ ٢. شڕ؛ دڕاو ▤ ١. بی‌ارزش ٢. کهنە

شڕە ـ٣: پێشوشە. بێ‌نرخ ‹شڕەبار؛ شڕەخۆر› ▤ بی‌ارزش

ـ شڕە٤: پاشوشە. دڕاو ‹جلەشڕە؛ کەوشەشڕە› ▤ پارە

شڕەبار / ş(i)řebar/: ☜ **شڕەپۆش**

شڕەپۆش / ş(i)řepoş/: ئاوەڵناو. شڕەبار؛ جلی شڕ لە بەر ▤ ژندەپوش

شڕەخۆر / ş(i)řexor/: ئاوەڵناو. سیرمەخۆر؛ گەنەدز؛ کەردز؛ هووردز؛ دەڵەدز؛ کەفەن‌دز؛ هۆگر و خووگرتووی دزینی شتی بێ‌نرخ ▤ دلەدزد

شڕەخۆری / ş(i)řexorî/: ناو. قاچوقووچ؛ سیرمەخۆری ▤ دلەدُزدی

شڕەق / ş(i)řeq/: ناو. درز؛ قەڵش ▤ ترک؛ درز

شڕەقیان / ş(i)řeqyan/: چاوگ. درز بردن؛ قەڵش بردن ▤ ترک برداشتن

شڕەگر / ş(i)řegir/: ناو. میراتگر ▤ وارث

شڕەلەبەر / ş(i)řeleber/: ☜ **شڕۆڵ**

شڕەوبڕە / ş(i)ře w b(i)ře/: ناو. شڕەومڕە: ١. کووتاڵی جلک ٢. خڕەوپڕەی ناو ماڵ ▤ ١.

پارچەی لباس ٢. خرتوپرت

شڕەوپڕە / ş(i)ře w piře/: ناو. جلکی کۆنـە و دڕاو 🇮🇷 لباس‌های مُندرس

شڕەوشیتاڵ / ş(i)ře w şîtał/: ☜ **شڕوشیتاڵ**

شڕەومڕە / ş(i)ře w m(i)ře/: ☜ **شڕەوبڕە**

شڕها / şiřha/: دەنگ. *[ناشیرین]* شـڕهاو؛ تـڕحێو؛ وشەی گاڵتە پێکردن 🇮🇷 زِکی

شڕهاو / şiřhaw/: ☜ **شڕها**

شڕین / ş(i)řîn/: چاوگ. داڕژانی ئاو 🇮🇷 شُـر ــ شُـر ریختن آب

شژ / şij/: ناو. ١. شاخەشینکە؛ بەردی سووکەڵەی ناسک و تورت ٢. کێم و زووخ ٣. ڕاو؛ شکار 🇮🇷 ١. سنگریزە ٢. چرک زخم ٣. شکار

شژڕێژ / şijřêj/: نـاو. سـەربانێ کـە ورکەبـەردی ناسکی لە سـەر ڕۆ کـراوە و کوتراوەتـەوە 🇮🇷 بـام پوشیدە از سنگریزە

شست / şist/: ئاوەڵناو. سس؛ سست 🇮🇷 سُست

شستوشۆ / şist û şo/: ☜ **شتوشۆ**

شش / şiş/: ئاوەڵناو. *[منداڵانە]* شاردراوە؛ شـاریاوە 🇮🇷 پنهان

⊡ **شش کردن:** *[منداڵانە]* شاردنەوە ‹مێوژت دەدەمـێ ششی کە با نەیبینن› 🇮🇷 پنهان کردن

ششت / şişt/: ☜ **شت ـ١**

ششتن / şiştin/: ☜ **شۆردن**

ششتنەوە / şişt(i)newe/: ☜ **شۆردنەوە**

ششتو / şiştû/: ئاوەڵـناو. شردوو؛ بە ئاو خاوێن‌کـراو 🇮🇷 شُستە

ششـو / şişû/: ئاوەڵــناو. ئەســـپێون؛ ســـپێون؛ ئەسپێون؛ ڕشکۆ؛ ڕشکن 🇮🇷 شپشو

شعوور / ş(i)'ûr/: ناو. ١. هزر؛ هۆش ٢. ئـاوەز؛ فـام 🇮🇷 ١و٢. شُعور

شعەفی / ş'efî/: ناو. جۆرێ ترێ ڕەشـکە 🇮🇷 نـوعی انگور سیاه

شغاب / ş(i)ğab/: ناو. سمە؛ سمبە؛ مەتکەو 🇮🇷 متّە

شغاتە / ş(i)ğate/: ☜ **شەمچە**

شغارتە / ş(i)ğarte/: ☜ **شەمچە**

شفا¹ / ş(i)fa/: نـاو. شیفا؛ مفا؛ مـەفا؛ موفـا؛ ڕەوتی چا بوونەوە لە نەخۆشی ‹خوا شفای بـدا!› 🇮🇷 شَـفا؛ بهبود

⊡ **شفا دان:** چا کردنەوە؛ خۆشـەو کـردن 🇮🇷 شـفا دادن

شفا²: ئاوەڵناو. خۆش‌کەرەوە ‹دەستی تۆ شـفایە› 🇮🇷 شفابخش

شفات / ş(i)fat/: نـاو. شـــەفاعت؛ کـــار و ڕەوتی پاڕانـەوە لـە کەسـێک بـۆ چاوپۆشـی کـردن لـە گوناهی کەسێکی‌تر 🇮🇷 شفاعت

شفاتکەر / ş(i)fatker/: ئاوەڵناو. تکاکار؛ بەرەوان 🇮🇷 شفیع

شفت¹ / şift/: نـاو. کـاری دۆشـینی شـیر 🇮🇷 عمـل دوشیدن شیر

شفت²: لێل. ← **شفتوشۆ**

شفتوشۆ / sift û şo/: نـاو. شتوشۆ: ١. کـاری زۆر شـۆردنی جـلوبـەرگ و لاو و لووسـە دانی ٢. *[مەجاز]* کاری کەسێ بەر جنێو و قسەی ناشـیرین دان 🇮🇷 ١. شُست‌وشوی زیاد ٢. عمل لیچار بار کسـی کردن

شفتە¹ / şifte/: نـاو. ١. شـامی‌کـەباب ٢. حـەڕی خۆش‌نەکراو ٣. قسلاو؛ تێکەلاوی زیـخ و قسلـی شـل و ئـاوەکی بـۆ بنـەڕەتی خـانوو ٤. مـووی شانەنەکراو ٥. کاری زارۆ لە بێشکە دەرهێنان ٦. کاری یەکەم جار موو لە سـەری زارۆ هەڵـپاچین 🇮🇷 ١. شامی‌کباب ٢. گِـل ناپُختـە ٣. شِـفتە ۴. مـوی آشفتە ۵. عمل بچە را از گهوارە بیرون آوردن ۶ عمل نخستین بار موی سر بچە را کوتاە کردن

شفتە²: ئاوەڵـناو. ١. تێکەڵ ـ پێکەڵ ٢. ولاشم؛ باز؛ بێ بەسەبەندی ‹چایی شفتە› 🇮🇷 ١. آمیختە و درهم

۲. فلّە

شفتە۲: ئاوەڵکار. بەبێ بەسەبەندی ‹شفتە سیمان دەفرۆشن› ⚑ فلّەای

شفتەزێ / şiftezê/: ئاوەڵناو. *[پلار]* تایبەتمەندی ژنێ کە زۆر زگوزا دەکا ⚑ ویژگی زنی کە زیاد زایمان کند

شفتەژە / şifteje/: ناو. *[پلار]* شفتەژێ؛ زکپڕێ کە منالی شیرەخۆرەی هەبێ ⚑ حاملەای کە بچەی شیرخوارە دارد

شفتەژێ / şiftejê/: ☜ **شفتەژە**

شفتی / siftî/: ☜ **شوتی**

شفتیتاڵک / siftîtałik/: ☜ **کاڵەکەمارانە ـ۱**

شفتیتاڵە / siftîtałe/: ☜ **کاڵەکەمارانە ـ۱**

شفتیک / siftîk/: ناو. ۱. کاری قەڵەمە لێدان ۲. کاری هەڵپەرتاوتن ⚑ ۱. عمل قلمە زدن ۲. هرس

شفتێل / siftêl/: ناو. توولی باریک و چیڕ کە بۆ سەبەتە چنین باشە ⚑ ترکەی نازک و نرم مناسب سبدبافی

شفحەڵە / şifĥełe/: ناو. بەری داری کفر ⚑ ثمر درختچەای است

شفرە / şifre/: ناو. ۱. شرن؛ بڕڕەی بەراز ۲. ئاسنێکی دەسکداری دەمپانی تیژە بۆ چەرم بڕین ‹شفرەکەی هەڵگرت بۆ بڕیامانی/ چون ئیشی نەبوو هیچ لێی نەزانی «قانع»› ۳. درەوشەی کەتیرەکەران کە لە لاسکی گوێنی دەدەن ٤. ☜ **شەغرە** ٥. نەشتەری برینگەران ⚑ ۱. نیش برجستەی گُراز ۲. شفرەی چرمبُری ۳. شفرەای کە گون کتیرا را سوراخ می‌کند ۴. ☜ **شەغرە** ۵. تیغ جرّاحی

شفسک / şifsik/: ناو. چەقاڵە کێویلە ⚑ چغالەی کوهی

شفیک / ş(i)fîk/: ناو. گسک؛ گزک ⚑ جارو

شڤ / şiv/: ناو. ۱. توول؛ توول ۲. شیو؛ نەواڵ؛ دۆڵی زۆر پچووک لە چیا ۳. نشێو؛ لێژ؛ سەربەرەژێر ٤. ئێکەم کولانی دۆشاو ⚑ ۱. ترکە ۲. درّەی کوچک ۳. نشیب ۴. اولین جوشیدەی شیرەی انگور

شڤار۱ / ş(i)var/: ناو. ساوار ⚑ بلغور

شڤار۲: ئاوەڵناو. درێژ؛ بڵند ⚑ دراز

شڤارۆک / ş(i)varok/: ناو. زبارەی ساوار کوتان ⚑ بلغورکوبی گروهی

شڤارە / ş(i)vare/: ئاوەڵناو. بڵندبالای ناقۆلا ⚑ دراز بدقوارە

شڤاڕێ / ş(i)vařê/: ناو. شڤیلە؛ شڤەڕێ؛ ڕچە؛ ڕێچکە؛ توولەڕێ؛ ولاخەڕێ ⚑ راە باریک مالرو

شڤاک / ş(i)vak/: ☜ **شەفت**۱

شڤان / ş(i)van/: ☜ **شوان**

شڤانخاپێن / ş(i)vanxapên/: ☜ **شوانخڵەتێنە**

شڤاندیلکە / ş(i)vandîlke/: ناو. مەلیچک؛ چۆلەکە؛ پاساری ⚑ گُنجشک

شڤانکوژ / ş(i)vankuj/: ☜ **شوانخڵەتێنە**

شڤانی / ş(i)vanî/: ☜ **شوانی**

شڤتاندن / ş(i)vtandin/: چاوگ. لە سەرەوە بۆ خوار دادڕاندن ⚑ از بالا بە پایین شکافتن

شڤر / şivr/: ناو. جۆرێ کەڵەکێوی ⚑ نوعی بُز کوهی

شڤرشکی / şivrişkî/: ئاوەڵناو. کوێر؛ کۆر ⚑ کور

شڤژ / şivij/: ناو. شژ؛ شاخەشینکە ⚑ پُلمە سنگ تُرد

شڤش / şiviş/: ☜ **شمش ـ۲**

شڤشینک / şivşînik/: ئاوەڵناو. تایبەتمەندی دارێ کە گەڵا ناوەرێنێ ⚑ همیشە سبز (درخت)

شڤک / şivik/: ناو. توول؛ توول ⚑ ترکەی نازک

شڤن / şivin/: ناو. بزنەکێوی ⚑ بُز کوهی

شڤنە / şivne/: ☜ **شپنە ـ۲**

شڤون / ş(i)vûn/: ☜ **شوان**

شڤەرێ / şiverê/: ☜ شڤاڕێ

شڤیله / ş(i)vîle/: ☜ شڤاڕێ

شقارته / ş(i)qarte/: ☜ شەمچه

شقاق / ş(i)qaq/: ☜ شەقار¹ـ۱

شقاقی / ş(i)qaqî/: ناو. نەخۆشی سمی ولاخەبەرزه ☰ بیماری سُم دام

شقال / ş(i)qal/: ناو. دارێکی دڕکاوی لە تیرەی عەناب کە تا ۳ میتر باڵا دەکا، لق‌وپۆی کوڵکنی بۆرە کە لە پیریدا بەرەو سووری و قاوەیی دادەگەڕێ ☰ سیاه تنگرس

شقاڵته / ş(i)qałte/: ☜ شەمچه

شقشق / şiqşiq/: دەنگەناو. ۱. ئاوازی مەل ۲. جریوەی چێشکە ☰ ۱. آوای پرندگان ۲. جیک‌ـجیک گنجشک

شقڵ / ş(i)qił/: ☜ شەقڵ ـ۱

شقڵه / şiqłe/: ئاوەڵناو. خەستە و نەخۆش ☰ خسته و بیمار

شقن / şiqin/: ناو. بزنەکێوی؛ بزنەکێفی ☰ بُز کوهی

شقووق / şiqûq/: ناو. جۆرێ هەرمێ کێویلە ☰ نوعی گلابی وحشی

شقین / şiqîn/: چاوگ. گرماندنی هەور ☰ غُرّیدن رعد

شک / şik/: ناو. ۱. دوودڵی؛ دڕدۆنگی؛ گومان ۲. ← شك بردن ☰ ۱. شَک ۲. ← شك بردن

⊡ **شك بردن:** ۱. لا هەبوون؛ پێ بوون ‹... ئەگەر هیچی شک بردایە نەیدەگوت بێ‌سەروبەرم. خودا تۆڵە دەکاتەوە مەترسە! «هەژار، چێشتی مجێور»› ۲. ☜ پێ شك هاتن ☰ ۱. داشتن ۲. ☜ پێ شك هاتن

شك بۆ کەسێک چوون: لە کەسێ دڕدۆنگ بوون ☰ به کسی شک کردن

شك کردن: دوودڵ بوون؛ گومان کردن ☰ شک کردن

پێ شك هاتن: شک بردن؛ بەدی کردن؛ پێ زانین ‹... قاسم گوتوویە: دەڵێن ڕادیۆ کوردییەکەمان زۆر بێ‌تامە، کەسی وات پێ شک نایە پێی ڕابگا؟ ... «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ سُراغ داشتن

کەوتنە شکەوە: دڵ‌کرمێ بوون؛ تووشی دوودڵی و بەدگومانی بوون ☰ به شک افتادن

شکات / ş(i)kat/: ناو. گازندە؛ گازە؛ شکایەت: ۱. داد؛ ئەوەی لەمەڕ ستەمی کەسێ یان خراپی شتێکەوە، بۆ داخواستنی ڕێگەچارە و باربوو کردنەوەی دەگوترێت ‹خەڵک لە بەرپرسان شکاتیان هەبوو› ۲. هانا؛ داخوازی ‹بۆ وەرگرتنەوەی پارەکەم شکاتم کرد› ۳. گلەیی؛ سکاڵا؛ وتەیێ کە نیشانەی دڵ ئێشان یان ناڕەزامەندییە ‹لە بارودۆخی ژیانی شکاتی هەبوو› ☰ ۱تا۳. شکایت

⊡ **شکات کردن:** داخوازی دادگایی کردن هێنانە ئاراوە ☰ شکایت کردن

شکاتی کەسێ لە کەسێ کردن: لەمەڕ ستەمی کەسێکەوە هاوار بۆ کەسێکی تر بردن ☰ شکایت کسی را پیش کسی بُردن

شکاتکار / ş(i)katkar/: ناو. گازندەوان؛ دادبەر؛ دادخواز ☰ دادخواه

شکاتکاری / ş(i)katkarî/: ناو. دادخوازی؛ داوخوایی؛ گازندە ☰ دادخواهی

شکاتلێکراو / ş(i)katlêk(i)raw/: ناو. پاشمار؛ پەسمار ☰ مُتشاکی

شکاتنامه / ş(i)katname/: ناو. سکاڵانامە؛ دادخوازنامە؛ عەریزە؛ عەرز و حاڵ ☰ شکایت‌نامه

شکاتوشکاتکاری / ş(i)kat û ş(i)katkarî/: ناو. کار و ڕەوتی شکات کردن و بەر شکات کەوتن ☰ عمل و فرایند شکایت کردن و مورد شکایت واقع

شدن

شکار / ş(i)kar/: ناو. ١. ڕاو؛ نچیر ٢. کەڵەکە بەرد ٣. بەردەڵان 📖 ١. شکار ٢. تودەی سنگ ٣. زمین سنگلاخ

شکارتە / ş(i)karte/: ناو. شناو؛ کاری چاندن بۆ هەژاران بە خێر 📖 زرع و کشت مجانی برای فقرا

شکارتەکێڵ / ş(i)karteкêł/: ناو. زەوی کە بە شکارتە داچێنراوە 📖 زمین کشت شده برای فقرا

شکارگە / ş(i)karge/: ناو. جێڕاو؛ ڕاوگە 📖 شکارگاه

شکافتن / ş(i)kaftin/: چاوگ. ١. درز بردن ٢. درز تێ خستن 📖 ١و٢. شکافتن

شکافە / ş(i)kafe/: ناو. دەنووکە؛ پێژەن؛ زەخمە؛ میزراب 📖 مضراب

شکان / ş(i)kan/: چاوگ. تێنەپەڕ. //شکای؛ دەشکێی؛ بشکێ// شکیان: ١. ورد بوون؛ لەت بوون ‹دەڵێن شکانی ئاوێنە بەدودمە› ٢. *[مەجاز]* دۆڕاندن؛ ڕاکردن لە شەڕ ‹دوای شەڕێکی قورس، دژمن شکا› ٣. *[مەجاز]* هەڵوەشانی ڕۆژوو و دەسنوێژ ‹خەوی لێ کەوت و دەسنوێژەکەی شکا!› ٤. *[مەجاز]* هاتنە خواری نرخ ‹نرخی زێڕ شکا› ٥. *[مەجاز]* لە قەدر و حورمەت کەوتن ‹دوای ئەو قسانە، لە بەرچاوی خەڵک شکا› ٦. *[مەجاز]* داشکان؛ تێشکان؛ ژاکان؛ لە دەست دانی گەشە و لەش‌ساغی ‹دوای مردنی براکەت، باوکت زۆر شکا› 📖 ١. شکستن ٢. شکست خوردن ٣. باطل شدن (روزه و وضو) ۴. پایین آمدن قیمت ۵. از قدر و منزلت کاسته شدن ۶. شکسته شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: شکاو/ چاوگی نەرێنی: نەشکان

شکاندن / ş(i)kandin/: چاوگ. تێپەڕ. //شکاندت؛ دەشکێنی؛ بشکێنە// شکانن؛ شکەستن؛ شکەناندن؛ شکیناندن؛ شکێناندن: ١. ورد و لەت کردن ‹قۆرییەکەی شکاند› ٢. *[مەجاز]* ڕاو نانی دوژمن ‹نەترساین و دوژمنمان شکاند› ٣. *[مەجاز]* هەڵوەشاندنی ڕۆژوو و دەسنوێژ ‹گوتیان جێژنە و ڕۆژوویان شکاند› ٤. *[مەجاز]* هەرزان کردنی نرخ ‹نرخی نەوتیان شکاند› ٥. *[مەجاز]* ژێر پا نان و لە حورمەت خستن ‹کاریان، پێش هەموو شتێ، شکاندنی نەیارانیانە› 📖 ١. شکستن ٢. شکست دادن دشمن ٣. باطل کردن روزه و وضو ۴. پایین آوردن نرخ ۵. آبرو بُردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەشکاندن

شکاندنەوە / ş(i)kand(i)newe/: چاوگ. تێپەڕ //شکاندتەوە؛ دەشکێنیەوە؛ بشکێنەوە// شکاننەوە: ١. لکەدار داشکاندن ‹لقێکی شکاندەوە› ٢. گەڵا لێ کردنەوەی تووتن ٣. *[مەجاز]* منداڵ فێرە کارکردن ٤. *[مەجاز]* خەجاڵەت کردن ٥. چای لە چادان تێکردن و دە چادان کردنەوە ‹چاییەکەم ئێستا شکاندەوە، جارێ ڕەنگی بەرنەداوە› ٦. بنکۆڵ کردن و گڵ وە سەر لاسک دانی شیناوەرد ٧. دووبارە شکاندن ‹تازە لە سەر ئوسا بوو، دیسان شکاندییەوە!› ٨. گەڕاندنەوەی کەروێشک لە غاردا ٩. داشکان؛ گۆڕانی ڕێگەی تێپەڕین لە ئاقارێکەوە بۆ ئاقارێکیتر (دەنگ، تیشک و...) 📖 ١. شاخە از درخت شکستن ٢. برگ از توتون چیدن ٣. کار به بچە یاد دادن ۴. شرمندە کردن ۵. چای ریختن و دوبارە در قوری کردن ۶. خوابانیدن ساقەی بوتەهای پالیزی در خاک ٧. دوبارە شکستن ٨. برگرداندن خرگوش در مسیر ٩. تغییر مسیر دادن (نور، صدا و ...)

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەشکاندنەوە

شکانن / ş(i)kanin/: ☜ شکاندن

شکاننەوە / ş(i)kannewe/: ☜ شکاندنەوە

شکانەوە / ş(i)kanewe/: چاوگ. تێنەپەڕ. //شکایەوە؛ دەشکێیەوە؛ بشکێوە// شکیانەوە: ١. داهاتنی لک

٢. لێ کردنەوەی گەڵا تووتن ٣. *[مەجاز]* خەجاڵەت بوون ٤. *[مەجاز]* کەم کردن 🇮🇷 ١. خمیدن شاخه رو به زمین ٢. چیدن برگ توتون ٣. خجل شدن ۴. کاستن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: شکاوەوە/ چاوگی نەرێنی: نەشکانەوە

شکاو / ş(i)kaw/: ئاوەڵناو. شکەستی؛ شکیاگ؛ شکیاو: ١. لەتبوو ٢. تێکشکاو ٣. هەرزانبوو 🇮🇷 ١. شکسته ٢. شکست خورده ٣. ارزان شده

شکاوای / ş(i)kaway/: چاوگ. هەلکۆڵین 🇮🇷 شکافتن

شکاوی / ş(i)kawî/: ناو. کەلی 🇮🇷 شکستگی

شکایەت / ş(i)kayet/: ☜ **شکات**

شکر / şikr/: ☜ **شوکر**

شکس / ş(i)kis/: ☜ **شکست**

شکست / ş(i)kist/: ناو. شکس؛ شکەس؛ شکەست: ١. شکاوی؛ شەکاوی؛ شکیاگی ‹بێزام و شکست و بێ برینە/ ئەو ژانە ئەوینە، زۆر بەتینە «هەژار، *مەموزین*»› ٢. دۆخی بە ئاکام نەگەیشتن لە بەڕێوە بردنی کارێک یان گەیشتن بە ئاواتێک ٣. نوشست؛ کار و ڕەوتی دانان؛ تێ شکان؛ دۆڕاندنی ململانێ یان شەڕ 🇮🇷 ١. شکستگی ٢و٣. شکست

⊡ **شکست خواردن**: شکست هێنان؛ بەزین 🇮🇷 شکست خوردن

شکست دان: بەزاندن ‹خەزانی هیجری تۆ بوو، ئەی ئەساسی عیزز و تەمکینم/ شکستی دا بە باغاتی، خەیاڵی قەلبی غەمگینم «ناری»› 🇮🇷 شکست دادن

شکست هێنان: ☜ **شکست خواردن**

شکستۆک / ş(i)kistok/: ئاوەڵناو. لە شکان نزیک؛ تایبەتمەندی کەلوپەلێ کە ئەگەری شکانی هەیە 🇮🇷 شکستنی

شکسته١ / ş(i)kiste/: ناو. ١. خەتێکی فارسی کە لە دەسنووس، بەتایبەت لە نامە نووووسیندا بە کار دێ ٢. تاق؛ خەرپشتەی خانوو ٣. شکسە؛ شکاوی ئێسک 🇮🇷 ١. خط شکسته ٢. طاق گنبدی ٣. شکستگی استخوان

شکسته٢: ئاوەڵناو. تێکشکاو؛ بەزیو 🇮🇷 شکست‌خورده

شکستەبەن / ş(i)kisteben/: ناو. شکسەبەن؛ شکستەبەند؛ ئێسک گرەوە؛ جەڕاح؛ کەسێ کە ئێسکی شکاو یان جومگەی لە جێ چوو دەگرێتەوە 🇮🇷 شکسته‌بند

شکستەبەند / şikistebend/: ☜ **شکستەبەن**

شکستەبەندی / şikistebendî/: ناو. کەلدان؛ جەڕاحی 🇮🇷 شکسته‌بندی استخوان

شکستی / ş(i)kistî/: ناو. کەمی 🇮🇷 کاستی

شکسگەن / şikisgen/: ئاوەڵناو. وەرشکستە؛ تێشکاو 🇮🇷 ورشکست

شکسە / şikse/: ☜ **شکسته**١_٣

شکسەبەن / şikseben/: ☜ **شکستەبەن**

شکل / ş(i)kil/: ☜ **شکڵ**

شکلکێش / ş(i)kilkêş/: ☜ **شکڵ کێش**

شکلنوس / ş(i)kilnûs/: ناو. ڕوونووسی؛ کاری لە بەر نووسینەوە 🇮🇷 رونویسی

شکڵ / ş(i)kił, şikł/: ناو. شکل: ١. بیچم؛ بەچک؛ تەرح؛ سیما ٢. وێنە؛ ڕەسم 🇮🇷 ١. قیافه ٢. تصویر

⊡ **شکڵ پێ دان**: شێوە پێ دان؛ بە شێوەی دڵخواز دەرهێنان 🇮🇷 شکل دادن

شکڵ کێشان: وێنە کێشان 🇮🇷 شکل کشیدن

شکڵکێش / ş(i)kiłkêş/: ناو. شکل کێش؛ وێنەکێش؛ وێنەگر 🇮🇷 عکاس

شکنا / şikna/: ناو. مەبەست؛ دۆز 🇮🇷 مقصود؛ مرام

شکولک / ş(i)kulik/: ناو. تیخول؛ توێکڵ؛ تۆکڵ 🇮🇷 پوسته

شکۆ / ş(i)ko/: ناو. تەنتەنە؛ سەنسەنە؛ سەنتەنە؛ دەبدەبە؛ تەمتەراق؛ هنگوونگ؛ جەلال و شکۆ؛

برمەبرم؛ جوانی و ڕازاوەیی بەرچاوگر کە بینەر دەخاتە ڕەوش و سەرسامییەوە ‹شکۆی دلڕفێنی بەرەبەیانی بەهاران› ⚑ شکوه

شکۆدار / ş(i)kodar/: ☜ **باشکۆ**

شکۆفا / ş(i)kofa/: ئاوەڵناو. بە تایبەتمەندی شکۆفانەوە و پشکووتنەوە ⚑ شکوفا

شکۆفانەوە / ş(i)kofanewe/: چاوگ. شکۆفیانەوە: ١. پشکووتن؛ کرانەوەی گوڵ ٢. گوڵ دەرکردنی دار ٣. هەڵتۆقین و بلۆق کردنی شتێ (وەک: ئاهەک وەختێ ئاوی بە سەردا دەکەن) ٤. گەشانەوە؛ گەشە کردن ⚑ ١. شکوفه زدن ٢. جوانه زدن ٣. شکفتن ۴. رُشد کردن

شکۆفە / ş(i)kofe/: ناو. شگۆفە؛ کولووک؛ کلووک؛ گولووک؛ گولیک: ١. گۆچک؛ خونچە؛ گۆپکە؛ گوڵدەم؛ پێژەک؛ ول؛ چم؛ گوڵێ کە هێشتا نەپشکووتووە ‹شکۆفەی نێرگس› ٢. گوڵ؛ چرۆ؛ چرەوە؛ بشکوژ؛ پشکۆژ؛ پشکوژ؛ پژکووژ؛ بشکۆش؛ پشک؛ پژک؛ شیف؛ هەڕاڵە؛ فنجقە؛ باتینک؛ جۆش؛ گوڵی دار ‹لەرزەی سەد تەرزەی سەوزەی دیاران/ خەندەی شکۆفەی نەمامان داران «مەولەوی»› ⚑ ١و٢. شکوفه

⊡ **شکۆفە کردن**: شکۆفیانەوە؛ پشکووتن ⚑ شکفتن

شکۆفیانەوە / ş(i)kofyanewe/: ☜ **شکۆفانەوە**

شکۆکە / ş(i)koke/: ناو. کرۆسک؛ هەرمێ کێویلە ⚑ گلابی جنگلی

شکۆمەن / ş(i)komen/: ئاوەڵناو. خاوەنشکۆ ⚑ شکوهمند

شکووک / ş(i)kûk/: ناو. جۆرێ هەمرۆ ⚑ نوعی گلابی

شکە / ş(i)ke/: ناو. بەچکە بەرازی دوو ساڵە ⚑ بچه خوک دو ساله

شکەبەر / ş(i)keber/: ناو. ئیشکەبەرد؛ ئیشکەکەڵەک ⚑ بنا از سنگ بدون ملات

شکەس / ş(i)kes/: ☜ **شکست**

شکەست / ş(i)kest/: ☜ **شکست**

شکەستن / ş(i)kestin/: ☜ **شکاندن**

شکەستی / ş(i)kestî/: ☜ **شکاو**

شکەفت / ş(i)keft/: ☜ **ئەشکەوت**

شکەڤ / ş(i)kev/: ناو. ١. تەبەق؛ سینی لە دار ٢. تەنەکە ⚑ ١. طبق چوبین ٢. پیت

شکەڤا[1] / ş(i)keva/: ناو. نانی تیری و ناسک ⚑ نان لواش

شکەڤا[2]: ئاوەڵناو. تورت و ناسک ⚑ تُرد و نازک

شکەڤک / ş(i)kevik/: ناو. ١. بایەی دارین ٢. تەشتی دارین ⚑ ١. کاسەی چوبین ٢. تشت چوبین

شکەلک / ş(i)kelik/: ناو. لەتەسواڵەت ⚑ پاره سُفال

شکەناندن / ş(i)kenandin/: ☜ **شکاندن**

شکەنجە / ş(i)kence/: ناو. ئەشکەنجە ⚑ شکنجه

شکەو / ş(i)kew/: ☜ **ئەشکەو**

شکەولەت / ş(i)kewlet/: ☜ **ئەشکەولەت**

شکیاگ / şikyag/: ☜ **شکاو**

شکیاگی / şikyagî/: ☜ **شکست ـ١**

شکیان / şikyan/: ☜ **شکان**

شکیانەوە / şikyanewe/: ☜ **شکانەوە**

شکیاو / şikyaw/: ☜ **شکاو**

شکیناندن / ş(i)kînandin/: ☜ **شکاندن**

شکێر / ş(i)kêř/: ناو. ١. کەلێنەبەردی فرەوان لە کێو ‹بە شاخ و شکێرانەوە/ بە بەندەن و لێڕانەوە «هەژار، *بۆ کوردستان*»› ٢. سەری شاخ ⚑ ١. شکاف بزرگ در کوه ٢. قُلەی کوه سنگی

• **شکێن** / -ş(i)kên/: پاشوشە. شکێنەر ‹دڵشکێن› ⚑ ـ شکن

شکێناندن / ş(i)kênandin/: ☜ **شکاندن**

شگۆفە / ş(i)gofe/: ☜ **شکۆفە**

شل[1] / şil/: ناو. قوڕ؛ حەڕی؛ هەرگ ⚑ گِل

شل[2]: ئاوەڵناو. ١. سست؛ ناپتەو ‹کەم پال دەوە!

ڕەشمالی لەشت تێک ئەتەپێ/ ئەستوندەکی کرمۆلە، پەت و سنگی شلە «هەژار، *چوارینەکانی خەییام*» ٢. فل؛ پلت؛ بڵ؛ وڵ؛ ڕاو؛ بەبێ پێکەوە لکاوی تەواو لە نێوان پاژەکانیدا ٣. تەوش؛ تراو ٤. گەورەتر لە ئەندازە ‹ئەم گۆرەوییە بە پام شلە› ٥. *[مەجاز]* خاو؛ کاڵ؛ خۆنەگرتوو؛ نەمەییو ٦. نەرم ‹لەشی نەرم و شل› ❋ بەرانبەر: **سفت** ☰ ١. سُست ٢. شُل ٣. آبکی ۴. گُشاد ۵. کال ۶. نرم

⊡ **شل بوون:** ١. سست بوون ٢. ماندوو بوون ٣. تەڕ بوون ٤. *[مەجاز]* نەرم بوون ‹ئەوەندە قسەیان بۆ کرد تا شل بوو› ٥. لە گرژی و توندی کەوتن ‹شل ئەبێت و بۆ چەند ساتێ وچان ئەگرێ «شێرکۆ»› ☰ ١. سُست بودن/ شدن ٢. خستە بودن/ شدن ٣. خیس بودن/ شدن ۴. نرم شدن؛ پذیرفتن ۵. آرام شدن

شل بوونەوە: ١. لە پێچ خاو بوونەوە ٢. لە خەستییەوە تراو بوون ٣. نەرم بوونەوە؛ لە گرژی و توندی کەوتن ‹ئەم قسانەم بیست، شل بوومەوە› ☰ ١. از تاب برگشتن ٢. شُل شدن ٣. نرم شدن

شل کردن: ١. تیر تراو کردن ٢. لە دوو دانی هەودا ‹گوریسی بۆ شل کە با بڕوا!› ٣. لە گوشار و زەختی (شتێ) کەم کردنەوە ‹دەست شل کە مەترسە!› ☰ ١. غلیظ را آبکی کردن ٢. شُل کردن سر ریسمان ٣. از فشار (چیزی) کاستن

شل کردنەوە: ١. تیر تراو کردن ٢. لە تووڕەیی خاو بوونەوە ٣. لە توندی کەم کردنەوە ‹بەنی کەوشەکەت شل کە پات نەگووشێ› ☰ ١. غلیظ را آبکی کردن ٢. آرام شدن ٣. شُل کردن

شل گرتن: *[مەجاز]* ١. پێ دانەگرتن ٢. بێمەیلی نیشان دان ☰ ١. سخت نگرفتن ٢. علاقە نشان ندادن

خۆ شل کردن: بەرهەڵستی نەکردن؛ لە بەرامبەرەوە هیچ نەکردن ‹نەختێک خۆتم بۆ شل کە/ ئەوسا تێر قسەی زل کە! «فولکلۆر»› ☰ مقاومت نکردن

گوێ شل کردن: *[مەجاز]* باش گوێ گرتن؛ هۆش دان ☰ خوب گوش کردن

شل^{٢}: ئاوەڵکار. ١. بە سستی؛ بە خاوی ‹شل قسەی دەکرد› ٢. نەبەگە؛ بە هێواشی ‹شل بەستن› ☰ ١و٢. شُل

شلالە /ş(i)lale/: ناو. تافگە؛ تاڤگە؛ تاف ☰ آبشار

شلپین /şilpîn/: چاوگ. ١. ڕاپەڕین ٢. هەڵاتن؛ ڕاکردن ☰ ١. برخاستن ٢. فرار کردن

شلتاغ /şiltağ/: ناو. چاچۆڵ؛ چاچۆڵە؛ فێڵ؛ دەبە؛ تەشقەڵە؛ گەڕ ☰ شلتاق

شل ـ شل /şil şil/: ئاوەڵکار. ١. نەرمە ـ نەرمە ‹شل ـ شل بمشێلە بە پەنجەکانت› ٢. زۆر و بە تاقەت ‹گرتیان و شل ـ شل کوتایان› ☰ ١. آهستە ـ آهستە ٢. درست و حسابی

شلف /şilf/: ناو. ١. تیژایی دەمی تیخ و نووکی ڕم ٢. شفرەی بەراز ☰ ١. لبەی تیز تیغ و سرنیزە ٢. نیش برجستەی گُراز

شلقانن /şilqanin/: ☜ **شڵەقاندن**

شلک^{١} /şilk/: ناو. بان مەلاشوو؛ پێشەسەر ☰ آهیانە

شلک^{٢}: ئاوەڵناو. ١. ناسک و تورت ‹خەیاری شلک؛ ئەنامی شلکوتەڕ› ٢. سست و لەشگران ٣. منداڵی تازە پێگرتوو ☰ ١. تُرد و تازە ٢. سُست و تنبل ٣. کودک نوپا

شلکاک /şilkak/: ☜ **شرکاك**

شلکوت^{١} /şilkut/: ناو. ١. کاری کوتەک لێ دان ٢. کاری کوتانەوە بە سفتوسۆڵی ☰ ١. کتک‌کاری ٢. عمل مُحکم کوبیدن

▣ **شلکوتی مەرگ:** دارکاری زۆر سەخت ☰ کتک‌کاری مُفصل

⊡ **شلکوت کردن:** شل ـ شل کوتانەوە ☰ درست و

حسابی کوبیدن

شلکوت[٢]: ☜ شلوکوت

شلکە[١] / şilke/: ناو. ١. گۆشتی نەرمی بێئێسک لە ئەندامدا ‹شلکەی ڕان؛ شلکەی گوێ› ٢. نەخۆشییەکی ئاژاڵە ☒ ١. گوشت نرم در اندام ٢. از بیماری‌های دام

شلکە[٢]: ئاوەڵناو. شلک؛ تازە و ناسک و تورت ☒ تُرد و تازه

شلکەبیزا / şilkebîza/: ناو. گیاسیریژ؛ گیایەکی بۆنخۆشی کوێستانە ☒ گیاهی است

شلکەگوێ / şilkeg(i)wê/: ناو. چیچیلە؛ چیچک؛ چیچکە ☒ تُکمەی پستان

شلکی / silkî/: ناو. ١. نەرمی ٢. نانی سەر ساج ☒ ١. نرمی ٢. نوعی نان

شلکینە / silkêne/: ناو. ١. ڕیتکە؛ هەویری تراو ٢. جۆرێ خۆراک ٣. جۆرێ نانی چەور ٤. جۆرێ کولێرەی بە هێلکە و زەردەچێوە ☒ ١. خمیر آبکی ٢. نوعی غذا ٣. نوعی نان روغنی ۴. نوعی نان گرده

شلمە / şilme/: ناو. گیایەکی زیانۆکە، لە ناو دەخڵدا دەڕوێ ☒ گیاهی موذی کە در گندمزار می‌روید

شلنگ / ş(i)ling/: ناو. کالیار؛ ترۆزی گەورە بۆ تۆم ☒ خیارچنبر بزرگ

شلوپەتیار / şil û petyar/: ئاوەڵناو. ١. حۆل و گێژ ٢. شێتۆکە؛ دێوانە ☒ ١. گیج‌ومنگ ٢. خُل‌وچل

شلوخە / ş(i)luxe/: ناو. بەندی کاڵە؛ بەنی کاڵەپێچ ☒ بند چارُق

شلوشواڵ / şil û ş(i)wał/: ☜ شلوشەویق ـ١

شلوشۆل / şil û şol/: ئاوەڵناو. شپرز؛ شپرزە؛ بەبێ تەکووزی لە کاردا ☒ شلخته

شلوشۆڵ / şil û şoł/: ئاوەڵناو. خۆنەگر؛ بێ‌تاقەت؛ بێ‌تابشت ‹ئیسە جە دووریت شێویان ڕوومەتم/ شلوشۆڵ بیەن ئەلفی قامەتم «؟»› ☒ شُل‌ووِل

شلوشەویق / şil û şewêq/: ئاوەڵناو. ١. شلەپەتە؛ شلوشەویق؛ شلوشێواو؛ خۆنەگرتوو ‹پیرەمێردێکی ... دەموچاو چرچی لووت ئاولاوی شلوشەویق، ئەوەندە قەخۆش بوو نەبێتەوە «هەژار، چێشتی مجێور»› ٢. *[مەجاز]* شپرزە؛ شپرێو ٣. تەپلۆس؛ تڕاڵ؛ کارلێنەهاتوو ☒ ١. شُل‌ووِل ٢. نامُرتب ٣. تنەلش

شلوشێواو / şil û şêwaw/: ☜ شلوشەویق ـ١

شلوکوت / şil û kut/: ئاوەڵناو. شەل‌وکوت؛ شلکوت: ١. زۆر ماندوو ٢. هێز پێنەماو ☒ ١. بسیار خسته ٢. بی‌رمق

شلومل / şil û mil/: ئاوەڵناو. ١. جوانی لەش نەرم و نیان ‹شلومل و لەبارن/ چاوبەکل، گوێ بەگوارن «هێمن»› ٢. نەرم و ناسک ☒ ١. زیبای نرم‌اندام ٢. نرم و لطیف

شلوول / şil û wil/: ئاوەڵناو. *[پەلار]* سست و خۆنەگرتوو. هەروەها: **شلوولی** ☒ شُل‌ووِل

شلوێ / şilwê/: ئاوەڵناو. شلوو؛ شەیلە؛ شیلۆ؛ شیلێ؛ شێلوو: ١. لێڵ ‹کانی ڕوونم دی بە لێشاوی بەهار شلوێ نەبوو/ بەفری گەورەم دی چیای گرت و بە تاوێ بوو قەدەم «هێمن»› ٢. *[مەجاز]* قەڵس؛ تێکچوو ‹سەد قسەی پێ بڵێی، شلوێ نابێ› ☒ ١. کِدِر ٢. مُکدر

شلۆ / ş(i)lo/: ناو. جۆرە کراسێکی قەدیمی ژنانە ☒ نوعی پیراهن قدیمی زنانه

شلۆپ / ş(i)lop/: ناو. ١. قوڕ و چلپاو ٢. ڕیپۆقی چاو ☒ ١. گل و لای ٢. ژَفَک؛ قی چشم

شلۆپە / ş(i)lope/: ☜ شلێوە

شلۆر / ş(i)lor/: ناو. ١. شلنگ؛ ترۆزی زل ٢. حەمشین؛ هەڵووژە قەیسی؛ شەلیل ☒ ١. خیارچنبر بزرگ ٢. شلیل

شلۆغ / ş(i)loğ/: ☜ شلۆق

شلۆڤه /ş(i)love/: ☜ **شلێوه**

شلۆق /ş(i)loq/: ئاوەڵناو. شلووق؛ شلۆغ؛ شڵۆغ: ١. شپرز؛ شپرێو؛ تێکەڵ ـ پێکەڵ ٢. پەرێشان؛ بێ‌سەروبەر ‹بە کوردی پێت بڵێم: حاڵت شلۆقه/ دوای چی کەوتووی بەم گورگەلۆقه؟ «جەنابی مەلا»› ٣. سست؛ ناپتەو ٤. هاروهاج؛ نەگریس ٥. قەیراناوی ‹بارودۆخی شلۆق؛ خاڵی شلۆق› ٦. جەنجاڵ؛ گەوز؛ قەرەباڵغ؛ پڕحەشامەت ‹جادەکە ئەوندە شلۆق بوو هات‌وچوو نەدەکرا› ⚑ ١. شلوغ ٢. بی‌سروسامان ٣. سُست و نامحکم ۴. شلوغ ۵. بحرانی ۶. پُرترافیک

⊡ **شلۆق بوون:** ١. هاروهاج بوون ٢. پەرێشان‌حاڵ بوون ٣. شێوانی وڵات؛ پشێوە و ئاژاوە داکەوتن ⚑ ١. شلوغ بودن ٢. پریشان‌حال بودن ٣. آشوب برپا شدن

شلۆق کردن: ١. شێواندن ٢. هاروهاجی کردن ⚑ ١. آشوب برپا کردن ٢. شلوغ کردن

شلۆقی /ş(i)loqî/: ناو. چەقە و گوڕە؛ گانەگۆڵ؛ بریو- بریو؛ دۆخ یان چۆنیەتی شلۆق بوون ⚑ شلوغی

⊡ **شلۆقی کردن:** هاروهاجی کردن ⚑ شلوغ کردن

شلۆقیان /ş(i)loqyan/: چاوگ. شلووقیان؛ بشێوە خۆش کردن؛ ئاژاوە نانەوە ⚑ آشوب و بلوا برپا کردن

شلۆملۆ /ş(i)lom(i)lo/: ئاوەڵناو. زۆر نەرم بۆ کێڵان (زەوین) ⚑ نرم برای زراعت (زمین)

شلو /ş(i)lû/: ☜ **شلوێ**

شلووق /ş(i)lûq/: ☜ **شلۆق**

شلوقیان /ş(i)lûqyan/: ☜ **شلۆقیان**

شله[١] /ş(i)le/: ناو. ١. شێوی تراو ٢. خۆرشتی گرار ٣. جۆرێ چیتی پشتێند ⚑ ١. آش آبکی ٢. خورشت بلغور ٣. نوعی پارچه

⊡ **شله پێ دان:** */پلار/* نەرمی نواندن؛ دەغەڵی کردن لە کاردا ‹لە قەستی شلەی پێدا و خۆی گێل کرد، دەرباز بێ› ⚑ سهل‌انگاری کردن

شله[٢]: پێشوشە. ١. شل ـ ‹شلەجاو› ٢. لە پێش ناو یان ئاوەڵناوەوە دێ، وشەیەکی دیکە دروست دەکا ‹شلەشاری؛ شلەمار› ⚑ ١و٢. شُل ـ

شلەبڕوش /ş(i)leb(i)ȓuş/: ناو. شلەبڕووش؛ گراز؛ بڕوێشین؛ بڕێش؛ چێشتی وردە ساواری تراو ⚑ آش بلغور

شلەبڕووش /ş(i)leb(i)ȓûş/: ☜ **شلەبڕوش**

شلەپ /ş(i)lep/: ناو. لەخش؛ لەخشە؛ خلیسک؛ ڕەوتی خزان ⚑ لغزش

شلەپان /ş(i)lepan/: ☜ **شڵەقان**

شلەپاندن /ş(i)lepandin/: ☜ **شڵەقاندن**

شلەپەتە /ş(i)lepete/: ☜ **شل‌وشەوێق ـ١**

شلەپین /ş(i)lepîn/: چاوگ. خلیسکان؛ خزیان ⚑ لغزیدن

شلەتین /ş(i)letîn/: ☜ **شلەتێن**

شلەتێن /ş(i)letên/: ئاوەڵناو. شلەتین؛ شیرتین؛ شیلەوگەرم؛ نە سارد و نە داخ ⚑ ولرم

شلەجاف /ş(i)lecaf/: ناو. گیایەکی بێ‌لاسکە سەرەتای بەهاران لە ناو باخدا دەڕوێ، گوڵی زەردۆکە و گەڵای پان دەردەکا، بنەکەی کەڵکی دەرمانی هەیە ⚑ گیاهی دارویی

شلەجاو /ş(i)lecaw/: ناو. کاری ورد جاوینی خۆراک ⚑ عمل خوب جویدن

شلەختە /ş(i)lexte/: ئاوەڵناو. */پلار/* کار لە دەست نەهاتوو ⚑ بی‌دست‌وپا

شلەزەرد /ş(i)lezerd/: ناو. چێشتی برنج و شەکر و زافەران ⚑ شلەزرد

شلەساوار /ş(i)lesawar/: ناو. */پلار/* چێشتەتەڕەی بڕوێش ⚑ آش بلغور

شلەشاری /ş(i)leşarî/: ناو. */پلار/* شارستانی بێ‌هونەر و لەگەڵ دەرنەهاتوو ⚑ شهرنشین بی‌هنر

شلەشل / ş(i)leşil/: ناوەلکار. نەرمە ـ نەرمە؛ هێدی ـ هێدی؛ لەسەرخۆ ≡ سلانه ـ سلانه

شلەقاورمە / ş(i)leqawirme/: ناو. شێوێکە لە گۆشت و کشمیش و قەیسی ≡ از خوراکی‌ها

شلەک / ş(i)lek/: ناو. ١. شێوی تراو ٢. شلکێنە؛ هەویری شل ≡ ١. آش آبکی ٢. خمیر آبکی

شلەمار / ş(i)lemar/: ناو. جۆرێ مار ≡ نوعی مار

شلەنگ / ş(i)leng/: ناو. شیلانگ؛ شلەنگ؛ شلنگ؛ تیپێن؛ لوولەیەکی نەرم بۆ گواستنەوەی شلە و تراو ≡ شیلنگ

شلی / ş(i)lî/: ناو. شولی: ١. سستی ‹شلی مەنوێنە!› ٢. تەڕی ‹بیباری توون بە شلی یان وشکی› ٣. ڕۆژانی بارانی ٤. داهێزاوی؛ داشۆڕاوی ‹شلی پێست دوای مندال بوون› ≡ ١. شُلی ٢. خیسی ٣. روزهای بارانی ۴. افتادگی؛ شُلی

شلیت / ş(i)lît/: ناو. شلیتک: ١. شریت ٢. تەنافی جلکان ≡ ١. رشتەی تابیده ٢. طناب رخت

شلیتک / ş(i)lîtik/: ☜ شلیت

شلیک / ş(i)lîk/: ناو. تفەزوینە؛ توەفەرەنگی؛ بنەگیایەکە بەرێک دەگرێ لە سوورەتوو دەکا ≡ بوتەی توت فرنگی

شلیل / ş(i)lîl/: ☜ شلێر-١

شلێر / ş(i)lêr/: ناو. ١. شلیل؛ شلێرە؛ گولێکی سووری ئاڵ یان زەردی پیاڵەئاسای سەرەونخوونە ٢. شلێل؛ دەخلی نە گەنم نە جۆ ≡ ١. لالەی سرنگون ٢. غلەای میان گندم و جو

شلێرە / ş(i)lêre/: ☜ شلێر-١

شلێقان / ş(i)lêqan/: چاوگ. پلیخان؛ تلێقیان ≡ له شدن

شلێقانن / ş(i)lêqanin/: چاوگ. پلیخاندن؛ تلێقاندنەوە ≡ له کردن

شلێقنای / ş(i)lêqnay/: چاوگ. پلیشاندن ≡ له کردن

شلێقیای / ş(i)lêqyay/: چاوگ. پلیشان ≡ له شدن

شلێل / ş(i)lêl/: ☜ شلێر-٢

شلێم / ş(i)lêm/: ناو. سەر کلاوەی لە بەن ≡ سرپوش نخی

شڵ/şił/: ☜ شلە

شڵاپ / ş(i)łap/: دەنگ. شڵپ؛ دەنگی ئاو کە شتێکی تێ دەکەوێ ≡ صدای افتادن چیزی در آب

شڵاڵ / ş(i)łał/: ناو. شەلاڵ؛ جۆرێ دروومانە کە دەزوو لە هەر دوو دیوی دووراوەکەوە دەردێ ≡ دوخت شلال

شڵاڵە / ş(i)łałe/: ناو. تابەنی کتێب ≡ شیرازەی کتاب

شڵانە / ş(i)łane/: ناو. شێلانە؛ شڵانی؛ شەلانە؛ شەلانی؛ شێلانێ؛ زەردالوو؛ قەیسی ≡ زردالو

شڵانەکوت / ş(i)łanekut/: ناو. نانەقەیسی؛ لەتکە قەیسی؛ قەیسی وشک ≡ برگەی زردالو

شڵانی / ş(i)łanî/: ☜ شڵانە

شڵپ¹ / şiłp/: ناو. پری دەست (لە تراو) ‹شڵپێ ئاو بە دەم و چاوتدا دە!› ≡ پُر یک مُشت (مایع)

شڵپ²: ☜ شڵاپ

شڵپاو / şiłpaw/: ناو. ١. چلپاو ٢. پێل؛ شەپۆل ≡ ١. گل و لای ٢. موج

شڵپنای / şiłpnay/: چاوگ. لە ناو گەوزاندن ≡ غرقاب کردن

شڵپوکوت / şiłp û kut/: دەنگەناو. ١. دەنگی لە نێو ئاودا کایە و هەڵبەز ـ دابەز کردن ٢. دەنگی لێدان و دارکاری کردن ≡ ١. صدای بازی در آب ٢. صدای کتک‌کاری

شڵپوکۆ / şiłp û ko/: دەنگەناو. شڵپ‌وهۆڕ؛ دەنگی وێکەوتنی شتێ لە ئاودا ‹زیکەی مشک‌گرە، فرەی سەرسەوزان/ شڵپ‌وکۆی بۆرچین لە دەوری حەوزان «قانع»› ≡ صدای برخورد با آب

شڵپوهۆڕ / şiłp û hoř/: ☜ شڵپ‌وهۆڕ

شڵپوهوڕ / şiłp û hûř/: شڵپوهۆڕ؛ دەنگی دە ئاو کەوتن و پێکدادانی شەپۆلان ‹نامانە مل چەم، سوار لە شوێن سوار/ شڵپوهووڕ کەوتە ناو تەنکاوی بوار «گۆران»› ☰ صدای به هم خوردن امواج

شڵپە¹ / şiłpe/: ناو. /کینایە/ پلاوی زۆر چەور ☰ پلو بسیار چرب

شڵپە²: دەنگەناو. شەپە: ۱. دەنگی کەوتنە ناو ئاو ۲. دەنگی کەوتنی شتی نەرمی سەنگین بە زەویدا ☰ ۱. تالاپ؛ صدای افتادن در آب ۲. صدای افتادن جسم نرم سنگین بر زمین

شڵپەشڵپ / şiłpeşiłp/: دەنگەناو. شەپەشەپ، دەنگی شڵپەی زۆر و لە سەر یەک ☰ تالاپتلوپ؛ صدای پیاپی افتادن در آب

شڵپیای / şiłp(i)yay/: چاوگ. لە ئاو گەوزان ☰ غرقاب شدن

شڵپیتاو / şiłpîtaw/: ناو. /کینایە/ ۱. شۆرباوی زۆر تراو و بێ‌ڕۆن ۲. /پلار/ شڵپێ؛ مرۆی بێ‌فەڕ و هیچ و پووچ ☰ ۱. شوربای خیلی آبکی ۲. آدم بی‌خاصیت

شڵپێ / şiłpê/: ☜ **شڵپیتاو ـ۲**

شڵتاخ / şiłtax/: ☜ **شڵتاغ**

شڵتاغ / şiłtağ/: ناو. شڵتاخ؛ شڵتاق؛ تەشقەڵە؛ دەبە؛ گەڕ ‹بوو بە خۆشی خۆشیمان کە خوا شوکور لە جنگ ئەمنیە و شڵتاغی مەئموور ڕزگار بووین «هەژار، چێشتی مجێور»›. هەروەها: **شڵتاغباز** ☰ شلتاق

شڵتاق / şiłtaq/: ☜ **شڵتاغ**

شڵتان / şiłtan/: ☜ **شەلاڵ**²

شڵخە / şiłxe/: ناو. ۱. ☜ **شەلغە** ۲. شخڵ؛ کەڵەک لە سەر یەک ☰ ۱. ☜ **شەلغە** ۲. بر هم انباشتگی

شڵخەمێش / şiłxemêş/: ناو. شەڵتە؛ نانک؛ گەوک ☰ نسل تازه زنبور عسل

شڵدم ـ شڵدم / şiłdim şiłdim/: دەنگەناو. دەنگی تەشک و داوێنی تەڕ ☰ صدای دامان خیس

شڵغە / şiłğe/: ☜ **شەلغە**

شڵفت / şiłfit/: ئاوەڵناو. /پلار/ پنتی؛ خوێڕی و بێکارە ☰ هرزەی بی‌غُرضه

شڵق / şiłq/: دەنگ. دەنگی تراو کاتی ڕژان یا شت تێ کەوتن ☰ صدای مایعات

شڵقان / şiłqan/: ☜ **شڵەقان**

شڵقاندن / şiłqandin/: ☜ **شڵەقاندن**

شڵقاو / şiłqaw/: ☜ **شڵەقاو**

شڵقە / şiłqe/: دەنگەناو. دەنگی ڕاژانی تراو لە دەفردا ‹کوان شەنگەبێری لە چیا و کوێستانان/ شڵقەی مەشکەیان بەری بەیانان «سەیفولقوزات»› ☰ صدای بر هم خوردن مایع در ظرف

شڵقەشڵق / şiłqeşiłq/: دەنگەناو. شڵقەی زۆر ☰ صدای بر هم خوردن پیاپی مایع در ظرف

شڵقیاگ / şiłq(i)yag/: ☜ **شڵەقاو**

شڵنگ / ş(i)łing/: ناو. ۱. شنگڵ؛ شنگڵ؛ شەنگڵ؛ کاری تەکان بە خۆ دان؛ ڕاپەڕین لە کار ۲. ☜ **شلەنگ** ☰ ۱. عمل تکانی به خود دادن ۲. ☜ **شلەنگ**

شڵنگە / şiłinge/: ☜ **شەنگڵ ـ۱**

شڵۆغ / ş(i)łoğ/: ☜ **شڵۆق**

شڵۆڤە / ş(i)łove/: ☜ **شڵێوە**

شڵە / ş(i)łe/: ئاوەڵناو. شەڵ: ۱. سوورکاڵی پنۆک ـ پنۆک سپی ‹ژنێکی شڵەی کەژ، کە چاوی لەبەر تاو هەڵنایە؛ قاچ باریک، لاواز، دەتگوت داردۆژەنگە، هات و دەستی دە دەستی نایێن! «هەژار، چێشتی مجێور»› ۲. بەڵەکی سوور و سپی ‹دەموچاوی شڵە› ☰ ۱. قرمز روشن با خال‌های سفید ۲. ابلق سُرخ و سفید

شڵە پنای / ş(i)łepnay/: چاوگ. ژەنین؛ شڵەپەتای؛ شڵپە لێ هەڵساندن ☰ مایعی را به

هم زدن

شڵەپەتنای /ş(i)łepetnay/: ☜ **شڵەپنای**

شڵەپەتیای /ş(i)łepetyay/: ☜ **شڵەپیای**

شڵەپیای /ş(i)łepyay/: چاوگ. ژەنران؛ شڵەپیای؛ شڵپە لێ هەڵسان ☰ به هم خوردن مایع

شڵەژان /ş(i)łejan/: چاوگ. تێنەپەڕ. //شڵەژای؛ دەشڵەژێی؛ بشڵەژێ// ژڵەژان؛ شڵەژین؛ شڵیژان؛ شڵێوان؛ شڵێویای؛ ژڵێژیای؛ شڵێژیای: ۱. پەشۆکان؛ شڵەژان ‹دایکم شڵەژابوو، گوتی خەونێکی زۆر ناخۆشم دیوە› ۲. شێوان؛ تێکەڵ-پێکەڵ بوون ‹شار شڵەژاوە› ☰ ۱. آشُفتن ۲. درهم ریختن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: شڵەژاو/ چاوگی نەرێنی: نەشڵەژان

شڵەژاندن /ş(i)łejandin/: چاوگ. تێپەڕ. //شڵەژاندت؛ دەشڵەژێنی؛ بشڵەژێنە// ژڵێوانن؛ شڵێواندن؛ شڵێونای؛ ڕاتڵەکاندن؛ ژڵێژنای؛ شڵێژنای؛ ڕاتڵەقاندن ☰ (به) هم زدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەشڵەژاندن

شڵەژاو /ş(i)łejaw/: ئاوەڵناو. شڵەژیو: ۱. پەشۆکاو؛ شڵەژاو ۲. ڕەنگ پێ نەماو (لە ترسان یان لە خەبەری ناخۆش) ۳. تێکەڵ ـ پێکەڵ؛ شێواو ‹بازاڕی شڵەژاو› * هەروەها: **شڵەژاوی** ☰ ۱. آشُفته ۲. رنگ باخته (از ترس یا خبر بد) ۳. درهم‌برهم

شڵەژە /ş(i)łeje/: ناو. ۱. پەشۆکاوی ۲. لێکدراوی و تێکەڵ-پێکەڵی ☰ ۱. آشفتگی ۲. درهم ـ برهمی

شڵەژین /ş(i)łejîn/: ☜ **شڵەژان**

شڵەژیو /ş(i)łejîw/: ☜ **شڵەژاو**

شڵەقان /ş(i)łeqan/: چاوگ. تێنەپەڕ. //شڵەقای؛ دەشڵەقێی؛ بشڵەقێ// شڵقان؛ شڵەقیان؛ شڵەقین؛ شڵەپان؛ شەقران؛ ڤژان؛ شڵەقەتیای؛ شڵەقیای؛ ڕاژانی تراو لە دەفردا ☰ بە هم خوردن مایع در ظرف

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: شڵەقاو/ چاوگی نەرێنی: نەشڵەقان

شڵەقاندن /ş(i)łeqandin/: چاوگ. تێپەڕ. //شڵەقاندت؛ دەشڵەقێنی؛ بشڵەقێنە// شڵقاندن؛ شڵەقانن؛ شڵەپاندن؛ شڵقانن؛ شەقراندن؛ شڵەقەتنای؛ شڵەقنای؛ شڵێژان؛ زڵقنای؛ زڵەقەتنای؛ ڕاژاندنی تراو لە دەفردا ‹پێش خواردن بیشڵەقێنە!› ☰ هم زدن؛ به هم زدن مایع در ظرف

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەشڵەقاندن

شڵەقانن /ş(i)łeqanin/: ☜ **شڵەقاندن**

شڵەقاو /ş(i)łeqaw/: ئاوەڵناو. شڵقاو؛ شڵقیاگ؛ شڵەقیاگ؛ لە دەفردا هەژێندراو ‹ماستاوی شڵەقاو› ☰ به هم زده شده در ظرف

شڵەقنای /ş(i)łeqnay/: ☜ **شڵەقاندن**

شڵەقەتنای /ş(i)łeqetnay/: ☜ **شڵەقاندن**

شڵەقەتیای /ş(i)łeqetyay/: ☜ **شڵەقان**

شڵەقیاگ /ş(i)łeqyag/: ☜ **شڵەقاو**

شڵەقیان /ş(i)łeqyan/: ☜ **شڵەقان**

شڵەقیای /ş(i)łeqyay/: ☜ **شڵەقان**

شڵەقین /ş(i)łeqîn/: ☜ **شڵەقان**

▪ **شڵەقێن** /ş(i)łeqên/: پاشەوشە. ۱. تراو لە دەفردا بزوێن ‹مەشکەشڵەقێن› ۲. *[کنایە]* تێکەوەدەر و بشێوێن ‹بازاڕشڵەقێن› ☰ ۱. تکان دهندەی مایع در ظرف ۲. برهم‌زننده

شڵەکە /ş(i)łeke/: ناو. مراوی ڕەشکە؛ مراوی ڕەشە؛ مراوی خڕە ☰ اُردک چشم طلایی

شڵەنگ /ş(i)łeng/: ☜ **شلەنگ**

شڵیژان /ş(i)łîjan/: ☜ **شڵەژان**

شڵێژنای /ş(i)łêjnay/: ☜ **شڵەژاندن**

شڵێژیای /ş(i)łêjyay/: ☜ **شڵەژان**

شڵێقانن /ş(i)łêqanin/: چاوگ. پڵیخاندن؛ پان کردنەوە ☰ له کردن

شڵێقیاگ /ş(i)łêqyag/: ئاوەڵناو. پڵیخاوە ☰ لەشدە

شڵێقیان / şiłêqyan)/ş(i)łêqyan/: چاوگ. پڵـیخانەوە ☰ لـه شدن

شڵێوان / ş(i)łêwan/: ☜ **شڵەژان**

شڵێواندن / ş(i)łêwandin/: ☜ **شڵەژاندن**

شڵێونای / ş(i)łêwnay/: ☜ **شڵەژاندن**

شڵێوه / ş(i)łêwe/: نـاو. شـلۆپە؛ شلۆڤـه؛ شلۆڤـه؛ شولۆپە؛ دوودانگ؛ بارینی بەفر و باران پێکەوە ☰ بارش برف و باران با هم

شڵێویان / ş(i)łêwyan/: چاوگ. پشـێوی و ئـاژاوە کەوتنەوە ☰ آشفته شدن

شڵێویای / ş(i)łêwyay/: ☜ **شڵەژان**

شم / şim/: ناو. فنگ؛ فم؛ فـن؛ دەنگـی لـووت لـه کاتی سڕیندا ☰ فین

شما / ş(i)ma/: ناو. مۆم؛ شەم ☰ شمع

شمادان / ş(i)madan/: ناو. مۆمدان ☰ شمعدان

شمار / ş(i)mar/: ناو. ژمار؛ ئەژمار ☰ شُمار

شماردن / ş(i)mardin/: چاوگ. ژماردن؛ بژاردن ☰ شُمُردن

شمارۆن / ş(i)maron/: ناو. مێوەڕۆن ☰ مخلوط موم و روغن

شماره / ş(i)mare/: ناو. ژمارە؛ بژارە ☰ شُماره

شمارەکوت / ş(i)marekut/: ☜ **ژمارەکوت**

شماڵ / ş(i)mal/: ئاوەڵناو. جوانچاک و ئاکارپەسەند ☰ خوش‌قیافه و خوش‌اخلاق

شمام / ş(i)mam/: ☜ **شەمامە**

شمامۆک / ş(i)mamok/: ☜ **شەمامە**

شمتن / şimtin/: ☜ **شووتی**

شمتو / şimtû/: ☜ **شووتی**

شمتی / şimtî/: ☜ **شووتی**

شمتیتاڵک / şimtîtałk/: ☜ **کاڵەکەمارانە ـ۱**

شمتین / şimtîn/: چاوگ. هەڵخلیسکان؛ خزیان ☰ لغزیدن

شمخاڵ / şimxał/: ناو. قرمە؛ تفـەنگی شـینکی ☰ تُفنگ سرپُر

شمراخ / şimrax/: ئاوەڵناو. شـناخ؛ شـەناخ؛ لـک و پۆپ بڕاو؛ یەختەکراو (دار) ☰ کـاملاً هـرس شـده (درخت)

شمستی / ş(i)mistî/: ☜ **شووتی**

شمش / şimş/: ناو. ۱. جەرگی سپی؛ سیپەلاک ۲. سپڵ؛ ئەسـپووڵ؛ سـوویە ۳. کەسـتەک؛ شـیش؛ شڤش؛ لۆک؛ لۆکم؛ تۆلا؛ قورسە؛ قوڵت؛ کوماچە؛ کانزای پاڵێوراو کە بۆ گواستنەوە یان فـرۆش، لـە ڕێژە و ئەنـدازەی ڕەچـاوکراودا دایـدەڕێژن ☰ ۱. ریە؛ شُش ۲. طحال ۳. شمش

شمشات / şimşat/: ئاوەڵناو. مشتومالدراو ☰ صاف و صیقلی

شمشاد / şimşad/: ناو. شمشار؛ شمشارە؛ شمشاڵ؛ شەمشا؛ درەختێکی هەمیشە سەوزی ڕازێنـەیی، بە گەڵای سەوزی تۆخ و بریقەدار، چێوی سفت و پتـەو کـە لـە هەشـت میتـر بـەرزتر نابـێ و لـە پیشەسازیدا بە کار دێ ☰ شمشاد

شمشار / şimşar/: ☜ **شمشاد**

شمشاره / şimşare/: نـاو. */کـڕن/* ۱. تـاو؛ هـەتاو ۲. قەڵا یان جێگەی خودای هەتاو ۳. ☜ **شمشـاد** ☰ ۱. آفتاب ۲. قلعه یا جایگاه الهـەی آفتـاب ۳. ☜ **شمشاد**

شمشاڵ / şimşał/: ناو. ۱. شەباب؛ شەبابە؛ بلـوێری کـانزا، لـە سـازە زۆر کۆنـەکانی کـورد ۲. ☜ **شمشاد** ☰ ۱. نی فلزی ۲. ☜ **شمشاد**

شمشاڵژەن / şimşałjen/: ناو. دوودکبێژ؛ ژەنیـاری شمشاڵ ☰ نوازندەی نی فلزی

شمشمک / şimş(i)mik/: ناو. ۱. سەرپایی؛ شمـک؛ پاپووچە؛ سووکەپێڵاو ۲. تەق‌تەقیلە؛ تەقتەقی ☰ ۱. دمپایی ۲. کفش بچەگانە

شمشه / şimşe/: نـاو. ۱. دار یان کـانزای ڕاسـتەی بـەنایی ۲. کـاری ماڵـە کێشـانی سـواغ ☰ ۱.

شمشه‌ی بنایی ٢. ماله‌کشی

▣ **شمشه کێشان**: ماڵه کێشانی دیوار به شمشه ☰ ماله کشیدن دیوار با شمشه‌ی بنایی

شمشه‌کاری / şimşekarî/: ناو. کاری ماڵه کێشانی سواغ ☰ ماله‌کشی

شمشیر / şimşîr/: ☜ **شیر-٢**

شمشیله / şimşîle/: ☜ **شمشێره**

شمشێر / şimşêr/: ☜ **شیر-٢**

شمشێرباڵ / şimşêrbał/: ناو. چه‌وررووکه؛ کارده‌په‌له ☰ پرستوی بادخورک

شمشێرد / şimşêrd/: ☜ **شیر-٢**

شمشێرماسی / şimşêrmasî/: ☜ **شیرماسی**

شمشێره / şimşêre/: ناو. شمشیله: ١. کلیلی گۆڵه؛ پارچه‌یێ له گۆڵه‌ی ده‌رگادا ٢. ئامرازێکه له ئێره‌قه‌ی هه‌وجاڕدا ☰ ١. کلید کلون چوبی ٢. ابزاری در خیش

شمشێری[1] / şimşêrî/: ناو. ١. جۆرێک برینجی باش و بۆنخۆش ٢. جۆرێک قۆڵی کراسی ژنانه ‹کراسه‌که‌م با قۆڵه‌که‌ی شمشێری بێ› ☰ ١. نوعی برنج مرغوب ٢. آستین شمشیری

شمشێری[2]: ئاوه‌ڵناو. ١. سه‌ر به شمشێر ‹پۆلای شمشێری› ٢. وه‌ک شمشێر ‹قۆڵی شمشێری› ☰ ١و٢. شمشیری

شمقاڕ / şimqař/: ناو. خێزانه باڵنده‌یه‌کی ڕاوکه‌رن له تۆره‌مه‌ی هه‌ڵۆ، نزیک ٥٠ سانتی‌میتر ده‌بن، له‌شیان باریک و باڵیان درێژ و که‌مێک کووڕه، نه‌وی‌فڕن و سه‌ری باڵیان که‌مێک قیت ڕاده‌گرن، له سه‌ر زه‌وی یان له ناو قامیشه‌ڵان هێلانه ده‌که‌ن، چه‌ن جۆریان هه‌یه: شمقاڕی بۆر، شمقاڕی زه‌لان، شمقاڕی گه‌نمان، شمقاڕی سپی ‹چه‌نده ڕاوی که‌و و که‌وبارم کرد/ دوژمنی تاقمی شمقاڕم کرد «سواره»›. هه‌روه‌ها: **شمقاڕی بۆر؛ شمقاڕی زه‌لان؛ شمقاڕی گه‌نمان؛ شمقاڕی سپی**

☰ سُنقُر

شمک / ş(i)mik/: ناو. سۆل؛ سه‌رپایی؛ سووکه‌پێڵاو ☰ دمپایی

شمڵی / şimłî/: ناو. ١. کاخلی؛ قاقلی؛ گیایه‌که لاسک سپی، ده‌سچێن، گوڵێکی زه‌ردی وه‌ک زافه‌ران ده‌کا به کولێره‌یه‌وه ده‌که‌ن ٢. گیایه‌کی شینه، له وێنجه ده‌کا و له سه‌وزیجاته ٣. شنگڵه‌به‌ره‌که‌ته؛ دوو یا چه‌ندلکی پێکه‌وه نووساو له ته‌ڕه‌کاڵدا ٤. قوماشێکه ☰ ١. کاجیره ٢. شنبلیله ٣. جُفتی؛ دو یا چند ساقه‌ی به هم چسبیده ۴. نوعی پارچه

▣ **شمڵی شه‌ڕ** *[پلار]* پێ‌وقه‌ده‌م شووم؛ هۆی شه‌ڕ و نه‌گبه‌تی؛ ئه‌وه‌ی خراپه‌ی به شوێنه‌وه بێ ‹له قه‌ستی شله‌ی پێدا و خۆی گێل کرد، ده‌رباز بێ› ☰ بدقدم

شمڵی‌براکه / şimłîb(i)rake/: ناو. شه‌نگڵه؛ شمڵی‌به‌ره‌که‌ت؛ شمڵی‌به‌ره‌که‌ته؛ شه‌نگله‌به‌ره‌که‌ته؛ شنگڵه‌به‌ره‌که‌ته؛ شه‌نگڵه‌به‌ره‌که‌ت؛ شه‌نگڵه‌به‌ره‌که‌ته؛ شه‌نگۆڵ؛ شه‌نگه‌به‌ره؛ دوانی پێکه‌وه نووساو ☰ جُفت به هم چسبیده

شمڵی‌به‌ره‌که‌ت / şimłîbereket/: ☜ **شمڵی‌براکه**

شمڵی‌به‌ره‌که‌ته / şimłîberekete/: ☜ **شمڵی‌براکه**

شمڵیه / ş(i)miłye/: ☜ **شه‌مبلیلك**

شمۆرتک / ş(i)mortik/: ئاوه‌ڵکار. که‌مووسکه‌یه‌ک؛ پاژێکی که‌م ☰ کمی؛ جُزئی از کُل

شمۆرکه / ş(i)morke/: ناو. ده‌م‌وفلچ؛ لچ و لێو ☰ لب و لوچه

شمووز / ş(i)mûz/: ☜ **شه‌مبووز**

شمه / ş(i)me/: جێناو. ئێوه؛ هوون؛ ئه‌نگۆ؛ هنگ؛ هه‌وه ☰ شُما

شمه‌ک / ş(i)mek/: ناو. شته‌مه‌ک؛ شت‌ومه‌ک ☰ رخت و اثاث

شمی / ş(i)mî/: ناو. تووو؛ تفی؛ تی؛ دار تووو و بەرەکەی ▤ توت

. شمێر / ş(i)mêr-/: پاشەوشە. ـ ژمار؛ ـ ژمێر ▤ ـ شُمار

شن^{۱} / şin/: ناو. ۱. تاسە؛ ئارەزوو ۲. دارێکی لێڕەوار، گەڵاکانی ورد و خشتن ▤ ۱. اشتیاق ۲. درختی جنگلی

شن^{۲}: دەنگ. خن؛ دەنگی هەناسەدانی ماندوو ▤ هِن؛ صدای نفس خسته

شناخ / ş(i)nax/: ☜ **شمراخ**

شناس^{۱} / ş(i)nas/: ناو. شوناس؛ ئاشنا؛ ناسیاو ‹لەوێ شناسێکم هەیە› ▤ آشنا

شناس^{۲}: ئاوەڵناو. شوناس؛ ئاشنا؛ ناسیاو ‹کابرایەکی شناسم پێگەیشت› ▤ آشنا

شناسایی / ş(i)nasayî/: ناو. شوناسایی؛ ئاشنایی؛ ڕەوتی ناسین. هەروەها: **شناسایی کردن** ▤ شناسایی

شناسنامە / ş(i)nasname/: ناو. ناسنامە؛ پێناسە؛ پێناس ▤ شناسنامه

شناسی / ş(i)nasî/: ناو. شوناسی؛ ئاشنایی؛ ئاشنایەتی ▤ آشنایی

شناسیار / ş(i)nasyar/: ناو. ئاشنا؛ شناس ▤ آشنا

شناسین / ş(i)nasîn/: چاوگ. ناسین ▤ شناختن

شناو / ş(i)naw/: ناو. ۱. سۆبایی؛ مەلەوانی ۲. شنۆ؛ جۆرێ وەرزشی زۆرخانەییە ۳. ☜ **شکارتە** ▤ ۱. شنا؛ شناگری ۲. شنو ۳. ☜ **شکارتە**

شناوە / ş(i)nawe/: ناو. پارچە زەوی پچکۆلە بۆ چاندن ▤ کشتزار کوچک

شندڕ / şindiř/: ئاوەڵناو. ڕیشاڵ ـ ڕیشاڵ؛ بزگوڕ و تیتاڵ ▤ پاره‌پوره

شندل / şindil/: ئاوەڵناو. بە حەوا هەڵواسراوی بە تەکەتەک ▤ مُعلّق و در نوسان

شندۆک / şindok/: ئاوەڵناو. *[پلار]* زورهان؛ زۆر پیر و لەکارکەوتوو ▤ پیر لکنته

شندۆل / şindol/: ناو. *[پلار]* گولە؛ مێردی ژنی جوان ▤ کلمەی استهزا به شوهر زن زیبا

شندی / şindî/: ناو. *[پلار]* فێڵ؛ گزی ▤ نیرنگ

شندیمندی / şindîmindî/: ناو. *[پلار]* حیلەوحەواڵە؛ درۆ ـ دەلەسە ▤ مکر و نیرنگ

شنک / şink/: ناو. جنیک؛ بان مەلاشۆ؛ هەرکام لە دوو ئێسکی پێکهێنەری تۆقی سەر ▤ آهیانه

شنکی / sinkî/: ناو. دەستەچیلە ▤ افروزنه

شنگ / şing/: ناو. ۱. زۆر؛ هێز؛ تاقەت ۲. ئەسپنگ؛ ئەسپینگ؛ گیایەکی ئالیکی دووساڵان بە شیلەی سپی و چەسپن، گەڵای زراڤ و درێژەوە، سەوزەمەنییەکی خۆراکی و خۆڕسکی کوێستانە ۳. شینکەی کەم کە ددانی ولاخی لێ گیر نابێ ▤ ۱. نیرو ۲. گیاه شنگ ۳. سبزەی تازه برآمده

شنگاڵ / şingal/: ناو. کەلانە؛ جۆرێ نانی پیاز و پیچک دەناوکراو ▤ نوعی نان

شنگر / şingir/: ئاوەڵناو. شڕ و دڕاو ▤ پاره

شنگروشیوال / şingir û şîwal/: ناو. خرت و پرت؛ شڕە و بڕە ▤ خرت‌وپرت

شنگل / şingil/: ☜ **شلنگ ـ۱**

شنگڵ / şingił/: ☜ **شلنگ ـ۱**

شنگڵەبەرەکەتە / sing(i)łeberekete/: ☜ **شملی‌براکه**

شنگەبی / singebî/: ناو. بیمشک؛ جۆرێک دارەبی کە خونچەیەکی بۆنخۆشی هەیە ▤ بیدمشک

شنگەماینانە / şingemaynane/: ناو. گیایەکە لە مێرگدا شین دەبێ، لاسکەکەی شیرێکی ڕەشی هەیە دەخورێ ▤ گیاهی است

شنگین / singîn/: دەنگەناو. ۱. دەنگی هێدی و لەسەرخۆ ۲. دەنگی بەرز و بڵند ▤ ۱. صدای آرام ۲. صدای بلند

شنوه / şinwe/: ناو. لوورەی گورگ ▣ زوزەی گرگ

شنۆ / ş(i)no/: ناو. ١. ☜ **شنه ٢**. شنەو؛ شناو؛ جۆرێک وەرزشی زۆرخانەیی ئێرانییە ▣ ١. ☜ **شنه ٢**. شنو؛ شنا

شنۆک / ş(i)nok/: ناو. جووتپەروانە؛ جۆرێک هێلیکۆپتەرە لە هەر دوو سەرییەوە پەڕەی گەورەی هەیە ▣ هلی‌کوپتر شنوک

شنه¹ / ş(i)ne/: ناو. شنۆ: ١. سروە؛ نەرمەبا ٢. ڕەوتی هاتنی سروە ٣. لەرە بە سروە ▣ ١. نسیم ٢. وَزش نسیم ٣. خرام بر اثر نسیم

شنه²: دەنگەناو. شنۆ؛ خنە؛ دەنگی توندی هەناسەدان ▣ هِن؛ صدای نفس خسته

شنەبا / ş(i)neba/: ناو. شنه؛ سروە؛ نەرمەبا ▣ باد مُلایم؛ نسیم

شنەشن¹ / ş(i)neşin/: ناو. هاشەی بای سروە ▣ صدای وزیدن نسیم

شنەشن²: ئاوەڵکار. خنەخن؛ هێواش بە نەنبەڵییەوە ‹درونە نییە شنەشن، ئارد پێژانە و گیان کێشان «مەسەل»› ▣ آهسته ـ آهسته

شنەشن³: دەنگەناو. ١. هاشەی با ٢. دەنگی زۆر و لەسەریەکی هەناسەی سوار ▣ ١. صدای باد ٢. هِن ـ هِن متوالی

شنەفتن / ş(i)neftin/: ☜ **شنەوتن**

شنەفتەی / ş(i)neftey/: ☜ **شنەوتن**

شنەو / ş(i)new/: ☜ **شنۆ ـ ٢**

شنەوا / ş(i)newa/: ئاوەڵناو. ژنەوا؛ خاوەن توانایی بیستن ▣ شنوا

شنەوتن / ş(i)newtin/: چاوگ. شنەفتن؛ شنەفتەی؛ ژنەوتن؛ بیستن ▣ شنیدن

شنەوتە / ş(i)newte/: ئاوەڵناو. بیستراو؛ بیسراو ▣ شنیده شده

شنەوننە / ş(i)newinne/: ئاوەڵناو. بیسەر؛ گوێدێر؛ گوێگر ▣ شنونده

شنیار / şinyar/: ئاوەڵناو. شنیارە؛ کاول؛ تەواو وێران ▣ درب و داغان

شنیارە / şinyare/: ☜ **شنیار**

شنیان / şinyan/: ☜ **شنین**

شنیای / şinyay/: ☜ **شنین**

شنین / ş(i)nîn/: چاوگ. شنیان؛ شەنیان؛ شنیای: ١. هەڵکردنی سروە ٢. لەرینەوە لە بەر با ٣. پێکەنینی ساوا ٤. ئارەزوو کردن؛ تاسە کردن ‹لە پێ کەوتووم و نەفسم بۆ هەوا دەشنێ وەکوو منداڵ/ لە بەر پیری سەرم خۆی ناگرێت و تازە پێ دەگرم! «مەحوی»› ▣ ١. وزیدن نسیم ٢. خرامیدن بر اثر نسیم ٣. خندیدن نوزاد ۴. شنگیدن؛ هوای چیزی را در سر داشتن

شنینەوە / ş(i)nînewe/: چاوگ. ١. لەرین لە بەر با ٢. تریقانەوەی منداڵی ساوا ‹بە دەم دایکییەوە ئەشنایەوە› ▣ ١. خرامیدن از نسیم ٢. خندیدن نوزاد

شوا / ş(i)wa/: ناو. بزرۆکە؛ بزۆکە ▣ شوا؛ کسرەی خفیف/ مختلسه

شوار / ş(i)war/: ناو. ١. کاری شتن ٢. ڕەوتی پێدانی ڕەگ؛ چڵەکدان؛ چڵ دان ▣ ١. شست‌وشو ٢. ضربان

⊡ **شوار کردن**: بالاو کردن؛ جل شتن ▣ رخت شستن

شوار گرتن: پتی ڕەگ ژماردن ▣ نبض گرفتن

شوارای / ş(i)waray/: چاوگ. گووشران ▣ فشُرده شدن

شوارتەی / ş(i)wartey/: چاوگ. گوشین ▣ فشُردن

شوارۆ / ş(i)waro/: ناو. نەبز؛ شوار؛ پەت؛ چڵ ▣ نبض

شواریای / ş(i)waryay/: چاوگ. گوشین ▣ فشُردن

شواشبینک / ş(i)waşbînik/: ناو. ١. دارێکە ٢.

جۆرێ هەنجیرە ☰ ١. درختی است ٢. نوعی انجیر

شواڵ / ş(i)wał/: ناو. شالوار؛ شەرواڵ؛ شەواڵ؛ شەواڵ؛ شارواڵ؛ شەڵوار؛ شاپک؛ پانتۆڵ؛ پاتۆڵ؛ پانترۆڵ؛ پاتۆلێ؛ پاپۆش؛ ڕانک؛ دوولینگە؛ پۆشەنێ بۆ پشتێنە بەرەو خوار، بە دوولنگەوە کە هەر لنگێکی پایەک تا قولەپێ دادەپۆشێ ☰ شلوار

شواڵپلێت / ş(i)wałp(i)łît/: ☜ **شواڵچەپەڵ**

شواڵپیس / ş(i)wałpîs/: ☜ **شواڵچەپەڵ**

شواڵچەپەڵ / ş(i)wałçepeł/: ئاوەڵناو. *[مەجازی، پلار]* شواڵپیس؛ شواڵپلیت؛ داوێنپیس ☰ زناکار

شواڵک / ş(i)wałik/: ناو. تووڵ؛ لکی باریک و بڕاوی دار بی ☰ ترکەی بید

شوان / ş(i)wan/: ناو. شڤان؛ شیڤان؛ شڤوون؛ بەرڤان؛ بەربێر؛ چوپوو؛ گەلەوان؛ ڕانەوانێ کە ئاژەڵ دەلەوەڕێنێ و چاودێرییان لێوە دەکا (بەتایبەت کەسێ کە ڕانەکە هی خۆی نییە و بە مز کار دەکا) ☰ چوپان

شوانانە^{1} / ş(i)wanane/: ناو. شەرتەشوانی؛ مزی شوان ☰ مُزد چوپانی

شوانانە^{2}: ئاوەڵناو. سەر بە شوان ‹ژیانی شوانانە› ☰ چوپانی

شوانخاپێن / ş(i)wanxapên/: ☜ **شوانخڵەتێنە**

شوانخڵەتێن / ş(i)wanx(i)łetên/: ☜ **شوانخڵەتێنە**

شوانخڵەتێنە / ş(i)wanx(i)łetêne/: ناو. شڤانخاپێن؛ شڤانکوژ؛ شوانخاپێن؛ شوانخەلەتێن؛ شوانخڵەتێن؛ شوانگێلکەرە؛ شوانهەڵخەلەتێنە؛ شوانخەلەتێنە؛ شوانەخەلەتن؛ گەوریلە؛ تۆرەمە باڵندەیەکن نزیک ٢٠ تا ٢٥ سانتیمیتر دەبن، بە شەو یان بوولێڵ دەکەونە جموجوول، چاویان گەورەیە، زاریان زەلامە، لاق و دندووکیان کورتە، پەڕ و باڵیان مەیلەو بۆری ڕێ - ڕێی پڕخەت و خاڵە و لەگەڵ خاکدا یەک ڕەنگ دەنوێنن، بێدەنگ دەفڕن، تەنیا دەژین و لە سەر زەوی هێلانە دەکەن، چەن جۆریان هەیە ☰ شبانفریبک

شوانخەڵەتێن / ş(i)wanxełetên/: ☜ **شوانخڵەتێنە**

شوانخەڵەتێنە / ş(i)wanxełetêne/: ☜ **شوانخڵەتێنە**

شوانشوان / ş(i)wanş(i)wan/: ناو. شوانشوانەکێ؛ کایەیێکی منالانە ☰ از بازی‌های کودکان

شوانشوانەکێ / ş(i)wanş(i)wanekê/: ☜ **شوانشوان**

شوانکارە / ş(i)wankare/: ناو. ١. ڕەوتی مالات بەخێو کردنی بە نیوەیی ٢. کەسێ کە کاسبی هەر شوانییە ٣. هۆزێکی گەورە و مێژینەی کورد ٤. گیایەکی بۆنخۆشە ☰ ١. پرورش‌دهندەی دام که نصف آن متعلق به خود او است ٢. کسی که کار ثابتش چوپانی است ٣. عشیرەای بزرگ و کُهن از کُردها ۴. گیاهی خوشبو

شوانگێلکەرە / ş(i)wangêlkere/: ☜ **شوانخڵەتێنە**

شوانەخەڵەتن / ş(i)wanxełetin/: ☜ **شوانخڵەتێنە**

شوانەیی / ş(i)waneyî/: ☜ **شوانی**

شوانهەڵخەڵەتێنە / ş(i)wanhełxełetêne/: ☜ **شوانخڵەتێنە**

شوانی^{1} / ş(i)wanî/: ناو. شوانێتی؛ شوانەیی؛ شڤانی؛ ڕامیاری؛ شەوونی؛ کار و پیشەی شوان ☰ چوپانی؛ شبانی

شوانی^{2}: ئاوەڵناو. شوانێتی؛ شوانەیی؛ شڤانی؛ پەیوەندیدار یان سەر بە شوان ‹ژیانی شوانی› ☰ چوپانی؛ شبانی

شوانێتی / ş(i)wanêtî/: ☜ **شوانی**

شوبات / şubat/: ناو. فێڤرییە؛ مانگی دووهەمی ساڵی هەتاوی لە ڕۆژژمێری برێ لە وڵاتە عەرەبییەکاندا، کە لە ١٠ی ڕێبەندانەوە دەست پێ دەکا ▤ ماه فوریه

شوبانێر / şubanêr/: ناو. مەکۆی دزان؛ بنکەی دزان ▤ مقر راهزنان

شوبهاندن / şubhandin/: چاوگ. تێپەڕ. //شوبهاندت؛ دەشوبهێنی؛ بشوبهێنە// چواندنی کەس یا شتێک بە کەس یان شتانی‌ترەوە کە لە برێ تایبەتمەندیدا وەک یەکن ‹شاعیر خەمی بە تەم شوبهاندووە› ▤ تشبیه کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەشوبهاندن

شوبهین / şubhîn/: چاوگ. لێکچوونی کەس یان شتێک لە کەس یان شتانی‌تر بە هۆی برێ تایبەتمەندی هاوبەشەوە ▤ مشابه بودن

شوبهێنران / şubhênran/: چاوگ. تێنەپەڕ. نادیار. //شوبهێنرای؛ دەشوبهێنرێی؛ بشوبهێنرێ// وێنەی یەک یا نزیک بە یەک زانران بە بۆنەی هەبوونی چەن تایبەتمەندی هاوبەشەوە ‹زوڵف بە مار و ڕوومەت بە مانگ شوبهێنراوە› ▤ تشبیه شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: شوبهێنراو/ چاوگی نەرێنی: نەشوبهێنران

شوبهێنراو١ / şubhênraw/: ناو. ئەوی تەشبێ کراوە بە شتێکی ترەوە ▤ مُشبَّه

شوبهێنراو٢: ئاوەڵناو. تەشبێ کراو؛ وەک شتێ زانراو ▤ تشبیه شده

شوتاندن / şutandin/: ☜ **سووتاندن**

شوتر / şutir/: ☜ **وشتر**

شوتران / şutran/: چاوگ. تێنەپەڕ. نادیار. //شوترای؛ دەشوترێی؛ بشوترێ// شۆردران ▤ شسته شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: شوتراو/ چاوگی نەرێنی: نەشوتران

شوتراو / şutraw/: ئاوەڵناو. شتراو؛ شردوو ▤ شُسته شده

شوتک / şut(i)k/: ناو. شۆرتکە؛ جۆرێ کەمەربەندی لە ئاوریشم چنراو ▤ نوعی کمربند

شوتن / şutin/: ☜ **شۆردن**

شوتوکوت / şut û kut/: ناو. کاری پێداماڵین و لێدانی لەنکاو ▤ ضربەی ناگهانی

شوتین / şutîn/: ☜ **شیربرنج**

شوخڵ / şux(i)ł/: ☜ **شوغڵ**

شور / şur/: ناو. جۆش؛ شیر؛ شۆر ▤ هیجان؛ جوش و خروش

شورتان / şurtan/: ناو. خیگە؛ هیزە؛ پێستە ▤ خیک

شورحە / şurĥe/: ناو. قەڵا؛ قەڵات ▤ قلعه

شوڕ١ / şuř/: ☜ **شڕ٢**

شوڕ٢: ☜ **شوڕە**

شوڕە / şuře/: دەنگەناو. شوڕ؛ چۆڕە؛ دەنگی ڕژانی ئاو ▤ صدای ریزش آب

⊡ **شوڕە کردن**: چۆڕە کردن؛ ڕژان وێڕای دەنگ لێوە هاتن ▤ ریختن و شُرشُر کردن

شوڕە هاتن: دەنگی ڕژانی تراو هاتن ▤ صدای شُرشُر آمدن

کەوتنە شوڕەوە: لە بەرێکەوە چۆڕە کردن ▤ به شُرشُر افتادن

شوڕەشوڕ / şuřeşuř/: دەنگەناو. شۆڕەشۆڕ؛ چۆڕەچۆڕ؛ دەنگی ڕژانی ئاو بە شوێن یەکا ▤ شُرـ شُر پیاپی آب

شوستوشۆ / şust û şo/: ☜ **شتوشۆ**

⊡ **شوستوشۆ دان**: ١. شتنەوەی دانەوێڵە ٢. ☜ **شتوشۆ دەرێنان** ▤ ١. شُستن حبوبات ٢. ☜ **شتوشۆ دەرێنان**

شوستوشۆ دەرێنان: ☜ **شتوشۆ دەرێنان**

شوسوشۆ / şus û şo/: ☜ **شتوشۆ**

شوس‌یەخ / şusyex/: ناو. چلووره؛ زەمبەلیک؛

سەهۆڵی بە شاخ و گوێسوانەدا شۆڕەوەبوو ⚑ دنگاله

شوشتن / şuştin/: ☜ شۆڕدن

شوشو / şuşû/: ناو. سپڵ؛ ئەسپوول؛ سەپەڵ؛ سوویە؛ تاڵ ⚑ طحال؛ سپُرز

شوشوبەهەر / şuşûyeher/: ناو. جەرگ و ناو ⚑ جگر و دل و قلوه

شوعلە / şu'le/: ناو. ١. گڕی چرا و ئاگر ٢. تیشکی ئاگر ⚑ ١. شُعله ٢. روشنایی آتش

شوغاڵ / şuğał/: ناو. چەقەڵ؛ تۆڕی ⚑ شُغال

شوغڵ / şuğ(i)ł/: ناو. شوخڵ؛ ئیش؛ شووڵ؛ کار ⚑ شُغل

شوفار / şufar/: ☜ شووفار

شوڤینیست / şuvînîst/: ناوەڵناو. *(پلار)* زێد و نەتەوەپەرستی وا کە بەختەوەری و تەنانەت گیانی خەڵک و میللەتانی تری لە لا بێبایەخ بێ ⚑ شوونیست

شوڤینیسم / şuvînîsm/: ناو. زێد و نەتەوەپەرستی لە ڕادەبەدەر و دوور لە ئاوەز ⚑ شوونیسم

شوقاق / şuqaq/: ☜ شوقاقی

شوقاقی / şuqaqî/: ناو. شوقاق: ١. نەخۆشییەکی ئاژەڵە، سمیان دەقڵەشێ ٢. سەرمای دە ڕۆژی سەرەبەهار ⚑ ١. بیماری ترکیدن سُم حیوان ٢. سرمای ده روز اول فروردین

شوقل / şuq(i)l/: ناو. کەشۆل؛ گاگۆز؛ پۆلکە ⚑ نخود فرنگی

شوقە / şuqe/: ناو. ١. سویت؛ وارخانێکی بچووک کە ژووری جیاوازی نییە ٢. وارخان؛ ئاپارتمان ⚑ ١. سوئیت ٢. آپارتمان

شوقەلەت / şuqelet/: ناو. ستێرک؛ سەکۆی ڕەشماڵ ⚑ سکوی سیاه‌چادر

شوکا / şuka/: ناو. گازە؛ گازندە؛ شکات ⚑ شکایت

شوکر / şuk(i)r/: ناو. شکر؛ سپاس؛ سوپاس ⚑ شُکر

شوکرانە / şukrane/: ناو. ١. کاری خێر دان لە مزگێنی ڕووداوی دڵخۆشکەر ٢. کاری شوکری شتێ بەجێ هێنان ⚑ ١. مُژدگانی ٢. شکرگزاری

شوکرانەبژێر / şukraneb(i)jêr/: ناوەڵناو. ١. شوکرخاز؛ شوکرخواز؛ سپاسکار ٢. دڵتێر؛ چاوتێر؛ خۆشحاڵ و دڵنیا بە بەشی خۆی و لە هەلومەرجێ کە تێیدایە ⚑ ١. سپاسگُزار ٢. قانع

شوکرانەبژێری / şukraneb(i)jêrî/: ناو. شوکرخوازی؛ سپاسکاری ⚑ سپاسگزاری

شوکرخاز / şukrxaz/: ☜ شوکرانەبژێر-١

شوکرخواز / şukrx(i)waz/: ☜ شوکرانەبژێر-١

شوکرخوازی / şukrx(i)wazî/: ☜ شوکرانەبژێری

شوکلات / şuklat/: ناو. شوکولات؛ چاکلێت؛ چکلیت؛ جۆرێک شیرینی لە کاکائوو و شەکر ⚑ شُکلات

شوکولات / şukulat/: ☜ شوکلات

شولگسە / şulg(i)se/: ناوەڵناو. پس-پس؛ لەت-لەت؛ کوتولەت ⚑ پاره - پوره

شولگەنە / şulgene/: ناوەڵناو. لەناوچوو؛ ڕیشەبڕ ⚑ ریشه‌کن

شولۆپە / şulope/: ☜ شلێوە

شولە / şule/: ناو. ١. پیمەرە قور؛ پری بێلێ حەڕی ٢. شلە؛ چێشتی تراو ⚑ ١. پُر یک بیل گِل ٢. آش

شولەم / şulem/: ناو. ورگ؛ زگ ⚑ شکم

شولەمە / şuleme/: ناو. بەرچێڵە؛ بەرخەبەبە ⚑ غبغب

شولهە / şulhe/: ناو. شلخە؛ کەنوو؛ خلێف؛ پوورەی هەنگ ⚑ کندو

شولی / şulî/: ☜ شلی

شوم¹ / şum/: ناو. شێو؛ شام؛ نانی شەو ⚑ وعدەی شام

شوم[٢]: ☜ **شووم**

شومینه /şumîne/: ناو. سۆپای نێو دیوار 🇮🇷 شومینه

شون /şun/: ☜ **شوێن**

⊡ **شون داشاندن:** ناردنه دوو 🇮🇷 از پی فرستادن

شوناس /şunas/: ☜ **شناس**

شوناسایی /şunasayî/: ☜ **شناسایی**

شوناسی /şunasî/: ☜ **شناسی**

شونوار /şunwar/: ☜ **شوێنەوار**

شووار /şuwar/: ناو. باروو؛ دیواری بەرز 🇮🇷 برج و بارو

شوەشینە /ş(i)weşîne/: ناو. گیایەکە لە تیرەی گەزگەسک 🇮🇷 گیاهی از تیرەی گزنه

شوەم /ş(i)wem/: ☜ **شێف**

شوهۆڕ /şuhoř/: ناو. لقی باریک و تەرچکی دار 🇮🇷 شاخه نازک و شاداب

شویت /ş(i)wît/: ناو. شێوت؛ شیوت؛ شویتە؛ شووتە؛ دوراخ؛ تۆراغ؛ گیایەکە لە سەوزەوات بە گەلای وردی چەترئاساوە کە گەڵاکەی وەک هەزوێلە دەیکەنە چێشتەوە 🇮🇷 شبت؛ شوید

شویتک /ş(i)wîtik/: ناو. شووتک؛ کەمەربەند؛ پشتوێنی قایش 🇮🇷 کمربند

شویتە /ş(i)wîte/: ☜ **شویت**

شوێڵ /ş(i)wêł/: ناو. باریکە زەوی 🇮🇷 زمین زراعتی کم‌عرض

شوێڵە /ş(i)wêłe/: ناو. باریکەیەک لە هەر شت 🇮🇷 نواری باریک از هر چیز

شوێن /ş(i)wên/: ناو. شون؛ شۆن؛ شوون؛ شوێنە؛ شووین: ١. جێگا؛ جێ ‹شوێنی شێرە و ڕێوی گێرەی تیا ئەکا «مەسەل»› ٢. شۆ؛ شۆپ؛ شوێنەوار ٣. خەت؛ کێڕ ٤. دوا؛ دما؛ دوما 🇮🇷 ١. جای ٢. اثر؛ رد ٣. شیار ۴. دنبال

⊡ **شوێن خستن:** بە دوودا ناردن 🇮🇷 بە تعقیب فرستادن

شوێن کردن: خەتدار کردن؛ نیشانە کردن بە تیخ 🇮🇷 شیار زدن

شوێن کردنەوە/ کرنەوە: جێگە پێ دان 🇮🇷 جای دادن

شوێن کەفتن: ☜ **شوێن کەوتن**

شوێن کەوتن: شوێن گرتن؛ شوێن کەفتن: ١. وەدوو کەوتن؛ دانە پەی ٢. چاو لێ بڕین؛ پەیڕەوی کردن 🇮🇷 ١. تعقیب کردن ٢. پیروی کردن

شوێن گرتن: ☜ **شوێن کەوتن**

شوێن گێڕان: دانە پەی؛ شۆ ئاژۆتن 🇮🇷 ردیابی کردن

شوێن هەڵکردن: شوێن دۆزینەوە 🇮🇷 رد یافتن

شوێن هەڵگرتن: بە شوێندا چوون 🇮🇷 جستجو کردن

چونە شوێن کەسێ یان شتێکدا: بۆ هێنانی کەسێ یان شتێ، کەوتنە ڕێ. هەروەها: **ناردنە شوێن کەسێ یان شتێکدا** 🇮🇷 دنبال کسی یا چیزی رفتن

خستنە شوێن کەسێ یان شتێکەوە: کەسێ بۆ مەبەستێ بۆ شوێنگری کەس یان شتێ ڕێخستن. هەروەها: **کەوتنە شوێن کەسێ یان شتێکەوە** 🇮🇷 کسی را به تعقیب کسی یا چیزی فرستادن

نانە شوێن کەسێ یان شتێکەوە: بە هەڵاتن ڕاوەدوونانی کەس یان شتێک 🇮🇷 دنبال کسی یا چیزی دویدن

شوێن‌بەشوێن /ş(i)wênbeş(i)wên/: ئاوەڵکار. دوا بە دوا 🇮🇷 سایه به سایه

شوێن‌پا /ş(i)wênpa/: ناو. شۆپ؛ شۆب 🇮🇷 ردِ پا

شوێن‌پەنجە /ş(i)wênpence/: ناو. تەپل؛ جێ‌قامک 🇮🇷 اثر انگشت

شوێنک /ş(i)wênik/: ناو. تێلای پەلکەدار کوتان 🇮🇷 کدینه؛ برگ‌کوب

شوێنکەفتگ / ş(i)wênkeftig/: ☜ **شوێنکەوتوو**

شوێنکەفتە / ş(i)wênkefte/: ☜ **شوێنکەوتوو**

شوێنکەوتوو / ş(i)wênkewtû/: ناو. شوێنکەوتە؛ شوێن کەفتگ؛ شوێنکەفتە؛ شوێنگر؛ وە دوا کەوتوو 🇮🇷 پیرو

شوێنکەوتە / ş(i)wênkewte/: ☜ **شوێنکەوتوو**

شوێنگر / ş(i)wêngir/: ☜ **شوێنکەوتوو**

شوێنگری / ş(i)wêng(i)rî/: ناو. حەجامات؛ حەجامەت 🇮🇷 حجامت

شوێنگومەکێ / ş(i)wêngumekê/: ناو. شۆن گومەکێ؛ شوێنەگومکێ؛ شوێنەونکە؛ شوێنەونکێ؛ شوێنەونی؛ شوێنەونێ: ١. کاری هەزارە کردنی نچیر بە نەهێشتنەوە یان گۆڕینی شوێنی خۆ ٢. جۆرێ فریوکاری بۆ دەرنەکەوتنی ناو یان شوێنی تاوانبار 🇮🇷 ١. فریب شکار ٢. عمل رد گُم کردن

شوێنگیر / ş(i)wêngîr/: ناو. پەیجۆر؛ دواگەڕ 🇮🇷 پیگیر

شوێنگێڕ / ş(i)wêngêř/: ☜ **شۆپاژۆ**

شوێنەبرین / ş(i)wêneb(i)rîn/: ناو. ئالگ؛ شوێنی زام یا لێکەوتن 🇮🇷 اثر زخم یا ضربت

شوێنەزا / ş(i)wêneza/: ناو. زاگە؛ جێگەی لە دایک بوون ‹شوێنەزای پیری شیعری گۆرانی/ لە حەوت پیت پێکدێ وشەی دوولانی «گۆران»› 🇮🇷 زادگاه

شوێنەگومکێ/ ş(i)wênegumkê/: ☜ **شوێن گومەکێ**

شوێنەوار / ş(i)wênewar/: ناو. شونوار؛ شۆنەوار؛ شێنەوار: ١. ئاسەوار؛ شۆنەما؛ نیشانگەی ڕابردوان ٢. شۆن؛ شوێن؛ شۆپ؛ ڕەت ‹کیژێک خۆی لە ژوور کوتاوە، دەرکەی حەوشەکەی پێوەدا/ ئیتر شوێنەواری جوانی، بەدی ناکەم لەم نێوەدا «هێمن»› ٣. نەوە و ناتۆرە ٤. کارتێکەری 🇮🇷 ١. آثار بە جای ماندە ٢. رد؛ اثر ٣. نوە و نتیجە ۴. تأثیر

شوێنەواربڕاو / ş(i)wênewarb(i)řaw/: ئاوەڵناو. بن‌بڕ؛ بنەبڕ 🇮🇷 ریشەکن

شوێنەونکە / ş(i)wênewinke/: ☜ **شوێن گومەکێ**

شوێنەونکێ / ş(i)wênewinkê/: ☜ **شوێن گومەکێ**

شوێنەونی / ş(i)wênew(i)nî/: ☜ **شوێن گومەکێ**

شوێنەونێ / ş(i)wênew(i)nê/: ☜ **شوێن گومەکێ**

شوێنهات / ş(i)wênhat/: ☜ **شۆنەما ـ١**

شوێن‌هەڵگر / ş(i)wênhełgir/: ناو. شۆپ‌هەڵگر؛ شۆپاژۆ؛ شۆپگەر؛ کەس یان کەرەسەیەک کە لای ڕۆیشتن یان شوێنی کەسێ یا شتێ دەدۆزێتەوە 🇮🇷 ردیاب

شوێن‌هەڵگری / ş(i)wênhełg(i)rî/: ناو. کاری دۆزینەوەی شوێنی ڕۆیشتنی کەسێ یان تێپەڕ بوونی شتێ 🇮🇷 ردیابی

شۆ^{١} / şo/: ناو. ١. دەق؛ دەقی پارچە و کووتاڵ ٢. کاری کێڵانی زەوی ٣. شێو؛ شێف؛ زەوی کێڵدراو ٤. کاری شتن؛ شۆردن ٥. تەڕایی؛ نم؛ شە ٦. کار و ڕەوتی چوون؛ ڕۆیشتن ‹ئام و شۆ› ٧. شۆپ؛ شوێن ٨. ئەندازە و ئەژمار ‹وەفای چەرخ چەپ ڕاس بێ تان‌وپۆن/ جەفا بێ‌پایان دەردسەر بێ‌شۆن «مەولەوی»› 🇮🇷 ١. آهار ٢. شُخم ٣. زمین شُخم‌زدە ۴. شستشو ۵. نَم ۶ عمل رفتن ٧. رد؛ اثر ٨ اندازە؛ حد

◘ **شۆ بڕین:** ١. شێف بڕین؛ کێڵانی زەمین ٢. شوێنەوارێ (لە شتێ) نەهێشتنەوە 🇮🇷 ١. شُخم زدن ٢. اثری (از چیزی) باقی نگذاشتن

شۆ دان: دەقاق لێ دان 🇮🇷 آهار زدن

لە شۆ دەرچوون: بێتام بوون؛ تام تێدا نەمان؛ لە حەد لادان. هەروەها: **لە شۆ دەرکردن** 🇮🇷 از حد گذشتن

شۆ^{٢}: پاشەوشە. ـ شۆر ‹سەرشۆ› 🇮🇷 ـ شو

شۆب / şob/: ☜ **شۆپ ـ١**

شۆباش / şobaş/: ☜ **شاباش**

شۆباو / şobaw/: ☜ **شۆرباو-١**

شۆبە / şobe/: ناو. ١. چۆنیەتی بوورانـەوە؛ دۆخـی لە هۆش چوون بە هـۆی تـرس، نەخۆشـی یـان ماندوویەتییەوە ٢. شۆکە؛ شەڤی؛ شـەتە؛ ترتـول؛ مێروویـەکی وردی ڕەشـە بـە گـەزۆی دارەوە دەنیشێ و خەساری دەکـا 🇮🇷 ١. غـش ٢. شـتەی درخت

شۆپ / şop/: نـاو. ١. شـۆب؛ شـوێنپـا ٢. زللە؛ شەقەزیلە ٣. کاری بە لـەپی دەسـت لـە سـەری شـتێ دان ٤. پـارووی زل ٥. داری ژێردەرانـەی درگا 🇮🇷 ١. ردِ پا ٢. سیلی ٣. عمل با کـف دسـت بـر چیزی زدن ۴. لُقمەی بزرگ ۵. عتبە؛ چوب آسـتانەی در

شۆپا / şopa/: ناو. سامۆرتە؛ سامۆتە 🇮🇷 فتراک

شۆپاژۆ / şopajo/: نـاو. شـوێنگێڕ؛ شـوێنهەڵـگر؛ شۆپگەڕ؛ شۆپهەڵگر؛ کەسێک یـان کەرەسـەیێ کە لای ڕۆیشتن یـا شـوێنی کەسـێ یـان شـتێ دەدۆزێتەوە 🇮🇷 ردگیر؛ ردشناس

شۆپاو / şopaw/: ☜ **شۆرباو-١**

شۆپایی / şopayî/: ناو. پاشکۆ؛ شتێ کـە بـە بـەن سامۆرتەوە بەسرابێ 🇮🇷 آنچە بە فتراک می‌بندند

شۆپگەر / şopger/: ☜ **شوێنهەڵگر**

شۆپگەڕ / şopgeř/: ☜ **شۆپاژۆ**

شۆپهەڵگر / şophełgir/: ☜ **شۆپاژۆ**

شۆت / şot/: ناو. شیر 🇮🇷 شیر

شۆتک / şotik/: نـاو. شـۆرتک؛ شـۆرتکە؛ شـۆرکە؛ شۆرگە؛ جێگەی خۆ شتن لە ماڵدا 🇮🇷 جای آبتنـی در خانە

شۆتە / şote/: نـاو. شـاخ؛ سـترۆ؛ سـتروو 🇮🇷 شـاخ حیوان

شۆتی / şotî/: ناو. گیای شیردار 🇮🇷 گیاە شیردار

شۆتیلە / şotîle/: ناو. خوشیلک؛ گیایەکی شیردارە 🇮🇷 گیاهی است شیردار

شۆتینە / şotîne/: ناو. فڕنی؛ محەللەبی؛ ئاردەبرنج و شیری کوڵاو 🇮🇷 فرنی

شۆخ[١] / şox/: ناو. ١. سـپیندار؛ سـپیدار ٢. کـاری شاخ وەشاندن 🇮🇷 ١. سپیدار ٢. عمل شاخ زدن

شۆخ[٢]: ئاوەڵـناو. ١. پێکـەوتوو؛ جـوان و لـەبار ‹بـە دەندان شەککەر و قەندەن، بە باڵا شۆخی دڵبەندەن/ هـەزار دڵ پـەیش ئەرامەنـدەن، یـەکێ چـون پـیر کـەنعانی «شـێخ شـەهاب کاکۆزەکـەریایی»› ٢. قسەخۆش؛ گاڵتەکەر ٣. شاد؛ بێخەم ‹خـاترێکی شۆخ و خۆش و بێغەم و جەمعم هـەبوو/ ئێسـتە بـۆ زوڵفی کەسێ مەشقی پەرێشانی دەکا «نالی»› 🇮🇷 ١. زیبای رعنا ٢. شوخ‌طبع ٣. شاد

شۆخوشەنگ / şox û şeng/: ئاوەڵـناو. ١. دڵـبەری جوان و پێکەوتوو ‹نەغمەی یاری شۆخوشەنگ بـێ/ زڕەی بـازن بـێ/ بـەرەولای مـن بـێ «گـۆران»› ٢. تەڕپۆش؛ خۆشپۆش ‹تەواو ئێـرانی خۆمـانم وە بـیر هاتەوە: ئەفسـەر شۆخوشەنگ و جل‌تازە، سەرباز ڕووت و نیوەپێخواس و پینە بە قنگـەوە! «هـەژار، چێشـتی مجێور»› 🇮🇷 ١. دلرُبا ٢. شیک‌پوش

شۆخوشەنگی / şox û şeng/: ناو. قۆزی؛ جـوانی 🇮🇷 برازندگی

شۆخی / şoxî/: نـاو. ١. جـوانی و ڕێـکوپێکـی ٢. حەنەک؛ گاڵتە 🇮🇷 ١. زیبایی و دلرُبـایی ٢. شـوخی؛ مزاح

شۆخیباز / şoxîbaz/: ئاوەڵناو. شۆخیچـی؛ شـۆخ؛ قسەخۆشی گاڵتەکەر 🇮🇷 شوخی‌باز

شۆخیچی / şoxîçî/: ☜ **شۆخیباز**

شۆدار / şodar/: ئاوەڵـناو. ١. نمـدار ٢. دەقدراو؛ کەتیرەلێدراو 🇮🇷 ١. نمناک ٢. آهارزدە

شۆر[١] / şor/: نـاو. ١. سـۆزەی دەروون؛ خـەمی ئەڤین ‹کـە دێم ئیزهـاری شـۆر و شـینی دڵ کـەم، بەلکی ڕەحمـێ کـا/ بـە خەنـدە دێ، دەڵـێ خۆڵـی بەسەردا بێژن ئەم هارە! «مەحوی»› ٢. هەوا؛ زیـچ؛

هەیەجان ‹هەستان لە خەوی غەفلەتە ئەسبابی نەجاتم/ نایدەم بە فەلەک زەمزەمە و شۆری ولاتم «موفتی تووتوونچی»› ٣. دەزگایەکی مووسیقای ئێرانی و عەرەبی ٤. گیا و میوەی لە ناو سرکە و خوێواودا هەڵگیراو ٥. گیایەکی گەڵاوردی ساقەت سوورە لە شوێنی مەیلەو شۆرەکات شین دەبێ ٦. ڕەوانی زگ ☰ ١. سوز درون ٢. شور؛ هیجان ٣. دستگاه شور در موسیقی ایرانی و عربی ۴. شور؛ گیاه و میوەی در سرکه و نمک مانده ۵. گیاهی است ۶ اسهال

شۆڕ۲: ئاوەڵناو. ١. سوێر؛ سۆڵ؛ سوور؛ بە تامی خوێ ‹سیوای زات وێت شاهـ بێزەواڵ/ نە شۆڕ، نە شیرین، نە ترش و نە تاڵ «میرزا عەبدولقادری پاوەیی»› ٢. ڕەوانکەر؛ کارکون؛ بۆ خۆراک یان دەرمانێک دەگوترێ کە ڕیخۆڵە بخاتە کار و پاکی بکاتەوە ☰ ١. شور ٢. مُسهل

- **شۆڕ**۳: پاشەوشە. ١. سۆڵ ‹خەیارشۆڕ› ٢. بشۆڕ ‹جلشۆڕ› ☰ ١و٢. ـ شور

شۆڕا / şora/: ناو. شوورا: ١. ڕاوێژ؛ هاوبیری ٢. جڤات؛ تاقمێ کە بۆ ڕاوێژ کردن لە کارێکدا کۆ دەبنەوە ٣. ڕاوێژگە؛ ڕابێژگە؛ ئەنجومەن؛ شوێنێ کە بۆ ڕاوێژ تێدا کۆ دەبنەوە ☰ ١تا٣. شورا

شۆڕاب / şorab/: ناو. پەلکەدارە ترێی خوێ کراوی وشککراو بۆ زستان ☰ برگ مو نمکسود

شۆڕاخ / şorax/: ☜ **شۆرەکات**

شۆڕان / şoran/: چاوگ. تێنەپەڕ. //شۆڕای؛ دەشۆڕێ؛ بشۆڕێ// شۆڕیان؛ شۆڕین: ١. ڕاپەڕین بە تووڕەیی ٢. شۆڕیان؛ شۆڕدران؛ وە بەر شۆڕدن کەوتن ☰ ١. شوریدن ٢. شُسته شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: شۆڕاو/ چاوگی نەرێنی: نەشۆڕان

شۆڕانەوە / şoranewe/: ☜ **شۆڕینەوە**

شۆڕانەوە / şoranewe/: چاوگ. شۆڕیانەوە؛ شۆڕدرانەوە ☰ شُستشو داده شدن

شۆڕاو١ / şoraw/: ناو. ئاوی سوێر ‹دیدەم هەموو شۆڕاوە بە شۆڕاوی سوروشکم/ لەم لەوحە نیگارینە نە عەین و نە ئەسەر ما «نالی»› ☰ آب شور

شۆڕاو۲: ئاوەڵناو. شۆڕیاگ؛ شۆڕیاو؛ بە ئاو خاوێن کراو ☰ شُسته

شۆڕاوە / şorawe/: ئاوەڵناو. شۆڕاوەوە؛ خاوێن کراوە بە ئاو ☰ شستشو داده شده

شۆڕاوەوە / şorawewe/: ☜ **شۆڕاوە**

شۆڕبا / şorba/: ☜ **شۆڕباو**

شۆڕباڕێژ / şorbařêj/: ☜ **شۆڕباوڕێژ**

شۆڕبافڕکەر / şorbafiřker/: ☜ **شۆڕباهەڵقۆڕین**

شۆڕباو / şorbaw/: ناو. شۆڕبا؛ شۆڕبە؛ شۆڕوا: ١. شۆباو؛ شۆپاو؛ چێشتی تراو ٢. قسڵاو ☰ ١. شوربا ٢. آب آهک

شۆڕباوئارد / şorbaw'ard/: ناو. هەڤدەل؛ ئارد و ئاوی پێکەوە کوڵاو ☰ مخلوط آرد و آب جوشیده

شۆڕباوڕێژ / şorbawřêj/: ئاوەڵناو. شۆڕباڕێژ؛ شۆرواڕێژ؛ بە قسڵاو داڕژاو ☰ دوغاب ریز

شۆڕباوڕێژکراو / şorbawřêjk(i)raw/: ئاوەڵناو. جاڕووبەند؛ قسڵ و خۆڵەمێش تێهەڵسواو؛ بە قسڵ سواغدراو ☰ ساروج اندود

شۆڕباوگۆشت / şorbawgoşt/: ناو. ئاوگۆشت؛ شۆرباوی گۆشت ☰ آبگوشت

شۆڕباهەڵقۆڕێن / şorbahełqořên/: ئاوەڵناو. شۆڕبافڕکەر؛ گەرمەوەر؛ شۆڕبافڕکەر ☰ آش‌آشام

شۆڕبە / şorbe/: ☜ **شۆڕباو**

شۆڕت / şort/: ناو. ١. تونکە؛ توونکە؛ ژێرشواڵ ٢. تکەی دڵۆپە ☰ ١. شورت ٢. چکّه

شۆڕتان / şortan/: ناو. ١. خیگە؛ هیزە؛ پێستە ٢. پەنیری خیگە ☰ ١. خیک ٢. پنیر آگنەی خیک

شۆڕتک / şortik/: ☜ **شۆتك**

شۆڕتکە / şortke/: ناو. ١. ☜ **شۆتك** ٢. شوتک؛

جۆرێ کەمەربەندی لە ئاوریشم چنراو ‹شۆرتکە و کەمەرە هەیاسەیی پشت/ گوێەخە تا خوار جوانترین لە گشت «قانع»› ☰ ١. ☜ **شۆتك** ٢. نوعی کمربند

شۆرتەی / şortey/: چاوگ. شۆردن ☰ شُستن

شۆرجە / şorce/: ناو. هـالاو؛ چێشـتی بەرسـیلە؛ شیوی قۆرە ☰ آش غوره

شـۆردران / şord(i)ran/: چـاوگ. تێنەپـەڕ. نادیـار. //شۆردرای؛ دەشـۆردرێ؛ بشـۆردرێ// شـۆریان ☰ شسته شدن

■ ئاوەڵـناوی بـەرکاری: شـۆردراو/ چاوگی نـەرێنی: نەشۆردران

شۆردراو / şord(i)raw/: ئاوەڵناو. شۆردراوە؛ بـە ئـاو خاوێنەوەکراو؛ شۆراو ☰ شُسته

شۆردراوە / şord(i)rawe/: ☜ **شۆردراو**

شۆردن / şordin/: چاوگ. تێپەڕ. //شۆردت؛ دەشۆری؛ بشۆرە// شتن؛ شردن؛ ششتن؛ شووشتن؛ شـوتن؛ شووتن: ١. بە ئاو یان هـەر تراوێکی‌تـر خـاوێن کردنەوە ٢. *[کینایە]* شۆردنەوە؛ سـەرکۆنە کـردن و جوێن پێ دان ☰ ١. شُستن ٢. سرزنش کـردن و دُشنام دادن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەشۆردن

شـۆردنەوە / şord(i)newe/: چـاوگ. شـشـتنەوە؛ شردنەوە؛ ششتنەوە: ١. شتنی دانەوێڵە و شتی وا (کە چەن جار شۆردنی پێویسە) ٢. دووبـارە شـتن ٣. *[کینایـە]* لۆمـە کـردن و جـوێن پـێ دان ٤. سـڕینەوە؛ لابـردن ‹دوو بەشـیان لـە کتێبەکـە شـۆردۆتەوە› ☰ ١. شُستن حبوبات و ... ٢. دوباره شستن ٣. زیر دُشنام گرفتن ۴. حذف کردن

شۆرشڤان / şorişvan/: ☜ **شۆڕشگێڕ**

شۆرشۆرک / şorşorik/: ناو. تافگە؛ تاڤـگە؛ تـاف ☰ آبشار

شۆرک / şorik/: ناو. تاڤگە؛ ئاوهەڵدێر ☰ آبشار

شۆرکە / şorke/: ناو. ١. ☜ **شۆتك** ٢. چـەرەس؛ شەوچەرە؛ ئاجیل ☰ ١. ☜ **شۆتك** ٢. آجیل

شۆرگە / şorge/: ناو. ١. ☜ **شۆتك** ٢. جلشۆرک؛ جێگـەی جـل شـوتن ☰ ١. ☜ **شـۆتك** ٢. رختشوخانه

شۆرمەزە / şormeze/: ناو. نۆکی سوێری کـولاو ☰ نخود شور پُخته

شۆروا / şorwa/: ☜ **شۆرباو**

شۆرواڕێژ / şorwařêj/: ☜ **شۆرباوڕێژ**

شۆرە[١] / şore/: ناو. ١. باروت ٢. ماکـەی بـارووت ٣. کرێژی سەر ٤. شۆرەکات ‹بە بارانی بەهارانیش زەمینی شۆرە شین نابێ/ لە دەشتی ئێمە هەر شینە، بـە فرمێسـکی ڕەوان چ بکـەم؟ «حـەقیقی»› ☰ ١. باروت ٢. مادەی باروت ٣. شورەی سر ۴. شورەزار

• **شۆرە**[٢]: پاشەوشە. شۆرەوە ‹پلشۆرە› ☰ ـ شور

شۆرەت / şoret/: ناو. ١. ناوبانـگ ٢. فامیـل؛ نـاوی بنەماڵەیی ☰ ١. شُهرت ٢. نام خانوادگی

⊡ **شۆرەت داخستن/ دەرکردن**: دەنگ و باسی کەسێ یا شتێ بڵاو بوونەوە ☰ خبر و آوازەی چیـزی یـا کسی همه جا پخش شدن

شۆرەزار / şorezar/: ☜ **شۆرەکات**

شۆرەک[١] / şorek/: ☜ **شۆرەکات**

شۆرەک[٢]: ئاوەڵناو. *[کینایە]* وارونداا؛ وەجاخ‌کوێر؛ بـێ منداڵ ☰ أجاق‌کور

شۆرەکات / şorekat/: ناو. شامات؛ شۆراخ؛ شۆرەزار؛ شۆرەک؛ سێلەک: ١. زەوینێ کە بە هۆی خوێی زۆرەوە ڕوەکی تێدا ناڕوێ ٢. *[کینایە]* زەوینێ کـە هیچ بەهرە نادا ☰ ١. شورەزار ٢. زمین بی‌حاصل

شۆری / şorî/: ناو. سوێری ☰ شوری

شۆریاگ / şoryag/: ☜ **شۆراو**[٢]

شۆریان / şoryan/: ☜ **شۆران**

شۆریاو / şoryaw/: ☜ **شۆراو**[٢]

شۆریای / şoryay/: چاوگ. شـۆردران؛ شـۆریان ☰ شُسته شُدن

شۆڕین / şorîn/: ☞ **شۆڕان**

شۆڕینەوە / şorînewe/: چاوگ. تێپەڕ. //شۆڕیتەوە؛ دەشۆڕییەوە؛ بشۆڕەوە// شۆڕانەوە؛ شردنەوە؛ شتنەوە ▤ شُستن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەشۆڕینەوە

شۆڕ١ / şoř/: ئاوەڵناو. ١. داهێڵراو؛ داهێزاو ‹لووتی شۆڕ› ٢. درێژتر لە ڕادەی ئاسایی ‹کەوای شۆڕ› ٣. درێژەوە بوو ‹قژی شۆڕ› ▤ ١. فروهشته ٢. دراز ٣. بُلند

◘ **شۆڕ بوون**: درێژتر و داهێزاوتر لە ڕادەی پێویست بوون ‹لووتی شۆڕە› ▤ دراز و فروهشته بودن

شۆڕ بونەوە: شۆڕەو بوون: ١. داهاتنەوە؛ داهێزان ٢. لە بڵندی بەرەوخوار داهاتن * هەروەها: **شۆڕ کردنەوە** ▤ ١. فروهشتن ٢. آویزان شُدن

شۆڕەو بون: ☞ **شۆڕ بونەوە**

. شۆڕ٢: پاشەوشە. ١. بەرز و درێژ ‹پەلکەشۆڕ› ٢. داهێڵراو ‹لووتشۆڕ› ٣. سەرەوخوار ‹سەرشۆڕ› ▤ ١. دراز و بلند ٢. فروهشته ٣. افکنده

شۆڕاب / şořab/: ناو. گوێسوانەی گیشەگیا بۆ ئاوەڕۆ دەرکردن ▤ آبریزگاه در تودەی علوفه

شۆڕابە / şořabe/: ناو. ١. شەڕابە؛ گوڵینگەی سەر و پۆڕی شۆڕەوەبوو ٢. ئاوی بارانی لە سەر بانەوە ڕژاو. هەروەها: **شۆڕابە بەستن** ٣. دیمەنی هەوری باران‌ڕێژ و داکشاو بەرەو زەوی ‹هەورێک شۆڕابەی بەر داوە/ دەڵێی لە قیریان وەرداوە «هێمن»› ▤ ١. شرابه؛ منگولەی از دور سر آویزان ٢. آب بارانی که از بام می‌ریزد ٣. منظرەی ابر باران‌زا از دور

شۆڕاو / şořaw/: ناو. ئاوی باران کە لە بانەوە دەڕژێ ▤ آب بارانی که از بام می‌ریزد

شۆڕاوگە / şořawge/: ناو. شۆڕگە؛ جێگەی پێداهاتنی ئاوی بارانە ▤ جای ریزش آب باران

شۆڕاوە / şořawe/: ناو. شۆڕە: ١. شۆڕابە؛ گوڵینگەی شۆڕی سەروپێچ ‹قەسەم بە دیدەی غەزاڵت/ شۆڕاوەی گوڵەنگ و دەسماڵت/ لە بەر خەڵکی نایمەماڵت «فولکلۆر»› ٢. پەرەنگی گوارە ٣. ئاوی باران کە لە بانەوە دەڕژێ ٤. دۆخی لە شوێن یەکەوە ڕیز بەستن ‹ڕانەکە شۆڕاوەی بەستگە› ▤ ١. شرابه ٢. آویزەی گوشواره ٣. آب بارانی که از بام می‌ریزد ۴. حالت به صف شدن

شۆڕش / şořiş/: ناو. ١. ڕاپەڕینی کۆمەڵ ٢. کێشە و هەرا و ئاژاوە ▤ ١. انقلاب ٢. شورش

شۆڕشڤان / şořişvan/: ☞ **شۆڕشگێڕ**

شۆڕشگێڕ / şořişgêř/: ئاوەڵناو. شۆڕشڤان؛ شۆڕشڤان؛ شۆڕشوان؛ خەباتگێڕ؛ لایەنگری شۆڕش؛ بەشدار لە ڕاپەڕینی گەل دژی دەسەڵاتدار ▤ انقلابی

شۆڕشوان / şořişwan/: ☞ **شۆڕشگێڕ**

شۆڕشۆڕک / şořşořik/: ناو. تاڤگە؛ ئاوهەڵدێر ▤ آبشار

شۆڕگە / şořge/: ☞ **شۆڕاوگە**

شۆڕە١ / şoře/: ☞ **شۆڕاوە**

شۆڕە .٢: پێشوشە. ١. جوان‌چاک ‹شۆڕەژن› ٢. چەلەنگ؛ زرنگ ‹شۆڕەسوار› ٣. داهێڵراو ‹شۆڕەبی› ▤ ١. زیبا ٢. چالاک ٣. آویزان

. شۆڕە٢: پاشەوشە. داشۆڕاو؛ داهێڵراو ‹چلمەشۆڕە؛ گونەشۆڕە› ▤ آویزان

شۆڕەبی / šořebî/: ناو. شەنگەبی؛ شینەبی؛ جۆرێ دار بی کە لقەکانی شۆڕ دەبنەوە ▤ بید مجنون

شۆڕەتوو / şořetû/: ناو. جۆرێ دارە توو کە لقەکانی سەر بەرەو خوار چەماون ▤ توت مجنون

شۆڕەژن / şořejin/: ناو. ژنی جوان و بەحورمەت ▤ زن زیبا و باوقار

شۆڕەسوار / sores(i)war/: ئاوەڵناو. چاپکسوار؛ سووکەڵە سوار ▤ چابک‌سوار

شۆڕەشۆڕ / soreşoř/: ☞ **شورەشور**

شۆڕەلاو / şořelaw/: ناو. لاوی جوانچاک ☰ جوان رعنا

شۆڕەنەمام / şořenemam/: ناو. *[کینایە]* لاوی جوانچاک ☰ جوان رعنا

شۆڕەوبوگ / şořewbûg/: ☞ **شۆڕەوەبو**

شۆڕەوەبو / şořewebû/: ناو. شۆڕەوبووگ؛ داهاتوو؛ داهێڵدراو ☰ فروهشته

شۆڕەوەکراو / şořewek(i)raw/: ئاوەڵناو. داڵووچکە؛ لەقاو؛ داهێڵڕاو ☰ فروهشته

شۆز / şoz/: ناو. سۆز؛ سۆژ ☰ سوز

شۆستە / şoste/: ناو. شۆسە؛ ڕێگەی خۆشکراو ☰ راه شوسه

شۆسە / şose/: ☞ **شۆستە**

شۆش١ / şoş/: ناو. ١. بیر و هۆش ٢. تاڤگە؛ ئاوهەڵدێر ☰ ١. هوش ٢. آبشار

شۆش٢: ئاوەڵناو. شاش؛ بەهەڵەچوو ☰ گُمراه

شۆش٣: دەنگ. هۆش؛ وەوش؛ چۆش؛ وشەی ڕاوەستاندنی کەر و ئێستر ☰ هُش

شۆشی / şoşî/: ناو. سی؛ سهی؛ سیپەلاک ☰ شُش

شۆشبان / şoşban/: ناو. برازاوا ☰ ساقدوش

شۆفار / şofar/: ☞ **شوفار**

شۆفاری / şofarî/: ☞ **شوفاری**

شۆفاژ / şofaj/: ☞ **شوفاژ**

شۆفێر / şofêr/: ناو. شووفر؛ ئاژۆ؛ هاژۆ؛ ئاژوەر؛ هاژۆر؛ داژوێنەر؛ ڕانبار؛ سەیاق؛ لێخوڕە؛ ڕانندە؛ کەسێ کە کەرەسەیەک ـ بەتایبەت ماشێن ـ بەڕێوە دەبا ☰ راننده

شۆڤ / şov/: ناو. شێو؛ کێڵدراو ☰ شُخم

شۆق١ / şoq/: ناو. ١. شەوق؛ تیشک؛ ڕووناکی چرا و ئاگر و مانگەشەو ٢. شەوق؛ گەشە و تێراوی ٣. کەیفخۆشی؛ دڵشادی ٤. کاری بە سەر تێهەڵدانی حەیوان ‹شەڕە شۆق› ☰ ١. پرتو ٢. شادابی ٣. شادمانی ۴. عمل با کله ضربه زدن حیوان

▣ **شۆق تێهەڵدان:** شۆق لێدان؛ لێدانی حەیوان بە کەللە ☰ ضربه زدن حیوان با کله

شۆق دان: ١. بریقەدان ٢. تیشک دان ٣. کەللە لێ دانی حەیوان ☰ ١. برق زدن ٢. درخشیدن ٣. با کله ضربه زدن حیوان

شۆق دانەوە: تیشک گەڕاندنەوە؛ تیشک دانەوە ☰ انعکاس دادن نور

شۆق لە تەپاڵە سەندن: *[پلار]* زۆر ناحەز و دزێو بوون ☰ بسیار زشت بودن

شۆق لێدان: ☞ **شۆق تێهەڵدان**

شۆق وەشاندن: ☞ **شۆق هاویشتن**

شۆق هاویشتن: شۆق وەشاندن؛ شۆق هەڵدان؛ سەر وەشاندنی بڕێ چوارپێ وەک کەڵ و بەران لە کاتی شەڕدا ☰ با کله ضربه زدن حیوان

شۆق هەڵدان: ☞ **شۆق هاویشتن**

شۆق٢: ئاوەڵناو. سست؛ شل؛ بە بێ پتەوی پێویست ☰ سُست

شۆقاڤ / şoqav/: ناو. چلپاو؛ حەڕی و لیتە ☰ گِل و لای

شۆقدار / şoqdar/: ئاوەڵناو. ١. بەتیشک و بریقە ٢. بە گەشە و تێراو ☰ ١. درخشان ٢. شاداب

شۆقل / şoqil/: ناو. کشۆل: ١. پۆلکە؛ گاگۆر ٢. پۆرگ؛ بلۆق ☰ ١. گیاه خَلَّر ٢. تاول

شۆق و شەبەق / şoq û şebeq/: ناو. تیشک و دۆخی تیشک دانەوە ☰ درخشش و انعکاس پرتو

شۆقوەشێن / şoqweşên/: ☞ **شۆقهاوێژ**

شۆقهاوێژ / şoqhawêj/: ئاوەڵناو. شۆقوەشێن؛ تایبەتمەندی حەیوانێ کە بە سەر دە خەڵک هەڵدەدا ☰ کلەزن

شۆک / şok/: ناو. شۆکە: ١. گەزۆی مازوو ٢. شۆبە؛ بەلایەکی درەختە ٣. دۆشاوی ترێ ٤. دۆک؛ دۆکە؛ بەلایەکی گەلای مێوە، سپی

هەڵدەگەڕێ ٥. *[پزشکی]* دۆخی شێوانی ڕەوتی خوێن‌گەڕان بە هۆی گەزند یان نەخۆشییەکی ئاستەمەوە کە دەبێتە هۆی دابەزینی پەستانی خوێن، دڵەتەپە، ڕەنگ پەڕین، بێ‌ئۆقرەیی، تینوویەتی، ساردی پێست و... ☰ ١. گزانگبین درخت مازوج ٢. شته ٣. شیره‌ی انگور ۴. سپیدک برگ مو ۵. شوک

⊡ **شۆک پێ/ لێ دان:** پێک‌هێنانی شۆک لە لەشی گیانداردا ☰ شوک دادن

شۆکنایۆ / şoknayo/: چاوگ. شەکاندنەوە ☰ تکان دادن

شۆکنایەوە / şoknayewe/: چاوگ. شەکاندنەوە ☰ تکان دادن

شۆکە١ / şoke/: ناو. ١. ☜ **شۆك** ٢. کاری یەکجار شتن ٣. دۆکە؛ دوەک؛ سپیاتی ئارەق بە جل‌وبەرگەوە ☰ ١. ☜ **شۆك** ٢. عمل یک بار شُستن ٣. شوره‌ی عرق

شۆکە٢: ئاوەڵناو. داچڵەکاو؛ داخورپاو؛ تووشیاری شۆک ‹شۆکە بووم› ☰ شوکّه

شۆکەران / şokeran/: ☜ **شەوکەران**

شۆکیایۆ / şokyayo/: چاوگ. شەکانەوە ☰ تکان خوردن

شۆکیایەوە / şokyayewe/: چاوگ. شەکانەوە ☰ تکان خوردن

شۆل١ / şol/: ناو. شوغڵ؛ پیشە؛ کار ‹شۆڵا ڤی شڤانییە› ☰ شغل

شۆل٢: ئاوەڵناو. ١. سوێر؛ سوور؛ شۆر ٢. چەور ٣. ناتەکووز و بێ‌سەرەوبەرە ☰ ١. شور ٢. چرب ٣. نامُرتّب

شۆلاڤ / şolav/: ناو. شێوی زۆر چەور؛ چێشتی پڕ لە ڕۆن ☰ آش بسیار چرب

شۆلاو / şolaw/: ناو. سوێراو؛ خوێواوک؛ ئاوی خوێ تێکەڵاو ☰ آب شور

شۆلاوگە / şolawge/: ناو. شوێنی کۆ بوونەوەی ئاو یان خوێن ☰ محل جمع شدن آب یا خون

شۆلتاڤ / şoltav/: ناو. چێشتی شلەی کەم دان ☰ آش کم دانه

شۆلک / şolik/: ناو. ١. تاینچە؛ تایچە؛ ڕەشکەی دوو تایی بۆ کاکێشان ٢. ماش؛ ماشە؛ جۆرێ دانەوێڵە ☰ ١. تور دوتایی کاهکشی ٢. ماش

شۆلە / şole/: ناو. تێڕ؛ شوولە؛ جەواڵی دووتایی ☰ جوال دوتایی

شۆلەکە / şoleke/: ☜ **شوولەکە**

شۆڵ / şoł/: پێرۆ. ← **شل‌وشۆڵ**

شۆڵە١ / şołe/: ناو. ١. شوعلە؛ تیشکی ئاگر ‹شۆ جانفدایی جە پەروانە گیر/ پەروا نەدارۆ جە شۆڵەی ئاییر «بێسارانی»› ٢. تیرئەستێرە ☰ ١. شُعله ٢. شهاب

شۆڵە٢: ئاوەڵناو. تراو؛ شل ☰ آبکی

شۆم / şom/: ناو. شوو؛ شێف؛ شێو؛ شێوەرد؛ کێڵدراو؛ جووت لێ‌کراو ☰ شُخم

شۆن١ / şon/: ناو. ١. شوێن؛ دوا؛ پاش ‹نە دڵەی پڕزەوق کۆنە نەچیردا/ های لەزەت دارۆ تیر وە شۆن تیردا «مەولەوی»› ٢. شوێن؛ شۆب؛ شۆپ ‹ڕۆیشت و شۆنی نەما› ٣. جێگە؛ شوێن ‹ئەم شۆنە خالییە› ☰ ١. دنبال ٢. رد؛ اثر ٣. جا؛ مکان

⊡ **شۆن گوم کردن:** شۆپ وندا کرن ☰ رد گُم کردن

شۆن نیان: شۆپ هەڵگرتن؛ بە دوادا گەڕیان ☰ رد گرفتن؛ تعقیب کردن

شۆن٢: پێرۆ. ← **شەرت‌وشۆن**

شۆنک / şonik/: ناو. سوێنەی جل تێدا شوتن ☰ تشت رختشویی

شۆن‌کەوتی / şonkewtî/: ناو. کاری کەوتنە شوێن ☰ عمل تعقیب کردن

شۆن‌گومەکێ / şongumekê/: ☜ **شوێن‌گومەکێ**

شۆنە / şone/: ئاوەڵناو. سەراو؛ ئاوەسەر؛

تایبەتمەندی زەوینێ کە درەنگ ئاو دەخواتەوە ▤ ویژگی زمینی که دیر آب را جذب می‌کند

شۆنەما / şonema/: ناو. ١. شوێنهات؛ شۆنهات؛ کاردانەوە؛ ڕووداوێک کە لە ئاکام یا بە هۆی کار یا دیاردەیەکەوە پێک دێ ٢. ☜ **شوێنەوار ـ ١** ▤ ١. پیامد ٢. ☜ **شوێنەوار ـ ١**

شۆنەوار / şonewar/: ☜ **شوێنەوار**

شۆنهات / şonhat/: ☜ **شۆنەما ـ١**

شۆو / şow/: ناو. شێو؛ شێف ▤ شُخم

شو / şû/: ناو. ١. شووی؛ شی؛ مێردی ژن ٢. شان؛ شان و مل ٣. خەرپشتە؛ بانی بە تاق و لە خشت ٤. شڤ؛ تووڵ ٥. هەنگوینی نەپاڵێوراو ٦. شێف؛ شێوەرد ٧. زەوی کێڵدراو ▤ ١. شوهر ٢. کِتف ٣. طاق خشتی ۴. ترکه ۵. عسل با موم ۶. شُخم ٧. زمین شُخم‌زده

▣ **شو بڕین**: ١. کێلانی زەوی؛ گاسن لێدانی زەوی ٢. تووڵ بڕین ▤ ١. شُخم زدن ٢. ترکه بُریدن

شو دان: دانە شوو؛ بە شوو دان؛ بە مێرد دان ▤ شوهر دادن

شو کردن: شووی کرن؛ شی کردن؛ مێرد کردنی ژن ▤ شوهر کردن

شو لێ هەڵکێشان: */کینایە/* بێحەیایی و ڕوو هەڵماڵینی لە ڕادەبەدەر نواندن ‹بە جارێ بووە بە کەڵەگا و شووی لێ هەڵکێشاوە› ▤ بی‌شرمی و پُررویی را از حد گذراندن

شوبرا / şûb(i)ra/: ناو. هێوەر؛ برای مێرد ▤ برادر شوهر

شوبراژن / şûb(i)rajin/: ناو. هێوەرژن؛ هاوگیان؛ هۆمبی؛ براژنی مێرد ▤ جاری؛ زن برادر شوهر

شوت¹ / şût/: ناو. ١. درۆی هەڵبەستە ٢. داروکەی سەرتیژ لە یاری منالاندا کە دەیهاوێن و دەچەقێ ٣. مشتی ئاواڵە لە یاری منالاندا ٤. شەپ؛ کاری تێهەڵدانی تۆپ ٥. فیتوو؛ فیکە؛ فیقە ▤ ١. گزاف ٢. چوبک نوک تیز بازی کودکان ٣. مُشت باز در بازی کودکان ۴. شوت ۵. سوت

▣ **شوت کردن**: شەق لە تۆپ هەڵدان ▤ شوت زدن

شوت²: ئاوەڵناو. ١. حولی؛ لووس و ساف ٢. زرنگ؛ وشیار؛ بزێو ▤ ١. صاف و هموار ٢. هوشیار

شوتانێ / şûtanê/: ناو. شووتبازی؛ کاری داروکە هاویشتن و چەقاندن ▤ از بازی‌های کودکان

شوتبازی / şûtbazî/: ☜ **شوتانێ**

شوتک / şûtik/: ☜ **شویتك**

شوتگ / şûtig/: ☜ **شیتك**

شوتن / şûtin/: ☜ **شۆردن**

شوتو / şûtû/: ☜ **شوتی**

شوتە / şûte/: ناو. ١. قسەی هەڵبەستە ٢. ☜ **شویت** ▤ ١. گزافه ٢. ☜ **شویت**

شوتی / şûtî/: ناو. شۆتی؛ شامی؛ شبتی؛ شتی؛ شفتی؛ شمتن؛ شمتی؛ شمستی؛ شەبەز؛ شەبەژ؛ شەبەش؛ شوومی؛ شمتوو؛ شیتوو؛ شووتوو؛ سمتوو؛ سمتن؛ سمتی؛ هەنی؛ هەننی؛ هەندی؛ هەنگی؛ هەینی؛ هندی؛ هیندوویی؛ جەبەش؛ زەبەش؛ زەربەش؛ جەبەژ؛ ژەبەش؛ زەبەز؛ ژەبەژ: ١. شەتڵە گیایێ لە تیرەی خەیار، بە گەڵای شەقار ـ شەقار، لاسکی خەوتوو، گوڵی زەرد و میوەی ئاوداری خۆراکییەوە ٢. میوەی خڕی ئەو گیایە بە توێکڵێکی ئەستووری سەوز، گۆشتی سوور یان زەردی شیرین و ئاودارەوە کە دەنکەکانی تێیدا بڵاون ▤ ١و٢. هندوانه

▣ **شوتی وە بنهەنگڵ کەسێ دان**: */کینایە/* پێدا هەڵگوتن بۆ فریو دان ▤ هندوانه زیر بغل کسی گذاشتن

شوتیبڕکێن / şûtîbiřkên/: ناو. یارییەکە بە شووتی دەکرێ، هەر کەس و شووتییەک تلار

دەکاتەوە، هی هەر کەس زۆرتر بڕوا و نەشکێ، شووتییەکانی‌تر دەبا بۆ خۆی ▤ نوعی بازی با هندوانه

شووتیه‌دار / şût(i)yedar/: ناو. گەز؛ گز؛ گزچار؛ گزم؛ گزیچار؛ دار گەزۆ ▤ درخت گز

شووتییەکۆڵە / şûtîyekołe/: ناو. زەبەشی چکۆلەی گەیشتوو ▤ هندوانه‌ی کوچک رسیده

شووخاڵ / şûxał/: ناو. شووش؛ شوێنی تووڵ و شەلاخ لە سەر پێست ‹وای بە تووڵ لێ داوە، شووخاڵی هەستاوە› ▤ جای ترکه و تازیانه بر پوست

شووخوشک / şûxuşk/: ناو. دش؛ دوش؛ شاباجی؛ خوشکی شوو ▤ خواهرشوهر

شوودار / şûdar/: ئاوەڵناو. بەشوو؛ بەمێرد؛ شوودارە؛ شووکردوو ‹ژنی شوودار› ▤ شوهردار؛ مُتأهل (برای زن)

شوودارە / şûdare/: ☜ **شوودار**

شووداری / şûdarî/: ناو. لێوەشاوی و لێهاتوویی ژن بۆ پێڕاگەیشتن بە شوو ▤ شوهرداری

شوور^{١} / şûr/: ناو. ١. ☜ **شیر-٢** ٢. شقر؛ فیلەگێژە؛ جۆرێ کەڵەکێوی ▤ ١. ☜ **شیر-٢** ٢. نوعی کل کوهی

شوور^{٢}: ئاوەڵناو. سوێر؛ سۆڵ؛ شۆر ▤ شور

شوورا / şûra/: ناو. ١. ☜ **شوورە-١** ٢. ☜ **شۆرا**

شوورک^{١} / şûrik/: ناو. ١. شمشێرە؛ دەستەندوی هەوجاڕ ٢. پلووسک؛ پلوورە؛ ئاوپەڕ ▤ ١. دستگیره‌ی خیش ٢. ناودان

شوورک^{٢}: ئاوەڵناو. خوار و خێچ ▤ کج‌وکوله

شوورگەر / şûrger/: ناو. شیرگەر؛ وەستای شیر و خەنجەرساز ▤ شمشیرساز

شووروارێژ / şûrwařêj/: ناو. دۆغاو؛ دۆخاو ▤ دوغاب

شوورە / şûre/: ناو. ١. شوورا؛ سوور؛ وارش؛ دیوار بە دەوری ماڵ و باغ و بێستاندا ٢. شوورەیی؛ عەیب و عار ▤ ١. حصار ٢. ننگ و عار

شوورەیی^{١} / şûreyî/: ناو. عەیب؛ نەنگ؛ شوورە ‹خێڵێکی سەیرن، لە شەرم و شوورەیی ناپرسن› ▤ ننگ؛ عار

شوورەیی^{٢}: ئاوەڵناو. شەرمهێن؛ دزێو ‹کاری شوورەیی› ▤ زشت

شوورهەنگێو / şûrhengêw/: ناو. شیروەشێنی کارامە و کردە ▤ شمشیرزن ماهر

شووریان / şûryan/: چاوگ. شێوان؛ شێویان ▤ به هم ریختن

شووز / şûz/: ناو. ١. جغز؛ جەغز؛ دایرە ٢. چووز؛ خەتی لە سەر وێستان بۆ هاویشتنی مت بۆ ناو جغز لە کایەی جغزێندا ▤ ١. دایره ٢. خط نشانه‌گیری در یکی از بازی‌ها

شووژ / şûj/: ناو. ورتکەبەردی بە کوتک شکێنراو ▤ ریزه سنگ شکسته

شووژن / şûjin/: ناو. سووژن ▤ جوالدوز

شووژناژن / şûj(i)najin/: ناو. سووژناژن؛ کاری بە سووژن کون ـ کون کردن ▤ عمل با جوالدوز سوراخ‌ـسوراخ کردن

شووژی / şûjî/: ناو. ١. ژووژوو؛ ژووژی؛ ژووشک؛ ژیشک ٢. تیژاوی پەنیر ▤ ١. جوجه‌تیغی ٢. تیزاب پنیر

شووسەوە / şûsewe/: ناو. تووڵی سەبەتەچنی ▤ ترکه‌ی سبدبافی

شووش^{١} / şûş/: ناو. ١. چووزە؛ لقی یەکسالانی تەڕ و نەرمی دار ٢. ☜ **شووخاڵ** ▤ ١. شاخه‌ی نرم یکساله‌ی درخت ٢. ☜ **شووخاڵ**

▣ **شووش کردن**: لقی نەرم و تازە دەرکردنی دار ▤ شاخه‌های نرم و تازه رویاندن درخت

شووش^{٢}: ئاوەڵناو. ١. قەدباریک ٢. بالاجوان ‹چ یارێ، یاری دلبەر بێ، جوان و شووش و ئەسمەر بێ/ دەبێ هەمتایی ئەختەر بێ، وەکوو ئاهوویی سەحرا بێ

«ویسالی»› 🇮🇷 ١. باریک اندام ٢. خوش قد و قامت

شوشبان / şûşban/: ☜ **شوشبین**

شوشبین / şûşbîn/: ناو. شووشبان؛ برازاوا 🇮🇷 ساقدوش

شوشتەری / şûşterî/: ناو. یەکێ لە نەغمەکانی دەزگای مۆسیقای ئێرانی 🇮🇷 نغمەی شوشتری

شوشک / şûşik/: ناو. سووسک؛ سووسکە؛ سوێسکە 🇮🇷 تیهو

شوشکە / şûşke/: ناو. باتوون؛ شیری کورت 🇮🇷 شمشیر کوتاه

شوشە / şûşe/: ناو. شیشە؛ شیشێ؛ شوویشە؛ مینا؛ جام؛ وەنەدیک؛ گزگزە: ١. ماکێکی ڕەق، تورت و بێبیچمە و لە سروشتدا بەدی دێ ٢. ڕووپەڕێکی ڕێک لەو جنسە کە بۆ دابین کردنی ڕووناکی لە سەر دەلاقە و ڕۆچن دایدەنێن ‹شووشەی دەلاقە؛ شووشەی ماشین› ٣. دەفرێ لەو ماکە بۆ پاراستن و ڕاگرتنی شتێک ‹شووشەی عەتر؛ شووشەی دەوا› ٤. ئامرازێکی درووسکراو لەو ماکە ‹شووشەی چرا؛ شووشەی چاویلکە› 🇮🇷 ١تا٤. شیشه

▣ **شوشەی تەمەن**/مجاز/ گیان؛ هەوێنی ژیان 🇮🇷 شیشەی عمر

شوشەبڕ / şûşebiř/: ناو. شیشەوڕ: ١. شووشەکار؛ جامچی ٢. ئامرازی شووشە بڕین 🇮🇷 ١. شیشەبُر ٢. ابزار شیشەبُری

شوشەبەن / şûşeben/: ☜ **شوشەبەند**

شوشەبەند / şûşebend/: ناو. شووشەبەن؛ ژوورێ کە دیواری لە جام کراوە 🇮🇷 شیشەبند

شوشەچرا / şûşeç(i)ra/: ناو. شیشەچرا؛ شووشەی چرا لامپا 🇮🇷 شیشەی لامپا

شوشەخۆر / şûşexor/: ناو. شیشەخۆر؛ ئەو بەشە لە ڕووکاری دەلاقە، درگا و ... کە شووشەی تێ دەخەن 🇮🇷 شیشەخور

شوشەسازی / şûşesazî/: ناو. شیشەسازی؛ کارگەی دروست کردنی شووشە 🇮🇷 شیشەسازی

شوشەسۆل / şûşesol/: ☜ **شوشەسەهۆڵ**

شوشەسەهۆڵ / şûşesehoł/: ناو. چلوورە؛ شووشەسۆل؛ شووشەیەخ 🇮🇷 دنگاله

شوشەشیر / şûşeşîr/: ناو. شیشەشیر؛ بوتڵێکی چکۆلە بە مەمکەمژەوە بۆ شیردانی منداڵی ساوا 🇮🇷 شیشەی شیر

شوشەکار / şûşekar/: ☜ **شوشەبڕ-١**

شوشەگەر / şûşeger/: ناو. شیشەگەر؛ پیشەگەری نێو شووشەسازی؛ کەسێ کە جام دروست دەکا 🇮🇷 شیشەگر

شوشەیەخ / şûşeyex/: ☜ **شوشەسەهۆڵ**

شوشەیی / şûşeyî/: ئاوەڵناو. شیشەیی؛ دروستکراو لە شووشە 🇮🇷 شیشەای؛ از جنس شیشه

شوفار / şûfar/: ئاوەڵناو. شوفار؛ شۆفار؛ شۆڤار: ١. زمان‌شڕ؛ نێوان‌تێکدەر ٢. جاسووس؛ سۆزمانی؛ زوانگر 🇮🇷 ١. سُخن‌چین ٢. جاسوس

شوفاری / şûfarî/: ناو. شۆفاری؛ زیرانی؛ جاسووسی 🇮🇷 جاسوسی

شوفاژ / şûfaj/: ناو. شۆفاژ: ١. سیستەمی گەرمادەری ناوەندی بە خەزێنە و تۆڕی لوولە و ڕادیاتۆرەوە ٢. هەر یەکە لە ڕادیاتۆرەکانی ئەو دەزگایە 🇮🇷 ١و٢. شوفاژ

شوفاژخانە / şûfajxane/: ناو. هۆدەی شوێنی دەزگای گەرمکەری ناوەندی 🇮🇷 شوفاژخانه

شوفر / şûfir/: ☜ **شۆفێر**

شوڤال / şûval/: ناو. جۆرێ شێوی خەڵکی جزیر و بۆتانە 🇮🇷 نوعی آش محلی

شوڤک / şûvik/: ناو. ١. ئالقەڕیز و دوولایی دەرگا ٢. /کۆن/ وشتر؛ حوشتر 🇮🇷 ١. حلقه و لولای در ٢. شُتُر

شوڤکڤان / şûvikvan/: ناو. وشترەوان؛ سارەوان 🇮🇷 ساربان

شووڤی / şûvî/: ناو. ڤنار؛ دووهێشە؛ کاری کێڵانی چەند گاسنە ▤ شُخم مُجدد

شووکا / şûka/: ناو. ١. گەوەزنە گرگنە؛ جۆرێک کەڵەکێوی بچووکی کوڵۆک سپی و کلکدرێژ ٢. شەمکۆر؛ جۆرێک ئاسکی یەک ساڵە وێنەی بزنەکێوی ٣. فیلەگێژە؛ شووڵ؛ جۆرێک کەڵەکێوی کلک کورتی خۆڵەمێشی ▤ ١تا٣. شوکا

شووکراو / şûk(i)raw/: ناو. وەرد؛ شوێنی کێڵدراو ▤ زمین شخم‌زده

شووکردوو / şûkirdû/: ئاوەڵناو. ١. شووکردگ؛ خاوەن شوو؛ شوودار ٢. *[کنایە]* پێگەیشتوو؛ عازەب (ژن) ▤ ١. شوهردار ٢. بالغ (زن)

شووکە / şûke/: ☜ **شووڵ**

شووگەر / şûger/: ☜ **شیرگەر**

شوول / şûl/: ناو. ١. ☜ **شوغڵ** ٢. پیسایی شل ٣. خلێرە؛ گاگۆز؛ پۆڵکە ▤ ١. ☜ **شوغڵ** ٢. مدفوع آبکی ٣. گیاه خُلَّر

شوولاندن / şûlandin/: چاوگ. فیڕاندن؛ زگچوون ▤ اسهالی ریدن

شوولک / şûlik/: ☜ **شووڵ**

شوولکاندن / şûlkandin/: چاوگ. *[پلار]* خۆ لە کار دزینەوە ▤ جیم شدن

شوولکەر / şûlker/: ناو. کارگەر؛ کرێکار ▤ کارگر

شوولگ / şûlig/: ناو. شتزۆری؛ فەرحانی ▤ فراوانی

شوولە / şûle/: ناو. ١. جەواڵی؛ تێڕ ٢. گیای دەڵاو بە گەورەیی و هەراشی ▤ ١. جوال دوتایی ٢. گیاهی است

شوولەکە / şûleke/: ناو. شۆلەکە؛ خورجێن؛ هەگبە؛ تێڕ ▤ خورجین؛ جوال دوتایی کوچک

شوولەم / şûlem/: ناو. *[پلار]* زک؛ ورگ ▤ شکم

شوولین / şûlîn/: ناو. تەڤژین؛ بەلەفیرە؛ زگەشۆرە؛ زگچوون ▤ اسهال

شووڵ / şûł/: ناو. شوولک؛ شوولک؛ شوو؛ شووکە؛ تووڵ؛ شۆڵ؛ لکی باریک ▤ ترکەی باریک

شووڵک / şûłik/: ☜ **شووڵ**

شووم / şûm/: ئاوەڵناو. شوم؛ جووتقۆشە؛ بێفەڕ ‹کوندی شوومی شەڕ› ▤ نحس؛ شوم

شووماسی / şûmasî/: ناو. جەڵد؛ لیزگەماسی بە شوولکەوە کراو ▤ رشتەی ماهی در ترکە شدە

شوومی / şûmî/: ناو. ١. بەدفەڕی ‹چقڵی مەزاری من چەقییە دامەنی، چ سوود/ شوومی بەرۆکی بەختمی بەردا کە من نەمام «مەحوی»› ٢. ☜ **شووتی** ▤ ١. نحوست ٢. ☜ **شووتی**

شوومیشەیتوونی / şûmîşeytûnî/: ☜ **کاڵەکەمارانە ـ١**

شوون / şûn/: ☜ **شوێن**

شووندیاری / şûnd(i)yarî/: ناو. قەرەبووی دیاری بە دیاری ▤ هدیەی در جواب هدیه

شوونگر / şûngir/: ناو. بریکار؛ وەکیل ▤ وکیل

شووی / şûy/: ☜ **شوو ـ١**

⊡ **شووی کرن:** ☜ **شوو کردن**

شوویتەمارانە / şûytemarane/: ناو. خەیاردێمی؛ کاڵەکەمارانە ▤ هندوانەی ابوجهل

شوویشە / şûyşe/: ☜ **شووشە**

شوویل / şûyl/: ناو. کلۆش؛ لاسکی دەخڵ ▤ ساقەهای غلّه

شووین / şûyn/: ☜ **شوێن**

شوویەم / şûyem/: ☜ **شێف**

شە¹ / şe/: ناو. ١. شانەی سەر داهێنان ٢. شانەی کولکە ٣. شەن؛ شەنە ٤. کەڵکیت؛ کەرکیت؛ دەف؛ دەفە؛ هەپک؛ هەپۆ؛ هەپە؛ کارازا؛ ئامرازێکی کانزایی و قورس بۆ کوتانەوەی پۆ ٥. نم؛ تەڕایی ▤ ١. شانەی سر ٢. شانەی پشم‌صاف‌کن ٣. چارشاخ؛ افشون ۴. دفته ۵. نم

شه۲: ناوه‌ڵناو. کۆن؛ بێ‌ڕەسێن؛ لـه نـرخ کـەوتوو ≡ قدیمی؛ از رواج افتاده

⊡ **شه بـون:** کۆن بوون؛ له نـرخ کـەوتن ≡ کهنـه شدن

شه‌ب / şeb/: ناو. زاخ ≡ زاج سفید

شه‌باب / şebab/: نـاو. شـەبابە؛ شمشـاڵ؛ بلـوێری کانزا ≡ نی فلزی

شه‌بابه / şebabe/: ☜ **شه‌باب**

شه‌باقه / şebaqe/: ناو. دەلاقەی کوناودیو له دیوار بۆ ڕووناکی ≡ روزنه (در دیوار)

شه‌باک / şebak/: نـاو. ۱. ڕەوتی تیشـک دانـەوه ۲. ☜ شه‌به‌ك ـ۱و۲ ≡ ۱. درخشش ۲. ☜ **شه‌بـه‌ك ـ۱و۲**

شه‌بخان / şebxan/: ناو. شاقەل؛ داوێن و گۆشـەی کەوا ≡ دامن کُت و عبا

شه‌بده‌ر / şebder/: ☜ **شه‌وه‌ر**

شه‌بدێز / şebdêz/: ☜ **شه‌ودێز**

شه‌بسان / şebsan/: ☜ **شه‌بستان**

شه‌بستان / şebistan/: ناو. شەبسان؛ شەوسـان: ۱. ئۆدەی گەوره بۆ دانیشـتن لـه مـاڵ ۲. ناومالـی مزگەوت ≡ ۱و۲. شبستان

شه‌بقه / şebqe/: ☜ **شه‌بکه**

شه‌بک / şebk/: ناوه‌ڵناو. تۆزێک شەل له ڕێ کردنـا ≡ کمی لنگ

شه‌بکان / şebkan/: چـاوگ. ئێشان؛ ژان کـردن ≡ درد کردن؛ به درد آمدن

شه‌بکاندن / şebkandin/: چاوگ. ئێشـاندن ≡ بـه درد آوردن

شه‌بکه / şebke/: نـاو. شـەبقە؛ شـەپکە؛ کڵاوی به لێواره ≡ کُلاه لبه‌دار

شه‌بکین۱ / şebkîn/: چـاوگ. ۱. شـەلینی کـەم ۲. ڕەق بوونی ماسوولکەی لەش ۳. ئێشـان؛ هاتنـه ئێش ≡ ۱. لنگیدن جزئی ۲. مُنقبض شدن عضـلات بدن ۳. درد گرفتن

شه‌بکین۲: نـاو. نەخۆشـییەکی ئاژەڵـه کـه شـەلی دەکا ≡ نوعی بیماری دام

شه‌بلوک / şeblûk/: ناو. چەڵتووک ≡ شلتوک

شه‌بۆت / şebot/: نـاو. ۱. درێژتـرین ماسـوولکەی لەشی گیانەوەر ۲. جۆرێک ماسییه ≡ ۱. بلندترین عضُلەی بدن جانور ۲. گونەای ماهی

شه‌به‌ز / şebez/: ☜ **شوتی**

شه‌به‌ژ / şebej/: ☜ **شوتی**

شه‌به‌ش / şebeş/: ☜ **شوتی**

شه‌به‌ق / şebeq/: نـاو. ۱. ڕۆشنایی ئاسۆ ۲. گزنگ؛ تیشکی سـەرەتایی هـەتاو ۳. کـون لـه دیـوار و کووتاڵدا ≡ ۱. شـفق ۲. نخسـتین تـابش آفتـاب ۳. سوراخ در دیوار و پارچه

⊡ **شه‌به‌ق تێبون:** ☜ **شه‌به‌ق تێ‌کەوتن**

شه‌به‌ق تێ‌کەوتن: شەبەق تێبوون؛ کونـا بـوونی دیوار و کووتاڵ ≡ سوراخ شدن دیوار یا پارچه

شه‌به‌ق دان: گزنـگ لـێ دان؛ زەرده لـه کێـوان دان؛ هەوەڵ تیشـکی تـاو لـه شـتێک دان ≡ نخستین تابش آفتاب به جایی زدن

شه‌به‌ق دانـه‌وه: کەوانـه کردنـەوەی تیشـکه ≡ مُنعکس شدن پرتو

شـه‌به‌ق ـ شـه‌به‌ق / şebeq şebeq/: ناوه‌ڵـکار. کون-کون ≡ سوراخ ـ سوراخ

شه‌به‌قی / şebeqî/: ناو. شەوەکی؛ بوولێڵەی بەیان؛ بەرەبەیانی زوو ≡ پگاه؛ اوّل بامداد

شه‌به‌ک / şebek/: ناو. ۱. شەباک؛ قـەڵادەی ملـی تاژی و ورچ و ... ۲. شـەباک؛ پەنجـەرەی تێلـی سەر چاک و پیران ۳. جۆرێ مەیمون ٤. نهـێنی خۆماڵی ناو دەرویشان ٥. تیرەیەکی کـوردن بـه زاراوه و ئایینی تایبەتی خۆیانـەوه ≡ ۱. قـلاده ۲. شباک سر مزار ۳. نوعی میمون ۴. اسرار درویشـانه ۵. از طوایف کُرد زبان

شەبەکە / şebeke/: ناو. کەناڵ؛ ڕایەڵە؛ ڕایەڵکە ‹شەبەکەی تەلەڤیزیون› ☰ شبکه؛ کانال

شەبەکی / şebekî/: ناو. ١. شەبەقی ٢. شەبکین؛ نەخۆشییەکی ئاژاڵە ٣. زاراوەی شەبەک ☰ ١. اوّل بامداد ٢. نوعی بیماری دام ٣. گویشی از زبان کُردی

شەبەندەبەڕۆژ / şebendebeřoj/: ناو. شەبەنگەبەڕۆژ؛ سەترل‌حەمام ☰ پارچه‌ای است

شەبەنگ^{١} / şebeng/: ناو. شەوەنگ؛ ڕەشەک؛ ڕیزێ لە بەشگەلی پرشنگ یان شەپۆل کە بە پێی تایبەتمەندییەکی دیاریکراو لە پەنا یەک ڕێک بووە ‹لە شەبەنگی تیشکدا، سەوز دەکەوێتە نێوان زەرد و شینەوە› ☰ طیف

شەبەنگ^{٢}: ئاوەڵناو. ڕەنگامە؛ ڕەنگاوڕەنگ ☰ رنگارنگ

شەبەنگ‌پێو / şebengpêw/: ناو. شەبەنگ‌نوان؛ کەرەسەیەک بۆ بەرهەم هێنان و ئەندازە گرتنی شەبەنگ ☰ طیف‌سنج

شەبەنگنوان / şebengn(i)wan/: ☜ **شەبەنگ‌پێو**

شەبەنگەبەڕۆژ / şebengebeřoj/: ☜ **شەبەندەبەڕۆژ**

شەبەنگی / şebengî/: ئاوەڵناو. پێوەندیدار بە شەبەنگەوە ☰ طیفی

شەبەیخون / şebeyxûn/: ☜ **شەوخونی**

شەبی / şebî/: ئامراز. لە چەشنی؛ وەکوو؛ چون؛ شبی ☰ همانندِ؛ شبیهِ

شەبیخون / şbîxûn/: ☜ **شەوخونی**

شەبیک / şebîk/: ناو. ١. نەقیزە ٢. گۆچانی شوانی ☰ ١. سیخونک ٢. عصای چوپانی

شەپ^{١} / şep/: ناو. ١. پڕ بە هەر دوو دەست؛ پڕی مشت ‹شەپێ کەرە› ٢. تۆلا؛ شەق؛ کاری لێدان بە پشتە پێ ‹شەپێکی پێدا دا و گوتێ نامەوێ!› ٣. زللە؛ زلە؛ شەپەلاغە؛ شەپیلە ٤. بەری دەست ☰ ١. پر مشت ٢. تیپا ٣. سیلی ۴. کف دست.

▣ **شەپ تێ هەڵدان**: شەق تێهەڵدان؛ بە پشتەپێ لێ دان ☰ تیپا زدن

شەپ^{٢}: دەنگ. دەنگی وێک‌کەوتنی بە پانایییەوە ‹شەپ لێی دا› ☰ صدای برخورد شیئ عریض

شەپ^{٣}: پێرۆ. ← **شەپوشۆڕ**

شەپازللە / şepazille/: ☜ **شەپەزلە**

شەپازلە / şepaz(i)le/: ☜ **شەپەزلە**

شەپال / şepal/: ئاوەڵناو. ڕند؛ خوشیک؛ جوانی دڵبەر و خوێن‌شیرین ☰ زیبای دلکش

شەپالۆخ / şepalox/: ☜ **شەپڵتە**

شەپالوخ / sepalûx/: ☜ **شەپڵتە**

شەپاڵ / şepał/: ناو. ١. شێرکۆلە؛ بەچکەشێر ٢. ☜ **شەپەزلە** ☰ ١. توله شیر ٢. ☜ **شەپەزلە**

شەپاڵە / şepałe/: ☜ **شەپەزلە**

شەپان / şepan/: چاوگ. تێنەپەڕ. //شەپای؛ دەشەپێی؛ بشەپێ// شلەقان ☰ به هم خوردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: شەپاو/ چاوگی نەرێنی: نەشەپان

شەپاندن / şepandin/: چاوگ. تێپەڕ. //شەپاندت؛ دەشەپێنی؛ بشەپێنە// شلەقاندن ☰ به هم زدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەشەپاندن

شەپانکاری / şepankarî/: ☜ **شەپشەپێن**

شەپانە / şepane/: ناو. ١. سەرپۆشی دەفری پچووک ٢. شیپانە؛ دوولای چوار چێوەی درگا ☰ ١. سرپوش ظرف کوچک ٢. کناره‌های چهارچوب در

شەپانێ / şepanê/: ناو. شەقانێ؛ تۆپان ☰ توپ‌بازی (با پا)

شەپرزە / şepirze/: ☜ **شپرزە**

شەپرزیاگ / şepirz(i)yag/: ☜ **شپرزیاگ**

شەپرزیان / şepirzyan/: چاوگ. شپرز بوون ☰ به هم ریختن

شەپڕێو / şepřêw/: ☜ **شپرزە**

شەپشەپ / şepşep/: دەنگەناو. دەنگی پای مرۆ لە کاتی ڕۆیشتندا ▤ صدای پای آدمی

شەپشەپان / şepşepan/: ☜ **شەپشەپێن**

شەپشەپانە / şepşepane/: ☜ **شەپشەپێن**

شەپشەپانێ / şepşepanê/: ☜ **شەپشەپێن**

شەپشەپێن / şepşepên/: ناو. شەپانکاری؛ شەپشەپان؛ شەپشەپانێ؛ شەپشەپانە؛ شەقانێ؛ یارییەک کە شەپ تێهەڵدانی زۆری تێدا بێ ▤ تیپابازی

شەپقە / şepqe/: ☜ **شەبکە**

شەپک / şepik/: ناو. ١. شاپک؛ چۆغە ٢. جاشباڵتە؛ جۆرێ پاڵتاوی کورت ٣. کوتە تەختەیەک بۆ سوونەوەی ئامانی تازەی گلین ٤. تەختەیەک بۆ توند کردنی کەژوو لە دەمی چنیندا ▤ ١. نیمتنەی پشمی ٢. پالتوی کوتاە ٣. تختەی ساییدن ظرف گلین ۴. تختەای کە در بافتن نوعی تسمەی پشمی بە کار می‌رود

شەپکە / şepke/: ناو. ١. ☜ **شەبکە** ٢. ئامرازێکی جۆلایی ٣. تەپکەی داو ٤. دارووکەی ساف کردنی هەوڕ و ئامانی لە گڵ دەرهاتوو ▤ ١. ☜ **شەبکە** ٢. از ابزار بافندگی ٣. دام بر تختە کوبیدە ۴. چوب صاف کردن ظروف سُفالی

شەپکەشان / şepkeşan/: ناو. دەفەی شان؛ پاڕۆی شان؛ باڵەکە؛ ئێسکی پانی شان ▤ استخوان کتف

شەپل^{1} / şepl/: ناو. ئامرازی گاسن داگرتن، تا قووڵتر بکێڵێ ▤ دستەای کە گاوآهن را با آن پایینتر می‌برند

شەپل^{2}: ئاوەڵناو. شپرێو؛ شپرزە ▤ پریشان؛ پراکندە

شەپلۆر / şeplor/: ناو. نەخۆشییەکە لە سەرما و گەرما پەیدا دەبێ و وەک سووریژە وایە ▤ نوعی بیماری شبیە سُرخک

شەپلە / şeple/: ناو. سەکتە؛ قۆتک؛ مفاجات؛ دۆخی وەستانی لەناکاوی دڵ یان مێشک ▤ سکتە

▣ **شەپەی دڵ**: ڕاوەستانی لە ناکاوی هەموو یان پاژێک لە ماسوولکەی دڵ ▤ سکتەی قلبی

شەپەی مێشک: گیرانی دەمارێکی مێشک بە تنۆکە خوێنێکی گیراو یان هەرچێکی تر ▤ سکتەی مغزی

شەپلیشەپان / şeplîşepan/: ناو. کاری بە لەپی دەست شتێ هەڵاویتن و گرتنەوەی. هەروەها: **شەپلیشەپان پێ کردن** ▤ کار بالا انداختن و گرفتن چیزی

شەپلین / şeplîn/: چاوگ. شەرپلین؛ شپرز بوون؛ شپرێو بوون ▤ پخش و پریشان شدن

شەپلاخ / şepłax/: ☜ **شەپەزلە**

شەپلاخە / şepłaxe/: ☜ **شەپەزلە**

شەپلاغ / şepłağ/: ☜ **شەپەزلە**

شەپلاغە / şepłağe/: ☜ **شەپەزلە**

شەپلتە / şepiłte/: ناو. شاپەلۆخ؛ شاپالۆخ؛ شاپەلوخ؛ شەپەلۆخ؛ شەپالووخ؛ وەروەرە؛ بەفرەلوو؛ پارووی پانی بەفر مالین ▤ داموز؛ پاروی برفروبی

شەپلە / şepłe/: ناو. ١. نەخۆشی لە دەست چوونی کۆنترۆڵی بەشێ لە ماسوولکەکانی لەش ٢. کاری لێکدانی قنگ ٣. چەپلە؛ چەپک؛ چەپ ▤ ١. بیماری فلجی ٢. عمل باسن را بهم مالیدن ٣. کف

▣ **شەپلە بە قوونێ**: یاری و کێبەرکێی بە زەبر و تەوژمی لاقوونگ یەکتر فڕێ دان ▤ از بازی‌ها

⊡ **شەپلە لێدان**: ئیفلیج بوون؛ لە دەست دانی کۆنترۆڵی ویستەکی بەشێ یان هەموو ماسوولکەکانی لەش ▤ فلج شدن

شەپلەلێداو / şepłelêdaw/: ئاوەڵناو. شەپلەلێدراو؛ کوچ؛ لەپۆل ▤ فلج

شەپلەلێدراو / şepłelêd(i)raw/: ☜ **شەپلەلێداو**

شەپڵەلێدراوی / şepłelêd(i)rawî/: ناو. کوچی؛ گۆچی؛ ئیفلیجی ■ فلجی

شەپنە / şepne/: ناو. شەپنەک؛ درمغ؛ ئامرازێکە وەک شەن بەڵام چەنگاڵ ئاسایی ■ وسیلەای مانند شن‌کش

شەپنەک / şepnek/: ☜ شەپنە

شەپنی / şepnî/: ئاوەڵناو. تاوانکار؛ تاوانبار؛ خەتاکار ■ خطاکار

شەپوشۆڕ / şep û şoř/: ئاوەڵناو. شەپەوشۆڕ؛ شۆڕەوبووی نارێک و تێکەڵ-پێکەڵ ■ آویزان نامیزان

شەپۆپە / şepope/: ناو. شەپۆتە؛ کەڵکیت؛ کەرکیت؛ دەفەی جۆلایی ■ دفته؛ از ابزار بافندگی

شەپۆتە / şepote/: ☜ شەپۆپە

شەپۆڕ / şepoř/: ناو. شیوەن؛ شین؛ چەمەرە؛ چەمبەرە؛ بانگ؛ ڕۆ - ڕۆ؛ ڕوایڕوو؛ شین و گریان بە دەنگی بەرز، بۆ شینگێڕی (پتر لەگەڵ «شین»دا دێ) ‹لە هەر شەقام و کووچەیەک شەپۆڕ و شینە/ دێ بەرەو دڵم «سوارە»› ■ شیون

شەپۆڕنامە / şepořname/: ناو. شین‌نامە ■ مرثیە

شەپۆکان / şepokan/: چاوگ. شەپۆکیان؛ پەشۆکان؛ سەر لێ‌تێکچوون؛ وڕ بوون ■ هاج و واج شدن

شەپۆکیان / şepokyan/: ☜ شەپۆکان

شەپۆل / şepol/: ناو. پێل؛ شەپێل؛ شیپە؛ شیپەل: ١. سیپەل؛ لیپ؛ لیپاو؛ لەف؛ پەل؛ مۆنج؛ بۆڕ؛ کۆما ئاوی بەرزەوە بووی بزۆک ‹بە تەحریکی هەوا دیت و دەچی چەشنی شەپۆلی ئاو/ سەراپا غەرقی گێژاوی غەم و بەحری خەیاڵاتی «بێخود»› ٢. نژمێک لە کەوانەگەلی لە شوێن یەکی وەک یەک ‹شەپۆلی ڕادیۆیی› ٣. *[مەجاز]* دۆخی هەڵکفان و یاخی بوونی هەستی دەروون ‹شەپۆلی تووڕەیی› ٤. تەوژمی خێرا و کوت‌وپڕی ‹شەپۆلی هەوای گەرم› ■ ١تا٤. موج

◘ **شەپۆل (لێ)دان**: ١. پێل دان ٢. *[مەجاز]* یەکجار زۆر بوون (لە باسی زانایی کەسێکدا دەگوترێ) ‹مامۆستاکەمان لە بواری زمانەوانیدا، زانستی شەپۆل لێ ئەدا› ■ ١. موج زدن ٢. فراوان بودن

شەپۆلاوی / şepolawî/: ئاوەڵناو. شەپۆلدەر؛ بەپێل؛ بەمۆنج؛ بە بەرز و نزمی وەک یەک و هاوشانەوە ■ موجدار؛ مواج

شەپۆلپێو / şepolpêw/: ناو. ئامرازی پێوانی ڕادەی بەرزی، خێرایی، تەوژم و ...ی شەپۆل ■ موج‌سنج

شەپۆلدەر / şepolder/: ☜ **شەپۆلاوی**

شەپۆلڕەوێن / şepolřewên/: ناو. شەپۆلگرەوە؛ دیوار یان هەر جۆرە بەرگرێک بۆ ڕەواندنەوەی هێزی پێلی گەورە و مەترسیدار ■ موجگیر؛ موج‌شکن

شەپۆلک / şepolik/: ناو. شەپۆلکە؛ شیپەلک؛ پێلی کەم و بچووک ■ موج کوچک

شەپۆلکە / şepolke/: ناو. ١. ☜ **شەپۆلک** ٢. زللە؛ زیللە؛ شەقەزلە ■ ١. ☜ **شەپۆلک** ٢. سیلی

شەپۆلگرەوە / şepolg(i)rewe/: ☜ **شەپۆلڕەوێن**

شەپە^{١} / şepe/: ناو. ١. کۆمەڵە بەفری بە سەر یەکدا کراو ٢. ڕنوو؛ ڕنی؛ کلێلە؛ شاپە؛ شاپ ■ ١. برف برهم انباشته ٢. بهمن

شەپە^{٢}: دەنگەناو. ١. خشە؛ کشە؛ دەنگی لێک ساوینی دوو شتی وشک و زرو ٢. ☜ **شڵپە**^{٢} ■ ١. خِش ٢. ☜ **شڵپە**^{٢}

شەپەتێڕێ / şepetêřê/: ناو. ناوی یارییەکی مندالانە ■ از بازی‌های کودکانە

شەپەر / şeper/: ناو. شاباڵ؛ سەرباڵ؛ شاپەڕ ■ شهپر

شەپەزڵە / şepezille/: ☜ **شەپەزلە**

شەپەزلە / şepez(i)le/: ناو. شەپازڵە؛ شەپازلە؛

شەپاڵ؛ شەپاڵە؛ شەپەزللە؛ شـەپلاخ؛ شـەپلاخە؛ شـەپلاغ؛ شـەپلاغە؛ شـەپەلاخە؛ شـەپەلاغە؛ شەپیلە؛ شەقازللە؛ شەقازلە؛ شەقەزللە؛ شەقەزلە؛ شەقەزیلە؛ شەماق؛ شیلاقە؛ شیلپاخ؛ زەرپێ کە بە لەپی دەست لە دەموچاو و لامل کەسـێ دەدرێ ▤ سیلی

شەپەشەپ١ / şepeşep/: ئاوەڵکار. بە لەخشەلەخش ‹تەلیسەکەی شەپەشەپ هێنا› ▤ کشان ـ کشان

شەپەشـەپ٢: دەنگـەناو. ١. خشـەخـش ٢. ☜ شڵپەشڵپ ▤ ١. خِش‌خِش ٢. ☜ **شڵپەشڵپ**

شـەپەلۆح / şepeloĥ/: نـاو. دارێکـە لـە شـوێنی گەرمەسێر دەڕوێ ▤ درختی است گرمسیری

شەپەلۆخ١ / şepelox/: ☜ **شەپڵتە**

شەپەلۆخ٢: ئاوەڵناو. *[کنایە]* زۆرخـۆر؛ فرەخـوەر ▤ پرخور

شەپەڵاخە / şepełaxe/: ☜ **شەپەزلە**

شەپەڵاغە / şepełağe/: ☜ **شەپەزلە**

شەپەوشۆڕ / şepe w şoř/: ☜ **شەپوشۆڕ**

شەپیتکە / şepîtke/: ☜ **شەپیتە**

شـەپیتە / şepîte/: نـاو. شـەپیتکە؛ ئـامرازێکی جۆلایی تێوەدانی پێ توند و سفت دەکرێتەوە ▤ از ابزار بافندگی

شەپیلک / şepîlik/: نـاو. باڵـەکە؛ دەفـەی شـان؛ ئێسکی پانی تەنکەی شان ▤ استخوان کتف

شەپیلە / şepîle/: ☜ **شەپەزلە**

شەپێل / şepêl/: ☜ **شەپۆل**

شەپێو / şepêw/: نـاو. داری لەلـەکراو بـۆ ئەنـدازە گرتنی تەڕ بوونی زەوی لە بـاران ▤ قطعـە چـوب سنجش نفوذ باران

شـەت١ / şet/: ناو. زێ؛ چەمی گەورە ▤ رود بـزرگ؛ شط

شـەت٢: ئاوەڵـناو. ١. قیلـەوقاچ بـڕاو ٢. ڕاسـت و بێلوول و پێچ (موو) ▤ ١. اُریب ٢. صاف (مو)

شـەتاندن / şetandin/: چـاوگ. ١. بەسـتن؛ بەستنەوە؛ شتێک بە بەن، گیرە و ... توند کردن ٢. پێچاندنەوە؛ پێچانن؛ لوول دان؛ لوولـە کـردن؛ وەرگەڕاندن بە دەورە خۆدا ▤ ١. بستن ٢. پیچاندن

شەتاو / şetaw/: ناو. ١. ئاوی زۆر کـە لـە بـەفری تاویاوە سەرچاوە دەگرێ ‹چوون دێوانەی شۆر ئازیز نە سەردا/ شەتاو سـەر هـۆرگێرت وە دەشـت و دەردا «مەولەوی»› ٢. ئاوی ساردێ کە لـە گـەرمادا لـە ئەسـپی دەپـژێنن ▤ ١. رودی کـە از برفـابهـا سرچشمە می‌گیرد ٢. آب خنکی کە در گرما بر اسـب می‌پاشند

شەترنج / şetrinc/: ☜ **شەترەنج**

شـەترەنج / şetrenc/: نـاو. شـاترنج؛ شـترنج؛ شاتورنج؛ شەترنج؛ سوترنج؛ سەترنج؛ سـەرترینج؛ یارییـەکی دوو کەسـی بـە سـەر پەڕەیـەکی چوارگۆشەی ٦٤ خانووی یەک نـا یـەک ڕەش و سپی و ١٦ مۆرەی ڕەش و ١٦ مۆرەی سـپییەوە، برێتی لە ٨ سـەرباز، ٢ قـەڵا، ٢ ئەسـپ، ٢ فیـل، وەزیر و شایەک بۆ هەرکام لە یاریزانان ▤ شطرنج

شەترەنجی / şetrencî/: ☜ **چوارخانە**

شەتری / şetrî/: نـاو. گێل‌گێلـە؛ ڕێـزە گولـینگەی سەر و پۆڕ ▤ منگولەهای سر و دستار

شەتڵ١ / şet(i)ł/: ناو. شەخل؛ شتل؛ شتڵ ▤ نشا

شەتڵ٢: ☜ **شەلاڵ**٢

شـەتڵجاڕ / şet(i)łcař/: نـاو. شتڵـجاڕ؛ شەتڵـگە ▤ نشازار

شەتڵگە / şetiłge/: ☜ **شەتڵجاڕ**

شـەتوپەت١ / şet û pet/: ئاوەڵناو. پارچـە ـ پارچـە؛ شڕوشیتاڵ؛ لەت‌وکوت ‹کراسـی شـەت‌وپـەت› ▤ پارە ـ پورە

▣ **شەتوپەت کردن:** شڕ کردن؛ دڕاندن ‹کراسەکەمی شەت‌وپەت کرد!› ▤ پارە ـ پارە کردن

شـەتوپەت٢: ئاوەڵـکار. پارچە ـ پارچە؛ شڕوشـیتاڵ؛

لەت‌وکوت ☰ پارە ـ پارە

شەتوکوت / şet û kut/: ناو. ١. کاری لێدانی بێ دەست پاراستن ٢. شیروکوت؛ وشەیەکە لە هەڵبژاردنی دەستەی یاریدا بۆ یەکێکی دەڵێن کە تەنیا دەمێنێتەوە ☰ ١. عمل بی ملاحظە و احتیاط زدن ٢. اصطلاحی هنگام یارگیری در بازی

شەتور / şetûr/: ☜ **شەفتور**

شەتە / şete/: ناو. ١. ☜ **شۆبە ـ ٢** ٢. ☜ **شەلیتە**

شەتەڕە / şeteře/: ☜ **شاتەڕە**

شەتەک / şetek/: ناو. کاری توند بەستن و جووڵە لێ بڕین ‹شەتەک درا لە دار درەنگانی شەو/ لاویک لە سەر ڕزگار بوونی وەتەنی «هێمن»› ☰ عمل سفت و مُحکم بستن

⊡ **شەتەک دان:** شەتەن دان؛ توند داپێچان و جووڵە لێ بڕین. هەروەها: **شەتەک دران** ☰ محکم پیچیدن و بستن

شەتەکدراو / şetekd(i)raw/: ئاوەڵناو. دەندی؛ بە گوریس بەستراو ☰ طناب‌پیچ

شەتەن / şeten/: ناو. تەنافی شت پێچان ☰ طناب برای بستن

⊡ **شەتەن دان:** ☜ **شەتەك دان**

شەتیر / şetîr/: ناو. ساتۆر ☰ ساطور

شەجۆ / şeco/: ئاوەڵناو. جوامێر؛ جامێر ☰ جوانمرد؛ رادمرد

شەجو^1 / şecû/: ناو. جۆباری گەورە ☰ نهر

شەجو^2: ئاوەڵناو. مەرد و ڕەند ☰ جوانمرد

شەجەرە / şecere/: ناو. ڕەگەزنامە؛ سەجەرە؛ سەرجەلە؛ نووسراوەیێ کە بن و بنەچەک و خزم و خانەدانی کەسێکی هەڵداوە و گەلەک جاریش بە شێوەی دارێک نیشان دەدرێ ☰ شجرەنامه

شەحرمەحر / şeĥ(i)rmeĥ(i)r/: ☜ **شەهمار**

شەحنە / şeĥne/: ناو. شانە؛ داڕۆغە ☰ داروغه

شەخار / şexar/: ناو. خۆڵەمێشی دڕک و داڵی سارا کە بۆ دروست کردنی سابوون بە کار دێت ☰ شخار

شەخت / şext/: ئاوەڵناو. لە هەردوو دەست شەل (حیوان) ☰ دو دست لنگ (حیوان)

شەختاندن / şextandin/: چاوگ. سەرەوژێر کردن ☰ سرازیر کردن

شەختۆ / şexto/: ئاوەڵناو. ١. تەمەڵ؛ لەش‌گران ٢. تێکەڵ‌ـپێکەڵ و نارێک ☰ ١. تنبل؛ لش ٢. درهم‌برهم

شەختە / şexte/: ناو. شختە؛ شەخسە: ١. شەڵتە؛ سەرمای پاییز کە زەرعات خراپ دەکا ‹دیارە لای شەختەیە ناخۆش خەوەرێ/ دارە خۆی دەرنێ، خەزەڵ هەڵدەوەرێ «هەژار، *بۆ کوردستان*»› ٢. سەهۆڵ؛ سۆڵ؛ یەخ ٣. بەستەڵەک ☰ ١. سرمای پاییزی آفت کشت ٢. یخ ٣. یخبندان

⊡ **شەختە ئەنگاوتن:** سەرما و سۆڵە لێ دان ☰ سرما زدن زراعت

شەختە بزوتن: سەرما و سۆڵە ڕەوینەوە ‹تێپەڕی پایز و سەرما ئەنگووت/ لەپڕێ بەستەڵەک و شەختە بزووت «حەقیقی»› ☰ سرما و یخبندان سپری شدن

شەختە کەوتن: شەختە هاتن؛ سەرما و بەستەڵەک پێش هاتن ‹هۆلی بینا نا بزن و تێ خزی/ شەختە کەوت قاچ و قولی پەز تەزی «حەقیقی»› ☰ سرما و یخبندان فرارسیدن

شەختە هاتن: ☜ **شەختە کەوتن**

شەختەلێداو / şextelêdaw/: ئاوەڵناو. قەیسەربردوو؛ سەرمابردوو ☰ سرمازده

شەختە و بەند / şexte w bend/: ناو. سەرما و بەستەڵەک ‹تۆ برۆ تا زووە لەو مەڵبەندە/ هەڕەتی هاتنی شەختە و بەندە «حەقیقی»› ☰ سرما و یخبندان

شەختی / şextî/: ناو. کوچی؛ گۆچی؛ شەهتی؛ شەپلەلێدراوی ☗ فلجی

شەختین / şextîn/: چاوگ. سەرەوژێر بوون ☗ سرازیر شدن

شەخرە / şexre/: ☜ **شەغرە**

شەخرەکێش / şexrekêş/: ☜ **شەغرەکێش**

شەخس / şexs/: ناو. ١. مرۆ؛ کەس ‹دەبێ شەخسێک -هەرکێ بێ- بکرێتە قوربانی دە پێناوی مەسلەحەتی گشتیدا... «هەژار، چێشتی مجێور»› ٢. قەبری چاکان ‹مەلا وەیسی گوتی: کاک هەژار! هیچ کەس تا ئێستا نەیوێراوە پووشێکیش لەم قەبرستانە بەرێ؛ دیارە شەخسێکی زۆر تووڕەیە! «هەژار، چێشتی مجێور»› ☗ ١. شخص ٢. مزار مُتبرکە

شەخساڵ / şexsał/: ناو. بێشەی چوغور ☗ بیشەی انبوە

شەخسان / şexsan/: چاوگ. تێنەپەڕ. //شەخسای؛ دەشەخسێی؛ بشەخسێ// شەخسین؛ بێڕەنگ بوون؛ ڕەنگ پێ نەمان لە بەر نەخۆشی ☗ رنگ پریدن از بیماری

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: شەخساو/ چاوگی نەرێنی: نەشەخسان

شەخساو / şexsaw/: ئاوەڵناو. شەخسیو؛ بێڕەنگ؛ ڕەنگ‌گۆڕاو لە بەر نەخۆشی ☗ رنگ‌باختە از بیماری

شەخسە / şexse/: ☜ **شەختە**

شەخسین / şexsîn/: ☜ **شەخسان**

شەخسیو / şexsîw/: ☜ **شەخساو**

شەخسێووەخسێ / şexsê w wexsê/: ناو. *[پلار]* دەستەی قەتڵ بڕینەوە ☗ مراسم عزاداری مُحرم

شەخف / şexf/: ناو. بانەناو؛ کاری بە کاگڵ بان سواغ دان ☗ کاهگل‌کاری پشت‌بام

شەخڵ / şexił/: ☜ **شەتڵ**[1]

شەخەڵ / şexeł/: ☜ **شخەڵ**

شەخەڵان / şexełan/: ناو. ١. زەلجاڕ؛ ژاژەڵان؛ قامیشەڵان ٢. شەخەڵە؛ بێشەی چوغور ☗ ١. نیزار ٢. بیشەی انبوە

شەخەڵمەخەڵ / şexełmexeł/: ناو. شەخەڵومەخەڵ: ١. خشت‌وخاڵ؛ پووش‌وپاڵ؛ هەژگ‌وپژاڵ؛ شتی بێ‌بایەخ و دەسگر ٢. تڕتفاق؛ تڕوتفاق؛ خڕەوپڕە ☗ ١. آت و آشغال ٢. خِرت‌وپِرت

شەخەڵومەخەڵ / şexeł û mexeł/: ☜ **شەخەڵمەخەڵ**

شەخەڵە / şexełe/: ☜ **شەخەڵان ـ٢**

ـ شەد / şed-/: پاشەوشە. شد؛ بەستن ☗ بست

شەدار / şedar/: ئاوەڵناو. شێدار؛ نمدار ☗ نمناک

شەداندن / şedandin/: چاوگ. شەتەک دان ☗ مُحکم بستن و پیچیدن

شەدانک / şedanik/: ☜ **شادانە**

شەدانە / şedane/: ☜ **شادانە**

شەددە / şedde/: ناو. گیرە؛ دووپات؛ نیشانەیەک لە ڕێنووسی عارەبی و فارسی، لە کۆتایی بڕگەیەک و سەرەتای بڕگەیەکی‌تری وشەدا، بە شێوەی «ّ» کە لە سەر هەر پیتێک دابنرێ ئەو پیتە دووجار دەخوێندرێتەوە ☗ علامت تشدید

شەدە / şede/: ناو. ١. مشکی؛ پارچەیەکی ڕەش یان سووری ئاوریشمە بۆ سەرپێچ و مێزەر ٢. سەر و پێچی ژنان ‹شوان وە هەوهەو پەز وە قوڕەوە/ لەنجە ها وە لای شەدە شۆڕەوە «فولکلۆر»› ☗ ١. پارچەای ابریشمی برای دستار ٢. سرودستار زنانە

شەر / şer/: ناو. سەر ☗ سر

▣ **شەر ژێکرن**: سەر ژێ کرن؛ سەر بڕین؛ سەر لە لەش جیا کردنەوە ☗ سر بُریدن

شەرا / şera/: ناو. شەڕا: ١. بای گەرمی زیانی بێستان ٢. گەرمای زۆری هاوینە ٣. خێشکی

کلۆش کێشان بۆ سەر خۆیان ٤. بێهۆشی لە بەر ژانی زۆر ▬ ١. باد گرم آفت جالیز ٢. شراره؛ گرمای سوزان ٣. تور جابەجا کردن غلەی درویدە ۴. حالت بیهوشی بر اثر درد شدید

⊡ **شەرا دادان:** تاو گرتنی گەرمای هاوینە ▬ شدت گرفتن گرما

چونە شەرای مەرگد نزیک لە مردن کەوتنەوە ‹چوومە شەرای مەرگ، عەجەب نەمردم! «فولکلۆر»›▬ به حد مرگ رسیدن

شەراب /şerab/: ناو. شەراو؛ شەڕاب؛ بادە ▬ شراب

شەرابخانە /şerabxane/: شەراوخانە؛ دووکانی بادەفرۆشی ▬ میخانە

شەرابخۆر /şerabxor/: ناو/ ئاوەڵناو. شەرابخۆرەوە؛ شەراوخۆر ▬ میگُسار

شەرابخۆرەوە /şerabxorewe/: 🖝 **شەرابخۆر**

شەرابخۆری /şerabxorî/: 🖝 **بادەنۆشی**

شەرابردگ /şerabirdig/: 🖝 **شەرابردو**

شەرابردو /şerabirdû/: ئاوەڵناو. شەرابردگ؛ شەرابردە؛ شەرالێداو؛ شەڕابردوو؛ شەڕابردگ؛ شەڕابردە؛ شەڕالێدراو؛ گەرمابردوو ▬ گرمازدە

شەرابردە /şerabirde/: 🖝 **شەرابردو**

شەرابفرۆش /şerabf(i)roş/: ناو. شەراوفرۆش؛ کەسێ کە بادە دەفرۆشێ ▬ بادەفروش

شەرابی /şerabî/: ئاوەڵناو. شەراوی: ١. بە ڕەنگی سووری ئامال ڕەش ٢. شەرابخۆر ▬ ١. رنگ شرابی ٢. شرابخوار

شەرالێداو /şeralêdaw/: 🖝 **شەرابردو**

شەرانخێوی /şeranxêwî/: ناو. شەڕانخێوی؛ شەڕناخێوی؛ غارغارێن بە ئەسپ لە مەیداندا ▬ تاخت و تاز در میدان

شەراو /şeraw/: 🖝 **شەراب**

شەراوخانە /şerawxane/: 🖝 **شەرابخانە**

شەراوخۆر /şerawxor/: 🖝 **شەرابخۆر**

شەراوفرۆش /şerawf(i)roş/: 🖝 **شەرابفرۆش**

شەراوی /şerawî/: 🖝 **شەرابی**

شەربە /şerbe/: ناو. شەروە؛ دەفری ئاو خواردنەوە لە سواڵەت ▬ ظرف آبخوری سُفالین

شەربەت /şerbet/: ناو. ١. شەربەتاو؛ خواردنەوەیەک لە ئاو، ئارەق یان شیلە و ماکێکی شیرین ٢. تراوی خواردنەوە بۆ دەرمان ‹شەربەتی کۆخە› ▬ ١و٢. شربت

شەربەتاو /şerbetaw/: ناو. شەربەت؛ خواردنەوەیەک لە ئاو، شیلە و ماکێکی شیرین ▬ شربت

شەربەتچی /şerbetçî/: ناو. ١. کەسێ شەربەت دروست دەکا ٢. کەسێ شەربەت ئەفرۆشێ ▬ ١. شربتساز ٢. شربتفروش

شەربەتخۆری /şerbetxorî/: ناو. ١. میوانی شەربەت خواردنەوە بۆ شادی ٢. دەفری شەربەت خواردنەوە ▬ ١. مهمانی شربتخوری ٢. ظرف شربتخوری

شەربەتساز /şerbetsaz/: ناو. کەسێ شەربەت دروست ئەکا ▬ شربتساز

شەربەتفرۆش /şerbetf(i)roş/: ناو. کەسێ شەربەت بە پارە ئەدا ▬ شربتفروش

شەرپا /şerpa/: ناو. لەچک؛ ڕووسەری ▬ روسری

شەرپل /şerpil/: ئاوەڵناو. سەرگەردان؛ گێژ و داماو ▬ مات و سرگردان

شەرپلان /şerp(i)lan/: چاوگ. شەرپلین؛ واق‌ورمان؛ دژدامان؛ سەر لێ شێوان ▬ مات و مُتحیر شدن

شەرپلاندن /şerp(i)landin/: چاوگ. سەر لێ شێواندن ▬ مات و مُتحیر کردن

شەرپلین /şerp(i)lîn/: 🖝 **شەرپلان**

شەرپەزە /şerpeze/: 🖝 **شپرزە**

شەرت /şert/: ناو. ١. گرێو؛ گرەو؛ بەندیواری نێوان

کار یان دیاردەیەک لەگەڵ کار یان دیاردەیەکی تردا، بە جۆرێ کە یەکێکیان بەبێ ئەوی دیکە جێبەجێ نەبێت ‹من ئێژم ناچێ، با شەرت بوەسین!› ۲. پێویست؛ پێداویست؛ کارێ کە جێبەجێ کردن یان بەجێ هێشتنی لە ڕەوتی بڕیارنامەیەکدا وەئەستۆ گیراوە ‹قەولی ڕەسوولی ئاخر زەمانە/ وەتەن خۆش ویستن، شەرتی ئیمانە «موفتی پێنجوێنی»› ۳. بڕیار؛ گفت؛ هەڤبەست؛ پەیمان ‹نەمردم من ئەگەر ئەمجارە بێ تۆ/ نەچم، شەرت بێ، هەتا ئەو خوارە بێ تۆ «نالی»› ٤. کرێی ڕەنجبەر و شوان و گاوان ☰ ۱. شرط؛ شرطبندی ۲. لازمە ۳. عهد و پیمان ۴. مُزد کارگر

▣ **بە شەرتی چەقۆ:** بە مەرجی چەقۆ لێ دان پێش لە کڕین (بۆ شووتی و جار-جاریش کاڵەک) ☰ به شرط چاقو

⊡ **شەرت بردنە سەر:** لە سەر پەیمان بوون تا ئاخر ☰ بر عهد و پیمان ثابت ماندن

شەرت بون: ۱. بەڵێن بوون؛ قەوڵ بوون ‹شەرت بێ لە داخت خۆم سیاپۆش کەم «فولکلۆر»› ۲. مەرج بوون؛ حیساب بوون ‹چۆن بژی شەرتە نەوەک چەندە بژی «سوارە»› ☰ ۱. قول دادن ۲. شرط بودن

شەرت بەستن: گرێو/ گرەو کردن ☰ شرطبندی کردن

شەرت پەڕین: تەواو بوونی وادەی شوانی ☰ تمام شدن مدت چوپانی

شەرت کردن: ۱. پەیمان بەستن؛ ڕەخسانی بارێک یان کودانی کارێک و جێبەجێ کردنی ئەرکێک لە داهاتوودا وە ئەستۆ گرتن ۲. گرێو کردن ☰ ۱. عهد کردن ۲. شرط بستن

شەرتبەنی / şertbenî/: ناو. گرێو؛ مەرج؛ بەڵێن لە پێناوی دانی شتێک لە لایەن یەکێک لە دوولاوە ئەگەر شتێکی دیاریکراو ڕوو بدا یان نەدا ☰ شرطبندی

شەرتک / şertik/: ناو. چۆڵەمەی ئەستۆ ☰ جناغ سینه

شەرتوشۆن / şert û şon/: ناو. ڕەوتی پەیمان ڕاگرتن ‹مەزانی نازار ساحێب شەرتوشۆن!/ سەیدی کوشتەی داخ دەرد دووری تۆن «سەیدی»› ☰ عهد و پیمان

شەرتوقەرار / şert û qerar/: ناو. پەیمان؛ بڕیار؛ سۆز ☰ عهد و پیمان

شەرتەشوانی / şerteş(i)wanî/: ناو. گیسک یان کاوڕێک کە لە کاتی شەرت پەڕینی شواندا پێی دەدەن ☰ بُز یا بُزغالەای کە هنگام خاتمەی خدمت چوپان به او می‌دهند

شەرتی / şertî/: ئاوەڵناو. مەرجی: ۱. شەرتدار ۲. مەرجین؛ بە مەرجی شتێ ☰ ۱و۲. شرطی

⊡ **شەرتی بونەوە:** *[دروون‌ناسی]* مەرجی بوون؛ سەرهەڵدانی بارودۆخێک لە گیاندار‌دا کە لە هەمبەر دیاردە یان کارێکی دیاریکراوەوە کاردانەوەیەکی دیاریکراوی هەبێ ☰ شرطی شدن

شەرتین / şertîn/: ئاوەڵناو. شیلەوگەرم؛ شەلۆ ☰ ولرم

شەرح / şerĥ/: ناو. ۱. ڕاڤە؛ شرۆڤە ۲. ڕێوشوێنی ئایینی ☰ ۱. شرح ۲. شرع

شەرداندن / şerdandin/: چاوگ. ۱. ئاوارە کردن؛ بڵاو کردن لە جێگەی خۆ ۲. ☜ **سەرداندن** ☰ ۱. آوارە کردن ۲. ☜ **سەرداندن**

شەردە / şerde/: ناو. کار و ڕەوتی خودان کردن؛ ڕاهێنان؛ پەروەردە کردن ☰ تربیت

شەردین / şerdîn/: چاوگ. ئاوارە بوون ☰ آوارە شدن

شەرشوب / şerşûb/: ناو. لاسەرە؛ خشڵێکی سەری ژنانە ☰ زیورِ سر

شەرع /şer'/: ناو. ١. دین؛ شەریعەت ‹شەرعی ئیسلام› ٢. قانوونی دین ‹ بە پێی شەرع› ٣. چار؛ چارە؛ عیلاج ‹شەرعی مار بە دار «مەسەل»› ■ ١و٢. شرع ٣. چارە

شەرعی /şer'î/: ناو. ١. دینی؛ پێوەندیدار بە دینەوە ‹ئەرکە شەرعییەکان› ٢. تەبا لەگەڵ ئاییندا ‹کاری شەرعی› ■ ١و٢. شرعی

شەرعیات /şer'(i)yat/: ناو. ئامۆژەی دینی، بەتایبەت ئەوانەی سەر بە عیبادەت و ئەرکە دینییەکانن ■ شرعیّات

شەرگە /şerge/: ناو. نێرینەی چەم؛ ناوەڕاستی هەرەقووڵی ڕۆخانە ■ عُمق رودخانه

شەرم /şerm/: ناو. ١. هەستی زیز بوونی عاتیفی بە هۆی: *ئا)* ئاگادار بوونەوە لە سووچ و گوناح *ب)* هەبوونی عەیب یا کەمایەسی *ج)* پەشیمانی، سەرکۆنە یان سووک بوون ‹چاویان مەست و پڕ شەرم بوو/ بسکیان ئاوریشمی نەرم بوو «هێمن»› ٢. حەیا؛ فەدی؛ فهێت؛ ئەخماز؛ ڕەوتی خۆ لادان لە ئەنجام دانی کارێک لە بەر ترس لە زەلیلی و ئابڕوو چوون ‹شەرمی بوو لەوەی کە خەڵکی بزانن ترساوە و هەڵاتووە› ٣. دۆخی سڵ کردنی زەین لە ئەنجامدانی کارێ کە ڕەنگە ببێتە هۆی ڕەنجاندن و پێناخۆش بوونی خەڵک ٤. *[کنایە]* ناوگەڵی ژن ٥. شوورەیی؛ عەیب و عار ‹با مەی بپەرستین و ئیتر واز بێنین/ تا وا بێ موسوڵمانەتی شەرم و نەنگە «هەژار، *چوارینەکانی خەییام*»› ■ ١تا٣. شرم ٤. شرمگاه زن ٥. ننگ؛ عار

⊡ **شەرم شکان**: فهێد نەمان؛ ڕوو کرانەوە ■ رو باز شدن

شەرم کردن: ١. فەدی کردن؛ خەجاڵەتی کێشان ٢. ڕوو کردن ■ ١. خجالت کشیدن ٢. شرم حضور داشتن

شەرماندن /şermandin/: چاوگ. شەرمەزار کردن ■ محکوم کردن

شەرماهی /şermahî/: ناو. شەرم و شوورەیی؛ فەدی ■ خجالت

شەرمتکاو /şermt(i)kaw/: ئاوەڵناو. کەڵپزە؛ کەڵپزا؛ بێئابڕوو ■ بی‌شرم

شەرمخاندن /şerm(i)xandin/: چاوگ. ڕنین؛ داڕووشاندن ■ خراشیدن

شەرمخین /şerm(i)xîn/: چاوگ. ڕنران؛ داڕووشان ■ خراشیده شدن

شەرمدار /şer(i)mdar/: ئاوەڵناو. بەحەیا؛ بەئابڕوو. هەروەها: **شەرمداری** ■ آبرومند

شەرمسار /şer(i)msar/: ☜ **شەرمەزار**

شەرمساری /şer(i)msarî/: ☜ **شەرمەزاری**

شەرمشکاو /şermş(i)kaw/: ئاوەڵناو. بازەڵە؛ هەڵماڵراو؛ بازێلە ■ از خجالت درآمده

شەرمگا /şer(i)mga/: ناو. شەرمگە؛ ناوگەڵ ■ شرمگاه

شەرمگە /şer(i)mge/: ☜ **شەرمگا**

شەرمن /şermin/: ئاوەڵناو. شەرمنۆک؛ شەرمۆ؛ شەرمۆک؛ شەرمەون؛ شەرمی؛ شەرمێون؛ کەمڕوو؛ ڕووتەنک ■ خجالتی؛ کمرو

شەرمندە /şerminde/: ☜ **شەرمەندە**

شەرمنۆک /şerm(i)nok/: ☜ **شەرمن**

شەرمنە /şerm(i)ne/: ☜ **شەرمەندە**

شەرمنەماو /şermnemaw/: ئاوەڵناو. خەنزار؛ ڕسوا؛ ئابڕووتکاو ■ رسوا

شەرمنی /şerm(i)nî/: ناو/ ئاوەڵناو. ١. شەرمداری؛ شەرمێونی ٢. مزر؛ مەیخۆش؛ ترش و شیرین ■ ١. شرمگینی ٢. ترش و شیرین

شەرمۆ /şermo/: ☜ **شەرمن**

شەرمۆک /şermok/: ☜ **شەرمن**

شەرمووت /şermût/: ناو. ١. گلۆلە دەزووی دروومان ٢. جۆرێ ماسی ■ ١. گلوله نخ خیاطی ٢.

نوعی ماهی

شەرمەزار / şermezar/: ئاوەڵناو. شەرمسار؛ شەرمەسار؛ ڕووزەرد ■ شرمسار

⊡ **شەرمەزار کردن**: مەحکووم کردن. هەروەها: **شەرمەزار بوون** ■ محکوم کردن

شەرمەزاری / şermezarî/: ناو. شەرمساری؛ شەرمەساری؛ ڕووزەردی ■ شرمساری

شەرمەسار / şermesar/: ☜ **شەرمەزار**

شەرمەساری / şermesarî/: ☜ **شەرمەزاری**

شەرمەشکانە / şermeş(i)kane/: ☜ **شەرمەشکانێ**

شەرمەشکانێ / şermeş(i)kanê/: ناو. شەرمەشکانە؛ سەرمەشقانە؛ سەرمەشقانێ؛ دیارییەک زاوا دەیدا بە بووک، تارا لە سەر ڕووی لادا ■ رونمای عروس

شەرمەگیلاخە / şermegîlaxe/: ناو. *[پلار]* شەرمی ڕواڵەتی بەڵام لە دڵەوە پێ خۆش ■ شرم ظاهری

شەرمەندە / şermende/: ئاوەڵناو. شەرمندە؛ شەرمنە؛ شەرمەنە؛ خەجاڵەت؛ فەدیکار ‹ئای سوبح مەحشەر سەرئەفکەندە وێم/ شەرمەندەی حوزوور خودا و بەندە وێم «مەولەوی»› ■ شرمنده

شەرمەنە / şermene/: ☜ **شەرمەندە**

شەرمەوین / şermewin/: ☜ **شەرمن**

شەرمی / şermî/: ☜ **شەرمن**

شەرمین / şermîn/: ئاوەڵناو. بەشەرم؛ فهێتکار؛ حەیابەخۆ ■ باحُجب و حیا

شەرمینۆک / şermînok/: ناو. گوڵێکی جوانە بە چەند ڕەنگان ■ گُل ناز؛ گُل قهر

شەرمێون / şermêwin/: ☜ **شەرمن**

شەرمێونی / şermêw(i)nî/: ☜ **شەرمنی ـ١**

شەرواڵ / şerwał/: ☜ **شواڵ**

شەرواڵبەکۆڵ / şerwałbekoł/: ناو. شەواڵبەکۆڵ؛ شەواڵەسوورە؛ شەواڵەمۆر؛ گیایەکە بنکەکەی دەخورێ ■ گیاهی با پیاز خوردنی

شەروە / şerwe/: ☜ **شەربە**

شەرەت / şeret/: ئاوەڵناو. دەربەدەر؛ ئاوارە و ڕەبەن ■ آواره و بی‌نام و نشان

شەرەف / şeref/: ناو. شەڕەف؛ سەخەر؛ ناوچاکی و وەجی کۆمەڵایەتی کە لە ڕێز دانان بۆ بایەخگەلی ئەخلاقی بەدی دێ ■ شَرَف

شەریح / şerîĥ/: ناو. گۆشتی نەرمەی بێپێشە ■ فیله؛ گوشت بی‌استخوان

شەریعەت / şerî'et/: ☜ **شەرع ـ١**

شەریف / şerîf/: ئاوەڵناو. خاوەنئابڕوو؛ بەشەرەف ■ شریف

شەریک / şerîk/: ناو. ١. هەواڵ؛ هاوڕێ ٢. هاوبەش لەماڵدا ■ ١. دوست ٢. شریک

شەریکایەتی / şerîkayetî/: ناو. شەریکی؛ هاوبەشی ■ شراکت

شەریکە / şerîke/: ناو. بنکەی هاوبەشی لە بازرگانیدا ■ شرکت تجارتی

شەریکەدز / şerîkediz/: ناو. دەسکیس؛ دایکەدزە ■ دزد افشار

شەریکی١ / şerîkî/: ناو. هاوبەشی؛ هەڤپشکی؛ بارودۆخی تێکەڵ و پێکەوە بوون: *ئا)* لە کردنی کارێکدا *ب)* لە کەڵک وەرگرتن لە شتێکدا ■ شراکت

شەریکی٢: ئاوەڵناو. هاوبەش ‹باخی شەریکی› ■ مشترک‌المنافع

شەریکی٣: ئاوەڵکار. وەک یەک؛ بە هاوبەشی ‹وەرە با ئەو ماڵە شەریکی بستێنین› ■ شراکتی

شەڕ١ / şeř/: ناو. ١. جەنگ؛ کار و کردەوەی پێکدادانی دوو لەشکر یان دوو وڵاتی دژ بە یەک ‹شەڕی ئێران و عیراق› ٢. داوا؛ ئاکارێک کە نیشانەی ناکۆکی یان دژمنایەتی نێوان دوو کەس یان دوو دەستەیە ‹لەسەر میرات بوو بە شەڕیان!› ٣. وەی؛ خراپی؛ بەدی؛ نەگبەتی؛ بەلا؛ خراوی ‹شەڕی ئەم نەخۆشییەم لە کۆڵ ناکەوێ!› ■ ١.

جنگ ٢. دعوا ٣. شر

▣ **شەڕی خۆ ترێنێ:** */پلار/* شەڕێ کە گران بێ و پێت نەکرێ؛ کار و ڕەوتی خۆ تووشی شەڕی قورس کردن و تێیدا چەقین ≣ جنگی کە عواقبش به خود طرف برگردد

⊡ **شەڕ بون:** جەنگ و داوا لە گەڕدا بوون ≣ جنگ و دعوا شدن

شەڕ پێ فرۆشتن: ☜ **شەڕ پێ کردن ـ١**

شەڕ پێ کردن: ١. شەڕ پێ‌فرۆشتن؛ تووشی شەڕ کردن ٢. بە شتێ شەڕ کردن؛ کردنە ئامرازی شەڕ ≣ ١. دامنگیر جنگ و دعوا کردن ٢. به کار گرفتن برای جنگ و دعوا

شەڕ داگرسان: جەنگ سەرهەڵدان ≣ جنگ شدن

شەڕ فرۆشتن/ فرۆتن: ١. ئاژاوە نانەوە ٢. پەلپ گرتن ≣ ١. شر به پا کردن ٢. بهانه گرفتن

شەڕ کردن: جەنگ کردن ≣ جنگیدن

شەڕ کوژانەوە: جەنگ کۆتایی هاتن ≣ جنگ فروکش کردن

شەڕ نانەوە: ئاژاوە نانەوە ≣ فتنه برپا کردن

شەڕ هەڵگیرساندن: ١. شەڕ ڕێخستن ٢. ئاژاوە گێڕان. هەروەها: **شەڕ هەڵگیرسان** ≣ ١. جنگ راه انداختن ٢. شر به پا کردن

بونە شەڕ: شەڕ بەرپا بوون ‹تێک‌گیران و بوو بە شەڕێک مەپرسە!› ≣ جنگ شدن

بە شەڕ(دا) دان: بوونە هۆی شەڕ کردن ≣ بذر جنگ و دعوا افکندن

بە شەڕ هاتن: کردنە شەڕ ≣ جنگ و دعوا راه انداختن

تووشی شەڕ هاتن: ١. کەوتنە ناو داوی شەڕەوە ٢. تووشی گێچەڵ و کێشە بوون ≣ ١. در دام جنگ افتادن ٢. دامنگیر آشوب شدن

شەڕ^{٢}: ئاوەڵناو. بشێونە؛ ئاژاوەگێڕ؛ سەرسۆدەرە؛ جووتقۆشە؛ هۆی زەحمەت و دەردیسەر ‹کابرایەکی شەڕە، بۆ هەر کوێ دەڕوا خەڵک لە دەستی ئامانیان نییە› ≣ شر؛ مایه‌ی جنگ و آشوب

شەڕ^{٢}: پێشوشە. جەنگ؛ داوا ‹شەڕخواز؛ شەڕفرۆش› ≣ جنگ؛ دعوا

• **شەڕ^{٤}:** پاشەوشە. شەڕە ‹بەرانشەڕ؛ کەڵەشێرشەڕ› ≣ جنگِ

شەڕئاخێز / şeř'axêz/: ☜ **شەڕهەڵایسێن**

شەڕا / şeřa/: ☜ **شەرا**

شەڕاب / şeřab/: ☜ **شەراب**

شەڕابردگ / şeřabirdig/: ☜ **شەرابردوو**

شەڕابردوو / şeřabirdû/: ☜ **شەرابردوو**

شەڕابردە / şeřabirde/: ☜ **شەرابردوو**

شەڕابە / şeřabe/: ☜ **شۆڕابە ـ١**

شەڕاشۆ / şeřaşo/: ئاوەڵناو. شەڕانی؛ شەڕفرۆش؛ شەڕۆڵ؛ جینگن؛ جنگن؛ جەنگ‌خواز. هەروەها: **شەڕاشۆیی** ≣ ستیزه‌جو

شەڕالێدراو / şeřalêd(i)raw/: ☜ **شەرابردوو**

شەڕانخێوی / şeřanxêwî/: ☜ **شەرانخێوی**

شەڕانی / şeřanî/: ☜ **شەڕاشۆ**

شەڕاییسێن / şeřayîsên/: ☜ **شەڕهەڵایسێن**

شەڕبەشاران / şeřbeşaran/: ئاوەڵناو. ئاژاوەچی ≣ فتنه‌انگیز

شەڕبەشان / şeřbeşan/: ئاوەڵناو. قوونبەگێچەڵ؛ ئاژاوەچی؛ بشێونە ≣ فتنه‌انگیز

شەڕخۆشکەر / şeřxoşker/: ئاوەڵناو. ئاگرخۆشکەرە؛ تایبەتمەندی کەسێ کە بە شۆفاری کردن، شەڕ و ناکۆکی زۆرتر دەکا ≣ آتش‌بیار

شەڕفرۆش / şeřf(i)roş/: ئاوەڵناو. ١. ☜ **شەڕاشۆ** ٢. بیانووگر ≣ ١. ☜ **شەڕاشۆ** ٢. بهانه‌گیر

شەڕڤان / şeřvan/: ناو/ ئاوەڵناو. شەڕکار؛ شەڕکەر؛ چەکداری بەشدار لە شەڕدا. هەروەها: **شەڕڤانی** ≣ جنگاور

شەڕکار / şeřkar/: ☜ **شەڕڤان**

شەڕکاری / şeřkarî/: ناو. شەڕڤانی؛ شەڕوانی ▤ جنگاوری

شەڕکەر / şeřker/: ☜ **شەڕڤان**

شەڕگە / şeřge/: ناو. مەیدانی جەنگ ▤ رزمگاه؛ میدان جنگ

شەڕلاتان / şeřlatan/: ☜ **شارلاتان**

شەڕلاوەلا / şeřlawela/: ئاوەڵناو. شەڕهەڵگیرسێن؛ ئاژاوەچی ▤ فتنەانگیز

شەڕناخێوی / şeřnaxêwî/: ☜ **شەرانخێوی**

شەڕواز / şeřwaz/: ئاوەڵناو. گرۆبەندە؛ زۆر ئازا لە شەڕدا ▤ جنگاور

شەڕوکێشە / şeř û kêşe/: ناو. شەڕ و ناکۆکی ▤ جنگ و دعوا

شەڕۆڵ / şeřoł/: ☜ **شەڕاشۆ**

شەڕە -/ şeře-/: ناو. جەنگ و پێکدادان ‹شەڕەجنێو؛ شەڕەقسە؛ شەڕەچەقۆ› ▤ جنگ و دعوا

شەڕەبا / şeřeba/: ناو. دۆخی پێکەوە هاتنی شەماڵ و زریان بە توندی ▤ حالت وزیدن باد شمال و جنوب با هم

شەڕەبەران / şeřeberan/: ناو. ۱. بەرانشەڕ؛ شەڕی دوو بەران پێکەوە ۲. */کنایە/* دۆخی تێکهەڵچڕژانی دوو پیاوی کەڵەگەت ▤ ۱. جنگ دو قوچ ۲. حالت گلاویز شدن دو تنومند

شەڕەبەرد / şeřeberd/: ناو. پەڵپەلان؛ تەوەنەفڕێ ▤ سنگ‌پرانی

شەڕەبەفر / şeřebefr/: ☜ **تۆپەڵەشەڕی**

شەڕەبەق / şeřebeq/: ناو. شەڕی دوو یا چەند بەق پێکەوە ▤ جنگ دو یا چند کبک نر

شەڕەپشیلە / şeřep(i)şîle/: ناو. ۱. ڕەوتی بە شەڕ هاتنی پشیلان پێکەوە ۲. */کنایە/* خەتی زۆر ناخوش و تێکەڵ-پێکەڵ ▤ ۱. جنگ گربەها ۲. خط خرچنگ ـ قورباغە

شەڕەپۆپان / şeřepopan/: ناو. شەڕەپۆپە؛ چنگەپرچەی ژنان ▤ جدال زنانە

شەڕەپۆپە / şeřepope/: ☜ **شەڕەپۆپان**

شەڕەپێلاقە / şeřepêlaqe/: ناو. قاچەشەرمەکێ ▤ لگدبازی

شەڕەتۆپ / şeřetop/: ناو. ۱. شەڕ بە تۆپی چەک ۲. ☜ **شەڕەتۆپەڵ** ▤ ۱. جنگ توپخانە ۲. ☜ **شەڕەتۆپەڵ**

شەڕەتۆپەڵ / şeřetopeł/: ناو. شەڕەتۆپ؛ تۆپەڵەشەڕێ؛ گەمەی بە تۆپەڵەبەفر بۆ یەکتر خستن ▤ بازی با گلولەی برف

شەڕەجنێو / şeřec(i)nêw/: ناو. شەڕەجوێن؛ کاری جنێو پێکدان ▤ عمل دُشنام بە هم دادن

شەڕەجوێن / şeřec(i)wên/: ☜ **شەڕەجنێو**

شەڕەچنگ / şeřeçing/: ناو. چنگەپلماسێ؛ کاری هاشاوڵ بردن بە پەنجە و چنگ گرتن ▤ دفاع با چنگ و دندان

شەڕەچەقۆ / sereçeqo/: ناو. کاری بە چەقۆ بە شەڕ هاتن ▤ چاقوکشی

شەڕەچەقە / sereçeqe/: ناو. تووڕەیی و قیڕە و هەرا بە سەری یەکتردا ▤ مُشاجرە

شەڕەخەنجەر / şeřexencer/: ناو. کاری بە خەنجەر لێکدان ▤ خنجرکشی

شەڕەدندووک / şeředindûk/: ☜ **شەڕەدندووکە**

شەڕەدندووکە / şeředindûke/: ناو. */پلار/* شەڕەدندووک؛ شەڕەدەندووکە؛ شەڕەدەندووکێ؛ کاری بە پرتە و بۆڵە دە گژ یەک ڕاچوون ▤ دعوای لفظی

شەڕەدەندووکە / şeředendûke/: ☜ **شەڕەدندووکە**

شەڕەدەندووکێ/ şeředendûkê/: ☜ **شەڕەدندووکە**

شەڕەزێڕینگەرانە / şeřezêřîngeran/: ناو. شەڕی درۆینە بۆ فریودانی کەسانی تر ▤ جنگ زرگری

شەڕەژن / şeřejin/: ناو. دۆخی بە شەڕ هاتنی ژنان پێکەوە ▤ دعوای زنان

شەڕەسە / şeřese/: ☜ **شەڕەسەگ**

شەڕەسەگ / şeřeseg/: ناو. شەڕەسە: ١. ڕەوتی بە شەڕ هاتنی سەگان ٢. *[پلار]* شەڕی بێحەیایان 📖 ١. جنگ سگ‌ها ٢. دعوای کولی‌ها

شەڕەشاخ / şeřeşax/: ناو. قۆچقۆچانی ‹شەڕەشاخی بزنانیش بەزمێکە› 📖 شاخ‌زنی

شەڕەشان / şeřeşan/: ناو. بەردەقی؛ کێبەرکێ بە شان لێکتر دان 📖 مسابقەی تنەزنی

شەڕەشۆق / sereşoq/: ☜ **شەڕەقۆچ**

شەڕەشەق / sereşeq/: ناو. ١. کاری بە پا لە یەکتر دان ٢. *[کینایە]* دنیای پڕ لە ئاژاوە و تێکەڵ‌ـپێکەڵی ‹هەیاران! من نزیکەی سی ساڵە دەژیم؛ ژیان هەر ئەو شەڕەشەق و کەربازاڕەیە کە دیومە «هەژار، چێشتی مجێور»› 📖 ١. لگدپرانی ٢. آشوب و درهم‌برهمی

شەڕەف / şeřef/: ☜ **شەرەف**

شەڕەفڕ / şeřefiř/: ناو. شەڕەجنێو و ناونیتکە هەڵدان بە گاڵتە و شیعر 📖 هجو شعری یکدیگر

شەڕەقسە / şeřeq(i)se/: ناو. شەڕی دەمی؛ دەمەقاڵە 📖 جنگ لفظی

شەڕەقۆچ / şeřeqoç/: ناو. شەڕەشۆق؛ ڕەوتی بە سەر و شاخ دە یەکتر دانی حەیوان ‹لە کۆزەوە مرڕەی گورگ و ملچەی خوێن دێ/ هەتا کەنگێ گوێم لە زرمەی شەڕەقۆچی دوو بەران بێ؟! «پەشێو»› 📖 عمل شاخ به شاخ شدن حیوانات

شەڕەقۆچەقانی / şeřeqoçeqanî/: ناو. شەڕەقەڵماسک؛ شەڕ بە بەرەقانی 📖 جنگ با فلاخن

شەڕەقەڵماسک / şeřeqełmasik/: ☜ **شەڕەقۆچەقانی**

شەڕەکەر / şeřeker/: ناو. *[پلار]* شەڕی بێ هۆی دوو یان چەند کەسی تێنەگەیشتوو 📖 دعوای ابلهانه

شەڕەکەڵ / şeřekeł/: ناو. ڕەوتی لێکدانی دوو کەڵ؛ بە شەڕ هاتنی کەڵ 📖 جنگ گاومیش‌ها

شەڕەکەڵەباب / şeřekełebab/: ناو. شەڕەکەڵەشێر؛ ڕەوتی لێکدانی دوو کەڵەباب 📖 جنگ خروس‌ها

شەڕەکەڵەشێر / şeřekełeşêr/: ☜ **شەڕەکەڵەباب**

شەڕەگ / şeřeg/: ☜ **شاڕەگ**

شەڕەگەڕەک / şeřegeřek/: ناو. مەحەلەجەنگێ؛ پەڤچوونی دوو تاخ 📖 جنگ میان دو یا چند محلّه

شەڕەمشت / şeřemişt/: ناو. گۆڵەمەبازی؛ گولم‌لیزی 📖 بوکس

شەڕەنگێز / şeřengêz/: ئاوەڵناو. جەنگن؛ جەنگەرانی؛ ئاژاوەچی 📖 آشوبگر

شەڕەون / şeřewin/: ئاوەڵناو. قڕەون؛ شەڕانی؛ جەنگەرانی 📖 آشوبگر

شەڕهۆمڵێ / şeřhomillê/: ناو. چەقە و شەڕ و هەرا 📖 جار و جنجال

شەڕهەڵایسێن / şeřhełaysên/: ☜ **شەڕهەڵاییسێن**

شەڕهەڵاییسێن / şeřhełayîsên/: ئاوەڵناو. شەڕهەڵایسێن؛ شەڕهەڵگرسێن؛ شەڕئاخێز؛ شەڕهەڵگیرسێن؛ شەڕهەڵخڕێن؛ شەڕاییسێن؛ ئاگرەگەشێ؛ جەنگن؛ بە توانایی یا واز لە هەڵگرساندنی ئاگری شەڕ ‹شەڕی ماڵوێرانکەری دووەم بە تێکشکانی فاشیزم و ... لە ناو چوونی شەڕهەڵاییسێنەکان تەواو بوو «هێمن»› 📖 جنگ‌افروز

شەڕهەڵخڕێن/ şeřhełx(i)řên/: ☜ **شەڕهەڵاییسێن**

شەڕهەڵگرسێن / şeřhełgirsên/: ☜ **شەڕهەڵاییسێن**

شەڕهەڵگیرسێن / şeřhełgîrsên/: ☜ **شەڕهەڵاییسێن**

شەز / şez/: ناو. قرنوو؛ چنگنە؛ گەنەکەولە ▤ نوعی کنە

شەس / şes/: ناو. شەست: ١. هەست؛ هاس ٢. ڕەهێڵە؛ ڕێژنەبارانی توند ٣. جەنگەی بارانی بەهار ٤. قامکەگەورە؛ تلیامەزن ٥. شێست؛ ژمارەی دوای پەنجا و نۆ ▤ ١. احساس ٢. رگبار باران ٣. موسم باران‌های بهاری ۴. انگشت شست ۵. عدد شصت

⊡ **شەس کردن**: شەست کردن؛ بارینی بە ڕێژنە ‹باران شەس ئەکا چۆن بچین؟› ▤ رگبار گرفتن

شەسبێدار / şesbêdar/: ئاوەڵناو. بەئاگا؛ ئاگادار ▤ آگاه؛ باخبر

شەسپەڕ / şespeř/: ناو. شەستپەڕ؛ گوڵێکە ▤ گُل شصت‌پر

شەست / şest/: ☜ **شەس**

⊡ **شەست کردن**: ☜ **شەس کردن**

شەستپەڕ / şestpeř/: ☜ **شەسپەڕ**

شەستە / şeste/: ناو. ١. شەس؛ شەست؛ جەنگەی بارانی بەهاری ٢. کاری خەت دانی زەوی بۆ تووتن چەقاندن ▤ ١. موسم باران‌های بهاری ٢. عمل شیار زدن زمین برای کشت توتون

⊡ **شەستە کردن**: ١. بارینی بە ڕێژنە ٢. خەت دانی زەوی بۆ تووتن چەقاندن ▤ ١. رگبار باریدن ٢. شیار زدن زمین برای کشت توتون

شەستەباران / şestebaran/: ناو. ١. جەنگەی بارانی بەهار ٢. ڕێژنەی توند ▤ ١. موسم باران بهاری ٢. رگبار تند

شەستەڕەهێڵە / şesteřehêle/: ناو. ڕێژنە بارانی توند ▤ رگبار شدید باران

شەستەم / şestem/: ئاوەڵناو. شێستەم؛ بە ڕیز یان پلەی دوای پەنجاونۆیەم ▤ شصتُم

شەستەمین / şestemîn/: ئاوەڵناو. شەستەهەمین؛ شێستەمین؛ شەستەم ▤ شصتُمین

شەستەهەمین / şestehemîn/: ☜ **شەستەمین**

شەستیر / şestîr/: ناو. ڕەشاش؛ شێستیر ▤ آتشبار

شەش¹ / şeş/: ناو. شێش؛ ژمارەی سەرەکی دوای پەنج و پێش حەوت ▤ شش

شەش²: ئاوەڵناو. یەکێک زۆرتر لە پێنج ▤ شش

شەشئاگر / şeş'agir/: ناو. شەشار؛ شەشدەرب؛ شەشلوول؛ جۆرێ دەمانچە ▤ ششلول

شەشئالی / şeş'alî/: ناو. شەش لا؛ شەش لایەن ▤ شش جهت

شەشا / şeşa/: ☜ **شەشەم**

شەشار / şeşar/: ☜ **شەشئاگر**

شەشبەند / şeşbend/: ناو. گای نۆساڵە ▤ گاو نُه ساله

شەشبەندی / şeşbendî/: ئاوەڵناو. فێڵباز؛ گزیکار؛ حیلەباز ▤ حیله‌گر

شەشپاڵو / şeşpałû/: ناو. شەشگۆشە؛ شەش‌سووچ ▤ شش گوشه

شەشپەڕ / şeşpeř/: ناو. ١. جۆرێ تۆمی جۆ ٢. گیایەکی زۆر شینە و زۆرتر لە گۆڕستانی دەنێژن ▤ ١. نوعی جو ٢. گُل شصت‌پر

شەشترنگە / şeşt(i)ringe/: ناو. چێشتێکە ▤ آشی است

شەشخان / şeşxan/: ناو. شەشخانە: ١. جۆرێ تفەنگ ٢. ساپساپانێ؛ شەخشان؛ خەت‌بازی؛ یارییەکی منداڵانە بە لەتێک سواڵەت یان بەردی تەخت لە سەر زەوی دەکرێ ▤ ١. نوعی تفنگ ٢. اکردوکر

شەشخانە / şeşxane/: ☜ **شەشخان**

شەشدانگ¹ / şeşdang/: ناو. ١. تێکڕایی ملک ٢. ئێستری پشت پان و چوارپەل قەوی ▤ ١. شش دانگ ملک ٢. استر قوی و تنومند

شەشدانگ²: ئاوەڵناو. بێ کەم‌وکوڕی؛ تەواوی تەواو ‹کەپرەکەمان خوەی ماڵێ شەشدانگە!› ▤ کامل؛

تمام‌عیار

شەش‌دانگ^{2}: ئاوەڵکار. بەتەواوی؛ سەرلەبەر ‹ئاواییەکەمانی شەشدانگ سەند› ☰ تمام و کمال

شەشدەر / şeşder/: ناو. ١. شەش ئالی (پێش و پاش، سەر و ژێر، ڕاست و چەپ) ٢. شەش خانی هەرکام لە چوار پاژی کایەی نەردین ٣. دۆخی هەر شەش خان گیران لە کایەی نەردیندا ‹کەردەن وە شەشدەر داشەکەی ڕۆحم/ وە دوو شەش بەستەن ڕاگەی فتۆحم «مەولەوی»› ☰ ١. شش جهت ٢. ششدر نرد ٣. حالت ششدر شدن

▣ **شەشدەر** (**لێ**) **گیران**: شەشخان (لێ) بەسران: ١. گیرانی هەر شەش خان و ڕێ دەرباز بوون بۆ نەمان لە نەردێندا ‹شەشدەرم گیراوە، مەشغووڵم بە دەستی نەردەوە «تاهیر بەگ»› ٢. *[کنایە]* کەوتنە تەنگانەوە ☰ ١. ششدر شدن ٢. راه پس و پیش نماندن

شەش‌دەرب / şeşderb/: ☜ **شەش‌ناگر**

شەشدەم / şeşdem/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* زۆربلێ و چەنەوەر ☰ وراج

شەشدەور / şeşdewr/: ☜ **شەش‌لا**

شەش‌سووچ / şeşsûç/: ناو. شەشپاڵوو؛ شەش‌گۆشە ☰ شش‌گوشە

شەشسەد^{1} / şeşsed/: ناو. ژمارەی سەرەکی پاش ٥٩٩ و پێش ٦٠١ ☰ ششصد

شەشسەد^{2}: ئاوەڵناو. یەکێک زۆرتر لە ٥٩٩ ☰ ششصد

شەشسەدەم / şeşsedem/: ئاوەڵناو. بە ڕیز، پێگە یان جێگەی شەشسەدەوە ☰ ششصدُم

شەشسەدەمین / şeşsedemîn/: ئاوەڵناو. بە ڕیز، ڕزن، پێگە یان جێگەی شەشسەدەمەوە ☰ ششصدمین

شەش‌قامک / şeşqamik/: ☜ **شەشە**

شەشک / şeşik/: ناو. ١. ☜ **شەشەڵان ـ٢** ٢. شاشک؛ مێزەر؛ سەروپێچ ☰ ١. ☜ **شەشەڵان-٢** ٢. دستار

شەشکان / şeşkan/: ☜ **شەشەڵان-٢**

شەش‌کلک / şeşkilk/: ☜ **شەشە**

شەشگۆشە / şeşgoşe/: ناو. شەشپاڵوو؛ نژمێ کە لە شەش لقی وێک‌هاتوو پێک دێ و شەش سووچی هەیە ☰ شش ضلعی

شەش‌لا / şeşla/: ناو. شەش‌ئالی؛ شەشدەور ☰ شش جهت

شەشلوول / şeşlûl/: ☜ **شەش‌ناگر**

شەشڵە / şeşłe/: ناو. دوازدە ڕۆژ لە چلەی زستان، لە چوارەوە تا شازدەی ڕێبەندان ☰ روزهای چهارم تا شانزدهم بهمن ماه

شەشۆ / şeşo/: ☜ **شەشە**

شەشە / şeşe/: ئاوەڵناو. شەش‌کلک؛ شەشۆ؛ شەشەک؛ شەش‌قامک؛ شەنگۆڵە؛ خاوەنی شەش قامک لە دەست یان پێدا ☰ شش‌انگشتی

شەشەک / şeşek/: ناو. ١. ☜ **شەشە** ٢. ☜ **شەشەڵان-٢**

شەشەکان / şeşekan/: ☜ **شەشەڵان**

شەشەڵان / şeşełan/: ناو. شەشەکان: ١. شەوال؛ مانگی دەیەمی کۆچی ـ مانگی کە دوای ڕەمەزانە ٢. شەشک؛ شەشکان؛ شەشەک؛ شەش ڕۆژی دوای جێژنی ڕەمەزان ☰ ١. ماه شوال ٢. شش روز بعد از عید فطر

شەشەم / şeşem/: ئاوەڵناو. شەشا؛ بە ڕیز، ڕزن یان پلەی شەشەوە ☰ ششُم

شەشەمین / şeşemîn/: ئاوەڵناو. شەشهەمین؛ دوای پێنجەمین ☰ ششُم

شەشەیی / şeşeyî/: ناو. *[باوەڕی کۆن]* شەڤە؛ ئاڵ؛ هاڵ؛ جندۆکەی خەیاڵی دژی ژنی زەیسان ☰ آل

شەشهەمین / şeşhemîn/: ☜ **شەشەمین**

شەش‌یەک / şeşyek/: ناو/ ئاوەڵناو. لە شەش پاژ پاژێک ☰ یک‌ششُم

شەش‌یەکی / şeşyekî/: ناو/ ئاوەڵناو. شەش‌یەک لە کەلەپووڕ ☰ یک ششم ارث

شەعر / şe'r/: ناو. دەسرۆکەی حەریری سەرپێچی ژن و پیاوان ☰ سرپوش حریر مردانه و زنانه

شەعف / şe'f/: ناو. پرچ؛ بسک ☰ زُلف

شەعموز / şe'mûz/: ☜ **شەمبوز**

شەعن / şe'n/: ناو. بزنی بەڵەک ☰ بُز خلنگ

شەغرە / şeğre/: ناو. شخرە؛ شفرە؛ شەخرە؛ شەقەل؛ کێش: ١. بارەگیای سەر چاروا ٢. بیست باقە گیا ☰ ١. یک بار گیاه بر پشت ستور ٢. بیست دسته گیاه

شەغرەکێش / şeğrekêş/: ناو. شخرەکێش؛ شەخرەکێش؛ داری بن بارەگیا کە سەر پشتی بارەبەری دەخەن ☰ چوب‌های زیر بار گیاه بر پشت باربر

شەغڵەمە / şeğłeme/: ناو. دەنگەدەنگ؛ قرموقاڵ ☰ سر و صدای زیاد

شەف / şef/: ☜ **شەو**

شەفاعەت / şefa'it/: ☜ **شفات**

شەفت^{1} / şeft/: ناو. شافت؛ قورم؛ شڤک؛ دەستک؛ شڤاک؛ میلەیەک کە پوولی، چەرخ دەندە یان بولبرینگی لە سەر دادەنرێ و جووڵە و خولی ماشێن لە بەشێکەوە دەداتە بەشێکی‌تر ☰ شافت

شەفت^{2}: ☜ **شەفتور**^{2}

شەفتا / şefta/: ☜ **شەوتا**

شەفتاری / şeftarî/: ناو. شەڤتاری؛ شەڤڕەش؛ شەوی تاریک و بێ‌تریفەی مانگ ☰ دیجور؛ شب تاریک

شەفتالو / şeftalû/: ناو. شەفتالی؛ شەفتەلی؛ هەشتالوو؛ هەشتالوێ؛ قۆخ؛ قۆخی؛ خۆخ: ١. دارێک بە توێکڵی قاوەیی ڕۆشن، گەڵای درێژووکە یان نووسکن و گوڵی تاک کە بەر لە وەچ دەردێ ٢. بەری خۆراکی، خڕ و گۆشتنی ئەو دارە ☰ ١و٢. هُلو

شەفتالی / şeftalî/: ☜ **شەفتالو**

شەفتر / şeftir/: ناو. پێرێشەو؛ پێرەشەو ☰ پریشب

شەفتور^{1} / şeftûr/: ئاوەڵناو. شەتوور؛ شەفت؛ شەفتوول: ١. لار؛ گێڕ ٢. خواربڕدراو؛ قیلەوقاچ ☰ ١. اُریب ٢. کج بُریده

شەفتور^{2}: ئاوەڵکار. شەفتوول؛ شەتوور؛ لار؛ گێڕ؛ لارەولار ‹شەفتوور بیبڕە!› ☰ اُریب

شەفتوربڕ / şeftûrbiř/: ئاوەڵناو. فارسی‌بڕ؛ بڕشتی شەفتوور ☰ فارسی‌بُر

شەفتول / şeftûl/: ☜ **شەفتور**

شەفتەلی / şeftelî/: ☜ **شەفتالو**

شەفتی / şeftî/: ناو. چەوتی؛ لاری (لە بڕیندا) ☰ کجی (در بُرش)

شەفەلاح / şefelaĥ/: ناو. ١. شەفەلە؛ بەری داری کفر ٢. مەلێکە ☰ ١. ثمر درختچەای است ٢. پرندەای است

شەفەلە / şefele/: ناو. ١. ☜ **شەفەلاح ـ١** ٢. مارچێوە ☰ ١. ☜ **شەفەلاح ـ١** ٢. مارچوبه

شەڤ^{1} / şev/: ☜ **شەو**

شەڤ^{2}: ئاوەڵناو. لار؛ چەوت؛ خوار ☰ خمیده؛ کج

شەڤارە / şevare/: ☜ **شەوارە**

شەڤاڕە^{1} / şevaře/: ناو. خەڵفی تازە و شلک و تێراو ☰ جوانەی تُرد و شاداب

شەڤاڕە^{2}: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* زۆر درێژ ☰ بسیار بلند

شەڤانە^{1} / şevane/: ناو. ١. کرێی ئێشک گرتنی حەسەس ٢. کاری هۆندنەوەی شیعر ☰ ١. مُزد عسس ٢. عمل سرودن شعر

شەڤانە^{2}: ئاوەڵناو/ ئاوەڵکار. شەوانە ☰ شبانه

شەڤبشکێڤ / şevbişkêv/: ناو. لیلووپەڕ؛ نیلووفەڕ ☰ نیلوفر

شەڤبشکێڤک / şevbişkêvik/: ناو. گیایەکە بە شەو گوڵ دەکا و بە ڕۆژ دەپووچێتەوە ☰ گلی کە در

شب می‌شکفد

شەڤبۆ / şevbo/: ☜ شەوبۆ

شەڤبۆری / şevborî/: ☜ شەونشینی

شەڤبێهن / şevbêhin/: ناو. گوڵێکە جگە لە شەوبۆ کە بە شەو بۆنی هەیە ◘ گلی است

شەڤپەست / şevpest/: ناو. مۆتە؛ مۆتەکە ◘ کابوس

شەڤتا / şevta/: ☜ شەوتا

شەڤتاری / şevtarî/: ☜ شەفتاری

شەڤترادی / şevt(i)radî/: ناو. بەسرپێرێشەو؛ پەسرپێرەشەو ◘ پس‌پریشب

شەڤخشت / şevxişt/: ناو. شەڤخشک؛ کالیار؛ ترۆزی درێژ و ئەستوور بۆ تۆم ◘ خیارچنبر بزرگ

شەڤخشک / şevxişk/: ☜ شەڤخشت

شەڤخونی / şevxûnî/: ☜ شەوخونی

شەڤدەر / şevder/: ناو. ١. مرۆ یان ئاژەڵێ کە شەو نایەتەوە ئاوایی ٢. ☜ شەوەر ◘ ١. انسان یا حیوانی که شب در صحرا است ٢. ☜ شەوەر

شەڤرۆنک / şevronik/: ناو. ١. جێژنێکی ئێزدییەکانە ٢. ☜ شەونشینی ◘ ١. یکی از جشن‌های مذهبی ایزدیان ٢. ☜ شەونشینی

شەڤرەڤک / şevrevik/: ☜ شەمشەمەکوێرە

شەڤرەڤیک / şevrevîk/: ☜ شەمشەمەکوێرە

شەڤرەڤین / şevrevîn/: ☜ شەمشەمەکوێرە

شەڤرەوین / şevrewîn/: ☜ شەمشەمەکوێرە

شەڤڕۆ / şevřo/: ناو. کەسێ بە شەو سەفەر دەکا ◘ شبرو

شەڤڕەش / şevřeş/: ☜ شەفتاری

شەڤڕەشک[1] / şevřeş(i)k/: ناو. ١. فکر و خەیاڵ؛ ساوێر؛ خەیاڵات ٢. نەخۆشییەکی مریشکە پێ کوێر دەبێ ◘ ١. خیالات ٢. از بیماری‌های مُرغ خانگی

شەڤڕەشک[2]: ئاوەڵناو. شەڤکۆر؛ شەوکوێر. هەروەها: شەڤڕەشکی ◘ شبکور

شەڤڕەڤیک / şevřevîk/: ☜ شەمشەمەکوێرە

شەڤڕەڤین / şevřevîn/: ☜ شەمشەمەکوێرە

شەڤڕەڤینک / şevřevînik/: ناو. ١. ☜ شەونشینی ٢. ☜ شەمشەمەکوێرە

شەڤشەڤۆک / şevşevok/: ☜ شەمشەمەکوێرە

شەڤکار / şevkar/: ☜ شەوکار

شەڤکری / şevk(i)rî/: ناو. شوول کرن بشەڤ؛ کاری شەوانە ◘ کار شبانە

شەڤکۆر[1] / şevkor/: ☜ شەمشەمەکوێرە

شەڤکۆر[2]: ☜ شەوکوێر

شەڤکۆری / şevkorî/: ☜ شەوکوێری

شەڤگور / şevgur/: ناو. بوومەلێڵە؛ بوولێڵە؛ سووز؛ تاریک‌وڕوونی بەیانی ◘ گرگ‌ومیش اول بامداد

شەڤگەڕ[1] / şevgeř/: ناو. شەڤگێڕ: ١. ئێشکچی شەوانە ٢. */کنایە/* مرۆی ئازا ٣. جۆرێ مارمێلکی ماڵی ◘ ١. نگهبان شب ٢. آدم شجاع ٣. نوعی مارمولک خانگی

شەڤگەڕ[2]: ئاوەڵناو. شەڤگێڕ؛ تایبەتمەندی کەسێ کە لە خەودا ئەگەڕێ و لە ناو جێگە نامێنێ ◘ مُبتلا به شبگردی در خواب

شەڤگەش / şevgeş/: ناو. گوڵێکە لە شەودا دەپشکوێ و بە ڕۆژ دەپووچێتەوە ◘ گلی است

شەڤگێڕ / şevgêř/: ☜ شەڤگەڕ

شەڤنم / şevnim/: ☜ شەونم

شەڤنەم / şevnem/: ☜ شەونم

شەڤۆک / şevok/: ئاوەڵناو. شەوفڕ؛ تایبەتمەندی ئەو باڵدارانەی بە شەو ناخەون (وەک کوند و توتاک و گۆین) ◘ شب‌بیدار (پرنده)

شەڤو / şevû/: ناو. وزەی مەعنەوی ◘ نیروی معنوی

شەڤە / şeve/: ناو. ١. ☜ شەشەیی ٢. ☜ شەوە

شەڤەرۆک /şeverok/: ناو. زبارەی ساوار کوتان ▤ بلغورکوبی تعاونی

شەڤهەری /şevherî/: ☜ **شەونشینی**

شەڤی^{1} /şevî/: ناو. ١. ☜ **شەوێن** ٢. ☜ **شۆبە-٢**

شەڤی^{2}: ئاوەڵناو. ١. ☜ **شەومەنە** ٢. چەماو؛ خوارەوەبوو ▤ ١. ☜ **شەومەنە** ٢. خمیده

شەڤین^{1} /şevîn/: ☜ **شەوێن**

شەڤین^{2}: ئاوەڵناو. ١. چەماوە؛ خوارەوەبوو ٢. ڕەش وەک شەو ▤ ١. خمیده ٢. سیاه

شەڤیە /şevye/: ناو. شەواژۆ؛ لەوەڕاندنی مێگەل بە شەو ▤ عمل چرانیدن گله در شب

شەق^{1} /şeq/: ناو. ١. شاق؛ کاری لێ دان بە پشتی پێ ٢. زللە؛ زیلە؛ شەقەزلە ٣. گۆچانی گۆبازی ٤. چۆنیەتی لە خەت دەرچوونی گاجووت ٥. شە؛ کەلکیت؛ کەرکیت؛ دەفەی جۆلایی ٦. درز؛ دەرز؛ تلیش ٧. چێوشەق؛ چێوشەقە؛ داری بن باخەڵی شەل ▤ ١. تیپا ٢. سیلی ٣. چوگانِ گوی‌بازی ۴. انحراف گاو از خط شخم ۵. دفته؛ از ابزار بافندگی ۶. شکاف؛ تَرَک ۷. چوب زیربغل

▣ **شەق بردن**: ١. هەڵتلیشان؛ داتلیشان ٢. لەبەریەک چوون ٣. */کنایە/* تووڕە بوونی زۆر ▤ ١. ترک برداشتن ٢. از هم وا رفتن ٣. از خشم ترکیدن

شەق پێدا دان: ١. تێهەڵدان؛ شەق لێ دان ٢. */کنایە/* بە هیچ نەزانین و فڕێ دان ▤ ١. تیپا زدن ٢. پُشت‌پا زدن

شەق تێهەڵدان: شەپ تێهەڵدان ▤ تیپا زدن

شەق وەشاندن: شەق وەشانن: ١. تێهەڵدان؛ شەپ لێ دان ٢. */کنایە/* کاری وا کردن کە کەسێکی پێ دڵگران بێ ▤ ١. تیپا زدن ٢. عملی برخورنده (به کسی) انجام دادن

دانە بەر شەق: لە پەستا شەق تێهەڵدان ▤ پشتِ هم تیپا زدن

شەق^{2}: ئاوەڵناو. ١. شڕ؛ ناڕەحەت ‹حالم شەقە› ٢. تورت و تێراو ٣. ڕەپ و ڕاست ٤. سست و تێکشکاو ٥. گەورە و نارێک ‹کەوشەکانم شەقە› ▤ ١. پریشان ٢. تُرد و شاداب ٣. رُک و صریح ۴. سُست و درهم شکسته ۵. گُشاد و ناميزان

▣ **شەق بون**: ١. تلیش بردن؛ درز تێ کەوتن ‹کالەکەکە لە شیرینی خۆیدا شەق بووە› ٢. تێپەڕ بوون ‹شەوگار شەق بوو› ٣. زل/ گەورە بوون (کەوش) ▤ ١. شکافتن ٢. سپری شدن ٣. بزرگ بودن (کفش)

شەق کردن: ١. دوو لەت کردن ‹وەنەوشەم ئەچنی، پەنجەم دا لە گوڵ/ شەوگارم شەق کرد، نەگەییم بە دڵ «فولکلۆر»› ٢. چەند پارچە کردن ‹ئەو شووتییە شەق کە بیخۆین› ▤ ١. دو نیم کردن ٢. چند پاره کردن

شەق^{3}: دەنگ. دەنگی بەرز و لەنکاوی شکان و لێکدرانی شتێک (وەک: دار، پێوەدانی درگا) ▤ شَتَرَق

. شەق^{4}: پاشەوشە. سەخت و ڕەق ‹کەللەشەق› ▤ ـ شق

شەقار^{1} /şeqar/: ناو. شقار: ١. شوێن و لەلە ٢. شقاق؛ شەق و قەڵشتی کۆم ▤ ١. شیار ٢. شِقاق

شەقار^{2}: ئاوەڵناو. شقار؛ لەت؛ دڕاو ▤ پاره و دریده

شەقار . شەقار /şeqar şeqar/: ئاوەڵناو. بزڕ- بزڕ؛ لەت ـ لەت ▤ پاره ـ پاره

شەقازللە /şeqazille/: ☜ **شەپەزلە**

شەقازلە /şeqaz(i)le/: ☜ **شەپەزلە**

شەقاشەق /şeqaşeq/: ناو. ئێرە و ئەوێ؛ ئەیرە و ئەینە ▤ این طرف و آن طرف

شەقاقلوس /şeqaqlûs/: ناو. ڕەشە؛ سەقاملووس؛ نەخۆشی مەرگی بەشێک لە شانەگەلی لەش بە هۆی پێ نەگەیشتنی خوێن، کوتران یان چلک

کردن ☰ قانقاریا

شەقال / şeqal/: ☜ **شەکال**

شەقام / şeqam/: ناو. ١. خیابـان؛ جـاده؛ ڕێگـای هات‌وچۆی ماشین و خەڵک لە شـاران ٢. زیلـە؛ زللە ٣. هەنگاو؛ هەنگاڤ ☰ ١. خیابان ٢. سـیلی ٣. گام

شەقان / şeqan/: ☜ **شاقۆبانێ**

شەقاندن / şeqandin/: چـاوگ. ڕکـــە کـــردن؛ کێبەرکێ کردن لە غارداندا ☰ مسابقەی دو دادن

شەقانشەق / şeqanşeq/: ئاوەڵکار. سەرانسـەر؛ لـەم سەر تا ئەو سەر ☰ سراسر

شەقانێ / şeqanê/: نـــاو. ١. شەقاوشـــــەق؛ شەپشەپان؛ شەپشەپانە ٢. شەپانێ؛ تۆپـان ٣. ☜ **شاقۆبانێ** ☰ ١. تیپابازی ٢. توپ‌بازی (بـا پـا) ٣. ☜ **شاقۆبانێ**

شەقاو / şeqaw/: ناو. ١. هەنگاوی زل ‹خۆ ئەگـەر سەعاتێکیش هەڵێم، جندۆکە بە دوو شەقاو دەمگاتێ «هەژار، چێشتی مجێور»› ٢. شەقام؛ خیابان ☰ ١. گام بُلند ٢. خیابان

⊡ **شەقاو نـان:** شەقاو هاویشتن؛ هـەنگاو نـان؛ پـا گواستنەوە لە زەوی ☰ گام برداشتن/ نهادن

شەقاو هاویشتن: ☜ **شەقاو نان**

شەقاوپیل / şeqawpîl/: ئاوەڵناو. ڕاست؛ ڕاستەوخۆ ☰ مُستقیم

شەقاوشەق / şeqawşeq/: ☜ **شەقانێ ـ١**

شەقاوقوش / şeqawquş/: نـاو. باڵـــندەیەکە وەک سی وایە، گۆشتی دەخورێ ☰ پرندەای است

شەقتاندن / şeqtandin/: چاوگ. بە درێژاییدا لەت کردن ☰ دونیم کردن از طول

شەقتین / şeqtîn/: چاوگ. ڕووشان؛ داڕووشـان ☰ خراشیدن

شەقران / şeqran/: ☜ **شڵەقان**

شەقراندن / şeqrandin/: ☜ **شڵەقاندن**

شەقژن / şeqjin/: دەنگـەناو. دەنگی شەق و هۆڕ ☰ صدای برخورد و شکستن

شەقشەق[1] / şeqşeq/: ئاوەڵـناو. ١. زۆر تورت و تێراو ٢. لەت‌وکوت ‹لە بیرمە چۆن خەڵکی بێ‌دەرەتان و لێقەوماویان بە شیران شەق‌شەق دەکـرد «هـێمن»› ☰ ١. بسیار تُرد و شاداب ٢. تکه‌پاره

شەقشەق[2]: دەنگەناو. دەنگی ددان وێـک‌کـەوتن ☰ صدای بهم خوردن دندان‌ها

شەقشەقە / şeqşeqe/: ناو. ١. خڕخاشـە؛ جغجغـە ٢. گیایەکە، تۆی گوڵەکەی لە نـاو قۆزاخەکەیـدا وەک خڕخاشەی منداڵ دەنگی دێ ☰ ١. جغجغه (اسباب‌بازی) ٢. گیاهی شبیه جغجغه

شەقشـەقێن / şeqşeqên/: نـاو. شـەپشـەپێن ☰ تیپابازی

شەققە / şeqqe/: ☜ **شەقە**

شەقڵ / şeqł/: ناو. ١. شقڵ؛ شەقڵە؛ مـۆی داریـن بۆ نیشانە کـردنی خـەرمان ٢. چـاپ ☰ ١. مُهـر چوبی خرمن ٢. چاپ

⊡ **شەقڵ شکان:** مۆر لە سەر لاچوون ☰ لاک و مهر شکسته شدن

شەقڵ شکاندن: ١. مـۆر لـە سـەر ماڵـینەوە ٢. *[کنایە]* لە پێش خەڵکا دەست بە کار کردن ٣. *[کنایە]* ئابڕوو بردن ☰ ١. مُهر از سر برداشـتن ٢. قبل از دیگران اقدام کردن ٣. آبرو بردن

شەقڵ کردن: مـۆر کـردنی خـەرمان ☰ مُهـر بـە خرمن زدن

شەقڵە / şeqłe/: ☜ **شەقڵـ١**

شەقنای / şeqnay/: چاوگ. لەقاندن؛ لـەق کـردن ☰ سُست کردن

شەقوبانێ / şequbanê/: ☜ **شاقۆبانێ**

شەقوپەق / şeq û peq/: ئاوەڵـناو. شـەق‌وشـۆق؛ لەت‌وکوت؛ پارچەپارچە ☰ لت و پار

شەقوشڕ / şeq û şiř/: ئاوەڵناو. ١. تێکچووی سست

و شل (بۆ کورسی و شتی دارین) ٢. حاڵ‌خراب؛ کز و کەنەفت ٣. ناتەواو ‹بە تورکییەکی نیوە عەرەبی و کوردی شەق‌وشڕ دەستیان پێ‌کرد «هەژار، چێشتی مجێور»› ▤ ١. زهوار دررفتە ٢. پریشان احوال ٣. دست‌وپاشکستە

شەق‌وشۆق^{١} / şeq û şoq/: دەنگەناو. تەقەتەق ▤ سر و صدای بسیار

شەق‌وشۆق^{٢}: ☜ **شەق‌وپەق**

شەقوق / şequq/: ناو. جۆرێ دارەبەن کە قەزوانی خراب دەگرێ ▤ نوعی بوتەی نامرغوب درخت بنە

شەق‌وهۆڕ / şeq û hoř/: دەنگەناو. دەنگی زۆری شکان ▤ صدای شکستن‌های پیاپی

شەقۆبانێ / şeqobanê/: ☜ **شاقۆبانێ**

شەقۆق / şeqoq/: ناو. سووچ و قوژبن؛ گۆشە و کەنار ▤ گوشە و کنار

شەقۆن / şeqon/: ناو. کاری بە سەر تێهەڵدانی حەیوان؛ شاخ لێدان ▤ عمل شاخ زدن حیوان

شەقە^{١} / şeqe/: ناو. شەققە: ١. لاجانگ؛ گێجەنە؛ بەشی سەرووی نێوان گوێ و چاو ٢. شەقەمشار؛ مشاری دوو کەسی ٣. کۆتەرەی بنەمێو ٤. نیو لاشە گۆشت ٥. چێوشەقە؛ داری بن هەنگڵی شەل ▤ ١. شقیقە ٢. ارّەی دونفرە ٣. تنەی تاک ۴. شقەی گوشت ۵. چوب زیر بغل

▣ **شەقەی باڵ:** *[کینایە]* کاری فڕینی بە پەلەی باڵدار ▤ عمل بال زدن سریع پرندە

⊡ **شەقە کردن:** ١. دوو لەت کردن ٢. یەکجار وەڕەز بوون و هیچ لە دەس نەهاتن ‹لە داخان وەختە شەقە بکەم!› ▤ ١. دو نیم کردن ٢. حرص خوردن

شەقەی قەڵماسک بیستن: *[کینایە]* ترسان و تەمێ بوون ‹هێشتا شەقەی قەڵماسکی نەبیستووە، بۆیە وا دەنگی بەرزە› ▤ ترسیدن و تنبیە شدن

لە شەقەی باڵ دان: ١. هەڵفڕینی خێرای باڵندە ‹کەوتە خۆ دای لە شەقەی باڵ دیسا/ ئاگرێکی لە دەروون داییسا «هەژار، *بۆ کوردستان*»› ٢. *[مەجاز]* چوون و دوور کەوتنە ▤ ١. پر زدن پرندە ٢. دور شدن

شەقە^{٢}: ئاوەڵناو. شەققە؛ لە سەرەوە بە نیوەیی دادڕاو ▤ از بالا بە دو نیم شکافتە

شەقە^{٣}: پێشوشە. بە بارستایی، ڕادە، قەبارە یان پانتایی زۆرەوە ‹شەقەجۆ؛ شەقەمشار؛ شەقەمێو ...› ▤ با حجم، مقدار یا وسعت زیاد

شەقە^{٤}: دەنگەناو. شەققە: ١. دەنگی باڵ لە فڕیندا ‹کەوی ناو قەفەز دای لە شەقەی باڵ/ دڵەکەم بۆ دڵەکەت بوو بە کۆی زووخاڵ «فولکلۆر»› ٢. دەنگی بەردەفڕکەی بە قۆچەقانی ٣. دەنگی تەقینی تەڵە و... ▤ ١. صدای بال زدن پرندە ٢. صدای فلاخن هنگام سنگپرانی ٣. صدای بە هم آمدن تلە و...

شەقەباخی / şeqebaxî/: ناو. کوولەکەسەراوی ▤ کدوحلوایی

شەقەبەقە / şeqebeqe/: ئاوەڵناو. پارچە ـ پارچە؛ کوت‌ـکوت ▤ قطعە ـقطعە

شەقەبەند / şeqebend/: ناو. ١. نوشتەی سەرێشەی نیوەیی ٢. ڕەخت و ئەسپابی زین ▤ ١. دعای شقیقە ٢. یراق زین

شەقەتنای / şeqetnay/: چاوگ. لەقاندن؛ لەق کردن ▤ سُست کردن

شەقەتەل / şeqetel/: ناو. تۆپی لە پەڕۆ چندراو بۆ تۆپێن ▤ توپ پارچەای بازی

شەقەتەلانی / şeqetelanî/: ناو. گەمەی تۆپەڕا کردن ▤ نوعی توپبازی

شەقەتیای / şeqetyay/: چاوگ. لەقان؛ لەق بوون ▤ سست شدن

شەقەجۆ / şeqeco/: ناو. شەقەجۆگە؛ شەقەجۆوە؛ جۆباری گەورە کە ئاوی هەمیشە و زۆرە ▤ جویبار

پڕآب

شەقەجۆگە / şeqecoge/: ☜ **شەقەجۆ**

شەقەجۆوە / şeqecowe/: ☜ **شەقەجۆ**

شەقەجووت / şeqecût/: ناو. جوانەگایێ کە فێری جووت کرابێ و لەگەڵ گایەک جووتی پێ بکەن ف گاو جوان همشخم

شەقەزڵلە / şeqezille/: ☜ **شەپەزلە**

شەقەزلە / şeqez(i)le/: ☜ **شەپەزلە**

شەقەزیلە / şeqezîle/: ☜ **شەپەزلە**

شەقەشەق / şeqeşeq/: دەنگەناو. دەنگی زۆری ددان و باڵ و بەردی قۆچەقانی و ... ف تق و توق

شەقەکێش / şeqekêş/: ناو. کەسێ کە مشاری زل بە کار دێنێ ف ارّەکش

شەقەگڵ / şeqegil/: ناو. چاوێشەیێ کە سەری پێوە بێتە ژان ف چشم دردی که سر را هم به درد آورد

شەقەل / şeqel/: ☜ **شەغرە**

شەقەلۆر / şeqelor/: ناو. جۆرێ داری لێڕەوارە ف نوعی درخت جنگلی

شەقەمشار / şeqem(i)şar/: ناو. شەقە؛ هەرەی دوو کەسی ف ارّەی دونفره

شەقەمێو / şeqemêw/: ناو. کۆتەرەی ڕەز ف تنەی تاک

شەقی / şeqî/: ئاوەڵناو. ١. ماندوو؛ خەستە؛ مانگ ٢. ئەشقی؛ یاخی ف ١. خسته ٢. سرکش

شەقیای / şeqyay/: چاوگ. لەقان ف سُست شدن

شەقیلە / şeqîle/: ناو. ١. چەرمی زۆر تەنک و سووک کە دەکرێتە هەمانە ٢. بەرەڵبێنەی چەرمینی ژنان لە کاتی تەشی ڕستنا ف ١. چرم نازک که از آن انبان سازند ٢. پیشبند چرمین ویژەی دوک ریسی

شەقین[١] / şeqîn/: چاوگ. جریواندنی مەلیچک ف جیک جیک کردن گنجشکان

شەقین[٢]: ناو. کێبەرکێ؛ ملە و ڕکەبەری ف مسابقه؛ رقابت

شەقێن / şeqên/: ☜ **شاقۆبانێ**

شەک / şek/: ناو. ١. شیشەک؛ بەرخی دوو بەهار دیتوو ٢. گۆچانی گۆیێن ٣. چک؛ قوولایی زگی جک ٤. جگ کە باری لووسی بکەوێتە سەر عەرز ٥. چۆک؛ ئەژنۆ ٦. لەرەی ئاوی چەم ٧. تانجی دوو ساڵە ف ١. شیشک ٢. چوگان گوی بازی ٣. طرف گود شتالنگ ۴. شتالنگی که بر کنارەی صاف ایستد ۵. زانو ۶. حرکت و لرزش آب رودخانه (امواج کوچک) ۷. تازی دو ساله

▣ **شەکی شوانانگاو:** */کینایە/* زەبوون؛ داماو؛ بەسەزوان ‹... شەکی شوانان‌گاو سەرقەتار بوایە/ شێری سەفشکێن کز و خوار بوایە ... «قانع»› ف توسری خور

شەکی کاڵ: بەربەران؛ شەکێ کە هێشتا بەرانی نەگرتووە ف گوسفند هنوز با قوچ جفت نشده

شەکار / şekar/: ناو. چیمەن و گیاجاڕ ف چمنزار

شەکاڵ / şekal/: ناو. شەقاڵ؛ شێرۆخ؛ کالک؛ کاڵە؛ کارک؛ پاتاوە؛ پاپێچ؛ پێتاو؛ خاو؛ جۆرێک پێڵاوی بە موو چندراو کە ژێرەکەی بە بەنێک دەبەسرێتە لاقەوە ف پالیک؛ چارغ

شەکان[١] / şekan/: چاوگ. لەرین بەملاولادا؛ تەکان خواردن ف جنبیدن

شەکان[٢]: ناو. بازی گۆیێن ف گوی بازی

شەکان[٣]: پێڕ. ← **تەکان‌وشەکان**

شەکاندن / şekandin/: ☜ **شەکاندنەوە**

شەکاندنەوە / şekand(i)newe/: چاوگ. تێپەڕ. //شەکاندتەوە؛ دەشکێنیەوە؛ بشەکێنەوە// شەکاندن؛ شەکانن؛ ڕاژاندن؛ لەراندنەوە ف تکان دادن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەشەکاندنەوە

شەکانن / şekanin/: ☜ **شەکاندنەوە**

شەکانەوە / şekanewe/: چاوگ. تێنەپەڕ.

//شەکایەوە؛ دەشەکێیەوە؛ بشەکێوە// شەکیانەوە؛ لەرینەوە (زۆرتر لە بەر با) ☰ تکان خوردن (از باد)

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: شەکاوەوە/ چاوگی نەرێنی: نەشەکانەوە

شەکاوە / şekawe/: ئاوەڵناو. هەژیای؛ ڕاژاو ☰ در اهتزاز؛ جنبان

شەکاوی / şekawî/: ☜ **شکست ـ١**

شەکبەران / şekberan/: ناو. شەکی نێری سێ بەهارە ☰ گوسفند نر سه بهاره

شەکر / şek(i)r/: ناو. شەکەر؛ ماکێکی بلۆری شیرین و بێڕەنگ یان سپی کە لە نەیشەکەر یان چۆنەری قەند دروست دەکرێ و پاڵێوراوەکەی بە شێوەی دەنک ـ دەنکی شەکر یان کەڵلەی قەند دێتە بازاڕەوە ☰ شکر

⊡ **شەکر خواردن**: ☜ **شەکەر خواردن**

شەکر شکاندن: ١. شەکری ڕەقهەڵاتوو ورد کردن ٢. *[کینایە]* قسەی جوان کردن ٣. *[پلار]* قسەی قۆڕ کردن ☰ ١. شکر خُرد کردن ٢. سخن نغز گفتن ٣. یاوه گفتن

شەکراو / şekraw/: ناو. شەربەتی شەکر و ئاو بە گوڵاو یان بیمشکەوە ☰ شکراب

⊡ **شەکراو خواردنەوە** *[کینایە]* کۆڕ گرتن بۆ ژن مارە کردن ☰ مجلس عقد گرفتن

شەکراوی / şekrawî/: ئاوەڵناو. ١. بە شەکرەوە تلاو ٢. پێوەندیدار بە خۆشاوی شەکرەوە ☰ ١. شکرین ٢. شکربار

شەکرپەنیر / şekirpenîr/: ناو. شەکەرپەنیر؛ جورێ نوقڵ لە شەکر و ئارد و بەرامەجات ☰ شکرپنیر

شەکرخەنە / şekirxene/: ناو. شەکرەخەنە؛ شەکەرخەن؛ بزەی جوان و بە خۆشی ☰ شکرخند

شەکردان / şekirdan/: ناو. دەفری شەکر تێکردن ☰ ظرف شکر

شەکرشکێن١ / şekirşkên/: ناو. چەکوشی شەکر شکاندن ☰ قندشکن

شەکرشکێن٢: ئاوەڵناو. شەکرلێو؛ قسەخۆش؛ قسەشیرین ☰ شیرین‌سخن

شەکرلەمە / şekirleme/: ناو. ١. جۆرە نانێکی زۆر ناسک و شیرینە ٢. جۆرێ برساقە، گوێز و بادام و شەکر و حلی تێ دەکەن ☰ ١. نوعی نان شیرینی ٢. نوعی قُطاب

شەکرلێڤ / şekirlêv/: ☜ **شەکرلێو**

شەکرلێو / şekirlêw/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* شەکرلێڤ؛ گفت و لفت خۆش؛ قسە شیرین ☰ خوش‌بیان

شەکرمز / şekirmiz/: ناو. دیابێت؛ قەن؛ شەکرە؛ نەخۆشینێ کە تێیدا ڕێژەی شەکری خوێن بەرز دەبێتەوە و زۆر بوونی میز، تینوویەتی و هەڵکشانی ئوورەی خوێنی لەگەڵە ☰ دیابت؛ مرض قند

شەکرۆک / şekrok/: ناو. شەکەرۆکە؛ شەکرە: ١. وشکەوەبووی شیلەی گیایەکە تامی شیرینە ٢. کەرتەشی؛ گیایەکی سەرخڕی دڕکاوییە خڕێک لە بن دڕکەکانیدا هەیە دەیخۆن ٣. شیرنیات؛ ئاونەوات؛ جۆرێ شیرینییە بۆ مژین کە بە شەکری لە ئاوکراو و بەهارات درووس دەکرێ ٤. جۆرێ گندۆرە/ کاڵەک ☰ ١. خشکیدەی گیاهی است شیرین مزه ٢. گیاهی است خاردار ٣. آب‌نبات ۴. نوعی خربُزه

شەکرۆکە / şekroke/: ☜ **شەکرۆك**

شەکرە١ / şekre/: ناو. ١. ☜ **شەکرۆك** ٢. گوێنی جەباری؛ گوێنیکەزەردە ☰ ١. ☜ **شەکرۆك** ٢. گَوَن کتیرا

شەکرە ـ٢: پێشوشە. ١. شیرن؛ شیرین ‹شەکرەسێو› ٢. هەڵکەوتە؛ سەر ‹شەکرەپیاو؛ شەکرەژن› ☰ ١. شیرین ٢. سره؛ نیکو

شەکرەباوی / şekrebawî/: ناو. چەقەڵەبادامی

شیرین ☰ چغالەی شیرین بادام

شەکرەپیاو / şekrep(i)yaw/: ناو. /مەجاز/ پیاوی باش و هەڵکەوتە ☰ سرەمرد

شەکرەخەنە / şekrexene/: ☜ **شەکرخەنە**

شەکرەژن / şekrejin/: ناو. /مەجاز/ ژنی باش و هەڵکەوتە ☰ زن شایستە

شەکرەسێو / şekresêw/: ناو. ١. سێف شەکەری؛ جۆرێ سێوی چکۆڵەی سپی ٢. قەندهەنگوین؛ هەر شتێکی شیرن و بە زار خۆش ☰ ١. سیب قندی ٢. شکرپارە

شەکری١ / şekrî/: ناو. ڕەنگی زەردی ئاماڵ سوور ☰ شکری

شەکری٢: ئاوەڵناو. بە ڕەنگی زەردی ئاماڵ سوورەوە ☰ شکری

شەکرین / şekrîn/: ئاوەڵناو. ١. دروستکراو لە شەکر ٢. /کنایە/ زۆر شیرین و لەبەردڵ ☰ ١. شکری ٢. شکرین

شەکشەکان / şekşekan/: چاوگ. شەکانەوە ☰ جنبیدن از وزش باد

شەکمەڕ / şekmeř/: ناو. شەکەمەڕ؛ پەزێ کە یەکەم جار زاوە ☰ گوسفندی کە یکبار زاییدە

شەکنای / şeknay/: چاوگ. شەکاندن ☰ تکان دادن

شەکۆ / şeko/: ناو. ڕاساو؛ ڕم؛ داری درێژ بۆ ئاوئاژن کردن یان گوێز تەکاندن ☰ چوب بلند برای آبیاری یا گردوچینی

شەکۆک / şekok/: ناو. جۆرێ هەرمێ ☰ نوعی گلابی

شەکو / şekû/: ناو. ڕەوتی لەرین؛ لەرینەوە ☰ تکان

شەکە / şeke/: ناو. ١. مێچکە بەرازی یەکساڵە ٢. کڵاوی پێستەمەڕ ٣. ڕەوتی شەکانەوە ☰ ١. مادە گُراز یکسالە ٢. کلاە پوستین ٣. اهتزاز

⊡ **شەکە هاتن**: لەرە هاتن؛ شەکانەوە؛ تەکەتەک کردن ☰ در اهتزاز بودن

شەکەت / şeket/: ئاوەڵناو. ماندوو؛ خەستە؛ شەقی ☰ خستە

⊡ **شەکەت بوون**: ماندوو بوون. هەروەها: **شەکەت کردن** ☰ خستە بودن

شەکەتی / şeketî/: ناو. ماندوویەتی زۆر ☰ خستگی زیاد

⊡ **شەکەتی دەرچوون**: حەسانەوە؛ ماندوویی دەرچوون ☰ رفع خستگی شدن

شەکەتی دەرکردن: وچان دان بۆ شەکەتی دەرچوون ☰ خستگی در کردن

شەکەتی کەسێ دەرکردن: کارێ کردن بۆ حەسانەوەی کەسێ؛ بوونە هۆی شەکەتی دەرچوونی کەسێ ☰ خستگی از تن کسی در کردن

شەکەر / şeker/: ناو. ١. ☜ **شەکر** ٢. بەشانەکەر؛ موو لەشانەدەر ☰ ١. ☜ **شەکر** ٢. شانەزن

⊡ **شەکەر خواردن**: شەکر خواردن: ١. /کنایە/ چاک گوتن؛ قسەی بەجێ و بەوەخت کردن ٢. /پلار/ بێخود کردن؛ قسەی نابەجێ گوتن ‹سەرو و نەی چین کە لەگەڵ قامەتی تۆ بێنە نەبەرد؟/ شەکەری خواردوە نەی، سەرو سەری داوە لە بەردا! «شێخ ڕەزا»› ☰ ١. گُل گفتن ٢. غلط کردن

شەکەرات / şekerat/: ناو. ١. نوقڵ؛ نۆغڵ ٢. شیرنیات؛ ئاونەوات ☰ ١. نُقل ٢. آب‌نبات

شەکەربادام / şekerbadam/: ناو. جۆرێ هەڵوا ☰ نوعی حلوا

شەکەربۆرە / şekerbore/: ناو. جۆرێ شیرینی ☰ نوعی شیرینی

شەکەرپەنیر / şekerpenîr/: ☜ **شەکرپەنیر**

شەکەرخەن / şekerxen/: ☜ **شەکرخەنە**

شەکەرگری / şekerg(i)rî/: ناو. دۆخی گریان لە

خۆشیان ▤ اشک شوق

شەکەرلەمە / şekerleme/: ناو. قوتتاب؛ قوتاب؛ لەبزینە ▤ قُطاب

شەکەرۆکە / şekeroke/: ناو. *[مەجاز]* کۆچەک؛ منالی لووسکە کە لە بەزمدا سەما دەکا ▤ بچەای کە در مجلس مهمانی می‌رقصد

شەکەرە / şekere/: ناو. شەکرە؛ کەرتەشی ▤ شکرتیغال

شەکەرەک / şekerek/: ناو. ڕوخس ▤ شکرک

شەکەری¹ / şekerî/: ناو. سپات؛ سپی ئامال زەرد ‹شەکەری زوو پیس دەبێ› ▤ رنگ کرم

شەکەری²: ئاوەڵناو. ١. سپات؛ بە ڕەنگی سپی ئامال زەرد ‹کراسی شەکەری› ٢. شەکەردار؛ بە شەکرەوە ‹نان شەکەری› ▤ ١. کرم رنگ ٢. شکری

شەکەزەکات / şekezekat/: ناو. زەکاتی شەک و کاوڕ ▤ زکات گوسفند و برّە

شەکەشەک / şekeşek/: ئاوەڵکار. تەکەتەک؛ دۆخی لەرینەوە و ویکەوتنی شتی شۆڕەوەبوو ▤ آویخته و لرزان

شەکەمەڕ / şekemeř/: ☜ **شەکمەڕ**

شەکەمێ / şekemê/: ناو. شەکەمێنگە؛ بەرخە مێوی دوو بەهار دیتوو ▤ شیشک مادە

شەکەمێنگە / şekemênge/: ☜ **شەکەمێ**

شەکەن / şeken/: ناو. تۆبە؛ پەتە ▤ توبە

شەکەنە / şekene/: ناو. ڕەوتی شەکان؛ بزوان ▤ لرزش

شەکەنێر / şekenêr/: ناو. بەرخی نێری دوو بەهاردیتوو ▤ شیشک نر

شەکی¹ / şekî/: ناو. دارێکی جەنگەڵییە بەرێکی وەک فندق دەگرێ ▤ درختی جنگلی

شەکی²: ئاوەڵناو. *[پلار]* شڕەبار؛ کەرپاڵ؛ شڕۆڵ؛ بە جلوبەرگی کۆن و دڕاوەوە ▤ ژندەپوش

شەکیانەوە / şekyanewe/: ☜ **شەکانەوە**

شەکیلە / şekîle/: ناو. پارچە هەمانەی خۆشکراو بۆ بە سەر دەفر داگرتن ▤ قطعە انبان دهانەبند ظرف

شەکیلی / şekîlî/: ناو. پینەچی؛ پینەدۆز؛ مشەقە ▤ پینەدوز

شەکێرت / şekêrt/: ناو. باوانی؛ پێتەک؛ جیازێ کە بووک لەگەڵ خۆیا دەیبا بۆ ماڵ زاوا ▤ جهیزیّە

شەکێن / şekên/: ☜ **شاقۆبانێ**

شەگ / şeg/: ناو. ١. شەق؛ گۆچانی شەقێن ٢. گۆی شەقێن ▤ ١. چوگان چوگانبازی ٢. گوی چوگانبازی

شەگگە¹ / şegge/: ناو. تەف؛ نەکس؛ باری میری قاپ ▤ طرف گود شتالنگ

شەگگە²: سارستە. سڵاو؛ سەلام ▤ سلام

شەگورگانە / şegurgane/: ناو. پیرۆشک؛ خلێرە؛ کەرەکەوڵە ▤ خرخاکی

شەگە¹ / şege/: ناو. ١. میچ کە میر هاتبێ؛ جگ لە سەر لا پانەکەی ٢. تاژی لە خرتکچوو ▤ ١. شتالنگ کە بر کنارەی صاف ایستد ٢. تازی مفصل دررفتە

شەگە²: دۆعا. شاگا؛ شاگە؛ شاد؛ بژی ▤ درود

شەگەڵ / şegel/: ناو. گەلەشەک؛ مێگەلێ کە هەمووی شەک بێ ▤ رمەی شیشک

شەگێن / şegên/: ناو. ١. ☜ **شاقۆبانێ** ٢. جۆرێ گەمەی جگێن ▤ ١. ☜ **شاقۆبانێ** ٢. نوعی بازی با شتالنگ

شەڵ¹ / şel/: ناو. ١. بەرە و مافوورەی خواروخێچ ٢. خەرار؛ جوالی موویین ٣. چێنکە؛ پەڵە و سەوزایی لە ناو پووش و پاری وشکدا ٤. ڕانک ٥. لەت؛ پاژ ▤ ١. فرش کج ٢. جوال موین ٣. سبزە و چمنی کە اطرافش خشک باشد ٤. شلوار پشمی ٥. قسمت؛ تکە

شەل۲: ئاوەڵناو. ١. لە پا سەقەت ٢. ڕووت؛ بێ جلوبەرگ 🇮🇷 ١. لَنگ؛ شَل ٢. لُخت

شەلاتان / şelatan/: ☜ **شەلاتی**

شەلاتی / şelatî/: ئاوەڵناو. شەللاتی؛ شەلاتان؛ قولتەشە 🇮🇷 شارلاتان

شەلاخ / şelax/: ناو. ١. تازیانە؛ قامچی ٢. زللە؛ زیللە 🇮🇷 ١. شلاق ٢. سیلی

شەلاخکاری / şelaxkarî/: ناو. کاری بە قامچی لێ دان 🇮🇷 عمل شلاق زدن

شەلاف / şelaf/: ناو. کلکەسووتە؛ مەرایی 🇮🇷 چاپلوسی

◘ **شەلاف کرن:** شالووزی کرن؛ مەرایی کردن 🇮🇷 چاپلوسی کردن

شەلاق / şelaq/: ناو. ١. قامچی؛ شەلاخ ٢. کەرخول؛ جۆرێ مەزرەقی بێ تمتمە کە بە قامچی بەن، دەیسووڕێنن 🇮🇷 ١. شلاق ٢. نوعی گردنا

شەلاقە / şelaqe/: ناو. شێلاقە؛ شێللاقە: ١. شەلاق؛ جۆرێ مەزرەقی بێتمتمە ٢. تۆرەمە باڵندەیەکی تەنکاوانە، کۆچەرن، باڵیان درێژ و سەر پەڕ تیژن، چەن جۆریان هەیە: ئەحمەدڕاوکەر، شێلاقەبۆرە؛ شێلاقەشامی، شێلاقەشەنگە، شێلاقەعەسلە، شێلاقەبچووک؛ شێلاقە بەر زگ ڕەش، شێلاقە خاڵخاڵ و... 🇮🇷 ١. نوعی گردنا ٢. آبچلیک

شەلال١ / şelal/: ناو. ١. شەلال؛ شلال؛ ڕیزەدروومانێ کە دەزوو لە هەر دوو دیوی پارچەکەوە دەردێ ٢. سلار؛ کاری درێژ بوون لە سەر زەوی ٣. تاڤگە؛ ئاوهەڵدێر؛ سوولاڤ 🇮🇷 ١. دوخت شلال ٢. عمل دراز کشیدن روی زمین ٣. آبشار

شەلال۲: ئاوەڵناو. ١. نەرم و ناسک ٢. خەمڕەوێن 🇮🇷 ١. نرم و نازک ٢. شادی‌آور

شەلان١ / şelan/: چاوگ. تێنەپەڕ. //شەلای؛ دەشەلێی؛ بشەلێ// ١. شەلیان؛ ڕووت بوونەوە؛ جل لە بەر خۆ داکەندن ٢. شەلین؛ شەلیان ٣. چەقین؛ چەقان؛ چەقیان؛ تێڕۆ چوون 🇮🇷 ١. لُخت شدن ٢. لنگیدن ٣. فرورفتن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەشەلان

شەلان۲: ناو. جۆرێ هەڵپەڕکێ 🇮🇷 نوعی رقص

شەلاندن / şelandin/: چاوگ. ١. شەلیاندن؛ ڕووت کردن؛ ڕووت کردنەوە ٢. چەقاندن؛ چەقانن؛ تێڕۆ کردن 🇮🇷 ١. لُخت کردن؛ لباس از تن کسی درآوردن ٢. فرو کردن

شەلانە١ / şelane/: ئاوەڵناو. وەک شەلان ‹ڕۆیینی شەلانە› 🇮🇷 لنگ مانند

شەلانە۲: ئاوەڵکار. لەنگەلەنگ؛ شەلەشەل ‹شەلانە دەڕۆیشت› 🇮🇷 لنگان

شەلای / şelay/: ☜ **شەلین ـ۲**

شەلایی / şelayî/: ناو. دەسرەی سرکەیی 🇮🇷 دستمال سرکه‌ای

شەلبت / şelbit/: ئاوەڵناو. پرووش؛ کەمبینا و نەخۆش (چاو) 🇮🇷 کم‌سو (چشم)

شەلبتی / şelb(i)tî/: ناو. چاوێ کە تووشی پرووشی بووبێ 🇮🇷 چشم دچار کم بینی و درد

شەلپتاندن / şelp(i)tandin/: چاوگ. ١. لە ڕیشەوە دەرهێنان؛ لە بنەوە هەڵکەندن ٢. دوور کردنەوە 🇮🇷 ١. از ریشه کندن ٢. دور کردن

شەلپین / şelpîn/: چاوگ. ١. لە ڕیشەوە دەرهاتن؛ لە بنەوە هەڵکەنران ٢. دوور کەوتنەوە 🇮🇷 ١. از ریشه کنده شدن ٢. دور شدن

شەلپینی / şelpînî/: ناو. *[کینایە]* ئاوارەیی؛ دەربەدەری 🇮🇷 آوارگی

شەلت / şelt/: ناو. داری درێژ و باریک 🇮🇷 چوب بُلند و باریک

شەلتە / şelte/: ناو. شەختە؛ سەرمای سەختی

پاییز ⊑ سرمای سخت و نابهنگام پاییز

شەلف / şelf/: ناو. ١. ساتمە؛ ڕەت ٢. /کینایە/ ژنی خۆفرۆش ⊑ ١. سکندری ٢. زن خودفروش

شەلفە / şelfe/: ناو. عاج؛ خیل؛ ئاج ⊑ عاج

شەلفین / selfîn/: چاوگ. ڕەت بردن و کـەفتن ⊑ سکندری خوردن و افتادن

شەلق^{١} / şelq/: ناو. ١. ڕیپۆقی چاو ٢. زینچکـاوی بـرین ٣. تـای هـەموو ڕۆژە ٤. چێوشـەقە؛ داری بن‌باڵی پاسەقەت ٥. کرۆسـک؛ جـۆرێ هـەرمێ کێوی ⊑ ١. ژَفک ٢. چرک و ریم زخم ٣. تب روزانه ۴. چوب زیربغل ۵. نوعی گلابی وحشی

شەلق^{٢}: ئاوەڵـناو. لاڕزیوی سیس‌بوو (میوە و سەوزی) ⊑ پلاسیده (میوه و سبزی)

شـەلقاندن / şelqandin/: چـاوگ. ١. ڕاهێنـــانی ئەسپ بۆ خۆشڕۆیی ٢. زووڕانەوەی ناوڕان، لە بەر زۆر ڕۆیشتن ٣. /کینایە/ لە کۆڵ خۆ کردنەوە ⊑ ١. تعلیم دادن اسب ٢. احساس درد و سـوزش کـردن در کشالەی ران، از فرط خستگی ٣. دک کردن

شەلقین / şelqîn/: چاوگ. ڕزان و گنخان (میـوە و سەوزی و هیلکە) ⊑ پوسیدن و فاسـد شـدن (میـوە و سبزی و تخم مُرغ)

شەلک / şelk/: ناو. چارۆکەی شان و سەر ⊑ چارقد

شەلکە / şelke/: نـاو. نەخۆشییەکی سمـی ئاژەڵـە ⊑ نوعی بیماری سُم دام

شەللاتی / şellatî/: ☜ **شەلاتی**

شەللاق / şellaq/: نـاو. تازیانـە؛ قـامچی؛ شـەلاخ؛ جەلدە ⊑ تازیانه

شەلم / şelim/: ☜ **شەڵغەم**

شەلمکوێرم / şelimk(i)wêrim/: ئاوەڵـکار. /کینایـە/ کاری لێدانی بێ بیرکردنەوە و ئامانجێکی تایبەت ‹شەلم‌کوێرم کەوتـە نێویـان، چـەن کەسـی برینـدار کرد!› ⊑ انجام ضرب و شتم، بدون ملاحظه و هدف مُشخص

شـەلمکە / şelimke/: نـاو. سەڵـمکە؛ گیایەکـە ⊑ گیاهی خوردنی

شەلمە / şelme/: ناو. گیایەکە لە ناو گـەنم دەڕوێ و دەنکەکەی تێکەڵی گەنم دەبێ ⊑ گیاهی کە در گندمزار می‌روید

شەلوار / şelwar/: ☜ **شەڵوار**

شەلوپەت / şel û pet/: ئاوەڵناو. لەتوپـەت؛ تـەواو دڕاو ⊑ لت‌وپار

شەلوشێت / şel û şêt/: ئاوەڵناو. گێژ و حۆل ⊑ گیج و منگ

شـەلوف^{١} / şeluf/: نـاو. کەڵەشـێری خڕکەڵـەی چکۆلە ⊑ خروس ریزاندام

شەلوف^{٢}: ئاوەڵناو. بیژە؛ بیچ؛ پیچ؛ زۆڵ ⊑ حرامزاده

شەلوکوت / şel û kut/: ☜ **شل‌وکوت**

شەلۆ / şelo/: ☜ **شیلەوگەرم**

شەلووک / şelûk/: ناو. شەلوومک؛ داررووکەیەک کە دەمووکانـەی تـێ هەڵدەسـوون بـۆ ڕاوەمـەل ⊑ چوبک دبق‌آلود کە پرندە را با آن شکار می‌کنند

شەلوومک / şelûmik/: ☜ **شەلووک**

شەلە^{١} / şele/: نـاو. ١. ☜ **شەلەگە** ٢. یـەکێ لـە ئەستێرەکانی حەوبرالە ⊑ ١. ☜ **شەلەگە** ٢. یکی از ستارەهای بنات‌النعش

شەلە^{٢}: ئاوەڵناو. شەل؛ پاسەقەت ⊑ لنگ؛ شل

شەلەشەل / şeleşel/: ئاوەڵکار. حاڵەتی ڕۆیشتن بە پای سەقەت ⊑ لنگان ـ لنگان

شەلەگە / şelege/: نـاو. شـەلە؛ شـەلیە؛ شـێلەگە؛ جێگەی دادڕینی جۆگە ⊑ برغ؛ برغاب

شـەلەگەڤـری / şelegev(i)rî/: نـاو. گیایـــەکی شیردارە ⊑ گیاهی است

شەلەل / şelel/: ناو. ئیفلیجی؛ نەخۆشی فەلـەج ⊑ فلج

شـەلەم / şelem/: نـاو. ١. ☜ **شـەڵغەم** ٢. ☜ **شەلەمین**

شەلەمشۆربا / şelemşorba/: ناو. /کینایە/ شەلەمشۆروا؛ کاری نارێک و تێکەڵ ــ پێکەڵ ☰ کارِ درهم‌برهم

شەلەمشۆروا / şelemşorwa/: ☜ **شەلەمشۆربا**

شەلەمکەرە / şelemkere/: ناو. شەلەمین‌کەرە؛ پشیپاییزە؛ پشیلەپایزە ☰ قاصدک

شەلەمە / şeleme/: ناو. ۱. گیایەکە بنەکەی لە پەتاتە دەکا و زۆر ڕەوانە ۲. سەرپۆشێکی ژنانە ☰ ۱. گیاهی مسهل، شبیه سیب‌زمینی ۲. سرپوشی زنانه

شەلەمەباخی / şelemebaxî/: ناو. تۆپلەگیا ☰ کلم صحرایی

شەلەمین / şelemîn/: ناو. شەلەم؛ شیمی؛ چێشتی ترخێنە ☰ نوعی آش محلی

شەلەمینخۆشکەرە / şelemînxoşkere/: ناو. باویلکە؛ بایلکە؛ باوێلێ؛ باوەلێ ☰ قاصدک

شەلەمینکەرە / şelemînkere/: ☜ **شەلەمکەرە**

شەلەنگ / şeleng/: ئاوەڵناو. بەلەنجەولار؛ قەدباریک و پێکەوتوو ☰ خرامان

شەلەنگی / şelengî/: ناو. لەنجەولار ☰ خرام

شەلی¹ / şelî/: ناو. ۱. سپیندار؛ سپیدار؛ شۆخ ۲. دۆخی شەل بوون ☰ ۱. سپیدار ۲. لنگی

شەلی²: ئاوەڵناو. ڕووتەوەکراو: ۱. جلک لە بەر داماڵداراو ۲. /کینایە/ تالانکراو ☰ ۱. لُخت‌شده از لباس ۲. غارت‌شده

شەلیان / şelyan/: ☜ **شەلین ـ۲**

شەلیاندن / şelyandin/: ☜ **شەلاندن ـ۱**

شەلیای¹ / şelyay/: ناو. شەلی؛ پاسەقەتی ☰ لنگی

شەلیای²: ئاوەڵناو. ۱. ڕووتەوەکراو بە دەستی چەتە ۲. جل لە بەر خۆ داکەندوو ☰ ۱. غارت شده توسط راهزنان ۲. لباس از تن درآورده

شەلیپان / şelîpan/: ناو. مۆزەشینە ☰ نوعی زنبور

شەلیت / şelît/: ناو. شریت؛ هەودای بادراو ☰ رشته‌ی تابیده

شەلیتە / şelîte/: ناو. شەتە؛ جۆرێک دامەنی کوڵ، دەڵپ و پرچین کە ژنان لە سەر دەرپێ لە پێی دەکەن ☰ دامن شلیته

شەلیک / şelîk/: ناو. شلیک؛ تووی زەوینە ☰ توت‌زمینی

شەلیل / şelîl/: ناو. شلۆر؛ حەمیشن؛ حەمەدەشین؛ تەڕازەن؛ تەرەزەن: ۱. دارێک لە تیرە و جۆری قۆخ و هەشتالوو ۲. بەری ئەو دارە کە گۆشتن و لووسە ☰ ۱و۲. شلیل

شەلین / şelîn/: چاوگ. تێنەپەڕ. //شەلیت؛ دەشەلی؛ بشەلە// ۱. ڕووت بوونەوە لە جلک و شمەک ۲. شەلان؛ شەلای؛ شەل ڕۆیشتن ☰ ۱. لُخت شدن ۲. لنگیدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: شەلیو/ چاوگی نەرێنی: نەشەلین

شەلیە / şelye/: ☜ **شەلەگە**

شەلیەتی / şelyetî/: ناو. کولەکی؛ شەلی ☰ لنگی

شەڵا / şeła/: ☜ **شەڵڵا**

شەڵاڵ¹ / şełał/: ☜ **شەلال¹ـ۱**

شەڵاڵ²: ئاوەڵناو. شەتڵ؛ شەڵتان؛ تێوەدراو ☰ آغشته

شەڵاڵە / şełałe/: ☜ **شەلال¹ـ۱**

شەڵاڵی / şełałî/: ناو. تێوەدراوی ☰ آغشتگی

شەڵانە / şełane/: ☜ **شڵانە**

شەڵانی / şełanî/: ☜ **شڵانە**

شەڵبتی¹ / şełb(i)tî/: ناو. ڕەوتی هەڵەنگووتن و کەوتن ☰ عمل سکندری خوردن و افتادن

شەڵبتی²: دەنگەناو. دەنگی بە دەست یان بە سەوڵ لە ئاو دان ☰ صدای با دست یا با پارو زدن به آب

شەڵتان / şełtan/: ئاوەڵناو. خەپەخان؛ خەڵتان ☰ آغشته

شەڵتوک / şełtûk/: ☜ **چەڵتوك**

شەڵتە / şełte/: ناو. ۱. دەرمانێکی خەستە لە سەر

برینی دادەنێن ٢. ڕەشکەی کاکێشان ٣. جۆرێ ئاواڵ‌کراسی ژنانە ٤. بەرگی دۆشەک و باڵشت ٥. شەختە؛ سەرما و سۆڵەی ناوەختی پاییز. هەروەها: **شەڵتە بردن** ٦. شڵخەمێش؛ بەرەی تازەی مێشەنگوین ٧. زوقم ٨. ژێرکراسێکی ژنانەیە بۆ وەختی خەو ■ ١. دارویی غلیظ کە بر روی زخم می‌گذارند ٢. تور کاهکشی ٣. نوعی شلوار زنانە ۴. روتختی و روبالشی ۵. سرمای زودرس پاییزی ۶. نسل جدید زنبور عسل ۷. پژ؛ سرماریزە ۸. نوعی لباس خواب زنانە

شەڵخە / şełxe/: ☜ **شەڵغە**

شەڵغە / şełğe/: ناو. شڵخە؛ شەڵخە؛ شڵغە؛ پوورەی مێرووی وەک مێش و مێشەنگوین ‹مێش و مێشوولە شەڵغەیان دابوو/ ڕێ نەما بۆ هەناسە هەڵکێشان «حەقیقی»› ■ نسل تازەی حشرات مانند مگس و زنبور

شەڵغەم / şełğem/: ناو. ناو. شەلم؛ شەلەم؛ شیمی؛ شێلم: ١. گیاییەکی ئالیکی یەک یان دووساڵانە لە تیرەی سلق و چۆنەر کە وەک سەوزی دەچێندرێ ٢. بنی ئەستوور و گۆشتنی ئەو گیایە کە ئەستوور و گوشتنە، چێژەی توندە و دەخورێ ■ ١و٢. شلغم

شەڵڵا / şełła/: سارستە. شەلا؛ بریا؛ خۆزگا؛ خۆزیا ‹شەڵڵا هەر نەمدیبایا/ شەڵڵا نەمناسیبایا «گۆرانی»› ■ ای کاش

شەڵوار / şełwar/: ناو. شەلوار: ١. جۆرێ دەرپێی بە گنجی ژنانە ٢. پاتۆڵی پیاوانە ■ ١. شلوار چیندار زنانە ٢. شلوار مردانە

شەڵەخە / şełexe/: ناو. کولloورە؛ پلوورە؛ پوورە ■ نسل جدید زنبورعسل

شەڵیتە / şełîte/: ئاوەڵناو. بێ‌شەرم؛ سەڵیتە ■ سلیطە

شەم / şem/: ناو. ١. شەمع؛ مۆم؛ مێو؛ مۆمی؛ بالمەمی؛ شەماڵک؛ شەمالک؛ شەمانک؛ شەمال؛ شەماڵ؛ شما؛ بەلمیت؛ فند؛ قرجەنە؛ تیکەیەک لە مۆم یان چەوری کە پلیتەیەکی بۆ ڕووناکی تێ خراوە ٢. فەند؛ شەمع؛ شەمی ماشین ٣. شەمع؛ شەمعەک؛ پالەوانە؛ فیلپایە؛ باڵین؛ شیرگورگە؛ کۆلەکەیەکی چێوی یان کانزایی بۆ بەرگری لە دارمانی ماڵ (میچ یان دیوار) کە لە ژێر و پاڵیدا دادەنرێت ٤. شەمع؛ یەکەی ڕادەی ڕۆشنایی ٥. *[مەجاز]* شەمع؛ ئەوەی هۆی ڕووناکییە ‹ئەو شەمی کۆڕی مە بوو› ٦. بەرسێبەر ٧. ☜ **شەممۆ** ■ ١تا۵ شمع ۶ جای سایە ۷. ☜ **شەممۆ**

شەما^1 / şema/: ناو. ڕەشنووس؛ پێش‌نووس ■ پیش‌نویس

شەما^2: ئاوەڵناو. توندنووس؛ زوونوس ■ تندنویس

شەماتۆک / şematok/: ناو. زەوینی خلیسکانێ ■ زمین مخصوص سُرسُرەبازی و اسکی

شەماتە / şemate/: ناو. ١. کۆمەڵگا؛ خەڵک و ئاوایی ٢. چەقەوهەرا؛ زەنازەنا؛ قیرەقیر ■ ١. اجتماع ٢. جار و جنجال

شەمار / şemar/: ناو. ١. خزۆک؛ مارموور؛ هەر یەکە لە گیانەوەرانی ڕیزی خزۆکان ٢. ☜ **شەهمار** ■ ١. خزندە ٢. ☜ **شەهمار**

شەمارە / şemare/: ناو. ڕەوتی خزین ■ خزیدن

شەماڕەنگ / şemařeng/: ناو. بۆیاخی قۆندرە؛ بۆیەی کەوشان ■ واکس

شەماق / şemaq/: ☜ **شەپەزلە**

شەمال / şemal/: ناو. ١. شەمالک؛ شەماڵ؛ شەمالک؛ مۆمی داگرساندن ٢. تیشکی چرا و مۆم ■ ١. شمع ٢. روشنایی چراغ و شمع

شەمالک / şemalik/: ☜ **شەمال-١**

شەماڵە / şemale/: ناو. شەمالێ؛ شەمۆلە؛ شەمێلە؛ شەوشەمەکێ؛ کاری گوێ گرتنی پەنامەکی ژنان بە شەو لە قسەی خەڵک بۆ بەختی خۆ تاقی

کردنەوە ☰ فالگوش شبانەی زنان برای براورد بخت خویش

شەمالێ /şemalê/: ☜ **شەماله**

شەماڵ /şemał/: ناو. ١. ☜ **شەماڵ ـ١** ٢. بای فێنکێ کە لای باکوورەوە دێ ‹یادم نمەشی جە گەردین حاڵدا/ چەنی باڵ تەیر یا وە شەماڵدا «مەولەوی»› ☰ ١. ☜ **شەماڵـ١** ٢. باد شُمال

شەماڵپا /şemałpa/: ئاوەڵناو. /مەجاز/ خۆشبەز؛ خۆشڕۆ ☰ بادپا

شەماڵک /şemałik/: ☜ **شەماڵـ١**

شەماڵگیر /şemałgîr/: ناو. قاقڵی بەهار ☰ گُلپر

شەمام /şemam/: ☜ **شەمامە**

شەمامۆک /şemamok/: ☜ **شەمامە**

شەمامۆکە /şemamoke/: ☜ **شەمامە**

شەمامە /şemame/: ناو. شمام؛ شمامۆک؛ شەمام؛ شەمامۆک؛ شەمامۆکە؛ شەموومە؛ بنچک و بەری گیایەک لە تیرەی خەیار، بە بۆنێکی خۆشەوە ☰ دستنبو

شەمان /şeman/: ☜ **شەمدان**

شەمانک /şemanik/: ناو. شەم؛ مۆم ☰ شمع

شەمانی /şemanî/: ☜ **شەمدانی**

شەمبلیلک /şemb(i)lîlik/: ناو. شەمبەلیک؛ شەمبەلیلە؛ شەمبەلیلک؛ شەمبەلوولک؛ شملی؛ شملیە؛ شەملیە؛ حەوینج؛ گیایەکی شین لە بیچمی وێنجە بە گوڵی سپی یان زەرد و تامێکی توندەوە ☰ شنبلیله

شەمبۆ /şembo/: ☜ **شەممۆ**

شەمبۆز /şemboz/: ☜ **شەمبووز**

شەمبوو /şembû/: ☜ **شەممۆ**

شەمبووز /şembûz/: ئاوەڵناو. شەمبۆز؛ شمووز؛ شەعمووز؛ شەمووز؛ شەمووس؛ چەمووش؛ سڵ؛ ڕەوەک؛ ڕامنەبوو؛ جۆتەهاوێژ و گازگر. هەروەها: **شەمبووزی** ☰ چموش

شەمبە /şembe/: ☜ **شەممۆ**

شەمبەلووت /şembelût/: ناو. شابەڕوو؛ بەڕووەخاسە؛ کەستانە ☰ شاەبلوط

شەمبەلوولک /şembelûlik/: ناو. ١. گیایەکە ٢. ☜ **شەمبەلیلك** ☰ ١. گیاهی است ٢. ☜ **شەمبەلیك**

شەمبەلیک /şembelîk/: ☜ **شەمبلیلك**

شەمبەلیلک /şembelîlik/: ☜ **شەمبلیلك**

شەمبەلیلە /şembelîle/: ☜ **شەمبلیلك**

شەمبی /şembî/: ☜ **شەممۆ**

شەمت /şemt/: ناو. خلیسک؛ جێگای لووس و لێژ ☰ لیزگاه

شەمتاندن /şemtandin/: چاوگ. خلیسکاندن؛ خزاندن ☰ لیز دادن

شەمتر /şemtir/: ئاوەڵناو. سەربەخۆ و نەزانانە ☰ ناآگاهانە

شەمتۆک /şemtok/: ناو. ١. یاریکەری خلیسکێنە ٢. زەوینی خلیسکێن ☰ ١. اسکی‌باز ٢. زمین اسکی

شەمتی /şemtî/: ئاوەڵناو. خلیسکاو؛ خزیاگ ☰ لیزخوردە

شەمتین /şemtîn/: چاوگ. خلیسکان؛ خزیان ☰ لیز خوردن

شەمچک /şemçik/: ئاوەڵناو. گزیکار؛ حیلەساز؛ تەڵەکەباز ☰ حیلەگر

شەمچە /şemçe/: ناو. شخاتە؛ شخارتە؛ شغاتە؛ شغارتە؛ شقارتە؛ شقاڵتە؛ شەمزین: ١. چیلکەیەک کە سەرێکی گۆگردی پێوەیە بۆ دایساندنی ئاور ٢. قوتیلکی چێ‌کراو بۆ ئەو چیلکە ☰ ١. چوب کبریت ٢. قوطی کبریت

شەمچێکەر /şemçêker/: ناو. مۆمکەر ☰ شمع‌ساز

شەمخالتک /şemxaltik/: ناو. چەسپێکە لە جۆرێ گیا دەگیرێ ☰ نوعی چسب گیاهی

شەمخین / şemxîn/: چاوگ. ترش بوون لە بەر گەرما 🇮🇷 ترشیدن از گرما

شەمدان / şemdan/: ناو. شەمان؛ شەمدوو؛ شەمسۆز؛ شەمعدان؛ جێگەی مۆم 🇮🇷 شمعدان

شەمدانی / şemdanî/: ناو. شەمانی؛ گوڵەشەمالی؛ گوڵەشەمالیە؛ گوڵێکە بە زۆر ڕەنگەوە: سپی، سووری ئاماڵ پرتەقاڵی، چێرەیی و... 🇮🇷 گُل شمعدانی

شەمدوو / şemdû/: ☜ شەمدان

شەمراندن / şemrandin/: چاوگ. ١. بڕینەوە ‹ساقی شەمراند قەخوار دوردی/ مانەندی دەری لسانێ کوردی «خانی»› ٢. جیا بوونەوە؛ پشت تێ کردن 🇮🇷 ١. خاتمه دادن ٢. ترک کردن

شەمرین / şemrîn/: چاوگ. بڕانەوە 🇮🇷 خاتمه یافتن

شەمڕ / şemř/: ناو. کاری تووڕ دان؛ پەرت کردن 🇮🇷 پرتاب

شەمڕاندن / şemřandin/: چاوگ. تووڕ دان؛ دوور هاویشتن 🇮🇷 پرتاب کردن

شەمز / şemz/: ناو. شەمس؛ ژاکاوی؛ سیسی 🇮🇷 پژمُردگی

شەمزان / şemzan/: چاوگ. تێنەپەڕ. //شەمزای؛ دەشەمزێی؛ بشەمزێ// شەمزین؛ شەمسان؛ شەمسین: ١. ژاکان ‹پاییز هات و گوڵ و گەڵا شەمزا› ٢. ڕەنگ پەڕین ٣. پەشۆکان 🇮🇷 ١. پژمُردن ٢. رنگ باختن ٣. آشفته شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: شەمزاو/ چاوگی نەرێنی: نەشەمزان

شەمزاندن / şemzandin/: چاوگ. تێپەڕ. //شەمزاندت؛ دەشەمزێنی؛ بشەمزێنە// ژاکاندن 🇮🇷 پژمُردە کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەشەمزاندن

شەمزاو / şemzaw/: ئاوەڵناو. شەمزیو: ١. ژاکاو؛ سیس‌بوو ٢. ڕەنگ‌پەڕیو ٣. پەشۆکاو 🇮🇷 ١. پژمُردە ٢. رنگ‌باختە ٣. آشفتە

شەمزە / şemze/: ئاوەڵناو. ساوا (ئاژەڵ)؛ تازەزاو (کارژیلە و بەرخۆڵە) 🇮🇷 نوزاد (برّه و بُزغاله)

شەمزی / şemzî/: ئاوەڵناو. ژاکاو؛ سیس‌بوو 🇮🇷 پژمُردە

شەمزین١ / şemzîn/: ☜ شەمزان

شەمزین٢: ☜ شەمچە

شەمزیو / şemzîw/: ☜ شەمزاو

شەمس / şems/: ☜ شەمز

شەمسان / şemsan/: ☜ شەمزان

شەمسۆز / şemsoz/: ☜ شەمدان

شەمسین / şemsîn/: ☜ شەمزان

شەمشا / şemşa/: ☜ شمشاد

شەمشە / şemşe/: ☜ شەمشەمەکوێرە

شەمشەڵە / şemşełe/: ☜ شەمشەمەکوێرە

شەمشەمۆتک / şemşemotik/: ناو. جۆرێ مارمێلکە 🇮🇷 نوعی مارمولک

شەمشەمە / şemşeme/: ☜ شەمشەمەکوێرە

شەمشەمەکوێرە / şemşemek(i)wêre/: ناو. شەڤرەڤیک؛ شەڤرەڤین؛ شەڤرەوین؛ شەڤرەڤک؛ شەڤرەڤین؛ شەڤڕەڤینک؛ شەڤڕەڤیک؛ شەڤشەڤۆک؛ شەڤکۆر؛ شەمشە؛ شەمشەمە؛ شەمشەڵە؛ شەمەڵە؛ شەمەڵەکۆرە؛ شەمەڵەکۆرە؛ شەوکۆرە؛ چەکچەکیلە؛ چەکچەکی؛ گوهاندارێکی شەوفڕە، زستانخەو و بەچکەزێیە، بە گەل لە سەر لقوپۆی داران، لە گازی زناران یا دە کونی ئەشکەوتان دەژین، برێکیان میوەخۆر و هەندێکیان مێروو خۆرن 🇮🇷 خُفاش؛ شب‌پره

شەمشیربال / şemşîrbał/: ناو. چەورووکە 🇮🇷 بادخورک

شەمشێر / şemşêr/: ☜ شیر-٢

شەمشێرکرۆژ / şemşêrk(i)roj/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* ئازا لە شەڕ 🇮🇷 جنگجوی شُجاع

شەمشێره / şemşêre/: ناو. قەلقوولە؛ ئاچەری دارینی درگا لە پشتەوە داخستن ☰ کلید قُفل چوبین

شەمع / 'şem/: ☜ **شەم ـ۱تا۵**

شەمعدان / şem'dan/: ☜ **شەمدان**

شەمعەک / şem'ek/: ناو. ۱. مۆمک؛ کەرەسەیەک لە برێ دەزگای گەرمادەر (وەک: سۆپا، کووره، ئاوگەرمکەر و ...)دا کە بۆ هەڵکردنی مەشخەڵی سەرەکی، بە گڕێکی لاوازەوە دەگڕێ ۲. پاڵەوانە؛ شەم؛ تیرێکی حوماڵ لە پاڵ یان ژێری دیواردا، بۆ بەرگری لە داڕمانی ماڵ ☰ ۱و۲. شمعک

شەمکۆر / şemkor/: ناو. شووکا؛ جۆرێک ئاسکی یەک ساڵە وێنەی بزنەکێوی ☰ شوکا

شەمل / şeml/: ناو. جاجم یان هەر کرێک کە دە خۆیەوە دەپێچن ☰ هرچه خود را در آن پیچند

شەملک / şemilk/: ناو. ۱. دوگرد؛ بەرماڵ ۲. فۆتە؛ شتێ کە خوار کەمەر دادەپۆشێ ☰ ۱. سجاده؛ جانماز ۲. لُنگ

شەملیە / şemiłye/: ☜ **شەمبلیلك**

شەممۆ / şemmo/: ناو. شەم؛ شەمبۆ؛ شەمبوو؛ شەمبە؛ شەمبی؛ شەمۆ؛ شەممە؛ شەمە ☰ شنبه

شەممە / şemme/: ☜ **شەممۆ**

شەمۆ / şemo/: ☜ **شەممۆ**

شەمۆلکە / şemolke/: ↓

⊡ **شەمۆلکە داگرتن:** مووش کردن؛ پێش خواردنەوە ☰ خودخوری کردن

شەمۆلۆوە / şemolowe/: ☜ **شەمێلە ـ۱**

شەمۆلە / şemole/: ☜ **شەماڵە**

شەمووت / şemût/: ↓

⊡ **شەمووت دان:** دەورە دان ☰ دور گرفتن

شەمووز / şemûz/: ☜ **شەمبووز**

شەمووزی / şemûzî/: ناو. سرتی؛ سرکی؛ تۆسنی ☰ چموشی

شەمووس / şemûs/: ☜ **شەمبووز**

شەموولە / şemûle/: ناو. چرافتیلە؛ قودیک ☰ چراغ موشی

شەمەوومە / şemûme/: ☜ **شەمامە**

شەمە / şeme/: ☜ **شەممۆ**

شەمەتریکە / şemet(i)rîke/: ☜ **شەمەترێلکە**

شەمەتریلکە / şemet(i)rîlke/: ☜ **شەمەترێلکە**

شەمەترێکە / şemet(i)rêke/: ☜ **شەمەترێلکە**

شەمەترێلکە / şemet(i)rêlke/: ناو. شەمەترێنکە؛ شەمەتریکە؛ شەمەتریلکە؛ شەمەترێکە؛ شەمەتلێنکە؛ شەمەسرێلکە؛ هەنگێکی باریکی ڕەشکەڵەیە شانە لە ناو دڕکاندا هەڵدەبەستێ و هەنگوینی زۆر خۆش دروست دەکا ☰ نوعی زنبور وحشی که عسل مرغوبی دارد

شەمەترێنکە / şemet(i)rênke/: ☜ **شەمەترێلکە**

شەمەتلێنکە / şemet(i)lênke/: ☜ **شەمەترێلکە**

شەمەخولە / şemexule/: ئاوەڵناو. گێل گەوج؛ حەپۆل ☰ ابله

شەمەد / şemed/: ناو. شەمەو؛ پۆپەشمین؛ پێخەفێکی زۆر تەنک لە کەتان یان پەمۆ کە هاوینان بە خۆیدا دەدەن ☰ شَمَد

شەمەسرێلکە / şemes(i)rêlke/: ☜ **شەمەترێلکە**

شەمەلە / şemele/: ☜ **شەمشەمەکوێرە**

شەمەلەکۆرە / şemelekore/: ☜ **شەمشەمەکوێرە**

شەمەڵەکۆرە / şemełekore/: ☜ **شەمشەمەکوێرە**

شەمەن / şemen/: ناو. پایەبەرزی ئایینی شەمەنپەرستی، کە بە بڕوای شوێنکەوتوانی دەتوانێ لەگەڵ بوونەوەرانی نادیاردا پێوەندی دابمەزرێنێ، نەخۆش چا کاتەوە و لە نادیار خەبەر بدا ☰ شَمَن

شەمەنپەرستی / şemenperistî/: ناو. دینی پەرەسەندوو لە نێوان گەلانی ئوراڵ ــ ئاڵتایی باکووری ئاسیا و ئورووپا لە سەر بنەمای باوەڕ بە

چەن خودا، ڕۆحی باپیران و دێوانێ کە تەنیا شەمەنەکان پەیوەندیان لەگەڵیاندا هەیە ف شَمَن‌پرستی

شەمەند / şemend/: ئاوەڵناو. زەق و قیتی جوان و لەبەرچاو ف شکیل

شەمەندەفەر / şemendefer/: ناو. قەتاری ڕێی ئاسن ف ترن؛ قطار

شەمەنیخە / semenîxe/: ناو. ١. دۆخی پێسری یەکتر گرتن و دەگژ یەک ڕاچوون ٢. کاری کێشانی شتی قورس بە نیخەنیخ ف ١. حالت دست به یقه شدن ٢. عمل هن‌هن کشیدن جسم سنگین

شەمەو / şemew/: ☜ شەمەد

شەمیت¹ / şemît/: ناو. شەمت؛ خلیسک ف جای لیز

شەمیت²: ئاوەڵناو. کەڵەکەکراو؛ بە سەر یەکداکراو ف برهم انباشته

شەمیتۆک / şemîtok/: ناو. جێگەی خلیسکان ف لیزگاه

شەمیتین / şemîtîn/: چاوگ. ١. خلیسکان؛ شەمتین ٢. هاویشتنە سەر یەک ف ١. لیز خوردن ٢. برهم انباشتن

شەمیخ / şemîx/: ناو. ڕەوتی ترشان؛ کەف کردن؛ خرا بوون؛ بۆن گرتن ف فرایند کف کردن و تُرشیدن

شەمیخین / şemîxîn/: چاوگ. ترشانی چێشت لە بەر گەرما ف فاسد شدن غذا از گرما

شەمیران / şemîran/: چاوگ. پێکهاتن؛ جێ‌بەجێ بوون ف درست شدن کار

شەمیراندن / şemîrandin/: چاوگ. بە ئەکام گەیاندنی کار؛ ئەنجام دان؛ پێک‌هێنان بە تەواوی ف به انجام رساندن

شەمیک / şemîk/: ناو. ڕێسمەی درگا ف پاشنەی در

شەمێ / şemê/: ناو. مۆم؛ مێو: ١. بالمەمی ٢. کراژ ف ١. شمع ٢. موم

شەمێلە / şemêle/: ناو. ١. شەمۆڵۆوە؛ دانەوێڵەیەکە گاجووتی پێ قەڵەو دەبێ ٢. ☜ شەماڵە ف ١. نوعی غله که به گاو می‌دهند ٢. ☜ شماله

شەن / şen/: ناو. ١. شەنە؛ داری چوارچنگی خۆیان بە بادان ٢. کاری خۆیان هەڵاویشتن ٣. کا و کۆتێ کە دە تەندووری دەرێژن ٤. دارچکێکی خۆڕسکی کوێستانە، بە لقوپۆی زۆر و گەڵای خڕی دوو لەپەوە ف ١. افشون؛ چنگک ٢. کار خرمن باد دادن ٣. کاه و خاشاکی که در تنور می‌ریزند ۴. نوعی درختچەی کوهستانی

▣ **شەن کردن**: خۆیان بە با دان ف خرمن باد دادن

بە باری خۆدا شەن کردن: *[کینایە]* هەر بە قازانجی خۆ قسە کردن و جووڵانەوە ف بە سود خود عمل کردن

لە هەر لایەکەوە با بێ شەن کردن: *[کینایە]* هەمیشە لایەنی قازانج و کەڵکی خۆ گرتن ‹لە هەر لایەکەوە بابێ، شەن ئەکا «مەسەل»› ف نان به نرخ روز خوردن

شەناخ / şenax/: ☜ شمراخ

شەنای / şenay/: چاوگ. وەشاندن ف انداختن

شەند / şend/: ناو. دەنووک؛ دندووک ف منقار

شەندە / şende/: جێناو. شەنە؛ ناوی نامەعلووم ‹شەندە لە مەندە کەمتر نییە› ف فُلان

شەندەلی / şendelî/: ئاوەڵناو. ١. دندووکدار؛ دەنووکدار ٢. ددانەدار؛ بە دیانە و داڵبڕی تیژەوە لە لێوار و کەناردا ف ١. دارای منقار ٢. دندانەدار

شەنکەر / şenker/: ناو. شەنەدێر؛ کەسێ کە خۆیان شەن دەکا ف کسی که خرمن باد می‌دهد

شەنکێش / şenkêş/: ناو. نگێر؛ شانە؛ چەوکێش؛ درەغ؛ خاکژن؛ پاچەکولە؛ ئامرازێکی دەم بەرەوخوار، وەک چنگاڵێکی زۆر گەورە، بۆ پاککردنەوەی زەوینی کشتوکاڵ لە زیخ و

کەند و کولۆ ▨ شن‌کش

شەنگ^{1} / şeng/: ناو. ١. شڕ و شاتاڵی ناو ماڵ ٢. فیشەک؛ تیری تفەنگ ٣. هێز؛ قەوەت ‹شەنگی ڕۆشتنم نییە› ▨ ١. خرت‌وپرت خانە ٢. فشنگ ٣. توان

شەنگ^{2}: ئاوەڵناو. ١. جوان و لەبار ٢. بە نەشە و گەشە ‹تای بەڕەزای شەنگ نە پای مەغاران/ پەشێوەن چوون زولف تەعزیەداران «مەولەوی»› ▨ ١. رعنا ٢. بانشاط

شەنگار / şengar/: ☜ **شەنگاڵ**

شەنگاڵ / şengał/: ناو. شەنگار؛ پێکۆترە؛ کاهووەکەرانە؛ چەرمەژووری؛ گوڵەئەشکەوت؛ گیایەکی دەرمانییە ▨ شنگار

شەنگاو / şengaw/: ناو. شەقاو؛ هەنگاوی بەرز ▨ گام بُلند

شەنگست / şengist/: ناو. ١. پرنسیب؛ دامەزراوی؛ جێکەوتوویی ٢. بەندیواری؛ بارودۆخی بە شتێکەوە بەند بوون ▨ ١. پرنسیب ٢. وابستگی

شەنگستە / şengiste/: ناو. بنگەھ؛ بنەڕەت؛ پایە ▨ شالودە

شەنگکێش / şengkêş/: ناو. گەلەنگەدەن؛ کۆلاسە ▨ کلنگدن

شەنگڵ / şengił/: ناو. ١. شنگڵ؛ شلنگە؛ کاری لە خۆ نەوین ٢. چۆنیەتی پێکەوە نووسان ▨ ١. عمل تکان به خود دادن ٢. چگونگی به هم چسبیدن

⊡ **شەنگڵێکی خۆ دان**: لە خۆ نەوین؛ هیممەت کردن ‹هەستە شەنگڵێکی خۆت بدە! عەیبە، چۆن وا دەبێ؟› ▨ خود را تکانی دادن

شەنگڵە / şeng(i)łe/: ☜ **شمڵێبراکە**

شەنگڵەبەرەکەت / şeng(i)łebereket/: ☜ **شمڵێبراکە**

شەنگڵەبەرەکەتە / şeng(i)łeberekete/: ☜ **شمڵێبراکە**

شەنگۆڵ^{1} / şengoł/: ☜ **شمڵێبراکە**

شەنگۆڵ^{2}: ئاوەڵناو. زۆر لە سەر کەیف و دلخۆش ▨ شنگول

شەنگۆڵە / şengołe/: ☜ **شەشە**

شەنگە . / şenge/: پاشگر. شەنگ: ١. جوان و لەبار ‹شەنگەبێ› ٢. بەهێز و تاقەت و توان ‹شەنگەدار› ▨ ١. رعنا ٢. توانا

شەنگەبەرە / şengebere/: ☜ **شمڵێبراکە**

شەنگەبی / şengebî/: ☜ **شۆڕەبی**

شەنگەبێری / şengebêrî/: ناو. ١. بێری جوان و لەبەردڵان ٢. سەلارە ژن ▨ ١. دختر شیردوش رعنا ٢. کدبانوی رعنا

شەنگەتو / şengetû/: ناو. دارەتووی بەرز و لەگەشە ▨ درخت توت بلند و بانشاط

شەنگەدار / şengedar/: ناو. شەنگەستە؛ شەنگەشڕە؛ داری جوان و لەبار ▨ درخت شاداب و جوان

شەنگەستە / şengeste/: ☜ **شەنگەدار**

شەنگەسوورە / şengesûre/: ناو. ژەنگەسوورە؛ سوورەمۆزە ▨ زنبور قرمز

شەنگەشڕ / şengeşiř/: ناو. بەرگی شڕ و کۆنە ▨ رخت کُهنه و پاره

شەنگەشڕە / şengeş(i)ře/: ☜ **شەنگەدار**

شەنگەشەپاڵ / şengeşepal/: ئاوەڵناو. زۆر جوان و لەبەردڵان ▨ بسیار زیبا

شەنگی / şengî/: ناو. جوانی؛ لەباری ▨ زیبایی

شەن‌وکەو / şen û kew/: ناو. کار و ڕەوتی شەن کردن و لە بێژنگ دانی دەغڵ بۆ دەرکردنی پڵ‌وپووش و کۆزەر ▨ بوجاری

⊡ **شەن‌وکەو کردن**: ١. خاوێن کردنەوەی دەخڵ ٢. *[مەجاز]* لێکۆڵینەوە؛ لێکدانەوە ٣. *[مەجاز]* گاڵە پێ کردن؛ حەشر کردن ٤. *[کینایە]* بێ بەرگر و خۆف، بە هەموو بارێکدا پەل هاویشتن ▨ ١.

بوجاری کـردن ٢. پژوهیـدن ٣. معرکـه کـردن ۴. آزادانه هر کاری کردن

شەنە / şene/: ناو. ١. ☜ **شەن-١** ٢. گەنمێ کە هێشتا کـاتی درووێنـەی نەگەیشـتووە ▤ ١. ☜ **شەن-١** ٢. گندم نرسیده برای درو

شەنەبا / şeneba/: ناو. شەنەوا؛ کاری شەن کردن و خەرمان بە با دان ▤ عمل باد داد خرمن

شەنەدێر / şenedêr/: ☜ **شەنکەر**

شەنەوا / şenewa/: ☜ **شەنەبا**

شـەنەوان / şenewan/: ئاوەڵـناو. نــەرمان ▤ نــرم (زمین)

شــەنی / şenî/: ئاوەڵــناو. کرێــــت؛ خوێنتـــــاڵ؛ ئێسک‌گران ▤ بدترکیب

شەنیار / şenyar/: ناو. شەنکەر؛ شەنەدێر ▤ کسـی کە خرمن بە باد می‌دهد

شەنیان / şenyan/: ☜ **شنین**

شەنیای / şenyay/: ☜ **وەشیتران**

شەو / şew/: ناو. شەڤ؛ شەڤ؛ مەودای نێـوان دوو ڕۆژ لە تاریک بوونی هـەواوە تـا ڕوون بوونـەوەی بەیانی ▤ شب

▣ **شەو چلە:** شەو زمسان؛ یەکەم شـەوی زسـتان ▤ شب یلدا

شەو زمسان: ☜ **شەو چلە**

شـەوی ئـەحید: هـەرکام لـە دە شـەوی ئـاخری مانگی ڕەمەزان (زۆرتـر شـەوانی تـاق) ▤ شـب احیاء

شەوی بـەرات: شەوی پازدەی مانگی هەشـتەمی کۆچی ـ مانگی ▤ شب برات

شەوی قەدر: دە شەوی ئاخری مـانگی ڕەمـەزان ▤ دە شب آخر رمضان

⊡ **شەو بە سەردا هاتن:** شەو داهاتن و نەگەیشـتنە بەرەوە ‹نابەڵەد بووین، شەومان بە سەردا هـات و کەوتینـە نـاو پنچـک و داری دەم چـەم «هـەژار، چێشتـی مجێور»› ▤ شب فرارسیدن و بـه مقصـد نرسیدن

شەو داهاتن: بوون بە شەو ▤ شب فرارسیدن

شەوی دە شـەو بـەزین */کنایـه/* شــەو دە شــەودا بوون؛ درێژ بوونی شـەو لـە وەرزی پـاییزدا ▤ طولانی شدن شب‌ها در پاییز

شەو دە شەودا بون: ☜ **شەو دە شەو بەزین**

شەو زرینگانەوە: شەو درەنگ بـوون؛ لـە نیـوەی شەو لا دان ▤ شب از نیمه گذشتن

شەو شەق بون: شــەو لـە نیـوە لادان ▤ شـب از نصفه گذشتن

شەو شەق کردن: شەو لە نیـوە لادان و نەخـەوتن ▤ شب زنده‌داری کردن

شەوات / şewat/: ناو. سـووتمان؛ ڕەوتی ئـاگر بـەر بوونەوە ▤ حریق؛ آتش‌سوزی

شـەواتە / şewate/: ئاوەڵناو. تەواو سووتاو ▤ کـاملاً سوخته

شـەواتەک / şewatek/: نـاو. چێـوی سـووتەمەنی؛ ئێزنگ و قەڵاشکەری ▤ چوب سوختنی

شەواخون / şewaxûn/: ☜ **شەوخونی**

شەوادی / şewadî/: ناو. دوێشـەو؛ دوێنـێ‌شـەو ▤ دیشب

شەوادیتر / şewadîtir/: نـاو. پێرەشـەو؛ پێرێشـەو؛ دوو شەو پێش ▤ پریشب

شەوار / şewar/: ناو. شەوارە؛ شەفتاری؛ شەڤتاری؛ تەنگی نوێژی شێوان ▤ شباهنگام؛ بعد از غروب

شــەوارکی / şewarkî/: نـــاو. شەونشــــــینی ▤ شب‌نشینی

شەوارە¹ / şeware/: ناو. شەڤارە؛ ڕاوی مەل لە شەو بە چرا ▤ شکار پرنده در تاریکی با چراغ

شـەوارە²: ئاوەڵـناو. شەڤـارە؛ شـەوکوێر بـە هـۆی تیشکی بەقەوەت کەوتنە نێو چاوانەوە ▤ شـبکور از تابیدن نور شدید

▣ **شەوارە بون:** شەوارە کەوتن؛ کەوتنە دوای شەوارەوە ■ از نور چراغ به دام افتادن

شەوارە کردن: چاو هەتەر نەکردن بە هۆی نووری زۆرەوە ‹مەڵومۆری لە ناو هێلانە خەوتوو/ ئەیانکا شەوقی شۆلەی شەم، شەوارە «کاک ئەحمەد»› ■ از شدت نور دید نداشتن

شەوارە کەوتن: ☜ **شەوارە بون**

شەواژۆ / şewajo/: ناو. شەڤیە؛ کار و ڕەوتی لەوەڕاندنی مێگەل بە شەو ■ عمل چراندن گله در شب

شەواشینک / şewaşînik/: ناو. بەری دارێکە وەک بادامی ورد دەیکولێنن و دەخورێ ■ ثمری شبیه بادام

شەواک / şewak/: ئاوەڵناو. بێهۆش؛ گێلۆکە ■ دبنگ سادەلوح

شەوال / şewal/: ☜ **شەواڵ**

شەواڵ / şewał/: ناو. شەوال: ۱. شوال؛ شەرواڵ ۲. مانگی شەشەکان؛ مانگی دەیەمی ساڵی کۆچی ـ مانگی ■ ۱. شلوار ۲. ماه شوال

شەواڵبەکۆڵ / şewałbekoł/: ☜ **شەرواڵبەکۆڵ**

شەواڵەسورە / şewałesûre/: ☜ **شەرواڵبەکۆڵ**

شەواڵەمۆر / şewałemor/: ☜ **شەرواڵبەکۆڵ**

شەوان / şewan/: ناو. شەوانە؛ شەوار؛ کاتی شەو ■ شبانگاه

شەواندەر / şewander/: ☜ **چەوەندەر**

شەوانڕۆژ / şewanřoj/: ناو. شەووڕۆژ ■ شبانەروز

شەوانڕۆژی / şewanřojî/: ئاوەڵناو. تایبەت بە شەووڕۆژ ■ شبانەروزی

شەوانە^{۱} / şewane/: ☜ **شەوان**

شەوانە^{۲}: ئاوەڵناو. تایبەت بە شەو ‹کاری شەوانە› ■ شبانه

شەوانە^{۳}: ئاوەڵکار. بە شەودا ‹شەوانە ڕژانە نێو ماڵەکەی و بردیان› ■ شبانه

شەوانەڕۆژ / şewaneřoj/: ناو. شەو و ڕۆژ؛ ڕۆژگار ‹شەوانەڕۆژم بۆتە کار کردن› ■ روزگا؛ شب و روز

شەواو / şewaw/: ناو. ئاوێ کە بە شەو لە زرعات دەنرێ ■ آبیاری شبانه

شەوب / şewb/: ناو. پەتا؛ ئاهۆ؛ نەخۆشی گیرۆ ■ بیماری واگیر

شەوبا / şewba/: ناو. سرووەی شەوانە ■ نسیم شبانه

شەوباش / şewbaş/: دوعا. شەوخۆش؛ شەوێکی خۆش؛ ڕێزوشەیێ کە دە شەودا بۆ سڵاو و ماڵئاوایی دەگوترێ، واتا هیوادارم شەو بە خۆشی بەرنە سەر. بەرانبەر: **ڕۆژباش** ■ شب بەخیر

شەوبگار / şewb(i)gar/: ئاوەڵکار. شەونەشەو؛ شەوناشەو ■ شبدرمیان

شەوبوێر / şewb(i)wêr/: ئاوەڵکار. شەوبێر؛ شەونەشەو؛ شەوناشەو ■ یک شب درمیان

شەوبۆ / şewbo/: ناو. شەوبۆن؛ شەوبۆسان؛ شەڤبۆ؛ گیابەن؛ گیایەکی ڕازێنەیی، بە گوڵی چوارپەڕی بۆنخۆش و زەرد یان زەردی ئاماڵ قاوەیی یان سوور، خورمایی، بنەوش، گەڵای ساکاری باریک و نووکتیژ و تووکنەوە ■ شببو

شەوبۆسان / şewbosan/: ☜ **شەوبۆ**

شەوبۆن / şewbon/: ☜ **شەوبۆ**

شەوبەک / şewbek/: ناو. وەردێنە؛ تیرەنان؛ تیرۆکی ئەنگوتک پان کردنەوە ■ وردنه

شەوبەن / şewben/: ناو. ۱. داری درگا لە پشتەوە داخستن ۲. کۆستەکی خەنجەر ■ ۱. کلون در ۲. تسمەی آویختن خنجر به کمر

شەوبەند / şewbend/: ناو. جۆرێ زەمبەری بە سنجاخ گیرەوە لە سەرپۆش و سەروێنی دەدەن ‹شەدەی لارەپێچ وە شەوبەندەوە/ پشت سەر وە برقەی دەرزیبەندەوە «بەدبەخت»› ■ نوعی سنجاق زینتی دستار زنانه

شەوبەندەڕۆژ / şewbendeřoj/: ناو. کۆلکەزێڕینە ▤ رنگین‌کمان

شەوبەیار / şewbeyar/: ☜ **شەوبێدار**

شەوبین / şewbîn/: ناو. دۆخی وشک بوونی چێندراو بەر لە کاتی خۆی ▤ حالت خشک شدن ناهنگام کشتزار

شەوبێدار / şewbêdar/: ئاوەڵناو. شەوبەیار؛ شەونخوون؛ شەونەخووس؛ شەووریا؛ شەوڕاب؛ شەونشین؛ خاوەن ئۆگرەتی بە شەوبێداری ▤ شب‌زنده‌دار

شەوبێداری / şewbêdarî/: ناو. شەوخوونی؛ شەونخوونی؛ شەونخووسی؛ شەونەخووسی؛ شەونوخوونی؛ دۆخ یان چۆنیەتی شەو بێدار مان، پتر لەگەڵ چالاکییەکی تایبەتدا ▤ شب‌زنده‌داری

شەوبێر / şewbêr/: ☜ **شەوبوێر**

شەوبێری / şewbêrî/: ☜ **شەونشینی**

شەوپاتە / şewpate/: ئاوەڵناو. شەوەسارە؛ شەو لێنراو بۆ ڕۆژێ دادێ ‹ترخێنەی شەوپاتە خۆشە› ▤ ویژگی غذایی که شب برای فردا می‌پزند

شەوپەڕ / şewpeř/: ناو. کاری هەڵفڕینی کەو لە کاتی بوومەلێڵی بەیانیدا ‹کێ دەزانێ خەیالی بن لێفەم/ چۆن بە سەر کەوشەنا دەکا شەوپەڕ؟ «هێمن»› ▤ عمل پریدن کبک هنگام سپیده‌دم

شەوت / şewt/: ناو. نەخۆشییەکی ناو گوێی ئاژاڵە ▤ نوعی بیماری گوش دام

شەوتا / şewta/: ناو. شەفتا؛ شەڤتا؛ شەوتێ؛ تای شەوانە؛ نۆبەتێ لە شەودا ▤ تب شبانه

شەوتان / şewtan/: چاوگ. شەوتین؛ سووتان؛ ئاگر تێچوون ▤ سوختن

شەوتاندن / şewtandin/: چاوگ. سووتاندن ‹خاینێن شنگالێ هاتنە تالان کرن و پاشان هاتنە شەوتاندن› ▤ سوزاندن

شەوتاندۆخ / şewtandox/: ئاوەڵناو. سووتێن ▤ سوزاننده

شەوتک / şewtik/: ناو. سووتەمەنی؛ سووتەنی ▤ سوخت

شەوتی / şewtî/: ئاوەڵناو. سووتاو؛ سووزیاگ ‹دایکەکا کوردا جگەر شەوتی› ▤ سوخته

شەوتین / şewtîn/: ☜ **شەوتان**

شەوتێ / şewtê/: ☜ **شەوتا**

شەوجمعانە / şewcim'ane/: ناو. چێشت و نانێ بۆ خێری مردوو لە شەوی هەینیدا بەش دەکرێتەوە ▤ خوراکی که شب‌های جمعه برای ثواب مُرده می‌بخشند

شەوچرا / şewç(i)ra/: ناو. ١. چرای شەوارە؛ چرای ڕاوی مەل لە تاریکاییدا ٢. شەودرۆش؛ جەواهێراتێ کە لە شەودا دەتروسکێ ‹تۆی تازە نەمامی باخی ژینێ/ تۆی گەوهەری شەوچرای زەمینێ «هەژار، *مەم‌وزین*»› ٣. چرایێ کە شەوانە بۆ ڕووناکی هەڵیدەکەن ‹ناوت بووە شەوچرا لە بەرمان/ بۆ دەردی دەروون دەبێتە دەرمان «هەژار، *مەم‌وزین*»› ▤ ١. چراغ شکار پرنده در شب ٢. گوهر شب‌چراغ ٣. چراغ شب‌افروز

شەوچلە / şewç(i)le/: ناو. شەو زمسان؛ درێژترین شەوی ساڵ ▤ شب یلدا

شەوچەپکەن / şewçepken/: ناو. کراسی ئاودامێنی ژنان کە بەتایبەتی شەو دەیپۆشن ▤ پیراهن دامن بلند زنانه که شب می‌پوشند

شەوچەرە / şewçere/: ناو. شەوچەلە؛ شەوچەرەز؛ خواردنێ کە لە شەوبێری دەخورێ ‹شەوچەرەم کردوی وە سەحەرچەرە!/ گشتی کەل کردوی ئەڕای مەسخەرە «شامی»› ▤ شبچره

شەوچەرەز / şewçerez/: ☜ **شەوچەرە**

شەوچەلە / şewçele/: ☜ **شەوچەرە**

شەوخاب / şewxab/: ☜ **شەوخەف**

شەوخۆش / şewxoş/: ☜ **شەوباش**

شەوخوون / şewxûn/: ☜ **شەوخوونی**

شەوخوونی / şewxûnî/: ناو. شەڤخوونی؛ شەووەخوون؛ شەبیخوون؛ شەوخی؛ شەبەیخوون؛ شەوخوون؛ شەوخوونی؛ شەواخوون: ١. باسخوون؛ چەیخوون؛ شەویۆلغار؛ کار و ڕەوتی دابەڕزانی شەوانە بۆ سەر دژمن ٢. شەوبێداری؛ شەونخوونی؛ شەونخووسی؛ شەونەخووسی؛ شەونوخوونی؛ دۆخ یان چۆنیەتی شەو بێدار مان، پتر لەگەڵ چالاکییەکی تایبەتدا ▤ ١. شبیخون ٢. شب‌زنده‌داری

شەوخەف / şewxef/: ناو. شەوخەو؛ شەوخاب: ١. بەرگی خەوێ؛ جلکی ناو نوێن ٢. چراخەو؛ چرایێکی کز کە لە کاتی نووستندا هەڵیدەکەن ٣. بەستۆکەیێ لە سەر شەوەوە تا بەیانی لای پیاو دەمێنێتەوە ▤ ١. لباس خواب ٢. چراغ خواب ٣. بدکاره‌ای که از ابتدای شب تا صبح نزد مرد می‌ماند

شەوخەو / şewxew/: ☜ **شەوەخەف**

شەوخەیبە / şewxeybe/: ئاوەڵناو. پەڕپووت؛ نابووت (مرۆڤ و مالآت) ▤ بدریخت کوچک اندام (آدمی و احشام)

شەوخی / şewxî/: ☜ **شەوخوونی**

شەوداوەت / şewdawet/: ناو. هەڵپەڕکێی شەوانە ‹زستانان لە ئاخەڵ و هۆڵاندا شەوداوەتمان دەگرتن «هێمن»› ▤ رقص دسته‌جمعی شبانه

شەودرۆش / şewd(i)roş/: ☜ **شەوچرا ـ ٢**

شەودەر / şewder/: ☜ **شەوەر**

شەودێر / şewdêr/: ☜ **شەودێری**

شەودێری / şewdêrî/: ناو. شەودێر؛ بە شەو ئاودانی زرعات ▤ آبیاری شبانه

شەودێز / şewdêz/: ناو. شەبدێز: ١. تارمایی لە شەودا ٢. یەکسمی ڕەش بە پنۆکی سپییەوە ‹خوسرەو کە نەبا سواری شەودێز/ شیرن لە شەکر دەبوو بە پەروێز «هەژار، مەموزین»› ▤ ١. شبح ٢. ستور سیاه رنگ با خال‌های سفید

شەورگ / şewirg/: ☜ **شەوەر**

شەوڕاب / şewřab/: ☜ **شەوبێدار**

شەوڕاو / şewřaw/: ناو. ڕاوی شەوانە ▤ شکار شبانه

شەوڕن / şewřin/: ناو. ١. کاری ڕنینی بێستان بە شەودا ٢. دزی لە بێستان لە شەودا ‹دێم و هەڵدەمژم شنەی کوێستانی کورد/ دێم و دەچمە شەوڕنی بێستانی کورد «هێمن»› ▤ ١. چیدن از باغ در شب ٢. دزدی شبانه از باغ

شەوڕۆ / şewřo/: ئاوەڵناو. شەوڕەو؛ شەوگەرد؛ شەوگەڕ؛ شەوگێڵ؛ بە تایبەتمەندی ڕۆیین لە شەودا. هەروەها: **شەوڕۆیی** ▤ شبرو

شەوڕەنگ[1] / şewřeng/: ناو. ١. ☜ **شەوە ـ١ ٢**. ماکێکی ڕەنگییە، لە تاریکیدا بەر تیشک بکەوێ، دەدرەوشێتەوە ▤ ١. ☜ **شەوە ـ١ ٢**. شبرنگ

شەوڕەنگ[2]: ئاوەڵناو. ١. بە ماکێکی ڕەنگی کە لە تاریکیدا تیشک بداتەوە ٢. شەڤین؛ ڕەش؛ زۆر تاریک و تنۆک وەکوو شەو ▤ ١. شبرنگ ٢. بسیار سیاه

شەوڕەو[1] / şewřew/: ناو. ١. کاری ڕاکردن لە دەست دوژمن لە شەودا ٢. جۆرێ کرمی نۆکە، لە بن خۆڵەوە ڕیشەکەی دەخوا ▤ ١. فرار در شب ٢. نوعی کرم آفت نخود

⊡ **شەوڕەو کردن**: ١. ڕاکردن بە شەو ٢. ڕادانی مێگەل لە سەر پەچە بە شەودا ▤ ١. فرار کردن در شب ٢. بردن گله در شب

شەوڕەو[2]: ☜ **شەوڕۆ**

شەوڕەوی / şewřewî/: ناو. ١. شەوڕۆیی ٢. کاری شەو ڕەو کردن ▤ ١. شبروی ٢. فرار در شب

شەوژەن / şewjen/: ناو. ١. شەوبەن؛ داری دەرگا لە ژوورەوە داخستن ٢. کۆستەکی خەنجەر ▤ ١.

کلون در ۲. بند خنجر

⊡ **شەوژەن کردن:** گاڵەدان؛ داخستنی دەرکە بە شەوژەن 🇮🇷 کلون در را انداختن

شەوسان / şewsan/: ☜ **شەبستان**

شەوسکڵ / sews(i)kił/: ناو. خۆیانی وردی هێشتا تەواونەبوو 🇮🇷 خرمن نیم‌کوبیده

شەوسوتکە / şewsutke/: ناو. ۱. کوانێکی بەژانە لە دەست و پا دێت ۲. جۆرێ زیپکەی وردی سوورە لە منداڵی ساوا دێت 🇮🇷 ۱. دُملی کە بر دست و پا می‌زند ۲. نوعی جوش قرمز بر بدن نوزاد

شەوسۆ¹ / şewso/: ناو. شەوسوو؛ بەیانی؛ سبەی 🇮🇷 فردا

شەوسۆ²: ئاوەڵکار. شەوسوو؛ بەیانی ‹ئابرام شەوسۆ تێتەو› 🇮🇷 فردا

شەوسۆتکە / şewsotke/: ناو. شەوسۆتەکە؛ جۆرێ پێشکە 🇮🇷 نوعی پشه

شەوسۆتەکە / şewsoteke/: ☜ **شەوسۆتکە**

شەوسو / sewsû/: ☜ **شەوسۆ**

شەوسین / sewsîn/: چاوگ. لارەولار ڕۆیشتن 🇮🇷 تلوتلو خوردن

شەوش / şewş/: ناو. پەرێشانی؛ بێ‌سەرەوبەرەیی ‹تەن وە شەوش و ڕەنگ کلاوزێڕەوە/ دیدە وە نیگای شۆڕشگێڕەوە «مینەجاف»› 🇮🇷 پریشانی؛ درهم‌برهمی

شەوشاندن / şewşandin/: چاوگ. شێواندن 🇮🇷 بە هم ریختن

شەوشەمەکێ / şewşemekê/: ☜ **شەماڵە**

شەوشین / şewşîn/: چاوگ. پەرێشان بوون؛ بێ‌سەرەوبەرە بوون 🇮🇷 آشُفتن

شەوفڕ / şewfiř/: ☜ **شەڤۆک**

شەوق / şewq/: ناو. ۱. ڕۆشنایی ۲. تاسە و ئارەزوو ‹سوارە غارغارێن، ڕەقس و سەما و زەوق/ لەنجە و کناچا، مەلا مارۆ شەوق «مەلا حەسەن دزلی»› ۳. کەیفخۆشی؛ شادی ‹بەزم شەوق و عەیش نە دەروون جەمەن/ ئانە هیچ نەبۆ نە دەروون، خەمەن «مەولەوی»› 🇮🇷 ۱. روشنی ۲. اشتیاق ۳. شوق

⊡ **شەوق دان:** ترووسکان؛ درەوشین 🇮🇷 درخشیدن

شەوق دانەوە: تروسکانەوە؛ تیشک دانەوە ‹وا ڕۆژ هەڵات لە بەندەنی بەرزی وڵاتەوە/ خوێنی شەهیدە ڕەنگی شەفەق شەوق ئەداتەوە «پیرەمێرد»› 🇮🇷 منعکس شدن پرتو

شەوق کردن: بە دڵخۆشی ڕابواردن؛ کەیف کردن 🇮🇷 کیف کردن

شەوق لە سەر بون: ☜ **شەوق لێ‌بون**

شەوق لێ بون: شەوق لە سەر بوون؛ بە دڵ پێ خۆش بوون 🇮🇷 رغبت داشتن

شەوق هەبون: دڵ پێوە بوون؛ مەیل لێ بوون ‹شەوقی بە دەرسەکەی نییە› 🇮🇷 مُشتاق بودن

شەوقدار / şewqdar/: ئاوەڵناو. ۱. خاوەن شەوق ۲. هۆگر 🇮🇷 ۱. روشن ۲. علاقەمند

شەوک / şewk/: ناو. شەوکە: ۱. دەرزیلە؛ زەنبەرێکە لە سەروپێچی دەدەن ۲. قولاپی ماسی گرتن 🇮🇷 ۱. زیور روی دستار ۲. قُلاب ماهیگیری

شەوکار / şewkar/: ئاوەڵناو. شەڤکار؛ خاوەن چالاکی پیشەیی لە شەودا ‹کریکاری شەوکار› 🇮🇷 شبکار

شەوکاری / şewkarî/: ناو. کارێ کە لە شەودا بەڕێوە بچێ 🇮🇷 شبکاری

شەوکراس / şewk(i)ras/: ناو. کراسی ناو نوێن 🇮🇷 پیراهن خواب

شەوکڵاو / şewk(i)ław/: ناو. کڵاوخەو؛ کڵاوێکی پتر نەرمچن و بێ‌لێوارە کە لە ماڵ یان شەوانە کاتی نووستن دەیکەنە سەر 🇮🇷 شبکُلاه

شەوکوت / şewkut/: ناو. چەتەی شەو 🇮🇷 راهزن (شبانه)

شەوکوێر / şewk(i)wêr/: ئاوەڵناو. شەڤکۆر؛

شەوکوور؛ شەوکۆر؛ شەوکۆرە؛ تڕتەمیس؛ گەڕەکوێر؛ تووشیاری نەخۆشی شەوکوێری ‹بە هەرچی چاوی دینی عیشقی تێدا شاهیدی سیدقە/ بە هەرچی دیدەیی عەقڵی تیا شەوکوێر و حەیرانە «نالی»› ☰ شبکور

شەوکوێری / şewk(i)wêrî/: ناو. شەوکۆری؛ شەوکووری؛ شەڤکۆری؛ گەڕەکوێری؛ لاوازی سۆمای چاو، لە شەو یان لە ڕووناکایی زۆر کەمدا ☰ شبکوری

شەوکۆر / şewkor/: ☜ **شەوکوێر**

شەوکۆرە^{١} / şewkore/: ☜ **شەمشەمەکوێرە**

شەوکۆرە^{٢}: ☜ **شەوکوێر**

شەوکۆری / şewkorî/: ☜ **شەوکوێری**

شەوکۆک / şewkok/: ناو. کەسێ کە خەڵک لە خەوی بەشەو خەوەر دەکاتەوە ☰ آن کە مردم را از خواب شبانه بیدار کند

شەوکوور / şewkûr/: ☜ **شەوکوێر**

شەوکووری / şewkûrî/: ☜ **شەوکوێری**

شەوکە / şewke/: ☜ **شەوك**

شەوکەت / şewket/: ناو. ١. جوانچاکی؛ جوانخاسی ٢. گەورەیی و پایەبەرزی ☰ ١. جمال ٢. جلال

شەوکەران / şewkeran/: ناو. شۆکەران؛ دووڕەست؛ مارەکوشە؛ زڕگێژنۆک: ١. ڕوەکێکە لە تیرەی گێزەر، بە گوڵی چەتری سپی و قەد سەوزی پنکە ـ پنکە سوورەوە کە بۆنێکی پیسی وەک بۆنی مشکی لێ دێ، ماکێکی ژەهراوی سڕکەری لێ دەگرن بە ناوی «کونین» یا «کونوسین»، جاران دەرخواردی تاوانباران دەدرا بۆ کوشتنیان ٢. ژاری ئەم گیایە ☰ ١و٢. شوکران

شەوکێڵ^{١} / şewkêł/: ناو. کەسێ بە شەو جووت دەکا ☰ کسی کە شبانە شخم می‌زند

شەوکێڵ^{٢}: ئاوەڵناو. شێفبڕاو بە شەو ☰ شخم‌زدە در شب

شەوگ / şewig/: ☜ **شەوە**

⊡ **شەوگ گرتن**: ☜ **شەوە بینین**

شەوگا / şewga/: ناو. شەڤین؛ جێگەی پشوو دانی شەوانەی ئاژەڵ لە دەشت ☰ شبغازە

شەوگار / şewgar/: ناو. شەووار؛ شەو؛ شەوێ ‹پاییز شەوگاری درێژە› ☰ شبانگاهان

شەوگر / şewgir/: ناو. شەوگرتی؛ کەسێ شەونوێژ دەکا و ناخەوێ ☰ کسی کە نماز شب می‌خواند

شەوگرتی / şewgirtî/: ☜ **شەوگر**

شەوگڕ / şewgiř/: ناو. چراخان؛ چراخانی ☰ چراغان

شەوگور / şewgur/: ناو. شەڤگور؛ کازێوە؛ بوولێڵە؛ دۆخی بەیان بەربوون ☰ گرگ‌ومیش اوّل بامداد

شەوگورد / şewgurd/: ناو. ١. لاوێک کە لەم دێ بۆ ئەو دێ بە شەودا دەڕوا بۆ ژوان ٢. نیوە جاجم؛ نیوە بەرماڵ (دوو شەوگورد دەبێتە بەرماڵێک) ☰ ١. شبگرد ٢. نیمەی طولی جاجیم و سجادە

شەوگەرد^{١} / şewgerd/: ناو. جۆرێ مارمێلکە دەڵێن پێوە دەدا ☰ نوعی مارمولک

شەوگەرد^{٢}: ☜ **شەوڕۆ**

شەوگەڕ^{١} / şewgeř/: ناو. ١. شەوگێڕ؛ ئاسیاوێ کە هەر بە شەو ئەگەڕێ ٢. میوانی و هەڵپەڕکێی شەوی پێش زەماوەند ٣. جۆرێک ماری بۆرە، بە شەودا دەگەڕێ ٤. ڕەوتی گەڕانی شەوانە (بەتایبەت ماڵەوماڵ کردن) ‹هەر کەسێ نەیکا شەوگەڕ ماڵەوماڵ/ عومری با ئەیبا بە سۆزەی شەماڵ «فولکلۆر»› ٥. ئەو کەسەی دەچێ بۆ میوانی و هەڵپەڕکێی شەوانە ‹ پێش ئەوەی لاوی بەختەوەر دەم راگوێزێ لەسەر خاڵان/ پێش ئەوەی شەوگەڕی دڵتەڕ وەڕەز بێ لە ماڵەوماڵان «هێمن»› ☰ ١. آسیاب شبکار ٢. مراسم شب قبل از عروسی ٣. نوعی مار شبگرد ۴. شبگردی ۵. آن کە بە مهمانی‌های شبانە می‌رود

شەوگەڕ[2]: ☜ **شەوڕۆ**

شەوگەشە / şewgeşe/: ناو. پاقلەمارانە؛ گوڵهەورێشم ☰ شبخُسب

شەوگێڕ / şewgêř/: ☜ **شەوگەڕ**[1]**ـ١**

شەوگێڵ / şewgêł/: ☜ **شەوڕۆ**

شەول / şewl/: ناو. ١. دەشتایی نێوان چیا ٢. تینی گەرما ☰ ١. جُلگه ٢. گرما

▣ **شەول دان:** تینی تاو دادانی هاوینان ☰ هُرم گرفتن

شەولە / şewle/: ناو. ١. جێگەی پەین هەڵخستنی توونخانە ٢. کەوای پڕپینەی دەروێش ☰ ١. شولەی گُلخن ٢. قبای مُندرس دراویش

شەولەبان / şewleban/: ناو. ١. *[کینایە]* سەگی پاسەوانی ماڵ ٢. *[باوەڕی کۆن]* شتێکی خەیاڵاوی کە منالیان پێ دەترساند ‹بە شەودا خۆفناکم تا بەیانی/ لە ترسی شەولەبان و خێوی کانی «موفتی پێنجوێنی»› ٣. باگردان؛ بانگلێر؛ بانگلان ☰ ١. سگ نگهبان خانه ٢. موجودی خیالی برای ترساندن کودک ٣. بام‌غلتان

شەولەش / şewleş/: ناوەڵناو. *[پلار]* تەمبەڵ؛ تەنبەڵ ☰ تنبل

شەولەوەڕ / şewleweř/: ناو. شەوەکەژ؛ کاری چەڕینی ئاژەڵ لە شەودا ☰ شبچرای گله

شەومە / şewme/: ناو. تاڤهەیڤ؛ ترێفە ☰ مهتاب

شەومەن / şewmen/: ☜ **شەومەنە**

شەومەندە / şewmende/: ☜ **شەومەنە**

شەومەنە / şewmene/: ناوەڵناو. شەڤی؛ شەومەن؛ شەومەندە؛ شەوی؛ پاشماوە لە شەوی ڕابردوو ‹بەیانیان ... هەر ئاوێکی شەومەندە بوو، دەیبردەوە کانی و لەو سەر، ئاوی تازەی دێنا! «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ شب‌مانده

شەومیزی / şewmîzî/: ناو. ناکچیری؛ دیاردەی فرە میزتنی شەوانە، واتە فرە بوونی جارەکانی هەستان لە خەو بۆ میز کردن ☰ ناکچری؛ تکرر ادرار شبانه

شەوناشەو / şewnaşew/: ئاوەڵکار. شەوبێر؛ شەوبوێر؛ شەونەشەو ☰ یک شب درمیان

شەونامە / şewname/: ناو. بڵاڤۆکی نهێنی کە بە شەو بڵاو دەکرێتەوە ☰ شب‌نامه

شەونخوسی / sewn(i)xûsî/: ☜ **شەوبێداری**

شەونخون / sewn(i)xûn/: ☜ **شەوبێدار**

شەونخونی / sewn(i)xûnî/: ☜ **شەوبێداری**

شەونشین / sewn(i)şîn/: ☜ **شەوبێدار**

شەونشینی / sewn(i)şînî/: ناو. شەوبێری؛ شەڤبۆری؛ شەڤرۆنک؛ شەڤڕەڤینک؛ شەڤهەری؛ زیگار؛ ئالایش؛ میوانی شەوانە؛ دۆخ و دابی شەو لە دەوری یەک کۆ بوونەوەی دۆست و خزم و خێزان ☰ شب‌نشینی

شەونم / şewnim/: ناو. شەڤنم؛ شەڤنەم؛ شەوی؛ ئاڤی؛ ئاڤێ؛ خناف؛ خناو؛ خوناو؛ خوناڤ؛ ئانگوو؛ ئاونگ؛ ئاهنگ؛ هاوان؛ خۆ؛ خۆی؛ خوە؛ ئۆە؛ خووسە؛ ڕێل؛ دنگ؛ ئاڵشت؛ ئاڵشتە؛ ئاوشە؛ قەراو؛ بەشگ؛ وردەتنۆکی نمی هەوا کە بەتایبەت لە شەودا دەنیشێتە سەر شتی سارد ☰ شبنم

شەونوخونی / şewnuxûnî/: ☜ **شەوبێداری**

شەونوێژ / sewn(i)wêj/: ناو. نوێژ لە شەوا پاش هێندێ خەوتن ☰ تهجُّد

شەونەخوس / şewnexûs/: ☜ **شەوبێدار**

شەونەخوسی / şewnexûsî/: ☜ **شەوبێداری**

شەونەشەو / şewneşew/: ئاوەڵکار. شەوناشەو؛ شەونەشەوێ؛ شەوبگار؛ شەوێ نە شەوێ ‹شەونەشەو سەری لێ ئەدەین› ☰ شب‌درمیان

شەونەشەوێ / şewneşewê/: ☜ **شەونەشەو**

شەووار / şewwar/: ☜ **شەوگار**

شەووریا / şewwirya/: ☜ **شەوبێدار**

شەووریشە / şeww(i)rîşe/: ناو. چاوبریقە؛ گوڵئەستێرە ▤ کرم شبتاب

شەووڕۆژ١ / şew û řoj/: ناو. شەو بێ یان ڕۆژ؛ تاریک و ڕوون ‹شەووڕۆژم وەکوو یەکن› ▤ شب‌وروز

شەووڕۆژ٢: ئاوەڵکار. هەموو دەم بێ‌پسانەوە ‹شەووڕۆژ خەو ناچێتە چاو/ کەنگێ بەرم دەکەوێ ئاو «مەلا ئاوارە»› ▤ همیشه؛ شبانه‌روز

شەووڕۆژی / şew û řojî/: ئاوەڵناو. دایمی؛ هەمەوەختی ▤ شبانه‌روزی

شەوونی / şewunî/: ناو. شوانی ▤ چوپانی

شەووەخوون / şewwexûn/: ☜ **شەوخوونی**

شەوە / şewe/: ناو. شەڤە؛ شەوێ؛ شەوگ: ١. شەوڕەنگ؛ شیا؛ بەردێکی بەنرخی کانگایی لە جۆری لیگنیتی ڕەق، ڕەش و بریقەدار کە هێلەساو دەدرێ و لە گەوهەرسازیدا بە کار دێ ٢. *[باوەڕی کۆن]* ئاڵ؛ هاڵ؛ جنۆکەی ساواخنکێن ٣. مۆتە؛ مۆتەکە ▤ ١. شبه ٢. آل ٣. بختک

◘ **شەوە بردنەوە:** *[باوەڕی کۆن]* مردنی ساوا بە هۆی جنۆکەی ساواخنکێن ▤ مُردن نوزاد توسط جن نوزادکش

شەوە بینین: شەوە دیتن؛ شەوگ گرتن؛ مۆتەکە لە خەوا دیتن ▤ کابوس در خواب دیدن

شەوە دیتن: ☜ **شەوە بینین**

شەوەخوار / şewex(i)war/: ناو. گیای تەڕ بۆ شەولەوەڕ ▤ علف تازه برای شبچرای دام

شەوەخوون / şewexûn/: ☜ **شەوخوونی**

شەوەر / şewer/: ناو. شەبدەر؛ شەڤدەر؛ شەودەر؛ شەوەرگ؛ شەورگ؛ شەوەری؛ شەوەڕ؛ شاودەر؛ شوور؛ هەندەقۆ؛ هەندەکۆ؛ هندکۆ؛ هەنەکە؛ بارێزە؛ دانۆک؛ سێپەڕە؛ سێوەرە؛ گیایەکی ئالفی گوڵداری یەکساڵە، دووساڵە یان پایایە بە گەڵای سێپەڕەیی و هێشووەگوڵی خڕی ئاڵ، سوور، ئەرخەوانی، سپی یان دووڕەنگەوە کە بۆ لەوەڕی ماڵات دەچێندرێ ▤ شبدر

شەوەرگ / şewerg/: ☜ **شەوەر**

شەوەری / sewerî/: ☜ **شەوەر**

شەوەڕ / şeweř/: ☜ **شەوەر**

شەوەزەنگ / şewezeng/: ناو. شەوەنیا؛ شەوی زۆر تاریک و ئەنگوستەچاو ‹لە بەر تۆزی سواران، ڕۆژی ڕووناک و تاووساو، ببووە شەوەزنگێکی ئەنگوست لە چاو «هەژار، *شەرەفنامە*»› ▤ شب دیجور

شەوەسارە / şewesare/: ☜ **شەوپاتە**

شەوەکەژ / şewekej/: ☜ **شەولەوەڕ**

شەوەکی١ / şewekî/: ناو. بەیانی: ١. شەوەکیان؛ بەرەبەیان؛ شەبەقی ٢. سبەی؛ سۆزی؛ شەوسۆ ▤ ١. بامداد ٢. فردا

شەوەکی٢: ئاوەڵکار. ١. شەوانە؛ شەوەکیانە؛ بە شەودا ٢. سبەی؛ سۆزی؛ شەوسۆ ▤ ١. شبانه ٢. فردا

شەوەکیان / şewek(i)yan/: ☜ **شەوەکی١ـ١**

شەوەکیانە / şewek(i)yane/: ☜ **شەوەکی٢ـ١**

شەوەکێف / şewekêf/: ئاوەڵناو. شەو لە کەژ خەوتوو؛ تایبەتمەندی کەسێ کە بۆ کار یا شتی تر، شەو لە سەری باخ و بێستانییەوە دەمێنێتەوە ▤ ویژگی کسی که شب را در مزرعه می‌ماند

شەوەناو / şewenaw/: ئاوەڵکار. شەوێک لەپڕ و نەکاو ‹شەوەناوێک بە سەرماندا دەدەن و کەلەپچەمان دەکەن!› ▤ شب‌هنگامی

شەوەنگ / şeweng/: ناو. تاریکایی شەو ▤ تیرگی شب

شەوەنیا / şewen(i)ya/: ☜ **شەوەزەنگ**

شەوهاندن / şewhandin/: چاوگ. ١. تێکەڵوپێکەڵ کردن ٢. بیچم ناحەز کردن ▤ ١. درهم‌برهم کردن ٢. بدشکل کردن

شەوی¹ / şewî/: ناو. ١. شەی؛ کراس؛ گجی ٢. دەخلێ کە زوو پێ‌بگا ٣. ☞ **شەویلاك** ▤ ١. پیراهن ٢. غلەی زودرس ٣. ☞ **شەویلاك**

شەوی²: ☞ **شەومەنە**

شەویاری / şewyarî/: ناو. زیگار؛ شەونشینی؛ میوانی شەوانە ▤ شب‌نشینی

شەویل / şewîl/: ☞ **شەویلاك**

شەویلاک / şewîlak/: ناو. شەوی؛ شەویل؛ شەویلکە؛ شەویلاکە؛ شەویلە؛ لاچناکە؛ لاچلاچ؛ لاچلاچک؛ ئەملا و ئەولای چەنە؛ هەرکام لە دوو پێشەی بان و خواری دەم ▤ آرواره

شەویلاکە / şewîlake/: ☞ **شەویلاك**

شەویلکە / şewîlke/: ☞ **شەویلاك**

شەویلە / şewîle/: ☞ **شەویلاك**

شەوین¹ / şewîn/: چاوگ. چەمانەوە؛ کۆمیانەوە ▤ خمیدن

شەوین²: ناو. ١. ☞ **شەوێن** ٢. شەوڕەنگ؛ ڕەش بە ڕەنگی شەو ▤ ١. ☞ **شەوێن** ٢. سیاه

شەوین³: ئاوەڵناو. ١. بە ڕەنگی شەو؛ شەوڕەنگ ٢. کۆم؛ چەمیو ▤ ١. سیاه ٢. خمیده

شەویۆڵغار / şewyołğar/: ☞ **شەوخونی ـ١**

شەوێ¹ / şewê/: ☞ **شەوە**

شەوێ²: ئاوەڵکار. شەوێک: ١. شەوەکی؛ کاتی شەو ‹شەوێ هاتن و بردیان› ٢. بە شەوێک ‹شەوێ چوار سەعات کتێبی دەخوێند› ▤ ١. شبانگاه ٢. شبی

شەوێت / şewêt/: ئاوەڵناو. بەیدەس؛ قوشقی؛ خۆگرتوو بە سڵ کردن ‹ئەو ئەسپە شەوێتە، وریای خۆت بە!› ▤ رموک

شەوێق¹ / şewêq/: ئاوەڵناو. پەرێشان و بێ‌سەرەوبەرە ▤ پریشان‌حال

شەوێق² / şewêq/: پێرۆ. ← **شڵوشەوێق**

شەوێک / şewêk/: ☞ **شەوێ**²

شەوێن / şewên/: ناو. شەوین؛ شەڤی؛ شەڤین: ١. کاتی لەوەڕاندنی ئاژەڵ بە شەو ٢. جێگەی شەوانەی پشوودانی ئاژەڵ ▤ ١. شب‌چرا ٢. شبغاز

شەه / şeh/: ناو. ١. شە؛ شانەی سەر و کوڵکە ٢. شا؛ شاه؛ پادشا؛ پاتشا ٣. شەت؛ ڕووباری گەورە ٤. پۆپەی کەڵەباب ▤ ١. شانەی سر یا پشم صاف‌کن ٢. شاه ٣. شط ۴. تاج خروس

⊡ **شەه کردن:** شانە کردنی سەر ▤ شانە زدن مو

شەهادە / şehade/: ناو. ١. شایەتی؛ ئاگاداری لە ڕووداو ٢. بڕوانامەی خوێندن ‹خوێندن بۆ شەهادە هەڵەیە› ▤ ١. شهادت؛ گواهی ٢. گواهینامەی تحصیلی

شەهان / şehan/: چاوگ. شەهاندن؛ شاندن؛ ناردن؛ ڕەوانە کردن ▤ فرستادن

شەهاندن / şehandin/: ☞ **شەهان**

شەهبەن / şehben/: ناو. قەیتان؛ بەنۆک؛ پەتک ▤ قیطان

شەهت / şeht/: ئاوەڵناو. شەپڵەلێدراو؛ دەست‌وپێ‌شل و بێ‌هەست ▤ فلج

شەهتی / şehtî/: ☞ **شەختی**

شەهتین / şehtîn/: چاوگ. لە تینگی مردن ▤ مردن از تشنگی

شەهر / şehr/: ناو. ١. ☞ **شار-١** ٢. شەدەی سەری ژنان ▤ ١. ☞ **شار-١** ٢. سرپیچ زنانە

شەهرڤانی / şehrvanî/: ☞ **شاروەری**

شەهرواری / şehrwarî/: ☞ **شاروەری**

شەهرەزا / şehreza/: ☞ **شارەزا**

شەهریە / şehr(i)ye/: ناو. هەڕشتە؛ ڕشتە ▤ رشتەی آشی

شەهک / şeh(i)k/: ناو. ١. شانەی چکۆلەی سەرداهێنان ٢. کونە؛ مەشکۆلەی ئاو کێشان ▤ ١. شانەی کوچک ٢. مشک کوچک آب

شەهلول / şehlûl/: ☞ **شالور**

شەهلەوەند / şehlewend/: ئاوەڵناو. ١. شۆخ و شەنگ ٢. سوارچاک ‹شەڕڤانەکی شەهلەوەندە› ☰ ١. خوش‌سیما ٢. یکەسوار

شەهمار / şehmar/: ناو. شەحرمەحر؛ شەمار؛ هەزارپێ؛ زیڵو ☰ هزارپا

شەهمێر / şehmêr/: ئاوەڵناو. جوامێر ☰ رادمرد

شەهن / şeh(i)n/: ناو. شەه؛ شە؛ شانه ☰ شانەی سر

شەهنک / şehnik/: ناو. خاڵی سەر گۆنا ☰ خال گونه

شەهوان / şehwan/: ناو. بەردەڵان ☰ سنگلاخ

شەهو / şehû/: ناو. ڕێگەی زۆر دژواری بەرداوی ☰ راه سنگلاخ دشوارگُذر

شەهی / şehî/: ☜ **شەهید**

شەهید / şehîd/: ناو. شەهی؛ کەسێ کە لە پێناوی خەبات بۆ ئامانجەکانی دەکوژرێ ‹پێی ناوێ بۆ شەهیدی وەتەن، شیوەن و گرین/ نامرن ئەوانە وا لە دڵی میللەتا ئەژین «پیرەمێرد»› ☰ شهید

شەهین^{1} / şehîn/: چاوگ. حیلاندن؛ هێڕاندن؛ نریخانن ☰ شیهه کشیدن

شەهین^{2}: ناو. ١. تەرازوو ٢. شاهێنی تەرازو ☰ ١. ترازو ٢. شاهین ترازو

شەهێن / şehên/: ناو. ١. شاهێن ٢. ناوی دارێکە ☰ ١. شاهین ٢. درختی است

شەی^{1} / şey/: چاوگ. شای؛ وەشاندن ☰ انداختن

شەی^{2}: ناو. شەوی؛ کراس؛ گجی ☰ پیراهن

شەیپور / şeypûr/: ناو. بۆڕی؛ زوڕنای لەشکر ☰ شیپور

شەیپورچی / şeypûrçî/: ناو. بۆڕیەژەن؛ بۆڕیژەن؛ کەڕەناچی ☰ شیپورچی

شەیپورژەن / şeypûrjen/: ناو. بۆڕیژەن؛ کەڕەناچی ☰ شیپورچی

شەیپوری^{1} / şeypûrî/: ناو. گولە کاردوو؛ گولە هاز ☰ گُل شیپوری

شەیپوری^{2}: ئاوەڵناو. کەڕەنایی؛ وەکوو شەیپوور ☰ شیپوری

شەیتان^{1} / şeytan/: ناو. ئەهریمەن: *[ئایین]* ١. ئیبلیس؛ دۆزاک؛ فریشتەیێ کە بە هۆی مل‌نەدان بە فرمانی خودا، لە ئاسمانی بەرزەوە دەرکرا و هاتە زەوی تا خەڵک هەڵفریوێنێ و بەرەو خراپەکاری و گوناهیان ببا ٢. *[کنایە]* هەر هێزێکی نادیاری خراپەکار ☰ ١و٢. شیطان

▣ **شەیتان پێکەنین:** *[مەجاز]* شەیتانی بوون؛ ئاو هاتنەوە لە خەودا ☰ احتلام شدن

شەیتان چوونە بن کلێشەوە: *[مەجاز]* بە شوێن کارێکی ناحەزەوە بوون ☰ شیطان تو جلد (کسی) رفتن

شەیتان^{2}: ئاوەڵناو. *[کنایە]* ١. شووفار و ئاژاوەچی ٢. زرنگ؛ زیرەک ٣. بزێو؛ هاروهاج ☰ ١. مُفتن ٢. زرنگ ٣. شیطان

شەیتان‌ئاوس / şeytan'awis/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* ١. تایبەتمەندی گیسکی دووبەهارە کە زگی پڕ ببێ ٢. تایبەتمەندی گیاندارێک کە زگی ئاوسابێ، وا بزانن ئاوسە و ئاوسیش نەبێ ☰ ١. ویژگی بُز دو سالەی آبستن ٢. آبستن‌نما

شەیتان‌بازاڕ / şeytanbazař/: ناو. *[کنایە]* بازاڕی ڕەش و پڕفێڵ و تەڵەکە ☰ شیطان‌بازار

شەیتان‌پەرس / şeytanperis/: ☜ **شەیتان‌پەرست**

شەیتان‌پەرست / şeytanperist/: ناو. شەیتان‌پەرس؛ یەزیدی؛ ئێزدی؛ داسنی ☰ یزیدی

شەیتان‌پێکەنیو / şeytanpêkenîw/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* بلۆق؛ بالغ؛ پێ‌گەیشتوو ☰ بالغ

شەیتان‌لغاو / şeytanl(i)ğaw/: ناو. کاری بەستنی لێوی خوارووی یەکسم بە هەوسار لە باتی لغاو ☰ عمل بستن لب زیرین ستور به جای لگام

شەیتانۆکە / şeytanoke/: ناو. ١. چاوشەیتانە؛

هێلکەشــەیتان؛ شەیتانەکڵــە؛ نــاخوونشــەیتان؛ نینۆکەشەیتان؛ گونەشەیتانە؛ کەسپک؛ قەپۆچکە؛ حاجکەدووگوێچکــە؛ قەپۆشــکە؛ قەپووشــک؛ ســەرینمــار؛ خایــەمار؛ گیانــدارێکی نێرــ مــای بچووکی نەرم و شل، بە دوو جــووت شــاخۆکەوە کە چاوی لە سەر جووتێکیانە و قاپێلکەیەکی لــە سەر کۆڵە، خۆی تێدا دەشارێتەوە ٢. قاپێلکی ئەو گیاندارە ☰ ١. حلزون ٢. صدف حلزون

شەیتانەڕێ / şeytaneřê/: نـاو. *[کینایە]* دزەڕێیــە؛ ڕێگای حەشاردراو ☰ راه مخفی

شەیتانەکڵە / şeytanek(i)łe/: نـاو. شــەیتانۆکە ☰ حلزون

شەیتانی[١] / şeytanî/: ناو. *[کینایە]* ١. بــیر و کــاری خــراپ ٢. دووزمــانی ☰ ١. فکــر و کــار زشــت ٢. سخنچینی

شەیتانی[٢]: ئاوەڵناو. *[کینایە]* پێوەندیدار بە شەیتانەوە ‹پێکەنینی شەیتانی؛ پیلانی شەیتانی› ☰ شیطانی

⊡ **شەیتانی بوون:** *[مەجاز]* ١. ئاو هاتنەوە لە خــەودا ٢. باڵق بوون ☰ ١. احتلام شدن ٢. بالغ شدن

شەیتانیکەر / şeytanîker/: ئاوەڵــناو. بـــەدکار؛ بەزاجکەر ☰ دوبهمزن

شەیدا / şeyda/: ئاوەڵــناو. ئەوینــداری بــەترەف؛ دێوانەی عەشق ‹بولبولی شەیدا؛ مەجنوونی شەیدا› ☰ شیدا

شەیدانک / şeydanik/: ناو. کونجی ☰ کُنجد

شەیدایی / şeydayî/: ناو. شێتی ☰ شیدایی

شەیژ / şeyj/: ☜ **سرێش**

شەیشتی / şeyiştî/: ناو. شەســت؛ شــەس؛ شــەش چەل دە ☰ شصت

شەیلە / şeyle/: ☜ **شلوێ**

شەیەتویتۆن / şeyet(i)wîton/: نـاو. گێژەڵــووکە؛ گەردەلوول؛ باگێژە ☰ گردباد

شه / ş(i)h/: ناو. پوورەهەنگ ☰ کندوی زنبور

شهاندن / ş(i)handin/: چاوگ. شــهین؛ حیلانــدن ☰ شیهه کشیدن

شهە / ş(i)he/: نــاو. حینـــە؛ حیلــەی ئەســـپ ☰ شیهەی اسب

شهەفی / ş(i)hefî/: نـاو. جۆرێ تــرێ کــە درەنــگ پێدەگا ☰ نوعی انگور دیررس

شهەینی / ş(i)heynî/: نـاو. جۆرێ ترێی ســپی کــە زوو پێدەگا ☰ نوعی انگور سفید زودرس

شهی / ş(i)hî/: ناو. نزگەرە؛ نزێرە ☰ سکسکە

شهین / ş(i)hîn/: چــاوگ. ١. حیلانـــدن؛ حیلـــە کردنی ئەسپ ٢. خوێندنی کەڵەباب ٣. قــۆزین؛ کــۆکین؛ کــۆخین ☰ ١. شــیهه کشــیدن اســب ٢. خواندن خروس ٣. سُرفە کردن

شی[١] / şî/: ☜ **شوو ـ١**

⊡ **شی کرن:** ☜ **شوو کردن**

شی[٢]: ↓

⊡ **شی بوونەوە:** ١. لە بەر یەک هەڵوەشان ٢. باش لێکدرانەوە ☰ ١و٢. حلاجی شدن

شی کردنەوە: ١. هەلاجی کردن؛ لــە بــەر یــەک هەڵوەشاندنەوە (خوری) ٢. بــاش لێکدانــەوە و تۆژینەوەی باسێک. هەروەها: **شــی کرانــەوە** ☰ ١و٢. حلاجی کردن

شیا / ş(i)ya/: ☜ **شەوە ـ١**

شیارۆک / ş(i)yarok/: نـاو. خیگــە؛ خیێــە؛ هیــزە؛ پێستەی ڕزق تێ کردن ☰ خیگ

شیارە / ş(i)yare/: ☜ **شارا**

شیافیک / ş(i)yafîk/: نـاو. گیایەکە بۆ ڕەوان بــوون دەیخۆن ☰ گیاهی مُسهل

شیاق / ş(i)yaq/: نـاو. جــۆرێ کووتــاڵ ☰ نــوعی قُماش

شیاکە / ş(i)yake/: نـاو. ڕیــخ؛ ســـنێر؛ ســـەرین؛ پیسایی گا و مانگا ☰ سرگین تر

شیاکاوی / ş(i)yakawî/: ئاوەڵناو. ڕیخاوی؛ ڕیخپــێ

هەڵپڕژاو ⚑ سرگین‌آلود

شیان / ş(i)yan/: چاوگ. تێنەپەڕ. //شیای؛ دەشێی؛ بشێ// ۱. توانین؛ لە دەست هاتن ۲. ڕۆیشتن؛ چوون ۳. لێوەشانەوە؛ لێ‌هاتن ٤. بوون؛ شیاو بوون ‹ئەمە بۆ تۆ ناشێ› ⚑ ۱. توانستن ۲. رفتن ۳. از پس (کاری) برآمدن ۴. شایستن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: شیاو/ چاوگی نەرێنی: نەشیان

شیاندن / ş(i)yadin/: ☜ **شاندن**

شیانست / ş(i)yanist/: ئاوەڵناو. شایان ⚑ سزاوار

شیاو / ş(i)yaw/: ئاوەڵناو. ۱. لایق؛ هێژا ۲. شیای؛ ڕۆیشتوو ۳. ناردراو ⚑ ۱. شایسته ۲. رفته ۳. فرستاده شُده

شیاوی / ş(i)yawî/: ناو. لێهاتوویی؛ ژێهاتوویی؛ لێهاتگی؛ شایەنی؛ هێژایی ⚑ شایستگی

شیای^{۱} / ş(i)yay/: چاوگ. ۱. چوون ۲. لێ وەشانەوە ۳. شیاو بوون ⚑ ۱. رفتن ۲. توانستن ۳. شایستن

شیای^{۲}: ئاوەڵناو. ۱. ☜ **شیاوـ۲** ۲. تۆپیو؛ کەوتی ⚑ ۱. ☜ **شیاوـ۲** ۲. سَقَط شده

شیاین / ş(i)yayin/: چاوگ. تۆپین؛ کەوتین؛ سەکەت بوون ⚑ سَقَط شدن

شیب / şîb/: ئاوەڵناو. ڕزیوی لەکارکەوتوو ⚑ پوسیده

شیبا / şîba/: ناو. ۱. ڕووناکی و بریقە ۲. سووکەبای شەوانە ⚑ ۱. روشنی و شوق ۲. نسیم شبانه

شیبرەو / şîbrew/: ☜ **شبرەو**

شیبەڵەک / şîbełek/: ناو. دوو ڕەنگی سوور و سپی ⚑ خلنگ سُرخ و سفید

شیپ / şîp/: ناو. ۱. گووپ؛ گوپ؛ پێست و گۆشتی نێوان شەویلکە و سەر گۆنا ۲. سیرمەی قامچی ۳. پەتی سەر قامچی لە کایەی تەرخولاندا ٤. ڕنوو؛ شاپە؛ هەرەس ٥. لافاوی بەتەوژم ٦. جۆرێ پلنگ ۷. ☜ **شیپە ـ۲** ⚑ ۱. لُپ؛ زیر گونە ۲. تسمەی شلاق ۳. نخ پارچەای کە در بازی با گردنا بر سر چوب بندند ۴. بهمن ۵. سیلاب ۶. نوعی پلنگ ۷. ☜ **شیپە ـ۲**

شیپان / şîpan/: ☜ **شیپانە**

شیپانە / şîpane/: ناو. شیپان؛ چوارچێوەی درگا ⚑ چهارچوب در

شیپک / şîpik/: ناو. ۱. پاژنەی درگا ۲. شیپ؛ گووپ؛ گوپ ⚑ ۱. پاشنەی در ۲. لُپ؛ زیر گونە

شیپۆر / şîpor/: ناو. تووڕەیی؛ قەڵسی ⚑ خشم

شیپۆڕ / şîpoř/: ↓

⊡ **شیپۆڕ بڕین**: دارزاندن؛ شڕ و شیتاڵ کردن ⚑ پارە ـ پارە کردن

شیپۆڕان / şîpořan/: ناو. گوڕە و هەرای بە تووڕەیی ⚑ غُرّش

شیپۆک / şîpok/: ئاوەڵناو. منگن؛ بە تایبەتمەندی لە لووتدا قسە کردن ⚑ ویژگی کسی کە تودماغی حرف می‌زند

شیپە / şîpe/: ناو. ۱. ئامرازێکە لە نیر و ئامووردا ۲. شیپ؛ پانایی تیخ ۳. لاشیپانەی درگا ٤. حیلەی ئەسپ ٥. سیرمەی شەلاخ ٦. شەپۆل؛ پێل ⚑ ۱. ابزاری در خیش ۲. پهنای تیغ ۳. چوب‌های کناری چهارچوب در ۴. شیهەی اسب ۵. تسمەی تازیانە ۶ موج

شیپەل / şîpel/: ☜ **شەپۆل**

شیپەلک / şîpelik/: ☜ **شەپۆلك**

شیپیلک / şîpîlik/: ناو. پانکراس ⚑ لوزه‌المعده

شیت^{۱} / şît/: ناو. فیتوو؛ فیکە؛ فیقە؛ دەنگی تیژ لە ناو لێو دەرخستن ⚑ سوت

شیت^{۲}: ئاوەڵناو. زرینگ؛ وریا ⚑ هُشیار

شیتاڵ / şîtał/: ناو. تیتاڵ؛ بزگوڕ ⚑ کُهنەپارەی لباس

شیتاڵ ـ شیتاڵ / şîtał şîtał/: ئاوەڵناو شڕووڕ؛ تەواو

دڕاو ☰ پاره ـ پوره

شیتان / şîtan/: ئاوەڵناو. نەرم و کەفەڵـۆک (زەوی) ☰ نرم مُتخلخل (زمین)

شیتانن / şîtanin/: چاوگ. شـاتاندن؛ زیقانـدن؛ زیڕاندن ☰ جیغ کشیدن

شیتک / şîtik/: ناو. شووتگ؛ پشتێند ☰ کمربند

شیتو / şîtû/: ☜ **شوتی**

شیتە[1] / şîte/: ناو. *[پلار]* شیتەشیت؛ قسەی بن‌شڕ و بێ‌تام ☰ سُخن یاوه

شیتە[2]: دەنگەناو. شیتەشیت: ١. *[پلار]* زیقە و هـەرا ٢. فیتە؛ فیکە؛ فیقە ☰ ١. جیغ و داد ٢. سوت

شیتەشیت / şîteşît/: ☜ **شیتە**

شیتەک / şîtek/: ناو. فیت‌فیتـە؛ ئـامرازی فیتـە ☰ سوتک

شیتەوێژ / şîtewêj/: ئاوەڵناو. *[پلار]* ١. دەمهەڵـەی قسەقۆڕ ٢. وازوازی؛ سەرسەری ☰ ١. یـاوەگـو ٢. دمدمی

شـیتین / şîtîn/: ئاوەڵـناو. شـیرتین؛ شـلەتێن؛ شیلەوگەرم ☰ ولرم

شیخاڵ / şîxał/: ناو. باریکـە بـەفری ڕچـاوی پـەنا ڕەشانگ کە درەنگ دەتوێتەوە ‹دێم بەرەوە بەفر و چلووره و بەستەلەک/ دێم بەرەو شیخاڵ و ڕێچکـە و ڕەشبەلەک «هێمن»› ☰ باریکه‌ای از برف یخزده که دیر آب می‌شود

شیخره / şîxre/: ناو. دمەتیخی زۆر تیژ ☰ تیغ تیز

شیخەڵ / şîxeł/: ناو. شـخەڵ؛ شـەخەڵ ١. کـاری پـەرتاوتن؛ داپـاچینی لکـی دار ٢. جێگـەی بـە دەوەن ☰ ١. هرس درخت ٢. بوته‌زار

شـیدانی / şîdanî/: نـاو. تـۆوی بـەزری کـەتانی (گیایەکە) ☰ بذر کتان

شیر / şîr/: ناو. ١. سووت؛ شۆت؛ ئەوەی لە گوان و مەمک دەدۆشرێ ٢. شمشێر؛ شێر؛ شوور؛ شـور؛ شمشێرد؛ شەمشێر؛ شمشیر؛ قلیج؛ قلیچ؛ قلینج؛ قلـنج؛ گـۆرد؛ جـەنگ‌ئـامێرێکی پۆلایینـە، بـە دەستەیەکی کورت و تێغەیـەکی درێـژەوە ☰ ١. شیر ٢. شمشیر

▣ **شیری چۆلەکە:** *[مەجاز]* شـیر مـەلیچک؛ شـاخی مێرووله؛ شتی نایاب و نەگونجاو ☰ شیر مُرغ

شیری میران: خۆراکی تایبەتی مەلەکەی هـەنگ کە لە لووی سەری هەنگی کارکەرەوە دەدەڵێ ☰ شیرەی عسل، خـوراک ویـژەی ملکـەی زنبـور عسل

شیرێ زنج فرۆ ☰ آغوز

⊡ **شیر بـۆ دان:** *[کینایـە]* ١. بـەخێروبێر بـوون ٢. قازانج کردن (لە کڕینی ئـاژەڵ، بەتایبـەت) ☰ ١. برکت داشتن ٢. سود بُردن (بویژه از خرید دام)

شیر پێدان: ١. ☜ **شیر دان** ٢. شیر بە منالـێ بێجگە منالی خـۆ دان ☰ ١. ☜ **شـیر دان** ٢. شیر دادن به کودک غیر

شیر حەڵاڵ کردن: *[کینایە]* ڕازی بوونی دایـک لـە مندالی ☰ شیر را حلال کردن

شیر خواردن: ١. لەبەر مەمکان بوون ٢. مـەمک مـژین ٣. *[پـلار]* جـارێ منـداڵ بـوون ☰ ١. شیرخواره بودن ٢. پستان مکیدن ٣. دهن بوی شیر دادن

شیر دادان: شیر پێ دان؛ شیر لە مەمک و گوان ڕژاندن ☰ شیر دادن

شیر دان: شیر پێ‌دان؛ شـیر بـە بێچـوو دان ☰ شیر دادن

شیر دۆشین: شیر لـە گـوان هێنانـە دەر ☰ شـیر دوشیدن

شیر ڤەخارن: شیر خواردنەوە ☰ شیر خوردن

شیر ڤەکرن: ☜ **لە شیر گرتنەوە**

شیر(ی) کەسێ بە کەسێ دان: لە شـیری مندالـی بەرمەمکەی خۆ بە مندالـی تـر دان ☰ از شـیر کودک شیرخوار خود به کودک دیگر دادن

شیر(ی) یەک خواردن: برا و خوشکی شیری بوون ▤ برادر و خواهر شیری بودن

بۆی شیر لە دەم کەسێ هاتن: *[پلار]* جارێ منداڵ بوون؛ بۆ کارێ نەشیان ▤ بوی شیر از دهان کسی آمدن

لە شیر بڕینەوە: ☜ **لە شیر گرتنەوە**

لە شیر گرتنەوە: شیر ڤەکرن؛ لە شیر بڕینەوە؛ لە مەمکە بڕینەوە؛ منال لە شیر گرتنەوە؛ ئیتر شیر پێنەدان ▤ از شیر بازگرفتن بچه

شیرا / şîra/: ☜ **شیردەر**

شیرار / şîrar/: ناو. برای مێرد؛ شووبرا ▤ برادرشوهر

شیراز / şîraz/: ناو. ١. دارێکە لە دار بەلالووک دەچێ ٢. سیراج؛ شیرێژ ٣. ☜ **شیرازە** ▤ ١. درختی شبیه درخت آلبالو ٢. شیراز؛ دوغ چکیده ٣. ☜ **شیرازە**

شیرازە / şîraze/: ناو. شیراز؛ شیرازی: ١. تابەن؛ شلالە؛ بڕۆش؛ دروومانی لاپەڕەی کتێب یان دەفتەر ٢. ڕێزەتەقەڵی پەراوێزی لیباس ▤ ١. شیرازەی کتاب و دفتر ٢. سجاف لباس

⊡ **شیرازەی شتێ بڕیان:** *[کینایە]* لێکهەڵوەشان و تیا چوون ▤ از هم گسیختن و نابود شدن

شیرازەی کەسێ بڕیان: *[کینایە]* پیر بوون و هیچ لێ نەمان ▤ پیر و از کار افتاده شدن

شیرازەبەن / şîrazeben/: ئاوەڵناو. شیرازەبەند: ١. بەندرواو ٢. پەراوێزلێنراو ▤ ١. شیرازەشدە ٢. صحافیشده

شیرازەبەند / şîrazebend/: ☜ **شیرازەبەن**

شیرازەچن / şîrazeçin/: ناو. تابەن: ١. شیرازە؛ شلالە؛ بڕۆش؛ شیراز؛ دروومانی لاپەڕەی کتێب یان دەفتەر ٢. کەسێ کاری دروومانی لاپەڕەی کتێبانە. هەروەها: **شیرازەچنی** ▤ ١. شیرازه ٢. صحاف

شیرازی / şîrazî/: ناو. ١. جۆرێ ترێ ٢. جۆرێ تووی سپی زۆر شیرین ▤ ١. نوعی انگور ٢. نوعی توت سفید

شیرامە / şîrame/: ناو. گیایەکە لە ناو دەخڵ دەڕوێ و لە چۆدان دەچێ ▤ گیاهی است

شیرانە / şîrane/: ☜ **شیربایی**

شیرانی / şîranî/: ☜ **شیرینی**

شیراوشیر / şîrawşîr/: ناو. شیربەشیر؛ زاینی ژن ساڵێ جارێ پێش لە شیر برانەوەی منداڵی پێشوو ▤ زایمان سالی یک بار

⊡ **شیراوشیر بوون:** شیربەشیر بوون؛ سکوزا کردنی لە سەر یەک و پێش لە شیر برانەوەی منداڵی پێشوو ▤ شیر به شیر آوردن

شیراوی / şîrawî/: ئاوەڵناو. تێکەڵ بە شیر ▤ شیری

شیربا / şîrba/: ☜ **شیربایی**

شیربایی / şîrbayî/: ناو. *[دابی کۆن]* شیرانە؛ شیربا؛ شیربەها؛ شیروا؛ شیروایی؛ قەڵەن؛ قەڵەند؛ قەرەن؛ قالان؛ کەڵەن؛ نەخت؛ پارە یان ماڵێ کە زاوا (یان بنەماڵەکەی) پێش زەماوەن دەبوو بە باوک (یان بنەماڵە)ی بووکیان بدایە ▤ شیربها

شیربرا / şîrb(i)ra/: ناو. برای شیری؛ کوڕێ کە لە مەمکی دایکی، کچێ یان کوڕێ شیری خواردوە و ئەم بۆتە برای ▤ برادر شیری

شیربرنج / şîrb(i)rinc/: ناو. شوتین؛ شیرەوا؛ چێشتی برنج و شیر ▤ شیربرنج

شیربرێش / şîrb(i)rêş/: ناو. چێشتی شیر و برویش ▤ سوپ شیر و بلغور

شیربەشیر / şîrbeşîr/: ☜ **شیراوشیر**

⊡ **شیربەشیر بوون:** ☜ **شیراوشیر بوون**

شیربەها / şîrbeha/: ☜ **شیربایی**

شیرپارزۆنگ / şîrparzong/: ☜ **شیرپاڵێو**

شیرپارزینگ / şîrparzîng/: ☜ **شیرپاڵێو**

شیرپاک / şîrpak/: ئاوەڵناو. *[کینایە]* چاک و پاک و

بێ‌گزی. هەروەها: **شیرپاکی** ☰ درستکار

شیرپاڵۆ / şîrpało/: ☞ **شیرپاڵێو**

شیرپاڵۆک / şîrpałok/: ناو. ١. ☞ **شیرپاڵێو** ٢. کونێ لە قەدی دۆڵاشەوە بۆ خاوێن کردنەوە ☰ ١. ☞ **شیرپاڵێو** ٢. سوراخی در ناو آسیا برای تمیز کردن

شیرپاڵێو / şîrpałêw/: ناو. شیرپارزۆنگ؛ شیرپارزینگ؛ شیرپاڵۆ؛ شیرپاڵۆک؛ شیرپاڵێوک ☰ شیرپالا

شیرپاڵێوک / şîrpałêwik/: ☞ **شیرپاڵێو**

شیرتین / şîrtîn/: ☞ **شیلەوگەرم**

شیرتیەن / şîrt(i)yen/: ئاوەڵناو. شلەتێن؛ شلەتین؛ شیرتین ☰ ولرم

شیرتێن / şîrtên/: ☞ **شیلەوگەرم**

شیرحوشتر / şîrĥuştir/: ناو. حوشترخۆرکە؛ درکێکە حوشتر حەزی لێ دەکا ☰ خارشُتُر

شیرحەرام / şîrĥeram/: ناو. عاق؛ ئەوی بێ‌فەرمانی دایک و بابی دەکا و بەر تووک و نفرینیان دەکەوێ ☰ عاق

شیرخشت / şîrxişt/: ناو. گزگەتوولین؛ توولەگزی: ١. پنچکەگیایەک لە تیرەی گوڵەسووره ٢. ماکێکی شەکراوی کە لەم گیایەدا دەچۆڕێ و بۆ ڕەوان کردنی سک باشە ☰ ١و٢. شیرخشت

شیرخوژیلک / şîrxujîlik/: ناو. شیرخوشیلک؛ شیری گیای خوشیلکە، بۆ ڕەوانی دەبێ ☰ شیرەی گیاهی کە مُسهل است

شیرخوشک / şîrxuşk/: ناو. ١. دوو کچ یان کچ و کوڕێ پێکەوە شیری دایکێکیان خواردبێ ٢. ☞ **شیروشک** ☰ ١. خواهر شیری ٢. ☞ **شیروشك**

شیرخوشیلک / şîrxuşîlik/: ☞ **شیرخوژیلك**

شیرخۆر / şîrxor/: ☞ **شیرەخۆره**

شیرخۆره / şîrxore/: ناو. شیرمژ؛ بەرمەمکان ☰ شیرخواره

شیرخەس / şîrxes/: ناو. حەیوانێ کە بە ساوایی ئێختە بکرێ ☰ حیوانی کە در شیرخوارگی اختە شود

شیردار / şîrdar/: ☞ **شیردەر**

شیردان / şîrdan/: ناو. ١. شیلاو؛ شیلاڤک؛ شیلافە ٢. تۆنگی بچووکی جێ شیر ☰ ١. شیردان حیوان ٢. شیرریز

شیردۆش / şîrdoş/: ناو. ١. بێریڤان؛ کەسێ کە دۆشینی پێ سپێراوە ٢. ئامرازی شیر دۆشین ☰ ١و٢. شیردوش

شیردەر / şîrder/: ئاوەڵناو. شیرا؛ شیردار؛ شیری؛ بەشیر؛ توانا بۆ بەرهەم هێنانی شیر ☰ شیردە

شیرڕێژ / şîrřêj/: ناو. بنچلەکەشیر؛ گیایەکە لە تیرەی خاچییەکان، بالای نزمە، بەرێکی خڕی لینج دەگرێ، بۆ نەرم کردنی سینگ و ڕیخۆڵە کەلکی لێ وەردەگرن ☰ کیسە چوپان

شیرسوتو / sirsûtû/: ئاوەڵناو. شیرمردە؛ تایبەتمەندی منالێ کە لە بەر بێ‌شیری گەورە نەبووبێ ☰ شیرسوز

شیرشیرۆکە / şîrşîroke/: ناو. گیای خوژیلک ☰ گیاهی شیردار

شیرفرۆش / şîrf(i)roş/: ئاوەڵناو. فرۆشەری شیر. هەروەها: **شیرفرۆشی** ☰ شیرفروش

شیرک / şîrik/: ناو. شیلەی گیا ☰ شیرەی گیاه

شیرکاکاهو / şîrkakahû/: ناو. تێکەڵاوی شیر و شەکر و کاکاهوو بۆ خواردنەوە ☰ شیرکاکائو

شیرکتک / şîrk(i)tik/: ئاوەڵناو. *[پلار]* زۆر بە هەرا و هوریا ☰ پُر سروصدا

شیرکوت / şîrkut/: ناو. دەخلی فەریکەی کوتراو ☰ غلەی نارسیدەی کوبیده

شیرکورۆژ / şîrkuroj/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* ئازا لە شەڕ ☰ جنگاور

شیرکول / şîrkul/: ناو. داری چوارگۆشەی ژێر

کۆلەکە ف چوب چهارگوش زیر ستون

شیرکەت / şîrket/: ناو. بەشدارگە؛ هاوبەشگە؛ شەریکە ف شرکت

شیرکی[١] / şîrkî/: ناو. شیری؛ ڕەنگی سپی شیری ف رنگ شیری

شیرکی[٢]: ئاوەڵناو. شیری؛ بە ڕەنگی شیر ف شیری رنگ

شیرگرسێن / şîrgirsên/: ناو. ڕۆنیاسەگیا؛ سۆتیچکە؛ کەولەگیا ف شیرپنیر

شیرگورگە / şîrgurge/: ناو. ئەستوونی ئامانەتی بۆ ڕاگرتنی کاریتە و... ف ستون‌های موقتی در بنا

شیرگەر / şîrger/: ناو. شووگەر؛ وەستای شیر و خەنجەر ف سازندەی شمشیر و خنجر

شیرمار / şîrmar/: ☜ **شیرهەلەز**

شیرمارەکێویلە / şîrmarekêwîle/: ناو. جۆرێک لە شیرمار بە گوڵی شین و بچووکەوە، قەدەکەی ژەهراوییە ف شبرم

شیرماسی / şîrmasî/: ناو. شمشێرماسی؛ کلکەموو؛ جۆرێک ماسی بە قەپۆزێکی درێژی شیرئاساوە کە لە ئێسقانەکانی شەویلاکی سەرووی پێکهاتووە ف شمشیرماهی

شیرمایی / şîrmayî/: ناو. عاج؛ خیل ف عاج

شیرمردە / şîrmirde/: ☜ **شیرسوتو**

شیرمژ / şîrmij/: ☜ **شیرخۆرە**

شیرمل / şîrmil/: ناو. گیایەکی شیرە دارە ف گیاهی شیردار

شیرمەست / şîrmest/: ئاوەڵناو. تێر شیر خواردووی و مڕ بوو ف سیر شدە از شیر

شیرمەشک / şîrmeşk/: ناو. خیگەی خۆشکراوی شیر تێ کردن ف مشک شیر

شیرمەلیچک / şîrmelîçik/: ☜ **شیری چۆلەکە**

شیرن / şîrin/: ☜ **شیرین**

شیرناتی / şîrnatî/: ناو. هەموو جۆرە چەرەی چێکراو لە شەکر و ... ف شیرینیجات

شیرنچک / şîrinçik/: ☜ **شیرینچك**

شیرنکاری / şîrinkarî/: ناو. دەستڕەنگینی؛ کارێکی سەرنجڕاکێش، دلگر یان سەرسووڕێنەر. هەروەها: **شیرنکار** ف شیرینکاری

شیرنگڕوێ / siringiřwê/: ئاوەڵناو. خاوەن دەم و چاوی کەم تا زۆر گڕوێ ف آبلەرو

شیرنی / şîrnî/: ☜ **شیرینی**

شیرنیات / şîrn(i)yat/: ناو. شەکرۆک؛ شەکەرات؛ نوقڵ ف آب‌نبات

شیرنی‌خۆران / şîrnîxoran/: ☜ **شیرینی‌خۆران**

شیروا / şîrwa/: ☜ **شیربایی**

شیروارە / şîrware/: ناو. دەستەوامی شیر؛ کاری شیر بە یەکتر قەرز دان ف عمل قرض دادن شیر به یکدیگر

شیروانی / şîrwanî/: ناو. شێروانی؛ جۆرێک میچی لێژ، زۆرتر بە پەڕەی ناسکی کانزایی ف شیروانی

شیروایی / şîrwayî/: ☜ **شیربایی**

شیرواییوڕ / şîrwayîwiř/: ناو. *[دایی کرن]* کاری دیاری کردنی شیربایی کچێک. هەروەها: **شیرواییوڕ کردن** ف تعیین شیربها

شیروبرنج / şîr û b(i)rinc/: ناو. گرنجبەشیر؛ برنج بەشیر ف شیربرنج

شیروشک / şîrwişk/: ناو. شیرخوشک؛ شیرێ کە ئاوەکەیان گرتووە و بە شێوەی گەرد دەرهاتووە، تا ناردە بکرێ و بۆ ماوەیەکی درێژ بمێنێتەوە ف شیرخُشک

شیروشەپاڵ / şîr û şepał/: ناو. بەیبوون؛ بابوونە ف بابونه

شیروکوت / şîr û kut/: ☜ **شەتوکوت ـ٢**

شیروەشێن / şîrweşên/: ئاوەڵناو. کارا لە شەڕەشمشێردا ف شمشیرزن

شیره[١] / şîre/: ناو. ١. تراوێ کە لە نێو ساقەتەی

ڕوەکدا لە گەڕدایە ٢. ڕۆن‌گەرچەک ٣. ئاوی کولاوی میوەی شیرین ٤. ماکێکی سرکەرە، لە کولاندنی سووتکەتریاک دروست دەکرێ ≡ ١. شیرابە؛ شیرەی درخت یا گیاه ٢. روغن کرچک ٣. شیره ۴. شیرەی تریاک

⊡ **شیره تێپەڕین:** زەرد بوونی ڕوەک (بەتایبەت گەنم و جۆ) ≡ زرد شدن گیاه (بویژه گندم و جو)

شیره^{٢}: ☞ **شیری^{٢}ـ٢**

شیرەبەڕوو / şîreberû/: ناو. لکی تازەی دار بەڕوو ≡ جوانەی درخت بلوط

شیرەبەلال / şîrebelal/: ناو. گەنمەشامی تەرچک و شیرەدار ≡ شیربلال

شیرەپە / şîrepe/: ناو. شیلەپە: ١. ئامرازێکە لە نیر و ئامووردا ٢. داروو‌کەیەکە لە عەرەبانەی گیاکێشاندا ≡ ١. ابزاری در خیش ٢. چوبکی در گاری گیاهکشی

شیرەت / şîret/: ناو. تەگبیر؛ ڕاوێژ ≡ مشورت

شیرەخانە / şîrexane/: ناو. شوێنی تلیاک کێشان ≡ شیره‌کش‌خانه

شیرەخوەر(ە) / şîrex(i)wer(e)/: ☞ **شیرەخۆرە**

شیرەخۆرە / şîrexore/: ئاوەڵناو. شیرەخوەر(ە)؛ شیرخۆر؛ شیرمژ؛ بەرمەمکان؛ بە تەمەنی کەمتر لە دوو سالان ≡ شیرخواره

شیرەخۆری / şîrexorî/: ناو. ماوەیەک لە ژیانی گیانداری گواندار، لە کاتی هاتنە دنیاوە تا لە شیر بڕانەوە ≡ شیرخوارگی

شیرەدارینە / şîredarîne/: ناو. ١. شمشێر لە دار بۆ مەلای خوتبەخوێن ٢. *[پلار]* ترسەنۆکی بافیشکەر ≡ ١. شمشیر چوبین ٢. ترسوی لافزن

شیرەدان / şîredan/: ناو. دەفری ڕۆن‌گەرچەک ≡ ظرف روغن‌کرچک

شیرەشوانە / şîreş(i)wane/: ناو. ١. شیرێک کە بە دەست تێوەردانی گوان تزەی تێ دەکا ٢. *[کینایە]* ڕوحمی پاش دووری و لە بیر چوون ≡ ١. شیری که در اثر مالش پستان ترشح می‌شود ٢. محبت بعد از دوری و فراموشی

شیرەقوڵە / şîrequłe/: ناو. خۆراکێکە زۆرتر شوانان بەرهەمی دێنن، بەم شێوە کە بەردێکی خاوێنی لە ناو کوانوو داخ هەڵگەڕاو دەنێنە نێو مەنجەڵێکی شیر و لێدەگەڕێن تا دێتە کوڵ و خەست دەبێتەوە، ئەوجار بە سەری نانیدا دەساون و شەکری پێدا دەپڕژێنن و لوولی دەدەن ≡ خوراکی چوپانی

شیرەگەرم / şîregerm/: ئاوەڵناو. شلەتێن؛ شلەتین ≡ ولرم

شیرەمار / şîremar/: ناو. ئالقەتیز؛ گیایەکە شیرەکەی زۆر ڕەوانە ≡ گیاهی با شیرەی مُسهل

شیرەماڵ / şîremał/: ناو. لەپماڵ؛ خاکەڕۆ؛ کاری بن خەرمان بە دەست کۆ کردنەوە ≡ عمل جمع کردن ته خرمن با دست

شیرەمەنی / şîremenî/: ناو. (!) سپیاتی؛ شیر و خۆراکی بەرهەمهاتوو لە شیر (وەک ماست، پەنیر، کەرە و ...) ≡ لبنیات

شیرەوا / şîrewa/: ☞ **شیربرنج**

شیرەوتین / şîrewtîn/: ☞ **شیلەوگەرم**

شیرهەلەز / şîrhelez/: ناو. شیرمار؛ خوشیلک؛ خورایلک؛ تالیشک؛ ڕوەکێکە بە گەڵای ئەستوورەوە کە شیرەیەکی ژاراوی هەیە و بۆ دەرمان دەشێ ≡ شیرگیاه

شیری^{١} / şîrî/: ناو. ١. ڕەنگی شیری؛ سپی تۆزکاڵێ زەرد ٢. *[مەجاز]* منداڵی ‹خوویێ بگری بە شیری، بەری نادەی بە پیری «مەسەل»› ≡ ١. رنگ شیری ٢. کودکی

شیری^{٢}: ئاوەڵناو. ١. بە ڕەنگی شیر ٢. شیرە؛ پێوەندیدار بە کاتی شیرەخۆرییەوە ‹ددانی شیری› ٣. هاوشیر؛ تایبەتمەندی کوڕ و کچی لە

شیری یەک کەس خواردوو ٤. پێوەندیدار یان سەر بە شیر ‹ماکی شیری› ٥. شیراوی؛ تێکەڵ بە شیر ‹شوکلاتی شیری› ☰ ١و٢. شیری ٣. رضاعی ۴و۵. شیری

شیرین / şîrîn/: ئاوەڵناو. شرین؛ شیرن: ١. بە تامی شەکرەوە ٢. *[مەجاز]* خۆش؛ دڵگر ‹شێوەی شیرین؛ خەوی شیرین› ٣. جوان و پێکەوتوو ‹قیافەی شیرین› ☰ ١. شیرین ٢. دلنشین ٣. زیبا و دلربا

شیرین‌بەلەک / şîrînbelek/: ناو. شیرین‌بەیان؛ مێلوک؛ بەلەک؛ بەلیەک؛ هەکوک؛ مەکیک؛ مەکووک؛ مێکووک؛ مێکووکە؛ میمووک؛ مەلیم؛ مەلێم؛ ڕووەکێکی قنجی کێوی پایا لە تیرەی نۆکان، بە بەرزایی میتر و نیوێک، قەد و گەڵای شیلاوی، گوڵی سپی، بنەوش یان مەیلەو شیری، بە ڕیشەی درێژ و شیرینەوە کە بۆ دەرمان و دروستکردنی کۆلاش کەلکی لێ وەردەگرن ☰ شیرین‌بیان

شیرین‌بەیان / şîrînbeyan/: ☜ **شیرین‌بەلەک**

شیرین‌پلاو / şîrînp(i)ław/: ناو. پلاوی بە شەربەت و گوڵاو لێنراو ☰ شیرین‌پلو

شیرین‌تو / şîrîntû/: ناو. گوڵەشەراوی؛ گوڵی ساعەتی ☰ گُل ساعتی

شیرین‌تەرز / şîrînterz/: ئاوەڵناو. ڕواڵەت‌جوان ‹شێوەی شیرین‌تەرز شۆخی خەرامان/ مەدیا بە لاوە ماچی لەیل ئامان «خانای قوبادی»› ☰ خوش‌سیما؛ خوش‌نمود

شیرینجق / şîrînciq/: ☜ **شیرینچك**

شیرینجک / şîrîncik/: ☜ **شیرینچك**

شیرینچک / şîrînçik/: ئاوەڵناو. شیرنچک؛ شیرینجک؛ شیرینجق؛ شیرنی لیچق ☰ شیرین‌مزەی لزج

شیرینخوێ / şîrînx(i)wê/: ئاوەڵناو. کەم‌خوێ ☰ کم‌نمک

شیرین‌خەو / şîrînxew/: ناو. خەوی قووڵ و خۆش ‹چاوم لە شیرین‌خەودا بوو بوومەلەرزەکە هات› ☰ خواب‌عمیق

شیرین‌خێل / şîrînxêl/: ئاوەڵناو. نەختێ چاوخێل، کە لێ جوانە ☰ لوچ زیبا

شیرین‌زمان / şîrînz(i)man/: ئاوەڵناو. شیرین‌زوان قسەخۆش؛ دەم‌نەرم ☰ شیرین‌زبان

شیرین‌زوان / şîrînz(i)wan/: ☜ **شیرین‌زمان**

شیرین‌شاتەرە / şîrînşateře/: ناو. ١. خاکشیر دەیمی؛ کونجی دەیمی؛ ڕووەکێکی خۆڕسکە، لە دەشت و نێو باخ و بناری کێودا دەڕوێ و تا ٨٠ سانتی‌میتر بالا دەکا، لقەکانی باریک و گەڵاکانی درێژ و گوڵەکانی بچووکی زەردن، کلووی بەرەکەی پانزدە تا سی سانتی‌میتر دەبێ دەنکەکانی لە دەنکی خاشخاش دەکا و تاڵە ٢. *[پلار]* مرۆڤی بە ڕواڵەت جوانی هیچ و پووچ ☰ ١. خاکشیر طبی ٢. آدم خوش‌ظاهر بی‌وجود

شیرین‌شاهۆ / şîrînşaho/: ناو. واق؛ شینەشاهۆ ☰ بوتیمار

شیرین‌شۆک / şîrînşok/: ناو. گیایەکی کوێستانی گەڵاپانە، گوڵی سووری جوان دەردەکا، سەلکەکەی وەک پیاز وایە و شیرینە ☰ گیاهی است

شیرین‌شەل / şîrînşel/: ئاوەڵناو. نەختێک شەل، کە لێ جوانە ☰ اندکی لنگ

شیرین‌شێوە / şîrînşêwe/: ئاوەڵناو. لەبار؛ پێکەوتوو ☰ برازنده

شیرینکار / şîrînkar/: ئاوەڵناو. کارجوان؛ پێکەوتوو. هەروەها: **شیرینکاری** ☰ شیرینکار

شیرین‌گروێ / şîrîngiřwê/: ئاوەڵناو. گرویێ خوێن‌شیرین ☰ آبله‌روی نمکین

شیرین‌وتاڵ / şîrîn û tał/: ناو. ترێ‌مارانە؛

ڕەزڕەزۆک؛ قەبقەبۆک ▤ تاجریزی

شیرینه / şîrîne/: ناو. گەزوو؛ گەزۆ ▤ گزانگبین

شیرینەکڕ / şîrînekiř/: ناو. ڕەوتی کڕ کەوتنی کەو، چەن ڕۆژ پێش هەڵێنانی هێلکەکانی، کە هەڵنافڕێ ▤ فرایند خوابیدن کبک روی تخم‌هایش، چند روز قبل از درآمدن جوجه‌ها

شیرینی / şîrînî/: ناو. شیرانی؛ شیرنی: ١. یەکێک لە چوار چێژی سەرەکی کە بە بەشی پێشەوەی زمان هەست دەکرێ (وەک چێژی شەکر و هەنگوین) ٢. دۆخ یان چۆنیەتی شیرین بوون ‹بزانە شیرینییەکەی باشە؟› ٣. چەرەی چێ‌کراو لە ماکی شەکری، بەتایبەت ئەوەی لە ئارد، شەکر، ڕۆن یان کەرەیە ٤. ئەوەی (لە دیاری و خواردەمەنی) بە بۆنەی بەڕێوە چوونی کارێک یان ڕووداوێکی خۆشەوە بە خزم و دۆستانی دەدەن ‹کەی شیرینی ماڵ سەندنەکەت دەدەی؟› ▤ ١تا۴. شیرینی

▣ **شیرینی کەسێک خواردن:** *[کینایە]* کۆ بوونەوە، شایی کردن و خواردنی شیرینی بە بۆنەی ڕوودانی ڕووداوێکی پیرۆز لە ژیانی کەسێکدا ▤ شیرینی کسی را خوردن

شیرینی‌پەز / şîrînîpez/: ناو. شیرینی‌پێژ؛ قەناد؛ کەسێ کە کاری دروست کردنی شیرینییە.

هەروەها: **شیرینی‌پەزی** ▤ شیرینی‌پز

شیرینی‌پێژ / şîrînîpêj/: ☜ **قەناد**

شیرینی‌خانه / şîrînîxane/: ناو. قەنادی؛ کارگە و فرۆشگای شیرینی ▤ قنادی

شیرینی‌خوەران / şîrînîx(i)weran/: ☜ **شیرینی‌خۆران**

شیرینی‌خۆران / şîrînîxoran/: ناو. شیرینی‌خوەران؛ شیرنی‌خۆران؛ زەماخوا؛ دەس‌ماچ کردن؛ ڕێوڕەسمێ کە دوای وەڵامی خوازبێنی و بەر لە مارە بڕین بەڕێوە دەچێ و زاوا بۆ ماڵی هاوسەری داهاتووی شیرینی دەنێرێ و لەوێدا جەژنێک ڕێکدەخەن ▤ شیرینی‌خوران

شیرینی‌فرۆشی / şîrînîf(i)roşî/: ناو. قەنادی: ١. کار و باری شیرینی فرۆشتن ٢. دووکانی قەنادی؛ دووکانی شیرینی‌فرۆشی ▤ ١و٢. شیرینی‌فروشی

شیرێژ / şîrêj/: ناو. سیراج؛ ژاژی؛ شیراز ▤ شیراز؛ دوغ چکیده

شیڕ¹ / şîř/: ناو. *[ناشیرین]* ١. وشەی تیز پێ‌کردن ٢. جرت؛ زڕت ٣. قیڕە و هەرا ▤ ١. کلمەی استهزا ٢. شیشکی ٣. دادوقال

▣ **شیڕ داهێشتن:** شیڕ لێ‌دان؛ جرت لێ دان؛ دەنگی شیڕ بە دەم دەرهێنان ▤ شیشکی بستن

شیڕ²: دەنگ. دەنگی وەک دادڕانی پارچە ▤ صدای جرخوردن پارچه

شیڕ³: سارستە. *[ناشیرین]* فچ؛ ئەی نا ▤ زِکی

شیڕان / şîřan/: چاوگ. *[ناشیرین]* ١. گوڕین؛ نەڕە کردن ٢. *[کینایە]* گووی شل هەڵڕژتن ▤ ١. غُریدن ٢. ریدن اسهالی

شیڕاندن / şîřandin/: چاوگ. تێنەپەڕ. //شیڕاندت؛ دەشیڕێنی؛ بشیڕێنە// *[ناشیرین]* شیڕانن: ١. نەڕاندن؛ گوڕاندن ٢. گووی شل هەڵڕژتن ▤ ١. غُریدن ٢. اسهالی ریدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەشیڕاندن

شیڕشیڕە / şîřeşîř/: ناو. زیڕزیڕە؛ جڕجڕە؛ زیڕزیڕەک؛ جیڕجیڕەک؛ بەرزەچڕ؛ مەل‌زیڕنەک؛ مێروویەکی پچووکی وەک کوللەیە، جیڕەجیڕ دەکا ▤ جیرجیرک

شیڕە / şîře/: ناو. نەڕە؛ دەنگی بەرزی بە تووڕەیی ▤ غریو

شیڕەت / şîřet/: ئاوەڵناو. *[پلار]* ١. تووش و

شـەڕانی ٢. هاروهـاج و دەنـگـدەرهـاتوو ف ١. شرور و ستیزەجو ٢. سرکش و غُرغُرو

شیرەشیر / şîreşîr /: دەنگەناو. [پەلار] قیرەقیـر؛ داد و هاوار ‹بوو بـە چەقـە و شیرەشـیـرێک دەتگـوت کاسـەی قـەرەچی ئـاو بردوویـە! «هـەژار، چێشتـی مجێور»› ف داد و قال

شیرێز / şîrêz /: نـاو. سرێش؛ چـرێش؛ ئەسـریلک ف سریش

شیش / şîş /: ناو. ١. سێخ؛ پارچە ئاسنی درێژووکە بـۆ گۆشـت برژانـدن ٢. شـاخ؛ تیشەشـاخ ٣. گەنمەکوتاو ٤. [منداڵانە] شش؛ کـاری شـاردنەوە ف ١. سیخ ٢. صخره ٣. گندم نیمکوب ۴. عمل پنهان کردن در زبان بچەها

شیشـار / şîşar /: نـاو. ســی؛ جـەرگی ســپی؛ سپەلاک ف ریە؛ شُش

شیشان[1] / şîşan /: چاوگ. شیشیان ↓

⊡ **شیشانە یـەکتر**: پێـکـهەڵـپڕژان؛ تێـک هەڵچڕژان ‹من جنێو بە ئەو، ئەو بە مـن جنێـو/ شیشاینە یەکتر هەر وەک جن و دێو «قـانع»› ف با هم درگیر شدن

شیشان[2]: ناو. گیایەکە ف گیاهی است

شیشک / şîşik /: نـاو. بنـەڕەت؛ خـیم؛ بنـەما ف بُنیان؛ شالودە

شیشکـراو / şîşk(i)raw /: ئاوەڵـناو. شـاردراوە؛ شێردراوە ف پنهان

شیشکوت / şîşkut /: ناو. پشکینەری بار بە شـیش ف مُفتش بار

شیشکۆ / şîşko /: ئاوەڵناو. قەڵەو؛ چاخ؛ گۆشتن ف چاق و چلە

شیشلۆق / şîşloq /: ئاوەڵناو. زل کـوێر؛ چـاوزاق ف چشم‌برجستەی کم‌بینا

شیشمان / şîşman /: ئاوەڵناو. زۆر قەڵـەو ف بسـیار چاق

شیشمەلۆ / şîşmelo /: نـاو. ئاسنی سەر خـوار بـە دەسکی دارەوە بـۆ مەلـۆ لـە عـەرز گوازتنـەوە، نەوەک ماری لە بندا بـێ ف ابـزاری در برداشـتن علف درویده

شیشنگ / şîşing /: نـاو. لای سەرووی لاجانـگ ف گیجگاه

شیشۆقە / şîşoqe /: نـاو. قاشوولە؛ وردە شووشـە و سواڵەتی ڕەنگدار، منال گاڵتەی پێ دەکـەن ف شکستەهای شیشە و کاشی

شیشۆڵ / şîşoł /: ناو. سمۆرە ف سنجاب

شیشـە / şîşe /: نـاو. ١. ☜ **شووشــە** ٢. ســێخ؛ شیشی گۆشـت ٣. مـاکێکی خاوکـەرەوەی زۆر بەهێز و چەتوونە ف ١. ☜ **شووشـە** ٢. سـیخ ٣. مادەی مُخدر شیشە

شیشەبڕ / şîşebiř /: ناو. جامچی ف شیشەبر

شیشـەبەند[1] / şîşebend /: نـاو. نـەردە؛ نـەردێ ف نردە

شیشەبەند[2]: ئاوەڵناو. مینابەند؛ شیشـەکاری کـراو؛ بە شیشـە داپۆشـراو. هـەروەها: **شیشـەبەندی** ف شیشەکاری شُدە

شیشەچرا / şîşeç(i)ra /: نـاو. مـالچرا؛ گرداپۆشـی چرا ف شیشەی چراغ

شیشەخۆر / şîşexor /: ☜ **شووشەخۆر**

شیشەسازی / şîşesazî /: ☜ **شووشەسازی**

شیشەسۆڵ / şîşesoł /: ☜ **شیشەسەهۆڵ**

شیشـەسـەهـۆڵ / şîşesehoł /: نـاو. شیشەسـۆڵ؛ گەزووز؛ زەمبەلیلک؛ چلوورە ف دنگالە

شیشەشـیر / şîşeşîr /: نـاو. بوتڵـی سـەر بـە مەمڵـەمژە، بـۆ شـیر خـواردنی زارۆکـان ف شیشەشیر

شیشەک / şîşek /: ☜ **شەك ـ ١**

شیشەگەر / şîşeger /: ☜ **شووشەگەر**

شیشەوڕ / şîşewiř /: ☜ **شووشەبڕ**

شیشه‌یی / şîşeyî/: ناو. ۱. ☜ **شووشه‌یی** ۲. ئالووده‌ی ماکی سڕکه‌ری شیشه ☰ ۱. ☜ **شووشه‌یی** ۲. مُعتاد به شیشه

شیشیان / şîşyan/: ☜ **شیشان¹**

شیشێ / şîşê/: ☜ **شووشه**

شیعر / şî'r/: ناو. شێعر؛ شه‌عر: ۱. هۆنه؛ هۆنراوه؛ هه‌ڵبه‌ست؛ هلبه‌ست؛ هه‌ڵوه‌س؛ نه‌وشه؛ وته‌یێ که کێش، به‌شاوه‌ند و واتای هه‌یه ۲. وته‌ی کێشدار ۳. به‌رهه‌می ئه‌زموون، بینین، هه‌ست و داهێنانی هونه‌ری شاعیر ☰ ۱تا۳. شعر

▣ **شیعری ئازاد:** شیعری نوێ؛ هه‌ڵبه‌ستێ که ده‌رووسی ئاهه‌نگ، کێش و به‌شاوه‌ند نییه ☰ شعر نو

شیعری بڕگه‌یی: شیعرێ که بنه‌مای کێشه‌که‌ی، ژماره‌ی بڕگه‌ی باڵه‌کانییه، وه‌ک شیعری فولکلۆری کوردی که بیست بڕگه‌ی چواربه‌شییه ☰ شعر هجایی

شیعری سپی: جۆرێک شیعری ئازاد (له وێژه‌ی ئورووپادا) که زۆرتر پێنج بڕگه‌یی و بێ‌به‌شاوه‌نده ☰ شعر سپید

شیعری عه‌رووزی: شیعرێ که سه‌رانسه‌ری کێشێکی دیاریکراو (به‌حر)ی هه‌یه ☰ شعر عروضی

شیعری نوێ: ☜ **شیعری ئازاد**

شیعری / şî'rî/: ئاوه‌ڵناو. هۆنراوه‌یی؛ پێوه‌ندیدار له‌گه‌ڵ شیعر یان سه‌ر به شیعر ☰ شعری

شیعه¹ / şî'e/: ناو. شێعه؛ هه‌رکام له‌و ڕێبازانه‌ی که جێگره‌تی پێغه‌مبه‌ری ئیسلام به مافی ئامۆزاکه‌ی، واتا عه‌لی کوڕی ئه‌بی‌تالب ده‌زانن ☰ شیعه

شیعه²: ئاوه‌ڵناو. شێعه؛ شوێنکه‌وتووی ڕێبازی ته‌شه‌یوع ☰ شیعه

شیف / şîf/: ناو. شووڵ؛ تووڵ؛ شوو ☰ ترکه

شیفت / şîft/: ناو. نۆره‌کار؛ ده‌سه ‹شیفتی به‌یانی؛ شیفتی شه‌و›. هه‌روه‌ها: **شیفتی** ☰ شیفت

شیڤ / şîv/: ناو. ۱. تاریکایی سه‌ری شه‌و ۲. نانی شه‌و ۳. دۆڵ؛ گه‌ڵی؛ ناوچیا ٤. چرۆ؛ بشکوژ؛ گوڵی دار ☰ ۱. هنگام شام ۲. شام ۳. درّه ۴. شکوفه

⊡ **شیڤ خارن:** ☜ **شام خواردن**

شیڤ کرن: ☜ **شام خواردن**

شیڤئه‌ینی / şîv'eynî/: ناو. شه‌و جمعانه ☰ صدقه‌ی مُرده در شب جمعه

شیڤان / şîvan/: ☜ **شوان**

شیڤده‌ست / şîvdest/: ناو. ده‌سکه داوی که‌و گرتن ☰ نوعی دام شکار کبک

شیڤک / şîvik/: ☜ **شیوه‌ڵه**

شیڤمری / şîvm(i)rî/: ناو. چێشت به خێری مردوو ☰ غذای صدقه‌ی مرده

شیڤه‌ڵۆک / şîvelok/: ☜ **شیوه‌ڵه**

شیق¹ / şîq/: ناو. درز؛ قه‌ڵشت ☰ تَرَک

⊡ **شیق بردن:** شه‌ق بردن؛ درز دان ☰ شکاف برداشتن

شیق²: ده‌نگه‌ناو. ۱. ده‌نگی لێدانی قامچی ۲. زیقه؛ قیژه ☰ ۱. صدای زدن شلاق ۲. جیغ

شیقال / şîqal/: ناو. ۱. تیتاڵ؛ تیتۆڵ؛ بزگوڕ ۲. گۆشتی له‌ڕی بێ‌چه‌وری ۳. قه‌ڵشت له به‌ردی زلدا ☰ ۱. کُهنه‌پاره ۲. گوشت لاغر بدون چربی ۳. شکاف در سنگ بزرگ

شیقین / şîqîn/: چاوگ. زیقاندن؛ قیژاندن ☰ جیغ زدن

شیک¹ / şîk/: ناو. خه‌ت ☰ خط

شیک² / şîk/: ئاوه‌ڵناو. ۱. لووکس ۲. بالابه‌رز ☰ ۱. شیک؛ لوکس ۲. بلندقد

شیکار / şîkar/: ناو. ۱. هه‌لاج؛ ئه‌وه‌ی لۆکه و خوری شی ده‌کاته‌وه ۲. لێکده‌ره‌وه؛ که‌سێ که

بابــەت یــان ڕووداوێ لــە ڕووی پاژەکانییــەوە لێکدەداتەوە ■ ١. حلاج ٢. تحلیل‌گر

شیکارانە / şîkarane/: ئاوەڵناو. لێکدەروەوانە؛ بە شێوەی شیکاری ‹فەلسەفەی شیکارانە› ■ تحلیلی

شیکاری / şîkarî/: ناو. ڕەوتی لێکدانەوە و شی کردنەوەی مژارێکی ئاڵۆز یان دژوار بە سەر بەشگەلی بچووکتر بە مەبەستی باشتر تێگەیشتن لەو مژارە ■ تحلیل

شیکاڵ¹ / şîkał/: ناو. ١. تیتۆڵ؛ بزگوڕ ٢. سەرەقەیچی؛ دەمەقەیچی ■ ١. تکە ـ پارە ٢. بازماندە از بُرش

شیکاڵ²: ئاوەڵناو. نەرمان ■ نرم و بدون سنگلاخ (زمین)

شیکراو / şîk(i)raw/: ئاوەڵناو. شیکراوە؛ شیەوکراو: ١. هەلاجی‌کراو؛ لەبەریەک هەڵوەشاوی خوری و موو ٢. (مەجاز) تاقیق‌کراو و لێکۆڵراوە ■ ١. حلاجی‌شدە ٢. تحلیل‌شدە

شیکراوە / şîk(i)rawe/: ☜ **شیکراو**

شیکراوەوە / şîk(i)rawewe/: ئاوەڵناو. هلکەوشاندی ■ بررسی‌شدە

شیکە / şîke/: ناو. بەچکە بەرازی دوو ساڵە ■ بچە خوک دوسالە

شیکەرەوە / şîkerewe/: ناو. توێژەرەوە ■ پژوهشگر

شیلافە / şîlafe/: ☜ **شیلاڤك**

شیلاڤ / şîlav/: ناو. ١. شیلک؛ گوڵێکی بێ‌بۆنە ٢. ☜ **شیلاڤك** ■ ١. گلی بی‌بو ٢. ☜ **شیلاڤك**

⊡ **شیلاڤ کرن**: هەڵچوون؛ سەرڕێژ کردن لە بەر کوڵین ■ سر رفتن در اثر جوشیدن

شیلاڤك / şîlavik/: ناو. شیلافە؛ شیلاڤ؛ شیلاوک؛ شیلاوگ؛ شیلک: ١. هەوێنی پەنیر ٢. جێگەی خواردنی هەزم‌کراو لە ورگی مالاتی کاوێژکەردا کە بۆ هەوێنی پەنیر دەبێ ■ ١. مایەی پنیر ٢. شیردان

شیلاق / şîlaq/: ناو. ١. قوڕ و چڵپاو ٢. شەلاخ؛ قامچی ■ ١. گِل‌ولای ٢. شلاق

شیلاقە / şîlaqe/: ☜ **شەپەزلە**

شیلان / şîlan/: ناو. ١. ناوی دارچکێکی گەڵا پێنج یا حەوت‌پەڕی گوڵ‌تاک یان کۆیە ٢. گوڵی ئەو دارچکە کە بە ڕەنگی سپی و ئاماڵ‌سوورە لە گوڵی ڕۆز دەکا بەلام گچکەتر و کەم‌پەڕترە ٣. مووروی سووری زەنبەر ■ ١. نسترن کوهی ٢. گل نسترن ٣. مُهره‌های ریز قرمز

شیلانگ / şîlang/: ☜ **شلەنگ**

شیلانگەر / şîlanger/: ناو. چەکساز؛ تفەنگساز. هەروەها: **شیلانگەری** ■ اسلحه‌ساز

شیلانەدەشتی / şîlanedeştî/: ناو. گوڵەسەگانە؛ نەستەرەن ■ نسترن

شیلاو / şîlaw/: ناو. ڕووگ؛ دۆشاو؛ دس؛ شیلەی ترێی کوڵاو ■ شیرەی انگور

شیلاوک / şîlawik/: ☜ **شیلاڤك**

شیلاوگ / şîlawig/: ☜ **شیلاڤك**

شیلاوگە / şîlawge/: ناو. شیلەی میوە تا بە دارەوەیە ■ صمغ درخت تا زمانی که روی درخت است

شیلپاخ / şîlpax/: ☜ **شەپەزلە**

شیلخە / şîlxe/: ئاوەڵناو. خاویلکە؛ هیچ لێ نەهاتوو ■ دست‌وپا چُلفتی

شیلك / şîlik/: ناو. ١. ☜ **شیلاڤ** ـ١ ٢. ☜ **شیلاڤك**

شیلماق / şîlmaq/: ناو. ڕیپۆقی چاو ■ ژفک

شیلۆ / şîlo/: ☜ **شلوێ**

شیلە / şîle/: ناو. ١. شیرەی گیا و دار ٢. ددانی مالات و جوانووە ئەسپی سێ ساڵە، کە لە پێنج ساڵیدا دەکەوێ ٣. ڕەواق؛ شەربەتێ کە بە هۆی زۆر کوڵانەوە خەست بووە ■ ١. شیرابە ٢.

دندان شیری حیوان ٣. شربت غلیظ

شیله‌په / şîlepe/: ☜ **شیره‌په**

شیله‌تێن / şîletên/: ☜ **شیله‌وگه‌رم**

شیله‌جۆ / şîleco/: ناو. فه‌ریکی جۆ؛ جۆی هێشتا ده‌نک ڕه‌ق‌نه‌بوو ☰ دانه‌ی جو هنوز سفت نشده

شیله‌سواغ / şîles(i)wağ/: ناو. کاری سواغ دانی دار و دیوار به‌ قوڕاوی سپی ☰ گل‌سپید اندودی دیوار

شیله‌ک / şîlek/: ناو. ١. تفه‌زه‌وینه‌؛ توه‌فه‌ره‌نگی ٢. کاری خۆ به‌ جۆرێ تایبه‌تی شاندان ☰ ١. توت‌فرنگی ٢. ژست

شیله‌مار / şîlemar/: ناو. سوجه‌مار ☰ نوعی مار سرخ‌رنگ

شیله‌وتین / şîlewtîn/: ☜ **شیله‌وگه‌رم**

شیله‌وگه‌رم / şîle w germ/: ناوه‌ڵناو. شه‌لۆ؛ شیرتێن؛ شیرتین؛ شیره‌وتین؛ شیله‌تێن؛ شیله‌وتین؛ شه‌رتین؛ شیتین؛ شێتین؛ مڵه‌ما؛ مه‌ڵه‌ما؛ نیوه‌گه‌رم؛ نیمه‌گه‌رم؛ شیره‌گه‌رم؛ شیله‌ و گه‌رم؛ تین‌گه‌رم؛ تایبه‌تمه‌ندی ئاوی نه‌ سارد و نه‌ داخ ☰ ولرم

شیلی¹ / şîlî/: ناو. شیله‌؛ شیره‌ ☰ شیرابه

شیلی²: ☜ **شلوێ**

شیما / şîma/: ناو. مه‌لبه‌زه‌؛ وێنه‌یه‌کی بێورده‌کاری که‌ به‌ چه‌ند هێڵ بابه‌ته‌که‌ بگه‌یێنێ ☰ شِما

شیمانه‌ / şîmane/: ناوه‌ڵناو. شیمانی؛ شایه‌دی؛ له‌وانه‌ بوون ☰ احتمالی

شیمانی / şîmanî/: ☜ **شیمانه‌**

شیمڕ / şîmiř/: ناو. شالاو؛ هێرش ☰ یورش

شیمک / şîmik/: ☜ **شیمۆک**

شیمۆک / şîmok/: ناو. شیمک: ١. که‌وشی پاژنه‌ نووشتاوه‌ ٢. ژێرڕێسمه‌؛ پاژنه‌ی ده‌رگا ☰ ١. کفش پاشنه‌ تا شده‌ ٢. پاشنه‌ی در

شیمی / şîmî/: ناو. ١. ☜ **شه‌ڵغه‌م** ٢. ☜ **شه‌له‌مین** ٣. کیمیا؛ زانستی پێکهاته‌ی بنه‌مایی ماک و تێکئالاوی، گۆڕان، پێکهاتن، کاردانه‌وه‌، شیکاری و به‌رهه‌م هێنانی هه‌موو ماکێ ☰ ١. ☜ **شه‌ڵغه‌م** ٢. ☜ **شه‌له‌مین** ٣. شیمی

شیمیایی / şîmyayî/: ناوه‌ڵناو. کیمیایی، کیمیاوی ☰ شیمیایی

شیمی‌زان / şîmîzan/: ناو. کیمیاگه‌ر؛ کیمیازان ☰ شیمیدان

شیمێ / şîmê/: ناو. ١. تڕپچه‌؛ تووره‌ سووره‌ ٢. دڕی؛ تووتڕک ☰ ١. تُربُچه‌ی قرمز ٢. تمشک

شین¹ / şîn/: چاوگ. چوون؛ ڕۆیشتن ☰ رفتن

شین²: ناو. ١. که‌وگ؛ ئاوی؛ ڕه‌نگی ئاسمان ٢. ڕه‌نگی گیا؛ سه‌وزی تۆخ ‹ئه‌ی شێخی ته‌ریقه‌ت! ئه‌ی له‌ سه‌ر تا پا شین!/ به‌م ڕیشه‌ به‌سم فریو ده‌! با بیتاشین! «هه‌ژار، *چوارینه‌کانی خه‌ییام*»› ٣. شیوه‌ن؛ شه‌پۆڕ ٤. ناوی پیتی شازده‌هه‌می ئه‌لفوبێی زمانی کوردی ☰ ١. رنگ آبی ٢. سبز سیر ٣. شیون ۴. شین

◘ **شین بۆ کردن**: بۆ که‌سێ گریان و ڕۆڕۆ کردن؛ وه‌یڕۆ کردن بۆ که‌سێ ☰ شیون کردن برای کسی

شین چوونه‌وه‌: شین کردنه‌وه‌؛ له‌ دووره‌وه‌ به‌ که‌وه‌ ڕه‌نگ هاتنه‌ به‌ر چاو؛ دیمه‌ن سه‌وز نواندن ☰ از دور سبز یا کبود جلوه کردن

شین کردن: ١. ڕواندنی ڕووه‌ک ٢. که‌وه‌ ڕه‌نگ کردن ٣. شه‌پۆڕ کردن؛ گریان و وه‌یڕۆ کردن ☰ ١. رویاندن ٢. کبود کردن ٣. شیون کردن

شین گێڕان: ئازیه‌تی گرتن ☰ عزا گرفتن

شین³: ناوه‌ڵناو. ١. که‌وگ/ ئاوی ڕه‌نگ؛ به‌ ڕه‌نگی ئاسمان ‹له‌ ژێر ئاسمانی شینا› ٢. به‌ ڕه‌نگی گیا (سه‌وزی تۆخ) ‹ده‌شتی شین› ☰ ١. آبی رنگ ٢. به‌ رنگ سبز سیر

◘ **شین بون:** ١. سەوز بوونی گیا و دار ٢. ڕوانی گیا و دار ⚑ ١. سبز جلوه کردن نباتات ٢. رُستن نباتات

شین بونەوە: ١. دووبارە سەرهەڵدانەوەی ڕوەک ٢. لە پێکەنین تاسان ٣. پیران کردنی منال لە گریان ٤. */کینایە/* دەس هەڵنەگرتن و پێ‌چەقاندن لە ویستنی شتێکدا ‹تۆ بۆ لە من شین بوویەوە و دەس بەر نادەی؟!› ⚑ ١. دوباره سبز شدن نباتات ٢. از خنده رودەبُر شدن ٣. ریسه رفتن کودک ۴. اصرار کردن و سماجت زیاد در خواستن چیزی

شیناتی / şînatî/: ناو. ١. ☜ **شینایی** ٢. ☜ **شیناوەرد**

شیناخ / şînax/: ناو. چۆڵەمە؛ چەڵەمە ⚑ جناغ

شیناورد / şînawird/: ☜ **شیناوەرد**

شیناوەرد / şînawerd/: ناو. شیناورد؛ شیناتی؛ چێندراوی هاوینە ⚑ کشت صیفی

شیناهی / şînahî/: ☜ **شینایی**

شینای / şînay/: ☜ **شاندن**

شینایی / şînayî/: ناو. شیناتی؛ شیناهی: ١. سەوزایی زەمین ٢. */کینایە/* چێندراوی هاوینە ⚑ ١. نمای سبز زمین ٢. صیفی‌جات

شینباو / şînbaw/: ناو. ڕەنگی سپی ئاماڵ کەوە ⚑ سپید کبودفام

شینبۆر / şînbor/: ناو. کەوەی ئاماڵ بۆر ⚑ خاکستری تیره

شین‌بو / şînbû/: ئاوەڵناو. ڕواو ⚑ روییده

شینبەر / şînber/: ئاوەڵناو. دیار؛ خویا؛ ناسراو ⚑ مُشخص؛ معلوم

شین‌بەش / şînbeş/: ئاوەڵناو. خۆڵەمیشی نێو چاوان سپی (کەڵ و گامێش) ⚑ خاکستری پیشانی سفید (گاو گاومیش)

شینتر / şîntir/: ناو. بزگور و دادڕاوی بە تەکەتەکی جلکی شڕ ⚑ پارەهای لباس مُندرس

شینتۆخ / şîntox/: ناو. کەسکەتاری؛ سەوزی تۆخ ⚑ سبز لجنی

شینخۆر / şînxor/: ناو. پێشخۆر؛ بەرخۆر بە شینی فرۆشراو (زرعات) ⚑ سلم فروخته

شین‌شینک / şînşinik/: ناو. جۆرێ مارمێلکەی درێژ و ئەستوورتر لە مارمێلکەی ئاسایی کە لە بەهاردا ڕەنگی شینە ⚑ نوعی مارمولک

شینک / şînik/: ناو. ١. شوتک؛ شیتک؛ پشتێند ٢. تێلای گەلاکوت ٣. داریکی لێرەوارە بەرێکی خواردەمەنی هەیە ⚑ ١. کمربند ٢. چوب برگ‌کوب ٣. درختی جنگلی

شینکاتی / şînkatî/: ناو. شینکایەتی؛ سەوزایی دەشت و دەر ⚑ سبزی دشت و صحرا

شینکایەتی / şînkayetî/: ☜ **شینکاتی**

شینکە / şînke/: ناو. ١. گیا و گژی تازە سەردەرهێناو لە دەشت و سارا ٢. جۆرێ تفەنگ ٣. جۆرێ زیپکەی پێست ٤. جێ خیز و ڕەمڵ ٥. کوانێکی زۆر بە ئازاری پەنجەیە ٦. جۆری گەنەی وردە بە تۆپەڵ بە گوێچکەی ماڵاتەوە دەنووسێ ⚑ ١. سبزەی تازە بردمیدە ٢. نوعی تفنگ ٣. نوعی جوش ۴. ریگستان ۵. دُملی دردناک در پنجه ۶. نوعی کنەی ریز

شینکی / şînkî/: ناو. ١. ڕەنگی خۆڵەمێش ٢. سەرگەلای تووتن کە دەیچنن ⚑ ١. خاکستری رنگ ٢. سربرگ تنباکو که می‌چینند

شینگایی / şîngayî/: ناو. گەرمەشین؛ شین و شەپۆڕ ⚑ شیون

شینگێڕ / şîngêř/: ناو. تازیەبار ⚑ عزادار

شینگێڕی / şîngêřî/: ناو. تازیەباری ⚑ عزا داری

شین‌نامە / şînname/: ناو. کاری بە مردوودا هەڵگوتن ⚑ مرثیه

شین‌وزاری / şîn û zarî/: ناو. شین و گریان؛ شین

و شه‌پۆڕ ‹هه‌ر ئازام په‌ی وێش شین‌وزاریشه‌ن/ لاڵه و نالـه‌ی سـه‌خت زام کاریشـه‌ن «مه‌ولـه‌وی»› 🇮🇷 شیون گروهی

شین‌وشه‌پۆڕ / şîn û şepoř/: ناو. شیوه‌ن و گریـان به کۆمه‌ڵ ‹بوو شین‌وشه‌پۆڕ له نـاو جزیـرێ/ گـش پیاو و ژنێک و لاو و پـیرێ «هـه‌ژار، *مـه‌م و زیـن*»› 🇮🇷 شیون گروهی

شین‌ومۆر / şîn û mor/: ئاوه‌ڵناو. تایبه‌تمه‌نـدی ئاسمانی پڕ له هـه‌ور و ڕووگـرژ 🇮🇷 ابـری و تیـره (آسمان)

شین‌ومۆڕ / şîn û moř/: ئاوه‌ڵناو. *[کنایه]* ڕووگـرژ؛ ڕووترش؛ ناوچاوتاڵ 🇮🇷 اخمو

شینۆ / şîno/: ناو. سه‌ره‌ناوی گورگ 🇮🇷 لقب گرگ

شینۆک / şînok/: نـاو. ١. جـۆرێ قـه‌زوان ٢. شینگێڕ؛ که‌سێ که له خـه‌مان هـه‌ر ده‌گـری و ژیر نابێته‌وه 🇮🇷 ١. نوعی چاتلانقوش ٢. کسی که از گریه نمی‌آساید

شینه / şîne/: ناو. لکه‌داری بڵـند و لـه گه‌شـه 🇮🇷 شاخه‌ی بلند و شاداب

شینه‌بی / şînebî/: ☜ **شۆڕه‌بی**

شینه‌ده‌مار / şînedemar/: نـاو. شـاڕه‌گێک لـه له‌شدا 🇮🇷 از شاهرگ‌های وریدی

شینه‌شاوه / şîneşawe/: ☜ **شینه‌شاهۆ**

شینه‌شاهۆ / şîneşaho/: نـاو. شاڤه‌شـین؛ شاڤاشین؛ شینه‌شاوه؛ واق 🇮🇷 بوتیمار

شینه‌قورینگ / şînequrîng/: ناو. باڵـنده‌یه‌که لـه تۆره‌مه‌ی قورینگ، نزیک ١٢ سانتی‌میتر ده‌بـێ، شینی سورمه‌یيه، سـه‌رکلکی ڕه‌شـه، خـه‌تێکی سپی له لاجانگییه‌وه ده‌سـت پـێ‌ده‌کـا و هـه‌تا سه‌ر شـانی ده‌ڕوا، لـه نزیـک نێوچـاوانی سـوور ده‌نوێنێ، زۆر سڵه، له‌سه‌رخۆ و هێـدی هـه‌نگاو ده‌نێ، کۆچه‌ره و به گه‌ل ده‌گه‌ڕێ 🇮🇷 دُرنا

شینه‌مار / şînemar/: نـاو. شـینی گـاوه‌نگی؛ جۆرێک ماری مه‌ترسیدار و ژه‌هراوییه، بن سکی زه‌رد و سه‌ر پشتی شینه 🇮🇷 نوعی مار سمی

شینه‌مۆزه / şînemoze/: ناو. کـه‌رمۆز؛ مێشـێکی چـزووداری درشـته بـه مالاتـه‌وه ده‌دا 🇮🇷 نـوعی مگس درشت نیشدار

شینی‌گاوه‌نگی / şînîgawengî/: ☜ **شینه‌مار**

شیو^{۱} / şîw/: ناو. ١. بالاڤ؛ بالاو؛ کاری جل شتن ٢. دۆلی ته‌نگ ٣. چێشت؛ خۆراکی لێنراو 🇮🇷 ١. رختشویی ٢. دره‌ی تنگ ٣. غذای پُخته

شیو^{۲}: ئاوه‌ڵناو. ↓

▣ **شیو بونه‌وه:** له‌به‌ر یه‌ک هه‌ڵـپچڕان ‹په‌ته‌کـه شیو بووه‌ته‌وه› 🇮🇷 وارفتن

شیوا / şîwa/: ناو. له ئایینه هێندووه‌کان کـه لـه سـه‌ر په‌رستشـی خـودای نـابوودی و ژیانـه‌وه دامه‌زراوه و له شێوه‌ی که‌سێکدایه که لـه سـه‌ر پێستی به‌بر دانیشـتووه و مارێکیشـی لـه سـه‌ر شان یان له په‌نایه 🇮🇷 شیوا

شیواره / şîware/: ئاوه‌ڵناو. سـه‌ربزێو؛ ئه‌شـقی 🇮🇷 یاغی؛ سرکش

شیواز / şîwaz/: ☜ **شێواز**

شیوت / şîwit/: ☜ **شویت**

شیوعی / ş(i)yu'î/: ئاوه‌ڵناو. سـوور؛ کومۆنیسـت ‹حیزبی شیوعی› 🇮🇷 کمونیست

شیوکه‌ر / şîwker/: ناو. ئاشپه‌ز 🇮🇷 آشپز

شیوه‌ران / şîweran/: ناو. خاکشـیر؛ بـه‌ری وردی گیایه‌که بۆ ڕه‌وانی باشه 🇮🇷 خاکشیر

شیوه‌غه‌ریبه / şîweğerîbe/: نـاو. ئـه‌و نـان و پێخـۆره‌ی خه‌ڵـک لـه پرسـه و سه‌ره‌خۆشـیدا دروستی ده‌که‌ن و ده‌یبه‌ن بۆ مزگه‌وت و ماڵـی مردوو 🇮🇷 غذایی که در مجلس ختم همسایه‌ها بـه مهمانان می‌دهند

شیوه‌ڵ / şîweł/: ☜ **شیوه‌ڵه**

شیوه‌ڵۆکه / şîwełûke/: ☜ **شیوه‌ڵه**

شیوەڵـە / şîwełe/: نـاو. شیڤـک؛ شیڤـەلۆک؛ شیوەڵ؛ شیوەڵـووکە؛ دۆڵ و شـیوی چکۆلـە ☰ درّەی کوچک

شیوەن / şîwen/: ناو. شەپۆڕ؛ گریان و هاواری بـە کۆمەڵ بۆ مردوو ☰ شیون

▣ **شیوەن کردن:** ☜ **شیوەن گێڕان**

شیوەن گێڕان: شیوەن کردن؛ گریـان و لـە خـۆ دان بۆ مردوو ☰ شیون راه انداختن

شیوەنگا / şîwenga/: نـاو. جێگەی شین و شەپۆڕ ☰ شیونگاه

شیویەی / şîwyey/: ☜ **شێوان¹**

شیەم / ş(i)yem/: ☜ **شێف**

شیەنەچیر / ş(i)yeneçîr/: ناو. حـەریف؛ هاوملـە؛ هاوکێشە ☰ حریف

شیەوکراو / ş(i)yek(i)raw/: ☜ **شیکراو**

شیەی / ş(i)yey/: چاوگ. چوون؛ ڕۆین ☰ شُدن

شێ¹ / şê/: نـاو. ١. ڕەنگی ڕەش ٢. نم؛ تەڕایی ٣. توانایی ٤. نـاوی شـازدەهەمین پـیتی ئـەلفبای زمانی کوردی ☰ ١. رنگ مشکی ٢. نم ٣. توان ۴. شین؛ حرف شانزدهم الفبای کُردی

▣ **شێ دانەوە:** نم گەڕاندنەوە ☰ نم پس دادن

شـێ²: ئاوەڵـناو. (هـەموو بـۆ ئەسـپ و چوارپـەل): ١. زەردی ئاماڵ سوور ٢. سپی بە پنۆکی سـوور ٣. ڕەنگ سووری پنۆک سپی ٤. سێپەل سـپی ☰ ١. زرد مایل به سرخ ٢. سفید با خـال‌هـای قرمـز ٣. سُرخ با خال‌های سفید ۴. سه پا سفید

شێپ / şêp/: ناو. دەرە و دۆڵی تەنگ و باریـک ☰ درّەی تنگ

شێت¹ / şêt/: ناو. دین ‹شێت، بۆ کاری خـۆی ژیـرە «مەسەل»› ☰ دیوانه

شێت²: ئاوەڵناو. ١. دێوانە؛ لێوە ٢. ئاراملێبڕاو ‹ئەو تەرزە ڕەفتار و قسـانە، قـاسمی تـەواو شـێت و هـار کردبوو «هەژار، چێشتی مجێور»› ٣. زۆر بە تاسـە ‹میللەتێکن بۆ نەمانی یـەکتری هـەر هەوڵـئەدەن/ داخەکەم ورد و درشـتی شـێت و شـەیدای ئانەیـە! «بێکەس»› ☰ ١. دیوانه ٢. بی‌قرار ٣. مُشتاق

شێتئاسـا / şêt'asa/: ئاوەڵـکار. شـێتانە؛ وەک شێتان ☰ دیوانەوار

شـێتانە¹ / şêtane/: ئاوەڵـناو. بـە دوور لـە ئـاوەز ‹کاری شێتانە› ☰ نابخردانه

شێتانە²: ئاوەڵکار. وەک شێتان؛ شێتئاسا ‹پێوانی تەمەن گەییشتە حەفتا، تا کەی/ خـۆم هـەر وەکـوو هەم نیشان نـەدەم شـێتانە؟ «هـەژار، *چوارینـەکانی خەییام*»› ☰ دیوانەوار

شێتایەتی / şêtayetî/: ☜ **شێتی**

شێتخانە / şêtxane/: ناو. دینگە؛ جێگەی شـێتان ☰ تیمارستان

شێتکە / şêtke/: ☜ **شێتۆکە**

شێتگیر / şêtgîr/: ☜ **شێلگیر**

شێتگیری / şêtgîrî/: ئاوەڵناو. شێلگیری ☰ اصرار

شێتوشڕ / şêt û şiř/: ☜ **شڕوشێت**

شێتوشـەواک / şêt û şewak/: ئاوەڵـناو. */پلار/* دڵسادەی هیچنەزان ☰ سادەلوح

شـێتووێت / şêt û wêt/: ئاوەڵـناو. */پـلار/* تێنەگەیشتووی بێئاگا لە هەموو شت ‹نـە تـۆی حەلقەی زولف دلەی شێتووێت/ شـەرتش کـەرد هەنی دڵ نەدەرۆ پێت «مەولەوی»› ☰ خُل‌وچِل

شـێتوهار / şêt û har/: ئاوەڵـناو. ئـاراملـێبـڕاو ☰ ناآرام

شـێتۆکە / şêtoke/: ئاوەڵـناو. شـێتکە؛ بەستەزمانۆکە؛ سادە و بێفێڵ و فـەرەج ☰ خُـل مزاج

شێتەڵ / şêteł/: ئاوەڵناو. شەیدا؛ ئاشقی دێوانـە ☰ شیدا

شێتەوژێـرە / şête w jîre/: ئاوەڵناو. عەنتەرمـەزاج؛ تاوتاوی؛ حولحولی؛ هەردەم لە سـەر خەیاڵـێک

▤ دمدمی

شێتی / şêtî/: ناو. شێتایەتی؛ لێوەیی؛ لێوەگی؛ لێوەی؛ دێوانەیی؛ دۆخ یان چۆنیەتی دێوانە بوون ▤ دیوانگی

شێتین / şêtîn/: ☜ **شیلەوگەرم**

شێخ / şêx/: ناو. ١. پیری تەریقەت ٢. سەید؛ لە نەتەوەی پێغەمبەر ▤ ١. پیر طریقت ٢. سیّد

شێخانە / şêxane/: ناو. جۆرێ گۆرانی عیرفانی بێ هاوڕێیی ساز ▤ نوعی آواز عرفانی

شێخانی / şêxanî/: ناو. جۆرێ داوەت و هەڵپەڕکێ ▤ نوعی رقص

شێخز / şêx(i)z/: ناو. جۆرێک ماینی مەیلەو خۆڵەمێشییە ▤ نوعی مادیان خاکستری

شێخنشین / şêxn(i)şîn/: ناو. هەرێمی حکوومەتی شێخە عەرەبەکان ▤ شیخ‌نشین

شێخەڵ / şêxeł/: ناو. نەمامی یەکساڵەی بەڕوو و مازوو ▤ نهال یک سالەی بلوط و مازوج

شێخی / şêxî/: ناو. هەر یەکە لە شوێنکەوتوانی دەستی ئایینی شێخییە ▤ شیخی

شێخییە / şêxîye/: ناو. تاقمێک لە موسوڵمانانی شێعەی دوازدە ئیمامی کە خۆیان بە شوێنکەوتووی شێخ ئەحمەدی ئیحسایی (١١٦٦-١٢٤١ کۆچی ـ مانگی) دەزانن ▤ شیخیه

شێدار / şêdar/: ئاوەڵناو. شەدار؛ نمدار ▤ نمناک

شێدوبێد / şêd û bêd/: ناو. جەلال و شکۆ ▤ شکوه و جلال

شێر / şêr/: ناو. ١. گیانەوەری گوانداری گەورەی گۆشتخۆر و (زۆرتر) شەوڕاو، پێست ئەسمەر، کلک درێژ و گولینگدار، نێرەکەی بە یاڵی چڕی ڕەش یان قاوەیی تۆخەوە، کە لە ناوچەگەلی ئاواق یان کوێستانی (قامیشەڵان، زێواری لێڕەواران) وڵاتانی گەرمەسێری، بەتایبەت لە ئافریقادا دەژی ٢. ☜ **شیرـ٢** ٣. بەلوغە؛ موسلوخ؛ ئامرازی بەستن و باز کردنی ئاو و تراو کە لە سەری لوولە، بنی دەفر یان خەزێنەیەکدایە ٤. دیوی شێر لە سکەی شێر و خەتدا ▤ ١. شیر جنگل ٢. ☜ **شیرـ٢** ٣. شیر آب ۴. شیر سکه

▣ **شێری چەش**: فێری نێچیر گرتن ‹وێنەی شێری چەش بنوێنە!/ دڵی دوژمن داخورپێنە! «گۆران»› ▤ شیر شکار

⊡ **شێر یا ڕێوی بوون**: *[مەجاز]* سەرکەوتوو یان دۆڕاو بوون ‹دا دەی! چت کرد؟ شێری یا ڕێوی؟› ▤ برنده یا بازنده بودن

بە سەر کەسێکدا شێر بوون: *[کینایە]* ترسی خۆ بردنە دڵی کەسێک ؛ زاڵ بوون بە سەر کەسێکدا ▤ برای کسی شیر شدن

شێرا / şêra/: ئاوەڵناو. *[کینایە]* شێرە؛ ئازا و بەجەرگ ▤ دلاور

شێرازی / şêrazî/: ☜ **شیرازە**

شێران^{۱} / şêran/: ☜ **شێرانەوە**

شێران^{۲}: ناو. گەمەی شێر و خەت ▤ بازی شیر و خط

شێرانخەت / şêranxet/: ☜ **شێروخەت**

شێرانە / şêrane/: ئاوەڵناو. *[کینایە]* شێرانی؛ ئازانە؛ ئازایانە؛ وەک شێر ▤ شیرآسا

شێرانەوە / şêranewe/: چاوگ. شارانەوە؛ شێران؛ لە بەرچاو ون بوون ▤ پنهان شدن

شێرانی / şêranî/: ☜ **شێرانە**

شێراوە / şêrawe/: ئاوەڵناو. شاراوە؛ گومکراو لەبەرچاو ▤ پنهان‌شده

شێرپەنجە / şêrpence/: ناو. کیفژاڵە؛ قرژاڵە؛ کورنجە؛ سەرەتان؛ واتەشەک؛ بێناوە؛ نەخۆشییەک بە هۆی تەشەنە کردنی بێڕادەی شانەگەلی لەش ▤ سرطان

شێرخەت / şêrxet/: ☜ **شێر و خەت**

شێردراوه / şêrd(i)rawe/: ☜ **شاراوه**

شێرزاد / şêrzad/: ناو. شێرکۆ؛ شێرکۆله؛ بێچووەشێر؛ بەچکەشێر ☰ بچه شیر

شێرفەلەکە / şêrfeleke/: ناو. فەلکە؛ شێرێکی سەردگرد بۆ بەستن و بەردانی تراو ☰ شیرفلکه

شێرکۆ / şêrko/: ☜ **شێرزاد**

شێرکۆله / şêrkole/: نار. شەپاڵ؛ بەچکەشێر ☰ بچه شیر

شێرکۆڵە / şêrkołe/: ☜ **شێرزاد**

شێرگیر / şêrgîr/: ☜ **شێلگیر**

شێرمایی / şêrmayî/: ناو. دەسکەخەنجەر ماسی؛ ئێسکی ئەستووری جۆرە ماسییەکە دەکرێتە دەسکە خەنجەر ☰ استخوان شیرماهی

شێروان / şêrwan/: ناو. شێرەوان؛ بەخێوکەر و ڕاگری شێر ☰ شیربان

شێروانی / şêrwanî/: ناو. جەمەلۆن ☰ شیروانی

شێر و خەت / şêr û xet/: ناو. شێرخەت؛ شێرانخەت؛ بەرزیلان؛ ئەسکەمله؛ تەڕ و وشک؛ جۆرێ کایە یان گرێوە بە شێوەی هەڵخستنی سکەیەک و لە پێش گوتنی ئەوەی کە بە کام لادا دەکەوێ ☰ شیریاخط

شێروکوت / şêr û kut/: ناو. وشەیەکە کاتی هەڵبژاردنی تاکێک بۆ یاری دەگوترێ ☰ اصطلاحی در بازی

شێروکۆڵ / şêr û koł/: ناو. نێڵی بەرز کردنەوەی دار و دەستەکی میچ ☰ اهرم جابجایی تیرهای سقف

شێرۆخ / şêrox/: ناو. کاڵەی سەرچەرم ☰ چارق

شێره[١] / şêre/: ناو. شێر؛ ئامرازی کردنەوە و گرتنەوەی بۆری ئاو ☰ شیر آب

شێره[٢]: ئاوەڵناو. زاڵ؛ چێر. هەروەها: **شێره بوون** ☰ مُسلّط

شێرەبەفرینە / şêrebefrîne/: ناو. پەیکەری بەفرینە بە شێوەی شێر ‹له بیرمه شێرەبەفرینەم دەکرد، سواری دەبووم بێزین/ نسا بوو جێگەکەی ئەیبەست، ئەما تاکوو دەمی هاوین «پیرەمێرد»› ☰ شیربرفی

شێرەپیاو / şêrep(i)yaw/: ناو. *[مەجاز]* مەرخوز؛ پیاوی ئازا ☰ شیرمرد

شێرەژن / şêrejin/: ناو. *[مەجاز]* ژنی بەجەرگ و لەسەرخۆ ☰ شیرزن

شێرەکوڕ / şêrekuř/: ناو. *[مەجاز]* کوڕی ئازا و دلێر ☰ پسر یا مرد شُجاع

شێرەکوللە / şêrekulle/: ناو. جۆرێ کلۆی زلی شین ☰ نوعی ملخ درشتِ سبزرنگ

شێرەوان / şêrewan/: ☜ **شێروان**

شێڕنای / şêřnay/: چاوگ. شیڕەشیڕ کردن ☰ جیغ و داد کردن

شێز / şêz/: ناو. مێشەسەگانه ☰ سگ‌مگس

شێست / şêst/: ☜ **شەس۔ه**

شێستەم / şêstem/: ☜ **شەستەم**

شێستەمین / şêstemîn/: ☜ **شەستەمین**

شێستیر / şêstîr/: ناو. شەستیر ☰ آتشبار

شێش[١] / şêş/: ☜ **شەش**

شێش[٢]: دەنگ. هێش؛ وشەی ڕاگرتنی چوارپێ لە ڕۆیشتن ☰ هُش

شێشتیر / şêştîr/: ناو. مترالیۆز؛ ئاگربار؛ ڕەشاش ☰ آتشبار

شێعر / şê'r/: ☜ **شیعر**

شێعه / şê'e/: ☜ **شیعه**

شێف / şêf/: ناو. شێو؛ شوو؛ شۆ؛ شۆم؛ شوەم؛ شوویەم؛ شیەم؛ کاش؛ ڕەن: ١. هێل؛ کێل؛ ئەو هێڵانەی لە سەر زەوی هەڵدەکەنرێ ٢. هیتە؛ شێوەرد؛ وەرد؛ خەپر؛ گایار؛ جووت؛ جۆت؛ جفت؛ کار و ڕەوتی هەڵکەندنی زەوی بۆ چاندن ‹شەڕ لە شێف و ئاشتی لە خەرمان «مەسەل»› ☰

١و٢. شُخم

▣ **شێف بڕین**: کێلان؛ شێوەرد کردن؛ بە گاسن هەڵدڕینی زەوی 🇮🇷 شُخم زدن

شێفل /şêfil/: ناو. زەمینی قووڵ نەکێڵدراو 🇮🇷 زمین سطحی شُخم زده

شێفەلەتە /şêfelete/: ناو. بەری داری کفر 🇮🇷 ثمر درختچەای است

شێڤ /şêv/: ناو. ١. شێف؛ شێوەرد ٢. تاریکایی سەری شەو 🇮🇷 ١. شُخم ٢. تاریکی بعد از غروب

شێڤان /şêvan/: ناو. تاریکان؛ تەنگی نوێژی شێوان 🇮🇷 سرشب

شێڤیار /şêvyar/: ناو. دەشتەوان؛ جووتیار؛ فەلا 🇮🇷 کشاورز

شێک /şêk/: ناو. حەریف؛ هاوملە؛ هاوکێشە 🇮🇷 حریف

شێل[١] /şêl/: ناو. ١. ڕەخت و ئەسپابی ئەسپ ٢. شێوە؛ تەرز 🇮🇷 ١. یراق اسب ٢. شیوە

• **شێل**[٢]: پاشەوشە. بشێل: ١. لێکدەر ‹هەویرشێل؛ قوڕشێل› ٢. ماڵێن ‹پشتشێل› 🇮🇷 ١. ـ چلان ٢. ـ مال

شێلاقە /şêlaqe/: ☜ **شەلاقە**

شێلان /şêlan/: چاوگ. تێپەڕ. //شێلات؛ دەشێلی؛ بشێلە// شێلاندن؛ شێلانن؛ شێلای؛ شێلتەی: ١. بە نهێم پەستاوتن ٢. ماڵین؛ مشتوماڵ دان ٣. *[مەجاز]* سەرکۆنە/ لۆمە کردن ٤. *[کینایە]* کوتان؛ لێدان ٥. ئاخنین؛ تەپاندن ٦. کوتانەوە؛ سفت کردنەوە ‹بانەکە تکە نەکا، بچم بیشێلم› 🇮🇷 ١. چلاندن ٢. مُشتومال دادن ٣. سرزنش کردن ۴. کُتک زدن ۵. آکندن ۶. کوبیدن و سفت کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەشێلان

شێلاندن /şêlandin/: ☜ **شێلان**

شێلانن /şêlanin/: ☜ **شێلان**

شێلای /şêlay/: ☜ **شێلان**

شێلتەی /şêltey/: ☜ **شێلان**

شێلدران /şêld(i)ran/: ☜ **شێلیان**

شێلدراو /şêld(i)raw/: ئاوەڵناو. پەستراو 🇮🇷 پایکوب شُده

شێلران /şêlran/: ☜ **شێلیان**

شێلک /şêlik/: ناو. پەلامار؛ هێرش؛ دەستڕێژ 🇮🇷 حمله

شێلگ /şêlig/: ناو. دەستڕێژی تفەنگ ‹کاتێ بوو بە کوڕ بیبەن بۆ ڕووی جەنگ/ بیکەن بە نیشان بۆ شێلگی تفەنگ! «قانع»› 🇮🇷 آماج

شێلگیر /şêlgîr/: ئاوەڵناو. پێداگر؛ شێرگیر؛ شێتگیر 🇮🇷 مصّر

شێلگیری /şêlgîrî/: ناو. پێداگری؛ پێکۆڵی؛ کاری پێ بە گەز دان؛ سوور بوون 🇮🇷 اصرار

شێلم /şêlim/: ☜ **شەڵغەم**

شێلمۆک /şêlmok/: ناو. خەردالە؛ خەردالە؛ خەرتەلە؛ خەردەڵ؛ خەرتەڵ؛ غەردەڵ؛ گیایەکی ئالیکی یەکساڵان لە تیرەی ئیسیوەت و ئالات، چەن جۆری سپی و ڕەش و کێوی هەیە 🇮🇷 خردل

شێلوبێلە /şêl û bêle/: ☜ **شێلەوبێلە**

شێلو /şêlû/: ☜ **شلوێ**

شێلە /şêle/: ناو. شلە؛ پارچەیەکە 🇮🇷 نوعی پارچە

شێلەگە /şêlege/: ☜ **شەلەگە**

شێلەوبێلە /şêle w bêle/: ناو. شێلوبێلە 🇮🇷 نیرنگ

شێلەهان /şêlehan/: چاوگ. ڕاخوشین؛ بە خز ڕۆیشتن (مار و خزۆکی‌تر) 🇮🇷 خزیدنِ خزنده

شێلیان /şêlyan/: چاوگ. شێلدران؛ شێلران؛ شێلیای: ١. بە نهێم پەستێوران ٢. ماڵیان؛ مشتوماڵ دران ٣. *[مەجاز]* سەرکۆنە/ لۆمە کران ٤. ئاخنران؛ تێ‌تەپین ٥. کوترانەوە؛ کوتیانەوە 🇮🇷 ١. چلانیده شدن ٢. مُشتومال داده شدن ٣.

سرزنش شدن ۴. آکنده شدن ۵. کوبیده شدن

شێلیای / şêlyay/: ☜ **شێلیان**

شێلیل / şêlîl/: ناو. جۆرێ تۆمی جۆ ☰ نوعی دانەی جو

شێڵانە / şêłane/: ☜ **شڵانە**

شێڵانێ / şêłanê/: ☜ **شڵانە**

شێڵەهان / şêłehan/: چاوگ. شێڵەهین؛ ڕاخوشین ☰ بر زمین خزیدن

شێڵەهین / şêłehîn/: ☜ **شێڵەهان**

شێن / şên/: ئاوەڵناو. جوان و لەبەردڵان ☰ زیبا و دلپسند

شێنا / şêna/: ئاوەڵناو. توانا؛ بەهێز و تاقەت ☰ توانا

شێناهی / şênahî/: ناو. توانایی؛ هێز ☰ توانایی

شێنە / şêne/: ناو. ١. شنە؛ سروە ٢. شەتڵجاڕ ☰ ١. نسیم ٢. نشازار

شێنەر / şêner/: ☜ **شانەر**

شێنەوار / şênewar/: ☜ **شوێنەوار**

شێنەیی¹ / şêneyî/: ناو. لەسەرخۆیی ☰ شکیبایی

شێنەیی²: ئاوەڵکار. ↓

◙ **بە شێنەیی:** لەسەرخۆ؛ هێدی؛ بەسەبرێ ☰ به آرامی

شێنی¹ / şênî/: ناو. ١. ئاسوودەیی ٢. کۆبوونەوەی حەشامات ☰ ١. آسایش ٢. اجتماع مردم

شێنی²: ئاوەڵناو. ١. ئارام؛ لەسەرخۆ ٢. گوڵکردوو؛ پشکووتوو ☰ ١. آرام ٢. شکوفا

شێو / şêw/: ناو. ١. کاری گاسن لە زەوی دان ٢. شێف؛ زەمینی گاسن لێ دراو ٣. چێشت؛ خۆراکی لێنراو ٤. شام؛ ژەمی نان خواردنی سەر شەو ☰ ١. شخم ٢. زمین شخم‌زده ٣. غذای پخته ۴. شام

شێواز / şêwaz/: ناو. شیواز: ١. بیچم و شکڵ ٢. هەڤۆت؛ چۆنیەتی ڕاهاتن ٣. ڕێکلاش؛ ئانەو؛ شێوەیەکی تایبەت لە بەڕێوە بردنی کارێک یان پێکهێنانی شتێکدا ‹ئەم هاوکارەمان شێوازی کاری هەر وایە› ٤. *[هونەر]* ڕێباز؛ شێوەیەکی دیاریکراو و تایبەت بۆ داڕشتن، هۆندنەوە و پێکهێنانی بەرهەمێکی هونەری ☰ ١. هیئت و قیافە ٢. آموزش؛ تعلیم ٣. روش کاری ۴. سبک هنری

⊡ **شێواز کردن:** شێوە کردن؛ شکڵ و قەڵافەتی کەسێ ئاشنا هاتنە پێش چاو ‹ئەم کابرایە شێواز ئەکەم بەڵام باش نایەتەوە بیرم لە کوێ دیومە› ☰ آشنا به نظر رسیدن

شێوان¹ / şêwan/: چاوگ. تێنەپەڕ. //شێوای؛ دەشێوی؛ بشێوە// شێویان؛ شێویەی؛ شێویای: ١. پەرێشان بوون ٢. پشێوە و ئاژاوە هەستان ٣. شێوانەوە؛ شێویانەوە؛ تێکچوون ☰ ١. پریشان‌حال شدن ٢. آشوب برپا شدن ٣. برهم خوردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: شێواو/ چاوگی نەرێنی: نەشێوان

شێوان²: ناو. ئێوارە؛ کاتی ئاوا بوونی ڕۆژ ‹بانگی شێوان› ☰ غروب

شێواندن / şêwandin/: چاوگ. تێپەڕ. //شێواندت؛ دەشێوێنی؛ بشێوێنە// شێوانن؛ شێونای: ١. ئاڵۆزاندن؛ تێکوپێک دان ‹شەڕ و ناکۆکی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستی شێواندووە› ٢. تێکەڵ دان ‹باشی بشێونە با تێکەڵ بێ› ٣. شێواندنەوە؛ تێکدان ☰ ١. پریشان کردن ٢. به هم زدن ٣. برهم زدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەشێواندن

شێوانگا / şêwanga/: ناو. تاریکان؛ چراکەران؛ بانگاف؛ شێوان؛ لە سەرەتای تاریک بوونی هەوا تا کاتژمێرێک دواتر ☰ شامگاه

شێوانن / şêwanin/: ☜ **شێواندن**

شێوانەوە / şêwanewe/: چاوگ. شێویانەوە؛ تێکچوونەوە؛ دیسان هەڵشێوان ☰ باز درهم ریختن

شێواو / şêwaw/: ئاوەڵناو. شێویاگ؛ شێویا؛ شیویاو؛ شێویاگەوە: ١. پەرێشانبوو ٢. تێکەڵ و بێسەروبەرە ⚑ ١. آشفته ٢. به هم خورده

شێواوی / şêwawî/: ناو. شێویاگی؛ تێکەڵ پێکەڵی ⚑ آشفتگی

شێوت / şêwet/: ☜ **شویت**

شێور / şêwir/: ناو. شیرەت؛ تەگبیر ⚑ مشورت

شێوکراو / şêwk(i)raw/: ئاوەڵناو. کێڵراو؛ کێڵدراو ⚑ شخمزده

شێونای / şêwnay/: ☜ **شێواندن**

شێوە[1] / şêwe/: ناو. ١. شێواز؛ شکڵ؛ بیچم؛ قەڵافەت ‹شێوەی وەنەوشە ها بە خاڵەوە/ بەو گۆنای گوڵڕەنگ بووم لاڵەوە «بێسارانی»› ٢. ڕەوشت و ئاکار ‹بەو زارەی لە زەردەزیزە/ بە ئارامی کە شێوەی دڵمەندیی تۆیە/ مەڵێ بەس ئەم گفتوگۆیە «سوارە»› ٣. شێوەزار ‹بە شێوەی موکوریانی قسە دەکا› ٤. تەڵەکە؛ فریو ‹وا دیارە ئەم کابرایە شێوەیەک لە کاریدا هەبێ› ٥. جۆر؛ چەشن ‹بە هیچ شێوەیەک سەر ناهێنێتە ڕاستی› ⚑ ١. شکل و سیما ٢. شیوه؛ منش و رسم و عادت ٣. گویش ۴. مکر و فریب ۵. روش

◻ **شێوە کردن**: ١. ☜ **شێواز کردن** ٢. فێڵ و تەڵەکە کردن ⚑ ١. ☜ **شێواز کردن** ٢. مکر و حیله کردن

▪ **شێوە**[2]: پاشەوشە. ڕواڵەت؛ سیما ‹پەریشێوە› ⚑ ـ وش؛ ـ چهره

شێوەخوار / şêwex(i)war/: ناو. کاری مەڕ لەوەڕاندنی ئێواران، پاش دۆشین ⚑ به چرا بردن عصر هنگام گله، بعد از دوشیدن

شێوەر / şêwer/: ناو. ١. شێواز؛ شێوەی دەم و چاو ٢. داڕشتەی بینا و ڕێگا و کاری هونەری و ... ⚑ ١. سیما؛ قیافه ٢. طرح؛ نقشه

شێوەرد / şêwerd/: ناو. زەوی کێڵدراوی دانەچێندراو ⚑ زمین شُخمزده قبل از کشت

شێوەرە / şêwere/: ناو. گەشە؛ تێراوی و تورتی و شەقی ‹ئەم باخە قەت شێوەرەی باشی بە خۆوە نەدیوە› ⚑ شادابی

شێوەزار / şêwezar/: ناو. هەرکام لە جۆرەکانی زمانێ کە بە وشە، ڕێزمان و بێژە لە لکەکانی تری ئەو زمانە جیا دەبێتەوە ⚑ گویش

شێوەژنە / şêwej(i)ne/: ئاوەڵناو. ئاژاوەگێڕ؛ بشێونە ⚑ آشوبگر

شێوەقوڵانێ / şêwequłanê/: ☜ **شێوەقوڵە**

شێوەقوڵە / şêwequłe/: ناو. شێوەقوڵانێ؛ چێشتە قوڵەی منالان کە تێکەڵاوی دەکەن و پێکەوەی دەخۆن ⚑ از خوراکی‌های کودکان

شێوەکار / şêwekar/: ☜ **شێوەکێش**

شێوەکێش / şêwekêş/: ناو. شێوەکار؛ نەققاش؛ وێنەکێش؛ نیگارکێش ⚑ نقّاش

شێوی / şêwî/: ناو. سەرنشێو؛ سەربەرەژێر ⚑ سراشیبی

شێویا / şêwya/: ☜ **شێواو**

شێویاگ / şêwyag/: ☜ **شێواو**

شێویاگەوە / şêwyagewe/: ☜ **شێواو**

شێویان / şêwyan/: ☜ **شێوان**[1]

شێویانەوە / şêwyanewe/: چاوگ. ١. شێوانەوە ‹کەپرەکەمان شێویاوە› ٢. دیسانەوە شێوان و پەرێشانحاڵ بوون ‹ئەها کاکم هەم دیسان شێویاوە!› ⚑ ١. خراب شدن؛ به هم خوردن ٢. باز آشفته شدن

شێویاو / şêwyaw/: ☜ **شێواو**

شێویای / şêwyay/: ☜ **شێوان**[1]

▪ **شێوێن** / -şêwên/: پاشەوشە. ئەوەی دەشێوێنێ ‹گێرەشێوێن› ⚑ ـ آشوب؛ برهم زننده

شێوێنران / şêwênran/: چاوگ. شێویان؛ تێکدران ⚑ به هم ریخته و آشفته شدن

ع

ع /'/: پیت. نیشانەی حەڤدەهەمین پیتی ئەلفوبێتکەی زمانی کوردی ■ ع؛ نشانەی هفدهمین حرف الفبای کُردی

ع /'i/: ناو. حەڤدەهەمین پیتی ئەلفوبێتکەی زمانی کوردی ■ ع؛ هفدهمین حرف الفبای کُردی

عا^{١} /'a/: ناو. *[مندالانە]* عە؛ ڕیان بە زاراوەی مندالانە ■ عَن

عا^{٢}: دەنگ. عە؛ وشەی دەنگ دانی مێگەل کە وێڕای چەندپاتە کردنەوەیە (بە شێوەی: عاعاعا) ■ حرف راندن گلە

عابا /'aba/: ناو. عەبا: ١. جلپۆشێکی فشوفۆڵە بڕێ پیاو بە خۆیدا دەدەن ٢. چارشێوی ژنان ■ ١. عبا ٢. چادُر زنانە

عابی /'abî/: ☜ **ناوی**

عاج /'ac/: ناو. ١. شانەی ئێسکئاسای بەشی ناوەوەی ددان کە مینا دایپۆشیوە ٢. خیل؛ ئاج؛ شەلفە؛ بڕە؛ بڕڕە؛ بڕۆ؛ مەرقوول؛ ماهی؛ مایی؛ شیرمایی؛ کەڵبە؛ گیرە؛ شفرە؛ شرن؛ ماکێکی ئێسقانی سپیواش، ڕەق، ڕوون و دەنک وردە کە وەک ددانێکی درێژ لە دەمی فیل، بەراز و بڕێ گیانەوەریترەوە دەردێ ■ ١و٢. عاج

عاجبات /'ac(i)bat/: (!) ناو. عەجایب؛ شتی سەیر و سەمەرە ‹پیاو لەمماڵپەڕانە عاجباتی وا دەبینێ، باسی ناکرێ!› ■ عجایب

عاجباتی /'ac(i)batî/: (!) ناوەڵناو. سەیر و سەمەرە ‹ئەمە شتێکی عاجباتییە تۆ دەڵێی، لە کەس نەبیسراوە› ■ عجیب و غریب

عاجز /'aciz/: ناوەڵناو. عێجز؛ عێدز: ١. خەمگین؛ خەفەتبار ‹ئەو سەرە بۆچی بە دایم پڕ لە عەشقی یار نەبێ؟/ ئەو دڵە بۆچی بە دایم عاجز و غەمبار نەبێ؟ «کوردی»› ٢. تووڕە؛ قەڵس ‹خوشکم ... ساتێک لە بیری نەچووم و ساڵەها بۆم گریاوە و من .. هەمیشە لەو فینگە و مینگە تووڕە و عاجز بووم! «هەژار، چێشتی مجێور»› ٣. زیز؛ تۆراو ‹تکەش عاجز کەرد خەیاڵت تێشدا/ ئازیز بەو جارێ پا بنیەر پێشدا «مەولەوی»› ٤. دەسەوەستان؛ بێدەسەڵات ‹لێم ببوورە شاعیرێکی عاجزم / مات و داماو و پەرێشان و کزم «هێمن»› * هەروەها: **عاجزی** ■ ١. غمگین ٢. عصبانی ٣. دلخور ٤. زبون

عاجوجوماجوج /'acûc û macûc/: ناو. *[کینایە]* عاجوولوماجوول؛ مندالی زۆری هاروهاج ■ بچەهای زیاد و شیطان

عاجولوماجول /'acûl û macûl/: ☜ **عاجوجوماجوج**

عاجی /'acî/: ناوەڵناو. دروستکراو لە عاج ■

ساختەشدە از عاج

عادڵ / 'adiɫ/: ئاوەڵناو. دادگەر؛ دادپەروەر؛ ڕاستخواز؛ دادپرس؛ خاوەن کردەوەی گونجاو بەرامبەر بە داد و قانوون 🇮🇷 عادل

عادەت / 'adet/: ناو. عایەت؛ خوو؛ خۆ؛ خدە؛ هووک؛ هووت؛ هڕش؛ هڕوو؛ چاش؛ کارێ کە دوای پێ فێر بوونی، ناویستەکی دووپات دەکرێتەوە 🇮🇷 عادت

▣ **عادەت ژنانە:** سووڕی مانگانەی ژنانە 🇮🇷 عادت ماهانە

عادەتی گەن: عادەتی خراپ و ناجۆر 🇮🇷 عادت بد

⊡ **عادەت دان:** پێ ڕاهێنان 🇮🇷 عادت دادن

عادەت کردن: عادەت گرتن؛ خوو گرتن 🇮🇷 عادت کردن

عادەت گرتن: ☜ **عادەت کردن**

بوونە عادەت بە شێوەی عادەت دەرهاتن 🇮🇷 عادت شدن

کردنە عادەت بە شێوەی عادەتێ زۆرتر پایەدار دەرهێنان 🇮🇷 عادت کردن

عادەتی / 'adetî/: ئاوەڵکار. بە عادەت؛ لە ڕووی عادەتەوە 🇮🇷 عادتاً

عادی / 'adî/: ئاوەڵناو. ئاسایی؛ ئالوە: ١. سازگار یان بەرامبەر لەگەڵ خوو یان نەریتدا ‹بەرنامەی عادی› ٢. بێ‌هیچ تایبەتمەندییەکی بەرچاو ‹قسەی عادیمان دەکرد› 🇮🇷 ١و٢. معمولی؛ عادی

عار / 'ar/: ناو. ١. شەرم؛ شوورەیی ‹سەیدی عار نییەن، سەیدی عار نییەن/ هەر کەس عاشقەن نالەش عار نییەن «سەیدی»› ٢. *[کینایە]* بن ڕان؛ ناوگەڵ 🇮🇷 ١. عار؛ ننگ ٢. عورت

⊡ **عار داپۆشین** *[کینایە]* عەیب داپۆشین 🇮🇷 عیب پوشیدن

عار لێ هاتن: پێ عەیب/ شوورەیی بوون ‹عاری لێ دێ داوای قەرز بکات› 🇮🇷 عار آمدن

عار نان: تەمێ بوون 🇮🇷 تنبیه شدن

عار نەبوون: شوورەیی نەبوون؛ هۆی شەرمەزاری نەبوون ‹کار کردن عار نییە› 🇮🇷 عار نبودن

عارف[1] / 'arif/: ناو. مرۆی هۆگر و شوێنکەوتووی عیرفان 🇮🇷 عارف

عارف[2]: ئاوەڵناو. خاوەن ڕوانگە و بەرچاوڕوونی 🇮🇷 عارف

عارفانە / 'ar(i)fane/: ئاوەڵناو. عیرفانی 🇮🇷 عارفانە

عارەب / 'areb/: ☜ **عەرەب**

عارەبانە / 'arebane/: ناو. عەرەبانە؛ عەڕەبانە؛ عەڕابە: ١. ئارەوانە؛ گوهێزۆک؛ کەرەستەی گواستنەوەی چەرخدار ٢. دەف؛ دەفە 🇮🇷 ١. گاری ٢. دف

عارەبە / 'arebe/: ناو. ئامرازی شت گواستنەوە کە پێچکدارە و گا و کەڵ دەیکێشن 🇮🇷 گاری کشاورزان

عارەبی / 'arebî/: ☜ **عەرەبی**

عارەق / 'areq/: ناو. عەرەق؛ ئارەق؛ عەرەخ: ١. خۆ؛ خۆدان؛ تراوێکی زەلاڵ و سوێر کە لە لووی ئارەقڕێژی نێو پێستی گوانداراتەوە دەدەڵێ و لە ئاو و چەند ماکی کانی و ئالی پێکهاتووە ٢. هەر تراوێکی کرابێتە هەڵم و بووبێتەوە ئاو ‹عارەق بیمشک› ٣. خواردنەوەی ئەلکولی کە لە ترشاندن و تنۆکاندنی ئاوی میوە بەتایبەت ترێ بەرهەم دێ 🇮🇷 ١تا٣. عَرَق

▣ **عارەقی خەجاڵەتی:** عارەقێ کە بە هۆی شەرمەزارییەوە دێتە سەر پێست و بەتایبەت تەوێڵ 🇮🇷 عرق شرم

⊡ **عارەق بە کەسێ دەردان** *[کینایە]* کەسێ شەرمەزار کردن 🇮🇷 کسی را شرمندە کردن

عارەق دەردان: خۆدان دان؛ ئارەق کردن ■ عرق بیرون زدن از تن

عارەق ڕشتن: ١. خۆدان دەردانی زۆر ٢. *[کنایە]* ماندوو بوون ■ ١. عرق ریختن ٢. خسته شدن

عارەق کردن: عارەق دەردان ■ عرق کردن

عارەق گرتن: تنۆکاندنی کولاتووی گژ و گیا (وەک: نەعنا) یان میوە و دەنکی ترشاو (وەک: ترێ، سێو، برنج) و بەرهەم هێنانی ئارەقیان ■ عرق کشیدن

عارەقاوی / 'areqawî/: ئاوەڵناو. خۆدان دای؛ لە ئارەق گەوزاو ■ خیس عرق

عارەقچن / 'areqçin/: ناو. ئارەقچین؛ ئارەخچن؛ تەقلە؛ تەقیلە؛ تاقیلە؛ عارەقگیر؛ عەڕەخشە؛ جۆرێ کلاوی بێشەپکەی نیوەگۆ لە جنسی پارچە یان چنراوە ■ عرقچین

عارەقچین / 'areqçîn/: ☜ **عارەقچن**

عارەقخۆر / 'areqxor/: ئاوەڵناو. شەراوخۆر؛ مەیخۆرە؛ مەیخۆرەوە؛ بادەخۆر. هەروەها: **عارەقخۆری** ■ میگُسار

عارەقسەگی / 'areqsegî/: ناو. *[پلار]* ئارەق دەسی؛ ئارەقی تیژ و تون، بە ڕێژەیەکی زۆری ئەلکولەوە ■ عرق سگی

عارەقفرۆش / 'areqf(i)roş/: ناو. شەراوفرۆش؛ فرۆشیاری هەموو جۆرە خواردنەوەی ئەلکولی ■ میفروش

عارەقگیر / 'areqgîr/: ناو. ١. نەرمەزین؛ پارچە لبادی بن زین ٢. ژێرکراس؛ ژێرکراسی ■ ١. نمد زین ٢. زیرپیراهن

عارەو / 'arew/: ☜ **عەرەب**

عارەوی / 'arewî/: ☜ **عەرەبی**

عاریفانە / 'arîfane/: ☜ **عیرفانی**

عاریە / 'arye/: ئاوەڵناو. لاهیە (بۆ ددانی دەسکرد و قژەسەری ناعەسلی دەیڵێن) ■ مصنوعی

عازاب / 'azab/: ☜ **عازاو**

عازاو / 'azaw/: ناو. عەزاو؛ عازاب؛ عەزاب؛ عەزەبەت؛ حەزیەت؛ ڕەنج و دەرد ■ عذاب

عازەب / 'azeb/: ئاوەڵناو. عازەو: ١. تازە لاوی بالغبوو ٢. سەڵت؛ ڕەبەن؛ بێمێرد یان بێژن ‹کچی عازەب› ■ ١. بالغ ٢. عزب؛ مُجرد

عازەبە / 'azebe/: ☜ **عازەبی**

عازەبی / 'azebî/: ناو. عازەبە؛ عازەوی: ١. جۆش؛ زیپکە؛ زیپک؛ زپک؛ زپرکە؛ پرسک؛ زفتک؛ زەک؛ جوانک؛ جوانەزۆ؛ جوانەزوە؛ جوانەزەوە؛ جوانەزمە؛ جوانەژۆ؛ تشپۆک؛ پیزۆکە؛ پیزۆک؛ پیزلووک؛ پیزەرووک؛ زیپکەی ڕووی تازەلاوان ٢. دۆخی عازەب بوون ■ ١. جوش صورت جوانان؛ جوش غرور ٢. حالت عزب بودن

عازەو / 'azew/: ☜ **عازەب**

عازەوی / 'azewî/: ناو. ١. تازەلاوی؛ تازە پێگەیشتوویی ٢. ☜ **عازەبی** ■ ١. بلوغ ٢. ☜ **عازەبی**

عازیتبار / 'azyetbar/: ☜ **ئازیەتبار**

عازیز / 'azîz/: ☜ **ئازیز**

عازیەت / 'azyet/: ☜ **ئازیەت**

عازیەتبار / 'azyetbar/: ☜ **ئازیەتبار**

عاسا / 'asa/: ناو. گۆچان؛ گۆچانە؛ گۆچەل؛ گورچنگ؛ گووچانگ؛ گۆپار؛ کۆپار؛ گۆپاڵ؛ قەیسک؛ کەرەستەی وەک داردەس بۆ ڕێگە چوون یان وەستان ‹عاسا، چاوی کوێرانە› ■ عصا

عاسابەدەست / 'asabedest/: ئاوەڵناو. ١. عاساهەڵگرتوو ‹شەوێک شێخێکی هەموو گیان کەسکی مل بە مەتەموورووی ڕیش‌سپی و عاسابەدەست بە چوار مریدەوە دابەزین، کە نەناس بوون «هەژار، چێشتی مجێور»› ٢. *[کنایە]* کوێر ■ ١. عصابەدست ٢. نابینا

عاسان /'asan/: ☜ **ئاسان**

عاست /'ast/: ناو. ١. دەوروبەر؛ ئاقار ٢. ئاست؛ ڕووبەڕوو؛ بەرامبەر ■ ١. دوروبر ٢. روبرو

▣ **لە عاست/ عاستی:** ١. دەرحەق بە ٢. لە بەرانبەری ■ ١. به نسبت؛ در حقِ ٢. در برابر؛ مقابلِ

عاستەم /'astem/: ☜ **حاستەم**

عاستەمودوبەڵانە /'astem û dûbełane/: ☜ **حاستەمودوبەڵا**

عاسمان /'asman/: ☜ **ئاسمان**

عاسمانڕووشێن /'asmanřûşên/: ناو. ئاسمانڕووشێن؛ عیمارەتی زۆر بلند ■ آسمانخراش

عاسمانی /'asmanî/: ☜ **ئاسمانی**

عاسیە /'as(i)ye/: ☜ **عاسێ**

عاسێ^{١} /'asê/: ناو. عاسیە؛ جێگەی هەڵەمووت و سەخت ■ گذرگاه و جای دشوارگذر

عاسێ^{٢}: ئاوەڵناو. عاسیە: ١. پێوەبوو؛ گیرکردوو ‹تا دەهاتن لە لمەکە دەچەقین و عاسێ دەبوون› ٢. سەربزێو؛ نافەرمان ‹پێشمەرگە لە دەسەلاتی بەعس عاسێ بوو› ٣. تووڕ؛ وەڕەز؛ جاڕز ‹جاری وا هەیە منداڵ، دایک و باوکی عاسێ دەکا!› ■ ١. درگیر ٢. سرکش ٣. عاصی

عاشتەبا /'aşteba/: ☜ **ئاشتەبا**

عاشق^{١} /'aşiq/: ناو. ئاشق؛ ئاشقە؛ ئەویندار؛ ئەڤیندار؛ هەڤیندار؛ ئەڤینڤان؛ هۆگر و دڵبەستەی یەکجار زۆر بە شتێ یان کەسێک ‹عاشقی بێدڵ دەناڵێ، مەیلی گریانی هەیە/ بێشکە، هەورەتریشقە، تاوی بارانی هەیە «نالی»› ■ عاشق

عاشق^{٢}: ئاوەڵناو. ئەویندار؛ دڵبەستە؛ بەندەوار؛ دڵدار؛ دلدار؛ دلکەتی؛ دڵداگ؛ دڵدادە؛ هەزکەر؛ ئەراگیل؛ ئەراگێل؛ بە دڵبەستەیی و هۆگری زۆرەوە، بە کەسێ یان شتێ ‹بەرامبەر شەمعی ڕووی دڵداری من با پێت بڵێم چۆنە/ کەسێ عاشق دەبێ، پیاوانە وەک پەروانە سووتابێ «ئاوات»› ■ عاشق

عاشقانە^{١} /'aş(i)qane/: ئاوەڵناو. ئەویندارانە؛ دڵدارانە؛ وەک ئەویندارا‌ن ‹نامەی عاشقانە› ■ عاشقانه

عاشقانە^{٢}: ئاوەڵکار. ئەویندارانە؛ دڵدارانە؛ بە شێوەی ئەویندارا‌ن ‹عاشقانە دەنووسێ› ■ عاشقانه

عاشقباش /'aşiqbaş/: ناو. نەخۆشییەکی یەکسم ■ نوعی بیماری ستور

عاشقبەند /'aşiqbend/: ناو. زنجیر و زەمبەرێکە بۆ سەر سینگی ژنان ■ از زیورآلات زنان

عاشقی /'aş(i)qî/: ناو. ئەوینداری؛ دڵداری؛ دۆخ یان چۆنیەتی عاشق بوون ‹برسییەتیت نەکێشاوە، عاشقیت لە بیر بچێتەوە! «مەسەل»› ■ عاشقی

عاشورا /'aşûra/: ناو. ڕۆژی دەهەمی مانگی موحەڕەم لە ساڵی مانگیدا ■ عاشورا

عاشیرەت /'aşîret/: ناو. ١. خێڵ؛ تیرە؛ هۆز ‹سەرۆک عاشیرەت› ٢. ئاشیرەت؛ هێما؛ کاری بە دەست یان بە چاو نیشان کردن ■ ١. عشیرت ٢. ایما؛ اشاره

عاعا /'a'a/: ☜ **عەعە**

عاعالێ /'a'alê/: ناو. *[منداڵانە]* بزن ■ بُز

عافراندن /'afr(i)randin/: ☜ **ئافراندن**

عافرەت /'afret/: ☜ **ئافرەت**

عافوات /'afwat/: ناو. کاری بەخشینی تاوانباران لە لای دەوڵەتەوە ■ عفو عمومی

عافوو /'afû/: ☜ **عەفوو**

عافیەت /'af(i)yet/: دۆعا. ١. نۆشی گیان (وشەیەکە کاتێ دەگوترێ کەسێ تراوێ، بەتایبەت ئاو، بخواتەوە) ٢. بە سەلامەتی (کاتی پژمین، حەمام کردن و شتی وا دەگوترێ) ■ ١. نوش جان

٢. عافیت

عاق / aq'/: ناو. شیرحەرام؛ ئـەوی بـێفـەرمانیی دایـک و بـابی دەکـا، بـەر تـووک و نفرینیـان دەکەوێ و لە میراتیان بێبەش دەبێ ☰ عاق

عاقشقه / aqişqe'/: ناو. پەنجەرەی دوودەری ☰ پنجرەی دوتایی

عاقڵ / aqił'/: ئاوەڵناو. ژیر؛ بەئاوەز؛ ئـاقڵ ‹عـاقڵ بە ئیشارە، نەزان بە نەقیزە «مەسەل»› ☰ عاقل

⊡ **عاقڵ بوون**: ژیر بوون: ١. خاوەن عەقڵ بـوون ٢. *[کینایه]* تەمێ بوون. هەروەها: **عـاقڵ کـردن** ☰ ١. عاقل شدن ٢. تنبیه شدن

عاقڵانه^{١} / aq(i)łane'/: ئاوەڵـناو. ئاقڵانـە؛ ژیرانـە؛ سازگار لەگەڵ عەقڵ ‹قسەی عاقڵانه› ☰ عاقلانه

عاقڵانه^{٢}: ئاوەڵکار. ئاقڵانە؛ ژیرانە؛ بە شـێوەیەکی سازگار لەگەڵ عەقڵدا ‹عاقڵانـە قسـەی کـرد› ☰ عاقلانه

عـاقڵی / aq(i)łî'/: ناو. ژیری؛ بار و دۆخـی عـاقڵ بوون ☰ عاقلی

عاقیبەت^{١} / aqîbet'/: نـاو. دومـاهی؛ سـەرەنجام ‹ئەم کارە عاقیبەتـی چ دەبـێ، کـەس نازانـێ› ☰ عاقبت

⊡ **عاقیبـەت نـەبـوون**: ئـاخر و دوارۆژی بـاش نەبوون؛ ئاخر شەڕ بوون ‹ئەم کارانـە عاقیبـەتی نییە!› ☰ عاقبت نداشتن

عاقیبەت^{٢}: ئاوەڵکار. ئاخری؛ دواجار؛ لـە ئاکامـدا؛ سەرەنجام ‹عاقیبەت سەردەکەوین› ☰ عاقبت

عاقیبەتبـەخێر / aqîbetbexêr'/: ئاوەڵـناو. ئاخرچـاک؛ بـە ئاکـام و داهاتوویـەکی بـاش و بەختـەوەرەوە ‹ڕۆڵـە عاقیبـەتبـەخێر بی!› ☰ عاقبت‌بەخیر

عاگول / agul'/: ☜ **عەگول**

عال / al'/: ☜ **عالی**

عالا / ala'/: ☜ **ئالا-١**

عالم^{١} / alim'/: نـاو. مامۆسـتا: ١. زانـا؛ زانیـار ٢. مەلا؛ زانـای دیـنی موسـڵمان ☰ ١. دانشـمند ٢. آخوند

عالم^{٢}: ئاوەڵناو. زانا؛ هۆزان ☰ عالم

عالوسـال / alusal'/: نـاو. پشوولەسـەرخۆیی؛ مەندی ☰ شکیبایی

عالەم / alem'/: نـاو. ئالـەم؛ عالـەم: ١. خەڵـک؛ مـەردم ‹عالـەم دەزانـێ› ٢. جیهـان ‹وتم: ئـەم عالەمە دڵیان ئەسـیری غەمزەتـە، بـەس بـێ/ وتی: کەی بۆتە قووتی شاهبازێ پڕ بـە کـەف خـەردەل؟! «مەحوی»› ☰ ١. مردم ٢. جهان؛ عالم

عالەمیان / alemyan'/: نـاو. دوو جیهـان؛ دنیـا و پەسڵان ☰ دنیا و آخرت

عالی / alî'/: ئاوەڵناو/ ئاوەڵـکار. عال؛ زۆر باش؛ فرە خاس ☰ عالی

عاڵەم / ałem'/: ☜ **عالەم**

عام / am'/: ئاوەڵـناو. هەمووانی؛ گشتی؛ تێکـڕایی ☰ همگانی

▣ **بەعام**: گش‌لەگش؛ تێکـڕا؛ تـەواوی ‹خەڵـکی بەعام بەشدارییان کرد› ☰ همگی

عاماردار / amardar'/: ناو. کۆگەوان ☰ انباردار

عامامه / amame'/: ☜ **عەمامه**

عامباز / ambaz'/: ☜ **ئامباز**

عامفام / amfam'/: نـاو. ١. کاری جاڕ کێشان بـە ناو خەڵکدا؛ کاری ڕاگەیاندنی خەبەر بـە گشـت مەردم ٢. کار و ڕەوتی تێگەیاندنی بابەتێ ☰ ١. جار ٢. تفهیم

⊡ **عامفـام کـردن**: حاڵـی کـردن؛ تێگەیانـدن. هەروەها: **عامفام بوون** ☰ تفهیم کردن

عاملان / am(i)lan'/: چاوگ. ڕاهاتن؛ فێر بوون ☰ آموزش دیدن؛ آموختن

عاملانـدن / am(i)landin'/: چـاوگ. ١. ڕاهێنـان؛ فێر کردن ٢. بەخێو کـردن ☰ ١. تعلـیم دادن ٢.

پرورش دادن

عاملاو / 'am(i)law/: ئاوەڵناو. ڕاهێندراو؛ فێرکراو ☗ تعلیم‌دیده

عان / 'an/: ناو. کات؛ وەخت؛ دەم ☗ آن؛ دم

عانە / 'ane/: ناو. ١. دراوێکی هیندوستانە ٢. *[کینایە]* پوول و پارە؛ ماڵ و سامان ‹گەرچی دلداری لە خاکی ئێمەدا ئەفسانەیە/ هەر بە تەنیا بۆ کوڕی خاوەن‌تەلار و عانەیە «هەردی»› ☗ ١. آنە؛ واحد پول هندی ٢. ثروت

عایل / 'ayil/: ئاوەڵناو. زاڵم؛ ناهەق ☗ ستمکار

عایلەمەن١ / 'aylemen/: ☜ **عاینەمەل**

عایلەمەن٢: ئاوەڵناو. خێزاندار؛ خێزانبار؛ منالبار ☗ عیالوار

عاینەمەل / 'aynemel/: ناو. عایلەمەن؛ عەیلەمەن؛ عەینەمەل؛ خەزایی ☗ سار صورتی

عایەت / 'ayet/: ☜ **عادەت**

عایەر / 'ayer/: ئاوەڵناو. گزیکار؛ فێڵباز؛ گەڕباز ☗ حیله‌گر

عجایب / '(i)cayib/: ئاوەڵناو. سۆبەت؛ سەیر؛ سەمەرە ☗ شگفت

عجۆل / '(i)col/: ناو. تووکەسەری قرژ و شێواو ☗ موی سر کم پشت و ژولیده

عرک / 'irk/: ناو. ورگ؛ ئەشقەمە؛ عویر؛ حویر؛ سەخور؛ جێگەی ڕیخۆڵە لە زگدا ☗ اشکمبه

عرم / 'irm/: ☜ **عور**

عشتر / 'iştir/: ☜ **وشتر**

عشک / 'işk/: ئاوەڵناو. وشک؛ هیشک ☗ خُشک

عفونەت / '(i)fûnet/: ناو. عەفوونەت: ١. چڵک؛ چرک؛ کێم؛ زووخ؛ زینجکاو یان برینێ کە لە هۆکارەکانی نەخۆشیزاوە بەدی‌دێت ٢. کفکۆ؛ بۆگەن؛ بۆسار ٣. *[پزیشکی]* تەشەنا؛ ڕەوتی تێچوون، بلاوە بوون و گەشە کردنی میکرۆب و مشەخۆر لە برین یا ئەندامێکی زیندوو (میواندار) ☗ ١تا٣. عفونت

⊡ **عفونەت کردن**: تەشەنا کردن/ سەندن؛ پەرە سەندنی عفوونەت لە ئەندام یان ئەندامەکانی لەش ☗ عفونت کردن

علعول / 'il'ûl/: ئاوەڵناو. عولعوول؛ نەرم و لووس لە ناو دەستا ☗ نرم و لیز در دست

عمر / 'im(i)r/: ناو. عومر؛ تەمەن ☗ عُمر

عنرین / 'inrîn/: چاوگ. عەنرین؛ عنگرین؛ عێنگرین؛ ئەنگژین؛ تووڕە بوون؛ ڕق هەستان ☗ خشمگین شدن

عنگرین / 'ng(i)rîn/: ☜ **عنرین**

عننە / 'inne/: ناو. *[شوورەیی]* کونی قوون ‹ئەجۆ هێلە بەنگیانەنە عننەش «مەسەل»› ☗ مقعد

عنەوەنەوزە / '(i)newenewze/: ☜ **قنگەخەو**

عور / 'ur/: ناو. ئاشک؛ هێلگ؛ هورگ ☗ شکمبه

عورزە / 'urze/: ناو. شیاوی؛ لێهاتوویی ☗ عُرضه

⊡ **عورزە هەبون**: عورزەدار بوون؛ لێهاتن؛ لێهاتوو بوون ☗ عُرضه داشتن

عورزەدار / 'urzedar/: ئاوەڵناو. باعورزە؛ لێهاتوو ☗ باعُرضه

عورف / 'urf/: ناو. ١. داب و نەریتی گشتی؛ ڕێوشوێنی گشتی ٢. پیت؛ حەرف ‹بە هەر سێ عورفی کەلامەلایە› ☗ ١. عُرف ٢. حرف الفبا

عورگ / 'urg/: ☜ **ورگ**

عورووسی / 'urûsî/: ناو. ئۆرووسی؛ ڕەوانی؛ جۆرێ پەنجەرەی چێوی بە شیشەی ڕەنگاوڕەنگ و چکۆلەوە، کە هەڵدەدرێتەوە ☗ پنجرەی اُرُسی

عوزر / 'uz(i)r/: ناو. ١. بێ‌نوێژی؛ عادەتی ژنانە ٢. بیانوو؛ بیانک ٣. لێ‌بووردانە؛ داوای لێ‌بووردن ☗ ١. حیض ٢. بهانە ٣. معذرت

⊡ **عوزر خواستن**: داوای لێ‌بووردن کردن ‹ئەگەر کەم‌وکووڕییەک هەیە عوزر ئەخوازم› ☗ عُذر خواستن

عوزر شتن: پا بوونـەوە لـە عـادەتی ژنانـە ☰ از حیض در آمدن

عوزر هێنانەوە: ١. بیانوو هێنانـەوە ‹لـە دەوری خاڵەکەی کولمی کە ماری زولفی داناوە / لە سەر تەسویرەکەی ئادەم مەلەک سەد عـوزری هێنـاوە «حـاجی قـادر»› ٢. عوزرمـایی کـردن؛ داوای لێبووردن کردن ☰ ١. عُذر آوردن ٢. عُذرخواهی کردن

عوزرخوازی / 'uz(i)rx(i)wazî/: ☞ **عوزرمایی**

عوزرخوایی / 'uz(i)rx(i)wayî/: ☞ **عوزرمایی**

عوزرشۆر / 'uz(i)rşor/: ئاوەڵناو. *[کینایە]* سەروعوزرشۆر؛ پێگەیشتوو (بۆ ژن) ☰ بالغ (زن)

عوزرمایی / 'uz(i)rmayî/: نـاو. عوزرخـوایی؛ عوزرخـوازی؛ داوای لـێبـووردن. هـەروەها: **عوزرمایی هاوردنەوە/ هێنانەوە** ☰ عُذرخواهی

عوزرنەشۆر / 'uz(i)rneşor/: ئاوەڵناو. *[کینایە]* هێشا پێنەگەیشتوو (بۆ ژن) ☰ نابالغ (زن)

عوزم / 'uzm/: ناو. سەنگینی و پشوولەسەرخۆیی ☰ وقار

عوسڵ / 'usł/: ☞ **غوسڵ**

عوشاقی / 'uşaqî/: ناو. جۆرێ ترێ ☰ نوعی انگور

عول / 'ul/: ئاوەڵناو. خێل؛ خوێل ☰ لوچ

عولعول / 'ul'ûl/: ☞ **علعول**

عومدە / 'umde/: ئاوەڵناو. زەبەنـد؛ بـۆش؛ بـەکۆ؛ کۆ؛ کۆم؛ بە چەند و چۆنییەکی زۆرەوە ☰ عُمده

عومدەفرۆش / 'umdef(i)roş/: نـاو. کـۆمفـرۆش؛ کـۆفرۆش؛ بازرگانـێ کـە بـە تێکڕایی مـاڵ بـە بازرگـانی پچـووکتر دەفروشـێ. هـەروەها: **عومدەفرۆشی** ☰ عُمدەفروش

عومر / 'um(i)r/: نـاو. تەمـەن؛ مـاوەی ژیـان ☰ عُمر؛ سن

▣ **عومر کردن:** ☞ **عەمر کردن ـ١**

عومردرێژ / 'um(i)rd(i)rêj/: ☞ **عەمردرێژ**

عومرە / 'umre/: ناو. عەمرە: ١. سـەرجەمی ئـەو کارانە کە حاجییان لە حەجـدا دەیکـەن (وەک: بەستنی ئیحـرام، تـەواف، ڕەفـتی سـەفا و مـەروە و سەرتاشین) ٢. حەج نـەک لـە کـاتی خۆیـدا ☰ ١و٢. عُمره

عویر / '(i)wîr/: ☞ **عوور**

عویرگ / '(i)wîrig/: ☞ **عوور**

عۆ / 'o/: دەنگ. دەنگـێ کـە بـۆ ئابـڕوو بـردن و قاودانی کەسێ دەریدێنن ☰ صدایی کە هنگـام تمسخر و هَو کردن کسی درآورند

▣ **عۆ لێ کردن:** قاڵ لێ کردن؛ حەیا بردن ☰ هَو کردن

عۆدە / 'ode/: ناو. ئەستۆ؛ پا؛ سەر؛ مل ‹ئـەو کـارە لە عۆدەی منە› ☰ عُهده

عۆدەی / 'odey/: پێت. لەسەر؛ لەپای ☰ عُهدەی

عـۆین / 'oy(i)n/: نـاو. ١. فـێـڵ و گــزی ٢. ئەداوئـەتواری نـەگونجاو و گاڵـتەجاڕ. هـەروها: **عۆین دەرهێنان** ☰ ١. حیله ٢. ادا و اطوار مسخره

عووج / 'ûc/: ناو. حووج؛ درێژی دیرۆکان ☰ عوج

عوور / 'ûr/: ناو. عویر؛ عـویرگ؛ عـوورگ؛ عـوویر؛ حویر؛ ورگ؛ عرم ☰ شکمبه

عوورگ / 'ûrig/: ☞ **عوور**

عوورمەزن / 'ûrmez(i)n/: نـاو. ورگـن؛ زگـزل ☰ شکمگنده

عـوورە / 'ûre/: نـاو. خۆیـانی کـوتراوی ئامـادەی شەن کردن ☰ خرمن کوبیدەی آمادەی باد دادن

عوورین / 'ûrîn/: چاوگ. دەنگ کـردنی گـامێش ☰ صدا درآوردن گاومیش

عوو ـ عوو / 'û 'û/: نـاو. *[باوەڕی کۆن]* بوونـەوەری خەیاڵی مناڵترسێن ‹ژێـر بـە! عـوو ـ عـوو دێـت دەتخوا!› ☰ موجود خیالی بچەترسان

عوون / 'ûn/: ناو. *[شورەیی]* قوون؛ قنگ ☰ باسن

عوویر / 'ûyr/: ☞ **عوور**

عه /'e/: ☜ عا

عەبا /'eba/: ☜ عابا

عەبد /'ebd/: ناو. کۆیلە؛ بەنی ☰ عبد؛ بندە

عەبدال١ /'ebdal/: ناو. عەبدالّ؛ ناودەڵ؛ نێرەپۆڕ ☰ دُرّاج نر

عەبدال٢: ☜ عەودال

عەبداڵ١ /'ebdał/: ☜ عەبدال١

عەبداڵ٢: ☜ عەودال

عەبرەش /'ebreş/: ئاوەڵناو. ١. کەمشیر (ئاژەڵ) ٢. تاڵەی نێو چاوان سپی (مەڕ) ☰ ١. کمشیر (دام) ٢. سیاهِ پیشانیْ سفید (گوسفند)

عەبلەخەرج /'eblexerc/: ئاوەڵناو. هەڵەخەرج؛ دەسبا ☰ ولخرج

عەبوری /'ebûrî/: ناو. پارچەیەکی ئاوریشمە بو پێچەسەر ☰ نوعی پارچەی ابریشمی برای دستار

عەبوس /'ebûs/: ئاوەڵناو. ناوچاوتاڵ؛ ڕووگرژ ☰ اخمو؛ عبوس

عەبەسان /'ebesan/: ☜ حەپەسان

عەبەسران /'ebesran/: ☜ حەپەسان

عەبەنوس /'ebenûs/: ناو. حەپەنووس؛ دار ئاوەنووس؛ دار ئەبانووس؛ دار ئەبنووس؛ دارێکی ڕەش و ڕەقی بەنرخە و بۆ نازککاری بەکار دێ ☰ آبنوس

عەبیر /'ebîr/: ناو. ماکی بۆنخۆش لە میسک، گولاو، سەندەل، زافەران و ... ☰ عبیر

عەپەسان /'epesan/: ☜ حەپەسان

عەتار /'etar/: ناو. ئەوی بەهارات، دا و دەرمانی گیایی، تووی گول و گیا و شتی وا دەفرۆشێ ☰ عطّار

عەتاری /'etarî/: ناو. عەتاری: ١. دووکانێک کە گژ و گیای دەرمانی و بەهارات و تووی گول و... تێدا دەفرۆشن ٢. پیشەی عەتار ☰ ١و٢. عطّاری

عەتر /'et(i)r/: ناو. ١. بەرامە؛ بۆنخۆشی؛ بۆنی خۆش ‹عەتری گولان› ٢. گولاو؛ گولاڤ؛ لەوەنتە؛ تراوێکی بۆنخۆش کە لە ماکی سروشتی (وەک گول و گیا و ...) یان تێکەڵاوێک کە لە ئەسانس و گیراوەی کیمیایی دروست دەکرێت ☰ ١و٢. عطر

عەتراژن /'et(i)rajin/: ئاوەڵناو. بە عەتر ئاژنراو؛ زۆر عەتراوی ‹باخەکە لە بۆنی گولان عەتراژن ببوو› ☰ عطرآگین

عەتراوی /'et(i)rawî/: ئاوەڵناو. ١. بە عەترەوە تلاو؛ عەتر لێ دراو ٢. بۆنخۆش ☰ ١. عطری ٢. خوشبو

عەترپژێن /'et(i)rp(i)jên/: ناو. تونگی گچکەی جێ هەتر بە کورتەشلەنگ و تورومپایەکەوە، بۆ پژاندنی عەتر ☰ عطرپاش

عەترچایی /'et(i)rçayî/: ناو. ١. جۆرێ گولی گەڵاپەنجەیی بۆنخۆشە لە گولداندا پەروەردە دەکرێ ٢. گەڵای وردکراوی ئەو گولە کە هەر لە گوێنی چاییە و بۆ تام و بۆن پێ دان، تێکەڵی چایی دەکەن ☰ ١و٢. عطر چای

عەترەش /'etreş/: ناو. زاڵە؛ زاور ☰ زهره

◘ **عەترەش پەڕین**: زاڵەترەک بوون؛ تۆقین ☰ زهرەترک شدن

عەترەنگی /'etrengî/: ناو. چێرەیی؛ ڕەنگی سووری کاڵ ☰ صورتی

عەتفک /'etfik/: ناو. زەنگەتە؛ تلیسک؛ تیسک؛ قرتاڵیک لە هێشوو ☰ تلسک

عەتە /'ete/: ناو. میمک؛ میمی؛ مەتی؛ پلک؛ پلە؛ خوشکی باوک ☰ عمّه

عەتەب /'eteb/: ناو. ڕخنە؛ بەزاڤیت ☰ نقد

عەتیقە١ /'etîqe/: ناو. کەونینە؛ کەلوپەلی کەونارا ☰ عتیقە

عەتیقە٢: ئاوەڵناو. ١. ئەنتیکە؛ کەونارا؛ دێرسی ٢.

[پلار] کـۆن؛ کۆنـه ‹ئـەم ماشـینه عەتیقـه چییـه سەندووته؟!› ☰ ۱. عتیقه ۲. قدیمی

عەجایب / 'ecayib/: ئاوەڵناو. سەیر؛ سەمەره ‹عەجایب بەهرەیەک بوو خوا کە دای بەم قەومی کوردانه / شەوی دەیجووری لێ لاچوو، جەهالەت وا له فەوتانه «بێکەس»› ☰ عجیب

عەجمان / 'ecman/: ناو. حەجمان؛ ئۆقره ☰ آرام و قرار

عەجنه / 'ec(i)ne/: ناو. جنۆکه؛ ئەجنه؛ جندۆکه؛ جن ☰ جن

عەجەب¹ / 'eceb/: ئاوەڵناو. عەجەو؛ سەیر؛ سەمەره ☰ عجیب

عەجەب² / 'eceb/: ئاوەڵکار. عەجەو؛ سەیره؛ سەمەرەیه ‹عەجەب ئەستێره شەو هەڵدێ له تاوی خوسرەوی خاوەر/ به ڕووی تۆم دیده هەڵنایێ شەو و ڕۆژ ئەرچی بیدارم «نالی»› ☰ شگفتا

عەجەل / 'ecel/: ناو. ئەجەل؛ ئاکام؛ دەمی مەرگ ☰ اجل

عەجەله / 'ecele/: ناو. پەله؛ لەز ☰ عجله

عەجەم / 'ecem/: ناو. ۱. فارسی ئێرانی ۲. غەیری عەرەب؛ ناعەرەب ۳. غەیری کورد ☰ ۱. فارس ایرانی ۲. غیر عرب ۳. غیر کُرد

عەجەمی¹ / 'ecemî/: ناو. ساتۆری کەبابچی ☰ ساطور کباب‌پز

عەجەمی²: ئاوەڵناو. خەڵکی وڵاتی ئێران، بێجگە کورد ☰ ایرانی، به استثنای کُرد

عەجەو / 'ecew/: ☜ **عەجەب**

عەجیب / 'ecîb/: ئاوەڵناو. سەیر و هەژەند ☰ عجیب

عەداب / 'edab/: ☜ **عەزاب ـ۱**

عەداله / 'edale/: ناو. کەحێل؛ ئەسپی ڕەسەنی عەرەبی نەژاد ☰ اسب نجیب عربی

عەداڵەت / 'edałet/: ناو. دادگەری؛ دادیەری؛ دادپەروەری ☰ عدالت

عەداوەت / 'edawet/: ناو. دوژمنی؛ دوژمنایەتی ☰ عداوت؛ دشمنی

عەدر / 'edr/: ناو. عەدرۆیی؛ فێ؛ پەرکەم؛ خووداری؛ نەخۆشی فێداری ☰ صرع

عەدرۆ / 'edro/: ئاوەڵناو. خوودار؛ سادار؛ فێدار؛ تووشیاری فێ ☰ صرعی؛ غَشی

عەدرۆیی / 'edroyî/: ☜ **عەدر**

عەدوسەد / 'ed û sed/: ناو. عەدەعەد؛ جەنگە؛ هەرەت ‹عەدوسەدی سەرهەڵدانی ڕێواسە› ☰ موسم؛ وقت

عەدەب / 'edeb/: ناو. ۱. شەرم و حەیا ۲. *[کینایه]* ناوگەڵ؛ بن ڕان ‹عەدەبت داپۆشه!› ☰ ۱. حیا ۲. میان هردو ران

عەدەعەد / 'ede'ed/: ☜ **عەدوسەد**

عەدیاڵ / 'edyał/: ناو. بەتانی؛ بەتانیه؛ پەتوو ☰ پتو

عەراف / 'eraf/: ئاوەڵناو. ۱. درۆزن؛ فیشاڵباز ۲. زۆربلێ؛ فرەبێژ ☰ ۱. دروغگو ۲. وراج

عەربه / 'erbe/: ناو. عەڵبه؛ کێشانەی دەغڵ بەرانبەر به ۲٥٦ کیلۆ ☰ پیمانه‌ای برابر ۲۵۶ کیلو غله

عەرد / 'erd/: ☜ **عەرز ـ۱**

عەردانێ / 'erdanê/: ناو. زۆران؛ زۆرەبانێ ☰ کُشتی

عەرز / 'erz/: ناو. ۱. عەرد؛ زەمین ‹ئەوە عەرز و ئەوەش گەز! «مەسەل»› ۲. شەرەف؛ ئابروو ۳. وتە؛ قسە؛ کار و ڕەوتی گوتن؛ ڕاگەیاندن ‹سەرعێل عەرزم هەن لا بکەرەوە!/ خێڵخانەی دڵان ها له بەرەوە «مەولەوی»› ☰ ۱. زمین ۲. شرف ۳. عرض

⊡ **عەرز پێ تەنگ بون:** *[کینایه]* گیر نەبوون له شوێنێکدا؛ دنیا لێ بوونه چەرمی چۆلەکە ☰

عرصه بر کسی تنگ شدن

عەرز پێوان: ١. ڕێگە چوون ٢. ئەندازە گرتنی زەوی ■ ١. راه پیمودن ٢. مساحی کردن

عەرز کردن: وتن (بۆ ڕێز دانان) ■ عرض کردن

عەرز لەرزین: زەوی لەرزین ■ زمین لرزیدن

لە عەرز دان: بە زەویدا دان؛ کوتانە زەویدا ■ زمین زدن

عەرزوحاڵ / 'erz û ĥał/: ☜ **عەریزە**

عەرز و عاسمان / 'erz û 'as(i)man/: ناو. *[کینایە]* دنیا و هەرچی تێدایە ‹دلم چووبووە سەر کیژێک کە عەرز و عاسمانی لە بیر بردبوومەوە! «هەژار، چێشتی مجێور»› ■ دنیا و مافیها

عەرزێل / 'erzêl/: ناو. پێرک؛ ستێڕ؛ ئەستێرک ■ جای اثاثیه در سیاه چادر

عەرش / 'erş/: ناو. ١. قوورش؛ ئەخش؛ کەشکەلان؛ تەشق؛ بەرزایی ئاسمان ٢. *[کینایە]* تەختی خوا لە ئاسمان ■ ١. عرش ٢. عرش خُدا

عەرعەر^{1} / 'er'er/: ☜ **عەرعەڕ**

عەرعەر^{2}: ئاوەڵناو. *[کینایە]* بلند؛ بلیند؛ بەرز ‹باش نازدارانی، سۆسەن خالانی/ قامەت نەونەمام، عەرعەر بالانی «سەیدی»› ■ بلند

عەرووز / 'erûz/: ناو. تەرازووی هەڵبەست؛ بنەمای کێشی شیعر لە شیعری کلاسیکی وڵاتانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستدا ■ عَروض

عەرەب / 'ereb/: ناو. عارەب؛ عارەو؛ عەرەو؛ عەڕەب؛ تاتکی؛ تات: ١. هۆزێکی گەورەی سپی پێستی سامی، لە دانیشتوانی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست ٢. هەر یەکە لە کەسانی ئەو هۆزە ■ ١و٢. عرب

عەرەبانە / 'erebane/: ☜ **عارەبانە**

عەرەبوون / 'erebûn/: ناو. پێشەکی؛ بێع؛ بەیعانە ■ بیعانه

عەرەبی^{1} / 'erebî/: ناو. عارەبی؛ عارەوی؛ لە زمانەکانی سامی-حامی کە خەڵکێکی زۆر لە وڵاتانی ڕۆژهەڵاتی نزیک و باکووری ئافریقا قسەی پێ دەکەن ■ عربی

عەرەبی^{2}: ئاوەڵناو. عارەبی؛ عارەوی؛ سەر بە عەرەب ‹هەڵپەڕکێ عەرەبی› ■ عربی

عەرەخ / 'erex/: ☜ **عارەق**

عەرەفە / 'erefe/: ناو. ڕۆژی پێش جێژنی قوربان؛ ڕۆژی نۆیەمی مانگی زیحەجە ■ روز عرفه

عەرەق / 'ereq/: ☜ **عارەق**

عەرەو / 'erew/: ☜ **عەرەب**

عەریزە / 'erîze/: ناو. عەرز و حاڵ؛ شکایەتنامە ■ عریضه

عەریف / 'erîf/: ناو. ١. بێگانە کە حەز لە ژنی کەسێک دەکا ٢. حەریف؛ هاوکێشە؛ هەڤبەر ■ ١. فاسق زن شوهردار ٢. حریف

عەڕابە / 'eřabe/: ☜ **عارەبانە**

عەڕعەڕ / 'eř'eř/: ناو. عەرعەر؛ هەورس؛ هەوریس؛ هەورێس؛ هەڤریس؛ هەڤریسک؛ هاڤرسک؛ هەوێس؛ ئیرڤست؛ هێرڤست؛ وەهەل؛ ئەرز؛ مەرخ؛ دارێکی بەرزە لە تیرەی سماق بە گەڵای پان، گوڵی تەکووز و جەوگی بۆگەنەوە، چێوەکەی لە دارتاشیدا بە کەڵک دێ ■ درخت عرعر

عەڕن / 'eř(i)n/: ناو. دڵناسکی؛ ناسکدڵی ■ دلنازُکی

عەڕنۆک / 'eřnok/: ئاوەڵناو. بێحەوسەڵە؛ پشووتەنگ؛ کەمدڵ ■ زودرنج

عەڕە / 'eře/: دەنگەناو. زەڕە؛ سەڕە؛ دەنگی بلندی کەر ■ عرعر الاغ

عەڕەب / 'eřeb/: ☜ **عەرەب**

عەڕەبانە / 'eřebane/: ☜ **عارەبانە**

عەڕەخشە / 'eřexşe/: ☜ **عارەقچن**

عەز / 'ez/: ناو. حەز؛ تاسە؛ ئارەزوو ■ اشتیاق

◘ **عەز لێ کردن:** ١. خۆش ویستنی ئەویندارانە ٢. ویستن؛ خوازتن؛ تواسن ☰ ١. محبت عاشقانه ٢. طلب کردن

عەزاب / 'ezab/: ناو. ١. عەداب؛ کێم و زووخاوی دمەڵ ٢. ☜ **عازاو** ☰ ١. چرک دُمل ٢. ☜ **عازاو**

عەزازیل / 'ezazîl/: ناو. شەیتان ‹سەنەما سوڕ ژ سەمەد شەوقێ ژ حەق دایە وجوودێ/ گەر عەزازیل بدیتا نەدبر غەیرێ سجوودێ «مەلای جزیری»› ☰ شیطان

عەزاو / 'ezaw/: ☜ **عازاو**

عەزرەبات / 'ezrebat/: ناو. ئاشتەبا؛ شت ‹زۆر دەسکورتە، عەزرەباتی خودا شک نابا› ☰ متاع

عەزرەت / 'ezret/: ناو. ١. سۆ؛ سوێ؛ تاسە؛ ئارەزوو بۆ شتێ کە لە بەر دەست نییە ‹وێلم و تاریکە دەورم، فەرشی ڕێگەم مەینەتە/ بێکەسم، تەنیا ئەناڵم، مەرگی خۆمم عەزرەتە «هەردی»› ٢. داخ؛ خەفەت؛ ئاواتی بەدی نەهاتوو ‹هەر ئەوەندەم توانی لە دەرفەتێکدا نیو دەقیقەیەک بیبینم و داخ و عەزرەت بە یەکتر بگۆڕینەوە «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ ١. آرزو ٢. حسرت

عەزرەتی / 'ezretî/: ئاوەڵناو. کەلیلان؛ زۆر بە تاسە ☰ بسیار مُشتاق

عەزم / 'ezm/: ناو. هەرسک؛ هەزم؛ هەرس ☰ هضم

عەزمان / 'ezman/: ☜ **ئاسمان**

عەزماندن / 'ezmandin/: ☜ **عەزمین**

عەزمین / 'ezmîn/: چاوگ. عەزماندن؛ بانگهێشتن بۆ میوانی ☰ دعوت کردن به مهمانی

عەزوا / 'ezwa/: ☜ **ئەزوا**

عەزەبەت / 'ezebet/: ناو. عازاو؛ عەزاو؛ عەزاب ☰ عذاب

عەزەمەت / 'ezemet/: ناو. گەورەیی؛ بەشکۆیی ‹عەزەمەت بۆ خوایە› ☰ عظمت

عەزیا / 'ezya/: ناو. زەها؛ حەزیا ☰ اژدها

عەزیز / 'ezîz/: ئاوەڵناو. ١. خۆشەویست؛ خوەشەویس؛ بەقەدر ٢. چاک؛ باش؛ ئاکارچاک ‹کوڕە گەورەکەیان فرە عەزیزە› ☰ ١. عزیز؛ گرامی ٢. بااخلاق

عەزیزمردە / 'ezîzmirde/: ئاوەڵناو. خۆشەویست مردوو ☰ عزیزمُرده

عەزیزی / 'ezîzî/: ناو. ١. دێژداشە؛ کراسی ئاودامێن بۆ شەوانە ٢. خۆشەویستی؛ خوەشەویسی ☰ ١. پیراهن بلند شبخواب ٢. عزیزی

عەزیەت / 'ezyet/: ناو. ئازار؛ عازاب؛ عازاو ☰ آزار

عەسپ / 'esp/: ناو. ئەسپ؛ هەسپ ☰ اسب

عەسر / 'es(i)r/: ناو. ١. دوای نیوەڕۆ؛ نێوان نیمەڕۆ و ئێوارە ٢. پەلپ؛ گرووی منداڵ ٣. سەردەم؛ دەوران ☰ ١. عصر ٢. بهانەگیری بچه ٣. دوران

عەسران / 'esran/: ناو. دوای نیوەڕۆیان ☰ بعدازظهر

عەسرانە / 'esrane/: ☜ **عەسرۆژە**

عەسرۆژە / 'esroje/: ناو. ژەمەخوێڕی؛ عەسرانە؛ عەسرە؛ هەنگۆرانە؛ خواردنی سەرلە ئێوارە ☰ عصرانه

عەسرە / 'esre/: ☜ **عەسرۆژە**

عەسرین / 'esrîn/: چاوگ. گرووگرتن؛ ژێر نەبوونەوە؛ گریان و بیانوو گرتنی منداڵ ☰ گریه کردن و بهانه گرفتن بچه

عەسعەس / 'es'es/: ☜ **حەسحەس**

عەسکەر / 'esker/: ناو. چەکداری دەوڵەت ☰ سپاهی

عەسکەری / 'eskerî/: ناو. جۆرێ ترێ سپیلکە ☰ انگور عسکری

عەسڵ١ / /'es(i)ł/: ناو. ئەسڵ؛ خود؛ خودی خۆ ‹عەسلی بەڵگە› ■ اصل

عەسڵ٢: ئاوەڵناو. ڕەسەن؛ ماک ‹جنسی عەسل› ■ اصل

عەسڵزادە / /'esłzade/: ئاوەڵناو. تان‌وپۆ ئاورێشم؛ نەجیمزادە ■ نجیب‌زادە

عەسڵەن / /'eslen/: ئاوەڵکار. عەسڵەنی؛ بە هیچ جۆرێ؛ بە هیچ کلۆجێ ■ اصلاً

عەسڵەنی / /'esleni/: ☜ **عەسڵەن**

عەسڵی / /'esłî/: ئاوەڵناو. کۆکی؛ بنەڕەتی ■ اصلی

عەسەس / /'eses/: ناو. چەرخەچی؛ پاسەوانی شەو ■ عسس

عەسەلا / /'esela/: ناو. ئەسبابات و کەل‌وپەلی ناو ڕەشماڵ ■ اسباب و لوازم سیاه‌چادر

عەشامات / /'eşamat/: ☜ **حەشامات**

عەشایەر / /'eşayer/: ناو. تیرە و هۆز ■ عشایر

عەشایری / /'eşay(i)rî/: ئاوەڵناو. ڕەوەندی؛ خێڵەکی؛ عێلاتی؛ پێوەندیدار یان سەر بە عەشایر ■ عشایری

عەشرەت / /'eşret/: ناو. عاشیرەت ‹عەشرەت زۆرە، وەختی کولێرە «مەسەل»› ■ عشیرت

عەشق / /'eş(i)q/: ☜ **عیشق**

عەشقبازی / /'eşqbazî/: ناو. ١. ئەوینداری؛ ئاکاری ئەویندار بۆ نواندنی ئەوینەکەی ٢. *[مەجاز]* هاوجێیی؛ نزیکی؛ پێوەندی جنسی ■ ١و٢. عشقبازی

عەشیر / /'eşîr/: ☜ **عەشیرەت**

عەشیرە / /'eşîre/: ☜ **عەشیرەت**

عەشیرەت / /'eşîret/: ناو. عەشیر؛ عەشیرە؛ تایەفە؛ تیرە؛ خزم؛ هۆز ■ عشیره

عەعا / /'e'a/: ☜ **عەعە**

عەعە / /'e'e/: ناو. *[منداڵانە]* عەعا؛ عاعا؛ پیسایی بە زمانی منالان ■ عن

عەف / /'ef/: دەنگەناو. حەپەی سەگ ■ پارس سگ

عەفازە / /'efaze/: ناو. ١. بن خەرمان ٢. میوەی وشکەوبوو بە دارەوە ■ ١. تە خرمن ٢. میوەی خُشکیدە بر درخت

عەفت / /'eft/: دەنگەناو. وەڕە؛ حەپەی سەگ ■ پارس سگ

عەفتاوە / /'eftawe/: ناو. ئەفتاوە؛ ئافتاوە؛ بریک؛ دەفری خۆ شۆردن لە کناراو ■ آفتابە

عەفتە / /'efte/: ناو. زڕت؛ جرت ■ شیشکی

عەفرە / /'efre/: ناو. زۆرانی؛ زۆران؛ زۆرەبانێ ■ کُشتی

عەفعەف / /'ef 'ef/: دەنگ. حەپ‌ـحەپ؛ دەنگی وەڕینی سەگ ■ عو ـ عو سگ

عەفو / /'afû/: ناو. عافوو؛ چاوپۆشی؛ نوخاف؛ لێبووردوویی؛ جەب؛ جەبە؛ کار و ڕەوتی لێخۆش بوون ‹خوا عەفووی کا!› ■ عفو؛ بخشایش

عەفوکراو / /'efûk(i)raw/: ئاوەڵناو. نوخافتی؛ بەخشراو ■ مغفور؛ بخشودە

عەفونەت / /'efûnet/: ☜ **عفونەت**

عەڤداڵ / /'evdal/: ☜ **عەوداڵ**

عەڤر / /'ev(i)r/: ناو. عەور؛ هەور ■ ابر

عەڤراز / /'evraz/: ناو. هەوراز؛ بەرزایی ڕێگە ■ سربالایی

عەڤرەمیش / /'evremîş/: ناو. ئاوریشم؛ هەورێشم ■ ابریشم

عەقڵ / /'eq(i)ł/: ناو. ئاوەز؛ ئەقل؛ هەقڵ؛ ئقل؛ مژی؛ مەژگ؛ مخت: ١. هزر؛ بیر؛ هش؛ ویر؛ ژیری؛ فام؛ هێزی تێگەیین، بۆچوون یان تێفکرین، بەتایبەت بە شێوەی گونجاو ٢. توانستی بەهرە گرتنی ڕاست و باش لە هێزی زەینی ■ ١و٢. عقل

⊡ **عەقڵ بڕ کردن:** ☜ **عەقڵ پێ شکان**

عەقڵ بڕین: *[مەجاز]* ڕێ تێ چوون؛ جێ بڕوا بوون ☰ با عقل جور درآمدن

عەقڵ پێ شکان/ شکیان: عەقڵ بڕ کردن؛ لێ تێگەیشتن؛ سەر لێ دەرکردن ☰ فهمیدن

عەقڵ تێکچوون: عەقل گۆڕان؛ خەرفان؛ لێویان ☰ عقل زایل شدن

عەقڵ گەیین: تێگەیشتن؛ فامین ☰ درک کردن

عەقڵ لە چاوا بوون: *[کنایە]* هەر ڕواڵەت دیتن ☰ ظاهربین بودن

عەقڵ لە چۆکدا بوون: *[کنایە]* بێعەقڵ بوون؛ بێمێشک بوون ☰ عقل نرسیدن

عەقڵ هەڵگرتن: عاقڵانە بوون؛ لەتەک عەقڵا خوێندن؛ لەگەڵ عەقڵدا (ڕاست) هاتنەوە؛ بە عەقڵ جۆر دەرهاتن ☰ با عقل جور درآمدن

عەقڵی خۆ دانە دەستی کەسێکەوە: *[مەجاز]* خۆ بە کەسێکی‌تر سپاردن و بیر نەکردنەوە ☰ عقل خود را به دست کسی دادن

عەقڵی کەسێک سێ سوچ بوون: *[مەجاز]* کەسێک کەمعەقڵ بوون ☰ عقل کسی پاره سنگ برداشتن

لەتەک عەقڵدا خوێندن: ☜ **عەقڵ هەڵگرتن**

لەگەڵ عەقڵدا (ڕاست) **هاتنەوە:** ☜ **عەقڵ هەڵگرتن**

عەقڵانی / 'eqłanî/: ئاوەڵناو. ۱. بەر پەسندی عەقڵ؛ گونجاو لەگەڵ عەقڵدا ‹ڕێگەچارەی عەقڵانی› ۲. سەر بە عەقڵ؛ پێوەندیدار بە ئاوەز و عەقڵەوە ‹خوێندنەوەی زانستی و عەقڵانی بۆ پرسە جیاوازەکان› ☰ ۱و۲. عقلانی

عەقڵدار / 'eq(i)łdar/: ئاوەڵناو. ژیر؛ عاقڵ؛ بەئاوەز ☰ عاقل

عەقڵسوک / 'eq(i)łsûk/: ئاوەڵناو. گەوج؛ نەفام ☰ ابله

عەقڵلەچاو / 'eq(i)łleçaw/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* تایبەتمەندی کەسێ کە تەنیا ڕواڵەت دەبینێ و لێ ورد نابێتەوە ☰ ظاهربین

عەقیدە / 'eqîde/: ناو. باوەڕ؛ بڕوا ☰ عقیده

عەک / 'ek/: دەنگ. دەک؛ حەک ‹عەک ماڵت نەشێوێ بۆ کارێ کردت!› ☰ واه

عەکاس / 'ekas/: ناو. وێنەگر؛ ڕەسمکێش ☰ عکاس

عەکاسی / 'ekasî/: ناو. ۱. کار و پیشەی عەکاس ۲. دووکانی وێنە گرتن ☰ ۱و۲. عکاسی

عەکس / 'ek(i)s/: ناو. وێنە؛ ڕەسم ☰ عکس

عەگ / 'eg/: ئاوەڵناو. سپیبۆر (بزن) ☰ سفید مایل به خاکستری (بُز)

عەگال / 'egal/: ☜ **عەگاڵ**

عەگاڵ / 'egał/: ناو. عەگال؛ ئەگاڵ؛ پەتی بە ئاڵقەی سەری عەرەبان ☰ عقال

عەگن / 'egin/: ☜ **عەگید**

عەگول / 'egul/: ☜ **عەگوڵ**

عەگوڵ / 'eguł/: ناو. عاگول؛ عەگول؛ وشترخۆرە؛ حوشترخوار؛ وشترالووک ☰ خارشتر

عەگیت / 'egît/: ☜ **عەگید**

عەگید / 'egîd/: ئاوەڵناو. عەگن؛ عەگیت؛ ئەگیت؛ ئازا؛ پاڵەوان؛ جامێر؛ جوامێر ☰ شُجاع

عەلاج / 'elac/: ناو. عیلاج: ۱. دەرمان؛ چارەسەری ‹عەلاجی نەخۆشی› ۲. چار؛ هاول؛ هاویل ‹عەلاجی ئەو کارە، پارەیە› ☰ ۱و۲. علاج

⊡ **عەلاج کردن:** ۱. دەرمان کردن؛ چا کردنەوە ۲. چارە بۆ دۆزینەوە ☰ ۱. معالجە کردن ۲. راه حل یافتن

عەلاج نەبوون: ۱. بێدەرمان داکەوتن ۲. بێدەرمان بوون ۳. هیچ ڕێچارێ بەدی نەکردن ‹عەلاج نییە دەبێ چاوەڕوان بین› ☰ ۱. درمان نشدن ۲. درمان نداشتن ۳. ناچار بودن

عەلاج هاتن: ١. دەرمان بوون؛ چا بوونەوە ٢. ڕێگا بۆ چارەسەری هەبوون ☰ ١. مُعالجە شدن ٢. راه حل داشتن

عەلاحەدە / 'elaĥede/: ئاوەڵناو. عەلاحیدە؛ جیاواز؛ جیاکار ‹ژووری عەلاحەدە› ☰ جداگانە

عەلاحیدە / 'elaĥîde/: ☜ **عەلاحەدە**

عەلاف[1] / 'elaf/: ناو. عەللاف؛ ئالیکفرۆش؛ کەسێک چیلکە و خەڵووز و کا و وێنجە دەفرۆشێ ☰ علاف

عەلاف[2]: ئاوەڵناو. سەرگەردان؛ عەللاف؛ ئەلاف؛ وێڵ؛ بەتاڵپا؛ تووشیاری چاوەڕوانی و هاتوچۆی بێکەڵک ☰ علاف

عەلاقە / 'elaqe/: ناو. ١. مەیل؛ بارودۆخی دڵ پێوە بوون ٢. بەین؛ پەیوەند؛ هاموشۆ؛ ناسین ‹وام لێ مەعلووم بوو کە لە بەغداشەوە عەلاقەی دەگەڵ مەرکەزی فەرماندەیی بارزانی هەر نەپساندۆتەوە ... «هەژار؛ چێشتی مجێور»› ٣. زەنگیانە؛ مووررووی زۆر ورد ☰ ١. علاقە ٢. ارتباط ٣. منجوق

عەلاقەبەند / 'elaqebend/: ناو. ١. قەزاز؛ زەنگیانەهۆن؛ هۆنەری وردە مووررووو و زەنگیانە ٢. زەنگیانەفرۆش؛ فرۆشیاری خشڵ و زرق و بەرقی جلوبەرگ ☰ ١. منجوقکار ٢. منجوق‌فروش

عەلاقەبەندی / 'elaqebendî/: ناو. کاری عەلاقەبەند ‹وشتر و عەلاقەبەندی؟! «مەسەل»› ☰ منجوق‌کاری

عەلامەت[1] / 'elamet/: ناو. نیشانە؛ نیشان؛ درۆشم ☰ علامت

عەلامەت[2]: ئاوەڵناو. سەیر؛ سەمەرە؛ عاجباتی ☰ عجیب

عەلبەکی / 'elbekî/: ناو. دەفری مسی بندار ☰ ظرف مسین پاشنەدار

عەلتووش / 'eltûş/: ناو. کاری هیچ و پووچ ☰ کار بیهودە

عەللاف / 'eɫɫaf/: ☜ **عەلاف**

عەلماندن / 'elmandin/: چاوگ. ڕاهێنان؛ فێر کردن ☰ یاد دادن

عەلمتی / 'elm(i)tî/: ئاوەڵناو. ڕاهاتوو؛ فێربووگ؛ ڕاهێندراو ☰ تعلیم‌دیدە؛ آموزش‌دیدە

عەلۆ.جەلۆ / 'elo celo/: ئاوەڵناو. عەلوو ـ جەلوو؛ ڕەجاڵە؛ ڕووتەوپووتە؛ خۆڕیوتۆڕی ☰ اوباش؛ رجالە

عەلۆعەلۆ / 'elo 'elo/: ☜ **عەلەشیش**

عەلو . جەلو / 'elû celû/: ☜ **عەلۆ ـ جەلۆ**

عەلوعەلۆ / 'elû 'elo/: ☜ **عەلەشیش**

عەلوک / 'elûk/: ناو. حولیک؛ هەڵووژە؛ حولووک ☰ آلو

عەلوکە / 'elûke/: ناو. هەڵووژە؛ هەڵووچە؛ ئالووچە ☰ آلوچە

عەلوکەڕەشە / 'elûkeřeşe/: ناو. هەڵووچکە ☰ آلوبُخارا

عەلەشیش / 'eleşîş/: ناو. عەلۆعەلۆ؛ عەلووعەلۆ؛ عەلیشیش؛ ئەلیشیش؛ بۆقلە؛ قەلەموونە؛ بەقلەمووت ☰ بوقلمون

عەلەم / 'elem/: ناو. ١. ئالا؛ بەیداخ؛ بەیاخ ٢. کەمایەسی؛ کەموکورتی ‹ساغ ساغە، هیچ عەلەمی تێدا نییە› ☰ ١. پرچم ٢. کاستی؛ نقص

عەلەولەمانی / 'elewlemanî/: ناو. جۆرێ هەنجیر ☰ نوعی انجیر

عەلەوی / 'elewî/: ئاوەڵناو. ١. سەر بە حەزرەتی عەلی ٢. لە وەچ و بەرەی حەزرەتی عەلی ☰ ١و٢. علوی

عەلەیک / 'eleyk/: ☜ **عەلەیکمەسەلام**

عەلەیکمەسڵام / 'eleyk(i)mes(i)ɫam/: ☜ **عەلەیکمەسەلام**

عەلەیکمەسەلام /'eleyk(i)meselam/: سارستە. عەلەیک؛ عەلەیکمەسلام؛ عەلەیکەسەلام؛ سلاو لە ئێوە (لە وەڵامی سلاودا) ☰ علیکم‌السلام

عەلەیکەسەلام /'eleykeselam/: ☜ **عەلەیکمەسەلام**

عەلیبوردە /'elîburde/: ناو. نان لە تۆزاشی ئاشەوان ☰ نان از آردمُزد آسیابان

عەلیخانێ /'elîxanî/: ناو. جۆرێ قوماشی حەریر ☰ نوعی پارچە حریر

عەلیشیش /'elîşîş/: ☜ **عەلەشیش**

عەلیق /'elîq/: ناو. ئالیک؛ ئالک؛ ئیم؛ یێم؛ کا و جۆ؛ پێخۆری ئاژەڵان ☰ علیق

عەلیل /'elîl/: ئاوەڵناو. ١. سەقەت؛ سەکەت؛ گەزنگاز ٢. داماو؛ داماگ؛ داکەوتوو ☰ ١. علیل ٢. درماندە

عەڵاجەوی /'elacewî/: ☜ **بەڵاجەوی**

عەڵبە /'elbe/: ☜ **عەربە**

عەمار /'emar/: ☜ **هەمار**

عەماراو /'emaraw/: ☜ **هەماراو**

عەمارتە /'emarte/: ناو. ماڵێ کە نهۆمێکی لە ژێر زەمیندایە ☰ خانەای کە زیرزمین دارد

عەمارەپۆ /'emarepo/: ☜ **عەمبارەپۆ**

عەمارەت /'emaret/: ناو. باڵەخانە؛ ئابیدە؛ خانووبەرەی زل و بڵند ☰ عمارت

عەمامە /'emame/: ناو. عامامە؛ مێزەرە؛ سەروپێچی مەلا ☰ عمّامە

عەمانج /'emanc/: ☜ **ئامانج**

عەمبار /'embar/: ناو. کۆمگە؛ هەمار ☰ انبار

عەمباراو /'embaraw/: ☜ **هەماراو**

عەمبارەپۆ /'embarepo/: ناو. عەمارەپۆ؛ عەنبارەپۆ؛ هەمارەپۆ؛ کاڵای ڕزیوی نێو عەمبار ☰ جنس پوسیدە در انبار

عەمباڵ /'embal/: ☜ **حەماڵ-١**

عەمبە /'embe/: ناو. ئەنبە: ١. دارێکی بەرز و جوانی هەمیشە شینە کە لە ناوچە گەرمەکاندا دەڕوێ ٢. میوەی ئەو دارە ☰ ١. درخت انبە ٢. میوەی انبە

عەمبەر /'ember/: ناو. عەنبەر؛ ماکێکی بۆنخۆشی ڕەشە کە لە ورگی جۆرە ماسییەکدا بەرهەم دێ ☰ عنبر

عەمبەربۆ /'emberbo/: ناو. عەنبەربۆ؛ جۆرێ برینجی بۆنخۆشە وەک سەدری ☰ نوعی برنج مُعطر

عەمبەڵی /'embelî/: ئاوەڵناو. تایبەتمەندی کەسێ کە لە هەموو شۆراوێک دوودڵ و بە بێزە ☰ وسواس در نظافت

عەمر /'em(i)r/: ناو. ١. تەمەن؛ عومر؛ ماوەی ژیان ‹من عەرسەی مەیدان عەمرم کەردەن تەی/ ساقی مەی دانت سا کەی مەبۆ، کەی؟ «سەیدی»› ٢. فەرمان؛ دەستوور ☰ ١. عُمر؛ سن ٢. امر

⊡ **عەمر درێژ بون:** تەمەن درێژ بوون؛ زۆر ژیان (وەک نزایەک دەگوترێ) ‹ئەی یاخوا عەمرت درێژ بێ ڕۆڵە!› ☰ عُمرِ طولانی کردن

عەمر کردن: ١. عومر کردن؛ ژیان ٢. دەسوور دان ☰ ١. امر کردن ٢. عُمر کردن

عەمر نەمان: تەمەن کورت بوون؛ نەژیان (وەک تووک و نفرینێ دەگوترێ) ‹ئەی عەمرت نەمێنێ بۆ کارێ کردت!› ☰ مُردن

عەمری خوا کردن: مردن؛ لە دنیا دەرچوون ☰ مُردن

عەمردرێژ /'em(i)rd(i)rêj/: ئاوەڵناو. عومردرێژ؛ عەمەدرێژ؛ خاوەن ژیانێکی دوور و درێژ. هەروەها: **عەمردرێژی** ☰ مُعمَّر

⊡ **عەمردرێژ بون:** عەمەدرێژ بوون؛ زۆر ژیان؛ ساڵانێکی زۆر بە سەر دنیاوە بوون (**تێبینی:** وەکوو دوعایەک بۆ سپاس لە خزمەتی کەسێ،

یان بە پێچەوانە بۆ دەربڕینی نارەزایەتی لە كاری خۆشەویستێ دەگوترێ) ☰ عمر طولانی كردن

عەمرۆكە / 'emroke/: ناو. عەمرووكە؛ گیایەكە وەک گوڵەگەزیزە، دوو بست بەرز دەبێ، ڕەنگی شین و سپی و بنەوشە، لە مانگی بانەمەڕدا گوڵ دەردەكا، شیرەی لاسقەكانی زۆر لینجە و وەک تاڵ كێشی دێ ☰ گیاهی است

عەمرووكە / 'emrûke/: ☜ **عەمرۆكە**

عەمرە / 'emre/: ☜ **عومرە**

عەمە / 'eme/: ناو. ١. عەمبە؛ ئەنبە ٢. *[سووكەڵە]* عومر؛ تەمەن ‹عەمەدرێژ بی! ئەمە چ كارێ بوو كردت؟› ☰ ١. انبه ٢. عُمر

عەمەدرێژ / 'emed(i)rêj/: ☜ **عەمردرێژ**

عەمەل / 'emel/: ناو. عەمەڵ: ١. ئاكار؛ ڕەوشت ٢. برینكاری؛ نەشتەرگەری. هەروەها: **عەمەل كردن** ☰ ١. اخلاق ٢. عمل جراحی

عەمەلە / 'emele/: ناو. عەمەڵە؛ فەعلە؛ فەلە؛ كارگەر؛ كرێكار ☰ كارگر

عەمەڵ / 'emeł/: ☜ **عەمەل**

عەمەڵە / 'emełe/: ☜ **عەمەلە**

عەن / 'en/: ناو. عە؛ عەعا؛ پیسی؛ پیسایی بە زاراوەی منداڵان ☰ عن

عەنبار / 'enbar/: ناو. ١. ☜ **هەمار** ٢. ☜ **حەماڵ**

عەنباراو / 'enbaraw/: ☜ **هەماراو**

عەنبارەپۆ / 'enbarepo/: ☜ **عەمبارەپۆ**

عەنباڵ / 'enbał/: ☜ **حەماڵ**

عەنبەر / 'enber/: ☜ **عەمبەر**

عەنبەراوی / 'enberawî/: ناوەڵناو. عەنبەرین؛ تێكەڵ بە عەمبەر ☰ عنبرین

عەنبەربۆ / 'enberbo/: ☜ **عەمبەربۆ**

عەنبەرین / 'enberîn/: ☜ **عەنبەراوی**

عەنت / 'ent/: ناو. بوغز؛ ناخۆشەویستی ☰ كینە

عەنتەر / 'enter/: ناو. ئەنتەر؛ حەمتەر؛ حەنتەر؛ فلفل؛ قونسوور؛ مەیموونی لۆتی؛ چەشنێ مەیموون بە قوونی ڕووت و سوور و كلكی درێژەوە ☰ انتر

عەنتەرمەزاج / 'entermezac/: ناوەڵناو. *[پلار]* وازوازی؛ تاوتاوی؛ شێتەوزیرە؛ حولحولی؛ عەنتەرتەبیعەت؛ هەردەم لە سەر خەیاڵێک ☰ دمدمی

عەنتیک / 'entîk/: ناوەڵناو. ئەنتیک: ١. كەونارا؛ كەڤنارا؛ سەر بە سەردەمانی كۆن ٢. نەخت و هێژا ‹خۆشە سەرخۆشی ئەگەر تووشی ڕەفیقی تووش نەبی/ رابوێری هەر بە گۆرانی و قسەی عەنتیكەوە «بێكەس»› ☰ ١. آنتیک ٢. ارزنده

عەنتیكە١ / 'entîke/: ناو. ١. شتی زۆر بەقیمەت ٢. مرۆی قسەخۆش ٣. قسەی خۆش ☰ ١. بسیار با ارزش ٢. آدم خوش‌صحبت ٣. سخن طنزآمیز

عەنتیكە٢: ناوەڵناو. ١. ئەنتیک؛ نایاب ‹وەكوو ماسی بە سەربەستی، غەواسی گێژ و بن ئاوم/ لە بنكی بەحری فیكرا گەوهەری عەنتیكە دەردێنم «قانع»› ٢. *[پلار]* سەیر و سەمەرە ‹ئا ئەم كراسە عەنتیكە چییە كردووتە بەرت؟!› ☰ ١. عتیقە؛ آنتیک ٢. عجیب

عەنتیكەخانە / 'entîkexane/: ☜ **ئەنتیكەخانە**

عەنتیكەفرۆش / 'entîkef(i)roş/: ☜ **ئەنتیكەفرۆش**

عەنتین / 'entîn/: چاوگ. دژایەتی كردن؛ خۆش نەویستن؛ ڕک لێبوون ‹تە من دعەنتینی› ☰ عناد ورزیدن

عەنجور / 'encur/: ☜ **ئەنجوڕ**

عەنجووڕ / 'encûř/: ناو. خرچە؛ ئەنجوور؛ قەرە خرچە ☰ خربُزەی كال

عەندەلی / 'endelî/: ناو. جوڕەیەكی كاكۆڵدارە

▤ پرندەی کوچک کاکُل به سر

عەنرین / 'enʀîn/: ☜ **عنرین**

عەنزەرووت / 'enzeʀût/: ناو. ئەنزەرووت؛ گوژە؛ کووژەرە؛ شیلەی تاڵی برێ لە دارچک و دەوەنی بیاوانی بە ڕەنگی سوور یان زەرد کە زۆربەیان بۆ دەرمان ئەشێن ▤ انزروت

عەنقا / 'enqa/: ناو. سیمر؛ سیمورغ؛ سیرنگ؛ مەلێکی ئەفسانەیی، نمانای زیری کە گوایە لە کێفی قافدا دەژی ▤ سیمُرغ؛ عنقا

عەنناب / 'ennab/: ناو. بەرێکی سوورە لە سنجوو دەکا ▤ عناب

عەنوا / 'enwa/: ☜ **ئەنوا**

عەنی / 'enî/: ناو. ئەنی؛ هەنیە؛ توێڵ ▤ پیشانی

عەو / 'ew/: دەنگەناو. ١. عاء؛ عەء؛ وشەی دەنگدانی مێگەل ٢. عەف؛ حەپە ▤ ١. کلمەی نهیب به گله ٢. عَو؛ پارس سگ

عەوار / 'ewar/: ☜ **عەووار**

عەوام¹ / 'ewam/: ناو. خەڵکی ڕەشۆکی و نەخوێندەوار ‹عەوام لە عەوام قەت نابێ حاڵی/ کاسە پڕ نابێ لە گۆزەی خاڵی «فولکلور»› ▤ عوام

عەوام²: ئاوەڵناو. ڕەمەکی؛ ڕەشۆکی؛ نەخوێندەوار ‹خەڵکی عەوام› ▤ عامی

عەوامانە / 'ewamane/: ئاوەڵناو. ١. پێوەندیدار یان سەر بە خەڵکی نەخوێندەوار و ڕەشۆکی ٢. ڕەمەکی؛ بە شێوەی نازانستی یان نەنووسراو ‹شیعری عەوامانە› ▤ ١و٢. عامیانه

عەوان / 'ewan/: ئاوەڵناو. شووفار؛ شەیتانیکەر ▤ سخنچین

عەوت / 'ewt/: دەنگەناو. حەپە؛ عەف ▤ عَو؛ پارس سگ

عەوتەعەوت / 'ewte'ewt/: دەنگ. حەپەحەپ؛ عەف ـ عەف ▤ عَو ـ عَو سگ

عەودال / 'ewdał/: ئاوەڵناو. عەبدال؛ عەڤدال؛ عەودل؛ ئەودال؛ گەڕیدەی بێماڵ ‹لە ژێر زنجیر و کۆتا دەناڵی/ مەگەر دیوانەی، شێتی، عەودالی؟ «هێمن»› ▤ خانەبدوش

عەودڵ / 'ewdił/: ☜ **عەبدال**

عەور / 'ewʀ/: ☜ **عەڤر**

عەورەت / 'ewʀet/: ناو. ١. شەرمی ژن و پیاو ٢. *[کنایه]* عافرەت؛ ئافرەت ▤ ١. عورت ٢. زن؛ جنس دوم

عەوق / 'ewq/: ئاوەڵناو. ١. قەتیس؛ بێدەرەتان؛ دەگیر کەوتوو ٢. وەدرەنگکەوتوو ▤ ١. گیرافتاده ٢. به تأخیر افتاده

⊡ **عەوق مان**: پەک کەوتن؛ دۆخی لە گەڕ کەوتن ‹هاتۆتە سەر ئەمە لە سەرتدا سەر هەڵبڕە/ مەحوی! ئەم ئیشی خێرە لەسەر تۆیە ماوە عەوق «مەحوی»› ▤ وقفه روی دادن

عەولاد / 'ewlad/: ناو. مناڵ؛ ڕۆڵە ▤ اولاد

عەولە / 'ewle/: ئاوەڵناو. خاترجەم؛ ئارخەیان ▤ خاطرجمع

عەووار / 'ewwar/: ئاوەڵناو. عەوار؛ گیرۆدە ‹لە بەر باڵم عەووارم› ▤ گرفتار

عەوە / 'ewe/: ناو. دەرەقەت؛ عۆدە ‹هێندە بەهێزە کەس لە عەوەی نایە› ▤ عُهده

عەوەعەو / 'ewe'ew/: دەنگ. حەپەحەپ؛ وەڕەی سەگ ▤ عَو ـ عَو سگ

عەهد / 'ehd/: ناو. پەیمان؛ سۆز؛ بەڵێن؛ وەعد ▤ عهد

عەیار¹ / 'eyar/: ناو. ١. ڕێژەی کانزایەکی گرانبایی لە کانە یان ئالیاژێکدا ‹زێڕی هەژدە عەیار› ٢. پێستەی مەڕ و بزن ▤ ١. عیار ٢. پوست برکندەی بُز و گوسفند

⊡ **تەواوعەیار بوون**: بێخەوش بوون؛ هیچ دەخێلەی تێدا نەبوون ‹بەقال بەزازێکی ئەرمەنی بە ناوی سەعید، کوردێکی تەواوعەیار بوو

«هه‌ژار، چێشتی مجێور»› ■ خالص بودن

عه‌یار^{٢}: ئاوه‌لناو. ١. فێڵباز؛ گزیکار؛ داوباز ‹وه‌رامی داوه مه‌عشووقه‌ی عه‌یار/ وتی: خۆشه‌ویست بۆ من برینـدارا ... «قانع»› ٢. چه‌له‌نگ؛ نازفرۆش؛ به‌ته‌ور و تووز ‹ته‌سک و ته‌نک و ته‌یاره/ کچ بێوه‌ژن عه‌یاره! «فولکلۆر»› ■ ١. نیرنگباز ٢. عشوه‌گر

عه‌یارپێوی /'eyarpêwî/: ناو. ١. کاری ده‌سنیشان کردنی ڕێژه‌ی کانزایه‌کی گرانبایی له شتێکدا ٢. *[کیمیا]* کاری ده‌رخستنی ڕاده‌ی ماکی تێک‌ئالاو له تراوێکدا ■ ١و٢. عیارسنجی

عه‌یاره /'eyare/: ناو. حه‌یاره: ١. پێوانه ٢. به‌ردی ته‌رازوو ■ ١. پیمانه ٢. سنگ ترازو

عه‌یام /'eyam/: ناو. ڕۆژگار؛ ده‌مان؛ زه‌مانه ■ ایّام

عه‌یب /'eyb/: ناو. عه‌یو: ١. شووره؛ شووره‌یی؛ ئه‌وه‌ی که له‌گه‌ڵ داب و بایه‌خی کۆمه‌ڵگادا یه‌ک ناگرێته‌وه ٢. زه‌ده؛ نوقستانی ٣. *[کینایه]* عه‌وره‌ت ‹عه‌یبی بزن هه‌میشه دیاره› ■ ١. عار ٢. نقص ٣. اندام تناسلی

⊡ **عه‌یب بون:** ١. ناباو بوون ٢. کێشه هه‌بوون ■ ١. عیب بودن ٢. ایراد داشتن

عه‌یب پێوه نان: عه‌یب لێ نان؛ عه‌یب بۆ (که‌س یان شتێک) دۆزینه‌وه ■ عیب انداختن (به کس یا چیزی)

عه‌یب تێدا بون: نه‌قس له شتێکدا بوون ■ عیب داشتن

عه‌یب گرتن: خراپی شتێک گێڕانه‌وه ■ ایراد گرفتن

عه‌یب لێ په‌یدا بون: خه‌شدار بوون؛ عه‌یبدار بوون ■ ایراد داشتن

عه‌یب لێنان: ☜ **عه‌یب پێوه نان**

عه‌یبی شتێک بون: شتێک به عه‌یب زانین ‹ئه‌ی وه‌ته‌ن! که‌ی خۆش ئه‌بێتۆ زامی پڕئێش و به‌سۆت؟/ عه‌یبی بێ‌خێویت نه‌بێ، هه‌ر زێڕ و زیوه تان‌وپۆت «قانع»› ■ ننگ دانستن

پێ عه‌یب بون: به عه‌یب زانین؛ له لا عار بوون ‹تا ئه‌م دواییانه، له کوردستان و به‌تایبه‌ت شاری سنه‌دا، دوو پیشه پاوانی جوو بوو؛ یه‌که‌م بژیشکی و دووهه‌م زێڕینگه‌ری. ته‌نانه‌ت وایان لێ کردبوو، زۆرێک له موسوڵمانان پێیان عه‌یب بوو زێڕ بفرۆشن یان بژیشکی بخوێنن! «*مه‌شاهیر*»› ■ عیب آمدن

عه‌یبار /'eybar/: ☜ **عه‌یبدار**

عه‌یبدار /'eybdar/: ئاوه‌لناو. عه‌یبار؛ زه‌ده‌دار ■ معیوب

عه‌یبدۆز /'eybdoz/: ئاوه‌لناو. ١. تایبه‌تمه‌ندی که‌سێ یا ده‌زگایێ که عه‌یب و نه‌قسی که‌سێ یا شتێ ده‌دۆزێته‌وه ٢. لێگر؛ ئیرادگر؛ تایبه‌تمه‌ندی که‌سێ که هه‌میشه له عه‌یب و که‌مایه‌سی ده‌گه‌ڕێ ■ ١. عیب‌یاب ٢. ایرادگیر

عه‌یبگر /'eybgir/: ئاوه‌لناو. لێگر؛ ئیرادگر؛ خووگرتوو به عه‌یب گرتن ■ عیبجو

عه‌یبوعار /'eyb û 'ar/: ناو. شووره‌یی و نه‌گونجاوی ‹ئازیز پرسیارێ عه‌یبوعار نییه/ ئه‌مساڵ مه‌یله‌که‌ت وێنه‌ی پار نییه «فولکلۆر»› ■ عیب‌وعار

عه‌یبه /'eybe/: ناو. عه‌یب‌وعار؛ کاری شووره‌یی ‹ئه‌م ژنه‌تیوه عه‌یبه نازانێ› ■ عار

عه‌یبه‌ت /'eybet/: ☜ **حه‌یبه‌ت**

عه‌یبه‌تان /'eybetan/: ☜ **حه‌یبه‌ت**

عه‌ید /'eyd/: ناو. عید؛ جه‌ژن ■ عید

⊡ **عه‌یدا مه‌زن:** عیدا مه‌زن؛ عید قوروو؛ عه‌ید قوروان؛ جێژنی قوربان ■ عید قربان

عه‌یش /'eyş/: ناو. خۆشگوزه‌رانی؛ ڕه‌وتی خۆش ڕابواردن ■ عیش

عەی . عەی /'ey 'ey/: دەنگ. ١. وشەی سەیرمان ٢. دەنگی لێخوڕینی مێگەل ☰ ١. وە؛ کلمەی تعجب ٢. کلمەی راندن گلە

عەیلەمەن /'eylemen/: ☜ **عاینەمەل**

عەین١ /'eyn/: ناو. ناوی عەرەبی پیتی حەڤدەهەمینی ئەلفوبێی زمانی کوردی ☰ حرف عَین

عەین٢: ☜ **عەینەن**

عەین٣: ئامراز. وەکوو؛ هەر وەک ‹عەین تۆ ئەنووسێ› ☰ عینِ

عەینک /'eynik/: ناو. ئاوێنە؛ ئایەنە؛ جام ☰ آیینە

عەینومەغان /'eyn û meğan/: ☜ **عەینەن**

عەینومەین /'eyn û meyn/: ☜ **عەینەن**

عەینەت /'eynet/: ☜ **عەینەن**

عەینەک /'eynek/: ناو. چاویلکە ☰ عینک

عەینەکی /'eynekî/: ئاوەڵناو. چاویلکەیی؛ چاڤکی؛ بەرچاڤکی؛ چاویلکە لە چاو ☰ عینکی

عەینەمەل /'eynemel/: ناو. ١. ☜ **عاینەمەل** ٢. کانیاوێ کە ئاوی لە مەزرا دەپرژێنن، خەزایی پێوە دێت ☰ ١. ☜ **عاینەمەل** ٢. چشمەای کە آبش را برای جلب سار ملخ‌خوار، بر کشتزار می‌پاشند

عەینەن /'eynen/: ئاوەڵکار. عەین؛ عەینومەغان؛ عەینومەین؛ عەینەت؛ تەواو وەک ☰ عیناً

عەیو /'eyw/: ☜ **عەیب**

عیار /'(i)yar/: ناو. چەرم؛ پێست؛ کەوڵ ☰ چرم

عیبادەت /'îbadet/: ناو. کار و ڕەوتی پەرستن و بەندایەتی نیشان دان ☰ عبادت

عیبرانی /'îbranî/: ناو. ١. هۆزی سامی لە فەلەستینی کۆندا کە بە زمانی عیبری دەئاخاوتن و جوولەکەی ئێستا خۆیان لەو هۆزە دەزانن ٢. هەر یەکە لە کەسانی ئەو هۆزە ☰ ١و٢. عبرانی

عیبری /'îbrî/: ناو. ١. لە زمانگەلی سامی کە خەڵکی کەونارای فەلستین قسەیان پێ دەکرد ٢. زمانی ئایینی جوو ☰ ١و٢. عبری

عید /'îd/: ☜ **عەید**

▣ **عید ڕۆژە**: جەژنی ڕەمەزان ☰ عید فطر

عید قوروان: ☜ **عەیدا مەزن**

عید قوربو: ☜ **عەیدا مەزن**

عید گەپ: جەژنی نەورۆز ☰ عید نوروز

عیدا مەزن: ☜ **عەیدا مەزن**

عیددە /'îdde/: ناو. *[شەرع]* ئاڤێر؛ حەیبە؛ ماوەیێ کە ژن پاش تەڵاق یان شوو مردن، مافی مێردکردنەوەی نییە ☰ عِدّە

عیرفان /'îrfan/: ناو. بڕوا بە دۆزینەوەی ڕاز و نهێنی دنیا، بە بیر کردنەوە و ڕامان و تێهەڵچوونی ڕۆح (نە لە ڕێی تاقی کردنەوە و بەڵگەی زانستییەوە) ☰ عرفان

عیرفانی /'îrfanî/: ئاوەڵناو. عاریفانە؛ سەر بە عیرفان ‹هۆنراوەی عیرفانی› ☰ عرفانی

عیرفایی /'îrfayî/: ناو. جۆرێک کورتانی قوڵ و نەرم بۆ سواری ☰ نوعی پالان نرم و کوتاه برای سواری

عیزرایل /'îzrayil/: ناو. پێمێرد؛ فریشتەی گیان‌کێشان ☰ عزرائیل

عیسایی /'îsayî/: ئاوەڵناو. ١. سەر بە عیسای پێغەمبەر ٢. کریستیان؛ مەسیحی ☰ ١. عیسوی ٢. مسیحی

عیسک /'îsk/: ناو. نزگەرە؛ ئیسکە ☰ سکسکە

عیشا /'îşa/: ناو. ١. نوێژی خەوتنان ٢. *[کینایە]* هیچ ‹هێندە فەقیرە عیشایە خودای شک نابا› ☰ ١. نماز عشاء ٢. هیچ

عیشت /'îşt/: ناو. زللەی لە پشت مل ☰ پس‌گردنی

عیشق /'îşq/: ناو. عەشق؛ ئەشق؛ ئیشق؛ ئەشک؛ ئەڤین؛ ئەوین؛ دلداری ☰ عشق

عیشقاو /'îşqaw/: ناو. *[شوورەیی]* تەڕایی سەر نێرینەی پیاو لە کاتی تاودانی جینسیدا ☰ وَدی

عیشوە /'îşwe/: ناو. کەشم؛ ناز؛ ناز و نیمناز ☰ عشوە

عیشوەفرۆش /'îşwef(i)roş/: ئاوەڵناو. نازکەر؛ عیشوەگەر ‹گوتی: ئەی نازەنینی عیشوەفرۆش!/ کەمکەمە دیارە بێوەفایی تۆش «هێمن»› ☰ عشوەگر؛ طناز

عیفریت /'îfrît/: ناو. *[باوەڕی کۆن]* دێو؛ جنۆکەی زەبەلاح ☰ عفریت

عیلاج /'îlac/: ☜ **عەلاج**

عیلاقە /'îlaqe/: ناو. پەیوەندی ☰ ارتباط

▣ **عیلاقە کردن:** *[کینایە، شوورەیی]* سەرجێیی کردن؛ جووت بوونی نێر و مێ ☰ عمل جنسی انجام دادن

عیلک /'îlk/: ناو. تەڕپیرەژن یا پیاوی دڵتەڕ ☰ پیرمرد یا پیرزنی کە مانند جوانان رفتار کند

عیلم /'îl(i)m/: ناو. زانست؛ زانیاری ☰ علم

▣ **عیلمی غەیب:** پێوارناسی؛ زانستی ڕازە نهێنییەکان ☰ علم غیب

عیلمە /'îlme/: ناو. هێلمە؛ ئیلمە؛ گرێ مافوورە ☰ گرە قالی

عیمالە /'îmale/: ناو. ئیمالە؛ دەستوور؛ حوقنە؛ ئامرازی تێڕۆ کردنی تراوی زگشۆر بۆ ناو زگ ☰ امالە

▣ **عیمالە کردن:** خاوێن کردنەوەی ڕیخۆڵە بە تێڕۆ کردنی زگشۆر بە ناو زگدا ☰ امالە کردن

عینوان /'înwan/: ناو. ١. ناز و فیز لە بەر جوانی ‹سیاسیەکانمان هێند بە عینوانن/ خەڵک بە مەخلووقی خۆیان ئەزانن «پیرەمێرد»› ٢. ناو و ناوبانگ ‹ئەی وەتەن ڕۆم و عەجەم موشتاقی کوردستانتە/ ئیفتیخاری میللەتی کورد شەوکەتی عینوانتە «حەمدی ساحیبقەران»› ☰ ١. تکبر و ناز ٢. آوازە

عیو /'îw/: دەنگ. ١. دەنگێ کە لە کاتی شادی و داوەتدا دەگوترێ ‹زاوای بەر دەرگای ئاواتی دڵ، عیو/ بووکی ڕازاوەی جوانتر لە گوڵ، عیو «گۆران»› ٢. دەنگێ بۆ ڕاو نان ☰ ١. بانگ شادی ٢. صدایی برای راندن

عیوونای /'îwnay/: چاوگ. قریواندن ☰ چاوگ

عێ /'ê/: ناو. ناوی پیتی حەڤدەهەمینی ئەلفوبێی زمانی کوردی ☰ عَین؛ هفدهمین حرف الفبای زبان کُردی

عێجز /'êciz/: ☜ **عاجز**

عێدز /'êdiz/: ☜ **عاجز**

عێزەت /'êzet/: ناو. حورمەت؛ ڕێز ☰ عزّت؛ احترام

عێل /'êl/: ناو. عێڵ؛ خێڵ؛ ڕەوەند؛ کۆچەر ☰ ایل

عێلات /'êlat/: ناو. ئەو تیرە ڕەوەندانەی دەچنە زۆزان ☰ ایلات

عێلاتی /'êlatî/: ئاوەڵناو. سەر بە عێلات ☰ ایلاتی

عێلجارێ /'êlcarê/: ناو. زبارە؛ گەل؛ هەرەوەز؛ کاری بە کۆمەڵ ☰ ایلجار

عێلی /'êlî/: ئاوەڵناو. بڵند ☰ بلند

عێڵ /'êł/: ☜ **عێل**

عێنگرین /'êng(i)rîn/: ☜ **عنرین**

عێو /'êw/: دەنگەناو. وشەی دەنگ دانی ڕان ☰ صوت راندن گلە

▣ **عێو کردن:** هۆی کردن؛ دەنگ دانی ڕان ‹خەیاڵم وا بوو گۆچانی نەسیحەت هەڵگرم بۆ ڕان/ وەکوو موسا لە دەشتی ئەقدەسا، شوانانە هەر عێو کەم «قانع»› ☰ هی کردن بە گلە

عێوارەش /'êwareş/: ناو. گەردەلوول؛ گێژەڵووکە؛ تۆز و بای توند ☰ گردباد

غ

غ / ğ/: پیت. نیشانەی پیتی هەژدەهەمی ئەلفوبێی زمانی کوردی ▤ غ؛ نشانەی حرف هجدهم الفبای کُردی

غ / ği/: ناو. ناوی پیتی هەژدەهەمی ئەلفوبێی زمانی کوردی ▤ غ؛ حرف هجدهم الفبای کُردی

غائیز / ğa'îz/: ناو. غایس: ۱. چۆنیەتی فل بوون و بوورانەوە لە گەرمان ۲. چۆنیەتی ڕەق بوون و تەزین لە سەرمان ✻ هەروەها: **غائیز کەوتن** ▤ ۱. بی‌حالی از گرما ۲. کرخی از سرما

غاپۆرە / ğapore/: ئاوەڵناو. سەرقاڵ؛ زۆر خەریک بە کارەوە ▤ سرگرم کار

غار / ğar/: ناو. ۱. ئەشکەوت؛ شکەفت؛ هلۆلی و ڕەهۆلی سروشتی لە کێودا ‹جە هیچ مەنزڵێ نەگێرمێ قەرار/ تا بشمێ وە بان پای دامان غار «سەیدی»› ۲. دڕک؛ دڕوو؛ چقڵ ۳. بەز؛ چوارە؛ کاری بە هەڵەداوان و پڕتاو ڕۆیشتن ٤. زەمینی ڕەق و پتەو ٥. چۆنیەتی سوور و سەخت بوونەوەی سواڵەت و ... لە ئاگردا ٦. هەڵمات؛ کەللا ▤ ۱. غار ۲. خار ۳. دو؛ تاخت ۴. زمین سخت ۵. حالت سُرخ و سخت شدن سُفال و ... بر آتش ۶. تیله

⊡ **غار پێ دان:** ☜ **غار پێ کردن**

غار پێ کردن: غار دان؛ غار پێ دان؛ تاو دان؛ لنگار دان ▤ دواندن؛ چهارنعل تازاندن

غار دان: غار کردن؛ غار کرن؛ ڕاکردن؛ بەزین؛ هەڵاتن؛ خار دان ▤ دویدن؛ تاختن

غار کردن: ☜ **غار دان**

غار کرن: ۱. بە سەر دوژمندا دان ۲. ☜ **غار دان** ▤ ۱. بر دشمن تاختن ۲. ☜ **غار دان**

غارا^{۱} / ğara/: ناو. خارا؛ پارچەیەکی بەناوبانگە ‹جلکی هەموو غارا و دارایە› ▤ نوعی پارچه

غارا^{۲}: ئاوەڵناو. ۱. لە کار دەرهاتوو ۲. لە کلدا سوورەوەبوو ▤ ۱. کارکُشته ۲. در کوره پُخته

غاران / ğaran/: چاوگ. تێنەپەڕ. //غارای؛ دەغارێی؛ بغارێ// غارین؛ خاران: ۱. سوور و سەخت بوونەوە (سواڵەت و ...) لە ئاگردا ۲. دەباخی بوونی پێست ۳. *[مەجاز]* ئەزموون دەسکەوتن و فێر بوونی کار ▤ ۱. سُرخ و سخت شدن (سُفال و ...) در آتش ۲. دبّاغی شدن پوست ۳. تجربه دیدن و کار یاد گرفتن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: غاراو/ چاوگی نەرێنی: نەغاران

غاراندن / ğarandin/: ☜ **خاراندن**

غاراو / ğaraw/: ئاوەڵناو. غاریو؛ خاراو: ۱. لە کوورە دەرهاتوو (سواڵەت) ۲. دەباخدراو (پێست) ۳. *[مەجاز]* فێرەکار کراو (لەش) ▤ ۱. از کوره

درآمده (سُفال و ...) ٢. دباغی شده (پوست) ٣. آزموده و کاری

غارپێدەر / ğarpêder/: ناو. ڕەتێنەر؛ ئەوەی دەبێتە هۆی غار دانی گیاندار یان شتێک ☰ دواننده

غارغارۆکێن / ğarğarokên/: ☜ **غارغارێن**

غارغارێن / ğarğarên/: ناو. غارغارۆکێن: ١. گرێوە ڕا؛ گرێوە غار؛ خارخارێن ٢. تارتارێن؛ تەڕاتێن؛ ڕەم و ڕەمبازی ☰ ١. مسابقەی دو ٢. تاخت‌وتاز

غارگە / ğarge/: ناو. شوێنی غاردان ☰ میدان تاختن

غارناسی / ğarnasî/: ناو. زانستی ناسینی ئەشکەوت و چۆنیەتی و تەمەنی بەدی‌هاتنیان ☰ غارشناسی

غارنشین / ğarn(i)şîn/: ئاوەڵناو. نیشتەجێی غار ☰ غارنشین

غارنشینی / ğarn(i)şînî/: ناو. ئەشکەوت‌نشینی: ١. لە نێو ئەشکەوتدا ژیان ٢. قۆناغێک لە ژیانی سەرەتایی مرۆ کە خەڵک لە ئەشکەوتدا دەژیان ☰ ١و٢. غارنشینی

غارەک / ğarek/: ناو. کاری لەناکاو بە سەردا دان ☰ یورش ناگهانی

غارین / ğarîn/: ☜ **غاران**

غاریو / ğarîw/: ☜ **غاراو**

غاز / ğaz/: ناو. ١. سکەی دەغەل ٢. گاز ٣. ☜ **قاز** ☰ ١. سکەی تقلبی ٢. گاز ٣. ☜ **قاز**

غازوق / ğazuq/: ☜ **خازوق**

غازە / ğaze/: ناو. سوهراف؛ سۆراف؛ سووراو؛ سووراڤک؛ سووراوی خۆ جوان کردن ☰ غازە

غازی / ğazî/: ناو. جۆرێ سکەی لە زێڕ و زیوی ترکانی عوسمانی ☰ نوعی سکەی طلا و نُقرەی عُثمانی

غافڵ / ğafił/: ☜ **خافڵ**

غافڵان / ğaf(i)łan/: ☜ **خافڵان**

غافڵاندن / ğaf(i)łandin/: ☜ **خافڵاندن**

غافڵگیر / ğafiłgîr/: ئاوەڵناو. بێ‌ئاگاداری؛ ناکامگیر؛ تووشی بارودۆخی پێش‌بینی نەکراو ☰ غافلگیر

▣ **غافڵگیر بون:** ئامادە نەبوون بۆ ڕووبەڕوو بوونەوە لەگەڵ ڕووداوێکدا ‹کە بابی دیت غافڵگیر بوو، نەیتوانی جگەرەکەی بشارێتەوە›.
هەروەها: **غافڵگیر کردن** ☰ غافلگیر شدن

غاڵب / ğałib/: ئاوەڵناو. سەرکەوتوو؛ چێر؛ زاڵ ☰ غالب

غاڵبە / ğałbe/: ئاوەڵناو. پڕایی؛ زۆرینەی؛ زۆربەی ‹غاڵبەی خەڵک دەستەنگن و ناتوانن بە باشی بە سەلامەتییان ڕابگەن› ☰ اکثریت

غاڵیگە / ğałîge/: ☜ **خاڵیگە**

غایان / ğayan/: چاوگ. خایان؛ پێچوونی ماوە؛ ڕابردنی دەم و کات ☰ وقت/ زمان بردن

غایاندن / ğayandin/: ☜ **خایاندن**

غایب / ğayib/: ئاوەڵناو. نەهاتوو ‹ئازاد دوێنێ غایب بوو› ☰ غایب

غایس / ğayis/: ☜ **غائیز**

غایلە / ğayle/: ناو. ختوورە؛ دڵەڕاوکێ و نیگەرانی ☰ تشویش و نگرانی

▣ **غایلە کردن:** تووشی دڵەڕاوکێ بوون ‹دڵت غایلە نەکا! زۆر جێی متمانەیە› ☰ دچار تشویش و نگرانی شدن

غاین / ğayin/: ☜ **خاین**

غڕ / ğiř/: ☜ **خڕ^{2}ـ١**

غز^{1} / ğiz/: ناو. سەرڕێژی هەویری هەڵهاتوو و ماستی ترشاو ☰ سرریز خمیر تخمیر شده و ماست تُرشیده

غز^{2}: ☜ **خز^{2}**

غزسه / ğizse/: ناو. ڕەوتی ترشانی هەویر یان ماست ☰ فرایند تُرشیدن خمیر یا ماست

غلفۆش / ğilfoş/: ناو. سلـپە؛ تلـتەی نیشـتوو ☰ دُرد؛ تُفاله

غللۆر١ / ğillor/: ناو. ئۆتوز؛ غلـۆر؛ خلـۆر؛ خللـۆر؛ گلار؛ تل ☰ غلت

⊡ **غللۆر بوونەوە:** خلۆر بوونەوە؛ تل بوونەوە؛ تلـەو بوون. هەروەها: **غللـۆر کردنـەوە** ☰ غلتیـدن از بالا به پایین

غللور٢: ئاوەڵناو. غلور: ١. لە بەر قەڵـەوی بـزۆز و دانەسەکناو (گا) ٢. */کینایـە، پلار/* غـور؛ خۆبـایی؛ بادیهەوا (بـە هـۆی دەسـەڵات، دەوڵـەمەندی یـان جـوانی) ‹... پـەت شـل کـردنی قاسـم، شـیووعی بەربـەرەڵا کـرد. وەهـا غللـوور و یەرغـە ببـوون بـە هەزاران لغـاو ڕام نـەدەکران ... «هـەژار، چێشـتی مجێور»› ☰ ١. فربه و سرکش (گاو) ٢. سـرکش و مغرور (از قدرت، ثروت یا زیبایی)

غلور / ğ(i)lur/: ☜ **غللور**

غلۆر / ğ(i)lor/: ☜ **غللۆر**

غلەغل / ğ(i)leğil/: ☜ **خلەخل**

غڵت / ğiłt/: ناو. ڕاوە؛ وڕاوە؛ وڕینە؛ وڕێنە؛ خوتـە؛ گلتە؛ غڵتە؛ هوڕێنە ☰ هذیان

غڵتاندن / ğiłtandin/: چاوگ. ڕاوانـدن؛ وەڕینـە کردن ☰ هذیان گفتن

غڵتە / ğiłte/: ☜ **غڵت**

غڵتەغڵت / ğiłteğiłt/: ناو. غڵتەی لە سـەر یـەک ☰ هذیان مداوم

غنـزیل / ğinzîl/: ئاوەڵـناو. ١. سەرسـەخت؛ پێچەقێن ٢. زاڵم؛ ناحەقیکار ☰ ١. سرسـخت ٢. ظالم

غوباب / ğubab/: ناو. ١. بوغـە؛ گـای غللـوور ٢. بەرخەبەبە؛ بەرچێڵە؛ غەبغەبـە ☰ ١. گـاو فربـه و سرکش ٢. غبغب

غوربەت / ğurbet/: نـاو. غوروەت: ١. دوورەوڵات؛ دووروەڵات؛ دوورولات؛ جێگەی دوور لـە زێـد و نیشـتمان ٢. غـەریبی؛ نەناسـیاوی؛ دۆخ یـان چۆنیەتی نامۆ بوون ☰ ١. غُربت ٢. غریبی

غورچ / ğurç/: ناو. بەرانی شاخدار ☰ قوچ

غورفی / ğurfî/: ☜ **خەرفاو**

غوروەت / ğurwet/: ☜ **غوربەت**

غوڕاب / ğuřab/: ناو. غـوڕڕاب؛ گەرمـە؛ قـووڵایی (خەو) ‹... حاکم لـە غوڕابـی خـەو ڕادەپـەڕێنێ و شێتانە بـە پیژامـەوە ڕا دەکـا بزانـێ لـەم جەنگـەی گەرمایەدا چ قەوماوە؟ «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ خواب عمیق

غوڕابی / ğuřabî/: ناو. قوڕابی؛ جۆرێ شیرنی بـە ئارد و شەکر ☰ نوعی شیرینی

غوڕڕاب / ğuřřab/: ☜ **غوڕاب**

غـوڕە / ğuře/: ەنـاو. ١. گـــوڕە؛ خـــرۆش ٢. کێبەرکێی خوێندنی کەو ‹لێی گەڕە دەندووکی بە بەرد تیژ بکـا/ غـوڕە بکـا و بـانگی کـوڕ و کیـژ بکـا «ئاوات»› ☰ ١. خروش ٢. مسابقەی کبک‌خوانی

غوڕەکەو / ğuřekew/: ناو. کاری کەو لە بەر یەک ڕاگرتن کە بۆ یەکتر بخوێنن ☰ عمل کبک را در مقابل هم گذاشتن تا در برابر هم بخوانند

غوژ / ğuj/: ئاوەڵناو. داماو؛ دژ؛ کز؛ کزوولکەکردوو ☰ کزکرده

غوسڵ / ğus(i)ł/: نـاو. */شـەرع/* عوسـڵ؛ وسـڵ؛ بسـمیل؛ کـاری خـۆ شـتن بـە ئـاو، بـە ڕێوڕەسمێکی تایبەتی بۆ پاک بوونەوە و نزیکی لە خودا ‹غوسـڵ لـە هـەر ئایینێکـدا ڕێوڕەسمـی تایبەت بە خۆی هەیە› ☰ غُسل

▣ **غوسڵی تەعمید:** */ئایین/* کاری شۆردنی لەش بە ئاو پێدا کـردن یـا پڕشـانی ئـاوی پـیرۆز بـە ڕێوڕەسمێکی تایبـەت بـۆ وەرگـرتنی دیـن، بەتایبەت دینی مەسیح ☰ غسل تعمید

▣ **غوسڵ دان:** :*[شەرع]* ١. شۆردنی لەشی مردوو، پێش کفن و دەفن، بەپێی فەرمانی شەرع ٢. ☜ **غوسڵ کردن** ▤ ١. غُسل دادن ٢. ☜ **غوسڵ کردن**

غوسڵ کردن: *[شەرع]* غوسڵ دان؛ لەشپیسی دەرکردن ▤ غُسل کردن

غولام / ğulam/: ناو. غوڵام؛ خولام: ١. خزمەتکار؛ نۆکەر ٢. بەنی؛ کۆیلە ▤ ١. نوکر ٢. بنده

غولامەتی / ğulametî/: ناو. نۆکەری؛ خولامەتی ▤ غُلامی

غولۆلیف / ğulolîf/: ناو. ئەشکەوت ▤ غار

غولە / ğule/: ناو. چین؛ چینی پرچ و... ▤ چین و شکن

غوڵام / ğułam/: ☜ **غولام**

غوڵامانە / ğułamane/: ☜ **خوڵامانە**

غوڵغوڵە / ğułğułe/: ناو. هەرا- هەرا؛ زەنا- زەنا ▤ غُلغُله

غوڵە / ğułe/: ناو. دەنگی دووری لێڵ و نامەعلووم ▤ صدای از دور و نامفهوم

غوڵەغوڵ / ğułeğuł/: ناو. دەنگەدەنگی لە دوورەوە و لێڵ کە لێ تێنەگەی ▤ سر و صدای از دور و نامفهوم

غومار[١] / ğumar/: ناو. تۆز؛ تۆز وخۆڵ؛ خاک و خۆڵ؛ تەپوتۆز ▤ گرد و غبار

غومار[٢]: ئاوەڵناو. خومار؛ مەست (چاو) ▤ خُمار

غونچە / ğunçe/: ☜ **خونچە**

غونچەدەم / ğunçedem/: ئاوەڵناو. دەمخونچە؛ دەمتەنگ؛ نوقڵەدەم؛ بە دەمێکی وەک خونچە بچووک و جوانەوە ‹بە دەستی غونچەدەمێ دەستی دا کە بەیعەت بۆم/ چ ئارەزوومە لە «عیسا» دەم و لە «مووسا» دەست؟! «مەحوی»› ▤ غُنچەدهان

غۆری / ğorî/: ناو. قۆری؛ چادان ▤ قوری

غۆڕ / ğoř/: ☜ **قۆڕ**

غۆڕی / ğořî/: ☜ **قۆڕی-١**

غووشە / ğûşe/: ناو. ١. هێشوو؛ وشی؛ هووشی ٢. گوڵەدەخڵ ▤ ١. خوشەی میوه ٢. خوشەی غله

غوول / ğûl/: ناو. *[فەرهەنگی خەڵکی]* دێو؛ ئەرژەنگ؛ درنج؛ هەوولا؛ خوول؛ بوونەوەرێکی خەیاڵی ▤ غول

غەبغەب / ğebğeb/: ☜ **غەبغەبە**

غەبغەبە / ğebğebe/: ناو. غەبغەب؛ بەرچێڵە؛ بەرخەبەبە ▤ غبغب

غەدار / ğedar/: ئاوەڵناو. ١. پەیمانشکێن؛ بێبەڵێن؛ بێبەینەت ٢. زاڵم؛ ناحەقیکار ▤ ١. پیمانشکن ٢. ظالم

غەدارە / ğedare/: ناو. جۆرێ شمشێری کورت و دەمپان ▤ قدّاره

غەدداری / ğeddarî/: ناو. کامباخی؛ پەیمان شکێنی ▤ عهدشکنی

غەدر / ğed(i)r/: ناو. ١. پەیمانشکێنی؛ بێبەڵێنی ٢. ناهەقی و زوڵم ٣. خەیانەت. هەروەها: **غەدر کردن؛ غەدر لێ کران؛ غەدر لێ کردن** ▤ ١. عهدشکنی ٢. غدر ٣. خیانت

غەربەنگ / ğerbeng/: ناو. گیایەکە تۆمێکی وردی وەک تۆم خاشخاش دەگرێ ▤ گیاه هره

غەربیل / ğerbîl/: ناو. بێژنگ ▤ غربال

غەردەل / ğerdel/: ☜ **خەرتەلە**

غەرغەرە / ğerğere/: ناو. غەڕغەڕە: ١. کاری ئاو یان تراوی دەرمان لە دەم و گەروو وەردان و شۆردنی قوڕگ و بنزار ‹ غەرغەرەی ئاوخوێ بۆ پەتا زۆر باشە› ٢. تراوی تایبەت بۆ شۆردنی دەم و گەروو ‹غەڕغەڕەشی بۆم نووسیوە› ٣. غەڕەغەڕە؛ قڕقڕە؛ مەکارە ▤ ١و٢. غَرغَره ٣. قِرقِره

▣ **غەرغەرە کردن:** ئاو لە دەم و گەروو دان

‹شەوان پێش خەو ئاوخوێ غەرغەرە بکە!› 📚 غَرغَرە کردن

غەرق / ğerq/: ئاوەڵناو. نوقم؛ نوقمەسار؛ نخرۆ 📚 غرق

◘ **غەرق بون**: نوقم بوون 📚 غرق شدن

غەرقە / ğerqe/: ناو. دۆشەکی منداڵان کە نایلۆنی تێ دەخەن 📚 تشک با برگ نایلونی برای کودکان

غەرە / ğere/: ناو. هێلم؛ جۆرێ چرێشی دارتاشان 📚 چسب نجّاری

غەرەز / ğerez/: ناو. ١. کینە؛ قین؛ ڕک ٢. مەبەست؛ نیاز 📚 ١. کینە ٢. قصد؛ منظور

◘ **غەرەز لە دڵدا بون**: ڕک و قین لە دڵدا بوون 📚 کینە به دل داشتن

غەرەزن١ / ğerezin/: ناو. غەرەزەنگ؛ خەرەزەنگ؛ خەرزڕ؛ زنجیری دەستی چاروادار 📚 زنجیر چاردوال

غەرەزن٢: ناو. ڕکوونی؛ قینەون؛ قینلەدڵ؛ ڕکلەزک. هەروەها: **غەرەزنی** 📚 کینەتوز

غەرەزەنگ / ğerezeng/: ☜ **غەرەزن**١

غەریب / ğerîb/: ئاوەڵناو. غەریو: ١. دوور لە زێد و نیشتمان ‹نە خوێش نە دڵسۆز نە دۆس جاران/ غەریب و بێکەس، دوورکەفتەی شاران «شێخ نەسیم مەردۆخی»› ٢. بەستەزمان و گێلۆکە ٣. خەمین؛ خەمبار ‹سبەینێ هەستە مەوەستە خەبەر بگەینە وڵات/ دیارە چەندە حەزین و غەریب و بێکەیفین «حاجی قادر»› ٤. سەیر؛ سەمەرە ‹بە دەوری قوتبی دەم، خەتتی عیزارت دایرەی کێشا/ ئوفوق بۆتە موعەددل، پێم غەریبە هەیئەتی جوانت «شەفیعی بۆکانی»› 📚 ١. غریب ٢. سادەدل ٣. حزین ۴. عجیب

غەریبسنجان / ğerîbsincan/: ناو. تەختەپیتی؛ جووجە 📚 ساس

غەریبکوژ / ğerîbkuj/: ☜ **بێکەس‌کوژ**

غەریبگەز / ğerîbgez/: ناو. چەشنێ گەنە کە چز پێوەدانی لە کەسانی نامۆدا دەبێتە هۆی یاو و نەخۆشی 📚 غریب‌گز

غەریبۆک / ğerîbok/: ناو. جۆرێ هەرمێ 📚 نوعی گلابی

غەریبە / ğerîbe/: ئاوەڵناو. نەناس: ١. نامۆ؛ غەریب؛ بێگانە؛ غەوارە؛ هاقی؛ ڕەمەن ‹هەموو نامۆن و من تاک و غەریبەم/ نەماوە ئاشنا بۆ کوێ نەزەر کەم؟ «جەلال مەلەکشا»› ٢. بیانی؛ بیانە؛ نەژناس؛ نائاشنا؛ نەناسراو؛ نەناسیاو ‹دەرگا لە مرۆی غەریبە مەکەوە!› 📚 ١و٢. غریبه

غەریبەیی / ğerîbeyî/: ناو. نامۆیی؛ بێگانەیی 📚 بیگانگی

غەریبی / ğerîbî/: ناو. دوورولاتی؛ دوورەوڵاتی؛ نەناسیاوی؛ دۆخ یان چۆنیەتی نامۆ بوون 📚 غریبی

◘ **غەریبی کردن**: نامۆیی کردن: ١. بە هۆی کەس‌نەناسینەوە، بێ‌تاقەت و دڵتەنگ بوون ‹غەریبی مەکە وەرە لامان دانیشە با دوو قسە بکەین› ٢. بە هۆی نەناسینی شوێن و جێگای دەور و بەرەوە، مات و کز بوون و دوور گرتن 📚 ١و٢. غریبی کردن

کەوتنە غەریبی: کەفتنە غوربەت؛ لە دیاری نامۆ گیرسانەوە 📚 به دیار غُربت افتادن

غەریزە / ğerîze/: ناو. خۆماک؛ خدوو: ١. توانایی، لێهاتووی و باری سروشتی یان میراتی لە هەر شتێکدا ٢. هۆکاری سروشتی یان ژینیتیکی بۆ کردەوە و کاردانەوەگەلی ناویستەکی و خۆبەخۆیی 📚 ١و٢. غریزه

غەریو / ğerîw/: ☜ **غەریب**

غەرێز / ğerêz/: ناو. گیای بژار؛ گیای خۆڕسک کە زیانی بۆ گیای پێویست هەیە 📚 گیاه هرز

غەڕاندن / ğeřandin/: چاوگ. بە هەڵە بردن؛ فریو دان ▤ فریب دادن

غەڕغەڕە / ğeřğeře/: ناو. ١. ئاویلکە؛ گیانەلاو؛ دەمی سەرەمەرگ ٢. ☜ **غەرغەرە** ▤ ١. حالت نزع ٢. ☜ **غەرغەرە**

غەڕە / ğeře/: ئاوەڵناو. بادیهەوا؛ غللوور؛ لەخۆبایی ‹لە خەی غەڕە بووە و هەر کارێک بیهەوێ دەیکا› ▤ مغرور

غەڕەغەڕە / ğeřeğeře/: ☜ **غەرغەرە ـ٣**

غەڕین / ğeřîn/: چاوگ. هەڵخەڵەتان؛ فریو خواردن ▤ فریب خوردن

غەز / ğez/: ناو. خەز؛ دەڵەک؛ جانەوەرێکە، کەوڵی بەنرخە ▤ خز

غەزا / ğeza/: ناو. ١. چێشت؛ خواردەمەنی ٢. *[ئیسلام]* شەڕی ئایینی؛ شەڕ بۆ ڕەزای خوا ▤ ١. غذا ٢. جهاد؛ غزا

غەزاخۆری / ğezaxorî/: ناو. چێشتخانە؛ خواردنگە ▤ غذاخوری

غەزال / ğezal/: ☜ **غەزاڵ**

غەزاڵ / ğezał/: ناو. غەزال؛ کەژاڵ؛ خەزاڵ؛ خەزال؛ کەژەڵ؛ مەراڵ؛ ماراڵ؛ ئاسک؛ ئاس؛ مامز؛ کارمامز؛ مامبز؛ بانبز؛ ئاهوو؛ ئاهی؛ مەبرە؛ جەیران؛ گیاندارێکی گوانداری گیاخۆری جووت سمە، بە قەد بزنێک دەبێ، دەست و پێی بڵند و باریک و لەشی کەمتووکە ▤ غزال

غەزایی / ğezayî/: ناو. خەزایی؛ عایلەمەن؛ عەینەمەل ▤ سار ملخ‌خوار

غەزر / ğezr/: ناو. ١. گە؛ گەی؛ مان ٢. تووڕەیی زۆر ▤ ١. اعتصاب ٢. غضب

غەزرین / ğezrîn/: چاوگ. ١. لە جێ لانەکەوتن؛ مان گرتن؛ گەگرتن ٢. زۆر تووڕە بوون ▤ ١. اعتصاب کردن ٢. غضبناک شدن

غەزریو / ğezrîw/: ئاوەڵناو. ١. گەی کردوو؛ مانگرتوو ٢. زۆر تووڕە ‹وەک بەرازی غەزریوە› ▤ ١. اعتصاب کرده ٢. غضبناک

غەزگاڵ / ğezgał/: دۆعا. خۆزیا؛ خۆزگا؛ بریا ▤ کاشکی

غەزگو / ğezgû/: ناو. بەرۆشی زلی مسی ▤ دیگ بزرگ مسین

غەزنە / ğezne/: ناو. ١. خەزنە؛ خەزێنەی دراو ٢. چلکی ناو کوان ▤ ١. خزانه ٢. چرک دُمل

غەزوبەز / ğez û bez/: ناو. چەوری و پیو ▤ چربی و پیه

غەزوە / ğezwe/: ناو. *[ئیسلام]* هەر یەکە لە شەڕەکانی پێغەمبەری ئیسلام لەگەڵ دوژمنانیدا ▤ غزوه

غەزەب١ / ğezeb/: ناو. غەزەو؛ تووڕەیی؛ ڕک؛ جنگزی؛ قەڵسی ▤ غضب

⊡ **خوا غەزەب لێ گرتن**: تووشی بەلا و نەهامەت بوون ▤ به بلا و مصیبت گرفتار شدن

غەزەب٢: ئاوەڵناو. غەزەو؛ دەمارگرژ؛ جنگز؛ ڕکین ‹کابرایەکی زۆر غەزەبە، خۆتی لێ بپارێزە› ▤ خشمگین

غەزەتە / ğezete/: ناو. ڕۆژنامە ▤ روزنامه

غەزەتەچی / ğezeteçî/: ناو. ڕۆژنامەنووس ▤ روزنامه‌نگار

غەزەل / ğezel/: ☜ **غەزەڵ**

غەزەڵهۆن / ğezełhon/: ☜ **غەزەڵبێژ**

غەزەڵ / ğezeł/: ناو. غەزەل: ١. خەزەڵ؛ گەڵای زەردی پایز ٢. جۆرێ پارچەی ئاورێشمین ٣. شیعری عاشقانە ٤. هەڵبەستێک پتر بە ٧ تا ١٣ بەیتەوە، هەموو لە سەر یەک کێش و یەک سەروا ▤ ١. برگ خزان ٢. نوعی پارچەی ابریشمی ٣. شعر عاشقانه ۴. غزل

غەزەڵبێژ / ğezełbêj/: ناو. غەزەلهۆن؛ غەزەڵبێژ؛ دانەری غەزەڵ ▤ غزلسرا

غەزەڵوەر / ğezełwer/: ☜ **خەزەوڵوەر**

غەزەڵهۆن / ğezełhon/: ☜ **غەزەڵبێژ**

غەزەو١ / ğezew/: ناو. ١. ☜ **غەزەب** ٢. پیسی؛ چەپەڵی؛ غەزەوات ▀ ١. ☜ **غەزەب** ٢. کثافت

غەزەو٢: ☜ **غەزەب٢**

غەزەوات / ğezewat/: ☜ **غەزەو١ ـ٢**

غەزێم / ğezêm/: ☜ **خەزێم**

غەزێنە / ğezêne/: ☜ **خەزنە**

⊡ **غەزێنە کردن**: ڕاگرتنی بژێو بۆ دواڕۆژ ▀ نگهداشتن آذوقه

غەژگا / ğejga/: ناو. گای زلی ناوچەی تەبەت و بەرزاییەکانی ئەو وڵاتە، بە ڕەنگی قاوەیی مەیلەو ڕەش، کەوییەکانی جەستەیان چکۆلەترە و باریشیان پێ دەکێشن ▀ غژگاو

غەش / ğeş/: ناو. ١. زەدە؛ کەمایەسی ٢. خەوش؛ نارەسەنی ▀ ١. زده؛ عیب ٢. ناخالصی

غەشیم / ğeşîm/: ☜ **خەشیم**

غەل / ğel/: ناو. هێلەک؛ ئێلەک ▀ الک

غەلابازەڵە / ğelabazełe/: ☜ **غەلەبازەڵە**

غەلاخ / ğelax/: ناو. غەلاغ؛ قەلەبەلەکە ▀ کلاغ ابلق

غەلاغ / ğelağ/: ☜ **غەلاخ**

غەلاندن / ğelandin/: چاوگ. خەلاندن؛ هێنانە هێلنج ▀ به تهوع آوردن

غەلفە / ğelfe/: ☜ **خەلفە**

غەلوخەدەنوک / ğeluxedenûk/: ناو. لووتپان؛ جۆرێک مراوی ▀ مُرغابی نوکپهن

غەلە / ğele/: ☜ **خەلە**

غەلەبازڵە / ğelebaz(i)łe/: ☜ **غەلەبازەڵە**

غەلەبازەڵە / ğelebazełe/: ناو. غەلابازەڵە؛ غەلەبازلە؛ قشقەڕە؛ قشقره؛ قشقەلە ▀ زاغی

غەلیفی / ğelîfi/: ناو. جۆرێک دروومانی ناوەوەی جلک ▀ تودوزی

غەلین / ğelîn/: چاوگ. خەلین؛ کەلین؛ هێڵنج هاتنەوە ▀ تهوع داشتن

غەڵ / ğeł/: ناو. ئاغەڵ ▀ آغُل

غەڵبە / ğełbe/: ناو. دەنگی تێکەڵاوی حەشامات ▀ هیاهوی جمعیت

غەڵبەغەڵب / ğełbeğełb/: ناو. هەرا و قرموقاڵ؛ غەڵبەی زۆر ▀ جنجال و هیاهو

غەڵبیر / ğełbîr/: ناو. غەڵوێر؛ غەربیل؛ بێژنگ ▀ غربال

غەڵتانن / ğełtanin/: چاوگ. تلاندن؛ تلانن؛ تلاندنەوە ▀ غلتاندن

غەڵتیان / ğełt(i)yan/: چاوگ. تلان؛ تلانەوە ▀ غلتیدن

غەڵدە / ğełde/: ناو. ١. غوڵە؛ دەنگی لە دوورەوە کە کەسێ تێ ناگا ٢. غلتە؛ وڕاوە ▀ ١. صدای دور نامفهوم ٢. هذیان.

غەڵدەغەڵد / ğełdeğełd/: ناو. غوڵەغوڵ؛ غوڵەی زۆر ▀ سر و صدای دور و نامفهوم

غەڵدی / ğełdî/: ناو. توڵەقەندی؛ توڵەقەنی؛ توڵەی ڕاو؛ سەگی بچکۆڵە، بۆ چوونە کون و هەڵفڕاندنی مەل ▀ سگ کوچک‌اندام شکاری

غەڵف / ğełf/: ☜ **خەڵف**

غەڵوێر / ğełwîr/: ☜ **غەڵبیر**

غەڵەبایی / ğełebayî/: ناو. غەڵەبە: ١. سەرکەوتوویی؛ چیری؛ زاڵی ٢. حەشامات؛ خەڵکی زۆر لە شوێنێک ▀ ١. چیرگی ٢. انبوه مردم

غەڵەبە / ğełebe/: ☜ **غەڵەبایی**

غەڵەت١ / ğełet/: ناو. خەڵەت؛ سەهو؛ هەڵە. هەروەها: **غەڵەت کردن** ▀ غلط

غەڵەت٢: ناوەڵناو. خەڵەت؛ نادروست ‹کاری غەڵەت› ▀ غلط؛ نادرست

غەڵەتنامە / ğełetname/: ناو. هەڵەنامە؛

نووسراوەیێ کە بە ڕیز هەڵەکانی کتێب یان بەرهەمێکی تێدا ڕاست کراوەتەوە ☰ غلطنامه

غەڵەتنای / ğełetnay/: چاوگ. خەڵەتاندن ☰ فریب دادن

غەڵەتیای / ğełetyay/: چاوگ. خەڵەتان ☰ فریب خوردن

غەڵێف / ğełêf/: ☜ **خەڵێف**

غەم / ğem/: ناو. خەم؛ پەژارە ‹غەم، لە چوار کەنارە «مەسەل»› ☰ غم

غەمبار / ğembar/: ئاوەڵناو. خەمبار؛ خەمین ☰ غمگین

غەمباری / ğembarî/: ناو. خەمباری؛ خەمینی ☰ غم و غصه

غەمخۆر¹ / ğemxor/: ناو. خەمخۆر؛ سەرپەرشت ☰ سرپرست

غەمخۆر²: ئاوەڵناو. ١. خەمین؛ دڵبەخەم ٢. جگەرسۆز؛ دڵسۆز ☰ ١. غمگین ٢. دلسوز

غەمخۆرە / ğemxore/: ناو. شاقە؛ شاقەشین؛ شاوە؛ شاهۆ؛ خەمخۆرە ☰ بوتیمار

غەمزە / ğemze/: ناو. ١. خەمزە؛ چاوبڕکێ؛ چاوبازی؛ بزاوی چاو و برۆ و ئەندامانی لەشی ژن بۆ بزواندنی جینسی پیاو ٢. ناز؛ نازوگۆز؛ ئینجە و فینجە ☰ ١. غمزه ٢. ناز

غەمگین / ğemgîn/: ئاوەڵناو. خەمین؛ غەمبار ☰ غمگین

غەملاندن / ğemlandin/: ☜ **خەملاندن-١**

غەمڵ / ğemł/: ☜ **خەمڵ-١**

غەملیو / ğemłîw/: ☜ **خەملاو-١**

غەمناک / ğemnak/: ☜ **خەمناک**

غەنازیر / ğenazîr/: ☜ **خەنازیر**

غەنازیل / ğenazîl/: ☜ **خەنازیر**

غەنازیلە / ğenazîle/: ☜ **خەنازیر**

غەنە / ğene/: ناو. کاری تۆپ لە مەیدان خستنە دەر ☰ عمل اوت کردن

غەنی / ğenî/: ئاوەڵناو. ١. دارا؛ دەوڵەمەن ٢. بە ئاوات گەیشتوو ☰ ١. دارا ٢. کامروا

غەنیم / ğenîm/: ناو. غەنیو: ١. خەنیم؛ نەیار؛ دوژمن ٢. کێبەرکێکەر؛ هومال؛ هاوچاو ٣. حەریف؛ خەنیم ☰ ١. دشمن ٢. رقیب ٣. حریف

غەنیو / ğenîw/: ☜ **غەنیم**

غەوارە / ğeware/: ئاوەڵناو. بێگانە؛ نەناس؛ غەریبە ‹لە شارەکەت، کە ڕەمزی ئاسن و مەنارەیە/ مەلی ئەوین غەوارەیە «سوارە»› ☰ بیگانه

غەوارەیی / ğewareyî/: ناو. نامۆیی؛ بیانەیی ☰ بیگانگی

غەور¹ / ğewr/: ناو. ١. ژەنگی تەنک لە سەر ئاوێنە ٢. قوپاویی زەوی ٣. زووخی ناو زام و کوان ٤. ڕەوتی چەقینە ناو زەلکاودا ٥. مژ و تەم ☰ ١. زنگار خفیف بر آینه ٢. فرورفتگی زمین ٣. چرک زخم و دمل ٤. فرایند فرو رفتن در منجلاب ٥. مه

⊡ **غەور بوون**: ١. قوپانی زەوی ٢. ڕۆچوون بە زەویدا؛ بە زەویدا چەقین ☰ ١. فرورفتن زمین ٢. فرورفتن در زمین

غەور²: ئاوەڵناو. لێڵ؛ ناساف ☰ کدر

غەورۆ / ğewro/: ئاوەڵناو. کاول؛ وێران؛ داڕماو ☰ ویران

غەوس / ğews/: ئاوەڵناو. */مەجاز/* فریاڕەس ☰ فریادرس

غەوش / ğewş/: ناو. خەوش؛ زەدە؛ زەغەڵی ☰ زده؛ عیب

غەوغەو / ğewğew/: ناو. بەرخەبەبە؛ بەرچێڵە ☰ غبغب

غەوغەوە / ğewğewe/: ناو. سووکەڵە خەو؛ سۆکەخەو؛ سەرخەو ☰ پینکی؛ خواب کوتاه

غەیان / ğeyan/: ☜ **خاین**

غەیانەت / ğeyanet/: ☜ **خەیانەت**

غەیب / ğeyb/: ئاوەڵناو. غەیو؛ نادیار؛ خەیب؛ خەف؛ دوور لە دەڤەری ئاگایی و زانست ‹عالەمی غەیب› ⚑ غیب

⊡ **غەیب بون**: نادیار بوون؛ پێوار بوون ⚑ غیب شدن

غەیب زانین: لە ڕازگەلی نهێنی ئاگادار بوون ⚑ غیب دانستن

غەیب کردن: نادیار کردن؛ پێوار کردن ⚑ غیب کردن

غەیب گوتن: لە ڕازی نهێنی خەبەر دان ⚑ غیب گُفتن

غەیبزان / ğeybzan/: ئاوەڵناو. غەیوزان؛ ئاگا لە نادیاران ‹ئەوینە شێخی سەنعانی غەیبزان/ دەکاتە گاور و شوانی بەرازان «هێمن»›. هەروەها: **غەیبزانی** ⚑ غیبدان

غەیبوێژ / ğeybwêj/: ناو. خەفزان؛ سرێوش؛ سیمیار؛ زانا بە نادیاران؛ ئەوەی لە نهێنی هەواڵ دەدا ⚑ غیبگو

غەیبەت / ğeybet/: ناو. ١. پاشەملە؛ پاشملە؛ لەمەت؛ گالەگورت؛ خوسپ؛ خۆسپ؛ خراپەبێژی ئەم و ئەو لە نەبوونیاندا ٢. دۆخی نەبوونی کەس یان شتێک لە جێگەی دیاریکراودا ⚑ ١و٢. غیبت

⊡ **غەیبەت کردن**: ١. زەم کردن؛ پاشملە گوتن؛ لە نەبوونی کەسێکدا خراپ گوتنی ‹نەبووی، غەیبەتی تۆی دەکرد› ٢. نەهاتن بۆ شوێنێکی دیاریکراو ‹دوێنێ نەهاتیبە کەلاس، غەیبەتت کرد› ⚑ ١و٢. غیبت کردن

غەید / ğeyd/: ناو. تووڕەیی؛ ڕک؛ قین؛ خەید ⚑ خشم

غەیدین / ğeydîn/: چاوگ. تووڕە بوون ⚑ خشمگین شدن

غەیر / ğeyr/: ئامراز. جگە؛ بێجگە؛ خەیر؛ خەین ⚑ غیر؛ جز

غەیرە / ğeyre/: ئاوەڵناو. نەخزم؛ بێگانە بە تایەفە ⚑ غیر؛ ناخویشاوند

غەیرەز / ğeyrez/: پیت. بژ؛ بل؛ جگە؛ بێجگە ⚑ جُز

غەیز / ğeyz/: ناو. ڕک؛ ڕق؛ قین؛ تووڕەیی ⚑ خشم

غەین[1] / ğeyn/: ناو. ناوی عەرەبی پیتی هەژدەهەمی ئەلفبای زمانی کوردی ⚑ غین؛ نام عربی هجدهمین حرف الفبای کُردی

غەین[2]: ئامراز. جگە؛ بڵ؛ بێجگە؛ خەین ⚑ جُز؛ بجُز

غەیو / ğeyw/: ☜ **غەیب**

غەیوزان / ğeywzan/: ☜ **غەیبزان**

غیرەت / ğîret/: ناو. خیرەت: ١. ئازایی؛ بوێری؛ عەگێدی ٢. جوامێری؛ مێرخاسی؛ جەربەزە ٣. نامووس؛ شەرەف ⚑ ١. شجاعت ٢. غیرت ٣. ناموس

⊡ **غیرەت نواندن**: تێکۆشان بە ئازایی و نەترسییەوە ⚑ شجاعت نشان دادن

غیژ / ğîj/: ناو. لوور؛ ڕەوتی بە نهێم لە بڵندییەوە بەرەو خوار بوونەوە ‹پیرەهەڵۆ غیژی جووچکان بوو!› ⚑ شیرجه

⊡ **غیژ کرن**: غیژ بوون؛ لوور هاتنە خوار ⚑ شیرجه رفتن

غیژ بون: ☜ **غیژ کرن**

غیژەک / ğîjek/: ناو. هەرچی لوور بێتەوە ‹ئەڤ بالافرە غیژەکە› ⚑ هر چیزی که در هوا شیرجه برود

غێ / ğê/: ناو. ناوی پیتی هەژدەهەمی ئەلفوبێی زمانی کوردی ⚑ غ؛ هجدهمین حرف الفبای زبان کُردی

ف

ف / f/: پیت. نیشانەی نۆزدەهەمین پیتی ئەلفوبێی زمانی کوردی ☰ ف؛ نشانەی نوزدهمین حرف الفبای کُردی

ف / fi/: ناو. نۆزدەهەمین پیتی ئەلفوبێی زمانی کوردی ☰ ف؛ نوزدهمین حرف الفبای کُردی

فا / fa/: ناو. قوماشێکی ئاورێشمینە ☰ پارچەای ابریشمی

فابریقە / fabrĭqe/: ناو. کارخانە؛ شوێنێک بە کەرستە و ماشینی پێویستەوە بۆ بەرهەمهێنانی کالایەک ☰ کارخانە

فابریک / fabrĭk/: ناوەڵناو. ئەسڵی؛ تایبەتمەندی ئەو شتەی لە کارخانەی ڕاستەکی خۆیدا دروست کرابێ و دەستی دەغەڵی پێ نەگەیشتبێ ☰ فابریک

فابڵ / fabił/: ناو. نەزیلە؛ ڕاز؛ کورتە حیکایەتی ئەخلاقی کە قارەمانەکانی پتر گژ و گیا و گیانەوەرانن ☰ فابل

فات / fat/: ناو. ڕەنگی ئاچوخ؛ ڕەنگی کاڵ ☰ رنگ روشن

فاتالیسم / fatalîsm/: ناو. بڕوا بە چارەنووسێکی ئەزەلی کە ڕووداوەکانی ژیانی هەموو گیاندارانی لە پێشدا بڕیوەتەوە ☰ فاتالیسم

فاتحا / fat(i)ĥa/: ☜ **فاتیحە**

فاتحاخوانی / fat(i)ĥax(i)wanî/: ☜ **فاتیحەخوێنی**

فاتحە / fat(i)ĥe/: ☜ **فاتیحە**

فاتحەخوانی/ fat(i)ĥex(i)wanî/: ☜ **فاتیحەخوێنی**

فاتحەخوێنی / fat(i)ĥex(i)wênî/: ☜ **فاتیحەخوێنی**

فاتفاتک / fatfatik/: ناو. ١. ☜ **فاتمۆك** ٢. خەمەگڕوو ☰ ١. ☜ **فاتمۆك** ٢. بُزمجە

فاتک / fatik/: ☜ **فاتمۆك**

فاتمۆک / fatmok/: ناو. فاتفاتک؛ فاتک؛ فاتنک؛ یاکەریم؛ جۆرێک کۆتری سەرچکۆلەی پشت قاوەیی کاڵە، پاشەستۆی خەتی پێدا کشاوە، مل و بەرزگی کاڵ، دەموچاوی شەرابی کاڵ و چاوی سوورە ☰ یاکریم

فاتمەدارو / fatmedarû/: ناو. فاتمەهاروو؛ هەنگەبەر؛ گوڵەبەنۆشەک؛ گوڵەبۆنەشکە؛ هەرەموونە سیاوداری؛ ڕێحانەمێخەکی؛ گیایەکی یەکساڵەی هەمیشە سەوزی عەتراوی بە گەڵای هێلکەیی و گوڵی بنەوشەوە کە گەڵاکانی بۆ دەرمان دەشێ ☰ فرنجمشک

فاتمەهارو / fatmeharû/: ☜ **فاتمەدارو**

فاتنک / fatnik/: ☜ **فاتمۆك**

فاتەبارە / fatebare/: ناو. گیایەکی گەڵاپان و خۆڕسکە لە سەر برینی دادەنێن دەرکی پێ

دەکا، ڕیشەکەی وشک دەکەن و بۆ بۆنخۆشی، تێکەڵ تووتنی دەکەن ☰ گیاهی است

فاتەبۆر /fatebor/: ناو. فاتەبۆرە؛ جۆرێ گندۆرەی شینی درێژووکە ☰ نوعی خربُزە

فاتەبۆرە /fatebore/: ☜ **فاتەبۆر**

فاتەتیر /fatetîr/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* بێئاوەزی دڵناسک ☰ ابله زودرنج

فاتەڕەشک /fateřeş(i)k/: ناو. سپڵ؛ ئەسپۆڵ؛ پەشاڕەش؛ تاڵ ☰ طحال

فاتەڕەشە /fateřeşe/: ناو. خاڵخاڵۆکە؛ ماماڵە؛ گوێرەکەسوورە ☰ کفشدوزک

فاتیحە^{١} /fatîĥe/: ناو. فاتحا؛ فاتحە؛ فاتێحە؛ ئەلحەمد؛ یەکەمین سوورەی قورئان کە موسڵمانان لە پرسەدا دەیخوێنن ☰ فاتحە

فاتیحە^{٢}: سازسته. فاتێحە؛ فاتحا؛ فاتحە؛ وشەیەکە لە پرسەدا، بە دەنگی بەرز دەگوترێ کە بیسەران سوورەتی فاتیحە بخوێنن بۆ ڕۆحی مردوو ☰ فاتحە

فاتیحەخوێنی /fatîĥex(i)wênî/: ناو. فاتحاخوانی؛ فاتحەخوێنی؛ فاتحەخوانی؛ پرسە؛ پەرسە؛ سەرەخۆشی؛ ڕێوڕەسمی کۆڕی تازیە گرتن و فاتحە خوێندن و سەرەخۆشی کردنی موسڵمانان لە خاوەن مردوو ☰ فاتحەخوانی

فاتێحە /fatêĥe/: ☜ **فاتیحە**

فاچەڵفیچ /façełfîç/: ئاوەڵناو. قیلەوقاچ؛ شەفتوور؛ لار ☰ أریب

فارزک /farzik/: ئاوەڵناو. زۆرخۆر؛ فرەخوەر ☰ پُرخور

فارس /fars/: ناو. کەسێ کە زمانی زگماکی فارسییە ☰ فارس

فارسزمان /farsz(i)man/: ئاوەڵناو. فارسیزمان؛ تایبەتمەندی کەسێ کە زمانی زگماکی فارسی بێ ☰ فارسیزبان

فارسی^{١} /farsî/: ناو. ١. لە دەستە زمانگەلی ئێرانی کە زاراوەکانی لە ئێران، تاجیکستان، ئەفغانستان و پاکستان باوە ٢. زمانێ کە ئەوڕۆ بەشێکی گەورە لە خەڵکی ئێران قسەی پێ دەکەن ☰ ١و٢. فارسی

فارسی^{٢}: ئاوەڵناو. پێوەندیدار بە فارسەوە ‹شەروالی فارسی؛ ئەدەبی فارسی› ☰ فارسی

فارسیبڕ /farsîbiř/: ئاوەڵناو. شەفتووربڕ؛ بڕشتی شەفتوور ☰ فارسیبُر

فارسیزمان /farsîz(i)man/: ☜ **فارسزمان**

فارش /farş/: ئاوەڵناو. چۆنیەتی بڵاو بوونەوەی نهێنی ☰ فاش

⊡ **فارش کرن**: بڵاو کردنەوەی نهێنی ☰ فاش کردن

فارشکری /farşk(i)rî/: ئاوەڵناو. بڵاو کراوەوەی نهێنی ☰ فاششدە

فارگۆن /fargon/: ☜ **فەرغون**

فارماکۆلۆژی /farmakolojî/: ناو. دەرمانناسی ☰ داروشناسی

فارن /farin/: چاوگ. خوارن؛ خواردن ☰ خوردن

فارنهایت /farinhayt/: ناو. پلەکی پێوانی دەما، کە خاڵی بەسرانی ئاو ٣٢° ژوور سیفر، خاڵی کوڵانی ئاو ٢١٢° ژوور سیفر و خاڵی سیفرەکەشی بریتییە لە دەمای تێکەڵاوێکی بەفر و خوێ لە یەک ئەندازەدا ☰ فارنهایت

فاڕای /fařay/: چاوگ. گۆڕین؛ گۆڕان ☰ تغییر دادن

فاڕایۆ /fařayo/: چاوگ. گۆڕینەوە ☰ معاوضە کردن

فاڕوگۆڕ /fař û goř/: ناو. ئاڵوگۆڕ؛ ئاڵووێر ☰ مُعاوضە

فاڕیای /fařyay/: چاوگ. گۆڕدران ☰ تغییر یافتن

فاز /faz/: ناو. ١. بارودۆخێکی تایبەتی لە

خولێکی گۆڕانکاریدا ٢. بەشێکی دیاریکراو لە ڕەوتانەیێک ٣. بەشێکی هاوجۆر لە دەزگایەکی چەن‌جۆردا ٤. قۆناخێک لە بزاوێکی بازنەییدا ٥. بەش؛ پاژێکی دیاریکراو لە زنجیرە چالاکییەکی خانووبەرەسازیدا ☰ ١تا٥. فاز

فازپێو / fazpêw/: ☜ **فازمیتر**

فازمیتر / fazmît(i)r/: ناو. فازپێو؛ جۆرێ پێچ‌کوشتی بە لامپێکی بچووکەوە بۆ دەرخستنی گەڕانی کارەبا ☰ فازمتر

فاست / fast/: ناو. هەڵە؛ سەهو ☰ اشتباه؛ غلط

فاستۆنی / fastonî/: ☜ **فاسۆنی ـ١**

فاسد / fasid/: ئاوەڵناو. ١. گەنیو؛ گەند؛ زنخ ‹میوەی فاسد› ٢. *[کینایە]* گەندەڵ؛ فەتکار؛ گەندکار؛ بە ئاکار و ڕەوشتی دزێو و دژ بە کۆمەڵ ‹مرۆی فاسد› ☰ ١و٢. فاسد

فاسق / fasiq/: ئاوەڵناو. سۆتە؛ داوشکەستی؛ خاوەن پێوەندی ناڕەوا لەگەڵ ژنی شووداردا ☰ فاسِق

فاسڵە / fas(i)łe/: ناو. مەودا؛ نێوان ☰ فاصله

فاسولیا / fasulya/: ☜ **فاسۆلیا**

فاسونیا / fasunya/: ☜ **فاسۆنی ـ١**

فاسۆلیا / fasolya/: ناو. فاسولیا؛ لۆبیا؛ لووبیا؛ قەلووکە؛ هولیرەباخی؛ دەنکی درێژووکەی لووبیا کە چەند جۆری هەیە و هەمووی دەخورێ ☰ لوبیا

فاسۆن / fason/: ☜ **فاسۆنی ـ١**

فاسۆنی / fasonî/: ناو. ١. فاستۆنی؛ فاسۆن؛ فاسۆنیا؛ پارچەی ئەستووری لە هەودای درێژ و ناسکی (زیاتر) خوری بە ڕووبەرێکی لووس و بێ‌پرزەوە بۆ کۆت و شاڵوار و ... ٢. ☜ **فاسونیا** ☰ ١. فاستونی ٢. ☜ **فاسونیا**

فاش[1] / faş/: ناو. جوێن؛ جنێو؛ دژمان؛ خۆسن ☰ فُحش؛ دُشنام

فاش[2]: ئاوەڵناو. ئاشکرابوو؛ دەرکەوتوو ☰ فاش

فاشافاش / faşafaş/: ئاوەڵکار. بێ‌پەردە؛ ئاشکرا ☰ آشکارا؛ بی‌پرده

فاشل / faşil/: ئاوەڵناو. ١. نەزۆک؛ نازا ٢. زڕ؛ بێبەر؛ بەبێ ئاکامی ڕەچاوکراو ٣. *[مەجاز]* سەرنەکەوتوو؛ تێکشکاو ‹حکوومەتی فاشل› ☰ ١. عقیم ٢. بی‌ثمر ٣. شکست‌خورده

فاشە / faşe/: ناو. *[ناشیرین]* جندە؛ جوننە؛ ڕووسپی؛ سۆزمانی ☰ فاحشه

فاشەخونە / faşexûne/: ناو. *[ناشیرین]* جندەخانە ☰ فاحشه‌خانه

فاشیزم / faşîzm/: ☜ **فاشیسم**

فاشیست / faşîst/: ئاوەڵناو. هۆگر و لایەنگری ئامۆژەی فاشیسم ☰ فاشیست

فاشیستی / faşîstî/: ئاوەڵناو. پێوەندیدار بە فاشیسمەوە ☰ فاشیستی

فاشیسم / faşîsm/: ناو. ڤاشیزم؛ ئامۆژە، ڕاپەڕین یان ڕژیمێکی سیاسی لایەنگری ڕەگەزپەرستی یان گەلپەرستی، زۆرەملی و توند و تیژی لە ئاست نەیارانەوە ☰ فاشیسم

فاعلە / fa'le/: ناو. کرێکار؛ عەمەلە ☰ کارگر

فاعیلاتون / fa'îlatun/: ناو. بناغەیەکی کێشی شیعری عەرووزی ☰ فاعلاتُن

فاعیلون / fa'îlun/: ناو. بناغەیەکی کێشی شیعری عەرووزی ☰ فاعلُن

فافۆن / fafon/: ناو. ئالۆمینیوم؛ توخمێکی کانزایی زۆر سووک و پتەو، بە ژمارەی ئەتومی ١٣ و ڕەنگی سپی ئاماڵ خۆڵەمێشییەوە کە لە زۆر پیشە و پیشەسازیدا بەکار دەچێ ☰ آلومینیوم

فاق / faq/: ناو. ١. فاقە؛ جۆرێ داوی گیانلەبەر گرتن ‹هەر ناڵەناڵی دڵمە بە دەستی فیراقەوە/ وەک ڕێوییێ کە هەر دوو گونی بێ بە فاقەوە! «شێخ ڕەزا»› ٢. لق؛ لکە دار ٣. حاچە؛ لقی دووفلێقانە

٤. قەڵش؛ تلیش ٥. جۆرێ پارچەی ڕەش بۆ چارشێوی ژنان ٦. ڕاد؛ پەڕی تیری کەوان ٧. کۆمی؛ کووڕی ☰ ١. نوعی دام شکار ٢. شاخەی درخت ٣. ساقەی دوشاخه ۴. فاق؛ شکاف ۵. فاق؛ نوعی پارچەی چادر زنانه ۶. سوفار تیر ٧. خمیدگی

⊡ **فاق دان:** ١. چەمانەوە؛ کۆمەوە بوون ‹پیرەژن بە جارێ فاقی دابوو› ٢. */کنایە/* لاواز بوون ٣. قەڵشان؛ تلیشیان ☰ ١. خمیدن ٢. لاغر شدن زیاد ٣. شکاف برداشتن

فاقه / faqe/: ☜ **فاق ـ١**

فاک / fak/: ناو. حیلە؛ گزی ☰ نیرنگ

فاکتۆر / faktor/: ناو. ١. پسوولە؛ سیاهە ٢. بۆنە؛ هۆ؛ هۆکار ☰ ١. کاغذ خرید ٢. عامل

⊡ **فاکتۆر گرتن:** ١. دەرهێنانی پسوولە ٢. پوختە کردن بە کورت کردنەوە ☰ ١و٢. فاکتور گرفتن

فاکس / faks/: ☜ **فەکس**

فاکوفیک / fak û fîk/: ناو. ١. فێڵوفەرەج؛ حیلەوحەواڵە ‹دیسان ئەو زوڕناوپیکە، دیسان ئەم فاکوفیکە «مەسەل»› ٢. خەیالاتی بەتاڵ ‹کە خۆت بڕوات هەیە بەم فاکوفیکە/ جەنابت بۆچ بە دنیا وا خەریکە؟ «جەنابی مەلا»› ☰ ١. نیرنگ ٢. خیال واهی

فال / fal/: ناو. ١. قولاپ و داوی ماسی گرتن ٢. فاڵ؛ کاری بەخت خوێندنەوە ☰ ١. قلاب ماهیگیری ٢. فال

⊡ **فال ڤەکرن:** خیرە گرتنەوە لە لای فالچی ☰ فال گرفتن

فالا / fala/: ئاوەڵناو. بەتاڵ؛ خاڵی ☰ تُهی

فالان / falan/: ☜ **فلان**

فالبین / falbîn/: ☜ **فاڵگرەوە**

فالبێژ / falbêj/: ☜ **فاڵگرەوە**

فالنج / falinc/: ناو. ئیفلیجی؛ نەخۆشی شەپلە ☰ فلج اندام

فالوده / falûde/: ناو. پاڵوودە؛ فالوودە؛ خواردنێکە لە هەرشتەی نیشاستە، تێکەڵ بە شەربەتاو و ئارەقی بۆنخۆش کە لە گەرما و بۆ فێنکی دەیخۆن ☰ فالوده

فاڵ / fał/: ناو. ١. با؛ ئارەزووی مێوینەی یەکسم لە نێرەکەی ٢. خیرە؛ مروا؛ ڕۆدا؛ داخورت؛ کاری بەخت خوێندنەوە ٣. ☜ **ڕاوکە** ☰ ١. هوس جفتگیری ستور ماده ٢. فال ٣. ☜ **ڕاوکە**

⊡ **فاڵ دان:** کێشانی مێوینەی یەکسم لە فەحل ☰ گشن گرفتن

فاڵ گرتن: داگەڕانی مێوینەی یەکسم ☰ گُشن یافتن/ گرفتن

فاڵ گرتنەوە: ١. چوونە لای فالاوێژ ٢. بەخت خوێندنەوە ☰ ١و٢. فال گرفتن

فاڵ هاتن: وە/ بە فاڵ بوون؛ ئارەزووی نێر لە یەکسمی مێچکە پەیدا بوون ☰ نر خواستن ستور ماده ،

وە/ بە فاڵ بون: ☜ **فاڵ هاتن**

فالاوێژ / faławêj/: ☜ **فاڵگرەوە**

فاڵچی / fałçî/: ☜ **فاڵگرەوە**

فاڵگر / fałgir/: ☜ **فاڵگرەوە**

فاڵگرەوە / fałg(i)rewe/: ناو. فالبین؛ فالبێژ؛ فالاوێژ؛ فالچی؛ فالگەر؛ گیرزان؛ فالگر؛ قەپالگر؛ فیە؛ خێرە؛ خیپک؛ ئەوەی گوایە بە فاڵ داهاتوو دەبینێ ☰ رمّال؛ فالبین

فاڵگەر / fałger/: ☜ **فاڵگرەوە**

فاڵنامە / fałname/: ناو. ١. پەرتووکێ هەمە بابەتە لەمەڕ داهاتوو کە گوایە خەڵک بە خوێندنەوەی پەڕەیەکی داهاتووی خۆیانی تێدا دەبیننەوە ٢. پەڕەی چاپکراوێ کە ئەو شتانەی تێدا نووسراوە ☰ ١و٢. فالنامه

فاڵوده / fałûde/: ☜ **فالوده**

فاڵه / fałe/: ناو. پالە؛ کرێکاری دەشت ☰ برزگر

فـام / fam/: نـاو. فـێم؛ فـەهم؛ ئـاوەز؛ چۆنیـەتی تێگەیشتن ≌ فهم؛ درک

⊡ **فام کردن:** ☜ **فامین**

فام کردنەوە: شت فێر بوونی مناڵ ≌ یاد گـرفتن بچە

فـام گـرتن: ١. فـامین؛ تێگەیشـتن ٢. *[کینایە]* گەورە بوون ≌ ١. فهمیدن ٢. بزرگ شدن

فاما / fama/: ☜ **فامیده**

فامـان / faman/: چـاوگ. مسـای؛ فێـر بـوون ≌ آموختن

فاماندن / famandin/: چـاوگ. تێگەیاندن؛ حاڵـی کردن ‹تا فاماندم قیر سپی بوو!› ≌ فهماندن

فامانەوە / famanewe/: چاوگ. تێگـەیین؛ حاڵـی بوون ‹بۆ پیالـەی مـەیلی لـەیلی قـەلبی مـەجنوون قابیلە/ شۆڕشی شیرین لە ناڵەی کووهکـەن فامایـەوە «حەریق»› ≌ فهمیدن

فامـای / famay/: چـاوگ. فـامین ‹عـاقڵان دەور قەدیم ئەیامان/ یانەی دونیاشان وێنـەی پـول فامـان «سەیدی»› ≌ فهمیدن

فامی / famî/: ☜ **فامیده**

فامیـدە / famîde/: ئاوەڵـناو. فامـا؛ فـامی؛ فامیـە؛ تێگەیشتوو ≌ فهمیده

فامیل^{1} / famîl/: نـاو. ١. بنەماڵە ٢. خـاوخێزان ≌ ١و٢. فامیل

فامیل^{2}: ئاوەڵناو. خـزم؛ قـەوم ‹پێکـەوە فـامیلن› ≌ فامیل

فامین / famîn/: چاوگ. تێنەپەڕ. //فامیـت؛ دەفـامی؛ بفامە// فام کردن؛ تێگەیشتن ≌ فهمیدن

■ ئاوەڵـناوی بـەرکاری: فـامیو/ چـاوگی نـەرێنی: نەفامین

فامیە / fam(i)ye/: ☜ **فامیده**

فانتزی / fantizî/: ☜ **فانتێزی**

فـانتێزی^{1} / fantêzî/: نـاو. فـانتزی؛ فـەنتازیا؛ فەنتازی: ١. نەزیلەیەکی کورتی هەڵبژێردراو لـە لایـەنێکی پێکـەنینی و ناعـەقڵانی ژیـان لـە بارودۆخێکی خەیاڵیدا ٢. بەرهەمی هونـەری لـە خەیاڵاتی ئازادانە و بە دوور لـە شـێواز و ڕێبـازی ناسراو ≌ ١و٢. فانتزی

فـانتێزی^{2}: ئاوەڵـناو. فـانتزی؛ فـەنتازیا؛ فـەنتازی؛ تازەباو؛ نۆباوە ‹ڕەنگی فانتێزی› ≌ فانتزی

فانسـقە / fanisqe/: نـاو. فانوسـقە؛ فانۆسـقێ؛ ڕەخت؛ پشتێنەیەکی چـەرمی یـان برێـزنتی بـۆ هەڵواسـینی فیشـەکدان، سـەرنێزە، قومقومـە و چەکی کەمەری ≌ فانُسقه

فانوسقە / fanusqe/: ☜ **فانسقە**

فانۆز / fanoz/: ☜ **فانۆس**

فانۆس / fanos/: ناو. فانۆز؛ فانووس؛ فەنەر؛ لەنتەر؛ چرادەسـتی؛ لەنتـەری؛ چرایـەکی پتـر نـەوتی سەرپۆشداری دەستی بۆ ڕوونـاکی دان لـە دەر و دەشت ≌ فانوس

فانۆسقێ / fanosqê/: ☜ **فانسقە**

فانوس / fanûs/: ☜ **فانۆس**

فانی / fanî/: ئاوەڵـناو. بێبنیا؛ نەپایدار؛ بـێدرێـژە؛ بێدەوام؛ لە ڕێی نەماندا ‹بزانە دونیا فانییەن فـانی/ ویەرد هەرچێت کەرد نە ڕووی نادانی «مەلا ئەحمـەد کلاشی»› ≌ فانی

فانیلـە / fanîle/: نـاو. ژێرکـراس؛ ژێرشـەوی ≌ زیرپیراهن

فـاییبرگلاس / faybirg(i)las/: نـاو. ڕیشاڵـەی شیشەیی ناسک کە بـڕێ بەرهـەمی پێشەسـازی (وەک: پەشـمشیشـە، دەزگ، پارچـە و...ی) لـێ دروست دەکەن ≌ فایبرگلاس

فایتـوون / faytûn/: نـاو. فـەیتوون؛ عەرەبانـەی سواری کە وڵاخ دەیکێشێ ≌ دُرُشکه

فایدە / fayde/: ناو. فاییە؛ فەیدە؛ فەیدا؛ فێدە: ١. بـەهرە؛ دەسـهات؛ داهـات ٢. قـازانجی سـەودا؛

خێری مامەڵە * هەروەها: **فایدە نەبوون؛ بێفایدە بوون** ☰ ۱. بهره ۲. سود معامله

⊡ **فایدە دان:** کەڵ هاتن؛ بە کار هاتن ☰ بە کار آمدن

فایز / fayz/: ناو. سووی پارە ☰ ربا؛ بهره

فایزەن / fayzen/: ناو. وڵاخێ کە پاشوان لێک دەدا ☰ باربری که در راه رفتن پاهایش را به هم می زند

فایق / fayiq/: ئاوەڵناو. سەرکەوتوو؛ بە ئاوات گەیشتوو لە کاردا ☰ پیروزمند؛ فایق

فایل / fayl/: ناو. ۱. دۆسیە؛ هەفنڤیس ۲. کۆمەڵێک زانیاری سەر بە یەکتر کە بە یەک ناو تۆمار کراون ۳. کابینێت؛ قەفەسەی بە نهۆم و درگاوە، بەتایبەت لە ئاشپەزخانە ☰ ۱. پرونده ۲. فایل ۳. کابینت

فاییە / fayye/: ☜ **فایدە**

فت^{1} / fit/: ناو. کام؛ نەفەس (لە سەبیلە و جگەرە و ...) ☰ پُک (به چپق و سیگار و ...)

⊡ **فت دان:** پف کردنی سەبیلە ☰ فوت کردن در چُپُق

فت کردن: سەبیلە بە فوو بەتاڵ کردن ☰ چُپُق را با فوت خالی کردن

فت کرن: ۱. ڕوانین؛ تماشا / نیگا کردن ۲. سەبیلە بە پف بەتاڵ کردن ☰ ۱. نگاه کردن ۲. چُپُق را با فوت خالی کردن

سەرپیکی قسە فت کردن: *[مەجاز]* قسە و باسێکی دوور و درێژ دەسپێکردن ‹کە خەڵک بڵاوەیان دەکرد، حەمەی مەولوود سەرپیکی قسانی فت دەکرد و قەت نەیدەهێشت تا وڵات ڕووناک دەبوو، چورتێک بدەم! «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ سر صحبت را باز کردن

فت^{2}: ئاوەڵناو. ۱. زۆر؛ فرە؛ زیاد ۲. گوشاد؛ هەراو ۳. قت؛ لە ڕیزی بازی دەرکراو ☰ ۱. بسیار ۲. گشاد ۳. حذف شده از بازی

⊡ **فت بون:** ۱. دەرچوون لە ڕێزی بازی ۲. دەرپەڕین ☰ ۱. از بازی حذف شدن ۲. بیرون پریدن

فت کردن: ۱. دەرکردن لە ڕێز ۲. لە دەمەوە هاویشتن ۳. شتێ لە ماڵی کڕدراو دەرکردن ☰ ۱. از صف راندن ۲. از دهان بیرون انداختن ۳. چیزی از مبلغ کالای خریداری شده کاستن

فت^{3}: دەنگ. وشەی گاڵتە پێکردن ☰ کلمەی تمسخر

فت^{4}: پێرۆ. ← **گزوفت**

فتتو / fittû/: دەنگ. فتوو؛ دەنگی لێخوڕینی بەرخ و کاریلە ☰ صدای راندن برّه و کرّەبز

فتخۆش / fitxoş/: ئاوەڵناو. سەبیلەی نەفەسخۆش کە بە هاسانی مژی لێ بدرێ ☰ چُپُقی کە پُک زدنش آسان است

فتدان / fitdan/: ناو. *[کینایە]* سی؛ جێ هەناسە ☰ ریه

فتراق^{1} / fitraq/: ناو. ۱. کار و ڕەوتی دانە پەی؛ بۆ گەڕان ۲. زراو؛ کیسەی زەرداو ☰ ۱. جستجو؛ رصد ۲. زهره؛ کیسەی صفرا

⊡ **لە فتراقا بون:** بۆ گەڕان؛ هۆش دانە شتێ بۆ دۆزینەوەی ☰ در جستجوی چیزی بودن

فتراق^{2}: ئاوەڵناو. خۆ مات داو؛ لە سەر هەست ☰ مُترصد

فتراقکار / fitraqkar/: ئاوەڵناو. ئاراگێل بە دوای شتێکدا ☰ جستجوگر

فتران / fitran/: چاوگ. فتراندن؛ ڕوانین؛ تماشا کردن ☰ نگاه کردن

فتراندن / fitrandin/: ☜ **فتران**

فترک / fitrik/: ناو. کارگ؛ کوارگ؛ قارچک ☰ قارچ

فترونە / fitrûne/: ناو. شوێنی پەیوەند لە داردا ☰

جای پیوند زدن درخت

فتره / fitre/: ناو. ڕبه؛ پێوانه‌یه‌ک به‌رامبه‌ر به چوار مست ده‌خڵ ☰ پیمانه‌ای برابر چهار مُشت غله

فتفت / fitfit/: ناو. سرته؛ پچه؛ پچه‌پچ ‹فت‌فت ژنان، قه‌تلوعام مه‌ردان «مه‌سه‌ل»› ☰ پچ‌پچ

فتق / fitq/: ☜ **فه‌تق**

فتلاندن / fitlandin/: چاوگ. پێچ دان ☰ پیچ دادن

فتلین / fitlîn/: چاوگ. ١. پێچ دران ٢. ئاوڕ دانه‌وه ☰ ١. پیچ خوردن ٢. برگشتن

فتنه١ / fitne/: ناو. فیتنه؛ ئاژاوه؛ بشێوه؛ پشێوی ☰ فتنه

فتنه٢: ناوه‌ڵناو. فیتنه؛ ئاژاوه‌چی؛ سه‌رسۆده‌ره؛ خم‌شێوێن ☰ فتنه‌انگیز

فتوا / fitwa/: ناو. دینا: ١. *[شه‌رع]* ئیجازه؛ بڕیار یان داوه‌ری به پێی قانوونی شه‌رع ٢. *[مه‌جاز]* داوه‌ری و بڕیاری که‌سێک له‌مه‌ڕ بابه‌تێکی دیاریکراووه ‹به‌خوا کاکی خۆم به فتوای من، بیخۆین به خێری ساحیبی! «هه‌ژار، چێشتی مجێور»› ☰ ١و٢. فتوا

▣ **فتوا دان**: ☜ **فتوا ده‌رکردن**

فتوا ده‌رکردن: فتوا دان؛ بڕیار دان به پێی قانوونی شه‌رع ‹ده‌رسی فه‌قێ ده‌ڵێته‌وه و فتوای شه‌رعی ده‌رده‌کا «هه‌ژار، چێشتی مجێور»› ☰ فتوا دادن

فتواده‌ر / fitwader/: ناو. دیناوه‌ر؛ مفتی ☰ مُفتی

فتوفراوان / fit û f(i)rawan/: ☜ **فره‌وفه‌راوان**

فتۆکۆپی / f(i)tokopî/: ☜ **فوتۆکوپی**

فتو / f(i)tû/: ☜ **فتو**

فته١ / f(i)te/: ناو. چپه؛ چفه؛ سرته ☰ پچ پچ؛ درگوشی

فته٢: ده‌نگ. ده‌نگی به‌تاڵ کردنی سه‌بیله به پف ☰ پُف

فته‌فت / f(i)tefit/: ده‌نگه‌ناو. ١. چپه‌چپ؛ سرته‌سرت ٢. پته‌پتی گڕی چرا ٣. کاری بۆن به عه‌رزه‌وه کردنی سه‌گ ☰ ١. پچ ـ پچ ٢. پرش شُعله‌ی چراغ ٣. عمل بو کشیدن سگ روی زمین

فته ـ فته / f(i)tefit/: ☜ **فنه‌فن ـ٣**

فتیله / f(i)tîle/: ☜ **فتیڵه**

فتیله‌چرا / f(i)tîleç(i)ra/: ناو. قه‌ندیله؛ قه‌نیله؛ قوتیلکه‌چرا ☰ چراغ موشی

فتێڵه / f(i)têłe/: ناو. فتیله ١. پڵیته ٢. قودیله چرا ☰ ١. فتیله ٢. چراغ موشی

فججه / ficce/: ☜ **فجووق**١

▣ **فججه کردن**: ☜ **فجووق کردن**

فجووڕ / f(i)cûř/: ده‌نگ. ده‌نگی فڕینی کاسه‌ڵه و که‌و ☰ صدای پریدن تیهو و کبک

فجووز / f(i)cûz/: ناو. فچۆز؛ ته‌ره؛ ڕه‌وتی ڕۆیشتنی بێ گه‌ڕانه‌وه ☰ عمل رفتن بی‌بازگشت

فجووق١ / f(i)cûq/: ناو. فججه؛ فچۆق؛ دیق ☰ دِق

▣ **فجووق کردن**: فججه کردن؛ دێق/ دیق کردن؛ زوقره کردن؛ به هۆی کوڵ‌وکه‌سه‌ری زۆره‌وه تووشی نه‌خۆشین هاتن ‹له بیستنی خه‌به‌ری تیره‌بارانی کچه‌که‌ی فجووقی کرد و مرد› ☰ دق کردن

فجووق٢: ده‌نگ. فچۆق؛ ده‌نگی فڕینی که‌و ☰ صدای پریدن کبک

فجووقێن / f(i)cûqên/: ناو. یارییه‌کی منداڵانه ☰ از بازی‌های کودکان

فجووک / f(i)cûk/: ناو. باڵنده‌ی ئاماده‌ی فڕین ☰ پرنده‌ی آماده‌ی پرواز

فچ / fiç/: ناوه‌لکار. به‌للی؛ شیڕ؛ هه‌ڵبه‌ت ☰ البته

فچک١ / fiçk/: ناو. حینچکه؛ کوت ☰ کله در جماع

فچک٢: ده‌نگ. ده‌نگی ده‌زگای جۆلا له کار کردندا ☰ صدای دستگاه بافندگی هنگام کار

فچک‌فچک / fiçkfiçk/: ده‌نگه‌ناو. فچه‌فچ؛ فچکی به شوێن یه‌کدا ☰ صدای پیاپی «فچک»

فچکه / fiçke/: نـاو. تەرسـەقول؛ قەرسـەقول؛ سەرکل ☰ سرگین الاغ و استر و ...

فچۆز^{1} / f(i)çoz/: ☜ **فجوز**

فچۆز^{2}: دەنگەناو. سـیڕە؛ چیـڕە؛ قیـژەی کـەو لـە ترسان ☰ جیغ کبک از ترس

فچۆزک / f(i)çozik/: نـاو. *[پـلار]* ژنی بـێشـەرمی سەڵیتە ☰ زن سلیطە

فچۆق / f(i)çoq/: ☜ **فجوق**

فچە / f(i)çe/: ناو. پچە؛ چپە؛ سرتە ☰ پچ ـ پچ

فچـەفچ / f(i)çefiç/: دەنگـەناو. ١. پچـەپچ ٢. فچکفچک ☰ ١. پچ‌پچ ٢. کلەی پـاپی در هنگـام جماع

فحێل / f(i)ĥêl/: ناو. پاکانە؛ بێ‌تاوانی ☰ تبرئە

فدا / f(i)da/: ئاوەڵـناو. گۆری؛ قوربان؛ خۆ دە پێناو ناو ☰ فدا

فدایی / f(i)dayî/: ☜ **فیدایی**

فدی / f(i)dî/: نـاو. فهێت؛ فەدی؛ شـەرم ☰ شـرم؛ آزرم

فدیە / fidye/: ☜ **فیدیە**

فر / fir/: ☜ **فڕ^{1}ـ١**

⊡ **فر دان:** فڕین؛ باڵ گرتنەوە ☰ پرواز کردن

فرار / f(i)rar/: ناو. کاری هەڵاتن ☰ فرار

فراز / f(i)raz/: ئاوەڵـناو. ١. گوشاد؛ هەراو ٢. بڵند؛ بەرز ☰ ١. فراخ؛ گشاد ٢. بلند

فرازە / f(i)raze/: ناو. فرێز؛ فرێزە؛ پەرێز؛ جێگـەی دەغڵی درەوکراو ☰ جای غلەی درو شدە

فـراژ / f(i)raj/: ئاوەڵـناو. فـراژوو؛ فـراژی؛ فـەراژ؛ پێ‌گەیشتوو؛ هەراش ‹گژ و گیا تەواو فـراژ بوونـە›. هەروەها: **فراژ بوون** ☰ بالیدە؛ رشدیافتە

فراژو / f(i)rajû/: ☜ **فراژ**

فـراژی^{1} / f(i)rajî/: نـاو. فـەراژوو؛ فـەراژی: ١. هەراشی؛ پێ‌گەیشتوویی ٢. بووژانەوە؛ ڕەوتی لـە سیسـی و کزییـەوە سـاز بـوون ☰ ١. بالنـدگی ٢. سرحالی بعد از زبونی

فراژی^{2}: ☜ **فراژ**

فراغ / f(i)rağ/: ناو. فڕاخ: ١. سەحنی نان خواردن ٢. فراق؛ ئامان؛ قاپ و قاچاغی ماڵ (بە گشتی) ☰ ١. ظرف گود غذاخوری ٢. ظروف خانە (عموماً)

فراڤین / f(i)ravîn/: ☜ **فراوین**

فراق / f(i)raq/: ☜ **فراغ-٢**

فراقـەت / f(i)raqet/: ئاوەڵـناو. سـاخ؛ سـاق؛ تەندروست ☰ تندُرُست

فراکسیون / f(i)raks(i)yun/: نـاو. تـاقم؛ دەسـتە؛ دەستەیێ لە ناو پارت یا کۆمەڵێکی سیاسیدا کـە ئەندامـەکانی لەمـەڕ چۆنیـەتی بـەڕێوەبـردن و سیاسـەتە گشـتییەکانی حیـزب، بـیر و ڕای جیاوازیان هەیە ☰ فراکسیون

فران / f(i)ran/: ☜ **فڵان**

فرانسیوم / f(i)rans(i)yum/: ناو. توخمی کیمیایی کانزایی ڕادیۆئەکتیو بە ژمارەی ئەتومی ٨٧ کە بە شێوەی دەسکرد و بۆ بوردمانی توریـوم بەرهـەم دێ ☰ فرانسیُم

فرانک / f(i)rank/: ناو. پـارەی وڵاتـانی فەڕانسـە، بلژیـک (پـێش یـورۆ)، سـویس و چەنـد وڵاتی ئەفریقی بەردەستی پێشووی فەڕانسە ☰ فرانک

فرانکەس / f(i)rankes/: ☜ **فڵانەکەس**

فرانوفیستار / f(i)ran û fîstar/: ☜ **فڵانوفیسار**

فرانەکەس / f(i)ranekes/: ☜ **فڵانەکەس**

فرانی / f(i)ranî/: ☜ **فڵانی**

فـراوان / f(i)rawan/: ئاوەڵـناو. ١. زیـاد؛ زۆر؛ فـرە ‹نزار پڕ لە گوڵ، گوڵی فراوان/ سەوز و سوور و شـین وەک دڵی لاوان «قانع»› ٢. گوشاد؛ هەراو ‹بەسـەر دنیـای فراوانـا/ دەنگدانـەوەی گۆرانیمـان/ بـە لاوانی گشت ڕووی زەوی/ ئەگەیەنێت برایيمـان «گـۆران»› ٣. بەربڵاو؛ بەرین ‹پایەت بڵند بۆ، سـایەت فـراوان/ پەی پەی کەردەی ڕەم دیدەی سیاوان «مەولەوی»›

▤ ۱. فراوان ۲. فراخ؛ گشاد ۳. وسیع

فراوانی / f(i)rawanî/: ناو. ۱. هەرزانی ڕسق و ڕۆزی ۲. هەراوی؛ گوشادی ▤ ۱. وفور ۲. فراخی؛ گشادی

فراوین / f(i)rawîn/: ناو. فراڤین؛ ژەمی نیوەڕۆ ▤ نهار

فرت¹ / firt/: ناو. پت؛ کاری لێدانی ڕەگ ▤ نبض

فرت²: ئاوەڵناو. گوشاد؛ هەراو ▤ گُشاد

فرت³: دەنگ. ۱. فت؛ وشەی تیز پێ‌کردن ۲. دەنگی دەرچوونی شتێ ▤ ۱. کلمەی تمسخر و استهزاء ۲. صدای پریدن و دررفتن

فرت⁴: پێرۆ. ← **جرت‌وفرت**

فرت⁵: لێل. ← **فرت‌وفێڵان**

فرتاندن / firtandin/: چاوگ. تێپەڕ. //فرتاندت؛ دەفرتێنی؛ بفرتێنە// فرتانن؛ دەرپەڕاندن ▤ بیرون راندن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەفرتاندن

فرتانن / firtanin/: ☜ **فرتاندن**

فرتک / firtik/: ناو. ۱. فرمک؛ قولی بێڤل؛ کونەکەپۆ؛ کونەتفنک؛ کونالووت ۲. چۆنیەتی دڵ بەیەکا هاتن ▤ ۱. سوراخ بینی ۲. تهوع

فرتوفات / firt û fat/: ناو. هاتوچۆی پەیتا ـ پەیتا ▤ آمدوشد پیاپی

فرتوفێڵان / firt û fêłan/: ناو. [پلار] فێڵوفەرەج؛ گزی و حیلە ‹هیچی جێ بڕوا نییە، فرت‌وفێڵان دەکا› ▤ نیرنگ

فرتوهۆڕ / firt û hoř/: ناو. فرک‌وهۆڕ؛ کار و ڕەوتی بزووتنەوە و چوون و هاتنی بێ‌ئۆقرە ▤ ورجه‌وورجه

فرتۆڵ / firtoł/: ئاوەڵناو. [پلار] فرتێ؛ جوێنی ژنانە بە مانای هەرزە (واتا: گوشاد) ▤ خطابی اهانت‌آمیز به زنان

فرتونە / firtûne/: ☜ **فەرتەنە ـ۱**

فرتونەک / firtûnek/: ☜ **فەرتەنەـ۱**

فرتە¹ / firte/: ناو. ۱. پرتە؛ قسەی بن لێو ۲. چۆنیەتی دەرپەڕینی شتێ بە توندی ۳. کار و ڕەتی بزووتنەوە ‹هەر فرتە بکەی لێت دەدا› ٤. چۆنیەتی ڕاتڵەکانی توند ▤ ۱. غرولند ۲. ورجه ۳. جنبش ۴. پرش؛ لرزش شدید

▣ **فرتە کردن**: دەرپەڕین بە توندی و بە پەلە ‹مشکەکە فرتەی کرد و دەرچوو› ▤ ورجهیدن

ـ **فرتە**²: پاشموشە. لەرە و تەکان ‹لاقەفرتە؛ لینگەفرتە› ▤ لرزش و پرش

فرتەفرت / firtefirt/: ناو. ۱. ڕەوتی چوون و هاتنی بێ نێوبڕ ۲. هاتوچۆی لەپەستا ▤ ۱. ورجه‌وورجەی مُداوم ۲. رفت‌وآمد پیاپی

فرتەنە / firtene/: ☜ **فەرتەنە ـ۱**

فرتی / firtî/: ناو. ۱. دۆخی بزڕکانی شیر؛ هەڵگەڕانی شیر ۲. ☜ **فرتیك** ▤ ۱. حالت فاسد شدن شیر ۲. ☜ **فرتیك**

فرتیک / firtîk/: ناو. فرتی؛ فردک؛ ورتکە نانی تێکوشین ▤ ریزه نان ترید

فرتێ¹ / firtê/: ☜ **فرتۆڵ**

ـ **فرتێ**²: پاشموشە. کاری ڕاژانـدن ‹پەلەفرتێ؛ لاقەفرتێ› ▤ تکان

فرتێنە / firtêne/: ☜ **فەرتەنەـ۱**

فرچ / firç/: ئاوەڵناو. پانەوەبوو؛ تلێقیاوە ▤ لهیده

فرچک¹ / firçik/: ناو. فرسک؛ فرشک؛ فرێش؛ فرێشک؛ فرۆ؛ ژەک ▤ آغوز

▣ **فرچک دران**: یەکەم شیری دوای هاتنە دنیاوە پێ دان ‹کوردی ئەو ناوە، کوردی تەواون/ وە شیری شێران فرچک دراون «هەژار، *بۆ کوردستان*»›. هەروەها: **فرچک دان** ▤ اولین شیر پس از تولد را به خورد دادن

فرچک کران: ۱. گۆچ کران؛ یەکەم جار کەوتنە بەر مەمکی دایک یان دایەنەوە ‹بە خوێندنەوە

کراوە فرچک گیانم/ زانستە مژیم و بۆتە ئاو و نـانم «هـەژار، *چوارینـەکانی خـەییام*» ۲. *[کنایـە]* ڕاهاتن؛ فێر بـوون ‹بـە فەرهـەنگی کومۆنیسـتی فرچک کرابوون و هەر کەس چەپی نەبا بە خایـەن حیسـاب دەکـرا «هـەژار، *چێشـتی مجێـور*»›.

هەروەها: **فرچک کـردن** ≣ ۱. برای نخستین بـار از شیر مادر یا دایە خورانده شدن ۲. تربیت شدن

فرچک گرتن: یەکەمین جـاری مـەمک مـژینی مندالی ساوا ‹مێژۆکم لە مەمکی دایکم نەکردووە و فرچکم بە شیری دایـەن گرتـووە «هـێمن»› ≣ نخستین بار از شیر مادر یا دایە خوردن

فرچک[۲]: دەنگەناو. ۱. حینچکـە؛ کـوت؛ فچـک ۲. دەنگی تێهەڵکەوتنی بێچوو لە گوانی دایـک بـۆ مژین ≣ ۱. کله (جِماع) ۲. صدای حریصانه مُک زدن کودک از پستان

فرچە / firçe/: ناو. فرشە: ۱. تۆپە مـووی بـەداردا کوتراو بـۆ ڕەنـگ کـردن و خـاوێن کردنـەوە ۲. میسواک؛ فرچـەی ددان شـۆردن ≣ ۱. فرچـە ۲. مسواک

فرچەتاڵ / firçetał/: نـاو. تەهلک؛ تەحلک؛ تاڵک؛ گڕکەتاڵ ≣ خربُزە و طالبی نرسیدە و تلخ

فرچیل / firçîl/: ناو. دانەوێڵەی نیوەکولاو ≣ دانەی نیم‌پختە

فردانلن / firdandin/: چاوگ. هاڕین؛ ورد کـردن ≣ خُرد کردن

فردقی / fird(i)qî/: ناو. فـەرحانی؛ خۆشـی پـاش تەنگانە ‹پاشی تەنگیێ فردقییە «قسەی نەسـتەق»› ≣ فَرَج؛ گشایش پس از سختی

فردک / firdik/: ☜ **فرتیك**

فردۆ / firdo/: ناو. تریتی نان و دۆ ≣ تلیـت نـان و دوغ

فردین / firdîn/: چاوگ. هاڕیان؛ ورد بوون ≣ خُرد شدن

فرز[۱] / firz/: ئاوەڵناو. ۱. زرک؛ زرنـگ؛ زرینـگ ۲. بەلەپا؛ خێرا لـە ڕێ ڕۆیشـتندا ۳. ڕێـکوپێـک و- لەبەرچاو ≣ ۱. زرنگ ۲. بادپا ۳. شیک

فرز[۲]: ئاوەڵکار. زوو ؛ بلەز ‹فـرزێ بچـۆ بیهێنـە!› ≣ زود؛ سریع

فرزەند / firzend/: نـاو. فەرزەنـد؛ ڕۆڵـە؛ چێلـە؛ بێچوو؛ مندال؛ زارۆ؛ زڕۆ؛ زارۆلە ≣ فرزند

فرژین / firjîn/: چاوگ. پـڕمین؛ پڕمـە کـردن ≣ نوعی صدا از بینی و لب درآوردن چهارپایان

فرس / firs/: ناو. فروزوو؛ فرووزوو؛ فرووزی؛ فریزوو؛ فریز؛ فرێز؛ فرێزوو؛ گیای چیمەن کە بژارێکی زۆر دژوارە ≣ فریز

فرسادە / firsade/: ☜ **فرستادە**

فرستادە / f(i)ristade/: ئاوەڵناو. فرسادە؛ ڕەوانەکراو ≣ فرستادە

فرسـتقاندن / f(i)rist(i)qandin/: چـاوگ. زەوت کردن؛ دەست بە سەردا گرتن ≣ ضبط کردن

فرسـتقین / f(i)rist(i)qîn/: چـاوگ. زەوت کـران؛ دەست بە سەردا گیران ≣ ضبط شدن

فرسک / firsik/: ☜ **فرچك**[۱]

فرسەت / firset/: ناو. هـەل؛ دەرفـەت؛ فەرسـەت؛ فەرسەند؛ فرسەند ‹سەد حەیف کە بۆ دەردی دلـی من، دەمی وەسڵت/ فرسـەت کـەم و شـەو کورتـە و تووڵانییە مەتلەب «ئەدەب»› ≣ فُرصت

⊡ **فرسـەت هێنـان:** دەرفـەت دۆزینـەوە بـۆ ئەنجامدانی کارێ ≣ فرصت گیر آوردن

بە فرسەت زانین: پەی بردن بـە هـەل و چـەلی گونجاو بۆ کردنی کـارێ ≣ فرصـت را مناسب دانستن

فرسـەتباز / firsetbaz/: ئاوەڵـناو. هەلپەرسـت ≣ فرصت‌طلب

فرسەخ / firsex/: ناو. فرسەق؛ فرسەنگ؛ فەرسەخ؛ مەودایەکی مێژینەی ڕێگایە بەرانبـەر بـە شـەش

کیلۆمیتر ⚑ فرسخ

فرسەق / firseq/: ☜ **فرسەخ**

فرسەند / firsend/: ناو. ١. ئینساف؛ عەداڵەت ٢. دەرفەت؛ کیس؛ هەل؛ فەرسەت ⚑ ١. عدل؛ انصاف ٢. فُرصت

فرسەنگ / firseng/: ☜ **فرسەخ**

فرشتە / f(i)rişte/: ☜ **فریشتە**

فرشتەنگ / firşteng/: ناوەڵناو. کەمجیگلدانە؛ تەنگەجیقەڵدان؛ بێحەوسەلە؛ کەمپشوو ⚑ کم‌حوصلە

فرشک / firşik/: ناو. ١. ☜ **فرچك**^{1} ٢. شیلاوک؛ ئامێژەن ⚑ ١. ☜ **فرچك**^{1} ٢. پنیرمایە

فرشە / firşe/: ☜ **فرچە**

فرغ / firğ/: ناو. زیپک؛ ئیراد ⚑ ایراد

⊡ **بەفرغ**: زیپک‌گۆ؛ ئیرادگر ‹فلانکەس زۆر بەفرغە و کاری لەگەڵ دژوارە› ⚑ ایرادگیر

فرغون / firğûn/: ☜ **فەرغون**

فرغە / firğe/: ناو. زیپک‌گۆیی؛ ئیرادگری ‹کابرایەکی زۆر بە فرغەیە، کاری لەگەڵ دژوارە› ⚑ ایرادگیری

فرفات^1 / firfat/: ناو. پۆشەنی کرێکار لە کاتی کاردا ⚑ لباس کار

فرفات^2: ناوەڵناو. ڕزیو؛ پرتووکاو؛ پواو ⚑ پوسیدە

فرفاتە / firfate/: ناو. کووتاڵی زۆر ناسک ⚑ وال؛ پارچەی بسیار نازک

فرقات / firqat/: ناو. کولی گریانی لە سینگدا قەتیس ماو ⚑ بُغض در گلو گیر کردە

فرک / firk/: ناو. ١. کاری بێچوو هێنان (تایبەتی بۆ ماینی دەڵێن) ٢. ژانی زان ٣. نەخۆشییەکی سنگە ٤. دەغلی تەنک؛ کێڵگەی کەمداهات ٥. کاری تەنک چاندنی تۆو ٦. مچوڕکی لەش ⚑ ١. عمل بچە آوردن (مادیان) ٢. درد زایمان ٣. نوعی سینەدرد ۴. کشتزار کم‌محصول ۵. عمل با فاصلە کاشتن دانە ۶. مور مور بدن

⊡ **فرک بوون**: مایین زایین ⚑ زاییدن مادیان

فرکاندن / firkandin/: چاوگ. هەڵپڕیواندن؛ پرواندن؛ ساوین و تەکاندن بە نیازی پاکەوە کردن ⚑ خاک و گل از لباس زدودن

فرکوهۆڕ / firk û hoř/: ☜ **فرتوهۆڕ**

فرم / firm/: ☜ **فۆرم**

فرمان / firman/: ناو. ١. کار؛ ئیش؛ ئەرک ‹فرمان لە سارا، ڕۆن لە بەهارا «مەسەل»› ٢. عەمر؛ ئەمر ‹فرمانی شایان، نانی گەدایان «مەسەل»› ⚑ ١. کار ٢. فرمان

فرمانبەر / firmanber/: ☜ **فەرمانبەر**

فرمانکەر / firmanker/: ناو. کرێکار؛ کارکەر ⚑ کارگر

فرمانگوزار / firmanguzar/: ناو. کار پێکهێنەری بەردەستی دەسەڵاتدار ⚑ کارگُزار

فرمانی / firmanî/: ناو. جلک و کەلپەلی کار ⚑ لباس کار

فرمیسک / firmîsk/: ☜ **فرمێسك**

فرمیوم / firm(i)yum/: ناو. توخمی کیمیاوی کانزایی ڕادیۆئەکتیڤ بە ژمارەی ئەتۆمی ١٠٠ کە بە شێوەی دەسکرد و لە بوردومانی پلوتونیوم بەرهەم دێت ⚑ فرمیُم

فرمێسک / firmêsk/: ناو. فرمیسک؛ فرێش؛ فرێشک ؛ ئەشک؛ ڕۆندک؛ ئەسر؛ ئەسرین ⚑ اشک

▣ **فرمێسکی شادی**: ئەسرینێ کە لە کاتی خۆشحالیدا هەڵدەوەرێ ⚑ اشک شوق

فرمێسکی گەش: ڕۆندکی ڕوون ⚑ اشک زلال

⊡ **فرمێسک باراندن**: فرمێک داوەراندن؛ فرمێسک ڕژاندن؛ فرمێسک ڕشتن؛ فرمێسک وەراندن؛ فرمێسک هەڵوەراندن؛ بەکول گریان و فرمێسک لە چاو هاتنە خوار ⚑ اشک ریختن

چون ابر بهار

فرمێسک داوەراندن: ☜ فرمێسك باراندن

فرمێسک داوەرین: ☜ فرمێسك ڕژان

فرمێسک ڕژان: فرمێسک داوەرین؛ فرمیسک هەڵوەرین؛ ئەسرین هەڵوەرین ⚑ اشک ریختن

فرمێسک ڕژاندن: ☜ فرمێسك باراندن

فرمێسک ڕشتن: ☜ فرمێسك باراندن

فرمێسک وەراندن: ☜ فرمێسك باراندن

فرمێسک هەڵوەراندن: ☜ فرمێسك باراندن

فرمێسک هەڵوەرین: ☜ فرمێسك ڕژان

فرمێسکاوی / firmêskawî/: ئاوەڵناو. هەرسین؛ ئەسریناوی ⚑ اشک‌آلود

فرمێسکبزە / firmêskb(i)ze/: ناو. گریانی شادی ⚑ اشک شادی

فرنک / f(i)rink/: ناو. تفنک؛ بێقل؛ کەپۆ؛ کەپ؛ لووت ⚑ بینی

فروزو / f(i)ruzû/: ☜ فرس

فروکتوز / f(i)ruktuz/: ناو. قەندی میوە؛ هیدراتی کەربونی هەنگوین و میوەی شیرین (وەک هەنجیر و توو) کە ماکێکی بێ‌ڕەنگە و دوو ئەوەندەی قەندی چەوەندەر شیرینە ⚑ فروکتوز

فرۆ / f(i)ro/: ☜ فرچك١

فرۆتن / f(i)rotin/: ☜ فرۆشتن

فرۆتۆخ / f(i)rotox/: ئاوەڵناو. فرۆشەر ⚑ فروشنده

فرۆتەنی / f(i)rotenî/: ئاوەڵناو. ١. شیاوی فرۆتن ٢. ئامادەی فرۆتن ⚑ ١و٢. فروختنی

فرۆتی / f(i)rotî/: ئاوەڵناو. فرۆشراو ⚑ فروخته

فرۆخت / f(i)roxt/: ناو. ڕمێن؛ ڕەواج ⚑ رواج

فرۆز / f(i)roz/: ناو. وەڕەزی؛ جاڕزی ⚑ دلزدگی

فرۆش^{1} / f(i)roş/: ناو. ١. ڕمێن؛ فرۆخت ٢. کاری فرۆتن ⚑ ١. رواج ٢. فروش

ـ فرۆش^{2}: پاشەوشە. فرۆشەر ‹پارچەفرۆش؛ کەم‌فرۆش› ⚑ ـ فروش

فرۆشتن / f(i)roştin/: چاوگ. تێپەڕ. //فرۆشتت؛ دەفرۆشی؛ بفرۆشە// فرۆتن: ١. دان لە ڕەوتی دان‌وستاندا ٢. نواندن؛ نیشان دان ‹ناز فرۆشتن› ٣. شتێ بە هیوای شتێکی‌تر، بە شێوەیەکی ناشیرین و ناڕەوا دان ‹خۆ فرۆشتن› ⚑ ١تا٣. فروختن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەفرۆشتن

فرۆشران / f(i)roşran/: چاوگ. تێنەپەڕ. نادیار. //فرۆشرای؛ دەفرۆشرێی؛ بفرۆشرێ// فرۆشیان؛ گۆڕیانەوە بە پارە ⚑ فروخته شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: فرۆشراو/ چاوگی نەرێنی: نەفرۆشران

فرۆشراو / f(i)roşraw/: ئاوەڵناو. فرۆشیاگ؛ فرۆشیاو؛ دراو لە دان‌وستاندا ⚑ فروخته‌شده

فرۆشگا / f(i)roşga/: ناو. دوکانی گەورە ⚑ فروشگاه

فرۆشگە / f(i)roşge/: ناو. موغازە؛ دوکان ⚑ مُغازه

فرۆشەر / f(i)roşer/: ☜ فرۆشیار

فرۆشیار / f(i)roşyar/: ناو. فرۆشەر؛ کەسێ کە شت دەفرۆشێ ⚑ فروشنده

فرۆشیاگ / f(i)roşyag/: ☜ فرۆشراو

فرۆشیان / f(i)roşyan/: ☜ فرۆشران

فرۆشیاو / f(i)roşyaw/: ☜ فرۆشراو

فرۆک / f(i)rok/: ئاوەڵناو. ڕەزاسووک؛ لەبەردڵان ⚑ جذّاب

فرۆیدیسم / f(i)roydîsm/: ناو. ڕێبازێکی دەروون‌ناسی کە لە لایەن بژیشکی بەناوبانگی ئوتریشی، زیگموند فرۆیدەوە (١٨٥٦-١٩٣٩ ز.) دامەزرا ⚑ فرویدیسم

فرو / f(i)rû/: ناو. ڕووناکی؛ ڕۆشنایی ⚑ روشنایی

فرووز / f(i)rûz/: ناو. فرۆز؛ دۆخی تەنگ پێ هەڵچنین ⚑ حالت در تنگنا قرار دادن

فرووزو / f(i)rûzû/: ☜ فرس

فرووزی١ / f(i)rûzî/: ☜ **فرس**

فرووزی٢: ئاوەڵناو. ١. زۆر وردیلە ٢. پـیرۆزە ڕەنـگ ☰ ١. بسیار ریز ٢. فیروزە رنگ

فـرە١ / f(i)re/: ئاوەڵـناو. فریـە؛ زۆر؛ زاف؛ زەحـف؛ گەلێک؛ زێدە؛ پڕ ‹زەحمەت فرەمان دا› ☰ بسیار
⊡ **فـرە کـردن**: زۆر کـردنی شـت و کـار ‹ئیمسـاڵ ڕێواس فرەی کردگە›. هـەروەها: **فـرە بـوون** ☰ افزایش یافتن

فـرە٢: ئاوەڵکار. فریـە؛ زۆر؛ زاف؛ زەحـف؛ گـەلێک؛ زێدە؛ پڕ ‹فرە زەحمەتمان دا› ☰ بسیار

فرە ـ٣: پێشوشە. زۆر؛ بە هەژمار یان ئەندامی زۆرەوە ‹فرەنەتەوەیی؛ فرەحیزبی› ☰ زیاد

فرەبەش / f(i)rebeş/: نـاو. دارایی و داهاتێ کە زۆر کەسی تێدا شەریک بێ ☰ سهامی عام

فرەبێـژ / f(i)rebêj/: ئاوەڵـناو. فرەوێـژ؛ زۆربڵـێ؛ چەنەباز؛ چەقەسرۆ. هەروەها: **فرەبێژی** ☰ پرگو

فرەخوەر / f(i)rexwer/: ئاوەڵـناو. فرەخۆر؛ زۆرخـۆر ‹فرەخۆەر هەمیشە بار سکی ئەکێشـێ «مەسـەل»›. هەروەها: **فرەخوەری** ☰ پرخور

فرەخۆر / f(i)rexor/: ☜ **فرەخوەر**

فرەخۆری / f(i)rexorî/: ناو. پڵتەخۆری؛ زۆرخـۆری ☰ پُرخوری

فرەڕوو / f(i)reřû/: ئاوەڵناو. *[پلار]* ڕووبـین؛ دووڕوو ☰ چند چهره

فرەز / f(i)rez/: نـاو. پارچەیـەکی جـوانی تووکنـە دەکرێتە پشتەکەوای ژنان ☰ مخمل

فرەزان / f(i)rezan/: ئاوەڵناو. فریـەزان: ١. زۆرزان؛ زانا ٢. *[پلار]* پێچ؛ گزیکار. هـەروەها: **فـرەزانی** ☰ ١. دانا ٢. نیرنگباز

فرەزانـا / f(i)rezana/: ئاوەڵناو. زۆر عالم؛ هۆزان ☰ فرزانە

فـرەقانـدن / f(i)reqandin/: چـاوگ. فــەرەقنای؛ لێکهەڵوەشاندن ☰ مُتلاشی کردن

فرەقین١ / f(i)reqîn/: چاوگ. پەڕتین؛ لە بەر یەک چوون ☰ مُتلاشی شدن

فرەقین٢: ئاوەڵناو. ڕقانی؛ ڕکئەستوور ☰ کینەتوز

فرەگەڕ / f(i)regeř/: ناو. گەڕاڵ؛ گەڕۆک ☰ سیّاح

فرەلایەنی / f(i)relayenî/: ☜ **پلورالیزم**

فرەمـاگ / f(i)remag/: ئاوەڵـناو. کـۆن؛ زۆرمـاو ☰ کهنه

فــرەواچ / f(i)rewaç/: ئاوەڵــناو. وڕاچ؛ فرەبێـــژ؛ درێژدادڕ ☰ پُرچانه

فرەوان / f(i)rewan/: ئاوەڵـناو. ١. گوشاد؛ هەراو ٢. بەربڵاو؛ هەمەلایەنـە ‹خۆپیشـاندانێکی فـرەوان لـە بەردەم پەرلەمان بەڕێوە چوو› ☰ ١. گُشـاد؛ فـراخ ٢. وسیع

فرەوانی / f(i)rewanî/: ناو. ١. گوشادی؛ فـرتی ٢. بــەربڵاوی؛ هەمەلایــەنی ‹فــرەوانی دڵ› ☰ ١. گُشادی ٢. وسعت

فرەوفـراوان١ / f(i)re w f(i)rawan/: ئاوەڵــناو. فتوفـراوان؛ زۆر و زەمەنـد ‹کـار نییـە و بێکـاری فرەوفراوان!› ☰ فتوفراوان

فرەوفراوان٢: ئاوەڵکار. فـتوفـراوان؛ زۆر و زەمەنـد ‹ئارەزوومەندیم جە حەد ویـەردەن/ خـەیلێ فـراوان تاسەی تۆم کەردەن «مەولەوی»› ☰ فتوفراوان

فـرەوەڕ / f(i)reweř/: ئاوەڵــناو. ١. تایبەتمەنــدی سەگێ کە زۆر ئەحەپێ ٢. *[پلار]* زۆربڵێ؛ چەنەباز ☰ ١. ویژگی سگی کە بسیار پارس می‌کند ٢. پُرگو

فرەویست / f(i)rewîst/: ☜ **زۆرخواز**

فرەوێژ / f(i)rewêj/: ☜ **فرەبێژ**

فرەوێژی / f(i)rewêjî/: ناو. ڕێسـە؛ چەنـەوەری ☰ پُرگویی

فرەه١ / f(i)reh/: ئاوەڵـناو. بەربڵاو؛ پان و بـەرین ☰ فراخ

ـ فرەه٢: پاشەوشە. زۆر؛ فرە ‹بێنفرەه› ☰ زیاد

فرەهی / f(i)rehî/: ناو. ١. ئاسوودەیی؛ تـەناهی ٢.

هەرزانی ۳. کاری خۆش ڕابواردن ٤. بەربلاوی؛ گوشادی ☰ ۱. آسایش؛ گشایش ۲. ارزانی ۳. خوشگذرانی ۴. فراخی

فرەیەک / f(i)reyek/: ئاوەلکار. قەیرێ؛ ماوەیەکی زۆر ‹فرەیەک ماتڵ بووین، نەهاتەو› ☰ مُدت زیادی

فرەیی / f(i)reyî/: ناو. فراوانی ☰ فراوانی

فریا / firya/: ناو. فەریا: ۱. ئاریکاری؛ هانا ۲. هاوار و داد ☰ ۱. کمک؛ امداد ۲. داد و فریاد

⊡ **فریا خستن**: پێگەیاندن؛ گەیاندن لە کاتی پێویستدا ‹نانم فریا خەن، مردم لە برسا!› ☰ رساندن در شرایط تنگ

فریا کەوتن: فریا گەیشتن: ۱. دە هانا هاتن ‹ئەجەل دەستی من و داوێنی تۆ فریا کەوە زوو بێ!/ بە خۆم و ڕۆحمۆ حازر، لە بۆ ڕەددی بەلای کوردم «قانع»› ۲. دە کاتی پێویستدا گەیشتن ‹فریا نەکەوتم کەوشەکانم دەربێنم› ☰ ۱. بە داد رسیدن ۲. در وقت مناسب رسیدن

فریا گەیشتن: ☜ **فریا کەوتن**

دە فریا هاتن: هاتنە هانەوە ‹هەمزاغا گوتی: کاک هەژارا بە نمەکی شێخی بورهانی، ئەو کەرانە خدری زیندە بوون دە فریامان هاتن! ئەتۆ دەڵێی چی؟ «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ بە یاری شتافتن

فریادڕەس / firyadřes/: ☜ **فریاڕەس**

فریادڕەسی / firyadřesî/: ☜ **فریاڕەسی**

فریاڕەس / firyařes/: ناو. فریادڕەس؛ فەریاڕەس؛ هەناڕەس؛ ئەوەی دەگاتە فریای هاوارکەرەوە ☰ فریادرس

فریاڕەسی / firyařesî/: ناو. فریادڕەسی؛ هانا ☰ فریادرسی

فریاگوزار / firyaguzar/: ناو. ئاریکار؛ یارمەتیدەر ☰ مددکار

فریاگوزاری / firyaguzarî/: ناو. کار و ڕەوتی بە هاناوە چوون ☰ امداد

⊡ **فریاگوزاری سەرەتایی**: ئەو کارە دەرمانییانەی دەسبەجێ لە کاتی ڕوودانی کارەسات تا گەیشتنە نەخۆشخانە بۆ نەخۆش دەکرێ ☰ کمک‌های اولیه

فریب / f(i)rîb/: ☜ **فریو**

⊡ **فریب خواردن**: ☜ **فریو خواردن**

فریب دان: ☜ **فریو دان**

فریبخواردوو / f(i)rîbx(i)wardû/: ☜ **فریوخواردوو**

فریبدراو / f(i)rîbd(i)raw/: ☜ **فریودراو**

فریبۆک / f(i)rîbok/: ئاوەڵناو. خاپینۆک؛ فریودەر ☰ فریبنده

فریبیاگ / f(i)rîbyag/: ☜ **فریودراو**

فریبیان / f(i)rîbyan/: ☜ **فریویان**

فریچک / f(i)rîçik/: ☜ **فریشك**

فریز / f(i)rîz/: ☜ **فرس**

فریزر / f(i)rîzir/: ناو. قەرسینک؛ بەفرینگ ☰ فریزر

فریزو / f(i)rîû/: ☜ **فرس**

فریزێر / f(i)rîzêr/: ناو. قەرسینک؛ بەفرینگ؛ کەرەستەی ڕچێنەری کارەبایی وەک یەخچاڵ، کە ماکی خۆراکی (زۆرتر گۆشت) دەڕچێنێ و ڕایدەگرێ ☰ فریزر

فریسک / f(i)rîsk/: ناو. گولێکە دەشتی لە بەهاردا دەڕوێ ☰ از گل‌های صحرایی که در بهار می‌روید

فریشتە / f(i)rîşte/: ناو. پەری؛ فرشتە: ۱. *[دین]* خولاپەڕک؛ بوونەوەرێکی ئاسمانی کە دەگوترێ هێز و عەقڵی زۆرتر لە مرۆیە و کار و ئەرکی بەڕێوە بردنی فەرمانی خودایە ۲. *[مەجاز]* مرۆی خوێنشیرین و باش ۳. *[مەجاز]* زەری؛ کچی جوان و بێگەرد ☰ ۱تا۳. فرشته

فریشک / f(i)rîşk/: ناو. فریچک؛ شیلاوک؛ ئامیانی پەنیر ☰ پنیرمایه

⊡ **فریشک کەوتن/ کەفتن:** بە زەک کەوتن؛ نەخۆش کەوتنی منالی ساوا لە تەکان یان ترسان ▀ بیمار شدن بچەی قُنداقی

فریشک گرتنەوە: دەرمان کردنی منداڵی فریشک‌کەوتوو ▀ معالجە کردن کودک بیمار

فریڤی / f(i)řîvî/: ئاوەڵناو. برژاو؛ کوڵاو ▀ پُختە

فریقەت / f(i)řîqet/: ئاوەڵناو. خاترجەم؛ دڵنیا ▀ مُطمئن

فریک / f(i)řîk/: ☜ **فەریك**

فریو / f(i)řîw/: ناو. گزی؛ فێڵ؛ فریو؛ گۆڵ؛ خاپ؛ لیپ؛ درۆ یان ناڕاستیێ کە بە جێی ڕاست نیشان بدریێ یان بگوترێ ▀ فریب

⊡ **فریو خواردن:** فریب خواردن؛ خەڵەتان؛ هەڵخلەتان؛ دەسخەڕۆ بوون ‹تۆش بە رەنگ و بۆی ئەوان خواردت فریو؟/ چاوی تۆشی هەڵفریواند زێڕ و زیو؟ «هێمن»› ▀ فریب خوردن

فریو دان: خەڵەتاندن؛ خاپاندن؛ گۆڵدان ▀ فریفتن

فریوان / f(i)řîwan/: ☜ **فریویان**

فریواندن / f(i)řîwandin/: چاوگ. فریو دان ▀ فریب دادن

فریوباز / f(i)řîwbaz/: ئاوەڵناو. خاپینۆک ▀ حقەباز

فریوخواردوو / f(i)řîwx(i)wardû/: ئاوەڵناو. فریبخواردوو؛ خەڵەتاو؛ خاپاندی ▀ فریب‌خوردە

فریوخۆر / f(i)řîwxor/: ئاوەڵناو. فریبدراو ▀ فریب‌خوردە

فریودراو / f(i)řîwd(i)raw/: ئاوەڵناو. فریبدراو؛ فریبیاگ؛ فریوخواردوو؛ خاپاندی ▀ فریب‌خوردە

فریودەر / f(i)řîwder/: ئاوەڵناو. گۆڵدەر؛ خاپێن ▀ فریب‌دهندە

فریویان / f(i)řîwyan/: چاوگ. فریبیان؛ فریوان؛ فریب خواردن؛ هەڵخەڵەتان ▀ فریب خوردن

فریە / firye/: ☜ **فرە**

فریەزان / firyezan/: ☜ **فرەزان**

فرێت / f(i)rêt/: ناو. پۆ؛ تێوەدان ▀ پود

فرێز / f(i)rêz/: ناو. ۱. ☜ **فرس** ۲. ☜ **فرازە**

فرێزوو / f(i)rêzû/: ☜ **فرس**

فرێزە / f(i)rêze/: ☜ **فرازە**

فرێش / f(i)rêş/: ناو. ۱. ☜ **فرمێسك** ۲. ☜ **فرچك‌ـ۱**

فرێشک / f(i)rêşk/: ناو. ۱. ☜ **فرمێسك** ۲. ☜ **فرچك‌ـ۱** ۳. شیلاوک ▀ ۱. ☜ **فرمێسك** ۲. ☜ **فرچك‌ـ۱** ۳. پنیرمایە

فرێکانس / f(i)rêkans/: ناو. ۱. هەژماری دووپات بوونەوەی یەک ڕووداو لە ماوەیەکی دیاریکراودا ۲. *[فیزیک]* هەژماری سیکلەکانی شەپۆلێک لە یەکەی کاتدا ▀ ۱و۲. بسامد؛ فرکانس

فڕ^{1} / fiř/: ناو. ۱. فر؛ ڕەوتی باڵ لێکدان و بڵند بوونی مەل ۲. بوختان و درۆ ‹نیوەی فڕە و باقی تڕە! «مەسەل»› ۳. پەیوەندی ‹توندوتیژی فڕی بە کوردەوە نییە› ٤. قوم؛ فڕ ‹ئای بۆ فڕێک قاوە!› ٥. جوێنی بە شیعر ٦. ☜ **فڕێ ـ۲** ۷. ☜ **فڕۆن** ۸. لوول؛ چین و دەق ۹. فڕموو؛ کەرستەیەکی کانزایی بۆ چین و دەق دانی موو ▀ ۱. پرواز ۲. بُهتان ۳. ارتباط ۴. جُرعە ۵. هجو شعری ۶ ☜ **فڕێ ـ۲** ۷. ☜ **فڕۆن** ۸ حلقەی موو ۹. بابیلس

⊡ **فڕ بە سەرەوە نەبوون:** هیچ پێوەندییەک لە نێواندا نەبوون ▀ هیچ ربطی نداشتن

فڕ پێوە نەهێشتن: هیچ بۆ نەهێشتنەوە؛ تەواو نسک‌وناهمێ کردن ▀ نیست و نابود کردن

فڕ دان: ☜ **فڕێ دان**

فڕ سوار بوون: *[مەجاز]* لە خۆ دەرچوون؛ خۆبایی بوون ▀ مغرور شدن

فڕ کردن/ کرن: هەڵقوڕاندن؛ یەکجێ خواردنەوەی تراو ‹بەس گێژ بە لە ناو پێنج و

شەش و حەوت و چوار/ مەی فڕ کە دەتاوێتەوە وەک بەفری پار «هەژار، *چوارینەکانی خەییام*»› ☰ سر کشیدن

فڕ هاتن: بردنەوە؛ سەر کەوتن ‹ئەم دەسە ئێمە فڕ هاتین› ☰ بُردن بازی

فڕ^{٢}: ئاوەڵناو. ١. ناسک و تەنک ٢. چیندار و لوول ‹قژی فڕ› ☰ ١. نازک ٢. فِر

▪ **فڕ^{٣}:** پاشەوشە. ـ پەڕ ‹بەرزەفڕ؛ قەلفڕ؛ کۆترفڕ› ☰ ـ پر؛ پرواز

فڕ^{٤}: پێرۆ. ← **قڕوفڕ**

فڕا / f(i)řa/: ئاوەڵناو. ١. ڕفێندراو ٢. تیژباڵ؛ زۆر خێرا لە فڕین ٣. باڵگرەوە ☰ ١. ربوده شده ٢. تیزپرواز ٣. بال‌زن

فڕاخ / f(i)řax/: ☜ **فراغ**

فڕاکە / f(i)řake/: ئاوەڵناو. جووچکە مەلێ کە تازە فێرە فڕین دەبێ ☰ جوجەی نوپرواز

فڕان / f(i)řan/: چاوگ. تێنەپەڕ. //فڕای؛ دەفڕێ؛ بفڕێ// فڕین: ١. باڵ گرتنەوە ٢. ڕفان؛ ڕفیان ☰ ١. پریدن ٢. ربوده شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: فڕاو/ چاوگی نەرێنی: نەفڕان

فڕاندن / f(i)řandin/: چاوگ. تێپەڕ. //فڕاندت؛ دەفڕێنی؛ بفڕێنە// فڕانن: ١. باڵ پێ گرتنەوە ‹بە تیرێک شەش چۆلەکەی لە سەر لقەکە فڕاند› ٢. ڕفاندن ‹شکاندی شیشەیی عەیش و نیشاتم، چاوی سەححارت/ فڕاندی تاعەت و تەقوا و عیبادەت، زوڵفی زونارت «زێوەر»› ☰ ١. پرواز دادن ٢. ربودن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەفڕاندن

فڕان ▪ فڕان / f(i)řan f(i)řan/: ناو. ١. بڕفین ـ بڕفین؛ کاری ڕفاندنی هەر کەسە بۆ خۆی ٢. کاری فڕەفڕ کردن ‹لە ناو ئەم سنگە خنکاوەی منا/ فڕان ـ فڕانی پەراسووەکانم بوو «شێرکۆ»› ☰ ١. مسابقه در ربودن ٢. عمل پر ـ پر زدن

فڕانن / f(i)řanin/: ☜ **فڕاندن**

فڕاو / f(i)řaw/: ئاوەڵناو. ١. وەحەوا کەوتوو بە باڵان ٢. ڕفێنراو ☰ ١. پرواز کرده ٢. ربوده شده

فڕاوێژ / f(i)řawêj/: ناو. فڕباز؛ کەسێ کە بە شێعر جوێن بە خەڵک دەدا ☰ هجّاء؛ هجو کننده به شعر

فڕای / f(i)řay/: چاوگ. فڕان؛ فڕین ☰ پرواز کردن

فڕباز / fiřbaz/: ☜ **فڕاوێژ**

فڕتنای / fiřtnay/: چاوگ. فرتە کردن؛ تیژ تێپەڕین ☰ ورجهیدن

فڕفڕۆک / fiřf(i)řok/: ناو. ١. ☜ **فڕفڕە** ٢. پەپوولە ☰ ١. ☜ **فرفره** ٢. پروانه

فڕفڕۆکە / fiřf(i)řoke/: ☜ **فڕفڕە**

فڕفڕە / fiřf(i)ře/: ناو. فڕفڕۆک؛ فڕفڕۆکە؛ لەیستۆکی لە قاقەز کە لە چەند لاوە دەنووشتێتەوە و بەچێوێکییەوە دەکەن با دەیسووڕێنێ ☰ فرفره

فڕفڕی / fiřf(i)ři/: ئاوەڵناو. لوول؛ گرژ ‹قژی فڕفڕی› ☰ فرفری

فڕفینگ / fiřfing/: ناو. ئەڵامەت؛ هەڵامەت؛ پەسیو ☰ زُکام

فڕک / fiřk/: ناو. ١. تەنیا قومێ؛ تەنیا فڕێ ٢. دۆخی بزاوتنی زۆر بە پەلە ٣. فڕە؛ فڕێ؛ تووڕ؛ پەرت (لەگەڵ «دان»دا دەگوترێ) ‹خۆی فڕک دایە باوەشم› ☰ ١. یک جُرعه ٢. حرکت بسیار سریع ٣. پَرت

⊡ **فڕک دان:** ☜ **فڕێ دان**

فڕکا / fiřka/: ناو. فڕک؛ کاری زۆر بە پەلە بزاوتن ☰ گُریز

فڕکا ▪ فڕکا / fiřka fiřka/: ناو. فڕان ـ فڕان؛ فڕکان ـ فڕکان؛ فڕکەفڕک: ١. کاری بە پەلە ڕاکردنی بە کۆمەڵ ٢. فڕان ـ فڕان؛ بڕفین ـ بڕفین ☰ ١. تاخت و گریز گروهی ٢. مُسابقەی ربودن

فڕکان^{١} / fiřkan/: چاوگ. ١. ڕاکردن بە کۆمەڵ ٢.

فڕان ـ فڕان کردن ٣. گلۆفین؛ گووشین ☰ ١. گریختن گروهی ٢. ربودن ٣. در دست فشُردن

فڕکان[٢]: ناو. تاو؛ خێرایی؛ گورجی ‹بە فڕکان بچۆ بۆ ماڵی مە!› ☰ سرعت

فڕکاندن / fiřkandin/: چاوگ. ١. گلۆفین؛ گووشین ٢. فڕاندن ☰ ١. فشُردن ٢. ربودن

فڕکان ـ فڕکان / fiřkin fiřkan/: ☜ **فڕکا ـ فڕکا**

فڕکراو / fiřk(i)raw/: ناوەڵناو. هەڵقوڕاو؛ هەڵقۆڕیاگ ☰ سرکشیده

فڕکوهۆڕ[١] / fiřk û hoř/: ناو. ١. کاری بە پەلە ڕاکردن ‹منال لە دووی ئەو شێتانە فڕکوهۆڕیان بوو› ٢. هاتوچۆی بە پەلە ‹نێو بازاڕ فڕکوهۆڕێکە، وەستانی نییە› ☰ ١. دو با شتاب ٢. رفت‌وآمد سریع و پیاپی

فڕکوهۆڕ[٢]: دەنگەناو. دەنگی بەرد و داری بە تەوژم هاوێژراو ☰ صدای سنگ و چوب پرتاب شده

فڕکە / fiřke/: ناو. ١. کار و ڕەوتی دەرپەڕین و ڕۆیشتنی توند و تیژ ‹چاوە و کانی و ڕووباری زۆر ڕوون و تەزی و بەتەوژم لە بەرزایی کەژانەوە سەربەرەژێر فڕکەیانە و لە دەشت یەکتر دەگرنەوە «هەژار، *شەرەفنامە*»› ٢. بازی زۆر بلند ٣. ساپ؛ سواپ؛ بەردی تەنک و لووس ☰ ١. ورجهیدن ٢. پرش بُلند ٣. شن صاف و نازک

▣ **فڕکە هاتن**: نەوەستان؛ هیچ مەحتەل نەبوون ‹کتێبفرۆشی هەولێر و کەرکووک و سولەیمانی نەدیدە کڕییان و ... زۆر زوو بە پێنج دینار هەر فڕکەی دەهات «هەژار، *چێشتی مجێور*»› ☰ توقف نکردن

فڕکەفڕک / fiřkefiřk/: ☜ **فڕکا ـ فڕکا**

فڕگە / fiřge/: ناو. ١. جێگەی باڵ گرتنەوەی مەل ٢. فڕۆکەخانە؛ مەتار ☰ ١. پروازگاه پرندگان ٢. فرودگاه

فڕمک / fiřmik/: ☜ **فرتك ـ١**

فڕموو / fiřmû/: ناو. فڕ؛ کەرستەیەکی کانزایی بۆ چین و دەق دانی موو ☰ فرِ مو

فڕمە / fiřme/: ☜ **پڕمە**

فڕن / f(i)řin/: ☜ **فڕۆن**

فڕنای / fiřnay/: چاوگ. فڕاندن ☰ پرواز دادن

فڕندە / f(i)řinde/: ناو. فڕنە؛ باڵدار؛ پەلەوەر؛ مەل ☰ پرنده

فڕنە / f(i)řinne/: ☜ **فڕندە**

فڕنەگولە / fiřnegule/: ☜ **فیسقە ـ١**

فڕنی / fiřnî/: ناو. خواردنێ لە شیر و ئاردەبرنج ☰ فرنی

فڕوفیسار / fiř û fisar/: ناو. فلان و بێهمان ‹ئەوان وەک ئێوە ناخۆن شەربەت و شەکراو و پالوودە/ لە کوێ بێنن پلاو و گۆشت و خۆرشت و فڕوفیسار؟ «هێمن»› ☰ فلان و بهمان

فڕوفیشاڵ / fiř û fişał/: ناو. درۆ و دەلەسە ☰ چاخان پاخان

فڕوفێڵ / fiř û fêł/: ناو. فێڵوفەرەج ‹کیژی لادێیی نەشمیلی جوان چاک! / بێفڕوفێڵ و هێدی و داوێنپاک! «هێمن»› ☰ حیله و نیرنگ

فڕۆک / f(i)řok/: ئاوەڵناو. فڕا؛ تیژباڵ ☰ تیزپر

فڕۆکڤان / f(i)řokvan/: ☜ **فڕۆکەوان**

فڕۆکە / f(i)řoke/: ناو. تەیارە؛ بالافڕ؛ کەرستەی گواستنەوە لە هەوادا کە بە کاردانەوەیەکی دینامیکی لە هەوادا دەفڕێ ☰ هواپیما

فڕۆکەئاژۆ / f(i)řoke'ajo/: ☜ **فڕۆکەوان**

فڕۆکەخانە / f(i)řokexane/: ناو. ١. فڕگە؛ شوێنێکی بەربلاو بە باندی فڕین و ئامێر و کەرستەی پێویست بۆ فڕین و نیشتنەوەی فڕۆکە، وێڕای هەڵگرتن و داگرتنی بار و ڕێبوار ٢. گاراجی فڕۆکە ☰ ١. فرودگاه ٢. آشیانەی هواپیما

فڕۆکەوان / f(i)řokewan/: ناو. فڕۆکڤان؛ فڕۆکەئاژۆ؛ باڵێنەوان؛ خەلەبان؛ بالەفڕڤان؛ ئەو

کەسەی ئاژۆتنی فڕۆکەی بە ئەستۆیە. هەروەها:

فڕۆکەوانی ▤ خلبان

فڕۆن / f(i)řon/: ناو. فڕ؛ فڕن؛ تەندووری بلند ▤ فِر

فڕۆنەک / f(i)řonek/: ناو. بەرزەحەوایلە؛ بادەوە؛ کۆلارە ▤ بادبادک

فڕووج / f(i)řûc/: ناو. فەڕووج؛ فەڕووچ: ١. جووجەڵە مریشکی خڕەکە کە بۆ خواردن ئەشێ ٢. *[کینایە]* مرۆی بچووک و لەڕولاواز ▤ ١. جوجەی مُرغ ٢. جوجە

فڕووجاو / f(i)řûcaw/: ناو. شۆرباوی فڕووج ▤ سوپ جوجە

فڕە^{١} / f(i)ře/: ناو. فڕێ؛ برک ▤ گسیل

⊡ **فڕە دان:** ☜ **فڕێ دان**

- **فڕە**^{٢}: پاشەوشە. کاری لێکدان (باڵ و شتی وا) ‹باڵەفڕە› ▤ کارِ برهم زدن (بال و ...)

فڕە^{٣}: دەنگەناو. دەنگی باڵی مەل لە باڵ گرتندا ▤ صدای بال هنگام پرواز

⊡ **فڕە کردن:** لە شەقەی باڵ دان ▤ پرواز کردن

فڕەدریاگ / f(i)řediryag/: ☜ **فڕێدراو**

فڕەدریاو / f(i)řediryaw/: ☜ **فڕێدراو**

فڕەفڕ^{١} / f(i)řefiř/: ناو. *[کینایە]* پەلەی زۆر ▤ شتاب

فڕەفڕ^{٢}: دەنگەناو. دەنگی باڵ لێکدانی مەل ▤ صدای بال زدن

فڕەک / f(i)řek/: دەنگەناو. دەنگی باڵی مەل کە دێ بفڕێ ▤ صدای بال پرندە در شروع پرواز

فڕەه / f(i)řeh/: ئاوەڵناو. ڤاڵ؛ گوشاد ▤ گُشاد

فڕهاوێژ / fiřhawêj/: ئاوەڵناو. خراپەبێژ بە شیعر ▤ هجوسرا

فڕهاوێژی / fiřhawêjî/: ناو. کاری خراپە گوتن و جنێو دان بە خەڵک لە شیعردا ▤ هجوسرایی

فڕیای / fiřyay/: چاوگ. فڕان؛ باڵ گرتنەوە ▤ پرواز کردن

فڕیفڕی / f(i)řî f(i)řî/: ناو. بازییەکە بۆ منالان ▤ از بازی‌های کودکانە

فڕین / f(i)řîn/: چاوگ. تێنەپەڕ. //فڕیت؛ دەفڕی؛ بفڕە// ١. فڕان؛ باڵ گرتنەوە ٢. پتەدانی ڕەگ ٣. پەڕینی پەلکی چاو ٤. پڕمە و لووشە کردنی یەکسم لە برسان و ترسان ▤ ١. پریدن ٢. زدن نبض ٣. پریدن پلک چشم ۴. صدا درآوردن ستور از ترس و گرسنگی

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: فڕیو/ چاوگی نەرێنی: نەفڕین

فڕیو / f(i)řîw/: ئاوەڵناو. هەڵفڕیو؛ باڵ لێکداو ▤ بە پرواز آمدە

فڕێ / f(i)řê/: ناو. ١. ڕەوانە؛ کاری ناردن ‹تووتنێ بۆ مە فڕێ بکە!› ٢. فڕ؛ فڕە؛ پەرت ▤ ١. گُسیل ٢. پرت

⊡ **فڕێ دان:** فڕ دان؛ فڕک دان؛ فڕە دان؛ فڕێ هەڵدان؛ تووڕ دان؛ برک دان؛ برنگ دان؛ بایەخ پێ نەدان؛ پێی قایل نەبوون ‹ماڵ و حاڵم بۆ چییە گەر میللەتم زیللەت بژی/ تاجی سەرشۆڕی فڕێ دە! تۆش وەکوو میللەت بژی «قانع»› ٢. حەوا دان ‹دا ئەو قەڵەمەم بۆ فڕێ دە!› ٣. بە هەرزان فرۆشتن ‹هەر فڕێی دەی سەد هەزار دەکا› ٤. وەلانان و ئاموشۆ نەکردن ‹خزم و کەسەکەشی فڕێیان داوە› ▤ ١. پرت کردن ٢. انداختن ٣. ارزان فروختن ۴. طرد کردن

فڕێ هەڵدان: ☜ **فڕێ دان**

فڕێدراو / f(i)řêd(i)raw/: ئاوەڵناو. فڕەدریاو؛ فڕەدریاگ؛ قەوانچە؛ بۆ دوور ئاوێژراو ▤ پرت شدە

ـ فڕێن / -f(i)řên/: پاشەوشە. ١. هەوادەر ‹مەلفڕێن› ٢. ڕفێن ‹دڵفڕێن› ٣. وەخۆرەوە ‹مەیفڕێن› ▤ ١. ـ پرّان ٢. ـ رُبا ٣. ـ خوارە

فڕێندراو / f(i)řênd(i)raw/: ئاوەڵناو. ڕفاو؛ ڕفیاگ؛ ڕفێنراو ▤ ربودە شدە

فڕێن . فڕێن / f(i)řên f(i)řên/: ئاوەڵکار. کار و

کردەوەی بـڕفان ـ بـڕفان کـردن ‹لەشـکر ورووژا، سوار فڕێن ـ فڕێن/ کەوتـە شـوێنی سـوار ئـاوزەنگی تەقێن «گۆران»› ☰ عمل ربودن

فز / fiz/: ناو. فزە: ١. جوولە؛ بـزاو ٢. هەناسـە ☰ ١. حرکت ٢. نفس

فزدوک / fizduk/: ☜ **فزدەڵە**

فزدەڵە / fizdeɫe/: نـاو. فزدوک؛ عازەبی ☰ جـوش جوانی

فزدی / fizdî/: ناو. باڵدارێکی چکۆلەیە ☰ پرنـدەای است

فززە^1 / fizze/: ناو. ١. ☜ **فز** ٢. جۆرێ نەخۆشی پەز ☰ ١. ☜ **فز** ٢. نوعی بیماری گوسفند

فززە^2: دەنگەناو. دەنگی بێقلی گرتی ☰ صدای بینی گرفته

فـزوول / f(i)zûl/: ئاوەڵـناو. خۆتـێـهەڵـقوتێن؛ لاپرەسەن؛ لاپلەرسـەنگ؛ لاپـلار ☰ فضول

فزوولی / f(i)zûlî/: ناو. کاری خۆتێهەڵقوتاندن ☰ فضولی

فـزە^1 / f(i)ze/: ناو. جوولە؛ جمە ‹فـزەی بـڕی› ☰ حرکت

⊡ **فزە لێ بڕین**: لـە جوولـە خسـتن ☰ از حرکـت انداختن

فزە^2: دەنگەناو. نکە؛ دەنگی بە حاڵ؛ سـرتەی کـەم ‹فزەی نایێ› ☰ کمترین حرکت یا صدا

⊡ **فزە نـەکردن**: دەنگ نەکردن؛ هەناسە نەدان لـە ترسان. هەروەها: **فزە نەهـاتن** ☰ لب از لـب باز نکردن

فزی / f(i)zî/: پێرۆ. ← **دزیوفزی**

فـژوو / f(i)jû/: نـاو. ١. *[شـوورەیی]* گـوو؛ پیسـایی بنیادەم ٢. *[مەجاز]* مرۆی زۆر پیس و پۆخڵ ☰ ١. مدفوع ٢. آدم بسیار کثیف و شلخته

فس^1 / fis/: ناو. ١. *[شـوورەیی]* تس؛ بـای بێـدەنگێ کـە لـە ڕیخۆڵـەوە فـت دەبـێ ٢. پـس؛ کـاری خەوتنی مریشک لـە بـن کەڵەشـێردا ٣. *[مەجاز]* لووتبەرزی ☰ ١. چُس ٢. عمل خوابیـدن مـرغ زیـر خروس ٣. غرور

⊡ **فس بەردان**: *[شوورەیی]* فس کردن؛ فس کەندن؛ تس کەندن؛ تس دانەوە؛ تسین ☰ چُسیدن

فس پـێ دانـەوە: *[پلار]* پەشـیمان کردنـەوە ☰ پشیمان کردن

فس خواردن: فس دادان: ١. دانـەوینی مریشـک بۆ کەڵەشـێر ٢. *[پلار]* دەسـت نەکردنـەوە لـە بەرانبـەر کەسـێکدا ٣. *[پلار]* ژێـر کـەوتن لـە زۆراندا ☰ ١. خوابیدن مرغ زیر خروس ٢. مقاومت نکردن و شکست را پذیرفتن ٣. زمـین خـوردن در کُشتی

فس دادان: ☜ **فس خواردن**

فس دان: ١. *[شـوورەیی]* تسین؛ تـس کەنـدن ٢. *[پلار]* ژێر خستن لە زۆراندا ٣. *[پلار]* بردنەوە لە قوماردا ٤. دانەوینی مریشک بۆ کەڵەشێر ☰ ١. چُسیدن ٢. بر زمین زدن حریف در کُشتی ٣. بُردن در قمار از کسی ۴. خوابیدن مرغ زیر خروس

فس کردن: ☜ **فس بەردان**

فس کەندن: ☜ **فس بەردان**

فس نیشـتنەوە: *[پلار]* بـا دەرچـوون؛ لـە هـەوا و لووتبەرزی کەوتن ☰ از تکبُر افتادن

فس^2: دەنگ. ١. وشەی گاڵتە پێکردن ٢. دەنگـی خاڵی بوونەوەی با لە دەرز و کونێکی تەنکەوە ٣. دەنگێ بۆ دەرکردنی پشیلە ☰ ١. کلمەی اسـتهزاء ٢. فِس؛ صدای خالی شـدن بـاد ٣. پیشـت؛ کملـەی راندن گُربە

⊡ **فس لێ کـردن**: دەرکردنی پشیلە ☰ پیشت کردن گربە

فسار / f(i)sar/: ناو. دەسکەڕەشمە؛ پـەتێ کـە دە ملـی حـەیوان دەخـرێ و پێـی ڕادەکێشـرێ ☰

افسار؛ مهار

فساندن / f(i)sandin/: چاوگ. ۱. کووڕ کردنەوە؛ داهێنانەوە ۲. *[شوورەیی]* تس پێ‌کەندن ۳. نیشتاندنەوەی هەڵامساوێ ■ ۱. خم کردن ۲. چُساندن ۳. خواباندن ورم

فست / fist/: ناو. بەرەکەت؛ پیت ■ برکت

فستاق / fistaq/: ناو. هەنگوورێ کە بە دارەوە وشک بێ ■ انگوری که بر تاک بخشکد

فستان / fistan/: ناو. کراسی ژنانە ■ پیراهن زنانه

فستق / fistiq/: ناو. پستە؛ پسە ■ پسته

فستقان / fist(i)qan/: چاوگ. لە بەر لووسی لە دەست خزین ■ لیز خوردن در دست

فستک / fistik/: ☜ **فستەك**

فستوقی / fistûqî/: ناوەڵناو. ۱. چەورە؛ نەوسنی مالانگەڕ و بێکارە ۲. مالانگەڕێ کە قەت ناچێتەوە مالی خۆی ■ ۱. شکم‌پرست بیکاره ۲. ولگرد

فستەک / fistek/: ناو. فستک؛ ڕەوتی ڕەت بردن و کەوتن بە سەر سەردا ■ عمل سکندری خوردن و با سر به زمین افتادن

فستەی / fistey/: چاوگ. خستن؛ هاویشتن ■ انداختن

فستیواڵ / fistîwał/: ناو. مێهرەجان؛ میهرەگان ■ جشنواره

فسدومان / fisdûman/: ناو. ۱. زووری پڕ لە هەڵم و دووکەڵ ۲. زوورێ کە کۆمەڵێ جگەرەی تێدا دەکێشن ■ ۱. اتاق پُر از دود و بُخار ۲. اتاقی که همه در آن سیگار می‌کشند

فسفسپاڵەوان / fisfispałewan/: ناو. *[پلار]* خۆهەڵکێشی هیچ لە دەست نەهاتوو ■ پهلوان پنبه

فسقانج / fisqanc/: ناو. جۆرێ قالۆنچەیە لە کلۆ دەکا، بە دارانەوە دەنیشێ و کاتێک دەکەوێتە سەر زەوی فسەفسی دێ ■ نوعی سوسک بالدار

فسقل / fisqil/: ناو. گزگل؛ بەرێکی دارمازوو ■ از ثمرهای مازوج

فسقە / fisqe/: ☜ **فسکە**

فسک / fisk/: ناو. خلیسک؛ شەمت ■ لغزش

فسکاگورێ / fiskagurê/: ناو. گیایەکە بۆنێکی ناخۆشی لێ دێ ■ گیاهی بدبو

فسکاندن / fiskandin/: چاوگ. پێدا فسین؛ سوار بوونی مەلی نێر لە مێچکە ■ سوار شدن پرنده‌ی نر بر ماده

فسکول / fiskul/: ناو. ۱. پرزەی وردی سەر گەنمەشانی ۲. گولێنگەی بەپرزەی کڵاو ■ ۱. پُرز سر ذُرت ۲. منگوله‌ی سر کُلاه

فسکولێو / fiskułîw/: ناوەڵناو. *[مەجاز، پلار]* تس‌کولێو؛ تەمەڵ و تەوەزەل ■ تنبل و بیکاره

فسکە / fiske/: ناو. خسکە؛ خلیسکە؛ فسقە ■ پیاز ریز کاشتنی

فسکەفسک / fiskefisk/: ناوەڵکار. پسەپس؛ بە شلی و زۆر لەسەرخۆ ‹فسکەفسک کار دەکا!› ■ سلانه ـ سلانه

فسکەن / fisken/: ناوەڵناو. *[شوورەیی]* فسن: ۱. تسکەن؛ تسن ۲. *[پلار]* خوێڕی و ترسەنۆک ■ ۱. چُسو ۲. بیکاره و ترسو

فسکین / fiskîn/: چاوگ. خلیسکان؛ خزیان ■ لیز خوردن

فسن / f(i)sin/: ☜ **فسکەن**

فسنان / fisnan/: چاوگ. *[پلار]* وەدەر نان بە سووکایەتی ■ بیرون کردن

فسنای / fisnay/: چاوگ. *[شوورەیی]* فس پێدان ■ چُساندن

فسنجان / fisincan/: ناو. جۆرێک خۆرشت لە گۆشت، گوێزی هاڕدراو ، ڕوبی هەنار و تامەچێشتی تر ■ فسنجان

فسنۆک /fisnok/: ناوەڵناو. *[شووورەیی]* ۱. تسکەن ۲. ترسەنۆک ☰ ۱. چُسو ۲. ترسو

فسۆس /f(i)sos/: ناو. ۱. جانەوەرێکی بەڵەک لە تیرەی سنجاو، بۆگەنێکی پیسی لێ دێت ۲. *[کینایە]* مرۆی خوێڕی و بێکارە ☰ ۱. سنجاب بدبو ۲. آدم بیکاره

فسۆک /f(i)sok/: ناوەڵناو. *[شووورەیی]* تسن؛ تسکەن ☰ چُسو

فسۆن /f(i)son/: ناو. ئەسپی ئاوی ☰ اسب آبی

فسە۱ /f(i)se/: ناو. چپە؛ پچە ☰ درگوشی

⊡ **فسە کردن:** سرتە کردن ☰ پچ ـ پچ کردن

فسە۲: ☜ **فسەزمان**

فسەزمان /f(i)sez(i)man/: ناوەڵناو. فسە؛ تور؛ پسک؛ لاڵەپەتە؛ زمانپسک ☰ الکن

فسەفس۱ /f(i)sefis/: ناو. *[پلار]* سستی؛ کەهالی ‹ئەونە فسەفست کرد بەجێ ماین!› ☰ سُستی

فسەفس۲: ناوەڵکار. پسەپس؛ بەشلی و زۆر لەسەرخۆ ‹فسەفس خەریکی چەیت؟!› ☰ سلانه ـ سلانه

فسەفس۳: دەنگەناو. ۱. پچەپچ؛ چپەچپ ۲. دەنگی با لێ دەرچوونی پفدراو ☰ ۱. پچ ـ پچ ۲. صدای خالی شدن باد چیزی

فسەک /f(i)sek/: ناوەڵناو. *[پلار]* ترسەنۆکی بێغیرەت ☰ ترسو و بی‌غیرت

فسەیفسە /f(i)sey f(i)se/: ناو. مووررووی شیلان ☰ مُهرەی زینتی

فسیان /fisyan/: ☜ **تسین**

فسیای /fisyay/: چاوگ. فس خواردن: ۱. پسان ۲. چەمین ☰ ۱. گسستن ۲. خم شدن

فسین /f(i)sîn/: چاوگ. *[شووورەیی]* تسین؛ فس کەندن ☰ چُسیدن

فش۱ /fiş/: ناو. چلم ☰ خُلم

فش۲: ناوەڵناو. ۱. گوشاد؛ هەراو؛ فرت ‹پاتۆلی فش باوە› ۲. شل و سست و ناپتەو ‹ئێرە خاکی فشە› ☰ ۱. گُشاد ۲. شُل و سست

⊡ **فش بون:** ۱. فرت بوون ۲. شل و سست بوون ۳. *[کینایە]* خۆ بە دەستەوە دان ☰ ۱. گُشاد بودن ۲. سست و شُل بوون ۳. تسلیم شدن

فش کردن: ۱. گوشاد کردن؛ فرەوان کردن ۲. *[کینایە]* خۆ بە دەستەوە دان ☰ ۱. گُشاد کردن ۲. تسلیم شدن

فش۳: دەنگەناو. کاری دەرخستنی پفی ناو دەفری با تێکراو ☰ عمل خالی کردن باد ظرف باد شده

⊡ **فش بون:** با دەرچوون ☰ باد در رفتن

. فش۴: پاشەوشە. ـ شۆڕ و خۆڕانەگر ‹سمێڵفش› ☰ شُل و آویزان

فش۵: پێرۆ. ← **کەش‌وفش**

فش۶: لێل. ← **فش‌وفۆڵ**

فشار /f(i)şar/: ناو. ۱. قسەی بێ‌جێ ۲. گوشار ☰ ۱. هذیان ۲. فشار

فشارای /f(i)şaray/: چاوگ. گوشین ☰ فشُردن

فشافش /f(i)şafiş/: ناو. کاری هەناسەدانی بەپەلە و لەسەریەک ☰ عمل هِن‌هِن کردن

فشاندن /f(i)şandin/: چاوگ. چەماندن؛ چەماندنەوە ☰ خم کردن

فشت /fişt/: دەنگ. پش؛ فس؛ دەنگێ بۆ دەرکردنی پشیلە و ... ☰ پیشت؛ صدای راندن گربه و مانند آن

⊡ **فشت لێ کردن:** پش/ فس لێ کردن؛ دەنگدان بۆ دەرکردن ‹لێم مۆڕ بوونەوە فشتێکم لێ کردن، زیڕاندیان «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ پیشت کردن

فشتخاندن /fist(i)xandin/: چاوگ. هەڵخلیسکاندن ☰ لغزاندن

فشتخین /fist(i)xîn/: چاوگ. هەڵخلیسکان ☰ لغزیدن

فشفشە /fişf(i)şe/: ناو. ۱. فیشەکەشێتە؛ باڕووتی

له قاقەز پێچراو، له جێژناندا بۆ گەمه دەیتەقێنن ٢. پزدان؛ تیزانگ ٣. کوند؛ بوو؛ بایەقوش ☰ ١. فشفشه ٢. بادکنک ٣. جغد

فشقاندن / fişqandin/: چاوگ. دەنگی کەڵ و گامێش و بەراز دەرهێنان ☰ صدای گاومیش و گُراز درآوردن

فشقەفشق / fişqefişq/: دەنگەناو. دەنگی هەناسەی بە تەوژم له لووتەوە ‹ڕای کردە پشت داران و ئیتر بە فشقەفشق ڕۆیشت «هەژار، *چێشتی مجێور*»› ☰ خش‌خش نفس زدن از بینی

فشقیات / fişq(i)yat/: ناو. */پلار/* ١. کاری ئاخافتنی بێ‌تام ٢. گاڵتە؛ حەنەک ☰ ١. یاوه ٢. شوخی

فشک / fişk/: ناو. ١. سپڵ؛ تاڵ ٢. پژمە؛ پشمە ☰ ١. سپرز؛ طحال ٢. عطسه

فشکین / fişkîn/: چاوگ. ١. پنژین؛ پژمین؛ پشمین ٢. فیشقاندنی بزنەکێوی لە کاتی ترسان و ڕا کردندا ☰ ١. عطسه کردن ٢. صدا درآوردن بز کوهی هنگام ترس

فشنای / fişnay/: چاوگ. ڕسکاندن؛ دەرچوون ☰ دررفتن

فشنه / fişne/: ناو. هەڵووژەڕەشە؛ ئاڵوو بوخارا ☰ آلوبخارا

فشوفۆڵ / fiş û foł/: ئاوەڵناو. زیاد لە پێویست گوشاد ‹له جێژنەدا کڵاوی لەنگەری له سەر، جبەی قۆڵ فش‌وفۆڵ دەبەر، ئەدای ڕۆژاوا دەردێنن، ئورووپاییانە دەنوێنن! «هەژار، *چوار نامیلکە*»› ☰ زیادی گشاد

فشۆڵ / f(i)şoł/: ئاوەڵناو. سست و شل ☰ شُل و سست

فشه١ / f(i)şe/: ناو. ١. حەنەک؛ گاڵتە ‹بە ڕاستم نەبوو، هەر بۆ فشە بوو› ٢. کاری خۆ هەڵکێشان ‹هیچی نییە، هەمووی فشەیە› ٣. چوڕە؛ مەلێکی چکۆلەی بۆرەلووکەیە ٤. سواڵەشێوێنکە؛ گیایەکە له نێو گەنمدا شین دەبێ و کاتی دروێنه ناهێڵێ سواڵەکە پێکەوە بنووسێ و بڵاوی دەکاتەوە ☰ ١. شوخی ٢. لاف ٣. پرندەای است ۴. گیاهی است

▣ **فشه کردن**: ١. حەنەک کردن ٢. خۆ هەڵکێشان ☰ ١. شوخی کردن ٢. لاف زدن

فشه٢: دەنگەناو. فش؛ فشەفش؛ دەنگی با کە لە کەلێنەوە دێت ☰ صدای عبور باد از دِرز

فشەباز / f(i)şebaz/: ئاوەڵناو. قڕۆ؛ قڕکەر؛ درۆزن ☰ دروغگو

فشەفش١ / f(i)şefiş/: ناو. کاری خۆ هەڵکێشان ☰ خودستایی

فشەفش٢: دەنگەناو. فش؛ فشە؛ دەنگی با کە لە کەلێنەوە دێت ☰ صدای عبور باد از دِرز

فشەک / f(i)şek/: ☜ **فیشەك**

فشەککێش / f(i)şekkêş/: ☜ **فیشەك‌کێش**

فشەکڵاونە / f(i)şek(i)ławne/: ناو. چوڕەپۆپنە؛ چوڕەپۆپنەکی ☰ چکاوک کاکلی

فشەکەر / f(i)şeker/: ئاوەڵناو. خۆهەڵکێش ☰ لافزن

فشەگاڵتە / f(i)şegałte/: ناو. قسەی بە قەستی بۆ پێکەنین ☰ لطیفه؛ جوک

فشەڵ / f(i)şeł/: ئاوەڵناو. سنست و بێ‌ناو ‹سیستەمی فشەڵ؛ زەوی فشەڵ› ☰ پوک

▣ **فشەڵ بوونی ئێسک**: سست و بێ‌بەرگە بوونەوەی ئێسکی لەش ☰ پوک شدن استخوان

فشەڵ هێنان: */مەجاز/* لاواز بوونی هێز و دەسەڵاتێک ☰ ناتوان شدن

فشەڵۆک / f(i)şełok/: ☜ **فشەڵە**

فشەڵە / f(i)şełe/: ئاوەڵناو. فشەڵۆک؛ سست و شل و خۆ نەگرتوو ‹دوو ساڵ و چەندێک له سەر تەختێک ڕاکشێ، بیست‌وحەوت کیلۆ گۆشتی سست و فشەڵەت لێ زیاد بێ، چۆن دەتوانی کار بکەی؟ «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ شُل و وِل

فشەڵی / f(i)şełî/: ناو. سستی و بێ‌ناوی ☰ پوکی

فشیای /fişyay/: چاوگ. ڕسکان؛ بەر بوونی خوێنی لووت 🇮🇷 خون‌دماغ شدن

فشین /f(i)şîn/: ☜ **فیشین**

فک /fik/: ناو. فکە؛ گریانی بێ‌دەنگ 🇮🇷 مویه

⊡ **فک کردن**: ١. کردنـەوەی پێچـراوی زامـدار یـا لەجێ چووگ ٢. زانینی پرسـی دژوار ٣. لەبـەر خۆوە بێ‌دەنگ گریان 🇮🇷 ١. باز کردن باندپیچی ٢. پاسخ دادن سؤال مشکل ٣. مویه کردن

فکار /f(i)kar/: ناو. ترس و نیگەرانی 🇮🇷 دلواپسی

فـکر /fik(i)r/: نـاو. ١. بـیر؛ هـزر؛ چـالاکی ئاگەدارانەی زەین ‹فکـر کردنـەوە› ٢. بـڕوا؛ بـاوەڕ؛ بۆچوون ‹فکری ئازادیخوازی› ٣. ڕەت؛ نەخشـە یـا بەرنامە بۆ کار یان ئامانجێکی تایبەت ‹ماڵ‌کردنـەوە فکرێکی باش بوو› ٤. خـەیاڵ؛ یـاد ‹فکـری دوارۆژی ناکاتەوە› ٥. چار؛ چارە؛ ڕێچار ‹فکرت بۆ ئەم هـەموو قەرزە چییە؟› 🇮🇷 ١تا۴. فکر ۵. راه حل

⊡ **فـکر کـردن**: ١. چـارە دۆزینـەوە ‹ڕۆژێ دانیشـین فکرێ بکەین بۆ گرفتەکانمان› ٢. *[مەجاز]* هەڕەشە کردن بۆ لێدان و تەمێ کردن ‹هـەی بـێ‌حـەیا! فکرت ئەکەم!› 🇮🇷 ١. فکر کردن ٢. تهدید کردن بـه تنبیه

فکر کردنەوە: تێ‌ڕامان؛ بیر کردنەوە 🇮🇷 اندیشـیدن؛ فکر کردن

فـکریایەنە /fikryayene/: چـاوگ. تـێ‌فکـرین 🇮🇷 اندیشیدن

فکرین /fikrîn/: چـاوگ. بیر کردنەوە (زۆرتر لەگـەڵ «تێ»دا دەگوترێ) 🇮🇷 فکر کردن

فکلە /fikle/: نـاو. فەکلە: ١. توێڵ؛ ئەنی ٢. مـووی سەر ئەنی ٣. قووڵایی پشـت مـل 🇮🇷 ١. پیشـانی ٢. موی بر پیشانی ٣. گودی پشت گردن

فکە /f(i)ke/: ☜ **فك**

فکین /f(i)kîn/: چاوگ. بە بێدەنگ گریان 🇮🇷 مویـه کردن

فل /fil/: ئاوەڵناو. ١. *[پلار]* تەمـەڵ؛ لـەش‌گـران ٢. فڵ؛ بڵ ٣. شەکەت؛ زۆر ماندوو ٤. وێـک‌هـاتوو 🇮🇷 ١. تنبل ٢. نـرم شـدەی میـوەی جـالیزی ٣. خسـته و کوفته ۴. به هم آمده

⊡ **فل بوون**: شەکەت بوون 🇮🇷 از خستگی درماندن

فل بوونەوە: بڵ‌بوونەوە؛ شل و دەڵەمە بوونی میوە 🇮🇷 شُل شدن میوه

فلاسـک /f(i)lask/: نـاو. فەلاسـک؛ سـاردوگەرم؛ دەفرێکی دووپۆشە بۆ ڕاگرتنی سەرما یـا گـەرمای ناوەکەی ‹فلاسکی چای› 🇮🇷 فلاسک

فلافل /f(i)lfil/: ☜ **فەلافل**

فلان /f(i)lan/: ☜ **فڵان**

فلت /filt/: ئاوەڵناو. ماندوو؛ مانگ؛ شەکەت 🇮🇷 خسته

فلتان /filtan/: چاوگ. فل بوون؛ شەکەت بـوون 🇮🇷 خسته شدن

فلتۆخ /filtox/: ئاوەڵناو. لە بـەر یـەک هەڵوەشـاو و پلیخاو 🇮🇷 متلاشی و له شده

فلتیـرەم /filtîrem/: نـاو. یەکەیـەکی کێشـان لـە زەمانی عوسمانیدا 🇮🇷 واحد وزنی در دوران عثمانی

فلتین /filtîn/: چاوگ. ڕزگار بوون لە بەڵا 🇮🇷 نجـات یافتن

فلچ /filç/: ئاوەڵناو. پلچ؛ تلیخاو؛ پلیخاو 🇮🇷 لِه

فلس /fils/: ناو. فلووس؛ پچـووکترین پـارەی وڵاتـی عارەبان 🇮🇷 از اجزاء پول کشورهای عربی

فلفل /filfil/: نـاو. ١. ئیسـۆت؛ بیبـار ٢. عەنتـەر؛ جۆرێ مەیموون 🇮🇷 ١. فلفل ٢. انتر

فلفەلەک /filfelek/: نـاو. مەرزە؛ مەرسە؛ مـەرزەک؛ گیایەکی گەڵاوردی تێژی بۆنخۆشە وشک دەکرێ و دەخورێ 🇮🇷 مرزه

فلوئۆر /f(i)lu'ûr/: نـاو. توخمی کیمیایی ناکانزا بـە ژمارەی ئـەتومی ٩ و کیشـی ئـەتومی ١٨,٩٩ لـە دەستەی هاڵۆژینەکان کە لە بـارودۆخی ئاسـاییدا بـە ڕەنگـی سـەوزی کاڵـە و لـە ئـاو و ئەلکولـدا

دەتوێتەوە و بۆ بەرهەم هێنانی پلاستیکی باش لە دەزگاگەلی سەرماوەز و هەویری ددانشۆری دژی کرمۆلی بە کار دێت ⊑ فلوئور

فلۆرسانس / f(i)lorsans/: ناو. شتانێ کە پاش تیشک لێ دان تیشک بدەنەوە ⊑ فلورسانس

فلۆرێسێنت / f(i)lorêsênt/: ناوەڵناو. تیشکدەرەوە؛ بە تایبەتمەندی فلورسانسەوە ⊑ فلورسنت

فلوت / f(i)lût/: ناو. سازێکی بازەنی لوولەیی، پتر چێوی یان پلاستیکی و بێ زمانە، کە هەناسەی ژەنیار لە کونەکانی سەریەوە دەچێتە ناو و بە قامک دانان لە سەر کونەکانی لای خواروو، نوتی مووسیقای پێ دەژەنرێ ⊑ فلوت

فلوس / f(i)lûs/: ناو. ١. ☜ **فلس** ٢. دراو؛ پارە ⊑ ١. ☜ **فلس** ٢. پول

فلوف / f(i)lûf/: ناو. خولیا؛ ئارزووی کاتی و زووڕابر ⊑ هوس آنی

فلوفا / f(i)lûfa/: ناو. فلووفاو؛ خولیای کار و بیرێ ⊑ کرمِ کار

فلووفاو / f(i)lûfaw/: ☜ **فلوفا**

فلە / f(i)le/: ☜ **فەلە¹ـ١**

فلیتە¹ / f(i)lîte/: ناو. پلیتەچرا ⊑ فتیلەی چراغ

فلیتە²: ناوەڵناو. داوێن‌تەڕ؛ داوێن‌پیس؛ شواڵچەپەڵ ⊑ تردامن

فلیقاتە / f(i)lîqate/: ↓

⊡ **فلیقاتە چوون**: بڵ بوون؛ گەیشتنی زۆر و شل بوونی میوە ‹قەیسییەکە فلیقاتەی چووە، ئێستا نەیخۆین، ناکەوێتە بەیانی› ⊑ زیاد رسیدن میوە

فلیقان / f(i)lîqan/: چاوگ. تێپەڕ. //فلیقای دەفلیقێ؛ بفلیقێ// فلیقانەوە؛ فلێقان؛ فلێقیان ⊑ لە شدن

■ ناوەڵناوی بەرکاری: فلیقاو/ چاوگی نەرێنی: نەفلیقان

فلیقاندن / f(i)lîqandin/: چاوگ. تێپەڕ. //فلیقاندت؛ دەفلیقێنی؛ بفلیقێنە// فلیقاندنەوە؛ فلیقانن؛ فلیقاننەوە؛ فلێقاندن؛ فلێقانن؛ فلێقاننەوە؛ پلیشاندنەوە ⊑ لە کردن

■ ناوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەفلیقاندن

فلیقاندنەوە / f(i)lîqand(i)newe/: ☜ **فلیقاندن**

فلیقانن / f(i)lîqanin/: ☜ **فلیقاندن**

فلیقاننەوە / f(i)lîqannewe/: ☜ **فلیقاندن**

فلیقانە / f(i)lîqane/: ناو. حاچە؛ پەل ⊑ شاخە؛ انشعاب

فلیقانەوە / f(i)lîqanewe/: ☜ **فلیقان**

فلیقاو / f(i)lîqaw/: ناوەڵناو. فلیقاوە؛ فلێق؛ فلێقیاگ ⊑ لە شدە

فلیقاوە / f(i)lîqawe/: ☜ **فلیقاو**

فلیم / filîm/: ☜ **فیلم**

فلین / f(i)lîn/: چاوگ. هەڵقرچان؛ چرچ بوون ⊑ چروک شدن

فلێقاندنەوە / f(i)lêqand(i)newe/: چاوگ. تلێقاندنەوە؛ پان و فلچ کردنەوە ⊑ لە کردن

فلێقانەوە / f(i)lêqanewe/: چاوگ. تلێقانەوە؛ تلێقیانەوە؛ تووچان ⊑ لِه شدن

فلێقنای / f(i)lêqnay/: چاوگ. فلیقاندن ⊑ لە کردن

فلێقیای / f(i)lêqyay/: چاوگ. فلیقان ⊑ لە شدن

فڵ / fił/: ☜ **فل ـ٢**

فڵان / f(i)łan/: جێناو. فالان؛ فران؛ فلان؛ ئەوەی ناوی نابەن ⊑ فُلان

فڵانبێمان / f(i)łanbêman/: جێناو. ١. ئەم و ئەوی نادیار ٢. وشەیەکە وەک: وانێک؛ هین ⊑ ١. فلان و بهمان ٢. چیز؛ از تکیه‌کلام‌ها

فڵانفڵان / f(i)łanf(i)łan/: ناو. جوێنێکە ⊑ دشنامی است

فڵانکەس / f(i)łankes/: ☜ **فلانەکەس**

فڵانوفیسار / f(i)łan û fisar/: جێناو. فرانوفیستار؛ فلان‌وفیستار؛ ئەم و ئەوی نادیار ⊑ فلان بیستار

فڵان‌وفیستار / f(i)łan û fîstar/: ☜ **فڵان‌وفیسار**

فڵانه‌که‌س / f(i)łanekes/: جێناو. فرانکه‌س؛ فرانه‌که‌س؛ فڵان‌که‌س؛ فڵانی؛ فیساره‌که‌س؛ فرانی؛ که‌سێ که ناوی نابه‌ن ☰ فلانی

فڵانی / f(i)łanî/: ☜ **فڵانه‌که‌س**

فڵت١ / fiłt/: ☜ **فڵته**١

فڵت٢: ئاوه‌ڵناو. گوشاد؛ هه‌راو؛ فرت ☰ گشاد

فڵت٣: ده‌نگ. *[پلار]* فه‌رمان به بێده‌نگ بوون ‹ئا تۆ خوا فڵت! مێشکم ته‌قی› ☰ امر به سکوت

فڵتاندن / fiłtandin/: چاوگ. تێپه‌ڕ. //فڵتاندت؛ ده‌فڵتێنی؛ بفڵتێنه// *[پلار]* قسه‌ی بێ‌تام و نابه‌جێ کردن ☰ یاوه گفتن

■ ئاوه‌ڵناوی به‌رکاری: ـ/ چاوگی نه‌رێنی: نه‌فڵتاندن

فڵتنای / fiłtnay/: چاوگ. *[پلار]* فڵتاندن ☰ یاوه گفتن

فڵته١ / fiłte/: ناو. فڵت؛ قسه‌ی بێ‌تام و نابه‌جێ ☰ یاوه

فڵته٢: ده‌نگه‌ناو. ده‌نگی قسه کردنی مرۆی بێ‌ددان ‹هه‌ر فڵته‌ی دێ و که‌س له قسه‌ی ناگا!› ☰ صدای حرف زدن آدم بی‌دندان

فڵته‌ده‌مه / fiłtedeme/: ئاوه‌ڵناو. *[پلار]* ده‌م گوشاد و قسه‌نه‌زان ☰ دهان گشاد یاوه‌گو

فڵته‌فڵت١ / fiłtefiłt/: ناو. *[پلار]* ١. فڵته؛ قسه‌ی بێ‌تام و نابه‌جێ ٢. قسه‌ی گران که تێگه‌یشتنی دژواره ✱ هه‌روه‌ها: **فڵته‌فڵت کردن** ☰ ١. یاوه ٢. فلسفه‌بافی

فڵته‌فڵت٢: ده‌نگه‌ناو. *[پلار]* فه‌رمانی بێده‌نگ بوون ‹دا فڵته‌فڵت! بزانین چی ئێژن› ☰ امر به سکوت

فڵته‌قان / fiłteqan/: ☜ **پرته‌قاڵ**

فڵچ١ / fiłç/: ناو. لێو؛ ده‌ره‌وه‌ی زار ‹ده‌م و فڵچ› ☰ لب و لوچه

فڵچ٢: ئاوه‌ڵناو. ١. پلیخاو؛ تلێقیاگ ٢. فه‌لج؛ که‌پۆپان؛ لووت‌پان ☰ ١. لهیده ٢. پهن‌بینی

فڵچ٣: ده‌نگ. ١. ده‌نگی ده‌م له کاتی خواردندا ٢. ده‌نگی پێ له سه‌ر قوڕ و ته‌ڕایی ☰ ١. صدای جویدن ٢. صدای پا روی گل و جای خیس

فڵچنای / fiłçnay/: چاوگ. فڵچوهۆڕ کردن ☰ ملچ ـ ملوچ کردن

فڵچوهوڕ / fiłç û huř/: ☜ **فڵچوهۆڕ**

فڵچوهۆڕ / fiłç û hoř/: ده‌نگه‌ناو. فڵچوهوڕ؛ فڵچه‌فڵچ؛ ڤرچاڤرچ؛ فڵچه‌ی فریه: ١. ده‌نگی ده‌م له کاتی ماچ کردندا ‹بوو به فڵچوهۆڕی ماچان. خانمی سه‌فیر له شام ئوستادی حقووق بووه و سینه‌م لای ئه‌و ده‌رسی خوێندووه «هه‌ژار، چێشتی مجێور»› ٢. ده‌نگی پێ له سه‌ر قوڕ و ته‌ڕایی ☰ ١. صدای ماچ و بووسه ٢. صدای پیاپی پا روی گل و جای خیس

فڵچه١ / fiłçe/: ناو. فرچه؛ به‌تاره؛ گزکچه؛ که‌ره‌سته‌یه‌ک به چه‌پکێ ڕیشوو و ده‌سکێکی بچووک بۆ پێدا ساوین ☰ فرچه

فڵچه٢: ده‌نگ. ده‌نگی پێ له سه‌ر قوڕ و ته‌ڕایی ☰ صدای پا روی گل و جای خیس

فڵچه‌فڵچ / fiłçefiłç/: ☜ **فڵچوهۆڕ**

فڵق١ / fiłq/: ناو. پاره‌یه‌ک بووه له ڕۆژگاری بابانه‌کاندا ☰ واحد پولی در دوران امارت بابان

فڵق٢: ئاوه‌ڵناو. ١. شل و نه‌رم له ده‌ستدا ٢. گوشاد؛ فرت (کونی چه‌رم) ☰ ١. سُست و شُل ٢. فراخ (سوراخ چرم)

فڵق٣: ده‌نگ. ده‌نگی شتی تراو له ناو بۆشاییدا که ده‌بزوێ ☰ صدای به هم خوردن مایع

فڵقن١ / fiłqin/: ناو. *[پلار]* فڵقنه؛ فڵقێ؛ جوێنی ژنانه ☰ دُشنام زنانه

فڵقن٢: ئاوه‌ڵناو. *[پلار]* فڵقنه؛ مێوینه‌یێ که ده‌نگ له خه‌مشه‌یه‌وه بێت ☰ مادینه‌ای که فرجش صدا کند

فڵقنه / fiłq(i)ne/: ☜ **فڵقن**

فڵقوهۆڕ / fiłq û hoř/: ☜ **فڵقه‌فڵق**

فڵقه / fiłqe/: ده‌نگ. ده‌نگی لێک که‌وتنی شتانی

نەرم و تەڕ (وەک: زمان و زار) ‹بۆخۆی لە فڵقەی پێکەنینی دا «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ صدای بە هم خوردن اجسام نرم و خیس

فڵقەفڵق / fiłqefiłq/: دەنگەناو. فڵق‌وهۆڕ؛ فڵقەی زۆر ☰ صدای پیاپی بە هم خوردن مایع

فڵقێ / fiłqê/: ☚ **فڵقن¹**

فڵە / f(i)łe/: ☚ **فەلە¹ـ۱**

فڵەه / f(i)łeh/: ☚ **فەلە¹ـ۱**

فڵەهن / f(i)łehin/: ناو. جۆرێ ماسی ☰ نوعی ماهی

فڵیقاندنەوە / f(i)łîqand(i)newe/: چاوگ. داشلیقاندن؛ پڵیخاندن ☰ لە کردن

فڵیقانەوە / f(i)łîqanewe/: چاوگ. داشلیقان؛ پڵیخانەوە ☰ لە شدن

فڵیقاوە / f(i)łîqawe/: ناوەڵناو. داشلیقاو؛ پڵیخاو ☰ لەشدە

فڵێق / f(i)łêq/: ☚ **فلیقاو**

فڵێقان / f(i)łêqan/: ☚ **فلیقان**

فڵێقاندن / f(i)łêqandin/: ☚ **فلیقاندن**

فڵێقانن / f(i)łêqanin/: ☚ **فلیقاندن**

فڵێقاننەوە / f(i)łêqannewe/: ☚ **فلیقاندن**

فڵێقیاگ / f(i)łêqyag/: ☚ **فلیقاو**

فڵێقیان / f(i)łêqyan/: ☚ **فلیقان**

فم / fim/: ☚ **فنگ**

فمەفم / f(i)mefim/: ناو. چلمەچلم؛ لووشکەلووشک؛ دۆخی لەسەریەک هەڵکێشانی چڵم ☰ حالت بالا کشیدن پی‌درپی دماغ

فن / fin/: ☚ **فنگ**

فنار / f(i)nar/: ناو. کاری هەڵاتن؛ ڕاکردن لە ترسان ☰ فرار

فناز / f(i)naz/: ناو. فناس؛ کاری ناڕەوا و مایەی شەرمەساری ☰ تبهکاری

فناس / f(i)nas/: ☚ **فناز**

فنج¹ / finc/: ☚ **فنچ**

فنج²: دەنگ. دەنگی بێڤڵ کاتی قسە کردن ☰ صدای بینی هنگام حرف زدن

فنجان / fincan/: ناو. کووپ؛ پیاڵە؛ دەفری بچووکی دەم‌هەراوی دەسکدار بۆ خواردنەوەی شتی گەرم ☰ فنجان

فنجانێن / fincanên/: ناو. بازییەکە بە فنجان دەکرێ ☰ نوعی بازی با فنجان

فنجک / fincik/: ناو. کاری باز دان؛ خۆ هەڵدان ☰ پرش

فنجڵ / fincił/: ناو. بۆرەپیاو؛ گولەکە ‹ئێوارە وەختە فنجڵ بە بەختە «فولکلۆر»› ☰ آدم بی‌ارزش

فنجەفنج / fincefinc/: دەنگەناو. منجەمنج؛ منگەمنگ ‹ئەم فنجەفنجەت لە چییە؟› ☰ مِن‌ومِن

فنچق / finçiq/: ناو. فنج؛ سەیرە ☰ فنچ

فنچقە / finçqe/: ناو. پشکۆژی نەپشکوتووی دار ☰ شکوفەی باز نشدەی درخت

فنچک / finçik/: ناو. ۱. کوت؛ حینچکە ۲. فرچک؛ کاری تێ‌هەڵکەوتنی بێچوو لە گوانی دایک بۆ مژین ☰ ۱. کلە هنگام جماع ۲. کلە زدن بە پستان مادر

فند / find/: ناو. ۱. شەم؛ مۆمی هەڵکردن ۲. فەن؛ حیلە و حەواڵە ‹فند و فێڵ› ۳. شەمچە؛ شخاتە؛ شخاوتە؛ شقارتە ☰ ۱. شمع افروختنی ۲. نیرنگ ۳. کبریت

فنداک / findak/: ناو. فندانک؛ مۆمدان؛ جێگەی شەم ☰ شمعدان

فندانک / findanik/: ☚ **فنداك**

فندق / findiq/: ناو. فنق؛ فنەق؛ فنۆق؛ فنقی؛ کەلووز: ۱. دارۆچکەیەکی گەڵا گنجڕی کولکنە بە گوڵی پەلداری سوور و سپی و میوەی خڕەوە ۲. میوەی ئەو دارە کە خڕ و گچکەیە و توێکڵی قاوەیی و ڕەقە و کاکڵەکەی تەژی لە ڕۆنە و وەکوو چەرەز دەخورێ ☰ ۱و۲. فندُق

فندک / findik/: ناو. ١. شەم ٢. شەمچە ☰ ١. شمع ٢. کبریت

فندلی / find(i)lî/: ناو. چکۆلەی نازدار ☰ کوچولوی ناز

فندگوله / findegule/: ☜ **فیسقه ـ١**

فنق / finq/: ناو. ١. ☜ **فندق** ٢. پل؛ چەقەنە ☰ ١. ☜ **فندق** ٢. بشکن

▣ **فنق شکانن:** چەقەنە لێ دان؛ پل تەقاندن ☰ بشکن زدن

فنقی / finqî/: ☜ **فندق**

فنک / fink/: ناو. جاش‌ئێستر ☰ کُرّەقاطر

فنکەفنک / finkefink/: ☜ **فنگەفنگ**

فنگ / fing/: دەنگ. فم؛ فن؛ مف؛ مش؛ فیشکە؛ لووش؛ شم؛ لم؛ خم؛ هنگ؛ دەنگی لووت لە کاتی سڕیندا ☰ فین

فنگە / finge/: دەنگەناو. فنج؛ دەنگی بێڤل ☰ صدای بینی

فنگەفنگ / fingefing/: دەنگەناو. فنکەفنک؛ فنەفن: ١. فنج؛ دەنگی لووت ٢. گریانێ کە بە نووزە و منگە بێ ☰ ١. صدای بینی ٢. گریەی آرام

فنۆق / f(i)noq/: ☜ **فندق**

فنەفن / f(i)nefin/: دەنگەناو. ١. ☜ **فنگەفنگ** ٢. بۆڵە و پرتەی لە ژێر لێوانەوە ٣. فتە ـ فتە؛ بۆن کردنی سەگ ☰ ١. ☜ **فنگەفنگ** ٢. غرولند ٣. زمین بو کردن سگ

فنەق / f(i)neq/: ☜ **فندق**

فوارە / f(i)ware/: ناو. کوفارە؛ کفارە؛ فیچقە؛ فیشکە؛ فیجقە؛ کولکولە؛ فوویرەک؛ پیت؛ ئاڤچزک؛ کەرستەیێ کە ئاو و ماکی تراو بەرەو سەر دەپژێنێ ☰ فوّارە

فوتۆسەنتز / futosentiz/: ناو. ڕەوتێ کە گیا ـ وێڕای تیشکی هەتاو ـ لە کەربون و هەڵمی ئاو، هیدراتی کەربون چێ دەکا ☰ فتوسنتز

فوتۆکوپی / futokupî/: ناو. فتۆکۆپی؛ کوپی: ١. کاری وێنە هەڵگرتن لە بەڵگەیەک بە دەزگای تایبەت بەو کارە ٢. دەزگایێ کە بە هۆی کاردانەوەی کیمیایی (فوتۆکوپی تەڕ) یان فیزیکی (فوتۆکوپی وشک، زیراکس) بە هۆی تیشکەوە، لە بەڵگە وێنە هەڵدەگرێ ٣. وێنەیێ کە بە دەزگای فوتۆکوپی گیرابێ ☰ ١تا٣. فتوکپی

فوتو / futû/: ناو. نەزر و نیاز ☰ نذر

فورم / furm/: ☜ **فۆرم**

فورمول / furmûl/: ناو. فورموول: ١. *[ڕیازی]* بنەمایێ کە پتر بە نیشانەگەلی بیرکاری دەردەبڕدرێ ‹فورموولی دووڕستەیی› ٢. *[کیمیا]* شاندانی پێکهاتەیەکی شیمیایی بە شێوەی نیشانە ‹فورموولی سوولفوریک ئەسید› ٣. ڕێچارە؛ شێوەی چارەسەری گرفت و پرسێک ‹هێشتا فورموولێکمان بۆ بە ئەنجام گەیاندنی ئەم کارە نییە› ☰ ١تا٣. فُرموول

فورموڵ / furmûł/: ☜ **فورمول**

فوسفوڕ / fusfuř/: ناو. توخمی کیمیایی ناکانزا بە ژمارەی ئەتۆمی ١٥ و کێشی ئەتومی ٣٠,٩٧، کە لە بەرهەم هێنانی ئالیاژ و شەمچە و کووتدا بەکار دێت. بێجگە فوسفوری ئاسایی، فوسفوری سپی و سوور و زەرد و بنەوشیش هەیە ☰ فسفر

فولکلۆر / fulk(i)lor/: ناو. فەرهەنگی خەڵک؛ کەلەپووری فەرهەنگی نەتەوەیەک ☰ فلکلور

فولکلۆری / fulk(i)lorî/: ئاوەڵناو. سەر بە فەرهەنگی خەڵک ☰ فلکلوری

فولکە / fulke/: ☜ **فەلەکە ـ١**

فونەتیک / funetîk/: ناو. *[زمانناسی]* دەنگناسی؛ زانستی ناسین و لێکدانەوەی دەنگگەلی تایبەت بە زمان یا دەستەزمانێک ☰ آواشناسی

فونیم / funîm/: ناو. *[زمانناسی]* واچ؛ فۆنیم؛ هەرکام لە ئەندامانی چکۆلەترین یەکەی ئاخاوتن کە جیاکەرەوەی مورفیم یان وشەیەکن لە یەکتر

‹«گول» و «گول» هەر یەکە لە سێ فونیم پێکهاتوون›
☰ واج

فۆتک / fotik/: ناو. فۆتە؛ پارچەی ڕەشی سەری ژنان ☰ سربیچ مشکی زنانه

فۆتە / fote/: ناو. ١. بەرەڵبێنەی حەمام ٢. ☜ فۆتك ☰ ١. لُنگ ٢. ☜ **فۆتك**

فۆرت / fort/: ناو. کاری خۆهەڵدانی بە درۆ ☰ لاف و گزاف

فۆرتان / fortan/: چاوگ. خۆهەڵکێشان ☰ لاف زدن

فۆرتووت / fortût/: ☜ **فەرتووت**

فۆرتەک / fortek/: ئاوەڵناو. خۆهەڵکێش ☰ خودستا

فۆرم / form/: ناو. فرم؛ فورم: ١. بیچم؛ نژم؛ شێوە یان حاڵەتی شتێ ‹فۆرمی قژی گۆڕابوو› ٢. یونیفۆرم؛ جلکی فەرمی یەکدەست ٣. بەرژەنامە؛ پرسیارنامە؛ پەڕەیێکی چاپی بۆ نووسینی زانیاری داواکراو لەمەڕ کەس یان شتێکەوە ٤. چەند (١٦یان ٨) لاپەڕەی کتێب کە پێکەوە چاپ دەبن ☰ ١تا٤. فُرم

⊡ **فۆرم پێ دان:** شێوە پێ دان؛ بە شێوە یان حاڵەتێکی تایبەت دەرهێنان ☰ فُرم دادن

فۆرمالیتە / formalîte/: ناو. ١. ڕواڵەتی؛ هەر شتێکی بێناوەرۆک ٢. *[مەجاز]* ڕواڵەتکاری؛ ڕواڵەتسازی ☰ ١و٢. فُرمالیته

فۆقل / foqil/: ئاوەڵناو. تەڕپۆش؛ جل و بەرگ ڕێکوپێک ☰ شیک و مُرتب

فۆک / fok/: ناو. گیانەوەرێکی گوانداری ئاوژییە بە لەشی گەورەی نەرم و گۆشتن، دەست و پێ وەک باڵی ماسی و مووی زبر و کورتەوە ☰ فُک

فۆکلە / fokle/: ناو. کاکۆڵ؛ کوودیلە؛ قژی فڕدراوی پێشەوەی سەر ☰ فُکُل

فۆل / fol/: پێڕۆ. ← **فەرەوفۆل**

فۆڵ / foł/: پێڕۆ. ← **فشوفۆڵ**

فۆڵوفەرە / foł û fere/: ☜ **فەرەوفۆڵ**

فۆم / fom/: ناو. فووم؛ چەشنێک ماکی پلاستیکی سۆکی وەک هەوری پفکراو کە لە پیشەسازیدا کەڵکی لێ وەردەگرن ☰ فوم

فۆنیم / fonîm/: ☜ **فونیم**

فۆنێتیک / fonêtîk/: ناو. کاری نووسینی دەنگەکانی زمانێک بە نیشانەگەلی تایبەت ☰ آوانگاری

فوو / fû/: دەنگەناو. پف؛ کاری بە کونی نێوان لێودا با لە دەم وەدەرنان ‹فوو لە ئاگر کەیت سمێڵت ئەسووتێ «مەسەل»› ☰ پُف؛ فوت

⊡ **فوو تێ کردن:** ١. پف دان؛ با تێ کردن ٢. *[مەجاز]* هەڵخڕاندن و بە قسە فریودان ☰ ١. باد کردن ٢. هندوانه زیر بغل گذاشتن

فوو دان: ١. پف دان؛ بە فوو پەنەماندن ٢. *[مەجاز]* بەزاندن لە شەڕی منالانەدا ☰ ١. باد کردن ٢. شکست دادن در دعوای کودکانه

فوو کردن: ١. پف لە شتێ کردن ٢. پف تێکردن ٣. *[مەجاز]* پێهەڵگوتنی بە درۆ ☰ ١. فوت کردن ٢. نفس دمیدن ٣. چاپلوسی کردن

فوو لە دۆ نەکردن: *[کینایە]* لێ نەوەستان؛ بە بێ بیر لێ کردنەوە دەست بۆ بردن ☰ بدون بررسی کاری کردن

فوو لێکردن: پف لێکردن ☰ فوت کردن

فووت / fût/: ناو. فووت؛ پا؛ یەکەی درێژایی ئینگلیسی و ئەمریکی، بەرامبەر بە ٣٠,٤٨ سانتیمیتر (١٢ ئینچ) ☰ فوت؛ واحد طول انگلیسی

فووتباڵ / fûtbał/: ناو. تۆپی‌پێ؛ گۆڵێن؛ یارییەکی مەیدانییە لە نێوان دوو تیمدا، بە تۆپێکەوە، کە هەرکام لە سەرێکی مەیدانەوە دەروازەیان هەیە و مەبەستیان بە پێ خستنی تۆپەکەیە بۆ نێو دەروازەی بەرامبەریان ☰ فوتبال

فووتباڵیست / fûtbałîst/: ناو. یاریزانی فووتباڵ ☰ فوتبالیست

فوتسالّ / fûtsał/: ناو. یاری فووتبالّ لە شوێنی سەرگیراو، بە تۆپێکی گچکە لە مەیدانێکی بەرتەسکدا ≡ فوتسال

فودان / fûdan/: ناو. تیزانگ؛ میزەڵان ≡ بادکُنک

فودراو / fûd(i)raw/: ئاوەڵناو. پفدراو؛ پەنەماو بە پف ‹سەر و دۆشەگ و سەنیری فوودراوی لاستیک و دوو پەتوویان داینێ «هەژار، چێشتی مجێور»› ≡ آماسیده؛ بادکرده

فودریاگ / fûdiryag/: ئاوەڵناو. نەپەخەک؛ پەنەماو بە با ≡ بادکرده

فودڵ / fûdił/: ئاوەڵناو. دڵکێش؛ جوانکیلەی خونچیلانە ≡ کوچولوی زیبا

فورهە / fûrhe/: ناو. تاڤگەی پچووک ≡ آبشار کوچک

فورین / fûrîn/: دەنگەناو. دەنگی قوڵتەی ئاو ≡ صدای جوشیدن آب

فوفل / fûfil/: ناو. ١. دارێکی جوانە بە ساقەتەی بڵیند و لقی کورت و گەڵای پانەوە، چێوەکەی بۆ نازککاری بە کار دێ ٢. تۆمی بەری داری فووفل کە درشت، هێلکەیی، خورمایی و لەخۆگری ئالکالۆئیدە ≡ ١و٢. فوفل

فوکراو / fûk(i)raw/: ئاوەڵناو. نەفخی؛ زگ باکردوو ≡ بادکرده

فوگڕە / fûg(i)ře/: ناو. فووی توند لە ئاگر ≡ فوت قوی بر آتش

فوم / fûm/: ☜ فۆم

فون / fûn/: ناو. گزی؛ گەڕ؛ فێڵ؛ حیلە ≡ حیلە؛ نیرنگ

فونک / fûnik/: ☜ فیتك

فونکایی / fûnkayî/: ☜ فیتکی

فونکی / fun(i)kî/: ☜ فیتکی

فویر / fûyr/: ناو. ١. قوڵت؛ کوڵ ٢. ڕەوتی دەرچوونی ئاو بە نهێم ≡ ١. غلیان ٢. فَوَران

فویرەک / fûyrek/: ☜ فوارە

فویریان / fûyr(i)yan/: چاوگ. ١. فیچقە کردن ٢. هەڵاتنی هەویر ٣. زگ دان و هەڵتۆقینی وەک زەمینی شل و سست ٤. کوڵین لە سەر ئاگر ≡ ١. فَوَران کردن ٢. برآمدن خمیر ٣. بر آمدن زمین سُست ۴. جوشیدن روی آتش

فە / fe/: ناو. ١. ☜ **فەت ـ٣** ٢. *[منداڵانە]* شیو بە زاراوەی منالاندا ≡ ١. ☜ **فەت ـ٣** ٢. آش

فەت / fet/: ناو. ١. ساقی؛ لەش‌ساغی ٢. ☜ **فەتق** ٣. فە؛ تواشا؛ لێ ڕوانین ≡ ١. تندرستی ٢. ☜ **فەتق** ٣. تماشا

فەتا / feta/: ناو. ١. ئاهۆ؛ ئازار؛ پەتا؛ درم ٢. چاوقووڵکە؛ وەبا ≡ ١. بیماری مُسری ٢. وبا

فەتات / fetat/: ئاوەڵناو. پاک و بێ‌خەوش ≡ خالص

فەتاح / fetaĥ/: ناو. جۆرێ هەڵپەڕکێ گورج و بە تەوژم ≡ نوعی رقص کُردی

فەتاح‌پاشایی / fetaĥpaşayî/: ناو. ١. جۆرێ دیلان ٢. *[کینایە]* شلۆقی و هەرا و بەزم لە خۆشیاندا ≡ ١. نوعی رقص کُردی ٢. جنجال و هیاهوی شادمانە

فەتار / fetar/: ناو. دڕاو؛ دادڕاو ≡ چاک؛ پارە

فەتار . فەتار / fetar fetar/: ئاوەڵنار. شڕ و دڕ؛ پارە ـ پارە ≡ چاک ـ چاک

▣ **فەتار . فەتار بون**: شڕ بڕیان؛ شڕ و دڕ بوون ≡ چاک ـ چاک شدن

فەتارەت / fetaret/: ناو. فەتەڕات؛ چۆرتم؛ بەڵا ≡ بلا

فەتالی / fetalî/: ناو. یەکەی پارەیێ لە سەردەمی فەتالیشادا ≡ واحد پول فتحعلی‌شاهی

فەتان / fetan/: چاوگ. ١. ڕزین و هەڵا بوون ٢. ئاوا بوونەوەی زەمینی نەکێڵدراو ≡ ١. فرسودن ٢. احیا شدن زمین بایر

فەتاندن / fetandin/: چاوگ. فەتهاندن: ١. ئاوەدان کردنەوەی زەوینی بێ‌خاوەن و نەکێڵدراو ٢.

کۆڵین؛ ڤەکۆڵین ٣. تۆژینەوە؛ کۆڵینەوە ⚑ ١. احیا کردن زمین بایر ٢. کندن ٣. پژوهش کردن

فەتبەن / fetben/: ناو. ١. باتووبەن؛ گونبەندی پیاوی قۆڕ ٢. جۆرێک پۆشەن بۆ بەرگری لە داهێزان و ژانی قۆڕی ⚑ ١و٢. فتق‌بند

فەتراک / fetrak/: ئاوەڵناو. زیانۆک؛ ئازاردەر ⚑ زیان‌رسان

فەتسان / fetsan/: چاوگ. خنکان؛ خنکیان ⚑ خفه شدن

فەتساندن / fetsandin/: چاوگ. خنکاندن ⚑ خفه کردن

فەتسین / fetsîn/: چاوگ. ١. خنکان؛ خنکیان ٢. قەڵەشین ⚑ ١. خفه شدن ٢. ترک خوردن

فەتق / fetq/: ناو. قۆڕی؛ غۆڕی؛ کوویت؛ وەتەبا؛ فەت؛ فتق: ١. دۆخی خزانی نائاسایی ئەندامێک بۆ دەرەوەی شوێنی خۆی (وەک: فەتقی مێشک) ٢. گەدەولی؛ دۆخی دەرپەڕینی ئەندامێکی ناوسک لە دیوارەی ماسوولکەیی زگەوە (وەک: قۆڕی بەرگەدە) ٣. گونشۆڕی؛ گونەکی؛ داهێزاوی گونان ⚑ ١تا٣. فتق

فەتقۆ / fetqo/: ناو. مرۆی قۆڕ ⚑ بیمار فتقی

فەتکار / fetkar/: ئاوەڵناو. فاسد؛ گەندەڵ ⚑ فاسد

فەتلین / fetlîn/: چاوگ. ١. وەرسووڕانەوە؛ گەڕانەوە؛ گەڕیانەوە ٢. ئاوڕ دانەوە؛ لا کردنەوە ٣. وەرپێچانەوە؛ پێچ خواردن ⚑ ١. برگشتن ٢. واپس نگریستن ٣. پیچ خوردن

فەتەتنای / fetetnay/: چاوگ. دارِزاندن؛ داوەشاندن ⚑ از هم گُسیختن

فەتەتیای / fetetyay/: چاوگ. داڕزان؛ داوەشان ⚑ از هم گُسیختن

فەتەڕات / feteřat/: ☜ **فەتارەت**

فەتهاندن / fethandin/: ☜ **فەتاندن**

فەتهین / fethîn/: ☜ **فەتین**

فەتیر / fetîr/: ناو. ١. هەویری بێ هەویرترش ‹بێ مایە فەتیرە «مەسەل»› ٢. نان لە هەویری هەڵنەهاتوو ⚑ ١. خمیر بی‌مایە ٢. نان از خمیر برنیامده؛ فطیر

فەتیرە / fetîre/: ناو. ١. نانی فەتیر ٢. جێژنێکی جوولەکانە ⚑ ١. نان از خمیر برنیامده؛ فطیر ٢. از اعیاد یهود

فەتین / fetîn/: چاوگ. فەتهین: ١. پیش هەڵاتن؛ پشوو نەهاتنەوە لە بەر گەرما ٢. تۆپین ⚑ ١. نفس گرفتن از گرما ٢. مُردار شدن

فەحس / feĥs/: ناو. ١. کار و ڕەوتی ڕوانین و پشکنین (پزیشکی) ٢. کاری پشکنینی توتن کاتی فرۆشتنی ٣. کاری نرخ دانان بۆ توتن ⚑ ١. مُعاینه (پزشکی) ٢. بررسی توتون ٣. ارزیابی/ نرخ‌گذاری توتون

▣ **فەحس کردن**: ڕوانین و پشکنین ⚑ بررسی کردن

فەحل / feĥl/: ئاوەڵناو. ١. تایبەتمەندی هەر حەیوانە نێرێک کە دەخرێتە سەر مێوینە بۆ تۆم لێ گرتنەوە ٢. *[کینایە]* ئازا و بەکار ⚑ ١. گُشن ٢. شجاع و کاری

فەحە / feĥe/: ئاوەڵناو. *[پلار]* هەپلەگون؛ دەبەنگ؛ گێل ⚑ ابله

فەخ / fex/: ناو. خەفک؛ تەڵەی ئاسن ⚑ تلەی آهنی

فەخر / fexr/: ناو. ١. شانازی ٢. جێی شانازی ⚑ ١. افتخار ٢. مایەی افتخار

▣ **فەخر فرۆشتن**: خۆ هەڵکێشان؛ بە خۆ نازین ⚑ فخر فروختن

فەخفوری / fexfûrî/: ناو. فەرفووری؛ فەغووری؛ دەفری چینی ⚑ ظرف چینی

فەداندەر / fedander/: ناو. بەدیهێنەر؛ داهێنەر ⚑ مُخترع

فەدۆک / fedok/: ئاوەڵناو. فەدیۆک؛ فەهۆ؛ فەهیتۆ؛ شەرمن؛ شەرمین؛ شەرمێون ⚑ خجالتی

فەدەر /feder/: ناو. گزە؛ فیڵ؛ کەلەک ☰ کَلَک

فەدی /fedî/: ناو. شەرم؛ خەجاڵەت ☰ آزرم

فەدیکار /fedîkar/: ئاوەڵناو. فهێتکار؛ فهێدکار؛ شەرمەزار؛ خەجاڵەت ☰ شرمسار؛ آزرمگین

فەدیکاری /fedîkarî/: ناو. شەرمەزاری ☰ شرمساری

فەدیۆک /fedyok/: ☜ **فەدۆك**

فەر /fer/: ئاوەڵناو. تاک؛ تاق ☰ فرد (مقابل زوج)

فەرا /fera/: ناو. دەفری بەردەستان بۆ بە کار هێنان ☰ ظرف دم دست

فەراجە /ferace/: ناو. فەرەنجی ژنانە؛ پاڵتاوی لباد. تایبەتی ژنان ☰ پالتو زنانه

فەراخشۆ /feraxşo/: ناو. قاپشۆر؛ دەسرەیەک کە دەفری پێ پاک دەکەنەوە ☰ پارچەی تمیز کردن ظروف

فەراژ /feraj/: ☜ **فراژ**

فەراژوو /ferajû/: ☜ **فراژی**

فەراژی /ferajî/: ☜ **فراژی**

فەراش /feraş/: ناو. بەراش؛ بەرداش ☰ سنگ آسیاب

فەراشتە /feraşte/: ☜ **فەراشە**

فەراشۆ /feraşo/: ناو. شیلاوک؛ هەوێن؛ ئامێژەن ☰ پنیرمایه

فەراشە /feraşe/: ناو. فەراشتە؛ گۆڵە؛ کلیل و گۆڵە ☰ قفل چوبین در

فەراق /feraq/: ناو. مەرگ ☰ مرگ

⊡ **فەراق لێ برین:** /کینایە/ مراندن؛ ساردکردنەوە؛ کوشتن ‹مارەکانیش هەموو کۆرەمار ... بوون کە پێوەدانیان یەکاویەکە و گامێشیش فەراق لێ دەبڕێ «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ کُشتن

فەراقە /feraqe/: ☜ **فەلاقە**

فەراقەت /feraqet/: پێرز. ← **فەقەتوفەراقەت**

فەرامۆش /feramoş/: ئاوەڵناو. لە بیرچوو؛ لە بیر کراو؛ لە بیر نەماو؛ لە بیرەو چووگ. هەروەها: **فەرامۆش بوون؛ فەرامۆش کردن** ☰ فراموش

فەرامۆشکار /feramoşkar/: ئاوەڵناو. ژبیرکەر؛ بێبیر؛ تایبەتمەندی مرۆڤێ کە زوو شتی لە بیر دەچێ هەروەها: **فەرامۆشکاری** ☰ فراموشکار

فەرامۆشکراو /feramoşk(i)raw/: ☜ **لەبیرکراو**

فەرامۆشی /feramoşî/: ناو. ١. ژبیرکری؛ دۆخی شت لە بیر چوون ٢. سەبووری؛ دۆخی دڵ ئارام بوونەوە و دامرکان ☰ ١. فراموشی ٢. صبوری

⊡ **فەرامۆشی هاتن:** لە بیر چوونەوەی خەم و مەینەت ☰ صبوری آمدن

فەراهەم /ferahem/: ئاوەڵناو. ئامادە؛ تەیار ☰ فراهم

فەرتەنە /fertene/: ناو. ١. فرتوونە؛ فرتوونەک؛ فرتەنە؛ فرتینە؛ ڕەوتی شێوان و تێکەوە هاویشتنی دەریا ‹لەو فەرتەنە کەشتییەکە وەرگەڕا و کەس دەرنەچوو› ٢. /کینایە/ ئاژاوە و پشێوی ‹بوو بە هەرا و فەرتەنەیەک، مەپرسە› ☰ ١. طوفان دریایی ٢. آشوب و بلوا

فەرحانی /ferĥanî/: ناو. فەرعانی؛ فەرعانەتی: ١. هەرزانی و شتزۆری ٢. بارودۆخی باش و لەبار لە دوای ڕەوتێکی سەخت و دژوار ☰ ١. ارزانی و فراوانی ٢. گُشایش

فەرخ¹ /ferx/: ناو. فەرخە؛ بێچووی باڵندە و گەلێک لە جانەوەران ☰ جوجەی پرندگان و بچەی بسیاری از جانوران

فەرخ²: ئاوەڵناو. پیرۆز؛ ممبارک ☰ مبارک

فەرخە /ferxe/: ناو. ١. ☜ **فەرخ ـ١** ٢. جۆرێ ماسی ☰ ١. ☜ **فەرخ ـ١** ٢. نوعی ماهی

فەرخەس /ferxes/: ئاوەڵناو. نیوەئێختە ☰ حیوان نیم اخته

فەرخی /ferxî/: ناو. جۆرێ ترێ ☰ نوعی انگور

فەرد¹ /ferd/: ناو. بەیت؛ دێڕێکی شیعر، بریتی لە دوو باڵ ‹مەنعم مەکەردێ گرانەن دەردم/ ئەر شێویابۆ قافیەی فەردم «مەولەوی»› ☰ بیت

فەرد۲: ئاوەڵناو. تاقانە؛ بێوێنە ☰ بی‌همتا

فەردە / ferde/: ناو. تابار ☰ لنگەبار

فەردەش / ferdeş/: ناو. کار و ڕەوتی کوت ـ کوت کردنی سووری خەرمان ☰ تقسیم خرمن بە چند قسمت مساوی

فەرز۱ / ferz/: ناو. ۱. وەزیر؛ فەرزین؛ داشی لە گش داشان بە کارتر لە شەترنجدا ۲. کاری ڕۆیشتن بە دزییەوە ۳. فەڕز؛ گریمان؛ بابەتێ کە بۆ مەبەستێک بە ڕاستی دانێن بێ ئەوەی سەلمابێ ☰ ۱. وزیر شطرنج ۲. عمل جیم شدن ۳. فرض

⊡ **فەرز کردن:** وا دانان؛ وا گرتن ‹فەرز کەین وا بێ تۆ دەڵەی› ☰ فرض کردن

فەرز۲: ئاوەڵناو. ۱. فرز؛ ڕێک و لەبار و بەرچاو ۲. فەڕز؛ پێویست؛ واجب ☰ ۱. شیک ۲. واجب

⊡ **فەرز بون:** لە سەر بوون؛ ئەرکی سەر شان بوون ‹نوێژ خوێندن لە سەر موسڵمانان فەرزە› ☰ واجب بودن

فەرز۳: ئاوەڵکار. گریمان؛ کردمان؛ بگرە؛ هاتوو؛ وام دانا ‹فەرز ئەم کارەشت بۆ بکەم، تۆ چ دەکەی؟› ☰ فرضاً

فەرز۴: پێرۆ. ← **قەرز و فەرز**

فەرزۆ / ferzo/: ناو. ڕۆڵە؛ عەولاد ☰ فرزند

فەرزەند / ferzend/: ☜ **فرزەند**

فەرزین۱ / ferzîn/: چاوگ. دەرچوون و خۆ خشکاندن ☰ جیم شدن

فەرزین۲: ☜ **فەرز**۱**ـ۱**

فەرژ / ferj/: ئاوەڵناو. دڕاو؛ دڕیاگ ☰ پارە

فەرژاندن / ferjandin/: چاوگ. ۱. دڕین؛ دادڕین ۲. پڕماندنی ئەسپ؛ دەنگ لە لووت هاتنی ئەسپ بۆ داوای ئالف ☰ ۱. پارە کردن ۲. صدا درآوردن اسب از بینی هنگام طلب علف

فەرژین / ferjîn/: چاوگ. ۱. دڕان؛ دڕیان ۲. پڕماندن؛ پڕمانن (ئەسپ) ☰ ۱. پارە شدن ۲. از بینی صدا درآوردن (اسب)

فەرسە / ferse/: ناو. پنە؛ تەختەپانی نانکەر بۆ ئەنگوتک پان کردنەوە ☰ تختەی زیر نورد نانوایی

فەرسەت / ferset/: ☜ **فرسەت**

فەرسەخ / fersex/: ☜ **فرسەخ**

فەرسەند / fersend/: ناو. دەرفەت؛ کێس؛ هەل ☰ فُرصت

فەرش / fer(i)ş/: ☜ **فەڕش**

فەرشک / ferşik/: ناو. جومگەی دەست ☰ مُچ دست

فەرعانەتی / fer'anetî/: ☜ **فەرحانی**

فەرعانی / fer'anî/: ☜ **فەرحانی**

فەرعی / fer'î/: ئاوەڵناو. ۱. لاوەکی؛ ناسەرەکی؛ پەلەکی ۲. ناگرنگ؛ کەمبایەخ ☰ ۱. فرعی ۲. بی‌اهمیت

فەرغون / fergŭn/: ناو. فارگۆن؛ فێرغون؛ ناسرگە؛ عەرەبانە؛ فرغوون؛ ڤالاکەر؛ گوهێز؛ ئامرازێکی گچکەی یەک کەسی بە چەرخێک و دووپایە و دوو دەستەوە بۆ گواستنەوەی خاک و بەرد و زبڵ و زاڵ ☰ فرغون

فەرفوت / ferfût/: ئاوەڵناو. ۱. پەڕپووت؛ کۆنەی دڕاو ۲. ڕزیو؛ داڕزیو؛ پرتووکاو ☰ ۱. فرسودە ۲. پوسیدە

فەرفوری / ferfûrî/: ☜ **فەخفووری**

فەرق / ferq/: ناو. ۱. جیاوازی ۲. بێهۆشی ۳. هێڵی ناوەڕاستی قژە سەر ☰ ۱. فرق؛ تفاوت ۲. بیهوشی ۳. فرقِ سر

⊡ **فەرق بون/ هەبون:** جیاوازی بوون/ هەبوون ‹بچم یا نەچم فەرقی نییە › ☰ تفاوت داشتن

فەرق چی بون: فەرق نەکردن؛ جیاواز نەبوون ‹کە من کەر بم، بارەبەر بم/ کورتان لە پشت، هەش بە سەربم/ فەرقی چییە؟ دەرد هەر دەردە/ کەری تۆ بم یا هی جەردە «پەشێو»› ☰ چە فرق داشتن

فەرق خستن: ☜ **فەرق نان**

فەرق دانان: ☜ **فەرق نان**

فەرق کردن: ١. جیاواز بوون ٢. جیایی دانان ‹ئەوەندە تەسکە بیری گەندەپیاوان/ دەکەن فەرقی کچی میران و گاوان «هێمن»› ■ ١. فرق داشتن ٢. فرق گذاشتن

فەرق نان: فەرق خستن؛ فەرق دانان؛ به شێوەی جیاواز هەڵسوکەوت کردن لەگەڵ چەن کەسدا ‹تۆ فەرق ئەنیتە بەین منالەکان› ■ تفاوت قایل شدن

فەرق نەکردن: ☜ **فەرق چی بوون**

فەرقان[1] / ferqan/: چاوگ. ١. بێهۆش بوون؛ بوورانەوە ٢. قوڕگ گیران لە خەمان ■ ١. از هوش رفتن ٢. گلو گرفتن از غم

فەرقان[2]: ناو. بێ‌هۆشی؛ دۆخی بوورانەوە ■ غش

⊡ **فەرقان کردن:** دێق کردن ■ دِق کردن

فەرقڕین / ferq(i)řîn/: چاوگ. دەرپەڕینی خیز و چەو ■ دررفتن سنگریزه

فەرک / ferk/: ناو. ١. ڕوونووس ٢. زانستی شتی گران ٣. فەرمان؛ ئەمر ٤. هەنگی مێچکەی کارکەر ٥. تاق؛ ڕەفە ■ ١. رونویس ٢. علم به مسائل بُغرنج ٣. فرمان؛ دستور ۴. زنبور کارگر ۵. رفه

⊡ **فەرک کردن:** چارەسەر کردن ‹ئەو کێشەیەم بۆ فەرک ناکرێ› ■ حل کردن

فەرکار / ferkar/: ناو. فەرمان ڕاگەیێن ■ ابلاغ کننده

فەرکان / ferkan/: ناو. ١. ڕوونووسی ٢. فەرمان؛ ئەمر ■ ١. رونویسی ٢. فرمان؛ دستور

فەرکاندن / ferkandin/: چاوگ. ١. ڕوونووسی کردن؛ لە بەر نووسینەوە ٢. فەرمان دان؛ ئەمر کردن ٣. پێ‌زانین؛ هەڵاوردن ■ ١. رونویسی کردن ٢. فرمان دادن ٣. حل کردن مُعما

فەرکانە / ferkane/: ناو. لاسایی؛ چاولێکەری ■ تقلید

فەرکۆشین / ferkoşîn/: چاوگ. ١. سەرکەوتن؛ بە ئاکام گەیشتن ٢. ڕاژاندن؛ ڕاژانن؛ لەراندن؛ شەکاندن ■ ١. موفق شدن ٢. به اهتزاز درآوردن

فەرکەم / ferkem/: ناو. نەخۆشی خوودداری ■ بیماری صرع

فەرکین / ferkîn/: چاوگ. ١. حەل بوون ٢. گۆڕینەوەی کۆن بە تازە ■ ١. حل شدن ٢. عوض کردن کُهنه با نو

فەرمان / ferman/: ناو. ١. ئەمر؛ عەمر؛ فەروار؛ فەرک؛ فەرکان؛ دەستوور؛ هەرمانە؛ قسە یان نووسراوەیەک کە بە پێی ئەوە کارێک لە ژێردەستێک داواکراوە ٢. کار؛ ئیش ٣. ڕۆڵ؛ کەرەسەیەک لە ماشیندا کە ئاژۆر بە سووڕدانی ئەملا و ئەولا دەکا ■ ١. فرمان؛ حُکم ٢. کار؛ شُغل ٣. فرمان اتومبیل

⊡ **فەرمان دان:** ئەمر کردن ؛ ئەرک سپاردن (بە کەسێ) ■ فرمان دادن

فەرمان کردن/ کرن: ١. فەرمان دان ٢. کار کردن ■ ١. فرمان دادن ٢. کار کردن

فەرمانبەر / fermanber/: ناو. فرمانبەر: ١. کەسێ کە ئەرکی دەسەڵاتدار پێک دێنێ ٢. کارمەند؛ مووچەخۆری دەوڵەت ■ ١. تحت امر ٢. کارمند

فەرمانبەردار / fermanberdar/: ناوەڵناو. بەڕێوەبەری فەرمانی لە خۆ گەورەتر ■ فرمانبردار

فەرمانبەری / fermanberî/: ناو. گوێڕایەڵی؛ بەرفەرمانی ■ فرمانبرداری

فەرماندار / fermandar/: ناو. ١. کەسێ کە دەتوانێ فەرمان بە خەڵک بدا ٢. ئەوەی سەرۆکایەتی هێزی بەڕێوەبەری شارێکی لە ئەستۆدایە ■ ١. صاحب امر ٢. فرماندار

فەرماندە / fermande/: ناو. فەرماندەر؛ سەرکردە؛ سەرپەل؛ قوماندار؛ کەسێ کە سەرۆکایەتی و ڕێبەری تاقمێکی چەکداری وەئەستۆیە ■ فرمانده

فەرماندەر / fermander/: ☜ **فەرماندە**

فەرمانڕەوا / fermanřewa/: ناو. ڕاژۆر؛ خاوەن دەسەڵات ☰ فرمانروا

فەرمانگوزار / fermanguzar/: ☜ **کارگوزار**

فەرمانگە / fermange/: ناو. ١. کارگێڕی؛ جێگەی کار و باری دەوڵەتی ٢. جێگەی کار ☰ ١. اداره ٢. محل کار

فەرمانگێڕ / fermangêř/: ناو. کارگێڕ؛ مدیر؛ کەسێ کە بە کار و باری فەرمانگە ڕادەگا ☰ مُدیر

فەرمانە / fermane/: ناو. جلیسقە؛ لیباسێکە وەک سوخمە دەبەر دەکرێ ☰ جلیقە

فەرماوای / fermaway/: چاوگ. فەرموون ☰ فرمودن

فەرمایش / fermayiş/: ناو. فەرمایشت؛ فەرموودە؛ لەبز؛ وارم؛ کەلام؛ قسە یان فەرمانی کەسێکی گەورەی خاوەن ڕێز ☰ فرمایش

فەرمایشت / fermayişt/: ☜ **فەرمایش**

فەرمودە / fermûde/: ☜ **فەرمایش**

فەرموون / fermûn/: چاوگ. تێپەڕ. //فەرمووت؛ دەفەرمووی؛ بفەرموو// فەرمین: ١. گوتن؛ وتن بە ڕێزەوە ٢. خولک کردن (بۆ خواردن یان کاری تر) ☰ ١. فرمودن ٢. تعارُف کردن (بە خوردن یا کارهای دیگر)

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێتی: نەفەرموون

فەرمی / fermî/: ئاوەڵناو. ڕەسمی: ١. سازگار و هاوڕەنگ لەگەڵ قانوون و ڕێوزێی وەرگیراودا ‹بەرگی فەرمی› ٢. بەپێی قانوون یان نەریتی جەماوەر ‹وتووێژی فەرمی› ☰ ١و٢. رسمی

فەرمین / fermîn/: ☜ **فەرموون**

فەروار / ferwar/: ناو. ١. حوکم؛ بڕیار ٢. فەرمان؛ دەستوور؛ ئەمر ٣. ئاران؛ هەوارگەی زستانی کۆچەران ☰ ١. حُکم ٢. فرمان ٣. قشلاق

فەروە / ferwe/: ناو. کەوڵی تیسکن؛ پاڵتۆی لە پێستە مەڕ بە خورییەکەیەوە ☰ پوستین

فەروو / ferû/: ناو. کەپەنەک ☰ بالاپوش نمدی

فەرەج / fereç/: ناو. ١. دەرەتان؛ ڕزگاری لە تەنگانە ٢. فێڵ؛ حیلە ‹فێڵ و فەرەج› ☰ ١. فرج؛ گشایش ٢. نیرنگ

▣ **فەرەجێک حاسڵ بوون**: دەرەتانێک دەرکەوتن؛ ڕێچارێک بۆ ڕزگاری پەیدا بوون ☰ گشایشی در کار شدن

فەرەجی / ferecî/: ☜ **فەرەنجی**

فەرەز / ferez/: ناو. شیرنیاتێکە ☰ نوعی شیرینی

فەرەشخانە / fereşxane/: ناو. بێڵی پانی پەینماڵین ☰ نوعی پاروی پهن

فەرەقنای / fereqnay/: چاوگ. فرەقاندن ☰ متلاشی کردن

فەرەقیای / fereqyay/: چاوگ. فرەقین ☰ متلاشی شدن

فەرەک / ferek/: ناو. دەستاڕ؛ لنگە دەستاڕ ☰ آسیای دستی

فەرەنجی / ferencî/: ناو. فەرەجی؛ پۆشەنی بێباڵی بەرگن ☰ نوعی بالاپوش بی‌آستین نمدی

فەرەنگ / fereng/: ناو. ١. ☜ **فەرهەنگ ـ٢** ٢. ڕۆژاوا؛ ناوی گشتی بۆ وڵاتانی ئەورووپایی ☰ ١. ☜ **فەرهەنگـ٢** ٢. فرنگ

فەرەنگی^1 / ferengî/: ئاوەڵناو. پێوەندیدار بە وڵاتانی ئورووپاییەوە ☰ فرنگی؛ غربی

ـ فەرەنگی^2: پاشەوشە. سەر بە فەرەنگ ‹تووەفەرەنگی› ☰ ـ فرنگی

فەرەوفۆل / fere w fol/: ☜ **فەرەوفۆڵ**

فەرەوفۆڵ / fere w foł/: ناو. فەرەوفۆل؛ فۆڵوفەرە؛ دەفر و ئامان؛ قاپ و قاچاغ ☰ ظرف و ظروف

فەرەه / fereh/: ئاوەڵناو. پان؛ هەراو؛ گوشاد ☰ گشاد؛ فراخ

فەرە / ferh/: ناو. ترس ☰ ترس

فەرهان / ferhan/: چاوگ. فەرهین؛ ترسان ☰ ترسیدن

فەرهاندن / ferhandin/: چاوگ. بزداندن؛ ترساندن ☰ ترسانیدن

فەرهەم / ferhem/: ناو. بەرهەم؛ فەراهەم ☰ فراهم

فەرهەنگ / ferheng/: ناو. ۱. ئاوەز؛ عەقڵ ۲. فەرەنگ؛ وشەنامە؛ کتێبێک کە وشە و دەستەواژەی زمانێکی تێدا ڕیز کراوە و شێوەی خوێندنەوە و ڕەگەز و باری ڕێزمانی و ... هەرکامی تێدا ڕوون کراوەتەوە و هەر بەو زمانە یان بە زمانێکی تر مانای لێکدراوەتەوە ۳. ڕست؛ هۆرتە و بەرە؛ کولتوور؛ دیاردەیەکی کۆمەڵایەتی لە داب و نەریت، بیر و بۆچوون، هونەر و لێهاتوویی و شێوازی ژیان کە لە درێژەی ئەزموونی مێژوویی گەلاندا ڕەنگ دەگرێ و بۆ بەرەی داهاتوو دەمێنێتەوە ٤. *[گفتاری]* چاند؛ ئاکاری شیاو و گونجاو بەپێی داب و نەریتی کۆمەڵگا ☰ ۱. شعور ۲. فرهنگ لغت یا اعلام ۳و۴. فرهنگ

فەرهەنگنوسی / ferhengnûsî/: ناو. ۱. لقێک لە زانستی وێژەوانی کە دەپەرژێتە سەر شێوەی کۆکردنەوە، تۆژینەوە، پۆلێن و ڕاڤەی وشەی زمانێک یان لقێکی زانستی ۲. کاری نووسینی فەرهەنگ ☰ ۱و۲. فرهنگ‌نویسی

فەرهەنگۆک / ferhengok/: ناو. وشەدانی چکۆلە ☰ لغتنامەی مختصر

فەرهەنگی / ferhengî/: ئاوەڵناو. سەر بە فەرهەنگ ‹چالاکی فەرهەنگی› ☰ فرهنگی

فەرهین / ferhîn/: ☜ **فەرهان**

فەرهێت / ferhêt/: ناو. بەردی بناغە ☰ سنگ بنا

فەریا / ferya/: ☜ **فریا**

فەریاڕەس / feryařes/: ☜ **فریاڕەس**

فەریح / ferîĥ/: ئاوەڵناو. بەرفراوان؛ هەراو ☰ وسیع

فەریقەت / ferîqet/: ناو. ڕەزامەندی ☰ بسندگی

فەریک / ferîk/: ئاوەڵناو. فریک؛ تەواو نەگەیشتوو ‹جەنگەی قەزوانی فەریک بوو «هەژار؛ چێشتی مجێور»› ☰ دلمل؛ نیمرس

فەریکە / ferîke/: ناو. دانەوێڵەی فەریک ☰ غلە و دانەی دلمل

فەریکەبادام / ferîkebadam/: ناو. چەقالە بادام ☰ چغالە بادام

فەریکەجۆ / ferîkeco/: ناو. جۆشیرە؛ جۆشیلە ☰ جو نرسیدە

فەریکەچایی / ferîkeçayî/: ناو. چایی دەم نەکێشاو؛ چایی پەپوولە بە سەر؛ چاییەک وردە پلتەی بە سەرەوە بێ ☰ چای دم‌نکشیدە

فەریکەڕۆن / ferîkeřon/: ناو. کەرە؛ ڕۆنەکەرە؛ ئونیشک؛ نڤیشک ☰ کرە

فەریکەکەشک / ferîkekeşk/: ناو. حەلیم؛ جۆرێ کەشک ☰ نوعی کشک

فەریکەنۆک / ferîkenok/: ناو. نۆکەزۆردە ☰ نخود دلمل

فەڕ^{۱} / feř/: ناو. ۱. ودم؛ پیرۆزی؛ ممبارەکی ‹ناگا شۆڵەی خوەر سوب فەردا فەڕ دا/ وە سەر بەرز هەرد وە دەشت و دەردا «مەولەوی»› ۲. بەهرە؛ قازانج؛ فایدە ☰ ۱. فر؛ یُمن ۲. فایدە

▪ **فەڕ**^{۲}: پاشەوشە. ودم؛ پیت ‹بەدفەڕ› ☰ ـ یُمن

فەڕاش / feřaş/: ناو. بەردەست؛ پیاوی خزمەتکار ☰ فرّاش

فەڕاشین / feřaşîn/: ناو. بای فێنکی هاوینان ☰ باد خُنک در تابستان

فەڕانسەوی^{۱} / feřansewî/: ناو. ۱. خەڵکی فەڕانسە ۲. زمانی ئەو خەڵکە، لقێ لە زمانە ئورووپاییەکان لە زمانگەلی هێندوو- ئورووپایی ☰ ۱و۲. فرانسوی

فەڕانسەوی^{۲}: ئاوەڵناو. سەر بە فەرانسە ‹چێشتی فەڕانسەوی› ☰ فرانسوی

فەڕانسی / feřansî/: ئاوەڵناو. گالیک؛ سەر بە

فەڕانسە ▤ گالیک

فەڕتووت / feřtût/: ئاوەڵناو. فۆرتووت؛ فەڕتووس؛ زۆرهان؛ پیری پەککەوتە ▤ فرتوت

فەڕتووس / feřtûs/: ☜ **فەڕتووت**

فەڕدار / feřdar/: ئاوەڵناو. ١. بەبەهرە؛ بەفایدە ٢. پیرۆز؛ ممبارەک؛ بەودم ▤ ١. مُفید ٢. فرخُنده

فەڕز١ / feřz/: ☜ **فەرز١ـ٣**

فەڕز٢: ئاوەڵناو. *[شەرع]* پێویست؛ ئەرکی خوایی ▤ واجب؛ فرض

فەڕز٣: ئاوەڵکار. گریمان؛ کردمان؛ بگرە؛ هاتوو؛ وام دانا ▤ فرضاً؛ گیرم

فەڕش / feř(i)ş/: ناو. فەرش؛ ڕایەخ ▤ فرش

⊡ **فەڕش کردن**: ١. ڕایەخ داختستن ٢. ڕێگە سەنگفەڕش کردن ▤ ١. فرش گستردن ٢. سنگفرش کردن

فەڕفەڕ / feřfeř/: دەنگەناو. دەنگی باڵ لێکدانی مەل ▤ صدای بال برهم زدن پرنده

فەڕک / feřk/: ئاوەڵناو. گوشراو لە ناو دەستدا ▤ مُچاله

فەڕکان / feřkan/: چاوگ. پشاوتن؛ گلۆفیان ▤ مُچاله شدن

فەڕکاندن / feřkandin/: چاوگ. پشاوتن؛ گلۆفین ▤ مچاله کردن

فەڕمەسۆن / feřmeson/: ناو. کەسی بە ڕواڵەت و بیر و بۆچوونی ئورووپاییانەوە ▤ مُقلد اروپاییان

فەڕنگی / feřingî/: ناو. سفلیس؛ هالۆق؛ بای بوور؛ پەتای کۆنکردووی ئەندامانی شەرم ▤ سفلیس

فەڕوفیت / feř û fit/: ناو. خێر و بەرەکەت ▤ یُمن و سعادت

فەڕووج / feřûc/: ☜ **فڕووج**

فەڕووچ / feřûç/: ☜ **فڕووج**

فەڕەژان / feřejan/: چاوگ. فەڕەژین؛ دڕان ▤ پاره شدن

فەڕەژاندن / feřejandin/: چاوگ. دڕاندن؛ دڕانن ▤ پاره کردن

فەڕەژین / feřejîn/: ☜ **فەڕەژان**

فەڕەنگ / fereng/: ناو. ١. ولاتی ئورووپا ٢. خەڵکی ئورووپا ▤ ١. اروپا ٢. اروپایی

فەڕەنگسان / fereng(i)san/: ☜ **فەڕەنگستان**

فەڕەنگستان / ferengistan/: ناو. فەڕەنگسان؛ ولاتانی ئورووپا ▤ اروپا

فەڕەنگی١ / ferengî/: ناو. ئاتەشەک؛ جۆرێ سووزەنەکی زۆر پیس ▤ آتشک؛ نوعی بیماری آمیزشی

فەڕەنگی٢: ئاوەڵناو. ١. سەر بە ئورووپا ٢. دانیشتووی ولاتانی ڕۆژاوا ▤ ١و٢. فرنگی

فەزیحەت / fezîhet/: ناو. فەزیعەت؛ فەزێحەت؛ بێئابڕوویی؛ ئابڕووتکاوی؛ ناوزڕاوی ▤ رسوایی

فەزیعەت / fezî'et/: ☜ **فەزیحەت**

فەزێحەت / fezêhet/: ☜ **فەزیحەت**

فەساد١ / fesad/: ناو. دەستدرێژی بۆ سەر ژنی بێگانە ‹دەڵێن ژنان فەساد دەکەن› ▤ تجاوز جنسی

فەساد٢: ئاوەڵناو. شەڕهەڵایسێن؛ ئاژاوەچی ‹پیاوێکی فیتنە و فەسادە› ▤ فتنەانگیز؛ آشوبگر

فەساڵ١ / fesał/: ناو. ١. تەرح و دیدار؛ بیچم ‹چ خۆشە هێزی ڕەنجبەر ڕابماڵێ/ قەلا و زینددانی ئاغای بەدفەساڵم «قانع»› ٢. جێبەجێیی؛ ئەنجام ‹بۆ شاعیرێک کە گیانی، لێی هەڵئەقولا جوانی/ ئەگەرچی هۆی بەخی خۆی، جوانی فەساڵ نەبوو بۆی «گۆران»› ٣. تەرزی دروونی جلک لای خەیات ▤ ١. قیافە؛ ریخت ٢. انجام ٣. نوع برش و دوخت لباس توسط خیاط

⊡ **فەساڵ دان**: پێکهێنان؛ ئەنجامدان ▤ انجام دادن

فەساڵ٢: ئاوەڵکار. شێنەیی؛ هێدیکا ▤ یواشکی

فەسڵ / fes(i)ł/: ناو. ١. کڕ؛ وەرز؛ پاژێ لە چوار پاژی ساڵ ‹فەسڵی هاوینی جەهەننەم، فەسڵی

ئیستای زەمهەریر/ زەمهەریر کەی وا بە تەئسیرە و جەهەننەم وا بە تاو؟ «نالی» ٢. جەنگە؛ هەرەت ‹ئانە گشت جە وەخت نادانیم بیەن/ فەسڵ سەرمەستی و جوانیم بیەن «ئەحمەد بەگی کۆماسی»› ٣. سات؛ کات؛ وەخت ‹گەوهەر بیم ئەو فەسڵ کنیام نە سەدەف/ جسم مەلەک بیم، وێم کەرد وە کەشەف «میرزا شەفیع کولیایی»› ٤. باسێکی سەربەخۆ لە پەڕاودا ‹لە دیباچەی کیتابی حوسنی عالەم هەر وەرەق لا دەم/ دەبینم مەبحەسی وەسفت لە هەر فەسڵ و لە هەر بابێ «بەیتووشی»› * هەروەها: **فەسڵی** ☰ ١. فصل (سال) ٢. موسم ٣. هنگام ۴. فصل (کتاب)

فەعلە / fe'le/: ناو. فاعلە؛ عەمەلە ☰ کارگر

فەعولون / fe'ûlun/: ناو. بناغەیەکی شیعری عەرووزی ☰ فعولُن

فەعیلاتون / fe'îlatun/: ناو. بناغەیەکی شیعری عەرووزی ☰ فعلاتُن

فەغو / feğû/: ناو. هاوار؛ هەڤاز؛ ناڵە و گریان بە نیشانەی نارەزایەتی لە شتێ ☰ فغان

فەغوری / feğûrî/: ☜ **فەخفوری**

فەق / feq/: ناو. فاق؛ جۆرێ داو بۆ مەل ڕاو کردن ☰ نوعی دام برای شکار پرندگان

فەقفەقە / feqfeqe/: ناو. نەخۆشینی مەترسیدار ☰ بیماری خطرناک

فەقە / feqe/: ☜ **فەقێ**

فەقەت / feqet/: ناوەلکار. هەر؛ تەنیا ☰ فقط

فەقەت و فەراقەت / feqet û feraqet/: ناوەلکار. تاق و تەنیا ☰ تک و تنها

فەقی / feqî/: ☜ **فەقێ**

فەقیانە / feq(i)yane/: ناو. ئانگوچک؛ ئەنگوچک؛ لەوەندی؛ سەرقۆلی شۆڕ لە کراسی ژن و چۆخەی پیاودا ☰ نوعی سر آستین بُلند در لباس کُردی

فەقیر١ / feqîr/: ناو. ١. نازناوی مەلای ئێزەدی ٢. تیرەیەکی ئێزەدی ☰ ١. لقب روحانی ایزدی ٢. طایفەای از عشایر ایزدی

فەقیر٢: ناوەلناو. ١. هەژار؛ بێماڵ ٢. بێئازار ☰ ١. بینوا ٢. بی‌آزار

فەقیرحاڵ / feqîrĥał/: ناوەلناو. فەقیرۆکە؛ گێلۆکە ☰ سادەلوح

فەقیرخانە / feqîrxane/: ناو. هەژارخانە؛ ماڵێ کە لە سەردەمی گرانیدا هەژاری لێ بەخێو دەکەن ☰ نواخانە

فەقیرۆکە / feqîroke/: ☜ **فەقیرحاڵ**

فەقیری / feqîrî/: ناو. ڕووتی؛ ناگوزووری؛ نەبوونی ☰ فقر

فەقیەتی / feq(i)yetî/: ☜ **فەقێیەتی**

فەقێ / feqê/: ناو. فەقە؛ فەقی؛ فەگەه؛ دەرسخوێنی مزگەوت ‹بە بڕوای من فەقێ تا نەبوونەتە مەلا، میللەتێکی سەربەخۆن «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ طلبە

فەقێتی / feqêtî/: ☜ **فەقێیەتی**

فەقێیانە / feqêyane/: ناو. سۆرانی؛ ئاسوێنە ☰ سرآستین بلند

فەقێیەتی / feqêyetî/: ناو. فەقێتی؛ فەقیەتی؛ تەڵەبەیی؛ خوێندن لای مەلا ‹دەڵێن نافیع مەزهەر لە هەڵەبجە فەقێیەتی کردووە ... «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ طلبگی

فەکار / fekar/: ناو. کار و ڕەوتی بیری زۆر کردنەوە و ڕامان ☰ اندیشە

فەکاندن / fekandin/: چاوگ. قەتاندن؛ قرتاندن؛ پساندن؛ قوتانن ☰ قطع کردن

فەکس / feks/: ناو. فاکس؛ دوورنڤیس ☰ فاکس

فەکلە / fekle/: ☜ **فکلە**

فەگەه / fegeh/: ☜ **فەقێ**

فەلا / fela/: ناو. ١. مەسیحی؛ کریستیان ٢. جووتیار؛ کەشاوەرز ☰ ١. مسیحی ٢. کشاورز

فەلات / felat/: ناو. ١. ڕزگاری ٢. ئازادی ☰ ١. رستگاری ٢. آزادی

فەلاتی / felatî/: ناو. خاچپەرەستی ☰ مسیحیت

فەلاح / felaĥ/: ناو. بەزرگەر؛ وەرزێر؛ جووتبەندە ☰ برزگر

فەلاحەت / felaĥet/: ناو. کشتوکاڵ ☰ کشاورزی

فەلاسک / felask/: ☜ **فلاسك**

فەلافل / felafil/: ناو. فلافل؛ خۆراکێ لە ئاردەنۆک و بەهارات و بیباری تیژ کە لە ڕۆندا سووری دەکەنەوە ☰ فلافل

فەلاقە / felaqe/: ناو. فەراقە؛ فەلەقە؛ پەت و دارێکە لە پای تاوانباری دەپێچن و دارکاری دەکەن ☰ چوب فلک

⊡ **فەلاقە کردن:** دارکاری کردنی ژێر پێ ☰ فلک کردن

فەلاکەت / felaket/: ئاوەڵناو. ١. زۆر دژوار ٢. تەواو بڤە ☰ ١. بسیار سخت ٢. خیلی خطرناک

فەلانی / felanî/: ئاوەڵناو. وەک کریستیەنەکان ☰ مسیحی آسا

فەلایی / felayî/: ناو. جووتیاری؛ وەرزێری ☰ کشاورزی

فەلتاندن / feltandin/: چاوگ. ڕزگار کردن ☰ خلاص کردن

فەلتین / feltîn/: چاوگ. ١. خەلەستن؛ ڕزگار بوون ٢. لە دەست دەرچوون ٣. داڕسانی خوێنی لووت ☰ ١. خلاص شدن ٢. از دست رفتن ٣. خون‌دماغ شدن

فەلج / felc/: ☜ **فلَج**^{٢}**ـ٢**

فەلسەفە / felsefe/: ناو. زانستی لێکدانەوەی گشتی و بنەڕەتی بابەتێک (وەک: بوون، ڕاستی، زانیاری، بایەخ، ئاوەز، ژیری و زمان) بە گوێرەی بەڵگەی عەقڵانی و ژیرانە ☰ فلسفه

فەلسەفی / felsefî/: ئاوەڵناو. سەر بە فەلسەفە ‹قوتابخانەی فەلسەفی؛ بەڵگە هێنانەوەی فەلسەفی› ☰ فلسفی

فەلشان / felşan/: چاوگ. فەلشین: ١. ڕمان؛ ڕووخان؛ تێک‌تەپین ٢. پەرێشان بوون ☰ ١. خراب شدن ٢. پریشان شدن

فەلشاندن / felşandin/: چاوگ. ١. ڕماندن؛ ڕووخاندن ٢. شێواندن؛ پەرێشان کردن ☰ ١. خراب کردن ٢. پریشان کردن

فەلشی / felşî/: ئاوەڵناو. ڕووخاو؛ ڕماو ☰ خراب شده

فەلشین / felşîn/: ☜ **فەلشان**

فەلق / felq/: ناو. پاژ؛ لەت؛ پارچە ☰ تکه؛ قطعه

فەلقاندن / felqandin/: چاوگ. بەش کردن ☰ تقسیم کردن (سهم)

فەلقین / felqîn/: چاوگ. بەش بوون ☰ تقسیم شدن (سهم)

فەلە^{١} / fele/: ناو. ١. فلە؛ فڵە؛ فڵەه؛ فەلا؛ مەسیحی؛ کریستیان ٢. فەعلە؛ پاڵە؛ عەمەڵە ☰ ١. مسیحی ٢. کارگر

فەلە^{٢}: ئاوەڵناو. شفتە؛ دانگۆ؛ بەبێ بەستە و دەفر ‹لووبیای فەلە› ☰ فلّه

فەلە^{٣}: ئاوەڵکار. شفتە؛ دانگۆ؛ وە دانگۆ ‹فەلە سەندم› ☰ فلّه

فەلەج / felec/: ئاوەڵناو. ئیفلیج؛ شەپلەلێداو. هەروەها: **فەلەجی** ☰ فلج

فەلەخوێ / felex(i)wê/: ناو. جووتیار؛ وەرزێر ☰ کشاورز

فەلەڕەشکە / feleřeşke/: ناو. فڵەی بۆرەپیاگ ☰ رعیّت مسیحی

فەلەقە / feleqe/: ☜ **فەلاقە**

فەلەک / felek/: ناو. فەڵەک: ١. ئاسمان ٢. چەرخ؛ خولگەیەک یان کۆمەڵێک لە تەنگەڵی ئاسمانی ٣. چۆنیەتی ڕەق بوونی ئەندام ☰ ١. آسمان ٢. فلک ٣. سفتی اندام

فەلەکە / feleke/: ناو. ١. فولکە؛ مەیدانی گچکە ٢. شێرفەلەکە؛ فەڵەکە؛ شێرێکی سەر گرد بۆ بەستن و بەردانی تراو ☰ ١. فلکە ٢. شیر فلکە

فەلەیی / feleyî/: ئاوەڵکار. وە دانگۆ؛ بەبێ بەستە و دەفر ☰ فلّەای

فەلیت / felît/: ☜ **فەلیتە**

فەلیتە / felîte/: ناو. فەلیت؛ ژنی سەرسەری و بێشەرم ☰ زن هرزە

فەڵەک / fełek/: ☜ **فەلەك**

فەڵەکە / fełeke/: ☜ **فەلەکە ـ٢**

فەن / fen/: ناو. ١. فێڵ؛ حیلە ٢. تەرز؛ جۆر ‹لەی فەنە درووسی کە!› ٣. ئادا؛ لمر؛ لمرە؛ ڕێوشوێنی کردنی کارێ کە فێر بوون و ئەزموونی پێویستە ٤. باوەشێنی کارەبایی ☰ ١. نیرنگ ٢. نوع ٣. لِم؛ فنّ ٤. فَن

فەنا^{١} / fena/: ناو. پەنا؛ پەسیو؛ داڵدە؛ ئەنوا ☰ پناه

▣ **فەنای بێدەنگ** فەنابێدەنگ؛ قرقاپ؛ گەمەیەکە ئەشێ بە کۆمەڵ دەم بگرن و قسە نەکەن ☰ پانتومیم

فەنا^{٢}: ئاوەڵناو. ١. فەوتاو؛ تووناو؛ لە بەین چووگ ‹لەم گرانییەدا فەنا بووین!› ٢. خەڵوەت ‹شوێنێکی فەنای بێدەنگە› ☰ ١. نابود ٢. دِنج

فەنا^{٣}: ئامراز. چون؛ ئاسا؛ وەک ☰ همانندِ

فەنابێدەنگ / fenabêdeng/: ☜ **فەنای بێدەنگ**

فەنباز / fenbaz/: ئاوەڵناو. فەنواز: ١. فێڵەباز ٢. زریگ؛ زیرەک ☰ ١. حیلەگر ٢. زرنگ

فەنتازی / fentazî/: ☜ **فانتیزی**

فەنتازیا / fentazya/: ☜ **فانتیزی**

فەند / fend/: ناو. ١. حیلە؛ فێڵ؛ فەن ٢. شەم؛ مۆم ☰ ١. نیرنگ ٢. شمع

فەندوفێڵ / fend û fêł/: ☜ **فەنوفێڵ**

فەندەک / fendek/: ناو. فەنەک؛ چەرخ؛ چەخماخ؛ ئامرازی ئاگر هەڵکردن ☰ فندک

فەندەڵ / fendeł/: ناو. فێڵ؛ تەڵەکە ☰ حیلە

فەندەڵفێڵ /fendełfêł/: ناو. فێڵ و تەڵەکە ‹لە ڕێگە زۆر بە دڵپڕی گوتم: چوونەکەت کارێکی زۆر خراپ بوو؛ هەزاران جار ئەو دەوڵەتانە بەو فەندەڵفێڵ و سوێندانە کوردیان لە بەین بردوون «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ حیلە و نیرنگ

فەنکوەیل / fenk(i)weyl/: ناو. دەزگای باگۆڕ، بریتی لە باوەشێن و کلافێ لوولەی ئاوی سارد یان گەرم کە با بە نێو کلافەکەدا دەگەڕێ و سارد یان گەرم دەبێتەوە ☰ فن‌کوئیل

فەننا / fenna/: ئامراز. وەکی؛ وەک؛ لە گوێن؛ لە چەشنی ☰ مانندِ؛ همانندِ

فەنواز / fenwaz/: ☜ **فەنباز**

فەنوفون / fen û fûn/: ناو. فێڵ و تەڵەکە ☰ حیلە و نیرنگ

فەنوفێڵ / fen û fêł/: ناو. فەندوفێڵ: ١. حیلەوحەواڵە ٢. وردەکاری پێویست بۆ ئەنجام دانی کارێک ☰ ١. نیرنگ ٢. فوت‌وفن

فەنەر / fener/: ناو. ١. فانۆز؛ لەنتەری؛ چرادەستی ٢. فەنەرە؛ کەڤان؛ لیژە؛ کەرەستەیەکی کێشسان کە پاش نەمانی هێزی دەرەکی، دەگەڕێتەوە سەر خۆی، بەتایبەت لەتە کانزایێ کە بە هۆی بادران و مووچانەوە وای لێ هاتبێ ☰ ١. فانوس ٢. فنر

فەنەرە / fenere/: ☜ **فەنەر ـ٢**

فەنەری / fenerî/: ئاوەڵناو. ١. فەنەردار ٢. وەک فەنەر ☰ ١. فنردار ٢. فنرسان

فەنەک^{١} / fenek/: ناو. ١. حەنەک؛ گاڵتە؛ قسەی پێکەنین ٢. ☜ **فەندەك** ☰ ١. شوخی ٢. ☜ **فەندەك**

فەنەک^{٢}: ئاوەڵناو. ١. فێڵباز؛ حیلەباز ٢. گاڵتەچی؛ حەنەکچی ☰ ١. نیرنگباز ٢. لودە

فەنەکباز / fenekbaz/: ئاوەڵناو. فێڵکار؛ حیلەساز ☰ مکّار

فەوت / fewt/: ناو. ١. چۆنیەتی نەمان؛ فەوتان ٢. مەرگ؛ چۆنیتی مردن؛ ساردەوە بوون ☰ ١. فوت ٢. مرگ

⊡ **فەوت کردن**: مردن ☰ فوت کردن

فەوتان / fewtan/: چاوگ. تێنەپەڕ. //فەوتای؛ دەفەوتێی؛ بفەوتێ// ١. نەمان؛ لە دەس چوون ‹بە حەسرەت عومری من یەکبارە فەوتا/ مەگەر عومرێ دووبارەم پێ عەتا کەی «نالی»› ٢. چوون؛ بە سەر چوون ‹نوێژەکەم فەوتا› ٣. *[کینایە]* مردن؛ گیان دەرچوون ‹گوتی: ئەگەر قازی نەفەوتابا ئێمە هەموومان دەفەوتاین «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ ١. از دست رفتن ٢. قضا شدن ٣. مُردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: فەوتاو/ چاوگی نەرێنی: نەفەوتان

فەوتاندن / fewtandin/: چاوگ. تێپەڕ. //فەوتاندت؛ دەفەوتێنی؛ بفەوتێنە// لە دەست دان؛ نەهێشتن ☰ بە باد دادن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەفەوتاندن

فەوتاو / fewtaw/: ئاوەڵناو. لە نێو چوو ☰ تلف شده

فەوتنای / fewtnay/: چاوگ. فەوتاندن ☰ بە باد دادن

فەوتیای / fewt(i)yay/: چاوگ. ١. فەوتان ٢. مردن؛ کۆچی دوایی کردن ☰ ١. از دست رفتن ٢. فوت کردن

فەوتێفەر / fewtêfer/: ئاوەڵناو. کۆژەر؛ وێرانکەر ☰ ویرانگر

فەوج / fewc/: ناو. ١. کۆمەڵێکی زۆر لە مرۆ ‹فەوجێ ژن هاتن و بێرەدا تێپەڕین› ٢. هێز؛ بەشێ لە لەشکر کە لە هەزار کەس کەمتر نەبێ ‹فەوجێک لەشکری عوسمانی، بۆ شەڕی ڕووسان، هاتنە کوردستان› ☰ ١. گروهی از مردم ٢. هنگ

فەورەن / fewren/: ئاوەڵکار. فەوری؛ دەسبەجێ؛ لەجێ؛ بێ وە درەنگ خستن ‹فەورەن هات› ☰ فوراً

فەوری[١] / fewrî/: ئاوەڵناو. بە پەلە؛ بێماتڵی ‹کاری فەوری› ☰ فوری

فەوری[٢]: ☜ **فەورەن**

فەوقلیسانس / fewq lîsans/: ناو. ماستەر؛ ماجیستەر ☰ فوق لیسانس؛ کارشناسی ارشد

فەوکاندن / fewkandin/: چاوگ. فەوتاندن؛ لە ناو بردن ☰ بر باد دادن

فەهم / fehm/: ☜ **فام**

فەهمکۆر / fehmkor/: ئاوەڵناو. نازیرەک؛ دەبەنگ ☰ بی‌ذکاوت

فەهۆ / feho/: ☜ **فەدۆك**

فەهیتۆ / fehîto/: ☜ **فەدۆك**

فەهێت / fehêt/: ناو. فەهێد؛ فهێت؛ فەدی ☰ شرم؛ آزرم

فەهێد / fehêd/: ☜ **فەهێت**

فەیتوون / feytûn/: ☜ **فایتوون**

فەیدا / feyda/: ☜ **فایدە**

فەیدە / feyde/: ☜ **فایدە**

فەیز / feyz/: ناو. ئابڕوو؛ حەیا ☰ آبرو

⊡ **فەیز چون**: حەیا چوون؛ ئابڕوو چوون ‹بەو خەیانەتە، بە جارێ فەیزمان چوو!› ☰ رسوا شدن

فەیلەسووف / feylesûf/: ناو. پیتۆڵ: ١. ئەوی بناغەی فەلسەفەیەکی داناوە ٢. ئەوەی لە فەلسەفە باش تێدەگا و ڕاڤەی دەکا ☰ ١و٢. فیلسوف

فهێت / fihêt/: ☜ **فەهێت**

فهێتکار / fihêtkar/: ☜ **فەدیکار**

فهێدکار / fihêdkar/: ☜ **فەدیکار**

فیالە / f(i)yale/: ناو. گیایەکە دەیکەنە ماستەوە بۆنی خۆشە ☰ گیاهی مُعطر

فیبر / fibr/: ناو. ١. تەختەی ناسکی دروستکراو لە وردە چێو و چەسپ ٢. ڕیش؛ ڕیشان؛ ڕیشاڵ؛

ڕیس؛ هەموو جۆرە ڕیشاڵەیەک کە لە پیشەسازی، بەتایبەت هەوداچنیدا بە کار دەچێ ■ ١و٢. فیبر

▣ **فیبری نوری:** ڕیشاڵی ناسک و ڕۆشنی شیشە یان پەلاستیک کە نووریان لێوە تێپەڕ دەبێ، لە ئامرازی بژیشکی، بۆ دیتنی ناوەوەی لەش و هەروەها کەرەستەی تەلەفوون و تەلەگراف کەڵکی لێ وەردەگرن ■ فیبر نوری

فیت^{1} / fit/: ناو. ١. پیت؛ بەرەکەت ٢. سووچ؛ تاوان ■ ١. برکت ٢. گُناه

فیت^{2}: ئاوەڵناو. ڕێک ئەندازە؛ پڕاوپڕ ‹کەوشەکان فیت پامە› ■ اندازە؛ مُناسب

فیت^{3}: دەنگەناو. ١. فیتوو؛ دەنگ لە ناو دوو لێو ٢. فت لە سەبیلە ■ ١. سوت ٢. فوت یا پُک بە چپق

فیتفیتە / fitfite/: ناو. فیزۆک: ١. فیکە؛ پیپیک؛ ئامرازی فیتوو لێدان ‹ژنێکی دەرەجەدار، تەنگەستوور، دەم و چاو هەڵپڕاو، فیتفیتە بە قەدەوە هاتە ژووری «هەژار، چێشتی مجێور»› ٢. تیفتیفە؛ تیوتیوە؛ کاری ساف و لووس کردنی سەر و ڕیش ■ ١. سوت ٢. دوتیغە

فیتک / fitik/: ناو. فیکە؛ فیتفیتە؛ فیتوو؛ فیتەک؛ پیپیک؛ ئامرازی فیت لێ دان ■ سوت

فیتکەدوور / fitkedûr/: ئاوەڵناو. دەسکەبڵیند؛ دەسەدرێژ ‹تا سەبیلی زەرد و سووری فیتکەدووری خۆم بێ/ فلتەفلتی نێرگەلە و تۆپی سیغارم بۆ چییە؟ «قانع»› ■ دستەبلند

فیتگ / fitig/: ناو. پلتۆک؛ پیتکە؛ پەلەپیتکە؛ کاری بە قامک لە شتێک دان ■ تلنگُر

فیتنە / fitne/: ☜ فتنە

فیتو / fitû/: ناو. ☜ فیتك

فیتە / fite/: ناو. ١. فیت؛ فیتوو؛ فیکە ٢. *[کینایە]* بەرهەڵدای خوێڕی ■ ١. سوت ٢. ولگرد

▣ **فیتە لێدان:** فیکە کێشان؛ فیتوو تووڕاندن ■ سوت زدن

فیتەر / fiter/: ئاوەڵناو. زەبەلاحی تەژە ■ گُندەبک

فیتەفیت / fitefit/: ☜ فیقەفیق

فیتەک / fitek/: ☜ فیتك

فیج / fic/: ئاوەڵناو. ١. کۆڵۆس؛ تایبەتمەندی کەسێ کە ددانی پێشەوەی کەوتوون ٢. خوار؛ خێچ ■ ١. دندان پیش اُفتادە ٢. کج

فیجقە / ficqe/: ☜ فیچقە

فیچ^{1} / fiç/: ☜ **پێچ**^{1}

فیچ^{2}: ئاوەڵناو. خێل؛ خوێل ■ لوچ

فیچان / fiçan/: چاوگ. پێچان؛ باو خواردن ■ پیچیدن

فیچاندنەوە / fiçand(i)newe/: چاوگ. داهێنانەوە؛ قەمچاندنەوە ■ پیچاندن

فیچانەوە / fiçanewe/: چاوگ. ١. داهاتنەوە؛ قەمچ خواردنەوە ٢. نەرم بوونەوە؛ پووچانەوەی شتی ڕەق ‹جاران ئەو هەمووە قەڵەو و جوان بوو، ئێستا فیچاوەتەوە› ■ ١. پیچیدن ٢. پوکیدن

فیچقە / fiçqe/: ناو. فیسکە؛ فیجقە: ١. دۆخی دەرچوونی تراو بە تەوژم لە شتێکەوە ٢. فیشکە؛ کفارە؛ فوارە ٣. گیای مۆسک ■ ١. فوران ٢. فوارە ٣. گیاە ساقە کاوک

⊡ **فیچقە بەستن:** ☜ **فیچقە کردن**

فیچقە کردن: فیچقە بەستن؛ فیسکە بەستن؛ فیسکە کردن؛ دەرپەڕینی تراو بە تەوژم ‹دەیکا بە خەڵووز دڵ و هەناوان/ خوێن فیچقە دەکا لە دڵ، لە چاوان «هەژار، *مەموزین*»› ■ فوران کردن

فیچقەکردوو / fiçqekirdû/: ئاوەڵناو. جۆشیو؛ فیشقەکردوو ■ فَوَران کردە

فیچەڵفاچ / fiçelfaç/: ئاوەڵناو. قیلەوقاچ؛ شەفتوور ■ مورب

فیدا / fida/: ناو. قوربان؛ سەرگەرد؛ گۆڕی؛ ساقە؛ خڕ؛ کار و ڕەوتی لە پێناو کەس یان شتێکدا تێدا چوون ■ فدا

⊡ **فیدا بوون** قوربان بوون؛ لە پێناو کەس یان شتێکدا تێدا چوون ‹نەخۆشی چاوەکەت خوێنی وەفایی بۆتە دەرمانی/ فیدات بم! زیز مەبە، ها بمکوژە، دەردت بە گیانی من! «وەفایی»›.

هەروەها: **فیدا کردن** ≚ فدا شدن

فیدارتیو / fid(i)ratîw/: ☜ **فیدراڵ**

فیداکار / fidakar/: ئاوەڵناو. خۆ بەختکەر؛ گیان لە سەر دەست ≚ فداکار

فیداکارانە / fidakarane/: ئاوەڵکار. بە شێوەی فیداکاران ‹شەو هەموو شەو چاوەڕێیە ڕۆژ هەڵێ، هەر ڕۆژ هەڵات/ مەحوە سەرتاپا لە بەرپێیا فیداکارانە شەو «مەحوی»› ≚ فداکارانە

فیداکاری / fidakarî/: ناو. گیانبەخشی؛ کار و ڕەوتی بەخت کردنی شتی بەنرخ (وەک ماڵ و گیان) لە پێناو کەس یان شتێکدا ‹فیداکاری لە پێناوی نیشتماندا› ≚ فداکاری

فیدایی / fidayî/: ناو. فدایی؛ هژمە؛ گیانفیدا؛ گۆری و قوربان ≚ فدایی

فیدراسیون / fidrasyun/: ناو. ڕێخراوەیێ کە لە چەن ڕێخراوەی بچووکتر پێکهاتووە ‹فیدراسیونی نێونەتەوەیی کار› ≚ فدراسیون

فیدراڵ / fid(i)rał/: ئاوەڵناو. فیدارتیو؛ فیدراڵی: ۱. پێکهاتوو لە چەن دەوڵەتی سەربەخۆی ئەیالەتی و دەوڵەتێکی ناوەندی کە هەڵبژاردەی خەڵکی هەموو ئەیالەتەکانە ۲. سەر بە دەوڵەتی فیدراڵ ‹پولیسی فیدراڵ› ≚ ۱و۲. فدرال

فیدراڵی / fid(i)rałî/: ☜ **فیدراڵ**

فیدیە / fidye/: ناو. فدیە؛ دارایی و ماڵێ کە بۆ ئازادی کەسێک دەدرێ ≚ فدیە

فیراق / firaq/: ناو. جودایی؛ دووری ≚ فراق

فیرعەون / fir'ewn/: ناو. ۱. فرعەون؛ ناوی پاشایانی میسری کەونارا ۲. */کنایە/* دەسەڵاتداری زاڵم ≚ ۱. فرعون ۲. حاکم ظالم

فیرکان / firkan/: ☜ **فیڕان**

فیرکاندن / firkandin/: ☜ **فیڕاندن**

فیڕ / fiř/: ناو. پیسایی تەڕ و تراو ≚ مدفوع اسهالی

فیڕان / fiřan/: چاوگ. فیڕکان؛ فیرکان ≚ اسهالی گرفتن

فیڕاندن / fiřandin/: چاوگ. تێپەڕ. //فیڕاندت؛ دەفیڕێنی؛ بفیڕێنە// فیڕانن؛ فیڕکاندن؛ پیسایی شل کردن ≚ اسهالی ریدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەفیڕاندن

فیڕانن / fiřanin/: ☜ **فیڕاندن**

فیڕکان / fiřkan/: ☜ **فیڕان**

فیڕکن / fiřkin/: ☜ **فیڕن**

فیڕکە / fiřke/: ناو. گووشلەی حەیوان ≚ اسهال حیوان

فیڕکەر / fiřker/: ناو. حەیوانێ بەلەفیڕەی گرتبێ ≚ حیوان اسهال

فیڕن / fiřin/: ئاوەڵناو. فیڕکن: ۱. تووشیاری زگەشۆرەی (ئاژەڵ) ۲. */کنایە/* لاواز؛ چەپەڵ و چەپلاغ ≚ ۱. اسهال (حیوان) ۲. لاغرمُردنی

فیڕنەگولە / fiřnegule/: ☜ **فیسقە ـ۱**

فیڕۆ / fiřo/: ئاوەڵناو. فێڕوو؛ بە هیچێ چوو؛ خۆڕایی لە دەس چوو ≚ هدر

⊡ **بە فیڕۆ چوون** لە کیس چوون؛ بە خۆڕایی لە دەس چوون ‹گەلێ ڕەنجم لەڕێگەی خۆشەویستیدا بە فیڕۆ چوو/ لە دەوری ئاگری دووریت کرووزام چەشنی پەروانە «قانع»› ≚ هدر رفتن

بە فیڕۆ دان فەوتاندن؛ لە کیس دان ≚ هدر دادن

فیڕە[1] / fiře/: ناو. فیش؛ دۆخی زگچوونی ئاژەڵ ≚ اسهال حیوان

فیڕە[2]: دەنگەناو. فیش؛ دەنگی ڕیانی تراوی ئاژەڵ ≚ صدای ریدن اسهالی

فیز / fiz/: ناو. ۱. فیس؛ بادیهەوایی؛ دەعیە ‹ئەمڕۆ

که به فیز و قۆزی، سۆزی تۆزی/ بابردەڵە! پێت وا بوو جیهان بۆ تۆیە؟! «هەژار، *چوارینەکانی خەیام*» ٢. فیتە؛ فیقە؛ فیکە ☰ ١. تکبر؛ فخر ٢. سوت

⊡ **فیز کردن**: دەعیە فرۆشتن؛ خۆ گەورە و باش نیشان دان ☰ فخر فروختن

فیز لێ دان: فیز کردن؛ فەخر فرۆشتن ‹فیزمان بە سەرا لێ مەدە مەستی ناکەی!/ هەر کارێ دەکەی هەزار کەڕەت خۆزگە بە مەی! «هەژار، *چوارینەکانی خەیام*» ☰ فخر فروختن

فیز نەهێنان: پێ عەیب بوون ‹فیزی ناهێنێ، باوکی بدوێنێ «مەسەل»› ☰ عار داشتن

فیزار / fîzar/: ناو. هاوار لە خەڵک بۆ یاری دان ☰ طلب کمک از مردم

فیزان / fîzan/: چاوگ. تێنەپەڕ. //فیزای؛ دەفیزێی؛ بفیزێ// خوار بوون لە بێهێزی ‹خەڵفی شۆڕەبی و مەندۆک و بیزا/ لەبەر ئەو بالابەرزە دەفیزا «هێمن»› ☰ خم شدن از ضعف

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: فیزاو/ چاوگی نەرێنی: نەفیزان

فیزاو / fîzaw/: ئاوەڵناو. خواربوو لە بێهێزی ☰ خم‌شده از بی‌رمقی

فیزفیز / fîzfîz/: ناو. باگرۆ؛ باهۆز؛ باگژە؛ گژەبا ☰ تُندباد

فیزفیزۆک / fîzfîzok/: ناو. فیت‌فیتە؛ ماسوولە ☰ سوت

فیزماڵک / fîzmałik/: ↓

⊡ **فیزماڵک دان**: فیسمالک دان؛ باریکەو بوون؛ خۆ دزینەوە؛ بێدەنگ لە شوێنێ دەرباز بوون ‹لە ناو مقۆمقۆی هات‌وچۆکەراندا فیزماڵکم دایە و خانووەکەم گۆڕی و خۆم دزییەوە! «هەژار، *چێشتی مجێور*»› ☰ جیم شدن

فیزن / fîzin/: ئاوەڵناو. فیسن؛ بادی‌هەوا؛ بەدەعیە ☰ فخرفروش

فیزۆک / fîzok/: ☜ **فیت‌فیتە**

فیزە / fîze/: دەنگەناو. ویزە: ١. فیقەی لووت؛ دەنگی باریک لە بێڤلەوە ٢. دەنگی باریک لە درزی بابوێرەوە ☰ ١. سوت بینی ٢. زوزەی باد

فیزەرە / fîzere/: ☜ **خیزەرە**

فیزەفیز / fîzefîz/: دەنگەناو. فیزەی زۆر و لە پەستا ☰ سوت و زوزەی پیاپی

فیزیا / fîzya/: ☜ **فیزیك**

فیزیایی / fîzyayî/: ☜ **فیزیکی**

فیزیک / fîzîk/: ناو. فیزیا: ١. زانستی ماک و وزە و لێک‌کردیان لە بواری میکانیک، دەنگ، تیشک، گەرما، میگناتیس، کارەبا، تاو، پێکهاتەی ئەتوم و دیاردەی ناوەکەییەوە ٢. کار و ڕەوت و دیاردەگەلی ئاسایی دەزگا یان تەنێک ☰ ١و٢. فیزیک

فیزیکی / fîzîkî/: ئاوەڵناو. فیزیایی: ١. سەر بە فیزیک ‹تاقی کردنەوەی فیزیکی› ٢. سروشتی ‹دنیای فیزیکی› ٣. جەستەیی؛ لەشی ‹کاری فیزیکی› ☰ ١تا٣. فیزیکی

فیزین / fîzîn/: ☜ **فیشین**

فیزیۆتراپی / fîzyot(i)rapî/: ناو. کاری دەرمانی نەخۆشی، لاوازی یان کەمایەسی جەستە لە ڕێگەی بزواندن و جووڵاندنی فیزیکی (وەک: شێلان، ژیمناستیک و ...) و بە یارمەتی کەرەستەی تایبەتەوە ☰ فیزیوتراپی

فیزیۆتراپیست / fîzyot(i)rapîst/: ناو. کەسێ کە بە شێوەی فیزیۆتراپی نەخۆش دەرمان دەکا ☰ فیزیوتراپیست

فیزیۆلۆجی / fîzyołocî/: ناو. کارئەندامناسی؛ زانستی ناسینی کاری ئەندام و کۆئەندامەکانی لەش ☰ فیزیولوژی

فیس^{١} / fîs/: ناو. ١. فیز؛ بادی‌هەوایی. هەروەها: **فیس کردن** ٢. قوپاوی؛ ڕۆچوویی ☰ ١. تکبُر ٢. فرورفتگی

فیس[۲]: ئاوەڵناو. تەڕ؛ نمدار؛ شەدار ▤ خیس

فیسا / fisa/: ئاوەڵناو. لەخۆبایی؛ بادیهەوا ▤ مُتکبر

فیسار / fisar/: جێناو. فیسارە؛ فیستار؛ کەس یان شتی نەناسراوی دوایی ‹فلان و فیسار› ▤ بیسار

فیسارە / fisare/: ☜ **فیسار**

فیسارەکەس / fisarekes/: جێناو. فیستارەکەس؛ کەسی نەناسراوی دوایی ‹فلانکەس هات و فیسارەکەس چوو› ▤ بیسارکس

فیسان / fisan/: چاوگ. فیسیان؛ خووسان ▤ خیسیدن

فیساندن / fisandin/: چاوگ. فیسانن؛ خووساندن ‹پاقلە لە ئاوا فیساندن› ▤ خیساندن

فیسانن / fisanin/: ☜ **فیساندن**

فیساو / fisaw/: ئاوەڵناو. فیسیاگ؛ خووساو ▤ خیسیده

فیستار / fistar/: ☜ **فیسار**

فیستارەکەس / fistarekes/: ☜ **فیسارەکەس**

فیستان / fistan/: ناو. دێرە؛ جۆرێک جلکی ژنانەیە لە پارچەی ڕەنگاوڕەنگی دەدروون ▤ نوعی لباس زنانه

فیستۆل / fistol/: ☜ **فیستوول**

فیستوول / fistûl/: ناو. ناسۆر؛ فیستۆل؛ گەیشتنەوە یەکی ناسروشتی دوو هلۆلی ناوەکی لەش یان دەم کردنەوەی شوێنێکی وا لە لەشدا ▤ فیستول

فیسقلی / fisq(i)lî/: ئاوەڵناو. *[پلار]* فیسقەلی؛ تسقەلی؛ زۆر پچووک ▤ فسقلی

فیسقە / fisqe/: ناو. ۱. فڕنەگولە؛ فندەگولە؛ فیڕنەگولە؛ فیسقەگولە؛ چۆلەکەمشکە؛ کەڵەفندە؛ تۆرەمە باڵندەیەکی بچووکن، بە درێژایی ۹ سانتیمیتر، بە پەڕ و باڵی ڕێ ـ ڕێ قاوەیی و کلکی کورت و قیتەوە کە وەک مشک بە ناو گەڵا و بەرگی گیا و داراندا دەگەڕن ۲. بەرگایلکە؛ کلکهەڵتەکێنە ۳. خسکە؛ پیوازی زۆر ورد کە لە باتی تۆم ئەیچێنن ٤. ☜ **فیچقە** ▤ ۱. الیکائی ۲. دمجنبانک ۳. پیاز ریز کاشتنی ۴. ☜ **فیچقه**

▣ **فیسقە بەستن**: ☜ **فیچقە کردن**

فیسقە کردن: ☜ **فیچقە کردن**

فیسقەگولە / fisqegule/: ☜ **فیسقە ـ۱**

فیسقەلی / fisqelî/: ☜ **فیسقلی**

فیسقەڵ / fisqeł/: ئاوەڵناو. *[پلار]* جووکی؛ ترسەنۆکێ کە لە شەڕدا تەنیا هەراـ هەرا دەکا و دەنەڕێنێ ▤ ترسوی پرسر و صدا

فیسکانی / fiskanî/: ئاوەڵناو. زۆر وردیلە ▤ بسیار ریز

فیسکوو / fiskû/: ئاوەڵناو. *[شوورەیی]* نێربازە؛ بەچەباز (بۆ پیاو) ▤ بچەباز

فیسکە / fiske/: ناو. پەلەپیتکە؛ پەڵ لە ناو دووسەری پەنجەڕا هاویشتن ▤ سنگریزه انداختن با تلنگر

فیسکی / fiskî/: ئاوەڵناو. *[شوورەیی]* بفْکێ؛ خراپە؛ خۆفرۆش ▤ هرجایی

فیسماڵک / fismałik/: ↓

▣ **فیسماڵک دان**: ☜ **فیزماڵك دان**

فیسن / fisin/: ☜ **فیزن**

فیسنای / fisnay/: چاوگ. خووساندن ▤ خیساندن

فیسە / fise/: ناو. ۱. بادیهەوایی؛ لووتبەرزی؛ فیز ۲. زینا؛ سێکسی حەرامە ▤ ۱. تکبر ۲. زِنا

فیسەکی / fisekî/: ناو. *[شوورەیی]* قەحبە؛ ژنی خراپە ▤ فاحشه

فیسەڵ / fiseł/: ئاوەڵناو. بۆش؛ با لێ دەرچووگ ▤ باد دررفته

فیسەنە / fisene/: چاوگ. خووساندن ▤ خیس کردن

فیسیاگ / fisyag/: ☜ **فیساو**

فیسیان / fisyan/: ☜ **فیسان**

فیسیای / fisyay/: چاوگ. فیسان؛ خووسان ▤ خیسیدن

فیش١ / fîş/: ناو. ١. ☜ **فیرە** ٢. دڤانەک؛ لاپەڕەی چاپی ٣. میلەیەکی کانزایی لکاو بە چەن تاڵ سیمەوە بۆ پێوەندی دانی دوو خولگەی کارەبایی پێکەوە ٤. لاپەڕە؛ بەرگە؛ پارچە کاغەز یا مقەبای بۆ لە سەر نووسین ≡ ١. ☜ **فیرە** ٢تا٤. فیش

فیش٢: ئاوەڵناو. زۆر؛ فریە؛ فرە؛ زیاد؛ زەحف؛ زاف ≡ بیش

فیشاردە / fîşarde/: ناو. لەغەز؛ مەتەڵ؛ مەتەڵۆکە؛ تشتانۆک ≡ چیستان

فیشاڵ / fîşał/: ناو. درۆ؛ فڕ؛ بافیش ‹مەوێستە! خۆت مەگنخێنە! مەترسە!/ لە فیشاڵ و لە بوختان و لە دەمگۆ «هێمن»› ≡ لافوگزاف

فیشاڵباز / fîşałbaz/: ئاوەڵناو. فیشاڵچی؛ فیشاڵکەر؛ درۆهەڵبەست؛ خۆهەڵکێش ≡ لافزن

فیشاڵچی / fîşałçî/: ☜ **فیشاڵباز**

فیشاڵکەر / fîşałker/: ☜ **فیشاڵباز**

فیشاندن / fîşandin/: چاوگ. تێپەڕ. //فیشاندت؛ دەفیشێنی؛ بفیشێنە// فیشانن: ١. فیڕاندن ٢. پڕژاندن؛ پژاندن ≡ ١. ریدن اسهالی ٢. پاشیدن ■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەفیشاندن

فیشانن / fîşanin/: ☜ **فیشاندن**

فیشتر / fîştir/: ئاوەڵکار. هناڤیشی؛ هەر پتر ≡ بیشتر

فیشتەر / fîşter/: ئاوەڵناو. زیاتر؛ پتر؛ بێتر ≡ بیشتر

فیشقان / fîşqan/: ☜ **پیشقان**

فیشقاندن / fîşqandin/: ☜ **فیشکاندن**

فیشقنای / fîşqnay/: ☜ **فیشکاندن**

فیشقوهۆڕ / fîşq û hoř/: دەنگەناو. دەنگی پێکەنین و پرمەی چەند کەس پێکەوە ≡ صدای خندیدن عدەای با هم

فیشقە١ / fîşqe/: ناو. شرینقە؛ سرینگ؛ ئابدۆزەک ≡ سُرنگ

فیشقە٢: دەنگەناو. فیشکە؛ فیشکەفیشک: ١. دەنگی هاتنە دەری شتی وەک ئاو و خوێن و هەڵم لە کونێکەوە ٢. جۆرێ دەنگی جانەوەر کە دێ دەرپەڕێ ٣. دەنگی کەڵ و گامێش و بەراز ≡ ١. فش؛ صدای فوران آب ٢. صدایی شبیه جیغ از برخی حیوانات ٣. صدای گاومیش و گُراز

فیشقی / fîşqî/: ئاوەڵناو. دڵناسک؛ تایبەتمەندی کەسێ کە زوو عاجز دەبێ ≡ زودرنج

فیشکان١ / fîşkan/: چاوگ. فیشقە کردنی حەیوان ≡ جیغ کشیدن حیوان

فیشکان٢: ناو. پیشکان؛ ئامرازی گیا هەڵکەندن ≡ بیلک گیاه کندن

فیشکاندن / fîşkandin/: چاوگ. فیشقاندن؛ فیشقنای؛ دەنگ دەرهێنانی حەیوان لە کاتی دەرپەڕینا ≡ جیغ کشیدن حیوان هنگام فرار

فیشکنای / fîşknay/: ☜ **فیشکاندن**

فیشکە / fîşke/: ☜ **فیشقە**٢

فیشکەفیشک / fîşkefîşk/: ☜ **فیشقە**٢

فیشە / fîşe/: دەنگەناو. دەنگی با کە لە جێگەی تەنگەوە دەرچێ ≡ صدای زوزەی باد

فیشەک / fîşek/: ناو. فشەک؛ قالک؛ لوولەیەکی گچکە، داگری باروت و گوللە و تەریقە ≡ فشنگ

فیشەکباران / fîşekbaran/: ☜ **گوللەباران**

فیشەکبەند / fîşekbend/: ☜ **فیشەکدان**

فیشەکدان / fîşekdan/: ناو. فیشەکبەند؛ فیشەکلغ؛ فیشەکلۆخ؛ ڕەخت؛ ڕەختەفیشەک ≡ تیردان

فیشەکفڕێدەر / fîşekf(i)řêder/: ناو. ئامرازێکە لە تفەنگدا ≡ پوکەپران

فیشەککێش / fîşekkêş/: ناو. فشەککێش؛ کۆلاس ≡ گلنگدن

فیشەکگر / fîşekgir/: ناو. ئامرازێکە لە تفەنگدا ≡ فشنگ‌کش

فیشەکلغ / fîşekliğ/: ناو. ١. ☜ **فیشەکدان** ٢. زنجیرە فیشەک کە ڕاست و چەپ لە شانی دەکەن ☰ ١. ☜ **فیشەکدان** ٢. نوار فشنگ

فیشەکلۆخ / fîşeklox/: ☜ **فیشەکدان**

فیشەکەشێتە / fîşekeşête/: ناو. فشفشە؛ تۆقتۆقە؛ هاژەک؛ وژەک؛ مەشەک؛ باڕووتی لە قاقەزەوە پێچراو کە مناڵ بۆ گەمە یان لە جێژنان دەیتەقێنن ☰ فشفشە

فیشین / fîşîn/: چاوگ. فشین؛ فیزین؛ هاشاندنی مار ☰ صدا درآوردن مار

فیفکە / fîfke/: ناو. فیتفیتە؛ فیقەنە ☰ سوت

فیفی / fîfî/: ئاوەڵناو. بافیش؛ هاشە ‹هەرچی هاوارێ ئەکەی، لای بێتەمیز هەر فیفییە/ باوەڕت بێ ئەی وەتەن! لافم لە ئەشعارا نییە «قانع»› ☰ لاف

فیڤرییە / fivrîye/: ناو. فیورییە؛ فێڤرییە؛ شوبات؛ دووهەمین مانگی زایینی کە ٢٨ ڕۆژە (لە ساڵی کەبیسەدا ٢٩ ڕۆژ) و لە دوازدەی ڕێبەندانەوە دەسپێدەکا ☰ فوریە

فیق¹ / fiq/: ناو. ١. جیقنە؛ ڕیقنە ٢. فیتە؛ فیقە ☰ ١. پیخاڵ؛ مدفوع پرندە ٢. سوت

فیق²: دەنگ. جیق؛ دەنگی ناویستەکی لە کەوتنە ژێر گوشارەوە ☰ صدای ناشی از زیر فشار قرار گرفتن

فیقاندن / fiqandin/: چاوگ. فیقانن: ١. جیقنە کردن ٢. فیتوو لێدان ☰ ١. پیغال انداختن مُرغ ٢. سوت زدن

فیقانن / fiqanin/: ☜ **فیقاندن**

فیقفیقە / fiqfiqe/: ناو. فیتفیتە ☰ سوت؛ ابزار سوت زدن

فیقن / fiqin/: ☜ **فیقنە**²

فیقنای / fiqnay/: ☜ **فیکنای**

فیقنە¹ / fiqne/: ناو. فیتفیتە؛ ئامرازی فیتوو پێ لێ دان ☰ سوت

فیقنە²: ئاوەڵناو. */پلار/* فیقن؛ مردەملاس؛ داڵگۆشت ☰ لاغرمردنی

فیقە / fiqe/: ناو. ١. جیقە؛ ڕیقنە ٢. فیتە؛ فیقە ☰ ١. پیغال ٢. سوت

فیقەفیق / fiqefîq/: دەنگەناو. فیتەفیت؛ فیتەی لەسەر یەک ☰ صدای پیاپی سوت

فیقەنە / fiqene/: ناو. ١. فیتفیتە؛ ئامرازی فیتە لێ دان ٢. پیکی زوڕنا ☰ ١. سوت ٢. زبانەی سُرنا

فیقی / fiqî/: ☜ **فیقی**

فیک / fik/: ناو. ١. فێڵ؛ گزی؛ کەڵەک ٢. سووچ؛ تاوان ٣. فیتوو؛ فیکە ☰ ١. حیلە ٢. گناە ٣. سوت

فیکالەکونێ / fikalekunê/: ناو. چاوشارەکێ ☰ قایمموشک

فیکاندن / fikandin/: چاوگ. فیکانن؛ فیکە کێشان؛ فیکین؛ فیتوو لێدان ☰ سوت زدن

فیکانن / fikanin/: ☜ **فیکاندن**

فیکفیکە / fikefike/: ناو. پیقنە؛ فیقە ☰ سوتک

فیکنای / fiknay/: چاوگ. فیقنای؛ فیکە کردن ☰ سوت زدن

فیکە / fike/: ناو. فیتە ☰ سوت

⊡ **فیکە کێشان**: ☜ **فیکاندن**

فیکەی سمێڵ هاتن: */کینایە/* زۆر کەیفساز بوون ‹کاری باشە و زگی تێرە، هەر فیکەی سمێڵی دێ› ☰ بسیار خوشحال بودن

فیکەفیک / fikefik/: ناو. فیتەفیت ☰ سوت پیاپی

فیکەکونێ / fikekunê/: ناو. فیکەواکونا؛ فیکەوەکونێ؛ وشەیەکە لە هێندێ کایەی مناڵاندا ☰ اصطلاحی در بازی کودکان

فیکەواکونا / fikewakuna/: ☜ **فیکەکونێ**

فیکەوەکونێ / fikewekunê/: ☜ **فیکەکونێ**

فیکین / fikîn/: ☜ **فیکاندن**

فیگور / figur/: ☜ **فیگۆڕ**

فیگۆڕ / figoř/: ناو. فیگور؛ ملق؛ بیچم و شێوەی

لەشی کەسێک لە کاتی کردنی کارێکی تایبەتدا ‹فیگۆڕی وەرزشی› ☰ فیگور

فیل / fîl/: ناو. فیل: ١. ئاژەڵی گوانداری ئاڵفخۆر بە پێستی بێتووکی ئەستوور، کەپۆی درێژی لوولەئاسا، دوو ددانی کەلبی درێژ کە عاجی ناوە و لە ڕەگەزی ئەفریقاییدا، بە دوو گوێی زلی باوەشێنییەوە ٢. لە مۆرەکانی گەمەی شەترەنج کە لار دەڕوا و هەر لایەنێک دوودانەی هەیە ☰ ١و٢. فیل

فیلار / fîlar/: ناو. قۆندەرەی ناڵچەی ئاسن لێ دراو ☰ کفش پاشنه میخی

فیلال / fîlal/: ناو. قاپقاپ؛ سۆل؛ قۆندەرەی لە دار ☰ کفش چوبی

فیلتر / fîltir/: ☜ **فیلتەر**

فیلتەر / fîlter/: ناو. فیلتر: ١. پاڵوانە؛ پاڵوێنە؛ پەرزوانە؛ سافۆ؛ پادزن؛ سافی؛ پارزن؛ ڕاوەک؛ ڕاوک؛ کاغەز و تۆڕی تایبەت بۆ پاڵاوتن ٢. ئەغزە؛ ئاغزە؛ قونچکە سیغار؛ قنگەسیگار؛ هەورئاسای دەکاغەز پێچراوی بن جغارە ٣. کار و ڕەوتی بەرگری کردن لە گەیشتنی دەنگ و باس و ڕووداوان بە خەڵک لە هەر ڕێگایەکەوە (وەک: ئینترنت، میدیا، سەتەلایت و ...) ☰ ١تا٣. فیلتر

فیلکە / fîlke/: دەنگەناو. حیلکە؛ قاقا؛ دەنگی بەرز پێکەنین ☰ قهقه

فیلکەفیلک / fîlkefîlk/: دەنگەناو. حیلکەحیلک؛ تریقەتریق؛ دەنگی پێکەنینی لەسەریەک ☰ هِر-هِر

فیلم / fîl(i)m/: ناو. فلیم: ١. پەڕەیەکی نەرم و ڕوون لە جنسی ئەسیتات یان نیتراتی سیلولۆز، کە ڕووەکەی بە ماکێکی هەستۆک بە تیشک داپۆشراوە و بۆ وێنە هەڵگرتن بە کار دێ ٢. زنجیرە وێنەی تۆمارکراوی سەر شریتەیەک لەو جنسە کە لە کاتی ڕوانیندا وەکوو وێنەیەکی بزێو دێتە بەرچاو ☰ ١و٢. فیلم

⊡ **فیلم گرتن**: پێکهێنانی وێنە لە سەر فیلم ☰ فیلم گرفتن

فیلم هەڵگرتن: تۆمار کردنی لە شوێن یەکی وێنەی دیمەن و ڕووداوان لە سەر فیلم بە خێراییەکی هێندێک سەرتر لە لێکدانەوەی چاو (٢٤ وێنە لە چرکەیەکدا) ☰ فیلمبرداری کردن

فیلماسی / fîlmasî/: ناو. چەشنێک ماسی خاویار، وەکوو نقە کە دەمیان لە بن سکدایە و لە کرم و وردەماسی و گژ و گیای ئاوژی دەخۆن ☰ فیل‌ماهی

فیلمساز / fîlmsaz/: ناو. کەسێ کە کاری فیلم دروست کردنە ☰ فیلم‌ساز

فیلمگر / fîlmgir/: ناو. فیلمهەڵگر؛ کەسێ کە کاری تۆمارکردنی وێنەیە لە سەر فیلم، بە کامێرای تایبەت بەو کارە ☰ فیلمبردار

فیلمنامە / fîlmname/: ناو. چیرۆک یان نووسراوەیێ کە فیلمی لێ دروست دەکەن ☰ فیلمنامه

فیلمهەڵگر / fîlmhełgir/: ☜ **فیلمگر**

فیلنای / fîlnay/: چاوگ. حیلکاندن ☰ شیهه کشیدن

فیل و فیلەتەن / fîl û fîleten/: ناو. حەوترینگە؛ جۆرێ خۆراکە ☰ آشی است

فیلۆ / fîlo/: ناوەڵناو. /پلار/ زەبەلاح؛ تەژەی ئەستوور ☰ لندهور

فیلەتەن / fîleten/: ناوەڵناو. *[کینایە]* فیلەنتەر: ١. زەبەلاح ٢. ئازا و بەکار ☰ ١. پیلتن ٢. شجاع و کاری

فیلەگیژە / fîlegîje/: ناو. هەوێردە؛ کەرەواڵە ☰ بلدرچین

فیلەگێجە / fîlegêce/: ☜ **فیلەگێژە**

فیلەگێژە / fîlegêje/: ناو. فیلەگێجە: ١. شوور؛

جۆرێ کەڵەکێوی ۲. هـەوێردە؛ کەڕەواڵـە ⊑ ۱. نوعی گوزن ۲. بلدرچین

فیلەنتەر / fîlenter/: ☜ **فیلەتەن**

فیلەندەر / fîlender/: ئاوەڵناو. *[پلار]* زەبەلاحی تەژە ⊑ لندهور

فیلەوان / fîlewan/: نـاو. فیلـوان؛ ئـەوی کـاری ڕاگرتن و ئاگاداری لە فیلە ⊑ فیلبان

فیلیای / fîlyay/: چاوگ. حیلکانەوە ⊑ شیهه کشیدن

فیلیسەرسەرێن / fîlîserserên/: نـاو. یارییـەکی مندالانە ⊑ از بازی‌های کودکانه

فین[1] / fîn/: ناو. ژنبازی؛ دامێن‌تەڕی ⊑ زنبارگی

فین[2]: ☜ **فینگە**

فیناز / fînaz/: نـاو. ۱. کـاری عـار و نـاڕەوا ۲. هەوراز؛ بـەرزایی؛ بلـندی ⊑ ۱. کار ناشایست ۲. بُلندی

فینالّ / fînał/: ناو. دواهـەمین قۆنـاخی خـولێکی کێبەرکێ یان ئەزموون ⊑ فینال

فینجان / fîncan/: نـاو. کـووپ؛ پیاڵـە؛ شـەبک ⊑ فنجان

فینجە / fînce/: پێڕو. ← **ئینجەوفینجە**

فینکە / fînke/: ☜ **فینگە**

فینگە / fînge/: دەنگ. فین؛ فینکە؛ دەنگی گریان لە بێڤلەوە ⊑ صدای گریه از بینی

فینگەفینگ / fîngefîng/: دەنگەناو. فینکەی زۆر ⊑ صدای پیاپی گریه از بینی

فیننار / fînnar/: ئاوەڵکار. بـە تـوون؛ بـە دەرەک؛ بنی جەحانم ⊑ درک

فینۆ / fîno/: نـاو. ۱. ئەسـپ و ئێسـتری کـورت و کەم‌باڵا ۲. تلە؛ تلۆ؛ تولە قەندی؛ سـەگی ڕاو کـە بە بۆن و دیـتن، شـوێنی نـێچیر هەڵـدەگرێ ۳. فێسی سەری هێندێک عەرەب ⊑ ۱. اسب و استر قد کوتاه ۲. سـگ شـکاری ۳. کُـلاه و دسـتار لبـاس عربی

فینۆک / fînok/: ئاوەڵناو. داوێن‌تەڕ (پیاو) ⊑ فاسق

فینە / fîne/: نـاو. فینۆ؛ فێس؛ فێست؛ کـڵاوی لـە لبادی سواوەوە کە عەرەب لە سـەری دەنـێن ⊑ نوعی کلاه که عرب‌ها می‌پوشند

فیوریە / fîwrîye/: ☜ **فیڤریە**

فیـوز / f(i)yûz/: نـاو. ۱. لەتـە کانزایـەک بـە خۆڕاگری کەمەوە کە لە سەرەڕێی هاتنی کارەبـا بۆ ناو خولگەیەک دادەنرێ تـا ئەگـەر لـە ڕادەی ڕێ‌پێدراو تێپەڕی، بقرتێ و ڕەوتی کارەبـا ببـڕێ ۲. کلیلی تەقینـەوەی نارنجـەک، بۆمبـا و... ⊑ ۱و۲. فیوز

⊡ **فیوز پەڕین**: ۱. فیووز تەقین؛ قت بوونی کارەبا بە هۆی دەرپـەڕینی فیـووزەوە ۲. حەپەسـان؛ توان و تاقەتی بیرکردنەوە و هەوڵـدانێک تێـدا نەمان ⊑ ۱و۲. فیوز پریدن

فیە / f(i)ye/: ناو. فاڵـگرەوە؛ گیـڕزان؛ فاڵـچی ⊑ فال‌بین

فیهرست / fîhrist/: ☜ **پێرست**

فێ / fê/: نـاو. ۱. فەرکـەم؛ پەرکـەم؛ فێـداری؛ خووداری ۲. پێ؛ کاری ئایسـان ۳. نـاوی پـیتی نۆزدەهەمینی ئـەلفوبێـی زمـانی کـوردی ⊑ ۱. صـرع ۲. شـعلەوری ۳. حـرف فِ؛ نـوزدهمین حـرف الفبای زبان کُردی

⊡ **فێ خستن**: هەڵکردن؛ پێ کـردن؛ ئایسـاندن ⊑ افروختن

فێ گرتن: تووشی خووداری بوون ⊑ صرعی شدن

فێت / fêt/: نـاو. دنە؛ هانـە؛ کـاری هەڵـخڕاندن ⊑ تحریک

⊡ **فێت دان**: دنـەدان؛ هانـەدان؛ هەڵـخڕاندن ⊑ تحریک کردن

فێتکـار / fêtkar/: ئاوەڵـناو. دنـەدەر؛ هانـەدەر؛ هەڵخڕێن ⊑ تحریک‌کننده

فێدار / fêdar/: ناو. خوودار ⊑ بیمار صرعی

فێداری / fêdarî/: ناو. خێداری؛ عەدرۆیی؛ فێ ☰ بیماری صرع

فێدە / fêde/: ☜ **فایدە**

فێـر / fêr/: ئاوەڵناو. ۱. تـاليمدراو؛ ڕاهـاتوو ۲. دەسەمۆ؛ کەوی ۳. خووگرتوو؛ عادەت گرتـوو ٤. شارەزا؛ بەڵەد ٥. تەماشا؛ تەمەشا؛ کـاری ڕوانـین ☰ ۱. آموزش دیده ۲. رام ۳. مُعتاد ۴. بلد ۵. تماشا

⊡ **فێر بـوون**: ۱. یاد گرتن؛ ڕاهاتن ‹ڕەمزی دلداری لە زینـێ فێـر نـەبوو یـارم دەنـا/ کـوا ئەویـنداری وەفاداری وەکوو من، مەم نەبێ؟ «هێمن»› ۲. ڕام بوون ۳. خوو گرتن ‹بە جگەرە فێر بـووە› ☰ ۱. یاد گرفتن ۲. رام شدن ۳. عادت کردن

فێـر کـردن: ۱. ڕاهێنـان؛ تـالیم دان ۲. تووشـی عادەتێک کردن؛ موعتاد کردن ‹خەڵـک فێـری تریاک دەکەن› ۳. تەماشا کردن؛ بۆ ڕوانـین ☰ ۱. تعلیم دادن ۲. معتاد کردن ۳. نگاه کردن

فێربوو / fêrbû/: ئاوەڵناو. فێربووگ: ۱. دەسـتەمۆ؛ ڕام ۲. ڕاهـاتوو؛ تـالیمدراو ☰ ۱. خوگرفتـه ۲. یـاد گرفته

فێربووگ / fêrbûg/: ☜ **فێربوو**

فێـرز / fêrz/: ئاوەڵناو. ۱. فـرز؛ چـالاک ۲. ئـازا؛ ڕەشید ☰ ۱. فرز ۲. شُجاع

فێـرس / fêris/: ئاوەڵناو. ئـازا؛ قارەمـان؛ ڕەشـید؛ جامێر ☰ شُجاع

فێرست / fêrist/: ☜ **پێرست**

فێرغون / fêrğun/: ☜ **فەرغون**

فێرکـار / fêrkar/: نـاو. ۱. ڕاهـێن؛ تالیمـدەر ۲. دەرسبێژ؛ مامۆستای منالان ☰ ۱. معلم ۲. آموزگار

فێرکـاری / fêrkarî/: ناو. هین؛ هەڤۆت؛ هۆژان؛ ئەو کارانە کە بە مەبەستی فێر کـردنی زانسـت یـان شارەزایی لە بوارێکدا بۆ کەسێ ئەنجام دەدرێ ☰ تعلیم؛ آموزش

فێرکراو / fêrk(i)raw/: ئاوەڵناو. مووسایا؛ هەڤـۆتی؛ ڕاهاتوو ☰ آموزش‌دیده

فێرکەر / fêrker/: ناو. ڕاهێن ☰ آموزش‌دهنده

فێرگە / fêrge/: ناو. ۱. جێگەی فێر بوون؛ شوێنی ڕاهاتن ۲. قوتابخانە؛ دەرسخانە ☰ ۱. آموزشگاه ۲. مدرسه

فێرمەند / fêrmend/: نـاو. مامۆستا؛ فێرکار؛ سەیدا ☰ اُستاد

فێرە[1] / fêre/: نـاو. دۆخی پەند وەرگرتن ☰ حالـت پند شنیدن

فێرەـ[2]: پێشگر. ڕاهاتوو؛ خۆگرتوو ‹فێرەکار؛ فێرەدرۆ؛ فێرەدزی› ☰ ـ آموخته؛ عادت‌کرده

⊡ **فێرەکارێک کردن**: بە کارێ ڕاهێنـان. هـەروەها:

فێرەکارێک بوون ☰ کاری را (به کسی) آموختن

فێـرەڕاو / fêreřaw/: ئاوەڵناو. چـەش؛ چەشـتە ☰ شکارآزموده

فێرەسێوەر / fêresêwer/: ☜ **قنگەسێوەر**

فێـرەک / fêrek/: ئاوەڵناو. هـۆگر؛ خـوو بـە شـتێ گرتوو ☰ مأنوس

فێرەکـار / fêrekar/: ئاوەڵناو. تەی؛ هێکار؛ لەکارزان ☰ کارامد

فێـرەکـارکراو / fêrekark(i)raw/: ئاوەڵـناو. دەرهاتگ؛ ڕاهێنراو ☰ کارآزموده

فێرەگۆشت / fêregoşt/: ☜ **گۆشتخۆر ـ۱**

فێرەگیا / fêreg(i)ya/: ☜ **گیاخۆر ـ۱**

فێرەلـەوەڕ / fêreleweř/: ئاوەڵناو. چـڕا ☰ چریـدن آموخته

فێڕا / fêřa/: ئامراز. دەگەڵ؛ پێڕا ☰ همراه؛ با

فێڕنای / fêřnay/: چاوگ. فیڕاندن ☰ آبکی ریدن

فێڕوو / fêřû/: ☜ **فیڕۆ**

فێـز / fêz/: ناو. ۱. لای سەرووی مەجلس ۲. ئاغەڵە ئاژەڵ ۳. مەیدان؛ گۆڕەپان ٤. فیز؛ بادیھەوایی ☰ ۱. صدر مجلس ۲. آغُل ۳. میدان ۴. فیس

فـێس / fês/: نـاو. ۱. تەقیلـەی درێـژی سـوور لـە

بەرگنی ساویاو ۲. کڵاوی ژنانەی کوردی ▤ ۱. کلاه قرمز تُرکان ۲. کُلاه زنانەی کُردی

فێسان /fêsan/: چاوگ. گونجان؛ ڕێک کەوتن ▤ امکان یافتن

فێساندن /fêsandin/: چاوگ. گونجاندن ▤ مُمکن ساختن

فێست /fêst/: ناو. فینە؛ فێس؛ کڵاوی لە لبادی سواوەوە کە زۆرتر عەرەب لە سەری دەنێن ▤ نوعی کلاه عرب‌ها

فێڤرییە /fêvrîye/: ☜ **فیڤرییە**

فێق /fêq/: ☜ **فێقن**

فێقن /fêqin/: ئاوەڵناو. *[پلار]* فێق؛ زەردی لاواز ▤ لاغرمُردنی

فێقی /fêqî/: ناو. فیقی؛ فێکی؛ میوە؛ بەری دار کە بۆ خواردن ببێ ▤ میوە

فێکی /fêkî/: ☜ **فێقی**

فێل /fêl/: ناو. دەفری دەم فرەه ▤ ظرف دهانەگُشاد

فێڵ /fêł/: ناو. ۱. ☜ **فیل** ۲. حیلە؛ سوور؛ گزی ▤ ۱. ☜ **فیل** ۲. نیرنگ

▣ **فێڵ** (**لێ**) **کردن**: حیلەوحەواڵە کردن ▤ نیرنگ کردن

فێڵاوی /fêławî/: ☜ **فێڵباز**

فێڵباز /fêłbaz/: ئاوەڵناو. فێڵاوی؛ فێڵزان؛ فێڵۆ؛ فێڵەباز؛ فێڵەزان؛ فێڵەواز؛ حیلەباز ▤ حُقّەباز

فێڵبازی /fêłbazî/: ئاوەڵناو. فێڵزانی؛ فێڵەبازی؛ حیلەبازی ▤ حُقّەبازی

فێڵپا /fêłpa/: ناو. نەخۆشینی لاق ئاوسان؛ قاچ پەنەمان ▤ واریس

فێڵپایە /fêłpaye/: ناو. پشتیوانەی دیوار؛ کۆڵەکەیەکی ئەستوور لە ناو کاری دیواردا بۆ پتەو بوون و خۆڕاگری زۆرتری دیوار ▤ فیلپا

فێڵزان /fêłzan/: ☜ **فێڵباز**

فێڵکار /fêłkar/: ئاوەڵناو. فەنەکباز؛ حیلەساز ▤ مَکّار

فێڵلێکراو /fêłlêk(i)raw/: ئاوەڵناو. دەسەشکێن؛ هەڵخەڵەتاو ▤ فریب‌خورده

فێڵوان /fêłwan/: ☜ **فیلەوان**

فێڵ و تەڵەکە /fêł û tełeke/: ناو. فێڵوفەرەج؛ حیلەوحەواڵە ▤ حُقّە و نیرنگ

فێڵوفەرەج /fêł û ferec/: ☜ **فێڵ و تەڵەکە**

فێڵۆ /fêło/: ☜ **فێڵباز**

فێڵەباز /fêłebaz/: ☜ **فێڵباز**

فێڵەبازانە /fêłebazane/: ئاوەڵکار. سەگانە ▤ حیلەگرانە

فێڵەزان /fêłezan/: ☜ **فێڵباز**

فێڵەمانگ /fêłemang/: ناو. جۆرێک زگچوونی درێژخایەنە ▤ نوعی اسهال مُزمن

فێڵەواز /fêłewaz/: ☜ **فێڵباز**

فێم /fêm/: ☜ **فام**

فێمنەکری /fêmnek(i)rî/: ئاوەڵناو. نەزانەدراو؛ نەزانراو ▤ درک‌نشده

فێمینیست /fêmînîst/: ئاوەڵناو. لایەنگری فێمینیسم ▤ فمینیست

فێمینیسم /fêmînîsm/: ناو. ۱. لایەنگری لە یەکسانی مافی ژن و پیاو لە کۆمەڵگادا ۲. بیرۆکەی یەکسانی ڕامیاری، ئابووری و کۆمەڵایەتی ژن و پیاو ▤ ۱و۲. فمینیسم

فێنک /fênik/: ئاوەڵناو. فوونک؛ نە گەرم نە زۆر سارد ▤ خُنک

فێنکاوی /fên(i)kawî/: ☜ **فێنکی**

فێنکایەتی /fên(i)kayetî/: ☜ **فێنکی**

فێنکایی /fên(i)kayî/: ناو. ۱. ☜ **فێنکی** ۲. جێگای فێنک ‹با بچینە ئەو فێنکاییە› ▤ ۱. ☜ **فێنکی** ۲. جای خُنک

فێنکی /fên(i)kî/: ناو. فوونکایی؛ فوونکی؛ فێنکاوی؛ فێنکایەتی؛ فێنکایی ▤ خُنکی

ڤ

ڤ /v/: پیت. نیشانەی بیستەمین پیتی ئەلفوبێ زمانی کوردی ☰ نشانەی حرف بیستم الفبای زبان کردی

ڤ^{١} /vi/: ناو. ناوی بیستەمین پیتی ئەلفوبێ زمانی کوردی ☰ حرف بیستم الفبای زبان کُردی

ڤ^{٢}: ئامراز. دەگەڵ؛ ویڕا؛ پێڕا ☰ با؛ حرف همراهی

ڤا^{١} /va/: ناو. ١. با؛ وا ٢. پەنامی ئەندامانی لەش ٣. شلەژاوی؛ شێواوی ٤. باو؛ پێچ ٥. قەرز؛ واو؛ وا ☰ ١. باد ٢. ورم ٣. آشفتگی ۴. پیچ؛ تاب ۵. وام

⊡ **ڤا برن**: داچلەکیان؛ ڕاچەنین ☰ یکّه خوردن

ڤا دان: ١. بادان؛ پێچ دان ٢. قەرز پێ دان ☰ ١. تاب دادن ٢. وام دادن

ڤا دانەوە: وام/ قەرز دانەوە ☰ پس دادن وام

ڤا^{٢}: جێناو. ١. ئەم؛ ئی ٢. ئەو ٣. ئەوە ٤. ئەمان ٥. ئەوان ☰ ١. این ٢و٣. آن ۴. این‌ها ۵. آن‌ها

ڤا^{٣}: ئامراز. ڤایە؛ وا؛ ئەوەتا؛ ئەوەتانێ ‹ئەرێ دایێ مەترسە ڤا مە هاتم/ وەکی ڕۆژم نهـا ڤا مە هەلاتم «جگەرخوێن»› ☰ خودش است (معادل دقیق فارسی ندارد)

ڤا^{٤}: ☜ **ڤە‍**^{٥}

ڤاپۆر /vapor/: ناو. گەمیە؛ کەشتی ☰ کشتی

ڤاتەی /vatey/: چاوگ. وتن؛ گوتن ☰ گفتن

ڤاج /vac/: ناو. گۆشە؛ کونج؛ سووچ ☰ گوشە؛ کُنج

ڤاجا^{١} /vaca/: ناو. ئاسەڕ ☰ آستر

ڤاجا^{٢}: ☜ **ڤاژی**

ڤاجایی /vacayî/: ناو. ١. ڕاستی؛ ڕاسی؛ ڕاستەقانی ٢. وەگەڕاوی؛ ئاوەژوویی؛ بەراوەژۆیی ☰ ١. حقیقت؛ راستی ٢. واژگونی

ڤاجی /vacî/: ☜ **ڤاژی**

ڤاچ /vaç/: ناو. ١. ئاقار؛ شوێن ٢. تەنشت؛ لا ☰ ١. منطقە ٢. کنار؛ جانب

ڤادار /vadar/: ئاوەڵناو. ١. بادار؛ پەنەماو؛ با دە لەش وەستاو ٢. قەرزدار؛ دەیندار ☰ ١. ورم کردە ٢. بدهکار

ڤار /var/: ناو. ١. هەوار؛ زۆزان؛ هاوینە هەواری خێڵات ٢. ☜ **ڤارك** ☰ ١. ییلاق ٢. ☜ **ڤارك**

ڤاران /varan/: ناو. واران؛ باران ☰ باران

ڤارقلاندن /varq(i)landin/: چاوگ. وە درەنگ خستن؛ خستنە دواوە ☰ بە تأخیر انداختن

ڤارقلین /varq(i)lîn/: چاوگ. ١. زۆر خایاندن ٢. وە درەنگ خستن؛ خستنە دواوە ٣. وە درەنگ کەوتن ☰ ١. طول کشیدن ٢. بە تأخیر انداختن ٣. بە تأخیر افتادن

ڤارک /varik/: ناو. ڤار؛ بارۆکە؛ واڕۆک ☰ جوجەی بهارە

ڤارنەی /varney/: چاوگ. باراندن ☰ باراندن

ڤاره‌ی / varey/: چاوگ. بارین ☰ باریدن

ڤاری / varî/: ئاوه‌ڵناو. ١. ته‌نێ؛ ته‌نیا ٢. به‌رپیوار؛ نادیار ☰ ١. تنها ٢. پنهان

◘ **ڤاری بون**: گوم بوون له‌ به‌ر چاو؛ دیار نه‌بوون ☰ پنهان بودن

ڤارین / varîn/: چاوگ. بارین؛ وارین ☰ باریدن

ڤاژی١ / vajî/: ئاوه‌ڵناو. ڤاجی؛ ڤاجا؛ ڤه‌ژۆ؛ وه‌رگه‌ڕاو؛ ئاوه‌ژوو؛ به‌راوه‌ژوو ‹مونقه‌لیب من دی مه‌نازیل ڤاژی ئه‌و سه‌یرێ دکن/ یه‌ک ب یه‌ک خوون ژێ دبارن ئاته‌ش و له‌مع و شه‌هاب «مه‌لای جزیری»› ☰ وارونه

ڤاژی٢: ئاوه‌ڵکار. ڤاجی؛ ڤاجا؛ ڤه‌ژۆ؛ پێچه‌وانه‌؛ به‌راوه‌ژوو ‹ئه‌ز گه‌هام ئاڤا حه‌یاتێ خه‌ف ژ دل/ خوزر ڤاژی چوویه‌ حه‌یوانێ غه‌له‌ت «مه‌لای جزیری»› ☰ وارونه

ڤاستا / vasta/: ئاوه‌ڵناو. هه‌ڤپشت؛ پشتیوان ☰ پشتیبان

ڤاش / vaş/: ناو. ڕه‌وک؛ گیا ☰ گیاه

ڤاشتوری / vaştûrî/: ناو. جۆرێ داسی دروێنه‌ ☰ نوعی داس

ڤاشیزم / vaşîzm/: ☜ **فاشیسم**

ڤاکور / vakur/: ئاوه‌ڵناو. ده‌لال؛ سپه‌هی؛ ڕند؛ که‌شخه‌؛ جوان ☰ زیبا

ڤاگینا / vagîna/: ناو. منالّدان؛ مندالّدان؛ زێدان ☰ زهدان

ڤال / val/: ئاوه‌ڵناو. ١. کراوه‌؛ پێوه‌نه‌دراو؛ دانه‌خراو ٢. فره‌ه‌؛ گوشاد ٣. *[کنایی]* کیفده‌م؛ مرۆی ده‌م گه‌وره‌ ٤. خوار؛ خێچ؛ چه‌وت ☰ ١. باز؛ گشوده ٢. گُشاد ٣. دهن‌گشاد ۴. کج

ڤالا / vala/: ئاوه‌ڵناو. ڤالاگه‌ه: ١. به‌تاڵ؛ خاڵی؛ پووک؛ بێناوه‌رۆک ٢. ئاواڵه‌؛ کراوه‌ ☰ ١. تُهی ٢. گشوده

ڤالاکه‌ر / valaker/: ناو. فه‌رغون؛ فرغوون ☰ فرغون

ڤالاگه‌ه / valageh/: ☜ **ڤالا**

ڤالاهی / valahî/: ناو. ڤالایی؛ به‌تاڵایی؛ بۆشایی ☰ فضای خالی

ڤالایی / valayî/: ☜ **ڤالاهی**

ڤاله‌ / vale/: ئاوه‌ڵناو. ١. چۆڵ؛ بێئاوه‌دانی ٢. بێکار ☰ ١. خالی از سکنه ٢. بیکار

ڤالی / valî/: ناو. چۆڵی؛ دۆخی ئاوه‌دانی لێ نه‌بوون ☰ حالت خالی بودن از سکنه

ڤامتۆیی / vamtoyî/: ئاوه‌ڵناو. ڤه‌زمالۆکی؛ کێش‌ئاسا؛ به‌ تایبه‌تمه‌ندی کێش هاتن و چوونه‌وه‌ سه‌ر دۆخی خۆ ☰ کشسان

ڤامتی / vamtî/: ناو. ڤه‌زه‌لاندی؛ ڤه‌زه‌لایی؛ ڕاکێشراوی؛ کار و ڕه‌وتی کێشان ☰ کشش

ڤان١ / van/: ناو. پێویستی؛ چۆنیه‌تی پێویست بوون ☰ بایستگی؛ ضرورت

ڤان٢: جێناو. ١. ئه‌وان ‹کوو ڤان له‌تیفان گولعیزار/ شۆنا گولان روستینه‌ خار «مه‌لای جزیری»› ٢. ئه‌مان ‹حه‌زز و له‌ززه‌ت مه‌ ب عومرێ خوه‌ د عیشقا ته‌ نه‌دی/ هه‌م ب ڤان ده‌رد و غه‌مان زێده‌ تو ئیسال چ حه‌ز؟ «مه‌لای جزیری»› ☰ ١. آن‌ها ٢. این‌ها

ـ ڤان٣: پاشگر. ـ بان؛ ـ وان ‹باغڤان› ☰ ـ بان

ڤانا / vana/: جێناو. ئه‌وانه‌ ☰ آن‌ها

ڤانی / vanî/: ئاوه‌ڵکار. ئاوا؛ به‌م جۆره‌ ☰ این‌طور

ڤانێ هانا / vanê hana/: جێناو. ئه‌وانه‌ی دوور ☰ آن‌ها (در دوردست)

ڤاهاندن / vahandin/: چاوگ. گوتنه‌وه‌؛ وتنه‌وه‌ ☰ بازگو کردن

ڤایرووس / vayrûs/: ناو. ویرووس: ١. هۆکارێکی وردیله‌ی چڵک و ته‌شه‌نایه‌ که‌ ته‌نیا له‌ نێو خانه‌ی زیندووی گیاندارانداڕوو له‌ گه‌شه‌ و زیاد بوون ده‌کا، هۆی زۆرێک نه‌خۆشی وه‌ک شه‌پڵه‌ی منالان، سووریجه‌، ئایدز و هارییه‌ ٢. *[کنایی]* به‌رنامه‌یه‌کی که‌مپیوته‌ری بۆ تێکدانی کار و ڕه‌وتی ئاسایی که‌مپیوته‌ر ☰ ١و٢. ویروس

ڤایه / vaye/: ئامراز. ڤـا؛ ئـەوەتا؛ ئـەوەتانێ ‹ڤـایه هات!› ▤ اینک (معادل دقیق فارسی ندارد)

ڤت / vit/: دەنگەناو. جرت؛ شیڕ؛ عەفتە ▤ شیشکی

ڤتن / v(i)tin/: چاوگ. وتن؛ گوتن ▤ گفتن

ڤجر / vicr/: ئاوەڵناو. خێل؛ خوێل؛ چاولار ▤ لوچ

ڤچ / viç/: دەنگەناو. ڤرچ؛ دەنگی جۆشـینی چلـک لە کوان ▤ صدای جوشش چرک از زخم

ڤر١ / vir/: ناو. فڕ؛ درۆ ‹ڤر، نابـه راسـت، راسـت ژی نابه ڤر «مەسەل»› ▤ دروغ

ڤر٢: جێناو. ئەیرە؛ ئێرە ▤ اینجا

ڤرا / v(i)ra/: ئاوەڵکار. لێرە؛ لێرەوە؛ لە ئێـرەوە ▤ از اینجا

ڤراستەی / v(i)rastey/: چاوگ. دوورین ▤ دوختن

ڤراسەی / v(i)rasey/: چاوگ. دوورین ▤ دوختن

ڤـرت١ / virt/: نـاو. *[پـلار]* ١. قسـەی بـن‌شـڕ؛ حەلەق‌مەلەق ٢. فشە؛ درۆ ▤ ١. یاوە ٢. دروغ

ڤرت٢: ئاوەڵناو. فرت؛ گوشاد ▤ گُشاد

ڤرتۆ / virto/: ئاوەڵناو. *[پلار]* درۆزنی خۆ بە زل زان ▤ خالی‌بند

ڤرتـۆقی / virtoqî/: ئاوەڵـناو. *[پـلار]* دەسـبڕ؛ ساختەچی ▤ حیله‌گر

ڤرتۆنی / virtonî/: ئاوەڵناو. گەنەڕەنگ؛ بـەدڕەنگ ▤ بدرنگ

ڤرتێ / virtê/: ئاوەڵناو. *[پلار]* فرتۆڵ؛ جـوێنی ژنانـه بە مانا هەرزە ▤ دُشنام زنانه در مفهوم روسپی

ڤرچ / virç/: ☜ **ڤچ**

ڤرچاڤرچ / virçavirç/: ☜ **فلچوهۆڕ**

ڤرچالـه / virçale/: ئاوەڵـناو. *[پـلار]* ڤـەرچالە؛ ترسەنۆک؛ ترسۆنەک ▤ ترسو

ڤرچقاندن/ virç(i)qandin/: چاوگ. ١. پێشاندنەوە؛ پلیخاندنەوە ٢. لاواز کردنـەوە ▤ ١. لـه کـردن ٢. تضعیف کردن

ڤـرچقین / virç(i)qîn/: چـاوگ. ١. پلـیخانەوە؛ پلیشانەوە ٢. لاواز بوون؛ لەڕ بوون؛ کز بوون ▤ ١. له شدن ٢. ضعیف شدن

ڤرچک / virçik/: نـاو. *[شـووورەیی]* زێ؛ کـوز؛ قـوز؛ شەرمی ژن ▤ کُس؛ آلت تناسلی زن

ڤردا / virda/: ئاوەڵکار. ڤردە؛ بێرەدا ▤ از این‌جا

ڤردە / virde/: ☜ **ڤردا**

ڤردەوێدا / virdewêda/: ئاوەڵکار. لێرە و لـەوێ ▤ از اینجا و آنجا

ڤرسۆ / virso/: ناو. برووسکە ▤ آذرخش

ڤرسه / virsih/: ناو. پارێزکاری؛ چاودێری؛ نیگاوانی ▤ نگهداری

ڤرسهاندن / virs(i)handin/: چـاوگ. چـاودێری کردن؛ ئاگاداری (لێ) کردن ▤ محافظت کردن

ڤرک / virk/: ناو. چێشتی دانەوێلـەی وردکـراو ▤ آش کوبیده‌ی حبوبات

ڤرگولی / virgulî/: ناو. ڕەنگی خەنـەیی ▤ حنـایی رنگ

ڤرمۆر / virmor/: نـاو. ڕەنگی تاریک و مـات؛ دژی ڕەنگی ئاچوخ ▤ رنگ مات و تیره

ڤرنـی١ / virnî/: نـاو. ١. تۆمـێ کـه لـه زسـتاندا دەچێندرێ ٢. کەمێلـی پـەز ▤ ١. بـذری کـه در زمستان می‌کارند ٢. گال گوسفند

ڤرنی٢: ئاوەڵناو. ١. تازەداهاتوو ٢. دێر له دایک بوو ▤ ١. نورسیده ٢. دیر به دنیا آمده

ڤرۆڤی / v(i)rovî/: نـاو. گۆشتی باش کولاو که لـه پێشه جیا بۆتەوە ▤ گوشت کاملاً پخته

ڤره / v(i)re/: جێناو. ڤر؛ ئێره ▤ اینجا

ڤرەتـەی / v(i)retey/: چاوگ. فرۆشتن؛ فـرۆتن ▤ فروختن

ڤرەشـیەی / v(i)reşyey/: چـاوگ. فرۆشـران؛ فرۆشیان ▤ فروخته شدن

ڤڕ١ / viř/: نـاو. ١. درۆ؛ فشه ٢. بوختیان؛ بوختـان ٣. ئاخلێف؛ بافیش و دەلەسە ٤. فڕ؛ قومێـک لـه

شتی تراو ٥. ڤڕاسە؛ حەپە؛ وەڕە ⚑ ١. دروغ ٢. تُهمت ٣. فریب ۴. جُرعه ۵. پارس سگ

⊡ **ڤڕ کردن:** ١. درۆ گوتن ٢. بوختیان کردن ٣. خواردنەوە ⚑ ١. دروغ گفتن ٢. تُهمت زدن ٣. نوشیدن

ڤڕ^{2}: ☜ **ڤڕکەر**

ڤڕاسە / v(i)řase/: ناو. ڤڕ؛ وەڕە؛ حەپەی سەگ ⚑ پارس سگ

ڤڕاڤە / v(i)řave/: ناو. وڕاوە؛ وڕێنە؛ پاتەران ⚑ هذیان

ڤڕبێژ / viřbêj/: ئاوەڵناو. هەرزەگۆ؛ گەفۆک ⚑ یاوەگو

ڤڕڕە^{1} / viřře/: ناو. وروڕە؛ لەیستۆکێکی زارۆکانە لە قالۆر دەیکەن و ڤڕەڤڕی دێ ⚑ نوعی اسباب‌بازی

ڤڕڕە^{2}: دەنگ. ڤڕ؛ ڤڕە؛ دەنگی خێرا سووڕانەوەی شتی خڕی ناوبەتاڵ ⚑ صدای چرخش سریع شیء مُدور کاوک

ڤڕڤڕاندن / viřviřandin/: چاوگ. تلار کردنەوە؛ جاڵە کردن ⚑ غلتانیدن

ڤڕڤڕک / viřv(i)řk/: ناو. بەلەک و مەچەکی پێ ⚑ ساق و مُچ پا

ڤڕڤڕە / viřv(i)ře/: ☜ **ڤڕکەر**

ڤڕڤڕین / viřv(i)řîn/: چاوگ. خلۆر بوونەوە ⚑ غلتیدن

ڤڕک / viřk/: ناو. ١. سنگ؛ مێخی ئەستوور ٢. دانووی کوڵاو کە دەدرێ بە بێچووی ساوای ئاژەڵ ٣. بەلەفیرە؛ تەقەفیرە؛ دۆخی زگ چوون ⚑ ١. میخ کلفت ٢. حبوبات آب‌پز که به نوزاد احشام دهند ٣. اسهالی

ڤڕکا / viřka/: ناو. ڤڕۆ؛ درۆ؛ فشە ⚑ دروغ

ڤڕکەر / viřker/: ئاوەڵناو. ڤڕ؛ ڤڕە؛ ڤڕڤڕە؛ ڤڕۆکەر؛ ڤڕەک؛ درۆزن ⚑ دروغگو

ڤڕۆ^{1} / v(i)řo/: ناو. ڤڕکا؛ درۆ؛ فشە ⚑ دروغ

ڤڕۆ^{2}: ئاوەڵناو. ڤڕکەر؛ درۆزن؛ فشەباز ⚑ دروغگو

ڤڕۆکەر / v(i)řoker/: ☜ **ڤڕکەر**

ڤڕە / v(i)ře/: ☜ **ڤڕکەر**

ڤڕەک / v(i)řek/: ☜ **ڤڕکەر**

ڤڕین / v(i)řîn/: چاوگ. ڕابوون؛ هەستانەوە؛ هەڵسانەوە ⚑ برخاستن

ڤڕێ / v(i)řê/: ئاوەڵناو. *[ناشیرین]* ١. درۆزن (ژن) ٢. ڕووت؛ پەتی؛ ڕووس (تێبینی: وەکوو جنێوێک بە ژنان دەگوترێ) ⚑ ١. دروغگو (زن) ٢. لُخت؛ برهنه

ڤز^{1} / viz/: ناو. ١. ☜ **ڤزک ـ٢** ٢. وەڕەزی؛ عاجزی؛ عێدزی ⚑ ١. ☜ **ڤزک ـ٢** ٢. عصبانیت

ڤز^{2}: ئاوەڵناو. ١. سست؛ خاو ٢. کەمووسکە ⚑ ١. سُست ٢. بسیار کم

⊡ **ڤز بون:** شل بوونەوە لە کار کردن؛ خاو بوونەوە ⚑ دلسرد شُدن در انجام کار

ڤز^{3}: دەنگەناو. دەنگی مێش و زەرگەتە ⚑ وِز؛ صدای مگس و زنبور

ڤزڤاندن / vizvandin/: ☜ **ڤەنشتن**

ڤزڤز / vizviz/: دەنگەناو. دەنگی زۆری مێش و زەرگەتە ⚑ وِز- وِز

ڤزک / viz(i)k/: ناو. ١. چەقۆی دەمپان ٢. ڤز؛ خولخولە؛ خولوو؛ کەرخول؛ تەرخول ⚑ ١. چاقوی پهن ٢. گردنای بازی

ڤزکان / vizkan/: چاوگ. ١. هەڵقولین (ئاو یان تراوی تر) ٢. فیچقە کردن (ئاو یان تراوی تر) ⚑ ١. از زمین جوشیدن ٢. فَوَران کردن

ڤزکاندن / vizkandin/: چاوگ. ١. هەڵقولاندن (ئاو یان تراوی تر) ٢. فیچقە پێ کردن (ئاو یان تراوی تر) ⚑ ١. آب را از زمین جوشاندن ٢. فَوَران دادن

ڤزە / v(i)ze/: ناو. پرخە؛ خرپف؛ خرپۆق ⚑ خُرناسه

ڤزەڤز / v(i)zeviz/: دەنگەناو. ١. پرخەپرخ ٢. ڤز-

ڤز ☰ ١. خُرناسەی پیاپی ٢. وِز- وِز

ڤزەک / v(i)zek/: ئاوەڵناو. خۆوەدوادەر؛ کەمتەرخەم لە کار کردن ☰ سهل‌انگار

ڤزین / v(i)zîn/: چاوگ. ١. پرخە کردن ٢. خورە کردنی ئاوی ڕەوان ٣. دەرهاتنی دەنگی وەک گوللەی هاوێژراو ‹فزینا تیر و گولان› ٤. وژەوژ کردنی بای بەهێز ‹ڤزینا بایێ› ٥. وێک کەفتنی کانزای زێڕ و زێو ‹ڤزینا خەلخال› ٦. دەرهاتنی دەنگی فڕینی مێش و هەنگ و ... ‹دونیا خوەش و تاڤ بوو، ڤزینا مێشێن هنگیڤ بوو› ☰ ١. خُرناس کشیدن ٢. شُرشُر کردن آب ٣. صدا کردن تیر و مانند آن ۴. زوزه کشیدن باد ۵. به هم خوردن زیورآلات ۶. وز - وز کردن

ڤزێ / v(i)zê/: ئاوەڵناو. دەرکراو؛ بەرەڵداکراو ☰ رانده شده

ڤژ / vij/: دەنگ. ١. دەنگی تەنێ کە زۆر بەلەز تێپەڕێ (وەک گولله) ٢. دەنگی ئاو کە بە تەوژم دەرپەڕێ ☰ ١. صدای عبور جسم سریع‌السیر ٢. صدای آبی که با فشار بیرون جهد

ڤژاب / v(i)jab/: ناو. حەزیا؛ عەزیا؛ زەها ☰ اژدها

ڤژاگ / v(i)jag/: ناو. ڤژانگ؛ کاری پشک هاویشتنی خۆوبەخت ☰ قُرعه‌کشی

ڤژان / v(i)jan/: چاوگ. شڵەقان؛ شڵەقیان؛ شلەتین؛ شەقران؛ ڕاژانی تراو لە دەفردا ☰ به هم خوردن مایع در ظرف

ڤژاندن / v(i)jandin/: چاوگ. ١. ژاندن؛ ڕاتلەکاندنی تراو لە دەفرا ٢. *[کنایی]* ژیاندنەوە؛ زیندوو کردنەوە ☰ ١. تکان دادن مایع در ظرف ٢. احیا کردن

ڤژانگ / v(i)jang/: ☜ **ڤژاگ**

ڤژانەوە / v(i)janewe/: چاوگ. بووژانەوە؛ هێز تێ کەوتنەوە ☰ سرحال آمدن

ڤژاو / v(i)jaw/: ناو. بناوانی دابەش کردنی ئاو بۆ وەرزێران ☰ مرکز تقسیم آب آبیاری

ڤژک / vij(i)k/: ناو. فیڕە؛ بەلەفیڕە ☰ مدفوع آبکی

ڤژۆ / v(i)jo/: ناو. زگچوون؛ ڕەوانی ☰ اسهالی

ڤژۆک / v(i)jok/: ئاوەڵناو. زگڕەوان؛ زگچوو ☰ اسهال

ڤژۆکەر / v(i)joker/: ناو. دەرمانی ڕەوانی ☰ مُسهل

ڤژین / v(i)jîn/: چاوگ. ڤیزین؛ ویزە و گڤە کردن ☰ وِز - وِز کردن

ڤڤ^{1} / viv/: دەنگ. دەنگی تێپەڕینی شتی باریک و تیژ یا شتێ کە توند تێپەڕێ ☰ صدای دررفتن اشیای تیز

ڤڤ^{2}: سارستە. بڤە؛ خەتەر (وشەی ئاگادار کردنەوە) ☰ بِپا (کلمه‌ی تحذیر)

ڤکی / v(i)kî/: ئاوەڵکار. یەکجاری؛ ئێکجارەکی؛ تێکڕایی ☰ یکباره؛ تماماً

ڤل / vil/: ئاوەڵناو. ١. بڵ؛ ڤەل؛ ڕەقیِ نەرم بووگ (بۆ دمەڵی دەڵێن) ٢. هەراو؛ وڕاق؛ فرت ☰ ١. سختِ نرم‌شده (برای دُمل گفته می‌شود) ٢. گُشاد

ڤلت / vilt/: ناو. ڕەوتی تەقینەوە؛ لەبەر یەک چوون ☰ انفجار

ڤلڤلک / vilv(i)lik/: ناو. بان مەلاشوو؛ پێشە سەر ☰ آهیانه

ڤلڤله / vilv(i)le/: ئاوەڵناو. *[پلار]* فرەوێژ؛ زۆربڵێ؛ چەقەسرۆ؛ چەنەباز ☰ وراج

ڤلک / vilk/: ناو. گورچیلە؛ گورچەویلە ☰ کلیه

ڤلۆشه / v(i)loşe/: ناو. بڕوێش؛ ساواری زۆر ورد ☰ بلغور ریز

ڤلێ / v(i)lê/: ناو. گوڵ ☰ گُل

ڤن / vin/: دەنگ. دەنگێ وەک دەنگی بەر بوونی ژێی کەوان ☰ صدای مانند رها شدن زه کمان

ڤۆک / vok/: دەنگ. دۆڵ؛ میز؛ خوش (دایک بۆ منالی دەڵێ کە میز بکا) ☰ شاش (کلمه‌ی تشویق بچه به شاشیدن)

ڤۆڵت / vołt/: ناو. وۆڵت؛ یەکەی پێوانی وزەی ڕەوتی کارەبا ☰ ولت

ڤە^{١} / ve/: ئاوەڵناو. ئاواڵە؛ باز ‹دەرێ ڤە کە!› ☰ باز؛ وا

ڤە^{٢}: جێناو. ١. ئێوە؛ ئەنگۆ ٢. ئەوە ‹ڤە چینە؟› ☰ ١. شما ٢. آن

ڤە^{٣}: پیت. وە؛ بۆ؛ بۆ لای ‹کێ ڤە دەچی؟› ☰ بە (حرف اضافه)

ڤە^{٤}: ئامراز. لەگەڵ؛ لەتەک؛ وشەی پێڕایی ‹ڤە منڕا وەرە!› ☰ با (حرف همراهی)

ڤە ـ^{٥}: پێشگر. ڤا ـ؛ ـ ڤە؛ وە ـ: ١. ئاواڵە؛ باز ‹ڤەبوون› ٢. دووپاتە ‹چیرۆکێ بۆ مە ڤەگەڕێنە› ☰ ١. وا ـ ٢. باز ـ

ڤەئانین ڤەبژارتن ڤەبرن
ڤەبراندن ڤەبرووتن ڤەبریان
ڤەبرین ڤەبزداندن ڤەبزدیان
ڤەبژکان ڤەبژکاندن ڤەبونژین
ڤەبوهوژین ڤەبوون ڤەبەستن
ڤەبێتن ڤەپاچین ڤەپچراندن

ڤەئانین / ve'anîn/: چاوگ. قەرەبوو کردنەوە؛ بۆبژاردنەوە ☰ جُبران کردن

ڤەئینان / ve'înan/: چاوگ. دانان؛ نیان ‹بێگومان خاکا ڕیا وێ تووتیا و دانەیە/ گەر د چەهڤێن کور ڤەئینن خوەش دبن پێ دیدەیە «مەلای جزیری»› ☰ نهادن؛ گذاشتن

ڤەبراژتن / veb(i)rajtin/: چاوگ. هەڵبژاردن؛ جیاکردنەوە؛ نەقاندن ☰ انتخاب کردن

ڤەبرن / veb(i)rin/: چاوگ. ١. قازانج کردن؛ بەهرە بردن ٢. بردنەوە (لە کایە و قومار) ☰ ١. سود بُردن ٢. برندە شدن (در بازی)

ڤەبڕ / vebiř/: ناو. کاری بڕینەوەی قەرارــ مەدار ☰ کارِ تمام کردن مُعامله

ڤەبڕاندن / veb(i)řandin/: چاوگ. قڕ کردن؛ لە ناو بردنی بەکۆمەڵ ☰ قتل‌عام کردن

ڤەبڕک / vebiřk/: ناو. جۆرێ کولێرەی بە هێلکە و شیر و ڕۆن ☰ نوعی گردە نان روغنی با تخم مرغ و شیر

ڤەبڕووتن / veb(i)řûtin/: چاوگ. ڕووتاندنەوە؛ پەڕ و تووک لێ داماڵین ☰ کندن پر و مو

ڤەبڕی / veb(i)řî/: ئاوەڵناو. بڕاوە؛ بڕیار دراو ☰ مُقرر

ڤەبڕیان / vebiřyan/: چاوگ. بڕانەوە؛ قڕ تێ کەوتن؛ لە ناو چوون ☰ نابود شدن

ڤەبڕین / veb(i)řîn/: چاوگ. ١. بڕینەوەی نرخ ٢. دوایی هێنان بە کێشە ٣. بڕینەوەی هەنگ ٤. بڕینەوەی مەڕ و بزن ٥. بڕیاری یەکجارەکی دانان ٦. دوا بڕانی بنەماڵە ☰ ١. قطعی کردن نرخ ٢. پایان دادن بە مُشاجرە ٣. برداشتن عسل از کندو ۴. چیدن پشم و موی احشام ۵. قرار قطعی گذاشتن ۶ مُنقرض شدن خانوادە

ڤەبزداندن / vebizdandin/: چاوگ. ١. پساندنەوە ٢. ترساندنەوە ☰ ١. واگُسستن ٢. بازترساندن

ڤەبزدیان / vebizd(i)yan/: چاوگ. ڤەبزدین: ١. پسان؛ قرتان؛ پچڕان ٢. ترسان؛ ترسیان ☰ ١. گُسستن ٢. ترسیدن

ڤەبزدین / vebizdîn/: ☜ **ڤەبزدیان**

ڤەبژکان / vebijkan/: چاوگ. ڤەبژکیان؛ ڤەبژکین؛ پڕژان ☰ پراکندە شدن

ڤەبژکاندن / vebijkandin/: چاوگ. پڕژاندن؛ پەرژوبڵاو کردن ☰ پراکندن

ڤەبژکیان / vebijk(i)yan/: ☜ **ڤەبژکان**

ڤەبژکین / vebijkîn/: ☜ **ڤەبژکان**

ڤەبونژین / vebunjîn/: چاوگ. پژمین؛ پشمین؛ پنژین ☰ عطسە کردن

ڤەبوهوژین / vebuhujîn/: چاوگ. تاویانەوە؛ توانەوە ☰ آب شدن

ڤەبور / vebûr/: ناو. پاشەکەوت؛ پەزمەندە؛ بازمان؛ پاشەناز ☰ اندوخته؛ پس‌انداز

ڤەبون / vebûn/: چاوگ. کرانەوە؛ باز بوون ‹هێدی ل کەمانێ بدە ئەی موتربێ دەمساز!/ سەد دل بۆ ڤەبن بەستنە هەریەک ب دوسەد ناز «خانی»› ☰ باز شدن؛ گشوده شدن

ڤەبەستن / vebestin/: چاوگ. وەبەستن؛ بەستنەوە ‹بسکا سیا ڕەعنایە مەست/ یەکدی ب حەیران پێ ڤەبەست «مەلای جزیری»› ☰ بند کردن؛ بستن

ڤەبێتن / vebêtin/: چاوگ. دابێژتنەوە؛ دووبارە لە هێلەک دانەوەی ئارد ☰ دوباره بیختن

ڤەپاچین / vepaçîn/: چاوگ. ١. داپاچین؛ پەرتاوتن ٢. بڕین بە برینگ و تۆرتۆ ☰ ١. هَرَس کردن ٢. قیچی کردن

ڤەپاڕیان / vepařyan/: چاوگ. پاڕانەوە؛ لالانەوە ☰ التماس کردن

ڤەپچڕاندن / vepiçřandin/: چاوگ. ١. پساندن؛ قرتانن؛ پچڕاندن ٢. دڕاندن؛ شڕ کردن ٣. لە هەموو لاوە تێشیشان و ئازار دان ٤. /*کنایی*/ شی کردنەوە؛ بە وردی مانا لێدانەوە ☰ ١. پاره کردن ٢. گُسستن از ٣. هر طرف حمله بردن و آزُردن ۴. تفسیر کردن

ڤەپرژنین / vepirj(i)nîn/: چاوگ. پەرتاوتن؛ پرژ و لک داپاچین ☰ هَرَس کردن

ڤەپرژیان / vepirj(i)yan/: چاوگ. ڤەپرژین؛ پرژان؛ بلاو بوونەوە ☰ پخش و پراکنده شدن

ڤەپرژین / vepirjîn/: ☜ **ڤەپرژیان**

ڤەپرس / vepirs/: ناو. باسکۆل؛ بازپرس. هەروەها: **ڤەپرسی** ☰ بازپرس

ڤەپرسین / vepirsîn/: چاوگ. پرسینەوە؛ پرسیار لێ کردن ☰ بازخواست کردن

ڤەپڕتکان / vepiřt(i)kan/: چاوگ. تێکشکان؛ لە بەر یەک چوون ☰ درهم شکستن

ڤەپڕتکاندن / vepiřt(i)kandin/: چاوگ. تێکشکاندن؛ لە بەر یەک بردن ☰ درهم شکستن

ڤەپڕتکیای / vepiřtikyay/: ئاوەڵناو. تێکشکاو؛ لە بەر یەک چوو ☰ درهم شکسته

ڤەپڕیتاندن / vep(i)řîtandin/: ☜ **ڤەپلیتاندن**

ڤەپژکاندن / vepijkandin/: چاوگ. خۆ ڕاوەشاندن؛ خۆ تەکانن ☰ خود را تکانیدن

ڤەپژلان / vepijlan/: چاوگ. سوور و پێداگر بوون لە سەر مەبەست ☰ مُصر بودن

ڤەپژلاندن / vepijlandin/: چاوگ. سوور بوون و پێداگرتن ☰ پافشاری کردن

ڤەپسکان / vepiskan/: چاوگ. ڤەپسکیان؛ ڤەپسکین؛ کەوی بوون؛ هاتنە ژێر فەرمان ☰ رام شدن

ڤەپسکاندن / vepiskandin/: چاوگ. هێنانە ژێر فەرمان؛ کەوی کردن ☰ رام کردن

ڤەپسکیان / vepisk(i)yan/: ☜ **ڤەپسکان**

ڤەپسکین / vepiskîn/: ☜ **ڤەپسکان**

ڤەپلیتان / vep(i)lîtan/: چاوگ. توند بە زەویدا کەوتن ☰ سخت بر زمین افتادن

ڤەپلیتاندن / vep(i)lîtandin/: چاوگ. ڤەپڕیتاندن؛ توند بە زەویدا کوتان ☰ سخت بر زمین زدن

ڤەپوورسین / vepûrsîn/: چاوگ. بوورانەوە؛ لەسەرخۆ چوون ☰ از هوش رفتن

ڤەپون / vepûn/: چاوگ. ورد بوونی شتی زۆر ڕەق ‹کەڤرێ مەزن ڤەپوو› ☰ خُرد شدن جسم سخت

ڤەپەڕان / vepeřan/: ☜ **ڤەپەڕین**

ڤەپەڕاندن / vepeřandin/: چاوگ. پەڕاندنەوە؛ تێپەڕاندن ☰ عبور دادن

ڤەپەڕتان / vepeřtan/: چاوگ. شڕ و وڕ بوون؛

بزگوڕ- بزگوڕ بوون 🇮🇷 پارە شدن

ڤەپەڕتاندن /vepeřtandin/: چاوگ. دڕاندن؛ شڕ کردن 🇮🇷 پارە کردن

ڤەپەڕیان /vepeřyan/: ☜ **ڤەپەڕین**

ڤەپەڕین /vepeřîn/: چاوگ. ڤەپەڕان؛ ڤـەپەڕیان؛ پەڕانەوە؛ پەڕینەوە؛ تێپەڕین 🇮🇷 عبور کردن

ڤەپەژکاندن /vepejkandin/: چاوگ. ڕاوەشاندن؛ تەکاندن 🇮🇷 تکان دادن

ڤەپەنگزین /vepeng(i)zîn/: چاوگ. قنج بوونەوە؛ قیتەوە بوون 🇮🇷 برآمدن

ڤەپیان /vepyan/: ☜ **ڤەپین**

ڤەپیرین /vepîrîn/: چاوگ. بڕینـەوەی سـەودا و مامەڵە 🇮🇷 تمام کردن مُعامله

ڤـەپین /vepîn/: چـاوگ. ڤـەپیان؛ شـێلان 🇮🇷 چلاندن

ڤەپێچاندن /vepêçandin/: چاوگ. ١. کردنەوەی گـرێ ٢. لـە کـرژی خـاو کردنـەوە ٣. *[مەجاز]* لێپرسینەوە و بەسەرکردنەوە 🇮🇷 ١. باز کردن گـره ٢. تابیده را خام کردن ٣. دلنوایی کردن

ڤەپێچڕین /vepêçrîn/: چاوگ. تێگەیاندن؛ حاڵی کردن 🇮🇷 فهماندن

ڤەتراندن /vetrandin/: چـاوگ. باوێشـک دان و خۆ کێشانەوە لـە بـەر خـەو هـاتن 🇮🇷 از خستگی خمیازه کشیدن و عضلات را جمع کردن

ڤەترسین /vetirsîn/: چـاوگ. چـا بوونـەوە لـە نەخۆشی 🇮🇷 شفا یافتن

ڤەترکان /vetirkan/: چاوگ. ١. پێکرانی نیشـانە ٢. ترووکانی پەلکی چاو 🇮🇷 ١. به هدف خـوردن ٢. جهیدن پلک چشم

ڤەترکاندن /vetirkandin/: چاوگ. ١. لـە ئامـانج دان؛ پێکانی نیشان ٢. ترووکاندنی چاو 🇮🇷 ١. بـه هدف زدن ٢. پلک برهم زدن

ڤەترووسکاندن /vet(i)rûyskandin/: ☜ ڤەتریسکاندن

ڤەترووسکیان /vet(i)rûysk(i)yan/: ☜ ڤەتریسکان

ڤەترووسکین /vet(i)rûyskîn/: ☜ **ڤەتریسکان**

ڤەتریسکان /vet(i)rîskan/: چـاوگ. ڤەترووویسـکیان؛ ڤەترووویسـکین: ١. دەرپـەڕین؛ تەرە بوون ٢. لە بەر چاو گوم بوون 🇮🇷 ١. رم کردن ٢. ناپدید شدن

ڤەتریسکاندن /vet(i)rîskandin/: چـاوگ. ڤەترووویسکاندن؛ دەرپەڕاندن 🇮🇷 رم دادن

ڤەتڕاندن /vet(i)řandin/: چاوگ. ڕۆکەوتن؛ شان داهێلان؛ پاڵ دانەوە و ڕاکشان لە سـەر زەوی 🇮🇷 لَم دادن

ڤەتڕسین /vetiřsîn/: چاوگ. تـازە لـە نەخۆشـی هەستانەوە 🇮🇷 تازه شفا یافتن

ڤەتەران /veteran/: ئاوەڵناو. ١. جەنگی؛ شەڕڤـان ٢. شارەزا؛ لەکارزان؛ کارکوشـتە 🇮🇷 ١. جنگجـو ٢. کاردان

ڤەتەڕستین /veteřistîn/: چاوگ. چـاک بوونـەوە؛ خوەشەو بوون؛ لە نەخۆشـی هەسـتانەوە 🇮🇷 شـفا یافتن

ڤەتەقیان /veteqyan/: چاوگ. لێـک بـڕان؛ جیـا بوونەوە 🇮🇷 جدا شدن

ڤەتەکان /vetekan/: چاوگ. تـەکان؛ تـەکێنران؛ ڕاوەشێنران 🇮🇷 تکانده شدن

ڤەتەکاندن /vetekandin/: چـاوگ. تەکانـدن؛ شەکاندن؛ ڕاوەشاندن؛ ڕاتەکاندن 🇮🇷 تکاندن

ڤەتـەمران /vetemran/: چـاوگ. ڤـەتەمریان؛ ڤەتەمرین: ١. کوژانەوە؛ داکوژانی ئاگر ٢. *[مەجاز]* ساردەوە بوون؛ مردن 🇮🇷 ١. خاموش شدن آتـش ٢. مُردن

ڤەتەمراندن /vetemrandin/: چـاوگ. ١. کوژاندنەوەی ئاور ٢. *[مەجاز]* مرانـدنی کەسـێ 🇮🇷

١. خاموش کردن آتش ٢. کسی را کُشتن

ڤەتەمریان / vetemiryan/: ☜ **ڤەتەمران**

ڤەتەمرین / vetemrîn/: ☜ **ڤەتەمران**

ڤەتەوشین / vetewşîn/: چاوگ. واق ورمان؛ سەرسام مان 🇮🇷 مُتحیر شدن

ڤەتیره / vetîre/: ناو. ڕووداو؛ بارودۆخێکی کتوپڕی و زۆرتر ناخۆش 🇮🇷 حادثه

ڤەجنقان / vecinqan/: ☜ **ڤەجنکان**

ڤەجنقاندن / vecinqandin/: چاوگ. ڕاچەناندن؛ ڕاچڵەکاندن 🇮🇷 شُکه کردن از ترس

ڤەجنقیان / vecinq(i)yan/: ☜ **ڤەجنکان**

ڤەجنقین / vecinqîn/: ☜ **ڤەجنکان**

ڤەجنکان / vecinkan/: چاوگ. ڤەجنقان؛ ڤەجنقیان؛ ڤەجنقین؛ ڕاچەنین لە ترسان 🇮🇷 یکّه خوردن از ترس

ڤەجوین / vecuwîn/: چاوگ. ١. جوونەوەی بنێشت ٢. *[کنایی]* چەندپاتە کردنەوەی قسە 🇮🇷 ١. جویدن سقز ٢. تکرار کردن چندبارەی سخن

ڤەجەماندن / vecemandin/: چاوگ. کۆکردنەوە؛ جفات چێکرن 🇮🇷 جمع کردن

ڤەجەمیان / vecemyan/: ☜ **ڤەجەمین**

ڤەجەمین / vecemîn/: چاوگ. ڤەجەمیان؛ کۆبوونەوە؛ جەم بوونەوە 🇮🇷 جمع شدن

ڤەجین / vecîn/: ناو. کاوێژ 🇮🇷 نشخوار

ڤەچاشاندن / veçaşandin/: چاوگ. چێژە کردن؛ تام کردن بۆ ئەزموون 🇮🇷 چشیدن

ڤەچراندن / veç(i)řandin/: چاوگ. شی کردنەوەی کوڵکە؛ لە بەر یەک هەڵوەشاندنی خوری و پەموو 🇮🇷 از هم باز کردن پشم و پنبه

ڤەچرین / veç(i)řîn/: چاوگ. ١. هەڵپچڕین؛ بە زۆر لێ‌کردنەوە ٢. ڕاکێشان بە زەویدا 🇮🇷 ١. برکندن ٢. بر زمین کشیدن

ڤەچفاندن / veç(i)fandin/: چاوگ. ١. سەرکۆنە کردن ٢. دەرکردن؛ وە دەر نان 🇮🇷 ١. سرزنش کردن ٢. بیرون کردن

ڤەچفیان / veçifyan/: چاوگ. ١. لۆمە کران؛ سەرکۆنە کران ٢. دەرکران؛ وە دەر نران ٣. سەر داخستن لە شەرمەزاری 🇮🇷 ١. سرزنش شدن ٢. اخراج شدن ٣. سرِ شرم پایین انداختن

ڤەچکیان / veçikyan/: چاوگ. ١. داچکان؛ هەڵچوڕان ٢. دالەقان؛ تەکەتەک کردنی هەڵواسراو 🇮🇷 ١. چکیدن ٢. آویزان حرکت کردن

ڤەچناندن / veç(i)nandin/: چاوگ. چنینەوەی شتی دڕاو 🇮🇷 رفو کردن

ڤەچنین / veç(i)nîn/: چاوگ. ١. چنینەوە؛ دوورینەوە؛ وەچناندن ٢. *[مەجاز]* دوورەپەرێزی کردن؛ خۆ کێشانەوە لە کارێ 🇮🇷 ١. رفو کردن ٢. خود را کنار کشیدن

ڤەچۆڕان / veçořan/: چاوگ. چۆڕانەوە؛ تکان 🇮🇷 چکیدن

ڤەچۆڕاندن / veçořandin/: چاوگ. هەڵچۆڕاندن؛ تکاندن 🇮🇷 چکانیدن

ڤەچەمان / veçeman/: چاوگ. ڤەچەمیان؛ چەمینەوە 🇮🇷 خم شدن

ڤەچەماندن / veçemandin/: چاوگ. چەماندنەوە 🇮🇷 خم کردن

ڤەچەمیان / veçemyan/: ☜ **ڤەچەمان**

ڤەچەمیاندن / veçemyandin/: چاوگ. ١. چنینەوە؛ هەڵگرتنەوەی ورد لە زەوی ٢. هەڵکردنی باسک و دەلینگ 🇮🇷 ١. ورچیدن ٢. آستین و پاچه را بالا زدن

ڤەحەواندن / veħewandin/: چاوگ. ١. حاواندنەوە؛ چاودێری کردن ٢. پەنا دان 🇮🇷 ١. سرپرستی کردن ٢. پناه دادن

ڤەخاپاندن / vexapandin/: چاوگ. فریو دانەوە 🇮🇷 فریب دادن

ڤەخارن^{1} / vexarin/: چاوگ. ڤەخوارن؛ خواردنەوە؛ نۆشین ‹مە ژ لەعلێ لەبێ یارێ ڤەخار ئاڤێ حەیات/ ئەغیار بلا تێکی بچن دارینێ «مەلای جزیری»› 🇮🇷 نوشیدن؛ آشامیدن

ڤەخارن^{2}: ناو. خواردنەوەیی؛ شتی بۆ خواردنەوە؛ نووشابە 🇮🇷 نوشیدنی؛ آشامیدنی

ڤەخاندن / vexandin/: چاوگ. خوێندنەوە ‹تە ئەڤ نامە ڤەخاندییە؟› 🇮🇷 خواندن

ڤەخاندی / vexandî/: ئاوەڵناو. ڤەخواندی: ١. بانگ‌کراو ٢. خوێندراوەوە ‹ئەڤ نامەی ڤەخاندی ژ تەڕایە؟› 🇮🇷 ١. دعوت شده ٢. خوانده شده

ڤەخڕاندن / vex(i)řandin/: چاوگ. بە سانایی پێک‌هێنان 🇮🇷 آسان انجام دادن

ڤەخلیسکان / vex(i)lîskan/: چاوگ. خلیسکان؛ هەڵخلیسکان؛ خزیان 🇮🇷 لیز خوردن

ڤەخلیسکاندن / vex(i)lîskandin/: چاوگ. خلیسکاندن؛ خزاندن 🇮🇷 لیز دادن

ڤەخوارن / vex(i)warin/: ☜ **ڤەخارن**^{1}

ڤەخوازتن / vexwaztin/: چاوگ. ویستن؛ گەرەک بوون ‹دا مونتەقمێ قادرێ قەییووم ڤەخوازت/ دادا مە ژ کوففار و ژ فوججار بوغاتان «خانی»› 🇮🇷 خواستن

ڤەخواندن / vex(i)wandin/: چاوگ. ١. بانگ کردن ٢. خوێندنەوەی نووسراو 🇮🇷 ١. دعوت کردن ٢. خواندن

ڤەخواندی / vex(i)wandî/: ☜ **ڤەخاندی**

ڤەخوران / vexuran/: چاوگ. خوران: ١. خورانەوە؛ خوریانەوە ‹ژ لەعلێ د یارێ ئەمن مەی ڤەخوارا/ ب دل مـن دبەخشی بەدەخشان، بوخارا «خانی»› ٢. ئالۆش لێ پەیدا بوون 🇮🇷 ١. نوشیده شدن ٢. خاریدن

ڤەخوراندن / vexurandin/: چاوگ. ١. خوراندنی ئالۆش ٢. *[مەجاز]* بە قسەی خۆش و هێمنی دەگەڵ کەسێ ڕەفتار کردن 🇮🇷 ١. خاراندن ٢. با مدارا با کسی رفتار کردن

ڤەخومان / vexuman/: چاوگ. ڤەخومین؛ تێکەوە گلان؛ تێکەڵ ـ پێکەڵ بوون 🇮🇷 مخلوط شدن

ڤەخوماندن / vexumandin/: چاوگ. تێکەوە گلاندن؛ تێکەڵ ـ پێکەڵ کردن 🇮🇷 مخلوط کردن

ڤەخومین / vexumîn/: ☜ **ڤەخومان**

ڤەخوەندن / vex(i)wendin/: چاوگ. قاو کردن؛ بانگ کردن 🇮🇷 دعوت کردن

. ڤەخۆر / -vexor/: پاشگر. خۆرەوە ‹بادە ڤەخۆر› 🇮🇷 ـ نوش

ڤەخۆراندن / vexorandin/: چاوگ. پێ خۆراندن؛ دەرخوارد دانی تراو 🇮🇷 وادار به نوشیدن کردن

ڤەخۆستن / vexostin/: چاوگ. ١. بانگ کردنی کەسێک ٢. بە ئامانەت وەرگرتن 🇮🇷 ١. کسی را خواستن ٢. امانت گرفتن

ڤەخۆگرتی / vexogirtî/: ئاوەڵناو. بەرعۆدە؛ وەئەستۆگر؛ دەستەبەر 🇮🇷 مُتعهد

ڤەخۆندن / vexondin/: چاوگ. ١. خوێندنەوەی نووسراو بۆ گوێگر/ گوێگران ٢. دڵدانەوە؛ دڵداری دانەوە ٣. بانگ کردن؛ قاو کردن 🇮🇷 ١. خواندن نوشته برای شنونده/ شنوندگان ٢. دلخوشی دادن ٣. دعوت کردن

ڤەخەپراندن / vexeprandin/: چاوگ. ئاگر خۆش کردن؛ دەست دە ئاگر وەردان بۆ گەش کردنەوەی 🇮🇷 زیر و رو کردن آتش برای شعله‌ورتر کردن آن

ڤەدان / vedan/: چاوگ. ١. هەڵماسان؛ پەنەمانی زگ ٢. زەوی کۆڵین؛ دانەوەی زەوی ٣. دانەوەی وام ٤. هەناسەدان؛ پشوو کێشان ٥. بە تەندوورەوە دان (نان و ...) ٦. پێوەدان (مار و دووپشک و...) ٧. هەڵدان (چادر و..) ‹بێ خەیمە و بارەگاهێ ئەیوان/ عەوران ڤەددا ل سەر وی سەیوان «خانی»› ٨. برینگاندن؛ وێستانەوە (باران و ...)

٩. داهێنـان؛ بـەدیهێنان ١٠. *[مەجاز]* پشـوودان؛ حەسانەوە ‹حکوومەت رۆژێن بهێن قەدان بو جـەژنا رەمەزانێ راگەهاندن› ١١. دانـەوە ‹رەنـگ قـەدان؛ دەنگ قەدان› ☰ ١. آماسیدن شکم ٢. کندن زمین ٣. پس دادن وام ۴. نفس کشیدن ۵ به تنور زدن (نـان و ...) ۶ نیش زدن (مار و...) ٧. برپا کردن (چـادر و ...) ٨ بند آمـدن (بـاران و ...) ٩. پدیـد آوردن ١٠. اسـتراحت کردن ١١. پس دادن

قـەدان‌دەر / vedander/: نـاو. داهێنـــەر؛ خـــودا ☰ خالق؛ خُدا

قەدانین / vedanîn/: چاوگ. نیشتنەوەی باڵدار ☰ نشستن پرنده

قەدزین / ved(i)zîn/: چاوگ. ١. دزینەوە؛ شت بە کەسـێک دان و بـە نهـێنی بردنـەوە ٢. خـۆ شاردنەوە ☰ ١. بخشیده را دزدیدن ٢. پنهان شدن

قەدەر١ / veder/: ئاوەڵناو. جیاواز؛ وەلا نـراو؛ وەدەر ‹هندەک پەرژ گارانێ قەدەر بوو› ☰ جُدا

قەدەر٢: ئامراز. جگە؛ بێجگە ☰ بجُز؛ بغیر از

قـەدیتن / vedîtin/: چـاوگ. دیتنـەوە: ١. دۆزینەوەی گومبوو ‹بهێزترین بەلگـە ل مێژوویـێ، پەیکـەرەکی مرۆڤـێ هاتییـە قـەدیتن› ٢. بەسـەر کردنـەوە ٣. بـۆ دیـدار چوونـەوە ‹ئامـادە کرنـا ترۆمبێلێ ژ بۆ قەدیتن› ☰ ١. گم شده را پیدا کـردن ٢. نواختن ٣. بازدید کردن

قـەدین / vedîn/: چـاوگ. دۆزینـەوەی گـومبـوو ‹دیرۆکێ قەگەرین و رووپەلێن دیرۆکـێ قـەدین› ☰ بازیافتن

قـەدێران / vedêran/: چـاوگ. ١. دەنگـۆ بـلاو بوونەوە ٢. بلاو کردنەوەی قسە ☰ ١. شایع شـدن ٢. پخش کردن خبر

قەر١ / ver/: ناو. ١. بان؛ سەروو؛ باڵا ٢. ئالی؛ لا ٣. دەر؛ دەرەوە ☰ ١. بالا ٢. طرف؛ سو ٣. بیرون؛ خارج

قەر٢: ئاوەڵکار. دەر؛ دەرەوە ☰ بیرون؛ خارج

⊡ **قەر کرن**: ١. بلاو کردن ‹مـۆرێ ب ئـەردێ قـەر کرن› ٢. پژاندن ‹خوێ ب زەلا تەیێ قـەر کـە!› ☰ ١. پخش کردن ٢. پاشیدن

قەر٢: پێشگر. وەر- ‹قەرکەتن› ☰ وا-

قەراقەر / veraver/: ئاوەڵناو. بەرانبەر ☰ برابر

قـەراکرن / verak(i)rin/: چـاوگ. وەشـارتن؛ شاردنەوە ☰ پنهان کردن

قەراندن / verandin/: چاوگ. سواندن بە مرمەند؛ لە ربەند دان ☰ سوهان زدن

قەرچاله / verçale/: ☜ **قرچاله**

قەرچیناندن / verçînandin/: چاوگ. چنینەوە لـە زەمین ☰ برچیدن

قەرساندن / versandin/: چاوگ. ١. دراندن؛ درین ٢. شکاندن؛ شکانن ☰ ١. پاره کردن ٢. شکستن

قەرستن / veristin/: چـاوگ. قەرسـین: ١. دران؛ دریان ٢. شـکان؛ شـکیان ٣. *[مەجاز]* بـەر بـوون ‹کەر قەبستن، خـەم قەرسـتن «پەنـد»› ☰ ١. پـاره شُدن ٢. شکستن ٣. رها شدن

قەرستیای / verist(i)yay/: چـاوگ. هەڵوەشاندنەوە؛ لێک کردنەوە ☰ باز کردن؛ از هـم وا کردن

قەرسهاندن / vers(i)handin/: چـاوگ. پشـوو پـێ دان ☰ استراحت دادن

قەرسین / versîn/: چاوگ. ١. ☜ **قەرستن** ٢. دوا کەوتن؛ درەنگ مان ☰ ١. ☜ **قەرستن** ٢. عقـب افتادن

قەرشـاندن / verşandin/: چـاوگ. قەریشـاندن؛ قەریسـاندن؛ قەرەسـاندن؛ قەرەشـاندن؛ هەڵهاوردنەوە ☰ بالا کردن

قەرشه / verşe/: ☜ **وەرشەو**

قەرشین / verşîn/: چـاوگ. رشـانەوە ☰ اسـتفراغ کردن

قەرقه / verve/: ☜ **قەور**

فەرق / verq/: ☜ **فەڕك**

فەرقل / verqil/: ئاوەڵناو. گەللایی؛ گوێنەدەر بە کار ☰ بی‌مُبالات

فەرقلین / verq(i)lîn/: چاوگ. خۆ بواردن و تەمەڵی کردن لە کار ☰ تن بە کار ندادن

فەرک / verk/: ☜ **گورگ**

فەرگرتن / vergirtin/: چاوگ. ١. گرتنەوەی نەخۆشینی گیرۆ ٢. وەرگرتن ‹ئازاد قەت وا هزر نەدکر کو وسا ب گەرمی بێتە فەرگرتن و ببە مامۆستا› ☰ ١. مُبتلا شدن ٢. پذیرفته شدن

فەرگەڕ / vergeř/: ناو. ١. ڕەوتی وەرگەڕان؛ پێچ خواردن ٢. کاری گەڕانەوە؛ هەڵەوگەڕیان ٣. پەژیوانی؛ پەشیمانی ☰ ١. پیچش ٢. بازگشت ٣. پشیمانی

فەرگهاندن / verg(i)handin/: چاوگ. ١. لێک جیا کردنەوە ٢. کردنەوەی گرێ ☰ ١. از هم جدا کردن ٢. باز کردن گره

فەرمل / vermil/: ئاوەڵناو. ماندوو؛ شەکەت ☰ خسته

فەرملین / verm(i)lîn/: چاوگ. شەکەت بوون؛ فل بوون ☰ بسیار خسته شدن

فەرۆتن / verotin/: چاوگ. ١. لابردن؛ لە سەر هەڵگرتن ٢. داگرتن؛ هێنانە خوار ٣. کڕاندن؛ کرۆژتن ☰ ١. برداشتن ٢. پایین آوردن ٣. برکندن

فەرۆژی / verojî/: ناو. کار و پیشەی هەڵکۆڵین؛ کەندەکاری ☰ حکّاکی

فەرووتاندن / verûytandin/: ☜ **فەڕوتاندن**

فەرویچاندن / verûyçandin/: ☜ **فەڕوتاندن**

فەرەساندن / veresandin/: ☜ **فەرشاندن**

فەرەسین / veresîn/: چاوگ. تێکچوون؛ لە بەر یەک بوون ☰ از هم پاشیدن

فەرەشاندن / vereşandin/: ☜ **فەرشاندن**

فەرەشی / vereşî/: ناو. قەی؛ ڕشاوە؛ ئەوەی لە ڕشانەوە دێتە دەر ‹فەرەشیا زارۆکێ جلێ من لەوتاند› ☰ استفراغ؛ قی

فەریچاندن / verîçandin/: ☜ **فەڕوتاندن**

فەریچکاندن / verîçkandin/: چاوگ. ڕووتاندنەوە؛ موو، تووک یان پەڕ لێ کردنەوە ‹مە ژبۆ فراڤێنی مریشکەک سەر ژێ کر و ل بەر دەرێ فەریچکاند› ☰ مو، کُرک و یا پر کندن

فەریس / verîs/: ناو. ١. گورێس؛ گوریس؛ پەت ٢. ڕوونووس ☰ ١. رسن؛ ریسمان ٢. رونویس

فەریساندن / verîsandin/: ☜ **فەرشاندن**

فەریستن / verîstin/: چاوگ. قەد کردن؛ بە سەر یەکا هێنانەوە ☰ تا کردن

فەریسین / verîsîn/: چاوگ. ١. ڕستنەوە؛ دیسانەوە ڕستن ٢. بەر دان؛ ئازاد کردن ☰ ١. دوباره رسیدن (بازرسیدن) ٢. رها کردن

فەریشاندن / verîşandin/: ☜ **فەرشاندن**

فەرێتن / verêtin/: چاوگ. ١. ڕژاندن ٢. وەراندن ☰ ١و٢. ریختن

فەرێز / verêz/: ناو. پەرێز؛ جاڕەگەنمی دووراوە ☰ مزرعەی دروشدەی گندم

فەرێژ / verêj/: ناو. ناوەڕۆکی کتێب و نووسراو ☰ مُحتوای نوشته

فەرێن / verên/: ئاوەڵناو. ١. پێشین ٢. سەرەتایی ☰ ١. پیشین ٢. آغازین

فەڕ / veř/: ناو. بەفر ☰ برف

فەڕسان / veřsan/: ☜ **فەڕستن**

فەڕساندن / veřsandin/: چاوگ. ١. ڕاپسکاندن؛ ڕفاندن؛ قۆزتنەوە ٢. ڕزگار کردن ☰ ١. ربودن ٢. رها کردن

فەڕستن / veřistin/: چاوگ. فەرسین؛ فەڕسان: ١. ڕاپسکان؛ لەپڕ جیا بوونەوە ‹ئەز ژ زولفا تە فەرستم مە تەلەب کر لەبێ لەعل/ لێ د چاها زەقەنێ بێ‌سەروپا چوومە هەلەک «مەلای جزیری»› ٢.

ڕزگار بوون ‹مە سەراپەردەیێ حوورانە مەقام / ژ سیا زولفێ بتان ئەر ڤەرسین «مەلای جزیری»› 🇮🇷 ١. جدا شدن ٢. رها شدن

ڤەڕشان / veřşan/: چاوگ. ڤەڕشیان؛ ڤەڕشین؛ ڤەڕەشان؛ ڤەڕەشیان؛ ڕەشانەوە 🇮🇷 قی کردن؛ بالا آوردن

ڤەڕشاندن / veřşandin/: چاوگ. ١. ڤەڕەشاندن؛ پێ ڕشاندنەوە ٢. *[مەجاز]* پێبژاردن 🇮🇷 ١. وادار بە استفراغ کردن ٢. تاوان گرفتن

ڤەڕشیان / veřişyan/: ☜ **ڤەڕشان**

ڤەڕشین / veřişîn/: ☜ **ڤەڕشان**

ڤەڕک / veřk/: ناو. ڤەرق؛ شینۆ؛ گورگ؛ گور 🇮🇷 گرگ

ڤەڕمل / veřmil/: ئاوەڵناو. فل؛ شەکەت؛ زۆر ماندوو 🇮🇷 بسیار خسته

ڤەڕنین / veřnîn/: چاوگ. ١. بە دەست ڕنینەوەی تووک ٢. بە دەست هەڵکەندن و دروونی خەلە 🇮🇷 ١. با دست چیدن مو ٢. با دست درویدن غلّه

ڤەڕووتان / veřûtan/: چاوگ. ڤەڕووتن؛ ڤەڕووچکان: ١. ئاوەڕووت بوون ٢. ڕووتیانەوە (دار و...) ٣. کڕووسیانەوە؛ داڕنرانی گۆشت لە ئێسک 🇮🇷 ١. پرکنده شدن ٢. لُخت شدن (درخت و ...) ٣. لُخت شدن استخوان

ڤەڕووتاندن / veřûtandin/: چاوگ. ڤەڕووچکاندن؛ ڤەڕوویتاندن؛ ڤەڕوویچاندن؛ ڤەریچاندن: ١. ئاوەڕووت کردن ٢. داڕنین (دار و ...) ٣. کڕۆساندنەوە؛ داڕنینی گۆشت لە ئێسک 🇮🇷 ١. پرکندن ٢. لُخت کردن (درخت و ...) ٣. برکندن (گوشت از استخوان)

ڤەڕووتن / veřûtin/: ☜ **ڤەڕووتان**

ڤەڕووتی / veřûtî/: ئاوەڵناو. ڕووتاوەوە (لە موو، گەلا یان گۆشت) 🇮🇷 لُخت شده (از مو، برگ، یا گوشت)

ڤەڕووچکان / veřûçkan/: ☜ **ڤەڕووتان**

ڤەڕووچکاندن / veřûçkandin/: ☜ **ڤەڕووتاندن**

ڤەڕەستی / veřestî/: ناو. ڕزگاری 🇮🇷 رستگاری

ڤەڕەشان / veřeşan/: ☜ **ڤەڕشان**

ڤەڕەشاندن / veřeşandin/: چاوگ. ڤەڕشاندن؛ پێ ڕشاندنەوە 🇮🇷 به استفراغ واداشتن

ڤەڕەشیان / veřeşyan/: ☜ **ڤەڕشان**

ڤەڕەڤین / veřevîn/: چاوگ. ڕەو کردن؛ بڵاوە کردن؛ هەڵاتنی بەکۆمەڵ 🇮🇷 دسته‌جمعی فرار کردن

ڤەڕێتن / veřêtin/: چاوگ. ڕژاندن؛ بەرەو خوار بەردانەوە 🇮🇷 ریختن

ڤەز / vez/: ناو. ١. بەز؛ پی؛ دووگ ٢. جار؛ کەڕەت 🇮🇷 ١. پیه ٢. بار

ڤەزان / vezan/: چاوگ. ١. زانەوەی کانی ٢. دیسانەوە بێچوو هێنان 🇮🇷 ١. باز زاییدن چشمه ٢. دوباره بچه آوردن

ڤەزخت / vezixt/: ئاوەڵناو. چڵکن؛ گەمار؛ نەخاوێن 🇮🇷 آلوده؛ کثیف

ڤەزختاندن / vezixtandin/: چاوگ. پیس و پۆخڵ کردن 🇮🇷 آلودن؛ کثیف کردن

ڤەزڤڕان / vezivřan/: ☜ **ڤەزڤڕین**

ڤەزڤڕاندن / vezivřandin/: چاوگ. گەڕاندنەوە 🇮🇷 بازگرداندن

ڤەزڤڕیان / vezivířyan/: چاوگ. ١. ☜ **ڤەزڤڕین** ٢. پاشگەز بوونەوە 🇮🇷 ١. ☜ **ڤەزڤڕین** ٢. پشیمان شدن

ڤەزڤڕین / vezivřîn/: چاوگ. ڤەزڤڕان؛ ڤەزڤڕیان؛ زڤڕین؛ گەڕانەوە 🇮🇷 بازگشتن

ڤەزکین / vezkîn/: چاوگ. هەڵقوڵین؛ بە نهێنی دەرچوونی تراو لە شوێنێکەوە 🇮🇷 جوشیدن؛ فوران کردن

ڤەزلاندن / vezlandin/: چاوگ. تلاندن؛ تلانن؛

تلاندنەوە ☰ غلتاندن

ڤەزۆقان / vezoqan/: چاوگ. بۆق پێوە نران؛ دەڵەک دران؛ پاڵ پێوە دران ☰ تنە خوردن

ڤەزۆقاندن / vezoqandin/: چاوگ. پاڵ پێوە نان؛ دەڵەک دان ☰ هول دادن

ڤەزەلان / vezelan/: چاوگ. ١. گەوزین؛ درێژ بوونەوە و خۆ تلاندنەوە ٢. تووڕ دران؛ پەرت دران ☰ ١. دراز کشیدن و غلت زدن ٢. پرت شدن

ڤەزەلاندن / vezelandin/: چاوگ. ١. گەوزاندن؛ تل پێ دان ٢. تووڕدان؛ فڕە دان ٣. بە سەر شتێکدا ڕاکشان ☰ ١. غلتاندن ٢. پرت کردن ٣. روی چیزی دراز کشیدن

ڤەزەلین / vezelîn/: چاوگ. ١. خلیسکان و کەوتن ٢. خۆ درێژ کردن و گەوزین ☰ ١. لیز خوردن و افتادن ٢. دراز کشیدن و غلتیدن

ڤەزیخاندن / vezîxandin/: چاوگ. دنە دان؛ هان دان؛ ناو تێدان؛ زیخ کردن بە قسە ☰ تشجیع کردن

ڤەزین / vezîn/: چاوگ. فوو کردن؛ پف کردن؛ با لە دەم دەرخستن ☰ فوت کردن

ڤەژارتن / vejartin/: چاوگ. بژارتن؛ جیاکردنەوە؛ هەڵوەژێران ☰ جُدا کردن؛ سوا کردن

ڤەژاندن / vejandin/: چاوگ. ١. بووژاندنەوە؛ لە پاش کەنەفتی، ساز و دڵخۆش کردن ‹نەخمێ وە ژ پەردەیێ دەرینم/ زینێ ئەوو مەمێ ژ نوو ڤەژینم «خانی»› ٢. هەلاجی کردن؛ شی کردنەوەی شتی وەک کولکە بە کوتک و کەوان ☰ ١. سر حال آوردن ٢. حلاجی کردن

ڤەژۆ / vejo/: ☜ ڤاژی

ڤەژەن / vejen/: ناو. ١. تین؛ هالاوی گەرما ٢. برووسکە؛ پریشکەی ئاگر ٣. هێز؛ وزە؛ ئینرجی ‹ئاژانسا ڤەژەنا ئەتومی› ☰ ١. هُرم ٢. شراره ٣. انرژی؛ توان

ڤەژەندن / vejendin/: چاوگ. شی کردنەوەی شتی وەک خوری و کولکە بە دەست ☰ حلاجی پشم و پنبه با دست

ڤەژەنین / vejenîn/: ☜ ژەندن

ڤەژیان / vej(i)yan/: چاوگ. ڤەژین؛ زیندوو بوونەوە ‹ژ رەمزا دلبەرێ دیسا/ ل من باتین ڤەژین دەردە «مەلای جزیری»› ☰ زنده شدن

ڤەژیاندن / vej(i)yandin/: چاوگ. ژیاندنەوە؛ زیندوو کردنەوە ☰ زنده کردن

ڤەژین / vejîn/: ☜ ڤەژیان

ڤەژینک[1] / vejînik/: ناو. ڕەوتی ژیانەوە ☰ احیا

ڤەژینک[2]: ئاوەڵناو. هۆی بووژانەوە ☰ حیات‌بخش

ڤەس / ves/: ئاوەڵکار. بەس؛ وەس؛ هند ☰ بس

ڤەستا / vesta/: ناو. ئوسا؛ ئوستا؛ وەستا ☰ اُستادکار

ڤەستان / vestan/: چاوگ. ١. ڕاوەستان؛ وێسیان ٢. دەس کێشان؛ لە کار بەس کردن ☰ ١. ایستادن ٢. دست از کار کشیدن

ڤەستاندن / vestandin/: چاوگ. ١. ڕاگرتنی کار؛ پێش لە بەرێوەچوونی کارێ گرتن ٢. ڕاگرتن؛ بەرگرتن ٣. شەکەت کردن؛ ماندوو کردن ٤. بەرز کردنەوە؛ بڵند کردن ☰ ١. متوقف کردن کار ٢. نگه داشتن ٣. خسته کردن ٤. بلند کردن

ڤەستران / vesitran/: چاوگ. لێکدران؛ تێکەڵ کران ☰ آمیخته شدن

ڤەستراندن / vesitrandin/: چاوگ. لێکدان؛ تێکەڵ کردن؛ تەڤلهەڤ کرن ☰ آمیختن

ڤەستەی / vestey/: ☜ ڤەسەی

ڤەسرین / ves(i)řîn/: چاوگ. سڕین؛ ئەسترین؛ سڕینەوە ☰ زدودن

ڤەسنا / vesna/: ناو. خواست؛ ئیرادە ☰ اراده

ڤەسەی / vesey/: چاوگ. ڤەستەی؛ بەزین ☰ شکست خوردن

ڤەسهان[1] / veshan/: چاوگ. خۆ شاردنەوە ☰ پنهان

شدن

ڤەسهان^{١}: ناو. *[مەجاز]* ڕاز؛ نهێنی 🇮🇷 راز

ڤەسهان^{٢}: ئاوەڵناو. شاردراوە؛ شیش کراو؛ شێردراوە 🇮🇷 پنهان

ڤەسهاندن / veshandin/: چاوگ. ١. شاردنەوە؛ شارنەوە ٢. حەسانەوە؛ هەدا دان؛ ئارام گرتن 🇮🇷 ١. پنهان کردن ٢. آسودن

ڤەسین / vesîn/: چاوگ. سانەوە؛ حەسانەوە؛ شەکەتی دەرکردن 🇮🇷 استراحت کردن

ڤەشارتن / veşartin/: چاوگ. شاردنەوە؛ تاقەت کردن ‹من بێ قەدار ئەڤ سیڕ ڤەشار/ عیشقا غەدار سوهتی ستار «مەلای جزیری»› 🇮🇷 پنهان کردن

ڤەشارتوک / veşartuk/: ناو. چاوشارەکێ؛ چاوشارکێ 🇮🇷 قایم‌موشک

ڤەشارتو / veşartû/: ئاوەڵناو. ڤەشارتی؛ ڤەشاردی؛ ڤەشاری؛ ڤەشری؛ ڤەشاردوو؛ شاریاگەوە؛ شاراوە؛ شاردراوە 🇮🇷 پنهان شده

ڤەشارتی / veşartî/: ☜ **ڤەشارتو**

ڤەشاردن / veşardin/: چاوگ. ڤەشارن؛ ڤەشارتن؛ شاردنەوە 🇮🇷 پنهان کردن

ڤەشاردو / veşardû/: ☜ **ڤەشارتو**

ڤەشاردی / veşardî/: ☜ **ڤەشارتو**

ڤەشارکۆ / veşarko/: ناو. چاوشارکێ؛ چاوشارەکێ 🇮🇷 قایم‌موشک بازی

ڤەشارن / veşarin/: ☜ **ڤەشاردن**

ڤەشاری / veşarî/: ☜ **ڤەشارتو**

ڤەشاندن / veşandin/: چاوگ. ١. بەڕێ کردنەوە؛ دیسان ناردن ٢. پرژاندن؛ پژاندن؛ پاشین ‹جەبهەت و دیمێ نەقشاند/ میسک و زەبادێ لێ ڤەشاند «مەلای جزیری»› 🇮🇷 ١. بازفرستادن ٢. افشاندن

ڤەشاندی / veşandî/: ئاوەڵناو. ١. ناردراو؛ بەڕێ کراو ٢. ڕاسپێراو؛ قەوینتی کراو 🇮🇷 ١. فرستاده شده ٢. توصیه شده

ڤەشتی / vestî/: ئاوەڵناو. داواکار؛ خوازیار 🇮🇷 خواهان

ڤەشری^{١} / veşirî/: ناو. نهێنی؛ سڕ 🇮🇷 راز

ڤەشری^{٢}: ☜ **ڤەشارتو**

ڤەشن / veş(i)n/: ناو. بەران 🇮🇷 قوچ

ڤەشوشتن / veşuştin/: چاوگ. ١. شۆردنەوە؛ دیسان شتن ٢. شۆردنەوەی شتی وەک دانەوێڵە 🇮🇷 ١. دوباره شُستن ٢. شُستن امثال حبوبات

ڤەشۆپاندن / veşopandinn/: چاوگ. دوا کەوتن؛ وە دوو کەوتن 🇮🇷 تعقیب کردن؛ دنبال افتادن

ڤەشەپلان / veşeplan/: چاوگ. پەشێو بوون؛ بێ‌سەرەوبەرە بوون 🇮🇷 آشُفته شدن

ڤەشەپلاندن / veşeplandin/: چاوگ. پەشێو کردن 🇮🇷 آشُفته کردن

ڤەشەقان / veşeqan/: چاوگ. ڤەشەقیان؛ تەکان خواردن؛ ڕاژان 🇮🇷 تکان خوردن

ڤەشەقاندن / veşeqandin/: چاوگ. شڵەژاندن؛ تەکان پێ دان 🇮🇷 تکان دادن

ڤەشەقیان / veşeqyan/: ☜ **ڤەشەقان**

ڤەشەلاندن / veşelandin/: چاوگ. ١. لە بەر داکەندن؛ ڕووت کردنەوە ‹خوە ڤەشەلاند و چوو د ناڤ نڤینێن دەرە› ٢. دەرهێنان ‹تفەنگا خوە ڤەشەلاند و حەشیمەت ڤەهەژاند› 🇮🇷 ١. کندن؛ درآوردن ٢. بیرون کشیدن

ڤەشەمڕان / veşemřan/: چاوگ. ڤەشەمڕین: ١. ئاوێژران؛ برک دران ٢. شێرانەوە؛ شاریانەوە 🇮🇷 ١. انداخته شدن ٢. پنهان شدن

ڤەشەمڕاندن / veşemřandin/: چاوگ. ١. خستن؛ هاویشتن ٢. ڤەشارتن؛ شاردنەوە 🇮🇷 ١. پرت کردن ٢. پنهان کردن

ڤەشەمڕین / veşemřîn/: ☜ **ڤەشەمڕان**

ڤەشەهتاندن / veşehtandin/: چاوگ. هیلاک

خستن؛ زۆر شەکەت کردن ☰ از نا انداختن

ڤەشین /veşîn/: چاوگ. وەشاندن؛ بـڵاو کردنـەوە ☰ افشاندن

ڤەشێران /veşêran/: چـاوگ. شـاردنەوە؛ تاقـەت کردن ☰ پنهان کردن

ڤەشێلان /veşêlan/: چاوگ. شێلان ☰ چلانیدن

ڤەفر /vefr/: ناو. پەیمانشکێنی؛ غەدر ☰ غدر

ڤەفرژین /vefirjîn/: چـاوگ. هەڵوەشـاندن ☰ از هم گسیختن

ڤەڤەستان /vevestan/: چـاوگ. وێسیان؛ وێسـان؛ وەستانەوە: ١. ڕاوەستان ٢. لە کار وەستان ☰ ١. بازایستادن ٢. از کار ایستادن

ڤەڤەستاندن /vevestandin/: چـاوگ. وەستاندنەوە: ١. ڕاوەستاندن؛ وێسانن ٢. لە کـار وەستاندن ☰ ١. متوقف کردن ٢. از کار بازداشتن

ڤەڤەستای /vevestay/: ئاوەڵـناو. ١. وەسـتاو؛ وێسیاگ؛ ڕاوەستاو بە پێوە ٢. وەسـتاوە؛ لـە کـار وێستاو ☰ ١. ایستاده ٢. بازایستاده

ڤەقتاندن /veqitandin/: چـاوگ. پـێ بـڕین؛ دەسـت پـێ هەڵـگرتن؛ پـەک پـێ خسـتن ☰ بازداشتن (از ادامەی کار)

ڤەقوسان /vequsan/: چاوگ. ١. بـڕان؛ بـڕیان ٢. تاشران؛ تاشیان (مـوو) ☰ ١. بُریده شدن ٢. تراشیده شدن (مو)

ڤەقوساندن /vequsandin/: چـاوگ. ١. بـڕین؛ وڕین؛ قەلت کردن ٢. تراشین؛ تاشـین (مـوو) ☰ ١. بُریدن ٢. تراشیدن (مو)

ڤەقەتان /veqetan/: چاوگ. ڤەقەتیان؛ ڤەقەتین؛ جیا بوونەوە ☰ گُسستن؛ جُدا شدن

ڤەقەتاندن /veqetandin/: چـاوگ. لێـک جیـا کردنەوە (شتی پێکەوە لکاو) ☰ گسستن؛ جُدا کردن (اجزاء به هم پیوسته)

ڤەقەتیان /veqetyan/: ☜ **ڤەقەتان**

ڤەقەتین /veqetîn/: ☜ **ڤەقەتان**

ڤەقەلاشتن /veqelaştin/: ☜ **قەڵشاندن**

ڤەقەلشاندن /veqelşandin/: چاوگ. *[مەجاز]* چـاو کردنەوە؛ زەق ڕوانین؛ بە وردی نواڕین ☰ با دقـت نگاه کردن

ڤەقەومین /veqewmîn/: چاوگ. قەومان؛ قۆمین؛ ڕوو دان (شتی خراو) ☰ رُخ دادن

ڤەقیژاندن /veqîjandin/: چـاوگ. زیڕانـدن؛ زیقاندن ☰ جیغ کشیدن

ڤەکایی /vekayî/: ناو. کاوێژکەر ☰ نشخوار کننده

ڤەکایین /vekayîn/: چاوگ. کاوێژ کردن؛ قاویش کردن ☰ نشخوار کردن

. ڤەکر /-vekir/: پاشەوشە. ـ ڤـەکەر؛ ـکـەرەوە ☰ ـگُشا

ڤەکرژین /vekirjîn/: چاوگ. مزمزین؛ بـزە کـردن ☰ لبخند زدن

ڤەکرن /vekirin/: چاوگ. ١. باز کردن؛ ڤالا کرن؛ ئاواڵە کردن ‹هەریەک ژێرە تشتەک بر/ پـیرێ فـالا خوە ڤەکر «جگەرجوین»› ٢. شی کردنەوە؛ شـیەو کردن ☰ ١. گشودن ٢. حلاجی کردن

ڤەکرۆخ /vek(i)rox/: ☜ **ڤەکەر**

ڤەکری /vekirî/: ئاوەڵناو. ١. ئاواڵـە؛ لێـک کـراوە؛ ڤالا بووی ٢. شی کراوە ☰ ١. گشودە؛ ازهم باز شده ٢. حلاجی شده

ڤەکڕوپان /vekřupan/: چـاوگ. ڤـەکڕوپاندن؛ چاڤگری کرن؛ چاو پۆشین ☰ چشمپوشی کردن

ڤەکڕوپاندن /vekřupandin/: ☜ **ڤەکڕوپان**

ڤەکشاندن /vek(i)şandin/: چاوگ. ١. ڕاخسـتن؛ داخسـتن ٢. ڕاکێشـان بـە زەمینـدا ٣. درێـژ کردنـەوە ٤. کێشـانی تـووتن و جگـەرە ☰ ١. گُسـتردن ٢. بـر زمـین کشـیدن ٣. کـش دادن ۴. دخانیات استعمال کردن

ڤەکشکشاندن /vekişk(i)şandin/: چـاوگ.

ڕاکێشان بە سەر عەرزا 🇮🇷 بر زمین کشیدن

ڤەکشین / vek(i)şîn/: چاوگ. ١. کشانەوە؛ وەکشان؛ بەرەوپاش بزووتن ٢. پەژیوان بوونەوە؛ پاشەکشە کردن 🇮🇷 ١. عقب کشیدن ٢. پشیمان شدن

ڤەکوداد / vekudad/: ئاوەڵناو. ورد و خان؛ داغان 🇮🇷 درب و داغان

ڤەکورۆژتن / vekurojtin/: چاوگ. ڤەکورۆژین؛ ڤەکۆرژین؛ کرۆشتن؛ بە ددان ورد کردن 🇮🇷 خاییدن؛ با دندان خُرد کردن

ڤەکورۆژین / vekurojîn/: ☜ ڤەکورۆژتن

ڤەکوشتن / vekuştin/: چاوگ. ١. کوژاندنەوە؛ گڕ نەهێشتنی ئاگر ‹بوتخانە ب ئاگرێ دشوشتن/ ئاتەشکەدە جوملەکی ڤەکوشتن «خانی»› ٢. سڕینەوە؛ کوژاندنەوەی نووسراو ‹چرا بە فی ڤەکوشت› ٣. سەرژێ کرن؛ سەر بڕین 🇮🇷 ١. خاموش کردن آتش ٢. پاک کردن نوشته ٣. سر بُریدن

ڤەکۆچاندن / vekoçandin/: چاوگ. گۆزاندنەوە؛ ڕەو پێ کردن؛ ماڵەماڵ پێ کردن 🇮🇷 کوچ دادن

ڤەکۆرژین / vekorjîn/: ☜ ڤەکورۆژتن

ڤەکۆک / vekok/: ناو. جەڕبادەر؛ پێچ‌کوشتی 🇮🇷 پیچ‌گوشتی

ڤەکۆلان / vekolan/: چاوگ. ڤەکۆلین: ١. هەڵکەندن؛ هەڵکۆلین ٢. تۆژینەوە؛ لێکۆڵینەوە 🇮🇷 ١. حفر کردن ٢. پژوهیدن

ڤەکۆلین / vekolîn/: ☜ ڤەکۆلان

ڤەکوتاندن / vekûtandin/: چاوگ. داکوتاندن (بزمار و...) 🇮🇷 کوبیدن (میخ و ...)

ڤەکە / veke/: ئامراز. چەشنی؛ جۆری؛ وەک؛ وەکی 🇮🇷 مانندِ

ڤەکەتن / veketin/: چاوگ. ڕازان؛ ڕاکشان 🇮🇷 دراز کشیدن

ڤەکەر / veker/: ئاوەڵناو. ڤەکرۆخ: ١. داخراو کەرەوە ‹ڤەکەرێ سمیناری› ٢. تایبەتمەندی ئامرازێ کە داخراو دەکاتەوە 🇮🇷 ١. گُشاینده ٢. بازکُن

ڤەکی / vekî/: ئامراز. چەشنی؛ وەک؛ وەکوو 🇮🇷 مانندِ؛ مثلِ

ڤەکیان / vek(i)yan/: چاوگ. شلەقان؛ ژەنران 🇮🇷 به هم زده شدن مایع

ڤەکیشاندن / vekîşandin/: چاوگ. ١. سەرمەشق دادان ٢. نژوە پێ کردن 🇮🇷 ١. سرمشق نوشتن ٢. دیکته کردن

ڤەکێش[1] / vekêş/: ناو. ١. کاری دەرکێشان ٢. کاری خۆ لە بەر یەک کێشانەوە ٣. کێش بە تەرازوو 🇮🇷 ١. عمل آختن؛ برکشیدن ٢. عمل کشیدن عضلات برای رفع خستگی ٣. توزین

ڤەکێش[2]: ئاوەڵناو. ١. قایم لە ڕاکێشاندا ٢. *[کنایی]* چەنەبازی زۆروەڕ 🇮🇷 ١. کشدار ٢. ژاژخا

ڤەکێشان / vekêşan/: چاوگ. ڤەکێشین؛ ڤەکشین؛ کشانەوە؛ بۆ دواوە هاتنەوە ‹ڤەکێشانا هێزێت شەرکەر؛ هێزین شەرکەر هاتن ڤەکێشان› 🇮🇷 عقب‌نشینی کردن

ڤەکێشک / vekêşik/: ناو. تەز؛ تەزوو؛ مچوڕک 🇮🇷 حالت تیر کشیدن اندام

ڤەکێشی / vekêşî/: ناو. کێش؛ پێز 🇮🇷 کشداری

ڤەکێشین / vekêşîn/: ☜ ڤەکێشان

ڤەگالیان / vegalyan/: چاوگ. ڕاچڵەکین؛ داچڵەکین؛ داچڵەکان 🇮🇷 یکّه خوردن

ڤەگر / vegir/: ئاوەڵناو. پاشەکەوت‌کەر؛ دەست‌پێوەگر؛ تایبەتمەندیی کەسێ کە دەست بە خەرجەوە دەگرێ 🇮🇷 صرفه‌جو

ڤەگرتن / vegirtin/: چاوگ. ١. پاشەکەوت کردن ٢. هەڵدانی چادر ٣. گرتنی نەخۆشی لە نەخۆشێکی‌تر ٤. ڕائەنگاوتنی چیغ و... ٥. دیسان گرتنەوە ٦. داگیر کردن 🇮🇷 ١. صرفه‌جویی کردن ٢. برپا کردن خیمه ٣. گرفتن بیماری از دیگری

۴. با چیغ و امثال آن پیرامونی را گرفتن ۵. دوباره گرفتن ۶ اشغال کردن

ڤەگرتی / vegirtî/: ئاوەڵناو. داگیرکراو؛ ئەستێندراو ☰ غصب شده

ڤەگری / veg(i)rî/: ناو. کار و ڕەوتی ڤەگرتن ☰ صرفەجویی

ڤەگژان / vegjan/: چاوگ. هەژان؛ جوولین ☰ جُنبیدن

ڤەگژاندن / vegjandin/: چاوگ. جوولاندن؛ هەژاندن ☰ جُنباندن

ڤەگژگژاندن / vegijg(i)jandin/: چاوگ. تەکانی لەسەریەک پێ دان ☰ تکان ـ تکان دادن

ڤەگژگژین / vegijg(i)jîn/: چاوگ. تەکانی لەسەریەک خواردن ☰ تکان ـ تکان خوردن

ڤەگژلان / vegijlan/: چاوگ. ڤەگژلین؛ خۆ هەژاندن؛ خۆ ڕاوەشاندن ☰ خود را تکان دادن

ڤەگژلین / vegijlîn/: ☜ **ڤەگژلان**

ڤەگڤاشتن / veg(i)vaştin/: چاوگ. ڤەگڤشتن؛ توند گوشین؛ بە نهێم کوشین؛ لە زەبر وشین ☰ مُحکم فشردن

ڤەگڤزاندن / vegivzandin/: چاوگ. گەڤزاندن؛ گەوزاندن؛ تل پێ دان ☰ غلتاندن

ڤەگڤشتن / veg(i)viştin/: ☜ **ڤەگڤاشتن**

ڤەگورزین / vegurzîn/: چاوگ. بە گورجی و بەلەز هەلاتن؛ چالاکانە ڕاکردن ☰ شتابان گُریختن

ڤەگوهارتن / veguhartin/: چاوگ. گۆڕینەوە؛ شت بە شت دان ☰ معاوضه کردن

ڤەگوهازتن / veguhaztin/: ☜ **ڤەگوهاستن**

ڤەگوهاستن / veguhastin/: چاوگ. ڤەگوهازتن؛ ڤەگوهەراندن؛ ڤەگوهەرین: ١. ڕاگوێزان؛ لە شوێنێک بۆ شوێنیتر چوون ٢. گۆڕینەوە ‹ئەز ئوو وێ مەترمپێلێ خوە ب هەڤ گوهاستین› ☰ ١. انتقال یافتن ٢. عوض کردن

ڤەگوهشتین / veguhiştîn/: چاوگ. خۆ لە کار دزینەوە ☰ از زیر کار دررفتن

ڤەگوهەراندن / veguherandin/: ☜ **ڤەگوهاستن**

ڤەگوهەرین / veguherîn/: ☜ **ڤەگوهاستن**

ڤەگۆتن / vegotin/: چاوگ. ١. گێڕانەوە؛ باس کردن؛ دیسان گوتنەوە ٢. کاڤشکی/ بەربووری/ دوابینی کردن؛ قسە لە داهاتوو کردن ☰ ١. روایت کردن ٢. پیش‌بینی کردن

ڤەگەڕ[١] / vegeř/: ناو. کاری زڤڕین؛ وەگەڕان ☰ بازگشت

ڤەگەڕ[٢]: ئاوەڵناو. پەیجۆ؛ شوێنگر ☰ جوینده

ڤەگەڕاندن / vegeřandin/: چاوگ. ڤەگێڕان: ١. زڤڕاندن؛ دانەوە ٢. دانەوەی وام ٣. گێڕانەوەی ڕووداو ☰ ١. بازگرداندن ٢. پس دادن وام ٣. بازگو کردن

ڤەگەڕیان / vegeřyan/: چاوگ. ڤەگەڕین؛ زڤڕینەوە؛ گەڕانەوە؛ گەڕیانەوە؛ هەڵەوگەڕیان ‹ئەڤ ژی ڤەگەڕین ب ڤێ لیباسی/ حازر شەلیان کو کەس نەناسی «خانی»› ☰ بازگشتن

ڤەگەڕین / vegeřîn/: ☜ **ڤەگەڕیان**

ڤەگەز / vegez/: ناو. چزووی دووپشک و مار ☰ نیش عقرب و مار

ڤەگەزاندن / vegezandin/: چاوگ. پێوەدانی مار و دووپشک ☰ گزیدن مار و عقرب

ڤەگەشین / vegeşîn/: چاوگ. ١. هەڵبوونی ئاگر ٢. بە پۆلوو بوونی ڕەژی ٣. شەق و تورت بوون (گوڵ و گیا) ٤. بووژانەوە؛ دیسان بەخۆدا هاتنەوە ☰ ١. مُشتعل شدن آتش ٢. اخگر شدن زُغال ٣. شاداب شدن (گل و گیاه) ۴. سرحال آمدن (بعد از پژمردگی)

ڤەگەڤزاندن / vegevzandin/: چاوگ. مل دەبەر مل نان؛ یەکتر لە زەوی دان ☰ گلاویز شدن

ڤەگەڤزین / vegevzîn/: چاوگ. تل دان لە سەر

زەوی ■ غلتیدن بر زمین

ڤەگەمزین / vegemzîn/: چاوگ. پەڕین؛ باز دان؛ باز بردنی بە تەوژم ■ جهیدن؛ پریدن

ڤەگێڕان / vegêřan/: ☜ **ڤەگەڕاندن**

ڤەل / vel/: ئاوەڵناو. بڵ؛ ڤل؛ ڕەقی نەرمبوو ■ نرم شدە

ڤەلا[1] / vela/: ناو. تازیانە؛ شەلاخ؛ قامچی ■ تازیانە

ڤەلا[2]: ئاوەڵناو. بڵاو ‹ڤەلا کەردەنێ› ■ پراکندە

ڤەلاشتن / velaştin/: چاوگ. قەڵشاندنەوە؛ تڵیشاندنەوە ■ بازشکافتن

ڤەلگ / velg/: ناو. بەڵگ؛ گەلا ■ برگ

ڤەلۆ / velo/: ناو. کار و ڕەوتی پشکنین؛ تۆژین ■ تفتیش؛ جستجو

⊡ **ڤەلۆ کرن**: پشکنین؛ لێگەڕان ■ جستجو کردن؛ تفتیش کردن

ڤەلەزیان / velezyan/: چاوگ. ڤەلەزین؛ ڕاکشان؛ هەلاژیان ‹ئاکۆ ژ بن دارێ ڤەلەزیایە› ■ دراز کشیدن

ڤەلەزین / velezîn/: ☜ **ڤەلەزیان**

ڤەلەقاندن / veleqandin/: چاوگ. ڤەلەیستاندن؛ ڤەلیستاندن؛ لەقاندنەوە؛ ڕاژاندن ■ بە نوسان درآوردن

ڤەلەیستاندن / veleystandin/: ☜ **ڤەلەقاندن**

ڤەلیستاندن / velîstandin/: ☜ **ڤەلەقاندن**

ڤەلیستن / velîstin/: چاوگ. لێستنەوە؛ بە زمان خاوێن کردنەوە ■ لیسیدن

ڤەمالین / vemalîn/: چاوگ. دەست بە لەشدا هێنان بە تەوژم؛ شێلانی پشت و ئەندام ■ ماساژ دادن

ڤەمان / veman/: چاوگ. جێمان؛ بەجێمان ■ جاماندن

ڤەمای / vemay/: ئاوەڵناو. جێماو؛ بەجێماو ■ جاماندە

ڤەمران / vem(i)ran/: چاوگ. ڤەمرین؛ کوژانەوە؛ تەمرانی ئاگر ■ خاموش شدن آتش

ڤەمراندن / vem(i)randin/: چاوگ. کوژاندنەوە؛ تەمراندنی ئاگر ■ خاموش کردن آتش

ڤەمرتن / vemirtin/: چاوگ. ١. ڤەمران؛ کوژانەوە ‹ئاگر ڤەمرت هەوا هەوایە/ ئاڤ هەر چکیا هەبا هەبایە «ئەحمەدی خانی»› ٢. زەرد هەڵگەڕان ٣. لەڕ و لاواز بوون ■ ١. خاموش شدن ٢. زرد شدن ٣. لاغر شدن

ڤەمرتی / vemirtî/: ئاوەڵناو. خامۆش‌بوو؛ کوژاوە ■ خاموش‌شدە

ڤەمرین / vem(i)rîn/: ☜ **ڤەمران**

ڤەمزتن / vemiztin/: ☜ **ڤەمستن**

ڤەمژۆک / vemjok/: ئاوەڵناو. مژۆک؛ بە تایبەتمەندی هەڵمژینەوە ■ مکندە

ڤەمژین / vem(i)jîn/: چاوگ. ڤەمێتن؛ مژین؛ مژ لێدان ■ مکیدن

ڤەمستن / vemistin/: چاوگ. ڤەمزتن؛ هەڵقولین؛ ئاو لە کانی دەرپەڕین ■ جوشیدن آب از چشمە

ڤەمشتن / vemiştin/: چاوگ. ١. ڤەمژین؛ هەڵمژین ‹مە نزانی کو مەلەک یا نە بەشەر یا پەری بوو/ یەدێ بەیزا وەکوو مووسایێ ل قەتلێ ڤە د مشت «خانی»› ٢. باسک و دەلنگ هەڵمالین ٣. مشتومال کردن ٤. *[مەجاز]* نۆژەن کردنەوە؛ چا کردنەوە ■ ١. مکیدن ٢. ورمالیدن ٣. صیقل دادن ۴. تعمیر کردن

ڤەمەرقین / vemerqîn/: چاوگ. ١. شەکەت بوون ٢. پڕ بوون و سەرڕێژ کردن ■ ١. خستە شدن ٢. سرریز کردن

ڤەمێتن / vemêtin/: ☜ **ڤەمژین**

ڤەنا / vena/: ناو. دار؛ درەخت؛ درووشە ■ درخت

ڤەناسین / venasîn/: چاوگ. ١. ناسینەوە؛ وەبیر هاتنەوە ٢. پێ‌هاتن؛ دان پێدا نان؛ مکووڕ بوون

■ ١. بازشناختن ٢. اقرار کردن

ڤەنان / venan/: چاوگ. ١. هەڵنیشتنی باڵندە لە سەر لکی داران ٢. دانان؛ دانین ‹کەمین ل بەر دژمنان ڤەنان› ■ ١. نشستن پرنده بر درخت ٢. نهادن

ڤەناندن / venandin/: چاوگ. ١. هیم دانان؛ بناغە دارڕژتن ٢. وەدیهێنان؛ بەدیهێنان ٣. کرژ/ گەش کردنەوە ٤. هەڵگرتن؛ بڵند کردن ■ ١. پایەریزی کردن ٢. ایجاد کردن ٣. کوک/ شارژ کردن ۴. برداشتن

ڤەنژین / venjîn/: چاوگ. گەشە کردن؛ بە خۆدا هاتن ■ شاداب شدن

ڤەنشتن / venişhtin/: چاوگ. ڤەنیشتن؛ ڤزڤاندن: ١. نیشتنەوە ٢. چوونە خواری تڵتە ٣. نیشتنەوەی وەرهەم و ... ■ ١. فرود آمدن ٢. تەنشین شدن ٣. خوابیدن ورم و ...

ڤەنشتی / venişhtî/: ئاوەڵناو. ١. نیشتوو؛ لە فڕین بوو ٢. نیشتووی تڵتە ٣. پووچاوە ■ ١. فرودآمده ٢. تەنشین شده ٣. فروکش-کرده

ڤەنوسکاندن / venuskandin/: چاوگ. لکاندن؛ چەسپاندن؛ نووساندن ■ چسباندن

ڤەنووسین / venûsîn/: چاوگ. ١. پێوە نووسان ٢. تێهەڵسووان؛ پیا ساویان ■ ١. چسبیدن ٢. اندوده شدن

ڤەنهراندن / venihrandin/: چاوگ. ١. هەڵگرتن؛ بەرزەو کردن ٢. هەڵستاندن؛ هێنانە سەرپا ■ ١. برداشتن ٢. برخیزاندن

ڤەنهرین / venihrîn/: چاوگ. ١. ڕاپەڕین لە پڕا؛ لە ناکاو ڕاستەوە بوون ٢. هەڵستان؛ هەڵسان ■ ١. از جا پریدن ٢. برخاستن

ڤەنهشتی / venihişhtî/: ئاوەڵناو. ئۆقرەگرتوو؛ ئارامبوو ■ آرام گرفته

ڤەنهشتین / venihişhtîn/: ناو. ئۆقرە گرتن؛ ئارام گرتن ■ آرام گرفتن

ڤەنهێران / venihêřan/: چاوگ. ڤەنهێڕاندن؛ دیسان تواشا کردن ■ بازنگریستن

ڤەنهێڕاندن / ven(i)hêřandin/: ☜ **ڤەنهێڕان**

ڤەنی / venî/: ناو. ١. دارقەزوان؛ دارەبەن ٢. قەزوان؛ کەسکان؛ بەری دارەبەن ■ ١. درخت بُنە ٢. چاتلانقوش؛ پستە کوهی

ڤەنیشتن / venîşhtin/: ☜ **ڤەنشتن**

ڤەنین / venîn/: چاوگ. ١. لە بەین بردن؛ نەهێشتن ٢. لێدان؛ کوتان ٣. گەستن (بۆ مار) ‹جۆتەک گولیان بوون، جۆتەک مار ئوول من ڤەنین› ■ ١. از بین بردن ٢. کتک زدن ٣. گزیدن

ڤەور / vewr/: ناو. ڤەرڤە؛ بەفر ■ برف

ڤەوراندن / vewrandin/: چاوگ. ئاشکرا کردن؛ پەردە لە سەر هەڵگرتن ■ آشکار کردن

ڤەوەراندن / vewerandin/: چاوگ. فاماندن؛ ڕوون کردنەوەی مەبەستێک ■ تفهیم کردن

ڤەوەژارتن / vewejartin/: چاوگ. ١. بژاردنی دانەوێڵە ٢. بەرد بژاردن؛ خاوێن کردنەوەی زەوی کێڵگە لە بەرد ■ ١. پاک کردن غلات ٢. جمع کردن سنگ از زمین زراعتی

ڤەوەشاندن / veweşandin/: چاوگ. ١. فڕێدان؛ تووڕ هەڵدان ٢. هەژاندن ‹تیرەک ژ کەمانێ غەزەبێ دا جەگەرێ ریش/ مل دانە بەر و سەر ژ دوو گووشان ڤەوەشاندن «مەلای جزیری»› * هەروەها: **ڤەوەشان** ■ ١. پرت کردن ٢. تکان دادن

ڤەوینی / vewînî/: ناو. ئاکار؛ خۆ؛ خدە ■ اخلاق

ڤەوێرتن / vewêrtin/: چاوگ. فەرق و جیاوازی خستن؛ بە دووچاوەکی ڕوانین ■ تبعیض قائل شدن

ڤەهاتن / vehatin/: چاوگ. ١. هەڵاتنی هەویر ٢. سەر دەرێنانی ڕوەک لە زەوی ٣. سەر هەڵێنان و چا بوونەوە لە نەخۆشی ٤. پاشگەز بوونەوە ■ ١. ورآمدن خمیر ٢. بردمیدن نباتات ٣. بازیافتن سلامت ۴. پشیمان شدن

ڤەهار / vehar/: ناو. بەهار ☰ بهار

ڤەهارین / vehařîn/: چاوگ. ڤەهێڕان؛ هاڕان؛ کردنە ئارد ☰ ساییدن؛ آرد کردن

ڤەهاندن / vehandin/: چاوگ. ١. ڕستن؛ ڕێسان؛ مووناندن؛ هۆنینەوە ‹دایکا من پرچا من دڤەهینە› ٢. دەربڕین ‹ئەز دێ هۆزانەکێ ب ئاڤێ تە ڤەهینم› ☰ ١. ریسیدن ٢. بیان کردن

ڤەهسیان / vehisyan/: چاوگ. ڤەهەسین؛ حەسانەوە؛ سانەوە ☰ آسودن

ڤەهشتن / vehiştin/: چاوگ. هێشتنەوە ‹شیر و خشتن، زلف و قشتن، من وەشارن، من وەهشتن/ پەهلەوانان دەست ڤە مشتن، دل ژ من بر، دل ژ من «مەلای جزیری»› ☰ باقی گذاشتن

ڤەهلدان / vehildan/: چاوگ. چاو داگرتن؛ بە چاو هێما کردن ☰ چشمک زدن

ڤەهۆلان / veholan/: ناو. ئۆلان؛ ڕەوتی دەنگ دانەوە ‹گەلۆ ڤێ گۆتنێ چما نەوقاس ڤەهۆلان دا؟› ☰ پژواک

ڤەهوونان / vehûnan/: چاوگ. ڤەهووینان؛ ڤەهینان؛ هۆندن؛ هۆندنەوە ☰ بافتن

ڤەهووینان / vehûynan/: ☜ **ڤەهوونان**

ڤەهەڕاندن / veheřandin/: چاوگ. ١. هەرا و هوریا کردن ٢. عا لە مێگەل کردن (بۆ ئاو خواردنەوە و ...) ☰ ١. دادوقال کردن ٢. هی کردن گله (برای آب خوردن و ...)

ڤەهەژاندن / vehejandin/: چاوگ. ڕاتلەکاندن؛ هەژاندن. هەروەها: **ڤەهەژین** ☰ تکان دادن؛ جُنباندن

ڤەهەسین / vehesîn/: ☜ **ڤەهسیان**

ڤەهەواندن / vehewandin/: چاوگ. کۆ کردنەوە؛ گرد کردنەوە ☰ جمع کردن

ڤەهینان / vehînan/: ☜ **ڤەهوونان**

ڤەهێڕان / vehêřan/: ☜ **ڤەهارین**

ڤەهێڕیای / vehêřyay/: ئاوەڵناو. هاڕاو؛ هاڕدڕاو ☰ ساییده؛ آسیاب شده

ڤەهێشت / vehêşt/: ناو. بەهەشت ☰ بهشت

ڤەهێلان / vehêlan/: چاوگ. جێهێشتن؛ تەرک کردن ☰ ترک کردن

ڤەهێلای / vehêlay/: ئاوەڵناو. بەجێ هێڵراو؛ تەرککراو ☰ ترک شده

ڤەیتوون / veytûn/: ناو. ئاگردانی گەرماو؛ توونی حەمام ☰ آتشدان حمام

ڤهر / vihr/: ئاوەڵناو. زرنگ لە کار و کاسبیدا ☰ زیرک در کسب و کار

ڤی / vî/: ئاوەڵناو. ئەو (نێر) ☰ آن (مذکر)

ڤیاد / v(i)yad/: ئاوەڵناو. ١. شەختە لێ داو (زرعات) ٢. نەرمان و بێ بەرد (زەوین) ☰ ١. سرمازده (کشتزار) ٢. نرم و بدون سنگ (زمین)

ڤیار / v(i)yar/: ئاوەڵناو. لە بەر سەرما و سۆڵە هەڵتەکاو (زەوی) ☰ سُست شده از یخبندان (زمین)

ڤیارتەی / v(i)yartey/: چاوگ. بواردن؛ تێپەڕین ☰ گذشتن

ڤیارەی / v(i)yarey/: چاوگ. بواردن ☰ گذشتن

ڤیام / v(i)yam/: ناو. گەشە؛ خیف؛ هەرەش ☰ رُشد

ڤیان^1 / v(i)yan/: چاوگ. خواستن؛ ویستن ☰ خواستن

ڤیان^2: ناو. ڤیناس؛ عیشق؛ خۆشەویستی ☰ عشق؛ محبت

ڤیت / vît/: ئاوەڵناو. قوت؛ قیت ‹گوهێ مشک ڤیتن› ☰ برجسته

ڤیتامین / vîtamîn/: ☜ **ویتامین**

ڤیتۆ / vîto/: ناو. ویتۆ: ١. بەرگری زۆردارانە ‹ڕووس ڤیتۆی کرد› ٢. دەسەڵاتی کەس یان دامەزراوەیەک لە هەڵوەشاندنەوەی کار یان بڕیارێکدا ‹مافی ڤیتۆ› ☰ ١و٢. وتو

▣ **ڤیتۆ کردن:** ویتۆ کردن؛ هەڵگەڕاندنەوە و پووچەڵ کردنەوەی بڕیاری شاند و کۆڕێکی قانوونی ‹ئەمریکا بڕیاری دژ بە ئیسرائیلی ڤیتۆ کرد› ■ وتو کردن

ڤیچ / vîç/: ئاوەڵناو. فیچ؛ خوار ■ کج

ڤیچک / vîçik/: ناو. چڵم؛ چرم؛ تراوی خەستی کەپۆ ■ خُلم

ڤیچەکی / vîçekî/: ناو. نەخۆشییەکی ئاژاڵە مرخەمرخ لە گەرووی دێت ■ نوعی بیماری دام

ڤیدەرێ / vîderê/: ☜ **ڤێدەری**

ڤیدیۆ / vîd(i)yo/: ناو. ویدیۆ؛ ویدئۆ؛ دەزگای تۆمارکردن و بلاوکردنەوەی میغناتیسی دەنگ و ڕەنگ ■ ویدئو

ڤیر / vîr/: ئاوەڵکار. ڤێدەرێ؛ ئەوێ ■ آنجا

ڤیڕان / vîřan/: چاوگ. فیڕان؛ ڤیڕاندن ■ ریدن اسهالی

ڤیڕاندن / vîřandin/: ☜ **ڤیڕان**

ڤیزا / vîza/: ☜ **ویزا**

ڤیزار / vîzar/: ناو. داد و هاوار بۆ دە فریا هاتن ■ داد و فریاد و طلب کمک کردن

ڤیزنای / vîznay/: چاوگ. فیزەکردن ■ زوزه کشیدن

ڤیزنەی / vîzney/: چاوگ. ویزەویز کردن ■ وِزوِز کردن

ڤیزین / vîzîn/: ☜ **ڤژین**

ڤیژک / vîjik/: ناو. ١. گووشلە ٢. دڵۆپەی میچ؛ تکەی بان ■ ١. مدفوع آبکی ٢. چکّەی بام

ڤیس / vîs/: ☜ **بیست**

ڤیلک / vîlik/: ناو. ١. کیسەی دەمتەنگ ٢. گزی؛ گەڕ؛ فێڵ ■ ١. کیسەی دهانه تنگ ٢. حیله؛ مکر

ڤیلین / vîlîn/: چاوگ. جنێو دان ■ دُشنام دادن

ڤین / vîn/: ناو. ١. واز؛ ئارەزوو؛ تاسە ٢. ئەوین؛ ئەڤین ‹من بدووڤێ دنێ گرت، ڤینا ڤێ کەت دلێ من/ بارێ گوند و ئێ کولفەت، هەمێ کەت سەر ملێ من «جگەر خوێن»› ٣. فلتە؛ شیتە؛ قسەی بێمانا ■ ١. آرزو ٢. عشق ٣. یاوه

ڤینا / vîna/: جێناو. ئەمە؛ ئەڤە ■ این

ڤیناس / vînas/: ناو. ڤیان؛ ئەوین؛ خۆشەویستی ■ محبت؛ عشق

ڤینای / vînay/: چاوگ. ڤینتەی؛ بینین ■ دیدن

ڤینتەی / vîntey/: ☜ **ڤینای**

ڤینڤینۆک / vînvînok/: ئاوەڵناو. گنگنۆک؛ منگن ■ ویژگی کسی که غنّه در بینی دارد

ڤینک / vînik/: ناو. جگی بزنەکێوی ■ قاب بُز کوهی

ڤینیەی / vînyey/: چاوگ. بینران ■ دیده شدن

ڤیۆلۆن / v(i)yolon/: ناو. سینەکەمان؛ ئامرازێکی مۆسیقایە ■ ویلون

ڤیەردەی / v(i)yerdey/: چاوگ. بەخشین؛ بووردن ■ بخشیدن

ڤێ¹ / vê/: ناو. ناوی بیستەمین پیتی ئەلفوبێی زمانی کوردی ■ نام حرف بیستم الفبای زبان کردی

ڤێ²: ئاوەڵناو. ئاوها؛ وەها؛ ئاوا ‹کو کاتیب دێمی جەدوەل کەت، شکەستە خەت موسەلسەل کەت/ ژ یەک حەرفان موفەسسەل کەت، کییە ڤێ موشکلێ حەل کەت؟ «مەلای جزیری»› ■ چنین

ڤێ³: جێناو. وێ؛ ئەم؛ ئاماژە بۆ مێوینە و نزیک ‹یەکێ لە خزمەکانی ڤێ هەڵیدایە: گەر گجی ئەم لە لای پێشەوە دڕاوە، ڤێ ڕاست ئەکا و ئەم ڤڕۆیە «هەژار، *قورئان*»› ■ این (مؤنث)

. ڤێت / -vêt/: پاشەوشە. ـ خواز ■ ـ خواه

ڤێتن / vêtin/: چاوگ. ویستن؛ ئارەزوو کردن؛ بە ئاوات خواستن ■ آرزو کردن

ڤێتەی / vêtey/: چاوگ. بێژتن؛ لە هێلەگ دان ■ بیختن

ڤێجا / vêca/: ئامراز. ڤێگا: ١. دە؛ دەسا ٢. ئەگەر وایە؛ کەوا بوو ■ ١. پس اینطور ٢. بنابراین

ڤێچنەی / vêçney/: چاوگ. بێژتن ■ بیختن

ڤێچیەی / vêçyey/: چاوگ. بێژران ■ بیخته شدن

ڤێخستن / vêxistin/: چاوگ. ١. پێوە داڵەقاندن ٢. هەڵکردن؛ گیرساندن؛ پێخستن ‹کێ ئاگر ڤێخست؟؛ ئەز چرا ڤێخست› ■ ١. آویزان کردن ٢. روشن کردن

ڤێدەری / vêderî/: ئاوەڵکار. ڤیدەرێ؛ ڤێرێ؛ ئەوێ ■ آنجا

ڤێدەرێ / vêderê/: ئاوەڵکار. ئێرە؛ ئەیرە ■ اینجا

ڤێرە / vêre/: ئاوەڵکار. لێرە؛ لەم جێگە ■ اینجا

ڤێرەخ / vêrex/: جێناو. ئەو تەرەف ■ آن طرف

ڤێرێ / vêrê/: ☜ **ڤێدەری**

ڤێڕ / vêř/: ئاوەڵناو. ١. خواروخێچ؛ چەوتوچەوێڵ؛ گێڕ؛ هێڕ ٢. خێڵ؛ خوێل ■ ١. کج و کوله ٢. لوچ

ڤێڕا / vêřa/: ئامراز. دەگەڵ؛ تەک؛ لەتەک ■ همراه

ڤێڕک / vêřik/: ناو. ڕووەی کەوش و پێلاو ■ رویەی کفش

ڤێڕکە / vêřke/: ناو. فیڕکە؛ تەقەفیڕە ■ اسهال

ڤێڕگ / vêřig/: ناو. پەرگەما؛ بەن‌چنراوی دەوری کاڵە ■ نخچین کنارەی گیوه

ڤێڕە / vêře/: ئامراز. ڤێڕا؛ پێڕا ■ همراهِ

ڤێس / vês/: ناو. جوێن؛ جنێو؛ دژمان ■ دُشنام

ڤێسەن / vêsen/: ئاوەڵناو. ئاڵ؛ سوور و سپی ■ سُرخ و سفید

ڤێسین / vêsîn/: چاوگ. ١. جوێن دان ٢. وەستانەوە ٣. حەسانەوە؛ پشوودان ■ ١. دُشنام دادن ٢. متوقف شدن ٣. استراحت کردن

ڤێڤراندن / vêv(i)randin/: چاوگ. ١. ڕاکێشان؛ بە سەر زەویدا کێشان ٢. بێ‌لەش‌پۆش بوون؛ بێ‌لێفە و سەرەناز بوون ■ ١. کشیدن بر زمین ٢. آسمان‌جُل بودن

ڤێڤرین / vêv(i)rîn/: چاوگ. ئاشکرا بوون؛ زڕانی ڕاز ■ برملا شدن

ڤێقاسێ / vêqasê/: ئاوەڵکار. ئەوەندە؛ ئەوەنە ■ آنقدر

ڤێقڕاندن / vêq(i)řandin/: چاوگ. ئاشکرا کردن ■ افشا کردن

ڤێک^{١} / vêk/: ئاوەڵناو. تەنکاو ■ کم‌عُمق (آب)

ڤێک^{٢}: ئاوەڵکار. پێکەوە ■ باهم

ڤێکئێخستن / vêk'êxistin/: چاوگ. ڤێکخستن؛ ڤێکدان؛ خڕ کردنەوەی بڵاو لە دەوری یەک ■ گرد هم آوردن

ڤێکخستن / vêkxistin/: ☜ **ڤێکئێخستن**

ڤێکدان / vêkdan/: ☜ **ڤێکئێخستن**

ڤێکرا / vêkra/: ئاوەڵکار. ویکڕا؛ پێکەوە؛ ڤێکرە؛ ڤێک ‹حوسن و جەماڵێ خواست ئەڤین/ ڤێکرا د یەک زاتێ جڤین «مەلای جزیری»› ■ با هم

ڤێکرە / vêkre/: ☜ **ڤێکرا**

ڤێکەتن / vêketin/: چاوگ. ١. ڤێکەفتن؛ پرسین و تۆژینەوە ٢. هەڵبوونی ئاگر ‹ئاگرەک مەزن ڤێکەت› ■ ١. پرس‌وجو کردن ٢. مُشتعل شدن

ڤێکەفتن / vêkeftin/: ☜ **ڤێکەتن ـ١**

ڤێگا^{١} / vêga/: ئاوەڵکار. ١. دەسبەجێ؛ دەم‌ودەس ٢. ئێستاکە؛ ئیسە؛ هەر ئیسە ■ ١. بی‌درنگ ٢. همین حالا

ڤێگا^{٢}: ☜ **ڤێجا**

ڤێگاڤێ / vêgavê/: ئاوەڵکار. ڤێگاوێ: ١. ڤێگا؛ ئێستا ٢. ئەوجار؛ ئەوکات ■ ١. حالا ٢. آن وقت

ڤێگاوێ / vêgawê/: ☜ **ڤێگاڤێ**

ڤێل / vêl/: ئاوەڵناو. ١. نزم؛ نەوی ٢. تەنکاو ■ ١. پست ٢. کم‌عُمق (آب)

ڤێلا / vêla/: ناو. دەشتی بەرین و لێژ ■ دشت وسیع و شیبدار

ڤێلک / vêlik/: ئاوەڵناو. دەم‌تەنگ ■ دهانه تنگ

ڤێن / vên/: جێناو. ئەمان؛ ئەمانە ■ اینها

ڤێنە / vêne/: ناو. ئاوات؛ ئارەزوو ■ آرزو

ڤێنی / vênî/: ئاوەڵناو. ئائەمە ■ این؛ همین

ڤێوار / vêwar/: ئاوەڵناو. تامەزرۆ ■ مُشتاق

ق

ق /q/: پیت. بیستویەکەمین نیشانەی پیتی ئەلفوبێی زمانی کوردی 🇮🇷 ق؛ نشانەی بیستویکمین حرف الفبای کُردی

ق /qi/: ناو. ناوی بیستویەکەمین پیتی ئەلفوبێی زمانی کوردی 🇮🇷 ق؛ بیستویکمین حرف الفبای کُردی

قا /qa/: ناو. دەم؛ کات ‹ئەو قا بەفر ئەباری، بالاپیاوێ› 🇮🇷 گاه؛ هنگام

قاب /qab/: ناو. ١. جگ؛ قاپ؛ چوو ٢. قاپ؛ گوێزینگ؛ ڕەقینە؛ قابگارە؛ زەنگۆڵ؛ جێگەی جگ لە پادا ٣. قاپ؛ دەفر و دەوری چێشت خواردن ٤. قافک؛ کالان؛ کالەنی ٥. هەند؛ حاند؛ ڕادە؛ ئەندازە ٦. بەرگی کتێب 🇮🇷 ١. شتالنگ؛ قاب ٢. قوزک پا ٣. ظرف غذاخوری ۴. نیام ۵. اندازه ۶. جلد کتاب

قابز /qabiz/: ☜ **قابیز**

قابغ /qabiğ/: ☜ **قابڵۆخ**

قابگارە /qabgare/: ☜ **قاب ـ٢**

قابل /qabil/: ئاوەڵناو. قابیل؛ قابلدار؛ قابیلدار؛ قابیلەت؛ بەرکەتی؛ شیاو 🇮🇷 شایستە؛ قابل

⊡ **قابل نەبون:** بێقابل بوون: ١. کەم یا بێبایەخ بوونی شتێ لە حاند کەسێکدا ‹پووڵ قابلی نییە با لاتەوە بێ!› ٢. نەبوونی عەقڵ و کارامەیی یان توانست و لێهاتوویی بە هۆی ڕژدی یان ترسەوە ‹دە ڕۆژ بێکار بوو، قابلی نەبوو یارمەتییەکمان بدات› 🇮🇷 ١. قابل نداشتن ٢. وجودش را نداشتن

قابل نەزانین: بایەخ پێ نەدان؛ قەدر نەزانین ‹قابلمان نازانی هەواڵێکمان بپرسی؟› 🇮🇷 قابل ندانستن؛ ارزش قایل نبودن

قابلدار /qabildar/: ☜ **قابل**

قابلۆخ /qablox/: ناو. ١. سەرپۆشی دەفر ٢. قاپلۆخ؛ تێکولّی هەر شتێ 🇮🇷 ١. درپوش ظرف ٢. پوسته

قابلەمە /qableme/: ناو. ١. قابلّەمە؛ قاولەمە؛ قاملەمە؛ قاملەوە؛ قاوەلەمە؛ چان چیلک؛ چانچگ؛ قوشقانە؛ دەفرێکی سەرداری خەڵەڵە بۆ چێشت لێنان ٢. مەکووک؛ ماکۆ؛ ئامرازێکی مەکینەی دروومانە، غەرغەرەی لە سەر دادەنرێ 🇮🇷 ١. قابلمه ٢. ماکو

قابڵۆخ /qabłox/: ناو. قابغ؛ قاپۆڕ؛ جێ بارووتی فیشەک 🇮🇷 پوکه

قابڵەمە /qabłeme/: ☜ **قابلەمە ـ١**

⊡ **قابڵەمە کردن:** ١. دیواری خشتی کاڵ بە کەرپووچ ڕووکێش کردن ٢. *[کنایه]* پینە بە سەردا گرتن 🇮🇷 ١. دیوار خشتی را با آجر پوشاندن

٢. پینه بر رویه زدن

قابۆره / qabore/: ☜ **قاپۆڕه**

قابور / qabûr/: ناو. ئەشکەولەت؛ سوالـەتەشـکاو ☰ سُفال شکسته

قابول / qabûl/: ناو. پلووسک؛ پلوور ☰ ناودان

قابیز / qabîz/: ناو. ئیزراییل؛ قـابز؛ قـابێز؛ قـافیز؛ فریشتەی گیان کێشان ‹به جـاهی خـۆت مـەنازە، ڕۆستەمی، قابیز له ڕێتایه/ ئەگەر سەد شاهی چینیش بی، کشێکت هاته بەر، ماتی «بێخود»› ☰ عزرائیل

قابیل / qabîl/: ☜ **قابل**

⊡ **قابیل بون**: شیاو بوون؛ جێی بڕوا کـردن یـان وەرگرتن بوون ‹هیچ قابیله تـۆ شـتی وا ئاسـایی نەزانی؟!› ☰ قابل قبول بودن

قابیل دیتن: به قابیل زانین ‹له جەیبمـدا ئەگـەر یەک پاره شک نابەم، چ پەروامه؟/ خودا گەر قابیلی دیبم هەتا سەر جەیبی سەدپارەم «مـەحوی»› ☰ لایق دانستن

به قابیل زانین: ☜ **قابیل دیتن**

قابیلدار / qabîldar/: ☜ **قابل**

قابیله / qabîle/: ناو. مامان؛ پیرک؛ مـاهوو؛ ژنـێ که له زاندا ئاریکاریی دایک دەکا ☰ ماما

قابیلەت / qabîlet/: ☜ **قابل**

قابیلی / qabîlî/: ئامراز. شـیاوی؛ هێـژای ‹قـابیلی وتن؛ قابیلی بەزەیی› ☰ قابلِ؛ شایستەی

قاپ^{1} / qap/: ناو. ١. قـاب؛ جـگ؛ مـیچ؛ چـوو ٢. دەفری بەردەستان ٣. بەلەک؛ پـووز ٤. قـاپووره؛ گوێزینگ؛ قاب؛ جێگەی جگ له پادا ٥. پـارووی زل؛ تیکەی گەوره ٦. چوارچێوه ٧. قـاب؛ کـالان ٨. گرێی قامیش ٩. قسەی بنشڕ ١٠. قەپ؛ گاز به ددان ١١. قاپی؛ بارەگـا ‹گریـان و شـین دادت نـادا/ هـەی ڕووڕەش لـه قـاپی خـوادا! «هـەژار، بـۆ *کوردستان*»› ☰ ١. شتالنگ؛ قاب ٢. ظرف غذاخوری ٣. ساق پا ۴. قـوزک پـا ۵. لُقمـەی بـزرگ ۶. قـاب؛ چهارچوب ۷. نیام ۸. بند نی ۹. حـرف مُفـت ١٠. گـاز (دندانی) ١١. بارگاه

⊡ **قـاپ قـەوی کـردن**: *[پـلار]* شـەرم شـکان و ڕووهەڵماڵیان ‹تازه وا قاپی قەوی کردووه، گـوێ بـه کەس نادا و شەرم له کەس ناکا› ☰ پُررو شدن

قـاپ گـرتن: ١. پـا گـەزتن ٢. *[کنایـه]* شـەڕ فرۆشتن؛ کێشه تێهالانـدنی بـەخۆڕایی ٣. ده چوارچێوه گرتن؛ قاب کردنی وێنـه ☰ ١. پـا را گزیدن ٢. شر به پا کردن ٣. قاب گرفتن

خستته قاپ: ده قاپ گرتن ☰ قاب گرفتن

قاپ^{2}: پێرۆ. ← **قڕقاپ**

قاپئاوێنـه / qap'awêne/: نـاو. وەنـەدی؛ سندۆقجام ☰ جعبەی شیشەای

قاپاخ / qapax/: ناو. قـەپاخ؛ قـەپاغ؛ قـەباخ: ١. سەردەفـک؛ سەرپۆشـی دەفـر ٢. قالـپاخ ☰ ١. سرپوش ظرف ٢. قالپاق

قاپار / qapar/: ناو. گاز؛ گەز؛ قـەپ؛ کـاری هـەر دوو ڕێزه ددان لێ توند کردن ☰ گاز (دندانی)

قاپارگه / qaparge/: نـاو. پشـت گوێزنـگ؛ لای خوارووی بەلەک ☰ پایین ساق

قاپان^{1} / qapan/: چاوگ. ١. خـۆ هەڵکێشـان ٢. ☜ **قاپین** ☰ ١. خودستایی کردن ٢. ☜ **قاپین**

قاپان^{2}: ناو. ١. قاپانـه؛ قاپانـێ؛ قـاپێن؛ قـاچێن؛ میچێن ٢. ☜ **قەپان-١** ☰ ١. قـاببـازی ٢. ☜ **قەپان-١**

قاپان^{3}: ئاوەلناو. خۆبەزلزان؛ بەدەعیه ☰ مُتکبر

قاپانچی / qapançî/: نـاو. قـەپانچی؛ قەپانـدار ‹قاپانچی نەوشی وه گونم دلی تـووقی! «مەسـەل»› ☰ ترازودار

قاپاندن / qapandin/: ☜ **قاپین**

قاپانه / qapane/: ☜ **قاپان**^{2}**-١**

قاپانی / qapanî/: ناو. فیز و بادیهەوایی ☰ تکبُر

قاپانێ / qapanê/: ☜ **قاپان**^{2}**-١**

قاپاوێژ / qapawêj/: ئاوەڵناو. تایبەتمەندی مرۆ یان حەیوانێ کە لە ڕۆیشتنا قاپی پای وێک دەکەوێ ☰ ویژگی انسان یا حیوانی کە در راه رفتن قوزک پاهایش بە هم می‌خورند

⊡ **قاپاوێژ کردن**: وێک کەوتنی قاپی پێ لە ڕۆشتندا ☰ برخورد کردن قوزک‌های پا با هم، هنگام راه رفتن

قاپچی[1] / qapçî/: ناو. قاپیەوان؛ قاپیوان؛ قاپێوان؛ دەرکەوان ‹ژنەم جارووکیش خوەم قاپچی دەرم/ وە فەسڵ زمسان وەفرپاکەوکەرم! «شامی»› ☰ دربان

قاپچی[2]: ئاوەڵناو. ١. شت‌ڕفێن ٢. کارامە لە قاپێندا ☰ ١. رُباینده ٢. ماهر در قاب‌بازی

قاپڕەش / qapřeş/: ئاوەڵناو. ١. کوێتی دامێن تاریک کە جومگەی دەستی ڕەش بێت (ئەسپ) ٢. *[کینایە]* پێ‌ڕەش؛ بەدودم؛ تاڵە؛ قۆشمە ☰ ١. کُمیت مچ دست سیاه (اسب) ٢. بدیُمن

قاپشۆ / qapşo/: ناو. قاپشۆر؛ قاپشۆه: ١. کەسێ کە قاپ دەشوا ٢. *[کینایە]* دەس‌وپا؛ نۆکەر و کارەکەر ☰ ١. ظرفشوی ٢. کلفت و نوکر

قاپشۆر / qapşor/: ناو. ١. ☜ **قاپشۆ** ٢. فەراخشۆ؛ دەسرەیەک کە دەفری پێ پاک دەکەنەوە ☰ ١. ☜ **قاپشۆ** ٢. پارچەی تمیز کردن ظروف

قاپشۆه / qapşoh/: ☜ **قاپشۆ**

قاپشین / qapşîn/: ناو. قاپشینکە؛ گیایەکی گەڵاپانی سپی‌واشە، لە دیم و زیاتر لە نێو بێستانە گرکە دەڕوێ، گوایە دەرمانی باڵووکە ☰ گیاهی است

قاپشینکە / qapşînke/: ☜ **قاپشین**

قاپقاپ / qapqap/: ناو. پاپووچەی لە دار؛ شمکی دارین ☰ دمپایی چوبین

قاپقاپۆکە / qapqapoke/: ناو. خەربەنگ؛ گیایەکە دانەکەی بۆ ددان‌ئێشە بە کار دێنن ☰ گیاهی دارویی

قاپک / qapik/: ناو. پەنامی قاپی پێ ☰ ورم قوزک پا

قاپکزێنە / qapk(i)zêne/: ناو. قاپکەوڵە؛ گیایەکی گوڵ زەردی سپی‌واشەیە لە چێشت دەکرێ ☰ نوعی سبزی آشی

قاپکەوڵە / qapkew(i)łe/: ☜ **قاپکزێنە**

قاپگر / qapgir/: ئاوەڵناو. ١. تایبەتمەندی سەگێ کە پا دەگەزێ ٢. *[کینایە]* بەدفەڕ ☰ ١. پاچەگیر (سگ) ٢. موذی

قاپڵۆخ / qapłox/: ناو. ١. تێکوڵ؛ تۆکڵ ٢. ڕەقە پێستی وشکەوە بوو ‹قاپڵۆخی کیسەڵ› ☰ ١و٢. پوستە

قاپوقاپۆڕ / qap û qapoř/: ناو. خرتکەوپرتکە؛ خروپری ناو ماڵ ☰ خرت‌وپرت

قاپوقاچاخ / qap û qaçax/: ☜ **قاپوقاچاغ**

قاپوقاچاغ / qap û qaçağ/: ناو. قاپوقاچاخ؛ قاپوقنجاڕ؛ دەفر بەگشتی ‹هەر ئەو ئێوارە، مەنجەڵ و قاپوقاچاغ و برینج و ڕۆن و زۆر شتی پێداویست گەیشتە مزگەوت «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ ظرف و ظروف

قاپوقنجار / qap û qincar/: ☜ **قاپوقاچاغ**

قاپوقنجاڕ / qap û qincař/: ☜ **قاپوقاچاغ**

قاپۆ / qapo/: ناو. ١. قاپۆک؛ ئاوماڵک؛ ئەو شتانەی لافاو ڕایداون و خستوونیە کەنار چەم ٢. نیاز؛ ئاتاجی ☰ ١. سیل‌آورد ٢. احتیاج

قاپۆر / qapor/: ☜ **قەپوو-٢**

قاپۆرەفیشەک / qaporefîşek/: ☜ **قالك**

قاپۆڕ / qapoř/: ☜ **قابڵۆخ**

قاپۆڕە / qapoře/: ناو. قابۆرە؛ داری لە بەر کۆنی پواو ☰ درخت کُهنسال پوسیده

قاپۆک / qapok/: ☜ **قاپۆ-١**

قاپۆلکە / qapolke/: ناو. کاسێت؛ قاپیلکە؛

قاپلۆخ؛ بەرگی ڕەق و ئەستووری هەر شتێک زۆرتر بۆ پاراستن و بەرگری ▤ کاست؛ قاب

قاپووت / qapût/: ناو. ١. فەرەنجی؛ فەرەجی؛ پۆشەنی بێباڵی بەرگن ٢. باڵتۆ؛ باڵتە؛ ساقۆ؛ بالاپۆشی لە قوماشی ئەستوور ٣. سێ جارە بردنەوەی یاری مەحبووس لە نەردێندا ▤ ١. نوعی بالاپوش نمدی ٢. پالتو ٣. سوم برد در بازی محبوس تخته نرد

قاپووچکە / qapûçke/: ☜ **قاپوولکە**

⊡ **قاپووچکە داگرتن:** ١. تیکەی بەحری لە ماس دان؛ پاروەی وەک چەمچە لە ماست گرتن ٢. *[کینایە]* لە باری دەسکەوت و داهاتەوە ئارخەیان بوون ‹لە کۆزی کاران بڕوانە و قاپووچکە لە ماست داگرە! «مەسەل»› ▤ ١. لُقمەی کفچەیی بە ماست زدن ٢. از لحاظ درآمد آسودەخاطر بودن

قاپوورە / qapûre/: ☜ **قاپ١ ـ٤**

قاپووڕە / qapûře/: قاپۆڕ؛ قابلۆخ؛ توێکڵە ‹لەو گوللەبارانەدا قاپووڕە مووشەکێک (فیشەکێکی زل) لە بەردێک هەڵبەزییەوە و کەوتە ناومان «هەژار، *چێشتی مجێور*»› ▤ پوستە

قاپوولکە / qapûlke/: ناو. قاپووچکە؛ قاپیلکە؛ قەمچۆک: ١. دەفری زۆر پچووک ٢. پاروەی وەک چەمچە بۆ ماست ▤ ١. ظرف کوچک ٢. لُقمەی کفچەیی برای ماست

قاپوولە / qapûle/: ناو. گوێزنگ؛ قاپی پێ ▤ قوزک پا

قاپە / qape/: ناو. *[پلار]* قسەی زل و بێمانا ▤ حرف‌های گُندە و بی مُحتوا

قاپەڕەقە / qapeřeqe/: ناو. سەری گوێزنگ ▤ سر قوزک پا

قاپەکەوڵە / qapekewłe/: ناو. قەیتەران؛ گیایەکە بۆ دەرمان دەشێ ▤ گیاهی دارویی

قاپی / qapî/: ☜ **قاپیە**

قاپیلک / qapîlik/: ☜ **قاپێلك**

قاپیلکە / qapîlke/: ☜ **قاپوولکە**

قاپین / qapîn/: چاوگ. تێپەڕ. //قاپیت؛ دەقاپی؛ بقاپە// قاپان؛ قاپاندن؛ قاچاندن؛ ڕفاندن ▤ قاپیدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەقاپین

قاپیوان / qapîwan/: ☜ **قاپچی١**

قاپیە / qap(i)ye/: ناو. قاپی؛ درگا ▤ دروازە

قاپیەوان / qapyewan/: ☜ **قاپچی١**

قاپێلک / qapêlik/: ناو. قاپیلک؛ تێخولی بەتاڵی شت ▤ پوستەی توخالی

قاپێلکەسەر/ qapêlkeser/: ئێسکەسەر؛ کەللەسەر ▤ جُمجُمە

قاپێن / qapên/: ☜ **قاپان٢ـ١**

قاپێوان / qapêwan/: ☜ **قاپچی١**

قات١ / qat/: ناو. ١. ئەوەندە؛ ئەندازە؛ بەرانبەر ‹دوو قاتی ئەو دەبی، عەیب نییە لێ دەترسی؟› ٢. نهۆم ‹خانووەکەی دووقاتە؛ لە قاتی سەرەوە دانیشتووە› ٣. قەد؛ دەست لە بەرگ و نوێن ٤. دەم؛ سات؛ کات ‹ئەو قاتە لاو بووم› ٥. قاد؛ مەیدانی جەنگ و کایە ٦. چین؛ ناو دوو توێ ‹لە قاتی کەواکەیدا شاردبوویەوە!› ٧. قاد؛ خاک؛ زەوی ▤ ١. برابر ٢. طبقە ٣. دست (لباس و رختخواب) ۴. هنگام ۵. میدان ۶ لا؛ لایە ۷. زمین؛ خاک

قات٢: ئاوەڵناو. قاتی؛ قەحت؛ کولپ؛ تایبەتمەندی شتێک کە بە هیچ جۆر دەست نەدا ‹کلاو قات بوو، ئەم تەپکەت ساند؟!› ▤ قحط

⊡ **قات بون:** قت بوون؛ نەبوون ‹لەبەر حوکمی نیگایا قاتە هوشیار/ هەتا چاوی بکا بڕ، مەستە، هەر مەست «مەحوی»› ▤ قحط بودن

. قات٣: پاشەوشە. نهۆم ‹دووقات؛ چەندقات› ▤ ـ طبقە

قاتر / qatir/: ناو. قانتر؛ ئەستر؛ هەستر؛ هەسەرە؛ ئێستر؛ یەستر؛ هێسر؛ هێستر؛ بزی؛ توڕ؛ چاڤری؛

چاروای دووڕەگەی لە نێرەکەر و ماین کە نەزۆک و بەهێزە و بۆ سواری و بار بردن دەبێ ≡ استر؛ قاطر

قاترچی / qatirçî/: ناو. خەربەندە؛ ئولاخدار ≡ چاروادار

قاترداشاغی / qatirdaşağî/: ناو. ئاڵووبخارا؛ جۆرێ هەڵووژەیە وشککراوەکەی بۆ چێشت دەبێ ≡ آلوبخارا

قاتغ / qatiğ/: ناو. سپیایی؛ سپیاتی؛ شیرەمەنی ≡ لبنیات

قات . قات / qat qat/: ئاوەڵناو. ١. تمتمان؛ تمتم ٢. نهۆم لە سەر نهۆم ≡ ١. زمین سنگی طبق ـ طبق ٢. چند طبقه

قاتڵ / qatił/: ئاوەڵناو. ١. مرۆکوژ ٢. /کنایه/ ترش؛ تورش ≡ ١. قاتل ٢. تُرش‌مزه

⊡ **بونە قاتڵی شتێ**: /پلار/ تەواو خواردن یا لە نێو بردنی شتێ ≡ تمام چیزی را خوردن یا نابود کردن

قاتم / qatim/: ناو. کاری لێک بەستنی گیاندار ≡ عمل به هم بستن حیوانات

قاتمە / qatme/: ناو. ١. داموس؛ داموسک؛ مووی کلکی یەکسم ٢. پرێسکە؛ پریاسکە؛ پرێزگ ٣. گلۆڵە بەن ≡ ١. موی دُم ستور ٢. بُقچه‌ی کوچک ٣. گلوله نخ

قاتمەبەن / qatmeben/: ناو. گشتەکی هۆندراو لە داموس (مووی کلکی یەکسم) ≡ قاتمەبند؛ ریسمان موین

قاتوقڕ / qat û qiř/: ☜ **قاتوقڕی**

قاتوقڕی / qat û q(i)ři/: ناو. قاتی؛ قاتوقڕ؛ قاتیوقڕی؛ قەتی؛ گرانی و گیر نەهاتن (بەتایبەت بۆ بژیو) ≡ قحطی

قاتوقەیماخ /qat û qeymax/: ناو. قاتوقەیماخی؛ نیوەنمەک؛ هەویری زۆر سوێر بۆ سەر کوان ≡ خمیر شور برای نرم کردن دُمل

قاتوقەیماخی/ qat û qeymaxî/: ☜ **قاتوقەیماخ**

قاتۆر / qator/: ناو. تەختەی دارەڕا ≡ تخته الوار

قاتۆرک / qatorik/: ناو. ١. لقی هەرەناسکی دار ٢. لاسکی لاولاو ≡ ١. شاخه‌ی بسیار نازک درخت ٢. شاخه‌ی پیچک

قاتۆڵی / qatołî/: ناو. ڕوبی هەنار؛ ڕب هەنار ≡ رُب انار

قاتە١ / qate/: ناو. ١. گوڵی دارووجان ٢. داسوولکەی خەلە ٣. تێکوڵی چەڵتووک ٤. نیوە؛ نیمە؛ نیقە ‹قاتەی بەهار بوو هاتەوە› ≡ ١. خوشه‌ی کدرم ٢. پُرز خوشه‌ی غله ٣. پوسته‌ی برنج ۴. نیمه

قاتە٢: ئاوەڵناو. قاتی؛ دڵخۆش؛ ڕازی؛ ڕەزامەند ≡ خوشنود

قاتەلێوە / qatelêwe/: ☜ **خاکەلێوە ـ ٢**

قاتەولێوە / qate w lêwe/: ☜ **خاکەلێوە ـ ٢**

قاتی١ / qatî/: ☜ **قاتوقڕی**

قاتی٢: ئاوەڵناو. ١. تێکەڵاو ٢. دڵخۆش؛ ڕازی ٣. /مەجاز/ تایبەتمەندی کەسێ کە تێکچووە و خۆی پێ ڕاگیر نابێ ≡ ١. آمیخته ٢. خوشنود ٣. قاتی

ـ **قاتی**٣: پاشوشە. نهۆمی؛ بە نهۆم ‹قەسری سێقاتی قەت بینا نەکرد/ هەناسەسارد بوو تا ئەو ڕۆژەی مرد «قانع»› ≡ طبقه؛ طبقه‌ای

قاتیوقڕی / qatî w q(i)ři/: ☜ **قاتوقڕی**

قاج / qac/: ناو. ١. کاج؛ کاژ؛ کاژی ٢. ☜ **قاد** ≡ ١. کاج ٢. ☜ **قاد**

قاجوج / qacuc/: ناو. پەرداخی گڵێنە ≡ لیوان سُفالین

قاچ / qaç/: ناو. ١. دوو؛ کلک؛ دووچکە ٢. پا؛ پێ ‹قاچ، پێڵاوی خۆی نەناسێتەوە «مەسەل»› ٣. پووز و بەلەک ٤. بەردی بازەڵێن ٥. جگ؛ جک؛ قاپوورە ٦. زەقایی؛ زۆپی ٧. دارێکی دڕکاوییە ≡ ١. دُم ٢. پا ٣. ساق ۴. شن بازی ۵. قاب؛ شتالنگ ۶

برجستگی ۷. درختی خاردار

قاچاخ١ / qaçax/: ناو. قاچاغ؛ قەچاخ: ١. بەچکە حوشتری دووساڵە ٢. کاری دژی دەستووری دەوڵەت ٣. کەسێ کاری دژی دەستووری دەوڵەت دەکا ٤. ماڵ یان شتێ کە کڕین و فرۆشتنی بەرانبەر بە دەستووری دەوڵەت نییە 🇮🇷 ۱. بچه شتر دوساله ۲. کارِ قاچاق ۳. کسی که کار خلاف قانون انجام می‌دهد ۴. اموال قاچاق

قاچاخ٢: ئاوەڵناو. قاچاغ؛ قەچاخ: ١. دۆخی کەسێ کە لە ترسی دەوڵەت خۆی شاردۆتەوە ٢. تۆراو؛ تاربووگ ‹ماوەیەکە لێمان قاچاخە› ٣. ڕەووەک؛ قوشقی ٤. ناڕەوا بە پێی دەستوور 🇮🇷 ۱. تحت تعقیب ۲. رمیده ۳. رموک ۴. قاچاق

قاچاخ٣: پێرۆ. ← **قاپوقاچاخ**

قاچاخچی / qaçaxçî/: ناو. قەچاخچی؛ سەوداگەری ماڵی قاچاخ 🇮🇷 قاچاقچی

قاچاخە / qaçaxe/: ناو. بێچووە گامێشی دوو ساڵانە 🇮🇷 بچه گاومیش دو ساله

قاچاخی١ / qaçaxî/: ئاوەڵناو. نهێنی هاتوو ‹تەلەڤیزیۆنی قاچاخی› 🇮🇷 قاچاقی

قاچاخی٢: ئاوەڵکار. بە شێوەی نهێنی؛ بە دزی ‹قاچاخی دێت و دەڕوا› 🇮🇷 قاچاقی

قاچاغ / qaçağ/: ☜ **قاچاخ**

قاچان١ / qaçan/: چاوگ. ڕا کردن؛ هەڕا کردن 🇮🇷 دویدن

قاچان٢: ئاوەڵناو. بزۆز؛ نائارام 🇮🇷 ناآرام

. قاچان٣: پاشەوشە. شتڕفێن 🇮🇷 رباینده

قاچاندن / qaçandin/: چاوگ. ١. ☜ **قاپین** ٢. ڕاکردن 🇮🇷 ۱. ☜ **قاپین** ۲. دویدن

قاچانێ / qaçanê/: ☜ **قاپان**١_١

قاچاو / qaçaw/: ناو. زەوینی دژاو؛ زەوینی بەرز و نزم کە ئاودێری دژوارە 🇮🇷 زمین پست و بلند که آبیاریش دشوار است

قاچقوڵە / qaçqułe/: ئاوەڵناو. پێکورت؛ پاکوڵ؛ پێکوڵ 🇮🇷 پاکوتاه

قاچک / qaçik/: ناو. ١. پاچەی حەیوان لە چێشتی سەروپێدا ٢. خێزەرە؛ ئاڵاش؛ هەژگ؛ گەڵا و چڵووی سەر دارەڕا ٣. چرپی هەڵاشی خانوو؛ چرۆی سەر بانەڕا کە وە بن پووش و پەڵاش دەدرێ و قوڕەبان دەکرێ ٤. قاچ؛ دوو؛ کلک ٥. قارچک؛ کارگ ٦. قاژک؛ جۆرێک جەوی لە ڕیشەی شنگ 🇮🇷 ۱. پاچه ۲. انبیره ۳. چوبک‌های انبیره ۴. دُم ۵. قارچ ۶. قندرون؛ نوعی سقز گیاهی

قاچنای / qaçnay/: چاوگ. قاپاندن 🇮🇷 قاپیدن

قاچوق / qaçoq/: ☜ **کەوچك**

قاچوقول / qaç û qul/: ناو. قولوقاچ؛ لنگ و لەتەر؛ پا و پل 🇮🇷 از زانو به پایین

قاچوقووچ / qaç û qûç/: ناو. سیرمەخۆری؛ شڕەخۆری 🇮🇷 دله‌دُزدی

▣ **قاچ و قووچ کردن**: بە فڕوفێڵ دزی کردن 🇮🇷 دله‌دزی کردن

قاچۆڕ / qaçoř/: ناو. کاری بژاردنی مەڕوماڵات بۆ پووشانە حەساو کردن 🇮🇷 سرشماری دام به قصد اخذ مالیات

قاچوو / qaçû/: ☜ **قەمچان**

قاچەشرمەکێ / qaçeşirmekê/: ناو. شەڕەپێلاقە 🇮🇷 لگدبازی

قاچەفڕێ / qaçef(i)řê/: ناو. پەلەقاژێ؛ کاری دەست و پێ لێدان بۆ دەرباز بوون 🇮🇷 تلاش مذبوحانه

قاچی / qaçî/: ناو. ١. ☜ **قەیچی** ٢. ڕووبەڕوو؛ بەرامبەر ٣. پێڵاو؛ پاپۆش 🇮🇷 ۱. ☜ **قەیچی** ۲. روبرو ۳. کفش

قاچیای / qaçyay/: چاوگ. ڕفێنران 🇮🇷 قاپیده شدن

قاچین / qaçîn/: ☜ **قاچینەوە**

قاچینەوە / qaçînewe/: چاوگ. قاچین؛ پاچین؛ پاچینەوە؛ لابردنی مووی سەر بەتایبەت بە قەیچی ☰ تراشیدن موی سر با قیچی

قاچێن / qaçên/: ناو. ١. ☜ **قەمچان** ٢. ☜ **قاپان^{2}-١**

قاحبە / qaĥbe/: ناو. *[ناشیرین]* قەحبک؛ قەحبە؛ قەخپە؛ قەهبک؛ بڤکێ؛ بەستۆکە؛ سۆزانی؛ جوننە؛ گوزلی؛ بەدناو؛ ژەە ☰ قحبە

قاحبەخانە / qaĥbexane/: ☜ **جندەخانە**

قاخ / qax/: ئاوەڵناو. چەماو؛ کۆم؛ داهاتوو ☰ خمیدە

قاخڵی / qaxłî/: ناو. قافلی؛ قافڵی؛ قاقڵی؛ کاخلی؛ کاژێلە؛ کاژێرە؛ گولەزەردە؛ گیایەکی لاسکسپی دەسچێنە، بە گەڵای هێلکەیی ساف و لقی ڕاستەوە کە گولێکی نارنجی، زەرد یان سوور دەکا، بۆ تام و جوانی لە کولێرەی دەدەن ☰ کاجیرە؛ گل رنگ

قاخڵیبەهارە / qaxłîbehare/: ناو. شەماڵ گێڕ؛ گیایەکە لە بنەماڵەی «چەترییەکان» بە ساقەتەی ئەستوورەوە کە یەک تا دوو میتر باڵا دەکا ☰ انجدان روقی

قاخنات / qaxnat/: ☜ **قاغنات**

قاخناک / qaxnak/: ☜ **قاغنات**

قاخە / qaxe/: ☜ **قەدەغە**

قاد / qad/: ناو. قاج: ١. زەمین؛ زەوی؛ هەرد ٢. خاک؛ قات ☰ ١. زمین ٢. خاک

⊡ **قادا شەڕ:** مەیدانی جەنگ ☰ میدان جنگ

قادبین / qadbîn/: ئاوەڵناو. قادناس؛ پسپۆڕ و شارەزای جەنگ ☰ جنگاور

قادرخانی / qadirxanî/: ناو. جۆرێ شووتی زۆر شیرینە، تووەکەی سپییە ☰ نوعی هندوانە

قادرمە / qadirme/: ناو. قاڵدرمە: ١. پلە؛ پلەکان ٢. پەیژە؛ نەردیوان ☰ ١. پلکان ٢. نردبان

قادڤین / qadvîn/: ئاوەڵناو. قادۆ؛ ئازا لە شەڕ ☰ جنگندە

قادناس / qadnas/: ☜ **قادبین**

قادۆ / qado/: ☜ **قادڤین**

قادوول / qadûl/: ناو. جەڕە و کووپەی زارتەنگ (بەتایبەت بۆ جێ پەنیر) ☰ بستوغە

قادی / qadî/: ناو. گەمەیەکی زارۆکانە ☰ از بازی‌های کودکان

قادێ / qadê/: ناو. ١. گۆڕەپان؛ زەوینی تەخت ٢. مەیدانی کایە ☰ ١. زمین هموار ٢. میدان بازی

قار^{1} / qar/: ناو. ١. نقار؛ خاک؛ تۆر؛ تووڕ؛ مت؛ جوونگ؛ بێزاری؛ دوزاخە؛ جاڕزی؛ دڵئێشاوی وا کە ببێتە هۆی پێکەوە قسە نەکردن یان نەمانی پێوەندی دۆستی ‹لوتفێ بە حاڵی من کە! وتم؛ ئەو وتی بە قار/ تۆ شێخی باخودا و ئەمن شۆخی ناخودا «مەحوی»› ٢. خەم؛ خەفەت ٣. دەی فەقێیان؛ جۆرێ حیسابی بە قامکان ٤. جیرەی فەقیران ٥. توانا؛ تاقەت ٦. غەزەب ‹حەک خوا قارت لێ گرێ هەی!› ☰ ١. قهر ٢. غم ٣. نوعی حساب انگشتی ۴. جیرەی روزانەی فُقرا ۵. تاب و توان ۶ غضب

⊡ **قار چوونە سکەوە:** *[مەجاز]* زۆر تووڕە و ناڕەحەت بوون ☰ کینە بە دل گرفتن

قار کردن: تۆران و نێوان بڕان ☰ قهر کردن

چوون بە قارا: قار کردن؛ تۆران ‹نەمردمایە هەتا ئەمزانی بۆچی/ چ ڕووی داوە لە من وا چوو بە قارا «عارف عورفی»› ☰ قهر کردن

قار^{2}: ئاوەڵناو. تۆراو؛ قارکردوو ☰ قهر

⊡ **قار بوون:** ‹لە پارەوە تا ئێستا قارن› ☰ قهر بودن

قارا / qara/: پێرۆ. ← **ئاراوقارا**

قاراغ / qarağ/: ☜ **قەراخ**

قاراو / qaraw/: ناو. شەونم؛ ئاونگ ☰ شبنم

قارپچۆک / qarp(i)çok/: ☜ **قارووچ**

قارپوز / qarpuz/: ناو. ١. گندۆرە؛ کاڵەک؛

خرچەی گەیشتوو ۲. سەرکڵاوەی لامپا ▤ ۱. خربُزه ۲. آباژور

قارپۆز / qarpoz/: ناو. زۆپی پێشەوەی زین ▤ قاچ زین

قارت / qart/: ناو. ددانە؛ ددانۆک؛ داڵبڕ؛ دیانە ▤ دندانه

قارچ / qarç/: ☜ **قارچك ـ١**

قارچک / qarçik/: ناو. ۱. کارگ؛ خارچ؛ خارچک؛ قارچگ؛ قاچ؛ قارچ؛ قاچک؛ ڕوەکی بێ‌ڕەگ و قەد و گەڵا و بێ‌ماکی کلورۆفیل کە ناتوانێ بۆ خۆی خواردەمەنی دابین بکا، لە سەر خاک و گیا و لەشی زیندەوەر یان پاشماوەی مردوو، بە یارمەتی تیشکی خۆر، وەکوو باکتری و کەڕوو دەژی ۲. ئێسقانی کلینچکە؛ پێشەی جوچکەسمت ▤ ۱. قارچ ۲. دنبالچه

قارچکەدارانە / qarç(i)kedarane/: ناو. خێزانە قارچکێکە وەک شی‌کەرەوەی سەرەتایی لە سەر دار، بەتایبەت داری شۆدار دەڕوێ، کڵاوێکی پان و بارۆشەیی هەیە ▤ قارچ صدفی

قارچکەگولانە / qarç(i)kegulane/: ناو. قارچکەمارانە؛ گوپسک؛ جۆرێ کارگە بۆ خواردن ناشێ ▤ نوعی قارچ سمی

قارچکەمارانە / qarç(i)kemarane/: ☜ **قارچکەگولانە**

قارچکی / qarç(i)kî/: ئاوەڵناو. کارگی: ۱. سەر بە قارچک ‹نەخۆشی قارچکی› ۲. بە شێوەی قارچک ‹ڕووەکی قارچکی› ▤ ۱و۲. قارچی

قارچگ / qarçig/: ☜ **قارچك ـ١**

قارچەجنانە / qarçec(i)nane/: ناو. پوەڵەکارگ؛ قارچکی دار؛ قارچکە جنۆکانە ▤ غاریقون؛ قارچ درختی

قارخ / qarix/: ناو. کەرتی سەوزی تێدا چاندن ▤ کَرتِ سبزیکاری

قارژنگ / qarjing/: ☜ **قرژانگ**

قارس¹ / qars/: ناو. کاری دادروون بۆ کورت کردنەوە ▤ عمل بردوختن برای کوتاه کردن

⊡ **قارس کردن:** کورت کردنەوە بە دروومان ▤ کوتاه کردن به روش دوخت

قارس²: ئاوەڵناو. قەڵس: ۱. تووڕە ۲. جاڕز ▤ ۱. خشمگین ۲. پریشان

⊡ **قارس بون:** جاڕز بوون ▤ پریشان شدن

قارس کردن: جاڕز کردن ▤ پریشان کردن

قارسەقول / qarsequl/: ☜ **قەرسەقول**

قارسی / qarsî/: ناو. پەسڵان؛ ڕۆژی قیامەت؛ ڕۆژی سەڵا ▤ روز رستاخیز

قارغ / qarığ/: ئاوەڵناو. دوورەتاو؛ لە ڕۆژدا تاریک (بۆ ژوور دەگوترێ) ▤ تاریک در روز (اتاق)

قارقارە / qarqare/: ناو. قاڕەسەهۆڵ؛ لەتە سەهۆلی دەگەڵ لافاوی بەهار ▤ تکەهای یخ شناور در سیلاب بهاری

قارقومە / qarqume/: ناو. گیایەکە دەیخۆن ▤ گیاهی خوراکی

قارلەزگ / qarlezig/: ئاوەڵناو. قینەون؛ بەقین؛ قین‌لەدڵ ▤ کینه‌توز

قارنان / qarnan/: ئاوەڵناو. پنتی؛ ڕژد؛ چکووس؛ چکوود؛ ڕەزیل؛ سەقیل ▤ خسیس

قارۆت / qarot/: ناو. کڵافەی دەزوو ▤ کلاف نخ

قارووتک / qarûtik/: ناو. قورقرۆک؛ کەڕەواڵە؛ سەمانەک؛ هەوێردە ▤ بلدرچین

قارووچ / qarûç/: ئاوەڵناو. *[پلار]* قارپچۆک؛ قاریت؛ قاڕقاڕۆک؛ قاڕوعەم؛ لەڕ و لاواز ▤ لاغرمُردنی

قارووش / qarûş/: ناو. گیایەکە ▤ گیاهی است

قارووشە / qarûşe/: ناو. گەسک لە چیلکەدار؛ گزگ لە توول ▤ جاروی ترکه‌ای

قاروونە / qarûne/: ناو. ۱. کرمی میوەی وشک ۲. مێرووی وردی خوری‌خۆر ▤ ۱. کرم میوه ۲. بید؛

حشرەی پشمخوار

قارەمان١ / qareman/: ناو. قەرەمان؛ پاڵەوان؛ پەلەوان: ١. کەلەمان؛ قادڤین؛ بەتڵ؛ کۆپەک؛ گورد؛ کەسێ کە لە وەرزش، کێبەرکێ یان شەڕدا سەر دەکەوێ ٢. کەسایەتی سەرەکی و هەرەگرینگی داستان، شانۆنامە یان فیلمنامە ☰ ١و٢. قهرمان

قارەمان٢: ئاوەڵناو. قەرەمان؛ دلێر؛ ئازا ☰ شُجاع

قارەمانانە١ / qaremanane/: ئاوەڵناو. وەک قارەمان ‹شەڕی قارەمانانەی پێشمەرگە› ☰ قهرمانانه

قارەمانانە٢: ئاوەڵکار. بە شێوەی قارەمان ‹قارەمانانە لە خاک و نیشتمانی بەرگری کرد› ☰ قهرمانانه

قارەمان پەروەری / qaremanperwerî/: ناو. ١. کار و ڕەوتی بار هێنان و پێگەیاندنی قارەمانان ٢. ڕەوتی سەرنج ڕاکێشان و دنە دانی خەڵک بۆ شوێن کەوتنی (پتر خەیاڵی) ☰ ١و٢. قهرمانپروری

قارەوانە / qarewane/: ناو. جۆرێ دەفری پچووکی مسی بۆ شێو تێکردن ☰ نوعی ظرف کوچک مسی

قاری / qarî/: ناو. مرۆڤێ کە دەقێک دەخوێنێتەوە، بەتایبەت قورئانخوێن ☰ قاری

قاریت / qarît/: ☜ **قاروچ**

قاریش / qarîş/: ☜ **قایش ـ٤**

قارین / qarîn/: چاوگ. ١. توانین؛ کارین؛ تانین؛ لە دەست هاتن ‹ئەز قارم ڤێ کارێ بکەم› ٢. پاڕانەوە؛ لاڵانەوە ☰ ١. توانستن ٢. لابە و التماس کردن

قاڕ١ / qař/: ناو. ١. نانی تۆپێن؛ کاری لێدانی تۆپ لە تۆپێندا ٢. شوورەیی؛ عەیب ☰ ١. ضربەی با چوب به توپِ بازی ٢. عیب

قاڕ٢: ئاوەڵناو. ئارام؛ ئۆقرەگرتوو ☰ آرام

قاڕ٣: دەنگ. دەنگی بەرزی باڵدار و پەز ☰ صدای بلند پرنده و گوسفند

قاڕ٤: پێرۆ. ← **قیڕوقاڕ**

قاڕاندن / qařandin/: چاوگ. تێنەپەڕ. //قاڕاندت؛ دەقاڕێنی؛ بقاڕێنە// ١. قاڕە کردن ٢. قیڕەوهەرا کردن؛ قیڕاندن ☰ ١. بع ـ بع کردن ٢. دادوقال کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەقاڕاندن

قاڕقاڕۆ / qařqařo/: ئاوەڵناو. زیقەزیقکەر ☰ جیغ‌جیغو

قاڕقاڕۆک١ / qařqařok/: ناو. ١. ☜ **قالاو** ٢. *[پلار]* هەلالەکەر؛ جاڕکێش؛ کەسێ کە بۆ شت فرۆشتن هەرا دەکا ☰ ١. ☜ **قالاو** ٢. جارچی

قاڕقاڕۆک٢: ئاوەڵناو. ١. ☜ **قاروچ** ٢. تایبەتمەندی مرۆ یا باڵدارێ کە زۆر دەقیڕێنێ ☰ ١. ☜ **قاروچ** ٢. جیقو (انسان یا پرنده)

قاڕقارە / qařqaře/: ناو. جۆرێ چەرخ بۆ کایەی منالان ☰ نوعی چرخ بازی بچه‌ها

قاڕقاڕێن / qařqařên/: ناو. قاڕێ؛ قاڕێن؛ قاڕە؛ یاری قاڕێن کە بە تۆپێکی بچووک لە وردە مووی ئاژەڵ دەکرێ ☰ توپ بازی با توپ کوچک از موی حیوانات

قاڕن / qařin/: ئاوەڵناو. زۆر بەزیقەزیق و هەراوهوریا ☰ شلوغ و پرهیاهو

قاڕنج / qařinc/: ناو. ١. قاڕنجە؛ پەراوێزی بەرگ و شمەک ٢. بەنی بابۆلەپێچ ☰ ١. سجاف ٢. بند قُنداق‌پیچ

قاڕنجە / qařince/: ☜ **قاڕنج‌ـ١**

قاڕنداشی / qařindaşî/: ناو. جۆرێک تووتنە ☰ نوعی توتون

قاڕنگە / qařinge/: ناو. شار لە یاری تۆپێندا ☰ سرِ میدان توپ بازی با چوب

قاڕنە / qařne/: ناو. تۆپی بچووکی دروستکراو لە خوری و موو بۆ یاری قاڕقاڕێن ☰ توپ کوچک ساخته شده از موی حیوانات برای بازی

قاڕوعەم / qař û 'em/: ☜ **قاروچ**

قاڕوقـووڕ / qař û qûř/: دەنگەناو. دەنگی تێکەڵاوی مەڕ و بزنی زۆر ■ غوغای گلە

قـاڕوون[١] / qařûn/: نـاو. ۱. *[کینایـه]* مـرۆی زۆر دەوڵەمەند ۲. بێشە و زەمەند ■ ۱. آدم ثروتمند ۲. بیشە و نیزار انبوە

قاڕوون[٢]: ئاوەڵناو. زۆر؛ زەحف ■ زیاد

قاڕە[١] / qaře/: ناو. ۱. قاڕقاڕێن؛ جـۆرێ تـۆپێن ۲. گێژی؛ وڕی ۳. قوڕنـە ■ ۱. نـوعی تـوپبـازی ۲. گیجی ۳. قارە

قاڕە[٢]: دەنگەناو. دەنگی هاواری بڕێک لە گیانەوەران (وەک: پەز، مراوی، سی، قەل و ...) ‹نە قاڕەی سـی و چریکەی باز و پەرکوور / نە دەنگی ئاسـمانی و شـادی شالوور «هێمن»› ■ صدای بلند برخی جانداران

قاڕەسەرێ / qařeserê/: ناو. سەرەگێژە و کاسی لە بەر گەرما ■ سرگیجە از گرما

قاڕەسەهۆڵ / qařesehoł/: ☜ **قارقارە**

قاڕەقـاڕ / qařeqař/: دەنگەناو. ۱. قاڕ ـ قاڕ؛ دەنگـی قەلەڕەش ۲. کارەکاڕ؛ دەنگی تێکڕایی پـەز ■ ۱. قارقار ۲. صدای دستەجمعی گوسفندان

⊡ **قاڕەقاڕ کردن:** قڕاندن ■ قار ـ قار کردن

قـاڕی / qařî/: نـاو. پیرێـژنی فـەڕتووت ■ پیـرزن لکنتە

قاڕیایۆ / qařyayo/: چاوگ. دەنگ هەڵبڕینی بزن ■ قاروقور کردن بُز

قاڕێ / qařê/: ☜ **قاڕقاڕێن**

قاڕێن / qařên/: ☜ **قاڕقاڕێن**

قـاز / qaz/: نـاو. غـاز؛ خاسەسـی؛ باڵـندەیەکی مەلەوانـە، لـە خێـزانی قازەکـان و تۆرەمـەی وەردەک، نزیـک ۷۵ تـا ۸۵ سـانتیمیتـر دەبـێ، کۆچەرە و بە دەستە دەگەڕێن و لە ناو قـامیش و جەگەندا هێلانە ساز دەکەن ■ غاز خاکستری

⊡ **قاز لەوەڕاندن:** *[کینایه]* پا لـە پـەین دان؛ مـێش خەساندن؛ بێ کاروبار بوون ■ غاز چراندن

قازاخ[١] / qazax/: ناو. چەکداری دەوڵەت ■ نظامی

قـازاخ[٢]: ئاوەڵـناو. ۱. پـاک؛ خـاوێن ۲. زەریـف؛ پەسند ۳. عازەب؛ سەڵت؛ بێهاوسەر ■ ۱. پاکیزە ۲. زیبا ۳. مُجرد

قـازان / qazan/: نـاو. ۱. ☜ **قازانـگ** ۲. ☜ **قازانج**

قـازانج / qazanc/: نـاو. قـازان؛ قانجـاز؛ قـانزاج؛ قانزان؛ قەزانج؛ دەسـکەوت؛ بـەهرەی سـەودا ■ سود معاملە

⊡ **قازانج کردن:** بەهرە دەسکەوتن ■ سود بردن

قازانچە / qazançe/: ناو. بەرۆشی چکۆڵە ■ دیگ مسی کوچک

قـازانچی / qazançî/: نـاو. قـەزانچی؛ مسـگەر ■ مسگر

قازانقوڵفی / qazanqułfî/: نـاو. قازانقۆڵی؛ دەرزی بەرکۆژە ■ قزنقُفلی

قازانقۆڵی / qazanqołî/: ☜ **قازانقوڵفی**

قازانگ / qazang/: نـاو. قـازان؛ بـەرۆش ■ دیـگ مسی

قازانەسەر / qazaneser/: نـاو. *[باوەڕی کـۆن]* دێـوی خەیاڵی کە منداڵیان پێ دەترساند ■ لولوخورخورە

قـازفڕەفڕ / qazf(i)řefiř/: ناو. گەمەیەکە منـداڵان دەیکەن ■ از بازیهای کودکان

قازڤان / qazvan/: ☜ **قازەوان**

قازقولەنگ / qazquleng/: ☜ **قازیقولنگ**

قازقولینگ / qazqulîng/: ☜ **قازیقولنگ**

قازک / qazik/: ناو. مەنجەڵی پچـووکی قوڵـفدار؛ بەرۆشی پچـووکی بـە دەسـک ■ دیـگ کوچـک دستەدار

قازلاخ / qazlax/: ☜ **قازڵاخی**

قازڵاخ / qazłax/: ☜ **قازڵاخی**

قـازڵاخی / qazłaxî/: ناو. قازلاخ؛ قازڵاخ؛ قـازەلاخ؛ قازەڵاخ؛ قازەلاخی؛ چوڕە؛ کڵاوکووڕە؛ سۆفیەقیتە

▤ چکاوک

قازم / qazim/: ناو. بەن لە کووروو؛ ڕیس لە تووکەوردەی بن خوری ▤ ریس از کُرک

قازمانە / qazmane/: ناو. جۆرێ ئاڵووچە ▤ نوعی آلو

قازمە / qazme/: ☜ **قوڵنگە**

قازمەکی / qazmekî/: ناو. بەرێکی پچووکی دار مازوو ▤ ثمری ریز از مازوج

قازوقوڵەنگ / qaz û quleng/: ☜ **قازیقوڵنگ**

قازەقوڕە / qazequře/: ناو. میلەگورگانە؛ گیایەکە ▤ گیاهی است

قازەلاخ / qazelax/: ☜ **قازڵاخی**

قازەڵاخ / qazełax/: ☜ **قازڵاخی**

قازەڵاخی / qazełaxî/: ☜ **قازڵاخی**

قازەڵانە / qazełane/: ناو. سی‌کوێرە؛ باڵندەیەکە لە تیرەی قازەکان ▤ غاز پا زرد

قازەن / qazen/: ناو. دەسک و گوڵ لە چەڵتووکجاڕ ▤ عمل دسته کردن خوشەی شالی

قازەوان / qazewan/: ناو. قازڤان؛ شوانی قاز ▤ غازچران

قازی / qazî/: ناو. دادوەر؛ داوەر؛ دادپرس؛ کەسێ کە بە شکاتی خەڵک ڕادەگا ▤ قاضی

قازیاخە / qaz(i)yaxe/: ناو. قازیانە؛ لێشرێ؛ مەوەنوس؛ گیابەلەکی؛ گیادۆکولیو؛ ڕووەکێکی بەهاری بە گەڵای پان و گوڵی سپی و بەری ورد و ڕەشەوە، بۆنخۆشە و بە کوڵاوی دەخورێ و بۆ دەرمانی نەخۆشی پێستیش بەکار دێ ▤ قازایاغی

قازیانە / qaz(i)yane/: ☜ **قازیاخە**

قازیسوور / qazîsûr/: ناو. کەرەنگ؛ سوورەقورینگ ▤ فلامینگو

قازیقولەنگ / qazîquleng/: ☜ **قازیقوڵنگ**

قازیقوڵنگ / qazîqułng/: ناو. قازقولینگ؛ قازقولەنگ؛ قازیقولینگ؛ قازیقولەنگ؛ قازیقوڵەنگ؛ قورنگ؛ قورینگ؛ قولنگ؛ قولینگ؛ قوڵنگ؛ قوڵەنگ؛ قوڵینگە؛ قەتارقوڵینگ؛ شینەقورینگ؛ کوڵنگ؛ قورینگی گۆزەڵێ؛ تۆرەمە باڵندەیەکی کێوین، بە لەش و مل و باڵ و لاقی درێژ و دەندووکی بڵیند و ئەستوورەوە، لە سەر زەوی هێلانە دەکەن و دوو جۆریان هەیە: شینەقورینگ و قرقڕ ▤ دُرنا

قازیقوڵەنگ / qazîqułeng/: ☜ **قازیقوڵنگ**

قازیقوڵینگ / qazîqułîng/: ☜ **قازیقوڵنگ**

قاژ^{1} / qaj/: ناو. ١. ☜ **قەلەڕەش** ٢. ☜ **قاش ـ٢و٣** ٣. نقێم؛ قاش؛ خاش؛ بەردی ڕازاوەی سەر ئەنگوستیلە ٤. برۆ؛ بەرم؛ خەتەمووی بان چاو ▤ ١. ☜ **قەلەڕەش** ٢. ☜ **قاش ـ٢و٣** ٣. نگین ۴. ابرو

قاژ^{2}: پێرو. ← **قیژوقاژ**

قاژدەرە / qajdere/: ☜ **قەلەڕەش**

قاژر / qajir/: ناوەڵناو. زۆر گرینۆک ▤ همیشه گریان

قاژقاژ^{1} / qajqaj/: ☜ **قاژقاژە**

قاژ. قاژ^{2}: ☜ **قاش ـ قاش**

قاژقاژە / qajqaje/: ناو. قاژقاژ؛ کەندەسمە؛ ڕەنگالە؛ ڕەنگڕێژە؛ هەنگ‌چنە؛ هەنگ‌خۆرە؛ باڵدارێکی ڕەنگاوڕەنگی لە چۆلەکە گەورەترە، زۆر خێرا دەفڕێ، ئافەتی گیانی هەنگە و ڕۆژێ تا چل دانەیان لێ دەخوا ▤ زنبورخوار

قاژک / qajik/: ناو. ١. بنێشت؛ چەقەقەی جاوین ٢. چەقە؛ قاچک؛ جۆرێک جەوی لە ڕیشەی شنگ ٣. *[شوورەیی]* قەوچە؛ کاری دەم لێکدانی ماکەر ▤ ١. سقز بُنه ٢. آدامس ٣. عمل دهان باز و بسته کردن ماده خر

▣ **قاژک چوون** *[شوورەیی]* قەوچە کردن؛ دەم لێکدانی ماکەر لە ژێر نێرەکەردا ▤ دهان باز و

بسته کردن ماده خر هنگام جفتگیری

قاژنگ / qajing/: ☜ **قرژانگ**

قاژنگە / qajinge/: ناو. مل؛ ملە؛ جۆبرک 🇮🇷 آبدُزدک

قاژنگی / qajingî/: ☜ **قرژانگ**

قاژ و قیژ / qaj û qîj/: دەنگەناو. قیژ و هۆڕ ‹لە قاژ و قیژان لە پەلەقاژان/ دەنووک داچەقان دلان دەهاژان «حەقیقی»› 🇮🇷 داد و فغان

قاژوو / qajû/: ☜ **قەلەڕەش**

قاژوومەڕە / qajûmeře/: ناو. قاژی دندووک سوور؛ باڵندەیەکە لە تۆرەمەی قەل، نزیک ٤٠ سانتیمیترە، پەڕ و باڵی کەوەی بریقەدار، دندووکی درێژ و سوور و خوارە، لە فڕیندا بەهێزە، لە کونەبەرد، لێواری هەڵدێر و نێو ئەشکەوتاندا هێلانە دەکا 🇮🇷 زاغ نُک سُرخ

قاژە / qaje/: دەنگەناو. دەنگی لە چەشنی دەنگی قاژ و ... ‹قاژەی سیاقاژ دەنگ بولبول نییە/ باخان بێسەمەر ئیمسال گوڵ نییە «فولکلۆر»› 🇮🇷 قار

قاژەسیاوێ / qajes(i)yawê/: ☜ **قەلەڕەش**

قاژەقاژ / qajeqaj/: دەنگەناو. دەنگی زۆری قاژوو 🇮🇷 سر و صدای زیاد زاغ و کلاغ

قاژی / qajî/: ناو. ١. ☜ **قەلەڕەش** ٢. قازی چینا 🇮🇷 ١. ☜ **قەلەڕەش** ٢. غاز وحشی

قاس / qas/: ناو. ١. ئەندازە؛ شۆ؛ ڕادە ‹چەند قاسی تۆ کاری کردووە› ٢. دەم؛ سات ‹ئەو قاس چاڤنێرێ تە بووم› 🇮🇷 ١. اندازه ٢. آن؛ دم

قاسپاندن / qaspandin/: چاوگ. تێپەڕ. //قاسپاندت؛ دەقاسپێنی؛ بقاسپێنە// قاسپە کردن 🇮🇷 خواندن کبک

■ ناوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەقاسپاندن

قاسپە / qaspe/: دەنگ. دەنگی خوێندنی کەو 🇮🇷 صدای کبک

قاسپەقاسپ / qaspeqasp/: دەنگەناو. قاسپەی لە دووی یەک ‹قاسپەقاسپی کەو شەو لە کەلاوان/ تۆمەز یە لەیلە مەجنوونیەلاوان «فولکلۆر»› 🇮🇷 صدای پیاپی کبک

قاسک / qas(i)k/: ناو. لاسکی گیا؛ نێوان بن و گوڵی گیا 🇮🇷 ساقەی گیاه

قاسڵوانگ / qasiłwang/: ناو. سێروو؛ گاوانی 🇮🇷 سار ،

قاسناخ / qasnax/: ☜ **قسناخ**

قاسناغ / qasnağ/: ☜ **قسناخ**

قاسوو / qasû/: ناو. باویلکە؛ قاسید؛ بایلکە؛ باوێلێ 🇮🇷 قاصدک

قاسە / qase/: ناو. ١. گاسنووق؛ گاسنۆق؛ گاوسنۆق؛ سندووقی قورس و قایم لە پۆڵا، بۆ هەڵگرتنی پارە و بەڵگەی گرینگ ‹قاسەت لە پارە ئاخنیوە/ زۆربەی زێڕە و کەمی زیوە «هەژار، *بۆ کوردستان*»› ٢. قوفڵ؛ قوڵف 🇮🇷 ١. گاوصندوق ٢. قُفل

قاسید / qasîd/: ناو. هەواڵبەر؛ شاندیار؛ شاندیەک؛ شاندۆخ؛ قاسوو؛ پەیک؛ ڕاسپاردە؛ چەوار 🇮🇷 پیک؛ قاصد

قاش / qaş/: ناو. ١. پێڵە؛ کەوانە؛ پەل وەک نیوە جەغز ٢. قاژ؛ هەڵدڕاویی یان قەڵشتی قووڵ لە شتێکدا کە ناوەکەی لێوە دیار بێ ٣. قاژ؛ بڕەیەک لە میوەی بێستان ‹برا! خۆ پیاوەتی نەبڕاوە. ئاکا لە سەر قاشێک شووتی بە گژمدا بێن! «هەژار، *چێشتی مجێور*»› ٤. خاش؛ قاژ؛ نقێم؛ بەردی ئەنگوستیلە ٥. پانپانۆکە؛ پانپانۆکێ؛ کاری خۆ بە یەکتر ڕەحەت کردنی ژنان ٦. ☜ **قەلەڕەش** ٧. جۆرێ مووروویی سێ گۆشە و گەورەیە لە ملوانکەدا ٨. دەستەگیرەی کورتان 🇮🇷 ١. نیم‌دایره ٢. شکاف ٣. قاچ؛ برش از میوەی پالیزی ۴. نگین ۵. کارِ طبق زدن ۶ ☜ **قەلەڕەش** ۷. نوعی مُهرەی زینتی ۸ برجستگی جلو پالان

⊡ **قاش بردن**: تلیشیان؛ شەق بردن 🇮🇷 شکافته

شدن

قاش کردن: قاژ کردن؛ لەت کردن بە بڕین ▣ قاچ کردن

قاشاخ / qaşax/: ناو. ١. لاسکی گەنمەشامی ٢. گیایەکە لە کەنگەر دەکا ▣ ١. ساقەی بلال ٢. گیاهی شبیه کنگر

قاشاغ / qaşağ/: ☜ **قاشاو**

قاشاق / qaşaq/: ☜ **قاشاو**

قاشاو / qaşaw/: ناو. قاشاغ؛ قاشاق؛ قەشاخ؛ قەشاغ؛ قەشاو؛ قەشاوش؛ قەشاویش؛ قەشەو؛ قەشۆ؛ ڕنەک ▣ قشو

قاش ـ قاش / qaş qaş/: ئاوەڵناو. قاژـ قاژ؛ لەتـلەت بە بڕان ▣ قاچ ـ قاچ

قاشک / qaşik/: ناو. ١. تێخولی دار ٢. پرزەی دار ▣ ١. پوستەی درخت ٢. الیاف درخت

قاشگ / qaşig/: ناو. پەترۆک؛ پەترۆ؛ قرتماخەی سەر برین ▣ کبرەی زخم

قاشل / qaşil/: ☜ **قاشول**

قاشم / qaşim/: ناو. گیایەکی بۆنخۆشە ▣ گیاهی خوشبو

قاشنە / qaşne/: ناو. قاشە؛ قەشەماسی؛ سوورە ماسی؛ جۆرێ ماسی پوولەکەزەرد ▣ نوعی ماهی

قاشوان / qaşwan/: ناو. قاشوانێ؛ بازی گۆیێن ▣ گوی بازی

قاشوانێ / qaşwanê/: ☜ **قاشوان**

قاشوخ / qaşux/: ☜ **کەوچك**

قاشۆ / qaşo/: ناو. ١. کاشۆ؛ داری سەرچەماو بۆ گۆ بازی ٢. شەقەمێو؛ ساقەتەی دارمێو ▣ ١. چوگان گوی بازی ٢. تنەی تاک

قاشول / qaşûl/: ناو. قاشل؛ قالک؛ تێخول؛ تۆکڵ؛ توێکڵ؛ تۆخل؛ تێکول ▣ پوستە

قاشولکە / qaşûlke/: ناو. قاشوولە؛ ورتکە سواڵەت و چینی بۆ کایەی منالان ▣ چینی و سُفال شکستە، اسباب بازی کودکان

قاشولە / qaşûle/: ☜ **قاشولکە**

قاشە / qaşe/: ☜ **قاشنە**

قاشەئەنگوستیلە / qaşe'engustîle/: ناو. نگین؛ نقێم؛ بەردی ڕازاوەی سەر ئەنگوستیلە ▣ نگین

قاغز / qağiz/: ☜ **کاغەز**

قاغنات / qağnat/: ناو. قاخنات؛ قاخناک؛ قاقنات؛ قاغەنەک؛ قاقنەک؛ فرچک؛ فرۆ؛ فرێشک؛ ژەک ▣ آغوز

قاغەز / qağez/: ☜ **کاغەز**

قاغەنەک / qağenek/: ☜ **قاغنات**

قاف / qaf/: ناو. ١. مەتاڵ؛ مەتەڵ ٢. کەللە؛ ئێسکی خڕی سەر ٣. دەرفەت؛ هەل؛ کێس ٤. *[باوەڕی کۆن]* چیایەکی خەیالی کە پەڕانپەڕی زەوی داگرتووە و سیمر تێدا هێلانەی کردووە ٥. کاری دەنگدانی خەڵک بە تێکڕایی ٦. قێ؛ ناوی عەرەبی بیستویەکەمین پیتی ئەلفبای زمانی کوردی ٧. جێ؛ جێگە؛ شوێن ‹قسەکەت لە قافی خۆیدا بوو› ▣ ١. چیستان؛ مُعما ٢. جُمجُمە ٣. فُرصت ۴. کوه قاف ۵. بسیج عمومی ۶. حرف قاف ۷. جا؛ موقعیّت

قافقلۆر¹ / qafq(i)lor/: ناو. قاپ و قاچاغی لە سواڵەت ▣ ظروف سُفالین

قافقلۆر²: ئاوەڵناو. *[کینایە]* حەپۆلی کەمفام ▣ تُهی‌مغز

قافک / qafik/: ناو. ١. ئەشکەولەت؛ سواڵەتە شکاو ٢. سواڵەتی لە قالبدراو بۆ سەربان داپۆشین ٣. قاپلۆخ؛ قاپۆڕی ڕەقە و کیسەڵ ٤. قاپ؛ کالان؛ بەرگی شیر و خەنجەر ▣ ١. سُفال شکستە ٢. سُفال بام ٣. لاک لاکپشت و مانند آن ۴. نیام

قافلقەدا / qafilqeda/: ناو. قەزا و قەدەر ▣ قضا و قدر

قافلۆک / qaflok/: ناو. دەفر و ئامانی گڵین؛ ئیرباری لە قوڕ ف ظرف سُفالین

قافلی / qaflî/: ☜ **قاخڵی**

قافڵە / qafłe/: ناو. قەفلە؛ کاروان؛ کەروان؛ شەقار؛ دەستەیەک مرۆ و بارەبەر کە ڕێبواری ڕێگایەکن ‹قافلە کۆچ کەردەن بەرزەن دەنگ زەنگ/ وڕان حوجرەی خان وجوود سەنگ بە سەنگ «مەولەوی»› ف قافله

قافڵەچی / qafłeçî/: ناو. قافڵەسالار؛ سەرکاروان ‹قافڵەچی ئامان دادەن دەخیلم/ بنەکدار خەم خەیلێ زەلیلم «مەولەوی»› ف سرکاروان؛ قافله‌سالار

قافڵەسالار / qafłesalar/: ☜ **قافڵەچی**

قافڵی / qafłî/: ☜ **قاخڵی**

قافۆ / qafo/: ☜ **قافوو**

قافوو / qafû/: ناو. قافۆ؛ قاڤوو؛ ئاومالک ف سیل‌آورده

قافیە / qaf(i)ye/: ☜ **سەروا**

قاڤ / qav/: ناو. پووشووی دار کە ببێتە دەستەچیلە ف پوستەی پوسیدەی درخت کە افروزنە شود

قاڤوو / qavû/: ناو. ١. ☜ **قالۆرە** ٢. ☜ **قافوو**

قاڤەڕەش / qaveřeş/: ☜ **قاقڕەش**

قاق / qaq/: ئاوەڵناو. زوها؛ وشک؛ زڕ ف خُشک

قاقا[1] / qaqa/: ناو. ١. تریقە؛ حیلکەی پێکەنین ‹ئەمجا لە پشت مۆسیقاوە/ بە دەم تریقەی قاقاوە «گۆران»› ٢. ☜ **قاقە ـ٢و٣** ف ١. قهقهه ٢. ☜ **قاقە ـ٢و٣**

قاقانە / qaqane/: ناو. بانجێلە؛ باڵکون ف بالکُن

قاقانی / qaqanî/: ناو. پارچەیەکی قەدیمی بوو ژنان دەیانکردە دەسماڵ ‹کلۆنجە ڕێ ـ ڕێ، دەسماڵ قاقانی/ بەینی من و تۆ عالەم پێ زانی «فولکلۆر»› ف یک نوع پارچەی قدیمی

قاقبە / qaqbe/: دەنگەناو. دەنگی خوێندنی کەو ف صدای خواندن کبک

قاقبین / qaqbîn/: چاوگ. خوێندنی کەو ف خواندن کبک

قاقڕ / qaqiř/: ئاوەڵناو. ١. قڕاج؛ تایبەتمەندی زەوینێ کە گیای لێ ناڕوێ ٢. /*کینایە*/ ڕژد؛ چکووس ف ١. لم یزرع ٢. خسیس

قاقڕەش / qaqřeş/: ناو. قاڤەڕەش؛ جۆرێ کوولەکە ف نوعی کدو

قاقز / qaqiz/: ☜ **کاغەز**

قاقژ / qaqij/: ☜ **قەلەڕەش**

قاقل / qaqil/: ناو. ١. تێکولی هێلکە ٢. بنی گیایەکە دەیخۆن ف ١. پوستەی تخم پرندە ٢. ریشەای خوراکی

قاقلۆک / qaqlok/: ناو. کەللەسەر؛ قاف؛ قەحف ف جُمجُمە

قاقلەجنۆکە / qaqlec(i)noke/: ناو. قاپیلکەی هێلکەشەیتان؛ شەیتانۆکەی وشک ف پوستەی حلزون

قاقلەسوێنە / qaqles(i)wêne/: ☜ **قاقلەسۆنە**

قاقلەسۆنە / qaqlesone/: ناو. قاقلەسوێنە؛ قانگلەسوێنە؛ دۆشەکۆلەی سەری حەمالان ف بالشتک سر حمال

قاقڵە / qaqłe/: ناو. کەمەی لانک ف کمانەی گهوارە

قاقڵی / qaqłî/: ☜ **قاخڵی**

قاقم / qaqim/: ناو. خەز؛ قاقوم؛ ئاس: ١. دەلەکی سپی؛ جۆرێ گیانداری خەزدارە لە دەلەک دەچێ و لە ناوچە شاخاوییەکاندا دەژی، هاوینان بەشی ژوورینی پێستی خورمایی و بەشی خوارینی سپییە بەڵام لە زستاندا جگە لە ئاخری کلکی کە ڕەشە، باقی جەستەی سپی دەبێتەوە ٢. پێستی ئەو گیاندارە، کە زۆر نەرمە و جلوبەرگی لێ دروست دەکەن ف ١و٢. قاقُم

قاقمه / qaqme/: نــاو. داری هـــەر دوولا و داری پشتی تامان 🇮🇷 چوب‌های عمودی دیوار ترکه‌ای

قاقنات / qaqnat/: ☜ **قاغنات**

قاقنەک / qaqnek/: ☜ **قاغنات**

قاقوم / qaqum/: ☜ **قاقم**

قاقوله / qaqûle/: ناو. بەری گیایەکە بۆ دەرمـان دەبێ 🇮🇷 قاقُله

قاقه / qaqe/: نـاو. ١. قورقوڕاگه؛ قوڕقوڕاچکـه ٢. قاقـــا؛ بـــرا گـــەوره ٣. *[مندالانـه]* قاقـــا؛ قەقـــە؛ خوراده‌مەنی شیرین 🇮🇷 ١. خِرخِره ٢. داداش ٣. نونو

قاقەز / qaqez/: ☜ **کاغەز**

قاقەزپـەرداخ / qaqezperdax/: نـاو. کاغەزســـاو؛ قاقەزسماته 🇮🇷 کاغذ سُنباده

قاقەزسماته / qaqezs(i)mate/: ☜ **قاقەزپەرداخ**

قاقەزێن / qaqezên/: نـاو. کایه به پـەڕی پاســوور 🇮🇷 بازی با ورق

قاقەناز / qaqenaz/: ئاوەلناو. کۆله؛ تەواو ســووتاو 🇮🇷 کاملاً سوخته

قاقی / qaqî/: ئاوەلـناو. قاقیله؛ لاوازی کورتەبالا 🇮🇷 لاغر کوتاه‌قد

قاقیشک / qaqîşk/: ☜ **قەلەڕەش**

قـاقیلۆک / qaqîlok/: نـاو. تەختەســـاف؛ کلافـــه دەزووی له سەر مقەبا هەلکراو 🇮🇷 کلاف نـخ روی مقوای پهن

قاقیله / qaqîle/: ☜ **قاقی**

قاگەز / qagez/: ☜ **کاغەز**

قـال / qal/: نـاو. ١. دەمـــەجاوێک بنێشـــت ٢. چەقەچەق؛ هەرا و هوریا ٣. قسەوباس؛ وت‌ووێـژ ٤. تێخـوڵ و پـرزەی دار ٥. دەنـگ‌وباســی نـاو خەلک 🇮🇷 ١. مقدار سقزِ مصرفِ یک بار ٢. جنجـال؛ هیاهو ٣. بحث؛ گفتگو ۴. پوسـته و الیـاف درخـت ۵. شایعه

قالاس / qalas/: ناو. گۆزەله یان کوندەی پچووک بۆ ئاو 🇮🇷 کوزه یا مَشک کوچک آب

قـالان / qalan/: نـاو. قـــەرەن؛ قەلـــەن؛ قەلەنـــد؛ شیربایی؛ شیروایی 🇮🇷 شیربها

قالاو / qalaw/: ☜ **قالاو**

قالب / qalib/: ☜ **قاڵبـ١تا٤**

قالشت / qalişt/: نـاو. قـــال: ١. تێکولـــی دار ٢. تەڕاش؛ تەلاشەدار 🇮🇷 ١. پوستەی درخت ٢. تکـەی شکسته از درخت

قالک / qalik/: نـاو. ١. ☜ **قاشــول** ٢. قوتـووی چکۆلـــه ٣. پووکـــه؛ قاپۆرەفیشـــەک ٤. ☜ **قاڵبـ١تا٤** ٥. توێکل؛ تۆکل 🇮🇷 ١. ☜ **قاشول** ٢. قوطی کوچک ٣. پوکه ۴. ☜ **قاڵب ـ١تا٤** ۵. پوسته

قالنگ / qaling/: ناو. داری درێـژی ســەرخوار بـۆ میوه چنین 🇮🇷 چوب بلندسرخمیده برای میوه‌چینی

قالنی / qalnî/: ناو. عەرەبانـەی لـه دار 🇮🇷 ارابـەی چوبی

قـالوچ / qaluç/: نـاو. جـۆرێ داســی پچـووک 🇮🇷 نوعی داس کوچک

قالون / qalun/: نـاو. سەبیلەی کلک‌درێژ 🇮🇷 چُپُـق دسته بلند

قالۆ / qalo/: ناو. بەرد یان خشتی لـه سـەر ئـاگر دانراو له باتی ساج بۆ نان پێژان 🇮🇷 خشت یا سنگ بر آتش به جای ساج

قالۆچه / qaloçe/: ☜ **قالۆنچه**

قـالۆر / qalor/: نـاو. ١. ☜ **قـالۆره** ٢. ئێســکی لۆلاک؛ پێشەی لاق 🇮🇷 ١. ☜ **قالۆره** ٢. اسـتخوان ساق

قـالۆره / qalore/: نـاو. قـالۆر؛ قاقـۆ؛ سـاقەتەگیای نـــاوەرۆک خالـــی بەتایبـــەت وەک ســـاقەتەی گولەبەڕۆژه 🇮🇷 ساقەی گیاه کاوک

قـالۆز / qaloz/: نـاو. دارۆکەیەکـــه لـــه تەلـــه کەورێشکدا 🇮🇷 چوبکی در تلەی خرگوش

قالۆنچه / qalonçe/: ناو. قالۆچه؛ قۆلاچه؛ قولاچه؛

قۆلانچە؛ قولانچە؛ قۆلانجە؛ قۆلە؛ خازباز؛ خازیبار؛ کێز؛ کێزک؛ ناوی گشتی مێروانی باڵقاپ بە چوار باڵەوە کە دوانی سەروویان ڕەق بووە و دووی ناوەوە دەپارێزێ ☰ سوسک

قالۆنچەعەجەمانە / qalonçe'ecemane/: ناو. گووگلێنە؛ گووخلێنکە؛ کێزک؛ گازولک ☰ سرگین‌غلتان

قالەژنانە / qalej(i)nane/: ئاوەڵناو. ژنانیلە؛ ژنەڕەنگە ☰ خالەزنک

قالەک / qalek/: ناو. تاویاوەی زێڕ و زیو ☰ طلا و نقرەی مُذاب

قالەن / qalen/: ئاوەڵناو. قالند؛ ستوور؛ ئەستوور؛ قەبە؛ بەگرتک ☰ ستبر

قالی / qalî/: ☜ **قاڵی ـ١**

قالیچە / qalîçe/: ناو. قالیچە؛ مەحفویرک؛ مەحفیرک؛ قاڵی لە ئەندازەی بچووکتر لە دوولەسێ (میتر) ☰ قالیچە

قاڵ^{1} / qal/: ناو. ١. چەقەچەق؛ هەرا و هوریا ٢. خاشاڵ؛ پڕوپووش ٣. باس؛ قسە و باس ☰ ١. جنجال ٢. خاشاک ٣. بحث

⊡ **قاڵ بونەوە:** خاڵی بوونەوەی زگ دوای تێر خواردن ‹ئەو هەموو نانەم خوارد، کەچی ئێستا قاڵ بوومەوە› ☰ گرسنه شدن بعد از سیری

قاڵ داخستن: ☜ **قاو داخستن**

قاڵ داکەفتن: دەنگۆ بڵاو بوون ‹قاڵ داکەفت کوڕەکەی لە هەندەران ژنی خواستوە› ☰ شایع شدن

قاڵ دان: /کینایە/ ناو زڕاندن ☰ اسرار کسی را فاش کردن

قاڵ کردن: هەرا و چەقەچەق کردن ‹دا قاڵ مەکەن! بزانین چی ئێژێ› ☰ سر و صدا و جنجال کردن

قاڵ لێ کردن: /کینایە/ ئاوڕووی کەسێ بردن ‹کوڕەکە وا مەکە! قاڵمان لێ ئەکەن› ☰ آبرو برای کسی نگذاشتن

قاڵی شتێک بڕانەوە: ١. کار یان باسی شتێک تەواو بوون ٢. /کینایە/ تەواو بوونی شتێک * **قاڵی شتێک بڕینەوە** ☰ ١. سخن از موضوعی تمام شدن ٢. تمام شدن چیزی

قاڵی کەسێک بڕانەوە/ بڕیانەوە: /کینایە/ مردنی کەسێک ‹ئەوە من مردم قاڵم بڕیاوە/گەڵای جوانییەکەم لە دار کنیاوە «فولکلۆر»› ☰ مُردن کسی

قاڵ^{2}: ئاوەڵناو. ١. تاواوە؛ تواوە؛ تاویاگەوە ‹سەرچاوەی سارد و زوڵاڵ/ هەڵقوڵی وەک زیوی قاڵ «هێمن»› ٢. ڕاهاتوو لە کار؛ لە کار دەرهاتوو ٣. تەجرەبە دیتوو لە ژیاندا ☰ ١. گُداخته ٢. کارآمد ٣. مُجرب

⊡ **قاڵ بون:** ١. توانەوە لە سەر ئاگر ٢. /کینایە/ ڕاهاتن و کارامە بوون ٣. /کینایە/ ئەزموون دیتن لە ژیاندا ☰ ١. ذوب شدن بر آتش ٢. کامل و کارآمد شدن ٣. مُجرب شدن در زندگی

قاڵ^{3}: دەنگ. وس؛ سس؛ فەرمان بە بێدەنگ بوون ‹قاڵ منالەکان! سەرم ئێشێ› ☰ هیس

• **قاڵ**^{4}: پاشەوشە. جەنجاڵ ‹سەرقاڵ› ☰ ـ گرم

قاڵابن / qałabin/: ناو. ڕەبەنگ؛ ڕێواسی کولەبنە ☰ ریواس کوتاەقد و برگ پهن

قاڵاخ / qałax/: ناو. ١. ☜ **قاڵاغ** ٢. ☜ **قەلەڕەش**

قاڵاخدان / qałaxdan/: ☜ **قاڵاغدان**

قاڵاخی / qałaxî/: ناو. قەڵاخی؛ مادام؛ پارچەیەکی ڕەشە ☰ نوعی پارچەی مشکی

قاڵاخی‌پۆش / qałaxîpoş/: ناو. /کینایە/ قەڵاخی‌پۆش؛ ڕەشپۆش؛ تازیەدار؛ ئازیەتبار ☰ سیاه‌پوش؛ عزادار

قاڵاغ / qałağ/: ناو. قالاخ؛ قەڵاخ؛ تەپاڵە؛ دەوەی

وشکەوەبوو 🇮🇷 تاپاله

قاڵاغدان / qałağdan/: ناو. قالاخدان؛ قەلاخـدان؛ دەوەڵان 🇮🇷 انبار تاپاله

قاڵاقنگ / qałaqing/: نـاو. بنی ڕێواس؛ گیایـەکی گەلاپان و سەوزە کە ڕێواسی تێدا سەوز دەبێ 🇮🇷 بیخ ریواس

قاڵانگ / qałang/: نـاو. ١. کڵاوبنە؛ لاسـقی گـەڵا ڕێواس ٢. گیاپڵاو؛ گیایەکە بۆنی پڵاوی لـێ دێ 🇮🇷 ١. ساقەی برگ ریواس ٢. گیاهی است

قاڵاو / qaław/: نـاو. قـەل؛ قـالاو؛ قـڕاک؛ قـڕک؛ قڵاق؛ قڵا؛ قـەڵاو؛ قلاچـە؛ قلاژیلـە؛ قەلاسـیلکە؛ قەلاسێلکە؛ قڕ؛ قژاک؛ قیـژک؛ قژیـاک؛ قوویـاک؛ قارقـاڕۆک؛ قـارپچۆک؛ قـڕاڕک؛ چیـق؛ کژیـک؛ قەرپلاش؛ قاژوو؛ تیرەیەک باڵندەی ڕەش، ڕەش و سـپی یـان بـۆرە بـە بـاڵ و پـێ و دەنـدووکی ئەستوور و بەقەوەتەوە کـە هـەموو شـت خـۆر و بەکۆمەڵژییە و مـێ و نێریشـیان وەک یەکـە 🇮🇷 کلاغ

قاڵاوبازەڵە / qaławbazełe/: ☜ **قشقەڕە ـ١**

قاڵاوخۆر / qaławxor/: نـاو. گوڵاڵـە مووسـاییانە؛ جۆرێکە لە جۆرەکانی گیـای قـالاوگیر 🇮🇷 نـوعی سُنبُلک

قاڵاوفڕ / qaławfiř/: ☜ **قەڵفڕ**

قاڵاوگیر / qaławgîr/: نـاو. سـامڕێـژ؛ سـەمڕێژ؛ خێزانە گیایەکی ئالفییە، ڕیشەی بە سـەلکەوەیە، هێشووەگوڵی شین و بنەوش دەکـا 🇮🇷 کلاغـک؛ سُنبُلک

قاڵاوەبووڵینە / qaławebûłîne/: ☜ **قشقەڕە ـ١**

قاڵاوەڕەشە / qaławeřeşe/: ☜ **قەلەڕەش**

قاڵایی / qałayî/: ☜ **قەڵایی**

قاڵب / qałib/: نـاو. ١. قالـب؛ قالـک؛ شـتێ کـە کـانزای تاویـاوی تـێدەڕێـژن ٢. قالـب؛ قالـک؛ جەسـتە؛ لـەش؛ بـەدەن ‹قالـبم بـێڕۆح ئـەروام نەمەنـدەن/ مـن دان حـەیات زینـدەگیم کەنـدەن «مەولـەوی»› ٣. قالب؛ قالـک؛ ژمـارە بـۆ داڕژاوی توندەوەبوو ‹سێ قالب سابوون› ٤. قالـب؛ قالـک؛ قوتوو؛ دەفر بۆ شت تێدا فرۆشتن ٥. زەوینێ کـە بـۆ چەڵـتووک چانـدن تـەخت کـراوە ٦. قالـب؛ قالک؛ ئامرازی خشت پێژان 🇮🇷 ١. قالب ریختەگری ٢. تن؛ بدن ٣. واحد شمارش اشـیاء در قالـب ریختـه شده ۴. قوطی؛ جعبەی بستەبندی ۵. زمین آمادە برای شالی ۶. قالب خشتزنی

◘ **قاڵبی کەسێ بوون**: ئەندازەی کەسێ بوون ‹ئـەم کراسە تەواو قالبی خۆتـە، بیسـێنە!› 🇮🇷 انـدازەی کسی بودن

قاڵبدار / qałibdar/: ناو. خشتبڕ؛ خشـتپێـژ 🇮🇷 خشتزن

قاڵپاخ / qałpax/: نـاو. قاپاخ؛ قالپاق؛ کاسـەیەکی کـانزایی یـان پەلاسـتیکی کـە بـە ناوەڕاسـتی تەگەرەی ماشینەوە دەبەسرێ 🇮🇷 قالپاق

قاڵپاق / qałpaq/: ☜ **قاڵپاخ**

قاڵتاخ / qałtax/: نـاو. قالـتاغ: ١. قەلـپاخ؛ داری نێو زیـن ٢. *[کنایە]* پـیری زورهـان 🇮🇷 ١. قلتـاق؛ چوب داخل زین ٢. پیر فرتوت

قاڵتاس / qałtas/: ☜ **قاڵتاق^{1}**

قاڵتاغ / qałtağ/: ☜ **قاڵتاخ**

قاڵتاق^{1} / qałtaq/: ناو. قەلتاس؛ قالتاس؛ قەلـچغ؛ قەلەسـوو؛ داسـوو؛ پـرزەی گوڵـە گـەنم و ... 🇮🇷 اخگل

قاڵتاق^{2}: ناوەلـناو. فێلـباز؛ نـادروس؛ تەڵـەکەبازی درۆزن و چەورزمان 🇮🇷 قالتاق

قاڵچغ / qałçiğ/: نـاو. قولچخ؛ قەلچغ؛ داسووکەی گوڵی وشکی خەلە 🇮🇷 پُرز خوشەی غله

قاڵچە / qałçe/: ناو. دارێکـی دوو لکـە، دەیخەنـە بەر ڕەشکە کـا و شـەغرە بـۆ بـارکردن 🇮🇷 چـوبی دوشاخه برای بار کردن بار سنگین

قاڵدرمه / qałdirme/: ☜ **قادرمه**

قاڵس / qałs/: ئاوەڵناو. قەڵس؛ قارس: ١. جاڕز ٢. تووڕە 🇮🇷 ١. پریشان ٢. خشمگین

قاڵغان / qałğan/: ناو. ١. کەرکۆڵ ٢. شانەی گوڵەبەڕۆژە 🇮🇷 ١. گیاهی خاردار ٢. خوشەی آفتابگردان

قاڵک / qałik/: ☜ **قاوخ**

قاڵکراو / qałk(i)raw/: ئاوەڵناو. هەڵچۆقیو؛ هەڵچۆقاو 🇮🇷 تفیده

قاڵماسک / qałmasik/: ☜ **قەڵماسك**

قاڵماسکه / qałmaske/: ☜ **قەڵماسك**

قاڵمەقاڵ / qałmeqałm/: ناو. قاڵە؛ قالمەقالم؛ قالەقاڵ؛ چەقەوهەرا 🇮🇷 جنجال و هیاهو

قاڵمەقاڵم / qałmeqałm/: ☜ **قاڵمەقاڵ**

قاڵند / qałind/: ☜ **قالەن**

قاڵە / qałe/: ☜ **قاڵمەقاڵ**

قاڵەقاڵ / qałeqał/: ☜ **قاڵمەقاڵ**

قاڵەقنگ / qałeqing/: ناو. کالاقنگ؛ قالاقنگ؛ باسکلاو؛ کلاوبن؛ گەڵای ڕێواس 🇮🇷 بیخ ریواس

قاڵی / qałî/: ناو. ١. قالی؛ قاڵیە؛ خالی؛ مەهفوور؛ مافوور؛ ماهفوور؛ مافوورە؛ مافوویر؛ مافیر؛ مەحفیر؛ مەحفوویر؛ مەحفویر؛ مەهووز؛ بەستیر؛ گەوە؛ بکۆ؛ بسکۆ؛ تێژک؛ ڕایەخی بە تەون تەنراوی پرزەدار بۆ ڕاخستنی ناوماڵ ٢. کارامەیی؛ لێهاتوویی 🇮🇷 ١. قالی؛ فرش ٢. مهارت

⊡ **قاڵی چنین**: ☜ **قاڵی کردن**

قاڵی کردن: قالی چنین؛ تەون کردن؛ دروست کردنی قاڵی 🇮🇷 فرش بافتن

قاڵیچن / qałîçin/: ناو. قاڵیکەر؛ تەونکەر؛ جوومەکار؛ ئەوەی قاڵی دروست دەکا 🇮🇷 قالیباف

قاڵیچه / qałîçe/: ☜ **قالیچه**

قاڵیفرۆشی / qałîf(i)roşî/: ناو. ١. کاری فرۆشتنی قاڵی ٢. فرۆشگای قاڵی 🇮🇷 ١و٢. قالی‌فروشی

قاڵیکەر / qałîker/: ☜ **قاڵیچن**

قاڵیه / qał(i)ye/: ☜ **قاڵی ـ١**

قام / qam/: ناو. ١. گۆرانی؛ ستران؛ لاوژە ٢. ئالی؛ لا ٣. ئاکار؛ ڕێورەوش ٤. بەرزی بالا (مرۆ) ٥. هەل؛ دەرفەت ٦. کات؛ وەخت ٧. وزە؛ هێز و توانا ٨. هاوشێوەیی؛ وێکچوویی 🇮🇷 ١. ترانه؛ آهنگ ٢. طرف ٣. روش؛ منش ۴. بلندی قامت (آدمی) ۵. فُرصت ۶. هنگام ۷. توان ۸. شباهت

▣ **قام(ی) قیامەت**: هەستانی قیامەت؛ ڕۆژی پەسڵان ‹ڕاویار ماتەم، گرد دەروون تەنگەن/ قافڵەم تا قام قیامەت لەنگەن «مەولەوی»› 🇮🇷 قام قیامت

⊡ **قام کرن**: پێوان؛ ڕادەی درێژایی و پانایی و قووڵایی ئەندازە گرتن 🇮🇷 طول و عرض و ارتفاع را سنجیدن

قامبێژ / qambêj/: ناو. گۆرانی‌بێژ 🇮🇷 ترانه‌خوان

قامچ / qamç/: ناو. دەرفەتی وە دەست کەوتن 🇮🇷 فرصت دسترسی

قامچوشێ / qamçuşê/: ناو. جۆرێ یاری منداڵانە 🇮🇷 از بازی‌های کودکانه

قامچوور / qamçûr/: ناو. سەرژمێری ماڵات بۆ ماڵیات 🇮🇷 سرشماری دام برای اخذ مالیات

قامچوورچی / qamçûrçî/: ناو. پووشانەوەرگر بۆ دەوڵەت 🇮🇷 مأمور مالیات

قامچی / qamçî/: ناو. ١. تازیانە؛ شەلاخ ٢. گۆرانی‌زان 🇮🇷 ١. تازیانه ٢. ترانه‌شناس

قامخۆش / qamxoş/: ئاوەڵناو. ١. پەردەژ؛ بە تایبەتمەندی سانا و ئاسان کەوتنە دەستەوە ٢. ڕەوش‌باش؛ ئاکارپەسند 🇮🇷 ١. سهل‌الوصول؛ آسان‌یاب ٢. بااخلاق

قامر / qamir/: ناو. ئەو نەیە زراڤە کە دەکرێتە قەڵەم 🇮🇷 نی قلم خط

قامک / qamk/: ناو. ١. ئەنگوست؛ ئەنگۆس؛ تبل؛ تلی ٢. گەی تبل ٣. چەند داری بە پەنجەرە دە چەرخی گاریدا ☰ ١. انگشت ٢. بند انگشت ٣. پرەهای چرخ گاری

قامکبەند / qamikbend/: ناو. کلکبەس ☰ انگشتبند

قامکپەڕیو / qamikpeřîw/: ئاوەڵناو. کۆل؛ ئەنگووس‌قرتیاگ ☰ انگشت‌قطع‌شده

قامکەتوتە / qamketûte/: ناو. پووتە؛ قلینجک؛ تبلا بیچک؛ پچووکترین و ئاخرین قامک ☰ انگشت کوچک

قامکەزلە / qamkezile/: ☜ **قامکەگەورە**

قامکەشادە / qamkeşade/: ناو. دۆشاومژە؛ قامکی پەنای قامکەگەورە ☰ انگشت اشاره

قامکەگەورە / qamkegewre/: ناو. قامکەزلە؛ سپێ‌کوژە؛ تبلا مەزن؛ یەکەمین و گەورەترین قامکی دەست و پێ ☰ انگشت اشاره

قامکەوانە / qamkewane/: ناو. پۆشەنی قامک بۆ پاراستن لە کاردا (بەتایبەت دروێنە) ☰ انگشتانە

قاملەمە / qamleme/: ☜ **قابلەمە ـ١**

قاملەوە / qamlewe/: ☜ **قابلەمە ـ١**

قامنەخۆش / qamnexoş/: ئاوەڵناو. ڕووگرژ؛ نەگونجاو ☰ بداخلاق

قاموقلافەت / qam û q(i)łafet/: ئاوەڵناو. بەژن‌زراوی جوانچاک ☰ زیبای باریک‌اندام

قاموس / qamûs/: ناو. فەرهەنگ؛ وشەدان ☰ لغتنامە؛ قاموس

قاموش / qamûş/: ☜ **قامیش**

قامەت / qamet/: ناو. ١. بالا؛ قەد ٢. فەرمانی دەسپێکردنی نوێژ بە جەماعەت ☰ ١و٢. قامت

⊡ **قامەت بەستن:** وێستان بۆ نوێژی جەماعەت؛ دەس‌پێکردنی نوێژ بە جەماعەت ☰ قامت بستن

قامیش / qamîş/: ناو. قامووش؛ چیتک؛ زەل ☰ نی

قامیش‌بەند / qamîşbend/: ناو. چیغی لە قامیش ☰ چیغ از نی

قامیشەڵان / qamîşełan/: ناو. قامیشەڵێن؛ شوێنێ کە زۆر قامیشی لێ ڕواوە ☰ نیزار

قامیشەڵێن / qamîşełên/: ☜ **قامیشەڵان**

قامیشەهێندی / qamîşehêndî/: ناو. خەیزەران؛ ئارج ☰ خیزران

قان۱ / qan/: ناو. ١. قانگ؛ دەرفەت بۆ جارێ تر یاری کردن بەوەی دۆڕاویە ‹بۆ ئەم جارەش قانم بدە!› ٢. خوێنبایی؛ خوێنبژی؛ سەربەها ٣. خاڵی دەم و چاو ☰ ١. مُهلت بازی به بازنده ٢. خونبها ٣. خال صورت

⊡ **قان دان:** دەرفەت دان ☰ مُهلت دادن

قان۲: ئاوەڵناو. قانگ؛ ناو پووک (توور و ...) ☰ پوکیده (تُرُب و ...)

قاناو / qanaw/: ناو. دێراوی باغ ☰ جوی آبیاری باغ

قانتر / qantir/: ☜ **قاتر**

قانج / qanc/: ☜ **قەنج‌ـ١**

قانجاز / qancaz/: ☜ **قازانج**

قانچە / qançe/: ناو. سوانە؛ پاسار ☰ لبەی بام

قاندڕ / qandiř/: ئاوەڵناو. ناحەقیکار؛ زاڵم ☰ ظالم

قاندن / qandin/: چاوگ. کۆڵین ☰ کندن

قاندەلیک / qandelîk/: ناو. دەفری ڕۆن و شتی بەردەستان لە مەدبەخ ☰ ظرف وردست در آشپزخانە

قانزاج / qanzac/: ☜ **قازانج**

قانزان / qanzan/: ☜ **قازانج**

قانع / qani'/: ئاوەڵناو. چاوتێر؛ دڵ‌تێر ☰ قانع

قانقاریا / qanqarya/: ناو. ڕەشە؛ سەقاملووس؛ شەقاقلووس؛ مەرگی بەشێک لە شانەگەلی لەش

به هۆی پێنەگەیشتنی خوێن، کوتران یان چلک‌کردن ☰ قانقاریا

قانك / qan(i)k/: ☜ **قەلماسك**

قانگ¹ / qang/: ناو. ١. دووکەڵ؛ دوو ٢. ئەسپەندەر؛ ئەسپەند؛ دیدی ٣. قان؛ دەرفەت بۆ دیسان یاری کردنی ئەوەی دۆڕاویە ☰ ١. دود ٢. گیاه اسپند ٣. مُهلت به بازیگر بازنده

▣ **قانگ دان**: ١. بە دووکەڵ کوشتن یا دەرپەڕاندنی بوونەوەر و نێچیر لە کون و کاژێران ٢. دەرفەتی تر دان بە یاریزانێ کە دۆڕاویە ☰ ١. با دود بیرون کردن ٢. مُهلت دوباره دادن به بازیکن بازنده

خستنە قانگ ☜ **قانگ دان ـ١**

قانگ²: ئاوەڵناو. قان؛ ناو پووک (توور و ...) ☰ پوکیده (تُرُب و ...)

قانگ³: دەنگەناو. دەنگی خوێندنی قازیقوڵنگ ☰ صدای آواز درنا

قانگلاش / qang(i)laş/: ☜ **قانگەلاش**

قانگڵ / qangił/: ☜ **قانگڵەبەن**

قانگڵە / qang(i)łe/: ناو. قانگەڵە؛ کلافە بەنی بچووکی لە نێوان قامکی گەورە و تووتەدا هەڵکراو ☰ کلاف نخ جمع شده میان دو انگشت شست و کوچک

▣ **قانگڵە کردن**: بە شێوەی قانگڵە دەرهێنانی بەن ☰ کلاف کردن

قانگڵەبەن / qang(i)łeben/: ناو. گروف؛ گروف؛ قانگڵ؛ قانگڵە؛ کلافەبەنی بەینی دوو قامک ☰ کلاف نخ میان دو انگشت باز

قانگڵەسوێنە / qang(i)łes(i)wêne/: ☜ **قاقلەسۆنە**

قانگە / qange/: ناو. ١. خەندەکی بناغەی خانوو ٢. قالون؛ سەبیلەی کلک‌درێژ ☰ ١. پی خانه ٢. چُپُق دسته بلند

قانگەلاش / qangelaş/: ناو. قانگلاش؛ قانگەلاشک؛ قنگلاشک؛ قنگڵاشک؛ قنگەلاشک؛ قەلقەلاشک؛ قەنگەلاشک؛ قەنگەڵاشک؛ بنە کەنگری وشکی با بردە ☰ بتەی خشک و بادبردەی کنگر

قانگەلاشک / qangelaş(i)k/: ☜ **قانگەلاش**

قانگەڵە / qangełe/: ☜ **قانگڵە**

قانوون / qanûn/: ناو. ١. ڕێزک؛ یاسا؛ یاسە؛ داب و نەریتێ کە هەموو کۆمەڵگا بەو پێیە دەجووڵێنەوە یان ڕێوشوێنێ کە بۆ کار و کردەوەیەکی فەرمی دانراوە ٢. کاری دەربڕینی دووزەنە و پێوەندی نێوان چەند دیاردە، کە لە ڕادەی زانینی ئێمەدا ناگۆڕدرێ ‹قانوونی مانەوەی ماک و هێز› ٣. ئامرازێکی کۆنی مووسیقایی بە ٢٦ تاڵ سیمەوە ☰ ١تا٣. قانون

▣ **قانوون دانان**: نووسین و پەسند کردنی قانوون ☰ قانون وضع کردن

قانوونی / qanûnî/: ئاوەڵناو. یاسایی: ١. سەر بە قانوون ‹برگەی قانوونی› ٢. ڕێکی قانوون ‹مامەڵەی قانوونی› ☰ ١و٢. قانونی

قانە / qane/: ناو. ١. ☜ **قانەمێو** ٢. توێ قوماش لە تۆپە قوماشدا ٣. گەزی پێوانی قوماش ☰ ١. ☜ **قانەمێو** ٢. لایەهای پارچه در توپ پارچه ٣. متر پارچەفروش

قانەدیکە / qanedîke/: ☜ **قدیلکە**

قانەقدی / qaneq(i)dî/: ☜ **قدیلکە**

قانەقدیکە / qaneq(i)dîke/: ☜ **قدیلکە**

قانەقدیلکە / qaneq(i)dîlke/: ☜ **قدیلکە**

قانەمێو / qanemêw/: ناو. قانە؛ دیراوەڕەز ☰ جوی تاکستان

قانی / qanî/: ناو. پەڵە؛ لەکە ☰ لکه

قانیک / qanîk/: ناو. بنێشت؛ جاچکە ☰ آدامس؛ سقز

قاو / qaw/: ناو. ١. قاڵ؛ پووشووی دار ‹سەبیلی با دا تەواو/ دەریهێنا ئەستێ و قاو «قانع»› ٢. دەنگی بەرز ‹قاو کردن› ٣. دەنگۆ؛ خەبەرێ کە دە ناو حەشاماتدا بڵاو بۆتەوە ‹قاو داخستن› ٤. شەپ؛ شەق ‹قاو دان› ٥. قاپ؛ دەفری شێو تێکردن ٦. قۆنداخ؛ قۆناخ؛ پاژنەی تفەنگ ٧. هەنگاو؛ شەقاو ☰ ١. پده ٢. صدای بلند ٣. چو؛ شایعه ۴. تیپا ۵. ظرف غذاخوری ۶. قُنداق تفنگ ٧. گام

▣ **قاو داخستن:** قاڵ داخستن؛ دەنگۆ بڵاو کردنەوە ☰ شایعه پراکندن

قاو داکەوتن: دەنگۆ بڵاو بوونەوە ☰ شایعه افتادن

قاو دان: ١. دەرکردن بە هەراـ هەرا ٢. شەق تێ هەڵدان ☰ ١. هَو کردن ٢. تیپا زدن

قاو کردن: ١. بانگ کردن ٢. بە هەراـ هەرا وەدەرنان ☰ ١. صدا زدن ٢. هو کردن

قاوت / qawit/: ناو. قاویت؛ کاویت؛ پۆخین؛ بواردوو؛ ئاردی دەخلی برژاو بە شەکر و بەهاراتەوە ☰ قاووت

قاوتاندن / qawtandin/: چاوگ. دەرکردن بە گوڕە و هەراوە ☰ بیرون راندن با جار و جنجال

قاوخ / qawix/: ناو. قاوغ؛ قالک: ١. قاون؛ قاقل ٢. قاپۆڕ؛ قابلۆخ؛ جێ بارووت لە فیشەک ٣. تۆکڵ؛ توێکڵە ☰ ١. پوستەی تخم پرندە ٢. پوکە ٣. پوستە

قاورمە / qawirme/: ناو. قەیلە؛ قەلی؛ قەڵیە؛ قلیانی؛ گۆشتی سوورەوەکراوی وشکەوبوو لە هەمانەدا، بۆ تفاقی زستان ☰ قُرمە

قاورمەسەوزی / qawirmesewzî/: ناو. سەوزیقاورمە؛ خۆرشتێکی لە پلە گۆشت، سەوزی جنراو و لووبیا ☰ قُرمەسبزی

قاوڕ / qawiř/: ناو. قاپۆڕ ☰ پوکە

قاوش / qawiş/: ناو. شوێنی نووستنی بەکۆمەڵ ☰ خوابگاه گروهی

قاوشت / qawişt/: ☜ **کاوێژ**

قاوغ / qawiğ/: ناو. ١. ☜ **قاوخ** ٢. کیسەڵ؛ سیلە؛ کاسەپشت ☰ ١. ☜ **قاوخ** ٢. لاکپشت

قاوکوڵ / qawkuł/: ناو. جۆرێ تفەنگی پاژنە کورت ☰ نوعی تفنگ

قاوکەر / qawker/: ناو. گازیکەر؛ کەسێ کە بانگ لە کەسێ دەکا ☰ صدا کنندە؛ ندا دهندە

قاولەمە / qawleme/: ناو. ١. ☜ **قابلەمە ـ١** ٢. *[کنایە]* خۆراکێ کە لە دەشت دەیخۆن ☰ ١. ☜ **قابلەمە ـ١** ٢. غذای پیک‌نیک

قاون / qawin/: ناو. ١. ☜ **قاوخ ـ١** ٢. گندۆرە؛ کاڵەک؛ قارپوز ☰ ١. ☜ **قاوخ ـ١** ٢. خربُزە

قاووش / qawuş/: ☜ **کاوێژ**

قاووقریشک / qaw û q(i)rîşk/: ☜ **قاووقیژ**

قاووقوو / qaw û qû/: ☜ **قاووقیژ**

قاووقیژ / qaw û qîj/: ناو. قاووقریشک؛ قاووقوو؛ زەناـ زەنا ☰ همهمە و جنجال

قاووت / qawût/: تۆشەی ڕێبوار؛ تیشەی سەفەر ☰ توشەی راه

قاوە / qawe/: ناو. قەهوە؛ قەڤە: ١. دارێکی هەمیشە سەوزە بە گەڵای هێلکەئاسا بەرانبەر بە یەک و گوڵی سپی بۆنخۆش و میوەی خڕ و سفتەوە ٢. تۆمی میوەی ئەو دارە کە ئاڵکالوئیدێک بە ناوی کافیئینی تێدایە و دنەدەری دەمارە، برژاوەکەی بە ڕەنگی قاوەییە و بۆنێکی تایبەتی هەیە، بە شێوەی جۆراوجۆر دەخورێت ٣. خواردنەوەیەکی گەرم لە کوڵاندنی هاڕدراوی ئەو دەنکە ☰ ١تا٣. قهوە

قاوەبرێژ / qaweb(i)rêj/: ناو. دەفری قاوە تێدا برژاندن ☰ ظرف قهوە بو دادن

قاوەتوو / qawetû/: ☜ **قاوەتوون**

▣ **قاوەتوو کردن:** ☜ **قاوەتوون کردن**

قاوەتوون / qawetûn/: ناو. قاوەتی؛ قاوەڵتی؛

قاوەڵتوون؛ قاوەتوو: ١. تاشت ٢. تاشتی ☰ ١. چاشت ٢. صُبحانه

▣ **قاوەتون کردن:** قاوەتوو/ قاوەتی کردن؛ نانی بەیانی خواردن ☰ صُبحانه خوردن

قاوەتی / qawetî/: ☜ **قاوەتون**

▣ **قاوەتی کردن:** ☜ **قاوەتون کردن**

قاوەجاغ / qawecağ/: ناو. تفک؛ کوانوو ☰ اُجاق

قاوەجۆش / qaweçoş/: ناو. دەڵلە؛ دەفری دەسەدار بۆ قاوە لێنان ☰ قهوەجوش

قاوەچی / qaweçî/: ناو. ١. کەسێ کە پیشەی قاوە ساز کردنە ٢. چایچی ☰ ١. قهوەچی ٢. چایچی

قاوەخانە / qawexane/: ناو. ١. دووکانی قاوەی کوڵاو فرۆشتن ٢. چایخانە؛ چاخانە؛ شوێنێک بۆ دانیشتن، قسەکردن و چای و قاوە خواردنەوە (و خواردنی چێشتی سادە) ☰ ١. قهوەخانه ٢. چایخانه

قاوەدار / qawedar/: ☜ **قاوەیی٢ـ٢**

قاوەسینی / qawesînî/: ناو. سینی پچووک ☰ سینی کوچک

قاوەقاو / qaweqaw/: ناو. زەنا-زەنا؛ هەرا و هوریا ☰ سروصدا؛ همهمه

قاوەلەمە / qaweleme/: ☜ **قابلەمە ـ١**

قاوەڵتون / qaweltûn/: ☜ **قاوەتون**

قاوەڵتون١ / qaweltûn/: ناو. ١. چاشت؛ چاشتینگە؛ چێشتەنگاو؛ کاتی ناوەڕاستی بەیانی و نیوەڕۆ ٢. تاشتی؛ چاشتە؛ سەرتێشت؛ خواردنی نیوان بەیانی و نیوەڕۆ ☰ ١و٢. چاشت

قاوەڵتون٢: ئاوەڵکار. چاشت؛ دەمی نیوان بەیانی و نیوەڕۆ ‹من کە قاوەڵتوونێ هەڵدەستام لە خەو/ ئێستە نیمە ئیستیراحەت ڕۆژ و شەو «هێمن»› ☰ چاشت

قاوەڵتی / qaweltî/: ☜ **قاوەتون**

قاوەیی١ / qaweyî/: ناو. کەمکۆڵی؛ بۆر؛ بوور؛ ڕەنگی نێوان زەرد و سوور ☰ قهوەای

قاوەیی٢: ئاوەڵناو. ١. بورجقین؛ کەمکۆڵی؛ بە ڕەنگی قاوە ٢. قاوەدار؛ تێکەڵ بە قاوە ‹شیرینی قاوەیی› ☰ ١و٢. قهوەای

قاویت / qawît/: ☜ **قاوت**

قاویچ / qawîç/: ناو. قاویش؛ کاوێژ؛ کاری جاوینەوەی پەڵخور ☰ نشخوار

قاویش / qawîş/: ناو. ١. ☜ **قاویچ** ٢. چەرمی دەباغدراوی ڕەنگکراو ☰ ١. ☜ **قاویچ** ٢. چرم

قاوێچ / qawêç/: ☜ **کاوێژ**

قاوێر / qawêr/: ناو. کەمەی بێژنگ و هێڵەک ☰ چنبر غربال و الک

قاوێش / qawêş/: ☜ **کاوێژ**

قاهیم / qahîm/: ☜ **قایم**

قای / qay/: ئامراز. ئەی چۆن؛ کە وا بوو؛ کە وا بێ؛ وشەی دڵنیایی ☰ که این طور

قایخ / qayix/: ☜ **قایەق**

قایخەوان / qayxewan/: ☜ **قایەقەوان**

قایدە / qayde/: ناو. ١. پۆن؛ پیسار؛ سەرخوێن؛ سووڕی مانگانەی ژنان ٢. ڕێسا؛ هەڵس‌وکەوتی شیاو ☰ ١. قاعدگی زنان ٢. قاعده

قایش / qayiş/: ناو. ١. چەرمی ڕەنگکراوی بریقە لێدراو ٢. ئالقەچەرمێ کە هەوجاڕ و نیر لێک دەبەستێ ٣. کێشە و هەرا؛ هەرا و هاوار ٤. قاریش؛ کەمەربەندی چەرمین ٥. سیرمە؛ زۆڵە؛ شریتەی پان لە چەرم یان پلاستیک ٦. قایشی دڵنیایی بۆ خۆ بەستنەوە لە ترۆمبیلدا ☰ ١. قیش؛ چرم ورنی‌زده ٢. قیش؛ رابط میان خیش و یوغ ٣. دادوقال ۴. کمربند چرمی ۵. قایش ۶. کمربند ایمنی

قایشکێش / qayişkêş/: ☜ **قۆچەقانێ ـ١**

قایغ / qayiğ/: ☜ **قایەق**

قایغەوان / qayiğewan/: ☜ **قایەقەوان**

قایق / qayiq/: ☜ **قایەق**

قایقەوان / qayqewan/: ☜ **قایەقەوان**

قایل / qayil/: ئاوەڵناو. دڵنیا؛ ڕازی ف ڕاضی

▣ **قایل نەبوون**: ١. بە هیچ نەزانین ٢. گوێ پێ نەدان (زۆرتر بۆ ژن دەگوترێ لە حاند مێردەکەی) ف ١. قابل ندانستن ٢. تمکین نکردن

قایل کردن: قایل کرن: ١. پێ کردن؛ هێنانە ڕەدایە ٢. نەرم کردن بۆ شوو پێ کردن ف ١. مُلزم کردن ٢. موافق کردن (زن) برای ازدواج

قایل کرن: ☜ **قایل کردن**

قایم / qayim/: ئاوەڵناو. قاهیم: ١. توند؛ پتەو ٢. شاراوە؛ داشاریاگ ٣. قیت؛ ڕێک ڕاوەستاو ٤. ئەستوور؛ کوڵوفت ف ١. مُحکم ٢. پنهان شده ٣. قائم ٤. کُلُفت؛ ضخیم

▣ **قایم کردن**: ١. توند کردن؛ پتەو کردن ٢. بەستن؛ داخستن (بۆ دەرک و پەنجەرە و قفڵ) ٣. شاردنەوە ‹شاریان فرۆشت و دراوەکەیان نەخد و پوخت، لە تەنکەی گیرفان قایم کرد «هێمن»› ف ١. سفت و مُحکم کردن ٢. بستن در و قفل و... ٣. پنهان کردن

قایمکار / qayimkar/: ☜ **قایمەکار**

قایمکاری / qayimkarî/: ☜ **قایمەکاری**

قایممەقام / qayimmeqam/: ناو. جێگر؛ نایب ف قایم‌مقام

قایمە / qayme/: ناو. ١. داڵووتی ڕەز؛ داربەستی دارەمێو ٢. شتی شاراوە بۆ ڕۆژی تەنگانە ٣. ڕەوتی نەدۆڕان و نەبردنەوە لە یاری دامەدا ف ١. وادیج؛ داربست تاک ٢. نهفته برای روز مبادا ٣. نتیجه‌ی مساوی در بازی داما

قایمەکار / qaymekar/: ئاوەڵناو. قایمکار؛ بەمشوور ف مُدبر

قایمەکاری / qaymekarî/: ناو. قایمکاری؛ بەمشووری ف مُحکم‌کاری

قایمەلان / qaymelan/: ناو. لانیک؛ کونی کەروێشک کە دەست پێڕاگەیشتنی بۆ ڕاوچی دژوار بێ ف لانەی پنهانی خرگوش

قایمەمێو / qaymemêw/: ناو. سەرپەنە؛ کێتە؛ کەڵەژ؛ داربەستی داری ڕەز ڤ وادیج؛ چوب‌بست درخت مو

قایمی / qay(i)mî/: ناو. توندی؛ پتەوی ف استحکام

قایوشت / qayuşt/: ناو. کاوێژ؛ کاویچ؛ ژاژ؛ ژاو ف نشخوار

قایە / qaye/: ناو. پەنەگا؛ پەناگا؛ ئەنوا ف پناهگاه

قایەخ / qayex/: ☜ **قایەق**

قایەق / qayeq/: ناو. قایخ؛ قایغ؛ قایق؛ قایەخ؛ قەیک؛ بەلەم؛ لۆتکە ف قایق

قایەقەوان / qayeqewan/: ناو. قایخەوان؛ قایغەوان؛ قایقەوان؛ قەیاخەوان؛ لۆتکەوان؛ بەلەمئاژۆ؛ ئاژۆری بەلەم ف قایقران

قبڕاخ / qibřax/: ناو. ناوبژی؛ ئەوی دوو کەس لە سەر مەبەستێ پێکدێنێ ف میانجی

قبڵاندن / qibłandin/: ☜ **قەبووڵاندن**

قبووڵ / q(i)bûł/: ☜ **قەبووڵ**

قبووڵی / q(i)bûłî/: ناو. قوبڵی: ١. شێوی برنجی نەپاڵێوراو ٢. میوانی؛ بانگهێشتی خەڵک ف ١. کتە؛ دمپُختک ٢. مهمانی

قپ / qip/: پێزو. ← **قروقپ**

قپنای / qipnay/: ☜ **قوپنای**

قپیای / qipyay/: ☜ **قوپیای**

قت¹ / qit/: ناو. ١. فت؛ کاری دەراویشتن لە ڕیز ٢. قەت؛ قەرت؛ کەرت؛ کاری بڕان و نەمان ‹بەرق قت بوو، ئاویش قتە› ف ١. حذف ٢. قطع

▣ **قت بوون**: فت بوون؛ لە ڕیز دەرچوون. هەروەها: **قت کردن؛ قت کران** ف حذف شدن

قت²: ئاوەڵناو. فت؛ لە ڕیزی بازی دەرکراو ‹فەلە زل بوون. جوو بوو بە شت. بەشی ئێمەش: هەر قت، هەر

فت، هەر گزوفت! «هەژار، *چوار نامیلکە*»» ☰ حذف شده از بازى

قت^{۲}: ئاوەڵکار. کەمووسکە؛ پێچەک؛ هەندێکی زۆر کەم ☰ بسيار اندک

قت^{۳}: سارستە. وشەیەکە بۆ دەرکردنی یاریکارێ لە یاری دەگوترێ، بەتایبەت لە کایەی چاوشارەکێدا ☰ واژەى حذف از بازى

قتاو / /q(i)taw/: ☜ **قوتاب**

قتاوخان / /q(i)tawxan/: ☜ **قوتابخانه**

قتاوخانه / /q(i)tawxane/: ☜ **قوتابخانه**

قتاوی / /q(i)tawî/: ☜ **قوتابی**

قتد / /q(i)tid/: ☜ **قژن**

قتک / /qitk/: ناو. ١. کوڕکوڕە؛ کوڕکوڕ؛ قەتێ ٢. جۆرێ خەیار ☰ ١. باقرقره ٢. نوعى خيار

قتلاب / /qitlab/: ناو. کەڤوت؛ کەوت؛ کەبۆت؛ دارێکی لێڕەواری سەختە ☰ نوعى چوب جنگلى مُحكم

قتوفت / /qit û fit/: ناو. ١. جرتوفرت؛ فرکوهۆڕ ٢. کاری دەراویتن بە یەکجاری ☰ ١. ورجه ـ وورجه ٢. حذف

قتو / /q(i)tû/: ئاوەڵناو. ئاژاوەچی؛ شۆفار ☰ فتنه‌انگيز

قتوت / /q(i)tût/: ناو. داگیر؛ زەوت ☰ غصب

قتی / /q(i)tî/: ناو. ترۆزی؛ چەمیلە ☰ خيار چنبر

قجی / /q(i)cî/: ناو. ١. پەڕەبەڵەکە؛ چۆلەکەگرە ٢. ☜ **قجیله ـ ۱** ☰ ١. سنگ چشم ٢. ☜ **قجیله ـ ۱**

قجیبەڵەک / /q(i)cîbeɫek/: ناو. باڵبەڵەکە؛ پەڕەبەڵەکە؛ سەقری مێشخۆر ☰ سنگ‌چشم

قجیلک / /q(i)cîlik/: ناو. تووتە؛ قامکەتووتە ☰ انگشت کوچک

قجیله / /q(i)cîle/: ناو. ١. قجی؛ پێمریشکە؛ گیایەکە بۆ دەرمان دەشێ ٢. جۆرێ کولە ☰ ١. گیاهى دارويى ٢. نوعى ملخ

قچ^{۱} / /qiç/: ناو. ١. دۆت؛ دویت؛ کچ؛ فرزەندی مێوینە ٢. ئەژنۆ؛ وژنگ ٣. قاچ؛ پووز و بەلەک ☰ ١. دختر ٢. زانو ٣. ساق پا

قچ^{۲}: ئاوەڵناو. ١. ددانگڕ؛ تایبەتمەندی کەسێ کە لێوی کورتە و ددانی دیارە ٢. هەستۆک؛ لە سەرهەست ☰ ١. لب کوتاه ٢. حسّاس

قچان / /q(i)çan/: ☜ **قەومان**^{۱}

قچاندن / /qiçandin/: چاوگ. ١. قەوماندن؛ قۆماندن؛ ئاژاوە و پشێوی نانەوە ٢. شتێکی نهێنی ئاشکرا کردن ☰ ١. حادثه آفريدن ٢. برملا كردن

قچقچاندن / /qiçqiçandin/: چاوگ. ١. چۆقاندن/ قرچاندنی ڕۆن ٢. هەڵکزاندنی دووگ ☰ ١. گداختن روغن ٢. سرخ كردن دُنبه

قچک / /qiçik/: ئاوەڵناو. بچووک؛ چکولووکە؛ بیچکەلانە؛ بوچکەلە ☰ کوچولو

قخ / /qix/: ☜ **قخه**

قخخه / /qixxe/: ☜ **قخه**

قخه / /qixe/: دەنگ. قخ؛ قخخە؛ وشەی ئاگاداری دان بە منداڵ، واتا پیس ☰ كلمه‌ى تحذير بچه به معنى كثيف

قد / /qid/: ☜ **قرت**^{۱}

قدقدانک / /qidq(i)danik/: ☜ **قدیلکه**

قدوم / /q(i)dum/: ناو. ١. هێزی ئەژنۆ؛ قەوەتی ڕێگەچوون ‹ل ترسا قدومم لێ شکا› ٢. ☜ **قدومه** ☰ ١. ناى راه رفتن؛ قدرت حركت ٢. ☜ **قدومه**

قدومه / /q(i)dume/: ☜ **قدومه**

قدۆش / /q(i)doş/: ئاوەڵناو. بەدودم؛ شووم؛ قەدەمشەڕ؛ قۆشە ☰ نحس؛ شوم

قدۆشی / /q(i)doşî/: ناو. بەدودمی؛ شوومی ☰ شومى؛ نحسى

قدومه / /q(i)dûme/: ناو. قدوم؛ قدومە؛ ڕووەکێکە

لە تیرەی «شەوبۆ» لە نزیک ڕێگا و باندا دەڕوێ و لە هەندێک شوێن تا ٩٠ سانتیمیتر بالا دەکا، گوڵی بچووکی زەرد دەگرێ، تووەکەی بۆ دەرمانی کۆخە دەشێ ≡ خاکشیر طبی

قدیک / q(i)dîk/: ئاوەڵناو. دڵتەنگ؛ خەمبار ≡ دلتنگ

قدیکە / q(i)dîke/: ☜ **قدیلکە**

قدیلکانێ / q(i)dîlkanê/: ☜ **قدیلکە**

قدیلکە / q(i)dîlke/: ناو. قانەقدی؛ قانەدیکە؛ قانەقدیلکە؛ قانەقدیکە؛ قدقدانک؛ قدیکە؛ قدیلکانێ؛ قدیلە؛ قلی؛ ختیلکە؛ ختکێ؛ ختخت؛ دنەیەک بۆ وە پێکەنین هێنان بە هۆی بزواندنی ماسوولکەیەکی نەرمی لەش بە قامک یان شتیتر ≡ قلقلک

قدیلە / q(i)dîle/: ☜ **قدیلکە**

قراج / q(i)rac/: ☜ **قاقڕ-١**

قراخ / q(i)rax/: ☜ **قەراغ**

قرازنای / q(i)raznay/: چاوگ. قرازیایۆ؛ قاڕاندنی مەل بە چەشنێکی تایبەت ≡ خواندن پرندە بە نوعی مخصوص

قرازیایۆ / q(i)razyayo/: ☜ **قرازنای**

قراڤە / q(i)rave/: ناو. خووسار؛ خوویز؛ زوقم ≡ یَژ؛ سرماریزە

قراک / q(i)rak/: ☜ **قەلەڕەش**

قراکەسەوزە / q(i)rakesewze/: ناو. کاسەلەشینە؛ کاسەلەشینکە ≡ سبزقبا

قرام / q(i)ram/: ناو. گیایەکە پرزەی دهۆننەوە ≡ گیاهی الیافی

قران / q(i)ran/: ☜ **قڕان^{٢}**

قربۆق / qirboq/: ☜ **قڕبۆق**

قربیجە / qirbîce/: ناو. گیایەکی دەشتییە ≡ گیاهی صحرایی

قرپ^{١} / qirp/: ناو. ١. ☜ **قرقێتە** ٢. تالان؛ چەپاو؛ زاخۆران ٣. ڕەوتی لە ناو چوون؛ فەوتان ٤. کاری بڕین بە یەک جار تەور لێدان ٥. کار و ڕەوتی پەرتاوتن؛ هەڵپەرتاوتن ٦. دەسکەنە؛ کاری ڕنینەوە بە دەست ٧. بڕە دارێک؛ باوەشێک هێزم ٨. کاری پڕ پێدا کردن ≡ ١. ☜ **قرقێتە** ٢. تاراج ٣. فرایند از بین رفتن ۴. عمل قطع کردن با یک ضربەی تبر ۵. هرس ۶. درو با دست ۷. دستەای هیزم ۸. عمل قاپیدن

قرپ^{٢}: دەنگ. دەنگی شکان و قرتانی شتی سفت ≡ صدای قطع شدن چیز سخت

قرپاسان / qirpasan/: ناو. زەوینی بە پیت و پڕ گژ و گیا ≡ مزرعەی خوب و حاصلخیز

قرپاڵ / qirpał/: ناو. قەرپاڵ؛ جلکی ڕزیوی هەڵا-هەڵابووی خێر پێوەنەماو ≡ لباس پارە

قرپان / qirpan/: چاوگ. تێنەپەڕ. //قرپای؛ دەقرپێی؛ بقرپێ// هەڵپاچران ≡ هرس شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: قرپاو/ چاوگی نەرێنی: نەقرپان

قرپاندن / qirpandin/: چاوگ. تێپەڕ. //قرپاندت؛ دەقرپێنی؛ بقرپێنە// ١. پەرتاوتن؛ داپاچین ٢. پڕ پێدا کردن ≡ ١. هرس کردن ٢. قاپیدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: -/ چاوگی نەرێنی: نەقرپاندن

قرپک^{١} / qirpik/: ☜ **قڕبۆق**

قرپک^{٢}: ☜ **قرپۆك^{٢}**

قرپن / qirpin/: ئاوەڵناو. *[پلار]* قرپۆ؛ تایبەتمەندی کەسێ کە زۆر قرقێنە دەدا ≡ ویژگی کسی کە زیاد آروغ می‌زند

قرپنە / qirp(i)ne/: ئاوەڵناو. خرپن؛ چکۆڵەی خڕەکەڵە ≡ تُپُل؛ کوچولوی چاقالو

قرپۆ / qirpo/: ئاوەڵناو. *[پلار]* ١. خوێڕی و بێکارە ٢. ☜ **قرپن** ≡ ١. ولگرد بیکارە ٢. ☜ **قرپن**

قرپۆک^{١} / qirpok/: ☜ **قڕبۆق**

قرپۆک^{٢}: ئاوەڵناو. *[پلار]* قرپک؛ قرپۆک: ١. قرپۆ؛

خوێڕی و بێکاره ٢. قرپۆڵ؛ وشکهەڵاتوو (مێوژ) ٣. قرپۆڵ؛ بێ‌نرخ؛ ئەیاخ ▤ ١. ولگرد بیکاره ٢. خشکیده (مویز) ٣. بُنجُل

قرپۆڵ / qirpoł/: ☜ **قرپۆک-٢و٣**

قرپە١ / qirpe/: ☜ **قرقێته**

قرپە٢: دەنگەناو. قەرپ؛ دەنگی شکانی ئێزنگ ▤ صدای شکستن هیزُم

⊡ **قرپە کردن**: قرپین؛ قرپە لێ هاتن؛ دەنگی شکان لێ هاتن ‹پشتم قرپەیەکی کرد و هەناسەم هەڵگەڕاوە› ▤ صدای شکستن درآمدن

قرپە لێ‌هاتن: ☜ **قرپە کردن**

قرپین / qirpîn/: چاوگ. دەرهاتنی دەنگی شکانی ئێزنگ ▤ درآمدن صدای شکستن هیزم

قرت١ / qirt/: ناو. لەت؛ پاژ؛ قد؛ بەشێکی گچکە لە شتێک ▤ تکه؛ جزء

⊡ **قرت کردن**: ١. خشت کردن؛ ڕێک بڕین ‹پەرچووکەی بە قەیچی قرت کرد› ٢. دەرکردن لە کایە ▤ ١. صاف و راست بریدن ٢. اخراج کردن از بازی

قرت لێ بڕین: ☜ **قرتە لێ بڕین**

قرت٢: ئاوەڵناو. *[پلار]* جلف؛ سووک و چرووک ▤ هرزه؛ قرتی

قرت٢: دەنگەناو. ١. قد؛ دەنگی مریشک ٢. دەنگی بە ددان لەت کردن ▤ ١. قُد؛ صدای مُرغ ٢. صدای خاییدن

قرتاڵ / qirtał/: ناو. قرتاڵە؛ قولینە؛ تریان ▤ سبد میوەچینی

قرتاڵە / qirtałe/: ☜ **قرتاڵ**

قرتان / qirtan/: چاوگ. تێنەپەڕ. //قرتای؛ دەقرتێی؛ بقرتێ// قرتیان؛ قرتین: ١. پسان (بە ددان، تۆرتۆ یان ...) ٢. تروو‌کان؛ شکان بە ددان (تۆم و ...) ٣. *[مەجاز]* بڕان؛ هیلاک بوون ‹ئیتر قرتام ناتوانم کار بکەم› ▤ ١. گُسستن؛ قطع شدن (با دندان، قیچی یا ...) ٢. شکسته شدن با دندان (تخمه و ...) ٣. بُریدن؛ به شدت خسته شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: قرتاو/ چاوگی نەرێنی: نەقرتان

قرتاندن / qirtandin/: چاوگ. تێپەڕ. //قرتاندت؛ دەقرتێنی؛ بقرتێنە// قرتانن؛ قەتاندن: ١. پساندن؛ لەت کردن و لێک جیا کردنەوە ‹بەنەکەم قرتاند› ٢. تروو‌کاندن؛ تووکانن ‹هەموو تۆمەکەی قرتاند› ٣. *[مەجاز]* چیدی درێژە نەدان ‹قسەکانی قرتاند› ▤ ١. قطع کردن ٢. شکستن تخمه با دندان ٣. ادامه ندادن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەقرتاندن

قرتانن / qirtanin/: ☜ **قرتاندن**

قرتاو / qirtaw/: ئاوەڵناو. قرتیاگ؛ پچڕاو؛ پساو ▤ گسسته؛ قطع‌شده

قرتقرتۆک / qirtqirtok/: ناو. قرتقرتۆکە؛ قوڕگ ▤ حلق

قرتقرتۆکە / qirtqirtoke/: ☜ **قرتقرتۆک**

قرتک / qirtik/: ناو. ١. چۆنیەتی دڵ تێکەڵ هاتن ٢. بۆنی ناخۆشی گران ٣. ☜ **قرتکە** ▤ ١. حالت تهوع ٢. بوی تند زننده ٣. ☜ **قرتکە**

قرتکە / qirtke/: ناو. قرتک؛ قرت و پاژی بچووک. هەروەها: **قرتکە ـ قرتکە** ▤ جُزء

⊡ **قرتکە لێ بڕین**: ☜ **قرتە لێ بڕین**

قرتم / qirtim/: ناو. ١. قۆرتم؛ قورتم؛ خورتووم؛ ئەندامێکی درێژی شتهەڵگر، گۆشتن و نەرم، کە لە لووت و لەوسی سەرووی هێندێک لە گوهانداران (وەک فیل) پێکهاتووە ٢. مەڵەغان؛ ماڵەغان؛ کەرەمتوو؛ داسی درێژ ▤ ١. خرطوم ٢. داس بلند

قرتماخە / qirtmaxe/: ☜ **قەتماخە**

قرتماغە / qirtmağe/: ☜ **قەتماخە**

قرتمدار / qirtimdar/: ئاوەڵناو. خاوەن ئەندامی

درێژی شتهەڵگر ▤ خرطومدار

قرتن / qirtin/: ئاوەڵناو. *[کنایه]* ڕژد؛ چرووک؛ چنۆک؛ چکووس؛ ڕەزیل ▤ خسیس

قرتنای / qirtnay/: چاوگ. قرتاندن ▤ قطع کردن

قرته١ / qirte/: ناو. ١. ☜ **قرتێنه** ـ١ ٢. پچووکترین پاژ ▤ ١. ☜ **قرتێنه** ـ١ ٢. کوچکترین جُزء

▣ **قرته کردن:** *[مەجاز]* له شتێ خواردن؛ دەنووک لێدان ▤ خوردن

قرته لێ برین: *[مەجاز]* قرت/ قرتکه لێ بڕین؛ پاکەو کردن؛ هیچ نەهێشتنەوه ‹بێ تۆ ناخۆش، یەک مریشکی سوورەوه کراوی به نانەوه دامێ، قرتەم لێ بڕی! «هەژار، چێشتی مجێور»› ▤ هیچ باقی نگذاشتن

قرته٢: دەنگەناو. ١. وسه؛ سرته؛ کەمترین دەنگ ‹بێدەنگ بووم، قرتەم نەهات! «هەژار، چێشتی مجێور»› ٢. قرتەقرت؛ دەنگی مریشکی کورک ▤ ١. جیک؛ کمترین صدا ٢. صدای مرغ کُرچ

قرتەقرت١ / qirteqirt/: ئاوەڵناو. لەت ـ لەت؛ تیکه ـ تیکه ▤ تکه ـ تکه

قرتەقرت٢: ☜ **قرته٢ ـ٢**

قرتی / qirtî/: ئاوەڵناو. *[پلار]* قرت؛ جلف؛ سووک ▤ هرزه؛ قرتی

قرتیاگ / qirt(i)yag/: ☜ **قرتاو**

قرتیان / qirt(i)yan/: ☜ **قرتان**

قرتیای / qirt(i)yay/: چاوگ. قرتان ▤ قطع شدن

قرتیل / qirtîl/: ناو. پاشاخوڕ؛ کای درشتی بەرماوی حەیوان ▤ کاه درشت پسماندەی حیوان

قرتین / qirtîn/: ☜ **قرتان**

▪ **قرتێن** / qirtên-/: پاشەوشه. قرتێنەر ‹بەنقرتێن› ▤ ـ بُر

قرتێنکه / qirtênke/: ناو. ١. ☜ **قرتێنه** ـ١ ٢. جێگەی برین له ملی پەلەوەردا ▤ ١. ☜ **قرتێنه** ـ١ ٢. جای بُریدن گلوی پرنده

قرتێنه / qirtêne/: ناو. ١. قرته؛ قرتێنکه؛ تەقه؛ نێره و مێوه له باتی دوگمه ٢. چێوێ که نووکی قەڵەمخەتی له سەر دەقرتێنن ▤ ١. منگنه ٢. چوب قطعەزدن قلم نی

قرتێنەر / qirtêner/: ☜ **قرتێن**

قرجەنه / qircene/: ناو. شەم؛ مۆم؛ شەماڵک ▤ شمع

قرچ١ / qirç/: ناو. ١. ڕەوتی توانەوەی ڕۆن له سەر ئاگر ٢. *[کنایه]* قرچه؛ گەرمای زۆر ▤ ١. حالت ذوب شدن روغن بر آتش ٢. گرمای شدید

قرچ٢: ئاوەڵناو. چرچ و ترنجاو له سووتانەوه ▤ چروک شده از سوختگی

▣ **قرچ هەڵاتن:** چرچ و لۆچ بوونی پێست له سووتانەوه ▤ چین و چروک شدن پوست از سوختگی

قرچ٣: دەنگەناو. ١. دەنگی کوڵانی ڕۆن له سەر ئاگر ٢. دەنگی سووتانی چیلکه و ئێزنگ ▤ ١. صدای روغن داغ ٢. صدای سوختن هیزُم

قرچ٤: دەنگ. وشەیەکه له بازی کەلایێندا ▤ اصطلاحی در تیلەبازی

قرچاڵه / qirçałe/: ئاوەڵناو. ترسنۆک؛ ترسەنۆک ▤ ترسو

قرچان / qirçan/: چاوگ. تێنەپەڕ. //قرچای؛ دەقرچێی؛ بقرچێ// قرچیان؛ داخ بوونی ڕۆن له سەر ئاگر ‹شەو و ڕۆژێ دەبرژێم و دەقرچێم/ به سووتن ئیکتیفا ناکەم وەکوو موو «حاجی قادر»› ▤ گداختن روغن بر آتش

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: قرچاو/ چاوگی نەرێنی: نەقرچان

قرچاندن / qirçandin/: چاوگ. تێپەڕ. //قرچاندت؛ دەقرچێنی؛ بقرچێنه// قرچانن؛ قرژاندن: ١. قیژلاندن؛ داخ کردنی ڕۆن له سەر ئاگر ٢. چرچ

و لۆچ کردن ☰ ١. داغ کردن روغن ٢. چروک کردن
■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەقرچاندن

قرچاندنەوە / qirçand(i)newe/: چاوگ. قرچاننەوە؛ برژاندنەوە؛ دەرمان کردن بۆ خوێن وەستان ☰ خون بست کردن زخم با دارو

قرچانن / qirçanin/: ☜ **قرچاندن**

قرچاننەوە / qirçannewe/: ☜ **قرچاندنەوە**

قرچانەوە / qirçanewe/: چاوگ. برژاندنەوە؛ ژان کردنی جێ برین ☰ سوزش داشتن

قرچاو / qirçaw/: ئاوەڵناو. ١. داغکراو ‹ڕۆنی قرچاو› ٢. چرچ هەڵگەڕاو لە سووتان ‹کراسی قرچاو› ☰ ١. گُداختە ٢. چین و چروک برداشتە از سوختگی

قرچاوی / qirçawî/: ناو. نەژد؛ قرچی؛ چرچی ☰ چروکیدگی

قرچک / qirçik/: ناو. قۆڵەکراس؛ ئانگوچک ☰ آستین

قرچنایۆ / qirçnayo/: چاوگ. قرچاندنەوە ☰ دوبارە داغ کردن با روغن

قرچوهۆڕ / qirç û hoř/: دەنگەناو. دەنگی سووتانی چەوری لە سەر ئاگر ☰ جلزوولز

قرچۆک / qirçok/: ئاوەڵناو. ١. *[پلار]* ڕژد؛ ڕەزیل ٢. پسۆک؛ تایبەتمەندیی داوێ کە زوو دەپسێ ٣. ☜ **قرچەك** ☰ ١. خسیس ٢. سُست ٣. ☜ **قرچەك**

قرچۆڵ / qirçoł/: ئاوەڵناو. ١. ☜ **قرچۆڵە** ٢. ☜ **قرچەلۆك**

قرچۆڵە / qirçołe/: ئاوەڵناو. قرچۆڵ؛ قرچاو؛ چرچ و ترینجاو لە سووتان ☰ چین و چروک شدە از سوختگی

قرچۆڵیای / qirçołyay/: چاوگ. چۆقان؛ هەڵقرچان؛ داخ بوونی ڕۆن ☰ داغ شدن روغن

قرچە^{1} / qirçe/: ناو. ١. تەوژمی گەرما ‹بەم قرچەی هاوینە پیاسەی چی؟!› ٢. کلۆش؛ لاسکی خەڵە ٣. کزە؛ سۆز و ناڵە ‹دووکەڵی قِرچەی دەروونی بێجل و بەرگ و ژیان/ بوو بە هەور و وا بەسەر کێوانەوە، سەیوان ئەکا «قانع»› ☰ ١. شدت گرما ٢. ساقەی غلە ٣. سوزش

▣ **قرچەی نیوەڕۆ**: قرچەقرچی نیوەڕۆ؛ هەڕەتی گەرمای نیمەڕۆ ‹شۆڕەژن بنکۆڵ نەکا بڕکەی بە قرچەی نیوەڕۆ/ چۆن لە کاڵەک تێر دەبێ ئەو زگزلە بێستانڕنە؟ «هێمن»›. هەروەها: **قرچەی تاوسان/ هاوین** ☰ گرمای شدید

⊡ **قرچە شکاندن**: نیمە ورد کردنی کلۆش و بەتایبەت ئالف لە ڕەوتی هۆڵە کردن بە گادا ☰ نیمکوب کردن ساقەی غلات و علف

قرچە کردن: شکان؛ شکیان ‹ڕۆژێک دەگەڵ برادەرێکا چووینە چاخانەیەک. قوونم خستە سەر کورسی، قرچەی کرد! «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ شکستن

قرچە لە دڵ هاتن/ هەستان: کزە لە جەرگەوە هاتن؛ ناڵە لێ هەستان ‹بە هەناسەیەک سەری دار لەری/ قرچەی لە دڵ هات چەند گەڵای وەری «هەژار، *بۆ کوردستان*»› ☰ آە از نهاد برآمدن

قرچە^{2}: دەنگەناو. ١. دەنگی هەڵچۆقان لە سەر ئاگر (وەک: ڕۆن و گوشت) ‹قرچەی قاورمەی کزەی دڵەی تەڕ/ ماڵەوماڵ مەشۆ، ئێ پەڕ تا ئەو پەڕ «مەولەوی»› ٢. دەنگی سووتانی شتی وشک (وەک: خوێ) ٣. دەنگی پشکووتن و تەقینەوە لە گەرمان (وەک: دانەبرێشکە لە سەر ساج) ٤. قرپە؛ دەنگی شکانی شتی وشک (وەک: دار و ئێسک) ‹دارەکە قرچەیەکی کرد و شکا› ٥. تەقەی ترازانی ئێسک و جومگە لە کێشان و کشاندا (وەک: پشت و قامک) ‹قرچە لە پشتمەوە هات؛ لەسەر یەک قرچە لە قامکی دێنێ› ٦. دەنگی دەمی داس لە دروێنەی خەڵەدا ☰ ١. صدای گداختن (مانند:

روغن) ۲. صدای سوختن مادەی خشک (مانند: نمک) ۳. صدای شکفتن و بریان شدن (مانند: غلات بر ساج) ۴. صدای شکستن (مانند: چوب و استخوان) ۵. صدای اصطکاک استخوان و مفاصل ۶. صدای داس در حین درو

قرچەپێ / qirçepê/: ناو. ڕاستەپێ؛ کاری بەلەز لە بەر پێ(ی کەسێ) هەستان ▤ عمل سریع جلو پا(ی کسی) بلند شدن

قرچەشکێن / qirçeş(i)kên/: ناو. کاری تازە بەر پێ خستنی کلۆش کە نەکوتراوە و دەشکێ ▤ نیمکوب ساقەهای غله در خرمنکوبی

قرچەقرچ / qirçeqirç/: دەنگەناو. قرچەی پەیتا ـ پەیتا ‹قرچەقرچ شارەزوور سووتانە «شێرکۆ»› ▤ صدای قرچ ـ قروچ ناشی از سوختن

▣ **قرچەقرچی نیوەڕۆ:** ☜ **قرچەی نیوەڕۆ**

⊡ **قرچەقرچە هاتن:** قرچە کردنی لەسەریەک ‹هەر لە تاوکەوتن هەتا ڕۆژپەڕ، شەوێ تاکوو بەیانی/ وەک کەباب هەر قرچەقرچم بێ، بلا هەروا بسووتێم «ئاوات»›. هەروەها: **قرچەقرچە کردن** ▤ جلزولز کردن

قرچەک / qirçek/: ئاوەڵناو. قرچۆک؛ زووبشکێ؛ تایبەتمەندی دارێ کە تورتە و زوو دەشکێ ‹ئەو دارە قرچەکە بۆ گۆچان نابێ› ▤ ویژگی چوب تُرد که زود بشکند

قرچەڵۆک / qirçełok/: ئاوەڵناو. *[پلار]* قرچۆڵە؛ لاواز و ڕەقەڵە (لەمەڕ ژنەوە) ▤ لاغرمُردنی (برای زنان)

قرچی / qirçî/: ناو. نەژد؛ قرچاوی؛ چرچی ▤ چروکیدگی

قرچیان / qirç(i)yan/: ☜ **قرچان**

قرچیایۆ / qirç(i)yayo/: چاوگ. قرچانەوە ▤ دوباره داغ شدن با روغن و...

قرچینۆک / qirçînok/: ناو. یەکەم بەری هەنجیر کە دەوەرێ ▤ اولین محصول انجیر

قرخ¹ / qirx/: ناو. ۱. دەفری سواڵەتی کۆنی سواو ۲. خوری و مووی کورت کە درێژ نابێت ۳. مووی قرتاو (ناحەز) ٤. دار و دەوەنێ کە لە جێگای ڕەق ڕواون و زیاد ناکەن ▤ ۱. ظرف سُفالین کُهنه و ساییده ۲. مو و پشم کوتاه که رشد نمی‌کند ۳. موی کوتاه شده (زشت) ۴. درخت و گیاهی که در زمین سخت روییده‌اند

⊡ **قرخ کردن:** ۱. تاشینی مووی سەر ۲. هەڵپەرتاوتنی دار ▤ ۱. زدن مو از بیخ ۲. هرس کردن درخت

قرخ²: ئاوەڵناو. ۱. گەنیوی ڕاوەستاو (ئاو) ۲. دالگۆشت؛ لەڕ؛ لەجەر ▤ ۱. راکد گندیده (آب) ۲. لاغر

قرخ³: دەنگەناو. دەنگی گەروو لە نەخۆشینەوە ▤ خس ـ خس سینه

قرخاندن / qirxandin/: چاوگ. ۱. تاشینی مووی سەر ۲. هەڵپەرتاوتن ۳. قرخاندن؛ قرخە کردن ▤ ۱. تراشیدن موی سر ۲. هرس کردن درخت ۳. خِرخِر کردن

قرخم / qirxim/: ناو. گرخم؛ کوریژ؛ وردە بڕشتی بەنی تەون ▤ ریزەهای نخ در قالیبافی

قرخن / qirxin/: ئاوەڵناو. *[پلار]* قرخنە: ۱. تایبەتمەندی کەسێ کە لە بەر پیری یان نەخۆشی خڕەی گەرووی دێ ۲. لەڕ؛ لاواز؛ دالگۆشت ۳. تایبەتمەندی خوری یان مووی خراپ کە بۆ ڕستن ناشێ ▤ ۱. خرخرو ۲. لاغرمُردنی ۳. نامرغوب و غیر قابل ریس (پشم و مو)

قرخنە / qirx(i)ne/: ☜ **قرخن**

قرخۆ / qirxo/: ئاوەڵناو. *[پلار]* قرخن ▤ خِرخِرو

قرخۆڵ / qirxoł/: ئاوەڵناو. *[پلار]* دالگۆشتی سیس و پیس ▤ لاغر و پژمرده

قرخۆڵە / qirxołe/: ئاوەڵناو. *[پلار]* قرخۆڵی چکۆلە

☗ لاغر و نحیف

قرخه / qirxe/: دەنگەناو. خڕخڕی گەروو لە نەخۆشی یان پیری ☗ خِرخِر گلو از پیری یا بیماری ⊡ **قرخه لێ بڕین**: *[پلار]* خپ کردن؛ خنکاندن ☗ خفه کردن

قرخەقرخ / qirxeqirx/: دەنگەناو. قرخەی پەیتا ـ پەیتا ‹مامەپیرە هەر قرخەقرخییەتی و دەرمانیش ناخوا!› ☗ خِرخِر پیاپی

قرخەمەرەزێ[1] / qirxemerezê/: ناو. ١. دۆخی عەیب گرتن و نەسازان ٢. ☜ **قرخەمەرەسێ** ☗ ١. عیبجویی ٢. ☜ **قرخەمەرەسێ**

قرخەمەرەزێ[2]: ئاوەڵناو. *[پلار]* کەمتووک؛ کولکوەریو ☗ کم‌مو

قرخەمەرەسێ / qirxemeresê/: ناو. قرخەمەرەزێ: ١. جۆرێ کایە بە شێوەی خۆ لە زەوی توند کردن بە جۆرێ کە نەتوانن ڕاستی کەنەوە ٢. کاری بە زۆر ڕاکێشان ‹بە شەو لە بن لێفەدا لە ترسی مەدرەسە دەگریام و بەیانی بە قرخەمەرەسێ دەچوومەوە «هێمن»› ☗ ١. نوعی بازی ٢. کشان ـکشان

قرخیایۆ / qirx(i)yayo/: چاوگ. قرخە لێ هەستان ☗ خِرخِر راەانداختن

قرخێنە / qirxêne/: ☜ **قرقێتە**

قرد / qird/: ☜ **قسر**[2]

قردک / qirdik/: ناو. کۆسە؛ لێپۆک؛ هێلۆل؛ وشکەڕن؛ ئیشکەڕن؛ دەلی‌دومان؛ دەلوێ‌دومان؛ گاڵتەجاڕی گەمەی سیرک ☗ دلقک

قردگ / qirdig/: ناو. پرزە؛ وردیلە؛ قرتە ☗ ذرّە

قردیلە / qirdîle/: ناو. جووجەڵەی نێر؛ کەڵەشێری ساوا ☗ جوجەخروس

قردێلە / qirdêle/: ناو. پارچەی باریک بۆ سەروپرچ بەستن ☗ روبان گیسوبند

قرژ[1] / qirj/: ناو. ڕەوتی قوڵتان؛ کولینی بەهێز ☗ غلیان

قرژ[2]: ئاوەڵناو. قژ: ١. چنگلەئاسا؛ لێک‌بڵاوی سەرچەماو ‹چنگی قرژ کردبوو› ٢. گژ و لێک‌هاڵاو ‹مووی قرژ› ☗ ١. چنگک‌مانند ٢. ژولیده

قرژاڵ / qirjał/: ناو. ١. ☜ **قرژانگ** ٢. گیڤژاڵە؛ بورجی قرژاڵ؛ وێنەیەکی ئاسمانی چکۆلەیە ☗ ١. ☜ **قرژانگ** ٢. بُرج سرطان

قرژاڵە / qirjałe/: ناو. قرژە: ١. شێرپەنجە؛ نەخۆشینی سەرەتان ٢. جۆرێ بەری دار مازوو ٣. ڕەوتی پنج بەستنی گەنم ☗ ١. بیماری سرطان ٢. نوعی ثمر مازوج ٣. فرایند چند برگ شدن گندم

قرژاندن / qirjandin/: ☜ **قرچاندن**

قرژانک / qirjank/: ناو. قەرجلگ؛ کەرکوژە؛ ژاڵە؛ ڕوول؛ ڕوولک؛ ژاڵک؛ ژەڵە؛ ژەڵە؛ ڕیل؛ ڕویل؛ لوولک؛ لۆڕک؛ لوێر؛ لووڕ؛ لووڕک؛ دارچکێکی جوانی ژەهراوی، گەڵا ئەستوور، پڕ لەق و پۆی چەترئاسایە ☗ خرزهره

قرژانگ / qirjang/: ناو. قارژنگ؛ قاژنگ؛ قرژنگ؛ قرژاڵ؛ قژاڵ؛ قڕژاڵ؛ قاژنگی؛ قەرژنگ؛ قژنگ؛ کرژنگ؛ کەرژنگ؛ کەرکنج؛ کرزلنگ؛ کرجلنگ؛ خەرکنج؛ کێفژاڵ؛ کیفزال؛ کەڤژال؛ کیفژاڵ؛ کیڤژاله؛ گیڤژاڵە؛ گیژاڵ؛ کیفشینگ؛ چنگار؛ گیانەوەرێک بە دوو چاوی قیت و دەرپەڕیو، قاپی پان و ڕەق و یەک یان دوو جووت شەویلاکەوە ☗ خرچنگ

قرژنگ / qirjing/: ☜ **قرژانگ**

قرژە / qirje/: ☜ **قرژاڵە**

قرس / qirs/: ناو. خەمڵ؛ بەراورد ☗ برآورد

قرسان / qirsan/: چاوگ. تێنەپەڕ. //قرسای؛ دەقرسێ؛ بقرسێ// خەملان؛ بەراورد بوون ☗ ارزیابی شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: قرساو/ چاوگی نەرێنی: نەقرسان

قرساندن / qirsandin/: چاوگ. تێپەڕ. //قرساندت؛ دەقرسێنی؛ بقرسێنە// ١. بەراورد کردن؛ خەملاندن ٢. بە زۆر تێ ئاخنین ☰ ١. برآورد کردن ٢. آکندن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەقرساندن

قرساو / qirsaw/: ئاوەڵناو. ١. خەملاو؛ بەراوردکراو ٢. تێئاخندراو ☰ ١. ارزیابی شده ٢. آکنده

قرسیل / qirsîl/: ناو. ١. لاسکە دەخڵی سەوز ٢. سەمەل؛ بەرماوی لەوەڕ ☰ ١. ساقەهای سبز غلّه ٢. پسماندەی چرای دام

قرش / qirş/: ناو. ١. چڵەکا؛ گیای بابردەڵە ٢. پوولەکەماسی ٣. لکی شکاوی وشک ☰ ١. پرِ کاه ٢. فلس ماهی ٣. شاخەی خُشک و شکسته

قرشک / qirşik/: ناو. قرش‌وقاڵ؛ چیلکەوچاڵ؛ پڕوپووش ☰ خس و خاشاک

قرشماڵ / q(i)rişmał/: ئاوەڵناو. *[پلار]* بێحەیا؛ بێشەرم ☰ بی‌شرم؛ قرشمال

قرش‌وقاڵ / qirş û qał/: ☜ **قرشك**

قرشە / qirşe/: ناو. کلۆشی سەر خۆیان ☰ ساقەهای غله بر خرمن

قرشی / qirşî/: ناو. بەڵمی هەرزن و چەڵتووک ☰ کاه ارزن و شالی

قرقران / qirq(i)ran/: چاوگ. سڕەوتن؛ ئۆقرە گرتن ‹هیچ قرقرانی بۆ نییە، تەواو بێتاقەتی کردووین› ☰ آرام گرفتن

قرقرتۆک / qirqirtok/: ناو. قلقک؛ کرۆژە؛ کرۆچەنە ☰ غُضروف

قرقرویچک / qirq(i)rûyçik/: ناو. قرقلتۆک؛ کرۆژە؛ قرتێنکە؛ زەنگەلۆر؛ کڕکڕاکە؛ کرۆچەنە ☰ غضروف؛ کرکرک

قرقرە / qirq(i)re/: ناو. بەکرە؛ چەرخەک؛ غەرغەرە؛ مەکارە ☰ قرقره

قرقلتۆک / qirqiltok/: ☜ **قرقرويچك**

قرقۆک / qirqok/: ئاوەڵناو. وشک؛ وسک ☰ خُشک

قرقێنە / qirqêne/: ☜ **قڕقیتە**

قرک / qirk/: ☜ **قەلەڕەش**

قرکێش / qirkêş/: ناو. نەخۆشییەکە لە گەروو دێت ☰ از بیماری‌های گلو

قرگە / qirge/: ناو. بەرێکی دار مازوو ☰ نوعی ثمر مازوج

قرم١ / qirm/: ناو. ١. کاری تێڕاخوڕین ٢. ئیشتیا؛ ئارەزوو ☰ ١. نهیب ٢. هوس؛ آرزو

⊡ **قرم (لە شتێ) خۆش کردن:** *[پلار]* تەما (لە شتێ) کردن؛ کەوتنە تەماوە ‹ماچی دەمی لە کەلکەڵە مابوو، چ خۆشی وت:/ قرم ئەی ئەسیری واهیمە! خۆش ناکرێ لە هیچ «مەحوی»› ☰ طمع (در چیزی) کردن

قرمی کەسێ پڕ بوون: *[مەجاز]* زۆر قەڵس و جاڕز بوون ‹قرمی پڕە، جارێ قسەی لەگەڵ مەکە!› ☰ توپ کسی پُر بودن

قرم٢: دەنگ. تەقەی بەرکی چەک ☰ صدای شلیک

قرماخە / qirmaxe/: ☜ **قەتماخە**

قرماغە / qirmağe/: ☜ **قەتماخە**

قرمان / qirman/: چاوگ. ١. پێکەوە نووسان (زار) ٢. سڕ بوون ‹دەستم قرمایە› ☰ ١. بە هم آمدن (دهان) ٢. بی‌حس شدن

قرماندن / qirmandin/: چاوگ. تێنەپەڕ. //قرماندت؛ دەقرمێنی؛ بقرمێنە// قرمنای: ١. تێڕاخوڕین ‹بە سەریدا قرماندی› ٢. سڕ کردن ٣. تەقە لە چەکەوە هاتن ٤. گرماندن؛ نالینی هەور ☰ ١. نهیب زدن ٢. بی‌حس کردن ٣. صدا از سلاح درآمدن ۴. غُریدن ابر

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەقرماندن

قرمچ١ / qirmiç/: ناو. ڕەوتی قرچانی پێست؛ چرچ هەڵگەڕان ☰ حالت چروک شدن پوست

قرمچ۲: ناو. چرچ؛ لۆچ ف **مُچاله**

قرمچانـدن / qirm(i)çandin/: چـاوگ. گلـۆفین؛ گلفچاندن ف مُچاله کردن

قرمچی / qirm(i)çî/: ئاوەڵناو. ١. قرچاو؛ هەڵقرچاو ٢. چرچبوو ف ١. چین خورده؛ چروکیده ٢. مُچاله

قرمچین / qirm(i)çîn/: چاوگ. ١. ترنجانی پێست ٢. چرچ و لـۆچ بـوون ف ١. چروکیـدن پوسـت ٢. مُچاله شدن

قرمز۱ / qirmiz/: ناو. سوور؛ سۆر؛ خاز ف قرمز

قرمز۲: ئاوەڵناو. سوور؛ سۆر؛ خاز؛ بە ڕەنگی سووری ئاچخ ف قرمز

قرمـزی / qirm(i)zî/: نـاو. ١. سـوور؛ قرمـز ٢. سووری ف ١. قرمز ٢. سُرخی

قرمژن / qirmijn/: ناو. گرمە؛ دەنگـی تەقـەی زل ‹لـە بـاتی قاسپەقاسـپی کـەو/ دەهـات قرمژنـی شێستتیرێ «هێمن»› ف غُرُنبه؛ صدای مهیب

قرمساندن / qirm(i)sandin/: چـاوگ. نووقانـدن؛ قووچاندن (چاو) ف بر هم نهادن (چشم)

قرمنای / qirmnay/: ☜ **قرماندن**

قرم و قاڵ / qirm û qał/: ناو. زەنازەنـا؛ دەنـگ و هەرای زۆر ف سر و صدای زیاد

قرمە۱ / qirme/: نـاو. ١. جـۆرێ تفـەنگی ڕاو ٢. جۆرێ دروومان ف ١. نوعی تفنگ ٢. نوعی دوخت

قرمە۲: دەنگەناو. ١. دەنگی بەرکی چـەک ‹ڕۆژانـە هەر گرمەی تەیارە و قرمەی شێستیر و زرمەی تۆپان و نالەی بۆمبـا بـوو «هـەژار، چێشـتی مجێـور»› ٢. دەنگی شکانی کۆتەرە دار ف ١. صدای شـلیک ٢. صدای شکستن تنەی درخت

قـرنج / q(i)rinc/: نـاو. ١. ڕووش؛ ڕیـش؛ خاشـە؛ کیڕ؛ ڕووکاوی ٢. درز؛ دەرز؛ قەڵشـی کـەم ف ١. خراش سطحی ٢. درز

قرنجـان / q(i)rincan/: چـاوگ. تێـپەڕ. //قرنجـای؛ دەقرنجێ؛ بقرنجێ// قرنجیان؛ قرینجیان؛ قنجان؛ قرنجیای: ١. ڕووشانی پووک و پێست بـە هـۆی لێ کەوتنی شتی تیژ ‹بـەردم پێـدا کـەوت، شـانم قرنجـاوە› ٢. درز بـردن ‹شیشـەی ماشـینەکە قرنجـاوە› ف ١. خـراش سـطحی برداشـتن ٢. درز برداشتن

■ ئاوەڵـناوی بـەرکاری: قرنجـاو/ چـاوگی نـەرێتی: نەقرنجان

قرنجانـدن / q(i)rincandin/: چـاوگ. تێـپەڕ. //قرنجانـدت؛ دەقـرنجێنی؛ بقرنجێنـە// قرنجـانن؛ قنجانـدن؛ قرنجنـای: ١. ڕووشـاندنی پـووک و پێسـت ٢. درز پـێبـردنی کـەم ف ١. خراشـیدن سطحی ٢. شکافتن جزئی

■ ئاوەڵـناوی بـەرکاری: ـــ/ چـاوگی نـەرێتی: نەقرنجاندن

قرنجانن / q(i)rincanin/: ☜ **قرنجاندن**

قرنجـاو / q(i)rincaw/: ئاوەڵـناو. ١. ڕووشـانی پێست بە هۆی گوشـران ‹لێـوی قرنجـاو› ٢. درز بردوو ف ١. خراشیده ٢. درز افتاده

قرنجنای / q(i)rincnay/: ☜ **قرنجاندن**

قرنجیان / q(i)rinc(i)yan/: ☜ **قرنجان**

قرنجیای / q(i)rinc(i)yay/: ☜ **قرنجان**

قرنفل / q(i)rinfil/: ☜ **قەرەنفول**

قرنگ / q(i)ring/: ناو. ڕەوتی لـەنگین؛ ڕۆیشـتنی شەلانە ف لنگیدن

قرنگە / q(i)ringe/: دەنگەناو. دەنگی وێککەوتنی کانزا ف صدای به هم خوردن فلزات

قرنور / qirnur/: ناو. بەرێکی دار مازووە کە بە قەد گۆیژێکە ف نوعی ثمر درخت مازوج

قرنیچک / qirnîçik/: نـاو. تەپۆ؛ پێشکەی دندووک درێژ ف نوعی پشەی دُرُشت

قرنیز / qirnîz/: ☜ **قەڕنیز**

قـرنیس / qirnîs/: ئاوەڵـناو. *[پلار]* مـاڵپـارێز؛ ڕژد؛ چکووس؛ سەقیل ف خسیس

قروقپ / qir û qip/: ناو. پەنای بێدەنگ؛ فەنای بێدەنگ؛ کایەی وسکوت ☰ بازیِ خاموشی و سکوت

قرۆت / q(i)rot/: ☜ **قرۆپ**

قرۆش / q(i)roş/: ناو. قورۆش: ۱. وردە پوول ۲. پوولێکی ترکانی عوسمانی ☰ ۱. پول خُرد ۲. از واحدهای پول عثمانی

قرۆشکە / q(i)roşke/: ناو. پیاڵەی دەسکداری ڕۆکێش ☰ پیالەی لعابی دستەدار

قرۆقە / q(i)roqe/: ☜ **قورۆقە**

قرووسکاندن / q(i)rûskandin/: چاوگ. کڕووزاندنی سەگ لە لێداندا ☰ زوزەی سگ

قرووسکە / q(i)rûske/: دەنگەناو. دەنگی سەگ لە لێداندا ☰ صدای زوزەی سگ

قرووسکە . قرووسک / q(i)rûske q(i)rûsk/: دەنگەناو. قرووسکەی لە سەر یەک؛ دەنگی لە پەستای سەگ لە کاتی لێداندا ☰ زوزەی پیاپی سگ

قرووش / q(i)rûş/: ئاوەڵناو. جینگن؛ تووش و نالەبار ☰ ستیزەجو

قرهاندن / qirhandin/: چاوگ. ۱. ماندوو کردن ۲. سەر لێ شێواندن ☰ ۱. خستە کردن ۲. گُمراە کردن

قری / q(i)rî/: ☜ **قرقێتە**

قریان / qiryan/: چاوگ. هەدا دان؛ ئۆقرە گرتن؛ هێدی بوون ☰ آرام گرفتن

قریپ / q(i)rîp/: ☜ **قریو**

قریپک / q(i)rîpik/: ناو. سێ شەشی سەرەتای بەهار ☰ هجدە روز اول بهار

قریسک / q(i)rîsk/: ناو. ئاورینگ؛ پرۆسک؛ پرشنگ؛ برووسکە ☰ شرارە

قریشکاندن / q(i)rîşkandin/: چاوگ. تێنەپەڕ. //قریشکاندت؛ دەقریشکێنی؛ بقریشکێنە// ۱. قیژاندن؛ قیژەکێشان ۲. پێکەنین و تریقانەوەی منداڵی بچووک ☰ ۱. جیغ کشیدن ۲. قهقهە زدن نوزاد

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـــ/ چاوگی نەرێنی: نەقریشکاندن

قریشکنای / q(i)rîşknay/: چاوگ. قریشکە کردن ☰ جیغ کشیدن

قریشکە / q(i)rîşke/: ناو. ۱. زیڕە؛ قیژە ۲. دەنگی پێکەنینی منداڵ ☰ ۱. جیغ ۲. صدای قهقهە کودک

قرینجیان / q(i)rînc(i)yan/: ☜ **قرنجان**

قریو / q(i)rîw/: ناو. قریپ؛ هۆڵ؛ دەنگی بەرز و بەهەیبەت ☰ غریو

قریواندن / q(i)rîwandin/: چاوگ. قریوانن؛ گوڕڕە و هەرا کردن ☰ بانگ و غریو سر دادن

قریوانن / q(i)rîwanin/: ☜ **قریواندن**

قریونای / q(i)rîwnay/: چاوگ. قریواندن ☰ بانگ و غریو سر دادن

قریوە / q(i)rîwe/: ناو. هەرا و هوریا لە خۆشیان ‹قریوە و داوەت و چۆپی و سەمایە/ گەپ و گاڵتە و زەماوەند و هەرایە «هێمن»› ☰ هورا و هلهلە

قریوەقریو / q(i)rîweq(i)rîw/: ناو. قریوەی پەساپەس ☰ هلهلەی بسیار

قرێتە / q(i)rête/: ☜ **قلاّدە**

قرێژ[1] / q(i)rêj/: ناو. ۱. گەمار؛ چڵک و پیسی ۲. کرێژی سەر ☰ ۱. کثافت ۲. شورەی سر

قرێژ[2]: ئاوەڵناو. چڵکن؛ زیرگن؛ ناتەمیس ☰ کثیف

قرێژاهی / q(i)rêjahî/: ناو. چڵک و پیسی ☰ کثافت

قرێژۆک / q(i)rêjok/: ناو. کون و دیوی ژوورەوەی گوێ ☰ گوش میانی

قرێژەبەرد / q(i)rêjeberd/: ناو. کڕێژ؛ کرێژ؛ کرێش؛ کڕێژەبەرد؛ کرێژەبەرد؛ قۆزەبەرد؛ گلەوەز؛ گوڵەوەر؛ مەخمەڵێنە؛ بڤز؛ خەنەتیفک؛ خەنەتیڤک؛ خەنەتیلکە؛ بەرەزا؛ گیابەردینە؛

گیایەکی بۆری شینباو یان قاوەیی و سووورە کە وێڕای جلشین و قەوزە لە سەر بەرد و دار و دەوەن دەڕوێ ☰ گُلسنگ

قڕ^{1} / qiř/: ناو. ١. قڕاف؛ زوقم؛ خویس؛ خووس ٢. سەردا؛ سەرما ٣. کپی؛ بێدەنگی ٤. سووڕ؛ خول ☰ ١. پژ؛ سرماریزه ٢. سرما ٣. خاموشی ۴. قِر

▣ **قڕ دان:** قنگ بادان ☰ قِر دادن

قڕ هاتن: ناز و نووز کردن ☰ ناز کردن؛ عشوه آمدن

قڕ هاتن: ناز و نووز کردن ☰ ناز کردن؛ عشوه

قڕ^{2}: ئاوەڵناو. ١. کڕ؛ کپ؛ بێدەنگ ٢. خنکاو؛ خنکیاگ؛ گەوخاو؛ تاساو ٣. نابوود؛ فەوتاو؛ هیچ لێ نەماو ‹نە پڕ، نە قڕ «مەسەل»› ٤. بڕاو؛ دابڕاو؛ داپچڕاو؛ پساو ٥. بەناز؛ چەلەنگ؛ بەعینوان؛ بە تەوروتووز ‹کچێکی قڕی لەگەڵدا بوو› ☰ ١. ساکت ٢. خفه ٣. نابود ۴. مُنقطع ۵. با ناز و ادا

▣ **قڕ بون:** ١. قڕ پێوەر بوون؛ قڕ تێکەوتن؛ تێکڕا مردن ٢. خنکان لە بێئاوی ☰ ١. مُردن همگانی ٢. خفه شدن از تشنگی

قڕ پێوەر بون: ☜ **قڕ بون-١**

قڕ تێخستن: ☜ **قڕ کردن -١**

قڕ تێکەوتن: ☜ **قڕ بون-١**

قڕ کردن: ١. قڕ تێخستن؛ لە ناو بردنی بە کۆمەڵ ٢. خنکان لە تینوویەتی ‹چەند کەس لە تینوەتی قڕیان کردووە› ☰ ١. از بین بردن همگانی ٢. مُردن از تشنگی

قڕ هاتن: بە تەواوی مردنی هەموان ☰ مُنقرض شدن

بە قڕ چون: بە کوشت چوون ☰ کُشته شدن

بە قڕ دان: بە کوشت دان ‹ئەلحەزەر مەحوی لە نەوحەی بێگوناهان ئەلحەزەر/ ئاوی چاوی بوو جیهانی دا بە قڕ تۆفانی نووح «مەحوی»› ☰ بە کُشتن دادن

خۆ قڕ کردن: ١. خۆ خنکاندن ٢. خۆ چەلەنگ کردن؛ بە تەور و تووز کردن ‹خۆی قڕ ئەکا و دێتە دەرێ› ☰ ١. خود را خفه کردن ٢. خود را آراستن

قڕ^{3}: دەنگ. دەنگی زلی باڵدار ☰ صدای بم پرنده

قڕاڕک / q(i)řařik/: ☜ **قاڵاو**

قڕاش / q(i)řaş/: ناو. ١. قاش لە میوە ٢. لەت؛ کوت؛ پارچە ☰ ١. قاچ؛ برش از میوه ٢. پاره

قڕاش ـ قڕاش / q(i)řaşq(i)řaş/: ئاوەڵناو. لەت ـ لەت؛ پارچە ـ پارچە ☰ پاره ـ پاره

قڕاف / q(i)řaf/: ناو. خووسار؛ سیخوار؛ زوقم ☰ پژ؛ سرماریزه

قڕاقڕ / q(i)řaqiř/: دەنگەناو. زەنا ـ زەنا ☰ سروصدا

قڕاک / q(i)řak/: ☜ **قاڵاو**

قڕاکە / q(i)řake/: ناو. قڕاکەسەوز؛ قژاکەشینکە؛ قژاڵکەشینە؛ قیژۆک؛ کاسەڵەشینکە ☰ سبزقبا

قڕاکەسەوز / q(i)řakesewz/: ☜ **قڕاکە**

قڕاڵ / q(i)řał/: ناو. پاتشا؛ پاشا ☰ پادشاه

قڕاڵێ / qřałê/: ئاوەڵناو. گنخاوی تێکوڵ ترینجاو بە دارەوە (گوێز) ☰ خشکیده بر درخت (گردو)

قڕان^{1} / q(i)řan/: چاوگ. تێنەپەڕ. //قڕای؛ دەقڕێی؛ بقڕێ// ١. قڕ بوون؛ قڕ تێکەوتن؛ مردنی بە کۆمەڵ ‹بۆ قڕانی لەشکری ئەعدا لە ناکاو میسلی بەرق/ ئاسەفی ساحێبقڕان، لەعلی بەدەخشان هاتەوە «شێخ ڕەزا»› ٢. خوێندنی قاڵاو ‹زستانی ژیانە وا قەلی مەرگ قڕی/ پیری ملەیەک بوو ڕەگی لاویمی بڕی «هەژار، *چوارینەکانی خەییام*»› ☰ ١. مُردن ٢. قارقار خواندن کلاغ

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: قڕیو/ چاوگی نەرێنی: نەقڕان

قڕان^{2}: ناو. قران؛ قەران؛ ڕیاڵ؛ یەکەی پارەی ئێرانی ☰ قران؛ واحد پول ایران

قڕاندن / q(i)řandin/: چاوگ. تێنەپەڕ. تێپەڕ. //قڕاندت؛ دەقڕێنی؛ بقڕێنە// قڕانن: □ تێپەڕ. ١.

خوێندنی قالاو ٢. /کینایە/ نوخشانەی خراپ لێ دان ‹وسوو: کوێخا بایز ئەترسم زستانی ئەمساڵ سەختتر و دژوارتر بێ لە هی پار/ کوێخا: نا ... مام وسوو ... مەقڕێنە! «شێرکۆ»› ٣. □ تیەپ. ڕچاندن؛ تراو کردنە سەهۆڵ ☰ ١. قارقار کردن کلاغ ٢. نفوس بد زدن ٣. مُنجمد کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەقڕاندن

قڕانگه / q(i)řange/: ناو. جێگەی بڤە؛ شوێنی خەتەر ☰ مهلکه

قڕانن / q(i)řanin/: ☜ **قڕاندن**

قڕباق / qiřbaq/: ☜ **قڕبۆق**

قڕبۆز / qiřboz/: ئاوەڵناو. برنجی؛ ماش و برنجی؛ سەر و ڕیش تێکەڵاو لە مووی سپی و ڕەش ☰ جوگندمی (مو)

قڕبۆق / qiřboq/: ناو. قرپک؛ قرپۆک؛ قڕباق؛ قڕپۆق؛ قڕپۆک؛ قوڕبۆق؛ قربۆق؛ قڕواق؛ قورباق، قورواق؛ قوڕاق؛ قەرواقە؛ شاقروان؛ هەفتجار؛ گیانەوەرێکی بەژـ ئاوی کە پتر لە ئاودا دەژی و کلک و ملی نییە و هەڵدەبەزێ ☰ قورباغه

قڕپۆق / qiřpoq/: ☜ **قڕبۆق**

قڕپۆک / qiřpok/: ناو. ١. ☜ **قڕبۆق** ٢. ☜ **قرپۆك**

قڕتیان / qiřt(i)yan/: چاوگ. ١. قرتان؛ بە ددان پسان ٢. بڕان؛ بڕیان؛ پسان ☰ ١. با دندان قطع شدن ٢. پاره شدن

قڕتێکەوتوو / qiřtêkewtû/: ئاوەڵناو. بالمیش؛ تەفر و توونا؛ بنەبڕ ☰ نابود

قڕڕە / qiřře/: ☜ **قڕە**

قڕژاڵ / qiřjał/: ☜ **قرژانگ**

قڕقاپ / qiřqap/: دەنگ. وس؛ وسکوت؛ وشەی دنە دان و فرمان دان بە بێدەنگ بوون ☰ هیس؛ کلمەی واداشتن به سکوت

قڕقڕ^{1} / qiřqiř/: ناو. باڵندەیەکە لە تۆرەمەی قورینگ، نزیک میترێک دەبێ، کاکۆڵی هەیە و بە لاملیدا هاتۆتە خوار، لە دەشت و بانوان لە قەراخ ئاو و زەلکاواندا دەژی و کۆچەرە ☰ دُرنای کوچک

قڕقڕ^{2}: دەنگەناو. قۆڕە؛ قڕە؛ دەنگی ناو زگ ‹لە دوازدەی دێمەوە، برسیمە، ماندووم، قڕقڕی زگمە/ کە ورگی لامەزەب تا مل پڕی شۆربا نەکەم، چ بکەم؟! «هەژار، *بۆ کوردستان*»› ☰ قار و قور

قڕقڕاچکه / qiřq(i)řaçke/: ☜ **قوڕقوڕاگه**

قڕقڕاگه / qiřq(i)řge/: ☜ **قوڕقوڕاگه**

قڕقڕتۆک / qiřqiřtok/: ناو. ١. قڕقڕاچکە؛ قوڕاچکە؛ بینەقاقە؛ دەرناق؛ ٢. کرۆژە؛ کرۆچەنە؛ کڕکڕاکە ☰ ١. خِرخِره ٢. غُضروف

قڕقڕۆچکه / qiřq(i)řoçke/: ☜ **قوڕقوڕاگه**

قڕقڕە / qiřq(i)ře/: ناو. غەرغەرە؛ غەڕغەڕە؛ غەڕەغەڕە؛ قەنەک؛ کاژ؛ مەکارە؛ بەکرە؛ ماقرنە؛ ماقڕنە؛ گەڕگەڕە؛ کڕکڕە؛ خلۆکە؛ خلۆک؛ خولخولۆکە؛ خلێنکە؛ خڕخڕە؛ خلووتە؛ خڕنەک؛ گاج؛ تەشیلە؛ دارتوون؛ چڕێک؛ چڕک؛ چەرخەک؛ چەرخەکی؛ لوولک؛ لا؛ گلیلێکی دوو سەر پان، بۆ هەڵکردن و هەڵگرتنی ڕیسە (بەن، تەل، کابل و...) ☰ قرقره

قڕقێنه / qiřqêne/: ناو. قرپ؛ قرپە؛ قرخێنە؛ قری؛ قلپک؛ قوڕقێنە؛ قوژپێنە؛ قولپک؛ قولقێنە؛ قورپ؛ قرقێنە؛ قولێنک؛ پڕقێنە؛ قورقێنە؛ گازی گەدە کە بە دەنگەوە لە دەم دەردێ. هەروەها: **قڕقێنە دان** ☰ آروغ

قڕک / qiřk/: ناو. ١. ☜ **قالاو** ٢. خڕایی گەردن؛ گوێزەی ئەستۆ ☰ ١. ☜ **قالاو** ٢. سیب آدمی

قڕگ / qiřg/: ☜ **قوڕو**

قڕم / qiřm/: ناو. مالەغان؛ کەرەمتوو؛ کەلەندی ☰ داس بلندی که ایستاده به کار می‌برند

قڕنابیت / qiřnabît/: ناو. گوڵی کەلەم ☰ گُل کلم

قڕنۆ / qiřno/: ناو. ساسی؛ سۆنی؛ پنـد؛ جووجـوو ☰ ساس

قڕنو / qiřnû/: ناو. قڕنە؛ قـڕنی؛ قـەرنی؛ قوڕنـوو؛ کـڕنگ؛ کـڕنوو؛ کـڕنی؛ پکەوڵـە؛ مێروویـەکی پانکەڵەی سوورە بە ئاژەڵەوە دەنووسـێ ☰ قـراد؛ حشرەای کنه مانند

قڕنە / qiřne/: ☜ **قڕنو**

قڕنەگومە / qiřnegume/: ☜ **قڕنەگۆمە**

قڕنەگۆمە / qiřnegome/: نـاو. قڕەگۆمە؛ قڕەگومە؛ قڕنەگومە؛ کایە و کاری یەکتر قوم کردن لە کاتی مەلەدا ☰ بازی سـر همـدیگر را در آب فـرو کـردن هنگام شنا

قڕنی / qiřnî/: ☜ **قڕنو**

قـڕنیس / qiřnîs/: ئاوەڵـناو. ١. چیـڕ؛ نـەگونجاو؛ سەرسـەخت لـە قسـەی خۆیـدا ٢. *[کینایە]* ڕژد؛ چنووک ☰ ١. لجوج ٢. خسیس

قڕنـای / qiřnay/: چـاوگ. ١. قڕانـدن؛ قـڕانن ٢. دەستی ـ دەستی پێ کردن ☰ ١. نفوس بـد زدن ٢. امروز- فردا کردن

قڕواق / qiřwaq/: ☜ **قڕبۆق**

قڕوچیـڕەک / qiř û çîřek/: نـاو. هەراهـەرا؛ شەڕەقسە ☰ مُجادله

قڕ و فڕ / qiř û fiř/: ناو. *[پلار]* قڕ و نیمقڕ؛ کـاری خۆ جوان کردن بۆ سەرنج ڕاکێشـانی خەڵـک ☰ قر و فر

▣ **قڕ و فڕ لێ دان**: خـۆ ڕازاندنـەوە ‹هـەر سـکاڵام کرد، لێت پاڕامەوە/ لە سەر من کەچی لێت دا قڕ و فڕ «ئاوات»› ☰ آرایش کردن

قڕوقـپ١ / qiř û qip/: نـاو. قڕوقـەپ؛ قوڕوقـەپ؛ قەپوقڕ؛ کڕی؛ کپی؛ بێدەنگی ☰ سکوت

قڕوقپ٢: ئاوەڵناو. قڕوقـەپ؛ قوڕوقـەپ؛ قـەپوقـڕ؛ کپ؛ بێدەنگ ‹دنیای قڕوقپ› ☰ ساکت؛ خاموش

قڕوقـە / qiř û qe/: نـاو. ڕەوتی بـڵاوە کـردنی سواران بە پڕتاو ☰ حالت پراکنده شـدن سـواران بـا تاخت

قڕوقەپ / qiř û qep/: ☜ **قڕوقپ**

قڕوقەپۆز / qiř û qepoz/: نـاو. *[پلار]* قوڕوقـەپۆز؛ دەموفلچ؛ لچ و لێو ☰ لب و لوچه

قڕونیمقڕ / qiř û nîmqiř/: نـاو. ١. قڕوفـڕ؛ نـاز و نووز ٢. جۆرێ پارچەیە ☰ ١. ناز و عشوه ٢. نـوعی پارچه

قـڕۆپ / q(i)řop/: ناو. قڕۆت؛ شەپلە؛ ئیفلیجـی ☰ بیماری فلج

قڕۆنێ / q(i)řonê/: ☜ **قورنان**

قـڕە١ / q(i)ře/: نـاو. قــڕڕە: ١. چەقــە؛ زەنازەنـا ‹قرپۆک بە قـڕە زل نابـێ› ٢. دوامـین کـەس لـە یاریدا ☰ ١. سروصدا ٢. قاق؛ آخرین نفر بازی

قڕە٢: دەنگ. قـڕڕە: ١. هـەراوهوریا؛ دەنگـەدەنگ ‹ئێژێ پات خوارە ڕانکەکەت شڕە/ لەم هەرا و قڕە زۆر دلم پڕە «هەژار، *بۆ کوردستان*»› ٢. دەنگی بۆق ٣. دەنگی قالاو ‹قڕەی قـەل بـۆ هـەنجیرە› ٤. قـۆڕە؛ دەنگی ناو زک ☰ ١. سروصدا ٢. صدای قورباغـه ٣. صدای کلاغ ۴. قاروقور شکم

قڕەپیرێـژن / q(i)řepîrêjin/: نـاو. جۆرێـک هەلپەڕکێی حەماسییە، پێش شەڕ بۆ خـۆ ئامـادە کردن و هێرش بردن دەکـرێ ☰ نـوعی پـایکوبی حماسی

قـڕەڕشە / q(i)řeřeşe/: نـاو. ١. نەخۆشـییەکی سەختی پاتاڵ ٢. *[مەجاز]* مەرگی هەمووانی ☰ ١. بیماری کشندەی حیوانات ٢. مرگ و میر همگانی

قڕەقڕ / q(i)řeqiř/: دەنـگ. دەنگـی وەک قیـڕە و هەرای قشقەڕە و قڕبۆق و ... ‹قەل بە خێو کـەی، قڕەقڕ بەشتە «مەسەل»› ☰ صدای شبیه قارقار کلاغ و زاغ

قڕەگومە / q(i)řegume/: ☜ **قڕنەگۆمە**

قڕەگۆمە / q(i)řegome/: ☜ **قڕنەگۆمە**

قڕەون / q(i)řewin/: ئاوەڵناو. شەڕەون؛ شەڕانی؛ جەنگەرانی ف آشوبگر

قڕهاتوو / qiřhatû/: ئاوەڵناو. دوابڕاو؛ دوابڕیاگ؛ دوابڕیاو ف ریشەکن‌شده

قڕی / q(i)řî/: ناو. ١. گرانی؛ قاتی ٢. تینوویەتی ف ١. قحطی ٢. تشنگی

قڕیای / qiřyay/: چاوگ. دەستی ـ دەستی پێ کران ف امروز- فردا کردن

قڕین / q(i)řîn/: چاوگ. تێنەپەڕ. //قڕیت؛ دەقڕی؛ بقڕە// خوێندنی قالاو و بۆق و ... ف آواز سر دادن کلاغ و قورباغه و ...

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: قڕیو/ چاوگی نەرێنی: نەقڕین

قڕێژ / q(i)řêj/: ئاوەڵناو. لەوت؛ لەیم؛ لیم؛ کرێژ ف پلید

قڕێن / q(i)řên/: ناو. ١. کاری چەقە کردن پێکەوە ٢. چۆنیەتی قێڕاندن؛ جقاندن ف ١. مُجادله ٢. داد و هوار

قز / qiz/: ناو. ١. کچ؛ دۆت ٢. گۆی یاری شەقێن ف ١. دختر ٢. گوی چوگان بازی

قزبان / qizban/: ☜ قەزوان

قززڵقورت / qizziłqurt/: ☜ قوزوڵقورت

قزگە / qizge/: ناو. ئەو شوێنەی لەوێوە بە گۆچان لە گۆ دەدەن ف میدان گوی‌بازی

قزلان / qizlan/: ناو. تیرەیەک لە ئیزەدییەکان لە کوردستان ف تیره‌ای از ایزدیان در کردستان

قزڵ / q(i)ził/: ئاوەڵناو. دەم و چاو سوور (پەز) ف سر و صورت قرمز (گوسفند)

قزڵباش / q(i)ziłbaş/: ناو. چەکداری لەشکری سەفەویانی ئێران ف قزلباش

قزڵپەنجەرە / q(i)ziłpencere/: ناو. پەنجەرۆک؛ گیایەکە ف گیاهی است

قزڵقورت / q(i)ziłqurt/: ☜ قوزوڵقورت

قزڵمامزی / q(i)ziłmam(i)zî/: ناو. ناوی گیایەکە ف گیاهی است

قزڵمامەسی / q(i)ziłmamesî/: ناو. گیایەکی دڕکاوی گوڵ بنەوشە، لە نێو گەنمدا دەڕوێ و نیو میترێک بالا دەکا ف گیاهی است

قزە / q(i)ze/: ئاوەڵناو. *[بلار]* ترسنۆک؛ ترسەنۆک؛ ترسەزاوەر ف بُزدل

قزەڵقورت / q(i)zełqurt/: ☜ قوزوڵقورت

قژ¹ / qij/: ناو. ١. تووکەسەر ٢. قژە؛ توێژی سەر تراوی ترشاو ف ١. موی سر ٢. لایەی روی مایع تُرشیده

⊡ **قژ بوون:** *[مەجاز]* بەزین؛ بۆڕ خواردن ف شکست خوردن

قژ کردن: ١. چنگ قرژ کردن ٢. توێژ هێنان و گرژ بوونی تراوی ترشاو ٣. هاتنە بانی ماست لە ڕەوتی ترشانیدا ف ١. انگشتان را بە شکل چنگک درآوردن ٢. کف برآوردن مایع تُرشیده ٣. بالا آمدن ماست در حال تُرشیدن

قژ²: دەنگ. ١. دەنگی بەچکەمەل کاتێ کە دایکی دێتەوە لای ٢. دەنگی چێشکە لە کاتی ترسدا ف ١. صدای جوجه هنگامی کە مادرش را می‌بیند ٢. صدای گنجشک ترسیده

قژاک / q(i)jak/: ناو. ١. قاژوو؛ قەلەبازەڵە؛ قشقەڕە ٢. ☜ قالاو ف ١. زغن ٢. ☜ قالاو

قژاکە / q(i)jake/: ☜ قژاوکە

قژاکەشینکە / q(i)jakeşînke/: ☜ قڕاکە

قژاڵ / q(i)jał/: ☜ قرژانگ

قژاڵکە / q(i)jałke/: ☜ قژاوکە

قژاڵکەشینە / q(i)jałkeşîne/: ☜ قڕاکە

قژانک / q(i)jank/: ☜ قژانگ

قژانگ / q(i)jang/: ناو. قژانک؛ پووک؛ پووکاوڵە؛ چەمۆڵە؛ چەمبۆڵە ف حالت یا عمل ام کردن با دست

قژاوکە / q(i)jawke/: ناو. قژاکە؛ قژاڵکە؛ بۆرەک؛

حەوتزمانکە؛ باڵندەیەکە لە تۆرەمەی قەل، نزیک ٣٥ سانتیمیترە، لەشی قاوەیی کاڵ و ئاتەگی سپییە، شابالی ڕێ - ڕێ شین و ڕەشە، تووکی سەری ڕەشی بەڵەکە و جارــ جار جغە هەڵدەدا، بە گەل دەژی و پڕ قاژ و قووڕە، لە سەر داران دەژی و لە لێڕەواری دووردەست هێلانە ساز دەکا ■ جیجاق

قژبەسەر / qijbeser/: ناو. *[کنایە]* ژن؛ مێوینەی بنیادەم ■ زن

قژبەسەرە / qijbesere/: ناو. *[کنایە]* جنۆکە؛ وشەیە کە زارۆی پێدەترسێنن ■ جن

قژبەڵەکە / qijbełeke/: ناو. باڵندەیەکە بە قەد سێروو دەبێ، ڕەش و سپییە و لە سەر دار هێلانە دەکا ■ پرندەای است

قژپوغ / qijpuğ/: ئاوەڵناو چەپەڵ؛ پیس ■ کثیف

قژپۆغ / qijpoğ/: ئاوەڵناو. پیس؛ گلاو؛ چەپەڵ؛ پۆخڵ ■ چرکین

قژدار / qijdar/: ☜ **قژن**

قژز / qij(i)z/: ناو. قز؛ کچ؛ کەنیشک ■ دختر؛ دوشیزە

قژقارە / qijqaře/: ☜ **قشقەرە ـ١**

قژقژ / qijqij/: ☜ **قژقژاوی**

قژقژاندن / qijq(i)jandin/: چاوگ. چۆقانی ڕۆن؛ قرچاندنی ڕۆن ■ گُداختن روغن

قژقژاوی / qijq(i)jawî/: ئاوەڵناو. قژقژ؛ قژقژۆکە؛ قژکە؛ پڕ لە لق و پۆپی تێکەڵاو (دار) ■ با شاخ و برگ انبوه و درهم (درخت)

قژقژک / qijq(i)jik/: ☜ **قشقەرە ـ١**

قژقژۆکە / qijq(i)joke/: ☜ **قژقژاوی**

قژقژو / qijq(i)jû/: ☜ **قشقەرە.ـ١**

قژقژە / qijq(i)je/: ☜ **قژگە**

قژقیژۆک / qijqîjok/: ☜ **قشقەرە ـ١**

قژک / q(i)jik/: ناو. ١. پەلکی سپی و تورتی بنەوەی کەلەم ٢. ☜ **قشقەرە ـ١** ■ ١. مغز کلم ٢. ☜ **قشقەرە ـ١**

قژکابەڵەک / qijkabełek/: ☜ **قشقەرە ـ١**

قژکاڕەش / qijkařeş/: ☜ **قەلەڕەش**

قژکاشەیتانوک / qijkaşeytanuk/: ☜ **قشقەرە ـ١**

قژکە / qijke/: ☜ **قژقژاوی**

قژگە / qijge/: ناو. ١. قژقژە؛ قشکە؛ جۆرێ بەری دار مازوو ٢. ☜ **قشقەرە ـ١** ■ ١. نوعی ثمر مازوج ٢. ☜ **قشقەرە ـ١**

قژگیر / qijgîr/: ☜ **قژگیرە**

قژگیرە / qijgîre/: ناو. قژگیر؛ کلیپس؛ خشڵێکە ژنان قژی پێ کۆ دەکەنەوە ■ کلیپس

قژڵ / q(i)jił/: ناو. ڕەوتی چۆقین؛ تاوانەوەی ڕۆن لە سەر ئاگر ■ گُدازش روغن بر آتش

قژڵان / qijłan/: چاوگ. قژیلین؛ هەڵچۆقان ■ گُداختن

قژڵاندن / qijłandin/: چاوگ. قژیلاندن؛ چۆقاندن؛ قاڵ کردن ■ گُداختن

قژڵە / qijłe/: ناو. قشرە؛ قشلە؛ سەربازخانە؛ بنکەی چەکداری دەوڵەت لە جێگایەکدا ■ سربازخانە

قژمپال / q(i)jimpal/: ناو. گەمەیەکە لە کوردەواری ■ نوعی بازی

قژمووک / qijmûk/: ناو. قەپووشک؛ کاسەی گول؛ ئەو چنگئاسایەی گولی لە سەر ویستاوە ■ کاسەی گُل

قژن / q(i)jin/: ئاوەڵناو. *[پلار]* قتد؛ قژنە؛ بە قژ؛ قژدار؛ بە قژی زۆر تێکهاڵاوەوە ■ با موی سر زیاد و ژولیدە

قژنگ / q(i)jing/: ناو. چیگنە؛ چنگنە؛ مێروویەکە سوور لە قوڕنوو دەکا بە پێستەوە دەچەسپێ ■ حشرەای کە بە پوست میچسبد

قژنە / qijne/: ☜ **قژن**

قژنەسەر / qijneser/: ئاوەڵناو. *[پلار]* قژنەسەرە؛ قژن؛ بژن؛ کەفشە ☗ ژولیدەمو

قژنەسەرە / qijnesere/: ☜ **قژنەسەر**

قژۆڵە / q(i)jołe/: ☜ **قەلەڕەش**

قژە^{١} / q(i)je/: ☜ **قژ^{١}ـ٢**

⊡ **قژە کردن**: توێژ گرتنی ترشاو ☗ کف برآوردن ترشیده

قژە^{٢}: دەنگەناو. چزوبز؛ دەنگی ڕۆنی چۆقاو ☗ جزولز

قژەسەر / q(i)jeser/: ناو. مووی درێژی سەر ☗ موی بلند سر

⊡ **قژەسەر هاتنەوە**: هاتنەوەی مووی سەر ☗ باز رويیدن موی سر

قژەکردگ / q(i)jekirdig/: ئاوەڵناو. ترشاوی توێژی ترشان لە سەر ☗ تُرشیدەی کف برآورده

قژیاک / qijyak/: ☜ **قەلەڕەش**

قژیاگ / qijyag/: ☜ **قالاو**

قژیک / q(i)jîk/: ☜ **قشقەڕە ـ١**

قژیلاندن / q(i)jîlandin/: چاوگ. ١. پێسەلماندن؛ چەسپاندن ٢. ☜ **قژلاندن** ☗ ١. ثابت کردن ٢. ☜ **قژلاندن**

قژیلین / q(i)jîlîn/: ☜ **قژلان**

قژین / q(i)jîn/: چاوگ. ١. زیڕەزیڕکردن؛ زەنا ـ زەنا کردن ٢. خەفەتبار بوون ☗ ١. جیغ و داد کردن ٢. اندوهگین بودن

قسپ / qisp/: ناو. ١. بەلا؛ تەگەرە ٢. ☜ **قیسپ** ☗ ١. آسیب ٢. ☜ **قیسپ**

قست / qist/: ☜ **قیست ـ٢**

قستی / qistî/: ☜ **قیستی**

قسر^{١} / qis(i)r/: ☜ **قسڵ**

قسر^{٢}: ئاوەڵناو. قرد: ١. نەزۆک؛ ئەستێور ٢. لەبەرکەوتوو ☗ ١. سترون ٢. از ثمر افتاده

قسری / qisrî/: ☜ **قسڵی**

قسقل / qisqil/: ناو. تسقل؛ تسکل؛ قسکل؛ بەرێکی دار مازووە ☗ از ثمرهای مازوج

قسقە^{١} / qisqe/: ناو. ١. پیاز لە تەمەنێکی دیاریکراودا ٢. تووی پیاز ☗ ١. ساقەی نورسیدەی پیاز ٢. بذر پیاز

قسقە^{٢}: ئاوەڵناو. تازە پێگەییو (بۆ پیاز) ☗ نورس (پیاز)

قسقەپیاز / qisqep(i)yaz/: ناو. پیازی تازە پێگەییو ☗ پیاز تازە رسیده

قسقەوان / qisqewan/: ناو. وەنەتەق؛ قەزوان؛ قەزقەوان ☗ چاتلانقوش

قسکل / qiskil/: ناو. گزگل؛ جۆرێ بەری دارمازوو ☗ نوعی ثمر مازوج

قسڵ / qisł/: ناو. قسر؛ کسڵ؛ کلس؛ ئاهەک ☗ آهک

قسڵاو / qisław/: ناو. ئاهەکی دە ئاوکراو ☗ آب‌آهک

قسڵی / qisłî/: ئاوەڵناو. قسری؛ ئاهەکی ☗ آهکی

قسم / qism/: ناو. جۆر؛ چەشن ☗ نوع؛ قِسم

قسمەت / qismet/: ناو. چارەنووس؛ بەخت و هات ☗ سرنوشت

قسن / qis(i)n/: ناو. ١. شەخس؛ زیارەتگا ‹قسنی پیاوچاکان› ٢. دیواری بە جەغز لە بەرد ‹دیان کاتێ گەینە قسنی بەر شار/ لاشێکی تخێل لە بەینی دوو دار «هەژار، *مەم و زین*»› ٣. ☜ **قیست ـ٢** ☗ ١. مزار ٢. دیوار سنگچین مدور ٣. ☜ **قیست ـ٢**

قسناخ / qisnax/: ناو. قاسناخ؛ قاسناغ؛ قسناغ؛ قەسناخ؛ قەسناغ؛ قەسناغە؛ پێوانەیەکی خەڵە بەرانبەر بە سی‌ودوو کیلۆ ‹قەت لە یەک قسناخ کەمی جۆ نادەمێ، هێشتا لەڕە/ ساڵ دوانزەی مانگ سواری نابم و هەر ماندووە! «شێخ ڕەزا»› ☗ پیمانەای برای غله برابر سی‌ودو کیلو

قسناغ / qisnağ/: ☜ **قسناخ**

قسنی١ / qisnî/: ناو. قەسنی؛ بۆنخۆشێکی ڕەشە لە شەم دەکا ☰ موم مانندی سیاه و خوشبو

قسنی٢: ناوەڵناو. قیستی؛ پاژ ـ پاژ ☰ قسطی

قسور / q(i)sûr/: ناو. قوسوور؛ کۆتایی؛ درێخی؛ کاسوولی ☰ قُصور

قسه / q(i)se/: ناو. قسیە؛ قەسە؛ قەسیە: ١. پەیڤ؛ کار و ڕەوتی ئاخافتن ‹کەس قسەی نەکرد› ٢. نیاز؛ مەبەست ‹باشە قسەی تۆ چییە؟› ٣. وتە؛ گوتە؛ واتە ‹قسەیەکی بەڕێوجێ، بە شەنگەدارێ دەشبهێ ... «هەژار، *قورئان*»› ٤. کاری تۆژینەوە؛ کۆڵینەوە ‹با دانیشین جوان لە سەری قسە بکەین، ئەوجار بڕیار بدەین› ☰ ١. سخن؛ حرف ٢. حرف؛ مقصود ٣. گفتار ۴. گفتگو

▣ **قسەی ئاگردان**: قسەی دوور لە ڕاستی و کردەوە ‹قسەی ئاگردان، فشەی شاگردان! «مەسەل»› ☰ سخن دور از واقع

قسەی پێشینیان: پەندی پێشینان ☰ پند گذشتگان

قسەی حیسابی: قسەی جوان و بەڕێوجێ ☰ حرف حساب

قسەی خۆش: واتەی جوان و لەبەردڵان ☰ کلام شیرین

قسەی خۆمانە: وتوێژی دۆستانە و ناوخۆیی ☰ گفتگوی خصوصی

قسەی سارد/ سەرد: *[مەجاز]* قسەی ناخۆش و نابەدڵ ‹لە پاداشی قسەی سەردا هەمە ئاه و هەناسەی گەرم/ کەسێ شێتانە بەردم تێ گرێ من بەرقی تێ دەگرم «مەحوی»› ☰ سخن سخت

قسەی سوک: قسەی ناخۆش؛ جنێو ☰ دُشنام

قسەی شەو: ئەو خەیاڵ و ڕاوێژەی شەو لە سەر دەدا و بە ڕۆژ لە بیر دەچێتەوە ☰ خواب و خیال

قسەی قۆڕ: قسەی مفت؛ تورەهات؛ قسەی بێواتا ☰ حرف مُفت

قسەی قەڵەمی: ١. قسەی کتێوی؛ جۆرێ قسە کردن چما نووسراوە دەخوێنییەوە ٢. *[کینایە]* قسەی هەژدە ـ هەژدە؛ قسەی زل ـ زل بۆ خۆ نیشان دان ☰ ١. لفظ قلم ٢. حرفهای گنده ـ گنده

قسەی کتێوی: ☜ **قسەی قەڵەمی ـ١**

قسەی مفت: ☜ **قسەی قۆڕ**

قسەی نەستەق: قسەی پڕ لە ئامۆژگاری ☰ سخن آموزنده

قسەی هەژدە ـ هەژدە: ☜ **قسەی قەڵەمی ـ٢**

⊡ **قسە بردن**: ☜ **قسە هێنان و بردن**

قسە بڕینەوە: قسە یەکلایی کردنەوە؛ مەبەست گوتن و کۆتایی هێنان بە قسە ☰ حرف آخر را زدن

قسە بزرکاندن: *[مەجاز]* وڕدان؛ قسە بە نەکوڵاوی کردن ☰ ژاژخاییدن

قسە بە دەم کەسیکەوە نان: *[کینایە]* قسەیەک بە ناوی کەسێکەوە چەسپاندن ☰ سخنی را به کسی نسبت دادن

قسە بە شەکر بڕینەوە: *[کینایە]* بە ڕێزەوە، قسەی کەسێک بڕین ☰ محترمانه سخن کسی را قطع کردن

قسە پەڕاندن: ١. *[پلار]* ڕاواندن؛ وڕاوە کردن ٢. بە بێ بیرکردنەوە قسە کردن ☰ ١. هذیان گفتن ٢. دهن‌لقی کردن

قسە پێ بڕین: دانە ناو باڵ قسەدا؛ قسەی کەسێ قەت کردن ☰ توی حرف کسی دویدن

قسە پێ بون: ١. هەبوونی بڕوا یا بیرۆکەیەک لەمەڕ بابەتێکەوە ‹لەم بارەوە منیش قسەم پێیە› ٢. بەزانست و ئاگا بوون لە مەبەستێ ☰ ١. حرفی برای گفتن داشتن ٢. مُطلع بودن

قسە پێ کردن/ گوتن/ وتن: *[مەجاز]* ١. جوێن پێ دان ‹هەتیوە لە هیچ و خۆڕایی زۆرێ قسەی پێ

کردین!› ۲. کەسێ سەرکۆنە کردن ■ ۱. کسی را دشنام دادن ۲. کسی را سرزنش کردن

قسە پێ نەهێشتن: هەموو ڕێگایەکی قسە کردن لە کەسێ گرتن ■ در مجادلە بە بن‌بست کشاندن

قسە تێدا نەبون: */مەجاز/* قسە نەبوون؛ بێ‌عەیب بوون ■ حرف نداشتن

قسە جاوین: */مەجاز/* بە تێفکرین و ڕامانەوە قسە کردن ■ از روی فکر و حساب شده حرف زدن

قسە جاوینەوە: */مەجاز/* ۱. ڕینگەڕینگ کردن؛ چەندپاتە کردنەوەی قسەیەک ۲. جوان و پاراو قسە نەکردن ■ ۱. سخنی را چندبارە گفتن ۲. گُنگ و نافصیح سخن گفتن

قسە خواردنەوە: */مەجاز/* قسە قووت دان: ۱. پەژیوان بوونەوە لە ئاخافتنی خۆ ۲. قسە نەکردن یان بە نیوەچڵی دانان یان بە چەشنێ جگە لە مەبەستی خۆ درێژە دان ■ ۱. از حرف خود برگشتن ۲. حرف خود را خوردن

قسە دابڕین: */کینایە/* دەنگ گۆڕین؛ بە ئاڵۆزی قسەی خۆ بڕین ■ حرف خود را بە حالت قهر، ناتمام گذاشتن

قسە درکاندن: ئاشکرا کردنی نهێنی ■ فاش کردن

قسە دۆڕاندن: */کینایە/* ۱. درکاندن؛ دەرخستن ۲. بێ‌فایدە چوونی قسە ■ ۱. فاش کردن ۲. هرز رفتن سُخن

قسە دەراوردن: ☜ **قسە دەرهێنان**

قسە دەرکێشان: نهێنی پێ درکاندن ■ حرف از زیر زبان کشیدن

قسە دەرهاوردن: ☜ **قسە دەرهێنان**

قسە دەرهێنان: قسە دەراوردن؛ قسە دەرهاوردن: ۱. قسە بۆ هەڵبەستن ۲. قسە دەرکێشان؛ پێ درکاندن ■ ۱. دروغ بافتن ۲. حرف از زیر زبان کشیدن

قسە ڕاکێشان: */مەجاز/* قسە دەرکێشان؛ پێ درکاندنی نهێنی ■ حرف از زیر زبان کشیدن

قسە ڕاواندن: ڕاواندن؛ وڕاوە کردن ■ هذیان گفتن

قسە زڕاندن: */کینایە/* بڵاو کردنەوەی قسە و باسی نهێنی ■ افشا کردن راز و سخن

قسە سوار بون: */مەجاز/* قسە لە سەرووی قسەی دیترانەوە بوون (بە هۆی پێ بوونی بەڵگەی جێ‌بڕواوە، یاخۆ دەسەڵاتی زیاترەوە) ■ حرف (کسی) چربیدن

قسە، قسەی کەسێک بون: قسەی کەسێک سوار بوون ‹لە ماڵی ئێمە قسە، قسەی بابمە› ■ حرف، حرف کسی بودن

قسە قوت دان: ☜ **قسە خواردنەوە**

قسە کردن: ۱. گوتن؛ وتن؛ ئاخافتن ‹قسە بکە بۆم، بزانم چ باس بوو؟› ۲. (لێ) دوان ‹لە بارەی چییەوە دەتەوێ قسە بکەی؟› ۳. وتار دان ‹لە سەرەتای کۆڕەکەوە، سەرۆکی زانستگا قسەی کرد› ٤. */پلار/* وڕ لێ ڕان دان ‹باوڕی پێ مەکە! قسە ئەکا، چت وا چۆن ئەوێ؟› ■ ۱. گفتن؛ حرف زدن ۲. سخن گفتن ۳. سخنرانی کردن ۴. حرف مُفت زدن

قسە کردنەوە: گێڕانەوە؛ گوتنەوە ‹ئەمانە وتم، نەچی قسە کەیتەوە بۆ بابم› ■ بازگو کردن

قسە کوڵاندن: */مەجاز/* بیر لێ کردنەوە و قسە کردن ■ فکر کردن و حرف زدن

قسە گرتنە دڵ: */مەجاز/* لە قسەی کەسێک ڕەنجان ■ حرف کسی را بە دل گرفتن

قسە گنخاندن: ☜ **قسەی خۆ قوت دانەوە**

قسە گۆڕان: ۱. بابەتی قسە بەرەو لایەکی تر بردن ۲. مانای پەیڤی کەسێ کەم و زیاد و ئەملا و ئەولا پێ کردن ■ ۱. حرف را عوض

کردن ۲. حرف کسی را وارونه تفسیر کردن

قسه لە خۆوە دەرهێنان: قسە هەڵبەستن ▤ حرف از خود درآوردن

قسە لە دەم دەرپەڕین: *[مەجاز]* قسە لە دەم داکەوتن ▤ حرف از دهان افتادن

قسە لە دەم کەسێک قۆستنەوە: *[مەجاز]* قسەی کەسێک لە بەرژەوەندی خۆ، گرتنە دەستەوە ▤ از سخن کسی به نفع خود استفاده کردن

قسە لە سەر داکێشان: ☜ **قسە لێدەرکێشان**

قسە لە سەر کەس/ شتێک بون: ۱. سەبارەت بە کەس/ شتێک قسەوباس هەبوون ‹قسە لە سەر مانەوەی سەرۆکە› ۲. *[مەجاز]* عەیب لە کەس/ شتێکدا بوون ‹ئەو باسە قسەی زۆری لە سەرە› ▤ ۱. سخن در بارەی کسی/ چیزی بودن ۲. جای سؤال در کس/ چیزی بودن

قسە لە قسەدا کردن: پەڕینە ناو قسەی کەسێ کە داخێوێ ▤ وسط حرف کسی دویدن

قسە لێ دەرکێشان: سەر داکێشان؛ قسە لێ دەرهێنان؛ قسە لە سەر داکێشان؛ قسە لێڕاکێشان؛ ڕاستی پێدرکاندن ▤ حرف از زیر زبان کسی کشیدن

قسە لێ دەرهێنان: ☜ **قسە لێدەرکێشان**

قسە لێ ڕاکێشان: ☜ **قسە لێدەرکێشان**

قسە لێ زانین: بیر و ڕای کەسێ بیستن ‹جارێ بچۆ قسەیەکی لێ بزانە، دڵنیا بە مێردت پێ دەکا، ئەمجار بڕۆ بۆ خوازبێنی!› ▤ دانستن رأی و نظر کسی

قسە لێ کردن: باس کردنی شتێ؛ لە مەڕ شتێکەوە قسە کردن ▤ دربارەی موضوعی گفتگو کردن

قسە نەبون: ۱. قار بوون ۲. ڕازی بوون ۳. ☜ **قسە تێدا نەبون** ▤ ۱. قهر بودن ۲. راضی بودن ۳. ☜ **قسە تێدا نەبون**

قسە وتن: *[کینایە]* جوێن/ جنێو دان ▤ دشنام دادن

قسە وەرگرتن: *[کینایە]* گوێ دان و تێگەیشتن ▤ سخنی را شنیدن و فهمیدن

قسە هەڵبەستن: *[کینایە]* بوختان کردن ▤ بُهتان زدن

قسە هەڵچنین: *[کینایە]* زمانشڕی کردن؛ قسە بردن؛ دووزمانی کردن ▤ سخنچینی کردن

قسە هێنان: ☜ **قسە هێنان و بردن**

قسە هێنان و بردن: قسە هێنان؛ قسە بردن؛ شووفاری کردن ▤ سخنچینی کردن

قسەی حەق ڕەق بون: قسەی ڕاست تاڵ بوون ▤ حرف راست تلخ بودن

قسەی خۆ بردنە سەر: *[کینایە]* ۱. کاری خۆ کردن؛ خواستی خۆ جێبەجێ کردن ۲. لە سەر قسەی خۆ وەستان ▤ ۱. خواستەی خود را عملی کردن ۲. سر حرف خود بودن

قسەی خۆ بردنە بان گا: *[مەجاز]* قسەی خۆ سەلماندن ▤ حرف خود را به کرسی نشاندن

قسەی خۆ قوت دانەوە: *[کینایە]* قسە گنخاندن؛ قسەی خۆ خواردنەوە ▤ حرف خود را خوردن

قسەی خۆ کردن: مرازی خۆ دەربڕین ▤ حرف خود را زدن

قسەی خۆ کردنە یەک: لە سەر قسەیەک پێکهاتن ▤ حرف خود را یکی کردن

قسەی خۆمان بون: *[کینایە]* لە بەین خۆماندا مان ‹قسەی خۆمان بێ کارێکت پێ نەکرا› ▤ بین خودمان بودن

قسەی دڵی کەسێک کردن: بەرامبەر بە ئارەزووی کەسێک پەیڤین ▤ حرف دل کسی را زدن

قسەی زل کردن: *[کینایە]* قسەی گەورەتر لە ئاستی کەسایەتی خۆ کردن ▤ حرف بزرگتر از دهن خود زدن

قسەی شت/ کەسێک کردن: سەبارەت بە شت/ کەسێک پەیڤین ▤ حرف چیزی/ کسی را زدن

قسەی شتێک/ کەسێک داهێنان: باسی شتێک/ کەسێک هێنانە پێش ▤ حرف چیزی/ کسی را پیش کشیدن

قسەی کەسێ بڕ کردن: ☞ **قسەی کەسێ ڕۆیشتن**

قسەی کەسێ بڕین: بڕ بە پەیڤینی کەسێ دان ▤ حرف کسی را بُریدن

قسەی کەسێ بەبرەو بون: ☞ **قسەی کەسێ ڕۆیشتن**

قسەی کەسێ ڕۆیشتن: *[کینایە]* قسە کەسێ بڕ کردن/ بەبرەو بوون؛ وەرگرتنی قسەی کەسێک لە لایەن کەسانی دیکەوە ▤ حرف کسی طرفدار داشتن

قسەی کەسێ شکاندن: *[کینایە]* بە قسەی کەسێ نەکردن؛ تکای کەسێ وەرنەگرتن ▤ حرف کسی را زمین زدن

قسەی کەسێ شل بون: *[کینایە]* ١. وەرامی نەرێنی پێ بوون ٢. شتێ بە دڵ نەبوون ٣. دڵنیا نەبوون ▤ ١. جواب منفی داشتن ٢. مایل نبودن ٣. مطمئن نبودن

قسەی کەسێک کێشانە سەر خۆ: *[کینایە]* قسەی کەسێک بردنە سەر خۆ؛ خۆ بە بابەتی قسەی کەسێک زانین ▤ حرف کسی را به خود گرفتن

قسەی کەسێک لە بەرد دان: ☞ **قسەی کەسێک نانە ژێر پا**

قسەی کەسێک نانە ژێر پێ: *[مەجاز]* قسەی کەسێک لە بەرد دان؛ بە گوێی کەسێک نەکردن ▤ حرف کسی را (به) زمین انداختن

قسەی کەسێک یەکێ بون: وتەی خۆ نەگۆڕان ▤ حرف کسی یکی بودن

بە قسەی کەسێ کردن: بە گوێ/ قەوڵ کەسێ کردن؛ قسەی کەسێ گرتنە گوێ ▤ حرف کسی را گوش دادن

سەری قسە کردنەوە: *[کینایە]* باسێ دەستپێکردن؛ سەری باسێ کردنەوە ▤ سر صحبت را باز کردن

لە سەر قسەی خۆ بون/ وەستان: لە قسەی خۆ پاشەکشێ نەکردن ▤ سر حرف خود بودن

هاتنە قسە: دەم باز کردن؛ دەس کردن بە قسە ▤ به حرف آمدن

هێنانە قسە: دواندن؛ قسە پێ کردن ▤ به حرف آوردن

قسەبەر / q(i)seber/: ناو. شووفار؛ دووزمان ▤ سخن‌چین

قسەبێژ / q(i)sebêj/: ☞ **قسەکەر**

قسەپتەو / q(i)sep(i)tew/: ئاوەڵناو. قسەدروست؛ خاوەن‌بەڵێن ▤ قول‌دُرُست

قسەپەڕێن / q(i)sepeřên/: ئاوەڵناو. *[پلار]* زارشڕ؛ تێدانەوەستاو ▤ دهن‌لق

قسەپەڕێنی / q(i)sepeřênî/: ناو. لافە؛ ڕاوە؛ وڕاوە ▤ هذیان

قسەتاڵ / q(i)setał/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* زمان‌تاڵ؛ قسەناخۆش ▤ تلخ‌زبان

قسەتڕن / q(i)set(i)řin/: ئاوەڵناو. *[پلار]* قسەی پیس و بێ‌جێ‌کەر ▤ بدزبان

قسەجوان / q(i)sec(i)wan/: ئاوەڵناو. گۆپاک ▤ نیکوسخن

قسەخوەش / q(i)sex(i)weş/: ☞ **قسەخۆش**

قسەخۆش / q(i)sexoş/: ئاوەڵناو. قسەخوەش؛ زمان‌شیرین ▤ خوش‌گفتار

قسەدروست / q(i)sed(i)rust/: ئاوەڵناو. خاوەن‌بەڵێن ▤ درست پیمان

قسەدرێژ / q(i)sed(i)rêj/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* بەجووج؛ چەنەباز؛ زۆربلێ؛ فرەوێژ ▤ ژاژخا؛ وراج

قسەڕاست / q(i)seřast/: ئاوەڵناو. درۆنەکەر؛

ڕاستبێژ ☰ راستگو

قسەڕاگوێز /q(i)seřag(i)wêz/: ناو. خەبەرگوهێز ☰ سخن‌چین

قسەڕووت /q(i)seřût/: ناوەڵناو. *[مەجاز]* زمان‌ڕووت؛ خاوەن قسەی ئاشکرا و بێ مەرایی ☰ رُک؛ صریح‌الهجه

قسەڕەپوڕاست /q(i)se řep û řast/: ناوەڵناو. *[مەجاز]* قسەڕەق ☰ رُک‌گو

قسەڕەق /q(i)seřeq/: ناوەڵناو. *[مەجاز]* ڕەپوڕاست قسەبێژ ☰ رُک‌گو

قسەڕەنگین /q(i)seřengîn/: ناوەڵناو. *[مەجاز]* بەدەمودوو؛ خۆش‌ڕاوێژ ☰ سُخندان

قسەڕەوا /q(i)seřewa/: ناوەڵناو. تایبەتمەندی کەسێ کە بە قسەی دەکرێ ☰ ویژگی کسی که سخنش خریدار دارد

قسەڕەوان /q(i)seřewan/: ناوەڵناو. ڕەوانبێژ؛ دەم‌پاراو ☰ خوش‌سخن

قسەزان /q(i)sezan/: ناوەڵناو. زمان‌پاراو ☰ سخندان

قسەزل /q(i)sezil/: ناوەڵناو. *[کنایە]* ١. بە بافیش ٢. تایبەتمەندی کەسێ کە قسەی لە خۆ گەورەتر و بە توێکڵ دەکا ☰ ١. گُندەگو ٢. ویژگی کسی که سخنانش فراتر از انتظار است

قسەسارد /q(i)sesard/: ناوەڵناو. *[مەجاز]* پەیڤ‌ناخۆش؛ بەرانبەر بە قسەخۆش ☰ سردگفتار

قسەسەیر /q(i)seseyr/: ناوەڵناو. نوکتەباز؛ حەنەکچی گاڵتەچی؛ قسەخۆش ☰ بذله‌گو

قسەشووم /q(i)seşûm/: ناوەڵناو. *[مەجاز]* دەم‌ڕەش ☰ شوم‌گفتار

قسەشیرین /q(i)seşîrîn/: ناوەڵناو. *[مەجاز]* شەکرشکێن؛ شەکرلێو؛ قسەخۆش ☰ شیرین‌سخن

قسەقوت /q(i)sequt/: ناوەڵناو. *[مەجاز]* تایبەتمەندی کەسێ کە قسەی سەیر و بەتوێکڵ دەکا ☰ نُکتەسنج

قسەکەر /q(i)seker/: ناو. بێژەر؛ وێژەر؛ وتەبێژ؛ وتەوات؛ قسەبێژ؛ قسەکەر ☰ سخنگو

قسەگێڕەوە /q(i)segêřewe/: ناوەڵناو. تیانەوەستاو؛ زمان‌شڕ ☰ دهن‌لق

قسەلەڕوو /q(i)seleřû/: ناوەڵناو. تایبەتمەندی کەسێ ڕەپ و ڕاست قسە دەکا ☰ رُک‌گو؛ صریح‌اللهجه

قسەلۆک /q(i)sełok/: ناو. *[مەجاز]* قسەی سووک و ناونیتکە ☰ حرف زشت و ناروا

قسەمێچکە /q(i)semêçke/: ناوەڵناو. *[مەجاز]* ١. مەرایی‌کەر؛ دووزوان ٢. دەم‌خاو؛ تایبەتمەندی پیاوێک کە وەک ژنان قسە دەکا ☰ ١. ریاکار ٢. ویژگی مردی که زنانه سخن می‌گوید

قسەناخۆش /q(i)senaxoş/: ☜ **قسەتاڵ**

قسەناس /q(i)senas/: ناوەڵناو. تێگەیشتوو؛ زانا ☰ فهمیده

قسەنەبیس /q(i)senebîs/: ناوەڵناو. *[کنایە]* گوێ هشک ☰ حرف نشنو

قسەنەزان /q(i)senezan/: ناوەڵناو. *[کنایە]* بێ‌دەموپل؛ دەم‌پووچ؛ دەم‌چەوت؛ دەم‌سارد ☰ بی‌زبان

قسەنەستەق /q(i)senesteq/: ناوەڵناو. تایبەتمەندی کەسێ قسەی پڕکاکڵ و زانایانە دەکا ☰ نغزگوی

قسەوباس /q(i)se w bas/: ناو. ١. هەواڵ؛ دەنگ‌وباس ٢. هەرچی قسەی وا بۆ کردن بشێ ‹دانیشن قسەوباسی خۆتان بکەن!› ☰ ١. خبر ٢. حرف‌های گفتنی

قسەهەڵبەست /q(i)sehełbest/: ناوەڵناو. بوختان‌کەر ☰ بُهتان‌زن

قسەهەڵچن /q(i)sehełçin/: ناوەڵناو. *[کنایە]* دووزمان؛ دووزوان؛ شووفار ☰ سخن‌چین

قسیه / qisye/: ☜ قسه

قسیەکەر / qisyeker/: ناو. بوێژ؛ گوتەبێژ 🇮🇷 گوینده

قش / qiş/: ناو. گاشەبەردی زل لە چیادا 🇮🇷 صخرەی بزرگ در کوه

قشپل / qişpil/: ناو. کشپل؛ بشکول؛ پشکەڵ 🇮🇷 پشکل

قشپیلانه / qişpîlane/: ☜ قشتیلانه

قشت١ / qişt/: ناو. پەرچووکەی بان توێڵ 🇮🇷 موی پیشانی

قشت٢: ☜ قشتیلانه

قشتوقۆڵ / qişt û qoł/: ☜ قشتیلانه

قشتیلانه / qiştîlane/: ئاوەڵناو. قشت؛ قشپیلانه؛ قشتوقۆڵ؛ خونچیلانـه؛ جوانکیلـه 🇮🇷 کوچولوی دوستداشتنی

قشخەڵه / qişxełe/: ☜ قشقەڕە ـ١

قشره / qişre/: ☜ قژڵه

قشغره / qişğ(i)re/: ☜ قشقەڕە ـ١

قشقاڕە / qişqaře/: ☜ قشقەڕە ـ١

قشقره / qişq(i)re/: ☜ قشقەڕە

قشقونه / qişqune/: ناو. پالووی زین 🇮🇷 پاردُم زین

قشقەڕە / qişqeře/: ناو. ١. قشقره؛ قشقەڵه؛ قشقاڕە؛ قشکەڵه؛ قشخەڵه؛ قشغره؛ قەشقەل؛ قشقەڵ؛ قەلقشک؛ قەلقیشک؛ قشێڕە؛ کەشکەره؛ قژقژک؛ قژقژوو؛ قژقیژوک؛ قژک؛ قژکابەلەک؛ قژکاشەیتانوک؛ قژگه؛ قژیک؛ قلاژیله؛ قولەبازەڵه؛ قالاوبازەڵه؛ قەرەباچکه؛ قەژقەژک؛ قەلانجه؛ قەلانچه؛ قەلەباچکه؛ قەلەبانەیی؛ قالاوەبوولینه؛ قەلەبازەڵه؛ قەلەژاژه؛ قەلەژاره؛ قەلەژاڵه؛ پەلەژاره؛ خەزال؛ ڕەڤشێلک؛ غەلابازەڵه؛ غەلەبازڵه؛ کلکگەزه؛ گەزبەتنه؛ کلکدرێژ؛ قژقاڕە؛ قورەباچکه؛ قڕک؛ زاخێ؛ دوڤمەساسه؛ قلاجگ؛ پەلەوەرێ لە تیرەی قەلان، بە جەستەی گچکە و ڕەنگی ڕەش ـ شینی پەرداخەوە کە نێر و مێی وەک یەک وایە ٢. هەراوهوریا؛ زەنا ـ زەنا 🇮🇷 ١. زاغی ٢. قشقرق

قشقەڕەسوورە / qişqeřesûre/: ناو. باڵندەیەکە لە تیرەی قەل، لە قشقەڕە بچووکتر، بە پەڕ و باڵی زەردیله، خاڵی ڕەشی بچووک لە نێو چاواندا و کلکی ڕەش، لە پەپووسێمانە و چوڕە دەچێ. لە دەشتی خیزەڵان و نێو پنچان دەژی 🇮🇷 زاغ بور

قشقەڕەق / qişqeřeq/: ☜ قشقەڕە ـ١

قشقەڵ / qişqeł/: ☜ قشقەڕە ـ١

قشقەڵه / qişqełe/: ☜ قشقەڕە ـ١

قشکه / qişke/: ☜ قژگه ـ١

قشکەڵه / qişkełe/: ☜ قشقەڕە ـ١

قشلک / qişlik/: ناو. گیایەکە وەک ئالقەتیز دەچێ 🇮🇷 گیاهی است

قشڵاخ / qişłax/: ناو. قشڵاغ؛ قشڵاق: ١. زستانەوار ٢. دێی دابڕاو لە دێی گەوره 🇮🇷 ١. قشلاق ٢. دهکدەی جدا شده از ده بزرگ

قشڵاغ / qişłağ/: ☜ قشلاخ

قشڵاق / qişłaq/: ☜ قشلاخ

قشڵه / qişłe/: ☜ قژڵه

قشێڕە / q(i)şêře/: ☜ قشقەڕە ـ١

قغ / qiğ/: دەنگ. ئای؛ ئیش ‹فجووق لە دالی چاوزەق/ قغ لە ڕاوکەری دڵڕەق «گۆران»› 🇮🇷 کلمەی بیان بیزاری

قف / qif/: ناو. کۆخه؛ کۆکه؛ قۆزه 🇮🇷 سُرفه

قفای / q(i)fay/: چاوگ. کۆخین؛ قۆزین 🇮🇷 سُرفه کردن

قفک / qifk/: ناو. زەنبیلەی زل؛ سەبەتەی لە پووشی بەدەسک 🇮🇷 زنبیل بزرگ دستەدار

قفڵ / qifł/: ناو. قوفڵ؛ قوفل؛ قولف؛ قڵف؛ گۆڵه؛ کۆد؛ کۆج؛ ڕیچ؛ کەسەک؛ قاسه؛ چفت؛ چیلان؛ کلۆن (دارینه)؛ کلێله؛ کیلۆن؛ کولۆم؛ کێلوون؛ کلیت؛ کلیل؛ ئامرازێک بۆ داخستنی شتێک و

بەرگری لە دەست پێگەیشتنی دیتران ☰ قُفل

⊡ **قفڵ دان:** داخستن بە قفڵ ☰ قُفل زدن

قفڵ دران: داخران بە قفڵ ☰ قفل شدن

قفڵ کردن: قفڵ لێدان؛ قفڵ دان ☰ قُفل کردن

قفڵ لێدان: ☜ **قفڵ کردن**

قفڵ‌بەند / qifłbend/: ناو. جۆرێ چنینی خشت و بەرد لە دیوارچنیندا ☰ قُفل‌بند

قفڵدراو / qifłd(i)raw/: ئاوەڵناو. قفـڵ لـێدراو؛ بـە قفڵ داخراو ☰ قُفل شده

قفڵساز / qifłsaz/: ناو. قولـفسـاز؛ کلیـل‌سـاز ☰ قفل‌ساز

قفڵکراو / qifłk(i)raw/: ئاوەڵـناو. داخراو؛ بەسـراو؛ پێوەدراو ☰ بسته

قفڵ‌لێدراو / qifłlêd(i)raw/: ☜ **قفڵدراو**

قفە / q(i)fe/: نـاو. کۆخە؛ قوفـە؛ قۆخـە؛ قـۆزە ☰ سُرفە

قفەڕەشە / q(i)feřeşe/: ☜ **قۆزەڕەشە**

قفین / q(i)fîn/: چاوگ. قوفین؛ کۆخین؛ کۆکین؛ قۆزین ☰ سُرفە کردن

قل / qil/: نـاو. ۱. چڵ؛ تاقە لاسـکێک ۲. دەنـک؛ دەنکە؛ تاقەدانە ۳. نـاو لـەپ؛ نـاو مشـت ‹بیخـە قلمەوە!› ٤. خۆڵەمێش؛ بووڵ ☰ ۱. یـک سـاقە ۲. حبّە ۳. کف دست ۴. خاکستر

قلاپیک / q(i)lapîk/: ناو. ۱. بەدەن؛ قالـب؛ لـەش ۲. قەلپووت؛ قـەلپووچ؛ کاسـەچاوی بـەتاڵ ☰ ۱. کالبد ۲. حدقەی خالی از کُرەی چشم

قلاچە / q(i)laçe/: ☜ **قالاو**

قلاژیلە / q(i)lajîle/: ☜ **قالاو**

قلاژیڵە / q(i)lajîłe/: ☜ **قشقەرە ـ۱**

قلاشتن / q(i)laştin/: ☜ **قەڵشاندن**

قلانەقریوە / q(i)laneq(i)rîwe/: ناو. کار و ڕەوتی هەڵاتن و باڕاندن و کایە کردنی بەرغەل و کاژیلە لە کاتی نزیک بوونەوە لە کانی و لـەوەڕ ☰ بـازی بّرە و بُزغالە هنگام نزدیک شدن بە آب و علف

قلانیشۆ / q(i)lanîşo/: ☜ **قەڵاندۆش**

قلپک / qilpik/: ☜ **قرقێتە**

قل‌پەنجە / qilpence/: ناو. پەنجە لە ناو پەنجە ☰ پنجە در پنجە

قلچک / qilçik/: ناو. ۱. پیشگان؛ ئامرازی کنگـر و بنەگیا دەرێنان ۲. قۆلی کەوا ۳. قونچکی مێوژ و ترێ ٤. داسوو؛ قەلاس؛ پرزەگولی گەنم و جۆ ٥. چڕنووکی چۆلەکە و مەلی پچووک ☰ ۱. بیلچـەی باغبانی ۲. آستین قبا ۳. دُنبالچـەی مـویز و انگـور ۴. اخگل؛ سیخچە ۵. چنگال پرندگان کوچک

⊡ **قلچک کردن:** ۱. قونچک لێ کردنەوە ۲. تەقڵـە بـە چۆلەکـە کـردن لـە جەنگـەی زەماونـد و دەهۆڵ و زوڕنا لێداندا ☰ ۱. برداشتن دُنبالچـەی مویز و انگور ۲. بە هـوا پرانـدن گنجشـک هنگـام عروسی

قلخان / qilxan/: ناو. دڕکێکە بـۆ سـووتەمەنی بـە کار دێ ☰ خاری کە مصرف سوخت دارد

قلف / qilf/: ☜ **قولب^{1}ـ۲**

قلقک / qilqik/: ناو. ۱. کرۆژە؛ قرقرتۆک؛ کرۆچەنە ۲. شمشێرەی درگا ☰ ۱. غضروف ۲. کلیـد کلـون چوبی در

قلقل^{1} / qilqil/: نـاو. بەری گیایەکە لە نیسک دەکا ☰ ثمر گیاهی عدس مانند

قل ـ قل^{2}: ئاوەڵـناو/ ئاوەڵـکار. ۱. چـڵ ـ چـڵ ۲. دەنکە ـ دەنکە ☰ ۱. شاخە ـ شاخە ۲. دانە ـ دانە

قلک / qilk/: ناو. قللە: ۱. جووت؛ جفت ۲. کڵاوی بەڕوو ☰ ۱. جفت ۲. کُلاهک بلوط

قللە / qille/: ☜ **قلك**

قلماسک / qilmasik/: ☜ **قەڵماسك**

قلمویچ / qilmûyç/: ناو. قلمیچ: ۱. ڕیپۆق؛ گوژاو؛ کیلک ۲. خلتە؛ بلخ ☰ ۱. ژفک؛ قی چشم ۲. جِرم

قلمیچ / qilmîç/: ☜ **قلمویچ**

قلنایەڤە / qilnayeve/: چاوگ. بە قاقا خستن ≣ به قهقه انداختن

قلۆپ / q(i)lop/: ناوەڵناو. کەمئەندام؛ نوقسان؛ نوقوستان ≣ ناقص‌العضو

قلۆپانی / q(i)lopanî/: ناو. سەرمەقولات؛ سەرمەقولانج؛ مەحەلەق ≣ پُشتک

قلۆت / q(i)lot/: ناوەڵناو. تایبەتمەندی زەوینی نەوی کە ئاوی تێدا دەوەستێ ≣ پست و گود (زمین)

قلۆت ـ قلۆت / qlot qlot/: ناوەڵکار. یەک لە دووی یەک ‹ئەی هەمکە ئایەمە قلۆت ـ قلۆت هاتنە دەر و دەنگ دان› ≣ یکی پس از دیگری

قلۆچ١ / q(i)loç/: ناو. سترۆ؛ شۆق؛ هیچک؛ شاخی حەیوان ≣ شاخ حیوان

قلۆچ٢: ناوەڵناو. ١. خێل؛ خوێل؛ تیل ٢. تایبەتمەندی کەسێ کە چاوێکی لە چاوەکەی‌تری پچووکترە ≣ ١. لوچ ٢. ویژگی کسی که یکی از چشمانش کوچکتر است

قلۆر / q(i)lor/: ناوەڵناو. قورۆڵ؛ قولۆر؛ کلۆر؛ ناوبەتاڵ ≣ میان تُهی

قلۆز / q(i)loz/: ناوەڵناو. ١. شاخ بڵند و ڕاست (بۆ شەک) ٢. *[کنایە]* خۆبایی؛ خۆبەزل‌زان ≣ ١. دارای شاخ بلند و راست (شاک) ٢. خودبین؛ مُتکبر

قلۆزان / q(i)lozan/: چاوگ. ١. سەرمەقولات دان ٢. تەقلە لێدانی پەلەوەر لە حەوادا ≣ ١. پُشتک زدن ٢. پُشتک زدن پرنده هنگام پرواز

قلوو / q(i)lû/: ناو. نوخشانەی خراپ؛ پێش‌بینی ڕووداوی خراپ ≣ نفوس بد

قلووج / q(i)lûc/: ناوەڵناو. کۆم؛ کووڕ؛ پشت‌چەماو ≣ کوژپشت

قلووژ / q(i)lûj/: ناوەڵناو. تەپەکراو؛ بە سەر یەکدا کۆوەبوو ≣ انباشته

قلووس / q(i)lûs/: ناو. منداڵ؛ ڕۆڵە ≣ فرزند

قلوومک١ / q(i)lûmik/: ناو. ١. ☜ **قەڵەمە ـ١** ٢. وەڕەزی لەبەر باری بەقەوەت ٣. ژان؛ ئێشی زگ ≣ ١. ☜ **قەڵەمە ـ١** ٢. خستگی از بار سنگین ٣. دل‌درد

قلوومک٢: ناوەڵناو. وەڕەز لەبەر باری بەقەوەت ≣ خسته سنگینی از بار

قلە / q(i)le/: ناو. ١. سکڵی تەواو سوور ٢. سووری بێ ڕەشایی سکڵ ٣. دانە؛ دەنک ‹بنی چەمەدانی ڕیش‌تاشینەکەم گەڕام، چوار قلە سیرم پەیدا کرد «هەژار، چێشتی مجێور»› ≣ ١. اخگر تمام افروخته ٢. افروختگی اخگر ٣. دانه؛ حبّه

قلە پۆپە / q(i)lepope/: ناو. دوند؛ سەر لووتکە؛ بەرزترین شوێن (چیا و دار) ≣ اوج؛ بالاترین نقطه (کوه و درخت)

قلەسەما / q(i)lesema/: ناو. شادی و هەڵبەز و دابەز ≣ عمل بالا و پایین پریدن از شادی

قلەقل / q(i)leqil/: ناو. گرشەگرشی پۆلوو ≣ درخشش اخگر

قلھ / q(i)lh/: ناو. بیچم؛ تەرح و دیدار ≣ سیما؛ قیافه

قلھنگ / qilhing/: ناو. قاقای پێکەنین ≣ قاه ـ قاه خنده

قلی / q(i)lî/: ☜ **قدیلکە**

قلیان / qilyan/: ناو. قەلوون؛ قەنگە؛ قەننە: ١. قلیانی؛ قەلن؛ قەلنە؛ قەلوو؛ قەلین؛ قەلتە؛ قەندە؛ قولون؛ قەلەن؛ قلیاناوی؛ قلیان‌ئاوی؛ قەننەی ئاوی؛ کۆکۆس؛ نەرگیلە؛ نێرگەلە؛ نارگیلە؛ سەپەلیک؛ کەرەستەیەک بۆ دووکەڵ کردن بە تەماکۆ ٢. سەبیلەی کلک‌درێژ ≣ ١. قلیان ٢. چُپُق دسته بلند

▣ **قلیان ساز کردن**: ئامادە کردنی قلیان بۆ کێشان. هەروەها: **قلیان کێشان** ≣ قلیان چاق کردن

قلیان‌ئاوی / qilyan'awî/: ☜ **قلیان‌ـ۱**

قلیاناوی / qilyanawî/: ☜ **قلیان ـ۱**

قلیاندار / qilyandar/: ناو. بەردەڤکی؛ نێرگەلەچی ≚ قلیاندار

قلیان‌قاوەڵتوون / qilyanqawełtûn/: ناو. قلیان‌قاوەڵتی؛ تاشت؛ خواردنی سەر لە بەیانی ≚ خوراک قبل از صبحانه

قلیان‌قاوەڵتی/ qilyanqawełtî/: ☜ **قلیان‌قاوەڵتوون**

قلیانی۱ / qilyanî/: ☜ **قاورمە**

قلیانی۲: ناوەڵناو. قلیان‌کێش؛ خووگرتوو بە قلیان کێشان ≚ قلیانی

قلیایەڤە / qilyayeve/: چاوگ. تریقانەوە؛ قاقا پێکەنین ≚ قاەقاه خندیدن

قلی‌بلی / q(i)lîb(i)lî/: ناو. قلی‌وبلی؛ قلێ‌بلێ؛ قسەی وا کە تێ‌نەگەن ≚ سُخنان نامفهوم

قلیج / q(i)lîc/: ☜ **قلّیج**

قلیچ۱ / q(i)lîç/: ناو. ۱. گوژاو؛ ڕچقاوە؛ ڕیپۆقی چاو ۲. ☜ **قلینچك** ≚ ۱. ژفک؛ قی چشم ۲. ☜ **قلینچك**

قلیچ۲: ناوەڵناو. خاوەن چاوێکی بچووک و یەکی‌تر زل ≚ با چشمانی کوچک و بزرگ

قلیچان / q(i)lîçan/: ☜ **قلینچك**

قلیچک / q(i)lîçik/: ناو. جۆرە گۆچانێکە سەری وەک خاچ وایە ≚ نوعی عصای دست

قلیک / q(i)lîk/: ناو. شمشێرەی درگا ≚ کلید قفل چوبین در

قلینچک / q(i)lînçik/: ناو. قلیچ؛ قلیچان؛ تبلیا بیچک؛ قامکەتووتە ≚ خنصر؛ انگشت کوچک

قلینچکەسڵام / q(i)lînçkes(i)łam/: ☜ **قنچکەسلاو**

قلی‌وبلی / q(i)lî w b(i)lî/: ☜ **قلی‌بلی**

قلێ‌بلێ / q(i)lêb(i)lê/: ☜ **قلی‌بلی**

قلێچکە / q(i)lêçke/: ناو. کلێجە؛ کلێنچکە؛ دووچکە؛ کەلێژ ≚ دُنبالچە

قلێچە / q(i)lêçe/: ناو. گیایەکە ≚ گیاهی است

قلێر / q(i)lêr/: ناوەڵناو. گەمار؛ پیس؛ چلکن ≚ کثیف

قلێزەنگی / q(i)lêzengî/: ناو. چێشتێکە لە برنج و ئالووبخارا ≚ غذایی از برنج و آلوبُخارا

قلێل / q(i)lêl/: ناوەڵناو. ۱. کونا؛ کون‌تێ‌بوو ۲. دێواندێو؛ کوناودیو ≚ ۱. سوراخ ۲. سوراخ شده

قلێنچک / q(i)lênçik/: ناو. جووچکە؛ کلێجە ≚ دُنبالچە

قڵا / q(i)ła/: ☜ **قالاو**

قڵاجگ / q(i)łacig/: ☜ **قشقەڕە ـ۱**

قڵاخ / q(i)łax/: ناو. ۱. قالاخ؛ دەوە؛ تەپالەی وشک ۲. ☜ **قڵاخدان** ≚ ۱. تاپالە ۲. ☜ **قڵاخدان**

قڵاخدان / q(i)łaxdan/: ناو. قلاخ؛ هەماری تەپالە ≚ تاپالەدان

قڵادە / q(i)łade/: ناو. قەلادە؛ قرێتە: ۱. کالان؛ سانجی؛ ئالقەی ملی تاژی ڕاو ۲. ملوانکەی ئالقەیی ≚ ۱. قلادەی سگ شکاری ۲. گردنبند حلقەای زینتی

قڵاش / q(i)łaş/: ناوەڵناو. لەت؛ شەق ≚ دونیم

قڵاشتن / q(i)łaştin/: چاوگ. لەت/ شەق کردن ≚ دونیمە کردن

قڵاشکەری / q(i)łaşkerî/: ناو. قەڵاشکەری؛ کۆتەرەداری بۆ سووتاندن ≚ کُندەی جنگلی

قڵاف / q(i)łaf/: ناو. کالان؛ کالەنی ≚ غلاف

قڵاق / q(i)łaq/: ☜ **قالاو**

قڵانقۆزان / q(i)łanqozan/: ناو. کاردوو؛ کاردی؛ گیایەکە لە چێشتی دەکەن ≚ گیاهی آشی

قڵاووچ / q(i)ławuç/: ناو. قەڵانقووچ؛ قەڵانقوچکە؛ کاری بە سەر یەکدا کردن تا بڵند دەبێ ≚ تلنبار

قڵپ۱ / qiłp/: ناو [کینایە] قرپ؛ قلم؛ ڕەوتی نەمان و لە بەین چوون ≚ نابودی

قلّپ۲: ئاوەڵناو. قلّم: ۱. سەرنخوون ۲. *[کنایە]* فەوتاو؛ تووناء نابوود ☰ ۱. واژگون ۲. نابود

⊡ **قلّپ بونەوە:** قولپین: ۱. سەرەونخوون بوون ۲. *[کنایە]* لە بەین چوونی ماڵ ☰ ۱. واژگون شدن ۲. نابود شدن

قلّپ کردنەوە: ☜ **قلّپاندنەوە**

قلّپ۳: دەنگەناو. قلّم: ۱. قولت؛ دەنگی جۆشانی ئاو ۲. دەنگی ڕژانی ئاو لە دەفری مل‌باریکدا ☰ ۱. غُل ـ غُل ۲. صدای ریزش آب از ظرف دهانه تنگ

قلّپاندن / qiłpandin/: چاوگ. ۱. وە جۆش هاوردنی ئاو و ... لە سەر ئاگر ۲. ڕژاندنی ئاو و ... لە دەفری مل‌تەنگەوە ☰ ۱. جوشاندن مایع ۲. ریختن مایع از ظرف دهانه تنگ

قلّپاندنەوە / qiłpand(i)newe/: چاوگ. قلّپ کردنەوە: ۱. ڕژاندنی ئاو و ... لە دەفری مل‌تەنگ ۲. *[کنایە]* لە بەین بردنی ماڵ ☰ ۱. ریختن مایع از ظرف دهانه تنگ ۲. نابود کردن مال

قلّپن / qiłpin/: ☜ **قەڵپن**

قلّپە / qiłpe/: ☜ **قولّ**۲

قلّتیان / qiłt(i)yan/: چاوگ. کولانی ئاو و ... لە سەر ئاگر ☰ جوشیدن مایع بر آتش

قلّچغ / qiłçiğ/: ناو. داسوو؛ قەڵتاس؛ پرزەگوڵی گەنم و جۆ ☰ اخگل

قلّخ / qiłx/: ناو. ۱. برینگ؛ برنگ ۲. قرخ؛ مووی کورتێ کە درێژ نابێ ☰ ۱. دوکارد؛ قیچی پشم‌زنی ۲. موی کوتاه بی‌رشد

قلّخاندن / qiłxandin/: چاوگ. کۆخاندن؛ قۆزین ☰ سُرفه کردن

قلّغ / qiłğ/: ناو. ۱. دیدار؛ بیچم ۲. بەرگ و شمەکی شڕ و دڕاو ☰ ۱. ریخت؛ قیافە ۲. لباس ژنده

قلّف / qiłf/: ☜ **قولّف**

قلّم / qiłm/: ☜ **قلّپ**

قلّماندن / qiłmandin/: چاوگ. فوارە کردن؛ بە تەوژمەوە دەرپەڕینی تراو ☰ فوآرە بستن

قلّمە / qiłme/: دەنگەناو. دەنگی فیچقە کردنی تراو بە تەوژمەوە ☰ صدای فوران مایع

⊡ **قلّمە کردن:** فیچقە کردن؛ توند دەرپەڕینی تراو ☰ فوآرە بستن

قلّمە هاتن: هاژە کردن؛ دەنگی تێپەڕینی تراو ☰ صدای مایع خروشان

قلّنج / q(i)łinc/: ناو. ۱. قلیج؛ شیر؛ شمشێر ۲. بن‌هەنگڵ ☰ ۱. شمشیر ۲. زیر بغل

قلّەشان / q(i)łeşan/: ☜ **قەڵشان**

قلّەشاندن / q(i)łeşandin/: ☜ **قەڵشاندن**

قلّیاو / qiłyaw/: ناو. ۱. بووڵاوی سابوون ۲. زاخی ڕەش کە بۆ دەرمان دەشێ ☰ ۱. آب و خاکستر صابون‌سازی ۲. زاج سیاه

قلّیج / q(i)łîc/: ناو. قلیج؛ شیر؛ شمشێر ‹شێخ هاتووە و گوتوویە: ناوی جنۆکەکانت هەڵدە تا بیانکوژم! ئەمن ئەمشەو بە قلیج (شیر) پێنجسەد جندۆکەی کافرم کوشتووە «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ شمشیر

قلّیش / q(i)łîş/: ناو. ۱. درز؛ دەرز ۲. قەڵش؛ قەڵەشت؛ درزی گوشاد ☰ ۱. درز ۲. شکاف

قلّیشان / q(i)łîşan/: چاوگ. تێنەپەڕ. //قلّیشای؛ دەقلّیشێی؛ بقلّیشێ// قلّیشانەوە: ۱. درز بردن ۲. تلّیشیان؛ لە بەر یەک چوون ☰ ۱. درز بردن ۲. شکافته شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: قلّیشاو/ چاوگی نەرێنی: نەقلّیشان

قلّیشاندن / q(i)łîşandin/: چاوگ. تێپەڕ. //قلّیشاندت؛ دەقلّیشێنی؛ بقلّیشێنە// قلّیشاندنەوە؛ قلّیشان؛ قلّیشاننەوە: ۱. درز پێ دان ۲. لە بەر یەک بردن ☰ ۱. تَرَک انداختن ۲. شکافتن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەقلّیشاندن

قڵیشاندنەوە / q(i)łîşand(i)newe/: ☜ **قڵیشاندن**

قڵیشانن / q(i)łîşanin/: ☜ **قڵیشاندن**

قڵیشاننەوە / q(i)łîşannewe/: ☜ **قڵیشاندن**

قڵیشانەوە / q(i)łîşanewe/: ☜ **قڵیشان**

قڵیشاو / q(i)łîşaw/: ئاوەڵناو. قڵیشاوە؛ قڵیشیاو: ١. درزبردوو ٢. لەبەریەکچوو ▤ ١. تَرَک برداشته ٢. شکافته

قڵیشاوە / q(i)łîşawe/: ☜ **قڵیشاو**

قڵیشاوی / q(i)łîşawî/: ☜ **قەڵشاوی**

قڵیشنای / q(i)łîşnay/: چاوگ. قڵیشاندن ▤ شکافتن

قڵیشیاگ / q(i)łîşyag/: ☜ **قەڵشاو**

قڵیشیان / q(i)łîşyan/: ☜ **قەڵشان**

قڵیشیاو / q(i)łîşyaw/: ☜ **قڵیشاو**

قڵیشیای / q(i)łîşyay/: چاوگ. قڵیشان ▤ شکافته شدن

قڵینج / q(i)łînc/: ناو. ١. قڵیج؛ قڵنج؛ قلیک؛ شمشێر ٢. قڵینجک؛ تووتە؛ ئەنگوستەچکۆلە ▤ ١. شمشیر ٢. خنصر؛ انگشت کوچک

قڵینجک / q(i)łîncik/: ☜ **قڵینج ـ٢**

قڵیە / qiłye/: ناو. ١. خۆڵەکەوەی سابوون ٢. قەڵیە؛ جۆرێ چێشتە ▤ ١. خاکستر صابون‌سازی ٢. آش قلیه

قڵێف / q(i)łêf/: ناو. ١. کالان ٢. بەرگی شت ▤ ١. غلاف ٢. پوشش

▣ **قڵێف شکۆفە**: قۆزاخەی پەمۆ ▤ غوزەی پنبه

قم^{1} / qim/: ناو. ١. ڕەمڵ؛ ڕەڵم؛ ماسە ٢. فڕ؛ قوم؛ فڕێ لە خواردنەوە ▤ ١. ماسه ٢. جُرعه

قم^{2}: ئاوەڵناو. نقوم؛ بناو ▤ غرق شده

قم ـ^{3}: پێشوشە. قوم ـ بن ـ ‹قمباو؛ قملاخ› ▤ غرق ـ

قمار / q(i)mar/: ناو. ١. یاری؛ بازی؛ کایە ٢. گەپ و گاڵتە ٣. فێڵ؛ حیلە ▤ ١. بازی ٢. شوخی ٣. نیرنگ

قماربـاز / q(i)marbaz/: ئاوەڵناو. فێڵباز؛ ساختەچی ▤ مکّار

قمباو / qimbaw/: ناو. ئاودێرییێ کە زەرعات داپۆشێ ▤ آبیاری‌ای که سطح کشت را بپوشاند

قم ـ قم / qim qim/: دەنگ. دەنگی کۆتر ‹قم ـ قم گاکۆتر قیژەی قژاکە/ ئەڵێی مەعرەکەی کاوە و زوحاکە! «قانع»› ▤ صدای نوعی کبوتر

قمقمۆر / qimq(i)mor/: ناو. قومقمۆر؛ ڕەهۆڵی تەنگ و تاریک ▤ دهلیز تنگ و تاریک

قمقمۆک / qimq(i)mok/: ☜ **قومقمۆك**

قمقمۆکە / qimq(i)moke/: ☜ **قومقمۆك**

قمقمە / qimq(i)me/: ☜ **قومقمۆك**

قمل / qiml/: ناو. سوون؛ سوونە؛ سن؛ کیسەڵە؛ ڕەقەک؛ ڕەقک؛ بەڵا گەنمە؛ مێروویەکی مێملی گیا بەتایبەت گەنمە بە ڕەنگی سەوز، قاوەیی یان ئاوی کە بۆنێکی ناخۆشی لێوە دێ ▤ حشرەی سِن

قملاخ / qimłax/: ☜ **قوملاخ**

قمووش / qimûş/: ☜ **قوموش**

قمیش / q(i)mîş/: ☜ **قوموش**

قن / qin/: ناو. ١. قنک؛ کولانە؛ جێ سانەوەی باڵندەی خۆماڵی لە شەودا ٢. ☜ **قنگ**^{1} ٣. کاکڵی گوێز و بادام ٤. بێخ؛ بن؛ خوارووترین شوێن ▤ ١. آشیانەی ماکیان ٢. ☜ **قنگ**^{1} ٣. مغز بادام و گردو ۴. ته؛ بن

قنار / q(i)nar/: ناو. چنگی دڕندە و باڵداری ڕاوکەر ▤ چنگال درّنده و پرندەی شکارچی

قنان / q(i)nan/: چاوگ. ڕزان؛ پرتووکیان؛ لە کەڵک کەوتن ▤ فرسودن

قنانەوە / q(i)nanewe/: چاوگ. ڕزانەوە؛ پرتووکانەوە ▤ فرسوده شدن

قنب / qinb/: ناو. کۆلی دارین بۆ دۆشاو تێدا گووشین ▤ معصرەی چوبین شیره‌سازی

قنج / qinc/: ئاوەڵناو. ۱. قیت؛ ڕاست ‹گۆنا تەڕ، پاراو وەک گەڵا وێنجە/ باڵا بەرز و ڕێک، وەک چنار قنجە «فولکلۆر»› ۲. زۆپ؛ زەق ☰ ۱. شَق‌ورق ۲. برجسته

⊡ **قنج کردنەوە**: ۱. ڕاستەوە کردن دوای چەمانەوە ۲. ڕاست وێستاندن ✱ هەروەها: **قنج بوون؛ قنج بوونەوە** ☰ ۱. شَق کردن؛ از حالت خمیده بیرون آوردن ۲. راست ایستاندن

قنجان / qincan/: ☜ **قرنجان**

قنجاندن / qincandin/: ☜ **قرنجاندن**

قنجک / qincik/: ئاوەڵکار. پیچک؛ کەمێک؛ تۆزێک ☰ اندکی

قنجکان / qinc(i)kan/: چاوگ. قنچکان؛ تروشکان ☰ چُمباتمه زدن

قنج و قیت / qinc û qît/: ئاوەڵناو. ۱. ڕاست و بێ‌گرێ بە سەر پاوە ‹خانووی ئەهالیش زۆریان دوو نهۆم/ هەندێ قنج‌وقیت هەندێ لار و کۆم «گۆران»› ۲. بەگوڕ؛ ساغ و سەرکەیف ☰ ۱. استوار و پابرجا ۲. سرحال

قنجەزەرد / qincezerd/: ناو. گیایەکی پتەوی قایم و لووسە ☰ گیاهی است

قنجەقنج^{1} / qinceqinc/: ناو. خۆڕانان و جحێڵی ‹قنجەقنجی گەنجی؛ هێشتایش قنجەقنجیەتی!› ☰ خودنمایی جوانانه

قنجەقنج^{2}: ئاوەڵکار. قیتەقیت؛ بە حاڵەتی ڕاست و نەچەماوە ☰ راست و ایستاده

قنجیلانە / qincîlane/: ئاوەڵناو. خنجیلە؛ خونجیلانە؛ خونجیلە؛ چکۆلەی جوانکیلەی خوێن‌شیرین ☰ کوچکِ زیبا

قنچک^{1} / qinçik/: ناو. قونجک: ۱. دەسکی باریکی دەنکە ترێ و مێوژ ۲. زیپکە؛ زیپک ☰ ۱. دنبالەی دانەی انگور و مویز ۲. جوش پوست

قنچک^{2}: ئاوەڵکار. قونجک؛ کەمووسکەیەک ☰ اندکی

قنچکان / qinç(i)kan/: ☜ **قنجکان**

قنچکاو / qinç(i)kaw/: ناو. جێگەی ڕیپۆق لە چاو؛ سووچی چاو ☰ گوشەی چشم

قنچکە / qinçke/: ناو. زیپکە؛ زپرک ☰ جوش پوست

قنچکەسڵام / qinç(i)kes(i)łam/: ☜ **قنچکەسڵاو**

قنچکەسڵاو / qinçkes(i)ław/: ناو. قلینچکەسڵام؛ قنچکەسڵاوە؛ قنچکەسڵام؛ باپشکێو ☰ گُل‌مژه

قنچکەسڵاوە / qinçkes(i)ławe/: ☜ **قنچکەسڵاو**

قندرغە / qindirğe/: ناو. گیایەکە لە شۆرەکات شین دەبێ و ڕەنگێکی مەیلەو قاوەیی هەیە ☰ گیاهی بیابانی

قنس / qins/: ناو. پاژ؛ پارچە؛ بەش ☰ قطعه

قنک / qink/: ناو. قن؛ کولانە مریشک ☰ آشیانەی ماکیان

قنگ^{1} / qing/: ناو. *[شوورەیی]* قن؛ قوون؛ کنگ؛ کن: ۱. کونی پشتی گیاندار کە پیسایی لێ دەردەچێ ۲. سمت؛ سمتۆڵ؛ عننە؛ کەفەڵ ۳. بن؛ عننە؛ خوارترین بەشی هەر شتێ ٤. *[کینایە]* لێهاتوویی؛ توانایی ‹ئەو قنگی ئەم کارەی نییە› ٥. کونج؛ گۆشە ☰ ۱. کون ۲. باسن ۳. ته؛ بُن ۴. پیزی؛ عُرضه ۵. گوشه

▣ **قنگ‌چاو**: تیل‌چاو؛ سیلەی چاو ☰ گوشەی چشم

⊡ **قنگ پێ شل بوون**: *[پلار]* بەزین و واز هێنان لە توند و تیژی ☰ شکست خوردن و کوتاه آمدن

قنگ خوران: *[کینایە]* ۱. حیز بوون ۲. بە ئازار بوون ☰ ۱. کونی بودن ۲. کرم داشتن

قنگ خوراندن: *[کینایە]* ئیشتیا لە کردنی کارێک نەبوون ☰ تعلُل کردن

قنگ دان: ۱. *[شوورەیی]* گان دانی نێر ۲. ☜ **قنگ دانەوە** ☰ ۱. کون دادن ۲. ☜ **قنگ دانەوە**

قنگ دانەوە: *[کینایە]* قنگ دان؛ تاوێ ڕۆنیشتن

‹ده وەرە قنگێ بدەوە بـا ئیسـراحەت بکـەی!› ☰ اندکی نشستن

قنگ گرتن: فێرە دانیشتن بـوونی زارۆ ☰ تـوان نشستن یافتن بچه

قنگ لە کەسێ هەڵکردن: پشت کردن لە کەسـێ لە ڕووی قەست و غەرەزێکەوە ☰ پشـت کـردن به کسی

خستە قنگا */کیایه/* خسـتنە دواوە؛ تـەفرە پـێ دان ‹ئەنە کارەکەیان خستە قنگا تا فـەوتیا› ☰ به تأخیر انداختن

نیانە قنگا */کیایه، شوورەیی/* تەفر و توونا کـردن (ئەم دەسـتەواژە لـە دۆخـی تـووڕەیی و لـە ڕووی ناڕەزایەتییەوە دەگوترێ) ☰ یک وَرش گذاشتن

هاتنە قنگا دوابـەدوا ڕمـان و پسـان ☰ پـس افتادن

قنگ ـ۲: پێشوشە. پاش ـ ‹قنگاو› ☰ پس ـ

قنگاڵە / qingałe/: نـاو. خوشـیلک ☰ گیـاهی بـا شیرەی مُسهل

قنگانیسک۱ / qinganîsk/: نـاو. زۆپـی ئانیشـک ☰ کوژی آرنج

قنگانیسک۲: ئاوەڵـکار. لـە حالـی ڕاکشـان و بـە ئانیشک هەڵدانەوە ☰ در حالـت دراز کشـیدن و بـر آرنج تکیه دادن

قنگـاو / qingaw/: نـاو. پاشـاو؛ ئـاوێ لـە زەوی دەردەچێ ☰ پساب آبیاری

قنگاوقنـگ / qingawqing/: ئاوەڵـکار. دوابـەدوا؛ دواوەدوا ☰ عقب ـ عقب

قنگبەگێچـەڵ / qingbegêçeł/: ئاوەڵـناو. */مـەجاز/* قوونبەگێچەڵ؛ گێچـەڵوەقنـگ: ۱. ئـاژاوەچی؛ شەڕبەشان؛ بشێونە ۲. هەمیشە خەریک و پـڕکار ☰ ۱. فتنەانگیز ۲. پُرکار

قنگپـان / qingpan/: ئاوەڵـناو. */پلار/* دەپـەقوون؛ پاشڵزەلام؛ سمت ئەستوور ☰ باسنگُنده

قنـگپوچـەڵ / qingpûçeł/: ئاوەڵـناو. */مـەجاز/* قوونگچکە؛ قنگبووچک ☰ باسنتخت

قنگخوروکە / qingxurûke/: نـاو. نەخۆشـییەکی ئاژەڵە ☰ نوعی بیماری دام

قنگدە / qingde/: ☜ **قنگدەر**

قنگـدەر / qingder/: ئاوەڵـناو. */شـوورەیی/* قنگـدە؛ قنگە؛ قنگەل؛ قونەک؛ قووندە؛ قووندەر؛ قووینده؛ خوزگ؛ بە پشت؛ خوزچەک؛ گاندەر ☰ کونی

قنگر / qingir/: ☜ **کەنگەر**

قنگرپاچ / qingiṛpaç/: نـاو. قنگرواچ؛ بنەکەنگر ☰ بوتەی کنگر

قنگرواچ / qingiṛwaç/: ☜ **قنگرپاچ**

قنگرەزا / qing(i)reza/: ناو. چەوی کەنگر ☰ انگم کنگر

قنگزل / qingzil/: ئاوەڵـناو. ۱. */شـوورەیی/* خـاوەن سمـت و کەفەڵـی گـەورە ۲. */پلار/* تەمـەڵ؛ تەوەزەل ☰ ۱. دارای باسن بزرگ ۲. تنەلش

قنگفش / qingfiş/: ئاوەڵناو. */پلار/* گیرنەدەر؛ با لێ بۆوە ☰ گوزیده

قنگقورس / qingqurs/: ئاوەڵناو. */کیایه، شوورەیی/* قنگگران؛ قوونگران؛ قوونقـورس؛ تەمبـەڵ ☰ کونگشاد

قنگگران / qingg(i)ran/: ☜ **قنگقورس**

قنگلاشـک / qinglaş(i)k/: نـاو. قنگڵاشـک؛ قانگەلاش؛ قانگەلاشک ‹وتیان: قنگلاشـک مـاوات کوێنەس؟ وتی: بـا ئـەزانێ! «قسـەی نەسـتەق»› ☰ بتەی خشک کنگر

قنگلێکەوتـو / qinglêkewtû/: ئاوەڵـناو. */کیایـه/* قوونلێکەوتوو؛ تایبەتمەندی کەسێ کە پشـتێن و دەرپێی هەر داخزێ ☰ شلخته

قنگڵاشک / qingłaş(i)k/: ☜ **قنگلاشک**

قنگە۱ / qinge/: ئاوەڵناو. ۱. ☜ **قنگـدەر** ۲. */پلار/* کۆنەپەرست ☰ ۱. ☜ **قنگدەر** ۲. اُمُل

قنگە ۲: پێشوشە. ۱. بن یا بەشی دوایی هەر شتێ ‹قنگەتەشی؛ قنگەدڕک› ۲. *[مەجاز]* کورت و کەمبڕ ‹قنگەشەڕ؛ قنگەخەو› ☰ ۱. دنباله ۲. مُختصر

قنگەبان / qingeban/: ناو. گوێسوانەی پشت بان؛ سوانەی پشتەوەی بان ☰ لبەی عقبی بام

قنگەپاژنە / qingepajne/: ناو. پاژنەی پێ ☰ پاشنەی پا

قنگەجن / qingecin/: ☜ **قنگەجنۆکە**

قنگەجنۆکە / qingec(i)noke/: ناو. *[کینایە]* قنگەجن؛ قوونەجند؛ شوێنی تەنگەبەر ☰ جای تنگ

قنگەجووڕە / qingecûře/: ناو. ئێسکی پاش قنگی مریشک ☰ استخوان بندی تُخمدان مرغ

قنگەجوولە / qingecûle/: ☜ **قنگەجوولێ**

قنگەجوولێ / qingecûlê/: ناو. *[کینایە]* قنگەجوولە؛ دۆخی بێئۆقرە بوون بۆ ڕۆیشتن ☰ بیقراری برای رفتن

قنگەخشکێ / qingexişkê/: ناو. قنگەخلیسکێ؛ قنگەلیشکێ؛ کنگەخشکێ؛ کاری لە سەر قنگ خزین ☰ کونخیزه

قنگەخلیسکێ / qingex(i)lîskê/: ☜ **قنگەخشکێ**

قنگەخەو / qingexew/: ناو. قوونەخەو؛ قنەخەو؛ عنەوەنەوزە: ۱. کاری خەوتن بە ڕۆنیشتنەوە ۲. سەرخەو؛ خەوێکی کورت و ناتەواو ☰ ۱. خواب نشسته ۲. پینکی؛ خواب مُختصر

قنگەدڕک / qinged(i)řik/: ناو. درووی کەنگر ☰ خار کنگر

قنگەر / qinger/: ناو. کەنگەر؛ قنگر ☰ کنگر

قنگەزە / qingeze/: ناو. ڕەسەن؛ ڕەگەز؛ ڕەچەڵاک ☰ نسل

قنگەسۆڵە / qingesołe/: ناو. *[پلار]* تووڕەیی و ڕقی زۆر لە بەر ئیرەیی و ناتەواوی ☰ کونسوزه

قنگەسووتەکە / qingesûteke/: ناو. ۱. ئافەتێکی مەرەزە ۲. نەخۆشییەکی زارۆی ساوایە ☰ ۱. از آفات شالی ۲. از بیماری‌های نوزادان

قنگەسیگار / qingesîgar/: ناو. قنەسیگار؛ فیلتەر؛ هەورئاسای بنی جگەرە ☰ فیلتر

قنگەسێوەر ۱ / qingesêwer/: ناو. شوێنێ گچکە لە کەژ و لاپالی چیا کە زوو سێبەر دەیگرێ ☰ سمت سایه‌سار کوه

قنگەسێوەر ۲: ناوەڵناو. فێرەسێوەر؛ تایبەتمەندی کەسێ یان گیانداری کە هەر حەز دەکا لە سێوەر بێ ☰ سایه‌دوست

قنگەشەڕ / qingeşeř/: ناو. وردەجەنگ؛ کاری پەلامار دان و ڕاکردن ☰ جنگ و گُریز

قنگەقنگ ۱ / qingeqing/: ناو. *[کینایە، پلار]* کاری خۆ دزینەوە لە کار ‹دیارە دڵی پێوە نییە، هەر قنگەقنگیەتی و ناڕوا› ☰ اهمال در کار

قنگەقنگ ۲: ناوەڵکار. دوا ـ دوا؛ پشتاوپشت ‹لە سەر بانەکە قنگەقنگ چوو تا کەوتە خوارەوە› ☰ عقب ـ عقب

قنگەکەو / qingekew/: ☜ **قوونەکەو**

قنگەگاز / qingegaz/: ناو. قوونەگاز؛ برینی پشتی یەکسم لە زین و کورتان ☰ زخم پشت ستور از زین و پالان

قنگەگان / qingegan/: ناو. *[شوورەیی]* قوونەگان؛ نێربازی ☰ همجنس‌بازی مردان

قنگەل / qingel/: ☜ **قنگدەر**

قنگەلاشک / qingelaş(i)k/: ☜ **قانگەلاش**

قنگەلاشکە / qingelaşke/: ناو. کلناشک؛ قانگەلاشک ☰ گیاه خُشک بادبرده

قنگەلیشکێ / qingelîşkê/: ☜ **قنگەخشکێ**

قنگەڵتس / qingełtis/: ناو. قنگەڵفس؛ قوونەڵتس؛ قوونەڵفس؛ تووتەکانی گورگ و سەگ. هەروەها: **قنگەڵتس دان** ☰ چُمباتمەی سگ و گرگ

قنگەڵفس / qingełfis/: ☜ **قنگەڵتس**

قنگەمانگا / qingemanga/: ئاوەڵناو. *[پلار]* ناحەز؛ ناشیرین ⚑ بدریخت

قنگەنشین / qingen(i)şîn/: ☜ **قوونەنشینە**

قنگەنشینکە / qingen(i)şînke/: ☜ **قوونەنشینە**

قنگەنشینە / qingen(i)şîne/: ☜ **قوونەنشینە**

قنگەوتلوور / qingewt(i)lûr/: ئاوەڵکار. قوونتلوور؛ قوونەوتلوور؛ دەمەوڕوو ڕاکشاو ⚑ دمر افتادە

قنگەوڕک / qingewřik/: ئاوەڵکار. *[پلار]* پێچەوانە؛ چەپەوانە ‹قنگەوڕک لە قسە حاڵی دەبێ!› ⚑ عوضی

قنگهەڵتەکێنە / qinghełtekêne/: ناو. قوونهەڵتەکێنە؛ بەرگایلکە ⚑ دُمجُنبانک

قنە / q(i)ne/: ☜ **قونە**

⊡ **قنە کردن:** قونە کردن؛ کەوتنە قنەوە ‹کەو قنەی دەکرد لەو بەر پەسارە/ لە قەل شیرین هات ئەو لەنجە و لارە «هەژار، *بۆ کوردستان*»› ⚑ خرامیدن

کەوتنە قنەوە: ☜ **قنە کردن**

قنەخەو / q(i)nexew/: ☜ **قنگەخەو**

قنەر / q(i)ner/: ☜ **قنگەر**

قنەقن / q(i)neqin/: ناو. هەڵبەز ـ دابەز ⚑ ورجە ـ وورجە

قنیات / qinyat/: ناو. قەینات؛ قینات؛ سەبووری ⚑ شکیبایی

قنینچکەسڵام / q(i)nînçkes(i)łam/: ناو. دیقلۆک؛ دیکلۆک؛ باپشکێو؛ زیتکەسڵام؛ چینچکەسڵاو ⚑ گُل‌مُژە

قوار / q(i)war/: ☜ **قەوار ـ٢**

قواڕ / q(i)wař/: ناو. خۆڵەکەوەی پزیسکی تەنوور ⚑ خاکستر تنور

قوازتنەوە / q(i)wazt(i)newe/: چاوگ. قۆزتنەوە؛ قۆستنەوە ‹بۆ قوازتنەوەی تا ئەکەوتە کار/ زۆردار لێی ئەفڕان یەکەم پەلامار «گۆران»› ⚑ قاپیدن

قواش / q(i)waş/: ناو. ١. کووتاڵ؛ پارچە ٢. چەشن؛ جۆر ⚑ ١. قُماش؛ پارچە ٢. نوع؛ طور

قواقو / q(i)waqû/: ناو. زەنا ـ زەنا؛ هەرا و هوریا ⚑ غوغا؛ هیاهو

قوب^{١} / qub/: ناو. ١. قوبک؛ گومەز؛ بانی بە تاق درووسکراوی بڵند ٢. دوگمە؛ قومچە؛ پشکوژ ⚑ ١. گُنبد ٢. دُکمە

قوب^{٢}: ئاوەڵناو. قوبان؛ زۆپ؛ زەق؛ قوت ⚑ برجستە

قوبا / quba/: ناو. ماستی باش نەمەییوی شل و خراپ ⚑ ماست شُل

قوباد / qubad/: ناو. جۆرێک شێرماسی ⚑ ماهی قُباد

قوبالە / qubale/: ناو. دۆلابی دیواری ئۆدە بۆ جێگەی نوێن ⚑ کُمُد جای رختخواب

قوبان^{١} / quban/: ☜ **قوپان**

قوبان^{٢}: ئاوەڵناو. قوب؛ زۆپ؛ زەق ⚑ برجستە

قوباندن / qubandin/: چاوگ. ١. زۆپ کردن؛ زەق کردن ٢. ☜ **قوپاندن** ⚑ ١. برجستە کردن ٢. ☜ **قوپاندن**

قوببە / qubbe/: ناو. قوبە: ١. قوب؛ گونبەز؛ گونبەت ٢. درۆشمی سەرشانی ئەفسەران ٣. دوگمەی جلک ⚑ ١. گُنبد ٢. سردوشی افسران ٣. دُکمە

قوبک^{١} / qub(i)k/: ناو. قوبکە؛ گونبەز؛ قوب ⚑ گُنبد

قوبک^{٢}: ئاوەڵناو. قوبکە؛ زۆپ ⚑ برجستە

قوبکە^{١} / qubke/: ناو. ١. ☜ **قوبك**^{١} ٢. ترۆپکی چیا ⚑ ١. ☜ **قوبك**^{١} ٢. قُلەی کوە

قوبکە^{٢}: ☜ **قوبك**^{٢}

قوبلە / quble/: ☜ **قیبلە**

قوبڵە / qubłe/: ☜ **قیبلە**

قوبڵی / qubłî/: ☜ **قبووڵی**

قوبووڵ / qubûł/: ☜ **قەبووڵ**

قوبه / qube/: ☜ **قوببه**

قوپ / qup/: ناو. ۱. قـوم؛ فـڕێ ئـاو ۲. قوپـاوی؛ قوپیاگی ☰ ۱. جُرعه ۲. قُر؛ فرورفتگی

قوپارچ / quparç/: ☜ **قەرپاچ**

قوپان / qupan/: چاوگ. تێنەپەڕ. //قوپای؛ دەقوپێی؛ بقوپێ// قوبان؛ قوپیان؛ قۆپـان؛ ڕۆچـوون ‹جێگـە بوخچەکەشم بەرچاو هات کە دە بەفر قوپابوو «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ فرورفتن

■ ئاوەڵـناوی بـەرکاری: قوپـاو/ چـاوگی نـەرێنی: نەقوپان

قوپاندن / qupandin/: چـاوگ. تێـەڕ. //قوپانـدت؛ دەقوپێنی؛ بقوپێنـە// قوبانـدن؛ قوپـانن؛ قۆپانـدن؛ ڕۆچواندن ☰ قُر کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەقوپاندن

قوپانن / qupanin/: ☜ **قوپاندن**

قوپاو / qupaw/: ئاوەڵناو. قوپیاگ؛ قووپاو؛ ڕۆچـوو ‹لـە سـەر بەرزاییەکـەوە لـە بـەفری مـۆرم ڕوانی، شوێنێکی درێژی قوپاوم بەدی کرد، زانیم جۆگەیـە و ئەوسەری دەگاتە ئاوایی «هەژار، چێشـتی مجێـور»› ☰ فرورفته

قوپاوی / qupawî/: نـاو. ڕووخە؛ قـوپ؛ قوپیـاگی؛ چاڵی؛ فیس ☰ فرورفتگی

قوپچە / qupçe/: نـاو. قوپکە؛ قوببە؛ قوبە؛ قۆپچـە؛ دوگمە ☰ دُکمه

قوپژ / qupj/: ☜ **قومپۆز**

قوپکە / qupke/: ☜ **قوپچە**

قوپنای / qupnay/: چاوگ. قپیای؛ قوپاندن ☰ قُر کردن

قوپیاگ / qupyag/: ☜ **قوپاو**

قوپیاگی / qupyagî/: ☜ **قوپاوی**

قوپیان / qupyan/: ☜ **قوپان**

قوپیای / qupyay/: چاوگ. قوپان ☰ فرورفتن

قوت^{۱} / qut/: ناو. ۱. ڕەوتی بـڕان ۲. کـار و ڕەوتی لێ دان ☰ ۱. قطع ۲. عمل زدن

⊡ **قوت کردن:** بڕین؛ قرتانن؛ قرتاندن ☰ قطع کردن

قـوت^{۲}: ئاوەڵـناو. ۱. زۆپ؛ زەق ۲. هەسـتۆک؛ لەسەرهەسـت ۳. سلـکەر؛ قوشـقی چلـەک ٤. کورت؛ کول؛ کۆتا ٥. خـەلاس؛ تـەواو ٦. *[کنایە]* فیسن؛ لەخۆبایی ۷. گوێبەل ‹بزنی قـوت› ☰ ۱. برجسته ۲. حسّاس ۳. رموک ۴. کوتاه ۵. تمام شده ۶. پُرافاده ۷. گوش برجسته

⊡ **قوت بـون:** ۱. سڵ بوون؛ هاتنـە سـەر هەسـت ‹کاکە! ئەوە لە چی قوت بـووی؟ چ قـەوماوە؟› ۲. بە دەمار و فیسن بوون ‹ئەو کوڕە بووچکیانە فرە قوتە، کەس بە هیچ نازانێ› ☰ ۱. حساس شُدن ۲. پُرمُدعا بودن

قوت کردن: خەلاس کردن ☰ بە پایان رساندن

قوت کردنەوە: ۱. بەرز و زۆپ کردنەوە؛ بە زەقی شان دان ‹ئەو هێسترە وا گوێی قـوت کردۆتـەوە، دیارە شتێکی دیوە› ۲. بڵـند کـردن؛ ڕا کـردن؛ ڕاست کردنەوە ☰ ۱. شَق کردن ۲. بلند کردن

قوتا / quta/: ☜ **قوتار**

قوتاب / qutab/: ناو. قتاو؛ قوتاو: ۱. پەڕاو؛ کتێـب ۲. قوتابی؛ خوێندکار ۳. ☜ **قوتاب** ☰ ۱. کتـاب ۲. شاگرد مدرسه ۳. ☜ **قوتاب**

قوتابخانە / qutabxane/: نـاو. قتاوخان؛ قتاوخانە؛ قوتاوخانە: ۱. کتێبخانە ۲. قوتابیخانـە؛ فێرگـەی زارۆکان ۳. ڕێباز؛ ڕێوشوێنێکی دیـار و تایبـەت کـە لـە بەرهـەمی هونەرمەنـد، نووسـەر یـان دەورەیەکـدا بـەدی دەکـرێ * هـەروەها: **قوتابخانەیی** ☰ ۱. کتابخانه ۲. دبستان ۳. مکتب

قوتابی / qùtabî/: نـاو. قتـاوی؛ قوتـاوی؛ زارۆکـی فێرگە ☰ دانش‌آموز دبستانی

قوتابیخانە / qutabîxane/: ☜ **قوتابخانە ـ۲**

قوتـاخ / qutax/: نـاو. تـازەلاوێ کـە بەردەسـتی وەرزێرە ☰ نوجوان پیشکار کشاورز

قوتار^1 /qutar/: ئاوەڵناو. قوتا؛ قورتاڵ؛ قورتار: ١. ڕزگار؛ ئازاد ‹لە ئەولای کەس قوتار نابێ، چ مـوئمین بێ چ کافر بێ/ لە ئەملاش کەس خەلاس نابێ، لە هیند و دەیلەم و زەنگی «حاجی قادر»› ٢. خەلاس؛ بڕاو ‹قووتی دا زستان هەچی بوو، قووتی حەیوان و بەشەر/ کا لە کادێن بوو قوتار و گیا لە قۆریە و گیشەدا «ئاوات»› ☰ ١. رها ٢. تمام

⊡ **قوتار بون:** ١. ڕزگار بوون ‹بە فڕکەفڕک لە دەستی قوتار بووم› ٢. تەواو بوون ‹ئاردمان قوتار بووە›. هەروەها: **قوتار کردن** ☰ ١. رها شدن ٢. به اتمام رسیدن

قوتار^2: ئامراز. قوتا؛ قورتاڵ؛ قورتار؛ بەس؛ تەنیا ‹خالۆ و خالۆژن هاتن و قوتار› ☰ بس

قوتان^1 /qutan/: چاوگ. ١. لێ دان بە دار و مست ٢. کوتانی دەخڵ و شتی‌تر ٣. دەم تێوەردان؛ خۆ تێ کوتان ٤. قوتیان؛ کۆخین؛ قۆزین ☰ ١. زدن؛ کتک‌کاری کردن ٢. کوبیدن ٣. فضولی کردن ۴. سُرفه کردن

قوتان^2: ناو. کەلک؛ باڵندەی سەقا ☰ پلیکان

قوتاندن /qutandin/: چاوگ. قوتانن: ١. کوتاندن؛ کوتانن ٢. کۆخاندن؛ قۆزین ☰ ١. کوبیدن ٢. سُرفه کردن

قوتانن /qutanin/: ☜ **قوتاندن**

قوتاو /qutaw/: ☜ **قوتاب**

قوتاوخانه /qutawxane/: ☜ **قوتابخانه**

قوتاوی /qutawî/: ☜ **قوتابی**

قوتایی^1 /qutayî/: ناو. زۆپایی؛ زەقایی ☰ برجستگی

قوتایی^2: ئاوەڵناو. ١. دارکاری‌کراو ٢. کوتراو؛ هاڕدراو ☰ ١. کتک‌خورده ٢. کوبیده شده

قوتب /qutb/: ناو. قودب: ١. جەمسەر؛ سەر و بنی هەر شتێکی تۆپەڵ، بەتایبەت گۆی زەوی ٢. پیری تەریقەتی زۆر جێ گەورە ☰ ١. قُطب ٢. پیشوای درویشان؛ قُطب طریقت

قوتبڕاو /qutb(i)řaw/: ئاوەڵناو. بەش‌خوراو؛ بێ‌بەش ☰ محروم

قوتتاب /quttab/: ناو. قوتاب؛ شەکەرلەمە؛ لەبزینە؛ جۆرێک شیرینی لە ئاردی سپی، ڕۆن، گولاو، گوێز و خاکەقەن ☰ قُطاب

قوتته /qutte/: ناو. جانووی دووساڵان ☰ کُره اسب دو ساله

قوتحه /quthe/: ئاوەڵناو. هەڵبژاردە؛ ژماردە؛ بژاره ☰ مُمتاز

قوتراو /qutraw/: ئاوەڵناو. لێدراو؛ دەست لێ وەشراو ☰ کتک خورده

قوتف /qutf/: ناو. سڕی؛ تەزی سەرما ☰ کرختی از سرما

قوتفین /qutfin/: ☜ **قەڕسان**

قوتک /qutik/: ناو. کورتەک؛ سەڵتە؛ بالاپۆشی بە دوگمەی ناو تێخراوی تا بەر پشتێند ☰ قبای نیم‌تنه

قوتکه /qutke/: ناو. ١. دوندی چیا؛ لووتکەی کێف ٢. لووتکەی گرد؛ سەر تەپۆڵکە ٣. قوتی؛ زەقی؛ زۆپی ☰ ١. قلەی کوه ٢. بالای تپه ٣. برجستگی

قوتم /qut(i)m/: ناو. قورم؛ بنەداری بڕاوی لە زەمیندا ماو ☰ ته درخت در زمین مانده

قوتمسان /qutm(i)san/: چاوگ. هەڵپسان؛ هەلاوەسران ☰ آویخته شدن

قوتمساندن /qutm(i)sandin/: چاوگ. هەڵپساندن؛ هەلاوەسین ☰ آویختن؛ آویزان کردن

قوتنی /qutnî/: ناو. پارچەیەکی ڕێ ـ ڕێیە بۆ پشتەکەوا دەبێ ☰ نوعی پارچه

قوتو /qutû/: ناو. قالک؛ دەفری چکۆلەی بە سەرپۆش بۆ وردە شت ☰ قوطی

قوتودەم /qutûdem/: ئاوەڵناو. دەمبیچکۆلانە؛

خاوەن دەم و لێوی بچووک ▤ غُنچەدهن

قوتوله / qutûle/: ناو. ١. قوتووی زۆر پچووک ٢. چرافتیله ٣. ☜ **قۆتەرە** ▤ ١. قـوطی کوچـک ٢. چراغ‌موشی ٣. ☜ **قۆتەرە**

قوتومە / qutûme/: ☜ **قۆتەرە**

قوتە^{1} / qute/: ناو. قوتابی؛ خوێندکار ▤ دانش‌آموز

قوتـە^{2}: ئاوەڵناو. ١. سڵ و لەسەر هەست ٢. زیت و زیرەک ‹هەتیوێکی قوتەم لێ پەیدا بـوو، بـە تـورکی تێی ڕاخوڕیم ... «هـەژار، چێشـتی مجێـور»› ▤ ١. گوش به زنگ ٢. زبر و زرنگ

قوتە^{3}: دەنگ. وشەیەک بۆ بانگ کردنی گەماڵ ▤ کلمه‌ای برای صدا زدن سگ

قوتەقوت / qutequt/: ناو. ١. سـەرەتاتکێ؛ کـاری ڕوانین بە دزییەوە ٢. *[پلار]* لووتبەرزی؛ دەعیـە و دەمار ▤ ١. کار سَرَک کشیدن ٢. افاده

قوتـەک / qutek/: نـاو. ١. قوتـــک؛ سەڵـــتە ٢. سوخمەی بێ‌قۆڵ ▤ ١. قبای نیم‌تنه ٢. یلک

قوتەکە / quteke/: ئاوەڵـناو. وتەڵە؛ زرنگی چکۆلـە ▤ کوچولوی زرنگ

قوتی / qutî/: ناو. سنگە؛ قوتکە ▤ برآمدگی

قوتیان / qutyan/: ☜ **قوتان**^{1} **ـ٤**

قوتیلخ / qutîlix/: ☜ **قۆدك**

قوتیلکە / qutîlke/: ☜ **قوتیلە ـ١**

قوتیلکەچرا / qutîlkeç(i)ra/: ☜ **قەندیلە ـ١**

قوتیللە / qutîlle/: ☜ **قوتیلە**

قوتیلە / qutîle/: ناو. قوتیللە: ١. قوتیلکە؛ قوتووی پچـووک ٢. قودیلـە؛ چـرای فتیلـە ٣. ئاوێنـەی گیرفـان ▤ ١. قـوطی کوچـک ٢. چـراغ موشـی ٣. آینەی جیبی

قوتیلەچرا / qutîleç(i)ra/: ☜ **قەندیلە ـ١**

قوچبن / quçbin/: ☜ **قوژبن**

قودب / qudb/: ☜ **قوتب**

قودیک / qudîk/: ☜ **قۆدی**

قودیلە / qudîle/: ☜ **قوتیلە ـ٢**

قودیلەچرا / qudîleç(i)ra/: ☜ **قەندیلە ـ١**

قور / qur/: ↓

⊡ **قور بون:** گوێ ڕاداشتن؛ باش گوێ گرتن ▤ با دقت گوش دادن

قورئان / qur'an/: ناو. قـرۆنێ؛ قورعـان؛ قورحـان؛ کتێبی ئایینی موسوڵمانان ▤ قرآن

⊡ **قورئـان پـەڕە ـ پـەڕە سـوتاندن:** *[کنایـە]* لای موسوڵمان سوێندێکی قورسە، واتا: درۆ ناکـەم ▤ سوگندی است

قورئان خواردن: *[کنایە]* سوێند خواردن بە قورئان ▤ سوگند به قرآن خوردن

قورئـان لـە بـەینـا بـون: *[کنایـە]* ١. سـوێند بـە قورئان خواردن ٢. قورئان بـەرگری لـە بـەڵا و نەهامەت بکا ▤ ١. سـوگند بـە قـرآن خـوردن ٢. قرآن مانع بلا شدن

قورئـان هاوردنـە حاجـەت کەسێ: داوا کـردن لـە کەسێ بۆ کردن یا نەکردنی کارێ بـە خـاتری قورئان ▤ پناه بردن یا التجا کردن به قرآن

قورئانخوێن / qur'anx(i)wên/: ناو. قورعان‌خوێن؛ کەسێ کە قورئان دەخوێنێ ▤ قاری قرآن

قورباق / qurbaq/: ☜ **قڕبۆق**

قوربـان / qurban/: نـاو. قـوروان: ١. وشـەی ڕێـز گـرتن ‹هـەم واریســی فـەرهادم و هـەم نـائیبی مەجنوون/ وا تێمەگە قوربان، کە گەدا بولهەوەسێکم «نالی»› ٢. بەڵاگێڕ؛ سەرگەرد ‹قوربانـی ڕوخت بم کە شکسـتی بـە قەمـەر دا/ حـەیرانی لـەبت بم کـە ڕەواجی بە شـەکەر دا «تـاهیر بـەگ»› ٣. گۆشـتی خێرێ لە جەژنی گەورەدا ٤. حەیوانی خێرێ ٥. مانگی دوامینی ساڵی مـانگی موسوڵـمانان ▤ ١. قُربان؛ کلمەی احترام ٢. فدایی ٣. گوشـت قربـانی ۴. حیوان قربانی ۵. ماه ذی‌الحجه

⊡ **بە قوربانی (کەسێک) بـون:** لـە بـەر (کەسـێک)

مردن ‹سا خۆم بە قوربان تاریکی یانەت/ ئەو ماوای دەیجوور چۆڵ و وێرانەت! «مەستوورە»› ≣ قربان صدقه(ی کسی) رفتن

قوربانگا / qurbanga/: ناو. شوێنی قوربانی کردن ≣ قُربانگاه

قوربانی / qurbanî/: ناو. قوروانی: ١. گۆشتی قوربان ٢. حەیوانی قوربان ٣. */کینایە/* کەسێ کە بێ‌گونا دەکوژرێت یان وە بەر بێدادێ دەکەوێ ‹قوربانی شەڕ› ≣ ١. گوشت قربانی ٢. حیوان قربانی ٣. قربانی

⊡ **قوربانی بون:** */کینایە/* تێدا چوون لە پێناو کەس یان شتێکدا ≣ قربانی شدن

قوربانی کردن: سەر بڕینی ئاژەڵێک بۆ خێر ≣ قربانی کردن

قورپ / qurp/: ئاوەڵناو. قورک؛ کورک؛ مەلی کڕکەوتوو ≣ کُرچ

قورپاچ / qurpaç/: ناو. قامچی؛ تازیانە؛ شەلاخ ≣ تازیانه

قورپێنە / qurpêne/: ناو. قوڕقێنە؛ قرپ؛ کوفک ≣ آروغ

قورت١ / qurt/: ناو. ١. قووت؛ ڕەوتی لە گەروو چوونە خوار ٢. باڵدارێکە ≣ ١. بلع؛ قورت ٢. پرنده‌ای است

قورت٢: ئاوەڵناو. قوم؛ نوقم؛ نقۆ؛ تەپاو لە ئاو یان تراوی تردا ≣ غوطه‌ور

قورتار / qurtar/: ☜ **قوتار**

قورتاڵ / qurtał/: ☜ **قوتار**

قورتاندن / qurtandin/: چاوگ. قورتانن: ١. قووت دان؛ لە گەروو ناردنە خوار ٢. لچ هەڵقرچاندن ≣ ١. بلعیدن ٢. لب گزیدن

قورتانن / qurtanin/: ☜ **قورتاندن**

قورتم / qurtim/: ناو. ١. قوریژنگ؛ سووریێنچکە؛ زەنگلۆک ٢. قرتم؛ خورتووم ٣. توورەکەی ملی کەڵک ≣ ١. سُرخنای ٢. خرطوم ٣. کیسه‌ی گردن پلیکان

⊡ **قورتم لێ دان:** قوم لێ دان؛ نیانە سەرەو ≣ هورت کشیدن

قورتن / qurtin/: ناو. دارێکی لێڕەوارە ≣ درختی جنگلی

قورتنای / qurtnay/: چاوگ. قورتاندن ≣ بلعیدن

قورتیس / qurtîs/: ناو. ڕیشە؛ ڕیشگ ≣ ریشه

قورتیک / qurtîk/: ناو. کاری قووت دان ≣ بلع

قورج / qurç/: ناو. ١. سووچ؛ قوژبن؛ گۆشە ٢. قوم؛ فڕ ≣ ١. گوشه ٢. جُرعه

قورچاندن / qurçandin/: چاوگ. ١. قووت دانی پاروو ٢. فڕ کردن؛ نیانە سەرەو ≣ ١. بلعیدن ٢. نوشیدن

قورچمین / qurç(i)mîn/: چاوگ. هەڵپچڕکاندن؛ پساندنی گیا و گوڵ ≣ قطع کردن گُل و گیاه

قورچی / qurçî/: ☜ **قورنج**

⊡ **قورچی کرن:** ☜ **قورنجاندن**

قورحان / qurĥan/: ☜ **قورئان**

قورحە / qurĥe/: ناو. ١. برینی گەدە و ڕیخۆڵە ٢. ☜ **قورعە** ≣ ١. زخم دستگاه گوارش ٢. ☜ **قورعه**

قورخ / qurx/: ناو. قورخ؛ کاروانکوژە؛ ناهید؛ ناهی؛ زل؛ ئەستێرکە؛ ئەستێرەگەشە ≣ ستاره‌ی سحر(ی)

قورس١ / qurs/: ناو. ١. ئەوەی بیچمی جەغزئاسایە ‹قورسەی خۆر› ٢. حەب؛ حوب؛ هەب؛ گزموولەی دەرمان ‹حەبی پەتا› ٣. هەر ماکێکی کیمیاوی یان خۆراکی وەک حەب ‹قورسی نەعنا› ≣ ١تا٣. قُرص

قورس٢: ئاوەڵناو. ١. سەنگین؛ بەرانبەری سووک ٢. */مەجاز/* لەسەرەخۆ و بەحورمەت ٣. گران؛ تایبەتمەندی گوێی گران ‹گوێم قورسە، دەنگ بەرز کە!› ≣ ١. سنگین ٢. باوقار ٣. سنگین (گوش)

قورساخ / qursax/: ناو. قورساغ؛ سەنگینی و گرانی مرۆ ⚑ وقار؛ متانت

قورساغ / qursağ/: ☜ قورساخ

قورساق / qursaq/: ناو. مەلاشوو؛ مەلاشک ⚑ سقف دهان

قورساندن / qursandin/: چاوگ. حەپەساندن؛ سەرسام کردن ⚑ مُتحیر کردن

قورسایی / qursayî/: ناو. ١. قورسی؛ سەنگینی ٢. سەنگینی مرۆ ⚑ ١. وزن ٢. وقار

قورساییگە / qursayîge/: ناو. گرانیگا؛ خالی قورسایی ⚑ گرانیگاه

قورسک / qurisk/: ناو. قورسکە؛ زیقەی سەگ لە ئێش پێ گەیشتن ⚑ زوزەی سگ از درد

قورسکان / quriskan/: چاوگ. زیقاندنی سەگ لە ئێش پێ گەیشتن ⚑ زوزه کشیدن سگ از درد

قورسکە / quriske/: ☜ قورسك

قورسکەقورسک / quriskequrisk/: ناو. زیقەزیقی سەگ ⚑ زوزەی پیاپی سگ

قورسوقۆل / qurs û qol/: ئاوەڵناو. قایم و توند و بەکێش ⚑ محکم و سنگین

قورسوقوڵ / qurs û qûł/: ☜ قورسوقەمە

قورسوقەمە / qurs û qeme/: ئاوەڵناو. قورسوقووڵ؛ سەنگین و گران ⚑ باوقار

قورسە / qurse/: ناو. کەستەک؛ شیش؛ شمش؛ قوڵت؛ کانزای داڕێژراوەی پاڵێوراو کە بۆ گواستنەوە یان فرۆش لە ڕێژە و ئەندازەیەکی ڕەچاوکراودا دروستی دەکەن ⚑ شمش

قورسی / qursî/: ناو. ١. قورسایی؛ سەنگینی ٢. ئەسکەمل؛ کورسی؛ سەندەڵی ٣. کورسی؛ قورسین؛ چوارپایەیێکی پان و کورت و چواربەر کە زستانان کوانووی لە ژێر دەنێن و لێفەی لە سەر دەخەن و لە ژێریدا خۆ گەرم دەکەنەوە ⚑ ١. سنگینی ٢. صندلی ٣. کُرسی

قورسیکەمەر / qursîkemer/: ناو. گیایەکە بۆ دەرمان دەشێ ⚑ گیاهی دارویی

قورسین¹ / qursîn/: ☜ قورنجاندن

قورسین²: ☜ قورسی ـ٣

قورش / qur(i)ş/: ناو. قورووش؛ وردەپووڵێکە ⚑ واحد پولی است

قورعان / qur'an/: ☜ قورئان

قورعانخوێن / qur'anx(i)wên/: ☜ قورئانخوێن

قورعە / qur'e/: ناو. قورحە؛ قوڕە؛ پسوولەی خۆ و بەخت ⚑ قُرعه

قورعەکێشی / qur'ekêşî/: ناو. قوڕەکێشی؛ فڕانگ؛ فڕاگ؛ لاتاری؛ کاری هەڵبژاردنی بەختەکی بۆ وەرگرتنی پشک ⚑ قُرعەکشی

قورغ / qurğ/: ☜ قورخ

قورف / qurf/: ناو. ١. قەف و گوڵی دەغڵ ٢. کێشەوەی درواو بۆ سەر خۆیان ٣. گوڵبژێر لە پەرێز ٤. لەرە؛ لەرزە ٥. ترس؛ زراو؛ زاور ٦. پاشەڕۆکی مێوە ⚑ ١. فرایند گُل دادن غله ٢. عمل جمع کردن درویده در خرمن ٣. خوشەچین ۴. لرزه ۵. ترس ۶. پساچین میوه

قورفاندن / qurfandin/: چاوگ. ١. ترسانن؛ زراو بردن ٢. لەرزاندن؛ لەراندنەوە ٣. قورافتن؛ هەڵپساندنی وەک گوڵی دەغڵ ⚑ ١. ترساندن ٢. لرزاندن ٣. بُریدن خوشەی غله

قورفت / qurift/: ناو. خەزێم؛ ئاڵقەی لووت بۆ جوانی ⚑ خزام؛ حلقەی زینتی بینی

قورقرۆک / qurq(i)rok/: ☜ قاروتك

قورقورۆک / qurqurok/: ناو. هەویردە؛ کەڕەواڵە ⚑ بلدرچین

قورقێنە / qurqêne/: ☜ قرقیته

قورک / qurk/: ☜ قورپ

قورم / qurm/: ناو. ١. قوتم؛ بنی داری بڕدراو ٢. بارستایی دار ٣. سیان؛ ڕەشایی نیشتووی

دووکه‌ڵ ‹هه‌میشه که ده‌ستم بۆ ناو که‌پۆم ببردایه‌، قورمی ڕه‌شی نه‌فت به ده‌ستمه‌وه ده‌هات «هه‌ژار، چێشتی مجێور»› ٤. له‌ته هێزم؛ بڕه‌دارێک ٥. قرم؛ ته‌ماح ٦. قومی ئاو 🇮🇷 ۱. ته درخت بریده ۲. قُطر درخت ۳. دوده ۴. قطعه‌ی هیزم ۵. طمع ۶ جُرعه

◘ **قورم** (**لێ**) **خۆش کردن**: ته‌ما تێ کردن 🇮🇷 طمع کردن (در چیزی)

قورماتیخ / qurmatîx/: ناو. ١. بنی‌ڕان ٢. خالیگه 🇮🇷 ۱. بیخ ران ۲. تهیگاه

قورمچاندن / qurm(i)çandin/: ☜ **قه‌رمچاندن**

قورمسان / qurm(i)san/: چاوگ. پسان؛ بڕیان؛ قرتیان 🇮🇷 قطع شدن

قورمساندن / qurm(i)sandin/: چاوگ. پساندن؛ بڕین؛ قرتاندن 🇮🇷 قطع کردن

قورمیش / qurmîş/: ناو. کۆک؛ کاری با دانی زه‌مبه‌له‌کی سه‌عات به کلیل 🇮🇷 کوک ساعت

قورمین / qurmîn/: چاوگ. ١. کورک بوون؛ کڕ که‌وتن ٢. هه‌دا دان؛ داسه‌کنان 🇮🇷 ۱. کُرچ شدن ۲. آرام گرفتن

قورناقه / qurnaqe/: ☜ **قوڕوو**

قورنج / qurinc/: ناو. قورنچک؛ قورچی؛ قورنچ؛ قورینج؛ قونجڕ؛ قورنجک؛ قورینجان؛ قورینچه‌ک؛ قوڕنیسک؛ قولینجێ؛ قونجریک؛ قوونچڕک؛ نوقرچک 🇮🇷 نیشگون

قورنجاندن / qurincandin/: چاوگ. قورچی کرن؛ قورسین؛ قورینجاندن؛ قوڕنیسک کرن؛ نوقرچک گرتن 🇮🇷 نیشگون گرفتن

قورنجک / qurincik/: ☜ **قورنج**

قورنچ / qurinç/: ☜ **قورنج**

قورنچک / qurinçik/: ☜ **قورنج**

قورنگ / quring/: ☜ **قازیقولنگ**

قورنیچ / qurnîç/: ناو. کورنیشک؛ نقورچک 🇮🇷 نیشکون

قورواق / qurwaq/: ☜ **قڕبۆق**

قوروان / qurwan/: ☜ **قوربان**

قوروانی / qurwanî/: ☜ **قوربانی**

قوروگنه / qurug(i)ne/: ☜ **قوڕوو**

قورۆ / quro/: ناو. قڕ؛ ئالشت؛ زوقم؛ خووس؛ خووسار 🇮🇷 پژ؛ سرماریزه

قورۆش / quroş/: ☜ **قرۆش**

قورۆقه / quroqe/: ناو. قرۆقه‌؛ ڕه‌وتی لێک بلاو بوونی سواران به پڕتاو له کاتی جه‌نگدا 🇮🇷 فرایند پراکنده شدن سواران جنگی

قورۆقه‌تێ / quroqetê/: ناو. جنێوێکه 🇮🇷 دُشنامی است

قورۆمه / qurome/: ناو. ئێره‌قه‌؛ باسکی ئاموور 🇮🇷 چوب بلند خیش

قورووسکان / qurûskan/: چاوگ. تێنه‌پەڕ. //قوررووسکای؛ ده‌قرووسکێی؛ بقرووسکێ// قووزیای؛ لووراندن؛ لوورانه‌وه 🇮🇷 زوزه کشیدن

■ ئاوه‌ڵناوی به‌رکاری: قورووسکاو/ چاوگی نه‌رێنی: نه‌قرووسکان

قورووسکاندن / qurûskandin/: چاوگ. تێنه‌پەڕ. //قورووسکاندت؛ ده‌قرووسکێنی؛ بقرووسکێنه// قورووشکان؛ قووزنای؛ لوراندنه‌وه‌؛ نووسکاندنی سه‌گ له کاتی ئازاردا 🇮🇷 زوزه کشیدن سگ

■ ئاوه‌ڵناوی به‌رکاری: ــــ/ چاوگی نه‌رێنی: نه‌قرووسکاندن

قورووش / qurûş/: ☜ **قورش**

قورووشکان / qurûşkan/: ☜ **قورووسکاندن**

قورووشکه / qurûşke/: ☜ **قوریشکه**

قوره / qure/: ئاوه‌ڵناو. لووتبه‌رز؛ به‌ده‌عیه و ده‌مار 🇮🇷 مُتکبر

قوره‌باچکه / qurebaçke/: ناو. قشقه‌ڕه‌؛ قشقره‌؛ قشقه‌ڵه 🇮🇷 زاغی

قوریژن / qurîjin/: ناو. گرمەی هەور؛ دەنگی هەور ■ تُندر

قوریژنک / qurîjink/: ☜ **زەنگلۆك**

قوریژنگ / qurîjing/: ناو. زەنگلۆک؛ قورتم؛ ئەوک؛ لوولەی نێوان قورگ و گەدە ■ مری

قوریشکە / qurîşke/: ناو. قورووشکە؛ جۆرێک فنجانی چینی قولفدار ■ نوعی فنجان چینی دستەدار

قورینج / qurînc/: ☜ **قورنج**

قورینجان / qurîncan/: ☜ **قورنج**

قورینجاندن / qurîncandin/: ☜ **قورنجاندن**

قورینچەک / qurînçek/: ☜ **قورنج**

قورینگ / qurîng/: ☜ **قازیقولنگ**

قورینگان / qurîngan/: ناو. ئالفێکە بۆ ئاژەل خۆشە ■ گیاهی علفی

قورینگیگۆزەڵێ / qurîngîgozełê/: ناو. شینەقورینگ ■ دُرنا

قوڕ / quř/: ناو. هەڕ؛ هەڕی؛ حەڕی؛ هەڕگ؛ هەڕک؛ حەڕگ؛ خەڕگ؛ هەڕە؛ هەڕڕە؛ هوڕی؛ هوڕ؛ هەرە؛ خەڕە؛ گڵ؛ گیل؛ بشکوول؛ بشکووڵ؛ پشکووڵ؛ قیش؛ تەتن؛ گوڕ؛ موولە؛ چەل؛ تێکەڵاوی خۆڵ و ئاو ■ گِل

⊡ **قوڕ بە سەردا کردن:** */کنایە/* خۆ لە قوڕ نانِ؛ قوڕ پێژان؛ تووشی کارەسات بوون ‹لە حەققی مەقدەمی حاجی قوڕی کوێ کەم بەسەر خۆما/ دلێکم بوو لە دنیادا ئەویش بەینێکە تۆراوە «حاجی قادر»› ■ خاک بر سر کردن

قوڕ بە سەر کەسێکدا چوون: */کنایە/* لە کەسێک قەومان و تووشی کارەساتی خراپ بوون ■ خاک بر سر کسی شدن

قوڕ بە سەردا کردن: */کنایە/* لە بەرامبەر کارەساتێکەوە هیچ پێ نەکران و هیچ دەرەتانێک شک نەبردن ■ خاک بر سر کردن

قوڕ پێوان: */کنایە/* قوڕ وە سەر کردن لە بەدبەختیان ‹عەجایب مەحشەرت هێناوە بۆ ئەم باقیماوانەت/ هەرایە، شین و قوڕپێوانە، واوەیلایە، گریانە «ئاوات»› ■ خاک بر سر ریختن از بیچارگی

قوڕ پێوە دان: */کنایە/* ۱. بە دوامین دەرەجە گەیشتن ۲. بە یەکجاری وێران کردن ■ ۱. به منتها درجه رسیدن ۲. یکباره نابود کردن

قوڕ تێدان: حەڕی پێدا ساوین ■ گِلمالی کردن

قوڕ دادان: قوڕ دان؛ درز و قەڵشت گرتنی دیوار بە حەڕی ■ درز گرفتن دیوار با گِل

قوڕ دان: ☜ **قوڕ دادان**

قوڕ شێلان: قوڕ گرتنەوە: ۱. بەر پێ دانی قوڕ بۆ خۆش بوون ۲. */کنایە/* تووشی بەڵا و سەخڵەت بوون ■ ۱. گِل سرشتن ۲. گرفتار سختی و مصیبت شدن؛ توی هچل افتادن

قوڕ گرتنەوە: ☜ **قوڕ شێلان**

قوڕ وەسەر (خۆ) کردن: */کنایە/* ۱. ماتەم گرتن ۲. خۆ تووشی بەڵا کردن ■ ۱. خاک بر سر کردن ۲. خود را به هَچَل انداختن

بە قوڕ گرتن: */کنایە/* هەڵچنین؛ کاول کردن ‹دەک بە قوڕم گرت ئەو شارە!› ■ گِل گرفتن

دە قوڕ گیران: */کنایە/* گیر کردن؛ پەک کەوتن ‹ڕۆژێک تووشی شیعرێکی شێخ ڕەزا بووین و دە قوڕ گیراین! «هەژار، چێشتی مجێور»› ■ پای در گل ماندن

سەر دە قوڕێ نان: */کنایە/* سلسارد بوونەوە؛ مردن (وەکوو تووکێک دەگوترێ) ‹سەرت دە قوڕێ نێی! خۆ ئەوە گەڵوگونت هەموو بە دەرەوەیە، بچۆ پشت دارێک! «هەژار، چێشتی مجێور»› ■ سر به زمین نهادن؛ مُردن

کەر لە قوڕ دەرێنان: */کنایە/* کارێکی دژوار لە پێشدا بوون ‹... من بە لەهجەی بەغدایی، ئەو بە

زاراوەی میسری، جا وەرە و کەر لە قوڕە دەرێنە! «هەژار، چێشتی مجێور» 🇮🇷 کار مشکلی در پیش داشتن

لە قوڕ گرتن: ١. سواخ دان بە قوڕ ٢. *[کینایە]* لە کار خستن 🇮🇷 ١. گِلمالی کردن ٢. گل گرفتن

نانە قوڕ: تووشی کارەساتی گەورە کردن ‹بە نەزانکاری، خۆی و ئێمەشی نایە قوڕ!› 🇮🇷 بە هچل انداختن

قوڕاب / quřab/: ئاوەڵناو. خۆپەسەندی بەدفەڕ 🇮🇷 خودخواه بدجنس

قوڕابە / quřabe/: ناو. ١. دەبەی سێ تا چوار لیتری مل باریک ٢. ☜ **قەڕابە** 🇮🇷 ١. دبەی کوچک ٢. ☜ **قەڕابە**

قوڕابی / quřabî/: ☜ **غوڕابی**

قوڕات / quřat/: ئاوەڵناو. ١. ئەستوور؛ قایم ٢. زۆرداری زۆرکار؛ زۆربێژ * هەروەها: **قوڕاتی** 🇮🇷 ١. کُلُفت ٢. زورگو

قوڕاچکە / quřaçke/: ☜ **قوڕقوڕاگە**

قوڕاد / quřad/: ناو. بەربەسێڵ 🇮🇷 آش گوشت و ماست

قوڕادە[1] / quřade/: ☜ **قوڕاڵە**

قوڕادە[2]: ئاوەڵناو. پێگەیشتوو ‹قوڕادە پیاز› 🇮🇷 رسیده

قوڕازە / quřaze/: ئاوەڵناو. چەپرەک؛ سەقەت؛ چەپلەک؛ لەکارکەوتوو 🇮🇷 قُراضه

قوڕافتن / quřaftin/: چاوگ. ١. داهاتی مەزرا کۆ کردنەوە ٢. لە ڕیشە هەڵکەندن (وەک: توور و گێزەر) ٣. ڕنین (وەک: ترێ) ٤. بڕین (وەک: گوڵی دانەوێڵە) ٥. زەوی وشک و ڕەق کردنە قوڕاوی بۆ کێڵان 🇮🇷 ١. برداشت کردن از محصول ٢. از ریشه کندن (مانند: هویج) ٣. چیدن (مانند: انگور) ۴. بُریدن (مانند: گُل غله) ۵. زمین را گل کردن برای کشت

قوڕاق / quřaq/: ☜ **قڕبۆق**

قوڕاگە / quřage/: ☜ **قوڕقوڕاگە**

قوڕاڵە / quřałe/: ناو. قوڕادە؛ قوڕۆڵە؛ کوڕادە 🇮🇷 ترەی کوهی

قوڕان / quřan/: چاوگ. فڕ کردن؛ نیانە سەرەوە 🇮🇷 سرکشیدن

قوڕانیک / quřanîk/: ناو. ئەنیشک؛ ئانیشک 🇮🇷 آرنج

قوڕاو / quřaw/: ناو. ١. زلیتاو؛ جلێتاو ٢. ئاوی لێڵ ٣. قوڕاد؛ بەربەسێڵ 🇮🇷 ١. لجن ٢. آب گلآلود ٣. آش ماست و گوشت

قوڕاوی / quřawî/: ئاوەڵناو. هەڕگین؛ حەڕی پێوە نووساو 🇮🇷 گلآلود

قوڕاوێلکە / quřawîlke/: ناو. ١. ئاوڕۆشنکەرە؛ ئاوەڕوونکە؛ مێروویەکە بە سەر ئاودا دەفڕێ ٢. ☜ **قوڕاوێلە** 🇮🇷 ١. دیبب؛ حشرەای است ٢. ☜ **قوڕاوێلە**

قوڕاوێلە / quřawîle/: ناو. قوڕاوێلکە؛ خێزانە باڵندەیەکە لە تۆرەمەی شێلاقە، چەن جۆری بچووک و گەورە، ناوینە و تاقی هەیە 🇮🇷 پرندەی پاشلک

قوڕباج / quřbac/: ناو. قامچی؛ شەلاخ 🇮🇷 تازیانە

قوڕباجە / quřbace/: ناو. خرزەک؛ خەندخەندوک؛ لارنژیت 🇮🇷 بیماری خروسک

قوڕبۆق / quřboq/: ☜ **قڕبۆق**

قوڕبەست / quřbest/: ناو. قوڕپەست؛ پێخوێ لە قوڕ 🇮🇷 تودەی کاهگل

قوڕبەسەر / quřbeser/: ئاوەڵناو. *[کینایە]* قوڕوەسەر؛ خاکسەر؛ هەڕگوەسەر؛ بێچارە ‹چ حاڵە! قوڕبەسەر حەتتا بە حاڵم پێکەنینی دێ/ بە دەست ئەتواری تۆوە قوڕبەسەر خۆم، ئەی دڵەی بەدخوو! «مەحوی»› 🇮🇷 خاک بر سر؛ بدبخت

قوڕبەسەری / quřbeserî/: ناو. *[کینایە]* قوڕوەسەری؛ بەدبەختی 🇮🇷 بیچارگی؛ بدبختی

قوڕپەست / quřpest/: ☜ **قوڕبەست**

قوڕڕە / quřře/: ناو. ئاوقۆرە؛ بەرسیلە؛ پەسیلە ☰ آبغوره

قوڕش / quřş/: ناو. تەشق؛ عەرش؛ کەشکەلان؛ تەشقی ئاسمان ☰ عرش

قوڕشێل¹ / quřşêl/: ناو. کەسێ کە حەڕێ بە پا خۆش دەکا ☰ گِل‌سرشت

قوڕشێل²: ناوەلناو. *[کینایە]* ناهەمێ؛ کەساس ☰ بیچاره

قوڕقوڕاچکە / quřquřaçke/: ☜ **قوڕقوڕاگە**

قوڕقوڕاچگە / quřquřaçge/: ☜ **قوڕقوڕاگە**

قوڕقوڕاگە / quřquřage/: ناو. قڕقڕۆچکە؛ قڕقڕاگە؛ قڕقڕاچکە؛ قوڕاگە؛ قوڕقوڕاچکە؛ قوڕقوڕاچگە؛ قوڕاچکە؛ قوڕقوڕانچک؛ قوڕقوڕاوکە؛ قوڕقوڕۆچکە ☰ خِرخِره

قوڕقوڕانچک / quřquřançik/: ☜ **قوڕقوڕاگە**

قوڕقوڕاوکە / quřquřawke/: ☜ **قوڕقوڕاگە**

قوڕقوڕبەگ / quřquřbeg/: ناو. زاوت؛ گزیر و کاربەدەستی ئاغا ☰ مُباشر؛ کارگزار ارباب

قوڕقوڕۆچکە / quřquřoçke/: ☜ **قوڕقوڕاگە**

قوڕقوشم / quřquşm/: ناو. سورب؛ سرپ؛ مز؛ توخمی کیمیاوی کانزایی کە نەرم و چەکوچخۆر و بۆرە ☰ فلز سُرب

قوڕقێنە / quřqêne/: ☜ **قڕقێنە**

قوڕکێش / quřkêş/: ناو. ١. ناوە؛ ئامرازێکە بۆ قوڕ کێشان بە دوو کەس دە کار دەهێنرێ ٢. پالەی قوڕ کێشان ☰ ١. ناوەی گِل‌کشی ٢. عملەی گِل‌کش

قوڕگ / quř(i)g/: ☜ **قوڕو**

قوڕگدڕاو / quř(i)gd(i)řaw/: ناوەلناو. *[کینایە]* ١. زۆرخۆر؛ فرەخوەر ٢. چەنەباز؛ چەقەسرۆ؛ هەلەوەڕ ☰ ١. پُرخور ٢. پُرچانه

قوڕمساخ / quřimsax/: ☜ **قوڕمساغ**

قوڕمساغ / quřimsağ/: ناو. قوڕمساخ؛ قوڕمساق؛ دەویت؛ گەواد ‹لە سەر و سوورەتی عەجەب ماوم/ ئەم قوڕمساغە گەمال یا دێلە«شێخ ڕەزا»› ☰ جاکش

قوڕمساق / quřimsaq/: ☜ **قوڕمساغ**

قوڕمسان / quřm(i)san/: چاوگ. قوڕمسین؛ هەلقرچان؛ هەلچرچان؛ چرچ و لۆچ بوون لە بەر گوشار ☰ چروک شدن از فشار

قوڕمساندن / quřm(i)sandin/: چاوگ. ترنجانن؛ هەلقرچاندن ☰ چروکاندن

قوڕمسین / quřm(i)sîn/: ☜ **قوڕمسان**

قوڕناویلکە / quřnawîlke/: ناو. جۆرێ بۆقی چکۆلە ☰ نوعی قورباغەی کوچک

قوڕنو / quřnû/: ☜ **قڕنو**

قوڕنوش / quřnûş/: ناو. تەنگە؛ تەنگەلان ☰ تنگه

قوڕنە / quřne/: ناو. ١. سووچ؛ قوژبن؛ سیلە؛ لاپالی دیوار ٢. لا؛ ئالی ٣. پارچەبەژی گەورە لە دنیادا ٤. خەزێنە؛ جۆرنەی حەمام؛ حەوزۆکەی بەربەلووعە لە حەمامدا ☰ ١. گوشه؛ نبش دیوار ٢. طرف؛ سو ٣. قاره ۴. حوضچه مانند حمام

قوڕنەت / quřnet/: ناو. ١. قوڕنە؛ سیلە؛ سووچ و قوژبن ٢. ئاژەلێ کە بەچکەی نامۆ شیر دەدا ☰ ١. زاویه؛ گوشه ٢. دامی که بچه‌ی غیر خودش را شیر می‌دهد

قوڕنیسک / quřnîsk/: ☜ **قورنج**

⊡ **قوڕنیسک کرن**: ☜ **قورنجاندن**

قوڕواق / quřwaq/: ☜ **قڕبۆق**

قوڕوتگ / quřutig/: ☜ **قوڕو**

قوڕوقەپ / quř û qep/: ☜ **قڕوقپ**

قوڕوقەپۆز / quř û qepoz/: ☜ **قڕوقەپۆز**

قوڕوگ / quřug/: ☜ **قوڕو**

قوڕوەسەر / quřweser/: ☜ **قوڕبەسەر**

قوڕوەسەری / quřweserî/: ☜ **قوڕبەسەری**

قوڕۆک / quřok/: ناو. فێل؛ تەلەکە ☰ نیرنگ

قوڕۆڵ / quřoł/: ☜ **قلۆر**

قوڕۆڵە / quřole/: ☜ **قوڕاڵە**

قوڕوو / quřû/: ناو. قڕگ؛ قوڕوتگ؛ قوڕووگ؛ قوڕێ؛ قوڕی؛ قوڕیتگ؛ قورناقە؛ قوروگنە؛ قوڕگ؛ قوڕوگ؛ گەروو؛ ژوورەوەی ئەستۆ لە پێشەوە ☰ گلو

⊡ **چوونە قوڕووی کەسێکدا:** *[کنایە]* چوونە گژ کەسێکدا؛ لێ توند بوون ‹وا چووە قوڕووی بەڕێوەبەردا، ڕەنگی زەرد هەڵگەڕا!› ☰ نهیب زدن بر کسی

قوڕووگ / quřûg/: ☜ **قوڕوو**

قوڕە / quře/: ☜ **قورعە**

قوڕەبان / quřeban/: ناو. بانەناو ☰ گل‌اندود بام

قوڕەبەشە / quřebeşe/: ناو. قەورپشکنەک؛ قەورکەنە ☰ گورکن

قوڕەچەورە / quřeçewre/: ناو. جۆرێ قوڕ کە وەک مۆم دەچێ و لە پیشەسازیدا بە کار دەچێ ☰ نوعی گِل موم مانند

قوڕەڕەش / quřeřeş/: ☜ **قوڕەڕەشە**

قوڕەڕەشە / quřeřeşe/: ناو. قوڕەڕەش؛ جۆرێ قوڕ کە بەنی پێ ڕەش دەکەن ☰ گِل سیاه رنگرزی

قوڕەزێلاقە / quřezêlaqe/: ناو. ئەو قوڕەی دوای باران بە کەوشەوە دەنووسێ ☰ گل چسبناک

قوڕەسواخ / quřes(i)wax/: ناو. کاری سواخ دان بە قوڕ ☰ گل‌اندودکاری

قوڕەسوورە / quřesûre/: ناو. قوڕی خاکەسوورە ☰ گِل خاک رُس

قوڕەکاری / quřekarî/: ناو. هەڕەکاری؛ هەڕگکاری: ١. *[کنایە]* خانوو دروست کردن ٢. کار و پیشەی کرێکاری ساختمانی ☰ ١. خانەسازی ٢. کارگری ساختمان

قوڕەکێشی / quřekêşî/: ☜ **قورعەکێشی**

قوڕەڵان / quřełan/: ناو. باتلاخ؛ زەلکاو ☰ باتلاق

قوڕی / quřî/: ☜ **قوڕوو**

قوڕیتگ / quřîtig/: ☜ **قوڕوو**

قوڕین / quřîn/: ئاوەڵناو. دروستکراو لە قوڕ؛ چێکری ژ حەڕی ‹خانووی قوڕین› ☰ گلین

قوڕێ / quřê/: ☜ **قوڕوو**

قوز / quz/: ناو. *[شوورەیی]* قوس؛ زێ؛ خەمشە؛ ئەندامی دەرەکی زاوزێی مێ ☰ کُس؛ آلت تناسلی زن

قوزبڕکە / quzbiřke/: ناو. قوزگەزک؛ جۆبڕ؛ جۆبڕکە؛ ملە ☰ آبدُزدک

قوزبزنە / quzbizne/: ☜ **قوزەبزنە**

قوزکەش / quzkeş/: ناو. *[ناشیرین]* ١. گەواد؛ دەویت ٢. *[کنایە]* پیاوی زمانلووسی مەرایی‌کەری دووڕوو ☰ ١. جاکش ٢. مرد ریاکار

قوزگەزک / quzgezik/: ☜ **قوزبڕکە**

قوزڵقورت / quziłqurt/: ☜ **قوزوڵقورت**

قوزڵقۆرد / quziłqord/: ☜ **قوزوڵقورت**

قوزمیت / quzmît/: ئاوەڵناو. ژنانیلە؛ ئاغەباجی (جوینێکە) ☰ قُزمیت

قوزوڵقورت / quzułqurt/: ناو. قزڵقورت؛ قزلقورت؛ قزەلقورت؛ قوزلقورت؛ قوزلقورد؛ قوزەلقورت: ١. جوینێکە ٢. کرمی گیابڕ؛ کرمێکی ژەهراوی دژی ئاژەڵە ☰ ١. کوفتِ کاری ٢. کرمی سمی برای دام

قوزوڵقورد / quzułqurd/: ☜ **قوزوڵقورت**

قوزە / quze/: ئاوەڵناو. *[پلار]* قزە؛ ترسەنوک ☰ بُزدل

قوزەبزنە / quzebizne/: ناو. قوزەبزە؛ کاری خیز لە بن گل دەرکێشان بە زمان لە بازەڵێندا ☰ عمل با زبان شن از خاک درآوردن، در بازی بچه‌ها

قوزەبزە / quzeb(i)ze/: ☜ **قوزەبزنە**

قوزەسووتەکێ / quzesûtekê/: ناو. *[شوورەیی]* جۆرێ نەخۆشی کچۆڵەی ساوایە ☰ نوعی بیماری

دختران نوزاد

قوزەکەمتیار / quzekemt(i)yar/: ناو. *[کینایە]* هۆی فریودان و خەڵەتاندن ‹کابرا قوزەکەمتیاری پێ بوو، هەموومانی فریو دا!› ⚑ وسیلەی فریب

قوزەڵقورت / quzełqurt/: ☜ **قوزوڵقورت**

قوژباشی / qujbaşî/: ناو. پل؛ پەل؛ تکە؛ تککە؛ چنچک ⚑ چنجه

قوژبن / qujbin/: ناو. قوچبن؛ کوژبن؛ سووچ؛ گۆشە ⚑ گوشه؛ زاویه

قوژپێنە / qujpêne/: ☜ **قڕقێتە**

قوژمڕین / qujm(i)rîn/: چاوگ. چرچ و لۆچ پەیدا بوون لە ڕوخسار ⚑ چین و چروک افتادن در صورت

قوس / qus/: ناو. ١. ☜ **قوز** ٢. کاری تاشینی موو ٣. جۆرێ ستورک؛ چەشنێ کولێرە ⚑ ١. ☜ **قوز** ٢. عمل تراشیدن مو ٣. نوعی گردەنان

قوسان / qusan/: چاوگ. ١. تاشران؛ تراشیان ٢. بلۆق کردنی پا لە بەر ڕێگە چوونی زۆر ⚑ ١. تراشیده شدن ٢. تاول زدن پا

قوساندن / qusandin/: چاوگ. ١. تاشین؛ تراشین ٢. بڕین بە تیغ ٣. قاچ پەنماندن لە بەر ماندوویی ⚑ ١. تراشیدن ٢. بُریدن ٣. متورم کردن پا

قوسسان / qussan/: چاوگ. قەسسان: ١. تاشرانی موو ٢. ئاوسان؛ پەنمان و کوتران ⚑ ١. تراشیده شدن مو ٢. آماسیدن

قوسور / qusûr/: ☜ **قسور**

قوسیای / qusyay/: ناوەڵناو. ١. هەڵچوو (شیر) ٢. بلۆقکردوو (پا) ⚑ ١. سررفته (شیر) ٢. تاولزده (پا)

قوسین / qusîn/: چاوگ. ١. هەڵچوون (شیر) ٢. پەنمان و بلۆق کردن (پا) ⚑ ١. سر رفتن (شیر) ٢. ورم کردن و تاول زدن (پا)

قوش / quş/: ناو. ١. خۆیانی گیرەنەکراو؛ کلۆشی ئامادەی کوتان ٢. باڵندەی ڕاوکەر ٣. ☜ **قوشقن ـ١** ⚑ ١. خرمن نکوبیده ٢. پرندەی شکاری ٣. ☜ **قوشقن ـ١**

قوشچی / quşçî/: ناو. بازەوان؛ بازپەڕێن؛ ئەو کەسەی لە ڕاوەبازدا، باز بەرەو نێچیر هەڵدەفڕێنێ ⚑ قوشچی

قوشقانە / quşqane/: ☜ **قابلەمە ـ١**

قوشقن / quşqin/: ناو. ١. قوش؛ قوشقنە؛ قوشقونە؛ پاڵوو ٢. کاری ڕووتاندنەوەی پەلەوەری سەربڕاو ⚑ ١. پاردُم زین اسب ٢. آبروت

▣ **قوشقن کردن**: پەڕ و تووک لێ کردنەوە؛ پاک کردنی پەلەوەری سەربڕاو ⚑ آبروت کردن

قوشقنە / quşq(i)ne/: ☜ **قوشقن ـ١**

قوشقون / quşqun/: ناو. بنپزوو؛ پاڵوێنی بن کلکی ولاخی سواری ⚑ پاردُم

قوشقونە / quşqune/: ☜ **قوشقن ـ١**

قوشقی / quşqî/: ناوەڵناو. ١. سڵ؛ ڕەوەک ٢. تووڕە؛ وەڕەز ⚑ ١. رموک ٢. عصبانی

قوشقیەتی / quşq(i)yetî/: ناو. سلم؛ ڕەو ⚑ رم

قوففە / quffe/: ☜ **قوفە**

قوفل / qufl/: ناو. ١. ☜ **قفڵ** ٢. قوفل؛ سڕی؛ تەزی سەرما ⚑ ١. ☜ **قفڵ** ٢. کرختی از سوز سرما

قوفلک / quflik/: ناو. دەستبەندی ژنان بۆ جوانی ⚑ دستبند زینتی

قوفلین / quflîn/: ☜ **قەڕسان**

قوفڵ / qufł/: ناو. ١. ☜ **قفڵ** ٢. قوفل؛ سڕی؛ تەزی سەرما ⚑ ١. ☜ **قفڵ** ٢. کرختی از سوز سرما

قوفڵکردنی / quf(i)łkird(i)nî/: ☜ **قوڵفی**

قوفڵەگرێ / qufłeg(i)rê/: ناو. سندم؛ قوفلەگرێ ⚑ گره

قوفڵی / qufłî/: ☜ **قوڵفی**

قوفە / qufe/: ناو. قوففە: ١. کەرەجی؛ جۆرە

بەلەمێکی لادیوار بلندە ٢. کۆخە؛ قۆزە ☰ ١. کرجی ٢. سُرفه

قوفین / qufîn/: ☜ **قفین**

قوقان / quqan/: ☜ **قوقاندن**

قوقاندن / quqandin/: چاوگ. تێنەپەڕ. //قوقاندت؛ دەقوقێنی؛ بقوقێنە// قوقانن؛ قوقان؛ دەنگ هەڵبڕینی کەڵەشێر ☰ بانگ سر دادن خروس

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەقوقاندن

قوقانن / quqanin/: ☜ **قوقاندن**

قوقو / ququ/: دەنگەناو. دەنگی کەڵەشێر ☰ صدای خروس

قول / qul/: ناو. ١. باریکایی بەلەک ‹قولی ڕەش و سپی لە بوارا دەرئەکەوێ «مەسەل»› ٢. ☜ **قولانج** ٣. لەپ و ناومشت ٤. پڕ بە نێوان قامکی گەورە و قامکی شادە لە گوڵ و گیا ‹دوو قول ڕێواسم بەرێ!› ٥. قلێل؛ کون؛ کونا ٦. وشەیەکە لە یاری هەلووکێندا ٧. ڕەش‌پێست ٨. کۆیلە؛ بەنی ☰ ١. ساق پا ٢. ☜ **قولانج** ٣. کف دست ۴. دسته گل یا گیاه پر دو انگشت شست و سبابه ۵. سوراخ ۶ اصطلاحی در بازی الک‌دولک ٧. سیاه‌پوست ٨ برده

▣ **قولی مست**: ناو لەپ ☰ کف دست

▣ **قول بون**: کونا بوون ☰ سوراخ شدن

قول لە قول جیا نەکردنەوە: *[کینایە]* هیچ نەزانین؛ تەقەی سەر هاتن ☰ سیاه از سفید نشناختن

با کردنە قول کەسێ: *[مەجاز]* تیژ کردنەوە؛ هەڵنان ☰ هندوانه زیر بغل کسی دادن

نەگەینە قول کەسێکا: *[کینایە]* ١. لە ڕێگا چوون یان ڕاکردندا هاوپای کەسێک نەبوون ٢. لە حاندی کەسێکدا نەبوون ☰ ١. در راه رفتن یا دویدن حریف کسی نشدن ٢. همپای کسی نبودن

قولاب / qulab/: ناو. قولاپ؛ قولاپە؛ قولاو؛ نهک؛ نەق؛ کولاب: ١. کەرەسەیێ سەرچەماو بۆ: ٤) ماسی گرتن ب) دروومان و چنین (کاموا، تەل و ...) ج) گرتن، کێشان، هەڵواسین (چنگاڵ، چەنگەک، چەنگل) ٢. نیشانەی کرۆشە: [ ] ☰ ١و٢. قُلاب

قولابدۆزی / qulabdozî/: ناو. قولاپدووری؛ جۆرێ گوڵدووری بە بەنی هەورێشمی ☰ قُلاب‌دوزی

قولاپ / qulap/: ☜ **قولاپە**

قولاپاندن / qulapandin/: چاوگ. پەژیوان کردنەوە ☰ پشیمان کردن

قولاپدوری / qulapdûrî/: ☜ **قولابدۆزی**

قولاپە / qulape/: ناو. قولاپ: ١. قولاب؛ قولاو؛ نهک ٢. قیتک؛ گرچک؛ چوو؛ کۆندیل؛ زۆپی هێلکەئاسای سەری ئێسک کە دەکەوێتە نێو قووڵایی پێشەی‌ترەوە ٣. گوێزنگ؛ قونیک؛ قولەپێ؛ قولەفیسکە؛ زەنگوو؛ کاب؛ هوویرک؛ هەرکام لەو دوو دەرپەڕیوەی دوو شانی جومگەی پێ ☰ ١. قُلاب ٢. سر استخوان ٣. قوزک پا

قولاج / qulac/: ☜ **قولانج**

قولاچە / qulaçe/: ☜ **قالۆنچە**

قولان / qulan/: ناو. ١. قولانی؛ کار و دۆخی بە هەنگڵەشەلە ڕۆیشتن ٢. جۆرێ گەمەی کوڕانەی دووپۆلی ☰ ١. لی ـ لی رفتن ٢. نوعی بازی تیمی

قولانج / qulanc/: ناو. قولاج؛ قۆلاج؛ قۆلاچ؛ قول؛ قولانچ؛ گوێل؛ درێژایی نێوان قامکی زل و قامکی شادە بە ئاواڵەیی ‹مێژوو هات و باڵای خۆی گرت/ بە باڵای زامەکانی تۆ/ زامەکانت/ یەک دوو قولانج درێژتر بوون «شێرکۆ»› ☰ باز

قولانچ / qulanç/: ☜ **قولانج**

قولانچە / qulançe/: ☜ **قالۆنچە**

قولانچەژارە / qulançejare/: ☜ **قۆلانچەژارە**

قولانچەنەخشینە / qulançenexşîne/: ☜ **قۆلانچەژارە**

قولانی / qulanî/: ☜ **قولان ـ۱**

قولاو / qulaw/: ☜ **قولاب**

قولپاندن / qulpandin/: چاوگ. قولپاندن: ۱. وەرگەڕاندن؛ قلپ کردنەوە ۲. قولاپاندن؛ پەژیوان کردنەوە ⚑ ۱. واژگون کردن ۲. پشیمان کردن

قولپک / qulpik/: ☜ **قرقێتە**

قولتەشە / qulteşe/: ☜ **قولتەشە**

قولتیک / qultîk/: ناو. کالەکی زەرد؛ جۆرێ گندۆرەی زەرد ⚑ نوعی خربزە

قولچماغ / qulç(i)mağ/: ئاوەڵناو. ۱. قسەخۆش؛ حەنەکچی ۲. قالتاغ؛ تەڵەکەباز؛ درۆزنی چەورزمان ⚑ ۱. لودە؛ شوخ ۲. قالتاق

قولزاندن / qulzandin/: چاوگ. چەماندنەوە؛ داهێنانەوە ⚑ خم کردن

قولزین / qulzîn/: چاوگ. چەمانەوە؛ داهاتنەوە ⚑ خم شدن

قولغ / qul(i)ğ/: ئاوەڵناو. ڕند؛ جوان و بەرچاو ⚑ خوش‌ترکیب

قولف / qulf/: ☜ **قوڵف**

قولفدار / qulfdar/: ئاوەڵناو. دەسکدار؛ بەدەسک؛ بەهەنگل ⚑ دستەدار

قولفین / qulfîn/: چاوگ. سڕ بوون لە سەرمان ⚑ کرخت شدن از سرما

قولقولامل / qulqulamil/: ناو. بەندی شان و مل؛ جەمسەری شان و قۆل ⚑ میان شانە و گردن

قولقولان / qulqulan/: ناو. قولیقولی؛ جۆرێ کایەی زارۆکان ⚑ نوعی بازی کودکان

قولقولانچکە / qulqulançke/: ناو. قولقولانە؛ ئالقەی ئەستوور لە تێکولەدار و پەڕۆ، بۆ بنەدیزە و سەری حەمبالان ⚑ حلقەی تیوب مانندی کە حمالان بر سر می‌گذارند

قولقولانە / qulqulane/: ☜ **قولقولانچکە**

قوللە / qulle/: ناو. ۱. ترۆپکی چیا ئاخ بۆ زەڕرین‌کۆ، قوللەی خورمادار/ سەیر مەهرەوان ویەرد عومەریار «موحەممەدئاغای زەنگەنە»› ۲. برج؛ خانووی خڕ و بڵند بۆ سەنگەر ‹قوللەی قەڵای دل نەگرتە بی تەم/ ڕەوشەن بیم چوون جام جەهان‌نمای جەم «میرزا شەفیع پاوەیی»› ۳. چکۆ؛ کولە؛ کوللە ٤. قوڵقوڵە؛ سەرچاوەی گەورەی ئاو کە بە زۆری ئاوی لێ هەڵدەقوڵێ ۵. دەسک و هەنگلی دەفر ⚑ ۱. قُلەی کوه ۲. بُرج؛ قلعە ۳. ملخ ۴. سرچشمەی بزرگ آب جوشان ۵. دستەی ظرف

▣ **قوللەی قاف** /کینایە/ قولەی قاف؛ شوێنی هەرەبەرز کە دەستی کەسی پێ ناگا ‹خزمینە مەدەن پەنجە لەگەڵ عەشرەتی جافا/ مێرووڵە نەچێ چاکە بە گژ قوللەیی قافا «شێخ ڕەزا»› ⚑ قُلەی قاف

قولمە / qulme/: ناو. مەشکەدڕە؛ سیسرکی ڕەش ⚑ جیرجیرک سیاه

قولنج / qulinc/: ☜ **کۆڵنج**¹

قولنچک / qulinçik/: ناو. قولینچک؛ قونیچ؛ کولینچک: ۱. سووچ؛ قوژبن ۲. تووتە؛ قامکەچکۆلە ⚑ ۱. گوشە ۲. انگشت کوچک

قولند / qulind/: ناو. ۱. کدو؛ کوولەکە ۲. گیایەکە بۆ ڕازاندنەوەی نێو مالان ⚑ ۱. کدو ۲. گیاهی آپارتمانی

قولنگ / quling/: ☜ **قازیقولنگ**

قولنگۆ / qulingo/: ناو. هەوایەکی بەناوبانگە بۆ مردوو لاواندنەوەی دەخوێنن ⚑ آهنگی مرثیەای

قولنگە / qulinge/: ☜ **قوڵنگە**

قولوج / quluc/: ☜ **قولوچ**

قولوجان / qulucan/: ناو. قولوجانێ؛ قولوچان؛ قولوچانی؛ ماتێن؛ ماتان؛ مێشان؛ چالان؛ پلان ⚑ بازی تیلە بە گو

قولوجانێ / qulucanê/: ☜ **قولوجان**

قولوچ / quluç/: ناو. قولوج: ۱. مات؛ کەلا؛ کەللا؛

قوڵکەی چکۆلە بۆ کایەی کەلایێن ٢. قوڵکەی پچووک ف ١. گو تیلەبازی ٢. چالەی کوچک

قولوچان / quluçan/: ☜ **قولوجان**

قولوچانی / quluçanî/: ☜ **قولوجان**

قولوچ ـ قولوچ / quluç quluç/: ئاوەڵناو. قولیچ ـ قولیچ؛ پڕ لە قوڵکە و چاڵ ف چالەچولە

قولوقاچ / qul û qaç/: ☜ **قاچوقول**

قولون / qulun/: ☜ **قلیان ـ١**

قولۆخە / quloxe/: ناو. قوڵەغە؛ کەوچێز؛کشتێل ف ملاقە

قولۆڕ[١] / qulor/: ☜ **قلۆر**

قولۆڕ[٢]: ئاوەڵناو. ١. ناوقووڵی لێوهەڵگەڕاوە ٢. ناڕێک؛ ناقۆلا ف ١. مُقعر لب‌برگشته ٢. زُمُخت؛ ناهموار

قولۆز / quloz/: ناو. قەڵەمباز؛ بازی توند ف پرش بُلند

قولۆق / quloq/: ناو. قنچکی زوڕات؛ دووی گەنمەشامی ف دُنبالچەی بلال

قولووز / qulûz/: ئاوەڵناو. پشت‌کووڕ؛ پشت‌چەمیاو ف کوژپشت

قولولو / qulûlû/: ناو. چاوشارەکێ؛ قەرا‌ـقەرا ف قایم‌موشک

قولولولو / qulûlûlû/: ناو. چاوشارکێ ف قایم باشک

قولە / qule/: ناو. ١. ترۆپکی چیا ‹بە قولەکەی شاهۆ ئاوێزانم کەن/ تێکەڵ وە باڵای نازارانم کەن «فولکلۆر»› ٢. قوللە؛ برج ٣. ئەسپی ڕەش ٤. بارگیری ناڕەسن ٥. بزنەمووی ڕەنگ‌سپات ف ١. قُله ٢. بُرج ٣. اسب سیاه ٤. یابو ٥. تیره‌ای از بز

▣ **قولەی قاف** ☜ **قوللەی قاف**

قولەبازەڵە / qulebazeļe/: ☜ **قشقەڕە ـ١**

قولەبانک / qulebanik/: ناو. هەورەبان؛ کۆماج؛ ئۆدەی سەربان بۆ ئەسپاب لێ دانان ف اتاقک پشت‌بام

قولەپا / qulepa/: ☜ **قولەپێ**

قولەپسکێ / qulepiskê/: ناو. کاری شلەشل ڕۆیشتن ف عمل سلانه ـ سلانه راه رفتن

قولەپە / qulepe/: ☜ **قولەپێ**

قولەپەی / qulepey/: ☜ **قولەپێ**

قولەپێ / qulepê/: ناو. قولەپە؛ قولەپا؛ قولەپەی؛ بەلەک؛ پووز؛ قاچ ف ساق پا

قولەتێن / quletên/: ناو. *[شەرع]* ئاوێ کە قووڵی و چوار گۆشەی تا ئانیشکە ف قُلّتین؛ آب پاک شرعی

قولەڕەش / quleřeş/: ناو. *[پلار]* قولەڕەشە؛ قولەزەنگی؛ مرۆی ڕەش‌پێست ف کاکاسیاه

قولەڕەشە / quleřeşe/: ☜ **قولەڕەش**

قولەزەنگی / qulezengî/: ☜ **قولەڕەش**

قولەفیسکە / qulefîske/: ناو. ١. ڕەفیسکە؛ ڕەگی بن ئەژنۆ ٢. قولەپێ ف ١. رگ زیر زانو ٢. قوزک پا

قولەقاپە / quleqape/: ☜ **قولەپێ**

▣ **بە قولەقاپەی** (کەسێ) **نەگەیشتن**: *[کنایە]* تۆز (ی کەسێ) نەتەقاندن؛ بە تۆز (ی کەسێکدا) نەگەیشتن ‹دەس‌ڕەنگینێکە، لە خاکی ڕەشی نمناک، سکەیەکی وای داڕشتووە کە بە هەزاران هەزار، بە بار و بە خەڵوار، مرواری و گەوهەر ... بە قولەقاپەی ڕاناگەن ... «هەژار، *شەرەفنامە*»› ف بە گرد پا(ی کسی) هم نرسیدن

قولەقاچ / quleqaç/: ناو. جومگەی پا؛ پشت قاپی پێ ف مُچ پا

قولەکانێ / qulekanê/: ناو. کولی‌کولی؛ هەنگڵەشەلە؛ لنگەشەلێ ف لَی ـ لَی

قولەکە / quleke/: ناو. دەخڵ؛ دەغیلە ف قُلّک

قولەگ / quleg/: ناو. گیایەکە ف گیاهی است

قولەمست / qulemist/: ناو. ناوپەنجە؛ ناولەپ ف کف دست

قولەمشتێ / qulemiştê/: ناو. پشکیلان؛

کەڵەمستێ ▤ از سرگرمی‌ها

قولەمشک / qulemişk/: ناو. سیلامیش؛ کونەمشک ▤ سوراخ موش

قولهە / qulhe/: ناو. نێوان؛ تێغە؛ باریکەدیواری بەینی دوو ژوور ▤ تیغه

قولهەڵکراو / qulhełk(i)raw/: ☜ **قولهەڵماڵاو**

قولهەڵماڵراو / qulhełmałraw/: ئاوەڵناو. قول هەڵکراو: ١. دەڵینگ هەڵپێچراو ٢. */کینایە/* زرنگ و ئامادەی کار ▤ ١. پاچەورمالیده ٢. زرنگ و آمادەی کار

قولی / qulî/: ناو. ١. شان؛ شان‌ومل ٢. کون؛ کونا ▤ ١. شانه (بدن) ٢. سوراخ

⊡ **قولی کرن:** کون کردن ▤ سوراخ کردن

قولیان / qulyan/: ☜ **کوڵان**

قولیچک / qulîçik/: ناو. سەرشان؛ قەڵادووشان ▤ بالای شانه

قولیز / qulîz/: ناو. کڕنووش؛ کاری داهاتنەوە؛ چەمینەوە ▤ کُرنش؛ عمل خم شدن

قولیک / qulîk/: ناو. زیندان؛ گرتووخانە؛ بەندیخانە ▤ زندان

قولیلک / qulîlik/: ناو. کون؛ کونا؛ قول ▤ سوراخ

قولینج / qulînc/: ناو. کونچک؛ کونج؛ سووچ ▤ گوشه؛ زاویه

قولینجێ / qulîncê/: ☜ **قورنج**

قولینچک / qulînçik/: ☜ **قولنچك**

قولینچکدار / qulînçikdar/: ئاوەڵناو. سووچدار؛ بەگۆشە ▤ گوشەدار

قولینگ / qulîng/: ☜ **قازیقوڵنگ**

قولێر / qulêr/: ناو. دەربیچە؛ کون دە ژووردا بۆ ڕووناکایی ▤ دریچه

قوڵ^{1} / quł/: ناو. بنی هێلکە ▤ ته تخم پرنده

قوڵ^{2}: ئاوەڵناو. ١. کورت؛ کۆتا ٢. کلکپەڕیو؛ جووچکە قرتیاگ ▤ ١. کوتاه ٢. دُم‌بُریده

⊡ **قوڵ بوون:** دوو نەمان؛ بێ‌کلک بوون؛ قۆڵە بوون ▤ دُم‌بریده بودن

قوڵ^{3}: دەنگەناو. قوڵت؛ قوڵتە؛ قلپە؛ دەنگی ئاوی بەکوڵ ▤ قُل

قوڵاخ^{1} / qułax/: ناو. قوڵاغ: ١. قۆزاخە پەمۆ ٢. جێگەی ئاو دابەش کردن لە مەرەزە ٣. بەڵگە و نیشانەی حەیوانی گوم‌بوو کە دەبێ شوان نیشانی بدا ▤ ١. غوزه ٢. جای تقسیم آب شالیزار ٣. نشان دام گمشده که از چوپان می‌خواهند

قوڵاخ^{2}: پاشەوشە. ـ قوڵاغ؛ قنج؛ قیت؛ قوت؛ ڕەپ‌وڕاست ‹گوێ‌قوڵاخ ڕاوەستاوە› ▤ شَق

قوڵاخە / qułaxe/: ناو. قوڵاغە؛ قۆڵخ: ١. چۆنیەتی کۆ بوونەوەی ماسی بە دەوری یەکەوە لە زستاندا ٢. کون و چاڵاوی نێو زەا و قامیشەڵان کە زستانان دەبێتە خزگەی ماسی لە ٣. پینەی لێواری پێڵاو ▤ ١. اجتماع ماهی‌ها در زمستان ٢. پناهگاه ماهی‌ها در زمستان ٣. پینەی کنارەی کفش

⊡ **قوڵاخە دان:** قوڵاغە دان: ١. پەنا گرتنی ماسیان لە خزگەدا ٢. سەر دەرکەوتنی ڕێبوار لە ئاسۆوە ▤ ١. پناه گرفتن ماهیان در زمستان ٢. نمایان شدن سر رهرو از افق

قوڵاغ / qułağ/: ☜ **قوڵاخ**

قوڵاغە / qułağe/: ☜ **قوڵاخە**

⊡ **قوڵاغە دان:** ☜ **قوڵاخە دان**

قوڵان / qułan/: چاوگ. کوڵیان؛ کەلین؛ کوڵان؛ هاتنە کوڵ ▤ جوشیدن

قوڵانن / qułanin/: چاوگ. کوڵانن؛ کەلاندن؛ کوڵاندن ▤ جوشاندن

قوڵانیسک / qułanîsk/: ناو. کونارشک؛ ئانیشک ▤ آرنج

قوڵب^{1} / qułb/: ناو. قوڵپ: ١. دەسک و هەنگڵی دەفر؛ دەسکە گۆزە و شتی‌تر ٢. ئاڵقە؛ قلف ▤ ١. دستگیره؛ دسته ٢. حلقه

قوڵب^{۲}: ئاوەڵناو. قولپ؛ وەرگەڕاو ☰ زیروڕو

قوڵباندن / qułbandin/: چاوگ. شاردنەوە؛ داشاردن ☰ پنهان کردن

قوڵپ^{۱} / qułp/: ☜ **قولب**

⊡ **قوڵپ بون**: سەرنخوون بوون ☰ زیروڕو شدن

قوڵپ^{۲}: دەنگ. ١. دەنگی هەڵقوڵینی ئاو لە سەرچاوەوە ٢. دەنگی کەوتنە نێو ئاوەوە ٣. دەنگی ئاوی لە سەر ئاگر کوڵ هاتوو ٤. دەنگی کوڵی گریان ‹جوابی دامەوە بە قولپی گریان/ منیش وا جەرگم بووە بە بریان «پیرەمێرد»› ☰ ١. صدای جوشیدن آب از سرچشمه ٢. صدای افتادن در آب ٣. قُل؛ صدای جوشیدن آب ۴. صدای گریەی ناگهانی

⊡ **قوڵپ دان**: هەڵقوڵان ‹بەڵێ کاتێ کە ئەو دەرکەوت، ئیتر من بێسەر و شوێنم/ بە تیشکی خۆری جوانی ئەو بەجارێ قولپ ئەدا خوێنم «هەردی»› ☰ فوران کردن

قوڵپاندن / qułpandin/: ☜ **قولپاندن**

قوڵپن / qułpin/: ☜ **قولپنە**

قوڵپنە / qułp(i)ne/: ئاوەڵناو. قولپن؛ داکوتیاگ؛ کورتەبالای قەڵەو ☰ کوتاەقد چاق

قوڵپەژێر / qułpejêr/: ناو. تۆمی گوڵی هێرۆ ☰ دانەی گُل ختمی

قوڵپەقوڵپ / qułpequłp/: دەنگەناو. قولەقول؛ دەنگی لە شوێن یەکی جۆشینی ئاو ☰ غُلغل

قوڵپین / qułpîn/: ☜ **قولپبوونەوە**

قوڵت^{۱} / qułt/: ناو. قورسە؛ شمش ☰ شمش

قوڵت^{۲}: دەنگ. ١. دەنگی کولانی ئاو ٢. دەنگ و بلقی کەوتنە نێو ئاو ☰ ١. قُل؛ صدای جوشیدن آب ٢. صدا و حُباب افتادن در آب

⊡ **قوڵت دان**: قولتان؛ کولین ‹لە سەر چلی دار هەزاران بولبول/ وەک مەنجەڵ دەکولن، دەدەن قولت و کوڵ «ئاوات»› ☰ قُل زدن

قوڵتان / qułtan/: چاوگ. قولتیان: ١. چوونە ژێر ئاو ٢. کولانی ئاو ☰ ١. غوطه خوردن ٢. جوشیدن

قوڵتاندن / qułtandin/: چاوگ. قولتانن؛ قولتنای: ١. دە ژێر ئاو ڕاکردن ٢. کولاندن (ئاو و تراوی تر) ☰ ١. زیر آب فروکردن ٢. جوشاندن

قوڵتانن / qułtanin/: ☜ **قولتاندن**

قوڵتخ / qułtix/: ناو. قۆلتخ: ١. بنهەنگڵ ٢. بن‌کەوش ☰ ١. زیر بغل ٢. زیر کفش

قوڵتر / qułtir/: ئاوەڵناو. *[پلار]* سووک و چرووک (پیرەژن) ☰ بی‌مقدار (پیرزن)

قوڵتنای / qułtnay/: ☜ **قولتاندن**

قوڵتە^{۱} / qułte/: ناو. ١. خێزانە باڵندەیەکە لە دارەسمەی بچووک دەچن، لە کونانـدا هێلانە دەکەن، چەن جۆریان هەیە: بەردەوان؛ قولتەی بچووک؛ قولتەی دارستان؛ قولتەی گەورە ٢. بلقی چوونە ژێر ئاو ☰ ١. کمرکلی ٢. غوطه

قوڵتە^{۲}: دەنگەناو. ١. دەنگی کولانی ئاو ٢. دەنگی کەوتنە نێو تراوێکەوە ☰ ١. صدای جوشیدن آب ٢. صدای در مایعی افتادن

قوڵتەخۆرە / qułtexore/: ناو. بینەکێش؛ جانەوەرێ کە بە بن ئاودا بڕوا ☰ جانور هوازی کە زیر آب راه برود

قوڵتەش / qułteş/: ☜ **قولتەشە**

قوڵتەشە / qułteşe/: ئاوەڵناو. قولتەشە؛ قولتەش؛ بێشەرم؛ ڕووقایم ☰ بی‌شرم؛ پررو

قوڵتەفسە / qułtef(i)se/: ناو. *[شوورەیی]* کونی قنگ ☰ مقعد؛ پیزی

قوڵتەقوڵت / qułtequłt/: دەنگەناو. دەنگی قولتەی لە پەستا ☰ قُل ـ قُل

قوڵتیان / qułt(i)yan/: ☜ **قولتان**

قوڵتیای / qułt(i)yay/: چاوگ. قولان؛ کولان ☰ جوشیدن

قوڵچخ / qułçix/: ☜ **قالچغ**

قوڵخ / qułx/: ناو. ١. کاڵەدڕانەی پیاوی دەوڵەت ٢. باجگە؛ باجگرخانە ٣. کۆختە؛ کـۆخ؛ خـانووی زۆر چکۆلە ≡ ١. پایمزد مأمور دولت ٢. باجگیرخانـه ٣. کوخ

قوڵدر / qułdir/: ئاوەڵناو. ملهوڕ؛ شەلاتی ≡ قُلدر

قوڵف / qułf/: نـاو. قڵف؛ قولف: ١. ئاڵقە؛ قەف ٢. دەسـکی دەفـر ٣. قفـڵ؛ گۆڵـە ≡ ١. حلقـه ٢. دستگیرەی ظرف ٣. قُفل

⊡ **قوڵف دان:** قفڵ دان؛ داخستن بە قفڵ ≡ قُفـل کردن

قوڵف کردن: ١. داخسـتن بـە قولـف ٢. تونـد هەڵپێکان و پێکەوە لکاندن ≡ ١و٢. قفل کردن

قوڵف لێدان: ١. قولف دان ٢. ئاڵقە کردنی بەن و پـەت ≡ ١. قفـل زدن ٢. حلقـه کـردن نـخ و ریسمان

قوڵف لێنان: ١. دەسک لە دەفری گڵـین قـایم کردن ٢. *[کینایە]* تاریف کردنی زیاد لە پێویست ≡ ١. دسته بر ظرف سُفالین نهادن ٢. هندوانه زیـر بغل زدن

قوڵفاوقـوون / qułfawqûn/: ئاوەڵـناو. پێچەوانـەی؛ چەپەوانە ‹قسەی قولفاوقوون› ≡ وارونه

قوڵفساز / quł(i)fsaz/: ناو. قفڵساز؛ کلیلساز ≡ قُفلساز

قوڵفە / qułfe/: ناو. ١. ئاڵـقە؛ حەڵـقە ٢. جـۆرێ گرێـی بەئاڵـقە کـە سـەری داوەکـە بکێشـی دەکرێتەوە ≡ ١. حلقه ٢. گره پاپیونی

قوڵفی / qułfî/: ئاوەڵناو. قوفڵـی؛ قـوفڵ کـردنی ≡ قُفلی

قوڵقوڵانبـاز / qułqułanbaz/: ئاوەڵـناو. فێڵـەباز؛ ساختەچی ≡ مُتقلب

قوڵقـوڵ / qułquł/: دەنـگ. قولتەقولـت؛ دەنگـی کولانی ئاو ‹گەر نییە ئاور لە سینەمدا بـە تـاو/ بـۆچ لەبەر قوڵقوڵ غەریقی ئاوم ئەز؟ «نالی»› ≡ غُلغُل

قوڵقوڵە^{1} / qułqułe/: ناو. ١. سەرچاوە ئاوێ کە لە چەند جێوە جۆش ئەدا ٢. فیچقـە؛ کوفـارە ≡ ١. آبی که از چند جا می‌جوشد ٢. فوّاره

قوڵقوڵە^{2}: دەنگەناو. دەنگی قولتەقولتی لەکول ≡ غُلغُل آب جوشان

قوڵقێنە / qułqêne/: ☜ **قرقێتە**

قوڵکە / qułke/: نـاو. قووتە؛ گۆنجاڵ؛ چاوانە؛ چاڵ ≡ گودال

قـوڵم / qułm/: ئاوەڵـناو. خۆبـەزلزان؛ خۆبـایی ≡ مغرور

قوڵمی / qułmî/: ناو. خۆبەزلزانی ≡ غرور

قوڵنـگ / qułing/: نـاو. ١. ☜ **قوڵنگـە** ٢. ☜ **قازیقوڵنگ**

قوڵنگـە / qułinge/: نـاو. قولـنگ؛ قولـەنگ؛ قوڵەنگە؛ قازمە؛ قەزمە؛ قولنگە؛ قۆلنگە؛ قولینگ؛ کولینگ؛ کۆلەک؛ زەنگـن؛ زەنگـەن؛ سـنکۆلک؛ پاچی دووسەر؛ ئامێرێکی کانزایی بە دەمێکی تیژ و دەمێکـی پـان و دەسـتەیەکی ئەسـتووری دارینەوە، بۆ زەوی کەندن و بەرد شکاندن و... ≡ کلنگ

قوڵۆبچە / qułobçe/: نـاو. دوگمە؛ دگمـە؛ کڵانـە؛ پشکوژ ≡ دُکمە؛ تُکمە

قوڵە^{1} / qułe/: ناو. ١. قوڵ؛ بـنی هێلکـە ٢. کلـۆ؛ کوللە ≡ ١. ته تخم‌مرغ ٢. ملخ

قوڵە^{2}: ئاوەڵناو. قوڵ: ١. کورت؛ کول ٢. بـێکلـک ≡ ١. کوتاه ٢. بی‌دُم

قوڵە ـ^{3}: پێشوشـە. ١. کورتەـ ‹قولەباڵ؛ قولـەدار› ٢. زڕـ ‹قولەبەگ› ≡ ١. کوتاه ـ ٢. ناسَره

قوڵەباڵ / qułebał/: نـاو. فەرەنجی؛ پەسـتەک ≡ جلیقەی نمدی

قوڵەبنـە / qułeb(i)ne/: ئاوەڵـناو. کورتـەباڵای ئەستوور ≡ کوتاەقد کلفت

قوڵەبەگ / qułebeg/: ناو. بەگی لەقەستینە کە بۆ

فیز و پۆز ئەتواری بەگ دەردێنێ ☰ خان دروغین

قوڵەپێچ / qułepêç/: ناو. ١. کاری دەستبەستنی توند لەپشتەوە ٢. کوڵەپێچ؛ کاری بردنی کەسێ یا حەیوانێ بە پەلە ☰ ١. عمل مُحکم بستن دست از پشت ٢. عمل بردن کسی یا حیوانی با عجله

قوڵەجووقە / qułecûqe/: ناو. قوڵەچەقە؛ تۆرەمە باڵندەیەکن، زۆرتر لە سەر دار دەژین، لە شوێنی بەرز و قیت هەڵدەنیشن و بۆ گرتنی نێچیر دێنە فڕین و پاش ڕاو دەگەڕێنەوە شوێنی خۆیان، مێش و جاڵجاڵووکە ڕاو دەکەن، چەن جۆریان هەیە: خاڵخاڵ، سینگ‌سوور، نێوچاوان سپی ☰ مگس‌گیر

قوڵەچوارشەممە / qułeç(i)warşemme/: ناو. قوڵەچوارشەمۆ؛ چوارشەمەسووری؛ ئاخر چوارشەمەی ساڵ ☰ چهارشنبه‌سوری

قوڵەچوارشەمۆ / qułeç(i)warşemo/: ☜ **قوڵەچوارشەممە**

قوڵەچۆماغ / qułeçomağ/: ناو. داری سەرئەستوری قوڵە و لە دەستان خۆش ☰ چُماق کوتاه

قوڵەچەقە / qułeçeqe/: ☜ **قوڵەجووقە**

قوڵەدار / qułedar/: ناو. داری کۆتا؛ داردەستی قوڵە ☰ چوبدستی کوتاه

قوڵەشین / quleşîn/: ناو. کەروێشک؛ کەورێشک ☰ خرگوش

قوڵەشینە / qułeşîne/: ناو. ماسیچنە؛ تۆرەمەباڵندەیەکی قەراخی ئاون، لە ئەندازەی کاسەڵەشینکە، سەریان گەورە و کلکیان کورتە، بۆ ڕاو کردنی ماسی خۆ دەخەنە ناو ئاو و لە ژێرەوە بینە دەکێشن، بە تەنیا دەژین، چەن جۆریان هەیە: قوڵەشینەی بەڵەک، سینگ سپی و ... ☰ ماهی‌خورک

قوڵەغە / qułeğe/: ☜ **قوڵۆخە**

قوڵەفیتنە / qułefîtne/: ناوەڵناو. *[کینایە]* ١. کورتەباڵای ئاژاوەچی ٢. زیرەک؛ زرنگ ☰ ١. کوتاەقد فتنەانگیز ٢. زرنگ

قوڵەقوڵ / qułequł/: ☜ **قوڵپەقوڵپ**

قوڵەکەیخودا / qułekeyxuda/: ناو. کەیخودای لەقەستینە ☰ کدخُدای دروغین

قوڵەنگ / qułeng/: ناو. ١. ☜ **قوڵنگە** ٢. ☜ **قازیقوڵنگ**

قوڵەنگە / qułenge/: ☜ **قوڵنگە**

قوڵەنەخشینە / qułenexşîne/: ☜ **قۆڵانچەژارە**

قوڵیان / qułyan/: چاوگ. کوڵیان؛ هاتنە کوڵ ☰ جوشیدن

قوڵیای / qułyay/: چاوگ. قوڵان؛ کوڵان ☰ جوشیدن

قوڵیت / qułît/: ناو. ١. خانووی چکۆلە بۆ ڕاوکەر ٢. کۆڵیت؛ خانووی بچکۆلانەی خراب ☰ ١. کمینگاه شکارچی ٢. کوخ مُحقر

قوڵیجان / qułîcan/: ناو. گیایەکە وەک ماڵۆنجە، بە زەویندا پان دەبێتەوە، بەرێکی ورد دەگرێ وشکی دەکەن و لەگەڵ چای دەمی دەکەن بۆ هەڵامەت و سەرما بوون ☰ گیاهی دارویی

قوڵیقوڵی / qułîqułî/: ☜ **قولقولان**

قوڵین / qułîn/: چاوگ. ١. هاتنە کوڵ ٢. هەڵقوڵین ☰ ١. جوش آمدن ٢. فوران کردن

قوڵینگ / qułîng/: ☜ **قوڵنگە**

قوڵینگە / qułînge/: ☜ **قازیقوڵنگ**

قوڵینە / qułîne/: ☜ **قرتاڵ**

قوڵێنک / qułênik/: ☜ **قرقێتە**

قوم¹ / qum/: ناو. ١. قۆپ؛ گوڵپ؛ فڕێ لە ئاو ‹قومێ ئاو بۆ مێرووڵە لافاوە «مەسەل»› ٢. کووپەڵە؛ گۆزەی پچووک ٣. کووپەی ئاو ٤. سوێنەی زل ٥. کۆڵ؛ جێگەی ئاودانی ماڵات لە حەڵەبی، دار یان لە قوڕ ☰ ١. جُرعە ٢. خُمچە ٣. کوزەی آب ۴. تشت سُفالین بزرگ ۵. ناو آبشخور دامها

⊡ **قوم لێ دان**: فڕ کردنی کەم ـ کـەم ☰ جُرعـه ـ جُرعه نوشیدن

قوم۲: ئاوەڵناو. ۱. داخ؛ گەرم ۲. نوقم؛ نقووم؛ نخرۆ؛ بناو ☰ ۱. داغ ۲. غرق

⊡ **قوم بوون**: وە ژێر ئاو کەوتن؛ نوقمەسار بوون ☰ غوطەور شدن

قوم کردن: نخرۆ کردن؛ وە ژێـر ئـاو خسـتن ☰ غوطەور کردن

قومات / qumat/: ☜ **قۆنداخە ـ۲**

قوماتە / qumate/: ☜ **قۆنداخە ـ۲**

قوماچ / qumaç/: نـاو. ۱. سیلەی دیوار ۲. پێچـی ڕێگە ۳. ئامانج؛ نیشانە ☰ ۱. نبش دیوار ۲. پـیچ راه ۳. هدف

قومار / qumar/: ناو. ۱. قومـاران؛ کایـە لـە سـەر پوول ۲. قوماران؛ یـاری بـۆ ڕابـواردن ۳. گاڵـتە؛ قسەی بەگەمە ☰ ۱. قُمار ۲. بازی ۳. شوخی

⊡ **قومار کردن**: ۱. کایە کردن لـە سـەر پـوول ۲. یاری کردنی زارۆکان ۳. شۆخی و گاڵتە کردن ٤. کڵاو سەر نان بۆ گاڵتە ☰ ۱. قُمـار کـردن ۲. بازی کردن بچەها ۳. شوخی کردن ۴. فریب دادن به شوخی

قوماران / qumaran/: ☜ **قومارـ۱و۲**

قومارباز۱ / qumarbaz/: ناو. قومارچی؛ قومارکـەر؛ کەسێ کە لە سەر پارە بازی دەکا ☰ قُمارباز

قومارباز۲: ئاوەڵـناو. *[کینایە]* ۱. فێڵـباز؛ گزیکـار ۲. گاڵتەچی؛ جەفەنگباز ☰ ۱. حیلەگر ۲. شوخ‌طبع

قوماربازی / qumarbazî/: ناو. ۱. کایەی دۆڕانـدن و بردنەوەی پارە ۲. *[کینایە]* فێڵبازی؛ گزیکاری ۳. کاری گەمە و گاڵـتە کـردن ☰ ۱. کـار قُماربـاز ۲. نیرنگبازی ۳. شوخ‌طبعی

قومارچی / qumarçî/: ☜ **قومارباز۱**

قومارخانە / qumarxane/: ناو. جێگەی قوماری لە سەر پارە کردن ☰ قُمارخانه

قومارکەر / qumarker/: ☜ **قومارباز۱**

قوماش / qumaş/: نـاو. کووتاڵ؛ پارچەی گەزی ☰ پارچه

قومام / qumam/: نـاو. گیایەکی ئالیکییە، لە گەنم دەکا ☰ گیاهی است

قومامە / qumame/: ناو. قەمامە: ۱. تەقەڵدرووی لای سەرووی دوو تا جەواڵ پێکـەوە ۲. تەقەڵـی درشت و قـایم ☰ ۱. بـە هـم دوزی طـرف بـالای دولنگه بار ۲. کوک درشت

قومانـدار / qumandar/: نـاو. قومانــدان؛ زابــت؛ سەرکردەی لەشکر ☰ فرماندەی لشکر

قوماندان / qumandan/: ☜ **قوماندار**

قوماندن / qumandin/: چاوگ. داخ کـردن ☰ داغ کردن

قوماهەنگ / qumaheng/: ناو. قسڵ و خۆڵـەمێش بۆ سواخ دانی حەوز و دیواری بەردین ☰ ساروج

قومبولە / qumbule/: ☜ **قومبەرە**

قومبـوو / qumbû/: ئاوەڵناو. سەرنقۆت؛ نخرۆ؛ نغـرۆ ☰ غرق‌شده

قومبـەرە / qumbere/: نـاو. قومبولــە؛ قونبولــە؛ قونبەڵە؛ قۆمبەلـە؛ قەمبـەرە: ۱. بـووم؛ بۆمبـا ۲. بەرکەتۆپ؛ گوللەی تۆپ ۳. نارنجۆک ☰ ۱. بُمـب ۲. گلولەی توپ ۳. نارنجک

قومپـارە / qumpare/: نـاو. خومپــارە؛ جۆرێــک گوللەی تۆپ ئاسا کـە بـەر لـەوەی بگاتـە زەوی دەتەقێتــەوە و پلاشــەی زۆری لـێ دەبێتــەوە ☰ خُمپاره

قومپاژنە / qumpajne/: ناو. قومپانی؛ پاژنەی پا ☰ پاشنەی پا

قومپـانی / qumpanî/: نـاو. ۱. ☜ **قومپاژنــە** ۲. دەزگای بازرگانی فرەبەش ☰ ۱. ☜ **قومپاژنە** ۲. کُمپانی

قومپۆز / qumpoz/: نـاو. بافیش؛ قۆپز؛ قوپژ؛ خۆ بە

زل زانی بە هۆی قەوم و خزمانەوە ≚ قُمپز

قومچ / qumç/: ناو. باز؛ بازباز؛ بازبازێن ≚ پرش

قومچە / qumçe/: ناو. دوگمە؛ کلانە؛ پشکوژ ≚ دگمە

قومری / qumrî/: ناو. ١. باڵندەیەکە لە تۆرەمەی کۆتر، بە سەر و ملی شەرابی کاڵ، سەرملی پنۆک ـ پنۆک، پشتی خورمایی، بەرزگی ئاماڵسپی، شاباڵی شینی کاڵ، ئاڵقەی دەوری چاو و لاقی سوور کە لە سەر دار و خانوان هێلانە دەکا ٢. داشکەلەم؛ جۆرێ کەلەمی بێگەلا ≚ ١. قُمری خانگی ٢. کلم قُمری

قومش¹ / qumiş/: ناو. بیر؛ چاڵ؛ چاڵی؛ چە؛ کەندێکی گرۆڤەری قووڵ لە زەویدا ≚ چاه

قومش²: ئاوەڵناو. ١. چکووس؛ ڕژد ٢. کەنکەنە؛ زۆر زەلام ≚ ١. خسیس ٢. بسیار درشت

قومشەڵ / qumşeł/: ناو. بێشە و قامیشەڵینی چغور ≚ بیشە و نیزار انبوه

قومقۆر / qumqor/: ☜ **قومقمۆك**

قومقمۆک / qumq(i)mok/: ناو. قمقمۆر؛ قمقمۆکە؛ قمقمە؛ قمقمۆک؛ قومقمۆکە؛ قومقومە: ١. سەرمازەلە ٢. مەتارە؛ دەفری ئاوی سەفەر ٣. تۆنگەی ملباریک ≚ ١. بُزمجە؛ نوعی چلپاسە ٢. قُمقمە ٣. تُنگ گردن باریک

قومقمۆکە / qumq(i)moke/: ☜ **قومقمۆك**

قومقومۆک / qumqumok/: ئاوخورە؛ ئاوخۆری؛ کومکومۆک

قومقومە / qumqume/: ناو. ١. تونگەی جێگەی تراو ٢. مەتارەی سەفەر ٣. سەرمازەلە ≚ ١. تُنگ آب ٢. قُمقمە ٣. بُزمجە

قومل / quml/: ناو. باز؛ بازباز؛ بازبازێن ≚ پرش

قوملاخ / qumłax/: ناو. قملاخ: ١. زەمینی ڕۆچوو ٢. جلیتاو؛ قوڕی شل ≚ ١. زمین فرورفتە ٢. گل و لای

قوموش / qumuş/: ناو. قمووش؛ قمیش؛ قومەش؛ تونێل؛ دالانەڕێ ≚ راه زیرزمینی

⊡ **قوموش لێ دان**: تونێل لێ دان؛ ڕێگە بە بن زەویدا کۆڵین ≚ تونل زدن

قوموشکەن / qumuşken/: ☜ **قومەشکەن**

قومەزە / qumeze/: ئاوەڵناو. زۆڵ؛ بیژوو؛ بیچ ≚ حرامزاده

قومەش / qumeş/: ☜ **قوموش**

قومەشکەن / qumeşken/: ناو. قوموشکەن؛ کەنکەنەچی؛ ڕەهەندلێدەر ≚ مُقنی

قومیای / qumyay/: ناو. ئامێری داغ کردن ≚ ابزار داغگذاری

قون / qun/: ☜ **قونە**

قوناخە / qunaxe/: ☜ **قۆنداخە**

قونان / qunan/: ☜ **قونە کردن**

قونبولە / qunbule/: ☜ **قومبەرە**

قونبەڵە / qunbełe/: ☜ **قومبەرە**

قونتار / quntar/: ناو. بنار؛ پێدەشت؛ دامێنی چیا ≚ دامنەی کوه

قونتس / quntis/: ناو. تووتەک؛ توولنج؛ گەماڵفس؛ حاڵەتی هەڵتووتەکانی سەگ و ڕێوی و ... ≚ چُمباتمە

⊡ **قونتس دانەوە**: ترووشکان؛ هەڵتووتەکان؛ جنینچکە دان ≚ چُمباتمە زدن

قونتک / quntik/: ناو. یاپراخ؛ دۆڵمەی پەلکەمێو ≚ دُلمەی برگ مو

قونتەرات / qunterat/: ناو. کونتەرات؛ قۆنتەرات؛ مەختە؛ قەبەڵ؛ کاری لەبڕ ≚ کُنترات

قونج / qunc/: ناو. کونج؛ قوژبن؛ سیلە؛ سووچ ≚ گوشە

قونجاندن / quncandin/: ☜ **قوچاندن**

قونجریک / qunc(i)rîk/: ناو. ١. ڕەوتی ڕووشان بە چنجرووک ٢. ☜ **قورنج** ≚ ١. خراش با ناخن ٢.

☜ **قورنج**

قونجڕ / qunciř/: ناو. ١. قونجڕک؛ چنجڕووک؛ قونجلیسک؛ پەنجەی دڕندە ٢. ڕەوتی ڕووشان ٣. قونجڕکە؛ پەیکوڵ؛ دڕکێکە ٤. ☜ **قورنج** ☰ ١. پنجەی جانور شکاری ٢. خراش ٣. خار سەکوهە ۴. ☜ **قورنج**

قونجڕک / qunc(i)řk/: ☜ **قونجڕ ـ١**

قونجڕکە / qunciřke/: ☜ **قونجڕ ـ٣**

قونجک / quncik/: ☜ **قنچك**

قونجلیسک / qunc(i)lîsk/: ☜ **قونجڕ ـ١**

قونچک / qunçik/: ناو. ١. کلکەی مێوژ و ترێ ٢. باریکەی کلکی توور و گێزەر و... ٣. ئاغزەجگەرە ☰ ١. دُمچەی مویز و انگور ٢. انتهای ریشەی هویج و تُربچە و... ٣. فیلتر سیگار

قونچکە / qunçke/: ناو. زیپرک؛ زیپکە؛ چینچکە ☰ جوش پوست

قونچکەزێڕ¹ / qunçkezêř/: ناو. جگەرەی ئاغزەدار ☰ سیگار فیلتردار

قونچکەزێڕ²: ئاوەڵناو. *[کینایە]* کورتەبالای جوان ☰ ریزنقش زیبا

قوند / qund/: ئاوەڵناو. *[پلار]* قوڵ؛ کلکبڕاو ☰ دُمبریدە

قوندک / qundik/: ناو. کەدوو؛ کوندر؛ کدو؛ کوولەکە؛ کۆلەکە ☰ کدو

قوندە / qunde/: ناو. ١. باڵداری کلککورت ٢. باڵدارێکە ☰ ١. پرندەی دُمکوتاه ٢. پرندەای است

قوندیلانە / qundîlane/: ئاوەڵناو. قوندیلە؛ خونچیلانە ☰ کوچولوی دلنشین

قوندیلە / qundîle/: ☜ **قوندیلانە**

قونسور / qunsûr/: ناو. ١. گیایەکە لە دۆخەوای دەکەن ٢. عەنتەر؛ جۆرێ مەیموونی لۆتی ٣. شابەندەر؛ کونسوول ☰ ١. گیاهی آشی ٢. انتر ٣. کنسول

قونووت / qunût/: ناو. *[ئیسلام]* دۆعایەکی نوێژە بەتایبەت دوای ڕکاتی دووەم: ئەلف) سوننی دوای ڕکووع ب) شێعە پێش ڕکووع دەیخوێنن ☰ قنوت

قونە / qune/: ناو. قنە؛ قون؛ شێوازە ڕۆیشتنی کۆتر و کەو ☰ خرام؛ شیوەی راه رفتن کبک و کبوتر

⊡ **قونە کردن:** قونان؛ قونین؛ قنە کردن؛ بە هەڵبەز ـ دابەزەوە ڕۆیشتن ☰ خرامیدن

قونەقون¹ / qunequn/: ناو. کاری ڕۆیشتن بە هەڵبەز ـ دابەز ☰ ورجە؛ نوعی راه رفتن پرندە با جست و خیز

قونەقون²: ئاوەڵکار. بەقونە؛ بەهەڵبەزـ دابەزەوە ‹کەوباڕیش قونەقون لە شوێن دایکیان ڕۆیشتن› ☰ با جست و خیز

قونەک / qunek/: ☜ **قنگدەر**

قونیچ / qunîç/: ☜ **قولنچك**

قونیک / qunîk/: ناو. قول؛ قاپ؛ قولەقاپە؛ قولاپەی پێ ☰ قوزک پا

قونین / qunîn/: ☜ **قونە کردن**

قونێر / qunêr/: ناو. ئاشین؛ دمەڵ؛ گۆنر ☰ دُمل

قوە / q(i)we/: ناو. قەوە؛ هێز ☰ قدرت

قوێل / q(i)wîl/: ☜ **قوڵ**

قوێخا / q(i)wêxa/: ☜ **کەیخودا**

قوێخایەتی / q(i)wêxayetî/: ناو. کخیتی؛ کەیخودایی ☰ کدخُدایی

قوێرە¹ / q(i)wêre/: ناو. چک؛ چکە؛ دیوی قووڵی میچ ☰ طرف گود شتالنگ

قوێرە²: ئاوەڵناو. پووچەڵ؛ بێکاکڵە (گوێز) ☰ توخالی (گردو)

قۆپ / qop/: ئاوەڵناو. ١. کۆم؛ پشتچەماو ٢. گۆچ؛ ئیفلیج ☰ ١. کوژپُشت ٢. فلج

⊡ **قۆپ بون:** ١. خوار و گێڕ بوون ٢. داهاتنەوە ☰ ١. کج و کولە بودن ٢. خمیدن

قۆپان¹ / qopan/: چاوگ. ١. لار بوونەوە؛

داهاتنەوە ٢. ☜ **قوپان** ▤ ١. کج شدن ٢. ☜ **قوپان**

قۆپان^{٢}: ناو. گیاجاڕی تایبەتی بۆ لەوەڕی ئاژەڵ ▤ چراگاه اختصاصی

قۆپاندن / qopandin/: چاوگ. ١. لار کردنەوە؛ داهێنانەوە ٢. ☜ **قوپاندن** ▤ ١. کج کردن ٢. ☜ **قوپاندن**

قۆپچه / qopçe/: ناو. ١. دوگمە؛ بشکۆژ ٢. جۆرێ بەری دار مازوو ▤ ١. دُگمه ٢. نوعی ثمر مازوج

قۆپز / qopiz/: ☜ **قومپۆز**

قۆپکه / qopke/: ناو. ١. سەری خڕی شتی باریک ٢. ترۆپکی چیا ▤ ١. سر گرد جسم باریک ٢. قُله‌ی کوه

قۆپۆز / qopoz/: ناو. ١. بێقلی بەران ٢. جێگەی قایش لە نیری جووتدا ▤ ١. پوزه‌ی قوچ ٢. وسط یوغ که خیش را در آن می‌بندند

قۆپەن / qopen/: ناو. ١. پەڵەگیای بڵند لە ناو مێرگ و گیاجاڕدا ٢. پەڵە؛ لەکەی ڕەنگ، هەور و ... لە نێو هەور و ڕەنگی‌تردا کە زەقتر دیارە ‹مێرگی ئاسمان بە سووتمانی هەوری لۆکەیی نەزۆک/ پڕ لە خاڵ و قۆپەنە «سوارە»› ▤ ١. قطعه گیاه ساقه بلند در مرغزار ٢. لکه

قۆپەنه / qopene/: ناو. بنی شنگ کە ئەستوور و تۆپەڵەیە و دەخورێ ▤ ساقه‌ی کلفت شنگ

قۆپی / qopî/: ناو. ١. زەلکاوی قامیشەڵان ٢. کۆپی؛ ڕایش؛ ڕوونووس ▤ ١. مُرداب نیزاری ٢. رونوشت

قۆپیه / qop(i)ye/: ناو. ١. حیلە؛ فێڵ ٢. گزی لە ئەزموونداا ▤ ١. نیرنگ ٢. تقلب در امتحان

قۆت / qot/: ئاوەڵناو. ڕووت؛ پەتی؛ بێ بەرگ ▤ لُخت

قۆتاسه / qotase/: ناو. زەنبەری زێو ▤ زیور نقره

قۆتان / qotan/: ناو. پێڕک؛ عەرزێل؛ جێ کەلپەل لە ڕەشماڵدا ▤ جای اثاثیه در سیاه‌چادر

قۆترمه / qotirme/: ناو. بەلەک؛ پووز ▤ ساق

قۆتره / qotre/: ناو. ١. قۆتە؛ قۆرتە؛ گورگەلۆقە؛ نیوەغاری نارێک ٢. ئەسپ و ماینێ کە بە گورگەلۆقە دەڕوا ▤ ١. هروله؛ یورغه ٢. اسب یورتمه

قۆتڕ / qotiř/: ناو. بارگینی پیری پەککەوتە ▤ یابوی لکنته

قۆتک / qotik/: ناو. ١. جاش باڵتە؛ باڵتۆی تا سەر زرانی ٢. مەرگی مفاجا ٣. نەخۆشییەکی ئاژەڵە ٤. کۆخەڕەشە ٥. گولنگ؛ گەڵەنگ ٦. تەپە؛ گرد ▤ ١. پالتو کوتاه ٢. مرگ ناگهانی ٣. نوعی بیماری دام ۴. سیاه‌سُرفه ۵. منگوله ۶ تپه

قۆتل / qotil/: ناو. هاوئاوایی؛ هاوماڵ لە دێدا ▤ هم‌روستایی

قۆتۆ / qoto/: ئاوەڵناو. خەجاڵەت؛ تەریقەوەبوو؛ فەدی کار ▤ شرمنده

قۆته / qote/: ☜ **قۆتەره**

قۆتەره / qotere/: ناو. قوتوولە؛ قوتوومە؛ قۆتە؛ کۆتەرە: ١. بارستی ئەستوورایی دار ٢. کۆلکە بە ئەندازەی ئەستوورایی دار ٣. بارسایی دەوراندەوری دۆلاش ▤ ١. قطر تنه‌ی درخت ٢. کُنده‌ی تنه‌ی کامل درخت ٣. سطح اطراف ناو آسیاب

قۆتەی / qotey/: چاوگ. قۆچ هاویشتن؛ شاخ وەشاندن ▤ شاخ زدن

قۆتیک / qotîk/: ☜ **قۆدی**

قۆتین / qotîn/: ئاوەڵناو. قۆت؛ ڕووت (سەر) ‹زستانی وا سارد و سەری قۆتین؟!› ▤ برهنه (سر)

قۆجک / qocik/: ناو. پارچە ئێزنگی مەزن ‹باڤێ من ل هەوشێ قۆجکان هوورد کە› ▤ قطعه هیزم بزرگ

قۆجه^{١} / qoce/: ☜ **قەوچه**^{١}

قۆجه^{٢}: ئاوەڵناو. کەونارا؛ زۆر لەمێژینە ▤ دیرینە؛

باستانی

قـۆچ / qoç/: نـاو. ١. بـەران؛ نێـری؛ سـابرین ٢. شاخی حەیوان ٣. گرێوە غاری سواران ٤. جۆرێ تەڵەی ڕاوی گورگ و ڕێوی ▤ ١. قوچ؛ گوسفند نر ٢. شاخ حیوان ٣. مسابقەی اسبدوانی ۴. نوعی تلەی شکار گرگ و روباه

▣ **قـۆچی قوربـان:** ١. پەزێ کە لە جێژنی گەورەدا دەیکەنە خێـر ٢. /*کینایە*/ فیـدایی؛ گیـان‌فیـدا ‹سەدشـوکور دووبـارە جەژنـە، وەخـتی عـەیش و شادییە/ بـۆ بەلاگـەردانی بـالات قـۆچی قوربانـم وەرە! «تـاهیر بـەگ»› ▤ ١. گوسـفند قربـانی ٢. فدایی

⊡ **قۆچ تێهەڵدان:** ☜ **قۆچ وەشاندن**

قۆچ لێدان: ☜ **قۆچ وەشاندن**

قـۆچ وەشـاندن: قۆچ تێهەڵدان؛ قۆچ لێدان؛ قۆچ هاویشتن؛ شاخ وەشاندن ▤ شاخ زدن

قۆچ هاویشتن: ☜ **قۆچ وەشاندن**

قۆچاخ / qoçax/: ☜ **قۆچاغ**

قۆچـاغ / qoçağ/: ئاوەڵـناو. قۆچـاخ: ١. چـالاک؛ لەش‌سووک ٢. بەلەپا؛ بەپێ لە ڕێگەچوونـدا ‹لـە سایەی ڕاوی هەموو ڕۆژەوە دەگەڵ هـەمزە، ببووینـە پیادەیەکی وا قۆچاغ تاژیمان نەدەگەیشـتێ! «هـەژار، چێشتی مجێور»› ▤ ١. چُست و چالاک ٢. بادپا

قۆچاغە / qoçağe/: ناو. جۆرێ سەربەرەڵبێنە کـە لاقیش دادەپۆشێ ▤ نوعی پیشبند زنانە

قۆچان / qoçan/: ناو. ١. سەنەد؛ قەباڵەی ملک ٢. باجێکی سالانە، ئاغا لە ڕەعیـەتی دەسـەند ▤ ١. سند مالکیـت ٢. بـاجی سـالانە کـە اربـاب از رعیـت می‌گرفت

قۆچبەهدەر / qoçbehder/: ناو. گیایەکە بۆ ڕەوانی دەبێ ▤ گیاهی مُسهل

قۆچدار / qoçdar/: ئاوەڵناو. شـاخدار؛ سـترۆدار ▤ شاخدار

قۆچقۆچـانی / qoçqoçanî/: نـاو. شەڕەشـاخ ▤ جنگ با شاخ

قۆچک / qoçik/: ناو. ١. قۆچکە؛ قۆرچک؛ کۆچکە؛ سەرپۆشێکە لە بەرچەنەوە دادەخرێ بـۆ زارۆک و هێنـدێک ژنی عێلاتییـە ٢. لەوەنـدی؛ ئەنگوچکەسۆرانی ▤ ١. کلوتەی زنانە و بچگانـە ٢. آستین بُلند

قۆچکـە / qoçke/: نـاو. ١. ☜ **قۆچـك** ـ١ ٢. دەرپەڕیوەی سەری کڵاو ▤ ١. ☜ **قۆچك** ـ١ ٢. برجستگی روی کلاه

قۆچکەتاش / qoçketaş/: ناو. قۆچی‌تـاش؛ کـاری پێشەسەر تاشینی زارۆکـان بـۆ جـوانی ▤ نـوعی آرایش موی کودکان

قۆچکەسۆرانی / qoçkesoranî/: نـاو. ئەنگوچکـەی سۆارنی ▤ آستین بُلند

قۆچوەشێن / qoçweşên/: ئاوەڵـناو. تایبەتمەنـدی حەیوانێ کە بە شاخ لە خەڵک دەدا ▤ شاخزن

قۆچـەقانی / qoçeqanî/: نـاو. ١. قـایش‌کـێش؛ بـەرەقانی؛ بـەردەقانی؛ کەرسـتەیەکی بـەرد هاویشتنی بە چەڵەمەیەک و دوو قـایش و یـەک هەوانـەوە ٢. قەڵماسـک؛ قالماسـکە؛ کـەهنیک؛ کەرستەیەکی بەرد هاویشتنە لە یـەک هەوانـە و دوو پەتی درێژی ئەملا و ئەو لاوە ▤ ١و٢. فلاخن

قۆچەمل / qoçemil/: ☜ **ملەقۆچە**

قۆچەملە / qoçem(i)le/: ☜ **ملەقۆچە**

قۆچی‌تاش / qoçîtaş/: ☜ **قۆچکەتاش**

قـۆخ^{1} / qox/: نـاو. ١. خـۆخ؛ قـۆخی؛ هەشتاڵـوو؛ هلوو ٢. ☜ **قۆختە** ٣. چەو؛ زیخ؛ وردکەبەرد ٤. کۆمی؛ کـووڕی ٥. ترۆپـک؛ سـەرتۆپە؛ تۆپەسـەر ‹سینی ساوار و گۆشت لە سەر قۆخێ بوو› ▤ ١. هلو ٢. ☜ **قۆختە** ٣. شن ۴. خمیدگی ۵. بالاترین نقطە

⊡ **قۆخ دان:** چەمانەوە؛ کۆمەوبوون ▤ خمیدە شدن

قـۆخ^{2}: ئاوەڵـناو. ١. قـۆپ؛ چـەماوە ٢. کـۆم؛

پشتچەماو ☰ ١. خمیده؛ کوژ ٢. کوژپشت

قۆخا / qoxa/: ☜ **کەیخودا**

قۆختە / qoxte/: ناو. قۆخ؛ قۆخڵ: ١. خانووی چکۆلەی ڕاوچی لە دەشت ٢. ماڵی چکۆلەی بێنرخ ☰ ١. کوخ شکارچی ٢. خانەی مُحقَّر

قۆخڵ / qoxił/: ☜ **قۆختە**

قۆخە / qoxe/: ناو. قفە؛ قۆزە؛ کۆخە؛ کۆکە ☰ سُرفه

قۆخەڕەشە / qoxeřeşe/: ناو. سیقوتە؛ قۆتک؛ کوخکاڕەش ☰ سیاەسُرفه

قۆخەقۆخ / qoxeqox/: ناو. ١. دۆخی کۆخەی لە سەر یەک ٢. کاری ڕۆیشتن بە پشتی چەماو ☰ ١. سرفەی متوالی ٢. عمل خمیده راه رفتن

قۆخی / qoxî/: ☜ **قۆخ^{١}ـ١**

قۆدک / qodik/: ناو. قۆدی؛ قوتیلخ؛ ئاوێنەی گیرفان ☰ آینەی جیبی

قۆدی / qodî/: ناو. قۆتیک؛ قودیک: ١. قوتوو ٢. قۆدک ☰ ١. قوطی ٢. آینەی جیبی

قۆر^{١} / qor/: ناو. ١. کۆڕی هەڵپەڕکێ ٢. پاشڵی ئاژەڵ ٣. لوولاکی پێ ٤. نهۆم؛ تەبەقە ٥. قۆرت؛ قۆپی ٦. کاری تێڕوووکان و بە وردی تماشا کردن ☰ ١. حلقەی رقص ٢. دُم و دُنبەی دام ٣. استخوان ساق پا ۴. اشکوبه ۵. برآمدگی ۶. عمل به دور چیزی جمع شدن و نگریستن

⊡ **قۆر بونەوە:** سەر دەرهێنان؛ قوت بوونەوە ☰ برآمدن

قۆر^{٢}: ئاوەڵناو. داڵگۆشت؛ لاواز؛ لەجەر ☰ لاغر

قۆرت / qort/: ناو. ١. بەرگر؛ لەمپەر ‹قۆرت و بەربەستی سیاسی› ٢. بەڵا و چۆرتم ‹هەژاری خوەی بەتوون، قۆرتەکانی خراوەا› ٣. بەند و گرێ (لە چێو و قامیش و ...) ٤. چاڵایی زەوی ‹پڕ کردنەوەی قۆرت و چاڵەکانی ڕێگا› ٥. بەرزایی کەم لە ڕێگەی ڕاستدا ‹حولوولی مەزهەبێکە بێ‌گرێ و قۆرت/ تەناسوخ ڕێگەیێکە ڕاست و هەموار «شێخ ڕەزا»› ٦. گۆترە؛ کاری کڕین و فرۆشتنی بێ پێوان و کێشان ٧. ملی باڵدار ٨. جۆرێک ڕەوتی یەکسم ☰ ١. مانع ٢. بلا؛ آسیب ٣. گره (در چوب و نی و...) ۴. چالەچوله ۵. دستانداز ۶. رَمَکی؛ خرید و فروش بدون توزین و حساب ۷. گردن پرنده ۸. نوعی راه رفتن اسب

⊡ **قۆرت تێ خستن:** *[کنایە]* چەت تێ خستن؛ لەمپەر و بەرگر خستنە بەرکار و بارەوە ☰ چوب لای چرخ گذاشتن

قۆرت تێ کەوتن: *[کنایە]* چەت تێکەوتن؛ بەرگر هاتنە پێش کار و بار ☰ مانع روی آوردن

قۆرت دان: ڕەت بردن؛ پا هەڵکەفتن ☰ سکندری خوردن

قۆرتانن / qortanin/: چاوگ. لچ و لێو گرژ کردن؛ ناوچاو تاڵ کردن ☰ روی درهم کشیدن؛ اخم کردن

قۆرتاوی / qortawî/: ئاوەڵناو. قۆرتقۆرتاوی؛ قۆرت ـ قۆرت: ١. درێژی بە گرێ ٢. پڕ بڵندی و نزمی ٣. پڕ لە قووڵکە و کۆست ☰ ١. بُلندِ گرەدار ٢. پُرفراز و نشیب ٣. پُرچالەچوله

قۆرت . قۆرت / qort qort/: ☜ **قۆرتاوی**

قۆرتقۆرتاوی / qortqortawî/: ☜ **قۆرتاوی**

قۆرتم / qortim/: ناو. ١. چۆرتم؛ بەسەرهاتێ ناخۆش ٢. قورتمی کەڵک ٣. ☜ **قرتمـ١** ☰ ١. پیشامد ناگوار ٢. کیسەی گردن پلیکان ٣. ☜ **قرتمـ١**

قۆرتە / qorte/: ☜ **قۆترە ـ١**

قۆرج / qorc/: ناو. ١. کەمکۆڵ؛ تێخوڵی شینی گوێز ٢. ڕەوتی کلۆر بوونی ددان؛ کرمۆڵی دیان ☰ ١. پوست سبز گردو ٢. کرمخوردگی دندان

قۆرچک / qorçik/: ☜ **قۆچك ـ١**

قۆرچکە / qorçke/: ☜ **کۆچکە ـ١**

قۆرچین / qorçîn/: چاوگ. هەڵپچڕکاندنی گیا ☰

کندن گیاه

قۆرخ^{1} / qorix/: ناو. قـۆڕخ: ١. دەخلـی پـاوان ٢. بێشەی تایبەتی ٣. گەرماوی چۆڵ‌کراو لە بێگانـە ☰ ١. مزرعەی خصوصـی ٢. بیشـەی اختصاصـی ٣. جمام قُرُق

قۆرخ^{2}: ئاوەڵناو. قـۆڕخ؛ قـۆڕغ؛ پـاوان؛ پـاوانکراو ☰ قُرُق

◘ **قۆرخ کردن**: پاوان کردن ‹سەروەرم! تۆ شەوت بۆ گریەی چاوانت قۆرخ کـرد/ سـووتایت و ئەوسـاکە کازیومت/ گوڵ شیعری خۆری گرت «شێرکۆ»› ☰ قُرُق کردن

قـۆردون / qordun/: نـاو. زنجـیر یـان دەسـتەی سەعات ☰ زنجیر یا بند ساعت

قۆرزی / qorzî/: نـاو. قوژبن؛ سووچ؛ گۆشە؛ سـیلە؛ کونج ☰ گوشە

قۆرغ / qorığ/: ئاوەڵناو. پاوان؛ قەدەغە ☰ قُرُق

قۆرقچی / qoriqçî/: ناو. مەلێکی ڕەشی مل سـپی کە بە قەدەر پەپوسێمانەیەکە ☰ پرندەای است

قـۆرە / qore/: نـاو. بەرسـیلە؛ پەسـیرە؛ پەرسـیلە؛ پەسیلە؛ بەسیلە؛ بسیرە؛ بێسـیرە؛ پێسـیرە؛ ژوور؛ ژێلـە؛ ژێلـێ؛ هاڵـە؛ هـاڵ؛ هاڵـێ؛ هاڵەژێلـە؛ سڕەمۆک؛ هارسم؛ ترێی کاڵی سـەوز و تـرش ☰ غورە

قۆرەپیشـان / qorepîşan/: نـاو. مـانگی گـەلاوێژ؛ مانگی پێنجەمی ساڵی هەتاوی ☰ مُرداد ماە

قۆرەخانـە / qorexane/: نــاو. قۆڕخانــە: ١. کەل‌وپەلی نان و چا خواردن ‹دایکـم قۆرەخانـەی کێشا ناو حەوش› ٢. جبەخانە؛ جێگـای چـەک و تەقەمەنی ☰ ١. بساط چای و غذا ٢. اسلحەخانە

قۆرەقۆر / qoreqor/: ناو. *[پلار]* قۆڕەقۆڕ؛ بۆڵـەبۆڵ؛ پرتە و بۆڵە ‹کا کووڤی و کا ئەڤۆر، کا ئـەو دەنـگ و قۆرەقۆر/ کا شرینا کەوێ نێر، کا نێچیرڤان لە کوویە؟ «جگەرخوێن»› ☰ قُرقُر

قـۆرەمارانـە / qoremarane/: نـاو. پەسـیرەمارانە؛ هاڵەمارانە ☰ نوعی غورە

قۆری / qorî/: ناو. ١. قووری؛ چـادان؛ چایـدان ٢. گیشە؛ گرشە؛ گیای بە باقە لە سەر یـەک چنـراو ٣. خەرمانی شیشەتووتن ☰ ١. قـوری ٢. بسـتەی گیاە روی هم چیـدە ٣. سـاقەهـای بـرهم انباشـتەی توتون

قۆریجـان / qorîcan/: نـاو. خۆڵـنجان؛ کۆڵـنجان؛ قۆڵنجان؛ قۆڵیجان؛ قۆرینگان؛ خرندال؛ گیایەکـە بە ڕەنگی سووری تۆخ و بۆنی توند و خۆش و لق و لاسکی هێشوویەوە کە بۆ دەرمـان دەشـێ ☰ قولنجان

قۆرینگان / qorîngan/: ☜ **قۆریجان**

قۆریـە / qor(i)ye/: ناو. ١. باقەگیای لە سەر یەک چنراو ٢. قۆری؛ قووری؛ چادان ☰ ١. تودەی گیـاە بستە ٢. قوری

قۆڕ^{1} / qoř/: ئاوەڵـناو. غۆڕ: ١. قێڕ؛ قێڕە؛ قێڕەگون؛ گون داچۆڕاوی پەنەماو ‹پادشاهی پسر بـە مکتـب داد/ وتی تـۆش کـەر نـەبی وەکـوو فـەرهادا// لـوح سیمینش در کنار نهاد/ نەکوو قـۆڕی بکـا بـە شـەق ئوسـتاد! «مـەلا غـەفوور»› ٢. *[پلار]* شـڕم ـ بـڕم؛ کەترە؛ سووک و بێ‌بایەخ ‹ڕەنگە ئەگەر ئەودەم لـە سەر ئەم قسـە قۆڕانـە ڕۆیشـتبام، بمتوانیبـا ببم بـە نووسەرێکی گاڵتەچی «هەژار، چێشتی مجێـور»› ☰ ١. فتقی ٢. لاطایل

قۆڕ^{2}: پێرۆ. ← **زەنگ‌وقۆڕ**

قـۆڕات / qořat/: نـاو. خسـکە؛ خلیسـکە؛ کەسـخ؛ بنکی ئەستوور و خڕی گیا ☰ پیاز؛ ریشەی غُـدەای گیاە

قۆڕان / qořan/: چاوگ. چۆڕ نەمان؛ چۆڕبڕ بـوون ☰ تە کشیدن (مایع)

قۆڕانـدن / qořandin/: چاوگ. تێپەڕ. //قۆڕانـدت؛ دەقۆڕێنی؛ بقۆڕێنە// قـۆڕانن؛ قووڕانـدن؛ قـووڕانن؛

قۆڕین؛ قۆڕنەی: ١. دەنگ دەرهاتنی ناو زگ ٢. هەرا کردنی سەگ لە ئێش پێگەیشتن ٣. بۆڕاندن؛ دەنگ هەڵدانی گا ☰ ١. قار و قور کردن شکم ٢. نالیدن سگ از درد ٣. ماغ کشیدن گاو

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەقۆڕاندن

قۆڕانن / qořanin/: ☜ **قۆڕاندن**

قۆڕبێژ / qořbêj/: ئاوەڵناو. *[پلار]* نەزانەدوو؛ کاوێژکەر ☰ ژاژخا

قۆڕخ / qořix/: ☜ **قۆرخ**

قۆڕخانە / qořxane/: ☜ **قۆرەخانە**

قۆڕغ^{1} / qořiğ/: ناو. قۆڕخ؛ گۆلاوی پڕ لە زەمەند ☰ برکەی طبیعی

قۆڕغ^{2}: ☜ **قۆرخ**^{2}

قۆڕقۆڕە / qořqoře/: ناو. ١. مەزرەقی ناوکۆڵدراو کە لە سووڕاندا بۆڕەی دێ ٢. ☜ **قۆڕیانەزەردە** ☰ ١. گردنای کاوک ٢. ☜ **قۆڕیانەزەردە**

قۆڕک / qořik/: ناو. ١. پاتک؛ پشتەمل؛ پشت ئەستۆ ٢. سمت؛ سمتۆڵ؛ پاشڵ؛ لاقنگ ٣. خالیگە؛ برک؛ کەلەکە؛ هالیگا ☰ ١. قفا؛ پُشت گردن ٢. باسن ٣. تُهیگاه

قۆڕگ / qořig/: ناو. قلێچکە؛ کلێچە؛ بزدوو ☰ استخوان دُنبالچه

قۆڕن / qořin/: ناو. سووچ؛ خەتا؛ تاوان ☰ گُناه

قۆڕنازک / qořnazik/: ناو. بنی ئانیشک ☰ تە آرنج

قۆڕنەی / qořney/: ☜ **قۆڕاندن**

قۆڕە^{1} / qoře/: ناو. ١. *[پلار]* دەعیە و دەمار ٢. تاعوونی ڕەشەوڵاخ ٣. چۆڕە؛ دلۆپ ☰ ١. تکبُر ٢. طاعون ستور ٣. شره؛ قطره

◘ **قۆڕە لێ بڕین**: بین پێوەنانی گۆزە ئاو و چۆڕە لێ بڕینی ☰ هورت کشیدن تا تە

قۆڕە لێ دان: تووشی بەڵا هاتنی ڕەشەوڵاخ ☰ دچار حادثه شدن ستور

قۆڕە^{2}: دەنگەناو. ١. قڕە؛ قڕـقڕ؛ دەنگی ناو زگ ‹کوڕە چۆن حەوت ڕۆژ ڕاوەستم؟ هەر ئێستا ئەوە لە برسان قۆڕەی زگمە، چوار فلس شک نابەم بیدەم بە نانێک! «هەژار، چێشتی مجێور»› ٢. بۆڕە؛ دەنگی بەرزی ڕەشەوڵاخ ☰ ١. قاروقور شکم ٢. ماغ گاو

قۆڕەدەماخ / qoředemax/: ئاوەڵناو. *[پلار]* قۆڕەدەمار؛ قۆڕەدەماغ؛ لووتبەرز؛ بادیهەوا؛ بەفیز ☰ مغرور؛ مُتکبر

قۆڕەدەماخی / qoředemaxî/: ناو. *[پلار]* خۆپەسندی؛ بادیهەوایی ☰ خودپسندی؛ تکبّر

قۆڕەدەمار / qoředemar/: ☜ **قۆڕەدەماخ**

قۆڕەدەماغی / qoředemağî/: ناو. *[پلار]* قۆڕەدەماری؛ قۆڕەدەماخی؛ لووتبەرزی؛ بادیهەوایی ‹هەباساغا ... نیمچە پادشایەک بوو. هەوەڵین ئاغای کە ببوە یاریکاری شۆڕش، ئەو بوو، بەڵام هیچ خووی قۆڕەدەماغی ئاغایانەی نەبوو «هەژار، چێشتی مجێور»›. هەروەها: **قۆڕەدەماغ** ☰ غرور؛ تکبر

قۆڕەقۆڕ^{1} / qořeqoř/: ناو. ١. قڕە؛ قۆڕەی زگ ٢. دەنگی لە پەستای ڕەشەوڵاخ ٣. *[پلار]* بۆڵەبۆڵ؛ پرتە و بۆڵە ☰ ١. قرـقر شکم ٢. ماغ پیاپی گاو ٣. غرولند

قۆڕەقۆڕ^{2}: ئاوەڵکار. گەڵاوگەڵ؛ لارەلار ‹قۆڕەقۆڕ دەڕوا› ☰ لنگ ـ لنگان

قۆڕی / qořî/: ناو. ١. غۆڕی؛ گونپەنەماوی؛ گونشۆڕی ٢. ☜ **قۆڕیانەزەردە** ٣. قۆری؛ چادان ☰ ١. فتق بیضه ٢. ☜ **قۆڕیانەزەردە** ٣. قوری

قۆڕیات / qoř(i)yat/: ناو. ١. *[پلار]* فشقیات؛ کار و قسەی سووک و بێبایەخ ٢. جۆرێ هەوای گۆرانی ☰ ١. لاطائلات ٢. نوعی آهنگ موسیقی

قۆڕیانە / qořyane/: ☜ **قۆڕیانەزەردە**

قۆڕیانەزەردە / qořyanezerde/: ناو. قۆرقۆڕە؛ قۆڕی؛ قۆڕیانە؛ قۆڕییەزەرد؛ قۆڕییەزەردە؛ قۆڕیلە؛ زەردەقۆڕە؛ زەردەقۆڕ ☰ آفتابپرست

قۆڕیایوه / qořyaywe/: چاوگ. قۆڕاندن؛ بۆڕانـدن (گا) ☰ ماغ کشیدن (گاو)

قۆڕیلە / qořîłe/: ☜ **قۆڕیانەزەردە**

قۆڕین / qořîn/: ☜ **قۆڕاندن**

قۆڕییەزەردە / qořîyezerde/: ☜ **قۆڕیانەزەردە**

قۆز١ / qoz/: ناو. قۆزە؛ قفە؛ کۆکە ☰ سُرفە

قۆز٢: ئاوەڵناو. ١. پێکـەوتوو؛ جوانخـاس؛ جـوان و لەبار ٢. کۆم؛ داچەماو ٣. قۆڕەدەماخ؛ لووتبەرز ☰ ١. خوش‌تیپ ٢. کوژ ٣. مُتکبر

◘ **قۆز بون**: داهاتنەوە؛ چەمانەوە ☰ خمیدن

قۆزاخە / qozaxe/: ناو. ١. پارچەیەک لە شـتێکی بەش کراوی هێشتا جیاوەنەکراو ‹هەنارەکەی چوار قۆزاخە کرد و داینـا› ٢. گۆزک؛ قۆزڵاخـە؛ قـولاخ؛ قـۆڵاخ؛ قـۆزڵاخ؛ خـۆز؛ شـرش؛ بـەری وشـک و پشکووتووی بـڕێ گیـا (وەک پـەموو) ٣. کـەلوو؛ پەمۆی پێچراو بـۆ ڕسـتن ٤. کـەلووی نیسـک و نۆک و پاقلە ٥. کەلوو؛ تەتلەی کرمی هەورێشـم ☰ ١. قسمتی از شیء قسمت شده و هنوز کاملاً جـدا نشده ٢. آغندە؛ غـوزەی پنبـە و مانـند آن ٣. پنبـەی آمادەی ریسیدن ۴. پوشش دانـەی نخـود و عـدس و لوبیا ۵. پیلەی کرم ابریشم

قۆزاندن / qozandin/: چاوگ. وە قۆزە خسـتن ☰ بە سرفە آوردن

قۆزای / qozay/: چاوگ. قۆزین؛ کۆکین؛ کـۆخین ☰ سُرفە کردن

قۆزایی / qozayî/: ناو. زۆپـایی؛ قـیتی؛ گتـایی ☰ برجستگی

قۆزتنەوە / qozt(i)newe/: ☜ **قۆستنەوە**

قۆزتەی / qoztey/: چاوگ. قۆستنەوە ☰ قاپیدن

قۆزک / qozik/: ناو. قەڵماسک؛ قۆچـەقانی جـیر؛ بەرەقانی لاستیق ☰ فلاخن لاسـتیکی؛ تیروکمـان بچەها

قۆزڵاخ / qozłax/: ☜ **قۆزڵاخە**

قۆزڵاخە / qozłaxe/: نـاو. قۆزڵاخ؛ قۆزاخەی پەموو ☰ غوزەی پنبە

قۆزڵەمینـە / qozłemîne/: نـاو. چێشـتێکە ☰ از غذاها

قۆزنای / qoznay/: چاوگ. خستنە کۆکەوە ☰ بـە سرفە آوردن

قـۆزە / qoze/: ناو. ١. کۆخە؛ کۆکـە؛ قفـە ٢. ☜ قۆزەقڕواق ☰ ١. سُرفە ٢. ☜ **قۆزەقڕواق**

قۆزەبەرد / qozeberd/: ☜ **قرێژەبەرد**

قۆزەڕەشە / qozeřeşe/: نـاو. قفەڕەشە؛ کۆخەڕەشە ☰ سیاەسُرفە

قۆزەقڕواق / qozeqiřwaq/: ناو. قۆزە؛ کەز؛ کـەفز؛ کـەفزە؛ قـەبزە؛ کەڤـس؛ کـووز؛ خورپەجنـە؛ خورپەجندۆکە؛ کەزی؛ کـەژاو؛ قـەوزاق؛ قـەوزاخ؛ قـەوزەقورواق؛ قەوزەقوڕباقـە؛ گووبـۆق؛ گـاوەک؛ ناوی گشتی ئەو ڕوەکانە وا زۆرتر لە جێی شـۆدار و تاریک یان لە ئـاوی مەنـددا دەڕوێـن ☰ خـزە؛ جل‌وزغ

قـۆزەقـورواق / qozequrwaq/: نـاو. جلشـین؛ گاوەک؛ کەژاو؛ قەوزە ☰ خزە

قۆزی / qozî/: نـاو. ١. جـوانی؛ شـۆخوشـەنگی ٢. کـونج؛ سـووچ و سـیلە ٣. پشـتچـەماوەیی ٤. دۆخی کۆک و پۆشتە بـوون ٥. چێشـتی پـلاو و گۆشــت ☰ ١. برازنـدگی ٢. زاویـە ٣. کـوژی ۴. شیکپوشی ۵. خوراک چلوگوشت

قۆزیان / qozyan/: ☜ **قۆزین-١**

قۆزین / qozîn/: چاوگ. تێنەپەڕ. //قۆزیت؛ دەقـۆزی؛ بقۆزە// ١. قۆزیـان؛ قفـین؛ کـۆخین؛ کـۆکین ٢. چەمینەوەی پشت ☰ ١. سُـرفە کـردن ٢. خمیـدن پشت

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەقۆزین

قۆزیەتی / qozyetî/: ناو. قۆزی؛ جوانی و شـەنگی ☰ برازندگی

قۆزێنی / qozênî/: ناو. جەنگەی جوانی و لاوێتی ▤ عنفوان جوانی و زیبایی

قۆژباشی / qojbaşî/: ناو. پلەگۆشتی برژاو ▤ چنجه

قۆژیانە / qojyane/: ناو. قۆڕیانە؛ خمخمۆک؛ خەمەگڕو ▤ بُزمجه

قۆستنەوە / qost(i)newe/: چاوگ. تێپەڕ. //قۆستتەوە؛ دەقۆزییەوە؛ بقۆزەوە// قۆزتنەوە: ١. لە حەوا گرتنەوە ٢. هەل بە دەرفەت زانین ▤ ١. از هوا قاپیدن ٢. از فرصت استفاده کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەقۆستنەوە

قۆسە / qose/: ناو. دەمنەسگار؛ مۆدنە؛ باسک؛ دارجگەرە ▤ چوب سیگاری

قۆشپاب / qoşpab/: ☜ **قۆشقاپ**

قۆشقاب / qoşqab/: ☜ **قۆشقاپ**

قۆشقاپ / qoşqap/: ناو. قۆشپاب؛ قۆشقاب؛ گۆشقاب؛ گۆشپاق: ١. دەوری؛ قاپی پەل ٢. نالبەکی؛ ژێرپیاڵە ▤ ١. بُشقاب ٢. نعلبکی

قۆشقە / qoşqe/: ئاوەڵناو. بەدفەڕ؛ جووتقۆشە؛ قۆشە ▤ شوُم

قۆشمانێ / qoşmanê/: ناو. جریتان؛ جلیتبازی؛ جریدانێ؛ تەڕاتێن ▤ جَوَلان اسب در میدان

قۆشمە / qoşme/: ئاوەڵناو. ١. زرنگ؛ زیتەڵ ٢. بێئاکار؛ بێفەڕ ٣. حەنەکچی؛ گاڵتەچی ▤ ١. زرنگ ٢. بی‌اخلاق ٣. لوده

قۆشە[1] / qoşe/: ناو. ١. وردەپووڵ ‹هەمبوو نەمبوو چوار قۆشە/ دام بە بزنێکی پۆشە «بەردەشانی»› ٢. خاڵی سپی لە توێڵی حەیوان ٣. جووتشەش؛ زاراوەیەکە لە نەردێندا ‹ئەو هەر قۆشە نیشت، من یەک بیم نەسیب «مەولەوی»› ▤ ١. پول خُرد ٢. خال سفید بر پیشانی دام ٣. جُفت‌شش

قۆشە[2]: ئاوەڵناو. ١. بەدودم؛ بەدفەڕ؛ نەحس ٢. توێڵ سپی (ئاژەڵ) ▤ ١. شوم ٢. پیشانی سفید (دام)

قۆشەن / qoşen/: ناو. سپا؛ ئۆردوو ‹تەن لەرزان بە جەور باد سوب تۆفان/ پێشڕەو قۆشەن شەوق شکۆفان «بێسارانی»› ▤ قشون؛ ارتش

قۆشەنیان / qoşen(i)yan/: ناو. گرێوەغار؛ غارغاێنی ئەسپ سواران ▤ مسابقەی اسبدوانی

قۆغ / qoğ/: ئاوەڵناو. چەمیو؛ کۆم؛ پشتچەمیو ▤ کوژپشت

قۆف / qof/: ئاوەڵناو. ١. پشتچەمیاو ٢. کوڵ؛ بێقامک ▤ ١. خمیدەپشت ٢. بی‌انگشت

قۆفر / qofir/: ناو. زەوی بەبەردی وا کە گاسن لێی گیر بکا ▤ کشتزار سنگلاخی

قۆق[1] / qoq/: ناو. ١. سەر؛ یەکەی ژماردنی ئاژەڵ ٢. کەللەی ئاژەڵ بە کوڵاوی ▤ ١. رأس؛ واحد شمارش دام ٢. کلەی پُختەی دام

قۆق[2]: ئاوەڵناو. ١. پشتدەرپەڕیو ٢. چاولەوەڕێن؛ چاوحیز ▤ ١. کوژپشت ٢. نظرباز؛ چشم‌چران

قۆقز / qoqiz/: ئاوەڵناو. ١. زەق؛ زۆپ؛ دەرپەڕیو ‹بە دەستێکی تەوێڵی قۆقزی دەسڕی› ٢. کۆم؛ کۆز ‹ئاوێنەی قۆقز› ▤ ١. برجسته ٢. خمیده

قۆقزایی / qoq(i)zayî/: ناو. زۆپی؛ زەقی؛ دەرپەڕیوی ‹قۆقزایی بەرمل› ▤ برآمدگی؛ برجستگی

قۆقک / qoqik/: ناو. کاڵانەی چاو؛ قووڵکەی چاو ▤ حدقەی چشم

قۆقلاندن / qoq(i)landin/: چاوگ. ١. کون/ کونا کردن ٢. لێکردنەوە و دەرهێنانی پارچەیەک لە شتێک ‹ئەم ئی چاڤێن دژمنان بقۆقلینن› ▤ ١. سوراخ کردن ٢. درآوردن

قۆقلین / qoq(i)lîn/: چاوگ. کون/ کونا بوون ▤ سوراخ شدن

قۆقمیش / qoqmîş/: ناو. گیایەکی بەهارییە لە دۆکلیوی دەکەن ▤ گیاهی آشی

قۆقنای / qoqnay/: چاوگ. قووقاندن ▤ خواندن خروس

قۆقۆ / qoqo/: ئاوەڵناو. *[پلار]* زلحۆل؛ تەژە و زەبەلاح ☰ لندهور

قۆقە / qoqe/: ناو. سەتڵی دارین ☰ دلو چوبین

قۆقی / qoqî/: ناو. چەمیاوی؛ چەمیاگی؛ پشتدەرپەڕیوی ☰ قوزی؛ پشت خمیدگی

قۆل^{۱} / qol/: ناو. دەرو؛ دەرەتان؛ ڕێگەی دەرباز بوون ☰ مفر

قۆل^{۲}: ئاوەڵناو. ١. بێ‌کلک؛ جووچکە قرتیاگ ‹پشی قۆل› ٢. *[پلار]* حۆل؛ درێژی ناحەز ☰ ١. بی‌دُم ٢. دراز بی‌قواره

قۆلاج / qolac/: ☜ **قولانج**

قۆلاچ / qolaç/: ☜ **قولانج**

قۆلاچە / qolaçe/: ☜ **قالۆنچە**

قۆلان^{۱} / qolan/: چاوگ. دابڕ کردن؛ دەست بە سەردا گرتن؛ شتێک بەبێ ڕەزای خاوەنی بردن ☰ تصاحُب کردن

قۆلان^{۲}: ناو. ١. گولەنگی جلک بۆ جوانی ٢. تەنگ؛ تەنگەی وڵاخ؛ قایشی توند کردنی کورتان لە ژێر سکی وڵاخ ☰ ١. منگولەهای زینتی ٢. نوار پهن تنگەی ستور

قۆلانجە / qolance/: ☜ **قالۆنچە**

قۆلانچە / qolançe/: ☜ **قالۆنچە**

قۆلانچەژارە / qolançejare/: ناو. قولانچەژارە؛ قولانچەنەخشینە؛ قولەنەخشینە؛ قۆلەژاردارە؛ قۆلانچەنەخشینە؛ ئاڵی پڵنگ؛ حنەدرحۆ؛ داردوولەق ☰ الاکلنگ

قۆلانچەنەخشینە / qolançenexşîne/: ☜ **قۆلانچەژارە**

قۆلانی / qolnî/: ناو. گولاو؛ عەتراوی گول ☰ گلاب

قۆلتخ / qoltix/: ☜ **قولتخ**

قۆلچاغە / qolçağe/: ناو. جۆرێ بەرەڵبێنە کە لە سنگەوە تا داوێن دادەپۆشێ ☰ نوعی پیشبند بلند

قۆلۆچ / qoloç/: ناو. شاخ؛ سترۆ ☰ شاخ حیوان

قۆلە / qole/: ناو. ١. گوێل؛ گوێر؛ قولاج؛ قولانج ٢. ☜ **قالۆنچە** ☰ ١. باژ؛ فاصلەی میان دو انگشت سبابە و شست ٢. ☜ **قالۆنچە**

قۆلەژاردارە / qolejardare/: ☜ **قۆلانچەژارە**

قۆلەقۆل / qoleqol/: ئاوەڵکار. *[پلار]* هەنگاوی بەرز هاویشتن و لار و گێڕ ڕۆیشتن ☰ گام بلند برداشتن و کج و مُعوَج راه رفتن

قۆلێ / qolê/: ئاوەڵناو. *[پلار]* بەرزی ناحەز ☰ دراز بی‌قواره

قۆڵ^{۱} / qoł/: ناو. ١. ساکول؛ زەند؛ ئەو بەشە لە دەست کە لە نێوان مەچەک و ئانیشکدایە ٢. باڵ؛ لە ئانیشک بەرەژوور تا شان ٣. سەردەست؛ دەرباڵ؛ جومگەپۆش لە کراس و کەوا ٤. کۆمەڵێ لە خەڵک کە بۆ شەڕ یان بۆ کارێ دەنێردرێن ٥. لاداری عەڕابەی وەرزێران ٦. ئێشک؛ کێشک؛ پاسەوانی ٧. یەکەی بژاردنی بەلال ‹یەکێ چوار قۆڵ بەلالمان خواردا› ☰ ١. ساعد ٢. بازو ٣. آستین ۴. گروه ۵. بازوی گاری کشاورزی ۶ نگهبانی ٧. واحد شُمارش بلال

⊡ **قۆڵ لێ هەڵماڵین:** ☜ **قۆڵ هەڵماڵین**

قۆڵ ماچ کردن: دەست ماچ کردن ☰ دست بوسیدن

قۆڵ (لێ) هەڵکردن: ١. هەڵپێچانی قۆڵی کراس و کەوا ٢. *[کینایە]* ئەنگوچک بە لادا کردن؛ تەیاری کارێ بوون ‹قۆڵی لێ هەڵکەین بچینە مەیدان/ تا کورد بەرینە ڕیزی میللەتان «بێکەس»› ☰ ١و٢. آستین بالا زدن

قۆڵ هەڵماڵین: قۆڵ لێ هەڵماڵین: ١. قۆڵ هەڵکردن ٢. *[کینایە]* خۆ ئامادە کردن بۆ کارێ ☰ ١و٢. آستین بالا زدن

قۆڵ^{۲}: ئاوەڵناو. ١. ئەستوور؛ قەبە؛ قەوی ٢. قولە؛ بێ‌کلک ☰ ١. کُلُفت؛ ستبر ٢. دُم‌بریدە

ـ **قۆڵا** / qoła/: پاشەوشە. ڕێک؛ لەبار؛ شیاو ‹ئەو پینە لێت داوە، هێندێک ناقۆڵایە؛ کابرایەکی ناقۆڵام تووش بووە› ☰ ـ جور

قۆڵاخ / qołax/: ☜ **قۆزاخە ـ٢**

قۆڵایی / qołayî/: ناو. ئەستووری؛ قەڵەوی ☰ کُلفتی؛ ستبری

قۆڵبەبازن / qołbebazin/: ئاوەڵناو. خرخاڵدار؛ بازنە لە دەست ‹کوانێ ئەو ڕۆژەی کە سەرچۆپیم دەگرت بانگم دەکرد/ دۆم دەوێ، دۆی قۆڵبەبازن و پەنجەنەخشینم دەوێ «هێمن»› ☰ خَلخالدار

قۆڵبەس / qołbes/: ☜ **قۆڵبەست**

قۆڵبەست / qołbest/: ئاوەڵناو. قۆڵبەس؛ قۆڵبەستە؛ قۆڵپێچ؛ دەست لە پشتەوە بەستراو ☰ دستگیر؛ دستبسته

⊡ **قۆڵبەست کردن**: باڵبەست کردن ☰ دستگیر کردن

قۆڵبەستکراو / qołbestk(i)raw/: ئاوەڵکار. باڵبەستە؛ قۆڵبەستە ☰ کتبسته

قۆڵبەستە / qołbeste/: ☜ **قۆڵبەست**

قۆڵبەن / qołben/: ☜ **قۆڵبەند**

قۆڵبەند / qołbend/: ناو. قۆڵبەن؛ بازیبەند؛ زەنبەری باسک ☰ بازوبند زینتی

قۆڵپێچ / qołpêç/: ☜ **قۆڵبەست**

قۆڵت / qołt/: ناو. قۆرت: ١. بەڵا و چۆرتم ٢. چاڵایی لە زەمیندا ☰ ١. پیشامد ناگوار ٢. چاله

قۆڵتاس / qołtas/: ناو. ئاوگەردان؛ مەلاقەی گەورە ☰ آبگردان

قۆڵچاخ / qołçağ/: ناو. زەندووک؛ مەچەکپێچ ☰ ساعدبند هنگام کار

قۆڵچاغە / qołçağe/: ناو. قۆڵبەند؛ قۆڵەوانە؛ زەنبەری باسک ☰ بازوبند

قۆڵچماغ / qołç(i)mağ/: ئاوەڵناو. شەڵاتی؛ ساختەچی؛ خاوەئەستێن ☰ شارلاتان

قۆڵچی / qołçî/: ناو. پیاوی دارۆغە؛ پۆلیسی ناوشار ‹مووچەی گزیر و سەرکار/ بەشی قۆڵچی، قەراخ شار «قانع»› ☰ پُلیس شهری

قۆڵخ / qoł(i)x/: ☜ **قوڵاخە**

⊡ **قۆڵخ دان**: قوڵاخە دان؛ پەیا بوون لە نادیارەوە ☰ از دور پیدا شدن

قۆڵڕاکێش / qołřakêş/: ناو. باڵڕاکێش؛ چاوساغی مرۆی کوێر ☰ عصاکش

قۆڵغە / qołğe/: ناو. سەکۆ؛ بەرزاییەک لە ماڵدا بۆ دانیشتنی هاوینان ☰ سکو

قۆڵکان / qołkan/: ناو. ئاگرپژێن؛ گڕکان؛ بورکان ☰ آتشفشان

قۆڵگیر / qołgîr/: ناو. نەخۆشییەکی شان و پیلی وڵاخ ☰ نوعی بیماری دام

قۆڵمە / qołme/: ناو. ئێسکی بەلەک ☰ استخوان ساق

قۆڵنج / qołinc/: ناو. کۆڵنج؛ ڕەپ بوونی ماسوولکەی لەش (بەتایبەت پشت و مل) ☰ اسپاسم عضلانی (بویژه پُشت و گردن)

⊡ **قۆڵنج تەقاندن**: ☜ **قۆڵنج شکاندن**

قۆڵنج شکاندن: قۆڵنج/ کۆڵنج تەقاندن؛ شێلانی توندی ناوشان و پشت ☰ ماساژ دادن پشت و شانه

قۆڵنج کردن: ئێشانی پشت و ناو شان ☰ درد گرفتن پشت و شانه

قۆڵنجان / qołincan/: ☜ **قۆریجان**

قۆڵنجشکێن / qołincş(i)kên/: ناو. کەسێ کە باش ناوشان و پشتی ئێشاو بشێلێ ☰ ماساژور

قۆڵنگە / qołinge/: ☜ **قولنگە**

قۆڵە / qołe/: پێڕۆ. ← **قەرزوقۆڵە**

قۆڵەکراس / qołek(i)ras/: ☜ **ئاسین**

قۆڵەمیر / qołemîr/: ناو. کەسێ کە کردەوەی لە میران دەچێ ☰ کسی کە رفتارش مانند امیران

است

قۆڵەوانە / qołewane/: ناو. بازووبەند ☰ بازوبند

قۆڵهەڵماڵاو / qołhelmaław/: ☜ **قۆڵهەڵماڵراو**

قۆڵهەڵماڵراو / qołhelmałraw/: ئاوەڵناو. قۆڵهەڵماڵاو؛ قۆڵهەڵماڵیاو؛ لنگهەڵکراو: ١. ئەنگوچک بەلادا کردوو ٢. /کینایە/ تەیار بۆ کار ☰ ١. آستین بالازده ٢. آمادەی کار

قۆڵهەڵماڵیاو / qołhelmałyaw/: ☜ **قۆڵهەڵماڵراو**

- قۆڵی / qołî-/: پاشگر. ـ دانەیی (پێڕای هاوکاری) ‹قوڕ بپێویّ دوژمنی سیّقۆڵی بۆ دواڕۆژی خۆی/ تەخت و تاراجی دەرێنیّ، لاوی کوردی هۆشیار «قانع»› ☰ ـ تایی

قۆڵیجان / qołîcan/: ☜ **قۆریجان**

قۆم / qom/: ☜ **قەوم**

قۆمان / qoman/: ☜ **قەومان١**

قۆماندن / qomandin/: ☜ **قەوماندن**

قۆمانن / qomanin/: ☜ **قەوماندن**

قۆمایەتی / qomayetî/: ☜ **خزمایەتی**

قۆمبەلە / qombele/: ☜ **قومبەرە**

قۆمرغانە / qomirğane/: ناو. ١. کۆڕی پڕ لە هەرا و هوریا ٢. شوێنی لادان و مانەوە ☰ ١. مجلس پُرهیاهو ٢. اُتراقگاه

قۆمز / qomiz/: ناو. بەردەڵان؛ ڕێخەڵان؛ ڕێخناخ ☰ سنگلاخ

قۆمک / qomik/: ناو. کەشکەژنۆ؛ پێشەی زرانی؛ کەشکەزرانی ☰ کشکک

قۆمنای / qomnay/: چاوگ. قەوماندن ☰ حادثە آفریدن

قۆمە / qome/: ☜ **قەومە**

قۆمەتە / qomete/: ناو. کۆگا؛ کۆمە ☰ تودە

قۆمەشارەکی / qomeşarekî/: ناو. چاوشارەکێ؛ چاوشارکێ ☰ قایم‌موشک

قۆمیان / qomyan/: ☜ **قەومان١**

قۆمیای / qomyay/: چاوگ. قەومان ☰ روی دادن (اتفاق ناگوار)

قۆمین / qomîn/: ☜ **قەومان١**

قۆن / qon/: ناو. شەقۆن؛ کاری شاخ وەشاندن ☰ عمل شاخ زدن

قۆناخ / qonax/: ☜ **قۆناغ**

قۆناخە / qonaxe/: ☜ **قۆنداخە**

⊡ **قۆناخە کردن**: ☜ **قۆنداخە کردن**

قۆناخەپێچ / qonaxepêç/: ☜ **قۆنداخەپێچ**

قۆناغ / qonağ/: ناو. قۆناخ: ١. یەک ڕۆژە ڕێ ٢. ماڵی زۆر بەمیوان و میوانڕاگر ‹قازی کە ماڵەکەی قۆناغی میوانانی ڕووس بوو، توانی نێوانی حیزب و ڕووسان خۆشتر کا و دەمانتوانی بە ڕاشکاوی کار بکەین «هەژار، چێشتی مجێور»› ٣. داری خوارەوەی تفەنگ ٤. بابۆڵەی ساوا تێوە پێچان ٥. ڕووداوی مێژوو ‹د ناڤ قۆناغێ دیریکیدا› ٦. گەڕ؛ خول ‹هەموو پرسیار و جوابەکانم لە بیر نەماون؛ بەڵام لە جوابی ئەم پرسیارەدا کە: ئایا ئەدەبیاتی کوردی چەند قۆناغی بڕیوە و ئێستا لە کام حاڵدایە؟ گوتم: ... «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ ١. یک روزە راە ٢. خانەی مهمان‌پذیر ٣. قُنداق تفنگ ٤. قُنداق بچە ٥. حوادث تاریخی ٦. مرحلە

قۆناغ ـ قۆناغ / qonağ qonağ/: ئاوەڵکار. پلە بە پلە؛ هەنگاو لە دووی هەنگاو ‹ئەوەی هەور پەڕە دەکا و دەیتارێنێ/ قۆناغ ـ قۆناغ، ئاقار ـ ئاقار/ هەر خۆمانین «پەشێو»› ☰ مرحلە بە مرحلە

قۆناغە / qonağe/: ☜ **قۆنداخە**

قۆنتاخ / qontax/: ☜ **قۆنداخە**

قۆنجر / qoncir/: ناو. دیوێکی گچکە و تەنگەبەر و تاریک ‹ئەم خانووە پڕ مەینەت، ئەم قۆنجرە ڕووخاوە/ چوارچێوەیی ناقایم، نێوی چییە؟ دونیایە! «ئاوات»› ☰ اتاق تنگ و تاریک

قۆنداخ / qondax/: ☜ **قۆنداخە**

قۆنداخە / qondaxe/: ناو. قۆناخ؛ قۆناخە؛ قۆناغـە؛ قۆناغ؛ قۆنتاخ؛ قۆنداخ؛ قۆنـداغ: ١. قـاو؛ قوناخـە؛ بەشی پاشەوەی تفەنگ کە لە دار یـان مـاکێکی سـووک و پتـەوە ٢. قومـات؛ قوماتـە؛ بابۆڵـەی ساواپێچ 🇮🇷 ١. قُنداق تفنگ ٢. قُنداق بچە

▣ **قۆنداخە کردن**: قۆناخە کردن؛ بابۆڵەپێچ کردنی منالّ 🇮🇷 قُنداق کردن بچە

قۆنداخە پێچ / qondaxepêç/: ناو. قۆناخـەپێچ: ١. زارۆی دە بابۆڵە پێچراو ٢. بەنی بابۆڵەی ساواپێچ 🇮🇷 ١. بچەی در قُنداق پیچیدە ٢. نخ قُنداق‌پیچ

قۆنداغ / qondağ/: ☜ **قۆنداخە**

قۆندرە / qond(i)re/: ☜ **قۆندەرە**

قۆندەرە / qondere/: نـاو. قۆنـدرە؛ قـۆنگرە: ١. کەوشـی بەپاژنـە ‹گـەرچی ئەیشـێلی بـە زەبـری قۆندەرە و پێڵاوەکەت/ قەت بە دڵڕەق باسـت ناکـەم، نایزڕێنم ناوەکەت «هەردی»› ٢. هەڵبەزی ئـاو لـە نێرینـەی چەمـدا 🇮🇷 ١. کفش پاشـنەدار ٢. حالـت ورجستن آب در شیب رودخانە

▣ **قۆندەرە کردن**: ١. هەڵبەزینی ئاو لە ناو چـەمی خـوڕدا ٢. قـوڕی زۆر بـە پـێڵاوەوە لکـان ٣. دروست کردنەوەی پێڵاو 🇮🇷 ١. ورجسـتن آب در شیب رودخانە ٢. گِل زیاد بـر کفـش چسـبیدن ٣. کفّاشی کردن

قۆنگرە / qong(i)re/: ناو. ١. قۆنگەرە؛ برجی سەر قەڵا ٢. ☜ **قۆندەرە** 🇮🇷 ١. کُنگرە؛ بُرج بالای قلعـە ٢. ☜ **قۆندەرە**

قۆنگەرە / qongere/: ☜ **قۆنگرە ـ١**

قۆنەقۆن / qoneqon/: نـاو. *[پلار]* لـەش‌گـرانی؛ تەمەڵی 🇮🇷 تنبلی؛ سُستی

قۆنیـاغ / qonyağ/: نـاو. کونیـاک؛ جـۆرێ خواردنەوەی ئەلکولییە لە شەراوی سپی بەرهـەم دێ 🇮🇷 کُنیاک

قوو / qû/: نـاو. ١. قـاو؛ بـانگی بـە تونـد ٢. باڵندەیەکی سەر ئاوە لە تۆرەمـەی مـراوی و لـە هەموویان گەورەتر، ملی درێژ و باریکە، نێر و مێ یەک ڕەنگە، ڕەش و سپی هەیە، لـە سـەر عـەرز هێلانە دەکا، چـەن جـۆرە: بچـووک، بێـدەنگ و گەورە ٣. دەجاجە؛ تایێر؛ وێنەیەکی ئاسمانییە لە نیوەی باکووریی زەویدا 🇮🇷 ١. بانگ ٢و٣. قو

قووپاو / qûpaw/: ☜ **قوپاو**

قووپک / qûpik/: زۆپـایی لـە نـاو تەختاییـدا 🇮🇷 برجستگی میان همواری

قووت^{1} / qût/: نـاو. قوویـت: ١. ڕەوتی پـاروو لـە گەروو چوونە خوار ٢. زەواد؛ بژیو ‹لە ڕووت‌وقووتی وەک مـن ڕوو مەپۆشـە/ کـە وەسڵـی تۆیـە قووتـی عاشقی ڕووت «نـالی»› 🇮🇷 ١. بلـع ٢. قـوت؛ مایـەی زندگی

▣ **قووت چوون**: ١. قووت دران؛ لـە گـەروو چوونـە خوار ٢. *[کنایە]* وەرگیران؛ هەڵگیران؛ قـەبوول کران 🇮🇷 ١. بلعیدە شدن ٢. پذیرفتە شدن

قووت دان: بە گەروودا بـەڕێ کـردن ‹قـووتی دا زستان هەچی بوو، قووتی حەیوان و بەشەر/ کا لـە کادێن بوو قوتار و گیا لە قۆریە و گیشەدا «ئاوات»› 🇮🇷 بلعیدن

قووت دران: ☜ **قووت چوون ـ١**

قووت کردن: قووت دان 🇮🇷 بلعیدن

قووت^{2}: ئاوەڵناو. قوویت: ١. ڕووت؛ ڕویس؛ پەتی ٢. نوقم؛ نخرۆ؛ بناو 🇮🇷 ١. لُخت ٢. غرق

▣ **قووت کردن**: ١. ڕووت کردنەوە ٢. نوقم کـردن؛ بن ئاو خستن 🇮🇷 ١. لُخت کردن ٢. زیر آب کردن

قووتـان / qûtan/: ناو. کەڵک؛ سەقاو؛ ماسـی‌چنـە؛ مەلێکـە ڕاوە ماسـی دەکـا و قـورتمی هەیـە 🇮🇷 پلیکان

قـووتدراو / qûtd(i)raw/: ئاوەڵـناو. دە گـەروو هاوێژراو 🇮🇷 بلعیدە شدە

قوته١ / qûte/: ناو. ١. کۆخە؛ قۆزە؛ قفە ٢. توانای قووت دان ٣. قوولکە؛ چاوانە؛ چاڵ ☰ ١. سُرفە ٢. یارای بلعیدن ٣. گودال

قوته٢: ئاوەڵناو. ١. نخرۆ؛ بن ئاوکەوتوو ٢. قووتەڵە؛ ڕووتەڵە ☰ ١. زیرآب شدە ٢. لُخت و بی‌نمود

قوتەک / qûtek/: ناو. قووچ؛ قووچەک؛ جۆرێک تەشکی هەندەسی وەک کەلە قەند ☰ مخروط

قوتەکە / qûteke/: ئاوەڵناو. قووتەکی؛ قووچ؛ بە شێوەی کەلە قەند ☰ مخروطی

قوتەکی / qûtekî/: ☜ **قوتەکە**

قوتەڵ / qûteł/: ئاوەڵناو. ڕووت و پەتی؛ ڕووتی تەواو ☰ لُخت و برهنە

قوتەڵە / qûtełe/: ☜ **قوته٢ـ٢**

قوتی / qûtî/: ناو. ١. ڕووتی؛ زەلووتی؛ دۆخی ڕووت و پەتی بوون ٢. قوتوو؛ قودیک؛ قالک ☰ ١. برهنگی ٢. قوطی

قوج١ / qûc/: ناو. ١. دۆخی بە سەر یەکدا هاتنی پەلکی چاو یان قامکی دەست ٢. دوند؛ قولە؛ لووتکەی کێو ☰ ١. حالت برهم آمدن پلک یا انگشتان ٢. قُلەی کوە

قوج٢: ئاوەڵناو. بەرز و قوت و کەلەقەندی ☰ بلند و برجستە و مخروطی

قوجان / qûcan/: چاوگ. تێنەپەڕ. //قووجای؛ دەقووجێی؛ بقووجێ// قووجیان؛ قووچان؛ قووجیای؛ وێکهاتنی پەلکی چاو یان قامکی دەست ☰ برهم آمدن پلک یا انگشتان

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: قووجاو/ چاوگی نەرێنی: نەقووجان

قوجاندن / qûcandin/: چاوگ. تێپەڕ. //قووجاندت؛ دەقووجێنی؛ بقووجێنە// قونجانن؛ قونجاندن؛ قووچاندن؛ قووچانن؛ قووجنای؛ چووقاندن: ١. بە سەر یەکا هێنانی پەلکی چاو یان قامکی دەست ‹چاوی قووجاند؛ مشتت بقووجنە› ٢. وێکهێنانی کونی قن ‹دوای ترین قنگ قۆوجاندن؟! «مەسەل»› ☰ ١. برهم آوردن پلک چشم یا انگشتان ٢. بستن سوراخ مقعد

قوجانن / qûcanin/: ☜ **قوجاندن**

قوجنای / qûcnay/: ☜ **قوجاندن**

قوجیاگ / qûcyag/: ☜ **قوچاو**

قوجیان / qûcyan/: ☜ **قوجان**

قوجیای / qûcyay/: ☜ **قوجان**

قوچ١ / qûç/: ناو. قوویچ: ١. قووچەک؛ قووتەک؛ جۆرێک تەشکی هەندەسی وەک کەلە قەند ٢. نیشانەی کەوشەن ☰ ١. مخروط ٢. علامت مرز

قوچ٢: ئاوەڵناو. قوویچ: ١. قووتەکە؛ بە شێوەی کەلە قەند ٢. بەرز؛ بلند؛ بلیند ☰ ١. مخروطی ٢. بُلند

قوچان / qûçan/: ☜ **قوجان**

قوچاندن / qûçandin/: ☜ **قوجاندن**

قوچانن / qûçanin/: ☜ **قوجاندن**

قوچاو / qûçaw/: ئاوەڵناو. قووجیاگ؛ بەسراو؛ بەسیاگ ☰ بستە

قوچک / qûçik/: ☜ **قوچەك**

قوچکە / qûçke/: ناو. دووچک؛ ترۆپک ☰ اوج

قوچەک / qûçek/: ناو. قووچک؛ قووچی چکۆلە ☰ مخروط کوچک

قوچەکە / qûçeke/: ناو. قوویچک؛ سەرتلی؛ تلەک؛ کۆفک؛ ئەنگوستیلەی دروومان ☰ انگشتانە

قوچیان / qûçyan/: چاوگ. نقیان؛ قووچان؛ قووژیان؛ چووقان ☰ برهم نهادە شدن

قوخەڵ / qûxeł/: ناو. مەلێکە لە لەقلەق دەکا و گچکەترە، لە دەم ئاوان دەگەڕێ ☰ پرندەای است

قوور / qûr/: ئاوەڵناو. قووڵ؛ کووڕ ☰ ژرف

⊡ **قوور کرن**: ڕاکشان لە سەر سنگ بۆ ئاو خواردنەوە لە کانی ☰ درازکشیدن برای نوشیدن

آب از چشمه

قووراندن / qûrandin/: چاوگ. ١. بۆڕاندنی ڕەشەوڵاخ ٢. قورووسکاندنی سەگ لە کاتی ئازار پێگەیشتندا ▤ ١. ماغ کشیدن ٢. زوزه کشیدن سگ

قوورک / qûrik/: ناو. پاش پانیە؛ پشت پاژنە ▤ عقب پاشنه

قوورەت / qûret/: ☜ **قووەت**

قووری / qûrî/: ☜ **قۆری ـ١**

قووڕان / qûřan/: چاوگ. قورووسکانن؛ ناڵین ‹سەد جار قووڕانم بە هەناسەی سارد/ بۆ شتێ هەرزن بۆ لەویچێ ئارد «قانع»› ▤ زوزه کشیدن

قووڕاندن / qûřandin/: ☜ **قۆڕاندن**

قووڕانن / qûřanin/: ☜ **قۆڕاندن**

قووڕەقووڕ / qûřequř/: دەنگەناو. زووڕەزووڕ؛ گریان و شیوەن بە دەنگی بەرز ▤ گریه با صدای بلند

قووڕییەزەرد / qûřîyezerd/: ☜ **قۆڕیانەزەردە**

قووڕییەزەردە / qûřîyezerde/: ☜ **قۆڕیانەزەردە**

قووز / qûz/: ناو. خەز؛ دەڵەک؛ کووژە؛ کویژک؛ گیانەوەرێکی ڕاوی گوهاندار و گۆشتخۆرە، لە ڕێوی دەکا، بەڵام گچکەترە. پێستی پشتی لە هاویناندا قاوەیی و ژێر سکی سپییە و لە زستاندا تەواو سپی دەبێتەوە و تەنیا جووچکەی بە بۆزی دەمێنێتەوە، کە لەم کاتەدا «قاقم»ی پێ ئێژن ▤ خز

قووزنای / qûznay/: ☜ **قورووسکاندن**

قووزە / qûze/: دەنگەناو. لوورە؛ دەنگی درێژی گورگ و سەگ ▤ زوزه

قووزی / qûzî/: ناو. بیاوان؛ ڕووتەن؛ چۆل و بیابان ▤ صحرا

قووزیای / qûzyay/: ☜ **قورووسکان**

قووزین / qûzîn/: ئاوەڵناو. دروستکراو لە پێستی دەڵەک ▤ پوستین از خز

قووژیان / qûjyan/: چاوگ. نقیان؛ قووچان؛ قووچیان؛ چووقان ▤ برهم نهاده شدن

قووشچی / qûşçî/: ناو. بازپەڕێن؛ بازەوان ▤ بازپران؛ قوشچی

قووشکاغەز / qûşkağez/: ناو. فڕۆکەی کاغەزی ▤ موشک کاغذی

قووفک / qûfik/: ناو. قەرتاڵەی میوە ▤ سبد میوه

قووفلاندن / qûf(i)landin/: چاوگ. قرچ هەڵێنان (چەرم) ▤ چروک برداشتن (چرم)

قووفلین / qûf(i)lîn/: چاوگ. قرچ هەڵاتن (چەرم) ▤ چروک شدن (چرم)

قووقان / qûqan/: ☜ **قووقاندن**

قووقاندن / qûqandin/: چاوگ. تێنەپەڕ. //قووقاندت؛ دەقووقێنی؛ بقووقێنە// قووقانن؛ قووقان؛ قووقنای؛ دەنگ هەڵبڕینی کەڵەشێر ▤ خواندن خروس

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـــــ/ چاوگی نەرێنی: نەقووقاندن

قووقانن / qûqanin/: ☜ **قووقاندن**

قووقنای / qûqnay/: ☜ **قووقاندن**

قووقوو / qûqû/: دەنگ. دەنگی هەندێ پەلەوەری وەک بایەقوش و کەڵەشێر و ... ‹من و بایەقوش هەر قووقووومانە/ من لە چۆل ئەمخوەند ئەو لە وێرانە «فولکلۆر»› ▤ کوکو؛ صدای برخی پرنده

قوول١ / qûl/: ناو. ١. ☜ **قوولە** ٢. کون؛ کونا ▤ ١. ☜ **قوولە** ٢. سوراخ

⊡ **قوول کرن**: کون کردن ▤ سوراخ کردن

قوول٢: ☜ **قۆل**

قوولا / qûla/: ناو. هەرا؛ قێرە؛ دەنگی بەرز ▤ فریاد؛ بانگ

قوولاقوول / qûlaqûl/: ناو. هەرا و هاوار ▤ داد و فریاد

قوولان / qûlan/: ☜ **قوولاندن**

قوولاندن / qûlandin/: چاوگ. تێنەپەڕ. //قووولاندت؛

ده‌قوولێنی؛ بقوولێنه// قوولانن؛ قـوولان؛ قوولیـای؛ هه‌را کردن به ده‌نگی به‌رز ≛ فریاد زدن

■ ئاوه‌ڵناوی به‌رکاری: ـ/ چاوگی نه‌رێنی: نه‌قوولاندن

قوولانن / qûlanin/: ☜ **قوولاندن**

قـوولت / qûlt/: ئاوه‌ڵناو. ۱. بێ‌ناوه‌ڕۆک (هێلکـه) ۲. بێ‌کاکڵ؛ هیچ‌تێدا نه‌ماو (میوه) ≛ ۱. توخالی (تخـم مرغ) ۲. مغز درآمده (میوه)

قـوولنای / qûlnay/: چاوگ. هاوار کـردن ≛ فریـاد کشیدن

قوولون / qûlun/: ناو. به‌شێک لـه ڕیخۆڵـه گـه‌وره که خۆی ده‌بێته سێ به‌شی: هه‌ڵـچۆ، ئاسـۆیی و داچۆ ≛ قولُن

قووله / qûle/: ده‌نگه‌ناو. قوول؛ قوویلـه: ۱. قیـڕه و هه‌را ۲. کـاری بـه ده‌نگـی بـه‌رز ده گیانـه‌وه‌ری دڕنـده ڕاخـوڕین ۳. ده‌نگـی بایـه‌قوش ‹قوولـه‌ی بایه‌قوش سـوب وه هـه‌رده‌وه/ زام کۆنـه و نـۆم تـازه که‌رده‌وه «مه‌وله‌وی»› ≛ ۱. فریاد؛ غریو ۲. نهیب بـر حیوان درنده ۳. صدای جُغد

⊡ **قووله بـه کـارێ کردن:** *[مه‌جاز]* کارێـک زۆر بـه باشی و بێ که‌م‌وکـووڕی جێبـه‌جێ کـردن ≛ کولاک کردن؛ کاری را فوق‌العاده خوب پیش بُردن

قووله کـردن: ۱. هه‌را ـ هـه‌را کـردن ۲. *[مه‌جاز]* کارێک به باشی ئه‌نجام دان ≛ ۱. سروصـدا راه انداختن ۲. کاری را خوب انجام دادن

قوولـه‌قـوول / qûleqûl/: ده‌نگـه‌ناو. قوولـــه‌ی زۆر؛ هه‌راـ هه‌رای زۆر و لـه دوای یـه‌ک ≛ همهمـه و سروصدا

⊡ **قووله‌قوول بوون:** هه‌را و زه‌نای زۆر داکه‌وتن؛ قاڵ و قوو به‌رز بوونه‌وه ≛ معرکه راه افتادن

قوولیای / qûlyay/: ☜ **قوولاندن**

قووڵ / qûł/: ئاوه‌ڵناو. قووڵ؛ قوویل؛ قویل: ۱. چاڵ؛ نووق؛ ساکۆل؛ سووتار؛ کاس؛ بـه بـنی خـوارتر و نزمتر له ده‌ور و به‌ری ۲. *[مه‌جاز]* هێدی؛ به‌تاقه‌ت؛ له‌سـه‌رخۆ ۳. *[مـه‌جاز]* ورد؛ تیـژ؛ جێگـه‌ی بـیر لێ‌کردنه‌وه‌ی زۆر ‹لێکۆڵینه‌وه‌ی قووڵ› ≛ ۱. گـود ۲. شکیبا؛ خوددار ۳. دقیق

⊡ **قووڵ خوێندنه‌وه:** *[مه‌جاز]* باش تێفکرین؛ زۆر بـیر لێ‌کردنه‌وه ≛ اندیشیدن

قووڵ کردنه‌وه: ۱. چاڵ کـردن؛ که‌نـدن و نـووق کردن ۲. *[مه‌جاز]* زۆر بیر لێ‌کردنه‌وه ≛ ۱. گـود کردن ۲. عمیق تفکر کردن

چاو چوونه قووڵا: *[کینایه]* له‌ڕ و بێ‌ڕه‌نگ بوون ≛ لاغر و تکیده شدن

قووڵایی / qûłayî/: نـاو. قوولـی؛ کـووری: ۱. نـق؛ چاڵی؛ کودیله؛ بته‌وی؛ دۆخ یان چۆنیـه‌تی قـووڵ بـوون ‹قووڵاییه‌کـه‌ی باشـه› ۲. چـاڵ؛ قووڵـک؛ قووڵکه؛ قووڵ ‹قووڵایی چه‌نه› ≛ ۱. عُمق؛ ژرفـا ۲. گودی

قووڵک / qûłik/: ناو. ۱. زه‌وی چاڵ‌بوو ۲. چـاڵایی هه‌ر شتێک ≛ ۱. چاله در زمین ۲. گودی

قووڵکه / qûłke/: ناو. چاڵایی زه‌مین ≛ چاله

قووڵکـه و تـه‌مبار / qûłke w tembar/: نـاو. که‌ندوله‌ند ≛ چاله‌چوله

قووڵه‌ک / qûłek/: نـاو. ده‌فری تایبه‌تی پووڵ تێـدا پاشه‌که‌فت کردن ≛ قُلَک

قـووڵی / qûłî/: نـاو. ۱. قـــووڵایی؛ کـــووری ۲. قبوولـــی؛ قوبڵـــی؛ شـــێوی برنجـــی نه‌پاڵـــێوراو و گۆشت و ... ≛ ۱. ژرفا؛ عُمق ۲. دمپُختک

قووڵینه / qûłîne/: ناو. قوڵـینه؛ جـۆرێ قرتاڵـه‌ی قووڵی له تووڵ چنراو ≛ نوعی سبد گود

قـووم / qûm/: ناو. ڕه‌ڵم؛ ڕه‌مڵ؛ زیخـی زۆر ورد ≛ ریگ؛ ماسه

قوومچک / qûmçik/: ناو. ئه‌نگوستیله ≛ انگشتانه

قوومچه / qûmçe/: ناو. خونچه؛ غونچه ≛ غنچه

قوومـه‌ڵان / qûmełan/: نـاو. زیخـه‌ڵان؛ جێگـای ڕه‌ڵمی زۆر ≛ ریگزار

قوون / qûn/: ناو. *[شووره‌یی]* قووین؛ قنگ؛ قینگ: ١. لای پشتەوەی هەر شتێک ٢. بنەوە؛ لای خوارو ٣. کونی ڕیانی گیاندار ٤. کەفەڵ؛ کەماخ؛ سوورین؛ زۆپی ژێر ناوقەد و ژووری ڕان ‹چوومە حەسار، پیرێژنێکی قوون قەڵەوی تۆپەڵ ڕابرد «هەژار، چێشتی مجێور»› ٥. دەور و پشت ‹جێگای مێردان قوون تەندوورە «مەسەل»› ▤ ١. پُشت ٢. تە؛ عقب ٣. مقعد ۴. باسن ۵. کنار

⊡ **قوون خڕ کردن:** لە سەرەن دان؛ قونەکەو کردنی دەغل ▤ با سرند بیختن

قوون خڕ کردنەوە: *[کینایە، پلار]* قەڵەو بوونەوە لە تەمبەڵییان ▤ چاق شدن از فرط تنبلی

قوون خۆی نەخواردن: *[مەجاز]* هەدا نەدان و نەسرەوتن ▤ آرام نگرفتن

قوون دان: *[شووره‌یی]* قنگ دان ▤ کون دادن

قوون دانە سەر دەرپێی خۆ: *[کینایە، پلار]* ڕادەی خۆ زانین و داوا و ئارەزووی نەگونجاو نەکردن ▤ پا از گلیم خود درازتر نکردن

قوونار / qûnar/: ناو. قوونێر: ١. لکەڕەزێ کە لە کۆتەرە دەرچووە و بەری نییە و زیانە بۆ بەری دار ٢. جۆرێ دمەڵ کە لە دەوری قوون دێت ٣. *[کینایە]* چەورە؛ پاشاوخۆر؛ لامژ؛ سەربار ▤ ١. پاجوش ٢. نوعی دُمل کە بیشتر در اطراف مقعد پیدا می‌شود ٣. انگل

⊡ **قوونار دەرکردن:** قوونێر دەرکردن: ١. قوونار شین بوون لە داری ڕەز ٢. دومەڵ لە جێگەی خراپ هاتن ٣. دمەڵی قوونار بە نەشتەر دڕاندن ▤ ١. پاجوش از تاک روییدن ٢. دُمل از جای ناجور درآمدن ٣. سر دُمل را با نیشتر باز کردن

قوونار کردن: لکی لاپڕەسەن لە دارەمێو کردنەوە ▤ هرس کردن پاجوش

قووناو / qûnaw/: ناو. پایناو؛ ئاوێ کە لە ئاوداشتنا لە زەوی دەردەچێ ▤ پساب آبیاری

قوونبەگێچەڵ / qûnbegêçeł/: ☜ **قنگبەگێچەڵ**

قوونپاڵە / qûnpałe/: ناو. ئاخر کەس لە لای چەپەوە لە بەرەدروێنەدا ▤ نفر آخر در سمت چپِ صف درو

قوونپان / qûnpan/: ئاوەڵناو. ١. *[کینایە، پلار]* زەلامی تەمبەڵ ٢. *[پلار]* قنگزل؛ سمت و کەفەڵ پان ▤ ١. لندهور تنەلش ٢. دارای باسنِ بزرگ

قوونتلوور / qûnt(i)lûr/: ☜ **قنگەوتلوور**

قوونتەندوور / qûntendûr/: ناو. ١. دەوروبەری تەندوور ٢. *[کینایە]* بێکاری و تەمەڵی ▤ ١. اطراف تنور ٢. تنبلی و بیکارگی

قوونچڕ / qûnçiř/: ناو. گیایەکە بە عەرزەوە پان دەبێتەوە ▤ گیاهی است

قوونچڕک / qûnç(i)řik/: ناو. ١. ☜ **قورنج** ٢. سیخورمە؛ سوخورمە ▤ ١. ☜ **قورنج** ٢. سُقُلمه

قوونخڕ¹ / qûnxiř/: ☜ **قوونەکەو**

⊡ **قوونخڕ کردن:** لە سەرەن دان؛ قوونەکەو کردنی دەغل ▤ با سرند بیختن

قوونخڕ²: ئاوەڵناو. قوونتۆپەڵ؛ سمتخڕ ▤ باسن‌تُپُل

⊡ **قوون خڕ کردن:** *[کینایە، پلار]* هیچ نەکردن و لە تەنبەڵییان قەڵەو بوونەوە ▤ از تنبلی چاق شدن

قوونخوار / qûnx(i)war/: ئاوەڵناو. *[پلار]* هێتخوار؛ گێڕ؛ سمتخوار ▤ باسن کج

قووندان / qûndan/: ناو. سمتەجوولەی باڵدار ▤ تُخمدان مرغ

قووندە / qûnde/: ☜ **قنگدەر**

قووندەر / qûnder/: ☜ **قنگدەر**

قووندەهۆڵ / qûndehoł/: ئاوەڵناو. *[پلار]* ١. سمتزەلام؛ قنگزل ٢. *[کینایە، پلار]* تەنبەڵ؛ تەوەزەل ▤ ١. باسن‌گندە ٢. تنبل

قوونڕەش / qûnřeş/: ناو. جۆرێک مراوییە، لە سۆنە و بۆرە بچووکتر، بەڵام زۆرتر لەگەڵ ئەوان دەبینرێ، پاشەڵی ڕەش، دندووکی بۆر و لاقی مەیلەو زەردە ☰ أُردک اردەای

قوونسوور / qûnsûr/: ناو. سیرەونە؛ گیایەکە بۆ دۆکلیو دەبێ ☰ گیاهی خوراکی

قوونفرە / qûnf(i)re/: ئاوەڵناو. *[شووورەیی، پلار]* ١. ترسەنۆک؛ کەلەزات ٢. تەوەزەل؛ تەمبەڵ ☰ ١. ترسو ٢. کون‌گشاد

قوونقورس / qûnqurs/: ☞ **قوون‌گران**

قوونکشک / qûnkişk/: ناو. کەسێ کە لە سەر قنگ دەخزێ ☰ شخصی کە بر باسن می‌خزد

قوونکشکێ / qûnkişkê/: ناو. گاوڵکە؛ گاوڵکێ؛ کاری گاگۆڵە کردنی مناڵ ☰ عمل لوکیدن بچە

قوونگ / qûng/: ناو. *[شووورەیی]* قنگ؛ قن؛ قوون؛ کونی پاشەوە ☰ کون

قوونگران / qûng(i)ran/: ئاوەڵناو. *[پلار]* قوون‌قورس؛ تەمبەڵ؛ تەوەزەل؛ تەپ ☰ تنبل

قوونگرانی / qûng(i)ranî/: ناو. *[پلار]* لۆژە؛ تەمەڵی ☰ تنبلی

قوونلێ‌کەوتوو / qûnlêkewtû/: ☞ **قنگ‌لێ‌کەوتوو**

قوونوو / qûnû/: ناو. گۆزەی هەنگ کە بە قوڕ چەن گۆزەی‌تری پێوە دەلکێنن ☰ کوزەی کندو برای زنبور عسل

قوونە ـ / -qûne/: پێشوشە. ١. لای پشتەوە ‹قوونەبان؛ قوونەدەوەلان› ٢. نیوە و ناتەواو؛ نیمەچڵ ‹قوونەشەڕ› ☰ ١. پُشت ـ ٢. نیمە ـ

قوونەبان / qûneban/: ناو. ١. قنگەبان؛ لای پشتەوەی بانی خانوو ‹لە ڕێگە تووشی تاقە ماڵەیەک هاتین لە زار گەلی کە ڕێگە و قوونەبانی ماڵەکە یەک بوون «هەژار، چێشتی مجێور»› ٢. *[کنایە]* ئاشنایەتی؛ ناسیاوی؛ چۆنییەتی ئاشنا بوون ٣. *[کنایە]* تاقەت و حەوسەڵەی کار کردن ☰ ١. قسمت عقبی بام ٢. رابطە و آشنایی ٣. حوصلە و عُرضەی کار کردن

قوونەجند / qûnecind/: ☞ **قنگەجنۆکە**

قوونەجووڕە / qûnecûře/: ناو. ئەندامێکی مریشک و پەلەوەرە، بریتی لە سەر پشتی بە هەر دوولادا، کە لکاوەتە سەر قوونیەوە ☰ از اندام‌های داخلی مرغ

⊡ **قوونەجووڕە کردن:** *[کنایە]* خۆ پاراستن؛ مل نەدان؛ دوور گرتن ‹هەرچی قوونەجووڕەم کرد، کێشامیە دوکان و لە سەر یەک دەیگوت: تۆ مایەی شانازی کوردانی! «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ پرهیز کردن

قوونەخشکە / qûnexişke/: ناو. قوونەخشکێ؛ بە باری ڕۆنیشتنەوە خۆ کشان بەرەو جێگایەک ‹وردە ـ وردە بە قوونەخشکە خۆم بەرەو زێ خزاند «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ کونخیزە

قوونەخشکێ / qûnexişkê/: ☞ **قونەخشکە**

قوونەخەو / qûnexew/: ☞ **قنگەخەو**

قوونەزێ / qûnezê/: ناو. کەرکە مەڕێ کە هەمووی بەر و بووی یەکتر بێ ☰ گلەای کە گوسفندانش همە از یک ریشە باشند

قوونەقوون / qûneqûn/: ناو. *[پلار]* لەشگرانی و تەمەڵی ‹قوونەقوون مەکەن! کارەکە زۆری نەماوە› ☰ شُل‌بازی

قوونەکەو / qûnekew/: ناو. قنگەکەو؛ قوونخڕ؛ کاری دەغڵ بە سەرەن کردن بە ڕۆنیشتنەوە ☰ غربال غلە در حالت نشستن

⊡ **قوونەکەو کردن:** *[کنایە]* گەڕان و ئەزموون وەرگرتن ‹دنیام قوونەکەو کردووە› ☰ گشتن و تجربە آموختن

قوونەگاز / qûnegaz/: ☞ **قنگەگاز**

قوونەگان / qûnegan/: ☞ **قنگەگان**

قوونەڵتس / qûneltis/: ☞ **قنگەڵتس**

قونەڵفس / qûnełfis/: ☜ **قنگەڵتس**

قونەنشینە / qûnen(i)şîne/: ناو. قنگەنشین؛ قنگەنشینە؛ قنگەنشینکە؛ ڕەوتی فێرە دانیشتن بوونی زارۆ ‹منداڵەکەم قوونەنشینە بووە› ☰ عمل نشستن آموختن کودکان

قونەوتلور / qûne w t(i)lûr/: ☜ **قنگەوتلوور**

قونهەڵتەکێنە / qûnhełtekêne/: ☜ **قنگ‌هەڵتەکێنە**

قونهەڵدراو / qûnheład(i)raw/: ئاوەڵناو. *[پلار]* خوێڕی؛ شەلاتی؛ هیچوپووچ ☰ بی‌سروپا

قونهەڵکرێنە / qûnhełk(i)řêne/: ناو. ڕەشەمە؛ دوایین مانگی ساڵی کوردی ☰ اسفند

قونێر / qûnêr/: ☜ **قونار**

قووە / qûwe/: ناو. ١. باتری؛ پیل ٢. ☜ **قووەت** ☰ ١. باطری ٢. ☜ **قووەت**

قووەت / qûwet/: ناو. قوورەت؛ قووە؛ تاقەت؛ توان؛ هێز؛ وزە ☰ نیرو؛ قوّت

قویاک / qûyak/: ☜ **قالاو**

قویت / qûyt/: ☜ **قوت**

قویچ / qûyç/: ☜ **قووچ**

قویچک[1] / qûyçik/: ناو. ١. سەرتلی؛ تلەک؛ کۆڤک ٢. ☜ **قوچەکە** ☰ ١. انگشتانە ٢. ☜ **قوچەکە**

قویچک[2]: ئاوەڵناو. قووچ؛ کەڵلەقەندی ☰ مخروطی

قویل / qûyl/: ☜ **قول**

قویلە / qûyle/: ☜ **قولە**

قوین / qûyn/: ☜ **قون**

قوینده / qûynde/: ☜ **قنگدەر**

قە / qe/: ☜ **قەت**[2]

قەب / qeb/: ☜ **قەبۆ**

قەبا / qeba/: ☜ **قەبە**

قەباحەت / qebahet/: ناو. ناحەزی؛ دزێوی ‹کام قەباحەتم لە دەس قەوماوە؟/ بۆچی ناو چاوم لای تۆ نەماوە؟ «قانع»› ☰ قباحت

▣ **قەباحەت بون** دزێو بوون؛ ناحەز بوون ☰ قباحت داشتن

قەباخ / qebax/: ناو. ١. ☜ **قاپاخ** ٢. قەباغ؛ کدوو؛ کوندر؛ کوولەکە ٣. قابلۆخ؛ قەوان؛ قاپۆڕ؛ پووکە؛ قەباخە؛ جێ باررووتی فیشەک ٤. نووشتەی چاوزاری بێستان ٥. جۆرێ سپیدار ☰ ١. ☜ **قاپاخ** ٢. کدو ٣. پوکە ۴. دعای رفع چشم‌زخم جالیز ۵. نوعی سپیدار

قەباخە / qebaxe/: ☜ **قەباخ ـ٣**

قەبارە / qebare/: ناو. ١. بارست؛ بارستایی ٢. ☜ **قەباڵە** ☰ ١. حجم ٢. ☜ **قەباڵە**

قەباغ / qebağ/: ☜ **قەباخ ـ٢**

قەبال / qebal/: ئاوەڵناو. ١. دەستەبەر؛ ئەستۆگر؛ بەڵێندار ٢. سووتخۆر؛ سووخوەر ☰ ١. مُتعهد ٢. رباخولر

قەباڵە / qebałe/: ناو. قەواڵە؛ قەبارە؛ تاپۆی ملک ☰ سند مالکیت

قەبانجەرە / qebancere/: ☜ **قەپانجەرە**

قەبایی / qebayî/: ☜ **قەبەیی**

قەبدە / qebde/: ناو. قەبزە؛ قەڤد؛ قەفت: ١. دەسکی دەمانچە، شمشیر و خەنجەر ٢. یەکەی ژماردنی چەکی دەستی (وەک شمشێر، دەمانچە و...) ☰ ١. قبضه؛ دستەی تپانچه، شمشیر و خنجر ٢. قبضه

قەبر / qeb(i)r/: ناو. قەور؛ قەبرە؛ گۆڕ؛ دەخمە؛ گلکۆ؛ گۆڕن؛ گەهەر؛ ترب؛ ترپ؛ تا؛ تەو؛ چاڵی مردوو تێدا ناشتن ☰ قبر؛ گور

▣ **قەبر هەڵکەندن/ هەڵقەندن** ١. هەڵکەندنی گۆڕ لە زەوی ٢. هەڵدانەوەی خاکی مردوو ‹لە ڕقا چووبوون قەبرەکەیان هەڵکەندبوو› ☰ ١. گور کندن ٢. نبش قبر کردن

قەبران / qebran/: ناو. قەبرسان؛ قەبرستان؛

قەوران؛ قەورسان؛ گۆڕستان؛ زیارەتان؛ شاری خامۆشان؛ مەڵبەندی کفن‌پۆشان ▤ گورستان

قەبراوقەبر / qebrawqebr/: ↓

⊡ **قەبراوقەبر کردن**: ١. لە کۆنەقەبردا ناشتنی مردوو ٢. *[باوەڕی کۆن]* گواستنەوەی لاشی مردووی خراپ لە گۆڕستانی موسڵمانان بۆ گۆڕستانی کافران، لە لایەن فریشتەوە ▤ ١. مرده را در گور کهنه دفن کردن ٢. منتقل کردن جسد کافر از گورستان مسلمانان به گورستان کافران، توسط فرشتگان

قەبرخە / qeb(i)rxe/: ناو. قەبرغە؛ قەپرخە؛ قەورخە: ١. برک؛ خالیگە؛ کەلەکە ٢. پاڵ؛ لاپاڵ؛ پەنا ▤ ١. تُهیگاه ٢. بغل؛ کناره

قەبرسان / qeb(i)rsan/: ☜ **قەبران**

قەبرستان / qebristan/: ☜ **قەبران**

قەبرغە / qebirğe/: ☜ **قەبرخە**

قەبرە / qebre/: ☜ **قەبر**

قەبرەڵقەن / qebrełqen/: ☜ **قەبرهەڵکەن**

قەبرهەڵقەن / qeb(i)rhełqen/: ☜ **قەبرهەڵکەن**

قەبرهەڵکەن / qeb(i)rhełken/: ناو. قەبرەڵقەن؛ قەبرهەڵقەن؛ قەورکەن؛ گۆڕکەن؛ ئەوەی گۆڕ بۆ مردوو هەڵدەقەنێ ‹چییە سووچ و گوناهی بۆچی دەیکاتە جەزاخانە/ لە قەبرهەڵکەن هەتا ڕۆژی جەزا دەعواچییە قەبرم «مەحوی»› ▤ آدم گورکن

قەبز¹ / qebz/: ناو. ١. دۆخی زگ وێستان؛ دژی ڕەوانی ٢. پسوولە؛ ڕەسید ‹قەبزی ئاو› ▤ ١. یبوست ٢. رسید

▣ **قەبزی پایز**: ناوەڕاستەکانی کزی پایز ▤ اواسط پاییز

قەبز²: ئاوەڵناو. ١. بەسراو؛ زگ‌وێستاو ‹سەوزە بخۆ تا قەبز نەبی› ٢. جاڕز؛ عاجز؛ وەڕەز ▤ ١. یُبس ٢. پکر

قەبزە / qebze/: ناو. ١. بەرگە نووشتە؛ بەرگی دوعای نووسراو ٢. قۆزە؛ قەوزە ٣. جەنگە؛ هەڕەت ٤. ☜ **قەبدە** ▤ ١. پوشش دعای نوشته ٢. خزه ٣. عنفوان ۴. ☜ **قەبدە**

قەبزی / qebzî/: ناو. ١. ڕەوتی زگ وێستان ٢. وەڕەزی؛ عاجزی؛ دڵتەنگی ▤ ١. یبوست ٢. دلتنگی

قەبقەبۆک / qebqebok/: ناو. ڕێزەڵە؛ شیرین‌وتاڵ؛ تەماتەمرۆژە ▤ تاجریزی

قەبڵ / qebł/: ناو. ١. خەمڵ؛ ڕەوتی قرسان ٢. ڕەوتی گەشە کردن و پێگەیشتنی خەڵە ▤ ١. ارزیابی ٢. بالندگی و رسیدن کشت

قەبڵان / qebłan/: چاوگ. تێنەپەڕ. //قەبڵای؛ دەقەبڵێی؛ بقەبڵێ// قەبڵین؛ قەوڵان: ١. نرخان؛ خەمڵان؛ نرخ لە سەر دانران ٢. پێگەیشتنی خەڵە ▤ ١. ارزیابی شدن؛ برآورد شدن ٢. رسیدن غله

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: قەبڵاو/ چاوگی نەرێنی: نەقەبڵان

قەبڵاندن / qebłandin/: چاوگ. تێپەڕ. //قەبڵاندت؛ دەقەبڵێنی؛ بقەبڵێنە// قەوڵاندن؛ قەوڵانن؛ قەبەڵنای؛ قرساندن؛ نرخاندن؛ خەمڵاندن ▤ ارزیابی کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ــــ/ چاوگی نەرێنی: نەقەبڵاندن

قەبڵاو / qebław/: ئاوەڵناو. خەمڵ‌کراو؛ قرساو؛ بەراوردکراو ▤ ارزیابی‌شده

قەبڵین / qebłîn/: ☜ **قەبڵان**

قەبۆ / qebo/: ناو. قەب؛ ڕکابەر؛ حەریف لە مەیدانی شەڕدا ▤ حریف

قەبۆز / qeboz/: ☜ **قەپۆز-٢**

قەبۆ ـ قەبۆ / qebo qebo/: دەنگ. وشەیەکە بۆ حەریف داوا کردن لە مەیداندا ▤ اصطلاحی برای مُبارز طلبیدن

قەبوو / qebû/: ناو. ١. قاسپە؛ چریکەی کەو ٢.

حەشارگەی کەو ☰ ١. آواز کبک ٢. کمینگاه کبک

قەبوڵ^{١} / qebûł/: ناو. قبووڵ؛ قوبووڵ؛ قەبوویل؛ قەبیل؛ قەویل؛ کار و ڕەوتی وەرگرتن؛ هەڵگرتن؛ گلدانەوە ‹برا گیان وا بکە ڕۆژێ دوو نانی وشکم بداتێ، قەبووڵمە «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ قبول

⊡ **قەبوڵ بون:** دەرچوون؛ دەرهاتن؛ سەرکەوتن ‹لە تاقی کردنەوەدا قەبووڵ بووم› ☰ قبول شدن

قەبوڵ کردن: وەرگرتن ‹قسەکانمی قەبووڵ کرد›. هەروەها: **قەبووڵ کران** ☰ پذیرفتن

قەبوڵ^{٢}: ئاوەڵناو. قبووڵ؛ قوبووڵ؛ قەبوویل؛ قەویل؛ وەرگیراو؛ پەژێراو ‹بردمە مەدرەسە. ئەزموویان، لە کلاسی سێهەمی سەرەتایی قەبووڵ کرا «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ پذیرفته

⊡ **قەبوڵ بون:** وەرگیران؛ پەژێران هەروەها: **قەبووڵ کردن؛ قەبووڵ کران** ☰ پذیرفته شدن

قەبوڵاندن / qebûłandin/: چاوگ. تێپەڕ. //قەبووڵاندت؛ دەقەبووڵێنی؛ بقەبووڵێنە// قبڵاندن؛ قەبیلاندن؛ سەلماندن؛ بە زۆر پێ قەبووڵ کردن ☰ قبولاندن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـــ/ چاوگی نەرێنی: نەقەبووڵاندن

قەبوڵیان / qebûłyan/: ناو. بەرگەدەمانچە؛ قۆڵاخی زۆرتر لە چەرم بۆ دەمانچە ☰ جلد تپانچه

قەبویل / qebûyl/: ☜ **قەبوڵ**

قەبە / qebe/: ئاوەڵناو. قەبا: ١. قەوی؛ ئەستوور ٢. *[پلار]* تەژە؛ زەلامی ناقۆڵا ☰ ١. کُلُفت ٢. لندهور

قەبەدای / qebeday/: ئاوەڵناو. *[پلار]* مل‌قەوی؛ گیزمل؛ ملهوڕ ☰ گردن‌کلفت

قەبەزە / qebeze/: ناو. ئێسکی تەختی سنگ و پشت ☰ استخوان قفسەی سینه

قەبەس / qebes/: ناو. کوێزر؛ درشتەی لە گێرەدا نەهاڕدراو ☰ کوزر

قەبەغاز / qebeğaz/: ناو. خاسەسی؛ شاقاز ☰ غاز خاکستری

قەبەڵ / qebeł/: ناو. ١. قەواڵ؛ مەختە؛ کاری لەبڕ؛ قۆنتەرات؛ کاری بە مزی یەکجاری (زۆرتر بۆ کشتوکاڵ) ‹دروێنەکەم بە قەبەڵ داوە› ٢. قەبڵ؛ ڕەوتی نرخاندن ☰ ١. کُنترات (بیشتر برای کار کشاورزی) ٢. ارزیابی

قەبەڵنای / qebełnay/: چاوگ. قەبڵاندن ☰ ارزیابی کردن

قەبەیی / qebeyî/: ناو. قەبایی؛ ئەستووری ☰ ضخامت

قەبیل / qebîl/: ☜ **قەبوڵ**

قەبیلاندن / qebîlandin/: ☜ **قەبوڵاندن**

قەبیلە / qebîle/: ناو. قەویلە؛ خێڵ؛ تیرە ☰ قبیله

قەپ^{١} / qep/: ناو. ١. گاز؛ کاری هەر دوو ڕیزە ددان لێ گیر دان ٢. چنگی نیوەئاواڵە ٣. کاری ڕفان ٤. پڕ بە دەستێک ☰ ١. گاز با دندان ٢. مشت نیمه‌باز ٣. رُبایش ۴. پُر یک کف دست

⊡ **قەپ داگرتن:** ١. قەپ گرتن؛ پڕ بە دەم گاز گرتن لە شتێ ٢. *[کنایە]* تەماح کردن ☰ ١. (چیزی را) گاز گرفتن ٢. طمع ورزیدن

قەپ کردنە کەسێک/ شتێکدا: قەپ لە کەسێ/ شتێ گرتن ☰ کسی/ چیزی را گاز زدن

قەپ گرتن: گاز گرتن ☰ گاز گرفتن

قەپ^{٢}: ئاوەڵناو. ١. کپ؛ بێدەنگ ٢. زەبەلاح؛ زل و ئەستوور ☰ ١. بی‌صدا ٢. گُنده

قەپات / qepat/: ئاوەڵناو. داخراو؛ بەسیاگ ‹ڕاستت دەوێ هەرکەس، هەر تیرە، هەر کۆمەڵ، ئاوها بێ چەقە و بێ گێچەڵ، وەکوو کیسەڵ، لە ناو قاپێکی قەپاتدا بۆ خۆی بژی و بیر و مژی ... «هەژار، *چوار نامیلکە*»› ☰ بسته

قەپات کردن: داخستن؛ بەستن ☰ بستن

قەپاتمە / qepatme/: ناو. سوتلی؛ ژنی بێ‌مارەیی ڕاگرتن بۆ دەگەڵ ڕابواردن ☰ مترس؛ نگهداری زن

بدون نکاح برای خوشگذرانی

قەپاخ / qepax/: ☜ **قاپاخ**

قەپاغ / qepağ/: ☜ **قاپاخ**

قەپاڵ / qepal/: ناو. کۆنەی شڕی بە بزگوڕ ≣ لباس کُهنه و پینه خورده

قەپاڵ / qepał/: ناو. کاری پچڕینی پڕ بە دەم ‹گورگی بێدادی لە گیانم بەر بوو/ ئێشی جێ گاز و قەپالم تا کەی «هێمن»› ≣ گاز کامل

⊡ **قەپاڵ گرتن:** گاز (لێ)گرتن بە هەموو ددانان ≣ گاز کامل گرفتن

قەپاڵ لێ دان: گاز (لێ) گرتن ≣ گاز گرفتن

قەپاڵگر / qepałgir/: ناو. خیپک؛ ڕەمڵگرەوە؛ فالگرەوە ≣ فال‌بین

قەپاڵە / qepałe/: ناو. بابۆڵە؛ ساندویچ؛ بالۆڵە؛ نەواڵە ≣ ساندویچ

قەپان١ / qepan/: چاوگ. قەپین؛ ڕفان ≣ ربودن؛ قاپیدن

قەپان٢: ناو. ١. قاپان؛ تەرازووی زل ٢. کۆڵەکەی تاقی ڕووکاری خانوو ≣ ١. باسکول ٢. ستون طاق نمای ساختمان

⊡ **قەپان کردن/ کرن:** لە قەپان دان؛ بە قەپان سەنگاندن ≣ با قپان وزن کردن

قەپانجەرە / qepancere/: ناو. قەبانجەرە؛ قەفانجەرە: ١. ڕفێدە؛ مایە؛ دۆشەکۆلەی نان کردن ٢. بنەگۆزەی لە شووڵ چندراو ٣. دۆشەکۆلەی سەری حەماڵان ≣ ١. بالشتک نانوایی ٢. چمبرک ترکه‌ای ٣. بالشتک سر حمالان

قەپانچە / qepançe/: ☜ **قەڵماسك**

قەپانچی١ / qepançî/: ناو. قەپاندار؛ خاوەن قەپان؛ کەسێ کە شت لە قەپان ئەدا ≣ قپاندار

قەپانچی٢: ئاوەڵناو. *[کینایە]* هووشەباز؛ درۆزنی زل ≣ چاخان

قەپاندار / qepandar/: ☜ **قەپانچی١**

قەپاندن / qepandin/: چاوگ. تێپەڕ. //قەپاندت؛ دەقەپێنی؛ بقەپێنە// قەپانن: ١. ڕفاندن ٢. قووت دان ≣ ١. ربودن ٢. بلعیدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەقەپاندن

قەپانن / qepanin/: ☜ **قەپاندن**

قەپانی / qepanî/: ناو. مزی لە قەپان دان ≣ مُزد قپانی

قەپچاندن / qepçandin/: چاوگ. هەوڵ و تەقالا دان ≣ کوشش کردن

قەپرخە / qep(i)rxe/: ☜ **قەبرخە**

قەپک / qepik/: ئاوەڵناو. کرک؛ کڕ؛ کرە ≣ کُرچ

قەپڵاخ / qepłax/: ناو. کڵاوی لە پێست ≣ کُلاه پوستین

قەپوقڕ / qep û qiř/: ☜ **قڕوقپ**

قەپول / qepul/: ناو. پاچەقولێ؛ کاری پا لە پا پێچان لە زۆرەوانیدا ≣ لِنگ در کشتی

قەپولکە / qepulke/: ناو. تاسمە؛ قاشە کاڵەک و کوولەکەی وشکەوەکراو ≣ برگەی پالیزی خشکیده

قەپویچک / qepwîçik/: ناو. تێکولی بەتاڵی میوە ≣ پوستەی خالی میوە

قەپۆ / qepo/: ئاوەڵناو. ڕفێن؛ بڕفێن ≣ رُباینده

قەپۆچکە / qepoçke/: ناو. قەپووشک؛ کەسپک؛ شەیتانۆکە ≣ حلزون

قەپۆز / qepoz/: ناو. ١. بێڤل؛ دم ٢. قەبۆز؛ لمۆز؛ لمبۆز؛ پۆز؛ دەم و کەپۆی حەیوان ≣ ١. بینی ٢. پوزە

قەپۆزبەران / qepozberan/: ئاوەڵناو. پووزبەران؛ ئێسکی سەر لووتی زەق ≣ دماغ عقابی

قەپۆشکە / qepoşke/: ناو. شەیتانۆکە؛ قەپووشک؛ کەسپک ≣ حلزون

قەپۆڵ / qepol/: ئاوەڵناو. *[پلار]* قەپۆڵە؛ زلحۆڵ؛ زلی گەوج ≣ گُندەی ابله

قەپۆڵە / qepole/: ☜ **قەپۆڵ**

قەپوو / qepû/: ناو. ١. پووکاولە؛ چەمۆلە؛ قژانک ٢. قاپۆر؛ پووکە؛ جێ بارووتی فیشەک 🇮🇷 ١. ام ٢. پوکه

قەپووچک / qepûçik/: ناو. قەپووچکە: ١. قەپووشک؛ گەڵای وەک پەنجە کە پەڕەکانی گوڵی لە سەرە ٢. قاپووچکە؛ پارووی وەک بێلچە بۆ لە ماست دان 🇮🇷 ١. کاسبرگ ٢. تکه نان بیلچه مانند برای ماست برداشتن

قەپووچکە / qepûçke/: ناو. ١. ☜ **قەپووچك** ٢. بۆفرە؛ تەقلە؛ بڵقی سەر تراو 🇮🇷 ١. ☜ **قەپووچك** ٢. حُباب روی مایع

قەپووشک / qepûş(i)k/: ناو. ١. قەپۆشکە؛ کەسپک؛ شەیتانۆکە ٢. ☜ **قەپووچك ـ١** 🇮🇷 ١. حلزون ٢. ☜ **قەپووچك ـ١**

قەپووک / qepûk/: ناو. قرپۆک؛ مێوژی وشکهەڵاتوو 🇮🇷 مویز خشکیده

قەپوولە / qepûle/: ناو. قەپوولیلە؛ قەپوویلەی؛ پێوانە چکۆلەی دارینی ئاشەوان 🇮🇷 پیمانەی کوچک چوبین آسیابان

قەپوولیلە / qepûlîle/: ☜ **قەپوولە**

قەپوویلەی / qepûyley/: ☜ **قەپوولە**

قەپە / qepe/: ناوەڵناو. *[پلار]* قەپ؛ زل و ئەستوور 🇮🇷 گنده و ستبر

قەپەک / qepek/: ناو. پێڵوو؛ پیلوو؛ پیلۆ 🇮🇷 پلک چشم

قەپەگۆڵ / qepegoł/: ناو. ١. گەماڵ؛ سەگی زلی نێر ٢. *[پلار]* مرۆی زلی زۆربێژ 🇮🇷 ١. سگ نر بزرگ ٢. آدم گندەی زورگو

قەپەلک / qepelik/: ناو. قەپێلک؛ پیلۆ؛ پێڵوو؛ پەلکی چاو 🇮🇷 پلک چشم

قەپەنگ / qepeng/: ناو. ١. قولاپی گۆشت هەڵواسین ٢. دەڕابە؛ کڕکڕە؛ چەشنێ دەرگا کە هەڵدەدرێتەوە 🇮🇷 ١. چنگک ٢. کرکره

قەپیچک / qepîçik/: ناو. تێخولی هەرەناسکی سەرەوە 🇮🇷 قشر بسیار نازک سطحی

قەپین / qepîn/: ☜ **قەپان^{١}**

قەپێلک / qepêlik/: ناو. ١. تێکول؛ تێخول؛ تۆکڵ؛ پەلک ٢. ☜ **قەپەلك** 🇮🇷 ١. قشر؛ پوسته ٢. ☜ **قەپەلك**

قەت^{١} / qet/: ناو. ١. ڕەوتی بڕیان ٢. بەش؛ پار؛ پشک 🇮🇷 ١. قطع ٢. سهم؛ قسمت

⊡ **قەت کردن**: بڕین؛ قرتاندن 🇮🇷 قطع کردن

قەت^{٢}: ئاوەڵکار. قە؛ چجار؛ هەرگیز؛ هیچگا ‹بەکەس نابێ بتی من ئاشنا قەت/ غەزاڵەی بەڕ نییە ڕامی وەفا قەت «مەحوی»› 🇮🇷 هرگز

قەتا / qeta/: ناو. ١. قەتێ؛ ڕیخەخۆرە؛ کوڕکوڕ ٢. ڕیپۆق؛ گوژاو؛ پێخ؛ تراوی خەست و زەردی سیلەی چاو ٣. کاری خاوێن کردنەوەی دانەوێڵە 🇮🇷 ١. سنگخواره ٢. ژفک؛ قی چشم ٣. بوجاری

قەتاب / qetab/: ناو. دەمەزەرد؛ سەرنیا 🇮🇷 ترمیم گاوآهن

قەتار / qetar/: ناو. ١. ڕیز؛ ڕزن؛ سەف ٢. کۆمەڵی چارەوێ بۆ بار کردن ‹قەتارێ پێشەنگی کەر بێ، بە تۆپینێ دەچێ «مەسەل»› ٣. هەوای گۆرانییەکە ٤. شەمەندەفەر ٥. ڕێزەدێراوێک بە شوێن یەکەوە ٦. فیشەکلۆخ؛ جێگەی فیشەک 🇮🇷 ١. صف؛ ردیف ٢. قطار ستور ٣. آهنگی در موسیقی کردی ۴. قطار ۵. ردیفی از جوی آبیاری ۶. کمربند جای فشنگ

⊡ **قەتار بەستن**: قەتارە بەستن: ١. ڕیز بەستن ٢. ڕێچکە بەستن؛ بە شوێن یەکا بە تەکووزی ڕۆیشتن 🇮🇷 ١. صف کشیدن ٢. در پی هم با نظم رفتن

قەتار پێکان: بە شوێن یەکا بە تەکووزی ڕاوەستان ‹دەسنوێژ بشۆرن، نیەت دابەستن/ قەتار بپێکن، هەموو ڕاوەستن «قانع»› 🇮🇷 به ردیف

شدن

قەتار کردن: قەتارە کردن؛ ڕیز کردن بە شوێن یەکا ▤ ردیف کردن؛ بە صف کردن

قەتارچی / qetarçî/: ناو. چارواادار؛ چەرووەدار؛ ولاخدار؛ کەسێ کە بارەبەر بە کرێ دەدا ▤ کسی کە چهارپایان را کرایە می‌دهد

قەتارقوڵینگ / qetarquĺîng/: ☜ **قازیقوڵنگ**

قەتارە / qetare/: ناو. ١. ڕیز؛ سەف ‹قاز و قورینگان دێن بە قەتارە/ مزگێنی دێنن فەسڵی بەهارە «حەقیقی»› ٢. زەنبەرێکی سەری ژنانە ▤ ١. ردیف ٢. از زیورآلات زنانە

⊡ **قەتارە بەستن:** ☜ **قەتار بەستن**

قەتارە دان: قەتار بەستن؛ ڕێچکە بەستن ‹هەر کە لەو ڕانە، بدا قەتارە/ مەر بێرگەی بگرێ ئەو شەدەلارە «فولکلۆر»› ▤ در پی هم با نظم رفتن

قەتارە کردن: ☜ **قەتار کردن**

قەتان / qetan/: چاوگ. قەتین: ١. دوایی هاتن؛ تەواو بوون ٢. پسان؛ قرتیان؛ بڕیان ▤ ١. تمام شدن ٢. قطع شدن

قەتاندن / qetandin/: چاوگ. ١. تەواو کردنی کار ٢. ☜ **قرتاندن** ٣. بەش/ دابەش کردن ▤ ١. انجام دادن ٢. ☜ **قرتاندن** ٣. تقسیم کردن

قەتای / qetay/: ئاوەڵناو. پچڕاو؛ پساو؛ قرتاو ▤ پارە؛ گُسستە

قەتران / qetran/: ناو. ١. تراوێکی لینجی قاوەیی تا ڕەش، بریتی لە تێکەڵاوی چەند ماکی هیدرۆکەربونی چەور کە لە ئەنجامی دڵۆپاندنی بەردەخەڵووز و چێو بەرهەم دێ و بە کولاندنی، گەلێ ماکی بەکەڵک وەک نەوت جوێ دەبێتەوە ٢. دەرمانێکی ڕەشە لە کولاندنی داری سنەوبەر بەرهەم دێ ▤ ١و٢. قطران

قەترانی / qetranî/: ئاوەڵناو. تۆخی بریقەدار ‹ڕەشی قەترانی› ▤ تیرەی براق

قەترمە^{1} / qetirme/: ناو. بەڵا و بەسەرهاتی ناخۆش ▤ بلا و مصیبت

قەترمە^{2}: ئاوەڵناو. خرابە؛ وێران؛ خاپوور ▤ ویران

قەترە / qetre/: ناو. ١. دڵۆپ؛ تنۆک ٢. قۆرتە؛ گورگەلۆقە؛ نیوە غار ▤ ١. قطرە ٢. هروڵە؛ نیمەدو

قەترەچەقان / qetreçeqan/: ناو. ئاودوزەک ▤ قطرەچکان

قەترەسەیە / qetreseye/: ناو. ڕەفت؛ نیمەغاری لەگورگەلۆقە سەبرتر ▤ نوعی راە رفتن سریع

قەترەکێش / qetrekêş/: ناو. قەتارە؛ ئاودزەک؛ ئامرازێ بۆ تکاندنی دەرمان ▤ قطرەچکان

قەترەمە / qetreme/: ناو. کارەسات؛ کارەڕەهات؛ چۆرتم؛ کەت ▤ فاجعە؛ رویداد ناگوار

قەتریب / qetrîb/: ناو. پارچە ئامرازێکە لە ئەسپابی جووت ▤ ابزاری در خیش

قەتعوبڕ / qet' û biř/: ناو. کار و ڕەوتی باس و کێشەی شتێ بڕینەوە ▤ قول و قرار

⊡ **قەتعوبڕ کردن:** قەرار و قسە و باسی شتێ بڕینەوە و ڕوون کردنەوەی هەموو بابەتێک ▤ قرار و مدار گذاشتن

قەتقەت / qetqet/: ئاوەڵکار. هەرگیزای‌هەرگیز؛ بە هیچ شێوەیەک ▤ هیچگاە

قەتک^{1} / qet(i)k/: ناو. ١. خەیاری دێمەکار ٢. هەوسار؛ جڵەو ▤ ١. خیار دیمی ٢. افسار

قەتک^{2}: ئاوەڵکار. پیچەک؛ تۆزقاڵێ؛ نەختێ؛ کەمووکەیەک ▤ اندکی

قەتڵاو / qetlaw/: ناو. کڵاوی شەڕ؛ کڵاوخوود ▤ کُلاەخود

قەتڵ / qet(i)ł/: ناو. مرۆکوژی ▤ قتل

⊡ **قەتڵ بڕینەوە:** /کینایە/ لە خۆدان و گریانی بە کۆمەڵ لە بیرەوەری کوژرانی ئیمامی چوارەمی شیعەیاندا ▤ مراسم عزاداری حسینی راە انداختن

قەتڵ کردن: کوشتن؛ مراندن 🇮🇷 قتل کردن

قەتماخە / qetmaxe/: نـاو. قرماخـە؛ قرماغـە؛ قەتماغە؛ قرتماغە؛ قرتماخە: ١. قەشاوی؛ کـەپرە؛ کەپرۆکە؛ کەوەرە؛ قاشگ؛ توێ؛ بزمەتـە؛ بزماتـە؛ پەترۆ؛ پەترۆکە؛ پترۆک؛ توێژاڵـی مـردووی سـەر پێسـت (بـە هـۆی سـووتان یـان کـاری زۆرەوە) ٢. تـوێژی سـەر بـرین ‹قەتماخـە بـرین› ٣. *[مەجاز]* توێژاڵی وشکەوەبووی تراو لە سەر شت یان لەش ‹تـا پشـتێنەم قەتماخـەی خـوێنی شـەهیدە› 🇮🇷 ١. کبره؛ خُشک ریشه ٢. خشکەی روی زخم ٣. لایـەی خشک شدەی مایع

⊡ **قەتماخە بەستن**: قەتماغـە بەسـتن؛ تـوێژ بـە سەردا هاتن 🇮🇷 کبره زدن

قەتماغە / qetmağe/: ☜ **قەتماخە**

⊡ **قەتماغە بەستن**: ☜ **قەتماخە بەستن**

قەتمەر / qetmer/: ناو. مـۆر؛ بنەوشـی تاریـک 🇮🇷 بنفش تیره

قەتوف / qetuf/: ناو. سـەوەتەی میـوە چـنین 🇮🇷 سبد میوە چیدن

قەتۆ / qeto/: ناو. پـاژ؛ لـەت؛ پارچـە 🇮🇷 قسـمت؛ سهم؛ بخش

قەتەر / qeter/: ناو. قەتارە؛ خشڵێکی سەری ژنانە 🇮🇷 از زینتآلات زنانە

قەتەک / qetek/: نـاو. ١. قەدەک؛ جاوێکی سـەوز کراوە ٢. ئامرازی تەتەڵە کردنی دانەوێڵە و تووتن 🇮🇷 ١. نوعی متقال سبز رنگ شدە ٢. وسـیلەی پـاک کردن توتون و تنباکو و غلات

قەتی / qetî/: ☜ **قاتوقڕی**

قەتیان / qetyan/: چاوگ. قـەدیان؛ قـەدین: ١. نـەمان؛ تـەواوبوون؛ خـەلاس بـوون ٢. قرتیـان؛ بڕیان؛ پسان ٣. بەش/ دابـەش بـوون 🇮🇷 ١. تمـام شدن ٢. گُسستن ٣. تقسیم شدن

قەتیز / qetîz/: ☜ **قەتیس**

قەتیس / qetîs/: ئاوەڵـناو. قەتیز: ١. بـێدەرەتـان؛ گیرکردوو ‹کچی نوور قەتیسی دەسی دێـوی کێـوە «سـوارە»› ٢. دامـاو؛ دەرمەنـە ٣. هەڵـتۆقیو؛ دەرپەڕیو لە لەش 🇮🇷 ١. گرفتار ٢. درماندە ٣. برآمدە

⊡ **قەتیس بون**: ١. گیر خواردن ٢. دامان؛ کەوتنە تەنگانە 🇮🇷 ١. گیر کردن ٢. درماندن

قـەتیس کـردن: گـیر دان؛ دەور لـێ گـرتن؛ دەرەتان لێ بڕین 🇮🇷 در تنگنا قرار دادن

قەتیس مان: بێدەرەتـان مـان ‹گـوتی: خێراکـە بڕۆین تۆ ڕزگار کەم بگەڕێمـەوە. سـەد تفـەنگچی بانەیی لە بـەفردا قـەتیس مـاون و ڕێ دەرناکـەن؛ نەیانگەمێ هـەموو قـڕ دەکـەن «هـەژار، چێشـتی مجێور»› 🇮🇷 به تنگنا افتادن

قـەتیسماو / qetîsmaw/: ئاوەڵـناو. بـێدەرەتـان ‹جۆگەی ئاوەکان تیایا قەتیسماو/ هەر ئەڕۆن ناکەن پێچی شاخ تەواو «گۆران»› 🇮🇷 در تنگنا؛ گرفتار

قەتین / qetîn/: ☜ **قەتان**

قەتێ / qetê/: ناو. قـەتا؛ ڕیخـەخۆرە؛ کوڕکـوڕ 🇮🇷 سنگخوارە

قەجەری / qecerî/: ناو. ١. جۆرێ سـەرەتیری زۆر تیـژ و قـایم ٢. جـۆرێ کورتـانی یەکسـم ٣. ئەگریجە؛ بسکی سەر لاجـانگی ژنـان ٤. جـۆرێ سەرپۆشی سێگۆش ٥. جۆرێ قەیچیبڕ کـردنی پەرچووکە 🇮🇷 ١. نوعی پیکان ٢. نوعی پالان ٣. زُلف آویختە بین گوش و گونەی زنـان ۴. نـوعی روسـری سەگوش ۵. نوعی کوتاە کردن موی کاکُل

⊡ **قەجەری بڕینەوە**: هەڵـپاچینی سـەری بسـکی سەر لاجانگ بە شـێوەی قەجـەری 🇮🇷 قیچـی زدن سر زُلف بە شیوەی قجری

قەجەڕە / qeceře/: ☜ **قەدجەرە**

قەچاخ / qeçax/: ☜ **قاچاخ**

قەچاخچی / qeçaxçî/: ☜ **قاچاخچی**

قـەچم / qeç(i)m/: نـاو. زەوت؛ ڕەوتی داگـیر

کردن/ کران 🇮🇷 غصب

قەچماندن / qeçmandin/: چاوگ. داگیر کردن؛ زەوت کردن 🇮🇷 غصب کردن

قەچۆ / qeço/: ناو. کێرد؛ چەقۆ 🇮🇷 چاقو

قەچووڵ / qeçûl/: ناو. پیوی سووتاو 🇮🇷 پیه سوخته

قەچیل / qeçîl/: ناوەلناو. زۆر برژاو؛ بۆدراوی نیوەسووتاو 🇮🇷 نیم سوخته

قەحبک / qeĥbik/: ☜ **قاحبە**

قەحبە / qeĥbe/: ☜ **قاحبە**

قەحبەباب / qeĥbebab/: ناو. *[ناشیرین]* جوینێکە 🇮🇷 پدرسوخته

قەحبەچی / qeĥbeçî/: ناو. *[ناشیرین]* ١. گەواد؛ قورمساخ؛ دەویت ٢. کەسێ کە هاتوچۆی لای قەحبە دەکا 🇮🇷 ١. جاکش ٢. جندەباز

قەحت / qeĥt/: ☜ **قات^{2}**

قەحف / qeĥf/: ناو. قاف؛ کاسەی سەر؛ ئێسکی کەللەسەر 🇮🇷 جُمجمه

قەحفک / qeĥfik/: ناو. ١. گلێنە؛ قاپی سواڵەتی ٢. کدووی ناو بەتاڵ 🇮🇷 ١. ظرف گلین ٢. کدوی میان تُهی

قەحفوور / qeĥfûr/: ناو. جۆرێ سەبەتە 🇮🇷 نوعی سبد

قەحەف / qeĥef/: ناو. کاژەلە؛ کاژەلاک 🇮🇷 جُمجُمه

قەخپە / qexpe/: ☜ **قاحبە**

قەد^{1} / qed/: ناو. قەو؛ قەی: ١. بەژن؛ باڵا ‹بە سەروم وت کە راستە سەرکەش و بەرزی، کەچی لەرزی/ کە فەرقیشم بگاتە ئاسمان بەندەی قەدی یارم «نالی»› ٢. کەمبەر؛ نێوقەد ‹قەدی دار› ٣. لە زەمینەوە تا دەگاتە جێ لکی دار ‹کابرا بەو قەدەدا هەلچوو› ٤. ڕیزێک سەرتاسەر لە دیراو ٥. قەدەر؛ ئەندازە ‹ڕوانیمە خوار چ ببینم؟ تیشە بەردێکە بە قەد خانوویێکی سێ‌قاتی بلندە، گورگیش ناتوانێ لێی باز دا «هەژار، چێشتی مجێور»› ٦. توێ؛ لا ‹چوار قەد کەوتۆتەوە› ٧. دەق؛ تا ‹لێفەکە قەد کە!› ٨. نێوان داوێن و دوندی کێو ‹کۆترە شینکەی قەدی شاخی/ لوور بوونەوە ناو ئەشکەوت «هێمن»› 🇮🇷 ١. قامت ٢. کمر ٣. تنەی درخت ۴. یک ردەی سراسری از چوب آبیاری ۵. اندازه ۶. چین؛ لایه ٧. تا ٨. کمرکش کوه

◘ **قەد کردن**: ١. لەت کردنی دار ٢. دەق کردن 🇮🇷 ١. قطع کردن چوب ٢. تا کردن

قەد^{2}: ناوەلکار. قەت؛ چجار؛ هەرگیز 🇮🇷 هرگز

قەدا / qeda/: ناو. بەلا؛ بەسەرهاتی ناخۆش 🇮🇷 بلا؛ مُصیبت

قەدارە / qedare/: ناو. قەیارە؛ قەمە؛ غەدارە 🇮🇷 قداره

قەدان / qedan/: چاوگ. ١. دوایی هاتن؛ تەواو بوون ٢. جێبەجێ بوون 🇮🇷 ١. تمام شدن ٢. انجام گرفتن

قەداندن / qedandin/: چاوگ. ١. دوایی پێ هێنان؛ تەواو کردن ٢. جێبەجێ کردن 🇮🇷 ١. تمام کردن ٢. به انجام رساندن

قەدباریک / qedbarîk/: ناوەلناو. کەمەرباریک و لەبار 🇮🇷 کمر باریک

قەدبڕ / qedbiř/: ناوەلناو/ ناوەلکار. قەیبڕ؛ سەربڕ؛ قەوبڕ؛ ناڤبڕ؛ نێوبڕ 🇮🇷 میانبُر

قەدبلند / qedb(i)łind/: ناوەلناو. کەلەگەت؛ بالابەرز 🇮🇷 بلندقد

قەدبەن / qedben/: ☜ **قەدبەند**

قەدبەند / qedbend/: ناو. قەدبەن؛ کەمەربەند 🇮🇷 کمربند

قەدپار / qedpar/: ☜ **قەدپاڵ**

قەدپاڵ / qedpał/: ناو. قەدپار؛ گەوە؛ بەروال؛ بەروار؛ بڕوار؛ تیلەشان؛ وەندەن؛ بەندەن؛ کەزی؛ کەڤەر؛ کەلوو؛ کاش؛ لابەلا؛ لاپا؛ لاپار؛ لاپاڵ؛ بەرزاخ؛ گێدۆک؛ ناوقەدی کێو 🇮🇷 کمرکش کوه

قەدجەرە / qedcere/: ناو. خەوەشکێ؛ قەجەڕە؛ قەدجەڕە؛ دەمەکاوەکێ؛ ژاژک؛ باوێشک ☰ خمیازه

قەدجەڕە / qedceře/: ☜ **قەدجەرە**

قەدر / qedr/: ناو. ١. ڕێز؛ حورمەت؛ عیزەت ٢. بایەخ؛ ئەرزش ‹قەدری ددان وا بە لێوەوە «مەسەل»› ٣. قەد؛ ئەندازە ٤. قەیر؛ ماوە لە زەمان ☰ ١. عزّت؛ احترام ٢. ارزش ٣. اندازه ۴. مدت زمان

⊡ **قەدر زانین:** ١. ☜ **قەدر گرتن** ٢. زانینی بایەخ و قەدری شتێک ‹ئەوان قەدری گەنجی خۆیان نەزانی› ☰ ١. ☜ **قەدر گرتن** ٢. ارزش چیزی را دانستن

قەدر گرتن: قەدر زانین؛ ڕێز و حورمەت لێنان ‹تا لە ژێر بازی ڕۆمیان نەمرن/ زەحمەتە قەدری بەیتی من بگرن «حاجی قادر»› ☰ عزّت و احترام گذاشتن

قەدرگر / qedrgir/: ئاوەڵناو. خاترناس؛ ڕێزگر ☰ احترام‌گذار

قەدرگران / qedrg(i)ran/: ئاوەڵناو. هێژا؛ ڕێزدار؛ زۆر بەڕێز و بەقەدر ☰ ارجمند

قەدرناس / qedrnas/: ئاوەڵناو. پێزان؛ ئەمەگ‌ناس؛ حەق‌ناس ☰ قدرشناس

قەدرە / qedre/: ☜ **قەیرە**

قەدزراو / qedz(i)rav/: ئاوەڵناو. بەلەباریک؛ قەدباریک؛ بەلەباریکە ☰ باریک‌اندام

قەد ـ قەد / qed qed/: ئاوەڵناو. ١. چین لە سەر چین ٢. پارچە ـ پارچە ☰ ١. چین ـ چین ٢. قطعه ـ قطعه

قەدقەدۆک / qedqedok/: ناو. گیایەکە بۆ دەرمان دەشێ ☰ گیاهی دارویی

قەدکراو / qedk(i)raw/: ئاوەڵناو. دەقکراو؛ نوراشتێ؛ نووشتاوە ☰ تاشده

قەدکراوی / qedk(i)rawî/: ناو. نووشتاوی؛ دەق‌کریاگی ☰ تاشدگی

قەدوباڵا / qed û bała/: ناو. بەژن و باڵا ☰ قدوبالا

قەدەح / qedeĥ/: ناو. ١. پیاڵەی لە شیشە (بەتایبەت بۆ شەراب) ‹بلێن ساقی قەدەح پڕ کا/ شەرابی بێ‌ئەسەر نابێ «ویسالی»› ٢. گوڵی نارنج ☰ ١. قدح ٢. گُل نارنج

قەدەخە / qedexe/: ☜ **قەدەغە**

قەدەر^{1} / qeder/: ناو. ١. ئەندازە؛ قەدر ‹قسە لە قەدەر دەم و لەوست بکە! «مەسەل»› ٢. ماوە لە زەمان ‹قەدەرێک ئەنوەر دڵسۆزم لە جێگەی خۆم دانا، تا لە بەغدا دێمەوە «هەژار، چێشتی مجێور»› ٣. چارەنووسی خوایی ‹خەمی کۆنە بە با نادەم، خەمی تازە یەخەم ئەگرێ/ مەگەر دەستی قەدەر بێت و لە جەمعی خەم نەجاتم با «قانع»› ☰ ١. اندازه ٢. مُدت زمان ٣. قضا و قدر

▣ **قەدەرێ ئەولای:** ماوەیەک لەمەوبەر ☰ مدتی قبل

قەدەرێ دی: چەندێ لەمەوبەر ☰ چندی قبل

قەدەرێکی دی: ماوەیەک لەمەودوا ☰ مدتی بعد

قەدەر^{2}: ئاوەڵناو. توانا؛ بەهێز ‹کابرایەکی قەدەرە› ☰ قَدَر

قەدەرئەیام / qeder'eyam/: ناو. قەدەرعەیام؛ قەدەر؛ ماوەیێ لە ڕۆژگار ☰ مدت زمانی

قەدەرعەیام / qeder'eyam/: ☜ **قەدەرئەیام**

قەدەغە / qedeğe/: ئاوەڵناو. قاخە؛ قەدەخە: ١. پاوان ‹ئەم مێرگە قەدەغەیە› ٢. ناڕەوا؛ ڕێ‌نەدراو ‹قەدەغەیە بچییە ژوور›. هەروەها: **قەدەغە بوون؛ قەدەغە کردن** ☰ ١. قُرق ٢. ممنوع؛ قدغن

قەدەک / qedek/: ناو. جۆرێ خامی ڕەنگ‌کراو ☰ نوعی متقال رنگ‌شده

قەدەڵە / qedełe/: ناو. جۆرێک دەفری فافۆنە، شیری تێدا دەکوڵێنن ☰ ظرفی آلومنیومی برای

جوشاندن شیر

قـەدەم / qedem/: نـاو. ١. هـەنگاو؛ شـەقاو ٢. هالاوی تیشکی هەتاو ٣. سەگی ڕاو لـە تـوخمی تاژی و دووڕەگ ▤ ١. گام ٢. هُرم آفتاب ٣. تیرەای از سگ شکاری

▣ **قەدەم کردن:** هەڵم و تین هەستانەوە لـە زەوی، لەبەر گەرمای زۆر ▤ هُرم گرفتن زمین از شـدت گرما

قەدەم لێدان: پیاسە کردن ▤ قدم زدن

قـەدەمخێر / qedemxêr/: ئاوەڵـناو. پـێبـەخێر؛ پاوەخێر؛ تایبەتمەندی کەسێ کە هاتنی بە چاکە دەگرن ▤ خُجستە پی

قەدەمشەڕ / qedemşeř/: ئاوەڵناو. شووم؛ پاوەشـەڕ؛ پاڕەش؛ دژی قەدەمخێر ▤ بدقدم

قەدەممەڕی / qedemmeřî/: نـاو. جۆرێـک ڕەوتی یەکسمە ▤ نوعی راە رفتن اسب

قەدیان / qedyan/: ☜ **قەتیان**

قەدیفک / qedîfik/: نـاو. مەرحەمە؛ خاولی؛ حەولە ▤ حولە

قەدیفـە / qedîfe/: نـاو. قەیفـە: ١. قـەدیفک؛ مەرحەمـە ٢. مەخمـەڵ؛ پارچـەی مەخمـەر ٣. گولێکە ▤ ١. حولە ٢. مخمل ٣. گُلی است

قـەدیم / qedîm/: نـاو. قـەییم؛ کـۆن؛ کـەونارا؛ لەمێژینە ▤ کُهنە؛ قدیم

قـەدیمی¹ / qedîmî/: نـاو. قـەیمی؛ قـەییمی: پێشینیان ‹قەدیمی وتوویانە› ▤ گذشتگان

قەدیمی²: ئاوەڵـناو. قەیمی؛ قەییمی: ١. زۆر پیر ٢. زۆر لەمێژینە ▤ ١. سالخوردە ٢. باستانی

قەدین / qedîn/: ☜ **قەتیان**

قـەر / qer/: نـاو. ١. ☜ **قـەرز** ٢. ڕەش؛ سـیا ٣. *[باوەڕی کـۆن]* فریشـتـەی بـەخت لـە سـیمای بنیادەمـدا ٤. سـووری ئامـاڵڕەش ٥. ئەنـدازە؛ قەدەر ٦. تارێتی؛ تاریکایی؛ تـاریکی ٧. خـووس؛ زوقم ▤ ١. ☜ **قەرز** ٢. سیاه ٣. فرشتەی بخـت در صورت آدمـی ۴. سـرخ مایـل بـە سیاه ۵. انـدازه ۶ تاریکی ۷. سرماریزە

▣ **قەر بوونەوە:** بەر زگ ماسین ▤ شکم آماسیدن

قەرا / qera/: ناو. ١. ئەندازە؛ قـەد؛ قـەدر؛ قـەدەر ‹بە قەرا تۆ پووڵم بوایە لێرە نەبووم› ٢. ئۆقرە؛ ئارامی ▤ ١. اندازە ٢. آرامش

قەرات / qerat/: ☜ **قەڵات**

قەراتە / qerate/: ناو. ١. تارمایی؛ دۆڵـپا؛ تـاپۆ ٢. ☜ **قەڵاتە** ▤ ١. شبح ٢. ☜ **قەڵاتە**

قـەراج / qerac/: ناو. ١. ☜ **قەلاچ ـ١** ٢. دارێکی جەنگەڵییە ▤ ١. ☜ **قەلاچ ـ١** ٢. درختی جنگلی

قەراجـدار / qeracdar/: نـاو. کۆچـەر؛ ڕەوەنـد؛ خێڵاتی ▤ کوچنشین

قەراجەدار / qeracedar/: ☜ **قەرەج**

قەراچ / qeraç/: ناو. بەردەڵان؛ ڕەقەن؛ تمتمان ▤ سنگلاخ

قەراچۆ / qeraço/: ☜ **قەڵاچۆ**

▣ **قەراچۆ تێخستن:** کوشتنی گشلەگشتی دوژمن ▤ قتلعام کردن

قەراخ / qerax/: ☜ **قەراغ**

قەراخبێجاخ / qeraxbêcax/: نـاو. قـەراخوبیجـاخ؛ دەور و بەر؛ لاپەنا و پەراوێز ▤ دور و اطراف

قـەراخبێچـاخ / qeraxbêçax/: ئاوەڵـکار. دۆرانـدۆر؛ دەوراندەور؛ دەورتادەور ▤ پیرامون

قەراخوبیجاخ / qerax û bîcax/: ☜ **قەراخبێجاخ**

قەرادە / qerade/: ئاوەڵناو. شڕ و ڕزیوی بێکەڵـک ▤ قُراضە

قەرار / qerar/: نـاو. ١. بڕیار؛ پـەیمان. هـەروەها: **قەرار بوون** ٢. قەرا؛ ئـۆقـرە؛ ئـارامی ‹هـەر کـەس بێتاوەن جە شەوق ئازیز/ کەی قەرار دارۆ تـا وەخـت پایز «شـێخ ئەحمـەدی تەختـەیی»› ▤ ١. وعـدە ٢. آرامش؛ سکون

⊡ **قەرار دان:** ١. قەرار دانان؛ بڕیار دان ‹قەرارمان دانا بڕۆین بۆ مالیان› ٢. لە شوێنێ دامەرزاندن ☰ ١. مُقرر کردن ٢. در جایی مستقر کردن

قەرار دانان: ☜ **قەرار دان ـ١**

قەرارداد / qerardad/: ناو. ١. بڕیار؛ بەڵێن؛ پەیمان ٢. بڕیارنامە؛ بەڵێن‌نامە؛ پەیمان‌نامە ☰ ١. پیمان ٢. قرارداد

قەرارگا / qerarga/: ناو. مەکۆ؛ بنەگا؛ بنکە ☰ قرارگاه

قەرارنامە / qerarname/: ناو. قەوڵنامە؛ بڕیارنامە؛ بەڵێن‌نامە؛ گفت‌نامە؛ گرێبەست؛ نووسراوەیێ کە دوو یان چەند کەس لە سەری پێکهاتوون ☰ قولنامە

قەراسە / qerase/: ناو. نوێڵ؛ باری؛ لۆسە ☰ اهرُم

قەراغ / qerağ/: ناو. قاراغ؛ قراخ؛ قەراخ؛ ڕەخ؛ کەنار؛ لێوار ☰ کنارە

⊡ **قەراغ بۆ تێکردنەوە:** ١. کۆ کردنەوەی کلۆشی دەور خەرمان لە کاتی گێرە کردندا ٢. *[کنایە]* لێدان و سزا دانی کەسێک لە سەر تاوان ‹تۆزێ قەراغی بۆ تێ‌نەکەمەوە، یاغی دەبێ› ☰ ١. جمع کردن غلەی اطراف خرمن ٢. تنبیە کردن

قەراغ گرتن: ١. پەراوێز لە جلک نان ٢. هاتنە لێواری ئاو ٣. دوورەپەرێزی کردن لە خەڵک ☰ ١. سجاف دوختن ٢. بە ساحل آمدن ٣. دوری کردن از مردم

قەراغ لێ کێشان: *[کنایە]* قسەی زیاد کردن و لە سەر ڕۆیشتن ‹لەوە زیاتر قەراغی لێ بکێشێ، کلاومان تێکەڵ دەبێ› ☰ حرف اضافی زدن

قەراغە / qerağe/: ناو. ڕەخ؛ کەنار؛ لێوار ☰ لبە؛ کنارە

قەرافل / qerafil/: ناو. خەزێم؛ غەزێم؛ ئالقەی نێوان کونەلووت بۆ جوانی ☰ زیور بینی زنان

قەراقەرا / qeraqera/: ☜ **قەرەقەرە**

قەرام / qeram/: ناو. قەپاخی چەرمین ☰ سرپوش چرمی ظروف

قەران / qeran/: ☜ **قڕان**^{٢}

قەرانتو / qerantû/: ناو. قەرەنتوو؛ تارمایی؛ ڕەشایی گیاندار لە دوورەوە ☰ شبح جاندار از دور

قەراو / qeraw/: ناو. ئاونگ؛ شەونم ☰ شبنم

قەرپ / qerp/: ☜ **قرپە**^{٢}

قەرپاچ / qerpaç/: ناو. شەلاخ؛ قامچی؛ تازیانە؛ قوپارچ ☰ تازیانە

قەرپال / qerpal/: ☜ **قرپاڵ**

قەرپاڵ / qerpał/: ئاوەڵناو. کەرپال؛ جلک‌قەتیای؛ شڕ و شڕۆڵ ☰ ژندەپوش

قەرپاندن / qerpandin/: چاوگ. چاو داگرتن؛ چاو قرتان؛ هێما کردن بە چاو ☰ چشمک زدن

قەرپک / qerpik/: ناو. ١. مل؛ ئەستۆ ٢. پێسیر؛ یەخە ☰ ١. گردن ٢. گریبان

قەرپلاش / qerp(i)laş/: ☜ **قالاو**

قەرپوز / qerpuz/: ناو. کالەک؛ گندۆرە ☰ خربُزە

قەرپۆز / qerpoz/: ☜ **قەرپۆس**

قەرپۆس / qerpos/: ناو. قەرپۆز؛ قەرپووس؛ قەڵپۆز؛ قەڵپووز؛ قەڵپووس؛ قارپۆز؛ زەقایی پێشەوەی زین ☰ قاچ زین

قەرپۆل / qerpol/: ئاوەڵناو. بە سەر یەکدا کەوتوو؛ لە سەر یەک کۆم‌کراو ☰ برهم انباشتە

قەرپوس / qerpûs/: ☜ **قەرپۆس**

قەرپەچە / qerpeçe/: ناو. کاری لە ئامێز گرتن و کوشین ☰ عمل در آغوش گرفتن و فشُردن

قەرپیان / qerp(i)yan/: چاوگ. کوێرە کردن (وەک: گوللە و ...) ☰ عمل نکردن (گلولە و ...)

قەرپینە / qerpîne/: ناو. قەرەبینا؛ قەرەبینە؛ قەرەمینا؛ جۆرێ دەمانچەی قەدیم ☰ نوعی تپانچەی قدیمی

قەرت^{١} / qert/: ناو. ١. خەرت؛ تەگەی چوارساڵە

٢. ☜ **قەرز** ■ ١. تَکەی چهارساله ٢. ☜ **قەرز**

قەرت[2]: ئاوەڵناو. ١. زبر؛ زوور ٢. پەیت؛ قایم ٣. لە بنەوە بڕاو ٤. نە پیر نە لاو؛ نێونجی لە تەمەندا ■ ١. خشن؛ زبر ٢. مُحکم ٣. از بیخ بُریده ۴. میانسال

⊡ **قەرت بوون**: ١. زبر/ زوور بوون ٢. بە تاقەت و توان بوون ٣. تووڕە بوون ٤. بڕان؛ بڕیان ■ ١. زبر شدن ٢. قوی بوون ٣. عصبانی شدن ۴. قطع شدن

قەرت کردن: لە بنەوە بڕین ■ از بیخ بُریدن

قەرتاڤ / qertav/: ناو. پوورە؛ شڵخەی هەنگ ■ نسل تازەی زنبور عسل

قەرتاڵ / qertał/: ناو. قەرتەل؛ خەرتەل ■ لاشخور

قەرتاڵۆکە / qertałoke/: ناو. ناڤبارک؛ ناڤباری پچووک ■ سبد کوچک

قەرتاڵە / qertałe/: ناو. قەتوف؛ تریان ■ سبد میوەچینی

قەرتدار / qertdar/: ناو. قەردار: ١. خاوەن‌واو ٢. دەیندار ■ ١. طلبکار ٢. بدهکار

قەرتەل / qertel/: ☜ **قەرتاڵ**

قەرتەمێر / qertemêr/: ئاوەڵناو. ئازا و زبر ■ شُجاع و خشن

قەرتیش / qertîş/: ناو. ١. کاژە؛ توێژەمار ٢. پێست و پوولەکەماسی ■ ١. پوستەی انداخته شدەی مار ٢. پوست و پولک ماهی

قەرجلگ / qercilg/: ☜ **قرژانك**

قەرچالە / qerçale/: ئاوەڵناو. ترسنۆک؛ ترسەنۆک ■ ترسو

قەرچم / qerçim/: ئاوەڵناو. چرچ و لۆچ (بۆ دەم و چاو) ■ پرچین و چروک (صورت)

قەرخ / qerx/: ناو. کەرخ؛ ئەو بەرە وێنجە و گیایەی کە بە یەک زەبری کەرەنتوو دەدروێتەوە ■ علفی کە با یک ضربەی داس بلند درو شود

قەرد / qerd/: ☜ **قەرز**

قەردار / qerdar/: ☜ **قەرتدار**

قەرز / qerz/: ناو. قەر؛ قەرت؛ قەرد؛ وام؛ دەین؛ واو؛ دەستەواو ■ وام؛ قرض

⊡ **قەرز خواردن**: نەدانەوەی دەین ■ پس ندادن وام

قەرز دان: ئەمانەت دان؛ ئەمانەتی شتێک بە کەسێک دان ■ قرض دادن

قەرز دانەوە: وام بە خاوەن وام وەگەڕاندن ■ ادا کردن وام

قەرز کردن: وام وەرگرتن ■ قرض گرفتن

قەرزار / qerzar/: ☜ **قەرزدار**

قەرزاری / qerzarî/: ☜ **قەرزداری**

قەرزدار / qerzdar/: ئاوەڵناو. قەرزار؛ وام لە سەر ■ بدهکار؛ وامدار

قەرزداری / qerzdarî/: ناو. قەرزاری؛ دەینداری ■ بدهکاری؛ وامداری

قەرزکوێر / qerzk(i)wêr/: ئاوەڵناو. قەرزکۆر؛ تایبەتمەندی کەسێ کە دانەوەی قەرز وە درەنگ دەخا ■ بدحساب

قەرزکۆر / qerzkor/: ☜ **قەرزکوێر**

قەرزوقۆڵە / qerz û qołe/: ناو. دەینی بڵاو؛ وامی پرژ ■ قرض‌وقوله

قەرژنگ / qerjing/: ☜ **قرژانگ**

قەرس[1] / qers/: ناو. ١. ڕەوتی توند بوونی شتی تراو ٢. بەراورد؛ خەمڵ؛ قرس ■ ١. فرآیند بند آمدن مایع ٢. برآورد

قەرس[2]: ☜ **قەڵس**

قەرسان / qersan/: چاوگ. ١. قەرس بوون؛ توند بوونی تراو ٢. بەراورد بوون ■ ١. بند آمدن مایع ٢. برآورد شدن

قەرساندن / qersandin/: چاوگ. ١. مەیاندن؛ توند کردنی تراو ٢. بەراورد کردن ■ ١. بند آوردن مایع ٢. برآورد کردن

قەرساو / qersaw/: ئاوەڵناو. خەملاو؛ بەراوردکراو ف برآوردشده

قەرسون / qersûn/: ناو. جۆرێ گۆزە ف نوعی کوزە

قەرسەقول / qersequl/: ناو. قارسەقول؛ قەستەقول؛ تەرسەقول؛ خەرسەخول؛ خەرسەقول؛ ڕیاوی چارەوێ ف سرگین

قەرسیل / qersîl/: ناو. قەسیل؛ قەیسیل: ١. لاسکە دەخلی سەوز ٢. سەوەڵ؛ بەرماوی لەوەڕ ف ١. ساقەی سبز غلە ٢. پسماندەی چرا

قەرسین / qersîn/: چاوگ. مەین؛ قەرسان؛ توند بوونی تراو ف بستن؛ بندآمدن مایع

قەرسینک / qersînk/: ناو. بەفرینگ؛ فریزر؛ کەرەستەیەکی ڕچینەری کارەبایی وەک یەخچاڵ، کە ماکی خۆراکی (زۆرتر گۆشت) دەڕچێنێ و ڕایدەگرێ ف فریزر

قەرسێن / qersên/: ناو. خەملێن؛ بەراوردکەر ف برآوردکننده

قەرش / qerş/: ناو. قەڵش؛ قڵیش؛ تڵیش ف شکاف

⊡ **قەرش بردن**: قەرشان؛ قەڵشان؛ تلیشیان ف شکافتن

قەرشان / qerşan/: چاوگ. تێنەپەڕ. //قەرشای؛ دەقەرشێ؛ بقەرشێ// قەرشین؛ تلیشان؛ قەرش بردن ف شکافتن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: قەرشاو/ چاوگی نەرێنی: نەقەرشان

قەرشاندن / qerşandin/: چاوگ. تێپەڕ. //قەرشاندت؛ دەقەرشێنی؛ بقەرشێنە// تلیشاندن؛ قەرش پێ بردن ف شکافتن

قەرشاو / qerşaw/: ئاوەڵناو. قەرشیو؛ قەڵشاو؛ تلیشیاگ ف شکافتە

قەرشیان / qerşyan/: ☜ **قەڵشان**

قەرشین / qerşîn/: ☜ **قەرشان**

قەرشیو / qerşîw/: ☜ **قەرشاو**

قەرغو / qerğû/: ناو. جۆرێ قامیشی ڕەق و ئەستوور کە بلوێری لێ دروست دەکەن ف نوعی نی کە نی‌لبک از آن می‌سازند

قەرف[1] / qerf/: ناو. ١. حەنەک؛ گاڵتەی بە قسە ٢. فڕ؛ کەترە؛ هەجو؛ جنێوی زۆرتر بە شیعر ف ١. شوخی ٢. هَجو

قەرف[2]: دەنگناو. دەنگی شکانی داری وشک ف صدای شکستن درخت خُشک

قەرفۆک / qerfok/: ئاوەڵناو. ١. حەنەکچی؛ شۆخیباز ٢. فڕاوێژ؛ فڕباز ف ١. لودە ٢. هجوکنندە

قەرفین / qerfîn/: چاوگ. ١. قسەی حەنەک کردن ٢. تیز کردن ٣. شکانی دار وێڕای دەنگی تایبەت ف ١. شوخی کردن ٢. تَشَر زدن ٣. شکستن درخت همراه با صدای آن

قەرقاش / qerqaş/: ئاوەڵناو. سپی دەوری چاو ڕەش (پەز) ف سفید دور چشم سیاه (گوسفند)

قەرقاو / qerqaw/: ☜ **قەرقاوڵ**

قەرقاوڵ / qerqawił/: ناو. قەرقاو: ١. تۆرەمەیەک باڵندەی وشکانین، لاقیان تووکی نییە، باڵیان کورتە، کاتی فڕین فڕەی باڵیان دێ، چەن جۆریان هەیە کە بریتین لە: پۆڕ، زرەپۆڕ، سوێسکە، کەودەری و هەوێردە ٢. چۆڕ؛ چۆڕپۆڕ؛ تەرەزوو؛ کەڵەشێری کێوی؛ کەڵەشێری دارستان، باڵندەیەکە لە تۆرەمەی قەرقاوڵ، سەربەکاکۆڵ، کلک درێژ و ڕەنگامەیە، لە مریشک گەورەترە و لە لێڕەواردا دەژی ف ١و٢. قرقاول

قەرقلیت / qerq(i)lît/: ☜ **قەرەقڕوت**

قەرقوت / qerqot/: ناو. خرتەوپرتە؛ شڕەوبڕەی ناوماڵ ف خرت‌وپرت؛ اثاثیە

قەرقو / qerqû/: ناو. شەرا؛ گەنم و نۆکێ کە بەر لە گەیشتنی وشک بێ ف گندمی کە قبل از رسیدن بخشکد

قەرقوش /qerqûş/: ناو. قەرەقوش؛ نەخۆشییەکی سمی ئەسپە ناتوانێ لە سەر عەرزی دابنێ ☰ بیماری سُم اسب

قەرقە /qerqe/: ناو. خەلات؛ کفن؛ بالاپۆشی مردوو ☰ کفن

قەرقەداندن /qerqedandin/: چاوگ. تەمەن ڕابواردن؛ ژیان تێپەڕ کردن. هەروەها: **قەرقەدان** ☰ گذراندن؛ به سر بُردن

قەرقەش /qerqeş/: ☜ **قەرقەشە**

قەرقەشە /qerqeşe/: ناو. قەرقەش: ١. دژواری و ناڕەحەتی لە ژیاندا ٢. تەشقەلە؛ گزی؛ گێچەڵ ☰ ١. مُشکلات زندگی ٢. شلتاق

قەرقەل /qerqel/: ناو. کفن؛ کەفەن؛ جامەمەرگ ☰ کفن

قەرقەمێ /qerqemê/: ناو. مەشکۆڵە؛ خێگەڵە؛ پێستەی میوە تێدا ئاخنین ☰ خیک جای آکندن میوه

قەرقیت /qerqît/: ناو. بەلەچەک؛ تاسمە؛ کوولەکەی وشک کراو بۆ زستان ☰ کدوخُشکه

قەرم /qerm/: ☜ **قەرمە**

قەرماندن /qermandin/: چاوگ. ماندوو/ شەکەت کردن ☰ خسته کردن

قەرمچ /qermiç/: ناو. قرچ؛ چرچ ☰ چروک

قەرمچاندن /qerm(i)çandin/: چاوگ. قورمچاندن: ١. ورد کردن؛ هارین ٢. چین ـ چین و لۆچدار کردن ‹جانتەیێ من کراسێن من قەرمچاند، دڤێ ئەز وان ئوتوو بکەم› ☰ ١. خُرد کردن ٢. چروک کردن

قەرمچۆک /qerm(i)çok/: ئاوەڵناو. قەرمیچۆنگ؛ لۆچ؛ چرچ؛ گنج ‹ڕوویێ وی تژی قەرمچۆک بوویە› ☰ چروک

قەرمچی /qerm(i)çî/: ئاوەڵناو. ١. قرچاو؛ هەڵقرچاو ٢. چرچاو؛ چرچیاگ ☰ ١و٢. چروکیده

قەرمچین /qerm(i)çîn/: چاوگ. ١. ورد بوون ٢. قرچ هەلاتن؛ چرچولۆچ تێ کەوتن ‹ڕوویێ مرۆڤێن پیر قەرمچییە› ☰ ١. خُرد شدن ٢. چروکیدن

قەرملاندن /qerm(i)landin/: چاوگ. ١. ماندوو/ شەکەت کردن ٢. لێ تێکدان؛ سەرلێشێواندن ☰ ١. خسته کردن ٢. گُمراه کردن

قەرملین /qerm(i)lîn/: چاوگ. ١. ماندوو بوون ٢. لێ تێکچوون؛ سەرلێشێوان ☰ ١. خسته شدن ٢. گُمراه شدن

قەرمووشک /qermûşik/: ناو. چنگورک؛ پەنجەی دڕندە و گیانەوەری وەک پشیلە ☰ چنگال درنده

قەرمەلاخ /qermelax/: ناو. پۆلێکی گەورە لە باڵدار ☰ گروهی بزرگ از پرندگان

قەرمیت /qermît/: ناو. تایل؛ سوالەت؛ کاشوول؛ ئەو کاشوولانەی سەری خانووی پێ دەگرن ☰ سُفال

قەرمیچۆنگ /qermîçong/: ☜ **قەرمچۆک**

قەرنەفڵ /qernefił/: ☜ **قەرەنفول**

قەرنی /qernî/: ☜ **قرنو**

قەرنیز /qernîz/: ناو. هێرە؛ ڕیزەخشتێ کە زۆپتر لە سەر هیم و گوێ بانان دادەنرێ ☰ هره؛ قرنیز لب بام

قەرواش /qerwaş/: ☜ **قەرەواش**

قەرواقە /qerwaqe/: ☜ **قربۆق**

قەروێڵە /qerwêle/: ☜ **قەرەوێڵە**

قەرۆن /qeron/: ناو. یارییەکی منداڵانەیە ☰ از بازی‌های کودکانه

قەرە¹ /qere/: ناو. ١. ڕەش؛ سیا ٢. سووری ئاماڵڕەش ٣. بنەمای بیانوو؛ هۆی تەشقەڵە ‹ئەمەی بۆ قەرە کردووە دەیەوێ هەرچۆنێ بووە بچێ› ٤. ڕەشایی؛ ڕەعیەتی بێجووت‌وگا ٥. چەڵتووکجاڕ؛ مەرەزە ٦. قەراتە؛ تارمایی؛ تاپۆ؛ شتی خەیاڵی کە دێتە بەرچاو ٧. سۆسە؛

چۆنیەتی بۆچوون و هەست بە جێگەی گومبوو کردن ۸. تاریکی؛ ڕەشایی ۹. لکی تازەی یەکسالان ☰ ۱. سیاه ۲. سُرخ مایل بە سیاه ۳. دستاویز ۴. خوش‌نشین ۵. شالیزار ۶. شبح ۷. حالت سُراغ کردن ۸. تاریکی ۹. جوانەی یکساله

⊡ **قەرە کردن**: سۆراغ کردن؛ سۆسە کردن؛ بەحاڵ دیتن ‹زۆر دوورە، قەرەی ناکەم› ☰ بە سختی دیدن

قەرە وە قەرە شوێن کەسێ کەوتن: بە شوێن کەسێکدا چوون و چاو لێ دانەخستنی ☰ قدم به قدم کسی را تعقیب کردن

قەرە^{۲}: ئاوەڵناو. ۱. ڕام؛ کەوی؛ فێر ۲. چێشتەخۆرە ۳. فەریک؛ کاڵ؛ نەگەیشتوو ☰ ۱. رام ۲. چشتەخور ۳. نارس

⊡ **قەرە بون**: ۱. ڕام بوون؛ کەوی بوون ۲. چێژە بوونی نچیر ☰ ۱. رام شدن ۲. چشتەخور شدن شکار

قەرە^{۳}: ئامراز. قەمچ؛ نزیکی؛ تخوون ☰ طرف

⊡ **قەرە نەدان**: ☜ **قەرە نەکەوتن**

قەرە نەکەوتن: قەرە نەدان؛ تخوون نەکەوتن؛ بە لادا نەچوون؛ نزیک نەبوونەوە ‹ئامانە قەرەی بێ‌حەیا نەکەوی!› ☰ نزدیک نشدن

خۆ لە قەرەی شتێ/ کەسێ نەدان: تخوون کەسێ/ شتێ نەکەوتن؛ بەرەو لای کەسێ یان شتێ نەچوون ‹دوکتور دەڵێ خوێ لە قەرەی خوێ و چەوری نەدەم!› ☰ طرف چیزی یا کسی نرفتن

قەرە ـ^{٤}: پێشوشە. ۱. ڕەش ‹قەرەقوش› ۲. خراب ـ چەوت ‹قەرەمێوک› ۳. سووک؛ خوار ‹قەرەپووڵ› ☰ ۱. سیاه ۲. نامرغوب ۳. بی‌ارزش

قەرەئەفتاوە / qere'eftawe/: ناو. حەوجۆش؛ لوولێنەی مەفرەق ☰ آفتابەی مسی

قەرەباچکە / qerebaçke/: ☜ **قشقەرە ـ۱**

قەرەبارغ / qerebarig̃/: ☜ **قەرەباڵغ**

قەرەباش / qerebaş/: ☜ **قەرەواش**

قەرەباغی / qerebağî/: ناو. هەوایەکی گۆرانی کوردییە ☰ آهنگی کُردی

قەرەبالغ / qerebaliğ/: ☜ **قەرەباڵغ**

قەرەباڵغ^{۱} / qerebałiğ/: ناو. قەرەبارغ؛ قەرەبالغ؛ قەڵەباڵغ؛ شلۆقی و جەنجاڵ ☰ ازدحام

قەرەباڵغ^{۲}: ئاوەڵناو. قەرەبارغ؛ قەرەبالغ؛ قەڵەباڵغ؛ پڕقاڵەقاڵ ‹تەنیایی من قەرەباڵغە «شێرکۆ»› ☰ پُرهیاهو

قەرەباڵغی / qerebał(i)ğî/: ناو. ترافیک؛ شلۆقی؛ جەنجاڵی ☰ ترافیک

قەرەبرووت^{۱} / qereb(i)rût/: ناو. باڕووتی ڕەش ☰ باروت سیاه

قەرەبرووت^{۲}: ئاوەڵناو. ۱. سووتاوی زۆر سووتار ۲. *[کنایه]* زۆر وشکەوەبووگ ☰ ۱. کاملاً سوخته ۲. بسیار خشکیده

قەرەبوو / qerebû/: ناو. قەرەوی؛ ئەقرەوی؛ ئەقرەوە؛ چێرە؛ ئاڤدەیی؛ کارێک لە وەرامی کارێکی‌تر و هەر بەو مەبەستەوە ‹ویستی بە دیارییەک چاکەی قەرەبوو کاتەوە› ☰ تلافی؛ جُبران

⊡ **قەرەبوو دانەوە**: ☜ **قەرەبوو کردنەوە**

قەرەبوو کردن: ☜ **قەرەبوو کردنەوە**

قەرەبوو کردنەوە: قەرەبوو دانەوە؛ قەرەبوو کردن: ۱. ئەقرەوی کردن؛ بۆ بژاردنەوە؛ تێ‌هەڵێنانەوە ۲. تۆڵە کردنەوە؛ وەرامی کارێک وەک خۆی دانەوە ☰ ۱و۲. تلافی کردن

قەرەبەخت / qerebext/: ئاوەڵناو. قەرەبەش؛ چارەڕەش؛ کلۆڵ؛ بەدبەخت ☰ سیەبخت

قەرەبەختی / qerebextî/: ناو. خاکەساری؛ بەلەنگازی؛ کلۆڵی ☰ شوربختی

قەرەبەربانگ / qereberbang/: ناو. بوومەلێڵە؛ تاریک و ڕوونی بەیان ☰ سپیدەدم؛ فجر کاذب

قەرەبەش^{۱} / qerebeş/: ☜ **قەرەبەشە**

قەرەبەش۲: ئاوەڵناو. ١. ☜ **قەرەبەخت** ٢. ڕوخسار ڕەش و سپی تێکەڵاو (ئاژەڵ) ☰ ١. ☜ **قەرەبەخت** ٢. صورت سفید و سیاه (گوسفند)

قەرەبەشە / qerebeşe/: ناو. قەرەبەش؛ مراوی ڕەش ☰ مُرغابی سیاه

قەرەبینا / qerebîna/: ☜ **قەرپینە**

قەرەبینە / qerebîne/: ☜ **قەرپینە**

قەرەپشی / qerep(i)şî/: ناو. چەتە؛ ڕێگر؛ ڕێبڕ؛ جەردە ☰ راهزن

قەرەپوڵ / qerepûł/: ناو. ١. پارەی ورد ٢. جۆرێ برینی بە قرتماخە لە پشتی یەکسم ☰ ١. پول خُرد ٢. نوعی زخم بر پُشت ستور

قەرەپەست / qerepest/: ناو. قەرەپەستۆک؛ قەرەپەستە؛ کاری بە زۆر تێئاخنین ‹جوان بیشێلە، قەرەپەستی کەا› ☰ عمل با فشار آکندن

قەرەپەستۆک / qerepestok/: ناو. ١. ☜ **قەرەپەست** ٢. دەڵەک؛ پاڵەپەستۆ ☰ ١. ☜ **قەرەپەست** ٢. هُل

قەرەپەستە / qerepeste/: ☜ **قەرەپەست**

قەرەتوون / qeretûn/: ناو. خواردنی فرە زووی بەیانی (جگە لە قلیانقاوڵتی) ☰ پیش صبحانە

قەرەتی / qeretî/: ئاوەڵناو. ئەمانەتی ☰ امانی

قەرەج / qerec/: ناو. قەرەچ؛ قەرەچی؛ قەرەجان؛ قەراجەدار؛ کۆچەر؛ کاولی؛ کاولی؛ کاوەلی؛ کەولی؛ کوولی؛ هەر یەکە لە کەسانی خێوەتنشین یان گەڕۆک لە هۆزی هیندی، تۆرەمەی ئاریایی، کە بە دنیادا بڵاو بوونەتەوە و زۆرتر لە ڕێگەی ئاواز خوێندن، ساز ژەندن، بەڕێوەبردنی شانۆی گەڕۆک و کاری دەستی و ئاژەڵدارییەوە دەژین ☰ کولی

قەرەجان / qerecan/: ☜ **قەرەج**

قەرەچ / qereç/: ☜ **قەرەج**

قەرەچناخ / qereç(i)nax/: ئاوەڵناو. دەمهەراش؛ زۆربێژی بێحەیا ☰ پُرگوی پُررو

قەرەچناغ / qereç(i)nağ/: ئاوەڵناو. *[پلار]* قەرەچەناخ؛ قەرەچەناغ؛ قەرەزاخ؛ چەقەسرۆ؛ زۆروێژ؛ چەنەبازی بێ ئابڕوو ☰ پُرگوی پُررو

قەرەچور / qereçur/: ناو. جۆرێ شمشێری دەمخوار ☰ نوعی شمشیر خمیده

قەرەچۆران / qereçoran/: ناو. سوارەی ئاگاداری ڕێوبانان ☰ سوار مُحافظ راەها

قەرەچۆڵ / qereçoł/: ناو. ١. بیاوانی زۆر پان و بەرینی بێگیا و ئاوەدانی ٢. دوامین کەسی لە عەشرەت ماو ☰ ١. بیابان برهوت ٢. آخرین بازمانده از عشیرت

▣ **قەرەچۆڵ بریان:** تاق بڕیان؛ شتاق نەمان ☰ مُنقرض شدن

قەرەچەناخ / qereçenax/: ☜ **قەرەچناغ**

قەرەچەناغ / qereçenağ/: ☜ **قەرەچناغ**

قەرەچی / qereçî/: ئاوەڵناو. ١. سەر بە خێڵی قەرەج ٢. *[پلار]* قەرەچناخ؛ بێئابڕوو ☰ ١. کولی ٢. پُرگوی پُررو

قەرەچیەکۆڵە / qereç(i)yekołe/: ئاوەڵناو. *[کینایە، پلار]* بێشەرم و حەیا ☰ بی‌حیا

قەرەچییەتی / qereçîyetî/: ناو. *[کینایە، پلار]* ڕووداری و بێحەیایی ☰ کولی‌بازی

قەرەچێوە / qereçêwe/: ناو. داربەستی ماڵ کردنەوە ☰ داربست بنایی

قەرەخان / qerexan/: ناو. گیایەکە دەیستووتێنن و خۆڵەمێشەکەی لە ئاودا دەکوڵێنن و هێشووە ترێی تێهەڵدەکێشن و هەڵیدەخەن دەبێتە کشمیش ☰ گیاهی است

قەرەخرچە / qerexirçe/: ناو. خرچە؛ نەگەیشتووی کاڵەک بە شلکی ☰ خربُزەی کال

قەرەخرمان / qerexirman/: ☜ **قەرەخەرمان**

قەرەخەرمان / qerexerman/: ناو. قەرەخرمان؛

قەلەخەرمان: ١. فەریکە دەخلی برژاو ٢. *[مەجاز]* بۆن یان دووکەڵی خەست ☰ ١. غلەی دلمل بوداده ٢. بو یا دود غلیظ

قەرەدار / qeredar/: ناو. جۆرێ داری هەمیشە شین و گەڵادەرزی ☰ درختی از گروه کاجیان

قەرەداشی / qeredaşî/: ناو. جۆرێ هەڵپەڕکێ ☰ نوعی رقص گروهی

قەرەزاخ / qerezax/: ئاوەڵناو. ١. زۆر گرینۆک ٢. ☜ قەرەچناغ ☰ ١. همیشە گریان ٢. ☜ قەرەچناغ

قەرەس / qeres/: ناو. گێلاس؛ گلیار؛ گەلاز ☰ گیلاس

قەرەساو / qeresaw/: ناو. گیای لێکهالاو بۆ بەندی ئاو دابەستن ☰ گیاه بە هم پیچیدە برای مهار آب

قەرەسون / qeresûn/: ناو. دەفری لە سواڵەتی دەمهەراو ☰ خُم گلین دهان گشاد

قەرەسەقەل / qereseqel/: ناو. ناوی گیایەکە ☰ گیاهی است

قەرەسەو / qeresew/: ناو. جۆرێ تونگەی لە مس ☰ نوعی تُنگ مسین

قەرەفتێڵە / qeref(i)têłe/: ناو. چرای پیوسۆز ☰ چراغ فتیلە

قەرەفیسکان / qerefîskan/: چاوگ. هەڵترووشکان؛ جنیچکە دان ☰ چُمباتمە زدن

قەرەفیل / qerefîl/: ناو. خەزێمی لووت ☰ حلقەی زینتی بینی

قەرەقاچ / qereqaç/: ناو. ناوی دەوەنێکە ☰ درختچەای است

قەرەقاژر / qereqajir/: ئاوەڵناو. قەرەزاخ؛ گرینۆک ☰ همیشە گریان

قەرەقاوت / qereqawit/: ناو. گیایەکە لە قامیش دەچێ ☰ گیاهی است

قەرەقاوڵە / qereqawłe/: ناو. مەڕەکێوی؛ پەزەکێفی ☰ گوسفند کوهی

قەرەقرووت / qereq(i)rût/: ناو. قەرقلیت؛ کەشکێکی ڕەش و ترش کە لە کوڵاندنی ئاوی ماست بەرهەم دێ ☰ قراقوروت

قەرەقوش / qerequş/: ناو. هەڵۆی ڕەش ☰ عُقاب سیاه

قەرەقوشی / qerequşî/: ناو. لاساری؛ کار و ڕەوتی سەر بە خۆ حوکم کردن ☰ دیکتاتوری

قەرەقۆز / qereqoz/: ناو. پاڵەوانی بێناو و نیشان ☰ پهلوان گمنام

قەرەقۆل / qereqol/: ناو. ئەو پاڵەی هەر دروای پاڵەی تر کۆ دەکاتەوە ☰ دروگری کە درویدەی دیگری را جمع می‌کند

قەرەقۆڵ / qereqoł/: ناو. پاڵەی گیا دروون؛ کەسێ کە بە داس گیا دەدروێ ☰ دروگر با داس دستەکوتاه

قەرەقووچ / qereqûç/: ناو. تووتە؛ گولاتی؛ قامکەچکۆلە ☰ خنصر؛ انگشت کوچک

قەرەقەرە / qereqere/: ناو. قەراقەرا؛ قەرەقەرێ؛ قەرێقەرێ؛ گەمەی چاوشارکێ ☰ بازی قایم موشک

قەرەقەرێ / qereqerê/: ☜ قەرەقەرە

قەرەڵوو / qerełû/: ناو. قەرەڵی؛ هەڵووژەڕەشە ☰ آلو سیاه

قەرەڵی / qerełî/: ☜ قەرەڵوو

قەرەم / qerem/: ناو. ١. قەڵەم؛ پێنووس ٢. ☜ قەڵەمە ـ١ ٣. بەهرە؛ فایدە ٤. بێشەی چڕ ☰ ١. قلم ٢. ☜ قەڵەمە ـ١ ٣. بهرە ۴. بیشەی انبوە

قەرەمات / qeremat/: ئاوەڵناو. عەجیب؛ سەیر و سەمەرە ☰ عجیب

قەرەماچ / qeremaç/: ناو. ناوی پەڕێکە لە پەڕەکانی پاسوور ☰ از ورق‌های پاسور

قەرەمان / qereman/: ☜ قارەمان

قەرەمە / qereme/: ناو. قەرەم؛ قـەرم؛ داروو‌کـەی بێ ڕیشە بۆ چاندن ☰ قلمه

قەرەمینا / qeremîna/: ☜ قەرینە

قەرەمێوک / qeremêwik/: ناو. قوونیری داری ترێ کە بەر ناهێنێ و فڕێ دەدرێ ☰ پاجوش تاک کە هرس می‌شود

قەرەن / qeren/: ☜ قالان

قەرەناز / qerenaz/: ناو. باڵدارێکی کۆچەرە لە دەم ئاوان دەژی، لاقی درێژ و دندووکی خوارە، پەڕ و باڵی قاوەیی مەیلەو ڕەشە، زۆرتر لەگەڵ شاوە و لەگـلەگ دەبینرێ ☰ اکراس سیاه

قەرەنتوو / qerentû/: ☜ قەرانتوو

قەرەنفل / qerenfil/: ☜ قەرەنفول

قەرەنفول / qerenful/: ناو. قرنفـل؛ قەرنـەفل؛ قەرەنفل؛ قەنەفر؛ قەنەفل؛ ڕووەکێکە لە تیرەی مێخەک، گوڵی بچووکی مەخمەڵی پێنجپەڕ بە ڕەنگی سپی، سوور، بەنەوش، ئاڵی کاڵ و تێکەڵێک لە سپی و سوور دەکا کە بە چڕی لە کۆگوڵێکدا وەک چەتر دەردەکەوێ ☰ قرنفل

قەرەنەی / qereney/: ناو. نەیارەش؛ کلارینێت؛ سازێکی باژەنی درێژ بە سەری دەندووکەیی، بنی گوشاد و ژمارەیەکی زۆر کون و کلیلەوە ☰ قرەنی

قەرەنیە / qeren(i)ye/: ناو. کاری دووهەمین کوتانی چەڵتوک بە دنگ ☰ عمل دوباره کوبیدن شالی در دنگ

قەرەو / qerew/: ☜ قەڵەو

قەرەواش / qerewaş/: ناو. قەرواش؛ قەرەباش؛ کلفەت؛ ژنی کارەکەری ماڵ ☰ خدمتکار؛ کُلفت خانە

قەرەوانە / qerewane/: ناو. قەرەوانی: ١. دەفری شێو تێدا خواردنی سەربازان ٢. کتری لە تەنەکە بۆ چای لێنانی شوان ☰ ١. ظرف غذاخوری سربازی ٢. کتری حلبی چوپان

قەرەوانی / qerewanî/: ☜ قەرەوانە

قەرەوقووتە / qere w qûte/: ئاوەڵناو. *[کینایە]* فەقیر و هەژاری لادێ ☰ بینوای روستایی

قەرەوڵ / qerewił/: ناو. ١. پاسدەر؛ ئێشکگر ٢. سێرەی تفەنگ ٣. نیشانە؛ کێلک ٤. خشتی قیت بۆ نیشان کردنی ژمارەیەک خشتی براو ☰ ١. نگهبان ٢. مگسک تُفنگ ٣. نشان؛ هدف ۴. آجر نشانەی آجرپزی

⊡ **قەرەوڵ گرتن**: بەرەو نیشانە ڕێک کردنی تفەنگ ☰ نشانە گرفتن

قەرەوڵخانە / qerewiłxane/: ناو. بنکەی پاسدەران ☰ پُست نگهبانی

قەرەونە / qerew(i)ne/: ناو. ١. کرمی ناو میوەی وشک ٢. کرمی کەشک ☰ ١. کرم میوەی خشک ٢. کرم کشک

قەرەوەقەرە / qere we qere/: ئاوەڵکار. شوێن بە شوێن؛ بێ چاوڵێداخستن و شوێنگوم کردن ‹هەر ئەو ڕۆیشت، قەرەوەقەرە کەوتمە شوێنی› ☰ گامبەگام

قەرەوی / qerewî/: ناو. ١. ☜ **قەرەبوو** ٢. قەڵەوی؛ چاخی؛ گۆشتنی ٣. فاتەبۆر؛ جۆرێ کاڵەک ☰ ١. ☜ **قەرەبوو** ٢. چاقی ٣. نوعی خربُزە

قەرەویتە / qerewîte/: ناو. بەندک؛ بۆینباخ؛ کەراوات؛ پارچەی باریک و درێژی دەور یەخەکراسی پیاوان ☰ کراوات

قەرەوێتە / qerewête/: ناو. کراوات؛ کەراوات؛ بۆینباخ؛ بەندک ☰ کراوات

قەرەوێڵە / qerewêłe/: ناو. قەروێڵە؛ تەختی لە سەر نووستن ☰ تختخواب

قەرەهێل / qerehêl/: ناو. گەردەلوول ☰ گردباد

قەرەیەخە / qereyexe/: ناو. کەسی ڕەشۆکی لە نێو هێزی چەکدار ☰ لباس‌شخصی

قەرەیی / qereyî/: ناو. ۱. جۆرێک کاڵەک ۲. ژیانی ڕەعیەتی بێجووت و گا ☰ ۱. نوعی خربزه ۲. زندگی خوش‌نشینی

قەری / qerî/: ناو. ئۆقرە؛ سەبر؛ ئارام ☰ شکیب؛ صبر

قەرێ / qerê/: ناو. قەرە؛ تاریکی ☰ تاریکی

قەرێتە / qerête/: ☜ **قەڵاتە**

قەرێز / qerêz/: ناو. پەرژینی لە قوڕ و بەرد لە دەوری سەربان بۆ خەڵک پێوە دیار نەبوون ☰ دیوار کوتاه پیرامون بام

قەرێژ / qerêj/: ناوەڵناو. گەمار؛ چڵکن؛ پیس؛ پۆخڵ ☰ کثیف

قەرێقەرێ / qerêqerê/: ناو. ۱. ☜ **قەرەقەرە** ۲. وشەیەکە لە کایەی چاوشارکێدا دەگوترێ ☰ ۱. ☜ **قەرەقەرە** ۲. اصطلاحی در بازی قایم‌موشک

قەرێنە / qerêne/: ناو. کاری چەڵتووک لە دینگ دان بۆ دووهەم جار ☰ عمل دنگ زدن دوبارەی شالی

قەڕابە / qeřabe/: ناو. قوڕابە؛ دەفری گەورەی شەربەت و شەراب ☰ قرابه

قەڕازە[1] / qeřaze/: ناو. ۱. زنجیری شت پێ بەستن ‹لە نێو کورد نەبێ دەسرازە نییە/ ئەو بەند و قفڵ و قەڕازە چییە؟! «هەژار، *بۆ کوردستان*»› ۲. زنجیری زۆر باریک بۆ جوانی ☰ ۱. زنجیر برای بستن ۲. زنجیر باریک زینتی

قەڕازە[2]: ناوەڵناو. قوڕازە: ۱. لەکارتە؛ کۆن و لەکارکەوتە ۲. تێکوپێک دراو ☰ ۱. قُراضه ۲. درب‌وداغان شده

قەڕاسە / qeřase/: ناو. گوریسی سەر بە ئاڵقە بۆ بار پێچان ☰ نوعی تناب باربند

قەڕاش / qeřaş/: ناو. ئاشەوان؛ ئاسیاوان ☰ آسیابان

قەڕاڵ / qeřał/: ناو. پاشا؛ پاڵشا ☰ پادشاه

قەڕاڵیچە / qeřałîçe/: ناو. شاژن؛ مەلەکە ☰ شهبانو

قەڕان / qeřan/: ناو. مەیدانی ئەسپ ڕادان بۆ ئەزموون ☰ میدان آزمایش اسبدوانی

قەڕس / qeřs/: ناو. تەز؛ سەرمایەک کە ئەندام سڕ دەکا ☰ سرمای کرخ کننده

قەڕسان / qeřsan/: چاوگ. قەسران؛ قەسرین؛ قەڕسین؛ قوتفین؛ قوفلین؛ قەسفین؛ قەفالتن؛ قەفلین؛ قەڕمتین؛ قەڕمین؛ قەیسەر بوون؛ تەزین لە سەرما؛ سڕ بوون لە سەرمان ☰ کرخت شدن از سرما

قەڕساندن / qeřsandin/: چاوگ. قەسراندن؛ لەش تەزاندنی سەرما ☰ کرخ کردن بدن به وسیلەی سرما

قەڕسی / qeřsî/: ☜ **قەڕم**

قەڕسین / qeřsîn/: ☜ **قەڕسان**

قەڕم / qeřm/: ناو. تەز؛ قەڕسی؛ سڕی لە سەرما ☰ کرخی ناشی از سرما

قەڕمان / qeřman/: چاوگ. ۱. ڕچان؛ ڕچیان ۲. تەزین؛ بێتاقەت بوون لە بەر سەرمای زۆر ☰ ۱. مُنجمد شدن ۲. کرخ شدن

قەڕماندن / qeřmandin/: چاوگ. ڕچاندن؛ بەستەڵەک دان ☰ یخبندان شدن

قەڕمتی / qeřm(i)tî/: ناوەڵناو. سڕبوو لە سەرمان؛ تەزیوی سەرما ☰ کرخیده از سرما

قەڕمتین / qeřm(i)tîn/: ☜ **قەڕسان**

قەڕمین / qeřmîn/: ☜ **قەڕسان**

قەڕن / qeřn/: ناو. چەرخ؛ سەدساڵ ☰ قرن

قەڕناقوج / qeřnaqûç/: ناو. قەڕناقووچە؛ شەمشەمەکوێرە؛ شەوکۆرە؛ چەکچەکی ☰ شب‌پره؛ خُفاش

قەڕناقوچە / qeřnaqûçe/: ☜ **قەڕناقوج**

قەڕنیز / qeřnîz/: ناو. قەڕنێز؛ قرنیز؛ هێرە؛ سەرکەتیفە؛ کەتیفە: ۱. لەندێکی بچووک بە سەر

لێواری دیوار، درگا یان دەلاقەوە، پتر بۆ بەرگری لە داچۆڕانی باران ۲. ڕزنێکی باریک لە بەرد، کاشی یان مووزاییک بە پەڕانپەڕی لای خوارووی دیوارەوە بۆ جوانی و هەروەها بەرگری لە پیس بوون ▤ ۱و۲. قرنیز

قەڕنێز /qeřnêz/: ☜ **قەڕنیز**

قەڕەتووره /qeřetûre/: نانی چووچک؛ نانەحاجیلەگلەگ؛ نانەحاجیلە؛ پەپکە ▤ پنیرک

قەز /qez/: ناو. ئاوریشمی خاو ▤ قز؛ ابریشم خام

⊡ **قەز ژەنتن:** ئاوریشمی خاو شی کردنەوە ▤ ابریشم خام را حلاجی کردن

قەزا /qeza/: ناو. ۱. قەزا و قەدەر؛ قسمەت ‹داخۆ نەی سەر وەخت فەزای وەهاردا/ کام تەم نە سەر هەرد قەزا دیار دا «مەولەوی»› ۲. بەڵا؛ بەسەرهاتی ناخۆش ‹مەڵێن کەڵکی نەبوو، ڕۆیی جەهەننەم/ سەرم قەڵغانە بۆ تیری قەزاتان «نالی»› ۳. ڕەوتی فەوتان؛ فەوتیان؛ چوون ‹نوێژەکەم قەزا بوو› ▤ ۱. قضا و قدر ۲. بلا ۳. قضا

▩ **قەزای حاجەت:** *[مەجاز]* دەس‌بەئاو ▤ قضای حاجت

⊡ **قەزا کردنەوە:** قەرەبوو کردنەوەی شتی فەوتاو ‹چونکە توحفە لازمە، هەرکەس لە غوربەت بێتەوە/ بەم دوو فەردە من قەزای سەد گۆنە توحفەم کردەوە «حاجی قادر»› ▤ جُبران مافات کردن

قەزای کەسێ لە خۆ خستن: بەڵاگەردانی کەسێک بوون؛ داوای لادانی بەڵا و ناخۆشی لە کەسێک کردن و هاتن بۆ خۆ ▤ درد و بلای کسی را به جان خریدن

قەزای کەسێ لە کەسێ کەفتن: لادانی بەڵا و ناخۆشی لە کەسێک و چوون بۆ کەسی تر ▤ درد و بلای کسی به جان کسی افتادن

بێ قەزا بون: بەڵا لێ دوور بوون (ئەم سارستە کاتێ دەگوترێ کەسێکی بەڕێز یا خۆشەویست لە هەڵەدا بێ یان کارێکی نەگونجاوی کردبێ) ‹ـ بێ قەزا بی، منت دەگەڵم، شارەزام! «هەژار، چێشتی مجێور»› ▤ عبارت انتقادی مُحترمانە، در قالب دُعای خیر

کەوتنە قەزا: دوا کەوتن؛ بەجێ نەهێنانی کارێ کە دوایی دەبێ قەرەبووی بکەیتەوە ‹نوێژەکەم کەوتە قەزا› ▤ به قضا افتادن

قەزاتمە /qezatme/: ناو. گۆشتاوی خەست و خۆڵ ▤ آبگوشت غلیظ

قەزاتە /qezate/: ناو. ڕۆژنامە ▤ روزنامه

قەزاز /qezaz/: ناو. ۱. زەنگیانەهۆن؛ کەسێ کە وردەمووروو دەهۆنێتەوە ۲. هەوایەکی قام؛ ئاهەنگێکی گۆرانی ۳. ئاوریشمفرۆش ▤ ۱. علاقەبند ۲. آهنگی است ۳. ابریشم‌فروش

قەزاگر /qezagir/: ناو. بەڵاگەردان؛ سندووق؛ سەرگەرد ▤ بلاگردان

قەزاگێڕەوە /qezagêřewe/: ناو. قەزاوەگێڕ؛ بەڵاگێڕ؛ بەڵاگێڕەوە ▤ بلاگردان

قەزان /qezan/: ناو. قازان؛ بەرۆشی مس ▤ پاتیل مسین

قەزانج /qezanc/: ☜ **قازانج**

قەزانچی /qezançî/: ☜ **قازانچی**

قەزاوبەڵا /qeza w beła/: ناو. قەزا؛ بەڵا؛ بەسەرهاتی ناخۆش ▤ قضا و بلا

قەزاوقەدەر /qeza w qeder/: ناو. چارەنووسی خوایی ‹بێ قەزاوقەدەر، بێ تەقدیر حەق/ مەتاوۆ نەسیم بجمنۆ وەرەق «مەلا عەبدوللای دشی»› ▤ قضا و قدر

قەزاوەگێڕ /qezawegêř/: ☜ **قەزاگێڕەوە**

قەزبێن /qezbên/: ناو. جۆرێ تیخی خەنجەر ▤ نوعی تیغ خنجر

قەزخوان /qezx(i)wan/: ☜ **قەزوان**

قەزقوان / qezq(i)wan/: ☜ **قەزوان**

قەزقەوان / qezqewan/: ☜ **قەزوان**

قەزک / qezk/: ناو. قەرەقاچ ▤ درختچەای است

قەزکوان / qezk(i)wan/: ☜ **قەزوان**

قەزمە / qezme/: ☜ **قولنگە**

قەزوان / qezwan/: ناو. قزبان؛ قەزخوان؛ قەزقوان؛ قەزقـــەوان؛ قـــەزکوان؛ قەســـخوان؛ قەســـقان؛ قســـقەوان؛ قەســـقەوان؛ قەســـکان؛ قەســـکوان؛ قەسوان؛ کەزان؛ کـەزوان؛ کەسـکان؛ وەن؛ وەنی؛ ڤـــەنی؛ وەنەتـــەق؛ بـــەری دارەوەن ▤ بَنـــە؛ چاتلانقوش؛ پستەی کوهی

قەزوانسم / qezwansim/: ناو. درەوشـەی دەنکـە قەزوان سمین بۆ تـەزبیح ▤ درفـش چـاتلانقوش سُفتن

قەزەب / qezeb/: نـاو. ١. کلۆش؛ لاسـکی دەخـڵ ٢. جەرگ؛ جگەر ▤ ١. ساقەی غله ٢. جگر

قەزمۆک / qezemok/: ناوەڵناو. کورتەبالا؛ بستەبالا ▤ کوتوله

قەزی / qezî/: نـاو. ١. قەزا؛ چۆرتم ٢. قسە؛ گوتە ▤ ١. بلا ٢. صحبت

⊡ **قەزی کردن**: قسە کردن ▤ گفتن

قەژقەژک / qejqejik/: ☜ **قشقەڕە ـ١**

قەژمەری / qejmerî/: ☜ **قەشمەری**

قەژە / qeje/: ناو. قژ؛ توێژاڵکی سەر شـتی ترشـاو ▤ کفک مادەی تُرشیده

قـــەژەکردگ / qejekirdig/: ناوەڵـــناو. ترشـــــاوی توێژاڵک بە سەر ▤ تُرشیدەی کفزده

قەس / qes/: ناو. ١. قەسـت؛ خـەیاڵ لـە کـردنی کارێ ٢. هێلنج؛ ڕەوتی دل بە یـەکا هـاتن ▤ ١. قصد ٢. تهوّع

▣ **بە قەس کوژ**: بە قەس کوشت؛ بۆ کوشـتن؛ بـە نیازی مراندن ‹بە قەس کوژ لێیان دا› ▤ بە قصد کُشت

بە قەس کوشت ☜ **بە قەس کوژ**

⊡ **قەس کردن**: نیاز کردن؛ نیـەت کـردن ▤ قصـد کردن

قەساب / qesab/: ناو. قەساو؛ قەسساب؛ قەسســاو: ١. گۆشتفـرۆش ٢. گـورێن؛ سـەربڕ؛ ئەسـکەر؛ سەرژێکەر؛ گۆشتپاچ؛ کەسێ کـە حێـوان سـەر دەبڕێ ▤ ١. قصّاب ٢. سلاخ

قەسـابخانە / qesabxane/: نـــاو. قەســـــاوخانە؛ کوشتارگا؛ شوێنێ کە ماڵاتی گۆشـتی لـێ سـەر دەبڕن ▤ کُشتارگاه

قەسابی / qesabî/: ناو. قەساوی: ١. کاری قەساب ٢. فرۆشگای گۆشت ٣. کاری کوشت سەر بـڕین بۆ فرۆشتن ٤. *[کنایە]* قەلاچۆ؛ کوشتوبڕ ▤ ١تا٣. قصابی ۴. قتل‌عام

قەسار / qesar/: ناو. قەسسـار؛ گـازر؛ کەسـێ کـە جلک و کووتاڵی خەڵک بە پارە دەشـوا ▤ گـازر؛ رختشو

قەسـاس / qesas/: نـاو. قەساسـە؛ تۆڵـە؛ سـزای هاوسـەنگی تـاوان (وەک ئـەوەی کـوژەر بکـوژن و کوێرکەر کوێر کەن) ▤ قصاص

قەساسە / qesase/: ☜ **قەساس**

قەساو / qesaw/: ☜ **قەساب**

قەساوخانە / qesawxane/: ☜ **قەسابخانە**

قەساوی / qesawî/: ☜ **قەسابی**

قەسپ١ / qesp/: ناو. کوردکـوژە؛ جـۆرێ خورمـای هەرە خراپ ▤ نوعی خرمای نامرغوب

قەسپ٢: ناوەڵناو. سواو؛ ساویاو؛ سیویاگ ▤ سایيده

قەسپەتو / qespetû/: ناو. تووی سپی و درشت ▤ توت سفید درشت دانه

قەست / qest/: ناو. ١. مەبەسـت؛ مـراز؛ سـەرنج و بیری ئاگادارانە بـۆ جێبـەجێ کـردنی کـارێ ٢. چیرۆک؛ داستان؛ نـەقڵ و نەزیلـە ▤ ١. قصـد ٢. قصه

⊡ **قەست کردن:** نیەت کردن ▤ قصد کردن

قەستا کرن: چیرۆک گوتن؛ داستان گێڕانەوە ▤ قصه گفتن

قەستۆر / qestor/: ناو. جۆرێ فاسۆنی بە کولکە ▤ فاستونی ماهوت

قەستەسەر[١] / qesteser/: ناو. خەتەر؛ بڤە ▤ خطر

قەستەسەر[٢]: ناوەڵناو. زۆر سەخت و پێداگر (بۆ دژمن دەگوترێ) ‹... دەڵێ: تەیارە دوژمنی قەستەسەری خورییە! هێندێکم خوری لە دیزەیەکدایە دەچم دەری دێنم! «هەژار، چێشتی مجێور»› ▤ جانی (دشمن)

قەستەقول / qestequl/: ☜ قەرسەقول

قەستەم / qestem/: ☜ قەسەم

قەستی / qestî/: ناوەڵکار. ١. ژ دڵ؛ بەڕاست ٢. بە گاڵتە؛ نە ژ دڵ ▤ ١. عمدی ٢. به شوخی؛ نه جدی

قەسخوان / qesx(i)wan/: ☜ قەزوان

قەسدانە / qesdane/: ناوەڵکار. لە قەستی ▤ عمداً

قەسر / qesr/: ناو. ١. تەز؛ سڕی لە سەرمان ٢. قەسرە؛ خانووبەرەی زل و جوان ▤ ١. کرختی ٢. کاخ؛ قصر

قەسران / qesran/: ☜ قەڕسان

قەسراندن / qesrandin/: چاوگ. ١. شوشتنی جلک لە لای جلشۆری دووکاندار. ٢. ☜ قەڕساندن ▤ ١. شُستن لباس در مُغازەی لباسشویی ٢. ☜ قەڕساندن

قەسرە / qesre/: ☜ قەسر-٢

قەسریک / qesrîk/: ناو. گۆزەڵە؛ دەفری میزی زارۆ کە لە ژێر بێشکە دادەنرێ ▤ لگن ادرار زیر گهوارەی کودک

قەسرین / qesrîn/: ☜ قەڕسان

قەسساب / qessab/: ☜ قەساب

قەسسار / qessar/: ☜ قەسار

قەسسان / qessan/: ☜ قوسسان

قەسساو / qessaw/: ☜ قەساب

قەسف / qesf/: ناو. ١. پاژ ـ پاژی گۆشت بۆ دابەشین و فرۆش ٢. تەز؛ سڕی؛ داهێزاوی ٣. بومباران؛ بومباباران ▤ ١. قطعه ـ قطعەهای گوشت برای توزیع و فروش ٢. کرختی ٣. بُمباران

⊡ **قەسف کردن:** بومباران کردن ▤ بُمباران کردن

قەسفاندن / qesfandin/: چاوگ. لەت ـ لەت کردنی کەلاکی حەیوان ▤ قطعه ـ قطعه کردن لاشەی حیوان

قەسفین / qesfîn/: ☜ قەڕسان

قەسقان / qesqan/: ☜ قەزوان

قەسقەوان / qesqewan/: ☜ قەزوان

قەسکان / qeskan/: ☜ قەزوان

قەسکوان / qesk(i)wan/: ☜ قەزوان

قەسناخ / qesnax/: ☜ قسناخ

قەسناغ / qesnağ/: ☜ قسناخ

قەسناغە / qesnağe/: ☜ قسناخ

قەسنی / qesnî/: ☜ قسنی[١]

قەسوان / qeswan/: ☜ قەزوان

قەسە / qese/: ☜ قسە

قەسەبچە / qesebçe/: ☜ قەسەبە

قەسەبە / qesebe/: ناو. قەسەبچە؛ شارۆکە ▤ شهرک

قەسەتۆرە / qesetore/: ناو. غەدارە؛ قەدارە ▤ قدّاره

قەسەلی / qeselî/: ناو. ڕەوتی لە سەرمان ڕەق بوون ▤ انجماد از سرما

قەسەڵ / qeseł/: ناو. ١. پاشاخوڕ؛ بەرماوی ئاژەڵ لە ئاخوڕدا ٢. پرزەی کڵۆش دوای دروونەوە ٣. چەت و کای درشت ▤ ١. پساخور؛ پسمانده در آخور ٢. ساقەهای غله بعد از درو ٣. کاه درشت

قەسەڵی / qesełî/: ناو. جۆرێ تفەنگ ▤ نوعی تفنگ

قەسەم / qesem/: ناو. قەسـتەم؛ سـووند؛ سـوێند ‹خەراباتی دڵی نالی مەفـەرموو خاڵـییە، نایـەم!/ بـە مەرگی تۆ قەسەم، چاوم! بە زیکرت بەیتی مـەعموورە «نالی»› 🇮🇷 سوگند؛ قسم

⊡ **قەسەم خواردن**: سوێند خـواردن 🇮🇷 سـوگند یـاد کردن؛ قسم خوردن

قەسەم دان: سوێند دان 🇮🇷 قسم دادن

قەسەم کەفتن: قەسەم وە درۆ دەرچوون 🇮🇷 قسم هرز رفتن

قەسەمخۆر / qesemxor/: ناوەڵناو. قەسـەمهـار؛ سوێندخۆر؛ بەڵێندار 🇮🇷 متعهد؛ قسم خورده

قەسەمهار / qesemhar/: ☜ قەسەمخۆر

قەسیان / qesyan/: چـاوگ. دڵ بەیـەکا هـاتن؛ هێڵنج دان 🇮🇷 دچار تهوع شدن

قەسیدە / qesîde/: ناو. قەسیە؛ چامە؛ بیچمێ لـە شیعری عەرووزی بە زۆرتر لـە ٢٠ بـەیتی یـەک قافییەوە 🇮🇷 قصیده

قەسیل / qesîl/: ☜ قەرسیل

قەسیلک / qesîlik/: ناو. کار و ڕەوتی چاندنی تـۆم بۆ شەتڵ کردنەوە 🇮🇷 عمل بذر افشاندن برای نشا

قەسیلە / qesîle/: نـاو. جۆرێ کەوچکی داریـن 🇮🇷 نوعی قاشق چوبین

قەسیو / qesîw/: ناو. ڕەوتی ڕشانەوە؛ هێڵـنج دان 🇮🇷 قی؛ تهوع

قەسیە / qesye/: نـاو. ١. ☜ قسـە ٢. ☜ قەسیدە

قەش / qeş/: ناوەڵناو. ١. توێڵسپی (گا و کـەڵ) ٢. */کنایە/* قۆشمە؛ شووم 🇮🇷 ١. پیشـانیسـفید (گـاو) ٢. نحس

قەشا / qeşa/: نـاو. قەشـەم؛ جەڵـغە؛ سەهۆڵـی ناسک 🇮🇷 یخ نازک

⊡ **قەشا گرتن**: بەستن؛ ڕچان 🇮🇷 یخ بستن

قەشاخ / qeşax/: ☜ قاشاو

قەشارتن / qeşartin/: چاوگ. پا کردن؛ تێخوڵ لێ کردنەوە 🇮🇷 پوست کندن

قەشاغ / qeşağ/: ☜ قاشاو

قەشاڤ / qeşav/: ناو. قەڵشی لێو 🇮🇷 ترک لب

قەشان / qeşan/: نـاو. ١. قەشـقە؛ کـەڵ و گـای قەش ٢. قەشانە؛ باڵندەیەکە لە تۆرەمەی مراوی، تیژباڵە و ڕەفتیشی باشە، نێو چاوانی زەردی کاڵ، لەشی بۆر و پاشەڵی ڕەشـە، نێرەکـەیان سـەری خەنەییە، زستانان زۆرن 🇮🇷 ١. گاو پیشانی سـفید ٢. گیلار

قەشانە / qeşane/: ☜ قەشان ـ٢

قەشاو / qeşaw/: ناو. ١. قـوڕاو بـە سەهۆڵـەوە ٢. ☜ قاشاو 🇮🇷 ١. گِل و یخ ٢. ☜ قاشاو

قەشاوش / qeşawiş/: ☜ قاشاو

قەشاوی / qeşawî/: ناو. ١. تـوێژی ناسـکی سـەر هەویر ٢. پەترۆک؛ تـوێخی سـەر زام 🇮🇷 ١. قشر نازک روی خمیر ٢. کبرەی زخم

قەشاویش / qeşawîş/: ☜ قاشاو

قەشپاندن / qeşpandin/: چـاوگ. شـڕ کـردن و لەکەڵک خستن 🇮🇷 پارە کردن و از فایدە انداختن

قەشپای / qeşpay/: ناوەڵناو. دڕاوی لەکەڵککەوتوو؛ شـڕ و بـێکەڵـک 🇮🇷 پـارە و بیمصرف

قەشتاندن / qeştandin/: چاوگ. قەشتین: ١. ترۆ کردن؛ بە سووکایەتی دەرکردن ‹بقەشتە دژمن، قادا مـە بـەردە/ ئـەو دەر وەڵاتێ گەرناسێ کـوردە «جگەرخوێن»› ٢. لە تێکـوڵ دەرهێنـانی گـوێز، بادام و ... ٣. لە قاپۆر جیا کردنەوەی جانـەوەری قاوغدار 🇮🇷 ١. بیرون کـردن ٢. درآوردن مغـز گـردو، بادام و ... ٣. درآوردن جانور صدفدار از صدفش

قەشتی / qeştî/: ناوەڵناو. ترۆکراو 🇮🇷 راندە شدە

قەشتین / qeştîn/: ☜ قەشتاندن

قەشقویل / qeşqûyl/: ناو. قەشـقیل؛ قەشـقیلک:

١. تێخولەهێلکەی بەتاڵ ٢. هەنجیری وشکی خراب ▤ ١. پوست خالی تخم مرغ ٢. انجیر خُشک نامرغوب

قەشقە^{1} / qeşqe/: ناو. ١. ئارەزوو ‹ڕەقیبی جوفتەلی، نابێتە نەخچیرت، کە خەرکوڕڕە/ ئەلیفی چایەرە دایم لە قەشقەی کەردڕ و جەودا «نالی»› ٢. کەتەوڵ؛ گیایەکە لە ناو گەنمدا شین دەبێ و گوڵی سپییە و دەنکەکەی وەک پێکوڵ وایە ٣. ☜ **قەشان ـ١** ▤ ١. آرزو ٢. گیاهی است ٣. ☜ **قەشان ـ١**

قەشقە^{2}: ئاوەڵناو. ١. شووم؛ بەدفەڕ ٢. بەدبەخت؛ قەرەبەخت ٣. خۆنوێن ▤ ١. نحس ٢. بدبخت ٣. خودنما

قەشقەل / qeşqel/: ☜ **قشقەڕە ـ١**

قەشقەلیک / qeşqelîk/: ناو. تەلاشە/ تۆلاشەی دار ▤ تراشەی چوب

قەشقیل / qeşqîl/: ☜ **قەشقویل**

قەشقیلک / qeşqîlik/: ☜ **قەشقویل**

قەشک / qeşk/: ناو. گولێکە ▤ از گُل‌ها

قەشم / qeşm/: ناو. ڕەوتی قەڵشینی پێست لە سەرمان ▤ ترک پوست از سرما

قەشمەر^{1} / qeşmer/: ناو. ١. گاڵتەجاڕ؛ جێگەی تیزپێ‌کردنی خەڵک ٢. جۆرێ مەیموون ▤ ١. مسخره ٢. نوعی بوزینه

قەشمەر^{2}: ئاوەڵناو. مووی پێشەسەر هەڵپاچراو ▤ موی پیشانی تراشیده

قەشمەرە / qeşmere/: ناو. بۆقژە؛ باڵندەیەکە لە تۆرەمەی ڕەشیشە، ڕەنگاوڕەنگ و دەنگ‌خۆش، لە داوێنی کوێستان دەژین ▤ طُرقه

قەشمەری / qeşmerî/: ناو. قەژمەری؛ کاری تیز کردن بە خەڵک ‹ئەمڕۆ لە کن زەمانە هونەر بۆتە قەشمەری/ شێری ژیانی بۆ چییە، مەیموونییە گەرەک «مەحوی»› ▤ سُخره

قەشۆ / qeşo/: ☜ **قاشاو**

قەشە / qeşe/: ناو. پیاوی ئایینی خاچپەرستان ▤ کشیش

قەشەم / qeşem/: ☜ **قەشا**

قەشەماسی / qeşemasî/: ☜ **قاشنە**

قەشەن / qeşen/: ☜ **قەشەنگ**

قەشەنگ^{1} / qeşeng/: ئاوەڵناو. قەشەن: ١. جوان؛ سپەهی ٢. چاک؛ خاس؛ باش ▤ ١. قشنگ ٢. خوب

قەشەنگ^{2}: ئاوەڵکار. قەشەن؛ جوان؛ بە باشی ‹قەشەنگ بیچنە!› ▤ خوب؛ مُرتب

قەشەنگی / qeşengî/: ناو. قەشەنی؛ جوانی ▤ زیبایی

قەشەو / qeşew/: ☜ **قاشاو**

قەشیتن / qeşîtin/: چاوگ. تەرە بوون؛ چوونی بێ گەڕانەوە ▤ رفتن بی بازگشت

قەف / qef/: ناو. ١. جێگەی گوڵ لێ دەرهاتنی خەلە ٢. بەندی قامیش و حەیزەران ٣. چەم؛ خواری؛ چەماوی (بەتایبەت هی گۆچان) ‹باری خەمی تۆ بوو لە سەرم ئێستە کەوا من/ وەک چینی فەنەر وایە قەفی پشتی چەماوم «موفتی پێنجوێنی»› ٤. ئەشکەوت؛ شکەفت؛ نوا ٥. قەف؛ کۆخە؛ قۆزە ٦. سەوڵی کەڵەک لێ‌خوڕین ٧. ئاڵقەی بەن، گوریس، زنجیر و ... ‹هەڵبڕێ قەفی زنجیران/ چەک بداتە دەست یەخسیران «هێمن»› ٨. ئەندازەی دەورە و ئەستوورایی ٩. پەناگا؛ ئەنوا ١٠. گاشەبەردی زل لە چیا ▤ ١. جای سر زدن خوشەی غله ٢. بند نی و خیزران ٣. خم؛ قوس ۴. غار ۵. سُرفه ۶. پاروی قایقرانی ٧. حلقەی نخ، ریسمان، زنجیر و ... ٨. دور؛ مُحیط ٩. پناهگاه ١٠. صخره

▣ **قەف خواردن:** چەمان؛ چەمانەوە؛ داهاتن؛ نەوین ‹دڵ قەفی خوارد و شکا، کردییە نیشانەی قیرقاج/

گەردشی تیری نیگاهت لـە قـەفا میسـلی قەجـەر «سالم»› 🇮🇷 خم شدن

قەف کردن: بەرز بوونەوەی بالای گەنم و جـۆ و نزیک بوون لە گوڵ کردن 🇮🇷 قد کشیدن گندم و جو

قەفا / qefa/: ناو. ١. پشت؛ پاتک؛ پشتەمل؛ پشت ئەستۆ ‹بە قەفاوە بخەوە!› ٢. ئەشکەوت؛ مەغار 🇮🇷 ١. قفا ٢. غار

قەفار / qefar/: نـاو. داری پشـتیوانەی دەرگـا 🇮🇷 چوب پشتوانەی در

قەفاز / qefaz/: ناو. بازی بلند؛ کاری پەڕین بە باز 🇮🇷 پرش؛ جهش

قەفازتن / qefaztin/: چاوگ. پەڕین؛ بـازی بلـند بردن 🇮🇷 پریدن؛ ورجهیدن

قەفال / qefal/: ئاوەڵناو. حولحولی؛ بێبار 🇮🇷 لاقید؛ بی بندوبار

قـەفالتن / qefaltin/: چـاوگ. ١. بەسـتن؛ ڕاوەستاندن ٢. ☜ **قەڕسان** 🇮🇷 ١. متوقـف کـردن ٢. ☜ **قەڕسان**

قەفانجەرە / qefancere/: ☜ **قەپانجەرە**

قەفانچەلـە / qefançele/: ناو. ١. گرێی بەئاڵقە ٢. ئـامرازێکی خەسـاندنی حـەیوان ٣. ئاڵـقەیەکی دارینە پەتی دە سەر بەستراوە، لێوی یەکسـمی پێ دەپێچن تا نالی دەکەن 🇮🇷 ١. گره حلقـەای ٢. از ابزار اخته کردن حیوان ٣. حلقەی چوبی دهـانبنـد ستور، هنگام نعلبندی

قەفاندن / qefandin/: چاوگ. ١. سەوڵ لێدان ٢. پەنا دان ٣. پەنا نەدان 🇮🇷 ١. پارو زدن ٢. پنـاه دادن ٣. پناه ندادن

قەفت / qeft/: ناو. قەفتـە: ١. دەسـکەخەنجەر ٢. دەسکێ لـە گـوڵ و گیـا 🇮🇷 ١. دسـتەی خنجـر ٢. دستەای گُل یا گیاه

قەفتە / qefte/: ☜ **قەفت**

قـەفتیس / qeftîs/: ناو. چاڵ و چۆڵ؛ کەندولەند 🇮🇷 چاله ـ چوله

قـەفچل / qefçil/: نـاو. ١. خلـتەی نـاو سـەبیل و دەمنەسـگار ٢. لیکـاوی دەم ٣. *[پلار]* قسـەی بێشەرمانە 🇮🇷 ١. رسوب داخل چوب سیگاری و پیپ ٢. لعاب دهن ٣. حرف زشت

قەفر / qefr/: نـاو. تەزی سـەرما؛ سـەرمای تونـد؛ سەرمای سەخت 🇮🇷 سرمای سخت

قـەفراخ / qefrax/: ئاوەڵـناو. دووڕەنـگ؛ دووڕوو؛ ناڕاست 🇮🇷 دورو؛ ریاکار

قەفسینگ / qefsîng/: نـاو. دەفـەی سـینگ 🇮🇷 قفسەی سینه

قـەفش / qefş/: نـاو. ١. جێگـەی کـەملـەوەڕ ٢. ڕەوتی لەوەڕانی کەم 🇮🇷 ١. چراگاه کم گیاه ٢. عمل چریدن اندک

قەفقەفە / qefqefe/: ناو. گیایەکە لە قەراغ چـۆم دەڕوێ 🇮🇷 گیاهی است

قـەفل / qefl/: ناو. ١. قولێک لە دروێنـە ٢. قـەفر؛ تەزی سەرما 🇮🇷 ١. بستەی درویده ٢. شـدت سـوز و سرما

قـەفلان / qeflan/: چاوگ. تـەزین لـە سـەرما 🇮🇷 کرخت شدن از سرما

قەفلاندن / qeflandin/: چاوگ. تەزاندن 🇮🇷 کرخت کردن از سرما

قـەفلک / qeflik/: نـاو. ملوانکـە؛ گـەردنبەنـد 🇮🇷 گردنبند

قەفلە / qefle/: ☜ **قافڵە**

قەفلین / qeflîn/: ☜ **قەڕسان**

قـەفوگوڵ / qef û guł/: ناو. جەنگـەی گـوڵ دانی خەلە 🇮🇷 موسم گل دادن غله

قـەفۆک / qefok/: ناو. لافاوی زۆر بـەهێز و تـەوژم 🇮🇷 سیل بسیار پرآب و قوی

قەفەز / qefez/: ☜ **قەفەس**

قەفەزە / qefeze/: ☜ **قەفەسە**

قەفەس / qefes/: ناو. قەفەز؛ بێرکم؛ ماڵی شوولین بۆ باڵندە ■ قفس

قەفەسە / qefese/: ناو. قەفەزە: ١. ئێسکی تەختی سنگ ٢. شتی چاوە ـ چاوە بۆ کتێب و کەل و پەل ٣. شباکی سەر قەبری پیاوچاکان ■ ١. قفسەی سینە ٢. قفسەی کتاب و وسایل ٣. ضریح

قەفەل / qefel/: ناو. چۆلەمە؛ چەلەمە؛ قەلەمە ■ جناغ

قەفەنگێو / qefengêw/: ناوەڵناو. بە سەر یەکدا کەلەکەکراو ■ برهم انباشته

قەفیژ / qefîj/: ناو. *[کۆن]* پێوانەیەک بووە بۆ دەخڵ، قورسایی، ڕووبەر و ئاو، کە لە شوێن و دەورانی جۆراوجۆردا فەرقی کردووە ■ قفیز

قەڤد / qevd/: ناو. قەبدە؛ قەفت؛ دەسکی شیر و خەنجەر ■ دستەی خنجر؛ قبضه

قەڤز^1 / qevz/: ناو. بازی بەنهێم ■ پرش

قەڤز^2: ناوەڵناو. قەبز؛ وێستاو؛ ڕاوەستاو ■ متوقف

قەڤە / qeve/: ☜ **قاوە**

قەقبە / qeqbe/: دەنگ. دەنگی کەو ‹ڕائەپەڕم بەر بەیان/ هەڵئەکێشم بۆ لووتکەی جوان/ ئەخوێنم ڕوو لە ئاسمان/ قەقبە قەقبە قەقبە قەق «گۆران»› ■ صدای کبک

قەقڵەبازی / qeqłebazî/: ناو. شلێرە؛ گوڵەشلێرە ■ لالەی واژگون

قەقنووس / qeqnûs/: ☜ **قەقنەس**

قەقنە / qeqne/: ☜ **قەقنەس**

⊡ **بونە قەقنە**: ☜ **بونە قەقنەس**

قەقنەز / qeqnez/: ☜ **قەقنەس**

قەقنەس / qeqnes/: ناو. قەقنە؛ قەقنەز؛ قەقنووس: ١. باڵدارێکی خەیاڵییە کە دەڵێن دوای هەزار ساڵ ئاگر دەگرێ و دەسووتێ و لە خۆڵەمێشەکەی قەقنەزێکی تر سەر هەڵدەدا ٢. *[مەجاز]* ڕەوتی سووتان بەتەواوی ‹دەستم لە کەبابەکە بەردا، بوو بە قەقنەس!› ■ ١. ققنوس ٢. زُغالی؛ سیاه شده از سوختن

⊡ **بونە قەقنەس**: بوونە قەقنە؛ تەواو سووتان و فەوتان ‹بە ئۆغر کردنی من بوومە قەقنەس/ کە ئەو چوو بۆ سەفەر، من بۆ سەقەر چووم «مەحوی»› ■ کاملاً سوختن

قەقە / qeqe/: ☜ **قاقە ـ٣**

قەل^1 / qel/: ناو. ١. ☜ **قالاو** ٢. بۆقلە؛ عەلەشیش؛ عەلۆعەلۆ ٣. قەفی قامیش ٤. سەرەتای جێگەی ڕاکردن لە کایەی تۆپە ڕاکردێندا ■ ١. ☜ **قالاو** ٢. بوقلمون ٣. بند نی ۴. مرز دویدن در بازی

قەل^2: ناوەڵناو. ١. یەکچاو ٢. یەک گوێ (بۆ ئاژەڵ) ٣. بەزمان؛ قسەزان ٤. قەرت؛ لە بنەوە بڕاو ■ ١. یک چشم ٢. یک گوش ٣. سُخنور ۴. از بیخ بُریده

⊡ **قەل کردن**: هەڵپاچین؛ بە قەیچی بڕین ■ قیچی‌بُر کردن

قەلاچ / qelaç/: ناو. ١. قەراج؛ شوێنی بڵند لە دەشت و زەوی کە شیناهی لێ شین نابێ ‹زارۆک ل سەرێ قەلاچ ل دۆ بەرانان دگەرن› ٢. قولانج؛ گوێل؛ درێژایی نێوان قامکی زل و قامکی شادە بە ئاواڵەیی ٣. باڵ؛ درێژایی نێوان هەر دوو دەستی وەکری ■ ١. زمین مرتفع بایر ٢. باژ؛ طول میان شست و سبابه ٣. طول هر دو دست و بازوی باز

قەلاچا / qelaça/: ناو. ئێشکی شەوانە ■ کشیک شبانه

قەلاس / qelas/: ناو. قەلتاس؛ گیایەکی یەکساڵەی کورتەبالایە گوڵی چەن پەڕی نووک تیژ دەکا و نووسەکە ■ گیاهی است

قەلاسیلکە / qelasîlke/: ☜ **قالاو**

قەلاش / qelaş/: ناوەڵناو. ١. دلاوا؛ دڵفرەوان ٢. *[پلار]* سووک و بێکارە ‹دائیم لە دەرێ وی قاپۆچی

بوو/ قەللاع و قەلاش و قاوەچی بوو «ئەحمەد خانی» 🇮🇷 ١. سخاوتمند ٢. ولگرد و هرزه

قەلاشتن / qelaştin/: ☜ **قەڵشاندن**

قەلان^{١} / qelan/: چاوگ. ١. درووین لە دەشتدا (گیا و ...) ٢. داهاتنەوە؛ دانەوینەوە (وەک: لە یاری حەمزەل/کەوشەکدا) ٣. سوور بوونەوە (لە ڕۆندا) ٤. قاڵ بوون (ڕۆن و ...) ٥. کوڵان (لە ئاودا) ٦. لە جێ هەڵکەنران و جووڵانەوەی شتی قورس 🇮🇷 ١. چیدن در صحرا (گیاه و...) ٢. خم شدن ٣. سُرخ شدن (در روغن) ۴. گُداختن (در روغن) ۵. جوشیدن (در آب) ۶ جُنبیدن جسم سنگین

قەلان^{٢}: ناو. ١. مۆڵەتی دووبارە لە کایەدا ٢. بەرۆک؛ یەخە؛ بەروا؛ ئەو بەشە لە جل کە سەر سینگ و دەوری مل دەگرێ ‹سەری دە قەلان خستووە!› 🇮🇷 ١. آوانس؛ مُهلت دوباره در بازی ٢. جَیب؛ گریبان

⊡ **قەلان کردن**: داهاتنەوە لە یاری کەوشەکدا 🇮🇷 خم شدن در نوعی بازی پرشی

قەلانجە / qelance/: ☜ **قشقەڕە ـ١**

قەلانچە / qelançe/: ☜ **قشقەڕە ـ١**

قەلاندن / qelandin/: چاوگ. ١. سوور کردنەوە (لە ڕۆندا) ٢. قاڵ کردن (ڕۆن و ...) ٣. کوڵاندن (لە ئاودا) ٤. لە جێ هەڵکەندن و جووڵاندنەوەی شتی قورس ٥. برژاندن (بەتایبەت گۆشت) ٦. داخ (زۆر گەرم) کردن ‹ڤێ تاڤێ ئەم قەلاندن› 🇮🇷 ١. سُرخ کردن (در روغن) ٢. گداختن (روغن و ...) ٣. جوشاندن (در آب) ۴. جُنباندن جسم سنگین ۵. برشته کردن (بویژه گوشت) ۶ داغ (بسیار گرم) کردن

قەلاندوش / qelandûş/: ☜ **قەڵاندۆش**

قەلاوز / qelawiz/: ناو. شارەزا؛ بەڵەد؛ ڕێشاندەر 🇮🇷 راهنما

قەلاووز / qelawuz/: ناو. داهۆڵ؛ چاتۆڵ 🇮🇷 مترسک

قەلب / qelb/: ناو. دڵ 🇮🇷 قلب

⊡ **قەلب کەسێ ساق بوون**: سلامەت و بێوەی بوون 🇮🇷 تن کسی سالم بودن

قەلبساقی / qelbsaqî/: ناو. سلامەت؛ ساغی 🇮🇷 سلامت

قەلبیر / qelbîr/: ناو. ١. کەمە؛ بێژنگ ٢. ☜ قەلبیرە 🇮🇷 ١. غربال ٢. ☜ **قەلبیرە**

قەلبیرە / qelbîre/: ناو. قڕ؛ قەلبیر؛ کاری سوور دانی لەش بۆ سەرنج ڕاکێشان بەتایبەت لە سەمادا 🇮🇷 قِر

قەلپ / qelp/: ناو. قاپلۆخ ‹قەلپی هێکێ› 🇮🇷 پوسته

قەلپووت / qelpût/: ناو. قلاپیک؛ قەلپووچ؛ چاوێ کە گلێنەی دەرهاتبێ 🇮🇷 حدقەی خالی از کُرەی چشم

قەلپووچ / qelpûç/: ☜ **قەڵپووت**

قەلتاس / qeltas/: ☜ **قەلاس**

قەلتە / qelte/: ☜ **قلیان ـ١**

قەلراو / qelraw/: ناو. قەلراوی؛ ماسیخۆرە؛ ماسیگرە؛ ماسیەوچنە 🇮🇷 قاق؛ مُرغ ماهیخوار

قەلراوی / qelrawî/: ☜ **قەلراو**

قەلزان / qelzan/: چاوگ. قەلزین؛ بە خشکە و ماتە ـ ماتە بۆ شتێک چوون 🇮🇷 پاورچین ـ پاورچین رفتن

قەلزاندن / qelzandin/: چاوگ. بە خشکە و ماتە بۆ شتێک ناردن 🇮🇷 پاورچین ـ پاورچین فرستادن

قەلزین / qelzîn/: ☜ **قەلزان**

قەلع / qel'/: ناو. زریچ؛ ژریژ؛ ژریژ؛ ژێرێژ؛ مز؛ قەلایی؛ قالایی؛ قەلای؛ قەلا؛ کەلناس؛ توخمی کیمیایی کانزایی، بە ژمارەی ئەتومی ٥٠ و کێشی ئەتومی ١١٨,٦٩، سپی مەیلەو شین، بریقەدار، نەرم و چەکوشخۆر، کە بۆ چێ کرنی تەنەکە و ئالیاژیتر بە کار دێ 🇮🇷 قلع

قەلغان / qelğan/: ☜ **قەڵخان**

قەل‌فڕ / qelfiř/: ناو. قالاوفڕ: ۱. بازییەکە بۆ زارۆکان دەکرێ ۲. *[کینایە]* کار و ڕەوتی هەڵاتن؛ ڕاکردن ‹بەزمی هوزارە، قەلفڕی ئەغیارە، دەوری گوڵ/ سۆفی بڕۆ! مەبە بە دڕک! تۆ لە ئێمە نی «نالی»› ☰ ۱. کلاغ‌پر ۲. فرار

⊡ **قەل‌فڕ کردن:** *[کینایە]* ۱. ڕاکردن؛ هەڵاتن ۲. ئاوارە بوون ☰ ۱. فرار کردن ۲. آوارە شدن

قەلفە / qelfe/: ناو. دەستە؛ کۆمەڵ ☰ دستە؛ گروە

قەلفەز / qelfez/: ☜ **قەڵبەزە**

قەلقاندن / qelqandin/: چاوگ. وە لەقەلەق خستن؛ بەملا و بەولادا ڕاژاندن ☰ بە هر طرف حرکت دادن و جُنباندن

قەلقشک / qelqişik/: ☜ **قشقەڕە ـ۱**

قەلقولە / qelqûle/: ناو. شەمشێرە؛ ئاچەری دارینی درگا لە پشتەوە داخستن ☰ کلید قُفل چوبین

قەلقەلە / qelqele/: ناو. ۱. پێسیری کراس ۲. پێسیری کفنی مردوو ☰ ۱. یقەی پیراهن ۲. یقەی کفن

قەلقیشک / qelqîşik/: ☜ **قشقەڕە ـ۱**

قەللاش / qellaş/: ناوەڵناو. هەڵەخەرج؛ ئەبلەخەرج؛ دەسبڵاو ☰ ولخرج

قەللە / qelle/: ناو. فێڵ؛ حیلە ☰ حیلە

قەلمراو / qelm(i)raw/: ☜ **قەلمراوی**

قەلمراوی / qelm(i)rawî/: ناو. قەلمراو؛ تۆرەمە باڵندەیەکی ڕەشی ماسیگرەن، دوو جۆری بچووک و گەورەیان هەیە ☰ باکلان

قەلن / qelin/: ☜ **قلیان ـ۱**

قەلنە / qelne/: ☜ **قلیان ـ۱**

قەل و بەرد / qel û berd/: ناو. *[کینایە]* ئاگر و پووش؛ دوو دژمنی وا کە یەکیان لە حاند ئەوی تر، خۆی پێ ڕاگیر نابێ ‹هەر دەرکەوت، وەک قەل و بەرد هەموو هەڵاتن› ☰ کارد و پنیر

قەلوخەدەنوک / qeluxedenûk/: ناو. لووت‌پان؛ جۆرێک مراوی دەندووک پانە بە درێژایی ۵۰ سانتی‌میتر، نێرە پشتی ڕەش و خاڵخاڵ، سەری شین، تەنیشت و بەر زگی خەنەیی و سینگی سپییە، مێ لە بۆرەسۆنە دەچێ و تەنیا سەرشانی شینە، لە بەنداو و زەلکاواندا دەژین ☰ نُک‌پهن

قەلودەل / qel û del/: ناو. *[کینایە]* ۱. زمان‌لووسی؛ زمان‌تەڕی ۲. فێڵبازی؛ گزیکاری ☰ ۱. چرب‌زبانی ۲. حُقّەبازی

قەلوە / qelwe/: ناو. کەلوە؛ ددانی دڕۆکی دڕندە ‹قەلوەی بەراز› ☰ دندان نیش درندە

قەلوەز / qelwez/: ☜ **قەڵبەزە**

قەلۆکە / qeloke/: ناو. گیایەکە لە پۆلکە دەکا و دەخورێ ☰ گیاهی است

قەلو / qelû/: ☜ **قلیان ـ۱**

قەلوخ / qelûx/: ناو. کەوچێز؛ کشتێل؛ کوندەز؛ کەپچە ☰ ملاقە

قەلوخە / qelûxe/: ناو. ۱. ئەسکوێ؛ کەپچە؛ کەوجێز ۲. جۆرێ مراوی دەندووک‌پان ☰ ۱. ملاقە ۲. نوعی مُرغابی

قەلوخەدەنوک / qelûxedenûk/: ناو. غەلوخەدەنووک؛ مراوی لووت‌پان ☰ أردک نوک‌پهن

قەلوز / qelûz/: ناوەڵناو. پشت‌کۆم؛ کووڕ ☰ کوژپشت

قەلوکە / qelûke/: ناو. فاسۆلیا؛ لۆبیا؛ ماشەسوورە ☰ لوبیا

قەلون / qelûn/: ☜ **قلیان**

قەلە / qele/: ناو. گیایەکە ☰ گیاهی است

قەلەباچکە / qelebaçke/: ☜ **قشقەڕە ـ۱**

قەلەبازەڵە / qelebazełe/: ☜ **قشقەڕە ـ۱**

قەلەبانەیی / qelebaneyî/: ☜ **قشقەڕە ـ۱**

قەلەپڕ / qelepiř/: ناو. قەلەفڕ؛ ژەکێ کە دە ناو

لوولەقامیشدا گەرم کرابێ ■ خوراکی از آغوز

قەلەپۆپە / qelepope/: ناو. ترۆپکی کێو؛ دوندی چیا ■ قُلەی کوه

قەلەپیسک / qelepîs(i)k/: ناو. شەن؛ شەنە ■ افشون

قەلەتورک / qeletûrik/: ناو. لاسکەگیای هلۆڵ ■ ساقەی گیاه کاوک

قەلەخ / qelex/: ناو. قلّخ؛ برنگ؛ برینگ ■ دوکارد؛ قیچی پشمچینی

قەلەخان / qelexan/: ناو. گیایەکی بەدڕکە ■ خاربُنی است

قەلەخەرمان / qelexerman/: ☜ **قەرەخەرمان**

قەلەڕەش / qeleřeş/: ناو. قاژ؛ قاژدەرە؛ قاش؛ قاقژ؛ قژۆلە؛ قاقیشک؛ قیژ؛ قاژوو؛ قاژی؛ کۆربەلا؛ قاژەسیاوێ؛ قالاخ؛ قژکاڕەش؛ قژیاک؛ قەلەڕەشکە؛ قەلەڕەشە؛ قالاوەڕەشە؛ کەلەڕەش؛ سیاوقەلاو؛ قەلاوە سیاوە؛ قرک؛ قراک؛ کۆربەلا؛ باڵندەیەکی گەورەیە لە ناو تیرەی قالاواندا، نزیک ٤٥ سانتیمیتر دەبێ، هەموو شتێک دەخوا، هەموو گیانی ڕەشە و پەڕەکانی بریقەدارن، فڕینی ڕاست و بە قەوەتە و یەکجار تەمەندرێژە. جووت ـ جووت دەژین و هێلانەی گەورە دروست دەکەن ■ کلاغ سیاه

قەلەڕەشکە / qeleřeşke/: ☜ **قەلەڕەش**

قەلەڕەشە / qeleřeşe/: ☜ **قەلەڕەش**

قەلەژارە / qelejare/: ☜ **قشقەڕە ـ١**

قەلەژاژە / qelejaje/: ☜ **قشقەڕە ـ١**

قەلەژاڵە / qelejałe/: ☜ **قشقەڕە ـ١**

قەلەسابونە / qelesabûne/: ☜ **قەلەسابونی**

قەلەسابونی / qelesabûnî/: ناو. قەلەسابوونە؛ قالاوی باڵڕەشی لەش خۆڵەکەوەیی ■ کلاغ سیاه و خاکستری

قەلەسو / qelesû/: ☜ **قاڵتاق^{1}**

قەلەشین / qeleşîn/: ناو. باڵدارێکە بە قەی قەلێک دەبێ و ڕەنگی کەوەیە ■ پرندەای شبیه کلاغ

قەلەفر / qelefir/: ناو. کەڕە؛ قەلەپڕ؛ فرۆیەک کە لە قەفەقامیشدا گەرم دەکرێ ■ نوعی آغوز پخته

قەلەفڕ / qelefiř/: ☜ **قەلەپڕ**

قەلەفسک / qelefisk/: ناو. تووتەکان؛ جینچک؛ ڕەوتی تررووشکان ■ چُمباتمە

قەلەفیسک / qelefîsk/: ناو. دون؛ چینچک؛ چنچک؛ تووتەک ■ چُمباتمە

قەلەقندا / qeleqinda/: ناو. خەلاتی گەورەپیاوان بۆ ژێردەستان ■ خلعت

قەلەکوچک / qelekûçik/: ناو. قامکەتووتە؛ خەرتەلە ■ انگشت کوچکە

قەلەگورگ / qelegurg/: ناو. گەورەترین باڵندەی تۆرەمەی قەل، نزیک ٦٥ سانتیمیتر دەبێ، دندووکی ڕەش و ئەستوور و گەورە، تووکی بەرچێلەی قرژ، پەڕ و باڵی ڕەش و دەنگی بۆڕە؛ کاتی هێلکە هاتن لە هەودا تەقلە لێ دەدا، لە سەر دار و ڕەوەزی بە سەر ئاودا دەبینرێ ■ غُراب

قەلەمرداره / qelemirdare/: ناو. قەلەمرداریێ؛ قەلەمندار: ١. سەرەتای شوێنی ڕاکردن لە یاری تۆپە ڕاکردێندا ٢. /کنایە/ ژوانگە؛ جێژوان ■ ١. سرِ میدان دو در توپ بازی ٢. میعادگاه

قەلەمرداریێ / qelemirdarê/: ☜ **قەلەمرداره**

قەلەمندار / qelemindar/: ☜ **قەلەمرداره**

قەلەمون / qelemûn/: ناو. قەلەموونە؛ قەل؛ عەلەشیش؛ بۆقلە؛ بەقلەمووت ■ بوقلمون

قەلەمونە / qelemûne/: ☜ **قەلەمون**

قەلەن / qelen/: ☜ **قالان**

قەلەند / qelend/: ☜ **قالان**

قەلەندۆر / qelendor/: ناو. دۆریە؛ گندۆر؛ گیایەکە ■ گیاهی است

قـەلـەنـدوڕ / qelendûr/: نـاو. گونـدوور؛ گتـوڕ؛ گوندۆڕ؛ گونۆڕ؛ دۆریە ▤ گیاهی است

قەلەنــدەر / qelender/: ئاوەڵــناو. ســـەرپەتی؛ چەکەسۆ؛ گوێنەدەر بە دنیا و داب و دەستووری دنیا ▤ قلندر

قەلهان / qelhan/: ☜ **قەلهین**

قەلهاندن / qelhandin/: چاوگ. لە ناو بردن؛ هیچ بۆ نەهێشتن ▤ از بین بردن؛ قلع و قمع کردن

قەلهین / qelhîn/: چاوگ. قەلهان؛ لە نـاو چـوون؛ شۆنەوار نەمان ▤ از بین رفتن؛ قلع و قمع شدن

قەلی^{1} / qelî/: ناو. قەلیە؛ قاورمە ▤ قورمە

قەلی^{2}: ناو. قەلیە؛ سوورەوەکراو ▤ سُرخشدە

قەلیان / qelyan/: ☜ **کوڵان**

قــەلیپیڤاز / qelîpîvaz/: نــاو. گۆشـــتی سوورەوەکراو بە پیاز و تەماتەوە ▤ گوشـت سُـرخ شدە با پیاز و گوجەفرنگی

قەلیڕ / qelîr/: ئاوەڵناو. قلێر؛ چڵکن؛ پیس؛ پۆخڵ ▤ چرکین؛ کثیف

قەلیسێڵ / qelîsêł/: ناو. بەربەسێڵ؛ قوڕاو؛ چێشتی ماست و گۆشت ▤ غذای ماست و گوشت

قەلین^{1} / qelîn/: چاوگ. ١. جۆشین لە سەر ئـاگر ٢. حەلین؛ توانەوە لە گەرمان ٣. لە ناو چوون؛ قڕ بوون ▤ ١. جوشیدن بر آتش ٢. گُداختن ٣. قلع‌وقمع شدن

قەلین^{2}: ☜ **قلیان-١**

قـەلینۆک / qelînok/: نـاو. برێشـکە؛ دانەوێلـەی بۆدراو لە سەر ساج ▤ دانەی بودادەی غلّە

قەلینەک / qelînek/: ناو. تاوە؛ مـاوڕێژ؛ ناوسـنگانە ▤ تابە

قـەلێـر / qelêr/: ئاوەڵناو. پـیس؛ گـلاو؛ چەپـەڵ؛ پۆخڵ ▤ چرکین

قەڵ / qeł/: نـاو. قەو؛ کەمبەر؛ جێگەی پشتێند ▤ کمر

قەڵا / qeła/: ناو. ١. خانووی بنکەی چەکداران لە سەر کێـو ٢. ماڵـی خـان و ئاغـا ٣. گرتووخانـە؛ زیندان ٤. گەڕاندنەوەی فەوتاو ٥. قـالاو ٦. ☜ قـەڵایی ▤ ١. قلعـە ٢. خانـەی اربـاب ٣. زنـدان ٤. جبران مافات ٥. کلاغ ٦ ☜ **قالایی**

▣ **قەڵا کردن:** لە سەر یەک دانان ▤ بر هم انباشتن

قەڵا کردنەوە: قەرەوی کردنەوە ▤ جبران مافـات کردن

قەڵاپرچن / qełapirçin/: ☜ **قەڵاپەچن**

قــەڵاپــەچن / qełapeçin/: ئاوەڵــناو. قـــەلاچن؛ قەلاپرچن؛ قەلاقووچان؛ قەلانقووچ؛ قەلانقووچـە: ١. لە سەر یەک داندراوی بلند ٢. پڕاوپڕ؛ لیپ ▤ ١. بر هم انباشته ٢. مالامال

▣ **قەڵاپەچن بون:** بە سەر یەکدا کۆمـەڵ بـوون و بەرز بوونەوە. هەروەها: **قەڵاپەچن کـردن** ▤ بـر هم تلنبار شدن

قـەڵات / qełat/: ناو. قەرات؛ قـەڵا؛ ماڵـی مـیر لـە سەر کێو ▤ کلات

قەڵاتە^{1} / qełate/: ناو. قەراتە؛ قەرێتە: ١. قـەڵادە؛ کالان ٢. تایە؛ گیشە؛ کۆمای گەنم و نۆک و جـۆ دوای دوورینـــەوە ▤ ١. قـلادە ٢. تـودەی غلـەی دروشدە

قەڵاتە^{2}: ئاوەڵناو. قەراتە؛ قەرێتـە؛ بـە سـەر یـەکا کەڵەکەکراو ▤ بر هم انباشته

قەڵاچن / qełaçin/: ☜ **قەڵاپەچن**

قەڵاچۆ / qełaço/: ناو. قەراچۆ؛ قەلاچوو؛ قەڵتوبڕ؛ کارەڕەهاتی کوشتن و تەفر و توونا کردن ▤ قلع و قمع

▣ **قەڵاچۆ تێکەوتن:** قڕ بـوون؛ قـڕان تێکـەوتن ▤ مُنقرض شدن

قەڵاچۆ کردن: قڕان تـێ خسـتن ▤ قلـع و قمـع کردن

قەڵاچوو / qełaçû/: ☜ **قەڵاچۆ**

قەڵاچە / qełaçe/: ناو. قەڵای بچووک ‹پشت و کۆمەکت؟ عیلم و زانینە/ قەڵا و قەڵاچەت؟ سیدق و یەقینە «قانع»› ≡ قلعەی کوچک

قەڵاچی / qełaçî/: ناو. ١. ئاگاداری قەڵا ٢: قاپ و مس سپی‌کەرەوە ≡ ١. دژدار ٢. رویگر

قەڵاخ / qełax/: ☜ **قالاغ**

قەڵاخدان / qełaxdan/: ☜ **قالاغدان**

قەڵاخی / qełaxî/: ☜ **قالاخی**

قەڵاخی‌پۆش / qełaxîpoş/: ☜ **قالاخی‌پۆش**

قەڵادار / qeładar/: ناو. دژوان؛ دژبان ≡ دژبان

قەڵادوشان / qeładuşan/: ☜ **قەڵاندۆش**

قەڵادۆش / qeładoş/: ☜ **قەڵاندۆش**

قەڵادۆشە / qeładoşe/: ☜ **قەڵاندۆش**

قەڵادووشان / qeładûşan/: ☜ **قەڵاندۆش**

قەڵادە / qełade/: ☜ **قلادە**

قەڵاڕێژ / qełařêj/: ناو. کاری جۆش دانی کون یا دەرگای دەفری کانزا بە قەڵایی ≡ جوشکاری سوراخ یا درِ ظرفِ فلزی

قەڵاس / qełas/: ناو. ١. داسووکە؛ داسوولکە؛ بژانگ؛ پرزەی گولی گەنم و جۆ ٢. گیایەکە ≡ ١. اخگل؛ داسە ٢. گیاهی است

قەڵاسێلکە / qełasêlke/: ☜ **قالاو**

قەڵاش / qełaş/: ☜ **قەڵشت**

قەڵاشتن / qełaştin/: ☜ **قەڵشاندن**

قەڵاشتو / qełaştû/: ☜ **قەڵشاو**

قەڵاشدن / qełaşdin/: ☜ **قەڵشاندن**

قەڵاشران / qełaşran/: ☜ **قەڵشان**

قەڵاشکەری / qełaşkerî/: ☜ **قلاشکەری**

قەڵاشکێن / qełaş(i)kên/: ناو. قەڵاگر؛ تۆپی لوولەدرێژی دوورپێک ≡ توپ دورزن

قەڵاغ / qełağ/: ناو. شوێنی هەمار کردنی تەپاڵە ≡ تاپالەدان

⊡ **قەڵاغ دان**: سواخ دانی قەڵاغ بە شیاکەی ئاژەڵ ≡ اندود کردن تاپالەدان با سرگین گاو

قەڵاغدان / qełağdan/: ناو. دەوەڵان؛ کۆشک؛ عەماری تەپاڵە ≡ انبار تاپالە

قەڵاغەتەپاڵە / qełağetapałe/: ناو. ئاخڵە؛ دیواری لە تەپاڵە ≡ دیوارتاپالە

قەڵافەت / qełafet/: ناو. قیافە؛ قەواڕ؛ کەلافەت: ١. سەروسیما ٢. بەژن و بالا ≡ ١. ریخت؛ قیافە ٢. قد و بالا

قەڵاقوچ / qełaqûç/: ☜ **قەڵاقوچکە**

قەڵاقوچان / qełaqûçan/: ☜ **قەڵاپەچن**

قەڵاقوچکە^{1} / qełaqûçke/: ناو. قەڵاقووچە؛ قەڵاقووچ؛ گوێزەفەریکە؛ کاکڵەگوێزی بە ساخی دەرهاتوو ≡ مغز گردوی دُرُستە

قەڵاقوچکە^{2}: ئاوەڵناو. قەڵاقووچە؛ قەڵاقووچ؛ بە سەر یەکا کۆما کراو ≡ بر هم انباشتە

قەڵاقوچە / qełaqûçe/: ☜ **قەڵاقوچکە**

قەڵاقەڵا^{1} / qełaqeła/: ناو. قەرێقەرێ؛ وشەیەکە لە بازی چاوشارکێدا ≡ اصطلاحی در قایم‌موشک‌بازی

قەڵاقەڵا^{2}: ئاوەڵناو. ١. بە سەر یەکا کراوی بلندەوەبوو ٢. دە ناو یەکتردا (زیندان) ≡ ١. تودەی بر هم انباشتە ٢. تودرتو (زندان)

قەڵاگ / qełag/: ناو. قەڵاگە؛ قەڵانگ؛ قەڵەنگ؛ ئاسن و داری سەرخوار بۆ میوە چنین و شتی لە چاڵ کەوتوو دەرهێنان ≡ چنگک

قەڵاگا / qełaga/: ناو. قەڵاگە: ١. جێ و شوێنی قەڵا ‹بچمە لانی بەچکەشێران/ قەڵاگای تەنگانەی مێران «هێمن»› ٢. دژ؛ قەڵا ≡ ١. جایگاە قلعە ٢. قلعە

قەڵاگر^{1} / qełagir/: ☜ **قەڵاشکێن**

قەڵاگر^{2}: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* شەڕڤان؛ ئازا لە شەڕ ≡ جنگاور

قەڵاگە / qełage/: ناو. ١. ☜ **قەڵاگ** ٢. ☜

قەڵاکا

قەڵان / qełan/: ☜ **قەڵغان ـ١**

قـەڵانـدن / qełandin/: چاوگ. ١. کـاول/ ویـران کردن ٢. کولاندن؛ کولانن ☰ ١. ویـران کـردن ٢. جوشاندن

قـــەڵانـــدۆش / qełandoş/: نـــاو. قەلانـــدووش؛ قـەلادۆش؛ قەلادۆشـە؛ قەلاندۆشـکان؛ قلانیشـۆ؛ قەلادوشـــان؛ قەلادووشـــان؛ ســـواری سەرشـــانی کەسێک ☰ قلمدوش

قەڵاندۆشکان / qełandoşkan/: ☜ **قەڵاندۆش**

قـەڵانشـین / qełan(i)şîn/: ئاوەڵـناو. هەسـاری ☰ قلعەنشین

قـــەڵانقوچکـــە / qełanquçke/: نـــاو. قـــلاووچ؛ قەلانقووچ؛ کاری بە سەر یەکـدا کـردن تـا بڵـند دەبێ ☰ تلنبار

قەڵانقوچ[١] / qełanqûç/: ناو. ١. کـار و ڕەوتی لـە سەر سەر و دەست وێـستان ٢. کـاری بـە سـەر یەکدا کردن تا بڵند بوون ☰ ١. عمل ایستادن روی سر و دست ٢. انباشت

قەڵانقوچ[٢]: ☜ **قەڵاپەچن**

قەڵانقوچە / qełanqûçe/: ☜ **قەڵاپەچن**

قەڵانگ / qełang/: ☜ **قەڵاگ**

قەڵاو / qeław/: ☜ **قاڵاو**

قەڵاوان / qeławan/: ناو. دژدار؛ دزدار ☰ قلعەبان

قەڵاوێز / qeławêz/: نـاو. ١. سەردەلیل؛ پێشەنگ ٢. پێچـــەکـــڕەی لوولـــە، ســـەرپێچ و ... ☰ ١. پیشاهنگ ٢. قلاویز

◽ **قەڵاوێز کردن**: دروست کـردنی پێچـەکـڕە لـە لوولە، سەرپێچ و ... ☰ قلاویز کردن

قەڵای / qełay/: ☜ **قەڵایی**

قەڵایچە / qełayçe/: ناو. کەلهۆک؛ قەلای پچووک ☰ قلعەی کوچک

قەڵایی / qełayî/: ناو. قالایی؛ قەلای؛ قەلا؛ قـەلع؛ توخمێکی کیمیاوی کانزایی ☰ قلع؛ ارزیز

قەڵب / qełb/: ئاوەڵناو. ١. زەغەڵ؛ بەدەڵ ‹نەقـدی دڵێ کە ڕائیجـی سـەودایی تـۆ نـەبێ/ مەغشـووش و کەمعەیارە و هەم قەڵب و هەم چرووک «نـالی»› ٢. */کنایـه/* تەمـــەڵ؛ تـــەوەزەل (پیـــاو) ٣. */کنایـه/* دووڕەنگ؛ دووڕوو ☰ ١. ناسرە ٢. تنبل (مرد) ٣. دورو

قەڵباز / qełbaz/: ناو. بازی گەورە ☰ پرش بلند

قەڵبە / qełbe/: نـاو. ١. کـۆنگیرە؛ ددانـەی سـەر لێوەی دیوار ٢. عـەیب؛ زەدە ٣. لکـەدار؛ لـق ٤. چقڵ؛ دڕک ٥. مرمەند؛ ڕنەک؛ سوان ٦. مەڕبەند؛ گولمێخ؛ بزمـاری درشـت ☰ ١. کُنگـره ٢. زده ٣. شاخەی درخت ۴. خار ۵. سوهان ۶. میخ درشت

قـەڵبـەز / qełbez/: نـاو. ١. ڕەوەز؛ ڕیزەبــەردی کەپکەشـاخ ٢. قەڵـەمباز؛ بـازی زل و هـەراو ٣. ئاوهەڵدێر؛ تاڤگە ‹خوڕەی قەڵبەزی کـەفزیویـــنی چەم/ لە هەزار چەشنە پرشنگی ناو تەم «قـانع»› ☰ ١. زنجیرەی سنگی کوه ٢. پرش بلند ٣. آبشار

قەڵبەزە / qełbeze/: ناو. قەلفەز؛ قەڵفەز؛ قـەلوەز؛ قەڵوەز؛ قەلوەزە؛ قەڵەوەز: ١. شـەپۆلی ڕۆبـار ٢. تاڤگە؛ ئاوهەڵدێر ☰ ١. موج رودخانە ٢. آبشار

قەڵبەزەن / qełbezen/: ناو. قەڵبەژەن؛ کەسێ کە پارەی زەغەڵ دروست ئەکا ☰ سکەزن قاچاق

قەڵبەژەن / qełbejen/: ☜ **قەڵبەزەن**

قـەڵبـەن / qełben/: نـاو. پشـتێن؛ کەمەربەنـد ☰ کمربند

قەڵبیر / qełbîr/: ناو. بێژنگ ☰ غربال

قەڵپ / qełp/: ئاوەڵـناو. ١. زەق؛ زۆپ ٢. زەغـەڵ؛ قەڵب ☰ ١. برجستە ٢. ناسَرە

قەڵپاخ / qełpax/: ناو. ١. قاڵـتاخ؛ کەڵـبەزین ٢. کلاوی لە پێستەمەڕ ☰ ١. قاچ زین ٢. کلاە پوستین

قەڵپن / qełpin/: ناو. قلپن؛ قەڵپنگ؛ کەرخنکێنە ☰ گیاهی است

قەڵپنگ / qełping/: ☜ **قەڵپن**

قەڵپۆز / qełpoz/: ☜ **قەرپۆس**

قەڵپووت / qełpût/: ئاوەڵناو. قـەلپووچ: ١. پـووچ؛ پووک ٢. *[مەجاز]* گلێنـەی چـاو دەرهـاتوو ■ ١. پوک؛ میان‌تهی ٢. کُرەی چشم تخلیه شده

قەڵپووز / qełpûz/: ☜ **قەرپۆس**

قەڵپووس / qełpûs/: ☜ **قەرپۆس**

قـەڵپـە / qełpe/: نـاو. زەقـایی؛ دەرپـەڕیوی ■ برآمدگی

قەڵپەڵ١ / qełpeł/: ناو. کەل‌وپەل؛ وردە ئەسـپاب؛ خرت‌وپرت؛ شڕە و بڕە؛ شڕ و شاتاڵ ■ خرت‌وپرت

قەڵپەڵ٢: ئاوەڵناو. ورد و جیا ـ جیا ■ تکە ـ تکە

⊡ **قەڵپەڵ کردن**: ورد و توێ ـ توێ کردنەوە؛ پـەل ـ پەل کـردنی مـەلی سـەربڕاو ■ تکـە ـ تکـە کردن لاشەی پرندەی ذبح شدە

قەڵت / qełt/: نـاو. ١. کاری توند لێ دان بە تیخ و تەور ٢. لەت؛ کوت ■ ١. ضربت شدید با تیغ و تبـر ٢. بُرش

⊡ **قەڵت کردن**: بڕین؛ لەت کردن ■ بریدن

قـەڵتـاخ / qełtax/: نـاو. قەڵـتاغ: ١. پێسـتی ئەسـتووری دەباغ‌دراو بـۆ پینەکـەوش ٢. قاڵـتاخ؛ کەلبەزین ■ ١. چرم کلفت دباغی شدە برای پینەی کفش ٢. قاچ زین

⊡ **قەڵتاخ لێدان**: قەڵتاغ لێدان: ١. پینـە کـردنی بنی کەوش بە چەرمی ئەستوور ٢. *[کینایە]* زین کردنی ئەسپ ■ ١. پینەی کف کفـش بـا چـرم ضخیم ٢. زین کردن اسب

قەڵتاخەکۆن / qełtaxekon/: ئاوەڵناو. *[کینایە]* پیری زورهان ■ پیر لکنتە

قەڵتاس / qełtas/: ☜ **قاڵتاق١**

قەڵتاغ / qełtağ/: ☜ **قەڵتاخ**

⊡ **قەڵتاغ لێدان**: ☜ **قەڵتاخ لێدان**

قەڵتان / qełtan/: چـاوگ. تلانـدن؛ تلاندنـەوە ■ غلتاندن

قەڵتاندن / qełtandin/: چاوگ. ١. بڕین بە تیخ و تەور ٢. *[کینایە]* وەدەر نان؛ دەرکردن ■ ١. بُریـدن ٢. بیرون کردن

قەڵتانن / qełtanin/: چاوگ. تلاندن؛ تلاندنەوە ■ غلتاندن

قـەڵـتوبڕ / qełt û biř/: نـاو. ١. کـار و ڕەوتی درشت بڕین؛ لەت و کوتی گەورە لێ کردنەوە ٢. کوشت‌وبڕ ■ ١. عمل بریدن بـە قطعـات درشـت ٢. قتل و غارت

قەڵتە / qełte/: ☜ **قەڵتەبان**

قەڵتەبان / qełteban/: ناو. *[ناشیرین]* قەڵتە؛ دەویت ■ جاکش

قەڵچغ / qełçiğ/: ☜ **قاڵتاق١**

⊡ **قەڵچغە کردن**: زیپکە کردنی لەش بە سـەرما و مووچەڕک ■ مور ـ مور شدن پوست

قەڵخ١ / qełx/: ناو. پێستەی لـە دەبـاغ نـەدراو ■ پوست دباغی نشدە

⊡ **قـەڵـخ کـردن**: داڕووتانـدنی پێسـتی حـەیوانی سەربڕاو ■ تراشیدن پوست حیوان ذبح شدە

قەڵخ٢: ئاوەڵناو. لەڕ و بێ‌گیان ■ لاغرمردنی

قەڵخان / qełxan/: ناو. قەلغان؛ مەتاڵ ‹قەلـخان و شمشێر هەڵواسرانەوە «مەسەل»› ■ سپر

قەڵخەت / qełxet/: ناو. قەڵافـەت؛ سەروسـیما ■ سیما؛ قیافە

قـەڵـداس / qełdas/: نـاو. داســوو؛ قـــەلاس ■ سیخچە؛ اخگل

قەڵس / qełs/: ئاوەڵناو. قەرس: ١. وەڕەز؛ جاڕز ٢. تووڕە؛ هەڵچوو؛ ئاگری ٣. داڵگۆشت؛ لەجەر؛ لـەڕ ٤. ترسەنۆک؛ ترسەزاور؛ کەلەزات ٥. بـێ‌هونـەر؛ بێ‌جەوهەر ■ ١. بیزار ٢. عصبانی ٣. لاغر ۴. ترسـو ۵. بی‌هنر

قـەڵسـۆک / qełsok/: ئاوەڵـناو. *[پـلار]* داڵگوشـتی بێ‌هێز و توان ■ لاغرمُردنی

قەڵسە / qełse/: ناو. هۆی تووڕە کـردن ☰ عامل خشم

⊡ **قەڵسە گێڕان:** خەریکی تووڕە کردنـێ بـوون ☰ کوشش برای خشمگین کردن

قـەڵسـەمێر / qełsemêr/: ئاوەڵـناو. /پـلار/ ١. ترسـەنۆک؛ کەلـەزات ٢. خوێـڕی؛ بـەرەڵا ☰ ١. ترسو ٢. ولگرد؛ بیکاره

قـەڵسـی / qełsî/: نـاو. ١. جـاڕزی؛ وەڕەزی ٢. تووڕەیی ☰ ١. بیزاری ٢. عصبانیت

قەڵش / qełş/: نـاو. قەڵەش؛ قەڵشـت؛ قەڵەشـت؛ قلاش: ١. کەلش؛ کەلشت ٢. تـرەک؛ درز ☰ ١. شکاف ٢. ترک

⊡ **قەڵش بردن:** قەڵشـان؛ قەڵـش تـێ کـەوتن ☰ شکاف برداشتن

قەڵش تێکەوتن: ☜ **قەڵش بردن**

قـەڵشـان / qełşan/: چـاوگ. تێنەپـەڕ. //قەڵشـای؛ دەقەڵشـێ؛ بقەڵشـێ// قەڵشـێن؛ قەلاشـران؛ قەڵەشـان؛ قلەشـان؛ قەڵەشـتن؛ قەڵەشـێن؛ قلیشان؛ تلیشان؛ تلیشیان؛ تلیشیای؛ قەرشـیان؛ قلیشیان؛ شەق بردن؛ ئشکاویەی ☰ شکافته شدن

■ ئاوەڵـناوی بـەرکاری: قەڵشـاو/ چـاوگی نـەرێنی: نەقەڵشان

قـەڵشـانـدن / qełşandin/: چـاوگ. تێـپـەڕ. //قەڵشاندت؛ دەقەڵشێنی؛ بقەڵشێنە// قلیشـاندن؛ قەڵەشـاندن؛ قلەشـاندن؛ قەلاشـتن؛ قەلاشـتن؛ قلاشـتن؛ قەلاشـدن؛ ڤەقەلاشـتن؛ کەلاشـتن؛ ئشـکاوەی؛ کەلاشـتن؛ تلیشـاندن؛ تلیشنای؛ دڕدان؛ ترەکنـای؛ قەڵـش لـە شـتێک بەدیهێنان ☰ شکافتن

■ ئاوەڵـناوی بـەرکاری: ـــ/ چـاوگی نـەرێنی: نەقەڵشاندن

قەڵشاندنەوە / qełşand(i)newe/: ☜ **ڤەلاشتن**

قـەڵشـاو / qełşaw/: ئاوەڵـناو. قەڵشـیو؛ تلیشـاو؛ قەلاشـتوو؛ قەڵشـیاگ؛ قلیشـیاگ؛ تلیشـیاگ؛ قلیشاو؛ ئشکاویا ☰ شکافته

قەڵشاوی / qełşawî/: ناو. قلیشاوی؛ تلیشیاگی ☰ شکاف

قـەڵشبـردە / qełşbirde/: ئاوەڵـناو. جـاوراوە ☰ ترک‌خورده

قەڵشت / qełişt/: نـاو. قـلاش؛ قـلیش؛ قەڵـش ☰ شکاف

قەڵشەشاخ / qełşeşax/: نـاو. گابـارە؛ شـکێڕ ☰ شکاف در صخره‌ی کوه

قەڵشیاگ / qełşyag/: ☜ **قەڵشاو**

قەڵشیان / qełşyan/: چاوگ. ترەکان؛ زەنگ بردن ☰ ترکیدن

قەڵشین / qełşîn/: ☜ **قەڵشان**

قـەڵشـیو / qełşîw/: نـاو. ؛ تلیشـاو؛ قەلاشـتوو؛ قەڵشیاگ ‹دەستی قەڵشیو، پـێ ڕاگـیراو/ گیرفـانی دڕاو، بێ دراو «هێمن»› ☰ شکافته

قەڵغان / qełğan/: ناو. قەڵخان: ١. قەڵان؛ مەتاڵ؛ چەکێکی قەدیم کە لـە کەوڵـە کەرگـەدەن یـان کانزا بۆ پارازتن لە شمشێر بە دەسـتەوە دەگـیرا ‹تا ئێستە ڕووی نەداوە لە تاریخی میللەتا/ قەڵغانـی گوللە سـنگی کچان بێ لە هەڵمەتا «پیرەمێـرد»› ٢. درووە کەنگری وشکەوەبوو ☰ ١. سپر ٢. ساقه‌ی خاردار خشکیده‌ی کنگر

قەڵغانە / qełğane/: نـاو. نەخشـێکە لـە چیغـی چادردا ☰ نقشی در چیغ چادر

قەڵفەز / qełfez/: ☜ **قەڵبەزە**

قەڵقەڵاشک / qełqełaşk/: ☜ **قانگەلاش**

قەڵماس / qełmas/: ☜ **قەڵماسك**

قەڵماسك / qełmasik/: نـاو. قالماسک؛ قالماسکە؛ قەڵـماس؛ قەڵماسـن؛ قلماسـک؛ قەڵماسـەنگ؛ قانک؛ قەپانچە؛ قۆچەقانی؛ کـەهنیک؛ بـەرەقانی ☰ فلاخن

قەڵماسن / qełmasin/: ☞ **قەڵماسك**

قەڵماسەنگ / qełmaseng/: ☞ **قەڵماسك**

قەڵماندن / qełmandin/: چاوگ. قەومانـدن؛ هەلاییساندن 🇮🇷 جنجال برپا کردن

قەڵمباز / qełimbaz/: ناو. باز؛ بازباز؛ بازبازێن 🇮🇷 پرش

قەڵوەز / qełwez/: ☞ **قەڵبەزە**

قەڵوەزە / qełweze/: ☞ **قەڵبەزە**

قەڵو١ / qełû/: ناو. بەردی لووسی تەختی چەم 🇮🇷 شن صاف بستر رودخانه

قەڵو٢: ئاوەڵناو. ناڵەبار؛ ناحەز 🇮🇷 ناهنجار

قەڵەباڵغ / qełebalığ/: ☞ **قەرەباڵغ**

قەڵەتێن / qełetên/: ئاوەڵناو. ئەستوور 🇮🇷 کُلُفت

قەڵەش / qełeş/: ☞ **قەڵش**

قەڵەشان / qełeşan/: ☞ **قەڵشان**

قەڵەشاندن / qełeşandin/: ☞ **قەڵشاندن**

قەڵەشت / qełeşt/: ☞ **قەڵش**

قەڵەشتن / qełeştin/: ☞ **قەڵشان**

قەڵەشین / qełeşîn/: ☞ **قەڵشان**

قەڵەم / qełem/: ناو. ١. پێنووس؛ ئامرازی نووسین ٢. ئاسنی نووکتیژی وەک سنگ کە بەرد و داری پێ دەکۆڵن ٣. هەندێ پارە ‹قەڵەمێکم پارە داوەتێ› ٤. ئێسکی درێژی دەست و پێ ‹بەو کەوتنە قەڵەمی پێم شکا!› ٥. ☞ **قەڵەمە ـ١** ٦. ڕەوتی قرتان؛ پەڕین ‹قامکێکی قەڵەم بووە› 🇮🇷 ١. قلم ٢. قلم نجاری و سنگتراشی ٣. مبلغ ۴. قلمه؛ استخوان دراز ۵. ☞ **قەڵەمە ـ١** ۶. فرایند قطع شدن

⊡ **قەڵەمی ئاسن**: ئاسنێکی کورتی سەرتیژە دارکار و سنعەتگەر دەکاری دەکەن 🇮🇷 قلم آهنی

⊡ **قەڵەم دادان**: نووکەقەڵەم تاشین 🇮🇷 قلم تراشیدن

قەڵەم کردن: ١. پەڕاندن؛ قرتاندن بە تیخ ٢. تاشینی ڕدێن لەملاولاوە 🇮🇷 ١. پی کردن؛ قطع کردن ٢. اصلاح و مُرتب کردن ریش

قەڵەم لێدان: ١. قەڵەمە نـاژتن؛ داروو‌کەی شینی بێڕەگ چەقاندن ٢. تووسینی خودایی 🇮🇷 ١. کاشتن شاخەی جوان ٢. رقم خوردن

لە قەڵەم کەوتن: لە بیر چوون 🇮🇷 از قلم افتادن

قەڵەمئووچ / qełem'ûç/: ناو. ئالای خۆکار؛ بنووسی بە مەرەکەفی هێندێک وشکەوە 🇮🇷 قلم خودکار

قەڵەمان / qełeman/: ☞ **قەڵەمدان**

قەڵەمانە / qełemane/: ناو. مزی دوعانووس 🇮🇷 مُزد دعانویس

قەڵەمانین / qełemanîn/: ناو. بازی بە قەڵەمان 🇮🇷 بازی با قلمدان

قەڵەمباز / qełembaz/: ناو. حەمباز؛ قەڵەمبازد؛ بازی زل و هەراو 🇮🇷 پرش بُلند

⊡ **قەڵەمباز دان**: پەڕین بە هەنگاوی هەراو 🇮🇷 بلند پریدن

قەڵەمبازد / qełembazd/: ☞ **قەڵەمباز**

قەڵەمبڕ / qełembiř/: ناو. قەڵەمتاش؛ قەڵەمتراش؛ قەڵەمتەراش؛ چەقۆی چکۆلە بۆ قەڵەم دادان 🇮🇷 قلمتراش

قەڵەمپاندان / qełempandan/: ناو. خۆنووس؛ پاندان 🇮🇷 قلم خودنویس

قەڵەمتاش / qełemtaş/: ☞ **قەڵەمبڕ**

قەڵەمتراش / qełemt(i)raş/: ناو. ١. ☞ **قەڵەمبڕ** ٢. سمتراش؛ نالبەند 🇮🇷 ١. ☞ **قەڵەمبڕ** ٢. نعلبند

قەڵەمتۆز / qełemtoz/: ناو. دارێکە وەک چنار وایە، گەڵاکەی دەرمانە 🇮🇷 درختی است

قەڵەمتەراش / qełemteraş/: ☞ **قەڵەمبڕ**

قەڵەمچی / qełemçî/: ناو. *[کنایە]* بازرگانی تووتنکڕ 🇮🇷 تاجر توتون

قەڵەمخەت / qełemxet/: ناو. قەڵەمی زەل؛ قامر

بۆ نووسین ☰ قلم‌خط

قەڵەمدان / qełemdan/: ناو. قەڵەمان؛ قوتووی قەڵەم و مەرەکەف ☰ قلمدان

قەڵەمڕەساس / qełemřesas/: ناو. قەڵەمزریچ؛ میداد؛ جۆرێ قەڵەم کە ماکی گرافیتی تێدایە و خۆنووسە ☰ مداد

قەڵەمڕەو / qełemřew/: ناو. ١. مەڵبەند؛ ناوچە؛ ولکە؛ ئولکە؛ ئۆلکە؛ پێگەشت ‹قەڵەمڕەوی هەرێمی کوردستان› ٢. بوار؛ بەستێنی هەڵسوکەوت و تێیدا کار کردن ‹قەڵەمڕەوی شیعر و وێژەوانی› ☰ ١. قلمرو ٢. زمینه

قەڵەمزریچ / qełemz(i)rêç/: ☜ **قەڵەمڕەساس**

قەڵەمقۆپیە / qełemqop(i)ye/: ناو. جۆرێ قەڵەمڕەساس کە شین دەنووسێ ☰ مداد کُپی

قەڵەمگیر / qełemgîr/: ناو. سنگولکە ئاسنێکە لە ئاسیاودا ☰ ابزاری در آسیاب

قەڵەمو / qełemû/: ناو. پرچۆک؛ قەڵەمێ کە سەرەکەی چەپکێکی مووە، بۆ ڕەنگ کردن بە کار دێت ☰ قلم‌مو

قەڵەمە / qełeme/: ناو. ١. قەڵەم؛ قلوومک؛ قەرەم؛ قەرەمە؛ قەرم؛ کەڵەمە؛ سیخک؛ لقێ لە گیا کە لە لقی سەرەکی دەکەنەوە و لە زەوی دەنێن شین ببێ ٢. توانای باسک و قاچ ☰ ١. قلمە ٢. توان پا و بازو

▣ **قەڵەمە کردن**: ١. شکاندنی ئێسکە درێژەکانی دەست و پێ ‹لێیان داوە جووت پێیان قەڵەمە کردووە› ٢. قەڵەمە لێدان ‹داری زەیتوون بە قەڵەمە کردن زیاد دەکا› ☰ ١. قلم کردن ٢. قلمە کردن

قەڵەمە لێدان: پەل لێدانەوە؛ شێنە لێدان ☰ قلمە زدن

قەڵەمەزەردە / qełemezerde/: ناو. چاوسپیلکە؛ دڕکێکە ☰ خاری است

قەڵەمەهاڕ / qełemehař/: ناو. گردەبڕ؛ جۆرێک شکانی دەست و لاق بە جۆرێ کە تەکەی بێ ☰ شکستگی نزدیک بە قطع دست و پا

قەڵەمی / qełemî/: ئاوەڵناو. *[کینایە]* ١. باریک و جوان و ڕێک ٢. خوێندەوارانەی وا کە هەموو کەس تێ نەگا ☰ ١. قلمی؛ باریک ٢. رسمی و لفظ قلم

قەڵەنگ / qełeng/: ☜ **قەڵاگ**

قەڵەو / qełew/: ئاوەڵناو. قەرەو: ١. گۆشتن؛ پڕگۆشت ٢. چەور؛ چەروو ٣. *[کینایە]* دەوڵەمەندی زل ☰ ١. چاق ٢. چرب ٣. ثروتمند بزرگ

▣ **قەڵەو بونەوە**: ١. گۆشت گرتن ٢. *[کینایە]* دەوڵەمەند بوونەوە ☰ ١. چاق شدن ٢. ثروتمند شدن

قەڵەوایی / qełewayî/: ناو. چەورایی چێشت ☰ چربی غذا

قەڵەوەز / qełewez/: ☜ **قەڵبەزە**

قەڵەوی / qełewî/: ناو. چاخی؛ قۆڵایی؛ قەرەوی ☰ چاقی

قەڵەویچکە / qełewîçke/: ئاوەڵناو. بڕێ قەڵەو ☰ قدری چاق

قەڵێشک / qełîşk/: ناو. ناوی گیایەکە ☰ گیاهی است

قەڵێنگ / qełîng/: ناو. گیایەکە وەک کەرخنکێنە وایە ☰ گیاهی است

قەڵیە / qełye/: ناو. ١. ☜ **قەلی** ٢. قلیە؛ چێشتێکە گۆشت و مەویژ و بەی تێدایە ☰ ١. ☜ **قەلی** ٢. آش قلیە

قەم[١] / qem/: ☜ **قەمتەرە ـ١**

قەم[٢]: ئاوەڵناو. ١. پووک؛ پووچەڵ ٢. وشک؛ زوها ☰ ١. پوک ٢. خُشک

قەمارە / qemare/: ناو. قەمەرە: ١. ماشینی

سەواری ٢. ژووری چەند کەسی لە شەمەندەفەر ▤ ١. ماشین سواری ٢. کوپەی قطار

قەمامە / qemame/: ناو. ١. ☜ **قومامە** ٢. گیایەکە وەک گەنم دەچێ ٣. کاری تەقەڵ دانی تێڕ لە ناوەڕاستدا، بۆ شۆڕ نەبوونەوەی ▤ ١. ☜ **قومامە** ٢. گیاهی است ٣. عمل دوخت وسط خورجین

قەمان / qeman/: چاوگ. ١. وشک بوون (داری تەڕ و ...) ٢. پرتووکان؛ پرتووکیان ▤ ١. خشکیدن (هیزم تر و ...) ٢. پوسیدن

قەماندن / qemandin/: چاوگ. ١. وشک کردنەوە: *ئا)* داری تەڕ و ... بە ئاور *ب)* جلکی تەڕ تێوەشاندن بۆ وشک بوونەوە *پ)* نان بە ئاگر ڕاداشتن تا ڕەق بوون ٢. پشت گرتن؛ پاراستن ▤ ١. خشک کردن: *الف)* هیزم تر و ... *ب)* لباس خیس بر تنور گرفتن *ج)* نان بر آتش گذاشتن ٢. حمایت کردن

قەمبور / qembûr/: ئاوەڵناو. کۆم؛ قەموور؛ پشتچەماو ▤ کوژپُشت

قەمبەرە / qembere/: ☜ **قومبەرە**

قەمت / qemt/: ناو. ١. پێسیر؛ یەخە؛ قەلقەلە ٢. شەنگلەبەرەکەتە؛ شملی بەرەکەت ▤ ١. گریبان؛ یقە ٢. میوەی دوقلوی بە هم چسبیدە

قەمتار / qemtar/: ناو. کەمتار؛ کەمتیار ▤ کفتار

قەمتاڵ / qemtał/: ناو. ڕەگی کلاوبن؛ ڕەگ و بنی گەلاڕێواس ▤ ریشەی نوعی ریواس

قەمتاندن / qemtandin/: چاوگ. ١. پێچاندنەوە و توند بەستنەوە (وەک: بابۆلەپێچ کردنی منالی ساوا) ٢. چەسپاندن؛ پێوە نووساندن ٣. بە تینی ئاگر سووتاندن ▤ ١. پیچیدن و محکم بستن (مانند: قُنداق پیچ کردن نوزاد) ٢. چسباندن ٣. سوزاندن

قەمتک / qemtik/: ناو. ١. دەسرۆکەی سەری ژنان ٢. قەمچک؛ پشتمل ▤ ١. لچک ٢. پس گردن

قەمتەر^{1} / qemter/: ناو. قەنتەر: ١. دەمبێنی حەیوان ٢. خەزێمی بێڤلی وشتر و ورچ و ... کە بەنی تێ دەخرێ ▤ ١. پوزەبند ٢. مهار؛ خطام شتر و...

▣ **قەمتەر کران**: ١. قەپۆز بەسران ٢. *[کینایە، پلار]* بێدەنگ کران ‹چاو لە بەغدا/ قوون لە تاران/ گوێچکە لە شام/ لە ئەنقەرەش قەمتەر کران/ کەوماری کورد «پەشێو»› ▤ ١. پوزە بستە شدن ٢. ساکت گردیدن

قەمتەر کردن: ١. دەم بەستن بە زنجیر ٢. *[کینایە]* بێدەنگ کردن ▤ ١. پوزە بستن ٢. ساکت کردن

قەمتەر^{2}: ئاوەڵناو. *[کینایە]* قەنتەر؛ ڕژد و چکووس ▤ خسیس

قەمتەرکراو / qemterk(i)raw/: ئاوەڵناو. قەمتەری: ١. دەمبەستراو ٢. *[کینایە]* ڕژد؛ چکووس ▤ ١. پوزە بستە ٢. خسیس

قەمتەرە / qemtere/: ناو. ١. قەم؛ قەنتەرە؛ قەینتر؛ ئاوبارە؛ داری درێژ و ئەستوور و کۆڵدراو کە بۆ پەڕاندنەوەی ئاو بە سەر کەنداڵیدا دەکێشن و دەبێتە جۆگە ٢. سەردەرانە؛ ئاسانەی درگا ٣. پەتی بەستنی خێوەت ▤ ١. قنطرە ٢. آستانەی در ٣. ریسمان بستن چادر

قەمتەری / qemterî/: ☜ **قەمتەرکراو**

قەمتی^{1} / qemtî/: ناو. ئەوندە گیایە کە لە دەستا جێ ببێتەوە ▤ پُر یک دست گیاە دستە شدە

قەمتی^{2}: ئاوەڵناو. گرێدراو؛ پەیوندی ▤ وابستە

قەمتین / qemtîn/: چاوگ. سووتان لە بەر تینی ئاگر ‹گۆرەیا من ل بەر سۆپێ قەمتی› ▤ سوختن

قەمچ^{1} / qemç/: ناو. ١. لاوێچ؛ پڕی دەستێک ٢. باو؛ با؛ پێچ ٣. چەوی لووسی دەم چەم ٤. مووی بە قەیچی هەڵپاچراو ٥. کاری پەرتاوتنی دار ٦. *[کینایە]* کلکی حەیوان ▤ ١. پُر یک کف دست ٢.

پێچ؛ تاب ۳. شن صاف کنار رودخانه ۴. موی قیچی شده ۵. هرس درخت ۶. دُم حیوان

⊡ **قەمچ تێ کەوتن** ۱. پێچ تێ کەوتن ۲. *[کینایە]* تەگەرە پێش هاتن؛ قۆرت تێ کەوتن ■ ۱. تاب افتادن ۲. مانع پیش آمدن

قەمچ خواردن پێچ خواردن؛ لوول خواردن ■ تاب خوردن

قەمچ کردن نیشان کردنی بزن و مەڕ بە هەڵپاچینی هێندێ کوڵکە ■ علامت گذاشتن روی دام با قیچی کردن بخشی از پشم و مو

خستە قەمچ بردن و نەدانەوە ‹هەر کە رووم هەڵچەرخاند، قەڵەمەکەمی خستە قەمچ!› ■ کش رفتن

قەمچ^{۲}: ناوەڵناو. دوورەگە (تاژی) ■ دورگە

قەمچ^{۳}: ☜ قەرە^{۳}

قەمچان / qemçan/: ناو. قاچوو؛ قاچێن؛ بازەڵێن؛ یارییەکی دوو یان چەند کەسییە بە پێنج چەوی خڕکەڵەوە دەکرێ ■ یەقُل‌دوقُل

قەمچاندن / qemçandin/: چاوگ. پێچان؛ باو پێ دان ■ پیچاندن

قەمچاندنەوە / qemçand(i)newe/: چاوگ. پێچاندن؛ باو دان ■ پیچاندن

قەمچاوپێچ / qemçawpêç/: ناوەڵناو. قەمچ‌وپێچ؛ پێچەڵپێچ؛ پێچاوپێچ ‹ڕێگایەکی زۆر قەمچاوپێچە!› ■ پُرپیچ و خم

قەمچقەمچۆکە / qemçqemçoke/: ناو. گوڵێکی بنەوشە نیو میتر بەرز دەبێتەوە، منداڵان کڵاوە گوڵینەی پێ دروست دەکەن ■ از گُل‌ها

قەمچک / qemçik/: ناو. ۱. دووی بزن ۲. قونچکی میوە ۳. پشتی مل ■ ۱. دُم بز ۲. شاخەی انتهای میوە ۳. پسِ گردن

قەمچکەرە / qemçkere/: ناو. باڵندەیەکی بچووکی بۆرە لە بن بەردی شاخان هێلانە دەکا و لە جیاتی پووش، لە سەر بەردی پان و چکۆڵە هێلکە دەکا ■ از پرندەها

قەمچنای / qemç(i)nay/: چاوگ. قەمچنایۆ؛ پێچاندن ■ پیچاندن

قەمچنایۆ / qemç(i)nayo/: ☜ قەمچنای

قەمچوپێچ / qemçûpêç/: ناوەڵناو. قەمچاوپێچ؛ پێچاوپێچ ‹ڕێگەی قەمچوپێچ› ■ پُرپیچ و خم

قەمچۆک / qemçok/: ☜ قاپوڵکە

قەمچوور / qemçûr/: ناو. خەمچوور؛ پووشانە و سەرانەی مالات بۆ ئاغا و دەوڵەت ■ مالیات دام و احشام

قەمچی / qemçî/: ناو. ۱. قامچی؛ شەلاخ ۲. چێوی پەت پێوە بەسراوی کایەی مزراحێن کە مزراحی پێ با دەدەن ۳. جۆرێ خشڵی ژنانە ■ ۱. تازیانە ۲. چوبک و تسمەی نوعی بازی ۳. از زیورآلات

قەمچیان / qemç(i)yan/: چاوگ. پێچ خواردن ■ تاب خوردن

قەمچیانەوە / qemç(i)yanewe/: چاوگ. پێچ خواردنەوە ■ باز تاب خوردن

قەمچیای / qemç(i)yay/: چاوگ. قەمچیایۆ؛ پێچ خواردن ■ تاب خوردن

قەمچیایۆ / qemç(i)yayo/: ☜ قەمچیای

قەمچیشێلاق / qemçîşêlaq/: ناو. قەمچیەشەلاق؛ گیایەکە وەک کەرخنکێنە لە مێرگدا دەڕوێ ■ گیاهی است

قەمچیەشەلاق / qemç(i)yeşelaq/: ☜ قەمچیشێلاق

قەمراندن / qemrandin/: چاوگ. ۱. برژاندن؛ لە سەر ئاور بریان کردن ۲. سوور کردنەوە؛ لە ناو ڕۆنی داخ براشتن ■ ۱. کباب کردن ۲. سُرخ کردن

قەمرەددین / qemreddîn/: ☜ قەمەردین

قەمرین / qemirîn/: چاوگ. برژان؛ برژیان؛ لە سەر

ئاگر یان لە بەر تاو ڕەنگ تۆخ بوونەوە ‹نان قەمرییە؛ ل بەر تاڤێ قەمرییە› ▤ برشتن

قەمرین / qemrîn/: چاوگ. خەمبار بوون ▤ غمگین بودن

قەمزە / qemze/: ناو. ١. ناز؛ عیشوە ٢. بەرگ؛ بەرگی نووشتە ▤ ١. غمزە و ناز ٢. جلد (کتاب)

قەمزەنوشتە / qemzenûşte/: ناو. بەرگەنووشتە ▤ پوشش دعای نوشتە

قەمس / qems/: ناو. ناڕاستی؛ قوڕۆک؛ فێڵ و گزی ▤ حیلە؛ نیرنگ

قەمسەڵە / qemsełe/: ناو. چاکەتی گەرمی زستانە کە لە سەرەوە دەپۆشرێ ▤ کاپشن

قەمسی / qemsî/: ئاوەڵناو. ناڕاست؛ دەغەڵ ‹ڤان سادق و راست و خێرخواهان/ ڤان قەمسی و خوار و رووسیاهان «خانی»› ▤ دغلباز

قەمقەمچۆکە / qemqemçoke/: ناو. گولێکی بنەوشە تا ٥٠ سانتیمیتر بالا دەکا، منالان کلاوەگولینەی لێ دروست دەکەن ▤ گیاهی است

قەمک / qem(i)k/: ناو. قەمکە؛ تەڕدەست؛ کیسەبڕ؛ دزی بەدەست و خێرا ▤ طرّار؛ دُزد ماهر

قەمکە / qemke/: ☜ **قەمك**

قەملاخ / qemlax/: ناو. ڕاوەکەو بەبێ چەک ▤ شکار کبک در برف

قەممە / qemme/: ناو. کاهوور؛ قام؛ تیخێکی دەمپانە لە نێوان خەنجەر و شیردایە ▤ قمە

قەمۆچکە / qemoçke/: ناو. زارکی گڕکان ▤ دهانەی آتشفشان

قەموور / qemûr/: ☜ **قەمبور**

قەمووش / qemûş/: ناو. سارێژ؛ توێخی باش پەڕینە سەر زام ▤ التیام

قەمووشک / qemûş(i)k/: ↓

⊡ **قەمووشک گرتن**: ١. سارێژ بوون؛ خوەش بوونەوە ٢. بە گا بوون؛ کەشاو هاتنەوەی زەوی ▤ ١. التیام یافتن ٢. نیمخشک شدن زمین آبیاری شدە

قەمە / qeme/: ناو. قەدارە؛ غەدارە؛ قەسەتۆرە؛ کەتارە؛ نجدە؛ جۆرێ شمشێری کورت و دەمپان ▤ قمە؛ قدّارە

قەمەر^{١} / qemer/: ناو. ئەسپی سووری ئاماڵڕەش؛ کوێتی داوێن تاریک ▤ کُمیت

قەمەر^{٢}: ئاوەڵناو. سەوزە؛ ئەسمەر ▤ گندمگون

قەمەردین / qemerdîn/: ناو. قەمرەددین؛ نانەقەیسی؛ میوەی پانەوەکراوی وشککراو ▤ لواشک

قەمەرە / qemere/: ☜ **قەمارە**

قەمەری / qemerî/: ناو. پارەی ورد؛ قۆشە؛ فلس؛ شایی؛ فەتالی ▤ پشیز؛ پول خُرد

قەمەزەن / qemezen/: ناو. ١. چەقۆکێش؛ شەلاتی ٢. کەسێ لە عاشووورادا بە قەمە خۆی بریندار دەکا ▤ ١. چاقوکش ٢. قمەزن

قەمهاندن / qemhandin/: چاوگ. بنەبڕ کردن ▤ قلع و قمع کردن

قەمهین / qemhîn/: چاوگ. لە ناو چوون ▤ قلع و قمع شدن

قەمی / qemî/: ئاوەڵکار. ڕەنگە؛ وێدەچێ؛ ئەشێ؛ دەبێ ▤ شاید؛ چە بسا

قەمیش / qemîş/: ناو. ١. قامیش؛ زەل؛ چیت؛ چیتک ٢. پەڕە سیغارێ کە ئاغزی تێدایە و تووتنی تێ دەکەن ▤ ١. نی ٢. نوعی کاغذ سیگار فیلتردار

قەن / qen/: ناو. قەند؛ خەند؛ کەن؛ بەرهەمی بلۆرینی سپی و شیرینی چۆنەری قەند یان قامیش ▤ قند

قەنا / qena/: ئاوەڵکار. بە لانی کەم؛ هیچ نەبێ ▤ حداقل؛ اقلاً

قەنات / qenat/: ناو. کارێز؛ کەرێز؛ نۆین ▤ قنات

قەناد / qenad/: ناو. شیرینیپێژ؛ کەسێ کاری

دروست کردن و فرۆشتنی شیرنییە ▤ قنّاد

قەنادی / qenadî/: ناو. شیرینیخانە؛ دوکانی فرۆشتنی شیرنی ▤ قنادی

قەنارە / qenare/: ناو. ١. چنگاڵە ئاسنی گۆشت پێدا لەقاندنی قەسابان ٢. سێدارە؛ داری پێخنکاندنی تاوانبار ‹هەوای نەفەس گەرووگیرە/ قەنارەم قوولایی بیرە «گۆران»› ▤ ١. چنگک قصّابی ٢. دار اعدام

قەناری / qenarî/: ناو. کەناری؛ کناری؛ کەنارە؛ جونە؛ پەلەوەرێکی چووکەلەی زەردی دەنگخۆشە ▤ قناری

قەناس[١] / qenas/: ناو. قەنگاس؛ دەوروبەری ماڵ ▤ برفانداز خانە

قەناس[٢]: ناوەڵناو. قەنگاس؛ خێچ و خوار؛ لایەک تەسک و لایەک پان. هەروەها: **قەناسی** ▤ کج؛ قناس

قەناسە / qenase/: ناو. جۆرێ چەک ▤ نوعی اسلحەی گرم

قەناعەت / qena'et/: ناو. ١. دۆخی دەستپێوەگرتن؛ بە کەم ڕەزا دان ‹قەناعەت دەکەم و منەتی کەس نابەم› ٢. ڕەزامەندی؛ دۆخی قایل بوون ‹من قەناعەتم هەیە، ئەو ڕەزا نادا› ٣. ڕا؛ دۆخی بۆچوون ‹بە قەناعەتی من هێدێکی تر کاری ماوە› ▤ ١. قناعت ٢. رضایت ٣. رای؛ نظر

⊡ **قەناعەت کردن**: دەست پێوە گرتن؛ زێدە نەخواستن ▤ قناعت کردن

قەناعەت هەبون: ١. ڕەزامەند بوون؛ ڕازی بوون ٢. ☜ **قەناعەت هێنان** ▤ ١. راضی بودن ٢. ☜ **قەناعەت هێنان**

قەناعەت هێنان: قەناعەت هەبوون؛ قانع بوون؛ مل هێنانە ڕاستی ▤ قانع شدن

قەناو / qenaw/: ناو. قاناو؛ کاناڵی ئاوەڕۆی قەراغ شەقام ▤ جوی

قەناوێز / qenawêz/: ناو. قەنەوز؛ خامەک؛ پارچەیەکی ئاوریشمی بە ڕەنگی بنەوش یان ئەرخەوانی ▤ قناویز؛ نوعی پارچەی ابریشمی

قەنبەل / qenbel/: ناو. لای چەپ ▤ یسار؛ طرف چپ

قەنتار / qentar/: ناو. قەتاری چارەوێ ▤ قطار ستور

قەنتارقینشەلە / qentarqînşele/: ناو. کەمتار؛ کەمتیار ▤ کفتار

قەنتەر / qenter/: ☜ **قەمتەر**

قەنتەرە / qentere/: ☜ **قەمتەرە ـ١**

قەنج / qenc/: ناوەڵناو. ١. قانج؛ باش؛ خاس؛ پەسند ٢. جوان؛ خوشیک ▤ ١. خوب ٢. زیبا

⊡ **قەنج کردن**: کاری چاک کردن؛ باش کردن ▤ کار نیکو کردن

قەنجانی / qencanî/: ناو. پیاوەتی؛ جوامێری؛ چاکە؛ مێرانی ▤ مردانگی

قەنجەلیسک / qencelîsk/: ناو. قەنجەیسک؛ خەنجەلیسک؛ سێبنەرد؛ بنەردی؛ سێوەبنئەرز ▤ سیبزمینی تُرشی

قەنجەیسک / qenceyisk/: ☜ **قەنجەلیسك**

قەنجی / qencî/: ناو. ١. چاکە؛ خاسی ‹قەنجیا بکە، باڤێژە ئاڤێ «مەسەل»› ٢. جوانی؛ دەلالی ▤ ١. خوبی ٢. زیبایی

قەنجینەزان / qencînezan/: ناوەڵناو. سپڵە؛ پێنەزان؛ نمەکنەناس؛ بێسفەت ▤ ناسپاس

قەند / qend/: ☜ **قەن**

قەنداخ / qendax/: ناو. قەنداغ؛ قەنداو؛ ئاوی کولاوی بە قەن شیرینکراو ▤ قنداغ

قەنداغ / qendağ/: ☜ **قەنداخ**

قەندان / qendan/: ناو. قەندوو؛ جێگەی قەند ▤ قندان

قەنداو / qendaw/: ناو. ١. ئاوی شیرنکراو بە

شەکر ٢. ☜ قەنداخ ⚑ ١. شکراب ٢. ☜ قەنداخ

قەندرخە / qendirxe/: ناو. قەندرغە؛ گیایەکە لە گەنم دەچێ ⚑ گیاهی شبیه گندم

قەندرغە / qendirğe/: ☜ قەندرخە

قەندشکێن / qendş(i)kên/: ناو. چەکوشی قەند پێ لەت کردن ⚑ قندشکن

قەندن / qendin/: چاوگ. کەندن؛ کۆلین؛ کەنن ⚑ کندن

قەندو / qendû/: ☜ قەندان

قەندە / qende/: ناو. ١. باسقەننە؛ سەبیلەی کلکدرێژ ٢. نێرگەلە؛ قلیان ئاوی ⚑ ١. چُپُق دسته بُلند ٢. قلیان

قەندەدار / qendedar/: ناو. قەنگەدار؛ قەننەدار؛ نۆکەرێ کە لە دیوانی گەورەپیاواندا کاری قلیان و سەبیلە تێکردنە ⚑ نوکری که کارش قلیان و چُپُق چاق کردن است

قەندەڕێژ / qendeřêj/: ناو. قەنگەڕێژ؛ قەننەڕێژ؛ تووتنی ئامادەکراو بۆ سەبیلە ⚑ توتون آماده شده برای چُپُق

قەندەکێش / qendekêş/: ناوەڵناو. قەنگەکێش؛ قەننەکێش؛ ئالوودە بە تووتن کێشان ⚑ دودی؛ آلوده به قلیان

قەندەهاری / qendeharî/: ناو/ ناوەڵناو. قەنگەهاری؛ جۆرێ تۆمی گەنم ⚑ نوعی گندم

قەندهەنگوین / qendheng(i)wîn/: ناو. *[کینایە]* شەکرەسێو؛ هەر شتێکی شیرن و بە زار خۆش ⚑ شکرپارە

قەندی / qendî/: ناو. غەلدی؛ تولەی ڕاو ⚑ تولەسگ شکاری

قەندیل / qendîl/: ناو. ١. چلچرا؛ چرای بە بنەبانەوە داڵەقاو ٢. کلیلە؛ چلوورە؛ پارچە سەهۆڵی شۆڕەوە بوو ⚑ ١. لوستر ٢. قندیل

قەندیلە / qendîle/: ناو. قەنیلە: ١. فتیلەچرا؛ قوتیلکەچرا؛ قودیلەچرا ٢. قوتکەی سەری کڵاو ⚑ ١. چراغ موشی ٢. نوک تیز کُلاه

قەنشکێن / qenşkên/: ناو. قەنەشکێن؛ چەکوچی دەمپان بۆ شکاندنی قەند ⚑ قندشکن

قەنگاس / qengas/: ☜ قەناس

قەنگە / qenge/: ☜ قلیان

قەنگەدار / qengedar/: ☜ قەندەدار

قەنگەڕێژ / qengeřêj/: ☜ قەندەڕێژ

قەنگەکێش / qengekêş/: ☜ قەندەکێش

قەنگەلاشک / qengelaş(i)k/: ☜ قانگەلاش

قەنگەڵاشک / qengełaş(i)k/: ☜ قانگەلاش

قەنگەهاری / qengeharî/: ☜ قەندەهاری

قەننە / qenne/: ☜ قلیان

قەننەدار / qennedar/: ☜ قەندەدار

قەننەڕێژ / qenneřêj/: ☜ قەندەڕێژ

قەننەکێش / qennekêş/: ☜ قەندەکێش

قەنوس / qenûs/: ناو. ڕەشی زۆر ڕەش ⚑ سیاه غلیظ

قەنوسی / qenûsî/: ناوەڵناو. بە ڕەنگی ڕەشی زۆر تۆخ ⚑ به رنگ سیاه غلیظ

قەنە / qene/: ئامراز. وا نییە؛ نە وایە؛ وشەی پرسیار ⚑ مگر نه

قەنەپە / qenepe/: ناو. قەنەفە؛ قورسی درێژووکەی سێ-چوار نەفەرە؛ نیوەتەختی لە سەر نووستن ⚑ کاناپه

قەنەشکێن / qeneşkên/: ☜ قەنشکێن

قەنەفڕ / qenefiř/: ☜ قەرەنفول

قەنەفڵ / qenefił/: ☜ قەرەنفول

قەنەفڵێ / qenef(i)łê/: ناو. سەر تەنگەی کورتان ⚑ ریسمان بالای تنگ پالان

قەنەفە / qenefe/: ☜ قەنەپە

قەنەقینە / qeneqîne/: ناو. گەنە ـ گەنە؛ یاوکوژە؛

دەرمانەلەرز ☰ گنە ـ گنە

قەنەک / qenek/: ☜ **قرقرە**

قەنەواچە / qenewaçe/: ناو. ئاخن؛ ناوئاخنی جلک ☰ لایی؛ آگنەی لباس

قەنەوز / qenewiz/: ☜ **قەناویز**

قەنی / qenî/: ناو. ١. بەچکەبزنێ کە دێر لە دایک بووبێت ٢. ئاژەڵی پووتەکەی داڵگۆشت ☰ ١. بُزغالەی دیر زادە ٢. بُز و گوسفند لاغر و کوچک

قەنیلە / qenîle/: ☜ **قەندیلە**

قەو / qew/: ناو. ١. قاو؛ دەنگی بەرز ٢. ☜ **قەد**^{١} ٣. هێز؛ قوە ‹ڕۆڵەم بەزەییت بە بابی خۆتدا نایە؟/ مەمشێلە بە قەو بە هێمنی پێم لێ نێ «هەژار، *چوارینەکانی خەییام*»› ٤. پیفێ؛ چەشنێ قارچکی نەرمە، خەڵکی دەشتەکی بۆ هەڵکردنی ئاور بە کاریان دێنا ☰ ١. بانگ؛ صدای بلند و قوی ٢. ☜ **قەد**^{١} ٣. قدرت ۴. پُد؛ نوعی قارچ

قەوات / qewat/: ناو. نەرینک؛ ئاکار؛ خۆ؛ خوو ☰ خوی؛ اخلاق

قەواتی / qewatî/: ناو. چیرۆک؛ حەکایەت ☰ داستان؛ افسانە

قەواخ^{١} / qewax/: ناو. قەواغ: ١. تێکوڵی بەتاڵی هێلکە و کوولەکە ٢. قاپۆڕ؛ پووکە ☰ ١. پوستەی توخالی ٢. پوکە

قەواخ^{٢}: ناوەڵناو. قەواغ؛ چەماوە ‹پیری کەفتەکار قامەت قەواخم/ شەریک مەینەت ڕەفیق ئاخم «فولکلۆر»› ☰ خمیدە

قەواد / qewad/: ناو. *[شوورەیی]* گەواد؛ دەویت؛ کەسێ کە ژنی داوێنپیس بۆ پیاوی ناپاک ساز دەکا ☰ جاکش

قەوار / qewar/: ناو. ١. کاکڵ؛ ناوەرۆکی تێخول ٢. قوار؛ خۆڵەکەوەی پزیسکی تەندوور ☰ ١. مغز میوە ٢. خاکستر تنور

قەوارت / qewarit/: ناو. ئەشکەوت ☰ غار

قەوارتن / qewartin/: چاوگ. قەوارین؛ هەڵکلۆشین؛ بە کۆڵین ناوەرۆک دەرهێنان ☰ با تیغ محتوای چیزی را بیرون آوردن

قەوارۆک / qewarok/: ناو. کاکڵی فەریکەگوێز ☰ مغز گردوی دلمل

قەوارووک / qewarûk/: ☜ **قەوان ـ٣**

قەوارە / qeware/: ناو. ١. قەبارە؛ بارست ٢. پارچە بە ئەندازەی یەک دەست جلوبەرگ ‹دوو قەوارە پارچە› ٣. لاتە؛ پارچە؛ بەشە زەوینی تایبەت بە مالێک ☰ ١. حجم ٢. قوارە ٣. قطعە

قەوارین / qewarîn/: ☜ **قەوارتن**

قەواژ / qewaj/: ☜ **قەلافەت**

قەواستن / qewastin/: چاوگ. پلاژیا کردن؛ بەرهەمی هزر یا نووسینی کەسێک بە ناوی خۆ لە قەڵەم دان و بلاو کردنەوە ☰ سرقت ادبی کردن

قەواش / qewaş/: ناو. کەوگیر؛ کەویر؛ کانزایەکی کون ـ کونی دەسکدارە بۆ کەف گرتنی چێشت و داکردنی پلاو بە کار دێ ☰ کفگیر

قەواغ / qewağ/: ☜ **قەواخ**

قەواق / qewaq/: ناو. هەوڕگەر؛ ئیربارکەر؛ مرۆی کاسە و گۆزەکەر ☰ سُفالگر

قەوال^{١} / qewal/: ناو. ١. پیاوی ئایینی ئێزدی لە پایەی هەرە خواردا ٢. جۆرێ تفەنگی قەدیمی ٣. شەبابە؛ جۆرێ بلوێر ☰ ١. روحانی دونپایەی ایزدی ٢. نوعی تفنگ قدیمی ٣. نوعی نی نواختنی

قەوال^{٢}: ناوەڵناو. دەنگخۆش ☰ خوشآواز

قەواڵ / qewał/: ناو. جۆرێ کرێ گرتنی زەمینی کشتوکاڵ ☰ نوعی اجارەی زمین کشاورزی

قەواڵە / qewałe/: ناو. ١. ☜ **قەباڵە** ٢. بابۆڵە؛ نەواڵە؛ لەفە ☰ ١. ☜ **قەباڵە** ٢. ساندویچ

قەوان / qewan/: ناو. ١. قاوغ؛ پووکە؛ قاپۆڕەی فیشەک ٢. گرامافون؛ سندووقی گۆرانی ٣. قەوارووک؛ سێلک؛ سەفحەی گرامافۆن ٤.

چاوەگا؛ جۆرێ گوڵەبابوونە ▤ ١. پوکە ٢. گرامافون ٣. صفحەی گرامافون ۴. بابونەی گاوچشمی

قەوانچە / qewançe/: ئاوەڵناو. فڕێدراو؛ بۆ دوور ئاوێژراو ▤ پرت شده

▣ **قەوانچە دان:** فڕێ دان ▤ پرت کردن

قەوانە / qewane/: ناو. گرام؛ گرامافۆن ▤ گرامافون

قەوبڕ / qewbiř/: ☜ **قەدبڕ**

قەوتاندن / qewtandin/: چاوگ. ١. دەرکردن؛ قەوراندن ٢. ئازاد کردن ▤ ١. بیرون کردن ٢. آزاد کردن

قەوتە / qewte/: ناو. ئاپوورە؛ حەشامات؛ کۆمەڵی زۆر لە مەردم ▤ تودەی مردم

قەوتین / qewtîn/: چاوگ. ١. دەرکران؛ قەوران ٢. بەردران؛ ئازاد کران ▤ ١. اخراج شدن ٢. آزاد شدن

قەوچ / qewç/: ئاوەڵناو. ١. دەمخوار؛ دەم لار ٢. *[کینایە، پلار]* گەوج؛ گێلووکە؛ کەمفام؛ ناتێگەیشتوو ▤ ١. دهن‌کج ٢. ابله

قەوچاندن / qewçandin/: چاوگ. قەوچە کردن ▤ فک زدن

قەوچاندنەوە / qewçand(i)newe/: چاوگ. قەمچاندنەوە؛ چەماندنەوە؛ دووقەد کردنەوە؛ نووشتاندنەوە ▤ دولا کردن

قەوچل[١] / qewçil/: ناو. چڵم و ئاوی لووتی منداڵ ▤ آب بینی بچە

قەوچل[٢]: ئاوەڵناو. ١. بێکارە؛ هیچلێنەهاتوو ٢. لەکارنەزان؛ نابەڵەد ٣. شپرێو؛ شپرزە ▤ ١. بیکارە ٢. ناشی ٣. نامرتب

قەوچە[١] / qewçe/: ناو. *[ناشیرین]* قۆجە؛ کاری شەویلاکە جووڵاندن بە دەمی ئاوەڵاوە ▤ عمل فک زدن

▣ **قەوچە کردن:** *[ناشیرین]* ١. دەم جووڵاندنی ماکەر لە کاتی گاندا ٢. *[پلار]* قسەی بێتام گوتن ▤ ١. دهن جنبانیدن ماده الاغ در حال جماع ٢. ژاژخاییدن

قەوچە[٢]: ئاوەڵناو. سەرلێ شێواو؛ سەرگەردان ▤ سرگردان

▣ **قەوچە بون:** *[کینایە]* دامان؛ سەرگەردانبوون ▤ سرگردان شدن

قەوچە کردن: *[کینایە]* سەرگەردان کردن ▤ سرگردان کردن

قەوچەر / qewçer/: ناو. زەمیلە؛ زلینە؛ زەمبیل؛ قەوشەر ▤ زنبیل

قەوچەقەوچ / qewçeqewç/: ناو. *[پلار]* کار یان ڕەوتی قسە کردنی زۆر و بێمانا ▤ ژاژخایی

قەور / qewr/: ناو. ١. قەبر؛ گۆڕ؛ گڵکۆ ٢. کاری دەرکردن؛ لە مل کردنەوە ▤ ١. قبر ٢. دک

▣ **قەور هەڵتەکاندن:** *[کینایە]* سەر ڕاست کردنەوە؛ زیندوو بوونەوە (ئەم سارستە وەکوو دوعا، کاتێ دەگوترێ کەسێکی لێهاتوو، بەتایبەت زۆردار، کارێکی لە هەموان نەهاتوو بکا) ‹ئەی یاخوا قەور هەڵتەکنی، ئەو تاشەبەردەت چۆن جووڵاند؟!› ▤ دوباره زنده شدن

قەوران[١] / qewran/: چاوگ. قەوتین؛ دەرکران؛ وەدەرنران ▤ رانده شدن

قەوران[٢]: ☜ **قەبران**

قەوراندن / qewrandin/: چاوگ. قەوتاندن؛ دەرکردن؛ قاودان ▤ راندن؛ دک کردن

قەورپشکنەک / qewrpişk(i)nek/: ☜ **قوڕەبەشە**

قەورخە / qewrxe/: ☜ **قەبرخە**

قەورسان / qewrsan/: ☜ **قەبران**

قەورکەن / qewrken/: ☜ **قەبرهەڵکەن**

قەورکەنە / qewrkene/: ☜ **قوڕەبەشە**

قەورکەنەک / qewrkenek/: ناو. گۆڕکەنە؛ گۆڕپشکنەک ▤ گورکن

قەورۆک / qewrok/: ناو. کاکڵەگوێز و بادامە فەریکە ☰ مغز بادام و گردوی کال

قەورە / qewre/: ناو. برپەند؛ بڕوەن ☰ سوهان

قەوز / qewz/: ناو. ڕەسید؛ قەبز؛ پسوولەی حەساو ☰ قبض؛ رسید

قەوزاخ / qewzax/: ☜ **قۆزەقڕواق**

قەوزاق / qewzaq/: ☜ **قۆزەقڕواق**

قەوزە / qewze/: ناو. ١. قـۆزە؛ قـەوزەقورواق؛ کەژاو؛ جلەشینەی سەر ئاو ٢. کرێژە بـەرد ☰ ١. خزە ٢. گُلسنگ

قەوزەقورواق / qewzequrwaq/: ☜ **قۆزەقڕواق**

قەوزەقوڕباقە / qewzequřbaqe/: ☜ **قۆزەقڕواق**

قەوزیل / qewzîl/: ئاوەڵناو. مردەلۆخ؛ مەڕمووکە؛ لەڕ و لاواز و بێهێز ☰ لاغرمُردنی

قەوس / qews/: ناو. سەرماوەز؛ ئاخر مانگی پاییز ☰ آذر ماه

قەوساو / qewsaw/: ناو. ئاودێریی باغ لە ئاخری پاییزدا، بۆ قڕکردنی پەتای باغ ☰ آبیاری باغ در آذرماه برای دفع آفات

قەوسەل / qewsel/: ناو. مەتەڵۆکە؛ مەتەڵ؛ چمامک ☰ چیستان

قەوسەلە / qewsele/: ناو. ١. قسەی بە زیپک ٢. قسەی بە هێما و ناڕاستەوخۆ ☰ ١. متلک ٢. ایما و اشاره

قەوش / qewş/: ناو. کلۆشی سەر خۆیان ☰ ساقەهای جمع‌آوری شدەی سر خرمن

قەوشەر / qewşer/: ☜ **قەوچەر**

قەوغا[1] / qewğa/: ناو. خێزانی زۆر لە ماڵدا ☰ خانوادەی پُرجمعیت

قەوغا[2]: ئاوەڵناو. ١. زۆر ئاوەدان؛ جێی سەردانی خەڵک ‹ئەو دوو جێگایە قەوغاترین دیوەخانی مەهاباد بوون «هێمن»› ٢. جەنجاڵ؛ پڕحەشامەت ‹نسحەتی دەکردم دەیگوت: ئەگەر تۆ لە سەر ئەم خیابانە قەوغایە دەسڕەیەک ڕاخەی، لە سەد کەس یەکێک چوار فلسی بخاتە سەر، تا ئێوارە زۆرە «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ ١. آباد ٢. شلوغ

قەول / qewl/: ناو. قەول؛ بەڵێن؛ پەیمان؛ شەرت؛ مەرج ☰ پیمان؛ عهد

▣ **قەول (پێ) دان**: قەول (پێ) دان؛ بەڵێن (پێ) دان؛ گفت (پێ) دان ‹ئەو کچە لەو ماڵە قەولی داوە پێم/ دەرک و دەروازەی داخراوە لێم «فولکلۆر»› ☰ قول دادن

قەولک / qewlik/: ناو. توورەکەی پچووکی وردە شت ☰ توبرەی خرت‌وپرت

قەولوبڕ / qewl û biř/: ناو. قەولوبڕی؛ قەرارداد؛ شەرت و پەیمان ☰ قول و قرار

قەولوبڕی / qewl û b(i)ří/: ☜ **قەولوبڕ**

قەولەق / qewleq/: ناو. قەولەک: ١. سورمەدان؛ کلدان ٢. توورەکەی چکۆلە ☰ ١. سُرمەدان ٢. توبرەی کوچک

قەولەک / qewlek/: ☜ **قەولەق**

قەوڵ / qewł/: ناو. بەڵێن؛ سۆز؛ پەیمان ☰ قول

▣ **قەوڵ دان**: بەڵێن دان؛ بڕیار دان ☰ قول دادن

بە قەوڵ کردن: بە قسە کردن؛ بە گوێ کردن ☰ حرف (کسی را) گوش دادن

قەوڵان / qewłan/: ☜ **قەبڵان**

قەوڵاندن / qewłandin/: چاوگ. قەوڵانن: ١. قەبڵاندن؛ نرخاندن؛ خەملاندن ٢. فەوتاندن؛ شرت و گوم کردن ‹بردیان و سەریان قەوڵاند› ٣. *[شەرع]* سەرفیترە دان؛ زەکاتی تایبەتی مانگی ڕەمەزان دان ‹دوێنێ سەرفیترەکەم قەوڵاند› ☰ ١. ارزیابی کردن ٢. گم و گور کردن ٣. زکات فطریە را ادا کردن

قەوڵانن / qewłanin/: ☜ **قەوڵاندن**

قەوڵدەر / qewłder/: ناو. بەڵێندەر ☰ پیمانکار

قەوڵنامە / qewłname/: ناو. بەڵێن‌نامە؛ قەرارنامە؛

نووسراوەیەک کە دوو یان چەند لایەن لە سەری پێکهاتوون 🇮🇷 قولنامه

⊡ **قەوڵنامە کردن**: نووسین و واژۆکردنی قەوڵنامە 🇮🇷 قولنامه کردن

قەوم / qewm/: ناو. قۆم: ١. خزم؛ کەس‌وکار ٢. تیرە؛ ڕەگە 🇮🇷 ١. خویشاوند ٢. قوم؛ قبیله

قەومار / qewmar/: ناو. بەسەرهات و ڕووداوی ناخۆش و دڵتەزێن 🇮🇷 حادثه‌ی دلخراش

قەومان١ / qewman/: چاوگ. تێنەپەڕ. //قەومای؛ دەقەومێ؛ بقەومێ// قۆمان؛ قۆمیان؛ قۆمین؛ قەومیان؛ قەومین؛ قچان؛ ڕووداوی خراپ ڕوودان ‹لە پاش قەومانی شەهریوەر و هاتنی ڕووس بۆ مەڵبەندی موکریان ... «هەژار، چێشتی مجێور»› 🇮🇷 روی دادن (اتفاق ناگوار)

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: قەوماو/ چاوگی نەرێنی: نەقەومان

قەومان٢: ئاوەڵناو. پیر و زورهان؛ پیری لەکارکەوتە 🇮🇷 پیر از کار افتاده

قەوماندن / qewmandin/: چاوگ. تێپەڕ. //قەوماندت؛ دەقەومێنی؛ بقەومێنە// قۆمانن؛ قۆماندن؛ ئاژاوە، پشێوی و کارەسات نانەوە 🇮🇷 حادثه آفریدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ــــ/ چاوگی نەرێنی: نەقەوماندن

قەوماو١ / qewmaw/: ناو. ڕووداوی ناخۆش 🇮🇷 حادثه؛ رویداد ناگوار

قەوماو٢: ئاوەڵناو. ڕووداو؛ سەرهەڵداو (زۆرتر بە باری ناخۆشەوە) ‹هەڵس‌وکەوتی قەوماو دڵی خەڵکی تەزاند› 🇮🇷 رویداده (ناگوار)

قەومایەتی / qewmayetî/: ناو. نەتەوایەتی؛ نیشتمانەتی 🇮🇷 ملیّتی

قەومخۆشەویست / qewmxoşewîst/: ئاوەڵناو. خزمدۆست 🇮🇷 قوم‌دوست

قەومک / qewmik/: ناو. کەدوو سەراوی؛ کوولەکە سەراوی 🇮🇷 کدو حلوایی

قەوموخوێش / qewm û x(i)wêş/: ناو. قەوموقیلە؛ قەوموقنگەزە؛ خزم و کەس 🇮🇷 قوم و فامیل

قەوموقنگەزە / qewmûqingeze/: ☜ **قەوموخوێش**

قەوموقیلە / qewm û qîle/: ☜ **قەوموخوێش**

قەومە / qewme/: ناو. قۆمە؛ ڕووداوی ناخۆش 🇮🇷 پیشامد ناگوار؛ حادثه

قەومی١ / qewmî/: ناو. خزمی؛ خزمایەتی 🇮🇷 خویشاوندی

قەومی٢: ئاوەڵناو. ڕەچەڵەکی؛ گەلی 🇮🇷 ملّی

قەومیان / qewm(i)yan/: ☜ **قەومان**١

قەومین / qewmîn/: ☜ **قەومان**١

قەوە / qewe/: ☜ **قەوەت**١

قەوەت١ / qewet/: ناو. قەوە؛ هێز؛ توانایی؛ گوڕ ‹تالیبی ڕاهی حیجازم، لە موخالیف هەڵدەن!/ بێ نەوا قەلبی حەزینم قەوەتی بەندی نییە «نالی»› 🇮🇷 قوّت

⊡ **قەوەت نەبون**: حەوسەلە نەبوون 🇮🇷 حوصله نداشتن

قەوەت٢: دوعا. ئۆخەی؛ وشەیەک بۆ ڕاگەیاندنی دڵخۆشی ‹قەوەت! دە وەرە لام› 🇮🇷 آخیش؛ کلمه‌ی نشاط و اشتیاق

قەوەتپێشکاو / qewetpêş(i)kaw/: ئاوەڵناو. چی؛ زاڵ 🇮🇷 چیره

قەوەزەڵ / qewzeł/: ئاوەڵناو. لەڕ و داڵگۆشت 🇮🇷 لاغرمُردنی

قەوی / qewî/: ئاوەڵناو. قەوین: ١. ئەستوور ‹مل قەوی› ٢. بەتاقەت ٣. دەسەڵاتدار ٤. ساغ و دروست ٥. خورت؛ بەهێز ٦. فریە؛ فرە؛ گەلەگ 🇮🇷 ١. ستبر ٢. باتحمل ٣. بانفوذ ۴. صحیح و سالم ۵. نیرومند ۶. فراوان

قەویت / qewît/: ناو. ١. سەرپەرشتی خێزانی

مردوو ۲. ڕاسپێر؛ ئەوە شتێ ڕادەسپێرێ ☰ ۱. قیم ۲. سفارش‌کننده

قەویتی / qewîtî/: ناو. ۱. سەرپەرشتی ۲. قەوینتی؛ ڕاسپێری ☰ ۱. قیمومت ۲. سفارش

قەویل / qewîl/: ☜ قەبوڵ

قەویلە^1 / qewîle/: ☜ قەبیلە

قەویلە^2: ئاوەڵناو. خڕی قوڵەی قەڵەو ☰ چاقالوو

قەوین / qewîn/: ☜ قەوی

قەوینتی / qewîntî/: ناو. قەویتی؛ ڕاسپێری ☰ سفارش

قەوینتیکری / qewîntîk(i)rî/: ناو. ئەسپاردە؛ ئەسپەردە ☰ سپرده

قەوینتیکەر / qewîntîker/: ناو. ڕاسپێر؛ ئەو کەسەی ڕادەسپێرێ ☰ سفارش‌کننده

قەهبک / qehbik/: ☜ قاحبە

قەهوە / qehwe/: ☜ قاوە

قەهێکەر / qehêker/: ئاوەڵناو. گەوج؛ نەفام ☰ ابله

قەی^1 / qey/: ناو. ۱. ☜ **قەد^1** ۲. قەید؛ عەیب؛ ئیراد ‹قەی نییە› ۳. هێق؛ هەراش؛ ڕەوتی ڕشانەوە ‹قەی منالی شیرەخۆر پیس نییە› ☰ ۱. ☜ **قەد^1** ۲. ایراد؛ نقص ۳. قی

⊡ **قەی کردن**: گونجاو نەبوون ☰ اشکال داشتن

قەی کردنەوە: هێنانەوە؛ ڕشانەوە ‹شیرەکەی قەی کردەوە› ☰ قی کردن؛ بالا آوردن

قەی نەبون: ☜ **قەی نەکردن**

قەی نەکردن: قەی نەبوون؛ گونجاو بوون ‹قەی ناکا منیش بێم؟› ☰ اشکال نداشتن

قەی^2: دەنگ. ئەدی؛ بەڵێ؛ هۆبەڵێ ☰ بلی

قەی^3: ئامراز. ۱. بۆ؛ بۆچی ۲. کەوایە؛ کەوابوو ☰ ۱. چرا ۲. که اینطور

قەیاخ / qeyax/: ناو. قەیاغ: ۱. گیایەکە ۲. بەلەمی پان و زل بۆ بار بردن و پەڕینەوە ☰ ۱. گیاهی است ۲. قایق باربری

قەیاخەڕیخە / qeyaxeřîxe/: ناو. جۆرێک قەیاخی گەڵاورد و باریک کە بۆ دوورینەوە نابێ ☰ گیاهی است

قەیاخەوان / qeyaxewan/: ☜ **قایەقەوان**

قەیار / qeyar/: ناو. ۱. نینۆکی درێژی یەکسم کە ئەیتاشن ۲. بنە/ پنجەگیا ۳. قەراغ؛ کەنار ٤. پنجی درزی دیزە و گۆزە ☰ ۱. ناخن مانند تراشیدنی ستور ۲. بوتەی گیاه ۳. کنار؛ گوشە ۴. چسب درز ظرف سُفالین

قەیارە / qeyare/: ☜ **قەدارە**

قەیاسە / qeyase/: ناو. سەرقۆش؛ باربەندی پان لە چەرم ☰ باربند پهن چرمی

قەیاغ / qeyağ/: ☜ **قەیاخ**

قەیبڕ / qeybiř/: ☜ **قەدبڕ**

قەیبە / qeybe/: ئاوەڵناو. قەیبەبڕ؛ قەدبڕ؛ لابڕ؛ سەربڕ ☰ میانبُر

قەیبەبڕ / qeybebiř/: ☜ **قەیبە**

قەیپەڕۆشە / qeypeřoşe/: ناو. هێق؛ ڕەوتی ڕشانەوە ☰ قی

قەیتان / qeytan/: ناو. شەهبەن؛ بەنۆک؛ پەتک؛ هەودای ناسک و باریکی هۆنراو لە ڕیشاڵە بەتایبەت هاورێشم ☰ قیطان

قەیتاندار / qeytandar/: ☜ **قەیتانی ـ۳**

قەیتانی / qeytanî/: ئاوەڵناو. ۱. لە جنسی قەیتان ‹بەنی قەیتانی› ۲. باریک وەک قەیتان ‹سمێڵی قەیتانی› ۳. قەیتاندار؛ بە قەیتانەوە ‹کەوشی قەیتانی› ☰ ۱تا۳. قیطانی

قەیتوڵ / qeytul/: ناو. خونچە؛ غونچە ☰ غُنچە

قەیتووڵ / qeytûl/: ناو. ۱. لەشکرگە؛ شوێنی دامەزرانی لەشکر ۲. گوڵووک؛ گوڵدەم؛ خونچە ‹چوون باخچەی خانان قەیتووڵ وناران/ دەستە بە دەستە چوون زوڵف یاران «بێسارانی»› ☰ ۱. لشکرگاه ۲. غُنچە

قـەیتـەر / qeyter/: نـاو. ١. قەیسـەر؛ نازنـاوی هێندێک لە پاتشایانی ڕۆم ٢. *[کینایە]* دەسەڵاتدار؛ خاوەن هێزی سیاسی ف ١. قیصر ٢. صاحب قدرت

قەیتەران / qeyteran/: ناو. ڕووەکێکی کوڵکنی یەکساڵەیە لە تەڕەتیزە دەچێ لاسکەکانی لە سەر زەوی ڕادەکشێن و بۆنێکی پیسی هەیە، پتر لە نیو میتر باڵا ناکا، گوڵی سوور، سپی، ئەرخەوانی و پەمەیی دەکا، زۆرتر لە شوێنی بایەر دەڕوێ ف نُک لکلکی هرزه

قەیتەرقوو / qeyterqû/: ئاوەڵناو. دەستەئەژنۆ؛ چارەنووس نادیار ف بلاتکلیف

قەیچۆڵ / qeyçoł/: ئاوەڵناو. دەمهەپک؛ بێددان ف بی‌دندان

قەیچی / qeyçî/: ناو. قاچی؛ تۆرتۆر؛ مەقەست ف قیچی

⊡ **قەیچی کردن**: پەرتاوتن بە قەیچی ف قیچی کردن

قەیچیبڕ / qeyçîbiř/: ناو. کاری بە تۆرتۆ بڕین ف قیچی‌بُر

قەیچی . قەیچی / qeyçî qeyçî/: ناو. حینـدرحۆ؛ هەلەقمەلەق؛ حەقلیمەقۆ؛ یارییەکی منداڵانە ف الاکُلنگ

قەیچیکراو / qeyçîk(i)raw/: ئاوەڵناو. هەڵپاچراو؛ کوڕ ف بریده با قیچی

قەید / qeyd/: ناو. ١. قەی؛ قیـد؛ عـەیب و مـانع ‹دنیا کە گوڵگوڵی بووە، قوربان ئـەتۆش وەرە/ تالیـب بە گوڵ بە، قەیدی چییە گوڵ، گوڵی بوێ؟! «نـالی»› ٢. ئالقەی ئاسن ٣. کاری ئالقە گوریسی تا بار بە تا بارەوە دان ٤. قەیدک؛ گە؛ جومگـەی یەکسم ٥. هەوای گۆرانی ٦. *[ڕێزمان]* ئاوەڵکار؛ ئاوەڵکردار ف ١. ایراد؛ اشکال ٢. حلقەی آهنی ٣. عمل ریسمان حلقه شده را به لنگه بار چسبانیدن ۴. مُـچ سـتور ۵. آهنگِ ترانه ۶ قید

قەیدک / qeydik/: ناو. ١. قەیـد؛ گـە؛ جومگـەی یەکسم ٢. زنجیری پەلبەندی یەکسم ٣. پەراوێز؛ نووسراوەی دەور و ژێری پەڕاو ف ١. مُچ ستور ٢. زنجیر پای ستور ٣. حاشیه

قەیدێ / qeydê/: ئاوەڵکار. قەیرێ؛ ماوەیەک لە زەمان ‹قەیدێ با وا بێ، بەڵام ڕۆژێ ئەبێ منداڵی کورد «حەمدی»› ف مُدتی

قەیر / qeyr/: ناو. ئەندازە؛ قەدەر ف اندازه؛ قدر

قەیران / qeyran/: ناو. ١. بەڵێن بۆ کات دیاری کردن ‹قەیرانمان سەری مانگ بێ› ٢. جەنگەی توند و تیژی نەخۆشی ‹ئەم نەخۆشییە چوار ڕۆژ قەیرانییەتیان› ٣. ئەو پەڕی کارەڕەهاتێک کە بە دوویدا گۆڕانکاری دەبێ ‹قەیرانی سیاسی› ف ١. موعد ٢. بُحران بیماری ٣. بُحران

قەیرمەزان / qeyrmezan/: ئاوەڵناو. ناسپاس؛ سپلە؛ سفلە ف قدرنشناس

قەیرە١ / qeyre/: ناو. قەدرە؛ بەرانی پێنج ساڵان ف قوچ پنج ساله

قەیرە٢: ئاوەڵناو. قەدرە: ١. بەتەمەنتر لە جەنگەی جوانی و لاوەتی ‹منداڵ نییە، پیاوێکی قەیرەیە› ٢. تایبەتمەندی عەزەبێ کە لە وەختی هاوسەرگیریی لای داوە ‹کچەکەیان قەیرەیە› ٣. لەکاردەرهاتوو ‹ئەسپێکی قەیرەیە› ف ١. مسن تر از عنفوان جوانی ٢. تُرشیده ٣. آزموده

قەیرە .٣: پێشوشە. گەورە؛ لە جەنگەی تایبەت تێپەڕیو ‹قەیرەکچ؛ قەیرەپیاو› ف رشید

قەیرێ / qeyrê/: ئاوەڵکار. قەدرێک؛ فرەیەک؛ ماوەیەکی زۆر ‹فریشتەیێ لە ئاسمانەوە هاتە خوار، قەیرێ لەگەڵمانا گریا و ئینجا ڕۆیشتەوە بۆ ئاسمان «شێرکۆ»› ف مُدتی

قەیسک / qeysik/: ناو. ١. عاسا؛ داروەکاز ٢. مشتووی خەنجەر و دەسکی شیر ٣. باگردێن؛ بانگلێر ف ١. عصا ٢. دستەی شمشیر و خنجر ٣.

بامغلتان

قەیسەر / qeyser/: ناو. ١. تەز؛ قوفل؛ قەفل؛ سرِی لە سەرما ٢. شەختە؛ سەرما و سۆڵەی پاییز ٣. قەیتەر؛ نازناوی کەونارای بڕێ لە میرمەزنانی ئەورووپا، بەتایبەت پاشای ڕۆم ■ ١. کرخی از سرما ٢. سرمای پاییزی ٣. قیصر

⊡ **قەیسەر بون**: ☜ قەڕسان

قەیسەربردو / qeyserbirdû/: ئاوەڵناو. شەختەلێداو؛ سەرمابردوو ■ سرمازده

قەیسەرقو / qeyserqû/: ناو. چاوەنواڕی زیاد ■ انتظار بسیار

قەیسەری / qeyserî/: ناو. ڕاستەبازاڕ؛ گوزەر ‹قەیسەری لێ بۆتە کونە مشک! «مەسەل»› ■ راستەبازار

قەیسەکوژ / qeysekuj/: ناو. دڕێڵە؛ دڕێڵەباخی ■ ترتیزک چمنی

قەیسەکوژە / qeysekuje/: ناو. دڕەیلە؛ دڕێڵە؛ ڕووەکێکە لە بنەماڵەی شەوبۆ، تا ٢٠ سانتیمیتر بالا دەکا و گوڵی ڕەنگین و بەرێکی فندقی و بچووک دەگرێ ■ کاردامین چمنی

قەیسی / qeysî/: ناو. ١. شێلانە؛ زەردالوو ٢. دەنکەخۆشەی زەردالوو ٣. لەتکراوی وشکەوەبووی شێلانە ■ ١. زردالو ٢. هستەی شیرین زردالو ٣. قیسی

قەیسیل / qeysîl/: ☜ قەرسیل

قەیسیورۆن / qeysî w řon/: ناو. خواردنێکە لە لەتکەی قەیسی و ڕۆن و شەکر ■ از خورشها

قەیش / qeyş/: ناو. قایش؛ بەندی چەرمی ■ قیش

قەیغان / qeyğan/: ئاوەڵناو. ئازا؛ بەجەرگ ■ دلیر

قەیفە / qeyfe/: ☜ قەدیفە

قەیفەپۆش / qeyfepoş/: ناو. قەدیفەپۆش ‹گیا وردەی پاییز سەوزی نەرم و نۆڵ/ قەیفەپۆشی ڕووی تەختی خاک و خۆڵ «گۆران»› ■ مخمل‌پوش

قەیفەیی / qeyfeyî/: ئاوەڵناو. سوورکاڵ؛ بە ڕەنگی ئاڵ ■ قرمز روشن

قەیقەناخ / qeyqenax/: ناو. هێلکەوڕۆنی بە دۆشاو؛ خاوڕۆنی بە شۆک ■ خاگینە با شیرەی انگور

قەیک / qeyk/: ☜ قایەق

قەیل[1] / qeyl/: ناو. سەرعێل؛ گەورەی هۆز ■ سردار ایل

قەیل[2]: ئاوەڵناو. بلند؛ بەرز ■ بُلند

قەیلۆک / qeylok/: ناو. داوەڵ؛ داهۆڵ ■ مترسک

قەیلە / qeyle/: ناو. قاورمە؛ گۆشتی وشکەوبوو لە هەمانەدا بۆ زستان ■ قورمە

قەیم / qeyim/: ناو. قەدیم؛ پێشوونە ■ قدیم

قەیم / qeym/: ئاوەڵناو. قایم؛ سفت توند ■ مُحکم

قەیماخ / qeymax/: ناو. قەیماغ: ١. تۆژگ؛ توێژی سەر ماست و شیر ٢. میوانی؛ ئارد و ڕۆنی سوورەوەکراو ■ ١. لایەی چربی روی ماست و شیر ٢. کاچی

قەیماغ / qeymağ/: ☜ قەیماخ

قەیمی / qeymî/: ☜ قەدیمی

قەیمین / qeymîn/: چاوگ. ڕەق بوونی ئەندامی لەش ■ سفت و سخت شدن اندام

قەینات / qeynat/: ☜ قنیات

قەیناخ / qeynax/: ناو. گیایەکە ■ گیاهی است

قەیناغ / qeynağ/: ناو. قامکەوانە؛ قامکە دەسکێشی چەرمی دروێنەوانان ■ انگشت‌پوش چرمی دروگران

قەینتر / qeyntir/: ☜ قەمتەرە ـ١

قەینە / qeyne/: ئامراز. مەگەرنە؛ مەگین وا نییە ■ مگر نە

قەییم / qeyîm/: ئاوەڵکار. لە کۆندا؛ لە سەردەمانی

پێشوودا ‹خزمایەتی قەییم وا نمو› ≣ قدیم قدیم‌ها

قەییمی / qeyîmî/: ☜ **قەدیمی**

قیا / q(i)ya/: ☜ **قیامەت**

قیافە / q(i)yafe/: ☜ **قەلافەت**

قیامەت / q(i)yamet/: ناو. حەشر؛ قیـا: ١. سـەلا؛ پەسلان؛ ژیانەوەی دوای مەرگ ٢. *[کینایە]* حەشر و حەلەلا؛ قەرەبالغی و سەرلێشێواوی خەلک ≣ ١و٢. قیامت

قیبتی / qîbtî/: نـاو. ١. نەتـەوەی دانیشـتووی کەونارای ولاتی میسر ٢. هەرکام لە خەلکی ئـەو نەتەوە ٣. لە زمانگەلی حـامی، زمـانی کـەونارای میسر ≣ ١تا٣. قبطی

قیبلە / qîble/: ناو. قوبلە؛ قوبلە؛ کیبلە؛ ڕووگـە ≣ قبله

قیبلەنما / qîblen(i)ma/: ☜ **قیبلەنوما**

قیبلەنوما / qîblenuma/: ناو. قیبلەنما؛ قیبلەنوێن؛ ئامرازی نیشاندانی لای کەعبە ‹قیبلەم هەر شارێ تۆ مەکەری جێت/ چوون قیبلەنوما ڕوو مەکەران لێت «ئەحمەد بەگی کۆماسی»› ≣ قبلەنما

قیبلەنوێن / qîblen(i)wên/: ☜ **قیبلەنوما**

قیپ١ / qîp/: ناو. ١. لاسکی ئەسـتوور ٢. بەلـەکی پا ≣ ١. ساقەی کلفت ٢. ساق پا

قیپ٢: ئاوەلناو. ١. بەلەک‌ئەستوور ٢. لەڕ و لاواز ≣ ١. ساق‌کلفت ٢. لاغر

⊡ **قیپ بوون**: لـەڕ بوونـەوە؛ گۆشـتی لـەش کـەم کردن ≣ لاغر شدن

قیپتی / qîptî/: ئاوەلـناو. سـڵ و شـەرمێون ≣ خجالتی

قیت١ / qît/: ناو. ١. ڕۆنێ کە شوانکارە دەیدا بـە خاوەن‌پەز ٢. پاژێکی بچووک لە بڕشتی دار بە تەور ٣. لقی دار ≣ ١. روغنی کە شبان بە گلەدار مـی‌دهـد ٢. تراشـەی کوچـک چـوب ٣. شـاخەی درخت

قیت٢: ئاوەلـناو. قیتـە: ١. قـنج؛ بلـند و ڕاسـت؛ ڕاست‌ڕاوەستاو ٢. زۆپ؛ زەق ٣. خێل؛ خوێـل؛ چاولار ≣ ١. راست؛ قـائم ٢. برآمـدە؛ برجسـتە ٣. لوچ

قیتایی / qîtayî/: ناو. میت؛ زەقایی ≣ برجستگی

قیتک / qîtik/: ناو. ١. *[شـوورەیی]* قیتکـە؛ بەلۆکـە؛ میتکـە ٢. کەشـکەک؛ کەشـکەزرانی ٣. لقـی بچووکی دار؛ لقی ناسک ≣ ١. چوچولە ٢. کاسـەی زانو ٣. شاخەی نازک درخت

قیتکە١ / qîtke/: ناو. *[شوورەیی]* قیتـک؛ بەلۆکـە ≣ چوچولە

قیتکە٢: ئاوەلناو. زۆپی پچووک ≣ اندکی برآمدە

قیتوقۆز / qît û qoz/: ئاوەلـناو. بـەژن‌ڕاسـتی جوانچاک ‹گوێم دەیە ئەی دیدەمەستی قیت‌وقـۆز/ تا بنالێنم وەکوو بلوێر بەسۆز «هێمن»› ≣ بلندبالای خوش‌تیپ

قیتـە / qîte/: ئاوەلـناو. ١. ☜ **قیـت**٢ ٢. تایبەتمەندی حەیوانێ کە هەر دوو شاخی ڕاست هەلچووە ≣ ١. ☜ **قیت**٢ ٢. ویژگـی حیـوانی کـە شاخ‌های راست و عمودی دارد

قیتەقیت١ / qîteqît/: نـاو. *[کینایـە]* جحێلایـەتی؛ هات‌وچۆ بۆ حەز و ڕابواردن ‹چل تیکەی مەرەز بـۆ کێ لە بەر کەم؟/ لە بەر ماڵ کیا هەر قیتەقیت کـەم؟ «فولکلۆر»› ≣ ورجەوورجەی عاشقانە

قیتەقیت٢: ئاوەلکار. بە قنجی؛ بـە بـالای ڕاسـت و قیتەوە ‹وەیزانی ناوی ئەویان خوێنـدەوە، قیتـەقیت چووە ناوەوە› ≣ راست‌راست

قیتەڵ / qîteł/: ئاوەلـناو. چکۆلـەی زەق و زۆپ ≣ کوچولوی سرزندە

قیتی / qîtî/: ☜ **قۆزایی**

قیچ١ / qîç/: ناو. کیژ؛ کەنیشک ≣ دختر

قیچ٢: ئاوەلناو. ١. تایبەتمەندی کەسێ کە چاوێکی پچووکترە ‹پێم دەلـێن: مەحبووبـە خێـل و قیچـە،

مەیلی شەڕ دەکا/ خێل و قیچە یا تەرازووی نازی نەختێ سەر دەکا؟! «نالی»› ٢. قووچ؛ بڵندی کەلەقەندی ٣. خوار، خێچ ٤. سپی زۆر سپی ٥. پیچ؛ کەموسکە ≚ ١. ویژگی کسی کە یکی از چشمانش کوچکتر است ٢. بلند مخروطی ٣. کج ۴. بسیار سفید ۵. اندک

⊡ **قیچ کردنەوە:** ١. چاوێک قووچاندن و بە چاوێک ڕوانین ٢. لە دوورەوە بڵند هاتنە بەرچاو ≚ ١. چشمی را بستن و با چشم دیگر نگاه کردن ٢. از دور بلند به نظر رسیدن

قیچک / qîçik/: ناو. ١. *[شوورەیی]* قیتکە؛ بەلۆکە ٢. زەردی ئاچوخ ≚ ١. چوچوله ٢. زرد روشن

قیچمەز / qîçmez/: ئاوەڵناو. *[پلار]* قیچمەس: ١. ئابڕووتکاو؛ بێشەرم ٢. ئاکارخراپ ≚ ١. بی‌آبرو ٢. بدرفتار

قیچمەس / qîçmes/: ☜ **قیچمەز**

قیچەڵپاچ / qîçełpaç/: ☜ **قیلەوقاچ**

قیچەڵفاچ / qîçełfaç/: ☜ **قیلەوقاچ**

قیچەڵقاچ / qîçełqaç/: ☜ **قیلەوقاچ**

قید / qîd/: ☜ **قەید ـ١**

▣ **قید نینە:** قەیدی نییە؛ قەی ناکا ≚ اشکالی ندارد

قیر / qîr/: ناو. قیل؛ ماکێکی ڕەشی نیوەتراو لە هیدرۆکەربون کە لە گەرمادا دەتوێتەوە و لە پالاوتنی نەوت بەرهەم دێ ≚ قیر

قیرا / qîra/: ناو. بوولێڵە؛ بەرەبەیان ≚ بامداد

قیرات / qîrat/: ناو. ١. یەکەی کێش بۆ کێشانی بەردی گرانبایی، بەرانبەر بە ٢/٠ی گرەمێک ٢. گەرماپێو؛ ئامرازی شاندانی پلەی گەرما و سەرما ≚ ١. قیراط ٢. دماسنج

قیراچ / qîraç/: ناو. ١. پەراوێزی نووسراو ٢. قژی ئاڵۆز ≚ ١. حاشیەی نوشته ٢. موی ژولیده

قیراخ / qîrax/: ناو. دەلینگ یان قۆڵ هەڵمالیو ≚ آستین یا پاچه بالا زده

قیراوی / qîrawî/: ئاوەڵناو. قیلاوی؛ لە قیردا گەوزاو ≚ قیری

قیرپاچ / qîrpaç/: ناو. قورپاچ؛ قەمچی؛ قامچی؛ تازیانە؛ شەلاخ ≚ تازیانە

قیرتاو^{١} / qîrtaw/: ناو. قیرەتاو؛ قیلەتاو؛ قیل‌تاو؛ ئیسفالت ≚ آسفالت

قیرتاو^{٢}: ئاوەڵناو. قیرەتاو؛ قیلەتاو؛ قیرتێدراو؛ قیل‌تاو؛ قیرناو؛ داپۆشراو بە تۆژێک قیر ‹بانی قیرتاو› ≚ قیراندود

قیرتەبەق / qîrtebeq/: ناو. جۆرێ نانەشانی لە توول‌تەنراوی قیلەتاو کراوە ≚ سبد قیراندود

قیرتێدراو / qîrtêd(i)raw/: ☜ **قیرتاو**^{٢}

قیرسز / qîrsiz/: ئاوەڵناو. *[پلار]* ڕژد؛ چکووس ≚ خسیس

قیرسیچم / qîrsîçm/: ☜ **قیڕسیچمە**

قیرسیچمە / qîrsîçme/: ☜ **قیڕسیچمە**

قیرقاج / qîrqac/: ☜ **قیلەوقاچ**

قیرقاچ / qîrqaç/: ☜ **قیلەوقاچ**

قیرگونی / qîrgûnî/: ☜ **قیروگۆنی**

قیرناو / qîrnaw/: ☜ **قیرتاو**^{٢}

قیروسیا^{١} / qîr û s(i)ya/: ئاوەڵناو. قیڕوسیا؛ بێبایەخ؛ ناقابیل ‹زولفی جەڕڕاری سەفاسەف خستە پێش/ یەعنی زەنگی لەشکری قیروسیان «نالی»› ≚ بی‌ارزش

قیروسیا^{٢}: دوعا. قیڕوسیا؛ هەر چی ئەبێ با ببێ ‹حاجی تووتنەکەت مادەم فرۆشرا/ قیروسیا لە سەد کوشتن و هەرا «بێکەس»› ≚ هرچه بادا باد

قیروقاج / qîr û qac/: ☜ **قیلەوقاچ**

قیروقاچ / qîr û qaç/: ☜ **قیلەوقاچ**

قیروگۆنی / qîr û gonî/: ناو. قیرەگۆنی؛ قیروگوونی؛ قیرگوونی؛ گۆنی ڕاخراوی قیری داخ بە سەردا کراو، بۆ پاراستنی خانووبەرە لە نم و تەڕایی ≚ قیرگونی

قیروگونی / qîr û gûnî/: ☜ **قیروگۆنی**

قیرەتاو / qîretaw/: ☜ **قیرتاو**

قیرەگۆنی / qîregonî/: ☜ **قیروگۆنی**

قیری^{1} / qîrî/: ناو. قیرین؛ ڕەش ▤ قیری؛ مشکی

قیری^{2}: ئاوەڵناو. قیرین: ١. چێ کراو لە قیر ‹سەربانی قیری› ٢. قیر پێوە تلاو ‹دەستی قیری› ٣. ڕەش؛ بە ڕەنگی قیر ‹باڵتەی قیری› ▤ ١تا٣. قیری

قیرین / qîrîn/: ☜ **قیری**

قیرینە / qîrîne/: ئاوەڵناو. قیرتێهەڵسواو؛ بە قیر داپۆشراو ▤ قیراندود

قیڕ^{1} / qîř/: ناو. پڕتاو؛ چوارناڵە ▤ چهارنعل

قیڕ^{2}: ئاوەڵکار. لەنەکاو بێ دەنگ و سەدا ‹قیڕ دەنگی هەڵدا› ▤ ناگهان بی‌سروصدا

قیڕات / qîřat/: ناو. ١. دوو لە دەی گرەمێک؛ یەکەی کێش بۆ کێشانی بەردی گرانبایی بەرانبەر بە ٢/٠ گرەم ٢. گەرماپێو؛ ئامرازێکە جیوەی تێدا، دەگەڵ گەرما بەرز دەبێتەوە و دەگەڵ سەرما دادەکشێ ▤ ١. قیراط ٢. دماسنج

قیڕاندن / qîřandin/: چاوگ. تێنەپەڕ. //قیڕاندت؛ دەقیڕێنی؛ بقیڕێنە// قیڕانن؛ قیڕە کردن ‹چی ما نەیکەم؟/ پێیان وتم: شین بە! شین بووم/ زەرد بە! زەرد بووم/ .../ بقیڕێنە! قیڕ، قیڕاندم «پەشێو»› ▤ فریاد زدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەقیڕاندن

قیڕانن / qîřanin/: ☜ **قیڕاندن**

قیڕچین / qîřçîn/: ☜ **قێرچان**

قیڕسیچم / qîřsîçm/: ☜ **قیڕسیچمە**

قیڕسیچمە / qîřsîçme/: ئاوەڵناو. قیڕسیچم؛ قیرسیچم؛ قیرسیچمە: ١. پێ چەقێن؛ نەساز؛ لاسار ٢. ڕژد؛ چکووس ▤ ١. لجباز ٢. خسیس

قیڕقیڕ / qîřqîř/: ناو. قیڕەقیڕ؛ هەرا و زەنا ـ زەنا ‹کوڕۆ! ئەو چ قیڕقیڕا تەیە؟› ▤ غوغا و جنجال

قیڕوسیا / qîř û s(i)ya/: ☜ **قیروسیا**

قیڕوقاڕ / qîř û qař/: ☜ **قیڕوقاڵ**

قیڕوقاڵ / qîř û qał/: دەنگەناو. قیڕوقاڕ؛ هەرا و هوریا؛ زەنا ـ زەنا ▤ دادوقال

قیڕوهۆڕ / qîř û hoř/: دەنگەناو. قیڕەوهەرا؛ گرمومەقاڵ؛ قرموقاڵ ▤ دادو هوار

قیڕە^{1} / qîře/: ناو. ١. ڕەوتی کەوتنی دەنگ لە زیقەدا ٢. هەرا؛ هاوار ▤ ١. گرفتگی صدا از جیغ زیاد ٢. داد؛ فریاد

⊡ **قیڕە بون**: دەنگ کەوتن لە بەر زیقاندن ▤ گرفتن صدا از جیغ زیاد

قیڕە^{2}: دەنگەناو. ١. قڕەی بۆق ٢. زیقەی باڵدار ▤ ١. صدای قورباغه ٢. جیغ پرنده

قیڕەقیر / qîřeqîr/: ناو. هەراهەرا؛ قاوەقاو ▤ سروصدا

قیڕەقیڕ / qîřeqîř/: دەنگەناو. زیقە و هەرای زۆر ▤ جیغ و فریاد زیاد

قیڕەون / qîřewin/: ئاوەڵناو. چەقەکەر لە مامەڵەدا ▤ چانەزن در معامله

قیڕین / qîřîn/: چاوگ. زیقاندن؛ قیژاندن ▤ جیغ کشیدن

قیز / qîz/: ناو. ١. کچ؛ دۆت؛ قز ٢. قێز؛ بێز ▤ ١. دختر ٢. چندش؛ بیزاری و حالت تهوع از دیدن چیزی

⊡ **قیز شێوان**: قیز شێویان/ شێویانەوە؛ بێز هاتنەوە ▤ چندش آمدن

قیز شێویان/ شێویانەوە: ☜ **قیز شێوان**

قیز کردن: قیز کردنەوە؛ بێز کردن ▤ چندش شدن

قیز کردنەوە: ☜ **قیز کردن**

قیز لێکردن: ☜ **قیز لێهاتن**

قیز لێ هاتن: قیز لێ کردن؛ بێز لێ کردن ▤ چندش شدن

قیزا / qîza/: ناو. کچ؛ کیژ؛ کەنیشک ▣ دختر

قیزک / qîzik/: ناو. داریکی لێرەوارە ▣ درختی جنگلی

قیزنای / qîznay/: چاوگ. قیز شێواندن ▣ چندش آوردن

قیزوبیز / qîz û bîz/: ناو. قێزوبێز؛ قێزووێز؛ ڕەوتی قیز کردنەوە ▣ چگونگی دل به هم آمدن

قیزۆک / qîzok/: ناو. پووکاولە؛ چەمۆلە؛ چەمبۆلە ▣ عمل ام کردن؛ پنجه گذاشتن

قیزەوشێوێن / qîzewşêwên/: ئاوەڵناو. قیزهەڵشێوێن؛ بێزەوەر؛ بێزهێنەر ▣ مُهوِّع

قیزەون / qîzewin/: ئاوەڵناو. قێزەون: ١. ئیتریس؛ تایبەتمەندی شتێ کە مرۆ بێزی لێ دەکا ٢. دژخۆر؛ تایبەتمەندی مرۆی بەبێز کە کەم شت دەخوا ▣ ١. چندش‌آور؛ نفرت‌انگیز ٢. بدغذا

قیزهەڵشێوێن / qîzhelşêwên/: ☜ **قیزەوشێوێن**

قیزیای / qîzyay/: چاوگ. قیز شێوان ▣ چندش آمدن

قیژ١ / qîj/: ناو. قاژوو ▣ زغن

قیژ٢: دەنگەناو. زیرە؛ دەنگی تیژ ▣ جیغ

قیژاندن / qîjandin/: چاوگ. تێنەپەڕ. //قیژاندت؛ دەقیژێنی؛ بقیژێنە// قیژانن؛ قیژین؛ زیراندن ▣ جیغ کشیدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەقیژاندن

قیژانن / qîjanin/: ☜ **قیژاندن**

قیژقیژۆک / qîjqîjok/: ئاوەڵناو. قیژن؛ تایبەتمەندی زارۆکێ کە زۆر و بە بێ هۆ دەزیقێنێ ▣ جیغ ـ جیغو

قیژک / qîjik/: ☜ **قالاو**

قیژلاندن / qîjlandin/: چاوگ. قرچاندن؛ داخ کردن و وە چۆقەچۆق خستنی ڕۆن ▣ گُداختن روغن

قیژن / qîjin/: ☜ **قیژقیژۆک**

قیژنای / qîjnay/: چاوگ. قیژاندن ▣ جیغ کشیدن

قیژ و قاژ / qîj û qaj/: ☜ **قیژ و هۆڕ**

قیژ و واژ / qîj û waj/: ☜ **قیژ و هۆڕ**

قیژ و وڕ / qîj û wiř/: ☜ **قیژ و هۆڕ**

قیژ و ویژ / qîj û wîj/: ☜ **قیژ و هۆڕ**

قیژ و هۆڕ / qîj û hoř/: دەنگەناو. قیژ و قاژ؛ قیژ و وڕ؛ قیژ و واژ؛ قیژ و ویژ؛ زەنا ـ زەنا ‹دەنگی قیژ و هۆڕی خەڵکە دێت لە ژێر چەرخی زەمان/ ئاهی مێردکوژراوی کوردە عالەمێ وێران ئەکا «قانع»› ▣ جیغ و داد

قیژۆک / qîjok/: ☜ **قڕاکە**

قیژە / qîje/: دەنگەناو. قیژ؛ زیقە ▣ جیغ

⊡ **قیژە کردن**: زیڕاندن ▣ جیغ کشیدن

قیژە کێشان: ☜ **قریشکاندن ـ١**

قیژەقیژ١ / qîjeqîj/: دەنگەناو. زیقەی زۆر و لە دوای یەک ‹ڕۆژ دەبێتەوە قیژەقیژی ئەو دوو منداڵە وا لە گوێمدا!› ▣ جیغ زیاد

قیژەقیژ٢: سارستە. هەراهەرا؛ فەرمان بە بێدەنگی ‹دا قیژەقیژ! سەرمان چوو› ▣ فرمان به خاموشی

قیژین / qîjîn/: ☜ **قیژاندن**

قیس / qîs/: ناو. کیس؛ ڕادەس؛ بەردەست ‹خۆ تۆش دەزانی کە کوردەواری/ لە قیسمان بچێ تووش دێین هەژاری «هێمن»› ▣ دسترس

قیسپ / qîsp/: ناو. قسپ: ١. داری نیوە ئەستووری چوار- پێنج بستی کە بۆ پەرژین دەیچەقێنن یان بە سەر دارەڕای ڕادەکەن ٢. داری چەقاوی لێواری ئەڕابەی کەڵی لە کڵۆش کێشاندا ٣. دڕکی گەورە و ئازاردەر ‹بەلا وە قیسپ ئەگەڕێ «مەسەل»› ٤. کارەسات؛ چۆرتم؛ بەسەرهات و ڕووداوی ناخۆش ‹دەترسم ئەم کابرایە تووشی قیسپێکمان بکا› ▣ ١. چوب ثابت دیوارەی پرچین ٢. تیر چوبی کنار ارابه ٣. خار درشت ۴. مُصیبت

قیست /qîst/: ناو. ۱. گیایەکە ۲. قست؛ قسن؛ پاژ؛ بەشێک لەوەی کە لە ماوەگەلی یەکساندا دەبێ بدرێ یان وەربگیردرێ ☰ ۱. گیاهی است ۲. قسط

قیستی¹ /qîstî/: ئاوەڵناو. قستی؛ قسنی؛ پاژی؛ بە شێوەی پارە سەندنەوە یان دانەوەی بەرە ـ بەرەی شتی مامەڵە کراو ‹ماشێنی قیستی› ☰ قسطی

قیستی²: ئاوەڵکار. قستی؛ پاژی؛ بە قیست ‹ماشێنەکەی قیستی سەندووە› ☰ قسطی

قیسک /qîsk/: ناو. قیسکە؛ چیکڵدانە ☰ ژاغر؛ چینەدان

قیسکە¹ /qîske/: ☜ **قیسك**

قیسکە²: ئاوەڵناو. چکۆلەی پووتەکە (منداڵ) ☰ فسقلی (کودک)

قیش /qîş/: ناو. ۱. بانوو؛ بانە؛ دەشتی بڵندتر لە دەوروبەری خۆی ۲. قوڕ؛ حەڕی؛ خەڕگ ۳. قەڵشی لێو ☰ ۱. فلات ۲. گِل ۳. ترک لب

قیشاڤ¹ /qîşav/: ناو. قوڕاو؛ لیتە؛ چڵپاو ☰ لجن

قیشاڤ²: ئاوەڵناو. قەڵشیو؛ ترەکیاگ ☰ ترک برداشته

قیفار /qîfar/: ناو. قیڤار؛ دڕکێکی سپییە ☰ خاربُنی سفید

قیڤار /qîvar/: ☜ **قیفار**

قیق /qîq/: ئاوەڵناو. ۱. لەڕ؛ دالگۆشت ۲. ملباریک ☰ ۱. لاغر ۲. گردنباریک

قیقی /qîqî/: ناو. ۱. دارکوتکە؛ دارتەقێنە ۲. قوقووی کەڵەشێر ۳. *[کینایە]* مری؛ مامر ☰ ۱. دارکوب ۲. صدای خروس ۳. ماکیان

قیقیداوکە /qîqîdawke/: ناو. قیقی ڕەجو؛ زیقاوە ☰ خروس کولی

قیقیڕەجو /qîqîřecw/: ☜ **قیقیداوکە**

قیل¹ /qîl/: ناو. ۱. کەڵپی دڕندە؛ ددانی پێشەوەی دڕندە ۲. قیر ۳. دەسەگری لە یاریدا ☰ ۱. دندان ناب درنده ۲. قیر ۳. یارگیری در بازی

▣ **قیلی کەوای سپی**: *[کینایە]* ملۆزم و مێمل ☰ مُزاحم

⊡ **قیل کردن**: یار گرتن؛ دەسە ڕێک خستن لە بڕێ کایەدا ☰ یار گرفتن در برخی بازی‌ها

قیل دۆزینەوە: یار دۆزینەوە لە بڕێ یاری بەکۆمەڵدا ☰ یار گرفتن در برخی بازهای گروهی

قیل²: ئاوەڵناو. قووڵ؛ نووق؛ سووتار ☰ گود؛ عمیق

قیلاوی /qîlawî/: ☜ **قیراوی**

قیلتاو /qîltaw/: ☜ **قیرتاو**

قیلکە¹ /qîlke/: ناو. چیلکە؛ چیلە؛ لقی باریک و کورت ☰ ساقە و چوب کوچک خلال مانند

قیلکە²: دەنگەناو. حیلکە؛ دەنگی پێکەنین ☰ هِرـ هِر خنده

قیلمقازە /qîlmqaze/: ناو. سەرشان ☰ ترقوە

قیلە /qîle/: ناو. خزم؛ قەوم ☰ خویشاوند

قیلەتاو /qîletaw/: ☜ **قیرتاو**

قیلەقاچ /qîleqaç/: ☜ **قیلەوقاچ**

قیلەوقاچ /qîle w qaç/: ئاوەڵناو. قیرقاج؛ قیرقاچ؛ قیروقاج؛ قیروقاچ؛ قیلەوقانج؛ قیلەقاچ؛ قیچەڵقاچ؛ قیچەڵفاچ؛ قیچەڵپاچ؛ شەفتوور ☰ اُریب

قیلەوقانج /qîle w qanc/: ☜ **قیلەوقاچ**

قیم¹ /qîm/: ناو. چۆنیەتی ڕازی بوون ☰ رضایت

⊡ **قیم ئانین**: ڕازی بوون ☰ راضی شدن

قیم پێ ئانین: پێ ڕازی بوون؛ پێ قایل بوون ☰ روا داشتن

قیم هاتن: ڕازی بوون ‹قیما من نایە› ☰ رضایت دادن

قیم²: ئاوەڵناو. بەس؛ بەسندە؛ بەسنە ☰ بس؛ کافی

قیمە /qîme/: ناو. ۱. پەل؛ گۆشتی ئەنجندراو

‹مەلوول و زویر خاتر پەرێشان/ چمان قیمەی جەرگ ئەمن مەکێشان «سەیدی»› ۲. گۆشتی چەرخکراو ■ ۱. قیمه؛ گوشت خرد شده ۲. گوشت چرخ‌کرده

⊡ **قیمە کردن/ کرن:** کردنە قیمە ■ چرخ کردن گوشت

قیمەت / qîmet/: ناو. نرخ؛ بایی ■ قیمت

قیمەتدار / qîmetdar/: ئاوەڵناو. ۱. بە جەوهەر و هونەر ۲. گران؛ گرانبایی ■ ۱. با استعداد ۲. گرانبها

قیمەتی / qîmetî/: ئاوەڵناو. زۆر بەنرخ؛ بەهادار ‹شیری قیمەتی› ■ قیمتی

قیمە ـ قیمە / qîme qîme/: ئاوەڵناو. تیکە ـ تیکە؛ ئەنجن ـ ئەنجن‌کراو ■ قطعه ـ قطعه

قیمەکێش / qîmekêş/: ناو. ساتۆری چەماوی گۆشت ورد کردن ■ ساتور قیمه‌کش

قیمیش / qîmîş/: ناو. دۆخی ڕجوا زانین؛ ڕەوا دیتن ■ رضایت

قین / qîn/: ناو. ۱. ڕق؛ تووڕەیی؛ قەڵسی؛ ڕک؛ قار ‹ڕەقیب و موددەعی وەک پووش و پووشوون/ بسووتێنن، کە وەک بەرقین، لە بەر قین «نالی»› ۲. *[شوورەیی]* قن؛ قنگ ■ ۱. خشم؛ کینه ۲. کون

⊡ **قین جواندن:** ڕک هەڵساندن ■ خشم برانگیختن

قین جوین: ڕک هەڵسان ■ به خشم آمدن

قین خواردنەوە: ڕک لە بیر خۆ بردنەوە؛ پیش خواردنەوە ■ خشم خود را فرو خوردن

قین کردن: لەنج کردن ■ لج کردن

قین گرتن: کەوتنە سەر ڕک؛ پێ چەقاندن ■ لج کردن

قین لێ بون: خۆش نەویستن؛ ڕک لێ بوونەوە ■ تنفر داشتن

قین لێ کەوتن: ☜ **قین لێ‌هەستان**

قین لێ هەستان/ هەڵستان: قین لێ کەوتن؛ لێ تووڕە بوون ■ از کسی به خشم آمدن

قین لێ هەڵگرتن: تووڕە بوون و چاوەنۆڕی هەل بوون بۆ تۆڵە ■ کینەی کسی را به دل گرفتن

قین هەستان/ هەڵسان: قین هەڵسان؛ ڕک هەستان ■ به خشم آمدن

قین هەستاندن/ هەڵستاندن: قین هەڵستاندن؛ ڕک هەستاندن ■ خشم برانگیختن

قین هەڵگرتن: ڕک لە دڵا هێشتنەوە ■ کینه به دل گرفتن

کەوتنە قینەوە: کەوتنە سەر باری لەنج و نەیاری. هەروەها: **خستنە قینەوە** ■ سر لج افتادن

قین‌ئەستور / qîn'estûr/: ئاوەڵناو. ڕق‌ئەستوور؛ تایبەتمەندی کەسێ کە درەنگ لە تووڕەیی خاو دەبێتەوە ■ کینه‌توز

قینات / qînat/: ☜ **قنیات**

قیناوی / qînawî/: ئاوەڵناو. ڕکوونی ■ کینه‌یی

قینجک / qîncik/: ☜ **قینچك**

قینچک / qînçik/: ناو. قینجک؛ قونجک ■ انتهای میوه

قیندار / qîndar/: ئاوەڵناو. بەقین؛ دڵ پڕ لە ڕک ■ کینه‌ورز

قینشەلە / qînşele/: ناو. کەمتیار ■ کفتار

قینگ / qîng/: ☜ **قون**

قین‌لەبەر / qînleber/: ☜ **قین‌لەدل**

قین‌لەدڵ / qînledił/: ئاوەڵناو. قین‌لەبەر؛ قین‌ون؛ قین‌لەسک؛ قین‌لەزگ؛ قینەون؛ ڕکوونی ■ کینه‌توز

قین‌لەزگ / qînlezig/: ☜ **قین‌لەدل**

قین‌لەسک / qînlesik/: ☜ **قین‌لەدل**

قین‌لەقنە / qînleq(i)ne/: ناو. کلک‌هەڵتەکێنە؛ دوهەژینک ■ دُم‌جنبانک

قین‌وقینکاری / qîn û qînkarî/: ناو. ڕک و ڕکەبەری ■ کینەکشی

قین‌ون / qînwin/: ☜ **قین‌لەدڵ**

قینەبەری / qîneberî/: ناو. ڕکەبەری؛ ململانێ ■ رقابت

قینەون / qînewin/: ☜ **قین‌لەدڵ**

قینەونی / qînew(i)nî/: ناو. دۆخی قین و ڕک لە دڵ بوون ■ کینەتوزی

قیو / qîw/: دەنگەناو. قریوە؛ گوڕڕە؛ دەنگی بەرز و بەهەیبەت ■ غریو

قیواندن / qîwandin/: چاوگ. گوڕڕاندن؛ قریوە کردن ■ غریویدن

قێ / qê/: ناو. ناوی بیست‌ویەکەمین پیتی ئەلفبای زمانی کوردی ■ قاف؛ بیست‌ویکمین حرف الفبای کُردی

قێچ / qêç/: ناو. کێچ؛ جانەوەرێکی چکۆڵەی ڕەشی خۆشبەزی ئاماڵ‌سوورە، خوێنی زیندەوەر دەمژێ ■ کک

قێچی / qêçî/: ناو. قەیچی؛ دوێرد؛ تۆرتۆ؛ مقەست؛ مەقەس ■ قیچی

قێخا / qêxa/: ناو. کەیخودا؛ کێخا ■ کدخدا

قێخایی / qêxayî/: ناو. کەیخودایی؛ کێخایی ■ کدخُدایی

قێد / qêd/: ناو. ئاڵقەی ئاسن ■ حلقەی آهنی

قێرچان / qêrçan/: چاوگ. قیرچین؛ سیڕەسیڕ لە ددان هاتن ■ صدا از بر هم سایدن دندان‌ها ایجاد شدن

قێرچاندن / qêrçandin/: چاوگ. ددان بە سەر یەکدا ساوین؛ سیڕەسیڕ لە ددان هێنان ■ دندان بر هم سایدن

قێرچین / qêrçîn/: ☜ **قێرچان**

قێڕ / qêř/: ☜ **قۆڕ-١**

قێڕاندن / qêřandin/: چاوگ. هاوار کردن ■ فریاد کشیدن

قێڕنای / qêřnay/: چاوگ. قیڕاندن ■ فریاد کشیدن

قێڕە / qêře/: ☜ **قۆڕ-١**

قێڕەگون / qêřegun/: ☜ **قۆڕ-١**

قێز١ / qêz/: ناو. بێز؛ ڕەوتی دڵ تێکچوون لە دیتنی شتێ ■ دل به هم آمدن از دیدن چیزی

⊡ **قێز بون:** ناشیرین بوون ■ زشت شدن

قێز بونەوە: ☜ **قێز شێوان**

قێز شێوان/ شێویان/ شێویانەوە: قێز بوونەوە؛ قێز شێویانەوە؛ قێز کردن/ کردنەوە؛ دڵ شێوان لە دیتنی شتێ ‹تیکەکەت دەرمەهێنە، قێزمان شێواوە› ■ دل به هم آمدن از دیدن چیزی

قێز کردن/ کردنەوە: ☜ **قێز شێوان**

قێز٢: دەنگ. وشەیەکە لە کایەدا واتا: تەسلیم ■ اصطلاحی در بازی به معنی تسلیم

⊡ **قێز بون:** تەسلیم بوون لە یاریدا ■ تسلیم شدن در مسابقه

قێزوبێز / qêz û bêz/: ☜ **قیزوبیز**

قێزووێز / qêz û wêz/: ☜ **قیزوبیز**

⊡ **قێز و وێز کردن:** ئیش و ویش کردن؛ قیز کردن و دڵ شێوان لە دیتنی شتێ ■ بیزاری نمودن از چیزی

قێزە / qêze/: ئاوەڵناو. دزێو؛ ناشیرین ■ زشت

قێزەون / qêzewin/: ☜ **قیزەون**

قێقنای / qêqnay/: چاوگ. کورکاندن (مریشک و ...) ■ قُدقُد کردن

قێل / qêl/: ناو. گوانی ئاژەڵی شیردەر ■ پستان دام شیرده

قێنبنە / qênb(i)ne/: ناو. گیایەکی بەهارییە دەخورێ ■ گیاهی خوراکی

قێوڵدار / qêwiłdar/: ئاوەڵناو. بەختەوەر؛ بەختیار ■ خوشبخت

ک

ک / k/: پیت. بیستودووهەمین نیشانەی ئەلفوبێی زمانی کوردی ☰ ک؛ بیستودومین حرف الفبای کُردی

ک^1 / ki/: ناو. ناوی بیستودووهەمین ئەلفوبێی زمانی کوردی ☰ ک؛ بیستودومین حرف الفبای کُردی

ک^2: ئامراز. کە؛ بۆ ئەوەی ‹وای وت ک نەچی› ☰ که

• **ک** / -k, -ik/: پاشگر. ١. پاشگری ئامرازسازە لە ڕەگی کار ‹ڕەنک؛ کوتک؛ ڕستک› ٢. پاشگری جێ ‹دەسک؛ زوورک› ٣. پاشگری پچووک کردنەوە ‹کنک؛ کوڕک؛ پاچک؛ کاپک؛ کچک› ٤. پاشگری تاک کردنەوە بە مانای یەک ‹گاک، واتا: یەک گا› ٥. ئامرازی ناساندن ‹مێرک؛ ژنک› ٦. پاشگری ناوسازە لە ئاوەڵناو ‹ڕاستک› ٧. بە دوای ڕەگی کارەوە ئاوەڵناوی فاعیلی دروست دەکا ‹سووتک› ٨. بە دوای ڕەگی کارەوە ناوێک دروست دەکا ‹تەزک› ٩. بە دوای ڕەگی کارەوە بۆ زێدە (موبالیغە) ‹گەڕک - زۆرگەڕ› ١٠. لە پێکهاتەکاندا دەکەوێتە پاشەوەی ڕەگی کار و ناوێک، زۆرتر ناوی ئامێر دروست دەکا ‹ئاردمالک› ١١. لە پێکهاتەکاندا دەکەوێتە پاشەوەی ڕەگی کار و ناو یان ئاوەڵناوێ دروست دەکا ‹ئاومالک› ☰ پسوند: ١. ابزارساز ٢. نشانەی جای، مکان ٣. نشانەی تصغیر ۴. یکی؛ به معنی یای نکره ۵. به معنی فلان، نشانەی معرفه ۶ اسم ساز از صفت ٧. پس از ریشەی فعل میآید و صفت فاعلی میسازد ٨. پس از ریشەی فعل میآید و اسم میسازد ٩. برای مبالغه، پس از ریشەی فعل میآید ١٠. در ترکیبات پس از ریشەی فعل، اسم و غالباً اسم ابزار میسازد ١١. در ترکیبات پس از ریشەی فعل، اسم و صفت میسازد

کا^1 / ka/: ناو. ١. پاژی پچووک و کوتراوی لاسکە دەخڵ ‹کا لە خۆ و جۆ لە خۆ «مەسەل»› ٢. *سووکەڵە* کاک؛ وشەی ڕێز لێنانی برا گەورە ٣. وشەی ڕێز لێنانی کوڕ یان پیاوی گەورەتر ☰ ١. کاه ٢. داداش ٣. آقا

▣ **کای کۆن:** *کینایە* قسە و باسی ڕابردووی ڕابواردوو ☰ موضوع گذشته

⊡ **کا کێشان:** بردنەوەی کا بۆ ئاوایی ☰ کاه بُردن به آبادی

کای کۆن بە با دان: *کینایە* قسە و باسی کۆن هێنانە ئاراوە ‹گێرەشێوێنێ کە کای کۆنی بە بادا لە کنت/ چاکە هەر لێیخوڕی، سەیری دەم و کاوێژی نەکەی «شوکری فەزلی»› ☰ مسألەی قدیمی و تمام شده را پیش کشیدن

کا^{۱}: ئاوەلکار. کوێ؛ کام جێ؛ لە کوێ ☰ کُجا

کا^{۲}: دەنگ. ۱. دا دەی؛ ئا بزانم ‹کا وەرە! کا ببینم!› ۲. با؛ بلا؛ بهێڵە ‹کا بچێ بزانم چی دەکا؟› ☰ ۱. دِ ۲. بگذار

کائولین / ka'ulîn/: ناو. خاکی چینی؛ خاکی سپی؛ خاکێکی مەیلەو سپی و ئاوکێشە، بۆ دروست کردنی چینی بە کار دێ و دەرمانی زگ چوونە ☰ کائولن

کائۆچۆ / ka'oço/: ☜ **کاوچۆ**

کائین / ka'în/: ☜ **کاوێژ**

کاب / kab/: ناو. قاپ؛ کاپ: ۱. کابا؛ میچ؛ جگ؛ چوو ۲. گوێزنگ؛ کاب؛ قولەپێ ☰ ۱. شتالنگ؛ قاب ۲. قوزک پا

کابا / kaba/: ☜ **کاب ـ۱**

کاباره / kabare/: ناو. مەیخانەیەک بە هەموو جۆرە بەزم و سەما و ئاوازەوە بۆ ڕابواردنی مشتەرییان ☰ کاباره

کابان / kaban/: ناو. کاڤان؛ کەبان؛ کەبانوو؛ کەبانی؛ کەڤانی؛ کەوانی؛ کەوانوو؛ کەیوان؛ کەیوانوو؛ کەیوانە؛ کێڤانی؛ کێڤانیە؛ ژنی ئاگاداری ماڵ ‹لە خۆی داوە بەرەڵبێنە کچی کابانی گەردن کێل/ بە ناز و غەمزە دەڕوانێ، دەکا شینکەی نەرم پێشێل «هێمن»› ☰ کدبانو

کابانەتی / kabanetî/: ☜ **کابانی**

کابانی / kabanî/: ناو. کابانەتی؛ کەبانیتی؛ بناوانی ☰ خانەداری

کابانێ / kabanê/: ناو. کابەی؛ کاپانێ؛ کاپێن؛ جگێن؛ میچێن؛ قاپێن ☰ قاب‌بازی

کابچک / kabçik/: ناو. کاپچک؛ مەچەک؛ جومگەی نێوان دەست و قۆڵ ☰ مُچ دست

کابرا / kabra/: جێناو. کاورا: ۱. فلان؛ کەسێ کە ناوی نابەن ‹سەری سووڕ مابوو ئەو کابرا نەزانە/ چلۆن گۆڕاوە ئەم دەور و زەمانە! «هێمن»› ۲. پیاوێ کە نایناسن ‹کابرایەکی ڕووت و برسیم/ ناساخ، گیرۆدەی نەزانیم «گۆران»› ☰ ۱. یارو؛ فلان ۲. ناشناسِ مُذکر

کابرەش / kabreş/: ئاوەلناو. ۱. قاپڕەش؛ داوێن‌تاریک (ئەسپی کوێت) ۲. *[کینایه]* شووم؛ جوت قۆشە ☰ ۱. پاسیاه (کُمیت) ۲. نحس

کابگر / kabgir/: ئاوەلناو. *[کینایه]* ۱. دەمشڕ؛ جنێوفرۆش ۲. پاشملەبێژ ☰ ۱. بدزبان ۲. غیبت‌گوی

کابل / kabl/: ناو. چەپکە تەلی بادراو و ڕووکێش‌کراو بۆ گواستنەوەی وزەی کارەبا و... ‹کابلی کارەبا؛ کابلی تەلەفوون› ☰ کابل

کابۆخ / kabox/: ناو. بەشە چێندراوێ کە لە هاوساکانی تێراوتر و گەش‌ترە ☰ بخشی از محصول که از بقیه پربارتر است

کابۆک / kabok/: ناو. کابووک: ۱. کاپۆک؛ کەڤۆک؛ کۆتر ۲. لان؛ هێلانە؛ جێگەی سانەوە و خا تێکردنی باڵدار ☰ ۱. کبوتر ۲. آشیانەی پرنده

کابۆی / kaboy/: ناو. گاوانی ئەمریکی ☰ کابوی

کابۆیی / kaboyî/: ئاوەلناو. پێوەندیدار یان سەر بە کابۆی ‹کلاوی کابۆیی› ☰ کابویی

کابووس / kabûs/: ناو. کاموس؛ مۆتەکە؛ خێو ☰ کابوس

کابووک / kabûk/: ☜ **کابۆك**

کابە / kabe/: ناو. ۱. ☜ **کەعبە** ۲. ☜ **کابەك** ۳. گەنمەشامی؛ زەڕات ☰ ۱. ☜ **کەعبه** ۲. ☜ **کابەك** ۳. ذُرّت

کابەشاک / kabeşak/: ناو. شانس؛ بەخت و ئیقباڵ ☰ شانس

کابەک / kabek/: ناو. کابە: ۱. کەشکەک؛ کەشکەژنۆ؛ کەشکەوژنگ ۲. جومگەی دەست و پێ ۳. قەسەڵ؛ پرزەی کلۆش دوای دروونەوە ☰ ۱. کاسەی زانو ۲. مُچ دست و پا ۳. کاه درشت مانده از درو

کابەی / kabey/: ☜ **کابانێ**

کابهور / kabhûr/: ئاوەڵناو. *[کینایە]* باواقۆرەت؛ زۆر کورتەباڵا ≣ کوتوله

کابین / kabîn/: ناو. هۆدە لە گەمیە، فرۆکە و... ≣ کابین

کابینە / kabîne/: ناو. کۆڕی وەزیران ‹دوێشەو دانیشتنی کابینە بەڕێوە نەچوو› ≣ کابینه

کابینێت / kabînêt/: ناو. دۆلاوچە؛ قەفەسەی بە نهۆم و درگاوە بەتایبەت لە ئاشپەزخانەدا ≣ کابینت

کاپ / kap/: ☜ **کاب**

کاپان / kapan/: ناو. ١. ڕێگەی تەسک و تەنگەبەر ٢. جگێن؛ گەمە بە جک ٣. کونی فرەوان لە میچی خانوودا ٤. نەغمەی بن دیوار کە مرۆی پێدا بچێ ≣ ١. راهرو تنگ ٢. قاب‌بازی ٣. سوراخ گشاد در سقف خانه ۴. نقب کف اتاق

کاپانێ / kapanê/: ☜ **کابانێ**

کاپچک / kapçik/: ☜ **کابچك**

کاپشەن / kapşen/: ☜ **کاپشین**

کاپشین / kapşîn/: ناو. کاپشەن؛ قەمسەڵە؛ جۆرێک باڵاپۆشی گەرمی زستانی کە تا پشتێنە دێ و بە زیپ یان قوپچە هەڵدەپێکرێ ≣ کاپشن

کاپک / kapik/: ناو. ١. پەتک؛ پەت؛ پارچە گوریس ٢. جگی چکۆڵە ≣ ١. قطعه طناب؛ ریسمان کوتاه ٢. قاب کوچک

کاپۆ / kapo/: ناو. ١. خانووی باڵدار؛ هێلانە؛ هێلین؛ لانە ٢. ☜ **کەپۆ** ≣ ١. آشیانه ٢. ☜ **کەپۆ**

کاپۆچینۆ / kapoçîno/: ناو. قاوە و کاکاهووی تێکەڵ کە لە شیری داخی دەکەن و بە شەکرەوە دەیخۆن ≣ کاپوچینو

کاپۆخ / kapox/: ناو. ١. پووش و گیای گێرەکراو؛ گیای ئەنجناو ٢. کەسێ گیا ورد دەکا ≣ ١. گیاه کوبیده ٢. کسی که علوفه می‌کوبد

کاپۆر / kapor/: ناو. ڕەشکە تووتن؛ تووتنی زۆر خراپ ≣ توتون نامرغوب سیاهرنگ

کاپۆک / kapok/: ناو. ١. ☜ **کۆتر**[1] ٢. پاوەنی لە زنجیری ئەسپ ≣ ١. ☜ **کۆتر**[1] ٢. پابند زنجیری اسب

کاپۆل / kapol/: ناو. ١. تۆکل؛ توێکل؛ قاپێلک ٢. قاپێلکەسەر؛ کاسەی سەر ٣. گزرە؛ گیای وردکرداو ٤. کابەک؛ کابە؛ قەسەڵ ٥. کاگڵ؛ کای ڕەگەڵ حەڕی بۆ سواخ دانی بان ≣ ١. پوستەی توخالی ٢. جُمجُمه ٣. علوفەی کوبیده ۴. کاه درشت مانده از درو ۵. کاهگل

کاپۆلە / kapole/: ☜ **کاپوولە**

کاپۆڵ / kapoł/: ناو. کاپۆڵک: ١. کەللە؛ قاپێلکەسەر؛ کاسەی سەر ٢. کەپۆ؛ بێفل؛ پت؛ لووت ≣ ١. جُمجُمه ٢. بینی

کاپۆڵک / kapołik/: ☜ **کاپۆڵ**

کاپووت / kapût/: ناو. ١. دەرگا یان پۆشەنی سەر موتوری ماشێن ٢. دەرکی سندووقی پشتەوەی ماشین ٣. ☜ **کاندوم** ≣ ١و٢. کاپوت ٣. ☜ **کاندوم**

کاپوور / kapûr/: ☜ **کافوور**

کاپوولە / kapûle/: ناو. کاپۆلە؛ کەپوولە؛ کەپوویلە؛ قەپوولە؛ قەپوویلەی؛ کەپوولەی ئارد پێوانی ئاشەوان ≣ پیمانەی کوچک آسیابان

کاپەک / kapek/: ☜ **کەڕوو**

کاپیتالیست / kapîtalîst/: ئاوەڵناو. ١. سەرمایەدار ٢. هۆگری سەرمایەداری ≣ ١و٢. کاپیتالیست

کاپیتالیسم / kapîtalîsm/: ناو. سەرمایەداری ≣ کاپیتالیسم

کاپیتان / kapîtan/: ناو. کەپتان: ١. فڕۆکەوان ٢. کەشتیوان؛ گەمیەوان ٣. سەرمەزد؛ ڕێبەری تیمی وەرزشی ≣ ١تا٣. کاپیتان

کاپێچ / kapêç/: ناو. نەخۆشییەکی ڕەشەوڵاخە لە

کای زۆر خواردنەوە تووشی دێت ▣ نوعی بیماری دام

کاپێن / kapên/: ☜ **کابانێ**

کات / kat/: ناو. ١. دەم؛ سات ‹لەم بێخەبەری خۆمە کەساس و ماتم/ بێهوودە دەبووری دەم و سات و کاتم «هەژار، *چوارینەکانی خەییام*»› ٢. ☜ **خێرۆك** ٣. زەمین؛ عەرز؛ قاد ‹شۆرەکات› ٤. کەللە؛ کاسەی سەر ٥. پشتەمل؛ پشت مل ▣ ١. وقت ٢. ☜ **خێرۆك** ٣. زمین ۴. جُمجُمه ۵. پسِ گردن

کاتا / kata/: ناو. جۆرێ کولێرە کە لە بن ژیلەمۆدا دەبرژێ ▣ نوعی گردە نان

کاتات / katat/: ناو. کات: ١. کەللە؛ کاپۆل؛ کاسەسەر ٢. پشتەمل؛ پشت مل ▣ ١. جُمجُمه ٢. پسِ گردن

کاتار / katar/: ناو. پۆپەی کەڵەشێر ▣ تاجِ خروس

کاتالۆگ / katalog/: ناو. ١. دەفتەری نیشان‌دان و ناساندنی بەرهەم و پیتەوای ڕێخراوەیەک ٢. پەڕاوی ڕێنمای بەرهەمێکی پیشەیی ‹ئەم چەرخی دروومانە کاتالۆگی نییە؟› ▣ ١و٢. کاتالگ

کاتب / katib/: ناو. ١. حیسابگەر ٢. نووسەر ٣. سەرژمێر ▣ ١. حسابدار ٢. نویسنده ٣. سرشمار

کاتبژێر / katb(i)jêr/: ناو. تایمێر؛ ئامرازێک بۆ ڕاگرتن و ڕێخستنی کەرستەیەک لە کاتی دیاریکراودا ▣ تایمر

کاتبەر / katber/: ئاوەڵناو. وەختگیر؛ درێژخایەن ▣ وقت‌گیر

کاتبەش / katbeş/: ناو. کەسێ کە کاری سەرژمێری پێ سپێراوە ▣ مسئول سرشماری

کاتژمێر / katj(i)mêr/: ناو. کاژمێر؛ دەمژمێر؛ گووسک؛ سەعات: ١. سەعاتە؛ کەرەسەیەک بۆ پێوان و دیاری کردنی کات ٢. کاتێ کە ئەو کەرەسەیە پیشانی ئەدات ‹کاتژمێر هەشتە بە کاتی هەولێر› ٣. یەکەی پێوانی کات کە بەو کەرەسەیە دەپێورێ، بەرانبەری ١/٢٤ شەو و ڕۆژ ‹قەتار دوو کاتژمێری‌تر دەڕوا› ▣ ١تا٣. ساعت

کاتک / katik/: ناو. کات؛ کەللە؛ کاپۆل ▣ جُمجُمه

کاتکۆ / katko/: ناو. سەعات؛ شێست خولەک ‹دانیشتنەکە دوو کاتکۆ وە درەنگ کەوت› ▣ ساعت

کاتمۆک / katmok/: ☜ **کارتیمۆك**

کاتمی / katmî/: ناو. ناوی گیایەکە ▣ گیاهی است

کاتولیک^{١} / katulîk/: ناو. ١. یەکێک لە لقە گەورەکانی دینی مەسیح کە شوێنگری پاپ و دەوڵەتی واتیکانن ٢. هەر یەکە لە شوێنکەوتوانی مەزهەبی کاتولیک ▣ ١و٢. کاتولیک

کاتولیک^{٢}: ئاوەڵناو. کاتولیکی؛ پێوەندیدار بە ئەو لقە گەورە لە دینی مەسیح کە واتیکانەوە بەڕێوە دەچێ و پاپ لە سەروویە ‹نووسەرانی کاتولیک› ▣ کاتولیکی

کاتولیکی / katulîkî/: ☜ **کاتولیك**^{٢}

کاتۆر^{١} / kator/: ناو. کاتار؛ پۆپەی کەڵەشێر ▣ تاج خروس

کاتۆر^{٢}: ئاوەڵناو. ١. لەوەڕ لێنەماو؛ ڕووتەوەبوو ‹دەشتەکە تەواو کاتۆر ببوو› ٢. خەوەرهێن؛ هەواڵدەر ▣ ١. لُخت شده (مرتع) ٢. خبررسان

کاتە / kate/: ناو. ١. کارتە؛ وەچ؛ لکی تازە، پاش سەرچن کردن ‹کاتەی تووتن› ٢. ☜ **خێرۆك** ٣. *[کینایە]* گورگ؛ گوری ٤. پێشە؛ ئێسقان؛ هەستی ▣ ١. جوانەی تازە پس از سرچین کردن گیاە ٢. ☜ **خێرۆك** ٣. گُرگ ۴. استخوان

کاتی / katî/: ئاوەڵناو/ ئاوەڵکار. ساتی؛ سەردەمی؛ گاڤی ▣ موقت

کاتیک / katîk/: ☜ **کارتیخ**

کاتیلکە / katîlke/: ناو. کوچەڵە؛ بایەی بچووک ▣ کاسەی کوچک

کاتیلە / katîle/: ☜ **کیتەڵە**

کاتێ / katê/: ئاوەڵکار. جا؛ حەر؛ گاوا؛ وادێ؛ کە

🇮🇷 وقتی؛ گاهی که

کـاتێر / katêr/: نـاو. ئـامرازی بـڕینی مووکێـت، چەپکەکاغەز، مقەبا و... 🇮🇷 کاتر

کاتێک / katêk/: ئاوەڵکار. دەمێ؛ دەمێک؛ دەمێـو 🇮🇷 وقتی

کـاتێکی / katêkî/: ئاوەڵـکار. دەمـا؛ وەختەکـە 🇮🇷 آن‌گاه

کـاج / kac/: ناو. ۱. کاژ؛ کاژی؛ دارێکـی هەمیشـە سەوزی یەکپایـە بـە سـاقەتەی بـەرز و گرۆڤـەر، لقوپـۆی دوای سـاقەتە و گـەڵای دەرزیئاسـای جووت ـ جووتەوە ۲. زوورک؛ گردی لـە لم 🇮🇷 ۱. درخت کاج ۲. تپەی ماسەای

کاجیر / kacîr/: ناو. کولۆخ؛ کاپۆڵ؛ قـەحفی سـەر 🇮🇷 جُمجمە

کـاجیرە / kacîre/: ناو. زەردی؛ قاقڵـی؛ قاخڵـی 🇮🇷 کافشە

کاجینـە / kacîne/: نـاو. زوورکـان؛ دەشـتێ کـە تەپۆڵکە ـ تەپۆڵکەی پچـووکی تێدایـە 🇮🇷 دشـت تپەماهوری

کـاچ / kaç/: ناو. ۱. ☜ **کەوچك** ۲. قاچ؛ لنـگ ۳. خرکەوپرکە؛ شتی بێ‌نرخی ناومـاڵ ٤. خزگـەی ماسی؛ شوێنی خۆ تێ خزاندنی ماسی لە زستاندا 🇮🇷 ۱. ☜ **کەوچك** ۲. لِنگ ۳. خرت‌وپرت ۴. پناهگاه ماهی در زمستان

کاچاخ / kaçax/: نـاو. قاچاخ؛ بەچکە وشـتری دوو بەهار دیتوو 🇮🇷 شتر دوساله

کاچانی / kaçanî/: ناو. دەفر و ئامان؛ قاپ و قاچاخ 🇮🇷 ظروف آشپزخانه

کاچک / kaçik/: ☜ **کەوچك**

کـاچلۆک / kaçlok/: ناو. قـازانی بچـووک 🇮🇷 دیـگ کوچک

کاچ‌وکولووسک / kaç û kulûsk/: ☜ **کاچ‌وکوڵۆز**

کاچ‌وکوڵۆز / kaç û kułoz/: ناو. کـاچ‌وکولووسـک؛ خرکەوپرکە؛ شتانی بێ قیمەت 🇮🇷 خرت‌وپرت

کـاچۆ / kaço/: ئاوەڵناو. /پلار/ تەمەڵی بێکار 🇮🇷 تنبل بیکار

کاچوو / kaçû/: ☜ **کارچوو**

کـاخ / kax/: ناو. ۱. کاخە؛ قەسر؛ کۆشک ۲. بـژار؛ وژن؛ وجێز؛ کاری خـاوێن کردنـەوەی مـەزرا لـە گژوگیـای خۆڕسـکی بـێ‌کەڵـک ۳. لۆدەکـای دەشت کە بۆ زستان گلەبان دەکرێ 🇮🇷 ۱. کاخ ۲. وجین ۳. کاهی کە برای زمستان در دشت نگهـداری می‌شود

کـاخڵی / kaxłî/: ناو. کاژێلە؛ کاژێرە؛ قاخڵی؛ قاقڵی 🇮🇷 کاجیرە

کاخە / kaxe/: ☜ **کاخ ـ۱**

کاخیـل / kaxîl/: نـاو. ۱. سـەوزەی چیمـەن ۲. پووشی دەشت کە لە گیشە دەدرێ 🇮🇷 ۱. سبزەی چمن ۲. خار و خس گردآوری‌شدەی دشت و صحرا

کاد / kad/: ناو. ۱. کات؛ قاد؛ عەرد؛ زەمین؛ زەوی ۲. مەیدان؛ مەیان ‹کـادا شـەرێ› 🇮🇷 ۱. زمـین ۲. میدان

کادان / kadan/: نـاو. ۱. ☜ **کادێن** ۲. فـەرەنجی 🇮🇷 ۱. ☜ **کادێن** ۲. نوعی پالتوی نمدی

کادانە / kadane/: ناو. ڕەسەنە ئەسپێکە دەڵێن لە ڕووسیاوە هاتووە 🇮🇷 نژادی از اسب

کـادر / kadr/: نـاو. ۱. چوارچێـوە؛ بیچمێکـی هەندسی یان ڕازێنەیی کە بـۆ جـوانی یـان زەق کردنەوەی نووسراوە یـان وێنەیـەک دەورەکـەی پێ دەگرن ‹ئاگەداریی سەرەخۆشـییەکەی خرابـووە ناو کادرێکی ڕەش› ۲. ئەندام؛ کەسێکی ڕاهاتووی لێزان بۆ کار لـە ڕێخراوەیەکـدا ‹کـادری حیـزبی؛ کادری سیاسی› ۳. */وێنەگری/* هەرکام لە وێنەگەلی فیلمێـک ٤. */مـەجاز/* چـواردەور؛ چوارچێـوە؛ کەوشەن 🇮🇷 ۱تا۴. کادر

کادڕ / kadiř/: ناو. شەنەی ئاسن 🇮🇷 افشون آهنی

کادز / kadiz/: ☜ **کاکەشان**

کادک / kadik/: ناو. بابۆڵە؛ تیکەی لوولە ☰ ساندویچ

کادمیوم / kadm(i)yum/: ناو. توخمی کیمیایی کانزایی بە ژمارەی ئەتومی ٤٨ و کێشی ئەتومی ١١٢,٤٠ بە ڕەنگی سپی مەیلەو ئاوی، زۆر ژەهری، چەکوچخۆر، کە لە ئاوکاری کانزادا کەڵکی لێ دەگرن ☰ کادمیُم

کادو / kadu/: ناو. دووکەڵ؛ مۆران؛ دووکێل ☰ دود

کادۆ / kado/: ناو. دیاری؛ پێشکەشی؛ پێشکێشی؛ کادۆ؛ ئەوی بە هۆی ڕووداوێک یان بە گوێرەی دابی کۆمەڵگا بە کەسێک دەدرێ ☰ کادو

کادوو / kadû/: ناو. کادی؛ دووکەڵ؛ دووکێل؛ دوو ☰ دود

کادە / kade/: ☜ **کولیچە**

کادی / kadî/: ☜ **کادوو**

کادین / kadîn/: ☜ **کادێن**

کادێن / kadên/: ناو. کادان؛ کادین؛ کایەن؛ کەیان؛ کەییان؛ کیان؛ کادانە؛ کەدن: ١. کەدوو؛ کەیو؛ کیو؛ تفاقدان؛ مەرەک؛ ئاخلە؛ لوودە؛ جێگەی کۆ کردنەوە و ڕاگرتنی خۆراکی ئاژەڵ و چوارپێیان ٢. *[کینایە]* زگ؛ سک ‹کا هی خۆت نییە، کادێن هی خۆتە! «مەسەل»› ☰ ١. کاهدان ٢. شکم

▣ **کادێن مێشی:** کادێنەمێش؛ شوێنی خلێفەمێشان؛ جێگەیەک کە پلوورە هەنگی لێ داندراون ☰ کندوی زنبور عسل

کادێنەمێش / kadênemêş/: ناو. خەلێف؛ پلوورە؛ جێگەی هەنگ ☰ کندو

کار¹ / kar/: ناو. ١. ئیش؛ خەبات؛ ئەو شتە کەسێک بە خۆیەوە خەریک دەکا ‹کاری هونەری› ٢. ئیش؛ پیشە؛ شوول؛ فرمان؛ چالاکی سەرەکی بۆ بەڕێوەبردنی ژیان ‹لە کوێ کار دەکەی؟› ٣. کردە؛ ئاکار؛ ڕەفتار ‹کارێکی باشت کرد› ٤. بالووک؛ بالووکە ٥. بێچووی بزن و بزنەکێفی و مامز ٦. دەسکرد؛ بەرهەم ‹ئەوی ڕووی داوە لە من کاری دڵی بەدبەختە/ وا منی کردووە بۆ تیری مەلامەت بە نیشان «کوردی»› ٧. قازانج؛ کەڵک ‹مەیگێڕ وەرە ئەم هۆشە بە کارم نایە/ مردن ڕەشەباییکە، ژیانم کایە «هەژار، *چوارینەکانی خەییام*»› ٨. ڕووداو ‹کارێکە و بووە، ئێستا چی بکەین؟› ٩. ڕچە؛ کۆرەڕێ ١٠. خوێڵێن؛ کانی خوێ ١١. حاڵ و باڵ؛ بار و دۆخ ‹کارم لە گریاندا نەماوە› ١٢. کاریگەری؛ کارتێکەری ‹ڕاستە من ڕێبوارم، سەر پێیی ئەڕوانم/ بەڵام وا جوانیی تۆ کاری کرد لە گیانم «گۆران»› ١٣. کاروبار؛ ئیش و بەرنامە ‹بێ پاس و بێپارێزگاری/ سەقام ناگرێ هەرگیز کاری «گۆران»› ١٤. ئەرک؛ ئەو ئیشەی لە کەسێک چاوەڕوان دەکرێت ‹قاپ شۆردن کاری من نییە› ١٥. پێوەندی؛ ڕەبت ‹خۆشەویستی کاری بە بیر و باوەڕەوە نییە!› ☰ ١و٢. کار ٣. رفتار ۴. زگیل ۵. بچه‌ی بُز و بُز کوهی ۶ محصول ۷. سود؛ نفع ۸ حادثه ۹. کوره‌راه ۱۰. معدن نمک ۱۱. حال و وضع ۱۲. تاثیر ۱۳. کاروبار ۱۴. وظیفه ۱۵. ارتباط

▣ **کار بۆ کەر و خواردن بۆ بارگێن:** *[کینایە]* دۆخ و چۆنیەتی زەحمەت کێشانی کەسێک و قازانج بردنی کەسێکی‌تر ☰ کار کردن خر و خوردن یابو

کاری خێر: ١. پیشەی باش و خواپەسەند ٢. *[کینایە]* زەماوەن؛ شایی ٣. *[کینایە]* هاوجێیی حەڵاڵ و ڕەوا ☰ ١. کار خیر ٢. عروسی ٣. جماع زن و شوهر

▣ **کار بڕانەوە:** کۆتایی هاتنی کارێک. هەروەها: **کار بڕینەوە** ☰ تمام شدن کار

کار بۆ تاشین: *[مەجاز]* کار بۆ دۆزینەوە (و دەردیسەر دان) ‹هەر ڕۆژ کارێکی تازەم بۆ

ئەتاشێ› ☰ کار تراشیدن

کار بوران: *[مەجاز]* ڕۆژگار چەرخان ☰ گذشتن

کار بە کاری کەسێکەوە نەبون: ١. خۆ هەڵنەقوڵتان لە کاروباری دیتراندا ٢. لە هیچ کارێکدا نەبوون؛ لە کارێکدا بەشدار نەبوون ‹نازانم ئازادیان بۆچی گرت، خۆ ئەو کاری بە کاری کەسێکەوە نەبوو› ☰ ١و٢. کار بە کار کسی نداشتن

کار بەردان: واز لە کار هێنان ☰ دست از کار کشیدن

کار پەیدا کردن: ☜ **کار دۆزینەوە**

کار پێ بون: کار بە کەسێک بوون ‹کارم پێت هەبوو، نەهاتی› ☰ کار با کسی داشتن

کار پێ دان: پیشەیەک بە کەسێک دان ☰ کار به کسی دادن

کار پێ سپاردن: قەوینتی کردن بۆ کارێک ☰ سفارش دادن کاری به کسی

کار پێ کردن: ☜ **بردنە کار**

کار تەفرە دان: کار خستنە دواوە ☰ کار را عقب انداختن

کار تێکردن: کار لێکردن؛ تاسیر لێکردن ☰ تحت تأثیر (چیزی) قرار گرفتن

کار تێکەوتن: کار بە کەسێ بوون ☰ با کسی کار داشتن

کار چونە پێش: سەرکەوتن لە کاردا ☰ کار از پیش رفتن

کار خستن: خستنە خەبات ☰ به کار انداختن

کار خەوتن: کار ڕاگیران؛ وێستانی کار ‹دوو مانگە کارەکەمان خەوتووە› ☰ کار خوابیدن

کار دانە دەستەوە: *[مەجاز]* تووشی کێشە کردن ‹ئەم پێشنیارەی تۆ کاری دا دەستمانەوە› ☰ کار دست کسی دادن

کار دۆزینەوە: کار پەیدا کردن؛ دۆزینەوەی ئیش و فرمان ☰ کار پیدا کردن

کار ڕاگیران: ☜ **کار خەوتن**

کار فەوتان/ فەوتیان: کار سەر نەگرتن؛ دەرفەت لە دەس چوون ☰ فرصت کار از دست رفتن

کار کردن: ١. خەبتین؛ فرمان کردن ٢. ئەنجام دانی کاری خوازراو ٣. کار تێکردن؛ خاوەن کاریگەری تایبەت بوون ‹من باکم نییە، هەر لەبەر تۆمە/ قسەت کار ناکا، بەردی بن گۆمە «بێکەس»› ☰ ١و٢. کار کردن ٣. اثر بخشیدن؛ تأثیر داشتن

کار کردنی زکد ١. چوونە سەر ئاو ٢. ڕەوان بوونی زک ☰ ١. دستشویی رفتن ٢. اسهال بودن

کار کرن: ١. خۆ ساز و تەیار کردن ٢. قازانج لە سەودا کردن ☰ ١. مُهیا شدن ٢. نفع بردن در مُعامله

کار کەتن: کار تێکەوتن؛ کار پێ بوون ☰ کار آدم به دست کسی افتادن

کار کەوتنە (لای) کەس یان جێگایەک: کەل کەسێ لە کەس یان جێگایەک کەوتن ☰ کار کسی به کسی یا جایی افتادن

کار لە کار ترازان: *[مەجاز]* هەل و دەرفەت لە دەست چوون ‹تازە کار لە کار ترازاوە و خەفەت خواردن هیچی لێ شین نابێ› ☰ کار از کار گذشتن

کار لێکردن: ☜ **کار تێکردن**

کار هاوردنە بەر کار: کارێ تەواو نەکردن و دەست بۆ کارێ تر بردن. هەروەها: **کار هاتنە بەر کار** ☰ کاری را ناتمام رها کرده و پی کار دیگر رفتن

کار هەبون: کار بە دەستەوە بوون؛ سەرقاڵ بوون ‹کارم هەیە، ناتوانم بێم› ☰ کار داشتن

کار یەکلا بونەوە: *[مەجاز]* بار و ئاکامی کار دەرکەوتن ☰ کار یک طرفی شدن

کاری کەسێ ڕێخستن: کاری کەسێک جێبەجێ کردن؛ داخوازی کەسێک بەجێ هێنان ▣ کار کسی را راه انداختن

کاری کەسێ سەرگرتن: بە ئاکام گەیشتنی کاری کەسێک ▣ کار کسی نتیجە گرفتن

بردنە کار: کردنە کار؛ نیانە کار؛ بە کار هێنان؛ هێنانە کار؛ کار پێ کردن؛ وەکوو ئامێرێک کەڵک لێ وەرگرتن. هەروەها: **برانە کار** ▣ بە کار بردن

بە کار بردن: ☜ **بردنە کار**

بە کار هاتن: بە کەڵک هاتن/ چوون/ ڕۆیین/ هێنان/ بردن ▣ بە کار آمدن/ رفتن/ بُردن

بە کار هێنان: ☜ **بردنە کار**

چوونە کار: ۱. بە کار چوون؛ بە کار بران؛ دە کار کران ‹بارێک زیخ چووە کار› ۲. چوون بۆ کردنی کارێ ▣ ۱. بە کار رفتن ۲. برای انجام کاری رفتن

خستنە کار: ڕێ خستن؛ بە شتێک کار دەست پێ کردن. هەروەها: **خرانە کار** ▣ راه انداختن؛ راەاندازی کردن

کردنە کار: ☜ **بردنە کار**

کەوتنە کار: دەست پێ کردن یان درێژە دانی کار ▣ بە کار افتادن

لە کاردا بون: بەشدار بوون لە کارێک ‹نازانم چ دەستێ لە کاردا بوو؟› ▣ در کار بودن

لە کار دەرهاتن: *[مەجاز]* لە ئاو/ کڵ دەرهاتن ▣ از کار درآمدن

لە کار کەوتن: ۱. خراپ بوون ‹کەمپیوتەرەکەم لە کار کەوت› ۲. هێز نەمان؛ توانایی ئەنجام دانی کار نەمان ‹لە بەر ماندوویی و برسییەتی لە کار کەوتم› ▣ ۱و۲. از کار افتادن

لە کار و کەرەم خستن: *[مەجاز]* زۆر پیس کردن یان شێواندن و لە کەڵک خستن ‹بڕوا چی کردۆتە ماڵەکە؟ لە کار و کەرەمی خستووە!›. هەروەها: **لە کار و کەرەم کەوتن** ▣ از حیِّز انتفاع انداختن

نیانە کار: ☜ **بردنە کار**

هێنانە کار: ☜ **بردنە کار**

کار^{۲}: ئاوەڵناو. ۱. کاڵ؛ نەگەیشتوو ۲. نەکوڵاو؛ خاو ▣ ۱. کال؛ نارس ۲. ناپُختە

کار ـ^{۳}: پێشوشە. ۱. ئاکار؛ ڕەفتار ‹کارچاک› ۲. ئیش؛ فرمان ‹کارزان› ▣ ۱و۲. کار ـ

ـ کار^{۴}: پاشەوشە. ۱. ئەوەی بە شت یان ئامێرێک ئیش دەکات ‹سیمانکار› ۲. ئەوەی لێزانییەکی هەیە ‹خاتەمکار؛ جودۆکار› ۳. ئەوەی کە پیشە یان پلەیەکی تایبەتی هەیە ‹خاوەنکار› ٤. ئەوەی کە شێوەیێکی کرداری تایبەتی هەیە ‹خراپکار؛ گوناحکار› ٥. ـکێڵ؛ ـکاڵ؛ ئەوەی کە شتێک دەکێڵێ ‹پەمووکار› ٦. بەرهەمهاتوو؛ بارهاتوو ‹دێمەکار› ٧. ـ ساز؛ پێکهێن ‹دەسکار› ٨. چار؛ چارە ‹ڕێکار› ▣ ۱تا۵. ـ کار ۶ حاصل شدە ۷. ـ ساز ۸ چارە

ـ کار^{۵}: پاشگر. ڕەنگ؛ شێوە ‹کۆسەکار؛ سوورکار› ▣ فام

کار^{۶}: پێرۆ. ← **کەس‌وکار**

کارئاسک / kar'as(i)k/: ☜ **کاراسك**

کارئەندامناسی / kar'endamnasî/: ناو. فیزیۆلۆجی ▣ فیزیولوژی

کارا^{۱} / kara/: ناو. کوچک؛ بەرد ▣ سنگ

کارا^{۲}: ئاوەڵناو. کارامە؛ بەکار؛ کردە؛ بەدەست؛ بەدەس؛ خاراو؛ بە توانا لە ئەنجامدانی کاردا ▣ کاری

کاراتە / karate/: ناو. وەرزشێکی شەڕەکی لای خۆرهەڵاتە بە زەربی دەست و پێ لە هەڤبەریان دەدەن ▣ کاراتە

کاراتەباز / karatebaz/: ☜ **کاراتەکار**

کاراتەکار / karatekar/: ناو. کاراتەکار؛ کەسێ کە لە وەرزشی کاراتەدا ڕاهاتووە ☰ کاراتەکار

کارازا / karaza/: ☜ **کەرکیت**

کاراس / karas/: ناو. کاروش؛ گیایەکە ☰ گیاهی است

کاراسک / karasik/: ناو. کارئاسک؛ کارمامز ‹زولفت چنووری بۆنخۆشی کوێستان/ چاوت وەک چاوی کاراسکی گەرمیان «فولکلۆر»› ☰ بچەآهو

کاراک / karak/: ☜ **کانگا-١**

کارامە / karame/: ئاوەڵناو. کارامەد: ١. بە کەڵک؛ شیاو بۆ ئەنجام دانی کارێک ‹ئامێری کارامەی نازککاری› ٢. کارزان؛ ڕاهاتوو لە کار ‹بۆ خەباتی هاوبەشی یەکسانی توند و تیژی گەل/ لاوی کارامەی بەجەرگ و کیژی سەنگینم دەوێ «هێمن»› ☰ ١و٢. کارآمد

کارامەد / karamed/: ☜ **کارامە**

کارامەیی / karameyî/: ناو. کارایی: ١. دۆخی بەکەڵک بوون ٢. لێزانی؛ کارزانی ☰ ١و٢. کارآمدی

کارامێل / karamêl/: ناو. قەنی سووتاو؛ ماکێکی قاوەیی تۆخ کە لە داخ کردنی قەن تا ٢٠٠ پلەک و بە هۆی خوێگەلی ئامونیۆمەوە چێ دەبێ و وەکوو ماکێکی ڕەنگی لە خۆراکی و خواردنەوەدا، بۆ جوانی و تام بە کار دەچێ ☰ کارامل

کارانە / karane/: ناو. ١. مز؛ حەقدەست ٢. شەرتەشوانی بەخێوکەری کاژیلە ☰ ١. مُزد ٢. مُزد چوپان برای مراقبت از بُزغالەها

کاراوان / karawan/: ناو. هۆدەیەکی چەرخدار بۆ حەسانەوە و خەوتن لە سەفەردا، کە بە دوای ماشینەوە دەبەسترێ ☰ کاراوان

کارایی / karayî/: ☜ **کارامەیی**

کاربان / karban/: ☜ **کاروان**

کاربرا / karb(i)ra/: ناو. هاوکاری؛ هاوبەشی لە کاردا ☰ همکاری

کاربڕ¹ / karbiř/: ناو. حاکم؛ میر؛ کەیخودا ☰ حاکم

کاربڕ²: ئاوەڵناو. زۆر ئازا لە کار ☰ چالاک

کاربڵاو / karb(i)ław/: ئاوەڵناو. نەپوخت؛ ناپوخت؛ شپرز ☰ نامنظم

کاربون / karbun/: ☜ **کەربون**

کاربۆ / karbo/: ناو. ڕاژە؛ خزمەت؛ کاری کە قازانجی بۆ کەس یان کەسانیترە ☰ خدمت

کاربووران / karbûran/: ناو. *[مەجاز]* ئاوردوو؛ ئاردوو؛ سووتەمەنی ☰ سوخت

کاربەدەس / karbedes/: ☜ **کاربەدەست**

کاربەدەست / karbedest/: ناو. کاربەدەس؛ کارەوەدەس ‹تەنانەت دەیگوت: بە دووری نازانم ستالین کاربەدەستی ئینگلیس بێ! «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ مُتصدی

کاربەڕێکەر¹ / karbeřêker/: ناو. کەسێ کە بە ناعیلاجی بۆ ماوەیەکی کەم کاروباری شوێنێک بەڕێوە دەبا ‹وەزیر ماوەی تەواو بووە و ئێستاکە کاربەڕێکەری وەزارەتە› ☰ سرپرست

کاربەڕێکەر²: ئاوەڵناو. تایبەتمەندی کەسێ کە کاروبارێک دەخاتە ڕێ ‹وەزیری کاربەڕێکەر› ☰ سرپرست

کاربەند / karbend/: ناو. ١. پیشە؛ سەنعەت ٢. دۆز؛ مەبەست و مەرام ☰ ١. پیشە؛ شغل ٢. مقصود؛ مرام

کاربیت / karbît/: ناو. کاربید؛ تێکئالاوی دوانەیی کەربون لەگەڵ کانزایەکدا ☰ کاربید

کاربید / karbîd/: ☜ **کاربیت**

کاربین / karbîn/: ئاوەڵناو. لەکارزان؛ زانا لە کار ☰ کاردان

کاربینی / karbînî/: ناو. کارزانی؛ پسپۆری ☰ کاردانی

کارپوچ¹ / karpûç/: ☜ **کەربوچ**

کارپوچ٢: ئاوەڵناو. هەڵەکار؛ تایبەتمەندی کەسێ کە کاری بێبەهرە دەکا ☰ سهوکار

کارپیچ / karpîç/: ☜ **کەرپوچ**

کارپێچ / karpêç/: ئاوەڵناو. زۆر خەریکی کار ☰ بسیار سرگرم کار

کارپێک / karpêk/: ئاوەڵناو. تایبەتمەندی کەسێ کە جوان و ڕێکوپێک کار دەکا ☰ کاردُرُست

کارپێکراو / karpêk(i)raw/: ئاوەڵناو. دەکارکراو؛ بەکارهێنراو ☰ مصرف‌شده؛ مُستعمل

کارپێکی / karpêkî/: ناو. کارجوانی؛ ڕێکوپێکی لە کاردا ☰ باسلیقگی

کارت / kart/: ناو. ١. ☜ **خێرۆك** ٢. کەرت؛ چارەک؛ بەشێک لە چوار پاژ ٣. پەتە؛ پسوولە ٤. ☜ **کارد** ☰ ١. ☜ **خێرۆك** ٢. رُبع؛ یک‌چهارم ٣. کارت ٤. ☜ **کارد**

کارتپوستاڵ / kartpustał/: ناو. مقەبایەکی وێنە لە سەر چاپ کراو کە لە پشتییەوە دەنووسن و بە جێی نامە، بۆ جێژنەپیرۆزە و شاباش، بۆ یەکتری دەنێرن ☰ کارت‌پُستال

کارتش / kartiş/: چاوگ. چاندن؛ تۆم وەشاندن ☰ بذر افشاندن

کارتک / kartik/: ناو. مرمەند؛ بڕبەند؛ بڕوەن ☰ سوهان

کارتمۆک / kart(i)mok/: ☜ **کارتیمۆك**

کارتمۆڵ / kart(i)mol/: ☜ **کارتیمۆك**

کارتنەک / kart(i)nek/: ☜ **کارتێتك**

کارتون / kartun/: ☜ **کارتۆن ـ٢و٣**

کارتۆ / karto/: ئاوەڵناو. بەیات؛ پەزێرە؛ شەوپاتە (زۆرتر بۆ نان دەگوترێ) ☰ بیات (نان)

کارتۆفڵ / kartofił/: ☜ **کارتۆڵ**

کارتۆڵ / kartoł/: کارتێنە؛ کەرتوف؛ کەرتۆپە؛ کرتۆپل؛ کرتۆفل؛ کارتۆفل؛ کەرتۆڤل؛ کرتوپ؛ کرکرووک؛ سێفەزەمینە ☰ سیب‌زمینی

کارتۆن / karton/: ناو. ١. جەعبەی مقەبایی گەورە بۆ تێنانی کاڵا ٢. کارتون؛ ئەنیمەیشێن؛ فیلمی لە نەقاشی دروستکراو ٣. کارتون؛ چیرۆکی بە شێوەی کۆمەڵە نەقاشی ☰ ١. کارتُن ٢و٣. کارتون

کارتە / karte/: ☜ **کاتە ـ١**

کارتەک / kartek/: ☜ **کاردك ـ٢**

کارتی١ / kartî/: ☜ **کارتیخ**

کارتی٢: ئاوەڵناو. پسوولەیی؛ پێویست بە کارت ‹تەلەفوونی کارتی› ☰ کارتی

کارتیان / kart(i)yan/: ناو. تاپوو؛ کەوار؛ کان؛ دەفری گڵینی گەورە، بۆ جێی گەنم و دانەوێڵە ☰ تاپو

کارتیخ / kartîx/: ناو. کاتیک؛ کارتی؛ کارتیک؛ کەرخیت؛ بڕبەندی پچووک و نەرم ☰ سوهان کوچک و نازک

کارتیس / kartîs/: ناو. گیایەکە، ئاژەڵ بیخوا پێی دەمرێ ☰ گیاهی است

کارتیغ / kartîğ/: ☜ **کارتێ**

کارتیک / kartîk/: ناو. ١. ☜ **کارتیخ** ٢. سەروسیەت؛ سەروەگرد؛ قەویت؛ کەسێ کە پاش مردوو بە سەر ماڵ و منداڵیدا ڕادەگا ☰ ١. ☜ **کارتیخ** ٢. قیّم

کارتیمۆک / kartîmok/: ناو. کاتمۆک؛ کارتمۆک؛ کارتمۆڵ؛ کارتیمۆڵ؛ قەوان؛ بابوونەی چاوەگا؛ گیایەکە گوڵێکی درشتی زەرد دەکا ☰ بابونەی گاوچشم

کارتیمۆڵ / kartîmol/: ☜ **کارتیمۆك**

کارتێ / kartê/: ناو. کارتیغ؛ بڕبەند؛ مرمەند؛ بڕبەن؛ بڕوەن ☰ سوهان

کارتێکدەر / kartêkder/: ئاوەڵناو. مەڵۆشەوێنکە؛ مەڵۆشێوێن ☰ کاربەهم‌زن

کارتێکەر / kartêker/: ئاوەڵناو. کارکۆ؛ کاریگەر؛ کارلێکەر؛ کاری ☰ مؤثر

کارتێکەری / kartêkerî/: ناو. کاریگەری 🇮🇷 اثر؛ تأثیر

کارتێنک / kartênik/: ناو. کارتنەک؛ کارتێنە؛ جالجالووکە؛ جۆلاتەنە؛ کاکلەمووشان 🇮🇷 عنکبوت؛ تارتُنک

کارتێنە / kartêne/: ناو. ١. ☜ **کارتێنک** ٢. ☜ **کارتۆڵ**

کارجف / karcif/: ناو. دام و دەزگای هاوبەشی لە بازرگانیدا 🇮🇷 شرکت سهامی

کارجوان / karc(i)wan/: ☜ **شیرینکار**

کارچف / karçif/: ناو. هەلووچە؛ هەڵووژە 🇮🇷 آلو؛ آلوچە

کارچک / karçik/: ناو. هەرمێ؛ هەمرۆ 🇮🇷 گُلابی

کارچو / karçû/: ناو. کاچوو؛ چەقۆ 🇮🇷 چاقو

کارچین / karçîn/: ناو. جۆرێ هەرمێ کە بە کاڵی لێ دەکرێتەوە 🇮🇷 نوعی گُلابی

کارخانە / karxane/: ناو. کارخونە: ١. بەرهەمگە؛ شوێنێکی میکانیزە بۆ بەرهەم هێنانی کاڵا ٢. متبەخ؛ شوێنی چێشت لێنان لە ماڵ ٣. *[کینایە، ناشیرین]* کەرخانە؛ جندەخانە 🇮🇷 ١. کارخانە ٢. آشپزخانە ٣. فاحشەخانە

کارخانەچی / karxaneçî/: ناو. *[کینایە، ناشیرین]* دەویت؛ گەواد 🇮🇷 جاکش

کارخراپ / karx(i)rap/: ئاوەڵناو. هەڵەکار 🇮🇷 گندکار

کارخواز / karx(i)waz/: ☜ **کارنیار**

کارخونە / karxune/: ☜ **کارخانە**

کارخەزال / karxezal/: ناو. کارمامز؛ بەچکەئاسک؛ ئاسکۆڵە 🇮🇷 بچە آهو

کارد / kard/: ناو. کارت؛ کێرد؛ کەرنگ؛ تیخی بە دەسکی کورت و دەمی کانزایی تیژەوە 🇮🇷 کارد

⊡ **کارد و پەنێر بون:** *[مەجاز]* ئاگر و پووش بوون؛ مشک و پشیلە بوون؛ دوو دژمن و نەیاری یەک بوون بە جۆرێ کە یەکیان لە بەرامبەر ئەوی ترەوە خۆی پێ ڕاگیر نەبێ 🇮🇷 کارد و پنیر بودن

کاردا / karda/: ناو. ڕادەی کاری ئەنجامدراو 🇮🇷 کارکرد

کاردار / kardar/: ئاوەڵناو. ١. بەرپرسی ڕامیاری دەوڵەتێک لە وڵاتێکی تر کە لە نەبوونی باڵیۆزدا کارەکانی بەڕێوە دەبا ٢. بەرانبەر بێکار ‹زانی چەن نەفەر هایمە یەی حەسار؟/ مِن ئووشم پەنجا، تو بووش پەنجاوچوار/ درێژ و کووتا، کاردار و بیکار «شامی»› 🇮🇷 ١. کاردار ٢. دارای کار و کاسبی

کارداک / kardak/: ناو. گەشتیار؛ وەشتار 🇮🇷 گردشگر

کاردانک / kardanik/: ناو. زێدان؛ پزدان؛ مناڵدان 🇮🇷 زهدان؛ رَحِم

کاردانەوە / kardanewe/: ناو. کار یان ڕەوتێک لە وەڵامی کار یان ڕەوتێکی تردا ‹ئەم کارانە کاردانەوەی دەبێ› 🇮🇷 واکُنش

کاردروس / kard(i)rus/: ☜ **کاردروست**

کاردروست / kard(i)rust/: ئاوەڵناو. کاردروس؛ کاردرووس؛ کارزان 🇮🇷 کاردان

کاردرووس / kard(i)rûs/: ☜ **کاردروست**

کاردش / kardiş/: چاوگ. ١. کردن؛ کرن ٢. سازدان؛ بەرهەڤ کرن 🇮🇷 ١. انجام دادن ٢. مُهیا کردن

کاردک / kardik/: ناو. ١. مرمەندی بچووک؛ بڕبەندی گچکە ٢. کاردەک؛ کارتەک؛ تیغەیەکی کانزایی یان پلاستیکی دەمپان بۆ بڵاو کردنەوە و ساوینی بەتانە و ڕەنگ و... 🇮🇷 ١. سوهانک ٢. کاردک

کاردۆژە^{1} / kardoje/: ناو. کاردەوەژە: ١. کاری دار کۆڵین بە تێخ ٢. کەمکۆڵ؛ گوێزی تەڕ 🇮🇷 ١. کندەکاری چوب ٢. گردوی تر

⊡ **کاردۆژە کردن:** ١. گوێزی تەڕ هەڵکۆڵین ٢.

[مەجاز] هەڵکۆڵین و دەست تێوەردان ☰ ١. در آوردن مغز گردوی تر ٢. دست در محتوای چیزی بُردن

کاردۆژە^{٢}: ناوەڵناو. *[کینایە]* چلێس؛ زکەڕۆ ☰ شکمو

کاردۆغە / kardoxe/: ناو. وشەیەکە بۆ پووچ بوونەوەی شوومی دەڵێن ☰ اصطلاحی برای باطل کردن نحوست

کاردو / kardû/: ناو. کاردی؛ کاری؛ هاز؛ هازە؛ هاس: ١. کێردی؛ گیایەکی گەڵاپانە لە ئاوی سماقدا زەردی دەکەن و بە چێشتی لێ دەنێن ٢. تۆمی گیایەکە لە گەنم دەکا و ڕەنگی ڕەشە ☰ ١. گیاهی است ٢. بذر گیاهی شبیه گندم

کاردووەڕەشە / kardûweřeşe/: ناو. جۆرێ گیای کاردوو ☰ گیاهی است

کاردووەکوڕانە / kardûwekuřane/: ناو. کاردووی بە نێرتک ☰ گیاهی است

کاردووەمارانە / kardûwemarane/: ناو. جۆرێ کاردووی خراپ ☰ گیاهی است

کاردەپلە / kardep(i)le/: ☜ **کاردەپەلە ـ١**

کاردەپەلە / kardepele/: ناو. ١. کاردەپلە؛ چەورووکە؛ تەیر ٢. نەخۆشی زیپکە دەرکردن لە سەرما ☰ ١. بادخورک ٢. بیماری جوش زدن از سرما

کاردەستی / kardestî/: ناو. کاردەسی؛ دەسکار؛ پیتەوایەک کە بە دەست دروست کراوە ☰ کاردستی

کاردەسی / kardesî/: ☜ **کاردەستی**

کاردەک / kardek/: ☜ **کاردك ـ٢**

کاردەوەژە / kardeweje/: ☜ **کاردۆژە**^{١}

کاردی / kardî/: ☜ **کاردو**

کاردیتو / kardîtû/: ناوەڵناو. کاردیتی؛ کاردیدە؛ کاردییە؛ کارامە؛ کارەما؛ کەیکوا؛ ڕاهاتوو لە کاردا ☰ کارآزمودە

کاردیتی / kardîtî/: ☜ **کاردیتو**

کاردیدە / kardîde/: ☜ **کاردیتو**

کاردیکەردش / kardîkerdiş/: ناو. وەستای چەقۆیان ☰ اُستادکار چاقوساز

کاردیناڵ / kardînał/: ناو. مەتران؛ زانای ئایینی فەلە، پلەیەک خوارتر لە پاپ ☰ کاردینال

کاردیۆگرافی / kard(i)yog(i)rafî/: ناو. کار و ڕەوتی تۆمار کردنی شۆپی لێدانی دڵ لە سەر لاپەڕەی تایبەت ☰ کاردیوگرافی

کاردییە / kardîye/: ☜ **کاردیتو**

کارڕاست / kařřast/: ناوەڵناو. ١. کاردروست؛ خاوەن ڕاستی و ڕوونی لە کاروباردا ٢. کار پێکهاتوو ☰ ١. دُرُستکار ٢. بی‌مُشکل در کار

کاررزان / karzan/: ناوەڵناو. کارامە؛ لەکاررزان؛ فامیدە و لێهاتوو لە کار ☰ کاردان

کارزانی / karzanî/: ☜ **کارامەیی ـ٢**

کارزۆر^{١} / karzor/: ناو. بێگار؛ کاری زۆرەکی؛ کاری بەزۆری و بێ مز ☰ کار اجباری

کارزۆر^{٢}: ناوەڵناو. پڕکار: ئـ) سەرقاڵی کارێکی تایبەت، بە شەو و بە ڕۆژ ب) خەریکی زۆر کارانی لە هەمە جۆرە ☰ پُرکار

کارژ / karj/: ناو. کاژ؛ توێژەمار ☰ پوستەای کە مار می‌اندازد

کارژۆڵە / karjołe/: ناو. کار؛ کارژەڵە؛ کارژیلە؛ کارک؛ کاریلە؛ کاژیلە؛ کەهر؛ کەیر؛ کیەر؛ بەچکەبزنی ساوا ☰ بُزغالە

کارژەڵە / karjełe/: ☜ **کارژۆڵە**

کارژیلە / karjîle/: ☜ **کارژۆڵە**

کارس / kars/: ناو. ١. زوڕات؛ هەرزنە گەورە ٢. هەرزن؛ کارس؛ زڕاتەکێویلە ☰ ١. ذُرّت ٢. ارزن

کارساز^{١} / karsaz/: ناو. ١. کەسێ کار بۆ کەسێ پێک دێنێ ‹کارسازێکم نارد، کار بسازێنێ/ نەمزانی کارساز، کار ئەترازێنێ! «فولکلۆر»› ٢. *[کینایە]* خودا؛ خودێ؛ خوا ☰ ١. کارساز ٢. خُدا

▣ **کارسازی کاران:** */کینایه/* بینایی چاوان؛ خودا؛ خوا ▬ خُدا

کارساز^{٢}: ئاوەڵناو. کارپێک‌هێن؛ کارڕێک‌خەر ▬ ردیف‌کنندەی کار و بار

کارسازی / karsazî/: ناو. ١. ڕەوتی پێک‌هێنانی کار ‹به باشترین شێوه کارسازی کراوه› ٢. کار و ڕەوتی خۆ ئامادە کردن ▬ ١و٢. کارسازی

کارساوێن / karsawên/: ئاوەڵناو. */کینایه، پلار/* ١. تەمەڵ و تەوەزەل ٢. زمانلووس و فشەکەر ‹کارساوێنە وازی لێ بێنە!› ▬ ١. تنەلش ٢. چاپلوس

کارستان / karistan/: ناو. کاری گرنگ و بەرچاو ‹کارێکی کرد کارستان› ▬ کارستان

کارسن / karsin/: ناو. گارس؛ جاورس ▬ گاورس

کارڤانکوژ / karvankuj/: ☜ **کاروانکوژە**

کارقایمی / karqay(i)mî/: ناو. ئیحتیات ▬ مُحکم‌کاری

کارک / kark/: ☜ **کارگ-١**

کارک^{١} / karik/: ناو. ١. ☜ **شەکال** ٢. ☜ **کارژۆڵە** ٣. کەندووی گلینەی دانەوێڵە ٤. باریکەڕێ بۆ چوونە ناو باغچەی پەرژین‌کراو ▬ ١. ☜ **شەکال** ٢. ☜ **کارژۆلە** ٣. انبار گلی غلّە ۴. راه باریک به باغچه

کارک^{٢}: ئاوەڵناو. کاڵ؛ نەگەیشتوو ▬ کال

کارکرد / karkird/: ناو. دەور؛ کردەوە ▬ نقش

کارکردە / karkirde/: ئاوەڵناو. ١. کاردیدە ٢. دەکارکراو ▬ ١. کارآزمودە ٢. مُستعمل

کارکری^{١} / kark(i)rî/: ناو. قازانج لە سەودا ▬ سودِ معامله

کارکری^{٢}: ئاوەڵناو. ساز و ئامادە ▬ مُهیا

کارکوشتە / karkuşte/: ئاوەڵناو. کارامە؛ لێهاتوو ‹دیپلۆماتی کارکوشتە و بەئەزموون› ▬ کارکُشته

کارکون^{١} / karkun/: ناو. دەرمانی ڕەوان کردنی زگ ▬ داروی مُسهل

کارکون^{٢}: ئاوەڵناو. کارتێکەر؛ کاریگەر؛ کارکۆ ▬ اثربخش

کارکۆ / karko/: ئاوەڵناو. ١. کارتێکەر؛ کاریگەر ٢. کارا؛ کارامە ▬ ١. موثر؛ اثربخش ٢. کارا؛ فعال

کارکەر / karker/: ناو. ١. کەسێ کە کار دەکا ٢. ☜ **کارگەر** ▬ ١. کارکُن ٢. ☜ **کارگەر**

کارکەنار^{١} / karkenar/: ناو. وەنیشتە؛ خانەنشین؛ نیشتەبەر ▬ بازنشسته

کارکەنار^{٢}: ئاوەڵناو. وەلانراو؛ لە کار دەرکراو ▬ برکنار

کارکەناری / karkenarî/: ناو. ١. دانیشتەیی؛ دۆخی دانیشتە بوون لە کار ٢. نیشتەبەری؛ مووچەی هەڵپەسێراوی لە کا ▬ ١. بازنشستگی ٢. حقوق بازنشستگی

کارکەو / karkew/: ناو. ڕاوەکەوی بەکۆمەڵ لە بەفردا ▬ شکار گروهی کبک در برف

کارگ / karg, karig/: ناو. ١. کارک؛ کارۆک؛ کاڤیرک؛ کاڤیلک؛ کدارک؛ کڤارگ؛ کوارگ؛ کوراگ؛ کولافک؛ کومبەلۆک؛ کەڤارک؛ کەمبەلۆک؛ کەیارک؛ ڕوەکی بێ‌ڕەگ و قەد و گەڵا و بێ ماکی کلورۆفیل کە ناتوانێ بۆ خۆی خواردەمەنی دابین بکا، لە سەر لەشی زیندەوەر یان پاشماوەی مردوو، بە یارمەتی تیشکی خۆر، وەکوو باکتری و کەڕوو دەژی ٢. مریشک؛ مامر؛ کەرگ؛ کەرگی؛ کەرگە ▬ ١. قارچ ٢. مُرغ

▣ **کارگی کەما:** کارگی کوێستانە، کە لە سەر بنجی کەما هەڵدەتۆقێ ▬ قارچ کوهستانی

کارگا / karga/: ناو. کارگە؛ کارەگا؛ کارخانەیەکی چکۆلە کە زۆرتر خاوەن‌کاریش لەگەڵ کاریگەراندا کار دەکا ▬ کارگاه

کارگوزار / karguzar/: ناو. ڕێخەر؛ وێرت؛ فەرمانگوزار؛ سوورباش؛ زاوت؛ کارپێکهێنەری بەردەستی دەسەڵاتدار ▬ کارگُزار

کارگە / karge/: ☜ **کارگا**

کارگەبەرسورکە / kargebersûrke/: ناو. کارگێکە لە نێو مێرگدا دەڕوێ و دەخورێ ▤ نوعی قارچ خوراکی

کارگەچی / kargeçî/: ناو. پالەی کارخانە ▤ کارگر کارخانە

کارگەدارانە / kargedarane/: ناو. کارگەدارە؛ کارگێکی تیژ و ژەهراوییە لە سەر کۆلکەداری ڕزیو هەڵدەتۆقێ ▤ قارچ درختی

کارگەدارە / kargedare/: ☜ **کارگەدارانە**

کارگەر / karger/: ناو. کارکەر؛ کرێکار؛ کاریگەر؛ کاریەر؛ مەڕدا؛ فرمانکەر؛ خەباتکەر؛ خەباتکار؛ پالە؛ یەرخات؛ شوولکەر؛ ئیشکەر؛ فەلە؛ عەمەلە؛ کەسێ کە بە ئەنجامدانی کار لە کارخانە یان کارگایەک لە خاوەن‌کار مووچە وەردەگرێ ▤ کارگر

کارگەری۱ / kargerî/: ناو. کرێکاری: ١. دۆخی کرێکار بوون ٢. پیشەی کرێکار ▤ ١و٢. کارگری

کارگەری۲: ئاوەڵناو. کرێکاری؛ سەر بە کرێکار ‹ڕێکخراوەی کارگەری› ▤ کارگری

کارگەفسە / kargef(i)se/: ناو. تسەگورگ؛ فسە گورگ؛ جۆرێ کارگی ژەهراوییە ▤ نوعی قارچ سمی

کارگەگولانە / kargegulane/: ناو. کارگەگولە؛ کارگی ژەهراوی ▤ قارچ سمی

کارگەگولە / kargegule/: ☜ **کارگەگولانە**

کارگی / kargî/: ئاوەڵناو. قارچکی ▤ قارچی

کارگێڕ۱ / kargêř/: ناو. کەسێ بە سەر کار و باری شوێنێکدا ڕادەگا ▤ مدیر

کارگێڕ۲: ئاوەڵناو. بەڕێوەبەر ‹خودا کارگێڕە› ▤ ادارەکنندە

کارگێڕی۱ / kargêřî/: ناو. ١. فەرمانگە؛ ئیدارە ٢. کار و ڕەوتی کار و بار خستنەوە ڕێ ▤ ١. ادارە ٢. مُدیریت

کارگێڕی۲: ئاوەڵناو. ئیداری؛ سەر بە فەرمانگە ▤ اداری

کارلێکەر / karlêker/: ☜ **کارتێکەر**

کارلێنەهاتو / karlênehatû/: ئاوەڵناو. دەس‌بەستە؛ دەس‌بەسە ▤ دست‌بستە؛ ناکارآمد

کارم / karm/: ☜ **کرم**۱

کارماخ / karmax/: ناو. سەرەند؛ سەرەن؛ کەو؛ خاکبێژ ▤ سرند؛ غربال درشت

کارمامز / karmamiz/: ناو. بەچکە ئاسک ▤ بچە آهو

کارم دەکەوتش / karim dekewtiş/: ئاوەڵناو. ١. کرمۆڵ؛ کرم تێ کەوتوو ٢. *[پلار]* بریتی لە تەمبەڵ و بێکارە ▤ ١. کرمو ٢. تنبل و بیکارە

کارمژن / karmijn/: ☜ **کرمەژن**

کارمسەرا / karmsera/: ☜ **کاروانسەرا**

کارمسەرادار / karmseradar/: ناو. کاروانسەرادار؛ خانچی ▤ کاروانسرادار

کارمەند / karmend/: ناو. کەسێ کە لە مەزرینگە یان شەریکەیەکدا بە شێوەی بەردەوام کار دەکا و مانگانە (یان لە بڕێ وڵاتدا ساڵانە) مزێکی دیاریکراو وەردەگرێ ▤ کارمند

کارناس۱ / karnas/: ناو. فێرەکار: ١. کارزان؛ کەسێ کە لە بواری فەننی یان زانستییەوە لێزانە ‹کارناسی کشت‌وکاڵ› ٢. کارەما؛ هێکار؛ ڕاسپاردەی ڕێکخراوەیەک بۆ پێ‌ڕاگەیشتن و تەگبیر لە بابەتێکی تایبەتی ‹کارناسی شارەداری› ٣. لیسانسە؛ کەسێ کە قۆناغی کارناسی لە زانستگا تێپەڕاندووە ▤ ١و٢. کارشناس ٣. لیسانسیە

کارناس۲: ئاوەڵناو. ١. دوڕناس؛ کارزان؛ لەکارزان؛ سەردەرچووگ؛ پسپۆڕ لە بواری کار و زانستەوە ٢. خاوەن بڕوانامەی کارناسی ▤ ١و٢. کارشناس

کارناسی / karnasî/: ناو. ١. دۆخ یان چۆنیەتی

کارزان بوون لە بابەتێکی تایبەتدا ۲. لیسانس؛ قۆناغی خوێندەواری زانستگا، خوارتر لە ماستەر ☰ ۱و۲. کارشناسی

کارنامە / karname/: ناو. گۆڤاننامە: ۱. بڕوانامە؛ باوەڕنامە؛ بەرگەیەک کە نمرە و چۆنیەتی خوێندنی قوتابی تێدا نووسراوە ۲. ڕاپۆرتی نووسراو لە سەر کاری کەس یان دامەزراوەیەک ☰ ۱و۲. کارنامە

کارناواڵ / karnawał/: ☜ **کەرنەڤاڵ**

کارنەزان / karnezan/: ناوەڵناو. خەشیم؛ گەنەکار؛ غەشیم؛ ناشی؛ فێرەکار نەکراو ☰ ناشی

کارنەکەر / karneker/: ناو. تەمەڵ؛ ماتوڕە؛ ماتوڕا؛ تەمەڵ؛ تەوەزەل ☰ تنبل

کارنیار / karn(i)yar/: ناوەڵناو. کارخواز؛ خوازیاری کار ☰ خواهان کار

کاروا / karwa/: ☜ **کارەبا**

کارواش / karwaş/: ناو. ماشینشۆری؛ کارگەی خێرا شۆردنی ماشین ☰ کارواش

کاروان / karwan/: ناو. کاربان؛ کارووْ؛ کاوران؛ کەروان؛ قافڵە ‹کاروان بە وەڕینی سەگ ناوەستێ «مەسەل»› ☰ کاروان

▣ **کاروان کردن**: */کینایە/* هاتوچۆ کردنی جار لە دووی جار لە شوێنێکدا ‹دوێشەو لەبەر مێزەچۆرتکێ، تا بەیانی کاروانم کرد!› ☰ آمد و شد متوالی در فضایی معین

کارواناشی / karwanaşî/: ناو. چێشتی پیازاوی هێلکەتێکراو ☰ اشکنه

کاروانچی / karwançî/: ☜ **کاروانی^{1}**

کاروانسەرا / karwansera/: ناو. کارمسەرا؛ جێگەی پشوودانی قافڵە ☰ کاروانسرا

کاروانسەرادار / karwanseradar/: ناو. خانچی؛ کارمسەرادار ☰ کاروانسرادار

کاروانڤان / karwanvan/: ناو. سەرقافڵە؛ سەرۆکی کاروان ☰ ساربان

کاروانقڕان / karwanq(i)řan/: ☜ **کاروانکوژە**

کاروانکوژ / karwankuj/: ناو. ۱. ☜ **کاروانکوژە** ۲. هەوێردە (مەلێکە) ☰ ۱. ☜ **کاروانکوژە ۲.** پرندەای است

کاروانکوژە / karwankuje/: ناو. کاروانکوژ؛ کارڤانکوژ؛ کاروانقڕان؛ ناهی؛ ناهید؛ زل؛ ئەستێرکە؛ ئەستێرەگەشە؛ قورخ؛ قورغ؛ مژمژ؛ زێڕگۆن؛ هەسارەی ڕۆژ؛ ئەستێرەی ڕۆژێ؛ ئەستێرەی زوهرە کە لە ئاخری شەودا هەڵدێ ‹هەریەکەی بۆخۆی دەجوولێنێتەوە هەستی دەروون/ زەردەپەڕ، کاروانکوژە، تاریکوڕوونی سوبحدەم «هێمن»› ☰ ستارەی سحری

کاروانە / karwane/: ناو. ۱. کەرەواڵە؛ کەرەوانکە؛ کەروان؛ پەلەوەرێ کە لە مراوی دەکا، دەندووکی خوارە و لە دەم ئاوان دەژی ۲. هاتوچۆ لە یەک جێگەدا ۳. */شوورەیی/* کاری ژەنین کاتی هاوجێیی ٤. هەوایەکی گۆرانییە ☰ ۱. کاروانک ۲. آمدوشد در یک جای معین ۳. عمل کلە زدن (در جِماع) ۴. آهنگی است

▣ **کاروانە پێ کردن**: */شوورەیی/* ژەنین لە کاتی هاوجێیی کردندا ☰ کلە زدن (در جِماع)

کاروانەڕێ / karwaneřê/: ناو. شاڕێ؛ ڕێگای پان و گەورە ☰ بزرگراه

کاروانی^{1} / karwanî/: ناو. کاروانچی؛ مرۆی ناو قافڵە ☰ کاروانی

کاروانی^{2}: ناوەڵناو. پێوەندیدار یان سەر بە کاروان ‹تۆشە و تفاقی کاروانی› ☰ کاروانی

کاروبار / kar û bar/: ناو. ۱. کار و داهاتی کار ‹بەرهەم بوو بە هۆی کر و نیگارت/ سەرسووڕە جیهان لە کاروبارت «هەژار، *مەم و زین*»› ۲. کار و کردەوە و ئاکار ‹کاروباری سیاسی؛ کاروباری کۆمەڵایەتی› ۳. کار، ئیش و پیشە ‹پەرێشان و کزم، بێکاروبارم/

بەبێ ڕاویش بە جارێک کۆڵەوارم «هێمن»› ٤. ئەرک؛ بەرپرسی؛ بەرپرسایەتی ‹ئەمە کاروباری منە، تۆ حەقت نەبێ› ☰ ١. کاروبار ٢و٣. مشغله ۴. مسئولیّت

کاروخا /karuxa/: ناو. ئامرازێکە لە دەزگای جۆلاییدا ☰ از ابزار بافندگی

کاروڕەهات /kar û řehat/: ☜ **کارەڕەهات**

کاروس /karus/: ناو. گیایەکی بۆنخۆشە ڕەگەڵ پەنیر دەخرێ ☰ گیاهی خوشبو که با پنیر می‌آمیزند

کاروش /karuş/: ناو. هەڵیتر؛ کاراس؛ کاریس ☰ گیاهی است

کاروکاسبی /kar û kas(i)bî/: ناو. کەسابەت؛ کسم و کار ☰ کاروکاسبی

کارۆو /karwo/: ☜ **کاروان**

کارودەس /karwedes/: ☜ **کاربەدەست**

کارۆک /karok/: ناو. ١. ☜ **کارگ ـ١** ٢. پۆلا؛ چلک؛ پەرەندا ☰ ١. ☜ **کارگـ١** ٢. پولاد

کارووس /karûs/: ناو. وەعز؛ وتاری ئایینی ☰ موعظه

کارە^1 /kare/: ناو. ١. کاراک؛ کان؛ کانگە ٢. ☜ **خێرۆك** ٣. ☜ **کانگاـ١** ☰ ١. معدن ٢. ☜ **خێرۆك** ٣. ☜ **کانگاـ١**

کارە^2: ناوەڵناو. کاربەدەست ☰ کاربەدست

▪ **کارە**^{3}: پاشەوشە. پێوەندیدار بە کارەوە ‹هیچکارە› ☰ ـ کاره

کارەب /kareb/: ☜ **کارەبا**

کارەبا /kareba/: ناو. کارەب؛ کاروا؛ کارەوا؛ کاڕوبا؛ کەرەب؛ کەرەبە؛ کەهرەبا؛ کاهڕوبا؛ کەهڕوبان: ١. جۆرێ جەوی وشکهەڵگەڕاو بە ڕەنگی زەردی کاڵە کە زۆرتر هەموو یان پاژێک لە لەشی مێروویەکی تێدا ساغ ماوەتەوە و مۆروو، مۆمەقەند، وردەخشڵ و تەزبێحی لێ دروست دەکەن ٢. بەرق ☰ ١. کهرُبا ٢. برق

کارەبایی /karebayî/: ناوەڵناو. ١. زەردی ئاچخ و ڕۆشن؛ بە ڕەنگی کارەبا ٢. بەرقی ‹گەسکی کارەبایی› ☰ ١. کهرُبایی رنگ ٢. برقی

کارەڕەهات /kařřehat/: ناو. کاروڕەهات: ١. شەڕ و جنێوی زۆر ٢. چۆرتم؛ ڕووداوی ناخۆش ☰ ١. دعوا و دشنام زیاد ٢. رویداد ناگوار

کارەسات /karesat/: ناو. کارەڕەهات؛ کار و ڕەهات؛ گرگاشە؛ چۆرتم؛ کەت؛ تەمەرە؛ قەترەمە؛ ڕووشە؛ فەتارەت؛ تاوێر؛ کۆڵاو؛ کۆڵاو؛ هێلان؛ هەوتوویش؛ مەرگەسات؛ ڕووداوی زۆر ناخۆش و دڵتەزێن ‹کوردیش بەشداری خەبات بوو/ ڕۆڵەی ڕۆژی کارەسات بوو «هێمن»› ☰ فاجعه؛ رویداد ناگوار

کارەساتاوی /karesatawî/: ناوەڵناو. تێکەڵ بە کارەسات ‹مێژووی کارەساتاوی ناوچەی ڕۆژهەڵاتی ناوین› ☰ فاجعه‌آمیز

کارەساتبار /karesatbar/: ناوەڵناو. پڕکارەسات ‹ساڵێکی کارەساتبار؛ ناوچەی کارەساتبار› ☰ فاجعه‌آمیز؛ مصیبت‌بار

کارەساتساز /karesatsaz/: ناوەڵناو. بە تایبەتمەندی کارەسات نانەوە ‹ڕووداوی کارەساتساز› ☰ فاجعه‌آفرین

کارەک /karek/: ناو. گندۆرە؛ کاڵەک ☰ خربُزه

کارەکار /karekar/: ناو. لاڵە؛ لاڤە؛ پاڕە ☰ لابه

کارەکەر /kareker/: ناو. کێرکار؛ کێرکەر: ١. قەرەواش؛ قەرواش؛ جێری؛ کڵفەت ‹کارەکەرم بمرێ، مشوورخۆرم نەمرێ «مەسەل»› ٢. *[کینایە]* کچ؛ کەنیشک ‹دوو کارەکەری تۆم هەیە› ☰ ١. کُلفت ٢. دختر

کارەکەرە /karekere/: ناو. کەسێ کە ئاتاجی ماڵ پێک دێنێ و بۆی ماندوو دەبێ ☰ نان‌آور خانه

کارەگا /karega/: ☜ **کارگا**

کارەما /karema/: ☜ **کاردیتو**

کارەمو /karemû/: ناو. تەنراو لە مووی بزن ☰

تافتە از موی بُز

کارەوا / karewa/: ☜ **کارەبا**

کارەوان / karewan/: ناو. شوانی کارژیلان ☰ بُزغالەچران

کاری^{1} / karî/: ناو. ١. ☜ **کاردو** ٢. ئالات و زەردەچێوە ٣. گیایەکە لە دەم ئاو دەڕوێ و شیرەکەی ژەهرە ☰ ١. ☜ **کاردو** ٢. ادویەجات ٣. گیاهی سمّی

■ **کارێ هەبێ**: عەمباری دەغڵ ☰ سیلو

کارێ هەنگان: پلوورەی هەنگ ☰ کندوی زنبور عسل

کاری^{2}: ئاوەڵناو. ١. بەکار؛ ئازا لە کار ٢. سەخت؛ دژوار ‹ئاخ چ دەردێکی گرانە بۆ گەلی کوردی هەژار/ قەت بە دەم ناکرێ بەیانی هێندە سەخت و کارییە «بێکەس»› ٣. کێڵدراو؛ گێڵیاگ ٤. ☜ **کاریگەر**^{2} ☰ ١و٢. کاری ٣. کاشتە شدە ۴. ☜ **کاریگەر**^{2}

ـ کاری^{2}: پاشەوشە. ١. پێوەندیدار بە کارێکی دیاریکراو ‹گەنەکاری؛ شیرینکاری› ٢. کێڵی؛ کاڵی ‹تەڕەکاری› ☰ ١و٢. ـ کاری

کاریت / karît/: ناو. هەنگوین ☰ عسل

کاریتان / karîtan/: ناو. کەنوو: ١. پلوورەمێش ٢. عەمارەی دەخڵ ☰ ١. کندوی عسل ٢. انبار حبوبات

کاریتە / karîte/: ناو. گاریتە؛ شاتیر؛ دیرەک ☰ بالار

کاریتەپشت / karîtepişt/: ناو. مۆغەرەی پشت؛ مرۆخەی پشت ☰ ستون فقرات

کاریس / karîs/: ناو. کاروش؛ کاروس ☰ گیاهی است

کاریکاتور / karîkatur/: ناو. وێنەی بە تیز کێشراوی کەس یان دیمەنێ کە بڕێک تایبەتمەندی و وردەکاری تێدا زەق کراوەتەوە ☰ کاریکاتور

کاریکاتوریست / karîkaturîst/: ئاوەڵناو. لێهاتوو لە کاریکاتور کێشاندا ☰ کاریکاتوریست

کاریگەر^{1} / karîger/: ☜ **کارگەر**

کاریگەر^{2}: ئاوەڵناو. کاری؛ کارتێکەر؛ کارکۆ. هەروەها: **کاریگەر بوون** ☰ مؤثر؛ اثربخش

کاریگەرانە^{1} / karîgerane/: ئاوەڵناو. کاریگەر؛ کارکۆ؛ کارتێکەرانە؛ کارلێکەر ‹بەشداری کردنی کاریگەرانە؛ دیالۆگی ڕاستەقینە و کاریگەرانە› ☰ مؤثر

کاریگەرانە^{2}: ئاوەڵکار. بە شێوەیەکی کاریگەر ‹زۆر کاریگەرانە قسەی کرد› ☰ تأثیرگُذار

کاریگەری / karîgerî/: ناو. کار و ڕەوتی کار تێ کردن؛ کار لێ کردن؛ کاریگەر بوون ☰ تأثیر

کاریلە / karîle/: ☜ **کارژۆڵە**

کارین / karîn/: چاوگ. کانین؛ توانین؛ تاقەت هێنان ‹ئەز کارم تە نکاری› ☰ توانستن؛ تاب آوردن

کاریناى / karînay/: ئاوەڵناو. دەکارکراو؛ کۆنبوو ☰ کارکردە؛ مُستعمل

کاریەر / karyer/: ☜ **کارگەر**

کارێج / karêc/: ناو. شەنە؛ شەن ☰ افشون

کارێچ / karêç/: ناو. ملەهێب؛ مالێب؛ شەنەی خەرمان بادان ☰ افشون

کارێز / karêz/: ناو. کارێزە؛ کەهریز؛ کەرێز؛ کەرێزە؛ نهون؛ نوهین؛ نهوین؛ ڕێگەی ئاوی بە ژێر زەویدا کێشراو ‹دیسان بارانە ڕێزە بە ڕێزە/ دایمە چاوێکم لە ڕێی کارێزە «فولکلۆر»› ☰ قنات

⊡ **کارێز لێدان**: کارێز دروست کردن ☰ حفر کردن قنات

کارێزاو / karêzaw/: ناو. ١. ئاوێ کە لە کارێزەوە دیت ٢. *[کنایە]* ئاوی فێنک و سووک ☰ ١. آب قنات ٢. آب خُنک و گوارا

کارێزکەن / karêzken/: ناو. کارێزهەڵکەن؛ کارێزەکەن؛ کەسێ کە کارێز لێدەدا ☰ مُقنّی

کارێزە / karêze/: ☜ **کارێز**

کارێزەکەن / karêzeken/: ☜ کارێزکەن

کارێزهەڵکەن / karêzhełken/: ☜ کارێزکەن

کارێل / karêl/: ناو. *[ناشیرین]* گەواد؛ دەیووس؛ کوسکەش ف جاکش

کاڕاد / kařad/: ☜ کەوەر-١

کاڕاژ / kařaj/: ☜ گاراج

کاڕگە / kařge/: ناو. کاڕگی؛ مریشک؛ مامر ف مُرغ

کاڕگی / kařgî/: ☜ کاڕگە

کاڕوبا / kařuba/: ☜ کارەبا

کاڕوش / kařuş/: ناو. ١. گیایەکە لە هەرزن دەکا ٢. پەلکی شینی پیاز و سیر (بێ سەلک) ف ١. گیاهی شبیه ارزن ٢. ساقەی سبز پیاز و سیر

کاڕ و کووڕ / kař û kûř/: دەنگەناو. کاڕەکووڕ؛ دەنگی باراندنی پەز ‹چ خۆشە کاڕوکووڕی مەڕ، چ خۆشە پرمەکەی کەحلان/ چ خۆشە فیتەفیتی شوان، چ خۆشە ئۆحەکەی گاوان «هێمن»› ف صدای گوسفندان

کاڕە / kaře/: دەنگەناو. دەنگی مەڕان ف صدای گوسفندان

کاڕەکاڕ / kařekař/: دەنگەناو. کاڕەی لە دوای یەکی مەڕان؛ دەنگی مێگەل ‹نە کاڕەکاڕی مەڕی دێ نزیکی چێشتانان/ نە حیلەحیلی کەحێلان لە دەشت و مەزرایە «حەقیقی»› ف صدای پیاپی گوسفندان

کاڕەکووڕ / kařekûř/: ☜ کاڕوکووڕ

کاڕەنگ / kařeng/: ناو. زەردی ڕۆشن؛ بە ڕەنگی کا ف زرد کاهی

کاڕێژ / kařêj/: ناو. ١. قولی سەربانی کادان کە لەوێوە کا دەڕێژنە ناو کادانەوە ٢. ☜ گاراج ٣. جەمسەری شەویلاکە ٤. شەنە؛ شەن ف ١. سوراخ بام کاهدان برای ریختن کاه ٢. ☜ گاراج ٣. مفصل آروارەها ۴. افشون

کاز / kaz/: ☜ کەوێل-١

کازتین / kaztîn/: ☜ کازین

کازکاز / kazkaz/: ناو. ١. کاری ناڵاندن ٢. کاری دەردی دڵ کردن ٣. لووره؛ نەکوچ ف ١. عمل نالیدن ٢. عمل درد دل کردن ٣. زوزه

کازکازە / kazkaze/: ناو. هەوای گۆرانی و قام و لاوکی زۆر خۆش ف ترانەی شاد

کازوکووز / kaz û kûz/: ☜ کازیوە

کازە / kaze/: ناو. کایە و شۆخی ف سرگرمی و شوخی

کازین / kazîn/: چاوگ. کازتین؛ هەرا و هاوار کردن ف داد و فریاد کردن

کازینۆ / kazîno/: ناو. قومارخانە؛ چەشنێک هوتێل یان چێشتخانە کە ژووری تایبەت بە قوماری تێدایە ف کازینو

کازیوە / kazîwe/: ناو. کازێوە؛ کازوکووز؛ بووڵێڵەی بەیان ف سپیدەدم؛ فجر کاذب

کازیە / kaz(i)ye/: ناو. ئەسبابێکی دوو ـ سێ تەبەقەی کانزایی یان پەلاستیکی، لە سەر مێزی دادەنێن و کاغەز و بەڵگەی بەردەستی تێ دەچنن ف کازیە

کازێوە / kazêwe/: ☜ کازیوە

کاژ / kaj/: ناو. ١. تویژە مار ٢. تۆژگ؛ تۆی بان شیر و ماست ٣. تیکولی پێست ٤. ☜ کاج-١ ٥. قرقرەی دەزوو ٦. تیشە شاخ ف ١. پوستەای کە مار می‌اندازد ٢. چربی روی شیر و ماست ٣. قشر نازک پوست ۴. ☜ کاج-١ ۵. قرقره ۶. کوه سنگی

⊡ **کاژ خستن**: ١. داکەوتنی تیکڕای پێستی هەندێ گیانلەبەر وەکوو مار کە زۆرتر ساڵێ جارێ ڕوو دەدا و پێستی تازە جێی دەگرێتەوە ٢. *[کینایە، پلار]* ڕواڵەت گۆڕین و شاردنەوەی تاوان و گەندەکاریی پێشوو ‹حیزبەکان کاژیان خستووە و ئێستا هەموو دڵسۆزی خەڵکن!› ف ١. پوست انداختن ٢. چهرە عوض کردن

کاژ٢: ئاوەڵناو. خوێل؛ چاوخێل ■ دوبین؛ لوچ

کاژ٣: پێرۆ. ← **هاژوکاژ**

کاژاو / kajaw/: ناو. ١. کاژاوی؛ دارستانی کاج ٢. زەڵم؛ توێژی سوور لە سەر ئاو ٣. جۆرێ ترێ ■ ١. کاجستان ٢. لایەی قرمز بر آب ٣. نوعی انگور

کاژاوی / kajawî/: ناو. ١. ☜ **کاژاو ــ١** ٢. جۆرێ ترێڕەشکە ■ ١. ☜ **کاژاوـ١** ٢. نوعی انگور سیاه

کاژمار / kajmar/: ناو. تفرەمار ■ پوستەی مار

کاژمێر / kajmêr/: ☜ **کاتژمێر**

کاژە / kaje/: ناو. ١. بنەی کاروان لە دەشت ٢. ڕەبەت؛ بۆسەی ڕاوچی ٣. کەوەک؛ بێچووەهەنگ ٤. ☜ **کاژەڵە** ■ ١. کازه؛ اُتراق‌گاهِ کاروان ٢. کمین شکارچی ٣. زنبور عسل نابالغ ۴. ☜ **کاژەڵە**

کاژەڕە / kajeře/: ☜ **کاژەڵە**

کاژەڵاک / kajełak/: ☜ **کاژەڵە**

کاژەڵە / kajełe/: ناو. کاژەڕە؛ کاژەڵاک؛ کاژە؛ کەللە؛ کاپۆڵ؛ قەحەف ■ جُمجُمه

کاژەنگ / kajeng/: ناو. بژار؛ وژن؛ ناوەژیە ■ وجین

کاژی / kajî/: ناو. پەردەی نازکی ناو دەروون ■ غشاء

کاژیلە / kajîle/: ☜ **کارژۆڵە**

کاژێر١ / kajêr/: ناو. ١. شەویلاکە؛ شەویلکە؛ شەویل ٢. سووچ و قوژبنی ئۆدە ٣. تاقە لە دیواردا ٤. ئۆدەی خەڵوەت لە تەکیەدا ■ ١. آرواره ٢. گوشه و زاویەی اتاق ٣. تاقچه ۴. زاویەی تکایا

کاژێر٢: ئاوەڵناو. *[کینایە، شوورەیی]* ڕەحەت بوو لە هاوجێییدا (بۆ پیاو) ■ ارضاشده در جماع

کاژێرە / kajêre/: ☜ **کاخڵی**

کاژێری / kajêrî/: ناو. *[کینایە، شوورەیی]* ڕەوتی ڕەحەت بوون؛ ئاو هاتنەوە ■ انزال منی

کاژێڕ / kajêř/: ناو. کوویژرک؛ قوژبن؛ سووچ؛ قولینچک ■ گوشه؛ زاویه

کاژێڵە / kajêłe/: ☜ **کاخڵی**

کاس١ / kas/: ناو. ١. زەرک؛ تاس؛ قاپ؛ جام ٢. بناری کێو ٣. هەوراز؛ ئەوراز ■ ١. کاسه ٢. دامنەی کوه ٣. ارتفاعات

کاس٢: ئاوەڵناو. ١. گێژ؛ وڕ؛ سەرتاساو ‹مەگەر مەیخانەیە دنیا، کەوا کاسی لە بەر کەئسی/ بە نەغمەی عوودی سووتاوی، بە نەشئەی تاسی تاساوی! «نالی»› ٢. کەڕ؛ هیچنەبیس ‹شایی دانێن، دەیکەین بە شین/ پرسە دانێن، کاستان دەکەین بە پێکەنین! «پەشێو»› ٣. قووڵ؛ ڕۆچوو ■ ١. گیج و منگ ٢. ناشنوا ٣. گود

⊡ **کاس بون/ بین**: تاسیان؛ وڕ بوون. هەروەها: **کاس کردن** ■ گیج شدن

کاساڵاشینکە / kasałaşînke/: ☜ **کاسەڵەشینکە**

کاساوسا / kasawsa/: ☜ **کاسەئاوسا**

کاسب١ / kasib/: ناو. کاسبکار؛ پیشەوەر؛ مامڵەچی؛ کەسێ کە ژیانی بە کڕین و فرۆشتنەوە بە ڕێوە دەچێ ■ کاسب

کاسب٢: ئاوەڵناو. زرینگ و وریا لە کاسبیدا ‹پیاوێکی کاسبە› ■ کاسب

کاسبکار / kasibkar/: ☜ **کاسب**١

کاسبی / kas(i)bî/: ناو. کاسوی: ١. پیشەی کاسبکار ‹لەم گرانییەدا کاسبی حەڵاڵ نەماوە› ٢. کاری کاسبکار ‹ئەم ڕۆژانە کاسبییەکەی هیچی تێدا نییە› ■ ١و٢. کاسبی

کاستین / kastîn/: چاوگ. ١. لوورانەدن؛ زیڕاندن ٢. قروسکاندنی سەگ ■ ١. زوزه کشیدن ٢. نالیدن سگ

کاسک / kasik/: ناو. ١. تاسی چکۆڵە ٢. کووپی باکێشی حەجامەت ■ ١. کاسەی کوچک ٢. بادکش حجامت

کاسمە / kasme/: ناو. نانێ کە هەویرەکەی بە ڕۆنەوە شێلدرابێ ■ نوعی نان روغنی

کاسنەیەرە / kasneyere/: چاوگ. داسەکناندن ☰ آرام کردن

کاسنی / kasnî/: ناو. چەقەنە؛ چەقچەقە؛ چەقچەقۆک؛ چەکچەکیلە؛ چەقەنەک؛ هندووبا؛ گیاشیلاو؛ شیرەچاو؛ ئالفەگیایەکی گەلابلاوی گوڵشین، سپی یان سوورکاڵە، بن و گەڵا و گوڵ و تووەکەی دەرمانە ☰ کاسنی

کاسول / kasul/: ئاوەڵناو. ١. شەکەت؛ ماندوو؛ مانگ ٢. *[پلار]* تەمەڵی دەستوپێ سپی ☰ ١. خستە و کوفتە ٢. تنبلِ بیکارە

کاسوی / kasuy/: ☜ **کاسبی**

کاسۆ^{١} / kaso/: ناو. قاشۆ؛ کاشۆ؛ داری سەرخواری گۆبازی ☰ چوگان گوی بازی

کاسۆ^{٢}: ئاوەڵناو. هەژار؛ فەقیر ☰ بینوا

کاسۆتی / kasotî/: ئاوەڵناو. بەتاسە؛ ئارەزوومەن؛ ئاواتخواز ☰ آرزومند

کاسۆخ / kasox/: ☜ **کەرەنتو**

کاسۆلە / kasole/: ئاوەڵناو. گەوج؛ نەفام ☰ ابلە

کاسولکە / kasûlke/: ناو. ١. قوولکەی چاو؛ کاسەی چاو ٢. کاسەی بچووک ☰ ١. کاسەی چشم ٢. کاسەی کوچک

کاسولی / kasûlî/: ناو. قسوور؛ قوسوور؛ کۆتایی؛ درێخی ☰ قصور

کاسە / kase/: ناو. ١. کاس؛ زەرک؛ تاس؛ قاپ؛ قاو؛ جام؛ جۆم؛ ترارک؛ بادی؛ بادیە؛ بایە؛ بایە؛ جامۆڵە؛ وسکورا؛ دەفری دەمتاکی چێشت و تراوی تر تێ کردن ٢. جام؛ شتی ناو دەفر ‹کاسەیەک ماشی هێنابوو› ٣. هەر شتێکی دەفرئاسا ‹کاسەی چاو› ☰ ١تا٣. کاسە

▣ **کاسەی ئەژنۆ:** ☜ **کەشکەزرانی**

کاسەی چاو: قوولکەی چاو ☰ کاسەی چشم

کاسەی زرانی: ☜ **کەشکەزرانی**

کاسەی سمت: قووڵایی نێوان پشت و ڕان ☰ لگن خاصره

کاسەی سەر: کەللە؛ کاپۆڵ ☰ جُمجُمە

کاسەئارد / kase'ard/: ناو. مزراق بە سەر مزراقا کوتان لە زاراوی منداڵاندا ☰ اصطلاحی در گردنابازی کودکان

کاسەئاسوێ / kase'aswê/: ☜ **کاسەئاوسا**

کاسەئاوسا / kase'awsa/: ناو. کاساوسا؛ کاسەئاسوێ؛ کاسەمسا؛ شێو بۆ جیران ☰ غذای تقدیمی بە همسایە

کاسەئەژنۆ / kase'ejno/: ☜ **کەشکەزرانی**

کاسە پشت / kasepişt/: ☜ **کیسەڵ**

کاسەجەژن / kasecejn/: ☜ **کاسەجەژنان**

کاسەجەژنان / kasecejnan/: ناو. کاسەجەژن؛ کاسەجێژنان؛ چێشتی تایبەتی بۆ ڕۆژی جەژن ‹ئەم جەژنە کاسەجەژنانمان نییە› ☰ غذای ویژەی عید

کاسەجێژنان / kasecêjnan/: ☜ **کاسەجەژنان**

کاسەچەش / kaseçeş/: ناو. قاپێلکی چاو؛ کاسەی چاو ☰ کاسەی چشم

کاسەزرانی / kasez(i)ranî/: ☜ **کەشکەزرانی**

کاسەسفرە / kasesifre/: ناو. خۆراکێ کە بۆ ئاوسای تازە هاتوو دەنێردرێ ☰ خوراکی کە برای همسایەی نورسیدە می‌فرستند

کاسەسم / kasesim/: ناو. پشتی سمی چارەوێ ☰ کاسەی سُم ستور

کاسەسەر / kaseser/: ناو. کەللە؛ پێشەی سەر ☰ جُمجُمە

کاسەشۆر / kaseşor/: ناو. ١. گیایەکی گەلاپان و زبرە ٢. ئیسکاج؛ دەفرشۆر؛ زروە ٣. ماشێنی کارەبایی تایبەت بۆ شۆردنی قاپ و قاچاغ ٤. قاپشۆر؛ ئەوی دەفر و ئامان دەشۆرێتەوە ☰ ١. گیاهی است ٢. اسکاچ؛ سیم ظرفشویی ٣. ماشین ظرفشویی ٤. کارگر ظرفشور

کاسەشەن / kaseşen/: ناو. بێڵی دارینی خەرمان تێک وەردان ▤ پاروی چوبی ویژەی خرمن

کاسەکەر / kaseker/: ناو. ئیربارکەر؛ هەوڕگەر ‹ئەم کاسەسەرانەی کە دەبینی سۆزی/ ژێر قاچ و قولی کاسەکەران ڕادەخرێ «هەژار، *چوارینەکانی خەییام*»› ▤ سُفالگر

کاسەکەل / kasekel/: ناو. ئەشکەولەت ▤ کوزەشکسته

کاسەکەو / kasekew/: ناو. سوێسکە؛ تەیهوو ▤ تیهو

کاسەگوڵ / kaseguł/: ناو. دەرمانداڵە؛ وڕەگیا؛ نێوی گیایەکە لە تیرەی ڕکێشە ▤ گل انگشتانه

کاسەلێس / kaselês/: ناوەڵناو. *[پلار]* ١. چەورە و چڵێس ٢. خۆفرۆش بە بێگانە ▤ ١. سورچران ٢. خودفروخته

کاسەڵکەشینکە / kasełkeşînke/: ☜ کاسەڵەشینکە

کاسەڵکەشینە / kasełkeşîne/: ☜ **کاسەڵەشینکە**

کاسەڵە / kaseɫe/: ناو. سوێسکە ▤ تیهو

کاسەڵەشینکە / kaseɫeşînke/: ناو. کاسەڵەشینە؛ کاسالاشینکە؛ کاسەڵکەشینکە؛ کاسەڵکەشینە؛ کاشەڵەشینکە؛ کاشەڵەشینە؛ قیژۆک؛ خومەڕژە؛ خومەڕشکە؛ خومەڕەژە؛ خومەڕەژگە؛ خومەڕەشکە؛ خومەڕێژە؛ خومەشینکە؛ گونجگیر؛ حەوتڕەنگیلە؛ سوورەکەوا؛ سەوزکۆ؛ قراکەسەوزە؛ ئەسپەشینە؛ بۆگەنە؛ تۆرەمە باڵندەیەکن وەک قەلەبەڵەکە دەچن، لەشیان نزیک ٣٠ سانتیمیتر دەبێ، ڕەنگاوڕەنگن، دەندووکیان ئەستوور و قاچیان بەهێزە، لە شوێنی بەرز هەڵدەنیشن، بە تەنیا دەژین، لە کوناندا هێلانە ساز دەکەن. دوو جۆریان هەیە: کاسەڵەشینکە و کاسەڵەشینکەی هیندی ▤ سبزقبا

کاسەڵەشینە / kaseɫeşîne/: ☜ **کاسەڵەشینکە**

کاسەمسا / kasemsa/: ☜ **کاسەئاوسا**

کاسەمەن / kasemen/: ناو. کاسەی پێوانەی کڕین و فرۆشتن ▤ کاسەی پیمانەی خرید و فروش

کاسەوکەوچک / kase w kewçik/: ناو. دەفر و ئامانی سەر سفرە ▤ لوازم و ظرف و ظروف غذاخوری

کاسی / kasî/: ناو. تاساوی؛ وڕی ▤ گیجی

کاسینۆک / kasînok/: ناو. سیقڵدان؛ جیقڵدان؛ چینەدانی باڵندە ▤ چینەدان مرغ

کاسیەیەرە / kas(i)yeyere/: چاوگ. داسەکیان ▤ آرام گرفتن

کاسێت / kasêt/: ناو. ١. قاپێکی بچووکی پەلاستیکی بۆ ڕاگرتن و هەڵکردنی شریتی دەنگ یان وێنە ٢. قاپۆلکە؛ قاپیلکە؛ قاپڵۆخ؛ بەرگی زۆرتر ڕەق و ئەستووری ڕاگر و پارێزەری هەر شتێک ▤ ١و٢. کاست

کاش^{١} / kaş/: ناو. ١. شوێن پێ لە ناو زرعاتدا ٢. زرعاتی بە پێ شکاو ٣. شیشی گۆشتی براشتی ٤. شێو؛ کاری کێڵانی زەوی ٥. زەوی بەیار ٦. گرد؛ تەپۆڵکە ٧. کێش؛ ڕاکێش؛ ڕاکشی ٨. پاسارە؛ سوانە؛ گوێسوانەی خانوو ٩. تیشە شاخ ١٠. خشکە؛ ڕەوتی خزین و خوشین بە سەر زەویدا ١١. سەرەولێژی ڕژد ١٢. هەورازی کووڕ و ڕژد ١٣. کاژ؛ توێخ؛ پێستی هەرە ناسک ١٤. کاژ؛ توێژە مار ١٥. بەروار؛ قەدی کێو ▤ ١. ردپا در کشتزار ٢. سبزەی پامال شده ٣. سیخ کباب ۴. شُخم ۵. زمین بایر ۶ تل؛ تپەی کوچک ۷. کشش ۸. لبەی بام ۹. کوه سنگی ١٠. خزش ١١. شیب تُند ١٢. بلندای دشوارگُذر ١٣. پوستەی نازک ١۴. پوست افتادەی مار ١۵. کمر کوه

▣ **کاش کردن**: ١. ڕاکێشان بە سەر زەویدا ٢. کێڵانی زەوی ▤ ١. بر زمین کشیدن ٢. شخم زدن

کاش کرن: ڕاخوشین بە زەویدا ⚑ بر زمین خزیدن

کاش^{۲}: ☜ **کاشکا**

کاش^{۳}: پێرۆ. ← **کردوکاش**

کاشان / kaşan/: چاوگ. شوێن گێڕان؛ بە نیشانەی جێگە پادا چوون و دۆزینەوە ⚑ ردگیری کردن

کاشت / kaşt/: ناو. کاڵ؛ کار؛ کار و ڕەوتی چاندن ⚑ کاشت

کاشتن / kaştin/: چاوگ. کێلان؛ نیان ⚑ کاشتن

کاشتی / kaştî/: ئاوەڵناو. چێندراو؛ چاندراو ⚑ کاشته

کاشخانک / kaşxanik/: ناو. سرمیچ؛ میچی خانوو ⚑ سقف

کاشک / kaşk/: ناو. هەڵاشی خانوو ⚑ انبیره

کاشکا / kaşka/: سارستە. کاش؛ کاشکان؛ کاشکای؛ کاشکایە؛ کاشکایەکوو؛ کاشکایەکی؛ کاشکی؛ خۆزگا؛ بریا ⚑ کاشکی

کاشکان^{۱} / kaşkan/: ناو. ۱. پێڵاوی خلیسکێن ۲. یاریزانی خلیسکێنێ ⚑ ۱. کفش اسکی ۲. اسکی‌باز

کاشکان^{۲}: ☜ **کاشکا**

کاشکای / kaşkay/: ☜ **کاشکا**

کاشکایە / kaşkaye/: ☜ **کاشکا**

کاشکایەکو / kaşkayekû/: ☜ **کاشکا**

کاشکایەکی / kaşkayekî/: ☜ **کاشکا**

کاشکەردۆخ / kaşkerdox/: ناو. ڕاکێشەر بە سەر زەویدا ⚑ کشاننده بر زمین

کاشکی / kaşkî/: ☜ **کاشکا**

کاشمە / kaşme/: ناو. کاشمەر؛ گیایەکی چەتری بۆنخۆش بە گەڵای وەک پەنجەی قاز، چەترە گوڵی سپی، بەری خڕی هێلکەیی بۆنخۆشەوە ⚑ جعفری کوهی

کاشمەر / kaşmer/: ☜ **کاشمە**

کاشنگ / kaşing/: ناو. توربەی ئالف کە بە سەر دەوارییەوە دەکەن ⚑ توبرەی علف

کاشوانێ / kaşwanê/: ناو. بازی بە کاشۆ ⚑ چوگان

کاش‌وکوش / kaş û kûş/: ناو. سەرەولێژی ڕژد؛ سەربەرەوخوارەی تون ⚑ شیب تُند

کاشۆ / kaşo/: ناو. ۱. ☜ **کاشو** ۲. توورەکەی سەری وڵاخ ۳. دوو داری ناو باز بۆ قایم کردنی بار ⚑ ۱. ☜ **کاشو** ۲. توبره ۳. دو چوبی کە بار را بدان مُحکم کنند

کاشۆبازی / kaşobazî/: ناو. حەچان؛ گۆیێن؛ شەقێن؛ گۆیێن؛ گەمەی گۆ و گۆچان ⚑ چوگان‌بازی

کاشو / kaşû/: ناو. کاشۆ؛ قاشۆ ⚑ چوگان‌بازی

کاشور / kaşûr/: ناو. گیایەکە گەڵا دانەدار بە شلکی دەخورێ ⚑ گیاهی خوردنی

کاشول / kaşûl/: ناو. ۱. *[کنایە]* پێست؛ پۆس ۲. سواڵەتی سەربان داپۆشین ۳. قاشوولە؛ لەتە سواڵەت ⚑ ۱. پوست ۲. سُفال بام ۳. تکه سُفال

کاشولکە / kaşûlke/: ناو. قاشوولکە؛ قاشوون؛ کاشوون؛ لەتە سواڵەت ⚑ تکه سُفال

کاشە / kaşe/: ناو. ۱. گاریە؛ پەڕەی ناو پێچکی عەڕابە ۲. ئامرازی گواستنەوەی سەر بەفر کە بێ‌پێچکەیە و ڕایدەکێشن ⚑ ۱. پرّەی چرخ گاری ۲. سورتمه

کاشەلەشینکە / kaşełeşînke/: ☜ **کاسەڵەشینکە**

کاشەلەشینە / kaşełeşîne/: ☜ **کاسەڵەشینکە**

کاشەمە / kaşeme/: ناو. سالیۆن؛ کاشمە ⚑ کرفس کوهی

کاشی / kaşî/: ناو. ۱. کاسەی ڕەنگ و لەعاب لێ دراو ۲. خشتی ناسکی ڕەنگاوڕەنگ ⚑ ۱. کاسەی لعابی ۲. کاشی

کاشیکاری / kaşîkarî/: ناو. ۱. کاری داپۆشان و خەملاندنی ڕووپەڕێک بە کاشی ‹خەریکی

کاشیکاری حەمامین› ٢. رووپەڕێک کە بە کاشی داپۆشراوە ‹ئاشپەزخانە تا بنمیچ کاشیکاری کراوە›

هەروەها: **کاشیکار** ■ ١و٢. کاشیکاری

کاشیکان / kaşîkan/: ناو. ١. پێڵاوی خلیسکێن ٢. خلیسکێنکەر ■ ١. کفش اسکی ٢. اسکی‌باز

کاشێل / kaşêl/: ناو. کار و ڕەوتی کاشان؛ شوێن گێڕان ■ ردیابی

کاغز / kaxiz/: ☜ **کاغەز**

کاغەز / kaxez/: ناو. قاغز؛ قاغەز؛ قاقز؛ قاقەز؛ قاگەز؛ کاغز؛ کاگەز: ١. لاپەڕەیەک زۆرتر لە هەویری هەودای گیایی بۆ لەسەر نووسین ٢. نامە؛ پسوولەی نووسراو ■ ١. کاغذ ٢. نامە

▣ **کاغەزی ئا**: کاغەزی تایبەت بۆ چاپ لە ئەندازەی ٦٠٠ تا ٩٠٠ میلی‌میتردا ■ کاغذ آ

کاغەزی ئا ٤: کاغەز لە ئەندازەی ٢١٠ لە ٢٩٧ میلی‌میتردا ■ کاغذ آـ۴

کاغەزی بێ: کاغەزی تایبەت بۆ چاپ بە ماشین چاپی گەورە لە ئەندازەی ٧٠٠ لە ١٠٠٠ میلی‌میتردا ■ کاغذ ب

کاغەزی سماتە: کاغەزپەرداخت؛ قاقەزپەرداخ؛ کاغەزساو؛ کاغەزێک کە لایەکی بە وردەکانزا یان ماکێکی زبر داپۆشراوە، بۆ ساوین و لووس کردنی ڕووبەری شتێک ■ کاغذ سُنبادە

کاغەزی کاربون: کاغەزی ڕوویەک بە مۆمی ڕەنگی داپۆشراو کە لە نێوان دوو یان چەند پەڕەی کاغەزی دەنێن، هەر چی لە سەر پەڕەی یەکەم بنووسرێ، دەچێتە سەر پەڕەکانی ژێر ■ کاغذ کاربُن

کاغەزی کاڵک: کاغەزێکی هێندێک ئەستوور و نیوە مات بۆ ڕەسم و نەخشە لە سەر کێشان ■ کاغذ کالک

کاغەزی کایی: کاغەزی لە گژ و گیا و کاغەزە بێکارە دروستکراو بۆ چاپی ڕۆژنامە و کتێبی هەرزان‌بایی ■ کاغذ کاهی

کاغەزی گلاسە: کاغەزی هەرەباشی بریقەدار بۆ چاپی ڕەنگی ■ کاغذ گلاسە

▣ **کاغەز ڕەش کردنەوە**: *[کینایە]* ١. نووسین؛ نڤیسین؛ نویسان ٢. شتێ بنشڕ و بێ مانا نووسین ■ ١. نوشتن ٢. چرند نوشتن

کاغەز ناردن: کاغەز نووسین؛ نامە ناردن ■ نامە فرستادن

کاغەز نوسین: ☜ **کاغەز ناردن**

هێنانە سەر کاغەز: نووسین ■ نوشتن

کاغەزبازی / kaxezbazî/: ناو. *[کینایە]* چۆنیەتی درێژکردنەوەی ڕەوتی کاروباری ئیداری ‹ئەبێ ئەم کاغەزبازییە کەم ببێتەوە تا خەڵک بە کار و باریان ڕابگەن› ■ کاغذبازی

کاغەزپەرداخت / kağezperdaxt/: ☜ **کاغەزی سماتە**

کاغەزدان / kaxezdan/: ناو. شتێ کە قاقەزی تێ بخەن ■ کاغذدان؛ پوشە

کاغەزساو / kaxezsaw/: ناو. قاقەز سماتە ■ کاغذ سُمبادە

کاغەزی / kaxezî/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* تەنک و ناسک ■ نازُک

کاف / kaf/: ناو. ١. کێ؛ ناوی عەرەبی بیست‌ودووەمین پیتی ئەلفوبێی زمانی کوردی ٢. ئەشکەوت؛ ئەشکەفت؛ مغارە ■ ١. کاف؛ نام بیست‌ودومین حرف الفبای زبان کُردی ٢. غار

کافا / kafa/: ناو. ١. کات؛ کاتات؛ قەحف؛ کەللەی سەر ٢. پشتەمل؛ پشت مل ■ ١. جُمجُمە ٢. پس‌گردن

کافر^1 / kafır/: ناو. ١. خوانەناس؛ بێ‌دین؛ کەسێ کە دینێکی ڕاستەقینەی نییە ٢. *[مەجاز]* کەسێ کە موسوڵمان نییە ٣. کەسێ کە ڕاستەقینەیەک دەزانێ بەڵام پشتی لێ دەکا ■ ١تا٣. کافر

کافر۲: ئاوەڵناو. ۱. خوانەناس؛ دین‌دوژمن؛ حاشاکەر؛ بێئۆل؛ بێدین؛ بێئایین؛ دینسز؛ دیندڕ؛ زندق؛ بێبڕوا بە خوا ۲. *[مەجاز]* سپڵە؛ پێنەزان ☫ ۱. کافر ۲. ناسپاس

⊡ **کافر بون:** ۱. لە دین وەرگەڕان ۲. *[کینایە]* تووڕە بوونی زۆر ☫ ۱. از دین برگشتن ۲. بسیار خشمگین شدن

کافرسان /kafirsan/: ☜ **کافرستان**

کافرسانی /kafirsanî/: ☜ **کافرستان**

کافرستان /kaf(i)ristan/: ناو. کافرسان؛ کافرسانی: ۱. شوێنی کافران و خوانەناسان ۲. *[مەجاز]* جێگەی شلووغ و قەرەباڵغ ☫ ۱. کُفرستان ۲. جای شلوغ

کافرستانی /kaf(i)ristanî/: ناو. *[کینایە]* شوێنی بێڕوحمی و بەزە بە هەژاراندا نەهاتنەوە ‹شەرتەن بکێشۆ دڵ جەفات، با یادگار مانۆ جە لات/ تۆ بۆت نە دڵ خۆفی خودات، خۆ کافرستانی نێۆ «سەیدی»› ☫ مکان شقاوت و بی‌اعتنایی به بینوایان

کافرمان /kafirman/: ناو. گوزان؛ گوێزان؛ چەقۆی تیژی مووتاش ☫ استره؛ تیغ موتراشی

کافک /kafik/: ناو. ئەشکەوت؛ مغارە؛ کاف؛ شکەفت ☫ غار

کافور /kafûr/: ناو. کاپوور: ۱. داری کافوور؛ ناوی دوو جۆر دارە کە ناوقەدیان دەقەڵشێنن و ماکی کافووری لێ دەگرن ۲. ماکێکی سپی بە بۆنێکی تایبەتەوە کە زوو گڕ دەگرێ و هێندێک ژەهرییە و لە بژیشکی و پیشەسازیدا زۆر کەڵکی هەیە ☫ ۱و۲. کافور

کافوری /kafûrî/: ئاوەڵناو. ۱. بە ڕەنگی سپی بێخەوش ۲. دروستکراو لە کافوور ☫ ۱و۲. کافوری

کافە /kafe/: ناو. ۱. چێشتخانە؛ خواردنگە؛ خوارنگەه ۲. قاوەخانە؛ چاخانە ۳. شیرینی‌خانەیێ کە شوێنی دانیشتنی بۆ خواردنی شیرینی هەیە ☫ ۱. رستوران ۲. کافەتریا ۳. کافە قنادی

کافەگلاسە /kafeg(i)lase/: ناو. چەشنێ خواردنەوە، تێکەڵی شیر و بەستەنی و قاوە ☫ کافەگلاسە

کافی /kafî/: ئاوەڵناو. بەس؛ زیادە؛ بە ئەندازە ☫ بس

کافی‌شاپ /kafîşap/: ناو. دووکانێ کە تێیدا قاوە، چای و خواردنەوەی گەرم بە مشتەری دەدرێت ☫ کافی‌شاپ

کافی‌نێت /kafînêt/: ناو. دووکانێ کە هەلی تۆڕی ئینتەرنێتی بۆ مشتەرییەکانی ڕەخساندبێ ☫ کافی‌نت

کاڤ /kav/: ناو. جەنگەی فنق چنین کە لە سێهەمی ڕەزبەرەوەیە ☫ موسم چیدن فندُق

کاڤار /kavar/: ناو. ئاقار؛ ناوچە؛ مەڵبەند ☫ ناحیە؛ اقلیم

کاڤان /kavan/: ☜ **کابان**

کاڤر /kavir/: ☜ **کاوڕ**

کاڤری /kavrî/: ناو. ۱. جۆرێ هەنار ۲. بەرخی مێ ☫ ۱. نوعی انار ۲. برّەی ماده

کاڤڕ /kavir̆/: ناو. کاوڕ: ۱. بەرخی لە دایک دابڕاو کە چیتر شیر ناخوا و دەکەوێتە پووش‌وپەلاش خواردن ۲. بەرخەساوا ☫ ۱. برّەی از شیر بُریدە ۲. برّەی نوزاد

کاڤشکی /kavişkî/: ناو. پێش‌بینی؛ بەربووری؛ دوابینی؛ کار و ڕەوتی خەبەر لە دوارۆژ یان ئاکامی کار دان ☫ پیش‌بینی

کاڤل /kavil/: ☜ **کاول**

کاڤلاش /kavlaş/: ☜ **کاولاش**

کاڤلان /kavlan/: ☜ **کالان ـ۱**

کاڤۆک /kavok/: ☜ **کۆتر**۱

كاڤی / kavî/: ☜ **كێوی**

كاڤیرک / kavîrik/: ☜ **كارگـ۱**

كاڤیلک / kavîlik/: ☜ **كارگـ۱**

كاک / kak/: ناو. ۱. كاكە؛ برای گەورە ۲. كاكە؛ وشەی حورمەت بۆ پیاوان ۳. جۆرێ شیرینی تایبەتی شاری كرماشان ٤. سەهۆڵ؛ سۆڵ ☰ ۱. برادر بزرگتر ۲. كلمەی احترام برای مردان ۳. كاک؛ نوعی شیرینی ۴. یخ

⊡ **كاک بون**: بەستن لە سەرمان؛ بوونە سەهۆڵ ☰ یخ زدن

كاكا / kaka/: ناو. ۱. مام؛ مامۆ؛ ئاپ؛ ئاپۆ ۲. كاكە؛ وشەی بانگ كردنی برا گەورە ☰ ۱. عمو ۲. داداش

كاكائو / kaka'û/: ناو. كاكاهوو: ۱. دارێكی كورتەبالای گەڵاپانی گوڵ مەیلەوسووری بێبۆنە، میوەیەكی خڕی زەرد یان سوور دەگرێت ۲. تۆمی ئەو دارە كە قاوەیی مەیلەوسوورە، دوو-سێ سانتیمیتر درێژە و بۆ دروست كردنی چەن جۆرە شیرینی و شوكولات بە كار دەچێ ☰ ۱و۲. كاكائو

كاكاهو / kakahû/: ☜ **كاكائو**

كاكتوس / kaktûs/: ناو. زمانەخەسوو؛ زوانەخەسوو؛ تاقمێک گیای خۆڕسكی ناوچەیی ئەمریكا، بە ساقەتە و گەڵای ئەستوور و دڕكاوی ئاودارەوە كە زۆرتریان گوڵی درشت و جوان و میوەی وەک هەنجیریان هەیە ☰ كاكتوس

كاكشان / kak(i)şan/: ☜ **كاكەشان**

كاكشیر / kakşîr/: ناو. لەنجە و لار؛ خەمزە و ناز ☰ ناز و خرام؛ عشوە

كاكڤیرک / kakvîrik/: ناو. كوارک؛ قارچک ☰ قارچ

كاكل / kakil/: ناو. گیایەكی بۆنخۆش وەک ڕێحانە بە گەڵای باریكترەوە ‹كاكلت دەوێ؟ تۆكل بشكێنە!› ☰ ریحان كوهی

كاكڵ / kakił/: ناو. ۱. ناوكەی بادام و گوێز و... ۲. ناوەرۆک؛ پوختە ‹كاكڵی قسەكانی چ بوو؟› ☰ ۱. مغز بادام و گردو و... ۲. لُبّ

كاكڵە / kakłe/: ناو. كاكڵ؛ كاكیل؛ ناوەڕۆكی بادام و گوێز و هەر دەنكێک ☰ مغز گردو، بادام و...

كاكڵەشێران / kakłeşêran/: ناو. چاوشارەكێ؛ چاوشاركێ؛ قەرا-قەرا؛ قەرە-قەرە ☰ قایم‌موشک

كاكڵەقوچە / kakłeqûçe/: ناو. قەڵاقووچكە؛ كاكڵی گوێز كە بە خڕی دەرچێ ☰ مغز درستەی گردو

كاكڵەگوێز / kakłeg(i)wêz/: ناو. پاخلێر ☰ مغز گردو

كاكڵەموشان / kakłemûşan/: ناو. كاكڵەمێشان؛ كەلكەلەمێشە: ۱. جاڵجاڵووكە؛ جۆلاتەنە ۲. داوی جاڵجاڵووكە ۳. بازییەكی زارۆكانە ☰ ۱. عنكبوت؛ تارتنک ۲. تار عنكبوت ۳. نوعی بازی كودكان

كاكڵەمێشان / kakłemêşan/: ☜ **كاكڵەموشان**

كاكڵی / kakłî/: ناو. گوێز؛ وەزی؛ گردەكان ☰ گردو

كاكنج / kakinc/: ناو. كاكنەج؛ كێكنجی؛ بزگیلە؛ گەزۆكە؛ تەماتەجنانێ؛ گوڵەقەدیفە؛ ئاڵفەگیایەكی خۆڕسكە بۆ دەرمان دەشێ، میوەیەكی سووری وەک بەڵاڵووكی هەیە ☰ كاكنج

كاكنەج / kak(i)nec/: ☜ **كاكنج**

كاكوچ / kakuç/: ناو. چەكوچ؛ چەكوش؛ چاكوچ ☰ چكُش

كاكورک / kakurk/: ناو. دارەسمە؛ دارتەقێنە؛ داركوتكە ☰ داركوب

كاكول / kakul/: ناو. ۱. كاكۆڵ؛ پۆپ؛ پۆپە ۲. جۆرێ گەنم ☰ ۱. كاكل ۲. نوعی گندم

كاكۆ / kako/: ناو. ۱. وشەی دواندنی براگەورە ۲. وشەی حورمەت بۆ پیاوان ۳. خاڵۆ؛ برای دایک

☰ ۱. داداش ۲. کلمه‌ی احترام مردانه ۳. دایی

کاکۆت / kakot/: ناو. کاکووت: ۱. ئێسکبەند؛ ئێسکێلێت؛ سەرجەم ئێسکەکانی لەشی مرۆڤ یان گیانەوەر ۲. *[مەجاز]* کەللەسەر؛ قەحف ☰ ۱. اسکلت ۲. جُمجُمه

کاکۆتەڵ / kakoteł/: ناو. کای پاشماوەی چەت کوتان ☰ کاه حاصل از کوبیدن کوزر

کاکۆڵ / kakoł/: ناو. ۱. مووی درێژی پێشەسەر ۲. پۆپەی بەرزی باڵندە ☰ ۱. کاکُل سر ۲. کاکُل پرنده

کاکۆڵدار / kakołdar/: ئاوەڵناو. پۆپن؛ پۆپنەکی؛ سەربەکڵاوە ☰ کاکُلی

کاکۆیە / kakoye/: ناو. کاکۆ؛ خاڵ؛ خاڵۆ؛ لاڵۆ؛ لالە؛ برای دایک ☰ دایی

کاکووت / kakût/: ☜ **کاکۆت**

کاکووچی / kakûçî/: ناو. کاکووچیل؛ شەلەمین؛ ترخێنە ☰ آش شلغم و گندم

کاکووچیل / kakûçîl/: ☜ **کاکووچی**

کاکە / kake/: ناو. کاکی؛ کاگە؛ گاگە: ۱. برای گەورە ۲. وشەی حورمەت بۆ پیاوان لە بانگ کردن و دواندنیان ☰ ۱. برادر بزرگ ۲. کلمه‌ی احترام برای مردان

کاکەبرا / kakeb(i)ra/: ☜ **کاکەلێ**

کاکەبەشانە / kakebeşane/: ناو. زیابەشانە؛ کاری خاترگرتنی کەسێک لە چاو باقی ☰ اضافه سهم

کاکەشان / kakeşan/: ناو. کادز؛ کاکشان؛ کاکێش؛ کاکێشان؛ کۆمەک؛ کۆمکاسێویان؛ کەشکەشان؛ کەشکەلان؛ سەرجەمی بێئەژماری ئەستێرە و مانگ و خۆر لە ئاسمان کە پێکەوە خولگەیەکیان هەیە ☰ کهکشان

کاکەلێ / kakelê/: سارستە. کاکەبرا؛ کاکیبرا؛ کاکیلە؛ وشەی خۆشەویستی لە دواندنی پیاو ☰ داداشی

کاکەیی / kakeyî/: ناو. گۆران؛ چەند تیرەیەکی کوردن کە ئاینێکی تایبەتیان هەیە ☰ اهل‌حق

کاکی / kakî/: ناو. ۱. ☜ **کاکە** ۲. دەشتی ڕاستی تەخت ☰ ۱. ☜ **کاکە** ۲. جُلگه‌ی هموار

کاکیبرا / kakîb(i)ra/: ☜ **کاکەلێ**

کاکیبەکاکی / kakîbekakî/: ئاوەڵناو. *[کینایە]* بەربلاو؛ پان و بەرین ‹دەشتی کاکیبەکاکی› ☰ وسیع

کاکیل / kakîl/: ☜ **کاکڵە**

کاکیلکە / kakîlke/: ☜ **کاکیلە**^{1}

کاکیلە^{1} / kakîle/: ناو. کاکیلکە؛ شەویلاکە؛ شەویلکە؛ شەویلە؛ کاڕێژ؛ هەرکام لە چوار ددانی (ئەگەر ددانی عەقلیش دەرهاتبێ پێنج) کە لە هەر دوو لای شەویلکەی سەروخوارەوە دەردێن و بۆ هاڕین و ساوینی پاروو بە کار دێن ☰ آرواره

کاکیلە^{2}: ☜ **کاکەلێ**

کاکێژ / kakêj/: ناو. کەو؛ کارماخ؛ بێژنگ ☰ غربال

کاکێش / kakêş/: ناو. ۱. کەسێ کا بە بار دەباتەوە ئاوایی ۲. ☜ **کاکەشان** ☰ ۱. کاهکش ۲. ☜ **کاکەشان**

کاکێشان / kakêşan/: ☜ **کاکەشان**

کاگارس / kagar(i)s/: ناو. ۱. کای گەنمەشامی ۲. قوڕ و کا بۆ سواخ ☰ ۱. علف ذرت ۲. کاهگل

کاگرس / kagirs/: ناو. کای درشت ☰ کاه درشت

کاگڵ / kagił/: ناو. ۱. کای ورد کە بۆ قوڕەکاری دەشێ ۲. قوڕ وکا بۆ سواغ ☰ ۱. کاەریزە ۲. کاهگل

کاگە / kage/: ☜ **کاکە**

کاگەز / kagez/: ☜ **کاغەز**

کاڵ^{1} / kal/: ناو. ۱. کاڵ؛ باپیر؛ باوا ‹لە هەمبەر زولم و زۆری/ باب و کاڵی مە ڕابوون «جگەر خوێن»› ۲. پیرەمێرد؛ پیاوی پیر ☰ ۱. نیا ۲. پیرمرد

کاڵ^{2}: ئاوەڵناو. ۱. کول؛ نەبڕ ۲. نەگەیشتوو؛ کاڵ

٣. کەت؛ لێوارپەڕیو ٤. کەل؛ بێددان؛ ددان لە دەمدا نەماو ٥. */کنایە/* تەمەن لە نێوان چل تا پەنجا ☰ ١. کُند ٢. نارسیده؛ کال ٣. لب‌پر شده ۴. بی‌دندان ۵. میانسال

⊡ **کال بوون** ١. کەت بوون؛ کەل بوون ٢. سەردەمی لاوەتی تێپەڕ کردن ☰ ١. لب‌پر شدن ٢. دوران جوانی را پشت سر گذاشتن

کالاکسی / kalaksî/: ناو. گوانەڕەقە؛ نەخۆشییەکی گوانی پاتاڵە ☰ بیماری کالاکسی (احشام)

کالان^{1} / kalan/: چاوگ. کێڵان؛ نیان ☰ کاشتن

کالان^{2}: ناو. کالەنی؛ کێنات: ١. کاڤلان؛ کالوان؛ کاولان؛ کایلان؛ کێلان؛ زلخاو؛ قلاف؛ قاب؛ قاپ؛ قافک؛ بەرگی شیر و خەنجەر و... ٢. کانزای برنج ٣. گیای بەزیان کە ئەبێ بژار بکرێ ☰ ١. نیام ٢. آلیاژ برنج ٣. گیاه هرز

کالاندن / kalandin/: چاوگ. بالاندن؛ بارە کردنی مەڕ ‹پەز دکالێنێ گا دەبۆڕێنێ› ☰ بع‌بع کردن

کالانە / kalane/: ناو. کالانە؛ کێلانە: ١. جێ چاو؛ قوڵکی چەم ‹کە گلێنەم ئەفرێ بۆ لای/ وەک سەرنجم هەڵبخلیسکێ/ چاو ئەترووکێ و کزەبایەک/ کالانە پڕ ئەکا لە ئاو «شێرکۆ»› ٢. تەنگایی نێوان هەر دوو سمت ☰ ١. حدقه‌ی چشم ٢. گودی میان هردو باسن

کالانی / kalanî/: ناو. تیژک؛ تووژک؛ چەقۆیەک کە کالانی هەبێ ☰ دشنه

کالباس / kalbas/: ناو. باستورمە؛ باسترمە؛ تێکەڵێک لە گۆشت و چەوری و بەهارات و... کە دوای چەرخ کردن، دە کیسەیەکی ناسک ئاخنراوە و کوڵاوە ☰ کالباس

کالحەیران / kalĥeyran/: ناو. شێوی ساوار و دۆ ☰ آش بلغور و دوغ

کالک^{1} / kalik/: ناو. ١. باپیر؛ باوا؛ باوەگەورە ٢. شەکال؛ کالە؛ پێتاوی لە چەرمی خاو ☰ ١. نیا؛ پدربزرگ ٢. چارُق

کالک^{2}: ئاوەڵناو. کاڵ؛ نەگەیشتوو ☰ نارس

کالکی / kal(i)kî/: ناو. کەلەپۆر لە باپیرانەوە ☰ میراث نیاکان

کالمە / kalme/: ناو. جۆرێ شیری شەڕ ☰ نوعی شمشیر

کالنی / kalnî/: ناو. پیری؛ زێدە ژیان؛ چۆنیەتی زورهان بوون ☰ پیری و فرتوتی

کالوان / kalwan/: ☜ **کالان**^{2} ـ١

کالوخ / kalux/: ناو. کالوخک؛ بەرگی قورعان ☰ پوشش قرآن

کالوخک / kaluxk/: ☜ **کالوخ**

کالوری / kalurî/: ناو. ١. */فیزیک/* یەکەی پێوانی گەرما بەرانبەر بە رادەیەک لە گەرما کە گرەمێک ئاو، یەک پلەکی سانتیگراد گەرمتر بکاتەوە ٢. */ژینناسی/* تین و هێزێ کە لە خواردنی خۆراکەوە دێتە ناو لەش ٣. ئەو رادە لە هەر خواردەمەنییەک کە یەک کالوری تین، گەرما یان هێز بەدی بێنێ ☰ ١تا٣. کالُری

کالۆ / kalo/: ناو. ١. باب؛ باوک ٢. وشەی دواندنی پیری بەڕێز ٣. نازناوی پێشەوا یان سەرکۆمار ☰ ١. پدر ٢. کلمه‌ی احترام به پیر ٣. لقب رهبر یا رئیس‌جمهور

کالوش / kalûş/: ☜ **کالاش** ـ٢

کالوم / kalûm/: ئاوەڵناو. تەمەڵ؛ تەپ؛ تەوەزەل ☰ تنبل

کالومە / kalûme/: ناو. کەچەشیر؛ شمشێری خراپ و بێ‌قیمەت ☰ شمشیر نامرغوب

کالە^{1} / kale/: ناو. ١. ئەسپی ڕەش ٢. کالاش ٣. کالە؛ شەکال؛ پێتاوی لە چەرمی خاو ☰ ١. اسب سیاه ٢. کلاش؛ نوعی کفش نخی دست‌دوز ٣. چارُق

کالە^{2}: ئاوەڵناو. کامڵ؛ ناقسال؛ نە پیر نە جوان ☰ میانسال

كالەدەند / kaledend/: نـاو. کەرســتەی خــاوی دەکارنەکراو ☰ مادەی اولیه

كالەر / kaler/: ناو. کالا؛ مالی بازرگانی ☰ کالا

كالەک / kalek/: ناو. هاوعاشیرەت؛ هاوتیرە ☰ هم تیره؛ از یک طایفه

كالەكال / kalekal/: ناو. قالەقاڵ ☰ جنجال و هیاهو

كالەكە / kaleke/: ☜ **کێلەکە**

كالەگ / kaleg/: ناو. ١. دریشووکەی مار ٢. چزوو (دووپشک و...) ☰ ١. زبان مار ٢. نیش

كالەمێر / kalemêr/: ناو. پیرەمـەرد؛ پیرەپیـاو ☰ پیرمرد

كالەنی / kalenî/: ☜ **کالان**

كالەی١ / kaley/: نـاو. ١. پیری؛ زورهانی ٢. کاڵی؛ نەگەیشتووی ☰ ١. پیری ٢. خامی

كالەی٢: ئاوەڵناو. بێددان ☰ بی‌دندان

كاڵهەیران / kalheyran/: ناو. گەبۆل ☰ نوعی آش

كـالی / kalî/: ناو. زورهانی؛ تەمەنزۆری ☰ پیری و کهنسالی

كاليار / kalyar/: ناو. ترۆزی زل و ترش کە بۆ تۆم هەڵگیراوە ☰ خیار چنبر پیر که برای بـذر نگهـداری می‌شود

كاليتگا / kalîtga/: نـاو. کاڵەت؛ ڕەبـەت ☰ کمـین شکارچی

كاليتی / kalîtî/: ناو. پیری؛ پیریەتی ☰ پیری

كاليسكە / kalîske/: نـاو. گالیســکە؛ فــایتوون؛ پێتوون؛ پـەیتوون؛ عارەبانـەی سـەر داپۆشـراوی چوارچەرخ کە یەک یان چەند ئەسپ دەیکێشـن و مسافری پێ دەگوزرێتەوە ☰ درشکه؛ کالسکه

كـاليفورنيوم / kalîfurn(i)yum/: نــاو. تـــوخمی کیمیــاوی کــانزایی ڕادیۆئـەکتیڤ لـە دەســتەی ئاکتینیدەکان بە ژمـارەی ئـەتومی ٩٨ و ڕەنگـی خۆڵەمێشی کە لە بوردوومـانی کوریـوم بەرهـەم دێ ☰ کالیفُرنیُم

كاليماست / kalîmast/: نـاو. خەرمانلۆغـە ☰ سـور آماده شدن خرمن

كاليمستی / kalîmistî/: ☜ **کاڵەمستێن**

كـالين / kalîn/: چاوگ. ١. گریانی بە دەنگی بەرز؛ زۆڕ ـ زۆڕ گریان ٢. بالاندنی بەرخان ☰ ١. زار ـ زار گریستن ٢. بع ـ بع کردن بره

كاليوم / kalyum/: ☜ **پوتاسیم**

كالێنی / kalênî/: ناو. زورهانی؛ زۆر بە عـومری ☰ پیری؛ کهنسالی

كاڵ١ / kał/: نـاو. ١. کال؛ باپیر؛ باوا ‹باب و کاڵت بە نـەزانی مـردن/ بـیری سـەربەرزییە وای لـێ کـردن «هەژار، *بۆ کوردستان*»› ٢. پیرەمێرد؛ پیاوی پیر و زورهان ٣. ڕەنگی ئاچخ ٤. قاوەیی ئاچخ ☰ ١. نیا ٢. پیرمرد ٣. رنگ روشن ۴. رنگ قهوه‌ای روشن

كاڵ٢: ئاوەڵناو. ١. نەگەیشتوو ‹ئەم سێوە جارێ کاڵە، ناخورێ› ٢. ڕەنگ‌نەماو ‹ڕەنگەکەی کـاڵ بۆتـەوە› ٣. نەکولاو ‹چێشتەکە کاڵـە بـا جـارێ بکولـێ› ٤. کەمڕەنگ ‹قـاوەیی کـاڵ› ٥. بـە ڕەنگـی ڕەشـی ئاویکار ٦. ئابی ئاماڵزەرد (چاو) ٧. ڕەشی ئامـاڵ ئابی (چاو) ٨. زۆر ڕەشی چەرمێنە زۆر چـەرمگ (چـاو) ٩. سـێ بـەهار دیتـوو (شـەک) ‹بـەنی دەسرازەت خوری شەکی کاڵ/ دابەستەی کوێسـتان، چراگــای ســەریاڵ «قــانع»› ١٠. بــێ‌ئــەزموون؛ بێ‌تەجرەبە ‹خۆ ڕانەگری لـە کـاتی تاڵـی/ مـەرگت بوێ، پوختە نیت و کاڵی «هـەژار، *مـەموزیـن*»› ١١. گوێ بـازگ (بـزن) ١٢. چانـدراو؛ کێڵـیاگ ☰ ١. کال؛ نارس ٢. رنگ‌باخته ٣. خام؛ ناپخته ۴. کـم‌رنـگ ۵. سیاه با سایه‌ی آبی ۶. زاغ؛ آبی مایل به زرد (چشم) ۷. سیاه مایل به آبی (چشم) ۸. سیاهِ با سفیدی خیلـی سفید (چشم) ۹. سه بهار دیده (گوسفند) ١٠. بی‌تجربـه ١١. گوش خلنگ (بُز) ١٢. کاشته شده

▣ **کـاڵ بـوون**: ١. نەگەیشــتن؛ نەگــەیيو بــوون ‹تەماتەکە هێشتا کاڵە› ٢. نـەکولاو بـوون ☰ ١.

نارس بودن ۲. پخته نشدن

كاڵ بوونەوە: كاڵەوە بوون: ۱. ڕەنگ چوون ‹ئەم قوماشە كاڵ دەبێتەوە› ۲. *[كنايە]* لەڕوو چوون؛ شەرمەزار بوون ‹كە دەركەوت درۆی كردووە، كاڵ بۆوە›. هەروەها: **كاڵ كردنەوە** ▤ ۱. رنگ باختن ۲. شرمنده شدن

كاڵەوە بوون: ☜ **كاڵ بوونەوە**

كاڵ^{۳}: ئامراز. تشت؛ هەرامە؛ هین؛ شتەكەی ناوی نایەتە سەر زمانم ‹مەلاوكاڵ؛ سۆفیوكاڵ› ▤ چیز

كاڵ ـ^{۴}: پێشوشە. بە نەگەیشتوویی؛ بە كاڵی ‹كاڵكەن› ▤ كال ـ

ـ كاڵ^{۵}: پاشەوشە. كاڵین ‹تەڕەكاڵ› ▤ ـ كاشت

كاڵ^{۶}: پێرۆ. ← **كولكەوكاڵ/ كشتوكاڵ**

كاڵا / kała/: ناو. ۱. پیتەوا؛ ماڵ؛ ئەوەی بۆ كڕین و فرۆشتن بشێ ۲. قوماش؛ ماڵی گەزی ▤ ۱. كالا ۲. قُماش؛ پارچه

كاڵات / kałat/: ناو. ۱. تاڵان؛ پووێر؛ پووڕ؛ چەپاو ۲. قوماشی تۆپ ▤ ۱. غارت ۲. پارچەی توپ

كاڵاقنگ / kałaqing/: ☜ **قاڵەقنگ**

كاڵاكوت / kałakut/: ناو. تێڵای گەڵا و جل كوتان ▤ كدینه

كاڵان^{۱} **/ kałan/:** چاوگ. قسەی چاونەزێرانە گوتن؛ بە ئێرەیی باس كردن ▤ حرف حسودانه زدن

كاڵان^{۲}: ☜ **كالان**^{۲}**ـ۱**

كاڵانە / kałane/: ☜ **كالانە**

كاڵای / kałay/: چاوگ. كاڵتەی؛ كاڵین: ۱. شێف برین ۲. وەشاندن؛ پژاندن ‹مـن وێم مـەزانوو كـام تۆمم كاڵان/ یـاران پـەی هیممـەت وەنـەم مـەلاڵان «مەولەوی»› ▤ ۱. شخم زدن ۲. افشاندن؛ پاشیدن (بذر)

كاڵتەی / kałtey/: ☜ **كاڵای**

كاڵفام / kałfam/: ئاوەڵناو. گەوج؛ عەقڵسووك ▤ كم‌عقل

كاڵك / kał(i)k/: ناو. كاڵە؛ پێتاوی لە چەرمی خاو ▤ چارُق

كاڵكەن^{۱} **/ kałken/:** ناو. *[كنايە]* دۆخی منداڵ لەبەرچوون ‹كاڵكەن لە زایین دژوارترە!› ▤ وضعیت سقط كردن

كاڵكەن^{۲}: ئاوەڵناو. ۱. بە كاڵی ڕنیاگ (میوە) ۲. نەگەیشتووی بە چەقۆ هەڵدڕاو (كوان) ▤ ۱. كال كنده شده (میوه) ۲. نارسیده تیغ خورده (دُمل)

كاڵگەمارانە / kałgemarane/: ☜ **كاڵەكەمارانە**

كاڵمەكاڵ / kałmekał/: ناو. كاڵومەكاڵ؛ زەمینێ كە بڕێكی داچێندراوە و بڕێكی بەیار ماوە ▤ زمینی كه قسمتی از آن زیر كشت و قسمتی بایر است

كاڵوكرچ / kał û kirç/: ئاوەڵناو. ۱. لە گەیشتن زۆر دوور ۲. *[كنايە]* ڕووئاڵ و سپی و ناسك (مرۆڤ) ▤ ۱. بسیار كال و نرسیده ۲. بلوند

كاڵومەكاڵ / kał û mekał/: ☜ **كاڵمەكاڵ**

كاڵۆك / kałok/: ☜ **كاڵە**^{۱}**ـ ۲**

كاڵە^{۱} **/ kałe/:** ناو. ۱. ☜ **كاڵك** ۲. كاڵۆك؛ كەوشی چەرمی دەسكرد، بۆ ڕاو ‹كاڵەم دڕا و چەم پێ نەبڕا «مەسەل»› ▤ ۱. ☜ **كاڵك** ۲. كفش چرمی دست‌دوز، ویژەی شكار

▣ **كاڵەی شەمامبەندی:** جۆرێک پێڵاوی چەرم، بە هەورێشمی ڕەنگاوڕەنگ گوڵینگیان پێوە هەڵدەواسی ▤ نوعی كفش دست‌دوز قدیمی

كاڵە^{۲}: دەنگەناو. كاڕەی مەڕ و بەرخ ▤ بع؛ صدای بلند میش و برّه

كاڵە ـ^{۳}: پێشوشە. بەر لە كاتی خۆ؛ نەگەیشتوو (بۆ كات) ‹كاڵەشێو؛ كاڵەكوت› ▤ پیش وقت

كاڵەبڕوێش / kałebiřwêş/: ناو. ۱. ساوار لە گەنمی نەكوڵاو ۲. *[كنايە]* تەرزەی ورد ▤ ۱. بلغور گندم ناپُخته ۲. تگرگ ریز

كاڵەبێن / kałebên/: ناو. پێوانەیەكە بۆ بەفری باریو بە قەد كاڵەیەك ‹لە دوێنێوە دوو كاڵەبین

بەفر باریوە!› ▤ مقیاسی برای ارتفاع برفِ بر زمین نشسته

کاڵەپێ / kałepê/: ناو. ئەوەندە بەفر کە پێڵاو داپۆشێ ‹کاڵەپێیەک باریوە!› ▤ مقدار برفی کە روی کفش را بپوشد

کاڵەپێچ / kałepêç/: ناو. پەڕۆ و پاڵی ناو کاڵە ▤ پارچەای کە زیر چارُق بر پای می‌پیچند

کاڵەت / kałet/: ناو. تاڵان؛ کاڵات؛ پووڕ؛ چەپاو ▤ غارت؛ تاراج

کاڵەدڕانە / kałed(i)řane/: ناو. حەقی بە ڕێدا ڕۆیشتن بۆ کاری کەسێ ▤ پایمُزد؛ حقُ‌القدم

کاڵەشێف / kałeşêf/: ناو. شێوەردی پێش باران بارین ▤ شُخم باران نزده

کاڵەک / kałek/: ناو. ١. قەرپوز؛ گندۆرە ‹کاڵەک شیرین ماڵ چەقەڵە «مەسەل»› ٢. خرچە؛ قەرەخرچە ٣. کاڵەی چەرم ٤. کلاش ▤ ١. خربُزە ٢. خربُزەی نارس ٣. چارُق چرمی ۴. نوعی گیوە

کاڵەکوت / kałekut/: ناوەڵناو. کوتراو بۆ شەربەت (مێوژ) ▤ کوبیدە برای شربت (کشمش)

کاڵەکەمارانە / kałekemarane/: ناو. کالگەمارانە: ١. شفتیتالک؛ شفتیتالە؛ شمتیتالک؛ شوومی شەیتوونی؛ گیایەکە بەرێکی خڕەکەی لە بیچمی شەمامەی زۆر پچووک دەگرێ بۆنێکی زۆر ناخۆشی هەیە و زۆر تاڵە بۆ دەرمان دەشێ ٢. ڕێزەلە ▤ ١. هندوانەی ابوجهل ٢. تاجریزی

کاڵەمستانە / kałemistane/: ☜ **کاڵەمستێن**

کاڵەمستێ / kałemistê/: ☜ **کاڵەمستێن**

کاڵەمستێن / kałemistên/: ناو. کاڵەمستێنە؛ کالیمستی؛ کاڵەمستانە؛ کاڵەمستێ؛ کاڵەمشتێ؛ پشکیلان ‹... وامان دەپشکنن دەڵێی پشکی کاڵەمستێن تاقەت دەکەن! «هەژار، چێشتی مجێور»› ▤ بازی گُل یا پوچ

کاڵەمستێنە / kałemistêne/: ☜ **کاڵەمستێن**

کاڵەمشتێ / kałemiştê/: ☜ **کاڵەمستێن**

کاڵەمووین / kałemûyîn/: ناو. ڕەشک؛ پێڵاوی لە موو یان لباد ▤ پای‌افزار موین یا نمدی

کاڵەمێر / kałemêr/: ناو. پیاوی زۆر پیر ▤ مرد کُهنسال

کاڵەوپێتاو / kałe w pêtaw/: ناو. *[مەجاز]* پاڵاو زەنگاڵی سەفەر ‹کاڵەوپێتاوی هەڵپێچاوە› ▤ باروبنە سفر

کاڵەوزەنگاڵ / kałewzengał/: ناو. پێتاو؛ پێ‌پۆش؛ پاتاوە ▤ پاتابە

کاڵەوەبوو / kałewebû/: ناوەڵناو. ڕەنگ‌لێ‌نەماو و بەرەو سپییەتی گەڕاو ▤ رنگ‌باختە

کاڵەهێش / kałehêş/: ناو. شێوی یەکەم ▤ شخم اول

کاڵی١ / kałî/: ناو. ١. نەگەیشتوویی ٢. خاوی؛ خلیسکی ▤ ١. کالی ٢. خامی

. کاڵی٢: پاشەوشە. کالین ‹تەڕەکاڵی› ▤ ـ کاری

کاڵیان / kałyan/: چاوگ. ١. دەنگ هەڵێنان بە تووڕەیی ٢. ئێرەیی بردن ٣. جووت لە زەوی دان ▤ ١. غُریدن ٢. رشک بردن ٣. شُخم زدن

کاڵیای / kałyay/: چاوگ. کێلران؛ کێلیان ▤ کاشتە شدن

کاڵیت / kałît/: ناو. ١. ڕەبەت؛ بۆسە؛ سیپە ٢. کۆخ؛ قۆختە؛ کۆلیت ▤ ١. کمین شکارچی ٢. کُلبە

کاڵین / kałîn/: چاوگ. //کاڵیت؛ دەکاڵی؛ بکاڵە// ١. شێو بڕینی زەمین ٢. ئێرەیی بردن ٣. بە قەو قاو کردن ▤ ١. شخم زدن ٢. رشک بردن ٣. بانگ زدن

■ ناوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێی: نەکاڵین

کام١ / kam/: ناو. ١. ئاوات؛ ئارەزوو ٢. نەخۆشی بلۆقاوی دەمی یەکسم ٣. ئاڵی ددان؛ کولی ددان ▤ ١. آرزو ٢. نوعی بیماری دام ستور ٣. کُندی دندان

⊡ **کام ئاژنین:** چارە کردنی کامی یەکسم بە شووژن ئاژن کردنی زاری ☰ معالجە کردن بیماری کام ستور با جوالدوز

کام شکان: خواردنی شتێک بۆ ئیشتا بە سەر چوون ☰ کام یافتن

کام کردن: ١. تووشی نەخۆشی کام هاتنی یەکسم ٢. تۆو پەڕین؛ نەوس/ تۆم تکان؛ ئەستوور بوون لە بەر دیتن و نەخواردنی شتێک ☰ ١. به بیماری کام دچار شدن ستور ٢. بیماری بو گرفتن، از دیدن و شنیدن بوی خوراک

کام گرتن: ١. بە ئارەزوو و ئاوات گەیشتن ٢. *[مەجاز]* خۆشگوزەرانی کردن؛ ڕابواردن ☰ ١. به آرزو رسیدن ٢. خوشگذرانی کردن

کام۲: ئاوەڵناو. کامە؛ کێهە؛ کیک؛ کیشک؛ کیژان؛ کیژک؛ وشەیەک بۆ ناسینەوەی ئەندامێکی نێو کۆمایەک ‹کێ لە موختەبەر هیندە مایەوە؟/ کام مەل؟ کام ئاژەڵ؟ کام کان؟ کام گیا؟ «پەشێو»› ☰ کُدام

کام۳: جێناو. کامە؛ کێها؛ کێهە؛ کامەتا؛ کامەتە؛ کامەتانێ؛ کامەتانی؛ کیژ؛ کیژان؛ کیژک؛ کیشک؛ کانجی؛ کامدەر؛ کامدەری؛ کای؛ وشەی پرسیار بۆ ڕوون بوونەوەی دۆخی شتێ یان کەسایەتی کەسێک ‹کامت خۆش ئەوێ؟› ☰ کدام

کاما / kama/: ناو. کامار؛ کەمە؛ داری جەغزی وەک کەللە بێژنگ و دەف و... ☰ چوب دایرەای مانند دف و غربال و...

کاماخ / kamax/: ناو. ١. سمتی یەکسم ٢. کاماش؛ ساقەتەی وردی ماش ٣. تووتنی بە شینی ڕناو ☰ ١. کفل ستور ٢. کاه ماش ٣. توتون سبز چیده شده

کامار / kamar/: ☞ **کاما**

کاماش / kamaş/: ناو. ١. ساقەتەی وردی ماش ٢. *[کینایە]* تووتنێ کە بەر لە زەرد بوون وشک کرابێ ☰ ١. کاه ماش ٢. توتون نارس خشک شده

کاماڤ / kamav/: ناو. پاشاوێ کە دوای گرتنی سەرچاوە، لە جۆدا دەمێنێتەوە ☰ پسابی که پس از گرفتن سرچشمه در جوی می‌ماند

کامباخ / kambax/: ئاوەڵناو. کەمباخ: ١. بێبەڵێن؛ پەیمانشکێن ٢. دەسبڕ و درۆزن ٣. کاول؛ وێران؛ کەلارێ ‹وڵاتی کامباخ› ☰ ١. سُست‌پیمان ٢. ناروزن ٣. ویران

⊡ **کامباخ کردن:** لە بەین بردن؛ وێران کردن ☰ ویران کردن

کامباخی / kambaxî/: ناو. ١. غەدداری؛ پەیمانشکێنی ٢. بەدبەختی؛ نەگبەتی ☰ ١. عهدشکنی ٢. بدبختی

کامپەری / kamperî/: ☞ **کەمپەری**

کامپیوتر / kamp(i)yutir/: ☞ **کەمپیوتەر**

کامدەر / kamder/: ☞ **کام۳**

کامدەری / kamderî/: ☞ **کام۳**

کامر / kamir/: ناو. قامیش؛ چیتک؛ چیت؛ زەل؛ لەڤەر ☰ نی

کامران / kamran/: ☞ **کامەران**

کامڕان / kamřan/: ☞ **کامەران**

کامڕەوا / kamřewa/: ☞ **کامەران**

کامڕەوایی / kamřewayî/: ناو. بەختیاری؛ بەختەوەری؛ خاوەن بەختی ☰ خوشبختی

کامسۆتی / kamsotî/: ئاوەڵناو. کامسۆژکی؛ ناهومێد؛ بێ هیوا ☰ ناکام

کامسۆژکی / kamsojkî/: ☞ **کامسۆتی**

کامک / kamik/: ☞ **کامە**

کامڵ / kamił/: ئاوەڵناو. ١. پێگەیشتوو (دەخل) ٢. تێگەیشتوو (مرۆ) ٣. نێونجی تەمەن، لە دەوری چل و پەنجا ساڵان ‹ئەی کورد هەتا کەی غافلی، خۆ تۆ لە عومرا کامڵی/ بۆ هیچنەزان و باتڵی، تا کەی لە سەر ئەم حاڵەتە؟ «موفتی پێنجوێنی»› ٤. تەواو؛

بێ کەم‌وکووڕی* هـەروەها: **کاملْـی** ☰ ١. رسـیده (غله) ٢. دانا و کامل ٣. میانسال ۴. کامل؛ بی‌نقص

کامنەدیو / kamnedîw/: ئاوەلْـناو. بێ‌مراد؛ بە ئاوات نەگەیشتوو ☰ ناکام

کاموا / kamwa/: ناو. بەنی چەنـدلۆی ڕێسـراو بـە ماشین، لە پەموو، خوری یان هـەودای دەسـکرد ☰ کاموا

کامورِەوا / kamuřewa/: ☜ **کامەران**

کاموس / kamus/: ☜ **کابوس**

کـامۆخ / kamox/: نــاو. کـــامووخ؛ کـــامووک؛ دۆشاوسـاز؛ تـرێ گـووش؛ کەسـێ کـە هـەنگور دەگووشێ ☰ کسی که آب انگور می‌گیرد

کـامۆیی / kamoyî/: ناو. نەخۆشی دەمـی یەکسـم ☰ بیماری دهان ستور

کاموخ / kamûx/: ☜ **کامۆخ**

کامووس / kamûs/: ناو. مۆتەکە؛ شەوە ☰ کابوس

کاموک / kamûk/: ☜ **کامۆخ**

کامە^{۱} / kame/: ئاوەلْناو. کام؛ کامک؛ کێهە؛ کیـک؛ کیشک ‹کامە کـارت لـە جێـی خۆیـە؟› ☰ کـدام؛ کدامین

کامە^{۲}: جێناو. کـام؛ کامـک؛ کێهـا؛ کێهـە؛ کامـەتا؛ کامەتە؛ کامەتانێ ‹کامەت جێبـەجێ کـردووە؟› ☰ کدام؛ کدامین

کامەتا / kameta/: ☜ **کام**^{۳}

کامەتانی / kametanî/: ☜ **کام**^{۳}

کامەتانێ / kametanê/: ☜ **کام**^{۳}

کامەتە / kamete/: ☜ **کام**^{۳}

کامـەران / kameran/: ئاوەلْـناو. کـامران؛ کامـڕان؛ کامڕەوا؛ کامورِەوا؛ کامیار؛ کامێران: ١. بـە ئـاوات گەیشـــتوو ٢. خۆشــــبەخت ☰ ١. کـــامران ٢. خوشبخت

کامــەرانی / kameranî/: نـــاو. بەختــــەوەری؛ بــەختیاری؛ دۆخــی هــەبوونی ژیـانی دلْـخواز و پڕخۆشی ☰ خوشبختی

کامی / kamî/: جێناو. کیژک؛ کامە ☰ کدامی

کامیار / kamyar/: ☜ **کامەران**

کامیای / kamyay/: چاوگ. ڕێک کەوتن؛ پێکـەوە کران ☰ ساختن

کامیلیـا / kamîlya/: نـاو. ١. دارچکـــی هەمیشـــە شینی گەلا سـەوزی تـۆخ و بریقـەدار ٢. گولْــی درشت و جوانی ئەو دارچکە، بە ڕەنگـی سـپی و پەمەیی کە سەرەتای بـەهار دەپشـکوێ ☰ ١و٢. کاملیا

کامین / kamîn/: ☜ **کاین**

کـامیون / kamyun/: نــاو. کـــامیۆن؛ لـــۆری؛ بارهەلْگری زۆور پێنج تون ☰ کامیون

کامیۆن / kamyon/: ☜ **کامیون**

کامێرا / kamêra/: ناو. کامێڕا؛ دووربـین؛ ئـامرازی وێنە کێشان/ هەلْگرتنەوە ☰ دوربین عکاسی

کامێران / kamêran/: ☜ **کامەران**

کامێڕا / kamêřa/: ☜ **کامێرا**

کان^{۱} / kan/: ناو. ١. ☜ **کانگـا** ٢. دارِی کۆلْـدراو بە قەلْەمی ئاسن ٣. پـنج؛ پنچـک؛ بنـە گیـا ٤. وشەیەکە لـە جگێنـدا ☰ ١. ☜ **کانگـا** ٢. چـوب کندەکاری شده ٣. بوته ۴. اصطلاحی در قاب‌بازی

کان^{۲}: ☜ **کۆن**^{۲}

کاناپە / kanape/: ناو. قەنەفە: ١. کورسییەک کە ژێر و پشتی دۆشەکی هەیـە ٢. ئەسـکەملی نـرم کە جێ دانیشـتنەکەی دۆشـەکی هەیـە ☰ ١و٢. کاناپە

کانالْ / kanał/: ناو. ١. نۆکـەن؛ نۆکەنـد؛ کەنـداو؛ کرتال؛ دڕگە؛ دڕنالْ؛ جێگای دەسکرد بۆ ڕۆشتنی ئاو ٢. کەنـداو؛ ڕەهەنـد؛ ئـاوەڕا؛ ئـاوەڕۆ؛ دڕنـالْ؛ گڕنالْ؛ کەندالْی دەسکرد لە نێوان دوو چەم یـان دوو زەریادا بۆ هـات‌وچـۆی کەشـتی ٣. کـەنالْ؛ شەبەکە؛ ڕایەلە؛ ڕایەلْکە ‹کانالْی تەلەڤـیزیون› ٤.

لوولەی زۆرتر چوارپاڵوو بۆ ڕاگواستنی هەوا ‹کانالی کوولیر› ٥. ڕێگە؛ ڕێچار؛ شوێنەڕای کار و بیر ‹لە کانالی قانوونییەوە شوێنی بگرە!› ☰ ١تا٥. کانال

کاناو / kanaw/: ناو. چەم یان سەرچاوەئاوێک ماکی کانزایی لێ دەردەخەن ☰ آب دارای مواد معدنی

کانتۆر / kantor/: ناو. دۆلابی جلکان ☰ کُمُد لباس

کانتۆن / kanton/: ناو. جۆرێک یەکەی بەڕێوە بردن یان بڕیاردانی سیاسی و کۆمەلایەتی ولاتە ‹کانتۆنەکانی ڕۆژاوای کوردستان› ☰ کانتون

کانتینێر / kantînêr/: ناو. ١. هۆدەی گەورە بۆ تێخستن و ڕاگواستنەوەی بار (بە کامیۆن، کەشتی یان قەتار) ٢. ترەیلیێ کە ئاوا هۆدەیەکی لە سەرە ٣. ئەو هەندە لە بار کە لە وەها هۆدەیەکدایە ‹کانتینرێک شەکری سەند› ☰ ١تا٣. کانتینر

کانج / kanc/: ئاوەڵناو. لاسار؛ قیچمەز؛ بەدکردار؛ بەدخوو؛ ئاکارچەوت؛ ڕەوشت ناحەز ☰ بدرفتار

کانجا / kanca/: ☜ **کێتدەرێ**

کانجی^1 / kancî/: ناو. لاساری؛ قیچمەزی؛ بەدکرداری ☰ بدرفتاری

کانجی^2: جێناو. کام؛ کێهە؛ کیژان ☰ کُدام

کاندۆ / kando/: ناو. مێژک؛ گویلپارێ کە دایکی دەمژێ ☰ پارینەی شیرخوار

کاندۆم / kandom/: ناو. کاپووت؛ پۆشەنێکی ناسکی پەلاستیکییە، کاتی نزیکی ژن و پیاو، بۆ پێشگری لە منداڵ بوون یان نەخۆشی، بە سەر شەرمی پیاودا دەکرێ ☰ کاندُم

کاندوو / kandû/: ☜ **کەندوو**

کاندید / kandîd/: ناو. کاندیدا؛ ناودێر؛ ناڤدێر؛ ناڤدایی؛ دیاریکراو بۆ کارێک ☰ نامزد

کاندیدا / kandîda/: ☜ **کاندید**

کانزا^1 / kanza/: ناو. ویرە؛ ماکێکی زۆرتر قورس و ڕەق کە دەتاوێتەوە، چەکوشخۆرە، وەک تەلی لێ دێ، بۆ سوان و لووس کردن دەبێ، کارەبا و گەرما لە خۆی ڕادەگوێزێ و بە لە دەست دانی یۆن، باری کارەبایی هەڵدەگرێ و ئۆکسید و هیدروکسید بەرهەم دێنێ ☰ فلز

کانزا^2: ئاوەڵناو. لە کاراک پەیدا بوو ☰ معدنی

کانزایی / kanzayî/: ئاوەڵناو. ١. لە کانزا چێبوو ٢. لە کانزا چێکراو ٣. سەر بە کانزا؛ پێوەندیدار بە کانزاوە ☰ ١تا٣. فلزی

کانسیر / kansîr/: ناو. سەرەتان؛ شێرپەنجە ☰ سرطان

کانکەن / kanken/: ناو. کرێکاری نێو کان ☰ معدنچی

کانگ / kang/: ئاوەڵناو. ١. بێئاگا؛ بێهای ٢. سەرلێشێواو؛ لارێ؛ گومڕا ☰ ١. ناآگاه ٢. گُمراه

کانگا / kanga/: ناو. کانگە؛ کان: ١. کاراک؛ کارە؛ کەن؛ کەند؛ کەنگ؛ مەعدەن؛ جان؛ ناوک؛ ناوکە؛ مەڵبەن؛ مەڵبەند؛ لاژوار؛ کۆگای کانەگەلی سروشتی ٢. *[مەجاز]* سەرچاوە؛ چاوکە ‹لە چوارچرای مەهاباد/ لە کانگای بیری ئازاد «هێمن»› ☰ ١. معدن ٢. سرچشمە

کانگۆک / kangok/: ناو. خەلۆل؛ ئێسکی پاژنەی گوێلک ☰ شتالنگ گوسالە

کانگە / kange/: ☜ **کانگا**

کانگەر / kanger/: ناو. سەرکردە؛ فەرماندە؛ سەرپەل؛ کۆمرڤان ☰ فرماندە

کانگی / kangî/: ناو. بێخەبەری؛ بێهایی؛ خافڵی ☰ بی‌خبری

کانۆک / kanok/: ناو. ١. کانگای پچووک ٢. ساقەتەی وشک و کوتراوی نۆک ☰ ١. معدن کوچک ٢. کاه نخود

کانوون / kanûn/: ناو. ١. نێوی دوو مانگ لە ڕۆژژمێری هەتاوی ولاتانی عەرەبیدا ٢. خێزانە

باڵندەیەکن لە تۆرەمەی وەردەک، دندووکیان باریک، درێژ و مشارییە، لە ئاوی قووڵدا مەلە دەکەن، بۆ هەڵفڕین دەبێ مەودایەک بە سەر ئاودا ڕا بکەن، لە سەر زەوی هێلانە ساز دەکەن، ماسی و گیانلەبەرانی ناو ئاو ڕاو دەخۆن، چەن جۆریان هەیە: کانوونی سەر سپی، کاکۆڵدار، گەورە و مراوی سەر سپی ☰ ١. نام دو ماه از ماههای رومی ٢. مرگوس

⊡ **کانونی دووهەم:** چلەشۆڕ؛ مانگی یەکەمی ساڵی عەرەبی، ٣١ ڕۆژە، بەرانبەر بە ژانویە ☰ کانون ثانی

کانونی یەکەم: دوازدەهەمین مانگی ساڵی عەرەبی، ٣١ ڕۆژە، بەرانبەر بە دیسامبر ☰ کانون اوّل

کانونی / kanûnî/: ناو. پەڕەندەیەکی بۆری ماسیخۆرە ☰ مرغی ماهیخوار

کانە^{١} / kane/: ناو. ١. سنعاتی دار کۆڵین ٢. ئەسکەنە؛ موغار؛ ئامرازی دار کۆڵین ٣. کانگایی؛ هەرچی سەرچاوەی کانگا بێ (وەک: بەرد، کانزا و...) ☰ ١. کندەکاری چوب ٢. مُغار ٣. کانه

کانە^{٢}**.**: پێشوشە. کانگا؛ کۆگا؛ سەرچاوکە؛ سەرچاوە ‹کانەخۆڵ؛ کانەبەرد› ☰ کان؛ معدن

کانەخەتا / kanexeta/: ناو. دۆخی نەڕوان و سەوز نەبوونی تۆوی بە دەست چێندراو ☰ حالت رُشد نکردن دست‌کاشته

⊡ **کانەخەتا نەکردن:** ڕوان و سەوز بوونی یەکەیەکەی تەو تۆمانەی بە دەست چێندراون ☰ حالت رُشد کردن دست‌کاشته‌ها

کانەزوانە / kanez(i)wane/: ناو. کۆڵدراوی جێگەی شیشە پەنجەرە ☰ کندەی جای شیشەی پنجره

کانەشکاو / kaneş(i)kaw/: ناو. ئامرازی دار کۆڵین ☰ ابزاری در کندەکاری چوب

کانەنیا / kanen(i)ya/: ناو. کار و ڕەوتی شەتڵ چەقاندن. هەروەها: **کانەنیا کردن** ☰ عمل نشا زدن

کانی^{١} / kanî/: ناو. ١. کەهنی؛ کێنی؛ چەشمە؛ سەرچاوە؛ خانی؛ چاوەی ئاو ٢. نووکە؛ ئیسە؛ ئێستا ☰ ١. چشمه ٢. اکنون

کانی^{٢}: ئاوەڵکار. نووکە؛ ئێستا ☰ اکنون

کانیاو / kan(i)yaw/: ناو. ١. کانی؛ کانی‌ئاو؛ چاوک؛ چەشمە ‹ئاوی کانیاوێ کە وێنە نوێنە/ دڵی خۆی داوەتێ دڵبزوێنە «هەژار، *بۆ کوردستان*»› ٢. ئاوێ کە لە کانی دێتە دەر ☰ ١. چشمه ٢. آب چشمه

کانیژە / kanîje/: ☜ **کانێژە**

کانیسک / kanîsk/: ناو. ساقەتەی وشکی نیسک ☰ ساقەی خُشک عدس

کانی‌کۆر / kankor/: ناو. کانی کۆرک؛ کوێرەکانی؛ کانییەک کە پاش بەهار وشک دەبێ ☰ چشمەی فصلی

کانی‌کۆرک / kanîkorik/: ☜ **کانی کۆر**

کانیلان / kanîlan/: ناو. دۆڵی پڕ لە کانی ☰ درّەی پُر از چشمه

کانیلکە / kanîlke/: ☜ **کانیلە**

کانیلە / kanîle/: ناو. کانیلکە؛ کانیلێ؛ سەرچاوەی پچووک ☰ چشمەی کوچک

کانیلێ / kanîlê/: ☜ **کانیلە**

کانین / kanîn/: ☜ **کارین**

کانێ / kanê/: ئاوەڵکار. کوانێ؛ کوا؛ کا ☰ کو

کانێژە / kanêje/: ناو. کانیژە؛ گوڵەگەنم؛ گوڵ‌گۆچیلە؛ گوڵێکی شینە لە گەنمەجاڕ و لە نێو دەخڵ و دانا دەڕوێ ☰ گل گندم

کانێس/ kanês/: ناو. قەڵافەت؛ سەروسیما ☰ شکل و قیافه

کانێس‌ئەستور / kanês'estûr/: ئاوەڵناو. ١. ڕەزاتاڵ؛ ئێسک‌گران ٢. لووتبەرز؛ خۆبەزل‌زان ☰ ١.

گرانجان ۲. مُتکبر

کاو¹ / kaw/: ناو. ۱. شکێڕ؛ تلیش ۲. شاخی بەرد؛ چیای بەردین ۳. ئاوات؛ کام ‹من کاوی خۆم لە کار دیوە/ من جەرگی زەویم دڕیو «هێمن»› ٤. چیا؛ کێف؛ کێو ٥. کاوە؛ چۆنیەتی سووتانەوەی پێست ٦. نەخۆشی کام ۷. جگ؛ قاپ ۸. هەستێک کە لە نادیارەوە بە دڵدا دێت ▤ ۱. شکاف ۲. صخره؛ کوه سنگی ۳. آرزو ۴. کوه ۵. سوزش پوست ۶ بیماری دهان ستور ۷. قاب؛ شتالنگ ۸ الهام

کاو²: ناوەڵناو. ۱. نرخدار؛ هێژا ۲. بەفیز؛ لە خۆبایی ▤ ۱. ارزشمند ۲. خودپسند

کاواتر / kawatir/: ☜ **کۆتر**¹

کاواک / kawak/: ناوەڵناو. کلۆر؛ ناوبەتاڵ ▤ پوک؛ توخالی

کاوان / kawan/: ناو. بستوو؛ شانەشاخ ▤ ستیغ کوه

کاواندن / kawandin/: چاوگ. ئازار دان؛ ئەزیەت کردن ‹مەملاوێنە و مەمکاوێنە! «مەسەل»› ▤ آزردن

کاوانەوە / kawanewe/: چاوگ. ۱. سووتانەوەی پێست ۲. کاوێژ کردن ▤ ۱. سوزش داشتن پوست ۲. نشخوار کردن

کاوای / kaway/: چاوگ. قەڵاشتن؛ تلیشاندن ‹کارد مەینەتش ئیستیخوان کاوان/ زیای دیدە و دل مەگیرەم تاوان «مەولەوی»› ▤ شکافتن

کاوت / kawit/: ناو. مانگ؛ هەیڤ ▤ ماه آسمان

کاوتر / kawtir/: ☜ **کۆتر**¹

کاوجووڕەت / kawcûret/: ناوەڵناو. ترسنۆک؛ ترسۆک؛ ترسەنۆک؛ بێجەرگ ▤ ترسو

کاوچۆ / kawço/: ناو. کائۆچۆ: ۱. ماکێکی جیرە لە گرسانی شیلەی بڕێ گیای گەرمیان (وەک: هیوئا و فیلکووس) بەرهەم دێ، پەڕە ـ پەڕەی دەکەنەوە و لە زۆر کاری پیشەسازیدا بە کاری دەبەن ۲. هەرکام لەو ماکە جۆراوجۆرە دەسکردانەی وەک لاستیک ▤ ۱و۲. کائوچو

کاودان / kawdan/: ناو. ۱. خۆیانی گێرەکراوی بە با نەدراو ۲. */کینایە/* پیت و بەرەکەت ▤ ۱. خرمن باد نداده ۲. برکت

کاودز / kawdiz/: ناو. چکی جگ؛ قاپێ کە دیوی قووڵی ڕوو بە بان بێ ▤ حالت بر پشت افتادەی شتالنگ

کاورا / kawra/: ☜ **کابرا**

کاوراکە / kawrake/: جێناو. گۆڕین؛ گۆیین؛ ئەو کەسە کە ▤ یارو؛ فُلانی

کاوران / kawran/: ☜ **کاروان**

کاوڕ / kawiř/: ناو. کاڤر؛ بەرخی لە دایک دابڕاو کە شیر ناخوا و پووش دەخوا ▤ برەی از شیر بُریده

کاوس / kawis/: ناو. شەوە؛ مۆتەکە ▤ کابوس

کاوش / kawiş/: ناوەڵناو. نائاسایی؛ پێچەوانەی سرشتی؛ نەگونجاو دەگەڵ دام و دەستووردا ▤ غیرعادی

کاوشت / kawişt/: ☜ **کاوێژ**

کاوشک / kawişk/: ناوەڵناو. بیژۆک؛ زگپڕ بەر لە کاتی خۆی ▤ حامله قبل از موقع

کاوشکی / kawişkî/: ناو. زگپڕی بەر لە کاتی خۆی ▤ حاملگی زودرس

کاوک / kawik/: ناو. جومگەی دەست و پا ▤ مُچ دست و پا

کاوکۆت / kawkot/: ناو. پووشوپەڵاش؛ درکوداڵ ▤ خسوخاشاک

کاول¹ / kawil/: ناو. کافل؛ چوار دیواری سەر نەگیراو ▤ چهاردیواری سرنپوشیده

کاول²: ناوەڵناو. کاڤل؛ کایل؛ کەییل: ۱. ویران ۲. */مەجاز/* بێهۆش و گۆش ▤ ۱. ویران ۲. پرت

⊡ **کاول بوون:** خاپوور بوون ▤ ویران شدن

کاول کردن: خاپوور کردن ▤ ویران کردن

کاولاش / kawlaş/: ناو. کاڤلاش: ۱. خانوویێ کە بۆ ئاش چێ کراوە ۲. *[کینایە]* خانووی نەوی و پچووکی فەقیرانە ▤ ۱. ساختمان آسیاب ۲. کلبەی مُحقَّر

کاولان / kawlan/: ناو. ۱. ☜ **کالان^{۲}ـ۱** ۲. چەند ئۆدەی سەرنەگیراو ▤ ۱. ☜ **کالان^{۲}ـ۱** ۲. اتاق‌های سرنپوشیده

کاولە / kawle/: ناو. کەلاوە؛ وێرانە؛ ماڵی ڕووخاو ▤ ویرانه

کاولەدەم / kawledem/: ئاوەڵناو. *[پلار]* دەمپووچەڵ؛ تایبەتمەندی کەسێ کە ددانی لە دەمدا نەمابێ ▤ بی‌دندان

کاولی / kaw(i)lî/: ☜ **کاوڵی**

کاوڵی / kaw(i)ɫî/: ناو. کاولی؛ کەولی؛ کێوەلی: ۱. خێڵاتێکی کۆچەری گەڕیدە ۲. *[کینایە]* کچی بێشەرم ▤ ۱. کولی ۲. دختر بی‌حیا

کاوە / kawe/: ناو. کاو؛ چۆنیەتی سووتانەوەی پێست ▤ سوزش پوست

کاوەتر / kawetir/: ☜ **کۆتر^{۱}**

کاوەتری / kawet(i)r̄î/: ☜ **کۆتر^{۱}**

کاوەخۆ / kawexo/: ناو. پشوودرێژی؛ لەسەرخۆیی ‹وەڵامی دامەوە بولبول، بە شێنەیی، بە کاوەخۆ/ گوتی ناناڵێنم بۆ گوڵ، کە سیس بووە، دەزانی بۆ؟ «هێمن»› ▤ شکیبایی

کاوەکاو / kawekaw/: ناو. ۱. چۆنیەتی برژانەوەی پێست؛ سووزیانەوە ‹پێستم هەر کاوەکاویەتی› ۲. شیوەن و ڕۆڕۆ ▤ ۱. سوزش زیاد پوست ۲. گریه و زاری

کاوەلی / kawelî/: ناو. دۆمی؛ قەرەج؛ قەرەچی؛ قەرەچ ▤ کولی

کاوەمەلەیی / kawemeleyî/: ناو. سێوی کاغەزی؛ جۆرێک سێوی وردی سپییە، سەرەتای هاوین دەگا ▤ نوعی سیب

کاوەن / kawen/: ناو. تاق؛ میچ ▤ سقف

کاویان / kawyan/: چاوگ. ۱. سووزیانەوەی پێست ۲. گریان بە دەنگی نزم ▤ ۱. احساس سوزش کردن پوست ۲. مویه کردن؛ آرام گریستن

کاویانەوە / kawyanewe/: چاوگ. سووزیانەوە ▤ احساس سوزش کردن

کاویای / kawyay/: چاوگ. قەڵشان؛ تلیشیان ▤ شکافته شدن

کاویت / kawît/: ناو. قاوت؛ قاویت؛ پۆخین؛ بواردوو؛ ئاردی دەخڵی برژاو بە شەکر و بەهاراتەوە ▤ قاووت

کاویچ / kawîç/: ☜ **کاوێژ**

کاویر / kawîr/: ناو. حوشترالۆک؛ حوشترئالووک؛ وشترخۆرکە؛ وشترخار؛ وشترخوەرە؛ ستری‌شینکە؛ ستری‌شینک؛ بنەگیایەکی گەلاجووتی دوور لە یەکە بە دڕکی درێژ و سەوزەوە، ماکێکی شیرین بە ناو تورەنجەبین دەدەڵێنێ ▤ خارشتر

کاویژ / kawîj/: ☜ **کاوێژ**

کاوین / kawîn/: ناو. نکا؛ مارەیی؛ میەرە؛ ئەو پارە پیاو کاتی ژن خواستن بڕیار دەدا بە ژنی بدا ▤ مهریه

کاوینەوە / kawînewe/: چاوگ. کاوێژ کردن؛ پۆرساندن ▤ نشخوار کردن

کاوێ / kawê/: ئاوەڵناو. ۱. گەوج؛ نەفام ۲. خەرەفاو؛ هورفی ‹حەیفە گەورەکچ بۆ پیاوی کاوێ/ خوا هەڵینەگرێ، چت وا هەر ناوێ «فولکلۆر»› ▤ ۱. ابله ۲. خرفت

کاوێر^{۱} / kawêr/: ناو. پۆشەر؛ ئەوەی بۆ داپۆشین بە سەر شتێکدا دەیکێشن ▤ کاوِر؛ پوشش

کاوێر^{۲}: ئاوەڵناو. ۱. سرک و بەلەپا ۲. ئازا و وریا ▤ ۱. رموک و تیزپا ۲. چابُک

کاوێز / kawêz/: ناو. پلنگ؛ پالنگ ▤ پلنگ

کاوێژ / kawêj/: ناو. کائین؛ کاویچ؛ کـایی؛ کـاویژ؛ قاوێچ؛ قاویچ؛ قاویش؛ کاوش؛ کاوشـت؛ قـاوێش؛ قایوشت؛ قاووش؛ قاوشت؛ ژا؛ ژاو؛ مشوت؛ کنشت؛ وەکار؛ ڕەوتی جاوینەوەی پەڵخۆر 🇮🇷 نشخوار

▣ **کاوێژ کردن**: ۱. پۆرساندن؛ کاوینەوە؛ کاوانـەوە؛ وەکاریان؛ ڤەجین؛ کـایین؛ ڤـەکایین؛ قـاووش کردن؛ جاوینـەوەی پەڵـخۆر ۲. *[پلار]* مزەمـز کردن؛ ڕیوەڕیو کردن؛ چـەن‌پاتـە کردنـەوەی قسـەی بـێ‌تـام ۳. *[پلار]* قسـەی بـن‌فـش و نـــەگونجاو کـــردن 🇮🇷 ۱. نشـــخوار کـــردن ۲. ژاژخاییدن ۳. یاوە گفتن

کاوێژکـەر / kawêjker/: ئاوڵـــناو. ۱. ڤـــەکایی؛ تایبەتمەنـــدی دەســـتەیەک لـــە گوانـــدارانی جووت‌سم (وەک: گا، وشتر، ئاسک، پـەز، بـزن و...) کـە ئـەوی دەیخـۆن نایجـاون، قـووتی دەدەن و دیســـانەوە هەڵـــیدێنێنەوە نـــاو دەم و ئـــەمجار دەیجاون ۲. *[پلار]* تایبەتمەندی کەسێ کە قسەی زۆر و بێ‌تام دەکا 🇮🇷 ۱. نشخوارکننده ۲. ژاژخا

کاهڕوبا / kahřuba/: ☜ **کارەبا**

کاهو / kahû/: ناو. کیـور؛ کیـوەر؛ کییـور؛ کێـور؛ مارول؛ خـاس؛ گیایـەکی یەکسـاڵانە گـەڵاپان و ئاودارە بە گوڵی زەرد و سـاقەتەی ناسـکەوە کـە هەمووی بە کاڵی دەخورێ 🇮🇷 کاهو

کاهـور / kahûr/: نـاو. قـام؛ قەممـــە؛ تیخێکـــی دەم‌پانە لە نێوان خەنجەر و شیردایە 🇮🇷 قمه

کاهووەکەرانە / kahûwekerane/: نـاو. شـەنگاڵ؛ شەنگار؛ پێکۆترە؛ چەرمەژووری؛ گوڵەئەشـکەوت؛ گیایەکی دەرمانییە 🇮🇷 شنگار

کاهەرزانی / kaherzanî/: ناو. جـۆرێ هـەنجیر 🇮🇷 نوعی انجیر

کاهی / kahî/: ناو. جۆرێ نانی زۆر تـەنک کـە بـە ئارد و ڕۆن و سـەرتۆی شیر دروسـت دەکـرێ 🇮🇷 نوعی نان از آرد و روغن و سرشیر

کاهێڵ / kahêł/: ئاوەڵناو. کایەڵ؛ تەمەڵ؛ تـەوەزەل 🇮🇷 کاهل

کـاهێن / kahên/: نـاو. ۱. لـــە پلەگـــەلی دیـــنی جوولەکە ۲. مەلای ئایینی بت‌پرست و بوودایی و جوو و چەند دینی‌تر ۳. مەلای میللەتانی پێشـوو (وەک بابیل و میسر) 🇮🇷 ۱تا۳. کاهن

کـای^{1} / kay/: ناو. ۱. هەڵپەڕکێ؛ سـەما ۲. گاڵـتە؛ حەنەک ۳. کایە؛ وازی منالان 🇮🇷 ۱. رقص گروهی ۲. مزاح ۳. بازی کودکانه

کای^{2}: جێناو. کامە؛ کێهە 🇮🇷 کدام

کایکەردۆخ / kaykerdox/: ئاوەڵـناو. ۱. داوەتگێـڕ؛ تایبەتمەندی کەسێ کە زۆر باش هەڵدەپەڕێ ۲. حەنەکچی؛ قسە سـەیر ۳. فێڵـباز؛ گزیکـار 🇮🇷 ۱: رقاص ۲. بذله‌گو ۳. نیرنگباز

کایل / kayil/: ☜ **کاول**^{2}

کایلان / kaylan/: ☜ **کالان**^{2}**ـ۱**

کایلۆش / kayloş/: نـاو. شێوی کەشـکی تـراو کـە نانی تێدەکوشن 🇮🇷 کالجوش

کاین / kayn/: جێناو. کام؛ کامە؛ کێهـە؛ کـامین 🇮🇷 کدام

کایە / kaye/: نـاو. ۱. یـاری؛ بـازی ۲. حـەلێ لـە یاری ۳. تەتەڵەمیران؛ جۆرێ کرمە 🇮🇷 ۱. بازی ۲. گیم؛ یک دور بازی ۳. نوعی کِرم

▣ **کایە کردن**: گەمە/ یاری کردن 🇮🇷 بازی کردن

کایە پێ کردن: ۱. بە شتێ یاری کردن ۲. گاڵتە پێ کردن؛ کردنە مایەی سووکایەتی و گاڵـتە. هەروەها: **کایە پـێ کـران** 🇮🇷 ۱. بـازی کـردن بـا چیزی ۲. به بازی گرفتن

بونە کایە: کەوتنە بەر گاڵتە و سـووکایەتییەوە 🇮🇷 مورد تمسخر قرار گرفتن

هاتنە کایە/ کایەوە: داهاتن؛ هاتنـە پێشـەوە 🇮🇷 به میان آمدن

کایەکلێ / kayak(i)lê/: ناو. لەیستۆک؛ بووکەڵـەی

زارۆکان 🇮🇷 اسباب‌بازی

⊡ **کایەکلێ نەبون:** شۆخی نەبوون؛ جێ مەترسی بوون ‹کاکە ماڵ کردنەوە کایەکلێ نییە، زەحمەتە› 🇮🇷 شوخی‌بردار نبودن

کایەگا / kayega/: ناو. گۆڕەپان؛ تەختایی جێگەی بازی کردن 🇮🇷 میدان بازی

کایەڵ / kayeł/: ☜ **کاهێڵ**

کایەن / kayen/: ☜ **کادێن**

کایی١ / kayî/: ☜ **کاوێژ**

کایی٢: ئاوەڵناو. ١. دروستکراو لە کا ‹کاغەزی کایی› ٢. بە ڕەنگی کا 🇮🇷 ١و٢. کاهی

کایین / kayîn/: چاوگ. قاویش کردن؛ کاوێژ کردن 🇮🇷 نشخوار کردن

کبار / k(i)bar/: ئاوەڵناو. ١. بە حورمەت؛ بەڕێز ٢. بەفیز؛ بادی‌هەوا 🇮🇷 ١. مُحترم ٢. مُتکبر

کبریت / kibrît/: ☜ **کرمیت**

کبیسە / k(i)bîse/: ☜ **کەبیسە**

کپ١ / kip/: ئاوەڵناو. ١. کیپ؛ بەبێ مەودا و بۆشایی ‹سەری کپ کە! با نەڕژێ› ٢. تایبەتمەندی گوێیەک کە نەبیسێ ‹گوێم کپ بووە، هیچ نابیسم› ٣. ئۆقرەگرتوو؛ داسەکناو ‹ئەمڕۆ زارۆڵەکەت کپە! نەخۆش نەبێ› ٤. بێ‌دەنگ؛ خپ؛ ساکت ‹گۆڕخانەنشینان کە لە بن سەرپۆشن/ خۆڕایی نییە وەها کپ و خامۆشن «هەژار، *چوارینەکانی خەییام*»› ٥. *[زمانناسی]* بێ‌دەنگ؛ نەجووڵ؛ تایبەتمەندی هێندێک لە دەنگەکانی زمان ٦. لە ڕەبەتا خۆ ماتەداو 🇮🇷 ١. کیپ ٢. ناشنوا ٣. خاموش؛ بی‌سروصدا ٤. ساکت ۵. صامت؛ بی‌صدا؛ ساکن ۶. کمین‌کرده

⊡ **کپ بون:** ١. کەڕ بوونی گوێ ٢. بێدەنگ بوون ٣. داسەکنان ✱ هەروەها: **کپ کردن** 🇮🇷 ١. کر شدن ٢. ساکت شدن ٣. آرام گرفتن

کپ٢: ئاوەڵکار. مووبڕ؛ بێ کەم‌وکووڕی؛ بە شێوەی بێ بۆشایی ‹حاجی خانم ڕوومەتی کپ دەگرد› 🇮🇷 کیپ

کپبو / kipbû/: ئاوەڵناو. ١. داخراو بە سەر یەکدا ٢. ماتەهەڵگرتوو 🇮🇷 ١. کیپ‌شده ٢. کزکرده در کمین

کپەنە / k(i)pene/: ئاوەڵناو. ١. بێ‌دەنگ؛ خپ ٢. ئارام؛ ئۆقرەگرتوو 🇮🇷 ١. ساکت ٢. آرام

کپی / k(i)pî/: ناو. ١. بێ‌دەنگی ٢. ئارامی 🇮🇷 ١. خاموشی ٢. آرامی

کپیان / kipyan/: چاوگ. ١. ماندوو بوون؛ فل بوون ٢. بێ‌دەنگ مانەوە 🇮🇷 ١. خسته و کوفته شدن ٢. ساکت شدن

کت١ / kit/: ☜ **کتری**

کت٢: ئاوەڵناو. ١. گت؛ قیت؛ زۆپ ٢. تەک؛ تاک؛ تەنیا ٣. کەرت؛ لەت ٤. تاق؛ تاک‌بەتاق؛ تایبەتمەندی ژمارەیێ کە نەبێتە دوو بەشی بەرامبەری ساخەوە 🇮🇷 ١. برجسته ٢. تنها ٣. پاره ۴. فرد

کتارو / k(i)tarû/: ناو. شیوەن؛ شین 🇮🇷 شیون

کتاڤ / k(i)tav/: ☜ **کتێب**

کتان / k(i)tan/: ☜ **کوتان**١

کتاو١ / k(i)taw/: ☜ **کتێب**

کتاو٢: ئاوەڵناو. کوتراو؛ کوتیاگ 🇮🇷 کوبیده

کتبکت / kitb(i)kit/: ئاوەڵکار. یەک‌بەیەک 🇮🇷 تک‌به‌تک

کتبەچە / kitbeçe/: ناو. کت‌وەچە؛ بەچکەپشیلە 🇮🇷 بچه‌گربه

کتبەها / kitbeha/: ناو. نرخی تاک، نە بە تێکڕایی 🇮🇷 بهای واحد

کتتە١ / kitte/: ناو. کتە؛ هەودا بەنی پس‌پس؛ لەت و پەتی دەزوو 🇮🇷 تکه‌های نخ

کتتە٢: دەنگ. ١. کتکە؛ ختە؛ وشەی دەرکردنی پشی ٢. وشەیەکە وەختێ زارۆ ئەکۆخێ دەس لە پشتی ئەدەن و ئەیڵێن 🇮🇷 ١. پیشتە؛ کلمەی راندن

گربـه ٢. کلمـه‌ای اسـت در جـواب سُـرفه‌ی بچـه می‌گویند

کتخ / kitx/: ناو. بیزە؛ سیراج ☰ شیراز (از لبنیات)

کتر / k(i)tir/: ناو. بنی گیای لیلک کە قەلەمی قامیشی لێ چێ دەکەن ☰ ریشه‌ی قلم نی

کترم / k(i)tirm/: ئاوەڵکار. کترمی؛ بە گشتی؛ بە تێکرایی ☰ روی هم؛ همه با هم

کترمی / k(i)tirmî/: ☜ **کترم**

کترە / kitre/: ☜ **کەتیرە**

کتری / kitrî/: ناو. کەتری؛ کەتلی؛ کتلی؛ کتریە؛ کت؛ قەرەوانە؛ دەفری کانزایی بە سەرە و دەستە و لوولەوە بۆ تراو تێدا کوڵاندن ☰ کتری

کتریە / k(i)triye/: ☜ **کتری**

کتک / k(i)tik/: ناو. کت؛ کتە؛ کەتک؛ کێتک؛ پشیلە؛ پسیک؛ پشی ☰ گُربه

کتکاگۆڕا / kitkagoṙa/: ناو. کوندەبەبوو؛ کوند؛ بایەقوش ☰ جُغد

کتکاڵ / kitkał/: ئاوەڵناو. خۆ بەنازکەر؛ بەنازونووز ☰ ملوس

کتکشۆر / k(i)tikşor/: ناو. پشیلەشۆر؛ کاری شۆردنی سەرسەری و ناتەمیس ☰ گربه‌شو

کتکە / kitke/: ☜ **کتە²ـ١**

کتکەکۆرە / kitkekore/: ئاوەڵناو. *[کینایە]* هەژار و لانەوازی جێی بەزەیی خەڵک ‹سەدان ساڵە کتکەکۆرەی گۆشەی مەدبەقی سوڵتانم «پەشێو»› ☰ بینوای مورد ترحُم دیگران

کتکەکێفی / kitkekêfî/: ☜ **کتکەکێفیلە**

کتکەکێفیلە / kitkekêfîle/: ناو. کتکەکێفی؛ هووشک؛ گورواسە؛ کتکە کێفی؛ پشیلە کێوی؛ کتەهەردێ؛ جۆرێک پشیلەی گەورە و سووری گوێ‌سووک کە کەوی دەستی مرۆ نەبووە ☰ گربه‌ی وحشی

کتکەنەفتینە / kitkeneftîne/: ئاوەڵناو. *[پلار]* کلکەنەفتینە؛ مایەفتنە؛ ئاژاوەچی ☰ مُفتن

کتکەنێر / kitkenêr/: ناو. گوربە؛ گورپە؛ گفر؛ نێرە پشیلە ☰ گُربه‌ی نر

کتکی / kitkî/: ئاوەڵناو. گەنیو؛ گەنیگ ☰ گندیده

کتلە / kitle/: ناو. ماسە؛ ڕەمڵ ☰ ماسه

کتلی / kitlî/: ☜ **کتری**

کتم / k(i)tim/: ئاوەڵناو. بێ‌پێناس ☰ بی‌شناسه

کتوپڕ¹ / kit û piṙ/: ئاوەڵناو. کوتوپڕ: ١. لە ناکاو؛ یەکهەو ناخافل ‹بەڵای کتوپڕ› ٢. گلاراوگوشتوو؛ قرپەلێکەوتوو؛ هاروهاجی ئازاردەر، بەتایبەت منداڵ ٣. بە هێماوە بۆ خۆشەویستی، بە کەسێکی جوان‌پێکەوتوو، یان لێهاتووی دەڵێن ☰ ١. ناگهانی ٢و٣. ورپریده

کتوپڕ²: ئاوەڵکار. کوتوپڕ؛ لەپڕ؛ لەنکاو ‹کەچی چ زوو، چ کتوپڕ لە پەنجەیی وەرەما/ لەشی شل و پەمەییت، ئەی گوڵی جوان! ژاکا «گۆران»› ☰ ناگهان

کتوپڕی / kit û p(i)ṙî/: ئاوەڵناو. کوتوپڕی؛ بێ‌وادە؛ بێ‌خەبەر ☰ ناگهانی

کتوکوێر¹ / kit û k(i)wêr/: ئاوەڵناو. *[پلار]* کتەکوور؛ کەم‌بین؛ چاو پرووش ☰ کم‌سو

کتوکوێر²: ئاوەڵکار. *[پلار]* کتەکوور؛ کوێرانە ☰ کورانه

کتومت¹ / kit û mit/: ئاوەڵکار. کوتومت؛ هەر وەک ☰ عیناً

کتومت²: ئامراز. کوتومت؛ وەک؛ وەکوو؛ عەین ‹کتومت خۆت منیش نەخۆشم› ☰ درست مانندِ

کتووت / kit û wit/: ناو. ورتکە نان بۆ تێگوشین ☰ ریزه نان ترید

کتوەچە / kitweçe/: ☜ **کتبەچە**

کتۆ / k(i)to/: ئاوەڵناو/ ئاوەڵکار. چلۆن؛ چۆن ☰ چه طور

کتۆر / k(i)tor/: ئاوەڵناو. بەدبەخت ☰ بدبخت

کتۆیی / /k(i)toyî/: ناو. چۆنیەتی؛ چلۆنایەتی ☰ کیفیت

کتوت^{1} / /k(i)tût/: ناو. کۆلووی نان کە لە تەندوور دەکەوێ ☰ فرزدق

کتوت^{2}: ئاوەڵناو. کۆن و برشاوی (نان) ☰ کپک‌زدە (نان)

کتە / /k(i)te/: ناو. ١. ☜ **کتە**^{1} ٢. ☜ **کتك**

کتەکور / /k(i)tekûr/: ☜ **کت‌وکوێر**

کتەهەردێ / /k(i)teherdê/: ☜ **کتکەکێفیلە**

کتێ / /k(i)tê/: دەنگ. کچێ؛ بانگ لە ژن کردن لە خۆشەویستی ☰ خطاب مهربانانەی زن

کتێب / /k(i)têb/: ناو. کتاڤ؛ کتاو؛ کتێو؛ کدێب؛ پەڕاو؛ پەرتووک؛ کۆمەڵێک نووسراوە لە سەر پەڕەی کاغەز، پێست یان پاپیرووس و... ☰ کتاب

کتێبخانە / /k(i)têbxane/: ناو. کتێوخانە: ١. جێگایەک کە تاقمێ کتێبی تێدا هەڵدەگرن ٢. بینایەک بە ئامێری پێویست (وەکوو کتێب، قەفەسە، پێڕست، ئەسکەمل و...) بۆ کۆکردنەوە و پاراستن و سوود وەرگرتن لە کتێب ‹کتێبخانەی زانستگا› ٣. قەفەسەی کتێب ☰ ١تا٣. کتابخانە

کتێبۆک / /k(i)têbok/: ناو. ١. سیپارە؛ کتێبی چکۆلە ‹کتێبۆکی مەشق› ٢. نامیلکە؛ کتێبێکی چکۆلە لە ٤٨ لاپەڕە کەمتر ‹کتێبۆکی ڕێنما› ☰ ١و٢. کتابچە

کتێبۆکە / /k(i)têboke/: ناو. نامیلکە؛ سیپارە ☰ رسالە

کتێو / /k(i)têw/: ☜ **کتێب**

کتێوخانە / /k(i)têwxane/: ☜ **کتێبخانە**

کجیر / /k(i)cîr/: ناو. کوتەک؛ تێلای ئەستوور ☰ چُماق

کچ / /kiç/: ناو. کەج؛ کەچ؛ کیژ؛ کەنیشک؛ کەینەک؛ کەینەکە؛ کناچێ؛ کەنی؛ کێنا؛ کنا؛ قز؛ قیز؛ قیزا؛ قیچ؛ ویچان؛ دۆت؛ دوێت؛ دوت؛ دوەت؛ دت؛ دوەر: ١. منداڵی مێوینەی مرۆ ‹منداڵەکەیان کچ بوو› ٢. خاما؛ کچ ئازەو؛ کەنیشکە عازەو؛ کلیل‌بەبەرۆک؛ مرۆڤی مێوینە کە هێشتا شووی نەکردووە ☰ ١. دختر ٢. دختر دم‌بخت

▣ **کچ هلی**: کەچ حەلی؛ زڕکچ؛ کچی هەوێ ☰ نادختری

کچانە / /k(i)çane/: ئاوەڵناو. کەچانی؛ کەنیشکانە؛ دوێتانە؛ کناچانە: ١. پێوەندیدار یان سەر بە کچانەوە ‹جل‌وبەرگی کچانە› ٢. وەکوو کچان ‹ڕواڵەتی کچانە› ☰ ١و٢. دخترانە

کچانی / /k(i)çanî/: ئاوەڵناو. *[پلار]* تایبەتمەندی کوڕێ کە ئاکاری ژنانەیە ☰ ویژگی پسری کە رفتارش دخترانە است

کچچی / /kiççî/: ناو. کچی؛ مەت؛ پلک؛ میمک؛ خوشکی باوک ☰ عمّە

کچفریوێن / /kiçf(i)rîwên/: ئاوەڵناو. *[کینایە]* کچەوەرە؛ دلی کچ بۆ خۆ بەر ☰ دخترکُش

کچک^{1} / /k(i)çik/: ☜ **کچۆڵە**

کچک^{2}: ☜ **کچکە**

کچکا / /kiçka/: ئاوەڵناو. بەبن؛ کچ؛ کەنیشک ☰ باکرە؛ دوشیزە

کچ ـ کچ / /kiç kiç/: دەنگەناو. وەحا؛ ئۆحە؛ وشەی دەنگدانی ڕەشەوڵاخ ☰ لفظ راندن گاو و گوسالە

کچکە / /kiçke/: ئاوەڵناو. کچک؛ گچکە؛ چکۆلە؛ چکۆڵە؛ چکوولە؛ بچووک؛ بچکۆک؛ بیچگ ☰ کوچک

کچۆڵە / /k(i)çołe/: ئاوەڵناو. کچک؛ کچی چکۆلە ☰ دخترک

کچەتیو / /k(i)çêtîw/: ناو. ١. کچی بێ‌باب ٢. *[کینایە، پلار]* کچی ڕوودار و نالەبار ☰ ١. دخترِ صغیر ٢. دختر بلا

کچەتیوە / /k(i)çêtîwe/: ناو. *[کینایە، پلار]* چەتیوە؛ جۆرێک جنێوە بە کچ ▤ نوعی فُحش به دُختران

کچەزا / /k(i)çeza/: ناو. کەنیشکەزا؛ کناچەزا؛ هەرکام لە مندالانی کچی کەسێک ‹ئەوین کچەزای خالۆمە› ▤ دخترزاده

کچەکێ / /k(i)çekê/: سارستە. وشەی دواندنی یەکتر لە‌نێو کچ و ژناندا ▤ کلمەی خطاب کردن اُناث، یکدیگر را

کچەناخۆ / /k(i)çenaxo/: ☜ **کچەهەلەك**

کچەوەرە / /k(i)çewere/: ناوەلناو. *[مەجاز]* کچفریوێن؛ دلی کچ بۆ خۆ بەر ‹کەوا و پاتۆلی کچەوەرە› ▤ دخترکُش

کچەهەلەک/ /k(i)çhelek/: ناو. کچەناخۆ؛ کچ نا ئی خۆ؛ کچێ کە هەلیانگرتۆتەوە ▤ دخترخوانده

کچی / /k(i)çî/: ☜ **کچچی**

کچێ / /k(i)çê/: دەنگ. کتێ؛ بانگ لە ژن کردن لە خۆشەویستی ▤ خطاب مهربانانه به زن

کچێنە / /k(i)çênê/: ناو. ڕەشکێنە/ گلێنەی چاو ▤ مردُمک چشم

کچێنی / /k(i)çênî/: ناو. کناچەی؛ کەنیشکی: ١. کچی؛ دۆتی؛ دۆخ یان چۆنیەتی کچ بوون ٢. *[مەجاز]* بن؛ بنە؛ گووت؛ گورتگە؛ گورتینە؛ تۆژاڵێکی ناسک لە شەرمی کچدا ▤ ١. دوشیزگی ٢. پردەی بکارت

کحێڵ / /k(i)ĥêł/: ناو. ئەسپی ڕەسەن ▤ اسب اصیل

کخ / /kix/: ☜ **کخە**

کختان / /k(i)xtan/: ناو. جێ تەپکە؛ جێ تەڵە ▤ دامگاه

کخخە / /kixxe/: ☜ **کخە**

کخس / /kixs/: ☜ **کەخس**

کخە / /k(i)xe/: دەنگ. کخخە؛ قخ؛ کخ ▤ کلمەی تحذیر بچه به معنی کثیف

کخی / /k(i)xî/: ☜ **کەیخودا**

کخیتی / /k(i)xîtî/: ناو. کەیخودایی؛ قوێخایەتی ▤ کدخُدایی

کدارک / /k(i)dark/: ناو. ١. ☜ **کارگـ١** ٢. چمە؛ دونبەلان ٣. قاو؛ قال؛ پووشووی دار ▤ ١. ☜ **کارگـ١** ٢. دُنبلان ٣. پده

کداسە / /k(i)dase/: ناو. لۆدەی کا و ئالف کە لە دەشت بۆ گلەبان کۆوە دەکرێ ▤ کاهِ کاهگل

کدو / /k(i)du/: ناو. قولند؛ قوندک؛ کوولەکە ▤ کدو

کدوو / /k(i)dû/: ☜ **کەدوو١**

▣ **کدووبارزانی**: ☜ **کوولەکەسەراوی**

کدووساندنەوە / /k(i)dûsandinewe/: ☜ **کڕووساندنەوە**

کدی۱ / /k(i)dî/: ناوەلناو. کەوی؛ ڕام؛ دەسەمۆ ▤ رام

کدی۲: دەنگ. وتەی بانگ کردن لە کاریلە ▤ لفظ خواندن بُزغاله

کدێ / /k(i)dê/: ناوەلکار. ١. چ وەخت؛ کام دەم ٢. لە کام جێ ▤ ١. کَی ٢. کُجا

کدێب / /k(i)dêb/: ☜ **کتێب**

کر۱ / /kir/: ناو. ١. دەسکار ‹پەیدا دەبوو ڕێز و گەورەیی و ناو/ ڕەنگ و کری مەش دەهاتە بەر چاو «هەژار، *مەم و زین*»› ٢. تەنراوە ٣. ڕایەڵی تەون ٤. *[شوورەیی]* کێر؛ ئەندامی نێرایەتی ▤ ١. ساخت ٢. بافته ٣. تار (بافت) ۴. آلت تناسلی نر

کر۲: ناوەلناو. کورت؛ کۆتا ▤ کوتاه

کر۳: دەنگەناو. نرکە؛ دەنگی بەقەو ▤ صدای مهیب

ـ کر۴: پاشەوشە. ـ کەر ‹چێکر› ▤ کننده

کرا / /k(i)ra/: ناو. ١. کرێ؛ کراهە؛ ئیجارە ‹چل ساڵ وە ئیران زندگی کەردم/ کرای زەمین دەم وە بانی گەردم «شامی»› ٢. حەقی کار ▤ ١. کرایه ٢. مُزد

کراپا / /k(i)rapa/: ناو. کراهەپا؛ کاڵەدڕانە ▤ پایمُزد

کراری / /k(i)rarî/: ناوەلناو. کارزان ▤ ماهر

کراز / k(i)raz/: ☜ **کراس-١**

کراژ / k(i)raj/: ناو. تفره؛ کرێش ▤ پوسته؛ شوره

کراس / k(i)ras/: ناو. ١. کراز؛ کرواس؛ کوراس؛ کەراس؛ قولتە؛ گجی؛ گجک؛ جوە؛ جوومە؛ گوملک؛ شەوی؛ متیان ٢. کێشانەیەکە بە گرانایی بیست و پێنج فیشەکی پێنجتیر بەستەوە ▤ ١. پیراهن ٢. وزنی است

کراسبەز / k(i)rasbez/: ناو. مەراق؛ پریتۆنیوم؛ پەردەیەکی ناسکی سیرۆزییە، هەناو (جەرگ، ڕیخۆڵە و...) دەپۆشێ ▤ صِفاق

کراسە / k(i)rase/: ناو. جۆش هاتنی چەورایی پیوی سابوون ▤ فرایند جوش آمدن چربی پیه در صابونسازی

کراشە / k(i)raşe/: ناو. مۆم ▤ موم (عسل)

کراڵ / k(i)rał/: ئاوەڵناو. کرێل؛ قاقڕ ▤ بیگیاه

کران / k(i)ran/: چاوگ. تێنەپەڕ. نادیار. //کرای؛ دەکرێ؛ بکرێ// کریان؛ جێبەجێ بوون؛ ئەنجام دران ▤ انجام شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: کراو/ چاوگی نەرێنی: نەکران

کرانتی / k(i)rantî/: ناو. ١. زەرداو؛ زەرتاڵ؛ تالاو؛ سەفرا؛ خەرداو؛ زێلک؛ هژ؛ تراوی زەردی مەیلەو سەوز و تاڵ کە لە جەرگەوە دەڕژێتە دوازدەیینە و چەوری دەتوێنێتەوە ٢. ژەهر؛ زەهر؛ ژار ▤ ١. صفرا ٢. زهر

کراندن / k(i)randin/: چاوگ. ئەرک کێشان ▤ زحمت کشیدن

کرانشین / k(i)ran(i)şîn/: ناو. کرێنشین؛ کەرانشین؛ کرایەنشین؛ کرێهانشین؛ کرێگرتی؛ ماڵگر؛ کرێدار؛ کرێچی؛ کەسێ کە لە جێگایەکی کرێدراو نیشتەجێیە ▤ اجارەنشین

کرانشینی / k(i)ran(i)şînî/: ناو. کرێنشینی؛ کرێهانشینی؛ حاڵوباڵی ماڵ نەبوون و بە کرێ لە جێیەکدا مانەوە ‹چە بکەم وە دەس کرانشینی/ داد وە هەر کەس بەم، حەقم نیەسینی «شامی»› ▤ اجارەنشینی

کرانەوە / k(i)ranewe/: چاوگ. تێنەپەڕ. نادیار. //کرایەوە؛ دەکرێیەوە؛ بکرێوە// کریانەوە: ١. دووبارە ئەنجام دران؛ دووبارە کران ٢. باز بوون ‹درگاکە کراوە› ٣. سازران؛ دروست کران ‹بەم ئاسانییە ماڵ ناکرێتەوە› ▤ ١. باز انجام داده شدن ٢. باز شدن ٣. بِنا شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: کراوەوە/ چاوگی نەرێنی: نەکرانەوە

کراو / k(i)raw/: ئاوەڵناو. پێکهاتوو؛ ئەنجامدراو ▤ انجام شده

کراوات / k(i)rawat/: ناو. کەراوات؛ کەرەوێتە؛ قەرەوێتە؛ بۆینباخ؛ بەندک ▤ کراوات

کراوە^{1} / k(i)rawe/: ئاوەڵناو. ١. ئاواڵە؛ باز ‹فرۆشگا کراوەیە› ٢. شیکراو؛ بە هەلاجیکراو ▤ ١. باز ٢. زده شده (الیاف)

کراوە^{2}: ئاوەڵکار. بە ئاشکرا؛ بە ڕاشکاوی ‹دانیشتنی ئەمڕۆی پارلەمان کراوە بەڕێوە چوو› ▤ علنی

کراوی / k(i)rawî/: ناو. کراویە؛ گیایەکی بۆنخۆشە ▤ گیاهی خوشبو

کراویە / k(i)rawye/: ☜ **کراوی**

کراها / k(i)raha/: ☜ **کراهە**

کراهە / k(i)rahe/: ناو. کرێ؛ کرا؛ کراها ▤ اجارە

کراهەپا / k(i)rahepa/: ☜ **کراپا**

کرایەنشین / k(i)rayen(i)şîn/: ☜ **کرانشین**

کربیت / kirbît/: ☜ **کرمیت**

کرپ^{1} / k(i)rip/: ناو. جۆرێ قوماش ▤ نوعی پارچە

کرپ^{2}: ئاوەڵکار. لەپڕ و نەکاو ▤ ناگهان

کرپ^{3}: دەنگەناو. کرپە؛ دەنگی وەک ددانان کە شتێ وردە ـــ وردە دەشکێنن ▤ صدای خاییدن دندان

کرپک / kirpik/: ناو. درشتەی ئارد لە دابێژانەدا ▤

نُخالەی آرد

کرپه / kirpe/: دەنگەناو. ١. دەنگی شکانی شتی ناسک ٢. ☜ **کرپ٣** ☰ ١. صدای شکستن شیء نازک و ترد ٢. ☜ **کرپ٣**

کرت١ / kirt/: ناو. ١. لەلە؛ شوێن بە تیخ لە دار ٢. چۆنیەتی سەر هەڵپساندنی گوڵ و گیا ٣. بێچووی سەگ و گورگ ☰ ١. چوب خط؛ شیار بر چوب ٢. چیدن سرِ گُل و گیاه ٣. تولەی سگ و گرگ

⊡ **کرت کرن** شوێن ـ شوێن کردنی دار بە تیخ ☰ چوب خط زدن

کرت٢: دەنگەناو. ١. قرت؛ دەنگی قرتان ٢. نقە؛ کەمترین دەنگ ☰ ١. صدای شکستن یا گُسستن با دندان ٢. جیک؛ کمترین ندا

کرتاڵ / kirtał/: ناو. کاناڵ؛ کەنداو؛ جێگای دەسکرد بۆ ڕۆشتنی ئاو ☰ کانال

کرتان١ / kirtan/: چاوگ. تێنەپەر. //کرتای؛ دەکرتێ؛ بکرتێ// کرت کردن؛ کرتیای؛ سەر هەڵپساندنی ڕووەک ☰ چیدن سر گل و گیاه

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: کرتاو/ چاوگی نەرێنی: نەکرتان

کرتان٢: ئاوەڵناو. خەسیو؛ خەسیاگ (نێرە گامێش) ☰ اخته شده (گاومیش)

⊡ **کرتان کرن** خەساندنی کەڵگامێش ☰ اخته کردن گاومیش

کرتاندن / kirtandin/: چاوگ. تێپەر. //کرتاندت؛ دەکرتێنی؛ بکرتێنە// کرووتاندن؛ کەرتاندن؛ کرتنای: ١. بڕین؛ قەت کردن (وەک: بە ددان) ٢. ترووکاندن؛ تەقاندن (وەک: تۆم) ٣. قرتاندن؛ بە گاز یان قەیچی لەت کردن ☰ ١. با دندان بُریدن ٢. تخمه شکستن ٣. با انبر یا قیچی بریدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەکرتاندن

کرتک١ / kirtik/: ☜ **کرۆژنە**

کرتک٢: ئاوەڵکار. ١. کەمێک؛ پاژێکی کەم ٢. تاقێک؛ دانەیەک ☰ ١. اندکی ٢. یک عدد

کرتم / kirtim/: ناو. پارچە داری بێکارە ☰ تکه چوب بی‌مصرف

کرت ـ مرت / kirt mirt/: ☜ **کەڵوپەل**

کرتناک / kirtnak/: ناو. تیرەنان؛ تیرۆکی نان ☰ چوبک نانوایی

کرتنای / kirtnay/: ☜ **کرتاندن**

کرتوپ / kirtup/: ناو. سێفزەمینە؛ سێفەزەوینە ☰ سیب‌زمینی

کرتوپان / kirtupan/: ناو. جلکی خراپ درواو ☰ لباس بدوخت

کرتۆپل / kirtopil/: ☜ **کارتۆل**

کرتۆپە / kirtope/: ناو. پەتاتە؛ سێفزەمینە ☰ سیب‌زمینی

کرتۆفل / kirtofil/: ☜ **کارتۆل**

کرتوو / kirtû/: ناو. زەل؛ گیایەکە باقەی پێ دەبەستن ☰ گیاهی برای بستن بافەی علوفه

کرته١ / kirte/: ناو. ١. چەقۆی دەستی پینەچی کە چەرمی پێ دەبڕێ ٢. ☜ **کرۆژنە** ٣. بەچکەی سەگ و گورگ ☰ ١. چاقوی چرم بُریدن ٢. ☜ **کرۆژنە** ٣. تولەی سگ و گرگ

کرته٢: دەنگەناو. کرتەکرت؛ دەنگی قرتان ☰ صدای قطع شدن

کرتەک / kirtek/: ناو. بەفری تەڕی سەهۆڵبەستوو ☰ برفاب یخ‌بسته

کرتەکرت / kirtekirt/: دەنگەناو. دەنگی کرتی زۆر ‹... قەت تاقە مشکێکی بۆ دەرمانیش نەهێشت. ورکەنانمان بۆ دەڕشتە بن تەخت، کرتەکرت دەیخوارد! «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ صدای پیاپی «کرت»

کرتی / kirtî/: ئاوەڵناو. سەرقرتاو (گیا) ☰ سرچیده (گیاه)

کرتیای / kirtyay/: ☜ **کرتان١**

کرتێ / kirtê/: ئاوەڵکار. ئەندازەیەک؛ ڕادەیەک

‹کرتێ پارەم لە سەریەتی› ▤ مقداری

کرتێن / kirtên/: ناو. خورۆک ▤ جونده

کرتێنە / kirtêne/: ناو. کرۆژە؛ کرۆچەنە ▤ غُضروف

کرجلنگ / kirc(i)ling/: ناو. قرژانگ؛ قرژاڵ ▤ خرچنگ

کرچ^{1} / kirç/: ئاوەڵناو. ١. کاڵ؛ نەگەیشتوو ٢. نەکولاو ٣. سیس و چرچ ▤ ١. کال ٢. ناپخته ٣. چروکیده

کرچ^{2}: دەنگ. دەنگی پژمە ▤ صدای عطسه

کرچک / kirçik/: ☞ **گەرچەك**

کرچوکاڵ / kirç û kał/: ئاوەڵناو. تەواو نەگەییو ▤ کال

کرچە^{1} / kirçe/: ناو. ١. قرشە؛ لقی درواوی خەڵە ٢. پژمە؛ پونژین ▤ ١. ساقه‌های درویده‌ی غله ٢. عطسه

کرچە^{2}: دەنگەناو. ١. قرچە؛ دەنگی شکانی شتی ناسک ٢. دەنگی پشت و قامک ▤ ١. صدای شکستن چیز نازک ٢. صدای پشت و انگشت

کرچەنە / kirçene/: چاوگ. پژمین؛ پونژین؛ پشمین ▤ عطسه کردن

کرچیان / kirçyan/: چاوگ. سیس بوون؛ ژاکان ▤ پژمرده شدن

کرخە / kirxe/: دەنگەناو. پرخە؛ پرخەپرخ؛ خرپوق؛ خوڕخوڕ؛ جۆرێ دەنگی هەناسەدان لە خەودا ▤ خُرویف

کرد^{1} / kird/: ناو. ١. ☞ **کردوکۆش** ٢. پێکهاتوو؛ دروستکراو ‹کردی وەستای ئامێدە› ٣. کورد ٤. دوو هۆزی زازا و دملی ٥. ئیش؛ کار ٦. *[پلار]* بۆرەپیاگ (لە زاراوەی نەجیمزادانەدا) ▤ ١. ☞ **کردوکۆش** ٢. ساخت؛ ساز ٣. کُرد ۴. از عشیره‌های کُرد ۵. کار ۶. عوام؛ طبقه‌ی پایین جامعه

• کرد^{2}: پاشەوشە. دروستکراو ‹دەسکرد› ▤ ـ ساز

کردار / kirdar/: ناو. ١. کردەوە؛ ڕەوت؛ ئەوی لە کەسایەتی، هەست، خۆ یان بیر و بۆچوونی کەس یان تاقمێک لە بەر چاوە ‹هەر کەسێ کرداری باشە و بە باوەڕە، هەتا دەژی، وا دەکەین بە خۆشی بژی «هەژار، *قورئان*»› ٢. چاندراو؛ زرعات ‹کرداری ئەمساڵ شوکور زۆر چاکە› ٣. *[ڕێزمان]* کار؛ وشەیێ کە بەڕێوە چوونی کار یان بارودۆخێک لە ڕابردوو، ئێستا یان داهاتوودا نیشان دەدا ▤ ١. رفتار ٢. کشت ٣. فعل

▣ **کرداری تێپەڕ**: *[ڕێزمان]* کاری تێپەڕ؛ کارێ کە ئاکامەکەی ڕوو لە بەرکار دەکات (وەک: خواردن؛ خەواندن، غار پێدان) ▤ فعل متعدی

کرداری تێنەپەڕ: *[ڕێزمان]* کاری تێنەپەڕ؛ کارێ کە پێویستی بە بەرکار نییە (وەک: خەوتن، هەڵاتن) ▤ فعل لازم

کرداس / kirdas/: ناو. هەر کوردێ بە زاری کرمانجی داخێوی ▤ کُرد کرمانجی

کرداسی / kirdasî/: ناو. کرداشکی؛ زاری کرمانجی ▤ گویش کرمانجی

کرداشکی / kirdaşkî/: ☞ **کرداسی**

کردانە / kirdane/: ناو. *[کینایە]* کاری ئازایانە ▤ کار شجاعانه

کردکی / kird(i)kî/: ناو. شێوەزاری زازا و دملی ▤ از لهجه‌های زبان کردی

کردگار / kird(i)gar/: ناو. ١. خودا؛ خوا؛ خودێ ‹نە کرمم بچمە ژێر زەوی/ نە باڵدارم بچمە ئاسمان/ ئەدی چ بکەم کردگاری کورد؟ «پەشێو»› ٢. سنعات؛ پیشە ‹کاری نییە، کردگاران دەکا/ گوێلکی نییە، هەوساران دەکا «مەسەل»› ▤ ١. خدا ٢. پیشه

کردمان / kirdman/: ناو. پێکهات؛ پێکهاتە ▤ ساختار

کردن / kirdin/: چاوگ. تێپەڕ. //کردت؛ دەکەی؛ بکە// کرن: ١. ئەنجام دان؛ پێکهێنانی کار ‹کار

کردن؛ شەڕ کردن› ٢. شبان؛ وێچوون ‹ئەو کوڕە لە کێ دەکا؟› ٣. پۆشین ‹کردنە پێ؛ کردنە سەر؛ کردنە بەر› ٤. هاڕین ‹ورد کردن› ٥. خستنە ناو ‹کردنە گیرفان› ٦. دۆخێک هێنانە پێشەوە ‹خراپ کردن› ٧. ئەرکێ بۆ کەسێ ئەنجام دان ‹برایی کردن؛ خزمەت کردن› ٨. گۆڕان؛ کردنەوە ‹گەورە کردن› ٩. کات بەسەر بردن ‹شەو کردنە ڕۆژ› ١٠. کەوتنە دۆخ یان حاڵەتێک ‹یاو کردن› ١١. *[شوورەیی]* سەرجێیی کردن ١٢. دروست کردن؛ چێ کردن ‹کەپرێکت بۆ بکەم لە بیاوانی پەڕ/ دارەڕای بکەم بە ڕەیحانی تەڕ «فولکلۆر»› ١٣. دانان؛ هەڵڕژان ‹هێلکە کردن؛ تۆزێک خۆڵ بکە ئێرە› ١٤. *[ناشیرین]* دەردان ‹میز کردن؛ گوو کردن› ١٥. دامەزراندن؛ دانان؛ کارێک بە کەسێک سپاردن ‹کردیانە سەرۆکی قوتابخانە› ١٦. **تێبینی:** لە حاڵەتی سەرفی «کردم» و «کردمان» واتا: دامانا؛ فەرزمان کرد ‹ئەوا کردمان ڕۆیشت و نەگەڕایەوە، ئەوجار چ بکەین؟› ⚑ ١. کردن؛ انجام دادن ٢. شباهت داشتن ٣. پوشیدن ۴. آسیاب کردن ۵. داخل کردن ۶ در حالتی قرار دادن ٧. کاری را برای کسی انجام دادن ٨ تغییر دادن ٩. سپری کردن ١٠. در حالتی قرار گرفتن ١١. جماع کردن ١٢. درست کردن ١٣. گذاشتن ١۴. دفع کردن ١۵. منصوب کردن ١۶. در حالت صرفی «کردمان» بە معنی: «فرض کنیم»

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەکردن

کردنەوە / kird(i)newe/: چاوگ. ١. دیسان کردن؛ ئەنجامدانەوە ‹پاک کردنەوە› ٢. ئاواڵە کردن ‹ئەو دەرکە بکەوە!› ٣. ڕایی کردنی گرێ ‹گرێیەکەم کردەوە› ٤. شی کردنەوە؛ هەلاجی کردن (کولکە و لۆکە) ‹هەلاجی چاکە، بە نیوەڕۆژێ چوار دۆشەکی کردەوە› ٥. چنینی میوە لە دار ‹دا هێندێ سێومان لەو دارە بۆ بکەوە!› ٦. سازین؛ دروست کردن ‹ئەمساڵ ماڵ دەکەینەوە› ⚑ ١. تکرار کردن کار ٢. باز کردن ٣. گشودن گره ۴. زدن (پشم و پنبە) ۵. چیدن میوە از درخت ۶ ساختن؛ بنا کردن

کردوکاش / kird û kaş/: ☜ **کردوکۆش**

کردوکۆش / kird û koş/: ناو. کردوکاش؛ کۆشش؛ هەوڵ؛ تەقالا؛ هەڵگ؛ هەڵک؛ کرد؛ مت ـ ملوو؛ تەلاش؛ پەلوپۆ؛ کار و ڕەوتی تێکۆشانی سەخت و زۆر بۆ گەیشتن بە ئامانج ⚑ تلاش و کوشش

کردوو١ / kirdû/: ناو. ١. کەرتوو؛ ورچ و لۆتی؛ بێل ئاسنێکی پانە دوو ئاڵقەی تێدایە پەتی تێ دەخرێ یەک دایدەگرێ یەک دەیکێشێ، بۆ دێراو هەڵدان ٢. تەختە ـ تەختە کراوەی زەوی بۆ چاندن ⚑ ١. گراز کشاورزی ٢. کرد کشاورزی

. کردوو٢: پاشەوشە. ـ کردە؛ بەجێهێناو؛ پێکهێناو ‹کۆچکردوو› ⚑ ـکردە

کردووکێش / kirdûkêş/: ناو. کەردووکێش؛ ئەو کەسەی کردوو دەکێشێ ⚑ گرازکش کشاورزی

کردە١ / kirde/: ناو. ١. کردار؛ کردەوە ٢. کاری کراو ‹بە زەربی کوتەک و قامچی، کردە و نەکردەیان پێ کرد!› ⚑ ١. کردار ٢. عمل انجام شدە

کردە٢: ئاوەڵناو. خاراو لە کار ⚑ کارآمد

. کردە٣: ☜ **ـ کردوو**٢

کردەوە / kirdewe/: ناو. ١. کەردە؛ کردار ‹خودا لە کردەوەی ئێوە ئاگادارە› ٢. کارکرد؛ کارکۆ ‹هەر کردەوەی من، بردەی ئاغا بێ/ هەتا کەی ئەبێ ئەم کارە وا بێ؟ «هەژار، *ئاڵەکۆک*»› ⚑ ١. کردار ٢. عملکرد

کرزڵنگ / kirzłing/: ناو. قرژانگ؛ قرژاڵ ⚑ خرچنگ

کرژ١ / kirj/: ئاوەڵناو. گرژ: ١. توند بادراو ‹سەر لەتەرەی خەم خول ئاوەردەوە/ تای کرژ مەینەت دووباد کەردەوە «مەولەوی»› ٢. قرچاو؛ هەڵقرچاو؛

چرچیاگ ۳. گورج؛ چوست و چالاک ٤. قرژ؛ لێکهالاو ٥. وێکهاتوو ‹ماسوولکەی کرژ؛ کرژ بوونی ماسوولکەکانی لەش› ☰ ۱. پُرتاب ۲. چروکیده ۳. چالاک ۴. فرفری ۵. مُنقبض

⊡ **کرژ بون:** کرژ هەلاتن: ۱. توند باو خواردن (گشتەک و...) ۲. هەلقرچان؛ چرچیان ۳. توورِە بوون ٤. لێکهالان (مووی سەر و...) ٥. وێک هاتن؛ هاتنە یەک ‹جوولەی لەش بەرهەمی کرژ و خاو بوونەوەی ماسوولکەکانە› ☰ ۱. زیاد تاب خوردن رشته ۲. چروک شدن ۳. خشمگین شدن ۴. فرفری شدن (مو و...) ۵. مُنقبض شدن

کرژ هەلاتن: ☜ **کرژ بون**

کرژ^{۲}: ئاوەلکار. گورج؛ خێرا؛ توند ‹کرژ بچۆ ئاو بێنە!› ☰ سریع

⊡ **کرژ کردن:** زوو کردن؛ گورج و گولانە کار کردن ‹کرژ کە با بچین! دێرە› ☰ شتاب کردن

کرژکەر / kirȷker/: ناو. بادەر ☰ ریسنده

کرژنگ / kirȷing/: ☜ **قرژانگ**

کرژوکۆڵ / kirȷ û koł/: ئاوەلناو. گورجوگۆڵ؛ خێرا و بەکار ‹ئێننە کرژوکۆلا بە دڤێ لاقورێ پرۆڤە› ☰ سرزنده و کاری

کرژۆر / kirȷor/: ئاوەلناو. رژد؛ چکووس ☰ خسیس

کرژە / kirȷe/: ئاوەلناو. چوست و چالاک ☰ چالاک و آماده

کرژەڵە / kirȷełe/: ☜ **کەکرە**

کرژی / kirȷî/: ناو. ۱. چۆنیەتی کرژ بوون ۲. بەرەس؛ بەلەکی پێست ۳. خێرایی؛ گورجوگۆلی ٤. وێکهاتوویی ☰ ۱. تابیدگی ۲. برص ۳. سرعت ۴. انقباض

کرس / kirs/: ناو. گەرس؛ گەرش؛ زبلوزال ☰ آتوآشغال

کرسپ / k(i)risp/: ☜ **کەرەوز**

کرسنە / kirsne/: ناو. گاینە؛ گادانە؛ گاودانە ☰ گاودانه

کرش / kirş/: ناو. ۱. کەرش؛ عوور؛ ورگ ۲. گەرش؛ پووش و چیلکە ☰ ۱. شکمبه ۲. کاه و گیاه خُشکیده

کرش و گلیش / kirş û g(i)lîş/: ناو. گەرش و گێل؛ چیلکە و چال؛ پووش و پەلاش ☰ خس و خاشاک

کرشە^{۱} / kirşe/: ناو. ۱. کلۆش؛ قرچە ۲. کوتکی هەرە زلی دەستی ئاسنگەر ☰ ۱. ساقەی غلّه ۲. پُتک آهنگری

کرشە^{۲}: ئاوەلناو. ورگزل؛ سکزل؛ زگدەرپەڕیو ☰ شکمگُنده

کرک / kirik/: ئاوەلناو. ۱. دوورەگە ۲. شکاو (پێشەی لەش) ☰ ۱. دورگه ۲. شکسته (استخوان)

کرک^{۱} / kirk/: ناو. ۱. دەشتی پان و بەرین ۲. مۆغەرەی پشت ☰ ۱. هامون؛ دشت وسیع و همـوار ۲. ستون فقرات

کرک^{۲}: ئاوەلناو. ڕاست؛ ڕێک؛ ساف ‹لە ژوورمانەوە پردێکی ڕووخاو/ سێبەری کرکی ئەکرد بۆ پەنگاو «گۆران»› ☰ تخت

کرکار / kirkar/: ئاوەلناو. بکەر؛ بکرد؛ کرۆک ☰ فاعل

کرکای کرک / kirkay kirk/: ناو. دەشتی کاکیبەکاکی ☰ صحرای بی آب و علف

کرکرتۆکە / kirkirtoke/: ☜ **کرۆژنە**

کرکرۆکە / kirk(i)roke/: ☜ **کرۆژنە**

کرکرووک / kirk(i)rûk/: ناو. سێفزەمینە؛ سێفەزەوینە ☰ سیبزمینی

کرکلاش / kirk(i)łaş/: ناو. ۱. خورووی؛ ئالۆش؛ کلاشە ۲. کاری خوراندن (بە نینۆک) ☰ ۱. خارش ۲. عمل خاراندن

کرکمازێ / kirkmazê/: ناو. بڕبڕاگە؛ مۆرەغە ☰ ستون فقرات

کرکە / kirke/: ☜ **کورکە**

کرکی / kirkî/: ناو. وەستای شکستەبەند ▤ أُستاد شکستەبندی

کرگـار^{1} / kirgar/: نـاو. ١. پیشـە؛ کسـپ ‹دادەمەزرێنن لە گشت شاری وڵات کارخانەیەک/ تا بە دەستی خۆی ڕەنێو بێ بەرهـەم و کرگـاری کـورد «هێمن»› ٢. کردار؛ ڕێوڕەوش ٣. خودا؛ خـوا ▤ ١. صنعت ٢. روش ٣. کردگار

کرگار^{2}: ئاوەڵناو. بەدیهێنەر؛ خولقێنەر ‹کر گەر بـوو دەزانی هەیشە کرگار/ بۆ هەر شتێ سازکەرێکە ناچار «هەژار، *مەم و زین*»› ▤ سازندە

کـرم^{1} / kirm/: نـاو. کرمـی؛ کـەلم؛ کـارم؛ کـورم؛ کەرم؛ قورم؛ نێـوی هـەر یەکـە لـە جانـەوەرانی بێمۆرەغە، بە لەشـی نـەرم و ڕووت درێـژەوە ▤ کِرم

▣ **کرمی ئاوریشم:** تەتڵـە؛ تەتڵـەمیوە؛ کرمـێ کـە لیکاوەکەی دەبێتە هـەودای ئاوریشـم ▤ کـرم ابریشم

کرمی گڵ: کرمـی گڵـی: ١. کرمـە سـوورکە ٢. *[کینایە]* کەسێ زۆر خەریکی کشتوکاڵـە ▤ ١. کرم خاکی ٢. کشاورز پُرکار

کرمی گڵی: ☜ **کرمی گڵ**

⊡ **کرم تـێ دان:** کرم تێ کـەوتن؛ کـرم هەڵـێنان؛ کرماوی بوون ▤ کرمو شدن

کرم تێ کەوتن: ☜ **کرم تێ دان**

کرم هەڵێنان: ☜ **کرم تێ دان**

کرم^{2}: دەنگەناو. دەنگی داکرۆشتن ▤ صدای خاییدن

کرماج / kirmac/: ☜ **کرمانج**

کرمـان / kirman/: چـاوگ. تێنەپـەڕ. //کرمـای؛ دەکرمێ؛ بکرمێ// خرمیای؛ بە ددان کـرۆژران ▤ خُرد شدن با دندان

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: کرماو/ چاوگی نەرێنی: نەکرمان

کرمـانج / kirmanc/: نـاو. کرمـاج؛ کوردمـانج؛ کورمانج: ١. کـورد؛ ناوێـک بـۆ گـەلی کـورد ٢. کوردانی باکوور کە بە زاری کرمانجی باکوور قسە دەکەن ٣. گجە؛ ڕەعیەت (سـەرنج: ئـەم وشـە لـە ڕابردوودا بۆ کوردی ڕەشۆکی بەکار چووە) ▤ ١. ملت کُرد ٢. کُردهای گویشور به گویش کرمانجی شمالی ٣. رعیّت

کرمـانجکی / kirmanc(i)kî/: نـاو. زازاکـی؛ دملـی؛ شێوەزارێکی زمانی کوردییـە لـە بـڕێ ناوچـەی باکووری کوردستان قسەی پێ دەکەن ▤ زازایی

کرمـانجی^{1} / kirmancî/: نـاو. کورمـانجی؛ شـێوە ئاخافتنی کـوردی کرمـاج ▤ یکـی از شـاخەهـای اصلی زبان کردی

کرمانجی^{2}: ئاوەڵـناو. کورمـانجی؛ سـەر بـە کرمـانج ‹جلوبەرگی کرمانجی› ▤ کرمانجی

کرماندن / kirmandin/: چاوگ. تێپەڕ. //کرمانـدت؛ دەکرمێنی؛ بکرمێنە// کرمانن؛ داکرۆژین (وەک: بە ددان ورد کردن) ‹هێندێک بادامی کرماند و چوو› ▤ کلوچیدن (مانند: با دندان خُرد کردن)

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەکرماندن

کرمانن / kirmanin/: ☜ **کرماندن**

کرماوی / kirmawî/: ☜ **کرمەژن**

کرمتێـداو / kirmtêdaw/: ئاوەڵـناو. کرمـەژن؛ کارمژن ▤ کرمو؛ کرمزدە

کرمتێکەوتـو / kirmtêkewtû/: ئاوەڵـناو. کرمـەڕێز؛ کرم تێداو (گۆشت) ▤ کرمو؛ کرمزدە (گوشت)

کرمخواردو / kirmx(i)wardû/: ئاوەڵـناو. کرمـاوی؛ کرم تێداو ▤ کرمخوردە

کرمزی / kirm(i)zî/: ناو. تەرجۆ؛ پەرجۆ؛ مەهـدەر؛ کاری کەس نەکردوو ▤ مُعجزە

کرمژنە / kirmijne/: ☜ **کرمەژن**

کرمـک / kirmik/: ئاوەڵـناو. کرمـۆک؛ ڕەنجبـەر؛ زەحمەتکێش ▤ زحمتکش

کرمکار / kirmkar/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* کـارا؛ لێهـاتوو

☰ کارا

کرمکوژە / kirmkuje/: ناو. گیانگیر؛ گیایەکی ژەهراوی کە تا یەک میتر بەرز دەبێ، هاوینان لە سەر لقەکانییەوە گولی بە کۆمەڵی سپی دەکا ☰ جعفری زهری

کرمکە / kirm(i)ke/: ناو. ١. کرمۆکە؛ خشڵێکی ژنانە، لە چەشنی کرمی پاڵپێکەوەدراو دروستکراوە ٢. نەخشێکە لە چیغی چادری دەکەن ☰ ١. از زیورآلات زنانه ٢. نقشی بر چیغ سیاەچادر

کرمکیز / kirmkîz/: ناو. ژانەزگ لە کرمەوە ☰ شکم‌درد ناشی از کرم

کرمن / kirmin/: ئاوەڵناو. ١. ☜ **کرمەژن** ٢. چاوچنۆک؛ بەغیل ☰ ١. ☜ **کرمەژن** ٢. حسود

کرمنای / kirmnay/: چاوگ. کرماندن ☰ کلوجیدن

کرموزی / kirmuzî/: ناو. مژ و تەمی زۆر ☰ مه غلیظ

کرموژن / kirmujin/: ☜ **کرمەژن**

کرمۆژە / kirmoje/: ناو. کار و ڕەوتی وردە ـ وردە خواردن ☰ عمل کم ـ کم خوردن

کرمۆس / kirmos/: ئاوەڵکار. لەپڕ؛ لەنکاو ☰ ناگهانی

کرمۆک / kirmok/: ☜ **کرمك**

کرمۆکە / kirmoke/: ناو. ١. کرمکە؛ خشڵێکی ژنانە ٢. کرمی چکۆلە ☰ ١. از زیورآلات زنانە ٢. کرم ریز

کرمۆڵ / kirmoł/: ☜ **کرمەژن**

کرمۆڵیای / kirmołyay/: چاوگ. کرمۆڵ بوون ☰ کرمو شدن

کرمە١ / kirme/: ناو. دارووکەیەکە لە ئامووردا ☰ چوبکی در خیش

کرمە٢: دەنگەناو. کرم؛ دەنگی داکرۆژتن ☰ کرچ؛ صدای کلوجیدن

کرمەپانە / kirmepane/: ناو. زووری؛ موومار؛ مۆلک؛ کرمی کدوو ☰ کرم کدو

کرمەتووکنە / kirmetûkne/: ناو. دەرویشەمارە؛ جۆرێک کرمی تووکنی وردە، بە تۆپەڵ لە گیایەک دەهاڵێ و تۆڕێکی وەک جۆلاتەنە بە سەر خۆیدا دەکێشێ ☰ نوعی کرم کُرکدار

کرمەتەنبەڵە / kirmetenbełe/: ناو. شەوڕەو؛ کرمێکی ڕەشە بە شەو لە بڕکەی بێستان وەخۆ دەکەوێ و بە ڕۆژدا لە بن خۆڵ خۆی مات دەدا ☰ کرم آفت جالیز

کرمەچۆڵێ / kirmeçołê/: ☜ **کرۆژنە**

کرمەڕێز / kirmeřêz/: ئاوەڵناو. کرمتێکەوتوو؛ کرم تێداو (گۆشت) ‹لاشەکەی کرمەڕێز ببوو› ☰ کرمو؛ کرم‌زده (گوشت)

کرمەژن / kirmej(i)n/: ئاوەڵناو. کارمژن؛ کرماوی؛ کرمژنە؛ کرمن؛ کرموژن؛ کرمۆڵ؛ کرمەژنە؛ کرمەژەن؛ کرمەژەنە؛ کرمی؛ کرمێ؛ کورمژ؛ کەرمژین؛ کەرمک؛ کرمتێداو ☰ کرمو؛ کرم‌زده

کرمەژنە / kirmej(i)ne/: ☜ **کرمەژن**

کرمەژەن / kirmejen/: ☜ **کرمەژن**

کرمەژەنە / kirmejene/: ☜ **کرمەژن**

کرمەسوورکە / kirmesûrke/: ☜ **کرمەسوورە**

کرمەسوورە / kirmesûre/: ناو. کرمەسوورکە؛ کرمێکە لە بن خاکی شەداردا دەژی و بۆ دەرمان دەشێ ☰ خراتین؛ کرم خاکی

کرمەک / kirmek/: ناو. ١. کرمکە؛ کرمک؛ خشڵی ژنانە ‹ڕیکتر لە گەڕی ڕەشبەڵەک/ خۆشتر لە خرمژنی کرمەک «هێمن»› ٢. زوانەی ناو ئاڵقە ٣. کرمێکی چکۆلەی سپیڕەنگە مێوینەکەی لە ڕیخۆڵەگەورەی مرۆ، بەتایبەت منداڵدا دادەمەزرێ ☰ ١. از زیورآلات زنانە ٢. زبانە ٣. کرمک

کرمەکرم / kirmekirm/: دەنگەناو. خرمەخرم؛

کرتەکرت؛ دەنگی داکرمینی شتی ڕەق و تـورت ☰ کرچ ـ کرچ

کرمی / kirmî/: ☜ **کرمەژن**

کرمیای / kirmyay/: چاوگ. کرمان ☰ خُرد شدن با دندان

کرمیت / kirmît/: ناو. کبریت؛ کربیت؛ کرویت؛ کفتک؛ کفریت؛ کوفتیک؛ کوفریت؛ شەمچە؛ شخاتە؛ شقارتە؛ شقاڵتە ☰ کبریت

کرمێ / kirmê/: ☜ **کرمەژن**

کرمێن / kirmên/: ناو. تیرێن؛ جۆرێک کایەی منداڵانە بە هەڵمات دەکرێ ☰ نوعی تیلەبازی

کرن / k(i)rin/: ☜ **کردن**

کرناس / kirnas/: ئاوەڵناو. کرناس؛ ئاوڵاوی؛ هاوڵەڕوو ☰ آبلەگون

کرنگ / k(i)ring/: ناو. زۆم؛ ئۆبە؛ هۆبە ☰ گروە چادرنشینان دور هم در ییلاق

کرنو / kirnû/: ☜ **گەرچەك**

کرنی / kirnî/: ☜ **گەرچەك**

کرواس / kirwas/: ناو. ١. جاوگ؛ جاو؛ جانگ؛ پشۆرە؛ پارچەی بەنی درشتچن و زبر کە زۆرتر بە دەسگای دەستی دەچنرێ ٢. ☜ **کراس ـ١** ☰ ١. کرباس ٢. ☜ **کراس-١**

کروژتن / k(i)rujtin/: ☜ **کورۆژتن**

کروشمە / k(i)ruşme/: ☜ **کرووشمە**

کروشمەکردو / k(i)ruşmekirdû/: ئاوەڵناو. گورپ؛ مات ☰ کز کردە و مات

کروڤە / k(i)ruve/: ☜ **کڕێوە**

کروک / k(i)ruk/: ناو. وەردێنک؛ ناوەند ☰ مرکز

کروکودیل / k(i)rukudîl/: ☜ **تیمساح**

کرویت / kirwît/: ☜ **کرمیت**

کروێ / kirwê/: ناو. گرێی هەڵتۆقیو لە دارا ☰ گرە تنەی درخت

کرۆپ / k(i)rop/: ناو. کرۆک؛ لەش ☰ کالبد

کرۆت / k(i)rot/: ناو. جۆرێ هەمرۆ ☰ نوعی گلابی

کرۆتان / k(i)rotan/: ☜ **کورۆژتن**

کرۆتانن / k(i)rotanin/: ☜ **کورۆژتن**

کرۆتن / k(i)rotin/: ☜ **کورۆژتن**

کرۆتیان / k(i)rotyan/: ☜ **کورۆژیان**

کرۆتیانن / k(i)rotyanin/: ☜ **کورۆژیان**

کرۆچاندن / k(i)roçandin/: ☜ **کورۆژتن**

کرۆچانن / k(i)roçanin/: ☜ **کورۆژتن**

کرۆچنای / k(i)roçnay/: ☜ **کورووژاندن**

کرۆچەنە / k(i)roçene/: ☜ **کرۆژنە**

کرۆچیان / k(i)roç(i)yan/: ☜ **کورۆژیان**

کرۆزرو / k(i)roz(i)rû/: ناو. گیایەکە ☰ گیاهی است

کرۆژ / k(i)roj/: ناو. کەلۆت ☰ کلوچ

کرۆژان / k(i)rojan/: چاوگ. کورسین؛ کورۆژیانەوە ☰ کلوچیدن

کرۆژتن / k(i)rojtin/: ☜ **کورۆژتن**

کرۆژران / k(i)rojran/: ☜ **کورۆژیان**

کرۆژنە / k(i)rojne/: ناو. کرتک؛ کرتە؛ کرکرتۆکە؛ کرکرۆکە؛ کڕکڕۆکە؛ کرمەچۆڵێ؛ کرۆچەنە؛ کرۆژە؛ کرۆژەک؛ کرۆژەڵە؛ کرێچنە؛ کڕکڕە؛ کڕکڕاکە؛ کڕکڕاگە؛ کڕکڕانە؛ کڕکڕگ؛ کڕکڕک؛ کڕکڕوک؛ کورکورۆژە؛ کەرکریک؛ چەشنێک شانەی پێوەندی، نەرمترە لە ئێسک و سەرچاوەی شانەی ئێسکە ☰ غضروف

کرۆژە / k(i)roje/: ☜ **کرۆژنە**

کرۆژەک / k(i)rojek/: ☜ **کرۆژنە**

کرۆژەڵە / k(i)rojełe/: ☜ **کرۆژنە**

کرۆژین / k(i)rojîn/: ☜ **کورۆژتن**

کرۆسانەوە / k(i)rosanewe/: ☜ **کورۆژیان**

کرۆستن / k(i)rostin/: ☜ **کورۆژتن**

کرۆستنەوە / k(i)rost(i)newe/: ☜ **کورۆژتن**

کرۆسرانەوە / k(i)rosranewe/: ☜ **کورۆژیان**

کرۆسک / k(i)rosik/: ناو. ١. کرۆکس؛ کورسک؛ کورۆسک؛ گرسک؛ گرۆسک؛ گیرسک؛ هەرمێ کێویلە ٢. تیخەڵەی کرووز ■ ١. گلابی وحشی ٢. تیغ زنگارزده

کرۆشتن / k(i)roştin/: ☜ **کورۆژتن**

کرۆشە / k(i)roşe/: ناو. قولاو؛ نیشانەیەک بە وێنەی دوو خەتی ڕاستی سەر چەماوە: [ ] کە: ١. *[ڕیازی]* بۆ تێخستنی چەند کەوان ٢. بۆ زیاد کردنی وشە یان چەمکێک بە دەقی نووسراوە ٣. لە پەرتووکێکی وەرگێڕاودا، بۆ جێگای ئەوی وەرگێڕ لێی زیاد دەکا ■ ١تا٣. کروشە

کرۆک / k(i)rok/: ناو. ١. *[ڕێزمان]* کرکار؛ بکەرد؛ کەس یان شتێ کە کارێک دەکا یان کردارێکی وەپاڵ دەنرێ ٢. ☜ **کرۆپ** ٣. پەرچەم؛ ئەندامی نێرینەی گوڵ ■ ١. فاعل یا مُسندٌالیه ٢. ☜ **کرۆپ** ٣. پرچم گُل

کرۆکس / k(i)rok(i)s/: ☜ **کرۆسك ـ١**

کرۆڵ / k(i)roł/: ☜ **کلۆڵ**

کرۆڵیای / k(i)rołyay/: چاوگ. لە سەرمادا تەزین ■ کرخت شدن از سرما

کرۆموزوم / k(i)romuzum/: ناو. تاڵئاسای ناو ناوکی سیللولی گیانداران کە تایبەتمەندییە کەلەپوورییەکانی پێیە ■ کروموزوم

کرۆن / k(i)ron/: ناو. یەکەی پارەی ولاتانی سوئید، نورڤیژ و دانمارک ■ کرون

کرووتاندن / k(i)rûtandin/: ☜ **کرتاندن**

کرووچ / k(i)rûç/: ئاوەڵناو. ١. لێوشکاو ٢. سواوی کۆن ■ ١. لب‌پر ٢. فرسوده

کروور١ / k(i)rûr/: ناو. کوروور؛ کولور؛ پێنسەدهەزار ■ کُرور

کروور٢: ئاوەڵناو. ١. کوروور؛ کولور؛ بە چەندیەتی یان هەندی پێنسەدهەزارەوە ٢. کلۆر؛ ناوخاڵی ■ ١. کرور ٢. توخالی

کرووز / k(i)rûz/: ناو. ڕەوتی ناوەڕۆک کۆڵێن؛ ناو هێنانە دەر لە قاپێلک ■ عمل مغزدانه بیرون آوردن

کرووساندنەوە / k(i)rûsand(i)newe/: ☜ **کورۆژتن**

کرووستنەوە / k(i)rust(i)newe/: ☜ **کورۆژتن**

کرووسرانەوە / k(i)rûsranewe/: ☜ **کورۆژیان**

کرووسیانەوە / k(i)rûsyanewe/: ☜ **کورۆژیان**

کرووشمە / k(i)rûşme/: ناو. کورشمە؛ کروشمە؛ کوریشکە؛ کۆشکە؛ کاری خۆ کز کردن و مات دانیشتن ■ عمل کز کردن و در گوشه‌ای نشستن

کرەکاڵ / k(i)rekal/: ئاوەڵناو. تایبەتمەندی زەوییەک کە هەموو ساڵێک دەکێڵدرێ ■ ویژگی زمینی که هر سال کشت می‌شود

کرها / kirha/: ناو. کرێ؛ کراها ■ کرایه

کری / k(i)rî/: ☜ **کرێ**

کریان / kiryan/: ☜ **کران**

کریانەوە / kiryanewe/: ☜ **کرانەوە**

کریای / kiryay/: چاوگ. کران ■ انجام شدن

کریایۆ / kiyayo/: چاوگ. کرانەوە ■ باز شدن

کریبار / k(i)rîbar/: ☜ **کرێبار**

کریپتون / k(i)rîptun/: ناو. توخمی کیمیاوی لە دەستەی گازە نەجیبەکان، بە ژمارەی ئەتومی ٣٦ و کێشی ئەتومی ٨٣,٨٠ بێ ڕەنگ، بێ‌بار کە لە هەوادا هەیە و لە لامپی ئیلکتریکیدا بە کار دێ ■ کریپتُن

کریتی / k(i)rîtî/: ناو. کەدوو؛ کدوو ■ کدو

کریزەنتێن / k(i)rîzentên/: ناو. پات؛ گوڵێکی دەشتی زۆر خوشیکە ■ گلی زیبا

کریژۆک / k(i)rîjok/: ناو. کریژیۆک؛ تەپلی گوێ؛ پەردەی گوێ؛ پەڕەی گوێ ■ پردەی صُماخ

کریژیۆک / k(i)rîjyok/: ☜ **کریژۆك**

کریس١ / k(i)rîs/: ☜ **کریسك**

کریس٢: ئاوەڵناو. زوانچەور؛ مەراییکەر ■ چاپلوس

کریس^{٢}: دەنگ. وشەی بانگ لێ کردنی کارژۆلە ▆ کلمەی خواندن بُزغاله

کریستاڵ / k(i)rîstał/: ناو. بلوور؛ بلۆر ▆ کریستال

کریستیان / k(i)rîst(i)yan/: ئاوەڵناو. عیسایی؛ فەلە؛ مەسیحی ▆ مسیحی

کریسک / k(i)rîsk/: ناو. کریس؛ کریسکە؛ پزیسکی ئاگر ▆ شراره

کریسکە / k(i)rîske/: ☜ **کریسك**

کریسمەس / k(i)rîsmes/: ناو. جێژنی مەسیحییان، لە ڕۆژی ٢٥ی دیسامبر (لە نێو ڕۆژهەڵاتییان ٧ی ژانویە) بە بۆنەی لە دایک بوونی عیسا مەسیح ▆ کریسمس

کریسە / k(i)rîse/: ناو. کاری ماستاو کردن ▆ چاپلوسی

کریفۆک / k(i)rîfok/: ناو. کوریفۆک؛ کەریفۆک؛ شەمەتریلکە ▆ زنبورعسل وحشی

کریڤ / k(i)rîv/: ☜ **کریڤ**

کریکێت / k(i)rîkêt/: ناو. گەمەیەکی بە کۆمەڵ لە نێوان دوو گرۆ بە تۆپ و ڕاکیتەوە ▆ کریکت

کرینچک / k(i)rînçik/: ناو. قشت؛ پەرچووکەی لە سەر هەنی قرتاو ▆ کاکُل بر پیشانی قیچی شده

کریو / k(i)rîw/: ☜ **کریڤ**

کریە / kirye/: ناو. کرێ؛ بازاڕەڕۆژی یەکشەمە ▆ یکشنبه بازار

کرێ / k(i)rê/: ناو. کری: ١. حەقی کار ٢. کرا؛ ئیجارە ٣. ☜ **کریە** ▆ ١. مُزد ٢. کرایە؛ اجارە ٣. **کریه**

⊡ **کرێ دان**: کرها دان؛ کرایە دان؛ شتێ یا شوێنێ بە ئیجارە دان ▆ اجاره دادن

کرێ گرتن: کەڵک گرتن لە شتێ یا شوێنێ لە بەرامبەر پارە دان بە خاوەنەکەیەوە ▆ اجاره کردن

کرێب^{١} / k(i)rêb/: ناو. خەم و خەفەت ▆ اندوه

کرێب^{٢}: ئاوەڵناو. ١. تایبەتمەندی زەوینێ کە دوو ساڵ جارێ دەکێڵدرێ ٢. یەک جار گاسن لێ دراو ▆ ١. ویژگی زمینی که دو سال یک بار کشت شود ٢. یک بار شخم شده

کرێبا / k(i)rêba/: ناو. ١. جیرانەی زەوی ٢. هاوماڵی دێ ▆ ١. همسایه در کشاورزی ٢. هم‌روستایی

کرێبار / k(i)rêbar/: ناو. کریبار؛ حەقی بار بۆ هەڵگرتن ▆ کرایەی حمل بار

کرێت^{١} / k(i)rêt/: ناو. سندەگڵ ▆ کلوخ

کرێت^{٢}: ئاوەڵناو. ١. ناشیرین؛ بێبەش لە جوانی ٢. پیس و خراپ ▆ ١. کریه؛ زشت ٢. بد

کرێچ / k(i)rêç/: ناو. سواڵەت؛ قوڕی سوورەوەکراو ▆ سُفال

کرێچنە / k(i)rêçne/: ☜ **کرۆژنە**

کرێچی / k(i)rêçî/: ناو. ١. دەفری سواڵەت ٢. کرێنشین؛ کرانشین ▆ ١. سُفالین ٢. کرایەنشین

کرێدار / k(i)rêdar/: ☜ **کرانشین**

کرێداسی / k(i)rêdasî/: ناو. هەقە پاڵە؛ مزی دروێنە ▆ مُزد درو

کرێژ / k(i)rêj/: ناو. قرێژەبەرد؛ کڕێژ؛ کرێش ▆ گُلسنگ

کرێژەبەرد / k(i)rêjeberd/: ☜ **کڕێژەبەرد**

کرێش / k(i)rêş/: ☜ **کڕێژ**

کرێشتەیش / k(i)rêşteyş/: چاوگ. دەرکێشان؛ کێشانە دەرەوە ▆ آختن؛ آهیختن

کرێشە / k(i)rêşe/: ناو. چەشنێ پارچەی بەنی سووک کە زیاتر بۆ کراسی ژنانە بە کاری دەبەن ▆ کریشه

کرێشەیش / k(i)rêşeyiş/: چاوگ. ١. ڕاکێشان بە زەمیندا ٢. دەرکێشان؛ کێشانە دەر ٣. گواستنەوە؛ گوێزانەوە ٤. نرخاندن؛ سەنگاندن ▆ ١. بر زمین کشیدن ٢. بیرون کشیدن ٣. نقل مکان

کردن ۴. ارزیابی کردن

کرێڤ / k(i)rêv/: ناو. کریو؛ کریڤ: ۱. خزم؛ قەوم ۲. هەواڵ؛ دۆست ۳. کەسێ کە مناڵ لە باوەشیا خەتەنە کراوە 📚 ۱. خویش ۲. دوست ۳. کسی کە کودک را در بغلش ختنه کرده‌اند

کرێڤە / k(i)rêve/: ☜ **کرێوە**

کرێکار / k(i)rêkar/: ☜ **کارگەر**

کرێکاری / k(i)rêkarî/: ☜ **کارگەری**

کرێکی / k(i)rêkî/: ناو. جاش و جانووی دووبڕ 📚 کُرّەی دو بهارە

کرێگرتە[1] / k(i)rêgirte/: ناو. ۱. کرانشین ۲. خانوویێ کە بە کرێ دەدرێ 📚 ۱. اجارەنشین ۲. خانەی اجارەای

کرێگرتە[2]: ئاوەڵناو. کرێ‌گیراو 📚 اجارەشده

کرێگرتی / k(i)rêgirtî/: ☜ **کرانشین**

کرێڵ[1] / k(i)rêł/: ناو. کلیل؛ کلێل؛ هاچەر 📚 کلید

کرێڵ[2]: ئاوەڵناو. ۱. گوێ‌کپ ۲. کراڵ؛ قاقڕ 📚 ۱. ناشنوا ۲. بی‌گیاه

کرێم / k(i)rêm/: ناو. تێکەڵاوێک لە چەن ماک بە شێوەی هەویر کە بۆ دەرمان و جوانی لە پێستی هەڵدەسوون 📚 کِرِم

کرێنشین / k(i)rênş(i)în/: ☜ **کرانشین**

کرێهانشین / k(i)rêhan(i)şîn/: ☜ **کرانشین**

کڕ[1] / kiř/: ناو. ۱. فرێت؛ پەت؛ سێتا ۲. هەورازی ڕژد و کووڕ ۳. تیشەشاخ؛ تیشە بەردی کێو ٤. خەت؛ شوێنی قەڵەم بە سەر ڕووپەڕدا ٥. ساو ‹بچۆ تاوێ دانیشە و کڕێ بە لە داسەکەت!› ٦. کر؛ دەسکرد ۷. کر؛ چندراو؛ تەنیاگ 📚 ۱. ریسمان ۲. کوه مرتفع و دشوارگُذر ۳. صخره ۴. خط ۵. ساب ۶ ساخته شده ۷. تنیده؛ بافته شده

▣ **کڕی هەرێ:** جاش؛ بەچکەکەر؛ هۆڵیکەر؛ دەحشک 📚 کُرّەخر

▣ **کڕ لێ دان:** ۱. ساو دان؛ تیژ کردن ۲. *[پلار]* واژۆ کردن 📚 ۱. ساب زدن ۲. امضا کردن

کڕ[2]: ئاوەڵناو. ۱. هێور؛ ئارام ‹دنیایەکی کڕە› ۲. کپ؛ بێدەنگ ‹کوتم: وەفا، شەو کڕ و کەڕە و نیوەنووزەی تۆ بە گوێیا ناچێ «سوارە»› ۳. لە سەر هێلکە خەوتوو (مریشک) ٤. پندر؛ پنر؛ توند 📚 ۱. آرام ۲. خاموش ۳. کُرچ ۴. سِفت؛ نیم خشک

▣ **کڕ بون:** ۱. ئارام بوون ۲. بێدەنگ بوون ‹چی ما نەیکەم؟/ پێیان وتم: شین بە! شین بووم/ زەرد بە! زەرد بووم/ .../ بقیڕێنە، قیڕ، قیڕاندم، کڕ بە! کڕ بووم «پەشێو»› ۳. وە کڕ کەوتن؛ لە سەر هێلکە دانیشتنی مریشک 📚 ۱. آرام شدن ۲. خاموش بودن ۳. کُرچ شدن مرغ

کڕ بونەوە: ۱. ئارام بوونەوەی کێشە و هەرا ۲. پندر بوونەوە 📚 ۱. فرونشستن جنجال ۲. سفت و نیم خشک شدن مایع

کڕ کردن: ۱. بێدەنگ کردن ۲. خۆ مات دان ۳. توند و بە تیژی بردن ٤. *[مەجاز]* کەسێ کوشتن 📚 ۱. بی‌صدا کردن ۲. کز کردن ۳. سریع و با خشونت بُردن ۴. کسی را کشتن

کڕ کەفتن: ☜ **کڕ کەوتن**

کڕ کەوتن: کڕ کەفتن؛ وە کڕ کەفتن؛ لە سەر هێلکە خەوتن 📚 **کُرچ خوابیدن مُرغ**

وە کڕ بون: ۱. لە سەر هێلکە بوون ۲. *[کنایە]* دەرنەکەوتن؛ لە ماڵ خۆ ماتە دان ۳. ***[پلار]* لای** ژن جێ نەهێشتن 📚 ۱. کُرچ بودن ۲. **در خانە** ماندن ۳. از کنار زن جُم نخوردن

۔کڕ[3]: پاشەوشە. ۱. بسێن ‹جەڵەب‌کڕ؛ خەم‌کڕ› ۲. کڕێن ‹بن‌کڕ› 📚 ۱. ـخر؛ خریدار ۲. برکننده

کڕاڕ / k(i)řař/: ☜ **کڕاڵ۔۱**

کڕاژ / k(i)řaj/: ناو. ۱. کڕاش؛ شەم؛ شەمێ؛ مێو ۲. کڕاش؛ شۆرەی بن موو ۳. توێژەمار 📚 ۱. موم ۲. شورەی سر ۳. پوست مار

کڕاش / k(i)řaş/: ☜ **کڕاژ۔۱و۲**

کراقالی / k(i)řaqalî/: ناو. کرەیدی؛ پوختەی بێژە؛ کورتەی وتار ☰ مُختصر کلام

کراک / k(i)řak/: ناو. ۱. سوریَنچکە؛ قرقراگە ۲. قولی گوێ؛ کونای گوێچکە ☰ ۱. سُرخنای ۲. سوراخ گوش

کرالْ / k(i)řał/: ئاوەلناو. ۱. کرار؛ کرین؛ کرینک؛ قاقر؛ رووتەن ۲. تەنک (دەغل) ☰ ۱. لم‌یزرع (زمین) ۲. کم‌پُشت (کشتزار غله)

کران / k(i)řan/: چاوگ. تێنەپەر. نادیار. //کرای؛ دەکرێی؛ بکرێ// کریان؛ کردران؛ کریای: ۱. رنیان ۲. سەنیان؛ سنیان ☰ ۱. برکنده شدن ۲. خریداری شدن

■ ئاوەلناوی بەرکاری: کراو/ چاوگی نەرێنی: نەکران

کرانت / k(i)řant/: ناو. کورادە؛ گیایەکی تام تیژە لە تەرەپیاز دەکا ☰ گیاهی است

کرانتش / k(i)řantiş/: چاوگ. کرۆنتش؛ کرونتش: ۱. راکێشان بە زەویدا ۲. کێشان بە تەرازوو ۳. دەرکێشان ٤. خۆ هەلکراندن لە بەر خورانی لەش ☰ ۱. بر زمین کشیدن ۲. توزین کردن ۳. بیرون کشیدن ۴. خود را خاراندن

کراندن / k(i)řandin/: چاوگ. تێپەر. //کراندت؛ دەکرێنی؛ بکرێنە// کرانن: ۱. رنین ۲. لە بنەوە ساوین ۳. هەول دان؛ تەقالا دان (زۆرتر لەگەل «کردن»دا دێ) ‹تەنبوورێکیان هێنا، ئاغا حەولی دا فێرم کا، بەلام هەرچی کردی و کراندی نەمتوانی قامکی هەر دووک دەستم وێکرا کار بکا! ناچار وازم لێ هێنا و زۆرم زگ بە نازیرەکی خۆم سووتا! «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ ۱. حک کردن ۲. سِفت مالیدن ۳. کوشیدن

■ ئاوەلناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەکراندن

کراندنەوە / k(i)řand(i)newe/: چاوگ. کراننەوە: ۱. بە ددان رووت کردنەوە ‹ئەوەندە برسی بوو ئێسکەکەشی کراندەوە› ۲. کراندن؛ کرانن ۳. */مەجاز/* تەواو لە ناو بردنی لەوەر ‹نسارەکەیان تەواو کراندەوە› ٤. */کینایە/* خستنە سەر ساجی عەلی؛ هیچ بۆ نەهێشتن ‹زانستگای ئازاد کراندمیەوە!› ☰ ۱. به دندان کشیدن ۲. حک کردن ۳. لُخت کردن چراگاه ۴. از هستی ساقط کردن

کرانن / k(i)řanin/: ☜ **کراندن**

کراننەوە / k(i)řannewe/: ☜ **کراندنەوە**

کرانەوە / k(i)řanewe/: چاوگ. ۱. کزانەوە و سەرما بوونی قورگ ۲. بە ددان رووت بوونەوە ☰ ۱. احساس سوزش کردن در گلو از سرماخوردگی ۲. لخت شدن چیزی با دندان

کراو / k(i)řaw/: ئاوەلناو. ۱. سەنیاگ ۲. رندراو ☰ ۱. خریداری شده ۲. حک شده

کراوە / k(i)řawe/: ئاوەلناو. رندراو ☰ حک شده

کرخەو[1] / kiřxew/: ناو. خەوی قورس ☰ خواب سنگین

کرخەو[2]: ئاوەلناو. خەوی قورس‌لێکەوتوو ☰ غرقِ‌خواب

کردران / kiřd(i)ran/: چاوگ. کران؛ کریان: ۱. رنیان ۲. سەنیان؛ سنیان ☰ ۱. برکنده شدن ۲. خریداری شدن

کرش / kiřş/: ناو. ۱. شیشی پۆ تێخستن و کوتان لە تەوندا ۲. کار و رەوتی راگوێزانی شت ☰ ۱. از ابزار بافندگی ۲. نقل و انتقال اشیاء

کرشتش / kiřştiş/: چاوگ. ۱. مال گوازتنەوە ۲. ئەسپاب راگوێزان ☰ ۱. نقل‌مکان کردن ۲. جابەجا کردن وسایل

کرک / kiřk/: ئاوەلناو. ۱. ئالۆز؛ هەڤدەل؛ بێ‌سەرەوبەرە ۲. کر؛ کرە؛ قەپک ☰ ۱. آشفته ۲. کُرچ

کرکاش / kiřkaş/: ☜ **کروکاش**

کرکاشە / kiřkaşe/: ☜ **کروکاش**

کرکاک / kiřkak/: ناو. بالدارێکە ☰ پرندەای است

کڕکڕ / kiřkiř/: ئاوەڵناو. میل ـ میل؛ ڕاـ ڕا؛ ڕێ‌ـ ڕێ ☰ راه ـ راه

کڕکڕاکە / kiřk(i)řake/: ☞ **کرۆژنە**

کڕکڕاگە / kiřk(i)řage/: ناو. ١. سووڕێنچکە ٢. کونی گوێ ٣. ☞ **کرۆژنە** ☰ ١. سرخنای ٢. سوراخ گوش ٣. ☞ **کرۆژنە**

کڕکڕانە / kiřk(i)řane/: ☞ **کرۆژنە**

کڕکڕک / kiřk(i)řik/: ☞ **کرۆژنە**

کڕکڕگ / kiřk(i)řig/: ☞ **کرۆژنە**

کڕکڕۆک / kiřk(i)řok/: ناو. ١. گیایەکە وەک کەلەم دەچێ ٢. سێوەبن‌عەرزیلە ☰ ١. گیاهی شبیه کلم ٢. سیب‌زمینی استانبولی

کڕکڕۆکە / kiřk(i)řoke/: ☞ **کرۆژنە**

کڕکڕە / kiřk(i)ře/: ناو. ١. ☞ **کرۆژنە** ٢. قڕقڕە؛ غەڕغەڕە ٣. دەڕابە ٤. جۆرێ ترێ سپیلکە ☰ ١. ☞ **کرۆژنە** ٢. قرقرەی نخ‌پیچ ٣. کرکرە ۴. نوعی انگور سفید

کڕکڕەمزێ / kiřk(i)řem(i)zê/: ناو. بنکڕ؛ بنکڕکە ☰ تەدیگ

کڕکەش / kiřkeş/: ناو. زاغوور؛ مەستەڕە؛ هێڵینگ ☰ خطکش

کڕکەفتە / kiřkefte/: ☞ **کڕکەوتو**

کڕکەوتو / kiřkewtû/: ئاوەڵناو. کڕکەفتە؛ کڕکەوتە؛ لە سەر هێلکان خەوتوو ☰ کُرچ خوابیده

کڕکەوتە / kiřkewte/: ☞ **کڕکەوتو**

کڕمچین / kiřm(i)çîn/: ☞ **کەرمەژین**

کڕمشین / kiřm(i)şîn/: ☞ **کەرمەژین**

کڕناس / kiřnas/: ☞ **کرناس**

کڕنای / kiřnay/: چاوگ. کڕاندن ☰ زدودن یا خراش دادن بر سطح چیزی

کڕنگ / kiřing/: ناو. ١. ☞ **کڕنو** ٢. گیای گەرچەک ☰ ١. ☞ **کڕنو** ٢. گیاه کرچک

کڕنۆش / kiřnoş/: ☞ **کڕنوش**

کڕنو / kiřnû/: ناو. کڕنگ؛ کڕنی؛ کوڕنوو؛ قڕنوو؛ مێروویەکی پانکەڵەی سوورە بە ئاژەڵەوە دەنووسێ ☰ قراد

کڕنوش / kiřnûş/: ناو. کڕنۆش؛ کوڕنووش؛ کوڕنۆ؛ کوڕنوو؛ پانتە؛ سەرکۆپ؛ کاری داهاتنەوە و سەر دانەواندن بۆ ڕێزگرتن ☰ کُرنش

◘ **کڕنوش بردن**: داهاتنەوە و سەر دانەواندن بۆ ڕێزگرتن. هەروەها: **کڕنووش کردن** ☰ تعظیم/ کُرنش کردن

کڕنوک / kiřnûk/: ☞ **گەرچەك**[١]

کڕنە / kiřne/: ناو. بنکڕ؛ بنکڕنەک ☰ تەدیگ

کڕنی / kiřnî/: ☞ **کڕنو**

کڕنیای / kiřniyay/: چاوگ. کڕان ☰ زدوده شدن

کڕوکاس / kiř û kas/: ئاوەڵناو. گێژ و بێدەنگ ☰ گیج و ساکت

کڕوکاش / kiř û kaş/: ناو. کڕکاش؛ کڕکاشە: ١. کۆکەند؛ کار و ڕەوتی کۆ کردنەوەی گیا و ئالف لەم‌لاولا ‹هەمیسان کەوتە تەلاش و کڕوکاش/ پێکی هێنا بەشی خۆی پووش و پەڵاش «حەقیقی»› ٢. ملومۆ؛ گەڕان بۆ دۆزینەوەی شتێک ‹لە هەر عیلمێکا کڕوکاش ئەکەن/ تا بە کائینات خاستر پەی بوەن «حەقشناس»› ☰ ١. جمع‌آوری و چیدن علف ٢. جستجو

کڕومات / kiř û mat/: ئاوەڵناو. بێدەنگ و ماق ☰ گیج و منگ

کڕونتش / k(i)řuntiş/: ☞ **کڕانتش**

کڕۆژنە / k(i)řojne/: ناو. خرتە؛ کرۆژە ☰ غضروف

کڕۆساندنەوە / k(i)řosand(i)newe/: ☞ **کڕوساندنەوە**

کڕۆسینەوە / k(i)řosînewe/: ☞ **کڕوساندنەوە**

کڕۆنتش / k(i)řontiş/: ☞ **کڕانتش**

کڕوو / k(i)řû/: ناو. کۆچەر؛ ڕەوەندە ☰ کوچندە

کڕووز[١] / k(i)řûz/: ناو. کڕووزە؛ کوڕووز: ١. ڕەوتی

سووتانی پێشە و موو ‹بۆ کڕووز› ٢. ڕەوتی پاڕانەوەی زەلیلانە ‹هێندە کڕووزاوە زگم پێ سووتا› ▤ ١. فرایند سوختن استخوان و مو ٢. لابه

کڕووز^{٢}: ئاوەڵناو. کڕووزە؛ کوڕووز: ١. ساویاوی کۆن ‹کێلی گۆڕی شەهیدی گومناوم/ تاکە داری کڕووزی بێئاوم «هێمن»› ٢. ئاولاوی؛ ڕووزە؛ هاوڵەڕوو ٣. زورهان؛ پیری پەککەوتە ▤ ١. فرسوده؛ کهنه ٢. آبله‌گون ٣. پیر از کار افتاده

کڕووز^{٣}: دەنگەناو. کڕووزە؛ دەنگی گریانی لەسەرخۆ ▤ صدای مویه

کڕووزان / k(i)řûzan/: چاوگ. کلووزیای: ١. سووتانی ئێسک و موو ٢. پاڕانەوەی بە نیوە گریانەوە ٣. تووزیانەوەی پێست ▤ ١. سوختن استخوان و مو ٢. لابه و زاری کردن ٣. سوزش داشتن پوست

کڕووزاندن / k(i)řûzandin/: چاوگ. تێپەڕ. //کڕووزاندت؛ دەکڕووزێنی؛ بکڕووزێنە// کلووزنای: ١. کڕووزانن؛ سووتاندنی ئێسک و موو ٢. *[کینایە]* لە ناو بردن ▤ ١. سوزاندن استخوان و مو ٢. نابود کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەکڕووزاندن

کڕووزانن / k(i)řûzanin/: ☜ **کڕووزاندن ـ١**

کڕووزانەوە / k(i)řûzanewe/: چاوگ. تێنەپەڕ. //کڕووزایەوە؛ دەکڕووزێیەوە؛ بکڕووزێوە// کڕووزیانەوە؛ کولووزیانەوە؛ کوڵوزیانەوە؛ کۆڕانەوە: ١. پاڕانەوەی زەلیلانە ‹کڕووزانەوە دادی نادات› ٢. تووزانەوە؛ چووزانەوە ▤ ١. لابه و زاری کردن ٢. سوزش داشتن پوست

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: کڕووزاوەوە/ چاوگی نەرێنی: نەکڕووزانەوە

کڕووزنای / k(i)řûznay/: ☜ **کڕووزاندن**

کڕووزە / k(i)řûze/: ☜ **کڕووز**

کڕووزەکڕووز / k(i)řûzek(i)řûz/: ناو. کڕووزی زۆر ▤ لابه و زاری پیاپی

کڕووزیانەوە / k(i)řûzyanewe/: ☜ **کڕووزانەوە**

کڕووزیایۆ / k(i)řûzyayo/: چاوگ. کڕووزانەوە ▤ لابه و زاری کردن

کڕووژتن / k(i)řûjtin/: ☜ **کڕووساندنەوە**

کڕووس / k(i)řûs/: ناو. کاری کڕیانەوە؛ ڕووتەوە بوون بە ددان ▤ لُخت شدگی چیزی مانند استخوان یا درخت با دندان

کڕووسان / k(i)řûsan/: ☜ **کڕووسانەوە**

کڕووساندن / k(i)řûsandin/: ☜ **کڕووساندنەوە**

کڕووساندنەوە / k(i)řûsand(i)newe/: چاوگ. تێپەڕ. //کڕووساندتەوە؛ دەکڕووسێنیەوە؛ بکڕووسێنەوە// کڕۆسینەوە؛ کڕووساندن؛ کڕۆساندنەوە؛ کڕووسینەوە؛ کدووساندنەوە؛ کڕووژتن؛ کڕووشتن؛ کڕاندنەوە بە ددان ▤ به دندان کشیدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـــ/ چاوگی نەرێنی: نەکڕووساندنەوە

کڕووسانەوە / k(i)řûsanewe/: چاوگ. تێنەپەڕ. //کڕووسایەوە؛ دەکڕووسێیەوە؛ بکڕووسێوە// کڕووان؛ کڕووسین؛ کڕووسان؛ کڕووسیان؛ داڕووتانی شتی وەک ئێسک یان توێخی دار بە ددان ▤ لخت شدن چیزی مانند استخوان یا پوست درخت با دندان

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: کڕووساوەوە/ چاوگی نەرێنی: نەکڕووسانەوە

کڕووساوە / k(i)řûsawe/: ئاوەڵناو. ڕووتکراو بە ددان ▤ لخت شده با دندان

کڕووسین / k(i)řûsîn/: ☜ **کڕووسانەوە**

کڕووسینەوە / k(i)řûsînewe/: ☜ **کڕووساندنەوە**

کڕووشتن / k(i)řûştin/: ☜ **کڕووساندنەوە**

کڕووان / k(i)řûwan/: ☜ **کڕووسانەوە**

کڕە^{١} / k(i)ře/: ناو. ١. دەستاڕ؛ هارە؛ گێرووسە؛ ئاشی دەستی ٢. ئاسیاوی چەڵتووک و پەڕش لێ کردن ٣. *[کینایە]* منەت؛ چکی؛ منەتباری ٤.

سەرقاڵ؛ خەریک بە کار ٥. بژیشکی برینگەر ☰ ١. دستاس ٢. آسیاب ویژەی شالیکوبی ٣. مِنَّت ۴. سرگرم کار ۵. جرّاح

▣ **کڕە کردن**: ١. پەڕش و چەڵتووک لە ئاسیاوی کڕە هاڕین ٢. سپاس کردن ٣. */کینایە/* منەت کێشان ☰ ١. شالی را در آسیاب ویژه کردن ٢. سپاسگزار بودن ٣. منّت کشیدن

کڕە٢: دەنگەناو. ١. دەنگی لێک ساویانی بە قەوەتی دوو شتی ڕەق ‹کڕەی ددانی دێت› ٢. دەنگی وەک دەنگی گاسن لە خاکی ڕەقدا ‹گاسن کڕە دەکات› ☰ ١. صدای بە هم ساییدن چوب یا استخوان ٢. صدای مانند برخورد گاوآهن با خاک سفت

کڕەک / k(i)řek/: ناو. نەجوول؛ بێجوولە؛ بەرانبەری زیندەوەر و ڕووەک ☰ جماد

کڕەکڕ / k(i)řekiř/: دەنگەناو. کڕەی زۆر و پەیتاپەیتا ☰ صدای سایش مُحکم و مُتناوب

کڕەیدی / k(i)řeydî/: ☜ **کڕاقاڵی**

کڕی / k(i)řî/: ناو. ١. ئارامی؛ هێوری ٢. کپی؛ بێدەنگی ٣. باری کڕ کەوتنی مریشک ☰ ١. آرامش ٢. خاموشی ٣. کُرچی مرغ

کڕیار١ / kiřyar/: ناو. سەنیار؛ بسێن؛ پسێن؛ کڕینۆخ؛ ئەوی شت دەکڕێ ‹لێیان گرتبوو گوێسوانە و ڕێباز/ کڕیار گەلێکە بۆ کڕینی ناز «هێمن»› ☰ خریدار

کڕیار٢: ئاوەڵناو. بسێن؛ سەنیار؛ ئەسان؛ کڕینۆخ؛ بە تامەزرۆیی و هۆگری بۆ سەندنی شتێ ‹بولبول لە گوڵی گوڵاوە کڕیار/ تۆش وەک منی دوور لە دلبەر و یار «هەژار، *مەم و زین*»› ☰ طالب؛ خواستار

کڕیان / kiřyan/: چاوگ. سێندران؛ سەنیان ☰ خریدە شدن

کڕیانەوە / kiřyanewe/: چاوگ. ١. دوای فرۆش دیسان کڕیانی فرۆشیاو ٢. ڕووتانەوەی لەوەرگە ٣. */کینایە/* کەوتنە سەر ساجی عەلی؛ هیچ بۆ نەمان ‹بەو ژن خواستنەم تەواو کڕیامەوە› ☰ ١. بازخریدە شدن ٢. لخت شدن چراگاه ٣. از هستی ساقط شدن

کڕیای / kiřyay/: ☜ **کڕان**

کڕیڤە / k(i)řîve/: ☜ **کڕیوە**

کڕین / k(i)řîn/: چاوگ. تێپەڕ. //کڕیت؛ دەکڕی؛ بکڕە// سەندن؛ سەنن ☰ خریدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەکڕین

کڕینۆخ / kiřînox/: ئاوەڵناو. کڕیار؛ بسێن ☰ خریدار

کڕینەوە / k(i)řînewe/: چاوگ. ١. لە پاش فرۆش سەندنەوە ‹... ناردبووی قۆدکای کڕیبوو، بەلام نەیدەخواردەوە. لێمان قەرز کرد کە بۆی دەکڕینەوە! «هەژار، *چێشتی مجێور*»› ٢. */کینایە/* ڕزگار کردن لە چۆرتم ‹ئەشێ بشترسن لەو ڕۆژەی کە ڕۆژی هەرکەس ـ هەرکەسە و کڕینەوە لەو ڕۆژەدا باوی نییە و تکاکاری بەهرە نادا و کەسیش دە هانای کەس نایە «هەژار، *قورئان*»› ☰ ١. بازخریدن ٢. نجات دادن

کڕیوە / k(i)řîwe/: ناو. وەڵلک ☰ کولاک

کڕێژ / k(i)řêj/: ناو. کرێش؛ کڕێش؛ کەڕاژە: ١. شانەی وشکی هەنگوین ٢. قڕێژ؛ شتێ کە بە چنگ لێ دان لە سەری چلکن و کەچەڵ دادەوەرێ ٣. قەوزەی بەرد ٤. چلک؛ پیسی ☰ ١. شانەی خشکیدەی عسل ٢. سبوسەی سر ٣. گُلسنگ ۴. چرک؛ کثافت

کڕێژاو / k(i)řêjaw/: ☜ **کڕێژاوی**

کڕێژاوی / k(i)řêjawî/: ئاوەڵناو. کڕێژاو: ١. سەر بە کڕێژ ٢. پیس؛ چلکن ☰ ١. گرفتار سبوسەی سر ٢. چرکین

کڕێژەبەرد / k(i)řêjeberd/: ناو. کڕێژەبەرد؛ قەوزەی سەر بەرد ☰ گُلسنگ

کڕێش / k(i)řêş/: ☜ **کڕێژ**

کڕێن١ / k(i)řên/: ناو. تمتمان؛ زەوینی بەردەڵان

☰ زمین سنگی

کرێن[٢]: ئاوەڵناو. بەردەڵان؛ ڕەق و بێ‌گیا ‹ئەو لا نسارە، کرێنە› ☰ سنگلاخی

کرێنک / k(i)řênik/: ☜ **کراڵ ـ١**

کرێوکرێو / k(i)řêwk(i)řêw/: ناو. باڵدارێکە ☰ پرنده‌ای است

کرێوە / k(i)řêwe/: ناو. کروڤە؛ کرێڤە؛ کەروڤە؛ کڵافە؛ کەڤێلە؛ بەفر و با پێکەوە ☰ کولاک

⊡ **کرێوە کردن**: ١. بەفر و با پێکەوە هاتن ٢. *[مەجاز]* زۆر سارد بوون ☰ ١. کولاک کردن ٢. بسیار سرد بودن هوا

کرێوەبردوو / k(i)řêwebirdû/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* بە سەرما قەڵس ☰ سرمایی

کرێوەپێچ / k(i)řêwepêç/: ئاوەڵناو. تایبەتمەندی گیاندارێ کە لە ترسی کرێوە پەنا بۆ هەموو ئەنوایەک دەبا ☰ ویژگی جانوری کە از ترس کولاک بە هر جا پناه می‌برد

کز[١] / kiz/: ناو. ١. کزە؛ چۆنیەتی ژانی پێست و برین؛ چووزانەوە؛ سووزیانەوە ٢. کونەمێرووڵە ٣. شارەمێرووڵە ٤. کرژ؛ درژ؛ کورووژمە؛ دۆخی چرچ و لۆچ و کۆوە بوون ☰ ١. سوزش پوست و زخم ٢. سوراخ مورچە ٣. شهر مورچگان ۴. چروک

کز[٢]: ئاوەڵناو. ١. ژاکاو ‹گوڵی کز› ٢. داڵگۆشت ‹مەڕی کز› ٣. سووک؛ سڤک ‹بە کێشانە هێندێک کزە› ٤. بێ‌ڕەواج ‹بازاری کز› ٥. کەمحوکم ‹چاوی کز› ☰ ١. افسُردە ٢. لاغر ٣. سبُک ۴. کساد ۵. کم سو

⊡ **کز بون**: ١. داڵگۆشت بوون ٢. کەم کردن ٣. خەمبار بوون ☰ ١. لاغر شدن ٢. کم شدن؛ کاستن ٣. نگران بودن

کز کردن: ١. کزکە/ کزکۆڵە کردن؛ بێدەنگ و فەقیرۆکە لە سووچێ ڕۆنیشتن ‹ئەوە بۆ کزت کردووە؟ وەرە پێشەوە دوو قسە بکە!› ٢. ڕادەی دەنگ و ڕووناکی ئامێرێک کەم کردن ‹چراکە کز کە!؛ دەنگی ڕادیۆکە کز کە!› ٣. لەڕ کردن؛ دابەزاندنی کێش ‹تۆزێ خۆت کز کە، زۆر قورس بووی› ٤. بێ‌ڕەواج کردن ‹کاڵای بیانی بەرهەم هێنانی کز کردووە› ٥. کەمحوکم کردنی چاو ‹ئەم خوێندنەوە لە تاریکێ، چاوی کز کردووە› ☰ ١. کز کردن ٢. کم کردن شدت جریان چیزی (صدا، نور و ...) ٣. کم کردن وزن ۴. کساد کردن ۵. کم‌سو کردن چشم

کز[٣]: دەنگەناو. دەنگی هەڵقرچان (وەک: دووگ و بەز) لە سەر ئاگر ☰ جِز و وِز

ـ کز[٤]: پاشەوشە. خاوەن کزی ‹سەرکز؛ چاوکز› ☰ ضعیف

کزاڤ / k(i)zav/: ناو. کار و ڕەوتی پاڕانەوە؛ لالانەوە ☰ تضرُّع

کزان / k(i)zan/: چاوگ. کزیان: ١. چووزانەوە؛ سووزیانەوە ٢. چزان لە سەر ئاگر ٣. ئێش پێ‌گەیین ☰ ١. سوختن پوست ٢. جزغالە شدن بر آتش ٣. بە درد آمدن

کزاندنەوە / k(i)zand(i)newe/: چاوگ. تێنەپەڕ. //کزاندتەوە؛ دەکزێنیەوە؛ بکزێنەوە// چووزاندنەوە ☰ سوزش پوست

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەکزاندنەوە

کزانن / k(i)zanin/: چاوگ. ١. کزاندنەوە ٢. دە ڕۆندا قرچاندنی دووگ و بەز ☰ ١. سوختن پوست ٢. سُرخ کردن دُنبە

کزانەوە / k(i)zanewe/: چاوگ. تێنەپەڕ. //کزایەوە؛ دەکزێیەوە؛ بکزێوە// کزیانەوە؛ کزان ☰ احساس درد و سوزش کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: کزاوەوە/ چاوگی نەرێنی: نەکزانەوە

کزبەلۆک / kizbelok/: ☜ **کژبلۆك**

کزخ / kizx/: ناو. کەزاخ؛ کاری پەرتاوتنی دار ☰

هرس درخت

کزخان / /kizxan/: ☜ **کەزخاندن**

کزخاندن / /kizxandin/: ☜ **کەزخاندن**

کـزر / /k(i)zir/: ئاوەڵـناو. پنـدر؛ نیـوەوشـک ☰ نیمخُشک

▣ **کزر بون:** ۱. پنـر بوونـەوەی زەمـینی قـوڕ ۲. /کینایە/ پێگەیشتن و بە خـۆدا هـاتن ☰ ۱. نـیم خشک شدن زمین گلی ۲. شکوفا شدن

کزر بونەوە: کزرەوە بوون؛ نیوە وشک بوون لـە پاش تەڕی ☰ نیم خشک شدن

کزرەوە بون: ☜ **کزر بونەوە**

کـزران^{1} / /kizran/: چـاوگ. سـووتانی وەک مـوو، خوری و... ☰ سوختن مو یا پشم مانند

کزران^{2}: ناو. شۆنە؛ زەمینێ کە درەنگ ئاو دەمـژێ ☰ زمینی که دیر آب در آن نفوذ کند

کزراندن / /kizrandin/: چاوگ. ۱. سووزاندنی موو ۲. پرووژانـدنی گولـەگەنمی فـەریک ۳. بلێسـە دان؛ ڕەوشەن کردن؛ ترووسکاندن ☰ ۱. سـوزاندن مو ۲. از هم باز کردن خوشەی گندم کال ۳. شـعلەور کردن

کـزری / /kizrî/: نـاو. ۱. پنـری؛ نیـوە وشـکی ۲. سووتاوی (خوری و...) ۳. کار و ڕەوتی کوزوورین؛ هەڵێنجانی ئـاو لـە جێگـەی قوولـەوە ☰ ۱. نـیم خشکی ۲. سوختگی (پشم و...) ۳. عمل بیرون کشیدن آب از عُمق

کـزرین / /kizrîn/: چـاوگ. ڕەوشـەن بـوون؛ تروووسکان؛ بلێسە دان ☰ شعلەور بودن

کزک / /k(i)zik/: ناو. چزیلک ☰ جزغاله

کزکـردو / /kizkirdû/: ئاوەڵـناو. کزکۆلـە؛ کزکـە؛ کزولکـە؛ کزوولـە؛ کزەلـۆک؛ کسکۆلـە؛ کسـکە؛ کۆشکەلاتوو؛ تایبەتمەندی ئەوەی بە ناچاری یان فەقیرۆکەیی خۆی لە سووچێ خزاندووە (وەک: لە سەرمان یا برسان یان...) ☰ کزکردە

کزکردویی / /kizkirdûyî/: ☜ **کزی**

کزکـزین / /kizk(i)zîn/: چـاوگ. ڕاتلـەکین؛ داچلەکیان ☰ شوکە شدن

کزکۆڵە / /kizkołe/: ☜ **کزکردو**

کزکە^{1} / /kizke/: ناو. نان لە بەڕوو ☰ نان از آرد بلوط

کزکە^{2}: ☜ **کزکردو**

▣ **کزکە کردن:** ☜ **کز کردن ـ۱**

کزگرین / /kizg(i)rîn/: ناو. نۆبەتێ؛ لەرز لە بەر تـاو ☰ تب و لرز

کزلـک / /kizlik/: ناو. قەڵەمبڕ؛ تیخی کورتی قەڵەم بـڕین یـان سـەر و ڕیـش تاشـین ‹سەتڵـی سەرخووسێنی تەپڵ و ئەسپی قاپقاپی حەمام/ لۆنگی جەوشەن، شیری کزلک، تۆپزی کاری ددان «سالم»› ☰ قلمتراش

کزمک / /kizmik/: نـاو. ۱. سـەرکۆتەڵ؛ سـەرکوێزر ۲. بنژیل؛ قرتیـل؛ بـنبێژنگـی بـێکەڵـک ☰ ۱. درشتەی کوزر ۲. تەماندەی غربال

کـزن / /k(i)zin/: نـاو. ۱. کشـنە؛ کوشـن؛ کوشـنە؛ دانەوێڵە کە بژیوە، دەیچێنن گای پێ قەڵەو دەبێ ۲. باکێشی تەندوور؛ گولوێنە؛ گولبێنە؛ گولوە ۳. گارس؛ هەرزنەگـەورە ☰ ۱. کرسـنە؛ از حبوبـات ۲. بادکش تنور ۳. ارزن درشت

کزوبز / /kiz û biz/: دەنگەناو. جزوبز؛ جز؛ چزوبز ☰ جزولز

کزولکە / /k(i)zulke/: ☜ **کزکردو**

کزونیـر / /k(i)z û nîr/: نـاو. نـاز و گـۆز؛ ئینجـە و فینجە ☰ غمزە و ناز

کزونیـز / /kiz û nîz/: ناو. خەمزە؛ چاوبـازی؛ نـازی بە چاوان ☰ غمزە

کزۆت / /k(i)zot/: ناو. جلەبووک ☰ لباس عروسی

کـزوری / /k(i)zûrî/: نـاو. خـوری سـووتاو ☰ پشـم سوختە

کزوولکە / /k(i)zûlke/: ئاوەڵناو. غوڕ؛ دامـاو؛ دژ؛ کـز

☰ کزکرده

کزوله / k(i)zûle/: ☜ **کزکردوو**

کزه^1 / k(i)ze/: ناو. ١. شنه؛ سروه؛ بای بسکان ٢. بای سارد و تەزێن ‹بە کزەی سەردی هەناسەی کەژ و کۆ/ ژینی خۆی هاتەوە بیر پیرەهەڵۆ «هەژار، *بۆ کوردستان*»› ☰ ١. ایاز؛ نسیم ٢. باد سرد

▣ **کزەی با**: ١. دەنگی ناسکی سروە ‹چ ژین‌سەختم، چ دڵ‌سەختی گوڵی من!/ کزەی دڵ وەک کزەی با دێتە بەر گوێت! «هەژار، *چوارینەکان*»› ٢. ساردی و تەزی با ☰ ١. صدای آرام نسیم ٢. سوز و سرمای باد

کزەی جەرگ: *[مەجاز]* کزەی جەرگان؛ زۆر خۆشەویست ‹کزەی جەرگم! بەیانی زوو هەڵمسێنە/ مەڵێ با تێرەخەو بێ «پەشێو»› ☰ بسیار محبوب

کزەی جەرگان: ١. ☜ **کزەی جەرگ** ٢. *[مەجاز]* دڵبەر؛ گراوی؛ ماشقە ☰ ١. ☜ **کزەی جەرگ** ٢. معشوق

کزه^2: دەنگەناو. ١. دەنگی وەک داغ نان لە سەر پێست ٢. دەنگی چزەچز ٣. دەنگی بای سارد ☰ ١. صدای مانند داغ گذاشتن بر پوست ٢. صدای مانند برشتن گوشت در تابه ٣. صدای باد سرد

کزەبا / k(i)zeba/: ناو. سروە؛ شنە ☰ نسیم

کزەڵۆک / k(i)zełok/: ☜ **کزکردوو**

کزەنە / k(i)zene/: ناو. بۆپڕووز؛ بۆکرووز؛ بۆنی ئێسک و مووی پرووزاو ☰ بوی استخوان و موی سوخته

کزەوت / k(i)zewit/: ناو. تام؛ چێژ ☰ طعم؛ مزه

کزی / k(i)zî/: ناو. کزکردوویی: ١. سەرکزی؛ خەمۆکی ٢. لاوازی؛ داڵگۆشتی ٣. کەمی؛ کێمی ☰ ١. افسردگی ٢. لاغری ٣. کمی

⊡ **لە کزی دان**: کز بوون؛ لەڕ و لاواز بوون ☰ لاغر و تکیده شدن

کزیان / kizyan/: ☜ **کزان**

کزیانەوە / kizyanewe/: ☜ **کزانەوە**

کزیایوە / kizyaywe/: چاوگ. سووتانەوە؛ برژانەوە ☰ سوختن

کزیر / k(i)zîr/: ناو. ١. گزیر؛ بەردەستی پێشکار لە دێدا ٢. دەلال و جارچی بازاڕ ☰ ١. پاکار ارباب ٢. جارچی و دلال

کزین / k(i)zîn/: ناو. جۆرێ تۆپی گەمە ☰ نوعی توپ بازی

کزیە / kizye/: ناو. ئێسکێکی چوارگۆشی نارێکە، لە ناوەڕاستەوە نەختێک گێڕاوە، دوو لەم ئێسکە پێکەوە لەگەنە (سمت) پێک دێنن ☰ استخوان خاصره

کزێنکە / k(i)zênke/: ناو. شلکێنەی لە ڕۆندا سوورەوە کراو ☰ خمیر آبکی سرخ شده در روغن

کژ / kij/: ناو. ١. خاوی با نەدراو ٢. جەنگە؛ هەڕەت ٣. کەژ؛ وەرز؛ فەسڵی ساڵ ٤. پشمە؛ پژمە ☰ ١. خام؛ ریس تاب نخورده ٢. موسم ٣. فصل سال ۴. عطسه

کژبلۆک / kijb(i)lok/: ناو. کزبەلۆک؛ چاڤڕەشۆک؛ گیایەکە بنکەکەی دەخورێ ☰ گیاهی با پیاز خوراکی

کژبیاییش / kijb(i)yayîş/: چاوگ. بە شلی و سستی ڕۆیشتن ☰ سلانه ـ سلانه رفتن

کژژ / kijj/: دەنگەناو. ١. دەنگی گرمە و قرە ٢. دەنگی بای بە قەوەت ☰ ١. صدای بلند و مهیب ٢. صدای وزیدن شدید باد

کژک / k(i)jik/: ☜ **کژگ**

کژگ^1 / k(i)jig/: ناو. کژک؛ کشک: ١. کەژوو؛ تەنراوێکە بە پانایی سێ ئەنگوست بە ئاڵقەوە، تەنگەی بارەبەری پێ دەدەن ٢. تەوژمی گران ☰ ١. تنگ؛ نوار پهن بند ستور ٢. فشار زیاد

کژگ^2: ئاوەڵناو. کژک؛ کشک: ١. تەواو سووتاو ٢.

[مەجاز] پەشێو؛ پەرێشان ■ ۱. کاملاً سوختە ۲. پریشان

کژمژ / kijmij/: ☜ **کشمیش**

کژنگ / k(i)jing/: ناو. چنگەنە؛ مێرووی بە پێستەوە نووساو ■ حشرەی چسبیدە بر پوست

کژۆڵە / k(i)jołe/: ناو. چرپی و ئالاش بۆ بن قوڕەبان ■ انبیرە

کژوور / k(i)jûr/: ناو. سەر؛ بان؛ میچ ■ سقف

کژوورەک / k(i)jûrek/: ناو. ۱. ☜ **خیزەرە** ۲. تەختەی ناسکی سەری دارەڕا کە بە پانەوە دادەنرێ ■ ۱. ☜ **خیزەرە** ۲. تختەهای نازک و پهنی کە روی الوار سقف گذارند

کژەبا / k(i)jeba/: ناو. سەردەمی هەڵکردنی با ■ موسم وزیدن باد

کژەباران / k(i)jebaran/: ناو. کژەبارانە؛ سەردەمی باران بارینی زۆر ■ موسم باران

کژەبارانە / k(i)jebarane/: ☜ **کژەباران**

کژەساڵ / k(i)jesał/: ناو. وەرز؛ کەژ ■ فصل

کژیک / k(i)jîk/: ناو. قالاو؛ قەلەڕەشە ■ کلاغ

کژین / k(i)jîn/: چاوگ. پشمین؛ پژمین ■ عطسە کردن

کس١ / kis/: ناو. *[شووورەیی]* کسسا؛ کوز؛ قوز؛ شەرمی مێوینە ■ کُس؛ آلت تناسلی مادە

کس٢: دەنگ. ۱. وشەی دەنگ دانی مەڕ ۲. وشەی دنەدانی سەگ ■ ۱. کلمەی راندن گلە ۲. کلمەی برانگیختن سگ و تازی

▣ **کس دان:** هەڵنانی سەگ و تانجی ■ برانگیختن سگ و تازی

کس٣: دەنگەناو. کش؛ وشەی دەرکردن ‹هەر هات کسیان لێ کرد› ■ کیش

کسا / k(i)sa/: ئاوەڵکار. کسان؛ چلۆن؛ چۆن ■ چە طور

کساخ / k(i)sax/: ☜ **کەزاخ**

کسان / k(i)san/: ☜ **کسا**

کسب / kisb/: ☜ **کەسب**

کسپ / kisp/: ☜ **کەسب**

کسپوکۆ / kisp û ko/: ناو. کەربوکین؛ هەستی قین و ڕک ■ احساس خشم و نفرت

کسپە١ / kispe/: ناو. ۱. خورپە؛ ڕەوتی ڕاچنینی دڵ ۲. ژانێ کە لە پڕ ئارام دەگرێ ■ ۱. حالت دل ریختن ۲. دردی کە ناگهان آرام شود

کسپە٢: دەنگەناو. کفە؛ دەنگی ئاو بە ئاگردا کردن ■ صدای آب بر آتش پاشیدن

کسپەکسپ / kispekisp/: دەنگەناو. کسپەی زۆر ■ صدای خش ـ خش

کست / kist/: ناو. تەنیشت؛ لا؛ ئالی ■ نزد؛ پهلو

کستەنە / kistene/: چاوگ. کوشتن؛ گوژتن؛ مراندن ■ کُشتن

کسسا / kissa/: ناو. *[شووورەیی]* کس؛ کوز؛ شەرمی مێوینە ■ کُس؛ آلت تناسلی مادە

کسک / k(i)sik/: ناو. ۱. چزلیک ۲. ☜ **کەسك**١ ■ ۱. جزغالە ۲. ☜ **کەسك**١

کسکسین / kisk(i)sîn/: چاوگ. ۱. گریان؛ گیریان ۲. نالاندن؛ گالین؛ زمین ■ ۱. گریستن ۲. نالیدن

کسکون / kiskun/: ☜ **کەسکون**

کسکۆڵە / kiskołe/: ☜ **کزکردوو**

کسکە١ / kiske/: ناو. کوسکە؛ بریقەی چاوی پشیلە و جانەوەری کێوی لە تاریکیدا ■ برق چشم جانوران در تاریکی

کسکە٢: ☜ **کزکردوو**

کسکەکسک / kiskekisk/: ناو. بریقە بریقی چاوی پشیلەو جانەوەری کێوی لە تاریکیدا ■ برق چشم جانوران در تاریکی

کسکیان / kisk(i)yan/: چاوگ. سووزیانەوەی پێست ■ احساس سوزش کردن در پوست

کسکیانەوە / kisk(i)yanewe/: چاوگ. ۱.

کسکیان؛ سووتانی پێست ۲. کزیانەوە؛ کـزان ☰ ۱. سوختن پوست ۲. احساس درد و سوزش کردن

کسل / k(i)sil/: نـاو. ۱. قسـڵ؛ ئاهـەک ۲. ☜ کیسەڵ ☰ ۱. آهک ۲. ☜ **کیسەڵ**

کسڵ / kisł/: ☜ **قسل**

کسم / kism/: ناو. ۱. پیشـە؛ سـنعات ۲. کسـب؛ کەسب ۳. تەرح؛ دیدار ٤. جۆر؛ چەشن؛ تەرز ☰ ۱. صنعت ۲. کسب ۳. قیافه ۴. نوع

کسۆک / k(i)sok/: نـاو. کوسـوک؛ کوسـۆک: ۱. سەگ ۲. تووتکە سەگ ☰ ۱. سگ ۲. تولەسگ

کسور / k(i)sûr/: ناو. قوماش؛ پارچە ☰ پارچه

کـش[1] / kiş/: ئاوەڵـناو. بـێهەسـت و خوسـت ‹دنیایەکی مات و کشە/ نە هەستە نە چرپـە و خشـە «هەژار، *بۆ کوردستان*»› ☰ ساکت؛ بی‌صدا

▣ **کش بوون**: هەڵاتن؛ دەرچوون ☰ متواری شدن

کش[2]: دەنگ. ۱، کیش؛ وشەیەک لـە شـەترەنجدا کە لە کاتی تەنگ پـێهەڵـچنینی شـای خـەنیم دەگـوترێ ۲. وشـەی دەرکـردنی پەلـەوەر، بەتایبەت باڵندەی ماڵـی ☰ ۱. کـیش شـطرنج ۲. کیش؛ صدای راندن ماکیان

کشان / k(i)şan/: چاوگ. تێپەڕ. //کشای؛ دەکشێی؛ بکشێ// کشکشین: ۱. بەرەو ژوور خشین ‹کۆڕی دانیشتن تا ئەهات ئەکشا/ کورسی جێـی چـوار بـوو، دەی تـێ ئەترشـا! «گـۆران»› ۲. بـە ڕووبەرێکـدا خشان و تێپەڕین ‹کشا گێسوو بـە گۆشـەی ڕووی یارا/ چ جنسێ بێ لە مارا، بـێ بـە نـارا «سـالم»› ۳. خوشین؛ تیـژ تێپـەڕین ‹بـە ئیجعـازی ئەنگوسـتی پاکی موحەممەد/ شەتی نوور بە ڕووی مـانگی عـەرزا کشاوە «سوارە»› ٤. مـێ وە ژێـر نێـر کـەوتن بـۆ جووت بوون (تایبەتی بۆ مایین و چێڵ) ٥. ڕوو لـێ نان ‹کە کۆمەڵ ڕێی کەوت بەرەو قەرەداخ،/ سـێبەر کشابوو بۆ پێدەشتی شـاخ «گـۆران»› ٦. کێشـران؛ کێشـیان؛ نەقاشـی کـران ‹مـانی نیـەتی قـووەتی تەسـویری بـرۆی تـۆ/ ئـەم قەوسـە بـە دەسـتی موتەنەفیس نەکشاوە «نالی»› ☰ ۱. رو به بالا خزیدن ۲. بر سطحی خزیدن ۳. سریع گذشتن ۴. در زیر قرار گرفتن مـاده هنگـام جفتگیـری ۵ متمایـل شـدن ۶ نقاشی شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: کشاو/ چاوگی نەرێنی: نەکشان

کشـاندن / k(i)şandin/: چـاوگ. تێپـەڕ. //کشـاندت؛ دەکشێنی؛ بکشێنە// کشانن: ۱. ڕەکێش کردن بـە زەویـدا ۲. ڕاکێشـانی گـوریس و لاسـتیک ۳. سەنگاندن بە تەرازوو ٤. ئەسپ یان کەوی مێ لـە نێر چا کردن ☰ ۱. بر زمین کشیدن ۲. کش آوردن ۳. وزن کردن ۴. اسب یا کبک ماده را جُفت نر آن کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەکشاندن

کشـاندنەوە / k(i)şand(i)newe/: چـاوگ. کشاننەوە: ۱. بەرەو پاش بردن ‹ڕووسیا بەشێک لە هێزەکانی لە سنووری ئۆکراینا کشاندەوە› ۲. دیسان سەنگاندن؛ جارێ تر لە سەر ترازوو نـان ☰ ۱. بـە عقب کشیدن ۲. دوباره وزن کردن

کشـان . کشـان / k(i)şan k(i)şan/: ئاوەڵـکار. ۱. ڕەکێش ـ ڕەکێش؛ کاری بە زەویدا ڕاکێشان لـە سەر یەک ۲. کاری هێدی ـ هێدی بە ڕێدا هاتن ☰ ۱. کشان ـ کشان ۲. سلانە ـ سلانە

کشانن / k(i)şanin/: ☜ **کشاندن**

کشاننەوە / k(i)şannewe/: ☜ **کشاندنەوە**

کشـانەوە / k(i)şanewe/: چاوگ. تێنەپەڕ. //کشایەوە؛ دەکشـێیەوە؛ بکشـێوە// ۱. بـەرەو دوا چـوون ‹لەشکری دژمن کشایەوە و بەرەو دوا بۆوە› ۲. درێژ بوون بە ڕاکێشان ‹هەتا بیکێشی، زیاتر لە بەر یـەک دەکشێتەوە!› ☰ ۱. واپس رفتن ۲. کش آمدن

■ ئاوەڵناوی بـەرکاری: کشـاوەوە/ چاوگی نـەرێنی: نەکشانەوە

کشاو / k(i)şaw/: ☜ **کێشراو**

کشپل / kişpil/: ☜ **کشپەڵ**

کشپەڵ / kişpeł/: ناو. بشکول؛ پشکەڵ؛ کشپل؛ قشپل ▤ پشکَل

کشپەنە / kişpene/: ئاوەڵناو. کوشپەنە؛ خۆبایی؛ فیزن؛ لووتبەرز؛ خۆ بە زل زان ▤ مغرور

کشت / kişt/: ناو. ١. کار و ڕەوتی چاندن؛ تۆم وەشاندن ٢. کار و ڕەوتی دابین کردنی ژینگەی لەبار بۆ گەشە پێ دانی میکرۆب یان هەر خانەیەکی زیندوو بە مەبەستی لێکۆڵینەوەی ▤ ١و٢. کِشت

کشتا / kişta/: ☜ **کوژراو**

کشتاڤیتس / kiştavîtis/: ئاوەڵناو. تخێلبوو؛ ڕاست ڕاکشاو ▤ دراز به دراز افتاده

کشتاکەوتش / kiştakewtiş/: ئاوەڵناو. ١. سلارەوە بوو ٢. تخێل کەوتوو ٣. دانیشتووی بە پاڵەپشت ▤ ١. از پای درآمده ٢. دراز کشیده ٣. تکیه داده

کشتش / kiştiş/: ☜ **کوژران**

کشتکانی / kiştkanî/: ئاوەڵکار. ١. دەمەوڕوو ٢. لابەلا ٣. لارەولار ▤ ١. دمر ٢. یک وری ٣. تلو-تلو

کشتوکار / kişt û kar/: ☜ **کشتوکاڵ**

کشتوکاڵ / kişt û kał/: ناو. کشتوکار؛ کار و ڕەوتی چاندن و کێلان ▤ کشت و کار؛ کشاورزی

کشتوکنار / kişt û k(i)nar/: ناو. دەور؛ دەوروبەر ▤ پیرامون

کشتۆخ / kiştox/: ناو/ ئاوەڵناو. مێرکوژ؛ کوژەر ▤ قاتل

کشتە / kişte/: ناو. ١. کوشتە؛ کوژراو؛ کوژیاو؛ کوژیاگ ‹فیدات بوون ئامان سا هۆر کەر! با بەی/ وە سەر کشتەمدا پەی -پەی جەو جۆی مەی «مەولەوی»› ٢. خالیگە؛ لابرک ٣. کۆڵ؛ شان ٤. لا؛ ئالی ▤ ١. کُشته شُده ٢. تُهیگاه ٣. گُرده ۴. طرف

کشتەک / kiştek/: ناو. گشتەک؛ چەند داوە دەزووی پێکەوە بادراو ▤ ڕشتەی نخ

کشتیار / kiştyar/: ناو. جووتبەندە؛ جووتیار ▤ کشاورز

کشتیلە / kiştîłe/: ناو. ئەسکوێ؛ مەلاقەی گەورە ▤ ملاقەی بزرگ

کشتێل / kiştêl/: ☜ **کەوچێز**

کشک / k(i)şik/: ☜ **کژگ**

کشکش¹ / kişkiş/: ناو. جۆرێ داوەت و ڕەقس ▤ نوعی رقص

کشکش²: دەنگ. ١. وشەی دەرکردنی مریشک ٢. وشەی دنەدانی تاژی بۆ ڕاو ▤ ١. کلمەی راندن مُرغ ٢. کلمەی برانگیختن سگ شکاری

کشکشان / kişk(i)şan/: چاوگ. ١. ڕەقسین لە داوەتی کشکشدا ٢. ڕەکێش کران بە زەویدا ▤ ١. نوعی رقص ٢. بر زمین کشیده شدن

کشکشاندن / kişk(i)şandin/: چاوگ. ١. ڕەکێش کردن بە زەمیندا ٢. کشکشین؛ وە درەنگ خستن ▤ ١. بر زمین کشیدن ٢. کش دادن؛ به تأخیر انداختن

کشکشین / kişk(i)şîn/: چاوگ. ١. ☜ **کشان** ٢. ☜ **کشکشاندن -٢**

کشکە / kişke/: ناو. ئادە؛ بژار ▤ وجین

کشکەوڕ / kişkewiř/: ناو. کیژکاوڕ؛ باوێشک؛ باوشک ▤ خمیازه

کشگ / kişg/: ناو. هەزارپێ؛ هەزارپا؛ زێلوو ▤ هزارپا

کشل / k(i)şil/: ناو. کسل؛ قسل؛ ئاهەک ▤ آهک

کشمش / kişmiş/: ☜ **کشمیش**

کشمیش / kişmîş/: ناو. کشمش؛ کشمیشی؛ کوشمیشی؛ کژمژ؛ مەویژ؛ مەووژ؛ ئیشکەوەکراوی ترێی بێدەنک ▤ کشمش

▣ **کشمیشی کاولیان**: دەمووکانە؛ دەنووکە؛ دارخوەرک؛ چەسپەڵۆک ▤ مویزک

کشمیشی¹ / kişmîşî/: ناو. ١. ترێی وردی بێدەندک ٢. ☜ **کشمیش** ▤ ١. کشمشی؛ انگور

بی‌دانه ٢. ☜ **کشمیش**

کشمیشی٢: ئاوەڵناو. سەر بە کشمیش ‹هەنگوور کشمیشی› ▤ کشمشی

کشن / k(i)şin/: ئاوەڵناو. خڵ؛ هەراو؛ گوشاد ▤ گشاد

کشنه / kişne/: ناو. ١. ☜ **کزن ـ١** ٢. هەر دانەوێڵەیەک کە بە ئاژەڵ دەدرێ ▤ ١. ☜ **کزن‌ـ١** ٢. آنچه از غلات که به حیوان داده شود

کشنیز / kişnîz/: ☜ **گژنیژ**

کشنیژه / kişnîje/: ناو. جۆرێ موورگی ئاڵتوون و زێو بۆ زەنبەر ▤ نوعی مُهره‌ی زینتی از طلا و نقره

کش‌ومات١ / kiş û mat/: ناو. *[کنایه]* بارودۆخێ کە هیچ ڕێگایەک بۆ دەربازبوون شک نەچێ ▤ شرایطی که نه راه پیش باشد نه پس

کش‌ومات٢: ئاوەڵناو. ١. بێ‌دەنگ؛ ئارام ‹کش‌وماتە جیهان لە ژوانی لە نوێ/ گەلاوێژ بۆ مە دەڕوانێ لە سەر سوێ «هەژار، *چوارینەکان*»› ٢. تایبەتمەندی شای شەترەنج، کاتێ کەوتۆتە بەر «کش» و ڕێگای جوولانیشی نییە ▤ ١. آرام و دنج ٢. کیش‌ومات (شطرنج)

کش‌ومات٣: سارستە. دەستەواژەیەکە لە شەترەنجدا دەگوترێ ▤ کیش‌ومات؛ اصطلاحی در شطرنج

کشۆڵ / k(i)şol/: ☜ **شۆقل**

کشە١ / k(i)şe/: ناو. پێدزە؛ بەرەو دواچوونی لەسەرخۆ ▤ عمل پا پس کشیدن

کشە٢: دەنگ. وشەی دەرکردنی باڵدار ‹کشە! کشە! پۆپەڕەشە/ میوان شەوێک دوان خوەشە «مەسەل»› ▤ اصطلاحی برای راندن پرنده

. کشە٣: پاشەوشە. کشانەوە؛ کێشانەوە ‹پاشەکشە› ▤ ـکِش

کشیایا / kişyaya/: ☜ **کوژراو**

کشیایه / kişyaye/: ☜ **کوژراو**

کشیاییش / kişyayîş/: چاوگ. کوشتن؛ مێر کوشتن؛ مراندن ▤ کُشتن

کشین / k(i)şîn/: چاوگ. بە پەلە ڕابردن ▤ با سرعت گُذشتن

کف١ / kif/: ئاوەڵناو. کففه؛ کفه: ١. وەکری؛ کراوە ٢. باکردوو؛ ماسیگ ▤ ١. باز ٢. بادکرده

⊡ **کف کردن**: با کردن؛ بە با پەنەمان ▤ باد کردن

کف٢: دەنگ. کففه؛ کفه: ١. دەنگی هەڵچوون و سەرڕێژ کردنی جۆش هاوردە لە دیزە و بەرۆشدا ٢. دەنگی تراوێ کە بە تەوژم لە تەنگەبەرێکەوە دەرپەڕێ ▤ ١. صدای بالا آمدن و جوشیدن مایع ٢. صدای با فشار بیرون زدن مایع

کفاره / k(i)fare/: ☜ **کوفاره**

کفاندن / k(i)fandin/: چاوگ. لووشنای؛ کیفاندن؛ وەک مار دەنگ کردن ▤ صدا درآوردن مثل صدای مار

کفای / k(i)fay/: چاوگ. کۆخین؛ قۆزین ▤ سُرفه کردن

کفت١ / kift/: ناو. ١. گولی؛ گوڕی؛ نویره؛ نەخۆشی خۆره ٢. ڕەڵم؛ ڕەمڵ ٣. کفت‌وکۆ؛ ڕەوتی جۆش خواردنی بە تەوژم ٤. شان و پیل ▤ ١. بیماری خوره؛ جُذام ٢. ماسه ٣. فرایند به شدت جوش خوردن ۴. سرشانه و کتف

کفت٢: ئاوەڵناو. ١. کوفت؛ شەکەت ‹ماندوو، خەستە، شەکەت، کفت/ لە سەر تەختێکی زێرکفت «هێمن»› ٢. بێ‌ناڵ ‹ئێستره شین کفته، دەبێ ناڵ کرێ› ▤ ١. خسته ٢. بی‌نعل

. کفت٣: پاشەوشە. ـکوت ‹زێڕکفت؛ زێوکفت› ▤ ـکوب

کفتک / kiftik/: ناو. ١. ☜ **کفتەـ١** ٢. ☜ **کرمیت**

کفتکاری / kiftkarî/: ناو. کفت‌وکوڵ؛ کار و ڕەوتی ڕەنگ تێ‌هەڵساوین ▤ رنگ‌آمیزی

کفت‌وکوڵ / kift û kuł/: ناو. کفتکاری؛ کار و ڕەوتی ڕەنگ تێ‌هەڵساوین ▤ رنگ‌آمیزی

کفتوکۆ /kift û ko/: ناو. ١. کەف‌وکول؛ جۆش و تەوژمی گەرما ٢. هەڵکشە و داکشە؛ ڕەوتی هاتنە بان و چوونە خواری گەڕایگەڕی ئاوی دەریا لە ڕۆژ و شەودا ٣. *[مەجاز]* ئازار و مەینەت؛ ڕەنج ‹کە پاش ئەو ڕەنج و دەرد و کفت‌وکۆیە/ دەبینن کۆتەڵی حاجی لە کۆیە «هێمن»› ▤ ١. جوش و حرارت ٢. جزر و مد ٣. رنج و محنت

⊡ **کفتوکۆی شتێ دامرکان/ دامردن:** کەف‌وکول نیشتنەوە؛ کوڵ‌وکۆ دامرکان‹باش بوو سەرەنجام کفت‌وکۆی دلی دامرکا و ڕۆیەوە سەر کارەکەی!› ▤ از شدت و هیجان چیزی کاستن

کفتە /kifte/: ناو. ١. کفتک؛ کوفتە؛ تۆپەڵ کراوی ساوەر و برنج و گۆشت بۆ ناو چێشت ٢. بێ‌نالی بارەبەر ▤ ١. کوفتەی خوراکی ٢. بی‌نعلی ستور

کفتەخۆر /kiftexor/: ئاوەڵناو. *[کینایە، پلار]* تەمەڵی کارنەکەر و نەوسن ▤ تنبل بیکارە و پُرخور

کفتی /kiftî/: ناو. شەکەتی؛ ماندوویەتی ▤ خستگی

کفر /kifr/: ناو. کوفر: ١. ناوە؛ ناموسڵمانی ٢. دژبەرایەتی لەگەڵ خودا ٣. دۆخی زانینی ڕاستەقینە و مل لێ بادانی ٤. دارێکی دەوەنە زۆرتر لە دەم چەمان دەڕوێ ٥. ڕەنگی ڕەش ٦. جگ؛ قاپ لە بازی جگێندا ٧. سخێف؛ جوێن؛ دژمێن؛ جنێو ▤ ١تا٣. کُفر ٤. درختچەای است ٥. رنگ مشکی ٦. شتالنگ در نوعی بازی ٧. دُشنام

⊡ **کفر کردن:** کفر گوتن؛ قسەی دژ بە دین گوتن ‹بۆچی کفر دەکەی؟ تۆ بۆ خۆت کار ناکەی خودا چی بکا؟› ▤ کُفر گفتن

کفریت /kifrît/: ☚ **کرمیت**

کفرێن /kifrên/: ناو. جۆرێ کایە بە جگ ▤ نوعی قاپ‌بازی

کفش /kifş/: ئاوەڵناو. کڤش؛ ئاشکرا؛ خۆیا ▤ آشکار

کففە /kiffe/: ☚ **کف**

کفک /k(i)fik/: ☚ **کەڕوو**

کفکۆ /kifko/: ناو. عفوونەت؛ چڵک ▤ عفونت

کفکێ /kifkê/: تیروێ؛ دارێکی دەوەنە بنی با دەدەن دەرمانی بالووکەیە ▤ درختچەای است

کفگە /kifge/: ناو. چڵک و کرێژی لەش ▤ چرک و شورەی تن

کفگیر /kifgîr/: ☚ **کەوگیر**

کفن /k(i)fin/: ناو. کەفەن؛ کەپەن؛ کفۆ؛ جامەمەرگ؛ قەرقە؛ قەرقەل؛ خەڵات؛ خلات؛ جیاز؛ جاو؛ تاووس؛ خەڵاتی؛ بەرگی مردوو؛ پارچەیەک (زۆرتر جاوە) کە مردووی تێدا دەپێچنەوە و لە قەبری دەنێن ▤ کفن

⊡ **کفن درین:** *[کینایە]* لە نەخۆشی زۆر گران ڕزگار بوون ‹مام پیرۆت ئەمجارەش کفنی دڕی، بەڵام عومری زۆر پێوە نەماوە› ▤ از بیماریْ خطرناک بهبود یافتن

کفن کردن: دە کفنەوە پێچان ▤ کفن کردن

کفنای /kifnay/: چاوگ. کۆخین؛ قۆزین ▤ سُرفە کردن

کفندز /k(i)findiz/: ناو. ١. کەفەن‌دز؛ دزێ کە قەبر بداتەوە بۆ کفن دزین ٢. *[کینایە]* کەفەن‌دز؛ کەوش‌دز؛ مرۆی گۆسارتمە و بێ‌چاو و ڕوو ٣. ☚ **کەمتار** ▤ ١و٢. کفن‌دُزد ٣. ☚ **کەمتار**

کفنک /kifnik/: ناو. لمبۆز؛ قەپۆز ▤ پوزە

کفن‌ودفن /kifn û difn/: ناو. کار و ڕەوتی دە جامەمەرگ پێچانی مردوو و ناشتنی ▤ کفن و دفن

کفۆ /k(i)fo/: ☚ **کفن**

کفە /k(i)fe/: ☚ **کف**

کڤارگ /k(i)varg/: ☚ **کارگ ـ١**

کڤر /kivr/: ناو. گڤر؛ گورپە؛ گوربە ▤ گُربەی نر

کڤش /kivş/: ☚ **کفش**

کڤلۆشک /kivloşik/: ئاوەڵناو. قرمچی؛ هەڵقرچاو؛

سیس ≡ چروک

کفلیشک / kivlîşik/: ناو. بژانگ؛ برژانگ؛ مـژۆل ≡ مُژه؛ مُژگان

کڤی / k(i)vî/: ناو. کووپەلەی دەمتەنگ ≡ کوزەی دهانه تنگ

ککەو / k(i)kew/: ☜ **کەیکەف**

کل¹ / kil/: ناو. ١. سورمە؛ کل؛ کلە ‹کلم نەماگە لە کلدانەدا/ وەختە خۆم بدەم بەو سیروانەدا «فولکلۆر»› ٢. کـار و ڕەوتی لادان؛ لاڕێ بـوون ٣. قوببـە؛ گونبەز؛ گومەز ٤. ڕەوانـە؛ کـاری نـاردن؛ بـەڕێ کردن ٥. ڕەوتی درەوشانی هەسـارە ٦. هێمـا وە دەس بۆ خواحافیزی ٧. تینی ئاگر ٨. کولەکولی گەرما ≡ ١. سُرمه ٢. انحراف ٣. گُنبد ۴. روانه؛ ارسال ۵. سو ـ سو؛ حالت چشمک زدن ستاره ۶ عمل دست تکان دادن برای خداحافظی ۷. حرارت آتش ۸ شدت گرما

⊡ **کل بوون**: ١. بـەڕێ کـران ٢. درەوشـینەوەی ئەسـتێرە ≡ ١. فرسـتاده شـدن ٢. چشـمک زدن ستاره

کل کردن: ناردن؛ ڕەوانە کردن ‹کتاوەکـە ئـەرات کل کردم› ≡ فرستادن

کل کرن: چاو ڕەشتن بە سورمە ≡ سُرمه کشیدن چشم

کل²: ئاوەڵناو. ١. خـوار؛ لار ٢. زۆر چـەرمگ ≡ ١. کج؛ منحرف ٢. بسیار سفید

⊡ **کل بوون**: کـلا بـوون ‹لـە ڕێگـە کـل بـووە› ≡ مُنحرف شدن

کل کردن: خوار/ لار کردنەوە ≡ کج کردن

کلا / k(i)la/: ئاوەڵناو. ١. لە شوێن خۆ دەرچـوو ٢. بێتەرەف؛ دوورەپەرێز ≡ ١. مُنحرف ٢. کنارەگیر

⊡ **کلا بوون**: ١. لە ڕێ لادان ‹بە گۆران ناکرێ قەت تەرکی سەودا/ کلا نابم لە سەر جـادەی هیدایـەت «گۆران»› ٢. دوورەپەرێز ویستان ≡ ١. مُنحرف شدن از راه ٢. کنارەگیری کردن

کلابو / k(i)labû/: ئاوەڵناو. لاڕێ؛ بێقـام؛ هەتلـە؛ لەڕێدەرچوو ≡ گُمراه

کلاچ / k(i)laç/: ئاوەڵناو. بایی؛ بەدەعیـە؛ بـەفیز ≡ مُتکبر

کلارینێت / k(i)larînêt/: ناو. قەرەنـەی؛ نـەیارەش ≡ قرەنَی

کلاس / k(i)las/: نـاو. کـەلاس: ١. پـۆلی فێرگـە ‹کلاسـەکەمان سـی کورسـی تێدایـە› ٢. پـۆل؛ قۆناغێکی دیاریکراو لە خوێندن ‹کلاسـی چـوارە› ٣. نێرەماز؛ ئاسکی نێر ٤. ئاستێ لە چـاکی یـان خراپی ≡ ١و٢. کلاس ٣. آهوی نر ۴. کلاس

کلاسور / k(i)lasur/: نـاو. بەرگێ کە دوو یان چـوار فەنەری هەیە بۆ دەستە ـ دەسـتەکردنی کاغـەز یان مقەبا ≡ کلاسور

کلاسە / k(i)lase/: ناو. ڕیز؛ ڕزن؛ ڕەچ ≡ رده

کلاسیک / k(i)lasîk/: ئاوەڵـنـاو. ١. کـــۆن؛ گرێخواردوو بە کاتی گەشەی هونەر و وێـژە لـە ڕابردوودا ‹چاخی کلاسیک لە مێژووی ئوورووپـادا بـە سەردەمی دەسەلاتداری یۆنـان و ڕۆم دەگـوترێ› ٢. وانەیی؛ پێوەندیدار بە وانەی فێرگەییەوە ‹هونەری کلاسیک› ≡ ١و٢. کلاسیک

کلاشینگە / k(i)laşînge/: نـاو. قەڵماسـک؛ قۆچەقانی؛ بەرەقانی؛ کەلاسینگ ≡ قلاسنگ

کلاق / k(i)laq/: ناو. قەل؛ قالاو ≡ کلاغ

کلام / k(i)lam/: ناو. قام؛ گۆرانی؛ چڕە ≡ ترانه

کلان / k(i)lan/: چـاوگ. ژەنـدن و ڕاتلـەکاندن (وەک: مەشکە و...) ≡ تکان دادن (مانند: مشک و...)

کلانە / k(i)lane/: ☜ **کەلارە**

کلای / k(i)lay/: نـاو. گـورگ؛ گـوری؛ وەرگ ≡ گُرگ

کلایی / k(i)layî/: ناو. لاڕێگەری؛ کار و ڕەوتی کلا بوون ≡ کجروی

کلب / kilb/: ناو. ١. کەڵب؛ کەڵبە؛ کەڵپ؛ کەڵپە؛ کەڵوە؛ کێلب؛ ددانی پێشەوەی سەگ و دڕندە ٢. گوڵمێخ؛ سنگی درێژ و ئەستوور 🇮🇷 ١. ناب؛ دندان پیشین درنده ٢. میخ‌طویله

کلبازک / kilbazik/: ناو. ١. گوڵەنەورۆزە ٢. سەمەنی؛ گیای لە دەفرا شین‌کراوە بۆ نەورۆز 🇮🇷 ١. از گل‌های بهاری ٢. سبزەی شب عید

کلپاتە / kilpate/: ناو. فزە؛ کەمترین دەنگ 🇮🇷 کمترین صدا

کلتور / kiltur/: ناو. سورمەدان؛ کلدان 🇮🇷 سُرمەدان

کلتور / kiltûr/: ☜ **کلدان**

کلتە / kilṭe/: ☜ **کلدان**

کلج / kilc/: ☜ **کلچێو**

کلچان / kilçan/: ناو. فانۆز؛ فانووس؛ لەنتەری؛ چرا دەستی 🇮🇷 فانوس

کلچک / kilçik/: ☜ **کلچێو**

کلچۆ / kilço/: ☜ **کلچێو**

کلچۆڤ / kilçov/: ☜ **کلچێو**

کلچۆک / kilçok/: ☜ **کلچێو**

کلچوک / kilçûk/: ناو. ١. بەڕوولەی زۆر وردی خەیار کە هێشتا گولەکەی پێوەیە ٢. ☜ **کلچێو** 🇮🇷 ١. ثمر ریز خیار که هنوز گلش نریخته است ٢. ☜ **کلچێو**

کلچیو / kilçîw/: ☜ **کلچێو**

کلچێو / kilçêw/: ناو. کلج؛ کلچک؛ کلچۆ؛ کلچۆڤ؛ کلچۆک؛ کلچووک؛ کلچیو؛ کلچێوک؛ کەلج؛ مێل؛ ئەو چێوە لووس و باریکە کلی پێ دەچاو دەکێشن ‹حەیفە چاوێ کە جەفا کۆلەوەژی تێ دەشکاند/ تۆ بە کلچێوی وەفا عەینی گەلاوێژی نەکەی! «شوکری فەزلی»› 🇮🇷 میل سُرمەکشی

کلچێوک / kilçêw(i)k/: ☜ **کلچێو**

کلچێوکەگورگانە / kilçêwkegurgane/: ناو. گیایەکە نێرتکێ سووری ئاماڵ ڕەش دەکا 🇮🇷 گیاهی است

کلدان / kildan/: ناو. کلتوور؛ کلتە؛ کلّدان؛ کلەدان؛ کەلتە؛ سورمەدان 🇮🇷 سُرمەدان

کلدومان / kilduman/: ناو. هەڵم و بۆغی چڕ 🇮🇷 بُخار مُتراکم

کلر / k(i)lir/: ناو. کلیر؛ کونی درگا؛ جێ کلیل لە درگادا 🇮🇷 جاکلیدیِ در

کلڕێژ / kilřêj/: ناوەڵناو. بە کل ڕێژراو؛ سورمەکێشراو ‹ئەی گوڵ وا هەڵسا گۆرانی بێژت/ هەڵبڕە چاوی شەرمی کلڕێژت «گۆران»› 🇮🇷 جاکلیدیِ در

کلس / kils/: ☜ **قسڵ**

کلساندن / kilsandin/: چاوگ. پێوە نووساندن؛ چەسپاندن 🇮🇷 چسباندن

کلسم / kilsim/: ناو. گیایەگی دەشتەکییە 🇮🇷 گیاهی صحرایی

کلسین / kilsîn/: ناو. گووش؛ کندر؛ هەودای گیاکندر کە بۆ چنینی تەناف و گۆنی و... دەبێ 🇮🇷 گیاه کنف

کلک / kilk/: ناو. ١. دوو؛ جووچکە؛ دووچکە ٢. قامک؛ تبل؛ تل؛ ئەنگوست ٣. قەڵەم؛ پێنووس ٤. دەسک؛ دەسە 🇮🇷 ١. دُم ٢. انگشت ٣. قلم ۴. دسته

⊡ **کلک بادان:** */پلار/* ١. زمانلووسی و مەرایی کردن ٢. ناچار کردن بە کارێک 🇮🇷 ١. چاپلوسی کردن ٢. ناچار کردن

کلک پێوە کردن: */شووورەیی/* ١. بز؛ جووز پێوەکردن ٢. */کینایە/* خەڵەتاندن؛ فریو دان 🇮🇷 ١. انگُلک کردن ٢. فریب دادن

کلک پێ هەڵپەساردن: */مەجاز/* گوێ نەدان بە کار؛ خۆ گێل کردن لە ئەنجامدان 🇮🇷 اهمال کردن

کلک گرتن: ١. کلک بلند کردنی ئەسپ لە غاردا ٢. */مەجاز/* خستنە ناچارییەوە 🇮🇷 ١. دم بلند نگەداشتن اسب ٢. در تنگنا گذاشتن

کلک گرتنە ناو گەڵۆز: *[کینایە، پلار]* کلک نانە نێو گەڵۆز؛ خۆ بردنە یەک لە ترسان و هەڵاتن ‹تووڕەیی خەڵکی کە دی، وا کلکی گرتە ناو گەڵۆز/ دوژمنی خوێڕی، وەکوو ڕێوی لە ترسی داری کورد «هێمن»› ☰ فلنگ را بستن

کلک نانە نێو گەڵۆزەوە ☜ **کلك گرتنە ناو گەڵۆز**

کلک هەڵسووڕاندن: *[پلار]* لاساری کردن؛ پێ چەقاندن و بە قسە نەکردن ☰ لجاجت کردن

کلکاف / kilkaf/: ناو. بەرێکی دارمازوو ☰ نوعی ثمر مازوج

کلکان / kilkan/: ناوەڵناو. *[مەجاز]* حۆل و کەمهۆش ☰ خُل و منگ

کلکانی / kilkanî/: ناو. گێلی؛ حۆلی ☰ کم‌هوشی

کلکبڕاو / kilkb(i)řaw/: ناوەڵناو. قوندە؛ قوڵ ☰ دُم‌بریده

کلکبەس / kilkbes/: ناو. قامکبەند ☰ انگشت‌بند

کلک‌پەڕیو / kilkpeřîw/: ناوەڵناو. قوڵ؛ جووچکە قرتیاگ ☰ دُم‌بُریده

کلکتەقنە / kilkteqne/: ☜ **کلك‌هەڵتەکێنە**

کلکتەقێنە / kilkteqêne/: ☜ **کلك‌هەڵتەکێنە**

کلکدار / kilkdar/: ناوەڵناو. ١. خاوەن کلک ٢. بە دەستە؛ دەسکدار ٣. دوایی‌دار ☰ ١. دارای دُم ٢. دستە‌دار ٣. دُنبالەدار

کلکدرێژ / kilkd(i)rêj/: ناو. قشقەڕە؛ قشقارە؛ قشکەڵە ☰ زاغی

کلکزەردە / kilkzerde/: ناو. ١. تۆرەمەیەک باڵندەن کە دوو جۆریان هەیە: کلکزەردە و میوەخۆرە ٢. بازی کلاودار؛ ئەم باڵندەیە بە کاکۆڵی شینی ئاماڵ پەمەیی، کلکی کورت و سەری زەردی دەناسرێتەوە، فڕینی وەک سێرووبە، زوو دەستەمۆ دەبێ، لە دەوری پەرژین و باغان لە میوەی وەک توو دەگەڕێت ☰١و٢. بال‌لاکی

کلکسوورە / kilksûre/: ناو. خێزانە باڵندەیەکە لە تۆرەمەی ڕەشێشە، نزیک ١٥ سانتی‌میتر دەبێ، چەن جۆریان هەیە: کلکسوورەی ئاسایی، پشتشێ، ڕەش و کێوی ☰ دُم‌سرخ

کلکقرتاو / kilkqirtaw/: ناوەڵناو. جووچکەبڕیاگ ☰ دُم‌بُریده

کلکقوڵە / kilkqułe/: ناوەڵناو. کەلی؛ کوندە ☰ دُم‌کوتاه

کلکگر / kilkgir/: ناوەڵناو. تایبەتمەندی ئەسپێ کە لە غاردا کلکی ڕاست بڵند دەکا ☰ ویژگی اسبی که در چهارنعل دمش را بلند نگه می‌دارد

کلکگەزە / kilkgeze/: ناو. قشقەڕە؛ قەلەباچکە ☰ زاغی

کلکگیر / kilkgîr/: ناو. قوشقونە؛ پاڵۆ؛ پاڵدوو ☰ پاردُم زین اسب

کلکلک / kilk(i)lik/: ناو. شمشێرەی درگا ☰ کلید کلون چوبی در

کلکلە / kilk(i)le/: ناو. فەزیحەت؛ هۆی ئابڕوو چوون ☰ مایەی رسوایی

کلکن / kilkin/: ناوەڵناو. ١. کلکدار ٢. زۆر بە خوری (بۆ پەز) ٣. ماسیو؛ هەڵتۆقیو لە پێست ☰ ١. دارای دُم ٢. بسیار پشمالو (گوسفند) ٣. آماسیده

کلکنیشان / kilknîşan/: ناوەڵناو. زۆر سەیر، یان زۆر باش ☰ انگشت‌نما

کلکە / kilke/: ناو. ١. دەنکێکە لە ناو گەنمدا ٢. *[مەجاز]* زارۆی نەخوازراو و سەربار ٣. جێ شوێنی بڕانەوەی کێو ٤. درێژەی قسە و کار ٥. قونچکی هێشووتری ٦. *[مەجاز]* ئاخر و ئۆخر؛ کۆتایی ‹من هێندە ئەخۆمەوە لە کلکەی شابان/ مەست و کەلەلا بۆی دەکەوم تا جێژن «هەژار، *چوارینەکانی خەییام*»› ☰ ١. دانه‌ای در میان گندم ٢. بچه‌ی انگل و سربار ٣. دنباله‌ی کوه ۴. دنباله‌ی سخن و کار ۵. بخش غیرخوراکی خوشه‌ی انگور ۶ اواخر

کلکەتوتە / kilketûte/: ناو. تووتە؛ گولاتی؛ قامکەچکۆلەی دەست ■ انگشت کوچکە

کلکەتەشی / kilketeşî/: ناو. کەوچکەقولە؛ بەچکەبۆقی هێشتا لاق لێ دەرنەهاتوو ■ نوزاد قورباغە

کلکەداس / kilkedas/: ناو. کەرگەداس؛ دەسکەداس ■ دستەی داس

کلکەدۆمانە / kilkedomane/: ناو. باریکەیەک گەنم لە خەرماندا کە هێشتا نەبۆتە مالۆسکە ■ دنبالەی خرمن

کلکەڕەشە / kilkeřeşe/: ناو. هەوسار؛ ئەوسار؛ دەسکەوسار؛ جلەو ■ افسار

کلکەڕەقە / kilkeřeqe/: ناو. نەخشێکی قالی ■ نقشی در قالی

کلکەڕێوی / kilkeřêwî/: ناو. ۱. بەری گیایەکە ۲. چەشنێ ترێ؛ جۆرێ هەنگوور ■ ۱. ثمر گیاهی است ۲. نوعی انگور

کلکەسوتە / kilkesûte/: ☜ **کلکەلەقێ**

کلکەسوتەکەر / kilkesûteker/: ناو. *[کینایە]* جاملووس؛ ڕووپاما؛ هولیسک ■ متملق

کلکەسوتەکێ / kilkesûtekê/: ☜ **کلکەلەقێ**

کلکەسوتێ / kilkesûtê/: ☜ **کلکەلەقێ**

کلکەفلێ / kilkef(i)lê/: ناو. *[کینایە]* جووچکەلەقێ؛ خولتە؛ ڕووبینی ■ تملق

کلکەقنگێ / kilkeqingê/: ناو. *[شووڕەیی]* کلکەکنگێ: ۱. بز؛ کاری قامک بۆ بردن ۲. *[کینایە]* کاری دنە دان بۆ تووڕە کردن ■ ۱. انگُلک ۲. تیز کردن

کلکەکنگێ / kilkekingê/: ☜ **کلکەقنگێ**

کلکەکەڵە / kilkekeļe/: ☜ **کەڵەنەنگوست**

کلکەلغاو / kilkel(i)ğaw/: ناو. جەڵەو؛ هەوسار؛ جەڵەب؛ کلکەڕەشمە ■ افسار

کلکەلەقە / kilkeleqe/: ناو. قیڕەقیڕ؛ دژواری زۆر لە پێک هێنانی کاردا ‹بە کلکەلەقە نەجاتم بوو› ■ سختی بسیار در انجام کار

کلکەلەقێ / kilkeleqê/: ناو. ناو. کلکەسووتە؛ کلکەسووتێ؛ کلکەسووتەکێ: ۱. کاری کلک ڕاتەکاندنی سەگ بۆ کەسێ کە خۆشی دەوێ ۲. *[کینایە، پلار]* ڕیایی و زمانلووسی ‹گەدا بێ یاخۆ پاشا بی، هەر ئەمری/ ئیتر کلکەلەقێ بۆچی لە دیوان؟! «قانع»› ■ ۱. عمل دُم جنباندن سگ برای اظهار وفاداری ۲. تملُق

کلکەمار / kilkemar/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* زۆر تاڵ لە چێژدا ■ بسیار تلخ

⊡ **کلکەمار کردن:** *[پلار]* زەقنەمووت کردن؛ خواردنی بە ناڕەحەتییەوە ■ کوفت کردن

کلکەمو / kilkemû/: ناو. شیرماسی؛ شمشێرماسی ■ شمشیرماهی

کلکەنما / kilken(i)ma/: ئاوەڵناو. تایبەتمەندی شتێ کە بۆ باشی یان خراپی ئاشیرەتی بۆ بکرێ ■ انگشتنما

کلکەنەفتینە / kilkeneftîne/: ☜ **کتکەنەفتینە**

کلکەوانە / kilkewane/: ناو. کلوانک: ۱. ئەنگوستیلە ۲. کێلکەوانە؛ قووچەکەی دروومان ■ ۱. انگُشتری ۲. انگُشتانە

کلکهەڵتەکێنە / kilkheļtekêne/: ناو. کلکتەقنە؛ کلکتەقێنە؛ گاچەڕێنک؛ گاچێرین؛ گاویلکە؛ بەرگاویلە؛ گایلکە؛ بەرگایلکە ■ دُمجُنبانک

کلل / k(i)lil/: ئاوەڵناو. ۱. سپی خاڵدار (ماین و ئەسپ) ۲. سپیلک؛ ڕەشباز؛ ئەبلەق (ئەسپ) ۳. سپات؛ سپیواش؛ بە ڕەنگی زەردی ئاماڵ سپی ■ ۱. سفید خالدار (اسب) ۲. ابلق (اسب) ۳. کِرِم رنگ

کللۆ / killo/: ئاوەڵناو. ۱. چیل؛ سپی و ڕەش (گا) ۲. ☜ **کولە۱** ۳. سپی بە خاڵی ڕەشەوە (جانەوەر) ■ ۱. سفید و سیاە (گاو) ۲. ☜ **کولە۱** ۳. سفید دارای خالهای سیاە (جانور)

كللی^{١} / killî/: ناو. ١. سپات؛ ڕەنگی زەردی ئامال سپی ٢. گڕی ئاگر ☰ ١. رنگ کِرِم ٢. زبانەی آتش

كللی^{٢}: ئاوەڵناو. ١. سپات ٢. سپی خاڵدار ☰ ١. کِرِم رنگ ٢. سفید خالدار

كلم / kilm/: ئاوەڵناو. کورت؛ قوت؛ کن؛ کوڵ؛ کۆتا ☰ کوتاه

كلمساندن / kilm(i)sandin/: چاوگ. سەرسام کردن ☰ مات و مُتحیّر کردن

كلمسین / kilm(i)sîn/: چاوگ. سەرسام بوون ☰ مات و مُتحیّر شدن

كلمش / kilmiş/: ناو. ١. ڕیپۆقی چاو ٢. چلکی ناو گوێ ☰ ١. ژفک چشم ٢. چرک گوش

كلموچ / kilmûç/: ناو. کلمیچ؛ کلمووش؛ کلمیش؛ کەمێلەی لووت ☰ خُلم

كلمۆ / kilmo/: ئاوەڵناو. کورتەباڵا؛ بەژن کنک ☰ کوتاه قد

كلموش / kilmûş/: ☜ **كلموچ**

كلمەی / kilmey/: چاوگ. کورت کردن؛ قوت کردن ☰ کوتاه کردن

كلمیچ / kilmîç/: ☜ **كلموچ**

كلمیش / kilmîş/: ☜ **كلموچ**

كلمیشۆک / kilmîşok/: ئاوەڵناو. چلمن؛ لووت بە چلمەوە ☰ خلمو

كلوا / kilwa/: ناو. سکڵ؛ پەنگرێ سۆر؛ پۆلووی بە گەشە ☰ اخگر

كلوانک / kilwanik/: ☜ **كلكەوانە**

كلوچە / k(i)luçe/: ☜ **كولیچە**

كلوز / k(i)luz/: ناو. گوڵەگەنمی هەڵپرووزاو ☰ خوشه گندم نیم سوخته

كلومنجڕ / k(i)lumincir̄/: ئاوەڵناو. ڕێک یەک نا ‹ماڵمان وەرانوەر یەکن، وەلێ قاپییەکان کەمێ کلومنجڕن› ☰ غیر روبرو

كلۆ / k(i)lo/: ☜ **كولە ـ١**

كلۆج / k(i)loc/: ☜ **كولۆج**

كلۆچ / k(i)loç/: ناو. ١. ☜ **كولیچە** ٢. قۆچ؛ شاخی جانەوەر ☰ ١. ☜ **كولیچە** ٢. شاخ جانور

كلۆخ / k(i)lox/: ناو. ١. قەحفی سەر ٢. سەر؛ یەکەی ئاژەڵ بژاردن ٣. ☜ **كلیخ** ☰ ١. کاسەی سر ٢. رأس؛ واحد شُمارش دام ٣. ☜ **كلیخ**

كلۆر / k(i)lor/: ئاوەڵناو. ١. کوللۆر؛ ناوبەتاڵ؛ پووک ‹ئێژن: ئاخۆ دەمانگێڕنەوە سەر زەمین؟ لە پاش ئەوە کە چەند پێشەیێ کلۆر بووین؟ «هەژار، قورئان»› ٢. خڕ؛ خرت ☰ ١. کاواک؛ میان‌تهی ٢. گِرد

◘ **كلۆر كردنەوە**: خڕ کردنەوە؛ کۆ کردنەوە ‹خۆی کلۆرکرد و بە تل تا خوار چوو!› ☰ گِرد کردن

كلۆرایی / k(i)lorayî/: ☜ **كلۆری**

كلۆری / k(i)lorî/: ناو. کلۆرایی؛ بۆشایی؛ کون یا چاڵایی نێو شتێک ☰ حُفره

كلۆز / k(i)loz/: ناو. سارستە؛ ڕستەتا؛ ڕستەئاسا؛ ڕستەیەکی بەبێ کردار کە نیشانەی دۆخێکی عاتیفی وەک ئافەرین، سەرسووڕمان، شادی و داخ و... (وەک: خۆزگە، داخەکەم؛ حەیفی و...) ☰ شبه جمله

كلۆشک / k(i)loşk/: ناو. کێلەکا ڕێکێ؛ نیشان لە ڕێگەدا ☰ نشان‌های راهنما در مسیر راه

كلۆف / k(i)lof/: ئاوەڵناو. مچۆڵە؛ مچوڵە؛ مێچۆڵە؛ مێچۆڵکە؛ کلۆف؛ گلۆف؛ گولۆف؛ گلفچ؛ قرمچ؛ لۆچ و پۆچ؛ تایبەتمەندی ئەوەی لە بەر تەوژم، بیچمی تێکچووە و خڕ بۆتەوە و چۆتە یەک ☰ مُچاله

كلۆفت / k(i)loft/: ☜ **كلفت**

كلۆن / k(i)lon/: ئاوەڵناو. چلۆن؛ چلۆن؛ چۆن؛ چاوا؛ کوو ☰ چگونه

كلو / k(i)lû/: ناو. ١. کولوو؛ دەنکی بەفر ٢. پێچراوی خوری و لۆکەی خاو ٣. بەرگی ڕێزی دەنک لە بەری گیادا ☰ ١. دانەی برف ٢. آغند؛

الیاف پشم و پنبه ٣. نیامک هسته‌ی گیاه

کلووج / k(i)lûc/: ☜ **کولۆج**

کلووس / k(i)lûs/: ناو. کووپه؛ ده‌فری سواله‌تی هه‌راو ≌ خُم

کلووسک / k(i)lûsik/: ناو. بستووگه؛ کووپه‌له‌؛ که‌دینگ؛ ده‌فری سه‌ر ئاواڵه‌ی چکۆله ≌ خُمچه؛ خُم کوچک

کلوو-کلوو / k(i)lû k(i)lû/: ئاوه‌ڵکار. دانه ـ دانه ‹کلوو ـ کلوو دێنه خوارێ سپی و جوان/ ده‌نکه‌ده‌نکه‌ش با ئه‌یهێنێ بۆ هه‌یوان «گۆران»› ≌ دانه ـ دانه

کله / k(i)le/: ناو. ١. تین و هالاو ٢. گڕی ئاگر ٣. سووته‌مه‌نی ≌ ١. هُرم ٢. لهیب آتش ٣. سوخت

کله پێچ / k(i)lepêç/: ناو. کارپووچ؛ خشتی کاڵ ≌ خشت خام

کله‌ر / k(i)ler/: ناو. ١. کولین؛ جێگه‌ی ئازووقه ٢. موبه‌ق؛ مدبه‌ق ≌ ١. انبار آذوقه ٢. مطبخ

کله‌سوبحانی / k(i)lesubĥanî/: ناو. کلێسمان؛ چاکترین جۆری کل ≌ بهترین نوع سُرمه

کلهاییش / kilhayîş/: ☜ **کۆکین**

کلی / k(i)lî/: ئاوه‌ڵناو. سورمه‌یی؛ به ڕه‌نگی سورمه ≌ سُرمه‌ای رنگ

کلیپس / k(i)lîps/: ناو. قژگیره؛ خشلێکه ژنان قژی پێ کۆ ده‌که‌نه‌وه ≌ کلیپس

کلیت / k(i)lît/: ناو. ١. کلیل؛ کلێل؛ هاچه‌ر ٢. قفل؛ گۆله ٣. ئاڵقه‌ڕێزی درگا که قفلی پێدا ده‌کرێ ≌ ١. کلید ٢. قُفل ٣. حلقه‌ی در که قفل را در آن کنند

کلیته / k(i)lîte/: ناو. قه‌لانده‌ۆش؛ قه‌لادووشان؛ نێوان شان و پیل ≌ کوله؛ قلمدوش

کلیچ / k(i)lîç/: ☜ **کولیچه**

کلیچک / k(i)lîçik/: ناو. قامکه‌تووته؛ تلیاگچکه؛ ئه‌نگوسه تووته‌له ≌ انگشت خنصر

کلیچه / k(i)lîçe/: ☜ **کولیچه**

کلیخ / k(i)lîx/: ناو. کلۆخ؛ ده‌می تیغ و ئامرازی بڕین ≌ لب تیغ

کلید / k(i)lîd/: ناو. کلیل؛ کلێل؛ کلیت ≌ کلید

کلیده / k(i)lîde/: ئاوه‌ڵناو. له هه‌موو لاوه ده‌وره‌دراو ‹ولاتانی کلیده له نێو وشکایی، ده‌ریایان نییه› ≌ محصور

کلیر / k(i)lîr/: ☜ **کلر**

کلیزی / k(i)lîzî/: ناو. لیکاوی ده‌م ≌ لعاب دهان

کلیژ / k(i)lîj/: ☜ **کلێجه**

کلیسا / k(i)lîsa/: ☜ **کلێسه**

کلیشه / k(i)lîşe/: ناو. ١. پارچه کانزایه‌ک له ئالیاژی ڕۆح که وێنه یان نووسراوه‌یه‌ک اپ، له سه‌ری به‌رز بۆته‌وه ٢. *[مجاز]* وێنه‌ی چاپی ≌ ١و٢. کلیشه

کلیل[1] / k(i)lîl/: ناو. ١. کلێل؛ کلید؛ کلیت؛ ئاچه‌ر؛ شتێ که قفل بکاته‌وه ٢. قفل؛ قولف؛ گۆله؛ کۆج ≌ ١. کلید ٢. قُفل

⊡ **کلیل دان:** قفل‌دان؛ داخستن به قفل و کلیل ≌ قُفل کردن

کلیل[2]: ئاوه‌ڵناو. لێک‌هالاو؛ شپرز و شێواو (مووی سه‌ر) ≌ ژولیده (مو)

کلیل‌به‌به‌رۆک / k(i)lîlbeberok/: ناو. *[کنایه]* کچی عازه‌و ≌ دختر دم بخت

کلیل‌به‌ده‌ست / k(i)lîlbedest/: ئاوه‌ڵناو. *[کنایه]* خاوه‌ن ده‌سه‌لات ≌ همه‌کاره

کلیل‌ساز / k(i)lîlsaz/: ناو. قولف‌ساز؛ قفل‌ساز ≌ قفل‌ساز

کلیلک / k(i)lîlik/: ناو. کلیلی دارینی کلیله و گۆله ≌ کلید چوبین

▣ **کلیلکا مل:** چۆله‌مه؛ چه‌له‌مه ≌ جناغ سینه

کلیل‌وکۆم / k(i)lîl û kom/: ناو. کلیل‌وگۆل؛ کلیل‌وگۆله؛ کلێل‌وکۆم؛ قفلی دارینی درگا ≌

قفل چوبین در

کلیل‌وگۆڵ / k(i)lîl û goł/: ☜ **کلیل‌وکۆم**

کلیل‌وگۆڵه / k(i)lîl û gołe/: ☜ **کلیل‌وکۆم**

کلیله / k(i)lîle/: ناو. کلێڵه: ١. ڕنوو؛ ڕنی؛ هەرەس ٢. کۆی بەفرێ کە با هێناویە ☰ ١. بهمن ٢. تودەی برفی کە باد انباشته

کلیله‌بەفر / k(i)lîlebefr/: ناو. باپزوو؛ ڕنوو؛ ئەو بەفرە کە با دەیماڵێ و لە لاپاڵان سووانەی پێ دەکا ☰ برف گردآمده از باد

کلیم / k(i)lîm/: ناو. بەڕە؛ سیپاڵ؛ ڕایەخی تەنک و کەم‌بایی ☰ گلیم

کلێپ / k(i)lêp/: ناو. کار و ڕەوتی ئامادە کردن و دابێژتنی خاک بۆ قوڕ گرتنەوە ☰ آمادە کردن خاک برای تهیەی گِل

کلێته / k(i)lête/: ناو. سەرکڵاوەی بەن ☰ کلوتە؛ نوعی کلاه پشمی

کلێجه / k(i)lêce/: ناو. کلێنجە؛ کلێنچک؛ کلێنچکە؛ کلیژ؛ قلێچکە ☰ دُنبالچه

کلێچه / k(i)lêçe/: ☜ **کولیچه**

کلێسمان / k(i)lêsman/: ☜ **کله‌سوبحانی**

کلێڵ / k(i)lêł/: ناو. کرێڵ؛ کلیل؛ هاچەر ☰ کلید

کلێنجه / k(i)lênce/: ☜ **کلێجه**

کلێنچک / k(i)lênçik/: ☜ **کلێجه**

کلێنچکه / k(i)lênç(i)ke/: ☜ **کلێجه**

کلێنچه / k(i)lênçe/: ناو. تەری؛ جوچکە سمت؛ ئێسکی قوونێ ☰ دُنبالچه

کلێنه / k(i)lêne/: ناو. گاینە؛ گادانە؛ گاودانە ☰ گاودانه

کڵ / kił/: ناو. ١. سورمە؛ کل ٢. جێگەی سواڵەت تێدا سوور کردنەوە ٣. پایەی پرد ٤. کڵپە؛ بڵێسەی ئاگر ☰ ١. سُرمه ٢. داش؛ کورەی سُفال‌پزی ٣. پایەی پُل ۴. زبانەی آتش

⊡ **لە کڵ دەرهاتن/ هاتنەدەر:** *[کنایه]* سارد و گەرمی ڕۆژگار چەشتن و پێ ڕاهاتن ‹باوک بۆ هیچ کەسێ نامێنێ تا سەر/ کوڕ ئەو کوڕەیە لە کڵ بێتە دەر «قانع»› ☰ آبدیده شدن

کڵاژدم / k(i)łajdim/: ناو. کڵاشدم؛ کوڵاژدم؛ دووپشک ☰ عقرب

کڵاش / k(i)łaş/: ناو. ١. خارش؛ خوروو ٢. کەڵاش؛ کەڵاشە؛ کالووش؛ جۆرێک پێڵاوی دەسچنی ناوچەی هەورامانە، لە دەزووی سپی دەچێنرێت و بە تەختە پەڕۆی لۆ ــ لۆ لە سەر یەک گووشراو، بنەکەی دەگرن ☰ ١. خارش ٢. کلاش

⊡ **جواو کڵاش وە پا نەدانەوە:** *[کنایه]* زۆر لووتبەرز و بەفیز و دەمار بوون ☰ پُرمُدّعا و مُتکبر بودن

کڵاشته / k(i)łaşte/: ناو. کاری خوراندن؛ بە نینۆک کڕاندنی پێست ☰ عمل خاراندن

کڵاشتەی / k(i)łaştey/: چاوگ. خوراندن؛ خورانن ☰ خاراندن

کڵاشچن / k(i)łaşçin/: ناو. کەڵاشچن؛ ئەو کەسەی سەری کڵاش بە بەن دەچنێ ☰ بافندەی کلاش

کڵاشدروو / k(i)łaşd(i)rû/: ناو. کڵاشکەر؛ کەسێ کڵاش چێ دەکا ☰ کلاش‌دوز

کڵاشدم / k(i)łaşdim/: ☜ **کڵاژدم**

کڵاش ـ کڵاش / k(i)łaş k(i)łaş/: ناو. ناوی یارییەکی لاوانی گوندنشینە ☰ از بازی‌ها

کڵاشکەر / k(i)łaşker/: ☜ **کڵاشدروو**

کڵاشه / k(i)łaşe/: ناو. ١. خوروو؛ خارشت ٢. هەندێکی لە ئەندازە بەدەر ☰ ١. خارش ٢. مقدارِ بیش از اندازه

⊡ **کڵاشه کردن:** کەڵاشە کردن: ١. زۆر بوونی قوڕ لە زەویدا ٢. *[کنایه]* زۆر بوون و لەبەر زۆری، بێ‌بایەخ بوونی شتێ لە شوێنێکدا ‹لە ژێر ئەو دارانە هەڵووچە کڵاشە ئەکا› ☰ ١. فراوان بودن گِل در زمین ٢. فراوان بودن و به دلیل وفور، کم

ارزش شدن چیزی در جایی

کڵاشیای / k(i)łaşyay/: چاوگ. خوران؛ خوریان ☰ خاریدن

کڵاشین / k(i)łaşîn/: چاوگ. خوراندن ☰ خاراندن

کـڵاف / k(i)łaf/: نـاو. کلافـە؛ کەلـەف؛ کـەلاف؛ کەلافە؛ کلف؛ پار؛ بـەن یـان شـریتی لـە دەوری جەغزێک پێچراو و لە ناوقەدەوە بەسراو ☰ کلاف نخ

کڵافە[١] / k(i)łafe/: ناو. ١. خەڕەک؛ لۆتەر؛ لەتەری ٢. پەتێکی بە ئاڵقەیە هەر دوو جومگـە دەسـتی ئەسپی پـێ دەبەسـتن بـۆ ڕاهێنـانی ڕۆیشـتنی خۆش ٣. یەکەی ژماردن و هەڵگرتنی بـەن ‹دوو کلافـە دەزووم دەوێ› ٤. چوارچێـوەی باریـک ٥. کرێوە؛ بادەوە ☰ ١. دوک نخ ریسی ٢. ریسمانی کە در تربیـت اسـب بـە کـار مـی‌رود ٣. کـلاف نـخ ۴. چهارچوب نازک ۵. کولاک

کڵافە[٢]: ئاوەڵناو. وەڕەز؛ بێتاقەت؛ بێئـۆقرە و هـەدا ☰ کلافە

کڵافـەگر / k(i)łafegir/: نـاو. پـارگیر؛ پارکـەر؛ تەختەیەکـە سـێ قوچکـەی تـێبڕاوە، کـەلافی دەزووی لە سەر هەڵدەکەن ☰ کلافەگیر

کڵافەهەڵکەر / k(i)łafehełker/: ناو. دارێکـی بـە چەنگە دەسووڕێ و دەزووی خـەڕەک لـە خـۆی دەهاڵێنێ ☰ کلافپیچ

کڵانـە / k(i)łane/: نـاو. ١. مـووروو؛ مـوورگ ٢. قۆپچە؛ دوگمە ☰ ١. مُهره ٢. تُکمه

کڵاو / k(i)ław/: ناو. ١. کور؛ کولەه؛ کوڵاو؛ کوڵاوە؛ کۆلار؛ کووم؛ کوم؛ کۆم؛ کوومک؛ کووتۆز؛ کولاڤ؛ کولـۆز؛ تەپلـە؛ پۆشـەنێ کـە دەکرێتـە سـەر و زۆرتریش لێوار و دەورەی هەیە ٢. ترۆپکی چیـا؛ دوندی کێو ‹تای چین چنوور، پای تاف بەفراو/ هەر وە تۆ مەکەفت نە دەورەی کـڵاو «مەولـەوی»› ☰ ١. کُلاه ٢. قُلەی کوه

▣ **کڵاو تێکگیران:** ☜ **کڵاو تێکەڵ بوون**

کڵاو تێکـەڵ بـوون: */کینایـە/* کـڵاو تێـک‌گـیران؛ تووشی شەڕ بوون ☰ کلاه (کسی با دیگـری) توی هم رفتن

کڵاو چوونە سەر کەسێ: */کینایە/* فریـو خـواردن ☰ کلاه سر کسی رفتن

کڵاو کردنە سەر کەسێ: ☜ **کڵاو نانە سەر کەسێ**

کڵاو نانـە سەر کەسێ: */کینایە/* کـڵاو کردنـە سـەر کەسێ؛ کەسێ فریو دان؛ کەسێ هەڵخەڵەتاندن ☰ کلاه سر کسی گذاشتن

کڵاوی مەلوێ کردنە سەر جەلوێ: */کینایە/* کـڵاوی کەسێک نانە سەر یەکێکی‌تر؛ سەت سەری بێ دەلاک تاشین؛ بە فریو دانی خەڵـک یـان بـە گرتنی شتێک لـە کەسـێ و دانی بـە دیتـری گرفتی خۆ چارەسەر کردن ☰ کلاه کسی را سر دیگری گذاشتن

دەس بە کڵاوی خۆوە گرتن: */کینایە/* لـە بەرانبـەر مەترسیدا ئاگاداری خۆ بوون و کار بـە کەسـی ترەوە نەبوون ‹کێوان دەسیان بە کڵاوی لووتکەوە گرتبوو/ هـەتا بەعسـی نەیفـڕێنێ! «شـێرکۆ»› ☰ کلاه خود را دودستی چسبیدن

شتێک لە ژێر کڵاوی کەسێکدا بـوون: */کینایە/* کـارێ بە دەستی کەسێکەوە بـوون؛ بەرنامەیـەک لـە ژێر سەردا بوون؛ مەبەستێک لە دڵدا بـوون ☰ چیزی در سر داشتن

کڵاوئاڵتوون / k(i)ław'ałtûn/: ناو. کـڵاوێ کـە لـە سکە زێڕی پێکەوەلکاو دروست دەکرێ ☰ کُـلاه ساخته شده از سکەهای طلا، کە زیوری است زنانە

کڵاوبن / k(i)ławbin/: ☜ **کڵاوبنە**

کڵاوبنە / k(i)ławb(i)ne/: ناو. کلاوبـن؛ قالاقنـگ؛ ڕێکلاو؛ لاسکی گـەلای ڕێـواس ☰ سـاقەی بـرگ ریواس

کڵاوبۆرکە / k(i)ławborke/: ☜ **کڵاوبۆرە**

کڵاوبۆره / /k(i)ławbore/: ناو. کڵاوبۆرکە؛ کڵاوی لە بەرگن ☰ کلاه نمدی

کڵاوبەدەورێن / /k(i)ławbedewrên/: ناو. جۆرێک یاری مندالانە بە کڵاو ☰ کُلاهبازی کودکانه

کڵاوچن / /k(i)ławçin/: ناو. ئەو کەسەی کڵاو بە دەزوو دەتەنێ ☰ بافندەی کلاه

کڵاوچی / /k(i)ławçî/: ناوەڵناو. *[کنایە]* کڵاوساز؛ فێڵباز؛ گزیکار ☰ کلاهبردار

کڵاوخوود / /k(i)ławxûd/: ناو. کڵاوزرێ؛ کوومزرخ؛ تاسکڵاو؛ خوود؛ کڵاوی وەک کاسەیەکی کانزایی بۆ بەرگری لە گەزن دیتنی سەر، کە لە شەڕدا لە سەری دەکەن ☰ کلاهخود

کڵاوخەو / /k(i)ławxew/: ناو. شەوکڵاو؛ کڵاوێکی پتر نەرمچن و بێلێوارە کە لە ماڵ یان شەوانە کاتی نووستن دەیکەنە سەر ☰ شبکُلاه

کڵاودار / /k(i)ławdar/: ناو. باڵداری سەر بە پۆپەی لە پەڕ ☰ شانەبەسر

کڵاودروو / /k(i)ławd(i)rû/: ناو. کەسێ کە کڵاو بۆ فرۆشتن دەدروێ ☰ کلاهدوز

کڵاوڕۆچنە / /k(i)ławřoçne/: ناو. کڵاوڕۆژنە؛ کولان؛ کولانجە؛ کولاوانجە؛ کولاوەنجە؛ کولاوکە؛ کولینک؛ کولانکەبان؛ کوڵاوڕۆچنە؛ کوڵاوڕۆژنە؛ کوناوەجگە؛ کوناوەجە؛ بانجە؛ ڕۆچنەی سەربان ☰ روزنەی بام

کڵاوڕۆژنە / /k(i)ławřojne/: ☜ **کڵاوڕۆچنە**

کڵاوڕەش / /k(i)ławřeş/: ناو. ١. نەخۆشییەکی تایبەتی بزنە ٢. *[کنایە]* ئێرانی ☰ ١. از بیماری‌های ویژەی بُز ٢. ایرانی

کڵاوڕەشە / /k(i)ławřeşe/: ناو. جێگەی سەری چەلاک لە ڕەشماڵدا ☰ جای سر ستون در سیاه چادر

کڵاوزرە / /k(i)ławz(i)re/: ناو. برنجداس؛ برینجداس؛ گیایەکی گوڵزەردە بۆ دەرمانی دڵ بەکەڵکە ☰ برنجاسف

کڵاوزرێ / /k(i)ławz(i)rê/: ☜ **کڵاوخوود**

کڵاوزەڕ / /k(i)ławzeř/: ☜ **کڵاوزێڕ**

کڵاوزێڕ / /k(i)ławzêř/: ناو. کڵاوزەڕ؛ کڵاو ئاڵتوون ☰ کلاه زرّین

کڵاوساز / /k(i)ławsaz/: ☜ **کڵاوچی**

کڵاوسوور / /k(i)ławsûr/: ناو. ١. کڵاوەسوورە؛ گیایەکە بنک سوور بۆ ئاش دەبێ ٢. *[کنایە]* ترکی عوسمانی ☰ ١. گیاهی آشی ٢. تُرک عثمانی

کڵاوفڕێنە / /k(i)ławf(i)řêne/: ناو. یارییەکی لاوانە ☰ از بازی‌های جوانان

کڵاوفەرەنگ / /k(i)ławfereng/: ☜ **کڵاوفەرەنگی** ٢ـ

کڵاوفەرەنگی / /k(i)ławferengî/: ناو. ١. قوتکەیەکە بە سەر بۆریە سۆبەدا دەکرێ، دووکەڵ نەگەڕێنێتەوە ٢. کڵاوفەرەنگ؛ نەخشێکە لە فەرشدا ☰ ١. کُلاهک بالای لولەی بخاری ٢. نقشی در قالی

کڵاوقازی / /k(i)ławqazî/: ناو. هەزارلایەی ناو ورگ ☰ هزارلای شکمبه

کڵاوقژ / /k(i)ławqij/: ناو. مووچاچ؛ مووچاخ؛ پرچی بەدەڵ؛ پرچی دەسکار؛ پۆشەنێکی دەسکرد لە قژی بڕدراو کە بۆ داپۆشانی تاسی یان گۆڕانی چار لە سەر دەکرێت ☰ کلاهگیس

کڵاوقۆری / /k(i)ławqorî/: ناو. کڵاوی لە پووشی لێودار بۆ دروێنەوانان ☰ کلاه حصیری لبەدار دروگران

کڵاوقووچ / /k(i)ławqûç/: ناو. ڤینا؛ کومک؛ شەوکڵاو ☰ کلاه شب

کڵاوکڵاوێن / /k(i)ławk(i)ławên/: ☜ **کڵاوێن**

کڵاوکوڕە / /k(i)ławkuře/: ☜ **کڵاونە**

کڵاوکووڕە / /k(i)ławkûře/: ☜ **کڵاونە**

کڵاوگەڕە / /k(i)ławgeře/: ناو. کڵاوی لێواردار لە

بەرگنی پەستواو ☰ کلاه نمدی لبەدار

کـلاولار / k(i)ławlar/: ناوەلـناو. */مـەجاز/* ناڕاسـت؛ فێلباز ☰ حیلەگر

کلاونە / k(i)ławne/: نـاو. کلاوکـوڕە؛ کلاوکـووڕە؛ تیتی؛ چۆڕەپۆپنەکی ☰ چکاوک کاکلی

کلاوە / k(i)ławe/: ناو. ١. پۆپەی لە پـەڕی بالـدار ٢. کلاو؛ ترۆپکی چیا ٣. لاسکە گەنمەشامی کـە دانی نەگرتبێ ٤. دیواری قوڕی لە دەوری دەمی دۆلاش بلندکراو ٥. بەشێکی کلاوئاسا لـە سـەر نووچکەی ئامێرێـک ٦. سـەلکی گیـا ٧. دەنکـی درشتی بـەفر ٨. ☜ **کەڵـەوە** ☰ ١. شـانەی سر پرنده ٢. قلەی کوه ٣. بلال دانە نگرفتـە ۴. دیـوارک پیرامون دهانەی ناو آسیاب ۵. کُلاهک ۶ پیاز گیاه ٧. دانەی درشت برف ٨ ☜ **کەڵەوە**

▣ **کـلاوی سـەر چنگـان:** یارییـەکی لاوانـە ☰ از بازی‌های جوانان

⊡ **کلاوە کردن:** بارینی بـەفری دەنـک درشـت ☰ باریدن برف درشت

کلاوەبەڕوو / k(i)ławebeřû/: نـاو. جـەوت؛ جفـت؛ جووتی بەڕوو ☰ جُفت بلوط

کلاوەسوورە / k(i)ławesûre/: ☜ **کلاوسوور-١**

کلاوێن / k(i)ławên/: ناو. کلاوکلاوێـن؛ یارییـەکی شەونشینییە ☰ نوعی بازی شبانە

کڵپە¹ / kiłpe/: ناو. بلێسـەی ئاگر ‹سـەبای هەناسـەم نە دەروون سەد تەرز/ کەردەن کڵپەی نار ئیبراهیمی بەرز «مەولەوی»› ☰ شعلەی آتش

⊡ **کڵپە سەندن:** زۆر بوونی گـڕی ئـاگر ☰ شـعلەور شدن

کڵپە کردن: ١. داگیرسان؛ گڕ گـرتن ٢. دەنگـی گڕ بەرزەوە بوون ☰ ١. مُشتعل شـدن ٢. صـدای اشتعال پخش شدن

کڵپە²: دەنگەناو. دەنگـی بلێسـەی ئـاگر ☰ صـدای آتش مُشتعل

کڵپەکڵپ / kiłpêkiłp/: دەنگەناو. دەنـگ و حالـەتی دوولەدووی یەکی ئاگر کاتێ گڕی بەرز دەبێتـەوە ☰ صدای شعلەی آتش

کڵپێچـک / kiłpêç(i)k/: نـاو. قۆنـداخ؛ قومـات؛ بابۆلەی زارۆ تێ‌پێچان ☰ قُنداق نوزاد

کڵجە / kiłce/: ☜ **کولەنجە**

کڵدان / kiłdan/: ☜ **کلدان**

کڵف / kiłf/: ☜ **کلاف**

کڵفـت / k(i)łift/: ناوەلـناو. کلۆفـت؛ کولـفت؛ کولۆفت: ١. ئەستوور ٢. */کینایە/* زۆر؛ زیاد ‹پوولێ کلفتـی ها بە لاوە› ✱ هەروەها: **کلـفتی** ☰ ١. ستبر؛ کُلُفت ٢. زیاد

کڵفەت / kiłfet/: ناو. کولـفەت: ١. ئەسـتووری ٢. خێزانی ماڵ ٣. قەرمواش ☰ ١. ستبری ٢. عائلە ٣. کُلفت خانە

کڵفەتبار / kiłfetbar/: ناوەلناو. کڵفەتدار؛ خێزان‌دار ☰ عیالوار

کڵفەتدار / kiłfetdar/: ناوەلناو. ١. ☜ **کڵفەتبار** ٢. تایبەتەندی ماڵێ قەرەواشـیان هـەبێ ☰ ١. ☜ **کڵفەتبار** ٢. کُلفت‌دار

کڵکە / kiłke/: ناو. پرد؛ پر؛ پێڵ ☰ پل

کڵم / kiłm/: ناو. چلم ☰ خُلم

کڵمن / kiłmin/: ناوەلناو. */ناشیرین/* چلمن ☰ خلمو

کڵمیش / kiłmîş/: نـاو. ١. چلم ٢. ڕیپۆقی چـاو ☰ ١. خلم ٢. ژفک

کڵناشـک / kiłnaş(i)k/: نـاو. قانگەلاشـک؛ قنگەلاشکە ☰ گیاه خُشک بادبردە

کـلۆلی / k(i)łolî/: نـاو. مـووڕووز؛ بەدبـەختی ☰ بدبختی

کلۆ / k(i)ło/: نـاو. کولـۆ؛ کەسـتەک؛ کەسـتک؛ کێستەک؛ کەرسەک؛ کۆمای پێکەوە لکاوی هـەر شـتێک (وەک: خـاک، بـەفر و...) ‹کلـوی خـاک؛ کلوی بەفر› ☰ گلولە

کلۆت / k(i)łot/: ناو. کولـۆت؛ کەلـۆت؛ کۆلـمت؛ کلۆک؛ کەلۆک؛ کولـۆک؛ کلـۆمت؛ کولـەک: ١. جومگـەی ئێسـکی ڕان و دیزەلـەی سمـت ٢. یەکێک لە سێ ئێسکی سمت کە لەگەڵ ئێسکی کەلەکە و شەرمدا چالایی جومگـەی ڕان پێـک دێنن ٣. سمتی یەکسم ☰ ١. مفصـل ران و لگـن ٢. استخوان نشیمنگاهی ٣. کفل چهارپا

کلۆج / k(i)łoc/: ☜ **کولەنجه**

کلۆر / k(i)łor/: ☜ **کلۆڵ**

کلۆز / k(i)łoz/: ☜ **کلۆس**

کلـۆس / k(i)łos/: نـاو. کلـۆز؛ کولـۆس؛ کۆلـۆس؛ کەلفیچ؛ کەلۆس؛ کەولۆس؛ کەلفس: ١. کەسێ کە ددانی پێشووی کـەوتووە ٢. کلاوبـۆرە ☰ ١. کسی کە دندان پیشین ندارد ٢. کلاه نمدی

کلۆش / k(i)łoş/: نـاو. کولۆش؛ کولـەش؛ کلۆشـە؛ کولۆشە؛ قرش؛ لاسکە دەغڵ ☰ کاهبُن

⊡ **کلـۆش کوتـان:** ورد کـردنی کلـۆش ‹لـە درەو نەجات نۆرەی خەرمانە/ گاگێرە بێنن کلۆش کوتانە «قانع»› ☰ خرمن کوفتن

کلۆشه / k(i)łoşe/: ☜ **کلۆش**

⊡ **کلۆشـه بـون:** گەیشـتنی دەخـڵ بـۆ درەو ☰ فرارسیدن موسم درو

کلۆف / k(i)łof/: ☜ **کلۆف**

کلۆک[1] / k(i)łok/: ☜ **کلۆت**

⊡ **کلۆک کوتیان:** *[کنایە]* ماندوو بوون و ئازار دیتنی زۆر ‹تا ئەو ماڵەم کردەوە کلۆکم کوتیا› ☰ خسته و درمانده شدن

کلۆک[2]: ئاوەڵناو. کولەک؛ تایبەتمەندی دانەوێڵـەیێ کە زوو لە ئاوی کوڵدا پێدەگا ☰ زودپخت (دانـەی حبوبات)

کلۆگڵ / k(i)łogił/: ناو. گلمت؛ مەدەر؛ کـولات ☰ کلوخ

کلـۆڵ / k(i)łoł/: ئاوەڵـناو. کـرۆڵ؛ کلـۆر؛ کـوڕۆڵ؛ کولۆڵ؛ چارەڕەش. هەروەها: **کلۆڵـی** ☰ بـدبخت؛ سیەروز

کلۆلاش / k(i)łołaş/: ناو. گیایەکـە دەکرێتـە ددان ئاژن ☰ گیاه خلال دندان

کلـۆم / k(i)łom/: ناو. کولۆم؛ کلۆن؛ قفڵی داریـنی درگا ☰ کلون

کلۆمت / k(i)łomit/: ☜ **کلۆت**

کلۆن / k(i)łon/: ☜ **کلۆم**

کلۆنجه / k(i)łonce/: ☜ **کولەنجه**

کلوزنای / k(i)łûznay/: ☜ **کڕوزاندن**

کلوزیای / k(i)łûzyay/: ☜ **کڕوزان**

کلوک / k(i)łûk/: ناو. کولـووک؛ شـکۆفەی دار ☰ شکوفەی درخت

کڵه / k(i)łe/: نـاو. ١. کل؛ سورمە ٢. کڵی پـرد ☰ ١. سُرمه ٢. پایەی پل

کلـەتۆرکێ / k(i)łetorkê/: نـاو. سـێ‌کوچکـەی ئاورکردنەوە ☰ سە سنگ أجاق

کڵەدان / k(i)łedan/: ☜ **کلدان**

کڵەشێر / k(i)łeşêr/: ☜ **کەڵەشێر**

کڵەشـێره / k(i)łeşêre/: نـاو. خـرووزەک؛ خورووسەک ☰ خروسَک

کڵـەو / k(i)łew/: نـاو. شـەپۆلێ کـە سـەر پـرد دەکەوێ ☰ موجی کە روی پل سرریز کند

کڵێ / k(i)łê/: نـاو. کایە؛ جارێـک بـازی کـردن ☰ یک دور بازی

کلێس / k(i)łês/: ئاوەڵناو. تارومار؛ لە بەین چـوو ☰ تارومار

⊡ **کلێس بون:** بە تەواوی فەوتان ☰ تارومار شدن

کلێسـه / k(i)łêse/: نـاو. کلیسـا؛ کەنیسـە؛ پەرستنگای مەسیحییان ☰ کلیسا

کلێشه / k(i)łêşe/: نـاو. ١. لەشـی مـرۆ ‹شـەیتان چۆتە کلێشـەیەوە!› ٢. لەشی بێ‌گیان ‹ئـەی بـرای شیرین! یاری هاوفەردم/ کلێشـەی وێنەی ڕەنگەکەی

زەردم «قانع»› ٣. بۆدڕنی لەش لە ئارەق و چڵک ☰ ١. تن آدمی ٢. تن بیجان ٣. بوی تند و زنندەی بدن

کلێڵ / k(i)łêł/: ناو. کلیل؛ هاچەر ☰ کلید

کلێڵوکۆم / k(i)łêł û kom/: ☜ **کلیلوکۆم**

کلێڵە / k(i)łêłe/: ناو. ١. ☜ **کلیلە** ٢. ڕەوتی وشک بوون و نەجووڵانی جومگەی شەویلکە ☰ ١. ☜ **کلیلە** ٢. حالت قفل شدن فک

⊡ **دەم چوونە کلێڵەوە**: ١. شەویلکە قفڵ بوون ٢. *[کینایە]* لاڵوپاڵ بوون؛ قسە پێ نەمان ☰ ١. دهان قفل شدن ٢. مُندک شدن

کم / kim/: ☜ **کەم**^{٢و٣}

کماخ / k(i)max/: ناو. کلۆت؛ سمت؛ کەفەڵ ☰ کفل

کمان / k(i)man/: ناو. پەڕژین؛ چیل ☰ پرچین

کمبەر / kimber/: ناو. گوڵێکی بەهارییە ☰ از گل‌های بهاری

کمت / kimt/: ناو. ترۆپک؛ دوند؛ بەرزترین شوێن ☰ قُله؛ اوج

کمکمە / kimk(i)me/: ئاوەڵکار. کەمە ـ کەمە؛ نەختە ـ نەختە؛ وردە ـ وردە ☰ اندک ـ اندک؛ بە تدریج

کمەک / k(i)mek/: ☜ **کەمەك**

کمێ / k(i)mê/: ناو. دونبەلان؛ چمە ☰ دُنبلان

کن^{١} / kin/: ناو. *[شـوورەیی]* قـن؛ قنـگ؛ قـوون: ١. سمت و کەفەڵ ٢. کونی پشتەوەی گیاندار ☰ ١. باسن ٢. مقعد؛ پیزی

کن^{٢}: ئاوەڵناو. کول؛ کۆتا؛ بەرانبەری درێژ ☰ کوتاه

کن^{٣}: دەنگ. وشەی بانگ کردنی ژن بۆ خۆشەویستی ☰ کلمەی خطاب مهربانانەی زن

کن^{٤}: ئامراز. لا؛ پاڵ؛ نک ‹وەرە کنی من بنوو› ☰ نزد

کنا / k(i)na/: ناو. ١. ☜ **کناچێ** ٢. قول؛ کون؛ کونا ☰ ١. ☜ **کناچێ** ٢. سوراخ

کناچانە / k(i)naçane/: ☜ **کچانە**

کناچڵەڕەنگ / k(i)naçłeřeng/: ئاوەڵناو. بلەکناچێ؛ ژنانی؛ ژنانیلە؛ ژنەڕەنگە ☰ زن‌نما

کناچە^{١} / k(i)naçe/: ☜ **کناچێ**

کناچە^{٢}: دەنگەناو. دەنگی پۆڕ ‹ڕەنگ ڕەنگ پەپوولەی ئەفڕێ زەلاوزەل/ گا کناچەی پۆڕ گا جریوەی مەل «گۆران»› ☰ صدای دُراج

کناچەزا / k(i)naçeza/: ☜ **کچەزا**

کناچەی / k(i)naçey/: ☜ **کچێتی**

کناچێ / k(i)naçê/: ناو. کناچە؛ کنا؛ کەنیشک؛ دۆت؛ قز؛ قزز؛ کچ ☰ دختر؛ دوشیزه

کنار / k(i)nar/: ناو. ١. داری نەبگ ٢. کەنا؛ کەنار؛ تەنیشت ☰ ١. درختی است ٢. **کنار**

کناراو / k(i)naraw/: ناو. **کەناراو؛ ئاودەست؛ مەباڵ** ☰ مُستراح

کنارە / k(i)nare/: ☜ **کەنارە**

کناری / k(i)narî/: ناو. دڕکەزی؛ دڕکێکە ☰ خاربُنی است

کنارێن^{١} / k(i)narên/: ناو. بەستێن؛ کەنار؛ کەشار؛ سەر لێواری دەریا ☰ ساحل دریا

کنارێن^{٢}: ئاوەڵناو. کونجگر؛ لاتەریک؛ گۆشەگیر؛ دوورەپەرێز لە خەڵک ☰ مُنزوی

کنانیسک / k(i)nanîsk/: ناو. قنگانیسک؛ ڕەقایی پشت ئانیشک ☰ قوزک آرنج

کناوە / k(i)nawe/: ئاوەڵناو. کنراوە؛ چنراو ‹خەیاری تازە کناوە› ☰ چیده‌شده؛ کنده‌شده

کنتەنە / kintene/: چاوگ. ١. لەش خوران ٢. لەش خوراندن ☰ ١. خاریدن بدن ٢. خاراندن بدن

کنج^{١} / kinc/: ناو. ١. گنج؛ جلک و کەلوپەل ٢. کەوا؛ پارچە جلکی لە پشتێن بەرەژوور ٣. لای نێوان شت ☰ ١. رخت و لباس ٢. نیم‌تنه ٣. لایه

کنج^{٢}: ئاوەڵناو. کرچ؛ کاڵ ☰ کال

کنجڕ / kinciř/: ناو. کنجک؛ پەڕۆکۆن؛ بزگوڕ ≡ کُهنەپاره

کنجک / kincik/: ☜ **کنجڕ**

کند / kind/: ناو. کن؛ قوڵە؛ بەرانبەری درێژ ≡ کوتاه

کندر / kindir/: ☜ **کەندیل**

کندردڕک / kindird(i)řik/: ناو. دڕکێکە ≡ خاربنی است

کندره / kind(i)re/: ☜ **کەندیل**

کندڕ / kindiř/: ناو. کەندڕ؛ شوێنێ کە ئاو دایدڕیوە ≡ جای آب رُفته

کندوش / kinduş/: ناو. گوندوش؛ گندۆش؛ گونووش ≡ جوالدوز

کندێله / kindêle/: ☜ **کەندیل**

کنر / k(i)nir/: ☜ **کەندیل**

کنسا / kinsa/: ناو. کاری خۆ بە دیوار خوراندن ≡ عمل خود را به دیوار ساییدن و خاراندن

کنشت / k(i)nişt/: ناو. ١. کاوێژ؛ قاویش ٢. پەرسگای جوولەکە ≡ ١. نشخوار ٢. کُنشت؛ معبد یهودیان

کنف[1] / kinf/: ناو. مێشەی پڕی دەسنێژ ≡ بیشەی انبوه

کنف[2]: ئاوەڵناو. لووس و لێک و لەبار ≡ شیک

کنفت / k(i)nift//: ئاوەڵناو. سەقەت؛ پەککەوتە؛ بە هۆی شکانی ئەندام یان نەخۆشی ئەستەمەوە، لە جووڵە کەوتوو. هەروەها: **کنفتی** ≡ زمینگیر

کنک / kink/: ئاوەڵناو. کند؛ کن؛ قوڵ؛ قوله؛ کول؛ کورت؛ کۆتا؛ دژی درێژ. هەروەها: **کنکی** ≡ کوتاه

کنگ / king/: ناو. *[شوورەیی]* قنگ؛ کن؛ قن: ١. سمت و کەفەڵ ٢. کونی پشتەوەی گیاندار ≡ ١. باسن ٢. مقعد

▣ **کنگ دانەوە:** ڕۆنیشتنی بە ئامانەتی؛ تاوێک دانیشتن ≡ موقت نشستن

کنگدەر / kingder/: ناو. *[ناشیرین]* بەپشت؛ قووندەر؛ خوزگ ≡ کونی

کنگر / kingir/: ☜ **کەنگەر**

کنگەجنۆکە / kingec(i)noke/: ناو. *[کینایە]* جێگای زۆر تەنگ و تەسک ≡ جای بسیار تنگ و کوچک

کنگەخشکێ / kingexişkê/: ☜ **قنگەخشکێ**

کنگەخەو / kingexew/: ناو. خەوی بە دانیشتنەوە ≡ عمل نشسته خوابیدن

کنگەری / kingerî/: ☜ **کەنگەر**

کنگەگاز / kingegaz/: ناو. برین لە پاشلی ئەسپ و بارەبەر ≡ زخم باسن اسب و دیگر چهارپایان

کنگەوتلۆر / kingewt(i)lor/: ئاوەڵکار. لە ڕاکشاندا؛ بە ڕاکشاوی ≡ درازکش

کنۆڕک / k(i)nořik/: ناو. ١. تێلەکە دڕک ٢. داری دوو لق بۆ دڕک گواستنەوە ≡ ١. پُشتەی خار ٢. چوب دو شاخه ویژەی جابجا کردن خار

کنۆڕه / k(i)noře/: ناو. کنۆڕک؛ داری دووفلیقانەی دڕک خڕ کردنەوە ≡ چوب دوشاخه برای جمع کردن خار

کنۆژ / k(i)noj/: ئاوەڵناو. کنۆس؛ ڕژد؛ چکووس؛ چکوود؛ دەسقووچاو ≡ خسیس

کنۆس / k(i)nos/: ☜ **کنۆژ**

کنۆشه / k(i)noşe/: ناو. گزگ؛ گەسک؛ گێزگ؛ گزی ≡ جارو

کنوشک / k(i)nûşik/: ناو. چێرەیی؛ ڕەنگی پەمەیی؛ سووری کاڵ ≡ صورتی

کنه[1] / k(i)ne/: ناو. ١. کاری زۆر و بەدەوام ‹ڕەنج و کنەی ڕۆژ و شەو/ کردەی تۆیە و بردەی ئەوا «کاکەی فەلاح»› ٢. کاری دانەوە و کەندنی زەوی ٣. کار و ڕەوتی تۆژینەوە ≡ ١. کار زیاد و پیوسته ٢. عملِ کندن زمین ٣. کنکاش

▣ **کنه کردن:** کۆڵینەوە؛ تۆژینەوە ≡ جستجو کردن

کنه[2]: دەنگ. وشەی دواندنی کچ ≡ کلمەی خطاب

نوازش‌آمیز به دختر

کنە٢: ئامراز. کن؛ پاڵی ‹ئەتۆ لە کنە خۆت تورکی خوێن‌مژی/ بەدفەڕ شەڕانی ڕێگر پیاوکوژی «هێمن»› ≣ نزدِ؛ پیشِ

کنەک / /k(i)nek/: ناو. خێشکی کلۆش کێشان بۆ سەر خەرمان ≣ ابزار ساقه کشیدن سر خرمن

کنەوە / /k(i)newe/: ناو. ١. دۆخی پرووشە کردن لە خواردن ٢. کاری کۆڵینەوە ٣. کۆششی زۆر لە کاردا ≣ ١. بی‌میلی به خوراک ٢. کاوش ٣. کوشش؛ جهد

کنی / /k(i)nî/: ئامراز. باڵ؛ پاڵ؛ پاڵی؛ پەنای ≣ بغلِ؛ کنارِ

کنیانەوە / /kinyanewe/: چاوگ. دادڕان؛ داکنران ≣ کنده شدن

کنیای / /kinyay/: چاوگ. کەنران ≣ کنده شدن

کنیواڵ / /k(i)nîwał/: ناو. کوڕادە؛ سیرەقوڕاڵە؛ سیرەقوڕۆڵە؛ سێقنگ؛ گیایەکی چیاییە، ئەخورێ ≣ تره‌کوهی

کنێر / /k(i)nêr/: ☜ **کەنێرە**

کنێرۆک / /k(i)nêrok/: ☜ **کەنێرە**

کنێرە / /k(i)nêre/: ☜ **کەنێرە ـ١و٢**

کوا / /k(i)wa/: ئاوەڵکار/ سارستە. کوانێ؛ لە کوێیە بۆ پرسیار یان پلار بۆ تاک و کۆ ‹کار کوا؟ کوا کلیلەکەم؟› ≣ کو؛ کجاست

کواتر / /k(i)watir/: ☜ **کۆتر**١

کوارگ / /k(i)warg/: ☜ **کارگـ١**

کوارە / /k(i)ware/: ناو. ١. ☜ **کواڕـ١** ٢. باجی ئاغا لە سەر هەنگوینی ڕایەت ≣ ١. ☜ **کواڕـ١** ٢. سهم ارباب از عسل رُعایا

کواڕ / /k(i)waŕ/: ناو. ١. کوارە؛ دەفری گەورەی گڵینی دەخڵ و ئارد ٢. پلوورە هەنگ ≣ ١. کندوی غله ٢. کندوی زنبور عسل

کواکو / /k(i)wakû/: ئاوەڵناو. زۆر؛ زیاد؛ فرە ≣ فراوان

کوان١ / /k(i)wan/: ناو. ١. کوڤان؛ دمەڵ؛ دومەڵ ٢. کونا؛ قول؛ کنا ≣ ١. دُمل ٢. سوراخ

⊡ **کوانی خورما**: دمەڵێکە لە دەم و چاو دێت و تا ساڵێک چاک نابێتەوە ≣ سالک

کوان٢: ئاوەڵکار/ سارستە. لە کوێدان؛ بۆ پرسیار لە جێ و شوێنی کەس یان شتی بە کۆمەڵ ‹گۆرەوییەکانم کوان؟› ≣ کو؛ کجایند

کواناکەش / /k(i)wanakeş/: ☜ **کۆڵەوەژ**

کوانک / /k(i)wanik/: ☜ **کوانو**

کوانگ / /k(i)wanig/: ☜ **کوانو**

کوانو / /k(i)wanû/: ناو. کوانک؛ کوانگ؛ کوچک‌وکوانگ؛ تفک؛ ئاگردان ≣ اُجاق (به ویژه اجاق سنگی)

کوانێ / /k(i)wanê/: ☜ **کوا**

کواو / /k(i)waw/: ☜ **کەباب**

کوای / /k(i)way/: چاوگ. لێدان؛ کوتان ≣ کوبیدن

کواییش / /k(i)wayîş/: چاوگ. ١. دارکاری کردن ٢. نەقیزە تێ وەژاندن ≣ ١. چوبکاری کردن ٢. سیخونک زدن

کوبار١ / /kubar/: ناو. ١. بەڕێز؛ مرۆی بەحورمەت ٢. سەرەتای هەر شتێ لە بەر و بووی زەمین ≣ ١. آدم باوقار ٢. سرآغاز بهره دادن زمین

کوبار٢: ئاوەڵناو. کبار؛ دەلال؛ زەریف؛ جوان؛ شیرین ‹کوبار و پرشرین› ≣ زیبا

کوباری / /kubarî/: ناو. کوبار؛ نۆبەرە ≣ نوبر

کوباڵت / /kubałt/: ناو. توخمی کیمیاوی کانزایی، بە ژمارەی ئەتومی ٢٧ و کێشی ئەتومی ٥٨,٩٣، کە کانزایەکی میغناتیسی بە ڕەنگی سپییە و زۆرتر بۆ دروست کردنی ئالیاژ کەڵکی لێ دەگرن ≣ کُبالت

کوپلخ / /kuplix/: ناو. سێ‌پایەی کووپە ئاو لە سەر دانان ≣ سه‌پایه‌ی خُم آب

کوپی / kupî/: ☜ **فوتۆکوپی**

کوپیان١ / kupyan/: ☜ **کوپین**

کوپیان٢: ئاوەڵناو. هێدی؛ ئارام 🇮🇷 آرام

کوپین / kupîn/: چاوگ. کوپیان؛ ئارام گرتن؛ هەدادان 🇮🇷 آرام گرفتن

کوت١ / kut/: ناو. ١. پاژ؛ پارچە؛ تیکە ‹کوتێ لەو شووتییەم بدەرێ› ٢. قوت؛ کاری لێدان؛ قوتان ٣. *[شووڕەیی]* حینچکە؛ پەیکوت؛ تەکان و شەکانی کاتی سەرجێیی 🇮🇷 ١. قطعە؛ تکە ٢. عمل زدن ٣. کلە هنگام جماع

⊡ **کوت پێوەدان:** *[شووڕەیی]* کوت دان؛ کوت لێدان؛ ژەنین؛ حینچکە لێدان 🇮🇷 کلە زدن در جماع

کوت دان: ☜ **کوت پێوەدان**

کوت کردن: ١. پارچە کردن ٢. لەت کردن؛ قاژ کردنی میوە (بۆ خواردن یان وشک کردن) ‹دا پرتەقاڵێ کوت کە!؛ ئیمڕۆ بارێک شێلانەمان لە مەشتاکە کوت کرد› 🇮🇷 ١. قطعە ـ قطعە کردن ٢. قاچ کردن میوە (برای خوردن یا خُشک کردن)

کوت لێدان: ☜ **کوت پێوەدان**

کوت٢: ئاوەڵناو. ١. لەت ‹کوتێ نان› ٢. کۆڵ؛ قامک پەڕیو (لە دەست یان پا) 🇮🇷 ١. پارە ٢. انگشت قطع شدە

• **کوت**٣: پاشەوشە. ١. کوتان ‹سەرکوت› ٢. ـ ڕێژ ‹بزمارکوت› ٣. ساز ‹دەسکوت› ٤. *[مەجاز]* لێدەر ‹لاکوت› ٥. گەڕ ‹کۆڵانکوت› ٦. لەتکە؛ گەلاـگەلا وشکەوە کراو ‹شلانەکوت› 🇮🇷 ١و٢. ـکوب ٣. ـ ساز ۴. ـ زن ۵. ـگرد ۶. برگە

کوت٤: پێرۆ. ← **شێروکوت/ شلوکوت/ شەلوکوت**

کوتا١ / kuta/: ناو. دوماهی؛ دوایی؛ کۆتایی 🇮🇷 پایان

کوتا٢: ئاوەڵناو. کنک؛ کول؛ کن؛ قول 🇮🇷 کوتاە

کوتار / kutar/: ناو. کۆتەرە؛ بارستایی بەژنی دار 🇮🇷 تنەی درخت

کوتان١ / kutan/: چاوگ. تێپەڕ. //کوتات؛ دەکوتی؛ بکوتە// کتان: ١. لێ دان ‹زەمانە وای کوتاوم، خۆم ناگرم لە سەر قوون! «مەلا غەفوور»› ٢. ورد کردن بە نهێم ‹باش بیکوتە ددان نەگرێ› ٣. *[شووڕەیی]* سەرجێیی؛ پەڕینی نێر لە مێوینە ٤. پەترمە؛ واکسیناسیۆن؛ تێڕۆ کردنی واکسین بۆ ناو لەش ‹منداڵەکانیان دژی ئاوڵە و دڕکە و مێکووتە کوتا› ٥. دەرزیئاژن کردن بۆ خاڵ لە سەر پێست ‹خاڵێکی لە سەر مەچەکی کوتاوە› ٦. بە تانک و تۆپ و چەکی دوورهاوێژ لێ دان ‹دژمن شار و دێی کوتا، هەموو خەڵک ئاوارە بوون› 🇮🇷 ١. کُتک زدن ٢. کوبیدن در هاون ٣. جماع کردن ۴. واکسینە کردن ۵. خالکوبی کردن ۶. کوبیدن با اسلحەی سنگین

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: کوتاو/ چاوگی نەرێنی: نەکوتان

⊡ **کوتان پێ کردن:** بە هەوەس لێ دان؛ تێر ـ تێر لێ دان ‹کوتانێ باشیان پێ کرد!› 🇮🇷 حسابی کتک زدن

کوتان گرتن/ گردن: سوور بوون؛ پێ داگرتن ‹کوتانی گرتووە ئێژێ منیش تێم!› 🇮🇷 دو پا را در یک کفش کردن

کوتان٢: ناو. ١. جۆرێ گاسنی دەمپان ٢. پەترمە؛ واکسیناسیۆن؛ کار و ڕەوتی تێڕۆ کردنی واکسین بۆ ناو لەش 🇮🇷 ١. نوعی گاوآهن ٢. واکسیناسیون

کوتاندن / kutandin/: چاوگ. تێپەڕ. //کوتاندت؛ دەکوتێنی؛ بکوتێنە// کوتانن: ١. بە دار کوتان ٢. واکسین وەشاندن ٣. کوتانی خاڵ 🇮🇷 ١. کوبیدن ٢. مایەکوبی کردن ٣. خالکوبی کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەکوتاندن

کوتاندنەوە / kutand(i)newe/: چاوگ. کوتاننەوە؛ کوتانەوە: ١. توند داکوتانی شتی وەک پۆی کر ٢. سفت کردنەوە (سەربان و...) 🇮🇷 ١. کوبیدن پود

قالی با شانه ٢. کوبیدن

کوتانن / kutanin/: ☜ **کوتاندن**

کوتاننەوە / kutannewe/: ☜ **کوتاندنەوە**

کوتانـــــەوە / kutanewe/: چــــــاوگ. ١. ☜ **کوتاندنەوە** ٢. دووبارە کوتان ⚑ ١. ☜ **کوتاندنەوە** ٢. دوباره کوبیدن

کوتاین / kutayn/: چاوگ. ساتن؛ کوتان؛ قوتان ⚑ کوبیدن

کوتتلک / kuttilk/: ناو. ١. کوتیلک؛ کفتەی ساوار و قیمە ٢. گجووک؛ تووتکە سەگ ⚑ ١. کُتلت ٢. تولەسگ

کوتتە١ / kutte/: ناو. کفتە؛ کوفتە ⚑ کوفته

کوتتە٢: دەنگ. زەهرەمار؛ ژەقنەمووت؛ وشەیەکە بۆ دەربڕینی بێزاری دەگوترێ ‹ـچە؟ ـ چە کوتتە!› ⚑ کوفت

کوتتین / kuttîn/: چاوگ. خاڵ لە لەش کوتان ⚑ خالکوبی کردن

کوتر١ / kut(i)r/: ناو. کۆت؛ کوت؛ سترە ⚑ کُت

کوتر٢: ئاوەڵناو. ١. چاوکز؛ چاو کەمسۆ ‹شەوان چاوم کوترە› ٢. کوڵ؛ کنک؛ قوڵە؛ کۆتا ‹ئەم پەردە کوترە› ٣. نزم؛ بێ دەسەڵات ‹لەم کارەدا کوترم!› ⚑ ١. کم‌سو ٢. کوتاه ٣. ضعیف

کوتران / kutran/: چاوگ. تێنەپەڕ. نادیار. //کوترای؛ دەکوترێی؛ بکوترێ// کوتریان: ١. کفت بوونی ئەندام ٢. لێدران بە دار و... ٣. ورد کران بە شتی قورس ⚑ ١. کوفته شدن اعضاء ٢. چوبکاری شدن ٣. کوبیده شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: کوتراو/ چاوگی نەرێنی: نەکوتران

کوتراو / kutraw/: ئاوەڵناو. کتاو؛ کوتیاگ ⚑ کوبیده

کوترمە / kutirme/: ناو. چاوەڕوانی؛ چاڤنێری؛ چاوەنواری ⚑ انتظار

کوتریان / kutiryan/: ☜ **کوتران**

کوتش / kutiş/: چاوگ. قوتان؛ کوتان بە دار؛ دارکاری کردن ⚑ چوبکاری کردن

کوتک / kutik/: ناو. ١. پتک؛ پتیک؛ پیک ٢. کوتەک؛ کۆپار ٣. گجووک؛ تووتکە سەگ ⚑ ١. پُتک ٢. چُماق ٣. تولەسگ

▣ **کوتک زای**: تووتکە سەگ (جنێوێکە) ⚑ تولەسگ

کوت ـ کوت١ / kut kut/: ئاوەڵناو. لەت ـ لەت ⚑ تکه ـ تکه

کوت ـ کوت٢: ئاوەڵکار. کوتە ـ کوتە؛ کوتکوتە؛ پارچە ـ پارچە ‹کوت ـ کوت و تیکە بە تیکەم بکەن و بمدەنە سەگ/ جێگەمە لەم دەرە ناڕۆم بە جنێو و بە کوتەک! «حاجی قادر»› ⚑ قطعه ـ قطعه

کوتکوتۆک / kutkutok/: ناو. دارکوتکە؛ دارتەقنە؛ دارتەقێنە؛ دارەسمە ⚑ دارکوب

▣ **کوتکوتۆکێ چینک**: جۆرێ دارسمەیە ⚑ نوعی دارکوب

کوتکوتۆکێ کەسک: جۆرێک دارەسمەیە، پشتی سەوز و بەرزگی سپی ئاماڵ سەوزە، لە کونی داردا هێلانە دەکا ⚑ دارکوب سبز

کوتکوتە / kutkute/: ☜ **کوت ـ کوت**٢

کوتکە / kutke/: ناو. تووتکەسەگ ⚑ تولەسگ

کوتکەخەو / kutkexew/: ناو. وەنەوز؛ پینەکی ⚑ چُرت

کوتل / kut(i)l/: ناو. کوتلک؛ کوتیلک؛ کودک؛ کفتەی ساوار ⚑ کوفتەی بلغور

کوتلک / kutlik/: ☜ **کوتل**

کوتلوک / kutluk/: ناو. ١. چلووک؛ ترۆپکی دار ٢. بەچکەی لاور؛ بێچووی جانەوەری دڕندە ⚑ ١. بالاترین نقطەی درخت ٢. تولەی جانور درنده

کوتلێت / kutlêt/: ناو. کوتیلک؛ کوتل؛ خۆراکێ لە تێکەڵی گۆشتی چەرخکراو، سێفەزەمینی کوتراو و تۆزێ ئارد، کە وەک هەویرێکی لێ دێ و پارچە ـ پارچە لە ڕۆندا سووری دەکەنەوە ⚑ کُتلت

کوتن / kutin/: چاوگ. گوتن؛ وتن ☰ گُفتن

کوتوپڕ / kut û piř/: ☜ **کتوپڕ**

کوتوپڕی / kut û p(i)řî/: ☜ **کتوپڕی**

کوتوکەش / kut û keş/: ناو. زڵە؛ هەراوهوریا؛ هەرا و زەنای کۆمەڵ ☰ ولوله

کوتولەت / kut û let/: ئاوەڵناو. شولگسەه؛ کەلەپاچە؛ پس ـ پس؛ لەت ـ لەت ☰ پاره ـ پوره

کوتومت / kut û mit/: ☜ **کتومت**

کوتومزرەقی / kut û mizreqî/: ئاوەڵکار. کوتوپڕ؛ لەپڕ ☰ ناگهان

کوتە^{١} / kute/: ناو. ۱. کون؛ کونا؛ کنا ۲. قونچکی میوە ۳. پت؛ ڕەوتی لێدانی ڕەگ ٤. بەفری پەستواو ٥. شوێنی شوێنەونکەی کەروێشک ٦. نۆین؛ گۆنجەی ئاو ۷. ☜ **گوتە ـ۱** ☰ ۱. سوراخ ۲. دُمچەی میوه ۳. نبض ۴. برف انباشته ۵. محل رد گم کردن خرگوش ۶. آبراهه ۷. ☜ **گوتە ـ۱**

کوتە^{٢}: دەنگەناو. دەنگی کوتان ‹ئەوە کوتەی چییە؟› ☰ صدای کوبیدن

کوتە ـ^{٣}: پێشوشە. کوت ـ ‹کوتەپەڕۆ؛ کوتەئاجۆر› ☰ پاره ـ

ـ کوتە^{٤}: پاشەوشە. کوتان ‹دڵەکوتە؛ پێکوتە› ☰ ـکوبی

کوتەپەڕۆ / kutepeřo/: ناو. تیتاڵ؛ شیتاڵ ☰ تکه پارچه

کوتەر^{١} / kuter/: ناو. بزگوڕ؛ شڕ؛ دڕاو ☰ کُهنەپاره

کوتەر^{٢}: ئاوەڵناو. ۱. بەقەوەت؛ بەهێز ۲. کن؛ کنک؛ کۆتا ☰ ۱. کوبنده ۲. کوتاه

کوتەزەل / kutezel/: ناو. نیچک؛ پارچەیەکی کورت لە قامیش ☰ قطعەی کوچک نی

کوتەسیزە / kutesîze/: ناو. قولی دەرزی؛ کونی دەرزی ☰ سوراخ سوزن

کوتەفڕ / kutefiř/: ناو. هەنگوین ☰ عسل

کوتەک / kutek/: ناو. تێلا؛ کۆپار. هەروەها: **کوتەک لێ دان؛ کوتەک خواردن** ☰ چُماق؛ کدینه

کوتەککاری / kutekkarî/: ناو. کارەڕەهاتی کوتەک لێ دان. هەروەها: **کوتەککاری کردن** ☰ کُتک‌کاری

کوتەکوت^{١} / kutekut/: ناو. ۱. *[شووروەیی]* کاری کوت پێوە دان ۲. پارچە ـ پارچەی قوماش ☰ ۱. کله در جماع ۲. پاره ـ پارەی پارچه

کوتەکوت^{٢}: ئاوەڵکار. زرمەزرم؛ تەپەتە؛ بە زرمەوە ‹کوتەکوت خەریکی چیت؟› ☰ تَق‌وتوق

کوتەکوت^{٣}: دەنگەناو. ۱. دەنگی کوتان لە سەر یەک ۲. دەنگی پت دان ۳. کووت کووت؛ وشەی بانگ کردنی سەگ ☰ ۱. صدای کوبیدن پیاپی ۲. صدای نبض ۳. کلمەی صدا کردن سگ

کوتەکەڵ / kutekeł/: ناو. سواڵەتە لەتە ☰ تکه سُفال

کوتەکی / kutekî/: ئاوەڵناو. ۱. پڕاوپڕ؛ دەرگاخن؛ پڕی وا کە هیچی تر نەگرێ ‹دوو باری کوتەکی بار کرد› ۲. ناتەواو؛ نیمەچڵ؛ کەم‌وکورت ‹کارەکانی کوتەکین، نابنە کار!› ☰ ۱. پُر و آکنده ۲. نصفەنیمه

کوتەڵ / kuteł/: ☜ **سەرکۆزەر**

کوتەڵە / kutele/: ناو. تووتەڵە سەگ ☰ تولەسگ

کوتەن / kuten/: ناو. دارکاری؛ کاری لێدان بە دار ☰ چوبکاری

کوتەنی^{١} / kutenî/: ئاوەڵناو. شیاوی کوتن ☰ گفتنی

کوتەنی^{٢}: ئامراز. وەک کوتوویە ‹کورد کوتەنی: کەس بە خەیاڵ نەبووە بە ماڵ› ☰ گفتنی؛ به قولِ

کوتیاگ / kutyag/: ئاوەڵناو. ۱. بە کوتک کوتراو ۲. وردکراو ☰ ۱. کوبیده شده با پُتک ۲. خُرد شده

کوتیان / kutyan/: چاوگ. کوتران: ۱. کوتان؛ کتان؛ کوتریان ۲. وتیان؛ گوتران ☰ ۱. کوبیدن ۲. گفته شدن

کوتیل / kutîl/: ☜ **کەشکەزرانی**

کوتیلک / kutîlik/: ☜ **کوتل**

کوتیله / kutîle/: ناو. نازناوی زارۆی خۆشەویست ▤ واژەی نوازش کودک

کوجک / kucik/: ناو. گۆشە؛ سووچ ▤ کُنج؛ زاویه

کوجیله / kucîle/: ناو. ١. دەرمانێکە جانەوەری پێ دەرمان‌داو دەکرێ ٢. گیای باقەبێن ▤ ١. دارویی سمی برای کشتن جانوران ٢. گیاه مخصوص بستن بافه

کوچ^{١} / kuç/: ناو. خڕەبەرد؛ خڕکەبەرد؛ وردەکوچک ▤ قلوەسنگ

کوچ^{٢}: ئاوەڵناو. گۆچ؛ شەخت؛ شەهت؛ لەپۆل؛ گەپۆل؛ داملە؛ ئیفلیج؛ شەپلەلێ‌داو ▤ فلج

کوچاک / kuçak/: ناو. ئالاش؛ هەلاش؛ کەواشە؛ گەڵا و چلووی سەر دارەڕا ▤ انبیره

کوچقولێپ / kuçqulêp/: ئاوەڵناو. لێقەوماو؛ چارەڕەش؛ ماڵوێران ▤ خانەخراب

کوچک^{١} / kuç(i)k/: ناو. کوچگ: ١. بەرد؛ بەر؛ کەڤر ٢. تفک؛ کوانوو؛ کوانگ ▤ ١. سنگ ٢. اُجاق

▣ **کوچک کولاندن:** /کنایه/ کاری بێ بایەخ کردن (لە داخان دەگوترێ) ‹ئاخر کوچک بکولنی ئەمە کار بوو تۆ کردت؟!› ▤ کار بی ثمر کردن

کوچک کێشان: /کنایه/ کاری زۆر دژوار کردن ▤ کار سخت کردن

کوچک^{٢}: ئاوەڵناو. چکۆلە؛ کوچگ؛ بچووک ▤ کوچک

کوچکئاگر / kuçik'agir/: ☜ **کوچکاور**

کوچکانی / kuçkanî/: ناو. کۆچک؛ کەفچی؛ قەڵماسک ▤ فلاخن

کوچکاور / kuçkawir/: ناو. کوچکئاگر؛ سێبەردەی ئاگردان ‹ژنەکەی کەتری دامێ و لە سەر کوچکاورم دانابوو بکولێ، مێردەکەی هاتەوە، شەقێکی لە کەتری هەڵدا و بە پالەپەستۆ دەری کردم! «هەژار، چێشتی مجێور»› ▤ سنگ اُجاقدان

کوچکبڕ / kuçikbiř/: ناو. بەردبڕ؛ بەربڕ ▤ سنگ‌بُر

کوچکتاش / kuçiktaş/: ☜ **کەڤرتاش**

کوچکتراش / kuçikt(i)raş/: ناو. بەردتاش ▤ سنگ‌تراش

کوچکچن / kuçikçin/: ناو. ١. دیواری بە ئیشکەبەرد ٢. وەستای دانان و چنینی ئیشکەبەرد ▤ ١. استادکار سنگچینی ٢. دیوار سنگچین

کوچکڕەش / kuçikřeş/: ئاوەڵناو. /مەجاز/ بەدفەڕ؛ بەدودم؛ شووم ▤ شوُم

کوچککێش / kuçikkêş/: ناو. بەردکێش؛ ئەوی کاری گواستنەوەی پارچەبەردە ▤ سنگ‌کش

کوچکنوێژ / kuçikn(i)wêj/: ناو. بەردەتات؛ بەردەنوێژ ▤ سنگ تخت ویژەی نماز خواندن

کوچکواران / kuçikwaran/: ناو. بەردەباران ▤ سنگ‌باران

کوچکوکوانگ / kuçik û k(i)wanig/: ☜ **کوانو**

کوچکوکەڵەک / kuçik û kełek/: ناو. قەڵاقووچکە بوونی بەرد لە سەر یەک ▤ سنگ‌های برهم انباشته

کوچکۆک / kuçkok/: ئاوەڵناو. بیچکەڵە؛ بووچک؛ پچووک ▤ کوچولو

کوچکە / kuçke/: ناو. ١. بەردی کوانوو ٢. ڕێکورک؛ بن‌بەست؛ ڕێگایەک (بەتایبەت کۆڵان) کە سەرێکی دەرناچێ ٣. نیشانی ئەفسەری کەم‌پایە ▤ ١. سنگ اُجاق ٢. کوچەی بن‌بست ٣. نشان افسر دون‌پایه

کوچکەبەرد / kuçkeberd/: ناو. کەمەر؛ خڕکەبەرد ▤ قلوەسنگ

کوچکەسان / kuçkesan/: ☜ **کوچکەهەسان**

کوچکەقوڵە / kuçkequłe/: ناو. چمچەکۆڵە؛ کلکەتەشی؛ بەچکە بۆقی لاق دەرنەهاتوو ▤ قورباغەی نابالغ

کوچکەهەسان / kuçkehesan/: ناو. کوچکەسان؛ بەردەسان؛ بەردی تیخ تیژ کردن ■ سوهان

کوچکی / kuç(i)kî/: ئاوەڵناو. سەنگی؛ بەردین؛ لە بەرد چێکری ■ سنگی

کوچگ / kuçig/: ☜ **کوچك**

کوچوله / kuçule/: ☜ **کوچوڵە**

کوچوڵە / kuçułe/: ناو. کوچوله: ١. ژاره ماسی ٢. گیای باقەبێن ■ ١. گیاه زهرماهی ٢. گیاه بستەبندی

کوچەر / kuçer/: ئاوەڵناو. کوتەر؛ کەل و کوتەر؛ دەست یان پا سەقەت ■ از دست یا پا معلول

کوچەلان / kuçelan/: ناو. ئاگرخۆشکەری ناو گۆڕک ■ آتشبان

کوچەڵە / kuçełe/: ناو. کۆجەڵە؛ کاسەیێ کە بە قوڕ لە قەدی کۆتەی دارەوەنەوە دروستی دەکەن تا جاچکەی لێ کۆوە بێ ■ نیمکاسەای از گل برای گرفتن سقز خام از درخت بنه

کوچی / kuçî/: ناو. ١. ئەستوورایی لە زەبر ٢. گۆچی؛ شەختی؛ شەهتی؛ ئیفلیجی؛ شەپلەلێدراوی ■ ١. آماس از ضربت ٢. فَلَجی

کوچیله / kuçîle/: ناو. گیایەکە بنەکەی دەکەنە دەرمان ڕێوی ■ گیاهی است

کوخ / kux/: ☜ **کۆخە-١**

کوخار / kuxar/: ناو. ١. سووچ؛ قوژبن ٢. ئامرازی شەق و شڕ ■ ١. کُنج؛ زاویە ٢. قُراضه

کوخاین / kuxayn/: ☜ **کۆکین**

کوخک / kuxik/: ☜ **کۆخە-١**

کوخکاڕەش / kuxkařeş/: ناو. سیقوتە؛ قۆتک؛ قۆخەڕەشە ■ سیاەسُرفه

کوخین / kuxîn/: ☜ **کۆکین**

کود / kud/: ناو. ١. شەپلە؛ نەخۆشی ئیفلیجی ٢. چۆنیەتی کوژرانی بە خۆڕایی و بێ خوێنبایی ٣. ژمارەی تایبەت ■ ١. بیماری فلج ٢. چگونگی بە قتل رسیدن و قصاص نشدن ٣. کُد

کودان / kudan/: چاوگ. ١. پێکهاتن؛ جێبەجێ بوون ٢. خایاندن؛ وەخت بردن ■ ١. انجام گرِفتن ٢. وقت بردن

کوداندن / kudandin/: چاوگ. ١. پێکهێنان؛ جێبەجێ کردن ٢. دنە/ هان دان ٣. لەسەرخۆ بوون ٤. خایاندن؛ وەخت بردن ■ ١. انجام دادن ٢. تشجیع کردن ٣. متانت داشتن ۴. وقت بردن

کودک / kudik/: ناو. ١. ئەژنۆ؛ زرانی؛ وژنگ ٢. بێچووی لاور ٣. کوتک؛ پیک؛ پیتک ٤. ☜ **کوتل** ■ ١. زانو ٢. بچەی حیوان وحشی ٣. پُتک ۴. ☜ **کوتل**

کودکودۆ / kudkudo/: ئاوەڵناو. وڕاج؛ چەقەسرۆ؛ زۆربلێ؛ فرەوێژ؛ چەنەباز ■ وراج

کودوو / kudû/: ☜ **کەدوو -١**

کودەڵە / kudełe/: ناو. بەچکەوەراز ■ بچەخوک

کودی / kudî/: ناو. ١. بەچکەی سەگ و بەراز ٢. ☜ **کەدوو -١** ■ ١. بچەی سگ و خوک ٢. ☜ **کەدوو -١**

کودیله / kudîle/: ناو. ١. ساوای سەگ و بەراز ٢. *[مەجاز]* زارۆی ساوای جوانکیله ٣. قووڵایی؛ ناخ ‹له کودیلەی دڵییەوە بەو کارە ڕازییە› ■ ١. نوزاد سگ و خوک ٢. نوزاد زیبا و دوستداشتنی ٣. عُمق

کور / kur/: ناو. ١. سیرەت؛ چووک؛ ئەندامی زاوزێی نێرینە ٢. ☜ **کڵاو -١** ■ ١. آلت تناسلی نر ٢. ☜ **کڵاو -١**

کوراتا / kurata/: ناو. حەنەک؛ قسەی خۆش و پێکەنینی ■ لطیفه؛ جُک

کوراس / kuras/: ☜ **کراس-١**

کوراگ / kurag/: ☜ **کارگ-١**

کوربەشک / kurbeşik/: ☜ **کوڕەبەش**

کورپ / kurp/: ناو. تلتە و بەرماوی میوەی ڕزیو کە دەکرێتە کووتی زرعات ■ میوەی ماندە کە کودش

کنند

کورت^{١} / /kurt/: ناو. هەڵۆ؛ ئەلوە ≡ عُقاب

کورت^{٢}: ئاوەڵناو. کن؛ کنک؛ کۆتا ≡ کوتاه

▣ **کورت بون/ بین:** کۆتا بوون ≡ کوتاه بودن

کورت بونەوە: لە درێژییەوە کۆتا بوون ≡ کوتاه شدن

کورت کردنەوە: کورتەوە کردن؛ کۆتا کردنەوە ≡ کوتاه کردن

کورتەوە کردن: ☜ **کورت کردنەوە**

کورتان / /kurtan/: ناو. کۆپان؛ کۆپەلان؛ کۆپەڵێن؛ پالان ≡ پالان

کورتاندرو / /kurtand(i)rû/: ناو. کورتاندوور؛ کۆپاندوور؛ ئەو کەسەی کۆپان ئەدووری ≡ پالاندوز

کورتاندوور / /kurtandûr/: ☜ **کورتاندرو**

کورتبڕی / /kurtb(i)ři/: ناو. کار و ڕەوتی کورت کردنەوەی قسە ≡ ایجاز؛ عمل کوتاه کردن سخن

کورتبین / /kurtbîn/: ئاوەڵناو. *[کینایە]* بیر نەکەرەوە و هەڵەڕۆ ≡ کوتەبین

کورتپست / /kurtpist/: ناو. سرتە؛ چپە؛ پستەپست ≡ پچ - پچ

کورتخەس / /kurtxes/: ناو. کار و ڕەوتی سەرچن کردنی تووتن ≡ عمل چیدن سر ساقەهای توتون

کورتک / /kurtik/: ☜ **کورتە-١**

کورتکورت / /kurt kurt/: دەنگەناو. دەنگی قیڕە و هەرا ≡ داد و قال

کورتم / /kurtim/: ☜ **کورتمە**

کورتمە / /kurtme/: ئاوەڵناو. کورتم؛ کورتی ئەستوور ≡ کوتاهِ کلفت

کورتوپست / /kurt û pist/: ناو. پاشملە؛ پاشەملە؛ کاری لە پشتەسەر خراو گوتن ≡ عمل غیبت کردن

کورتوکرمانجی / /kurt û kirmancî/: ئاوەڵکار. *[کینایە]* بێڕووبینی؛ ڕەپ و ڕاست ≡ رُک و صریح

کورتوکوێر / /kurt û k(i)wêr/: ئاوەڵناو. *[کینایە]* کورت و تەسک ≡ کوتاه و کم‌عرض

کورتوموختەسەر / /kurt û muxteser/: ئاوەڵکار. بە کورتی و پوختی ≡ مُختصر و مُفید

کورتون / /kurtun/: ناو. ماکێ کە لە کورتیزۆنەوە بەرهەم دێ ≡ کُرتُن

کورتۆڵ / /kurtoł/: ناو. ورکە نان و بەرماوی سەر سفرە ≡ پس‌ماندەی سُفرە

کورتە / /kurte/: ناو. ١. کورتک؛ کورتەک؛ کەوای پیاوانەی تا نزیک ئەژنۆ ٢. بارگیر؛ بارگین؛ قولە؛ ئەسپی نانەجیبی بارکێشان ٣. هەڵبژاردە؛ پوختە ‹کورتەی هەواڵەکان› ≡ ١. نیم‌تنەی مردانە ٢. یابو ٣. خُلاصەی کلام

کورتەباڵا / /kurtebała/: ئاوەڵناو. کورتەڵە؛ بەژن‌کورت؛ کابهوور ≡ کوتاەقد

کورتەبنە / /kurteb(i)ne/: ئاوەڵناو. کورتەباڵای قەڵەو ≡ کوتاەقد چاق

کورتەپانک / /kurtepanik/: ناو. جۆرێ ماسی ≡ نوعی ماهی

کورتەچیرۆک / /kurteçîrok/: ناو. تمتیل؛ خدۆک؛ نەزیلە؛ نەزیرە ≡ داستان کوتاه

کورتەک / /kurtek/: ☜ **کورتە-١**

کورتەکەلەکە / /kurtekeleke/: ☜ **کێلەکە**

کورتەڵە / /kurtełe/: ☜ **کورتەباڵا**

کورتەنێزە / /Kurtenêze/: ناو. زەرگ؛ خشت؛ دلام؛ ڕمب ≡ زوبین

کورتەوەکراو / /kurtewek(i)raw/: ☜ **کۆتەر**^{٢}

کورتی^{١} / /kurtî/: ناو. کۆتایی: ١. کنکی؛ کولی؛ دژی درێژی ٢. کەمتەرخەمی ‹کورتی لە لایەن منەوە بوو، ببوورن› ٣. موختەسەری؛ دۆخی پوختە بوون؛ کۆتا بوون ‹بە کوردی و بە کورتی› ≡ ١و٢. کوتاهی ٣. اختصار

کورتی^{2}: ئاوەلکار. هیچ نەبێ؛ لانی کەم ▤ اقلاً

کورتیزۆن / kurtîzon/: ناو. ماکێ کە لە لووی سەر گورچیلەوە دەدەلێ ▤ کرتیزون

کورتیلە / kurtîle/: ئاوەلناو. باواقۆرەت؛ زۆر قەدکورت ▤ کوتوله

کورتێکە / kurtêke/: ناو. کەسێ کە نان دەکاتە ورتکە ▤ شخصی که نان را ریزه می‌کند

کورتێکەل / kurtêkel/: ناو. دالاشێکە لە هەلۆ دەکا ▤ لاشخوری شبیه عقاب

کورتێل / kurtêl/: ناو. ورکە نان؛ وردە نان ▤ خُرده نان

کورتێلۆ / kurtêlo/: ناو. خزمەتکاری وردەپا ▤ خدمتکار دون‌پایه

کورچاتوڤیوم / kurçatuvyum/: ناو. توخمی کیمیاوی ڕادیۆئەکتیڤ بە ژمارەی ئەتومی ١٠٤، کە لە داڕشتەی ناوکی پروتاکتینیومی ٢٤٢ و نیئونی٢٢ بە دەست دێ و نیوەتەمەنێکی زۆر کورتی هەیە ▤ کورچاتوویُم

کورچی / kurçî/: ناو. نقورچک؛ قورچی ▤ نیشگون

کورد / kurd/: ناو. نەتەوەی سپی‌پێستی زاگەبەری نێوچۆمان و دەوروبەری ▤ کُرد

کوردانە^{1} / kurdane/: ئاوەلناو. ١. کوردئاسا ٢. کوردی؛ پێوەندیدار یان سەر بە کورد ‹هەر کەس تیتۆلە پشتێندیک، بزگوڕە مێزەرێک بە قەد و سەرییەوە با، یان پاتۆڵ و ڕانکی نیفەکشۆڕی کوردانەی بوایە، بە دار و قامچی بەر دەبوونە گیانی و... «هەژار، چێشتی مجێور»› ▤ ١و٢. کُردی

کوردانە^{2}: ئاوەلکار. ١. *[مەجاز]* ئازایانە؛ دلێرانە؛ بوێرانە ٢. کوردئاسایی؛ وەکوو کوردان ▤ ١. شُجاعانه ٢. مانند کُردان

کوردایەتی / kurdayetî/: ناو. کوردیتی؛ کوردینی؛ کوردێتی: ١. هەر جۆرە هەست و هەولێ کە نیشانەی کورد بوون بێ ٢. بارودۆخی کورد بوون ▤ ١. ملیّت‌خواهی کُردی ٢. کُردی

کوردپەروەر / kurdperwer/: ئاوەلناو. تایبەتمەندی کەسێ کە بۆ کوردایەتی خەبات دەکا. هەروەها: **کوردپەروەری** ▤ ملیّت‌خواه کرد

کوردحەز / kurdĥez/: ئاوەلناو. کوردخۆشەویست؛ تایبەتمەندی کەسێ کە حەز لە کوردایەتی دەکا ▤ کُرددوست

کوردسان / kurd(i)san/: ☜ **کوردستان**

کوردسانی / kurd(i)sanî/: ☜ **کوردستانی**

کوردستان / kurdistan/: ناو. کوردسان؛ بەشێ لە ڕۆژهەلاتی ناوەڕاست کە کوردزمانانی تێدا دەژین ▤ کُردستان

کوردستان‌پەرست / kurdistanperist/: ئاوەلناو. خزمەتکاری گەل و زێدی کورد ▤ دوستدار کُرد و کُردستان

کوردستانی / kurdistanî/: ئاوەلناو. کوردسانی: ١. خەلکی کوردستان ٢. پێوەندیدار بە کوردستانەوە ‹ناوچە کوردستانییەکان› ▤ ١و٢. کُردستانی

کوردکانی / kurdkanî/: ناو. ولاتی کوردان؛ کوردەواری ▤ کُردستان

کوردکوژ^{1} / kurdkuj/: ناو. ئەوی کاری کوشتن و قڕ کردنی خەلکی کوردە ▤ کُردکُش

کوردکوژ^{2}: ئاوەلناو. خووگرتوو بە کورد کوشتن یا لایەنگر و هۆگری کورد کوشتن ▤ خواستار و دوستدار کشتن کُردها

کوردکوژە / kurdkuje/: ناو. *[مەجاز، پلار]* ١. قەسپ؛ جۆرێ خورمای خراپ ٢. جۆرێ ترێ تفت ▤ ١. نوعی خرمای نامرغوب ٢. نوعی انگور گس

کوردمانج / kurdmanc/: ☜ **کرمانج**

کوردنۆ / kurdno/: سارستە. کوردۆ؛ ئەی کوردینە؛ وشەی دواندنی کوردان ▤ ای کُرد زبانان

کوردونده / kurdunde/: ئاوەلناو. وەجاخ‌کوێر؛

بێعەولاد ☰ ابتر؛ بی‌فرزند

کوردۆ^{۱} / kurdo/: ناو. قامێکە ☰ آهنگی است

کوردۆ^{۲}: سارستە. کوردنۆ؛ وشەی دواندنی کوردێک ☰ ای انسانِ کُرد

کوردە / kurde/: ناو. *[کینایە]* شوان؛ شوانە؛ گەلەوان ☰ چوپان

کوردەواری / kurdewarî/: ناو. کوردستان؛ مەڵبەندی کوردان ☰ کُردستان

کوردی^{۱} / kurdî/: ناو. ١. دەستە زمانی نەتەوەی کورد، کە بە هۆی مێژووی ژیان و هۆکاری جۆگرافیاییەوە؛ چەند وەچەزمان (زار)ی جۆراوجۆری لێ دەبێتەوە و بریتین لە: *ئا)* کرمانجی باکوور، بە شێوەزارگەلی بادینی، بۆتانی، هەکاری، بایزیدی، شەمدینی، جزیری، قووچانی و... *ب)* کرمانجی ناوەندی کە سۆرانیشی پێ دەڵێن، بە شێوەزارگەلی سۆرانی، موکوریانی، ئەردەڵانی، بابانی، جافی و... *پ)* کرمانجی باشوور بە شێوەزارگەلی کەلهوڕی، لەکی، فەیلی، بەختیاری و... *ت)* گۆرانی (هەورامی) ـ زازایی، ئەمیش بە چەند شێوەزار و زۆرێ بنزاراوەوە ٢. چێشتی هەرزنی وردکراو بە ڕۆنەوە ☰ ١. زبان کُردی ٢. غذایی است

کوردی^{۲}: ئاوەڵناو. ١. چێکراوی کوردان ‹قاڵی کوردی› ٢. پێوەندیدار بە زمان، فەرهەنگ و داب و نەریتی کوردییەوە ☰ ١. ساخت کُردها ٢. کردی؛ منسوب به کُردها

کوردیتی / kurdîtî/: ☜ **کوردایەتی**

کوردینی / kurdînî/: ☜ **کوردایەتی**

کوردێتی / kurdêtî/: ☜ **کوردایەتی**

کورژان / kurjan/: چاوگ. کورژین: ١. چرچ بوون؛ قرمچین ٢. ژاکان؛ سیس بوون ☰ ١. چروک شدن ٢. پژمُرده شدن

کورژاندن / kurjandin/: چاوگ. ١. چرچ و لۆچ تێ خستن ٢. ژاکاندن؛ سیس کردن ☰ ١. چروک کردن ٢. پژمُرده کردن

کورژین / kurjîn/: ☜ **کورژان**

کورس / kurs/: ناو. ١. بنە دڕوو ٢. چەکەرەی تازە سەر دەرهێناو ☰ ١. بوتەی خار ٢. سبزەی تازە سر درآوردە

کورسان^{۱} / kursan/: چاوگ. هەڵقرچان؛ قرمچین ☰ چروک شدن

کورسان^{۲}: ناو. *[سروکەلە]* کوردستان ☰ کُردستان

کورساندن / kursandin/: چاوگ. ١. هەڵقرچاندن ٢. ژاکاندن ٣. کرۆستنەوە ☰ ١. چروک کردن ٢. پژمردە کردن ٣. کلوچیدن

کورسانی / kursanî/: ناو/ ئاوەڵناو. سنەیی؛ خەڵک یان سەر بە شاری سنە ☰ سنندجی

کورسک / kursik/: ☜ **کرۆسك ـ١**

کورسی / kursî/: ناو. ١. سەندەڵی؛ ئەسکەمل ٢. قورسی؛ داری لێکدراو بۆ سەر تەنوور یان هەر شتێکی گەرمادەر ٣. خلێنە؛ ددانی پشت پشتەوە ☰ ١. صندلی ٢. کُرسی ٣. دندان عقل

⊡ **کورسی قورعان:** دوو تەختەی تێکپەڕیوە قورعانی لە سەر دەکەنەوە بۆ خوێندنەوەی ☰ رحلەی قرآن

کورسیت / kursît/: ناو. ١. مەمکبەند؛ سینەبەن ٢. پۆشەنی تەنگ بۆ بەرگری لە داهێزانی ماسوولکە و ئەندامانی لەش ☰ ١و٢. کُرسِت

کورسیلە / kursîle/: ناو. چوارپایەی چکۆلە ☰ چهارپایەی کوچک

کورسین / kursîn/: چاوگ. ١. ڕەگ داکوتان و قایم بوونی چناو ٢. کورۆژیان؛ کرۆژان؛ هاڕدران (بە ددان یا شتی وا) ☰ ١. ریشە دواندن ٢. کلوچیدن

کورش / kurş/: ئاوەڵناو. کز؛ مات ☰ افسُردە

⊡ **کورش هەڵاتن:** کز کردن؛ کروشمە کردن ☰ کز کردن

كورشك /kurşik/: ☜ **كەروێشك**

كورشمە /kur(i)şme/: ☜ **كرووشمە**

كورشە /kurşe/: ناو. بەفر و بەستەڵەک ≣ برف و یخبندان

كورقوشم /kurquşim/: ناو. قوڕقوشم؛ سرپ ≣ سُرب

كورك١ /kurk/: ناو. ١. وردەمووی سەر پێستی مەڕ و بزن ٢. كەڵپۆس؛ باڵاپۆشی لە پێستەبەرخی بە تووکەوە ٣. بۆڵەبۆڵ؛ بۆڵە و پرتە ٤. گیرفان؛ بەریک ٥. گۆروا؛ گۆرەوێ ٦. ☜ **كوێرو** ≣ ١. کُرک بُز و گوسفند ٢. پوستین ٣. غرولند ۴. جیب ۵. جوراب ۶ ☜ **كوێرو**

كورك٢: ئاوەڵناو. کڕ (مریشک) ≣ کُرچ (مرغ)

⊡ **بە سەر شتێكدا كورك بوون**: [کینایە، پلار] سەر بە کارێکەوە نان، شەو و ڕۆژ خەریکی بوون و هیچ کارێکی تر نەکردن ‹دیسان هاتمەوە و بە سەر قانووندا کورک بووم! «هەژار، چێشتی مجێور»› ≣ شب و روز به کاری پرداختن و به هیچ کار دیگر نرسیدن

كوركان /kurkan/: چاوگ. ١. دەنگەدەنگ کردنی لەسەرخۆی مریشکی کڕ ٢. پرتە و بۆڵە کردن ≣ ١. قُدقُد کردن مرغ کُرچ ٢. غرولند کردن

كوركاندن /kurkandin/: چاوگ. تێنەپەڕ. //کورکاندت؛ دەکورکێنی؛ بکورکێنە// کورکانن: ١. قدقد کردن ٢. بۆڵەبۆڵ کردن؛ پرتە و بۆڵە کردن ٣. نکەنک کردن؛ کورکە کردن ٤. کەڵکەڵە کردن؛ خەیاڵ و هەوەس کردن ≣ ١. قُدقُد کردن ٢. لندیدن ٣. ناله کردن ۴. هوس کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەکورکاندن

كوركانن /kurkanin/: ☜ **كوركاندن**

كوركوروژە /kurkuroje/: ☜ **كرۆژنە**

كوركە١ /kurke/: ناو. کرکە: ١. کولکە؛ تووکی حەیوان ٢. کەڵکەڵە؛ تاسە و ئارەزووی دڵ. هەرووەها: **كوركە هاتن** ٣. مەڵۆ؛ کۆمای زلی کا و گیای دروواو ≣ ١. کُرک و موی حیوانات ٢. هوس و اشتیاق دل ٣. توده‌ی گندم و علف دروشده

كوركە٢: دەنگەناو. کرکە: ١. پرتە و بۆڵە؛ بۆڵەبۆڵ ٢. وردە دەنگی گریاناوی ≣ ١. غرولند ٢. نِک‌ونال

كوركەكورك /kurkekurk/: دەنگەناو. پرتەپرت ‹کورکەکورکی بێچووەکانم دێنە دەورم تاق و جووت/ دەی وەرن سەیری بکەن ئەم دەردی بێ دەرمانە «موفتی پێنجوێنی»› ≣ غُرغُر

كوركەنیسان /kurkenîsan/: ناو. خاشخاشکە؛ چارەچەقیلە ≣ نوعی خشخاش بی‌غوزه

كوركیان /kurk(i)yan/: چاوگ. پرتە کردن؛ بۆڵاندن ≣ غُرغُر کردن

كورم /kurm/: ناو. کرم ≣ کرم

▣ **كورمێ پەهن**: کرمە پانە ≣ کرم کدو

⊡ **كورم شكەستن**: [کینایە] تۆڵە ساندنەوە و کوڵی دڵ ڕژاندن ≣ دق دل خالی کردن

كورماتیخ /kurmatîx/: ناو. تەڕاد؛ بەتالایی ژوور ڕان ≣ کشاله‌ی ران

كورمانج /kurmanc/: ☜ **كرمانج**

كورمانجی /kurmancî/: ☜ **كرمانجی**

كورمژ /kurmij/: ☜ **كرمەژن**

كورمژین /kurm(i)jîn/: چاوگ. کەرمجین؛ کرمێ بوون ≣ کرمو شدن

كورمك /kurmik/: ناو. ١. وردەکرم ٢. بەڕوولە؛ تازەخڕبووی کاڵی میوەی بێستان ≣ ١. کرم ریز ٢. توده‌ی میوه‌های کال باغ

▣ **كورمكێ شەڤێ**: گوڵستێرک؛ گوڵئەستێرک؛ گوڵئەستێرە ≣ کرم شبتاب

كورمكێز /kurmkêz/: ناو. کورمێز؛ نەخۆشییەکی مرۆڤە ≣ از بیماری‌ها

كورمل /kurmil/: ناو. مێرووی کرمئاسایی ≣ حشره‌ی کرم مانند

کورمووری / kurmûrî/: ناو. ١. مێرووولە؛ مرۆچە ٢. ژەنگ؛ خۆرک؛ خۆسەرە ☰ ١. مورچە ٢. زنگ فلزات

کورمیت / kurmît/: ناو. کوێرووی دەغڵ؛ کوێرکی خەلە ☰ دانەهای پوچ در غلە

کورمێز / kurmêz/: ☜ **کورمکێز**

کورن / kurn/: ناو. ١. بەردی قووڵ کە ئاوی بارانی تێدا کۆ دەبێتەوە ٢. حەوزۆکەی ناو حەمامان کە هەر کەسێ بە تەنیا ئاوی لێ هەڵدێنجێ ☰ ١و٢. سنگاب

کورنایۆ / kurnayo/: چاوگ. سەرکوت کردن ☰ سرزنش کردن

کورنجە / kurince/: ناو. شێرپەنجە؛ کیفژاڵە ☰ سرطان

کورنک / kurnik/: ناو. بێشکە؛ لانک ☰ گهوارە

کورنیشک / kurnîşk/: ناو. نقورچک؛ قورنیچ ☰ نیشگون

کورواخ / kurwax/: ناو. بۆق؛ قرپۆک ☰ قورباغە

کوروم / kurum/: ناو. توخمی کیمیاوی کانزا، بە ژمارەی ئەتومی ٢٤ و کێشی ئەتومی ٥١,٩٩، کانزایەکی زێوینی سپی، تورت و سەختە، تێکەڵی پۆڵای دەکەن ژەنگ ناهێنێ و ڕەختە دەبێ و لە زۆر ئالیاژی‌تریشدا بە کار دێ، پێکهاتەکانی هەموو ژەهراوین ☰ کُرُم

کورۆت / kurot/: ناو. کلۆت؛ کەفەڵی یەکسم ☰ کفل ستور

کورۆتن / kurotin/: ☜ **کورۆژتن**

کورۆتەی / kurotey/: چاوگ. کورۆژتن ☰ کلوچیدن

کورۆتیان / kurotyan/: ☜ **کورۆژیان**

کورۆچان / kuroçan/: ☜ **کورۆژتن**

کورۆچانن / kuroçanin/: ☜ **کورۆژتن**

کورۆچانی / kuroçanî/: ناو. کار و ڕەوتی کورۆچان؛ کرۆژتن ☰ عمل کلوچیدن

کورۆچنای / kuroçnay/: چاوگ. کورۆژتن ☰ کلوچیدن

کورۆچیان / kuroçyan/: ☜ **کورۆژیان**

. **کورۆژ** / kuroj-/: پاشوشە. خاوەن تایبەتمەندی کرۆژتن ‹ئێسک‌کورۆژ› ☰ ـ کلوچ

کورۆژتن / kurojtin/: چاوگ. تێپەڕ. //کورۆژتت؛ دەکورۆژی؛ بکورۆژە// کرۆتن؛ کرۆتان؛ کورۆتن؛ کرۆژتن؛ کرۆتانن؛ کرۆژین؛ کورۆژین؛ کرۆشتن؛ کورۆشتن؛ کرۆچاندن؛ کورۆتان؛ کورۆچانن؛ کورۆچان؛ کۆتن؛ کۆژتن؛ کۆژین؛ کەلۆتن؛ کەلۆژتن؛ کروژتن؛ کرۆستن؛ کرۆستنەوە؛ کرووساندنەوە؛ کرووستنەوە؛ هاڕین (بە ددان یان شتی وا) ☰ کلوچیدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: کورۆژتە/ چاوگی نەرێنی: نەکورۆژتن

کورۆژیان / kurojyan/: چاوگ. کرۆتیان؛ کورۆتیان؛ کرۆتیانن؛ کرۆژران؛ کرۆچیان؛ کورۆچیان؛ کۆتیان؛ کۆژتیان؛ کەلۆتیان؛ کەلۆژتیان؛ کرۆسانەوە؛ کرۆسرانەوە؛ کرووسرانەوە؛ کرووسیانەوە؛ هاڕدران (بە ددان یا شتی وا) ☰ کلوچیدە شدن

کورۆژیانەوە / kurojyanewe/: چاوگ. کورسین؛ کرۆژان ☰ کلوچیدن

کورۆژین / kurojîn/: ☜ **کورۆژتن**

کورۆسک / kurosk/: ☜ **کرۆسك ـ١**

کورۆش / kuroş/: ناو. کولۆش؛ کولەش؛ کلۆشە؛ کولۆشە؛ قرش؛ لاسکە دەغڵ ☰ ساقەهای غلە

کورۆشتن / kuroştin/: ☜ **کورۆژتن**

کورۆشە / kuroşe/: ناو. ١. کورۆش؛ کلۆش؛ لاسکەدەغڵ ٢. بەڵایەکی گەنمە ☰ ١. ساقەی غلە ٢. از آفات گندم

کورۆک / kurok/: ناو. نێرتک؛ قیتی تۆپی گیا ☰

نره‌ی گیاه

کوڕوور / kurûr/: ☜ **کرووڕ**

کوڕووژانـدن / kurûjandin/: چـاوگ. کرۆچنـــای؛ کرۆشتن 🇮🇷 کلوچیدن

کوڕه / kurh/: ناو. چواله؛ چه‌قاله؛ چه‌قاله بـادام 🇮🇷 چغاله بادام

کوڕه‌په‌سک / kurepesk/: نـاو. وه‌رشه‌ق؛ وه‌رشه‌ک؛ وشه‌گ؛ یۆز؛ تاژپڵنگ 🇮🇷 یوزپلنگ

کوڕی / kurî/: ناو. دوف؛ کلک 🇮🇷 دُم

کوڕیـایۆ / kuryayo/: چاوگ. ســه‌رکوت کـران 🇮🇷 سرزنش شدن

کوڕیـت / kurît/: نـاو. ١. قـــن؛ کـــولێن؛ کولانـــه؛ جێگه‌ی مریشـک لـه شـه‌ودا ٢. گیایه‌کـه 🇮🇷 ١. لانه‌ی مُرغ ٢. گیاهی است

کوڕیژ / kurîj/: نـاو. گـرخم؛ قـرخم؛ ورده بڕشـتی به‌نی ته‌ون 🇮🇷 ریزه‌های نخ در قالیبافی

کوڕیشـک / kurîşk/: نـاو. گـنج لـه له‌شـدا؛ ڕه‌وتی قرچان؛ وێکهاتن 🇮🇷 چروک

کوڕیشکه / kurîşke/: ☜ **کرووشمه**

کوڕیفۆک / kurîfok/: ☜ **کریفۆك**

کوڕینگـــان / kurîngan/: نـــاو. ١. نقورچـــــک؛ کوڕنیشک؛ قورنج؛ نه‌قوسکێ ٢. گیای قورینگـان که بۆ مالات ئالفێکی زۆر خۆشه 🇮🇷 ١. نیشگون ٢. از گیاهان مناسب برای خوراک دام

کوڕیوم / kuryum/: ناو. توخمی کیمیایی کـانزایی ڕادیۆئـه‌کتیڤ، لـه ده‌سـته‌ی ئاکتینیـده‌کان، بـه ژماره‌ی ئه‌تومی ٩٦، که ناپایه‌داره و بـه شـێوه‌ی ده‌سکرد دروست ده‌بێ و له بـه‌ر هـه‌واوه زۆر زوو ده‌پووچێته‌وه 🇮🇷 کوریم

کوڕێک / kurêk/: ناو. جۆرێ هه‌رزن 🇮🇷 نوعی ارزن

کوڕ^{١} / kuř/: ناو. ١. پـس؛ ڕۆڵـه‌ی نێـر؛ فرزه‌نـدی نێرینه ٢. پیاوی لاوی هێشتا بـێژن ٣. بڵـندایی سه‌ر کێو ٤. کێوی بڵند ٥. گوڕگ؛ جانی؛ جوانوو ٦. که‌رکوڕی؛ جاش؛ هۆلیکه‌ر ٧. کاری تاشین-له بن ڕا 🇮🇷 ١. پسر ٢. مرد جوان مُجرد ٣. قُله‌ی کوه ۴. کـوه بُلنـد ۵. کُـره‌اسـب ۶. کُـره‌الاغ ٧. عمـل از تـه تراشیدن

▣ **کـوڕی ڕۆژ** ١. *[کینایـه]* زۆر بــه‌کار و جێگــه‌ی هومێد و هانـا ٢. هه‌لپه‌ره‌سـت و ده‌گـه‌ڵ ڕۆژ بیرگۆڕ 🇮🇷 ١. مرد میدان ٢. فُرصت طلب

▣ **کوڕی که‌سێ بوونه هه‌زان**: *[دوعـا]* خێر و به‌ره‌که‌ت به سه‌ر که‌سێکدا بارین 🇮🇷 خیر دیدن

کوڕی که‌سێ نه‌مردن: *[دوعا]* خـه‌م و ناخۆشـی بـه لای که‌سێکدا نه‌چوون 🇮🇷 بد ندیدن

له کوڕان گه‌ڕاندن: *[کینایه]* دڕیـن و کۆنـه کـردن (جل و به‌رگ و...) ‹که‌وشه تازه‌کانی برد بۆ کێـف و له کوڕانی گه‌ڕاند!› 🇮🇷 کهنه و مُندرس کردن

کـوڕ^{٢}: ناوه‌ڵـناو. ١. *[مـه‌جاز]* ئـازا و به‌جه‌وهـه‌ر ٢. بـێفـه‌ڕ؛ شـووم ٣. نه‌وسـن؛ چڵـێس ٤. قـوت ‹گوێکوڕ› ٥. قه‌یچی‌کراو ‹پۆڕێ ته‌یه کوڕ بن› 🇮🇷 ١. شُجاع و باهوش ٢. شوم ٣. شکم‌پرسـت ۴. قُـد ۵. قیچی‌شده

کوڕئاپ / kuřʼap/: ناو. کوڕی مام 🇮🇷 پسرعمو

کوڕاد / kuřad/: ☜ **کوڕاده**

کـوڕاده / kuřade/: نـاو. کـــوڕاد؛ قـــوڕاده 🇮🇷 تـــره‌ی کوهی

کـوڕان / kuřan/: نـاو. جوڕنـــه؛ حه‌وزۆکـــه‌ی بـــه‌ر شێره‌ی ئاو له به‌رد یـان سواڵـه‌ت 🇮🇷 حوضـچه‌ی کوچک از سنگ یا سُفال که جلو شیر آب می‌سازند

کوڕانـدن / kuřandin/: چاوگ. تێنه‌په‌ڕ. //کوڕانـدت؛ ده‌کوڕێنی؛ بکوڕێنه// ما کردن؛ ده‌نـگ هه‌ڵـبڕینی مه‌ڕان 🇮🇷 بع بع کردن

■ ئاوه‌ڵناوی به‌رکاری: ـ/ چاوگی نه‌رێنی: نه‌کوڕاندن

کوڕانـه^{١} / kuřane/: ئاوه‌ڵـناو. ١. تایبـه‌تی کـوڕان ‹جلکی کوڕانه› ٢. *[کینایه]* ئازایانه؛ ڕه‌شـیدانه 🇮🇷 ١. پسرانه ٢. شُجاعانه

کوڕانه٢: ئاوەڵکار. */کینایه/* ئازایانه؛ ڕەشیدانه ‹کوڕانه دەرچوو› ■ شجاعانه

کوڕانی / kuřanî/: ئاوەڵناو. تایبەتمەندی کچێ کە لاسایی کوڕان دەکاتەوە ■ ویژگی دختری که ادای پسران را در می‌آورد

کوڕبەشک / kuřbeş(i)k/: ☜ **کوڕەبەش**

کوڕحەلی / kuřĥelî/: ☜ **کوڕهلی**

کوڕڕ / kuřř/: ☜ **کوڕش٢**

کوڕڕە١ / kuřře/: ئاوەڵناو. ١. قوت؛ سڵ ٢. سوور لە سەر مەبەست و دڵگەرم لە دۆزدا ٣. گوێ چکۆلە (مەڕ و بزن) ٤. گوێ‌لوول (مەڕ) ■ ١. گوش‌بەزنگ ٢. مُصمم ٣. ریزگوش (بُز و گوسفند) ۴. گوش‌گرد (گوسفند)

کوڕڕە٢: دەنگەناو. دەنگی مار ■ صدای مار

کوڕڕەخەر / kuřřexer/: ناو. هۆڵیکەر؛ بێچووی کەر ■ کُرّەخر

کوڕڕەگوێ / kuřřeg(i)wê/: ئاوەڵناو. گوێ قوت و ئامادەی سڵەمینەوە ■ گوش‌بەزنگ

کوڕڕی١ / kuřřî/: ناو. جاشەکەر؛ هۆڵیکەر؛ کەرکوڕی ■ کُرّەخر

کوڕڕی٢: دەنگ. وشەی بانگ کردنی جاش و جانوو ■ کلمەی خواندن کُرەی اسب و الاغ

کوڕزا / kuřza/: ☜ **کوڕەزا**

کوڕژن / kuřjin/: ناو. حیلەی ئەسپ ■ شیهەی اسب

کوڕش١ / kuřş/: ناو. بەفری بەستەڵەک ■ برف یخ‌بسته

کوڕش٢: دەنگ. کوڕڕ؛ وشەی بانگ کردنی کەر ■ کلمەی صدا کردن الاغ

کوڕک / kuřk/: ناو. جاش؛ دەحشک ■ کُرّەخر

کوڕکری / kuřk(i)rî/: ناو. مووی قەیچی‌کراو ■ موی قیچی شده

کوڕکڵاو / kuřk(i)ław/: ناو. کڵاوکووڕە؛ کڵاونە؛ فشەکڵاونە؛ چوڕەپۆپنە ■ چکاوک شاخدار

کوڕکوڕ / kuřkuř/: ناو. کوڕکوڕە؛ کەت؛ کەتێ؛ قەتێ؛ هاواربەرە؛ قتک؛ ترەوەڕە؛ تۆرەمە باڵندەیەکی وشکانین، لە کۆتر دەچن، لاقیان قوڵ و تووکنە، لە ناکاو دەفڕن، زیاتر ڕەنگی پەڕ و باڵیان بۆرە و بە گەل دەژین، چەندین جۆریان هەیە ■ باقرقره

کوڕکوڕۆچکە / kuřkuřoçke/: ناو. قورقوراچکە؛ قرقرۆچکە؛ قرقراچکە؛ قورقوراگە؛ قرقراگە؛ قوراگە؛ قورقوراوکە ■ خرخره

کوڕکوڕە / kuřkuře/: ☜ **کوڕکوڕ**

کوڕکوژە / kuřkuje/: ناو. جۆرێک گوێزی سێ گۆشەی دەنک گەورەیە کە پێش بارانی پەڵەی پاییز هەر کەس بیخوا ژانی پێ دەکا ■ نوعی زالزالک

کوڕکە / kuřke/: ناو. ١. */شوورەیی/* بەلووکە؛ قیتکە ٢. هەرچی لە سەر پێست دەروێ ■ ١. چوچوله ٢. پشم و مو و هر آنچه بر پوست می‌روید

کوڕکەر / kuřker/: ناو. کوڕی کەر؛ کوڕڕەخەر؛ جنێویکە ■ کُرّەخر

کوڕگ / kuřg/: ناو. جانوو؛ جوانوو ئەسپ ■ کُره اسب

کوڕگێ / kuřgê/: ئاوەڵناو. */ئاشیرین/* بەچەباز؛ مناڵباز؛ هەتیوباز ■ بچەباز

کوڕمام / kuřmam/: ناو. پسمام؛ پزمام؛ ئامۆزای نێر ■ پسرعمو

کوڕمەتک / kuřmetik/: ناو. کوڕی خوشکی باوک ■ پسرعمه

کوڕنۆ / kuřno/: ☜ **کڕنوش**

کوڕنو / kuřnû/: ناو. ١. ☜ **کوڕنوش** ٢. ☜ **کڕنو**

◻ **کوڕنو بردن**: ☜ **کوڕنوش بردن**

کوڕنو پێوە نوسان: قرنوو بە پێستەوە چەسپین

▤ بر پوست چسبیدن قراد

کوڕنووش / kuřnûş/: ناو. کڕنوو؛ کوڕنۆ؛ کوڕنوو؛ کاری چەمانەوە بۆ ڕێز و حورمەت ▤ تعظیم

▣ **کوڕنووش بردن**: کوڕنوو بردن؛ چەمانەوە بۆ ڕێز گرتن لە کەسێ یان شتێک ▤ تعظیم کردن

کوڕنیشک / kuřnîşk/: ناو. کورینگان؛ نقورچک؛ قورنج؛ نەقوسکێ ▤ نیشگون

کوڕوزمان / kuřuzman/: ناو. پەچەی شەوانەی پەز ▤ استراحتگاه گله در شب

کوڕوک / kuřuk/: ناو. ١. بنچینە؛ بنەما؛ ڕەگ و ڕیشە ٢. کاکڵ؛ کاکڵە ▤ ١. اساس؛ شالوده ٢. مغز دانە

کوڕوکاڵ / kuř û kał/: ناو. کوڕانی جحێل و لاو ‹ڕۆژی نەورۆز ئەوەڵ ساڵ/ ئەکەونە ئیش کوڕوکاڵ «قانع»› ▤ پسران جوانان

کوڕۆ / kuřo/: سارستە. کوڕە؛ ئەی کوڕ؛ کوڕەکە ▤ ای پسر

کوڕۆڵ / kuřoł/: ئاوەڵناو. ١. ☜ **کلۆڵ** ٢. کلۆر؛ ناوبەتاڵ ▤ ١. ☜ **کلۆڵ** ٢. توخالی

کوڕووز / kuřûz/: ☜ **کڕوز**

کوڕووزان / kuřûzan/: چاوگ. ١. سووتانی ئێسک ٢. پرتە و زەلیلی کردن ▤ ١. سوختن استخوان ٢. زار زدن

کوڕووزانەوە / kuřûzanewe/: چاوگ. تێنەپەڕ. //کوڕووزایەوە؛ دەکوڕووزێیەوە؛ بکوڕووزێوە// ١. کڕووزانەوە؛ زاریان؛ زارین؛ شین کردن ٢. کڕووزانەوەی برین ▤ ١. زار زدن ٢. سوزش داشتن زخم

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: کوڕووزاوەوە/ چاوگی نەرێنی: نەکوڕووزانەوە

کوڕووزە / kuřûze/: دەنگەناو. پرتە و گریان و پاڕانەوە ▤ لابە و زاری

کوڕووزەکوڕووز / kuřûzekuřûz/: دەنگەناو. کڕووزانەوەی زۆر ▤ لابە و زاری پیاپی

کوڕوولە / kuřûle/: ناو. جاشوولکە ▤ کُرّەخر کوچولو

کوڕە^{١} / kuře/: ئاوەڵناو. ١. سڵ؛ ئامادەی ڕاکردن ٢. کوڕی؛ گوێ پچووک (پەز) ▤ ١. رموک؛ آمادەی رمیدن ٢. گوش‌کوچک

کوڕە^{٢}: سارستە. کوڕۆ؛ ئەی کوڕ؛ کوڕەکە ▤ ای پسر

کوڕەبازی / kuřebazî/: ئاوەڵناو. ڕوخسار ئاماڵ سوور و سپی (پەز) ▤ رخسار قرمز و سفید (گوسفند)

کوڕەباڤ / kuřebav/: ئاوەڵناو. *[کینایە]* ئازا و نەترس ▤ شُجاع

کوڕەبەش / kuřebeş/: ناو. کوڕەبەشە؛ کوڕبەشک؛ کوڕەبەشک؛ کوربەشک؛ کوڕەبەشەک؛ قوڕەبەشە؛ چالە؛ چالگ؛ چوالوو ▤ گورکن

کوڕەبەشک / kuřebeşik/: ☜ **کوڕەبەش**

کوڕەبەشە / kuřebeşe/: ناو. ١. ☜ **کوڕەبەش** ٢. ڕەش‌بەشە؛ مریشکەڕەشە ▤ ١. ☜ **کوڕەبەش** ٢. چنگر

کوڕەبەشەک / kuřebeşek/: ☜ **کوڕەبەش**

کوڕەپا / kuřepa/: ناو. ١. بێچووی وردی کلۆ ٢. بێچووە باڵندەی هێشتا باڵ نەگرتوو ▤ ١. نوزاد ملخ ٢. جوجە پرندەی پروازنکردە

کوڕەخاڵ / kuřexał/: ناو. پس‌خال ▤ پسردایی

کوڕەدار / kuředar/: ناو. دالووت؛ تێلەکە پووشکە ▤ وادیج؛ داربست تاک

کوڕەزا / kuřeza/: ناو. کوڕزا؛ کوڕەزاگ؛ منداڵی کوڕ ▤ نوەی پسری

کوڕەزازا / kuřezaza/: ناو. عەولادی عەولادی کوڕ ▤ نتیجەی پسری؛ نوەی پسر

کوڕەزاگ / kuřezag/: ☜ **کوڕەزا**

کوڕەک^{١} / kuřek/: ناو. ١. ناوەڕۆک؛ ناوئاخن ٢. ناوەند؛ ناوەڕاست ٣. زمانەی ئاڵقەزوونە ٤. ☜ **کوڕەکەڵ** ▤ ١. مُحتوا ٢. مرکز ٣. زبانەی سگک ٤. ☜ **کوڕەکەڵ**

کوڕەک^{٢}: ئاوەڵناو. خۆشبەز؛ لەزگین ☰ تیزتک

کوڕەکوڕە / kuřekuře/: ناو. لاوانی بە هێز و ئازا ‹کوڕەکوڕەی مامەشان هاتنە مەیدانێ «فولکلۆر»› ☰ جوانان برومند

کوڕەکەڵ / kuřekeł/: ناو. کوڕەک؛ بزنە کێوی دووساڵە و سێساڵە ☰ بُز کوهی دوساله و سه‌ساله

کوڕەناخۆ / kuřenaxo/: ☜ **کوڕەهەلەك**

کوڕەهەلەک / kuřehelek/: ناو. کوڕەناخۆ؛ کوڕ نائی خۆ؛ کوڕێ کە هەڵگیراوەتەوە ☰ پسرخوانده

کوڕهلی / kuřh(i)lî/: ناو. کوڕحەلی؛ زڕ کوڕ؛ کوڕی هەوێ ☰ ناپسری؛ فرزند هوو

کوڕی^{١} / kuřî/: ناو. کوڕگ؛ کوڕە؛ بەچکەی چوارپێ بارەبەر ☰ کُرّه

کوڕی^{٢}: ئاوەڵناو. ١. گوێ لوول و کورت (پەز) ٢. ڕووت لە خوری ☰ ١. گوش پیچیده و کوچک (گوسفند) ٢. لُخت از پشم

کوڕیانەوە / kuřyanewe/: چاوگ. سووزیانەوە؛ بە زەویدا درێژ بوونی سەوزە لە سەرمان ☰ پلاسیدن سبزه از سرما

کوڕیژگە / kuřîjge/: ناو. کوڕێژگە؛ کوڕی چکۆلە و خوێن‌شیرین ‹کاروانێ هات، ئاوکێشیان نارد، دۆلچەی داهێشت، مژدە ئەمە کوڕیژگەیە! «هەژار، *قورئان*»› ☰ پسرک

کوڕیس / kuřîs/: ئاوەڵناو. سووری گوێ‌کوڕ (پەز) ☰ رخساره سرخ گوش‌پیچیده (گوسفند)

کوڕیشک / kuřîşk/: ناو. جانووی ساوا؛ بەچکە ماینی تازەزاو ☰ نوزاد اسب

کوڕیل / kuřîl/: ئاوەڵناو. گوێ‌لوول (بەرخ و کار) ☰ گوش پیچیده (برّه و بُزبچه)

کوڕیلە^{١} / kuřîle/: ناو.. جاشوولکەی تازەزاو ☰ کُرەخر نوزاد

کوڕیلە^{٢}: ئاوەڵناو. گوێ‌لوول (بەرخ) ☰ گوش‌پیچیده (برّه)

کوڕێژگە / kuřêjge/: ☜ **کوڕیژگە**

کوڕێنی / kuřênî/: ناو. ١. جحێڵی؛ لاوەتی ٢. تۆلازی؛ حەز لێکردوویی ☰ ١. جوانی ٢. نظربازی

کوز / kuz/: ناو. ١. *[شوورەیی]* کوس؛ کسسا؛ کس؛ زێ؛ خەمشە؛ قوز؛ ئەندامی دەرەکی زاوزێی مێوینە ٢. گۆزە ☰ ١. کُس؛ شرمگاه زن ٢. کوزه

کوزاز / kuzaz/: ناو. دەردەکۆپانە؛ زکڕەقی؛ نەخۆشینێکی چڵکییە لە چەشنێ باکترییەوە سەرهەڵدەدا و دەبێتە هۆی ڕەگ گیران و کرژ بوونەوەی ماسوولکەی لەش ☰ کُزاز

کوزبڕکە / kuzbiřke/: ناو. کوزەبڕکە؛ جۆبڕ؛ جابڕکە؛ قوزبڕکە ☰ آبدُزدک

کوزکڤان / kuzikvan/: ناو. حەجامەت‌کێش ☰ حجامتچی

کوزکەش / kuzkeş/: ناو / ئاوەڵناو. *[ناشیرین]* کوسکەش؛ کوسک؛ جاکێش؛ دەویت؛ پیاوێ کە بۆ پووڵ، ژنە خزمی خۆی بۆ پیاوانی‌تر جۆر دەکا ☰ جاکش

کوزور / kuzur/: ناو. لبادی سووتاو بۆ دەرمانی کەچەڵی ☰ نمد سوخته، که درمان کچلی است

کوزوری / kuzurî/: ناو. بیری پەل؛ چاڵاوی نەقووڵ ☰ چاله

کوزورین / kuzurîn/: چاوگ. ئاو هەڵینجان لە چاڵاوی پەل ☰ آب از چاله کشیدن

کوزەبڕکە / kuzebiřke/: ☜ **کوزبڕکە**

کوزەسووتەکێ / kuzesûtekê/: ناو. *[شوورەیی]* قوزەسووتەکێ ☰ نوعی بیماری دختر نوزاد

کوزەکەمتیار / kuzekemt(i)yar/: ناو. *[پەلار، شوورەیی]* کەرستەی فریودان ☰ وسیله‌ی فریب دادن

کوزیرک / kuzîrik/: ناو. خەم و خەفەت ☰ غُصه؛ اندوه

کوزین / kuzîn/: چاوگ. ڕاپەڕین بۆ شاڵاو بردن ☰

ژست حمله گرفتن

کوزێل / kuzêl/: ئاوەڵناو. قژنی چلکن ▤ ژولیدەموی کثیف

• **کوژ** / kuj-/: پاشەوشە. بکوش؛ کوژەر ‹پیاوکوژ؛ کوردکوژ› ▤ ـ کُش؛ کشندە

کوژاڵک / kujałk/: ناو. تەحلەسێف؛ کاڵەکەمارانە ▤ هندوانەی ابوجهل

کوژان / kujan/: ☜ **کوژران**

کوژاندن / kujandin/: چاوگ. بڵێسە نەهێشتنی ئاگر ▤ کُشتن شعلە

کوژاندنەڤە / kujand(i)neve/: ☜ **کوژاندنەوە**

کوژاندنەوە / kujand(i)newe/: چاوگ. تێپەڕ. //کوژاندتەوە؛ دەکوژێنیەوە؛ بکوژێنەوە// کوژاندنەڤە؛ کوژاننەوە؛ کووژاندنەوە؛ گوژاننەوە: ١. تەمراندن (ئاگر، چرا، ڕۆشنایی و...) ٢. خەت کێشانی نووسراو ▤ ١. خاموش کردن ٢. خط کشیدن روی نوشتار

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەکوژاندنەوە

کوژاننەوە / kujannewe/: ☜ **کوژاندنەوە**

کوژانەوە / kujanewe/: چاوگ. تێنەپەڕ. //کوژایەوە؛ دەکوژێیەوە؛ بکوژێوە// کوژیانەوە؛ کووژانەوە؛ گوژانەوە؛ تەمران؛ دامرکانی ئاگر ▤ خاموش شدن آتش

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: کوژاوەوە/ چاوگی نەرێنی: نەکوژانەوە

کوژاو / kujaw/: ☜ **کوژراو**

کوژاوە / kujawe/: ئاوەڵناو. ١. تەمری؛ دامرکاو ٢. لە بەین براو ▤ ١. خاموش‌شدە ٢. محوشدە

کوژاوەیی / kujaweyî/: ناو. خامۆشی ▤ خاموشی

کوژبن / kujbin/: ☜ **قوژبن**

کوژتار / kujtar/: ☜ **کوشتار**

کوژتن / kujtin/: ☜ **کوشتن**

کوژران / kujran/: چاوگ. تێنەپەڕ. نادیار. //کوژرای؛ دەکوژرێی؛ بکوژرێ// کشتش؛ کوژان؛ کوژیان؛ کوشران؛ گوژان: ١. بە کوشت چوون ٢. تەمرینی ئاگر ▤ ١. کُشتە شدن ٢. خاموش شدن آتش

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: کوژراو/ چاوگی نەرێنی: نەکوژران

کوژراو^{١} / kujraw/: ناو. کشتا؛ کشیایا؛ کشیایە؛ کوژاو؛ کوشتوو؛ کیشتا؛ کێشتە؛ کوژیاگ؛ گوژاو؛ گوژراو؛ ئەوەی بە کوشت چووە ▤ مقتول؛ کُشتەشدە

کوژراو^{٢}: ئاوەڵناو. کوژاو؛ کوژیاگ؛ گوژاو؛ گوژراو؛ کشتا؛ کشیایا؛ کشیایە؛ کوشتوو؛ کێشتە؛ بە کوشت چوو ▤ کُشتەشدە

کوژنە / kujne/: ئاوەڵناو. بکوژ ▤ کُشندە

کوژە / kuje/: ناو. ١. بکوژ؛ قاتڵ ‹ئەم دەرمانە کوژەی مشکە› ٢. دەڵەک؛ جانەوەرێکە لە تیرەی ڕێوی بەڵام پچووکتر ▤ ١. قاتل ٢. دله

کوژەر / kujer/: ئاوەڵناو. ١. بکوژ ٢. مرۆکوژ ▤ ١. کُشندە ٢. آدمکُش

کوژەک / kujek/: ئاوەڵناو. کوژەر؛ بکوژ ▤ کشندە

کوژەکە / kujeke/: ☜ **کوژەکە**

کوژەیا / kujeya/: ناو. کوژەیش؛ کوژەیە؛ پشتێن؛ شاڵ ▤ هرچە کە بە پشت بندند

کوژەیش / kujeyş/: ☜ **کوژەیا**

کوژەیە / kujeye/: ☜ **کوژەیا**

کوژیاگ / kujyag/: ☜ **کوژراو**

کوژیان / kujyan/: ☜ **کوژران**

کوژیانەوە / kujyanewe/: ☜ **کوژانەوە**

کوژیاو / kujyaw/: ☜ **کشتە**

کوژیرک / kujîrik/: ناو. سووچ؛ قوژبن؛ قوڕنە ▤ گوشە

کوژین / kujîn/: ☜ **کوشتن**

کوس / kus/: ☜ **کوز-١**

کوساگور / kusagur/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* ڕێژگاو؛

ڕەنجبەخەسار ▤ رنج‌برباد

کوسر^{1} / kusir/: ناو. شەکەتی؛ ماندوویی ▤ خستگی

کوسر^{2}: ئاوەڵناو. شەکەت؛ ماندوو ▤ خسته

کوسک / kusk/: ناو. ١. جۆرێ کلۆی سووری ئاماڵڕەش ٢. ☜ **کوزکەش** ▤ ١. نوعی ملخ ٢. ☜ **کوزکەش**

کوس‌کوسک / kuskus(i)k/: ناو. چاوپرووشە؛ هاوڕێ لەگەڵ ترووکاندنی لە سەر یەکی چاودا ▤ کم‌سویی با پلک زدن پیاپی

کوسکە / kuske/: ☜ **کسکە**^{1}

کوسکەش / kuskeş/: ☜ **کوزکەش**

کوسکەکوسک / kuskekusk/: ناو. کسکەی زۆر؛ جریوەجریوی چاوی گیانداران لە تاریکی ▤ برق پیاپی چشم جانوران در تاریکی

کوسکی / kuskî/: ناو. باری؛ نوێڵ؛ لۆسە ▤ اهرُم

کوسوک / kusuk/: ☜ **کسۆك**

کوسۆک / kusok/: ☜ **کسۆك**

کوسو / kusû/: ناو. *[ناشیرین]* بەستۆکە؛ قاحبە ▤ روسپی

کوسەک / kusek/: ئاوەڵناو. ١. *[شوورەیی]* تسن؛ تسکەن؛ تایبەتمەندی کەسێ کە زۆر دەفسێ ٢. *[مەجاز، پلار]* خوێڕی؛ لێنەهاتوو ▤ ١. چُسو ٢. بی‌عُرضه

کوش^{1} / kuş/: ناو. ١. زرنگی؛ چالاکی ٢. جوولە؛ ڕەوتی بزووتن ٣. کاری لە ناو چنگا پشاوتن؛ گووشین ▤ ١. زرنگی ٢. جُنبش ٣. عمل فشُردن

▣ **کوش بون**: بزووتن؛ جووڵان ▤ جُنبیدن

کوش^{2}: ئاوەڵناو. ١. نزیک؛ نەدوور ٢. بێهێز؛ بێگیان ٣. شل و سست ▤ ١. نزدیک ٢. ناتوان ٣. شُل و وِل

▣ **کوش بون**: ١. نزیک بوون ٢. سست و بێهێز بوون ▤ ١. نزدیک بودن ٢. شُل و بی‌حال بودن

. کوش^{3}: پاشەوشە. ١. کوژەر؛ بکوژ ‹چۆلەکەکوش› ٢. ـ گووشەر؛ بگووش ‹دەستکوش› ▤ ١. ـ کُش ٢. ـ افشار

کوشپەنە / kuşpene/: ☜ **کشپەنە**

کوشت / kuşt/: ناو. ١. کاری کوشتن؛ کوژتن ‹بە قەستی کوشت لێیان دا!› ٢. حەیوانێ کە بۆ سەر برین هەڵگیراوە ▤ ١. کارِ کُشتن ٢. دام تعیین شده برای ذبح

کوشتار / kuştar/: ناو. کوژتار؛ کاری کوژتنی بە کۆمەڵ ▤ کُشتار

کوشتارگا / kuştarga/: ناو. شوێنی سەر بڕینی حەیوان ▤ کُشتارگاه

کوشتران / kuşt(i)ran/: چاوگ. کوژران؛ کوژیان ▤ کُشته شدن

کوشتن / kuştin/: چاوگ. تێپەڕ. //کوشتت؛ دەکوژی؛ بکوژە// کوژتن؛ کوژین: ١. مراندن ٢. *[مەجاز]* پیس لێدان ▤ ١. کُشتن ٢. جانانه کتک زدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەکوشتن

کوشتنەوە / kuşt(i)newe/: چاوگ. ١. سەرژێ کرن ٢. کوشتن لە تۆڵەی کوژراودا ▤ ١. سر بُریدن ٢. قصاص

کوشتوبڕ / kuşt û biř/: ناو. کوشتوکوشتار؛ قەڵتوبڕ؛ کارەڕەهاتی کوشتنی خەڵکێکی زۆر ▤ کُشت‌وکُشتار

کوشتوکوشتار / kuşt û kuştar/: ☜ **کوشتوبڕ**

کوشتۆخ / kuştox/: ئاوەڵناو. زۆر بکوژ ▤ آدمکش حرفه‌ای

کوشتو / kuştû/: ☜ **کوژراو**

کوشتە^{1} / kuşte/: ناو. قسلی ئاو تێکراو بۆ سپیکاری ماڵ ▤ آهک آبزده

کوشتە^{2}: ئاوەڵناو. کوژاو؛ کوژراو؛ کوژیاگ ‹حەنایی کردووە پەنجەی بە خوێناوی دلی زارم/ ئەمە ڕەنگە شەهادەت بێ کە کوشتەی دەستی دلدارم «نالی»›

☰ کشته

کوشتەر / kuşter/: ناو. نەشتەر؛ نژد؛ نژ ☰ نشتر

کوشتەرا / kuştera/: ناو. کوشتەرە؛ ڕەندەی دارتاشی ☰ رندەی نجاری

کوشتەرە / kuştere/: ☜ **کوشتەرا**

کوشتەی / kuştey/: چاوگ. کوشتن ☰ کشتن

کوشتی / kuştî/: ناو. قوربانی ‹کۆن کوشتی و باردێی گولجەمینیان / هەی سەر هەی ئەرواح دڵخەمینیان «مەولەوی»› ☰ قربانی

کوشران / kuşran/: ☜ **کوژران**

کوشراو / kuşraw/: ناو. گڤیشک؛ گوشراو؛ کوشراوی میوە ☰ عصاره

کوشک / kuşk/: ناو. ١. دەڵەک؛ دەڵە؛ گیانلەبەرێک لە تیرەی ڕێوی کەوڵەکەی بەنرخە ٢. مەلێکی بچووکە لە شێوەی پەڕەسێلکە، لە سەر ڕەڵم هێلانە دەکا ☰ ١. دله ٢. پرندەای شبیه پرستو

کوشمە / kuşme/: ناو. ١. وشکەمیوەی تێکەڵ کراوی کوتراو کە وەک چەرەز دەخورێ ٢. قەزوانی فەریکی کوتراو بۆ پێخۆری زستان هەڵگیراو ☰ ١. میوەخشکەی کوبیده کە مانند آجیل مصرف می‌شود ٢. پستەکوهی خشک و خُرد شده برای مصرف زمستان

کوشمەڵە / kuşmełe/: ناو. دۆخی خۆ کۆ کردنەوە و دانیشتن بە ماتی ☰ حالت کِز کردن

کوشمیشی / kuşmîşî/: ☜ **کشمیش**

کوشن / kuşin/: ☜ **کزن-١**

کوشندە / kuşinde/: ئاوەڵناو. کوشنە؛ گیاندارکوژ ☰ کشنده

کوشنە / kuşinne/: ☜ **کوشندە**

کوشنە / kuşne/: ☜ **کزن-١**

کوشیای / kuşyay/: چاوگ. کوژران؛ کوژیان ☰ کُشته شدن

کوشین / kuşîn/: چاوگ. ڕاکوشان؛ ڕاکوشین؛ لە ناو شت یان چنگا پشاوتن ☰ فشُردن

کوف١ / kuf/: ناو. هووفە؛ کاری خۆ هەڵکێشان و پف بە خۆدا کردن ☰ عمل لاف زدن

کوف٢: دەنگەناو. ١. دەنگی شتی نەرم وەک هەویر کە دەخرێتە سەر پنە ٢. دەنگی وەک هەناسەدانی بەقەوەت ☰ ١. صدای افتادن شیئ نرم و خمیری ٢. صدای مانند نفس عمیق

کوفارە / kufare/: ناو. فیچقە؛ فوارە؛ کفارە ☰ فوّاره

کوفاندن / kufandin/: چاوگ. ١. بە دەرزی دروون ٢. پەراوێز دە گنج گرتن ٣. فیشاندنی مار ☰ ١. با سوزن دوختن ٢. حاشیه گرفتن ٣. فیس فیس کردن مار

کوفت / kuft/: ☜ **کفت٢-١**

کوفتە / kufte/: ☜ **کفتە-١**

کوفتیک / kuftîk/: ☜ **کرمیت**

کوفر / kufr/: ☜ **کفر**

کوفریت / kufrît/: ☜ **کرمیت**

کوففک / kuffik/: ئاوەڵناو. گەنیو؛ گەندڕ؛ گەنی؛ زنخ ☰ گندیده

⊡ **کوففک بون**: گەنین؛ گەنیان ☰ گندیدن

کوفک / kufk/: ناو. ١. ڕەحەتی؛ ڕاحەتی ٢. کەمێلە؛ چلمی وشکەوەبووی لووت ٣. ☜ **کەڕوو** ٤. قرپ؛ قورپێنە؛ قورقێنە ☰ ١. قیف ٢. خلم خشکیده در بینی ٣. ☜ **کەڕوو** ۴. آروغ

کوفکارک / kufkarik/: ناو. ١. کارگی دەشت ٢. دونبەڵان ☰ ١. قارچ دشتی ٢. دُنبلان

کوفکی١ / kufkî/: ناو. کەمێلە؛ چلمی وشکەوەبوو لە کەپۆدا ☰ خلم خُشکیده در بینی

کوفکی٢: ئاوەڵناو. کەڕوولێداو؛ بڕش‌هێناو ☰ کفک‌زده

کوفلەت / kuflet/: ناو. کوڵفەت؛ ماڵ و خێزان؛ ماڵ و مناڵ ☰ اهل و عیال

كوفەنی / kufenî/: ناو. ١. بۆڵەبۆڵ؛ پرتەوبۆڵە ٢. پرخە؛ خڕپف؛ پرخەپرخ ⚑ ١. غرولند ٢. خُروپف

كوفی[١] / kufî/: ناو. کووپە؛ هومە ⚑ خُم؛ سبوی بزرگ

كوفی[٢]: دەنگەناو. ١. دەنگی پرخە ٢. قۆڕە؛ پرتە ⚑ ١. صدای خروپف ٢. صدای غرولند

كوفیە / kuf(i)ye/: ناو. کەڤتک؛ جۆرێ سەرپۆشی ژنان ⚑ نوعی روسری

كوفێری / kufêrî/: ناو. کفر؛ دارێکی دەوەنە ⚑ از درختان جنگلی

كوڤ / kuv/: ئاوەڵناو. کووک؛ کۆم ⚑ خَم

كوڤان / kuvan/: ☜ **كوان**[١]**ـ١**

كوك[١] / kuk/: ناو. قەڵاندۆش؛ قەڵادووشان ⚑ قلمدوش

كوك[٢]: ئاوەڵناو. بەقیمەت؛ بایی‌دار ⚑ ارزشمند

كوكوختی / kukuxtî/: ناو. کوکوختی؛ کۆترەنەخشینە؛ کۆترێکی ٣٢ سانتی‌میترییە، پشتی بۆری مەیلەوشین، لاجانگی ئاماڵ‌کەسک، سەری کلک و شاباڵی مەیلەوڕەش و لاملی سەوزە ⚑ فاخته

كوكورد / kukurd/: ☜ **كۆگرد ـ١**

كوكوكنەک / kukuknek/: ☜ **كۆترەپەپوو**

كوكوو[١] / kukû/: ناو. ١. ☜ **كۆترەباریکە** ٢. ☜ **كووكوو**

كوكوو[٢]: دەنگەناو. ١. دەنگی کوندەبوو ٢. جۆرێ دەنگی وەک خوێندنی کۆترەباریکە ⚑ ١. صدای بوم ٢. صدای مانند آواز قمری

كوكە / kuke/: ناو. ئاژاوە و پشێوی ⚑ آشوب و بلوا

كوكەل / kukel/: ناو. کەوکەل؛ پەپوو؛ پەپووسلێمانە ⚑ هُدهُد

كول[١] / kul/: ناو. ١. خەم؛ خەفەت ٢. ئێش و ئازار ٣. ئاهۆ؛ درم ٤. ناخونەک؛ کاری خواردنی بێ‌ئیجازە ٥. تەڕاد؛ بەتالایی لای سەرووی ڕان ٦. گرد؛ تەپ؛ تەپۆڵکە ⚑ ١. اندوه ٢. درد؛ آزار ٣. بیماری واگیر ۴. ناخُنک به خوراکی ۵. کشالەی ران ۶. تپه

⊡ **كول بون**: پەنەمان و ئێشانی ئەندام ⚑ آماسیدن و درد داشتن اندام

كول كردن: پاڵ پێوە نان؛ دەڵەک دان ⚑ هول دادن

كول لێ دان: بێ‌ئیجازە لە شتێ خواردن ⚑ ناخُنک زدن

كول[٢]: ئاوەڵناو. ١. نەبڕ؛ کوە؛ کەرخ؛ نەتیژ ٢. شەکەت؛ فل ٣. بەژان؛ نەخۆش (چاو) ‹چاڤێم کول بوویە› ٤. بریندار؛ زامار ⚑ ١. کُند ٢. خستە؛ کوفتە ٣. بیمار (چشم) ۴. زخمی

⊡ **كول بون: ١. وە ژان هاتنی چاو ٢. لە تیژی کەوتنی تیخ ٣.** */کنایە/* **ومڕمز بوون؛ لە ڕادەبەدەر خەریکی کارێ بوون و سەر نەکەوتن لە ئەنجامی ⚑ ١. به درد آمدن چشم ٢.** کُند شدن تیغ ٣. خستە و واماندە شدن

كول كردن: تیژی تیخ و هەر تیژی تر نەهێشتن ⚑ کند کردن ابزار تیز

كول[٣]: ئاوەلکار. هەموو؛ تێکڕا ⚑ همە؛ کُل

كولاب / kulab/: ناو. ١. قولاپ؛ قولاو؛ نهک ٢. چنگوڕک؛ چەمۆلە؛ خەرمووش ⚑ ١. قُلاب ٢. چنگال

كولابە / kulabe/: ناو. ١. کەڵەوە؛ دوو داری سەر نیر کە دەچتە ملی گاجووتەوە ٢. ڕیشەی ددان؛ ڕەگی ددان ⚑ ١. دو چوب گردنبند گاو هنگام شخم زدن ٢. ریشەی دندان

كولات / kulat/: ناو. ١. کلۆ؛ کولوە؛ کلۆگل ٢. تۆپەڵە بەفر ⚑ ١. کلوخ خاک ٢. گلولەی برفی

كولاف / kulaf/: ناو. چڕنووکی باڵدار ⚑ پنجەی پرندە

كولافک / kulafik/: ☜ **كارگ ـ١**

کولافە / kulafe/: ئاوەڵناو. ١. بێ‌تاقەت و تەوان ‹خەڵک برسی و کولافە بوون› ٢. کار لە دەست نەهاتوو 🇮🇷 ١. کلافە ٢. بیکارە

کولافی / kulafî/: ئاوەڵناو. چڵێس؛ زگ‌لەوەڕێن 🇮🇷 شکم‌پرست

کولاڤ / kulav/: ناو. ١. ڕایەخ لە پەستاوتووی بەرگن ٢. کڵاوی لە بەرگنی پەستاو ٣. فەرەنجی؛ فەرەجی؛ پۆشەنی بێ‌باڵی بەرگن ٤. پەنجە؛ چنگ؛ نینۆکی تیژی حەیوان 🇮🇷 ١. نمد زیرانداز ٢. کُلاه نمدی ٣. بالاپوش نمدی ۴. چنگ

کولاڤکەر / kulavker/: ناو. نەوگ‌ماڵ؛ لەبۆچی؛ لەبوچی؛ ئەو کەسەی بەرگن دەپەستێوێ و دەیکاتە لباد 🇮🇷 نمدمال

کولاڤە / kulave/: ☜ **کەڵەوە**

کولان / kulan/: ☜ **کڵاوڕۆچنە**

کولانجە / kulance/: ☜ **کڵاوڕۆچنە**

کولانچکە / kulanç(i)ke/: ناو. ڕۆچنە؛ ڕۆچن؛ بانجە 🇮🇷 روزنە

کولانچە / kulançe/: ☜ **کولانە**

کولاندن / kulandin/: چاوگ. وە ژان هێنانی برین و کوان 🇮🇷 بە درد آوردن زخم و دمل

کولاندنەوە / kuland(i)newe/: چاوگ. تێپەڕ. //کولاندتەوە؛ دەکولێنیەوە؛ بکولێنەوە// کولاننەوە؛ دوای ئارامی و ژان نەکردن وە ژان خستنەوەی برین 🇮🇷 بە درد آوردن زخم بعد از تسکین

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێتی: نەکولاندنەوە

کولانکە / kulanke/: ناو. ڕۆچنە 🇮🇷 روزنە

کولانکەبان / kulankeban/: ناو. کڵاوڕۆژنە؛ کوناوەجە؛ ڕۆچنەی سەربان 🇮🇷 روزنەی بام

کولانن / kulanin/: ☜ **کوڵاندن**

کولاننەوە / kulannewe/: ☜ **کولاندنەوە**

کولانە / kulane/: ناو. ١. کولانچە؛ ڕۆچنە ٢. قن؛ کولێن؛ کولیتی مریشکان و سەگ 🇮🇷 ١. روزنە ٢. لانەی ماکیان و سگ

کولانەوە / kulanewe/: چاوگ. تێپەڕ. //کولایەوە؛ دەکولێیەوە؛ بکولێوە// کولیانەوە؛ وە ژان هاتنەوەی برین ‹زەخمی دڵ بێ مەرهەمی وەسڵی بە ناسۆر کەوتووە/ ئەی حەریق باسی مەکە تۆ خوا بلا نەکولێتەوە «حەریق»› 🇮🇷 دوبارە بە درد آمدن زخم

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: کولاوەوە/ چاوگی نەرێتی: نەکولانەوە

کولاو / kulaw/: ناو. تەرداس؛ تەوەرداس 🇮🇷 داس چوب‌بُری

کولاوانجە / kulawance/: ☜ **کڵاوڕۆچنە**

کولاوکە / kulawke/: ☜ **کڵاوڕۆچنە**

کولاوەنجە / kulawence/: ☜ **کڵاوڕۆچنە**

کولب١ / kulb/: ناو. کولپ؛ قاتی؛ قڕی 🇮🇷 قحطی

کولب٢: ئاوەڵناو. نەوسن؛ چڵێس 🇮🇷 شکم‌پرست

کولبزک / kulb(i)zik/: ناو. گوڵەنەورۆزە 🇮🇷 از گل‌های بهاری

کولبە / kulbe/: ناو. ١. بێڵچە؛ بێڵۆکەی ئاسن ٢. کار لە باغچەدا بە پاچ و بێڵچە 🇮🇷 ١. بیلچە ٢. کار با بیلچە و کُلنگ در باخچە

کولبەوی / kulbewî/: ئاوەڵناو. چڵێس؛ کولب؛ کولافی 🇮🇷 شکم‌پرست

کولپ / kulp/: ناو. ١. قورسی؛ سەنگینی ٢. بەڵا و چۆرتم ٣. کولب؛ قاتی و قڕی 🇮🇷 ١. سنگینی ٢. بلا و مُصیبت ٣. قحط و غلا

کولپەک / kulpek/: ناو. هەنگڵی کووپە و بەرۆش؛ دەسکی کووپە و مەنجەڵ 🇮🇷 دستەی کوزە و امثال آن

کولپیچ / kulpîç/: ☜ **کەرپووچ**

کولپیک / kulpîk/: ☜ **کەلپیك**

کولپێچک / kulpêçik/: ناو. لانک؛ دێدیک؛ بێشکە 🇮🇷 گهوارە

کولتوور / kultûr/: ناو. فەرهەنگ؛ ڕست؛ هۆرتە و

بەرە ▤ فرهنگ

کولتەنە / kultene/: ناو. ١. ڕەبەت؛ سیپە؛ بۆسە ٢. کاری لە سیپەدا ڕۆنیشتن ▤ ١. کمین ٢. عمل در کمین نشستن

کولچی / kulçî/: ناو. کولنچی؛ هێلانەی مەل کە لە ناو داردا کۆڵدراوە ▤ لانەی حک شدە در درخت توسط پرندە

کولخان / kulxan/: ناو. توونخانە؛ توونی حەمام ▤ گُلخن؛ خزینەی حمام

کولدار / kuldar/: ئاوەڵناو. ١. خەفەتبار؛ ناشاد؛ دڵ بەخەم ٢. زامدار؛ چوێدار؛ بریندار ▤ ١. غمگین ٢. زخمی

کولفا / kulfa/: ئاوەڵناو. زۆر برسی ▤ بسیار گرسنە

کولک / kulk/: ناو. مووی هەرە نەرمی ئاژەڵ کە دەکرێتە دەسکێش و گۆروا ▤ کُرک

کولک^{١} / kulik/: ناو. ١. ئاهۆ؛ پەتا؛ درم؛ ئازار ٢. دومەڵ؛ کوان ٣. چارداخ لە حەسیر و قامیش ▤ ١. بیماری واگیر ٢. دُمل ٣. آلاچیق

کولک^{٢}: ئاوەڵناو. زۆر بەژان ▤ بسیار دردآور

کولکولی / kulkulî/: ناو. ١. چێرەیی؛ ڕەنگی پەمەیی ٢. پەلەوەرێکە ▤ ١. رنگ صورتی ٢. پرندەای است

کولکە / kulke/: ناو. دۆدانە؛ مەشکۆلەی دۆ تێکردن ▤ مشک دوغ

کولکەزێڕینە / kulkezêřîne/: ☜ **کۆلکەزێڕینە**

کوللارە / kullare/: ☜ **کۆلارە**

کوللان / kullan/: ناو. کلێنچکە؛ بەرنووکی دووگ ▤ دنبالەی دُنبە

کوللۆ / kullo/: ☜ **کولە-١**

کوللۆر / kullor/: ☜ **کلۆر-١**

کوللوور / kullûr/: ناو. کولوور؛ پێنسەد هەزار ▤ کرور؛ نیم ملیون

کوللە / kulle/: ناو. ١. ☜ **کولە ــ١** ٢. قوماشی سپی تەنک کە بۆ پاراستن لە پێشکە بە سەر تەختی نووستنی ڕادەنگێون ▤ ١. ☜ **کولە ــ١** ٢. پشەبند

کوللەتانجیانە / kulletanc(i)yane/: ☜ **کوللەحاجی**

کوللەحاجی / kulleĥacî/: ناو. کوللەتانجیانە؛ کولەحاجی؛ تاژیلۆک تاژیلە؛ باللووک؛ حوشترخوا ▤ آخوندک

کوللەخۆرە / kullexore/: ناو. خەزایی؛ ئایلەمەن ▤ سار صورتی

کوللەداشت / kulledaşt/: ناو. کەو یان هەر باڵندەیێ کە دەستەمۆ بکرێ و بە دەستندە کوللەی پێ بدرێ ▤ پرندەای کە دستی بە او ملخ دهند

کوللەک^{١} / kullek/: ناو. ئاژەڵێ کە لە بەر گەجەری و لاوازی ناچێتە ناو گەلە ▤ دامی کە بە دلیل لاغری و بیماری داخل گلە نشود

کوللەک^{٢}: ئاوەڵناو. شەل؛ شەلە؛ شلە؛ پا سەقەت ▤ شَل؛ لنگ

کوللی / kullî/: ئاوەڵکار. بەگشتی؛ تەواوی ▤ تمامی

کوللێرە / kullêre/: ☜ **کولێرە**

کولم^{١} / kulm/: ناو. کولم: ١. پەنجەی قونجاو ٢. یەکەیەکی پێوانە، پڕ بە یەک دەست ٣. سیخورمە؛ سوخورمە ▤ ١. مشت گره کردە ٢. پر کف دست ٣. سُقُلمە

کولم^{٢}: دەنگەناو. کولم؛ خرمە؛ قرمە ▤ غرنبە

کولمال / kulmal/: ئاوەڵناو. ماڵوێران؛ لێقەوماو ▤ خانەخراب

کولمست / kulmist/: ناو. کاری بە پانایی و بە هێز لە خۆ دانی ژنان ▤ عمل بەشدت خود را زدن زنان

کولمشک / kulmişk/: ناو. جرج؛ مشکەکوێرە ▤ موش کور

کولمک / kulmik/: ناو. کولمەک؛ کولم؛ مشتی

گرێ‌کراو؛ مشتی قونجاو بۆ لێدان ▬ مُشت گره‌کرده

کولمول / /kulmul/: ☜ **کەڵوپەل**

کولمۆز / /kulmoz/: ناو. ١. کونە زەرگەتە ٢. کونە ژەنگەسوورە ▬ ١. سوراخ زنبور ٢. سوراخ زنبور قرمز

کولمەک / /kulmek/: ☜ **کولمك**

کولمیرۆ / /kulmîro/: ناو. کونی مێروولە؛ کونای مرۆچە ▬ سوراخ مورچە

کولمێرۆ / /kulmêro/: ناو. نەخۆشی یا برینێ کە چاک نابێتەوە ▬ بیماری یا زخمی کە بهبود نیابد

کولن / /kuln/: ناو. ژانی دیسانەکە سەرهەڵداو ▬ درد تجدید شده

کولنچی / /kulinçî/: ناو. کولچی؛ هێلانەمەلی کۆڵدراو لە داردا ▬ لانەی حک شدەی پرندە در تنەی درخت

کولند[1] / /kulind/: ☜ **کەدو ـ١**

کولند[2]: ☜ **کولندە**

کولندر / /kulindir/: ☜ **کەدو ـ١**

کولندە / /kulinde/: ناوەڵناو. کولند؛ کورتەباڵای خوێن‌شیرین ▬ کوتاەقد دوست‌داشتنی

کولندەر / /kulinder/: ☜ **کەدو ـ١**

کولنگ / /kuling/: ناو. ١. بەرێکی جەنگەڵییە ٢. نیمچە ڕەفحەیەک لە دیواردا ٣. ☜ **کوڵنگ** ▬ ١. میوەای جنگلی ٢. رف کوچک ٣. ☜ **کوڵنگ**

کولور / /kulur/: ☜ **کرور**

کولومول / /kul û mul/: ☜ **کەڵوپەل**

کولوە / /kulwe/: ناو. ١. ئەڵحەد؛ گۆڕیچە؛ بنی قەبر کە تەسک بۆتەوە و مردووی تێ دەنێژن ٢. /کینایە/ خانووچکەی زۆر پچووک ▬ ١. لحد ٢. کُلبە

کولۆ / /kulo/: ☜ **کولە ـ١**

کولۆت / /kulot/: ناوەڵناو. ١. بێ‌شاخ (بزن) ٢. بێ‌ددان (ئاژەڵ) ▬ ١. بی‌شاخ (بُز) ٢. بی‌دندان (دام)

کولۆج / /kuloc/: ناو. کلۆج؛ کلووج؛ تەرز؛ جۆر ‹بە هیچ کولۆجێ سەر نایەتە ڕاسی!› ▬ طریق؛ وجه

کولۆجە / /kuloce/: ☜ **کوڵەنجە**

کولۆخ / /kulox/: ناو. کاپۆل؛ کاجیر؛ قەحفی سەر ▬ جُمجمه

کولۆختە / /kuloxte/: ناو. کولۆخە؛ بە سەر یەکدا قەڵاقوچکەی بەرد و چەوی داڕژاو لە بڵندەوە ▬ تودەی حاصل از ریزش

کولۆخە / /kuloxe/: ☜ **کولۆختە**

کولۆر[1] / /kulor/: ناو. ١. توخمی کیمیایی ناکانزای لە دەستەی هالۆژنەکان، بە ژمارەی ئەتومی ١٧ و کێشی ئەتومی ٣٥,٤٥، گازێکی ژەهراوی بە ڕەنگی زەردی مەیلەو سەوز و بۆنی ناحەزە، کە بە شێوەی کلورور لە ئاوی دەریا، سەوزی و شانگەلی گیانەوەریدا هەیە. لە دروست کردنی دەوا و دەرمان، ماکی دژگەن و ڕەنگسڕ و هەروەها بۆ پالاوتنی ئاو بە کار دێت ٢. جۆرێ کولێرە ناسکە ▬ ١. کُلر ٢. نوعی نان گردە

کولۆر[2]: ناوەڵناو. کلۆر؛ ناوخاڵی ▬ میان تهی

کولۆرە / /kulore/: ☜ **کولێرە**

کولوو / /kulû/: ناو. ١. کلوو؛ دەنکە بەفر ٢. پێچراوی خوری و لۆکەی خاو ٣. بەرگی ڕیزێ دەنک لە بەری گیادا ▬ ١. دانەی برف ٢. آغند؛ تودەی الیاف پشم و پنبە ٣. نیامک هستەی گیاه

کولووچە / /kulûçe/: ☜ **کولیچە**

کولوور / /kulûr/: ناو. کوللوور؛ پێنسەد هەزار ▬ کُرور؛ نیم ملیون

کولوورە / /kulûre/: ناو. پلوورە؛ شەڵەخە؛ پوورە ▬ نسل جدید زنبورعسل

کولووزیانەوە / /kulûzyanewe/: ☜ **کرۆزانەوە**

کولە / /kule/: ناو. ١. کللۆ؛ کلۆ؛ کوللە؛ کولۆ؛ کولەھ؛ کولی؛ کوللۆ؛ کولیل؛ قولە؛ کوسک؛ کووسک؛ ملۆ؛ مەلە؛ مەلەکوڕ؛ مەلیە؛ مەلوویە؛ مێروویەکی باریکی سەر و چاو گەورەی سمێڵ

کورتە بە دوو جووت باڵ و دوو پێی درێژەوە کە هەڵدەبەزێ ٢. ☜ **کۆخە ـ١** ☰ ١. ملخ ٢. ☜ **کۆخەـ١**

کولەبا / kuleba/: ناو. پەنامی زام ☰ آماس زخم

کولەباد / kulebad/: ئاوەڵناو. نەترس؛ بەجەرگ ☰ بی‌باک

کولەبەجەڕ / kulebeceř/: ئاوەڵناو. *[کینایە]* کز و دالگۆشتی شل و شەوێق ☰ لاغرمُردنی

کولەحاجی / kuleĥacî/: ☜ **کوللەحاجی**

کولەدار / kuledar/: ناو. داردەستی کورت ☰ چوبدست کوتاه

کولەزەردە / kulezerde/: ناو. کلۆی زەرد ☰ ملخ زرد

کولەژ / kulej/: ناو / ئاوەڵناو. جۆرێک ماری ژەهراوی پڕمەترسییە ☰ نوعی مار سمی خطرناک

کولەژان / kulejan/: ناو. کوانی زۆر بەئێش ☰ دُمل آزاردهنده

کولەفر / kulefir/: ☜ **کوڵەفڕ**

کولەفڕ / kulfiř/: ☜ **کوڵەفڕ**

کولەک^{1} / kulek/: ناو. ١. تاقە لە دیواردا ٢. جێ ڕزق لە چادردا ٣. ڕۆچنە لە دیوار ٤. تیخی تایبەتی کەوچک تاشین ☰ ١. طاقچە ٢. جای آذوقە در چادر ٣. روزنە در دیوار ۴. کارد مخصوص تراشیدن قاشق چوبی

کولەک^{2}: ئاوەڵناو. شەل؛ پا سەقەت ☰ شل؛ لنگ

کولەکی / kulekî/: ناو. ١. لەجەری و لاوازی ٢. شەلی؛ شەلیەتی ☰ ١. لاغری ٢. لنگی

کولەمسکە / kulemiske/: ناو. کلۆی دەخڵخۆر ☰ ملخ غلەخور

کولەند / kulend/: ☜ **کەدو ـ١**

کولەندەر / kulender/: ☜ **کەدو ـ١**

کولەه / kuleh/: ناو. ١. ☜ **کڵاو** ٢. ☜ **کولەـ١**

کولهایۆخ / kulhayox/: ☜ **کۆخن**

کولی / kulî/: ناو. ١. ☜ **کولەـ١** ٢. خوڵامانە؛ کاکۆڵ ٣. چاوئێشە ٤. ژانی برین ٥. دۆخی تیژ نەبوون ٦. کولیچ؛ کلۆی بەفر ☰ ١. ☜ **کولەـ١** ٢. کاکُل ٣. چشم‌درد ۴. درد زخم ۵. کُندی ۶ دانەی برف

◙ **کولی زەرک:** کوللۆی زەرد ☰ ملخ زرد

کولیانەوە / kulyanewe/: ☜ **کولانەوە**

کولیایی / kulyayî/: ☜ **کوڵیایی**

کولیچ / kulîç/: ناو. کلۆی بەفر ☰ دانەی برف

کولیچک / kulîçik/: ناو. کەلووی پەمۆ ☰ آغُندە؛ گلولەی پنبە

کولیچە / kulîçe/: ناو. کادە؛ کلۆچ؛ کلیچ؛ کلیچە؛ کلێچە؛ کولووچە؛ کلوچە ☰ کلوچە

کولیچەگیواو/ kulîçegîwaw/: ☜ تەشی‌مل

کولیک / kulîk/: ناو. گوڵ؛ گڵووک؛ نەترک؛ خونچەی پشکوتوو ☰ غُنچەی شکُفتە

کولیکولی / kulîkulî/: ناو. هەنگڵەشەلە؛ لنگەشەلێ؛ قولەکانێ ☰ لَی ـ لَی

کولیل / kulîl/: ناو. کولە؛ کوللە؛ کولۆ ☰ ملخ

◙ **کولیلێ بەشک:** کوللۆیەکی زلی ئاماڵ سپییە ☰ نوعی ملخ درشت

کولیلک / kulîlik/: ناو. ١. خونچەی پشکووتووی گژ و گیای دەشت ٢. گولیک؛ گوڵووک؛ شکۆفەی دار ٣. تانجیک؛ تاجەگولینە ☰ ١. گُل صحرایی ٢. شکوفەی درخت ٣. تاج گُل

◙ **کولیلکا مل:** چۆڵەمەی مل ☰ جناغ سینە

⊡ **کولیلک دان:** گوڵ کردن؛ پشکووتنی گوڵی گیا ☰ شکوفە کردن یا گل آوردن گیاه

کولیلکانیسانێ / kulîlkanîsanê/: ناو. ڕەبەنۆک؛ گوڵەمیلاقە ☰ آلالە

کولیمەک / kulîmek/: ناو. ١. ڕان ٢. هێت؛ سمت و کەفەڵ ☰ ١. ران ٢. باسن

کولین / kulîn/: ناو. ١. سۆبەی ناو ماڵ ٢. کولێن؛

جێگەی ڕزق و ئازووخە ☰ ۱. شومینە ۲. انبار آذوقە

کولینجک / kulîncik/: ناو. کـرۆژە؛ کرۆچەنـە ☰ غضروف

کولینچک / kuiînçik/: ☜ **قولنچك**

کولیندک / kulîndik/: ☜ **کەدوو ـ۱**

کولینک / kulînk/: ☜ **کڵاوڕۆچنە**

کولێر / kulêr/: ناو. دەربیجە؛ کون لـە دیـواردا ☰ سوراخ در دیوار

کولێرە / kulêre/: نـاو. کوللێرە؛ کولـۆرە؛ سـتورک؛ ئەسـتورک ‹کولێرەمـان نـەخواردبێ، بـە دەسـت خەلکەوە دیومانە «مەسـەل»› ☰ گردەنان

▣ **کولێرە بەچەور**: ☜ **کولێرە چەورە**

کولێرە چەورە: کولێرەبەچـەور؛ کـوللێرەی ڕۆن تێهەڵسواو ☰ گردەی روغنی

کولێرە زەڕاتین: کـولێرەی لـە ئـاردی زەڕات ☰ گردەنان از آرد ذرت

کولێرە مەژگە: کولێرەی کاکڵە گوێز تێ‌کـراو ☰ گردەی با مغز گردو

کولێرەناسکە: کولێرەیێ کە هەویرەکەی بە شیر و شەکر شێلرابێ ☰ نان شیرمال

کولێرەی پەنجەکێش: کـولێرەی قەرەپـەپاغی ☰ نوعی نان گردە

⊡ **کولێرە کردن**: کولێرە دروست کـردن ☰ درسـت کردن گردە نان

کولێرەبەچەور / kulêrebeçewr/: ☜ **کولێرەچەورە**

کولێرەچەورە / kulêreçewre/: ناو. کولێرەبەچەور: ۱. کولێرەی ڕۆن تێهەڵسواو ۲. گیایەکە بەرێکی چکۆلە دەگرێ، دەیخۆن ☰ ۱. گـردەی روغنـی ۲. گیاهی است

کـولێرەحـەرام / kulêreĥeram/: ناوەڵـناو. *[کینایـە]* ناخەڵـەف؛ خـاوەن ئاکـار و جووڵانـەوەی دژ بـە شێوەی دایک و باب ☰ ناخلف

کـولێرەی حاجیلەکلـەک / kulêrey ĥacîleklek/: ناو. تۆڵک؛ نانەحاجیلە ☰ پنیرک

کولێن / kulên/: ناو. ۱. کولەک؛ جێگـەی ڕزق لـە چادردا ۲. کولانـە؛ کـولێن ۳. کـونج؛ قـوژبن ٤. ڕەوتی کولانەوە؛ وەژان هاتنەوەی زام ☰ ۱. جـای آذوقە در چادر ۲. لانەی ماکیـان ۳. گوشـە ۴. فرایـنـد ریش شدن زخم

کولێنکولێن / kulênkulên/: دەنگ. وشەی دەنـگ دانی مریشکان بۆ چوونـە کولێنـەوە ☰ جـا ـ جـا؛ صدای فراخواندن ماکیان

کولێنە / kulêne/: ناو. کولێن: ۱. کولانە مریشـک ۲. کولەک؛ جێ تفاق لە ڕەشماڵـدا ☰ ۱. لانـەی ماکیان ۲. جای آذوقە در چادر

کـوڵ[1] / kuł/: نـاو. ۱. بـالاف؛ شـیو؛ جلشـۆری ۲. قوڵتی ئاو ‹با چێشتەکە کوڵێک بدا، جا دایگـرە› ۳. خەم؛ خەفەت ‹دلم پڕە لە دەرد و کول/ ئەڵێم بڕۆم لە شارەکەت «سوارە»› ٤. کولە؛ کـار و ڕەوتی بـە دزییەوە گوێ لە قسـەی خەڵـک گـرتن ٥. تـاو؛ توندی؛ زۆری ‹کولـی گریـان› ☰ ۱. رختشـویی ۲. غُل؛ جوشش آب ۳. اندوە ۴. استراق‌سمع ۵. شدّت

▣ **کوڵی دڵ**: *[مەجاز]* خەم و خەفەت ☰ اندوە

کـوڵی دەروون: *[مـەجاز]* هەسـتی هـەناو؛ جۆشـی دەروونی ☰ احساسات

کوڵی گری: *[مەجاز]* گریان بەهێز؛ قوڵـپی گریـان ☰ گریەی شدید

کوڵی گریان: *[مەجاز]* تاو و توندی گریان ‹سـەری سـووڕ مـابوو، ورەی بـەردابوو/ کولـی گریانـی وە ئەوکی مابوو «حەقیقی»› ☰ گریەی شدید

⊡ **کوڵاتن**: ☜ **کوڵ هاتن**

کوڵ پێ دان: قوڵت بە تراوی سەر ئاگر دان ☰ بە جوش آوردن

کوڵ خواردن: ☜ **کوڵ هاتن**

کوڵ دان: قوڵت دان ☰ غُلغُل جوشیدن

کوڵ کردن: بالاف کردن؛ جل شـۆردن ☰ رخـت

شُستن

کوڵ هاتن: کوڵاتن؛ کوڵ خواردن؛ هاتنە کوڵ ☰ جوشیدن؛ جوش آمدن

بەکوڵ گریان: [مەجاز] بەتاو گریان ‹بە سەر پاییزی زەردا با بەخوڕ بگری، بەکوڵ بگری/ لە سەر ئاخر گەلا ئاخر چلی تەنیایی گوڵ بگری «گۆران»› ☰ بەشدت گریستن

لە کوڵ چوونەوە: ١. لە کوڵیان کەوتن ٢. [مەجاز] هێور بوونەوە، دوای گروڤر و تووڕەیی ☰ ١. از جوش رفتن ٢. آرام شدن بعد از عصبانیّت

کوڵ٢: ئاوەڵناو. ١. قوڵ؛ قوڵە؛ کۆتا ٢. بێ‌کلک؛ بێ‌دوو ☰ ١. کوتاه ٢. بی‌دُم

▣ **کوڵ کردنەوە**: ١. کورت/ کۆتا کردنەوە؛ کەمەو کردن ‹قژی کوڵ کردۆتەوە› ٢. [کینایە] برینەوە؛ لە درێژەی چالاکییەک بەرگری کردن ☰ ١و٢. کوتاه کردن

ـ **کوڵ٣**: پاشەوشە. ١. ـ جۆش؛ وە جۆش هاتوو ‹نیوەکوڵ؛ دیرکوڵ› ٢. کورت؛ کۆتا ‹دەسکوڵ؛ داوێنکوڵ› ٣. گچکە؛ بووچک ‹دەمکوڵ؛ حەمکوڵ› ☰ ١. ـ جوش ٢. کوتاه ٣. کوچک

کوڵ٤: پێرۆ. ← شیووکوڵ

کوڵا / /kuła/: ناو. کڵاو؛ کولەه ☰ کُلاه

کوڵاتگ / /kułatig/: ئاوەڵناو. جۆشیاو؛ کوڵاتوو؛ کوڵ‌هاتوو ☰ جوشیده

کوڵاتو / /kułatû/: ☜ **کوڵاتگ**

کوڵاژدم / /kułajdim/: ☜ **کڵاژدم**

کوڵان / /kułan/: چاوگ. تێپەڕ. //کوڵای؛ دەکوڵێ؛ بکوڵێ// کوڵیان؛ کوڵین؛ کەلان؛ کەلهان؛ کەلین؛ کەلان؛ کەڵین؛ قولیان؛ قەلیان: ١. جۆش هاتنی تەوش ٢. پوخت بوونی شتی خاو ٣. [مەجاز] بە هۆی گەرمای زۆرەوە ئازار دیتن ‹لەو ناوە کوڵاین! زۆر گەرم بوو› ☰ ١. جوش آمدن ٢. پخته شدن خام ٣. پُختن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: کوڵاو/ چاوگی نەرێنی: نەکوڵان

کوڵاندن / /kułandin/: چاوگ. تێپەڕ. //کوڵاندت؛ دەکوڵێنی؛ بکوڵێنە// کوڵانن؛ کەلاندن؛ کەلاندن؛ کوڵانکەرسەک؛ کەلستن: ١. جۆش پێ‌هێنانی تراو ٢. پێ‌گەیاندنی خاو لە جۆشیاودا ٣. [مەجاز] بە هۆی گەرمای زۆرەوە ئازار دان ٤. [مەجاز] پوخت‌وپاراو کردنی هزر و قسە ‹لە پێشدا قسەکەت بکوڵێنە، جا بیڵێ› ☰ ١. جوشانیدن ٢. آب‌پز کردن ٣. پختن ٤. پروراندن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەکوڵاندن

کوڵاندنەوە / /kułand(i)newe/: چاوگ. کوڵاننەوە؛ دیسان جۆش پێ‌هینان ‹دۆ دەکوڵێنمەوە کەشکی لێ دەگرم› ☰ دوباره جوشانیدن

کوڵانگ / /kułang/: ناو. کاری کوڵاندن؛ جۆش پێ‌هێنان ☰ عمل جوشاندن

کوڵانن / /kułanin/: ☜ **کوڵاندن**

کوڵاننەوە / /kułannewe/: ☜ **کوڵاندنەوە**

کوڵاو١ / /kuław/: ☜ **کڵاو ـ١**

کوڵاو٢: ئاوەڵناو. ١. کوڵیاگ؛ جۆش‌هاتگ ٢. کوڵیاگ؛ پوختەبوو لە ئاوی کوڵدا ٣. [مەجاز] دنیادیدە؛ خاوەن ئەزموون ☰ ١. جوشیده ٢. پخته شده ٣. دنیادیده

کوڵاوڕۆچنە / /kuławřoçne/: ☜ **کڵاوڕۆچنە**

کوڵاوڕۆژنە / /kuławřojne/: ☜ **کڵاوڕۆچنە**

کوڵاوە / /kuławe/: ☜ **کڵاو ـ١**

کوڵجە / /kułce/: ☜ **کوڵەنجە**

کوڵفت / /kułift/: ☜ **کڵفت**

کوڵفەت / /kułfet/: ☜ **کڵفەت**

کوڵک / /kułk/: ناو. ١. کوڵکە؛ هەرچی لە سەر پێست ئەڕوێ ٢. خوری قرخ کە بە کاری ڕستن نایە ٣. کوڵکە؛ کووروو؛ مووی نەرمی سەر پێست ٤. زیپکە؛ زیرک؛ جۆش ☰ ١. پشم و مو ٢. پشمی کە بە کار ریسیدن نیاید ٣. کُرک ٤. جوش پوست

▣ **کولک بونه کولکی کەسێ/ شتێکەوە:** *[کنایە]* کولک بە کولکی کەسێ/ شتێکەوە بوون؛ تووش بوون بە تووشی کەس/ شتێکەوە ☰ گیر کسی/ چیزی افتادن

کولک بەَ کولکی کەسێ/ شتێکەوە بون: ☜ **کولك بونە کولکی کەسێ/ شتێکەوە**

کولکن / kułkin/: ئاوەڵناو. کولکنە: ١. زۆر بە موو ‹هەی بۆ کەرێ قەڕابەسەر، دەشت تەی کەرێکی باسیەر/ گوێکورت و پان و نێرەکەر کولکن کلۆک و بارەبەر «قانع»› ٢. تیر؛ دژی شل و تراو ☰ ١. پشمالو؛ پُرمو ٢. غلیظ

کولکنە / kułk(i)ne/: ☜ **کولکن**

کوڵکوڵە / kuł kułe/: ناو. فیچقە؛ کوفارە؛ قولقولە ☰ فوّارە

کولکە / kułke/: ناو. کولک؛ خوری و موو ☰ پشم و مو

کولکەوکاڵ / kułke w kał/: ناو. خوری و موو ☰ کُرک و پشم

کولکەبەهارە / kułkebehare/: ناو. گیایەکە ☰ گیاهی است

کولکەر / kułker/: ناو. جلشۆر؛ کەسێ کە بالاف دەکا ☰ رختشوی

کولکەڕن / kułkeřin/: ناو. دەسکەنەی موو؛ کاری موو لە پێست کردنەوە بە دەست ☰ عمل مو برکندن با دست

کولکینە / kułkîne/: ناو. خێوەتی لە موو چنراو ☰ چادر بافته از مو

کولم / kuł(i)m/: ناو. ١. ☜ **کولم** ٢. کولمە؛ گۆنا؛ گوپ ☰ ١. ☜ **کولم** ٢. گونە؛ لُپ

کولمە / kułme/: ناو. ١. کولم؛ گۆنا؛ گوپ ٢. پارچە گۆشتی بێ ئێسک ☰ ١. گونە؛ لُپ ٢. قطعەگوشت لُخم

کولنج / kułinc/: ☜ **کۆلنج**¹

کولند / kułind/: ناو. کەدوو؛ کدوو ☰ کدو

کولندە / kułinde/: ☜ **کولۆندە**².

کولنگ / kułing/: ناو. کولنگ؛ کولینگ؛ قولنگە؛ زەنگن ☰ کُلنگ

کولوز / kułuz/: ناو. کرووزە و نووزە ☰ لابە و زاری

کولوزیانەوە / kułuzyanewe/: ☜ **کڕوزانەوە**

کولوش / kułuş/: ناو. جۆرێ جلکی ژنانە ☰ نوعی لباس زنانە

کولوفت / kułuft/: ئاوەڵناو. بلم؛ بەم ☰ بم

کوڵوکۆ / kuł û ko/: ناو. ١. قولت و کول ٢. خەم و خەفەت ☰ ١. جوش و غلیان ٢. غم و اندوە

▣ **کوڵوکۆ دامراندن/ دامرکاندن:** *[مەجاز]* ١. سووتاندن و لە ناو بردن ٢. داسەکاندن؛ هێورکردنەوە ‹بەلێ گریانی نیوەی شەو، دەکا ناسۆری دل مەرهەم/ کول‌وکۆم دادەمرکێنێ و بەجێ دێلێ دلی من خەم «هێمن»› ☰ ١. از بین بردن ٢. آرام کردن

کوڵوکۆ دامردن: *[مەجاز]* سووتان و لە ناو چوون ☰ بە کلی سوختن

کوڵوکەسەر / kuł û keser/: ناو. تانۆت؛ داخ‌ودوخان ☰ اندوە

کولوە / kułwe/: ناو. کولات؛ کلۆ؛ کلۆگل ☰ کلوخ خاک

کولوەس / kułwes/: ☜ **ڕەپستە**

کولۆ / kuło/: ☜ **کلۆ**

کولۆت / kułot/: ☜ **کلۆت**

کولۆز / kułoz/: ناو. کلاو ☰ کُلاە

کولۆس / kułos/: ☜ **کلۆس**

کولۆش / kułoş/: ☜ **کلۆش**

کولۆشە / kułoşe/: ☜ **کلۆش**

کولۆف / kułof/: ئاوەڵناو. لە ناو دەستا چرچاو ☰ مُچالە

کولۆفت / kułoft/: ☜ **کلفت**

کوڵۆفتن / kułoftin/: چاوگ. کوڵۆف کردن ☰ مُچاله کردن

کوڵۆک / kułok/: ☜ **کڵۆت**

⊡ **کوڵۆک شتێ کوتان:** *[مەجاز]* کەڵک وەرگرتنی زۆر و نەگونجاو لە شتێ ‹ئەم ماشینە مەسێنە! کوڵۆکیان کوتاگە!؛ بەر ئەو منالە بگرن! کوڵۆک قەنەکەی کوتا!› ☰ استفادەی بی‌رویّه کردن از چیزی

کوڵۆک کوتیان: *[کینایە]* زۆر ئازار دیتن و کەوتنە زەحمەتەوە ‹تا کوڕەکەم لە سەربازی پەڕاندەوە کوڵۆکم کوتیا!› ☰ سخت به زحمت افتادن

کوڵۆکار۱ / kułokar/: ناو. بەنای دیواری خشت و بە سندەگڵ ☰ بنّای دیوار خشتی

کوڵۆکار۲: ئاوەڵناو. ۱. خشتی؛ بە سندەگڵ (دیوار) ۲. *[کینایە]* ڕێکوپێک و تەکووز ☰ ۱. خشتی (دیوار) ۲. شیک و مُرتب

کوڵۆڵ / kułoł/: ☜ **کڵۆڵ**

کوڵۆم / kułom/: ☜ **کڵۆم**

⊡ **کوڵۆم کردن:** کڵۆم لە درگا دان ☰ کلون در را انداختن

کوڵۆمتە / kułomte/: ناو. لای سەرووی دەرگا لە پشتەوە ☰ بالای در از داخل

کوڵۆنجە / kułonce/: ☜ **کوڵەنجە**

کوڵۆندە۱ / kułonde/: ☜ **کوڵەنجە**

کوڵۆندە۲: ئاوەڵناو. کولندە؛ جوانی کورتەباڵا ☰ زیبای کوتاەقد

کوڵووزیانەوە / kułûzyanewe/: چاوگ. کرووزانەوە؛ کرووزیانەوە ☰ لابه و زاری کردن

کوڵووک / kułûk/: ☜ **کڵووك**

کوڵووکی / kułûkî/: ناو. لەز؛ پەلە ☰ عجله

کوڵە۱ / kułe/: ناو. ۱. ژوژوو؛ ژووشک؛ چوولە ۲. ڕەبەت؛ سیپە؛ بەرگە ۳. کوڵ؛ کروشمە بۆ گوێ گرتن لە خەڵک ☰ ۱. جوجەتیغی ۲. کمین شکارچی ۳. فالگوش

⊡ **کوڵە کردن:** کوڵە گرتن: ۱. بۆسە گرتن؛ کەمین گرتن؛ کروشمە کردن لە سیپەدا ۲. گوێ لە قسەی خەڵک گرتن لە پەناوە ☰ ۱. در کمین نشستن ۲. فالگوش ایستادن

کوڵە گرتن: ☜ **کوڵە کردن**

کوڵە۲: ئاوەڵناو. ۱. قوڵە؛ کورت؛ کۆتا ۲. بێ‌کلک ۳. کلک قرتاو ☰ ۱. کوتاه ۲. بی‌دُم ۳. دُم‌بریده

کوڵە ـ۳: پێشوشە. کورتە ـ؛ قوڵە ـ ‹کوڵەدار؛ کوڵەباڵ؛ کوڵەمار؛ کوڵەبنە› ☰ کوتاه ـ

ـ کوڵە۴: پاشەوشە. ـ کورت؛ ـ کۆتا ‹ماڵەکوڵە؛ دارەکوڵە؛ پەیژەکوڵە› ☰ ـ کوتاه

کوڵەبار / kułebar/: ناو. دارێ کە بەر لقی داری میوەی دەدەن ☰ چوبی که تکیه‌گاه شاخه‌ی پُر میوه کنند

کوڵەباڵ / kułebał/: ناو. کوڵەباڵە؛ باڵ‌کول؛ فەرەنجی بێ‌قۆڵ و تا سەر پشتێند ‹کوڵەباڵێکی هەورامی بەزیپم دە بەردا بوو؛ دەتگوت لەشم دەرزی‌ئاژن دەکەن «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ نیمتنه‌ی نمدی بی‌آستین

کوڵەباڵە / kułebałe/: ☜ **کوڵەباڵ**

کوڵەبرک / kułebirk/: ناو. برک؛ بڕک؛ پلار بۆ میوە وەراندن ☰ چوبی که به طرف درخت می‌اندازند تا میوه‌های آن بریزند

کوڵەبندەسی / kułebindesî/: ئاوەڵناو. *[پلار]* پیپڕک؛ قەڵەوی کورتەبنە ☰ چاقالو

کوڵەبنە / kułeb(i)ne/: ئاوەڵناو. *[پلار]* کنک؛ کورتەباڵا ☰ نیم‌وجبی

کوڵەپڕە / kułep(i)ře/: ئاوەڵناو. کورتەباڵای قەڵەو ☰ تُپُلی

کوڵەپێچ / kułepêç/: ناو. ۱. کاری بە پەلە بە دەست گرتن ‹لەو پەلە و تەنگانەدا کوڵەپێچم کرد و هێنام› ۲. کاری گورج و بە پەلە لێ‌خوڕین

‹گاوگوێلەکە کولەپێچ کە! با زوو بگەنەوە، درەنگە› 🇮🇷 ۱. عمل با شتاب گرفتن ۲. عمل به سرعت برگرداندن

کوڵەجی / kułecî/: ☜ **کولەنجە**

کوڵەچوارشەمۆ / kułeç(i)warşemo/: ناو. کولەچوارشەمە؛ قولەچوارشەمۆ 🇮🇷 چهارشنبەسوری

کوڵەچوارشەمە / kułeç(i)warşeme/: ☜ **کولەچوارشەمۆ**

کوڵەخرتە / kułexirte/: ئاوەڵناو. داکوتیاگ؛ کورتەباڵای ئەستوور 🇮🇷 کوتاەقدِ کَتوکُلفت

کوڵەداس / kułedas/: ناو. داسی بچووک بۆ دروێنە و کۆکەن 🇮🇷 داس کوتاه

کوڵەزرک / kułezirk/: ☜ **کولەزرگ**

کوڵەزرگ / kułezirg/: ناو. کولەزری؛ کولەزرک؛ سیقلدان؛ جیکلدانەی باڵندە 🇮🇷 چینەدان

کوڵەزری / kułez(i)rî/: ☜ **کولەزرگ**

کوڵەسووچ / kułesûç/: ناو. سووچ؛ کونج؛ قوژبن 🇮🇷 زاویەی اتاق

کوڵەسە / kułese/: ناو. کۆڵە؛ لانی سەگ 🇮🇷 سگدانی

کوڵەش^{1} / kułeş/: ☜ **کلۆش**

کوڵەش^{2}: ئاوەڵناو. *[پلار]* بێشەرم و حەیا 🇮🇷 بی‌شرم

کوڵەفڕ / kułefiř/: ناو. کولەفر؛ کولەفڕ؛ هەوێردە 🇮🇷 بلدرچین

کوڵەک / kułek/: ☜ **کلۆت**

کوڵەکردوو / kułekirdû/: ئاوەڵناو. مات؛ دەرفەتخواز لە کارێ 🇮🇷 مُنتظر فُرصت

کوڵەکوڵ^{1} / kułekuł/: ناو. ۱. دۆخی قولت لێدان؛ لە کولدا بوون ۲. *[کینایە]* تەوژمی تین ‹لە کولەکولی گەرمادا› 🇮🇷 ۱. حالت غُل زدن ۲. شدت گرما

کوڵەکوڵ^{2}: دەنگەناو. قولتەقولت؛ قولەقول؛ دەنگی کولینی ئاو 🇮🇷 قُل‌ـقُل

کوڵەکوێرە / kułek(i)wêre/: ناو. کۆرە مار 🇮🇷 نوعی مار سمی

کوڵەکۆرە / kułekore/: ناو. حیلەمار 🇮🇷 افعی

کوڵەکۆزەرە / kułekozere/: ئاوەڵناو. *[کینایە]* ۱. کولی قەڵەو ۲. ئەستوور و کورت 🇮🇷 ۱. کوتاەقد چاق ۲. کوتاەقد چهارشانە

کوڵەکەر / kułeker/: ئاوەڵناو. گوێبیس؛ گوێبیست؛ قسەبەر 🇮🇷 خبرچین

کوڵەگڕوو / kułeg(i)řû/: ناو. ئۆناق؛ کولی بەر لە گریان 🇮🇷 بُغض گریە

کوڵەگوێنی / kułeg(i)wênî/: ناو. یارییەکی لاوانە 🇮🇷 از بازی‌های جوانان

کوڵەگە / kułege/: ☜ **کۆڵەکە ـ۱**

کوڵەگیر / kułegîr/: ئاوەڵناو. شۆڤار؛ دووزمان 🇮🇷 خبرچین

کوڵەمار / kułemar/: ناو. کولەوەی باب؛ کولەوەی وا؛ کولەوەی واو؛ مارێکی ژەهردارە 🇮🇷 نوعی مار

کوڵەماڵە / kułemałe/: ناو. ئامرازێکە لە نیر و ئامووردا 🇮🇷 ابزاری در خیش

کوڵەمانگ / kułemang/: ناو. *[کینایە]* مانگی شابان 🇮🇷 ماه شعبان

کوڵەمست / kułemist/: ☜ **مستەکۆڵە**

کوڵەمشت / kułemişt/: ☜ **مستەکۆڵە**

کوڵەمەرگی / kułemergî/: ناو. *[کینایە]* کولەمەرگێ؛ ژیانی دژوار و پڕ لە دەردیسەر 🇮🇷 زندگی پُرمشقت

کوڵەمەرگێ / kułemergê/: ☜ **کولەمەرگی**

کوڵەنانی / kułenanî/: ناو. *[باوەڕی کۆن]* کەسێ کە دەتوانێ زاوای بەستراو بکاتەوە 🇮🇷 کسی که می‌تواند داماد بسته را باز کند

کوڵەنجە / kułence/: ناو. کلجە؛ کلۆنجە؛ کولۆجە؛ کولجە؛ کولەجی؛ کولۆنجە؛ کولۆندە؛ کلۆج؛ کولێجە 🇮🇷 یلک آستین‌دار زنانە

کوڵەنجی / kułencî/: ناو. کولاژدم؛ دمارەکۆڵ؛

دووپشک ■ عقرب

کوڵەوار / kułewar/: ناو. دڕکەژاڵ؛ حوشترالۆک؛ وشترخۆرە ■ خارشتر

کوڵەوەی باب / kułewey bab/: ☜ **کوڵەمار**

کوڵەوەی وا / kułewey wa/: ☜ **کوڵەمار**

کوڵەوەی واو / kułewey waw/: ☜ **کوڵەمار**

کوڵەهەیبە / kułeheybe/: ناو. کوڵەوەیباب؛ مارێکی ژەهراوییە ■ نوعی مار سمی

کوڵهاتوو / kułhatû/: ئاوەڵناو. کولاتگ؛ جۆشیاو؛ کولاتوو ■ جوشیده

کوڵی / kułî/: ناو. کورتی؛ کۆتایی ■ کوتاهی

کوڵیاگ / kułyag/: ☜ **کوڵاو-١و٢**

کوڵیان / kułyan/: ☜ **کوڵان**

کوڵیایی / kułyayî/: ناو. کولیایی: ١. لە تیرەکانی کورد ٢. هەر یەکە لە کەسانی ئەو هۆزە ■ ١و٢. کُلیایی

کوڵیت / kułît/: ناو. مالک؛ کۆخ؛ کۆختە ■ کوخ؛ کُلبە

کوڵیتە / kułîte/: ☜ **کۆڵیت**

کوڵین / kułîn/: ☜ **کوڵان**

کوڵینگ / kułîng/: ☜ **کوڵنگ**

کوڵیو / kułîw/: ئاوەڵناو. جۆشیو؛ گریا؛ کولاو؛ کەلاتی؛ کەلی ■ جوشیده

کوڵێجە / kułêce/: ☜ **کوڵەنجە**

کوڵێن١ / kułên/: ناو. دەفری سوالەت تایبەتی شیر ■ ظرف سُفالین ویژەی شیر

• **کوڵێن**٢: پاشەوشە. بکوڵێن ‹شیرکولێن› ■ ـ پز

کوم / kum/: ناو. ١. کون؛ کونا ٢. کڵاو؛ کولاڤ ٣. سەر؛ کڵاوە ■ ١. سوراخ ٢. کُلاه ٣. کُلاهک

کوماتەک / kumatek/: ناو. ١. بابۆڵەی ساوا تێپێچان ٢. دەسرازەی لانک ■ ١. قُنداق بچە ٢. دستپیچ قُنداق

کوماچە / kumaçe/: ناو. شمش؛ کەستەک؛ شیش ■ شمش

کوماخ / kumax/: ناو. سمت؛ لاقوون؛ ئەستوورایی بەر کەمەر ■ باسن

کومانج / kumanc/: ناو. بانجێلە؛ بانجیلە؛ بانیجە ■ خرپشتە

کومبار / kumbar/: ناو. ڕایەخ؛ فەرش ■ فرش

کومبر / kumbir/: ناو. شوێنەواری تاشراو لە شاخ و ماهدا ■ صخرەی تراشیدە

کومبرەک / kumb(i)rek/: ناو. ١. دوندی کێو؛ ترۆپکی چیا ٢. سەرلق؛ چڵەپۆپە ■ ١. قُلەی کوە ٢. شاخەی انتهایی

کومبە / kumbe/: ناو. هەڵوایەکە لە ئارد و دمس و کونجی دەکرێ ■ نوعی حلوا

کومبەت١ / kumbet/: ناو. گومەز؛ گومبەز ■ گُنبد

کومبەت٢: ئاوەڵناو. هەرەبەرز ■ بسیار مُرتفع

کومبەتاڵ / kumbetał/: ☜ **کونبەتاڵ**

کومبەلۆک / kumbelok/: ☜ **کارگ-١**

کومتل / kumtil/: ناو. کڵۆی چکۆڵە ■ کلوخک

کومتیژ / kumtîj/: ناو. تانج؛ تاج؛ کلاوی قووچ ■ تاج

کومچا / kumça/: ناو. دوگمە؛ قوپچە؛ پشکوژ ■ دُکمە

کومسا / kumsa/: ناو. ڕەوتی برینگاندنی باران؛ خۆش کردنەوەی باران ■ فرایند بند آمدن باران

کومسۆر / kumsor/: ناو. *[کینایە]* ١. کڵاوسوور؛ تورکی عوسمانی ٢. قزڵباشی ئێران ٣. عێلی بارزان ■ ١. تُرک عثمانی ٢. قزلباش ایرانی ٣. ایل کُرد بارزانی

کومسە / kumse/: ناو. تاقەت؛ توان؛ تابشت ■ یارا؛ توان

کومشین / kumşîn/: چاوگ. هەڵقرچان؛ قرمچین ■ چروک شدن

کومک / kumik/: ناو. کلاوقووچ؛ قینا؛ شەوکلاو ■

کُلاه شب

کومکانێ / kumkanê/: ناو. پاسووران؛ وەرەق‌بازی؛ گەنجەفە ☰ ورق بازی

کومکومـۆک / kumkumok/: نـاو. خەمـەگروو؛ خمخمۆکە؛ قومقومۆک ☰ بُزمجه

کومکومین / kumkumîn/: چاوگ. چەمۆڵـە دادان (سەگ و شـێر و دڕنـدەی تـر) ☰ چنگـال انـداختن (حیوان درنده)

کومکی‌شـڤان / kumkîş(i)van/: نـاو. گیایـەکی دەشتییە ☰ گیاهی است

کومۆنیست / kumonîst/: ئاوەڵناو. سوور؛ شیوعی ☰ کمونیست

کومین / kumîn/: ناو. ژیرە، زیرە؛ زیرن ☰ زیره

کومێتللی / kumêtillî/: ناو. گوفک؛ سەری قامک ☰ سرانگشت

کون¹ / kun/: ناو. کونـا: ١. کـوم؛ خـووز؛ هلۆلـی؛ شەبەق؛ بۆشاییەکی خڕ و کەم تـا زۆر قـووڵ لـە ڕووبـەری شـتێکدا ٢. کـەلما؛ هێلانـەیێ کـە گیانەوەران بە هەلکۆلینی شـوێنێ بـەدی دێـنن یان لە دەرەتانێکی تەنگدا سازی دەکەن ‹کونـی مار؛ کونی مشک› ٣. ڕۆچنە؛ ڕۆچن ☰ ١. سـوراخ ٢. سوراخ حشرات و جانوران وحشی ٣. روزنه

▣ **کون کردن**: کونا کردن: ١. قول کردن؛ کون تێ کردن ٢. *[کینایە، ناشیرین]* کـچ کردنـە ژن ☰ ١. سوراخ کردن ٢. برداشتن بکارت

کون²: ئاوەڵناو. ١. کول؛ نەبڕ ٢. کونا؛ کون‌تێ‌بوو ☰ ١. کُند ٢. سوراخ

▣ **کون بوون**: ١. قول بوون ٢. کونا تـێ بـوون ٣. سووتان لـە هەنـدێ کایـەدا. هـەروەها: **کـون کـردن** ☰ ١. سـوراخ بـودن ٢. سـوراخ شـدن ٣. سوختن در بازی

کونا¹ / kuna/: ☜ **کون¹**

کونا²: ☜ **کون² ـ ٢**

کونار / kunar/: نـاو. کەنار؛ کینار؛ تـەبگ؛ تەعـەو؛ سیتر؛ سیدرە؛ دارێکی گەرمیانی بـە لقـی ڕووت، گەڵای چکۆلەی تیژ و ڕەنگی سەوزی تۆخەوە کە میوەیەکی نارنجی و خۆراکی هەیە ☰ کُنار

کونارشک / kunarişk/: نـاو. ئەنیشـک؛ ئانیشـک؛ قولانیسک ☰ آرنج

کوناکونا / kuna kuna/: ئاوەڵـناو. کەفەڵـووک؛ کەفەڵۆک ☰ مُتخلخل

کونامووری / kunamûrî/: ناو. شارەمێروو ☰ لانـەی مورچه

کوناوجە / kunawce/: ☜ **کوناوچە**

کوناوچە / kunawçe/: نـاو. کوناوجـە؛ ڕۆچـن؛ ڕۆچنە ☰ روزن

کوناودەر / kunawder/: ئاوەڵـناو. کوناودیو؛ کون لە هەر دوو دیو ☰ از دو طرف سوراخ شده

کوناودیو / kunawdîw/: ☜ **کوناودەر**

کوناوەجگە / kunawec(i)ge/: ☜ **کڵاوڕۆچنە**

کوناوەجە / kunawece/: ☜ **کڵاوڕۆچنە**

کوناوی / kunawî/: ئاوەڵـناو. سمـاو؛ کـون‌کـراو ☰ سوراخ شده

کونبڕ / kunbiř/: ئاوەڵـناو. هـەموو کـون و بـابوێر دادراو (خانوو) ☰ منفذبسته

کونبـەتاڵ / kunbetał/: نـاو. *[کینایـە، ناشـیرین]* کومبەتاڵ؛ بێوەژن؛ ژنی بێ شوو ☰ بیوەزن

کونتار / kuntar/: ناو. بناری چیا؛ داوێـنی کێـو ☰ دامنەی کوه

کونتەرات / kunterat/: ☜ **قونتەرات**

کونتەراتی / kunteratî/: ئاوەڵـناو. بـڕە؛ لەقەبـەڵ؛ مەختە ☰ کُنتراتی

کونج¹ / kunc/: ناو. ١. سووچ؛ قوژبن ‹ئاخرین مالی ژیانم کونجی بەندیخانەیە/ ئـەم کەلەپچـە مەرهـەمی زامی دلی دیوانەیە «قانع»› ٢. دەفری سواڵەت بـۆ گیا تێدا چاندن ☰ ١. کُنج ٢. گُلدان سُفالین

کونج۲: ئاوەڵناو. ۱. جنجیر؛ ڕەشباز ۲. ئاولاوی؛ هاوڵەڕوو؛ دم و چاو خروێلکاوی ≣ ۱. خالدار سیاه و سفید ۲. آبلەرو

کونجاندن / kuncandin/: چاوگ. کونجرین؛ داکرۆژتن؛ کونجڕاندن؛ هاڕین؛ ورد کردن (به ددان و...) ≣ خاییدن

کونجره / kunc(i)re/: ناو. کونجری؛ پەنێرشک؛ نووسنەک ≣ گیاهی خاردار

کونجری / kunc(i)rî/: ☜ **کونجره**

کونجرین / kunc(i)rîn/: ☜ **کونجاندن**

کونجڕ / kunciř/: ئاوەڵناو. ۱. زبر؛ زرو ۲. جنجیر؛ ڕەشباز ≣ ۱. زبر ۲. خالدار

کونجڕاندن / kunc(i)řandin/: ☜ **کونجاندن**

کونجڕک / kunc(i)řik/: ☜ **کونجڕکە**

کونجڕکە / kunciřke/: ناو. کونجڕک؛ قورنج؛ قورینج ≣ نیشگون

کونجڕە / kunc(i)ře/: ناو. پێکول؛ گیایەکی دڕکاوییە ≣ خار سەکوهە

کونجک / kuncik/: ناو. ۱. بالاپۆشی دەرویشان ۲. کونی وردیلەی پێست ۳. کونج؛ کونچک؛ سووچ ≣ ۱. خرقەی درویشان ۲. مسامات ۳. کُنج؛ گوشە

کونجکاو / kunckaw/: ئاوەڵناو. توێژەرەوە؛ کۆڵەرەوە. هەروەها: **کونجکاوی** ≣ کُنجکاو

کونجکونجێن / kunckuncên/: ناو. جۆرێ یاری ≣ نوعی بازی

کونجگر / kuncgir/: ئاوەڵناو. کنارێن؛ لاتەریک؛ گۆشەگیر؛ دوورەپەرێز لە خەڵک ≣ مُنزوی

کونجوڕ / kuncuř/: ناو. کونجوڵ؛ قوژبنی تەنگ ≣ گوشەی تنگ

کونجوڵ / kuncuł/: ☜ **کونجوڕ**

کونجە / kunce/: ☜ **کونجی**

کونجەڵە / kuncełe/: ناو. کاسەی دارین ≣ کاسەی چوبی

کونجی / kuncî/: ناو. کونجە؛ کونجیت؛ شەیدانک؛ کتاف: ۱. گیای یەکساڵە بە دانی چکۆلەی ساف و هێلکەئاساوە ۲. تووی ڕۆنداری خۆراکی ئەو گیایە کە چەند جۆری سپی، ڕەش‌وسپی، خەنەیی و قاوەیی هەیە ≣ ۱و۲. کُنجد

▣ **کونجی کەرک**: گوڵ بەهەنگ؛ کونجی خۆڕسک؛ کونجیە کێویلە ≣ کُنجد کوهی

کونجیت / kuncît/: ☜ **کونجی**

کونجی ـ کونجی / kuncî kuncî/: ئاوەڵناو. خاڵ‌ـخاڵ؛ پنۆک ـ پنۆک ≣ خالخالی

کونجین / kuncîn/: چاوگ. کونجاندن؛ داکرۆژین ≣ خاییدن

کونچک / kunçik/: ناو. ۱. کونی وردیلەی پێست ۲. کونج؛ سووچ؛ قولینج ۳. کونی زۆر ورد ≣ ۱. مسامات ۲. گوشە؛ زاویە ۳. سوراخ بسیار ریز

کونچکۆڵی / kunç(i)kołî/: ناو. کنە؛ کار و ڕەوتی گەڕان و توێژینەوە ≣ تحقیق؛ کُنجکاوی

کوند۱ / kund/: ناو. بائەقوش؛ بادەقوش؛ باوەقوش؛ بایەقوش؛ کەپوو؛ بو؛ بوم؛ بوو؛ بووک؛ بووە؛ بووەتەقلە؛ بووەکوێرە؛ بووکەرە؛ خالەکوکومە؛ فشفشە؛ کەلکەڵەوانی؛ تۆرەمە باڵندەیەکن بە شەو ڕاو دەکەن، سەریان زل و دەموچاویان پان و زەقە، دندووکیان قەلانگییە، پەنجە و جنجرووکی تیژ و بەهێزیان هەیە، لاقیان تووکنە، بێ‌هەست دەفڕن، بە تەنیا دەژین، لە کونی کەلاوە یان لە سەر عەزر هێلانە دەکەن، مشک، بۆق، ماسی، مێش و... ڕاو دەکەن چەندین جۆریان هەیە کە بریتین لە: تاق‌تاق، کوندەپشیلە، کوندەڕۆماڵ، کوندەزێرە، کوندەزێوە، کوندەسپی، کوندەشەخسە، کوندەگایە و... ≣ جُغد

▣ **کوندی بۆن**: جۆرێ کوندی زەلام ≣ نوعی جُغد درشت

کوندێ شەڤێ: کوندیکی ڕەنگاوڕەنگە ☰ نوعی جُغد رنگارنگ

کوندێ گۆڕا: جۆرە کوندێکە لە زەلکاوان و گۆڕستان دەژی ☰ نوعی جُغد

کوند²: ئاوەڵناو. کلکقولە؛ جووچکەکول ☰ دُم‌کوتاه

کوندر / kundir/: ☜ **کەدوو ـ١**

▣ **کوندرێ‌میرانی:** کوولەکەسەراوی؛ شاقەپاغی؛ کدوو بارزانی ☰ کدوحلوایی

کوندڕ / kundiř/: ☜ **کەدوو ـ١**

کوندک / kundik/: ناو. ١. ☜ **کەدوو ـ١** ٢. ☜ **کوندە**

▣ **کوندکێ ئاڤێ:** کوولەکە سەراوی ☰ کدوتنبل

کوندکێ کۆسە: کدووی دۆڵمە ☰ کدوی دُلمه

کوندڵفس / kundiłfis/: ئاوەڵناو. *[پلار]* باوەعەمرە؛ چلەنۆک ☰ کوتوله

کوندوش / kunduş/: ناو. کونۆش: ١. ماکێکە هێندێک لە جیاتی تووتن کێشان ئەیکەنە بێڤلیانەوە ٢. سووژن؛ گندۆش؛ گۆچەوەنی؛ دەرزی زەلامی کون‌گەورە بۆ دروان بە بەنی ئەستوور ☰ ١. نوعی انفیه ٢. جوالدوز

کوندە / kunde/: ناو. کوندک؛ کونگە؛ کونە؛ دەفری زەلام لە چەرم بۆ ئاو کێشان ‹کەر لە کوێ کەوتووە و کوندە لە کوێ دڕاوە! «مەسەل»› ☰ مشک آبکشی

کوندەبو / kundebû/: ناو. کوندەبەبوو؛ کوندەبوومە؛ کوندەبەبی؛ کوننەبەبوو؛ بوومی زل؛ کوندی زل ☰ بوف؛ جُغد بزرگ

کوندەبومە / kundebûme/: ☜ **کوندەبو**

کوندەبەبو / kundebebû/: ☜ **کوندەبو**

کوندەبەبی / kundebebî/: ☜ **کوندەبو**

کوندەپشیلە / kundep(i)şîle/: ناو. جۆرێک کوندە، برۆی سپییە، پەڕی گوێی درێژە و وەک شاخ لە سەری بەرز بۆتەوە ☰ جُغد گوش دراز

کوندەڕۆماڵ / kundeřomał/: ناو. ڕۆماڵ؛ جۆرێک کوندە، پێچەوانەی کوندەگا شاخی قیت نییە و شۆڕە، لاقی زەرد و ڕووتە، هەمیشە لە نزیک ئاو دەبینرێت ☰ جُغد ماهی‌خوار

کوندەز / kundez/: ☜ **کەوچێز**

کوندەزێڕە / kundezêře/: ناو. جۆرێک کوندە، پشتی قاوەیی ئاماڵ نارنجی، سەر و ملی زێڕی، بەرزکی سپییە و زەردایی‌شی هەیە، زۆر کەمن ☰ جُغد طلایی

کوندەزێوە / kundezêwe/: ناو. جۆرێک کوندە، سەری گەورە و خڕ، چاوی ڕەش و پەڕی گوێی نییە ☰ گونەای جغد

کوندەسپی / kundes(i)pî/: ناو. جۆرێک کوندە، دەموچاو و بەرزگی تەواو سپییە، شاخی تووکی نییە، قیت هەڵدەنیشێ ☰ جغد سفید

کوندەسەرپان / kundeserpan/: ☜ **کوندەشەخسە**

کوندەشەخسە / kundeşexse/: ناو. کوندەسەرپان؛ جۆرێک کوندی بچووکە، لە سەر دار تێل و چەپەران قیت هەڵدەنیشێ ☰ نوعی جُغد کوچک

کوندەفسک / kundefisk/: ئاوەڵناو. *[پلار]* کوندڵفس؛ باوەعەمرە؛ باواقۆرەت؛ چلەنۆک ☰ کوتوله

کوندەقوتە / kundequte/: ناو. جۆرێک کوندی لای زۆنگ و زەلکاوانە ☰ جغد تالابی

کوندەکی / kundekî/: ناو. جنچکە؛ توولنج؛ تووتەک؛ قوونەڵتس ☰ چُمباتمه

کوندەگا / kundega/: ناو. بم؛ شابوو ☰ شاەبوف

کوندەگایە / kundegaye/: ناو. بم؛ شابوو؛ شاپوو؛ گەورەترین کوندی تۆرەمەی کوندە، نزیک ٧٠ سانتی‌میتر دەبێ، دوو دەستە تووک وەک شاخ لە سەریدا ڕوواوە، دەتوانێ گیانەوەری گەورەی وەک کەروێشک ڕاو بکا ☰ شاەبوف

کوندەڵان / kundełan/: ناو. کوننەڵان؛ کونەڵان؛ جێگەی کوندەئاو لێ دانان ☰ جای مشک آب

کوندەمێز / kundemêz/: ئاوەڵناو. میزن؛ میزەک؛ خۆتەڕکەر ⚑ شاشو

کونزوان / kunz(i)wan/: ئاوەڵناو. تور؛ لاڵەپەتە؛ پاڵ؛ زمانگران ⚑ الکن

کونزەین / kunzeyn/: ئاوەڵناو. زەین کوێر ⚑ کُندذهن

کونک / kun(i)k/: ناو. ناوەند؛ ناوەڕاست ⚑ وسط

▣ **کونکا چاڤ** گلێنەی چاو ⚑ مردُمک چشم

کونکون / kun kun/: ئاوەڵناو. دابێژ ـ دابێژ؛ شەبەق ـ شەبەق ⚑ سوراخـ سوراخ

کونکە / kunke/: ناو. گۆزە؛ جەڕە ⚑ کوزه

کونکەرە / kunkẹre/: ناو. شخاب؛ شخاڤ؛ مەتکەو ⚑ متّه

کونگ^{۱} / kung/: ناو. ١. *[شوورەیی]* قنگ؛ قوون؛ کونی پاشەوە ٢. گۆنگ؛ کاکڵی دارگوێز کە بۆ ڕەنگ بە کار دێت ⚑ ١. مقعد ٢. مغز درخت گردو

کونگ^{۲}: ئاوەڵناو. ١. بێهۆش ٢. سڕ و تەزیو ⚑ ١. بیهوش ٢. کرخت

کونگر / kungir/: ناو. ڕەخنەگر؛ ڕەغنەگر ⚑ درزگیر

کونگە / kunge/: ☜ **کوندە**

کونگی / kungî/: ناو. چارداخ؛ دیوارۆکەی نەوی بۆ ماڵات تێکردن ⚑ حصار کوتاه گلی نگهداری دام

کونگیرە / kungîre/: ناو. کۆنگرە؛ قەڵبە؛ کۆنگەرە؛ ددانەی سەر لێوەی دیواری کۆشک و قەڵا ⚑ کُنگره؛ دندانەی روی دیوار قصر و قلعه

کونمیز / kunmîz/: ناو. میزەچورتێ؛ گمێزەچۆرتکێ؛ مێزەچورتکێ؛ دۆخی لە دەست دانی توانایی ڕاگرتنی میز ⚑ چکمیزک

کوننە / kunne/: ناو. کونە؛ کوندەی ئاو ⚑ مشک آبی

کوننەبەبو / kunnebebû/: ☜ **کوندەبو**

کوننەزرانی / kunnez(i)ranî/: ☜ **کەشکەزرانی**

کوننەڵان / kunnełan/: ناو. ١. ☜ **کوندەڵان** ٢. گرد؛ تەپۆڵکە ⚑ ١. ☜ **کوندەڵان** ٢. تپّه

کونوڕ / kunuř/: ناو. جەوی دار قەزوان ⚑ کُندُر

کونۆ / kuno/: ناو. ١. سووچ؛ قوژبن ٢. *[کینایە]* ماڵی پچووکی تەنیایی ⚑ ١. کنج؛ زاویە ٢. کُنج عُزلت

کونۆش^{۱} / kunoş/: ☜ **کوندوش**

کونۆش^{۲}: ئاوەڵناو. ڕژد؛ ڕەزیل؛ دەسقووچاوو ⚑ خسیس

کونۆشە / kunoşe/: ناو. جاڕوو؛ گەسک؛ گێزک؛ گزی ⚑ جارو

کونە^{۱} / kune/: ☜ **کوننە**

کونە^{۲}: پێشوشە. ١. کون؛ کونا ‹کونەڕێوی؛ کونەمشک کونەورچ› ٢. پڕـ ؛ دارماڵ ‹کونەژار؛ کونەخەفەت؛ کونەوەرهەم› ⚑ ١. سوراخ ٢. پُرـ

کونەبا / kuneba/: ناو. ١. کونج، درز یان دەمەئەشکەوتێ کە بای بە تەوژمی لێوە دێت ٢. *[مەجاز]* درۆزنی بە شات و شووت ⚑ ١. غاری که از آن باد می‌وزد ٢. دروغگوی لافزن

کونەباچکە / kunebaçke/: ناو. دەربیجە؛ پەنجەرەی بچووک ⚑ دریچه

کونەبەراز / kuneberaz/: ناو. گەهـ ⚑ لانەی گُراز

کونەپەنیر / kunepenîr/: ناو. شوێنی لە چاڵ نانی پەنیری دێ، یان چەن دێ ⚑ محل چال کردن پنیر یک یا چند روستا

کونەجەرگ / kunecerg/: ئاوەڵناو. *[کینایە]* جەرگدڕاو؛ زووخ‌پێدراو ‹ئەم کوڕە لاسارە کونەجەرگمی کردا› ⚑ زجرکشیده

کونەزەهر / kunezehr/: ئاوەڵناو. ڕکوونی؛ غەرەزن؛ ڕق لە زگ ‹بیوەخشە بچێ! کونەزەهر مەوە!› ⚑ کینه‌توز

کونەلوت / kunelût/: ناو. گولمەپت ⚑ سوراخ بینی

کونەڵان / kunełan/: ناو. ١. ☜ **کوندەڵان** ٢.

ئابدارخانەی دیوەخان ☰ ١. ☞ **کوندەڵان** ٢. آبدارخانه

کونەڵە / /kunełe/: ناو. کونک؛ چەق؛ ناوەڕاست ☰ وسط

کونەمشک / /kunemişk/: ناو. سیلامیش؛ قولەمشک ☰ سوراخ موش

کونەمیز / /kunemîz/: ئاوەڵناو. دەڵەمیز؛ دەڵەمێز ☰ شاشو

کونی / /kunî/: ناو. کون دە ئامرازی کانزادا ☰ سوراخ در فلز

کونیلە / /kunîle/: ناو. ١. کونی زۆر ورد ٢. کونی بنی موو لە لەشدا ☰ ١. سوراخ بسیار ریز ٢. سوراخ رویش مو در بدن

کونیە / /kunye/: ناو. سەرناو؛ نازناو ☰ کُنیه

کونێر / /kunêr/: ناو. دمەڵ؛ گۆنر؛ دمبەڵ ☰ دُمل

کونێس / /kunês/: ناو. پاڵ؛ بۆق؛ کاری دەڵەک دان ☰ هُل

کوە / /k(i)we/: ناو. کێو؛ کەژ؛ چیا ☰ کوه

کوەک / /k(i)wek/: ☞ **کەو ـ١**

کوە / /kuh/: ئاوەڵناو. کول؛ نەتیژ ☰ کُند

کوهۆ / /kuho/: ناو. ئاوی؛ کەوە ڕەنگ؛ شینی عاسمانی ☰ آبی لاجوردی

کوهۆن / /kuhon/: ☞ **کۆن**^{٢}

کوی / /k(i)wî/: ناو. کەدوو؛ کدوو ☰ کدو

کویرمە / /k(i)wîrme/: ناو. کویرهە؛ ئاگرخان ☰ کورەی آهنگر

کویروو / /k(i)wîrû/: ناو. خاڵووزە؛ ڕەژەکی؛ بەڵایەکی گەنمە، ڕەشی هەڵدەگێڕێ ☰ سیاهک آفت گندم

کویرهە / /k(i)wîrhe/: ☞ **کویرمە**

کویزروک / /k(i)wîzruk/: ناو. گیای گۆزروان ☰ گل گاوزبان

کویژک / /k(i)wîjik/: ☞ **کووژە ـ٣**

کویژە / /k(i)wîje/: ☞ **کووژە ـ٣**

کویشکە / /k(i)wîşke/: ناو. کوێشکە؛ چۆلەکە ☰ گُنجشک

کویل / /k(i)wîl/: ☞ **کوویل**

کوینک / /k(i)wînik/: ناو. کۆنی ڕەشماڵ؛ کوێنی چادر ☰ پارچەی سیاەچادر

کویۆ / /kuyo/: ناو. تاوێر؛ بەردی گلارەوەبوو لە کێو و بەرزایی ☰ سنگ غلتان از کوه

کوێ / /k(i)wê/: جێناو. کام جێ؛ کوێنە؛ کوێنا؛ چ شوێنێ؛ وشەی پرسیار بۆ جێگا و ناسینی ‹کاکە! تۆ کوێت پێ خۆشە؟؛ ڕوو لە کوێ کەم؟› ☰ کجا

کوێت / /k(i)wêt/: ناو. کوێتە؛ کێت؛ ئەسپی سووری ئاماڵڕەش ☰ کَهَر

کوێتە / /k(i)wête/: ناو. ١. ☞ **کوێت** ٢. *[مەجاز]* ژنی جوان و باڵابەرز و تۆسن ☰ ١. ☞ **کوێت** ٢. زن رعنا و سرکش

کوێخا / /k(i)wêxa/: ☞ **کەیخودا**

کوێخاحەمدی / /k(i)wêxa ĥemdî/: ناو. جورێ ترێ ☰ نوعی انگور

کوێخاسجیل / /k(i)wêxas(i)cîl/: ناو. سجیل‌نووس ☰ شناسنامەنویس

کوێخایانە^{١} / /k(i)wêxayane/: ناو. پیتاکی کوێخا ☰ باج کدخدا

کوێخایانە^{٢}: ئاوەڵکار. جوامێرانە؛ بە کرداری جوامێران ☰ کدخدامنشانه

کوێر^{١} / /k(i)wêr/: ناو. کوێر؛ کۆرە؛ بێچاو؛ کەسێ کە هەستی بینایی کار ناکا ‹کوێر لە خودا چی دەوێ؟ دوو چاوی ساغ! «مەسەل»› ☰ کور

⊡ **کوێر بون:** چاو لە دیتن بێبەش بوون ☰ کور شدن

کوێر^{٢}: ئاوەڵناو. کوێر: ١. کۆرە؛ بێچاو؛ نەوین؛ مجرۆ؛ بێبەش لە هەستی بینایی ٢. پووک ‹گوێزی کوێر› ☰ ١. کور ٢. پوک

⊡ **کوێر بوونەوە:** ١. کوژانەوە؛ شوێنەوار نەمان ٢. سارێژ بوونی برین ٣. وێران بوون؛ کاول بوونەوە ٤. لە بنەماڵەیەکی گەورە، کەسێکی وا نەمانەوە ☰ ١. ستُرده شدن ٢. التیام یافتن زخم ٣. ویران شدن ٤. از خاندانی بزرگ، شخص برجستەای باقی نماندن

کوێر کردنەوە: ١. کوژاندنەوە؛ شوێنەوار نەهێشتن ٢. کاول کردنەوە ☰ ١. ستُردن ٢. ویران کردن

کوێرەوە بوون: کۆرەوە بوون: ١. تەمرانی ئاگر ٢. بێسەر و شوێن چوون ٣. دوا بڕان ٤. چۆڵ بوون؛ کەس تێدا نەمان. هەروەها: **کوێرەوە کردن** ☰ ١. خاموش شدن آتش ٢. گُم شدن ٣. مُنقرض شدن ٤. متروک شدن

کوێرـ^{٢}: پێشوشە. بەبێ دڵاوایی (ئاوەڵناو دروست دەکا) ‹کوێرنان؛ کوێرگوان؛ کوێردڵ› ☰ کور ـ

ـکوێر^{٤}: پاشەوشە. ١. نەبین ‹شەوکوێر› ٢. ـ نەدەر ‹نانکوێر› ☰ ١. ـ کور ٢. ـ ندە

کوێرانه^{١} / k(i)wêrane/: ئاوەڵناو. کۆرانە؛ بە بێ زانین و ئاگایی ‹لە تەتیایی شەوی ژینا، ئەنێم هەنگاوی کوێرانە!/ نییە دەستێ دەرمبێنێ لە ناو ئەم گۆڕە وێرانە «هێمن»› ☰ کورانه

کوێرانه^{٢}: ئاوەڵکار. کۆرانە؛ کوێرەکوێر؛ کۆرەکۆر؛ وەکوو کوێران ‹چاوبەستیی فەلەک دەستی بڕیم کوێرانە/ خستمیە جەهەندەمێک و ناوی ژیانە «هەژار، *چوارینەکانی خەییام*»› ☰ کورانه

کوێراو / k(i)wêraw/: ناو. کۆراڤ؛ کۆراو؛ کانی کەمئاو ☰ چشمەی کمآب

کوێرایەتی / k(i)wêrayetî/: ☜ **کوێریەتی**

کوێرایی / k(i)wêrayî/: ☜ **کوێریەتی**

▣ **بە کوێرایی چاوی کەسێک:** */پلار/* بە کوێری چاوی کەسێک ‹بە کوێرایی چاوی دژمن، لاوەکانمان تێگەیشتوون› ☰ به کوری چشم کسی

⊡ **کوێرایی داهاتن:** کۆرایی داهاتن: ١. چاو کۆر بوون ٢. */کینایە/* لە ڕووداوێک زۆر خەمبار و دڵشکاو بوون ‹کوێراییم داهات کە بەو حاڵە بینیم› ☰ ١. کور شدن ٢. غمگین شُدن

کوێردڵ / k(i)wêrdił/: ئاوەڵناو. کۆردل؛ کۆردڵ؛ کەمفام؛ ناتێگەیشتوو ☰ کوردل

کوێرک / k(i)wêřik/: ☜ **کوێرو**

کوێرکوێرانە / k(i)wêrk(i)wêrane/: ئاوەڵکار. چاوبڕینی بێ بیرکردنەوە ☰ کورکورانه

کوێرکێش / k(i)wêrkêş/: ئاوەڵناو. چاوساخ ☰ عصاکش

کوێرگ^{١} / k(i)wêrig/: ☜ **کوێرو**

کوێرگ^{٢}: ئاوەڵناو. کێرۆ؛ **تایبەتمەندی گوێزێ کە کاکڵەی بە ئاستەم دەردێ ☰ ویژگی گردویی که** مغزش مشکل در آید

کوێرگوان / k(i)wêrg(i)wan/: ئاوەڵناو. کەمشیر (ئاژەڵ) ☰ کمشیر (دام)

کوێرنان / k(i)wêrnan/: ئاوەڵناو. کۆرنان؛ نانکوێر؛ نانکۆر؛ ڕژد؛ ڕەزیل؛ چکووس ☰ خسیس

کوێرو / k(i)wêrû/: ناو. کورک؛ کوێرک؛ کوێرگ؛ کوێرەک؛ کۆروو؛ کۆرە؛ کوورە؛ کێرۆ؛ کیرۆ؛ ڕەشک؛ زیڤان؛ زیوان؛ زیزانە؛ زیزان؛ ناوی گشتی برێ نەخۆشی قارچی دەغڵ و دان ☰ سیاهک

کوێرووەڕەقە / k(i)wêrûweřeqe/: ناو. جۆرێک ئافەتی گەنم ☰ سیاهک گندم

کوێره^{١} / k(i)wêre/: ناو. ١. دەنکی بێکاکڵ ٢. چۆنیەتی نەپێکان؛ لە ئامانج نەدان ‹تیرەکەی کوێرەی کرد و ئامانجەکەی نەپێکا› ٣. ڕەوتی دەرنەچوون؛ نەتەقینی فیشەک ☰ ١. دانەی بیمغز ٢. چگونگی به خطا رفتن تیر ٣. فرایند عمل نکردن فشنگ

⊡ **کوێره کردن:** ١. نەپێکان؛ لە ئامانج نەدان ٢. نەتەقینی فیشەک ☰ ١. به هدف نزدن ٢. عمل

نکردن فشنگ

کوێره ٢: پێشوشه. بێفەڕ؛ ناتەوا ‹کوێرەکانی؛ کوێرەچاو؛ کوێرەڕێ؛ کوێرەدێ› 🇮🇷 کور ـ

. کوێره٢: پاشەوشە. خاوەن گرفت و کەمایەسی: ١. کەم‌کاکڵ ‹گوێزەکوێره› ٢. نارِوون و تێکچڕژاو ‹گرێ‌کوێره› ٣. کز و کەم‌تین ‹کوڵەکوێره› 🇮🇷 مُشکل‌دار: ١. کم‌مغز ٢. بُغرنج ٣. ضعیف

کوێرەچاو / k(i)wereçaw/: ناو. قووڵکەی ژێر چاوی پەز 🇮🇷 گودی زیر چشم گوسفند

کوێرەدمەڵ / k(i)wêred(i)mel/: ناو. کوێرەکوان؛ جۆرێک زیپکەی گەورەی بەژانە، دەرکی نابێ 🇮🇷 نوعی دُمل چرکی بسته

کوێرەدەرە / k(i)wêredere/: ناو. کۆرەدەرە؛ دۆڵ و شیوێ کە تەنیا لە بەهاران ئاوی هەیە 🇮🇷 درّەای که فقط در بهار آب دارد

کوێرەدێ / k(i)wêredê/: ناو. کۆرەدێ؛ دێی چەپەک و پچووک 🇮🇷 کورەده

کوێرەڕێ / k(i)wereřê/: ناو. کۆرەڕێ؛ کۆرەڕا؛ کوورەڕێ؛ ڕچە؛ بزنەڕێ؛ وڵاخە ڕێ 🇮🇷 کورەراه

کوێرەک / k(i)wêrek/: ناو. ١. ☜ **کوێرو** ٢. کوێرەی دەنک 🇮🇷 ١. ☜ **کوێرو** ٢. دانەی بی‌مغز

کوێرەکانی / k(i)wêrekanî/: ناو. کانییەک کە هەر بەهاران ئاوی هەیە ‹کوێرەکانی بە باخ مەکە! «مەسەل»› 🇮🇷 چشمەی فصلی

کوێرەکوان / k(i)wêrek(i)wan/: ☜ **کوێرەدمەڵ**

کوێرەکوێر / k(i)wêrek(i)wêr/: ئاوەڵکار. کوێرانە؛ کۆرانە؛ کۆرەکۆر؛ وەکوو کوێران 🇮🇷 کورانه

کوێرەمار / k(i)wêremar/: ناو. کۆرە مار؛ جۆرێ ماری بۆر 🇮🇷 نوعی مار خاکستری

کوێرەمرە / k(i)wêrem(i)re/: ناو. ئاوری بە تەپاڵە و پڕدووکەڵ 🇮🇷 آتش پُردود

کوێرەمووشە / k(i)wêremûşe/: ئاوەڵناو. *[پلار]* چاوپڕووش ‹کابرایەکی کوێرەمووشە بوو، دەوروبەری خۆی نەدەدیت!› 🇮🇷 دارای چشم کم‌سو

کوێرەوەری / k(i)wêreweřî/: ناو. کۆرەوەری؛ ئەرک و دەردی زۆر 🇮🇷 درد و رنج

کوێری / k(i)wêrî/: ☜ **کوێریەتی**

کوێریشک / k(i)wêrîşk/: ☜ **کەروێشك**

کوێریەتی / k(i)wêryetî/: ناو. کوێرایەتی؛ کوێرایی؛ کوێری؛ کوێریتی؛ کۆرایی؛ کۆری 🇮🇷 کوری

کوێریتی / k(i)wêrêtî/: ☜ **کوێریەتی**

کوێڕا / k(i)wêřa/: ئاوەڵکار. چزوو؛ چماوە بلەز 🇮🇷 چقدر زود

کوێزر / k(i)wêzir/: ☜ **کۆزرە ـ٢**

کوێژکە / k(i)wêjke/: ناو. چۆلەکە؛ چوێلەکە 🇮🇷 گُنجشک

کوێژیلە / k(i)wêjîle/: ناو. چۆلەکە؛ چوێلەکە 🇮🇷 گُنجشک

کوێسان / k(i)wêsan/: ☜ **کوێستان**

کوێستان / k(i)wêstan/: ناو. کوێسان؛ کۆیوسان؛ کۆستان؛ کێفساران؛ کێوسان؛ کێفسان؛ کێوستان: ١. سەردەسێر؛ زۆزان ٢. کێوسار؛ کێولان؛ کۆسار؛ جێ و شوێنێ کێوی زۆری تێ هەڵکەوتبێ و دەشتایی نەبێ 🇮🇷 ١. سردسیر ٢. کوهسار؛ کوهستان

کوێستانچی / k(i)wêstançî/: ناو. هاڤینڤان 🇮🇷 ییلاق رو

کوێستانۆکە / k(i)wêstanoke/: ناو. زۆزک؛ هەوارگەی پچووک 🇮🇷 ییلاق کوچک

کوێستانی / k(i)wêstanî/: ئاوەڵناو. شاخاوی؛ کێفسانی 🇮🇷 کوهستانی

کوێشتیر / k(i)wêştîr/: ناو. توێشتیر؛ چێشتیر؛ چویشتیر؛ بزنی دووساڵان 🇮🇷 بُز دوساله

کوێشکە / k(i)wêşke/: ناو. ١. لکی بن گڵ خراو بە بێ بڕین ٢. ☜ **کویشکە** 🇮🇷 ١. شاخه زیر خاک

خوابیدەی درخت ٢. ☜ **کویشکە**

کوێل / k(i)wêl/: ناو. گوێرەکە؛ گچـە؛ گوسـاڵ ▤ گوساله

کوێن / k(i)wên/: نـاو. کێن؛ پارچەی ڕەشمـاڵ ▤ پارچەی سیاەچادر

کوێنا / k(i)wêna/: ☜ **کوێ**

کوێنە / k(i)wêne/: ☜ **کوێ**

کوێوە / k(i)wêwe/: ئاوەڵـکار. بەرەو کوێ؛ بە کـام جێگادا ‹ئەرێ ئەوە کوێوە چووی وا لە بـەر چاومـان ون بووی؟› ▤ کجا

کۆ^{١} / ko/: ناو. ١. زۆر شت پێکەوە ‹کـۆی ڕەقـەمی بووجە؛ کـۆی بەڵـگەکان› ٢. پێـروو؛ پـیرۆ؛ پێـور؛ پـەروین؛ سـوورەییا؛ ئەسـتێرەی کـۆ؛ ئەسـتێرە شەشانەکەی ئاسمـان ٣. نەخۆشـییەکی چـاوی ئاژەڵە ٤. تۆپەڵی خەرمانی سوور ٥. کێـف؛ چیـا ٦. سڵی؛ ڕەوەکی ‹ئەسپەکەم فێر بووە کـۆ دەکـا› ٧. کول؛ خەم؛ خەفەت ٨. جڤات؛ چۆنیەتی لێک خـڕ بوونـەوە ٩. ☜ **کـەوە** ▤ ١. جمـع ٢. ثُریـا؛ خوشەی پـروین ٣. نـوعی بیمـاری چشـم احشـام ۴. تودەی خرمن پاک کردە ۵. کوە ۶. رموکی ۷. اندوە ۸. اجتماع ۹. ☜ **کەوە**

⊡ **کۆ بونەوە**: کۆوە بوون؛ کۆڕ گـرتن؛ لێـک خـڕ بوونەوە ‹ئـاوێکی زۆر لـە پشـتی ئـەم بەنـدە کـۆ بۆتەوە› ▤ جمع شدن؛ اجتماع کردن

کـۆ خـواردن: ڕاچڵـەکین؛ داچڵـەکین ▤ یکّـە خوردن

کۆ کردن: ١. سـڵ کـردن؛ سڵـەمینەوە ٢. خـڕ کردنەوەی بڵاو ٣. لە سـەر یـەک دانـان ▤ ١. رمیدن ٢. جمـع کـردن اشـیای پراکنـدە ٣. بـرهم انباشتن

کۆ کردنـەوە: خڕ کردنەوەی پرژ و بـڵاو ▤ جمـع کردنِ پراکندە

کۆ گرتن: پەرە سەندن و ڕوو لـە زۆری نـان ‹بـا بەس بێ سەلەم کردنی ناو هۆبە و خێڵت/ ڕاسـتی کەرەوە فیکری دڵی چەوت و چەوێڵت/ لـە خـوام گەرەکە کۆ نەگرێ گەنجی دووکانـت «قـانع»› ▤ جمع شدن و توسعە یافتن

کـۆ لـە کەسێ/ شتێک نەکردنـەوە: لــە کەســێ/ شــتێک نەترســان؛ کەســێ/ شــتێ بــە هــیچ حیساب نەکردن ‹منداڵی ئەم زەمانە لە بابیشـی کۆ ناکاتەوە!› ▤ از کسی/ چیزی حساب نبردن

کۆوە بون: ☜ **کۆ بونەوە**

کۆ^{٢}: ئاوەڵـناو. ١. کول؛ نەبـڕ؛ دژی تیـژ ٢. سـرک؛ سڵ؛ ڕەوەک ▤ ١. کُند ٢. رموک

⊡ **کۆ بـون**: ١. کول بـوون ٢. سـڵ بـوون؛ قـوت بوون؛ سرک بـوون ▤ ١. کُنـد بـودن ٢. رمـوک بودن

کۆ^{٣}: ئاوەڵکار. بەڵکە؛ شایەتا ▤ بلکە؛ شاید

کۆ^{٤}: جێناو. کوێ؛ کوێنە ‹بۆ کۆ بچم؟› ▤ کُجا

کۆ ـ^{٥}: پێشەوشـە. سـەرجەم ‹کۆئەنـدام؛ کۆبـاژێـڕ› ▤ جمع

ـ کۆ^{٦}: پاشەوشە. ـ کوت ‹سەرکۆ› ▤ ـ کوب

ـ کۆ^{٧}: پاشگر. گچکە ‹لاوکۆ؛ حەسەنکۆ› ▤ ـ ک

کۆ^{٨}: پێرۆ. ← **کوڵوکۆ/ تەپوکۆ**

کۆئەندام / ko'endam/: نـاو. کۆمەڵێک شت، ماک یان کەسان کە بە هاوگری و هاوکاری یەکتر، بـە شێوەی سەرجەم، کار یان کارگەلێکی دیـاریکراو بەڕێوە دەبەن ▤ دستگاه

▣ **کۆئەنـدامی دەمـار**: تــۆڕێکی ئاڵــۆز لــە خانــە دەمارییەکان بۆ کـۆنترۆڵ کـردن و پاراسـتنی هاوســەنگی چالاکییــەکانی لــەش ▤ دسـتگاه عصبی

کۆئەندامی زاوزێ: کۆمەڵێک ئەنـدامی گیانـەوەر کـە پێکـڕا کـار دەکـەن بـۆ دروسـت کـردنی گیانەوەرێکی نوێ لە خۆ ▤ دستگاه تناسلی

کۆئەندامی سووڕانی خوێن: کۆئەنـدامی سـووڕانی

خوێن و لیمف لە لەشی مرۆڤدا ☰ دستگاه گردش خون

کۆئەندامی میز: کۆئەندامی تایبەتی بۆ پاڵاوتنی خوێن و دەردان و دەرکردنی میز لە لەشدا ☰ دستگاه ادراری

کۆئەندامی هەرس: کۆندامێک بریتی لە دەم، گەروو، گەدە، ڕیخۆڵە، جەرگ و زراو کە هەڵتاوینی خۆراکی لە ئەستۆدایە ☰ دستگاه گوارش

کۆئەندامی هەناسە: کۆئەندامی دابین کردنی ئۆکسیژنی خانەکانی لەش و دەرکردنی دووئۆکسیدی کەربونی بەرهەم هاتوو لە پرۆسەی میتابولیسم لە لەشدا ☰ دستگاه تنفسی

کۆبازێڕ / kobajêř/: ناو. بازاڕی بە شەریکی چەن کەس یان چەند وڵات ☰ بازار مُشترک

کۆبایی / kobayî/: ناو. نرخی بەجوملەفرۆشی ☰ نرخ عمده‌فروشی

کۆبڕ / kobiř/: ناو. کۆخڕ؛ کار و ڕەوتی بە کۆمەڵ بڕین یان ڕێکوپێک کردنی کارێک (بەتایبەت لە فیلم و کاری هونەریدا) ☰ تدوین

کۆبوونەوە / kobûnewe/: ناو. کۆڕ؛ جڤات ‹تا پرتەقاڵ و مۆز و سێو مابن/ کۆبوونەوەکان قەت تەواو نابن! «پەشێو»› ☰ همایش؛ گردهمایی

کۆبە / kobe/: ناو. قەراغی دادرواو ☰ سجاف

کۆبەش / kobeş/: ناو. بەشدارگە؛ هاوبەشگە؛ شەریکە ☰ شرکت

کۆپ / kop/: ناو. ۱. دوندی چیا؛ ترۆپکی کەژ ۲. بالاترین شوێن ☰ ۱. قُلەی کوه ۲. اوج

▣ **کۆپا بەخت:** ئەو پەڕی بەختەوەری ☰ نهایت خوشبختی

کۆپار / kopar/: ناو. ۱. کۆپاڵ؛ گۆپاڵ؛ تێلای سەر ئەستوور ۲. گۆپار؛ گۆپارە؛ گۆچان ۳. کۆپارە؛ کۆپانە؛ پێڵ؛ دووگ؛ ملک؛ هەنج؛ زۆپی گۆشتی لە سەر پشتی تاقمێ گوهانداری گەورە (وەک: وشتر، مانگا، واڵ) کە زۆرتر چەوری و ئاوی تێدا کۆ دەبێتەوە ☰ ۱. چُماق ۲. عصا ۳. کوهان

کۆپارە / kopare/: ناو. ۱. زۆپایی ملی گا ۲. ناو چیا ۳. ☜ **کۆپار-۳** ☰ ۱. برآمدگی پشت گردن گاو ۲. کوهساران ۳. ☜ **کۆپار-۳**

کۆپاڵ / kopał/: ناو. ۱. کۆپار؛ گۆپاڵ؛ تێلای سەر ئەستوور ۲. گۆچان؛ داردەستی سەر چەماو ☰ ۱. چُماق ۲. عصا

کۆپان / kopan/: ☜ **کورتان**

▣ **کۆپان کردن:** ۱. گورج کردنەوەی چارەوێ ۲. *[کنایە]* کەسێ بە ئارەزووی خۆ سووڕاندنەوە ☰ ۱. پالان بستن بر مرکب ۲. کسی را مطیع و مُنقاد خود ساختن

کۆپان گرتنەوە: داکەندنی کۆپان لە پشت بارەبەر ‹کۆپانەکەی بگرەوە با پیشێ بات› ☰ پالان برداشتن از پشت مرکب

کۆپاندۆز / kopandoz/: ☜ **کۆپاندوور**

کۆپاندوور / kopandûr/: ناو. کۆپاندۆز؛ کورتاندوور ☰ پالاندوز

کۆپانە / kopane/: ناو. ۱. زەقایی پشتەملی گا ۲. جۆرێ نەخۆشی وڵاخە بەرزە ۳. تیسکە خوری سەر پشتی حەیوان کە بۆ جوانی نایبڕنەوە ٤. ☜ **کۆپار-۳** ☰ ۱. برجستگی پشت گردن گاو ۲. نوعی بیماری ستور ۳. پشمی که بر پشت گوسفند می‌ماند و چیده نمی‌شود ۴. ☜ **کۆپار-۳**

کۆپرسان / kopirsan/: ☜ **گشپرسی**

کۆپک / kopik/: ناو. پێلووی چاو ☰ پلک چشم

کۆپلەن / koplen/: ☜ **گوبلەن**

کۆپڵ / kopił/: ئاوەڵناو. لاواز و داڵگۆشت ☰ لاغر مُردنی

کۆپە / kope/: ئاوەڵناو. گەوج؛ گەمژە ☰ ابله

کۆپەڕ / kopeř/: ناو. پووشپەڕ؛ جەنگەی گیادروون ف موسم درو گیاه

کۆپەڕە / kopeře/: ناو. ئەستوورایی دەورەی شت ف ضخامت پیرامونی

کۆپەک / kopek/: ناو. ١. بەری دار بەڕوو ٢. کۆپ؛ ترۆپکی چیا ٣. قارەمان ف ١. ثمر بلوط ٢. قلەی کوه ٣. قهرمان

کۆپەل / kopel/: ناو. کاری بەستن و توند کردن ‹ئەو دەروازەیە کۆپەل کە! با کەس نەچێتە ژووریٚ›.

هەروەها: **کۆپەڵ کردن** ف عملِ بستن

کۆپەڵان / kopełan/: ☜ **کورتان**

کۆپەڵێن / kopełên/: ☜ **کورتان**

کۆپەنیگ / kopenîg/: ناو. سەرگوێلک ف سرگینگاه

کۆپی / kopî/: ناو. ڕایش؛ ڕۆنفیس؛ قۆپی ف کُپی

⊡ **کۆپی کردن**: ڕایش کردن؛ لە ڕووی شتێک نووسینەوە، کێشان یان چاپ کردن ف کُپی کردن

کۆپیتە / kopîte/: ناو. پۆپە (پەلەوەر) ف تاج (پرنده)

کۆپیڕایت / kopîřayt/: ناو. مافی کۆپی؛ مافی بەدیهێنەر بۆ کەڵک گرتن لە ئاسەوارەکەی (هونەری، وێژەیی یان پیشەیی) ف کُپی‌رایت

کۆت^{1} / kot/: ناو. ١. پاسەوان؛ چاودێر ٢. داری ئەستووری قاچی زیندانی ٣. بن خەرمان ٤. داری ئەستوور بۆ ملی گا و کەڵی غلوور ٥. جلکی لە پشتێن بەرەژووری ئوروووپایی ٦. گۆرانی و لاوکی بە سۆزە ٧. چەپەر؛ درگای لە شووڵ چنراو ٨. کوود؛ کووت ف ١. پاسبان ٢. کندەی پای زندانی ٣. ته خرمن ۴. کندەی آویزان به گردن حیوان یاغی ۵. کُت ۶. آواز حزین ۷. پرچین ۸. کود

⊡ **کۆت کرن**: بە سۆزە گۆرانی وتن ف آواز حزین خواندن

کۆت^{2}: ئاوەڵناو. قۆت؛ سەر بێ‌کڵاو ف بی‌کلاه

کۆت^{3}: پێرۆ. ← **کاوکۆت**

کۆتا / kota/: ئاوەڵناو. ١. کورت؛ کوڵ ٢. هاڕدراو؛ وردکراو ف ١. کوتاه ٢. خُردشده

⊡ **کۆتا بوون**: ١. کورت بوون ٢. خەلاس بوون ف ١. کوتاه بودن ٢. پایان یافتن

کۆتا بوونەوە: کورت بوونەوە ف کوتاه شدن

کۆتا کردن: بڕینەوە؛ بەس کردن ‹ئەم قسەوباسە کۆتا کە! چیتر بایەخی نەماوە› ف بس کردن

کۆتا کردنەوە: نزم کردنەوە؛ کوڵ کردنەوە ف کوتاه کردن

کۆتا هاتن: ١. کنک بوون؛ پێ نەگەیشتن ٢. کەمتەرخەمی کردن ٣. بڕینەوە؛ درێژە پێ نەدان؛ تەواو کردن ف ١. کوتاه بودن ٢. کوتاهی کردن ٣. کوتاه آمدن

کۆتاسی / kotasî/: ناو. کۆتایی؛ دوماهی؛ ئاخری ف پایان

کۆتاک / kotak/: ناو. پەچەمەڕ؛ هەوارەمەڕ؛ کۆتان ف شبغاز؛ خوابگاه گله در دشت

کۆتاڵ / kotał/: ناو. پاتاڵ؛ ماڵات ف دام اهلی

کۆتاڵە / kotałe/: ئاوەڵناو. باوەعەمرە؛ چلەنۆک ف کوتوله

کۆتان^{1} / kotan/: ناو. ١. کۆتانک؛ زنج ٢. جێ پووش‌وپاری پاوان ٣. دارێکە لە ملی گای غللووری دەکەن ٤. جووت بە چەن جووتەگا ٥. کۆتاک؛ پەچەمەڕ؛ هەوارەمەڕ ف ١. حصار ترکەای برای نگهداری دام ٢. مرتع خصوصی ٣. کندەی گردن گاو ۴. شخم با گاوهای متعدد ۵. شبغاز

کۆتان^{2}: ئاوەڵناو. زۆر سەخت لە کێڵان (زەمین) ف سخت در شخم زدن (زمین)

کۆتاهی / kotahî/: ☜ **کۆتایی**

کۆتایی^{1} / kotayî/: ناو. کۆتاهی: ١. کنکی؛ کوڵی؛ پێچەوانەی درێژی ٢. کەمتەرخەمی؛ قسوور ٣. کورتی و موختەسەری ٤. دوایی؛ کۆتاسی؛ سەرەنجام ‹هەوای کۆتایی ناڵەی وێت بییەن/ وە

تیرێ هەنی ئاگاهیت نییەن «مەولەوی»› ▤ ١و٢. کوتاهی ٣. اختصار ۴. سرانجام

⊡ **کۆتایی** (**پێ**) **هاتن**: دوایی هاتن؛ کۆتا بوون. هەروەها: **کۆتایی** (**پێ**) **هێنان** ▤ پایان یافتن

کۆتایی[٢]: ئاوەڵناو. ئاخری؛ سەرەنجامی ‹عومری کۆتایی؛ ژیانی کۆتایی› ▤ نهایی؛ پایانی

کۆتر[١] / kotir/: ناو. کابۆک؛ کاپۆک؛ کاڤۆک؛ کاواتر؛ کاوتر؛ کاوەتر؛ کاوەتری؛ کواتر؛ کەبۆتەر؛ کەفتەر؛ کەڤۆک؛ کەڤوک؛ کەمووتەر؛ کوتر؛ کەبووتک؛ گۆگەرجین؛ کەمۆتەر؛ کەمووتر؛ کەبووتەر؛ کەواتر؛ کەواتری؛ کەوتەر؛ گۆتر؛ بەهێڤ؛ کۆتریک؛ تۆرەمەیەک باڵندەن بە باڵ و کلکی تا ڕادەیەک درێژ و ملی قوڵەوە کە نێر و مێیان هاوشێوەیە و لە سەر دار یان کونەبەردان هێلانە دەکەن. چەن جۆریان هەیە: قومری، کوترەباریکە، کۆترەگایە، کۆترەشینە و... ▤ کبوتر

▣ **کۆتری ماڵی**: کۆتری دەستەمۆ کە لە ئاوەدانیدا دەژی ‹شوکور ئێستاکە کووکوومە بە چەشنی کۆتری ماڵی/ کەوای پەستی و نەزانینم دڕی و یەکدەفعە دامماڵی «قانع»› ▤ کفتر خانگی

کۆتر[٢]: ئاوەڵناو. کۆتا؛ کورت ▤ کوتاه

⊡ **کۆتر هاتن**: کۆتا هاتن؛ کۆتا بوون ▤ پایان یافتن

کۆتراش / kot(i)raş/: ناو. ١. ڕەوتی هەڵکڵۆشانی منالدان و لەبار بردن و دەرهێنانی منداڵ بە دەزگا ٢. خۆتراش؛ دەزگای ڕیش تاشین ▤ ١. کورتاژ ٢. ماشین ریش‌تراش

کۆترباز / kotirbaz/: ناو. کەبۆتەرڤان؛ خاوەن هۆگرەتی و خواستی بەخێو کردنی کۆتر ▤ کبوترباز

کۆترخان / kotirxan/: ناو. کۆترخانە؛ بۆرانخانە؛ لیس؛ هۆدە یان ژوورێک کە بۆ کۆتران سازی دەکەن ▤ کبوترخان

کۆترخانە / kotirxane/: ☜ **کۆترخان**

کۆترۆکە / kotroke/: ناو. دەرزیلەی قژ و بەر دەسماڵی ژنان ▤ کلیپس

کۆترە / kotre/: ناو. ١. کاریتە؛ دیرەک؛ باڵار؛ داری دارەڕا ٢. کۆماجە؛ داری نێوان ئەستوندەک و داری سەربان ▤ ١. دیرک ٢. چوب رابط ستون و دیرک بام

کۆترەباریکە / kotrebarîke/: ناو. کۆترەبانجیلە؛ کۆترەبەرجیلە؛ کۆرک؛ کۆڤۆ؛ کۆڤۆکرک؛ کەڤۆکرک؛ کوکوو؛ جۆرێک کۆترە بە درێژایی نزیک ٢٧ سانتی‌میتر و لەشی باریک، کلکی نەختێک درێژ و مەیلەو ڕەش، پشتی شێ ڕەنگی تێکەڵ بە پەڕی ڕەش، تووکی ملی ڕەشبەڵەک و ملی شەڕابییەوە، لە سەر دار هێلانە ساز دەکا و هاوینان زۆرە ▤ قُمری

کۆترەباڵبازوو / kotrebałbazû/: ☜ **کۆترەگایە**

کۆترەبانجیلە / kotrebancîle/: ☜ **کۆترەباریکە**

کۆترەبەرجیلە / kotrebercîle/: ☜ **کۆترەباریکە**

کۆترەپەپوو / kotrepepû/: ناو. کوکوکنەک؛ تۆرەمەیەک باڵندەن، زۆرتر لە سەر دار دەژین، قاپۆڕیان باریک، کلکیان درێژ، دندووکیان ئەستوور و دوو قامکیان لە پێشەوە و دووشیان لە دواوەیە، بە تەنیا دەژین، لە هێلانەی باڵندەکانی‌تردا هێلانە دەکەن، سێ جۆریان هەیە: کۆترەپەپووی ئاسایی، جغەڕەش و خاڵخاڵ ▤ کوکو

کۆترەپەڵخی / kotrepełxî/: ☜ **کۆترەگایە**

کۆترەچایی / kotreçayî/: ☜ **کۆترەشینە**

کۆترەسەیدە / kotreseyde/: ☜ **کۆترەشینە**

کۆترەسەیی / kotreseyî/: ☜ **کۆترەشینە**

کۆترەشاخە / kotreşaxe/: ☜ **کۆترەشینە**

کۆترەشاخی / kotreşaxî/: ☜ **کۆترەشینە**

کۆترەشینکە / kotreşînke/: ☜ **کۆترەشینە**

کۆترەشینە / kotreşîne/: ناو. کۆترەچایی؛ کۆترەسەیدە؛ کۆترەسەیی؛ کۆترەشاخە؛ کۆترەشاخی؛ کۆترەشینکە؛ کۆترەکێفی؛ کۆترەکێوی؛ کۆترەکێویلە؛ جۆرێک کۆترە نزیک ٣٢ سانتیمیترە، ئاتەگی سپییە، لەشی شینبۆرە، خەتی ڕەش و سپی بە درێژایی باڵیدا هاتووە، سەر کلکی ڕەشە، لاقی سوورە، لاجانگی سەوزی بنەوشە، لە ئەشکەوت و کونەبەرداندا هێلانە ساز دەکا ☰ کبوتر چاهی

کۆترەکێفی / kotrekêfî/: ☜ **کۆترەشینە**

کۆترەکێوی / kotrekêwî/: ☜ **کۆترەشینە**

کۆترەکێویلە / kotrekêwîle/: ☜ **کۆترەشینە**

کۆترەگایانە / kotregayane/: ☜ **کۆترەگایە**

کۆترەگایلکە / kotregayilke/: ☜ **کۆترەگایە**

کۆترەگایە / kotregaye/: ناو. کۆترەباڵبازوو؛ کۆترەپەڵخی؛ کۆترەگایانە؛ کۆترەگایلکە؛ گاپل؛ گاکۆتر؛ گایە؛ گاکەمووتەر؛ پەڵخی؛ چەلەکوری؛ ئوورکووتک؛ کۆترێکی نزیک ٤٠ سانتیمیترە، گەردەنی شەڕابییە، دەورەیان کەسک و ئەرغەوانییە، بە پۆل دەگەڕێن، لە هەموو شوێنێک دەبینرێن ☰ کبوتر جنگلی

کۆترەنەخشینە / kotrenexşîne/: ☜ **کوکوختی**

کۆتریک / kotrîk/: ☜ **کۆتر**^{1}

کۆتش / kotiş/: چاوگ. ١. کرتاندن؛ کرماندن (وەک: مشک) ٢. کەوتن؛ کەفتن ☰ ١. خاییدن ٢. اُفتادن

کۆتک / kotik/: ناو. ١. ڕبە؛ کاسەی دارینی زل کە چوار کیلۆ و نیو گەنم دەبا ٢. کەشکەک؛ کەسکەژنۆ؛ پێشەی سەر زرانی ٣. جامۆڵە؛ پیالە؛ دەفری بچووکی قووڵ ☰ ١. کاسەی بزرگ چوبی بە گنجایش چهار کیلو و نیم گندم ٢. کاسەی زانو ٣. پیالە

کۆتکە / kotke/: ناو. بایەی زل و فەروان ☰ کاسەی چوبین بزرگ و گُشاد

کۆتل / kotil/: ناو. کۆتەڵ؛ ئەسپێ کە لە تازیەدا دەیگێڕن ☰ اسبی کە در عزاداری می‌گردانند

کۆتمە / kotme/: ناو. داری گەورە بۆ سووتاندن ☰ کُندەی هیزمی

کۆتن / kotin/: چاوگ. ١. کرووساندن؛ کڕاندنەوە ٢. ☜ **کورۆژتن** ☰ ١. زدودن (گوشت از استخوان و...) ٢. ☜ **کورۆژتن**

کۆتنای / kotnay/: ☜ **کەواندن**

کۆتوزنجیر / kot û zincîr/: ناو. پاونە؛ پێوەند ☰ کُند و بند پای زندانی

کۆتە / kote/: ناو. ١. قەدی دار ٢. کۆتی قاچی زیندانی ٣. دارێکە قەساب گۆشتی لە سەر ورد دەکەن ‹ئەر یادم بشێ، یاد مەرگم بۆ/ چون کۆتەی قەساب، لەت ـ لەت جەرگم بۆ «عومەر زەڵمی»› ٤. دەزگای پینەچی ☰ ١. تنەی درخت ٢. کُندەی پای زندانی ٣. تختەساطور قصاب ۴. دستافزار کفشدوز

کۆتەدار / kotedar/: ناو. بەژنەدار ☰ تنەی درخت

کۆتەر^{1} / koter/: ناو. ١. گەردانە؛ گەردەنبەند؛ ملوانەی خشڵ ٢. ئەستوورایی دار ٣. کۆترەکێویلە ٤. ☜ **کۆتەرە**^{1}**ـ٣** ☰ ١. گردنبند زینتی ٢. تنەی درخت ٣. کبوتر چاهی ۴. ☜ **کۆتەرە**^{1}**ـ٣**

کۆتەر^{2}: ئاوەڵناو. ١. قرتاو؛ کورتەوەکراو (وەک: کاکۆڵ) ٢. قرخ؛ کەمپشت (وەک: مووی سەر) ☰ ١. بُریدە (کاکل) ٢. کم رشد (موی سر)

کۆتەرازوو / koterazû/: ناو. پێروو؛ پیرۆ؛ پێور؛ پەروین؛ پۆلێکئەستێرە؛ ئەستێرەی کۆ؛ ئەستێرە شەشانەکەی ئاسمان ☰ خوشەی پروین

کۆتەرگە / koterge/: ناو. *[کینایە]* گەردنی پڕ خشڵ و خەمڵ ☰ گردن پر از زیورآلات

کۆتەرە^{1} / kotere/: ناو. ١. کۆتە؛ قەدی دار ‹کۆتەرەی ئەو دار خورمایەش بهەژێنە! خورمای تازە

پـێگەیشـتووت بـە سـەردا دادەوەرێنـێ «هـەژار، *قورئان*» ٢. پارچە داری ئەستوور ٣. کۆتەر؛ لەتە هێڵێک لە نێوان دوو سەری لێـک دووری چـەن گۆشـە یـان چـەن پاڵـوویەک ٤. بـزووت؛ سـەلکەبزووت؛ چلووسـک ▤ ١. تنـەی درخـت ٢. کُنده ٣. قُطر ۴. نیمسوز

کۆتەرە^{۲}: ئاوڵـناو. ١. لاسووتاو؛ نیوەسـووتاو ٢. بـاڵ قەیچی‌کراو (باڵندە) ٣. کورت؛ کۆتا؛ ناتـەواو ▤ ١. نیمسوخته ٢. بال قیچی شده (پرنده) ٣. ناقص

⊡ **کۆتەرە بون**: ڕووت بوونەوەی دار و گەسـک ▤ ریختن برگ درختان

کۆتەرە^{۳}: سارِستە. دەستەواژەی یاری هەلووکان، لە کاتێکـدا دەگـوترێ کـە یاریکـەرێ هەلووکەکـە نەپێکی ▤ اصطلاحی در بازی الک‌دولک

کۆتـەرەدار / koteredar/: نـاو. کۆڤـل؛ پـادار ▤ کُندەی درخت

کۆتەری / koterî/: ناو. جۆرێ گندۆرەی شیرین ▤ نوعی خربُزەی شیرین

کۆتەشکێن / koteş(i)kên/: نـاو. ئەستێولـکێ کـە داری نیوە سووتاوی پێ هەڵگێڕـ وەرگێڕ دەکەن ▤ انبُرک

کۆتەک / kotek/: ئاوەڵناو. زۆردار؛ زۆربێژ ▤ زورگو

کۆتەکی / kotekî/: ئاوەڵـکار. بە زۆری؛ بە ملـهوڕی ▤ با گردن کلفتی

کۆتـەڵ^{۱} / koteł/: نـاو. ١. دۆڵاشـی لـە بـەرد ٢. دۆڵاش بـە گشـتی ٣. کوتـەڵ؛ سـەرکۆزەر؛ گولـەخەلەی بـەر گێـرە نەکـەوتووی درشـت ٤. پەیکەر بۆ مردگی ئازیز ‹ببێ بە مایەی سـەربەرزیی کۆمەڵ/ بـۆی دروسـت بکـەن پـاش مـردن کۆتـەڵ «هـێمن»› ٥. کۆتـل؛ ئەسـپێ کـە لـە تازیـەدا دەیگێڕن ٦. پەیکەر؛ موجەسەمە؛ وێنەی مـرۆڤ، گیا و گیانەوەر کە لە ماکێک داڕێژرابێ ▤ ١. نـاو سنگی آسیا ٢. ناو آسیا ٣. خوشەهـای خُـرد نشـده ۴. پیکر ۵ اسبی که در مراسم عـزاداری مـی‌گرداننـد ۶ مُجسمه

کۆتەڵ^{۲}: ئاوەڵناو. ١. خڕکەڵە و جوانکیلە ٢. چوغور (دارستان) ▤ ١. تُپُل ـ مُپُل ٢. انبوه (جنگل)

⊡ **کۆتەڵ بون**: قەڵەو و بەکەیف بـوونی زارۆک ▤ چاق و شاداب بودن کودک

کۆتـەڵتاش / koteltaş/: نـاو. پەیکـەرتاش ▤ پیکرتراش

کۆتی^{۱} / kotî/: نـاو. ١. بەرەس؛ بەڵەکی ٢. خوەرە؛ گولی ▤ ١. برص ٢. جُذام

کۆتی^{۲}: ئاوەڵناو. */پلار/* ١. پیس؛ چەپەڵ ٢. بێ‌ئاکار؛ بێ‌فەڕ ▤ ١. کثیف ٢. مُبتذل

کۆتی^{۳}: ئاوەڵکار. لە کوێ؛ کوێنە ▤ کجا؛ از کجا

کۆتی^{۴}: جێناو. بۆ کوێ؛ کوێنا ▤ کجا؛ به کجا

کۆتیان / kotyan/: ☜ **کورۆژیان**

کۆتیکۆ / kotîko/: نـاو. قسـەی سـووک ▤ سـخن رکیک

کۆتیله / kotîle/: ناو. دەوەنێکە ▤ درختچه‌ای است

کۆتینای / kotînay/: ☜ **کەواندن**

کۆج / koc/: نـاو. ١. قفڵ؛ گۆڵـە ٢. ئاڵـقەی قفـڵ پێدا کردن بۆ داخستن ▤ ١. قُفل ٢. حلقـه‌ای کـه قُفل را در آن کنند

کۆجەڵە / kocełe/: ناو. ١. کاسەی چکۆڵەی قووڵ لە دار ٢. کوچەڵـە؛ قووڵـکە قـوڕێ کـە بـە دارە بەنیوە دەنێن بۆ بنێشـت تێچـوون ▤ ١. کاسـه‌ی چوبی کوچک و ژرف ٢. نیمکاسه‌ی گلی که به درخت بنه می‌چسبانند تا سقز خام وارد آن شود

کۆجیله / kocîle/: ناو. کۆچەڵە؛ کاسەی چکۆڵـەی دار ▤ کاسه‌ی کوچک چوبین

کـۆچ^{۱} / koç/: نـاو. ١. بـار؛ کـار و ڕەوتی لـە جێگایەکەوە بۆ جێگایەکی‌تر چوون و بۆ ماوەیەک نیشتەجێ بوون ‹کۆچی کوردان وا بە کاروان دێ لە ڕێی شارانەوە/ ڕۆژ بە باری قورس و برسـی، شـەو لـە

بەر بارانەوە «شەریف»› ٢. *[کینایە]* مەرگ؛ دۆخی نەمان؛ لە دنیا دەرچوون ‹کۆچ بێوادەت کارێ پێم کەردەن/ بێزارم جە گیان، ڕازیم وە مەردەن «ئەحمەد بەگی کۆماسی»› ٣. کاری کوتن؛ وتن؛ ئاخافتن ٤. بڕشتێ لە داری ئەستوور ٥. ☜ **کۆچوبار** ☰ ١. کوچ ٢. مرگ ٣. عمل گفتن ۴. بُرشی از کُندەی درخت ۵. ☜ **کۆچوبار**

▣ **کۆچی دوایی:** *[کینایە]* کارەڕەهاتی مردن ☰ مرگ

⊡ **کۆچ کردن:** ١. لە جێگایەکەوە بۆ جێگایەکی تر چوون و بۆ ماوەیەک نیشتەجێ بوون ٢. *[کینایە]* مردن؛ لە دنیا دەرچوون ‹کاتی کۆچ کردنە، وەختی سەفەرە/ داخەکەم سەختی نەمانم لەبەرە «سوارە»› ☰ ١. کوچ کردن ٢. از دنیا رفتن

کۆچ^{٢}: ئاوەڵناو. ١. کوچ؛ شەپلەلێداو ‹کۆچ بوون› ٢. قوت؛ کوت؛ کوتەر؛ بێشاخ ☰ ١. لمس؛ فلج ٢. بی‌شاخ

کۆچاڵ / koçał/: ناو. چالایی لە چیادا ☰ چالە در کوە

کۆچان / koçan/: چاوگ. تێپەڕ. //کۆچات؛ دەکۆچێی؛ بکۆچێ// کۆچ کردن؛ کۆچین: ١. بار کردن؛ کۆچ لێنان؛ وەنایش؛ چووڵ کردن؛ نەمەنن؛ وە جی هێشتن؛ ڕەو کردن؛ بارگە تێکەوە پێچان ٢. گواستنەوە؛ گۆزانەوە ☰ ١. کوچیدن ٢. نقل مکان کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: کۆچاو/ چاوگی نەرێنی: نەکۆچان

کۆچاو / koçaw/: ئاوەڵناو. کۆچ‌کردوو ☰ کوچ‌کردە

کۆچاوکۆچ / koçawkoç/: ناو. کۆچای کۆچ؛ کۆچەڵکۆچ؛ باری ڕەوەندێ کە چەند جار جێ زۆزان دەگۆڕێ ☰ وضعیت چادرنشینی کە از ییلاقی بە ییلاق دیگر می‌رود

کۆچای کۆچ / koçay koç/: ☜ **کۆچاوکۆچ**

کۆچبار / koçbar/: ناو. ١. ☜ **کۆچەر**^{١} ٢. کار و ڕەوتی کۆچ کردن ‹دەمی کۆچبارەکەت ناچێ لە یادم/ دەبێ وەک کوشتمت بشپرسی یادم «هەژار، چوارینەکان»› ☰ ١. ☜ **کۆچەر**^{١} ٢. کوچ

کۆچبەر / koçber/: ☜ **کۆچەر**^{١}

کۆچراو / koçraw/: ئاوەڵناو. بارپێکراو لە ئاوایی ☰ کوچاندە شدە

کۆچڕەو / koçřew/: ☜ **کۆچەر**^{١}

کۆچک / koçik/: ناو. ١. ☜ **کۆچکە-١** ٢. سەگ ٣. کۆشک؛ قەسر و سەرسەرا ٤. کەفچی؛ کوچکانی؛ قەڵماسک ٥. ☜ **کەوچك** ☰ ١. ☜ **کۆچکە-١** ٢. سگ ٣. قصر ۴. فلاخن ۵. ☜ **کەوچك**

کۆچکردوو / koçkirdû/: ئاوەڵناو. *[کینایە]* کۆچی دوایی کردوو؛ مردوو ☰ مُتوفا

کۆچکڕەش / koçikřeş/: ئاوەڵناو. *[کینایە]* شووم؛ بێفەڕ؛ جووتقۆشە؛ جووتمۆر ☰ نحس؛ شوم

کۆچکڕێژە / koçikřêje/: ناو. بەردەشووشە ☰ سنگ شیشە

کۆچکە / koçke/: ناو. ١. کۆچک؛ کۆچەکە؛ قۆرچکە؛ جۆرێ سەرپۆشی زارۆک و ژنان ‹لە ناو دێدا کە دەچمە بەربەڕۆچکە/ دەدەن دەورم منالی سەر بە کۆچکە «هێمن»› ٢. لەنتەری ناو سەرپۆش بۆ ڕاوی پاساری بە شەوارە ٣. سێپاڵ؛ هیرەم ٤. ☜ **کەوچك** ☰ ١. نوعی سرپوش کودکان و زنان ٢. چراغ حُبابدار ویژەی شکار شبانەی پرندە ٣. هِرَم ۴. ☜ **کەوچك**

کۆچلەبەر / koçleber/: ☜ **کۆچەر**^{٢}**-١**

کۆچڵە / koçłe/: ناو. شوێنی ئاو بەش کردن بۆ برنجەجاڕ ☰ جای تقسیم آب شالیزار

کۆچڵەبەست / koçłebest/: ناو. کاری دابەش کردنی ئاو بۆ سەر چەڵتووکجاڕ ☰ تقسیم آب در شالیزار

کۆچمێش / koçmêş/: ناو. ١. خەڵێف؛ پلوورە ٢.

شلخە؛ پوورە؛ بەرەی تازەی مێشەنگوین ⚑ ١. کندوی عسل ٢. نسل تازەی زنبور عسل

کۆچوبار / koç û bar/: ناو. کۆچ؛ کۆچومال؛ بارەبار ⚑ اسباب و اثاثیەی کوچ کردن

کۆچوکۆچبار / koç û koçbar/: ناو. کار و ڕەوتی کۆچ کردن ‹کاتی کۆچوکۆچبار نییە، بارگە و بنەت بۆ تێک دەنێی؟› ⚑ عمل و فرایند کوچ کردن

کۆچومال / koç û mał/: ☜ **کۆچوبار**

کۆچە / koçe/: ناو. ١. جۆرێ هەنجیر ٢. قوژبن؛ سووچ ٣. زۆران؛ زۆرەوانی ⚑ ١. نوعی انجیر ٢. گوشە؛ زاویە ٣. کُشتی

کۆچەر١ / koçer/: ناو. کۆچبار؛ کۆچبەر؛ کۆچڕەو؛ ڕەوەند؛ خێلات؛ گەڕۆک؛ کرِوو؛ خێلەکی؛ کەسێ کە لە شوێنێ دەچێ و لە شوێنێکی تر نیشتەجێ دەبێ ‹... جارێک چوار شەو ڕۆیشتم، کۆچەری قەشقایی تێیانگەیاندم کە ڕێگەم هەڵە کردووە، گەڕامەوە!... «هەژار، چێشتی مجێور»› ⚑ کوچ‌نشین

کۆچەر٢: ئاوەڵناو. ١. کۆچبەر؛ کۆچلەبەر؛ گەڕۆک؛ ڕەوەند؛ بە خۆ و هۆگرەتی کوچ کردن ٢. دەربەدەر؛ مشەخت؛ ڕەبەن؛ بێ خانەولانە و جێگەی نیشتەجێ بوون ⚑ ١. کوچندە ٢. آوارە

کۆچەراتی / koçeratî/: ☜ **کۆچەری١-١**

کۆچەران / koçeran/: ناو. ئاگرخۆشکەری ناو گۆڕک ⚑ آتشبان

کۆچەری١ / koçerî/: ناو. ١. کۆچەراتی؛ خێلاتی؛ چەشنێ لە ژیانی کۆمەلایەتی کە کەسانی کۆمەڵگا بۆ دابین کردنی پێداویستییەکانیان، جار لە دووی جار لە جێگایێکەوە بۆ جێگایەکی تر کۆچ دەکەن ٢. جۆرێک هەڵپەڕکێی کوردی ⚑ ١. کوچ‌نشینی ٢. نوعی رقص و پایکوبی کُردی

کۆچەری٢: ئاوەڵناو. ١. خێلاتی؛ عەشایەری ‹ژیانی کۆچەری› ٢. پێوەندیدار یان سەر بە کۆچەر ‹ئای لە حەلاو خان خانمەی کۆچەری/ هەر خۆی دەگەڕێ لە شوێن موشتەری «فولکلۆر»› ⚑ ١. عشایری ٢. مرتبط با کوچ‌نشینی

کۆچەک / koçek/: ناو. ١. پلەیەک لە پیاوی ئایینی ئێزدی ٢. شەکەرۆکە؛ منالی لووسکە کە لە بەزمدا سەما دەکا ٣. ئالاش؛ هەلاش؛ هەژگ؛ گەلا و چلووی سەر دارەڕا ٤. بەچکە وشتر ⚑ ١. از القاب روحانیان ایزدی ٢. بچەای کە در مجلس بزم می‌رقصد ٣. انبیره ۴. بچەی شتر

کۆچەکاو / koçekaw/: ناو. جۆرێ هەنجیر ⚑ نوعی انجیر

کۆچەکە / koçeke/: ☜ **کۆچکە ـ١**

کۆچەکی / koçekî/: ناو. ١. سێجرتی؛ هەڵپەڕکێی زۆر خێرا و توند ٢. گۆرانی بۆ هەڵپەڕکێی زۆر توند ⚑ ١. رقص بسیار پُرجنبش ٢. ترانەی رقص پرجنبش

کۆچەگر / koçegir/: ناو. زۆرانباز؛ زۆرەبانباز؛ زۆران‌گر؛ زۆرانی‌گر؛ زۆرەوانی‌گر؛ ملانێ‌کەر؛ گەمشۆ ⚑ کشتی‌گیر

کۆچەڵکۆچ / koçełkoç/: ☜ **کۆچاوکۆچ**

کۆچەڵە / koçełe/: ناو. ١. بیر؛ چالاو ٢. کۆجیلە؛ جامۆڵەی لە چێو ٣. کۆچلە؛ جێ دابەش بوونەوەی ئاوی برنجاڕ ⚑ ١. چاە آب ٢. کاسەی کوچک چوبین ٣. جای تقسیم آب شالیزار

کۆچی / koçî/: ئاوەڵناو. بە پێی کۆچی پێغەمبەری ئیسلام لە مەککەوە بۆ مەدینە ⚑ هجری

▣ **کۆچی مانگی**: ساڵپێوی کۆچی، بە پێی ڕۆژئەژمێری مانگی ⚑ هجری قمری

کۆچی هەتاوی: ساڵپێوی کۆچی، بە پێی ڕۆژئەژمێری هەتاوی ⚑ هجری شمسی

کۆچیل١ / koçîl/: ناو. کۆچوبار ⚑ کوچ

▣ **کۆچیل کەسێ شەڕ بوون**: *[نزا]* مبارەک نەبوونی کۆچوباری کەسێ ⚑ نامیمون بودن کوچ کسی

کۆچیل٢: ئاوەڵناو. نوقسان؛ نەقوستان؛ سەقەت ⚑

فلج

کۆچین /koçîn/: ☜ **کۆچان**

کۆچێڵ /koçêł/: ناو. دارێ که له ترسی با له سەر ڕەشماڵ دادەنرێ ☰ چوبی که برای مقابله با باد شدید روی سیاه‌چادر می‌گذارند

کۆخ /kox/: ناو. ۱. خۆخ؛ هەشتاڵوو ۲. ☜ **کەوێڵـ۱** ☰ ۱. هلو ۲. ☜ **کەوێڵـ۱**

کۆخا /koxa/: ☜ **کەیخودا**

کۆخاندن /koxandin/: چاوگ. کۆخین؛ کووکین؛ کووخیاندن؛ قۆزین ☰ سُرفه کردن

کۆختە /koxte/: ☜ **کەوێڵـ۱**

کۆخڕ /koxiř/: ☜ **کۆبڕ**

کۆخک /koxik/: ناو. ۱. ☜ **کۆخە ـ۱** ۲. ☜ **کەوێڵـ۱** ۳. جۆرێ سەرپێچی ئاورێشمی ژنانە ☰ ۱. ☜ **کۆخەـ۱** ۲. ☜ **کەوێڵـ۱** ۳. نوعی سرپوش ابریشمی زنانه

کۆخکاڕەش /koxkařeş/: ☜ **کۆخەڕەشە**

کۆخکی /koxkî/: ☜ **کۆخن**

کۆخن /koxin/: ئاوەڵناو. کۆخکی؛ کولهایۆخ؛ تایبەتمەندی نەخۆشێ که زۆر ئەقفێ ☰ ویژگی بیماری که بسیار سُرفه می‌کند

کۆخە /koxe/: ناو. ۱. کوخ؛ کوخک؛ کۆخک؛ کۆکە؛ کوله؛ قف؛ قفه ۲. ☜ **کەیخودا** ☰ ۱. سُرفه ۲. ☜ **کەیخودا**

کۆخەڕەشە /koxeřeşe/: ناو. کۆخکاڕەش؛ کۆکەڕەشە؛ قۆزەڕەشە ☰ سیاه‌سُرفه

کۆخین /koxîn/: ☜ **کۆکین**

کۆد^{1} /kod/: ناو. ۱. کاسەی دارینی شیر دۆشین ۲. قفڵ؛ قوڵف ۳. پووشانە؛ سەرانە له ئاژەڵ که زۆردار له ڕەنجبەری ئەسێنێ ٤. کۆمەڵێک نیشانە بۆ دەربڕینی واتای نهێنی ☰ ۱. کاسەی چوبین که شیر در آن دوشند ۲. قُفل ۳. حق‌اُلمرتع ۴. کُد

▣ **کۆدی ئابوری**: ژمارەی پێناسی دەسهاتی کەس یان مەزرینگەیەک له لایەن وەزارەتی داراییەوە ☰ کُد اقتصادی

کۆدی پۆستی: ژمارەی پێناسەی جێ‌وشوێنێ پۆستی ☰ کُد پستی

کۆد^{2}: ئاوەڵناو. کۆم: ۱. پشت‌چەماو ۲. کووڕ ☰ ۱. کوژپشت ۲. مُقعر

کۆداگر /kodagir/: ئاوەڵناو. کۆگرەوە؛ هەمیانی ☰ جامع

کۆداندن /kodandin/: چاوگ. ۱. پێک‌هێنان ۲. دنه دان ☰ ۱. فراهم کردن ۲. تحریک کردن

کۆدقەلین /kodqelîn/: ئاوەڵناو. بەدودم؛ شووم؛ پێ‌وقەدەم‌شەڕ ☰ شوم

کۆدک /kodik/: ناو. ۱. کوتک؛ کاسەی گەورەی دارین ۲. قفڵی چکۆلە ☰ ۱. کاسەی بزرگ چوبین ۲. قُفل کوچک

کۆدۆ /kodo/: ئاوەڵناو. چاونەزێر؛ چاوچنۆک؛ تەماحکار ☰ طمعکار

کۆدۆش /kodoş/: ناو. *[ناشیرین]* دەویت؛ قوڕمساخ؛ جاکێش ☰ جاکش

کۆدە /kode/: ناو. ۱. زەوینی زۆر سەخت و جووت لێ‌نەکراو ۲. پووش و پاری پاوان ۳. کۆد؛ پووشانە ٤. گیای چیا و قانگەلاشک که کۆی دەکەنەوە و له گیشەی دەدەن ٥. تاپۆ؛ قەواڵە؛ سەنەد ٦. ☜ **کۆدەڵە** ☰ ۱. زمین بایر سخت ۲. چراگاه اختصاصی ۳. حق‌اُلمرتع ۴. گیاه کوه و کوهپایه که جمع‌آوری می‌کنند ۵. سند ۶ ☜ **کۆدەڵە**

کۆدەڵە /kodeɫe/: ناو. کۆدە؛ بەچکە بەراز ☰ بچه‌خوک

کۆدێن /kodên/: ☜ **کۆماڵ**

کۆر /kor/: ☜ **کوێر**

▣ **کۆرەوە بون**: ☜ **کوێرەوە بوون**

کۆراخ /korax/: ناو. مۆزەڕەشە؛ مێروویەکی ڕەشە

لە زەرگەتە زلتر ☰ حشرەای سیاه رنگ از زنبور بزرگتر

کۆراڤ / korav/: ناو. ۱. هەرگاو؛ ئاوی قوڕاوی ۲. ☜ **کوێراو** ☰ ۱. آب گل‌آلود ۲. ☜ **کوێراو**

کۆرال / koral/: ناو. مەرجان؛ مرژان؛ بستام؛ بزگ ☰ مرجان

کۆران / koran/: ناو. کۆلان؛ کاپان؛ کووجی ☰ کوچه

کۆراندنەوە / korand(i)newe/: چاوگ. دوو یان چەندپاتە کردنەوەی قسە (بەتایبەت بۆ منەت بەسەر کردن) ☰ بازگو کردن

کۆرانە / korane/: ☜ **کوێرانە**

کۆراو / koraw/: ناو. ۱. ☜ **کوێراو** ۲. سەرچاوەیێ کە تەنیا بەهاران ئاوی هەیە ☰ ۱. ☜ **کوێراو** ۲. چشمەی فصلی

کۆرایی / korayî/: ☜ **کوێریەتی**

⊡ **کۆرایی داهاتن**: ☜ **کوێرایی داهاتن**

کۆربەلا / korbela/: ناو. قاژوو؛ قالاوی تەواو ڕەش و بێ‌خاڵ ☰ کلاغ سیاه

کۆرپە[1] / korpe/: ناو. کۆرپەڵە: ۱. زارۆی ساوا ۲. پز؛ پێزە؛ تۆل ۳. داری پەرتێوراو ☰ ۱. نوزاد ۲. جنین ۳. درخت هرس‌شده

کۆرپە[2]: ئاوەڵناو. کۆرپەڵە: ۱. تایبەتمەندی بەهارێ کە هەواخۆشی بکەوێتە دواوە و گژوگیا دێر سەردەربێنن ۲. ساوا؛ زۆر کەم‌تەمەن ‹بەرخی کۆرپە› ☰ ۱. ویژگی بهاری که تاخیر کرده باشد ۲. نوزاد

کۆرپەساوا / korpesawa/: ناو. ببلە؛ ساوا؛ بێچووی تازەزاو ☰ نوزاد

کۆرپەڵە / korpełe/: ناو. ۱. ☜ **کۆرپە** ۲. ساوای ساغ و قەڵەو ☰ ۱. ☜ **کۆرپە** ۲. نوزاد دُرُشت و شاداب

کۆرت / kort/: ناو. ۱. قووڵکە؛ چاڵایی زەوی ۲. جێگە و شوێنی کوانی خورما ۳. چاڵی چەنە ٤. کەرتی سەوزیکاری ٥. پشتەمل؛ لای ژێرووی پشتمل ☰ ۱. چاله ۲. انبار خرما ۳. چاه زنخدان ۴. کرت؛ بخش سبزیکاری ۵. پس گردن

▣ **کۆرتا زەنێ**: چاڵی چەنە ☰ چاه زنخدان

کۆرتاری / kortarî/: ناو. قووڵی تاریک ☰ چالەی تاریک

کۆرتک / kortik/: ناو. قووڵکە ☰ چاله

▣ **کۆرتکا چاڤ**: قووڵکەی چاو ☰ کاسەی چشم

کۆرتکا قەمچکێ: قووڵکەی پشت مل ☰ پس گردن

کۆرتکادزا / kortkad(i)za/: ناو. کەلێن و قوژبنی سەر کە ڕشک و سپێ خۆی تێدا مەڵاس دەکەن ☰ عمق پوست سر که شپش در آن، جا خوش کند

کۆرتیخ / kortîx/: ناو. کۆرتیخە؛ جوچکە سمت ☰ لگن؛ استخوان بالای ران

کۆرتیخە / kortîxe/: ☜ **کۆرتیخ**

کۆرجک / korcik/: ناو. باس قەننە؛ قەلوون؛ سەبیلەی کلک درێژی لە کانزا ☰ چُپُق دسته بلند

کۆردل / kordil/: ☜ **کوێردڵ**

کۆردڵ / kordił/: ☜ **کوێردڵ**

کۆردەرە / kordere/: ناو. ۱. دۆڵ و دەرەی قووڵ و بن‌بەس ۲. جێ کارێزی بێ‌ئاو ☰ ۱. درەی تنگ بُن‌بست ۲. قنات خشک‌شده

کۆرژا / korja/: ناو. ۱. کووژکە مووروێکی شینی کون ـ کونە لە جۆرێ قاپێلکی جانەوەری دەریایی دروست دەکرێ و بۆ چاوەزار بە منالییەوە دەدروون ۲. بیبیلە؛ گلێنەی چاو ☰ ۱. خرمُهره ۲. مردُمک چشم

کۆرک / korik/: ☜ **کۆترەباریکە**

کۆرکۆرە / korkore/: ☜ **کۆلارە ـ۱**

کۆرگ / korig/: ☜ **کەوەر ـ۱**

کۆرمێخ / kormêx/: ناو. سنگی درێژ و ئەستوور کە

ڕەشماڵی پێ دەبەستنەوە ▤ ستون بلند و قطور سیاەچادر

کۆرنان / koran/: ☜ **کوێرنان**

کۆروە / korwe/: ناو. بەردێکی سپییە لە دەم چەمان، ژەنگی کانزای پێ دەماڵن ▤ نوعی سنگ سفید

کۆرۆخ / korox/: ناو. ١. زەردەواڵە؛ زەرگەتە ٢. مۆزەکەرانە؛ خەرەنگەزە؛ کەرەنگێزە ▤ ١. زنبور ٢. خرمگس

کۆروو / korû/: ☜ **کوێروو**

کۆرووژمە / korûjme/: ناو. کرووشمە؛ کاری خۆ کز کردن و مات دانیشتن ▤ عمل کز کردن

▣ **کۆرووژمە کردن:** کرووشمە کردن؛ هەڵتووتەکان ‹هەژار لێی دەبڕێ ئاوردوو و زمهەڕ/ کۆرووژمەی دەکا فەقیر ماڵانگەڕ «هێمن»› ▤ کز کردن

کۆرە / kore/: ناو. ١. ☜ **کوێر**^{1} ٢. بەردی شینی ناسک کە بە دەست دەشکێ ٣. گەنمەشامی ٤. ☜ **کوێروو** ▤ ١. ☜ **کوێر**^{1} ٢. سنگ نازک و تُرد ٣. ذرت ۴. ☜ **کوێروو**

کۆرەبزنگلە / koreb(i)zing(i)le/: ناو. جۆرێ مارە کە دەنگی زەنگۆڵەی لێ دێ ▤ مار زنگی

کۆرەبەشک / korebeşk/: ناو. جۆرێ مشکی زل لە بیابان ▤ نوعی موش صحرایی

کۆرەخانە / korexane/: ☜ **کورەخانە**

کۆرەدار / koredar/: ناو. تێلەکەپووشکە ▤ پُشتەی هیزم

کۆرەدەرە / koredere/: ☜ **کوێرەدەرە**

کۆرەدێ / koredê/: ☜ **کوێرەدێ**

کۆرەڕا / koreřa/: ☜ **کوێرەڕێ**

کۆرەڕێ / koreřê/: ☜ **کوێرەڕێ**

کۆرەک^{1} / korek/: ناو. کارس؛ گەڵدوو؛ هەرزن ▤ ارزن

کۆرەک^{2}: ئاوەڵناو. چاوپرووش؛ نیوەکوتر؛ کەمبین ▤ کم‌سو

کۆرەکۆر / korekor/: ☜ **کوێرانە**^{2}

کۆرەگە / korege/: ناو. ١. کۆرکۆرەی ئاسیاو ٢. دۆڵاش ▤ ١. جای توپ پرەی آسیا ٢. ناودانی آسیا

کۆرەڵاش / korełaş/: ناو. گیایەکە ▤ گیاهی است

کۆرەمار / koremar/: ناو. ڕەقەمار؛ کەڕەمار؛ جۆرێ ماری بۆری سەر سێسووچی ژەهردارە ▤ افعی خاکستری

کۆرەمشک / koremişk/: ناو. جرج؛ جرجەمشک؛ مشکەکوێرە؛ جۆرێ مشک ▤ موش‌کور

کۆرەوەری / korewerî/: ☜ **کوێرەوەری**

کۆری / korî/: ناو. ١. ☜ **کوێریەتی** ٢. زنجی ماڵات تێ کردن بە شەودا ▤ ١. ☜ **کوێریەتی** ٢. محوطەی محصور برای دام

کۆریانەوە / koryanewe/: چاوگ. ١. چووزانەوە؛ سووزیانەوەی پێست ٢. کوێرەو بوون؛ پڕ بوونەوە (بەتایبەت کونی نەرمەی گوێ) ‹ئەگەر ماوەیەک گوارە لە گوێ نەکەی کونەکەی ئەکۆرێتەوە› ٣. بە منداڵی هەتیو کەوتن ▤ ١. سوزش داشتن پوست ٢. مسدود شدن؛ بە هم آمدن ٣. در کودکی یتیم شدن

کۆریزان / korîzan/: ئاوەڵناو. گێل؛ کەمعەقڵ؛ فەحە ▤ ابله

کۆڕ^{1} / kořْ/: ناو. ١. جێگەی کۆ بوونەوە ٢. کۆی چەند کەس لە دەوری یەک ‹تا کەنگێ خەریکی پێنج و چواران مەیگێڕا/ دڵخۆشی بدە بە کۆڕی یاران، مەیگێڕا «هەژار، *چوارینەکانی خەییام*»› ٣. چیای بەرز ٤. زنجی ئاژەڵ تێ کردن ▤ ١. مجلس؛ جای تجمع ٢. گردهمایی ٣. کوە بلند ۴. محوطەی محصور ویژەی دام

▣ **کۆڕی زانیاری:** چاندگە؛ کۆزمان؛ کۆڕێ لە زانیاران، وێژەوانان یان هونەرمەندانی وڵاتێک، بۆ پەرە پێدانی زانست، وێژە یان هونەری ئەو

ولاتە ☰ فرهنگستان

⊡ **کۆڕ بەستن:** ☜ **کۆڕ گرتن**

کۆڕ گرتن: کۆڕ بەستن؛ کۆ بوونەوە؛ بەڕێوە بردنی جڤات بە ڕێوڕەسمی تایبەتەوە ☰ گردهمایی برگزار کردن

کۆڕ[۲]: دەنگەناو. حیلەی ئەسپ ☰ شیهەی اسب

کۆڕان / kořan/: چاوگ. تێنەپەڕ. //کۆڕات؛ دەکۆڕێ؛ بکۆڕێ// ۱. دەنگی با لە ئەشکەوتەوە هاتن ۲. حیلاندنی ئەسپ ۳. کۆڕین؛ بۆڕاندنی ولاخان ٤. بەسەردا هاتن؛ سەرکۆنە کردن ☰ ۱. صدای کوران باد آمدن ۲. شیهه کشیدن اسب ۳. غُرّیدن ستور ۴. سرزنش کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەکۆڕان

کۆڕاندن / kořandin/: چاوگ. تێنەپەڕ. //کۆڕاندت؛ دەکۆڕێنی؛ بکۆڕێنە// حیلاندنی ئەسپ ☰ شیهه کشیدن اسب

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەکۆڕاندن

کۆڕاندنەوە / kořand(i)newe/: چاوگ. کۆڕاننەوە؛ سەرکۆنە کردن ☰ سرزنش کردن

کۆڕاننەوە / kořannewe/: ☜ **کۆڕاندنەوە**

کۆڕانەوە / kořanewe/: ☜ **کڕوزانەوە**

کۆڕبەندی / kořbendî/: ناو. کۆنفرانس ☰ کنفرانس

کۆڕژن / kořjin/: دەنگەناو. حیلەی تووڕەییانەی ئەسپ ‹لرفەلرفی لۆک و نەڕ/ کۆڕژنی ئەسپی بەدفەڕ «هێمن»› ☰ شیهه و غُرش اسب

کۆڕس / kořis/: ناو. کری جۆلا ☰ بافتەی جولا

کۆڕسکەر / kořisker/: ناو. جۆلا ☰ بافنده؛ جولا

کۆڕگە / kořge/: ناو. جێگەی کۆ بوونەوە ☰ مجلس

کۆڕگێڕ / kořgêř/: ناوەڵناو. بەزمگێڕ؛ ئاهەنگ‌گێڕ ☰ بزم‌آرا

کۆڕەدار / koředar/: ناو. جەنگەڵی چوغر ☰ جنگل انبوه

کۆڕەو / kořew/: ناو. کۆچی بەکۆمەڵ ☰ کوچ گروهی

کۆڕیانەوە / kořyanewe/: ☜ **کۆڕانەوە**

کۆڕین / kořîn/: چاوگ. کۆڕان؛ بۆڕاندنی ولاخان ☰ غُرّیدن ستور

کۆز / koz/: ناو. ۱. کاری بە دەورە دەست گرتن لە هەڵپەرکێدا ۲. کۆزە؛ تامانی جێگەی بەرخ و کار ‹کۆزی ببینە و پارووی لە ماستی بگرە! «مەسەل»› ۳. ئالفجاڕ؛ جێ لەوەڕ ٤. زۆزان؛ یێلاخ ٥. کۆمەڵگا؛ جڤات؛ جوات ‹کێ شیوەن بکا بۆ جێماویی هۆز/ کێ فیداکار بێ بۆ هۆز و بۆ کۆز «قانع»› ٦. حەشارگەی کەو ۷. جەغز؛ دایرە ۸. ☜ **کۆزرە ـ۱** ☰ ۱. رقص گروهی دایره‌وار ۲. نوعی کازه، جای نوزاد بُز و گوسفند ۳. چراگاه ۴. ییلاق ۵. جامعه ۶ کازه؛ کمین کبک شکاری ۷. دایره ۸. ☜ **کۆزرە ـ۱**

⊡ **کۆز کردن:** لە دەوری یەک کۆ بوون ☰ دور هم جمع شدن

کۆزارک / kozarik/: ناو. گوژاڵک؛ کاڵەکەمارانە ☰ هندوانەی ابوجهل

کۆزانە / kozane/: ناو. ۱. جۆرێ ترێ ۲. جۆرێ پەزی گەورەی دەم‌وچاو گرۆڤەر ☰ ۱. نوعی انگور ۲. نوعی گوسفند

کۆزر / kozir/: ☜ **کۆزرە**

کۆزرە / koz(i)re/: ناو. کۆزر: ۱. کۆز؛ کۆزی؛ پەرەنگ؛ پۆلوو؛ سکڵ ۲. کوێزر؛ کۆزەرە؛ کۆتەڵ؛ چەتی خەرمان ☰ ۱. اخگر ۲. نُخالەی کاه خرمن

کۆزک / kozik/: ناو. ۱. کۆزی بێچووە ساوایان ۲. کولێن؛ کولانەی مامر ۳. خەندەک؛ خەنەق ٤. سیپە؛ ڕەبەت؛ بەرگە ☰ ۱. جای نوزادان گله ۲. لانەی مُرغ ۳. خندق ۴. کمین شکارچی

کۆزڵاخ / kozłax/: ☜ **کەوێڵ ـ۱**

کۆزمان / kozman/: ☜ **کۆڕی زانیاری**

کۆزە / koze/: ناو. کۆز؛ تامانی کار و بەرخ ☰ جای

نوزادان بُز و گوسفند

کۆزەر١ / kozer/: ناو. ١. کۆتەرەدار ٢. کۆزەرە؛ چەت؛ کۆتەڵی خەرمان ‹کۆزەر هەتا زیاتر بیکوتی گەنمی زیاتر دەدات «مەسەل»› ☰ ١. تنەی درخت ٢. نُخالەی کاە خرمن

▣ **کۆزەر بەر با گرتن:** ☞ **کۆزەرێك گرتن**

کۆزەرێک گرتن: *[مەجاز]* کۆزەر بەر با گرتن؛ کوتەک لێدان ‹ئەگەر دەسم گەیی پێت، کۆزەرێکت ئەگرم!› ☰ کُتک زدن

کۆزەر٢: ئاوەڵناو. ڕووت و بێگەڵا ☰ برگ‌ریختە

کۆزەرقوت / kozerqut/: ☞ **کۆزەرکوت**

کۆزەرکوت١ / kozerkut/: ناو. کۆزەرقوت؛ کوتکی دارینی چەت کوتان ☰ پتُک چوبین کاە کوبی

کۆزەرکوت٢: ئاوەڵکار. *[کینایە]* کۆزەرقوت؛ ڕەمەکی؛ بە گۆترە ‹کۆزەرکوت هەڵدەکوتێتە سەر کار!› ☰ رَمَکی

کۆزەرە / kozere/: ناو. ١. کۆزەڵ؛ کۆزەر؛ کۆزی؛ چەت؛ کۆتەڵی خەرمان ٢. *[کینایە]* ڕدێنی تۆپ ☰ ١. کوزل؛ نُخالەی کاهِ خرمن ٢. ریش توپی

کۆزەک / kozek/: ناو. گوێز؛ گردەکان؛ وەزی ☰ گردو

کۆزەڵ / kozeł/: ناو. کۆزەر؛ کۆزر؛ چەت؛ کۆتەڵ ☰ کوزل؛ نُخالەی کاە

کۆزی / kozî/: ناو. ١. ☞ **کۆزەرە ـ١** ٢. تەپاڵەی پێک هەڵپەسێراو تا باشتر ئاگر بگرێ ☰ ١. ☞ **کۆزەرە ـ١** ٢. تاپالەهای بە هم تکیە دادە شدە کە بهتر بسوزد

کۆزیدان / kozîdan/: ناو. دەوەلان؛ قەلاغدان؛ کۆشک؛ عەماری تەپاڵە ☰ انبار تاپالە

کۆزیک / kozîk/: ناو. ١. سەنگەر؛ مەتەرێز ٢. کاژە؛ سیپە؛ ڕەبەت؛ بەرگە؛ حەشارگەی ڕاوچی بۆ ڕاوی کەو ☰ ١. سنگر ٢. کمینگاە شکارچی برای شکار کبک

کۆزیلکە / kozîlke/: ناو. جەغز؛ بازنە؛ شووز ‹کۆزیلکە لە لایێ، ڕەو لە لایێ/ ڕێز دوورودرێژ دوایی نایێ «هەژار، *مەم و زین*»› ☰ حلقە؛ دایرە

▣ **کۆزیلکە بەستن:** ئاپۆرە دان؛ دەورە دان؛ کۆبوونەوە لە دەوری شتێک ☰ حلقە زدن

ـ **کۆژ** / koj-/: پاشەوشە. بکرۆژ؛ کرۆژێن ‹پێشەکۆژ› ☰ ـ کلوچ

کۆژاندن / kojandin/: چاوگ. ١. مێشکی پێشە مژین ٢. کرۆسینەوەی ئێسک ☰ ١. مُک زدن بە مغز استخوان ٢. بە دندان کشیدن استخوان

کۆژتن / kojtin/: ☞ **کورۆژتن**

کۆژتیان / kojt(i)yan/: ☞ **کورۆژیان**

کۆژۆ / kojo/: ئاوەڵناو. ١. چکوس؛ ڕژد؛ ماڵدۆست ٢. ناکەس؛ نامەرد ☰ ١. خسیس ٢. نامرد

کۆژە / koje/: پێسیر؛ ئێخە؛ بەروو؛ بەرۆک ☰ گریبان

کۆژیل / kojîl/: ناو. کۆمەڵ؛ ئاپۆرە ☰ اجتماع

کۆژین / kojîn/: ☞ **کورۆژتن**

کۆس / kos/: ناو. ١. بەخت؛ شانس ٢. کۆسپ؛ زەقایی؛ زۆپایی کەمی زەوی ٣. دەفری مەزنی ئاو ٤. تەپڵی گەورە کە زیاتر بۆ شەڕ یان ڕاگەیاندنی هەواڵێک دەیانژەند ☰ ١. بخت ٢. برجستگی کم زمین ٣. بشکە؛ ظرف بزرگ آب ۴. کوس

▣ **کۆس کەفتن:** ☞ **کۆست کەوتن**

کۆسار / kosar/: ناو. چیای زۆر؛ ناو چیا ☰ کوهسار

کۆساران / kosaran/: ☞ **کۆساڵان**

کۆساڵ / kosał/: ناو/ ئاوەڵناو. ساردەسێر؛ کێوسان؛ کوێستان؛ زۆزان ☰ سردسیر

کۆساڵان / kosałan/: ناو. کۆساران؛ کۆسان؛ جێگەی زۆر چیایان ☰ کوهساران

کۆسان / kosan/: ناو. ١. کۆساڵان؛ کۆساران ٢. زۆزان؛ یەیلاخ ٣. جێگەی زۆر بەفرگر ☰ ١.

کوهساران ٢. ییلاق ٣. جای بسیار برفگیر

کۆسپ / kosp/: ناو. کۆسپایی؛ کۆسپە؛ کۆست: ١. کۆس؛ زەقایی؛ زۆپایی کەمی زەوی ‹بە تەنیا ئەوە شارەزای کۆسپ و کەندالی ڕێیە «سوارە»› ٢. بەلا؛ بەرگر لە ژیاندا ‹هیوادارم کۆسپی پارە و چەوتی پیتی قەلاییی چاپ، بەردی سارد و گەرمی نەخاتە سەر ڕێگا «سوارە»› ▤ ١. برآمدگی زمین ٢. مانع؛ گرفتاری

کۆسپایی / kospayî/: ☜ **کۆسپ**

کۆسپە / kospe/: ☜ **کۆسپ**

کۆست / kost/: ناو. ١. ☜ **کۆسپ** ٢. یاریدە؛ یارمەتی ٣. شانس؛ بەخت و تالە ▤ ١. ☜ **کۆسپ** ٢. یاری؛ کمک ٣. بخت؛ طالع

⊡ **کۆست کەوتن**: کۆس کەفتن: ١. بەدبەخت بوون ‹ڕەببی هەر کەس دوژمنی ئەو میللەتە دڵپاکەیە/ ژێر کەوێ، کۆستی کەوێ، ڕەببی سەعاتێک نەسرەوێ «هەژار، *ئاڵەکۆک*»› ٢. کەسێکی نزیک مردن ▤ ١. بدبخت شدن ٢. عزیز از دست دادن

کۆستان / kostan/: ☜ **کوێستان**

کۆستک / kostik/: ناو. ١. شەکەتی؛ ماندوویەتی ٢. کووسە؛ بەندی خەنجەر ▤ ١. خستگی ٢. بند خنجر

کۆستکەوتو / kostkewtû/: ئاوەڵناو. کۆستکەوتە؛ کۆس کەفتگ: ١. بەدبەخت؛ لێقەوماو ٢. ئازیزمردە ▤ ١. بدبخت ٢. عزیز مُردە

کۆستکەوتە / kostkewte/: ☜ **کۆستکەوتو**

کۆستە / koste/: ناو. ١. کۆسە؛ پیاوی بێموو ٢. کۆسە؛ کەسێ کە بە خۆ گۆڕان کایە بۆ خەڵک دەکا ٣. بڵندایی وەک سەکۆ ٤. کەوشەن؛ سنوور ٥. کۆستەک؛ دەڤەر؛ ئاقار ‹خەڵکی کۆستەی ئیلامم› ▤ ١. کوسە؛ بی‌مو ٢. هنرپیشەی ماسک‌زن ٣. بلندی سکومانند ۴. مرز ۵. دوروبر

کۆستەبابی / kostebabî/: ناو. کۆسەبەبە؛ گاڵتەجار؛ حەنەکچی ▤ دلقک

کۆستەک١ / kostek/: ناو. کۆسەک: ١. بەندی خەنجەر ٢. بەندی کاتژمێر ٣. توورەکەی چەرمین ٤. پێوەندی ئەسپ ٥. سندم؛ پێوەن؛ پێبەندی ئاسنین ٦. دەلالی ژن ڕاست کردن بۆ پیاو ▤ ١. بند خنجر ٢. بند ساعت ٣. توبرەی چرمی ۴. پایبند اسب ۵. شکال ۶ دلال محبت

کۆستەک٢: ئاوەڵناو. کۆسەک؛ دووڕوو؛ ڕووبین ▤ دورو

کۆستەکۆست / kostekost/: ناو. ١. شات و شووت ٢. بازی و کایەی لە سەر شانۆ کە خۆ دەگۆڕن ▤ ١. شایعات دروغین ٢. نمایش با ماسک

کۆستەوەیی / kosteweyî/: ناو. کایەی شانۆ بە خۆ گۆڕین ▤ نمایش با ماسک

کۆسکەفتگ / koskeftig/: ☜ **کۆستکەوتو**

کۆسنیگ / kosnîg/: ناو. جرجەمشک؛ مشکەکوێرەی دەشت ▤ موش‌کور صحرایی

کۆسە١ / kose/: ناو. ١. ☜ **کۆستە١و٢** ٢. کوولەکەی دۆلمە ٣. کۆستەک؛ بەندی خەنجەر ٤. سەماسی؛ جۆرێ ماسی ڕاوکەر ٥. گەنمی پاککراوی بێچقڵ و داسۆ ٦. هێز؛ توان ▤ ١. ☜ **کۆستە١و٢** ٢. کدوی دُلمە ٣. بند خنجر ۴. کوسەماهی ۵. گندم پاک شدە ۶ توان؛ نیرو

کۆسە٢: ئاوەڵناو. ١. بێموو؛ کەمتووک ٢. پاککراو؛ بێچقڵ و داسۆ (گەنم و دانەوێڵە) ▤ ١. کوسە؛ بی‌مو ٢. پاک‌شدە (گندم و غلات)

کۆسەبازی / kosebazî/: ناو. کایەی خۆ گۆڕین ‹زستانان بە شەو، جۆرابێن و کاڵەمستێن و فەڵەی بێدەنگ و کۆسەبازی و تەڕکی بن بەڕەیان لە مزگەوت دەکرد «هێمن»› ▤ نمایش با ماسک

کۆسەبەبە / kosebebe/: ☜ **کۆستەبابی**

کۆسەبەدار / kosebedar/: ناو. جۆرێک گەمەی

لاوانی گوندنشین ☰ از بازی‌ها

کۆسەچی / koseçî/: ئاوەڵناو. ١. شیروەشێن ٢. [مەجاز] ئازا لە شەڕدا ☰ ١. شمشیرباز ٢. سلحشور

کۆسەر / koser/: ناو. ئەندەروون؛ ژووری ماڵەوە ☰ اندرونی

کۆسەک / kosek/: ☜ **کۆستەك**

کۆسەکار¹ / kosekar/: ناو. بووجاڕ؛ بەوەجاڕ؛ تەتەڵەکار؛ کەسێ کە کاری پاک کردنی گەنم و دانەوێڵەیە ☰ بوجار

کۆسەکار²: ئاوەڵناو. ڕیش تەنک ☰ دارای ریش کم‌پشت

کۆسەکاری / kosekarî/: ناو. ١. بووجاڕی؛ بەوەجاڕی؛ تەتەڵەکاری؛ کاری پاک کردنی گەنم و دانەوێڵەیە ٢. کایەی کەسانی خۆگۆڕ ☰ ١. بوجاری ٢. نمایش با ماسک

کۆسەمسری / kosemisrî/: ناو. کۆسەمیسری: ١. جۆرێ هەڵوایە ٢. جۆرێک شمشێری قەدیمی، دروستکراوی میسر ☰ ١. نوعی حلوا ٢. نوعی شمشیر مصری

کۆسەمیسری / kosemîsrî/: ☜ **کۆسەمسری**

کۆش¹ / koş/: ناو. ١. کۆشە؛ تەقالا؛ حەوڵ ٢. کەش؛ سەر هەردووک ڕان ‹لەو گەردەن و عیقدە کە پڕە گەردەن و گۆشت/ بەو پێیە کەنارم کە پڕە دامەن و کۆشم «نالی»› ٣. داوێن ‹لە تاریکی خەم و دەردا سروشکم ڕێ بە کۆش نابا/ بە واژوونە بە سەر شانا فوارەی ئەشکباریمە! «قانع»› ٤. [کینایە] ژمارەیەکی زۆر ‹کۆشێک منالی هەیە› ٥. [کینایە] شەرمی مێوینە ☰ ١. کوشش ٢. بر؛ روی هر دو ران ٣. دامن ۴. تعداد زیاد ۵. عضو تناسلی زن

• کۆش²: پاشەوشە. کۆشەر ‹سەختکۆش؛ لاکۆش› ☰ ـ کوش

کۆش³: پێرۆ. ← **کردوکۆش**

کۆشان / koşan/: چاوگ. تێنەپەڕ. //کۆشات؛ دەکۆشی؛ بکۆشە// کۆشین؛ تەقالا دان ☰ کوشیدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: کۆشاو/ چاوگی نەرێنی: نەکۆشان

کۆشای / koşay/: چاوگ. کۆشین ☰ کوشیدن

کۆشش / koşiş/: ناو. کۆشە؛ کۆشەش؛ کۆششت؛ کۆشەوە؛ تەقالا ☰ کوشش

کۆششت / koşişt/: ☜ **کۆشش**

کۆشک / koşk/: ناو. ١. قەسر؛ قەسرە؛ کاخ؛ کاخە؛ بینایەکی گەورە بە ژووری زۆر و ڕواڵەتی جوانەوە ٢. شەربەی سواڵەت ٣. [مەجاز] کۆشکەلان؛ عەمباری تەپاڵە ☰ ١. کاخ ٢. لیوان سُفالین ٣. تاپالەدان

کۆشکار / koşkar/: ناو. پینەچی؛ مشەقە؛ شەکیلی ☰ پینەدوز

کۆشکە / koşke/: ناو. ١. قەلاخ؛ تەپاڵە؛ دەوە ٢. جۆرێ هەرمێ ٣. کرووشمە؛ کوریشکە ☰ ١. تاپالە ٢. نوعی گلابی ٣. کزکردگی

⊡ **کۆشکەلاتن**: کرووشمە کردن ☰ کز کردن

کۆشکەلاتوو / koşkełatû/: ☜ **کزکردوو**

کۆشکەڵان / koşkełan/: ناو. کۆشەڵان: ١. قەلاخدان؛ تەپاڵدان ٢. سەرانگۆلک؛ ڕیخەڵان؛ سنێرگە؛ جێگای ڕژاندن و کۆکردنەوەی سەنێر ☰ ١. تاپالەدان ٢. شوله

کۆشە / koşe/: ناو. ١. ☜ **کۆشش** ٢. تەپاڵە ٣. گۆشە؛ سووچ؛ قوژبن ☰ ١. ☜ **کۆشش** ٢. تاپالە ٣. گوشە؛ زاویە

کۆشەش / koşeş/: ☜ **کۆشش**

کۆشەڵان / koşłan/: ☜ **کۆشکەڵان**

کۆشەوە / koşewe/: ☜ **کۆشش**

کۆشیار / koşyar/: ئاوەڵناو. ١. بەکار؛ کارامە؛ بەدەست؛ بەتوانا لە ئەنجام دانی کاردا ٢. تێکۆشەر؛ تەقالاکەر؛ هەولدەر ☰ ١. کارا ٢. ساعی

کۆشین / koşîn/: چاوگ. تێنەپەڕ. //کۆشیت؛

دەکۆشی؛ بکۆشە// هەوڵ دان ☰ کوشیدن

■ ناوەڵناوی بەرکاری: کۆشیو/ چاوگی نەرێنی: نەکۆشین

کۆفرۆش / kof(i)roş/: ناو. کۆمفرۆش؛ بازرگانی بەرانبەری وردەفرۆش. هەروەها: **کۆفرۆشی** ☰ عُمدەفروش

کۆفی / kofî/: ناو. ١. جۆرێ سەرپۆشی ژنانە ٢. کلاوزێڕ؛ تاسکلاوی ژنان ☰ ١. نوعی سرپوش زنانە ٢. نوعی کلاه زنانە

▣ **کۆفیکێل**: کلاولار؛ شەدەلار ☰ کج‌کُلاه

کۆڤ / kov/: ناوەڵناو. کۆم؛ قەمبوور؛ کووڕ ☰ کوژپشت

کۆڤار / kovar/: ناو. بەلاڤۆکی حەوتوانە یان مانگانە ☰ مجّله

کۆڤان / kovan/: ناو. ١. خەم؛ خەفەت؛ عەزرەت ٢. کوان؛ دومەڵ ٣. گلێنەی چاو ☰ ١. اندوه ٢. دُمل ٣. مردُمک چشم

کۆڤرک / kovirk/: ناو. جۆرە کارگێکە لە ناو چیمەن دەڕوێ ☰ نوعی قارچ

کۆڤک^{١} / kovik/: ناو. ١. کوفک؛ ڕەحەتی؛ ماستێرک ٢. ئەنگوستیلەی دروومان ٣. *[شوورەیی]* کونی قوونگ ☰ ١. قیف ٢. انگشتانە ٣. پیزی؛ سوراخ مقعد

کۆڤک^{٢}: ناوەڵناو. ١. کەلەقەندی؛ قووتەکی؛ وەک ڕەحەتی ٢. ڕووگرژ؛ مۆن؛ مۆچ؛ ناوچاوتاڵ؛ چڕ و چاو بە کەند و کلۆ ☰ ١. مخروطی ٢. تُرشرو

کۆڤل^{١} / kovil/: ناو. کۆتەرەدار ☰ کُندەی درخت

کۆڤل^{٢}: ناوەڵناو. کۆم؛ پشتچەماو ☰ کوژپشت

کۆڤۆ / kovo/: ☜ **کۆترەباریکە**

کۆڤۆکرک / kovokirk/: ☜ **کۆترەباریکە**

کۆڤی / kovî/: ناوەڵناو. کێوی؛ پێچەوانەی ماڵی ☰ کوهی

کۆڤێتی / kovêtî/: ناو. *[کینایە]* هۆڤێتی؛ دڕندەیی؛ کردەوەی پێچەوانەی نەریتی ژیار ☰ توحُش

کۆقژک / koq(i)jik/: ناو. قاژوو؛ قالاوی تەواو ڕەش و بێخاڵ ☰ کلاغ سیاه

کۆک^{١} / kok/: ناو. ١. باقیە؛ تەقەڵی درشت ٢. دەرکەوان؛ درگاوان ٣. قورمیشی کاتژمێر ٤. بنەڕەت؛ بنەما؛ ڕەگ و ڕیشە ‹ئەو ژ کۆکا خوە ڤا کوردن› ٥. بیانوو؛ بەهانە؛ پەڵپ ٦. ڕەگەز؛ بنیچە؛ ڕەچەڵەک؛ ڕەسەن ٧. ڕەمڵ؛ لم ☰ ١. بخیە؛ کوک خیاطی ٢. دربان ٣. کوک ساعت ۴. ریشە و شالودە ۵. بهانە ۶. نژاد ٧. شن

⊡ **کۆک کردن**: ١. کاک گرتن؛ تەقەڵی درشت لێ دان ٢. قورمیش کردنی کاتژمێر ☰ ١. بخیەی درشت زدن ٢. کوک کردن ساعت

کۆک گرتن: ١. کۆک کردن؛ بە تەقەڵی درشت دروونەوە ٢. پەڵپ بەستن ☰ ١. بخیەی درشت زدن ٢. بهانەگیری کردن

کۆک^{٢}: ناوەڵناو. ١. تەڕپۆش؛ جلک‌تازە ‹بە منداڵی زۆر تێر و تەسەل و کۆک و پۆشتە بووم «هێمن»› ٢. قەڵەو؛ چاخ ٣. ساز و دڵخۆش ٤. نێوان‌خۆش ‹پێکەوە کۆکن› ٥. ڕازاوە؛ خۆ جوان کردوو ٦. ڕێک‌کەوتوو ☰ ١. خوش‌پوش ٢. چاق ٣. سرحال ۴. صمیمی ۵. شیک ۶. موافق

⊡ **کۆک بوون**: ١. ڕێک کەوتن ‹ئیسلامییەکان تەنیا لە شتێکدا کۆکن: کە لە هیچ شتێکدا کۆک نەبن!› ٢. نێوان خۆش بوون ‹حیزبەکانمان قەت لەگەڵ یەک کۆک نەبوون!› ٣. ڕازاوە بوون ٤. بەکەیف بوون؛ دڵخۆش بوون ☰ ١. بە توافق رسیدن ٢. صمیمی بودن ٣. آراستە بودن ۴. سر حال بودن

ـ کۆک^{٣}: پاشگر. ـ ک؛ ـ کۆ؛ بۆ پچووک پیشان‌دان ‹کچکۆک› ☰ ـک

کۆکک / kokik/: ناوەڵناو. ڕەملی؛ لماوی ☰ شنزار

کۆکله / kokle/: ناو. لێک‌پێچراوی دەزوو؛ جۆرێ

کلاف ▤ نوعی کلاف

کۆکڵاش / kok(i)łaş/: ناو. کۆکڵاشک؛ گیایەکە ▤ گیاهی است

کۆکڵاشک / kok(i)łaşk/: ☜ **کۆکڵاش**

کۆکم / kokim/: ئاوەڵناو. ١. گێل و حۆل ٢. بێئەنوا و دەربەدەر ▤ ١. هالو ٢. بیخانمان

کۆکمە / kokme/: ئاوەڵناو. پیر و زورهانی لە کار و کەڵک کەوتوو ▤ پیر و ازکارافتاده

کۆکمەنی / kokmenî/: ناو. پیری و زورهانی ▤ پیری و کُهنسالی

کۆکنایش / koknayîş/: چاوگ. چرینی خۆشی مەلان ▤ آواز خواندن دلنشین پرندگان

کۆکندار / kokindar/: ناو. مەلێکە لە کەو ئەکا، بەلام زلترە و ڕەنگی زەردە ▤ پرندەای شبیه کبک

کۆکوپۆشتە / kok û poşte/: ئاوەڵناو. تەڕپۆش و دڵخۆش ‹کۆکوپۆشتە بم، ڕووت و ڕەجاڵ بم/ کۆشکم دە قات بێ، ویرانەماڵ بم «هەژار، بۆ کوردستان»› ▤ خوش‌پوش

کۆ ـ کۆ / ko ko/: ئاوەڵکار. دەستە ـ دەستە؛ چین بە چین؛ گەل ـ گەل ‹وێش مەوزۆ نە کۆل گۆل وێنەی سەدەف/ کۆ ـ کۆ مرواری پێش مەنیۆ وە کەف «بێسارانی»› ▤ دستە ـ دستە

کۆکۆس / kokos/: ناو. نەرگیلە؛ نێرگەلە؛ قلیاناوی ▤ قلیان

کۆکە / koke/: ☜ **کۆخە ـ١**

کۆکەڕەشە / kokeřeşe/: ☜ **کۆخەڕەشە**

کۆکەڵ١ / kokel/: ناو. ١. پەپووسلێمانە؛ پەپووسلێمانە ٢. کەڵەکێوی؛ جۆرێ حەیوانە کێوی ٣. گردی قوچ؛ تەپەی بلندی وەک کەلەقەند ▤ ١. هُدهُد ٢. کل کوهی ٣. تپەمانند کلەقندی

کۆکەڵ٢: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* ئازا؛ بوێر؛ وێرا؛ نەترس ▤ شُجاع

کۆکەن / koken/: ناو. کۆکەند: ١. کاری ئالیک برین بۆ یەکسم ٢. چیاکەن ٣. کاری دوورینی گیا لە کێوان ٤. *[کینایە]* کاری زۆر دژوار ‹کۆکەنت کردووە دەڵەی شەکەتم؟› ▤ ١. عمل علیق برداشتن برای ستور ٢. کوەکن ٣. عمل چیدن گیاه ۴. کار بسیار سخت

کۆکەنار / kokenar/: ناو. ئالفەگیایەکی گوڵبنەوشی میوەچکۆلەی وەک هێلکەی کون-کون و دەنک ڕەشە ▤ کوکنار

کۆکەند / kokend/: ☜ **کۆکەن**

کۆکی١ / kokî/: ناو. ١. پۆشتەیی؛ تەڕپۆشی ٢. دەماخچاخی؛ سەرحاڵی ٣. نێوانخۆشی؛ بەینخوەشی ٤. مەلێکی پچووکە لە دەستەی چۆێلەکان ▤ ١. خوش‌پوشی ٢. تردماغی ٣. صمیمیت ۴. پرندەای از تیرەی گنجشکان

کۆکی٢: ئاوەڵناو. بنەڕەتی؛ عەسڵی ▤ اصلی

کۆکین / kokîn/: چاوگ. تێنەپەڕ. //کۆکیت؛ دەکۆکی؛ بکۆکە// کلهاییش؛ کوخاین؛ کوخین؛ کۆخین؛ قفین؛ قۆزین ▤ سُرفە کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: کۆکیو/ چاوگی نەرێنی: نەکۆکین

کۆگا / koga/: ناو. ١. کۆ؛ کۆما؛ کۆم؛ ئەوەی بە سەر یەکدا کەڵەکە کراوە ‹کۆگای هێزم› ٢. شوێنی کۆ بوونەوە ‹کۆگای ئازادی› ٣. کانگا ‹شەرارەی گرپەی نار مەهجووری/ کەردەن وە غوبار کۆگای سەبووری «مەولەوی»› ٤. دووکانی وردەواڵەفرۆشی ▤ ١. تودە ٢. محل تجمُع ٣. جایگاه ۴. مُغازەی خرازی

⊡ **کۆگا دان**: بە سەر یەکا دانان ▤ بر هم انباشتن؛ تلنبار کردن

کۆگابازی / kogabazî/: ناو. بازی خۆڵ بە سەر یەکا کردن؛ کۆخاک دروست کردن ▤ خاکبازی

کۆگاکراو / kogak(i)raw/: ئاوەڵناو. گومەڵتە؛

کۆمابووگ ☰ انباشته شده

کۆگرد / kogird/: ئاوەڵکار. گشت؛ تێکڕا؛ تێکڕایی ☰ روی هم؛ همگی

کۆگرەوە / kog(i)rewe/: ☜ **کۆداگر**

کۆگە / koge/: ناو. عەمار؛ عەنبار ☰ انبار

کۆگەوان / kogewan/: ناو. عامار‌دار ☰ انباردار

کۆڵ^{١} / kol/: ناو. ١. ئاوخۆرەی ئاژەڵ لە دار یان لە بەرد و قوڕ ٢. قەمتەرە؛ قەم؛ قەینتر؛ ئاوبارە ٣. تەشتی دارینی زۆر زلی نانەوا بۆ هەویر ٤. پلووسکی گەنم لە ئاسیاوا ٥. خەڵیفەمێش کە هەمووی کلۆرایی دار بێ و بڕابێ ٦. پێوانەی دەخڵ لە دار کە شازدە کیلۆ دەبا ٧. کۆڵە؛ تێلەکە ٨. بریقەی شاڵ و بووزوو ٩. هەپە؛ خێشک؛ تەختەی ڕێک و لووس کردنی شێوەرد ١٠. چین؛ توێ ☰ ١. آبشخور دام از چوب یا سنگ ٢. پُل ناودانی ٣. ناوەی خمیر ۴. گلوی آسیا ۵. کندەی درخت که لانەی زنبور عسل شده باشد ۶. پیمانەی چوبی غله به ظرفیت شانزده کیلو ٧. کولەپشتی ٨. براقی بافتەی پشمی ٩. هبد؛ مالەی صاف کردن شُخم ١٠. تا؛ شکن

کۆڵ^{٢}: ئاوەڵناو. ڕووت؛ پەتی (بۆ سەر دەگوترێ) ☰ برهنه (سر)

• **کۆڵ**^{٣}: ☜ ـ **کوڵ**^{٤}

کۆلا / kola/: ناو. ژنی بە پارە کڕدراو ☰ کنیز زرخرید

کۆلار / kolar/: ☜ **کلاو**

کۆلارە / kolare/: ناو. کوللارە؛ کۆللارە: ١. کۆرکۆرە؛ کوورکوورە؛ خێزانە باڵندەیەکن لە تۆرەمەی هەڵۆ، دەوری ٥٥ سانتی‌میتر دەبن، لە سەر دار هێلانە ساز دەکەن، بۆ ڕفاندنی جووجک و مریشک بەناوبانگن ٢. بادەوەی لە کاغەز؛ تەیارەی کاغەزی ☰ ١. کورکور ٢. هواپیمای کاغذی

کۆلاس / kolas/: ناو. کۆلاسە؛ فیشەککێشی تفەنگ ☰ گلنگدن

کۆلاسە / kolase/: ☜ **کۆلاس**

کۆلاو / kolaw/: ناو. گەرمەشین؛ خەمی گەورە ☰ اندوه گران؛ غم بزرگ

کۆلفەمە / kolfeme/: ناو. کاری هەوەڵ کوتانی چەڵتووک بە دنگ ☰ عمل برای بار اول کوبیدن شالی با دنگ

کۆلک / kol(i)k/: ناو. ١. کۆتە؛ پارچە داری ئەستوور ٢. پنج و ڕەگ ٣. کەپر ٤. داری نیشانە و ئامانجی جلیت‌بازی ٥. زیپکە لە پێست ☰ ١. کُندە ٢. بیخ و ریشە ٣. کپر ۴. کندەی آماج جریت‌بازی ۵. جوش بر پوست

کۆلکانە / kolkane/: ناو. کلکەوانە؛ ئەنگوستیلە؛ هەنگوسیلک ☰ انگشتری

کۆلکە^{١} / kolke/: ناو. کۆلک: ١. داری ئەستوور ‹کۆلکە دار› ٢. کۆک؛ بنج و ریشە ☰ ١. کُندە ٢. ریشە و بن

کۆلکە^{٢}: ئاوەڵناو. کۆڵکە؛ ناتەواو ‹کاری کۆلکە بێ‌کەلکە «مەسەل»› ☰ ناتمام

کۆلکە^{٣}ـ: پێشوەند. نیوە ـ ‹کۆلکەمەلا› ☰ نیمه ـ

کۆلکەڕەنگینە / kolkeřengîne/: ☜ **کۆلکەزێڕینە**

کۆلکەزێڕینە / kolkezêřîne/: ناو. کۆلکەڕەنگینە؛ کولکەزێڕینە؛ کۆڵکەڕەنگینە؛ کۆڵکەزێڕینە؛ کۆڵکەزەڕینە؛ کەسکوسۆر؛ کەسکوسوور؛ کەسکەسۆر؛ کەلەستوون؛ کێرستوون؛ کێلستوون؛ ئەستوونەزێڕینە؛ پەلکەڕەنگینە ‹کۆلکەزێڕینە، وەکوو تاقی زەفەر/ ئاسمان بۆ منی بەست، کاتی سەفەر «سوارە»› ☰ رنگین‌کمان

کۆلکەشاعیر / kolkeşa'îr/: ئاوەڵناو. /پلار/ شاعیرۆکە؛ شاعیری ناتەواو ☰ نیمچه شاعر

کۆلکەمەلا / kolkemela/: ناو. /پلار/ کۆلکەمەلا: ١. مەلای کەم سەواد و فەقیرۆکە ٢. مەلای تازە

پێگەیشتوو ☰ ١. آخوند بی‌سواد ٢. تازەآخوند

کۆڵلارە / kollare/: ☜ **کۆلارە**

کۆلـوبیر / kolubîr/: نـاو. جەغجەغـە؛ چـەرخ و گوریسی ئاو هەڵگوێستن لە بیر ☰ چرخ چاه

کۆلـۆس / kolos/: ئاوەڵـناو. کۆلـۆش؛ کـەلخۆت؛ کۆلۆز؛ ددان‌کەوتوو ☰ بی‌دندان

کۆڵە[١] / kole/: ☜ **کۆیلە**

کۆڵە ـ[٢]: پێشوشە. قوڵە ـ کورت؛ کۆتا ‹کۆڵـەبژ واتـا: باڵ‌کورت› ☰ کوتاه ـ

کۆڵەتی / koletî/: ☜ **کۆیلەتی**

کۆڵەدار / koledar/: ☜ **کۆیلەدار**

کۆلـەس / koles/: نـاو. مێـورەی ڕەزی بـە زەویـدا ڕاکشاو ☰ تاک بر زمین خوابیده

کۆلـەک / kolek/: نـاو. قولـنگە؛ زەنگـن؛ پـاچی دووسەر ☰ کُلنگ

کۆلەکە / koleke/: نـاو. قونـدک؛ کـەدوو؛ کونـدر؛ کدو؛ کوولەکە ☰ کدو

کۆلەیی / koleyî/: ئاوەڵـناو. پەمەیی؛ دروستکراو لە پەموو ☰ پنبەای

کـۆلی / kolî/: نـاو. ١. کۆلـە؛ بـەنی ٢. ئێزنـگ؛ پووشکە و چرپـی بـۆ سـووتەمەنی ☰ ١. بـرده ٢. هیزم

کۆلیار / kolyar/: ناو. کەسـێ کـە نووسـراوان لـە سەر بەرد هەڵئەکەنێ ☰ حکاک

کـۆلیج / kolîc/: نـاو. کـۆلیژ؛ کـۆلێج؛ بەشـێکی تایبەت لـە زانسـتگا ‹کـۆلیجی زمـان و ئـەدەبیاتی کوردی زانستگای کوردستان› ☰ گروه

کۆلی‌دار / kolîdar/: ☜ **کۆیلەدار**

کۆلیژ / kolîj/: ☜ **کۆلیج**

کـۆلیژە / kolîje/: نـاو. تـەنگژە؛ گیروگرفـت ☰ گرفتاری

کۆلیسک / kolîsk/: ناو. ئامرازی کـەوچک کۆڵـین ☰ ابزار ساختن قاشق

کۆلیـل / kolîl/: ئاوەڵـناو. خـەمبار؛ خەفـەتبار ☰ غمگین

کۆلینک / kolînk/: ناو. ئامرازی دار کۆڵین ☰ ابـزار حکاکی روی چوب

کۆلێج / kolêc/: ☜ **کۆلیج**

کـۆڵ[١] / koł/: ناو. ١. گوردی؛ سەرشان؛ قەڵاندۆش؛ قەڵادووشان ‹چـوون لۆنـگ مـەجنوون بـدەوش وە کۆڵـدا/ بگێڵـوو وە هـەرد پـای سـارای چۆڵـدا «مەولەوی»› ٢. بار؛ ئەوەندە لە شتێ کە بە جارێ بگۆزرێتەوە ‹کۆڵێک ئاردمان بـۆ بێنـە!› ٣. کۆڵـە؛ کۆڵـبەند؛ کۆڵەپشـتی؛ تێلەکـە ٤. بێچـووی پێ‌نەگەیشتووی هەنـدێک گیانـەوەر ٥. لووشـە؛ گیایـەکی دەشـتە دەخـورێ ٦. ڕەبـەت؛ سـیپە؛ بەرگـە ٧. مشـت؛ مستەکۆڵـە ٨. بـەرێک لـە بەرەکانی دارمازوو ☰ ١. گُرده؛ قلمـدوش ٢. بـار ٣. کولەپشتی ۴. بچەی کوچک برخی جانوران ۵. والَـک ۶. کمین شکارچی ۷. مُشت ۸ از محصولات مازو

▣ **کۆڵ پێ دان:** بەزاندن ☰ شکست دادن

کۆڵ دان: ١. شەکەت بوون و دەست بەردان لـە کار ٢. تەسلیم بوون ‹عەرد ئەزانێ پیرەمەگروون کۆڵی دابوو/ با ئەزانێ ئەژنۆی سـەرماوەز ئەلـەرزی «شێرکۆ»› ☰ ١. خسته و ناامیـد شـدن ٢. تسـلیم شدن

کۆڵ کردن: گرتنە کۆڵەوە؛ بەکۆڵـەوە گـرتن؛ لـە کۆڵ کردن، خستنە کۆڵەوە؛ دانە کۆڵـەوە؛ لـە سەر پشت دانان ☰ کول گرفتن/ گرفتن

کۆڵ کێشـان: بار کێشان بە کـۆڵ ☰ پشـتە حمـل کردن

کۆڵ هەڵگرتن: تێلەکە نانە سەر شان و پشـتەوە ☰ بار بر دوش گذاشتن

بە کۆڵەوە گرتن: ☜ **کۆڵ کردن**

خستنە کۆڵەوە: ☜ **کۆڵ کردن**

دانە کۆڵەوە: ☜ **کۆڵ کردن**

گرتنە کۆڵەوە: ☜ **کۆڵ کردن**

لە کۆڵ کردن: ☜ **کۆڵ کردن**

لە کۆڵ کردنەوە: لابردن و نەهێشتنی شتی ئازاردەر و پڕزەحمەت ‹ئەو منالانەم لە کۆڵ کەوە، با دوو کار بکەم›. هەروەها: **لە کۆڵ بوونەوە** ☰ از دوش برداشتن

کۆڵ۲: ئاوەڵناو. ١. خاو؛ کاڵ؛ نەکولاو ٢. کاڵ؛ کرچ؛ نەگەیشتوو ٣. /کینایە/ ناشارەزا لە کار ٤. بێدەسەڵات؛ لێنەوەشاو ‹هەموو کەس با بزانێ من کە سەودای زولفی دووتاتم/ لە خانەی کولمدا کۆڵم، بە فەرزی شای ڕوخت ماتم «حەریق»› ٥. بێشاخ (ئاژەڵ) ٦. قامکپەڕیو ٧. نووکپەڕیو (دەرزی و سووژن و...) ٨. کول؛ قوت؛ ڕووت ‹سەر کۆڵ› ٩. کول؛ نەتیژ ☰ ١. خام؛ ناپختە ٢. کال؛ نارس ٣. ناشی ۴. ناتوان؛ ۵. بی‌شاخ (دام) ۶ انگشت قطع شده ٧. نُک‌شکسته (سوزن و...) ٨ طاس ٩. کُند

⊡ **کۆڵ کردن:** ١. کەرت کردن (وەک: سەر نووکی تیژ پەڕاندن) ٢. پەڕاندن؛ قرتاندن (وەک: سەرپەنجە) ☰ ١. نوک تیز چیزی را شکستن ٢. چیزی را قطع کردن

کۆڵ ـ۳: پێشوشە. شان؛ سەرشان ‹کۆڵبەر؛ کۆڵگێڕ› ☰ کول ـ

ـ کۆڵ۴: پاشەوشە. ـــ کۆڵ؛ کۆڵەر ‹زەوی‌کۆڵ؛ کانکۆڵ› ☰ ـ کاو؛ کاونده

ـ کۆڵ۵: پاشگر. چکۆلە ‹کەرکۆڵ› ☰ ـ ک

کۆڵ۶: پێرۆ. ← **کرژوکۆڵ**

کۆڵان۱ / kołan/: چاوگ. هەڵکۆڵین؛ دانەوە ☰ کاوش کردن

کۆڵان۲: ناو. کووچە ☰ کوچه

کۆڵانپێچ / kołanpêç/: ناو. دۆڵ و گەوەی نێو شاخ و زەردوماه ☰ درّەی سنگی در صخره

کۆڵاندن / kołandin/: چاوگ. دانەوە؛ هەڵکۆڵین؛ هەڵدانەوە ☰ کاویدن

کۆڵانکوت / kołankut/: ☜ **کۆڵانگەڕ**

کۆڵانگەڕ / kołangeř/: ناو. /کینایە/ کۆڵانکوت؛ کەسێ کە زۆر بە کووچە و کۆڵاناندا دەخولێتەوە ☰ کوچه‌گرد

کۆڵانماڵ / kołanmał/: ناو. سپوور؛ پاکەوان؛ زبڵڕێژ ☰ رُفتگر

کۆڵانەباخ / kołanebax/: ناو. بانوان؛ کووچەباخ ☰ کوچه‌باغ

کۆڵانەوە / kołanewe/: چاوگ. ١. زەوی دانەوە ٢. تۆژینەوە لە کار و بار ☰ ١. زمین کندن ٢. پژوهش کردن

کۆڵبەر / kołber/: ناو. کۆڵکەر؛ بارکێش ☰ کولبر

کۆڵبەری / kołberî/: ناو. باربەری ☰ حمّالی

کۆڵبەند / kołbend/: ناو. کۆڵە؛ تێلەکە ☰ کوله‌پشتی

کۆڵدراو / kołd(i)raw/: ئاوەڵناو. کەناو؛ هەڵکەنراو؛ کنیاگ؛ هەڵقەنراو ☰ کنده شده

کۆڵران / kołran/: چاوگ. تێنەپەڕ. نادیار. //کۆڵرای؛ دەکۆڵرێی؛ بکۆڵرێ// هەڵکەندران؛ هەڵکنیان ☰ کنده شدن؛ کاویده شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: کۆڵراو/ چاوگی نەرێنی: نەکۆڵران

کۆڵراو / kołraw/: ئاوەڵناو. هەڵکەنراو؛ ناو خالی کراو ☰ کاویده شده

کۆڵکۆڵێن / kołkołên/: ناو. باربارانێ؛ باربارکێ؛ بارەخوێیانێ ☰ از بازی‌های نوجوانان

کۆڵکە ـ / -kołke/: پێشوشە. کۆڵکە؛ ناتەواو ‹کۆڵکەمەلا؛ کۆڵکەپیاو› ☰ نیمه ـ؛ ناتمام

کۆڵکەر / kołker/: ناو. ١. کولکەر؛ جلشۆر ٢. ☜ کۆڵکێش ☰ ١. رختشو ٢. ☜ **کۆڵکێش**

کۆڵکێش / kołkêş/: ناو. کۆڵکەر؛ حەماڵ؛ کەسێ کە لە سەر پشت شت دەگوێزێتەوە ☰ حمّال؛ باربر

کۆڵگه / kołge/: ناو. ١. ڕەبەت؛ بۆسە؛ سیپە؛ بەرگە ٢. جێ کۆ بوونەوەی ڕاوکەران لە دەوری یەک ▤ ١. کمین شکارچی ٢. جای اُتراق شکارچیان

کۆڵگەڕ / kołgeř/: ناو. چەرچی؛ دێوەرە ▤ پیلەور

کۆڵگێڕ / kołgêř/: ناو. چەرچی؛ دێوەرە؛ کەسێ کە کەلوپەل بە کۆڵ دێنێ بۆ فرۆشتن ▤ پیلەور؛ فروشندەی دورەگرد

کۆڵمت / kołmit/: ☜ **کلۆت**

کۆڵنج^{١} / kołinc/: ناو. کولنج؛ قۆڵنج؛ قولنج؛ سانجن؛ برک؛ شانەڕەقە؛ ئێشی زۆری (زیاتر ناو زگ) بە هۆی گرتن و بەردانی ماسوولکە و دەماری ئەندامێک (وەک: زگ، ڕیخۆڵە و...) لە ناو سکدا ▤ قولنج

⊡ **کۆڵنج تەقاندن**: ☜ **کۆڵنج شکاندن**

کۆڵنج شکاندن: کۆلنج تەقاندن؛ شێلانی کۆڵنج و گووشینی تا قرچەی لێوە دێ ▤ قولنج شکستن

کۆڵنج شێلان: ناو شان مالین ▤ مشت‌ومال دادن شانەها

کۆڵنج کردن: با دە ناو شان وەستان ▤ میان کتف به درد آمدن از سرما

کۆڵنج^{٢}: ئاوەڵناو. فەریک؛ کرچوکاڵ ▤ کال

کۆڵنجان / kołincan/: ناو. خۆڵنجان؛ گیایەکە بۆ دەرمان دەشێ ▤ خولنجان

کۆڵنجگه / kołincge/: ناو. نێوان هەر دووک شان ▤ میان هردو شانه

کۆڵنجه / kołince/: ناو. ١. دانی دەخلی فەریک ٢. گولەدەغڵ یا ئاڵفی نەدووراو ٣. *[مەجاز]* کچی تازە پێگەیشتوو ▤ ١. دانەی غلەی دلمل ٢. بخش کوچکی از غله یا علف که درو نشده ٣. دختر نورسیده

⊡ **کۆڵنجه بۆ کەسێ دابڕین**: ١. بەشێ لە کاری دەغڵ یا ئاڵف بۆ کەسێ‌تر جێ هێشتن ٢. *[کینایە]* زرنگ‌تر و بەدەست و بردتر بوون لە کەسێ ▤ ١. بخشی از کار درو را برای دیگری باقی گذاشتن ٢. از کسی زرنگ‌تر بودن

کۆڵنجی / kołincî/: ناو. دووپشک؛ دەمارەکۆڵ ▤ عقرب

کۆڵنەدەر / kołneder/: ئاوەڵناو. نەبەز ▤ تسلیم‌ناپذیر

کۆڵنەمه / kołneme/: ناو. یەکەمجاری برینج‌کوتان لە دینگدا ▤ اولین نوبت برنج‌کوبی

کۆڵوانه / kołwane/: ناو. کۆڵەوانە؛ چارەکە؛ چارۆکە ▤ شنل؛ رودوشی زنانه

کۆڵوبار / koł û bar/: ناو. پشتە؛ باری کۆڵ ▤ کوله‌بار

کۆڵوشێر / koł û şîr/: ☜ **کۆڵەشێر**

کۆڵوەس / kołwes/: ناو. کۆڵەبەس؛ کۆڵەبەست؛ کۆڵەوەز؛ کۆڵەوەس؛ ئاوەنیا؛ زڕکوڕێ کە ژن دەگەڵ خۆی هێناوە ▤ ناپسری؛ پسرِ همسر از شوهر قبلی

کۆڵۆز^{١} / kołoz/: ناو. کلێتە؛ کڵاوی لە بەن چندراو ▤ کلاه پشمی

کۆڵۆز^{٢}: ئاوەڵناو. ١. ڕەق و تەق و کز ٢. کڵۆز؛ کلۆز؛ ددانی پێشەوە کەوتوو ▤ ١. لاغر و بی‌نا ٢. دندان پیشین افتاده

کۆڵۆزبابه / kołozbabe/: ناو. گیایەکە بۆ دەرمان دەشێ ▤ گیاهی دارویی

کۆڵۆس / kołos/: ☜ **کلۆس**

کۆڵۆش / kołoş/: ☜ **کۆلۆس**

کۆڵو / kołû/: ناو. ١. بنەتاڵوو؛ بێخی تاڵە کە بۆ سووتانی زستانە دەریدەهێنن ٢. هەویری لە ناو تەندووردا سووتاو ▤ ١. ریشەی گیاهی که به جای هیزم به کار می‌رود ٢. فرزدق؛ خمیر سوخته در تنور

کۆڵه^{١} / kołe/: ناو. ١. کۆڵ؛ کۆڵبەند؛ کۆڵەپشتی؛ تێلەکە ٢. بێچووی چەند حەیوانێکی کێوی ‹کۆڵەورچ؛ کۆڵەبەراز› ٣. کۆڵوو؛ بنەتاڵوو ٤. پنج و

ڕەگ ٥. قسەی بێتام ٦. خۆڵەمێشی تەندوور ٧. منالی باوکمردوو کە دایکی شوو ئەکات و ئەیهێڵێ ٨. کولەسە؛ لانی سەگ ☰ ١. کولەپشتی ٢. بچەی چند جانور کوهی ٣. ریشەی گیاهی کە بە جای هیزم بە کار می‌رود ۴. بیخ و بن گیاه ۵. یاوە ۶. خاکستر تنور ٧. یتیمی کە مادرش شوهر کردە و او را بی‌سرپرست گذاشتە است ٨. سگدانی

◘ **کۆڵە کوتران:** لێقەومان و کۆڵەوار بوون ☰ بیچارە شدن

کۆڵه٢: ئاوەڵناو. ١. پەنجەسەقەت ٢. چکۆڵەی خڕ (بۆ شووتی) ‹شووتیلە کۆڵە› ٣. لە کار ناشارەزا ٤. بێشاخ؛ شاخپەڕیو ‹سم سوا تاکوو گەییم بەو هۆڵە/ شاخ نەما بوومەتە بزنی کۆڵە «حەقیقی»› ٥. تایبەتمەندی دەخڵێ کە درنگ پێ‌دەگا ☰ ١. ناقص از ناحیەی انگشت ٢. کوچولوی گرد (هندوانە) ٣. ناوارد ۴. شاخ‌شکستە ۵. دیررس (غلە)

کۆڵە ـ٣: پێشوشە. ١. هی سەرشان ‹کۆڵەپشتی؛ کۆڵەبار› ٢. باری سەرشان ‹کۆڵەوەس› ٣. کورت؛ کۆتا ‹کۆڵەڕم› ☰ ١. ـ پُشتی ٢. ـ دوشی ٣. کوتاه

ـ کۆڵه۴: پاشەوشە. ١. گچکەی خڕ ‹وتیان: سەرت لە هەنییەکۆڵە ئەچێ. وتی: هەنییەکۆڵە ئەخوەم! «قسەی نەستەق»› ٢. بێچووی گچکەی بڕێ گیانەوەر ‹تووتەکۆڵە؛ ورچەکۆڵە› ☰ ١. گرد و کوچک ٢. بچەی کوچک (برخی جانور)

کۆڵەبار / kołebar/: ناو. کۆڵ؛ تێلەکە؛ پشتە ☰ کولەبار

کۆڵەبەس / kołebes/: ☜ **کۆڵوەس**

کۆڵەبەست / kołebest/: ناو. ١. ☜ **کۆڵوەس** ٢. کۆڵەوەس؛ ڕەپستە؛ ئاوەنیا؛ زەوی و زارێ کە ئاو دراوە و شۆ کراوە و تووی لێ چێندراوە و ڕوان و بەر دانی لێ بەدی دەکرێ ☰ ١. ☜ **کۆڵوەس** ٢. آبستە؛ بساردە

کۆڵەبی / kołebî/: ناو. جۆرێ دار بی ☰ نوعی بید

کۆڵە پشت / kołepişt/: ناو. کۆڵ؛ کۆڵە؛ تێلەکە؛ تێلەگە ☰ کولەپشتی

کۆڵە پشتی / kołepiştî/: ☜ **کۆڵه**١ ـ١

کۆڵە پنج / kołepinc/: ناو. ڕەپستەی باش‌ڕواوی خۆ قایم‌کردوو ☰ کشت آبی پاییزەی خوب روییدە

کۆڵەدار / kołedar/: ناو. تێلەکە ئێزنگ ☰ پُشتەی هیزم

کۆڵەر / kołer/: ناو. ١. کەس یان شتی زەمین دەرەوە ٢. تۆژەر؛ تۆژەرەوە ☰ ١. زمین‌کاو ٢. پژوهشگر

کۆڵەرەوە / kołerewe/: ناو. پەیجۆر؛ تۆژەر ☰ پژوهشگر

کۆڵەڕم / kołeřim/: ناو. ١. نێزە؛ ڕمبی کورت ٢. بەرچیغ؛ خوترە؛ خوترەک؛ خوتەک؛ سنگی چیغ‌ڕاگر ☰ ١. نیزەی کوتاه ٢. میخ چوبین نگهدارندەی چیغ چادر

کۆڵەزوانە / kołez(i)wane/: ناو. پووشوو؛ پووشی؛ پیشۆ؛ پیفک؛ قاو؛ هەرچی زوو ئاگر بگرێ ☰ آتشگیرە

کۆڵەزەرەر / kołezerer/: ئاوەڵناو. *[پلار]* دەستقلپ؛ ماڵ بە فیڕۆدەر ☰ مال هَدَر دِه

کۆڵەسی / kołesî/: ناو. ١. کۆلکە داری ئەستوور کە بۆ شلخەمێش دەکۆڵدرێ ٢. قەدی ئەستووری دار ☰ ١. کُندەی ستبر کە از آن کندو درست می‌کنند ٢. تنەی کُلفت درخت

کۆڵەشێر / kołeşêr/: ناو. کۆڵوشیر؛ دارێکی گەورە کە دەیدەنە بەر کۆڵەکەی ماڵ و بانەکەی پێ بەرز دەکەنەوە ☰ نوعی اهرم

کۆڵەکوتراو / kołekutraw/: ناو. لێقەوماو و زەلیل ☰ بیچارە

کۆڵەکە / kołeke/: ناو. ١. کۆڵەکێ؛ کولەگە؛ کۆڵەگە؛ ئەستوون؛ ستوون؛ ئەستوند ٢. چۆنیەتی لێکهالانی لقەکانی چێندراوی بە قەوەت (وەک:

گەنم، جۆ و...) ☰ ١. ستون ٢. چگونگی بە هم پیچیدن ساقەهای محصول سبز و شاداب (مانند: گندم، جو و...)

▣ **کۆڵەکە دان:** ئەستووندک دە ژێر شتێک دان بۆ ڕاگرتنی ☰ ستون زدن

کۆڵەکە کردن: بە سەر یەکدا هەڵچوون. هەروەها: **کۆڵەکە بوون؛ کۆڵەکە بەستن** ☰ روی هم تلنبار شدن

ئاسمان کۆڵەکەی گەرەک بوون: *[مەجاز]* زۆر سەیر بوون؛ زۆر سەرسووڕێنەر بوون ☰ بسیار دور از انتظار بودن

کۆڵەکەجەڕە / kołekeceře/: ناو. داری دووحاچەی ڕاگری چەرخی ئاو هەڵکێشان ☰ ستون دوشاخەی نگهدارندەی چرخ چاه

کۆڵەکەڕەشکە / kołekeřeşke/: ناو. کۆڵەکەیەکی سەر دوو فلیقانە، ڕەشکەکای لە سەر دادەنێن ☰ پایەای برای نگهداری تور کاهکشی

کۆڵەکەڕەنگینە / kołekeřengîne/: ☜ کۆلکەزێڕینە

کۆڵەکەزۆران / kołekezoran/: ناو. ڕقەبەرایەتی و ململانێ ‹ئەوە کۆڵەکەزۆران چەتانە؟ بیکەنە نۆرە!›. هەروەها: **کۆڵەکەزۆران بوون؛ کۆڵەکەزۆران کردن** ☰ مُحاجا

کۆڵەکەزەڕینە / kołekezeřîne/: ☜ **کۆلکەزێڕینە**

کۆڵەکەزێڕینە / kołekezêřîne/: ☜ **کۆلکەزێڕینە**

کۆڵەکەوا / kołekewa/: ناو. ئەستوونی بن کاریتە ☰ ستون زیر بالار

کۆڵەکێ / kołekê/: ☜ **کۆڵەکە ـ١**

کۆڵەگە / kołege/: ☜ **کۆڵەکە ـ١**

کۆڵەمست / kołemist/: ناو. کۆڵەمشت؛ مشتەکۆڵە؛ مستەکۆڵە ☰ مُشت گره کرده

کۆڵەمشت / kołemişt/: ☜ **کۆڵەمست**

کۆڵەندام / kołendam/: ئاوەڵناو. زرۆپ؛ نوقستان؛ ڕینجۆ ☰ فلج؛ معلول

کۆڵەوار / kołewar/: ئاوەڵناو. ١. زۆر حاڵ خراپ ٢. *[کینایە]* ناتەواو؛ کەمبنیە ‹مەحموود... لە پەرژ و بڵاویشدا وەک من کۆڵەوار بوو! «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ ١. بدحال ٢. ضعیف؛ ناتوان

کۆڵەوانە / kołewane/: ☜ **کۆڵوانە**

کۆڵەوژ / kołewij/: ☜ **کۆڵەوەژ**

کۆڵەوەز / kołewez/: ☜ **کۆڵوەس**

کۆڵەوەژ / kołewej/: ناو. کۆڵەوژ؛ کواناکەش؛ پێلۆژە؛ دارکۆلک؛ دارێ کە خۆڵی بن تەندووری پێ تێکوەردەدەن ‹مەلای ڕانیە ـ کۆڵەوەژ لە سەر شان ـ دەنگی خەڵکی لێ داوم: ئەو کافرە کوفری کردووە! «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ نیم‌سوز؛ آتش‌کاو تنور

کۆڵەوەس / kołewes/: ناو. ١. ☜ **کۆڵوەس** ٢. ☜ **کۆڵەبەست ـ٢**

کۆڵەوێژ / kołewêj/: ئاوەڵناو. چەنەوەری قسە بێ‌تام ☰ یاوەگو

کۆڵهەڵگر / kołhełgir/: ناو. کۆڵکێش ☰ حمّال؛ باربر

کۆڵی^{1} / kołî/: ناو. کەمەندامی؛ مفرۆیی ☰ معلولیّت

کۆڵی^{2}: ئاوەڵناو. ١. بیابانی؛ چۆلپەرست؛ نیشتەجێی دەشت ٢. ناشی؛ لەکار نەزان ☰ ١. بیابانی ٢. ناشی

کۆڵیت / kołît/: ناو. کولیتە: ١. کۆختە؛ کەوێل ‹کۆلیتی هەژار› ٢. کولانە مریشک ٣. داری کۆڵدراو بۆ میوە گوشین ☰ ١. کوخ ٢. لانەی ماکیان ٣. کُندەی مخصوص فشردن میوە

کۆڵین / kołîn/: چاوگ. تێپەڕ. //کۆڵیت؛ دەکۆڵی؛ بکۆڵە// ١. زەوی و... دانەوە ٢. ناوەی دار و بەرد دەرهێنان ☰ ١. کندن زمین و... ٢. حفر کردن سنگ و چوب

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەکۆڵین

کۆڵینەوە / kołînewe/: چاوگ. تێپەڕ. //کۆڵیتەوە؛ دەکۆڵیەوە؛ بکۆڵەوە// ١. لە زەوی گەڕان بۆ شتێ ٢. تۆژینەوە ☰ ١. کاویدن زمین ٢. پژوهش کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەکۆڵینەوە

کۆڵێ^{1} / kołê/: ئاوەڵناو. زۆرێک؛ فرەیەک ‹لە سایەی دەهری دوونپەروەر ئەمێستە لەک لە لەک ئەدوێ/ بە کۆڵێ کلکەوە رێوی لەگەڵ کەولی دەلەک ئەدوێ «شێخ ڕەزا»› ☰ بسیاری

ـ کۆڵێ^{2}: پاشگر. ـۆکە؛ گچکەی خۆشەویست ‹یارکۆڵێ؛ نازکۆڵێ› ☰ پسوند تصغیر و تحبیب

کۆم^{1} / kom/: ناو. ١. قوون؛ قنگ ٢. ئاڵقەی دارینی درگا داخستن ٣. کۆ؛ تۆپەڵ؛ کۆگا ٤. کڵاو ☰ ١. مقعد ٢. کلون؛ قفل چوبی در ٣. توده ۴. کُلاه

⊡ **کۆم بوون:** ☜ **کۆم بوونەوە**

کۆم بوونەوە: کۆم بوون؛ کۆ بوون لە دەوری یەک ☰ جمع شدن

کۆم^{2}: ئاوەڵناو. پشتکووڕ ☰ کوژپشت

⊡ **کۆم بوونەوە:** کۆمەو بوون: ١. داهاتنەوە ٢. کۆم بوون؛ کووڕ بوون؛ پشت چەمانەوە ☰ ١. خم شدن ٢. پشت خمیدن

کۆمەو بوون: ☜ **کۆم بوونەوە**

کۆما / koma/: ناو. ١. تۆپەڵ؛ کۆگا؛ کۆ؛ ئەوەی بە سەر یەکدا کەڵەکەی بەستووە ٢. دۆخی بێهۆشی و لە دەست دانی قووڵی هۆش ☰ ١. توده ٢. کُما

کۆماج / komac/: ناو. ١. ئەستوندەکی چادر ٢. هەورەبان؛ کۆمانج؛ شوو؛ خەرپشتە؛ ئۆدەیێ کە لە سەر پلیکانی سەربان دەیکەنەوە ٣. جۆرێ نان ٤. بوغاری؛ کوورەی لە ناو دیوار چێکراو ٥. تەوەرەی ئاسیاو ☰ ١. ستون چادر ٢. خرپُشته ٣. نان کُماج ۴. شومینه؛ بخاری دیواری ۵. ابزاری در آسیاب

کۆماجە / komace/: ناو. کۆترە؛ داری نێوان ئەستوون و میچی خانوو ☰ چوب رابط ستون و سقف

کۆمار / komar/: ناو. ١. عەشرەت؛ خێڵ؛ عێل ٢. حەشامات؛ ئاپۆرە ٣. کۆماری؛ جڤاتی ‹کۆماری مەهاباد› ☰ ١. ایل؛ عشیرت ٢. جمعیت مردم ٣. جمهوری

کۆماری^{1} / komarî/: ناو. جڤاتی؛ کۆمەڵی؛ حوکمەتێ کە خەڵک سەرۆکیان هەڵدەبژێرن ☰ جمهوری

کۆماری^{2}: ئاوەڵناو. پێوەندیدار یان سەر بە کۆمار ☰ جمهوری

کۆماڵ / komał/: ناو. کۆدێن؛ کۆمەڵەخانووی لە پەنای یەک ☰ مُجتمع مسکونی

کۆمانج / komanc/: ناو. ١. ئەستوندەکی چادر ٢. بانی پێڵەی ئاو ڕانەگر ٣. کۆماج؛ هەورەبان؛ ئۆدەی سەر پلیکانی سەربان ☰ ١. ستون خیمه ٢. بامی که آب در آن جمع نشود ٣. خرپُشته

کۆماو / komaw/: ☜ **کۆماوە**

کۆماوە / komawe/: ئاوەڵناو. کۆماو؛ کۆمۆ؛ چەماو؛ پشتکووڕ ☰ کوژپشت

کۆماوەر / komawer/: ناو. ئاپۆرە؛ گرسەی خەڵک؛ گرۆزەی خەڵک ☰ جمهور؛ تودەی مردم

کۆمبەها / kombeha/: ناو. نرخی شت سەرجەم و بە تێکڕایی ☰ بهای عُمدەفروشی

کۆمبێژ / kombêj/: ناو. ١. کاری گۆرانی وتنی بە کۆمەڵ ٢. گەڕەلاوژە؛ کاری بە نۆرە گۆرانی خوێندن ☰ ١. ترانەخوانی دستەجمعی ٢. آواز خوانی نوبتی

کۆمر / komir/: ناو. زوخاڵ؛ خەڵووز؛ ڕەژی؛ ڕەژوو ☰ زُغال

کۆمرە / komre/: ناو. کۆمڕ؛ ئاپوورەی مرۆ؛ کۆی حەشامات ☰ اجتماع مردم

کۆمڕ / komiř/: ☜ **کۆمرە**

کۆمڕەش / komřeş/: ناوەڵناو. */شووڕەیی/* ١. بەخێل؛ بە ئیرەیی ٢. */کینایە/* عاجز؛ وەڕەز؛ جاڕز ٣. */پلار/* ئیرانی ⚑ ١. حسود ٢. بیزار ٣. ایرانی

کۆمفرۆش / komf(i)roş/: ☜ **کۆفرۆش**

کۆمک / komik/: ☜ **کاکەشان**

کۆمکاسێویان / komkasêwyan/: ☜ **کاکەشان**

کۆمگە / komge/: ناو. عەمبار؛ هەمار ⚑ انبار

کۆمنەیەرە / komneyere/: چاوگ. داچەماندنەوە ⚑ خم کردن

کۆمۆ / komo/: ☜ **کۆماوە**

کۆمە / kome/: ناو. ١. کۆما؛ کۆ ٢. سیپەی ڕاوکەر لە چیلکە و چاڵ ⚑ ١. تودە ٢. کمین شکارچی از ترکە و نی

کۆمەک / komek/: ناو. کۆمەکی؛ کۆمەگ؛ کۆمەگی؛ یارمەتی؛ ئاریکاری ⚑ کمک

کۆمە ـ کۆمە / kome kome/: ناوەڵکار. ١. بە پشتی چەماوە ٢. کۆـکۆ؛ کۆما ـ کۆما ⚑ ١. حالت خمیدە ٢. تودە ـ تودە

کۆمەکی / komekî/: ☜ **کۆمەك**

کۆمەگ / komeg/: ☜ **کۆمەك**

کۆمەگی / komegî/: ☜ **کۆمەك**

کۆمەڵ / komeł/: ناو. کۆمەڵکە؛ کۆمیلکە: ١. کۆ؛ تۆپەڵ ٢. پڕایی مەردم ⚑ ١. تودە ٢. تودەی مردم؛ جمهور

⊡ **کۆمەڵ بوون:** لە دەوری یەک کۆوە بوون ⚑ دور هم جمع شدن؛ گرد هم آمدن

کۆمەڵایەتی / komełayetî/: ناوەڵناو. سەر بە کۆمەڵ ‹کاری کۆمەڵایەتی› ⚑ اجتماعی

کۆمەڵپرسی / komałpirsî/: ☜ **کشپرسی**

کۆمەڵتە / komełte/: ناو. کۆمەڵ ⚑ تودە

کۆمەڵژی / komełjî/: ناوەڵناو. گرۆژی؛ خاوەن ژیانی بەکۆمەڵ، بەرانبەر تاکژی ⚑ گروەزی؛ اجتماعی

کۆمەڵکە / komełke/: ☜ **کۆمەڵ**

کۆمەڵگا / komełga/: ناو. ١. کۆمەڵگە؛ جڤات؛ جەماوەرێ کە لە سەر کۆمەڵە خاڵێک پێک کەوتوون و لە خۆشی و ناخۆشیدا پێکەوەن و یەک چارەنووسیان بۆ خۆیان هەڵبژاردووە ٢. شوێن و جێگەی پڕایی خەڵک ‹بابایەکی خۆم ئاسایی کە بۆ خوێندن چووبێتە ناو کۆمەڵگای نوێی ئورووپایی «هەژار، *چوار نامیلکە*»› ٣. شوێن و جێگەی پڕایی هەر شتێ ‹مەنزوومەی تریش زۆر زۆرن/ کۆمەڵگای ئەستێرە و خۆرن «هەژار، *چوار نامیلکە*»› ⚑ ١. جامعە ٢. محل اجتماع مردم ٣. مُجتمع

کۆمەڵگە / komełge/: ☜ **کۆمەڵگا**

کۆمەڵناس / komełnas/: ناو. کەسێ کە کاری ناسینی تایبەتمەندیەکانی کۆمەڵگایە ⚑ جامعەشناس

کۆمەڵناسی / komełnasî/: ناو. زانستێ کە دەپەرژێتە سەر لێکدانەوەی تایبەتمەندیگەلی کۆمەڵگای مرۆڤ ⚑ جامعەشناسی

کۆمەڵە / komełe/: ناو. ١. پڕایی خەڵک ٢. کۆمی چەن شت پێکەوە ‹کۆمەڵە شاخێک سەخت و گەردەنکەش/ ئاسمانی شینی گرتوتە باوەش «گۆران»› ⚑ ١. جمهور؛ تودەی مردم ٢. مجموعە

⊡ **کۆمەڵە بەستن:** کۆمەڵ بوون ⚑ دور هم جمع شدن

کۆمەڵێ / komełê/: ناوەڵکار. گەلێ؛ گەلێک؛ گەلدەس؛ گەلەک ⚑ بسی

کۆمی / komî/: ناو. فاق؛ کووری ⚑ خمیدگی

کۆمیانەوە / komyanewe/: چاوگ. نەوین؛ چەمانەوە ⚑ خم شدن

کۆمیلکە / komîlke/: ☜ **کۆمەڵ**

کۆمیەیەرە / komyeyere/: چاوگ. داچەمان ⚑

خم شدن

کۆن^1 / kon/: ناو. ١. ڕەشماڵ؛ چادری هەوارچییان ٢. پارچەی ڕەشماڵ ▤ ١. سیاه چادر ٢. پارچەی سیاه‌چادر

کۆن^2: ئاوەڵناو. کۆنە؛ کان؛ کوهۆن؛ کهانەی؛ کەعن؛ کەڤن؛ کەون؛ کەهەن؛ کەیەن: ١. قەدیمی؛ لەمێژینە ‹شارستانییەتی کۆن› ٢. زۆر دەکارهێنراو ‹کراسی کۆن› ٣. پێوەندیدار یان سەر بە کاتی پێشوو ‹زامی کۆن› ▤ ١. قدیمی ٢. کارکرده ٣. کُهنه

کۆن-^{3}: ☜ **کۆنە**-^{3}

کۆنا / kona/: ئاوەڵناو. ١. زرینگ؛ وریا ٢. فێڵباز؛ فریودەر ▤ ١. زرنگ ٢. مکّار

کۆنای / konay/: چاوگ. کۆنە کردن ▤ کُهنه کردن

کۆنبو / konbû/: ئاوەڵناو. کارینای؛ دەکارکراو ▤ کارکرده؛ مُستعمل

کۆنتولە / kontule/: ☜ **کۆنتۆ**

کۆنتۆ / konto/: ناو. پارینە؛ کۆنتولە؛ پارگوێل؛ پارگوێر؛ بەچکە چێڵی دوو بەهاردیتوو ▤ گوساله‌ی یکساله

کۆندۆ^1 / kondo/: ناو. چێڵی کە ئاوس نەبووە و شیر دەدا ▤ گاو آبستن نشده‌ی شیرده

کۆندۆ^2: ئاوەڵناو. ئاوس‌نەبووی شیردەر (ئاژەڵ) ▤ آبستن نشده‌ی شیرده (احشام)

کۆندیل / kondîl/: ناو. قولاپە؛ قیتک؛ زۆپی هێلکەئاسایی سەری ئێسک کە دەکەوێتە نێو قووڵایی پێشەی‌ترەوە ▤ سر استخوان

کۆنساڵ / konsał/: ئاوەڵناو. بەساڵاچوو؛ پیر؛ بەتەمەن ▤ سالخورده

کۆنسوول / konsûl/: ناو. قونسوور؛ شابەندەر ▤ کنسول

کۆنفرانس / konf(i)rans/: ناو. کۆڕبەند؛ کۆڕبەندی ▤ کنفرانس

کۆنک / kon(i)k/: ناو. پەڕوپۆ؛ تووکی باڵدار ▤ پر پرنده

▣ **کۆنکی پیرێ** جۆلاتەنەی جاڵجاڵووکە ▤ تار عنکبوت

کۆنکریت / konk(i)rît/: ناو. کۆنکرێت؛ بیتونی بە میلەی ئاسنی قایم‌کراو ▤ بتون آرمه

کۆنکرێت / konk(i)rêt/: ☜ **کۆنکریت**

کۆنکۆل / konkol/: ناو. دارێکی لێرەوارە بەرێکی وەک پەمۆ دەگرێ ▤ درختی جنگلی

کۆنگ / kong/: ناو. کونگ؛ کاکڵەی دار گوێز ▤ مغز درخت گردو

کۆنگرە / kong(i)re/: ناو. کۆنگەرە؛ کونگیرە: ١. قۆنگرە؛ برجی سەر قەلا ٢. کۆبوونەوە؛ یەکگرتنەوەی فەرمی نوێنەران، ناردراوان یان ئەندامانی یەک یان چەند گرۆی رامیاری، فەرهەنگی یان زانستی ▤ ١. کُنگرەی قلعه ٢. کُنگره؛ گردهمایی

کۆنگەرە / kongere/: ☜ **کۆنگرە**

کۆنگیرە / kongîre/: ☜ **کونگرە**

کۆن‌نشین / konn(i)şîn/: ئاوەڵناو. چادرنشین؛ ڕەوەن؛ ڕەوەند ▤ چادرنشین

کۆنە^1 / kone/: ناو. ١. پەڕۆی دڕاو ٢. کوانوو؛ تفک ▤ ١. وصله‌ی کُهنه ٢. اُجاق

کۆنە^2: ئاوەڵناو. ١. کارکردە ‹کەوشەکانم کۆنە بوون› ٢. لە مێژینە؛ بەتەمەن ٣. زرینگ؛ وریا ٤. فێڵباز؛ فریودەر ▤ ١. کارکرده ٢. قدیمی ٣. زرنگ ۴. حیله‌گر

کۆنە-^{3}: پێشوشە. کۆن-؛ کەونە-: ١. بەئەزموون؛ کارامە ‹کۆنەکار؛ کۆنەسوار› ٢. لەمێژینە؛ قەدیمی ‹کۆنساڵ؛ کۆنماڵ› ٣. لە پێشوودا ‹کۆنەگزیر؛ کۆنەئاغا› ٤. ویرانە ‹کۆنەخانوو› ▤ ١. کارا ٢. قدیمی ٣. پیشین ۴. خرابه

ـ کۆنە٤: پاشوشە. دەکارکراو؛ کارکردوو ‹کەوشەکۆنە› ☰ مُستعمل

کۆنەبیری / konebîrî/: ☜ **کۆنەپەرستی**

کۆنەپارێز / koneparêz/: ☜ **کۆنەپەرست**

کۆنەپۆش / konepoş/: ناو. ١. کەسێ کە جلکی کۆنی لە بەردایە ٢. *[کینایە]* مرۆی تەرکەدنیای خواخواز ☰ ١. ژندەپوش ٢. زاهد

کۆنەپەرست / koneperist/: ئاوەڵناو. *[پەلار]* کۆنەپارێز؛ پاشڕۆ؛ کەڤنەپەرست؛ لایەنگری باوەڕ، بایەخ، داب و شێوەی ژیانی ڕابردوان و سڵەمان لە شتی نوێ ☰ مُرتجع

کۆنەپەرستی / koneperistî/: ناو. *[پەلار]* کۆنەبیری؛ بیر و بڕوای کۆنەپەرست ☰ ارتجاع

کۆنەپەڕۆ / konepeřo/: ناو. پاتاڵ؛ سیپاڵ ☰ بافتەی فرسودە

کۆنەچاڵ / koneçał/: ناو. *[کینایە]* ١. دۆستی کۆن؛ دۆستی جاری جاران ٢. شوێنی لە پێشەوە ناسراو ☰ ١. دوست دوران گذشتە ٢. جای معهود

کۆنەدۆس / konedos/: ☜ **کۆنەدۆست**

کۆنەدۆست / konedost/: ناو. کۆنەدۆس؛ دۆستی لە مێژینە ☰ دوست قدیمی

کۆنەژن / konejin/: ناو. کەڤنەژن؛ ژنی پێشووی مێرد ☰ زن قبلی مرد

کۆنەسوار / kones(i)war/: ناو. ١. سوارچاکی کارامە ٢. دومەکژەنی زۆرخانە ☰ ١. سوارکار ماهر ٢. تنبکنواز زورخانە

کۆنەسێن / konesên/: ناو. فرۆشەری گەڕۆک کە جلوبەرگی کۆنە دەکڕێ و دەفرۆشێ ☰ کهنەفروش

کۆنەفرتۆڵ / konefirtoł/: ئاوەڵناو. *[پەلار]* بیبیجانجادو؛ پیرەبووک؛ دەلەقۆڕ؛ قرچۆڵ؛ زۆر پیر و ناشیرین (ژن) ‹گێلی لات وا بێ ژیان تا ماوی هەر بۆ لایەکە/ کۆنەفرتۆڵی جیهان هەر تاوە بۆ زاوایەکە «هەژار، *شەرەفنامە*»› ☰ عجوزە

کۆنەفرۆش / konef(i)roş/: ناو. ١. کەسێ کە شتی قەدیمی مامەڵە دەکا ٢. ناڤچیت؛ سمسار؛ کەسێ کە کەلوپەلی دەکارکراوی ماڵان دانوسان دەکا ☰ ١. عتیقەفروش ٢. سمسار

کۆنەفرۆشی / konef(i)roşî/: ناو. ١. کاری شتی کۆنە و دەکارکراو سەندن و فرۆشتن ٢. دووکانی تایبەت بەو کارە ☰ ١و٢. سمساری

کۆنەقین / koneqîn/: ناو. ڕق و دوژمنایەتی کۆنینە و لە دڵداماو ‹شەڕ بە کۆنەقینەوە دەکرێ› ☰ کینەی قدیمی

کۆنەلان / konelan/: ناو. کۆنەهێلانە؛ کەونەلان؛ پێچەوانەی گەرمەلان ☰ آشیانەی قدیمی

کۆنەنەجیم / konenecîm/: ئاوەڵناو. *[پەلار]* چەکمەبۆر؛ چەکمەڕەق؛ بەگزادەی نابووت ☰ اشرافزادەی مُفلس

کۆنەهەوار / konehewar/: ناو. هەواری کۆن و ئاوەدانی نەماو؛ هەواری چۆڵکراو ☰ ییلاقگاە قدیمی و خالی شدە

کۆنەهێلانە / konehêlane/: ☜ **کۆنەلان**

کۆنی / konî/: ناو. دۆخی کۆن بوون ☰ کُهنگی

کۆنیاک / konyak/: ناو. قۆنیاغ؛ جۆرێ خواردنەوەی ئەلکولییە لە شەراوی سپی بەرهەم دێ ☰ کُنیاک

کۆنینە / konîne/: ئاوەڵناو. زۆر قەدیمی ☰ دیرینە

کۆنینەناس / konînenas/: ناو. دێرینەناس ☰ دیرینەشناس

کۆنیەتی / konyetî/: ناو. کەیەنی؛ کۆنی ☰ کُهنەای

کۆوک / kowik/: ☜ **کەو-١**

کۆوە / kowe/: ناو. بەران؛ نێرەمەڕ؛ قۆچ؛ پەزی نێر ☰ قوچ

کۆوەکەر / koweker/: ناو. بەرهەڤکار ☰ جمعکنندە

کـۆوی / kowî/: نـاو. بزنــەکێوی؛ بزنــەکێفی؛ کەڵەکێوی ☰ بُز کوهی

کۆیای / koyay/: چاوگ. کۆنە بوون ☰ کهنه شدن

کۆیله / koyle/: ناو. کۆلـە؛ کـۆلی؛ بـەنی؛ بەنـدە؛ عەبد ☰ برده

کۆیلـەئاسـا / koyle'asa/: ئاوەڵـناو. بەنــدەوار ☰ غلامآسا

کۆیلـەتی / koyletî/: نـاو. کۆلــەتی؛ بەنــدەیی ☰ بردگی

کۆیلەدار / koyledar/: ئاوەڵناو. کۆلەدار؛ کـۆلیدار؛ خاوەن بەنی ☰ بردەدار

کۆیوسان / koyusan/: ☜ **کوێستان**

کو١ / kû/: ناو. ١. چیا؛ کێو؛ کێف ٢. ☜ **کەدو ــ١** ☰ ١. کوه ٢. ☜ **کەدو ــ١**

▣ **کـوی قـەباخی**: کوولەکــەی شــەقەباخی ☰ کدوحلوایی

کووی ملگە: کوولەکە سەراوی ☰ نوعی کدو

کـو٢: ئاوەڵـکار. چلـۆن؛ چـۆن؛ چـاوان ‹ئەڤـە کـوو دەخوریّ؟› ☰ چگونه

کو٣: ئامراز. کە ‹کوو ئەڤها بت› ☰ که

کـوپ١ / kûp/: نـاو. ١. پیالــە؛ شــەبک؛ فینجـان؛ دەفری بچووکی دەمهەراوی دەسکدار ٢. هومـە؛ کووپــە؛ دەفـری سوالــەتی زل و دەمئاوالــە ☰ ١. فنجان ٢. خُم

کوپ٢: ئاوەڵناو. کپ؛ بێدەنگ و مات ☰ بیسروصدا

کوپان / kûpan/: چاوگ. قوپـان؛ قوپیـان ☰ گـود شدن

کوپانـدن / kûpandin/: چاوگ. قوپانـدن؛ قوپـانن ☰ گود کردن

کوپـە / kûpe/: نـاو. ١. کـووپ؛ دەفـری زەلامــی سواڵەتی ‹زگ کووپە نییە لەمەی جمەی بـێ دەم و ژەم/ بـۆ لەمپــەری خــەم، دەم ـ دەم و کــەم ـ کـەم خۆشــە «هــەژار، *چوارینــەکانی خــەییام*»› ٢. کەڵەشاخی حەجامـەت ٣. خاڵـێکی سـوورە لـە پەڕی قوماردا ٤. کۆ گیای لە سەر یـەک دانـدراو ☰ ١. خُم ٢. شاخ حجامتگیری ٣. دل؛ خالی در ورق بازی ۴. کوت؛ تودەی گیاه درویده

کوپەرە / kûpere/: ☜ **کوپەڵە**

کوپەڵۆکە / kûpełoke/: ناو. کووپەی زۆر پچووک ☰ خُم بسیار کوچک

کوپـەڵـە / kûpełe/: نـاو. کووپــەرە؛ کووپــەی پچووک ☰ خُم کوچک

کـوت / kût/: نـاو. ١. کــوود؛ هەرچەشــنە بژیـوی گژوگیا کـە بـۆ بـەهێز کـردنی خـاک، لـێ زیـاد دەکەن ٢. دۆخێکی تایبەت لە بڕیّ کایـەدا ☰ ١. کود ٢. اصطلاحی در بازیِ ورق

⊡ **کوت دان**: پەین بە بن زرعاتەوە کـردن ☰ کـود دادن کشت

کـوت کـردن: ١. پـــەین دان بــە زرعــات ٢. بردنەوەی کایە بەبێ دەسێ دان بە حەریف ☰ ١. کود دادن ٢. بردن حریف بدون دادن امتیاز

کـوتـاڵ / kûtał/: ناو. کاڵا؛ شرە و بـرەی بازرگـانی ☰ کالا؛ قماش

کــوتـاڵفرۆش / kûtałf(i)roş/: نــاو. بــــەزاز؛ پارچەفرۆش ☰ بزاز

کوتـاڵفرۆشـی / kûtałf(i)roşî/: نـاو. بــەزازی ☰ بزازی

کوت ـ کـوت / kût kût/: دەنگەناو. کووتی ـ کووتی؛ وشەی بانگ کردنی سـەگ ☰ واژەای بـرای صـدا زدن سگ

کوتۆز / kûtoz/: ☜ **کڵاو ــ١**

کوتـە / kûte/: نـاو. ١. قـەزوان و تـۆمی پێکـەوە کوتراو ٢. تووتەسەگ ٣. جۆرێ خەیاری درێژ ☰ ١. نانکش و تخمەی با هم کوبیـدە ٢. تولـەسـگ ٣. نوعی خیار

کوتەل / kûtel/: ناو. دۆلیان؛ دۆلاش ☰ ناو آسیا

کوتی / kûtî/: ناو. ١. بەڵەکی ٢. گولی ٣. سـەگ ☰ ١. برص ٢. جُذام ٣. سگ

کوتی ـ کوتی / kûtî kûtî/: ☜ **کوت ـ کوت**

کوتێک / kûtêk/: ناو. بەڕوولەی تازە ☰ خیار تـازه درآمده از بوته

کوجی / kûcî/: نـاو. کۆڵان؛ کووچە؛ ڕاڕەوی تەنگ لە ناو دوو ڕیزە خانوودا ☰ کوچه

کووچ^{1} / kûç/: ☜ **کوچەك**

کـووچ^{2}: ئاوەڵـناو. ١. تایبەتمەنــدی کەســێ کــە ئەنگوســتی لــە پێـنج کـەمترە ٢. تایبەتمەنـدی کەسێ کە ئەنگوستی پێکەوە چەسپاوە ٣. کۆڵـە؛ بێشـاخ ☰ ١. نـاقص انگشـت ٢. انگشـت بـه هـم چسپیده ٣. بی‌شاخ

کوچان / kûçan/: ئاوەڵناو. لیپاولیپ؛ پڕ ☰ لبریز

کوچک / kûçik/: ☜ **کوچەك**

کوچە / kûçe/: ☜ **کوجی**

کوچـەبـاخ / kûçebax/: نـاو. بـــانوان؛ تـــەلان؛ کۆلانەباخ ☰ کوچەباغ

کوچەک / kûçek/: ناو. کووچ؛ کووچک؛ سـەگ ☰ سگ

کوچی ـ کوچی / kûçî kûçî/: دەنگ. وشەی بانگ کردنی سەگی چکۆلـە و تووتـک ☰ واژەای صـدا زدن تولەسگ

کوخـەل / kûxel/: نـاو. خەرمانـــەوان؛ نگابـــانی خەرمان ☰ نگهبان خرمن

کـوخیان / kûxyan/: چاوگ. کـۆخین؛ قـۆزین ☰ سُرفه کردن

کوخیاندن / kûxyandin/: ☜ **کۆخاندن**

کود / kûd/: ☜ **کوت ـ١**

کودەری / kûderî/: نـاو. چەشـنێ پارچـەی بـەنی نەرم کە زۆرتر بۆ ژێرپۆشی ژنانە و بەرگی منداڵان بە کار دێ ☰ پارچەی کودری

کودەڵە / kûdełe/: ناو. بەچکەبەراز ☰ بچەخوک

کودەڵەبەراز / kûdełeberaz/: ناو. بزەڵـە؛ باقۆڵـە؛ بەچکە بەراز ☰ بچه خوک

کودی / kûdî/: ناو. ئاقۆک ☰ کدوحلوایی

کودیلـە / kûdîle/: نـاو. فۆکلــە؛ کـاکۆڵ؛ قـژی فرداوی پێشەوەی سەر ☰ فُکُل

کوور^{1} / kûr/: ناو. کوێر؛ بێچاو؛ کەسێ کە چـاوانی نابینن ☰ نابینا

کـوور^{2}: ئاوەڵـناو. ١. کــوێر؛ مجــرۆ؛ بــێ بینــایی و سۆمای چاو ٢. قوول؛ نووق؛ سـاکۆڵ ‹ئـەو گۆمـە کوورە، تێ نەکەوی!› ٣. دوو بەهار دیتوو (بزنی نێر) ٤. سپی و ڕەش یان دوو ڕەنگ (بزن) ☰ ١. نابینـا ٢. ژرف؛ گود ٣. دو ساله (بُز نر) ۴. ابلق (بُز)

▣ **کوریا چاڤد** قوولـکەی جـێ چـاو ☰ کاسـەی چشم

کـووران / kûran/: نـاو. ١. داری قەڵاشــکەری ٢. قـووڵایی؛ ساکۆڵـی ☰ ١. هیـزم جنگلـی ٢. عُمـق؛ گودی

کوورانـدن / kûrandin/: چاوگ. کەنـدن؛ کۆڵــین؛ قوول کردن ☰ گود کردن

کووراهی / kûrahî/: ☜ **کوورایی**

کـوورایی / kûrayî/: نـاو. کـــووراهی؛ قـــووڵایی ‹کوورایی و هەوراز› ☰ ژرفا؛ عُمق

کووربەشــک / kûrbeşik/: نـــاو. کوڕەبەشــــــە؛ کوورموشک ☰ گورکن

کـوردانک / kûrdanik/: ناو. کرمێکـە نـە سـەری خویا دەکا نە کلکی ☰ نوعی کرم

کوورقۆش / kûrqoş/: ئاوەڵناو. چکـووس؛ چـرووک؛ ڕژد ☰ خسیس

کوورک / kûrik/: ناو. ١. گیرفان؛ بـەریک؛ جێـو ٢. مووشـەدەمەی مسـگەران ☰ ١. جیـب ٢. از ابـزار مسگری

کوورکوورە / kûrkûre/: ☜ **کۆلارە ـ١**

کوورموشک / kûrmuşk/: ☜ **کووربەشك**

کوورنگە / kûringe/: ناو. کووڕ؛ دۆخی سەر بە یەکدا کردنی پەز لە گەرمای هاوین و سێبەر دروست کردن بۆ خۆ ■ حالت سر درهم فرو بردن گوسفندان از گرما

کوورو / kûrû/: کورک؛ مووی نەرمی ژێرەوەی پەز ■ کُرک

کوورە / kûre/: ناو. ١. سۆپە ٢. ☜ **کوێرو** ٣. پلوورەهەنگی سروشتی لە چیا ٤. ☜ **کوورەخانە** ٥. مووشەدەمە؛ دەمەی ئاسنگەری ‹مەگەر من کوورەی ئاسنگەرانم/ هەر ساتێ ئاگر بەربەیتە گیانم؟! «فولکلۆر»› ■ ١. بُخاری ٢. ☜ **کوێرو** ٣. کندوی عسل وحشی ۴. ☜ **کوورەخانە** ۵. کورەی آهنگری

⊡ **کوورە دان**: شلّخە دانی هەنگ؛ دەرهاتنی بەرەی تازەی مێشەنگوین ■ بیرون آمدن نسل جدید زنبورعسل

کوورەپەزخانە / kûrepezxane/: ☜ **کوورەخانە**

کوورەخانە / kûrexane/: ناو. کوورە؛ کۆرەخانە؛ کوورەپەزخانە؛ کیرە؛ کلّی خشت سوور کردنەوە ■ کورەی آجُرپزی

کوورەدەم / kûredem/: ناو. کەسێ کوورەی ئاسنگەر دەدەمێنێ ■ کورەدمان

کوورەڕێ / kûreřê/: ☜ **کوێرەڕێ**

کوورەفەرەنگی / kûreferengî/: ناو. ١. سۆپەی لە کانزا ٢. سۆپای نەوتی ■ ١. بُخاری فلزی ٢. بُخاری نفتی

کووری / kûrî/: ناو. قوولایی؛ دژی تەنکایی و ڕاستایی ■ عُمق

کووڕ^{١} / kûř/: ☜ **کوورنگە**

کووڕ^{٢}: ئاوەلناو. ١. قوول؛ نووق؛ ساکۆل ٢. کۆم؛ کووز؛ چەماو ‹لە ڕۆینە کۆترن، لەنجە مراوی/ بە بازی هەلپەڕین، ئاسکی کەفەل کووڕ «سەیفولقوزات»› ٣. دژوار؛ سەخت ‹هەورازی کووڕ/ پشتی شاخێکی بە عومرە/ بۆ پێشمەرگە دانەویوە «شێرکۆ»› ■ ١. ژرف ٢. کوژ ٣. دشوارگُذر

⊡ **کووڕ بوون**: ١. تەزین و ڕەپ بوونی ئەندامی لەش بە یەک باردا ‹هێندە هەلبەز- دابەزیان پێم کرد تەواو کووڕ بووم› ٢. هەموو لەش یان بەشێکی بە شێوەیەکی نائاسایی ڕاگرتن ‹خۆت کووڕ مەکە! جوان ڕاوەستە!› ٣. کۆم بوون؛ چەمانەوە ■ ١. گرفتن عضُله ٢. بدن یا بخشی از آن را مُنقبض کردن ٣. خم شدن

• کووڕ^{٣}: پاشەوشە. چەماوە ‹پشتکووڕ› ■ خمیده

کووڕ^{٤}: پێڕو. ← **کاڕ و کووڕ**

کووڕکووڕە / kûřkûře/: ناو. ١. ☜ **کۆلارە ـ١** ٢. بەتالایی جێگەی تۆپ و پەڕەی ئاسیاو ■ ١. ☜ **کۆلارە ـ١** ٢. جای پرەهای آسیا

کووڕەکووڕ / kûřekûř/: ئاوەلکار. کۆمەکۆم و گێڕەگێڕ ■ با حالت خمیده

کووڕی / kûřî/: ناو. ١. قوولی ٢. کۆمی؛ چەماوەیی ٣. نوقسان؛ کەمایەسی ■ ١. عُمق ٢. کوژپشتی ٣. نقصان

کووز^{١} / kûz/: ناو. ١. دابڕاوییەک لە شتێ کە شوێنەکەی بۆش یان بە قەلّشاوی ماوەتەوە (وەک: قاش لە میوە) ٢. تەختەی باریک لە شۆ کردنی زەمین ٣. دووخ؛ زۆپی نێوان تیخی خەنجەر و شمشێر ٤. قەبوو؛ حەشارگەی کەو ٥. چووز؛ ڕەوتی چووزانەوەی پێست ٦. خەتێ کە دەکێشرێ ٧. گۆزە؛ کووزە ٨. جۆگەی باریکی بن داران کە بۆ ئاو دان دروست کراوە ٩. ☜ **کووزەلّە** ■ ١. بُرشی کە جایش ماندە (مانند: قاچ میوە) ٢. قطعەی باریک شخم زدە ٣. برجستگی وسط تیغ خنجر و شمشیر ۴. کمین کبک شکاری ۵. سوزش پوست ۶. شیار؛ خط کشیدنی ٧. کوزە ٨. آبرو پای درختان ٩. ☜ **کووزەلّە**

⊡ **کووز دان**: ١. خەت لە زەوی کێشان بۆ شێو کردنی دوایی ٢. خەت دان ■ ١. شیار زدن

زمین با گاوآهن برای تختەسازی شخمی ٢. خط زدن

کووز کردن: قاش کردن ☰ قاچ کردن

کووز لێ دان: خەت دانی زەوی بە گاسن و تەختە ـ تەختە کردنی ☰ شیار کردن و تقسیم‌بندی زمین کشاورزی

کووز^{٢}: ئاوەڵناو. ١. کووڕ؛ کۆم؛ قەمبوور؛ پشت‌چەماو ٢. قڵەشاو؛ تلیشیاگ ☰ ١. کوژپشت ٢. شکافته

⊡ **کووز بون:** داهاتنەوە؛ کۆم بوونەوە ☰ خم شدن

کووزاندنەوە /kûzand(i)newe/: چاوگ. چووزاندنەوە؛ سووتاندنەوە ☰ بە سوزش آوردن پوست

کووزانەوە /kûzanewe/: چاوگ. چووزانەوە؛ سووتیانەوە ☰ احساس سوزش کردن در پوست

کووزر /kûzir/: ناو. ١. ڕەوتی چووزینەوە؛ سووزیانەوە ٢. چۆنیەتی پڕووزانی وەک مووی پێست و... ☰ ١. سوزش پوست ٢. سوختن موی پوست

کووزریان /kûziryan/: چاوگ. ١. چووزانەوە ٢. پڕووزان ☰ ١. سوختن (پوست) ٢. سوختن (مو)

کووزریک /kûz(i)rîk/: ناو. هەناسەی بە سۆز ☰ آه سوزناک

کووزرین /kûz(i)rîn/: چاوگ. پڕووزانی مووی پێست ☰ سوختن موی پوست

کووزک /kûzik/: ناو. کووپی باکێشی حەجامەت ☰ بادکش حجامت

کووز . کووز^{١} /kûz kûz/: ئاوەڵناو. ١. قاش ـ قاش؛ کەرت ـ کەرت ‹خەیاری کووز ـ کووز بۆ ترشی› ٢. خەت ـ خەتی زەوی بۆ شۆ کردن ☰ ١. قاچ ـ قاچ ٢. عمل خط زدن زمین برای تختەبندی

⊡ **کووز . کووز کردن:** ڕووشاندن؛ ڕووکاندن ☰ شیار زدن

کووز . کووز^{٢}: ئاوەڵکار. قاش ـ قاش؛ کوت ـ کوت ‹خەیارەکەی کووز ـ کووز پێدام› ☰ قاچ ـ قاچ

کووز . کووز^{٣}: دەنگەناو. قرووسکە و لوورەی سەگ ☰ زوزەی سگ

کووزماڵ /kûzmał/: ناو. جۆماڵ؛ کاری ماڵین و پاک کردنەوەی کووزی ناو باخ ☰ لایروبی جوی باغ

کووزوو /kûzû/: ناو. ١. گۆزە؛ کووزە؛ کووپەڵەی مل‌باریک ٢. فیزماڵک؛ کاری باریک بوونەوە و دەرچوون ☰ ١. کوزە ٢. عمل جیم شدن

کووزە /kûze/: ناو. ١. کووزوو؛ گۆزە ٢. جانەوەرێکە پێستی بەقیمەتە و قاتڵی مریشکانە ☰ ١. کوزە ٢. جانوری با پوست قیمتی

کووزەڵە /kûzełe/: ناو. کووز؛ کووزی؛ کوویز؛ کێزەکە؛ بریەمێ؛ گیایێکە خواردەمەنی، بە گەڵای سەوز و گوڵی سپی یان زەردەوە، لە ئاودا دەڕوێ، تامی توونی هەیە و بۆ دەرمانیش دەشێ ☰ ترتیزک/ شاهی آبی؛ علف چشمه

کووزی /kûzî/: ناو. ١. کووزوو؛ گۆزە؛ کووپەڵەی مل‌باریک ٢. ☜ **کووزەڵە** ☰ ١. کوزە ٢. ☜ **کووزەڵە**

کووزین /kûzîn/: چاوگ. لووراندن ☰ زوزە کشیدن

کووژاندنەوە /kûjand(i)newe/: ☜ **کوژاندنەوە**

کووژانەوە /kûjanewe/: ☜ **کوژانەوە**

کووژگە /kûjge/: ☜ **کەوێڵ ـ١**

کووژە /kûje/: ناو. ١. لووساوکی گەنم لە ئاسیاودا ٢. ئامرازێکی خوێنگرانە لە هەنبانەی دروست دەکەن ٣. کویژە؛ کویژک؛ گیانەوەرێکی گۆشتخۆرە لە بنەماڵەی ڕاسووەکان، لە قەراخ ئاوی شیریندا دەژی ٤. دەڵەک؛ دەڵلەک ☰ ١. گلوی آسیاب ٢. از ابزار حجامت ٣. شِنگ ٤. دله

کووژەرە /kûjere/: ناو. گووژە؛ عەنزەرووت؛ شیلەی تاڵی بڕێ دارچک و دەوەن ☰ انزروت

کووژەکە /kûjeke/: ناو. کوژەکە؛ کووژەکەکەرانە؛

کووژەکەرانە؛ جۆرێ مووروووی شینی قرنج ـ قرنج کە بۆ چاوزار بە کار دێت ▤ خرمُهرەی آبی رنگ

کووژەکەرانە / kûjekerane/: ☜ **کووژەکە**

کووژەکەکەرانە / kûjekekerane/: ☜ **کووژەکە**

کووژی / kûjî/: ناو. سووچ؛ قوژبن؛ قوڕنـە ▤ گوشـە؛ زاویە

کـووس / kûs/: نـاو. ١. کۆسـت؛ بـەخت؛ تالـە ٢. چـۆرتم؛ کەلـەمە؛ کارەسـات ‹کـووس خاسـە، کووسەلکووس گەنە!› ▤ ١. بخت ٢. مُصیبت

کووسک / kûsik/: نـاو. کولە؛ کللـۆ؛ کلـۆ؛ کـوللە ▤ ملخ

کووسە / kûse/: ناو. ١. کدووی دۆلمە ٢. کۆستک؛ بەنـدی خەنجـەر ٣. جـۆرێ ماسـی ٤. گۆشـە؛ سووچ ▤ ١. کدو ٢. بنـد خنجـر ٣. نـوعی مـاهی ۴. گوشە

کووسەڵ / kûsel/: ☜ **کیسەڵ**

کووسەلە / kûsele/: ☜ **کیسەڵ**

کووسەڵکووس / kûsełkûs/: ناو. کۆسـت لـە بـانی کۆست ▤ مُصیبت مُضاعف

کووسی / kûsî/: ☜ **کیسەڵ**

کووش١ / kûş/: ناو. قسەی پووچ و بێمانا ▤ یاوە

کووش٢: ئاوەلکار. ١. هیچ؛ هۆچ (لە وەرامـدا) ٢. لـە کوێ؛ لە کام جێ ٣. کوا؛ کوانێ ▤ ١. هیچ ٢. کُجا ٣. کو

کووشنای / kûşnay/: چاوگ. تێتەقانـدن؛ بـە پەلـە چوون ▤ با عجلە رفتن

کـووفین / kûfîn/: چـاوگ. فیتـوو لـێ دان؛ فیقـە کێشان ▤ سوت کشیدن

کـووڤ / kûv/: ئاوەلـناو. کـۆم؛ پشـتچـەماو ▤ کوژپشت

کووڤی / kûvî/: ئاوەلناو. کێوی؛ وەحشی ▤ وحشی

کووک١ / kûk/: ☜ **کەڵەشێر**

کووک٢: ئاوەلناو. کوف؛ کۆم ▤ خَم

کووکلە / kûkle/: ناو. وەویلکە؛ بووکەڵەی زارۆکـان ▤ عروسک

کووکـوو / kûkû/: نـاو. کوکـوو؛ کـووکی؛ خواردەمەنییـەک لـە تێکەڵـی سـەوزی، سێفەزەمینی یان سەبزی و ئارد و هێلکە کـە لـە ڕۆندا سووری دەکەنەوە ▤ کوکو (خوراک)

کووکووڕەک / kukuřek/: نـاو. تاق‌تـاق؛ تووتـەک ▤ مُرغ حق

کووکووکەرە / kûkûkere/: نـاو. بەتـەک؛ کوڕکـوڕە؛ کەت؛ وەتەک؛ قەتێ ▤ کوکر

کووکە١ / kûke/: ئاوەلناو. ١. گچکـە؛ بووچکەلـە ٢. ئاژاوەچی؛ شەڕهەلاییسێن ▤ ١. کوچولو ٢. آشوبگر

کووکە٢: دەنگەناو. قووقـووی کەڵەشـێر ▤ صـدای خروس

کووکی / kûkî/: ☜ **کووکوو**

کووکین / kûkîn/: چـاوگ. کۆکین؛ کۆخیـن؛ قۆزین ▤ سُرفە کردن

کـوول١ / kûl/: نـاو. ١. تەشـتی نانکـەران ٢. فیلـی شەترنج ٣. تەویلە؛ گەوڕ؛ پشتێر ٤. زاخە؛ زاخـڕ؛ تەوخ ٥. ئەشکەوت؛ شکەفت؛ مغـارە؛ کـاف ▤ ١. ناوەی خمیر ٢. فیل شطرنج ٣. اصطبل ۴. زاغە ۵. غار

کوول٢: ئاوەلناو. پێلە؛ قیچەلپاچ؛ شەفتوور ▤ اُریب

کوولا / kûla/: ناو. هەیوانی لە شووڵ و قـامیش ▤ کپر

کوولک / kûlik/: نـاو. کـولێن؛ کولانـە مریشـک ▤ لانەی ماکیان

کوولەکە / kûleke/: ☜ **کەدوو ـ١**

▣ **کوولەکەترشی**: کوولەکەی شەقەباخی ▤ نـوعی کدو

کوولەکەچنار: جۆرێـک دار چنـاری قرچۆکـە، ڕاسـت هەلـناچێ و شـتێکی خـڕ دەگـرێ و نێوەکەی پڕ دەبێ لە مێشـوولە ▤ نـوعی چنـار نامرغوب

کوولەکەخۆرشتی: جۆرێ کوولەکەی پێستناسکی مەیلەوسەبزە، بەقەد خەیارێک دەبێ بەلام ئەستوورترە ⚑ کدو خورشی

کوولەکەدەرۆیشی: ☜ **کوولەکەسەراوی**

کوولەکەسەراوی: کدووبارزانی؛ شاقەباغی؛ شاقەپاغی؛ کوندرێمیرانی؛ کوولەکەدەرۆیشی؛ جۆرێ کەدووی پێستئەستووری زەرد یان نارنجی، هێندێک شیرین و ناوهلۆلی پڕ لە تۆمی سپی و چەورە ⚑ کدوحلوایی

▣ **لە بنی کوولەکە دان:** *[کنایە]* چەپ و ڕاست هەموو شتێک درکاندن ‹لە بنی کوولەکەم داوە و هەرچی هەیە نووسیومە «هێمن»› ⚑ تە چیزی را درآوردن

لە کوولەکە باخاندا بوون: *[پلار]* تەواو بێئاگا بوون؛ هیچ ئاگا لە شتێ نەبوون ‹کاکە ئەو کاتە ئێمە خەباتمان دەکرد، تۆ لە کوولەکەباخان بووی!› ⚑ در بی‌خبری کامل بودن

لە کوولەکەدا بانگ کردن: *[پلار]* کەمتەرخەمی کردن لە دەنگ کردن و هەواڵ داندا ‹وا دیارە لە کوولەکەدا بانگت کردووە نەمانزانیوە!› ⚑ کوتاهی کردن در خبر رساندن

کوولەکێن / kûlekên/: ناو. ١. چێشتی کوولەکە ٢. بازی بە کدووی هێلکەیی ⚑ ١. خوراک کدو ٢. بازی با نوعی کدوی کوچک

کوولی / kûlî/: ناو. ١. کۆڵهەڵگر؛ حەماڵ ٢. چۆلپەرەست ⚑ ١. حمّال ٢. کولی

کووم / kûm/: ناو. ١. ☜ **کڵاو** ٢. *[شوورەیی]* قنگ؛ قوونگ ٣. پۆپەی کەڵەباب ٤. مەلێکی بچووکە ٥. ترس؛ خۆف ⚑ ١. ☜ **کڵاو** ٢. مقعد ٣. تاج خروس ۴. پرنده‌ای است کوچک ۵. ترس

کوومزرخ / kûmzirx/: ☜ **کڵاوخوود**

کوومزڕ / kûmziř/: ناو. کڵاوی بێلێوارە ⚑ کُلاه بی‌لبه

کوومک / kûmik/: ناو. ١. ☜ **کڵاو** ٢. پۆپەی کەڵەشێر ⚑ ١. ☜ **کڵاو** ٢. تاج خروس

کوون / kûn/: ناو. *[شوورەیی]* ١. قوون؛ قن؛ قنگ؛ کن؛ کونگ؛ کنگ ٢. کەفەڵ؛ کەماخ؛ سوورین؛ زۆپی ژێر ناوقەد و ژووری ڕان ⚑ ١. مقعد ٢. باسن

کوونە / kûne/: ناو. کوانوو؛ ئاگردان؛ تفک ⚑ اُجاق

کوونی / kûnî/: ناو. *[ناشیرین]* قووندەر؛ خوزگ؛ بەپشت؛ خوزەچەک؛ نێری گاندەر ⚑ کونی

کوونێر / kûnêr/: ناو. قوونێر؛ دومەڵی لای قنگ ⚑ دُمل مجاور مقعد

کووه / kûh/: ناو. پیرۆ؛ پێروو؛ کۆئەستێرەی پەروین ⚑ ستاره‌ی پروین

کووی / kûy/: ناو. کونی بیور و تەشوێ ⚑ سوراخ تبر و تیشه

کوویای / kûyay/: چاوگ. کوتران؛ کوتیان ⚑ کوبیدن

کوویایەن / kûyayen/: ئاوەڵناو. کوویایەنە؛ بە عەرزدا کەوتوو ⚑ زمین‌خورده

کوویایەنە / kûyayene/: ☜ **کوویایەن**

کوویت / kûyt/: ناو. نەخۆشی قۆڕی ⚑ فتق

کوویڕ / kûyř/: ئاوەڵناو. قووڵ ⚑ ژرف؛ عمیق

کوویڕی[1] / kûyřî/: ناو. قووڵی؛ نووقی ⚑ ژرفی

کوویڕی[2]: ئاوەڵناو. بە دەر لە دیتنی چاو ⚑ خارج از دید

کوویز / kûyz/: ☜ **کووزەڵە**

کوویژرک / kûyjirk/: ناو. کاژێر؛ قوژبن؛ سووچ؛ قولینچک ⚑ گوشه؛ زاویه

کوویشک / kûyşik/: ناو. ١. هەپە؛ کەرکیت؛ شەی پۆ کوتان ٢. کووژە؛ دەڵەک ⚑ ١. شانه‌ی پودکوبی در بافندگی ٢. دله

کوویک / kûyk/: ناو. دارکوتکە؛ دارتەقێنە ⚑ دارکوب

کوویل / kûyl/: ناو. تەوخ؛ کویل؛ کوول؛ زاخە؛

هۆڵەمەڕ لە نێو زەمیندا ■ زاغە

کوین / kûyn/: ناو. */شوورەیی/* قوون؛ قنگ ■ مقعد

کویی / kûyî/: ئاوەڵناو. ١. کێوی؛ کێفی؛ پێوەندیدار یان سەر بە کێو و چیاوە ٢. */کینایە/* دەشتەکی؛ کێفیلە؛ بێوەری لە ژیار و فەرهەنگ ■ ١. کوهی ٢. وحشی

کە^{١} / ke/: ئاوەڵناو. دیکە؛ دن؛ تر؛ تەر؛ هەژی: ١. جیاواز لەگەڵ ئەمە ‹کاری کە› ٢. زۆرتر لەوە ‹ڕۆژێکی کەم ماوە› ■ ١و٢. دیگر

کە^{٢}: ئامراز. ١. ئەگەر ‹گورگ کە پیر بوو، دەبێتە گەپجاڕی سەگ!› ٢. کاتێ؛ هەر دەمێ ‹کە تۆ هاتی، من دێم؛ کە من مردم...› ٣. بۆ لێک گرێ دان و پێک بەستنەوەی ڕستە ‹کارێ کە تۆ کردت بە کەسی تر ناکرێ› ٤. تا؛ بۆ ئەوەی ‹هەلسا کە هەوسارەکە بگرێ› ٥. ئەی؛ بۆ پێداگری کردن ‹کە جوانە!؛ کە تۆ وتت وەرە، هاتم› ٦. ئیدی ‹ئیسە کە چووە، چیتر باسی مەکەن!› ٧. کە وایە؛ ئێستاکە ■ ١. کە ٢. هنگامی کە ٣و٤. کە ۵. وە؛ چە ۶. کە ٧. پس؛ حالا کە

. کە^{٣}: پاشەوشە. ـ کەر ‹خلێنکە› ■ ـ کن؛ کنندە

. کە^{٤}: پاشگر. ١. ـ گە؛ ـ گا؛ چێ ‹زەلکە› ٢. ـ ک؛ ـۆلە؛ چکۆلە ‹کچکە؛ ملوانکە› ٣. ـ ک؛ بە دوای ڕەگی کارەوە ناوێک دروست دەکا ‹بڕکە› ■ ١. ـ گاە ٢. ـک ٣. پسوند اسم‌ساز

کە^{٥}: پاشبەند. ١. */سووکەڵە/* ـەکە؛ بۆ بناس کردنی ناو و وابەستەی تاک ‹گەلاکەی خوارد؛ مانگاکە ماوە؟؛ دایکە تەنیاکەی بەجێ هێشت› ٢. بۆ دواندن یان لێ‌وتنی ناسراو ‹هۆ پیاکە!؛ ئای دیکە گیان!› ■ ١و٢. نشانەی معرفە

کەباب / kebab/: ناو. کەواو؛ کواو؛ خواردەمەنییەک، بەتایبەت گۆشت، کە لە سەر ئاور یان کانزای داخ برژاوە ■ کباب

کەبابچی / kebabçî/: ناو. کەواوچی؛ کەواوی؛ کەواوکەر؛ گۆشتبرێژ؛ کەسێ کە کاری کەباب برژاندنە ■ کبابچی

کەبابخانە / kebabxane/: ناو. کەبابفرۆشی؛ کەبابی؛ دووکانی برژاندن و فرۆشتنی کەباب ■ کبابی

کەبابفرۆشی / kebabf(i)roşî/: ☜ **کەبابخانە**

کەبابکراو / kebabk(i)raw/: ئاوەڵناو. برژاو؛ کەبابی ■ کبابی

کەبابە / kebabe/: ناو. ١. بەری دارێکە بە قەد دەنگە ئیسۆت، بۆ دەرمان دەبێ ٢. واڕۆک ■ ١. کبابەی دارویی ٢. جوجەی بهارە

کەبابەچینی / kebabeçînî/: ناو. کەبابەی دەرمان ■ کبابەچینی

کەبابی^{١} / kebabî/: ناو. کەواوی: ١. کەبابچی؛ کەواوچی؛ گۆشتبرێژ؛ کەسێ کە کاری دروست کردنی کەبابە ‹کابرای کەبابی باشی نەبرژاندووە› ٢. کەبابخانە؛ کەبابفرۆشی ‹نیوەڕۆ چووین بۆ کەبابی› ■ ١و٢. کبابی

کەبابی^{٢}: ئاوەڵناو. کەواوی: ١. بە ڕەنگی کەباب (بۆ ترێ دەڵێن) ‹ترێ کەبابی› ٢. شیاو بۆ کەباب ‹گۆشتی کەبابی› ٣. برژاو؛ کەبابکراو ‹بیباری کەبابی› ■ ١. بە رنگ کباب ٢. کبابی ٣. کبابی

کەبات / kebat/: ناو. کەوات؛ بەری دارێکە لە جنسی نارنج شینی ئاماڵ زەردی قونجر ـ قونجرە بۆ چێشت دەبێ ■ نوعی نارنج

کەبادە / kebade/: ناو. دارێکی بە زنجیرەوە کە لە زۆرخانەدا بە کار دێنن ■ کبّادە

کەبار / kebar/: ناو. ١. نۆبەر؛ نۆبەرە؛ خیفە ٢. سەرەتای هەر شتێ ٣. سەلای بەرەبەیان ■ ١. نوبر ٢. سراغاز ٣. مناجات سحری

کەبارە / kebare/: ناو. دەسپێک؛ سەرەتا: ١. بەشی یەکەمی هەر شتێ ٢. هەوەڵین قۆناغی هەر کارێ ■ ١و٢. سرآغاز؛ آغاز

کەبان / keban/: ☜ **کابان**

کەبانو / kebanû/: ☜ **کابان**

کەبانی / kebanî/: ☜ **کابان**

کەبانیتی / kebanîtî/: ☜ **کابانی**

کەبر / kebr/: ناو. کەبەر؛ داریکی دڕکاوییە، بەرەکەی لە خەردەل دەکا ▤ درختی است

کەبس / kebs/: ناو. ١. کاری ژێر خاک کردنی لکێ بۆ ڕەگ داکوتان ٢. چەرمەسەرێ؛ سەخلەتی؛ گێرەوکێشە ▤ ١. نوعی کاشت ٢. رنج و مشقت

کەبک / kebk/: ☜ **کەو**

کەبلەمە / kebleme/: ☜ **کەپلەمە**

کەبۆت / kebot/: ناو. داریکی سەختی جەنگەڵییە ▤ درختی جنگلی

کەبۆتەر / keboter/: ☜ **کۆتر**[١]

کەبۆتەرڤان / kebotervan/: ☜ **کۆترباز**

کەبو / kebû/: ناو. باویلکە؛ بایلکە ▤ قاصدک

کەبوتک / kebûtik/: ☜ **کۆتر**

کەبوتەر / kebûter/: ☜ **کۆتر**[١]

کەبەر / keber/: ناو. ١. ☜ **کەبر** ٢. مارچێوە؛ گیاماران؛ شەفەلە ▤ ١. ☜ **کەبر** ٢. مارچوبە

کەبەند / kebend/: ناو. ١. کەتەن؛ پەتی درێژی سەربەئاڵقە بۆ گرتنی حەیوانی ڕەوەک ٢. پشتێن؛ کەمەربەن؛ قەدبەند ▤ ١. کمند ٢. کمربند

⊡ **کەبەند کێشان:** تەناف کێشان ▤ کمند کشیدن

کەبیسە / kebîse/: ناو. کبیسە؛ ساڵێ کە ٣٦٦ ڕۆژە ▤ کبیسه

کەپ[١] / kep/: ناو. ١. ☜ **کەپۆ** ٢. ناومشت؛ بەری دەست ٣. پووکاوڵە؛ چەمبۆڵە ٤. فیز؛ دەعیە ٥. دوند؛ ترۆپک؛ بانترین شوێنی چیا ▤ ١. ☜ **کەپۆ** ٢. کف دست ٣. ام ۴. تکبر ۵. قُلەی کوە

⊡ **کەپ لێ گرتن:** چەمبۆڵە لێنان؛ پووکاوڵە لێنان ▤ ام کردن؛ پنجه گذاشتن

کەپ[٢]: ئاوەڵناو. کەل؛ بێددان ▤ بی‌دندان

کەپتار / keptar/: ناو. بناری پڕ لە داری چیا ▤ دامنەی پُردرخت کوه

کەپتان / keptan/: ☜ **کاپیتان**

کەپچە / kepçe/: ☜ **کەوچێز**

کەپر / kep(i)r/: ناو. کەپەر؛ خانووچکەی لە شووڵ و قامیش ‹باران دایدا و ژیان لە کەپراندا زەحمەت ببوو؛ پەنامان بە گوندان برد «هەژار، چێشتی مجێور»› ▤ کَپَر؛ کازه

⊡ **کەپر بەستن:** کەپر کردن؛ خانووچکەی لە شووڵ و قامیش کردنەوە ▤ کَپَر ساختن

کەپر کردن: ☜ **کەپر بەستن**

کەپرسەوز / kep(i)rsewz/: ئاوەڵناو. *[کینایە، پلار]* وازوازی؛ تاوتاوی؛ هەردەم لە سەر خەیاڵێک ▤ دمدمی

کەپرۆک / keprok/: ناو. کەپرۆکە: ١. کەپری پچووک ٢. *[مەجاز]* دنیا؛ دونیا؛ دنێ ▤ ١. کپر کوچک ٢. دنیا

کەپرۆکە / keproke/: ناو. ١. ☜ **کەپرۆك** ٢. دارەڕای کەپری تەواو سەرنەگیراو ٣. ☜ **کەڕو** ٤. پترۆ؛ پەترۆکی سەر برین ▤ ١. ☜ **کەپرۆك** ٢. داربست ٣. ☜ **کەڕو** ۴. خشک‌ریشە

⊡ **کەپرۆکە بەستن:** ١. توێژاڵکە پەیدا بوون لە سەر ترشاو ٢. پترۆ بەستنی برین ▤ ١. کفک زدن ٢. خشک‌ریشە بستن زخم

کەپرە / kepre/: ناو. ١. پەترۆکەی سەر برین ٢. ڕیخی بەر پێدراوی توندی وشک و ڕەق ٣. تەختایی سەر کێو ▤ ١. خشک‌ریشەی روی زخم ٢. سرگین پامال‌شدەی خشک ٣. زمین مسطح بالای کوه

کەپرەسەوزە / kepresewze/: ☜ **کەپرەشینە**

کەپرەشین / kepreşîn/: ☜ **کەپرەشینە**

کەپرەشینە / kepreşîne/: ناو. کەپرەسەوزە؛

که‌پره‌شین: ١. که‌پره‌شینه‌ی جووله‌که‌؛ جێژنێکی جووله‌که ٢. ڕێژنه‌بارانی زۆرتر، ئێوارانی هاوین ▤ ١. از اعیاد یهود ٢. رگبار عصرهنگام تابستانی

▣ **که‌پره‌شینه‌ی جووله‌که:** ☜ **که‌پره‌شینه ـ١**

که‌پسۆک / kepsok/: ناو. سیخوڕ؛ سووچه‌ڕ؛ سیچڕ ▤ تشی؛ گربه‌تیغی

که‌پسول / kepsûl/: ناو. ١. ده‌فری گرۆڤه‌ر و زۆرتر کانزایی ‹که‌پسوولی گاز› ٢. جۆرێک ده‌رمان به شێوه‌ی پۆشه‌نێکی ژیلاتینی که ماکی ده‌رمانی تێ ده‌کرێ ▤ ١و٢. کپسول

که‌پسون / kepsûn/: ناو. چه‌شنی؛ ته‌ره‌قه ▤ ترقه

که‌پک / kepik/: ناو. ١. ☜ **که‌پکه** ٢. ☜ **که‌و ـ١**

که‌پکه / kepke/: ناو. که‌پک؛ ده‌رپه‌ڕیوی جیانه‌بووه‌وه له هه‌ر شتێ ▤ دماغه

که‌پله‌مه / kepleme/: ناو. که‌بله‌مه؛ که‌فله‌مه: ١. که‌په‌نه؛ ده‌رمانی هاڕدراو که ده‌کرێته ده‌مه‌وه ٢. *[شووره‌یی؛ کینایه]* مشته؛ مشتاو؛ ده‌سپه‌ڕ ▤ ١. کفلمه ٢. استمناء

▣ **که‌پله‌مه کردن:** ده‌رمان یان خۆراکێکی هاڕدراو (وه‌ک: قاوت و ئارده‌توو) کردنه له‌پی ده‌ست و هه‌ڵخستنی ▤ کفلمه کردن

که‌پله‌مه کێشان: ده‌سپه‌ڕ کردن ▤ جلق زدن؛ استمناء کردن

که‌پله‌مه‌کێش / keplemekêş/: ناو. *[شووره‌یی]* که‌سێ که به ده‌ست خۆ ڕه‌حه‌ت ده‌کا ▤ جلق‌زن

که‌پن[١] / kepn/: ئاوه‌ڵناو. بێ‌ددان؛ ده‌مبه‌تاڵ ▤ بی‌دندان

که‌پن[٢]: ئاوه‌ڵناو. تایبه‌تمه‌ندی که‌سێ که به هۆی نه‌بوونه ددان له ده‌میدا، کاتی خواردن و قسه کردن، که‌په ـ که‌پی دێ ▤ ویژگی شخص بی‌دندان هنگام خوردن و سخن گفتن

که‌پنای / kepnay/: چاوگ. که‌په‌که‌پ کردن؛ بێ ددان ئاخافتن و خواردن ▤ بی دندان سخن گفتن و خوردن

که‌پنایۆ / kepnayo/: چاوگ. که‌په‌که‌پ لێ هه‌ڵسان ▤ سخن گفتن و خوردن بی دندان

که‌پوسه‌له‌یمانی / kepuseleymanî/: ناو. په‌پووسێمانه ▤ هُدهُد

که‌پۆ / kepo/: ناو. کاپۆ؛ که‌پ؛ که‌پۆل؛ که‌پوو؛ که‌پووگه؛ که‌پۆلک؛ که‌پووی؛ که‌پی؛ لووت؛ بێڤل؛ دفن؛ دم ▤ بینی

که‌پۆبه‌رانی / kepoberanî/: ناو. پووزبه‌ران؛ به‌ران‌پۆز؛ قه‌پۆزبه‌ران ▤ بینی عُقابی

که‌پۆپان / kepopan/: ئاوه‌ڵناو. فلّچ؛ لووت‌پان ▤ بینی‌پهن

که‌پۆره / kepore/: ناو. ١. ئاپۆره؛ حه‌شامات ٢. ده‌نگه‌ده‌نگ و زه‌نا ـ زه‌نا ▤ ١. شلوغی جمعیت ٢. همهمه و جنجال

که‌پۆزل / kepozil/: ئاوه‌ڵناو. لووته؛ لووت‌زل ▤ دماغ‌گُنده

که‌پۆزه‌لام / kepozelam/: ئاوه‌ڵناو. لووت‌زل ▤ دماغ‌گُنده

که‌پۆکه‌ره / kepokere/: ناو. باڵنده‌یه‌که کاتێ ده‌خوێنێ ده‌نگێکی وای لێ دێ: «که‌پۆ... که‌پۆ... » ▤ پرنده‌ای است

که‌پۆل / kepol/: ☜ **که‌پۆ**

که‌پۆڵ / kepoł/: ناو. که‌پۆڵک: ١. ناوشان؛ قه‌لاندۆش؛ قۆڵنج ٢. سه‌ر ▤ ١. میان کتف؛ قلمدوش ٢. سر

که‌پۆڵک / kepołik/: ناو. ١. ☜ **که‌پۆ** ٢. ☜ **که‌پۆڵ**

که‌پوو[١] / kepû/: ناو. ١. قه‌حه‌ف؛ قاف؛ قاپێلکه‌ی سه‌ر ٢. لووت؛ که‌پۆ ٣. که‌پ؛ پووکاوله؛ چه‌مبۆله ٤. ددانی پێشین ٥. په‌پووسلێمانه ٦. کوند؛ بوو ▤ ١. جُمجُمه ٢. بینی ٣. ام؛ عمل پنجه گذاشتن ۴.

دندان پیشین ۵. هُدهُد ۶. جُغد

⊡ **كه‌پوو خوێندن:** *[كینایه]* په‌پوو خوێندن؛ چۆڵ و هۆڵ بوون ▤ پرنده پر نزدن؛ خلوت بودن

كه‌پوو٢: ئاوه‌ڵناو. كه‌پن؛ بێددان (پیر) ▤ بی‌دندان

كه‌پوور / kepûr/: ناو. چه‌شنێ ماسی خۆراكی ▤ كپور

كه‌پووكه‌ره / kepûkere/: ناو. په‌پووسێمانه ▤ هُدهُد

كه‌پووگه / kepûge/: ☜ **كه‌پۆ**

كه‌پوول / kepûl/: ناو. كاپۆڵ؛ كه‌لله‌؛ كه‌له‌؛ كلۆخ؛ كه‌لێ؛ له‌ ئه‌ستۆ به‌ره‌و ژوور ▤ كله‌ی سر

كه‌پووله / kepûle/: ناو. ١. ☜ **كاپووله** ٢. كه‌پوو؛ قاپیلكه‌ سه‌ر ▤ ١. ☜ **كاپووله** ٢. جُمجُمه

كه‌پوون / kepûn/: ناو. ده‌مه‌لاسكه‌؛ لاسایی ▤ عمل ادای كسی را در آوردن

كه‌پوونی / kepûnî/: ناو. لاساكه‌ر؛ كه‌سێ كه‌ ده‌مه‌لاسكه‌ی خه‌ڵك ده‌كاته‌وه‌ ▤ كسی كه‌ ادای دیگران را در می‌آورد

كه‌پووی / kepûy/: ☜ **كه‌پۆ**

كه‌پوویله / kepûyle/: ☜ **كاپووله**

كه‌په‌ر١ **/ keper/:** ☜ **كه‌پر**

كه‌په‌ر٢: ئاوه‌ڵناو. كلۆز؛ كولۆس؛ تایبه‌تمه‌ندی كه‌سێ كه‌ ددانی پێشوی نییه‌ ▤ ویژگی كسی كه‌ دندان‌های جلویی را ندارد

كه‌په‌ز / kepez/: ناو. هه‌ر چیایه‌ك ته‌ختایی له‌ سه‌ره‌وه‌ی هه‌بێ ▤ كوهی كه‌ قله‌ی آن مسطح است

كه‌په‌زه / kepeze/: ئاوه‌ڵناو. *[پلار]* ڕه‌زاگران؛ خوێنتاڵ ▤ گرانجان

كه‌په‌ك / kepek/: ناو. كه‌لپه‌ك: ١. تێكوڵی دانه‌وێڵه‌ی له‌ ده‌ستاڕكراو ٢. كرپك؛ درشته‌ی ئاردی دابێژراو ▤ ١. پوسته‌ی دانه‌ی آشی ٢. نُخاله

كه‌په‌كه‌پ / kepekep/: ده‌نگه‌ناو. ده‌نگی خواردن و ئاخافتنی بێددان ▤ صدای خوردن و سخن گفتن بی دندان

كه‌په‌له‌ك / kepelek/: ناو. گیابڕ؛ كرمێكه‌ به‌ گیاوه‌ ده‌نیشێ په‌ز بیخوا پێ ده‌مرێ ▤ كرمی كشنده‌ی گوسفندان

كه‌په‌له‌كی / kepelekî/: ئاوه‌ڵناو. گیابڕخواردوو (په‌ز) ▤ مُبتلا به‌ بیماری كرمی (گوسفند)

كه‌په‌ن / kepen/: ناو. ١. كفن؛ كه‌فه‌ن ٢. ☜ كه‌په‌نه‌ك ـ١ ▤ ١. كفن ٢. ☜ **كه‌په‌نه‌ك ـ١**

كه‌په‌ناشی / kepenaşî/: ناو. به‌ربووك؛ پێخه‌سوو ▤ ینگه

كه‌په‌نك / kepenik/: ☜ **كه‌په‌نه‌ك ـ١**

كه‌په‌نكه / kepenke/: ناو. گه‌نم یا جۆ كه‌ تازه‌ دێ گوڵ بكا ▤ گندم یا جو در شُرُف خوشه زدن

كه‌په‌نه / kepene/: ناو. ١. ☜ **كه‌په‌نه‌ك ـ١** ٢. ☜ **كه‌پله‌مه ـ١**

كه‌په‌نه‌ك / kepenek/: ناو. ١. كه‌په‌ن؛ كه‌په‌نك؛ كه‌په‌نه‌؛ فه‌ره‌نجی ٢. ☜ **كه‌په‌نه‌كداڵ** ▤ ١. بالاپوش نمدی ٢. ☜ **كه‌په‌نه‌كداڵ**

كه‌په‌نه‌كداڵ / kepenekdał/: ناو. كه‌په‌نه‌ك؛ سیسارگ ▤ كركس

كه‌پی / kepî/: ☜ **كه‌پۆ**

⊡ **كه‌پی پان:** *[پلار]* بێڤل فه‌تسی؛ كه‌پۆ پان ▤ بینی پهن

كه‌پی‌پان / kepîpan/: ناو. جۆرێ هه‌نار ▤ نوعی انار

كه‌پێ / kepê/: ئاوه‌ڵكار. كه‌پێك؛ مشتێ؛ مشتێك؛ پڕی یه‌ك ده‌ست ▤ پُر یک كف دست

كه‌پێك / kepêk/: ☜ **كه‌پێ**

كه‌ت١ **/ ket/:** ناو. ١. ته‌ختی دارینی له‌ سه‌ر نووستن و دانیشتن ٢. ده‌فری قووڵ و ده‌موالا بۆ جێگه‌ی ئاردی نانه‌وا ٣. وێنجه‌؛ گیایه‌كی سێ په‌ڕه‌ی به‌پنجه‌، خۆشترین ئالفه‌ بۆ حه‌یوانی

گیاخۆر ٤. چارۆکە؛ چارەگە ٥. لای سەرووی قۆڵ ٦. کەرت؛ پاژ؛ پارچە ٧. چاودێری؛ چاڤێری ٨. کارەسات؛ ڕووداوی ناخۆش ٩. کوڕکوڕە ☰ ١. تخت چوبین ٢. ظرف آرد نانوا ٣. یونجە ۴. سردوش زنانە ۵. قسمت بالای آستین ۶ قطعە ٧. مُراقبت ٨ رویداد ناگوار ٩. کوکر

▣ **کەتا بنی:** بەرداشی ژێروو ☰ سنگ زیرین آسیا

کەتا سەری: بەرداشی سەروو ☰ سنگ بالایی آسیا

کەت^{٢}: ئاوەڵناو. ١. تاک؛ تەنیا ٢. زل؛ زەلام ٣. لێوکەت؛ حەفلچ ٤. لێوارەشکاو ٥. کەل؛ نوقسان؛ سەقەت؛ شکاو؛ پەڕیو ‹حەیوانی کەت› ☰ ١. تک ٢. گندە ٣. لبشکری ۴. لبپر ۵. ناقص؛ معلول

کەتارە / ketare/: ناو. قەمە؛ قەدارە ☰ قمە؛ قدّارە

کەتان^{١} / ketan/: چاوگ. پسان؛ قەتان؛ قرتان ☰ قطع شدن

کەتان^{٢}: ناو. کەتەن: ١. هەلاوە؛ لۆکەکێوی؛ گیامێروول؛ گیامرۆژە؛ گیای ئالیکی یەکساڵان و بێپرز، بە گەڵای سەوزی باریک و درێژ و نووک‌تیژ، گوڵی ئاوی درشت و لقی ڕیشاڵ ــ ڕیشاڵی نەرم و بڵندەوە ٢. پارچە یان بەنی دروستکراو لە ڕیشاڵ و هەودای ئەو گیایە ☰ ١. گیاە کتان ٢. پارچەی کتانی

کەتاندن / ketandin/: چاوگ. پساندن؛ قەتاندن؛ قرتانن ☰ قطع کردن

کەتان و کەوان / ketan û kewan/: ناو. کوللە؛ قوماشی سپی دەوری تەختی نووستن بۆ بەرگری لە پێشکە ☰ پشەبند

کەتانی^{١} / ketanî/: ناو. ١. جلکی لە کەتان ٢. بادامی کاغەزی ☰ ١. لباس از کتان ٢. بادام‌کاغذی

کەتانی^{٢}: ئاوەڵناو. پێوەندیدار یان سەر بە کەتان ‹کراسی کەتانی› ☰ کتانی

کەتایی / ketayî/: ناو. کەلایی؛ کەوتوویی؛ پەڕیوی ☰ لب‌شکستگی

کەتبەسە / ketbese/: ئاوەڵکار. قۆڵبەست؛ قۆڵبەس؛ باڵبەس؛ قۆڵ‌بەستە؛ قۆڵبەست‌کراو ☰ کت‌بستە

کەترە^{١} / ketre/: ناو. ١. عەیب و عار ٢. فڕ؛ زەم؛ جنێوی زۆرتر بە شیعر ☰ ١. عیب ٢. هجو

کەترە^{٢}: ئاوەڵناو. ١. لەکارکەوتوو ٢. سست و گوێ‌نەدەر بە کار ☰ ١. ازکار افتادە ٢. لاقید

کەترەخانە / ketrexane/: ناو. تەمەڵ‌خانە؛ جێگەی بەخێو کردنی مرۆی لەکارکەوتوو ☰ نواخانە

کەترەخەم / ketrexem/: ☜ **کەمتەرخەم**

کەترەخەمی / ketrexemî/: ☜ **کەمتەرخەمی**

کەترەیی / ketreyî/: ناو. ١. کەترە؛ کاری گوێ بە کار نەدان ٢. قسەی بێ‌مانای بێ‌ئامانج ٣. لەکارکەوتوویی ‹پیری و کەترەیی› ☰ ١. لاقیدی ٢. یاوە ٣. ازکارافتادگی

کەتری / ketrî/: ☜ **کتری**

کەتک / ketik/: ناو. ١. هەژیری ناو مەشکەڕەقە ٢. ☜ **کتك** ☰ ١. انجیر خشک در خیگ ٢. ☜ **کتك**

کەتکەتە / ketkete/: ئاوەڵناو/ ئاوەڵکار. ١. یەکە ـ یەکە؛ دانە ـ دانە ٢. پارچە ـ پارچە؛ کوت ـ کوت ☰ ١. یکی ـ یکی ٢. قطعە ـ قطعە

کەتلە / ketle/: ناو. زەمبیلەی لە پووش ☰ زنبیل حصیری

کەتلی / ketlî/: ☜ **کتری**

کەتن / ketin/: چاوگ. ١. کەوتن؛ بە زەمیندا بەر بوونەوە ٢. پەڕین؛ سوار بوونی نێر لە مێ ٣. پەنا بردن؛ وە دەغیل بوون ☰ ١. اُفتادن ٢. پریدن نر بر مادە ٣. پناە بردن

کەتن / ketn/: ناو. ١. سووکایەتی ‹ئەو مەسخەرەی

زەمانە بە شاھ و وەزیری کرد/ ئەو کەتنە قەت مەڵێ بە گەدا و فەقیری کرد «مـەحوی»› ٢. کاری خراپ ٣. ئاژاوە ٤. فریو ف ١. اهانت ٢. کار زشت ٣. آشوب ۴. فریب

◘ **کـەتن پـێ کـردن:** ١. خاپانـدن؛ فریـو دان ٢. سووکایەتی بە سەر هێنان ف ١. فریـب دادن ٢. اهانت کردن

کەتن کردن: کاری زۆر خـراپ کـردن ‹کۆسـتت کەوێ وەک مەمت لە من کرد/ چـی دیـت دەوێ کەتنی خۆت بە من کرد «هەژار، *مەم و زین*»› ف کار زشت کردن

کەتن گێڕان: ئاژاوە نانەوە ‹خەریک بـوون کـەتنێ بگێڕن؛ ئێمەش کەتنی خۆن پێ کـردن، بـێ ئـەوە هەستی پێ بکەن «هەژار، *قورئان*»› ف آشوب برپا کردن

کـەتن‌گێڕ / ket(i)ngêř/: ئاوەڵـناو. ئـاژاوەچی ف آشوبگر

کەتو / ketw/: نـاو. قەمتـەرە؛ ئاوبـارە؛ گـەردان ف آبگردان

کەتوان / ketwan/: ناو. چاوێر؛ چاودێر ف مُراقب

کەتوانە / ketwane/: ناو. کەتوانی؛ چـاوەدێری ف مُراقبت

کەتوانی / ketwanî/: ☜ **کەتوانە**

کەتوجـوت / ket û cût /: نـاو/ ئاوەڵـکار. تـاک و جووت؛ تاق و جفت ف فرد و زوج

کەتوجـوتـانێ / ket û cûtanê/: نـاو. تـاق‌وجفـت؛ کایەی تاقمانەجووت ف بازی تک یا جفت

کەتوکڵفت / ket û k(i)łift/: ئاوەڵناو. زەبەلاح؛ تەژە ف کت‌وکُلفت

کـەتوەر / ketwer/: ئاوەڵـناو. تەمـەڵ و بێکـارە ف تنبل و بیکارە

کـەتوەری / ketwerî/: نـاو. تەمەڵـی؛ بێکـارەیی؛ خوێڕییەتی ف تنبلی؛ بیکارگی

کەتۆ / keto/: ئاوەڵناو. بێ‌هاوتا؛ تاقانە ف بـی‌همتـا؛ یگانە

کەتو / ketû/: نـاو. ١. کـردوو؛ بێڵـێ کـە بـە دوو کەس دەیکێشن لە تەختە ـ تەختە کردنی زەوی ٢. تەختە زەمین بۆ چانـدن ف ١. بیـل دونفـرەی کرت‌سازی ٢. کرت کشاورزی

کەتون / ketûn/: ناو. کەتەن؛ کەبەند ف کمند

کەتـە١ / kete/: نـاو. ١. دەفـری ئـاردی نانـەوا ٢. قبوولی؛ قوبڵی برنج ٣. بۆ جاری دووهەم چنینی پەلکی تووتن ف ١. ظرف آرد نانوا ٢. دمپُخـت؛ کتـە ٣. عمل چیدن دوبارەی برگ توتون

کەتە٢: ئاوەڵناو. ١. لێوکەت؛ حەفلـچ ٢. زەبـەلاح ‹... بە سەرکردەیی ژمارەیەکی کەم لـە ئەفسـەرانی کۆنەپەرسـت و دەرکـراوی ئەرتـەش و دەسـتەیەک پیاوخراپ و کەتە و کۆشە و ... «هێمن»› ٣. لاکەت (دەفر) ٤. شاخ‌شکاو ف ١. لب‌شکری ٢. لنـدهور ٣. لب‌شکستە ۴. شاخ‌شکستە

کەتە پلاو / ketep(i)ław/: نـاو. قوبڵی؛ قبوولـی ف دمپُخت؛ کتە

کەتەن١ / keten/: نـاو. ١. کەتوون؛ کەبەند ٢. ☜ کەتان٢ ف ١. کمند ٢. ☜ **کەتان**٢

کەتەن٢: ئاوەڵناو. ١. دەست‌بەستراوی بێ‌دەسەلات ٢. تایبەت دراو بە کارێ. هەروەها: **کەتـەن بـوون** ف ١. دست‌بستەی درماندە ٢. مأمور

کەتـەو / ketew/: نـاو. قفـەی ولاخـی بـەرز ف سُرفەی چهارپایان

کەتەوکۆشە / kete w koşe/: ئاوەڵـناو. زەبـەلاحی هیچ‌وپووچ ف لندهور بیکارە

کەتەوڵ / ketewił/: ناو. قەشقە؛ گیایەکـە لـە نێـو گەنمدا شین دەبێ، گوڵەکەی سپی و دانەکـەی وەک نووسەکە وایە، بەڵام دڕووەکەی ئەسـتوورە ف گیاهی خاردار

کەتی١ / ketî/: نـاو. ١. کەمایەسـی؛ کەمایـەتی ٢.

قەڵشـاوی لێـوار ٣. زەدە؛ خــەش؛ خــەوش ٤. مڤرۆیی؛ مەمەندامی ٥. نێوان تێکەوتنی لێـو ٦. تاقانـەیی؛ بـێوێنـەیی ٧. قـەتێ؛ کوڕکـوڕ ▤ ١. نقصـان ٢. عیـب ٣. معلولیّـت ۴. شکسـتگی لبـه ۵. شـکافتگی لـب ۶. یگـانگی؛ بـیهمتـایی ٧. مـرغ سنگخواره؛ باقرقره

کەتی^{٢}: ئاوەڵناو. ١. پەککـەوتوو؛ لەکارکـەوتوو ٢. مایەپووچ؛ بابردە؛ نـابووت ٣. ☜ **کەوتوو**^{١} ▤ ١. از کار افتاده ٢. ورشکسته ٣. ☜ **کەوتوو**^{١}

کەتیبە / ketîbe/: ناو. ١. سەردەرانەی بە خشـتی سوور ٢. نووسراوی زۆر قەدیم لـە سـەر بـەرد ٣. دەستەیەک لە لەشکر ▤ ١. سردر آجری ٢. کتیبـه ٣. گروهی از سپاه

کـەتیر^{١} / ketîr/: نـاو. داری بـــن شـــەغرە کـــە دەکەوێتە سەر پشتی بارەبەر ▤ چوب زیر بار گیاه

کەتیر^{٢}: ئاوەڵـناو. بـزر؛ نـوقم؛ لـە بـەر چـاو ون ‹وا هەڵات کەتیر بوو› ▤ ناپدید

کەتیرا / ketîra/: ☜ **کەتیرە**

کەتیرە / ketîre/: نـاو. کـەتیرا؛ کتـرە؛ جـەباری؛ شیلەی زەردەگوێنی؛ جـەوی سـاقەتەی تاقمـێ گەون کە لە کۆتایی بەهاردا بە خۆیـەوە یـان بـە لەلـە دان دێتـە دەرەوە و وشـک دەبێتـەوە، بـۆ دەرمان دەشێ و لە پیشەسازیدا بە کـار دەچـێ، هەروەها ژیلی سەری لێ دروست دەکەن ▤ کتیرا

کەتیرەلێدراو / ketîrelêd(i)raw/: ئاوەڵـناو. شۆدار؛ دەقدراو ▤ آهارزده

کەتیفە / ketîfe/: ناو. پاسـارە؛ گوێسـوانە؛ سـوانە؛ لێوارەی بان ▤ لبەی بام

کەتیکانێ / ketîkanê/: ناو. قەمچان؛ گەمەیەکە بە پێنج بەرد دەکرێ ▤ یەقُل‌دوقُل

کەتێ / ketê/: ☜ **کوڕکوڕ**

کەج^{١} / kec/: ☜ **کج**

کەج^{٢}: ئاوەڵناو. خوار؛ چەوت؛ خێچ ▤ کج

کەجان / kecan/: سارستە. وشەی دواندنی کـچ بـە خۆشەویستی ▤ دخترجان

کەجە / kece/: ئاوەڵـناو. کــەدە؛ بیــانی؛ بێگانــە؛ ناس‌نەکری ▤ ناشناس؛ بیگانه

کەجەر / kecer/: ناو. قەرەچ؛ قەرەچی ▤ کولی

کەجێز / kecêz/: ☜ **کەوجز**

کەچ^{١} / keç/: ☜ **کچ**

▣ **کەچا چاڤ**: گلێنـەی چـاو؛ بیبیلـەی چـاو ▤ مردُمک چشم

کەچ^{٢}: ئاوەڵـناو. ١. چەفت؛ خـوار؛ لار ٢. لێوکـەت؛ حەفلچ ٣. لێوارەکەت ▤ ١. کج ٢. لب‌شـکری ٣. لب‌شکسته

▣ **کەچ حەلی**: ☜ **کچ هلی**

کەچانی / keçanî/: ئاوەڵناو. ١. کچانە؛ کەنیشـکانە ٢. *[پلار]* کچانی؛ تایبەتمەندی کوڕێ کە ئاکـاری ژنانەیـە ▤ ١. دخترانـه ٢. ویژگـی پسـری بـا رفتـار دخترانه

کـەچایی / keçayî/: نـاو. ١. چــەفتی؛ گێــڕی ٢. نارێکی؛ خواری ▤ ١. کجی ٢. ناهمواری

کەچخولق / keçxulq/: ئاوەڵـناو. کـەچخولـک: ١. ناوچاوتاڵ؛ ڕووگرژ ٢. نەگونجاو؛ ئاکارخراپ ▤ ١. اخمو ٢. بداخلاق

کەچخوڵک / keçxułk/: ☜ **کەچخولق**

کەچک / keçik/: ☜ **کەوچك**

کەچکانی / keçkanî/: ناو. ١. کەنیشکی؛ کچـێنی؛ دۆخ و چۆنیـەتی کـچ بـوون ٢. بـن؛ تۆژاڵـێکی ناسک لە شەرمی کچدا ▤ ١. دوشیزگی ٢. پـردەی بکارت

⊡ **کەچکانی برن**: کچـێنی نەهێشـتن ▤ برداشـتن بکارت

کەچکە / keçke/: ناو. ئامرازێکی بەنّنایانە ▤ از ابزار بنایی

کەچکەقوڵـە / keçkequłe/: نـاو. کەمچەقوڵــــە؛

کەوچکەقوڵـە؛ بەچکـەبۆقی هێشـتا لـە پێسـتی ساوایی دەرنەهاتوو ☰ کفچلیزک؛ نوزاد قورباغه

کەچوله / keçule/: ناو. ژارماسی ☰ گیاه زهرماهی

کەچوونه / keçûne/: ناو. کوچکاور؛ بەردی ئاگردان ☰ سنگ اُجاق

کەچە^{١} / keçe/: ناو. ١. تەحت؛ ڕایەخ لـە بـەرگنی پەستواو ٢. فەرەنجی بێ‌قـۆڵ ☰ ١. کپنـک؛ نمـد زیرانداز ٢. بالاپوش نمدی بی‌آستین

کەچە^{٢}: ئاوەڵناو. ١. شاخ‌شکاو ٢. سـەقەت؛ ناتـەواو ☰ ١. شاخ‌شکسته ٢. ناقص

کەچە ـ^{٣}: پێشـوشـە. ١. زۆر دەکـارکراو و بـێ‌نـرخ ‹کەچەکـەوش؛ کەچەبـەڕە؛ کەچـەکڵاو› ٢. کـەت؛ پـەڕیو؛ کـەل ‹کەچەشـاخ؛ کەچـەدەوری› ☰ ١. مُستعمل ٢. کَل

کەچەترێن / keçet(i)řên/: ئاوەڵناو. *[پلار، شـوورەیی]* کەچەوەترێن؛ ڕووشکاو؛ بە شەرماخراو ‹جـوابێکم دایەوە کەچەترێنم کرد!› ☰ از رو رفته؛ شرمنده شده

⊡ **کەچـەترێن کـردن:** *[پـلار، شـوورەیی]* شـەرمەزار کردن؛ خەجاڵەت کردن ☰ از رو بُردن

کەچـەچی / keçeçî/: نـاو. کەسـێ کـە بـەرگن دەپسـتێوێ و دەیکاتـە تـەحت و فـەرەنجی ☰ نمدمال

کەچەر / keçer/: ئاوەڵناو. ١. کەچەڵ؛ سەربرین ٢. تووک لە سەر وەریو ☰ ١. کچل؛ کَل ٢. سرطاس

کەچـەڕی / keçeřî/: نـاو. ١. کەچەڵـی؛ نەخۆشـی سەر برینداری ٢. سەر بـێ‌تـووکی ☰ ١. کچلـی؛ کَلی ٢. طاسی

کەچەشـاخ / keçşax/: ئاوەڵـناو. شـاخ‌شـکاو؛ تایبەتمەندی شاخدارێ کە شـاخێکی شـکابێ ☰ شاخ شکسته

کەچـەشیر / keçeşîr/: نـاو. کالوومـە؛ شمشـێری خراپ و بێ‌قیمەت ☰ شمشیر نامرغوب

کـەچـەلـۆک / keçelok/: نـاو. سیسـارگ؛ سیسارکەکەچەڵە ☰ کرکس

کەچەڵە / keçele/: ئاوەڵـناو. کەچەڵ (ژن) ☰ کچل (زن)

کەچەلـەک^{١} / keçelek/: نـاو. ١. کـوڕەکەچەڵـەی قارەمانی چیرۆکان ٢. باڵـدارێکی لاشـەخۆرە لـە خەرتـەل دەکـا ☰ ١. پسـرک کچـل افسـانەهـای کودکان ٢. از انواع لاشخور

کەچەلەک^{٢}: ئاوەڵـناو. کەمێک کەچەڵبوو ☰ انـدکی کچل

کەچەلەی / keçeley/: ☜ **کەچەڵی**

کەچەڵ / keçeł/: ئاوەڵـناو. کەچـەر؛ کەلـەش: ١. گـەڕ؛ کـەل؛ تووشـیاری نەخۆشـی کەچەڵـی ‹کەچـەڵ لـە سـەری ئەترسـێ و کـوێر لـە چـلوی «مەسـەل»› ٢. *[پلار]* تـاس؛ هـەوێر؛ حـۆت؛ بـێ قژەسەر ☰ ١. کَل؛ کچل ٢. سرطاس

⊡ **کەچەڵی خواشوکور:** ئەو کەچەڵەی هـەر تەوقـە سەری کەچەڵـە و مـووی لاجانـگ و کاکۆڵـی هەیە ☰ کسی که فقط وسط سرش کچل است

کەچەڵی گشتەکی: ئەوکەسەی خـەتێکی ناسـک مووی ماوە، لە بن کڵاوە دەری‌دەخـا ☰ کسـی که فقط خطی دور سرش مو دارد

کەچەڵی گەڕگەڕی: ☜ **کەچەڵوگوڕی**

کەچەڵوگوڕی / keçeł u guřî/: ئاوەڵـناو. کەچەڵـی گەڕگەڕی؛ کەچەڵی تەواو کەچەڵ و بە کـرێژ ☰ کاملاً کچل

کەچەڵۆک / keçełok/: ناو. ١. چێشتێکە لە سـاوار و نیسک چێ دەبێ ٢. سیسارگە کەچەڵـە ☰ ١. آشی از بلغور و عدس ٢. کرکس

کەچەڵە / keçełe/: نـاو. جووچکـە باڵـندەیێ کـە تووکـە مـردارەی وەرانـدووە و تـازە تـووکی لـێ دێتەوە ☰ جوجەی کُرک ریختەی تازە پر

کەچـەڵـی / keçełî/: نـاو. گـەڕی؛ کەچەلـەی؛ نەخۆشی کەچەڵی ☰ کچلی

کەچەوەترێن / keçewet(i)řên/: ☜ **کەچەترێن**

کەچی / keçî/: ناو. ١. خواری؛ چەوتی ٢. ☜ **کەوچك** ▤ ١. کجی ٢. ☜ **کەوچك**

کە چی / ke çî/: ئامراز. ١. دەگەڵ ئەوەشدا ‹بە سەروم وت کە: ڕاست و سەرکەش و بەرزی! کە چی لەرزی/ کە فەرقیشم بگاتە ئاسمان، بەندەی قەدی یارم «نالی»› ٢. ئەو پەڕی؛ مەبەست؛ دەی ‹ئەم قسەت کرد، کە چی؟› ▤ ١. با این وصف؛ با وجود این ٢. کە چە

کەچیچ / keçîç/: ناو. ١. چینە؛ ڕەوتی دان هەڵگرتنەوەی مەل ٢. جێگەی چینە کردنی باڵندەی ماڵی ▤ ١. چینە ٢. جای چینە کردن مُرغ

کەچیلۆک / keçîlok/: ناو. کچۆڵە؛ کیژی بیچکەلانە ▤ دختر کوچولو

کەچین / keçîn/: ئاوەڵناو. کچ؛ مێوینەی مێردنەکردوو ▤ شوهرنکردە

کەچینی / keçînî/: ناو. کچێنی؛ خوێنی نیشانەی کچ بوون ▤ خون بکارت

کەحلان / keĥlan/: ☜ **کەهێل**

کەحێل / keĥêl/: ☜ **کەهێل**

کەخس / kexs/: ناو. کخس؛ خزکە؛ خسکە؛ خیسکە؛ ساقەتەی خڕ و کورتی ژێرزەوینی بڕێک ڕووەک ▤ پیاز

کەد / ked/: ناو. ١. کوتە؛ تیکە ٢. کاتە؛ بەهرەی زەمین ٣. زەحمەت؛ مەینەت؛ دەردیسەر ▤ ١. قطعە؛ تکە ٢. بهرەی زمین ٣. رنج و زحمت

کەدن / kedin/: ☜ **کادین**

کەدوو / kedû/: ناو. ١. کدوو؛ کودوو؛ کودی؛ کولند؛ کولندر؛ کولندەر؛ کولەند؛ کولەندەر؛ کولیندک؛ کوندر؛ کوندک؛ کوو؛ کوولەکە؛ کوی؛ کووی؛ کوڵند؛ قولند؛ قەباخ؛ کوندڕ؛ کریتی؛ قوندک؛ گیای ئالیکی بە چەن جۆری جیاواز، ساقەتەی خزۆک و بەری درشتەوە کە بە کولاوی یان سوورەوەکراوی دەخورێت ٢. ☜ **کادین ـ١** ▤ ١. کدو ٢. ☜ **کادین ـ١**

کەدوون / kedûn/: ناو. کەدووینک؛ کەدینک؛ جەڕەی ئاو ▤ سبوی کوچک

کەدووینک / kedûynik/: ☜ **کەدوون**

کەدە^1 / kede/: ناو. کوڕی چکۆڵە ▤ پسربچە

کەدە^2: ئاوەڵناو. کەجە؛ نەناسیاو؛ بێگانە؛ غەوارە ▤ ناشناس

کەدەر / keder/: ناو. کەسەر؛ مەینەت؛ خەم ▤ غم؛ اندوە

کەدەو / kedew/: ناو. نەخۆشییەکی ماڵاتە، لە سەرمان تووش دەبن ▤ از بیماری‌های دامی

کەدی / kedî/: ئاوەڵناو. کدی؛ دەستەمۆ؛ ڕام؛ فێربووی ماڵ ▤ اهلی؛ رام شدە

کەدینک / kedînik/: ناو. ١. ☜ **کەدوون** ٢. کووپەڵە ▤ ١. ☜ **کەدوون** ٢. خُمچە

کەدینگ / kedînig/: ناو. کلووسک؛ بستووگە؛ کووپەڵە ▤ خُمچە؛ خُم کوچک

کەدێنە / kedêne/: ناو. شەربەی سواڵەت ▤ لیوان سُفالین

کەر^1 / ker/: ناو. ١. هەر؛ خەر؛ کەهر؛ وڵاخ؛ گوێدرێژ؛ گوێرێژ؛ گۆهدرێژ؛ بەنەری؛ گیانەوەرێکی گوهانداری چوارپێی کەوی، لە تیرەی ئەسپان، بە سەری زل، گوێی درێژ و کلکی کورتەوە کە لە هەر پادا یەک ئەنگوست و یەک سمی هەیە، باری پێ دەبەن و سواری دەبن ٢. *[کنایە]* ساویلکە؛ سایلۆح؛ سەرسەری و بێ ئاوەز ٣. لەت؛ نیوەی جیا ٤. پارچە؛ پاژ ٥. کەرکە؛ کەری؛ کۆمەڵی دابڕاو لە گەلە ٦. قەر؛ قەرد؛ وام؛ واو ٧. گامێش؛ جووتی مانگامێش ٨. کەڵ؛ کەل؛ جۆرێ حەیوانی چیا ٩. دیوی تەفی جگ ١٠. هەدا؛ ئۆقرە ▤ ١. خر؛ الاغ ٢. نفهم ٣. شقە؛ نیمە ۴. قطعە؛ پارە ۵. جمع جدا شدە از گلە ۶ وام ٧. گاومیش نر ٨

کل کوهی ٩. یکی از جهات قاپ ١٠. آرام و قرار

▣ **کەران باب گاو:** *[ناشیرین]* جوێنێکە ■ دشنامی است

کەر کوڵ و بار سوک: *[کینایە]* ١. فەقیری ئاسوودە ٢. مسافری بارسووک ■ ١. ندار آسودەدل ٢. مسافر سبکبار

▣ **کەر بون:** *[مەجاز]* ١. پێ داگرتن لە سەر کار و قسەی بێبایەخ ٢. تووڕە بوونی بێئاقڵانە ٣. کڵاو سەر چوون؛ فریوخواردن ■ ١. لجاجت کردن ٢و٣. خر شدن

کەر بە کۆپان دان: ڕۆن هێنان و ئاو بردن؛ مامەڵەی بە ڕواڵەت باش بەڵام بە زەرەر کردن ■ خر دادن و خُرما گرفتن

کەر پێ ناو نەدران: *[پلار]* زۆر نەفام بوون ■ بسیار ابله بودن

کەر کردن: کەر کرن: ١. لەت کردن ٢. *[مەجاز]* فریودان؛ خەڵەتاندن ■ ١. پارە کردن ٢. فریب دادن

کەر کرن: ١. ☜ **کەر کردن** ٢. قەرز کردن؛ وام وەرگرتن ■ ١. ☜ **کەر کردن** ٢. وام گرفتن

کەر نیان لە باوکی کەسێ: *[ناشیرین]* جنێوێکی پیسە ‹هەی کەر بنێم لە باوکی بۆ ماڵی!› ■ دشنامی است

کەر هاتن: ١. کەر بوون ٢. چەقینی جگ؛ تەف هاتن ■ ١. خر شدن؛ لجاجت کردن ٢. ایستادن قاپ

کەری خۆ بەستەوە: *[کینایە]* بەرد نانە سەر مەڵۆی خۆ؛ باری خۆ نانە بارخانەوە؛ کاروباری خۆ دابین کردن و واز لە هەموو شتی تر هێنان ■ خر خود را از پُل گذراندن

کەر٢: ئاوەڵناو. ١. ☜ **کەڕ-١** ٢. *[پلار]* زەلام؛ قەبە ٣. چەماو؛ خوارەوەبوو ■ ١. ☜ **کەڕ-١** ٢. گُندە؛ بزرگ ٣. خمیده

کەر ـ٣: پێشوشە. ١. قەبە؛ زل ‹کەرمێش؛ کەرمۆز› ٢. *[پلار]* زۆر؛ فرە ‹کەرخۆر؛ کەرزۆر› ■ ١. خر ـ ٢. بسیار

ـ کەر٤: پاشەوشە. ١. پێکهێنەر؛ جێبەجێکەر ‹کارکەر› ٢. لە جنسی کەر ‹کوڕکەر› ■ ١. ـ کن؛ ـ گر؛ کنندە ٢. ـ خر

کەرئاوی / ker'awî/: ناو. پلیکان؛ کەڵک؛ چەڵک ■ پلیکان؛ مُرغ سقّا

کەرا / kera/: ناو. ١. ڕشک؛ مێتووکە؛ گەرای ئەسپێ ٢. بەرد؛ کوچک؛ تەوەن ■ ١. رشک ٢. سنگ

کەراخ / kerax/: ناو. ١. قەراخ؛ ڕەخ ٢. میراو؛ کەسێ کە بە سەر بەش کردنی ئاو ڕادەگا ■ ١. کنار ٢. میراب

کەراس / keras/: ☜ **کراس ـ١**

کەراڤی / keravî/: ☜ **کەڵك ـ٣**

کەراک / kerak/: ناو. کەراکە؛ هەوێردە ■ بلدرچین

کەراکە / kerake/: ☜ **کەراك**

کەرامات / keramat/: ناو. کەرامەت: ١. کاری عاجباتی کەسانی تایبەتی نوقم بوو لە عیرفاندا ٢. *[مەجاز]* کاری سەی و سەمەرەو نەگونجاو ■ ١. کرامات اولیا ٢. کارهای عجیب و غریب

کەرامەت / keramet/: ناو. ١. ☜ **کەرامات** ٢. ڕەوتی بووژانەوەی گیا و گول و شینکە ■ ١. ☜ **کەرامات** ٢. فرایند دوباره جان گرفتن گُل و گیاه

کەرانبەر / keranber/: ناو. قانگەلاشک؛ وشکە کەنگری بابردەڵە ■ کنگر خشک بادبردە

کەراندش / kerandiş/: چاوگ. ١. ڕاکێشان بە زەویدا ٢. کێشان بە تەرازوو ■ ١. بر زمین دراز کشیدن ٢. وزن کردن

کەرانشین / keran(i)şîn/: ☜ **کرانشین**

کەرانە١ / kerane/: ناو. *[پلار]* ١. مامەڵەپەشیمانی؛ پارە یان شتێک کە لایەنی پەشیمان لە سەودا،

بەو لایەنەکەی ئەدا کە مامەڵەکە هەڵبوەشێتەوە ٢. پیتاک؛ خاوە؛ پارە یان شتێ کە بە نارەوا لە کەسێک بستێنرێ ٣. باجێ کە دەسەلات بەرانبەر بە هەر بارەبەرێ، لە خاوەنەکەی دەستێنێ ٤. پارەیێ کە بە بێ هۆ باخت بکرێ ☰ ١. پول پشیمانی از معامله ٢. باج سبیل ٣. باج سرانهی باربران ۴. پول ولخرجی شده

کەرانە٢: ئاوەڵناو. ١. *[پلار]* وەک کەر ‹سەرەی کەرانە› ٢. پێوەندیدار یان سەر بە کەر ‹کۆپانی کەرانە› ٣. کەرەکی؛ گەوجانە و نالەبار؛ نەگونجاو ‹شۆخی کەرانە؛ قسەی کەرانە› ☰ ١. خرمانند ٢. مرتبط با الاغ ٣. خرکی

کەرانە٣: ئاوەڵکار. *[پلار]* هەر وەک کەر ‹کەرانە هاتە بەرەوە و هەرای لێ کرد› ☰ خرکی

کەراو / keraw/: ناو. بارە؛ فایدە؛ قازانج ☰ فایده

کەراوات / kerawat/: ☜ کراوات

کەراوی / kerawî/: ☜ کەڵک ـ٣

کەرایەتی / kerayetî/: ☜ کەریەتی

کەرب / kerb/: ناو. ١. کەرەب؛ خەم؛ خەفەت ‹دنیا هەمی بوویە ئێش و عوشرەت/ زالا فەلەکێ ژ کەرب و حەسرەت «خانی»› ٢. ☜ کەربا ☰ ١. اندوه ٢. ☜ کەربا

کەربا / kerba/: ناو. کەرب؛ کەربایەی؛ کەربایی؛ کەروا؛ کەروایی؛ کەڤرا؛ بێزوو؛ بێزی؛ بێزگ؛ مەگیرانی ☰ ویار

کەرباب / kerbab/: ناو. کەرباڤ؛ کەرباوک؛ جنێوێکە بابی بەرجنێو دەگرێتەوە ☰ فُحش بە معنی پدرسوخته

کەربازاڕ / kerbazař/: ناو. *[پلار]* حۆرییاتبازاڕ؛ کۆڕی جلفان ☰ جمع هرزگان

کەرباڤ / kerbav/: ☜ کەرباب

کەرباندن / kerbandin/: چاوگ. ١. بێزوو کردن ٢. کەربین؛ هان دان ☰ ١. ویار کردن ٢. تشجیع کردن

کەرباوک / kerbawk/: ☜ کەرباب

کەربایەی / kerbayey/: ☜ کەربا

کەربایی / kerbatî/: ☜ کەربا

کەربوکین / kerb û kîn/: ☜ کسپوکۆ

کەربون / kerbawk/: ناو. کاربون؛ توخمی کیمیاوی ناکانزا، بە ژمارەی ئەتومی ٦ و کێشی ئەتومی ١٢,٠١١، کە لە چەند بیچمی جۆراوجۆردا (وەک: ئەلماس، گرافیت، خەڵووز و دوودە) پەیدا دەبێ و توخمی سەرەکی هەموو گیا و گیانەوەرێکە ☰ کربُن

▣ **کەربونهیدرات**: پێکهاتەیەک لە کەربون، ئۆکسیژن، هیدرۆژن (وەک: شەکر، نیشاستە و...) ☰ کربوهیدرات

هیدرۆکەربون: پێکهاتەیەک لە کەربون و هیدرۆژن ☰ هیدروکربُن

کەربۆکی / kerbokî/: ئاوەڵناو. کەربۆنەکی؛ هەمیشە دز و خەمبار ☰ همواره اندوهگین

کەربۆنەکی / kerbonekî/: ☜ کەربۆکی

کەربەتین / kerbetîn/: ناو. گازی بزمار کێشانەوە ☰ انبر میخکش

کەربەش / kerbeş/: ناو. دڕکێکە کەر حەزی لێ دەکا ☰ خاربنی است

کەربین / kerbîn/: ☜ کەرباندن ـ٢

کەرپاڵ / kerpal/: ئاوەڵناو. قەرپاڵ؛ جلکقەتیای؛ شڕ و شڕۆڵ ☰ ژنده‌پوش

کەرپنج / kerpinc/: ناو. جۆرێک بۆژانەی گوڵ‌گەورەیە ☰ نوعی گیاه بومادران

کەرپووچ / kerpûç/: ناو. کارپووچ؛ کارپیچ؛ کولپیچ؛ کەرپیچ؛ خشت؛ کەلپیک؛ کولپیک؛ خشت بوشیای؛ خشتی لم و ڕەڵمی سوورەوەکراو ☰ آجر؛ خشت

کەرپە / kerpe/: ناو. سەد؛ بەربەندی ئاو؛ بەندی

ئاو ■ سد

کەرپەزە / kerpeze/: ناو. کەرپەسە؛ خەمەگرۆ؛ قمقمۆکە؛ سەرمازەلە؛ جۆرێ مارمیلکەی درێژە، ڕەنگ دەگۆڕێ ■ چلپاسە؛ نوعی مارمولک

کەرپەسە / kerpese/: ☜ **کەرپەزە**

کەرپیچ / kerpîç/: ☜ **کەرپوچ**

کەرت[1] / kert/: ناو. کەرتک؛ کەرتل؛ کارت؛ کەر: ١. دوو پارچە ٢. پارچە؛ کوت ٣. چارەگ؛ لە چوار پاژ پاژێک ٤. بڕێ لە مێگەل ٥. تەختە زەوی ■ ١. نصف؛ دونیم ٢. پارە؛ قطعە ٣. چارک؛ یک چهارم ۴. قسمتی از گله ۵. کرد از زمین

▣ **کەرتی تایبەتی**: بەشێک لە ئابووری کە لە قازانجی کەس یان کەسانێکی تایبەتدایە و دەوڵەت بەڕێوەی نابات ■ بخش خصوصی

کەرتی دەوڵەتی: بەشێک لە ئابووری کە لە بەردەستی دەسەڵاتدایە و دەوڵەت بەڕێوەی دەبات ■ بخش دولتی

کەرت[2]: ئاوەڵناو. کەرتک؛ کەرتل؛ کارت؛ کەر: ١. لەت؛ شەق ٢. لێ‌پەڕیو (تیخ و دەمەی تەور و...) ■ ١. پارە ٢. لب‌پریدە

⊡ **کەرت بون**: لەت بوون ■ پارە شدن

کەرتاڵ / kertal/: ناو. گیایەکی بەدڕکە و لە کەنگر دەکا ■ گیاهی شبیە کنگر

کەرتاندن / kertandin/: ☜ **کرتاندن**

کەرتاو / kertaw/: ناو. شەقەجۆگە؛ ئاوێکی زۆر کە لە چۆم جیا دەکرێتەوە ■ جوی بزرگ

کەرتڕ / kertiř/: ئاوەڵناو. *[پلار]* چەنەبازی قسە بێ‌تام ■ وراجِ یاوەگو

کەرتڕێنە[1] / kert(i)řêne/: ناو. *[کنایە]* دوامین خولی کایەی گۆروابازی ■ آخرین دور جوراب‌بازی

کەرتڕێنە[2]: ئاوەڵناو. *[کنایە]* کەروەستەک؛ زۆر ڕژد (سەر بەرەوژوور) ■ سخت (سربالایی)

کەرتک / kertik/: ☜ **کەرت**

کەرتکە ـ / -kert(i)ke/: پێشوشە. دەسەیەکی کەم؛ چەند دانەیەک ‹کەرتکەمەڕ› ■ گروە گوچک

کەرتکەمەڕ / kert(i)kemeř/: ☜ **کەرتە**

کەرتکین / kert(i)kîn/: چاوگ. پەڕینی لێوارە (تیخ و...) ■ لب‌پر شدن (تیغ و...)

کەرتل / kertil/: ☜ **کەرت**

کەرتلاندن / kert(i)landin/: چاوگ. لەت‌وکوت کردن؛ پارچە ـ پارچە کردن ■ قطعە ـ قطعە کردن

کەرتوڤ / kertov/: ناو. سێفەزەمینە؛ سێفەزەوینە ■ سیب‌زمینی

کەرتۆپە / kertope/: ☜ **کارتۆل**

کەرتۆڤل / kertovil/: ناو. سێفەزەمینە؛ سێفەزەوینە ■ سیب‌زمینی

کەرتۆل / kertol/: ☜ **کارتۆل**

کەرتو / kertû/: ☜ **کردو**[1]**ـ١**

کەرتە / kerte/: ناو. کەرتکەمەڕ؛ دەستە پەزێک پێکەوە ■ چند گوسفند با هم

کەرتەپەز / kertepez/: ناو. کەرک؛ بەشێ لە مێگەل ■ قسمتی از گله

کەرتەڕ / kerteř/: ناو. بەری گیایەکە لە خەیار دەچێ بەڵام زۆر تاڵە ■ نوعی خیار کوهی تلخ

کەرتەشی / kerteşî/: ناو. کەرگەتەشی؛ کیسۆبزنە؛ گیایەکی بەدڕکی سەرخڕە ■ **گیاهی خاردار و توپی**

کەرتەک / kertek/: ئاوەڵکار. ١. **زۆر؛ گەلێک** ٢. کوتێک؛ لەتێک؛ پارچەیەک ■ ١. **بسیاری** ٢. یک قطعە؛ قطعەای

کەرتەل / kertel/: ناو. بەشێکی زۆر لە هەر شتێ ■ قسمت اعظم از هرچیز

کەرتەلەڕ / kerteleř/: ئاوەڵناو. کز و بێ‌هێز (یەکسم) ■ لاغرمُردنی (ستور)

کەرتەوڵ / kertewił/: ناو. گیایەکی بەرزەباڵایە لە گۆگەم ئەکا ■ گیاهی شبیە جوجم

کەرتێنە / kertêne/: ناو. داوی جاڵجاڵووکە ☰ تار عنکبوت

کەرجە / kerce/: ☜ **کەرژە**

کەرچل / kerçil/: ئاوەڵناو. کەرچلی؛ تێکەڵاو؛ تێکدراو ☰ آمیخته

کەرچلان / kerç(i)lan/: چاوگ. کەرچلین؛ تێکەڵ/ ئاوێتە بوون ☰ قاطی شدن؛ سرشتن

کەرچلاندن / kerç(i)landin/: چاوگ. تێکەڵدان؛ تێکدان؛ لێکدان؛ تێکەڵ/ ئاوێتە کردن ☰ قاطی کردن؛ سرشتن

کەرچلی / kerç(i)lî/: ☜ **کەرچل**

کەرچلین / kerç(i)lîn/: ☜ **کەرچلان**

کەرچۆڤە / kerçove/: ئاوەڵناو. شەڕانی؛ شەڕفرۆش؛ نەگونجاو ☰ ستیزەجو

کەرچەک / kerçek/: ئاوەڵناو. خوار و خێچ و دڕاو (پێڵاو) ☰ زهواردررفته (کفش)

کەرچیچەک / kerçîçek/: ناو. جۆرێ داری جەنگەڵییە ☰ از درختان جنگلی

کەرخ١ / kerx/: ناو. ١. دۆخی دەنگ نووسان؛ دەنگ کەتن ٢. سنوور؛ کەوشەن ٣. جێ دروێنەی پاڵە لە ڕۆژێکدا ٤. دەفری سواڵەتی قەوزە لێنیشتوو ٥. شوێن؛ شۆپ ٦. بێزاری؛ چۆنیەتی لە بەر چاو کەوتن ٧. ئالی؛ لا ٨. کەڵەک؛ کەڵەس؛ چەپەری سەرکوندە بۆ پەڕینەوە لە ئاو ☰ ١. صداگرفتگی ٢. مرز ٣. حجم درویدەی یک دروگر در روز ۴. ظرف سُفالین خزه گرفته ۵. رد؛ اثر ۶ بیزاری ۷. طرف؛ نزد ۸ کلک

⊡ **کەرخ بوون** ١. دەنگ گیران/ کەتن ٢. جاڕز/ بێزار بوون ☰ ١. صدا گرفتن ٢. بیزار شدن

کەرخ٢: ئاوەڵناو. تەزیو؛ سڕ ☰ کرخت

⊡ **کەرخ بوون** تەزین؛ سڕ بوون ☰ کرخیدن

کەرخاندن / kerxandin/: چاوگ. گنخاندن؛ گەناندن؛ خراپ و گەند کردن ☰ فاسد کردن

کەرخانە / kerxane/: ناو. ١. کانی بەرد لێهەڵکەندن ٢. چاڵەبەفر ٣. *[کینایە]* جوننەخانە ☰ ١. معدن سنگ ٢. برف‌انبار ٣. فاحشه‌خانه

کەرخانەچی / kerxaneçî/: ناو. *[کینایە، ناشیرین]* دەویت؛ گەواد؛ قورمساخ ☰ دیّوس

کەرخنکێنە / kerxinkêne/: ناو. کەردڕ؛ کەرکوژ؛ کەرکوژە؛ گیایەکە ☰ خرزهره

کەرخول / kerxul/: ناو. شێلاقە؛ کەرخۆل؛ جۆرێ مزرەقی بێتمتمەیە بە قامچی لێ دان دەسووڕێ ☰ نوعی گردنا

کەرخوەر / kerx(i)wer/: ☜ **کەرخۆر**

کەرخوێن / kerx(i)wên/: ئاوەڵناو. *[پلار]* زۆرخوێنی کەمبەهرە. هەروەها: **کەرخوێنی** ☰ خرخوان

کەرخۆر١ / kerxor/: ناو. شانەکووڕە؛ کەرخوەر؛ داڵەکەرخۆرە ☰ دال

کەرخۆر٢: ئاوەڵناو. *[پلار]* کەرخوەر؛ چڵەک؛ نەوسن؛ چڵێس ☰ شکمو

کەرخۆل / kerxol/: ☜ **کەرخول**

کەرخو / kerxû/: ناو. قەرغوو؛ جۆرە قامیشێکە، بلووری لێ چێ دەکەن ☰ نوعی نی ضخیم

کەرخەپ / kerxep/: ئاوەڵناو. ڕزیو لە بەر کۆنی ☰ پوسیده از کُهنگی

کەرخەڕێ / kerxeřê/: ناو. تووڵەڕێ؛ باریکەڕێ؛ بزنەڕێ؛ کوێرەڕێ ☰ کوره‌راه

کەرخەس / kerxes/: ناو. کاری هیچ و پووچ و بێفایدە ☰ کار بیهوده

کەرخەسپاڵ / kerxespal/: ئاوەڵناو. لەکارکەوتە؛ بەکارنەهاتوو ☰ ازکارافتاده

کەرخەسێن / kerxesên/: ناو. *[پلار]* کەسێ کە کاری هیچ و پووچ دەکا ☰ کسی که کارهای بیهوده می‌کند

کەرخەک / kerxek/: ئاوەڵناو. بە سەر یەکدا کۆماکراو ☰ بر هم انباشته؛ تلنبار شده

کەرخەنیق / kerxenîq/: ناو. زافەرانی کێوی؛ پیڤۆک ≣ زعفران کوهی

کەرخیت / kerxît/: ☜ **کارتیخ**

کەرخین / kerxîn/: چاوگ. ١. گنخین؛ خراپ بوون ٢. لە بەر چاو کەوتن؛ بێز لێکردنەوە ≣ ١. فاسد شدن ٢. از چشم اُفتادن

کەرد / kerd/: ناو. تەختە زەوی بۆ چاندن ≣ کرت کشاورزی

کەردار / kerdar/: ناو. چاروێدار؛ خەربەندە ≣ چاروادار

کەردڕ^{1} / kerdiř/: ☜ **کەرخنکێتە**

کەردڕ^{2}: ئاوەڵناو. *[پلار]* کەرخۆر؛ چڵێس ‹دە لە کەرێکیش بپرسن: گورگی دیوە کەردڕ نەبێ؟! «پەشێو»› ≣ شکمو

کەردڕە / kerd(i)ře/: ناو. دەیمیلە؛ دێمیلە؛ جۆرێ هەرزنی درشت ≣ نوعی ارزن درشت

کەردز / kerdiz/: ئاوەڵناو. *[پلار]* گەنەدز؛ سیرمەخۆر؛ لادز؛ شڕەخۆر؛ دەڵەدز؛ کەفەن‌دز؛ هۆگر و خووگرتووی دزینی شتی بێ‌نرخ ‹تۆ شێخی حیلەسازی، قوماربازی، کەردزی! «مەسەل»› ≣ دلەدُزد

کەردڵ / kerdił/: ئاوەڵناو. *[پلار]* دلکەر؛ بێ‌خەم ≣ خردِل

کەردو / kerdû/: ناو. ١. کەرد؛ تەختە زەوی ٢. کردووی دێراو هەڵدان ٣. گیای کاردو ≣ ١. کرت کشاورزی ٢. گراز کشاورزی ٣. گیاهی است

کەردووکێش / kerdûkêş/: ☜ **کردووکێش**

کەردە / kerde/: ناو. کردە؛ کردەوە ≣ عمل؛ فعل

کەردەرەی / kerderey/: چاوگ. داکردن ≣ ریختن

کەردەنەی / kerdeney/: چاوگ. لە بەر کردن ≣ پوشیدن

کەردەی / kerdey/: چاوگ. کردن ≣ کردن

کەردەیرە / kerdeyre/: چاوگ. داکردن ≣ ریختن

کەردەیوە / kerdeywe/: چاوگ. کردنەوە ≣ باز کردن

کەردەیۆ / kerdeyo/: چاوگ. کردنەوە ≣ باز کردن

کەردیکل / kerdîkil/: ناو. ئاگرخۆرە؛ شترمر؛ وشترمر ≣ شترمرغ

کەرزک / kerzik/: ناو. ١. ☜ **کەرژە** ٢. *[مەجاز]* مرۆی زۆر درۆزن ≣ ١. ☜ **کەرژە** ٢. آدم بسیار دروغگو

کەرزەر / kerzer/: ناو. سوورەقانگ؛ سوورەمراوی ≣ آنقوت

کەرزین / kerzîn/: چاوگ. ١. قەرسین؛ لە سەرمان نارەحەت بوون ٢. **بوونە بەستەڵەک** ≣ ١. لرزیدن از سرما ٢. **یخبندان شدن**

کەرژاڵ / kerjal/: ناو. **کاری زۆر گران** ≣ **کار بسیار** دشوار

کەرژنگ / kerjing/: ☜ **قرژانگ**

کەرژە / kerje/: ناو. کەرجە؛ کەرزک؛ گەنە؛ مێروویەکی بۆرە بە ماڵاتەوە دەنووسێ ≣ کنه

کەرستە / keriste/: ناو. کەرسە؛ کەرەستە؛ کەرەسە؛ کەلەستە: ١. ئەسپاباتێ کە شتێکی لێ دروست بێ ٢. ئامێر؛ ئامراز؛ ئەوەی بۆ بەڕێوە بردنی کار، دروست کردنی شتێ یان گەیشتن بە ئامانجێ پێویستە ‹کەرستەی گواستنەوە› ٣. کەل‌وپەل؛ شت‌ومەک؛ ئەسپابات ‹کەرستەی خانوو؛ کەرستەی بازاڕ› ≣ ١. مواد اولیە ٢. ابزار ٣. وسایل

کەرسل / kersil/: ناو. تەرسەقول؛ قەرسەقول ≣ سرگین الاغ

کەرسمە / kers(i)me/: ناو. ڕەگێکە لە کەپۆی کەردا دەیبڕن ≣ رگی در بینی الاغ کە آن را قطع می‌کنند

کەرسون / kersun/: ☜ **کەرسوون**

کەرسۆنە / kersone/: ناو. تەپاڵە کێویلە ≣ تاپالەی

دشتی

کەرسون / kersûn/: ناو. تاوە؛ کەرسون؛ ناولنگان؛ ئاخلەویک ☰ تاوە

کەرسە / kerse/: ☜ **کەرستە**

کەرسەپ / kersep/: ☜ **کەرەوز**

کەرسەڕ / kerseř/: ناو. کەرسەڕە: ١. قۆڕقۆڕە؛ مزراح؛ گیزگیزە؛ خولخولەی ناو کۆلدراو ٢. جۆرێ مراوی ☰ ١. گردنای توخالی ٢. نوعی مُرغابی

کەرسەڕە / kerseře/: ☜ **کەرسەڕ**

کەرسەک / kersek/: ☜ **کەرسەگ**

کەرسەگ^{1} / kerseg/: ناو. کەرسەک؛ سندە؛ کلۆخاکی زل ☰ کلوخ بزرگ

کەرسەگ^{2}: ئاوەڵناو. *[کنایە]* کەرسەک؛ بە دیمەن گێلی لە بنەوە شەیتان ☰ مارمولک؛ بە ظاهر کودن اما تودار

کەرسین / kersîn/: چاوگ. ١. وشک بوونەوە ٢. مەیین؛ گرسان ☰ ١. خشک شدن ٢. مُنعقد شدن

کەرش / kerş/: ☜ **کرش-١**

کەرشین / kerşîn/: ئاوەڵناو. ١. زگزل ٢. *[پلار]* سەیدی بە درۆ ☰ ١. شکم گنده ٢. سیّد دروغین

کەرفتن / keriftin/: چاوگ. کەرخ بوون؛ کەرخین؛ بێز هەستان (لە خواردن یان هەر شتێک) ☰ دل به هم آمدن (از غذا یا هر چیزی)

کەرفس / kerifs/: ☜ **کەرەوز**

کەرک / kerk/: ناو. ١. لەت؛ پارچە ٢. کەرکت؛ عەبای بێقۆل ٣. کەرتەپەز؛ بەشێ لە مێگەل ☰ ١. قطعه؛ پاره ٢. قبای بی‌آستین ٣. قسمتی از گله

کەرکت / kerkit/: ☰ ☜ **کەرك -٢**

کەرکریک / kerk(i)rîk/: ☜ **کرۆژنە**

کەرکم / kerkim/: ☜ **کەیکف**

کەرکنج / kerkinc/: ☜ **قرژانگ**

کەرکوڕی^{1} / kerkuřî/: ناو. هۆڵی کەر ☰ کرّه‌خر

کەرکوڕی^{2}: ئاوەڵناو. *[پلار]* نەفام؛ گێلۆکە ☰ ابله

کەرکوژ / kerkuj/: ☜ **کەرخنکێتە**

کەرکوژە / kerkuje/: ☜ **کەرخنکێتە**

کەرکوڵ / kerkuł/: ☜ **کەرکۆڵ -٢**

کەرکۆت / kerkot/: ☜ **گۆگرد -١**

کەرکۆڵ / kerkoł/: ناو. کەرکۆڵک: ١. جاش؛ جاشک؛ دەحشک ٢. کەرکول؛ گیایەکی سەرخڕی بەدڕکە ٣. گیایەکە لە تیرەی کەما و هەلز ☰ ١. کُرەخر ٢. گیاهی خاردار ٣. گیاهی از تیره انجدان

کەرکۆڵک / kerkołik/: ☜ **کەرکۆڵ**

کەرکوتی / kerkûtî/: ناو. شێوێکە لە گەنمەکوتاو دروست دەبێ ☰ آشی است

کەرکوش / kerkûş/: ناو. جۆرێ ترێی نەباش ‹ئەز قوربانۆ پەشووشۆ/ ڕەزەک دانێ ژ کەرکووشۆ/ تولێ نەبوو بدە مووشۆ! «مەسەل»› ☰ نوعی انگور نامرغوب

کەرکوڤی / kerkûvî/: ☜ **کەرەکێوی**

کەرکە / kerke/: ناو. ١. کەرگراف؛ سادوڕگە؛ نیودوڕگە؛ نیمچە جزیرگە؛ نیمچەدوڕگە؛ جزیرەئاسا؛ زەوینێک سێ لای ئاو بێ و لایەکی وشکانی ‹کەرکەی عەرەبستان› ٢. فرۆ؛ قاقنات؛ خۆراکێکە لە ژەک و شیر ☰ ١. شبه‌جزیره ٢. آغوز پُخته

کەرکەت / kerket/: ناو. سیسارگ؛ کەرکەس ☰ کرکس

کەرکەرۆک / kerkerok/: ناو. کەرکەرۆکە؛ کەرکەوکە؛ بەرزایی لای خوارووی چوارچێوەی درگا ☰ بلندی چهارچوب پایینی در

کەرکەرۆکە / kerkeroke/: ☜ **کەرکەرۆك**

کەرکەس / kerkes/: ناو. سیسارگ؛ کەرکەت ☰ کرکس

کەرکەمەڕ / kerkemeř/: ناو. پرگ؛ بڕکە ☰ بخشی

از گله

کەرکەوکە / kerkewke/: ☜ **کەرکەرۆك**

کەرکی / kerkî/: ☜ **کەرەکی**

کەرکیت / kerkît/: ناو. کەلـکیت؛ کارازا؛ دەف؛ دەفە؛ هەپک؛ هەپۆ؛ هەپە؛ ئامرازێکی کانزایی و قورس بۆ کوتانەوەی پۆ ‹دەست و کەرکیتی کچی نازداری هەوشاری نەبا/ چۆن دەرازاوە بە قالی شار و بازاڕی سنە؟ «هێمن»› ☰ دفته؛ شانەی پودکوبی

کەرکێفاتمێ / kerkêfat(i)mê/: ناو. تاژیلۆکە؛ کولەحاجی؛ جۆرێ کولەی باریکەی زیت ☰ آخوندک

کەرگ / kerg/: ناو. کەرگی؛ کەرگە؛ کەڕکی؛ کەڕگ؛ مامر؛ مریشک ☰ مرغ خانگی

کەرگاکۆرە / kergakore/: ناوەڵکار. کەمووسکە؛ زۆر کەم ☰ بسیار اندک

کەرگان / kergan/: ناو. ١. دەفری تری تێدا گوشین ٢. گوشکە بۆ دۆشاو کردن ☰ ١. ظرف آبگیری انگور ٢. عصاری

کەرگراڤ / kerg(i)rav/: ☜ **کەرکە ـ١**

کەرگۆوە / kergowe/: ☜ **کەروێشك**

کەرگۆه / kergoh/: ☜ **کەروێشك**

کەرگو / kergû/: ☜ **کەروێشك**

کەرگە / kerge/: ناو. ١. دەسک؛ دەسە ٢. گوشینگەی هەنگوور ٣. مامر؛ مریشک ☰ ١. دسته ٢. عصاری ٣. مُرغ خانگی

کەرگەتەشی / kergeteşî/: ☜ **کەرتەشی**

کەرگەداس / kergedas/: ناو. ١. دەسکەداس؛ کلکەداس ٢. کەمەی داس ☰ ١. دستەی داس ٢. قوس داس

کەرگەدەن / kergeden/: ناو. کەرگەدەنگ: ١. گیانەوەرێکی گیاخۆری زۆر زلە، شاخێک یان دووی لە سەر کەپۆ هەیە، پێستی زۆر ئەستوورە و ئەوسا دەیانکردە سپەر بۆ شەڕەشمشێر ٢. *[پلار]* مرۆی زەلام و نەفام ☰ ١. کرگدن ٢. لندهور ابله

⊡ **جواو کەرگەدەن نەدانەوە:** گوێ بۆ قسەی کەس شل نەبوون ☰ گوش بە حرف کسی بدهکار نبودن

کەرگەدەنگ / kergedeng/: ☜ **کەرگەدەن**

کەرگەز / kergez/: ناو. سیسارگ؛ سیسارگە کەچەڵە ☰ کرکس

کەرگەلارێ / kergelarê/: ناو. باڵدارێکە ☰ پرندەای است

کەرگەوز / kergewiz/: ناو. شوێنی خۆ گەوزاندنی گوێدرێژ ☰ محل غلتیدن اُلاغ

کەرگی / kergî/: ☜ **کەرگ**

کەرگێ / kergê/: ناو. *[شووروویی]* کەسێ کە ئیلاقەی کەر دەکا ☰ کسی که با خر جماع می‌کند

کەرگێڕەوە / kergêřewe/: ناو. *[پلار]* پەرژینی دەوری شتێک بۆ ئەوەی وە نێوی نەکەون ☰ موانع هشدار در معبر

کەرلەوەڕێن¹ / kerleweřên/: ناو. شوانی کەران ☰ اُلاغچران

کەرلەوەڕێن²: ناوەڵناو. *[پلار]* خاوەن کاری سووک و بێبایی ☰ دارای کار بی‌ارزش

کەرم / kerm/: ☜ **کرم¹**

کەرمات¹ / kermat/: ناو. ١. ڕەوتی بووژانەوەی شینایی؛ گەشە کردن ٢. *[کینایە]* کاری وشیار کردنەوەی مەردم ☰ ١. دوباره جان گرفتن گل و گیاه ٢. بیدار کردن مردم

کەرمات²: ناوەڵناو. زەحف؛ زۆر زیاد ☰ بسیار زیاد

کەرماشێن / kermaşên/: ناو. *[پلار]* پاسکیل؛ دووچەرخە ☰ دوچرخه

کەرمجین / kerm(i)cîn/: ☜ **کورمژین**

کەرمجینی / kerm(i)cînî/: ناو. ١. کرمەڕێژی ٢. *[کینایە]* زۆر چەپەڵی و گەماری ☰ ١. فرایند کرم

ریختن ۲. آلودگی بسیار

کەرمخ / /kermix/: ناو. گیایەکی گەڵادەرزییە ☰ گیاهی برگ سوزنی

کەرمژین / /kerm(i)jîn/: ☜ **کرمەژن**

کەرمشک / /kermişk/: ناو. تامیسک؛ تێمیسک ☰ تبخال

کەرمشین / /kerm(i)şîn/: ☜ **کەرمەژین**

کەرمک / /kermik/: ☜ **کرمەژن**

کەرملاندن / /kermilandin/: چاوگ. تێکەڵ کردن ☰ آمیختن

کەرمندار / /kermindar/: ناو. کاری بەخشینی خاوەن دەسەڵات ☰ بخشش صاحب قدرت

کەرمۆز / /kermoz/: ناو. شینەمۆزە؛ مێشێکی چزووداری درشتە بە ماڵاتەوە دەدا ☰ نوعی مگس درشت نیشدار

کەرمە / /kerme/: ناو. کەمرە؛ کەپرە؛ گەرمە؛ ڕیخی بەرپێدراوی ڕەقهەڵاتوو ☰ سرگین پامال شدەی خشک و سفت

کەرمەژین / /kermejîn/: چاوگ. کرمچین؛ کرمشین؛ کەرمشین؛ قرمچین؛ چرچ بوون ☰ چروکیدن

کەرمەلیس / /kermelîs/: ئاوەڵناو. مێخۆش؛ ترش و شیرین ☰ مَلَس؛ تُرش و شیرین

کەرمێز / /kermêz/: ☜ **خەرمێز ـ۱**

کەرمێش / /kermêş/: ناو. ۱. مێشی درشت ۲. نێری مێشەنگوین ☰ ۱. خرمگس ۲. زنبورعسل نر

کەرناز / /kernaz/: ناو. */پلار/* خەرناز؛ ناز و ئەدای کەسێ کە بۆ ناز کردن ناشێ ☰ ناز شُتُری

کەرنگ / /kering/: ناو. قورینگ؛ باڵداریکە ☰ پرندەای است

کەرنەڤاڵ / /kernevał/: ناو. کارناواڵ؛ کۆسەکاری؛ ئاهەنگێکی تایبەت بریتی لە گۆرانی و هەڵپەڕکێ و شایی کە بڕێک جلی ڕەنگامە لەبەر دەکەن، دەمامک هەڵدەبەستن و خۆیان وەک گیانەوەران لێ دەکەن ☰ کارناوال

کەروا / /kerwa/: ☜ **کەربا**

کەرواڵە / /kerwale/: ☜ **کەرەواڵە^{۱}ـ۲**

کەروان / /kerwan/: ☜ **کاروان**

کەروایی / /kerwayî/: ☜ **کەربا**

کەروشک / /keruşk/: ☜ **کەروێشک**

کەروڤە / /keruve/: ☜ **کرێوە**

کەروە / /kerwe/: ناو. ڕاو؛ ڕاڤ؛ شکار؛ ئشکار؛ شڕ ☰ شکار

کەروەستەک / /kerwestek/: ☜ **کەرترێتە^{۲}**

کەرویە / /keruye/: ☜ **کەروێشك**

کەروێ / /kerwê/: ☜ **کەروێشك**

کەروێشک / /kerwêş(i)k/: ناو. کەوریشک؛ کەورێشک؛ کەرووشک؛ کێفروشک؛ کێڤرویشک؛ کورشک؛ کوێریشک؛ کەروشک؛ کەڤرۆشک؛ کیفروشک؛ کیڤریشک؛ کێرووشک؛ کێریشک؛ کێفرۆشک؛ کەروێ؛ کەوریە؛ کەریە؛ کەرویە؛ کێرگوو؛ کەرگوو؛ کەرگوێ؛ کەرگۆوە؛ هەوریشە؛ هەروێشە؛ خەروێ؛ خەروی؛ هەروی؛ هەرۆڵشە؛ قولەشین؛ گیانەوەرێکی گوهانداری گیاخۆر، شتجاو، گوێدرێژ، جووچک کورت و خۆشبەزە ☰ خرگوش

⊡ **کەروێشک بە عەرابە گرتن:** */مەجاز/* زۆر تاقەت هێنان و پشوودرێژی نواندن ☰ از غوره حلوا ساختن

کەروێشکە / /kerwêşke/: ناو. کەورێشکە؛ کێرووشکە؛ ڕەوتی بزوتنەوەی دەغڵ و سەوزەی بەهار بە دەم باوە، کە وەک پێلی دەریا دەنوێنێ ☰ خرام سبزه از باد

⊡ **کەروێشکە کردن:** بزووتنی سەوزە بە دەم باوە ‹دار دەری کردووە چرۆ/ کەروێشکەی کرد گەنم و جۆ «هێمن»› ☰ خرامیدن سبزه از باد

کەرویشکەخەو / kerwêşkexew/: ناو. سەرخەو؛ سووکەخەو ▤ خواب سبک

کەرویشکەمەلە / kerwêşkemele/: ناو. جۆرێک مەلەی وەک ڕەوتی کەروێشک ▤ شنای خرگوشی

کەرۆ / kero/: ئاوەڵناو. ١. کول؛ نەتیژ؛ نەبڕ ٢. *[کینایە]* بێئاوەز ▤ ١. کُند ٢. احمق

کەرۆکە / keroke/: ئاوەڵناو. *[پلار]* حۆل؛ گێلۆکە ▤ هالو

کەرۆڵە / keroɫe/: ☜ **کەرەواڵە^{1}ـ٢**

کەرۆن / keron/: ناو. ئالوودار ▤ چوب سقف بر دیرک

کەروو / kerû/: ناو. ١. جالجالووکە؛ کاکلەمووشان ٢. داوی جالجالووکە ▤ ١. عنکبوت ٢. تار عنکبوت

کەرووس / kerûs/: ☜ **کەرەوز**

کەرووشک / kerûşk/: ☜ **کەرویشك**

کەرە^{1} / kere/: ناو. ١. کەرێ؛ ڕۆنی قاڵنەکراو ٢. بەردەڵان؛ ڕەقەن؛ تمتمان ▤ ١. کرەی خوراکی ٢. سنگلاخ

▪ **کەرە^{2}**: پاشەوشە. ـ کەر ‹ئاوەدانکەرە؛ دلخۆشکەرە› ▤ ـ کُن؛ ـ کُنَک

کەرەب / kereb/: ناو. ١. ☜ **کارەبا** ٢. خەم؛ خەفەت ▤ ١. ☜ **کارەبا** ٢. اندوه

کەرەباب / kerebab/: ☜ **کەڵەشێر**

کەرەبە / kerebe/: ☜ **کارەبا**

کەرەپوول / kerepûl/: ناو. میرات؛ کەلەپوور؛ دارایی لە مردوو جێماو ▤ ارث

کەرەپیاو / kerep(i)yaw/: ئاوەڵناو. *[پلار]* ١. زۆر ئازاو نەترس ٢. بێئاوەز؛ کەمفام ٣. دڵپاک و سەرسەری ▤ ١. مُتهوّر ٢. احمق ٣. خوش‌قلب و سطحی

کەرەتاو / keretaw/: ناو. کەرەی تاویاوە کە باش قاڵ نەکرابێ ▤ کرەی ذوب‌شده

کەرەترێنە / keret(i)řêne/: ناو. گیایەکی سەر بە درکە کەر حەزی لێ دەکا ▤ گیاهی است

کەرەتوو / keretû/: ناو. کردوو؛ کەردوو؛ کەرتوو ▤ کرت کشاورزی

کەرەتە / kerete/: ناو. پانیەکێش؛ پاژنەهەڵکێش ▤ پاشنەکش

کەرەجنە / kerec(i)ne/: ناو. کەرەکەولە؛ مێروویەکە لە شوێنی تەڕ و نماوی ماڵدا دەژی، ڕەنگی خۆڵەمێشی، بن زگی سپی و لاقی وردە ▤ حشرەای است

کەرەجی / kerecî/: ناو. قوفە؛ قوففە؛ جۆرێ بەلەم ▤ قایق کرجی

کەرەخنە / kerexne/: ناو. مەقاش؛ پۆلگر؛ ماشەی ئاگر ▤ آتش کاو

کەرەدان / keredan/: ناو. کووپەڵەی جێ کەرە ▤ ظرف کره

کەرەز / kerez/: ناو. گیایەکە دەیکرۆژن ئاوێکی شیرنی هەیە ▤ گیاهی است

کەرەزەڕی / kerezeřî/: ئاوەڵکار. زۆرەکی؛ بە زۆرەملێ ▤ زورکی

کەرەسا / keresa/: ☜ **کەوەر ـ١**

کەرەسب / keresib/: ☜ **کەرەوز**

کەرەسپ / keresip/: ☜ **کەرەوز**

کەرەستە / kereste/: ☜ **کەرستە**

کەرەستی / kerestî/: ئاوەڵناو. کەرەنسی؛ هەمیشە سێبەر ▤ همیشە سایە

کەرەسە / kerese/: ☜ **کەرستە**

کەرەشان / kereşan/: ناو. هەنگوێنی ڕەش هەڵگەڕاو ▤ عسل سیاهرنگ

کەرەشێر / kereşêr/: ☜ **کەڵەشێر**

کەرەشێل / kereşêl/: ☜ **کەڵەشێر**

کەرەفس / kerefs/: ☜ **کەرەوز**

کەرەک / kerek/: ☜ **کەرەواڵە^{1}ـ٢**

کەرەکولان / kerekulan/: ☜ **کەرەکێوی**

کەرەکۆشە / kerekoşe/: ناو. کەرەوشە؛ جۆرێک جگەن ☰ نوعی جگن

کەرەکەوڵە / kerekewłe/: ناو. پیرۆشک؛ پیرێژنۆکە؛ خلێرە؛ خەرخودا؛ داپیرۆشک؛ کەرەجنە ☰ خرخاکی

کەرەکی / kerekî/: ئاوەڵکار. کەرکی؛ کەرانە؛ وەک کەر ☰ خرکی؛ خرصفتانه

کەرەکێفی / kerekêfî/: ☜ **کەرەکێوی**

کەرەکێوی / kerekêwî/: ناو. کەرەکولان؛ کەرکووڤی؛ کەرەکێفی؛ خەرگۆڕ؛ خەرگۆلک ☰ گورخر

کەرەگا / kerega/: ناو. ۱. جوانەگایەک کە سواری چێل دەبێ ۲. *[کینایی، پلار]* زۆرداری زاڵم ☰ ۱. گاو گُشن ۲. زورگو

کەرەگایی / keregayî/: ناو. *[کینایی، پلار]* زۆربێژی؛ ملهوڕی ☰ زورگویی

کەرەلیاس / kerelyas/: ناو. چێرڤان؛ ڕاگەیێنەر؛ جاڕچی ☰ جارچی؛ مُنادی

کەرەم / kerem/: ناو. ۱. کاری بەخشین؛ دانی بێقەرەبوو ۲. فایدە؛ بەهرە ☰ ۱. بخشش ۲. فایده

⊡ **کەرەم کردن:** دەس بە کارێ کردن ‹هەڤالێ هێژا، کەرەم کە!› ☰ اقدام کردن

کەرەمتو / keremtû/: ☜ **کەرەنتو**

کەرەمتوکێش / keremtûkêş/: ناو. ماڵەغان گێڕ؛ کەسێک کە بە مەڵەغان گیا دەدوورێت ☰ دروگر با داس بُلند

کەرەمدار / keremdar/: ئاوەڵناو. دلاوا؛ دەهندە؛ جوامێر ☰ سخاوتمند

کەرەنتو / kerentû/: ناو. کاسۆخ؛ کەرەمتوو؛ کەلاندر؛ کەلەندر؛ کەلەندی؛ کێلەندی؛ ماڵەغان؛ مەڵەغان؛ داسی درێژی دەسکدرێژ کە بە دوو دەس دەکار دەکرێ ☰ نوعی داس دستەبلندِ لبەپهن

کەرەنزەر / kerenzer/: ئاوەڵناو. جوانی سەوزەڕەنگ ☰ گندمگون

کەرەنسی / kerensî/: ☜ **کەرەستی**

کەرەنگ / kereng/: ناو. ۱. کەرمێش؛ نێری مێشەنگوێن ۲. سوورەقورینگ؛ قازیسوور ۳. ☜ کەنگەر ☰ ۱. زنبورعسل نر ۲. فلامینگو ۳. ☜ کەنگەر

کەرەنگەڵ / kerengeł/: ناو. قانگەلاشک؛ دڕووی کەنگر ☰ بُتەی خُشک کنگر

کەرەنگێزە / kerengêze/: ناو. خەرمەگەز؛ کۆرۆخ؛ کەرمێش؛ مێشەکەرانە ☰ خرمگس

کەرەواڵە^{۱} / kerewałe/: ناو. کەرەوانکە؛ کەرەواڵە؛ کەرواڵە: ۱. باڵدارێکە لە مراوی دەکا تۆزێ دندووکی خوارە، لە دەم ئاوەن دەژی ۲. کەرواڵە؛ کەرۆڵە؛ کەرەک؛ کەرەوان؛ کەرەوانە؛ کەرەوەرە؛ کەرەوەڵە؛ هەوێردە ☰ ۱. کاروانک ۲. بلدرچین

کەرەواڵە^{۲}: ئاوەڵناو. *[پلار]* کەرەواڵە؛ کەرواڵە؛ حۆل و کەمئاوەز ☰ سادەلوح

کەرەوان / kerewan/: ☜ **کەرەواڵە^{۱}ـ۲**

کەرەوانکە / kerewanke/: ☜ **کەرەواڵە^{۱}**

کەرەوانە / kerewane/: ☜ **کەرەواڵە^{۱}ـ۲**

کەرەور / kerewir/: ناو. هەور؛ هەوری؛ ئیسفەنج ☰ اسفنج

کەرەوز / kerew(i)z/: ناو. کرسپ؛ کەرسەپ؛ کەرەسب؛ کەرەسپ؛ کەرەوس؛ کەرووس؛ کەرفس؛ کەرەفس؛ گیایەکی ئالیکی دوو ساڵەیە بە گەڵای بریقەدار و لقی ئەستوورەوە کە نەرم و بۆنخۆشە و دەخورێ ☰ کرفس

کەرەوزان / kerewzan/: ☜ **کەوەر ـ۱**

کەرەوزەکێویلە / kerewzekêwîle/: ناو. سیپەلە؛ سیپەرە؛ باوەشێنە ☰ سرخس

کەرەوس / kerews/: ☜ **کەرەوز**

کەرەوشە / kerew(i)şe/: ناو. کەرەکۆشە؛ جۆرێک

جگەن ■ نوعی جگن

کەرەوە١ / kerewe/: ☜ **کەڵەوە**

کەرەوە٢: ئاوەڵناو. ١. پێکهێنەر؛ جێبەجێ‌کەر ٢. ئاوەڵاکەر؛ بازکەر ■ ١. کننده ٢. گشاینده

. کەرەوە٣: پاشەوشە. ١. ئاوەڵاکەر ‹درگاکەرەوە› ٢. درز پێ‌دەر؛ پێ‌ڕاکەر ‹ڕێ‌کەرەوە› ٣. پێکهێنەر؛ جێبەجێ‌کەر ‹پانکەرەوە؛ فێنککەرەوە؛ سازکەرەوە› ٤. دروست‌کەر ‹خۆش‌کەرەوە؛ ماڵ‌کەرەوە› ■ ١. ـ بازکن ٢. ـ گشا ٣. ـ کننده ۴. سازنده

کەرەوەت / kerewet/: ناو. پێشخانە؛ کەوشکەن ■ راهرو

کەرەوەرە / kerewere/: ☜ **کەرەواڵە**١ـ٢

کەرەوەڵە / kereweɫe/: ☜ **کەرەواڵە**١ـ٢

کەرەوێتە / kerewête/: ☜ **کراوات**

کەرەه / kereh/: ئاوەڵناو. چڵکن؛ گەمار؛ پیس و پەڵۆخ ■ چرکین

کەرهەنگ / kerheng/: ناو. کەرەنگ؛ کەرمێش ■ زنبورعسل نر

کەرەهێ / kerehê/: ناو. جۆرێ گیای شنگ ■ نوعی گیاه شنگ

کەری١ / kerî/: ناو. ١. کەرکە پەز؛ برێ لە مێگەل ٢. کەرت؛ لەت؛ پاژ ٣. *(مەجاز، پلار)* بێ‌ئاوەزی؛ نەفامی ■ ١. قسمتی از گلەی گوسفندان ٢. پارە؛ قطعە ٣. حماقت

کەری٢: ئاوەڵناو. لەت؛ کەت؛ کەل ■ پارە

کەریاپەز / keryapez/: ناو. جۆل؛ کەرکە مەڕ ■ قسمتی از گلە

کەریفۆک / kerîfok/: ☜ **کریفۆک**

کەریە / kerye/: ☜ **کەرویشک**

کەریەتی / kerîyetî/: ناو. *(مەجاز، پلار)* کەرایەتی؛ کەریتی: ١. کاری بێ‌ئەقڵانە ٢. دۆخ یان چۆنیەتی گێل و نەفام بوون ■ ١. کار احمقانە ٢. حماقت

کەرێ / kerê/: ناو. ١. کەرە ٢. کاژیلەی شەش مانگان ■ ١. کره ٢. بُزغالەی شش ماهه

کەرێتی / kerêtî/: ☜ **کەریەتی**

کەرێز / kerêz/: ☜ **کارێز**

کەرێزکەن / kerêzken/: ناو. قومەشکەن؛ کەسێ کە بیر و کەرێز هەڵدەکەنێ ■ مُقنی

کەرێزە / kerêze/: ☜ **کارێز**

کەڕ / keř/: ئاوەڵناو. ١. کەر؛ کهەر؛ کهەرۆ؛ کێر؛ کرێل؛ گوێ‌کپ ٢. تیر؛ خەست ‹ماستاوێ کەڕ بگرەوە!› ■ ١. ناشنوا ٢. غلیظ

⊡ **کەڕ بوون**: ١. کپ بوونی گوێ ‹کەڕ بی و کەڕ نەبی! «مەسەل»› ٢. سووڕانی زۆر بە لەرزەی مزراح وا کە لە دەنگ بکەوێ ■ ١. کر شدن ٢. چرخیدن با شتاب گردنا

کەڕ کردن: ١. گوێ‌کپ کردن ٢. خەست کردنەوەی تراو ٣. داکوتانی گێزگێزە، جۆرێ کە دەنگی ببڕێ ■ ١. کر کردن ٢. غلیظ کردن آبکی ٣. چرخاندن سریع گردنای توخالی طوری که صدای آن بخوابد

بانگ بە گوێی کەڕاندا کردن: کاری بێ‌بەهرە کردن ‹بێژە: من هەر بەو فەرمانەی بۆم هاتووە، دەوترسێنم. بەلام بانگ بە گوێی کەڕاندا کردن و ترساندنیان بەهرەی نییە «هەژار، قورئان»› ■ آب در هاون کوبیدن

خۆ لێ کردنە کەڕ: خۆ لێ گێل کردن ■ خود را به کوچەی علی چپ زدن

کەڕا / keřa/: ناو. گاشەبەرد؛ تەلەسەنگ؛ بەردی زل ■ سنگ بزرگ

کەڕاژە / keřaje/: ☜ **کرێژ**

کەڕافی / keřafî/: ناو. تینگی زۆر کە مرۆ بخاتە گیانەلاوە ■ عطش

کەڕاکە / keřake/: ناو. لامل؛ باگوێ؛ گۆشەک؛

بەینی گوێ و بنی کاکیلە ▤ بناگوش

⊡ **چوونە کەڕاکەدا:** */مەجاز، پلار/* فام کردن؛ باش حاڵی بوون ▤ شیرفهم شدن

کەڕاکی / keřakî/: ئاوەڵناو. ساغ و پتەو؛ دور لە نەخۆشی ▤ صحیح و سالم

کەڕان[1] / keřan/: چاوگ. قرتان؛ قرتیان؛ پچڕان ▤ گُسستن

کەڕان[2]: ناو. کوتکی زلی بەردشکاندن ▤ پُتک بزرگ سنگ‌شکن

کەڕاندن / keřandin/: چاوگ. قرتاندن؛ قرتانن؛ کرتاندن؛ پچڕاندن ▤ گُسستن؛ پاره کردن

کەڕانە[1] / keřane/: ناو. لۆسە؛ مەلغە؛ باری؛ نوێڵ ▤ اهرُم

کەڕانە[2]: ئاوەڵناو. دارا؛ زەنگین؛ دەوڵەمەند ▤ ثروتمند

کەڕڕە / keřře/: ناو. ۱. بەردەڵان؛ زەوینی پڕ لە بەرد ۲. کەللە؛ سەرەتا ▤ ۱. زمین سنگلاخ ۲. سراغاز

▣ **کەڕڕەی بەیانی:** تاریک و ڕوونی بەیانی ▤ کلّەی سحر

کەڕک / keřk/: ناو. ۱. خرچە؛ قەرەخرچە ۲. کۆتەڵی کەر لە دار بۆ باز بە سەردا هاویشتن ۳. هەنجیری کاڵ ٤. برینگ؛ برنگە ▤ ۱. خربُزەی کال ۲. خرک ۳. انجیر کال ۴. دوکارد

کەڕکی / keřkî/: ناو. مامر؛ کەرگ؛ مریشک ▤ مُرغ خانگی

کەڕگ / keřg/: ☜ **کەرگ**

کەڕگ / keřig/: ☜ **کەڕوو**

کەڕگاسیای / keřgas(i)yay/: ناو. مریشکی ڕەش کە دەڵێن ودمی باش نییە ▤ مرغ خانگی سیاه که گویا شوم است

کەڕگامیسری / keřgamîsrî/: ناو. بۆقلە؛ قەلەموونە؛ بەقلەمووت؛ عەلەشیش ▤ بوقلمون

کەڕواڵە / keřwałe/: ☜ **کەرەواڵە**[1]**ـ۱**

کەڕواوی / keřwawî/: ئاوەڵناو. برش‌هەڵێناو ▤ کپک‌زده

کەڕولاڵ / keř û lał/: ئاوەڵناو. لاڵوپاڵ؛ بە گوێ کەڕ و بە زمان لاڵ ▤ کر و لال

کەڕوو / keřû/: ناو. کاپەک؛ کفک؛ کوفک؛ کەپرۆکە؛ کەڕە؛ کەڕەوڵ؛ کەڕەکیف؛ کەڕەکیفە؛ کەڕگ؛ کیف؛ کەپەک؛ سڤی؛ کرپک: ۱. برش؛ جۆرێ کارگ و لاکوتی یەکجار ورد کە وەک توێژاڵکێ شین لە سەر هێندێک خواردەمەنی وەک نانی کۆن دەنیشێ و تام و بۆنی دەگۆڕێ و بڕێکیشیان بۆ دەرمان دەبن ۲. توێژاڵکی ترشاو ▤ ۱و۲. کپک

⊡ **کەڕوو هەڵێنان:** کەڕوو هێنان؛ برش هێنان؛ پرگ (هەڵ)هێنان؛ کەڕەکیفە هاوردن؛ کەڕواوی بوون؛ گەشەساندنی کەڕوو لە سەر خۆراک ▤ کپک زدن

کەڕوو هێنان: ☜ **کەڕوو هەڵێنان**

کەڕوولێداو / keřûlêdaw/: ئاوەڵناو. کوفکی؛ برش‌هێناو ▤ کفک‌زده

کەڕە[1] / keře/: ناو. ۱. ☜ **کەڕوو** ۲. قەلەپڕ؛ قەلەفر؛ فرۆیەک کە لە قەفەقامیشدا گەرم دەکرێ و وەک پەنیری لێ دێ ۳. کلووە بەفری وردی تەنکەڵە ٤. ☜ **کەڕەهەنجیر** ▤ ۱. ☜ **کەڕوو** ۲. نوعی آغوز پخته ۳. دانەی برف نازک و ریز ۴. ☜ **کەڕەهەنجیر**

کەڕە[2]: ☜ **کەڕیلە**

کەڕە ـ[2]: پێشوشە. ۱. ساویلکە ‹کەرەسۆفی› ۲. دەبەنگ ‹کەڕەپەژم› ▤ ۱. سادەلوح ۲. نفهم

کەڕەپوە / keřep(i)we/: ☜ **کەڕەپۆ**

کەڕەپۆ / keřepo/: ناو. کەڕەپوە؛ کەڕەپوو: ۱. ڕوەکێکە لە قامیش دەکا، بەرێکی هەیە وەک وردەپەمۆ ۲. داری کۆنی ڕزیو ▤ ۱. نوعی نی کە

ثمرش به ریزه‌پنبه می‌ماند ۲. کُنده‌ی کُهنه و پوسیده

کەڕەپۆسەر / keřeposer/: ئاوەڵناو. *[کینایە، پلار]* پیری سەر سپی و کەمفام ☰ پیر نادان

کەڕەپو / keřepû/: ☜ **کەڕەپۆ**

کەڕەپەژم / keřepejm/: ئاوەڵناو. *[کینایە، پلار]* ۱. گوێنەبیس ۲. نەفام و کەمئاوەز ☰ ۱. حرف‌نشنو ۲. ابله

کەڕەت / keřet/: ناو. ڕا؛ جار؛ کەشە؛ دەحە؛ هەل ‹بۆچی نەگریم، سەد کەڕەتم دڵ دەشکێنی/ بۆ مەی نەڕژێ، شیشە لە سەد لاوە شکاوە! «نالی»› ☰ بار، دفعه

کەڕەتێ / keřetê/: ☜ **کەڕەتێك**

کەڕەتێک / keřetêk/: ئاوەڵکار. کەڕەتێ؛ جارێک ‹کەڕەتێک دواندم› ☰ یک‌بار

کەڕەسیسە / keřesîse/: ناو. ۱. کەڕە؛ کلووەبەفری تەنکی ورد ۲. ئاپۆرەی ئاژەڵ و مرۆ ☰ ۱. دانه‌ی برف ریز سبک ۲. ازدحام

⊡ **کەڕەسیسە دان**: سەر کردنە ناو یەک؛ کۆمەڵ بەستن ‹پۆلێک باڵندە لە سەرمان کەڕەسیسەیان دابوو› ☰ گرد هم آمدن

کەڕەعەوام / keře'ewam/: ئاوەڵناو. *[پلار]* حەپۆل؛ نەزان ☰ ابله

کەڕەفو / keřefû/: ناو. جۆرێ هەنجیر ☰ نوعی انجیر

کەڕەک / keřek/: ناو. ۱. جۆرێ پێشکەی ورد ۲. فەرەنجی بێقۆڵ ☰ ۱. نوعی پشه‌ی ریز ۲. پالتوی نمدی بی‌آستین

کەڕەکونتێ / keřekuntê/: ئاوەڵناو. کەڕەنسۆ؛ تەواو کەڕ؛ هیچنەبیس؛ گوێ بەتەواوی کپ ☰ کاملاً ناشنوا

کەڕەکوندە / keřekunde/: ناو. جۆرێک کوندەیە بە قەد کەو دەبێ، زۆریشی لێ نزیک ببیەوە، هەڵنافڕێ ☰ نوعی جغد

کەڕە ـ کەڕە / keře keře/: ئاوەڵکار. بێ‌هەست و چرپە ☰ بی‌سروصدا

کەڕەکیف / keřekîf/: ☜ **کەڕوو**

کەڕەکیفە / keřekîfe/: ناو. ۱. ☜ **کەڕوو** ۲. دۆکەی گیا ☰ ۱. ☜ **کەڕوو** ۲. سپیدک گیاه

کەڕەگۆشە / keřegoşe/: ناو. خوورە؛ پیسی؛ نەخۆشی گولی ☰ بیماری جُذام

کەڕەمار / keřemar/: ☜ **کۆرەمار**

کەڕەنا / keřena/: ناو. ۱. جۆرێ شەیپووری زل ۲. بۆڕی؛ دووکەڵ‌کێش؛ ڕۆژینگ ☰ ۱. کرنا ۲. دودکش

⊡ **کەڕەنای شتێک لێ دان**: *[کینایە]* شتێک بە شێوەی هەموانی ڕاگەیاندن؛ بانگەواز کردن بۆ شتێک ‹گوتیان لێمە؟/ من/ کەڕەنای جەنگ لێدەدەم «پەشێو»› ☰ **شیپور زدن/ اعلان کردن**

کەڕەناچی / keřenaçî/: ناو. بۆڕیژەن؛ شەیپوورژەن ☰ شیپورچی

کەڕەناژەن / keřenajen/: ناو. بۆڕیژەن؛ شەیپوورچی ☰ شیپورچی

کەڕەنایی / keřenayî/: ئاوەڵناو. شەیپووری؛ وەکوو شەیپوور ☰ شیپوری

کەڕەنسۆ / keřenso/: ☜ **کەڕەکونتێ**

کەڕەواڵە / keřewałe/: ☜ **کەرەواڵە**

کەڕەوڵ / keřewił/: ☜ **کەڕوو**

کەڕەهۆر / keřehor/: ناو. کەڕەهوو؛ بای زۆر گەرمی بەتەوژم ☰ باد گرم و شدید

کەڕەهو / keřehû/: ☜ **کەڕەهۆر**

کەڕەهەنجیر / keřehencîr/: ناو. کەڕە؛ هەنجیرێ کە بە کاڵی دەوەرێ ☰ انجیری کە نارسیده می‌ریزد

کەڕی۱ / keřî/: ناو. هەر چەشنە نەخۆشینێ کە ئەبێتە هۆی نەبیستن ☰ بیماری کری

کەڕی۲: ئاوەڵناو. بە گوێی بەڵ و لوول و درێژەوە ☰

گوش بَلبَلی

کەڕیل / keřîl/: ☜ **کەڕیلە**

کەڕیلە / keřîle/: ناوەلناو. کەڕیل؛ کەڕە؛ گوێ کورت و لوول (ئاژەل) ▤ گوش کوچک و برجسته (دام)

کەز^{1} / kez/: ☜ **کەفز**

کەز^{2}: ناوەلناو. کەژ؛ زۆر سپی (پێست) ▤ بسیار سفید (پوست)

کەزاخ / kezax/: ناوەلناو. کساخ؛ کەساخ؛ کەسخ؛ داپاچراو (لق و پۆپ) ▤ هرس شده

کەزاختن / kezaxtin/: چاوگ. کەسخاندن؛ پەرتاوتن ▤ هرس کردن

کەزاخە / kezaxe/: ناو. لقێ کە شیاوی هەلپەرتاوتنە ▤ شاخه‌ای که باید هرس شود

⊡ **کەزاخە کردن**: هەلپەرتاوتن؛ ڕەز برین؛ باغ برین ▤ هرس کردن درخت و رز

کەزان / kezan/: ☜ **قەزوان**

کەزباندن / kezbandin/: چاوگ. درۆ/ فشە کردن ▤ دروغ گفتن

کەزخاندن / kezxandin/: چاوگ. کزخان؛ کزخاندن؛ کەزاخە کرن؛ پەرتاوتن؛ داپاچین ▤ با تبر یا تیغ چیزی را از بالا به پایین قطع کردن

کەزلاتەی / kezlatey/: ناو. کەسەر؛ مەینەت ▤ رنج؛ محنت

کەزنەزان / keznezan/: ناو. دەوەنێکە ▤ درختچه‌ای است

کەزوان / kezwan/: ☜ **قەزوان**

کەزەب / kezeb/: ناو. ١. جەرگ؛ جگەر ٢. زەنگەتە؛ تیسک ▤ ١. جگر ٢. تلسک

کەزەلۆق / kezeloq/: ☜ **کەزەلۆک**

کەزەلۆک / kezelok/: ناو. کەزەلۆق؛ گیایەکی بە پنجە ▤ گیاهی است

کەزی / kezî/: ناو. ١. پرچ؛ زلف؛ زولف ٢. ☜ **کەفز** ٣. جەگەن؛ گیا حەسیر ٤. بناری چیا ▤ ١. گیسو ٢. ☜ **کەفز** ٣. گیاهی است ۴. کمرکش کوه

کەزیک / kezîk/: ناو. گیایەکی دەشتییە ▤ گیاهی است

کەزیگە / kezîge/: ناو. ١. شادەمار؛ ڕەگی ئەستوور ٢. جۆی هەلبەستراو بۆ ئاش ▤ ١. شاهرگ ٢. جوی آب پیوسته به ناو آسیا

کەزیلە / kezîle/: ناو. پینەی مەشکە ▤ وصله‌ی مشک

کەزین / kezîn/: ناو. نۆین؛ جۆگەی داپۆشراو ▤ جوی سرپوشیده

کەزیە / kezye/: ناو. گیز؛ پرچ؛ کەزی ▤ گیسو

کەژ^{1} / kej/: ناو. ١. کێش؛ ساو ‹کەژی گۆرەوییەکەم خاو بۆتەوە› ٢. ☜ **کەژو** ٣. چیا؛ کۆ؛ کێو ‹کەژ و کێو› ٤. ئاوریشمی خاو ٥. مووی بزنە مەرەزە ٦. وەرز؛ هەرەت ▤ ١. کِش ٢. ☜ **کەژو** ٣. کوه ۴. ابریشم خام ۵. موی مرغوب نوعی بُز ۶. موسم

⊡ **زەوی لە کەژدا بوون**: کاتی چاندن و کار کردن لە سەر زەوی بوون ▤ موسم کشت بودن

کەژ^{2}: ناوەلناو. ١. کەز؛ زۆر سپی؛ فرە چەرمگ ٢. زاڵ؛ زگماک بە مووی سپی و چاوی شینکاڵەوە، کە تاقەتی تیشکی زۆری نییە ‹ژنیکی شلەی کەژ، کە چاوی لە بەر تاو هەلنایە، قاچ باریک، لاواز، دەتگوت داردۆژەنگە! هات و دەستی دە دەستی نایەن «هەژار، چێشتی مجێور»› ٣. موو سپی ئامال شین (بزن) ٤. مل سووری گوێڕەش (بزن) ٥. موو زەرد (مرۆ) ▤ ١. بسیار سفید ٢. زال ٣. سفید رنگ مایل به کبود (بُز) ۴. گردن سرخ سیاه گوش (بُز) ۵. بور

کەژاڵ^{1} / kejał/: ناو. ١. ئاسک؛ ئاهوو ٢. بزنە کێوی ٣. /کنایە/ گراوی؛ یار؛ دلبەر ▤ ١. آهو؛ غزال ٢. بُز کوهی ٣. یار؛ معشوقه

کەژاڵ٢: ئاوەڵناو. ١. زەرد؛ کاڵ (چاو) ‹ئاشقی چاوی کەژاڵ و گەردنی پڕخاڵ نیم/ ئاشقی کێو و تەلان و بەندەن و بەردم ئەمن «هێمن»› ٢. گوێچکە سپی و ڕەش (بزن) ☰ ١. آبی (چشم) ٢. گوش سفید و سیاه (بُز)

کەژاو / kejaw/: ناو. ١. ☜ **کەفز** ٢. کاژاو؛ توێژاڵکی سووری سەر ئاو ☰ ١. ☜ **کەفز** ٢. لایەی قرمز بر آب

کەژاواژ / kejawaj/: ئاوەڵناو. خاڵ ـ خاڵ؛ ڕەش و سپی (بۆ دەشت و کێو لە کاتی دەمەو بەهاردا) ☰ خال ـ خال

کەژاوە / kejawe/: ناو. ١. سندووقی زل کە لە سەر پشتی بارەبەر دادەنرا و بنیادەمی تێدا سوار دەبوو ٢. دارێ کە لە بن دیوارەوە وەبەر کاریتە دەدرێ ☰ ١. کجاوە ٢. ستون زیر بالار، بغل دیوار

کەژتەنگ / kejteng/: ئاوەڵناو. تووڕە؛ جاڕز ☰ عصبانی

کەژک / kejik/: ☜ **کەژو**

کەژگ / kejig/: ☜ **کەژو**

کەژوان / kejwan/: ☜ **کەژەوان**

کەژوانی / kejwanî/: ناو. کەژەوانی؛ شاخەوانی؛ ڕازەوانی ☰ کوهنوردی

کەژۆ / kejo/: ئاوەڵناو. ١. سپی پێست ٢. مەرەز زەرد (بزن) ☰ ١. پوست سفید ٢. کُرک زرد (بُز)

کەژۆک١ / **kejok/**: ناو. ١. کەژ؛ ئاورێشمی خاو ٢. بەری گیایەکە لە لۆکە دەکا ☰ ١. ابریشم خام ٢. ثمر گیاهی شبیه پنبه

کەژۆک٢: ئاوەڵناو. قیچ؛ زۆر سپی ☰ بسیار سفید

کەژۆکی / kejokî/: ناو. ئارتریۆسکلرۆسیس؛ نەخۆشی توند بوونی دەمارە خوێنبەرەکان کە بە هۆی کەڵەکە بوونی چەوری و ماکی‌تر لە سەر دیواری ناوەوەیانەوە دروست دەبێ ☰ بیماری تصلُب شرایین

کەژوو / kejû/: ناو. کەژ؛ کەژک؛ کەژگ؛ کەژی ☰ نوار پهن تنگەبند ستور

کەژە / keje/: ناو. ١. کژ؛ وەرز؛ فەسڵی ساڵ ٢. جۆرێ چەکوچ کە فیلیان پێ لێدەخوڕێ ☰ ١. فصل سال ٢. چکش ویژەی فیل‌رانی

کەژەسەر / kejeser/: ناو. گیایەکە ☰ گیاهی است

کەژەک١ / **kejek/**: ناو. مووی زەردی بزنە مەرەز ☰ کُرک زرد رنگ بُز

کەژەک٢: ئاوەڵناو. سپی ئاماڵ زەرد (گیانەوەر) ☰ سفید مایل به زرد (جانور)

کەژەڵ١ / **kejeł/**: ناو. *[سووکەڵە، مەجاز]* کەژاڵ؛ گراوی؛ دلبەر ☰ معشوقه

کەژەڵ٢: ئاوەڵناو. ١. سپی گوێ قاوەیی (پەز) ٢. کەوەی تاریک (بزن) ٣. ڕەش و سپی (ئاژەڵ) ☰ ١. سفید گوش قهوەای (بُز) ٢. طوسی پر رنگ (بُز) ٣. سفید و سیاه (بُز و گوسفند)

کەژەوان / kejewan/: ناو. کەژوان؛ شاخەوان ☰ کوهنورد

کەژەوانی / kejewanî/: ناو. کەژوانی؛ شاخەوانی؛ ڕازەوانی ☰ کوهنوردی

کەژەوە / kejewe/: ناو. جلشین؛ کەژاو؛ قەوزە؛ قۆزەقوورواق ☰ خزه

کەژی١ / **kejî/**: ☜ **کەژو**

کەژی٢: ئاوەڵناو. کێوی؛ وەحشی ☰ کوهی؛ وحشی

کەژین / kejîn/: ئاوەڵناو. ئاورێشمی؛ تەنراو لە ئاورێشم ☰ ابریشمی

کەس١ / **kes/**: ناو. کێس؛ کەش: ١. مرۆڤ؛ مرۆ؛ بنیادەم؛ ئینسان ‹هەر کەس؛ هیچ کەس› ٢. *[ئەدەبی]* یەکەی بژاردنی مرۆڤ ‹دوو کەس› ٣. کەس‌وکار؛ کریف؛ کرێف؛ خزم و خوێش یان دۆستی نزیک ‹لەو شارەدا کەسێکی نەبوو› ٤. گەورە؛ سەرپەرشت ‹ئەو منالە بێ کەسە› ٥. *[مەجاز]* پشت و پەنا؛ دالدە ‹کورد زۆر بێ کەسە› ☰

١. کس؛ شخص ٢. نفر ٣. خویش؛ قوم ۴. سرپرست ۵. پشت‌وپناه

▣ **کەس لە کەس:** ڕەوتی حیساب پاک بوون و نەمانی قەرز ☰ بی حساب

کەسمان لە کەس: هەردوو لا بێ‌حیساب ☰ بی حساب شدیم

کەس٢: ئاوەڵکار. چکەس؛ هیچکەس ‹من ڕۆیشتم، بەڵام کەس نەهاتبوو؛ ـ لێرە کێ دەناسی؟ ـ کەس (واتا: هیچکەس ناناسم)› ☰ هیچکس

کەسا١ / kesa/: ☜ **کیسەڵ**

کەسا٢: ئاوەڵناو. /کنایە/ کورتەبنەی قەڵەو ☰ تُپُلی

کەسابەت / kesabet/: ☜ **کاروکاسبی**

کەساپ / kesap/: ناو. کۆسپ؛ زەمەند و دارستانی چوغور ☰ راه دشوار جنگلی

کەسات / kesat/: ئاوەڵناو. بێ‌بەرەو؛ بێ‌ڕەواج ☰ کساد؛ بی‌رونق

کەساخ / kesax/: ناو. ١. ☜ **کەزاخ** ٢. ☜ **کەزاخە**

کەساخە / kesaxe/: ناو. کەساخ؛ جاشِ باڵتە ☰ قبای کوتاه

کەساد / kesad/: ئاوەڵناو. مەرۆ؛ نفت؛ بێ‌بەرەو؛ ناڕەواج ☰ کساد

کەساس / kesas/: ئاوەڵناو. ١. کەسات؛ بێ‌بەرەو ٢. حاڵ‌پەریشان؛ بێ‌سەرەوبەرە ☰ ١. کساد ٢. پریشان‌حال

کەساسی / kesasî/: ناو. ماڵەڤین؛ بێ‌بەرەوی ☰ کسادی

کەسافەت / kesafet/: ناو. پیسی؛ چڵکنی ☰ پلیدی

کەسان / kesan/: ناو. نەفەرات؛ چەند کەس ☰ کسان

کەساندن / kesandin/: چاوگ. ١. سەرپەرشتی کردن؛ مشوور لێ خواردن ٢. خاترجەم/ دڵنیا کردن ٣. کەسداندن؛ گۆشت وشک کردنەوە و دە مەشکە کردن بۆ زستان ☰ ١. سرپرستی کردن ٢. اطمینان دادن ٣. گوشت را برای زمستان خشک و در مشک کردن

کەسایەتی / kesayetî/: ناو. کەسێتی؛ کەسیەتی: ١. گەد، کردەوە، ئاکار یان شێوەی وا کە بکەوێتە بەرچاوی خەڵکەوە و ڕێزی لێ بگیرێت ‹خاوەن کەسایەتییەکی تایبەتە› ٢. کۆی تایبەتمەندییەکانی هەر کەسێ کە لە کەسانی‌تر جیای دەکاتەوە ‹کەسایەتی خۆت بناسە› ٣. دۆخی هەبوون بەپێی قانوون ‹کەسایەتی حقوقی› ٤. هەر یەکە لە قارەمانانی فیلم، چیرۆک یان شانۆیەک ‹کەسایەتی سەرەکی؛ کەسایەتی خراپ› ☰ ١تا۴. شخصیت

کەسب / kesb/: ناو. کسب؛ کسپ؛ کەسپ: ١. کاسبی؛ کسم ٢. پیشە؛ سنعات ☰ ١. کسابت ٢. صنعت

کەسپ / kesp/: ناو. ١. ☜ **کەسب** ٢. کۆسپ؛ لەمپەر؛ بەرگر ٣. کاری سەربان تەپاندنەوە ☰ ١. ☜ **کەسب** ٢. مانع سر راه ٣. عمل با پا کوبیدن پشت‌بام

کەسپیک / kespik/: ناو. شەیتانۆکە؛ قەپۆشکە ☰ حلزون

کەسپۆ / kespo/: ناو. ناوکە خورما ☰ هستەی خُرما

کەسپەر / kesper/: ئاوەڵناو. ١. چاوشین ٢. چاوکاڵ ☰ ١. چشم سبز ٢. چشم زرد

کەسپەرە / kespere/: ناو. چوارپارە؛ جۆرێ ساچمەتفەنگی درشت ☰ نوعی ساچمەی درشت برای تفنگ ساچمەای

کەست١ / kest/: ناو. کاری خراپ ☰ کار زشت

کەست٢: ئاوەڵناو. گەست؛ ناشیرین؛ ناجوان ☰ بدگل؛ زشت

کەستانە / kestane/: ناو. شابەڕوو؛ شەمبەلووت؛ جۆرێ بەرووی خڕی پانکەڵەی تێکول ڕەشی

ئامال سووره ☰ شاەبلوط

کەستک / kestik/: ناو. کەستەک؛ کەسەک؛ سندە ☰ کلوخ

کەستور / kestur/: ناو. جۆرێ کووتالـە ☰ نوعی پارچە

کەستەک / kestek/: ناو. ١. ☜ **کەستك** ٢. قورسە؛ کانزای دە قالب‌کراوی توندەوەبوو ☰ ١. ☜ **کەستك** ٢. شمش

کەسخ / kesx/: ناو. ١. کخس؛ خیسکە؛ خسکە ٢. ☜ **کەزاخ** ☰ ١. پیاز کاشتنی ٢. ☜ **کەزاخ**

کەسخاندن / kesxandin/: ☜ **کەزاختن**

کەسدار / kesdar/: ئاوەڵناو. خزمدار؛ بە کەس؛ کەس‌وکاردار ☰ دارای قوم و خویش و نزدیکان زیاد

کەسداندن / kesdandin/: چاوگ. کەساندن؛ هەڵگرتنی گۆشت لە پێستەدا بۆ زستان ☰ عمل نگهداری گوشت در چرم دباغی‌شده برای زمستان

کەسرەوان / kesrewan/: ناو. شەدە و هەوری لێک‌هاڵاوی سەری خانمان ☰ روسری بافتەی زنانە

کەسک^{1} / kesk/: ناو. کسک؛ سەوز؛ سەوزە؛ ڕەنگی گیا ☰ رنگ سبز

کەسک^{2}: ئاوەڵناو. کسک؛ بە ڕەنگی سەوز ☰ سبز

کەسکاتی / keskatî/: ناو. کەسکایی؛ سەوزایی دەشت و دەر ☰ نمای سبز دشت

کەسکاسۆر / keskasor/: ☜ **کەسکەسوور**

کەسکان / keskan/: ☜ **قەزوان**

کەسکانکرۆژ / keskank(i)roj/: ناو. مەلێکی بچووکە، ئەوینداری شلکەقەزوانە ☰ پرندەای کوچک

کەسکاو / keskaw/: ناو. چێشتی سلق ☰ نوعی آش

کەسکایی / keskayî/: ☜ **کەسکاتی**

کەسکڕەنگی / keskřengî/: ناو. سەوزی ☰ سبز رنگی

کەسکوسۆر / kesk û sor/: ☜ **کەسك‌وسوور**

کەسکوسوور / kesk û sûr/: ناو. کەسک‌وسۆر: ١. ☜ **کۆلکەزێرینە** ٢. کەشک‌وسوور؛ سەوز و سووری تێکەڵاو ☰ ١. ☜ **کۆلکەزێرینە** ٢. سبز و سرخ آمیختە

کەسکون / keskun/: ☜ **کەسکون**

کەسکۆیی / keskoyî/: ناو. ڕەنگی ئامال سەوز ☰ سبزفام

کەسکون / keskûn/: ئاوەڵناو. کسکون؛ کەسکون؛ کەسکین: ١. تیر؛ پرمایە؛ بەرانبەری کاڵ ‹چایەکی کەسکوون تێکە!› ٢. چێژەتوند ‹سرکەیەکی کەسکوونە› ٣. کاریگەر؛ کارتێکەر؛ کارکۆ ‹مشتێکی کەسکوونی تێ سرەواند!› ٤. *[کنایە]* تەڕدەماخ؛ کەیفخۆش ☰ ١. غلیظ ٢. تُندمزە ٣. کاری ٤. خوشحال

کەسکە / keske/: ناو. ١. شینکەی بەهاران ٢. *[مەجاز]* ژنی زمان‌درێژ ☰ ١. سبزەی بهاران ٢. زن زبان‌دراز

کەسکەتاری / kesketarî/: ناو. کەسکی تۆخ ☰ سبز تیرە

کەسکەزەلال / keskzelal/: ناو. کەسکی ئاچوخ ☰ سبز روشن

کەس . کەس / kes kes/: ☜ **کەس‌لەکەس**

کەس‌کەسانێ^{1} / keskesanê/: ناو. تکا و کار پێک‌هێنان بۆ خزم و ئاشنا ‹با کەس‌کەسانێکی بۆ بکەین› ☰ پارتی‌بازی

کەس‌کەسانێ^{2}: ☜ **کەس‌لەکەس**

کەسکەسۆر / keskesor/: ☜ **کۆلکەزێرینە**

کەسکەسوور / keskesûr/: ناو. کەسکاسۆر؛ کۆلکەزێرینە ☰ رنگین‌کمان

کەسکی / keskî/: ناو. سەوزی؛ سەوزایی ڕەنگ ☰ سبزرنگی

کەسکین /keskîn/: ئاوەڵناو. ١. ☜ **کەسکون** ٢. [کینایە] توندمەزاج ▤ ١. ☜ **کەسکون** ٢. تُندمزاج

کەسکێن /keskên/: ئاوەڵناو. ڕەنگ‌سەوز؛ بە ڕەنگی سەوز ▤ سبزرنگ

کەس‌لەکەس /keslekes/: ئاوەڵناو. کەس ـ کەس؛ هەرکە بۆخۆی؛ بێ‌سەروبەرە ▤ هرکی ـ هرکی

⊡ **کەس‌لەکەس بون**: کەس وە کەسەوە نەبوون؛ هەر کە بۆ خۆی بوون ▤ هرکی ـ هرکی بودن

کەس وە کەسەوە نەبون: ☜ **کەس‌لەکەس بون**

کەس‌لەکەسی /keslekesî/: ناو. تێکەولێکە؛ بەرهەڵدایی؛ بێ‌سەرەوبەرەیی ▤ بلبشو

کەسم /kesm/: ناو. تەحر؛ سەر و سیما؛ بیچم؛ شکڵ ▤ ریخت؛ قیافە

کەسموک /kesmûk/: ئاوەڵناو. هەمیشە تەنگەنەفەس و پشووسوار ▤ نفس‌تنگ

کەسمە /kesme/: ناو. ١. جۆرێ نانی چەور ٢. هەڵوای بە دۆشاو ٣. نەخۆشییەکی کەپۆی یەکسم ▤ ١. نوعی نان روغنی ٢. حلوای شیرەی انگور ٣. نوعی بیماری بینی ستور

کەسمەبڕ /kesmebiř/: ناو. وەردێنە؛ وەردانە ▤ نوردەی نانوایی

کەسن /kesn/: ئاوەڵناو. زشت؛ کرێت ▤ زشت

کەسناو /kesnaw/: ناو. سەرناو؛ نازناو ▤ لقب؛ کُنیە

کەس‌نەبینە /kesnebîne/: ئاوەڵناو. بەبێ دیتنی شتی گۆڕاوە (بۆ چەشنێ سەودا) ▤ معاوضەی نادیدە

کەس‌نەدار /kesnedar/: ئاوەڵناو. قات؛ ناوێرە؛ دەگمەن ▤ نادر

کەس‌نەزان[1] /kesnezan/: ناو. دارەبۆق؛ ناوی دارێکی دڕکاوییە لە شۆڕە توو دەکا ▤ درختی است

کەس‌نەزان[2]: ئاوەڵناو. لێڵ؛ ناڕوون؛ نامەعلووم ▤ مُبهم

کەس‌نەزان‌ئاوا /kesnezan'awa/: ناو. شوێنێ بە داب و دەستوور و بە زاکوون کە خەیاڵییە و لە واقیعدا ئەستەمە هەڵکەوێ ▤ ناکجاآباد

کەسنەک /kesnek/: ناو. گلۆت؛ سندەگل ▤ کلوخ

کەس‌نەناس /kesnenas/: ئاوەڵناو. نائاشنا؛ بێگانە؛ غەوارە؛ ناس‌نەکری ▤ ناشناس

کەس‌نەویست /kesnewîst/: ئاوەڵناو. نەگەویس؛ خوێنتاڵ لای هەموو کەس ▤ منفور

کەسوکار /kes û kar/: ناو. خزم و کەس؛ خزم و قەوم ▤ کس و کار

کەسە /kese/: ☜ **کیسەڵ**

کەسەپشت /kesepişt/: ☜ **کیسەڵ**

کەسەخ /kesex/: ناو. جۆرێ پاڵتاوی لە خوری، دەسکری خێزانی ماڵ ▤ نوعی پالتو پشمینەی دست‌دوز

کەسەر /keser/: ناو. خەم؛ خەفەت ▤ اندوه

⊡ **کەسەر قەدان**: ئاخ هەڵکێشان ▤ آه حسرت سر دادن

کەسەک /kesek/: ناو. ١. ☜ **کەستك** ٢. قفڵ؛ گۆلە ٣. ئالقەڕێزی درگا ▤ ١. ☜ **کەستك** ٢. قفل ٣. جاقُفلی در

کەسەڵ /kesel/: ☜ **کیسەڵ**

کەسها /kesha/: ناو. پرزەی بنی سەلکە پیاز ▤ تە پیاز

کەسی /kesî/: ئاوەڵناو. کەسین؛ خۆیی؛ تایبەت بە بنیادەمێکەوە ▤ شخصی؛ خصوصی

کەسیرە /kesîre/: ئاوەڵناو. تەزیو لە سەرمان ‹وەکوو کەوێکی کەسیرە/ سەرم بگرە و/ لە ژووری گەرمی مەمانتا..../ لە پیرێتیم بشارەوە «شێرکۆ»› ▤ کرخیدە از سرما

کەسیف /kesîf/: ئاوەڵناو. ١. پیس؛ چڵکن ٢. ناکەس؛ نامەرد ▤ ١. کثیف ٢. نامرد؛ بدجنس

کەسین / kesîn/: ☜ **کەسی**

کەسیەتی / keysetî/: ☜ **کەسایەتی**

کەسێتی / kesêtî/: ☜ **کەسایەتی**

کەش^1 / keş/: ناو. ١. شەی عەرز؛ تەڕایی لەباری زەوی کە دەخلی پێ بڕوێ ٢. پەڵەهەوری بە بارشت ٣. کەژ؛ چیا ‹سا با ڕاگەی چۆڵ بگێرمێ نەوەر/ تەی کەرمێ هەردان کەش و کۆ و کەمەر «سەیدی»› ٤. بن باخەڵ ٥. ئەستێرەیەکی گەڕۆکی زۆر بەتیشکە ٦. کۆش؛ سەر هەردوو ڕان ٧. کار و ڕەوتی تێکشانی تیر لە ئامانج ٨. ڕاکێشی؛ چۆنیەتی ڕاکێشان ٩. چلۆنایەتی هەوا ‹کەش گەرمە› ١٠. کەس؛ بنیادەم ١١. ئەو پارچە زیادەی جلدوور دەیداتەوە ١٢. ولسات و ئاژەڵی نێر کە بۆ تۆم لێگرتنەوە ڕادەگیرێ ☰ ١. نمِ زمین کە غلە را برویاند ٢. قطعه ابر بارانزا ٣. کوه ۴. زیربغل ۵. ستارەای درخشان ۶ روی هردو ران ٧. انحراف تیر از هدف ٨. جاذبه ٩. وضع هوا ١٠. کس؛ شخص ١١. اضافه پارچەای کە خیاط پس می‌دهد ١٢. حیوان نر کە برای تخم‌کشی نگهداری می‌شود

⊡ **کەش بون**: لەبار بوون بۆ ڕوان ‹زەوییەکە کەشی هەیە، دەڕوێنێ› ☰ مناسب کشت بودن

کەش دانەوە: بە تێر و تەسەلی ڕوان و گەشە سەندن (تەمام و هەر چێندراوێ) ☰ رشد و نمو کردن

کەش هاتن: ١. پندر بوونەوەی زەوی پاش ئاو داشتن ٢. درێژ بوونەوە بە هۆی کشاندن ☰ ١. آمادە شدن زمین آبیاری شدە برای شخم ٢. کش آمدن در اثر کشیدن

کەش هاتنەوە: لە کەشدا بوون؛ پندر بوونەوەی زەوی ئاودراو ☰ آمادە شدن زمین پس از آبیاری برای شخم

لە کەشدا بون: ☜ **کەش هاتنەوە**

• **کەش**^{2}: پاشەوشە. ـ کێش ‹جاکەش؛ سەرکەش› ☰ ـ کِش

کەشار / keşar/: ناو. کەنار؛ لێواری زەریا ☰ ساحل

کەشاکەش / keşakeş/: ☜ **کەشمەکەش**

کەشان ـ کەشان / keşan keşan/: ناوەلکار. ڕەوتی ڕاکێشان بە زەویدا ☰ کشان‌ـکشان

کەشاو / keşaw/: ناو. ١. کەشەو؛ چەکمەجە؛ جابەیەکی سەرباز لە نێو قەفەسە، کومێد یان مێزدا کە دەروناو دەکا ٢. کاری ئاو لە زەوی نان بۆ ئاوەنیا ☰ ١. کشو ٢. آبیاری قبل از شخم و بذرافشانی

کەشاوەرز / keşawerz/: ناو. جووتیار؛ دەشتەوان؛ فەلا ☰ کشاورز

کەشاوەرزی / keşawerzî/: ناو. ١. وەرزێری؛ جووتیاری؛ پیشەی جووتیار ٢. کشتوکاڵ؛ کاری کێلان و بە دەست هێنانی داهات لە زەوی ☰ ١و٢. کشاورزی

کەشتوش / keştûş/: ☜ **کەش‌وتوش**

کەشتەرا / keştera/: ناو. ڕەندە؛ ڕنە ☰ رندە

کەشتەنگ / keşteng/: ناوەلناو. وەڕەز؛ جاڕز ☰ بیزار

کەشتی / keştî/: ناو. گەمی؛ گەمیە؛ گەمێ؛ سوماری؛ پاپۆڕ؛ ئامێری پێڕاگوێزی گەورەی سەر ئاو، بەتایبەت بە عەرشە، کابین، هەمار و هەموو ئامێرێکی تایبەتەوە بۆ کار و پشوودانی دەریاوانان و مسافران ☰ کشتی

کەشتیڤان / keştîvan/: ☜ **کەشتیەوان**

کەشتیگەل / keştîgel/: ناو. ١. کاروانە کەشتی ٢. هێزی دەریایی ☰ ١. کاروان کشتی‌ها ٢. نیروی دریایی

کەشتیلە / keştîle/: ☜ **کەوچێز**

کەشتیوان / keştîwan/: ☜ **کەشتیەوان**

کەشتیەوان / keşt(i)yewan/: ناو. کەشتیڤان؛ کەشتیوان؛ پاپۆڕەوان؛ پاپۆڕوان؛ گەمیەوان؛ گەمیوان؛ گەمێوان؛ ناخودا؛ زریڤان؛ زرێوان؛

ئەوەی کە کەشتی داژوێ ▤ کشتیبان؛ ناخدا

کەشتێکەسەرە / keştêkesere/: ☜ **کەشکەسەرە**

کەشتێڵە / keştêłe/: ☜ **کەوچێز**

کەشخە١ / keşxe/: ناو. فیس؛ دەعیە ▤ فیس؛ افادە

⊡ **کەشخە کردن:** کەشخەیی کردن؛ فیز کردن ‹باڵەخانەی پێش تەختەبەنگ/ سەوز و سوور ڕەنگ/ .../ بە سەر حەوشەی ناو گەڕەکا/ ئەڕوانێت و کەشخە ئەکا! «شێرکۆ»› ▤ افادە فروختن

کەشخە٢: ئاوەڵناو. نەرمەنیشک؛ لهەڤ؛ قۆز؛ ڕێک و جوان و لەبەرچاو ▤ شیک

کەشخەیی / keşxeyî/: ناو. ١. ڕێک و لەبەرچاوی ٢. *[کینایە]* فیز و دەعیە ▤ ١. شیکی ٢. تکبُّر

کەشف١ / keşf/: ناو. کەراماتی شێخان ▤ کرامت اولیا

کەشف٢: ئاوەڵناو. ئاشکرا؛ خۆیا ▤ آشکار

کەشک١ / keşk/: ناو. ١. شیرێژی بە تەڕی گوشراوی وشکەوەکراو ٢. سپی؛ چەرمگ؛ چەرموو ٣. ☜ **کەشکەزرانی** ٤. جومگەی دەست و پا ▤ ١. کشک ٢. سفید ٣. ☜ **کەشکەزرانی** ۴. مُچ دست و پا

⊡ **کەشک نانەوە** ١. ناوی یارییەکی لاوانە ٢. *[پلار]* زۆر دڵەودوا بوون و لە ترسان هیچ نەگوتن ▤ ١. از بازی‌های جوانان ٢. نگران بودن و دم نزدن

کەشکی خۆ نانەوە *[کینایە]* بار سووک بوون؛ حەسانەوە ▤ خر از پل گذشتن

کەشک٢: ئاوەڵناو. بێ‌سەرومڕ؛ مفت؛ بێ‌بایەخ ▤ کشک؛ پووچ

کەشکانا / keşkana/: دوعا. خۆزیا؛ بریا؛ کاشکا ▤ ای کاش

کەشکاو / keşkaw/: ناو. دۆکەشک ▤ دوغ کشک

کەشکپا / keşkpa/: ☜ **کەشکەزرانی**

کەشکوسوور / keşk û sûr/: ☜ **کەسك‌وسوور-٢**

کەشکۆل / keşkol/: ☜ **کەشکۆڵ**

کەشکۆڵ / keşkoł/: ناو. کەشکۆل: ١. فینجانی فەخفووری ٢. قاپێلکی میوەیەکە، دەروێشان دەسگرەی زەنجیری تێ دەخەن و سواڵی پێوە دەکەن ٣. بەرمووری زارۆکان ٤. دەفتەری بیرەوەری و شیعران ٥. نەخشێکە لە جاجم و بەرماڵدا ▤ ١. فنجان چینی ٢. کشکول درویش ٣. گردنبند کودکان ۴. دفتر شعر و خاطرات ۵. نقشی در جاجیم و جانماز

کەشکە / keşke/: ناو. ١. پووکاوڵە؛ چەمبۆڵە ٢. چڵم؛ ئاوی خەستی کەپۆ ٣. دۆخوای دۆکەشک ▤ ١. ام ٢. خلم ٣. نوعی آش

کەشکەئەژنۆ / keşke'ejno/: ناو. سەرچۆک ▤ کشکک زانو

کەشکەبەڕۆنە / keşkebeřone/: ناو. سیراجێ کە هێندێ ڕۆنی تێکەڵ دەکەن و ئەوسا دەیکەنە کەشک ▤ نوعی کشک

کەشکەخۆرە / keşkexore/: ناو. مەلێکی سپی و ڕەشە، مەشهوورە کە خواردنی هەر ئێسقانە، یان گۆشتێکی وای پێوە نییە و هەر پێشەیە! ▤ پرندەای سفید و سیاه که گویا فقط استخوان خورد یا شاید استخوانی است و گوشت چندانی ندارد!

کەشکەرە / keşkere/: ناو. قشقەڕە ▤ زاغی

کەشکەزرانی / keşkez(i)ranî/: ناو. کاسەئەژنۆ؛ کاسەزرانی؛ کاسەی ئەژنۆ؛ کاسەی زرانی؛ کوتیل؛ کوننەزرانی؛ کەشکەوژنگ؛ کەشک؛ کەشکپا؛ کەشکەزەنگۆڵ؛ کەشکەژنۆ؛ کەشکەک؛ کەشگەک؛ پێشەزرانی ▤ کاسەی زانو

کەشکەزەنگۆڵ / keşkezengoł/: ☜ **کەشکەزرانی**

کەشکەژنۆ / keşkejno/: ☜ **کەشکەزرانی**

کەشکەسەرە / keşkesere/: ناو. کەشتێکەسەرە: ١. کەچکەقوڵە؛ کەوچکەقوڵە؛ بەچکەبۆقی هێشتا لە پێستی ساوایی دەرنەهاتوو ٢. خەمەگرۆ؛

سەرمازەڵە؛ جۆرێ مارمێلکە ■ ١. نوزاد قورباغە ٢. چلپاسە؛ نوعی مارمولک

کەشکەشان / keşkeşan/: ☜ **کاکەشان**

کەشکەک / keşkek/: ناو. ١. هەریسە؛ حەلیم؛ چێشتی گەنمەکوتاو ٢. ☜ **کەشکەزرانی** ■ ١. آش حلیم ٢. ☜ **کەشکەزرانی**

کەشکەڵان / keşkełan/: ☜ **کاکەشان**

کەشکەوژنگ / keşkew(i)jing/: ☜ **کەشکەزرانی**

کەشکین / keşkîn/: ناو. ١. دۆکەشک ٢. چێشتی کەشکان ■ ١. دوغ کشک ٢. آش کشک

کەشگە / keşge/: ناو. کەلاژدم؛ دووپشک؛ دمارەکۆڵ ■ عقرب

کەشگەک / keşgek/: ☜ **کەشکەزرانی**

کەشم / keşm/: لێل. ← **کەشمونەشم**

کەشماکەش / keşmakeş/: ☜ **کەشمەکەش**

کەشمان / keşman/: ناو. کایەی تەناف کێشان لە دوو لاوە ■ مسابقەی طناب‌کشی

▣ **کەشمان هاتن**: درێژ بوونەوە بە هۆی کێشان ■ کش آمدن در اثر کشیدن

کەشمونەشم / keşm û neşm/: ناو. ناز و خەمزە ‹وەکوو کەشمونەشمی بووکێ/ وەک ڕەنگ و بۆنی گوڵووکێ «هێمن»› ■ ناز و غمزە

کەشموون / keşmûn/: ناو. هێشووە بەرسیلەی لە دار وەریو، بەر لە گەیشتن ■ غورەی از مو ریختە

کەشمەکەش / keşmekeş/: ناو. کەشاکەش؛ کەشماکەش؛ کێشماکێش: ١. قەرقەشە؛ خەرخەشە؛ کێشەوبەرە؛ گێرەوکێشە؛ نێوان ناخۆشی دەگەڵ شەڕ و زەنا و چەقەدا ٢. کاری کێشرانی هاوکات لە دوو یان چەند لاوە ‹ئەو دێ دەبا بە کەشمەکەش، ئەم دێ دەبا بە لوتف/ ئەو شاهی دلبەرە، نە شەهەنشاهی دلدەرە «نالی»› ■ ١و٢. کشمکش؛ کشاکش

کەشناسی / keşnasî/: ناو. هەواناسی؛ هەواشناسی ■ هواشناسی

کەش‌وتووش / keş û tûş/: ئاوەڵناو. کەش‌تووش؛ قیلەوقانج ■ أُریب

کەشوشک / keşuşk/: ☜ **کەشۆیلە**

کەشوشکە / keşuşke/: ☜ **کەشۆیلە**

کەش‌وفش / keş û fiş/: ناو. *[پلار]* کەش‌وقنگ؛ فیز و ئیفادە ‹هەر مەجلیسێ بچێ، بە کەش‌وفش ئەچێتە ژوور› ■ فیس و افادە

کەش‌وقنگ / keş û qing/: ☜ **کەش‌وفش**

کەشوێلە / keşwêle/: ☜ **کەشۆیلە**

کەشۆل / keşol/: ناو. گاگۆز؛ پۆلکە؛ شوقل ■ نخود فرنگی

کەشۆیلە / keşoyle/: ناو. کەشوشک؛ کەشوشکە؛ کەشوێلە؛ خەزایی؛ عایلەمەن ■ سار صورتی

کەشە / keşe/: ناو. ١. قەشە؛ مەلای خاچپەرستان ‹مەسیحی ئەگەر پرۆتستانت یان ئورتودۆکس با، دەبوایە کەشەی خۆی بۆ بێنن و کەشەی کاتۆلیک خۆی تێنەدەگەیاند! «هەژار، چێشتی مجێور»› ٢. تێڵای لە دەستان خۆش و بێ گرێ ٣. */مەجاز/* چووک؛ سیرەت؛ ئەندامی زایەندی نێرینە ٤. جار؛ چەل ‹یە کەشە لاتی، چوار کەشە ماتی! «مەسەل»› ٥. قاشە ماسی ٦. نیشانەی «~» ■ ١. کشیش ٢. چوبدست هموار ٣. آلت تناسلی نر ۴. بار؛ دفعە ۵. نوعی ماهی ۶ علامت مد

کەشەف / keşef/: ناو. سینی درێژووکە بۆ پیاڵە و ئیستیکان ■ سینی کوچک بیضی شکل

کەشەنگ / keşeng/: ئاوەڵناو. شەکەت؛ ماندوو؛ مانگ ■ خستە و کوفتە

کەشەو / keşew/: ☜ **کەشاو ـ١**

کەشەور / keşewir/: ☜ **کەشەهەور**

کەشەهەور / keşehewr/: ناو. کەشەور؛ هەوری تەنک و پەڵە ـ پەڵە بە ئاسمانەوە ■ لکەهای ابر

کەشیدە / keşîde/: ناو. ١. بزاوی بڵند کردنی

دەنگ لە سەر پیت ۲. پێچی زەردی حاجی ‹مام حاجی ئەتۆش لابە کەشیدەی فڕ و فێلت/ تێر نابێ بە هیچ چشتێ یەقین دیدەی لێلـت «قـانع»› ۳. زللە؛ شەقەزیلە ☰ ۱. علامت مد بـر حـروف ۲. عمامـەی زرد حاجیان ۳. سیلی

کەشیش^{۱} / /keşîş/: ناو. ۱. کەشەی خاچپەرەستان ۲. *[پلار]* دەویت؛ گەواد ☰ ۱. کشیش ۲. جاکش

کەشیش^{۲}: ئاوەڵناو. کورتەباڵا؛ باواقۆرەت ☰ کوتوله

کەشینە / /keşîne/: ناو. جۆرێ ماسی کە لـە ئـاوی شیریندا دەژی ☰ نوعی ماهی آب شیرین

کەعبە / /ke'be/: ناو. کابە؛ ڕووگەی موسوڵمانان ☰ کعبه

⊡ **کەعبە کەچ نەبون:** *[کنایە]* هـیچ نەقـەومان؛ شتێکی ناوازە نـەبوون ‹بـا جـارێ تـۆش بی بـۆ لامان، خۆ کەعبە کەچ نابێ› ☰ آسمان بـه زمـین نیامدن

کەعن / /ke'n/: ☜ **کۆن**^{۲}

کـەف / /kef/: نـاو. ۱. تـــەخت؛ ژبـــر؛ تـــەرک؛ تەختەسەرا؛ ڕووبەری ساف کـە لـە سـەر ئـەرز و بەرامبەر بـە ئاسمـان و میچـە ‹کەفـی دیـو› ۲. لەپ؛ لەم؛ شـەپ؛ لەواسـە؛ بـەر؛ چـەپ؛ بەشـی ڕاست و سافی تاقمێ لە ئەندامان ‹کەفـی پێ› ۳. پەنجە؛ لەپ؛ ناولەپ ‹ساقی سا دەخیل جام مـەی وە کەف/ دەروێـش! ئامانـەن کـەفێ نـە ڕووی دەف «مەولەوی»› ٤. کەو؛ کەفەژیلکـە؛ کۆمایـەک لـە تۆقلەی وردیلەی گاز لە تراوێکدا ‹کەفـی سابوون› ٥. ئەو ماکەی بۆتە بلقی سەر تراو ‹کەفـی سـەر ئاوجۆ› ٦. پەراوێز؛ کەنارە ☰ ۱تا۵. کـف ۶. کنـاره؛ حاشیه

⊡ **کەفی دەریا:** ۱. دەرمانێکـە ۲. هـەور؛ شـتێکی شـل و کـون‌ـکونـە لـە دەریـاوە دەهێنـرێ، سابوونی لێ دەدەن و دم و چاوی پێ دەشـۆن ☰ ۱. کف دریا؛ دارویی است ۲. اسفنج؛ ابر مُرده

⊡ **کەف پرژاندن:** کەفچاندن: ۱. کەف هێنانە سەر لێو ۲. کەف لە شەپۆل جیا بوونەوە ☰ ۱. کـف بر لب آوردن ۲. کف انداختن موج

کەف چەڕاندن: ۱. کەف دانە دەرەوە ۲. *[پلار]* بە تووڕەییەوە قسە کردن ☰ ۱. کف پراکندن ۲. بـا عصبانیت سخن گفتن

کـەف کـردن: ۱. کـــەف هەڵخســـتن؛ تۆقلـــەی وردیلـەی گـاز دروسـت بـوون ‹دۆەکـە کـەفی کردووە› ۲. *[پلار]* زۆر تامەزرۆ بوون ☰ ۱و۲. کف کردن

کەف لـێ دان: خواردن بێ ئیجـازەی خـاوەن ☰ ناخُنک زدن

کەف هـەڵخراندن: *[مـەجاز]* زۆر تـووڕە بـوون ☰ سخت عصبانی شدن

کەف هەڵخستن: ☜ **کەف کردن ـ۱**

کەفارە / /kefare/: ☜ **کەفارەت**

کەفارەت / /kefaret/: ناو. کەفارە: ۱. تۆڵەی تـاوان ۲. شوومی؛ جووتقۆشەیی ☰ ۱. کفّاره ۲. بدیُمنی

⊡ **کەفارەت دان:** بەخشین بۆ بەخشرانی تـاوان ☰ کفّاره دادن

کەفارەتدار / /kefaretdar/: ☜ **کەفارەتی**

کـەفارەتی / /kefaretî/: ئاوەڵـناو. کـــەفارەتدار؛ بێفەڕ؛ شووم ☰ بدیُمن

کەفاک / /kefak/: ناو. تەپڵەسەر؛ تۆقەسەر ‹دای بـە کەفاکیا داراندییەوە!› ☰ تارک سر

کەفاڵ / /kefał/: ناو. چەشنێ ماسی خۆراکی کە لە کـەرخاو و زەلکـاوی سـوێردا دەژی، جەسـتەی درێـژە و گـەدەی وەک سـیکەتۆرەی مەلانـە ☰ ماهی کفال

کەفانـدن / /kefandin/: چـاوگ. ۱. درووونـــەوەی دەوری جلـک ۲. پـەراوێز گـرتن ☰ ۱. سـجاف دوختن ۲. حاشیه دوختن

کەفاو / /kefaw/: نـاو. کـەفی سـابوون، ئەسـپۆن

یان... دەگەڵ ئاو ■ کفابە

کەفاوی /kefawî/: ئاوەڵناو. کەفی؛ بە کەفەوە تلاو ‹دەستی کەفاوی› ■ کف‌آلود

کەف‌پڕژێن /kefpiřjên/: ئاوەڵناو. تایبەتمەندی شەپۆلاوێ کە کەف بڵاو دەکاتەوە ■ ویژگی موجی کە کف می‌پراکند

. کەفت /-keft/: ☜ ـ کەوت^{٢}

کەفتار /keftar/: ☜ **کەمتار**

کەفتارۆ /keftaro/: ☜ **کەمتار**

کەفتانی /keftanî/: ناو. جۆرێ سەبیلەی کلک‌درێژ ■ نوعی چُپُق دستەبلند

کەفتگ /keftig/: ☜ **کەوتوو**^{١}

کەفتن /keftin/: ☜ **کەوتن**

کەفتنەوە /keft(i)newe/: ☜ **کەوتنەوە**

کەفتوڕەفت /keft û řeft/: ناو. کەوتوڕەوت؛ کەندولەند؛ بان و خوار؛ باش و خراپ ڕوو دان لە ڕەوتێک، بەتایبەت لە ژیاندا ‹ژیان کەفتوڕەفتی زۆرە› ■ اُفت‌وخیز

کەفتولەفت /keft û left/: ناو. کەفتەلەفت: ١. دەمەقاڵە؛ شەڕەقسە ٢. تەقالا و کۆشش؛ هەوڵ و تەقالای ■ ١. جَدَل ٢. تلاش

کەفتو /keftû/: ☜ **کەوتوو**^{١}

کەفتە^{١} /kefte/: ئاوەڵناو. ١. ☜ **کەوتوو**^{١} ٢. قەڵشاو؛ تلیشیاگ ■ ١. ☜ **کەوتوو**^{١} ٢. شکافتە

▣ **کەفتە دان:** ڕەنج دان و چەوسانەوە ■ زحمت کشیدن و آزار دیدن

کەفتە .^{٢}: پێشوشە. کەوتوو؛ کەفتگ ‹کەفتەکار› ■ اُفتادە

کەفتەر /kefter/: ☜ **کۆتر**^{١}

کەفتەکار /keftekar/: ئاوەڵناو. لەکارکەوتوو ■ از کار افتادە

کەفتەلەفت /kefteleft/: ☜ **کەفتولەفت**

کەفتەیی /kefteyî/: ☜ **کەوتوویی**

کەفتی /keftî/: ☜ **کەوتوو**^{١}

کەفتیار /keft(i)yar/: ☜ **کەمتار**

کەفتیر /keftîr/: ☜ **کەوگیر**

کەفچ /kefç/: ☜ **کەفچە**

کەفچاندن /kefçandin/: ☜ **کەف پڕژاندن**

کەفچڕ /kefçiř/: ☜ **کەفچەڕێن**

کەفچڕێن /kefç(i)řên/: ☜ **کەفچەڕێن**

کەفچک /kefçik/: ☜ **کەوچك**

کەفچە /kefçe/: ئاوەڵناو. کەفچ؛ دەمخوار ■ دهن‌کج

کەفچەرێن /kefçerên/: ئاوەڵناو. دەڤتووک؛ دۆخی کەسێ کە لە تووڕە بووندا کەف لە دەمی دەچرێنێ ■ کف بە دهان (از خشم)

کەفچەڕ /kefçeř/: ☜ **کەفچەڕێن**

کەفچەڕێن /kefçeřên/: ئاوەڵناو. کەفچڕ؛ کەفچڕێن؛ کەفچەڕ ‹هاوار و هاژەی کەفچەڕێنی چەم/ بۆ تەنیایی شەو لایەلایەی خەم «گۆران»› ■ کف‌انداز

کەفچی /kefçî/: ☜ **کەوچك**

کەفخوێ /kefx(i)wê/: ☜ **کەیخودا**

کەفخۆی /kefxoy/: ☜ **کەیخودا**

کەفدەڤ /kefdev/: ناو. ١. ڕەوتی ئاو لە کەپۆ هاتن ٢. لیکاوی دەم ■ ١. آبریزش بینی ٢. لعاب دهان

کەفدەم /kefdem/: ئاوەڵناو. *[کینایە]* زۆربڵێ و چەنەوەر ■ وراج

کەفر /kefr/: ناو. کەڕا؛ شاخ؛ گاشەبەرد؛ تاش؛ بەردی ڕژد و بڵند ■ صخرە

کەفرتاش /kefrtaş/: ☜ **کەڤرتاش**

کەفرتەراش /kefrteraş/: ☜ **کەڤرتاش**

کەفرێژ /kefřêj/: ئاوەڵناو. کەفەڕێژ؛ پڕاوپڕ ■ لبریز

کەفز /kefz/: ناو. کەز؛ کەزی؛ کەژاو؛ کەفزە؛ کەفزەر؛ کەڤز؛ کەڤس؛ کووز؛ خورپەجنە؛

خورپەجندۆکە؛ قەبزە؛ قەوزە؛ قۆزە؛ قۆزەقڕواق؛ قەوزاق؛ قەوزاخ؛ قەوزەقورواق؛ گووبۆق؛ گاوەک؛ ناوی گشتی ئەو ڕوەکانە وا زۆرتر لە جێی شۆدار و تاریک یان لە ئاوی مەنددا دەڕوێن ▤ خزە

کەفزە / kefze/: ☜ **کەفز**

کەفزەر / kefzer/: ناو. ١. ☜ **کەفز** ٢. جلە داربی ▤ ١. ☜ **کەفز** ٢. جُل‌وزغ

کەفش / kefş/: ناو. ١. ☜ **کەوش ـ١** ٢. کەش؛ بن‌باخەڵ ▤ ١. ☜ **کەوش ـ١** ٢. زیربغل

کەفشۆ / kefşo/: ناو. شەمێلە و کزنی کولاو کە ئەدرێ بە گا ▤ حبوب آب‌پز برای گاو

کەفشە / kefşe/: ئاوەڵناو. قژن؛ قژنەسەر ▤ ژولیدەمو

کەفشیف / kefşîf/: ☜ **کەفشیو**

کەفشیو / kefşîw/: ناو. کەفشیف؛ سوێنەی کەشک تێدا سوونەوە ▤ ظرف ویژەی سایدن کشک

کەفشێل / kefşêl/: ناو. ئاوێ کە لە سووچی دەم دێ لە نەخۆشی یان لە ئیشتیای شتێک ▤ آب لب‌ولوچە

کەفک / kef(i)k/: ناو. جۆرێ قووچەکەی جلدروو کە دەناو لەپی دەگرن ▤ از وسایل خیاطی

کەفکانی / kefkanî/: ☜ **کەڤرکانی**

کەفکەفۆک / kefkefok/: ناو. ئەسپۆن؛ سپۆن؛ سەونچک؛ گیاکەفە ▤ چوبک

کەفگیر / kefgîr/: ☜ **کەوگیر**

کەفلەمە / kefleme/: ☜ **کەپلەمە**

کەفڵە / kefłe/: ناو. بەردەخوێ ▤ سنگ نمک

کەفماڵ / kefmał/: ناو. کار و ڕەوتی بە دەست داماڵین ▤ ماساژ

کەفوکوڵ / kef û kuł/: ناو. ١. کەفی سەر چێشت لە کاتی جۆشیندا ٢. *[مەجاز]* کینە و ڕق ٣. گڕ و تین ‹کەفوکولی سەربەخۆیی› ▤ ١. کف مایع در حال جوشیدن ٢. قهر و غضب ٣. شور و اشتیاق

⊡ **کەفوکوڵ نیشتنەوە/ دامرکان**: ☜ **کفت‌وکۆی شتێ دامرکان/ دامردن**

کەفە / kefe/: ناو. ئاسنێکە دروومانکار دەیکەنە دەست بۆ پاڵ پێوە نانی شووژن ▤ آهن کف دست دوزندە برای هُل دادن سوزن

کەفەڕێژ / keferêj/: ☜ **کەفڕێژ**

کەفەژیلکە / kefejîlke/: ناو. کەفەلوولکە؛ چەرمەچەقاڵتە؛ گۆشتی چەقاڵتە ▤ گوشت شُل و پررگ

کەفەسەر / kefeser/: ئاوەڵناو. پڕ؛ لیپاولیپ ‹دەبەکە کەفەسەرە لە شیر› ▤ لبریز

کەفەکوڵێ / kefekułê/: ناو. ئەو شیرەی وردە بەردی سپی لە نێو دەکەن و لە سەر ئاگری دادەنێن بۆ ئەوەی زووتر بکولێ و هەڵنەچێ ▤ شیری کە برای جوشاندن سنگریزەی سفید در ظرف آن می‌ریزند

کەفەل / kefel/: ناو. هێفەل؛ کەفەڵ؛ لاڕان؛ سمت ▤ کفل؛ باسن

کەفەلوولکە / kefelûlke/: ☜ **کەفەژیلکە**

کەفەڵ / kefeł/: ناو. ١. سمتی یەکسم ٢. سمت؛ لاقوون ▤ ١. کفل ٢. باسن

کەفەڵۆک / kefełok/: ☜ **کەفەڵووك**

کەفەڵووک / kefełûk/: ئاوەڵناو. کەفەڵۆک؛ کەفەڵووکە؛ کون ـ کون؛ کونا ـ کونا؛ فشەڵ؛ فشۆڵ؛ گل؛ فشەڵۆک؛ فشەڵە؛ پفەڵ؛ تل؛ خل؛ ولولین؛ بە کون و هولۆلی زۆرەوە ▤ مُتخلخل

کەفەڵووکە / kefełûke/: ☜ **کەفەڵووك**

کەفەن / kefen/: ناو. ١. کفن؛ جلکی مردوو ‹منیش لە ئەلحەد سەرم دەرارم/ داد بکەم هاوار کەفەن کی سینی؟ «شامی»› ٢. *[کینایە]* شتی زۆر چەرمگ ▤ ١. کفن ٢. شییء بسیار سفید

کەفەن‌دز / kefendiz/: ☜ **کفن دز ـ١و٢**

کەفی / kefî/: ناو. کەڤتک؛ کەفیک؛ کەفیە؛ دەسماڵ؛ دەسەسرِ ☰ دستمال

کەفیک / kefîk/: ☜ **کەفی**

کەفیل / kefîl/: ناو. ١. کەفێڵ؛ دەستەبەر؛ زامن ٢. سەرپەرست ☰ ١. ضامن ٢. سرپرست

کەفیۆک / kefyok/: ناو. دەسەسرِی بچووک ☰ دستمال کوچک

کەفیە / kefye/: ☜ **کەفی**

کەفێڵ / kefêł/: ☜ **کەفیل ـ١**

کەڤ / kev/: ناو. ١. ☜ **کەو ـ١** ٢. کەللە بێژنگ و دەف و... ☰ ١. ☜ **کەو ـ١** ٢. چنبرەی غربال و دف و...

کەڤا / keva/: ناو. ورتکە نانی تەنک، کە بۆ چینەی باڵندەی دەڕێژن ☰ ریزەنانی کە برای چینەی پرندگان می‌ریزند

کەڤار / kevar/: ☜ **کەوار**

کەڤارک / kevarik/: ☜ **کارگ ـ١**

کەڤاشتن / kevaştin/: چاوگ. کەتاندن؛ ورد ـ ورد قرتاندن ☰ قطعه ـ قطعه کردن

کەڤال / keval/: ناو. دەستەیەکی پچووک لە مێگەل ☰ بخش کوچکی از گله

کەڤان / kevan/: ☜ **کەوان**

کەڤاندن / kevandin/: ☜ **کەواندن**

کەڤانژەن / kevanjen/: ناو. هەلاج؛ کەسێ کە کولکە بە کەڤان شی دەکاتەوە ☰ پنبەزن

کەڤانۆک / kevanok/: ناو. تاقی سەر دەروازە ☰ تاق سردر

کەڤانە / kevane/: ناو. ١. کەوانە؛ کەمانە؛ ئەوی وەکوو کەوان وایە ٢. */کنایە/* تاقی پرد و شتی تر ☰ ١. کمانە ٢. طاق پُل و امثال آن

کەڤانی / kevanî/: ☜ **کابان**

کەڤتار¹ / kevtar/: ☜ **کەمتار**

کەڤتار²: ناوەلناو. */پلار/* ١. زورهان؛ زۆر پیر و لەکارکەوتە ٢. چاخی وا کە لە بەر پڕگۆشتی بە سەبرۆکە دەڕوا ☰ ١. ازکارافتادە ٢. چاقی کە از فرط سنگینی آرام قدم بردارد

کەڤتک / kevtik/: ناو. ١. ☜ **کەفی** ٢. کوفیە؛ جۆرێ سەرپۆشی ژنان ☰ ١. ☜ **کەفی** ٢. نوعی روسری

کەڤجیرک / kevcîrik/: ناو. پۆڕ؛ باڵندەیەکە خاڵ‌ـخاڵ، لە کەو زلتر ☰ پرندەای است

کەڤچ¹ / kevç/: ☜ **کەوچك**

کەڤچ²: ناوەلناو. خوار؛ چەفت ☰ کج

کەڤچی / kevçî/: ناو. ١. ☜ **کەوچك** ٢. چەوتی ☰ ١. ☜ **کەوچك** ٢. کجی

کەڤر / kevr/: ناو. ١. کەمر؛ بەرد؛ کوچک ٢. تاش؛ گاشەبەرد؛ بەردی زۆر زل ☰ ١. **سنگ ٢.** صخرە

کەڤرا / kevra/: ☜ **کەربا**

کەڤراندن / kevrandin/: چاوگ. بەردەباران کردن؛ سەنگەسار کردن ☰ سنگسار کردن

کەڤرتاش / kevrtaş/: ناو. کەفرتاش؛ کەفرتەراش؛ کوچکتاش؛ بەردتراش ☰ سنگتراش

کەڤرتراش / kevrt(i)raş/: ناو. بەربڕ؛ تەوەنتاش؛ نەقار؛ بەردتاش؛ سەنگ‌تراش ☰ سنگتراش

کەڤرکانی / kevrkanî/: ناو. کەفکانی؛ قۆچەقانی؛ قەڵماس؛ قەڵماسک؛ بەرەقانی ☰ فلاخن

کەڤرۆشک / kevroşk/: ☜ **کەروێشك**

کەڤرۆک / kevrok/: ناو. **کەڤرە؛ کەڤری؛ بەردەلان** ☰ سنگلاخ

کەڤرە / kevre/: ☜ **کەڤرۆك**

کەڤری / kevrî/: ☜ **کەڤرۆك**

کەڤڕ / kevîř/: ناو. کوچک؛ بەرد؛ بەر ☰ سنگ

کەڤز / kevz/: ناو. ١. ☜ **کەفز** ٢. سەوزەڕەنگ ٣. بۆی گەن ☰ ١. ☜ **کەفز** ٢. سبز ٣. بوی گند

کەڤزین / kevzîn/: چاوگ. بۆگەن بوون (وەک:

ئاوی ڕاوەستاو) ☰ گندیدن (مانند: آب راکد)

کەڤژال / kevjal/: ناو. ١. ☜ **قرژانگ** ٢. چەخماخی تفەنگ ☰ ١. ☜ **قرژانگ** ٢. چخماق تُفنگ

کەڤس / kevs/: ☜ **کەفز**

کەڤشک / kevşik/: ناو. قرێژی سەر؛ کرێژی سەر ☰ شورەی سر

کەڤک / kev(i)k/: ناو. ١. بۆسۆ؛ بۆنی پەمۆی سووتاو ٢. ☜ **کەوچك** ☰ ١. بوی پنبەی سوختە ٢. ☜ **کەوچك**

کەڤگیر / kevgîr/: ☜ **کەوگیر**

کەڤل / kevl/: ناو. ١. ☜ **کەوڵ ـ١** ٢. عابای تیسکن لە پێستە پەز و بەرخ ٣. کەتایی دەمی تیخ ☰ ١. ☜ **کەوڵ ـ١** ٢. پوستین ٣. شکستگی لبەی تیغ

▣ **کەڤل کرن**: کەڤلاندن؛ کەوڵ کردن؛ پێست دارنینی حەیوان ☰ پوست کندن

کەڤلاندن / kevlandin/: چاوگ. کەڤل کرن؛ کەوڵ کردن ☰ پوست کندن

کەڤلۆ / kevlo/: ناو. تیخی کەت ☰ تیغ لبە شکستە

کەڤن / kevn/: ☜ **کۆن٢**

کەڤنار / kevnar/: ☜ **کەڤنارا**

کەڤنارا / kevnara/: ئاوەڵناو. کەڤنار؛ کەونارا؛ دێرینە ☰ باستانی

کەڤنارک / kevnarik/: ناو. عەتیقە؛ شتی لەمێژینە و بەقیمەت ☰ عتیقە

کەڤنسال / kevnsal/: ئاوەڵناو. پیر؛ بە تەمەنداچوو ☰ پیر

کەڤنک١ / kevnik/: ناو. چارەکەی تەنکی سەری ژنان ☰ سرپوش نازک زنانە

کەڤنک٢: ئاوەڵناو. شڕ و کۆن (جلک) ☰ مُندرس

کەڤنکێ پیرێ / kevnkêpîrê/: ناو. جۆلاتەنەی جالجالووکە ☰ تار عنکبوت

کەڤنە پەرست / kevneperist/: ☜ **کۆنەپەرست**

کەڤنەژن / kevnejin/: ناو. ١. پیرەژن؛ ژنی زۆر عومرکردوو ٢. کۆنەژن؛ ژنی پێشووی مێرد ☰ ١. پیرزن ٢. زن قبلی مرد

کەڤنەشۆپ / kevneşop/: ناو. ١. شوێنی پێی پێشینە ٢. *[کینایە]* چیرۆکی سەرگوروشتە ☰ ١. ردپای گذشتگان ٢. داستان گذشتگان

کەڤنی / kevnî/: ناو. جالجالووکە؛ پسپسەکۆڵە ☰ عنکبوت؛ تارتنک

کەڤنین / kevnîn/: ناو. شوێنەواری کەون ☰ آثار باستانی

کەڤوک / kevuk/: ☜ **کۆتر١**

کەڤۆت / kevot/: ☜ **کەیکف**

کەڤۆک / kevok/: ☜ **کۆتر١**

کەڤۆکرک / kevokirk/: ☜ **کۆترەباریکە**

کەڤەر١ / kever/: ناو. ١. بەندەن؛ قەدی کێو ٢. ☜ **کەوەر ـ١** ☰ ١. کمر کوه ٢. ☜ **کەوەر ـ١**

کەڤەر٢: ئاوەڵناو. ١. سپی واش ٢. بەڵەک (بزن) ٣. گوێچکە پنۆک ــ پنۆک (بزن) ☰ ١. سپیدفام ٢. دورنگ (بز) ٣. گوش‌ابلق (بُز)

کەڤەز / kevez/: ئاوەڵناو. بەڵەک؛ پنۆک ــ پنۆک؛ چیل ـ چیل ☰ خالدار

کەڤەژ / kevej/: ناو. ١. توێخی پێست ٢. چۆنیەتی سووتانی پێست ☰ ١. لایەی بیرونی پوست ٢. سوزش پوست

کەڤەل / kevel/: ☜ **کەوڵ ـ١**

کەڤەندەکۆ / kevendeko/: ناو. *[کینایە]* عاسمان؛ ئاسمان ☰ آسمان

کەڤی١ / kevî/: ناو. ١. ڕنوو؛ کلێلە؛ شاپە؛ شەپە؛ ڕنی ٢. چەمەرە؛ کەمە؛ کەوان (وەک: دەوری دەف و بێژنگ و...) ٣. لێواری دەفر ٤. قەراغ ئاو؛ کەنارەی ئاو ٥. تەختی لە سەر دانیشتن ٦. گیایەکە ☰ ١. بهمن ٢. حلقە؛ کمان ٣. لبەی ظرف

۴. ساحل ۵. تخت و کُرسی ویژەی نشستن ۶. گیاهی است

▣ **کەڤی ڕەش:** بەفرێ کە تا هاوین بە چیاوە مابێ ☰ برف تا تابستان آب نشده

کەڤی²: ☜ **کەوی²**

کەڤیز / kevîz/: ☜ **کەویژ**

کەڤیژ / kevîj/: ☜ **کەویژ**

کەڤیشتن / kevîştin/: ناو. زیخەڵان؛ جێڕەڵم ☰ ریگزار

کەڤیلۆک / kevîlok/: ناو. کەڤی؛ لێوارەی دەفر و ئامان ☰ لبەی ظرف

کەڤین / kevîn/: ئاوەڵناو. کەوئاسا؛ خاڵ‌لەڕووی پێکەوتوو ☰ صورت خالدار زیبا

کەڤینک / kevînik/: ناو. شاشک؛ پێچی سەری پیاوان ☰ دستار مردانه

کەڤێلە / kevêle/: ناو. کەویەبەفر؛ ڕنوو؛ ڕنی؛ شاپە؛ کلێلە ☰ بهمن

کەک / kek/: ناو. ١. کاک؛ براگەورە ٢. وشەی حورمەت بۆ پیاو ٣. قێچ؛ کێچ ☰ ١. داداش ٢. آقا ٣. کک

کەکرە / kekre/: ناو. کرژەلە؛ تالگ؛ تالگە؛ تالک؛ تالگ؛ تالە؛ تالی؛ تالی‌تۆس؛ تالوو؛ تالوەتالە؛ گوڵ‌گۆچێلە؛ بنەگیایەکی ئالفییە دانەکانی تالە و زۆرتر لە لێواری مەزرای گەنمدا دەڕوێ ☰ تلخە

کەککە / kekke/: ناو. *[مندالانە]* کەکە؛ قەقە؛ نوقڵ و شیرینی ☰ نُقل و شیرینی

کەکلێ / keklê/: ☜ **کەو-١**

کەکە / keke/: ☜ **کەککە**

کەکەو / kekew/: ☜ **کەیکف**

کەگل / kegil/: ناو. قوڕی سواغدان ☰ کاهگل

کەگە / kege/: ناو. بزن ☰ بُز

کەگیر / kegîr/: ناو. مووخل؛ پالوێنە ☰ کفگیر

کەڵ¹ / kel/: ناو. ١. چیا؛ کەژ؛ کۆ ‹لەو کەلە دەنگەی ساز دێ، هەلالە و زەمزەمە/ دەنگەی خۆش ئاواز دێ، لەو باخ و چەمە «گۆرانی»› ٢. بستوو؛ زینوو؛ گەردەنە ‹لە کەل دەرکەوتم بناسە دەنگم/ تۆزی غەریبی نیشتووە لە ڕەنگم «فولکلۆر»› ٣. قەڵشت؛ قەڵش ٤. هیمە؛ زەنگەتلیش؛ بڕەدار ٥. پیشە؛ ئیش؛ کار ٦. کەڵک؛ بەهرە؛ فایدە ٧. پەزی شاخدار ٨. پەچەی پەز لە دەشت ٩. کوڵ؛ ڕەوتی جۆشین ١٠. توێژەمار ١١. بریقە؛ وریشە ١٢. شەپۆلی چەم؛ پێلی ڕووبار ١٣. شکستی ئەندام ١٤. جەڕاح؛ شکستەبەند ١٥. ماڵ؛ خانوو ١٦. ☜ **کەڵ¹-٣** ☰ ١. کوه ٢. گردنه ٣. شکاف ۴. قطعەی هیزم ۵. کار ۶. بهره؛ فایده ۷. گوسفند شاخدار ۸. استراحتگاه گلە در دشت ۹. جوشش؛ حالت جوشیدن ۱۰. پوست افتادەی مار ۱۱. درخشش ۱۲. موج رودخانه ۱۳. شکستگی اندام ۱۴. شکستەبند ۱۵. خانه ۱۶. ☜ **کەڵ¹-٣**

▣ **کەڵ دان:** کەڵ دان؛ پەڕاندی گا لە چێل ☰ انداختن گاو نر بر مادەی گُشن‌خواه

کەڵ گرتن: بە دەم کەسێکەوە بوون؛ دەستی کەسێ گرتن ☰ دستگیری کردن

کەڵ لە کەسێ خستن: داوای یارمەتی لە کەسێ کردن ☰ دست کمک به سوی کسی دراز کردن

کەڵ لێ کەوتن/ کەفتن: ئاتاجی یارمەتی کەسێک بوون ☰ محتاج به کسی شدن

کەڵ هاتن: ١. بە کار هاتن؛ فایدەدان ٢. جۆش هاتن ‹ئاف کەڵ هاتییە› ☰ ١. بە کار آمدن ٢. جوش آمدن

کەڵ²: ئاوەڵناو. ١. داغ؛ داخ؛ بەتین ٢. کول؛ نەبڕ ٣. گەڕ؛ کەچەڵ ٤. کەوتوو؛ پەڕیو؛ کەرت ‹تێشووەکە کەڵ بووە› ٥. ناتەواو؛ نیوەچڵ ‹مانگ کەڵ بووە› ٦. ددانشکاو یان کەوتوو ‹بە فیدای بالات بم بالا خەرتەلە/ هیچ عەیبت نییە، دانێکت کەلە «فولکلۆر»› ٧. شاخشکاو ☰ ١. داغ ٢. کُند ٣.

کچل ۴. لب‌پر ۵. ناقص ۶. دندان‌شکسته یا افتاده ۷. شاخ‌شکسته

⊡ **کەل کردن**: ١. لێ‌کردنەوە؛ هێندێ لە شتێ بڕین ٢. نێوان تێ‌خستنی دیوارە و ددان و... ☰ ١. بریدن از چیزی ٢. شکاف انداختن در لبەی چیزی

کەل٢: لێل. ← **کەلوپەل**

کەلا١ / kela/: ناو. ١. تیل؛ تیلە؛ مەڕمەڕ؛ هەڵمات ٢. جگی درشت کە دە بازیدا بە دەس کایەکەرەوە دەمێنێ و نادۆڕێنرێ ٣. *[کینایە]* هەمەکارە ☰ ١. تیلە ٢. قاب درشت کە در دست بازیگر می‌ماند ٣. همەکارە

⊡ **خۆ لێ کردنە کەلا**: *[کینایە]* خۆ نواندن و بە خاوەن دەسەڵات نیشان دان ‹کابرا لە هیچ خۆی لێ کردووین بە کەلا› ☰ خود را کارەای قلمداد کردن

کەلا٢: ئاوەڵناو. کلا؛ دوورەپەرێز ☰ کنارەگیر

کەلائەنگوچک / kela'enguçik/: ☜ **کەلانگوچك**

کەلاپە / kelape/: ناو. ساواری نیوەکوڵاو ☰ بلغور نیم‌پخته

کەلات / kelat/: ناو. کەلاتی؛ قەڵات ☰ کلات

کەلاتی / kelatî/: ☜ **کەلات**

کەلاج١ / kelac/: ناو. ئامێری گەیاندن و بەردانی هێزی موتور بۆ گیربوکس ☰ کلاچ

کەلاج٢: ئاوەڵناو. درۆزن و فێڵباز ☰ کَلّاش

کەلاجگ / kelacig/: ناو. کەللا ☰ قاپ درشت

کەلاجۆیە / kelacoye/: ئاوەڵناو. فریوباز؛ خاپینۆک ☰ فریبکار

کەلاخ١ / kelax/: ناو. ١. تەرم؛ لاشەی مردوو ٢. قەل؛ قالاو ☰ ١. جنازە ٢. کلاغ

کەلاخ٢: ئاوەڵناو. کز و لاواز؛ داڵگۆشت ☰ لاغر

کەلار١ / kelar/: ناو. کەلاوە؛ کاولە؛ وێرانە؛ شوێنی وێران ☰ خرابە

کەلار٢: ئاوەڵناو. ١. لە سەر یەک داندراوی بڵندبوو ٢. خاپوور؛ وێران ☰ ١. برهم انباشتە ٢. ویران

کەلارە / kelare/: ناو. کلانە؛ کەللارە؛ دەفری لە ڕیخی وشکەوەکراو بۆ پشکەڵ تێ کردن ☰ ظرف از سرگین خشکیدە

کەلاری / kelarî/: ناو. وێرانە؛ ویروونە؛ کەلاوە ☰ ویرانە

کەلارێ / kelarê/: ئاوەڵناو. کەلاوە؛ خاپوور ☰ ویران

کەلاز / kelaz/: ئاوەڵناو. *[شوورەیی]* بەفاڵ؛ بەکەڵ؛ نێرخواز (ماکەر و ماین و چێڵ) ☰ گُشن (مادە خر و مادیان و کبک)

کەلاس / kelas/: ☜ **کلاس**

کەلاسونگ / kelasung/: ناو. کەلاسینگ؛ کەلەسونگ؛ قۆچەقانی؛ بەرەقانی؛ کەهنیک ☰ فلاخن

کەلاسینگ / kelasîng/: ☜ **کەلاسونگ**

کەلاش / kelaş/: ناو. کەلاش: ١. جەندەکی حەیوانی مردارەوەبوو ٢. قەڵش؛ قەلاش ☰ ١. لاشەی مُردار ٢. شکاف

کەلاشتن / kelaştin/: چاوگ. کەلاشتن؛ قەلاشتن ☰ شکافتن

کەلاشتی / kelaştî/: ئاوەڵناو. کەلاشتی؛ قەلاشتوو؛ قەڵشاو ☰ شکافتە

کەلاک / kelak/: ناو. ١. کەلاش؛ جەندەکی مردارەوەبوو ‹هەتا وا بێ و دنیاکە لە گۆڕیان لا بێ، کاری ئاخوند و مەلاکان ـ کە وەک دالاش لە شوێن کەلاکان هەڵوەدان ـ ساز و تەیار و لەبارە! «هەژار، چوار *نامیلکە*»› ٢. مالات؛ پاتاڵ؛ وڵسات ☰ ١. لاشە ٢. احشام

کەلاکەل / kelakel/: ناو. ١. قرچەی تاوسان؛ کوڵەکوڵی گەرمای هاوین ٢. کوڵی زۆری ئاو لە سەر ئاگر ☰ ١. گرمای شدید تابستان ٢. قُل‌ـقُل آب

بر آتش

کەلال / kelal/: ناو. ١. کوێرەوەری؛ دەرد و زەحمەت ٢. گیا گەرچەک ■ ١. رنج؛ مشقت ٢. گیاه کرچک

کەلام / kelam/: ناو. ١. فەرمووده؛ ئاخافتنی کەسی بە حورمەت ٢. قام؛ گۆرانی ٣. بە سەر یەکدا کراوی گیا و کلۆشی وردنەکراو ■ ١. فرمایش ٢. ترانه ٣. تودەی گیاه و ساقەهای غلەی نکوبیده

▣ **کەلامە ئالف** کۆمای ئالفی درواو لە خەرماندا.
هەروەها: **کەلامە شەوەر؛ کەلامە وێنجە** ■ تودەی علف درو شده در خرمن

کەلامێ قەدیم: ☜ **کەلامێ هۆمای**

کەلامێ هۆمای: کەلامێ قەدیم؛ کەلامێ هوومای؛ کەلووم هۆمای؛ کەلووم هوومای؛ فەرموودەی خودا ■ کلام خدا

کەلامێ هومای: ☜ **کەلامێ هۆمای**

کەلامێشان / kelamêşan/: ناو. چالان؛ چالێن؛ ماتێن؛ هەڵماتێن؛ پلان؛ کەللا دە قولکە خستن بۆ گەمە ■ تیلەبازی

کەلان١ / kelan/: ☜ **کولان**

کەلان٢: ناوەڵناو. جوانی تەواو؛ خوشیک و دەلال ■ زیبای بی‌نقص

کەلاندر / kelandir/: ☜ **کەرەنتو**

کەلاندن / kelandin/: ☜ **کولاندن**

کەلانگوچک / kelanguçik/: ناو. کەلائەنگوچک؛ کەلاو؛ ئەنگوچک؛ ئەنگوچکە سۆرانی ■ آستین بلند

کەلانە / kelane/: ناو. جۆرە نانێکە ناوەکەی تەرەپیاز و پیچک و... تێ دەکەن و دە ڕۆنی کەرەی دەگەوزن ■ کلانه

کەلاو / kelaw/: ناو. ١. ☜ **کەلانگوچك** ٢. شێلەگە؛ شەلیە؛ بڕگە لە جۆگە ٣. ڕەوتی ڕژانی ئاو لە گۆل لە بەر پڕی ٤. شوێنی سەرڕێژ کردنی ئاوی ئەستێرک ‹کەلاوەکەی فرە تەسکە› ■ ١. ☜ **کەلانگوچك** ٢. بریدگی جوی برای آبیاری ٣. فرایند لبریز شدن آب استخر ۴. جای سرریز کردن آب استخر

⊡ **کەلاو کردن:** هاتنە کەلاو؛ سەرڕێژ کردنی ئاوی ئەستێرک ‹هەسێلەکە کەلاو ئەکا› ■ سرریز کردن آب استخر

هاتنە کەلاو: ☜ **کەلاو کردن**

کەلاوە / kelawe/: ناو. ١. کاولە؛ شوێنی کاول ‹چووکێک لە کەلاوەیەک لە بەر لابایێ/ دەیکۆلی بە دندووکی، سەری پاشایێ «هەژار؛ *چوارینەکانی خەییام*»› ٢. چواردیواری دانەپۆشراو ٣. *[کینایە]* ماڵی فەقیرانە و ناخۆش ‹ئەم کەلاوە ئێمەی تێدا دەژین، سەگی پێ ڕازی نابێ!› ■ ١. ویرانە ٢. چهاردیوار بی‌سقف ٣. خانەی مُحقّر

کەلاوەشڕە / kelaweş(i)ře/: ☜ **کەلاوەکۆن ـ٢**

کەلاوەکۆن / kelawekon/: ناو. ١. ماڵی ڕووخاو ٢. کەلاوەشڕە؛ ماڵی ڕووت و قووت ‹وەکوو جێ پێ بەبێ بان و دەر و دیوارە کاشانەم/ کەلاوەکۆنی ویرانەم بە قەسری پادشا نادەم «قانع»› ٣. *[کینایە]* دنیا؛ دنێ؛ جیهان ■ ١. ویرانە ٢. چهاردیوار بی‌امکانات ٣. دُنیا

کەلایانێ / kelayanê/: ☜ **کەلایێن**

کەلایی / kelayî/: ناو. ١. خواری؛ لاری ٢. کەلی؛ چۆنیەتی نێوان تێکەوتن (وەک: لە دیوار، ددان و...) ■ ١. کجی ٢. شکاف افتادگی (در دیوار، ردیف دندان‌ها و...)

کەلایین / kelayîn/: ناو. تیلێن؛ هەڵماتێن؛ مەڕمەڕێن؛ پلان؛ مێشان؛ ماتان ■ تیلەبازی

کەلایێن / kelayên/: ناو. کەلایانێ؛ کەللامێشان؛ مێشان؛ مێشێن؛ پلان؛ هەڵماتین؛ ماتان؛ ماتێن؛ مەڕمەڕێن ■ تیلەبازی

کەلبایە / kelbaye/: ناو. کەلبوت: ١. بێفەڕی؛ بێئاکاری ٢. بێشەرمی؛ بێئابڕوویی ٣. تەنبەڵی؛ تەوەزەلی ☰ ١. بداخلاقی ٢. بی‌شرمی ٣. تنبلی

کەلبوت / kelbut/: ☜ **کەلبایە**

کەلبوڕی / kelbuřî/: ناو. دۆخی هەڵچوون و ڕژانی تراو لە دەفر بە هۆی کوڵانی بە تەوژمەوە ☰ چگونگی سر رفتن مایع روی آتش

کەلبەتان / kelbetan/: ناو. ١. ماشەی پەنگرگر ٢. گازی مێخ کێشانەوە ☰ ١. آتش‌چین ٢. گازانبر میخ‌کشی

کەلبەدوون / kelbedûn/: ناو. عەبای دەورگیراوی بە زەڕی و دەزووی ڕەنگاوڕەنگ ☰ گلابتون

کەلپ / kelp/: ناو. کەلم؛ ددانی پێشەوەی دڕندە ☰ دندان پیشین درنده

کەلپاچا / kelpaça/: ئاوەڵناو. کەلپاچە؛ فرەخۆر؛ تێرنەخۆر ☰ پُرخور

کەلپاچە[١] / kelpaçe/: ☜ **کەلەپاچە**[١]

کەلپاچە[٢]: ☜ **کەلپاچا**

کەلپاندن / kelpandin/: چاوگ. چڵکن کردن ☰ آلودن

کەلپتاندن / kelp(i)tandin/: چاوگ. تێکوڵ لێ کردنەوە ☰ پوست کندن

کەلپتین / kelp(i)tîn/: چاوگ. تێکوڵ لێ کرانەوە ☰ پوست‌کنده شدن

کەلپزا / kelp(i)za/: ☜ **کەلپزە**

کەلپزە / kelp(i)ze/: ئاوەڵناو. کەلپزا؛ بێئابڕوو؛ شەرمتکاو ☰ بی‌شرم

کەلپەزی / kelpezî/: ناو. خمخمۆک؛ خەمەگرۆ ☰ بُزمجه

کەلپەک / kelpek/: ☜ **کەپەك**

کەلپەل / kelpel/: ☜ **کەل‌وپەل**

کەلپەی / kelpey/: ناو. سەگایەتی؛ کاری سەگانە ☰ شیطنت

کەلپی / kelpî/: ناو. دێلەسەگ؛ دەڵەسەگ؛ سەگی مێچکە ☰ ماده سگ

کەلپیک / kelpîk/: ناو. ئاجۆر؛ کولپیک؛ کەرپووچ ☰ آجُر؛ خشت

کەلتە / kelte/: ☜ **کلدان**

کەلج / kelc/: ☜ **کلچێو**

کەلخانە / kelxane/: ناو. دووکانی شیرگەر و تفەنگ‌ساز ☰ مغازەی اسلحه‌فروشی

کەلخۆت / kelxot/: ئاوەڵناو. کۆلۆس؛ کۆلۆز؛ ددان‌کەوتوو ☰ بی‌دندان

کەلخە / kelxe/: ناو. ١. کەمچە؛ ماڵە ٢. ئەسکوێ؛ مەلاقە ☰ ١. ماله‌ی بنایی ٢. ملاقه

کەلداشت / keldaşt/: ناو. کەڵک؛ فایدە؛ فێدە ☰ فایده

⊡ **کەڵداشت پێوە نەمان:** لە کەڵک کەوتن. هەروەها: **کەڵداشت پێوە نەهێشتن** ☰ بی‌مصرف شدن

کەلدان / keldan/: ناو. جەڕاحی؛ شکستەبەندی ☰ شکسته‌بندی استخوان

کەلدایا / keldaya/: ناو. کەلدایێ؛ کەلاکەل؛ جەنگە ☰ عنفوان؛ گرماگرم

کەلدایێ / keldayê/: ☜ **کەلدایا**

کەلدومان / kelduman/: ناو. هەڵم؛ بۆق ☰ بُخار

کەلدومش / keldweş/: ☜ **کەلدۆش**

کەلدۆش / keldoş/: ناو. کەلدوەش؛ جۆرێ کولێرە کە لە بن ژیلەمۆ دەبرژێ ☰ نوعی گرده‌ی نان

کەلژ / kelj/: ناو. قەدەم؛ هەڵم؛ تینی گەرمای زۆری تاو ☰ هُرم

کەلژە / kelje/: ☜ **کەلەزە**

کەلژین / keljîn/: چاوگ. قەدەم کردن؛ دیاری دانی قەدەم ☰ هُرم گرفتن هوا از شدت گرما

کەلستن / kel(i)stin/: ☜ **کولاندن**

کەلسیوم / kelsyum/: ناو. توخمی کیمیاوی کانزا،

بە ژمارەی ئەتومی ٢٠ و کێشی ئـەتومی ٤٠,٠٨، بـە ڕەنگـی سـپی نـەرم و تێکـەڵ لـە ئـاودا کـە خوێکانی لە سروشتدا زۆرە و مـاکی سـەرەکی و گرنگی ژیـانی گیانـەوەران، سـازێنەری ئێسـک، ددان، گەڵای داران و قاوغە ☰ کلسیم

کەلش / kelş/: ☜ **قەڵش ـ١**

کەلشت / kel(i)şt/: ☜ **قەڵش ـ١**

کەلشتۆک / kelîştok/: ئاوەڵناو. ١. بە دارەوە قەڵشاو (میوە) ٢. نەکولاو (دانەوێڵە) ☰ ١. شکافتە بر درخت ٢. نیم‌پز

کەلشین / kelşîn/: چاوگ. قەڵشین؛ تلیشیان ☰ شکافتە شدن

کەلفس / kelfis/: ☜ **کلۆس**

کەلفیچ / kelfîç/: ☜ **کلۆس**

کەلک / kelk/: ناو. ١. ☜ **کەڵك ـ١** ٢. نانی بەڕوو ☰ ١. ☜ **کەڵك ـ١** ٢. نان بلوط

کەلکەل / kelkel/: نـاو. ١. کولەکول ٢. ☜ کەڵکەڵە ☰ ١. شدت گرما ٢. ☜ **کەڵکەڵە**

کەلکەلە / kelkele/: ☜ **کەڵکەڵە**

کەلگر / kelgir/: ☜ **کەلگیر**

کەلگری / kelg(i)rî/: نـاو. کـار و ڕەوتی بـە کـوڵ گریان ☰ شیون

کەلگە / kelge/: ناو. شەلیە؛ شـێلەگەی جۆگـە ☰ بَرغ

کەلگیر / kelgîr/: ئاوەڵناو. کـەلگر؛ یاریـدەدەر لـە وەخت و بێوەختدا ☰ دستگیر

کەللا / kella/: ناو. ١. کەلاجگ ٢. تیلە؛ مەڕمـەڕ؛ هەڵمات ☰ ١. قاپ درشت ٢. تیلە

کەللارە / kellare/: ☜ **کەلارە**

کـەللامێشـان / kellamêşan/: نـاو. کـەلایێن؛ کـەلایانێ؛ مێشـان؛ مێشـێن؛ پـلان؛ هەڵـماتین؛ ماتان؛ ماتێن؛ مەڕمەڕێن ☰ تیلەبازی

کەللک / kellik/: ناو. کەلاوە؛ کاولە ☰ ویرانە

کەللـە / kelle/: نـاو. ١. کەلـە؛ کلـۆخ؛ کـەلێ؛ کەپوول؛ لە ئەستۆ بەرەو ژوور ‹هـا سـەف پێکـان پۆس کەللەی هامدەمان/ کەللەبڕ بەی پۆس کەللەمان تەمان «مەولەوی»› ٢. داری چەمێنراو بـۆ دەوری شـت ٣. دەورەی ئـارەخچن ٤. تـۆڵا؛ وردی بـە توندی پێکەوە نراو ٥. *[مەجاز]* ئاوەز؛ ئـەقڵ؛ مـژی ‹کابرایەکی بێ کەللەیە، لەم قسانە تێناگا› ٦. *[مەجاز]* دۆخی سەلامەتی دەروون؛ ڕەوان ‹کەللـەی پێـوە نییە، زوو هەڵـئەچێ› ☰ ١. کلّەی سر ٢. چنبـرەی چوبین ٣. قسمت جانبی عـرقچین ۴. اجـزاء بـە هـم چسبیدەی کلوخ شدە ۵. عقل ۶ اعصاب

⊡ **کەللە گەرم بـون**: ١. تـووڕە بـوون ٢. مەسـت بوون ‹کەللەی گەرم بووە ئەم قسانە دەکا، بێتـەوە سەر خۆی لێ پەشیمان دەبێتەوە!› ☰ ١. عصبانی بودن ٢. مست بودن

کەللەئاهەک / kelle'ahek/: ناو. قسلی یەکگرتووی بە کلۆ ☰ آهک کلوخ شدە

کەللـەبا / kelleba/: ئاوەڵـناو. *[مـەجاز]* ١. سەرسەخت؛ سەرڕەق ٢. بـەفیز؛ لووتبـەرز ☰ ١. لجوج ٢. افادەای

کەللەبۆش / kelleboş/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* بـێئـاوەز؛ نەفام ☰ تُهی‌مغز

کەللەبێژنگ / kellebêjing/: ناو. کەلەبێژنگ؛ داری دەوری بێژنگ ☰ چنبرەی غربال

کەللەپا^{1} / kellepa/: نـاو. *[مـەجاز]* شـەکەتی لـە تاقەت کەوتوو ☰ خستەی از کارافتادە

کەللەپا^{2}: ئاوەڵـناو. *[مـەجاز]* ١. ژێـروڕوو؛ ژێروبـان؛ سەرنخوون ٢. لەتوکوت؛ لەتوپەت؛ شـڕووڕ ☰ ١. کلّەپا ٢. لت‌وپار

کەللەپاچە / kellepaçe/: ☜ **کەلەپاچە**^{1}

کەللەپڕی / kellepřî/: نـاو. *[مـەجاز]* خۆپەسـندی؛ خۆپەرسـتی؛ دۆخـی خۆبـەزل زانـین ‹هـەر لـەو دەمانەی لە تەرەغـە دەژیـاین، بـە هـەوای لاوەتی و

کەللەپڕی بێ‌عەقلانە، جاریکی تریش ... شەڕ هەلگیرسا «هەژار، چێشتی مجێور». هەروەها: **کەللەپڕ** ▤ غرور

کەللەتەزێن / kelletezên/: ئاوەلناو. /کینایە/ زۆر سارد (بۆ تراو) ▤ بسیار سرد

کەللەچاخ / kelleçax/: ئاوەلناو. /پلار/ سەرزل ▤ کلەگُندە

کەللەڕەق / kelleřeq/: ☞ **کەللەشەق**

کەللەزاور / kellezawir/: ئاوەلناو. /پلار/ کەللەزراو؛ کەلەزات؛ ترسەنۆک ▤ بُزدل

کەللەزراو / kellez(i)raw/: ☞ **کەللەزاور**

کەللەشەق / kelleşeq/: ئاوەلناو. /پلار/ لاسار؛ سەرڕەق؛ کەللەڕەق ‹دەیانگوت: [هەژار] پیاوێکی کەللەشەقە، پوولی دەدەینێ نایەوێ! «هەژار، چێشتی مجێور»› ▤ لجباز

کەللەشەکر / kelleşekr/: ☞ **کەللەقەند**

کەللەقەند / kelleqend/: ناو. کەلەقەند؛ کەلەقەن؛ کەللەشەکر؛ کەلەشەکر؛ شیلە شەکری دە قالب کراوی وشکەوەبوو ‹ڕۆژی دوایی کەللەقەندێکیان بۆ هێنایەن، هەمووی بە دلۆپە زەرد ببوو؛ یان دەبێ بلێم ڕەش هەلگەڕابوو! «هەژار، چێشتی مجێور»› ▤ کلّەقند

کەللەقەندی / kelleqendî/: ناو. قوویچک؛ کەللەقەندی ▤ مخروطی

کەللەکۆن / kellekon/: ئاوەلناو. /کینایە/ کۆنەپەرست ▤ مُرتجع

کەللەگەرم / kellegerm/: ئاوەلناو. /کینایە/ کەلەگەرم: ١. تووڕە و تۆسن ٢. مەس؛ مەست ▤ ١. عصبانی ٢. مست

کەللەیی[1] / Kelleyî/: ناو. کەلەگی؛ ئۆدەی ڕوو بە بەربێلایی ▤ اتاق رو به تراس

کەللەیی[2]: ئاوەلناو. ١. کەم‌هۆش و گوێ‌نەدەر بە هیچ ٢. شڕوشێت؛ شێت‌ووێت ٣. زۆر تیژ و بلند ▤ ١. خُل‌وضع ٢. نامُتعادل ٣. بلند و رسا

کەلم / kelm/: ناو. ١. کەلپ؛ ددانی پێشەوەی دڕندە ٢. کرم؛ کرمی؛ کورم ▤ ١. دندان پیشین درنده ٢. کِرم

کەلما / kelma/: ناو. کونی ورچ و پلنگ ▤ کُنام خرس و پلنگ

کەلمتە / kelm(i)te/: ناو. گلمەت؛ کەستک؛ سندەگل ▤ کلوخ

کەلمە / kelme/: ☞ **کەلەوە**

کەلمەل / kelmel/: ☞ **کەل‌وپەل**

کەلمیز / kelmîz/: ئاوەلناو. /پلار/ دەلەمیز؛ دەلەمێز؛ مێزەک؛ گمێزن؛ مێزن؛ بە کردەوە یا خووی میز بە خۆدا کردن ▤ شاشو

کەلمێش / kelmêş/: ☞ **کەلەمێش**

کەلناس / kelnas/: ناو. ١. قەلایی؛ کانزای سپی کردنەوەی پاقر ٢. سیق؛ جیقلدان؛ جیقنەمەل ▤ ١. قلع ٢. چینەدان

کەلنایا[1] / kelnaya/: ناو. کولەکول؛ جەنگە ▤ عنفوان

کەلنایا[2]: ئاوەلناو. لە گەرمان سوور هەلگەڕاو ▤ سُرخ‌شده از گرما

کەلواز / kelwaz/: ناو. سەرماوسۆلە؛ سەرمای سەخت ▤ سرمای شدید

کەلوالک / kelwałk/: ☞ **کەلوال**

کەل‌وپا / kel û pa/: ☞ **کەلەپاچە**[1]

کەل‌وپاچکە / kel û paçke/: ☞ **کەلەپاچە**[1]

کەل‌وپوڕ / kel û pûř/: ناو. ١. شڕەوبڕە؛ خڕکەوپڕکە ٢. کەلەپوور؛ جێماو لە مردوو ▤ ١. خرت‌وپرت ٢. میراث

کەل‌وپەل / kel û pel/: ناو. کرت ـ مرت؛ کولمول؛ کول‌ومول؛ کەلپەل؛ کەلمەل؛ کەل‌ومەل: ١. شت‌ومەک؛ شمەک؛ ئەسپابات ٢. جلک؛ جل‌وبەرگ ٣. شڕەوبڕە؛ وردەوپردە؛ شڕوشاتاڵ؛

خڕکەوپڕکە ٤. ئـامراز؛ کەرەسـە؛ ئەسـپاب ▤ ١. اسباب و اثاثیه ٢. لباس ٣. خرت‌وپرت ۴. ابزار

کەلوچا /keluça/: ناو. جۆرێ ماسی ڕەنگاوڕەنـگ ▤ نوعی ماهی رنگارنگ

کەلوز /keluz/: ناو. ١. فنق؛ بـەری داری کـەلووز کە خڕ و گچکەیـە و توێکڵـی قـاوەیی و ڕەقـە و کاکڵـەکەی تـەژی لـە ڕۆنـە و وەکـوو چـەرەز دەخورێ ٢. بەری داری سنەوبەر ▤ ١. فندُق ٢. میوەی درخت صنوبر

کەل‌وکۆم /kel û kom/: ناوەڵناو. خـێچ وخـوار؛ چەفت‌وچەوێل ▤ کج‌وکوله

کەل‌ومەل /kel û mel/: ☜ **کەل‌وپەل**

کەلوەپەمۆ /kelwepemo/: ناو. شـڕش؛ پـەمۆی پێچراوی گلۆڵەکراو ▤ غُنده؛ غوزەی پنبه

کەلوەڕێژ /kelweřêj/: ناوەڵناو. تایبەتمەندی نۆک و نیسکێ کە پەڕیبێ ▤ ویژگی نخود یا عدسی کـه بیش از حد رسیده و خشک شده باشد

کەلوەسمە /kelwesme/: ☜ **کەلۆسمە**

کەلۆت /kelot/: ناو. کرۆژ ▤ کلوچ

کەلۆتن /kelotin/: ☜ **کورۆژتن**

کەلۆتە /kelote/: ناو. کەڵپک: ١. تێکوڵی دەنکی کرەکراو ٢. کرپک؛ کەپەک ٣. قرتماخەی بـرین ▤ ١. پوست دانه‌های آشی ٢. نُخاله ٣. خشکریشه

کەلۆتیان /kelot(i)yan/: ☜ **کورۆژیان**

کەلۆژتن /kelojtin/: ☜ **کورۆژتن**

کەلۆژتیان /kelojt(i)yan/: ☜ **کورۆژیان**

کەلۆس /kelos/: ☜ **کلۆس**

کەلۆسمە /kelosme/: ناو. کەلوەسمە؛ کەلەسمـە؛ کەلیسمە؛ کرمی نۆکی سەوز ▤ کرم نخود

کەلۆک /kelok/: نـاو. ١. ☜ **کلـۆت** ٢. نێرییـە کێوی دوو ساڵە ▤ ١. ☜ **کلۆت** ٢. شاک وحشـی دوساله

کەلو /kelû/: نـاو. ١. کلـووی کولـکە و پـەمۆ ٢. بەری گیا کە چەند دەنکی بەڕیز تێدایە ‹کـەلووی مـاش؛ کـەلووی نـۆک› ٣. پۆلـکە؛ پاقلـەکێوی ٤. برجی ئاسمان ٥. ئاڵقەی چنینی لە بەن ٦. بڕوار؛ قەدی چیا ٧. ڕیش سپی و بەڕێز لـە ئاواییـدا ٨. تەتلەمیوە؛ قۆزاخەی کرمی هەوریشم ▤ ١. آغُنده ٢. نیامک گیاه ٣. باقلای کـوهی ۴. بُـرج آسـمان ۵. حلقه‌ی بافتنی نخی ۶. کمر کوه ٧. ریش سفید آبادی ٨. پیله‌ی کرم ابریشم

کەلوچن /kelûçin/: ناوەڵناو. بە ئاڵقەی بەن چنراو ‹گۆرەوێ کەلووچن› ▤ بافته‌ی حلقه‌ای

کەلوز /kelûz/: ناو. فندق؛ فنق ▤ فندُق

کەلوک /kelûk/: ناو. ١. نیـو چارەگـە خشـت ٢. جۆرێ ماسی ▤ ١. یک‌هشتم آجر ٢. ماهی سلمون

کەلوکە /kelûke/: ناو. پارچە خشت یـا ئـاجوری چکۆڵە بۆ ناوئاخن ▤ قطعه‌ی کوچک خشت یا آجر در کار بنایی

کەلـول /kelûl/: ناوەڵـناو. قـەش؛ قەشـان؛ تـوێڵ سپی (ئاژەڵ) ▤ پیشانی سفید (دام)

کەلوم /kelûm/: ناو. پەیف؛ قسە؛ کەلام ▤ کلام

▣ **کەلوم هۆمای:** ☜ **کەلامێ هۆمای**

کەلوم هومای: ☜ **کەلامێ هۆمای**

کەلون /kelûn/: ناو. بژەن؛ کلۆم؛ کێلوون؛ کلیل و گۆلە ▤ قفل و کلید چوبی

کەلـویش /kelûyş/: نـاو. کـەلیش: ١. گۆشـتی چەقاڵە ٢. گۆشتی لـەڕی خـراپ ▤ ١. گوشـت رگ‌آلود ٢. گوشت حیوان لاغر

کەلھ /kelh/: ناوەڵناو. ١. بێ‌هاوتا؛ بێ‌وێنـە؛ نایـاب ٢. دەلال؛ جوان ٣. باش؛ خاس ▤ ١. بی‌نظیـر ٢. زیبا ٣. خوب

کەلە¹ /kele/: ناو. ١. کـەللە؛ داری داهێنـراو بـۆ دەوری بێژنگ و... ٢. فرۆی ناو قامیش ٣. داری دەوری پەڕی خـەڕەک ٤. قـەلا؛ کـەلات؛ دژ ٥. کەللە؛ سەر ▤ ١. چنبره‌ی چوبین ٢. آغوزی کـه در

کاوک نی به عمل آید ٣. حلقەی چرخ دوک ریسی ۴. قلعه ۵. کله؛ سر

کەلەـ^{٢}: پێشوشە. ١. کـەم؛ هنـدک ‹کەلـەزات› ٢. شکاو؛ شکیاگ ‹کەلەدێزە› ☰ ١. کم ٢. شکسته

کەلە.^{٢}: ☜ **ـ کەڵە°**

کەلـەبا / keleba/: ئاوەڵـناو. *[کیایـە]* خۆبـەزلزان؛ خۆبایی ☰ مُتکبر

کەلەباب / kelebab/: ☜ **کەڵەشێر**

کەلـەباد / kelebad/: نـاو. بـای وادە؛ شەماڵـی سەرەبەهار کە بەفر دەتوێنێتەوە ☰ باد بهاری

کەلەبچە / kelebçe/: ☜ **کەلەپچە**

کەلەبـدون / kelebdun/: نـاو. نـەقش لـە دیـوار و چوارچێوە بۆ جوانی ☰ دکور

کەلـەبڕ / kelebiř/: ناو. پارچە زەوی کـە تایبـەتی بە کەسێ بەخشرابێ ☰ قطعەزمین تیول

کەلەبەر / keleber/: نـاو. کەلەوەر: ١. قەڵـش لـە دیوار یا لە شاخی بەردینـدا ٢. *[کیایە]* دەرەتـانی تـەنگ و دژوار ٣. بڕگـەی دادڕاو لـە جۆگـە و مەشتە بۆ ئاویـاری ٤. *[مەجاز]* مـاڵ؛ خـانوو ☰ ١. شکاف در دیوار یا کوه سنگی ٢. گذرگاه تنگ و دشوار ٣. خط جوب ۴. خانه

کەلەبێژنگ / kelebêjing/: ☜ **کەڵلەبێژنگ**

کەلەپاچە^{١} **/ kelepaçe/**: ناو. کەلپاچە؛ کەللەپاچە؛ کـەلوپـا؛ کـەلوپاچکـە؛ سـەروپا؛ سـەروپـێ ☰ کلەپاچە

کەلەپاچە^{٢} : ئاوەڵناو. *[مەجاز]* لەتوکوت؛ کوتولەت ☰ لتوپار

▣ **کەلەپاچە کردن**: لەتوکوت کـردن ☰ لـتوپـار کردن

کەلەپچـە / kelepçe/: نـاو. کەلەبچـە؛ کەلەمچـە؛ کەڵەبچە؛ بەلەچەک؛ بەلەچە؛ ئامرازێـک بـە دوو ئاڵـقەی ئاسـنینەوە، دەسـتی بەنـدکراوی پـێ دەبەستن دەرنەچێت ‹ئاخرین مالی ژیانم کـونجی بەندیخانەیـە/ ئـەم کەلەپچـە مەرهـەمی زامـی دڵـی دیوانەیە «قانع»› ☰ دستبند زندانی

▣ **کەلەپچە کردن**: دەست بە دەستبەندەوە کردن ☰ دستبند کردن

کەلەپۆ / kelepo/: ناو. ١. ئاسۆ؛ ئاسـۆگ؛ زێـواری ئاسمان ٢. بەلال؛ گەنمەشامی برژاو ☰ ١. افق ٢. بلال

کەلەپور / kelepûr/: ☜ **کەلەپوور**

کـەلـەپـوورگر / kelepûrgir/: نـاو. کەلـەپووڕگر؛ بەشبەر؛ میراتگر ☰ وارث

کەلەپـوور / kelepûř/: نـاو. کەلـەپوور: ١. هـەر شتێکی جێماو لە مردوو ٢. کەلوپەلی نـاو مـاڵ ٣. پیتاک؛ باج ٤. شاواز؛ شاواش؛ شاباش؛ پـارەی خـەڵاتی لـۆتی لـە زەماوەنـد ☰ ١. میـراث ٢. خرتوپرت و اثاثیه ٣. باج ۴. شاباش

کەلەپووڕگر / kelepûřgir/: ☜ **کەلەپوورگر**

کەلەتۆر / keletor/: ناو. کەلەی؛ کـرێش؛ کـرێژی سەر ☰ شورەی سر

کەلەخ / kelex/: ناو. کەلەش: ١. لەشـی بنیـادەم ٢. کەلاک؛ لاش ☰ ١. کالبد انسان ٢. لاشەی مُردار

کەلەرم / keler(i)m/: نـاو. کەلەم؛ لەهانە؛ لەهـەن؛ لانە؛ گیای یەک یان دوو ساڵان، بە گەڵای پـانی سپی، سەوز یان بنەوشەوە ☰ کلم

کەلەڕەش / keleřeş/: ناو. قەل؛ قاڵاو ☰ کلاغ

کەلـەزات / kelezat/: ئاوەڵـناو. *[پـلار]* کەلـەزراو؛ ترسەنۆک ☰ ترسو

کەلەزراو / kelez(i)raw/: ☜ **کەلەزات**

کەلـەزرک / kelezirk/: نـاو. جیقڵـدان؛ چینـەدانی مەل ☰ چینەدان

کەلەزل / kelezil/: ئاوەڵناو. سەرزل؛ سـەرقەوی ☰ کلەگُندە

کەلەزە / keleze/: نـاو. کـەلژە؛ کەلیجـە؛ کـەلیژە؛ سابرێن؛ تەگە؛ نێری ☰ قوچ

کەلەس / keles/: ☜ **کەلَس ـ٢**

کەلەستون / kelestûn/: ☜ **کۆلکەزێرینە**

کەلەستە / keleste/: ناو. ١. ☜ **کەرستە** ٢. کەلەخ؛ قەوارەی لەشی مرۆ ⚑ ١. ☜ **کەرستە** ٢. کالبد آدمی

کەلەسمە / keles(i)me/: ☜ **کەلۆسمە**

کەلەسونگ / kelesung/: ☜ **کەلاسونگ**

کەلەش[1] / keleş/: ☜ **کەلەخ**

کەلەش[2]: ئاوەڵناو. ١. جوان و نازدار ٢. کەچەر؛ کەچەل ٣. شەلاتی؛ قەلاش ٤. چابک؛ مەزبووت ⚑ ١. زیبا و دلربا ٢. کچل ٣. شارلاتان ۴. چالاک

کەلەشە / keleşe/: ناو. کەلیشە؛ کەلیشۆ؛ کەلەشەی؛ ڕێگر؛ چەتەی تالانکەر ⚑ راهزن

کەلەشەکر / keleşekr/: ☜ **کەلاللەقەند**

کەلەشەی / keleşey/: ☜ **کەلەشە**

کەلەشەیی / keleşeyî/: ناو. چەتەگەری؛ چەتەیی؛ جەردەیی؛ کاری چەتە ⚑ راهزنی

کەلەف / kelef/: ☜ **کەلاف**

کەلەفیچ / kelefîç/: ئاوەڵناو. *[پەلار]* ددان‌کەل ⚑ دندان‌شکسته

کەلەقەن / keleqen/: ☜ **کەلاللەقەند**

کەلەقەند / keleqend/: ☜ **کەلاللەقەند**

کەلەک[1] / kelek/: ناو. ١. قولاخە؛ پینەی لێواری کەوش ٢. کوناوەجە؛ بانجە؛ ڕۆچنە ⚑ ١. پینه بر حاشیه‌ی کفش ٢. روزنه

کەلەک[2]: ئاوەڵناو. کولەک؛ کلۆک؛ زووکول (دانەوێڵە) ⚑ زودپز (دانه)

کەلەکوتک / kelekutk/: ناو. کاسەی دارینی کەل‌بوو؛ سوێنەی دارینی کەچوکرووچ ⚑ کاسه‌ی چوبین لبه شکسته

کەلەکوچ / kelekuç/: ناو. شەپیلک؛ سەرپیل؛ ئێسکی گەورە و پانی شان ⚑ استخوان کتف

کەلەکە / keleke/: ناو. ١. ☜ **کێلەکە** ٢. کاسەی کەل؛ کاسەی دارینی لێوخوراو ٣. دەفری سوالەتی گوڵ و ڕێحان تێدا چاندن ⚑ ١. ☜ **کێلەکە** ٢. کاسه‌ی چوبین وارفته ٣. گُلدان سفالی

کەلەکەقوپاو / kelekequpaw/: ئاوەڵناو. زک‌قوپاو؛ لەڕ و لاواز ⚑ لاغر

کەلەکەل / kelekel/: دەنگەناو. دەنگی کولدانی ئاوی سەر ئاگر ⚑ قُل ـ قُل

کەلەکەمتار / kelekemtar/: ☜ **کەمتار**

کەلەگەرم[1] / kelegerm/: ناو. ١. جەنگەی گەرمای ڕۆژ ٢. *[کینایە]* چلەی هاوین ⚑ ١. اوج گرمای روز ٢. چلّه‌ی تابستان

کەلەگەرم[2]: ☜ **کەلاللەگەرم**

کەلەگەور / kelegewr/: ناو. کۆللارە؛ باڵداریکی ڕاوکەرە ⚑ از پرندگان شکارچی

کەلەگی / kelegî/: ☜ **کەلاللەیی**[1]

کەلەلا / kelela/: ئاوەڵناو. ١. شەکەت؛ ماندوو؛ مانگ ‹زۆرمان کار کرد، کەلەلا بووین› ٢. حاڵ‌شڕ؛ نەخۆشی زۆر نەخۆش ‹بەو نەخۆشییە تەواو کەلەلا بووە› ٣. گێژ و وڕ؛ هاژ و کاژ ‹من هێندە دەخۆمەوە لە کلکەی شابان/ مەست و کەلەلا بۆی بکەوم تا جێژن «هەژار، *چوارینەکانی خەییام*»› ٤. بریندار خراپ ‹شەڕ زۆریکی کەلەلا کرد› ٥. ڕەق و کز ‹پیر و کەنەفت و کەلەلا/ هەموو لەشم هەلاهەلا «هێمن»› ⚑ ١. خسته ٢. بیمار بدحال ٣. گیج و منگ ۴. زخمی جدی ۵. زرد و ضعیف

⊡ **کەلەلا کەوتن**: ١. لەبەر ماندوویی زۆر لە جووڵە کەوتن ٢. بە هۆی نەخۆشی، هێز و تین تێدا نەمان ⚑ ١. از خستگی نا نداشتن ٢. از بیماری بی‌حال بودن

کەلەم / kelem/: ناو. ١. ☜ **کەلەرم** ٢. دڕک؛ چقل ٣. داری نووک‌دادراو ٤. تیشەشاخی باریک ⚑ ١. ☜ **کەلەرم** ٢. خار ٣. چوب نُک تراشیده ۴.

کوە سنگی نوک‌تیز

کەلەمان / keleman/: ناو. قارەمان؛ پیاوی هەرە ئازا ☰ قهرمان

کەلەمایيش / kelemayîş/: چاوگ. زوان کرانەوە بۆ قسە کردن ☰ زبان باز شدن به صحبت

کەلەمپەر / kelemper/: ناو. چێشتی کەنگری وشکەوەکراو ☰ آش کنگر خشک‌شده

کەلەمچە / kelemçe/: ☜ **کەلەپچە**

کەلەمقاو / kelem(i)qaw/: ناو. سینۆزیت؛ ئاییسان و هەو کردنی سینووس ☰ سینوزیت

کەلەمکاشول / kelemkaşûl/: ناو. گیایەکە لە کەرەوز دەچێ، بۆنخۆشە و گەڵاکەی دەخورێ، بەتایبەت لە ترشیاتی دەکەن ☰ گیاهی خوارکی

کەلەموک / kelemuk/: ناو. داش کەلەم؛ جۆرێ کەلەمی وەک توور ☰ کلم قُمری

کەلەمەک / kelemek/: ناو. ١. زۆر و زولم ٢. ☜ کەڵوە ☰ ١. ظلم و زور ٢. ☜ **کەڵوە**

کەلەمی / kelemî/: ناو. گیایەکە گەڵاکەی بە وشکی لە توتن ئەکا ☰ گیاهی است

کەلەن / kelen/: ناو. ١. قەلەن؛ شیربایی ٢. قەڵادەی ملی تاژی ☰ ١. شیربها ٢. قلادەی سگ شکاری

کەلەندر / kelendir/: ☜ **کەرەنتو**

کەلەندی / kelendî/: ☜ **کەرەنتو**

کەلەندین / kelendîn/: ناو. بەفری بە سەر یەکدا کەڵەکەبوو ☰ تودەی برف بر هم انباشته

کەلەنگ / keleng/: ☜ **کەنگەر**

کەلەواژ / kelewaj/: ناو. سەرەوخوار؛ وەرگەڕاو؛ هەڵگەڕاوە ☰ واژگون

▣ **کەلەواژ بونەوە** هەڵگەڕانەوە ☰ واژگون شدن

کەلەواژی / kelewajî/: ناو. قسەی بێشەرمانە ☰ سخن وقیح

کەلەوەر / kelewer/: ☜ **کەلەبەر**

کەلەه / keleh/: ناو. قەڵا؛ کەلە ☰ قلعه

کەلەی / keley/: ناو. کەلەتۆر؛ کرێش؛ کرێژی سەر ☰ شورەی سر

کەلهان / kelhan/: ☜ **کولان**

کەلهاندن / kelhandin/: چاوگ. کولاندن؛ کولانن ☰ جوشاندن

کەلهۆشک / kelhoş(i)k/: ناو. درۆشم؛ داغی نیشانە بە ماڵاتەوە ☰ داغ نشانەی دام

کەلهۆک / kelhok/: ناو. قەڵایچە؛ قەڵای پچووک ☰ قلعەی کوچک

کەلهو / kelhû/: ناوەڵناو. دەبەنگ؛ کەمفام؛ گەلحۆ ☰ نفهم؛ احمق

کەلهە / kelhe/: ناو. قەڵا ☰ قلعه

کەلهەیدان / kelheydan/: ناو. جۆرێ شۆربا ☰ نوعی آش

کەلهین / kelhîn/: چاوگ. کولان؛ کولیان ☰ جوشیدن

کەلی١ / kelî/: ناو. ١. نێوان‌تێکەوتوویی (دیوار و ددان و ...) ٢. کەلووی دەنکی گیا ٣. کونی شانەهەنگوین ☰ ١. شکاف؛ فاصله (در دیوار، میان دندان‌ها و ...) ٢. نیامک دانه‌های گیاه ٣. شبکەی موم

کەلی٢: ناوەڵناو. ١. بێخوێ ٢. کلکقوڵە ٣. گوێکورت ٤. کاڵ؛ نەگەیشتوو ٥. کاڵ؛ نەکوڵاو ☰ ١. بی‌نمک ٢. دُم‌کوتاه ٣. کوتاه‌گوش ۴. کال ۵. ناپُخته

کەلیان / kelyan/: چاوگ. کولیان؛ کولان ☰ جوشیدن

کەلیجە / kelîce/: ☜ **کەلەزە**

کەلیژە / kelîje/: ☜ **کەلەزە**

کەلیسمە / kelîsme/: ☜ **کەڵۆسمە**

کەلیش / kelîş/: ☜ **کەلویش**

کەلیشۆ / kelîşo/: ☜ **کەلەشە**

کەلیشە / kelîşe/: ☜ **کەلەشە**

کەلیک / kelîk/: ئاوەڵکار. تاوێک؛ دەمێکی کەم ☰ زمانی اندک

کـەلیلان / kelîlan/: نـاو. ١. داخ و عـەزرەت ٢. کولەکولی گەرمای هاوین ☰ ١. تأسف و حسرت ٢. شدت گرمای تابستان

کەلیلک / kelîlik/: ناو. کلیلی دارینی گۆلـە درگـا ☰ کلید چوبین در

کەلیمـە / kelîme/: نـاو. وشـە؛ واژە؛ بێـژە ١. چکۆلـەترین یەکـەی وتـار و نووسـراوە کـە بـە تەنیایی واتایەک دەردەبڕێت ‹یەک کەلیمە قسەی نەکرد› ٢. هەریەکە لە بەشگەلی ڕستەیەک کـە بە مـەودا یـان نیشـانەی خاڵـبەندی لێـک جیـا دەبنەوە ‹ئەم ڕستە شەش کەلیمەیە› ☰ ١و٢. کلمە

کەلین / kelîn/: ☜ **کولان**

کەلێ / kelê/: ئاوەڵناو. کەلی؛ بێخوێ ☰ بی‌نمک

کەلێژ / kelêj/: ناو. ١. کلێنچکەی پـەز؛ قیتکـەی سەر دووگ ٢. /کنایە/ دەسەڵات و زۆرداری ☰ ١. دُنبالچەی گوسفند ٢. توانایی

کەلێن / kelên/: ناو. ١. قەڵشت؛ تلیش ٢. /مەجاز/ پەسیو؛ ئـەنوا؛ پـەناگا ٣. /مەجاز/ بۆسـە؛ چەپـەر؛ خەڵ؛ سپێر ٤. /مەجاز/ هەل؛ کێس؛ دەرفـەت ☰ ١. شکاف ٢. پناهگاه ٣. کمین ۴. فُرصت

⊡ **کەلێن تێکەوتن**: /کنایە/ دووبـەرەکی کەوتنـە نێوان ☰ شکاف و اختلاف افتادن

کەلێنەشاخ / kelêneşax/: ناو. گـەوەڕ؛ شـکێر ☰ شکاف کوە

کەڵ^{١} / kel/: ناو. ١. زەنگەتلیش؛ ئـاگردوو؛ بـڕەدار ٢. نێـری گـامێش؛ گـای فـەحل ٣. کـەل؛ حـەیوانێکی کێوییـە ٤. کـوڵ؛ جۆشـی ئـاو ٥. کەڵک؛ فایدە؛ بەهرە ☰ ١. قطعـەی هیـزم ٢. گـاو گُشن ٣. کل کوهی ۴. جوش آب ۵. بهرە

▣ **کەڵ گامێش**: نێرەی گامێش ☰ گاومیش نر

⊡ **کەڵ بە مو بەند بون**: /کنایە/ هەموو شتێک لـە ژێر فەرمانی دەسەڵاتدا بوون و کەس بە هـیچ نەوێران ‹منی زنجیرپسێن لێرە ئەسـیری بسـکی جوانێکم/ زەمانە گەرچی ئاڵۆز و پەشێوە کـەڵ بـە موو بەندە «هێمن»› ☰ دیکتـاتوری کامـل حـاکم بودن

کەڵ دان: چێڵ لە کـەڵ کێشـان ☰ گُشـن دادن گاو

کەڵ گرتن: ئاوس بـوونی چـێڵ لـە کەڵـەگا ☰ آبستن شدن گاو از گُشن

کەڵ هاتن: هاتنە کەڵ؛ نێر خواسـتنی چـێڵ ☰ گُشن خواستن گاو مادە

قنگی کەسێ وە کـەڵ بـون: /ئاشـیرین؛ پـلار/ لــە دەردیسـەر گەڕان ☰ سر کسی بوی قُرمـەسبزی دادن

هاتنە کەڵ: ☜ **کەڵ هاتن**

کەڵ^{٢}: ئاوەڵناو. ١. درشت؛ گەورە ٢. زل و زەلام ٣. /کنایە/ ئازا و بەکار ☰ ١. بُزرگ ٢. گُندە ٣. شـجاع و کارا

کەڵ ـ^{٣}: ☜ کەڵە ـ

کـەڵاش / kełaş/: نـاو. ١. ☜ **کـەلاش** ٢. ☜ **کڵاش_٢**

کەڵاشتن / kełaştin/: ☜ **کەلاشتن**

کەڵاشتی / kełaştî/: ☜ **کەلاشتی**

کەڵاشچن / kełaşçin/: ☜ **کڵاشچن**

کەڵاشە / kełaşe/: ☜ **کڵاش_٢**

⊡ **کەڵاشە کردن**: ☜ **کڵاشە کردن**

کەڵاف / kełaf/: ☜ **کڵاف**

کەڵافە / kełafe/: ☜ **کڵاف**

کەڵافەت / kełafet/: ☜ **قەڵافەت**

کەڵان^{١} / kełan/: ☜ **کوڵان**

کەڵان^{٢}: ئاوەڵناو. زل؛ زەبەلاح ☰ لندهور

کەڵانتـەر / kełanter/: ناو. ١. سەرۆکی کەڵانتەری ٢. بەرپرسی بەڕێوەبـەری قـانوون لـە شـار یـان

پارێزگایەکدا (لە ئەمریکا) ۳. */کۆن/* کوێخا؛ قێخا؛ کەیخودای گەڕەک ٤. سەرۆک‌هۆز؛ سەرەک‌هۆز؛ گەورەی هۆزێ کە لە بناری کێو و چیادا دەژین ▤ ۱تا۳. کلانتر ۴. رئیس ایل

کەڵانتەری / kełanterî/: ناو. ۱. مەزرینگەیەک کە بەرپرسی بەڕێوە بردنی قانوون لە شار یان بەشێک لە شارە ۲. بینای ئەو مەزرینگەیە ۳. پیشەی کەڵانتەر ▤ ۱تا۳. کلانتری

کەڵاندن / kełandin/: ☜ **کوڵاندن**

کەڵانە^{1} / kełane/: ناو. قوبە؛ دوگمەی زل؛ قۆپچەی درشت ▤ دُکمەی درشت

کەڵانە^{2}: ئاوەڵناو / ئاوەڵکار. ئازایانە ▤ شُجاعانە

. کەڵانە^{3}: پاشگر. ـکەلە؛ ـکەڵە؛ نیشانەی چکۆلەی خۆشەویست ‹خڕکەڵانە› ▤ پسوند تصغیر و تحبیب

کەڵب / kełb/: ناو. ۱. ☜ **کلب ـ۱** ۲. کلۆی زۆر پچووک ▤ ۱. ☜ **کلبـ۱** ۲. کلوخک

کەڵبە / kełbe/: ناو. ۱. ☜ **کلب ـ۱** ۲. کەڵپەبەرد؛ بەردی زۆپ ۳. هەنجیری کاڵ ▤ ۱. ☜ **کلبـ۱** ۲. سنگ برجسته ۳. انجیر نارس

کەڵبەزین / kełbezîn/: ناو. بەرزین؛ زینکۆ ▤ قاچ زین

کەڵپ / kełp/: ناو. ۱. کەڵبە؛ کلۆی پچووک ۲. سەگ؛ کسۆک ۳. ☜ **کلبـ۱** ▤ ۱. کلوخک ۲. سگ ۳. ☜ **کلبـ۱**

کەڵپانێر / kełpanêr/: ناو. ۱. گامێشی دووساڵە ۲. */پلار/* لاوی قەڵەو و زەبەلاح ▤ ۱. گاومیش دوساله ۲. جوان چاق و گُنده

کەڵپدرێژ / kełpd(i)rêj/: ئاوەڵناو. کێلبۆ ▤ دندان‌دراز

کەڵپیک / kełpik/: ☜ **کەڵۆتە**

کەڵپۆس / kełpos/: ناو. کەڵپۆست: ۱. پێستەی بە تیسکەوە کە لە سەری دادەنیشن ۲. عەبای تیسکن لە پێستەپەز ‹پەروانە جە پەی هەوای دۆسەوە/ پەی دۆس مەگێڵۆ وە کەڵپۆسەوە «بێسارانی»› ▤ ۱. پوستین زیرانداز ۲. پوستین پوشیدنی

کەڵپۆست / kełpost/: ☜ **کەڵپۆس**

کەڵپە / kełpe/: ناو. ۱. ☜ **کلب ـ۱** ۲. دەماغە؛ بڵندایی بەردین لە کێودا ▤ ۱. ☜ **کلب ـ۱** ۲. دماغه

کەڵپەبەرد / kełpeberd/: ناو. کەڵبە؛ بەردی زۆپ ▤ سنگ برجسته

کەڵپەتڕە / kełpet(i)ře/: ناو. */پلار/* قسەی هیچ و پووچ ▤ یاوه

کەڵپەک / kełpek/: ناو. سۆس؛ سۆست ▤ سبوس

کەڵپینجە / kełpînce/: ناو. مشتەکۆڵە؛ سوخورمە؛ گومڕچە ▤ سُقلمه

کەڵپێ / kełpê/: ئاوەڵناو. تەمەڵ؛ تەمبەڵ؛ کەهاڵ ▤ تنبل

کەڵتە / kełte/: ئاوەڵناو. ۱. نۆژەن؛ نفت‌ونۆڵ ‹خۆم کەڵتە کردەوە› ۲. دەمەزەرد؛ دەمەزەن؛ سەرنیا؛ تێژکراو ۳. سەلیتە و زمان‌درێژ ▤ ۱. نونوار ۲. تیزشده ۳. سلیطه

کەڵتەوەن / kełtewen/: ئاوەڵناو. نامۆ؛ نەناسراو ▤ ناشناس

کەڵخە / kełxe/: ☜ **کەوچێز**

کەڵدڕ / kełdiř/: ناو. ئاڵفێکە ▤ علفی است

کەڵک / kełk/: ناو. ۱. کەلک؛ بارە؛ زەرۆلە؛ فایدە ‹مەڵێن کەڵکی نەبوو، ڕۆیی، جەهەنەم/ سەرم قەڵغانە بۆ تیری قەزاتان «نالی»› ۲. سوانە؛ پاسارە ۳. چەڵک؛ سەقا؛ سەقاقوش؛ سەقاو؛ قوتان؛ کەراڤی؛ کەراوی؛ باڵدارێکی زەلامی ماسی‌خۆرە، قورتمێکی لە خوار دندووکی هەیە ماسی و ئاوی تێدا عەنبار دەکا ٤. بان؛ سەربان ٥. باڵدارێکی سپییە بە قەد کۆترێک ٦. پێداویستی؛ ئاتاجی ٧. گرد؛ تەپە ▤ ۱. بهره ۲. برآمدگی لب بام ۳. مُرغ

سقا؛ پلیکان ۴. پشت‌بام ۵. پرندەای سفید رنگ در اندازەی کبوتر ۶. احتیاج ۷. تپه

⊡ **کەڵک تێکەوتن:** ئاتاج بە کەسێ بوون ☰ مُحتاج به کسی شدن

کەڵک دان: بەهرە دان ☰ بهره دادن

کەڵک دانەوە: بەهرە گەیاندنی کڕدراو ☰ سود رساندن مال خریداری شده

کەڵک نەمان: خێر پێ نەمان ‹بە داخەوە هونەر کەڵکی نەماوە› ☰ سود نداشتن

کەڵکی کەسێک گرتن: *[کینایە]* بە کاری کەسێک هاتن؛ بە دەرد کەسێ خواردن ‹دیارم دەیری عیشقە، جێ بە سووتن بێ لەوێ دەگرم/ کە من مشتێ چڵوچێو بم بە چی بم؟ کەڵکی کێ دەگرم؟ «مەحوی»› ☰ به کسی بهره رساندن

بە کەڵک بون: بەکەڵکەوە بوون؛ دەرد خواردن ☰ به درد خوردن

بە کەڵک هاتن: بە کار هاتن؛ دەرد خواردن ☰ فایده داشتن؛ به درد خوردن

بە کەڵکەوە بون: ١. بەکەڵک بوون؛ دەرد خواردن ٢. کار کردن ☰ ١. به درد خوردن ٢. کار کردن

بە کەڵکەوە نەهێشتن: لە کەڵک خستن؛ تەواو بێ‌کەڵک کردن ☰ از حیّز انتفاع انداختن

کەڵکاوەژۆ / keɫkawejo/: ناو. کاری بە پێچەوانە کەڵک وەرگرتن ☰ سوءاستفاده

کەڵکبڕاو / keɫkb(i)řaw/: ئاوەڵناو. ئاڕفتە؛ پەک‌کەوتە ☰ ازکارافتاده

کەڵکگر / keɫkgir/: ئاوەڵناو. بەکار؛ پڕفایدە ‹ئەی دوکتۆر فوئاد ئەی شێری نەمر/ هەتا قیامەت بۆ کورد کەڵک‌گر «قانع»› ☰ بهره‌رسان

کەڵکەڵە / keɫkeɫe/: ناو. کەلکەل؛ کەلکەلە؛ خولیا ☰ هوا و هوس

کەڵکەڵەمێشە / keɫkeɫemêşe/: ☜ **کاکڵەموشان**

کەڵکەڵەوانی / keɫkeɫewanî/: ناو. کوند؛ بایەقوش؛ بوو ☰ جُغد

کەڵکیت / keɫkît/: ☜ **کەرکیت**

کەڵگەخەراوە / keɫgexerawe/: ناو. کەلاوە ☰ ویرانه

کەڵمێش / keɫmêş/: ناو. مەلشە؛ کەڵەمێش؛ مێشی درشت ☰ مگس درشت

کەڵواڵ / keɫwaɫ/: ناو. کەلوالک؛ گیایەکە بنەکەی دەخورێ ☰ گیاهی با پیاز خوراکی

کەڵوان / keɫwan/: ناو. بەرێکی دارمازوو، بۆ دەباغی دەبێ ☰ ثمری از درخت مازوج

کەڵوە / keɫwe/: ناو. ١. ☜ **کلب‌ـ١** ٢. قەڵپووزی زین ٣. کلۆی چکۆلە ☰ ١. ☜ **کلب ـ١** ٢. قاچ زین ٣. کلوخک

کەڵوەز / keɫwez/: ناو. ئەشکەوت؛ شکەفت ☰ غار

کەڵوەلا / keɫwela/: ئاوەڵناو. کەلوەلا؛ کەلەلا؛ زۆر بریندار ‹بە چەقۆ دەس خوەم کەلوەلا کرد› ☰ زخمی حاد

کەڵوەڵا / keɫweɫa/: ☜ **کەڵوەلا**

کەڵۆت / keɫot/: ☜ **کلۆت**

کەڵۆخە / keɫoxe/: ☜ **کەوچێز**

کەڵۆس / keɫos/: ☜ **کلۆس**

کەڵە^{1} / keɫe/: ناو. ١. جۆرێ برنج ٢. بەڵایەکە لە ڕەگی تووتن و بێستان دێتە دەر و وشکی دەکات ٣. کولە؛ کاری خۆ گرتن لە قسەی خەڵک ☰ ١. نوعی برنج ٢. انگل گیاه توتون و پالیز ٣. فالگوش

⊡ **کەڵە کردن:** خۆ داگرتن بۆ قسەی خەڵک ☰ فالگوش ایستادن

کەڵە^{2}: ئاوەڵناو. ١. زەلام؛ گەورە ٢. درشت؛ زل ٣. لە سەر یەک دانراوی بەرزەوەبوو ٤. *[مەجاز]* ئازا و بەحورمەت ☰ ١. بزرگ ٢. دُرُشت ٣. تلنبار؛ برهم انباشته ۴. شُجاع و محترم

⊡ **کەڵە کردن:** لە سەر یەک دانانی زۆر شت ☰ بر

هم انباشتن

کەڵە٣: دەنگ. وشەی دنەدنی گا بۆ سەر چێڵ ▤ کلمەی تحریکِ گاوِ گُشن

کەڵە-٤: پێشوشە. کەڵ ← گەورە ‹کەڵەمێر؛ کەڵەپیاو› ▤ بزرگ

. کەڵە٥: پاشگر. ـ کەلە؛ ـکەلانە؛ بۆ خۆش ویستن و خۆش دواندن ‹سوورکەلە؛ ژیکەلە؛ خڕکەلە؛ ناسکەلە› ▤ پسوند تصغیر و تحبیب

کەڵەئەموست / keɫe'emust/: ☜ **کەڵەئەنگوست**

کەڵەئەنگوست / keɫe'engust/: ناو. کلکەکەڵە؛ کەڵەئەموست؛ کەڵەموست؛ قامکە گەورە ▤ انگشت شست

کەڵەباب / keɫebab/: ☜ **کەڵەشێر**

⊡ **کەڵەباب بە لەپەوە لێنان**: *[کنایە]* دڵنیا بوون و لە خەم ڕەخسان ▤ خاطرجمع شدن

کەڵەبابە / keɫebabe/: ناو. ١. وێنەی دیقل لە کانزا یان لە بەن و هەرچی بۆ جوانی ٢. ئێسکی ڕەقی قوڕقوڕوچکەی زۆرتر پیاوان ٣. ئامرازێکی مەکینەی دوورمانە، مەکووکە دەچێتە ناویەوە ▤ ١. مُجسمەی زینتی خروس ٢. سیب آدمی ٣. کمپلت

کەڵەبچە / keɫebçe/: ☜ **کەلەپچە**

کەڵەبەندەن / keɫebenden/: ناو. چیای ڕژد و هەڵەمووت ▤ کوه و صخرەی دشوارگذر

کەڵەپشکۆ / keɫepişko/: ناو. پەنگری زل؛ سکلی درشت ▤ اخگر درشت

کەڵەپیاو / keɫep(i)yaw/: ناو. کەڵەمێر؛ پیاوی ئازا و بەڕێز و جوامێر ▤ بزرگمرد

کەڵەپیتاک / keɫepîtak/: ناو. باجی بە زۆر و ناهەقی ▤ باج زورکی

کەڵەدار / keɫedar/: ناو. بڕەدار؛ زەنگەتلیش ▤ قطعەهیزم

کەڵەرە / keɫere/: ناو. پێلشکێن؛ شەپۆلڕەوێن ▤ موجشکن

کەڵەڕەش / keɫeřeş/: ☜ **قەلەڕەش**

کەڵەز / keɫez/: ناو. کەڵەهەرز؛ جەنگەی تێبەربوونی بەران و نێریە کێوی ▤ موسم جفتگیری بُز و گوسفند کوهی

کەڵەزەڕ / keɫezeř/: ئاوەڵناو. *[کنایە]* بێڕەحم و دڵڕەق (دەسەڵاتدار) ▤ سنگدل (حاکم)

کەڵەزەڕی / keɫezeřî/: ناو. کاری بە زۆر و ناچاری ▤ کار زورکی

کەڵەزەنگ / keɫezeng/: ناو. گازەنگ؛ زەنگی گەورەی کلیسا ▤ ناقوس

کەڵەژ / keɫej/: ناو. قایمەمێو؛ داربەستی داری ڕەز ▤ وادیج؛ چوببست درخت مو

کەڵەژن / keɫejin/: ناو. کەیوانووی بەڕێز و ژێهاتی ▤ کدبانوی لایق و مُحترم

کەڵەس / keɫes/: ناو. ١. پەتی درێژ کە بە سەر چەما ڕاکێشراوە پێی دەپەڕنەوە ٢. کەلەس؛ کەڵەک؛ چەپەرێ کە خراوەتە سەر کوندەی فووکراو بۆ پەڕینەوە ▤ ١. طناب عبور از رودخانە ٢. کلک عبور از آب

کەڵەسوو / keɫesû/: ئاوەڵناو. ١. تایبەتمەندی چێڵێ کە لە بەر زۆر لێپەڕینی جوانەگایان جاڕز بووە ٢. تایبەتمەندی مانگایێ کە لە کەڵ ناچێتەوە و ئاوس نابێ ▤ ١. ویژگی مادە گاوی کە از جفتگیری زیاد بە ستوە آمدە باشد ٢. حالت مادە گاوی کە هموارە گُشنخواە است و آبستن نمیشود

کەڵەش / keɫeş/: ئاوەڵناو. قەلاش؛ شەلاتی ▤ شارلاتان

کەڵەشاخ / keɫeşax/: ناو. ١. باکێشی خوێن گرتن لە لەش؛ ئامرازی حەجامەت ٢. چەوریدان ▤ ١. بادکش حجامت ٢. ظرف چربی

کەڵەشار / keɫeşar/: ناو. شارمازن؛ گەورەشار؛ شاری گەورە کە چەن شار دەگرێتە خۆ ▤ کلانشهر

کەڵەشڤان / keɫeş(i)van/: ناو. شوانی زۆر کارامە 🇮🇷 چوپان کارآمد

کەڵەشینکە / keɫeşînke/: ناو. بەرێکی دارمازوو 🇮🇷 از محصولات درخت مازو

کەڵەشێر / keɫeşêr/: ناو. کلەشێر؛ کەرەشێر؛ کەرەشێل؛ کووک؛ کەرەباب؛ کەلەباب؛ کەڵەباب؛ کەڵەکووک؛ دیکل؛ دیقل 🇮🇷 خروس

▣ **کەڵەشێری کێوی:** قەرقاوڵ؛ چوڕ 🇮🇷 قرقاول

کەڵەشێری مەرزە: زیقاوە؛ زیقاوڵە 🇮🇷 خروس کولی

کەڵەشێر ناوەخت: ☜ **کەڵەشێری ناوادە**

کەڵەشێری ناوادە: کەڵەشێر ناوەخت: ١. کەڵەشێرێ کە لە ناوەختدا دەخوێنێ ٢. *[کینایە]* کەسی کاتنەناس کە لە وەخت و ناوەختدا دێتە قسە و دەبێتە ملۆزمی خەڵک 🇮🇷 ١و٢. خروس بی‌محل

کەڵەشێرە / keɫeşêre/: ناو. ١. کەڵەبابە؛ وێنەی کەڵەباب ٢. خورۆسەک؛ لارنژیت؛ نەخۆشییەکی سپەلاکی زارۆکانە، دەنگیان دەنووسێ و کۆخەی سەخت و وشکی دەگەڵدایە ٣. ئالوو؛ ئالگ؛ بادامە 🇮🇷 ١. مجسمەی زینتی خروس ٢. خروسک ٣. لوزه

کەڵەشێرەخودایلە / keɫeşêrexudayle/: ناو. پەپووسێمانکە؛ پەپووسلێمانە 🇮🇷 هُدهُد

کەڵەشێری / keɫeşêrî/: ناو. گونەکەڵەشێری؛ جۆرێ هەنگووری دەنکزل و درێژە 🇮🇷 نوعی انگور دانه بلند

کەڵەفندە / keɫefinde/: ناو. فیسقە؛ چۆلەکەمشکە 🇮🇷 الیکائی

کەڵەقەندی / keɫeqendî/: ناوەڵناو. کۆڤک؛ قووتەکی؛ وەک ڕەحەتی 🇮🇷 مخروطی

کەڵەک / keɫek/: ناو. ١. کۆما بەردی بە سەر یەکا دراو ٢. دیواری ئیشکەبەرد ٣. کەلەس؛ کەرخ؛ چەپەری سەر کوندە بۆ پەڕینەوە ٤. تەڵەکە؛ حیلە ‹مەیگێڕ بە سەرت پردی سیراتیش کەڵەکە/ سەیرانی بەهەشت سەیری دوو چاوی بەڵەکە! «هەژار، *چوارینەکانی خەییام*»› ٥. سوانە؛ پاسارە 🇮🇷 ١. توده سنگ انباشته ٢. دیوار سنگچین ٣. کلک عبور از آب ۴. نیرنگ ۵. لبه‌ی بام

▣ **کەڵەک بون:** لە سەر یەک سوار بوونی زۆر شت 🇮🇷 تلنبار شدن

کەڵەک کردن: ١. لە سەر یەک دانان ٢. کۆ بوونەوەی چەند کەسێ لە دەوری یەک ٣. فێڵ کردن ٤. گیر کردنی پووکە لە لوولەی تفەنگ یا دەمانچەدا ٥. بە وشکەبەرد دیوار نان 🇮🇷 ١. بر هم انباشتن ٢. گرد هم آمدن ٣. نیرنگ به کار بردن ۴. گیر کردن پوکه در لوله‌ی تفنگ یا تپانچه ۵. دیوار سنگچین کردن

کەڵەک لێ دان: فێڵ کردن 🇮🇷 حُقه زدن

کەڵەکباز / keɫekbaz/: ناوەڵناو. حیلەباز؛ فێڵاوی 🇮🇷 حُقه‌باز

کەڵەکبو / keɫekbû/: ناوەڵناو. شخلی؛ بەسەر یەکا هاتوو 🇮🇷 برهم انباشته

کەڵەکچی / keɫekçî/: ☜ **کەڵەکەوان**

کەڵەکۆتک / keɫekotik/: ناو. تەشتیلکەی دارینی کەچ و کرووچ 🇮🇷 تشتک چوبین

کەڵەکوک / keɫekûk/: ☜ **کەڵەشێر**

کەڵەکە / keɫeke/: ناو. ١. ڕەوتی کۆ بوونەوەی خەڵک لە سەر شتێک ‹خەڵکێکی زۆر لەو شەقامە کەڵەکەیان کردووە، داوای کار دەکەن!› ٢. کەڵەک؛ فێڵ و تەڵەکە 🇮🇷 ١. گردهمایی پرشمار؛ تراکم جمعیت ٢. نیرنگ

▣ **کەڵەکە کردن:** لەسەریەک سوار بوونی زۆر شت 🇮🇷 بر هم تلنبار شدن

کەڵەکەبڕێ / keɫekeb(i)řê/: ناو. گەمەیەکی لاوانە 🇮🇷 از بازی‌های جوانان

کەڵەکەبڕێن / keɫekeb(i)řên/: ناو. چۆنیەتی خۆ

بە سەر یەکدا دان و پاڵ پێوەنان 🇮🇷 فشار جمعیت

کەڵەکەبەرد / kełekeberd/: ناو. خزن 🇮🇷 سنگچین

کەڵەکەترە / kełeket(i)re/: ناو. حیساب‌کەرە؛ کەڵەگاترە: ١. خێزانە باڵندەیەکە لە تۆرەمەی ڕەشیشە، چەندین جۆریان هەیە ٢. باڵندەیەکە لە خێزانێ هەر بەم ناوە، ١٤,٥ سانتی‌میترە، زۆر نائارامە و ئەملا و ئەولا دەکا و کلک پان دەکاتەوە و هەڵیدەتەکێنێ، پاشەڵی سپییە و سەری کلکی ڕەشە 🇮🇷 ١. چکچک ٢. چکچک کوهی

کەڵەکەترە / kełeket(i)ře/: ناو. *[کینایە]* ١. لە سەر یەک کەڵەکەکراوی لە ڕمان نزیک ٢. *[کینایە]* کارێ کە ناشێ سەرەنجامی هەبێ 🇮🇷 ١. اشیای برهم انباشتەی لرزان ٢. کار نافرجام

کەڵەکەترێ / kełeket(i)řê/: ناو. کاری خۆ بە سەر یەکدا دانی مرۆڤان بۆ کایە و شۆخی 🇮🇷 عمل بە شوخی خود را بر روی یکدیگر انداختن

کەڵەکەڵە[١] / kełekełe/: ناو. ١. دۆخی کۆ بوونەوەی جوانەگای زۆر لە سەر مانگابەکەڵ ٢. *[مەجاز]* پیاوانی گەورە 🇮🇷 ١. ازدحام گاوهای نر بر مادە گاو ٢. بُزرگمردان

کەڵەکەڵە[٢]: دەنگ. وتەی دنە دانی جوانە گا بۆ سەر مانگای بە کەڵ 🇮🇷 کلمەی تحریک گُشن بر مادە گاو

کەڵەکەوان / kełekewan/: ناو. کەڵەکچی؛ کەڵەکی سەر ئاو ئاژۆ 🇮🇷 کلک‌ران

کەڵەکێوی / kełekêwî/: ناو. کەڵەکێفی: ١. جۆرێ حەیوانە کێوی ٢. نێرییە کێوی 🇮🇷 ١. کل کوهی ٢. شاک کوهی

کەڵەگا / kełega/: ناو. ١. گا لە تەمەنی چوار تا شەش سالیدا و پێش خەسێنرانی ٢. گایەک کە سواری چێڵ دەبێ بۆ ئاوس کردنی ٣. *[پلار]* مرۆی ملهوڕ و زۆربێژ ٤. *[پلار]* مرۆی زل و زەبەلاح 🇮🇷 ١. گاو در سنین چهار تا شش سالگی ٢. گاو گشن ٣. آدم زورگو ۴. آدم لندهور

کەڵەگاترە / kełegat(i)re/: ☜ **کەڵەکەترە**

کەڵەگایی / kełegayî/: ناو. *[مەجاز، پلار]* زۆربێژی؛ زۆرەملی ‹کەڵەگایی لە کەس قبووڵ ناکەین› 🇮🇷 زورگویی؛ استبداد

کەڵەگری / kełeg(i)rî/: ناو. کاری گریانی بە کوڵ 🇮🇷 گریەی شدید

کەڵەگژ / kełegij/: ☜ **کەڵەگژژەو**

کەڵەگژژەو / kełegijjew/: دەنگ. کەڵەگژژەو؛ وشەیەکە لە کاتی کەڵ دانی جوانە گا دەیلێن 🇮🇷 کلمەای برای تحریک گاو هنگام جفت‌گیری

کەڵەگەت / kełeget/: ئاوەڵناو. بەقەوارە؛ چوارشانە؛ زەگوردە؛ بە قەڵافەتێکی درشت و بەهێزەوە ‹هیچ کورسییەک پیاوی بستەبالای پێ کەڵەگەت نابێ! «پەند»› 🇮🇷 هیکلدار

کەڵەلان / kełelan/: ناو. ١. شوێنێکی سروشتی لە بەندەناندا کە هێندە هەوراز و سەختە، بەس کەڵی لێ دەکەوێتەوڵە ‹جە کەڵەلانان هەر سم کۆشانەن/ جاسووسی چۆڵی سەیاد ڕۆشانەن «بەدبەخت»› ٢. تەوێڵە؛ پشتێر 🇮🇷 ١. جای بلند و دشوار گذر در کوه ٢. اصطبل

کەڵەم / kełem/: ☜ **کەڵەوە**

کەڵەمباز / kełembaz/: ناو. قەڵەمباز؛ بازی بڵند و هەراو 🇮🇷 پرش بلند

کەڵەمبان / kełemban/: ناو. هەمبانەی گەورە 🇮🇷 انبان بزرگ

کەڵەمڕ / kełem(i)ř/: ناو. تووکەبەر؛ بەر؛ مووی بەرگەدە 🇮🇷 موی زهار

کەڵەمستێ / kełemistê/: ☜ **کەڵەمستێن**

کەڵەمستێن / kełemistên/: ناو. کەڵەمستێ؛ ئەستیلان؛ پشکیلان؛ هەقلەمانی؛ هەقلیمەقۆ؛ قولەمشتێ 🇮🇷 گُل یا پوچ

کەڵەموست / kełemust/: ☜ **کەڵەنەنگوست**

کەڵەمو / kełemû/: ناو. ١. مووی درشت ٢. ناخوونەزێ؛ دووی‌پشک؛ چلک و ژانێکە لە نەرمەگۆشتی دەوری نینۆک پەیدا دەبێ، نێرتکی لە مووی ئەستوور دەکا ٣. کاری خڕ کردنەوەی خوری و مووی دە ناو ئاغەڵ ڕژاو ف ١. موی درشت ٢. کژدُمه؛ عقربک ٣. گردآوری پشم و موی ریخته در آغُل

کەڵەمە / kełeme/: ناو. ١. ☜ کەڵەوە ٢. قەلەمەی چاندن ٣. تەنگ و چەڵەمە ف ١. ☜ کەڵەوە ٢. قلمه ٣. مُصیبت

⊡ **کەڵەمە کردن**: دەستەمۆ کردنی ڕەوەک ف رام کردن حیوان رموک

کەڵەمێر / kełemêr/: ☜ **کەڵەپیاو**

کەڵەمێرو / kełemêrû/: ناو. مێروولە عەجەمانە؛ مێروولەی سووری درشت ف مورچەی درشت

کەڵەمێش / kełemêş/: ناو. کەلمێش؛ کەڵمێش؛ تەپۆ؛ پێشکەی دندووکدرێژ ف پشّەی مالاریا

کەڵەن / kełen/: ☜ **کەڵەوە**

کەڵەنان / kełenan/: ناو. چالی نە زۆر قووڵ ف چاله

کەڵەنج / kełenc/: ناو. جۆرێ بەری دارمازوو ف نوعی ثمر مازوج

کەڵەنگ^{1} / kełeng/: ناو. کالان؛ مەرەس؛ قەلادە؛ قایشی ملی تاژی ف قلاده

کەڵەنگ^{2}: ناوەڵناو. گەورە؛ پێگەیشتوو ‹خەجالەت نمەکێشی؟ پیا کەڵەنگیکی!› ف بزرگ؛ بالغ

کەڵەوان / kełewan/: ناو. شوانی کەڵەگامێشان ف چوپان گاومیش‌های نر

کەڵەوانە / kełewane/: ناو. ١. ☜ کەڵەوە ٢. قوبە؛ قوپچەی زل و زۆپ ف ١. ☜ کەڵەوە ٢. دُکمەی درشت گُنبدی

کەڵەوە / kełewe/: ناو. کڵاوە؛ کولاڤە؛ کەرەوە؛ کەڵمە؛ کەڵەمەک؛ کەڵەم؛ کەڵەمە؛ کەڵەن؛ کەڵەوانە؛ ئالقەی دارینی ملی گا و گاگێرە ف چنبرەی گردن گاو

کەڵەوەبەند / kełewebend/: ناو. ویژانبەر ف سبنجبند با یوغ

کەڵەوەکێشی / kełewekêşî/: ناو. */کینایە/* ١. دژایەتی؛ ڕقەبەری؛ بەربەرەکانی تێکەڵ بە دژمنی ‹ململانێ و کەڵەوەکێشی دەگەڵ یەکتر، خەباتەکەمان بەرەو کزی دەبات› ٢. سەرسەختی؛ چۆنیەتی بە قسە نەکردن ‹هاوپەیمانی بێ‌هێز سەر دێنێتە ڕێ، بەڵام هاوپەیمانی بەهێز کەڵەوەکێشی دەکا و مل نادا› ف ١. رقابت کینەتوزانە ٢. نافرمانی؛ سرکشی

کەڵەوێ / kełewê/: ناو. گیایەکی دڕکاوییە ف گیاهی خاردار

کەڵەهەرز / kełeherz/: ☜ **کەڵەز**

کەڵەهێر / kełehêr/: ناو. ١. کۆ بوونەوەی جوانەگای زۆر لە سەر مانگای بەکەڵ ٢. */پەلار/* گەلەکۆمە؛ کۆ بوونەوەی زۆر کەسی لە دژی تاکەکەسێک ف ١. ازدحام گاوهای نر بر مادەگاو ٢. ازدحام عدەای علیه کسی

کەڵی / kełî/: ناو. ١. کەڵەس؛ کەڵەس؛ کەڵەکی سەر ئاو ٢. */مەجاز/* ئازایەتی؛ بوێری ٣. کەلوو؛ بەری گیا کە چەند دەنکی بەڕیز تێدایە ف ١. کلک عبور از آب ٢. شُجاعت ٣. نیامک دانه

کەڵیچە / kełîçe/: ناو. کەڵگامێشی دوو ساڵ بەولاوە ف گاومیش دو سال به بالا

کەڵین^{1} / kełîn/: ☜ **کوڵان**

کەڵین^{2}: ناوەڵناو. زل و زەبەلاح ف تنومند

کەڵێز / kełêz/: ناو. زەرگەتە؛ زەردەواڵە ف زنبور

کەڵێن / kełên/: ناو. کالانی چەرمی ف قلادەی چرمی

کەم^{1} / kem/: ناو. کەو؛ بێژنگ ف غربال سوراخ درشت

کەم^{٢}: ئاوەڵناو. کێم؛ کم؛ هندک؛ ئـنج؛ جگلـە؛ بـە چەندێتییەکی خوارتر لە ڕادەی ئاساییەوە ‹پارەی کەم› ≡ کم؛ اندک

⊡ **کەم بون:** ١. کەم بوونەوە؛ ڕوو لە کزی نـان ٢. هندک بوون؛ کز بوون ≡ ١. کم شـدن؛ کـاهش یافتن ٢. کم بودن

کەم بونـەوە: بـەرەو کـەمی چـوون ≡ کـاهش یافتن؛ کم شدن

کـەم کـردن: ١. لــە زۆر کــەم بوونــەوە ‹بــەفری ئەمساڵ لـە چـاو سـاڵان کـەمی کـرد› ٢. کـز و داڵگۆشت بوون ‹لە نەخۆشییەدا دە کیلـۆم کـەم کرد› ≡ ١. تقلیل یافتن ٢. لاغر شدن

کـەم کردنـەوە: ١. کەمــەوە بــوون ٢. تــەوژم و گوڕی شتێ لاواز کردنەوە ≡ ١. کـاهش یـافتن؛ کم شدن ٢. کم کردن؛ پایین آوردن

کەم^{٣}: ئاوەڵکار. پیچ؛ کم ‹کـەم بڕوانـە!؛ کـەم بـێ و بڕۆ!› ≡ اندک؛ کم

کەمئاو / kem'aw/: ئاوەڵناو. کـەماو: ١. بـە ڕادەی ئاوی کەمتر لە پێویست ٢. هەس؛ خەسـت ≡ ١. کمآب ٢. غلیظ

کەمئـاوەز / kem'awez/: ئاوەڵناو. گێل؛ سەرشـێت؛ سەفی؛ لاژگ ≡ کمخرد

کەمئاوەزی / kem'awezî/: ناو. گێلی ≡ کمخردی

کەمئەرک / kem'erk/: ئاوەڵناو. بارسووک؛ بارسۆک؛ سەرسووک ≡ کمدردسر

کـەمئـەرکـی / kem'erkî/: نـاو. سەرســـووکی؛ سەرسڤکی ≡ کمکاری

کەمئەنـدام^{١} / kem'endam/: نـاو. کەمەنــدام؛ ئــەو کەسەی بە هۆی کەمایەسییەک لە لەش، زەیـن یــان دەروونیــدا تووشــی تێکچــوونی ســاغی و دابەزینی سەربەخۆیی لـە ڕاپەڕانـدنی کاروبـاری ژیانیدا دەبێ ≡ معلول

کەمئەندام^{٢}: ئاوەڵـناو. مڤرۆ؛ کەمەندام؛ بە یەک یان چەند ئەندامی لەکارتە یا ناتەواوەوە ≡ معلول

کـەما / kema/: نـاو. کــەمێ؛ کــەمیر؛ هــەنگوان؛ بەڕەژە؛ ئاڵفەگیایەکی خۆڕسکی کوێسـتانییە کـە لـە پـاڵان دەڕوێ و خـۆراکی چوارپێیـە ≡ کمـا؛ گیاهی برگ سوزنی

کەماجاڕ / kemacař/: نـاو. شـوێنێ کـەمای زۆری لێ ڕوابێ ≡ کمازار

کەماچە / kemaçe/: ☜ **کەمانچە**

کەماخ / kemax/: ناو. کلۆت؛ کەفەڵ ≡ کفل

کـەمازەنگ / kemazeng/: نـاو. جۆرێـک کــەمای کورتەباڵا ≡ نوعی کما

کەماسا / kemasa/: نـاو. سواڵـکەر؛ دریۆزەکـەر ≡ گدا

کەمان / keman/: ناو. کەڤان؛ کـەوان؛ کـەموو: ١. لبوودی؛ ئامرازێک بۆ تـیر هاویشـتن، بـریتی لـە چێو یان کانزایـەکی هێنـدێک چـەماوە کـە دوو سـەرەکەی بـە ژێ تونـدکراوە ٢. ئـامرازی شـی کردنەوەی ڕیشاڵـی خـوری و پـەمۆ، بـریتی لـە دارێکی گـەورەی سـەرچەماوە کـە بـە پـەتێکی ئەستوور بەسراوەتەوە ٣. *[هێندەسە]* پاژێکی گـەورە یان پچووک لە جەغز ٤. ☜ **کەمانچـە** ≡ ١تـا٣. کمان ۴. ☜ **کەمانچە**

کەمانچە / kemançe/: نـاو. کەماچە؛ تاڵ؛ کـەمان؛ شاشەک؛ مووزەن؛ میکەش؛ سازێکی ژێـدارە بـە شێوەی لەتەگۆیەک بە دەسکێکی باریکـەوە کـە چوارتاڵ تـەلی پێوەیـە و بـە ئارشـە دەژەنـدرێ، تایبەتی لوڕستانە و لەوێوە هاتۆتە نێو مووسـیقای ئێران و دەوروبەرەوە ≡ کمانچە

کەمانچـەژەن / kemançejen/: نـاو. کـــەمانژەن؛ کەسێ کە کەمانچە دەژەنێ ≡ کمانچەنواز

کەمانژەن / kemanjen/: ☜ **کەمانچەژەن**

کەمانگەر / kemanger/: ناو. کەسێ کەمانان چـێ دەکا ≡ کمانساز

کەمانە / kemane/: ناو. کەوانە ⚑ کمانە

کەماو / kemaw/: ☜ **کەمئاو**

کەمایەتی / kemayetî/: ناو. کەمایی؛ کەمینە؛ بەشێ لە کۆمەڵگا یان دامەزراوەیەک کە ژمارەی ئەندامانی کەمتر لە بەشەکانی ترە ‹کەمایەتی ئایینی› ⚑ اقلیّت

کەمایەسی / kemayesî/: ناو. کێماتی؛ کێماسی؛ کێمایی: ١. ئاتاجی؛ دەسکورتی ٢. کەم و کووڕی و ناتەواوی ‹هێز و توانام ڕۆژبەڕۆژ لە کەمایەسیدایە «هێمن»› ⚑ ١. احتیاج ٢. کم و کاستی

کەمایی[1] / kemayî/: ☜ **کەمایەتی**

کەمایی[2]: ئاوەڵکار. هیچنەبێ؛ بەشی کەم؛ لای کەم ⚑ اقلاً

کەمباخ / kembax/: ☜ **کامباخ**

کەمباران / kembaran/: ئاوەڵناو. وشک؛ ئیشک ⚑ خُشک

کەمبارە / kembare/: ئاوەڵناو. کەمفایدە ⚑ کم‌بهره

کەمبایەخ / kembayex/: ئاوەڵناو. خراپۆچکە؛ فەرعی؛ بێ‌کەڵک ⚑ کم‌ارزش

کەمبرشت / kembiřişt/: ئاوەڵناو. بێ‌بڕ؛ کەمدەرامەت ⚑ بی‌حاصل

کەمبلێ / kemb(i)łê/: ئاوەڵناو. بێ‌دەموزمان؛ بێ‌دەمودوو؛ کەمقسە ⚑ کم‌حرف

کەمبەخت / kembext/: ئاوەڵناو. مرووچ؛ چارەڕەش ⚑ بدشانس

کەمبەر / kember/: ناو. ١. کەمەر؛ ناوقەد ٢. پشتێنی زێڕ یان زیو ٣. گوڵێکی دەشتییە ⚑ ١. میان؛ کمر ٢. کمربند زینتی ٣. از گل‌های صحرایی

کەمبەر / kem ber/: ئاوەڵناو. تەسک؛ بەرانبەری پان ⚑ کم‌عرض

کەمبەرکێ / kemberkê/: ناو. کێ‌کەمتر؛ جۆرێ کڕین کە فرۆشیاران بانگهێشت دەکرێن، کێ هەرزانتری بدا، لەوی دەستێنن ⚑ مُناقصە

کەمبەرۆک / kemberok/: ناو. دەوەنێکی بە چقڵە، میوەیەکی هەیە ⚑ خاربنی میوەدار

کەمبەرە / kembere/: ناو. ١. پشتێنی خشڵ ٢. کەمەر؛ ناوقەد ⚑ ١. کمربند زینتی ٢. میان

کەمبەل / kembel/: ☜ **کەمێڵە**

کەمبەلۆک / kembelok/: ناو. ١. ☜ **کارگ ـ١** ٢. چمە؛ دنبەلان ⚑ ١. ☜ **کارگـ١** ٢. دُنبلان

کەمبین / kembîn/: ئاوەڵناو. چاوکز؛ کۆرەک؛ کتوکوێر ⚑ کم‌سو (چشم)

کەمپ / kemp/: ناو. ئوردووگا ⚑ اردوگاه

کەمپشت / kempişt/: ئاوەڵناو. کۆتەر؛ قرخ ⚑ کم رشد (موی سر)

کەمپشوو / kemp(i)şû/: ئاوەڵناو. */مەجاز/* بهن‌تنگ؛ زوو هەڵچوو ⚑ کم‌حوصله؛ آتشی‌مزاج

کەمپەر / kemper/: ناو. ١. ڕکەبەری؛ کاری خۆ ڕانان لە حاند یەکێکی‌تر ٢. بەراوەرد؛ هەڤبەری؛ کار و ڕەوتی هەڵسەنگاندن ⚑ ١. رقابت ٢. مُقایسە

کەمپەراندن / kemperandin/: چاوگ. ١. ڕکەبەری کردن ٢. بەرامبەر کردن؛ هەڵسەنگاندن؛ نیشان دانی وێکچوویی و جیاوازی چەن کەس، شت یا بارودۆخ لە حاندی یەکتر ⚑ ١. رقابت کردن ٢. مُقایسە کردن

کەمپەری / kemperî/: ئاوەڵناو. کامپەری؛ بەراوەردی؛ لێکنەهانی؛ موقایەسەیی؛ سەر بە پێک هەڵسەنگان و لە بەر یەک ڕانان ‹زمانناسیی کەمپەری› ⚑ مُقایسەای

کەمپین / kempîn/: ناو. هەڵمەت ‹کەمپینی بانگەشەی هەڵبژاردن› ⚑ کارزار

کەمپیوتەر / kemp(i)yuter/: ناو. کامپیوتر؛ خێراکار؛ دەزگایەکی ئیلکترۆنیکی کە بۆی دەبێ بەرنامەڕێژی لە سەر بکرێ و زانیاری لە سەر هەڵگیرێ و تەنانەت ماشین و دەزگای تری پێ

بەڕێوە بچێ ■ کامپیوتر؛ رایانه

کەمپیۆتەر / kemp(i)yoter/: ناو. خێراکار ■ رایانه؛ کامپیوتر

کەمت / kemt/: ناو. قوبە؛ دوگمەی قەبە ■ دُکمەی قُبەای

کەمتا / kemta/: ئاوەڵناو. نادر؛ کەموێنە ■ کم‌نظیر؛ نادر

کەمتار / kemtar/: ناو. کەمتیار؛ کەلەکەمتار؛ قەمتار؛ قەنتار؛ کەفتار؛ کەفتارۆ؛ کەفتیار؛ کەڤتار؛ کەوتێر؛ گۆڕنەباش؛ گۆڕهەڵکەنە؛ کفن‌دز؛ قین‌شەلە؛ دەستە گیانەوەرێکی گواندار، گۆشتخۆر، شەوگەڕ، سەرزل، ددان‌سفت و شەویلکە بەهێز و دەست لە حاندی پا درێژترن کە زۆرتر کەلاک دەخۆن ■ کفتار

کەمتاکورت / kemtakurt/: ئاوەڵکار. کەم و بێش؛ کەم تا زۆر ‹کەمتاکورت حاڵیم کرد نیازم چییە› ■ کم و بیش

کەمتاکورتێ / kemtakurtê/: ئاوەڵکار. کەمێ لە زۆرێ؛ کەم و بێشێ ‹کەمتاکورتێ تێگەیشتم چی دەوێ› ■ کم و بیشی

کەمتر / kemtir/: ئاوەڵکار. کەمێر ‹کەمتر ڕێم دەکەوێتە بازاڕ› ■ کمتر

کەمتەرخ / kemterx/: ئاوەڵناو. بێ‌بەها؛ نارەواج ■ بی‌ارزش

کەمتەرخەم / kemterxem/: ئاوەڵناو. کەترەخەم؛ گوێ‌نەدەر؛ کار پشت‌گوێ‌خەر ■ سهل‌انگار

کەمتەرخەمی / kemterxemî/: ناو. کەترەخەمی: ١. ئاسان‌گری و پێ‌داگر نەبوون ‹دەست لەم کەمتەرخەمییە هەڵگرە و شانی بۆ شل کە!› ٢. دۆخی نەبوونی سەرنج و چاوەدێری شیاو و پێویست ‹کەمتەرخەمی لە جێبەجێ کردنی یاساکانی هات‌وچۆ› ■ ١و٢. سهل‌انگاری

کەمتیار / kemt(i)yar/: ☜ **کەمتار**

کەمتین / kemtîn/: ئاوەڵناو. بێ‌تاقەت؛ بێ‌تابشت ■ ناتوان

کەمجیقڵدان / kemcîqiłdan/: ☜ **کەمجیقڵدانە**

کەمجیقڵدانە / kemcîqiłdane/: ئاوەڵناو. *[مەجاز، پلار]* کەمجیقڵدان؛ کەمچیکڵدانە؛ تەنگەجیقەڵدان؛ بێ‌سەبر و حەوسەلە ■ ناشکیبا

کەمجیقەڵدان / kemcîqełdan/: ئاوەڵناو. *[کینایە]* کەمجیکەڵدان؛ کەمجیگڵدانە؛ زووتۆر؛ تۆرینۆک ■ زودرنج

کەمجیکەڵدان / kemcîkełdan/: ☜ **کەمجیقەڵدان**

کەمجیگڵدانە / kemcîgiłdane/: ☜ **کەمجیقەڵدان**

کەمچ / kemç/: ئاوەڵناو. خێچ؛ چەفت؛ چەوێل ■ کج

کەمچک / kemçik/: ☜ **کەوچك**

کەمچگ / kemçig/: ☜ **کەوچێز**

کەمچە / kemçe/: ناو. ١. ☜ **کەوچك** ٢. ماڵە؛ هەسک؛ هەسکێ؛ ئامێرێکی دەستی چکۆلە بریەتی لە ڕووپەڕێکی سێ‌سووچی کانزایی بە دەستەیەکی بەرزەوە، بەنایان بۆ هەڵگرتن و پەستاوتن و تەخت کردنی قوڕ و مەلات بە کاری دەبەن ٣. داغی ئاژەڵ و ولسات ■ ١. ☜ **کەوچك** ٢. کمچەی بنایی ٣. داغ دام و احشام

کەمچەقوڵە / kemçequłe/: ☜ **کەچکەقولە**

کەمچیکڵدانە / kemçîkiłdane/: ☜ **کەمجیقڵدانە**

کەمحوکم / kemĥukm/: ئاوەڵناو. کز ■ کم‌سو (چشم)

کەمخوێ / kemx(i)wê/: ئاوەڵناو. شیرینخوێ ■ کم‌نمک

کەمخۆر / kemxor/: ئاوەڵناو. کێمخۆر؛ کەمقنیات؛ دژی زۆرخۆر. هەروەها: **کەمخۆری** ■ کم‌خور

کەمخە / kemxe/: ناو. پارچەیەکی ئاورێشمییە ■

پارچەی ابریشمین

کەمخەرج / kemxerc/: ئاوەڵناو. هاسانبژیو ☰ کمخرج

کەمدڵ / kemdił/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* دڵناسک؛ خۆڕانەگر لە هەمبەر کوڵ و کەسەر و ئازارەوە ☰ دلنازک

کەمدۆ / kemdo/: ئاوەڵناو. ۱. تایبەتمەندی کەسێ کە ئاژەڵی شیردەری کەمە ۲. کەمشیر (مانگا) ☰ ۱. ویژگی کسی کە دام دوشیدنی کم دارد ۲. کمشیر (گاو)

کەمدوو / kemdû/: ئاوەڵناو. کەمقسە ☰ کمحرف

کەمدەس / kemdes/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* ۱. دەستەنگ ۲. بێدەسەڵات ☰ ۱. تنگدست ۲. ناتوان

کەمدەست / kemdest/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* دەستتەنگ؛ نەدار. هەروەها: **کەمدەستی** ☰ تنگدست

کەمدەم / kemdem/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* شێنەیی لە خواردندا ☰ کُند در غذا خوردن

کەمر / kemr/: ناو. ۱. کەڤر؛ بەرد؛ کوچک ۲. خەڵووزەبەردینە ☰ ۱. سنگ ۲. زُغال‌سنگ

کەمران / kemran/: ناو. کانگای خەڵووزەبەردینە ☰ معدن زُغال‌سنگ

کەمراندن / kemrandin/: چاوگ. سوور کردنەوە (گۆشت) ☰ سرخ کردن (گوشت)

کەمراوێژ / kemrawêj/: ناو/ ئاوەڵکار. پیچەک ل زەحف؛ کەم لە زۆر ☰ کم تا بیش

کەمرە / kemre/: ناو. کەپرە؛ گەمرە؛ گەڕمە؛ ڕیخی بەرپێدراوی ڕەقهەڵاتوو ☰ سرگین کوبیدەی سفت‌شدە

کەمرین / kemrîn/: چاوگ. سوور کرانەوە (گۆشت) ☰ سُرخ شدن (گوشت)

کەمڕوو / kemřû/: ئاوەڵناو. کەمڕی؛ شەرمن؛ شەرمێون ☰ خجالتی؛ کمرو

کەمڕوویی / kemřûyî/: ناو. ڕوودەربایسی؛ شەرمنی ☰ کمرویی

کەمڕەنگ / kemřeng/: ئاوەڵناو. کاڵ ☰ کم‌رنگ

کەمڕی / kemřî/: ☜ **کەمڕوو**

کەمڕێژەو / kemřêjew/: ئاوەڵناو. کێمبەر ☰ کم‌حاصل

کەمزات / kemzat/: ئاوەڵناو. دڵزراڤ؛ ترسەنۆک ☰ ترسو

کەمسەر / kemser/: ئاوەڵناو. ۱. نزیک لە تەواو بوون ۲. کەمژمارە؛ بە جەماوەری کەم ‹خێزانی کەمسەر› ☰ ۱. رو بە اتمام ۲. کم‌جمعیت

کەمشۆ[1] / kemşo/: ناو. کەری بارەبەر ☰ اُلاغ

کەمشۆ[2]: ئاوەڵناو. *[پلار]* زەلامی ناتێگەیشتوو؛ دەبەنگ ☰ نفهم

کەمشیر / kemşîr/: ئاوەڵناو. بێشیر؛ کوێرگوان ☰ دارای شیر کم و ناکافی

کەمفام / kemfam/: ئاوەڵناو. دڵ‌کۆر؛ قەوچ؛ گێلە؛ هش‌سڤک ☰ کم‌فهم

کەمفایدە / kemfayde/: ☜ **کەمبارە**

کەمفرۆش / kemf(i)roş/: ئاوەڵناو. ترازووباز؛ تەرازووباز؛ سووک‌فرۆش ☰ کم‌فروش

کەمقسە / kemq(i)se/: ئاوەڵناو. بێدەموزمان؛ دژدوێن؛ نتم ☰ کم‌حرف

کەمقنیات / kemqinyat/: ئاوەڵناو. ۱. بە کەم ڕازی ۲. ☜ **کەمخۆر** ☰ ۱. قانع ۲. ☜ **کەمخۆر**

کەمقووڵ / kemqûł/: ئاوەڵناو. تەننگ؛ تەنک ☰ کم‌عُمق

کەمقەدر / kemqedr/: ئاوەڵناو. ناقابیل ☰ بی‌ارزش

کەمقەوارە / kemqeware/: ئاوەڵناو. بچکۆک؛ چکۆلە؛ بیچک؛ بچووک؛ گچکە ☰ کوچک

کەمقەوارەیی / kemqewareyî/: ناو. *[کینایە]* بچووکی؛ خزمەتکاری و نۆکەری ☰ خدمتگزاری

کەمک[1] / kem(i)k/: ناو. دەسرۆکەی دەست و

لووت سڕین ☰ دستمال

کەمک٢: ئاوەڵناو. سەروچاو چکۆڵە ☰ دارای رخسار کوچک

کەمکار / kemkar/: ئاوەڵناو. ١. تایبەتمەندی کەسێ ئیشی کەم دەس کەوێ ٢. تایبەتمەندی کەسێ توانا یا کاتی کەمی بۆ کار کردن هەیە ٣. تەمەڵ و بێکارە ☰ ١. کم‌کار ٢. ویژگی کسی که کم کار می‌کند ٣. تنبل

کەمکاری / kemkarî/: ناو. ١. چۆنیەتی کەمکار بوون ٢. کەمتەرخەمی ☰ ١. کم‌کاری ٢. کوتاهی

کەمکراو / kemk(i)raw/: ئاوەڵناو. دەرکراو؛ دەرکریاگ؛ دەرکریاو ☰ منها شده

کەمکراوەوە / kemk(i)rawewe/: ئاوەڵناو. هندکاندی؛ کەمەوکریاگ ☰ کاسته شده

کەمکردوو / kemkirdû/: ئاوەڵناو. زافنەمەند ☰ کاسته

کەمکولۆت / kemkulot/: ئاوەڵناو. کۆن و لەکارکەوتوو ☰ کُهنه و ازکارافتاده

کەمکۆڵ / kemkoł/: ناو. ١. تێخولی شینی گوێز ٢. گیایەکی دڕکاوییە ☰ ١. پوستەی سبز گردو ٢. گیاهی خاردار

کەمکۆڵی١ / kemkołî/: ناو. ڕەنگی قاوەیی تۆخ ☰ رنگ قهوەای سیر

کەمکۆڵی٢: ئاوەڵناو. بە ڕەنگی قاوەیی تۆخ ☰ بە رنگ قهوەای سیر

کەمکوڕی / kemkûřî/: ناو. دەخس؛ دەخەز؛ دەخەس؛ دەغەز؛ کەمایەسی ☰ نُقصان

کەم ـ کەم١ / kem kem/: ئاوەڵناو. کێم ـ کێم؛ کەمە ـ کەمە؛ کێم‌کێمە ‹بەفری کەم ـ کەم› ☰ اندک ـ اندک

کەم ـ کەم٢: ئاوەڵکار. کێم ـ کێم؛ کەمە ـ کەمە؛ کێم‌کێمە؛ هێدی ـ هێدی ‹کەم ـ کەم دەم دەکاتەوە› ☰ اندک ـ اندک

کەمکەمە / kemkeme/: ئاوەڵکار. کەم ـ کەم ‹بەو قسە خۆشانەوە سەرگەرمی دەکەی/ وردە ـ وردە، کەم‌کەمە نەرمی دەکەی «هێمن»› ☰ اندک ـ اندک

کەملتە / kem(i)lte/: ناو. کەستەک؛ سندەگل؛ کلۆی گڵ ☰ کلوخ

کەممو / kemmû/: ئاوەڵناو. گولیک؛ سەرتەنک ☰ کم‌پشت

کەممیوە / kemmîwe/: ئاوەڵناو. کێمبەر ☰ کم‌حاصل

کەمنرخ / kemnirx/: ئاوەڵناو. هەرزان؛ هەرزانبایی ☰ کم‌بها

کەمنوێژ / kemn(i)wêj/: ئاوەڵناو. حشکەنمێژ؛ نوێژکەهاڵ ☰ سهل‌انگار در نماز خواندن

کەم و بێش / kem û bêş/: ☜ **کەم‌تاکورت**

کەمور / kemur/: ناو. ١. گاشە بەرد ٢. کەمر؛ بەرد؛ کوچک ☰ ١. سنگ بزرگ ٢. سنگ

کەموسکە / kemuske/: ئاوەڵناو. قیچ؛ پیچ ☰ اندک

کەموسکەیێ / kemuskeyê/: ئاوەڵکار. هەبەک؛ پیچەک ☰ اندکی

کەموکورتی / kem û kurtî/: ناو. عەلەم؛ کەمایەسی ☰ کاستی؛ نقص

کەموکوڕ / kem û kûř/: ئاوەڵناو. نیوەچڵ؛ ناتەواو؛ دوایی نەهاتوو ☰ ناتمام

کەموکوڕی / kem û kûřî/: ناو. کێموکووڕی؛ ناتەواوی؛ نیوەچڵی ☰ ناتمامی

کەمولە / kemule/: ☜ **کەمۆڵە**

کەموێنە / kemwêne/: ئاوەڵناو. دەگمەن؛ ناوێرە ☰ کمیاب

کەمۆ١ / kemo/: ناو. کۆدک؛ کاسەی دارینی زل ☰ کاسەی چوبین بزرگ

کەمۆ٢: ئاوەڵناو. زرنگی فێڵزان ☰ زرنگ حقّەباز

کەمۆت / kemot/: ئاوەڵناو. پەلپگر؛ سەرڕەق ☰ لجباز

کەمۆتەر / kemoter/: ☞ **کۆتر۱**

کەمۆکە / kemoke/: ئاوەڵناو. سووک؛ سفک: سۆک؛ سفک؛ سووکەڵە؛ بە کێشی کەم ☰ سبُک

کەمۆلە / kemole/: ☞ **کەمۆڵە**

کەمۆڵە / kemołe/: ناو. کەمۆلە؛ کەمولە؛ کاسەی دارینی پچووک ☰ کاسەی چوبین کوچک

کەمو / kemû/: ☞ **کەمان**

کەموتر / kemûtir/: ☞ **کۆتر۱**

کەموترە / kemût(i)re/: ناو. دووکەڵکێش؛ دووکەڵگیر؛ دوودکێش ☰ دودکش

کەموتەر / kemûter/: ☞ **کۆتر۱**

کەموسکە / kemûske/: ئاوەڵکار. کەمووکە؛ بڕووکە؛ پیچەک ☰ اندکی

کەموسکەیەک / kemûskeyek/: ئاوەڵکار. چکێ؛ قنچک؛ میچالەک؛ تانێ ‹کەمووسکەیەک پەنەمووس بکە!› ☰ اندکی

کەموسکەیی / kemûskeyî/: ناو. کەمی؛ هێندکی؛ کەمووکەیی؛ دژی زافی ☰ کمی؛ کاستی

کەموک / kemûk/: ئاوەڵناو. چکەلانە؛ چکەلانینە ☰ اندک

کەموکە / kemûke/: ☞ **کەمووسکە**

کەموکەیی / kemûkeyî/: ناو. کەمی؛ هێندکی؛ کەمووسکەیی؛ دژی زافی ☰ کمی؛ کاستی

کەموکەیێ / kemûkeyê/: ئاوەڵکار. نەختێ؛ نەختێک؛ کەمێ ‹کەمووکەیێ تووم هەیە بۆم نافرۆشرێ› ☰ اندکی

کەمە / keme/: ناو. کەوانە: ۱. هەر دارێ کە جەغزی یان نیوەجەغزی چەمێنرابێتەوە (بۆ دەورە گرتنی ئامرازێک وەک کەللەبێژنگ و داری خوارەوەبووی بێشکە و دەوری پێچکەی عەرەبانە و ...) ۲. ئامرازێ کە داری بۆ کەمە پێ دەچەمێننەوە ۳. چەمەی هەر شتێکی چەماوە ‹کەمەی داس› ☰ ۱. چنبره؛ چوب خمیدەی دایره یا نیم‌دایره‌ای ۲. ابزار کمانی کردن چوب ۳. خم؛ قسمت کمانی هر چیز

کەمەر / kemer/: ناو. ۱. نێوان؛ ناوقەد ۲. تیشەشاخ ‹وەختەن شەقایق سەر باوەڕۆ بەر/ هۆردۆ ئالای سوور جە بالای کەمەر «سەیدی»› ۳. کوچکەبەرد؛ خڕکەبەرد ☰ ۱. میان؛ کمر ۲. کوه تمام سنگی ۳. قلوەسنگ

کەمەربەست / kemerbest/: ناو. نۆکەر؛ خزمەتکار ☰ نوکر

کەمەربەستە / kemerbeste/: ناو. *[کنایە]* پەنابەر ☰ پناهندە

کەمەربەن / kemerben/: ☞ **کەمەربەند**

کەمەربەند / kemerbend/: ناو. کەمەربەن؛ پشتان؛ پشتێنی لە قامیش ☰ کمربند

کەمەربەندی۱ / kemerbendî/: ناو. پشتێندە؛ پشتێنە؛ دەورە؛ ئەوەی وەکوو پشتوێن دەوری شتێک دەگرێ ☰ کمربند

کەمەربەندی۲: ئاوەڵناو. کەمەربەنی؛ بە دۆخ و چۆنیەتی دەوردانەوە ‹جادەی کەمەربەندی› ☰ کمربندی

کەمەرچین / kemerçîn/: ناو. کراس یان کەوای ژنانەی ناوقەد قرچێنراوی چیندار ☰ لباس کمر چیندار زنانە

کەمەردوخ / kemerdux/: ناو. دەزووی بە خەڕەک ڕێسراو ☰ رشتەی چرخ دوک‌ریسی

کەمەرکەش / kemerkeş/: ناو. ۱. دەستە و سەرەژوورە؛ ئامالّ هەوراز ۲. جۆرێ دەرپێ ☰ ۱. کمرکش ۲. نوعی زیرشلواری

کەمەرن / kemerin/: ئاوەڵناو. بەردەلان؛ بەردانی؛ شاوانی ☰ سنگلاخی

کەمەرە / kemere/: ناو. ۱. کەمبەرەی خشڵ ‹ئای لە بازنان، ئای لە بازنان/ ئای لە تیپی کەمەرەداران «فولکلۆر»› ۲. ئوستوا؛ ناوقەدی زەمین ۳. ناو

قەدی هەر شتێ ٤. جێگەی بانگدەر لە سەر منارە ٥. تەختەی لە دۆلاش دراو ٦. گاشە بەرد؛ تەلەسەنگ ☰ ١. کمربند زینتی ٢. استوا ٣. میان ۴. گُلدستەی منارە ۵. تختەای کە بر ناو آسیا کوبیدە شود ۶. سنگ بزرگ

کەمەرەشل / kemereşil/: ناو. *[کینایە]* ئافرەتی جوان و لەقەند ‹نازت بێ و نازت، کەمەرەشل نازت/ سەرشیوی سەقز بێتە پێشوازت «فولکلۆر»› ☰ دختر زیبا و لَوَند

کەمەسا / kemesa/: ناو. سوالکەر؛ دەرۆزەکەر ☰ گدا

کەمەک / kemek/: ئاوەڵکار. کەمەک؛ تۆزێک ☰ اندکی

کەمە ـ کەمە / keme keme/: ☜ کەم ـ کەم

کەمەکێ / kemekê/: ئاوەڵکار. کەمەک؛ تۆزێک ☰ اندکی

کەمەن / kemen/: ☜ کەمەند

کەمەنبەسەرێ / kemenbeserê/: ناو. یارییەکی لاوانی گوندنشینە ☰ از بازی‌های جوانان روستایی

کەمەند / kemend/: ناو. کەمەن: ١. پەتی درێژ بۆ گرتنەوە و بەستنی ڕاکردوو ٢. پەتی سەر بە ئاڵقەی فرەوان ☰ ١و٢. کمند

کەمەندام / kemendam/: ☜ کەمئەندام

کەمەندهاوێژ / kemendhawêj/: ناو. سوارێ کە بە کەمەند دوژمن یان ڕاکردوو دەگرێ ☰ کمنداانداز

کەمەی١ / kemey/: ناو. هەژاری؛ بەلەنگازی؛ نەداری ☰ نداری

کەمەی٢: ئاوەڵکار. کەمێک؛ تۆزێک؛ نەختێک؛ چکێ ☰ اندکی

کەمەیی / kemeyî/: ئاوەڵناو. خڕ ☰ دایرەوار؛ حلقوی

کەمهۆش / kemhoş/: ئاوەڵناو. بیربلاو ☰ حواس‌پرت

کەمهێز / kemhêz/: ئاوەڵناو. لاهێز؛ بێتاقەت ☰ کم‌توان

کەمی / kemî/: ناو. هێندکی؛ کەمووکەیی؛ کەمووسکەیی؛ دژی زافی ☰ کمی؛ کاستی

کەمیر / kemîr/: ☜ کەما

کەمیک / kemîk/: ناو. کەفی؛ کەفیک؛ دەسەسڕ ☰ دستمال

کەمین / kemîn/: ناو. ١. مەلاس؛ مەلاز؛ کاری خۆ حەشار دان بۆ هوروژمی لەپڕ و ناکاو ٢. بۆسە؛ خەڵ حەشارگە؛ سیپە؛ ڕەبەت؛ کەمینگا؛ مردە و زیندە ☰ ١. کمین ٢. کمینگاه

کەمینگا / kemînga/: ناو. بۆسە؛ حەشارگە؛ ڕەبەت ☰ کمینگاه

کەمینە١ / kemîne/: ☜ کەمایەتی

کەمینە٢: ئاوەڵکار. کەمایی؛ لای کەم ☰ اقلاً

کەمێ / kemê/: ☜ کەمێك

کەمێر / kemêr/: ئاوەڵکار. کەمتر ☰ کمتر

کەمێک / kemêk/: ئاوەڵکار. کەمێ؛ کەمەکێ؛ کەمەک؛ نەختێ؛ چکێ ☰ اندکی

کەمێڵ / kemêł/: ☜ کەمێڵە

کەمێڵە / kemêłe/: ناو. کەمێڵ؛ کەمبەل: ١. سلەمەڕی بە پشت دووگەوە لکاوی پەز کە وەک زەنگۆڵە لەرەی دێ ٢. پەترۆک؛ پترۆی برین ٣. *[ناشیرین]* چلمی وشکەوەبوو بە لووتەوە ☰ ١. گال؛ پوستگالە ٢. خشک‌ریشە ٣. خُلم؛ ان‌دماغ

کەن١ / ken/: ناو. ١. خەنە؛ پێکەنین ٢. ☜ **کانگا ـ١** ٣. جێگەی کۆڵدراو؛ شوێنی هەڵکەنراو ٤. ئاودڕ؛ کەندال؛ ئەو شوێنە ئاو هەڵیدڕیوە ٥. بەرزایی لە چاو دەوروبەری ٦. کارێ جل لە خۆ کردن؛ لیباس کەندن ٧. کرێژی سەر ☰ ١. خندە ٢. ☜ **کانگا ـ١** ٣. جای کندەشدە ۴. آبکند ۵. بُلندا ۶. عمل کندن لباس ٧. شورەی سر

ـ کەن٢: پاشوشە. ١. بەرەڵداکەر ‹ترکەن؛ تسکەن› ٢. هەڵکەن؛ کۆڵەر ‹چاڵکەن؛ قەورکەن› ٣.

داکەن ‹کراس کەن؛ کەوشکەن› ٤. خەنە؛ کەنین؛ پێکەنین ‹زەردەکەن› ▤ ١. ـ زن ٢. ـکن؛ بردارندە ٣. درآورندە ۴. خندە

کەنار / kenar/: ناو. ١. ڕەخ؛ قەراخ؛ قەراغ؛ ئالی؛ لا؛ تەنشت ٢. ☜ **کونار** ٣. دەوەنێکە بۆنخۆش ٤. ☜ **کنارین**[١] ▤ ١. کنار ٢. ☜ **کونار** ٣. درختچەای خوشبو ۴. ☜ **کنارین**[١]

⊡ **کەنار گرتن:** دوورەپەرێز بوون ‹دوای ڕاپەڕین کەناری گرت› ▤ کنارەگیری کردن

کەناراو / kenaraw/: ناو. ١. بەستێن؛ قەراخی ڕووبار ٢. ☜ **کناراو** ▤ ١. کنارەی رودخانە ٢. ☜ **کناراو**

کەنارە / kenare/: ناو. کنارە: ١. دەوری بەحر ٢. قاڵی درێژوکە ٣. پەراوێز ▤ ١. کرانە ٢. قالی کنارە ٣. حاشیە

کەنارەسواو / kenares(i)waw/: ئاوەڵناو. **لاخوراو** ‹قاڵی کەنارەسواو› ▤ پهلوساییدە ١

کەنارەگیر / kenaregîr/: ئاوەڵناو. دوورەپەرێز. هەروەها: **کەنارەگیری** ▤ کنارەگیر

کەنارەوکەنار / kenare w kenar/: ئاوەڵکار. پەڕانپەڕ؛ دەوراندەور ▤ پیرامون

کەناری / kenarî/: ناو. ١. درکەزی؛ دڕووی پەرژین ٢. پەرژین؛ پەرچین ٣. قەناری ▤ ١. خار پرچین ٢. پرچین ٣. قناری

کەنامپەر / kenamper/: ناو. کەنگری وشکەوەکراو ▤ کنگر خشک‌شدە

کەناندن / kenandin/: چاوگ. خەناندن؛ وە پێکەنین هێنان ▤ بە خندە آوردن

کەناو[١] / kenaw/: ناو. ئاودڕ؛ کەنداڵ ▤ آبکند

⊡ **بۆ کەناو گەڕیان:** /کنایە/ زۆر بێ‌هێز و لاواز و لە مردن نزیک بوون ‹بەستەزمانە هیچی لێ نەماوە، بۆ کەناو ئەگەڕێ› ▤ در شُرُف مرگ بودن

کەناو[٢]: ئاوەڵناو. هەڵکەنراو؛ کنیاگ: ١. کۆڵدراو؛ هەڵقەنراو ٢. کەنراوە؛ لە چەسپین ڕزگارکراو ▤ ١. حفر شدە ٢. برکندە شدە

کەناوەسمە / kenawes(i)me/: ☜ **کەندەسمە**

کەنای / kenay/: چاوگ. کەندن ▤ کندن

کەنایا / kenaya/: ناو. کەنایە؛ کار و ڕەوتی هەڵکەندن (لە کانزا، چێو، بەرد و ...) ▤ حک

کەنایش / kenayiş/: چاوگ. کەناین: ١. کەندن؛ هەڵکەندن (زەوی) ٢. تاشین و کۆڵین (کانزا، چێو، بەرد و ...) ٣. خوراندن ٤. هاوتایی کردن ▤ ١. کندن (زمین) ٢. حک ٣. خاراندن ۴. مُقابلە کردن

کەناین / kenayn/: ☜ **کەنایش**

کەنایە / kenaye/: ☜ **کەنایا**

کەنتەی / kentey/: چاوگ. کەندن ▤ کندن

کەند / kend/: ناو. کەنگ: ١. چاڵ؛ قووڵکە ٢. ئاودڕ؛ کەنداڵ ٣. گرد؛ تەپۆڵکە ٤. شانی کەش ٥. دێ؛ ئاوایی ٦. کان؛ کانگا ▤ ١. چالە ٢. آبکند ٣. تپە ۴. ستیغ کوە ۵. دە؛ آبادی ۶ معدن

کەندا / kenda/: ئاوەڵناو. هەڵکەندراو لە کانزا ▤ حک‌شدە روی فلز

کەندار / kendar/: ناو. کەنداڵ؛ دادڕاوی زەوی بە هۆی ئاو یا کەندن ▤ زمین کندە شدە یا آب شستە

کەنداڵ / kendał/: ناو. ١. دادڕاوی زەوی لە ئاو یان لە ڕووخان ٢. گرد؛ تەپۆڵکە ٣. گێژاو؛ گێژەنگ ▤ ١. زمین فرو ریختە یا آب شُستە ٢. تپە ٣. گرداب

کەنداو / kendaw/: ناو. ١. ئاودڕ ‹دەشتی مەریوان پڕ لە کەنداوە/ تەقەی برنەو و نیزامی‌ڕاوە! «فولکلۆر»› ٢. ئاوێ کە لە وشکایی چووبێتە پێش ٣. نۆکەن؛ نۆکەند درگە؛ جۆگەی دەسکرد بۆ ڕۆیشتنی ئاو ٤. ئاوەڕا؛ کەنداڵی دەسکرد گەیشتنەیەکی دوو ئاو ▤ ١. آبکند ٢. خلیج ٣و۴. کانال

کەندر / kendir/: ☜ **کەندیل**

کەندران / kend(i)ran/: ☜ **کەنران**

کەندراو / kend(i)raw/: ☜ **هەڵکەندراو**

کەندڕ / kendiř/: ناو. بودڕ؛ قوڵکەی زۆر قووڵ و درێژ لە زەوی ☰ گودال عمیق در زمین

کەندش / kendiş/: چاوگ. ١. کەندن ٢. خورروو هاتن ٣. خوراندن ٤. هاوتا کردن ☰ ١. کندن ٢. خاریدن ٣. خاراندن ۴. جفت و جور کردن

کەندن / kendin/: چاوگ. تێپەڕ. //کەندت؛ دەکەنی؛ بکەنە// کەنن؛ کەنین: ١. کۆڵان؛ هەڵکەندن ‹چاڵ کەندن› ٢. جل ژخۆ کردن؛ لیباس دەرهاوردن ‹کۆت و کراس کەندن› ٣. بەردانی با ‹تڕ کەندن› ٤. دەرکێشان؛ هەڵکێشان: *ئا)* گیا لە زەوی ‹کەنگر کەندن› *ب)* موو لە پێست ☰ ١. کندن ٢. لباس درآوردن ٣. باد شکم درکردن ۴. برکندن: *الف)* گیاه *ب)* مو

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەکەندن

کەندنەوە / kendinewe/: چاوگ. تێپەڕ. //کەندتەوە؛ دەکەنییەوە؛ بکەنەوە// هەڵکەندنەوە؛ شتی لکاو لە سەر لابردن ‹چەسپ کەندنەوە› ☰ برکندن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەکەندنەوە

کەندوقۆرت / kend û qort/: ☜ **کەندولەند**

کەندوکورت / kend û kurt/: ☜ **کەندولەند**

کەندوکۆڵ / kend û koł/: ناو. کنە؛ کاری کۆڵان ☰ کاوش

کەندولەند / kend û lend/: ناو. کەندوکورت؛ کەندوقۆرت؛ شوێنی پڕ لە چاڵ و چۆڵ و بڵندایی و نەوییایەتی ☰ زمین دارای پستی و بلندی بسیار

کەندۆ / kendo/: ئاوەڵناو. ١. پارێن؛ پانێر؛ دوو بەهار دیتوو (گوێلک) ٢. کۆندۆ؛ مانگای ئاوس نەبووی شیردەر ☰ ١. دوبهار دیده (گوساله) ٢. آبستن نشده شیرده (گاو)

کەندۆخ / kendox/: ناو. کۆڵەر؛ کەسێ کە چێو، بەرد یان کانزا بۆ نووسین دەکۆڵێ ☰ حکّاک

کەندوو / kendû/: ناو. کاندوو؛ کەنوو؛ کواڕ؛ هەماری جێ دەغڵ و دان ☰ کندوی غله

کەندوور / kendûr/: ناو. ئاودڕ؛ کەندڕ ☰ گودال آبکند

کەندە / kende/: ناو. ١. خەندەک ٢. چاڵ ☰ ١. خندق ٢. چاه

کەندەبوو / kendebû/: ناو. پەپوویک؛ کوند؛ بوو ☰ جُغد

کەندەسمە / kendes(i)me/: ناو. کەناوەسمە؛ کەنەسمە؛ ڕەنگاڵە؛ ڕەنگڕەژە؛ ڕەنگڕێژەقاژقاژ؛ مێشخۆرکە؛ مێشخۆرە؛ واوەخۆرە؛ هەنگخۆرە؛ هەنگچنە؛ هەنگەچینە؛ هەنگەخۆرکە؛ هەنگەخۆرە؛ هەنگەژاڵەخۆرە؛ تۆرەمەیەک باڵندەن، بە پۆل دەگەڕێن، باریکەلەن، باڵیان درێژ و نووکتیژە و کلکیان درێژە، دندووکیان باریک و تا ڕادەیەک خوارە، لە کوناندا هێلانە ساز دەکەن، زۆرتر زەرگەتە و هەنگ دەخۆن، چەن جۆریان هەیە ☰ مُرغ زنبورخوار

کەندەک / kendek/: ناو. خەندەق؛ زەوینی کۆڵدراوی درێژ و پان ☰ خندق

کەندەکار / kendekar/: ناو. کەسێ کە لە دار، بەرد یان کانزا نەخش هەڵدەکەنێ. هەروەها: **کەندەکاری** ☰ کندەکار؛ حکّاک

کەندەڵان / kendełan/: ناو. کەنگەڵان؛ لێواری قووڵکەی زۆر فرەوان ☰ کنارەی آبکند گُشاد

کەندیل / kendîl/: ناو. کندر؛ کندرە؛ کندێلە؛ کنر؛ کەندر؛ کەنر؛ کەنگەڵان: ١. دەزووی قرقرە ٢. پەتی لە پرزەی گیا ٣. قنگر؛ کەنگر ☰ ١. نخ قرقره ٢. ریسمان الیافی ٣. کنگر

کەنر / kenir/: ☜ **کەندیل**

کەنران / kenran/: چاوگ. تێنەپەڕ. //کەنرای؛ دەکەنرێی؛ بکەنرێ// کەندران؛ کنیان؛ وە بەر کەندن کەوتن ☰ کندە شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: کەنراو/ چاوگی نەرێنی: نەکەنران

کەنراو / kenraw/: ئاوەڵناو. کەنیاگ؛ کنیاگ: ١. قووڵ کراو (زەوی) ٢. دەرهاتوو (جل و بەرگ) ٣. لە سەر لکاو لاکەوتوو (چەسپاو) ■ ١. کندەشدە (زمین) ٢. کندەشدە (لباس) ٣. برکندە (چسبیدە)

کەنراوە / kenrawe/: ئاوەڵناو. قەڵەو بوو (ئاژەڵ) ■ چاق‌وچلّە شدە (دام)

کەنزە / kenze/: ناو. ١. جلیسقەی دەسچن ٢. ژێرکراس ■ ١. جلیقەی دستباف ٢. زیرپیراهن

کەنسی / kensî/: ئاوەڵناو. ڕژد؛ ڕەزیل ■ خسیس؛ کنس

کەنشت^{1} / kenişt/: ناو. ١. جۆرێ مۆمی هەنگوین ٢. کەنشتە؛ کەنیسە؛ پەرسگای جولەکە ■ ١. نوعی موم عسل ٢. کنیسە

. کەنشت^{2}: پاشەوشە. ـ کێشان ‹گیان‌کەنشت› ■ ـ کشان

کەنشتە / kenişte/: ناو. کەنیشتە؛ کەنشت؛ پەرسگای جوولەکان ■ کنشت؛ معبد یهودیان

کەنشک / kenişk/: ☜ **کەنیشك**

کەنفت / kenift/: ئاوەڵناو. پەک‌کەوتە؛ داکەوتوو ‹هەر ئەمشەو، ئەو کاتەی گڕوگیا، بەرانبەر تریفەی حەپەساو، بە وەنەوز، پێڵوویان قورس ئەبێ و کەنفت و ملیان لار ... «شێرکۆ»›. هەروەها: **کەنفت بوون؛ کەنفت کردن** ■ ناتوان

▣ **کەنفت بان جێگە**: داکەوتوو؛ نەخۆش و لە جێگە کەوتوو ‹ڕۆڵە! خوا کەنفت بان جێگەت نەکا› ■ بیمار در بستر افتادە

کەنک / kenik/: ناو. کرێژی برینی سەر ■ شورەی زخم سر

کەنکەنە^{1} / kenkene/: ناو. چاڵاو؛ چاڵی؛ قومش ■ چاە

کەنکەنە^{2}: ئاوەڵناو. زۆر زەلام ■ بسیار درشت

کەنکەنەچی / kenkeneçî/: ناو. قومەشکەن؛ کەسێ چاڵاو هەڵدەکەنێ ■ مُقنی؛ چاەکن

کەنگ / keng/: ناو. ١. ☜ **کەند** ٢. چنگی باڵدار ٣. باڵی باڵدار ■ ١. ☜ **کەند** ٢. چنگال پرندە ٣. بال پرندە

کەنگر / kengir/: ☜ **کەنگەر**

کەنگرکوڵێن / kengirkułên/: ناو. کاری نەختێک کوڵاندن ■ عمل مُختصری جوشاندن

کەنگرۆشک / keng(i)roşk/: ناو. کەنگرۆک: ١. دانۆکە کەنگر ٢. بزمارەی پا ■ ١. کنگردانە ٢. میخچە

کەنگرۆک / keng(i)rok/: ☜ **کەنگرۆشك**

کەنگەر / kenger/: ناو. قنگر؛ کنگر؛ کەنگر؛ کەرەنگ؛ کەلەنگ؛ کندر؛ کندرە؛ کەندیل؛ کنر؛ کەنر؛ کندێلە؛ قنەر؛ قنگەر؛ کنگەری؛ ستانگ؛ ئەنگینار؛ ئەرتیچۆک؛ بەڵکان؛ گیایەکی دڕکاوییە، لاسک و گەڵا تەرچکەکانی دەخورێ ■ کنگر

کەنگەلاشک / kengelaşk/: ناو. قانگەلاشک؛ دڕووی کەنگر ■ بُتەی کنگر

کەنگەڵان / kengełan/: ☜ **کەندیل**

کەنگێ / kengê/: ئاوەڵکار. کەی؛ چ وەخت؛ کام کات ■ کی

کەنن / kenin/: چاوگ. ١. ☜ **کەندن** ٢. کەنین؛ خەنین ٣. ڕنین (وەک: میوە لە دار و...) ■ ١. ☜ **کەندن** ٢. خندیدن ٣. چیدن (مانند: میوە از درخت و ...)

کەنناس / kennas/: ناو. سپوور؛ کۆڵان‌ماڵ؛ زبیل‌ڕێژ ■ رُفتگر

کەنۆ / keno/: ناو. ١. چێلی کۆندۆ ٢. پارین؛ پارینە؛ گوێرەکەی دووساڵان ■ ١. گاو آبستن نشدەی شیردە ٢. گوسالەی پارینە

کەنۆک / kenok/: ئاوەڵناو. دەم‌بەپێکەنین ■ خندەرو

کەنوو / kenû/: ناو. ١. ☜ **کەندوو** ٢. پلوورە؛ خەلێف ٣. کەن؛ خەندە ■ ١. ☜ **کەندوو** ٢.

کندوی زنبور عسل ٣. خنده

⊡ **کەفتە کەل کەنو:** */کینایە/* ١. لە کار کەوتن و کەڵک نەمان ‹سەماوەرەکەمان کەفتە کەل کەنووا› ٢. دەورانی (شتێ) تێپەڕ بوون ‹سەماوەر نەفتی کەفتە کەل کەنووا› ≣ ١. از کار افتادن ٢. دورانی (چیزی) گذشتن

ـ **کەنە** / kene-/: پاشوشە. کەندن یان کەنراوە ‹دەسکەنە› ≣ ـ چین

کەنەجمە / kenecime/: ناو. ڕەوت یان دۆخی جمینی کەن و لە جێ ترازانی هەندێ لە خاک و بەردەکەی. هەروەها: **کەنەجمە کردن** ≣ رانش زمین

کەنەسمە / kenes(i)me/: ☜ **کەندەسمە**

کەنەف / kenef/: ناو. ١. ئاودەس؛ کناراو؛ پێشاو ٢. دەزووی؛ دەزگ ٣. گیاکندر؛ وژەگیا ≣ ١. مُستراح ٢. ریسمان ٣. کنف

کەنەفت / keneft/: ئاوەڵناو. زایف؛ لاواز؛ کز؛ لەڕ ≣ ضعیف

کەنەک / kenek/: ناو. ١. تەلەسەنگ؛ بەردی زل ٢. کەندەک؛ خەندەک ‹چون سەراسەر جەوهەری، نەک جەوهەری هەر ئاگری/ کێ ئەڵێ دەشت و دەر و کێو و کەنەک داناگری؟ «قانع»› ٣. ئاودڕ؛ کەنداڵ ≣ ١. سنگ بزرگ ٢. خندق ٣. آبکند

کەنەنە / kenene/: ناو. موغاری کەوچک کۆڵین ≣ مُغار کندن قاشق چوبی

کەنەوە / kenewe/: ناو. کاری هەڵکەندن ≣ عمل کندن

کەنهەش / kenheş/: ئاوەڵناو. سەربزێو؛ شەقی ≣ سرکش؛ یاغی

کەنی / kenî/: ناو. کەنیشک؛ دۆت؛ کچ ≣ دختر

کەنیاگ / kenyag/: ☜ **کەنراو**

کەنیان / kenyan/: چاوگ. ١. هەڵدرانەوە؛ هەڵدریانەوە (زەوی) ٢. داکەنران؛ داکنیان (جل و بەرگ) ٣. هەڵپاچران؛ هەڵکنیان (موو، خوری و ...) ٤. هەڵکێشران؛ هەڵکێشیان (گیا و ...) ≣ ١. کندەشدن (زمین) ٢. کندەشدن (لباس) ٣. برکندەشدن (مو، پشم و ...) ۴. بیرون کشیدە شدن (گیاە و ...)

کەنیز / kenîz/: ناو. کەنیزەک: ١. قەرەواش؛ کلفەت ٢. ژنی بە پارە کڕدراو ≣ ١. کُلفَت خانە ٢. کنیز زرخرید

کەنیزەک / kenîzek/: ☜ **کەنیز**

کەنیسە / kenîse/: ☜ **کلێسە**

کەنیشت / kenîşt/: ناو. ١. ڕیپۆقی چاو ٢. کەمێڵە ≣ ١. ژفک؛ قی چشم ٢. اَن‌دماغ

کەنیشتە / kenîşte/: ☜ **کەنشتە**

کەنیشک / kenîşk/: ناو. کەنشک؛ کچ؛ کناچە؛ دۆت؛ قز؛ قیز ≣ دختر

کەنیشکانە / kenîşkane/: ☜ **کچانە**

کەنیشکەزا / kenîşkeza/: ☜ **کچەزا**

کەنیشکی / kenîşkî/: ناو. ١. ☜ **کچێتی** ٢. کچی؛ دۆتی؛ سەردەمی پێش شوو کردن ٣. ڕەشێنەی چاو ≣ ١. ☜ **کچێتی** ٢. دوران قبل از ازدواج ٣. مردمک چشم

کەنیک / kenîk/: ناو. کچی شوونەکردوو ≣ دوشیزە

کەنیگری / keng(i)rî/: ناو. فرمێسکی شادی ≣ اشک شوق

کەنیلە / kenîle/: ناو. کچی چکۆلە ≣ دخترک

کەنین / kenîn/: چاوگ. تێنەپەڕ. //کەنیت؛ دەکەنی؛ بکەنە// ١. ☜ **کەندن** ٢. خەنین؛ پێکەنین ≣ ١. ☜ **کەندن** ٢. خندیدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: کەنیو/ چاوگی نەرێنی: نەکەنین

کەنیندار / kenîndar/: ☜ **پێکەنیندار**

کەنێر / kenêr/: ☜ **کەنێرە**

کەنێرە / kenêre/: ناو. کنێر؛ کنێرۆک؛ کەنێر: ١. کنێرە؛ ناوی دوو جۆرە دارە، یەکی بە دڕک و یەکی بێ دڕک ٢. کنێرە؛ گیایەکە گوڵی جوانی

هەیە ٣. قوونێر؛ کوانێکە لە سمت دێت ▤ ١. نام دو درخت خاردار و بی خار ٢. گیاهی است با گل‌های زیبا ٣. دُمل ناحیەی نشمینگاه

کەنێش / kenêş/: ناو. بەلا؛ دەرد؛ ئازار ▤ درد؛ آسیب

کەو / kew/: ناو. ١. کاو؛ کۆوک؛ کەومک؛ کەپک؛ کەڤ؛ کەکلێ؛ کەوک؛ کوەک؛ کەبک؛ کەوگوێزەل؛ زارا؛ زارانز؛ زارانج؛ زەرەج؛ زەڕەج؛ زەرەچ؛ زارتر؛ ژرەژ؛ ژەرەژ؛ ژەرەژی؛ دودرگ؛ دورگ؛ خاسەکەو؛ باڵندەیەکە لە تۆرەمەی قەرقاوڵ، بە جەستەیەکی خڕی هێندێک لە کۆتر زلتر، پا و دەندووکی سوور و خوار و ئەستوورە، بۆ دەنگی و گۆشتەکەی ڕاوی دەکەن ٢. سەرەند؛ سەرەد؛ کارماخ؛ پەڕەیەکی تۆڕی درشتچن، بۆ جیاکردنەوەی درشت لە ورد ٣. کاری کوشینی کوان و برین ٤. داغ؛ چزە بە ئاسنی سوورەوەبوو ٥. کەف؛ کۆمایەک لە تۆقلەی وردیلەی گاز لە تراوێکدا ▤ ١. کبک ٢. سرند ٣. عمل فشردن دُمل ۴. داغ‌گذاری ۵. کف

⊡ **کەو کردن:** ☞ **لە کەو دان**

کەو لێدان: ☞ **لە کەو دان**

بە کەودا تەقانن: ☞ **لە کەو دان**

لە کەو دان: کەو کردن؛ کەو لێدان؛ بە کەودا تەقانن؛ بە سەرەند دابێژتن ▤ با سرند بیختن

کەوئاسا / kew'asa/: ئاوەڵناو. */کینایە/* کەڤین؛ خاڵ‌لەڕوو ▤ صورت خالدار زیبا

کەوا / kewa/: ناو. کەوێ: ١. بالاپۆشی ئاودامانی پیاوانە ٢. بالاپۆشی تا بەر پشتێند ٣. کولەجەی لۆکە تێخراو ٤. کەلە شاخی خوێن بەردان ▤ ١. قبا ٢. نیم‌تنە ٣. یلک آستین‌دار ۴. شاخ حجامت

کەوابو / kewabû/: ئاوەڵکار. کەواتا؛ کەوایە؛ کەوابێ؛ ئەوجا؛ ئینجار ▤ بنابراین

کەوابێ / kewabê/: ☞ **کەوابو**

کەوات / kewat/: ☞ **کەبات**

کەواتا / kewata/: ☞ **کەوابو**

کەواتر / kewatir/: ☞ **کۆتر**^{١}

کەواتری / kewat(i)rî/: ☞ **کۆتر**^{١}

کەواتە / ke wate/: ئامراز. هەرگا وایە؛ جا ئەگەر وایە ▤ در این صورت؛ بنابراین

کەواچور / kewaçur/: ناو. کەواچیر؛ زڕەکەو ▤ کبک چیل

کەواچو / kewaçû/: ناو. زڕەکەو؛ زەڕەکەو ▤ کبک چیل

کەواچیر / kewaçîr/: ☞ **کەواچور**

کەواخە / kewaxe/: ناو. قاپۆڕ؛ قاپێلک؛ تویکڵ ▤ قشر؛ پوسته

کەوار / kewar/: ناو. کەڤار: ١. کەندووی ئارد و دانەوێڵە ٢. کەوارە؛ کەڤار؛ سەوەتە ▤ ١. کندوی غله ٢. سبد

کەوارە / keware/: ☞ **کەوار-٢**

کەواری / kewarî/: ناو. کەواڕ؛ کەوباڕ؛ باڕەکەو؛ کەوەباڕ ▤ جوجه‌کبک

کەواڕ / kewař/: ☞ **کەواری**

کەواز / kewaz/: ناو. عاسا؛ داردەست ▤ عصا

کەواشە / kewaşe/: ناو. ١. ئالاش؛ چرپی و پووش بۆ بن قوڕەبان ٢. */کینایی/* هەر شتی بێ‌قیمەت ▤ ١. انبیره ٢. آت‌وآشغال

کەوال / kewal/: ناو. ١. کەڤال؛ پاژێکی بچووک لە مێگەل ٢. مالات؛ دەوڵەت ٣. کاژی مار ٤. قەبالە؛ قەوالە ▤ ١. بخشی کوچک از گله ٢. دام اهلی ٣. پوستەی مار ۴. سند مالکیت

کەوان / kewan/: ناو. کەڤان: ١. کەمان؛ دارێکی نیوەجەغزە ژێی تێ دەخرێ بۆ تیر پێ هاویشتن ٢. ئامرازی خوری و لۆکە شی کردنەوە ▤ ١. کمان تیراندازی ٢. کمان پنبه‌زنی

⊡ **کەوان کشاندن:** ☞ **کەوان کێشان**

کەوان کێشان: کەوان کشاندن؛ ژێ کەوان بە تیرەوە کێشان بۆ هاوێشتنی تیر ■ کمان کشیدن

کەوان/ کەوانە دان: خەلف و تەرزی دار لارەوە کردن و کردنە ژێر خاکەوە کە ڕەگ داکوتێ و دواتر ببێتە دارێکی سەربەخۆ ■ خوابانیدن شاخەی درخت تا درخت تازەای شود

کەوان پیتک / kewanpîtik/: ناو. قەلماسک؛ قۆچەقانی؛ بەرەقانی ■ فلاخن

کەواندن / kewandin/: چاوگ. کەڤاندن؛ کۆتنای؛ کۆتینای: ١. داخستن ٢. داخ کردن ■ ١. انداختن ٢. داغ گذاردن

کەوانو / kewanû/: ☜ **کابان**

کەوانە / kewane/: ناو. ١. ☜ **کەمە** ٢. لاکان؛ تەنراوێکە لە توول، دەبەسرێتە ژێر کەوشەوە بۆ بە سەر بەفردا ڕۆیشتن ٣. دوو خەتۆکەی کەوانی کە وشەی دە نێودا دەنووسن ٤. لای داوێنی مێگەل لە سەر هەوێز ■ ١. ☜ **کەمە** ٢. صفحەی ترکەای زیر کفش ویژەی راەرفتن روی برف ٣. پرانتز ٤. دُنبالەی گلە

□ **کەوانە کردن:** ١. لە شتێک دان و گەڕانەوە ٢. دە هاوێشتندا چەمانەوە ■ ١و٢. کمانە کردن

کەوانەدار / kewanedar/: ☜ **کەوانەیی**

کەوانەیی / kewaneyî/: ناوەڵناو. کەوانەدار؛ چەماو وەک کەوان ■ قوسدار

کەوانی / kewanî/: ناوەڵناو. چەماو وەک کەوان ■ کمانی

کەواو / kewaw/: ☜ **کەباب**

کەواوچی / kewawçî/: ☜ **کەبابچی**

کەواوکەر / kewawker/: ☜ **کەبابچی**

کەواوی / kewawî/: ☜ **کەبابچی**

کەوایە / kewaye/: ☜ **کەوابوو**

کەوبار / kewbař/: ☜ **کەواری**

کەوباز / kewbaz/: ناو. ١. کەسێ کە ڕاوەکەو دەکا ٢. کەسێ کە کەو ڕادەگرێ ■ ١. شکارچی کبک ٢. نگهدارندەی کبک شکاری

کەوبازی / kewbazî/: ناو. کار و ڕەوتی خوو بە کەو گرتن و کایە کردن لەگەڵیان ■ کبک‌بازی

کەوبوار / kewb(i)war/: ☜ **کەوپەڕ**

کەوبوێر / kewb(i)wêr/: ☜ **کەوپەڕ**

کەوبەدار / kewbedar/: ناو. هەڕەتی برانەوەی بەهار کە کەو لە دار دەنیشن ■ اواخر بهار

کەوبەزێن / kewbezên/: ناو. کەوی شەڕانی کە لە شەڕدا ئازایە و کەوانی دی دەبەزێنێ ■ کبک جنگی

کەوپەڕ / kewpeř/: ناو. کەوبوار؛ کەوبوێر؛ ڕێگەی گەرمێن ـ کوێستان کردنی کەو ■ مسیر ییلاق و قشلاق کبک‌ها

کەوپێچ / kewpêç/: ناو. تیمان؛ ئەو شوێنەی پۆلی کەوی پێدا دەڕۆن و ڕاوچییان ڕاویان دەکەن ■ محل عبور دستەهای کبک

کەوت¹ / kewt/: ناو. ١. ☜ **کەیکف** ٢. کەرکەمەڕ؛ کۆی چەند مەڕێک ■ ١. ☜ **کەیکف** ٢. تعدادی گوسفند

ـ کەوت²: پاشوشە. ــ کەفت: ١. دابین بوون؛ پێکهاتن ‹دەسکەوت؛ ڕێکەوت› ٢. خەر؛ خراو ‹پاشەکەوت› ■ ١. ـ یابی؛ ـ یافت ٢. ـ انداز

کەوتا / kewta/: ناوەڵناو. کەوتە؛ تەڕوتلیس ■ خیس

کەوتان / kewtan/: چاوگ. ١. کەتن؛ کەوتن؛ کەفتن ٢. ڕازان؛ ڕاکشان ■ ١. افتادن ٢. دراز کشیدن

کەوتاندن / kewtandin/: چاوگ. ١. وەرینی سەگ ٢. تۆپاندن؛ مراندنی حەیوانێ کە گۆشتی ناخورێ ٣. دان بە زەویدا ■ ١. عوعو کردن سگ ٢. کشتن حیوان حرام‌گوشت ٣. بر زمین انداختن

کەوتش / kewtiş/: ☜ **کەوتن**

کـەوتن / kewtin/: چـاوگ. تێنەپـەڕ. //کــەوتی؛ دەکـەوی؛ بکـەوە// کـەفتن؛ کـەتن؛ کەوتـەی؛ کەوتش: ١. هەڵدێران؛ بەر بوونەوە بـەرەو خـوار ٢. نـزم بوونـەوە؛ نیشـتن؛ دابـەزین ٣. *[مـەجاز]* بێحورمەت بوون؛ ڕێز نەمان ٤. *[مەجاز]* تێشـکان؛ نابووت بوون؛ لێقەومان ٥. ڕاکشان و هەڵنەستان (لەبـەر نەخۆشـی) ٦. داکـەوتن؛ ئـۆقرە گـرتن ٧. بەرکەوتن؛ لێکەوتن ٨. بەرکەوتن؛ پێبڕان ☰ ١. افتـادن ٢. پیـادە شـدن ٣. خـوار و خفیـف شـدن ۴. ورشکست شدن ۵. بسـتری شـدن ۶ آرام گـرفتن ٧. اصابت کردن ٨ عاید شدن

■ ئاوەڵـناوی بـەرکاری: کـەوتوو/ چـاوگی نـەرێنی: نەکەوتن

تێبینی: «کەوتن» لە سـەرەتای گـەلێک چـاوگی لێکـدراودا بەشـداری دەکـا و واتایـەکی تایبـەت دروست دەبێ:

کەوتنە بان
کەوتنە پەلەقاژە
کەوتنە جرتوفرت
کەوتنە حەلوەلا
کەوتنە خواردن
کەوتنە دەس
کەوتنە ژێر
کەوتنە سەر
کەوتنە شوێن
کەوتنە کار
کەوتنە کێشەوە
کەوتنە گوو خواردن
کەوتنە هاوار کردن
کەوتنە بەر
کەوتنە پیسی
کەوتنە جنێودان
کەوتنە خوار
کەوتنە درۆ دان
کەوتن رێ
کەوتنە سوێند خواردن
کەوتنە سەر دەس‌وپا
کەوتنە قور پێوان
کەوتنە کلکەلەقێ
کەوتنە گریان(ەوە)
کەوتنە لاوە
....

کەوتنـەوە / kewt(i)newe/: چـاوگ. کەفتنـــەوە؛ کەوتەیوە؛ کەوتەیۆ: ١. دیسان کەوتن ٢. مانـەوە لـە هـەوالان لـە سـەفەردا ٣. دوای چابوونـەوە دیسـان نـەخۆش کـەوتن ☰ ١. دوبـارە افتـادن ٢. جاماندن در سفر ٣. عود کردن بیماری

کەوتوخێز / kewt û xêz/: نـاو. ڕوەتی هەڵسـان و کەوتن ‹دێوجامە گوڵ ـ گوڵ پارێز بە پاڕێز/ گا چـاو لە جەیران گا لە کەوت‌وخێز «قانع»› ☰ اُفت‌وخیز

کەوتوڕەوت / kewt û řewt/: ☜ **کەفت‌وڕەفت**

کەوتـوو^{١} / kewtû/: ئاوەڵـناو. کـەتی؛ کـەفتگ؛ کەفتوو؛ کەفتە؛ کەفتی؛ بەرەوبوو ☰ افتاده

ـ **کەوتـوو**^{٢}: پاشەوشـە. ـــ کەوتـە؛ لـە دۆخ یـان چۆنیەتییەکدا ‹سەرکەوتوو؛ دواکەوتوو؛ دەرکەوتوو› ☰ ـ افتاده

کەوتوویی / kewtûyî/: نـاو. کەفتـەیی؛ سـوورەیاو؛ گرانـەتا؛ گرانـەتێ؛ ڕەش‌گـرانی؛ ڕەشـەگرانەتا؛ ڕەشەگرانەتی؛ ئێشاگران؛ نەخۆشینێکی تووشە لە گیانـدارێکی زۆر ورد کـە بـە ئەسـپێەوە دێ و دەگوێزرێتـەوە و تـەوی گـران، شـل و شـەوێقی لەش و وڕاوەی جاروبارەشی لەگەڵایـە و پێسـتی نەخۆش جوانەزرۆی سووری ئاماڵ ڕەش دەردەدا ☰ تیفوس

کەوتە^{١} / kewte/: ناو. دەستە؛ قۆڵە ☰ دسته

کەوتە^{٢}: ☜ **کەوتا**

. **کەوتە**^{٣}: پاشەوشە. ـکەوتوو ‹لاکەوتە› ☰ ـ افتاده

کەوتەر / kewter/: ☜ **کۆتر**^{١}

کەوتەرەی / kewterey/: ☜ **داکەوتن**

کەوتەی / kewtey/: ☜ **کەوتن**

کەوتەیرە / kewteyre/: ☜ **داکەوتن**

کەوتەیوە / kewteywe/: ☜ **کەوتنەوە**

کەوتەیۆ / kewteyo/: ☜ **کەوتنەوە**

کەوتی / kewtî/: ئاوەڵـناو. تۆپیو؛ تۆپیگ ☰ لاشەی نجس

کەوتین / kewtîn/: چاوگ. تۆپین ☰ سَقَط شدن

کەوتێر / kewtêr/: ☜ **کەمتار**

کەوجز / kewciz/: ناو. کـەجێز: ١. ئاوگـەردان ٢.

ئەسکویێ ▤ ١. آبگردان ٢. ملاقه

کەوجورەت / kewcuret/: ئاوەڵناو. ترسنۆک؛ ترسۆک ▤ ترسو

کەوجێز / kewcêz/: ☜ **کەوچێز**

کەوچ[1] / kewç/: ناو. ١. دەفر و ئامرازی قووڵی خوار و خێچ و نارێک ٢. پێوانە ▤ ١. ظرف دهن‌کج ٢. پیمانه

کەوچ[2]: ئاوەڵناو. زارخوار؛ دەملار ▤ دهن‌کج

کەوچڕ / kewçiř/: ناو. ڕەزبەر ▤ مهرماه

کەوچک / kewçik/: ناو. کاچ؛ کاچک؛ کۆچک؛ کۆچکە؛ کەچک؛ کەچی؛ کەفچک؛ کەفچی؛ کەڤچ؛ کەڤچی؛ کەڤک؛ کەمچک؛ کەمچە؛ کەوچە؛ قاچوق؛ قاشوخ: ١. ئامرازێک بە دەمەیەکی گردی قوپاو و دەسکێکی درێژەوە، بۆ هەڵگرتن، تێکەڵ کردن و خواردنی چێشت ‹هەرچێ لە کاسە بێ، بە کەوچک تێتە دەر «مەسەل»› ٢. ئەو شتەی لە نێویدایە ‹تۆ فریا نەکەوتی/ کەوچکێ دەرمان بەی بە گۆران «شێرکۆ»› ▤ ١و٢. قاشُق

کەوچکبەدەست / kewçikbedest/: ناو. [کینایە] کەیخودا؛ کاربەدەست ▤ کاربەدست

کەوچکە / kewç(i)ke/: ناو. ١. گەروولەی ئاش؛ پلووسکی گەنم لە ئاسیاودا ٢. حەوزۆکەی تارەت گرتن لە ئاودەستی یەکسەری مزگەوتان ▤ ١. ناودان گندم در آسیا ٢. حوضچەی سراسری طهارت در مُستراح مساجد قدیم

کەوچکەقوڵە / kewçkequłe/: ☜ **کەچکەقوڵە**

کەوچکەماسی / kewç(i)kemasî/: ناو. جۆرێک ماسییە دەمی وەک کەوچک وایە ▤ بیل‌ماهی

کەوچولەوچ[1] / kewç û lewç/: ناو. کەوچەکەوچ؛ شێوەی قسە کردنی مرۆی دمخوار ▤ حالت سخن گفتن آدم دهن‌کج

کەوچولەوچ[2]: ئاوەڵناو. کەوچەکەوچ؛ دمخوار ▤ دهان‌کج

کەوچە[1] / kewçe/: ☜ **کەوچك**

کەوچە[2]: ئاوەڵناو. دمخوار ▤ کج‌دهان

کەوچەڕین / kewçeřîn/: ناو. ڕەزبەر؛ یەکەم مانگی پاییز ▤ مهرماه

کەوچەکەوچ / kewçekewç/: ☜ **کەوچ و لەوچ**

کەوچێز / kewçêz/: ناو. کشتێل؛ کوندەز؛ کەپچە؛ کەشتیلە؛ کەوندێز؛ کەوجێز؛ کەوجز؛ کەمچە؛ کەمچگ؛ کەشتێلە؛ کەڵخە؛ کەڵۆخە؛ قەلووخە؛ قولەغە؛ قەلووخ؛ قولۆخە؛ مەلاک؛ ئەسکویێ؛ ئەسکۆ؛ ئەسکوو؛ وسکی؛ هەسکە؛ هسکۆ؛ هەسکۆ؛ هەسکویێ؛ خەرشەب؛ چەمچک؛ چەمچە؛ چمچە؛ کاسۆلەی دەسکدرێژ بۆ تراو گۆزتنەوە ▤ ملاقه

کەودانک / kewdanik/: ناو. جێگەی قاپوقاچاغ؛ شوێنی دەفروئامان ▤ جای ظروف

کەودەر / kewder/: ☜ **کەودەری**

کەودەری / kewderî/: ناو. کەودەر؛ کەوەدەری؛ باڵدارێکی جنجیرە بە قەد مریشکێ دەبێ، سەری بۆرە و زۆربەی لەش و باڵی سپییە، جووت-جووت دەگەڕێن و لە نزیک بەفران دەژین ‹هەوایەکم هەڵدەمژی/ کورد و کەودەری پێ دەژی «هێمن»› ▤ کبک دری

کەودەن / kewden/: ئاوەڵناو. زەین‌کوێر؛ دەبەنگ؛ نازیرەک ▤ کودن

کەوڕ / kewř/: ناو. ١. بزنی سپی ٢. کەڤر؛ کوچک؛ بەرد؛ سەنگ ▤ ١. بُز سفید رنگ ٢. سنگ

کەوڕک / kewiřk/: ناو. جۆرێ هەرمێ ▤ نوعی گلابی

کەوڕگ / kewiřg/: ناو. ئەشکەوت؛ شکەفت ▤ غار

کەوڕنگان / kewřingan/: ناو. ئاوێتەی گەنم لە جۆ یان لە هەرزن ▤ گندم آمیخته با جو یا ارزن

کەوڕەوان / kewřewan/: ناو. ڕازەوان؛ شاخەوان؛ تاشەوان ▤ صخره‌نورد

کەوری / kewřî/: ناو. کوار؛ عەماری دەغڵ و دانەوێڵە ☰ انبار غلّە

کەوریشک / kewřîşk/: ☜ **کەروێشك**

کەوریە / kewř(i)ye/: ☜ **کەروێشك**

کەورێشک / kewřêşk/: ☜ **کەروێشك**

کەورێشکە / kewřêşke/: ☜ **کەروێشکە**

کەوڕ / kewiř/: ناو. پێست؛ پێس ☰ پوست

کەوڕاو / kewřaw/: ناو. ڕاوەکەو؛ ڕاوی کەو ☰ شکار کبک

کەوڕخ / kewiřx/: ئاوەڵناو. ترسنۆک؛ ترسۆک ☰ ترسو

کەوزویەڵە / kewzûyełe/: ئاوەڵناو. ترسنۆک؛ ترسۆک ☰ ترسو

کەوزەن / kewzen/: ☜ **کەوزەنەك**

کەوزەنەک / kewzenek/: ناو. کەوزەن؛ واشە؛ باڵدارێکی ڕاوچییە ☰ قرقی

کەوزێلگ / kewzêlig/: ئاوەڵناو. ترسەنۆک؛ کەلەزات ☰ ترسو

کەوژ / kewij/: ناو. ١. بێزوو؛ کەرب ٢. هێشووی ترێ کە بە دارەوە وشک دەبێ ☰ ١. ویار ٢. خوشەی انگور بر درخت خشکیدە

کەوژاندن / kewjandin/: چاوگ. کەوشاندن: ١. فڕێ دان ٢. گێژ کردن ☰ ١. دورانداختن ٢. گیج کردن

کەوژین / kewjîn/: چاوگ. ١. بێزوو کردن ٢. وشک بوون (وەک: هێشووی ترێ بە دارەوە) ☰ ١. ویار کردن ٢. خُشکیدن (مانند: خوشەی انگور بر درخت)

کەوسەر / kewser/: ناو. کانیاوێکە لە بەهەشت ☰ کوثر؛ چشمەی بهشتی

کەوسەڵ / kewseł/: ☜ **کیسەڵ**

کەوش / kewş/: ناو. ١. کەفش؛ پێڵاو؛ پێلاڤ؛ پێڵا؛ پاڵا؛ پاڵاو؛ پێتاو؛ پێڵە (ژنانە)؛ شەکاڵ؛ سۆڵ؛ سۆڵک؛ تسەک؛ چەمیش؛ تایاخ؛ مووزک؛ چارۆخ؛ پۆشەنی دەرەوەی قاچی مرۆڤ، زۆرتر لە چەرم یان ماکێکی نەرم، بە ژێرە و سەرەوە ٢. کەش؛ بن هەنگەڵ ٣. چۆنیەتی دڵ بوورانەوە ٤. سەحرا؛ دەشت و مەزرا ‹گۆوەند لە کەوشە دوور لە وشکەسۆفین/ دەرفەتە مەم گوشین و هەڵگلۆفین «هەژار، *بۆ کوردستان*»› ☰ ١. کفش ٢. زیر بغل ٣. غش؛ چگونگی از حال رفتن ۴. صحرا

کەوشاندن / kewşandin/: ☜ **کەوژاندن**

کەوشدروو / kewşd(i)rû/: ناو. کەوشدۆز؛ کەوشدوور؛ کەوشگەر؛ پاڵاوراز؛ پێڵاودروو؛ پێڵاودوور؛ سۆڵکەر؛ سۆڵدروو؛ پینەچی ☰ کفّاش

کەوشدۆز / kewşdoz/: ☜ **کەوشدروو**

کەوشدوور / kewşdûr/: ☜ **کەوشدروو**

کەوشکەن / kewşken/: ناو. پێشخانە؛ ماڵماشت؛ پاکەن؛ پاکەنە؛ پاڵاوەژ؛ پاڵاوەش؛ جێگەی کەوش داکەندن لە پەنای دەرگاوە ☰ کفشکن

کەوشگەر / kewşger/: ☜ **کەوشدروو**

کەوشن / kewşin/: ☜ **کەوشەن**

کەوشەک / kewşek/: ناو. ١. ☜ **کەوشێن** ٢. کاری کردنە ژێر خاکەوەی لقی دار. هەروەها: **کەوشەک (لێ) دان** ☰ ١. ☜ **کەوشێن** ٢. عمل خواباندن شاخەی درخت

کەوشەمە / kewşeme/: ناو. خووسار؛ خازی؛ زوقم ☰ پَژ؛ سرماریزە

کەوشەن / kewşen/: ناو. کەوشن؛ سنوور؛ مەرز؛ سەرحەد ☰ مرز

کەوشین / kewşîn/: چاوگ. بوورانەوە؛ لەسەرخۆ چوون ☰ غش کردن

کەوشێن / kewşên/: ناو. کەوشەک؛ یارییەکی چەندکەسییە بە ڕیز دەنووشتێنەوە و یەکەیەکە، بە نۆرە لە سەر پشتی یەکترەوە باز دەدەن ☰ بازی پرش نوبتی بر پشت هم

کەوقژک / kewq(i)jik/: ناو. قاژوو ☰ کلاغ سیاە

کەوک / kewik/: ناو. ۱. ☜ **کەو ـ۱** ۲. ☜ **کەوە ـ۲**

کەوکز / kewkiz/: ناو. سولتان؛ شا ■ سُلطان

کەوکورد / kewkurd/: ☜ **گۆگرد ـ۱**

کەوکەڤۆک / kewkevok/: ناو. پشیلەپاییزە؛ شەلەمینکەرە؛ بەری گیایەکە ■ قاصدک

کەوکەل / kewkel/: ناو. کوکەل؛ پەپوو؛ پەپووسلێمانە ■ هُدهُد

کەوکەمانە / kewkemane/: ناو. کوانی مەلاشوو؛ دومەڵێکە لە لای سەرووی ناو دەمەوە دێت ■ دُمل سقف دهان

کەوکەندەر / kewkender/: ناو. باڵدارێکە لە کەو دەکا، بەڵام زلترە ■ پرندەای شبیه کبک اما بزرگتر

کەوکەو / kewkew/: ناو. گولەئەستەمبولی؛ گولا شێستپەڕ؛ گولە ئەستەمبولی؛ گولێکی پڕ پەلکە بە زۆر ڕەنگان ■ گُل کوکب

کەوکەوەڕاو / kewkeweřaw/: ناو. *[کینایە]* ڕەوتی گەڕان و ملەقوتێ و ڕابواردن ■ گردش و چشمچرانی

کەوکی / kewkî/: ناو. سەوزەگیای هەراش ■ سبزەی شاداب و بُلند

کەوگ / kewig/: ☜ **کەوە ـ۲**

کەوگری / kewg(i)rî/: ناو. شیوەن؛ گریانی بە دەنگی بەرز ■ شیون

کەوگوێزەل / kewg(i)wêzel/: ☜ **کەو ـ۱**

کەوگی / kew(i)gî/: ناو. کەوەگی؛ مچ؛ مچی؛ مووچ؛ گەنە؛ گاوەک؛ کەوەی؛ کەرجە؛ نۆژ؛ کەرزک؛ کەرژە؛ تەنبوو؛ تەبۆ؛ پیتک؛ چنگنە؛ گەنەکەولە؛ مێروویەکی چکۆلەیە دەم لە پێستی گیانەوەران دەنێ و خوێنیان دەمژێ ■ کنه

کەوگیر / kewgîr/: ناو. کەفگیر؛ کەفتیر؛ کەڤگیر؛ کەویر؛ مەفسک؛ مفسک؛ هسکیف؛ مووخل؛ ئەستێڤک؛ کەوگیر؛ قەواش؛ کەرەستەیەکی دەمپانە ناوەکەی تۆزێ قووڵە، بە دەستەیەکی درێژەوە، بنی چێشت یان خواردەمەنی بێئاوی پێ هەڵدەگرن ■ کفگیر

کەوگیرە / kewgîre/: ناو. جۆرێ کوان ■ کفگیرک؛ نوعی دُمل

کەوگێز / kewgêz/: ناو. چەمچ؛ کەوچکی دەمپانی بەننایی ■ چمچەی بنّایی

کەولی / kewlî/: ☜ **کاوڵی**

کەوڵ / kewł/: ناو. ۱. کەڤل؛ کەڤەل؛ پێستەی مەڕ و بزن و هەر حەیوانێکی تر ۲. سفرەی چەرم ۳. کەڵپۆس؛ کورک؛ پۆسین ■ ۱. پوست حیوانات ۲. سُفرەی چرمی ۳. پوستین

◘ **کەوڵ کردن**: پێست لە بەر داماڵین ■ پوست کندن

کەوڵپۆس / kewłpos/: ناو. کەڵپۆس؛ پۆسین؛ کورک ■ پوستین

کەوڵدروو / kewłd(i)rû/: ناو. کەوڵکەر: ۱. پۆسیندروو ۲. کەسێ سفرەی چەرمین ئەدوورێ ■ ۱. پوستیندوز ۲. سُفرەی چرمیدوز

کەوڵکەر / kewłker/: ناو. ۱. ☜ **کەوڵدروو** ۲. کەسێ پێست لە ماڵات دادەڕنێ ■ ۱. ☜ **کەوڵدروو** ۲. پوستکن

کەوڵۆس / kewłos/: ناو. ۱. ☜ **کڵۆس** ۲. ئاودڕ؛ ڕەندۆڵ؛ کەنداڵ ■ ۱. ☜ **کڵۆس** ۲. آبکند

کەوڵە / kewłe/: ناو. ۱. ☜ **کەوە** ۲. جۆرێ کەوگی ورد ۳. ڕیخەڵان؛ جێگەی ڕەلمی زۆر ٤. گیا وردیلەی بەهاران کە زۆر زوو زەرد دەبێ ■ ۱. ☜ **کەوە** ۲. نوعی کنەی ریز ۳. ریگستان ۴. سبزەی کمعُمر بهاری

کەوڵەپیر / kewłepîr/: ناو. گولێکی زەردە ■ گُلی زرد رنگ

کەوڵەکۆن / kewłekon/: ناو. *[مەجاز، پلار]* پیری پەککەوتە ■ پیر لکنته

کەوڵەگیا / kewłeg(i)ya/: ناو. شیرگرسێن؛

ڕۆنیاسەگیا؛ سۆتیچکە ⚑ شیرپنیر

کەومار / kewmar/: ناو. کەوەحەفی؛ باڵدارێکی خەیاڵییە دەڵێن لەشی کەو و سەری مارە ⚑ پرندەای افسانەای

کەومک / kewmik/: ☜ **کەو-١**

کەون^{١} / kewn/: ناو. دەمهەڵپێچی ژنانە ⚑ نقاب زنانە

کەون^{٢}: ☜ **کۆن**^{٢}

کەونارا / kewnara/: ☜ **کەڤنارا**

کەوندێز / kewindêz/: ☜ **کەوچێز**

کەونە . / -kewne/: ☜ **کۆنە -**

کەونەلان / kewnelan/: ناو. ١. ☜ **کۆنەلان** ٢. /کنایە/ جێگای ژیانی ڕابردوو ‹ڕوو لە هەر لایە دەکەم نامۆیە بۆم/ نابینم جێژوان و کەونەلانی خۆم «هێمن»› ⚑ ١. ☜ **کۆنەلان** ٢. محل قبلی زندگی

کەونینە / kewnîne/: ئاوەڵناو. کەونارا؛ زۆر قەدیمی ⚑ باستانی

کەووو / kewû/: ☜ **کەوە -٢**

کەوە / kewe/: ناو. کۆ؛ کەولە؛ کەوەڵە: ١. ئابی؛ ئاوی؛ شینی ئاچخ ٢. کەوو؛ کەوک؛ کەوگ؛ شینی تۆخ ⚑ ١. آبی روشن ٢. کبود

کەوەباڕ / kewebař/: ناو. کەواری؛ کەواڕ؛ باڕەکەو؛ کەوەباڕ ⚑ جوجەکبک

کەوەت / kewet/: ☜ **کەیکف**

کەوەحەفی / kewehefî/: ☜ **کەومار**

کەوەدەری / kewederî/: ☜ **کەودەری**

کەوەر / kewer/: ناو. ١. کاڕاد؛ کەورگ؛ کۆرگ؛ کەڤەر؛ کەوەری؛ کەوەرگ؛ گوڕەو؛ گوڕەد؛ کەرەسا؛ کەرەوزان؛ سەوزییەکی دەستچێنی تیژە بە گەڵای باریک و هێشوەگوڵی سپی تۆپنەوە کە بنەکەی چەند ساڵ دەمێنێتەوە ٢. ئەشکەوت؛ شکەفت ⚑ ١. تَرە ٢. غار

کەوەرگ / kewerg/: ☜ **کەوەر-١**

کەوەرە / kewere/: ناو. ١. توێژاڵکی سەر برین ٢. چینەبەردی دەوری کانی ⚑ ١. کبرە ٢. سنگچین پیرامون چشمە

کەوەری / kewerî/: ☜ **کەوەر -١**

کەوەڕاو / keweřaw/: ناو. کار و ڕەوتی ڕاو کردنی کەو ⚑ شکار کبک

کەوەڕۆژ / keweřoj/: ناو. سپییەڕۆژ؛ ڕۆژی بێهەتاو ⚑ روز ابری

کەوەڕی / keweřî/: ئاوەڵناو. عاجز؛ نارەحەت؛ جاڕز ⚑ پریشان

کەوەژ / kewej/: ناو. پێستی دەگەڵ موو هەڵکەندراو ⚑ پوست با مو کندە شدە

کەوەسێر / kewesêr/: ئاوەڵناو. کەوێسار؛ کەوێسێر؛ ڕوخسار سپی ئاماڵ شینی ئاچخ (پەز) ⚑ صورت سفید کبودفام (گوسفند)

کەوەک / kewek/: ناو. کاژە؛ بێچووەهەنگ ⚑ زنبور عسل نابالغ

کەوەگی / kewegî/: ☜ **کەوگی**

کەوەل^{١} / kewel/: ناو. جۆرێ بەری مازوو ⚑ نوعی ثمر مازوج

کەوەل^{٢}: ئاوەڵناو. کەوەلە؛ مەیلەوشین ⚑ مایل بە آبی

کەوەلا / kewela/: ئاوەڵناو. ١. هەموو گیان کەسک ٢. کەسک؛ سەوز ⚑ ١. سبزپوش ٢. سبز

کەوەلە / kewele/: ☜ **کەوەل**^{٢}

کەوەڵ / keweł/: ناو. پێست ⚑ پوست

کەوەڵە / kewełe/: ناو. ١. کەوگی وردیلە ٢. ☜ **کەوە** ٣. ڕیخەلان ٤. سەوزەلانی؛ دیمەنی سەوزی دەشت و دەر ⚑ ١. کنەی ریز ٢. ☜ **کەوە** ٣. ریگزار ۴. سبزی دشت و در

کەوەمار / kewemar/: ناو. مارجەفری؛ جۆرێ ماری ئاماڵشینە لابەلا دەڕوا ⚑ مار جعفری

کەوەن / kewen/: ناو. کوان؛ کونک؛ کوڤان ⚑ دُمل

کەوەنـده / kewende/: نـاو. چــادر؛ ڕەشمــال؛ سیامال؛ تاول؛ کۆن؛ خێوەتی لە مـوو چنـدراو ▤ سیاەچادر

کەوەی / kewey/: ناو. چنگنـه؛ جـۆرێ گەنـه ▤ نوعی کنه

کـەوەیـی / keweyî/: نـاو. هەشـــینایی؛ کهـۆیی؛ شینی؛ ڕەنگی ئاوی تۆخ ▤ کبودرنگی

کەوی[١] / kewî/: ناو. ١. ڕنوو؛ ڕنی؛ کلێلە؛ هەرەس؛ شاپە ‹بە بەرگی سەوزە ڕازاوە قەد و لاپـاڵ و شـیو و دۆڵ/ چرۆی دەرکردووە دار و ملی دا یـەکتری گیـا و گۆڵ/ بە سەر بەفری کەویدا کرد شەماڵی خاکـەلێوە، خـۆڵ «هـێمن»› ٢. داغ؛ داخــی نیشــان کــردنی ئاژەڵ ٣. گزینگ؛ سەرەتای تـاوی بـەیانی ▤ ١. بهمن ٢. داغ نشـانەگـذاری دام ٣. اوّلـین تـابش نـور خورشید

⊡ **کەوی پسان**: ڕنوو داڕژانە خوار ▤ ریـزش کـردن بهمن

کەوی[٢]: ئاوەڵـناو. کەڤی؛ کەهی؛ کەیی؛ ڕام ▤ اهلی؛ رام

⊡ **کـەوی بـون**: ڕام بــوون؛ دەســـتەمۆ بــوون؛ حەمایەت بوون. هەروەها: **کـەوی کـردن** ▤ رام شدن

کەویج / kewîc/: ☜ **کەویژ**

کەویچە / kewîçe/: ☜ **کەوێژە**

کەویر / kewîr/: ☜ **کەوگیر**

کەویژ / kewîj/: ناو. کەڤیز؛ کەڤیژ؛ کەویج؛ کێـوژ؛ قەفیژ؛ پێوانەیەکی دەخڵە ▤ قفیز

کەویژە / kewîje/: ☜ **کەوێژە**

کەویلکە / kewîlke/: نـاو. نوابــەفر؛ بــەفرێ کــە جێ-جێ توابێتەوە ▤ برف جای-جای آب شده

کەوین / kewîn/: چاوگ. پێکەوە جۆش دانی کانزا ▤ جوش دادن (فلزات)

کەویە / kewye/: ناو. ١. کەوی؛ ڕنوو؛ کلێلە؛ شاپە ٢. کون و خانووی نزم و نەوی ▤ ١. بهمن ٢. بـام کوتاه

کەویەبەفر / kewyebefr/: نـاو. ڕنوو؛ شاپە؛ کەڤێلە ▤ بهمن

کەویەخ / kewyex/: نـاو. خووسار؛ خازی؛ زوقم ▤ پَژ؛ سرماریزه

کەوێ / kewê/: ☜ **کەوا**

کـەوێت / kewêt/: ئاوەڵـناو. سەرشـــێت؛ تـــووڕە و تۆسن ‹ئەسپێکی کەوێتە، ڕاگیر کـردنی زەحمەتـە› ▤ سرکش

کـەوێڕبـات / kewêř(i)bat/: کــەوێ شـــەڕانی؛ کەوی ڕاهاتوو بۆ بانگ کردن و ڕاوی کـەوانی تـر ▤ کبک تربیت شده برای شکار کبک‌های دیگر

کەوێزڵگ / kewêziłg/: ئاوەڵناو. ترسنۆک؛ ترسۆک ▤ ترسو

کەوێژە / kewêje/: نـاو. کەویچە؛ کـەویژە؛ دەمـی پلووسکەگەنم لە ئاسیاودا ▤ دهانەی ناودان گنـدم در آسیا

کەوێسار / kewêsar/: ☜ **کەوەسێر**

کەوێسێر / kewêsêr/: ☜ **کەوەسێر**

کەوێشین / kewêşîn/: ناو. کۆترەباریکە ▤ فاخته

کـەوێڵ / kewêł/: نـاو. ١. کــاز؛ کــۆخ؛ کۆختــە؛ کۆخک؛ کۆزلاخ؛ کووژگە؛ کـێل؛ کـەیل؛ کـەیل؛ کەیەل؛ قۆختە ٢. ئەشکەوت ▤ ١. کـوخ؛ کلبـە ٢. غار

کەوێن / kewên/: ئاوەڵناو. خاوێن؛ پاک ▤ پاکیزه

کەه / keh/: ناو. کا؛ وردەی کلۆش ▤ کاه

کەهال / kehal/: ☜ **کەهاڵ**[٢]

کەهاڵ[١] / kehał/: ناو. بۆنی خـاکی ئاولـێ‌پـژراو ▤ بوی خاک آب پاشیده

کـەهاڵ[٢]: ئاوەڵـناو. کــەهال: ١. تەمــەڵ؛ سســت؛ تەوەزەل ٢. بێ‌مەیل ▤ ١. سست و تنبل ٢. بی‌میل

کەهر / kehr/: ☜ **کارژۆلە**

▣ **کەهری شەمزە:** کاریلەی هەراش کە مانگی ڕێبەندان لە دایک بووە ⊑ بُزغالەای کە بهمن ماه متولد شده

کەهرە /kehre/: ناو. هەویردە؛ کەڕەوالە ⊑ بلدرچین

کەهرەبا /kehreba/: ☜ **کارەبا**

کەهری /kehrî/: ناو. بزن ⊑ بُز

کەهریز /kehrîz/: ☜ **کاریز**

کەهرێز /kehrêz/: ☜ **کاریز**

کەهڕوبا /kehřuba/: ☜ **کارەبا**

کەهڕوبان /kehřuban/: ☜ **کارەبا**

کەهنی /kehnî/: ☜ **کانی^{۱}ـ۱**

کەهنیک /kehnîk/: ناو. قەلماسک؛ قۆچەقانی؛ بەرەقانی ⊑ فلاخن

کەهەر /keher/: ناو. کوێت؛ کێت؛ ئەسپی سووری ئامالڕەش ⊑ کهر؛ اسب کمیت

کەهەن /kehen/: ☜ **کۆن^{۲}**

کەهەنگ /keheng/: ناو. بەرهەنگ؛ نەخۆشی تەنگەنەفەسی ⊑ بیماری تنگی نفس

کەهی /kehî/: ☜ **کەوی^{۲}**

کەهیا /kehya/: ☜ **کەیخودا**

کەهیک /kehîk/: ناو. دەسرۆک؛ دەسمال؛ دەسرە ⊑ دستمال

کەهێل^{۱} /kehêl/: ناو. کەحلان؛ کەحێل؛ ئەسپی ڕەسەن ⊑ اسب نجیب

کەهێل^{۲}: ئاوەڵناو. کەهاڵ؛ تەمەڵ ⊑ تنبل

کەی^{۱} /key/: ناو. ۱. جێگە؛ شوێن ۲. داغ؛ چۆنیەتی چزان بە ئاسنی سوورەوەبوو ۳. کایە؛ یاری ٤. کاری ژەندنی تراو ٥. پاشا؛ پاتشا ⊑ ۱. جای ۲. داغ ۳. بازی ۴. عمل به هم زدن مایع ۵. پادشاه

⊡ **کەی پیران:** ۱. ماڵە بابان ۲. کۆنە ماڵی باب و باپیران ⊑ ۱. خانەی پدری ۲. خانەی قدیمی اجدادی

کەی خۆ: ماڵەخۆ ⊑ خانەی شخصی

کەی^{۲}: ئاوەڵکار. کەنگێ؛ کدێ؛ کام کات ⊑ کی؛ چه وقت

کەی^{۳}: ئامراز. کە؛ کەوا ‹تۆ خوا کەی!› ⊑ که این طور

کەیا /keya/: ناو. ۱. کایە؛ یاری ۲. کاری ژەندنی تراو ۳. سەرناوی پیاوی خاوەن دەسەڵات ٤. ☜ **کەیخودا** ⊑ ۱. بازی ۲. عمل به هم زدن مایع ۳. لقب شخص قدرتمند ۴. ☜ **کەیخودا**

کەیارک /keyarik/: ☜ **کارگـ۱**

کەیان /keyan/: چاوگ. کەیین: ۱. ژەنران؛ ژەنیان ۲. لێکەوتنەوە بە هۆی ژەندنەوە (وەک کەرە) ⊑ ۱. به هم زده شدن ۲. جدا شدن بر اثر به هم زده شدن (مانند کره)

کەیاندن /keyandin/: چاوگ. ژەندنی تراو ⊑ به هم زدن مایع در ظرف

کەیبڕ /keybiř/: ناو. کەیبەر؛ جۆرێ سەرەتیری پان وەک چەقۆ ⊑ نوعی پیکان لبەپهن

کەیبەر /keyber/: ☜ **کەیبڕ**

کەیخوا /keyx(i)wa/: ☜ **کەیخودا**

کەیخودا /keyxuda/: ناو. کخی؛ کوێخا؛ کۆخا؛ کۆخە؛ کەفخوێ؛ کەفخۆی؛ کەهیا؛ کەیا؛ کەیخوا؛ کەیکوا؛ کەیە؛ کیخا؛ کێخا؛ کێخوا؛ قوێخا؛ قۆخا: ۱. گەورەی دێ ۲. *[کنایە]* پیاوی ئاقل و بە مشوور ⊑ ۱. کدخُدا ۲. مرد عاقل و مُدبر

کەیخودایی /keyxudayî/: ناو. قێخایی؛ کخیتی؛ کێخایی ⊑ کدخُدایی

کەیر /keyr/: ☜ **کارژۆڵە**

کەیرە /keyre/: ☜ **کەیر**

کەیس /keys/: ناو. ۱. کیس؛ کێس؛ قیس؛ دەرفەت؛ هەل؛ فرسەت؛ دەرب ۲. بەشی سەرەکی کامپیوتەر، بە شێوەیە جابەیەک

سەختامێرەکانی تێدایە ☰ ١. فُرصت ٢. کَیس

کەیسۆ / keyso/: ئاوەڵناو. دەرفەتهێن؛ هەلپەرست ☰ فُرصت‌طلب

کەیف / keyf/: ناو. کێف: ١. چۆنیەتی؛ حاڵ ٢. خۆشی؛ شادی ☰ ١. حال ٢. شادی

⊡ **کەیف کردن:** کێف کردن؛ خۆش ڕابواردن ☰ کیف کردن

کەیفخۆش / keyfxoş/: ئاوەڵناو. کەیفوەش؛ دڵخۆش؛ بەکەیف ☰ خوشحال

کەیفدەر / keyfder/: ئاوەڵناو. دڵشاکەر؛ دڵخۆشیهێن ☰ شادیبخش

کەیفساز / keyfsaz/: ئاوەڵناو. خۆشدەماخ؛ دەماخ‌تەخت؛ دڵشاد. هەروەها: **کەیفسازی** ☰ سرحال؛ خوشحال

کەیفوەش / keyfweş/: ☜ **کەیفخۆش**

کەیڤەشایا / keyveşaya/: ☜ **کەیڤەشایە**

کەیڤەشایە / keyveşaye/: سارستە. کەیڤەشایا؛ وشەی بەڕێزەوە دواندنی ژنان ☰ کلمەی خطابِ محترمانەی خانم‌ها

کەیک / keyk/: ناو. ١. قێچ؛ کێچ ٢. جۆرێ شیرنی ☰ ١. کک ٢. کیک

کەیکف / keykif/: ناو. کەیکەو؛ کێکف؛ کێکۆ؛ کیکۆ؛ کەرکم؛ کەیکەب؛ ککەو؛ کەکەو؛ کەڤۆت؛ کەوت؛ کەوەت؛ داری ساقەتە ئەستووری گەڵاپەنجەیی چێو تۆکمە، بە ڕەنگی سووری کاڵ و نیچکە ـ نیچکەوە کە بۆ نازک‌کاری و نەجاری بەبایەخە ☰ درخت کیکُم

کەیکوا^{۱} / keyk(i)wa/: ☜ **کەیخودا**

کەیکوا^{۲}: ئاوەڵناو. کارامە و لێزان ☰ کاردان

کەیکەب / keykeb/: ☜ **کەیکف**

کەیکەو / keykew/: ☜ **کەیکف**

کەیل^{۱} / keyl/: ناو. ١. گەورەی هۆز؛ سەداری عێل ٢. کەوێڵ ☰ ١. ایلخانی؛ سردار ایل ٢. کُلبە

کەیل^{۲}: ئاوەڵناو. ١. شۆخ و شەنگ ٢. کەیلان؛ پڕاوپڕ؛ دارماڵ ‹حەوز دەروونم کەیلەن جە هووناو/ مەیۆ مەویەرۆ نە چەم چوون شەتاو «مەولەوی»› ☰ ١. شوخ و زیبا ٢. مالامال

کەیلان / keylan/: ☜ **کەیل**^{۲} **ـ٢**

کەیڵ / keył/: ☜ **کەوێڵـ١**

کەین / keyn/: لێل. ← **کەین‌وبەین**

کەین‌وبەین / keyn û beyn/: ناو. ١. نێوان؛ ئاشنایەتی؛ پەیوەندی ‹کەین‌وبەینمان خۆشە› ٢. سازوباز؛ ساخت‌وپاخت؛ نەخشەیەکی نهێنی بۆ کارێکی نارەوا ‹ماڵە ... کە بەو کەین‌وبەینەیان زانیبوو، بە سوپاسەوە دەیانگوت تۆ نەبوایەی ئێمە نەدەماین «هەژار، چێشتی مجێور»› ☰ ١. رابطە؛ میانە ٢. توطئە

کەینەک / keynek/: ناو. کچ؛ دۆت؛ کەنیشک ☰ دختر

کەینەکە / keyneke/: ناو. ١. کەینەک؛ کچ ٢. کیژۆڵە؛ کچی چکۆلە ☰ ١. دختر ٢. دخترک

کەینەکەی / keynekey/: ناو. کچێتی؛ کچایەتی؛ سەردەمی بەر لە شوو کردن ☰ دوران دختری

کەینێ / keynê/: ئاوەڵکار. کەی؛ کەنگێ ☰ کی؛ چه وقت

کەیو / keyw/: ☜ **کادین ـ١**

کەیوان / keywan/: ناو. ١. ☜ **کابان** ٢. ئاستان؛ کەش؛ شەشەم گەڕۆکی هەتاو کە ٩٥ ئەوندەی گۆی زەوییە و لە ٢٩ ساڵدا سوورێک بە دەوری خۆردا دەداتەوە، بە چاو دەبینرێ و ئاخڵەیەک دەورەی داوە ☰ ١. ☜ **کابان** ٢. زُحل؛ کیوان

کەیوانو / keywanû/: ☜ **کابان**

کەیوانویی / keywanûyî/: ناو. ژنایەتی؛ ماڵداری؛ ژنەتی؛ دۆخی دەس نەخشین و لێهاتوو بوونی ژن ☰ کدبانویی

کەیوانە / keywane/: ☜ **کابان**

کەیە / keye/: ناو. ۱. ماڵ؛ جێگەی لێ ژیان ۲. ☜ **کەیخودا** ▤ ۱. خانە ۲. ☜ **کەیخودا**

کەیەک / keyek/: ناو. جلشۆری ماڵ و خێزان ▤ رختشوی منزل

کەیەکەر / keyeker/: ناو. ژنی زۆر ماڵدار و ئاگا لە ماڵ ▤ کدبانوی مُدبر

کەیەکەری / keyekerî/: ناو. بناوانی ماڵبەباشی ▤ کدبانوگری

کەیەکی / keyekî/: ناو. ئەو جێگەی جلکی لێ دەشۆن ▤ رختشویی

کەیەڵ / keyeł/: ☜ **کەوێڵ-۱**

کەیەن / keyen/: ☜ **کۆن^{۲}**

کەیەنەک / keyenek/: ناو. جلکی کۆنی بە تیتۆڵ و بزگوڕ ▤ لباس پارە و مُندرس

کەیەنی / keyenî/: ناو. کۆنی؛ دۆخی کۆنە بوون ▤ کُهنگی

کەیەوکولفەت / keye w kulfet/: ناو./*کینایە*/ ماڵ و خێزان ▤ اهل و عیال

کەیی / keyî/: ئاوەڵناو. ۱. ژاو؛ تێکدراو (تراو) ۲. ☜ **کەوی^{۲}** ▤ ۱. بە هم زدەشدە (مایع) ۲. ☜ **کەوی^{۲}**

کەییان / keyyan/: ☜ **کادین**

کەییر / keyîr/: ناو. کەیرە؛ مۆرد؛ مۆرتک؛ موورد؛ مووتک؛ موورتک؛ میتگ؛ دەوەنێکی گچکە بە گەڵای سەوز و بۆنخۆشەوە کە گوڵی سپی دەر دەکا و بەرەکەی بە قەد نۆکێکە و بۆ دەرمان ئەشێ ▤ گیاه مورد

کەییل / keyîl/: ☜ **کاول^{۲}**

کەیین / keyîn/: ☜ **کەیان**

کهار / k(i)har/: ناو. ۱. کاریلە؛ بێچوی تازەزاوی بزن ۲. کوور؛ بزنی دوو بەهار دیتوو ▤ ۱. نوزاد بُز ۲. بُز دوسالە

کهانەی / kihaney/: ☜ **کۆن^{۲}**

کهۆیی / kihoyî/: ناو. ۱. کەسکایی؛ سەوزایی ڕەنگ ۲. شینی؛ کەوەیی ▤ ۱. سبزرنگی ۲. کبودی

کهەڕ / kiheř/: ☜ **کەڕ-۱**

کهەڕۆ / kiheřo/: ☜ **کەڕ-۱**

کهەن / kihen/: ناو. کرێژی سەر ▤ شورەی سر

کی^{۱} / kî/: ئاوەڵکار. کێ؛ کام کەس ▤ چە کسی

. کی^{۲}: ☜ **ـەکی**

کیار / k(i)yar/: ناو. بێستان؛ بێسانی کاڵەک و شووتی ▤ پالیز

کیارک / k(i)yarik/: ناو. دونبەڵان؛ دۆبەڵان؛ چمە ▤ دُنبلان

کیاس / k(i)yas/: ناو. کار و ڕەوتی ڕاسپاردن ▤ سفارش کردن

کیاستن / k(i)astin/: ☜ **کیاستەی**

کیاستەی / k(i)yastey/: چاوگ. کیاستن؛ کیاسەی؛ کیانای؛ ناردن؛ هەناردن؛ کل کرن ▤ فرستادن

کیاسەی / k(i)yasey/: ☜ **کیاستەی**

کیاکوز / k(i)yakûz/: ناو. بەرگەمێ؛ کووزەڵە ▤ ترتیزک آبی

کیان / k(i)yan/: چاوگ. ژان؛ ژەنیان؛ لێکدران ▤ بە هم زدە شدن

کیانای / k(i)yanay/: چاوگ. ناردن ‹نەورۆز گوڵ جاسووس گوڵانی تازەن/ ڤەهار کیانان مزانی وازەن «سەیدی»› ▤ فرستادن

کیانیای / k(i)yanay/: چاوگ. نێردران؛ هەناریان ▤ فرستادە شدن

کیبڵە / kîbłe/: ☜ **قیبلە**

کیپ / kîp/: ئاوەڵناو. کپ؛ مووبڕ؛ بەبێ مەودا و بۆشایی ▤ کیپ

کیپا / kîpa/: ناو. کیپار؛ کیپاری؛ گیپە؛ گەگگ؛ پارچە کرشی پڕکراو لە ساوار یان برنج و کولێندراو ▤ گیپا

کیپار / kîpar/: ☜ کیا

کیپاری / kîparî/: ☜ کیا

کیتکه / kîtke/: ناو. کولێرەی هەرزن ▤ گردەنان ارزنی

کیته / kîte/: ناو. دیزە؛ دەفری قوولی سوالەت ▤ دیزی؛ دیگ سُفالین

کیتەڵه / kiteɫe/: ناو. کاتیلە؛ دیزەی چکۆلە ▤ دیزی کوچک

کیچه / kîçe/: ناو. کووچە؛ کۆڵان؛ کووجی ▤ کوچه

کیخا / kîxa/: ☜ کەیخودا

کیخی / kîxî/: ناو. کوێخای داندراوی دەوڵەت لە ناوچەیەکدا ▤ کدخدای انتصابی دولت

کیر / kîr/: ناو. *[شوورەیی]* کێر؛ چووک؛ سیرەت ▤ کیر؛ آلت تناسلی نر

کیراسو / kîrasu/: ناو. هەویردە؛ کەڕەواڵە ▤ بلدرچین

کیرپک / kîrpik/: ناو. کەپەک؛ کرپک ▤ نُخاله

کیرک / kîrik/: ناو. کورک؛ کووروو؛ کوڵک ▤ کُرک؛ موی نرم زیر پشم

کیرکەڵه / kîrkeɫe/: ناو. کەڵە؛ گیاکەڵە ▤ انگل توتون و پالیز

کیرکەڵەگا / kîrkeɫega/: ناو. *[ئاشیرین]* چلوورەی دەمپلووسک ▤ قندیل آویزان از ناودان

کیرۆ / kîro/: ☜ کوێرو

کیره / kîre/: ☜ کوورەخانە

کیرەوڵ / kîrewił/: ناو. *[شوورەیی]* ئەو شوێنەی کیری جوانەگا و پاتالی نێری لێ دیتە دەر ▤ جایی که آلت تناسلی حیوان نر از آن بیرون می‌آید

کیڕ^{1} / kîř/: ناو. ١. ڕەوتی قرچان؛ پێستت هەڵقرچان لە سووتان ٢. ڕووش؛ ڕووک؛ خاشە ▤ ١. چروک پوست در اثر سوختگی ٢. خراش

کیڕ^{2}: ئاوەڵناو. ١. شووم؛ بێفەڕ ٢. کاڵ؛ نەگەیشتوو ▤ ١. نحس ٢. کال

کیڕاندن / kîřandin/: چاوگ. کیڕانن: ١. ڕێخشاندن ٢. کیڕ تێخستن ▤ ١. ساییدن ٢. خش انداختن

کیڕانن / kîřanin/: ☜ کیڕاندن

کیڕه / kîře/: دەنگەناو. دەنگێکی گوێ ئازاردەر کە زۆرتر لە هەڵکەنرانی شتی زبر و سەخت یان ڕێ خشانەوە بەدی دێ ▤ صدای کشیده شدن و خراشیدن

کیڕیاگ / kîřyag/: ئاوەڵناو. ڕووشاو؛ ڕووشیاو؛ ڕووکاو؛ مەڕتاو ▤ خراشیده

کیڕیاگی / kîřyagî/: ئاوەڵناو. ڕووشاوی؛ ڕووشیاوی؛ ڕووکاوی؛ مەڕتاوی ▤ خراش

کیڕیان / kîřyan/: چاوگ. پێداخشان و ڕووشان ▤ کشیده شدن و خراشیدن

کیز / kîz/: ناو. ١. کووز؛ قاش لە میوە ٢. زەمینی تمتمان و ڕەق ▤ ١. قاچ میوه ٢. زمین سنگلاخی

کیزاخه / kîzaxe/: ناو. ڕۆپل؛ هەڵپیت؛ شخەڵ ▤ هَرَس

کیژ / kîj/: ناو. ١. کچ؛ کەنیشک؛ کەچ؛ دۆت؛ قیز ‹بژاری چەند ناخۆش و وردە/ پیشەی کوڕ و کیژی کوردە «مەلا ئاوارە»› ٢. کیڕ؛ ڕەوتی قرچانی پێست ▤ ١. دُختر ٢. چروکیدگی پوست

کیژان / kîjan/: ئاوەڵناو/ ئاوەڵکار. کیشک؛ کام؛ کێهە ‹لە دۆتی زیندەبەگۆڕیش پرسیار کرا: بە کیژان گونەھ گوژاوە؟ «هەژار، *قورئان*»› ▤ کُدام

کیژک / kîjik/: جێناو. کامە؛ کامی ▤ کدامی

کیژکاوڕ / kîjkawiř/: ☜ کشکەوڕ

کیژکه / kîjke/: ناو. چۆلەکە؛ چوێلەکە ▤ گنجشک

کیژکی / kîj(i)kî/: جێناو. کامە؛ کامین ▤ کدامین

کیژۆڵه / kîjuɫe/: ناو. چێشکە؛ چۆلەکە ▤ گُنجشک

کیژۆڵه / kîjoɫe/: ناو. کچی چکۆلە ‹هەر

تەژەیەکی ملهوڕ و مەندەبۆر و خاوەن زێڕ و زۆر بوایە، کیژۆلەی کوردی چاوشین و قژزێڕینی هەڵبژاردەی، بە دیارده هەڵدینا و بۆ خۆی دەبردن «هەژار، *شەرەفنامە*» ▤ دخترک

کیس[١] / kîs/: ناو. کێس: ١. قیس؛ ڕادەست؛ جێگایەک کە بە سانایی دەستی پێ بگا ٢. هەل؛ دەرفەت؛ فرسەت ٣. کەڵک؛ مفا؛ فیدە ٤. ئەستووری پدوو ▤ ١. دسترس ٢. فُرصت ٣. فایده ۴. آماس لثه

⊡ **کیس کردن**: کێس کردن: ١. پەنەمانی پدوو ٢. پیش خواردنەوەی تووڕەیی ▤ ١. آماسیدن لثه ٢. خشم را فروخوردن

لە کیس دان: لە کەڵک بردن/ خستن. هەروەها: **لە کیس چوون** ▤ از فایده انداختن

کیس[٢]: ئاوەڵناو. کێس؛ شاراوە؛ پێوار ▤ پنهان

کیساندن / kîsandin/: چاوگ. شاردنەوە؛ شیش کردن ▤ پنهان کردن

کیسک / kîsik/: ناو. کیسە: ١. توورەکەی چکۆلەی تووتن ٢. جزدانی باخەڵ ▤ ١. کیسەی کوچک توتون ٢. کیف پول

کیسۆ / kîso/: ☜ **کیسەڵ**

کیسۆبزنە / kîsobizne/: ☜ **کەرتەشی**

کیسە / kîse/: ناو. ١. ☜ **کیسك** ٢. دەسکێشێکی زبرە لە حەمام خۆی پێ دەشۆن ٣. گیرفان؛ گیفان؛ کێمانی ٤. توورە؛ گۆنی چکۆلە ▤ ١. ☜ **کیسك** ٢. کیسەی حمام ٣. جیب ۴. کیسە

⊡ **کیسە کێشان**: شتنی لەش بە کیسەی حەمام ▤ کیسە کشیدن

کیسە هەڵدروون (**بۆ شتێ**): *[کینایە]* بە هومێد بوون بۆ شتێ کە وێدەچێ لە داهاتوودا بگات (زیاتر بە ناڕەوا) ▤ کیسە دوختن (برای چیزی)

کیسەباخەڵ / kîsebaxeł/: ناو. جزدان؛ کیسەی چەرمین بۆ پووڵ تێ نان ▤ کیف بغلی

کیسەبڕ / kîsebiř/: ناو. *[کینایە]* جێوبڕ؛ دزێ کە بەریک دەبڕێ و پارە دەدزێ ▤ جیببُر

کیسەبیمار / kîsebîmar/: ئاوەڵناو. *[مەجاز]* دەسکورت؛ هەژار ▤ فقیر

کیسەکێش[١] / kîsekêş/: ناو. کەسێ کە لە حەمام کیسە دەکێشێ و خەڵک دەشوا ▤ دلاک حمام

کیسەکێش[٢]: ئاوەڵناو. *[کینایە، پلار]* زمانلووس و بەکلکەسووتە ▤ چاپلوس

کیسەلەمل / kîselemil/: ناو. *[کینایە]* کچی جوان لە ماڵی باوک ▤ دختر زیبا در خانەی پدری

کیسەڵ / kîseł/: ناو. کاسەپشت؛ کسل؛ کووسەڵ؛ کووسەلە؛ کووسی؛ کەسا؛ کەسە؛ کەسەپشت؛ کەسەل؛ کەوسەڵ؛ کیسۆ؛ کیسی؛ کینفس؛ کێسسوو؛ جانەوەرێکە قاپێلکێکی ڕەقی بۆری خاڵ ـ خاڵی هەیە، زستانان لە بن خاکا دەخەوێ و لە بەژ و وشکانیدا دەژی و ئاوژیشی هەیە ▤ لاکپشت

کیسەڵبەخش / kîsełbexş/: ☜ **کیسەڵپسەکێن**

کیسەڵپسەکێن / kîsełp(i)sekên/: ناو. کیسەڵبەخش؛ کیسەلەگزین؛ گەمەیەکی لاوانی گوندنشینە ▤ از بازی‌های جوانان روستایی

کیسەڵە[١] / kîsełe/: ناو. ١. ئامرازێکی قفڵی دارینی درگا ٢. سن؛ سون؛ بەڵای گەنم ٣. جانەوەرێکی چکۆلەی وەک کیسەلە کە ئافەتی دار و درەختە ٤. نەخۆشییەکی جەرگی پەزە، لوویەکی سپی پڕ لە چلک لە سەر جەرگی بەدی دێت ▤ ١. ابزاری در کلون در ٢. حشرەی سن آفت غله ٣. خزندەای کوچک شبیه لاکپُشت ۴. غدەی سفید چرکی کە روی جگر گوسفند پیدا می‌شود

کیسەڵە[٢]: ئاوەڵکار. بێدزە؛ بێخشکە؛ پاچرکێ؛ خۆ مات کردن و بە دزەدز هاتنە پێش ▤ پاورچین

کیسەڵەگزین / kîsełeg(i)zîn/: ☜ **کیسەڵپسەکێن**

کیسەوکەمەر / kîse w kemer/: ناو. جۆرێ

پشتێندی چەرم کە پارەی تێدا جێ دەکەنەوە ≣ همیان؛ نوعی کمربند

کیسی / kîsî/: ☜ **کیسەڵ**

کـیش / kîş/: دەنگـەناو. کـــش؛ وشـــەیەک لـــە شەترەنجدا کە لە کـاتی تـەنگ پـێهەڵـچنینی شای خەنیم دەگوترێ ≣ کیش شطرنج

کیشتا / kîşta/: ☜ **کوژراو**

کیشک / kîşk/: ☜ **کیژان**

کیشـکە / kîşke/: نـاو. چۆلەکـــە؛ چوێلەکـــە ≣ گنجشک

کیشیای / kîşyay/: چاوگ. کێشـران؛ کێشـیان ≣ کشیده شدن

کیـف[۱] / kîf/: نـاو. ۱. ئـامێرێکی ناوبۆشـی زۆرتـر چوارگـۆش کـە دەکرێتـەوە و دەبەسـرێ و لـە ماکێکی نەدەڵـێن (وەک: چـەرم و ...) درووسـت دەکـرێ، بـۆ تـێنـانی شـتومـەکی پێویسـت و ئامرازی کار یان چکۆلەی بۆ جێگای پارە و کارت و ... ۲. ☜ **کەڕو** ≣ ۱. کیف ۲. ☜ **کەڕو**

⊡ **کیف کردن**: کـەف کـردن؛ تـوێژ پەڕینـە سـەر ترشاو ≣ کفک زدن

کیف[۲]: ئاوەڵناو. شووش و لەبار و بەژنزراو ≣ رعنا

کیف[۳]: دەنگ. دەنگی مار ≣ صدای مار

کیفـار / kîfar/: نـاو. کیفـوار؛ گیایـەکی بـەرزی دڕکاوییـە لاسـکەکەی بـە شـلکی دەخـورێ ≣ گیاهی خاردار

کیفانـدن / kîfandin/: چـاوگ. تێنەپـەڕ. //کیفانـدت؛ دەکیفێنی؛ بکیفێنە// کیفانن؛ فیکـە کـردن (وەک دەنگی مار) ≣ سوت کشیدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەکیفاندن

کیفانن / kîfanin/: ☜ **کیفاندن**

کیـفـدەم / kîfdem/: ئاوەڵـناو. دەمتـــاک؛ ڨـــال؛ گووپگوشاد ≣ دهنگُشاد

کیفزال / kîfzal/: ☜ **قرژانگ**

کیفژاڵ / kîfjał/: ☜ **قرژانگ**

کیفژاڵـە / kîfjałe/: نـاو. نەخۆشـی شـێرپەنجە ≣ سرطان

کیفش / kîfş/: ئاوەڵناو. ئاشکرا؛ خۆیا ≣ پیدا

کیفشینگ / kîfşîng/: ☜ **قرژانگ**

کیفکۆ / kîfko/: ناو. دۆک؛ دۆکە؛ شۆک؛ شـۆکەی بەڵای گەڵای بێستان و ڕەز ≣ سپیدک

کـیفن / kîfin/: ئاوەڵـناو. ترشـــاوی برشـــاوی ≣ تُرشیدەی کفکزدە

کیفوار / kîfwar/: ☜ **کیفار**

کیفۆک / kîfok/: ناو. پیفۆک ≣ گیـاهی بـا پیـازەی خوردنی

کیفە / kîfe/: دەنگەناو. دەنگی هێواش و درێژ وەک دەنگی ڕاخوشـینی مـار ≣ صـدای آرام و پیوسـته مانند صدای خزش

کیفـەکیف / kîfekîf/: دەنگـەناو. دەنگـی کیفـەی پشت سەر یەک ≣ صدای آرام و پیوستەی پیاپی

کیڤـار / kîvar/: نـاو. قـرێژی ئەسـتووری سـەری کەچەڵ ≣ شورەی غلیظ سرِ کچل

کیڤروشک / kîvruşk/: ☜ **کەروێشك**

کیڤریشک / kîfrîşk/: ☜ **کەروێشك**

کیڤـژاڵ / kîvjał/: نـاو. گیڤـژاڵ؛ کیڤژالـە؛ گیـژال؛ قرژال؛ قرژانگ ≣ خرچنگ

کیڤژاڵە / kîvjałe/: ☜ **کیڤژاڵ**

کیڤەچەر / kîveçer/: ناو. پووشوپارێ کـە پـاوانی کەس نەبێ ≣ چراگاه آزاد

کیک / kîk/: ☜ **کام**[۲]

کیکۆ / kîko/: ☜ **کەیکف**

کیل / kîl/: ئاوەڵـناو. ۱. کول؛ نەبڕ ۲. خێل؛ خوێـل ≣ ۱. کُند ۲. لوچ

کیلک / kîlik/: نـاو. ۱. کلـک؛ قامـک؛ ئەنگوسـت؛ ئەموست؛ تبـل؛ تلـی؛ تـل ۲. قەڵـەم؛ کلـک ۳. ڕیپۆقی چاو ≣ ۱. انگُشت ۲. قلم ۳. ژفک؛ قی چشم

کیلۆ / kîlo/: ناو. ١. هەزار ٢. *[سەرزارەکی]* کیلۆگرەم ■ ١. هزار ٢. کیلوگرم

کیلۆگرەم / kîlog(i)rem/: ناو. یەکەی سەرەکی کێشانە لە سیستەمی میتریکدا، بەرامبەر بە هەزار (١٠٠٠) گرەم ■ کیلوگرم

کیلۆمیتر / kîlomîtr/: ناو. یەکەی درێژایی لە سیستەمی میتریکدا بەرانبەر بە هەزار (١٠٠٠) میتر ■ کیلومتر

کیلۆن / kîlon/: ناو. کێلوون؛ قفڵ ■ قفل

کیلە[١] / kîle/: ناو. کەیل؛ کیل ■ پیمانەی غلە

ـ کیلە[٢]: پاشگر. بۆ چووک نیشاندان و خۆش ویستن ‹جوانکیلە› ■ پسوند تصغیر و تحبیب

کیلەر / kîler/: ناو. کولێن؛ جێگەی ئازوقە ■ جای آذوقە

کیلەفڕ / kîlefiř/: ناو. خەتەجووتی لە یەکتر دوور ■ شیارهای دور از هم در شخم

کیلەڤڕ / kîleviř/: ناو. قەمچان؛ گەمەیەکە بە پێنج زیخ دەکرێ ■ بازی یک‌قُل‌دوقُل

کیلەمەن / kîlemen/: ناو. پێوانە؛ پەیمانە؛ پێوەر ■ پیمانە

کیڵ / kîł/: ناو. کەیل؛ پێوانەی دەخڵ لە دار ■ پیمانەی چوبین غلە

کیم / kîm/: ناو. کیماو؛ زەرداو و زووخاوی برین ■ ریم؛ خونابەی زخم

کیماو / kîmaw/: ☜ **کیم**

کیمخا / kîmxa/: ناو. ١. فیز؛ چۆنیەتی لە خۆ بایی بوون ٢. ☜ **کیمخوا** ■ ١. از خود راضی بودن ٢. ☜ **کیمخوا**

کیمخوا / kîmx(i)wa/: ناو. کیمخا؛ کێمخوا؛ کێخمە؛ پارچەیەکی ئاوریشمی ■ پارچەای ابریشمی

کیمیا / kîmya/: ناو. شیمی؛ زانستی پێکهاتەی بنەمایی ماک و تێکئالاوی، گۆڕان، پێکهاتن، کاردانەوە، شیکاری و بەرهەم هێنانی ماکگەل ■ شیمی

کیمیازان / kîmyazan/: ☜ **کیمیاگەر ـ٢**

کیمیاگەر / kîmyager/: ناو. ١. کەسێ کە خولیای کردنە زێڕی مسە ٢. کیمیازان؛ شیمی‌زان؛ ئەوەی لە سەر شیمی و ڕەوتەکانی دەکۆڵێتەوە ■ ١. کیمیاگر ٢. شیمیدان

کیمیاوی / kîmyawî/: ئاوەڵناو. شیمیایی ■ شیمیایی

کیمیایی / kîmyayî/: ئاوەڵناو. ١. سەر بە کار و زانستی کیمیا ‹چەکی کیمیایی› ٢. تایبەتمەندی شتێ کە بە دەگمەن دەس کەوێ ٣. *[کینایە]* زۆر بە قازانج ■ ١. شیمیایی ٢. نادر و کمیاب ٣. بسیار پرسود

کین[١] / kîn/: ناو. ڕک؛ قین؛ قار ■ کینە

کین[٢]: ئاوەڵکار. کوێ؛ کام جێگە ■ کُجا

کیناوی / kînawî/: ئاوەڵناو. دوشڤان؛ قین لە دڵ ■ کینەتوز

کینایە / kînaye/: ناو. پەردەک: ١. *[وێژە]* وتەیەک کە دوو باری هەیە و لە مانای ڕواڵەتییەکەی مانایەکی شاراوە دەردەکەوێ (وەک ئەوەی بگوترێ «کابرا دەستی بە دەمی ناگا» واتا دەست کورت و نەدارە) ٢. گۆشە؛ زیپک؛ وتەیەک وێڕای سووکایەتی یا گاڵتە (وەک: سووکەسەر) ■ ١و٢. کنایە

کینفس / kînfis/: ☜ **کیسەڵ**

کینگ / kîng/: ناو. *[شوورەیی]* قنگ؛ قوون ■ کون

کینە / kîne/: ناو. ڕک؛ کین ■ کینە

کینەدار / kînedar/: ☜ **کینەکێش**

کینەکێش / kînekêş/: ئاوەڵناو. کینەدار؛ ڕکوونی؛ ڕکهەڵگر؛ ڕک لە زگ ■ کینەتوز

کیو / kîw/: ☜ **کادێن ـ١**

کیوار / kîwar/: ناو. کیفار؛ گیایەکە دڕکاوی ■

گیاهی خاردار

کیور / kîwir/: ☜ **کاهوو**

کیوون / kîwûn/: ناو. ۱. کوتکی ئاسن بۆ بەرد شکاندن ۲. لاسکەگیای باریکی کلۆر ▤ ۱. پُتک آهنین ۲. ساقەی باریک و کاوک گیاه

کیوەر / kîwer/: ☜ **کاهوو**

کیە / k(i)ye/: ناو. ۱. ترۆپ؛ چلەپۆپە؛ بەرزترین شوێنی کێو ۲. ڕێژاو؛ ڕەزاو؛ دواوان؛ شوێنی تێکەڵ بوونی چۆم دەگەڵ دەریا یان چۆمی تر ۳. ڕیزەکەلەکی دەوری ڕێژاو ٤. ماڵ؛ خانوو؛ یانە ▤ ۱. قُلە ۲. مصب رودخانە ۳. سنگچین پیرامون مصب رودخانە ۴. خانە؛ مسکن

کیەر / k(i)yer/: ناو. ۱. ☜ **کارژۆلە** ۲. گدە؛ بزە؛ بزن ▤ ۱. ☜ **کارژۆلە** ۲. بُز

کییور / kîyur/: ☜ **کاهوو**

کییەر / kîyer/: ناو. بزن؛ بز ▤ بُز

کێ[1] / kê/: ناو. ۱. ناوی بیستودووەمین پیتی ئەلفوبێی زمانی کوردی ۲. بارەی ژاندن بۆ جارێک ‹کێی مەشک› ۳. خانوو؛ یانە؛ کەی؛ ماڵی تێدا ژیان ٤. درگا (ماڵ و چەپەر و ...) ▤ ۱. ک؛ نام بیست‌ودومین حرف الفبای زبان کُردی ۲. بهرەی یک بار به هم زدن مَشک ۳. خانه؛ مسکن ۴. در (خانه و پرچین و ...)

کێ[2]: جێناو. ۱. وشەی پرسیار بۆ ناسینی کەسێ ‹کێ بردی؟ کێیان کێشایە دار؟ ڕێت لە کێ گرت؟› ۲. هەرکەس؛ ئەوەی ‹کێ زانیی با بۆ ئەو بێ› ▤ ۱. چه کسی ۲. هرکس؛ هرکه

• **کێ**[3]: پاشگر. لە پێکهاتەکاندا دەکەوێتە پاشەوەی ڕەگی کار بۆ ناوی چاوگ و چەشنێ هەڵسوکەوتی کۆمەڵایەتی ‹چاوشارکێ؛ هەڵپەڕکێ› ▤ سازندەی اسم مصدر با اضافە شدن به ریشەی مصدر

کێبەرکێ / kêberkê/: ناو. ملە؛ ڕکبەڕکە لە یاری یان کارێکدا ▤ مسابقه

کێبەرکێکار / kêberkêkar/: ناو. هەڤڕک ▤ حریف (در بازی)

کێبەرکێکەر / kêberkêker/: ناو. غەنیم؛ غەنیو؛ هومال؛ هاوچاو ▤ رقیب

کێبەکێیی / kêbekêyî/: ناو. هەرکەس هەرکەسی؛ تێکەڵپێکەلی؛ شپرزی؛ شێوای ▤ هرج‌ومرج

کێت / kêt/: ناو. کوێت؛ کوێتە؛ کەهر؛ ئەسپی سووری ئاماڵڕەش ▤ اسب کمیت

کێتک / kêtik/: ☜ **کتك**

کێتە / kête/: ناو. ۱. تێلا؛ بەرچیغ؛ داردەستی ئەستوور ۲. قایمەمێو؛ داربەستی داری ترێ ▤ ۱. چُماق ۲. داربست تاک

کێچ / kêç/: ناو. قێچ؛ کەیک؛ مێروویەکی چکۆلەی خۆشبەزە، پێگەیشتووەکەی لە خوێنی پەلەوەران و مۆرغەداران دەژی ▤ کک

▣ **کێچی دەریا**: مەیگوو؛ ئەنگوش؛ جۆرێ قرژاڵۆکەی دەپایە لە تیرەی ڕەقپێستان بە چنگالی درێژی دڕکاوییەوە ▤ میگو

⊡ **کێچ کردنە گا**: *[مەجاز]* کا کردنە کێو؛ گەورە کردنەوەی لە ڕادەبەدەری شتێک ‹جا مەگەر درۆ دروست کەم، یان بێ‌خەبەر ... مل لە فڕ و فیشاڵ نێم و کێچ بکەم بە گا! «هەژار، چێشتی مجێور»› ▤ یک کلاغ چل کلاغ کردن

کێچ کەوتنە کەولی کەسێ: *[کینایە]* کێچ هەڵێنان؛ لە ترس یان هەوڵ وە پەلە کەوتن ‹ئەمجار خەیاڵمان کرد کە ڕەنگە شای ئێرانیش لەبەر ناسر، کێچ بکەوێتە کەولی و ڕادیۆی کوردی دامەزرێنێ «هەژار، چێشتی مجێور»› ▤ کک به تُنبان کسی افتادن

کێچ لە کەوڵ کەوتن: ☜ **کێچ هەڵێتان**

کێچ ناڵ کردن: *[مەجاز]* زۆر فێڵەباز بوون ▤ شیاد و کلاهبردار بودن

کێچ هەڵێنان: کێچ لە کەوڵ کەوتن: ١. کێچ پەیدا بوون لە شوێنێ ٢. *[کینایە]* کەوتنە ترس و پەلەوە ☰ ١. کک بە جایی راه یافتن ٢. کک بە تُنبان افتادن

کێچەڕەشکە / kêçeřeşke/: ناو. مێرووی وردیلەی بەڵای بێستان ☰ حشرەی آفت پالیز

کێخ / kêx/: ناو. ١. چڵک؛ پیسی ٢. چرکی برین ☰ ١. کثافت؛ چرک ٢. چرک زخم

کێخا / kêxa/: ☜ **کەیخودا**

کێخایی / kêxayî/: ناو. قێخایی؛ کەیخودایی ☰ کدخُدایی

کێخمە / kêxme/: ☜ **کیمخوا**

کێخوا / kêx(i)wa/: ☜ **کەیخودا**

کێر / kêr/: ناو. ١. *[شووورەیی]* کیر؛ چووک؛ ئەندامی زاوزێی نێر ٢. کێرد؛ چەقۆ؛ کارد ٣. ئیش؛ کار ٤. فایدە؛ بەهرە ☰ ١. کیر؛ آلت تناسلی نر ٢. کارد ٣. کار ۴. فایدە

⊡ **کێر هاتن:** کێراتن؛ بە کار هاتن؛ بەکەڵک بوون ‹ئەو ماڵە کێر نایە› ☰ بە کار آمدن

کێرات / kêrat/: ناو. دەوەنێکە ☰ درختچەای است

کێراتی / kêratî/: ئاوەڵناو. بەبەهرە؛ بەکارهاتوو ☰ مُفید

کێراکی / kêrakî/: ناو. پازار؛ ڕۆژی یەکشەممە ☰ یکشنبه

کێران¹ / kêran/: ناو. داری درێژ و ئەستووری بانەڕای خانوو ☰ دیرک افقی سقف خانه

کێران²: ئاوەڵناو. زەبەلاح؛ زرتەبۆز ☰ لندهور

کێرانن / kêranin/: چاوگ. پێدا هێنان و ڕووشاندن ☰ خراشیدن

کێربڕ / kiřbiř/: ناو. چووکبڕ؛ خەتەنەکەر؛ ئەوی منالان سوننەت دەکا ☰ ختنه‌کننده

کێرخۆر / kêrxor/: ناو. *[ناشیرین]* ١. حیز؛ جندە ٢. قووندەر؛ بەپشت ☰ ١. فاحشه ٢. کونی

کێرد / kêrd/: ناو. چەقۆ؛ کارد؛ کێر ☰ کارد

کێردکەر / kêrdker/: ناو. چەقۆساز؛ چەقۆگەر؛ وەستای کێردان ☰ چاقوساز

کێردگەر / kêrdger/: ناو. چەقۆساز ☰ کاردساز

کێردی / kêrdî/: ☜ **کاردو-١**

کێرزل / kêrzil/: ئاوەڵناو. *[ناشیرین]* ١. سیرەتزەلام ٢. *[کینایە، پلار]* کەڵەگا؛ ملهوڕ؛ زۆرکار ☰ ١. کیر کلفت ٢. زورگو

کێرزلی / kêrz(i)lî/: ناو. *[ناشیرین، کینایە، پلار]* زۆرکاری؛ ملهوڕی ☰ زورگویی

کێرستون / kêristun/: ☜ **کێڕستوون**

کێرستون / kêristûn/: ☜ **کێڕستوون**

کێرسم / kêrsim/: ناو. ڕەوش؛ دام و دەستوور ☰ روش

کێرقازی / kêrqazî/: ناو. گیایەکی گەڵاپانە بە ڕەنگی بەنەوشی تۆخ ☰ گیاهی است

کێرک / kêrik/: ناو. قەڵەمبڕ؛ چەقۆی پچووک ☰ کارد کوچک؛ قلمتراش

کێرکار / kêrkar/: ☜ **کارەکەر**

کێرکەر / kêrker/: ☜ **کارەکەر**

کێرکەڵە / kêrkełe/: ناو. کێرکەڵەگا؛ کەڵەی تووتن و بێستان ☰ گیاهی است آفت و انگل توتون و پالیز

کێرکەڵەگا / kêrkełega/: ناو. *[ناشیرین]* ١. ☜ **کێرکەڵە** ٢. کیری وشکەوە کراوی گا کە قەڵەمی قامیشیان لە سەر دەقرتاند ☰ ١. ☜ **کێرکەڵە** ٢. نوعی مقطع قلم نی

کێرگو / kêrgû/: ☜ **کەروێشك**

کێرمەخمەر / kêrmexmer/: ئاوەڵناو. *[شووورەیی]* ساتەری؛ بە کار هێنەری کیری دەسکرد ☰ استعمال کنندەی آلت مصنوعی

کێرنج / kêrinc/: ناو. هەلاج؛ کەسێ کە کولکە و پەمۆ شی دەکاتەوە ☰ پنبەزن

کێروشک / kêrwişk/: ناو. هەروێ؛ خەروێ؛ کەروێشک ⚑ خرگوش

کێرۆ١ / kêro/: ☜ **کوێرو**

کێرۆ٢: ☜ **کوێرگ٢**

کێرووشک / kêrûşk/: ☜ **کەروێشك**

کێرووشکە / kêrûşke/: ☜ **کەروێشکە**

کێرە / kêre/: ناو. کێری؛ مەشکەی لە دار یان لە تەنەکە لە جیاتی مەشکەی پێست ⚑ مشک چوبین یا حلبی

کێرەفیل / kêrefîl/: ناو. *[ئاشێرین]* ١. *[پەلار]* هەر شتێکی ناقۆلا و کرێت ٢. قامچی هۆنراو لە چەرم ⚑ ١. هر چیز زشت منظر ٢. تازیانەی بافته از چرم

کێرەگا / kêrega/: ناو. چۆپ؛ ڕەگی کێری گا، وشک دەکرا و دەکرایە برگە بۆ قەڵەم دادان ⚑ مقطع قلم نی که از ذکر خشکیده‌ی گاو می‌ساختند

کێرهەستاو / kêrhestaw/: ناوەڵناو. *[شوورەیی]* ئێرەق ⚑ نعوذ شده

کێری / kêrî/: ناو. ١. ملەی کێو؛ شانی چیا ٢. ☜ کێرە ⚑ ١. ستیغ کوه ٢. ☜ **کێرە**

کێریشک / kêrîşk/: ☜ **کەروێشك**

کێڕ١ / kêř/: ناو. هێڵ؛ خەت ⚑ خط

کێڕ٢: ☜ **کەڕ-١**

کێڕستون / kêřstûn/: ناو. کێڕستوون؛ کێڕستون؛ هەسێرەزێڕینە ⚑ رنگین‌کمان

کێڕنای / kêřnay/: چاوگ. کڕاندن؛ ڕووشاندن ⚑ خراشیدن

کێڕی / kêřî/: ناوەڵناو. هەسوویی؛ ڕاست و لە درێژەوە ⚑ افقی

کێڕیای / kêřyay/: چاوگ. کڕدران؛ ڕووش بوون ⚑ خراشیدن

کێز١ / kêz/: ناو. قالۆچە؛ قۆلانچە ⚑ سوسک

کێز٢: پاشەوشە. ـ ژەن؛ ـ ژان؛ کاری لێکدانی تراو ‹مەشکەکێز› ⚑ ـ زن

کێزان / kêzan/: چاوگ. کێزین؛ ژان؛ لێکدرانی تراو ⚑ به هم زده شدن مایع

کێزاندن / kêzandin/: چاوگ. کێزراندن؛ ژاندن؛ ژەندن ⚑ به هم زدن مایع

کێزر١ / kêzir/: ناو. کێزەر: ١. کاری کێزان؛ ژەندن ٢. سکڵ؛ پۆلوو ٣. بە پری ڕواو لە جێگەیەک ٤. پیرەداری مازوو یان بەڕوو ⚑ ١. عمل به هم زده شدن مایع ٢. اخگر ٣. روییده‌ی انبوه ۴. درخت پیر بلوط یا مازوج

کێزر٢: ناوەڵناو. کێزەر؛ گوێنەدەر؛ کاری سەربەخۆکەر ⚑ خودسر

کێزراندن / kêzirandin/: ☜ **کێزاندن**

کێزری / kêz(i)rî/: ناو. بەرهەڵدایی و کاری سەربەخۆ ⚑ خودسری

کێزک / kêzik/: ناو. قالۆچە؛ ڕیخگلێنە؛ گووبەرە؛ گووخلێنکە ⚑ سرگین‌غلتان

کێزگ / kêzig/: ناو. مێشی پاقلە ⚑ مگس آفت باقلا

کێزم / kêzim/: ناو. ١. دەستەکەدار ٢. دارێکە وەبەر داری ڕەزی دەدەن ⚑ ١. چوب کوبیدن در پرچین ٢. چوبی که تکیه‌گاه تاک می‌شود

کێزن / kêzin/: ناو. کێزین؛ حوشترگەڵوو؛ بۆڕی ئاوی لە سواڵەتی سوورەوەکراو ⚑ شترگلو

کێزە / kêze/: ناو. قالۆچە؛ قۆلانچە ⚑ سوسک

کێزەر / kêzer/: ☜ **کێزر**

کێزەکە / kêzeke/: ☜ **کوزەڵە**

کێزی / kêzî/: ناو. جارۆو؛ گەسک ⚑ جارو

کێزین١ / kêzîn/: ☜ **کێزان**

کێزین٢: ☜ **کێزن**

کێژکە / kêjke/: ناو. چۆلەکە؛ چوێلەکە ⚑ گنجشک

کێژۆڵە / kêjołe/: ناو. چۆلەکە؛ چوێلەکە ⚑ گنجشک

کێژوولـه / kêjûle/: نـاو. چۆلەکـه؛ چوێلەکـه ⚑ گنجشک

کێس١ / kês/: ناو. ١. ☜ **کیس** ٢. کەس؛ مـرۆ ⚑ ١. ☜ **کیس** ٢. کس؛ شخص

⊡ **کێس لێ هێنان:** دەرفەت هێنان ⚑ فرصت یافتن

کێس کردن: ☜ **کیس کردن**

کێس هـانین: دەرفەت دەس کـەوتن ⚑ فرصـت یافتن

کێس٢: ئاوەڵناو. لەبار؛ شیاو ⚑ مُناسب

کێستەک١ / kêstek/: ناو. کەستەک؛ کلۆ ⚑ کلوخ

کێستەک٢: ئاوەڵناو. /کینایە/ ئازا؛ بوێر ⚑ شُجاع

کێستەنە / kêstene/: چاوگ. مـرۆ کوشـتن ⚑ آدم کشتن

کێسم / kêsim/: نـاو. تەحر؛ تەرح؛ بیچم؛ کەسم ⚑ شکل؛ قیافه

کێسمە / kêsme/: ناو. باجێـک ئاغـا دەیسـێنێ ⚑ باجی که مالک می‌گیرد

کێسو / kêsû/: ☜ **کیسەڵ**

کێسین / kêsîn/: ناو. لووله؛ لیله؛ زرِندی ⚑ لوله

کێش١ / kêş/: ناو. ١. کەژ؛ ساو ‹بچۆ دوو گەز کێشی پان بستێنه!› ٢. قورسایی؛ سەنگینی ‹کێشی چوار کیلۆ بـوو› ٣. پێـز؛ ڤەکێشـی ‹هەویرەکـه کێشـی چۆنـه؟› ٤. ڕاکـێش؛ ڕاکشـی ‹کێشـی نـەماوە، ڕەویوەتەوە› ٥. تاقەت؛ توان؛ تابشت ‹چیتر کێشم نییه، با دانیشم!› ٦. ئەسپابی جووت؛ نیر و ئاموور ٧. سەروێنی هەورێشمی ڕەش ‹سەفوەتی سـۆفی له شانه و ڕیشدا دەرناکەوێ/ نووری دەروێشی له پرچ و ڕەشتی و کێشا نییه «ناری»› ٨. هەڤدەن؛ وەزن؛ ڕەوتی هەڵبەسـت ‹کێشـی برِگـەیی، کێشـی عەرووزی› ٩. گونجەی دارینی ئەستێر ⚑ ١. کِش ٢. وزن ٣. کشـداری ۴. کشـش ۵. تـاب و تـوان ۶ خـیش ٧. دسـتار ابریشـمی مشـکی ٨ وزن شـعر ٩. دریچەی چوبی استخر

⊡ **کێش دان:** /کینایە/ درێژە پـێ دان ‹قسـەکەی زۆر کێش دا، خەڵکەکه ماندوو بوون› ⚑ کِش دادن

کێش کردن/ کرن: ڕاکێشان؛ کشاندن ⚑ کشیدن

کێش هاتن: کێشیان؛ لـه دوو هـاتن ‹هەویرەکـه کێشی نایه› ⚑ کِش آمدن

کێش هـاوردن: کێشان: ١. ڕاکێشان ٢. درێژە پێ دان ⚑ ١. کِش دادن ٢. ادامه دادن

• **کێش**٢: پاشەوشـه. ١. چێـژەر؛ کێشـی ‹ئـازارکێش؛ زەحمـەتکـێش› ٢. ـ ڕاکـێش؛ ڕاکێشـەر ‹گوریس‌کێش؛ دارکـێش› ٣. ڕاگـوێز ‹بـەردکێش؛ قوڕکێش› ٤. مژ لێدەر ‹جگەرەکێش؛ قلیان‌کـێش› ٥. قورسایی لێکدەر ‹ترازووی زێـڕکێش› ٦. ڕاماڵ ‹مالـەکێش› ٧. ڕاهـێن ‹جـۆکێش› ٨. لێـدەر ‹چـەقۆکێش؛ شـیرکێش› ٩. ـگـەر؛ هەڵـگر ‹وێنەکێش› ⚑ ١و٢. ـکِش ٣. ـبـر؛ ـکـش ۴تـا٧. ـکش ٨ ـ زن ٩. ـگر

کێشان / kêşan/: چاوگ. تێپەڕ. //کێشات؛ دەکێشـی؛ بکێشـه// ١. بەراورد کردنی قورسایی بـه تـەرازوو ‹میوه کێشان› ٢. ڕاکێشان ‹گـوریس کێشـان› ٣. ڕاگواسـتن؛ گۆزانـەوە ‹بـار کێشـان› ٤. مـژ لـه دووکـەڵ دان ‹جگـەره کێشـان› ٥. کـوێرەوەری دیتن ‹شەو دەکێشم شەونخوونی و بـێخـەوی/ ڕۆژ دەچێژم دەرد و داخی بێئەوی هێمن»› ٦. له جێی خۆ دەرهێنـان ‹ددان کێشـان؛ شـیر کێشـان› ٧. یەکسمی مێ له نێر چاکردن ٨. هەڵگرتنی وێنـه به دووربـین/ کـامێرا ‹وێنـه کێشـان› ٩. دانـانی نەخش به قەڵەم ‹نەخش کێشـان› ١٠. دروسـت کردنی شتێک له یەک ڕاسـتەدا ‹جـاده کێشـان› ١١. لێدان و پێدا خشان ‹خۆی کێشا به درگاکەدا› ١٢. تێوەدان ‹وڵاتیـان کێشـاوەته گەندەڵـی› ١٣. بەردان ‹هەسێڵـەکەم کێشـا› ⚑ ١. وزن کـردن ٢. کشیدن ٣. جابجا کردن ۴. پُک زدن ۵. تحمل کـردن سختی ۶ کشـیدن؛ درآوردن ٧. مادینـه را بـه گشـن

نشـان دادن ٨. عکـس گـرفتن ٩. تصـویر کشـیدن ١٠تا١٢. کشیدن ١٣. باز کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەکێشان

کێشاندن /kêşandin/: چاوگ. تێـپەڕ. //کێشـاندت؛ دەکێشێنی؛ بکێشێنە// کێشانن؛ گەیاندن بە ئاکـام یان پێشـهاتێک ‹کارەکـەیان کێشـاندە ئێـوارە› ☰ کشاندن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەکێشاندن

کێشانکار /kêşankar/: ناو. نیگارڤـان؛ وێنـەکێش؛ نەققاش ☰ نقاش

کێشانن /kêşanin/: ☜ **کێشاندن**

کێشانه /kêşane/: ناو. کاری بە تەرازوو کێشان ☰ توزین

⊡ **کێشانه کردن:** هەڵسەنگاندنی کێشـی شـتێ ☰ وزن کردن

کێشانەوه /kêşanewe/: چاوگ. تێـپەڕ. //کێشـاتەوە؛ دەکێشیەوە؛ بکێشەوە// ١. کشاندنەوە ٢. دەرهێنان لە پـاش تێـڕاکردن ٣. دیسـانەوە هەڵسـەنگاندنی کێشی شتێ ☰ ١. بە عقب کشیدن ٢. بیرون کشیدن پس از فرو کردن ٣. دوباره وزن کردن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەکێشانەوە

کێشای /kêşay/: چاوگ. کێشان ‹نەسیم پەنجـەی پـات ئـەر سـەردی کێشـان/ بـدارەش نـە تـۆی دڵ دەروون ڕێشان «مەولەوی»› ☰ کشیدن

کێشتانه /kêştane/: ناو. شاگردانە ☰ انعام

کێشتش /kêştiş/: چاوگ. کوژران ☰ کشته شدن

کێشتکۆنی /kêştkonî/: نـاو. کشـتکانی؛ لابـەلا؛ تلاوتل ☰ یک‌وری

کێشته /kêşte/: ☜ **کوژراو**

کێشتەی /kêştey/: چاوگ. کێشان ☰ کشیدن

کێشدار /kêşdar/: ئاوەڵـناو. ١. چیـڕ؛ لـە پسـان بەدوور ٢. *[مەجاز]* زۆرخایەن ☰ ١. کشدار ٢. وقتگیر

کێشران /kêşran/: چاوگ. تێنەپەڕ. نادیار. //کێشـرای؛ دەکێشرێی؛ بکێشرێ// کێشیان: ١. بەراورد کرانی قورسایی بە ترازوو ٢. مێ لە نێر چاک کـردن ٣. ڕاکێشران؛ بە سەر زەویدا کێشان ☰ ١. وزن شدن ٢. گشن دادن مادینه ٣. کشیده شدن بر زمین

■ ئاوەڵـناوی بـەرکاری: کێشـراو/ چاوگی نـەرێنی: نەکێشران

تێبـینی: زۆربـەی ئـەو مانایانـە لـە چـاوگی «**کێشان**»دا ئاماژەی پێ‌کراوە، لێرەش بە شـێوەی نادیـار (مجهـول) دەگـوترێ. هـەروەها لـە ئاوەڵناوەکەشی (**کێشراو**)دا:

کێشراو /kêşraw/: ئاوەڵناو. کشاو؛ کێشیاگ: ١. بە تەرازوو بـەراوردکراو ٢. دەرهـاتوو لـە کـالان ٣. ڕاکێشراو بە سەر زەویـدا ٤. مژلێـدراو ☰ ١. وزن شده ٢. آخته ٣. بر زمین کشیده شده ۴. پُک زده شده

کێشک /kêşik/: ناو. ١. کاری کشان بە زەویـدا ٢. ئێشک؛ پاس ٣. قورسایی لەش لـە بـەر تـا ☰ ١. عمل کشیده شدن بر زمـین ٢. نگهبـانی ٣. سـنگینی تن از تب

⊡ **کێشک گرتن:** پاسەوانی کردن ☰ پاسداری کردن

کێشک کێشان: پاسداری کردن ☰ نگهبانی دادن

کێشکچی /kêşikçî/: ناو. پاسەوان ☰ پاسبان

کێشکه /kêşke/: ناو. چۆلەکە؛ چێشکە؛ پاساری ☰ گنجشک

کێشماکێش /kêşmakêş/: ☜ **کەشمەکەش**

کێشنده /kêşinde/: ☜ **کێشەر**

کێشنه /kêşne/: ئاوەڵـناو. ڕاکێشـەر؛ کێشـەر ☰ جاذب

کێشنەی /kêşney/: چاوگ. کێشاندن ☰ کشاندن

کێشوەله /kêşwele/: ☜ **کێشوله**

کێشوله /kêşûle/: نـاو. کێشـوەلە؛ چۆلەکـە؛ کێشکە؛ چڤیک ☰ گنجشک

کێشه /kêşe/: نـاو. ١. کاری وەک بـردنی کڵـۆش بۆ سەر خۆیان و ... ٢. شـەڕ؛ داوا ٣. دەمەقاڵـە؛

شەڕەقسە ٤. کاری ژێر خاک کردنی لکی داری وەک ڕەز، بەبێ ئەوە کە ببیبڕن ٥. جۆرێ سەرپۆشی ژنانە ٦. داری ناو هلۆڵ بۆ پێداهاتنی ئاوی ئەستێر ▤ ١. عمل مانند کشیدن غله‌ی درویده به سر خرمن و ... ٢. نزاع؛ جنگ ٣. نزاع لفظی ۴. عمل خواباندن شاخه‌ی گیاه، مانند مو، بدون برش ۵. نوعی سرپوش زنانه ۶ کُنده‌ی توخالی در دهانه‌ی استخر برای تخلیه‌ی آب

کێشەدار / kêşedar/: ئاوەڵناو. گێچەڵی؛ گەڕتێئاڵاو ▤ مُشکلدار

کێشەر / kêşer/: ئاوەڵناو. کێشندە؛ بەرەو خۆ ڕاکێش ▤ کِشنده؛ جاذب

کێشەکەر / kêşeker/: ئاوەڵناو. بیانووگر؛ بەهانەگیر؛ بیانکگیر ▤ بهانه‌جو؛ بهانه‌گیر

کێشەکێش[1] / kêşekêş/: ناو. شەڕ و هەرا ▤ نزاع و اختلاف

کێشەکێش[2]: ئاوەڵکار. ١. خێشەخێش؛ لە باری ڕاکێشاندا ‹کێشەکێش دوو گۆنی گەورەی ئاردی هێنا› ٢. بە زۆر و نابەدڵی ‹کێشەکێش بردیان بۆ زەماوەن› ▤ ١و٢. کشان ـکشان

کێشەن / kêşen/: ناو. کاری کێشان بە قەڵەم ▤ نقاشی

کێشەوبەرە / kêşe w bere/: ناو. کەشمەکەش ▤ کشمکش

کێشەوگێرە / kêşe w gêre/: ناو. ١. جەنگەی خەرمان کوتان ٢. کێشەوبەرە ٣. کێشەوهەرا؛ زەحمەت و دەردیسەری ▤ ١. موسم خرمن‌کوبی ٢. کشمکش ٣. رنج و زحمت

کێشەوە / kêşewe/: ناو. کێشەوێ؛ گوازتنەوە بە کۆمەڵ ▤ جابجا کردن گروهی

کێشەوهەرا / kêşe w hera/: ☜ **کێشەوگێرە ـ٣**

کێشەوێ / kêşewê/: ☜ **کێشەوە**

کێشەهەڵایسێن / kêşehełaysên/: ئاوەڵناو. بشێونە؛ پشێونە؛ ئاژاوەچی؛ مایەفیتنە؛ کتکەنەفتینە؛ سەرەسۆدرە ▤ فتنه‌انگیز

کێشیاگ / kêşyag/: ☜ **کێشراو**

کێشیان / kêşyan/: چاوگ. ١. ☜ **کێش هاتن** ٢. ☜ **کێشران**

کێشیای / kêşyay/: چاوگ. کێشران ▤ کشیده شدن

کێف / kêf/: ناو. ١. ☜ **کێو** ٢. ئەشکەوت ٣. ☜ **کەیف** ▤ ١. ☜ **کێو** ٢. غار ٣. ☜ **کەیف**

⊡ **کێف کردن**: ☜ **کەیف کردن**

کێفروشک / kêfruşk/: ☜ **کەروێشك**

کێفرۆشک / kêfroşk/: ☜ **کەروێشك**

کێفژاڵ / kêfjał/: ☜ **قرژانگ**

کێفسار / kêfsar/: ناو. کۆسار؛ ناو چیا ▤ کوهسار

کێفساران / kêfsaran/: ناو. کوێستان؛ کوێسان ▤ کوهستان

کێفسان / kêfsan/: ☜ **کوێستان**

کێفسانی / kêfsanî/: ئاوەڵناو. شاخاوی؛ کوێستانی ▤ کوهستانی

کێفکی / kêfkî/: ئاوەڵناو. گەنیو؛ بۆگەن بوو ▤ گندیده

کێفەرات / kêferat/: ناو. خەباتی سەخت؛ بەربەرەکانێ وێڕای زەحمەتی زۆر ▤ مُبارزه‌ی سخت

کێفی / kêfî/: ☜ **کێوی**

کێفیله / kêfîle/: ☜ **کێویله**

کێڤ / kêv/: ☜ **کێو**

کێڤانی / kêvanî/: ☜ **کابان**

کێڤانیه / kêvan(i)ye/: ☜ **کابان**

کێڤروێشک / kêvruyşk/: ☜ **کەروێشك**

کێڤی[1] / kêvî/: ناو. ژێرپیاڵەی سواڵەت (جێ کەرە و هەنگوین لە سەر سفرە) ▤ نعلبکی سفالین

کێڤی[2]: ☜ **کێوی**

کێک / kêk/: ناو. ١. کەیک ٢. کادە؛ کولووچە ▤

١. کیک ٢. کلوچه

کێکف / kêkif/: ☜ **کەیکف**

کێکنجی / kêkincî/: ☜ **کاکنج**

کێکۆ / kêko/: ☜ **کەیکف**

کێکە / kêke/: ناو. پێوەرە؛ پێوانە ⚑ پیمانە

کێکەمتر / kêkemtir/: ناو. کەمبەرکێ؛ جۆرێ کڕین کە فرۆشیاران بانگهێشت دەکرێن، کێ هەرزانتری بدا، لەوی دەستێنن ⚑ مُناقصه

کێل^{1} / kêl/: ناو. ١. بەردی سەرین و خوارینی قەبر ‹بنووسن لە سەر کێلی مەزارم/ شەهیدی عەشقم، مەدەن ئازارم «فولکلۆر»› ٢. هەر جۆرە بەردی بە پێوە ڕاوەستێنراو ٣. سەرداری عێل ٤. دروومان؛ کاری دوورین ٥. نیشانەی کەوشن ٦. پێوانەی دانەوێڵە ٧. سابرێن؛ تەگە ٨. جۆرێ کولێرە کە لە بن ژیلەمۆ دەبرژێ ٩. پەپکە؛ پاپۆکەی مار ⚑ ١. سنگ مزار ٢. سنگ نصب شده به حالت ایستاده ٣. بزرگ ایل ۴. دوخت ۵. علامت مرزی ۶. پیمانەی غله ٧. شاک؛ بُز نر ٨. نوعی نان گرده ٩. چنبرەی مار

⊡ **کێل بونەوە:** هەستانە سەر پێ ⚑ پا شدن و ایستادن

کێل دان: ١. دادروون؛ دروون ٢. بەرەو ژوور ئاویتن ⚑ ١. دوختن ٢. به بالا پرتاب کردن

کێل هەدان: بەرەوژوور ئاویتن؛ کێل دان ⚑ به بالا پرتاب کردن

کێل^{2}: ئاوەڵناو. ١. بڵند؛ بەرز ‹کێل گەردن› ٢. جوانچاکی بالابڵند ⚑ ١. بلند ٢. رعنا

⊡ **کێل کردن:** بڵند کردن ⚑ بلند کردن

کێلان / kêlan/: ☜ **کالان^{2}ـ١**

کێلانە / kêlane/: ☜ **کالانە**

کێلانێ / kêlanê/: ناو. کێبەرکێ لە ئامانج پێکاندا ⚑ مسابقەی تیراندازی

کێلب / kêlb/: ☜ **کلب ـ١**

کێلبۆ / kêlbo/: ئاوەڵناو. کەڵپدرێژ ⚑ دندان‌دراز

کێلبە / kêlbe/: ناو. ١. ددانی پێشەوەی حەیوان ٢. کەڵپە شاخ ٣. گولوێنە؛ چاوگی تەندوور ⚑ ١. دندان پیشین حیوان ٢. دماغەی کوه ٣. بادکش تنور

کێلپەنی / kêlpenî/: ناو. *[مەجاز]* سەگییەتی؛ فێڵبازی و درۆزنی ⚑ شیطنت

کێلستوون / kêlistûn/: ☜ **کۆلکەزێڕینە**

کێلک / kêlik/: ناو. ١. ئامانج بۆ تیر و بەرەقانی ٢. کێل؛ نیشانی سەر سنوور ⚑ ١. آماج؛ هدف ٢. علامت مرزی

کێلکن / kêlkin/: ناو. چۆنیەتی کۆ بوونەوەی ئاپۆرە بە جەغز لە دەوری شتێک ⚑ چگونگی حلقە زدن مردم دور چیزی

کێلکەوانە / kêlkewane/: ☜ **کلکەوانە ـ٢**

کێلکی / kêlkî/: ناو. گلێنەی چاو؛ گلارەی چەم ⚑ مردُمک چشم

کێلکیکوڕ / kêlkîkuř/: ئاوەڵناو. بێچاو؛ کوێر ⚑ نابینا

کێلگەردن / kêlgerdin/: ناو. گەردنی بەرز و ناسک و جوان ⚑ گردن بلند زیبا

کێلنجی / kêlincî/: ناو. سیخوڕمە؛ مستەکۆڵە ⚑ سُقلمه

کێلوانە / kêlwane/: ناو. پاسارە؛ سوانە؛ سەرسوانە ⚑ لبەی بام

کێلوبەرد / kêl û berd/: ناو. کایەی دوو دەستەیی بە شێوەی پەڵ خستن بۆ چەند کێلی بەرانبەر ⚑ نوعی بازی با سنگ

کێلوک / kêluk/: ناو. کێلێک؛ ژنێ کە لە سەر ئاینی ئیسلام نەبێ ⚑ زن غیرمسلمان

کێلوودە / kêlûde/: ناو. قاپیلک؛ توێکڵ ⚑ پوسته

کێلووکە / kêlûke/: ناو. داهۆڵ؛ ئەو گەنمەی لە دوای دروێنە بە پێوە دەمێنێتەوە ⚑ شاخەی گندم برجا مانده از درو

کێلوون / kêlûn/: ☜ **کیلۆن**

کێله / kêle/: ناو. ١. کیلەی دەخڵ پێوان ٢. تەپاڵە کێویلە ▤ ١. پیمانەی غله ٢. تاپالەی دشت

کێلەبەردانێ / kêleberdanê/: ناو. کاری بەرد هاویشتن بۆ ئامانج ▤ نشانەگیری با سنگ

کێلەبەردینە / kêleberdîne/: ناو. یارییەکی منداڵانە ▤ از بازی‌های کودکانە

کێلەڕێ / kêleřê/: ناو. تابلۆ و نیشانەی قەراخ ڕێ ▤ علائم کنار جادە

کێلەک / kêlek/: ناو. ١. تەنیشت؛ پاڵ ٢. تەقەڵ؛ بەخیە ٣. جۆرێ نانی چکۆلە بۆ زارۆکان ▤ ١. پهلو ٢. بخیه ٣. نوعی نان

⊡ **کێلەک دان**: کلا بوون؛ لادان لە ڕێ ▤ مُنحرف شدن

کێلەکە / kêleke/: ناو. کالەکە؛ کورتەکەلەکە؛ کەلەکە؛ کێلەکێ؛ خاڵیگە؛ برک ▤ تُهیگاه

کێلەکێ / kêlekê/: ☜ **کێلەکە**

کێلەندی / kêlendî/: ☜ **کەرەنتو**

کێلی / kêlî/: ناو. دەم و کات ▤ وقت؛ هنگام

کێلێژە / kêlêje/: ناو. ١. چەلاک؛ ئەستوندەکی باریکی درێژ بۆ چادر و کەپر ٢. داری ئەولاولای لاشیپانە ▤ ١. ستون باریک خیمە و کازە ٢. چوب‌های کناری درب

کێلێک^1 / kêlêk/: ☜ **کێلوک**

کێلێک^2: ئاوەڵکار. تاو؛ دەمووکە ▤ لحظه؛ زمان کوتاه

کێڵ^1 / kêł/: ناو. ١. ☜ **کەوێڵ ـ١** ٢. چارداغ؛ کەوێڵی ناو بێستان و مەزرا ٣. نەخشی بەڕە ٤. کێلی قەبر ٥. جووتوشۆ ▤ ١. ☜ **کەوێڵ ـ١** ٢. گازه ٣. نقش گلیم ۴. سنگ قبر ۵. کشت و شخم

• **کێڵ**^{2}: پاشەوشە. بکێڵ؛ وەردەدەرەوە ‹ڕەقەنکێل؛ گاکێل› ▤ شخم‌زن

کێڵان / kêłan/: چاوگ. تێپەڕ. //کێلات؛ دەکێلی؛ بکێلە// شۆ بڕینی زەوی ▤ شخم زدن زمین

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: ـ/ چاوگی نەرێنی: نەکێلان

کێڵاو / kêław/: ☜ **کێڵراو**

کێڵدران / kêłd(i)ran/: ☜ **کێڵران**

کێڵدراو / kêłd(i)raw/: ☜ **کێڵراو**

کێڵران / kêłran/: چاوگ. تێنەپەڕ. نادیار. //کێلرای؛ دەکێلرێی؛ بکێلرێ// کێلدران؛ کێلیان؛ شێو کران؛ جووت لێ کران ▤ شخم زده شدن

■ ئاوەڵناوی بەرکاری: کێلراو/ چاوگی نەرێنی: نەکێلران

کێڵراو / kêłraw/: ئاوەڵناو. کێلاو؛ کێلدراو؛ شێوکراو ▤ شخم‌زده

کێڵڕان / kêłřan/: چاوگ. خەورین؛ کالیای؛ کێلڕان (زەوی و ...) ▤ کاشته شدن

کێڵگە / kêłge/: ناو. ١. زەوی و زار؛ مەزرا؛ مووچە؛ شوێنی کشتوکاڵ ٢. بکێلە؛ زەمینێ کە شێو دەکرێ ٣. *[مەجاز]* شوێنی چاندن و ڕاگرتنی شتێک بۆ هەڵێنجان و وەرگرتنی بەرهەم و بەهرە ‹کێلگەی نەوتی؛ کێلگەی ماسی› ▤ ١. مزرعه ٢. زمینی که شخم زده می‌شود ٣. مزرعه

کێڵیاگ / kêłyag/: ناو. چاندراو ▤ کاشته

کێڵیان / kêłyan/: ☜ **کێڵران**

کێم^1 / kêm/: ناو. زووخ؛ زووخاو؛ زەرداوی برین ▤ ریم؛ خونابەی زخم

⊡ **کێم کرن**: زووخ لە برین هاتن ▤ چرک و خونابه از زخم تراوش کردن

کێم^2: ئاوەڵناو. کم؛ کەم؛ کێم ▤ اندک

⊡ **کێم کرن**: کەم کردنی شتی زۆر ▤ کاستن

کێم هاتن: ١. لە بەراوردا بە هەڵە چوون ٢. لە کێشانەوە بە تەرازوو کەم هێنان ▤ ١. کم آمدن ٢. کم وزن کردن در توزین

کێماتی / kêmatî/: ☜ **کەمایەسی**

کێماسی / kêmasî/: ☜ **کەمایەسی**

کێمانی / kêmanî/: ناو. ١. کەمایەتی؛ کەموکووڕی ٢. کیفی جێ پارەی باخەڵ ٣. بەریک؛ گیرفان

☰ ١. کاستی ٢. کیف پول ٣. جیب

کێماهی / kêmahî/: ناو. ١. کەمتەرخەمی؛ کەترەخەمی ٢. کەمایەتی؛ کەمایەسی ☰ ١. کوتاهی در کار ٢. کاستی

کێمایی / kêmayî/: ☜ **کەمایەسی**

کێمباک / kêmbak/: ئاوەڵناو. بێپەروا؛ چاونەترس ☰ بی‌پروا

کێمبڕ / kêmbiř/: ئاوەڵناو. کەمڕێژەو (زەمین) ☰ کم‌حاصل

کێمبەر / kêmber/: ئاوەڵناو. کەممیوە (باخ) ☰ کم‌حاصل

کێمخوا / kêmx(i)wa/: ☜ **کیمخوا**

کێمخۆر / kêmxor/: ☜ **کەمخۆر**

کێمژمێر / kêmj(i)mêr/: ئاوەڵناو. بێئەقڵ؛ بێئاوەز ☰ کم‌عقل

کێم ـ کێم / kêm kêm/: ☜ **کەم ـ کەم**

کێمکێمە / kêmkême/: ☜ **کەم ـ کەم**

کێموکوڕی / kêm û kûřî/: ☜ **کەموکوڕی**

کێمەش / kêmeş/: ناو. خەرامان؛ کار و ڕەوتی ڕۆیشتنی زۆر لەسەرخۆ ☰ خرام؛ عمل بسیار آهسته راه رفتن

کێمەشک / kêmeşk/: ناو. بەرەمەشکە؛ بەرمەشکە ☰ کرەی یک‌بار مشک زدن

کێمی / kêmî/: ناو. کەمی؛ نوقوستانی؛ کەموکووڕی ☰ کمی؛ کاستی

کێمیڤە / kêmîve/: ئاوەڵکار. لانی کەم؛ هیچ نەبێ ☰ اقلاً؛ حداقل

کێن١ / kên/: ☜ **کوێن**

کێن٢: ئاوەڵکار. کوێ؛ کۆ ☰ کُجا

کێن٣: جێناو. کێ؛ کێهە ☰ چە کسی

کێنا / kêna/: ناو. کیژ؛ کچ؛ کەنیشک ☰ دختر

کێنات / kênat/: ☜ **کالان**٢

کێنج / kênc/: ناو. گیرۆیی؛ ڕەوتی گرتنەوەی نەخۆشی ☰ واگیری؛ سرایت بیماری

کێندەرێ / kênderê/: ئاوەڵکار. کانجا؛ کوێ؛ کۆ ☰ کجا

کێنو / kênû/: ئاوەڵناو. ڕکوونی؛ بوغز لە زگ ☰ کینه‌توز

کێنی / kênî/: ☜ **کانی**١ـ١

کێو / kêw/: ناو. کێف؛ کێڤ؛ چیا؛ کەژ؛ کۆ ☰ کوه

کێوات / kêwat/: ناو. ناو چیا؛ کۆساران ☰ کوهساران

کێوان / kêwan/: ناو. زۆزان؛ سەلان؛ زەوزان ☰ کوهستان

کێور / kêwir/: ☜ **کاهو**

کێوژ / kêwij/: ☜ **کەویژ**

کێوسار / kêwsar/: ☜ **کوێستان ـ٢**

کێوسان / kêwsan/: ☜ **کوێستان**

کێوستان / kêwistan/: ☜ **کوێستان**

کێوڵان / kêwłan/: ☜ **کوێستان ـ٢**

کێوماڵ / kêwmał/: ناو. کاری بە کۆمەڵ گەڕان لە کێو، بە دووی شتێکدا ☰ جستجوی گروهی در کوه

⊡ **کێوماڵ کردن:** کێو دانە پەی ‹کێوماڵمان کرد ڕێویمان پەیدا نەکرد› ☰ کوه را گشتن

کێوەلی / kêwelî/: ☜ **کاوڵی**

کێوی / kêwî/: ئاوەڵناو. کاڤی؛ کێفی؛ کێڤی؛ کۆڤی: ١. سەر بە کێو ‹گولی کێوی؛ گیانداری کێوی› ٢. *[پلار]* دەشتەکی؛ کێفیلە؛ کێویلە؛ بێوەری لە ژیار و فەرهەنگ ‹کابرای کێوی هەروا ملی لێ ناوە!› ☰ ١. کوهی ٢. وحشی

کێویلکە / kêwîlke/: ☜ **کێویلە**

کێویلە١ / kêwîle/: ناو. کێویلکە؛ تەپاڵەی دەشتی ☰ تاپالەی دشت

کێویلە٢: ئاوەڵناو. کێفیلە؛ کێویلکە؛ دەشتەکی ☰ وحشی

کێهە / kêhe/: جێناو. کامە؛ کام ☰ کدام